UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01435929 3

VALERII MAXIMI
LIBRI NOVEM
FACTORUM DICTORUMQUE
MEMORABILIUM:

Cum Notis integris

HENRICI LORITI GLAREANI, STEPHANI PIGHII, JUSTI LIPSII, CHRISTOPHORI COLERI, ET JOHANNIS VORSTII;

Nec non Selectis aliorum Obſervationibus;

Quibus accedunt Emendationes ineditae

CASPARIS BARTHII, FRANCISCI GUYETI ET MARQUARDI GUDII:

Item

Notae & Obſervationes Perpetuae

JACOBI PERIZONII:

ut &

ANTONII SCHULTINGII,

(*JCti & Anteceſſoris*,)

EXERCITATIO

Ad VAL. MAX. LIB. VII. CAP. VII.

De Teſtamentis Reſciſſis.

Ad plurimorum MSS. fidem opus recenſuit, & notas adjecit

ABRAHAMUS TORRENIUS.

LEIDAE,

Apud SAMUELEM LUCHTMANS. 1726.

21398
27/1/92
b

PA
6711
V7
1726

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS VIRIS

JOHANNI VANDEN BERGH JCto.

REIP. LEID. SAEPIUS CONSULI, RHENOLANDIAE PRAETORI, ET SUPREMO EJUSDEM AGGERUM PRAEFECTO.

HENRICO VAN WILLIGEN JCto.

REIP. LEID. SAEPIUS CONSULI.

FRANCISCO FABRICIO,

SS. THEOL. DOCT. EJUSDEMQUE UT ET ORAT. SACRAE IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORI ORDINARIO, ECCLESIAEQUE IBIDEM PASTORI.

PETRO BURMANNO JCto.

HIST. ELOQ. GRAECAE LING. POESEOS, ET HIST. FOED. BELGII IBID. PROFESSORI ORDINARIO, BIBLIOTHECAE PUBLICAE PRAEFECTO.

GYMNASII LEIDENSIS CURATORIBUS PRUDENTISSIMIS.

S. P. D.

ABRAHAMUS TORRENIUS.

OFFERO vobis, *Viri Ampliſſimi*, *Nobiliſſimi*, *Valerii Maximi* FACTA DICTAQUE MEMORABILIA Celeberrimi Viri *Jacobi Perizonii* ſagaci induſtria, & eleganti eruditione maxime expolita, & meo qualicumque labore novo hoc cultu adornata. Quod ut facerem ipſe mihi Valerius poſtulare videbatur. Quid

enim erat decentius, quam hoc opus illis inſcribere Viris, in quorum virtutibus commemorandis, & ad poſteritatis memoriam prodendis, ipſe ingenium ſtilumque ſuum alacri animo exercuiſſet, & quamvis diu multumque in iis verſatus, libenter tamen eſſet confeſſus, ſibi, in quamcumque licet memorabilium partem exemplorum converteretur, tamen in nominibus veſtris neceſſario haerendum eſſe. Ut gaviſus fuiſſet, *Illuſtriſſime Bergi*, modo ſingularem tuam in graviſſimis Reip. noſtrae negotiis adminiſtrandis prudentiam recenſere; modo oblatos cum omnium bonorum applauſu, & qui tibi prae ceteris praecipui contigerunt, honores enumerare: atque hinc ſtilum ſuum transferre ad praedicandam tuam in rebus arduis conſtantiam, in periculoſiſſimis fortitudinem, publicis cum exterarum regionum, tum Imperatoris etiam gratum pro forti prudentique opera ſibi navata animum declarantis, monumentis teſtificatam. Neque hoc ſatis, credo, ipſi fuiſſet; ſed celebraſſet inſuper civilem illum in ſumma fortuna, & in affluente undique felicitate moderatum animi habitum; neque indictam praetermittere potuiſſet, propenſam illam, in omnium bonarum artium & liberalium ſtudiorum cultores voluntatem, qua quamvis omnibus ſatisfacias, tibi tamen ſatisfacere numquam videaris.

Te quoque, *Nobiliſſime Willegeni*, ſilentio praeterire duxiſſet nefas. Tuam ille prudentiam, juſtitiam, moderationem & continentiam, quas virtutes fere ſuper ceteras celebrare ſolet, in exemplum propoſuiſſet, neque anguſto orationis ambitu fuiſſet amplexus, ut ſentirent poſteri has virtutes, quemadmodum reprehenſionis morſu vacuas, ita laudis quaeſtu eſſe opulentiſſimas.

Amavit *Valerius* non ſolum in conſpicuo ponere, eas animi dotes, quibus viri in Rep. adminiſtratione egregie verſati,

effulſerunt, ſed cum his quoque, ut erat literarum amantiſſimus, laeto animo conjungere perfectiſſima ſingularis induſtriae in promovendis doctrinarum ſtudiis ſpecimina.

Non ſiviſſet itaque nominum veſtrorum, *Franciſce Fabrici*, & *Petre Burmanne*, Viri, multiplici eruditione conſummatiſſimi, celebritas *Valerium* de vobis ſilentium agere. Meritis ille laudibus extuliſſet indefeſſum illud ſtudium, quo uterque in ſua quiſque diſciplina in majus promovenda, jam inde a prima uſque aetate fuiſtis adniſi. Quo ut ipſi ad ſumma perveniſtis, & tantam nominibus veſtris famam conciliaſtis, ut non minore ardore vos doctores quaerentes Lugdunum ex omnibus Europae partibus praeclararum artium cupidi confluant adoleſcentes, quam olim Athenae certatim petebantur, ut fertiliſſima Platonis doctrina inſtruerentur; ita hinc ſtimulos generoſae poſteritatis pectoribus admoviſſet, ut per veſtigia veſtra ingrediens cum uberrimo eruditionis & eloquentiae fructu veram & nullo tempore intermorituram gloriam conſequi niteretur.

Nec *Valerius* modo hoc poſtulabat, ſed perſonae quoque meae nihil convenientius eſſe ducebam, quam hanc operam meam vobis, Viri Nobiliſſimi, inſcribere; imo officio meo defuiſſe cenſeri poſſem, ſi alios illius mihi quaeſiviſſem patronos.

Tantum enim vobis cum univerſis, tum ſingulis debeo, ut ingrati animi crimine liberari non poſſem, niſi hanc opportune adeo mihi oblatam occaſionem publice teſtificandi quot & quam inſignibus beneficiis vobis ſim obſtrictus avide arripuiſſem.

Credidit vobis, Viri prudentiſſimi auctoritas publica ſupremam Gymnaſii, cujus regimen mihi traditum eſt, curam. Quid ergo officio meo magis erat accommodatum, quam

ut Vobis, quos tam faciles & benignos laboris, quem adoleſcentiae erudiendae impendo, approbatores experior, ſic quoque otii mei, quamtumvis licet exigui, aliquam redderem rationem?

Patiamini itaque, quaeſo, Maecenates optimi, ut in ſinu veſtro Valerium meum deponam, & hilari illum vultu admittite. Quod profecto facietis niſi me fallunt omnia.

Hoc enim ſperare me jubet, hoc confidere, *Illuſtriſſime Bergi*, perpetuus ille favor, quo patrem meum, quo omnem meam familiam, ſed me ipſum inprimis, jam per quadraginta annos nunquam interrupto tenore fuiſti proſecutus, adeo ut, ſi unius nomini volumen hoc dedicare deſtinaſſem, non alii juſtius deberetur, quam Tibi. Obverſatur etiam nunc ſaepiſſime animo meo, benignus ille vultus, & mirifica ſermonis comitas, qua me puerum ad ſtudia haec alacriter amplectenda crebro excitaſti. Nec minus grata in memoria teneo, quanto ſtudio omnibus occaſionibus ſemper fueris intentus, ut commoda mea, quantum fieri poterat, promoveres. Quod ut mihi perhonorificum accidit, ita pro tam inſigni tua erga me benevolentia gratias nunc tibi ago maximas, & agam, dum vivam, ſemper.

Nec parum etiam Tibi debeo, *Ampliſſime Willegeni*, non ſolum eo nomine, quod ante hos decem annos a te conſule, ad hanc provinciam ornandam humaniſſime vocatus ſum, verum etiam quod ex eo tempore, opportunitatem nullam praetermiſiſti, qua favoris tui conſtantiam mihi manifeſtiſſimis indiciis declarares. Non denegabis itaque, opinor, etiam hic patrocinium tuum, neque repelles eum, qui in tua quoque benevolentia magnum ſibi praeſidium repoſitum exiſtimat.

De eo dubitare quoque, *Clariſſime Fabrici*, me vetat nota illa

illa quidem omnibus, & teſtata bonitas, ſed praecipue perſpecta mihi infinitis teſtimoniis tua erga me propenſa voluntas. Hanc tu quidem inſigni documento aperuiſti, quum nomen meum nobiliſſimis collegis tuis, de Rectore Leidenſi Scholae praeficiendo deliberantibus, primus ſubjeciſti, & ſuffragatione tua ut ego hoc munere dignus haberer, effeciſti; ſed ex eo etiam tempore illam in te expertus ſum prorſus ſingularem. Quod tuum erga me ſtudium ut voluptatem mihi magnam adfert, ita quoque ut religioſiſſimo nominis tui cultu illud poſſim retinere cupide ſemper elaborabo.

Quibus jam verbis Te compellabo, *Burmanne Celeberrime?* Quoties tacitis ego votis optavi ante hoc decennium, ut aliqua ratione tibi poſſem innoteſcere, cujus ſummam eruditionem ſuſpiciebam & admirabar maxime. Favit tandem mihi fortuna, & ſupra votum favit. Non enim tibi tantum innotui, ſed in familiaritatem etiam admiſſus ſum. Qua re fit, ut doctiſſimis tuis ſermonibus, omnique elegantia conditis non modo erudiri mihi ſubinde contingat, ſed inſuper etiam conſilium auxiliumque tuum nuſquam mihi deeſſe patiaris. Hoc fiduciam animo meo addidit, & ut huic Valerii Editioni manum admoverem omnino impulit. Nefas enim eſſe ducebam, & deſidiae ſuſpicionem effugere me non poſſe judicabam, ſi hanc operam praeſtantiſſimo ſcriptori negarem, ad quam ſuſcipiendam tu mihi auctor & hortator exiſtebas graviſſimus. Agnoſcant itaque omnes, qui literas humaniores amant, ſi ſtudia ſua hac editione juvari quidquam ſentiunt, fructum omnem, quem inde percipiunt, tantum non uni tibi deberi. Quare tuo quoque eam nomini dedico libentiſſime, quam ſi tu talem deprehenderis, ut dati conſilii te non poeniteat, ſuſurros aliorum, aut malignos ſermones ſpernere decrevi, judicii tui praeſidio ſatis tutus.

Quod

Quod ſupereſt, *Viri Ampliſſimi*, mihique ſempiterno honore colendi, vota pro incolumitate veſtra ſuſcipio, Deumque ter Opt. Max. ſuppliciter veneror, ut omnia veſtra conſilia fortunet, & ſic aucto indies Nobiliſſimorum nominum veſtrorum ſplendore, Vos diu Civitati, Patriae, Academiae Scholaeque noſtrae ſalvos & ſuperſtites eſſe velit. Dabam Lugd. Bat. ipſis Kal. Mart. MDCCXXVI.

PRAE-

PRAEFATIO.

BENEVOLO LECTORI S.

NEmo, credo, eſt in literis humanioribus, aut hiſtoria etiam literaria, vel mediocriter verſatus, quin ſciat, quantopere omnium eruditorum votis a longo jam tempore fuerit expetitum, ut ea, quae olim Vir Cl. Jacobus Perizonius ad illuſtrandum Valerium Maximum fuerat meditatus, in lucem publicam prodirent. Nihil quippe niſi egregium inde eos ſperare jubebat nota, & celebrata omnibus, Viri Eruditiſſimi cum Hiſtoriarum & univerſae Antiquitatis, tum Linguae imprimis Latinae perfectiſſima cognitio, judiciique in ponderandis rerum momentis acumen atque accuratio. Non defuerunt itaque complures, qui ipſum, dum viveret, qua publice, qua privatim, ſaepiſſime hortati fuerint, ut aliquando Valerio ſuo, cujus edendi ſpem certam fecerat, manum admoveret, fidemque datam liberaret: & eo quidem magis, quod adfectum videbatur habere hoc opus, praeloque tantum non paratum. Verum aliae curae, & meditationes aliae Virum Cl. ab hoc propoſito avocarunt. Bene tamen factum, quod omnia, quae ad emaculandum illuſtrandumque Valerium, aut ipſe conſcripſerat, aut ab aliis conſcripta collegerat, teſtamento ſuo in Publicam Academiae Lugduno-Batavae Bibliothecam transferri voluerit. Non ut in forulis illius, opinor, veluti ſtrangularentur, ſed ut publico inſervirent uſui, & ſi quis Valerii edendi conſilium aliquando caperet, haberet unde editionem illam pulcherrime poſſet inſtruere. Itaque cum, inter familiares cum amicis quibuſdam harum literarum amantibus ſermones, de Valerio Maximo mentio eſſet facta, atque ego unum alterumque locum protuliſſem, in quibus ſine cauſſa a vetuſtioribus Editionibus Pighium diſceſſiſſe arbitrabar, advertit illico animum Vir Celeberrimus, & multis nominibus ſemper mihi Venerandus, Petrus Burmannus, hortarique coepit, ut, quem non ſine cura legiſſe videbar, Valerium notis Cl. Perizonii illuſtratum cum Erudito orbe communicarem. Ego vero excuſare labores quotidianos, quibus adeo diſtringerer, ut tantum mihi otii non ſupereſſet, quo illud opus poſſem emoliri. Verum non deſtitit etiam deinde Vir ille Clariſſimus (ut eſt de elegantioribus literis optime merendi cupidiſſimus, & hinc non ſolum ſuis ſcriptis, mea praedicatione longe majoribus, Remp. literariam ſubinde auget feliciter, verum etiam quaecumque olim ab aliis Eruditiſſimis viris conſcripta in Bibliothecis latere intelligit, indefeſſo ſtudio in publicam lucem amat protrahere, alioſque etiam in partem operis vocare) ita quoque non deſtitit, inquam, Vir Celeberrimus me mo-

nere, & ſtimulare, ut ad hunc laborem ſuſcipiendum me accingerem, uſque adeo donec perpulerit, ut a Cl. Wolferdo Senguerdio, *tunc Bibliothecae Publicae curam gerente petierim, ut mihi inſpiciendi conſiderandique ſingula, quae Legato Perizoniano continerentur, faceret copiam.*

In hoc igitur primum deprehendebam ſchedas aliquot ipſius Perizonii *manu ſatis nitide conſcriptas, quibus comprehendebantur notae ab ipſo ad emendandum* Valerii *textum olim elaboratae. In quo opere praecipue adjutus fuerat MS. quodam* Copeſiano *ſatis bonae notae, &* Adſcenſii *hic illic editione. Quid multa? Notas has quum ſedulo animo perpendebam, licet ab ipſo adhuc dum juvene elucubratae viderentur, quod nuſquam in iis ad alia ſua ſcripta provocaret, neque aliorum codicum MSS. quorum collationes poſtea habuit, mentionem faceret, digniſſimas tamen illas eſſe cenſebam, quae in lucem publicam prodirent. Has itaque omnes, Lector benevole, hic tecum communicatas vides. Erat praeterea* Valerius *ex Editione* Pighii *apud Plantinum* 1567. *quam totam vir Cl. cum MS. Copeſiano contulerat, multiſque locis cum Adſcenſii Editione; item cum Commentario* Dionyſii a Burgos; *ſed notaverat praecipue, ubi ille cum Pighio conſentiret, hac nota,* ſic D. B. *Quae quid vellet, ſero demum deprehendi ex Epiſtola ipſius ad Ill.* Nic. Heinſium, *quam publicavit* Cl. Burmannus *in Syl. Epiſt. Tom.* 4. *n.* 38. *ubi, quid de iſto commentario ſentiret, aperuit* Perizonius. *Itaque quum jam aliquantum progreſſum eſſet hoc opus, & lectiones modo Pighianae Editionis ſic confirmarentur, ſupervacaneum duxi, in iis, quae ſupererant, hoc lectores identidem admonere. Praeterea eodem congeſſerat* Perizonius *loca quamplurima ad illuſtrandum Valerium pertinentia, quae etiam hic exhibenda duxi, quam potuit, fide optima, ita ut nihil inde in rem meam converterim, imo ſemper, ſi forte eadem & ipſe notaveram, Perizonianis illa poſthabuerim & ſilentio praetermiſerim. Erant inſuper & illi codici adſcriptae complures conjecturae, quarum in notis ſuis nullam fecerat mentionem, quas nequaquam negligendas exiſtimavi, quum acutae pleraeque eſſent, & bonae frugis plenae, multae etiam additis pluribus locis ſimilibus comprobatae. Loca aliorum parallela, quae vocant, margini adjuncta, ab ipſo etiam inſigniter aucta videbis.*

Legaverat quoque Perizonius *Bibliothecae publicae varias lectiones ab Illuſtri Viro* Marq. Gudio *ex viginti amplius MSS. excerptas, aut cum ipſo communicatas, quorum Catalogum exhibuit Vir Celeberrimus & de Rep. Literaria optime promeritus* Joh. Alb. Fabricius *in Bibl. Lat. Vol.* 2. *Lib.* 2. *cap* 5. *quem, quoniam illorum MSS. notitiam complectitur, hic inſerendum putavi.*

B. I. ſcriptus in folio, exſtat Avarici Biturigum apud Nicolaum Catharinum, Advocatum Regium, in fine libri notatur deſcriptoris nomen & aetas his verbis: *Anno Domini noſtri JEſu Chriſti milleſimo cccc. octavo Ego frater Johannes de Barrio Ordinis Minorum, conventus Mirandae in Vaſcoma,*

nia , oriundus de Galano iſtum Valerium Maximum Pariſiis ſcripſi. Et inceptum in vigilia Pentecoſtes , in vigilia S. Laurentii conſummavi in honore ſanctae Trinitatis & totius curiae coeleſtis. Amen.

B. 2. Secundus Bituricenſis codex litera majori & eleganti, ſed corruptiſſime ſcriptus, volumen vaſtum, tamen non magni pretii: manus ipſa valde recens: deerat initio unum folium. Deſinebat ſtatim libro nono, neque ibi reperiebatur capitulum de praenomine ex libro decimo. Habuimus hunc librum ex Bibliotheca S. Sacelli Bituricenſis, ſed tantum inſpeximus.

C. Remis extat in Bibliotheca Canonicorum Eccleſiae Cathedralis. Volumen in membrana, fol. manu recenti ſcriptum. Erant in hoc etiam tantum quatuor primi libri cum eodem commentario, & plane conveniebat cum illo altero Codice Bibliothecae Remigianae, ut alterum ex altero deſcriptum appareret, fortaſſe eadem manu, nam litera nihil differebat.

D. Hunc habuimus ex Bibliotheca S. Dionyſii Remenſis, quae eſt Canonicorum Regularium. Ejus copiam nobis fecit Joannes Bragaelonne, juvenis domo & eruditione conſpicuus. Codicem Valerii neque dum facile meliorem vidi, ſed temporis inopia totum conferre non licuit. Scriptus erat in membrana, 4. manu ſatis bona, quae trecentorum annorum aetatem prae ſe ferebat.

F. 1. Codex in folio membranaceus ex Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini ſub num. 1956. Scriptus erat litera craſſiori, & ſatis clara, aetatemque videbatur prae ſe ferre trecentorum annorum. Habebat in margine explicationes & gloſſas, ubi quaedam non prorſus contemnenda.

F. 2. Codex membranaceus in fol. ex eadem Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini ſub n. 1955. Scriptus litera mediocri & rotundiori, ejuſdem propemodum aetatis cum ſuperiori. Gloſſulas habebat interlineares, ſed nullas marginales.

G. Codex Eccleſiae Cathedralis Harlemenſis, quem deſignamus litera G. quia uſum ejus nobis procuravit V.CL. Joannes Fredericus Gronovius. Scriptus in fol. pergamen. literis aequalibus & nitidis. Prae ſe ferebat annos prope quingentos. Latebat Valerius inter varia opuſcula iſtius voluminis, videlicet iſta: 1. *Liber de vitis Philoſophorum cujus haec inſcripto : Liber de vita ac moribus Philoſophorum Poëtarumque veterum ex multis libris tractus, nec non breviter & compendioſe per venerabilem virum M. Walterum Burley compilatus incipit feliciter.* 2. *Euſebii Chronicon Hieronymian.* 3. *Hieronymi liber de Viris illuſtribus.* 4. *Valerius Maximus.* 5. *Senecae Epiſtolae ad Paulum. Ejuſdem de IV. virtutibus ad Paulum. Ejuſdem de copia verborum. Ejuſdem de morte Claudii Caeſaris. Ejuſdem proverbia ad ordinem Al-*

 pha-

phabeti. 6. *Alani quaedam opuſcula. De vita Curialium. Dialogus ſuper deploratione Galliae calamitatt. &c.* In fine libri ſcriptum erat: *Hos libros comparavit Raphaël de Marcatellis, Abbas Sti Bunonis & Baccalaureus S. Theologiae formatus. Pariſ. A.* 1463.

H. 1. Eſt primus codex quem habuimus à V. A. Nicolao Heinſio. Erat forma in fol. membranaceus, litera ſatis aperta. Ex veſtigiis quibuſdam ſubobſcuris apparebat fuiſſe olim hunc librum ex Bibliotheca Marchionis Eſtenſis.

H. 2. Debemus ſimiliter hunc Codicem Heinſio ſcriptum in membrana, forma quarta, litera per librariorum compendia difficiliori & fugienti. In frontiſpicio libri grandis erat index foliorum circiter triginta in Valerium, ſecundum literas Alphabeti. Hunc ſequebatur Gens Cornelia & explicatio aliorum quorundam nominum & dignitatum Romanarum. Exaratus erat, ut annotabatur, Anno MCCCCXXI. â die 21. April. uſque ad diem 4. Jul.

J. Codex membranaceus in fol. qui videbatur ſcriptus annis abhinc trecentis. Extat in collegio Romano Jeſuitarum. Fuit olim ex Bibliotheca Mureti, Inſcribitur: *Valerii Maximi factorum & dictorum memorabilium Urbis Romae externarumque gentium. Incipit liber primus ad Octavianum Imp.*

L. 1. Ex Bibliotheca Regia Pariſienſi, fol. in membrana.

L. 2. Ex eadem Bibliotheca Regia: uterque recens.

L. 3. Ex eadem Regia Bibliotheca: melioris notae & vetuſtior.

L. 4. Ejuſdem Bibl. Regiae: bonae fidei, annorum circiter 350. Cum duobus his poſterioribus aliquot Valerii contuli.

M. 1. Mediceus primus, forte 400. annorum.

M. 2. Mediceus ſecundus in fol. ante ducentos annos ex Codice antiquo ſcriptus in cujus fine legitur: *Liber Poggii ſecretarii ſummi Pontificis, quem vendidit Joanni Coſme.* Hic Codex habet praenomen Valerii Publius.

M. 3. Mediceus tertius, in folio, trecentorum annorum. Habet in fine aliquid ex Epitoma illa libri ut ajunt X.

M. 4. Mediceus quartus, fere ejuſdem cum antecedenti aetatis in fol.

M. 5. Mediceus quintus, codex recens & vix ducentorum annorum.

M. 6. Mediceus ſextus, in fol. paulum excedit ducentos annos. In fine legitur: *Liber Petri de Medicis Cos. Fil.*

P. 1. Primus Codex Vaticanus S. Petri ſcriptus in fol. pergamen. annorum circiter 400. Continetur in Bibliotheca veteri Vaticana ſub num. 1928.

P. 2. Secundus Vaticanus longe recentiori ſed multo etiam elegantiori manu in membrana ſcriptus. Reperitur num. 5209.

R. Codex Remenſis in monaſtrio S. Remigii. Continebat tantum quatuor libros, Valerii cum commentario neſcio cujus, nam certe non erat *Dionyſii de Burgo*, qui ſtatim citatur initio: *Incipit primi libri Valerii Ma-*

xi-

ximi prooemium, quod ſecundum Magiſtrum Dionyſium de Burgo hujus libri expoſitorem pro aemulis ponitur, qui conſueti ſunt librorum auctoribus detrahere: ad eos reprimendos &c. Sed quisquis ille commentator aut nugator eſt, certe Dionyſio nihil ſe meliorem oſtendit. Liber in folio pergamen. manu valde recenti ſcriptus eſt. Servabantur in eadem Bibliotheca *commentarii Dionyſii de Burgo*, duobus permagnis voluminibus in membrana, manu ſimiliter admodum recenti. Explicat novem libros Valerii, ſed textum ipſum omiſit. Non praemittuntur commentario niſi prima verba paragraphorum Valerii, cujus textum deinde mire laceratum & corruptum Dionyſius inter gloſſarum ſuarum ſpinas interſerit. Incipit: *Reverendo in Chriſto patri ſuo & ſuo Domino ſpecialiſſimo Dom. Joanni de Columna, divina providentia St. Angeli Diacono Cardinali Fr. M. Dionyſius de Burgo St. Sepulchri Ordinis Fratrum Heremitarum Sti. Auguſtini cum omni ſubjectione & reverentia filiali ſe totum &c.*

V. 1. Codex Iſaaci Voſſii in membrana, fol. annorum circiter trecentorum.

V. 2. Codex optimae notae, forma quadratus in membranis, ſed mutilus, olim Petri Puteani, nunc ejuſdem Voſſii, excedebat aetatem annorum 500. Erant antiqua manu ad marginem adſcriptae variae lectiones ex alio Codice. *Hactenus Gudius.*

Ceterum hae collationes ad totos MSS. videntur non fuiſſe inſtitutae, cum nonnullae ultra primum aut ſecundum non procedant; ex aliis non niſi ad poſteriores libros compareant variae lectiones. Pars tamen totius Valerii univerſas continet, ut ex ipſa notarum mearum ſerie lector facile deprehendet. Ex iſto catalogo Gudiano liquet porro clariſſime, vix ullum codicem Valerii *etiam a* Gudio *inſpectum fuiſſe, qui quingentorum annorum aetatem longe excederet, qualem ſe non vidiſſe affirmat quoque* Perizonius *in Epiſt.* 20. *ad* N. Heinſium *Syll. Ep. T.* 4. *a. Cl.* Burmanno *editarum, & ipſe fatetur N.* Heinſius *Epiſt.* 31. *Saepe quoque Ill.* Gudius *variantibus his lectionibus adſcripſerat emendationes ſuas; quod ex eo mihi abunde cognitum, quoniam iiſdem plane verbis in ſcriptis ipſius editis aliquando has emendationes propoſitas, & comprobatas reperi, ut videre licet in notis ad lib.* 1. 7. 1. *Verum inſuper etiam multas* Guyeti *conjecturas adjunxerat, quas etiamhic tecum communicatas videbis.*

Inveni adhaec in eodem legato Editionem Valerii a C. Tollio *cum MS. quodam collatam. Item collationes duorum MSS. unius chartacei, alterius vero membranacei, ad Editionem, quae Duaci prodiit A.* 1619. *Typis Joh. Bogardi. His autem collationibus hic illic loca quaedam ad firmandam illarum lectionem adſcripta erant, quae mihi ſuſpicionem injecerunt uſum illis fuiſſe Virum Summum* J. Fr. Gronovium, *eo quod & ipſum iiſdem exemplis uti ad earumdem emendationum veritatem oſtendendam plus ſemel animadverti. Vide quae notavi ad Lib.* VI. 9. 7. *n.* 28. *& L.* VIII. 7. 3. *n.* 45. *L.* IX. 1. 2. *n.* 17. *L.* XI. 8. 1. *n.* 1. *L.* IX. 14. *Ext.* 2. *n.* 27. *Exſtabant & ibidem Variantes Lectiones* Valerii *ex Codice Bi-*

bliothecae Lipſienſis manu in membrana exarato, quas collegerat Cl. J. F. Fellerus. *Sed erant illae non admodum multae, inſertaſque habebant Emendationes aliquot* Caſp. Barthii *ex ſchedis ejus MStis erutas, quas cum Doctiſſimo* Antonio Perizonio, *Jacobi patre, communicaverat Celeberrimus* Chriſt. Daumius. *Has partim in notis exhibui; partim ibi praetermiſſas, ne quid ſuppreſſiſſe videar, hic proferendas cenſui. Lib.* 1. 4. *Ext.* 1. *legit*, alimenta vix ſuffecturam urbem. *Cap.* 5. 8. dicti tumore pertraderet. *Cap.* 6. 11. ſed quod do relatu verum eſt. *Ext.* 1. non conſentaneos auſus. *C.* 7. 4. urbi periculum. *C.* 7. 8. ſomnium admotum eſt. *C.* 8. *Ext.* 19. in ſupra uſitatam *delet praepoſitionem. L.* 2. 2. 2. quin etiam ipſos linguae. *C.* 3. 1. ſi militaria ingenia perſeverarent. *C.* 5. 4. ut eos gratioſe. *i. e. clementer, non per vim. ibid.* temulentiae caſum habet. *C.* 6. 8. Excedere vita deberet, *Gloſſae ſunt ſi Barthium audias. C.* 7. 12. merita perpeſſa. *Ext.* 2. in conſpectum earum redirent. *C.* 8. 5. gloriae cupidis. *C.* 9. 1. damnoſam exſolvite ſtipem. *C.* 9. 6. honorum ſocietate inſtrictum, aemulationis autem hamo diſſidens *C.* 10. 2. proinde ſecurus. *L.* 13. 1. 2. Deprehenſum victorem non extimuit. *Ext.* 1. Eat & a Graecis aliquid. *C.* 2. 1. undique coingerebantur. *C.* 2. 2. Cantu *delendum cenſet. C.* 3. *Ext.* ſenſiſſet ejus ſtirpis milites. *C.* 6. 9. remiſſio laboris. *delet vocem poſteriorem. C.* 7. *init.* habere fiduciam quis ſoleat. *C.* 7. 2. erecta habentibus clavorum cacumina. *C.* 8. 2. ad exercitus reparandos. *Ext* 2. Blandimentum ſane temeritati caſus facit. *L.* 4. *init.* ſalubrem temperiem animi. *C.* 1. 3. ſe moderanti credidit. *C.* 3. 3. alterius viduitas expers Veneris conſenuit, *C.* 4. 11. memorabiles triumphos. *Lib.* 5. 2. *Ext.* 4. beneficentia generis Romani. *C.* 3. *Ext.* 1. militum cuneos ſi occidiſſet. *C.* 4. 1. liberos trahens, *deleto* ſecum. *C.* 6. 5. plurimis obrutus ſuper tela corruit. *Ext.* 1. ita finem rei fore. *C.* 7. 1. equo inſequi. *ibid.* ſed ut auctor. *Ext.* 1. ſuſpiratu increbeſcere *C.* 9. 4. ſolitudinem agmine meliorem. *Lib.* 6. *C.* 1. 11. aeque fœdus exitus. 13. pernis concidit. *C.* 2. 4. eodem judicio duos ſubſtituit reos. 5. quî ergo. *C.* 3. 11. *in* non ipſa commotus culpa, *vocem poſtremam delet. C.* 5. 4. magnam laudem & illo idem collegium. *C.* 8. 1. tam fortem ſpiritum ſervili homine. 6. rem vix vera aeſtimatione proſequetur. 7. unum me adjicere Lib. 7. 3. 2. Brutus reverendus eſt. *Ext.* 1. alium ſors haec morti deſtinavit. *C.* 4. 5. eamque inopinantem. *C.* 6. 1. te ſcilicet, neceſſitas, jubente. *C.* 8. 2. tabulae plenae furoris. *Lib.* 8. 1. 12. libidinis intemperantioris confeſſio. *Amb.* 1. alterum ultione dignum *delenda vox poſtrema. C.* 6. 1. haeredem maluit interire. 3. nihil aliis praecipi debere. *C.* 7. *Ext.* 3. coeleſtium obſervationem radiorum 4. ſtudiis literarum eſſet operaturus. 7. protracto inhians pulveri. 10. penitius cognoſcenda. 12. ad mortem *delet. ibid.* filius Jophon, *deleto*,

So-

Sophoclis. *C.* 9. *Ext.* 2. ſimillima ejus eſſet oratio, *delet* oratio. *C.* 13. *init.* noſtra ornatu mentio. *Ext.* 5. de quibus quaſi idem. *Lib.* 9. 1. *Ext.* 5. vacuum torum nuptiis puellae faceret. *C.* 5. 3. ſecuro animo cenare potuit. *ibid.* ſtatum Reip. rumpendo. *C.* 6. *Ext.* 1. alto merſerunt. *C.* 7. 3. teterrimo daretur, *deleto* civi. *C.* 11. 1. voce improbum re monſtri ſimile. 3. ſane vero inquit. *Ext.* 3. vix ferrent alii.

Praeter haec exſtabant in publica Academiae Lugd. Bat. Bibliotheca codices MSS. Octo, quorum quatuor quondam Nob. Iſ. Voſſii *fuerunt, quos tamen omnes uno* Leidenſium *nomine comprehendi, quandoquidem jam dudum juſto emptionis titulo iſti Bibliothecae ceſſerant. Sunt vero illi poſteriores quatuor. E quibus vix ullum etiam quingentorum annorum aetatem credo ſuperare. Erant tamen inter illos quidam elegantiſſime in membrana; & quantum conjectura aſſequi licebat, ex vetuſtiſſimis optimiſque libris tranſcripti. Horum quintum cum Ed. Seb. Gryphii diligentiſſime contulit vir Eruditiſſimus, animoque meo cariſſimus cognatus & Collega meus* Henr. Snakenburgius; *ſextum conferendi laborem exhauſit Doctiſſimus* Franc. Oudendorpius, *conſobrinus meus, & tunc Collega exoptatiſſimus, nunc ad Harlemenſis Gymnaſii regimen cum omnium bonorum applauſu cum maxime vocatus. Reliquos ipſe conſului, ut & unum Perizonianum, haud peſſimae notae membranaceum; ſed qui tribus poſterioribus libris deficiebatur.*

His Librorum MSS. ſubſidiis quum plus ſatis jam mihi inſtructus viderer, ecce, praeter ſpem meam Celeberrimus Arn. Drakenborchius, *non multiplicis elegantiſſimaeque eruditionis copia, quam inſigni morum humanitate nobilior, de inſtituto meo per Cl* P. Burmannum *certior factus, ultro mihi obtulit variantes lectiones ab ipſo ex duobus MSS. Ultrajectinis ſumma cum diligentia & fide excerptas. quae quidem utilitatem mihi praebuerunt maximam, adeo ut viro illi Clariſſimo hoc nomine me agnoſcam devinctiſſimum.*

Exhibebat inſuper mihi Bibliotheca publica Editionem Moguntinam per Petrum Schoyffer de Bernſhem *typis vulgatam anno MCCCCLXXI. quae ut omnium eſt princeps, ita quoque MS. vicem facile ſuſtinuerit. Ipſe ſuper haec poſſidebam Editionem Venetam A. MCCCCLXXVIII. a* Bono Accurſio Piſano *curatam. Alteram quoque ibidem per* Dionyſium & Pelerinum Bononienſes *cum interpretatione* Omniboni Leoniceni, *editam A. MCCCCLXXXV. Tum Mediolanenſem A. MDVIII. cum commentariis* Oliverii *publicatam, & Aldinas, unam A. MDIII. alteram A. MDVIII. tertiam, A. MDXXXIV. Nec non Colinaeam, quae Pariſiis prodiit A editas MDXXVII. & Gryphianas tres, quarum duas Sebaſtianus dederat A. MDXLI. & MDXLVII. tertiam Antonius MDLXVI. Item Rob. Stephani A. MDXLIV.*

Interea in textu ipſius auctoris conſtituendo ſecutus ſum Editionem Joh. Vorſtii,

ſtii, *quae prodiit Berolini A. MDCLXXII. eo quod vir ille Doctiſſimus quam plurima temere a* Pighio *interpolata ex duobus MSS. Brandeburgicis & Vetuſtis* Martini Herbipolenſis, & Demetrii Chalcocondylae *Editionibus, recte videbatur emendaſſe. Dici enim vix poteſt quantum ſibi* Pighius *in editione ſua permiſerit, dum conjecturas ſuas, quarum ſaepe nullam in notis facit mentionem, in Valerianorum verborum ſeriem paene ubique infarſit, vel ſcripturam unius aut etiam alterius minus probae notae codicis, quum plures & meliores haberet, pro vetere, & a ceteris codicibus aſſerta, nec ullam in partem deteriore, imo ſaepe rectiore nobis obtrudit, ut verbis utar Cl.* Perizonii *ex Epiſt. ad Ill.* N. Heinſium *T. IV. n.* 47. *Scilicet pati* Pighius *non potuit, ut uſquam* Valerius *erraſſe videretur, atque adeo quocumque modo crimen illud in librarios ſtuduit conferre potius, quam memoriae aut negligentiae vitium in auctore ſuo agnoſcere. Quum tamen non ſine cauſſa ſtatui poſſit* Valerium, *ſeu memoriae nimis fidentem, ſeu ut tanto magis argutari, vel etiam exaggerare & amplificare alicujus inſignem virtutem poſſet, uni tribuiſſe, quae diverſorum erant, neque adeo ſollicitum de fide hiſtorica fuiſſe, quam omnem captaſſe acuminis cujuſdam exſerendi occaſionem, hinc nonnumquam ad dictiones plus quam Poëticas, & putidas ineptias prolapſum. Ceterum contextui* Vorſtiano *non ita adhaeſi, ut non & ipſe quam plurima tot MSS. & Vett. Edd. auxilio adjutus corrigenda duxerim, &* Perizonii *auctoritatem in multis ſecutus fuerim, ita ut conjecturis, potiore MSS. parte non adſtipulante, indulſerim tamen nihil. Praeter jam memoratas, Textui ſubjeci notas integras* Corradi, Pighii, Lipſii, Coleri, & Vorſtii, *item* Glareani, *cujus editionem, cum ad ſecundum librum jam deventum eſſet, opportune a ſe repertam communicavit mecum ſaepius jam mihi laudatus Cl.* Burmannus, *ut ideo neceſſe habuerim, ea, quae ille ad primum librum notaverat, Addendis inſerere. Videbis etiam in notis hic illic* Matthaei Klokkii *conatus quoſdam criticos (ita enim mihi verius eos licet appellare, quam emendationes, dum antiquae Linguae ſtudioſior, quam* Valerianae *elocutionis peritior, a vero plerumque aberrat) quos ex Epiſtola ipſius ad* Lipſium, *quam publicavit Cl.* Burmannus *T.* 1. *n.* 372. *excerpſi. Adhaec accedunt emendationes* Ruperti *ex* Valerianis *ipſius* animadverſionibus *depromptae, item ſelectae ex aliis* obſervationes, *ad emendandam auctoris elocutionem maxime pertinentes. E quibus omnibus, ſi quid utilitatis ad ipſum* Valerium, *atque commodi ad ſtudia tua adjuvanda,* Lector benevole, *redundaſſe arbitratus fueris, erit quod mihi gratuler, & laborem hunc meum bene collocatum exiſtimem. Equidem ſtudioſe cavi, ne ulla verborum aſperitate aut contumelia in quemquam, a quo mihi diſſentiendum fuerit, inveherer: hanc aequitatem ſi tu mihi quoque praeſtiteris, neminem promtiorem, paratioremque ad corrigenda, quae bene admonueris, ſi fortaſſe quandoque iteranda fuerit haec editio, futurum tibi confirmo.*

Haec

Haec itaque ego ad ornandam hanc editionem contuli. Interea Symbolam quoque dedit, ſed egregiam, ſed luculentiſſimam, Vir Clariſſimus Antonius Schultingius, *non Juriſprudentiae magis, quam omnis elegantioris literaturae ſcientia celeberrimus, qui Eruditiſſima Exercitatione* Valerii *Lib.* VII. *Cap.* 7. de Teſtamentis Reſciſſis, *illuſtravit, nodoſque, quibus illa materia ita erat implicita, ut etiam doctiſſimis viris crucem figeret, feliciſſime diſſolvit.*

Poſtremo adjectum videbis Indicem locupletiſſimum, cura & ſtudio Michaëlis Benedicti, *collegae mei amantiſſimi, ac magna induſtria ad praeclara tendentis, collectum & concinnatum. Cui ergo hunc totum velim acceptum referas. Denique & alterum Notarum Indicem ipſe ſubjunxi.*

Nunc te ad Valerium *ipſum dimitterem, amice Lector, niſi dubitari cernerem a viris quibuſdam eruditis, utrum* Valerii *ipſius hoc opus ſit, an vero illius Epitome, a* Julio Paride, *vel* C. Titio Probo, *vel etiam ab* Africano *quodam* Nepotiano *concinnata: ita ut magnus ille* Johannes Gerardus Voſſius, *etiamſi argumenta ſatis valida ad opus hoc* Valerio *vindicandum protulerit, ſibi tamen ipſi ſatisfeciſſe vix videatur, & ambigat quoque Ill.* Nic. Heinſius, *an non pro Epitome potius habendum ſit in Epiſt. ad Cl.* J. Perizonium *n.* 48. *quare haud abs re me facturum duxi, ſi paucis hunc ſcrupulum omnibus eximere tentarem, & ſententiam meam breviter exponerem.*

Equidem ut pro Epitome habeam hoc opus, cauſſam video prorſus nullam; nam qui Theodoſianum potius, quam Tiberii ſeculum auctoris noſtri ſtilum ſapere contendunt, cum illis conſentire nequaquam poſſum. Licet enim nonnihil ab Auguſtei aevi naturali illa pulchritudine deflexerit Valerii *elocutio, multo propius tamen ab ea abeſt, quam ab illo dicendi genere, quod tanto tempore poſt Romani ſermonis puritatem omnino jam inquinaverat. Miror enim Viros illos doctos, qui auctoris noſtri ſtilum adeo acerbe exagitant, non plura proferre exempla, quibus iſtius criminationis monſtretur veritas.* Parvitas mea, *qua dictione in praefatione uſus eſt, vehementer illos offendit, ſed quum* Vellejus *ſimili modo* mea mediocritas *dixerit, non ideo noſter ad ſequiora ſecula erit ablegandus. Ita* extunc *Lib.* I. 5. *Extr. ſuſpectam reddidit ipſius Latinitatem, quum nullam in hoc culpam ab eo commiſſam fuiſſe, jam doceant notae. Declamat vehementer in noſtrum* Rutgerſius, *quod* deceſſiſſe catulum *dixerit, de cane tamquam de homine locutus. Sed, utut hoc, & quaedam huic ſimilia, ſint inepta, non propterea tamen a Tiberii ſeculo opus hoc abjudicandum.*

Praeterea ſi exemplorum ſingulorum inter ſe nexum; ſi tranſitiones ab unius virtutis deſcriptione ad deſcriptionem alterius, ſi perpetuas virtutis propoſitae commendationes, inſectationeſque vitiorum, diligenter conſideres, vix quidquam, opinor, plenius deſiderabis, ſaltem quid inde reciſum videatur non invenies. Ut adeo, ſi quandoque in Epitomen contractus fuerit Valerius, *illius ge-*

neris illa fuerit oporteat, cujus ſunt exempla poſtrema in capite primo, & tribus ſequentibus exhibita, ubi ſola Dicta Factaque *narrantur, ſine ulla eorum commendatione. Quare* Valerii *ipſius, hoc quod in manibus habemus, opus eſſe mihi omnino eſt perſuaſum. Vale.*

ALDUS RO. JOANNI LUDBRANCIO, POLONO JURISPERITO, AC POSNANIENSI EPISCOPO, REGNIQUE POLONIAE A CONSILIIS

S. P. D.

DICTA, ac facta memoratu digna, quae ab Illuſtribus & Latinis, & Graecis electa authoribus breviter quidem, ſed eleganter delegit Valerius, tuo felici nomine hiſce excuſa typis emittere ex Academia noſtra conſtituimus Praeſul, optimeque, & humaniſſ. Nam quid convenientius, quam optima, & utiliſſima ſub optimi viri nomine, & ejus, qui prodeſſe ſemper ſtudeat, publicare? Valerii enim haſce eclogas exemplis, & documentis ſuis, ſic ego eſſe utiles cenſeo, ut putem, die, noctuque legendas: quod neſciam an quiſquam ex Latinis libris conferre tantum queat hominibus; atque ideo ut commodius haberi in manibus poſſint, à nobis enchiridium factum eſt, ut brevitati operis, parvitas voluminis reſponderet. Te vero & probum eſſe, & commodum, cum docti omnes uno ore tam Patavii quam Venetiis praedicant, tum ipſe multis animadverti modis, & praecipue cum in hemicyclo Patavii in cubiculo tuo ſedens, cum & ego eſſem una, & Raphaël Regius noſter, homo fide plenus, & doctrina, & pauci admodum alii, pollicitus es tua quamvis magna impenſa ad Dacas uſque mittere inveniendi librorum gratia, quod ibi antiquorum librorum plena turris eſſe dicatur. Amplius addidiſti teipſum eo, ſi opus fuerit, profecturum. utinam tui ſimillimos plurimos haberemus antiſtites. optime enim ageretur in humanis.

Tu namque es temporibus noſtris probitate, tertius Cato. Tu conſilio, Neſtor. de quo Agamemnon apud Homerum.

Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἀλῦσάτε, περθομένητε.

Tu etiam pietate Aeneas. de quo Poëta noſter, Homerica haec imitatus, ſic ait.

Si duo praeterea tales Idaea tuliſſet
Terra viros: ultro Inachias veniſſet ad urbes
Dardanus: & verſis lugeret Graecia fatis.
Quidquid apud durae ceſſatum eſt moenia Trojae:
Hectoris, Aeneaeque manu victoria Grajûm
Haeſit, & in decimum veſtigia rettulit annum.
Ambo animis, ambo inſignes praeſtantibus armis:
Hic pietate prior.

*

Cu-

Cupio igitur te tot ornatum virtutibus ad communem hominum utilitatem, & ſtudioſorum praecipue, inter Chriſtianos ſummum videre, quod faxit Deus. Interea munus hoc noſtrum hilari, qua ſoles fronte, accipias velim. Vale. Venetiis. Octobri Menſe M. D. II.

ALDUS RO. CUSPINIANO GERMANO. S.

ETSI Privatim tibi gratias egimus, quod quatuor, & viginti exempla, quae omnibus in Italia Valerii Max. exemplaribus tam impreſſis, quam manu conſcriptis, deerant: ad me perhumaniter miſeris: tamen ut & publice idem facerem meas eſſe partes exiſtimavi: ut tibi unà mecum ſtudioſiſſimus quiſque deberet: & eo magis, quod tu ſponte tua, audito tantum excudi Valerium in aedibus noſtris, mihi ſignificaveris, vidiſſe te in praeclara urbe Vienna, cum publice ſtudia humanitatis inibi profitereris, Valerium antiquiſſimum, in cujus principio quaedam nunquam ante a te viſa, haberentur, tituloſque omnium ſcripſeris, ut, ſi ea mihi non eſſent, facerem te certiorem: quandoquidem ad me illico ea eſſes daturus. Quod & factum eſt. Deerant enim in fine de neglecta religione exempla quatuor: de ſimulata religione totum caput: necnon & de Auſpiciis totum: praeter exemplum De Dejotaro rege: quod perperam in aliis omnibus Valerii exemplaribus, quae ipſe viderim, principium erat de Ominibus: cum de Auſpiciis ultimum eſſe deberet. De Ominibus autem principium eſſe illud. Ominum etiam obſervatio aliquo contactu religionis innexa eſt: & cetera. Nam ante, quam ad exempla veniat, praefatiunculam aliquam ubique fere Valerius ſolet praemittere. Id vero mi Cuſpiniane, fuit mihi longe gratius, quam ſi auri multum, gemmarumve miſiſſes muneri. illud impenditur, conſumitur, diſperit: hoc etſi omnibus impertitur, tamen aeque apud impertientem, ac impertitum divino excuſorio munere manet aeternum. hoc & viventes, & poſteri perpetuo habebunt utrique noſtrum plurimam gratiam. Hujuſmodi dentur mihi reipub. literariae benefactores. Quanquam habemus & alios plurimos, ex quibus unus ab extremo nuper orbe daturum ſe mihi Donatum integrum in Aeneidem, totumque Servium, & Probi grammatici antiquiſſimos libros, & alia quaedam, quae non habentur, pollicitus eſt. Vive autem tu diu vel hoc ſolo beneficio Cuſpiniane: Vivant & caeteri tales: & rumpantur ſiqui ſunt βιβλιοτάφοι, *& invidi. Venetiis Calendis Aprilis* M. D. III.

PAU-

PAULUS MANUTIUS, ALDI F.

DOCTISSIMO, AC NOBILISSIMO VIRO BERNARDO GEORGIO

S. P. D.

VIDE quanti te faciam Bernarde clariſſime. Cum pararem Valerii Maximi monumenta rurſus excuſa in lucem emittere, quae ſuperioribus annis, ut eo tempore per exemplaria licuit, caſtigata è noſtris typis exierunt: incumbebam ſedulus in eam curam, ut praeſtarem aliquid ea expectatione non indignum, quae mihi propter clariſſimi patris memoriam excitata videbatur. Cum vero eum authorem ſub tuo nomine in apertum referre conſtituiſſem: exiſtimabam nihil ad te niſi perfectum, & ſuis quaſi numeris abſolutum mitti à me debere, nihilque tam egregium eſſe, quod non haec tua ſingularis atque praeſtantis ingenii vis facile caperet. Quare coepi eo majores vigilias ad hanc operis recognitionem adhibere, quo plus & me tibi, quam cuivis alii, debere cognoſcebam: & quod te non modo eruditionis opinione, ſed integritatis etiam laude inter alios illuſtreis viros excellere perſpexeram. Quid quod tu vel poſteritati ſerviens, vel patriae dignitati conſulens, quae una in toto orbe terrarum hodie maxime excellit, domi habes abs te conſcripta, quae in hoc laudis curriculo cum ipſo pene Valerio certent? Legi capita illa tua vel obſervatae, vel neglectae religionis, & legi cum ſumma tum voluptate, tum etiam admiratione. ut tibi in iis nitet oratio, ut ſplendet: ut ingenio, quantum judicare ipſe poſſum, vales, dum Veneta exempla cum Romanae urbis, & veterum reliquorum monumentis confers. Quibus omnibus cauſis commotus, omnem (quod ajunt) lapidem movi, ut quidquid in iſto emendandi ſtudio poſitum eſſet, in horum librorum caſtigatione conſumerem. Praecipua vero, cur hoc ipſum Valerii volumen ſub tuo nomine apparere voluerim, ea ratio fuit, quod volebam veteris in te obſervantiae pietatiſque meae monumentum aliquod etiam apud poſteros extare: & ut intelligeres ipſe tu, quam ſancte apud me, quamque conſtanter eorum officiorum, quae à te in patrem, & in nos omneis profecta ſunt, memoria ſervaretur. Nam de authore ipſo non faciam ut pluribus dicam. Sed certe cum tu is ſis, qui, ut dixi, in hoc ſcribendi genere tanta cum laude verſeris: ille autem omnium fere gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna uno tantum volumine complexus ſit: nihil, ut ego quidem arbitror, vel te dignius, vel tuis ſtudiis accommodatius dicari tibi potuit. Dedi igitur hoc (ut dixi) tot honeſtiſſimis meae erga te benevolentiae cauſis. dedi non parum & familiae tuae ſplendori; quae propter eximias res à majoribus tuis domi foriſque praeclare geſtas ita celebris habetur, ut in exemplum ſummae tum virtutis, tum innocentiae trahatur. Huc accedebat inſtinctus etiam quidam naturae meus in omneis doctrina, boniſque artibus ornatos: quo ad te amandum etiam atque etiam inflammarer, cum te ſingulari eruditione praeditum, honeſtiſque diſciplinis inſtructum agnoſcerem. Quod cum ita ſit, omnino neque hominem me pu-

 tem,

tem, niſi te, in quo tantae ſuavitates ingenii ſunt, vehementer diligam, & obſervem: neque vitam ſatis jucundam, aut ſuavem ducam, niſi, quam recte animatus erga te ſim, non praeſenti ſolum aetati, verum etiam poſteritati candidius aeſtimaturae id probem. Qua tamen in parte ut tibi ſatisfacerem, hactenus neſcio quo meo fato non licuit: memoriam quidem certe, atque animum, quem debui, cumulate praeſtiti. Neque vero nunc ideo hanc noſtram in Valerium operam dicatam tibi volui, quo me crederem, quidquid tecum aeris alieni contraximus, hac ratione poſſe diſſolvere: ſed ut tu, cum me tuorum in me beneficiorum, noſtraeque conjunctionis non oblitum agnoſceres, poſthac etiam libentius, atque ardentius in me fratreſque meos tua ſtudia conferres. quod quidem ſi me aſſecutum intellexero: id quod minime dubito: nae ego & mihi ipſi, qui tam praeclaram tibi gratificandi rationem inierim, in ſinu quodammodo gaudebo: & humanitatem iſtam ingenii tui ſingularem ſummis laudibus in coelum ferre non deſinam. Vale.

NOBILI AC STRENUO VIRO, EQUITI AURATO,

D. JODOCO A MEGGEN LUCERINO,

Sanctiſſimi D. N. Papae Julii III. Pont. Maximi à ſacra cuſtodia, celerumque duci,

GLAREANUS S. D. P.

SI *quiſquam alius diligenter ac vere de hiſtorica ratione diſſeruit, clariſſime D. Jodoce, certe M. Tullius Cicero, Romanae eloquentiae princeps, lib. II. de Oratore, quanquam obiter ac neutiquam ex propoſito, eleganter tamen & docte, ut omnia ſolet, executus eſt.* Hiſtoria, *inquit*, eſt teſtis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magiſtra vitae, nuncia vetuſtatis. *Haec ille appoſite, diſerte, ac copioſe. Quid enim homini ad vitae hujus miſerrimae taedia levanda, ad ejuſdem emendanda etiam vitia, denique ad aeternae felicitatis gloriam contingere poteſt utilius hiſtoria? Porro quod Gellius alicubi etiam innuit, Hiſtoriae duplex eſt modus: Alter, qui temporum rationem, Magiſtratuum, Procerum ac Regum recenſet nomina, rem ad hiſtoriam quidem neceſſariam: caeterum ad vitae emendationem non multum adferentem utilitatis. Alter, longe magis ad hiſtoriae vim ac energiam pertinens, quo in rebus geſtis digna proferuntur exempla. Hic modus hiſtoriae conſcribendae plurimum prodeſſe legentibus poterit. eſt enim is verus hiſtoriae ſcopus. Hujus hercle modi, principem locum obtinet hiſtoria Euangelica, qua non eſt alia vel ſimplicior, vel verior, vel facilior, adde auguſtior, in qua ubique amuſſim (ut dici ſolet) verba ac facta reſpondent. Atqui de hac pauca, & cum verecundia loqui fortaſſis praeſtiterit. Ad eam porro proxi-*

me

me accedit Veteris inſtrumenti veritas, quanquam figuris ac typis involutior, ac proinde obſcurior. Poſt divinam vero hiſtoriam difficulter dixeris, quam cui praeferas, quam potiſſimum vel eligas, vel probes: Romanis ſuam, Graecis item ſuam efferentibus, denique alteris alteros de veritatis elogio culpantibus. Utcunque ſunt hominum affectus, mihi quidem nec Græco, nec Romano, ac proinde hujuſmodi affectus haud quaquam obnoxio, Hiſtoria profecto a Thucydide ac Herodoto deſcripta longe eminere videtur, in qua breviter plurima rerum ac eloquentiae mirifica ſunt exempla, nullis Livii Saluſtiive cedentia exemplis, quantumvis brevis hic, ille autem copioſus. Romanis ſatis viſum fuit, Graecos mendacii inſimulare, leves dicere, ac rerum imperitos, cum inter Romanos ſcriptores mira ſit variatio, ac velut de ſingulis rebus digladiatio. Quod qui ſcire cupiat, Saluſtium Liviumque, ut alios omittam, comparet, ac ipſe ſecum conſideret, quam diverſa de Urbis origine, de Romulo, de Aboriginibus, Trojanis, Albanis multiſque aliis ſcriptis prodiderint. Quam longe circunſpectius Dionyſius Halicarnaſſeus in Romana hiſtoria homo Graecus omnia digeſſit. Saepe Livius dimidiatam implet paginam in magiſtratuum nomenclatura, quae nihil ſane ad lectorem. Quamquam Livium, excuſare poteſt Romanorum ambitio, quorum ſuos quiſque gentileis, qui magiſtratum geſſiſſent, legere in hiſtoria voluit: ſi quis ſcriptorum nomina magiſtratuum omiſiſſet, impune non ferebat. Atqui inde Romana hiſtoria omnino portentoſa facta eſt, ac ad lectorem nihil utilitatis adferebat, imo ingens taedium. Longe felicius Graeci providentia ſumma tractarunt hiſtoriam. Nam quid dicam Geographiae ſtudium? quam negligens ibi Livius, maxime in regionibus, ubi Graecis authoribus deſtituitur, ut Africis ac occiduis deſcribendis. Nec minus Salluſtius, apud quem nullus propemodum locus Geographice, quamquam chorographice deſcriptus eſt, etiam in Africa, ubi pulchellus ille raptorem pro Praetore ſe geſſit. Contra apud Graecos, quantus geographus Herodotus, qui totum fere terrarum orbem, quantum ei eo tempore innoteſcere potuit, in illis novem Muſis nobis deſcripſit. Nec minor Thucydidis in locis deſcribendis diligentia comprobatur. Sed ego haec fruſtra ſcribo pluribus, qui invidentia fortaſſis, non judicio hoc dici à me falſo putabunt. Quare nunc deſino & tibi & illis hac de re eſſe moleſtus. Caeterum cum Valerius Max. author celeberrimus, qui & in omnium manu habetur, & ubique publice legitur, tam mendoſus vulgo circumferatur, exiſtimavi operae pretium me facturum, ſi obiter eum percurrerem, ac loca carptim quaedam pernotarem. Id quod ego ſedulo feci, ac nunc ſub tuo nomine in ora hominum comptiorem, quam hactenus prodierit, emittimus. Ducentos enim aut plures naevos aut cicatrices illi ademimus. Sed quae ad authorem reliqua perexigua fuerint mox ſubnectemus, ne diutius quam aequum eſt, te obtundamus. Tu optime Jodoce, me (ut aſſoles,) ama. Cui deus omnipotens dedit, ut ſanctiſſ. domino N. Papae Julio III. Pontifici omnibus modis maximo, ſis nunc tam charus:

Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt,

ut inquit Flaccus. Id etiam non parvo me afficit gaudio, quod D. Aegidius Tuſculus, mihi ut frater colendus, te tam unice deligit, ſed ſimilis cum ſimilibus, ut eſt apud Ciceronem, facillime congregetur. Idem Deus tibi, una cum dilecta uxore, & familia tua, quae Luceriae in Helvetiis inſignis hactenus viguit, meritam det gratiam, & incrementum tuis virtutibus dignum, ut honoratum parentem tuum omnium virtutum ornamentis vel aeques, vel etiam ſuperes. Vale felix. Friburgi Briſgoae, anno a Jeſu Chriſti natali MDL.

HENRICHI LORITI GLAREANI
CAROLI V.
Imperatoris familiaris, in Valerium Max. Annotationes.

DUBITATUM apud pleroſque video, ſit ne Valerii hoc opus merito hiſtoriae nomine appellandum, cum videatur exemplorum potius quaedam collectio, ac velut conſarcinatio, ut Critici ejus dicunt: videlicet, ubi nulla temporum ratio, quae hiſtoriae lux eſt, nec ullus rerum geſtarum ordo, ſine quo omnis hiſtoria manca eſt, apparet. Cui dubitationi reſponderi poteſt, verum quidem eſſe, Valerium nullam certam hiſtoriam ſcribere, at hiſtorici tamen officium abunde his voluminibus praeſtitiſſe. Finis enim hiſtoriae eſt, ut inde tibi (inquit in praefatione Livius) tuaeque Reip. quod imitêre, capias, unde foedum inceptu, foedumque exitu, quod vites. Quod in hiſce libris non paulo facilius reperias, quam in ingenti aliorum hiſtoricorum ſylva. Nec minus item dubitatum eſt apud quoſdam, Quis nam hic fuerit Valerius: nihil enim certi apud alios authores de eo reperitur. Plinius in immenſa illa authorum nomenclatura ſemel duntaxat eum citat, nempe libro VII. Hac autem potiſſimum de cauſa hunc collectum librum eſſe contendunt. (quando taedio tot prolixorum hiſtoricorum apud Romanos plerique affecti) rationem enim hunc authorem inire voluiſſe, ut id taedii tolleretur, quod ex tanta authorum prolixitate naſceretur. Sunt enim quidam ex his, qui prope hominis aetatem deſiderant. Nam praeter Trogum, Quadrigarium, Salluſtium, & alios quoſdam, qui olim extabant, quot annis lectoris animum occupabunt CXL. Livii volumina? ut interim Graecos taceam, & copioſiores & plureis, etiam Romanam ſcribenteis hiſtoriam. Quales Dionyſius Halicarnaſſeus, Polybius, Apianus, Plutarchus. Conſultum igitur, quiſquis fuit hujus operis author, voluit haud dubie, vel pauperibus, qui grandia volumina habere non poterant, aut tardis, occupatiſque aliis negotiis ingeniis, quorum numerus & ſemper fuit major, & hodie eſt, & erit quo ad hic conſtiterit mundus.

JUSTUS LIPSIUS
STEPHANO PIGHIO
S. DICO.

PAUCA & levia quae ad Valerium tuum (jure, tuum: qui valetudinem & colorem tibi debet, imo vitam) paene aliud agens notavi, paſſus ſum adjungi tuis, mi Pighi, accuratiſſimae cenſurae Notis. Paſſus ideo, quia Plantinus noſter cupiebat: quia aliquid in iis fortaſſe ad uſum juventutis: quia & cum honore tuo id fiebat: cum ex ipſa comparatione horum pravitas & parvitas, tuo-

tuorum bonitas & granditas eluceret. Sane copioſam tu & uberem meſſem ex hoc agro collegiſti, nos pauculas ſpicas contemptas tibi potius quam non viſas. Triumphus igitur hic omnis tuus eſt: mihi abunde ſatis, ſi armillis aut haſta donatus ſequar hunc candidae Famae tuae currum. Vale. Nonis Septembribus, cIↃ. IↃ. LXXXV.

ILLUSTRISSIMO PRINCIPI
CAROLO PHILIPPO DE CROY,

Domino de Haurech, &c.

Natalium ſplendore clariſſimo adoleſcenti

STEPHANUS PIGHIUS S. D.

GRAVIS omnino atque pernicioſa, Carole princeps generoſiſſime, humano generi res eſt ignorantia, non ſolum publicis moribus noxia, communique hominum vitae tenebras offundens, & à veri cognitione mentes ſeducens: ſed privatas etiam ſingulorum rationes ita miſcens ac perturbans, ut haud aliter ac caeci ſine ductore in ſumma caligine deſtituti, nunc huc nunc illuc temere impingamus, periculaque ante pedes poſita velut longinque diſſita ſecuri minime caveamus; quae procul à nobis, & abſunt quam longiſſime, tanquam capiti imminentia trepidi expaveſcamus. An quicquam igitur calamitoſius homine imperfectiuſve in orbe terrarum naſceretur, niſi huic divina benignitas rationis facem praetenderet, oculos aperiret, viamque monſtraret, qua tuto ac commode per obſtacula quaeque ad ſummum bonum veramque felicitatem penetrare poſſit? Ingens profecto atque inaeſtimabile donum, omnibus quidem optandum; ſed perquam paucis, & niſi quos aequus amaverit Jupiter, obvium atque promptum; his ſcilicet perquam raris, quibus rerum felicitates virgula quadam divina ſuppeditantur. Adeo nihil in humanis perfectum, nihilque tam fauſte geritur, quod non error aliquis vel obtundat vel interrumpat. Quod niſi tam denſa ignorantiae caligo, naturae vitio congenita, mentis oculos obſideret, homo facile ſeipſum videret, alioſque perſpiceret, quo quiſque loco & ſtatu degat: quanto intervallo à recti ſcopo aberret, ſe ſuaſque rationes inde duceret atque diſponeret. Nunc in hac mortali vita tam fallacibus umbris ſemet explicante, & pluſquam Cimmeriis tenebris obvoluta degenti quid faciendum quaeſo? ubi perpetuae, ut Naſonis poëtae verbis dicam,

nebulae caligine mixtae
Exhalantur humo, dubiaeque crepuſcula noctis.

An

An ne inſtinc ad clarum rationis lumen à longe pergenti frequenter ceſpitandum, ſaepe palpitandum, ſaepe caecutientes oculi ſunt extergendi, ut ſemitas ab aliis jam ante tritas, alienaque veſtigia tentet atque colligat? Quod profecto difficile exiſtimo; ac valde laborioſum.

Quale per incertam lunam ſub luce maligna
Eſt iter in ſilvis, ubi caelum condidit umbra
Jupiter, & rebus nox abſtulit atra colores.

ut pulchre ſummus vates cecinit. Ubi vagabundus viator votis omnibus cupit Mercurium aliquem Euhodium in quadrivio poſitum reperire, qui viam rectam virgula monſtret: vel Hegemonam occurrere deam, quae manu ducat. Poſſet tamen, ni fallor, melius ſecuriuſque Hiſtoria, quam vere ſimul & praeclare princeps Romanae eloquentiae Tullius lucem veritatis ac vitae magiſtram appellat; in qua rerum eventus velut in ſpeculo contemplari licet, mores & quos imitemur, & quos vitemus ſine difficultate cognoſcere. Haec enim leges nobis ſine fraude ſcribit, juſtitiam aliaſque virtutes ita docet, ut ad eas amplectendas non velut juriſconſultorum formulis in jus rapti, philoſophorumve triſtibus praeceptis coacti conſtringamur; ſed ſponte moti pelliciamur. Facile enim homo eruditur exemplis, qui rerum ex ſucceſſibus ipſe ſibi conſilia format, normamque actionum ſuarum ita componit, ut inter omnes vitae errores omniaque pericula tutus tranſmeet. Quod omnino fiet, ſi ad lucem ſacrae hiſtoriae humanam ſic applicet examinetque; ut ab illa pietatem colligat, ex hac actiones eidem conformet; utque rerum exitus notans, animum ad cauſas referat, diligenterque inquirat, cur hoc factum, illud omiſſum, cur ex hoc gloria aut felicitas, ex hoc calamitas aut vituperium proceſſerit. Atque ita deinde viam rationibus ſuis ſeliget, qua tuto ad optatum finem pervenire poterit. Nil aliud quidem videtur humana prudentia, rerum quippe futurarum praeſentiumque ex praeteritis recta obſervatio atque deductio, quam aeque magiſtram vitae, immo ducem ac caput aliarum virtutum ad veram felicitatem pertinentium dicit eſſe Plato, accuſatque vehementer in Timaeo Graecos, ob hiſtoriae atque antiquitatis negligentiam, quippe qui fabulis delibuti atque ſeducti, majorum ſuorum originem reſve geſtas ignorarent, eos ſemper pueros eſſe dicens, nec quemquam è Graecis poſſe ſenem vere vocari, quia puerilis ſemper iis eſſet animus, & nulla ex antiquitatis commemoratione priſca opinio, nulla cana ſcientia. In quales & Homerus Odyſſ. φ amarulente ſtomachatur:

Νήπιοι ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες

id eſt,

Agreſtes ſtolidi, tantumque diurna ſcientes.

Atqui hiſtoriae ſtudium hanc perverſam ſecuritatem depellit, & ab hac infamia nos liberat, ne dicamur καθημερόβιοι: immo juvenilem animum ſapientem & canum facit; ſic majorum inſtitutis atque exemplis inſtruit, ut cum ſenibus ſaepe prudentia & rerum cognitione contendere poſſit. Senibus autem ipſis affatim conſilia ad rempublicam ſapienter gubernandam ſuppeditat. Imperatoribus artem militarem largitur,

tur, animumque generoſum ad gloriam inflammat, abjectos timidoſque ſpiritus excitat, ſuperbos ſimul ac nimium feroces moderationis freno cohibet, inſtabilis fortunae imaginem oculis ubique ſubjiciens. Denique nulli non hominum generi conſulens, bonos ad virtutem laude & gloria vocat, improbos à ſceleribus poena atque infamiae exemplis deterret. Qui fructus in nulla magis quam in Romana patent hiſtoria, cum haec reſpublica diuturnitate atque amplitudine imperii, rerum domi foriſque geſtarum magnitudine, bellorum ingentium periculis, varietateque fortunae, ceteras omnes vincat; atque ideo exemplorum copioſam in omni genere materiam ſuppeditat. Sed ſentio quam ſpatioſum ingrediar campum, ſi de dignitate & fructu hiſtoriae exactius velim diſſerere: retraham itaque ſtylum, ſi unum adjecero, nempe omnium ſapientum hominum concordi judicio non reperiri dignius nobili ac principi viro ſtudium quam hiſtoriae, atque ad reip. gubernacula natum majore cum laude & fruge non poſſe otium ſuum terere, quam in lectione Auctorum, qui res publice privatimque bene maleve geſtas cum fide literis mandarint. Hi namque veri ſunt amici, cum quibus utiliter confabuletur, de rebus dubiis conſultet; qui & ſemper praeſto ſunt, & ſapiunt plurimum, & nihil adulantur: cum his multo majore cum laude poterit horas fallere, quam ſi vel alea ludat, vel morionibus indulgeat. Ex veteribus autem, qui vel Graece vel Latine hiſtoriam ſcripſerunt, & ad noſtra tempora pervenerunt, ſi qui ſtudioſe legendi ſunt, ſane non video, quiſnam Valerio Maximo praeferri poterit, cum nemo melius nucleum hiſtoricae utilitatis nobis excludat, dum ex omnium pene hiſtoriarum uberrima ſilva virtutum vitiorumque celeberrima quaeque exempla quaſi floſculos ſelecta breviter in concinnum ordinem redigit, communi vitae, publicis privatiſque moribus accommodat, in genera ac capita tam apte digerit, ut quod in aliis non ſine labore quaerendum eſſet, ex hiſce novem ejus libris nullo negotio peti poſſit. At quo ordine? ut quae ad religionem ſacraque publica pertinent, liber primus: quae ad praeclara civitatum inſtituta, ſecundus contineret: reliqui, quae ad mores privatos, nempe varia virtutum vitiorumque genera multiplicem rerum humanarum ſcenam complecterentur. Haecque omnia ſuis capitibus ita diſtinguit, ut memoria comprehendi facile poſſint. Videmus itaque ut in hiſce libris, velut in ampliſſimo theatro, communis vitae noſtrae quaſi quandam Tragicomoediam Valerius nobis agat, in quo ipſe tanquam pantomimus aliquis inſignis in novas ſaepe formas ſe mutat, mortalis vitae mille pericula, caſus infinitos diverſis geſtibus dexterrime imitatus, paſſiones, affectus, mores, atque ſtudia graphice depingit: aliquando gravitate ſublimis, ſummaque eloquentia ſplendidus, dum virtutes laudat, honeſteque facta in caelum evehit: nonnunquam triſtis ac velut tragice plangens, dum crudelitates, ſcelera, atque improbe facta damnat, ſaepe facetiis lepidus, dicteriiſve ſalſus & comice jucundus, cum vana hominum ſtudia & ſtulta conſilia ſuggillat ac ridet. Sed quanto ſaepe decore, quali pompa, quo ordine, velut inſtructiſſimus choragus, nunc virtutum nunc vitiorum mimos elegantiſſimo verborum apparatu comptos inducit, & tanquam praeſentes oculis ſubjicit? quam exempla exemplis connectendo, velut novas ſubinde perſonas aptiſſime ſuggerit? ipſe interim, ut nos quaſi ſpectatores delectet, pulcherrima paſſim interponit acroamata ſententiis aurea, in his conſiliis & admonitionibus ſeverus eſt, atque in alluſionibus acutus. Denique exquiſita verborum proprietate

decorus, brevitate concinnus, ac mira varietate gratus ubique reperitur. Non mirum igitur, quod ob ſummam utilitatem atque elegantiam hic liber tot jam ſaeculis aſſidue in manibus hominum verſetur: non tantum in ſcholis literariis, verum etiam in curia, foro, caſtris frequens ſit: domi item familiaris, atque in itineribus quibuſcunque promptus ſuaviſque ſaepe comes. Sed adeo attritus uſu nimio atque conſumptus eſt, atque injuria temporum male multatus, ut vix ſui ſimilis videatur: immo ſi ipſe nunc ab inferis reſurgeret, hunc ſuum foetum vix agnoſceret; non magis quam Aeneas, cum apud inferos,

Priamiden laniatum corpore toto
Deiphobum vidit lacerum crudeliter ora,
Ora, manuſque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares,
Vix adeo agnovit.

Non minus hic auctor celeberrimus vulgo circumfertur foede laceratus, mutilus, ac depravatus. Nam frequenter reſcriptus atque mutatus infelicis ſaeculi ſuperioris barbariem haud modicam contraxit; ut emunctae naris homines ſaepe culpent ſtylum ejus, atque Latinae locutionis puritatem in eo deſiderent. Et quidem immerito, cum antiquitatem ſaeculi ſui venuſtam totus redoleat. Quod ſi cuiquam viſum fuerit ſcripta aliquot exemplaria conferre, pedibus ſpero veniet in ſententiam meam, & quiſquis reſederit apud hunc impurus barbariei foetor, non ipſius auctoris eſſe judicabit. Nam varie interpolatum intelliget, turpiſſimeque conſpurcatum pluſquam puerilibus ſciolorum annotatiunculis, & inelegantium ludimagiſtrorum dictatis. Saepe enim indocti librarii ſpuria a legitimis dignoſcere neſcientes, rejectis puris atque antiquis dictionibus, gloſſemata inepta trivialiaque contextui inſeruerunt, ſaepe mutilarunt ſententias, aliquando diverſa exempla in unum contraxerunt, nonnunquam tranſtulere verba atque totas etiam periodos, idque admodum temere pro ſui quiſque ingenii ignavia vel inſcitia. Cum igitur tot jam ſaeculis hunc auctorem indigne contaminatum extare moleſte ferrem; optavi quidem ſaepiſſime mihi tantum ab aliis occupationibus laxamenti, quo ſtudioſorum in gratiam nonnihil ipſum extergere, atque habitu cultiore indutum producere in publicum poſſem. Quod cum ſtatuiſſem defunctorie ſucciſivis horis facere, non paſſus eſt moram diuturniorem Chriſtophorus Plantinus, noſtri temporis typographus diligentiſſimus, qui ut omnes fere veteres, ita & hunc auctorem excultum atque emaculatum typis recudere cupiens, à me multis precibus efflagitavit, ut maturarem deſtinatum opus, atque quam primum abſolverem: cujus quidem deſiderio refragari non potui, cum quod ipſe hoc mereatur, tum quod amici quoque plures hortarentur. Igitur emendando Valerio trimeſtrem operam deſtinans, ea tamen ob difficultatem fere ſemeſtris eſt facta. Nam cum à capite hoc opus aggrederer, inter octo vel decem manuſcriptos archetypos, quibus adjuvabar, tantam reperi diverſitatem, tantam verborum rerumque ſaepe diſcrepantiam, ut velut Labyrinthum ingreſſus, aliquando quo me verterem neſcierim. Quantum igitur hic mihi laboris ſit exhauſtum, non puto recte quenquam aeſtimaturum; niſi qui ipſe vulgatam ante editionem cum hac noſtra

ſtra contulerit. Is ſpero fatebitur puriore toga indutum prodire nunc Valerium, magiſque ſanum, integrum, ac nitidum. Amplius enim quam octingentos naevos inſignes emaculavimus, vaſtas lacunas ſupplevimus veterum exemplarium auxilio, cicatrices atque ulcera foeda plura ſanavimus. Divinationi quidem aliquando indulgendum fuit, ſed admodum religioſe ac parce hoc factum. Nam antiquos libros ita ſecuti ſumus, ut emendatiora dumtaxat, vulgatis mendis rejectis, amplecteremur; errores autem, qui infiniti etiam ſunt in ſcriptis codicibus, praeteriremus. Exemplorum inſuper titulos à librariis contextui Valeriano temere inſertos, ac fere ineptos ac falſos, quibus perperam video capita diſſecari; cum in veteribus ſcriptis exemplaribus non habeantur, non adeo nefas exiſtimavi è contextu omnino ſubmovere, amicorum aliquot eruditorum ſuffragatione ad hoc confirmatus, nec mea ſolius ſententia nixus. Ne tamen hos quiſpiam prorſus ablatos conqueratur, recuſos atque emendatos quam breviſſime potui capitibus ſuis ita praetexui, ut exemplis ſingulis ordine reſpondeant. Adjeci inſuper in calce operis quaſdam noſtras annotationes, in quibus cum multa ad auctoris hujus explicationem potuiſſem adducere, ne tamen nimis eſſem prolixus; ſatis viſum fuit emendationum cauſas reddidiſſe lectori; non omnium tamen, eſſet enim faſtidioſum ac fere infinitum omnia loca mutata perſequi, cum in ordine tam verborum quam periodôn, tum etiam in propriis nominibus ubique fere corruptis. Quae etiamſi inter octingentos naevos non numerem, & in annotationibus praetereantur; velim tamen perſuaſum eſſe, non niſi ex antiquitatis fide, atque veterum codicum auctoritate ea me mutaſſe. Praeterea, ne quid in hoc opere deſit, & cum plurimum lucis adferat hiſtoriae vel ſola temporum cognitio, quae vehementer ad cauſas, conſilia, nec non rerum circumſtantias intelligendas conducit, non abſurdum judicavi Romanis praecipue exemplis tempora atque annos, quibus contigerunt, annotare, ut ſtudioſo pleniorem hiſtoriam cupienti haud ſit difficile ad annales Livianos aliorumve recurrere, vel etiam ad noſtros Romanorum magiſtratuum brevi, volentibus ſuperis, in publicum exituros: qui ejus appetitum uberi ſaepe copia ſupplebunt, ut ampliora commentaria non ſit deſideraturus. Sed tu nobis (inquies) meſſem in herba demonſtras, quid interim nunc eſurienti praebes, quo famem ſedet? Ne igitur interea ſtudioſo proviſum non ſit, volui ſingulis item exemplis loca auctorum veterum inſigniora annotare quam breviſſime, e quibus vel latiorem hiſtoriam, vel meliorem rei ejuſdem explicationem haurire poterit, ſi ea conſulere Valerioque conferre viſum fuerit. Hunc itaque auctorem, illuſtriſſime Princeps, multo magis quam prius expolitum atque inſtructum, ut ſub tuo honoratiſſimo nomine in lucem emittam, haud vulgaribus adducor cauſis: quarum primae ſunt magna verae virtutis expectatio, atque praeclarae indolis incrementa à me non ſemel perſpecta in comitatu ampliſſimi patroni mei Cardinalis Granvellani, cum is Bruxellae nobiliſſimam illam heroinam virtutum omnium cumulo ornatiſſimam matrem tuam negotiorum vel officii cauſa viſitare ſoleret, tuque illi adeunti frequenter honoris gratia occurreres. Deinceps ex tali expectatione fluxit amor meus ergo te tacitus, propenſumque in obſervationem animum ratio demum impulit, cum audiam Lovanienſe tyrocinium in literis tuum non minorem expectationem omnibus concitaſſe. Laudantur enim publicis doctorum hominum teſtimoniis progreſſus ad pietatem atque literas tui inſignes,

ſignes, ut ſpes haud dubia ſit (quando Deus opt. max. eam mentem tibi dederit, ut ipſius gloria nihil prius ducas, eamque fortunam largitus ſit, ut utrinque ſtirpe regia in ea domo, in qua ſemper verus honos ac ſplendor virtutis enituit, naſcereris) te nihil tanta nobilitate indignum, nihil obſcurum aut humile cogitaturum: ſed omnes curas relaturum, quo te tua tam praeclara indoles, tam accurata in omni virtutum genere educatio, impellit. Quo denique te vocant majorum tuorum exempla, & tot illuſtres heroum imagines, quorum nomina nulla obliterabit oblivio, memoriam nulla dies extinguet. Inter quos (ſi annales evolveris) invenies, qui remp. Chriſtianam ſudore & ſanguine ſuo non ſolum defenderunt, verum etiam ejus limites magna Europae atque Aſiae parte ſubjecta mirifice propagarunt, ſublataque immaniſſimorum Turcarum tyrannide, ipſam Chriſti in terris patriam primamque ſanctorum veraeque religionis ſedem Hieroſolymam à crudeliſſima ſervitute liberarunt Explica totos Romanorum faſtos, recenſe currus triumphales omnes; nihil hac lauro ſublimius, nihil hac gloria ſpecioſius reperies. Quacunque igitur oculos direxeris, ſive paternam reſpicias originem, ſive ad materna convertaris ſtemmata, occurrent ubique virtutum omnium exempla immortalia, è quibus in pace juſtitiam, in bello fortitudinem, in omni fortuna moderationem tibi facile erit imitari; nunc ita curſum inſtituere, ut directam ingreſſus viam ad ſummum decus pervenias, majorumque tuorum ornamenta tuis exaeques, vel etiam exſuperes. Quod quidem fiet, ſi tibi perſuaſum erit, generis claritatem, opes, populive ſtudium dare quidem imperium, ſed animum imperio dignum dare non poſſe. Dabunt haud dubio bonae diſciplinae, atque iis artibus munient, ut non ambitio vel avaritia, quae ſaepe jacta praeclare fundamenta virtutis ſubruunt, non honori inimica voluptas à recto tramite deducat. His autem ut natalium tot decora illuſtres, boni omnes expectant, qui rempub. Chriſtianam, cujus inter alios gubernaculis es natus, felicem & incolumem cupiunt: noſque, licet inter extremos poſiti eorum, qui tuae dignitati favent, ad hanc palmam currenti frigidam ſuffundemus, plauſuque paſſim adhortabimur. Eoque nomine Valerium tibi, ut audio, valde familiarem mitto, nobilitate clarum auctorem nobiliſſimo principi, vel laudatiſſimis tuis inceptis gratuletur, multiſque exemplis demonſtret, quam infinitis ante ſaeculis perenni in gloria atque aeſtimatione ſolida virtus fuerit, quibus praemiis ſemper comitata: quamque ubique rejecta improbitas, & quae dedecora, quamque graves poenae Superum judicio perſequantur noxios, non ſolum apud Romanos, ſed etiam apud rudes barbaraſque nationes, etiamſi verae religionis lumen his nunquam praeluxiſſet. Hunc igitur, illuſtriſſime Princeps, tibi in Italica peregrinatione comitem eſſe cupio, & noſtrae in te obſervantiae veluti primum pignus habeas, ſupplex oro. Quem ſi ſerena fronte exceperis, & tibi gratum eſſe intellexero, omnia ſumma me conſecutum putabo: efficieſque ne qua in difficultate deinceps noſtra fatiſcat induſtria, ſi laboribus, quos ſane non paucos literarum provehendarum cauſa ſuſtinemus, aura tuae benevolentiae aſpirare coeperit. Deum Opt. Max. interim precor, ut inter hujus vitae ambages atque pericula dirigat greſſus tuos, teque felicem atque incolumem diu ſervet. Bruxellae Idib. Auguſt. Anno M. D. LXVI.

STA-

STANISLAO ZELENIO VITELLIO

De Zelanka &c. Juveni generoſo

S. P. D.

CHRISTOPHORUS COLERUS.

VALERIUM MAXIMUM mittere ad te, mi Staniſlae, non commendare decrevi. Sufficiat tibi doctiſſimorum virorum communis conſenſus, qui quantum auctoritatis habet, tantum & rationis ſubminiſtrat. Profecto tam ſertum & elegantem ſcriptorem diligenter legiſſe, duplici tibi vice proderit. Nam quidquid Graecia quidquid Romana virtus dixit aut fecit egregium, ſub unum adſpectum, veluti tabella explicavit Valerius: nec id vulgari ſtilo; ſed florido, ſed arguto, certe flexanimo orationis genere. Poſtea vero, quanti pretii res eſt, quae alii induſtrie notavere, diſciplinam inde & exemplum capere: Virtutum vitiorumque argumenta non tantum ex praeteritis colligere, ſed hinc fugam adornare, illinc obſequium meditari? Licebit etiam decenter imitari tale ſcriptionis genus, & factu vel dictu memorabilia ſubinde notare & digerere. quod nimis feliciter praeſtitit ille, vir illuſtri proſapia, Baptiſta Fulgoſius; mediocriter etiam Ant. Sabellicus. Quae te tuamque fortunam deceant vides, mi Staniſlae. * Vindica te tibi, & tempus, quod adhuc aut auferebatur, aut ſurripiebatur, aut excidebat, collige & ſerva. *cogita ex quibus carceribus ad quam metam properes. Nobiliſſimus es, fortunatus es. Ergo ſtudia tua ex nobilitate metire, ex fortuna ſapere diſce. An quod plerique omnes hujus loci hodie aliter faciunt? Eo tu plus gloriae ex bono facto exſpecta. Humilia ingenia ſunt, quae apud minutarum quaeſtiuncularum gyros atque Maeandros, tanquam apud Sirenios ſcopulos conſeneſcunt. Legiſti hoc ipſe, niſi fallor, apud Atticarum Noctium commentatorem. Et delectentur ſane illis ſtudiis, quibus & fructus aliquando ex profeſſione eorum. Tibi quid inde? Faſtidium majorum curarum & proprie tuarum. Dicendum tibi hoc ſemel putavi, ob iſtos, qui & ſtudia aliquam nobilitatem, & nobilitatem ſua ſtudia habere neſciunt. Tu autem illud veteris Poëtae tibi dictum puta.*

Τὸν δυστυχοῦντα χρὴ σοφὸν πεφυκέναι. *Et quod agis, gnaviter age. optima cogitanda ſunt, plurima diſcenda ſunt, utiliſſima legenda ſunt, ut recte vivas & bene facias. De iſtis duobus, non deſunt tibi quotidianae meae monitiones, adhortationes, cautiones. De ultimo, illud accipe, quod Zenoni quaerenti, quomodo optime viveret, oraculum reſpondit* εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, *quo ille accepto, totum ſe libris veterum mancipavit. Hunc tu imitare. & caveſis alio animo Valerium noſtrum accipias, quam quo* COLERUM *amplecti conſueviſti. Vale. Haidelbergae Calend. April.* CIↃ. IↃ. CI.

* *Seneca ad Lucillium epiſt.* I.

CHRISTOPHORO COLERO

S.

MENSIS, & quod excurrit, abierat ex Valeriana editione abſoluta, cum nobis redditae ſunt optatiſſimae literae tuae, jam de praefatione ſollicitis: redditae ſunt autem non ſolum cum praefatione quam deſiderabamus, ſed cum auctario etiam Animadverſionum, quo uſuram videris illius miſſae tardius pendere voluiſſe. Sed illam, uti jubes, editioni praemiſimus; hoc, abſoluto jam libro, ſubjecimus, velut appendicem, jucundam lectori ſtudioſo, & utilem.

Exemplar ipſum autem, quod nobis abiens in Poloniam reliquiſti, ſecuti ſumus accurate: niſi quod à pag. 9. uſque ad 13. littera, quam vocant *Curſivam*, expreſſimus, quae aberant ab optimo & fideliſſimo codice *P. Danielis* v. cl. quae non eſſe ipſius Valerii concepta verbis, verbis conceptis jurabit quicunque ea expendet vel leviter: inſerta nimirum ex adbreviatore, nequid deſideraret exemplorum lector; & ut ille velut hiatus repleretur. *Pighius* certe & ipſe ad cap. 111. ſubodoratus eſt epitomen iſta redolere. Sed ſi qui aure duriore, non ſatis intelligit, quae ſit utriuſque ſtili & auctoris & adbreviatoris differentia, audiat is, quae antiquiſſimo illi & longe optimo Codici *P. Danielis* leguntur praefixa. Prima ejus pagella, aut pagellae potius fragmentum: eſt enim exeſa vetuſtate magnam partem: illa, inquam, pagella praepoſita Indici capitulorum, haec habet. *In adbreviatore, qui & vetuſtus eſt, quaedam reperta ſunt, quae quoniam noſtro deerant, neceſſario ſupplevi.* Sequuntur inde adbreviata exempla: & *Timaſithei* primum, quod ipſius tamen *Valerii* verbis explicatum habemus. *Timaſitheus Liparenſis creteram quam Romani Pythio Apollini miſerant, interceptam à Piratis, curavit Delphos perferendam. Mileſia Ceres.* & quae leguntur infra pag. 9. & ſequentibus, uſque ad illa *Dejotaro vero:* pag. 13. quae non eſſe ipſius *Valerii*, quivis facile agnoſcat.

Nomen adbreviatoris habet idem Codex, in fine, id eſt poſt rapſodiam libri x. ad quam nomen idem & *Pighius* notavit ex ſuis mſſ. Ille autem ut dixi *Danielis* ſic habet. *Feliciter emendavi, deſcriptum Rabennae Ruſticius Helpidius Domnulus.* vc.

TITVLVS ADBREVIATORIS.

C. Tit. Probi finit epitoma hiſtoriarum diverſarum exemplorum Romanorum. Sed de hoc quid ſentiendum ſit, tu nos docebis aliquando.

Vetuſtum autem fuiſſe, inde patet quod quae ex eo adſcripta ſunt libro *Danielis*, veteri omnino manu ſcripta ſunt: & ſunt illa ipſa aliis veteribus manuſcriptis inſerta, nullo diſcrimine, tanquam genuina *Valerii*. Vale v. cl.

DEDICATIONES ET PRAEFATIONES.

ILLUSTRI GENEROSO AC MAGNIFICO VIRO,

D. CHRISTIANO FRISIO,

Domino in Cragerup, Equiti Aurato, Sereniſſimi Danorum Regis Cancellario, ac Regni Senatori,

S. D.

Illuſtris Domine Cancellarie,

DUBITARE hoc noſtro ſeculo virorum doctorum non unus caepit, num Pro- i neſcio cujus Epitome ſit, quod eſt in manibus Valerii Maximi Dictorum Factorumque memorabilium Opus ſive Libri, qui numero novem ſunt: quod multa ſcilicet contineant, ſive phraſin, ſive voces ſubinde videamus, quae reſipere vix aevum videantur imperatoris Auguſti Tiberii, ad quem tamen Prologus eorum librorum exſtat. Verum eam haeſitationem ſat tollat Aulus Gullius, ſcriptor antiquiſſimus, qui libro XII. cap. 7. verba citat ex Libro Valerii hujus Maximi octavo, quae nec aliter Libro ejuſdem Valerii octavo hodieque eſt legere, Capite nimirum primo, ſub calcem fere. Quod autem inaequalis aliquando, nec ſibi per omnia ſimilis Valerii dictio habeatur, exſcriptorum multitudo ac turba in cauſa fuerit. Hos etenim ſua ſubinde gloſſemata, ejectis, quae erant ipſius Valerii, repoſuiſſe, eſt vero ſimile. Et hoc quo propius pateret, hanc editionem formâ minuſculâ, flagitante typographo, exhibendam publico exiſtimavi, ut poſſet aliquando ea cum viri alias doctiſſimi Stephani Pighii editione contendi. Nam mihi, cum in Anglicis Bibliothecis plures ante annos manuſcripti Valeriani non unius copia eſſet, operam hanc ſumendam putavi, ut Libri mei orae adjicerem, quae in illis meliora Pighianis deprehenderem. Nam ſtatim Prologo, ubi legitur, Populi Romani exterarumque gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna; repperi in Manuſcriptis non, Populi Romani, ſed, Urbis Romae, quae etiam lectio veterum fuit editionum: quam & agnoſcit incertus, ſed vetus ille author, qui Vitam Valerii primus contexuit. Habet enim is: Statuit (Val. Maximus) URBIS ROMAE EXTERARUMQUE GENTIUM FACTA SIMUL AC DICTA MEMORATU DIGNA, ut ipſe fatetur, literarum monumentis commendare. Pighium, qui minus hac attendit, hoc quoque aliorſum traxit, quod exiſtimarit concinnius dici, facta populi Romani quam urbis Romae. At Valerius gentium exterarum & urbis Romae intelligendum voluit, & inter ſe quaſi opponi componique facta dictaque ſingularum. Et Prologo deinde eodem, quod Pighius idem edidit, felici ſuperiorum ſtilo conditam, quis non melius fateatur, quod ad formam Manuſcripti reponi fecimus, felicis ſeculi ſtilo conditam? Sed haec retexere ſingula, & alia aliaque his vel ejecta a nobis vel immutata, longius foret. Unum eſt quod reticere haud debeam; quae & cauſa non ultima eſt, quamobrem tuam Magnificentiam, ampliſſime D. Cancellarie, alibi opportunius & opere luculentiore celebrandam, in limine exilis hujus libelli compellem: SAXONEM ſcilicet noſtrum GRAM-

GRAMMATICUM, *cujus in Danica Hiſtoria eloquentia Eraſmo olim Roterodamo aliiſque eruditiſſimis tantopere eſt celebrata*, *ſe ad exprimendam non modo Valerii hujus dictionem*, *ſed & argutias quoque ejus*, *in hoc praecipue genere excellentis*, *vel maxime conformaſſe. Et id*, *ut uno alterove exemplo clarum quoque ſit*, *operae eſt inſpicere utriuſque prologum. Nam Valerius ubi dixerat*, mea parvitas eo juſtius ad tuum favorem decurrerit, *Saxo in ſua ſimiliter Praefatione idem aemulatus*, mea, *inquit*, parvitas ſe praedictae moli imparem animadvertens, *&c. Et iterum Valerius lib. III. cap. 6.* Vegeta & ſtrenua ingenia, quo plus receſſus ſumunt, hoc vehementiori impetu ſidunt: *Saxo lib.* X. *circa fere principium:* ſtrenua ingenia, quo plus experimenti ſumunt, hoc ad inſignem operam edendam majore auſu proficiunt. *Et denuo Valerius lib.* IV. I. Petronius hujuſce laudis conſortionem ſibi merito vendicat. *Ubi* conſortio *pro* conſortium *eſt poſitum. Et eſt* conſortionis *eadem vox Saxoni quoque perfamiliaris. Et denique lib.* IX. *Valerius cap.* 8. Ita exiguo momento maximae rei caſus fluctuavit, utrum captus an victor, *ubi duo MSS. Anglicana*, *quae inſpexi*, *non* fluctuavit, *ut vulgo editur*, *ſed* fluctuatus eſt, *legunt*, *quomodo idem Valerius paulo ante lib.* VIII. *cap.* I. Eadem haeſitatione P. Dolabellae animus fluctuatus eſt. Fluctuatus *ſcilicet paſſive pro activo* fluctuavit. *Nec aliter Saxo noſter lib.* II. *ſub ipſum fere libri principium:* Poſt haec Daniae ſtatus variis rerum caſibus fluctuatus eſt.

Verum haec cum alium ſibi ac patentiorem campum depoſcunt, *quod dixi vel digito intento indicaſſe hoc tempore ſufficiet. Tua interea Magnificentia hunc*, *qualiſcunque eſt*, *in honorem nominis tui evulgatum manualem ac portatilem Valerium benigna fronte ſuſcipere noſque ſua deinceps proſequi faventia optimaque promovere ſtudia haud nolit*, *etiam atque etiam rogamus. Dabam* Hardervici Gelrorum *ipſis Cal. Octob.* CIↃ. IↃ. CXXXI.

Tuae Magn. deditiſſ.

JOH. ISACIUS PONTANUS.

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

DN. CAROLO AEMILIO,

Marchioni Brandeburgenſi, & Electoratus Heredi &c. &c.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,

Omnigenam ſalutem ac proſperitatem precor

JOHANNES VORSTIUS.

CUM tot rectae rationis, bonaeque mentis documenta in veterum ſcriptis appareant, non tamen ullus ab iiſdem confectus liber eſt, in quo tum ipſa de virtutibus, boniſque moribus praecepta, tum quoque virtutum ac laudabilium factorum exempla majore copia collecta, denſiuſque conſtipata ſint, quam

quam in ipſo illo, qui novo quodam habitu veſtitus nunc prodit, Valerii Maximi libro. Inſtituerat Auctor, ut vel ex praefatione apparet, de urbis Romae, exterarumque gentium factis ſimul ac dictis memoratu dignis ſcribere, eaque in unum quaſi faſciculum compingere. Id igitur tam praeclare, tamque feliciter ille fecit, ut vix quicquam ſupra poſſit addi. Etſi enim & perperam factorum dictorumque exempla recenſita ab ipſo ſint, tamen pleraque non niſi virtutum & laudabiliter factorum ſunt exempla. Quae vero alterius generis ſunt, ea & ipſa uſu non plane carent. neque enim ideo congeſta ſunt, ut imitando illa quiſquam exprimat; ſed ut deteſtari ea atque fugere diſcamus. Quam ob cauſam ipſi talium recenſioni vituperationes atque dehortationes praemiſſae aut interjectae ſunt. Ceterum quae praeclare ac laudabiliter ab antiquis illis ethnicis ſunt facta, eorum tanta hic eſt copia, quantam vix ab hominibus Chriſtianis pari modo factorum invenire atque congerere potuit is, qui exemplo noſtri librum concinnavit, cui Valerii Maximi Chriſtiani nomen fecit. Unius exempli cauſa abſtinentiae fere viginti; fortitudinis plus quam triginta; ceterarumque virtutum itidem plurima exempla, neque haec vulgaria, ſed pleraque ſelecta atque admiratione digna, noſter congeſſit. Neque hominum modo privatorum, ſed & ipſorum Principum ac magiſtratuum virtutes & laudabilia facta hic recenſentur. Ait noſter in praefatione, providentia Tiberii virtutes benigne foveri, vitia ſeveriſſime vindicari: & in cap. 12. libri poſtremi, ejuſdem Tiberii providentia ſtare pacem, valere leges, ſincerum privati ac publici officii tenorem ſervari. Quae etſi de ipſo Tiberio non omnino vera eſſe videantur, tamen ex ipſis quoque illis intelligi licet, qualeſnam Principes oportere eſſe Valerius ſtatuerit; tales nimirum ut eorum providentia virtutes benigne foveantur, vitia ſeveriſſime vindicentur: utque eorundem providentia ſtet pax, valeant leges, ſinceruſque privati ac publici officii tenor ſervetur. Ceterum quae de aliarum tam publicarum quam privatarum perſonarum virtutibus & laudabilibus factis prodidit noſter, ea ſic omnino ſeſe habent, parique modo & ab aliis in literas ſunt relata. Quis dubitet quin vera ſint quae de fortitudine Scipionum, Catonum, Sicinii Dentati, Caeſii Scaevae & aliorum prodidit? Quis in dubium vocet, quae de abſtinentia Catonis Uticenſis, Curii Dentati, Fabricii Luſcini, Aelii Tuberonis & aliorum conſignavit? Quis vera eſſe neget, quae de multorum humanitate & clementia, animo grato, pietate in parentes, fide publica, conſtantia, moderatione, ſeveritate, ſtudio & induſtria, aliiſque praeclaris actis ex optimis Scriptoribus, Latinis Graeciſque, collegit? Sane qui iſta revocare in dubium velit, is eadem opera tot ſimul aliorum ſcriptorum, quos noſter auctores habet, fidem elevabit. Eſt revera liber iſte quoddam florum corpuſculum; uti ſuum è Trogo Pompejo concinnatum librum appellat Juſtinus. quippe quae praeclara ac laudabilia facta in tot aliorum auctorum voluminibus ſeparatim ac ſparſim ſunt conſignata, ea ſingulari tum ſtudio, tum judicio noſter in unum quaſi faſciculum compegit.

Hujus igitur egregii florum corpuſculi, Sereniſſime Princeps, cum in Sereniſſimi ac Potentiſſimi Parentis tui, Domini mei clementiſſimi, Bibliotheca duos manu in membrana exaratos codices offenderem, ſciremque plurimas in eo maculas latere: operae pretium me facturum credidi, ſi ſerio ejus curam ſuſciperem, cum codicibus manu exaratis id conferrem, atque omnibus palam facerem, quantum mendorum

rum in vulgaribus ejus editionibus hactenus latuerit, quamque inemendatum lectum ſuerit, quod legi emendatiſſimum oportebat; cum, quod à ſingulis legatur, ſit digniſſimum. Quicquid autem curae atque operae in florum hoc corpuſculum contuli, id tibi, Sereniſſime Princeps, Domine clementiſſime, humillime offero atque nuncupo; rogans ut ſerena illud fronte ſuſcipere digneris. Quod ſupereſt, Deum ter optimum maximum veneror, uti Te, Sereniſſime Princeps, una cum Sereniſſimo ac Potentiſſimo Domino Parente tuo, totaque adeo Sereniſſima Domo Electorali, in plurimos annos ſervet; faxitque ut tum ipſe iis quae hic laudantur virtutibus magis magiſque imbuare, & ab iis, quae hic vituperantur, vitiis longiſſime abſis; tum & aliorum virtutes benigne foveas, ac vitia ſeveriſſime vindices. Scripſi Berlini menſe Martio anni à nato Chriſto M. DC. LXXII.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

JOHANNES VORSTIUS.

CUM tot antiqui Auctores, Latini Graecique, noſtra memoria à Viris doctis emendati, multiſque partibus meliores redditi ſint, ſolus fere Valerius Maximus ab eiſdem quaſi derelictus deprehenditur. Nam quod Antonius Thyſius & Johannes Minellius Notas ei adjecerunt, tantum id egiſſe videntur, ut legentibus paulo faciliorem intellectu, non ut inſpiciendis codicibus MSS. veras ac genuinas lectiones ei redderent. Videnturque viri docti noſtrae aetatis adeo parum de Valerio laboraſſe, adeoque ſecuri de eo fuiſſe, non quod illum contemnerent, aut minoris quam Nepotem, Curtium, Florum, Juſtinum, alioſque facerent; ſed quod Pighii Colerique opera adeo emaculatum nitidumque redditum putarent, ut nihil ſupra poſſit addi. Norant quippe ipſum Pighium profeſſum eſſe, ſe plus quam DCCC locis Valerium emendaſſe. Jam Pighium de Valerio bene meritum eſſe, multaſque ei genuinas lectiones reddidiſſe, negari minime poteſt, aut debet. Sed rurſus tamen neque hic inſiciandum eſt, doctiſſimum Virum plurima mutaſſe quae in Aldina, aliiſque antiquioribus editionibus recte ſe habebant; & multa quae emendanda merito fuiſſent, intacta reliquiſſe. Quod cum & ipſe animadvertiſſem, inque Bibliotheca Electorali Brandeburgica duos codices manu in membrana exaratos, ex quibus Valerius Maximus infinitis locis emendari, atque integritati ſuae reſtitui poſſe videbatur, offenderem: ſumendam hanc operam putavi, ut editiones Valerii vulgares cum codicibus MSS. & antiquioribus typis expreſſis compararem, quaeque manifeſta in illis menda viderentur, tollerem ac melioribus permutarem; in Notis vero de ſingulis rationem redderem. Quod noſtrum inſtitutum ſummi quidam viri Critici nec improbarunt, ſed de editionibus Valerii antehac factis plane idem ſentire ſe, quod ſentio ipſe, faſſi mihi ſunt: idque ipſis illorum verbis quae paulo poſt producentur, intelligi licebit. Ceterum dum hanc Valerii Maximi emendandi operam ſumpſi, magnorum ſimul Criticorum in eum Animadverſiones, quas illi in monumentis ſuis ſpar-

ſparſim conſignarunt, circumſpexi, ſuiſque locis eas recenſui; Schotti puta, Lipſii, Rutgerſii, Salmaſii, Gronovii, & plurium aliorum. Locos porro Auctorum veterum parallelos, quos optimo conſilio in margine adſcripſit Pighius, ego itidem non negligendos putavi, ſed & ipſe in margine adſcribendos curavi: ſubindeque id genus plures adjeci. Diſtinctiones denique capitum; itemque inſcriptiones & ſummaria eorundem, ſic fere retinui, uti ea conſtituit atque informavit Pighius. Quod autem ſupereſt, viros doctos, ubicunque terrarum ſunt, oro ac obteſtor, ut ſiqua norint quibus utiliſſimus Auctor adhuc nitidior reddi queat, ea mecum communicare dignentur; ut ſiquas ille maculas adhuc habeat, eae itidem elui à me, ipſeque quam fieri poteſt emendatiſſimus legi à juventute deinceps poſſit. Scripſi Berlini in Marchia Brandenburgenſi menſe Martio Anni à Chriſto nato M. DC. LXXII.

DOCTORUM QUORUNDAM VIRORUM, TUM VETERUM, TUM RECENTIORUM DE VALERIO MAX. TESTIMONIA, AUT JUDICIA.

Plinius Lib. I. Nat. Hiſt.

LIBRO VII. continentur gentium mirabiles figurae &c. Ex auctoribus Verrio Flacco, Cn. Gellio, Licinio Mutiano, Mutio, Maſſurio, Agrippina Claudii, M. Cicerone, Aſinio Pollione, Meſſala, Rufo, Corn. Nepote, Virgilio, Livio, Cordo, Meliſſo, Seboſo, Corn. Celſo, Maximo Valerio, &c.

Plutarchus Marcello.

Annibal cetera nihil curans cum Marcellum cecidiſſe intelligeret, ipſe confeſtim ad locum cucurrit, & mortuo adſtans diu robur corporis & ſpeciem conſideravit. Neque vocem miſit arrogantiorem, neque vultu laetitiam, ut forſan alius acri ac gravi hoſte ſublato feciſſet, prae ſe tulit, ſed ad inſperatam mortem obſtupeſcens annulum quidem detraxit, τὸ δὲ σῶμα κοσμήσας πρέποντι κόσμῳ καὶ περιστείλας ἐντίμως ἔκαυσε. καὶ τὰ λείψανα συνθεὶς εἰς κάλπιν ἀργυρᾶν, καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν υἱόν. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλέριον Μάξιμον ἱστορήκασι. *corpus vero decenter ornatum, ac honorifice cultum cremavit. reliquias in argenteam urnam recondens, injecta aurea corona, miſit ad filium. Ita Corn. Nepos & Valerius Maximus prodidere.*

A. GELLIUS Noct. Att. Lib. I. cap. VII.

Scripta haec hiſtoria (*de femina quae virum & filium eodem tempore venenis clam datis interfecerat, nec tamen propterea damnata ac punita eſt*) in libro Valerii Maximi factorum & dictorum memorabilium octavo.

Incerti Auctoris Vita Valerii Maximi.

VALERIUS MAXIMUS civis Romanus, patricio genere natus, omnem pueritiam, & magnam adoleſcentiae partem literis percipiendis, & honeſtis artibus dedit. Inde, ſumpta virili toga, ſe contulit ad rei militaris diſciplinam: ubi aliquamdiu ſtipendia feciſſe, & in Aſiam cum Sexto Pompejo navigaſſe dicitur. Unde reverſus, cum videret ſe patriae ſuae tam bene dicendo, quam bene faciendo poſſe prodeſſe, à quo incepto ſtudio militiae gloria detinuerat, eodem regreſſus, ſtatuit urbis Romae exterarumque gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna, ut ipſe fatetur, literarum monumentis commendare: quod feliciter & glorioſe conſecutus eſt. Floruit autem Tiberii Caeſaris temporibus, & ſub ejus imperio hanc ſcripſit hiſtoriam, cujus etiam numen invocat. Imperatores enim Romani, cum virtute ſua juſte ſancteque geſſiſſent imperium, divino celebrabantur honore, & in deorum numerum transferebantur: unde etiam Divos Imperatores appellamus. Genus vero ſuum paternum à gente Valeria, maternum à Fabia duxiſſe fertur: unde Valerius Maximus ex utraque familia ei nomen eſt. De cujus morte certi nihil poteſt afferri.

VALERII MAXIMI VITA,

C. MITALERIO, Viennenſis provinciae juridico, auctore, ad JO. BUFFENANTIUM in ſuprema Delphinatium curia Praeſidem.

VALERII MAXIMI praenomen librariorum injuria jam olim amiſſum vero propius eſt, quam ab ipſo omiſſum fuiſſe. Ridiculum eſt autem, quod maternum genus ejus quidam à Fabia gente repetunt cognominis argumento. Nam praeterquam quod id aliis quibuſdam Rom. gentibus commune fuit, ut Carbiliae, Corneliae, Manliae: conſtat certe id longe ante in Valeria, quam in Fabia gente fuiſſe, inde uſque à M. Valerio illo Maximo, qui Coſ. anno Urb. CCXCVIII. cum Sp. Virginio Caelimontano fuit: cum qui Fabiorum primus eo cognomine affectus eſt Qu. Fabius Rutilianus Ambuſti F. Gurgitis pater, Cenſor tum cum P. Decio omni forenſi turba in quatuor tribus digeſta anno urb. CCCCL. aeternum glorioſumque id ſibi ac familiae ſuae pepererit. His accedit quod qui à materna denominarentur, non cognomina, quae nulla foeminis fuerunt, ſed gentilitia nomina in poſſeſſivum transformata modum adſciſcebant. Sic è duabus Cenſorii Catonis uxoribus Licinia & Salonia partim Liciniani ſunt, partim Saloniani appellati: quo modo à Petronia matre Petronianus Vitellii Caeſaris filius, à Veſpaſia, & Domitilla, Veſpaſianus, & Domitianus, impp. dicti ſunt. Quod & in arrogationibus adoptionibuſque obſervabatur, quo modo Pomponium Atticum illum Ciceronis amicum ab avunculo Qu. Caecilio teſtamento in nomen familiamque adoptatum Qu. Caecilium Pomponianum Atticum dictum fuiſſe com-

comperimus. Hinc Rutilianos, Aemilianos, Servilianos, Calphurnianos, Octavianos, è Rutiliis, Aemiliis, Serviliis, Calphurniis, Octaviis in alienas traductis familias agnominatos fuiſſe legimus. Civem certe Romanum identidem ſe his fuiſſe verbis ſignificat, *Civitatem noſtram*, *noſtri imperii*, *noſtris caeremoniis*, *forum noſtrum*, & ſimilibus. Sed ingenuum, quando etiam de ejus ſtatu dubitatum ſcio, ex patritia videlicet Valeriorum gente etiam ipſo cognomine. Libertini enim ſervili nomine cognominis vice retento ſolum patronorum nomen, praenomenque uſurpabant, cognomine vero, quod plerunque fortunae fuit, ac gloriae, abſtinebant: quod & ipſum in iis qui ipſi ingenui cujuſquam beneficio civitatem Rom. conſequuti, aut in colonias tranſcripti fuerant, obſervabatur. Sex. Pompejo arctiſſima neceſſitudine devinctus fuit, adeo quidem ut in ejus commemoratione ſibi inſtar Alexandri eum fuiſſe ſcripſerit: *cum illi*, inquit, *Hephaeſtio ſuus alter fuerit Alexander:* nec dubitaverit ſupremum ſibi atque illi inter rara amicorum paria locum facere. Hujus Sex. Pompeji, Sextique Apuleji conſulatu Auguſtus è vivis exceſſit: primuſque cum ipſi in Tiberii verba juraverunt, tum etiam caeteros adegerunt. Quo merito poſtea principis inter primarios amicos fuit. Magna certe eloquentiae gloria ac gratia fuiſſe, vel illud imprimis arguit, quod eum ſibi Gn. Piſo conflatae Germanico mortis reus patronum cum praeſtantiſſimis ejus ſaeculi oratoribus depopoſcit. Quocirca eum non clariſſimum modo, ſed etiam diſertiſſimum Valerius appellavit. Inde M. Lepidum illo nomine ac genere ut ſocordem & ignavum, majoribuſque ſuis dedecorum Aſiae proconſulatu adverſatum maxime Senatu deturbavit. Ipſe in ejus locum ſuffectus Valerium inter praecipuos cohortis coluit, ingenii ac morum amoenitate delinitus. Tiberio quidem, & univerſae Caeſarum domui, inolito jam tum etiam illuſtribus familiis more, enixiſſime adulatur. Itaque Libro IX. inter dictorum improborum factorumque ſceleratorum exempla ultimo, ceu Colophonem, loco Sejani (quod recte ſubodoratus eſt Pighius) ſuppreſſo tamen ſingulari quodam adulandi artificio, ejus nomine ſupra omnium flagitiorum conditionem perfidiam audaciamque inceſſit.

Joh. Saresberienſis Lib. VIII. Policratici cap. 4.

In Quinto Conſidio ſaluberrimi exempli, nec ſine parvo ipſius fructu liberalitas referente Valerio annotata eſt.

Et cap. 6.

Eſt enim blandum, ut ait Valerius, luxuria malum, quam accuſare aliquanto facilius eſt quam vitare.

Idem multis quoque aliis locis noſtrum laudat.

Ludovicus Carrio Lib. I. Emendat. cap. 7.

Valerius Maximus Tiberii Imp. temporibus ſcriptor non ignobilis, & multis ipſius antiquitatis praejudiciis recentiorum hominum cenſurae ereptus.

DEDICATIONES ET PRAEFATIONES.

Gerh. Joh. Voſſius in Libro de Hiſtoricis Latinis.

Valerium Maximum, qui dictorum factorumque memorabilium libros IX. *reliquit, poſt Vellejum ſcripſiſſe, inde cognoſcimus, quod Vellejus tantopere aduletur Sejano. Scripſit igitur is ſuperſtite adhuc Sejano. At Valerius Lib.* IX. *cap.* II. *Sejanum, ſed exquiſito magis adulandi genere nomen ſupprimens, ob perfidiam, & ambitionem horribiliter exagitat, ac tandem addit, eum omni cum ſtirpe ſua populi Romani pedibus obtritum, etiam apud inferos, ſi tamen illuc receptus eſt, quae meretur, ſupplicia pendere. Scripſit igitur poſt Sejani caedem: nempe extremis Tiberii temporibus. Stylus tamen vix ſapit tam bonum aevum. Ut cum in prooemio ait,* Mea parvitas eo juſtius ad favorem tuum decurrerit. *Sententias quoque nimium affectat. Propterea exiſtimare aliquis poſſit, hunc potius eſſe illum M. Valerium Maximum, qui anno Chriſti* CCLIV. *cum Voluſiano Imp. conſul Romae fuit, iterumque conſulatum geſſit anno* CCLVII, *ut ex Onuphrio & aliis conſtat. Ita quod Valerius in praefatione ait, divinitatem ejus Imperatoris, cui opus ſuum dicat, paterno avitoque ſideri parem videri, id non de Julio, Auguſto, Tiberioque accipi debebit; ſed de Imperatoribus tribus Gordianis; quorum duos in Africa creatos Imperatores Maximinianus occidit; tertius vero prioris nepos, alterius filius fuit; qui imperare coepit anno* CCLXXXVIII. *Quo de Gordiano ita Capitolinus in Maximo & Pupieno:* Neque unquam quiſquam in illa aetate ſic amatus eſt, merito avi, & avunculi, ſeu patris, ut quidam dicunt, qui pro populo Romano contra Maximum in Africa vitam finierant. *Sed cave haec decipiant. Nihil enim verius, quam hunc Memorabilium ſcriptorem multo eſſe antiquiorem; quando & Gellius, qui ſub Hadriano vixit, ejus Memorabilium libros advocat Lib.* XII. *cap.* 7. *Imo certum eſt, ſub Tiberio vixiſſe: quandoquidem ipſe Lib.* II. *cap.* 8. *ſe Aſiam cum Sex. Pompejo petiiſſe dicit. Eſt autem is Sextus Pompejus, qui cum Sex. Appulejo conſulatum geſſit, eopſe anno, quo Auguſtus Caeſar vita exceſſit, eique Tiberius ſucceſſit. Ac conſules iſti fuere, qui primi in Tiberii verba jurarunt; eoque nomine Tiberio fuere ſemper acceptiſſimi: ut ex Dione, Tacito, aliis, conſtat. Etiam aetatem oſtendit locus iſte Lib.* V. *cap.* 8. Marcus Antonius, avorum noſtrorum temporibus clariſſimus orator. *Item, qua Julio & Auguſto aſſentatum, oratio, Lib.* VII. *cap.* 6. *& alibi. Item quod in gratiam Tiberii Brutum vocat parricidam Lib.* VI *cap.* 4. *quemadmodum & Lib* I. *cap* 8. *ait, C. Caſſium nunquam ſine praefatione publici parricidii nominandum. nempe ita ſub Tiberio loqui neceſſe erat. Quod illa etiam Cremutii Cordi querela oſtendit apud Tacitum Annalium Lib.* IV. Titus Livius Cn. Pompejum tantis laudibus extulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret: neque id amicitiae eorum offecit. Scipionem Africanum, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones, & parricidas, quae nunc vocabula imponuntur, ſaepe ut inſignes viros nominat. *Cremutius ille a Tiberio damnatus fuit, librique ejus per aediles cremati; quod editis annalibus, laudatoque M. Bruto, C. Caſſium Romanorum ultimum dixiſſet; ut ibidem Tacitus ait. Quod ſi quis objectet, mirum igitur eſſe, ſi is, qui Auguſtei aevi conſuli familiaris fuit, dictione utatur, qualis ſeſquiſeculi poſt fuit: primum dicam, nec illo aevo omnes terſe ſatis locutos. nam & jam Cicero in Bruto conqueritur, quod receptis in civitatem tot exteris, corrumpi coepiſſet nativus ille color ſermonis Romani. Quod ſi illud minus ſatisfacit, quid ſi dicam, fortaſſe, ut non Trogum, ſed epitomen Trogi habemus, ita nec Valerium exſtare, ſed epitomen ejus, quam Julius Paris concinnaverit.*

Nam

Nam videtur is feciſſe Valerii epitomen. Quod ſi Valerius librum de Romanorum nominibus fecit; eumque Memorabilium libris ſubjecit: hujus quoque epitomen ſcripſerit. Sin nihil hujuſmodi (quod multo verius puto) Valerius ediderit: ipſe Paris, ut melius intelligeretur Valerius, librum hunc compoſuit: ejus autem epitomen fecerit C. Titius Probus: aut ſi Probus auctor libri illius fuit, epitome erit a Paride; quod odorari licet ex praefatione illa, quae eſt in libellum de pronominibus. ea hujuſmodi eſt: Decimus atque ultimus hujus operis liber, ſeu ſtudioſorum inertia, ſeu ſcriptorum ſegnitia, ſeu alio quovis caſu aetati noſtrae perditus eſt. Verum Julius Paris, abbreviator Valerii, poſt novem libros explicitos, hunc decimum ſub infra ſcripto compendio complexus eſt: per quod de nominibus fuiſſe eundem a Valerio compoſitum, conjectare licet. *Sed hoc, quod adfert, argumentum Valerii eſt infirmum. Potuit enim Paris librum de nominibus ſubjungere, non ut Valeriani unius libri compendium, ſed ut omnium Valerii librorum facem ac commentarium. Quare ſic ſtatuere malim, Valerium ipſum memorabilia ſcripſiſſe: horum epitomen edidiſſe Paridem: eundem reliquiſſe librum de nominibus: hujus libri compendium feciſſe Probum. Quod etiam arguunt iſta, quae ibidem continuo ſequuntur. Verba quidem Julii Paridis haec ſunt:* Liber decimus de praenominibus & ſimilibus. *Sequitur deinde:* Decimi hujus operis libri per C. Titium Probum epitome. *Porro hunc, non alium libellum intellexit Alciatus Lib.* IV. *diſpunctionum cap.* I. *cum habere ſe opuſculum ait Valerii Maximi de nominibus Romanorum.*

DOCTORUM VIRORUM, EORUNDEMQUE SUMMORUM NOSTRAE AETATIS CRITICORUM PARIS, DE NOSTRO HOC VALERIUM MAX. EMENDANDI INSTITUTO JUDICIA.

I. JOH. FREDERICI GRONOVII

In literis ſcriptis Lugduni Bat. a. d. VI. Non. Quinctiles A. C. CIↃ. IↃC. LXX. ad Joh. Vorſtium.

ET literas tuas, Vorſti humaniſſime, una cum politiſſimis ſcriptis libenter vidi, & amicitiam auro contra caram accipio amplectorque cupidiſſime: neque eſt officii quidquam aut ſtudii, quod ob tantum honorem mihi habitum tibi non debere me & velim & profitear. Video enim te ſerio & cordate tractare Muſas amoeniores: quod qui faciunt, nae illorum haudquaquam vilis eſt hodie annona, praeſertim in Germania noſtra: eoque exſulto gaudio, quoties novum aliquod hujuſmodi Sidus in tenebris tantis intelligo exoriri. Non eſt autem ad me blandior conciliatricula voluntatis atque amoris quam communia ſtudia literarum: per quas cum & ingenia & ingenii opera omnia mirum in modum enituerint, pulcrioremque habitum ſumpſerint, eas tam ſupine negligi ſemper dolui,

&,

&, ut, ad eas, hoc eſt, ad veteres Graecos & Latinos ſcriptores legendos & propemodum ediſcendos, juventutem revocarem, plurimum ac (praefiſcini dixerim) tantum, quantum quiſquam hoc ſeculo, laboravi. De Valerio Max. conſilium tuum, & quae ad eum notas, & laudo vehementer & probo: indiget enim nova etiam cura, nec poteſt negari optimum Pighium in multis codici admodum maculoſo ſe lactandum praebuiſſe. Libro I. I. ext. 15. habebatur: *quia majore poene Romanarum virium parte in exſecrabili ac diro ſolo jacente, nullius penates moeroris expertes erant.* Neque aliter in MSS. invenimus. Ille ſubjecit *Romanorum virorum.* Quod eodem loco pono & paro, quo quod Juſtini Lib. II. 9. *nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur*, Bongarſius mutat, *inventos viros.* Quis non videt priora multo venuſtiora, haec plebejae eſſe pulpae. Frontinus Strateg. 4.7.6. *Naturam*, *inquit Sertorius*, *Romanarum virium per hoc vobis exemplum oſtendi*, *milites.* Sic enim Scriverius in ſuis, ego in aliis membranis deprehendi. Valerius III. 7. 6. *Galliarum ac Ligurum vires redactas in ſuam poteſtatem.* Et III. 2. II. *Cannenſi proelio*, *quo Hannibal magis vires Romanas quam animos fregit.* Lib. I. 5. ext. 2. fecit Pighius, *ſucceſſum ſuum in omen acceptum referentes.* At ego non diſcedo a prius edito, quod & in quatuor aut quinque MSS. reperi: *ſucceſſum ſuum omini acceptum referentes.* Centum, opinor, auctoritatibus firmem, ſi opus ſit, *referre acceptum alicui*, non modo proprie, ſed etiam translate pro eo, quod eſt beneficio alicujus debere: *referre acceptum in aliquem*, aut *referre aliquid in acceptum omen* qui dixerit, adhuc quaero. Nam Ciceronis *opus in acceptum referre* Lib. I. in Verr. & initio Paradoxorum, nihil huc pertinet. Multo minus allubeſcit ibidem *Extunc* & *uti ducem conſtituerunt.* In MS. legi: *deinceps omnibus proel. pro duce uti inſtituerunt.* Unde formem: *& tunc Aeanti ut deo immolaverunt*, *& deinceps omnibus proeliis eo duce uti inſtituerunt.* Rurſum I. I. ext. 2. *Factum Maſſaniſae animo quam Punico ſanguini conveniens.* Merito Lipſius exculcat τὸ *plus*, quod inſeruerat Pighius. Sed & *Maſſaniſam* ortum puto ab illis, qui nomen in Livio e Graecis ſic formarunt, cum in MSS. omnibus ſit *Maſiniſſa.* Denique non placet *animum Maſiniſſae* & *ſanguinem Punicum* comparari: ſed ſi quid video, ſcripſit autor: *Factum Maſiniſſae Romano quam Punico ſanguini conveniens.* Eodem Lib. VII. ext. 4. *Nam e duobus filiis & ingenti agilitate & corporis dotibus praeſtantiorem* &c. Mirabar non aliter MSS. praeferre, cum legendum omnino ſit, *ingenii agilitate.* Hi ſunt, quos *velociores* dixit Phaedrus fab. XLII. *Uſu peritior hariolo*, *velocior vulgo eſſe fertur.* ubi male Rigaltius, *veracior.* Horatius Lib. I. ep. 12. *animus ſine corpore velox.* Cicero I. Tuſc. 19. *nihil eſt animo velocius*, *nulla eſt celeritas*, *quae poſſit cum animi celeritate contendere.* Haec & ad hoc exemplum ſi qua demereri te poſſunt, perlubens tecum communicabo. *Acceſſio* Lib. V. 7. poſſem tibi monſtrare exemplaris mei margini a me olim adſcriptum: & ſine dubio verum eſt. In eadem voce corruptus Juſtinus XXXVIII. 2. *timens ne Mithridates acceſſione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet.* Suſpicor enim Trogo fuiſſe: *ne Mithridates velut acceſſionem Cappadociae Bithyniam finitimam invaderet.* *Facinus nulli tyranno comparandum* recte cepiſti, & vindicatum ivi adverſus amicos noſtros ad Livii epit 74. *Reddendam operam*, eſt in omnibus MSS. & mihi placet mirifice. *Reddere* pro dare vel edere, protritum. Sic *reddere operam*, idem eſt, quod *edere operam*, de quo ad Livium III. 36. Hoc quoque in eo ſermone doctum,

quod

quod *opera* hic idem quod *opus*. Noſti Ciceronis ad Atticum 25, 12. *Quid quaeris? exſtabit opera peregrinationis hujus.* Pro eodem dixit lib. 2,4. *Curabo, ut hujus peregrinationis aliquod tibi opus exſtet.* De loco Livii lib. 24, 6. nihil tibi praeſtare poſſum: non enim illi libri hactenus manu exarati ſunt viſi, niſi in unico codice, unde publicavit eos Grynaeus: qui numquid ſuperſit, & quo devenerit, ignoro. Legendum autem cenſeo, *ſerius quam ad diem.* Alibi malo etiam *quod ad* in talibus.

II. JOHANNIS SCHEFFERI

In literis ſcriptis Upſaliae d. XV. Novembr. A. C. CIↃ. IↃC. LXXI. ad Cl. Virum D. Chriſtianum Ravium.

Clariſſime Ampliſſimeque Domine.

Quas ex patria ad me dediſti literas, una cum ſpecimine curarum Vorſtianarum in Valerium Maximum recte accepi. Placent plurimum, quae obſervat Vir doctiſſimus. Id praecipue, quod docet, non omnia à Pighio ceterisque in melius eſſe mutata. Si ſciviſſem ante inſtitutum ejus, potuiſſem ad id fors conferre aliqua. Nunc ob temporis anguſtias & occupationes plurimas en pagellam: ex qua judicabit, ipſe, an à me accedere ſtudiis ipſius quid potuerit. Scripſi ei ſemel, iterum, & noviſſime per Dn. Joh. Mooth, Regis Daniae Secretarium; ſed reſponſi nihil tuli &c. Nugas quas huc uſque publicavi, an admittant Viri docti inter ſeria & erudita ſua opera, ſcire cupio. Nunc totus ſum in illuſtranda gente Lapponica, de qua dicam hactenus dicta vel cogitata nemini. Sed claudo, ne ſim gravis tibi nugis meis. Vale, clariſſimosque viros, Dn. Fratrem tuum & Vorſtium officioſe ex me ſaluta.

Hactenus Vorſtius; niſi quod Valerii vitam a Mitallerio conſcriptam additam vides.

DE VALERIO MAXIMO TESTIMONIA ET JUDICIA.

Joſ. Scaliger ad Euſebium n. 1841.

Equidem multa notavi apud Valerium Maximum non bene Latina; multa inepte affectata, optimum alioqui & utiliſſimum ſcriptorem, quem exſtare plurimum Reip. Literariae refert.

Joh. Ger. Voſſius de Analogia Lib. I. cap. 22.

V*alerius Maximus non adeo verborum eſt curioſus, quae interdum accipit a vulgo.*

*** * Aug.

Aug. Buchnerus ad Got. Olearium parte 1. Epiſt. 76.

De Valerio Maximo ita ſentio, eſſe multo utiliſſimum, & valde neceſſarium ſcriptorem, ſed cum viris magis & quibus jam confirmata Styli integritas eſt, quam adoleſcentulis convenire, qui nondum tenent dicendi regulam, & deteriora citius, quam ſana & recta imitantur. Eſt quidem nihil aeque ſalubre ac frugiferum, quam omnis generis exempla, quibus vitam informes nota habere & obſervata, & iſto nomine egregie de omni aetate meritus Valerius eſt: refertque plurimum eum exſtare; ſed dictionem quod attinet, fatendum equidem eſt, neque terſe eum ubique ſatis, ſed affectate ſaepe & putide loqui, quodque Horatius, ait, *nubes & inania captare.*

Dan. Heinſius in Epiſt. ad Anonymum n. 230. T. 2. p. 453. a Cl. P. Burmanno editarum.

Aliquamdiu autem iis abſtinendum, quos declamatoriae argutiae commendant, & qui quam longiſſime ab ea puritate abſunt. Inter quos Valerium, ſcriptorem alias eximium, fuiſſe & ego judicavi ſemper, nec tu, puto, negas, quaeque alii in eo culpent recte annotaſti.

Janus Rutgerſius Lib. VI. Var. Lect. c. 16.

Legebam his diebus Valerium Maximum. Non eſt mihi umquam verius dixiſſe viſus Joſephus Scaliger, quam quum eum ineptum verborum & ſententiarum affectatorem appellavit. Nec ignoro illum a quibuſdam tanti fieri, ut ejus dicendi rationem unicam eloquentiae normam putent; ego tamen aliter ſentire non poſſum, quoties ineptias illas, & vere putidas verborum quiſquilias memini, ut cum theatrum *urbana caſtra* vocat. *Proximus militaribus inſtitutis*, inquit, *ad urbana caſtra, id eſt theatra, gradus faciendus eſt.* & Lib. III. Capite octavo, Socratis autem *virilitatis robore palliatus animus.* & de cane L. Paulli non aliter quam ſi de exceſſu D. Auguſti loqueretur, *Deceſſerat autem catellus, quem puella in deliciis habebat, nomine Perſa.* & Lib. IV. cap. 6. ſi antiquis libris fides habenda eſt. Sunt *& alienigeni amoris cineres uſti obſcuritate ignorantiae, non obruti.* & mille talia, quorum taedio, pene dixerim, enecatus ſum. Sed ducebar rurſus tot illuſtrium exemplorum varietate, in quibus etſi nihil eſt, quod non apud alios quoque reperiatur, tamen vel ſic juvabat velut ſub uno faſce comprehenſa intueri, quae hic illic ſparſa non niſi laborioſe conquirerentur.

Dan. Georg. Morhoſius Lib. IV. Polyph. c. 12. Sect. 6.

Sub eodem Imperatore Tiberio vixit Valerius Maximus, paulo tamen, ut obſervat Voſſius, poſt Vellejum, quippe qui Sejano turpiter adhuc adulatur, quem contra Valerius jam interemptum vehementer exagitet. Dictio, tamen ejus tam aſpera horridaque eſt, ut jam olim Eraſmus in Ciceroniano, Afro magis ſimilem eſſe, quam Italo eum auctorem judicarit, nec magis Ciceroni ſimilem, quam homini mulus. Hinc in varias opiniones itum a viris doctis.

Ple-

Plerique non integrum Valerium, ſed ejus Epitomen tantum ſupereſſe volunt. quod tamen non uſque adeo certum. Reliquit Exemplorum, *ſeu* Dictorum Factorumque Memorabilium Lib. IX. *In exemplaribus ſcriptis hujus auctoris tantam eſſe varietatem notat Barthius Adverſ.* Lib. XIX. cap. 15. *ut componere nova veteribus adorſus vix ſcias quorſum vertere ſententiam velis. Idem Barthius* Lib. I. cap. 10. *Valerium Maximum minime ex genio ſeculi locutum, Vitruvio leviorem invidiam facere poſſe ait. Adeoque quin ipſiusmet Valerii labor is, quem habemus, hodieque ſuperſit, non dubitat. Confer. Lud. Vives de Diſcipl. p.* 521.

Fragmenta duo ex Adverſariis Caſp. Barthii ineditis, quae a Chriſt. Daumio quondam cum Cl. Antonio Perizonio fuerunt communicata.

Valerii Maximi Selecta Memorabilium Dictorum Factorumque quanto cum fructu legantur neminem latet. Eadem aeſtimatio illi in Romana antiquitate fuit, utpote cujus teſtimonio utantur Philologi, non poſtremi omnium priſcorum, ſed cum primis cenſendi. Agellius Lib. XII. c. 7. Plutarchus in extrema pagina vitae Bruti, & non nemo ſi ſatis memini aliorum. In medio vero aevo tanta fuit ejus auctoritas, ut integras narrationum tabulas multis dederit tranſcriptoribus. Quorum auctorum nonnulli adeo de eo ſecuri fuerunt, ut nominis etiam potuerint obliviſci. Fulbertus Carnotenſis, qui Epiſt. 96. Valerium Rufum vocat. Sermonem ejus inceſſunt aliqui. Nobis ſane militarior & caſtrenſior, quam civilior & urbanior videtur, tamen talis ut ad hoc ſcriptionis genus commodiorem putem ſoluto aliquo, & lumbos ad alienum arbitrium trahente. Qui Vitruvium Pliniumque ſeniorem legerit, partem etiam Velleji Paterculi, nullo temporum praejudicio ad Valerii damnationem veniet. Quaeſivit in rebus ſeriis orationem gravem, ſtrictam, ardentem, plenam cenſuris & laudibus. in contrariis narrationibus properantem & vehementem, quo genere hiſtoriolae tales apte, fortiter, efficaciter & profunde animis praeſertim magnatum imprimuntur. quod ergo in eo vituperant illi, nos cum primis laudamus, & judicium naturae junctum agnoſcimus.

Idem.

Valerius Maximus utiliſſimus auctor eſt, & Romanis rebus florentibus haud ignobilis, utpote quem laudent magni Philologi, etſi prior poſteriore longo intervallo poſterior Plutarchus & Agellius. Rectiſſime de eo cenſet ad Euſebium Scaliger plurimum intereſſe Reip. Literariae eum exſtare ad noſtra tempora. Ut minimum enim Dictorum Factorumque memorabiles hiſtoriolas centum & triginta in eo ſupereſſe aliquando notavi, quorum damnum amiſſo hoc auctore ex nullo alio reparari poſſit. Barbaris temporibus tritiſſimus fuit ob varietatem narrationum: quo genere delectati maxime fuerunt Patres illi Scholaſtici. Habuit illorum ſeculorum uno amatorem inſignem Danicae Hiſtoriae conditorem Saxonem Grammaticum, ſic ſatis Lati-

nitatis ſcribendae capacem auctorem, & poëtam omnino ſupra captum aetatis ſuae. Eſt autem magna accuratio Valerii in multis; ut multa melius narrat ipſis auctoribus, unde ſumit, additis plerumque, praeclaris monitis. Librorum ipſorum notabilis eſt etiam aequalitas, paucis enim pagellis alius alium excedit. Quatuor primi eadem conſtant menſura. Quintus paulum prolixior. Sextus conſonat quatuor primis. Septimus brevior eſt his omnibus, nimirum ut ejus defectu prolixitas quinti in ordinem ceterorum veniat. Octavus & nonus tenuiſſimo modo longiores ſunt primis. Quo pacto licet, etiam multos alios Romanos Graecoſque Scriptores metiri. Pauci enim non obſervarunt talem aliquam aequalitatem.

In Margine notata erant haec.

Equidem vix crediderim Valerium in animo habuiſſe hanc aequalitatem Librorum. Facilius perſuadeor, qui nunc eſt Valerius, Epitomam eſſe a Julio Paride compilatam, atque adeo ex ejus cerebro proveniſſe has librorum ſectiones.

Janus Broukhuſius ad Tib. Lib. I. Eleg. 3. v. 20.

Admodum ſerio ſuper Tiberio Graccho res novas parante ac pedem graviter offendente nugatur Valerius Maximus Lib. I. cap. 4.

1 VALERII MAXIMI

2 FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM

LIBRI IX.

AD TIBERIUM CAESAREM AUGUSTUM.

PRAEFATIO.

3 *URBIS Romae, exterarumque gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna, quae apud alios latius diffuſa ſunt, quam ut breviter cognoſci poſſint,* 4 *ab illuſtribus electa auctoribus deligere conſtitui: ut documenta ſumere volentibus longae inquiſitionis labor abſit. Nec mihi cuncta com-*

1 V*Alerii Maximi*] Cod. Med. qui quondam Poggii fuerat, tribuit Valerio noſtro praenomen *Publii*, contra vero *Marcum* ipſum appellat Leidenſis primus, ceteri omnes praenomen prorſus omittunt. Quod autem Lud. Carrion L. I. Emend. C. 7. ait apparere *Valerium* noſtrum eſſe ex Gente M. Valerii M. Fil. Voluſi Nep. qui cum Sp. Virginio Anno U. C. CCXCVII. Conſul fuit, id neſcio an omnes pro certo ſint habituri. Video auctorem incertum Vitae ipſius tradere, *ex gente patricia ipſum fuiſſe, & paternum genus a Valeria, maternum a Fabia gente duxiſſe:* quod ſi verum eſt, miror ſane, quum toties utriuſque gentis mentio apud noſtrum auctorem occurrat, illum nuſquam ſuae tam antiquae proſapiae, & cum tot laudatiſſimis viris cognationis, vel captata occaſione, feciſſe mentionem, praeſertim cum de ſe ipſo dicere non neglexerit, ut liquet L. IV. C. 7. Ext. 2. Ex quo loco videmus quidem ipſum amicitia Sex. Pompeji honoratum, & ad laetiorem ſtatum fuiſſe provectum, nequaquam tamen ut affirmare poſſimus è Patricia Valeriorum gente ipſum fuiſſe. Quod tamen *Maximus* cognominatur, id nonnihil ſcrupuli in animo meo relinquit.

2. *Factorum Dictorumque*] Placuit eruditis viris EXEMPLORUM MEMORABILIUM titulo hoc Valerii opus inſignire; ductis haud dubie veterum codicum ſuorum auctoritate. Ego vero cum & capitum diſtinctiones inſcriptioneſque & titulum quoque hujus libri mirifice pro ſolo Grammaticorum captu & arbitrio variatum ſatis compertum habeam, nullum potius vindicandum duxi, quam illum, quem Agellius, antiquiſſimus ſcriptor citat lib. XII. cap. 7. *Scripta haec hiſtoria eſt in libro Valerii Maximi Factorum & Dictorum memorabilium.* quam ἐπιγραφὴν ipſe adeo Valerius noſter agnoſcit iſtis verbis: *Populi Romani exterarumque gentium Facta ſimul ac Dicta memoratu digna.* Memoratu digna, ſunt memorabilia, ἀξιομνημόνευτα. Gloſſarium vetus Ἀξιομνημόνευτος *Commemorabilis, Memorabilis.* Simili titulo uſus olim Verrius Flaccus, nimirum *Rerum memoria dignarum.* Ceterum quod viri doctiſſimi putant *Memoralia* & *Memorabilia* nihil differre mihi fidem nondum faciunt. Recte Cujacius *Memorialium* ſeu, ut mihi placet, *Memoralium* librum Maſſurii Sabini, qui citatur L. CXLIV. D. de verb. ſignif. complecti ait ὑπομνημονεύματα ſeu commemorationes varias antiquitatum. Arnobius lib. IV. *Ridetis temporibus priſcis Per-*

complectendi cupido inceſſit. Quis enim omnis aevi geſta [5] *modico voluminum numero comprehenderit? Aut quis compos mentis, domeſticae peregrinaeque hiſtoriae ſeriem,* [6] *felici ſuperiorum ſtylo conditam, vel* [7] *attentiore cura, vel praeſtantiore facundia, traditurum ſe ſperaverit? Te igitur huic coepto, penes quem hominum deorum-*

Perſas fluvios coluiſſe, memoralia ut indicant ſcripta. Hæc & *memoriæ* dictæ, apud Agellium & alios. Minutius in Octaviano: *Memoriæ & Tragoediae veſtrae inceſtis gloriantur.* Memoralia itaque ſcripta nihil aliud ſunt quam commentaria antiquitatum, ſive antiquitates, quas Varro indigitavit. Unde liquet Memoralia & Memorabilia ita differre ut ὑπομνημονεύματα & ἀξιομνημονεύματα. Hieronymum illum Rhodium ὑπομνημονευμάτων libros ſcripſiſſe teſtatur Laërtius. COLERUS. Inſcriptionem libri primi Steph. Winandus Pighius fecit ſic, *Valerii Maximi exemplorum memorabilium Liber primus.* Verum ipſa prima verba Auctoris oſtendunt, inſcriptionem faciendam potius ſic eſſe, *Valerii Max. factorum dictorumque memorabilium liber.* Verba Auctoris ſunt, *Urbis Romae exterarumque gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna.* Sed & Gellius XII. 7. in eam ſententiam haec habet: *Scripta haec hiſtoria eſt in libro Valerii Max. factorum & dictorum memorabilium.* Bibliothecae quoque Electoralis Brandenburgicae codicum unus huc facit. habet enim, *Valerii Max. factorum & dictorum memorabilium liber primus incipit.* VORSTIUS. Recte hanc inſcriptionem vindicarunt Colerus & Vorſtius, in qua conſpirant omnes MSS. praeter eos, qui ſimpliciter exhibent, *Valerii Maximi Liber Primus incipit.* certè quam dedit nobis Pighius, nuſquam comparet. Codex Copeſ. praeterea addit *domeſticarum exterarumque gentium.*

3. *Urbis Romae exterarumque gentium*] Liber manuſcriptus, quem nobis praeſtitit D. Jacobus Suſius, vir omnifaria eruditione ac virtute conſpicuus, ita exorditur praefationem: *Populi Romani exterarumque gentium facta.* Quae quidem lectio placet. Proprie namque magis dicimus, facta populi Romani quam urbis Romae. Sic Livius hiſtoriae ſuae exordio ait, *Si res populi Romani perſcripſero*, non, *Si res urbis Romae perſcripſero.* Et Salluſtius in prooemio de conjur. Catilinae. *Statui res geſtas pop. Rom. perſcribere*, non, *urbis Romae.* PIGHIUS. *Urbis Romae exterarumque gentium facta.* Haec omnino vera lectio eſt verborum Valerii, quae omnium prima ſunt. Pighius cum in uno quodam cod. reperiſſet, *Populi Rom. exterarumque gentium facta*, audacter illud *Urbis Romae* expunxit, & ſubſtituit *Populi Romani*: quod & in omnibus poſt Pighium curatis editionibus apparet. Verum non dubium eſt, quin Valerius ſic, ut dixi, ſcripſerit. Primo enim omnes antiquiores typis expreſſi codices ita habent. Deinde plerique omnes codices MSS. inque his uterque codex Bibliothecae Brandenb. eandem lectionem confirmant. Quod unus cod. Suſii aliter haberet, non tot aliorum codd. fides revocanda in dubium erat. Nec ſequitur, quia Livius & alii ſcribunt, *Populi Rom. res geſtae*, ideo & noſtrum ſic ſcripſiſſe. Imo nec novum eſt continens pro contento poni ab Auctoribus. Reputaſſet ſaltem Pighius, quam ſolenne ſit ipſi noſtro *Urbem Romanam* pro populo Rom. ponere. Ut initio lib. II. *Tam noſtrae Urbis, quam ceterarum gentium priſcis ac memorabilibus inſtitutis.* Et II. 7, 6. *Noſtra Urbs omni genere mirificorum exempl. orbem terr. repl.* Et IV. 7. ext. 1. *Romanae Urbis candor.* Et IV. 8, 4. *Urbis noſtrae imperium.* Et V. 3. 2. *Vindictam ingrati animi Urbs Roma ſenſit.* Quis igitur amplius dubitet, initio quoque operis Valerium ſic ſcribere voluiſſe? VORST. *Urbis Romae* habent etiam omnes MSS. noſtri, ſi unum excipias Dionyſianum Remenſem, qui habet, *Populi Romani*, ſed prius etiam Gudio probatum fuiſſe, inde colligo, quod praeter exempla allata adſcripſerat margini libri ſui. Vide L. I. C. 8. 2. L. II. 2. 2. L. VII. 6. init. *tum urbem noſtram, tum etiam exteras gentes.*

4. *Ab illuſtribus electa auctoribus deligere conſtitui*] In his Notis, Vir amice Pighi, ſcire te & alios volo quibus auxiliis ſim uſus. Ab ingenio noſtro pleraque eſſe fateor: quod tamen ſaepe in viam veri duxerunt libri. Ii mihi bini manuſcripti: quos Ultrajecto benigne curarunt Viri Clariſſimi Lambertus & Hadrianus Vanderburchii, eximium par fratrum, docti ipſi & in doctos valde proni. Praeterea veteres editiones inſpeximus: quas hic & in aliis ſcriptorib. nihilo deteriores invenimus manuſcriptis. Tu aliique è reipſa judicabitis,

Opera nobis haec inanis, an in uſum impenſa ſit.

Ad illam enim ego tranſeo. Diſplicet geminatio, *Electa deligere.* Scribam omiſſo verbo altero, *Ab illuſtribus auctorib. deligere.* LIPSIUS. *Ab illuſtribus electa auctoribus deligere conſtitui,* Non

rumque conſenſus, maris ac terrae regimen eſſe voluit certiſſima ſalus patriae, [8] *Caeſar, invoco:* [9] *cujus coeleſti providentia virtutes, de quibus dicturus ſum, benigniſſime foventur: vitia ſeveriſſime vindicantur. Nam ſi priſci oratores ab Jove Opt. Max. bene orſi ſunt; ſi* [10] *excellentiſſimi vates à numine aliquo principia traxerunt:* [11] *mea*

Non debuit hunc locum ſollicitare Lipſius (ſcribens *ab illuſtribus auctoribus deligere.*) Impulit in hoc mutandi praecipitium verbum *deligere* non recte intellectum, quod eſt carpendo *detrahere & in compendium redigere.* Sic ſuperioris ſeculi ſcriptores elegerunt materiem ſcribendi; eamque quiſque pro ſe latius diffundendo excoluerunt, quam ut breviter cognoſci poſſit. Valerius *deligit* illam, detrahit, & recidit luxuriantia, excerpit denique ac ſeponit, quod putat fore documento & exemplo. Sic L. III. C. 3. Crepund. GEBHARDUS. Meurſius legit, *digerere.* Et ſane ſic Cicero de Inv. I. 30. *diſcrete & electe digereremus.* PERIZONIUS. Sic conjecit quoque neſcio quis vir Eruditus, cujus aliquot notulae variantibus lectionibus duorum Codd. membranacei, & Chartacei ſunt admixtae, & adſcriptae editioni Duacenſi. Quid? Si legamus, *Ab illuſtribus edita auctoribus?*

5. *Modico voluminum numero*] Satis Latine. Voſſius I. 33. de Vit. L. S. ſcribit, *modicum* pro puſillo & exiguo aetate demum Domitiani & Trajani dici coeptum. Verum apparet & noſtrum, qui ſane ſub Tiberio vixit, ita ſcripſiſſe. Imo ipſe Cicero & Livius ita uſurpant. Ut V. 16. ad fam. *adhibere aliquam modicam conſolat.* Livius XXV. 22. *modico ibi praeſidio relicto.* Ceterum ex verbis Valerii & hoc apparet, unius libri plura poſſe eſſe *volumina.* Sic & Nepos *epiſtolar. Cic. ad Att. volumina ſexdecim* numerat. Dicuntur autem *volumina*, quod epiſtolae, aliave, deſcripta circum lignum involverentur. Vide Manut. ad III. 7. Epp. ad fam. VORST. Eadem fere habet de Latinit. merito ſuſpecta, Cap. 2. Ego tamen pro *Puſillo modicum* optimos ſcriptores dixiſſe non putem, ſed de eo, quod inter magnum & exiguum eſt interjectum. Ita hic *modico voluminum numero* ſignificat, non admodum magno. Neque enim *hominem modicae ſtaturae* dixeris, qui eſt *puſillae.*

6. *Felici ſuperiorum ſtilo*] Magna varietas lectionis in libris manuſcriptis, quos liberalitati ſingulari nobiliſſimi Bongarſii Oratoris Regii acceptos refero. Unus Petri Danielis V. C. nomen praeſcriptum habebat, quo vetuſtiorem alium aut meliorem nullum vidi. In eo legebam: *Felici ſuperiori ſtilo.* In altero Bongarſii: *Felicis ſeculi ſtilo.* Quid dicam? Vulgata lectio omnino reſipit ſuperiorum illorum correctorum infelicem ſtilum. Vera, ni fallor, ſcriptura *Felicis ſeculi ſtilo.* Quintilianus dialogo de Oratorib. *Ceterum felix illud & ut more noſtro loquar, aureum ſeculum.* Sed aeſtiment docti. COLER. *Felici ſuperiorum ſtilo.* Quod Colerus teſtatur in MS. P. Danielis eſſe, *felici ſuperiori ſtilo*, idem illud occurrit mihi in Leidenſibus ſeptem, utroque Ultrajectino, Mediceo primo, & primo etiam Vaticano. *Felicis ſeculi* invenio in primis Pariſ. & Heinſiano. Parum abeſt, quin credam auctorem ſcripſiſſe *Felici ſeculi ſuperioris ſtilo conditam.* ſic L. II. 9, 4. *ipſae medius fidius literae ſeculi noſtri obſtupeſcere mihi videntur.* & L. IX. I. 3. & 6. quae loca cum adſcripſerit Gudius, credibile eſt, etiam illum doctiſſimum virum vocem *Seculi* hic adſpernandam non judicaſſe. Si tamen in hac MSS. varietate placet nihil mutari, *τὸ ſuperiorum* dixerit, ut L. II. I. 10. *Ad tibias egregia ſuperiorum geſta carmine comprehenſa pangebant.* Quem locum Cl. Perizonius adſcripſerat. Quo ſenſu dixerunt *ſuperior Dionyſius, ſuperior Cyrus, ſuperior Africanus.*

7. *Attentiore*] Multi MSS. habent *attentiori*, qua forma in hoc caſu ſaepe adjectiva comparativi gradus ſcripta reperi, quod ſemel monuiſſe ſuffecerit.

8. *Caeſar invoco*] Cod. unus, *Caeſar Tiberi invoco.*

9. *Cujus coeleſti providentia virtutes*] Non erat quod Tiberium adeo laudaret. Sane Seneca III. 26. de Benef. teſtatur, *ſub Tiberio accuſandi frequentem & pene publicam rabiem fuiſſe: nihil fuiſſe tutum: omnem ſaeviendi placuiſſe occaſionem.* In quam ſententiam multa quoque Suetonius habet. VORST.

10. *Excellentiſſimi vates*] Sic plane etiam Livius in Praefatione. PERIZON.

11. *Mea parvitas*] Utitur vocabulo Tullius de univerſitate, ſed in ſignificatione quantitatis. *Quae cerni non poſſent propter parvitatem.* Valerius autem pro vilitate ſeu humilitate ponit; Qua in ſignificatione ejus primitivo *parvus*, ſæpe veteres ſunt uſi. Huic contraria vox eſt *granditas* Tull. uſurpata in Bruto pro Demoſthenica *σεμνότης*, id eſt, gravitate verborum. PIGHIUS. Servilis ſermo & cellarius. Ego ſane

[11] *mea parvitas eo juſtius ad favorem tuum decurrerit,* [12] *quo cetera divinitas opinione colligitur, tua* [13] *praeſenti fide* [14] *paterno avitoque ſideri par videtur: quorum eximio fulgore* [15] *multum caerimoniis noſtris inclytae claritatis acceſſit.*

Deos.

parvitatem eam ablegem è Valerio, ſcribamque expunctis duabus vocibus: *ego juſtius a. f. t decurrero.* LIPSIUS. Ea parvitas licet barbara Lipſio videatur, tamen contra tot veterum librorum fidem haud ſuſtulerim. Intelligit Valerius μεταφορικῶς paupertinum ingenium ſuum. ſicut *parvum ingenium* apud Plinium, neſcio qua epiſtola. Nam *parvus* etiam pauper ſive egens dicitur. Philargyrius ad illud Virgilii ——— *tibi Delia parvus. vel puer vel pauper,* ut Horatius: *parvi properemus & ampli, id eſt, divites.* Scripſi etiam *decucurrerit,* quia nunquam aliter ejuſmodi praeterita ſcripta reperi in lib. Dan. COLER. *Mea parvitas ad favorem tuum decurrerit.* Putat Lipſius, ſermonem hunc cellam, ut ipſe loquitur, olere; & legendum eſſe, *Ego ad favorem tuum decurrero.* Vide Elect. II. 11. & Notas ejus in Valer. Verum non eſt credibile, tantam hic mutationem feciſſe librarios, ut pro *ego* ſubſtituerent *mea parvitas.* Quod ipſum modum loquendi ſervilem & cellarium dixit Lipſius, factum, credo, inde, quod ſciret poſteriore aevo dici coeptum fuiſſe, *Magnificentia mea, Pietas noſtra, Clementia veſtra, Sublimitas veſtra:* qualia in epp, Symmachi, Codice Juſtinianeo, aliiſque ejus aevi ſcriptis paſſim viſuntur. Verum Valerii illud ab his, quae modo recenſuimus, non parum diſcrepat. Cum enim haec ad ipſius illius qui ſcriberet, vel ad ejus ad quem ſcriberetur, laudes pertineant, Valerii illud non ad laudem, ſed ad extenuationem, & quidem ſui ipſius, pertinet, qualia in aliorum quoque antiquiorum ſcriptis reperiri poſſe nihil dubito. Sane Vellejus Paterc. qui noſtri aequalis fuit, lib. II. c. III. itidem extenuandi ſui cauſa ſcribit. *Habuit in hoc quoque bello mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locum.* Et II, 104. *Spectator & pro captu mediocritatis meae adjutor fui.* Quod Vellejus dicit *mediocritas mea* aut *noſtra,* pro eo Valerius dicit *parvitas mea.* Quod autem ad ipſam vocem *parvitas* attinet, ea quoque ſatis eſt Latina: habet eam ipſe Cicero in fragm. de Univerſo. VORST. Hoc probum aliquem Epitomatorem Theodoſiani aevi ſapit. ſimiliter enim Porphyrius in Epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quae inter Epigrammata a Pithoeo edita exſtat p. 247. *quamvis avara atque ultra meritum cupida parvitatis meae vota infatigabilis clementiae tuae dignatione ſuperata,* &c. ibid. paulo poſt, *ingenii mei parvitas.* tale eſt verbum *largitudo,* quo Cornel. Nepos uſus eſt. Verba ſunt Cariſii. *Largitudo nuſquam invenitur, niſi apud Nepotem.* idem Publius Optatianus Porphyrius, in eadem Epiſtola Conſtantini Panegyrico praemiſſa, ſtatim eadem voce adhuc ſemel utitur. *Pejus mihi ſincerae devotionis ſtudium, quam ingenii mei parvitas praeſtitit.* GUDIUS. Sic *Magnitudo ſua* Vell. L. II. 120. *Mea tenuitas* Gell. L. XII. I. extr. Ovid. ex Ponto L. IV. 15. 13. *Inter opes & me rem parvam pone paternas Pars ego ſim cenſus quantulacumque tui.* vide Munker. ad Antonin. Lib. p. 139. & in append. Lipſ. infra in Ext. Ex. 2. PERIZON. Sic *Magnitudo principum* & *minuta plebs* opponuntur apud Phaed. IV. 5. vide Cellar. Cur. poſt. p. 254. *Decurrerit,* aliquot MSS. *decucurrerit.*

12. *Quod cetera divinitas*] Miror Colerum voculam *quod* expunctam velle, quod à cod. Dan. ea abeſſet. Non poteſt illa hinc abeſſe; praeſertim quod *eo* antecedit. Ceterum pro *quod* antiquiores typis expreſſi, Aldi, Chalcocondylae & Martini Herbip. habent *quo*: quomodo in utroque etiam cod. MS. Bibliothecae Electoralis Brand. ſcriptum reperio. Nec novum ſane eſt *quo* pro *quod* poni. Porro *cetera divinitas* eſt divinitas Jovis, Martis, Mercurii, & id genus aliorum. VORST. *Quo* MS. Copeſianus cum iis, quos Vorſtius vidit & antiquis Edd. Recte forſan. Sed exponendum per ellipſin *&* *magis,* praeceſſit enim *eo juſtius.* Et jam ſequitur *quo* ſcil. *magis.* Sic Auctor ad Herenn. 4. 9. *eo quidem minus iſti facile conarentur, quo illi, quemadmodum deſciſſent, videbant.* intellige *magis.* Sic plane Liv. *eo majore gaudio, quo prope metum res fuerat.* L. I. C. 25. ubi vide omnino Gronovium. porro ſic Ovidius de Jove & Auguſto L. IV. Triſt. El. 4. ℣. 20. *Quorum hic aſpicitur, creditur ille Deus.* PERIZONIUS. *Quo* recepi in contextum, quoniam nitebatur auctoritate codicum plus quam triginta MSS. tum etiam vetuſtiſſimis editt. quas conſului Venet. 1478. 1485. & Mediolan. 1508. tum etiam omnium prima Moguntina.

13. *Praeſenti fide*] Sic lib. IX. cap. II. Tiberium adulans: *Arae, pulvinaria, templa prae-*

ſenti

Deos enim reliquos accepimus, Caeſares [16] *dedimus. Et quoniam initium à cultu deorum petere in animo eſt, de conditione ejus ſummatim diſſeram.*

ſenti numine vallata ſunt. Horatius. *Praeſenti tibi maturos largimur honores.* Florus lib. IV. de Auguſto: *Ut ſcilicet jam tum, dum colit terras, ipſo nomine & titulo conſecraretur.* Plautus apud Servium Danielis: *Vinum precemur: namque hic Deus praeſens adeſt.* COLER. *Praeſenti fide.* Vult Tiberium Neronem Romanos Deum praeſentem habere; qui quidem patri Octavio, avoque Julio divinitate par ſit. VORST.

14. *Paterno avitoque ſyderi*] Julium & Auguſtum intelligit, nam ambo conſecrati poſt mortem, ut auctores ſunt Suetonius, Plutarchus, Dio, Plinius, & alii. Qui item ſtellae crinitae in conſecratione Julii Caeſaris viſae meminerunt:

Ecce Dionei proceſſit Cæſaris aſtrum. Virg.
Micat inter omnes
Julium ſydus, velut inter igneis
Luna minores. Horat. PIGH.

Et ita Imperatores per Apotheoſin ipſorum credebantur *in ſidera nova tranſire*, ut pluribus locis docet Celeberrimus Petr. Burmannus, nunquam ſine honoris praefatione mihi nominandus, ad Valer. Flaccum L. I. Argon. 16. noſter L. II. I. 10. *Inde inquam Coeli clariſſima pars Divi fulſerunt Caeſares.*

15. *Multum caeremoniis noſtris inclytæ claritatis acceſſit*] Quemadmodum faſtos correxerint Julius & Auguſtus pontifices maximi; Et quae ſacra caeremoniaſve, vel novas introduxerint, vel vetuſtate abolitas in uſum revocarint: quaſque item aedes ſacras, ac templa reſtaurarint, vel novas fecerint, latius intelliges ex Dione, Suetonio, Plutarcho, Ovidii Faſtis, & aliis. PIGH. *Caerimoniis noſtris.* Voce *caerimoniae* univerſa religio cultuſque divinus τ̃ ἔξω ſignificatur. Nepos Themiſt. *In ſacrarium quod ſumma celebrabatur caerimonia conjecit ſe.* Suetonius in Caeſ. quas *caerimonias publicas* dicit, mox & *ſacra* vocat. Noſter quoque infra I, I, 2. quae *ſacra Martis* dixerat, mox *caerimonias Martis* appellat. VORST. Errat Pighius referens hoc ad *faſtos correctos & caerimonias vel reſtitutas vel novas a Julio & Auguſto introductas, aedes etiam ſacras ac templa ab iis inſtaurata.* Nam procul dubio reſpicit auctor ad *Claritatem ſacris additam, eximio fulgore, novorum ſiderum, Julii* nimirum & *Auguſti* & *Sacrorum*, quae in ipſorum honorem ſunt inſtituta, ut ſignificet, reliqua ſacra Romana ab horum novorum Deorum ſacris novum ſplendorem velut accepiſſe. Unde apparet male in aliquot MSS. legi, *inclytae alacritatis.*

16. *Dedimus*] L. I. 7. 2. *ut aliud coelo decus daretur, aliud promitteretur.* GUDIUS.

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER PRIMUS.
CAPUT I.
DE RELIGIONE.

OBSERVATA.

1. *A populo Rom.*
2. *L. Metello pont. max.*
3. *Ti. Graccho & Coſſ.*
4. *Sacerdotum collegiis.*
5. *Q. Fabio dict. & C. Flaminio mag. eq.*
6. *P. Craſſo pont. max.*
7. *Aemiliae Veſtalis diſcipula.*
8. *M. Marcello V. Cos.*
9. *L. Furio Bibaculo praetore.*
10. *L. Alvanio.*
11. *C. Fabio Dorſone.*
12. *Q. Petilio Spurino praet.*
13. *L. Tarquinio rege.*
14. *M. Atilio Regulo.*
15. *Senatu Romano..*

NEGLECTA.

16. *A C. Terentio Varrone.*
17. *Ap. Caeco & gente Potitia.*
18. *Milite Romano & Brenno Gallo.*
19. *P. Turullio praefecto claſſis.*
20. *Q. Fulvio Flacco cenſ.*
21. *Q. Pleminio legato propr.*

EXTERNA EXEMPLA OBSERVATAE VEL NEGLECTAE RELIGIONIS.

1. *Pyrrhus Epirotarum rex.*
2. *Maſiniſſa Numidarum.*
3. *Dionyſius major Siculorum.*
4. *Timaſitheus Liparitanorum princeps.*
5. *Alexandri regis milites.*
6. *Perſae.*
7. *Athenienſes.*
8. *Diomedon Athenienſium dux.*

DE RELIGIONE OBSERVATA.

[1] Majores noſtri ſtatas ſolenneſque caerimonias, Pontificum ſcientia; [2] bene gerendarum rerum auctoritates, augurum obſervatione; Apollinis praedictiones, vatum libris; [3] portentorum [4] depulſiones, [5] Etruſca diſciplina explicari voluerunt. Priſco etiam inſtituto rebus divinis opera datur, [6] cum aliquid commen-

1. Cicer. de Aruſp. reſp. c. 9.

1. *Majores noſtri ſtatas ſolenneſque caeremonias*] Exorditur à primis cæremoniarum Romanarum fundamentis; quem locum haud dubio Valerius ex Ciceronis oratione de Aruſpicum reſponſis eſt mutuatus. Itaque cum varia & obſcura ejus lectio reperiatur in exemplaribus, vulgari illa rejecta, quae *ſtatas ſolemneſque cæremonias pontificum ſcientia, bene gerendarum rerum auctoritate, augurum obſervatione, Apollinis praedictione, vatum libris, portentorum depulſis, Etruſca diſciplina explicari* dicit. probare hanc malim, quae Ciceronis ſententiae & verbis quam maxime convenit, & & quemadmodum ipſe Cicero quaternis ſententiam clauſulis finit. Age nunc utriuſque auctoris verba per dictas clauſulas ſingulatim conferamus, ut vero ſenſu in lucem producto, ex altero (quantum fieri poterit) alter corrigatur. Valerius quidem ſic habet, *Majores noſtri ſtatas ſolemneſque caeremonias pontificum ſcientia bene, gerendarum rerum auctoritates, augurum obſervatione*, ſupple (ut poſtremo adjicit) *explicari voluerunt*. Sebaſtianus Corradus, *auctoritatem* legit, ſed placet pluralis ille numerus in aliis item clauſulis ab utroque auctore obſervatus. Eodem fere modo has primas exprimit Cicero, ubi ſe primum habere dicit auctores ac magiſtros religionum colendarum majores ſuos. *Qui ſtatas* (inquit) *ſolemneſque caeremonias pontificatu: rerum bene gerendarum auctoritates, augurio*, ſupple (ut poſtea addit) *contineri putarunt*. Sed haec de prioribus clauſulis: jam ſequentes duas conferamus. Ciceronis verba ſic continuantur, *Fatorum veteres praedictiones Apollinis, vatum libris: portentorum explanationes, Etruſcorum diſciplina contineri putarunt*. Quae eadem brevius hoc modo refert Valer. *Apollinis praedictiones, vatum libris, portentorum depulſa, Etruſca diſciplina explicari voluerunt*. Depulſa, procurationes appellat; mala enim quae portentis deſignabantur, ſacrificiis, precibus, ac ſuppliciis per aruſpicinam (quae Etruſcorum diſciplina eſt) ordinatis procurabantur, depellebanturque. Quod vocabulum me ſollicitat uti ſentiam, in Cicerone potius (expiationes) quam (explanationes) legendum eſſe; licet de divinatione libro primo utrumque aruſpicum diſciplina doceri velit, monſtrorum quippe interpretationes, & procurationes. PIGH. *Majores noſtri ſtatas.* Operae pretium eſt conferre cum his verba Ciceronis, quae ſunt in Orat. de Ar. reſp. *Ego vero primum habeo auctores ac magiſtros religionum colendarum majores noſtros; qui ſtatas ſolenneſque caerimonias pontificatu: rerum bene gerendarum auctoritates augurio: fatorum veteres praedictiones Apollinis, vatum libris: portentorum explanationes* (f. expiationes) *Etruſcorum diſciplina contineri putarunt.* Sane Ciceronis iſta imitatus videtur noſter. Et niſi collata cum his verba noſtri fuiſſent, ne commodus quidem ex iis ſenſus elici potuiſſet. adeo detorta, maleque interſtincta, in antiquioribus typis expreſſis, imo & in codicibus MSS. erant. VORSTIUS. Vocabulum *noſtri* abeſt ab octo noſtris MSS. Leidenſibus, & ceteris omnibus Gudianis, niſi quod in cod. Barber.–adſcriptum fuit loco gloſſematis. ut etiam ob Ultrajectinis & Copeſiano: de Lipſienſibus, & Duacenſibus adfirmare nihil poſſum, quoniam ſatis apparet, potiſſima duntaxat illic eſſe exhibita, ignorant etiam vetuſtiſſimae editiones. Primus, quantum indagare potui, addidit illud Aldus. vellem ſcire an ex MS. addit certè etiam Cic. c. 9. de Aruſp. reſp. ad quem locum ex Nota Fr. Fabricii intelligo etiam non repertum fuiſſe in quatuor ipſius Codicibus. & ſic ſolet noſter L. II. 1. 8. *convivium etiam ſolenne majores inſtituerunt, idque chariſtia appellaverunt.* L. II. 2. 6. *Sed ut a luxu perditis moribus, ad ſeveriſſima majorum inſtituta transgrediar.* L. II. 8. 1. *non enim numero, ſed gloria triumphorum excelſius urbis noſtrae futurum decus majores exiſtimabant.* Sic L. VII. 4. 3. L. II. 2. 4. L. III. 7.

mendandum eſt, precatione: cum expoſcendum, voto: 7 cum ſolvendum, gratulatione: cum inquirendum vel extis vel ſortibus, 8 impetrito: 9 cum ſolenni

7. 6. L. iv. 1. 5. nec aliter Cato in Orig. p. 129. *Mos apud Majores hic epularum fuit.* addit tamen aliquando etiam Valerius, ut L. 1. 1. 12. Sed maxime, ubi Romanos opponit exteris, ut L. ii. 6. init. *idem ſenſit proxima majorum noſtrorum gravitati Spartana civitas.*

2. *Bene gerendarum rerum*] Tantum non verbis Ciceronis, uti ſolet. Orat. de Haruſp. reſponſ. & L. 1. de Nat. Deorum. De ea diſciplina exactiſſime ſcripſerat Varro in libris antiquitatum ut teſtatur Auguſtinus. Citatur & illud Varronis contra Extiſpices: *Non ſolum otioſos ſed ſordidiſſimos fuiſſe Deos ſi in jecorum & viſcerum ſterquilinio ſua occuluerunt conſilia, hominibus ab inſanis ſacerdotibus manifeſtanda.* Multus Varro in reprehenſione cerimoniarum & Deorum, inde Romanum Cynicum vocat Tertullianus. Apud Nonium aliquoties citatur *Pſeudolo Apolline*, ubi non dubitem legere *Pſeudapolline.* in quo libro puto Menippaea acerbitate arguerat falſimonia oraculorum. Porro Etruſcas diſciplinas Tagetis & Bacchetidis quindecim voluminibus explicaverat etiam Labeo, teſte Fulgentio. COL. *Bene gerendarum rerum Auctoritates.* Monet Pigh. Sebaſtian. Corradum legere *auctoritatem*, quomodo exhibet Cod. Copeſ. cum Med. 2. ſeu Pogghiano, qui ſoli hunc locum recte conſtituunt, dum ceteri omnes conſentiunt in vitioſa illa lectione, *ſtatas ſolemnesque caerimonias pontificum ſcientia, bene gerendarum rerum auctoritate, augurum obſervatione, Apollinis prædictione, vatum libris, portentorum depulſis, Etruſca diſciplina explicari voluerunt.* quam rejecit Pighius, & ante eum jam aldus Manutius, imo & Oliverius, in editione Mediolan. A. 1508. niſi quod hic *praedicationes* habet pro *praedictiones* cum multis aliis MSS. quod tamen hic non probem.

3. *Portentorum depulſiones*] Antiquiores typis expreſſi, & MSS. item codices habent *depulſis.* Ex quo cum nullus commodus ſenſus elici poſſet, ejuſdemque cum praedictis illis verbis Ciceronis collationem faceret Pighius: vidit idem, vocabulum hic non tertii aut ſexti, ſed quarti caſus conſiſtere oportere, & pro *depulſis* ſcripſit *depulſa.* Quod vocabulum in Lexico quoque majore, cui Fori Romani nomen, ex ipſa illa Pighii emendatione inter cetera recenſitum video. Et verum ſane eſt, vocabulum hic requiri quarti caſus. Sed *depulſa* tamen nequaquam illud eſſe poteſt. quippe vocabulum hic amplius non quod paſſionem, ſed quod actionem denotet, requiri manifeſtum eſt. At actionem non *depulſa*, quod formae paſſivae eſt, ſed *depulſiones* ſignificare poteſt. Reſcripſi igitur adaucter *depulſiones.* Quod noſtrum factum ſummo Critico, Jo. Fred. Gronovio, non diſplicere intellexi, etſi enim monuerit, legi quoque poſſe *depulſus* vel *depulſas*, quae & ipſa caſus quarti ſint, formamque habeant activam: *depulſiones* tamen certiſſimae Latinitatis eſſe judicat. Plinius xxviii. 2. Nat. Hiſt. *depulſoria* vocat. Verba hujus, ut quidem Turnebus xxiii. 11. Adv. legenda docuit, ſic habent: *Alia verba ſunt impetritis, alia depulſoriis, alia commendationibus.* Sunt autem *depulſoria*, quae malorum, quae deſignari portentis videbantur, depellendorum cauſa fiebant, pertinentque huc praecipue ſacrificia. VORST.

4. *Depulſiones*] Nullus MSStorum prae ſe fert; ſed plerique omnes *depulſis* cum vetuſtiſſimis Edd. quare tutius erit monentem J. F. Gronovium ſequi legendo *depulſus*, vel *depulſas*, quod poſterius habet Aldus & Codd. Baſilienſes, monente Matthaeo Klokkio, in Epiſtola inedita ad Lipſ. quae aſſervatur in publica Academiae Leidenſis Bibliotheca. *Depulſus* videtur placuiſſe Cl. Perizonio. Sic enim margini pro conjectura allevit, & alibi addidit quaedam quartae declinationis nomina. ut *diviſui* apud Liv. L. xxxiii. 6. & L. xlv. 30. noſter. L. iii. 4. init. & L. iii. 8. Ext. 3. *oppoſitu.* Liv. L. xlii. 12. *incultus.* item haec ἀποτρόπαια vocari a Plutarcho p. 91. & ἱερουργίας ἀποτροπαίους p. 176. & ſic in novemdecim Cod. MSS. c. 4. Ex. ult. pro *auſpicato*, ſcribitur *auſpicatu.* Et ſic *vocatu* eſt apud Val. Flac. L. ii. 207. ubi plura adduxit Cl. Burmannus.

5. *Etruſca diſciplina*] Cicero Or. de Ar. reſp. *Etruſcorum diſciplinam* vocat: itemque *ab ipſis Diis immortalibus Etruriae datam diſciplinam.* Originem autem ejus diſciplinae idem in ii. de Div. tradit. Et. 1. de Div. ſcribit: *Etruriam interpretari quid quibuſque oſtendatur monſtris atque portentis.* VORST. Egregie in hanc rem Liv. L. v. C. 15. *prodigia interim multa nunciari; quorum pleraque & quia ſinguli auctores erant, parum credita, ſpretaque, & quia hoſtibus Etruſcis, per quos ea procurarent, Aruſpices non erant.* & ſic idem L. 1. C. 56.

lenni ritu peragendum, ſacrificio. Quo etiam [10] oſtentorum ac fulgurum denuntiationes procurantur.

Tantum

56. tradit *Etruſcos Vates ad publica tantum prodigia adhiberi.* Vide Perizon. ad Aelian. L. II. C. 31, & Muret. ad Cic. III. Catil. C. 8. adde Gell. L. IV. C. 5.

6. *Cum aliquid commendandum eſt*] Verbi *commendare* uſus quidam in Lexicis fere neglectus: qui quidem ad res ſacras τ̃ ἔξω pertinet. Derivato inde *commendationis* vocabulo in verbis paulo ante productis utitur Plinius. VORST. Non video, quis hic alius ſit uſus verbi *commendare*, quam qui ſemper, ut ſignificet fidei tutelaeque alicujus aliquid committere, ſervandum cuſtodiendumque tradere. Vide Graev. ad Juſt. L. XXXV. 2. ut & Viros Eruditos ad Phaed. L. I. 17. porro monet ſupra laudatus Matth. Klokkius, in Baſ. Cod. eſſe, *cum aliquem commendandum eſt*, ſeque id valide probare. cujus rei cauſam non perſpicio, niſi ſperaverit, ſe hoc approbaturum Lipſio Antiquitatis ſaepe nimium amanti.

7. *Cum ſolvendum, gratulatione*] In uno cod. Bibliothecae Elect. Brandeb. eſt *exſolvendum.* Neque aliter in uno Baſileenſi, ut Cl. Wetſtenius mihi ſignificavit. *Gratulatio* nihil hic eſt aliud quam gratiarum actio Diis facta. Terentius Heaut. 5, 1. *Deſine Deos uxor gratulando obtundere, tuam eſſe inventam gnatam.* Ennius apud Nonium: *Juppiter tibi ſumme tandem male re geſta gratulor.* Afranius apud eundem: *Quod ſalvus venis; melius eſt: gratulor Diis.* Hominibus cum gratulari dicimur, aliud omnino eſt *gratulari*, quam *gratias agere*; ut vel ex his Ciceronis VI. 12. ad fam. intelligi licet: *Ut te quoque mihi gratulari quam gratias agere malim.* VORST. Κατ᾽ ἐξοχὴν ea vox notat *ſacra, quibus gratiae Diis publice agebantur ob rem bene geſtam*, ut docet Perizon. ad Sanctii Minerv. L. I. C. I. *exſolvendum* habet Med. I.

8. *Cum inquirendum vel extis vel ſortibus, impertito*] Adrianus Turnebus *Impetrito* corrigit: quod ſane vetuſtum & Augurale eſt vocabulum. Feſtus dici vult, quaſi *impetratum*, hoc eſt firmum ac ſecurum, immo ſtabile, ceu *in petra fixum*, ſicut alii interpretantur. Hinc *ſacra impetrita* in inquirendis rerum eventibus, ante oracula, auſpicia, vel ſortilegia fiebant, conciliandorum numinum cauſſa, ut certa, firma, ac ſecura petentibus denunciarent. Itaque & auguri Ciceroni hoc ipſum ſuum verbum reddi debet de Divinatione II, cum dicit. *Qui evenit, ut is qui impetrire velit convenientem hoſtiam rebus ſuis immolet?* ubi aeque perperam *Impertiri* in vulgatis habetur exemplaribus. Sic & Plin. reſtituendus L. XXVIII. Cap. 2. *Praeterea alia ſunt verba impetritis, alia depulſoriis, alia commendationibus.* Non enim recte vulgo legitur. *Impetrantis, depulſoris, commentationis.* Ita valde impurus eſt iſte Plinii locus, ut ex ipſo Valerio colligere eſt, qui haec tria etiam Sacrorum genera recenſet. Apud ſolum, ni fallor, Plautum hoc ipſum genuinum vocabulum, quod ex aliis bonis auctoribus ſciolorum imperitia omnino exterminatum eſt, remanſit. Qui ſic in Aſinaria.

Impetritum, inauguratu'ſt; quovis admittunt aves. PIGH.

8. *Impetrito*] Ita legendum Turnebus primus conjecit, cum in omnibus codd. legeretur *impertito.* Vocabulum integrum & incorruptum ſervatum eſt apud Plautum Aſin. 2. 1.

Unde ſumam? quam intervortam? quo hanc celocem conferam?
Impetritum, inauguratum eſt: quovis admittunt aves.

Habet & Feſtus, *Impetritum, impetratum*; ut per hoc explicet illud. Ipſum *impetratus*, & eodem ſignificatu, eſt in Gloſſario Philoxeni; ut quod ſic habet, *Impetratus*, θυσία. Quo de Scaliger ad Feſtum ita: *Non plane explicavit* (vocem *impetratus*) *ſed ſi dixiſſet* καλλιέρησις. *In ſacrificiis quod litare eſt, id in auſpiciis impetrire. nihil aliud eſt quam impetrare. Sic dicebant artitum pro artato, dolitum pro dolato.* Quibus exempli gratia à Scaligero productis addi licet *fulguritum* pro *fulgurato*; quod Plautus Trin. 2. 4. habet. VORST. Turnebo gloriam hujus emendationis ereptum it Muretus L. X. Var. Lect. C. 18. Quem locum debeo indicio non minus politiſſimae humanitatis quam elegantiſſimae eruditionis laude Celeberrimi Drakenborgii, qui eum inter variantes Ultrajectinorum Codicum lectiones in margine libri ſui mecum humaniſſime communicati notaverat. Sed neque ipſe Muretus primus fuit, qui *impetrito* legendum eſſe viderit, quum jam ita legerit Georgius Merula, teſte Oliverio ad hunc locum. Joh. Bapt. Bellus de part. Templi Aug. Cap. I. legit *vel impetrito.* i. e. rato auſpicio, fixo augurio. Sed cum jam de augurum obſervatione praeceſſerit, videtur mihi illud hic non habere locum. verbum *impetrire* ad

 exta

Tantum autem ſtudium antiquis [11] non ſolum ſervandae, ſed etiam amplificandae religionis fuit, ut, [12] florentiſſima tum & opulentiſſima civitate, [13] decem principum filii S. C. ſingulis Etruriae populis percipiendae ſacrorum [14] diſciplinae gratia traderentur.

Cic. de Div. 1. C. 41.

[15] Ce-

exta aeque refert, quam ad *auſpicia* Cic. de div. L. 1. 6.

9. *Cum ſolenni ritu peragendum ſacrificio*] Georg. Merula judicavit verbum *peragendum* debere induci, quia ſenſum deſtrueret, & idem videntur ſtatuiſſe Codrus Urceus, & Raphaël Regius, ut nos docet Oliverius, qui ideo illud quoque in Editione Mediolanenſi ſua omiſit. mihi contra neceſſarium illud hic omnino videtur, quemadmodum reperitur quoque in omnibus MSS. Scilicet exiſtimarunt illi, unam rem his verbis, & hoc uno commate contineri: *Cum inquirendum vel extis vel ſortibus impertito cum ſolenni ritu ſacrificio:* falſo. Sic ex. 11. *omnibus ſolenni more peractis.*

10. *Oſtentorum & fulgurum denuntiationes procurantur*] Cicero 1. de Div. *Magna vis eſt in monſtris interpretandis procurandiſque in aruſpicum diſciplina.* Item, *Cum terrae motus factus eſſet, ut ſue plena procuratio fieret* Livius L. v. *Quamquam & prodigia procurata fuerant, & vatum reſponſa & ſortes.* Idem 1, 20, & verbo ſimplici dixit *curare prodigia.* In SC. quod Gellius IV, 6, aſſervavit, legitur, *hoſtiis majoribus Jovi & Marti procurare.* Caeſar VI. B. Gall. dicit *procurare ſacrificia.* Subinde *procurare* & *expiare* conjunguntur. Unde conjici licet *procurare monſtra, prodigia, oſtenta, & oſtentorum denuntiationes*, nihil aliud eſſe, quam *expiare monſtra*, quaeque haec denuntiare videntur, depellere atque avertere. Dici quoque poſſit, *procurare monſtra* locutionem conciſam eſſe pro procurare ſacrificia, malorum, quae denuntiare monſtra putantur, depellendorum cauſa. VORST. Vide Cunr. Rittershuſium ad Phaedr. L. III. 3.

11. *Non ſolum obſervandae, ſed etiam amplificandae religionis*] MS. *Servandae,* in quo videtur major, & clarior Antitheſis reſpectu τȣ *amplificandae.* Sic ex. 11. *Servatae religionis.* Ex. 12. *conſervandae religionis.* Liv. L. XXXIX. c. 6. *Diſciplinam militarem ſevere ab eo conſervatam.* PERIZON. Idem placuit quoque Gudio, qui inſuper notat Guyetum fruſtra maluiſſe *obſervatae. Servandae* habent vetuſtiſſimae editiones, & omnes MSS. ſi ſeptimum excipias Leidenſem. L. III. 8. 6. *ſi patrius mos ſervetur.*

12. *E florentiſſima*] Praepoſitio abeſt a quamplurimis MSS. & omnibus vetuſtioribus editionibus; itaque illud reſtituendum duxi.

13. *Decem principum filii*] Conſtat Etruriae populos duodecim fuiſſe. itaque cum pro numero eorum, ſingulis populis ſingulos principum filios attributos velit: vide num, *Duodecim principum* corrigi, magis è re & veritate ſit. Cicero tamen de Divinatione, in hoc facto denarium duntaxat numerum (ſi & ipſe correctus) agnoſcit. LIPS. Cicero lib. 1. de Divinat. *Quocirca bene apud majores noſtros ſenatus tum cum florebat imperium, decrevit ut de Principum filiis bis ſex, ſingulis Etruriae populis in diſciplinam traderentur.* Sic enim veriſſime Lipſius correxit. Notum eſt duodecim Etruriae populos fuiſſe; & tamen illum Servii locum non tempero mihi quin adſcribam: *Propter duodecim populos Etruriae. Duodecim enim Lucumones, qui reges ſunt lingua Tuſcorum, habebant. Hi*, ut idem Servius ait, *totius Tuſciae diviſas habebant quaſi praefecturas, ſed omnium populorum principatum Mantua poſſidebat.* Haec Honoratae nominationis ille, qui nuper publico bono vulgatus eſt à Cl. V. Petro Daniele Aurelianenſi. COLERUS. *Decem principum filii ſingulis Etruriae populis traderentur*] Lipſius ſuſpicatus eſt, legendum eſſe *duodecim principum*; quod conſtet, populos Etruriae duodecim fuiſſe. De filiis principum Rom. ad Etruſcos miſſis ſcribit & Cicero 1. de Divinatione: ubi itidem viri docti non recte ſe habere numerum ſuſpicati ſunt. VORST. Duodecim Etruriae populos fuiſſe inter omnes conſtat, quare ſi omnibus ſinguli principum filii ſint dati, eos quoque duodecim fuiſſe neceſſe eſt, ego tamen nihil temere mutare auſim, vel ob id, quod etiam in ſacris numerus ille denarius Romanis valde placuit: unde frequenter memorantur, *Decemviri Sacrorum*, *Decemviri libris Sibyllinis inſpiciendis. duodecim* tamen cum Lipſio mavult etiam Rupertus L. 1. p. 45.

14. *Diſciplinae gratia*] Poſteriorem vocem Lipſius ad oram Libri ſui pro gloſſa expunxerat. ſic tamen iterum L. III. 3. 3. L. III. 7. 3. L. III. 2. 21. & retinetur ea vox a MStis.

15. *Cereri quoque*] Tò *quoque* delet MS. Copeſ. ceteri fere omnes cum antiquis editt. *Ceteri-*

[15] Cereri quoque [16] quam more Graeco venerari inſtituerant, ſacerdotem à Velia, [17] cum id oppidum nondum civitatis nomen accepiſſet, Calcitanam peterent, vel, ut alii dicunt, [18] Calliphennam: [19] ne deae vetuſtis ritibus perita deeſſet antiſtes. Cujus cum in urbe [20] pulcherrimum templum haberent, [21] Grac-

Anno U. 656. Cic. pro Balb. C. 24.

rerique. Quod cur mutatum eſt? cohaeret enim cum ſuperioribus.

16. *More Graeco*] Hinc Graeca ſacra dicta. Feſtus: *Graeca ſacra feſta Cereris ex Graecia translata.* Cicero pro Balbo. & lib. II. de legibus. C. 9. COLER. *Quam more Graeco.* Inde ſacra Cereris, *Graeca* dicta ſunt. Feſtus: *Graeca ſacra, feſta Cereris ex Graecia translata.* VORSTIUS.

17. *Cum id oppidum nondum civitatis accepiſſet nomen*] Hoc enim ordine MS. ſed Cic. pro Balbo c. 24. quem hic ſequitur, dicit, jam diu ante foederatam fuiſſe civitatem; de hoc vero tempore ita dicit, *ante civitatem Velienſibus datam.* i. e. *jus civium Romanorum.* Intelligendus igitur & hic locus de civitate Romana. PERIZON.

18. *Calliphennam*] MS. unus *Calliphanam*, & ita Cicero appellat. COLER. MS. Coleri *Calliphanam*, alii *Calephenam*, unus *Callitennam*, & paulo ante pro *Calcitanam*, ſunt qui habent *Calcitariam*, quidam *Calcitrariam.*

19. *Vetuſti ritus perita*] Nimis ſuperſtitioſe veteres, ritus & Deos juxta colebant. Servius ad VIII. Aeneid. *Cautum fuerat & apud Athenienſes & apud Romanos ne quis novas introduceret religiones. Unde & Socrates damnatus eſt & Chaldaei vel Judaei urbe ſunt pulſi.* Idem de Gracchis Prudentius lib. I. contra Symmach.

Jam quid plebicolas percurram carmine Gracchos
Jure poteſtatis fultos, & in arce ſenatus
Praecipuos ſimulacra Deum juſſiſſe revelli?

COLER. *Ne Deae vetuſtis ritibus perita deeſſet antiſtes.* Ita antiquiores typis expreſſi; & uterque etiam cod. MS. Brandeb. Imo & Baſileenſes, ut Cl. Wetſtenius in literis ad me teſtatus eſt. Pighius mutavit ſic, *Ne Deae vetuſti ritus perita deeſſet antiſtes,* credo, quod putaret, adjectivo nomini *perita* ſubſtantivum caſus ſecundi adjectum eſſe oportere. Verum caſus ſecundi vocabulum quoddam ſubaudiri commode poteſt, hoc modo: *Ne Deae vetuſtis ritibus perita* (eorum rituum puta) *deeſſet antiſtes.* Sic infra I. 8. 4. *Cultu anguis à peritis* (ejus cultus puta) *accepto.* VORST. Ita quoque legit Cod. Copeſ. cum permultis aliis, ut poſſit videri Auctor τὸ *peritus* junxiſſe cum ſexto caſu, quod probabat apud Suet. in Claud. c. 42. ſummus vir J. Fr. Gronovius ad Gell. L. IV. c. 8. Sed cum MSS. ibi habeant *paratus*, malim ſtatuere, τὸ *vetuſtis ritibus* regi a verbo *deeſſe*, ut *perita antiſtes* ponatur abſolute, ut idem Suet. in Aug. c. 23. *ut à peritis & aſſuetis* &c. in Aug. C. 95. *nemine peritorum aliter conjectante.* Quis ferat igitur audaciam Ruperti, ita haec conſtituentis? *ne Cereri perita deeſſet Antiſtes.*

20. *Pulcherrimum templum*] Antiquiſſimum Cereris templum ab Arcadibus conditum eſſe traditur. Dion. Hal. L. I. p. 26. aliud deinde etiam ab A. Poſtumio Dictatore votum, & cum vetuſtate ac igni abolitum eſſet, à Tiberio Imperatore reſtitutum prope Circum Maximum, de quo vide Lipſ. ad Tac. L. III. Ann. C. 49. *haberent.* Heinſ. Sec. *haberetur*, & ita alia manu in Leid. Sept.

21. *Gracchano interitu pollutum*] Sic plerique, immo omnes vulgati codices legunt; ut non temere dubitet Glareanus, quomodo Cereris templum Gracchano interitu pollutum fuerit, cum Tib. Gracchus in Capitolio, Cajus autem in luco Furinae trans Tiberim occiſi ſint, ut auctores ſunt Livius, Plutarchus, Appianus & alii. Porro Cereris templum fuiſſe ad Circum Maximum ex Taciti lib. II. & P. Victore cognoſcimus. Hunc igitur ſcrupulum à ſciolo, neſcio quo, qui auctoris mentem non intellexit, inductum nobis eximunt manuſcripta exemplaria, in quibus verba illa *interitu pollutum*, minime habentur. Campenſe enim exemplar ita legit: *Gracchano tumultu moniti ex Sibyllinis libris.* Aliud Theodori Pulmanni eadem hoc modo prodit, *Gracchano motu moniti Sibyllinis libris.* Tertium collegii Winckeliani, *Gracchamo motu* habet. Auctoris autem intentio eſt, hoc toto paragrapho exemplis probare, veteres Romanos externorum etiam religiones non ſpreviſſe, Etruſcam didiciſſe, Cereri ſacerdotem Graecam à Velia accepiſſe, & civitate (ut addit Cicero) donaſſe. Cujus deae licet in urbe pulcherrimum haberent templum, Gracchani tamen tumultus tempore moniti inter alia ex Sibyllinis libris, vetuſtiſſimam Cererem placan-

 dam

Anno U. 620. Cic. Verrin. 6. Lact. I I. 4. Cicer. de Aruſp. reſp.

21 Gracchano tumultu moniti Sibyllinis libris, ut vetuſtiſſimam Cererem placarent, 22 Ennam, quoniam ſacra ejus inde orta credebant, (22) decem viros ad eam propitiandam miſerunt. Item 23 matri deûm ſaepenumero imperatores noſtri, compotes victoriarum, ſuſcepta vota Peſſinuntem profecti 24 ſolverunt.

25 Me-

dam eſſe: Ennam potius (unde ſacra ejus orta credebant) decemviros ad deam rite propitiandam mittere voluiſſe. Idem Lactantius divinarum Inſtitutionum libro ſecundo tradit. *Denique Gracchanis* (inquit) *temporibus turbata rep. ſeditionibus & oſtentis, cum repertum eſſet in carminibus Sibyllinis antiquiſſimam Cererem debere placari; legati ſunt Ennam miſſi.* Multo etiam luculentius Cicero de ſignis Verrina ſexta haec refert: *Itaque apud patres noſtros atroci ac difficili reipub. tempore, cum Ti. Graccho occiſo magnorum periculorum metus ex oſtentis portenderetur P. Mucio, L. Calpurnio* coss. *aditum eſt ad libros Sibyllinos, in quibus inventum eſt, Cererem antiquiſſimam placari oportere. Tum ex ampliſſimo collegio decemvirali ſacerdotes populi Romani, cum eſſet in urbe noſtra pulcherrimum, & magnificentiſſimum templum, tamen uſque Ennam profecti ſunt. Tanta enim erat auctoritas & vetuſtas illius religionis, ut cum illuc irent, non ad aedem Cereris, ſed ad ipſam Cererem proficiſci viderentur.* Haec Cicero. ex cujus item verbis colligere eſt, pro 15. viris, 10. viros in Valerio reponi debere. Nondum enim aucto collegio, ex 10. viris ſacrorum, 15. viri eo tempore facti erant; quando adhuc Mariano bello ac Cinnanis temporibus 10. viri fuerint, idque anno urbis 670. L. Scipione, C. Norbano coss. quibus conflagratum eſt Capitolium, ut ex Dionyſii Halicarnaſſ. lib. IV. manifeſtum eſt. PIGH. Veteres editiones, *Gracchano nutu.* placet, *motu.* ut & tu Pighi alibi reppeciſti. Non enim Gracchana illa ſeditio, proprie Tumultus. LIPS. *Gracchano tumultu moniti. Gracchano tumultu* eſt pro *in Gracchano tumultu.* Aldus & Chalcocondyles ediderant, *Gracchano interitu pollutum moniti Sibyllinis libris;* quaſi templum Cereris, de quo praedictum, Gracchorum caede pollutum Auctor dicere voluiſſet. Verum recte monuit Pighius, Gracchorum caedem non in Templo Cereris, ſed Tiberii quidem in Capitolio, Caji autem in luco Furinae trans Tiberim factam. Vide Epit. l. XLVIII. Livii. Ut nos ſcripſimus, ita plane editio vetus Martini Herbip. habet. Et reperit quoque ita Pighius in cod. Campenſi. Lipſius tamen legi malit *Gracchano motu*, ut in cod. Pulmanni ſcriptum reperit Pighius. Codices Brandeb. ſuadent, ut vel *tumultu*, vel *motu* legatur. Unus enim habet *Gracchano nutu*, alter *Graeco tuitu:* neuter vero additum habet *pollutum*, quod Aldus & Chalcoc. ediderant. VORSTIUS. MS. *Graeco ritu*, quod convenit cum altero Brandeburgenſi, in quo *Graeco tuitu.* Et ſane videntur antiqui editores ita in ſuis inveniſſe, cum dederint *Gracchano interitu.* niſi Gracchanis temporibus hoc accidiſſet, retinerem profecto claram & perſpicuam Codicis Copeſiani Scripturam. nunc proximum videtur *Gracchano motu* legere cum Lipſio. PERIZON. Mire hic turbant MSS. quorum alii exhibent, vel *Graeco nutum*, vel *Graeco ritum*, quod recentiori manu in duobus correctum *Graccano interitu pollutum*, vel *Graccano tumultu*, vel *Graeco tumultu*, *Graecano tumultu*, *Grachi nutu*, *Graeco nutu*, *Gracco nutu*, *Gracchiano motu*, *Gabino ritu tuonito.* unde incertum videtur *tumultu*, an *motu* ſcripſerit auctor; certe enim horum alterum ab ipſo profectum credo, alterum à gloſſa. *Sibyllinis:* unus Duacenſ. cum Ultraj. ſec. *ex Sibyllinis.* Leid. ſept. auctior, *moniti & docti Sibyllinis.*

22. *Ennam decem viros miſerunt.*] Cicero d. l. *Tum ex ampliſſimo collegio decemvirali ſacerdotes populi Rom. cum eſſet in urbe noſtra pulcherrimum & magnificentiſſimum templum, tamen uſque Ennam profecti ſunt.* Fuit autem Enna oppidulum Siciliae non procul ab Aetna monte. VORST. *Ennam.* Multi MSS. *Hennam* habent. Et hoc modo potius ſcribendum eſſe ſtatuunt Viri quidam Eruditiſſimi. Vide Cl. Drakenb. ad Sil. Ital. L. I. 93. & Cl. Dukerum ad Flor. L. III. 19. 8.

(22.) *Decemviros*] MS. *Quindecimviros.* mutavit Pighius. Sed neſcio an non ita ſcripſerit Valerius. Qui nonnunquam in veteri hiſtoria hallucinatur, & parum accurate eos, quos ſequitur, exprimit. De *Decemviris* & *Quindecimviris* vide Servium p. 418. *Quindecimvir ſacrorum* in nummo, apud Spanhemium p. 197. *Quindecimvirum collegii Magiſter.* Sic. Val. Max. *Fiſcum Caeſari* tribuit L. VI. 2. 2. L. VI. 3. 2. *decem Tribunos* tempore Sp. Caſſii Vecelini. Livius L. XL. C. 42. *at Pontifex Maximus Aemilius*

[25] Metellus vero Pont. Max. Poſtumium conſulem, eundemque flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, [26] multa indicta, urbem egredi paſſus non eſt: [27] religionique ſummum imperium ceſſit: quod tuto ſe Poſtumius Martio certamini commiſſurus non videbatur, caerimoniis Martis deſertis.

2. Anno U. 511, Liv. xix. & xxxvii.

Lauda-

lius Lepidus, & decemvir Sacrorum, Q. Marcius Philippus in ejus locum cooptati. Quod notandum, quia eo tempore *Pontifices Maximi* nondum *cooptabantur* a Pontificibus, ſed à populo creabantur. eo vero minus ſollicitanda iſta lectio eſt, quia *cooptati* praecipue reſpicit ultimum. Sic *deſignari Caeſarem.* in poſterioribus ſcriptoribus. Sic Liv. de *legitima aetate honorum* loquitur in hiſtoria Scipionis, quum diu poſt demum leges Annales ſint exortae. Vide notas Sigonii & Pighii ad Liv. XLII. L. XLIII. PERIZON. Quindecimviros invenio in ſeptem & viginti MSS. interque eos, in optimo quoque. Sic *Quindecimviros* in *decemviros* mutavit quoque Badius apud Gell. L. I. C. 12.

23. *Matri Deûm ſuſcepta vota Peſſinuntem profecti*] Mater Deûm Cybele. Cujus ſimulacrum initio Peſſinunte in Phrygia fuit. Unde permiſſu Regis Attali deportatum eſt Romam, ut ex l. XXIX. Liv. conſtat. Vide & noſtrum infra VIII. 15, 3. Antequam autem Romam deportaretur, Romanos Peſſinuntem proficiſci, ibique vota ſolvere ſolitos ex his ipſis noſtri apparet. VORST. Quae fere hauſiſſe videtur noſter ex Cic. de Aruſp. Reſp. c. 13. *Quae denique majores noſtri tam ſancta habuerunt, ut, cum refertam urbem atque Italiam fanorum haberemus, tamen noſtri Imperatores maximis, & periculoſiſſimis bellis huic Deae vota facerent, eaque in ipſo Peſſinunte ad illam ipſam principem aram, & in illo loco fanoque perſolverent.* De Peſſinunte vide etiam Herodian. L. I. 10. & 11.

24. *Solverunt*] Leid. ſept. *Perſolverunt.* Curt. L. VII. 11. 7. *qui vota pro incolumitate Regis optimi perſolvant.* Sed praeſtat ſimplex, quod aeque probum, retinere.

25. *Metellus vero*] Vide Tacit. L. III. Ann. C. 71. ſimiliter *Craſſus Conſul & Pontifex Maximus Flacco Collegae & Flamini Martiali multam dixit, ſi a ſacris diſceſſiſſet.* Cic. Philip. II. C. 8. ubi item *multam dicere.* PERIZON. vide & Lipſ. ad Tac. L. III. Ann. C. 58. *multa dicta* praeferunt undecim è noſtris MSS. & obſervavit id quoque è vetuſtis exemplaribus Theophilus. In Heinſ. ſec. pro eo ſcribitur in margine *inconſulta Dea*, quod reperi quoque plane in contextu ſeptimi Leidenſis; hinc editur utrumque in Edd. Venet. 1478. 1485. in Mediol. 1508. *inconſulto Deo*, quod corrigit Theophilus in *inconſulto eo*, ſc. *Pontifice.* Contra explicat Antonius Lenas, non prius explorata per Augures, & Aruſpices, qui ſub Pontifice eſſent divina mente. Ego utrumque falſum opinor, & ortum illud *inconſulta dea*, ex compendioſa ſcribendi ratione *ml'cta dea*, ut ſcribitur in octavo Leidenſi. Videtur vero rectum eſſe & proprium *multam dicere.* Liv. L. XXV. C. 3. *ducentûm millium aeris multam M. Poſtumio dixerunt.* ubi vide Sigonium.

26. *Multa indicta*] Lib. Dan. *dicta.* Confirmat Varro: *Multa à pecunia quae à magiſtratu dicta.* COLER. Codex Danielis, ut teſtatur Colerus, *multa dicta.* Nec aliter uterque cod. Brandeb. Epitome libri XIX, Livii. *Ob eam cauſam multa ei dicta eſt.* Ex Varrone citat Colerus, *Multa quae à Magiſtratu dicta.* VORST.

27. *Religioni ſummum imperium ceſſit*] *Summum imperium*, pro eo qui ſummum imp. habet. Sic paulo poſt, *Non dubitaverunt ſacris imperia ſervire.* Eſtque hoc uſitatiſſimum, ut abſtracta, quae vocant, pro concretis ponantur. VORSTIUS.

28. *Laudabilior quatuor & viginti faſcium*] *Quatuor & vig. faſces* per metonymiam pro duobus Procoſſ. C. Figulo & Scip. Naſica, qui à Graccho conſule conſules anni ſequentis creati, poſtea proconſules in provincias iverant. VORST.

29. *Literae ſunt ex provincia miſſae*] Lege omnino cum MSto *literis ex provincia miſſis*, quod multo concinnius eſſe patebit locum inſpicienti. PERIZON. Ita cum haberent longe maxima MStorum pars & omnes, quas inſpexi, Editiones ante Pighium, nihil obſtare credidi, quo minus in textum reciperetur.

30. *Vitio tabernaculum captum*] *Vitio tabernaculum capere* eſt non recte capere. Cujus contrarium eſt *recte capere:* qua phraſi Cicero II. Div. utitur. Sic & dicebant *vitio magiſtratum creatum eſſe*, ſi tum cum navigatio ſuſciperetur, aut magiſtratus crearetur, non recte tabernaculum captum eſſet. Livius IV. 7. *Perinde ac vitio*

 creati

3. Ann. U. 591. Cic. de Nat. D 1 & de Div. L. 11. 35. L. 11. ad Quintum Fr. 2. Plut. in Marcel. p. 218.

Laudabile duodecim faſcium religioſum obſequium: [28] laudabilior quatuor & viginti in conſimili re obedientia. A Ti. enim Graccho ad collegium augurum [29] literis ex provincia miſſis, quibus ſignificabat, *ſe, cum libros ad ſacra populi pertinentes legeret, animadvertiſſe* [30] *vitio tabernaculum captum*, [31] *comitiis conſularibus, quae ipſe feciſſet;* eaque re ab auguribus [32] ad ſenatum relata, juſſu ejus C. Figulus è Gallia, Scipio Naſica è Corſica Romam redierunt, & ſe conſulatu abdicaverunt.

[33] Con-

creati honore abiere: quod C. Curtius parum recte tabernaculum cepiſſet. Quid autem ſit *vitio* & *non recte tabernaculum capere*, intelligi licet ex Plutarchi Marcello, ubi ejuſdem rei, cujus hic apud noſtrum, ſit mentio; nimirum ſi quis non obſervaret, quae ad tabernaculum capiendum pertinerent. Inter cetera autem eam ad rem pertinebat, ut ſi qua de cauſa, nullis dum viſis certis ſignis, conſuli auſpicanti redeundum in urbem eſſet, prius tabernaculum relinqueretur, & quaereretur aliud, ex quo de integro ſervaretur de coelo. Quod cum Ti. Gracchus non obſervaſſet; ſed, dum conſules renuntiaſſet, eodem tabernaculo bis uſus eſſet, vitio tabernaculum à ſe captum agnovit, & ilico ad collegium augurum, vel, ut Plutarchus habet, ad ſenatum rem retulit. VORST. Liv. L. XLI. 81. L. XLV. 12. & ſimile plane exemplum eſt apud Eumdem L. IV. 2. *quia tertio menſe quam inierunt, augurum decreto, perinde ac vitio creati honore abiere.* PERIZON. Vide & Rupert. L. I. p. 41.

31. *Comitiis conſularibus*] Quibus conſules in annum ſequentem creabantur. Sic & *aedilitia, praetoria, tribunitia* comitia erant; quibus aediles, praetores, tribuni pl. creabantur. VORSTIUS.

32. *Ad ſenatum relata*] Cod. Copeſ. *delata.* Sic Liv. L. XV. 3. *& per eum ad ſenatum delata*, Cic. L. I. de Div. 43. *delata etiam ad Senatum labes agri Privernatis.* PERIZON. Sic habet quoque Cod. Harl. & Bit. prim. ſed *Deferri* res ad Senatum dicitur, quae illi ſignificatur; *Referri* vero, quum Senatus de illa conſulitur. Liv. L. II. 18. *Eam rem conſules rati, ut erat, perniicioſam ad Senatum deferunt, ſed delatam conſulere ordine non licuit.*

33. *Conſimili ratione poſt P. Caelius.*] Imo ante. ex Livio lib. XXVI. & Plutarcho in Marcello. CORRADUS. Manuſcripti Codices omiſſo vocabulo (*poſt*) haec ita legunt, *Conſimili ratione P. Cloelius Siculus, M. Cornelius Cethegus.* Et recte: nam antea haec contigere, quam quae de Ti. Graccho retulit. De P. Cloelio Siculo nihil me legiſſe memini, modo non is ſit, qui anno urbis 376. inter trib. militum nominatur à Livio libro VI. M. Cethego, & Q. Sulpicio flaminium ablatum, circa urbis 532. annum, ex Plutarchi Metello colligere eſt. Idem quoque Cethegus non multo poſt aedilis curulis eſt factus; deinde praetor, cenſor, & conſul. De C. Claudio Diali flamine abdicare juſſo refert idem Livius libro XXVI. quod quidem anno urbis 543. factum fuiſſe conſtat. Ceterum haec exempla Campenſe exemplar ſub uno titulo non inepte connectit. PIGH. Titi Cloelii aliquot noti ex Livio: nullus Publius, niſi Publius Cloelius Craſſus Trib. mil. Conſ. pot. anno U. C. CCCLXXVII. Legitur in Codice altero Bongarſii: *Poſt Cloelius.* Scripſerit fortaſſean Valerius noſter: *Conſimili ratione poſtea, Cloelius Siculus.* Praenomina raro addit Valerius. COLER. *P. Cloelius.* Quinque MSS. Heinſ. videlicet uterque & uterque Barber. cum uno Leidenſi haec ita conſtituunt. *P. Celius, M. Corvinus, Gneus Cethegus. G. Claudius.* Sed Leidenſis pro *Corvinus* habet *Cornelius.* Quatuor alii *Publius Celius. M. Cornelius Cethegus. G. Claudius.* Bitur. primus. *Poſt P. Celius Siculus, Meſus Cornelius Cethegus G. Glaudius.* Leidenſis primus *P. Celius. M. Cornelius. Gn. Cethegus. G. Claudius.*

34. *C. Claudius*] De hoc vide Liv. L. XXVI. C. 23. *C. Claudius quod exta perperam dederat Flaminio abiit.* PERIZON.

35. *Admota aris*] Vox poſterior deeſt in quindecim minimum MSS. in S. Dion. Rem. omittitur *aris Deorum immortalium.* An inde factum, quod auctor ſcripſit, *Deorum immortalium admota aris, variis temporibus.* unde *aris* ob ſequentis vocis ſimilitudinem excidit. Ut ſupra in praef. Sic, *felici ſeculi ſuperioris ſtilo*, factum fuiſſe videtur. Certe eo ordine verba in quibuſdam occurrunt.

36. *Flaminio abire*] Ut *conſulatu abire*, pro conſulatu ſe abdicare. Eſt autem *Flaminium* ipſum

33 Conſimili ratione P. Cloelius Siculus, M. Cornelius Cethegus, & 34 C. Claudius, propter exta parum curioſe 35 admota aris deorum immortalium, variis temporibus belliſque diverſis 36 flaminio abire juſſi ſunt, coactique etiam. At Sulpicio inter ſacrificandum 37 apex è capite 38 prolapſus eidem ſacerdotium abſtulit.

4. Ann. U. 543. Liv. 26. Plut. Marc. p. 216. Anno U. 532. circ. Plut. Marcell. p. 218.

39 Occentuſque ſoricis auditus, Fabio Max. dictaturam, C. Flaminio magiſterium equitum deponendi cauſam praebuit.

5. Ann. U. 532. Plut. Marceil. p. 218.

Adji-

ipſum flaminis munus. VORST. Liv. L. 4. C. 7. *honore abierunt*

37. *Apex è capite prolapſus*] Servius in 11. Aen. *Proprie dicitur apex in ſummo flaminis pileo virga lanata, hoc eſt, in cujus extremitate modica lana. Modo autem pro ſummitate pilei intelligimus.* Apud noſtrum *apex* per ſynecd. quandam eſt pileus ipſe. Sic & quod Livius *pileum*, Cicero 1. de legg. *apicem* vocat, cùm Tarquinio apicem ab aquila impoſitum ſcribit. Ceterum apicem geſtaſſe ſacerdotes, perinde & ab aliis proditum. Feſtus: *Apex ſacerdotum eſt inſigne.* Vide & Rubenii 11, 25. Electorum: ubi ipſas quoque apicum icones ex lapidibus expreſſas videre licet. VORST.

38. *Prolapſus Sacerdotium abſtulit*] MSS. ſupra viginti. *Prolapſus eidem Sacerdotium abſtulit*, quomodo habent etiam edd. antt. unde Lipſ. in marg. libri ſuo conjecit *idem*, ut ſic ſignificet *flaminium*. Recte *eidem* legi, & nulla opus eſſe mutatione patebit inſpicienti Cl. Burmannum ad Quintil. L. VIII. Inſt. C. 3. p. 707. & Cl. Jenſium in Lect. Lucian. L. 1. C. 9. p. 101. Imo ipſum αὐτὸς ſic iteratur in Act. Apoſt. 7. 21. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ.

39. *Occentus autem*] Praefero lectionem veterum meorum: *Occentuſque ſoricis.* Plutarchus non Fab. Maximo, ſed Minutio hoc ait accidiſſe. Vide Plinium lib. VIII. cap. 57. COLER. Colerus in ſuis codd. reperit *occentuſque ſoricis:* quam lectionem alteri & praefert. Et habent quoque ita codd. Brandeb. De re ipſa ſcribit & Plinius VIII, 57. Hiſt. Nat. *Soricum occentu*, inquit, *dirimi auſpicia annales refertos habemus.* VORST. MS. cum Colero *occentuſque.* PERIZON. Neſcio unde natum ſit illud *autem.* Certe antt. Edd. illud ignorant, pariter cum maxima MSS. parte, inter quos ſunt, qui delent quoque vocem *auditus*, ut Bitur. primus cum primo Leidenſi. Sic ſupra Ex. 1. *Cererique. Cauſam praebuit. praeſtitit* Copeſ. cum Cod. Col. Romani Jeſuitarum.

40. *P. Licinio*] *Poſtumio Licinio* Heinſ. uterque. *Poſtumio Lucinio* Copeſ.

41. *Parum diligens aeterni ignis cuſtos*] Numa Pompilius focum imprimis Veſtae colendum dederat, ut ad ſimulacrum caeleſtium ſiderum cuſtos imperii flamma vigilaret; ut cum Floro loquar. Atque eum ignem extingui piaculum erat. Unde idem & *aeternus* dicitur. VORST.

42. *Flagro admoveretur.*] Lib. Dan. *Admoneretur.* Rectiſſime, *Flagro admonere*, Latini dicebant, pro caſtigare. Monuit Nonius ad illud Virgilii l. x.

Leucagus ut pronus pendens in verbera telo
Admonuit bijugos.

Seneca l. 1. de Beneficiis: *Verberib. admonere.* Et *admonitio fuſtium* L. VII. D. de Poenis. COLER. Ita omnino legendum, ut recte monuit Colerus: qui & in cod. P. Danielis manifeſte ita ſcriptum reperit. Alii codd, *admoveretur.* Virgilius x. Aen. ſimiliter dixit *telo bijugos admonere.* Et l. VII. D. de poen. *fuſtium admonitio, flagellorum caſtigatio, & vinculorum verberatio*, ut ejuſdem generis res, conjunguntur. Seneca quoque 1. de Benef. ut Colerus obſervavit, *verberibus admonere* dixit. Et Tacitus v. Ann. 9. *puerili verbere moneri.* Suetonius autem Calig. 20. ad eundem modum dixit *ferulis objurgari.* VORST. Sen. L. in Sapientem non cadere injuriam c. 12. *tamquam pueros malo poenaque admonet.* PERIZON. *Admonere* placebat etiam Iſ. Voſſio ſimili modo Graecos ſuo νεθετεῖν uſos ad oram libri ſui annotanti, probat & Joh. Waſſe in ind. Saluſt. in voce *admoneo*, ex MS. Sic ſolent ſcil. optimi Scriptores vocabula orationis propria ad res facti transferre. Vide virum eximium Joh. Georg. Graevium ad Flor. L. 1. C. 1. MSS. tamen variant hic, & neſcio an non plures habeant *admoveretur.* *Admoneretur* mavult etiam Dempſt. ad Roſin. L. 11. C. 12. quem locum in ora Cod. ſui notaverat Cl. Drakenborgius.

43. *Maxime vero virginis Aemiliae diſciplinam*] Mendoſe. Reperitur enim in manuſcripto Campenſi, atque etiam Gemblacenſis monaſterii vetuſto

6. Anno U. 547. Liv. 28. G. 11. Feſt. in ignis. Obſeq. C. 62.

Adjiciendum his, quod [40] P. Licinio Pontifici Max. virgo Veſtalis, quia quadam nocte [41] parum diligens aeterni ignis cuſtos fuiſſet, digna viſa eſt quae [42] flagro admoneretur.

7. Dion. Halic. antiq. 2. Prop. L. IV. 11. 53.

[43] Maximae vero virginis Aemiliae diſcipulam, extincto igne, tutam ab omni reprehenſione Veſtae numen praeſtitit; [44] qua adorante, cum [45] carbaſum, quam optimam habebat, foculo impoſuiſſet, ſubito ignis emicuit.

Non

tuſto codice, quem vir optimus atque doctiſſimus Auguſtinus Hunnaeus nobis procuravit. *Maximae vero virginis Aemiliae diſcipulam.* Correcte quidem. Dicebatur enim virgo Maxima, quae vel ſenior natu collegio Veſtalium praeſidebat, vel diutiſſime in eo ſacerdotio fuerat: cujus erat inſtruere ac docere reliquas. Maximarum vero virginum ſtatuae plures ad aedem Veſtae honoris cauſa Romae fuerunt poſitae, quarum baſes marmoreae inſculptis titulis adhuc reperiuntur, è quibus hoc loco adduxiſſe unam ſufficiat.

COELIAE. CLAVDIA-
NAE
V. V. MAXIMAE.
A. DIIS. ELECTAM.
MERITO. SIBI. TA-
LEM. ANTISTITEM.
NVMEN. VESTAE.
RESERVARE.
VOLVIT.
COELIA. NERVIANA. SOROR. VNA
CVM. PIERIO. CONIVGE. AC. LIBERIS.
SVIS. ORANTES. VT. PER. TOT. SECVLA.
FACERE. DII. PERMITTANT.

Sic Suetonius in Domitiano, *Mox Corneliam virginem maximam abſolutam olim, dehinc longo intervallo repetitam, atque convictam defodi imperavit.* Tacitus in fine lib. 11. pro *maxima vetuſtiſſimam appellat. Et Vibidiam,* (inquit) *virginum Veſtalium vetuſtiſſimam oravit Pontificis Maximi aedes adire, clementiam expetere.* Haec Tacitus de Meſſallina è Claudio jam damnata. Dionyſius Halycarnaſſ. lib. 11. de Aemilia eandem quam Valerius refert hiſtoriam, eamque tunc ignis cuſtodiam uni ex novitiis adhuc diſcenti commiſiſſe dicit. Hinc Valerius Aemiliae diſcipulam vocat. PIGH. Ita Pighius. Sed vulgatam lectionem tuetur Mitalerius. COLER. *Maximam* virginem Pighius putat fuiſſe eam, quae vel major natu ceteris Veſtalibus praeſideret, vel diutiſſime eo in ſacerdotio fuiſſet; cujus fuerit docere ac inſtruere ceteras. Suetonius Domit. *Mox Corneliam, virginem maximam, abſolutam olim, dehinc longo intervallo repetitam atque convictam defodi imperavit.* Atque eadem *virginis maximae* appellatio in antiquis quoque lapidum inſcriptionibus obſervatur. Quarum una, quam Gruterus pag. 309. deſcripſit, ſic habet:

CLOELIAE. CLAVDIANAE
V. V. MAX.
RELIGIOSISSIMAE. BENIGNISSI
MAEQVE. CVIVS. RITVS. ET. PLENAM
SACRORVM. ERGA. DEOS
ADMINISTRATIONEM
VRBIS. AETERNAE. LAVDIBVS
S. S. COMPROBAT. OCTAVIA
HONORATA. V. V. DIVINIS
EIVS. ADMONITIONIBVS
SEMPER. PROVOCATA.

Hujuſmodi titulum virgini Veſtali Maximae virgo Veſtalis alia, quae & ejuſdem diſcipulam ſe profitetur, fecit. VORST. Variant tam Codd. MSS. quam olim editi, modo *diſciplinam,* modo *diſcipulam* exhibendo, ita ut neque ipſe Aldus ſibi conſtet. A. 1514. dans *diſcipulam.* 1534. vero *diſciplinam,* quod ferme melius judicem, quum ejus exſtincti culpam Dionyſium Halic. conferre videam in τὴν τότε αὐτοῦ φυλάττουσαν Αἰμιλίαν, eamque precari Veſtam, ut ſibi opem ferret, εἰ μὲν ὁσίως καὶ δικαίως τετέλεκε τὰ ἱερὰ χρόνον ὀλίγῳ δέοντα τριακονταετοῦς L. 11. p. 128.

44. *Qua adorante*] An, *quam adoranti?* PERIZON.

45. *Carbaſum, quam optimam habebat*] Pulmanni codex, atque Gemblacenſis, *Quem optimum*

Non mirum igitur, ſi pro eo imperio augendo, cuſtodiendoque [46] pertinax eorum indulgentia deorum ſemper excubuit; [47] quod tam ſcrupuloſa cura, parvula quoque momenta religionis examinare videtur: quia nunquam remotos ab exactiſſimo cultu caerimoniarum oculos habuiſſe noſtra civitas exiſtimanda eſt. In qua cum [48] Marcellus quintum conſulatum gerens templum Honori & Virtuti, [49] Claſtidio prius, deinde Syracuſis potitus, [50] nuncupatis debitum votis,

3\.

Ann. U. 545. Liv. 27. Plut. in vita.

mum habebat. Idem eſt. aeque enim maſculino ſingulariter reperiri *Carbaſus* ac foeminino, pluraliter in neutro, Phocas, Probus & Caper tradunt. Nonius docet *carbaſum* eſſe pallium è ſerico, vel tenui lino, quo foeminae divites amiciuntur. PIGH. *Carbaſum quam optimam habebat.* Uterque cod. Brand. *Carb. quem optimum:* quam ſcripturam in codd. MSS. & Pighius obſervavit. Et perinde ſane eſt. docent enim Grammatici, tam maſculini quam feminini gen. vocem eſſe. Eſt autem *carbaſus*, ut docet Nonius, *pallium è ſerico, vel tenui lino, quo feminae divites amiciuntur.* Sic enim legendum videtur. VORST. *Quem optimum* habent etiam aliquot ex noſtris. Leid. Sept. ſcribit *quod.* Sed *quem* probat etiam Rupertus Lib. I. p. 45.

46\. *Pertinax Deorum indulgentia*] *Pertinax* in bonam partem. Ita Livius: *Vicit omnia pertinax virtus.* Porro *indulgentia* eſt hic pro gratia, favore. Ita ſaepe Plinius in Epiſtolis. qui idem & Imperatores *indulgentiſſimos* vocat. Sed & ipſum verbum *indulgere* eſt quoque idem quod favere, largiri, quodque aliquis deſiderat, praeſtare. VORST. Sic quidem editur, quum in edd. vetuſtis, Mog. Ven. Mediol. Aldi, Aſcenſii, Gryphiorum, Colinaei, & Rob. Stephani legebatur *pertinax eorum indulgentia Deorum*, & ſic quoque in multis MSS. niſi quod non pauci habent *eorum Deorum indulgentia*, unde denuo cauſam videmus, cur in aliis *eorum* ſit omiſſum. Vide ſupra ad ex. 4. & infra L. v. 6. 6.

47\. *Quod tam ſcrupuloſa*] MSS. quinque habent, *quo*, & paulo poſt, *examinari videntur* iidem, & alii magno numero, conſentientes in eo cum prioribus editionibus. Quod commode explicaveris *quo imperio tam ſcrupuloſa cura parvula quoque momenta religionis examinari videntur.*

48\. *M. Marcellus quintum conſulatum gerens*] Ita loquitur Auctor quaſi idem Marcellus voverit Templum & dedicaverit. Contrarium vero docet nos Liv. L. XXIX. C. II. *Aedem virtutis eo anno ad portam Capenam M. Marcellus dedicavit ſeptimo decimo anno, poſtquam a patre ejus primo conſulatu vota ad Claſtidium fuerat.* Ut adeo dedicata ſit à filio ejus, qui Syracuſas expugnaverat, & jam quatuor ante annos in praelio adverſus Annibalem occubuerat.

49\. *Claſtidio potitus*] Galliae Ciſalpinae oppidum id fuit. VORST.

50\. *Nuncupatis debitum votis*] Ita codd. Brandeb. pro eo quod Pighius & alii ediderunt *nuncupatis votis deb.* Eſtque poſitus vocum paulo elegantior, quo inter adjectivum nomen, aut participium, & nomen ſubſtantivum aliquid interponitur. Ita magis quoque apparet, *nuncupatis votis* non ſexti, ſed tertii caſus eſſe. VORSTIUS. Intellige Pighium & alios poſt ipſum ſic edidiſſe; nam priores cum MSS. ſervant ordinem, quem Vorſtius reſtituit.

51\. *Unam cellam*] Cella pro aede, templo; Cic. Phil. II. *in hac cella Concordiae.* VORST.

52\. *Nec duobus niſi certis Diis.*] *Certis* ut Caſtori & Polluc: Apollini & Dianae. VORST.

53\. *Suus tenor*] Liv. L. XXXV. 16. *Uno & perpetuo tenore juris.* L. XXXVII. 57. *Cujus auctoritatem perpetuo tenore vitae partim toga candida elevabat.* PERIZON. Noſter L. VI. 5. I.

54\. *Obruitur tot etiam illuſtribus conſulatibus L. Furius*] Diſtinctius aptiusque ſcribo, *tot & tam.* item, *Conſulatibus.* Nam de Marcello retulerat quintum conſule. Itaque recte conſulatus multos: non pariter, Conſulares legeris. Nec enim plures praeceſſere. LIPS. Placet lectio Lipſiana: *Tot tamque illuſtribus conſulatibus.* COLER. Lipſius legendum putat *Tot et tam illuſtribus conſulatibus*, quae conjectura & Colero placet. Nobis nihil mutandum videtur. Quod autem *Bibaculum tot illuſtribus conſularibus obrui, & vix exempli locum poſt Marcellum invenire*, ait, ſenſus eſt, viros conſulares, qui religionis obſervantes fuerint adeo multos eſſe, ut prae multitudine eorum vix Bibaculi poſſit mentio fieri. VORST. Pro *Conſularibus*, Lipſ. legit *conſulatibus*, ex ingenio. Sed & ita

 MS.

votis, conſecrare vellet, à collegio pontificum impeditus eſt, negante [51] *unam cellam duobus diis recte dicari. futurum enim, ſi quid prodigii in ea accidiſſet, ne dignoſceretur, utri rem divinam fieri oporteret:* [52] *nec duobus niſi certis diis una ſacrificari ſolere.* Ea pontificum admonitione effectum eſt, ut Marcellus, ſeparatis aedibus, Honoris ac Virtutis ſimulacra ſtatueret. Neque aut collegio pontificum auctoritas ampliſſimi viri, aut Marcello adjectio impenſae impedimento fuit, quo minus religionibus [53] ſuus tenor, ſuaque obſervatio redderetur.

9. Ann. U. 516. Lact. div. Inſt. I. 21.

[54] Obruitur tot etiam illuſtribus conſularibus L. Furius Bibaculus, exemplique locum vix poſt Marcellum invenit. Sed pii ſimul ac religioſi animi laude

MS. codex. PERIZON. Conjectura Lipſii placebat etiam Guyeto. ceterum plerique MSS. & vett. Editt. habent *obruitur etiam tot*: porro *conſulatibus* reperio in uno Leid. & inter lineas primi Bitur. ut erat quoque correctum in ſecundo, integrum in quinto Mediceo. Neſcio tamen quomodo magis mihi quoque arridet. Etenim videtur Auctor imprimis reſpicere ad *quinque* illos *etiam illuſtres Conſulatus Marcelli*, quorum proxime fecerat mentionem: & notavit jam Vorſtius ad ex. 2. uſitatiſſimum eſſe, ut abſtracta pro concretis ponantur. Quod certe frequens eſt noſtro. Sic L. IX. 7. 2. *Concitatae multitudinis temeritas pro impudentia & audacia adverſus conſulatum & cenſuram tetendit.* De eleganti vero uſu verbi *obruere* in hac ſignificatione vide Cl. Burmannum ad Valer. Flac. L. I. 319.

55. *Collegii Saliorum.*] Servius Danielis ad VIII. Aen. *Salii ſunt, qui tripudiantes aras circumibant. Saltabant autem ritu veteri armati poſt victoriam Tiburtinorum de Volſcis. Sunt autem Salii Martis & Herculis, quoniam Chaldaei ſtellam Martis Herculem dicunt, quos Varro ſequitur, & Tiburtes ſalios etiam dicaverant. Quidam hos à ſaltu appellatos tradunt, quos alii à Numa inſtitutos; ut arma ancilia portantes ſaltarent. Ergo bene à ſaltu appellati: horum numerum Hoſtilius addidit. nam duo ſunt genera ſaliorum, ſicut in ſaliaribus Carminibus invenitur, Collini & Quirinales, à Numa inſtituti: ab Hoſtilio vero Pavorii & Pallorii inſtituti. Habuerunt ſane & Tuſculani Salios ante Romanos. Alii dicunt Salium quendam Arcadem fuiſſe, qui Trojanis junctus hunc ludum in ſacris inſtituerit: nonnulli tamen hos à Dardano inſtitutos volunt, qui Samothracibus Diis ſacra perſolverent. Quidam etiam dicunt Salios à Morrio Rege Vejentanorum inſtitutos, ut Aleſus Neptuni filius eorum carmine laudaretur, qui ejuſdem regis familiae auctor ultimus fuit.* Vetus Gloſſarium: *Salius*: Ἱερεὺς ὁ τὰ διοπετῆ ὅπλα θεραπεύων. ὑμνῳδός. πρύτανις. Adi Feſtum. COLER. De Saliis Livius lib. I. ita: *Salios item XII. Marti Gradivo legit* (Numa Pomp. puta) *tunicaeque pictae inſigne dedit, & ſuper tunicam aeneum pectori tegumen, caeleſtiaque arma, quae ancilia appellantur, ferre; ac per urbem ire canentes carmina cum tripudiis, ſolennique ſaltatu, juſſit.* VORST.

56. *Sex lictoribus praecedentibus*] Tot nimirum praetores, quod munus Furius tunc ſuſtinuit, habebant; cum conſules & proconſules haberent alterum tantum. VORST.

57. *Arma ancilia tulit*] Utpote Salius. Ceterum *arma ancilia* eſt pro eo quod Livius dicebat, *arma quae ancilia appellantur:* ut ſit appoſitio, quam vocant, & vocabulum generis cum vocabulo ſpeciei conjungatur. Qua de re & Turnebus Adverſ. III, 20. monuit. *Ancile* eſt nomen ſubſtantivum, & genus quoddam ſcuti denotat. Virgilius VIII. Aen. *Succinctus trabea, dextraque ancile gerebat.* Quod autem ancilia Livius *arma caeleſtia* vocabat, ejus origo ex hiſtoria, vel fabula potius, repetenda eſt, quae apud Dionyſ. Halic. II. Antiq. & Ovidium III. Faſt. de ancilibus caelo delapſis legitur. Graece διοπετῆ ὅπλα dicuntur. VORST.

58. *Summae majeſtatis*] Sic & infra L. II. 2. 2. & 8. & Livio ſaepe. *Majeſtas conſulum.* & L. XXXIV. C. 54. *Majeſtas patrum.* L. XXXV. 33. *Majeſtas viri.* PERIZON.

59. *Non dubitaverunt ſacris imperia ſervire*] *Imperia* rurſus pro imperatoribus, quique cum imperio ſunt: ut *ſervitia* pro ſervis: *dominatio* pro domino: *cuſtodia* pro cuſtodibus: *matrimonia* pro uxoribus. Vid. Ind. in Nepotem à nobis locupletatum v. *Auxilium.* VORST.

60. *Ita*

laude fraudandus non eſt: qui praetor à patre ſuo [55] collegii Saliorum magiſtro juſſus, [56] ſex lictoribus praecedentibus, [57] arma ancilia tulit: quamvis vacationem hujus officii, honoris beneficio haberet. Omnia namque poſt religionem ponenda ſemper noſtra civitas duxit: etiam in quibus [58] ſummae majeſtatis conſpici decus voluit. Quapropter [59] non dubitaverunt ſacris imperia ſervire; [60] ita ſe humanarum rerum futura regimen exiſtimantia, ſi divinae potentiae bene atque conſtanter fuiſſent famulata.

Quod animi judicium in privatorum quoque pectoribus verſatum eſt. Urbe 10.
enim à Gallis capta, cum [61] Flamen Quirinalis virgineſque Veſtales ſacra o- Ann. U.
nere partito ferrent, easque [62] pontem Sublicium transgreſſas, & [63] clivum, 363. Liv. 5. Flor. 1. 13.
qui

60. *Ita ſe humanarum rerum futura regimen*] Magis placet Pulmanniani exemplaris lectio: *Ita ſe humanarum rerum velut curam gerere exiſtimantia.* Quae quidem ſententia pulchrior & nitidior videtur. PIGH. In altero manuſcripto, *Ita ſe rerum humanarum curam gerere, ſi divinae potentiae.* Magis ad ſtilum Valerii. Illud ſane *Exiſtimantia* mera gloſſa. COLER. *Ita ſe humanarum rerum futura regimen exiſtimantia.* Colerus in aliquo MS. *τὸ exiſtimantia* omiſſum reperit: quod eidem & probum, ſtyloque Valerii plane congruum videtur. Verum abeſſe ea vox non poteſt; ſed prorſus ad integritatem ſenſus pertinet. Ceterum pro *futura* in cod. Pulmanni Pighius reperit *curam gerere.* Et in uno cod. Brandeb. pro eodem eſt *habere.* Cui conſonum fere, quod, ut pl. reverendus Joh. Rud. Wetſtenius mihi ſignificavit, in uno cod. Baſileenſi eſt, *Ita ſe hum. rerum habitura regimen exiſtimantia.* Et ſane voces *habere* & *habitura* apprime pertinere huc videri poſſint. Satis Latine enim diceretur *habere regimen*, *habitura regimen.* Nec tamen explodenda eſt ideo lectio vulgata *futura regimen.* Quippe *humanarum rerum futura regimen* dictum videri poteſt pro *hum. rerum futura rectores*: ut abſtractum, quod vocant, poſitum ſit pro concreto, ut in ſuperioribus. Qua quidem notione vocem *regiminis* ut magnus Gronovius me docuit, uſurpavit Tacitus 1. Hiſt. 9. in his, *Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat, ſenecta & debilitate pedum invalidum, ſine conſtantia, ſine auctoritate; ne quieto quidem milite regimen.* VORSTIUS. Sic Livius L. IV. C. 31. *Nihil cenſoria animadverſio effecit, quo minus regimen rerum* (dictatura) *ex notata indigne domo peteretur.* PERIZON. Pro *futura regimen.* Harlem. & Sec. Vatic. cum Sept. Leid. dant *habere regimen* Octav. habet ut & Ultraj. Sec. *futurum regimen*, Guyet. conjiciebat. *ita penes ſe humanarum rerum futurum regimen exiſtimantia.* Male. Prud. in Hymno poſt jejunium.

Chriſte Servorum regimen tuorum.

& quantum diſtat illud Virg. L. 1. Aen. 17.

—— hoc regnum Dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant, jam tum tenditque fovetque.

61. *Flamen Quirinalis*] In templo Quirini, id eſt, Romuli, quod in colle Quirinali fuit, ſacerdos. VORST.

62. *Pontem ſublicium transgreſſus*] *Pons ſublicius* in Tiberi fuit; quo quidem Janiculum junctum urbi fuit ab Anco Martio, ut lib. 1. prodidit Livius. Eum quidam, uti Feſtus auctor eſt, appellatum credidere à *ſublicibus*, peculiari Volſcorum vocabulo, quo tigna in latitudinem extenſa ſignificata fuerint. Veteres Gloſſae, uti Scaliger ad Feſtum monet, ſic habent: *Sublices καταπῆγες οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑποβαστάζοντες.* Alii tamen malunt *ſublica, ae.* Caeſar B. Gall. IV, 1, 17, 4. *Non ſublicae modo directa ad perpendiculum.* Vitruvius III, 3. *Sublicae machinis adigantur.* VORST.

63. *Clivum qui ducit ad Janiculum*] Ut Poëta, *An quo via ducit in urbem?* Ceterum *Janiculum* mons eſt, quem Ancus Martius urbi addidit, ut ex lib. 1. Livii notum. VORST. Allevit orae Cod. ſui J. Lipſius, lege, *eſcendere.* & Perizonius. An non *eſcendere?* adjectis his locis Liv. L. XXXVI. 24. *ab urbe eſcenſurus in arcem.* L. XXXIX. 15. Sic *educere* pro *in altum ducere* Liv. L. XXXII. 11. ubi vide Joh. Fred. Gronovium. Sic L. XXXIV. C. 28. *eſcenſum difficilis & arctae viae eſſe.* Vide & J. Gronovium ad Liv. L. XXXIV. 16. & L. XXXV. 13. ita & *egredi*, Liv. L. XL. 22. *quantum in altitudinem egre-*

egre-

qui ducit ad Janiculum, deſcendere incipientes, [64] L. Alvanius plauſtro conjugem, & liberos vehens [65] aſpexiſſet, [66] propior publicae religioni, quam privatae charitati, ſuis *ut plauſtro deſcenderent*, imperavit: atque [67] in id virgines & ſacra impoſita, omiſſo coepto itinere, [68] Caeretem oppidum pervexit. Ubi cum ſumma veneratione recepta, grata memoria, ad hoc usque tempus hoſpitalem humanitatem teſtantur. Inde enim inſtitutum eſt, [69] ſacra *Caerimonias*

egrediebantur. Haec vir ille Clariſſimus. Vide omnino Jo. Fred. Gronovium ad Liv. L. II. 28. ubi ſaepiſſime hoc verbum corruptum fuiſſe oſtendit. Ratio autem, quae Viros Eruditiſſimos movit, ut *eſcendere* legere mallent, haec fuiſſe videtur, quod Auctor dicit *eas jam pontem ſublicium fuiſſe tranſgreſſas*; jam vero quis ille clivus inter Janiculum & Tiberim interjectus, quem deſcendere potuerint? Porro, an ipſa dictio *deſcendere clivum* ſatis eſt Latina? Novi apud Vell. L. II. 25. occurrere. *Deſcendens montem Tifata*, ſed etiam Munkerum à Cl. Burmanno judicari recte emendaſſe *monte*, niſi locus ille graviore medicina eſſet ſanandus. In primo Ultraj. erat *adſcendere*, ut & in Leid. ſept. & Heinſ. primo, ſed ab alia manu.

64. *L. Albanius*] Ita lib. Dan. Florus & Livius *L. Albinius.* An rectius erat *Albinus?* COLERUS. *L. Alvanius.* Ita codd. quoque Brand. Alii quidam, *Albinius.* VORST. Probat Rupertus *L. Albinius* L. I. p. 21. MSS. habent *L. Alvanius*, *Alvarius*, *Alvarus*, *Albanus*, *Alvatus*. Leid. prim. *L. Albinus.* Itaque, cur *Alvanius* praeferatur nihil cauſae video. Adi V. D. ad Flor. I. 13. 12.

65. *Eaſque &c. aſpexiſſet*] MS. *Conſpexiſſet*, melius. PERIZON. Sic quoque Vatic. ſecundus.

66. *Propior publicae religioni, quam privatae charitati*] Id eſt, publicam religionem privatae charitati praeferens. Sic fere & Nepos Milt. *Amicior omnium libertati quam ſuae dominationi.* VORST. Vide Cl. P. Burmannum ad Phaedr. L. I. Fab. 10.

67. *In id*] Copeſ. cum compluribus aliis *ad id.* tres, *ſuper id.*

68. *Cerete oppidum provexit*] Correcte magis in antiquo; *Caere in opidum pervexit.* PIGH. Lib. Dan. *Caere opidum.* quod agnoſco lubens. De hoc opido Livius, Plinius. Agillam olim dictum fuiſſe multis docet Servius VIII. Aeneid. Strabo lib. V. COLER. Aldus, *Caerete oppidum.* Pro quo Pighius *Caere in oppidum*, ut in cod. quodam ipſe ſcriptum reperit. Colero placet *Caere oppidum*, omiſſa praepoſitione; ut codex P. Danielis habeat. At codicum Brandeb. unus *Caeretem oppidum:* & alter, *Caerete;* ut facile tamen appareat, initio & in illo ſcriptum fuiſſe *Caeretem.* Tantundem in ſuo cod. obſervavit Schottus, ut Obſ. hum. III. 30. idem teſtatur. Et ſane *Caeretem* ceteris ego praetulerim. Voculam *in*, quam adjecit Pighius, ſi ipſe auctor adeſſe voluiſſet, ſcripſiſſet potius *in oppidum Caere*, quam *Caere in opp.* Dicitur autem non tantum *Caere*, ſed & *Caeres*, *Caeretis*: fuitque oppidum Tuſciae, non procul Tarquiniis. Virgilius X. Aen.

Qui Caerete domo.

VORST. *Caeretem.* ſic Copeſ. unde mox *Caeretani* Virg. *Caerete* domo. Liv. L. XLI. 21. *Caerites.* L. XXII. 36. *Caeretes aquas.* Vide Gron. L. IV. Obſ. ſic à *Veiis*, *Vejentes*, & *Vejentani.* PERIZON. Guyet. probat *Caere oppidum.* Sed MSS. longe plurimi conſentiunt cum Copeſiano, unde princeps ille criticorum J. Fr. Gronovius ad Gell. L. V. C. 3. *Caere in oppidum*, (quod fruſtra Vorſtius oppugnat ob verborum collocationem) legit. Sed cur non *Caerete in oppidum?* ut *Lampſacenae urbis* pro *Lampſaci* L. VII. 2. Ext. 4. *Romanae Urbis.* pro *Romae* L. IV. 7. Ext. 1. Et ſic noſter alibi ſaepius. Ut *Caerete* ſit adjectivum, quemadmodum in *Caerete domo*, *Caeretes aquas*.

69. *Sacra caerimonias vocari*] Ita & Feſtus Pompejus. *Alii à Cerere.* ut vetus Gloſſarium: Caerimonia Δημήτρεια. Melius Scaliger à *Cerus.* quae vox ſanctum ſignificat. Cerimoniam Auſonius, ſacros mores appellat: *Qui jus & aequum & ſacros mores negligunt.* COLER. *Caeretani* aliter & *Caerites* dicti, ut ex Livio, aliiſque, notum. Vocis *caerimoniae* eam originem & alii prodidere. Feſtus: *Caerimoniarum cauſam alii ab oppido Caere dictam exiſtimant.* Scaligero tamen ea vocis derivatio non placet: & mavult ille, deductam eſſe à nomine adjectivo *cerus*, quod idem ſit quod ſanctus. Quod ad ſcriptionem vocis attinet, per AE & I ſcriptam repe-

monias vocari, quia Caeretani ea, infracto Reip. ſtatu [70] perinde ac florente, [71] coluerunt. [72] Quorum agreſte illud & ſordidum plauſtrum tempeſtive capax, cujuslibet fulgentiſſimi triumphalis currus vel aequaverit gloriam, vel anteceſſerit.

Eadem Reip. tempeſtate [73] C. Fabius Dorſo memorabile exemplum ſervatae reli- 11. Anno U. 263, Liv. 5. 40. C. 6. Min. Fel. C. 6. Flor. 1. 13.

K. Vales. ad Dion. Fragm. pag. 49.

reperit Manutius in lapide, ut idem in Orthographia ſua teſtatur. VORST. Quod putet caerimonias à caere vocari falſum videtur, κέδω enim i. e. κήδομαι, κεδίω, κεδεμὼν, κεδεμονία unde *caerimonia* priore correpta. GUYET. Sed quod non placebat Gudio: & merito.

70. *Perinde ac florente*] Lib. Dan. *Perinde ac florentes.* rectius: ut ad Caeretanos referatur. COLER. Livius VII, 20. Caere *ſacrarium populi Rom. diverſorium ſacerdotum, ac receptaculum Romanorum ſacrorum* vocat. Porro *infracto* eſt pro ſimplici *fracto*; & quidem à verbo *infringere*. Quem vocabuli uſum plurimis Auctorum locis confirmavimus; alterum vero, quo pro forti & imperterrito uſurpatur, rejecimus in lib. de Latinit. merito ſuſp. cap. 4. Nec erat quod Minellius in ſua Valerii editione pro *infracto* ſcriberet vocibus duabus *in fracto*. ipſum enim compoſitum *infracto* idem eſt quod *fracto*. Ceterum pro *florente* Colerus in cod. P. Dan. reperit *florentes*; ut ad ipſos Caeretanos hoc pertineat. Schottus autem in ſuo cod. ante *coluerunt* repetit *ante*: uti ipſe Obſerv. hum. 3. 30. teſtatur. VORST. Pro *infracto* habent *fracto* Codd. tredecim. *florentes ante*, ſic eſt in uno Leidenſi; in aliis *florente ante*, ut in Heinſ. & Ultraject. utriſque, Harlem. & Bitur. primo, & octo aliis: tres habent *florentem ante*. Iſ. Voſſius ex *florentes ante*, quod in ſuo repererat, acutiſſime profecto conjecit, *Perinde ac florente, ſancte coluerunt*. Quae conjectura ita ſeſe mihi approbat, ut de recipienda dubitarim.

71. *Coluerunt*] MS. *ante coluerunt*. mox *quarum*, unde recte legit Lipſ. *quorum*. PERIZON.

72. *Quare agreſte illud & ſordidum plauſtrum capax*] Libri veteres, *Quarum* referunt. Lego, *Quorum*, & ad ſacra refero. In iiſdem, *ſordidius plauſtrum*. Puto, *ſordidans fuiſſe*. LIPS. Lipſii correctio eximia: *Sordidans*. COLER. *Quorum agreſte illud & ſordidum plauſtrum tempeſtive capax*. Sic omnino legendum pro eo, quod vulgo legitur, *Quare agreſte illud*. Sane Lipſius in quibuſdam codd. reperit *quarum*: ut ipſe in Notis teſtatur. Quidni igitur porro legamus *quorum*; ut ad ipſa *ſacra* hoc pertineat? Vox *capax* omnino aliquam caſus ſecundi vocem requirit. At non alia caſus ſecundi vox conſiſtere hic poteſt, quam *quorum*: ipſa vero eſt appoſitiſſima. Porro pro *ſordidum* Lipſius legendum putat *ſordidans*; quia in quibusdam codd. reperit *ſordidius*. Verum ipſum illud *ſordidius* legi hic quid vetat? Annon uſitatiſſimum eſt comparativi gradus vocabula poni pro vocabulis poſitivi? Vide modo Ind. in Nep. v. *Comparativus*. Apud Valerium quidem ipſi quoque codd. Brandeb. *ſordidius* habent: parumque aberat, quin ipſum illud hic reſcriberemus. VORST. *Quorum* diſerte ſcriptum inveni in ſept. atque octavo Leid. & Ultraj. ſec. *ſordidius* eſt in MSS. quatuordecim.

73. *C. Fabius Dorſuo*] *Dorſo* videtur ſcribendum, ut Mento, Pedo, Gulo, Fronto, Capito, quae item ejus generis cognomina ſunt. Quaedam manuſcripta exemplaria perperam *dorſo ſuo* habent. An vero hinc Fabio cognomen, quod ſacra dorſo ac humeris per hoſtium caſtra tulerit? PIGH. Manuſcripti aliquot: *Dorſo ſuo*. Vel caeco apparet legendum eſſe: C. *Fabius Dorſuo*. Dorſuum dicebant antiqui pro Dorſum. Hinc *Dorſuaria jumenta* apud Catonem. Gloſſae veteres: *Dorſuaria* Νωτοφόρα. COLER. *Dorſo* legi vult Pighius, quia ſimiliter dixerint *Mento*, *Pedo*, *Gulo*, *Fronto*, *Capito*. At Aldus & alii ediderant *Dorſuo*: quod & retinendum cenſet Colerus; quia in quibusdam MSS. ſit *dorſo ſuo*. Et ſane literae V epentheſis apud veteres ſatis frequens fuit: ac reperiuntur in lapidibus. *oſſua*, *oſſuaria*, *tignuarii*, & id genus alia. Quod ſi ex *dorſo ſuo* colligi poſſit, quod rectius ſit *Dorſuo*, habent ita codd. quodque Brandeb. VORST. *Dorſo ſuo* ego compertum habeo inveniri in MSS. plus triginta, ut poſſit cum Colero *Dorſuo* potius quam *Dorſo* ſcribendum videri; praeſertim cum illud *u* in derivatis remanſerit. *Dorſuonem* appellat quoque ipſum Salmaſ. ad Flor. L. 1. C. 13. Sed *Dorſo* defendit Sigon. ad Liv. L. v. 46.

religionis dedit. Namque Gallis Capitolium obſidentibus, [74] ne ſtatum Fabiae gentis ſacrificium interrumperetur, [75] Gabino ritu cinctus, manibus humeriſque ſacra gerens, per medias hoſtium ſtationes, in Quirinalem collem pervenit: ubi omnibus ſolenni more peractis, in Capitolium [76] poſt divinam venerationem victricium armorum perinde ac victor, rediit.

12. Anno U. 572. Liv. 40. C. 29. Plin. 13. 13. Plut. in Numa Lactant. de F. R. 22.

Magna conſervandae religionis etiam P. Cornelio, & [77] Baebio Tamphilo coss. apud majores noſtros acta cura eſt. Siquidem in agro [78] L. Petilii ſcribae ſub Janiculo cultoribus terram altius verſantibus, duabus arcis lapideis repertis, quarum in altera ſcriptura indicabat corpus [79] Numae Pompilii, Pomponis filii, fuiſſe; in altera libri reconditi erant Latini ſeptem de jure põtificum,

74. *Ne ſtatutum Fabiae gentis ſacrificium interrumperetur*] Atrebatenſis collegii manuſcriptus codex, *ſtatum Fabiae gentis ſacrificium* Quae antiqua lectio videtur eſſe, remanens item in Gemblacenſi. *Stata ſacrificia* vocat Feſtus, *quae certis diebus fieri debent*, citatque M. Catonis verba in L. Veturium, cum ei equum cenſor adimeret. *Quod tu, quod in te fuit, ſacra ſtata, ſolennia, capite ſancta deſeruiſti.* Quod vocabulum & Livio reſtitui poterit, ubi de hac eadem re ſcribit libro v. legendumque ita: *Sacrificium erat ſtatum in Quirinali colle Fabiae genti.* PIGH. *Statum* legendum eſſe pro eo quod Aldus & alii ediderant *ſtatutum*, monuit Pighius. Et unus quoque cod. Brandeb. ſic habet. Ipſe quoque Livius l. v. *ſacrificium ſtatum* vocat. Feſtus ſic: *Stata dicebantur ſacrificia, quae certis diebus fiebant.* VORST. *Statutum* eſt in omnibus Leidenſibus, Ultrajectinis, Copeſ. aliiſque pluribus, quod in quibusdam correctum in *ſtatum.*

75. *Gabino ritu*] Servius: *Gabinus cinctus eſt toga ſic in humerum rejecta, ut una ejus lacinia revocata hominem cingat. Hoc autem veſtimenti genere veteres Latini, cum necdum arma haberent, praecinctis togis bellabant. Unde etiam milites in procinctu eſſe dicuntur. Hoc rurſus utebatur conſul bella indicturus: ideo cum Gabii Campana civitas ſacris operaretur, bellum ſubito evenit. Tunc cives cincti togis, ſuis ab aris ſunt ad bella profecti & adepti victoriam; propter quod omen tali habitu ſemper utebantur in bellis.* Adde Iſidorum lib. xix. cap. 24. COLER. Livius l. v. *Gabino cinctu ſacra manibus gerens.* Ergo noſter nonnihil mutavit. Quanquam & Livii codices ſunt, qui, ut Sigonius teſtatur, ſic habent, ut Valerius. Ceterum & Lucanus ait, *Turba minor ſequitur ritu ſuccincta Gabino.* Rurſus Virgilius vii. Aen. ſic ut Livius, *Cinctu Gabino inſignis.* Ad quem locum Servius: *Gabinus cinctus eſt toga ſic in tergum rejecta, ut una ejus lacinia revocata hominem cingat. Hoc autem veſtimenti genere utebatur conſul bella indicturus: ideo quia, cum Gabii Campaniae civitas ſacris operaretur, bellum ſubito venit. Tunc cives accincti togis ſuis ab agris ad bella profecti ſunt & adepti victoriam: unde hic ortus eſt mos.* VORST. Vide Turneb. L. xxii. Adverſ. C. 20.

76. *Poſt divinam venerationem victricium armorum*] Codices Brandeb. pro *poſt* habent *propter*: quod & in aliis codd. obſervarunt alii. *Victricia* illa *arma* ſunt arma ancilia: de quibus ſupra. VORST. Oliverius intelligit *arma Quirini*, quae veneratus ſit in ſacris ſuis Gentilitiis Fabius. Ridicule Pighius diſtinguit. *Poſt divinam venerationem, victricium armorum perinde ac victor*, ut ſit ſenſus, poſt ſacra peracta rediiſſe in Capitolium perinde ac hoſtium ipſorum victorem. Sed hac diſtinctione abrumpit non abrumpenda. Quanta enim ταυτολογίᾳ inquinaret Valerium? *Omnibus ſolenni more peractis in Capitolium poſt divinam venerationem rediiſſe.* Cum longe diverſum ſenſum conſtituat ab iis, *Omnibus ſolenni more peractis.* Quamobrem copulatis hiſce *poſt divinam venerationem victricium armorum* Valerii mentem ſic explico, vocabulum *divinam* poſuiſſe pro *religioſam.* Plana omnia. *Victricia arma* i. e. Victores Galli veneratione religioſa proſecuti ſunt & ipſi Fabium. Nam haec è Livii Lib. v. ita deſcripſit Auctor, ut alibi ſenſum, alibi verba retineat. Livius dicit *religione motos Gallos*, hoc è Valerio reddam *ad Divinam venerationem compulſos.* Sic L. 1. C. 2. p. 45. RUPERTUS. Vides *victricia arma* etiam Vorſtium explicare *arma ancilia*, quod unde hauſit? credo recte *arma victricia* Rupertum interpretari per *victores Gallos*, ſed tum multo malim cum utroque Ultraject.

cum, totidemque Graeci de diſciplina ſapientiae: Latinos magna diligentia aſſervandos curaverunt: Graecos, quia aliqua ex parte [80] ad ſolvendam religionem pertinere exiſtimabantur, [81] Q. Petilius praetor Urbanus ex auctoritate ſenatus [82] per victimarios [83] igne facto, in conſpectu populi cremavit. Noluerunt enim priſci viri quicquam in hac aſſervari civitate, quo animi hominum à deorum cultu avocarentur.

Tarquinius autem rex [84] *M. Tullium Duumvirum*, quod librum ſecreta ci- 13.
vilium ſacrorum continentem, cuſtodiae ſuae commiſſum, corruptus Petronio Dionyſ. lib. 4.
Sabino deſcribendum dediſſet, *culeo inſutum in mare abjici* juſſit: [85] idque ſupplicii

traject. & tribus Leidenſ. legere *propter divinam venerationem*, i. e. quia victores Galli venerabantur numen Deorum, & ideo violare Fabium non audebant.

77. *Baebio Tamphilo*] In multis corrupte *Pamphilo* vel *Pamphilio*. Quod frequens eſſe in hoc nomine obſervarunt Eruditi. Guyet. tamen monet *Pamphilo* legendum eſſe. Sed vide cognatum noſtrum Oudendorpium ad Obſequent. cap. 30.

78. *L. Petilii*] Lib. Dan. non geminat l. melius. Ita tabula Capitolina: Q. PETILIVS C. F. Q. N. Eſt enim à voce Petilus, quam Nonius tenue & exile exponit. Lucilius: *Inſignis variis cruribus & petilis.* apud Feſtum *petila ſura.* Horatius tamen gemino ll pronunciavit metri cauſſa lib. 1. Sat. 4.

—— mentio ſi qua
De Capitolini furtis injecta Petilli.

COLER. Ita codd. Brandeb. Pighius maluit *Petillii.* Lapides utramque ſcriptionem habent. VORST. *L. Petilii* clare exhibent aliquot è MSS. noſtris. & ſic Vett. Edd. *Petillii* editur tamen in Livio.

79. *Numae Pomponii filii*] Lege, *Numae Pompilii Pomponis filii.* Sic enim Livius libro XL. cujus eadem fere verba refert Valerius: Quae formulam quaſi nobis repraeſentant epitaphii vetuſti. PIGH. Nihil auſim adfirmare, quoniam illud *Pomponis filii* additur apud Livium, quod tamen video abeſſe ab omnibus Leidenſibus, Copeſ. Ultraj. & pleriſque aliis. Satis liquet etiam Pighium non inveniſſe in ſuis. Ante ipſum edebatur *Numae Pomponii filii*, quod annotatum video ex uno, ſed & hoc profectum videtur ab Aldo, nam in vetuſtioribus exſtat modo *Numae Pompilii.*

80. *Ad ſolvendam religionem*] *Solvendam* pro *deſtruendam, abrogandam.* Graecis quoque λύειν τὸν νόμον idem eſt quod *abrogare legem.* VORSTIUS. Sic Liv. L. 1. C. 49. *Morem de omnibus Senatum conſulendi ſolvit.* Curt. L. X. 2. 5. *Quamquam ſolvendarum legum id principium eſſe cenſebant.*

81. *L. Petilius praetor Urbanus*] MS. *Quintus Petilius.* Rectiſſime. ita enim quoque Livius, unde haec deſcripſit Valerius. Mox pro *cremavit* etiam *concremavit.* licet Livius etiam ſimplici verbo utatur. PERIZON. Praenomen *Lucii* addidit Pigh. nam ante eum editi illo carent, ut & quidam MSS. Q. exſtat in aliis quatuordecim, quare illud reponendum duxi. Vatic. prim, *Quos Petilius*, ſec. *eos virtus & Petilius. eos Petilius.* Barber. prim. & ſec. An ſcripſit? *Eos Q. Petilius.* vide ſupra ex. 4. ubi ſimiliter abundat *eidem.*

82. *Per victimarios*] *Victimarii* ſunt victimarum miniſtri, qui victimas ligabant, cultrum, aquam & molam parabant, aliaque ad immolandum pertinentia praeſtabant. VORST.

83. *Igne facto*] In multis MSS. *igni facto.* ita porro quoque ſcripta Protagorae ob eandem cauſſam Athenienſes in concione combuſſerunt. Min. Fel. Cap. 8. ubi plura de hoc more collegerunt Wouwerus & Elmenhorſtius.

84. *M. Tullium Duumvirum*] Dionyſius Halic. l. IV. M. Atilium vocat: ſcribitque patricium fuiſſe. VORST.

85. *Idque ſupplii genus non multo poſt*] Eradenda vox negativa, *non*, quae in nullo manuſcriptorum habetur. Quadringenti enim amplius anni fuere poſt regum tempora, quando primus ea poena periit Romae matricida Malleolus. PIGH. Poſt bellum Cimbricum & victoriam Marii. auctor Florus, & Oroſius lib. V. c. 16. COLER. *Idque ſupplicii genus non multo poſt parricidis lege irrogatum.* Ita recte ediderat

cii genus multo poſt parricidis [86] lege irrogatum eſt. Juſtiſſime quidem: quia pari vindicta parentum ac Deorum violatio expianda eſt.

14. Sed [87] in his, quae ad cuſtodiam religionis attinent, [88] neſcio an omnes M.
Ann. U. 498. Polyb. & alii. Atilius Regulus praeceſſerit, qui ex victore ſpecioſiſſimo, inſidiis Aſdrubalis,
& Xantippi Lacedaemonii ducis ad miſerabilem captivi fortunam deductus, ac
Anno U. 503. Cic. offic. 3, Gell. 6, 4. miſſus ad S. P. Q. R. legatus, [89] ut ex ſe & uno, & ſene, complures Poenorum juvenes penſarentur: in contrarium dato conſilio, Carthaginem repetiit; non ignarus ad quam crudeles, quamque merito ſibi [90] infeſtos deos reverte-

derat Aldus. At Pighius voculam *non* expunxit; quod putaret quadringentis demum annis poſt reges expulſos parricidis irrogatam poenam eam fuiſſe; idque ex epit. lib. LXVIII. Livii apparere. Verum Theod. Marcilius in Interpretamento Legis XII. tabb. docuit, in ipſis quoque XII. tabulis, atque adeo LX. circiter annis poſt regifugium, &, ut loquitur noſter, *non multo poſt* tempora Tarquinii, parricidis eam poenam irrogatam fuiſſe; & omnes fere membranas ac libros veteres Valerii voculam *non* additam habere. Vide pag. libri 232. & ſeqq. VORST. Particula negativa profecta eſt ab Aldo, vetuſtiores eam ignorant, cum omnibus omnino MSS. nam nulla ejus mentio in collationibus Gudianis, quae factae ad edit. Coleri, in qua eſt *multo poſt*, nec habent Leidenſes & Ultrajectini, nec Copeſianus. *Multo poſt* legit etiam Jac. Cujacius. Vide Dempſter. in Paralip. ad Roſin. L. VIII. 24. p. 654. Pro *parricidis* in aliquot MSS. eſt *Patricidis*.

86. *Lege*] Intelligit Jac. Gothofredus *Legem* XII. tabb. quomodo loquatur & Cic. L. VIII. ad. Fam. 8. & pro Caecina & in Topic. Horat. L. I. Sat. 2. Sen. Controv. 10. in fine. PERIZON.

87. *In his quae ad cuſtodiam religionis attinent*] In editionibus Francofurtenſi Coleri, Leidenſi Thyſii, & Roterodamenſi Minellii, voculam *ad* omiſſam video. Verum antiquiores typis expreſſi codices voculam eam habent; & MSS. item Brandeb. Nec ſolent boni Auctores, in iſta quidem conſtructione voculam eam omittere, ut in lib. de Lat. merito ſuſp. p. 173. monuimus. Porro *cuſtodiam religionis* vocat, ſi quae ad religionem pertinent, obſerventur atque praeſtentur. Sic & verbum *cuſtodire* pro obſervare, & praeſtare, non inſolens eſt. Videſis Ind. Rhodii in Scrib. Largum. Pari modo Graeci φυλάσσειν τοὺς νόμους non tantum eos dicunt, qui ut leges obſerventur, provident & curant; ſed & ipſos illos, qui leges obſervant, & ex iis vivunt: ut in cap. 6. Commentarii de Hebraiſmis N. T. demonſtravimus. VORST. Videndus omnino Cellarius in curis poſterioribus p. 194. *ad* reperio in omnibus MSS. Deinde *in his* non invenio in duodeviginti MSS. in aliis quibuſdam inter gloſſas reperitur. Bitur. & Pariſ. primi *ſed quod &c. attinet.* abſunt etiam iſtae voculae à primis editionibus. puto Auctorem ſcripſiſſe, *ſed quod ad cuſtodiam religionis attinet.* Vide Ex. 1. in Ext.

88. *Neſcio an omnes M. Atilius Reg. praeceſſerit*] Formula haec loquendi noſtro, aliisque, cum aliquid affirmatum volunt, frequentiſſima: diciturque, *Neſcio an praeceſſerit*, pro *videtur praeceſſiſſe, praeceſſit fortaſſe.* Vide & inf. 1, 4, 14. 1, 7, 2. Et in hoc ipſo cap. iterum: *Neſcio an praecipuis & exquiſitis ſacrif. colenda.* Dicunt item eodem ſenſu *Haud ſcio an, Dubito an:* ut in lib. de Latinit. ſelecta & vulgo fere neglecta oſtendemus. VORST.

89. *Ut ex uno & ſene complures Poenorum juvenes penſarentur*] Rejecta particula lego, *Ut ſe uno.* Impurus mihi aliter ille ſermo. LIPS. Voculam *ex* Lipſius expungendam putat. alioqui ſermonem impurum eſſe. Codices MSS. Brandeb. eam habent, & antiquiores item typis expreſſi. Nec auſim ego expungere; quod & aliam praepoſitionem eſſe ſciam, quae in conſtruendo cum nominibus verbo iſto uſurpari ſoleat. Dicunt enim non tantum *penſare aliquid aliquo*, ſed & *penſare aliquid cum aliquo*; ut in praedicto lib. itidem oſtenſuri ſumus. VORST. Deleo cum Lipſio praepoſitionem *ex*. *Penſare ex aliquo* eſt *aeſtimare* Liv. L. XXXIV. 49. *reliquas civitates monere ut ex factis non ex dictis amicos penſent.* PERIZ. Extat tamen illa in omnibus MSS.

90. *Infeſtos Deos*] Abeſt vox poſterior à lib. Dan. & abeſt jure. intelligit Carthaginienſes. COLER. De diis parum apta hic mentio: nec

verteretur: [91] verum quia his juraverat, *ſi captivi eorum redditi non forent*, *ad eos ſe rediturum*. Potuerunt profecto dii immortales efferatam mitigare ſaevitiam: ceterum quo clarior eſſet Atilii gloria, Carthaginenſes moribus ſuis uti paſſi ſunt; tertio Punico bello religioſiſſimi ſpiritus tam crudeliter vexati, urbis eorum interitu juſta exacturi piacula.

Quanto noſtrae civitatis ſenatus venerabilior in Deos! qui poſt Cannenſem cladem decrevit, *ne matronae ultra* [92] *trigeſimum diem luctus ſuos extenderent*, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent: quia majore pene [93] Romanarum virium

15. Anno U. 537. Liv. xxii Feſt. in *Graeca ſacra.*

nec ii ſane Regulo infeſti. Alii, *hoſtes*, ſubſtituunt: ego, *eos*, verum cenſeo, ut ad Carthaginenſes referas. LIPS. Vox *Deos* valde aliena ab hoc loco videtur. Et teſtatur Colerus à cod. P. Danielis eam abeſſe. Sed & unus codex Brand. habet, *quamque merito & infeſtos ſibi reverteretur*; niſi quod diverſa manu mutationem quandam factam apparet. Lipſius ne plane nihil pro ea voce reponatur, conjicit legendum eſſe *infeſtos eos*. Verum ipſam quoque voculam *eos* minus appoſitam eſſe facile intelligitur. Pighius in margine notat, quosdam codices pro *Deos* habere *hoſtes*: quod ſane aſpernandum non eſt. Cicero III. Off. ubi de eodem hoc facto Reguli agit, ita: *Nec vero ignorabat ſe ad crudeliſſimum hoſtem proficiſci.* Atqui ex ſcriptis Ciceronis noſter multa, & iisdem pene verbis, collegit; ut jam ſupra apparuit; & amplius apparebit infra. VORST. Torquet hic omnes interpretes τὸ *Deos*. alii expungunt, alii legunt *hoſtes*, alii *eos*. Ego malim *dominos*. quae ſaepe inter ſe mutari ſolent *dnos* nempe in *Deos*. Erat enim captivus Carthaginienſium, unde illi recte ipſius *Domini* vocantur. Sic apud Symmachum L. III. Ep. 81. male legebatur *divo noſtro Theodoſio* pro *Domino*. Caeterum ex MSS. omnino reſtituo, *verum quia his juraverat*. Peſſimo enim exemplo expunxit Pighius τὸ *quia*. ſenſus enim loci eſt Carthaginem repetiit, non *ignarus*, vel, *non quod ignarus eſſet*, ſed *quia juraverat*. PERIZON. Τὸ *Deos* retinent MSS. in duobus inveni *hoſtes*, ſed in eorum altero ab alia manu. eſt etiam, qui omnino deleat. Dudum eſt, quod conjiciebam *Poenos*, quae vox eximium hic pondus habere videbatur, ad augendam cujuſvis graviſſimi cruciatus exſpectationem, cum reverteretur ad infeſtos ſibi non ſolum, ſed eos *Poenos*. Nunc video idem in mentem veniſſe Matth. Klokkio in Epiſt. ipſius inedita. Guyet. τὸ *Deos* delet. Rupertus legit *hoſtes* L. I. p. 47.

91. *Verum quia his juraverat*] *Quia*, in Campenſi non habetur & ſuperfluum eſt, hiulcamque reddit clauſulam. PIGH. Antiquiores typis expreſſi, *Verum quia his juraverat:* quomodo & in codd. Brandeb. ſcriptum reperio. At Pighius expunxit *quia*; quod in cod. Campenſi id non reperiret, idemque & ſuperfluum judicaret. Nec male factum illud putem. Subjunctaque ea ſuperioribus ſint eo modo, quo praedictis verbis Ciceronis ſubjunctum eſt, *Sed jusjurandum ſervandum putabat.* Eſt autem utrobique locutio paulo conciſior. Et apud Valerium quidem pro his, *Verum his juraverat, ſi captivi eorum redditi non forent, ad eos ſe rediturum: ideoque redeundum ad eos omnino putabat.* VORST. *Quia* omnino retinendum eſſe recte cenſuit Cl. Perizonius: certe ſic faciunt MSS. quorum in Leid. Sept. & Oct. occurrit mihi praeterea, *non quod ignarus.* pro *repetiit* in multis eſt *petiit.*

92. *Trigeſimum diem*] De tempore ſolenni luctus vide Cujacii Obſ. L. XXI. 12. PERIZON.

93. *Romanarum virium parte*] In manuſcriptis melius *Romanorum virorum.* Mulieres enim licet occiſis viris afflictae, feſtiva Cereris ſacra obire coactae ſunt. PIGH. *Romanarum virium.* Ita legendum. Et habent ita antiquiores typis expreſſi, & MSS. item Brandeb. Sed & celeberrimus Gronovius, ut ipſe in literis ad me teſtatus eſt, in optimis codd. ita ſcriptum reperit. Pighius cum in uno & altero cod. reperiſſet *Romanorum virorum*, audacter hoc ſubſtituit. Et ſecuti eum ſunt Colerus, Thyſius, Minellius. Verum quid attinebat nominari hic *viros?* Annon per ſe ſatis intelligitur, non feminas, ſed viros cecidiſſe in pugna. Neque vero novum eſt, *vires* poni pro exercitu. Livius XLII, 47. *Neque arte, neque caſu, ſed collatis cominus viribus juſto ac pio bello eſſe ſuperatum.* Juſtinus IV, 3, 5. *Ne Lacedaemoniis illae vires accederent.* Et V, 1, 9. *Vires totius Orientis concurrunt.* Frontinus

rium parte [94] in execrabili ac diro ſolo jacente, nullius penates moeroris expertes erant. Itaque matres ac filiae, conjugesque, & ſorores nuper interfectorum, abſterſis lacrymis, depoſitisque doloris inſignibus, [95] candidam induere veſtem, & aris dare tura coactae ſunt. Qua quidem conſtantia obtinendae religionis, magnus coeleſtibus injectus eſt rubor ulterius adverſus eam ſaeviendi gentem, quae ne injuriarum quidem acerbitate ab eorum cultu abſterreri [96] potuerit.

Neglecta.

16. 97 Creditum eſt Varronem conſulem apud Cannas cum Carthaginenſibus tam

tinus IV, 7, 6. *Naturam Romanarum virium per hoc vobis exemplum oſtendi.* Ipſe noſter infra V, 3, 2. *Virium Romanarum & incrementum laetiſſimum & tutela certiſſima Furius Camillus.* VORST. Recte hoc revocavit Vorſtius temere mutatum à Pighio, nam ita fere omnes MSS. niſi quod pauculi praeferunt *Romanorum virium.* Probaſſe videtur illud *Romanarum virium* Cl. Perizonius adſcribens orae cod. ſui. Sic Flor. L. IV. 2. 44. *Nunquam ullo loco tantum virium Populus Romanus, tantum dignitatis fortuna vidit.* Noſter L. VIII. I. damn. 4. *Maritimarum virium noſtrarum praecipua jactura* Oroſ. p. 46 Probabat etiam Sam. Tennulius ad Front. L. IV. 7. §. 6. nec diſplicet Cl. P. Burmanno ad Vellej. L. I. 4. 3. Probabat etiam Gudius. Vide & Graev. ad Juſt. L. XI. 12.

94. *In execrabili & diro ſolo*] Apud Cannas, oppidum Apuliae: ubi Romanorum amplius XL. millia caeſa. VORST.

95. *Candidam induere*] Ritum priſcum Ovidius tetigit lib. X. Metamorph.

Feſta piae Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus nivea velatae corpora veſte.

COLER. Ovidius X. Metamorph.

Feſta piae Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus nivea velatae corpora veſte.

Si juſtum tempus, integer annus puta, exigendum fuiſſet, candida veſtis ſumi, & ſacra Cereris peragi, nequaquam potuiſſent; ſed matronas adhuc diu in luctu & ſqualore eſſe oportuiſſet. Interceſſit ergo ſenatus & decrevit, ne matronae luctus ſuos ultra trigeſimum diem extenderent. VORST.

96. *Potuerat*] In quam plurimis MSS. eſt *potuerit.* Et ita quum ſuperiores habeant editiones, ſitque concinnius, illud reſtitui.

97. *Creditum eſt Varronem coſ.*] Nec dum diſcedit à Cannenſi clade, ſed ejus occaſione poſt laudatam religionis obſervantiam tranſit ad exempla neglectae religionis à Romanis. Quo loco vulgati codices perperam novum caput conſtituunt. PIGH. Creditum eſt, ait, Varronem conſulem tam infeliciter pugnaſſe ob neglectam religionem. Non ſane vana, ſed certiſſima improſperae militiae cauſa, vel Horatio teſte:

DI multa, inquit, *neglecti dedere*
Heſperiae mala luctuoſae.

Contra feliciter pugnandi ratio non tam in diſciplina, ut Vegetius libro I. cap. I. aliique cenſent, quam in pietate & religione conſiſtit; quod etiam Cicero adfirmat Orat. de haruſp. reſponſ. *Quam volumus licet, P. C. ipſi nos amemus: tamen nec numero Hiſpanos, nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos, nec denique hoc ipſo ejus gentis ac terrae domeſtico nativoque ſenſu, Italos ipſos ac Latinos, ſed pietate ac religione, atque hac una ſapientia, quod Deorum immortalium numine omnia regi gubernarique perſpeximus, omnes gentes nationeſque ſuperavimus.* Legantur multa huc pertinentia apud Aurelium Auguſtinum de Civitat. & Lactantium. Inter maxima autem pietatis opera, quae militiae praeſtarentur, pudicitiam numerabant: ac viciſſim impudicitiam diſciplinae militaris peſtem eſſe maximam minime dubitabant. quod tot illuſtrium gentium ac nationum devaſtationes ac ruinae longo etiam poſt intervallo teſtatae ſunt. Salvianus libro VII. *Cur Deus Vandalis occupandam dederit Hiſpaniam fortiſſimam imbelliſſimis? Ad impudicitiae damnationem, ut impudi-*

tam infeliciter dimicaſſe [98] ob iram Junonis: quod [99] cum ludos Circenſes aedilis faceret, [100] in Jovis Opt. Max. templo eximia facie puerum [1] hiſtrionem ad excubias tenendas poſuiſſet. quod factum poſt aliquot annos memoria repetitum, ſacrificiis expiatum eſt. Ann. urb. 533. Lact. Inſt. div. lib. II.

Hercules quoque detractae religionis ſuae, & gravem & manifeſtam poenam exegiſſe traditur. Nam [2] cum Potitii ſacrorum ejus ritum, quem pro dono genti eorum ab ipſo aſſignatum, velut hereditarium obtinuerant, auctore Appio Cenſore, ad humile ſervorum miniſterium tranſtuliſſent: omnes qui erant [3] numero ſuper XXX. puberes, [4] intra annum extincti ſunt, nomenque Potitium 17. An. urb. 441. Livius IX. C. 29. & 34. L. I. C. 7. Lactant. L. II. 7. Serv. VIII. Aen. 179. 297. Victor in Appio cenſore.

pudicis pudiciſſimi imperarent. COLER. Perperam hic in antiquioribus typis expreſſis novum caput conſtituitur. Pergit enim Auctor de religione agere; ſed de neglecta ea, & quidem à Romanis. Cumque & hujus exempla propoſuiſſet, redit deinde ad religionem obſervatam; & ab exteris quidem. VORST. Attamen novum caput hic ordiuntur non ſolum editi ante Pighium omnes, ſed etiam MSS. nolui tamen quicquam mutare, ſatius ducens ſimpliciter hoc ſubinde admonere, quam capitum numeros mutando allegationes eruditorum reddere incertiſſimas.

98. *Ob iram Junonis*] Klokkius notat in MS. Baſ. eſſe *ab ira Junonis*.

99. *Cum ludos Circenſes aedilis faceret*] Aedilium curulium erat ludos Circ. facere. Sunt autem *ludi Circenſes*, qui Romae in Circo maximo exhibebantur. Quorum curricula ſolennia ſeptem fuiſſe, ex Varrone prodidit Gellius III, 10. VORST.

100. *In Jovis Opt. Max. templo*] Schottus in ſuo cod. pro *templo* reperit *tenſa*; ut ipſe Obſ. hum III, 30. teſtatur. Et ſane vocabulum iſtud ſatis accommodatum eſt huic loco. Eſt enim *tenſa* vehiculum, quo ſimulacra Deorum è Capitolio ad ludos Circenſes portabantur, ut ex Feſto, Aſconio atque Servio ſciri poteſt. Vide rurſus Schottum praedicto loco. Mens igitur Valerii eſſet, quod Varro in vehiculo Jovis, id eſt, in vehiculo, quo Jovis ſtatua vecta fuerit, hiſtrionem ad excubias tenendas poſuerit. VORST. Lege *thenſa*, quod pro *templa* reſtituit etiam N. Heinſius in notis Graevii ad Florum L. IV. 2. extremo. *exuvias Jovis Opt. Max* memorat Suet. in Aug. C. 94. & per eas intelligit Torrent. *Togam pictam*, & *tunicam palmatam*. PERIZON. An ſic *exuvias* Aeneae quoque veſtes, quas thalamo Didonis reliquerat, vocat Virg. L. IV. Aen. 496. 651?

1. *Hiſtrionem ad excubias tenendas poſuiſſet*] Hiſtriones olim infames fuiſſe intelligitur ex l. 1. & 2. D. de his qui infamia notantur; ex Nepote, & aliis. Quod igitur Varro ad excubias tenendas hiſtrionem poſuit, id in contumeliam Jovis factum videri poterat. De phraſi *excubias tenere*, deque iſto verbi *ponere* uſu, in lib. de Latinit. falſo ſuſp. p. 83. & 153. egimus. VORSTIUS. *Hiſtrionem* id eſt κίναιδον. GUYET. Vera explicatio. Ad hoc verbum quod non intellexit pueriles notas aut nugas potius effutiit conſarcinator Thyſius. Debebat pueris latentem vim & ſenſum vocis, non originem explicare; ſed ubique iſtiuſmodi cucurbitas pingit. GUDIUS.

2. *Cum Potitii ſacrorum ritum*] Virgil. VIII. Aen.

——— ——— Primuſque Potitius auctor,
Et domus Herculei cuſtos Pinaria ſacri,
Hanc aram luco ſtatuit. ——— ———

Feſtus: *Potitium & Pinarium Hercules, cum ad aram, quae hodieque maxima appellatur, decimam boum, quos à Geryone abductos abigebat Argos in patriam, profanaſſet, genus ſacrificii edocuit. Quae familia & poſteri ejus non defuerunt decumantibus uſque ad Appium Claudium cenſorem, qui quinquaginta millia aeris gravis his dedit, ut ſervos publicos edocerent ritum ſacrificandi. Quo facto Potitii, cum eſſent eae familiae* (ſic enim legendum cenſet Scaliger) *numero duodecim, omnes interierunt intra trigeſimum diem.* Amplius igitur Feſtus quam Valerius habet; quod intra diem trigeſimum, & quidem univerſos, interiiſſe dicit; cum Valerius intra annum, & prope, nomen Potitium interiiſſe dicat. VORST.

3. *Numero ſuper XXX.*] Heinſ. Prim. delet *numero.* unus Duacenſ. *ſuper Num. XXX.*

4. *Intra annum*] Feſtus: intra diem trigeſimum. cum Valerio ſentit Servius ad VIII. Aeneid.

Macrob. ſat. III. 6. Dion. Hal. L. I. p. 5.

titium in duodecim familias diviſum [5] prope interiit. Appius vero luminibus captus eſt.

18\. An. urb. 607. App. Punic. P. 57. Pauſan. Phoc. Juſtin XXIV. Cic. div. I. 38.

Acer etiam ſui numinis vindex Apollo, qui Carthagine à Romanis oppreſſa, veſte aurea nudatus, id egit, ut ſacrilegae [6] manus inter fragmenta ejus abſciſae invenirentur. [7] Brennus Gallorum dux Delphis Apollinis [8] templum ingreſſus, Dei voluntate in ſe manus vertit.

19\. Ann. Urb. 723. Dion. hiſt. LI. P. 448. Lact. II. 7.

Nec minus efficax ultor contemptae religionis filius quoque ejus Aeſculapius, qui [9] conſecratum templo ſuo lucum [10] à Turullio praefecto Antonii, ad

In ſacris Herculis nec ſervi intererant nec liberti adeo ut Appius, qui ſacra haec tranſtulit in libertos, vel, ut quidam volunt, in ſervos publicos, & caruerit oculis & intra annum omnem familiam perdiderit Pinariorum. Idem Servius ad illud *Herculei cuſtos Pinaria templi* intra breve tempus exſtinctos fuiſſe. Porro Valerius ſcribit nomen Potitium prope interiiſſe: Feſtus, omnes interiiſſe. COLER.

5\. *Prope interiit*] Atqui Liv. L. IX. C. 29. diſerte ait. non *prope*, ſed *Potitios omnes intra annum cum ſtirpe exſtinctos, nec nomen tantum Potitiorum* (ſic quoque invenio in aliquot MSS. Valerii) *interiiſſe, ſed cenſorem etiam Appium memori Deorum ira poſt aliquot annos luminibus captum.* Quem locum cum ante oculos habuiſſe videatur Auctor, egregie hic ipſi ſuccurrere puto prim. Barber. exhibendo *propere interiit.* ubi additur al' *prope.* ad quem proxime accedit Vatic. ſec. qui habet *proprie.* Vide quae habet Voſſ. ad Caeſ. L. I. de B. Civ. C. 6. Quod autem Servius ad Virg. L. VIII. Aen. 179. *Appium Pinariorum genus perdidiſſe* ſcribit, in eo error eſt manifeſtus. Melius idem ad v. 269.

6\. *Manus inter fragmenta ejus abſciſae*] *Abſciſae* in utroque cod. Brandeburgenſi ſcriptum reperio; non *abſciſſae*. Et miror Pighium edidiſſe hic *abſciſſae*; cum videam alibi & ipſum *abſciſa, abſciſior* ſcripſiſſe: ut III, 2, 22. *abſciſa dextra*; & VI, 5. ext. 4. *abſciſior juſtitia*; & VIII, 3, 3. *hereditas abſciſa.* Juſtinus item XV, 3, 4. *abſciſis auribus*, ut in codd. MSS. reperit Giſanius: & Livius XXXI, 34. *brachiis abſciſis.* Et ſane à ſimplici *caedo* fecerunt compoſitum *abſcido*. Ovidius XII. Metam.

> *Abſcidit jugulo pectuſque humerumque ſiniſtrum.*

Martialis III. Epigr. *Abſcidit vultus enſis uterque ſacros.* Vide hoc de verbo & Giſanium in Obſ. L. L. & Gronovium ad Liv. XLIV. 5. VORST. Et ad Senec. in Phoeniſ. v. 194. Equidem utrumque ſcriptum invenio *abſciſſae* & *abſciſae*, idque omnibus fere locis, ubi hoc verbum occurrit. Eadem quoque varietas in uſu ejus obſervatur. Sic Hor. L. I. 3.

> *Nequicquam Deus abſcidit*
> *Prudens Oceano diſſociabili*
> *Terras.*

Quod certe eſt ab *abſcindo.* contra Flor. L. II. 2. 2. *Dicit Siciliam quodammodo Italiae ſuae abſciſam.* Sed tu conſule Celeb. Bentlejum ad Horat. L. II. ſ. 3. 304. & Cl. Drakenborgium ad Sil. Ital. L. XV. 473. & praecipue J. Fr. Gronov. ad Liv. L. XLIV. C. 5. & Duker. ad l. Flori.

7\. *Brennus Gallorum dux.*] In Campenſi: *Brennus quoque Gallorum dux.* At in manuſcriptis pleriſque libris omnino omiſſum hoc exemplum eſt. Et ſane inter externa potius referri debet. PIGH. Exemplum hoc ab utroque cod. Brandeb. abeſt. Et teſtatur Pighius à pleriſque item eorum quos ipſe vidit, abeſſe. Et recte ſane videtur abeſſe; quia externum hoc eſt, & Valerius adhuc in exemplis Romanorum recenſendis verſatur. Alio tamen loco, & inter externa quidem, recenſuerit id Valerius: fueritque idem huc trajectum à librariis propter mentionem illam Apollinis, quae & in ſuperiore illo & in hoc exemplo facta eſt. VORST. In duodecim MSS. etiam hoc exemplum non reperio: in quibuſdam adſcriptum eſt in margine: notabiliter trajectum eſt in Leid. tertio: ibi enim interponitur ſequenti exemplo, inter *deſtinatum* & *morti*: quare omnino veriſimile eſt è margine illud in contextum irrepſiſſe.

8\. *Templum ingreſſus*] Caſtiga *aggreſſus.* Apollinis enim templum Brennus ingreſſus non eſt, niſi templum accipias pro finibus & luco templi. OLIVERIUS. Aſcenſ. explicat cum Delphicum templum ſpoliaſſet. Male. Oliverius tamen nullo MStorum, in quibus exemplum hoc occurrit, juvatur.

9\. Con-

ad naves ei faciendas, magna ex parte ſucciſum dolens, inter ipſum nefarium miniſterium devictis partibus Antonii, imperio Caeſaris deſtinatum morti Turullium, manifeſtis numinis ſui viribus [11] eum in locum, quem violaverat, traxit: [12] effecitque, ut ibi potiſſimum à militibus Caeſarianis occiſus, eodem exitio, & everſis jam arboribus poenas lueret, & adhuc [13] ſuperantibus immunitatem conſimilis injuriae pareret: [14] ſuamque venerationem, quam apud colentes maximam ſemper habuerat, Deus multiplicavit.

Q. autem Fulvius Flaccus impune non tulit, quod in cenſura tegulas marmoreas 20. Ann. U. 579. Liv. XLII. 3. Lact. II. 7.

9. *Conſecratum templo ſuo lucum*] Fuit is in inſula Co: ubi item ipſum Aeſculapii templum fuit. VORST. Meminit hujus delubri, quod pariter Aſylum fuit, etiam Tacit. L. IV. Ann. 14. PERIZON.

10. *A Turilio praefecto Antonii*] *Turullium* vocant manuſcripti codices, & Dion Caſſius Hiſtoriarum lib. LI. P. Turullium, referens eadem & quae ad illuſtrandum hoc exemplum pertinent; nempe inter Caeſaris dictatoris percuſſores proſcriptum, poſtea bello Actiaco partibus Antonii adhaeſiſſe, & ab eodem jam victo, & gratiam ſibimet ambiente proditum ac traditum Auguſto fuiſſe, ejuſque juſſu in inſula Co (ubi lucum Aeſculapii claſſis parandae cauſſa ſucciderat) velut in vindictam numinis occiſum fuiſſe. Scribe igitur in Valerio *eum in lucum*, pro *eum in locum*. Atque mox, *effecitque Deus ut*; *effecitque ut*. Ita enim volunt veteres lib. PIGH. Eſt qui habet *Turulus*, alius *Turulius*. Duo *Turilius*, totidem *Rutilius*, unus etiam *Turullus*.

11. *Eum in locum quem violaverat*] Ita antiquiores typis expreſſi, & MSS. item Brand. Pighius legendum putat *lucum*. Verum non ſequitur, quia locus, qui deſignatur, lucus fuit, ideo *lucum* & legendum eſſe. Potuit enim Auctor vocabulo nunc generali uti; quoniam, quod locus iſte lucus fuiſſet, jam ante dixerat. VORST. Omnes MSS. retinent *locum*, excepto uno Leidenſi & primo Barberini, qui illud habet ab alia manu. Caeterum *locum* videtur mutari non debere, quoniam eodem prorſus modo loquitur Lact. L. II. de Orig. Err. 7. *Cum apud Coos everſo Aeſculapii luco claſſem feciſſet, eodem poſtea loco à militibus Caeſaris eſt interfectus.* Et *locum* dicere, opinor, maluit, quam *lucum*, quoniam ille magna ex parte ſucciſus pro *luco* haberi jam vix poterat.

12. *Effecitque, ut ibi potiſſimum*] Ita rurſus antiq. typis expreſſi, & MSS. cod. Brand. Pighius maluit *effecitque Deus*. Verum τὸ *Deus* ſupervacuum hic eſt: & rectius paulo poſt, ubi Pighius expunxit, locum obtinet. VORST. Confirmant hoc omnes noſtri.

13. *Superantibus impunitatem*] Videtur Mitalerio legendum *immunitatib.* Nec enim everſarum tantum poenas ab eo exigere voluit, ſed etiam ſtantes adhuc & intactas à ſimili injuria tutas deinceps immuneſque praeſtare. COLER. *Adhuc ſuperantibus* arbores ſunt, quae ſuperſtites adhuc, necdum everſae atque ſucciſae à Turullio erant. Ceterum pro *ſuperantibus* quoſdam codd. habere *ſuperſtitibus*, notavit Pighius in margine. In uno cod. Brand. eſt *adhuc ſpirantibus*: quae ſcriptio & ipſa non aſpernanda videtur. Eſſent autem arbores *adhuc ſpirantes* itidem illae, quae à Turullio non ſic, ut aliae, everſae erant. *Immunitatem* auctoritate Mitalerii reſcripſi pro eo quod in omnes codices irrepſit *impunitatem*. Certe vocabulum hoc nullo modo hic conſiſtere poteſt. Quid enim eſſet *impunitas injuriae?* Deinde ut arbores *puniri* dici nequeunt, ita nec *impunitatem pari* illis, dici poteſt. At arbores ab injuria immunes eſſe, & *immunitatem injuriae arboribus pari*, recte dicitur. Conſiſtebat autem injuriae immunitas illa in eo, quod Turullius, utpote extinctus, arbores non amplius ſuccidere poterat; quodque, ut loquitur noſter, exitio ſuo immunitatem eam arboribus pepererat. VORST. *Superſtitibus* legitur etiam in duobus Remenſ. Fruſtra. Nam *ſuperare* frequenter ponitur pro *ſupereſſe*. Liv. L. III. C. 17. *Velut quum otium ſuperat, Senator ſententiam dicit.* Ovid. Ep. Heroid. X. 147.

Hos tibi, qui ſuperant, oſtendo moeſta, capillos.

L. I. de Arte 771. Vide & Schott. ad Nep. in Themiſt. Broukhuſ. ad Prop. L. III. 3. 69. Waſſe in Ind. Saluſt. V. *ſuperare*. Deinde *immunitatem* (quod nuſquam ſcriptum reperio) legebat etiam Guyetus & Iſ. Voſſius, ut L. VII.

moreas [15] ex Junonis Laciniae templo in aedem Fortunae Equeſtris, quam Romae faciebat, tranſtulit. Negatur enim [16] poſt hoc factum mente conſtitiſſe: quin etiam [17] per ſummam aegritudinem animi expiravit, cum ex duobus

3. 8. *unius ejus fundum immunem ab hoc injuriae genere reliquit.*

14. *Suamque venerationem, quam apud colentes maximam ſemper habuerat, Deus multiplicavit*] Sic omnino legendum: habentque ita antiquiores typis expreſſi, & uterque MS. Brand. Pighius haec rurſus mutavit, expungendo *Deus*, & ſcribendo *multiplicaret*. Verum non poteſt ita. Si legeretur *multiplicaret*, referendum hoc eſſet ad eundem illum, ad quem ſuperiora verba *lueret* & *pareret* pertinent, id eſt, ad Turullium: id quod fieri nullo modo poteſt. Non enim Turullium, ſed Aeſculapium, venerationem ſui multiplicaſſe vult Valerius. VORST. Cum Brandeb. conſentiunt caeteri omnes, niſi quod duo aut tres habent *Diis*, unus, *aliis*. De *colentes*, dubitaſſe videtur aliquando Cl. Perizonius, an in hoc vocabulo lateret Gentilitium nomen inſulae *Co*, *Coos* videlicet, licet haud eſſet ignarus *colentes* ita ſimpliciter pro cultoribus divini alicujus numinis dici, adſcripſit enim ſic Front. L. IV. 3. 13. *Omnem quidem colentium imitationem expreſſerunt.* & Ovid. L. III. Am. 9. 37. aut *incolarum.* Liv. L. XLII. C. 67. *Antrona voluntate colentium recepit.* Mihi *colentium*, in quo nulla mutatio vel minima in MSS. retinendum videtur; quoniam non apud ſolos *Coos*, ſed apud omnes, qui numen ſuum colerent, aut cultum illuc venirent, quod credibile eſt, multos etiam ex vicinis regionibus aegrotos (Quod de Aeſculapio Epidaurio ſatis liquet ex Liv. L. XLV. C. 28.) feciſſe, venerationem ſuam hac poenae exactione multiplicavit. τὸ *Deus* videbatur Perizonio olere gloſſam.

15. *Ex Junonis Laciniae templo*] Fuit hoc in Italia, & in Brutiis quidem, prope Crotonam. De appellatione ejus Servius ad III. Aen. ita: *Junonis Laciniae templum ſecundum quoſdam à rege conditore dictum: ſecundum alios à latrone Lacinio, quem illic Hercules occidit, & loco expiato, Junoni templum conſtituit. Alii à promontorio Lacinio quod Junoni Thetis dono dederat.* VORST. Nimis notum eſt & factum hoc, & ipſa *Juno Lacinia*, quam ut attentionem noſtram mereantur illi MStorum, qui nobis aut *Locrinam*, aut *Locriniam*, aut *Lacuniam*, aut *Luciniam* ſuppeditant.

16. *Poſt hoc factum*] *Factum* recte abeſt in Harlemenſi & debet ſubintelligi, quemadmodum elliptice proferuntur *poſt ea, poſt haec, poſt illa.* in nupera Thyſii editione male abeſt *hoc.* GUDIUS.

17. *Per ſummam aegritudinem animi expiravit*] *Aegritudo proprie nomen habet in animo*, ut Cic. 3. & 4. Tuſc. qq. docet. Et uſurpatur quoque vox ſaepiſſime, ut vocem *animi* diſtinctionis cauſa non habeat additam. Juſtinus l. XXXII. *Ex aegritudine collecta infirmitate decedit.* Interdum tamen vox *animi* adjicitur; quaſi & corporis quaedam aegritudo eſſet. Idem Juſtinus l. XXXII. *Morbo ex aegritudine animi contracto deceſſit.* Atque ita prorſus & noſter. Et ſane aegritudinem etiam corpori tribuunt; verum non aevi Ciceroniani Auctores, credo. Vide de vocabuli hujus uſu librum de Latinit. merito ſuſp. p. 120. & Notas ad Dial. Sulp. Severi. VORST. *Mane ingreſſi cubiculum ſervi laqueo dependentem invenerunt.* Liv. L. XLII. 28.

18. *Cujus caſu motus ſenatus*] Imo motus ipſo ſacrilegio, quod maxima cum flagraret invidia, ſenatus de illo fuit conſultus, & ſtatim factum decretum, praeſente ipſo cenſore Fulvio, quem ſinguli univerſique conviciis laceraverant, *ut tegulae in templum reportarentur*: ille vero anno ſequenti demum vitam finivit. Vide Liv. L. XLII. 3.

19. *Tegulas Locros reportandas curavit*] Pulmanni codex habet *loco reportandas*, fortaſſis legendum, *ilico reportandas*. Neque enim nomen loci Livius ipſe exprimit, ex quo videtur Valerius deſumpſiſſe hanc hiſtoriam. Et ſane conſtat Laciniae Junonis celeberrimum illud templum, non *Locris* fuiſſe, ſed ad *Crotonem*, vix paſſuum milibus ſex ab urbe diſtans, quod ipſum pulcherrime deſcribit idem Livius libro XXXIV. Meminere Strabo lib. VI. Virgil. Aeneidos III. ac commentator Servius; item Stephan. de Urbibus, & alii. PIGH. Quaerere libeat cur eas tegulas tranſtulerit Fulvius. Rationem reddit Servius, ubi de nomine & templo Junonis Laciniae lib. III. Aen. *In hoc templo illud miraculi fuiſſe dicitur, ut ſi quis ferro in tegula templi ipſius nomen incideret, tamdiu illa ſcriptura maneret, quamdiu is homo viveret, qui illud incidiſſet.* COLER. Vides lector rationem oppido fabuloſam, qua motus nequaquam fuit Fulvius. Vera haec fuit cauſſa, cur tegulas transferret, quod eas magno ornamento, ei, quod magnificentiſſimum moliebatur templum, futu-

bus filiis in Illyrico militantibus, alterum deceſſiſſe, alterum graviter audiſſet affectum. [18] Cujus caſu motus ſenatus, [19] tegulas Locros reportandas curavit, [20] decretique circumſpectiſſima ſanctitate impium opus cenſoris [21] retexuit. Tam

futuras rebatur. ut diſerte tradit Livius loco citato.

(19.) *Tegulas Locros reportandas curavit*] Ita antiquiores typis expreſſi. Nec multo aliter codd. MSS. Brandeb. habent enim *Locris*, ſed ut appareat literam I ſcriptam eſſe diverſa manu, ac pro alia quadam ſubſtitutam. Sed & côdex Baſileenſis, ut Cl. Wetſtenius me docuit, habet *Locris*. Pighius quod in uno libro reperiſſet *loco reportandas*; ſciretque templum Junonis Laciniae non tam propinquum Locris, quam Crotonae fuiſſe, pro *Locros* legendum putavit *ilico*: & ſecure eum ſecuti ſunt Colerus & Thyſius. Verum de loco ad quem reportatae fuerint tegulae, omnino aliquid adjectum eſſe neceſſe eſt. Alibi ſane, ubi aliquid reportatum ſcribit Valerius, locum ad quem reportatum fuit, minime negligit. Ut in exemplo, quod inter externa hujus capitis eſt tertium, *Quinqueremi reportandos Melitam curavit.* Et 11, 10, ext. 1. *In priſtinam ſedem reportandas curavit.* Sic & Livius, ubi de eadem tegularum reportatione agit, *Ut hae tegulae reportandae in templum locarentur.* Sed templum Junonis Laciniae, inquit, non Locris, ſed ad Crotonem fuit. Quod ſane verum ita eſt; neque negari ullo modo poteſt. Ipſe noſter 1, 8, ext. 18. *Crotonae in templo Junonis Laciniae aram ad omnes ventos immobili cinere donaverit.* Quid ergo dicemus? Vir ſummus, Jo. Fred. Gronovius, in literis ad me ſuſpicatur, *Locros nominaſſe Valerium, quod eo eſſet commodiſſimus & frequentiſſimus appulſus navibus, quae quid in omnem eam oram portarent, & ſimiliter inde paratiſſima ad Junonis ſubvectio* Quibus ſubjicio, quae in uno cod. Brand. in margine adjecta reperi: *Lacunus latro fuit inſignis, qui Locrenſibus maxima damna ſolebat inferre: quem Hercules de mandato Junonis interfecit. Ob quam cauſam Locrenſes in honorem Junonis aedificaverunt templum, vocaveruntque templum Junonis Laciniae* Quicunque fuerit, qui in margine notam iſtam adjecit, videtur is alicubi legiſſe, quod templum Junonis Laciniae exſtructum fuerit à Locrenſibus. Quod ſi ita omnino ſe habeat, nihil mirum, quod tegulas, quae ex templo Junonis Laciniae aſportatae fuerant, Locros reportatas ſcribit Valerius: quippe cum Locrenſes, utpote auctores ejus templi, ſingularem ejus curam habuiſſe veriſimile ſit. Quod de latrone dicit, id ex verbis Servii, quae paulo ante protulimus, hauſtum videri poſſit. Minellius inepte hic fecit, quod utramque vocem, & quam Pighius excogitavit, & quae in MSS. apparet, conjunxit, ediditque *tegulas ilico Locros reportandas curavit.* VORST. An *loco ſuo reportandas?* non diſplicet. GUDIUS. MSS. aequali fere numero habent vel *Locris*, vel *Locros*, *Locris* tamen plures. Dubito an vox illa orta ſit ex eo, quod ſupra in ſat multis *Juno Locrinia* fuit dicta, hic vero Auctor ſcripſerit *ſociis*, quam conjecturam tamen non niſi timide propono. Sic *Locrenſes ſocii* appellantur apud Liv. XXIX. C. 19.

20. *Decretique circumſpectiſſima ſanctitate*] Campenſe exemplar, *ſanctiſſima circumſpectione*, nec quidem ſatis apte. Hoc tamen ea variatione colligitur, priorem illam lectionem puriorem fore; ſi pro *ſanctitate*, *ſanctione*, legas. Decreta enim ac leges *ſanctionibus* quibuſdam firmari ac muniri ſolent; ſcilicet, vel poenae alicujus adjectione, vel adverſarum aliarum legum expreſſa derogatione. Cujus pulcherrimum exemplum extat Romae in aenea Lateranenſis eccleſiae tabula. PIGH. Lib. Danielis, *Sanctitate.* Recte, mea opinione. *Decreti illius ſanctitatem* impio cenſoris operi oppoſuit. COLER. *Decretique circumſpectiſſima ſanctitate.* Ita omnino legendum: atque ita antiquiores typis expreſſi, & MSS. Brand. habent. Neque aliter codex P. Danielis, ut Colerus teſtatur. Pighius cum in uno cod. reperiſſet *ſanctiſſima circumſpectione*, inverſo ordine, & permutatis vocum terminationibus legendum putavit *circumſpectiſſima ſanctione* Verum rectius feciſſet, ſi vel ipſum illud quod in MSS. legerat *ſanctiſſima circumſpectione*, vel, quod editum ante fuerat *circumſpectiſſima ſanctitate*, retinuiſſet. Nomen ſubſtantivum *ſanctitate*, aut adjectivum *ſanctiſſima*, apprime huic loco congruit. Apparet enim, *circumſpectiſſimam ſanctitatem*, aut *ſanctiſſimam circumſpectionem*, opponere Valerium voluiſſe ei, quod dixerat, *impio operi cenſoris.* VORST. Et ſic noſtri ad unum omnes.

21. *Retexuit*] Ita loquitur Auctor, quaſi jam tegulae iſtae poſitae fuiſſent in aede Fortunae Equeſtris, quod ex Livio minime colligas.

22. *Q. Pleminii*] MS. *Poſtumii Levinii* Ex. 22. *Publii Levinii.* patet utrumque eſſe ortum ex *P. Leminio* pro *Pleminio*, & forte ſine praenomine:

21. Tam me hercule quam [22] Q. Pleminii, legati Scipionis, [23] in theſauro Proſerpinae ſpoliando ſceleratam avaritiam juſta animadverſione vindicavit. [24] cum enim *eum vinctum* [25] *Romam protrahi* juſſiſſet, ante cauſſae dictionem in carcere [26] teterrimo genere morbi conſumptus eſt: pecuniam Dea ejuſdem ſenatus imperio, [27] & quidem ſummam duplicando, recuperavit.

Ann. U. 549. Liv. xxix. & xxxiv. Lact. ii. 7.

Externa exempla, observatae vel neglectae religionis.

[28] Quae quod ad Pleminii facinus pertinuit, bene à patribus conſcriptis vindicata eſt: quod ad violentas regis Pyrrhi ſordes attinuerat, [29] ſeipſam potenter atque efficaciter defendit. Coactis enim Locrenſibus ex theſauro ejus magnam

mine ſcripſit Valerius, ut *Turullium*, *Varronem* & alios. PERIZON. *P. Leminii* habent editt, antiquiſſimae, cum aliquot MSS. qui partim etiam dant *Junii Levinii*, & *poſtumi Levini*, vel *poſt Publii Levinii*, vel *poſt Leminii.*

23. *In theſauro Proſerpinae ſpoliando*] Fuit is theſaurus in oppido Locris: qui, ut Livius l. xxix. ſcribit, omni aetate intactus manſerat. VORST. MSS. Duo *exſpoliando.*

24. *Cum enim eum vinctum*] Revocavi proenomen *eum* temere hic à Pighio contra vett. edd. & MSS. omiſſum; quemadmodum eadem auctoritate motus expunxi *is*, quod tantum in uno aut altero comparebat, & quidem ſuperſcriptum, ut liqueat eſſe ex gloſſa. unus, *qui ante.*

25. *Romam protrahi*] Nonnulli MSS. *pertrahi*, probante Voſſio ex Phaedro L. iii. Fab. 10. & profecto *protrahi* potius dicuntur latentia, quae proferuntur in lucem. Inſpice exempla apud J. Fr. Gronov. ad Liv. L. xliv. 26.

26. *Teterrimo genere morbi conſumptus eſt*] Alias, *genere mortis.* Livius libro xxxiv. in Tullianum ſeu inferiorem poſtea carcerem demiſſum atque necatum ſcribit: cum de urbe per ſceleratos homines incendenda habuiſſe concilia compertus eſſet. Sed haec Livius ex Clodii Licini rerum Rom. lib. iii. refert; alii mortuum prius in vinculis, quam de eo populi judicium perficeretur, volunt. PIGH. *Teterrimo genere morbi conſumptus eſt*] Ita codd. quoque Brandeb. Pighius in margine notavit, pro *morbi* quoſdam codices habere *mortis.* Quod magis conſonum foret narrationi Livii in lib. xxxiv. ubi ſcribit, *Pleminium in inferiorem carcerem demiſſum, ibique necatum fuiſſe.* VORST. Imo *morbi.* Noſter enim magis ſequitur communem auctorum opinionem. ut optime docuit Cl. Perizon. in Animad. Hiſt. C. 8. p. 350.

27. *Et quidem ſummam*] Unus, *Eque.* alius *& que*, duo *& quinquies*, quod tertius pro emendatione habet in margine.

28. *Quae quod ad Pleminii facinus*] Lege ex V. C. *Quod quidem ad Pleminii facinus pertinuit bene à patribus conſcriptis vindicatum eſt.* Externa hoc paragrapho incipiunt exempla cultae vel neglectae religionis, ut in Pulmanni codice annotatum quoque invenio: igitur eo loco interſerendus eſt titulus. PIGH. *Quae, quod ad Pleminii facinus pertinuit, bene à patribus conſcriptis vindicata eſt*] Mire haec mutavit Pighius, & quidem hunc in modum, *Quod quidem ad Pleminii facinus pertinuit, bene à patribus conſcriptis vindicatum eſt.* At veteres typis expreſſi, & MSS. Brandeb. habent ita, uti nos reſcripſimus. Et recte ſane. Relativum *Quae* pertinet ad nomen, quod antecedit, *Dea.* Ipſaque Dea vindicata à patribus dicitur; quia patres eam vindicarunt atque ulti ſunt, ſupplicium puta ſumendo de Pleminio. VORST. Conſentiunt omnes MSS.

29. *Seipſam potenter defendit*] Pighius, *Seipſam potenter Dea defendit.* Verum voce *Dea* nihil hic eſt opus; ſi, ut ante oſtenſum, relativa *Quae* antecedat. Abeſt illa ab antiquioribus typis expreſſis, & ab utroque MSS. Brandeb. VORST. Caeteri omnes carent ea ſimiliter, ut & Cod. Bamberg. teſte Modio in Novant. Ep. liv. nonnulli etiam *ſeipſa.*

30. *Sanctiſſimi theſauri cuſtodiae reſtituta*] *Theſaurus*

magnam illi pecuniam dare, cum onuſtus nefaria praeda navigaret, vi ſubitae tempeſtatis tota cum claſſe vicinis Deae littoribus illiſus eſt: in quibus pecunia incolumis reperta [30] ſanctiſſimi theſauri cuſtodiae reſtituta eſt. 1. Ann. U. 478. Liv. XXIX. 18. Lact. II. 7.

At non ſimiliter [31] Maſiniſſa rex. Cujus [32] cum praefectus claſſis Melitam appuliſſet, [33] & aeque ex fano Junonis dentes eburneos eximiae magnitudinis ſublatos, ad eum pro dono attuliſſet, ut comperit unde advecti eſſent, quinqueremi reportandos Melitam, inque templo Junonis collocandos curavit, inſculptos gentis ſuae literis, ſignificantibus *regem ignorantem eos [34] accepiſſe; libenter Deae reddidiſſe.* [35] Factum Maſiniſſae animo, quam Punico ſanguini conveniens. quanquam [36] quid attinet mores natione perpendi? in media barbaria ortus ſacrilegium reſcidit alienum. 2. Ex Cic. Verr. VI.

[37] Syra-

ſaurus hic videtur eſſe ipſe locus, in quo aſſervantur pretioſa. Nec mirum illud; cum eandem vocem & latius uſurpatam videamus. Virgilius IV. Georg.

Siquando ſedem auguſtam, ſervataque mella,
Theſauris relines.

Ubi ipſa apum alvearia *theſauros* vocat poëta. Etiam antrum, caverna, & cavum quodlibet, *theſaurus* appellatur. Sed & ipſi Graeci quasvis ἀποθήκας & conditoria θησαυροὺς appellant. Vide & Gifanii Obſ. L. L. & Grotium in Notis ad cap. 2. Matth. VORST.

31. *Maſiniſſa rex Numidarum*] *Numidarum* non habetur in manuſcriptis, nec item in Cicerone. Quapropter è ſcholiis irrepſiſſe in contextum Valerii ſuſpicor. PIGH. Pighius maluit *Maſſaniſa*. Verum antiquiores typis expreſſi & MSS. Brand. habent *Maſiniſſa.* Quam ſcriptionem & in omnibus MSS. Livii ſe obſervaſſe literis ad me teſtatus eſt Gronovius. Aldus ediderat *Maſiniſſa rex Numidarum.* Sed vocem poſtremam recte expunxit Pighius, cum in MSS. eam non reperiret. Abeſt eadem ab utroque etiam cod. Brand. Videtur autem ex ſcholiis irrepſiſſe in textum. VORST. Plures è noſtris habent *Maſſiniſſa.*

32. *Cum praefectus claſſis Melitam appuliſſet*] Praefectus claſſis recte dicitur *appellere.* At navis, & claſſis, non *appellere*, ſed *appelli* dicenda eſt. Vide lib. de Latinit. mer. ſuſp. p. 143. & ſeqq. VORST. Ita tamen locutus eſt Val. Flac. L. II. 445.

Theſſala Dardaniis tum primum puppis arenis
Appulit.

Ubi vide Cl. Burmannum.

33. *Eque fano*] MS. *Et eque ex fano.* Hoc eſt, ſimiliter ex fano. Nempe ut Pyrrhus. Cum ita alii quoque Codd. habeant, credo ita legendum, licet forte à Valerio non ſit profectum; dubito enim, an non pleraque ſint haec Epitomatoris. Sic apud Macrob. L. II. C. 4. *Eoſdem aeque inter coenam requirenti Caeſari*: & noſter L. I. 8. 12. PERIZON. Sic ſane in ſeptemdecim Codd. ſcriptum reperio, vel *& aeque Junonis ex fano.* quare nequaquam dubitem ipſius eſſe Auctoris, quem video, iſto adverbio delectari. Sic L. I. 5. 2. *Aeque enim virtutis eſt.* L. III. 2. Ext. 8. *Verum ut aeque Pop. Romano inimicae urbis excidium referam.* Sic L. VIII. I. 4. abſol. *Idque proximo exemplo aeque patet.* Adde L. III. 2. Ext. 9. L. III. 7. 8. L. IV. I. 9. L. IV. 3. Ext. 3. L. VIII. 15. init.

34. *Accepiſſe & libenter Deae reddidiſſe*] Particulam copulativam cum delerent omnes MSS. cum editis ante Pighium, qui multa mutavit, quorum nullam reddidit rationem, ad vitandum ſcilicet Lectoris faſtidium, & cum videatur hoc haud paulo convenientius inſcriptioni, eam denuo expellendam duxi.

35. *Factum Maſiniſſae animo, magis quam Punico ſanguini conveniens*] Campenſe exemplar *Maſſaniſſae plus animo, quam Punico ſanguini conveniens.* Recte trunca ſuppletur oratio. PIGH. *Factum Maſiniſſae plus animo, quam Punico ſanguini conveniens.* Ita tu è Campenſi. Alii libri, *Maſiniſſae animo, magis quam.* Ego utrumque adjectamentum arbitror, & verum eſſe, *Maſiniſſae animo, quam Punico.* quomodo & libri mei ſcribunt. Sileri & intelligi illud, *Magis*, crebrum & pulchrum in oratione Latinis. Exempla mihi ad Tacitum cumulata. LIPS. *Scipionis.*

3. Ex Cicer. de nat. Deor. III. Aelian. hiſt. var. I.

[37] Syracuſis Dionyſius genitus, tot ſacrilegia ſua, quot jam recognoſcimus, [38] jocoſis dictis proſequi voluptatis loco duxit. fano enim Proſerpinae ſpoliato Locris, cum per altum ſecundo vento claſſe veheretur, ridens, amicis, *Videtisne*, ait, *quam bona navigatio ab ipſis diis immortalibus ſacrilegis tribuatur?* Detracto etiam [39] Jovi Olympio magni ponderis aureo amiculo, [40] quo eum tyrannus Hiero è manubiis Carthaginenſium ornaverat, injectoque ei laneo pallio, dixit, *aeſtate grave amiculum aureum eſſe, hieme frigidum: laneum autem ad utrumque tempus anni aptius.* Idem Epidauri Aeſculapio barbam auream demi juſſit: [41] quod affirmaret, *non convenire patrem Apollinem imberbem, ipſum barbatum*

picnis. Deeſt in libro Daniel. COLER. *Plus animo.* Deeſt in opt. l. Dan. *plus.* Et ita Lipſius correxerat, itemque ex libro Bamberg. Fr. Modius in Novantiq. COLER. Pighius ex cod. Campenſi adjecit *plus*, ſcripſitque, *Factum Maſiniſſae plus animo.* Sed recte *τὸ plus* expunxit rurſus Colerus. Antiquiores typis expreſſi & MSS. Brandeb. vocem eam non habent. Sed ſubaudienda tamen eadem, aut ſimilis quaedam eſt. Suntque ellipſeos ejus exempla paſſim obvia. Plautus Rud. *Tacita bona eſt mulier ſemper quam loquens.* Ubi *bona* eſt pro *magis bona.* Tacitus I. Annal. *Pacem quam bellum probabant.* Ubi ſubaudiendum *potius.* Vide & Vechneri Hellenol. c. 5. & Berneggeri Notas ad Juſt. VI. 1. Porro pro *animo* Vir ſummus, Jo. Fred. Gronovius, exiſtimat legendum eſſe *Romano.* Quae conjectura magnopere & nobis placet. Vult omnino Valerius, factum illud Maſiniſſae, quod dentes eburneos Melitam reportandos curavit, Romano magis quam Punico, qualis Maſiniſſae erat, ſanguini convenire. Sic & alibi Romano ſanguini quaedam convenire ſcribit noſter. Ut VI, 4, ext. 1. *Melius iſtud noſtri ſanguinis homines dixiſſent, quam audiſſent.* VORST. Scribendum forte *id factum Maſiniſſae animo magis, quam Punico ſanguini convenit. Sed ἐπέχω.* GUYET. Tantum ſubintelligenda eſt particula *magis*, ut apud alios. GUDIUS. Scilicet Guyetus non ſenſit eſſe Epiphonema noſtro Auctori admodum frequens. Lipſii ſententia, teſte Klokkio, confirmabatur MS. Baſ. Sed & meis propemodum omnibus; nam *magis* invenio in duobus Leid. *plus* in uno Ultraj. Quam ſaepe illae comparativae particulae deſint, ſatis jam docuerunt J. Fr. Gronov. ad Liv. L. V. 21. Perizon. ad Sanctii Minerv. L. IV. 7. Daviſ. ad Minuc. Fel. Cap. 5.

36. *Quid attinet mores natione perpendi*] Uterque codex Brandeb. *perpendi*: quomodo & in vetere typis expreſſo Martini Herbip. legitur. Sed & Pighius in ſuis codd. idem obſervavit. VORST. Et hoc denuo ut in omnibus vetuſtis, ita in omnibus quoque exſtat MSS. quare mutatum eſt? Cic. de Amicit. C. 26. *Quid in amicitia fieri oportet,* | *quae tota veritate perpenditur.* Curt. L. IV. 12. 21. *Parmenionis conſilium ſera aeſtimatione perpendere.* Noſter L. I. 6. 12.

37. *Syracuſis Dionyſius genitus*] Dionyſium ſuperiorem intelligit. Quem quod Syracuſis genitum dicit, id reſpectu Maſiniſſae facit, quem in media barbaria ortum dixerat. Vult igitur, mirum eſſe, quia Dionyſius Syracuſis, id eſt, in urbe Graeca & cultiſſima natus fuit, religionis eum adeo negligentem fuiſſe. VORST.

38. *Jocoſis dictis*] De *dictis* Macrobius II. Saturn. ex Cic. *Noſtri, cum omnia quae dixiſſemus dicta eſſent, quae facete, & breviter, & acute locuti eſſemus, ea proprio nomine appellari dicta voluerunt.* De ſuis ipſius dictis, & quomodo agnoſcenda ea eſſent, Cicero VII, 32. ad fam. agit. VORST. Vide Cl. Burman. ad Phaedri Praef. Lib. II. v. 9.

39. *Jovi Olympio*] Quo nomine colebatur etiam in Sicilia, nequis de Peloponneſio hic cogitet; in quem errorem etiam Celeberrimi ex Antiquitate viri ſunt prolapſi. Vide Ampliſſ. Cuperum L. III. Obſ. C. 10.

40. *Hiero*] Lib. Dan. *Gello.* Gelo is fuit, ſatis notus ex Cic. lib. V. de nat. Deor. Clemens Alex. tribuit hoc Dionyſio filio. COLER. *Quo eum tyrannus Gelo ornaverat.* Antiquiores typis expreſſi pro *Gelo* habent *Hiero.* Quod Pighius & retinuit: ſatiſque habuit notare in margine, quod nonnulli codices *Gelo* habeant. At Colerus, cum in cod. P. Dan. &

batum conſpici. [42] Idem menſas argenteas, atque aureas è fanis ſuſtulit: quodque in his more Graeciae ſcriptum erat, [43] bonorum deorum eas eſſe, *uti ſe bonitate eorum* praedicavit. Idem [44] Victorias aureas & pateras, & coronas, quae ſimulacrorum porrectis manibus ſuſtinebantur, tollebat, & *eas ſe accipere, non auferre*, dicebat, *perquam ſtultum eſſe* argumentando, *à quibus bona precamur, ab his porrigentibus nolle ſumere.* Qui tametſi debita ſupplicia non exſolvit, Juſt. lib. XXI. 5. [45] dedecore tamen filii, mortuus poenas rependit, quas vivus effugerat. Lento enim gradu ad vindictam ſui divina procedit ira: [46] tarditatemque ſupplicii gravitate compenſat.

In

& ipſe reperiſſet *Gelo*, recepit id in textum. Et ſane veri eſt ſimile genuinam eam lectionem eſſe. Cicero III. de Nat. D. ubi eadem de re agit, ſic habet: *Quo* (amiculo puta) *Jovem ornarat ex manubiis Carthaginienſium tyrannus Gelo.* Atqui Ciceronem manifeſte ſecutus eſt noſter. quippe eodem plane ordine quo Cicero, quinque iſta Dionyſii ſacrilegia recenſet. VORST. *Gelo* in uno invenio Leidenſi, ſed a manu ſecunda, & ita quidem, ut, quod antea ſcriptum fuerat, ſit eraſum, & in marg. adſcriptum l. *Hiero*. in ſec. Vat. legitur *Gero. Hiero*. Quare non auſim hoc Ciceronis auctoritate motus immutare; quamvis praeterea ſciam *Hieronem* toto fere ſeculo Dionyſio poſteriorem eſſe, & donaria de victis Carthaginienſibus dedicata à *Gelone* & *Syracuſanis*, interque ea *Jovem* ingentes magnitudinis commemorari a Pauſan. L. VI. Eliac. p. 499. & etiam à Diod. Sic. L. XI. p. 20. maxima Deorum templa à *Gelone* è manubiis Carthaginienſium extructa praedicari. Sed in tanto Codicum conſenſu manum potius abſtineo, cum videam Auctorem ſaepius à vero aberraſſe. Niſi ipſe de Hierone intellexerit, qui Geloni ſucceſſit, de quo Diod. Sic. L. XI. p. 37. Et cujus etiam meminit Pindarus Olym. Ode 6. Certe ridiculus eſt Oliverius, qui *manubias* intelligit, quas *Hiero* à Scipione acceperat. Porro in multis MSS. deſideratur praepoſitio *e*.

41. *Quod affirmaret, non convenire patrem Apollinem imberbem, ipſum vero barbatum conſpici*] Pulmanni codex: *Quod affirmaret Apollinem patrem imberbem, & ipſum barbatum conſpici non oportere.* Sed ſenſus eſt idem. PIGH. Vide Olear. ad Philoſt. p. 315.

42. *Idem menſas argenteas*] Vide an ita ne legendum quoque ſit in Cicerone, ubi habetur, *Jam menſas argenteas*. De Natura Deorum III. PIGH.

43. *Bonorum Deorum*] Graecis *οἱ μεγάλοι, δυνατοὶ, χρηστοὶ*, ut Latinis Magni, Potes, Boni Dei. de quibus lege Servium ad I. Aeneid. & Athenaeum. COLER. *Quod in his more Graeciae ſcriptum erat, bonorum Deorum eas eſſe.* Cicero praedicto loco: *In quibus quod more veteris Graeciae inſcriptum eſſet BONORUM DEORUM.* Apparet, Valerium verba Auctorum, quae excerpſit, nonnihil & mutaſſe. Ipſa Graeca inſcriptio, ad quam tum Cicero, tum Valerius alludit, fuit, ΑΓΑΘΩΝ ΘΕΩΝ, vel ΧΡΗΣΤΩΝ ΘΕΩΝ. VORST. Alluſit Dionyſius ad morem Graecorum, qui poculum Ἀγαθοῦ Δαίμονος bibere ſolebant, cum tolleretur menſa: ut accuratiſſime docuit Cl. Jenſius in Epiſt. quam Lucianeis ſubjunxit Lectionibus. Vide & Scheffer. ad Aelian. L. I. Cap. 20.

44. *Victorias aureas*] Cicero praedicto loco *victoriolas aureas* vocat. Et Oliverius de ipſis Deae Victoriae ſtatuis intelligit. Sed apparet ex Valerio, & magis ex ipſo Cicerone, ut qui *victoriolas* vocat, quod aureae iſtae Victoriae non ipſae ſtatuae fuerint, ſed aliquid quod manibus ſtatuarum ſuſtineri ſolitum fuerit. Forma earum in antiquis numiſmatis frequens. Eſtque una talis, quamvis non aurea, in re antiquaria Sereniſſ. ELECTORIS Brandeburgenſis, eruta quidem in Ducatu ejuſdem Clivenſi. VORST. In permultis legitur *victorias aureas & pateras*, Eſt hoc inter minuta illa, quae mutavit Pigh. peſſimo exemplo. Inter excerpta Gudiana pro varia Lectione invenio *Victoris*, ex Voſſiano ſec. quem ego ſeptimum Leidenſ. appellare ſoleo. & pro conjectura additur, an *Victoriis aureas & pateras & coronas?* omnino praeter rationem.

45. *Dedecore tamen filii*] Cicero praedicto loco ſcribit, *Nec Olympium Jovem Dionyſium fulmine percuſſiſſe, nec Aeſculapium miſero diuturno-*

 que

4. Ann. U. 359. Liv. v. Plut. Camillo. In quam ne incideret [47] Timaſitheus, Liparitanorum princeps, [48] conſilio ſibi pariter, atque univerſae patriae, utili providit exemplo. Excepta namque in freto à civibus ſuis piraticam exercentibus magni ponderis [49] aurea cratera, incitatoque ad eam partiendam populo, ut comperit à Romanis Pythio Apollini decimarum nomine dicatam, [50] manibus venundantium ereptam Deo Delphos perferendam curavit.

5. Lact. Inſt. II. 8. [51] Mileſia Ceres, Mileto ab Alexandro capta, milites qui templum ſpoliaturi irruperant, flamma objecta privavit oculis.

[52] Per-

que morbo intabeſcentem interemiſſe; ſed in ſuo lectulo eum mortuum fuiſſe. At Valerius ſaltem mortuum poenam pependiſſe ſcribit; & eo quidem quod filius regno exutus per ſummum dedecus Corinthi vixit. Sed hoc amplius Juſtinus in lib. xx. inſidiis ſuorum interfectum ſcribit. Quod ſi ita factum ſciviſſet Valerius, ſine dubio & ipſe commemoraſſet. VORST.

46. *Tarditatem ſupplicii gravitate compenſat*] Uterque cod. Brandeb. pro compoſito *compenſat* habet ſimplex *penſat*: quo ſubinde & alias uſus noſter deprehenditur ut ſupra L. I. I. 14. L. I. 6. Exr. 2. VORST. Videtur imitari Ciceronem in Orat. C. 21. de Spondaeo: *paucitatem enim pedum tarditatis ſuae gravitate compenſat.* GUDIUS. Multi MSS. praeferunt ſimplex *penſat*, quo ſaepe alibi utitur noſter. pro *rependit* ſunt qui habent *pependit*.

47. *Timaſitheus*] Ita ſcribendum eſſe nomen iſtud, non, ut Pighius edidit, *Thymaſitheus* monet Rutgerſius in Var. Lect. p. 593. Sic enim & apud Livium & apud Plutarchum ſcriptum reperiri. Livius enim tum temporis *in ſummo magiſtratu fuiſſe* ſcribit *Romanis ſimiliorem, quam ſuis.* VORST. Eodem modo ſcribitur hoc nomen etiam apud Diod. Sicul. Lib. xiv. p. 307. ubi vocatur τῶν Λιπαραίων ϛρατηγὸς Med. ſec. bene ſcriptum nomen effert, cum ſept. Leid. & Periz. Leid. ſex. cum Ultraj. ſec. haud longe diſcedit exhibens *Thimaſeitheus.*

48. *Conſilio ſibi aliter*] *Pariter*, melius in manuſcriptis. In fine ejuſdem exempli verba haec, *manibus venundantium ereptam*, in vulgatis libris deſiderantur, quae ſuo loco reſtituimus, ex Pulmanniano libro & aliis. PIGH. Vocem *pariter* reſtituit Pigh. ex MSS. cum Aldus edidiſſet *aliter*. quod in utroque etiam MS. Br. apparet. Etſi vero ipſum *aliter* locum hic non habet, tamen veſtigium in eo apparet genuinae lectionis, quam Chalcocondyles & Martinus Herbip. in ſuis editionibus expreſſerunt: & hujus quidem, *Sibi & aliis atque univerſae patriae utili.* VORST. *Pariter* diſerte exhibet Leid. ſext. reliqui fere *aliter*. Edit. Venet. 1478. *ſibi & aliter.* Recte vero *pariter*. Providit enim *conſilio ſibi*, dum hoc facto Romanorum benevolentiam & amicitiam ſibi conciliat, ita ut hoſpitium cum eo facerent, & donis ipſum ornarent non ſolum tunc, ſed etiam erga poſteros ejus ſeſe hujuſce beneficii memores totis CXXXVII. annis poſt oſtenderent, ut docet Diod. Sic. loco cit. & ſimul *patriae* praebuit *exemplum*, quod cum magno fructu ſemper ſequerentur.

49. *Aurea cratera &c.*] MSS. plerique omnes haec cum vetuſtiſſimis edd. ita conſtituunt, *aurea cratera, quam Romani Pythio Apollini decimarum nomine dicaverant, incitato ad eam partiendam populo, ut comperit, eam Delphos perferendam curavit.* Vel etiam, *Delphos perferendam ad eum curavit.* unus *portandam*, alius *reportandam.*

50. *Manibus venundantium ereptam*] Reſtituenda haec putavit Pighius ex Pulmanniano & aliis codd. Antiquiores typis expreſſi non habent. Imo nec MSS. Brandeb. VORST. Nec habent etiam noſtri, nec ulla *venditionis* apud ceteros ſcriptores eſt mentio.

51. *Mileſia Ceres*] Haec & quae ſequuntur uſque ad verba capitis v, *Dejotaro vero regi*, ſunt illa, de quibus adeo ſibi gratulatus fuit Aldus, ut in frontiſpicio ſuae editionis ſcriberet, *Exempla quatuor & viginti nuper inventa ante Caput de Ominibus.* Et ſcribit idem Aldus in Praef. ad Cuſpinianum, à quo codicem MS. qui iſta habuit, acceperat, *omnibus in Italia Valerii Max. exemplaribus tam impreſſis quam manu conſcriptis ea defuiſſe.* Habet tamen eadem unus quoque cod. Brandeb. Ceterum ſuſpicari licet, XXIV. exempla iſta, quae in pleriſque codd. MSS. deſiderantur, non integra neque ipſius verbis Valerii concepta eſſe. Sunt enim eadem paulo

[52] Perſae mille navium numero Delum compulſi templo Apollinis [53] religioſas potius manus quam rapaces adhibuerunt. 6. Herod. vi.

Athenienſes [54] Protagoram philoſophum pepulerunt, quia ſcribere auſus fuerat, *primum ignorare ſe, an dii eſſent: deinde* [55] *ſi ſint, quales ſint.* Iidem Socratem damnaverunt, quod novam religionem introducere videbatur. Iidem [56] Phidiam tulerunt, quamdiu is [57] *marmore potius quam ebore Minervam fieri debere* dicebat, quod diutius nitor eſſet manſurus: ſed ut adjecit *& vilius*, tacere juſſerunt. 7. Cic. de Nat. Deor. 1. C. 23. Illuſtrius. Suid. Aelian. Var. Hiſt. 1. 16. & 11. 13. Plato.

Dio-

paulo conciſius, quam Valerius ſolet, conſignata. Ceterum cum ipſi Valerio ea periiſſent, reſtituta videntur ex Epitome quadam Valerii, quae jam ante, quam ipſi Valerio perirent, confecta fuerit. Et praeclarum eſt, quod in frontiſpicio codicis P. Danielis apparuerunt talia: *In abbreviatore, qui & vetuſtus eſt, quaedam reperta ſunt, quae quoniam noſtro deerant, neceſſario ſupplevi*; quodque ipſa illa conciſius conſignata exempla ſtatim addita fuere. Exemplum quoque Timaſithei, quod, ut ab ipſo Valerio conſignatum eſt, adhuc habemus, quomodo conciſius conceptum fuerit, in eodem P. Danielis cod. liquido apparuit. Habuit autem ſic: *Timaſitheus Liparenſis crateram, quam Romano Pythio Apollini miſerant, interceptam à piratis, curavit Delphos perferendam,* Vide ſuper his epiſtolam ad Colerum ſcriptam, quae editioni Valerii Francofurtenſi eſt praemiſſa. VORST. Reperiuntur haec exempla in Cod. Harlem. & Bitur. primo: in tert. & ſept. Leid. folium, quod ea continet alia manu ſcripta, inſertum eſt.

52. *Perſae mille navium numero*] In quibuſdam exemplaribus haec duo exempla de Perſis atque Athenienſibus non reperiuntur, in nonnullis quoque tertium de Diomedonte non habetur. PIGH. De hoc & proximo ſequente exemplo monet Pighius, quod in quibuſdam codd. perinde ut cetera non inveniantur: quodque tertium item, quod de Diomedonte agit, in quibuſdam non appareat. In codicum Brandeb. illo quem diximus quomodo cetera, ita duo quoque priora non deſunt; ſed tertium tamen & in hoc deſideratur. VORST.

53. *Religioſas potius manus quam rapaces adhib.*] A codice Brand. abeſt *potius.* Et poteſt vox ea commode ſubaudiri: quomodo ſup. 1. 1. ext. 2. & in plurimis aliorum Auctorum locis ſubaudienda illa eſt. Illud miror, quod pro *religioſas* Pighius edidit *irreligioſas*; eumque ſecure Colerus atque Thyſius ſunt ſecuti. Sane *irreligioſas* plane alienum eſt: ipſum *religioſas* autem & in cod. Brandeb. apparet. VORST. *Religioſas* ſcribitur etiam in ſept. Leid. prorſus eamdem exprimens ſententiam, quam Liv. L. v. C. 22. *Quum jam humanae opes egeſtae à Vejis eſſent, amoliri tum Deum dona ipſoſque Deos, ſed colentium magis quam rapientium modo, coepere.*

54. *Diagoram philoſophum*] Cic. Suidas, Aelianus. Hunc, & alios θεομάστιγας defendit Juſtinus Martyr Apolog. 11. & Clemens Alex. Protrep. Minutius Octaviano. COLER. *Pythagoram* habet Harl. Bitur. tert. Leid. Sed ſept. habet *Protagoram.* optime, judice Gudio. Similiter legebat Cl. Perizon. ad Aelian. L. 11. Cap. 23. Scilicet ſententia, quae *Diagorae* tribuitur à Valerio, illa à ceteris ſcriptoribus adſcribitur *Protagorae.* Vide Scalig. ad Euſeb. pag. 1574. Min. Fel. Cap. 8. Plutarch. περὶ δεισιδαιμ. p. 403. Cic. de Nat. Deor. L. 1. C. 1. & C. 12. & C. 42. ex quibus omnibus locis, quae orae libri ſui Vir Cl. adſcripſerat, ſatis liquet, *Protagoram negaſſe ſeſe omnino de Diis habere, quod liqueat, ſint, non ſint, qualeſve ſint. Diagoram* contra dixiſſe, *Nullos omnino eſſe Deos.* Itaque cum *Pythagoras* vel *Protagoras* in MSS. meis occurrat, non auſim hic erroris accuſare Auctorem, neque id ſi ſciſſet, feciſſet, credo, P. Baelius in Dict. Hiſt. Crit. ad art. Diagoras. *Protagoras* legit etiam P. Leopardus, obſervante Perizonio in Epiſt. ad N. Heinſium.

55. *Si ſint, quales ſint*] Ultimum *ſint* delent MSS. aliquot. male.

56. *Phidiam*] Atqui Plin. ex ebore & auro Minervae ſtatuam ſcribit conſtitiſſe. Aureae meminit Thucydides, & Plut. cujus in baſi Phidias nomen ſuum ſcripſerit. Ovid. aeneam & eburneam facit lib. iv. de Pont.

Arcis ut Actaeae vel eburna vel aerea cuſtos,
Bellica Phidiaca ſtat Dea picta manu.

 Strabo

8. Diomedon unus [58] ex decem ducibus, [59] qui Arginuſae eadem pugna Athenienſibus victoriam, ſibi vero damnationem pepererunt, [60] cum jam ad immeritum ſupplicium duceretur, nihil aliud locutus eſt, quam *ut vota pro incolumitate exercitus ab ipſo nuncupata ſolverentur.*

Inf. III. 8. ext. 3. & IX. 8. ext. 2.

Strabo: Καὶ ὁ Παρθενὼν ὃ ἐποίησεν Ἴκτινος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον. COLER.

57. *Marmore potius quam ebore Minervam fieri oportere*] Ovidius IV. de P.

Arcis ut Actaeae vel eburna vel aerea cuſtos,
Bellica Phidiaca ſtat Dea picta manu.

Alii & aureae ſtatuae Minervae mentionem faciunt: ut Thucydides, Plinius, Plutarchus. VORST. Vide Plut. in Pericle. Pauſ. in Attic. Ulpian. in Orat. Demoſth. in Ariſtog. & Scalig. ad Euſeb. n. 1578. PERIZON.

58. *Ex decem ducibus, qui Arginuſae*] Exemplum hoc, ut diximus, in cod. Brandeb. qui cetera tamen illa, quae à pleriſque codd. abſunt, habet, non apparet. Ceterum *Arginuſae* reſtituit Pighius ex cod. Campenſi, cum ab editione Aldina idem abeſſet. Sunt & in vetere editione Martini Herbip. ejus veſtigia. habet enim illa ſic, *Quibus Argivi ſe eadem pugna.* Infra quoque III, 8, ext. 3. ubi eadem hiſtoria repetitur; *Arginuſarum* diſerte fit mentio. Ceterum quos hic *decem duces* appellat, eos altero loco *decem praetores:* & IX, 8. ext. 2. *decem imperatores* vocat. Et ſunt vocabula iſta fere ἰσοδύναμα. VORST. Exemplum hoc de Diomedonte ſervatae, non neglectae religionis eſſe quis non videt? GUYET. MSS. habent *quibus Arginuſae eadem pugna, & victoriam & damnationem peperit.* Harl. *pepercrit.* Bit. prim. *quibus nuſae* &c. *pepererunt.* Valde autem errat in Explicatione hujus loci Aſcenſius, ideo eos damnatos dicens, quod Remp. manifeſto diſcrimini commiſiſſent: quum puniti ſint, quod naufragos cives non ſuſtulerant, venti vehementia ſeſe prohibitos licet contenderent. Videatur Xenoph. L. I. Hiſt. Gr. p. 449.

59. *Qui eadem pugna*] Campenſis codex: *Qui Arginuſae eadem pugna.* PIGH.

60. *Cum jam ad meritum ſupplicium duceretur*] Idem codex: *Cum ad immeritum* Recte. nam indigne ac injuſte cum collegis praetoribus damnatus & occiſus fuit Diomedon. PIGH. Aldus perperam ediderat, *Cum jam ad mer. ſupp. duc.* At Pighius in Campenſi cod. reperit *Cum ad immeritum.* Mirum igitur, quod non ipſum hoc ſervavit, ſed pro eo ſcripſit, *Cum jam non ad meritum ſuppl. duc.* quodque idem retinuit & Colerus. Saltem voculis tranſpoſitis ſcripſiſſet *Cum jam ad non meritum ſuppl. duc.* Editio vetus Martini Herbip. habet *Cum ad jam meritum ſuppl.* Quo quidem codicis Campenſis ſcriptio confirmatur. Apparet enim, *jam meritum* eſſe pro *immeritum.* VORST. *Non* delent mei, & legunt *ad jam meritum.* unde procul dubio recte fecerunt *immeritum.* Dicitur enim ab ipſo Auctore noſtro civitas Athenienſis iniquiſſimo ac truculentiſſimo errore inſtincta triſtem de his praetoribus ſententiam tuliſſe. L. III. 8. Ext. 3. Sed cur hinc faciant *jam ad immeritum* non video, certe *ad immeritum* ſufficit & propius accedit ad MSS.

CAPUT II.

DE RELIGIONE SIMULATA.

A ROMANIS.

1. *Numa Pompilio rege.*
2. *P. Scipione Africano majore.*
3. *L. Cornelio Sulla.*
4. *Q. Sertorio.*

AB EXTERNIS.

1. *Minoë Cretenſium rege.*
2. *Piſiſtrato Athenienſi.*
3. *Lycurgo Spartano.*
4. *Zaleuco Locrenſi.*

Numa

NUma Pompilius, ut populum Romanum [1] ſacris obligaret, volebat videri *ſibi cum dea Aegeria congreſſus eſſe nocturnos:* [2] *ejuſque monitu ſe*, *quae accepta diis immortalibus ſacra forent*, *inſtituere.*

1. A. U. 39. circiter. Liv. I. Plutarch. Dionyſ. & alii.

Scipio Africanus non ante ad negotia publica vel privata ibat, quam in cella Jovis Capitolini moratus eſſet, & ideo Jove genitus credebatur.

2. An. urb. 542. Livius XXVI. Quint. II. 4. Gell. L. VII. 1. Victor.

L. Sulla, quoties proelium committere deſtinabat, parvum [3] Apollinis ſignum Delphis ſublatum, in conſpectu militum complexus, orabat *uti promiſſa maturaret.*

Q. Sertorius per aſperos Luſitaniae colles [4] cervam albam trahebat: *ab ea ſe*, *quaenam aut agenda*, *aut vitanda eſſent*, praedicans *admoneri.*

3. An. urb. 671. Plutarch. Front. I. II. 13. Gell. L. XV. 22.

E X T E R N A.

Minos Cretenſium rex [5] nono quoque anno [6] in quoddam praealtum, & vetuſta religione conſecratum ſpecus ſecedere ſolebat: & in eo moratus, tanquam à Jove, quo ſe ortum ferebat, traditas [7] ſibi leges praerogabat.

4. An. urb. 673. Plut. Front.

1. Plato in Minoë. Marshami Chron. p. 277. & 613.

Piſi-

1. *Sacris obligaret*] Servius ad VI. Aeneid. de Numa; *Qui ferociam populi à bellis ad ſacra contulit. Unde etiam Numa dictus eſt ἀπὸ τῶν νόμων, ab inventione & conſtitutione legis.* Adde Plutarchum. COLER. In Leid. tertio nec inſcriptio apparet, nec capitis mentio, tantum erat aliquantum vacui ſpatii.

2. *Ejuſque monitu ſe, quae accepta diis, &c.*] Duo ſunt exemplaria, quae haec ita ſuccinctius habent: *Ejuſque monitu accepta diis immortalibus ſacra inſtituere.* PIGH. *Ejuſque monitu ſe quae accepta Diis immortalibus ſacra forent inſtituere.* Ita unus codex Brandeb. & editiones item Aldi, & Martini Herbip. Pighius mutavit ita, *Ejuſque monitu accepta Diis immort. ſacra inſtituere*: quod in duobus codd. ita ſcriptum inveniſſet. Pighium vero Colerus atque alii ſunt ſecuti. Nobis altera lectio praeferenda videtur; quod magis ea congruit cum verbis Livii, quae lib. 1. haec ſunt; *Simulat ſibi cum Dea Aegeria congreſſus nocturnos eſſe: ejus ſe monitu quae acceptiſſima Diis eſſent, ſacra inſtituere.* Obſervatum eſt ſupra, eodem ordine, iiſdemque fere verbis noſtrum hiſtorias expoſuiſſe, quo ordine, quibuſque verbis, expoſuerat Cicero. Pari modo igitur illud de Numa iiſdem fere verbis, quibus Livius propoſuit. Tantum pro *eſſent* poſuit *forent*, & leves id genus alias mutationes fecit. VORST. Ut edidit Vorſtius, ita Harl. Bit. Leid. oct. niſi quod is habet *acceptis.* Leid. tert. *ſeque attempta diis ſacra forent.*

3. *Apollinis ſignum*] *Signum* pro ſimulacro & ſtatua, ut paſſim Cicero VII, 23. ad fam. *Quanti ego genus omne ſignorum omnium non aeſtimo, tanti iſta quatuor aut quinque ſumpſiſti.* VORST.

4. *Cervam albam trahebat*] *Trahere* pro ducere ſecum. Infra III, 2. ext. 8. *Uxor Aſdrubalis dextra laevaque communes liberos trahens.* Curtius III. *Feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant.* VORST.

5. *Nono quoque anno*] Recte hoc, quamquam Harlem. *novo*, quod fuit quoque in ſept. Leid. ſed mutatum eſt. Mirare, vel ride potius Thyſium edentem, contra Hiſtoriae fidem, *unoquoque anno.* Vide modo auctores in marg. citatos.

6. *In quoddam praealtum ſpecus*] Cod. Brandeb. *In quendam praealtum ſpecum.* Et perinde ſane eſt. *Specus* enim tam maſculinum, quam neutrum eſſe tradunt Grammatici. Livius XXXIX. *Quos ex conſpectu in abditos ſpecus abripiant.* VORST.

7. *Traditas ſibi leges praerogabat*] Ita Aldus atque alii ediderunt. At cod. Brandeb. habet *prorogabat.* Et Giſanius in Obſ. L. L. ubi hunc locum citat, *perrogabat.* VORST. *Traditas ſibi leges praerogabat.* Lego *prorogabat.* atque ita cod. Brandeb. I. *promulgabat.* quo ſenſu apud

Cic.

2. Herod. I. C. 60. Polyaen. I 21. Athen. L. XIII.

Piſiſtratus [8] in recuperanda tyrannide, quam amiſerat, ſimulatione reducentis ſe in arcem Minervae eſt uſus: cum per oſtentationem ignotae mulieris, quae [9] Phya vocabatur, formatae ad habitum Deae, Athenienſes deciperet.

3. Herod. I. 65. Plutarch. Strab. L. X. Juſt. XXXIII.

Lycurgus conſilio Apollinis graviſſimae Lacedaemoniorum civitati leges compoſitas ferre ſe perſuaſit.

4. Cic. de leg. II. Aelian. Var. Hiſt. II. Suid.

[10] Zaleucus ſub nomine Minervae apud Locrenſes prudentiſſimus habitus eſt.

Cic. in Bruto etiam legiſſe me puto. Pro Muren. C. 23. *Prorogationem legis Maniliae.* Hinc autem Minos legifer appellatur ab Ovid. Amor. L. III. 9. 41. PERIZON. *Prorogabat* eſt in Bit. ceteri *perrogabat.* quod non damnem.

8. *In recuperanda tyrannide*] Ita cod. quoque Brand. Aldus & Mart. Herbip. *in recuperandam tyrannidem.* VORST.

9. *Phya*] Quidam libri *Ero.* Sed Phya dicitur etiam Polyaeno Strat. lib. I. PIGH. *Phyam* & Herodotus appellat: itemque Polyaenus. Quidam codices pro eo habent *Ero,* ut Pighius notavit in margine: interque eos cod. Brand. & vetus editio Mart. Herbip. VORST. *Quae afro vocabatur.* Harl. *q̂ fro vocab.* ſept. Leid. *quae ſto voc.* Sic Bitur. & Leid. tert.

10. *Zaleucus ſub nom. Minervae*] Zaleuci & infra VI, 5, ext. 3. mentionem facit, dicitque urbem Locrenſium ſaluberrimis legibus eum muniviſſe. VORST. Vide Scalig. ad Euſeb. N. 1355. & Symmach. L. X. Ep. 18. Cic. ad Att. L. VI. I. Zenob. Cent. 4. Prov. 10. Aelian. L. III. 17. L. II. 37. PERIZON.

Caput III.

Liv. IV. 30.

DE PEREGRINA RELIGIONE REJECTA.

1. *A Senatu Romano.*
2. *A Cornelio praetore.*
3. *A. L. Aemilio Paulo. Coſ.*

1. An. urb. 567. Liv. XXXIX. 16. Cic. de Legg. II. 15.

[1] Bacchanalium ſacrorum mos novus inſtitutus, [2] cum ad pernicioſam veſaniam iretur, [3] ſublatus eſt.

Luta-

1. *Bacchanalium ſacrorum mos*] Quidam codices haec exempla ſuperiori capiti ſimulatae religionis annectunt; alii proxime ſequenti de auſpiciis. Ad neutrum tamen pertinere vel caeco clarum eſt. Scholiolae marginales exemplaris Campenſis, quae pro titulis ſaepe ſerviunt, in ſuſpicionem me deducunt, ad titulum peregrinae religionis rejectae à Romanis haec exempla ſpectare. Unde colligo caput iſtud cum proximis conſarcinatum eſſe, atque haec exempla ejus eſſe quoddam fragmentum. Quapropter titulum his ſuum reſtituere viſum fuit, quamvis integrum caput conſtituere nequeant, cum ex his quaedam videantur, cum externis omnibus omiſſa, quaedam etiam mutila atque in epitomen contracta. PIGH. Haec & eorum quae ſequuntur nonnulla codex Brandeb. in caput proximùm ſuperius conjecta habet. neque aliter eſt in editione Mart. Herbip. Sed & Aldus haec eadem de Bacchanalibus, ſed ſola tamen, in eum locum conjecerat. At Pighius novum hic caput conſtituit. Cujus rei quam cauſam habuerit, ex ipſius in Valerium Notis intelligi licet. VORST. Etiam in noſtris MSS. omnia juncta cohaerent, ſine ullo tituli novi veſtigio. Ceterum, ſi, Lector, de

Lutatius, qui primum Punicum bellum confecit, à ſenatu prohibitus eſt An. urb. 511.
4 *ſortes Fortunae Praeneſtinae adire.* 5 Auſpiciis enim patriis, non alienigenis, remp. adminiſtrari oportere judicabant.

C. Cornelius 6 Hiſpallus praetor peregrinus M. Popilio Laenate, Cn. Calpurnio coss. edicto 7 Chaldaeos *intra decimum diem abire ex Urbe, atque Italia*, juſſit, levibus & ineptis ingeniis, fallaci ſiderum interpretatione, quaeſtuoſam mendaciis ſuis caliginem 8 injicientes. 2. An. urb. 614.

9 Idem, qui Sabazii Jovis cultu ſimulato mores Romanos inficere conati ſunt, domos ſuas repetere coëgit.

L. Aemi-

de *Cultu Peregrinae Religionis* apud Romanos praeclara multa diſcere expetis, & praeſertim etiam de Senatusconſulto, quo *Bacchanalium Sacrorum mos novus ſublatus eſt*, adeundus tibi omnino Amplif. Corn. Bynkershoek, qui peculiari eruditiſſimaque Diſſertatione hoc Argumentum pertractavit in Opuſculis.

2. *Cum ad pernicioſam veſaniam iretur*] Codex Brandeb. *iret.* Ita ipſe mos novus Bacchanalium ad veſaniam iviſſe dictus fuerit: quod nec abſurdum videtur. VORST. Tert. Leid. Ultr. prim. *iret.* ceteri *iretur.* Et Pigh. hoc in Erratis mutandum monuerat in *iret.*

3. *Sublatus eſt*] Cura Poſtumii conſulis, qui, cum ſatis de Bacchanalibus inquiſiviſſet, primo ad ſenatum, deinde ad populum gravi habita oratione rem retulit. Ita primo auctores comprehenſi: deinde tum in ipſos, tum in alios animadverſum. Cautum item, ut Livius l. xxxix. habet, *nequa Bacchanalia Romae, neve in Italia eſſent.* Sed additum tamen, *ſiquis tale ſacrum ſolenne & neceſſarium duceret, nec ſine religione & piaculo ſe id omittere poſſe, apud praetorem urbanum profiteretur: praetor ſenatum conſuleret. ſi ei permiſſum eſſet, cum in ſenatu centum non minus eſſent, ita id ſacrum faceret, dum ne plus quinque ſacrificio intereſſent, neu qua pecunia communis, neu quis magiſter ſacrorum aut ſacerdos eſſet.* Ergo tantum ſceleribus & conjurationibus anſam praecidere; non, ut nulla plane Baccho ſacra fierent, decernere voluerunt. VORST.

4. *Sortes Fortunae Praeneſtinae adire*] *Sortes* pro oraculo. Cicero II. de Div. *Sors illa edita eſt Croeſo.* Idem ibidem & *ſortes Praeneſtinas* vocat, quae ſortes Fortunae Praeneſtinae fuerunt. Sed & *nuſquam fortunatiorem quam Praeneſte fortunam eſſe* ibidem ſcribit. Fuit autem Praeneſte oppidum Latii non procul Roma, templo Fortunae celebre. VORST. Harum quanta fama & exiſtimatio fuerit poſtea, ſatis liquet ex Suet. in Tib. C. 63. ubi videantur Commentatores.

5. *Auſpiciis enim patriis*] In editione Antverp. Pighii perperam eſt *auſp. patris:* quod mirum eſt in editione quoque Coleri ſervatum eſſe. Sunt autem *auſpicia patria* non quae patris, ſed quae patriae, & quidem Romae ſunt. *Patrium* enim non tantum quod patris, ſed & quod patriae eſt, dicitur. VORST.

6. *Hiſpallus*] Lib. Dan. *Hiſpalus.* nomen ipſum Cornelii. tabula Capitolina CN. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO HISPALVS. COLER.

7. *Chaldaeos intra dec. diem abire ex urbe*] *Chaldaei* dicuntur hic, qui aliter Mathematici & Aſtrologi appellantur: eſtque nomen non gentis, ſed artis. Qua notione ipſe quoque Cicero I. & II. de Div. aliique uſurpant. VORST. Ita quoque poſtea, quamquam aliam ob cauſſam edicto Vitellii *Italia pulſi ſunt Mathematici* Tacit. Hiſt. II. Cap. 2. Vide de vana Chaldaeorum arte diſputantem Favorinum apud Gell. L. XIV. I.

8. *Injicientes*] Liber Danielis *Inicientes.* Idem paſſim: *adicit, obicit, conicit.* COLER. Sic paſſim multi è noſtris.

9. *Idem qui Sabazii Jovis cultu ſublato mores Rom.*] *Sublato* in Jo. Cauchii codice Batavo non habetur, & abeſſe ſalva ſententia poteſt. In Campenſi autem adſcriptum (alias *ſimulato*) quod ſatis placet, modo non omnino vocabulum hoc auferre viſum fuerit. Atqui apud Romanos ſacra Jovis Sabazii, licet priore ſeculo damnata, ac prohibita, à poſteris tamen recepta fuiſſe, docent ejus Dei pulvinaria, Domitiani tempore facta: quae adhuc Romae viſuntur cum his titulis:

F IOVI

3. An. urb. 534. L. Aemilius Paullus conſul, cum ſenatus [10] *Iſidis & Serapis fana diruenda* cenſuiſſet, eaque nemo opificum attingere auderet, poſita praetexta [11] ſecurim arripuit, templique ejus foribus inflixit.

Ca-

IOVI. SABAZ.	Q. NVNNIVS
Q. NVNNIVS	ALEXANDER
ALEXANDER	DONVM. DEDIT
V. S. L. M.	IOVI. SABAZIO.

Literae ſingulares ſonant, Votum Solvit Lubens Merito. ut hoc obiter imperitiorum cauſſa adjiciam. PIGH. *Sabazii Jovis.* Nomen generale, quod & Baccho tributum. Strabo libro x. Diodorus Siculus libro iv. Stephanus, ubi de Sabis Ariſtophanis interpres Veſpis, qui monet τὸ σαβάζειν, εὐάζειν εἶναι, καὶ τὸν εὐασμὸν σαβασμόν. Mihi tamen potius σαβάζειν quaſi σεβάζειν fuerit. Arnobius libro iv. *Sacra & initiationis ritus quibus Sabaziis nomen eſt.* COLER. Aldus & Mart. Herbip. ediderant *cultu ſublato.* At Pighius cum in margine codicis Camp. reperiſſet *ſimulato*, ipſum hoc pro altero ſubſtituit. Teſtatur autem idem quoque Pighius in cod. Cauchiano neutrum apparere. Quod idem & de codice Brandeb. teſtari licet. Et aſſentior Pighio, utrumque ſalva ſententia abeſſe poſſe. *Sabazii* cultum, etſi rejectum aliquando, à poſterioribus tamen revocatum fuiſſe demonſtrat Pighius duabus inſcriptionibus, quae tempore Domitiani factae Romae adhuc viſantur:

IOVI. SABAZ.	Q. NVNNIVS
Q. NVNNIVS	ALEXANDER
ALEXANDER	DONVM. DEDIT
V. S. L. M.	IOVI. SABAZIO.

At Colerus nomen Jovis Sabazii generale, & Baccho quoque tributum fuiſſe obſervat. Videſis Notas ejus in Valerium, & Gerh. Joh. Voſſii Theol. gent. ii. 13. Non dubium autem eſt, nomen *Sabazii* ex Hebraeo numeri plur. צבאות, quod in appellatione Dei veri toties uſurpatum eſt, ortum eſſe. Nimirum cum Deus verus יהוה צבאות, id eſt, Dominus exercituum, quod in militiam caeleſtem atque terreſtrem, id eſt, in omnes creaturas imperium habet, diceretur; ſtolidae nationes inſtinctu Diaboli creaturae, quam pro numine habuere, nomen *Sabazii* tribuerunt. VORST. Vide Cic. de Legg. L. ii. 15. & Marsh. Chron. p. 244. & 245. *Sabazia Sacra* autem inſtituta ſunt Dionyſo ſeu Baccho Aſiatico. Cic. de Nat. Deor. L. iii. 23. PERIZON. Adde Clem. Alex. Protrept. p. 11. MSS. Bitur. & Leid. prim. *Idemque ſublato Jovis cultu Romanos inficere conati erant, repetere domos ſuas coëgit.* Leid. tert. *Idem qui.* oct. exhibet ut editur, niſi quod habet *erant* pro *ſunt.*

10. *Iſidis & Serapidis*] Dii Aegyptii, ſed culti olim Romae. Quod Varro indicat & exagitat opinor aliquot locis. libro iv. de Lingua Lat. *Iſis & Harpocrates digito qui ſignificat ſt.* Idem Eumenidibus: *Et medicina Serapi utor.* Et alibi: *Hoſpes quid miras animo curare Seraphim? Quid quaſi non curet tantidem Ariſtoteles.* Auguſtinus libro xviii. capite 5. De Civit. Dei. Aras horum Deorum penitus everterunt Piſo & Gabinius coss. Tertullianus Apolog. capite 6. *Serapidem Iſidem & Harpocratem cum ſuo Cynocephalo capitolio prohibitos inferri, id eſt, curia Deorum pulſos Piſo & Gabinius* coss. *non utique Chriſtiani everſis etiam aris eorum abdicaverunt, turpium & ſuperſtitionum otioſarum vitia cohibentes.* Servius ad illud viii. Aeneid. *Omnigenumque Deum monſtra & latrator Anubis.* Ideo *monſtra* dixit, *quia ſub Auguſto nec dum Romani Aegyptia ſacra ſuſceperant.* COLER. *Iſis* & *Serapis* Dii Aegyptii. Varro iv. de L. L. *Principes Dei caelum & terra. hi Dei iidem qui in Aegypto Serapis & Iſis.* De cultu eorum Romae ſublato Tertullianus quoque c. 6. Apologet. agit. *Serapidem*, inquit, *Iſidem & Harpocratem cum ſuo Cynocephalo Capitolio prohibitos inferri, id eſt, curia Deorum pulſos, Piſo & Gabinius COSS. non utique Chriſtiani, everſis etiam aris eorum, abdicaverunt.* VORST. *Serapis*, MSS. & Edd.

11. *Securim arripuit*] Sic & Dionyſ. apud Aelian. L. i. V. H. C. 20. Vide & Cloppenburgii opuſcula p. 161. & 165. PERIZON.

Caput IV.

DE AUSPICIIS.

Cic. L. II. de Legg. C. 12. 13.

Quae cepere Romani.

1. *Attius Navius Augur.*
2. *Ti. Gracchus, Ti. F. trib. pleb.*
3. *P. Claudius Pulcher, & L. Junius Pullus coſſ.*
4. *L. Metellus Pont. Max.*
5. *M. Tullius Cicero.*
6. *M. Junius Brutus Procos.*

Externi.

1. *Alexander Magnus.*
2. *Dejotarus rex.*

I. An. urb. 140. circ. Liv. I. Cic. divin. I. Feſt. in Navia & ibi N. Ant. Aug.

[1] L. Tarquinius Rex [2] centuriis equitum, quas Romulus auſpicato conſcripſerat, alias adjicere cupiens; [3] cum ab Attio Navio augure prohiberetur, offenſus interrogavit, [4] *Poſſetne fieri, quod ipſe mente conceperat.* [5] *Poſſe fieri* dicente, juſſit novacula cotem diſcindi. Qua Attius allata, adminiſtrato incredibili facto, effectum ſuae profeſſionis oculis regis ſubjecit.

Ti.

1. *L. Tarquinius rex*] Hoc loco incipit caput de auſpiciis, praecedentia enim exempla (ut dixi) ſpectant alio, docentque alienigena ſacra in bene inſtitutis civitatibus admittenda non eſſe. PIGH. Haec etiam in MSS. noſtris connectebantur cum ſuperioribus, niſi quod in octavo Leid. titulus eſt de Auſpicio C. 4. ubi tamen primum exemplum refertur male ad caput praecedens.

2. *Centuriis equitum, quas Romulus auſpicato conſcripſerat*] Livius lib. I. *Tarquinius equitem maxime ſuis deeſſe viribus ratus, ad Ramnenſes, Titienſes, Luceres, quas centurias Romulus ſcripſerat, addere alias conſtituit. Id quia inaugurato Romulus fecerat, negare Attius Navius, neque mutari, neque novum conſtitui, niſi aves addixiſſent, poſſe.* VORST. *Auſpicando* Bitur. prim.

3. *Cum ab Decio Accio Navio*] Campenſe exemplar *Decius* omittit, & omnino ſuperfluum eſt. Alioquin variatur mirum in modum hujus auguris licet celeberrimi nomen apud auctores, de quo non diſplicebit, vidiſſe, quae Sigonius adfert in primum Livii. Nos autem hoc ex vetuſtis exemplaribus reſtituimus. In Valerio vulgato mox ita, *Poſſetne fieri, quod ipſe mente conceperat*, ubi diſcrepat Campenſe exemplar, in eodem tamen ſenſu permanet. Habet enim ſic, *An id fieri poſſet, quod animo cogitaret.* PIGH. Vulgo legebatur: *A Decio Atio Navo.* ſed rectius Mitalerius *Decimo* emendat. quem vide. COLER. Nomen hujus apud Auctores varie exprimitur. Et in ipſo quoque Valerio ejus ſcriptio variat. Aldus ediderat *Ab Decio Accio Navio.* Verum prænomen *Decio* rectius omitti videtur. Abeſt ſane à cod. Brandeb. itemque Campenſi, quem Pighius inſpexit. Sed & à vetere editione Mart. Herbip. abeſt. Ceterum edidit Pighius *ab Atio Navio*; & ex vetuſtis quidem, ut ipſe teſtatur, exemplaribus. Ego tamen legere malim *Attio*: quod videam à Dionyſio Halic. l. III. vocari Ἄττιον, & à Feſto v. *Navia* ſimiliter *Attium*: apud Livium vero & Ciceronem legi *Accius*, & in MSS. tam Livii, quam Valerii *Attus* & *Actus*. Vide Notas Gronovii ad I, 36. Livii. VORST. *Atto Nauio* Harl. *Atto Navio.* oct. Leid. *Acto Navio* tert. Leid. *Attio Vanio* Bitur. *Atium Navium* rectè ipſum à Pighio appellari cenſet Rupert. p. 67. *Attium Navium* praefert J. Fr. Gronovius ad Liv. L. I. 36. & ad Plin. L. XXXV. 5.

4. *Poſſetne fieri quod ipſe mente conceperat*] Cod. Br. *An id fieri poſſet quod animo cogitaret.* Quod idem in cod. quoque Campenſi legi teſtatur Pighius. Nec aliter vetus editio Martini Herbip. habet. Altera lectio magis congruit verbis Livii; quae quidem haec ſunt: *Agedum divine tu, inaugura, fierine poſſit, quod nunc ego mente concipio.* VORST. Ut Camp. ſex. alii.

5. *Poſſe fieri dicente*] Idem exemplar haec copio-

2. Ti. Gracchus, 6 cum ad res novas pararetur, 7 auſpicia domi prima luce petiit: quae illi perquam triſtia reſponderunt. Nam janua egreſſus, 8 ita pedem offendit, ut 9 digitus ei decuteretur; tres deinde corvi in eum adverſum occinentes, 10 partem tegulae decuſſam ante ipſum propulerunt. Quibus omnibus contemptis, à Scipione Naſica pontifice maximo decuſſus Capitolio, fragmento ſubſellii ictus procubuit.

An. urb. 620. Plut. in vita. Obſeq. 86.

3. P. Claudius bello Punico primo, cum proelium navale committere vellet, au-

pioſius; *Eo, augurio capto, poſſe fieri dicente.* Sic enim & Cicero de Divinat. 1. de eadem re ſcribens; *Ille augurio capto poſſe reſpondit.* Mendoſe tamen in vulgatis Ciceronianis, *augurio acto* legitur, Dein rurſus in Valerio, *Qua Decius allata*, corrige, *qua Atius allata*, quemadmodum eſt in Campenſi. PIGH. Cod. Brand. paulo plenius, *Eo, augurio capto, poſſe fieri dicente.* Nec aliter cod. Camp. ut teſtatur Pighius; & vetus ed. Mart. Herbip. Et congruit id verbis Livii atque Ciceronis, quae & ipſa paulo amplius habent. Livii l. 1. ſunt, *Cum ille, in augurio rem expertus; profecto futuram dixiſſet* Ciceronis autem 1. de Div. *Ille augurio capto poſſe reſpondit.* Sic enim legendum ibi videtur; non *aug. acto.* VORST. Quod Pighius, & Vorſtius teſtantur ſe inveniſſe in ſuis MSS. idem ego inveni in meis, qui praeterea multi pro *profeſſionis* paulo poſt habent *perfectionis.*

6. *Cum ad res novas pararetur*] *Parari* pro *parare ſe*; ut *lavari* pro *lavare ſe*, & *exerceri* pro *exercere ſe:* qualia plurima apud auctores obſervantur, ac in libello de Latinitate vulgo fere neglecta recenſebuntur. *Res novae* hic ſunt latio legis agrariae; qua exigebatur, ut agri à populo Rom. acquiſiti, qui fere à patribus conſc. paucisque nobilibus tenebantur, aequaliter inter cives dividerentur. VORST. Auctor de cauſſis Cor. Eloq. C. 34. *Ergo apud Majores noſtros juvenis ille, qui foro & eloquentiae parabatur.* PERIZON. Sed aliud eſt *juvenis paratur foro*, qui inſtitutione praeceptorum, cura & conſiliis propinquorum formatur ad actiones forenſes, & eloquentia imbuitur, aliud *Tib. Gracchus paratur ad res novas*, qui ſuo conſilio omnia egit, nec alium auctorem habuit. Quare non temere in tali caſu hanc locutionem imitandam duxero. Scio advocari in exemplum hominem dici *lavari*, qui *lavat ſe.* ſed hoc natum eſt ex quotidiana loquendi conſuetudine, quum revera in balneis lavabantur opera ſervorum; & ne hoc quidem dixerunt ſine diſcrimine. Quid enim diſertius quam haec Varronis L. VIII. de L. L. p. 123. *In toto corpore potius utimur Lavamur, in partibus, Lavamus. Quod dicimus, lavo manus, ſic pedes & cetera., quare & in balneis non recte dicunt Lavi, Lavi manus recte.* Recte igitur Hor. L. 1. S. 5. v. 24.

Ora manuſque tua lavimus, Feronia, Lympha,

Quod cum Eruditiſſimo Bentlejo in *lavimur* mutari non oportet. Eſſe verba, quae hanc conſtructionem admittant non nego; de *parari* plura deſidero exempla. Plin. quidem L. VII. Ep. 1. *Cum viceſimo balinei die balineo praepararer.* ope nempe ſervorum, utpote aeger.

7. *Auſpicia petiit, quae illi perquam triſtia reſponderunt.*] Neſcio an *Auſpiciis reſponſio* conveniat. F. *Deſponderunt* i. e. deſtinarunt, certo eventura ſignificarunt. Sic etiam Plin. de Trajano in Paneg. C. 76. *Una erat in limine mora conſultare aves revererique numinum monitus.* PERIZON. Ubi dubitat Lipſ. an hoc factum fuerit more publico, an Trajani privato. & poſterius concludere videtur: quum ego ex hoc exemplo colligam potius prius.

8. *Ita pedem offendit*] Julius Obſequens cap. 86. Et de pedum offenſione Cic. libro 11. de Divinat. Plinius lib. 11. cap. 7. Plutarchus Demetrio, Craſſo & Tiberio, Tibullus, Ovidius, alii. COLER.

9. *Digitus ei decuteretur*] Quid eſt *decuteretur?* quomodo poterat tali offenſione digitum pedis amittere. Forte legendum *decutiretur.* GUDIUS. Habent tamen *decuteretur* MSS. & Obſeq. *decuſſerit.* Quid fuerit docet Plutarch. p. 832. ſcribens ictum adeo vehementem fuiſſe, ὥστε τὸν μὲν ὄνυχα τοῦ μεγάλου δακτύλου ῥαγῆναι, τὸ δὲ αἷμα διὰ τοῦ ὑποδήματος ἔξω φέρεσθαι. Videtur ludere voluiſſe in voce *decutere*, quod eam ter in tam brevi capite uſurpat: certe poſterius *decutere aliquem Capitolio* nemo elegantior quoque dixerit.

10. *Partem tegulae decuſſam ante ipſum protulerunt*] Campenſis codex, *propulerunt.* Rectius, nam.

auſpiciaque more majorum petiiſſet, & [11] pullarius *non exire cavea pullos* nuntiaſſet, abjici eos in mare juſſit dicens, [12] *Quia eſſe nolunt, bibant.* Et L. Junius P. Claudii collega neglectis auſpiciis, [13] claſſem tempeſtate amiſit. Quorum ille populi judicio concidit, damnationiſque hic ignominiam voluntaria morte praevenit.

An. urb. 504. Polyb. I. Cic. divin. I. C. 16. & II. 33. de Nat. Deor. II. C. 3. Suet. Tib. C. 2. Serv. ad Virg. Aen. VI. Liv. Ep. 19. Eutrop. p 426. Min. Fel. C. 7. Cic. de Divin. II. 37.

Cum Metellus pontif. maximus, [14] Tuſculanum peteret, corvi duo in os ejus adver-

nam Plutarchus corvos in ſtillicidio pugnantes tegulam dimotam ante pedes ejus projeciſſe refert. PIGH. Aldus ediderat *protulerunt.* Sed recte Pighius ex cod. Camp. reſcripſit *propulerunt.* Habetque ita & codex MS. Brand. & vetus editio Mart. Herbip. VORST. Diſerte Plutarch. λίθος ἀπωσθεὶς, & habent mei quoque *propulerunt.*

11. *Pullarius non exire cavea pullos nuntiaſſet*] *Pullarius* dicitur, qui pullis praeeſt. Is recluſa cavea pullis pultem aut offam objiciebat. Ad quam ſi pulli non ilico proſilirent, aut egreſſi eam non attingerent, aliſve diſſiparent, malum illud omen credebatur. Inſignis hac de re locus eſt in II. Ciceronis de Div. VORST.

12. *Quia eſſe nolunt, bibant*] Quod quidam Codd. legunt *Quia exire nolunt, bibant* ſpurium eſt, & natum in cerebris librariorum, qui putabant pullos non ad alimenta capienda, ſed auſpicia ferenda, cavea exire debuiſſe, idque patere ex praecedentibus. Verum vulgata lectio proba & elegans eſt, ut mittam acumen ſententiae, latet hoc loco aliquid antiqui ritus in petendis auſpiciis: nemo hunc diſertius memoriae conſignavit quam ipſe Valerius; ecce verba L. II. 5. 5. *Pullis, quibus auſpicia petuntur, puls objicitur.* Prud. Rom. Mart.

Cum conſulatum initis, ut vernae ſolent
(Pudet fateri) farre pullos paſcitis.

GUDIUS. Forte, *qui eſſe nolunt, bibant.* PERIZON. *Exire* MSS. quinque.

13. *Claſſem tempeſtate amiſit, damnationiſque ignominiam*] Truncus hoc loco Valerius, ut ex Campenſi colligitur exemplari, quamvis etiam incorrecto, in quo ſic: *Populique judicio damnatus hic ignominiam voluntaria morte praevenit.* Haec diligentius conſideranti, quaedam deeſſe haud dubio videbantur; non enim Junius jamjam damnatus ignominiam praevenire potuit. Quare locum Ciceroni dum confero (ex cujus libris de Deorum Nat. II. ac Div. II. Valerius haec hauſiſſe videtur) venit in mentem de utriuſque conſulis exitu auctorem noſtrum cum Cicerone loqui, ſupplendamque hoc modo ſententiam illam eſſe: *Quorum ille populi judicio concidit, damnationiſque hic ignominiam voluntaria morte praevenit.* Accedit & illud argumenti, quod idem codex haec duo de Claudio & Junio conſulibus exempla voce copulativa connectat, quae perperam in impreſſis libris ſeparantur, quum tamen cauſſa, tempore, & caſu ſint eadem. PIGH. *Quorum ille populi judicio concidit: damnationiſque hic ignominiam.* Ita Pighius ex cod. Camp. collatis cum eo verbis Ciceronis, quae ſunt in libb. de Nat. D. & de Divinatione, verba Valerii informavit; cum in aliis codd. priora prorſus omiſſa eſſent. Sane de Coſs. duobus, qui auſpicia neglexerint, hic agitur. Quemadmodum igitur ipſe Cicero, ad cujus verba ſic ut ſolet, alludere videtur noſter, de utriuſque exitu ſtatim ſubjunxit; ita noſter non de unius, ſed de duorum exitu ſcribere voluiſſe videtur. Verba Ciceronis II. de Div. ſunt: *Jure igitur alter populi judicio damnatus eſt: alter mortem ſibi ipſe conſcivit.* Et in II. de Nat. D. *Itaque P. Claudius à populo condemnatus eſt: Junius necem ſibi ipſe conſcivit.* Quae dum conſidero, apud Valerium legendum videtur ita, *Populique judicio ille damnatus: hic ignominiam voluntaria morte praevenit.* Vox *damnatus* in cod. Camp. quem inſpexit Pighius, manifeſte apparuit, quemadmodum in ipſius verbis Ciceronis. Habuit enim ille ſic, *Populique judicio damnatus hic ignominiam voluntaria morte praevenit.* Quid ergo opus erat addere, aut ſubſtituere verbum *concidit?* Tantum unum adhuc pronomen adjiciendum erat; ut appareret de duobus agi. Sed nec vocem *damnationis* opus erat adjici; ſed poterat ex voce *ignominia* intelligi, quod damnationis ea ignominia fuerit: quoniam vox *damnatus* proxime antecedit. Ad damnationem P. Claudii quod attinet, ſcire licet ipſam poenam tamen effugiſſe eum; idque beneficio coorti imbris. Vide infra VIII, I, 4. VORST. Harl. Leid. tert. Ultr. Bitur. *tempeſtate amiſit, damnationiſque ignominiam v. m. praevenit.* Leid. oct. hic.

4. An. urb. 512. Livius xix. Dionyſ. iii. 8. Ovid. vi. Faſt.

adverſum veluti iter impedientes advolaverunt: [15] vixque extuderunt, ut domum rediret. [16] Inſequenti nocte aedes Veſtae arſit: quo incendio, Metellus inter ipſos ignes raptum [17] Palladium incolume ſervavit.

5. An. urb. 710. Plutarch. Appian. civil. Scal. ad Euſ. p. 160.

[18] M. Ciceroni mors imminens auſpicio praedicta eſt. cum enim [19] in villa Cajetana eſſet, corvus in conſpectu ejus horologii ferrum loco motum excuſſit, & protinus ad ipſum tetendit, ac laciniam togae eo uſque morſu tenuit, donec ſervus *ad occidendum eum milites veniſſe* nuntiaret.

6. An. urb. 711. Plutarch. Dionyſ. xlvii. App. p. 341.

M. Brutus cum reliquias exercitus ſui adverſus Caeſarem & Antonium eduxiſſet, duae aquilae ex diverſis caſtris advolaverunt, & edita inter ſe pugna, ea quae à parte Bruti fuerat, [20] male mulcata fugit.

Externa.

1\. Cum Rex Alexander urbem in Aegypto conſtituere vellet, [21] architectus Dino-

hic eſt mutilus. Praeterea ſeparant hoc exemplum à praecedenti. Leid. tert. delet, &c. Emendationem Pighii in textum jure merito receptam Rupertus arbitratur p. 68.

14\. *Tuſculanum peteret*] Omnes MSS. praeferunt, quod dedit Aldus, *Tuſculanum petens iret*, & ita potuit loqui, ut ſignificaret ipſum pedibus iviſſe, non curru, aut equo, quomodo de Mancino notat, *Ipſum ad portum Herculis pedibus perveniſſe*. Sic Graeci utuntur ſuo βαδίζειν. Ultr. prim. *Peteret*.

15\. *Vixque extuderunt*] Aldus & Mart. Herbip. perperam ſine dubio ediderant *excuderunt*: & melius omnino eſt, quod ſubſtituit Pighius, *extuderunt*. Codex tamen Brand. pro utroque habet *extorſerunt*. VORST. Leid. tert. *Extruſerunt*. Placet Codd. Brand. lectio. L. i. 7. 4. Ext. *Filius à patre extorſit, ut ad eum opprimendum mitteretur*. Sic Ultr. prim.

16\. *Inſequenti nocte*] Ita codex Brand. Aldus edidit *inſeq. noctu*: quem & ceteri ſecuti ſunt. VORST. Noſtri, *In ſequenti nocte*.

17\. *Palladium incolume ſervavit*] *Palladium* eſt ſimulacrum Palladis ſeu Minervae, quod magna cura aſſervatum in templo Veſtae, ac nemini oſtenſum fuit. Quomodo autem delatum fuerit Romam, variae auctorum ſunt ſententiae, ut ex Servii & Donati ad ii. Aen. v. 166. Notis apparet. VORST. Hinc *conſervator religionum* dicitur Symm. L. ii. 36. de *Palladio* vide etiam Appian. in Mithrid. p. 133. PERIZON.

18\. *M. Ciceroni mors imminens*] Proſcriptus is à triumviris, laborante M. Antonio. Miſſi igitur Popilius & Herennius, è lectica prominenti caput abſciderunt. VORST.

19\. *In villa Cajetana*] Scal. ad Euſeb. loco in margine citato ex Valerio noſtro pro *in Caletis*, emendat *Cajetis*. Interim notabile eſt, quod MSS. Harl. & Leid. oct. habent *Caletana*, tert. *Calectana*, ſed ſolet ille ita *c* ante, *t* ſuperfluum addere, & ſcribere *milictes*, *admiractionis*, *inictia*. Bitur. *Calenta*. Nota eſt Ciceronis *Villa Formiana*, ea forte haud procul *Cajeta*. Sed & notae ſunt in Campania urbes *Cales* & *Calatia*, unde Gentilia *Calenus*, & *Calatinus*. Jam vero Appian. L. iv. Bell. C. iv. p. 306. dicit illum καταχθέντα ἀμφὶ Καπύην πόλιν τῆς Ἰταλίας ἠρημεῖν. & Plut. in Cic. p. 885. Ed. Franc. Παρέδωκεν ἑαυτὸν τοῖς οἰκέταις εἰς Καπύας κατὰ πλοῦν κομίζειν. Quod ibi ſecure vertitur. *permiſit ſervis ad Capuam ſe navigio deportandum*. Sed vidit jam Fabricius in Vita Cic. mendoſe ita legi apud Plut. pro Καιάταν. (vel forte Καιάτας. Vide Strab. p. 233.) quamvis *Capuam* quoque dicat Appian. Sed, ut dicam quod ſentio, non dubium mihi videtur, quin mendo non uno inquinatus ſit Appianus. Quid enim? an neceſſe erat, Capuam illam celeberrimam, & toties ipſi memoratam, deſcribi ut πόλιν τῆς Ἰταλίας? & quum noſſet eam longinquo ſatis intervallo a mari remotam, an ſcribere potuit tam parvo temporis ſpatio, cum navigio illuc delatum, & rurſus in altum devectum? non eſt veriſimile. Attende etiam ad praepoſitionem ἀμφὶ. Vide ergo, an praeſtet legere ἀμφὶ Καιάταν πόλιν τῆς παραλίας

Dinocrates cum cretam non haberet, polentaque futurae urbis lineamenta du- An. urb.
xiſſet, ingens avium multitudo [22] proximo lacu emerſa polentam depaſta eſt: 420. Plutarch. Curtius IV. 8.
quod ſacerdotes Aegyptiorum interpretati ſunt, [23] *advenarum frequentiae ali-* Ammian. XXII. 16.
mentis ſuffecturam urbem. Schol. Eur. ad Androm. v. 17.

2\. [24] Dejotaro vero regi omnia fere auſpicato gerenti ſalutaris aquilae conſpe-
ctus fuit: qua viſa, abſtinuit ſe ab ejus tecti uſu, quod nocte inſequenti, rui- A. urb. 700. circ. Cic.
na ſolo aequatum eſt. divin. I. & II. C. 8. & 15.

ϱαλίας. Vel τȣ͂ περιβαλίȣ, qua formâ ipſe utitur L. v. de Bel. Civ. p. 367.

20\. *Male multata fugit*] Voſſius in ora libri ſui legebat *mulcata*, ut & Cl. Burmannus ad Phaed. L. I. 3. Quod ita certum mihi videbatur, ut reſtituerim.

21\. *Architectus Democrates*] *Dinocratem* vocant alii. Et paullo poſt, *Lineamenta deduxiſſet*] in manuſcriptis, *duxiſſet*. Item, *Primo lacu*] *proximo lacu*. PIGH.

22\. *Proximo lacu emerſa*] *Emerſa* pro ea quae emerſit: ut *juratus* pro eo qui juravit, & *conſpiratus* pro eo qui conſpiravit, & *ſol occaſus* pro ſole qui occidit, & *penetratus* pro eo qui penetravit. nam à multis quoque verbis activis & neutris participia deſcendunt temporis praeteriti, quae formam habent participiorum vocis paſſivae, & ſignificationem tamen activam. Vel, quia *emergere* genuinum activum eſt, diciturque *emergere ſe*; pro verbis activis autem cum pronomine reciproco, utuntur etiam verbis formae paſſivae: poſſit pro *emergere ſe* dici quoque *emergi*; atque ita porro pro *ea quae emerſit ſe*, dici *emerſa*: ut participium hoc ſit paſſivum. Sane pro *parare ſe*, ut ſupra vidimus, dicunt etiam *parari*, & pro *exercere ſe*, *exerceri*. Nec aliter pro *erumpere ſe* dicunt *erumpi*; ut in libello de Latinitate vulgo fere neglecta pluribus demonſtrabimus. VORST.

23\. *Advenarum frequentiae &c.*] Legenda puto poſtrema verba *non convenarum frequentiae alimentis ſuffecturam urbem*. GUDIUS. Scil. quia Vir Clar. videbat Cod. Harl. habere, *cum venarum*. Voſſ. ſec. quem dixi eſſe Leid. ſept. *Convenarum*.

24\. *Dejotaro vero regi*] Hoc primum eſt eorum, quae poſt ingentem lacunam, quae in codd. pleriſque omnibus eſt, in ſingulis rurſus apparent. Rejectum autem fuit in caput ſequens, quo de ominibus agitur, tam in codicum Brand. illo in quo proxima ſuperiora apparent, quam in iſto, cui eadem illa deſunt. Sed recte fecit Pighius, quod exemplum iſtud de Dejotaro conjecit rurſus in caput de auſpiciis. Quod & ante eum jam Aldus fecerat. VORST. Incipiunt etiam hic Codd. noſtri omnia integre exhibere, & hic unus & viginti eorum, inter quos ſex Leidd. habent *Auſpicatu*. Vide ſupra C. I. Ext. I. Nonnulli *auſpicata*. Quod in Ultraj. primo eſt à manu ſec.

CAPUT V.

DE OMINIBUS.

QUAE ACCEPERE ROMANI.

1. *Patres conſcripti.*
2. *M. Furius Camillus dictator.*
3. *L. Aemilius Paullus coſ.*
4. *Caecilia Metelli.*
5. *C. Marius exul.*
6. *Cn. Pompejus Magnus procos.*
7. *M. Brutus procos.*
8. *C. Caſſius procos.*
9. *Q. Petilius coſ.*

EXTERNI.

1. *Prienenſes.*
2. *Apolloniatae.*

Omi-

[1] OMinum etiam obſervatio aliquo contactu [2] religionis innexa eſt: quoniam non fortuito motu, ſed divina providentia conſtare creditur.

I. An. urb. 363. Liv. V, 55. Quae effecit, ut [3] Urbe à Gallis disjecta, deliberantibus P. C. [4] utrum Vejos migrarent, an ſua moenia reſtituerent, forte eo tempore [5] è praeſidio cohortibus redeuntibus, centurio in comitio exclamaret, *Signifer, ſtatue ſignum, hic optime manebimus.* Ea enim voce audita, ſenatus [6] *ſe accipere omen* reſpondit, eveſtigioque Vejos tranſeundi conſilium omiſit. [7] Quam paucis verbis [8] de domicilio futuri ſummi imperii confirmata eſt [9] conditio! [10] credo indignum diis exiſtimantibus, [11] proſperis auſpiciis Romanum nomen ortum, Vejentanae urbis appellatione mutari: [12] inclytaeque victoriae decus modo abjectae urbis ruinis infundi.

[13] Hu-

1. *Ominum etiam obſervatio*] Connexio iſta, quodque novum argumentum tractare incipit, declarat, quod proximum ſuperius exemplum, de Dejotaro puta, quod in codicibus, qui ingentem illam lacunam habent, capitis hujus primum eſt, ad hoc ipſum haud pertineat. VORST.

2. *Religionis innexa eſt*] Guyetus conjiciebat legendum, *religioni*, quod invenio in utroque Heinſiano, nec diſplicet.

3. *Urbe à Gallis deleta*] Manuſcripti codices, *disjecta*, legunt. Quod ſane non diſplicet, non enim prorſus deleta, ſed incendiis erat urbs paſſim vaſtata, ac ruinis diſturbata. *Disjecitque rates.* Virgilius. PIGH. Vocem *disjecta* reſtituit Pighius ex MSS. cum Aldus edidiſſet *deleta*. Habet ita uterque etiam cod. Brandeb. Conſtat autem & aliunde, urbem tunc temporis non prorſus deletam, ſed incendiis ac ruinis modo vaſtatam fuiſſe. VORST. MS. *Delecta* ſed *c* punctulo ſubtus notavit, ac ſi deleri vellet, quod & faciendum; & ſane ſummo jure urbs potuit dici *deleta*, quae incolis & civibus expulſis omnibus deſerta & incendio conſumta eſt. PERIZON. *Disjecta* tamen retinent etiam noſtri. Leid. tert. *Dejecta.*

4. *Utrum Vejos migrarent*] *Vejos* Romani paulo ante duce Camillo ceperant. Cicero quidem in libb. de Divin. ſcribit, ſexennio poſt captos Vejos Romam à Gallis occupatam fuiſſe. VORST.

5. *E praeſidio*] Multi MSS. delent praepoſitionem *e.* ut apud Curt. L. IV. 3. 7. *tantaeque molis vix ulla veſtigia invenit Arabia rediens Alexander.*

6. *Se accipere omen reſpondit*] Cicero 1. de Div. *Accipio omen, inquit, mea filia.* Tacitus 11. Ann. ſcribit, milites Romanos, cum Cheruſcorum aliquis nomine Arminii voce magna conjuges & agros & ſtipendii indies ſeſtertios centenos pollicitus eſſet, ſiquis transfugiſſet, *accipere* ſe *omen*, & matrimonia ac pecunias hoſtium praedae deſtinare dixiſſe. VORST.

7. *Quam paucis verbis*] Camillus ad manendum Romae longis orationibus adhortatus fuerat: ſed *rem adhuc dubiam*, ut ait Livius, *decrevit opportune emiſſa vox ſigniferi.* VORST.

8. *De domicilio futuri imp.*] Nepos Att. *In qua* (urbe) *domicilium orbis terrarum eſſet imperii.* VORST.

9. *Conditio*] Sunt, qui habeant *Condictio*, & tamen *c* ante *t* corrupte ponere non ſoleant.

10. *Credo indignum diis exiſtimantibus*] Libri Campenſis alia lectio eſt, nec adeo contemnenda: *Credo indignum diis viſum, exiſtimantibus Romanis nomen proſperis auſpiciis ortum Vejentanae &c.* PIGH. Etiam tres e noſtris habent *indignum diis viſum exiſtimantibus proſperrimis auſpiciis Romanum* &c. Mihi alterutrum è gloſſa ortum videtur.

11. *Proſperis auſpiciis Romanum nomen ortum*] Codices Brand. & vetus edit. Mart. Herbip. *proſperrimis auſp.* Fuerunt autem *proſpera* aut *proſperrima auſpicia* illa XII. vulturum, qui Romulo inauguranti ſe oſtenderunt. Vide Livium l. 1. VORST. Octodecim noſtri confirmant illud *proſperrimis*, quod tamen in nulla inveni editione, quamquam nihil cauſſae videam, cur hunc tot MSS. conſenſum non ſequamur; *proſperrimis* in ſuis etiam invenit J. Waſſe. ind. Saluſt. in V. *proſper.*

12. *Inclytae decus victoriae modo abjectae urbis ruinis*

[13] Hujus tam praeclari operis auctor Camillus, cum eſſet [14] precatus, ut ſi cui deorum nimia felicitas populi Rom. videretur, [15] ejus invidia, ſuo aliquo incommodo ſatiaretur, ſubito lapſu decidit. [16] quod omen ad damnationem, qua poſtea oppreſſus eſt, pertinuiſſe viſum eſt. Merito autem de laude inter ſe, victoria, & pia precatio ampliſſimi viri certaverunt. aeque enim virtutis eſt & bona patriae auxiſſe, & [17] mala in ſe transferre voluiſſe. 2. An. urb. 357. Livius lv. C. 21. Plutarch.

[18] Quid illud, quod [19] L. Paullo conſuli evenit, quam memorabile! cum ei ſorte eveniſſet [20] ut bellum cum rege Perſe gereret, & domum è curia regreſſus, [21] filiolam ſuam nomine Tertiam, quae tum erat admodum parvula, oſculatus, triſtem animadverteret: interrogavit, *quid ita eo vultu eſſet.* quae reſpon- 3. An. urb. 585. Cic. divin. 1. C. 46. Plutarch. in Paullo. & in Apophth.

ruinis infundi] Victoria hic eſt, qua Romani Vejos expugnarunt. Et *abjecta urbs* ipſi Veji ſunt. Dicitur autem *abjecta* pro victa, ſuperata. Sic infra v, 1, 8. *abjicere hoſtem* pro vincere. Et Nepos in Att. *Abjecto Bruto.* Dicunt & *dejicere* pro vincere. Vide Curtium III, 5. 5. VORST. Vide L. III. 2. Ext. 5. L. I, 7. 8.

13. *Hujus tam praeclari operis auctor Camillus*] Ut in urbe maneretur, neque migraretur Vejos, longa oratione Camillus ſuaſerat. Sed res, ut dixi, dubia tamen manſit, donec omen ſigniferi accederet. VORST.

14. *Precatus ut, ſicui Deorum &c.*] In MSto deeſt *ut*, & poteſt commode deeſſe. paulo poſt *pro transferri* habet *transferre.* PERIZON. *Ut* retinent noſtri, ſed pro *transferri* magno numero habent *transferre* cum editt. vetuſtis, quare reſtitui. MSS. ſed pauci admodum habent *Populo Romano*, quod in antiquiſſimis invenio editt. Heinſ. ſec. habet *patriae.* pro *decidit*, *cecidit* Leid. ſec. pro *certaverunt* Heinſ. prim. & prim. Barb. *certaverint*, quod concinnius.

15. *Ejus invidia ſuo aliquo incommodo ſatiaretur*] Livius l. v. non ſui privati tantum, ſed & publici, etſi minimi, incommodi mentionem eum feciſſe docet. Verba ejus ſunt: *Ut ſicui Deorum nimia ſua fortuna, populique Rom. videretur, ut eam invidiam lenire quam minimo ſuo privato incommodo, publicoque Romano, liceret.* VORST.

16. *Quod omen ad damnationem*] Non unum, ſed duo exempla ominis hinc petere potuiſſet noſter. Livius enim rurſus ſic: *Id omen pertinuiſſe poſtea eventu rem conjectantibus viſum ad damnationem ipſius Camilli; captae deinde urbis Romanae, quod poſt paucos accidit annos, cladem.* Vult omnino Livius, lapſum Camilli ad cladem quoque urbis Rom. cum à Gallis occuparetur, pertinuiſſe viſum fuiſſe. Ceterum *damnatio Camilli* fuit ea, qua in exilium ire juſſus, abſensque XV. millibus gravis aeris damnatus fuit, uti lib. v. auctor eſt Livius. VORST.

17. *Mala* (patriae) *in ſe transferri voluiſſe*] Non prorſus conſentanea haec ſunt narrationi Livii; ut ex his, quae jam dicta ſunt, intelligi poteſt. Non ait Livius, Camillum mala patriae transferri in ſe voluiſſe; ſed *precatum fuiſſe, ut, ſi cui Deorum hominumque nimia fortuna populi Rom. videretur, eam invidiam lenire quam minimo incommodo publico Romano liceret.* VORST.

18. *Quid illud quod*] Unus Leid. *Quid illud eſt, quod.* uterque Barb. *id.* Sed *illud* delet Copeſ. *Conſuli* deeſt in ſec. Ultraj.

19. *L. Paullo conſuli*] Eſt is Paullus Aemilius. Ceterum hoc & proximum ſequens exemplum ex lib. I. Ciceronis de Div. hauſiſſe videtur. Quemadmodum enim Cicero iſta duo conjunxit, ita plane & noſter. VORST.

20. *Ut bellum cum rege Perſe gereret*] Perſeus, ultimus Macedoniae rex, & *Perſes* dictus. Cicero I. de Div. *Cum ei bellum ut cum rege Perſe gereret, obtigiſſet.* VORST. *Cum rege Perſe.* Cum poſtea *Perſa*, & *Perſam* legimus, & hic cum MSto repone *Perſa.* Vide omnino Scalig. ad Euſeb. n. 1841. PERIZON. *Perſa* etiam in duodecim occurrit mihi MSS. Eadem tamen variatio, ut Rex *Perſes*, catellus *Perſa* dicatur, eſt apud Cic. de Divin. Apud noſtrum C. 8. Ex. 2. *Perſen Regem.* & L. II. C. 7. Ex. 14. *Perſe rege ſuperato.* L. IV. 3. 8. *At Perſe rege devicto.* Sic L. IV. 4. 9. nulla mutatione MSS. exhibent omnibus locis. habet edit. Venet. 1478. & 1485. tamen etiam hic *Perſa*, & ſic recte

 dici

reſpondit, *Perſam periiſſe.* [22] deceſſerat autem catellus, quem puella in deliciis habuerat, nomine Perſa. [23] Arripuit igitur omen Paullus, [24] exque fortuito dicto, quaſi ſpem certam clariſſimi triumphi animo praeſumpſit.

4. An. urb. 622. circiter. Cic. divin. I. C. 46.

[25] At Caecilia Metelli, dum [26] ſororis filiae, adultae aetatis virgini, more priſco, nocte concubia nuptialia petit, omen ipſa fecit. Nam cum [27] in ſacello quodam ejus rei gratia, aliquamdiu perſediſſet, [28] nec ulla vox propoſito congruens eſſet audita: feſſa longa ſtandi mora puella, rogavit materteram, ut ſibi paulisper locum reſidendi accommodaret. cui illa, *Ego vero*, inquit, [29] *libenter tibi mea ſede cedo.* Quod dictum ab indulgentia profectum, ad certi ominis proceſſit eventum: quoniam Metellus [30] non ita multo poſt, mor-

dici notavit J. Fr. Gronovius ad Liv. L. xlii. C. 25. L. iv. Obſ. C. 15. Broukh. ad Prop. L. ii. ii. 1. Perizon. ad Aelian. L. iii. V. H. 30. Vide infra L. v. 1. 1.

21. *Filiolam &c. quae admodum parvula*] Videndus Gud. ad Phaedr. L. 1. 2.

22. *Deceſſerat autem catellus*] Vehementer offendit hoc verbum *deceſſerat* Rupertum, qui p. 69. ita ſcribit: Illud locutionis flagitium in Valerio praeterire non poſſim, cum ait *deceſſiſſe catellum, quem puella in deliciis habuerat.* Eſt enim in verbo *decedere* Εὐφημισμὸς, quem ſi mentio humanae mortis facienda eſt, tantum uſurpamus. Ita de canibus dicere non poſſum, cum mortui ſunt, *abiiſſe, ad plures penetraſſe*; & quae ſunt alia inventa, quibus ingratum mortis nomen tegimus. Hoc eſt illud, quod Scaligerum in Catalectis permovit, ut de Valerio noſtro diceret, *eſſe ineptum verborum affectatorem.*

23. *Arripuit omen Paullus*] Cicero 1. de Div. *Accipio omen, inquit, mea filia.* Ipſe noſter ſupra 1, 5, 1. *Senatus ſe accipere omen reſpondit.* At nunc dicit *arripere.* VORST. Amat id imprimis auctor noſter ad celeritatem aviditatemque ejus, qui accipit, indicandam. Sic ſaepe utitur etiam ſimplici *rapere.* ut L. iii. 2. 3. *omen victoriae rapuit.* & L. vii. 2. 5. *Timoris modum, poenae genus, ſpei viam, uno mentis impetu rapiendo.* L. vii. 3. 3. *rapuit conditionem imbellis & timida juventus.* & Ext. 1. *occaſionem in aliquanto viliore animali expiandae religionis rapuit.*

24. *Eque fortuito dicto*] Codices Brand. *Exque fortuito dicto.* Nec aliter vetus editio Mart. Herbip. Sed *eque* noſter & ſupra non ſemel dixit. VORST. Hic vero cum *exque* pluſquam viginti habeant è noſtris, illud revocandum putavi: praeferunt etiam illud vetuſtiſſimae editiones.

25. *At Caecilia Metelli*] Antiquo more loquendi, ut Cornelia Gracchi; Et ut in Mauſolaeo non procul ab urbe ad viam Appiam:

CAECILIAE
Q. CRETICI. F.
METELLAE. CRASSI.

Intellige, *uxor.* At in nonnullis manuſcriptis codicibus hoc adjungitur, quod tamen ex interlinearibus ſcholiis irrepſiſſe in contextum videtur: nam ille loquendi modus receptiſſimus apud antiquos fuit. Cuinam Metello Caecilia haec fuerit nupta, non indicat Cicero de Divinat. lib. 1. Ex quo Valerii hoc exemplum deſumptum omnino videtur. Ex relatione L. Flacci flaminis Martialis ſe hoc ſcribere teſtatur, quem conſulem ſcimus fuiſſe anno urbis dcxxii. ut hinc facile colligi poſſit, ejus tempore hoc contigiſſe, quo Metelli quatuor Macedonici filii aliique plures fuerunt. Ipſam vero Caeciliam Q. Numidici ſororem fuiſſe, ex auctore de Viris illuſtrib. eſt colligere, qui cap. 62. ſcribit *Numidicum ſororis ſuae virum Metellum laudare noluiſſe, quod is olim ſuum judicium & leges detrectarat.* PIGH. *Caecilia Metelli.* Nota utraque Caecilia Metelli & Caecilia Craſſi. de hac vetus inſcriptio: Caeciliae q. cretici f. metellae crassi. COLER. Intellige *uxor:* quod in quibuſdam codd. & diſerte additum teſtatur; ceterum ex ſcholiis in textum irrepſiſſe judicat Pighius. Cicero 1. de Div. itidem *Caeciliam Metelli* vocat. Parique modo dicunt, *Cornelia Gracchi.* VORST. *Uxor* additur in Bitur. prim. Med. ſec. & Leid. tert. & Ultraj. ſec. Sed recte Pighius vidit illud ortum è Gloſſa; ſolet enim ab Auctore omitti. Sic L. viii. 13. 6. memoratur *Livia Rutilii*, & *Terentia Ciceronis, Clodia Aufilii.* & apud alios *Porcia Bruti,*

mortua Caecilia, virginem, de qua loquor, in matrimonium duxit.

[31] C. autem Mario obſervatio ominis proculdubio ſaluti fuit, quo tempore hoſtis à ſenatu judicatus, [32] in domum Fanniae Minturnis cuſtodiae cauſſa deductus eſt. Animadvertit enim aſellum, cum ei pabulum objiceretur, neglecto eo, ad aquam [33] procurrentem. Quo ſpectaculo, deorum providentia, quod ſequeretur, oblatum ratus, alioquin etiam interpretandarum religionum peritiſſimus, à multitudine, quae ad opem illi ferendam confluxerat, impetravit ut ad mare perduceretur: ac protinus [34] naviculam conſcendit; eaque in Africam pervectus, arma Sullae victricia effugit. 5. An. urb. 665. Plutarch.

[35] Pom-

ti, *Arria Paeti* & ſimilia. Ceterum hanc *Caeciliam Metelli Numidici ſororem fuiſſe* ſtatuit Pighius, ſed non ſatisfacit P. Baelio, cui aetas Flacci a Ciceronis aetate remotior videtur, quam ut hic familiariter cum illo colloqui potuerit; quippe qui totis viginti quinque annis poſt Flacci conſulatum fuit natus; praeterea Aurelius Victor modo nominat illum *ſororis virum*, quem Metellus laudare noluerit, ut adeo hinc colligere nihil liceat. Vide Dict. Hiſt. Crit. in *Metella.*

26. *Sororis filiae nuptialia petit*] Ut ei ſponſus & maritus deſignaretur. Cicero I. de Div. *Cum vellet ſororis ſuae filiam in matrim. collocare, exiſſe in quoddam ſacellum ominis capiendi cauſſa.* VORST. *Nocte concubia nuptialia.* Id verbum hoc loco non intellexiſſe librarios doceor, partim ex corruptione vocis ſequentis, ubi non *nuptialia*, ſed quemadmodum in margine Voſſ. ſec. *nuptiali* legitur, partim ex gloſſa in Heinſ. primo. hoc verbum explicabatur perperam, *concubia* i. e. *connubia*, *ſponſalia*, *quia volebant maritare eam.* Deinde lego cum MSS. quibuſdam *libenter tibi meam ſedem cedo.* corruptum eſt à Grammatiſtis librariis, qui *Cedo* verbum, ut ajunt, neutrale eſſe exiſtimarunt. Falſo! patet enim caſus quartus, quem more veterum hoc loco expreſſit Valerius, ut alibi L. IV. *ille ceſſit eam Bianti*; & ſtatim *eam provinciam collegae ceſſit.* L. V. 7. *Cariſſimam conjugem filio ſuo cedere non dubitavit.* Virg. *Cedat jus proprium Regi.* GUDIUS. Vide ad L. IV. I. Ext. 7. *Nuptialia petit.* Dicit Auctor hoc factum eſſe, *more priſco*; quia ſcilicet illius aetate ille exoleverat, & quidem jam aliquanto tempore. Liquet ex Cic. L. I. de Div. C. 16. *Quod etiam nunc nuptiarum Auſpices declarant, qui, re omiſſa, nomen tantum tenent.*

27. *In ſacello quodam ejus rei gratia*] Klokkius legebat *in ſacello quodam ei rei aliquamdiu perſediſſet.*

28. *Nec ulla vox*] Vett. Edd. *Nec aliqua vox*, cum quibus conſentit maxima pars MSStorum; niſi quod nonnulli habent, *nec aliqua ulla vox.* Quod poſſet videri profectum à gloſſa, vel ut *id*, & *illud*, *iis* & *his* ſaepe unum pro altero ponitur; Niſi aliud credere ſuaderent Cod. tres, Remenſes duo cum uno Leid. qui diſerte exhibent, *nec aliqua illi vox propoſito congruens eſſet audita.* Quod placet.

29. *Libenter tibi mea ſede cedo*] Ita unus quoque cod. Brand. Alter, *meam ſedem cedo* · quomodo codices quoque alios habere viri docti teſtantur. Cicero I. de Div. *Vere, mea puella, tibi concedo meas ſedes.* Et II. de Div. *Caecilia ſororis filiae ſedes ſuas tradere.* Dicitur ſane ſatis Latine utrumque, & *cedere alicui ſedem ſuam*, & *cedere alicui ſede ſua.* Et ambiguum eſt, utrum noſter cum duo exempla ex Cicerone huc transferret, verba hujus ita mutare voluerit, ut alium caſum poneret; an vero ejuſdem caſus nomen retinuerit. Paulo ante mutavit genus; cumque Cicero ſcripſiſſet, *Erat mortua catella eo nomine*, ſcripſit noſter, *Deceſſerat catellus nomine Perſa.* Pari modo fortaſſe nunc caſum mutare voluit. VORST. Aliquot MSS. habent *tibi in mea ſede cedo. meam ſedem* unus Remenſ. Vide Sanctii Min. L. III. C. 3. p. 329. ed. ult.

30. *Non ita multo*] *Ita* deeſt in aliquot MSS. & edd. Pighio antiquioribus.

31. *C. autem Mario*] In omnibus, quos ego vidi, MSS. ſcribitur ſemper G. aut omnibus literis, *Gajo.* ut hic in ſept. Leidenſi. Vide Cl. Perizon. Animad. Hiſt. Cap. 7.

32. *In domum Fanniae Minturnis cuſtodiae cauſa deductus*] De benevolentia & fide Minturnenſium in Marium noſter & infra agit non ſemel: ut II, 10, 6. & VIII, 2, 3. Fuerunt autem *Minturnae* urbs Latii. VORST.

33. *Procurrentem.*] Quatuor MSS. *percurrentem.*

6. An. urb. 705. [35] Pompejus vero Magnus in acie Pharſalica victus à Caeſare, fuga quaerens ſalutem, [36] curſu in inſulam Cyprum, ut aliquid in ea virium contraheret, claſſem direxit: [37] appellenſque ad oppidum Paphum, conſpexit in littore ſpecioſum aedificium: gubernatoremque interrogavit, *quod ei nomen eſſet*: qui reſpondit [38] *κακοβασιλέα vocari.* quae vox ſpem ejus, quantulacunque reſtabat, comminuit. Neque id diſſimulanter tulit. avertit enim oculos ab illis tectis, ac dolorem, quem ex diro omine conceperat, gemitu patefecit.

7. An. urb. 710. Plutarch. App. 345. M. etiam Bruti dignus, [39] admiſſo parricidio, eventus omine deſignatus eſt. Siquidem poſt illud nefarium opus, natalem ſuum celebrans, cum Graecum

tem. ut mox Harl. cum ſept. Leid. & Perizon. *produceretur.* Etiam oct. Leid. cum Perizon. *provectus.* Porro, ut hoc ſemel moneam, plerique MSS. *Silla* ſcribunt omnibus locis pro *Sulla.*

34. *Naviculam conſcendit*] Liber Manuſcript. Colmarienſis: *Naviculam deſcendit.* lego: *eſcendit.* monui in notis ad Jugurth. Salluſtii noſtri. COLER.

35. *Pompejus vero Magnus*] Cognomen *Magni* nactus fuit, cum de liberis Mithridatis, de Tigrane & Tigranis filio triumphavit; ut ex epit. CIII. Livii apparet. VORST.

36. *Curſu in inſulam Cyprum claſſem direxit*] *Curſus* pro itinere maritimo, & *currere* pro navigare frequens apud Auctores. Nepos Milt. *Curſum direxit quo tendebat.* Vide & lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 22. & Ind. in Nep. VORST. *In ea.*] Copeſ. *Inde ea.* Octo alii, *in eam.*

37. *Appellens ad oppidum Paphum*] *Appellere* recte homo dicitur: navis, & claſſis non item. Vide lib. de Latinit. mer. ſuſp. p. 143. *Paphus* oppidum fuit Cypri; unde & Venus *Paphia* dicta: quae à nomine ipſius inſulae & *Cypria* appellatur. VORST. *Appellenſque.* MS. *applicanſque.* Sic I. 7. Ext. 3. pro *appuliſſet* MS. *applicuiſſet.* PERIZON. Quatuor habent *amplicans.* Perizon. à prima manu habuerat *appillens.* ſept. Leid. *Applicans.* Sic Juſt. L. II. 4. 21. *Hercules ad litus Amaſonum applicuit.* Et ita ibid. C. 12. 2. *Quo applicituri erant, ſymbolos proponi, & ſaxis proſcribi curat.* Vide Freinsh. Ind. Curtianum. Flor. Lib. IV. 2. 51. *Ut una navicula Lesbon applicaretur.* Ovid. Ep. Didonis v. 117. *Applicor ignotis.*

38. Κακοβασιλέα] In MSS. quos ego inſpexi nullo loco Graeca Graece ſcripta inveni, ſed vel vocem unam Latinis literis. ut hic *Cacobaſileam*, *Katiobaſilea*, *Captiobaſilea.* in marg. Leid. oct. additur hinc ridicule, cum ſcriptum eſſet in textu, *Katio baſilea.* *Graecum, vel captio i. e. Captivitas.* Perizon. *Qui reſpondit mala regina cacobaſilea vocari*; & in marg. adſcriptum erat alia manu nitidiſſima, quae MSto ſatis eſt ſimilis, ſed atramentum paulo dilutius Κάκον βασιλίον *i. e. malum templum.* Omnes fere, ubi Graeca occurrunt, habent paucos non legendos literarum ductus, & adſcriptum ſaepe *Graecum.* Edd. quaedam Vett. hic habent *Cacobaſilea.* Guyet. conjiciebat. κακοβασιλείων. in marg. Bitur. primi *mala domus*, *malum Palatium.* F. κακοβασίλεια, καὶ βασίλεια enim *domus regia.* pro *conceperat*, multi MSS. *ceperat.*

39. *Admiſſo parricidio. Poſt illud nefarium opus*] Intelligenda caedes Julii Caeſaris, à Bruto & Caſſio facta. Quia enim Julium Caeſarem initio operis & paſſim alibi laudibus evehit, conſentaneum erat, ut caedem ejus omnibus modis deteſtaretur. VORST.

40. *Expromere vellet*] Subintellige captandi ominis cauſſa. Deinde mallem, *ad illud Homericum offendit.* Locus interpolatus eſſe videtur. GUYET. *Exprimere* habent multi MSS. cum Edd. antt. excepta Mediolan.

41. *Illud Homericum*] Quod Patroclus ad Hectorem dicens inducitur, & Latine ſic habet: *Sed me fatum exitiale & Latonae filius interfecit.* Eſt autem filius Latonae Apollo: qui & *Latoides*, atque *Latous* appellatur. Ipſum nomen *Apollinis* apud Homerum diſerte antecedit. VORST.

42. Ἀλλά με μοῖρ'] Adſcriptus erat hic verſus Graecus in ora Perizon. & ſubjectus hic Latinus,

Sic me ſors dira & Latonius abſtulit infans.

Similiter videtur fuiſſe in Heinſ. primo, & praeterea additum, *Vel aliter.*

Lato-

eum verſum [40] expromere vellet, ad [41] illud potiſſimum Homericum referendum animo tetendit. Iliad. ϖ. Vid. Dion. XLVII.

[42] Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός.

[43] Qui deus Philippenſi acie, à Caeſare & Antonio [44] ſigno datus, in eum tela convertit.

[45] Conſentaneo vocis jactu C. Caſſii aurem fortuna pervellit: [46] quem orantibus Rhodiis, *ne ab eo cunctis deorum ſimulacris ſpoliarentur, Solem à ſe relinqui* reſpondere voluit: [47] ut rapaciſſimi victoris inſolentiam, dicti tumore protraheret, 8. An. urb. 710. Dion. XLVII. p. 346. Appian. p. 321. 324. Oroſ. VI. 18.

Latonae Gnatus & me ſors dira peremit.

Guarinus, ut appareat eſſe a manu admodum recenti.

43. *Qui Deus*] Apollo puto. VORST.

44. *Signo datus*] Ut Caligula apud Suet. Cap. 57. *Caſſio Chaereae ſignum petenti, PRIAPUM aut VENEREM dabat.*

45. *Conſentaneo vocis jactu*] Sic paulo poſt, *Fortuitum jactum vocis.* Ubi *vox* non unum quoddam vocabulum, in quo neque affirmatio neque negatio ſit; ſed enuntiationem atque orationem, ut ſaepe, ſignificat. Porro quomodo dicitur *jactus vocis*: ita & *jacere vocem* dici ſine dubio poteſt. Sed habet id verbi, de ſermone uſurpatum, ſubinde & alios penes ſe accuſativos. Livius V. *Quod primo velut temere jactum ſperni.* Item: *Quisnam is eſſet qui per ambages de lacu Albano jaceret.* Salluſtius B. Jug. *Jugurtha inter alias res jacit, oportere quinquennii decreta reſcindi.* Tacitus I. Ann. *Quaedam de habitu cultuque & inſtitutis ejus jecerat.* VORST. Plura in hanc rem ſi deſideres, vide quae notavit Cl. Burmannus ad Vellej. L. II. 65. I. Ut fruſtra Harl. praeferat *ictu.* Non omittendum etiam, quod in primo Ultraj. legitur, *Conſentaneae.*

46. *Quem orantibus Rhodiis*] Vetus typis expreſſus M. Herbip. *Qui orantib. Rhodiis:* quod & rectum videtur, niſi enim ita legatur, nullus eſt nominativus, qui verbum *voluit* antecedat. Et fuit quoque ita in uno cod. MS. Brandeb. ut veſtigia ſatis oſtendunt. VORST. Peſſime hic Vorſtius legit *Qui*, quaſi nominativus deſit, cum non videat in lectione Pighiana intelligi *fortunam*, quae ita Caſſium voluerit reſpondere, ut eum pertraheret. Nullo autem modo *qui* hic habet locum; quum ita multo durius alius nominativus intelligi debeat, in voce *pertraheret.* Sed invenit haud dubie in ſuo codice, ut ego in Copeſiano, nempe q̂ i. e: *quae*, nempe *fortuna, quae Caſſium ita reſpondere Rhodiis voluit, ut rapaciſſimi victoris inſolentiam dicti tumore protraheret.* Sic enim lego cum MSto. & Vorſtio, non *pertraheret.* Liv. L. XLIV. 26. *Protraheret inimicum*, ubi vide J. Fr. Gronovium, & ſic infra L. II. 6. 3. Eſt enim illud *in lucem protraheret, oſtenderet, declararet.* Paulo poſt. *effigiem Solis, quem tantummodo ſupplicibus ceſſerat*, melius MS. *conceſſerat.* In fine *relinquere cogeret*, Ita Pighius, quum ante eum legeretur *coëgit.* Quomodo & in MSto inveni; quod cur rejiciamus nulla eſt cauſſa. Senſus enim eſt. *Quae* (fortuna) *Caſſium Solem à ſe relinqui Rhodiis reſpondere voluit, ut inſolentiam victoris protraheret, abjectumque, Solem revera relinquere coëgit.* Similis plane conſtructio etiam ſupra I. I. 19. ut ex MStis reſtituit Vorſtius, cui Copeſianus conſentit contra Pighium. PERIZON. *Quae* inveni in MStis novem, & habent ita editiones vetuſtae, niſi quod pro eo apud Anton. Gryphium invenio, *quod. Protraheret* recte etiam anteferunt Viri eruditi, utpote ſententiae melius conveniens, & multis nixum MStis optimae notae.

47. *Ut rapaciſſimi victoris inſolentiam dicti tumore protraheret*] In Pighii editione eſt *pertraheret*: quod Colerus, Thyſius & Minellius ſervarunt. At antiquiores typis expreſſi codices, Aldi puta, Chalcocondylae & Mart. Herbip. habent *protraheret.* quod idem in uno quoque cod. MS. Brandeb. obſervo. Videturque paulo concinnius hoc quam alterum. Quod Caſſium *victorem* vocat, id inde eſt, quod, ut ex Dionis l. XLVII. ſcire licet, Caſſius Rhodios proelio navali ſuperavit, & non ſolum armis, navibus & pecunia, ſed & ſtatuis & ſacris donariis ſpoliavit, nihilque praeter currum ſolis iis reliquit. VORST. Pro *dicti tumore*, ali-

heret, [48] abjectumque Macedonica pugna, [49] non effigiem Solis, quam tantummodo ſupplicibus ceſſerat, ſed ipſum [50] Solem revera relinquere cogeret.

Annotatu dignum illud quoque omen, ſub quo Petilius conſul in Liguria
9. Ann. U. 577. Livius XLI. 18. Front. Strateg. IV. 2. bellum gerens [51] occidit. Nam cum montem, [52] cui Leto cognomen erat, oppugnaret; interque adhortationem militum dixiſſet, *Hodie ego Letum utique capiam:* [53] inconſideratius proeliando, fortuitum jactum vocis leto ſuo confirmavit.

Ex-

aliquot MSS. habent *victi tumore.* Edit. Ven. 1478. *Dicti timore.* Sed recte *dicti tumore*, id eſt, ſuperbo illo reſponſo patefaceret inſolentiam Caſſii, quem hic ſugillat more ſuo nullam praetermittens occaſionem parricidas Caeſaris inſectandi,

48. *Abjectumque Macedonica pugna*] Id eſt, ſuperatum. Oſtenſum jam ſupra, *abjicere* & *dejicere* idem quoque eſſe quod vincere, ſuperare. Vide & infra V, I, 8. *Macedonica pugna* eſt, quam paulo ante *Philippicam aciem* dixit; in Macedonia, & quidem apud Philippos facta. VORST.

49. *Non effigiem Solis, quam tantummodo ſupplicibus ceſſerat*] Dixerat quidem Caſſius, ſolem ſe relinquere: ſed non ſolem ipſum tamen, ſed effigiem & currum ſolis intellexerat. Urget ergo hoc auctor, quod non effigiem tantum ſolis, ſed ſolem ipſum Rhodiis relinquere coactus fuerit. Simulacrum illud ſolis, quod inter ſeptem mirabilia mundi numeratur, auferre propter magnitudinem non potuerat, alioquin & ipſum aſportaturus. VORST. *Solem.* Simulacrum ſeu Coloſſum Rhodium Solis intelligit, qui ſeptuaginta cubitorum fuit. De quo Scaliger ad Euſeb. n. 1794. Cum quo conferendus eſt Leo Allatius ad Philon. Byzantium de Septem Miraculis Tom. VIII. Theſ. Antiq. Graec. Ut hinc facile liqueat, cur Solem Rhodiis reliquerit. Dio L. XLVII. p. 346. dicit quidem πλὴν τοῦ ἅρματος τοῦ ἡλίου, ubi tamen legere malim, πλὴν τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἡλίου. Quis enim unquam de curru Coloſſi Solis apud Rhodios quidquam audivit?

50. *Solem revera relinquere coëgit*] Corrige *cogeret*, ex exemplarium manuſcriptorum conſenſu. Ceterum de C. Caſſio ſcribit Dion hiſtoriae Roman. XLVII. ipſum Rhodios navali proelio ſuperatos non ſolum armis, navibus ac pecunia ſpoliaſſe; verum etiam ſtatuis ſacriſque donariis omnib. nihilque ex his praeter Solis currum reliquiſſe. PIGH. Cum Pighio conſentiunt propemodum omnes MSS.

51. *Occidit.*] Vett. Edd. cum pleriſque MSS. habent *Occiderit.*

52. *Cui Leto*] *Letum* Copeſ. Leid. ſept. cum Venet. 1485. Aſcenſ. & Gryph. *Leti* Ven. 1478. Vide Gron. ad Liv. L. I. C. 3.

53. *Inconſideratius proeliando*] Leid. prim. habet *inconſiderantius*, Copeſ. cum Harl. *proelians* Sed *proeliando* eſt Valerii amantis, ut paſſim liquet, iſta gerunda. Ceterum Petilius ita proeliabatur, ut ſuos milites à turpi fuga revocaret, quos Senatus etiam puniit, dum illi legioni *neque ſtipendium anni procedere*, *neque aera dari voluit.* ut dicit Auctor L. II. 7. 15.

54. *Alienigena exempla*] Alibi *externa* vocat. ut c. prox. ſeq. *Attingam igitur externa.* VORST. Pro *poſſunt.* Ultraj. prim. *poſſint.*

55. *Samii*] Quos bellum cum Prienenſibus quandoque & ipſos geſſiſſe liquet ex Plut. Quaeſt. Graec. 20. ut poſtea τὸν περὶ Πριήνης πόλεμον ἐπολέμουν cum Mileſiis. teſte eodem in Pericle p. 165. De *Priene* Vide Uſſer. A. 3465. PERIZON.

56. *Prienenſibus auxilium adv. Caras implorantibus*] *Priene* oppidum Ioniae, & patria Biantis, fuit. *Cares* populus Cariae; quos pugnaces fuiſſe, & per totam Graeciam mercede militaſſe, auctor eſt Strabo. VORST. *Adverſus Caras.* Edd. Vett. cum MSS. geminato *r* habent *Carras.* niſi quod Leid. ſept. *Caras*; ubi alterum *r* videtur fuiſſe ſuperſcriptum, ſed eſſe eraſum. Hinc factum eſt, ut Oliverius putet noſtrum declinaſſe *Carres*, *Carrium* ut Virg.

Hic Lelegas, Carraſque, ſagittiferoſque Gelonos.

Hinc etiam, ut deceptus Lucas à Penna, *Carras Meſopotamiae* intellexerit. Sed recte jam olim diſtinxit Theophilus ille, quem Arcadicum Aſinum appellare gaudet Oliverius, & hic *Caras* docuit ſcribendum. Quare indignor, cum video etiam nunc, bellas illas, ſi Diis placet, editiones cum notis Variorum hujuſmodi ſordibus contaminatas. Ecce enim *Carras* retinet utra-

Externa.

Adjici noſtris duo ejuſdem generis [54] alienigena exempla non abſurde poſſunt. [55] Samii [56] Prienenſibus auxilium adverſus Caras implorantibus, [57] arrogantia inſtincti, pro claſſe & exercitu [58] cymbulam eis deriſus gratia miſerunt. I.

utraque Thyſii Editio. Quod ex Virg. L. VIII. Aeneid. v. 725. dudum eſt exterminatum; quemadmodum etiam ex Thucydide & Salluſtio, quos in auxilium idem vocabat Oliverius.

57. *Arrogantia inſtincti*] Pulmanni codex, *Arroganti inſtinctu.* Atque illud etiam recte. Sic enim Cicero, quae inſtinctu divino funduntur, de divinat. I. & alibi ſaepe. PIGH. *Arrogantia inſtincti.* Ita veteres typis expreſſi & MSS. item Brandeb. Pighius in cod. Pulm. reperit *arroganti inſtinctu:* idque probum putat. Nobis ſecus videtur; ut qui meminerimus auctorem & infra ita locutum, uti nunc hic edimus. VORST. Guyetus aſſentiebatur Pighio. Cum Vorſtio faciunt omnes noſtri. Vide infra L. III. 8. Ext. 3.

58. *Sibyllam eis deriſus gratia miſerunt*] Manuſcripta exemplaria *cymbulam* non *Sibyllam* legunt. Nec profecto inepte, nimirum, pro claſſe cymbulam irriſus gratia miſſam licet intelligere. ἄλογον namque videtur atque abſurdum, feminam unam in auxilium mittere. Duo alii codices, quos contuli, *lembunculum* poſuere pro *cymbula*, quae vox librariorum culpa proculdubio ex interlinearibus annotatiunculis in locum alterius irrepſit. Omen autem accepiſſe Prienenſes videntur ex ipſo navigii nomine, eſt enim κύμβη Graecis non ſolum lembus vel navicula; ſed etiam caput, vertex, fiducia, ac ſumma rerum, κορωνὶς, ϗ κεφάλαιον. Atque ita cymbulam illam interpretati Prienenſes libenter receperunt, atque etiam victoriae ducem habuerunt. Erant autem Samiis in uſu cymbae biremes, à Polycrate tyranno primum inventae, forma fere rotunda & concava, in alvi prope effigiem fabricatae, Duridis opus ac figmentum, Samaenas appellabant; ex quo genere miſſam unam fuiſſe veriſimile videtur. Meminere Samaenarum Suidas, Plutarchus, & Athenaeus, qui Samias item vocari dicit. PIGH. *Cymbulam* reſtituit Pighius è MSS. cum ante editum fuiſſet *Sibyllam.* Prius illud confirmat quoque vetus editio Mart. Herbip. ut quae *lembulam* habet: quod ab altero illo non multum diſcrepat. VORST. MS. clare habet *Sibillam lenunculam* pro *Cymbulam.* Dubito ſane, nec plane rejicio eam lectionem, cum mox illi tribuat *veram fatorum praedictionem*, & dicat eſſe *receptam.* Sic enim MS. non *acceptam.* Forte fuit meretricula illa, nomine *Sibylla.* Quod nomen in omen verterunt Prienenſes, atque iſta futurorum praeſcia forte fuit. Alioquin legendum forſan erit *Lenunculum* i. e. navigium piſcatorium: maxime, cum & duo Pighii Codd. habeant *lembunculum*, quod ex *lenunculum* corruptum eſt, ut etiam apud Caeſarem. & doctior profecto ac rarior eſt vox *lenunculus*, quam ut Gloſſam ſapiat; quin potius *cymbula* gloſſa erit & *lenunculi*, ex *cymbula* factum dein puto *Sibilla.* PERIZON. Cum Cod. Copeſ. conſentit Med. quintus. Reliqui quatuor vel *fibulam* habent cum duobus Remenſ. & uno Leid. vel *Sibillam*, cum tribus Leid. & utroque Bitur. In octavo Leid. eſt *Sibullam.* & in margine notatur *aliquid vile*, *vel fibulam*, *vel fuit mulier.* Leid. tert. ex correctione *lembunculam.* Septimus *Lembulam.* Heinſ. prim. *Sibillam*, ſec. ab alia manu *Cymbam* in marg. *lembulam.* Harl. *Sibulam lenonculam.* Ultraj. prim. *Lembuculam* quod gloſſ. exponit *parvam navim.* alter *Lembucula.* Ex quibus omnibus, quid certi ſtatuam non invenio. Inclinat tamen animus ut credam ab auctore τὸ *Sibyllam*, eſſe profectum, i. e. mulierem aliquam fatidicam, quales omnes *Sibyllas* vocatas fuiſſe, ſatis conſtat. ut Samii propemodum idem tunc fecerint, quod in bello Meſſeniaco Athenienſes, mittentes ducem Lacedaemoniis Tyrtaeum claudum poëtam, in contemptum videlicet ipſorum. Juſt. L. III. 5. 5. Et videtur non ſolum hoc magis convenire *cum fatorum praedictione*, quam commemorat Auctor; ſed etiam cum eo, quod dicit, habuiſſe illos *eam victoriae ducem*, dum ſcil. utriuſque gentis fata praedicit, & victoriam Prienenſibus ſpondendo, illorum animos ad pugnam fortiter capeſſendam accendit. Quemadmodum excitati quoque fuerunt ita Locrenſium animi à Lacedaemoniis, quorum auxilium imploraverant, opem petere juſſi à Caſtore & Polluce. Vide Juſt. L. XX. 2. *Receptam* quod perſonae egregie convenit, invenio in quatuor-

runt. [59] Quam illi velut divinitus datum praeſidium interpretati, libenter receptam, vera fatorum praedictione victoriae ducem habuerunt.

[60] Ne Apolloniatae quidem [61] poenitentiam egerunt, quod, cum bello Illyrico preſſi [62] Epidamnios, ut ſibi opem ferrent, oraſſent, [63] atque illi *flumen vicinum moenibus ſuis nomine Aeantem* [64] *in adjutorium eorum ſeſe mittere* dixiſſent:

Strab. VII. 2. Plin. III. 23.

tuordecim MSS. & habent omnes Edd. antt. unus atque item alter habet, *recepta munera.* vel *munere.* Munkerus credebat auctorem ſcripſiſſe, *Sibyllam in lenunculo*, ut *Sibylla* exercitui, *lenunculus* claſſi opponatur, vide ad Fulgent. p. 178. quod videtur à veritate proxime abeſſe. De *Lenunculo* Vide Lindenbrog. ad Ammian. L. XIV. 2.

59. *Quam illi velut divinitus datum praeſid. interpretati*] Quaerat quiſpiam, qui ex cymbula ad ſe miſſa omen capere potuerint Samii. Quam in rem Pighius non abſurde ſic differit: *Omen accepiſſe Prienenſes videntur ex ipſo navigii nomine. eſt enim* κύμβη *Graecis non ſolum lembus vel navicula; ſed etiam caput, vertex, fiducia, & ſumma rerum,* κορωνὶς καὶ κεφάλαιον. *Atque ita cymbulam illam interpretati Prienenſes libenter receperunt atque etiam victoriae ducem habuerunt. Erant autem Samiis in uſu cymbae biremes à Polycrate tyranno primum inventae, forma fere rotunda & concava in alvi prope effigiem fabricatae, Duridis opus ac figmentum. Samaenas appellabant. Ex quo genere unam miſſam veroſimile videtur. Meminere Samaenarum Suidas, Plutarchus & Athenaeus: qui Samias item vocari dicit.* VORST.

60. *Ne Apolloniatae quidem*] Ita codd. Brand. & veteres item typis expreſſi. Pighius miror cur maluerit *Neque Apolloniatae quidem*; quodque eum Colerus, Thyſius & Minellius ſunt ſecuti. *Apollonia* Epiri oppidum. VORST. *Apolloniatae.* Sic recte editi. quod corrupte MSS. *Appolianite*, *Apoliniate*, *Appolinate*, *Apolionate*, *Appolinates.* Proxime ad verum Bitur. prim. *Apolloniates* al' *Apolioniatae.* Pighius, qui multa, ut ipſe praedicat, & ſupra vidimus, mutavit, quorum rationem reddere ſuperſedit, hic Codd. ſuos videtur ſecutus. Certe in quatuor Leid. invenio *neque*, ut & in uno Ultraj. & ſolent haec promiſcue uſurpari.

61. *Poenitentiam egerunt*] Ea phraſi & infra uſus eſt. Et locuti quoque ſic Petronius & alii. VORST. Sic L. III. 4. 2. *Ne haec civitas poenitentiam ageret.* L. VII. 2. ext. 1. *Reſpondit, utrum eorum feciſſet acturum poenitentiam.* & ibid. ext. 8. GUDIUS. Nec aliter Curt. L. VIII. 6. 23. *Quia frater ipſius quamquam impium facinus auſus foret; tamen & poenitentiam ejus ageret.*

62. *Epidamnios*] *Epidauros*, *Epidaurios*, *Epidanios*; (quod in Heinſ. primo mutatum in *Epidamnios*,) *Ephidamos*, *Epidamos*, *Epydaneos.* Hae variationes in MSS. mihi occurrerunt, praeter eos, qui diſerte ſcribunt *Epidamnios.*

63. *Aeantem*] De hoc flumine Steph. de Urbibus. Plin. lib. III. cap. 23. Strabo lib. VI. & VII. E Lacmo Pindi promontorio erumpere, ac praeter Apolloniam fluere in mare Adriaticum: *Aoum* quoque vocari ab Hecataeo aliiſque antiquioribus. Ex quo quidem nomine ſuſpicor Apolloniatas omen accepiſſe. ἀῶς enim ſalus, vel medela eſt. PIGH. *Atque illi flumen vicinum moenibus ſuis nomine Aeantem in adjutorium eorum ſeſe mittere dixiſſent.* De Epidamniis agit. Quorum moenibus an Aeas flumen vicinum fuit? Iſ. Voſſius in Notis ad II, 3. Pomp. Melae, Apolloniatarum illud, non Epidamniorum fuiſſe cenſet: ideoque in verbis Valerii voculam *ſuis* expunctam vellet. Verum abeſſe ea vocula non poteſt. Quam enim ineptum foret, flumen quoddam vicinum moenibus dicere, nec tamen addere, quorum moenibus ſit vicinum. Habentque voculam eam typis expreſſi omnes, & MSS. item Brand. Sed ait ille, Aeantem flumen Apolloniatarum, horumque moenibus admodum vicinum fuiſſe. Scribit tamen Strabo lib. VII. Apolloniam à flumine abeſſe X ſtadia. Quicquid ſit, idem flumen quod Apolloniam, & Epidamnum praeterfluxiſſe neceſſe eſt. Quod ni ita ſe haberet, non potuiſſet noſter ſcribere, Aeantem flumen vicinum moenibus Epidamniorum fuiſſe. Et pertinet huc, quod Dion lib. XLI. fluvium, qui Epidamnum praeterfluxit, *Anam* vocat. Nomen hoc mendoſum, ipſumque *Aeantem*, alio nomine *Aoum* dictum, intelligendum eſſe vero eſt ſimile. Et videſis ita conjicientem Iſaacum Caſaubonum in Notis ad Strabonem. Quoniam igitur idem fluvius Aeas, qui Apolloniam, & Epidamnum praeterfluxit: potuerunt Epidamnii probabiliter dicere, ſe fluvium Aeantem Apolloniatis in auxilium mittere. VORST. *Suis.* Intellige *Apolloniatarum*, ut ſaepius noſter. Recte autem Voſſius animadvertit, illos ita

ſent: *Accipimus quod datur*, reſponderunt; eique primum in acie locum, perinde ac duci, aſſignaverunt. Ex inſperato enim ſuperatis hoſtibus, [65] ſucceſſum ſuum omini acceptum referentes, [66] & tunc Aeanti ut Deo immolaverunt, & deinceps [67] omnibus proeliis [68] duce uti inſtituerunt.

ita luſiſſe Apolloniatas, dum dicebant ſe mittere αἴαντα, quod & fortiſſimi Ajacis apud Graecos nomen.

64. *In adjutorium eorum*] *Eorum* abeſt ab editionibus Aldi, Pighii, Coleri, Thyſii, Minellii. Sed abeſſe id non poteſt. Vel enim dicendum eſt *in adjutorium alicui mittere*, vel *in adjutorium alicujus mittere*; ut intelligatur, cujus in adjutorium aliquid mittatur. Et habent quoque eam vocem MSS. Brand. &, ut Wetſtenius mihi ſignificavit, Baſileenſes. imo & inter veteres typis expreſſos ii, quos Chalcoc. & Martinus Herbip. curarunt. VORST. In edd. quas ego poſſideo, *Eorum*, non invenio, ſed in pleriſque MSS. Quare eam vocem hic locum ſuum tenere facile patior; Ut tamen neceſſariam eſſe judicem, Vorſtius non perſuadet. Satis enim per ſe intelligitur, *mittere eos in adjutorium opem orantium.* Sen. de Ira L. I. 9. *Ideo nunquam adſumet ratio in adjutorium inconſultos & improvidos affectus.* & C. 13. *Non in adjutorium virtus venit. Seſe* pro *ſe* reſtituit Vorſtius ex ſuis, credo, MSS. quibus conſentiunt plerique meorum.

65. *Succeſſum ſuum omini acceptum referentes*] Manuſcriptorum codicum lectio magis placet, *Succeſſum ſuum in omen acceptum referentes ex tunc Aeanti ut deo immolaverunt, & deinceps in omnibus praeliis uti ducem conſtituerunt.* PIGH. Velim ſcire an ullo exemplo probari poſſit, ſatis Latine dici *aliquid in omen acceptum referre?* de Codd. Pighii, credo fuiſſe, qui ita exhibeant, cum videam in Ultraj. primo exſtare, *in omen referentes*; & *omini in acceptum omen* in Leid. tert. Sed in quatuordecim aliis invenio *omini*, ut edebatur ante Pighium, & merito Vorſtius reſtituit.

66. *Et tunc Aeanti ut Deo immol.*] Ita rurſus veteres typis expr. & MSS. Brand. Pighius maluit *ex tunc*: quem rurſus alii ſunt ſecuti. Verum vel voculae quae ſequuntur *& deinceps*, argumento eſſe poſſunt, quod legendum ſit *& tunc*. VORST. Refertur illud pulcherrimum *ex tunc* inter ea, quae ſuſpectam reddant Valerii Latinitatem, à Doct. Munkero in Append. ad Anton. Liber C. 16. Sed in eo Valerii culpa eſt nulla, qui ſcripſit, *& tunc*, ut ex longe maximo MSStorum numero apparet.

67. *Omnibus proeliis*] Sic repoſui, cum viderem ita editum fuiſſe ante Pighium, idque niti MSS. auctoritate, & conſuetudine Auctoris. Sic ex. 7. *Philippenſi acie.* Adde L. IV. 2. 7. L. V. init. omiſſo *in.*

68. *In omnibus proeliis uti ducem conſtituerunt*] Praeoptem ut in priſco: *duce uti inſtituerunt.* LIPS. Corrigit Lipſius: *Uti duce inſtituerunt.* Probe. COLER. *Et deinceps omnibus praeliis duce uti inſtituerunt.* Ita rurſus veteres typis expr. & MSS. Brand. ac Baſil. Sed & Gronovius ita ſcriptum reperit; niſi quod in uno fuit *pro duce uti inſt.* Unde ille colligit, legendum eſſe *eo duce uti inſt.* Et ſane pronomen demonſtr. abeſſe vix poteſt. *Uti aliquo duce* formae uſitatiſſimae eſt. Nepos I, I, 29. *Quo potiſſimum duce uterentur.* Pighius hic rurſus peſſime, *uti ducem conſtituerunt.* quem editores ceteri ſecure rurſus ſunt ſecuti. VORST. Ut nunc editum vides, ita ex Baſilienſibus legebat etiam Klokkius, nec aliter credo eſt in Anglicanis, qui *inſtituerunt* ſaltem retinent, teſte J. Waſſe in Ind. Sall. v. *conſtituo* MSS. mei variant hoc modo, ut plerique conſentiant cum Vorſtianis. *Pro duce* habet Harl. *uti omnibus praeliis duce*, Leid. tert. *Ducem inſtituerunt.* Leid. ſext. & ſept.

CAPUT VI.

DE PRODIGIIS.

QUAE EVENERE ROMANIS.

1. *Ser. Tullio regi.*
2. *L. Marcio centurioni.*
3. *Populo Rom. ac Vejentibus.*
4. *L. Sullae procos.*
5. *Populo Roman. diverſis temporibus.*

6. *C. Flaminio Coſ.*
7. *C. Hoſtilio Mancino Coſ.*
8. *Ti. Graccho procoſ.*
9. *M. Claudio Marcello Coſ.* V.
10. *Cn. Octavio Coſ.*
11. *M. Licinio Craſſo procoſ.*
12. *Cn. Pompejo Magno procoſ.*
13. *C. Julio Caeſari dict.*

Externis.

1. *Xerxi Perſarum regi.*
2. *Midae Phrygum regi infanti.*
3. *Platoni Philoſ. infanti.*

1. An. urb. 150. circ. Liv. I. 39. Dion. III. Serv. Aen. II. 683.

PRodigiorum quoque, [1] quae aut ſecunda, aut adverſa acciderunt, debita propoſito noſtro relatio eſt.

Ser. Tullio [2] etiam tum puerulo dormienti [3] circa caput flammam emicuiſſe domeſtici oculi annotaverunt. Quod prodigium [4] Priſci Tarquinii regis uxor

1. *Quae aut adverſa, aut ſecunda acciderunt*] Rectius melioreque ordine manuſcripti libri haec produnt. *Quae aut ſecunda, aut adverſa.* Atque eodem ordine depromit prodigiorum exempla Valerius. PIGH. In quibuſdam hunc; in aliis alterum ordinem obſervo.

2. *Etiam tum puerulo*] Legebat Klokkius *Etiamnum puerulo.* Quod ego in nullo codice inveni; ſed quidem in nonnullis *etiamtunc.*

3. *Flammam emicuiſſe*] Servius: *Cum Tarquinius cepiſſet Ocriculanam civitatem, ex captiva quadam in domo ejus natus eſt Servius Tullus Hoſtilius, qui cum obdormiſſet caput ejus ſubito flamma corripuit, quam cum vellet extinguere Tanaquil regis uxor auguriorum perita intelligens augurium prohibuit. Flamma puerum cum ſomno deſeruit.* COLER. *Circa caput flammam emicuiſſe.* Multa id genus Vir ſummus & amicus noſter Thomas Bartholinus in libro de luce animantium recenſet: qui dignus omnino qui videatur. VORST. *Emicuiſſe.* Deletur hoc verbum in Harl. Leid. vero ſextus habet *enituiſſe.* Sed hoc verbum magis proprium eſt de iis, quae cura & cultu expoliuntur & ſplendeſcunt, quam quae ſubito exiſtunt. Vide Waſſe ad Sall. B. Cat. C. 52. Weitz. ad Petron. C. 2. & quos ibi laudat Cl. Burmannus. Noſter L. IV. 1. 6. *Ipſarum miſeriarum experimento enituit* Infra L. V. 2. 3. pro *Domeſtici oculi* Waſſe in Ind. Sall. V. *Domeſtici* notat ſe in MS. legiſſe *Domeſticorum*, quod eſt etiam in utroque Ultraj. uno Duac. & duobus Leid.

4. *Priſci Tarquinii regis uxor Tanaquil*] Ita ſane habent editiones Aldi, Chalcocondylae, & ceterorum. At in utroque cod. Brandeb. eſt *Anci Marcii regis ux. Tanaquil.* Quod idem & in ſuo cod. Andr. Schottus obſervavit, ut Obſerv. hum. III, 30. ipſe teſtatur. Sed & vetus editio Martini Herbip. ita habet. Jam falſum quidem eſt Tanaquilem uxorem fuiſſe Anci Marcii; ſed videtur tamen ipſe Valerius, & quidem per μνημονικὸν ἁμάρτημα, ita ſcripſiſſe. Non enim video qui irrepere id potuerit in textum, ſi Valerius ipſe non ita ſcripſiſſet. Cum vero ab auctore ſcriptum eſſet *Anci Marcii*, fieri potuit, ut qui Valerium legerent, lapſumque hunc memoriae animadverterent, verum nomen, *Tarquinii Priſci* puta, in margine ſcriberent; idque deinde in ipſum textum transferrent alii. VORST. MS. *Anci Regis Marci Uxor* Atque ita etiam Brandeb. teſte Vorſtio: qui putat eſſe ἁμάρτημα μνημονικὸν Valerii. Sed non videtur mihi tantus error in Valerium poſſe cadere, & malo librariis adſcribere, qui in Valerio ſibi multum permiſere. Quid videlicet de regibus cognitum habuerint patet ex gloſſis MStis marginalibus. PERIZON. In marg. Barber. primi legitur haec gloſſa, *quae Tanaquil poſtea uxor Tarquinii Priſci Quinti Romanorum Regis.* Ceterum *Anci regis Marci, vel Marcii, vel M. uxor*, invenio in uno ſupra viginti MSS. Ultraj. prim. *Anci Marcii.* ſec. *Duci Regis Marcii uxor.* In Mediceis an exſtet *Priſci Tarquinii* adfirmare non poſſum, quorum non niſi parcam video in excerptis mentionem, & hic nihil ex iis notatur, cum mox moneamur, eos omnes omittere *Servium. Anci Regis Marci uxor*, editum video in utraque mea Veneta. & notat Oliverius Valerium hic diſſentire à Livio, qui non Anci, ſed Tarquinii uxorem vocet.

5. *Servium ſerva natum*] Plerique codices habent, *Servum ſerva natum*, omiſſo Tullii regis praenomine: ad quod ipſum alluſio tamen non eſt,

uxor Tanaquil admirata, [5] Servium ſerva natum in modum filii educavit, & ad regium faſtigium evexit.

Aeque felicis eventus illa flamma, quae ex L. Marcii ducis duorum exerci- 2. Anno U.
tuum, quos interitus P. & Cn. Scipionum in Hiſpania debilitaverat, capite 541. Livius xxv. 39.
concionantis eluxit. Namque ejus aſpectu pavidi adhuc milites, priſtinam re- Polyb.
cuperare fortitudinem admoniti, octo & triginta millibus hoſtium caeſis, ma- Inf. VIII,
gnoque numero in poteſtatem redacto, bina caſtra Punicis opibus referta ce- 15, 11.
perunt.

Item cum [6] bello acri & diutino Vejentes à Romanis intra moenia compul- 3. Ann. urb.
ſi, capi non poſſent, eaque mora non minus obſidentibus, quam obſeſſis into- 356. Livius v. 15. 16.
lerabilis videretur, exoptatae victoriae iter miro prodigio dii immortales pate- Plutarch. Camillo.
fecerunt. ſubito enim Albanus lacus, neque coeleſtibus imbribus auctus, neque Cic. de
inundatione ullius amnis adjutus, ſolitum ſtagni modum exceſſit. cujus rei ex- Div. I. 44.
plorandae gratia legati [7] ad Delphicum oraculum miſſi, retulerunt, [8] *praecipi ſortibus, ut aquam lacus ejus emiſſam per agros diffunderent. ſic enim* [9] *Vejos in poteſta-*

eſt inepta, ſi retineas. Idcirco enim, Servium appellatum eſſe tradit Dionyſius quod è ſerva matre natus erat. PIGH. Quidam codd. ut Pighius teſtatur, *ſervum ſerva natum.* Et habet quoque ita vetus typis expr. Mart. Herbip. Ad eum modum ipſe Livius I, 40. *Id* (regnum) *ſervus ſerva natus poſſideat. Servus ſerva natus* plus eſt quam *ſervus* aut *ſerva natus* ſolum. Schottus in ſuo cod. neque *ſervum*, neque *Servium* obſervavit, ſed tantummodo *ſerva natum.* Ceterum *Servium* dictum fuiſſe, quod mater eum in ſervitute peperiſſet, prodidit Dionyſius Halic. lib. IV. VORST. Miror hic tacere de Codd. ſuis Vorſtium, quoniam in nullo mihi occurrit, quod laudat Pighius; ſed in triginta MSS. id quod obſervavit in ſuo Schottus, *Serva natum*, quod ſufficit, quoniam *Servium* jam appellarat in ipſo exempli principio. Bitur. *de ſerva.* Barber. prim. *e ſerva.* Duo etiam *ad regni faſtigium.*

6. *Bello acri & diutino Vejentes*] Livius l. v. *Decem aeſtates hiemeſque continuas circumſeſſa*, opulentiſſima urbs Veji puta. VORST.

7. *Ad Delphicum oraculum*] Ita Codd. quoque Brand. alii quidam, ut Pigh. in marg. notavit; *ad Delphicum Apollinem.* Atque ita vetus quoque editio Mart. Herbip. Quae oraculi hujus ratio fuerit exponit Juſt. XXIV. 6. VORST. *Apollinem* habet Ultraj. ſec.

8. *Praecipi ſortibus*] Sortes rurſus pro Oraculo. Liv. L. v. vocat *Pythias ſortes.* Conjungit quoque voces ſynonymas dicitque ibidem *Decrevere ſortes Oraculi Pythici.* item *ſortem Oraculi afferentes.* VORST.

9. *Vejos in poteſtatem populi Romani venturos*] Liber vetus, *futuros.* Et quis ambiget? Vetus & ſelectum ſermonis genus de quo jampridem A. Gellius in Noctibus. LIPS. Lib. Dan. *Futuros.* optime. & ita Lipſius. Vide Agell. COLER. Unus codex Brandeb. *In poteſtatem pop. Rom futuros:* quomodo codicem quoque P. Danielis habuiſſe teſtatur Colerus. Placetque lectio ea tum Colero, tum Lipſio. Quorum hic *vetus & ſelectum ſermonis genus* illud vocat: de quo Gellius I, 7. agat. Gronovius quoque in Notis ad Liv. II, 14. in veteribus libris non *venturos*, ſed *futuros* eſſe teſtatur; variaque locutionis ejus exempla profert. VORST. *Futuros* occurrit in Harl. & uno Leidenſi, & primo Ultraj. & ſic *eſſe* pro venire eleganter dici, docuit etiam Cl. Burmannus ad Phaed. L. I. 5. Et eo magis adducor ut credam, hoc elegantius quam ut ab imperitis caperetur librariis, ab ipſo auctore profectum, quod video locum hunc variis gloſſis interpolatum. ut *venturos*, quod eſt in pluribus; *reduci*, quod ipſe in tribus inveni Leid. ubi unus alia manu ſuperſcriptum habet, *fore.* quod erat etiam in Chart. Duac. Vide Gell. L. I. C. 7.

10. *Aruſpex Vejentium à milite noſtro raptus*

teſtatem populi Romani venturos. Quod priuſquam legati renuntiarent, [10] aruſpex Vejentium à milite noſtro (quia domeſtici interpretes deerant) raptus & in caſtra perlatus futurum dixerat. Ergo ſenatus duplici praedictione monitus, eodem pene tempore, & religioni paruit, & hoſtium urbe potitus eſt.

4. An. urb. 664. Cic. divin. I. C. 33. Ex hiſtoriarum L. Sullae lib.

[11] Nec parum proſperi ſucceſſus eſt, quod ſequitur. [12] L. Sulla cos. [13] ſociali bello, cum in agro Nolano [14] ante praetorium immolaret, ſubito [15] ab ima parte arae [16] prolapſam anguem proſpexit. Qua viſa Poſtumii aruſpicis hortatu continuo exercitum in expeditionem eduxit, ac fortiſſima [17] Samnitum caſtra cepit. Quae victoria futurae ejus ampliſſimae potentiae gradus & fundamentum extitit.

Prae-

& in caſtra perlatus] Livius l. v. prodidit non tantum in Romana caſtra pertractum, ſed & Romam miſſum fuiſſe ad ſenatum. Cic. I. de Div. *nobilem* vocat, & ad Romanos profugiſſe ſcribit. VORST.

11. *Nec parum proſperi ſucceſſus eſt*] Non aliter etiam Vett. editt. in MSS. tamen fere omnibus non reperio *τὸ eſt.* Quod ſolet omitti: ut liquet ex. 2. *Aeque felicis eventus illa flamma*, & 5. *Praecipuae admirationis etiam illa prodigia.* & ſic locis aliis infinitis.

12. *L. Sulla Procos*] A Pighio profecta eſt haec lectio, quamvis in re non levi admoneat nihil. Nam omnes & ſcripti & editi, quos mihi inſpicere licuit, habent. *L Sulla Conſul.* Mutavit fortaſſe, quia cenſebat Auctorem à vero aberrare. Nam Liv. dicit. Epit. LXXV. *Legatum Sullam*, non *Conſulem*, *Samnites proelio viciſſe, & bina caſtra eorum expugnaſſe.* Etiam Vellej. L. II. C. 17. *illum poſt praeturam illuſtratum eſſe bello Italico.* Sed utut haec poſſint videri ſpecioſa, tradit tamen contra prodigium hoc *Sullae Conſuli* accidiſſe, Plut. in Sulla p. 457. agens de Sulla Conſule. Ὁ δὲ Σύλλας ἄγων ἓξ τάγματα μετὰ τοῦ συνάρχοντος ἀπὸ Νώλης ἐκίνει τὸν μὲν στρατὸν ἱερῶν τεθυμένων ἔνδα χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν &c. Ὁ δὲ μάντις Ποστούμιος καταμαθὼν τὰ σημεῖα &c. & deinde ſubjungit, illum hortatu Poſtumii excitatum recta perrexiſſe Romam eamque occupaſſe. ſed tum caſtra Samnitum Sulla non cepit, neque ſociali bello hoc factum eſt, ſed cum proficiſceretur contra Mithridatem, ut adeo diverſis temporibus tribuant illud Plutarchus & Valerius, qui fortaſſe hoc prodigium legens apud Ciceronem, cum apud alios legiſſet ipſi *conſuli* hoc prodigium factum eſſe, utrumque per errorem conjunxit. Porro errat hic inſigniter Oliverius Nolam Samnii urbem faciens, quae eſt Campaniae.

13. *Sociali bello*] Florus III, 18. *Sociale bellum vocetur licet; ut extenuemus invidiam. Si verum tamen volumus, illud civile bellum fuit; quippe cum populus Rom. Etruſcos, Latinos, Sabinoſque miſcuerit.* Ibidem & de origine ac progreſſu belli ſocialis legere eſt. VORST.

14. *Ante praetorium*] *Praetorium* dicebatur tabernaculum, quod imperatores & duces exercitus occupabant: dictum inde quod initio conſules, qui plerumque bella adminiſtrabant, *praetores* dicerentur. Ceterum imperatores duceſque ab ipſo quoque noſtro *praetores* dicti infra III, 8, ext. 3. Nec aliter à Corn. Nepote & aliis. VORST.

15. *Ab una parte arae*] Pulmanni liber, & Gemblacenſis, *ab ima parte.* Quod placet. Cicero enim de Divinat. I. ex quo forſan hoc exemplum Valerius deſumpſit, ſic ait: *Ab infima ara cum ſubito anguis emergeret.* Plutarchus cum adverſus urbem ab Nola exercitum duceret, Sullae prodigium hoc eveniſſe ſcribit. PIGH.

16. *Prolapſum anguem*] Serpentum allapſus multis magnis viris ſalutaris fuit ominis. Aureliano Imp. apud Vopiſcum. Maximino, apud Julium Capitolinum. Auguſto ipſi apud Dionem lib. XLVII. Eo Virgilius ſpectat lib. v.

Dixerat haec; adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros ſeptena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum lapſuſque per aras.

COLER. *Ima* reſcripſit Pighius ex MSS. cum alii edidiſſent *una.* Martinus tamen Herbip. jam ante Pighium ita ediderat. Et firmat hanc lectionem quod Cicero, quem noſter ſubinde ſequitur, I. de Div. eandem rem exprimit his verbis: *Ut cum Sylla in agro Nolano immolaret ante praetorium, ab infima ara ſubito anguis emergeret.* Ubi *ab infima ara* eſt pro *ab infima* ſeu *ima parte arae*, ut loquitur Valerius. Notio *partis* enim ſubinde aliis vocabulis ſimul involvitur,

Praecipuae admirationis etiam illa prodigia, quae [18] P. Volumnio, Ser. Sulpicio coss. in Urbe noſtra inter initia [19] motuſque bellorum acciderunt. Bos namque, [20] mugitu ſuo in ſermonem humanum converſo, novitate monſtri audientium animos exterruit. [21] Carnis quoque in modum nimbi diſſipatae partes ceciderunt: quarum majorem numerum, [22] praepetes diripuerunt aves; reliquum humi per aliquot dies, neque odore tetro, [23] neque deformi aſpectu mutatum jacuit. 5. An. urb. 292. Livius III. C. 10. Dionyſ. x. 7. Plin. II. 56. Liv. III. 10.

Ejuſdem generis monſtra [24] alio tumultu credita ſunt: puerum [25] infantem ſemeſtrem in foro boario triumphum proclamaſſe. Alium cum elephantino capi- An. urb. 536. Livius XXI. 62.

vitur, neque peculiari voce exprimitur. Cicero I, 9. ad fam. cum ſcripſiſſet *reliquam partem corporis inchoatam reliquit*, paulo poſt ſubjicit *reliquum corpus imperfectum reliquerunt*, pro *reliquam partem c. imp reliq*. Alia id genus vide in Ind. in Nep. v. *pars*. VORST. Firmant etiam MSS. noſtri aliquot, & in quibuſdam ita ſcriptum offendi, ut diſtingui vix poſſit, utrum *ima* an *una* eſſet legendum.

17. *Samnitum caſtra cepit*] Florus praedicto l. *Cato diſcutit Etruſcos: Gabinius Marſos: Carbo Lucanos: Sylla Samnites.* De Samnitum potentia & in arma ardore idem Florus I, 16. VORST.

18. *P. Volumnio*] Hic in pleriſque MSS. appellatur *Gajus*, vel *G.* in ſept. Leid. & Bitur primo. *Gn.* Hoc denuo mutatum eſt à Pighio. Quia apud alios videlicet exſtat *P. Volumnius.* Quum à Plinio contra appelletur *Lucius*. L. II. 56. Saltem admonitum oportuit. Porro diſſimulare non poſſum conjecturam Guyeti interrogantis, an hic ante *Ser.* deſideretur *&c.* Quaſi non hoc millies omittatur.

19. *Motuſque bellorum*] Tres Rhem. cum Bitur. primo una voce ſunt auctiores, nempe *civilium*; ſed quae orta eſt ab inepto Gloſſatore.

20. *Mugitu in ſermonem humanum converſo.*] En denuo diligentiam Pighianam. Ita enim ille edidit. Cum ante ederetur ex omnibus MSS. *mugitu ſuo in ſermonem humanum converſo.* ubi quis non videt genium Valerii opponentis *ſuo* & *humanum, mugitu*, & *ſermonem?*

21. *Carnis quoque in modum nimbi diſſipatae partes ceciderunt, quarum majorem numerum praepete diripuere aves*] Campenſe exemplar haec ita prodit, *Carnes quoque in modum nimbi diſſipatae ceciderunt, quarum majorem partem praepetes, &c.* Alii codices ita habent, *Carnes quoque in modum nimbi diſſipatae ceciderunt in partes, quarum majorem numerum, &c.* Eum in modum pro cujuſque libidine exemplaria diverſimode tranſcripta ſunt. PIGH. *Carnis quoque in modum nimbi diſſipatae partes ceciderunt.* Ita ſane & codd. Brand. Campenſis, ut Pighius teſtatur, habet, *Carnes quoque in modum nimbi diſſipatae ceciderunt.* VORST. Sext. Leid. *Carnes &c. diſſipatae in partes ceciderunt.* duo Rem. delent *partes*.

22. *Praepetes diripuerunt aves*] *Praepetes* dicebantur aves quae volatu futura ſignificare credebantur: *oſcines* autem quae non volatu tantum, ſed & garritu. Feſtus: *Praepetes aves dicuntur, quae ſe ante auſpicantem ferunt. nam praepetere dicebant pro anteire.* Dicunt autem & *praepetes pennae, praepes ala, praepes curſus*, ut prorſus appareat, *praepes* nomen eſſe adjectivum. VORST.

23. *Neque deformi adſpectu mutatum*] Cod. Copeſ. *immutatum*, recte. PERIZON. Sic Harl. & tres Leid.

24. *Alio tumultu credita*] *Alio tumultu* reſpicit ad id quod praeceſſit *inter initia motuſque bellorum. Credita* habet ſane uterque etiam cod. Brand. Sed notatum in margine unius, diverſam lectionem eſſe *praebita* In altero *credita* mutatum plane in *praedita* Quid ſi legatur *prodita*; ut ſenſus ſit ejuſdem generis monſtra memoriae prodita eſſe? Sane *prodere* ſolum, & pro *memoriae prodere* uſurpatur. Vide Juſtinum XXVIII, 4, 14. & ad eum locum Notam Berneggeri. Cicero quoque in Tuſc. qq. *Cujus ne nomen quidem proditum eſt.* VORST. Harl. *condita ſunt.* tres alii *praebita ſunt*, unus *praedicta.*

25. *Infantem ſemeſtrem in foro Boario triumphum proclamaſſe*] Livius lib. XXI. in foro Olitorio contigiſſe ſcribit. Atque hic variant exemplaria. Pulmanni ſic habet, *Puerum infantem ſemeſtrem in foro Boario locutum triumphum protuliſſe* Winchelianum vero ſic, *In foro Boario triumphum locutum.* Livius *infantem ſemeſtrem* dicit. Tertia igitur vox illa *puerum*, cum ſit ſuper-

An. urb. 544. Livius xxii. 1. An. urb. 536. Liv. xxi. 62. & xxii. 1. Plutarch. Fabio.

capite natum. In Piceno [26] lapidibus pluiſſe. In Gallia lupum vigili è vagina gladium abſtuliſſe. [27] In Sardinia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe. [28] Etiam metentibus [29] apud Antium cruentas ſpicas in corbem decidiſſe. [30] Caerites aquas ſanguine miſtas fluxiſſe. [31] Bello etiam Punico ſecundo conſtitit, Cn. Domitii bovem dixiſſe, *Cave tibi Roma.*

[32] C.

ſuperflua, è ſcholiis in contextum Valerianum irrepſit. Atqui hic mihi videtur Valerius ab indocto aliquo in epitomen redactus. Nam plura prodigia quae diverſis evenere temporibus, tanquam ejuſdem temporis, ſub uno exemplo conciſe ac temere congeſta animadvertimus: quae Valerium ut alia ejus capitis prodigia ſane exiſtimo meliore ordine copioſius enarraſſe. Nos autem ea quae extant tempora diverſa, annotatis ſingulatim annis, ut dignoſci poſſent, ſuis intervallis diſtinximus. PIGH. *Credita ſunt: infantem ſemeſtrem &c.* Multa hic recenſentur prodigia, quae ad verbum ex Liv. L. xxi. C. 62. & xxii. C. 1. ſunt exſcripta, & forte plura adhuc deſiderantur. Vorſtius pro *credita* mallet *prodita.* Sed tamen & Liv. L. xxi. C. 62. *multa nunciata & temere credita* dicit, ubi & tunc extemplo ſequitur de *infante ſemeſtri* hoc modo. *In queis ingenuum infantem ſemeſtrem in foro olitorio triumphum clamaſſe.* Poſtremam vocem etiam in MS. reperi apud Valerium, non *proclamaſſe*, ut editur. Quod propterea non rejicio. In eodem MSto *Puerum ſemeſtrem infantem*, forte fuit etiam ex Livio *ingenuum*, ſed de eo nihil affirmare velim. Ceterum major eſt diſcrepantia, quod Livius ait id accidiſſe in *foro olitorio*, Valerius in *boario*. Quia videlicet illico poſt *clamaſſe* apud Livium ſequitur, *& foro boario bovem.* Forte fuit haec ipſius Valerii in exſcribendo oſcitantia. Qui ſaepe hallucinatur hoc ipſo in loco. paulo poſt, ait. *Bello etiam Punico ſecundo conſtitit Cn. Domitii* &c. Cum certum ſit accidiſſe id multis annis poſt illud bellum: priora vero omnia prodigia illo bello acciderunt. PERIZON. Exſtat *puerum infantem* non in Copeſ. modo, ſed in Med. omn. ſex Leid. Ultraj. utroque, & multis aliis: praeterea in ceteris ante Pighium edd. Quare illud reſtituendum duxi. Potuit ita ſexum deſignare voluiſſe, ut Livius addens *ingenuum* ſignificat conditionem. Et quis praeſtabit, *infantem* non potius eſſe gloſſam *pueri ſemeſtris?* Deinde in utroque Heinſ. & uno Rhem. & utroque Barber. eſt *triumphum locutum*, & in Perizon. *triumphum locutum cum elephantino.* Sed ita ut ſatis appareret *alium* fuiſſe eraſum, emendatumque in *locutum*, quod partim erat ſuperſcriptum. Leid. oct. *locutum triumphum clamaſſe, trium pedum.* & in marg. al' *locutum*, al' *triumphum.* Leid. ſept. *in foro boario locutum.* & in marg. al' *luprio*, al' *triumphum clamaſſe. Proclamaſſe* delet Med. prim. & ſext. In Ultraj. primo ſuperſcriptum videtur manu ſecunda. In quibuſdam *exclamaſſe.* illud *Luprio* ſuſpicionem praebet quaſi ortum ſit ex *Olitorio.* Praeſertim quia *o.* antecedit, unde omiſſum ſequens *o* cauſſam corruptioni praebuit. Certe cum *clamaſſe triumphum* illum puerum dicat, *locutum fuiſſe* ſatis intelligitur. Quare merito ſuſpicor, illud *infantem locutum* è margine in contextum irrepſiſſe.

26. *Lapidibus pluiſſe*] Lego cum Ed. Ald. & MSS. *lapides pluiſſe.* Fateor ingenue in quibuſdam ſcriptis eſſe *lapidibus*, ſed hoc eſt ab ineptis librariis, qui verba iſtius modi exiſtimabant autodetera, cum tamen ſint pura activa. *Pluere ſanguinem & lacrymas* habemus in hiſtoriis. *Depluere lacrymas* apud Prop. L. ii. Apul. Lib. i. Flor. *totum illud ſpatium qua pluit, qua ningitur.* Eadem ratione corruptum eſt, quod ſequitur, *in Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe.* in Heinſ. reperi *ſanguinem emanaſſe*, quod antiquum & genuinum eſſe cenſeo. Librarii quia non aliter edocti erant à Grammaticis, veram hanc lectionem tamquam minus Latinam eliminarunt, ſubſtituto gloſſemate, quod hactenus tanta diligentia obſervatum eſt. Quantum eos ratio fugerit ſuperiori exemplo vidimus, neque in hoc aliter ipſe Plinius *in attritu ſudorem purpureum emanat.* Idem, *manat picem*, & in ſimplice Hor.

—— fidis enim manare poëtica mella
Te ſolum.

GUDIUS. Nequaquam propter diverſam unius Cod. in marg. lectionem hic quidquam mutandum cenſeam. Quamvis cum quarto caſu hoc verbum nonnunquam conjungi ſoleat, quia Liv. L. xxii. i. diſerte ait, *Scuta duo ſanguinem ſudaſſe* Quemadmodum idem verbum ſic rurſus uſurpat L. xxvii. ii. *quatuor ſigna ſanguine multo diem ac noctem ſudaſſe.* Prout ſan-

[32] C. autem Flaminius inauſpicato conſul creatus, cum apud lacum [33] Traſymenum cum Annibale conflicturus, [34] *convelli ſigna* juſſiſſet, lapſo equo, ſuper caput ejus humi proſtratus eſt: nihilque eo prodigio inhibitus, ſigniferis negantibus *ſigna moveri ſua ſede poſſe*, [35] malum, ni ea continuo effodiſſent, minatus eſt. Verum hujus temeritatis, utinam ſua tantum, non etiam pop. Rom. 6. An. urb. 536. Livius XXII. 3. & 7. Plutarch. Fabio.

ſanguine hic quoque in nonnullis MSS. obſervo. Vide Cerd. ad Virg. L. IV. Geor. 30. Cl. Drakenborchium ad Silium L. II. 455. *Lapides autem pluiſſe*, plerique omnes habent MSS. cum Vett. Edd. recte omnino. Sic & *depluere lacrymas* apud Prop. L. II. 16. 8.

Nec tantum Niobe bis ſex ad buſta ſuperba
Sollicito lacrymas depluit e Sipylo.

Tibul. L. II. 5. 72.

Hae fore dixerunt belli mala ſigna cometen,
Multus ut in terram deplueretque lapis.

Ut adeo perinde ſit, ſive dicamus *Lapides pluunt*, ſive *pluit* (ſc. coelum) *lapides*. Vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. III. 10. & L. XXXV. C. 21. & Scheff. ad Obſeq. C. 59. & quos citat Eruditiſſimus Drakenborchius ad Sil. L. XII. 52.

27. *In Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe*] MS. *Sardinia* & *ſanguine*, & legendum eſſe omnino *Sardinia* patet ex Liv. L. XXII. C. I. Qui itidem *in Sardinia* inter multa alia prodigia ait, *ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe*. PERIZON. *In Sicilia.* cum Cl. Perizonius optime monuerit hoc in *Sardinia* accidiſſe, & illud etiam in undecim reperiatur MSS. non potui non admittere.

28. *Etiam metentibus cruentas*] Antii cruentas metentibus ſpicas in corbem decidiſſe, Livius & Plutarchus in Fabio tradunt, non in Sicilia, velut ex vulgatis Valerii verbis colligere eſt. Quapropter loco *etiam*, quod in exemplari Campenſi non habetur, *Antii* reponerem; vel potius verba duo praetermiſſa dicerem, quorum veſtigia habemus in Pulmanni codice, ubi ſic legitur, *Etiam apud Aritium metentibus, &c.* ſed ſcribendum erit non ſecus ac habet Oroſius, *apud Antium metentibus cruentas ſpicas in corbem decidiſſe*, lib. IV. c. 15. PIGH.

29. *Apud Antium*] Voces *apud Antium* reſtituit Pighius beneficio cod. Pulm. in quo legit *ap. Aritium*. Pro *Aritium* enim legendum eſſe *Antium*, ſcire potuit conferendis Livio, Plutarcho & Oroſio, qui diſerte prodiderunt apud Antium id contigiſſe. VORST. *Apud Antium* eſſe in uno, qui quondam Voſſii fuit, video, in ceteris fere legitur ut eſt in vulgatis. *Etiam metentibus cruentas ſpicas in corbem decidiſſe.*

30. *Caerete aquas ſanguine miſtas fluxiſſe*] *Caerete* legitur ſane in quibuſdam codd. uti Pighius in margine ſuae editionis monuit. Sed praefero nunc tamen lectionem alteram, *Caerites aquas*, quae & in codd. MSS. Brandeb. apparet: quia ſimiliter dixerunt, *Caeritem populum*, *tabulae Caerites*, *Caerite cera*: quorum hoc apud Horatium, iſtud apud Gellium, illud apud Livium legitur. Ita *Caeres* genuinum nomen adjectivum fuerit pro *Caeretanus* Sed ut ſubſtantivum, eſt ipſum nomen oppidi Tuſciae maritimi, cujus & ſupra ad I, I, 10. facta mentio. Ab Aldo, Pighio & aliis perperam factum videtur, quod *Cerites* ediderunt pro *Caerites*. neque enim per E ſimplex ſcriptum reperiri putem. VORST. Non pauci habent *celites* etiam *celitus*. Unde & in Heinſ. ſec. marg. *Prodigium de pluvia ſanguinea* dicitur. Male. Itaque cum *Caerete* in MSS. non reperirem, *Caerites* reſtituendum putavi, quomodo legit etiam J. Fr. Gronovius ad Liv. L. XXII. I. E nonnullis annotatum video, ſcriptum quoque eſſe *mixtas*, quod in quatuor invenio Leid.

31. *Bello Punico ſecundo*] Errat Auctor, ut ſupra obſervavit Perizon. factum enim eſt hoc ipſis novem annis poſt finitum bellum Punicum ſecundum. L. Quintio Flaminino Cn. Domitii Ahenobarbo Coſſ. hic vero pariter inſigni menda nobis liberandus eſt Valerius. Vulgati enim habent *Cn. Domitio bovem dixiſſe*, cum *bos Domitii* Conſulis, neſcio cui, dixerit. Teſtis Liv. L. XXXV. C. 21. Recte igitur, quod Leid. ſec. & Ultraj. prim. ita clare exhibent.

32. *C. autem Flaminius cum inauſpicato*] Neſcio cur Pighio libuerit invertere ordinem quem in editis inveniebat, & à MSS. confirmatur. eſt autem hic. *C. autem Flaminius inauſpicato Conſul creatus, cum apud lacum.* Similiter paulo poſt edidit *juberet*, cum antea legeretur *juſſiſſet*, id, quod praeferunt etiam MSS.

33. *Traſymenum*] In vetuſtiſſimis edit. & novem MStis invenio *Tranſimenum*. An inde natum,

Rom. maxima clade poenas pependiſſet! In ea namque acie XV millia Romanorum caeſa, VI millia capta, [36] X millia fugata ſunt. Conſulis obtruncati corpus [37] ad funerandum ab Annibale quaeſitum eſt: qui quantum in ipſo fuerat, Romanum ſepelierat imperium.

7. An. urb. 616. Livius LV. Jul. Obſeq. C. 83. Flaminii autem praecipitem audaciam C. Hoſtilius Mancinus veſana perſeverantia ſubſequitur. cui conſuli in Hiſpaniam ituro haec prodigia acciderunt: [38] Cum Lavinii ſacrificium facere vellet, [39] pulli cavea emiſſi in proximam ſilvam fugerunt, ſummaque diligentia quaeſiti reperiri nequiverunt. Cumque [40] ab Herculis portu, quo pedibus pervenerat, navem conſcenderet, talis vox ſine ullo auctore ad aures ejus pervenit, *Mancine mane*. Qua territus, cum itinere converſo [41] Genuam petiſſet, & ibi ſcapham eſſet ingreſſus, anguis eximiae magnitudinis viſus è conſpectu abiit. Ergo numerum prodigiorum numero calamitatum aequavit, infelici pugna, turpi foedere, deditione funeſta.

8. Ann. U. 541. Livius XXV. 16. Minus miram in homine parum conſiderato temeritatem Ti. Gracchi graviſſimi civis triſtis exitus, & prodigio denuntiatus, nec evitatus conſilio, facit.

tum, quia ſcripſit per adſpirationem, ut apud Livium & Ciceronem editur? etiam Polyb. L. III. 83. Θρασιμένlω λίμνlω vocat. Sed varie legitur etiam apud alios. Vide Salmaſ. ad Flor. L. II. 6.

34. *Convelli ſigna juberet*] Signa figebantur in caſtris: cumque eundum eſſet in proelium, captis auguriis eadem evellebantur rurſus è terra. Servius ad verſus Virgilii in II. Aen. *Ubi primum vellere ſigna Annuerint ſuperi*, ſcribit inter auguria habitum & hoc fuiſſe, ſi avellentem ſigna facile ſequerentur. Quae *auſpicia ex acuminibus* Ciceroni dicta Gevartius Electorum I, 2. exiſtimat. VORST. Vide J. Fr. Gronov. ad Liv. L. III. 54.

35. *Malum, ni ea continuo effodiſſent, minatus*] *Malum* pro poena, verberibus. Plautus Perſ. III, 1. *Herus ſi minatus eſt malum ſervo ſuo.* Et Rud. IV, 4. *Non ego te comprimere poſſum ſine malo.* Terentius Andr. II. 5. *Renuntiabo ut pro hoc malo mihi det malum.* VORST.

36. *Decem millia fugata ſunt*] De *caeſis* & *captis* conſentiunt MSS. ſed *fugatorum* numerum altero tanto reddunt majorem, habent enim *viginti millia* plurimi, ut eſt in antt. editt. Sed Liv. ait L. XXII. C. 7. *Decem millia ſparſa fuga fuiſſe per omnem Etruriam.* & ſic cum habeat Cod. Copeſ. cum quibuſdam aliis, recte à Pighio reſtitutum, videtur.

37. *Ad funerandum*] Id eſt, ut funerari poſſet. Gerundium paſſive uſurpatum: quod & ab aliis factum. Livius l. XXII. *funeris cauſa* corpus Flaminii inquiſitum ait. Verbo *funerare* & alii uſi: ut Horatius, Plinius, Suetonius. VORST.

38. *Cum Lanuvii ſacrificium facere vellet*] Manuſcripti codices, *Lavinii* legunt. Recte. Pullos enim avolaſſe in proximam ſylvam ſcribit Valerius, & Jul. Obſequens in ſylvam Laurentinam, quae Lavinii erat, non Lanuvii. vide quae nos de Lavinis in anno urbis 415. in Magiſtratuum annalibus. PIGH. Aldus ediderat *Lanuvii*. Pro quo Pighius è MSS. repoſuit *Lavinii*: quomodo codices quoque Brand. habent. Et firmatur lectio eo, quod Valerius *in ſilvam proximam*, & Jul. Obſequens *in ſilvam Laurentinam* pulſos avolaſſe ſcribit. Quippe ſilva haec non Lanuvii, ſed Lavinii fuit. VORST. *Lavinii* habent hic omnes ad unum MSS. ſed *Lanuvii* Aldus, Aſcenſius, quique hos ſunt ſecuti, *Lanuvi* Mediol. 1508. ſed utraquae Veneta & Mog. *Lavinii*. Quod omnino hic mihi retinendum videtur. vide Oudendorpium noſtrum ad Obſeq. C. 38.

39. *Pulli cavea emiſſi in prox. ſilvam fugerunt*] Malum id omen habebatur, ſi pulli è cavea emiſſi à pullario, ex propoſita offa non paſcerentur, ſed ilico avolarent: bonum contra, ſiquid inde caperent; praeſertim ſi paſcentibus aliquid ex ore cecidiſſet: quod primo *terripavium*, mox *terripudium*, tandem *tripudium* dixere. Videſis Cic. II. de Div. & Feſtum in

Pulſ.

cit. Procos. enim cum in Lucanis [42] ſacrificaſſet, [43] angues duo ex occulto prolapſi, repente hoſtiae, quam immolaverat, [44] adeſo jecinore, in eaſdem latebras ſe retulerunt. Ob id deinde factum, inſtaurato ſacrificio, idem prodigii evenit. Tertia quoque caeſa victima, diligentiuſque aſſervatis extis, neque allapſus ſerpentum arceri, neque fuga impediri potuit. *Quod* quamvis aruſpices *ad ſalutem Imperatoris pertinere* dixiſſent, Gracchus tamen non cavit, ne perfidi hoſpitis ſui Flavii inſidiis in eum locum deductus, in quo Poenorum dux Mago cum armata manu delituerat, inermis occideretur.

Et conſulatus collegium, & erroris ſocietas, & par genus mortis à Ti. Gracho, ad Marcelli memoriam me trahit. Is captarum Syracuſarum, & Annibalis ante Nolana moenia à ſe primum fugere coacti, gloria inflammatus, cum ſummo ſtudio niteretur ut Poenorum exercitum aut in Italia proſterneret, aut Italia pelleret; ſolennique ſacrificio voluntates deorum exploraret; [45] quae prima hoſtia ante foculum decidit, ejus [46] jecur ſine capite inventum eſt: proxi- 9. An. urb. 539. Livius XXIII. Plutarch. An. urb. 545. Livius XXVII. 28. Plutarch.

Puls. VORST. Similiter *auſpicanti Galbae pulli evolarunt*, Suet. Galba C. 18. PERIZON.

40. *Ab Herculis portu naves conſcend.*] Fuit is portus in Liguria; dictus & *portus Herculis Monoeci*. VORST. Aliquot MSS. delent *que*, pauculi praepoſitionem *ab*.

41. *Genuam*] Nonnulli MSS. habent *Fanuam*, plurimi *Januam*. & in marg. Barber. primi eſt haec gloſſa. Antiqui *Genuam* vocabant civitatem, quam moderni *Fanuam* dicunt, in libris quidem Valerii ab antiquo ſcriptis, videtur *Genua* & non *Fanua*, & ſic in Tito Livio & aliis. Hinc pretium ſtatuere debemus MSto Perizoniano, qui diſerte ſcribit *Genuam*? & judicare eum, quamquam manus videatur non valde antiqua, ex antiquo tamen & bono quodam codice eſſe deſcriptum, praeſertim cum ſit accuratiſſimus in nominibus propriis.

42. *Sacrificaret*] Plerique MSS. *ſacrificaſſet*, quomodo edebatur ante Pighium.

43. *Angues duo, ex occulto prolapſi*] Veteres, *angues duae*, & *prolapſae*. quod genus magis in hac voce amant. LIPS. Codices MSS. Brand. *Angues duae ex occ. prolapſae*. Idem & Lipſius in MSS. obſervavit, & genus femin. in hac voce magis amari ait. Supra 1, 6, 4. ipſe noſter, *Ab ima parte arae prolapſam anguem proſpexit* VORST. Etiam major pars noſtrorum MSS. habet in faemin. genere, & ita utraque mea Veneta. Sic in Ovidio quoque emendat Nob. Heinſius ad L. IV. Met. 495. Sed Mediol. cum Aldo & ceteris *duo prolapſi*. Quod cum in bonis etiam exſtet MSS. & hoc genere dixerit Liv. L. XXV. 16. & L. XLI. 9. & ſic noſter exemplo praecedente, & ſaepius Obſequens, cauſſam non video cur mutaremus. Non refugit enim quoque Virg. L. II. Aen. 203.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterque ad littora tendunt.

nec Ovid. L. III. Metam. 31.

——— ——— hoc conditus antro
Martius anguis erat.

Valer. Flac. L. I. 400.

——— vacua nam lapſus ab arbore parvum
Ter quater ardenti tergo circumvenit anguis.

44. *Adeſo jecinore*] Nonnulli *jocinore*, alii *jecore*. Ut dein pro *ſerpentum* quidam *ſerpentium*, etiam corrupte *a lapſu* pro *allapſus*. Quomodo de ſerpentibus etiam Horat. Epod. I.

Ut adſidens implumibus pullis ales
Serpentium adlapſus timet.

45. *Quae prima hoſtia ante foculum decidit*] MS. *cecidit*, melius: & credo *decidit* pro *cecidit* legiſſe editores, quia fere conveniunt. PERIZON. Ita quoque uterque Ultraj. ſex Leidd. cum Harl. & duobus Rhem. exhibent. *cecidit*.

46. *Jecur ſine capite*] Id eſt, ſine parte aliqua jecinoris eminentiore. Sic & Jul. Obſequens Poſtumium conſulem, cum immolaret, in plurimis *caput in jecinore non inveniſſe*, & Catoni immolanti *caput jecinoris inventum non fuiſſe* ſcri-

 bi-

proxima [47] caput jecinoris duplex habuit. Quibus inſpectis aruſpex triſti vultu, *non placere ſibi exta*, [48] *quia prima trunca*, *ſecunda nimis laeta apparuiſſent*, reſpondit. Ita monitus M. Marcellus, ne quid temere conaretur, inſequenti nocte ſpeculandi gratia cum paucis egredi auſus, à multitudine hoſtium in Brutiis circumventus, aeque magnum dolorem, ac detrimentum patriae, interitu ſuo attulit.

10. An. urb. 666. Plutarch. Mario. [49] Jam Octavius conſul dirum omen quemadmodum timuit, ita vitare non potuit. Ex ſimulacro enim Apollinis [50] per ſe abrupto capite, & ita infixo humi [51] ut avelli nequiret, [52] armis cum collega ſuo Cinna diſſidens, praeſumpſit ani-

bit. Varia id genus ipſe quoque Livius habet. VORST.

47. *Caput jecinoris duplex*] Partes duae jecinoris eminentiores. VORST. *Pars eminentior jecinoris* alia intelligi non poteſt, quam *protuberantior*, quae in diſciplina aruſpicum dicebatur *hoſtilis*, quemadmodum interior cava pars, *familiaris*, *caput* vero eſt ſummum jecinoris faſtigium, unde findi incipit in fibras duas. *Caput* autem illud *duplex* ſeu *geminum* dicitur, quando ita excrevit ut geminum videri poſſit.

48. *Quia prima trunca, ſecunda nimis laeta*] In uno manuſcripto ſic: *Quia prima tam triſtia, ſecunda tam laeta apparuiſſent.* lego itaque *tam trunca.* Item Livius *ſecundum trunca & turpia exta nimis laeta* dicit *fuiſſe.* In Gemblacenſi codice ſic: *Quia ſecundum truncatam laeta.* Quae lectio Livianae quam proxime accedit. PIGH. Ita veteres typis expreſſi, & MSS. Brand. niſi quod pro *trunca* in quibuſdam eſt *truncata.* Pighius cum pro *trunca* in quodam cod. reperiſſet *tam triſtia*, ipſum hoc pro altero ſuppoſuit. Verum ſatis apparet, ſciolum quendam, qui ſequentem vocem *laeta* conſideraret, pro *trunca* ſcribendum putaſſe *triſtia.* Codex Gemblacenſis, ut idem Pighius teſtatur, habuit ſic, *Quia ſecundum trunca tam laeta app.* Quam lectionem ego plane genuinam credo, ceteriſque praefero; quod videam, ipſum Livium, ex quo noſtrum exempla collegiſſe manifeſtum eſt, lib. XXVII. c. 28. ſcripſiſſe ſic, *Nec id ſane aruſpici placuiſſe, quod ſecundum turpia & trunca exta, nimis laeta apparuiſſent.* Ubi *ſecundum* eſt pro *poſt* Cumque apud Valerium, ut dixi, ſimiliter legeretur, librarii qui vim vocis *ſecundum* non caperent, tranſponendam eam, nonnihilque & mutandam putarunt. VORST. Cum Brandeb. conſentiunt longe plurimi, vel *trunca* habentes vel *truncata*, illud tamen plures: *triſtia* erat in Leid. oct. à manu ſec. Quod è Gemblacenſi notavit Pighius, & Vorſtius probat, id ego nuſquam invenio. Praeterea τὸ *nimis*, omnino retinendum, quoniam hoc ſolum movit aruſpicem, ut reſponderet exta ſibi minus placere, & loca Livii ac Valerii conferenti liquet, hunc non ſemper verbis illius inhaerere. *Nimis* male igitur deſideratur in nonnullis MSS.

49. *Jam & Octavius*] Elegans ratio connectendi per voculam *jam:* eſtque idem quod *porro.* Sed vocula *&* quae ſequitur, ſupervacua ac temere addita à Pighio videtur. Certe veteres typis expreſſi, & MSS. Brand. eam non habent. VORST. In MSto. ut & Vorſtianis deeſt τὸ *&*. Probat Vorſtius *jam.* ſed MS. Copeſii habet *nam*, quo ſaepe utuntur veteres in tranſitionibus pro *ſed*, *vero.* & proinde recipiendum hoc loco puto. Sic. II. 7. 13. Vide & VI. 9. Ext. IV. & VIII. 10. 3. & IX. 9. 2. Sic infra II. 4. 7. MS. *Nam gladiatorium munus primum Romae datum eſt.* ubi male in vulgatis deeſt *nam*, quia videlicet non intelligebatur. Sic II. 8. 7. *Nam L. Sulla.* ubi in vulgatis *item*, male. Sic III. 6. 1. MS. *Nam Papirius quidem Naſo.* Ubi in vulgatis omittitur. & IV. 8. 3. *Namque hinc* ex MSto. pro *jam qui hinc.* PERIZON. Deletur etiam *&* in MSS. noſtris, qui plures numero *jam* exhibent, quam *nam*, quae utraque particula tranſitioni apud noſtrum ſaepe inſervit, & apud alios. Vide quos ad Flor. prooem. §. 3. citavit Cl. Dukerus.

50. *Per ſe abrupto capite*] Alibi pro *per ſe* eſt *ſua ſponte.* Infra, *ſua ſponte ſigna converſa.* VORST.

51. *Ut evelli nequiret*] Ita habent Oliverius, & Aſcenſius, ceteri *avelli*, quod fere omnibus firmatur MSS.

52. *Armis a collega ſuo diſſidens*] Ita ſane Aldus. Et retinuerunt Pighius & alii. At MSS. Brand.

animo ea re ſignificari [53] exitium ſuum, in quod metu augurii, triſti fine vitae incidit: ac tum demum immobile Dei caput terra refigi potuit.

Non ſinit nos M. Craſſus [54] inter graviſſimas Romani imperii jacturas numerandus, hoc loco de ſe ſilentium agere; plurimis & evidentiſſimis ante tantam ruinam monſtrorum pulſatus ictibus. Ducturus erat à Carrhis adverſus Parthos exercitum. [55] pullum ei traditum eſt paludamentum; cum in proelium exeuntibus album, aut purpureum dari ſoleret. Moeſti & taciti milites [56] ad principia convenerunt, qui [57] vetere inſtituto cum clamore alacri accurrere de- II.

An. urb. 700. Plutarch. Dion. XL. Appian. in Parthic. Serv. ad Virg. Aen. II.

Brand. *Cum collega ſuo diſſid.* Nec aliter vetus editio Mart. Herbip. Et credo ego Valerium omnino ſic ſcripſiſſe; ſciolum vero, cui conſtructio ea ignota eſſet, mutationem feciſſe. Dicunt omnino *cum aliquo diſſidere*; & pari ratione *cum aliquo diſcrepare, cum aliquo diſſentire:* ut in lib. de Latinit. vulgo fere neglecta oſtenſuri ſumus. Vide interim infra III, 8, ext. I. VORST. Etiam noſtri *cum* praeferunt cum utraque Ven. & Mog. editione.

53. *In quod metus augurii triſti fine vitae incidit*] Priſca lectio, *in quem metus augurii.* LIPS. *Exitium ſuum, in quod metu augurii triſti fine vitae incidit.* Ita edidit Pighius; niſi quod pro *metu* habet *metus.* Et ſecuti eum ſunt Colerus & alii; niſi quod Thyſius ac Minellius maluerunt *metu.* At Aldus ediderat, *Significari exitum ſuum in quem metus augurii.* Nec aliter Chalcocondyles & M. Herbip. codiceſque MSS. Brand. habent; niſi quod pro *exitum* habent *exitium*; cum tamen ſequatur *quem*: quodque in MSS. *metus* alia manu mutatum in *metu.* Crediderim ego, quia in tot codd. ſequitur *quem*, genuinum eſſe *exitum.* Sane vocabulo hoc pro exceſſu & morte noſter & alibi uſus deprehenditur. Vide modo V, I, 5. & V, 4. ext. 3. VORST. MS. *Exitum* & *metum.* Interim ex MSto lego, *in quem metum*, metuebat illo augurio ſignificari exitium ſuum, in quem augurii iſtius metum incidit triſti fine vitae. i. e. *in fine* PERIZON. Oliverius *Exitium, in quem.* Rob. Stephanus, cum Gryph. *exitium ſuum, in quem.* & ſic uterque Ultraj. cum quibuſdam, ut videtur, MSS. qui tamen multo plures habent, *exitum ſuum, in quem metus.* Sic Venet. utraque, ut & Aldus, Aſcenſius, Colinaeus. *Exitum* certe melius huc quadrat. Augurabatur enim non *exitium* ſibi portendi modo, ſed *exitii* genus; qualis futurus eſſet ipſi *Vitae exitus*; ut nempe caput auferretur, & defigeretur, *in quem exitum metus augurii triſti fine vitae incidit.* i. e. quem metum Augurii haud vanum fuiſſe triſtis vitae ipſius finis comprobavit, cum nempe *caput ipſius pro roſtris exponeretur*, ut narrat Flor. L. III. C. 21. Sic Curt. L. VII. I. 19. *Qualiſcumque exitus nos manet.* & L. VII. I. 33. *Hic exitus Parmenionis fuit.* & noſter L. I. 7. 6. *Id ex Graccho prius, quam tribunatum iniret, in quo fraternum exitum habuit, multi audiverunt.* Adde L. I. 7. Ext. 10. L. I. 7. 6. Interea reticere non debeo in ſex MSS. inveniri *manu augurii.*

54. *Inter graviſſimas Romani imperii jacturas*] Campenſe exemplar *noſtri imperii* quemadmodum frequenter Valerius, ut *noſtrae civitatis, noſtris caerimoniis.* PIGH. Pro *noſtri* in veteribus typis expreſſis & MSS. Brand. eſt *Romani.* Pighius cum in uno cod. reperiſſet *noſtri*, id ipſum ſupponendum putavit: levi motus argumento; videlicet quod Valerius alibi ſcripſit *noſtrae civitatis, noſtris caerimoniis.* VORST. *Noſtri* invenio in ſec. Ultraj. Quare cum ceteri habeant *Romani*, hoc revocavi. Praeſertim cum ſaepiſſime ſic etiam loquatur auctor. Sic Ext. I. *Ne ſi ulterius Romana apprehendero.* Sed putidum foret exempla colligere.

55. *Pullum ei traditum eſt paludamentum*] Eo ordine in veteribus typis expreſſis & MSS. Brand. voces conſiſtunt. Eſtque ordo paulo concinnior, quam qui in editione Pighii, aliiſque recentioribus apparet; quo videlicet pronomen locum primum occupat. VORST. Idem ordo obſervatur in noſtris, ante Pigh. edebatur etiam in utraque Veneta, Ald. Colin. Gryph. Rob. Steph. *ducturus enim erat*, Aſcenſ. *Ducturo enim à Carris.* Sed neutrum auctoritate MSS. defendi poteſt. Quod vero ad album, purpureum & pullum paludamentum attinet, videri poteſt Lipſ. L. II. de Mil. Rom. Dial. 12. Adde Flor. L. IV. 2. 45. & ibi Freinſh. aliquot MSS. pro *ſoleret* ſcribunt *ſoleat.*

56. *Ad principia convenerunt*] *Principia* locus caſtrorum ſunt princeps & ſacer: ubi tabernaculum imperatoris, ſigna aſſervata, jus redditum, conſilia capta fuerunt. VORST.

debebant. Aquilarum altera [58] vix convelli à primipilo potuit: altera aegerrime extracta in contrariam, ac ferebatur, partem ſe ipſa convertit. Magna haec prodigia: ſed & illae clades aliquanto majores: tot pulcherrimarum legionum interitus, tam multa ſigna hoſtilibus intercepta manibus, tantum Romanae militiae decus barbarorum [59] obtritum equitatu, optimae indolis filii cruore paterni reſperſi oculi, corpus Imperatoris inter promiſcuas cadaverum ſtrues, avium ferarumque laniatibus objectum. [60] Vellem quidem placidius: ſed, quod relatum, verum eſt. [61] Sic dii ſpreti excandeſcunt: ſic humana conſilia caſtigantur, ubi ſe coeleſtibus praeferunt.

32. Cn. etiam Pompejum Jupiter omnipotens abunde monuerat, ne cum C. Cae-

57. *Vetere inſtituto*] De quo Livius lib. IV. poſt Polybium, qui lib. XV. hoc inſtitutum ab illo verſu Homerico: οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος οὐδ' ἴα γῆρυς, deducit. COLER. Pro *accurrere* ſex MSS. *occurrere*.

58. *Vix convelli*] Servius Danielis, qui multas ſuperioris aevi librariorum culpas arguit: *Vellere proprie dixit, inquit, quia Romana ſigna figebantur in caſtris &, cum ad bellum eundum fuiſſet, captatis auguriis avellebantur è terra. nam alibi ea figi non licebat. Sed inter auguria etiam hoc habebatur, ſi avellentem facile ſequerentur: adeo ut cum filio Orodis bello ſit Craſſus occiſus, qui iturus ad Parthiam avellere ſigna vix potuit; quod etiam Flaminio contigit, qui cum imperaſſet ſigna tolli, eaque non poſſent moveri, effoſſo ſolo in quo erant fixa, vi magna extrahi praecepit.* COLER. *Vix convelli à primipilo potuit. Primipilus* dicebatur, qui pilum, id eſt, primum ordinem triariorum duceret, praecipuus centurionum: qui & *primipili centurio* vocabatur. Idem & aquilam, ſignum primum, regebat. Supra I, 6, 6. *Cum convelli ſigna juberet.* Item, *Signiferis negantibus ſigna moveri ſua ſede poſſe.* Aquilas à ſignis diſtinguunt interdum: ſed verum tamen ipſas quoque aquilas ſigna fuiſſe; quamvis non uſquequaque ſic vocarentur. Vide Notas Manutii ad ep. 30. l. X. ad famil. VORST. Pro *ſe ipſa* codd. aliquot *Se ipſam* cum antiq. edd. ſed praeſtat *ſe ipſa* quod reſtat in pluribus. In *corpuſque* delent MSS. & editi *que*. iidem magno numero pro *equidem* dant *quidem*. Quod utrumque quum à Pighio nulla cauſſa mutatum ſit, quid vetabat priſtina reducere?

59. *Obtritum equitatu*] Unus atque item alter Leid. *obrutum*. Male. Curt. L. III. 2. 10. *Satiſne ei videretur inſtructus ad obterendum hoſtem.* L. IV. 14. 14. *Obteri, mehercule, ungulis equorum poſſunt.*

60. *Vellem quidem placidius, ſed relatu verum eſt*] Nec Badius, nec Glareanus, ſemet plane hic explicant; abrupta enim & obſcura eſt ſententia. Tria exemplaria, Suſianum, Gemblacenſe & Campenſe, uno addito vocabulo, hanc ita illuſtrant, *Vellem equidem placidius, ſed quod relatu verum eſt.* Hoc eſt: Vellem quidem placidius ac levius me de his poſſe loqui, ſed quod relatu verum. Et mox ſequitur: *Sic deorum ſpreti praemonitus excandeſcunt.* Pulmanni codex legit, *Sic deorum ſpiritus excandeſcunt.* Suſii autem: *Sic dii ſpreti.* Quod habet neſcio, quid majeſtatis amplius, & epiphonema hoc requirit. PIGH. *Sed quod relatu verum eſt.* In quibuſdam deeſt *quod*, omiſſum etiam ab Aldo & aliis. Venetae meae editiones habent *quia.* Ultraj. prim. *narratu*, quatuor alii *relatum.* Quod probo. haec enim hujus loci ſententia. *Vellem quidem placidius hoc referre, ſed id eſt verum, quod eſt relatum:* atque adeo ipſa veritas ut ita referrem exegit. lege itaque & diſtingue. *Sed, quod relatum, verum eſt.*

61. *Sic dii ſpreti excandeſcunt*] Ita reſcripſit Pighius ex cod. Suſii. Et ſcriptum quoque ita in margine unius cod. Brand. Aldus ediderat, *ſic Deorum ſpreti praemonitus excandeſcunt.* VORST. Ut eſt in Cod. Suſii ita etiam clare video exſtare in Perizon. in oct. Leid. ſic emendatum eſt, cum antea videretur fuiſſe *Deorum ſpreti monitus*, quod pro *praemonitus* eſt etiam in aliis. Neſcio an recte fecerit Pighius quod mutarit. Cur enim Valerius non potuit dicere *ſpretos praemonitus Deorum excandeſcere*, pro *Deos ſpretos praemonentes?* quum nihil ſit ipſi familiarius, quam adjuncta pro ſubjectis ponere μετωνυμικῶς.

Caeſare ultimam belli fortunam experiri contenderet; egreſſo à Dyrrhachio adverſa agmini ejus fulmina jaciens: examinibus apum ſigna obſcurando: ſubita triſtitia implicatis militum animis: nocturnis totius exercitus terroribus: ab ipſis altaribus hoſtiarum fuga. [62] Sed invictae leges neceſſitatis [63] pectus alioqui procul ab amentia remotum, prodigia iſta juſta aeſtimatione perpendere paſſae non ſunt. [64] Itaque dum illa elevat, auctoritatem ampliſſimam, & opes privato faſtigio excelſiores, omniaque ornamenta, [65] quae ab ineunte adoleſcentia ad invidiam uſque contraxerat, ſpatio unius diei confregit. Quo conſtat in delubris deûm ſua ſponte ſigna converſa: militarem clamorem, [66] ſtrepitumque armorum adeo magnum Antiochiae & Ptolemaide auditum, ut in muros concurreretur: [67] ſonum tympanorum Pergami abditis delubris editum: pal-

Ann. U. 705. Lucan. Jul O. ſeq. Dion. XLIII.

Caeſar III. belli civ.

Ut hoc ipſo in loco dicit *conſilia humana caſtigari*. Quae in ſe ſpectata non magis *caſtigari* poſſunt, quam *monitus excandeſcere*; ſed intelligit homines, qui ſua conſilia conſiliis deorum praeferunt. Sic *uxoria pietas conſcendit rogum.* pro pia uxor. L. II, 6. 14. & L. II. 7. 6. *Cujus infantiae blandimenta ſinu atque oſculis foveris.* i. e. quem infantem blandientem, & alia id genus infinita. Vide & Oudendorp. ad Obſ. C. 60.

62. *Sed invictae leges neceſſitudinis pectus alioquin procul ab amentia remotum*] V. c. *neceſſitatis legum*, & magis proprie. Deinde illud *procul* ſuperfluum eſt, nec in manuſcriptis erat. PIGH. Eadem, *neceſſitudinis.* probe. LIPS. Vetus editio Veneta: *Neceſſitudinis.* Ita ſaepiſſime Salluſtius & priſci reliqui; licet vulgo dicatur *neceſſitudo* ἀνάγκη κτ̀ φιλίαν, καθῆκον, ut exponit vetus γλωσσογράφος. COLER. Antiquiores typis expreſſi *leges neceſſitudinis.* Neque aliter codd. MSS. Brand. At Pighius ex uno cod. maluit *neceſſitatis.* Notum autem, non noſtrum tantum, ſed & Salluſtium, alioſque, *neceſſitudinem* dixiſſe pro *neceſſitate.* Vide Gellium XIII, 3. & Buchneri Additiones ad Lex. Fabri: VORST. Habent omnes, ni fallor, noſtri etiam *neceſſitudinis*, de qua voce videri poſſunt loca à Joh. Waſſe. in Ind. Sall. citata. ex quibus liquebit pro *neceſſitate* eam poni, ſed ἀρχαϊκῶς.

63. *Pectus alioqui procul ab amentia remotum*] Vocem *procul* expunxit Pighius; quod ſupervacuam putaret, & à quibuſdam MSS. abeſſe videret. At habent eam veteres typis expreſſi, & MSS. Brand. Neque ſupervacua habenda eſt vox iſta. Plus enim eſt *procul ab am. remotum*, quam *ab am. remotum.* VORST. Sic etiam major pars noſtrorum, inter quos ſunt tamen, qui deleant praepoſitionem *ab.* Unus *pectus procul à mente remotum.* Alter. *alioquin à mente remotum.*

64. *Itaque dum ille elevat auctoritatem*] Guyetus τ` *elevat* interpretatur extollit; quare poſt *omnia* delebat, *que.* Quomodo videlicet Oliverius, Aldus & ceteri uſque ad Pighium dederunt. Nam Venetae Edd. cum Pighio conſentiunt, & propemodum univerſa MSS. cohors. Cl. Perizonius in margine libri ſui adſcripſit, lege, *Illa*, & textum ita diſtinxit. *Itaque dum illa elevat, auctoritatem ampliſſimam, & opes privato faſtigio excelſiores, omniaque ornamenta, quae ab ineunte adoleſcentia ad invidiam uſque contraxerat, ſpatio unius diei confregit.* Vere; ſi quid video. Pompejus confregit auctoritatem, opes, omniaque ornamenta, dum illa prodigia elevat, i. e. levia ducit, extenuat, contemnit, ſpernit, quae verbi hujus ſignificatio eſt. Quod ſcivit ſane ipſe Guyetus, ut liquet ex nota ejus ad Phaedr. L. III. 10. 7. Atque ita legendum eſſe vidit quoque Tollius ad Auſonii Sapientes, in Pittaco v. 4. ubi obſervat quoque in MS. eſſe *pleniſſimam* pro *ampliſſimam*; quod tamen in noſtris non invenio.

65. *Quae ab ineunte adoleſcentia ad invidiam uſque contraxerat*] Epitome l. LXXXIX. Livii: *Quatuor & viginti annos natus, adhuc eques Rom.* (necdum conſularis) *quod nulli contigerat, ex Africa triumphavit.* VORST.

66. *Strepitumque armorum*] Sic omnes MSS. & edd. Vide quae habet Oudendorpius noſter ad Obſeq. C. 104.

67. *Sonum abditis delubris editum*] An potius, *abditis delubri*? Sic *Remota templi*, in Caeſare lego.

palmam viridem Trallibus in aede Victoriae, [68] ſub Caeſaris ſtatua, inter coagmenta lapidum [69] juſtae magnitudinis enatam. Quibus apparet coeleſtium numen & Caeſaris gloriae faviſſe, & Pompeji errorem inhibere voluiſſe.

13. Tuas aras, tuaque ſanctiſſima templa, dive Juli, veneratus oro, ut propitio ac faventi numine tantorum caſus virorum ſub tui exempli praeſidio ac tutela deliteſcere patiaris. [70] Te enim accepimus, eo die, quo purpurea veſte velatus aurea in ſella conſediſti, ne maximo ſtudio ſenatus exquiſitum, & delatum honorem ſpreviſſe videreris, priuſquam exoptatum civium oculis conſpectum tui offerres, cultui religionis, in quam mox eras tranſiturus, vacaſſe: mactatoque [71] opimo bove cor in extis non reperiſſe: ac reſponſum tibi à Spurinna aruſpice, [72] *pertinere id ſignum ad vitam & conſilium tuum, quod utraque haec corde continerentur.* Erupit deinde eorum parricidium, qui dum te hominum numero ſubtrahere volunt, deorum concilio adjecerunt.

An. urb. 709. Cic. divin. I. Suetonius. Obſeq. Plin. xi. 37.

Ex-

lego: & adyta ſignificari ac penetralia templi ſcimus. LIPS. Lipſius mallet *abditis delubri*; quomodo Caeſar dicat *remota templi*. Sed poteſt *abditis delubris* eſſe pro *abditis delubrorum partibus*. Ita enim notio partis aliis vocabulis ſubinde ſimul involvitur. Pari modo Terentius Heaut. 1, 29. *ultimas aedes* vocat, quae ſunt ultimae partes aedium, & *ultimam plateam*, quae ultima pars plateae eſt. Vide quoque ſupra 1, 6, 6. VORST. Non placet *abditis delubris*: placet quod eſt in Heinſ. primo *aditis delubris*, ſed emaculandum *adytis delubri*. Dicam tamen quod ſentio. Omnino expungendum illud *delubris* quod à Gloſſatoribus eſt. *Adyta* enim ſunt ipſa *remota templi* ſeu *delubri*. Ne dubito quidem, quin haec lectio vera ſit: namque ita apud Caeſarem, qui ipſe illud prodigium narrat, L. III. B. Civ. *Pergami in occultis ac remotis templi, quo praeter Sacerdotes adire fas non eſt, quae Graece ἄδυτα appellant, tympana ſonuerunt.* GUDIUS. *Aditis delubris* erat etiam in Perizon. ſed ſuperſcriptum alia manu erat *b*. Dion. Voſſius ad Caeſ. L. III. B. Civ. c. 105. illud certum ſtatuit, non hic *delubris*, ſed *delubri* ſcribendum eſſe, ſeque, ait, facile adduci, ut credat Valerium ſcripſiſſe *adytis templi* cum illud *abditis* in hac re uſitatius ſit. Sed cur *delubri* mutabitur in *templi*. An quia *templi* dixit Caeſar? Certe mutandum ergo erit etiam paulo ante, ubi dicit. *In delubris Deûm ſigna ſua ſponte converſa* Nam idem Caeſar eodem loco dicit, hoc factum eſſe, *Elide in templo victoriae*, ubi, *ſimulacrum victoriae, quod ante ipſam Minervam collocatum erat, & ante ad ſimulacrum Minervae ſpectabat, ad valvas ſe templi limenque convertiſſe.* *Abditis delubri* vel potius *adytis* placebat etiam Cl. P. Burmanno. Sed Rupertus *abditis delubris* retinendum cenſet, & eodem modo dictum, quo *ſummam rupem* pro *ſumma illius parte* dicit Florus 1. 13. 15. Equidem *adytis delubri* cum Gudio & Burmanno praetulerim.

68. *Sub Caeſaris ſtatua*] Julius Obſequens, verbis Valerii. Plutarchus, Dio, ipſe Caeſar. Philippus Poëta Epigrammatarius laurum enatam non palmam ſcribit:

Φοῖβον ἀνηναμένη ποτὲ δάφνη, νεῶ ἀνέτειλε
Καίσαρος ἐκ βωμοῦ κλῶνα μελαμπέταλον.

Sed Philippus nihil penſi habuit, modo victoriae ſignum poneret. VORST. Vide Brodaeum ad Anthol. p. 41.

69. *Juſtae magnitudinis enatam*] Sic intelligit credo palmam tantae magnitudinis, quantae victoribus dari ſoleret, ſubito illic enatam eſſe. Niſi malis intelligere, quae eſſet *inſtar arboris*, ut de ramo, quem quercus antiqua repente à frutice dedit Veſpaſiano prodigium futurae magnitudinis, loquitur Suet. in Veſpaſ. C. 5. Porro ſimiliter Auguſtus *enatam inter juncturas lapidum ante domum ſuam palmam in compluvium Deorum Penatium tranſtulit.* Suet. in Aug. C. 92.

70. *Te enim accepimus*] Sic edidi, quum Vorſtius Pighium ſecutus dediſſet, *accipimus*, quod à ſolo eſſe Rob. Stephano recte in margine nota-

EXTERNA.

Claudatur hoc exemplo talium oſtentorum domeſtica relatio, ne, ſi ulterius Romana apprehendero, è coeleſti templo ad privatas domos, [73] non conſentaneos uſus tranſtuliſſe videar. Attingam igitur externa: quae Latinis inſerta literis, ut auctoritatis minus habent, ita aliquid gratae varietatis afferre poſſunt. In exercitu Xerxis, quem [74] adverſus provinciam Graeciam con- I. Herod. VII. traxerat, equae partu leporem editum conſtat, [75] eodem montem Athon vix tandem tranſgreſſo. Quo genere monſtri tanti apparatus ſignificatus eſt eventus. [76] Nam qui mare claſſibus, [77] terram pedeſtri operuit exercitu, ut fugax animal, pavido regreſſu regnum ſuum repetere eſt coactus.

[78] Priuſquam Athenas deleret, Lacedaemonis invadendae conſilium agitanti, admirabile inter coenam prodigium incidit. Infuſum namque paterae ejus vinum,

notaverat Cl. Perizonius. Aliter enim Editi & MSS.

71. *Opimo bove*] Hunc, ſi bene conjicio, Feſtus, *pulchrum* vocat. *Pulcher bos appellabatur ad eximiam pinguedinem perductus.* Sic *pulchrae clunes* apud Horatium, quae M. Varroni *bonae* dicuntur. COLER.

72. *Pertinere id ſignum ad vitam & conſilium tuum*] Non ad conſervanda & ſtabilienda ea, ſed ad adimenda & extinguenda. Cicero I. de Div. *Cum Spurina diceret, timendum eſſe ne conſilium & vita deficeret.* VORST.

73. *Non conſentaneos uſus tranſtuliſſe videar*] Parum expoſita aut appoſita ſententia in voce, *uſus.* Legam, *viſus.* hoc acumine: (id enim ſcriptor iſte mirum quantum amat.) cum de Divo Julio dixerim, inquit, claudam Romana exempla, nec oculos parum decore transferam è caelo iterum ad terram. LIPS. Emendat Lipſius: *Viſus.* Sane acute. COLER. *Non conſentaneos uſus.* Ita codices tam MSS. quam typis expreſſi. Lipſius autem conjecturam fecit, pro *uſus* legendum eſſe *viſus*, hoc quidem ſenſu: Cum de divo Julio dixerim, claudam Romana exempla, nec oculos parum decore transferam è caelo rurſus ad terram. Quae Lipſii conjectura plane acuta videtur Colero. VORST. Vellem Lipſius conjecturam ſuam, cui refragantur omnes MSS. aliquo exemplo confirmaſſet. Scio Servium ad Virg. L. III. Aen. v. 36. ſcribere maſculinum genus adhiberi *cum de his loquimur, quibus videmus, ut ſi dicas nubecula obeſt viſibus meis*, reſpiciens fortaſſe ad haec Lib. II. 605.

Aſpice: namque omnem, quae nunc obducta tuenti
Mortales hebetat viſus tibi, & humida circum
Caligat, nubem eripiam.

Et ſic ſaepius alii poëtae. Tamen neſcio quomodo nimis poetica hic illa vox videtur. *Uſus non conſentaneos* dicit, quia non decebat exemplum Divi Caeſaris exemplis humanis quaſi familiariter immiſceri.

74. *Adverſus Graeciam*] MSS. & Editi ante Pighium omnes, *adverſus provinciam Graeciam* i. e. cum Graeciam ſibi ſumpſiſſet provinciam, in qua bellum gereret.

75. *Eidem montem Athon juxta Idam tranſgreſſo*] Locus hic haud dubie corruptus ac diſturbatus eſt, cujus ſynceram lectionem ex Atrebatenſis collegii codice, ordinem ex Campenſi reſtituimus. Ex Herodoto namque liquet, non diu poſtquam Helleſpontum tranſiiſſet Xerxes cum copiis, prodigium leporis ex equa nati contigiſſe. Legendus eſt itaque locus hoc modo: *Leporem editum conſtat eodem montem Athon vix tandem tranſgreſſo. Quo genere monſtri, &c.* PIGH. *Eodem montem Athon vix tandem tranſgreſſo.* Ita legenda haec, atque ipſo illo loco, ex codd. Atrebatenſi & Campenſi docuit Pighius. Alii habent ſic, *Eodem montem Athon juxta Idam transgreſſo.* Legebanturque haec inferius poſt verba, *Regnum ſuum repetere eſt coactus.* VORST.

76. *Nam qui mare claſſibus, terram, pedeſtri operuit exercitu, ut fugax animal*] Campenſis exemplaris diverſa eſt lectio: *Nam qui mare claſſib. texerat, terram equitib. velut fugax animal, &c.* Nec meo judicio contemnenda eſt. PIGH.

Ultraj.

vinum, in ſanguinem nec ſemel, ſed iterum, & tertio, converſum eſt. Qua de re conſulti magi, monuerunt [79] ut ſe ab incepto abſtineret. Et, ſi quod veſtigium in vecordi pectore ſenſus fuiſſet, cavere potuiſſet, [80] ante de Leonida & Spartanis abunde monitus.

2. [81] Midae vero, cujus imperio Phrygia fuit ſubjecta, puero dormienti for-
Cic. divin. I.36.II.31. micae in os grana tritici congeſſerunt. Parentibus deinde ejus, [82] quorſum
Aelian XII. 45. IV. 17. prodigium tenderet, explorantibus, augures reſponderunt, *Omnium illum mor-*
& III. de anim. C. I. *talium futurum ditiſſimum.* Nec vana praedictio extitit. nam Midas cunctorum pene regum opes abundantia pecuniae anteceſſit: infantiaeque incunabula utili deorum munere donata, [83] onuſtis auro atque argento gazis penſavit.

Formi-

Ultraj. prim. *claſſico.* ſec. addit *texerat*, quod non neceſſe. Sic enim *opertum velis mare* dicit Flor. L. II. 8. notante Perizonio. Pro *regreſſu* oct. Leid. *egreſſu.* *Equitibus* habet etiam Ultr. ſec.

77. *Terram pedeſtri operuerat exercitu*] Codices Brand. *operuit.* VORST. Et hoc denuo à Pighio eſt. Omnes enim MSS. & Edd. *operuit.* quod mutandi nulla idonea eſt cauſſa.

78. *Priuſquam Athenas deleret*] Praemittit his MS. *eodem monte Atho juxta Idam tranſgreſſo*, & omittit, ubi ea ſuperius leguntur, cum quo faciunt etiam Brandeburgenſes codices. & ſane magis exiſtimo huic loco convenire, quam ſuperiori. Deſiderari enim hic aliquid videtur, quod ſequentia ſuperioribus conjungat. Lego itaque. *eidem montem Atho vixdum tranſgreſſo, priuſquam &c. vix dum* facile potuit tranſire in *iux idam.* Ita enim legitur in MSto. PERIZON. Eodem loco, collocant hoc caeteri quoque MSS. ut omnino probabilis videatur Cl. Perizonii ſententia. Pro *iux idam*, ſunt qui habeant, al' *indum*, al' *index.* unus *India.* Delenda vero haec *Eodem montem &c. trangreſſo* videbantur Guyeto. Sed haec quidem vis eſt, non medicina. *Atho* in accuſativo more Graecorum hic dici notabat Gudius, additis his locis. ita apud Virg. Aen. VI.

Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia coelo
Dejicit.

Sed Plin. in acc. *Athon*, ut Mela L. II. in dat. *Atho.* Cic. *Athonem* dixiſſet. L. II. de fin. *Helleſponto juncto Athone perfoſſo.* Catul. de Beren. Coma.

Per medium claſſi barbara juventus navit Athon

79. *Ut ab incepto abſtineret*] Iidem codd. *Ut ſe ab incepto propoſito abſtineret.* Et ſolet ſane ita plene & ſine ellipſi ſcribere noſter. Ut cap. proximo, *Ut proxima die à curia ſe abſtineret.* Pari modo & alii. Cicero VII. 26. ad fam. *Qui me oſtreis & muraenis facile abſtinebam.* Ut in MSS. eſt, ita plane & Aldus ediderat. Et mirum eſt Pighium non unam, ſed duas voces hic expunxiſſe. VORST. Sic ſolet videlicet Pighius expungere ſuo arbitratu. Sciasitaque, Lector, etiam hic cum Brand. conſentire MSS. noſtros, & ceteras ante Aldum editt. Heinſ. prim. *Ut ſe propoſito abſtineret.* *Abſtinere ſe* uſitatum eſt Livio. Ut L. XXIV. C. 18. *Abſtinere ſe locationibus.* Sic Hirt. L. VIII. de B. G. C. 44. *Paucis diebus ſeſe cibo abſtinuit.* Item Plaut. Caſ. act. I. v. 13. *Urbanis rebus te abſtines.* Jungit etiam Livius cum aliis accuſativis, ſic enim L. II. 22. *Apud Regillum accepta clades, Latinos ira odioque ejus, qui arma ſuaderet, ne ab legatis quidem violandis abſtinuit.* Poſſis ſuſpicari, ne in *incepto propoſito* alterutrum ſit e gloſſa. Sed potuit dixiſſe ut *ab incepto conſilio* L. II. 6. Ext. 8. ubi Leid. Quint. itidem *ab incepto propoſito* habet.

80. *Ante de Leonida & Spartanis*] Leid. ſec. de *Leonida & a Caeſare Spartanis.* Copeſ. *De Leonida & Spartanis à Caeſare.* Leid. ſext. *De Leonida & Spartanis ceſſare.* Leid. oct. *De Leonida & à Ceſſare Spartanis.* Sed ita ut in *Ceſſare*, tribus prioribus literis eraſis ſubſtitutum appareret *Ceſ.* in marg. erat. *à Caeſare.* Periz. *De Leonida Spartanis.* Quod unde natum ſit, equidem divinare nequeo. Praeterea, qua re, aut a quo monitus erat *de Leonida? à Leonida & Spartanis monitus erat cavere*, dum in illis expertus erat, cum quibus viris ipſi res eſſet futura, ſi ipſam Lacedaemona invaderet. An ſcripſit *à Leonida & CCC ejus Spartanis abunde monitus?* nam *trecentos* ipſi cives tribuit L. III. 2. Ext. 3. cum Cicerone L. II. de fin. 30.

81. *Mi-*

Formicis Midae jure meritoque [84] apes Platonis praetulerim. illae enim ca- 3.
ducae ac [85] fragilis, hae ſolidae & aeternae felicitatis indices extiterunt, dor- Cic. divin. 1.36. II. 31.
mientis in cunis parvuli labellis mel inſerendo. Qua re audita, prodigiorum Plin. XI. 17.
interpretes *ſingularem eloquii ſuavitatem ore ejus emanaturam* dixerunt. At mihi Aelian. X. 21. & XII. 45.
quidem illae apes non montem Hymettum thymi flore redolentem; ſed Muſarum Heliconios colles omni genere doctrinae virentes, dearum inſtinctu depaſtae, maximo ingenio dulciſſima alimenta ſummae eloquentiae inſtillaſſe videntur.

81. *Midae vero*] Cicero l. 1. Divin. Aelianus libro XII. cap. 1. de eodem is ipſe Aelianus libro XIII. cap. 1. De Animalibus. COLER.

82. *Quorſum prodigium tenderet*] Codd. Brand. *quorſus prod tend.* Et ſane etiam *quorſus* dixerunt, quomodo *prorſus, rurſus, ſeorſus, introrſus.* Vide lib. de Latinit. mer. ſuſp. p. 212. VORST. *Quorſus* eſt in utroque Ultraj. Pro *utili Deorum munere*, Matt. Klokkius legebat *fructili Deorum munere.* Nimio novandi ſtudio.

83. *Onuſtus auro & argento gazis penſarit*] Praeferenda manuſcripta lectio, *Onuſtis auro & argento gazis.* Item in ſequenti exemplo: *Illae enim caducae ac fragilis, hae ſolidae & aeternae felicitatis indices.* Non *fragiles*, ut in vulgatis. De felicitatis enim diverſitate loquitur, non indicum. PIGH. *Onuſtis auro & arg. gazis penſavit. Penſare* pro aequare, exacte reſpondere. Vult enim dicere, factum Midae jam adulti prodigio Deorum planiſſime reſpondiſſe. Juſtinus V, 2, 3. *Parata cum amiſſis imperia penſare, i. e.* tantundem imperii quantum amiſeris, rurſus adipiſci, vel adeptum eſſe. Is enim verus loci ejus ſenſus. Sed constructio ab ea quae in verbis Valerii apparet diſcrepat: qua de in lib. de Latinit. vulgo neglecta agemus. VORST. Vide illum p. 286. *onuſtis* MSS. noſtri.

84. *Apes Platonis*] Cicero lib. 1. Divinat. Plinius lib. XI. cap. 17. Aelianus lib. XII. Julius Firmicus. Tertullianus de Anima: *Sed nemo unquam cunctanti de exitu animae mulſam aquam de eloquio Platonis infudit.* COLER.

85. *Fragilis*] Sic bene Pighius, cum ante à multis *fragiles* ederetur; *fragilis* tamen habet Aſcenſius. Porro pro *mel inſerendo.* Bit. prim. *mel inferendo.* & mox Ultr. prim. *ac mihi quidem.* Haud pauci *montem Hymetium.*

CAPUT VII.

DE SOMNIIS.

ROMANORUM.

1. *Artorii Medici de Auguſto.*
2. *Calpurniae de Caeſare.*
3. *P. Decii, T. Manlii coſſ.*
4. *Ti. Atinii cujuſdam.*
5. *M. Ciceronis exulis.*
6. *C. Sempronii Gracchi.*
7. *Caſſii Parmenſis.*
8. *Aterii Rufi eq. Rom.*

EXTERNORUM.

1. *Annibalis Poeni.*
2. *Alexandri Magni regis.*
3. *Simonidis poëtae.*
4. *Croeſi Lydorum regis.*
5. *Cyri Perſarum regis.*
6. *Himeraeae mulieris de Dionyſio.*
7. *Matris Dionyſii tyranni.*
8. *Amilcaris Poeni.*
9. *Alcibiadis Athenienſis.*
10. *Arcadis cujuſdam.*

Sed quoniam [1] divitias Midae, diſertumque Platonis ſomnium attigi, referam quam certis imaginibus multorum quies adumbrata ſit.

1. Ann. urb. 711. Dion. XLVII. Vellejus II. 70. App. Civil. IV. aliter. Suet. Aug. 91. Lactant. II. 7.

Quem locum unde potius ordiar, quam à divi Auguſti ſacratiſſima memoria? [2] Ejus medico Artorio ſomnum capienti nocte, quam dies inſecutus eſt, quo [3] in campis Philippicis Romani inter ſe exercitus concurrerunt, [4] Minervae ſpecies oborta praecepit, *ut illum gravi morbo implicitum moneret, ne propter adverſam* [5] *valetudinem,* [6] *proximo proelio non intereſſet.* Quod cum Caeſar audiſſet, lectica ſe in aciem deferri juſſit. ubi dum ſupra vires corporis pro adipiſcenda victoria excubat, [7] caſtra ejus à Bruto capta ſunt. Quid ergo aliud putamus, quam [8] divino munere effectum, ne deſtinatum jam immortalitati caput indignam coeleſti ſpiritu fortunae violentiam ſentiret?

2. Ann. urb. 709. Suet. C. 81. Plut. Obſeq.

Auguſtum vero praeter naturalem animi in omnibus rebus ſubtiliter perſpiciendis vigorem, etiam recens & domeſticum exemplum, ut Artorii ſomnio obtem-

1. *Divitias Midae diſertumque Platonis ſomnium*] Ecce quam ineptum initium Capitis! *referam de ſomniis, quia divitias Midae attigi.* Argumentum ἀσύστατον, abſurda ratio! Deinde quid quaeſo eſt, *diſertus ſomnus.* An qui futuram eloquentiam indicat? Mira & inepta Catachreſis. nihil ſani eſt. Probo, quod eſt in MSS. *diſertique Platonis ſomnum* Id adjunctum proprie Platoni tribui videbis in praecedentibus. Ideoque egregie illud Epigramma vetus Platonem appellat L. I. p. 170. Ἀτθίδος εὐγλώσσου στόμα φέρτατον. Nihil ergo jam ſupereſt, niſi ut, extrita una literula, etiam Midae ſuam gloriam, & toti huic commati ſanitatem reddamus. Legendum enim eſt. *Sed quoniam divitis Midae, diſertique Platonis ſomnum attigi* GUDIUS. Haec ex margine Excerptorum Gudianorum deſcripſi, licet ſcirem iiſdem paene verbis virum Eruditiſſimum haec quondam ſcripſiſſe ad Menagium, quam Epiſtolam edidit Cl. Burmannus in Praef. Epiſt. Gud. & meminit ejus emendationis ipſe Menag. ad Diog. Laërtium L. III. 5. *Diſertique* invenio in Heinſ. prim. ſec. Ultraj. & tribus Leid. Sed ita ut in duobus ſic pro *diſertumque*, correctum eſſe liquido appareat. Magna pars pro *ſomnum* habent *ſomnium.*

2. *Ejus Medico Artorio*] *Antonium Muſam* hic negligentia librariorum *Artorium* vocari corrupte, conjecit P. Lambecius Bibl. Caeſ. L. II. 7. ſed quam infeliciter oſtendit C. Patinus in Commentario ad Cenotaphium huic M. Artorio à Smyrnenſibus poſitum p. 440. Quemadmodum & Medicum & Amicum pariter Auguſti fuiſſe docet p. 439.

3. *In Campis Philippicis*] Vetuſtiſſimae edd. *in Campis Philippis* & ſic multi MSS. novi illa *Inda Monilia, Dacas exuvias, Mauros poſtes, Tiburtes Faunos, Perſidem Gazam* & ſimilia; legi etiam quae habet ſummus ille Iſ. Caſaubonus in Lect. Theocriticis Cap. I. ut oſtendat τὸ πρωτότυπον ἀντὶ τῆς παραγωγῆς ſaepe poni. Vidi à Caeſare L. I. B. G. 30. *terram Galliam* dici, & à Gellio L. I. I. *Terram Graeciam*, & L. I. II. *Terram Lydiam*, & ipſum *Campum Marathona* à Nep. in Milt. C. 4. Malo tamen hic eos ſequi, qui *Philippicis* ſcriptum exhibent.

4. *Minervae ſpecies oborta praecepit*] In Heinſ. primo erat *oblata* ſed correctum pro *oborta*. Sic Curt. L. IV. 3. I. *Oblatam eſſe per ſomnum ſibi ſpeciem Apollinis.* & C. 2. 17. *Speciem ſibi Herculis in ſomno oblatam eſſe pronunciat.* tres alii *aborta.* Etiam, quamvis leve, monendum eſt tamen, *concurrerunt* pro *concurrêre* in omnibus fere MSS. & edd. ante Pighium legi.

5. *Valetudinem*] Libro Danielis *Valitudinem.* & ita alibi. Nec prave à validus, valitudo. Horatius ſibi aliquid permiſit & dixit *valetudo è* producto, unde puto iſta ſcribentium varietas orta. Sed *valetudo* ſcribit vetus etiam Gloſſarium, & plerique lapides antiqui. quod monere volui ob quorundam in his minutiis δεισιδαιμονίαν. COLER.

6. *Proximo proelio*] MS. *bello*, & ſolet ſaepe bellum poni pro proelio. Sic infra L. III. 2. 19. *labentemque belli fortunam.* PERIZON. Ultraj. ſec. etiam *bello* exhibet.

7. Ca-

obtemperaret, admonuit. Audiverat enim divi Julii patris ſui uxorem Calpurniam nocte, [9] quam is in terris ultimam egit, in quiete vidiſſe multis eum confectum vulneribus in ſuo ſinu jacentem, ſomniique atrocitate vehementer exterritam, rogare non deſtitiſſe, *ut proxima die à curia ſe abſtineret.* At illum, ne muliebri ſomnio motus id feciſſe exiſtimaretur, ſenatum, in quo ei parricidarum manus allatae ſunt, [10] adire contendiſſe. [11] Non eſt inter patrem & filium ullius rei comparationem fieri, praeſertim divinitatis faſtigio junctos: ſed jam alter operibus ſuis aditum ſibi ad coelum inſtruxerat, [12] alteri longus adhuc terreſtrium virtutum orbis reſtabat. Quapropter [13] ab hoc tantummodo impendentem mutationem ſtatus cognoſci, ab illo etiam differri dii immortales voluerunt; ut aliud coelo decus daretur, aliud promitteretur.

Illud etiam ſomnium & magnae admirationis, [14] & clari exitus; quod eadem 3. Ann. urb. 413. Livius VIII, 6. & alii.

7. *Caſtra ejus à Bruto capta ſunt*] Voluerat Caeſar in caſtris, & in tabernaculo ſuo, dum proelium committeretur, manere. Quod ſi ita factum fuiſſet, in ipſis caſtris fuiſſet oppreſſus. Etſi enim victoriam reportavit, milites tamen Brutiani caſtra ejus ante ceperant, eademque ingreſſi lecticam, in qua cubare Caeſarem putarant, transfixerant. VORST.

8. *Divino munere*] Vetus, *divi numine*. Ego *divino numine*, omnino malim. LIPS. Omnino vere in vet. edit. Veneta: *Divino numine.* COLER. Codd. Brand. *Div. numine.* Nec aliud in vetere edit. Veneta Colerus, inque vetere Martini Herbip. ego reperi. VORST. *Divi Numine* habet Ultraj. primus, *Divino numine* undecim alii cum Mog. & ſic cum MS. Baſil. legebat quoque Klokkius.

9. *Quam is in terris ultimam egit*] Hac ratione Caeſaris ἀποθέωσιν ſignificare voluit. VORST.

10. *Adire contendiſſe*] Nonnulli MSS. *habere contendiſſe* Nihilo deterius.

11. *Non eſt inter patrem & filium ullius rei comparationem fieri*] Abrupta & conciſa dictio eſt. Jo. Cauchii liber itaque legit, *Non eſt operae inter patrem, &c.* PIGH. *Non eſt inter patrem & filium ullius rei comparationem fieri.* Ita ex antiquioribus typis expreſſis, & MSS. item, legendum cenſeo cum Gronovio. Sane codd. quoque Brand. non ſecus habent. Pighius cum in uno cod. reperiſſet *Non eſt operae*, vocem *operae* omnino reponendam putavit. Verum nihil opus ea diſerte addita. Seneca Praef. Nat. Quaeſt. *Niſi ad haec admitterer non fuerat naſci.* Plinius XXXV, 18. *Alioſque deinceps enumerare jam non eſt.* Varro apud Gellium VIII, 12. *Inter duas filias regum quid mutet, inter Antigonam & Tulliam, eſt animum advertere* Haec & id genus alia obſervavit Clariſſ. Gronovius l. IV. Obſ. c. 8. Subaudiendum tamen in talibus eſt aliquid; & quidem *tempus* vel *operae pretium.* Ipſeque noſter alibi vocem *operae* diſerte adjecit. Vide modo principium lib. II. VORST. Recte omnino fecit Vorſtius expellens inſiticium illud *operae*, quod in MSS. non reperio, & quod omnino non deſiderari, niſi tibi perſuadeat J. Fr. Gronovius Criticorum ſagaciſſimus, evincet certe Heinſ. ad Ovid. L. II. de Arte Am. v. 28. & Burmannus ad Petron. C. 127.

Nunc erat a torva ſubmittere cornua fronte.
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.

12. *Alteri vero longus*] En denuo liberalitatis Pighianae documentum. Intruſit enim hic particulam *vero* contra editos & MSS. in ſolo enim Leid. ſexto ſuperſcriptum invenio; & poteſt commodiſſime abeſſe; ut cauſſa quoque non erat, cur *junctos*, quod habent editi omnes, & MSS. longe maximo numero, mutaret in *conjunctos.* Ceterum Guyeto placebat ſcribi *manus illatae ſunt* pro *allatae* & *longus virtutum orbis peragendus reſtabat.* Sed neutrum neceſſe eſt.

13. *Ab hoc tantummodo pendentem mutationem ſtatus cognoſci*] Omnes quos vidimus manuſcripti codices *impendentem* habent, quod magis placet. PIGH. MSS. meorum pars multo major retinet, quod antea vulgabatur *pendentem.* Sed tamen *impendentem*, quod in quibuſdam invenio, ut & Mog. omnino probaverim.

dem nocte duo conſules [15] P. Decius & T. Manlius Torquatus, [16] Latino bello [17] & gravi & periculoſo, non procul à Veſuvii montis radicibus poſitis caſtris viderunt. Utrique enim quidam per quietis ſpeciem praedixit, *ex altera acie imperatorem, ex altera exercitum, Diis Manibus, Matrique Terrae deberi.* [18] *Utrius autem dux copias hoſtium, ſuperque eas ſeſe ipſum devoviſſet,* [19] *victricem abituram.* Id luce proxima conſulibus [20] ſacrificio vel expiaturis, ſi poſſet

14. *Et clari fuit exitus*] Supra jam vidimus ſolere Valerium verbum ſubſtantivum in hujuſmodi tranſitione omittere, L. 1. 6. 4. ſimiliter igitur *fuit* MSS. pariter & Pighianâ priores Editiones omittunt: itaque delevi. Habent etiam MSS. *& magnae admirationis & clari exitus.* Non *magnae & admirationis.*

15. *P. Decius*] Pighius edidit *P. Decius Mus:* quem Colerus & alii ſunt ſecuti. Verum in antiquioribus typis expreſſis, & MSS. item Brand. *Mus* non apparet. Sed nec Livius, ubi eandem rem narrat, cognomen *Muris* adjecit. VORST. Recte fecit Vorſtius ejiciendo τὸ *Mus*, quod ſuperſcriptum video in ſept. Leid. cur non inſerſit etiam L. v. 6. 5? & ita ſaepe ſimpliciter apud Ciceronem; qui *Mures Decios* vocat Philip. xiii. 13. cum illos ab aliis vult diſtinguere, non ubi glorioſum hoc eorum narrat factum.

16. *Latino bello*] Quod cum Latinis geſtum, qui conſulem alterum, partemque ſenatus creari ex ſuis volebant. VORST.

17. *Et gravi & periculoſo*] *Ac periculoſo gravi* Bit. prim. & Harl. *ac periculoſo & gravi* Barb. uterque & Leid. ſec. *ac periculo gravi* Ultraj. prim. *ac periculo ſuo gravi.* Ultraj. ſec. Rhem. duo Leid. ſec. & ſext. alii tres, *ac periculoſo & gravi*, & ſic Copeſ. cum Perizon. pro *Veſuvii* nonnulli *Euſubii*, alii *Euſebi.*

18. *Utrius autem dux copias hoſtium aggrederetur, ſuperque eas ſeſe ipſum devoviſſet*] Quod in priſca editione verbum *aggrederetur*, abeſt: valde probo: Et ſane addititium eſt. Nam hoc è Livio clarum devotionem hanc ita concipi ſolitam, ut ſeſe unaque hoſtes Diis manibus ſacrarent. LIPS. *Aggrederetur.* Tollit hanc vocem ſupervacuam cenſura Lipſiana. COLER. Aldus & alii ediderunt, *Utrius dux copias hoſtium aggrederetur, ſuperque eas &c.* Et mirum eſt Pighium atque Colerum hic non de mendo monuiſſe, vocemque *aggrederetur* expunxiſſe. Eſt ea omnino ſpuria: recteque abeſt ab utroque cod. Brand. &, ut Cl. Wetſtenius mihi ſignificavit, à Baſileenſi. Quod opido manifeſtum erit, ſi verba noſtri cum verbis Livii componantur. Livius viii, 6. ita, *Utrius exercitus imperator legiones hoſtium, ſuperque eas ſe devoviſſet, ejus populi partiſque victoriam fore.* Quae Livii ſi integra ſunt, neque ellipſin habent: Valerii item integra erunt; ſi maxime ea quam dixi vox abſit. VORST. MS. *Dux ſuper copias hoſtium aggrederetur, ut ſeſe* &c. Forte. *Dux ſuper copias hoſtium etiam ſeſe ipſum.* Nam teſtantur Lipſius & Vorſtius antiquis codd. deeſſe *aggrederetur*, quod rectius quoque abeſt. Vide Mod. Novant. Epiſt. 54. PERIZON. *Aggrederetur* abeſt à multis noſtrorum, in quibuſdam additum eſt alia manu, in Perizon. habetur in ipſo textu, ſed linea tranſverſa inductum. Recte judicarunt Viri Eruditi eam vocem locum hic non habere. Delet quoque Klokkius.

19. *Victoriam habiturum*] Modius ex lib. Bamberg. reſtituit: *victricem abituram.* cujus ſententiam probant ea quae ſequuntur. COLER. *Victricem abituram.* Ita codices Brand. & ut Wetſtenius mihi ſignificavit, unus quoque Baſileenſis. Sed & cod. Bambergenſis, ut Modius teſtatur, Schottique, & quos magnus Gronovius inſpexit, ita habent. At typis expreſſi *victoriam habiturum:* ut id referatur ad ducem. Verum tolerari hoc non poteſt: ſuadetque ipſa συνέπεια, ut ſic, ut nunc nos edimus, legatur. Praecedit *Ex altera acie imperatorem, ex altera exercitum.* Item, *Utrius*, aciei puta, *dux ſe devoviſſet.* Quid igitur convenientius quam Valerium ſcripſiſſe, ipſam illam *aciem*, cujus dux ſe devoviſſet, *victricem abituram?* Neque dux ipſe victoriam reportare poterat, utpote victoriae nec ſuperfuturus; ſed acies cujus ille dux fuiſſet. Quod praeterea verba quoque Livii declarant, quae produximus, *Ejus populi partiſque victoriam fore.* Quod ad phraſin attinet, uſus eſt noſter & infra eſt. Ut 1, 8, 5. *Romanus exercitus victor abibit.* Nepos & alii dicunt *ſuperiorem diſcedere.* VORST. Quod Modius primus emendavit *victricem abituram*, id in duodecim ego invenio membranis exſtare, ſed ita ut partim dent *habituram*, ſit etiam, qui praeferat *victo-*

poſſet averti: vel, ſi certum deorum etiam monitu viſum foret, executuris, hoſtiarum exta ſomnio congruerunt. Conventique inter eos, cujus cornu prius laborare coepiſſet, ut is patriae fata capite ſuo lueret: quae, [21] neutro formidante, Decium depoſcerunt.

Sequitur aeque ad publicam religionem pertinens ſomnium. Cum plebejis ludis quidam paterfamilias per circum Flaminium, [22] priuſquam pompa induce- 4. Ann. urb. 256. Livius II. 36 Cic. I. divin 22. Dionyſ. VII. 705. 706. Plutarch. Coriolano. Macrob. I. Sat. 2. Lact. II. 7. Min. Fel.

victoriam habituram. & ita, ut Wetſtenius è Baſileenſi Codice, emendabat quoque Klokkius; & ex MS. Anglicano J. Waſſe. Ind. Sall. v. *abeo.* Quid dubitemus quum Auctor noſter amarit ſic loqui? Sic L. VIII. 7. Ext. 1. *Proeliatus eſt contra rerum naturam, & quidem Victor abiit.* L. III. 2. 8. *Proelium nocte dirimente, victores ne an victi abirent incerti diſceſſerunt.*

20. *Sacrificio expiaturis, ſi poſſet averti*] Pertinent huc *depulſiones* & *procurationes*, de quibus ad principium capitis I. VORST.

21. *Neutro formidante*] Sec. Leid. *deformidante*, ſed ſext. ſept. & oct. cum utroque Duac. *reformidante. re* neglectum fuit propter praecedens *ro.*

22. *Priuſquam pompa induceretur*] In Gemblacenſi & Atrebatenſi, *priuſquam chroma induceretur* Quod vocabulum, ſi auctoris eſt ipſius, ſignificat apparatus atque ornamenta ludorum. PIGH. Verbum & ſententia ad rem Circenſem apta. tamen neſcio quid me ſiſtit & illigat vetus lectio *priuſquam croma induceretur.* neque nunc expedio. LIPS. Pighius ex Gemblacenſi & Atrebatenſi: *Priuſquam Croma introduceretur.* Verbum quidem *pompa* ad rem Circenſem & ludicram aptum, Lipſio etiam fatente. Sed ad illud *Croma* merito ſubſtitit Lipſius. & is quidem clariſſ. & doctiſſ. vir, quid id verbi ſit, nobis cogitandum reliquit. Exiſtimo igitur legendum: *Priuſquam acroama.* ipſos ludiones & perſonas fabulae vocat *acroama*, quod eos actitantes audiamus ſive auſcultemus potius. Cicero pro Sextio: *Ipſe ille maxime ludius non ſolum ſpectator, ſed & acroama.* Nota etiam acroamata convivalia ex Agellio. Cicero Verrina quarta: *Hic quaſi feſtivum acroama, ne ſine corollario de convivio diſcederet, ibidem convivis inſpectantibus, emblemata avellenda curavit.* COLER. In quibuſdam codd. pro *acroama* legitur *pompa:* itaque Aldus & alii ediderant. Pighius cum in duobus codd. reperiſſet *priuſquam chroma induci* tamen veram lectionem olfacere non potuit. Sed & Lipſio aqua hic haeſit. Pontanus autem, cum in quibuſdam codd. legi ſciret *croma*, feliciter *acroama* legendum eſſe conjecit, ipſoſque hiſtriones & fabularum actores ita dictos hic docuit. Vide Notas ejus in lib. I. cap. II. Saturnal. Macrobii. Veterum quaedam loca quibus *acroamatum* fit mentio, haec ſunt. Et Ciceronis quidem pro Sext. *Ipſe ille maxime ludius non ſolum ſpectator, ſed & actor & acroama.* Ubi quod *actor* & *acroama* conjunguntur, quid *acroama* ſit, facile intelligitur. Sic & Suetonius Aug. 74. *acroamata & hiſtriones* conjungit. Et Lampridius quoque in Alex. Sev. ipſas perſonas ſic dici ſatis declarat, quod ita ſcribit: *Nanos & nanas, & moriones, & vocales exoletos, & omnia acroamata & pantomimos populo donavit.* VORST. Sic *acroama* occurrit etiam apud Nep. in Att. C. 6. *Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit quam Anagnoſten.* tamen vocem eam hic locum habere non poſſe contendo. Oſtendant, quaeſo, mihi Colerus, qui primus hanc lectionem excogitavit, & Pontanus jam tum anno U. C. CCLVI. haec *acroamata* Romae fuiſſe uſitata: cum ludorum ſcenicorum initium, idque admodum rude, ludionibus ex Etruria accitis, ſit factum anno U. C. CCCLXXXIX. cum ante Circi modo ſpectaculum fuiſſet. Confer Liv. L. II. 34. 36. & L. VII. 2. Praeterea apparet factum fuiſſe *mane.* Cicero inquit, *cum populus conſediſſet, quem conſidere ſolere*, antequam *pompa induceretur*, apparet ex Ovid. L. III. Am. El. 2. An vero jam tunc, etiam poſterioribus temporibus, illa audiebantur *acroamata*? Attende, quaeſo, etiam ad verbum *inducere*, & ſenties illud haud minus recte *pompae*, quam *acroamati* convenire. Denique *pompa* exſtat in viginti & duobus MSS. cum corruptum illud *croma*, unde *acroama* procuderunt, reperiatur in pauciſſimis. Diceret fortaſſe Colerus, *reſpexit auctor noſter tempora ſua.* Sed quid attinet errores ejus ſine cauſſa multiplicare? Itaque non praeter rem me facturum exiſtimavi, ſi antiqua lectione revocata, illepidum illud *acroama* expellerem, etſi placuerit Ruperto, atque etiam Salmaſio ad Lampridii Alexandrum Severum p. 211. ubi

ceretur, ſervum ſuum verberibus [23] mulcatum, ſub furca ad ſupplicium egiſſet, Ti. [24] Atinio homini ex plebe Jupiter in quiete praecepit, *ut conſulibus diceret, ſibi* [25] *praeſultorem ludis Circenſibus proximis non placuiſſe.* quae res niſi attenta ludorum inſtauratione expiata eſſet, ſecuturum non mediocre urbis periculum. Ille veritus, ne cum aliquo incommodo ſuo religione ſummum implicaret imperium, ſilentium egit. Eveſtigioque filius ejus ſubita vi morbi correptus, interiit. Ipſe etiam per quietem ab eodem deo interrogatus, *an ſatis magnam poenam neglecti imperii ſui pependiſſet*, in propoſito perſeverans, debilitate corporis [26] ſolutus eſt. ac tum demum ex conſilio amicorum, [27] lectica ad tribunal conſulum, & inde ad Senatum perlatus, ordine totius caſus ſui expoſito, magna cum omnium admiratione, recuperata membrorum firmitate, pedibus domum rediit.

[28] Ac

ubi dicit, ſe dubitaſſe etiam, an non legendum eſſet *cruma*, quia κρῦμα dicitur ἀντὶ τοῦ ἀναλώματος. Quod quis non adſpernetur, ut nimium inſolens vocabulum?

23. *Mulcatum*] Sic reſcripſi pro *multatum*. Vide ſupra L. I. 4. 6.

24. *Latino homini ex plebe*] Is Livio, Plutarcho & Dionyſio vocatur *T. Latinus*, Macrobius Saturnalium I. cap. II. *Annium* nominat. Lactant. divin. Inſtitit. II. cap. 7. *Ti. Atinium.* Atqui correcte. Antiqua enim & plebeja eſt familia *Atinia*. PIGH. Codices tam MSS. quam typis expreſſi habebant *Latino homini ex plebe*. Verum Pighius ex Lactantio aliter legendum docuit. Eandemque lectionem ipſi quoque Livio II, 36. reſtitutam video à Gronovio. VORST. *Latino* retinent etiam noſtri omnes. Deinde aliquot habent *Conſuli.*

25. *Praeſultorem*] Gloſſae veteres: *Praeſultor* ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος. COLER. Livius II, 36. *praeſultorem* vocat; modo lectio vera ſit. At Cicero I. de Div. itidem *praeſultorem* dicit. In veteribus Gloſſis *praeſultor* dicitur eſſe ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος. Eſtque vox à *praeſiliendo*: unde & *praeſul* ita dicitur. Hic vero vocatur ita paterfamilias qui, cum ludi in Circo exhibendi fuerunt, ſervum verberibus multatum ſub furca ad ſupplicium egit. VORST. Cur non potius intelligemus *praeſultorem ſervum ipſum* geſtus ſaltantis exhibentem, dum ſub furca caeditur? certe ſic intelligit gloſſa, quae textui inſerta erat in Heinſ. ſec.

26. *Solutus eſt*] Leid. ſec. *reſolutus eſt*, quomodo ſaepe de hac re loquuntur. Celſ. L. II. C. I. *Reſolutio nervorum, quam* παράλυσιν *Graeci vocant.* Curt. L. IV. 16. 13. *Reſolutis & torpentibus membris* L. IX. 5. 10. *Adeoque reſolutus, ut ne ad vellendum quidem telum ſufficeret dextra.* Non ideo tamen quidquam mutaverim, eſt enim & ſimplex hac ſignificatione frequens.

27. *Lectica*] Manuſcripti duo: *lecticula.* quo magis exprimatur lectica hominis plebei. COLER. Idem ego in quinque invenio MSS.

28. *Ac ne illud quidem*] Sic ſatis frequenter in tranſitionibus uſurpat noſter particulam *ac*, etiam aliis ſaepe ita uſurpari ſolitam, vide Bentlejum ad Horat. I. Ode 18. 7. Hic tamen MSS. aliquot praeferunt *at*, cujus uſus ſimiliter eſt ſatis pervulgatus; praeſertim, ubi res habet admirationem, ut ſat multis docuit N. Heinſ. ad Ovid. Ep. Heroid. XII. I. & ſic quoque Valerius. L. IV. I. 8. L. V. I. 4. L. V. 6. Ext. I. ut frequenter quoque apud ipſum adhibitum occurrit ſoli inſerviens exemplorum connexioni.

29. *M. Cicero*] Sumſit ex Cicerone lib. I. de Divinat. ubi neſcio quis ſaepius hoc de Cicerone ſibi narraſſe Salluſtium ait: Salluſtium, inquam, non illum Criſpum noſtrum, ſed Publium, quem admodum Ciceroni familiarem fuiſſe apparet ex ejus epiſtolis. COLER. Ipſe Cicero I. de Div. Quintum fratrem haec referentem inducit, ut qui ex ipſo fratre Marco, ſed ſaepius ex Salluſtio, non Criſpo illo, ſed Publio, cujus in epp. Ciceronis mentio fit, id audiviſſet. VORST.

30. *In villa quadam campi Atinatis*] *Atina* oppidum juxta Pontinas paludes: uti docet Servius ad illud Virgilii VII. Aen. *Atina potens, Tiburque ſuperbum.* VORST. Vide ne potius legendum ſit *Arpinatis*, eo namque Cicero pulſus

[28] Ac ne illud quidem involvendum ſilentio. Inimicorum conſpiratione Urbe pulſus [29] M. Cicero, cum [30] in villa quadam campi Atinatis [31] deverſaretur, [32] is animo in ſomnum profuſo, per loca deſerta & invias regiones vaganti ſibi C. Marium conſulatus ornatum inſignibus putavit obvium factum: [33] & interrogantem eum, [34] *quid ita tam triſti vultu, incerto itinere ferretur:* audito deinde caſu, quo conflictabatur, comprehendiſſe dexteram ſuam, ac ſe proximo lictori [35] in monimentum ipſius deducendum tradidiſſe, quod diceret, *ibi eſſe ei* [36] *laetiorem ſtatus ſpem repoſitam:* nec aliter evenit. Nam in aede Jovis Mariana S. C. de reditu ejus eſt factum. 5. Ann. urb. 695. Cic. divin. 1, 28. Cic. pro Planc.

C. autem Graccho imminentis caſus atrocitas palam atque aperte [37] per quietem denuntiata eſt. Somno enim preſſus, Ti. Gracchi fratris effigiem vidit, 6. Ann. U. 626. cum Quaeſturam peteret. Cic divin. 1. 22. Plutarch.

pulſus urbe conceſſit, ut ſatis conſtat ejus teſtimonio. Sic ſcribere placuit Theophilo. Sed praeterquam quod huic conjecturae nullus MSS. favet, (habent enim plerique omnes *Atinatis.* Noſter ſept. *Capinatis.* Barber. prim. *Acinatis*) diſerte de villa *Atinati* teſtatur ipſe Cic. de Divinat. Et fuit non in paterno ſuo fundo *Arpinati*, ſed in *villa aliena*, hinc dicit *quâdam*, & ipſum ibi *fuiſſe deverſatum*

31. *Diverſaretur*] Heinſ. ſec. Remenſ. tres, cum primo Barber. & Leid. ſecundo *deverſaret*, Leid. vero ſept. *deverſaretur.* & ſic Copeſ. Dudum eſt quod obſervarunt Viri Eruditi corrupte ſcriptum hoc vocabulum plerumque circumferri, rectiuſque *devertere*, & *deverſorium* &c. dici, quam *divertere.* Vide quos citat Cl. Burmannus ad Petron. C. 9. & ad Quintil. Inſt. Orat. L. 11. 3. & ſic Cic. in Verrem L. 1. 27. *Omnes ad eam domum, in qua iſte deverſabatur, profecti ſunt.* Itaque ſic repoſui, licet reliqui haberent, aut *diverſaret*, aut *diverſaretur.*

32. *Is animo in ſomnum profuſo*] *Is*, in manuſcriptis non habetur, & commode abeſſe poteſt. PIGH. Aldus, *Is animo in ſ. prof.* Sed Pighius pronomen expunxit; quod in MSS. id non reperiret. Abeſt quoque ab uno cod. Brand. Et commode ſane abeſſe poteſt. VORST. Non Aldus modo habet *is animo*, ſed omnes, quos vidi Aldo antiquiores, cum longe maximo MSS. etiam optimorum numero, & ſolere ita pronomen illud παρέλκειν, ſatis apparet ex iis, quae diximus ad L. 1. 1. 4. *In ſomnum profuſo.* Heinſ. ſec. *perfuſo. profuſo* delent duo Remenſ. unus Duac. chartaceus *pulſo.* Leid. ſec. *inſomniis.* Bit. 1. *avias* pro *invias.*

33. *Et interrogantem eum*] Commodius abeſt τὸ & cum MSto. PERIZON. Recte hoc admonuit Vir Cl. Abeſt certe à pleriſque omnibus MSS. nec in ulla antiqua inveni editione; primus, quod ſcio, dedit illud Rob. Stephanus. Quare abire juſſi, unde malum pedem huc intulerat. Porro Aldus habet, *interrogantem ſe*, quod ut nihilo deterius eſt, ita tamen neceſſe non eſt, quum nullius, quantum ego comperi, MSti auctoritate nitatur.

34. *Quid ita tam triſti*] Leid. ſept. *Quid tam triſti.* Cic. L. 1. de Divin. 28. *Quid triſtis eſſes.* Sed recte & alterum pro *cur.* Liv. L. 11. 41. *Quid ita enim aſſumi ſocios & nomen Latinum.* Noſter L. 1. 8. ext. 18. *Quid ita ſilveſtres capreas Cretae genitas tantopere dilexerit.* L. VI. 2. Ext. 2. *Quid ita hoc, aut quo ſuo merito faceret interrogavit* & prout hic, ita ſupra quoque C. 5. *Interrogavit, quid ita eo vultu eſſet.*

35. *In monimentum ipſius deducendum*] Alluſum ad aedem quam Marius dedicaverat: quae & mox *aedes Jovis Mariana* appellatur. Cicero quoque 1. de Div. ubi eadem de re agit, *monumentum Marii* vocat. Sic & III. & in Verr. *monumentum* pro ipſa aede & templo uſurpat. VORST. *Deducendum* Cod. Copeſ. & in Leid. ſept. ſic correctum eſt, atque ita Cic. loco citato. Quatuordecim alii cum Ed. Mog. exhibent *ducendum*, quod proprium de lictoribus. Sed quum hic Marius praeſidii cauſſa, vel etiam honoris, proximum ei det lictorem, praetulerim *deducendum.*

36. *Laetiorem ſtatus ſpem*] In Excerptis Gud. notatum invenio, in primo Voſſiano fuiſſe *laetioris.*

37. *Per quietem denuntiata eſt*] Voſſ. primus *nuntiata*, ſed male. Multo enim magis appoſitum

dit, dicentis ſibi, *Nulla ratione eum vitare poſſe*, [38] *ut eo fato non periret, quo ipſe propulſus* [39] *è Capitolio occidiſſet.* Id ex Graccho prius, quam [40] tribunatum, in quo fraternum exitum habuit, iniret, multi audiverunt. [41] Coelius etiam certus Romanae hiſtoriae auctor, ſermonem de ea re ad ſuas aures illo adhuc vivo perveniſſe ſcribit.

7. Vincit hujuſce ſomnii dirum aſpectum, [42] quod ſequitur. Apud Actium M.

ſitum ad hanc rem eſt *denuntiare*; quod verbum eſſe minax & violentum recte docuit Broukhuſ. ad Tib. L. III. 5. 5. adde Cicer. L. II. ad Att. 23. L. III. de Orat. 36. Liv. L. III. 39. Curt. L. III. 1. 6. & ſic noſter L. I. 7. Ext. 4. *ad evitandam denunciatae cladis acerbitatem.*

38. *Ut eo fato non periret*] Veteres libri, *Ne eo fato non periret.* Quo loco particula, *Ne*, ſimpliciter pro, ut, ponitur. Mox ſequitur, *Quo ipſe occidiſſet.* Plenius haec in Campenſi, Colonienſi & Wincheliano, *Quo ipſe propulſus è Capitolio occidiſſet.* PIGH. *Ut eo fato non periret.* Codicum Brand. unus, *Ne eo fato periret:* alter *ne eo fato non periret.* Quarum lectionum poſteriorem & Pighius in veteribus libris ſe reperiſſe teſtatur, ac *ne* ſimpliciter pro *ut* poſitum cenſet. Cicero in lib. I. de Div. rem ita exprimit. *Ti. fratrem viſum eſſe dicere, quam vellet, cunctaretur, tamen eodem ſibi leto, quo ipſe interiſſet, eſſe pereundum* VORST. MS. *Ne eo fato non periret.* Sic & in nonnullis invenit Pighius & in uno Vorſtius. & exponit Pighius per *ut*. PERIZON. Viginti fere MSS. conſentiunt cum Copeſ. ut etiam Ed. Mog. Leid. ſext. habet, *vitare poſſe, ne eo fato periret.* Ceterae edd. ſtant pro vulgato.

39. *E Capitolio*] Non habet haec cod. Dan. Et agnoſco annotamentum cujuſdam paedotribae. COLER. *Quo ipſe propulſus è Capitolio occidiſſet.* Codices Brand. *Quo ipſe occidiſſet* omiſſis ceteris illis. Atque ita & Aldus ediderat. Pighius cum in tribus codd. illud *propulſus è Capitolio* reperiſſet, textui Valerii id reſtituendum putavit. At Colerus, cum nec in cod. Danielis reperiſſet, judicavit id adnotamentum eſſe, exque margine irrepſiſſe in textum: id quod & nobis videtur. VORST. *Propulſus è Capitolio* Haec ſunt in Ed. Mog. MSS. Leid. tribus; inter quos ſept. habet in margine adſcripta alia manu: eſt etiam in ſec. Ultraj. Voſſ. prim. *pulſus è Capitolio*, in Barb. primo *à Capitolio depulſus*, Sed in margine. Copeſ. videtur ſolum *propulſus* delere. Crediderim tamen & ego cum Colero & Vorſtio, gloſſam eſſe. Vix enim convenit hoc plane ſuperfluum imagini, quam in ſomnis viderat C. Gracchus. Porro Cicero eandem hiſtoriam ex eodem referens Coelio ſcribit eam effigiem *C. Graccho Quaeſturam petenti*, dixiſſe, *Eodem ſibi leto, quo ipſe interiſſet, eſſe pereundum*, quo magis credas illud *propulſus è Capitolio* ab alio eſſe adjectum.

40. *Tribunatum in quo fraternum exitum habuit*] Duo fratres Ti. & C. Gracchi iiſdem fere de cauſis interempti ſunt; quod videl. legem agrariam ferre molirentur, urgerentque, ut ager bello captus inter omnes divideretur: & unus quidem in Capitolio, alter vero in luco Furinae trans Tiberim. Sed errat noſter, quod fraternum exitum in tribunatu eum habuiſſe ſcribit. quippe tribunatu tunc jam abierat, uti Sigonius in Comment. ad Faſtos Rom. monet. VORST. Cecidit videlicet in Tribunatus tertii petitione.

41. *Coelius item, certus hiſtoriae Rom. auctor*] Hujus mentionem & Cicero facit lib. I. de Div. Ut, ubi de ruſtico Romano agit, qui ludorum inſtaurationem faciendam dixiſſet, *Omnes hoc hiſtorici, Fabii, Gellii, ſed proxime Coelius.* Et, ubi de Graccho: *Ut ſcriptum apud eundem Coelium eſt.* Item: *Hoc antequam tribunus plebis Gracchus factus eſſet, & ſe audiviſſe ſcribit Coelius & dixiſſe multis.* Fuit autem L. Coelius Antipater; de quo Voſſius in lib. de Hiſt. Lat. VORST. *Certus* deeſt in uno Rem. & ſext. Leid. in quibuſdam alio ponitur loco, nempe *Romanae hiſtoriae certus auctor.*

42. *Quod ſequitur*] Edit. utraque mea Veneta & Mediolan. cum Aſcenſiana habent *inſequitur* ſuffragantibus duodecim MSS. An ortum illud ex compendio ſcribendi pro *nunc ſequitur*? quam particulam amat noſter in tranſitionibus. Sic L. III. 2. 8. L. IV. 1. init. L. IV. 1. 15. item L. IV. 7. init. L. V. 6. init.

43. *Caſſius Parmenſis*] Hujus mentionem & Horatius facit lib. I. ep. 4. tanquam inſignis Poëtae:

Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat.

Plinius

M. Antonii fractis opibus, [43] Caſſius Parmenſis, qui partes ejus ſecutus fuerat, Athenas confugit: ubi concubia nocte, cum ſolicitudinibus & curis, mente ſopita in lectulo jaceret, exiſtimavit ad ſe venire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, ſqualidum barba, & [44] capillo demiſſo: interrogatumque, quiſnam eſſet, reſpondiſſe [45] κακοδαίμονα. Perterritus deinde [46] tam tetro viſu,

Ann. urb. 722. Vellejus II. 88. Porphyrio & Acron.

Plinius quoque l. XXXI. c. 2. ejus epiſtolae ad M. Antonium mentionem facit, ut in qua appareat, Cydnum Ciliciae amnem podagricis mederi. VORST. Vide Torrentium ad Horat. l. c. & ad Sat. 10. L. I. ubi cenſet diverſos fuiſſe *Caſſium Parmenſem*, & *Caſſium Etruſcum*. Neſcio an vere. Nam quod Tibullum nitidiſſimum poëtam illic comparari dicit *Caſſio Parmenſi*, cum in *Etruſco* majorem ſaltem diligentiam requirat Horatius, ſi non aperte reprehendat, in eo vereor ne ipſum ratio fugerit. Quid vetat enim ita accipere locum è Lib. I. Ep. 4. ut ibi multitudo potius ſcriptorum ejus ſpectetur, quam elegantia ſumma cura expolita. Nec juvat quidquam, quod bellis civilibus diſtrictus fuit *Caſſius Parmenſis*, neque ideo multa ſcribere potuiſſe videatur. Quid enim non ſcribere poſſit homo, utcunque occupatus, qui

—— amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem coenatus, Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium.

Voſſius vero de Poëtis Latinis Cap. 2. hunc noſtrum vocat *Caſſium Severum Parmenſem*, & ad eumdem refert, quae de *Etruſco* memorantur, quum tamen *Caſſius Severus* ſine dubio à *Parmenſi* fuerit diverſus, ut abunde intelligi poteſt ex iis, quae de ipſo diſputat Torrentius ad Horat. Epod. 6. & Lil. Giraldus Dial. IV. De Poëtis p. 219.

44. *Capillo demiſſo*] Rectius vetus, *capillo immiſſo*. LIPS. *Capillo demiſſo*. Lib. Daniel. *immiſſo*. Rectius. Servius ad III. Aeneid. interpretatur *immiſſam barbam neglectam & impexam*. Siſenna lib. III. hiſt. *Complures menſes barba immiſſa & intonſo capillo.* Servius alibi: *Veteres non ſolum comam ornabant, ſed etiam barbam, ut nonnullas videmus ſtatuas.* Sed *immiſſos capillos* etiam Ovidius dixit Metamorph. —— *immiſſos edera collecta capillos.* Sic enim ex veteri membrana, quae penes me eſt, jampridem emendaveram. COLER. *Squalida barba & capillo demiſſo.* Uterque codex Brandeb. *capillo immiſſo*; quomodo codicem quoque P. Danielis habere teſtatur Colerus. Eſtque lectio ea ſine dubio & vera. Virgilius III. Aen. *Dira illuvies, immiſſaque barba.* Ubi Servius: *Quidam barbam majorem, luctus indicium à Virgilio poſitum reprehendunt, cum heroës non fuerint ſoliti tondere barbam.* Donatus autem: *Immiſſa, ultra modum grandis.* Et Nonius: *Immittere, dimittere ad prolixitatem.* Lucilius lib. XXX. *Neque barbam immiſeris iſtam.* Ex quibus apparet, veteres dixiſſe *immittere barbam* pro *promittere*. VORST. *Immiſſo* habet etiam unus Rem. cum primo Bitur. & Leid. quinto, & Ed. R. Stephani. Ceteri cum editis tuentur vulgatum, quomodo *tunicas demiſſas* pro longioribus dicit Propert. L. IV. 2. 38. *Immiſſo* tamen praetulerim. Ovid. L. I. Triſt. 3. 89.

Egredior (ſive illud erat ſine funere ferri)
Squalidus immiſſis hirta per ora comis.

Copulam & ante *capillo* delet Ultraj. prim.

45. Κακοδαίμονα] Legendum eſſe κακὸν δαίμονα ſentio cum Mitallerio. κακοδαίμων enim non ipſe malus Genius dicitur, ſed qui à malo genio exagitatur. Sic ille Bruti: ὁ σὸς ὦ Βροῦτε δαίμων κακός. COLER. Ed. Mog. ut & Veneta 1485. Vacuo ſpatio relicto vocem hanc prorſus omittunt cum multis MSS. in quorum aliis corruptiſſime ſcripta exhibetur. In Leid. quinto, aſſequi fere poſſis id quod editur, in ſept. adſcriptum eſt marg. literis Graecis, ΚΑΚΟΑΗΜΟΝΑ quod Latinis ſuperſcriptis exponitur. In ſexto, eſt *Cacodemona*, in Perizon. *Cacodemon.* in marg. *malus genius.* in Harlem. & in Copeſ. *Caconiaſmona*, quod vides proxime accedere ad Mitallerii κακὸν δαίμονα, ut corrigendum putat conſentiente Colero, dum opinatur hic intelligi *malum* ejus *Genium*. Sed alicui non minus ſpecies haec foeda ac dira, videri poſſit, etiamſi intelligatur ἄθλιος καὶ θεῷ ἐπαχθής, ut explicant hanc vocem Heſychius & Suidas: non minus ominoſa, quam τὸ κακοβασιλέα, quod adeo averſabatur Pompejus L. I. 5. 7. Eſt tamen, ut verum fatear, potius Genii, quam hominis deſcriptio. Nam & ſic Flor. IV. 7. *Atram imaginem* tribuit *Genio Bruti*, & Plutarch. in Bruto p. 1000. Δεινὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος καὶ φοβεροῦ. & vel ipſa illa *ingens magnitudo* quam

ſu, & nomine horrendo, ſervos inclamavit: [47] ſciſcitatuſque eſt, *ſiquem talis habitus, aut intrantem cubiculum, aut exeuntem vidiſſent.* Quibus affirmantibus *neminem illuc acceſſiſſe*, iterum quieti & ſomno ſe dedit: atque eadem [48] animo ejus obverſata eſt ſpecies. Itaque fugato ſomno, lumen introferri juſſit, [49] pueroſque à ſe diſcedere vetuit. Inter hanc noctem & ſupplicium capitis, quo eum Caeſar affecit, [50] paululum admodum temporis interceſſit.

6. [51] Propioribus tamen, ut ita dicam, lineis [52] Aterii Rufi, equitis Romani, ſomnium [53] certo eventu admonitum eſt: qui cum [54] gladiatorium munus Syracuſis ederetur, [55] inter quietem retiarii ſe manu confodi vidit: idque poſtero die in ſpectaculo conſeſſoribus narravit. Incidit deinde ut [56] proximo ab equite

noſter ei adſcribit, indicat aliquid plus quam humanum. Ut & ego fere aſſentiar Mitallerio. Nam quod H. Stephanus in Theſauro ait: κακοδαίμονα etiam exponi per *Malum genium*, id fortaſſe natum eſt ex hoc loco: voluiſſem certe aliquo ex vetuſto Auctore prolato loco hunc illius vocabuli uſum oſtendiſſet.

46. *Tam tetro*] Copeſ. Ultraj. uterque, uterque etiam Heinſ. cum ſeptem Leid. uno Bitur. duobus Barb. & uno Rem. delent *tam*, quod etiam non eſt in Ed. Mogunt. Copeſ. pro *horrendo* habet *horrido*.

47. *Sciſcitatus eſt, ſiquem talis habitus*] Notavit Pighius in margine, aliam lectionem eſſe *an quem.* Verum *ſiquem* ſine dubio recte ſe habet. Et habent quoque ita codd. Brandeb. *Si* pro *an* in auctoribus non rarum eſt. Terentius: *Viſam, ſi domi eſt.* Vide & Vechneri Hellenol. p. 209. VORST. *An quem*, neque in Edd. inveni, neque in ſcriptis. Sed mox *iterum ſe quieti & ſomno dedit*, hoc ordine verba exhibentur in Ed. Mog. & tredecim MSS. Heinſ. ſec. & unus Rem. *ſe & quieti & ſomno.*

48. *Animo ejus obverſata eſt ſpecies*] Edit. Mog. cum ſec. Ultraj. & tribus Rem. *obſervata.* male. Frequens enim alterum de Somniis. Suet. in Aug. C. 94. *Affirmavit ipſum eſſe, cujus imago ſecundum quietem ſibi obverſata ſit.* Liv. L. II. 36. *Aegro animi eadem illa in ſomnis obverſata ſpecies viſa rogare.*

49. *Pueros à ſe diſcedere vetuit*] Quos ante *ſervos*, nunc *pueros* dicit. Ex quo apparet, Latinum *puer* eodem fere modo quo Graecum παῖς, non tantum aetatis, ſed & ſtatus vocabulum eſſe. Notum quoque illud poëtae, *Perſicos odi, puer, apparatus.* VORST.

50. *Parvulum admodum tempus acceſſit*] In manuſcriptis pleriſque, *Paululum admodum temporis interceſſit.* PIGH. *Paululum admodum temporis interceſſit.* Sic Pighius è codd. MSS. Et habent quoque ita codd. Brand. Aldus ediderat *Parvulum admodum tempus acceſſit.* VORST. Non Aldus dedit primus *parvulum admodum tempus acceſſit*, ſed ita jam exſtabat in Ed. Ven. 1478. 1485. & Mediol. Secutus etiam eſt Aſcenſius & R. Stephanus cum Colinaeo & Gryphiis. Ed. Mog. habet, *parvulum admodum temporis interceſſit.* Quomodo eſt in Ultraj. primo, trib. Rem. & duobus aliis. Ceteri fere, *parvulum admodum tempus interceſſit.* Quod cum etiam in Cop. obſervaſſet Perizon. quaſi comprobans adſcripſit. Sic infra Ext. 5. *parvulum argumentum.* Et quid dubites, an hoc ſit Valerii, quum etiam L. VI. 2. 10. dicat. *Carbonis quoque ira, quia materiam ſaeviendi perquam exiguam habebat, parvulum vitae tempus ablatura, in ſe ipſa collapſa eſt.*

51. *Propioribus lineis, ut ita dicam ſomnium certo eventu admonitum eſt*] Dixi vere in II. Electorum nuper, legendum *admotum eſt*, metaphora à Circo ut alibi clare dicam. LIPS. *Propioribus, ut ita dicam, lineis.* Id eſt, propioribus ſpatiis; metaphora ducta à ſtadio. Primae & *propiores lineae* ſunt unde initium curſus capiebatur: longinquae & ultimae, quae curſum finiebant. Donatus in Eun. Ter. *An ſic dixit* extrema linea, *quemadmodum dicitur longis lineis quid fieri, id eſt, de longinquo.* Vide Salmaſii Exercitat. in Solin. p. 922. VORST.

52. *Aterii Rufi*] Duo Rem. *Artorii.* Leid. ſec. *Artei Rufi.* Cop. *Aterii Ruffi.* Leid. quint. *Haturii*, ſed corr. *Haterii*, ſept. *Haterii*, ſed in Marg. *Haturii*, ſext. *Atterii.* Ult. prim. *Anterii.* Ed. Ven. utraque *Atterii Ruffi*, Mediol. *Atteriti Ruffi.* Ald. & reliqui *Atterii Rufi.*

53. *Certo eventu admonitum eſt*] Id eſt, indubitata

te loco, [57] retiarius cum mirmillone introduceretur. cujus cum faciem vidiſſet, [58] idem dixit, *ab illo ſe retiario trucidari putaſſe*, protinuſque inde diſcedere voluit. Illi ſermone ſuo metu ejus diſcuſſo, cauſſam exitii miſero attulerunt. Retiarius enim in eum locum compulſo mirmillone & [59] abjecto, dum jacentem ferire conatur, [60] trajectum gladio Aterium interemit.

Externa.

Annibalis quoque ut deteſtandum Romano ſanguini, ita certae praedictionis ſomnium, cujus non vigiliae tantum, ſed etiam ipſa quies hoſtilis imperio noſtro I.

Ann. urb. 534. Livius xxi. 22. Cic. Divin. I. 24. Polyb. ut fabulam irridet.

bitata morte completum. Sed pro *admonitum* Lipſius legendum cenſet *admotum*; & metaphoram ductam eſſe a lineis Circenſibus. Vide lib. II. Elect. c. II. Ubi & verba Senecae ex ejus epiſt. L. citat iſta: *Nunc incredibilis curſus apparet, ſive quia admoveri lineas ſentio, ſive quia attendere coepi & computare damnum meum* Atque ea Lipſii conjectura vehementer & Gronovio placet; ut idem literis ad me teſtatus eſt. Itidemque monet *eventu* eſſe pro *eventui*; niſi & ſic fingere malis. Certe declinationis quartae caſus tertius in U apud veteres non infrequens eſt. VORST. *Admotum* conjecit etiam Barthius. Intricatam locutionem dicit Lipſius *admoneri lineis propioribus*. Sed cur magis intricatum hoc quam *amare extrema linea*, quod ut Salmaſius explicat Excert. in Solin. p. 648. Ed. Ultr. de longinquo amare, ut qui amicam tantum videat, ita hic *propioribus lineis admoneri* accipi poteſt, *è propinquo admoneri*, cum reſpectu temporis; quoniam ſomnium poſtero die eventu confirmatum eſt, cum inter *noctem ſomnii & ſupplicium capitis Caſſii Parmenſis parvulum* tamen *tempus interceſſiſſet*: tum etiam quod magis clare & diſtincte, & magis adeo ex propinquo, ipſi videndum praebuit, cujus manu eſſet interiturus. Quod vero *ſomnium* dicit *admonitum*, non ipſum *admonitum ſomnio*, id Valerii oſtendit ſtilum amantis adjuncta pro ſubjectis ponere. Certe *admotum* in nullo nec ſcripto nec edito codice reperio; & quamquam ſciam ſubſtantiva quartae declinationis in tertio caſu ſaepe in *u* deſinere, tamen id eſt praeter morem Valerii. & ſic *ſomnos monitos* eleganter dici docet, & hinc *admotum* Lipſii improbat Nic. Heinſ. ad Ovid. L. XIII. Metam. v. 216. Pro *eventu* ſec. & quint Leid. *adventu*. item Heinſ. ſec. Harl. *certo admonitu eventum eſt*

54. *Gladiatorium munus*] Genus ſpectaculi & ludi; ſed admodum calamitoſum; utpote quod multa hominum millia abſumpſit. Dicebatur autem *munus*, quod ambitioſa liberalitate maximiſque ſumptibus edi ſoleret: vel quod ad officium ſeu munus, quod mortuis deberetur, pertinere credebatur. In honorem quippe mortuorum edi ſolebat. VORST. Barb. prim. cum Copeſ. & Perizon. *Gladiatorum*. mox *in ſpectaculo* delet Voſſ. prim. cum Copeſiano. *in ſpectaculum ſeſſoribus*. Leid. quint. *cum ſeſſoribus* Heinſ. ſec. & ſic fuerat in Leid. ſept. in quo correctum eſt. Recte vero, *narrat conſeſſoribus*, quod de ſpectaculo proprium Cic. ad Att. L. II. Ep. 15. *praeclarum ſpectaculum mihi propono, modo te conſeſſore ſpectare liceat.*

55. *Inter quietem vidit*] Vide quam orationem variet. Supra dixit *in quiete* & *per quietem*. Et ipſum *inter quietem* nihil aliud eſt quam *in quiete, in ſomno*. Siquidem *inter* ſaepe idem eſt quod *in*: ut lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 223. oſtendimus. VORST.

56. *Proximo ab equite loco*] Miror quid commentatori Batavo in mentem venerit, qui edidit. *Incidit deinde ut proximo ab equitum loco retiarius &c.* Sed haec & pleraque alia ἀκυρίαν & ſtuporem Editoris arguunt, qui tanti non eſt, ut caſtigari debeat. GUDIUS.

57. *Retiarius cum mirmillone*] Duo genera gladiatorum erant. *Retiarii* ita docti factique, ut arte quadam collectum ſuſpenſumque dextra manu rete in adverſarii caput jacerent; &, ſi erraſſent, effuſe fugerent, donec forte iterum rete collegiſſent. Tridens ſive faſcina illis pro gladio: cetera inermes & in ſola tunica. At *mirmillones* toti in armis erant: veneruntque è Gallia. Feſtus: *Retiario pugnanti adverſus mirmillonem cantatur: Non te peto, piſcem peto. quid me fugis Galle? quia mirmillonicum genus armaturae Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante Galli appel-*

ſtro fuit. Hauſit enim propoſito & votis ſuis convenientem imaginem, exiſtimavitque miſſum ſibi ab Jove mortali ſpecie excelſiorem juvenem, invadendae Italiae ducem: cujus monitu [61] primo veſtigia nullam in partem motis ſecutus oculis; mox humani ingenii prona voluntate [62] vetita ſcrutandi pone reſpiciens, animadvertit immenſae magnitudinis ſerpentem, concitato impetu, omne quicquid obvium fuerat, proterentem: [63] poſtque eam magno cum coeli fragore erumpentes nimbos, lucemque caliginoſis involutam tenebris. Attonitus deinde, *quidnam eſſet monſtri, & quid portenderet* interrogavit. [64] Hic dux: *Italiae vides*, inquit, *vaſtitatem:* [65] *proinde ſile, & cetera tacitis permitte fatis.*

2. Quam bene Macedoniae Rex Alexander per quietem viſa imagine praemonitus erat, ut vitae ſuae cuſtos eſſet diligentior, ſi eum cavendi etiam periculi con-

appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Vide & Lipſium II, 10. Saturnal. VORST.

58. *Idem dixit*] Heinſ. prim. *Eidem*. Lipſ. Lib. II. Saturn. C. 8. legit *iiſdem* Quod notarat Perizon. Sed non videtur neceſſe. Pro *Mirmillone* Leid. ſext. & Ultraj. prim. *Mirmilone*, Heinſ. prim. *Murmulione*. & ita in Voſſ. prim. utroque Barber. ut prius fuerat in Heinſ. ſec. *Mirmilione* Leid. quint. & Perizon.

59. *Abjecto*] Id eſt, victo, ſuperato, ut ſupra. Sic & infra III, 2, ext. 5. *Fortis & animoſa civitas Spartana jacet armis noſtris abjecta.* VORST. Ita noſter L. I. 5. I. *Inclytaeque victoriae decus modo abjectae urbis ruinis infundi.* Vide & L. V, 6. in fine.

60. *Trajectum*] Heinſ. ſec. cum Voſſ. primo *transjectum*. Quod in Venetis, Ald. aliiſque antiquis eſt Editionibus.

61. *Primo veſtigia nullam in partem ſecutis oculis*] Obſcurus & mancus eſt ſenſus ejus loci, qui mihi quidem ex Campenſis exemplaris ſcholiolis interlinearibus reſtitui poſſe videtur. Annotatum enim ſupra, *nullam in partem*, ſic, ſupple *motis*. Inde in conjecturam venio vocabulum hoc ſolum deſiderari. Quare ſi hoc modo legamus, *Primo veſtigia nullam in partem motis ſequutus oculis*, ſententia erit integra, & manifeſta, atque etiam Livianae narrationi conveniens. qui rem eandem ita perſequitur. *Proinde ſequeretur, neque uſquam à ſe deflecteret oculos, pavidum primo nuſquam circumſpicientem, aut reſpicientem ſequutum.* Hoc eſt, ut Valerius ait, *nullam in partem motis oculis ſecutus.* PIGH. *Cujus monitu primo veſtigia nullam in partem motis ſecutus oculis. Motis* ab omnibus codd. abeſt. At Pighius quod in aliquo cod. ſupra voces *nullam in partem* illud ſcriptum repeririſſet, conjecit idem excidiſſe, Valerioque reſtituendum eſſe. Livii lib. XXI. verba ſic habent: *Fama eſt in quiete viſum ab eo juvenem divina ſpecie qui ſe ab Jove diceret ducem in Italiam Annibali miſſum: proinde ſequeretur. neque uſquam à ſe deflecleret oculos.* Utitur Livius phraſi *nuſquam oculos deflectere.* Ad cujus verba quoniam alludere ſolet noſter, deeſt fortaſſe in verbis Valerii vox *deflexis*, legendumque *nullam in partem deflexis ſecutus oculis.* VORST. *Motis* abeſt etiam ab omnibus noſtris MSS. Leid. quint. *veſtigio.* Med. quint. *ſecuturis.* quart. *ſecutus*, cum Leid. quinto; quomodo correctum etiam erat in Perizon. Ceteri cum Editis. *Cujus monitu primo veſtigia nullam in partem ſecutis oculis.* E quibus ut nullam commodam ſententiam exſculpſeris, ita quoque dubito, an omnes aeque probaturi ſint Pighii factum, qui vocabulum *motis* ex Campenſis exemplaris ſcholiolis interlinearibus recepit in contextum, quamvis ſic integra & aperta videatur ſententia. Nam Vorſtii *deflexis*, vel etiam ſimplex *flexis* non minus huc quadrat, & excidiſſe potuit facilius propter convenientiam cum τὸ *ſecutis. motis* poteſt eſſe gloſſa τ͂ *flexis*, quoniam inter gloſſas eſt additum.

62. *Vetita ſcrutandi*] Imitatio Salluſtiana: *more humani ingenii, cupido ignara viſundi animum vortit.* Sic & Petronius: *Vitio gentis humanae concupiit ſcire, quis aut quid faceret.* COLER.

63. *Poſtque eam*] Scil. *Serpentem* MS. *Poſt eum.* paulo poſt. *Et quid portenderet.* PERIZON. *Eam* quoque Heinſ. ſec. & Harl. *Poſt eum* Ultraj. prim. *Et quid*, Ed. Mog. utraque Ven. Mediol. Aſcenſii, MSS. ſex Leidd. Perizon. uterque Ultraj. Heinſ. & Barb. uterque, Bitur. prim. *Et quid protenderet.* Guyetus probabat

&

conſilio fortuna inſtruere voluiſſet! Namque [66] Caſſandri peſtiferam ſibi dexteram ſomnio prius cognovit, quam exitu ſenſit. [67] exiſtimavit enim ab illo ſe interfici, cum eum nunquam vidiſſet. Interpoſito deinde tempore, poſtquam in conſpectum veniſſet, nocturni metus patefacta imagine, ut Antipatri filium eſſe cognovit, adjecto verſu Graeco, qui fidem ſomniorum elevat, [68] praeparati jam adverſus caput ſuum veneficii, quo occidiſſe Caſſandri manu creditur, [69] ſuſpicionem animo repulit.

Longe indulgentius dii in poëta Simonide, [70] cujus ſalutarem inter quietem admonitionem conſilii firmitate roboraverunt. Is enim cum ad littus navem appuliſſet, [71] inhumatumque corpus jacens ſepulturae mandaſſet, [72] admonitus ab eo, ne proximo die navigaret, in terra remanſit. Qui inde ſolverant, fluctibus

3. Cic. divin. I. 27.

& quid. recte. Duo enim rogat, *Quidnam eſſet monſtri; Et quid portenderet?* Ut apud Liv. L. XXI. 22. *Quae moles ea, quidve prodigii eſſet.* Duo Cod. *Et quid portentum diceret.* Gloſſam agnoſcis.

64. *Hic dux*] Quam pulcre in Ed. Thyſiana haec illuſtrantur! *Qui apparuerat ei prius, ut Juvenis divina ſpecie.* Tu *hic* expone *tunc*, *poſt eam interrogationem* cum Cl. P. Burmanno ad Phaed. L. I. 14.

65. *Proinde ſile, & cetera tacitis permitte fatis*] In MS. deſideratur τὸ *tacitis.* Si retinendum, malim *tacitus.* PERIZON. Non favent MSS. qui conſtanter retinent *tacitis*, hoc eſt, *quae ſe non aperiant*, quae volunt *in occulto eſſe*, quomodo Liv. dicit *ſineretque fata in occulto eſſe.* quomodo paſſim hoc vocabulum ſolet accipi.

66. *Caſſandri peſtiferam ſibi dexteram ſomnio prius cognovit*] Tum cum Caſſander, filius Antipatri, adhuc in Macedonia eſſet, necdum cum fratribus Philippo & Jolla regi Alexandro miniſtraret. VORST.

67. *Exiſtimavit enim ab illo ſe interfici, cum eum nunquam vidiſſet.*] Haec omnia omittit Cod. Copeſianus; ſed non alio adſtipulante. Heinſ. ſec. *Interpoſito demum tempore.* Quatuor alii, *in conſpectu*, cum antiquiſſimis Edit. Mog. & Venetis. Item *venit* pro *veniſſet* MSS. pluſquam viginti, & Ed. Mog.

68. *Praeparati adverſus caput ſuum veneficii, quo occidiſſe Caſſandri manu creditur*] Juſtinus XII, 14. *Igitur ad occupandum regem, Caſſandrum filium dato veneno ſubornat*, Antipater puta. *Adverſus caput* eſt pro adverſus vitam. Nam *caput* ſaepe idem quod vita. Ut in phraſibus *capitis damnari*, *capite plecti.* Deinde *veneficium* ipſum hic venenum eſt: à qua voce & originem trahit. Fuit autem aqua Stygis è Graecia apportata, & quidem in ungula, ut ex aliis notum. VORST.

69. *Suſpicionem animo repulit.*] Ed. Mog. *retulit*, cum MSS. ſec. quint. & ſext. Leid. utriſque Heinſ. Ultraj. & Barb. Harl. atque etiam Copeſiano. in Leid. ſept. *repulit*, al' *retulit.* Bit. prim. *tulit ac repulit.* Quod vero Vorſtius *veneficium* hic accipit pro *ipſo veneno*, id quo alio loco probaverit? Certe enim commode poſſis explicare inſidias praeparatas adverſus caput ejus ad ipſum veneno è medio tollendum. Quomodo *praeparatas inſidias* dicit Curt. L. VI. 7. 31.

70. *Cujus ſalutarem*] Malim *cui ſalutarem inter quietem admonitionem.* GUDIUS. Invitis MSS. & praeter neceſſitatem. pro *appuliſſet* habet Copeſ. *applicuiſſet*

71. *Inhumatumque corpus jacens*] An ſcribendum *inhumatumque jacentis corpus?* GUYET. Omnino non; ſiquid video. Sic L. I. 7. 9. *Eo, interfectus & inſepultus jacens, contectus eſt.* Cic. de Divin. L. II. 69. *Is cum eſſet projectus inhumatus, ab omnibuſque deſertus jaceret.* Auctiores vero hic ſunt MSS. Rem. tres cum primo Bit. & Voſſ. hoc modo. *Inhumatumque corpus jacens reperiſſet, & id ſepulturae mandaſſet.* Quod eſt etiam in Marg. Leid. ſept. Leid. ſext. *Inhumatumque corpus terrae jacens.* & ſic mox iidem Codd. *Admonitus ab eo per ſomnum ne proximo die navigaret*; quae procul dubio ſunt ab interpolatoris manu, quemadmodum etiam quod habet Heinſ. ſec. *Qui inde ſolverant naves ſuas.*

72. *Admonitus ab eo*] Inhumato corpore puta, quod ſepulturae mandaverat. Et *admonitus* quidem *inter quietem*, ſive in ſomno. Ante enim *ſalutarem inter quietem admonitionem* dixit. VORST.

ctibus & procellis in conſpectu ejus obruti ſunt. Ipſe laetatus eſt, quod [73] vitam ſuam ſomnio, quam navi credere maluiſſet. [74] Memor autem beneficii, elegantiſſimo carmine aeternitati conſecravit, melius illi & diuturnius in animis hominum ſepulcrum conſtituens, quam [75] in deſertis arenis & ignotis ſtruxerat.

4. Herod. I. C. 34. 46. Excerpta Diodori Sic. Valeſii p. 238.

Efficax & illa quietis imago, quae Croeſi regis animum maximo prius metu, deinde etiam dolore confecit. Nam [76] è duobus filiis, & ingenti agilitate, & corporis dotibus praeſtantiorem, imperiique [77] ſucceſſioni deſtinatum Atym, [78] exiſtimavit ferro ſibi ereptum. Itaque quicquid ad evitandam denuntiatae cladis acerbitatem pertinebat, [79] nulla ex parte patria cura ceſſavit avertere. Solitus erat juvenis ad bella gerenda mitti: domi [80] retentus eſt. Habebat armamentarium omnis generis telorum copia refertum: id quoque amoveri juſſit. Gladio cinctis comitibus utebatur: vetiti ſunt propius accedere.

VORST. Et ſic *Monere* eleganter dicuntur Oracula & Vates futura canentes. Vide Broukh. ad Tib. L. I. 7. 56. & Burman. ad Val. Flacc. L. I. 29. Sed praecipue etiam de ſomniis. Vide Broukhuſ. ad Tibul. L. III. 4. 12.

73. *Vitam ſuam ſomnio*] *Suam* ex MS. Angl. delet J. Waſſe Ind. Saluſt. in v. *credere.* & ſic dedit Aſcenſius.

74. *Memor autem beneficii elegantiſſimo eum carmine aeternitati conſecravit*] *Eum* ex vetuſtis editionibus habent Gryph. & R. Steph. MStorum vero, quantum novi, nullus. Quod Thyſ. dedit *eam*, id denuo ipſi debemus. Hinc vero Guyetus notabat, an ſcribendum *Elegantiſſimo hominem carmine aeternitati conſecravit? Eum* enim ſeu *eam* ex compendio *hoem* factum fuiſſe ei videtur. Gudius vero emendabat, *memoriam beneficii elegantiſſimo carmine aeternitati conſecravit* haud male. Sed pronomen commode poteſt abeſſe. Vide Lib. III. 7. I. & J. Fr. Gron. ad Liv. L. XL. 27.

75. *In deſertis arenis ſtruxerat*] Auctior priſca ſcriptura, *deſertis & ignotis arenis.* LIPS. *Deſertis arenis.* Auctior verbo lib. Dan. *in deſertis & ignotis arenis.* Virgilius V. Aeneid.

Nudus in ignota Palinure jacebis arena.

Ubi Servius *ignotam arenam peregrinam, ante non viſam* interpretatur. Hoc Simonidis ſomnium Cicero crebro à Stoicis ait commemorari. Simile aliquid de Simonide memini me legiſſe apud Phaedrum fabulatorem. COLER. *Quam in deſertis arenis ſtruxerat.* Lib. Danielis, ut Colerus teſtatur, *in deſertis & ignotis arenis.* Atque ita prorſus codices quoque Brand. habent. Virgilius V. Aen.

Nudus in ignota, Palinure, jacebis arena.

Ubi Servius *ignotam arenam*, peregrinam & ante non viſam interpretatur. Rurſus II. Aen.

Illum expirantem ſocii atque extrema gementem
Obliti ignoto camporum in pulvere linquunt.

VORST. Sic igitur cum haberent & ſcripti & Editi ante Pighium omnes, & de MSS. Baſil. idem etiam teſtetur Klokkius, reſtitui illa *& ignotis* auctori noſtro. Ceterum dignus eſt qui conferatur cum hoc exemplo Horat. Lib. I. Ode 28. pro *ſtruxerat.* Harl. *inſtruxerat.* cum quint. Leid. *conſtruxerat* tres Rem.

76. *Ex duobus filiis & ingenti agilitate & corporis dotibus praeſtantiorem*] Ita quidem codices ad unum omnes habent. Sed legendum tamen ſine dubio *ingenii agilitate*, ut veriſſime conjecit, meque monuit, maximorum in his literis meritorum Jo. Fred. Gronovius. VORST. *Et ingenti agilitate & corporis dotibus praeſtantiorem.* Friget aliquid. Quis non videt legendum invitis MStis omnibus *& ingenii agilitate*, ſeu mavis, *habilitate.* Commendabatur ille tam ab ingenio, quam à corpore. Ita apud Curt. L. X. 5. *Ingentes profecto dotes erant*, legendum eſt, *Ingenii profecto dotes erant.* Nam ut apud Valerium *ingenium* & *corpus*, ita apud Curtium *ingenium* & *natura* inter ſe opponuntur. Recte itaque hoc loco Curtium emendarunt Acidalius & Tan. Faber Ep. 56. ad Lud. Fabricium. Ita de Jugurtha Saluſt. C. 6. *Jugurtha, ubi primum adolevit pollens facie decora, viribus, ſed multo maxi-*

re. Neceſſitas tamen aditum luctui dedit. Cum enim ingentis magnitudinis aper, Olympi montis culta, [81] crebra cum agreſtium ſtrage vaſtaret, inuſitatoque malo regium imploratum eſſet auxilium: filius à patre extorſit, ut ad eum opprimendum mitteretur; eo quidem facilius, [82] quod non dentis, ſed ferri ſaevitia in metu reponebatur. Verum dum acri ſtudio interficiendi ſuem omnes ſunt intenti, pertinax caſus imminentis violentiae, lanceam petendae ferae gratia miſſam, in eum detorſit, & quidem eam potiſſimum dexteram nefariae caedis crimine voluit aſpergi, cui tutela filii à patre mandata erat: [83] quamque Croeſus imprudentis homicidii ſanguine violatam, hoſpitales veritus deos, ſupplicem ſacrificio expiaverat.

Nec Cyrus quidem ſuperior invictae fatorum neceſſitatis parvulum argumentum eſt; cujus ortus ad imperium totius Aſiae ſpectantis, maternus avus Aſtyages, 5. Herod. I. 107. 108. 109. Aelian. V. H. XII. 47.

maxime ingenio validus. Ingenii agilitas ut Saluſt. Jug. C. 7. *Ingenii ſollertia*, cui contrarium apud Cic. *ingenii tarditas*, & *celeritas*, de clar. orat. & *ingeniorum ſolertia* apud Vitruv. Lib. VII. init. Sic L. VII. I. I. *Adjecit animi rariſſimas dotes & corporis vires.* GUDIUS. Perizon. in marg. notavit, lege *ingenii* cum Gronovio. vix dubito, quin vera ſit emendatio, etſi nullo confirmetur MSto. *agilitas*, quia ad corporis dotes referri ſolet, Aſcenſius ſupplendum judicavit τὸ *dotibus corporis*, ſcil. *ceteris*.

77. *Succeſſioni deſtinatum*] Voſſ. & Barb. & Uitraj. primi *ſucceſſione*. mox decem MSS. *ad evitandum*.

78. *Exiſtimavit ferro ſibi ereptum*] Per quietem puta, ſeu in ſomno. Infra hoc ipſo cap. *Quietis temporibus exiſtimaverat.* VORST.

79. *Nulla ex parte patria cura ceſſavit avertere*] Omnes codd. habent *avertere*. Sed ea tamen vox huic loco non ſatis congruere videtur. Praecedit enim, *Quicquid ad evitandam denuntiatae cladis acerbitatem pertinebat*. Ipſa denuntiatae cladis acerbitas avertenda utique fuit. Verum, quod ad denuntiatae cladis acerbitatem evitandam pertinebat, id non avertendum, ſed potius omni modo amplectendum erat. Quid ſi igitur pro *avertere* legatur *intermittere*, aut ſimile quippiam? VORST. Male hunc locum ſollicitavit Vorſtius. Senſus eſt, omne quod pertinebat ad evitandam acerbitatem, qua mors arceſſi poteſt, non ceſſavit illud avertere, ſic bellum pertinebat ad evitandam mortem, ergo bello abſtinere juſſit. Periculum erat à gladio cinctis comitibus, ergo & illos avertit ab eo, & propius accedere vetuit. PERIZON.

80. *Retentus eſt*] Variant MSS. & editi. *detentus eſt* invenio in aliquot utriuſque generis. Paulo poſt unus atque item alter delent *propius*.

81. *Crebra cum agreſtium ſtrage*] Pighius & alii ediderunt *& crebra cum agreſtium ſtrage.* Verum vocula *&* nihil hic opus. Neque exſtat in MSS. Brand. Imo nec in antiquioribus typis expreſſis. VORST. *Et* ſolus habet R. Stephanus.

82. *Quod non dentis, ſed ferri ſaevitia in metu reponebatur*] Klokkius legebat. *Quod non in dentis, ſed ferri ſaevitiâ metus reponebatur.* Exiſtimavit ergo dictum eſſe ut *Reponere ſpem, fiduciam in aliqua re.* De quo Vide Cl. Burmannum ad Vellej. L. II. 112. Mihi contra retinenda videtur omnium Codd. ſcriptura, & dictum eſſe, ut *reponere aliquam rem in beneficio*, *ponere in crimine*, *in fraude Capitale*, id eſt, *beneficium*, *crimen exiſtimare*, *pro beneficio habere*, ita *ſaevitiam ferri reponere in metu*, erit *ſaevitiam ferri metuendam exiſtimare.* vel *metuere ferri ſaevitiam.* ut Lib. VII. 2. 6. *Majore itaque ex parte Romana prudentia in admiratione tacita reponatur.* i. e Romanam prudentiam ſilentio tranſmiſſam admiremur.

83. *Quamquam Croeſus*] V. c. *Quam quidem Croeſus.* Et deinde: *Sacrificio expiaverat.* In v. *expiavit*, melius. PIGH. *Quam quidem Croeſus.* Ita Pigh. ex veteri Cod. Aldus ediderat *quamque Croeſus.* Quomodo & Brand. Codd. habent. Intelligit autem *eam dexteram*, *quam nefariae caedis crimine aſperſam* dixerat, id eſt, *Adraſti*, cui cura filii mandata à Croeſo fuerat. VORST. Videtur Pighius hoc ita capere, quaſi

ages, [84] duos praenuntios ſomnii fruſtra diſcutere tentavit. Mandanen filiam ſuam, quod in quiete viderat [85] urina ejus omnes Aſiaticas gentes inundaſſe, non Medorum excellentiſſimo, ne in ejus familiam regni decus transferretur, ſed [86] Perſarum modicae fortunae viro collocando: [87] natumque Cyrum exponi jubendo: quia ſimiliter quietis temporibus exiſtimaverat, genitali parte Mandanes enatam vitem eouſque creviſſe, donec cunctas dominationis ſuae partes inumbraret. Sed fruſtratus eſt ſe ipſe, nepotis felicitatem, coeleſtium judicio deſtinatam, humanis conſiliis impedire conando.

Juſtin. I. 4. V. Rupert. ad Reineſ. p. 193.

6. Intra privatum autem habitum Dionyſio Syracuſano adhuc ſe continente, [88] Himerae, quaedam non obſcuri generis femina, inter quietem opinione ſua coelum conſcendit, [89] atque ibidem deorum omnium luſtratis ſedibus, animadvertit praevalentem virum flavi coloris, [90] lentiginoſi oris, ferreis catenis vin-

ſi Croeſus poſt caedem filii ſui *expiaverit manum violatam imprudentis homicidii ſanguine*, quam enim aliam ob cauſſam, *quamque* quod & ſcripti habebant & editi, mutavit in *quam quidem*, & *violavit* in *violarat*, etiam praeter Codd. fidem, quorum unus habet *violaret*, puta pro *violarat*. & ſane ante ſupplicem imprudentem fratris caede impuras manus habentem expiaverat Adraſtum. Hic vero poſt necem Atyos ſuper buſtum ejus ſe interfecit, ut liquet ex Herodoto. Itaque repoſui quod erat verum. Pro *imprudentis*, duo Leid. duo Rem. Voſſ. prim. cum Harl. *impudentis*. tres *ſupplici*, vel *ſupplice*.

84. *Duos praenuntios ſomnii*] In vet. *diis praenuntios*. Ego vellem, *deos praenuntios ſomniis*. LIPS. *Duos praenuntios*. Legit ex quodam manuſcripto Cl. & eruditiſſ. Bongarſius, notis ad Juſtinum: *duo praenuncia ſomnia*. Juſtus vero Lipſius: *Deos praenuncios ſomniis*. Magis arridet lectio Bongarſii. COLER. *Cujus ortus duos praenuntios ſomnii fruſtra diſcutere tentavit*. Bongarſius in quodam cod. reperit *duo praenuntia ſomnia*. Quam lectionem idem quoque probat: eademque & Colero placet. VORST. Solitarius eſt Bongarſii codex. Videtur duos genitivos uni junxiſſe nomini more optimorum auctorum, quem ſatis illuſtravit Perizon. ad Sanctii Minervam L. II. 3. 15. Et quidni *praenuncius ſomnii* accipi poſſit pro *ſomnium praenuncium*, ut *arbor palmae* & ſimilia, praeſertim cum addatur alter genitivus rei quam ſomnium praenunciarit?

85. *Urina ejus omnes Aſiaticas gentes inundaſſe*] Ita typis expreſſi. Sed quis non videt legendum eſſe *urinam*; ut eſt in codd. Brand. VORST. *Urinam* ego non invenio, ſed Voſſ. prim. habet, *Quam inter quietem viderat, urina ejus omnes Aſiaticas gentes inundaſſe*. Poſſis ſuſpicari auctorem ſcripſiſſe. *Quod in quiete viderat urina ejus omnes Aſiaticas gentes inundatas*.

86. *Perſarum modicae fortunae viro collocavit*] Uterque cod. Brand. *collocando*. Neque aliter antiquiores typis expreſſi. Et mirum eſt, Pighium id mutaſſe. VORST.

87. *Natum Cyrum exponi juſſit*] Uterque cod. Brand. proximo convenienter habet *jubendo*. Neque aliter typis expreſſi veteres. VORST. Mutavit hoc Pighius & tacet, quum omnes MSS. habeant *collocando* & *jubendo*, ut in hoc eodem exemplo ſequitur *conando*. Conjuncte ſcilicet accipienda ſunt, *diſcutere tentavit Mandanen filiam collocando*. Guyetus vitioſa Pighii lectione deceptus conjecit *tentans*.

88. *Himera quaedam*] Atrebatenſis codex, *Himerae quaedam*. Legendum, *Himeraea*. Rurſum poſtea. *Himera eum moenia*. Lege, *Himeraeorum moenia*; ut gentile ſit, non proprium nomen foeminae. Sic Steph. de Urbibus Ἱμέρα πόλις Σικελίας, ὁ πολίτης Ἱμεραῖος. Ex Hecataei Europa. PIGH. *Himerae quaedam non obſcuri generis femina*. Antiquiores typis expreſſi *Himera quaedam*. Sed obſervavit Pighius, in cod. Atrebatenſi eſſe *Himerae quaedam*. Unde legendum conjicit *Himeraea quaedam*. Quam conjecturam firmant verba Graeca Timeſiae, quae Muretus obſervavit, ex libro ejus ſexto hiſtoriarum, quae prope ad verbum interpretatus eſt Valerius. Incipiunt ea ſic: Γυναῖκά τινα τὸ γένος Ἱμεραίαν ἰδεῖν ὄναρ. Vide Mureti Var.

vinctum, Jovis ſolio, pedibuſque ſubjectum: interrogatoque juvene, [91] quo conſiderandi coeli duce fuerat uſa, *quiſnam eſſet*, audiit *illum Siciliae atque Italiae dirum eſſe fatum*, ſolutumque vinculis, multis urbibus exitio futurum: quod ſomnium poſtero die ſermone vulgavit. Poſtquam deinde Dionyſium inimica Syracuſarum libertati, capitibuſque inſontium infeſta fortuna coeleſti cuſtodia liberatum, velut fulmen aliquod, otio ac tranquillitati injecit: [92] Himeraeorum moenia inter effuſam ad officium & ad ſpectaculum ejus turbam intrantem ut aſpexit, *hunc eſſe*, *quem in quiete viderat*, vociferata eſt. Id cognitum tyranno, curam tollendae mulieris dedit.

93 Tutioris ſomnii mater ejuſdem Dionyſii. quae cum eum conceptum utero 7.
haberet, parere viſa eſt Satyriſcum: conſultoque prodigiorum interprete, claCic. divin. 1. 20.
riſſimum ac potentiſſimum Graji ſanguinis futurum, certo cum eventu cognovit.

At

Var. Lect. XIV. 15. *Himera* urbs Siciliae, Stephanus de urbibus: *ἱμέρα, πόλις Σικελίας.* VORST. *Himera* in accuſ. plur. Ovid. L. IV. Faſt. 473. *& Himera amnis inſulam fere dividens.* Liv. L. XXIV. 6. PERIZON. Scripturam Editorum confirmant omnes MSS. *Himeraea* legendum eſſe jam vidit Paul. Leopardus L. VIII. Emend. C. 3. Sed ut hic *Himerae*, ita Lib. VI. 2. Ext. 2. *Senectutis ultimae quaedam Syracuſis, omnibus.* Ubi contra MSS. illud ſimiliter mutatum in *Syracuſanis.* Mox pro *audiit*, longe major Script. & Edd. *audivit.* pro *Quiſnam* Harl. *Quidnam.* Taylor. ad Aeschin. p. 195.

89. *Atque ibidem*] MS. Copeſ. *ibi*; & paulo poſt, *Audiit Siciliae atque Italiae, eſſe dirum fatum.* Omiſſo *Illum* nec deſideratur. PERIZON.

90. *Lentiginoſi oris*] Gloſſarium: *φάκοψις Lentiginoſus, ſparſo ore.* Sumpſit ille quicunque *γλωσσογράφος* ex Terentii Heaut. *Rufamne illam virginem, caeſiam, ſparſo ore, adunco naſo?* ubi Grammatici *ſparſum os* latum, ſi Dis placet, interpretantur. Doceo itaque contra paedagogorum factiones ſparſum os eſſe lentiginoſum. COLER. *Lentiginoſi oris.* Gloſſarium, *φάκοψις lentiginoſus, ſparſo ore.* Eſt autem *lentiginoſum os* facies lentigine, id eſt, maculis ſubrufis, obſita. Unde etiam intelligitur, quid ſit illud Terentii in Heaut. *Virgo ſparſo ore*; nimirum quae os ſeu faciem lentigine ſparſam habet. VORST.

91. *Quo conſiderandi coeli duce uſa fuerat*] Ed. Ven. 1485. *quo gratia conſiderandi coeli duce uſa fuerat.* Quod ſecutus eſt Oliv. Ald. Aſc. Colin. Rob. Steph. Gryphii. Sed ut aliqui illorum exhibeant, *conſiderandi coeli gratia.* Interea illud *gratia* in uno tantum invenio Heinſ. & multo elegantius abeſt. Sic Cic. de Amic. C. 5. *Quia ſequantur naturam optimam bene vivendi ducem.*

92. *Himeraeorum moenia intrantem*] Ita legendum conjecit Pighius, cum Aldus & alii edidiſſent *Himera eum moenia.* VORST. *Himeraeorum moenia.* Lego *Himeraea eum* moenia, MSti enim habent *Himera eum moenia.* PERIZON. MSS. variant. *Himera eorum* Harl. Heinſ. prim. tres Rem. & Leid. quint. & ſext. alii *Himera eum*, pauci *Himera moenia.* porro *ad* ante *ſpectaculum* plerique delent.

93. *Tutioris ſomnii mater*] Lege, *Tutius ſomnium matris.* ſic enim eſt in Campenſi. PIGH. *Tutius ſomnium matris.* Ita Pighius ex Cod. Campenſi; cum antiquiores editiones haberent *Tutioris ſomnii mater:* quomodo & in codd. MSS. Brand. eſt. VORST. Non credidi tanti eſſe unius Codicis Campenſis auctoritatem, ut ceteris omnibus eſſet praeferenda; itaque revocavi illud *Tutioris Somnii mater.* hoc vero advertendum quod Harl. habet *Tutioris Somnii mater ejus, quae &c.* Barb. ſec. & Copeſ. *Ejus Dionyſii*, in primo poſt *Ejus* lacuna eſt, & ſequitur *quae.* Cauſam aperuit Leid. ſec. qui exhibens *tutioris ſomnii mater ejus* pro gloſſa, ut paſſim, adſcriptum praefert *Dionyſii*, cui favet Perizon. hoc modo *Tutioris ſomnii mater ejus i. Dionyſii.* & ſic in Ultraj. ſec. *ejus id eſt.* Vides adjectum ad explicandum, quod per ſe mani-

M festum

8. Cic. divin. 1. 24. At [94] Carthaginenſium dux Amilcar, cum obſideret Syracuſas, [95] inter ſomnium exaudiſſe vocem credidit nuntiantem, futurum ut proximo die in ea urbe coenaret. Laetus igitur perinde ac divinitus promiſſa victoria, exercitum pugnae comparabat. in quo inter Siculos & Poenos orta diſſenſione, caſtris ejus Syracuſani ſubita irruptione oppreſſis, ipſum intra moenia ſua vinctum pertraxerunt. Itaque magis ſpe quam ſomnio deceptus, coenavit Syracuſis captivus, non ut animo praeſumſerat victor.

9. Cic. divin. 21. 69. Plut. in Alcib. Alcibiades quoque miſerabilem exitum ſuum haud fallaci nocturna [96] imagine ſpeculatus eſt. Quo enim pallio amicae ſuae dormiens opertum ſe viderat, eo interfectus, & inſepultus jacens, contectus eſt.

10. Cic. divin. 1. 27. Proximum ſomnium etſi paulo eſt longius, propter nimiam tamen evidentiam ne omittatur impetrat. Duo familiares [97] Arcades iter una facientes, [98] Me-

feſtum eſt ſatis, cum nullius alterius mater intelligi queat. Pro *Satyriſcum* tres Rem. cum utroque Ultraj. *Satiricum.* item *Clariſſimi* & *potentiſſimi* Rem. duo. Monſtri vero ſimile eſt quod pro *Tutioris* Aſcenſ. dedit *Altioris.*

94. *Carthaginenſium*] In ſcribendo hoc nomine gentili MSti non conſtant. Modo enim *Carthaginenſium*, modo *Carthaginienſium* exhibent. An vero hic intelligendus eſt Amilcar Giſgonis filius? quem infelici exitu Carthaginem obſediſſe narrat Juſt. L. xxii. 3.

95. *Inter ſomnum audiſſe vocem credidit*] Ita recte codd. Brand. Typis expreſſi, quos vidi, habent, *Inter ſomnium audiſſe voc. credidit.* Verum nihili hoc eſt. *Inter ſomnum* dicitur ut ſupra *inter quietem*, pro *in ſomno*, *in quiete*, *per quietem.* Nimirum *inter* ſaepe eſt pro *in*, ut jam monuimus. Ita *inter noctem* dicunt pro *in nocte*, *noctu*; & *inter diem* pro *in die*, *interdiu.* Plautus Ciſt. ii. 1. *Inter novam rem verbum uſurpabo vetus.* Quod phraſin *inter ſomnium audiſſe* nihili eſſe dixi, cauſſa haec eſt, quod ea ταυτολογίαν quandam habet: ut ex his quae mox dicentur, intelligi poterit. VORST. *Inter ſomnum* habet Ed. Mog. ceteri cum viginti MSS. retinent *ſomnium*, id eſt *dum ſomniat*, potuit enim ſimul alia quaedam ſpecies ipſius animo fuiſſe obverſata, quam non narraverit, aut cujus memoria, utpote ad rem nihil pertinentis, non fuerit ſervata; minime tamen *inter ſomnum* improbaverim. Sed vide denuo mihi Pighii diligentiam, contra omnes ſcriptos & editos exhibentis *audiſſe* pro *exaudiſſe.* Porro pro *Itaque ſpe magis*, aliquot *Ita ſpe magis.* Non male. eſt enim epiphonema. Sic L. iv. 1. 4. *Ita unus cauſſa fuit.* L. vi. 1. 3. L. vi. 9. 9.

96. *Imagine*] Ultr. prim. *Viſione.* in *Eo interfectus*, pronomen delent MSS. novem. Octo *Eodem.* Totum exemplum deficit in duob. Rem. pro *contectus eſt* Leid. ſept. *opertus eſt* al' *contectus eſt.* Leid. ſec. *compertus*, ſupraſcriptum *jec*, & pro gloſſa additum *coopertus.*

97. *Arcades*] Ciceronis eſt, qui ex Chryſippo ſumſit, cujus locum Suidas commemorat in verbo τιμωρῶντος. COLER.

98. *Megaram*] Nonnulli *Megara.* pro *meritoriam vinariam* unus. *Mercatoriam* Bitur. prim. ſext. Leid. *ſe devertit.*

99. *Alter ad hoſpitem ſe contulit, alter in tabernam meritoriam divertit*] Cicero 1. de Div. eadem de re agens: *Alterum ad cauponem divertiſſe, ad hoſpitem alterum.* Ergo *taberna meritoria* eſt ipſa caupona: diciturque ita quod qui eam incolit caupo, mereri cupit. Ad hoſpitem qui divertit, is jure hoſpitii uſus fuit: quod apud veteres magno in pretio erat, VORST.

100. *Is autem qui in hoſpitio erat*] Quaſi non ſatis molliter procederet, niſi conjunctione addita, oratio, Pighius more ſuo liberalis hic infarſerat *autem*, quod jubentibus omnibus MSS. & Edd. juſſi hinc faceſſere.

1. *Vidit in ſomnis comitem ſuum orantem*] Ita recte, *videre in ſomnis*; non *videre in ſomniis.* Quae poſterior phraſis cum in lib. 1. Ciceronis de Div. appareret, recte notavit Gothofredus legendum eſſe *in ſomnis.* Diſcrepant, ut notum, *ſomnus* & *ſomnium*: & ſomnium fit in ſomno. Porro *in ſomnis videre* nihil eſt aliud quam *ſomniare*, vel, quod tantundem eſt, *ſomnium.* Si vero dicas *in ſomniis videre*, habet hoc ταυτολο-

γίας

[98] Megaram venerunt: quorum [99] alter ad hoſpitem ſe contulit, alter in tabernam meritoriam devertit. [100] Is, qui in hoſpitio erat, [1] vidit in ſomnis comitem ſuum orantem, ut ſibi cauponis inſidiis circumvento ſubveniret. poſſe enim [2] celeri ejus accurſu ſe imminenti periculo ſubtrahi. Quo viſo excitatus, proſiluit, tabernamque, in qua is diverſabatur, petere conatus eſt. [3] Peſtifero deinde fato ejus humaniſſimum propoſitum tanquam [4] ſupervacuum damnavit, & lectum ac ſomnum repetiit. Tunc idem ei ſaucius oblatus obſecravit, ut qui auxilium vitae ſuae ferre neglexiſſet, neci ſaltem ultionem non negaret. Corpus enim ſuum à caupone trucidatum, tum maxime plauſtro ad portam ferri ſtercore coopertum. Tam conſtantibus familiaris precibus compulſus, protinus ad portam cucurrit, & plauſtrum, quod in quiete demonſtratum erat, comprehendit, cauponemque ad capitale ſupplicium perduxit.

γίαν quandam. nam quod verbo *videre* diceretur, id ipſo nomine *ſomniis* jam involvitur. Juſtinus I, 4. *Per ſomnum vidit ex naturalibus filiae &c.* Ubi *per ſomnum* eſt pro *in ſomno.* VORST. Cop. in *ſomno.* Sed in *ſomnis* Ed. Mog. cum Leid. ſept. plures & ſcripti & Edd. *in ſomniis.* Leid. ſext. *in ſomnium.* *In ſomnis*, utrum à *ſomnio* ſit, an à *ſomno* dubitat Servius ad Virg. L. I. Aen. 353.

Ipſa ſed in ſomnis inhumati venit imago
Conjugis.

Sed rectius à *ſomno* duxeris.

2. *Celeri ejus accurſu*] Cop. *occurſu.* Harl. *celeri occurſu.* Recte forſan. ſic enim ſaepe *occurrere, venire, praeſto eſſe ad opem ferendam, ſuppetias ad defendendum.* Vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. XXXVI. 24. & Burmannum ad Vellej. L. II. 61. Sic Curt. L. VI. 7. 29. *Occurſuque ſatellitum inhibitus eſt.* L. VIII. 3. 4. *Percuſſurus uxorem niſi prohibitus eſſet fratrum occurſu.*

3. *Peſtifero deinde fato*] MS. addit *ejus* nempe *ſocii.* PERIZON. Omiſit videlicet Pighius, quod habebant omnes & ſcripti & editi, prorſus negligenter.

4. *Supervacuum damnavit, & lectum ac ſomnum repetiit*] In Cauchiano codice haec diffuſius, *Supervacuum damnavit: idque viſum pro nihilo ducens, lectum ac ſomnum repetiit.* Atque iiſdem fere verbis haec Cicero. *Deinde*, inquit, *cum ſe collegiſſet, idque viſum pro nihilo habendum eſſe duxiſſet, recubuiſſe.* de Divinat. I. ex quo loco Valerius exemplum accepit. PIGH. *Humaniſſimum propoſitum tanquam ſupervacuum damnavit, idque viſum pro nihilo ducens.* Ita legendum eſſe docuit Pighius ex cod. Cauchiano; cum poſteriora illa ab Aldo plane omiſſa eſſent. Sane Cicero in lib. I. de Div. unde noſter exemplum hoc hauſiſſe videtur, ſic habet, *Cum ſe collegiſſet, idque viſum pro nihilo habendum eſſe duxiſſet.* VORST. Non accuſandus eſt Aldus, quaſi ille omiſerit *idque viſum pro nihilo ducens*, cum nulla ante Pighianam id habeat editio, nullus agnoſcat etiam codex ſcriptus, & manifeſtum ſatis eſt, gloſſam eſſe. Certe quum dicit, ipſum *propoſitum ſuccurrendi tamquam ſupervacuum damnaſſe*, abunde intelligitur, *Viſum pro nihilo ipſum duxiſſe.* Itaque ſatius eſſe judicavi, in notis legi, quanto auctior eſſet codex Cauchianus, quam abire à tot aliorum MSS. conſenſu. *repetit* etiam aliquot, & *repetivit* pro *repetiit. ut quum*, uterque Ultr. Harl. Leid. quint. ſept. Voſſ. *quem* duo Rem. *quoniam* Bit. prim. *Ad portam civitatis* Heinſ. ſec. *tunc maxime.* Cop. Leid. ſec. *cum maxime.* Ultr. prim. *fuerat* Bit. prim. *cauponem ad* uterque Barb.

CAPUT VIII.

DE MIRACULIS.

QUAE CONTIGERE ROMANIS.

1. *Caſtores viſi bello Latino & Perſico.*
2. *Aeſculapius ſerpentis ſpecie apparens.*
3. *Junonis Monetae verba audita.*
4. *Fortunae muliebris verba audita.*
5. *Sylvani verba audita bello Vejenti.*
6. *Mars viſus bello Lucano.*
7. *Dii Penates Alba Lavinium ſponte ſua regreſſi.*
8. *C. Jul. Caeſar poſt mortem viſus.*
9. *Cn. Pompeji Magni rogus miraculoſe indicatus.*
10. *Ap. Claudii procos. mors oraculo praedicta.*
11. *Romuli lituus & ſtatuae incendiorum flammis intactae.*
12. *Ad ſepulturam elati reviviſcentes.*

EXTERNIS.

1. *Er Pamphylius poſt decimum diem reviviſcens.*
2. *Athenienſis quidam memoria literarum privatus.*
3. *Mulier ſubito caſu obmuteſcens.*
4. *Aegles Samius mutus, & ſubito vocalis factus.*
5. *Gorgias Epirota matre mortua natus.*
6. *Jaſo Pheraeus vomica liberatus.*
7. *Simonides poëta ruinae domus exemptus.*
8. *Daphidae ſophiſtae mors oraculo praedicta.*
9. *Philippo Macedonum regi mors praenuntiata.*
10. *Alexandri Magni mors miraculoſe praecognita.*
11. *Remigis cujuſdam rarus caſus.*
12. *Admirandi dentes Pruſiae regis filii.*
13. *Duplex ordo dentium Dripetenes filiae Mithridatis.*
14. *Rarus & acutiſſimus viſus Strabonis Lyncei.*
15. *Ariſtomenis Meſſenii cor piloſum.*
16. *Antipatri poëtae anniverſaria febris.*
17. *Polyſtrati & Hippoclidis philoſophorum ſimillima vita.*
18. *Miracula quaedam naturae.*
19. *Serpens ad Bagradam.*

MUlta etiam interdiu, & vigilantibus acciderunt, perinde ac tenebrarum [1] ſomniique nube involuta. quae quia unde manaverint, aut qua ratione conſtiterint, dignoſcere arduum eſt, [2] merito miracula vocentur.

1. Ann. urb. 257. Dionyſ. VI 11. Cic. 11. nat. D. Jul. Obſ. c. 11. Front. 11. 8. Flor. 1. 11. Plut. Coriol. Cic. de Nat. D. 11. 3. & 111. 5.

Quorum è magno acervo in primis illud occurrit. Cum apud lacum Regillum [3] A. Poſthumius dictator, & Tuſculanorum dux [4] Mamilius Octavius magnis

1. *Somniique*] Aliquot *ſomnique*.

2. *Merito miracula vocantur.*] Neſcio, quid moverit Pighium, ut abiret à ceteris omnibus, qui cum MSS. exhibebant *vocentur*.

3. *A. Poſthumius*] *Paulus* Leid. ſec. ſext. ſept. Sed hic in marg. correctum, item Copeſ. nonnulli *Poſtumus*. pro *Mamilius*, *Manilius*, *Manlius*, *Emilius*, *A. Manlius*. *Octavus* vero quod dedit Pighius ex exemplari Atrebatenſi, neſcio an in ullo alio Cod. occurrat. Graecis diſerte vocatur Μαμίλιος Ὀκτάϊος, & ſic conſtanter Latinis, quibus malui noſtrum conſentire Auctoribus membranis, quam uni Atrebatenſi codici adhaerere.

4. Ma-

magnis viribus inter ſe concurrerent, ac neutra acies aliquandiu pedem referret, Caſtor ac Pollux Romanarum partium propugnatores viſi, hoſtiles copias penitus fuderunt.

Item bello Macedonico [5] P. Vatinius, [6] Reatinae praefecturae vir, [7] noctu Urbem petens, exiſtimavit duos juvenes excellentis formae, [8] albis equis reſidentes, obvios ſibi factos nuntiare, [9] *die qui praeterierat*, [10] *Perſen regem à Paullo captum.* Quod cum ſenatui indicaſſet, tanquam majeſtatis ejus & amplitudinis vano ſermone contemptor in carcerem [11] conjectus, poſtquam Paulli literis illo die Perſen captum apparuit, & cuſtodia liberatus, & inſuper agro, & vacatione donatus eſt. [12] Caſtorem vero & Pollucem etiam illo tempore

Ann. urb. 585. Cic. II. nat. D. 2. & III 5. Plutarch. in Paulo. Lactant. II. 8. Plin. VII. 22.

Ann. urb. 257. Dionyſ. VI. Lactant. II. 7. Min Fel. vide & nummum in gente Poſtumia.

4. *Manilius Octavius*] Atrebatenſe exemplar *Octavus* habet, ut non gentis vel familiae ſit nomen, quod eſt *Mamilius*. ita enim recte appellatur à Livio, Dionyſio, & manuſcriptis aliquot Valerii noſtri exemplaribus. *Mamiliam* vero gentem Tuſculo oriundam eſſe à Telegono ejus urbis conditore, docebimus alibi. PIGH. *Mamilius Octavus*. Ita Pighius. Cic. II. de Nat. Deor. diſerte *Octavium Mamilium*. COLER. *Mamilius Octavus*. Aldus ediderat *Mamilius Octavius*. At Pighius ex cod. Atrebatenſi mavult legi *Octavus*; ut non hoc, ſed *Mamilius* nomen gentis & familiae ſit. Cicero tamen lib. II. de Nat. D. *Octavium Mamilium* vocat. *Et apud lacum Regillum*, inquit, *bello Latinorum, cum A. Poſtumius dictator cum Octavio Mamilio Tuſculano proelio dimicaret, in noſtra acie Caſtor & Pollux ex equis pugnare viſi ſunt.* Uterque etiam cod. Brand. habet *Octavius* VORST.

5. *P. Vatinius*] In manuſcriptis *P. Valerius*; appellatur à Cicerone, *P. Vatienus*. Adeo nomen hoc incertum reddidere librarii. PIGH. *P. Vatinius*. In lib. II. Ciceronis de Nat. D. eſt *Vatienus*. Sed notavit Gothofredus, ibi quoque aliter legi *Vatinius*. In quibuſdam codd. MSS. Valerii Max. vocatur etiam *Valerius*. VORST. Heinſ. prim. *P. Lutinus*, ſed corr. *P. Vatienus*, quomodo eſt in Heinſ. ſec. *Mantinus* Ultr. ſec. *Nautinus* Barb. prim. *Vatinus* Perizon. & ſept. Leid. Sed al' *Vatinius Paulus Vatinius* Leid. ſec. *Valerius*. Copeſ. Harl. Voſſ. Leid. quint. Med. quatuor.

6. *Reatinae praefecturae Vir*] Qualis haec praefectura fuerit docet Aldus Manutius Quaeſitis per Epiſt. L. I. Quaeſt. I. Tom. IV. Theſ. Crit. p. 181.

7. *Noctu urbem petens*] Vorſtius ediderat *Nocte* contra ſcriptos, & edd. ſoli enim habent id Leid. ſec. cum primo Ultraj. & duobus Rem. *Noctu urbem petens* deeſt in Leid. quinto.

8. *Albis equis inſidentes*] Codicum Brand. unus *reſidentes*. Quod idem & alter tanquam lectionem diverſam notatum in margine habet. Sed & Aldus ita ediderat. Cicero ſic, *Duo juvenes cum equis albis* VORST. *Reſidentes* habent noſtri ſeptemdecim, & Edd. ante Pighium. Phaed. L. I. 13. *Celſa reſidens arbore.* Virg. L. I. 505.

Septa armis, ſolioque alte ſubnixa reſidet.

9. *Die qui praeterierat*] Quidam codd. *praeceſſerat*. Cicero, *Regem Perſen illo die captum ſcribit.* Sed intelligendus tamen dies, qui praeceſſit. Noctu enim dictum id Vatinio fuit. VORST. *Praeceſſerat* non invenio in ſcriptis, nec edd. Pighius tamen in margine annotandum curaverat. al' *praeceſſerat*.

10. *Perſen regem à Paullo captum*] *Perſes* vel *Perſeus*, ultimus rex fuit Macedoniae. *Paullus* autem eſt ille Aemilius, cui bellum Macedonicum decretum extra ordinem fuit. VORST. Quindecim MSS. *Perſam* cum Ed. Mog. Vide ſupra L. I. 5. 3.

11. *Conjectus eſt*] MS. omittit τὸ *eſt*, nec deſideratur, quia mox ſequitur. PERIZON. *Eſt*, immiſit in textum Pighius, quod etiam in quam plurimis non invenio MSS. delenda modo eſt diſtinctio major ante *poſtquam* Ceterum, quod ad rem ipſam attinet; ſic quoque Athenis publice animadvertebatur aliquando in homines λογοποιοὺς. ut exemplo illius, qui primus per urbem diffuderat cladis Siculae nuntium, docet Caſaubonus ad Theoph. Charact. p. 215.

12. *Caſtorem vero & Pollucem*] Symmach. L. I. Ep. 89. *Olim cum res Romana adoreae militaris*

pore pro imperio populi Romani excubuiſſe cognitum eſt, quo [13] ad lacum Juturnae, ſuum equorumque [14] ſudorem abluere viſi ſunt; junctaque fonti aedes eorum nullius hominum manu reſerata patuit.

2. Sed ut ceterorum quoque deorum propenſum huic Urbi numen exequamur, triennio continuo vexata peſtilentia civitas noſtra, cum finem tanti & tam [15] diuturni mali, neque divina miſericordia, neque humano auxilio, imponi videret: cura ſacerdotum, inſpectis Sibyllinis libris, animadvertit, non aliter priſtinam recuperari ſalubritatem poſſe, quam ſi ab Epidauro Aeſculapius eſſet arceſſitus. Itaque eo legatis miſſis, unicam fatalis remedii opem auctoritate ſua, quae jam in terris erat ampliſſima, impetraturam ſe credidit. [16] Neque eam opinio decepit. Pari namque ſtudio petitum, ac promiſſum eſt praeſidium: eveſtigioque Epidaurii Romanorum legatos in templum Aeſculapii, quod ab eorum urbe quinque millibus paſſuum diſtat, perductos, ut quicquid inde ſalubre patriae laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo jure ſumerent, benigniſſime invitaverunt. Quorum tam promptam indulgentiam, numen ipſius dei ſubſecutum,

Ann. urb. 461. Ovidius Metam. xv. 719. Liv. x. & xi.

ris potita eſt, Polluces gemini apud Juturnae (Ed. Jureti, *Viturnae*) *lacum proelii ſecunda vulgarunt. Eos quippe priſcorum voluminum fides tradidit, anhelis equis plenos ſudoris ac pulveris fama belli poſt tergum relicta indicium affectaſſe victoriae. Idem nunc mihi ſacro judicio factus eſt honor. Ita quantum gratiae Caſtores adepti ſunt, tantum principes praeſtiterunt.* Vide & de hac hiſtoria Latini Pac. Drep. Panegyr. & Flor. L. II. de Bello Maced. ſecundo. GUDIUS.

13. *Ad lacum Juturnae*] Servius ad v. 142. l. XII. Aen. *Juturna fons eſt in Italia ſaluberrimus juxta Numicum fluvium. De hoc fonte Romam ad omnia ſacrificia aqua adferri conſueverat.* VORST. *Apud Lacum Juturnae.* Pro hoc nonnulli *Minturnae*, alii *Viturnae*. De utroque autem *Lacu Juturnae & templo Caſtoris ac Pollucis* Vide Fam. Nardinum L. v. de Roma Vetere C. 4.

14. *Sudorem abluere viſi ſunt*] MS. *abluentes.* PERIZON. Sic etiam ſec. quint. & ſext. Leid. in ſept. fuerat, ſed corr. in *abluere*, in marg. l. *abluiſſe.* Habent quoque *abluentes* Harl. tres Rem. unus Ultraj. alter delet.

15. *Diuturni mali*] Repeto locutionem Valerianam ex lib. Dan. *Diutini mali.* COLER. *Finem tanti & tam diuturni mali.* Ita codicum Brand. unus. Alter *finem tanto & tam diutino malo.* Quod magis placet: quoniam ſequitur *imponi.* Ceterum in hujus quoque margine diverſa lectio notata, *cum finem tanti & tam diutini mali.* VORST. *Diuturno malo* habet Ultraj. prim. *diutini* vero Leid. quint. ſext. ſept. duo Rem. Reliqui videntur habere *diuturni. videretur* Heinſ. ſec.

16. *Neque eam opinio decepit*] *Eam* omittit Cod. Copeſ. tum Leid. ſept. cum Voſſ. *fefellit*: mox *per quinque millia* Toll. & Leid. ſec. item *diſtabat*, Toll. *Epidauri*, cum utroque Ultraj. & Leid. ſept. ſed in eo correctum. *ſubſecuturum* Cod. Cantabr.

17. *Siquidem is anguis*] Ipſum ſimulacrum Aeſculapii deferri Romam voluerant. Epitome lib. XI. Liv. *Cum civitas peſtilentia laboraret, miſſis legatis ut Aeſculapii ſignum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui ſe in navem eorum contulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportavere.* VORST.

18. *Leni tractu*] Leidd. tres *levi tractu*, duo alii *levi tactu.* Recte vere *tractu*, quod proprium de Serpente. Ovid. L. xv. Met. 725.

Litoream tractu ſquamae crepitantis arenam
Sulcat.

Virg. L. II. Aeneid. 154.

Squameis in ſpiram tractu ſe colligit anguis.

19. *Haud dubiam prae ſe appetitae clarioris ſedis alacritatem ferens*] Significavit prope Romam aedem ſe ſibi exſtrui velle. VORST. Imo, ſe Romam praeferre Epidauro.

20. *Q. Ogulnii*] *Q. Ogulini* quatuor. *Ugolini* Heinſ.

tum, verba mortalium coeleſti obſequio comprobavit. [17] Siquidem is anguis, quem Epidaurii raro, ſed nunquam ſine magno ipſorum bono viſum, in modum Aeſculapii venerati fuerunt, per urbis celeberrimas partes mitibus oculis & [18] leni tractu labi coepit, triduoque inter religioſam omnium admirationem conſpectus, [19] haud dubiam prae ſe appetitae clarioris ſedis alacritatem ferens, ad triremem Romanam perrexit: paventibuſque inuſitato ſpectaculo nautis, eo conſcendit, ubi [20] Q. Ogulnii legati tabernaculum erat, [21] inque multiplicem orbem, per ſummam quietem eſt convolutus. Tum legati, perinde atque exoptatae rei compotes, expleta gratiarum actione, [22] cultuque anguis à peritis accepto, laeti inde ſolverunt. Ac proſperam emenſi navigationem [23] poſtquam Antium appulerunt, anguis, qui ubique in navigio remanſerat, prolapſus [24] in veſtibulo aedis Aeſculapii, [25] myrto frequentibus ramis diffuſae [26] ſuperimminentem excelſae magnitudinis palmam circumdedit: perque tres dies poſitis, quibus veſci ſolebat, non ſine magno metu legatorum, [27] ne inde in triremem reverti nollet, Antienſis templi hoſpitio uſus, [28] urbi ſe noſtrae advehendum reſtituit, atque in ripam Tiberis egreſſis legatis, [29] in inſulam, ubi tem-

Heinſ. uterque *Ogolini*. Leid. ſext. & ſept. Sed in marg. C. *Ogulini*. quomodo Vett. Edd. & Barb. ſec. *Teoguliui* Leid. ſec. Toll. *Quinci Ogulini* Periz. *Quintii Burgoni*, Ultraj. prim.

21. *Inque multiplicem orbem*] *In multiplicem* Copeſ. *In quo* Leid. ſec. *Inque permultiplicem*, Heinſ. prim. *Obvolutus* uterque Heinſ. & Barb. Dubito, an non Auctor dederit, *In quo in multiplicem orbem &c. eſt convolutus*, ſcil. *tabernaculo*. Klokkius legebat. *Paventibuſque inviſitato ſpectaculo nautis, eo eſcendit, ubi Q. Ogulnii &c. eſt obvolutus.*

22. *Cultuque anguis à peritis accepto*] A *peritis* ſcil. *cultus ejus*: id quod diſerte addi nihil attinebat. Quibus verbis ſupra in cap. I. lectionem vulgatam *Ne Deae vetuſtis ritibus perita deeſſet ſacerdos* contra Pighium defendimus. VORST. Edd. ante Pighium *Cultuque anguis à peritis excepto*; quod video confirmari duodeviginti MSS. *accepto* tamen in Leid. ſept. correctum, clare exſtat in Perizoniano.

23. *Poſtquam Antium appulerunt*] Antium portus eſt Italiae, qui iter fere diei ab urbe abeſt. VORST. Nonnulli codd. *Actium.*

24. *In veſtibulo aedis Aeſculapii*] Notandum quod Ovid. L. xv. Metam. v. 721. dicit *Apollinis* templum ipſum adiiſſe.

Perque ſinus crebros & magna volumina labens
Templa parentis init flavum tangentia littus.

PERIZON.

25. *Myrto frequentibus ramis diffuſae*] Ita Cicero l. I. de Orat. *Diffuſa ramis patulis platanus.* Et Plinius lib. XII. c. 51. *Ipſa ſe ſemper ſerens* (ficus) *vaſtis diffunditur ramis.* VORST.

26. *Supereminentem*] Lego ex eodem optimae notae libro: *Superimminentem excelſae magnitudinis palmam.* arborem diffuſam & altam eleganter vocat *excelſae magnitudinis*. COLER. *Supereminentem excelſae magnitudinis palmam.* Uterque codex Brand. *Superimminentem.* Nec aliter codex P. Danielis, teſte Colero. VORST. *Superimminentem*, quatuordecim habent è noſtrls etiam Codd. & unice veram puto hanc ſcripturam. Vorſtius Colerum ſecutus dedit *excelſae magnitudinis*, quod invenio in margine Ed. Pighianae. ſed vetuſtiores omnes exhibent *excelſae altitudinis.* & ſic major pars MSS. deinde Barb. ſec. *poſitis cibis, quibus.*

27. *Ne in triremem reverti vellet*] MS. *Ne inde in.* PERIZON. Sic quoque Ed. Mog. cum ſedecim MSS. & ab Auctore videtur profectum.

28. *Urbi ſe noſtrae advehendum reſtituit*] Sic reſcripſi, cum in pleriſque edd. disjuncte legeretur

templum dicatum eſt, tranſnavit: adventuque ſuo tempeſtatem, cui remedio quaeſitus erat, diſpulit.

3. Ann. urb. 357. Livius v. Lact. 11. 7.

Nec minus voluntarius Junonis in urbem noſtram tranſitus. Captis à Furio Camillo Vejis, milites juſſu Imperatoris [30] ſimulacrum Junonis Monetae, quod ibi praecipua religione cultum erat, in Urbem tralaturi, ſede ſua movere conabantur. Quorum ab uno per jocum interrogata Dea, *an Romam migrare vellet*, [31] *Velle ſe* reſpondit. Hac voce audita, luſus in admirationem verſus

retur *ad vehendum*, ſed non in Ed. Mog. nec Venet. 1478. & multis MSS. paulo poſt nonnulli *tranſnatavit*, alii *tranavit*.

29. *In inſulam, ubi templum dicatum eſt, transnavit*] Epitome lib. xi. Livii: *Eoque* (angue puta) *in inſulam Tiberis egreſſo, eodem loco ſedes Aeſculapio conſecrata eſt.* Plinius xxix. 1. *Ideo templum Aeſculapii, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem feciſſe, iterumque in inſula, traduntur* VORST. *In inſulam*, Atque ibi ἠφανίσθη Plutarch. Probl. xciv. p. 173. PERIZON.

30. *Simulacrum Junonis Monetae*] Valerio congruit Lactantius lib. xi. Plutarchus *Junonis* quidem ſimulacrum à Camillo translatum ſcribit, ſed cognomen non addit. Livius *Junonem Reginam* appellat, & late refert hiſtoriam, deaeque in Aventino monte aedem à Camillo factam ſcribit. Cujus templi atque ſacrorum meminit item lib. xxvii. Aſtipulatur item P. Victor, qui templum *Junonis Reginae* Vejis captis à Camillo dedicatum, in Aventino xiii. urbis regione collocat. Atqui *Monetae Junonis* aedem in Capitolio fuiſſe ex voto L. Camilli dictatoris, qui ſuperioris M. Camilli filius fuit, poſt victoriam de Auruncis poſitam, Livius idem lib. vii. Ovidius Faſtorum vi. & Macrobius teſtantur. Verum antea quoque priuſquam à Gallis urbs caperetur, vocem ex arce Capitolina ab aede Junonis auditam ſcribit Cicero de Divinatione primo, atque ideo *Junonem* illam appellatam *Monetam*, à *monendo*. Eandem forte ob cauſſam & haec *Regina Juno*, quae apud Vejos erat loquuta, à Valerio noſtro *Moneta* vocatur. PIGH. *Junonis Monetae*. Cauſſam nominis Cicero explicat, & Ovidius vi. Faſt. Haec vulgo nota, illa non item. Gloſſarium: *Moneta* Μνημοσύνη. Livius quoque Andronicus matrem Muſarum facit: *Nam Diva, Monetas filia docuit.* Videtur mihi Virgilius Erato in ſtilo, & Μνημοσύνην ſive *Monetam* in animo habuiſſe cum iſtuc ſcriberet. vii. Aen. *Tu vatem, tu Diva mone.* COLER. *Simulacrum Junonis Monetae.* Infra vi, 3, 1. ipſius quoque *aedis Junonis Monetae* mentionem facit. Sed Livius v, 21. & 30. *Junonem Reginam* appellat: cui M. Furius Camillus aedem dedicarit in Capitolio. Ceterum *Moneta* dicta fuit à *monendo*. Cicero 1. de Divinat. *Etiam ſcriptum eſt cum terrae motus factus eſſet, ut ſue plena procuratio fieret, vocem ab aede Junonis ex arce exſtitiſſe: quocirca Junonem illam appellatam Monetam.* Et ii. de Div. *Quod idem dici de Moneta* (Junone) *poteſt: à qua praeterquam de ſue plena quid unquam moniti ſumus?* In Gloſſario Philoxeni eſt, *Moneta* μνημοσύνη. Et Livius Andronicus, uti Colerus obſervavit, matrem Muſarum *Monetam* dixit. Quibus adde quod Cicero iii. de Nat. D. ubi alia quae in mente ſunt recenſet, & *Monetae* mentionem facit. *Ea ſi Dea eſt*, inquit, *omnes illi qui commemorabantur à te, Honos, Fides, Mens, Concordia. Ergo etiam Spes, Moneta, omniaque quae cogitatione nobismetipſis poſſumus fingere*, ſcil. *Deae erunt.* VORST. *Reginae* in Heinſ. ſec. Sed prius aliud fuerat. eſt etiam inter lineas in Med. quinto. in marg. Barb. primi addita erat haec gloſſa. *Moneta dicitur, quia Romanos in ſpecie anſeris de Capitolio monuit.* Pro *cultum erat*, nonnulli *colebatur*. Deinde multi *translaturi*; quod eſt etiam in edd. antiquiſſimis Mog. Venett. Mediol. Aſcenſii. Tum *Jocus in admirationem*. Copeſ. cum tribus aliis. *coelo praeſtitam* Cantabr.

31. *Velle ſe, reſpondit*] Livius lib. v. *Cum quidam ſeu ſpiritu divino tactus, ſeu juvenili joco, Viſne Romam ire Juno? annuiſſe ceteri Deam conclamaverunt. Inde fabulae adjectum eſt, vocem quoque dicentis, velle, auditam.* Vult ergo Livius, Junonem annuiſſe tantum. At noſter cum miracula conquireret, rem in majus extulit. VORST.

32. *Laeti in ea parte montis Aventini &c. collocarunt*] In Heinſ. primo in marg. notatum eſt, *Et hodie eſt ibi templum fratrum S. Johannis.* & in marg. Bit. primi. *Ubi nunc eſt S. Maria, S. Alexique, S. Sabina.*

33. *Muliebris*] Praeter auctores à Pighio citatos

verſus eſt. Jamque non ſimulacrum, ſed ipſam coelo Junonem petitam, portare ſe credentes, [32] laeti in ea parte montis Aventini, in qua nunc templum ejus cernimus, collocaverunt.

Fortunae etiam [33] Muliebris ſimulacrum, quod eſt [34] via Latina ad quartum milliarium eo tempore cum aede ſua conſecratum, quo Coriolanum ab excidio Urbis maternae preces repulerunt, [35] non ſemel, ſed bis locutum conſtitit, prius his verbis, *Rite me matronae vidiſtis: Riteque dedicaſtis.* 4. Ann. urb. 265. Livius II. Dionyſ. VIII. 10. Plutarch. Coriolan. & de Fort. Rom.

Vale-

tatos adde Auguſtinum lib. IV. de civit. Dei cap. 19. Tertullianum de Monog. Lactantium lib. II. cap. 5. *Simulacrum Fortunae muliebris non ſemel locutum eſſe traditur.* Ipſa verba Valerii. quae ſane faciunt, ut iſta irreptitia putem apud Valerium *Sed bis.* Nam Latini *non ſemel* dicentes, puto, aliquando ampliorem deſignant numerum, quam binarium. Sic Tertullianus de Monogam. *Illi nec ſemel, iſti non ſemel nubunt.* Sed quo iſthaec? Veriſſima lectio reſtituta à Lipſio, ex libro Sambuci: *His prius verbis: Rite me matronae vidiſtis. deinde, rite dicaſtis.* COLER. *Fortunae muliebris ſimulacrum.* Quod, in aede *Fortunae muliebris* poſitum fuit. Ipſius aedis araeque, quae tum exſtructa ſunt, mentio fit infra V, 2, 1. VORST. Major pars codicum hic eſt corrupta, viginti enim fere exhibent *Fortunae muliebre ſimulacrum,* quod eſt etiam in Edd. Mog. & Venett.

34. *Via Latina ad Miliarium quartum*] Feſt. Pompejus in *Pudicitiae ſignum. Item via Latina ad Miliarium IIII.* (ut recte pro *illi* emendavit Joſ. Scaliger) *Fortunae muliebris nefas eſt attingi, niſi ab ea, quae ſemel nupſit.*

35. *Non ſemel, ſed bis locutum conſtitit, prius his verbis. Rite me, &c.*] In Suſiano habetur, *his prius verbis.* Atqui abrupta videtur ſententia: nam ſi prius ita, quomodo ergo locutum ſecundo eſt? Plutarchus autem ac Dionyſius tradunt eadem loquutum fuiſſe. Legendum igitur eſſe opinor, *his pene verbis;* non, *his prius verbis.* PIGH. *Bis locutum conſtitit, his pene verbis.* Ita tu Pighi (ignoſce) me abnuente. Quorſum enim aut cui ſententiae illud, *paene?* Nam ſane iis ipſis verbis locutam vult, non ambigue talibus aut ad eum ſenſum. Abis etiam ab omnibus libris priſcis tuis alieniſque qui referunt, *prius his verbis*, Ibam in conjecturas: ſed veritatem, niſi fallor, Sambuci nobis codex ingerit, cujus miſit ad nos Excerpta. in eo apte haec lacuna expleta: *his prius verbis*, RITE ME MATRONAE VIDISTIS. deinde, RITE DICASTIS. Vult enim omnino Valerius, bis id ſignum vocem edidiſſe, ejuſdem mentis, verbi tamen unius immutantis. Scio Dionyſium, Plutarchum, Auguſtinum etiam IV. De Civitate ſcribere, iteraſſe Junonem bis eadem ipſa verba: ſed Valerium ab iis abire (ut ſaepe) teſtari verbum *Vidiſtis* poteſt, quod aliis illis omiſſum. Si improbas: poſſit non inepte legi, *privis his verbis.* id eſſet, ſingulis articulatiſque verbis. Sive etiam *conſtitit patribus, his verbis.* Ut vocem *patribus*, truncate ſcriptam fuiſſe cenſeamus. LIPS. *Prius his verbis, Rite me matronae vidiſtis: deinde, Rite & dedicaſtis.* Ita locum hunc legendum cenſeo. Pighius edidit *his pene verbis*, cum in cod. Suſiano legiſſet *his prius verbis*, atque ita *prius* trajectum vidiſſet. Verum *prius* omnino adeſſe oportet; ſive jam voculae *his* praeponatur, ſive poſtponatur. Habet eam uterque etiam codex Brand. vetereſque typis expreſſi omnes. Sed dicat quiſpiam, ſi prius aliquid factum dicatur, oportere & poſterius aliquid factum dici. Praeclarum igitur, quod obſervavit Lipſius, codicem Sambuci habere ſic: *His prius verbis, Rite me matronae vidiſtis: deinde, Rite dicaſtis.* Hic nimirum manifeſte non tantum *prius*, ſed & *deinde* apparet: ut liquido jam ſciamus, quid prius, quidque deinde factum ſit. Et confirmatur lectio haec eo, quod diſerte praemiſerat, ſimulacrum Fortunae muliebris non ſemel, ſed bis locutum eſſe. Oportuit igitur omnino ſubdi, quid prius, quid deinde dixerit. Verba poſtrema *Rite & dedicaſtis* leguntur ſic in uno cod. Brand. cum in aliis legatur *Riteque dedicaſtis.* Quod *prius* & *deinde* ſic ponuntur, ei ſimile quod infra VIII, 13. ſcribit: *Prius P. Naſica Scipione & L. Beſtia: item M. Servilio & L. Lamia* Coſs. VORST. An forte legendum *Rite me matronae viciſtis.* Ita infra L. II. 10. 2. *Spectaculo praeſentiae ſuae latronum geſtientium oculos vicit.* Sic lego ex MSS. vulgo *obſtupefecit.* Scilicet idem error utrique loco obrepſit. *Fortunam vincere, iram expugnare.* L. V. 4. 1. *Precibus admotis iram viciſti.* Et hic *fortuna precibus victa.* Sic plane L. III. 7. 10.

 Ita

5. Ann. urb. 244 Livius II. 7. Dionyſ. v. 13. Plutarch. in Publicola.

Valerio autem Poplicola coſ. qui poſt exactos reges bellum cum Vejentibus & Hetruſcis geſſit, [36] illis Tarquinio priſtinum imperium reſtituere, Romanis nuper partam libertatem retinere cupientibus: Hetruſcis & Tarquinio [37] in cornu dextro proelio ſuperioribus, tantus terror ſubito inceſſit, ut non ſolum victores ipſi profugerent, ſed etiam pavoris ſui conſortes ſecum Vejentes traherent. [38] Cui rei pro argumento miraculum adjicitur; ingens repente vox è proxima ſilva Arſia, quae [39] ore Silvani in hunc pene modum miſſa traditur, [40] *Uno*

ita ſe in rebus adverſis gerere quid aliud eſt quam ſaevientem fortunam, in adjutorium ſui pudore victam convertere. GUDIUS. *His pene verbis* Sic Pighius dedit. Ceterae Editt. cum ſcriptis pleriſque *prius his verbis*, vel *his verbis prius*, vel *his prius verbis*. Sed *deinde*, quod ex Sambuci codice profert Lipſius, non inveni in ullo alio. Rem. duo. *Prius rite me matronae vidiſtis, riteque dedicaſtis.* Sunt, qui pro *dedicaſtis* habent *dicaſtis*, pro *his hiis*, quod fere ponitur pro *iis.* Singularis hic eſt Aldus dans, *Rite me matronae voviſtis, riteque dedicaſtis.* Quid? ſi ſtatuamus interpolatum locum ab iis, qui bis locutum ſimulacrum legentes, duo ejus dicta diverſa finxerunt, ideo infarcientes illud *prius* & *deinde*, unde & *prius* tam variis ponitur locis, & ſimpliciter ſcripſiſſe Valerium, *Rite me matronae dedicaſtis.* Quod prorſus convenit verbis Dionyſii *ὁσίῳ πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταὶ δεδώκατέ με.* Quod Plutarchus dicit, *θεοφιλεῖ με θεσμῷ γυναῖκες δεδώκατε.* Poſſis etiam exiſtimare, quia in Codd. nonnullis videtur eſſe *hiis pene verbis*, id ortum ex *iiſdem verbis.* Certe quod Gudius corrigit, *Rite me matronae viciſtis*, id non tam textus vulgati tollit vitium, quam novum errorem Auctori tribuit. Mulieres enim precibus ſuis non Fortunam, ſed Coriolanum vicerunt. Nam quae ex Lib. v. 4. 1. adducit, verba ſunt Coriolani, non Fortunae. Interea, dum aliunde liquidior affulgeat lux, exhibui, quod ſuadebant MSS.

36. *Illis Tarquinio priſtinum imperium reſtituere*] Melius MS. *Tarquinios in priſtinum imperium.* PERIZON. Sic quoque Barb. uterque cum primo Heinſ. ſec. *Tarquinio priſtinum*, ſed corr. Harl. *Tarquinios priſtinum*, & ſic ſext. Leid. Ultraj. prim. *Tarquinio priſcum.* Perizon. *Tarquin priſtinum.* Supra plures *Publicola* item *Etruſcis.*

37. *In cornu dextro proelio ſuperioribus*] MS. *proelii.* PERIZON. Sic correctum erat in Heinſiano ſecundo. Unus atque item alter delet *τὸ proelio.*

38. *Cui rei pro argumento adjicitur*] Tres Rem. Bit. prim. Uterque Ultraj. Leid. ſec. quint. ſept. & Perizon. ſcribunt *cujus rei.* & ſic Edit. Mog. nonnulli etiam *addicitur*, ſed hoc cum *adjicitur* ſemper fere commiſcetur. Vide Cl. Dukerum ad Flor. L. 1. C. 10. Porro in pleriſque veterum Editionum haec male diſtinguuntur hoc modo, *Adjicitur miraculum ingens. Repente vox.* Quum non *miraculum*, ſed *vox ingens* dicatur, hinc enim intelligi debet praecipue fidem factam fuiſſe, illam *Silvani ore eſſe miſſam.* & ſic Livius quoque L. II. 7. *ex ſilva Arſia ingentem editam vocem* dicit. & mox Ex. 6. *vox ingens* tribuitur *Marti.*

39. *Ore Silvani &c. miſſa traditur*] Leid. ſec. *ex ore*, Copeſ. cum utroque Heinſ. & Perizon. & duobus aliis *emiſſa.* Utrumvis rectum eſt. Vide Cl. Dukerum ad Flor. L. IV. 10. 7. Noſter Ex. 8. Ext. *Voce illa prius emiſſa.* & Ex. 9. *divinitus miſſae vocis miraculum eſt.* L. VII. 1. 2. *Ex abdito ſacrarii ſpecu voce miſſa.*

40. *Uno plus Hetruſci cadent*] Subaudi, *quam Romani* Illud *uno plus* autem eſt pro *uno plures.* Terentius Adelph. II. 1. *Plus quingentos colaphos infregit mihi*, pro *plures quam quing.* Nimirum *plus* poſitum hic adverbialiter. adverbium autem pro nomine eſt pluralis numeri. Ipſum quoque *magis* ſic uſurpatur. Cicero pro Roſc. *Annos natus magis quam quadraginta* pro *plures quam quadr.* Vide & Indicem in Nepotem, v. *amplius* & *minus.* Sed quid illud eſt, *Uno plus Etruſci cadent quam Romani?* Senſus eſt, Etruſcos in acie caeſos unius hominis numero ſuperaturos Romanos eſſe. Neque aliud ſibi vult Livius lib. II. cum eadem de re agens ſcribit, *Uno plus Etruſcorum cecidiſſe in acie, vincere bello Romanum.* Apparet ex eo quod Valerius mox ſubjicit, *Miram dicti fidem digeſta numero cadavera exhibuere.* Aliud hujus generis eſt apud Livium v, 31. *Legem una plures tribus antiquarunt quam juſſerunt.* Ad quae verba Notam quoque Gronovii vide. VORST. Ablativus hic eſt non comparationis, ſed incrementi ipſius, quo unum ab altero ſuperatur, ut veriſſi-

[40] *Uno plus Hetruſci cadent: Romanus exercitus* [41] *victor abibit.* Miram dicti fidem [42] digeſta numero cadavera exhibuere.

[43] Quid Martis auxilium, quo victoriam Romanorum adjuvit, nonne memoria celebrandum eſt? Cum Brutii atque Lucani odio incitatiſſimo, maximiſque viribus Thurinae urbis peterent (43) exitium, ac praecipuo ſtudio incolumitatem ejus C. Fabricius Luſcinus cos. protegeret, reſque ancipiti eventu, collatis unum in locum utriuſque partis copiis, gereretur: [44] non audentibus Roma- 6. Ann. urb. 471. Am. Marcell. xxiv.

riſſime docet Perizon. ad Sanctii Minervam in Addendis ad p. 530.

41. *Victor abibit*] Alii dicunt *ſuperior diſcedet.* Nepos Datame: *Semper inferior copiis, ſuperior omnibus proeliis diſcederet.* Phraſeologia haec noſtri ſupra I, 7, 3. confirmavimus *τὸ victricem abituram.* Livius lib. II. eadem de re agens: *Ita certe inde abiere Romani ut victores: Etruſci pro victis.* Ergo Livius plene, *abiere ut victores:* noſter per ellipſin *abibit victor.* VORST.

42. *Digeſta numero cadavera*] Ea de re apud Livium nihil apparet. VORST. Imo plus eſt in quo à Livio recedat noſter. Quis enim totam ejus legens narrationem, & attendens inprimis ad illa, *Uno plus Etruſci cadent, Romanus exercitus victor abibit*, non credat, hanc vocem miſſam fuiſſe inter proelium, antequam diſceſſiſſent exercitus, imo eam fere cauſſam fuiſſe cur *profugerent victores?* Contra vero Livius docet, *Eam emiſſam fuiſſe proxima nocte, poſtquam Etruſci & Vejentes ſuas quiſque domos abierant*, neque dictum fuiſſe, *cadent*, ſed *uno plus Etruſcorum cecidiſſe, vincere bello Romanum.*

43. *Quid Martis auxilium*] Credo hanc hiſtoriam (ſi modo vera eſt) fuiſſe in ſecunda Livii decade. Mirum autem Florum in neutra epitome vel unum verbum de ea ſcripſiſſe. Mihi plane ſuſpecta: maxime cum dicit, *collatis in unum locum utriuſque partis copiis Martem arreptis ſcalis per mediam hoſtium aciem ad contraria caſtra evaſiſſe, & admotis vallum conſcendiſſe.* Primum, ſi per mediam hoſtium aciem evadere potuit, quae ante caſtra ſtabat, ut opinor, quid opus erat caſtra invadere, ac Romanos ad idem invitare negotium? cum unus per medios iret, quare eum non potius conficiebant, quam caſtra defenderent. Perpendat lector hunc locum, & videbit, non temere hic haeſiſſe nos, niſi Homericum Martem credamus. GLAREAN. *Quid Martis auxilium.* Miror Glareanum de hac hiſtoria dubitare, ac velut fabuloſam rejicere, quod ejus memoriam in Livianis reliquiis non reperiat, cum tamen habeat ſuffragatorem Valerius noſter Ammianum Marcellinum. Sed vide quae nos de his in magiſtratuum annalibus. Thurios autem Martis in tutela fuiſſe nummi antiquiſſimi eorum declarant, & nos alibi docebimus. PIGH. *Quid Martis auxilium.* Glareanus hac de hiſtoria dubitat, quod nihil ejus apparet in Livio. Defendit autem Pighius; quod Valerius ſuffragatorem habeat Ammianum: quodque ex antiquiſſimis nummis Thuriorum conſtet, in tutela eos Martis fuiſſe. VORST.

(43.) *Excidium*] Sic habet Leid. quint. ſed ſept. *exitium*, al' *excidium*, *exitium* vero Heinſiani, Barberini, Ultrajectini, Remenſes, Harl. Voſſ. Leid. ſext. Perizon. Copeſ. & omnes Editt. Quid attinuit mutare? mox pro *Luſcinus*, alii *Lucinius*, alii *Luſinius*, alius *Litinius*. *Luſcinius* ab aliis ſervatur.

44. *Non audentibus Romanis proelio congredi*] Veteres, *proelium ingredi.* eleganter. LIPS. *Praelio congredi.* Lib. Dan. *Praelium ingredi* Sic & Modii liber. Approbat Lipſius. COLER. *Non audentibus Romanis proelium ingredi.* Pighius edidit *proelio congredi*, auctoritate neſcio quorum codicum. Veteres editiones habent *proelium ingredi.* Quam lectionem uterque codex Brand. confirmat. Neque codices Modii & P. Danielis, teſte Colero, aliter habent. VORST. Nimirum tacuit Pighius ſuo, ſed peſſimo, more, & mutavit contra omnium ſcriptorum & Editorum conſenſum. *Ingredi rem*, frequenter pro *incipere.* Inſt. L. XXXVIII. 7. *Multoque ſe diffidentius bella Pontica ingreſſum, cum ipſe rudis ac tiro eſſet* Suet. in Aug. C. I. *Atque ita proelium ingreſſus Victor rediit.* Modius è veſtigiis libri ſui conjecit. *Non audentibus Romanis proelium*, & delet *ingredi.* Vide Novantiq. Epiſt. LIV. paulo poſt Harl. *cohortari.*

45. *Ubi tardiores animadvertit*] Ultraj. prim. auctior, *ubi eos tardiores.*

46. *Illuc traxit, ubi conferti dubio certamine terebantur*] Nil juvant MSS. omnes retinentes *illuc*, tamen videtur mihi rectius legi poſſe *illinc, ubi* &c. *terebantur*, ut dicat eos tractos ad caſtra

Romanis proelium ingredi, eximiae magnitudinis juvenis primum eos hortari ad capeſſendam fortitudinem coepit. Deinde, [45] ubi tardiores animadvertit, arreptis ſcalis per mediam hoſtium aciem ad contraria caſtra evaſit: & admotis, vallum conſcendit. Inde voce ingenti clamitans, factum victoriae gradum, & noſtros ad aliena caſtra capienda, & Lucanos, Brutioſque ad ſua defendenda, [46] illuc traxit, ubi conſerti dubio certamine terebantur. Sed idem impulſu armorum ſuorum proſtratos hoſtes jugulandos, capiendoſque Romanis tradidit. [47] XX enim millia caeſa: quinque millia cum Statio Statilio, duce utriuſque gentis, & tribus atque XX militaribus ſignis capta ſunt. Poſtero die cum cos. inter honorandos, quorum ſtrenua opera fuerat uſus, [48] vallarem coronam ei ſe ſervare dixiſſet, à quo caſtra erant oppreſſa, [49] nec inveniretur, qui id praemium peteret: cognitum pariter, atque creditum eſt, Martem patrem tunc populo ſuo adfuiſſe. [50] Inter cetera hujuſce rei manifeſta indicia, [51] galea quoque duabus diſtincta pinnis, qua coeleſte caput tectum fuerat, argumentum praebuit. Itaque Fabricii edicto, ſupplicatio Marti eſt habita, & à laureatis militibus magna cum animorum laetitia oblati auxilii teſtimonium ei eſt redditum.

Re-

ſtra ab urbe, ubi ancipiti eventu res gerebatur. Multi MSS. habent *conferti*, cum. Ed. Mog. Sed nihil ideo mutandum. in marg. notavit Perizon. adducens L. III. 2. I. *Duoſque acerrima pugna conſertos exercitus.* Tac. L. VI. Ann. C. 35. *Aliquando ut conſerta acies corporibus & pulſu armorum pellerent, pellerentur.* Pro *terebantur*, unus Leid. *tenebantur*, unus Heinſ. *truncabantur*, alter *ferebantur*, complures *terrebantur* cum Edd. Mog. Venett. Mediol. Bit. prim. *dubio certaminis.*

47. *Viginti enim millia caeſa, quinque millia cum Statio Statilio duce utriuſque gentis capta ſunt*] Leid. ſext. Perizon. Heinſ. uterque *Viginti enim quinque millia caeſa cum Statio Statilio.* Voſſ. *Nam* XV. *millia caeſa ſunt cum Statilio duce.* Leid. ſept. *Viginti enim millia caeſa, quinque cum Statio Statilio.* & ſic tres Rem. Leid. quint. uterque Ultraj. pro *& tribus* nonnulli *cum tribus.*

48. *Vallarem coronam*] Qua donabatur is qui primus vallum conſcendiſſet. VORST.

49. *Nec juvenis qui id praemium peteret inveniretur*] MS. *Nec inveniretur qui praemium peteret.* concifius, & ni fallor, rectius. PERIZON. Omnino rectius, neque enim Valerii eſſe illud *juvenis* clamant omnes ſcripti, omnes editi, *id praemium*, tamen plerique retinent. Quare prius vocabulum induxi, & cetera ut erant in MSS. & edd. ordinavi. Gudius, quia in uno Cod. *idem* erat eraſum, legebat ſimpliciter *qui peteret*, & referebat ad *vallarem coronam.*

50. *Inter cetera hujuſce rei manifeſta indicia*] Ita codd. MSS. Brand. & veteres typis expreſſi. Pighius *manifeſtae*: quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. VORST. Sed prorſus indecore. *Manifeſta* habent & MSS. noſtri. pro *hujuſce*, nonnulli *hujuſcemodi*, *hujuſmodi*, *hujus.*

51. *Galea quoque duabus diſtincta pinnis*] MS. Copeſ. *pennis*, & ſic in Heinſ. ſec. Leid. ſept. ac Harlem. Ennius apud Cic. L. III. de Off. 29. *O Fides alma apta pinnis & jusjurandum Jovis*, Vide Nic. Heinſium ad Ovid. L. XV. Metam. v. 475. Huc vero ſpectat Virg. L. VI. Aen. v. 780. de Romulo.

—— Viden' ut geminae ſtant vertice criſtae,
Et pater ipſe ſuo ſuperum jam ſignat honore?

Ut honorem ſibi proprium geminis criſtis galeam ornandi cum filio Romulo Mars pater communicaverit, eaque re inſignitum eum reddiderit. Sic enim hoc capiendum videtur; non ut fecit Taubmannus de communicatâ divinitate & cognomine. Quidam etiam *argumentum fuit.*

52. *Pe-*

Referam nunc, quod, ſuo ſaeculo cognitum, manavit ad poſteros, [52] Penates deos Aeneam, Trojâ advectos, Lavinii collocaſſe; inde ab Aſcanio filio ejus Albam, quam ipſe condiderat, tralatos, [53] priſtinum ſacrarium repetiſſe; &, quia id humanâ manu factum exiſtimari poterat, relatos Albam, voluntatem ſuam altero tranſitu ſignificaſſe. [54] Nec me praeterit de motu, & voce deorum immortalium humanis oculis, auribuſque percepto, [55] quàm in ancipiti opinione aeſtimatio verſetur. Sed, quia non nova dicuntur, ſed tradita repetuntur, [56] fidem auctores vindicent: noſtrum ſit, inclytis literarum monumentis conſecrata, perinde ac vana non refugiſſe. 7. Dionyſ. I, 7. Auct. Orig. Gent. Rom.

Facta mentione urbis, è qua primordia civitas noſtra traxit, divus Julius fauſta proles ejus, ſe nobis offert: [57] quem C. Caſſius, nunquam ſine praefatione [58] publici parricidii nominandus, cum acie Philippenſi ardentiſſimo animo perſtaret, vidit humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, minaci vultu, & concitato equo in ſe impetum facientem: quo aſpectu perterritus, tergum hoſti dedit, voce illa prius emiſſa, *Quid enim amplius agas, [59] ſi occidiſſe parum eſt?* Non occideras tu quidem, Caſſi, Caeſarem. [60] neque enim 8. Ann. urb. 711.

52. *Penates deos*] In Campenſi & aliis manuſcriptis *Penetrales* vocantur, quemadmodum à Catullo quoque. Unde idem Feſtus *Penetralia deorum Penatium ſacraria eſſe* docet. Nec multo poſt, *Fidem auctores vendicent.* In Atrebatenſi *vindicent.* PIGH. *Penates Deos Troja advectos.* Uterque codd. Brand. *penetrales Deos:* quomodo & in Campenſi aliiſque legi teſtatur Pighius. Qui idem monet à Catullo quoque ſic vocari; & Feſtum docere, *Penetralia Penatium Deorum ſacraria eſſe.* VORST. *Penetrales Deos*, equidem in ſeptemdecim invenio MSS. Leid. ſec. utrumque habet, *Penetrales penateſque Deos*, ſolum *penates* Perizon. Med. prim. & ſec. *Penates* vero à Poëtis *Penetrales Deos* appellari diſerte teſtatur Cic. L. II. de Nat. Deor. C. 27. Placuit autem etiam hic ita legi Iſ. Voſſio ad Catul. p. 293. Ed. Lond. & ſic explicant illud Sen. in Oedipo v. 265.

Per regna juro, quaeque nunc hoſpes gero,
Et quae reliqui, perque penetrales Deos.

53. *Priſtinum ſacrarium repetiſſe*] Simile exemplum narrat Sponius Itiner. T. I. p. 163. PERIZON.

54. *Nec me praeterit de motu & voce &c percepto*] Sunt MSS. qui immutant ordinem, *de voce & motu*, quod ſane melius convenit cum eo, quod ſequitur *percepto*, pro quo prim. Ultraj. habet *perceptis.* Sed & alibi non obſervat hoc Valerius. Sic L. IX. 2. 5. ext. *Caput ejus & pedes praeciſos & manus in ciſta chlamyde coöpertos.* Ubi Copeſ. quidem habet *manus & pedes praeciſos*, ſed vulgatum ordinem videntur ſervare reliqui, niſi quod *pedes & manus praeciſos* habet Leid. ſext. Vide etiam Perizon. ad Sanctii Minervam L. IV. 8. p. 712.

55. *Quam in ancipiti opinione aeſtimatio verſetur*] Ven. Edd. cum per multis Codd. *exiſtimatio.* quod poſſit placere.

56. *Fidem auctores vindicent*] Ita omnino legendum, non *vendicent*: ut edidit Aldus. VORST. Sic ediderant & complures alii, nec deerat ipſis aliquot MSS. auctoritas. Sed recte exploſum eſt jam hoc verbum, oſtenſumque à Viris doctis ſemper *vindicare* ſcribendum eſſe. Deinde *Et noſtrum ſit* pleraeque Edd. praeter Mogunt. & ſic nonnulli MSS. Cop. pro *vana* dat *nova.*

57. *Quem C. Caſſius*] MS. Copeſ. Harl. *Quem conſulto Senatus G. Caſſius.*

58. *Publici parricidii*] Caedem Caeſaris à Caſſio & Bruto factam, quam alibi *parricidium*, nunc *parricidium publicum* dicit; quoniam intererat reip. Caeſarem amplius ſupereſſe. VORST. Hinc etiam L. III. 1. 3. de eodem *Caſſio*, *Dignam manum, quae publico parricidio ſe non contaminaret.*

59. *Si occidiſſe parum eſt*] Si non ſatis eſt, me

Cae-

enim extingui ulla vi divinitas poteſt: ſed mortali adhuc corpore utentem violando, meruiſti ut tam infeſtum haberes deum.

9. Ann. urb. 705. Plutarch. Pompejo. Jam quod L. Lentulus littus praenavigans, in quo Cn. Pompeji Magni perfidia Ptolemaei regis interempti corpus [61] conſciſſae ſcaphae lignis comburebatur, ignarus caſus ejus, cum ipſi Fortunae erubeſcendum rogum vidiſſet, commilitonibus dixit, [62] *Quid ſcimus, an hac flamma Cn. Pompejus cremetur?* divinitus miſſae vocis miraculum eſt.

10. Ann. urb. 704. Lucan. v. Oroſ. VI. 15. [63] Atque hoc quidem hominis, & caſu: illud tantum non ore ipſius Apollinis editum, quo Appii interitum veridica [64] Pythicae vaticinationis fides praecurrit.

Caeſarem occidiſſe; iſque infeſtus mihi adhuc eſt. VORST. Bit. prim. cum Leid. ſext. *agam.* pro *agas.*

60. *Neque enim exſtingui ulla divinitas poteſt*] Alii haec alio ordine, *Ulla exſtingui poteſt divinitas. Ulla divinitas exſtingui poteſt.* Verum Remenſes tres cum Voſſ. *Neque enim exſtingui ulla vi divinitas poteſt.* Quod videtur rectius. Hanc voculam culpa librariorum ſaepe excidiſſe obſervavit dudum Gudius ad Phaed. L. I. F. II. Ita hic quoque reſtituendum monens. Deinde Voſſ. *ut tam manifeſtum haberes Deum*

61. *Conſciſſae ſcaphae lignis*] Uterque codex Brand. *conciſae*: ut ſit à *concido.* VORST. Utrumque in MSS. exſtat pari fere numero. In initio pro *jam quod* pleraeque Edd. praeter Mog. *jam quidem* Ut eſt in Heinſ. Barb. Ultraj. Leid. ſecundis, quint. Perizon. ſed Ultraj. & Heinſ. primi, Leid. ſext. unus Rem *jamque.*

62. *Quid ſcimus an hac flamma*] MSS. octodecim cum Edd. omnibus ante Colerum, quantum potui indagare, habent, *quid ſcimus.* In Marg. appoſuit Pigh. al' *qui.* tum MSS. tredecim cum antiquis editt. ſi Moguntinam exceperis. *in hac flamma.* pro *miraculum* Copeſ. *Oraculum.*

63. *Atque hoc quidem hominis. Illud tamen ore ipſius Apollinis editum*] Magis placet Suſiani libri lectio, *Utque hoc quidem hominis & caſu: ita id ore ipſius, &c.* Et amplius quae eſt in Campenſi, *Atque hoc quidem hominis tantum, illud autem ore, &c* PIGH. *Atque hoc quidem hominis, & caſu: illud tantum non ore ipſius Apollinis editum* Ita plane legendus eſt locus iſte; non, ut ex cod. Campenſi edidit Pighius, *Atque hoc quidem hominis tantum: illud autem ore ipſius Ap. editum* Certe unus codex Brand. habet, *Atque hoc quidem hominis, ſed caſu: illud tantum:* & alter, *Atque hoc quidem hominis, & caſu: illud tantum.* Typis expreſſus Chalcocondylae, *Atque hoc quidem hominis, & caſu: illud tamen.* Ex quorum conſenſu apparet, *& caſu* genuinum eſſe. Et confirmat item cod. Andr. Schotti, qui, ut III, 20. Obſ. hum. ipſe teſtatur, ſic habet, *Atque hoc quidem hominis, ſed caſu illud tantum non ore ipſius Apollinis editum.* VORST. Vehementer variant hic MSS. Heinſ. prim. tres Rem. *Atque hoc quidem ominis, ſed caſu, illud tantum non ore ipſius* pro *ominis* Leid. quint. *hominis.* Heinſ. ſec. *Atque hoc quidem hominis ore, illud tamen ipſius Apollinis editum.* Voſſ. *Atque hujus quidem hominis caſu, illud ore ipſius.* Leid. ſext. ſept. & Periz.. Med. prim. & ſec. *Atque hoc quidem hominis, ſed caſu, illud ore tamen ipſius Apollinis.* & ſic Med. reliqui quatuor cum ſec. Leid. niſi quod pro *hominis* habent *homini.* Harlem. *Atque hoc quidem non hominis, ſed caſu, iſtud tantum in ore ipſius Apollinis editum.* In Leid. ſec. etiam erat *more* al' *non ore.* Ultraj. ſec. *Illud tamen ore* prim *Tamen non ore.* Copeſ. *Atque hoc quidem non hominis tantum, ſed caſu.* Ed. Mog. *Atque hoc quidem hominis, ſed caſu. Illud tantum ore ipſius Apollinis editum.* Venet. *Atque hoc quidem hominis, illud tantum ore.* & ſic Aldus, ſed qui pro *tantum* habet *tamen* & ſic reliquae. Unice verum videtur eſſe quod expreſſit Vorſtius. Non enim *Editum eſt ore ipſius Apollinis*, ſed *tantum non ore*, hoc eſt, ita *editum eſt, ut ore ipſius editum videri poſſit.* ut *propemodum ore ipſius ſit editum.* Particula haec non intellecta paſſim à librariis vexata eſt. Ut docuit bis aliis locis eam Valerio reſtituens Joh. Fr. Gronovius ad Liv. L. IV. 2. & Graev. ad Suet. in Veſpaſ. Cap. 5. Vide Noſtrum I. 8. Ext. 5.

64. *Pythicae vaticinationis*] *Pytho* mulier, quam, ut Juſtinus lib. XXIV. loquitur, Deus implebat & reſponſa conſulentibus dare cogebat. Paulo poſt noſter *antiſtitem Delphicae cortinae* vocat. *Pythica vaticinatio* eſt quam Pytho talis edit. VORST.

currit. Is bello civili, quo ſe Cn. Pompejus à Caeſaris concordia peſtifero ſibi, nec Reipublicae utili conſilio abruperat, eventum graviſſimi motus explorare cupiens; [65] viribus imperii (namque Achajae praeerat) antiſtitem Delphicae cortinae [66] in intimam ſacri ſpecus partem [67] coëgit deſcendere: [68] unde ut certae conſulentibus ſortes petuntur, ita nimius divini ſpiritus hauſtus [69] reddentibus peſtifer exiſtit. [70] Igitur impulſu concepti numinis inſtincta virgo, horrendo ſono vocis, [71] Appio inter obſcuras verborum ambages fata cecinit. [72] *Nihil*, inquit, *ad te hoc*, *Romane*, *bellum:* [73] *Euboeae Coela obtinebis.* At is ratus conſiliis ſe Apollinis moneri, ne illi diſcrimini intereſſet, in eam regionem

VORST. Copeſ. cum quibuſdam aliis *Praecucurrit.* Quod videtur melius. habet etiam Ed. Mog.

65. *Viribus namque imperii Achajae praeerat*] Inepte; ſed multo melius diſtinguitur illa parentheſis in manuſcriptis libris, *Viribus imperii* (*namque Achajae praeerat*) Ap. Claudius enim Achajam adminiſtrabat procos. erantque in ejus provincia Delphi. Itaque viribus imperii cogere antiſtitem oraculi Delphici potuit. PIGH. *Viribus imperii* (*namque Achajae praeerat*) Ita recte Pighius ex codd. MSS. Et habent quoque ita codd. Brand. Aldus poſuerat omnia in parentheſi, hoc ordine, *Viribus namque imperii Ach. praeerat.* VORST. MS. *Nam A. praetor praeerat.* Forte *Proconſule*, ſolent enim haec ſcribi per primas tantum literas. PR. vel *Proc.* unde, fecere *Praetor* PERIZON. Ut Aldus ediderat, ita & vetuſtiores Edd. & ſic quatuor MSS. reliqui cum Brand. conſentiunt. Quod eſt in Copeſ. *praetor praeerat* idem invenio in Harl. & utroque Barber. non diſplicet itaque Cl. Perizonii conjectura.

66. *In intimam ſacri ſpecus partem*] Juſtinus lib. XXIV. *In hoc rupis anfractu planities exigua eſt, atque in ea profundum terrae foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus ſpiritus, vi quadam velut vento in ſublime expulſus, mentes vatum in vecordiam vertit, impletaſque Deo reſponſa conſulentibus dare cogit.* VORST.

67. *Coëgit deſcendere*] Infinitum foret, & plerumque nullius utilitatis, ſi monere vellem, quoties in collocatione verborum variant MSS. hic fere omnes cum Ed. Mog. *deſcendere coëgit.* Quod videtur rotundius. Porro Heinſ. primus *à conſulentibus.* Male: non enim petunt ipſi *conſulentes*, ſed à ſacerdote petuntur *certae ipſis ſortes.*

68. *Unde certae conſulentibus ſortes petuntur*] *Sortes* ipſa reſponſa, ipſa vaticinatio ſunt Pythonis. VORST. *Extitit* multi MSS. pro *exiſtit.*

69. *Reddentibus peſtifer*] Barth. malebat *Redeuntibus.* Male. *Hauſtus nimius divini ſpiritus exſtitit peſtifer reddentibus conceptum Spiritum,* quod faciunt dum canunt fata.

70. *Igitur impulſu capti numinis*] In Cauchiano *concepti numinis*, quod approbo, & prioribus dictis congruentius eſt. Transfertur enim pulchre hoc vocabulum à corpore ad mentem ac animum. PIGH. *Concepti numinis.* Lib. Dan. *Capti numinis.* Illud rectius videtur. COLER. *Impulſu concepti numinis inſtincta.* Ita Pighius ex cod. Cauchii, cum Aldus ediidiſſet *capti numinis.* Verum ut Aldus habet, ita & Chalcocondyles, & Mart. Herbip. itemque codices MSS. Brand. &, ut Colerus teſtatur, P. Danielis. Nec video, quare *concepti* alteri debeat praeferri. VORST. *Capti* invenio in MSS. viginti & Edd. omnibus. Venet. 1478. *Capiti* quomodo erat etiam in Leid. quinto. Sed medium *i* inferius puncto notatum jubebatur deleri. Leid. ſec. *Captis numis.* Unus Rem. delet *capti*, ſed, notatum alia *accepti.* ut videas prope omnes in *capti* conſpirare.

71. *Appio fata cecinit*] Fuit is Appius Claudius, proconſul Achajae, in cujus provincia & Delphi erant. VORST.

72. *Nihil, enim inquit, ad te*] Sic MSS. tredecim cum prioribus Pighiana Edd. nec video cur conjunctio *enim* fuerit expellenda.

73. *Euboeae cellam obtinebis*] In Atrebatenſi ac Gemblacenſi correctiſſime, *Coelam*, & poſtea *Coelae.* Nomen enim eſt regionis in Attica. In Cauchiano, *Cohelam*, atque in aliis *Celam* legimus. Quod ſequitur deinde, *Locum pro ſepultura poſſedit* v. c. habent, *Locum ſepulturae.* PIGH. *Euboeae Coelam*, Ita & Oroſius lib. VI. c. 16. apud quem tamen legitur *Euboicae caela.* vitioſe, pro *Euboeae.* Idemque *Caela* inter-

nem ſeceſſit, quae inter Rhamnunta nobilem Attici ſoli partem, Cariſtumque Chalcidico freto vicinam interjacens, [74] Coelae Euboeae nomen obtinet, ubi ante Pharſalicum certamen morbo conſumptus, [75] praedictum à deo locum ſepultura poſſedit.

11. Poſſunt & illa [76] miraculorum loco poni: Quod deuſto [77] ſacrario Saliorum, nihil in eo praeter lituum Romuli integrum repertum eſt. Quod Ser. Tullii ſtatua, cum aedes Fortunae [78] deflagraſſet, inviolata permanſit. Quod [79] Q. Claudiae ſtatua in veſtibulo templi Matris deûm poſita, bis ea aede incendio conſumta, [80] prius P. Naſica Scipione & L. Beſtia: item M. Servilio & L. Lamia coss. in ſua baſi flammis intacta ſtetit.

Cic. divin. I. 7. Plut. Cam. 104. 105. Rom. 22. Cic. de Har. Reſp. C. 13. Obſeq. 99. Tac. Ann. IV. 64. ubi vide Lipſ. Ann. urb. 642. Ann. urb. 755.

Ali-

interpretatur ſinum Euboicum. utrumque autem dicebant τ᾽ Ἐυβοίας τὰ κοιλὰ, ut Strab. lib. x. Et τὴν κόιλην Ἔυβοιαν, ut Ptolemaeus. ut Philoſtratus Ἑρμάτων ὑπερέρχει: τὸ σκάφος ἐν Ἐυβοίᾳ κοίλῃ. Similiter dicitur κόιλη Συρία. Euboeae coelam circumſcribere conatus eſt Lucanus libro v. COLER. *Euboeae Coela obtinebis.* Ita rectiſſime edidit Chalcocondyles ex cod. Parrhaſii. Et probat celeberrimus Gronovius, uti literis ad me teſtatus eſt. Pighius maluit *Euboeae Coelam*: eumque Colerus & alii ſunt ſecuti. Verum ſi *Coelam* legere velis, & *Euboeam* legendum erit: ut ſubſtantivum & adject. caſu congruant. Et dicunt ſane & Ἔυβοια κόιλη *Euboea cava*, quomodo Κόιλη Συρία *cava Syria*. Verum quia in omnibus codd. eſt *Euboeae*, putem legendum potius *Coela*; ut numeri hoc plur. & generis neutrius ſit: & ſubſtantivum alteri ſubſtantivo jungatur. Sane Auctores tum Graeci, tum Latini ita loquuntur. Strabo lib. x. Πρῶτον τ᾽ Ἐυβόιας Κοῖλα λέγουσι. *Primam Euboeae partem* Κοῖλα *vocant*. Livius xxx, 43. *Eſt ſinus Euboicus, quem Coela vocant, ſuſpectus nautis.* Oroſius *Euboica Coela* appellat. VORST. Paul. Leopardus L. XIII. Emend. C. 21. Ait ſolum Paulum Oroſium ſanam hic lectionem retinere, qui legit *Euboica coela*, ſcriptos vero, quos ipſe viderit, habere partim *Euboechelam*, partim *Euboee cellam*, quoſdam *cele Euboae*. alios *Ocele Euboae*. Sic ille. Noſtri MSS. maximo numero *Euboe cellam*. Unus & alter *celam*. Ultraj. prim. *Choelam*, & ſic quoque paulo poſt eodem modo. Ultraj. prim. tamen *Caeleenboe*. Quid vetat legere, *Euboeae coelen?* Quum de faucibus, quibus Thaumaci imminent, ſic loquatur Liv. L. XXXII. 4. *Namque Thaumaci à Pylis ſinuque Maliaco, per Lamiam eunti, loco alto ſiti ſunt, ipſi faucibus imminentes, quam coelen vocant.* Quem locum citaverat in margine Perizon. Sed ſcribens *Coela*. in ἡ Ἐυβοίας κοίλη. Subintelligetur χώρα, ut in ὀρεινὴ, φιλία, πολεμία aliiſque. Ceterum nota hic mihi errorem Vorſtii Strabonis verba reddentis quaſi *primam Euboeae partem* κοῖλα vocarint. Cum Strabo nihil cogitarit minus. Dicit enim ſe de aliis Euboeae locis alibi egiſſe copioſius, nunc vero ea exſecuturum quae praetermiſerit, & tunc addit καὶ πρῶτον, id eſt, *Et primum quidem*, ſcilicet agam. Pro *Rhamnunta* MSS. *Ramunta*, *Thamunta*, *Chamnucha*, *Tamutha*, deinde multi *Chalchidico*. Etiam nonnulli *Antici ſoli*, quomodo & Ed. Mog.

74. *Coelae Euboeae nomen obtinet*] Hic jam per nomen ſubſtantivum & adjectivum *Coelae Euboeae* dicitur, uti Graece Κόιλη Ἔυβοια. Κόιλη Συρία. VORST.

75. *Sepulturae*] Lib. Dan. *Sepultura*. Inſane bene. COLER. *Praedictum à Deo locum ſepultura poſſedit.* Pighius è quibuſdam codd. mavult legi *ſepulturae*. Antiquiores typis expreſſi habent ſic ut nos edimus: & MSS. item Brand. una cum eo quem Colerus inſpexit, P. Danielis. Cecinerat Apollo, Euboeae Coela obtenturum Appium. Dicit igitur Valerius, praedictum à Deo locum & poſſediſſe Appium; ſed *ſepultura*, id eſt, ut in loco illo ſepeliretur. VORST. Tres Rem. cum duobus aliis *ſepulture*. Reliqui *ſepultura*. Leid. quint. *locum obtinuit*. Inter lineas *ſepulturae poſſedit*. Modius Ep. LIV. probat *ſepultura*. & merito. Quod vero ait, in aliis legi *pro ſepultura*, id apud Aſcenſ. Colin. Gryph. & Rob. Stephanum occurrit.

76. *Miraculorum loco poni*] Ultima vox abeſt lib. Dan. Et ita conciſe loqui amat Valerius. COLER. *Poſſunt & illa miraculorum loco poni.* Ultima vox non apparuit in Cod. Coleri, pro eo noſter *haberi*. PERIZ. *Poni* delet Heinſ. prim.

Aliquid admirationis civitati noſtrae [81] Acilii etiam Aviolae rogus attulit, qui & à medicis, & à domeſticis mortuus creditus, cum aliquandiu humi jacuiſſet, elatus, poſtquam ignis corpus ejus corripuit, *vivere ſe* proclamavit, auxiliumque paedagogi ſui (nam [82] is ſolus ibi remanſerat) invocavit. Sed jam flammis circumdatus, fato ſubtrahi non potuit. 12. Cos. fuit ann. urb. 720. Plin. VII, 52.

L. quoque Lamiae, praetorio viro, aeque vocem fuiſſe ſuper rogum conſtitit. Pr. f. a. 711. Plin. VII, 52.

Externa.

Quae minus admirabilia [83] Eris Pamphylii caſus facit: *quem* Plato ſcribit *inter* 1.

prim. reponens *haberi*, quod eſt in Harl. duob. Leid. Periz. Ultraj. prim. *accipi*. ſec. *mirari*. pleraeque Edd. *referri* Mog. *Miraculorum locum mirari*. Vides varie eſſe ſuppletum, quod videbatur deeſſe. Non placet tamen illud nimis conciſum, quod placuit Colero. Credo potius ſcripſiſſe Valerium. *Poſcunt & illa miraculi locum*, vel *miraculorum locum*.

77. *Sacrario Saliorum*] Per hoc interpretatur *Sacrarium in Regia*. Cl. Jac. Gronovius ad Gell. L. IV. 6.

78. *Deflagraſſet*] Aliquot MSS. *flagraſſet*. Edd. *conflagraſſet*, quod etiam in quibuſdam eſt ſcriptis, ut & *deflagraſſet*.

79. *Q. Claudii ſtatua*] Campenſe, Winchelianum, & Colonienſia duo exemplaria, quae his diebus ad me miſit Jo. Metellus Juriſconſ. ob probitatem atque eruditionem mihi chariſſimus, *Q. Claudiae* produnt; atque optime: Ejus enim *Claudiae* ſtatuam fuiſſe exiſtimo, quae Matrem Deûm Peſſinunte advectam in urbem induxerat atque exceperat, ut Auctores Livius XXIX. Cicero de Aruſp. reſponſo. Ovidius Faſtorum IV. PIGH. *Q. Claudiae ſtatua*. Ita legendum è MSS. monuerunt Sigonius I, 8. Emendat. & Pighius; non *Q. Claudii*, ut Aldus edidit. Habentque ita veteres quoque typis expreſſi Chalcocondylae & Mart. Herbip. Et conjicit Pighius ſtatuam fuiſſe Claudiae, virginis Veſtalis, quae Matrem Deûm Peſſinunte advectam excepit atque in urbem induxit. Livius l. XXIX. 14. *Matronae primores civitatis, inter quas unius Claudiae Quinctae inſigne eſt nomen, accepere. Cui dubia, ut traditur, ante fama clariorem ad poſteros tam religioſo miniſterio pudicitiam fecit.* VORST. MSS. Med. habent *Claudiae*, ſine praenomine, quod etiam deſideratur in quibuſdam eorum, in quibus eſt *Claudii*, ut in Ultraj. utroque. Leid. quint. *Q. E. Claudie*. ſext. *Q. Claudie*. In quibuſdam deſunt haec. *Cum aedes Fortunae conflagraſſet, inviolata permanſit. Quod Q. Claudiae ſtatua*.

80. *Prius P. Naſica Scipione, & L. Beſtia, item M. Servilio.*] MS. melius legit, *iterum*. PERIZON. Et ſic uterque Heinſ. & Barb. cum Harl. & primo Bitur. Sed *prius* deeſt in Leid. quint. *prius Naſica primo Scipione* Heinſ. & Barber. uterque cum ſept. Leid. Porro etiam *&* nominibus conſulum interpoſitum à multis MSS. deletur. Deinde *in ſua baſilica* Leid. ſec. & Voſſ.

81. *Atilii etiam Aviolae rogus*] Lege, *Acilii*. Hunc conſularem mortuum ſcribit Plinius. At habemus *M? Aciolum Aviolam* conſulem ultimo anno Claudii Auguſti; ſed prior hic eſſe debuit, cum Tiberio Caeſari dedicaverit opus hoc ſuum auctor. Quare neceſſe eſt ſuffectum conſulem antea fuiſſe *Aviolam* hunc ſub Auguſto, ut videbis in Annalibus noſtris. PIGH. *Attilii etiam Aviolae*. Plin. lib. VII. cap. 52. unde ſumſit Servius ad illud Maronis VI. Aeneid. *pars latices calidos*. COLER. *Acilii etiam Aviolae rogus*. Quidam codd. *Atilii*. Plinius VII, 52. modo *Aviolam* vocat. VORST. *Acilii etiam Aviolae*. Antonius Auguſtinus in Familia *Acilia* hoc exponit de conſule Anni 806. magno peccato. Tu vide Lipſium ad Tac. L. III. Ann. C. 41. PERIZON. MSS. partim *Attilii*, partim *Actilii*, vel *Atilii*, &, ut recte editum, *Acilii*. Porro in pauculis deeſt *ſe*, item *is* & *ibi*. pro *aeque* Heinſ. ſec. *etiam*.

82. *Is ſolus ibi remanſerat*] Cum cadaver ad rogum uſque proſecuti eſſent, ceteri diſcedebant, remanebatque modo unus, donec cadaver totum combuſtum eſſet. VORST. Sic ſane diſceſſiſſe oportet omnes eos, quibus cura quam accuratiſſime ſepeliendi Aſcletarionis Mathematici fuerat mandata; vide Suet. in Domit.

De rep. x. Macrob. in ſomn. Scip. I, I. *ter eos qui in acie ceciderant, decem diebus jacuiſſe*, [84] *biduoque poſtquam inde ſublatus eſſet, impoſitum rogo revixiſſe, ac mira quaedam tempore mortis viſa narraſſe.*

Clem. Alex. Strom. v. 2. Plin. VII, 25. Et quoniam ad externa transgreſſi ſumus, [85] quidam Athenis vir eruditiſſimus, cum ictum lapidis capite excepiſſet, cetera omnia tenaciſſima memoria retinens, literarum tantummodo, quibus praecipue inſervierat, oblitus eſt. Dirum malignumque vulnus in animo percuſſi, quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus, [86] in eum potiſſimum locum, quo maxime laetabatur, acerbitate nocendi erupit; ſingularem doctrinam hominis pleno invidiae funere efferendo. Cui ſi talibus ſtudiis perfrui fas non erat, utilius aliquanto fuit, ad illa aditum non

mit. C. 15. Hoc tamen non ita perpetuum fuiſſe apparebit ſatis inſpicienti Kirchmannum de Funeribus L. III. 9.

83 *Eris Pamphylii*] Ita legendum puto, non *Eri*: quia non tantum Macrobius I, I. in Somn. Scipionis caſu recto *Er* & obliquo *Ere* ſcribit, ſed ipſe quoque Plato, quem noſter citat, l. x. de rep. habet ſic, Ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου. VORST. Solus rectum ſervare videtur hic Heinſ. prim. Sed emendatus, is enim habet *Eris Pamphili*. MSS. ceteri, quos nimis longum eſſet ſingulos recenſere, *Phertis*, *Pheretis*, *Pheretris*, *Pheretri*, unde Oliverius faciebat *Pheraei*, quaſi de Graeco aliquo ageretur. Sed recte jam Theophilus emendavit *Eris*, ut *Ser*, *Seris*. Praeterea longe maximus MSS. numerus habet *Pamphyli*. Quomodo & apud Macrob. *natione Pamphylus* dicitur, ut & à Platone atque Plutarcho, quos ad eum citavit Jac. Gronovius. Sed notum eſt utrumque dici, Πάμφυλος, & Παμφύλιος. Vide & P. Leopardum Lib. IX. Emend. C. 2.

84. *Biduoque poſtquam inde ſublatus eſſet, impoſitum rogo revixiſſe*] Heinſ. ſec. cum Perizon. delent *eſſet*. Heinſ. prim. Barb. prim. Harl. Copeſ. Leid. ſec. & ſext. *eſt*. Ultraj. prim. *Biduoque poſt inde ſublatus, cum eſſet rogo impoſitus, revixiſſe*. Quod non valde ſpernendum videtur. Ceterum Paul. Leopardus l. c. poſt *jacuiſſe* addit (aliter *latuiſſe*). Quod ubi invenerit neſcio. Pro *ceciderant*, ſex *ceciderunt*.

85. *Quidam Athenis vir*] MS. Copeſ. cum ſex aliis *Athenienſis*.

86. *In eum potiſſimum locum, quo maxime laetabatur*] *Locum*, non habetur in manuſcriptis, & ſuperfluum oancioſumque eſt vocabulum. PIGH. *In eum potiſſimum locum, quo maxime laetabatur*. Ita typis expreſſi veteres. At Pighius expunxit *locum*, quod in MSS. non reperiret, quodque ſupervacuum ei videretur. VORST. *In eum potiſſimum, quo maxime laetabatur*. MS. *In eum potiſſime quo maxime delectabatur* PERIZON. *Locum* deeſt in MSS. duodecim. in duobus additur in margine; Unde credo in contextum aliorum eſſe translatum. Non agnoſcit etiam editio Moguntina. Quid? nonne optime procedit oratio? *quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus, in eum* (ſenſum) *potiſſimum acerbitate nocendi erupit, quo maxime laetabatur*. *Literarum* videlicet, utpote viri Eruditiſſimi. *Potiſſime* ſex alii cum Copeſ. Ultraj. prim. *in eo*, & *in quo*. Voſſ. *ita eum*, an *Ita in eum*? ſec. Barb. *magis delectabatur*. Bit. prim. & Perizon. *percuſſit*. Nonnulli, *ex acerbitate*, & *acerbitate*, *etiam acerbitate*. Eſt, qui delet *aliquanto*, alius, *eorum*, unus Rem. *praecepta*.

87. *Mirabilior tamen*] Duo Manuſcripti *Miſerabilior tamen*. Recte. Miſerabile enim fuerat Athenienſem illum omni litterarum ſcientia & dulcedine ſpoliatum fuiſſe: miſerabilius hoc, matrem ad fortuitum iſtum conſpectum plane obmutuiſſe. Stabilimentum hujus correctionis pendet etiam ab illis verbis: *dirum malignumque vulnus in animo percuſſi*. COLER. *Miſerabilior tamen*. Ita reſcripſit Colerus, cum Pighius & alii edidiſſent *Mirabilior*; quod in duobus codd. ita ſcriptum deprehendit, proximiſque ſuperioribus id magis conſentaneum eſt. Habent ita & codd. Brand. Neque Schottus in ſuo cod. aliter ſcriptum reperit, ut ipſe Obſ. hum. III, 30. teſtatur. VORST. *Miſerabilior* invenio in longe pluribus. & ſic Ed. Moguntina.

88. *Inopinati monſtri percuſſa conſpectu*] MS. *Percuſſa* multo rectius & elegantius. Sic VI. 4. I. *Civitate Cannenſi clade perculſa*. MS. *percuſſa*. PERIZON. *Percuſſa* habent etiam ſex alii. Ego

non impetraſſe, quam jam percepta eorum dulcedine caruiſſe.

[87] Miſerabilior tamen ſequentis caſus narratio. Nauſimenis enim Athenienſis uxor, cum filii ac filiae ſuae ſtupro interveniſſet, [88] inopinati monſtri perculſa conſpectu; [89] & in praeſens tempus ad indignandum, & in poſterum ad loquendum obmutuit. Illi nefarium concubitum voluntaria morte penſarunt. Hoc modo fortuna ſaeviens huic vocem, iis vitam ademit, [90] illi [91] propitia donat. 3.

[92] Aegles Samius athleta mutus, cum ei victoriae quam adeptus erat, titulus & praemium eriperetur, indignatione accenſus, vocalis evaſit. 4. Gell. v, 9.

Gorgiae quoque Epirotae, [93] fortis & clari viri origo: qui in funere [94] matris 5.

Ego tamen *perculſa* mutare non auſim, utpote quod ex ſententia Doctiſſimorum virorum optime hujus mulieris conſternationi conveniat; cum *percuſſa* diceretur in leviore affectu. Ut docuerunt Graevius ad Cic. pro Dejotaro C. 6. & Bentlej. ad Horat. Epod. xi. 2. Vide tamen & Cl. Burman. ad Petron. C. 111. Semper fere fluctuant MSS. inter haec duo. Vide infra L. v. 8. 3.

89. *Et in praeſens tempus ad indignandum &c.*] Gloſſemata inepta videntur *ad indignandum* & *ad loquendum*, quemadmodum etiam ſtatim infra, *illa propitia donat*. GUYET. De poſtremo ſtatim videbimus, priora ut in MSS. clare exſtant, ita quoque ſtilo Valerii congrua videntur.

90. *Illi propitia donat*] Id eſt, alii cuidam fortuna propitia vocem & vitam donat, cum alteris illis partim vocem, partim vitam ademerit. VORST. Non *alii cuidam* ſed *Aegli Samio*. Niſi malis legere *illis*, ut de voce & vita donatis pariter intelligatur. In quod tanto magis inclinat animus, quia videtur acumen quoddam in eo quaeſiviſſe Valerius, quod, ut unam propoſuit, cui fortuna vocem, duos, quibus ademit vitam, ita unum quoque, quem reddiderit vocalem, plures quos vita donarit. *Hi* autem ſolet à noſtro referri ad praecedentes, *illi* ad eos de quibus proxime acturus eſt. Sic L. viii. 1. 12. in abſ. *Tam vehementes hi judices adverſus excellentiſſimum accuſatorem, quam illi mites in longe inferioris fortunae reo.* & 13. *Remiſſioris hoc, illud aliquanto gravioris materiae exemplum.* Sic L. vii. 1. 2. L. vii. 2. 5. L. vi. 7. 2. & ita jam ſupra exemplo 10. quae loca in margine libri ſui annotarat Cl. Perizonius, ut ſatis liqueat, *τὸ illi* etiam ipſum ad proxime ſequentes retuliſſe. Vide omnino Lib. v. 1. 1. pro *illi* etiam aliquot codd. habent *illo*. Quaſi referendum eſſet ad praecedens *modo*. Habent etiam *illi vero*. unus *alteri ſermonem*. Unus Ultraj. *adimit*.

91. *Propitia donat*] Delent MSS. duo. Sed ſatis liquet, quam male. ſic *fortunam propitiam* vocat etiam L. vii. 1. init. & L. viii. 1. 3. quae loca Cl. Perizonius itidem notarat. Tamen Barthius quoque cenſebat haec eſſe cujuſdam gloſſatoris.

92. *Aegles Samius*] MSS. undecim *Echedes*. Unus *Eſchiles*. item *Chelides*. *Chedes*. *Heſcheles*. *Ebles*. Quomodo & Ed. Mog. Gellius vero ante certamen, quum ſortitionem mala fide fieri videret, ipſum vocalem factum dicit, & ad illum locum conjicit Gronovius forte ipſi nomen fuiſſe Ἐχέδικος. Pro *eriperetur*. Ultraj. prim. *denegaretur*.

93. *Fortis & clari viri origo*] Mancus eſt ſenſus: qui unius vocabuli mutatione reſtaurari poteſt: ſi legas, *fortis & clara fuit origo*. PIGH. *Gorgiae quoque Epirotae fortis & clari viri origo.* Ita veteres typis expreſſi, & MSS. Brand. At Pighius ait, ſenſum eſſe mancum, qui unius vocabuli mutatione reſtaurari poſſit. Edidit igitur, *Gorg. Epir. fortis viri clara fuit origo.* Verum ſine auctoritate codicum MSS. non referendum hoc erat in textum. Agnoſco & ipſe, in lectione vulgari deſiderari aliquid poſſe. Verum *clara*, quod Pighius adjecit, argumento de quo agitur minus congruit. Neque enim de claritate, ſed de miraculis hic agitur. Putem igitur legendum potius ſic eſſe, *Gorgiae quoque Epirotae fortis & clari, mira origo*; ut *viri* modo in *mira* mutetur: id quod argumento de quo agitur, valde conſentaneum eſt. VORST. Cum Brandeb. conſentiunt noſtri ad unum omnes. In *novumque* Ultraj. prim. Voſſ. & Periz. delent

tris ſuae utero elapſus, inopinato vagitu ſuo lectum ferentes conſiſtere coëgit, novumque ſpectaculum patriae praebuit, 95 tantum non ex ipſo genitricis rogo lucem & cunas aſſecutus. Eodem enim momento temporis, altera jam fato functa parit, alter ante elatus, quam natus eſt.

6. Cic. de Nat. d. I. Plin. III. 28. & VII. 50.

Divinae fortunae vulnus 96 Pheraeo Jaſoni quidam exitii ejus cupidus intulit. Nam cum inter inſidias gladio eum percuſſiſſet, vomicam, quae à nullo medicorum ſanari potuerat, ita rupit, ut hominem peſtifero malo liberaret.

7. Cic. II. de Or. 86. Suidas. Phaed. Quint. L. XVII. 2.

Aeque diis immortalibus acceptus Simonides, 97 cujus ſalus ab imminenti exitio

que. Quaſi intelligendum eſſet. *Origo Gorgiae praebuit novum ſpectaculum, qui coëgit.* Et hoc modo video illud intellexiſſe Aſcenſium & ideo edidiſſe *novum ſpectaculum.* Pro *qui in funere*, multi MSS. *quod in funere.*

94. *Matris utero*] Omnes quantum video & ſcripti & Edd. *matris ſuae utero*, quare pronomen illud revocavi. Sequens *ſuo* deeſt in tribus. Porro quinque *ſtare coëgit.*

95. *Non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiam cunas aſſecutus*] In Suſiano recte omittitur, *Non tantum.* conturbat enim ſententiam. Et reliquum purius item extat in manuſcriptis omnibus hoc modo: *Ex ipſo genitricis rogo lucem & cunas aſſecutus.* Quae lectio reprobari non debet. PIGH. *Ex ipſo genitricis.* Lib. Dan. egregie: *Tantum non ex ipſo genitricis rogo.* quomodo creberrime loquitur Valerius. COLER. *Tantum non ex ipſo genitricis rogo lucem & cunas.* Ita recte ex libro P. Danielis Colerus. Vult enim dicere, ex ipſo fere rogo matris lucem & cunas adeptum eſſe Gorgiam: quod parum abfuit, quin & ipſe una cum matre rogo imponeretur, atque ita periret. Aldina & aliae editiones veteres habent *non tantum ex ipſo genitricis rogo.* Quae quia minus commoda ſunt, & à cod. Suſii *non tantum* plane abeſt: Pighius idem prorſus expungendum putavit. Verum rectius feciſſet, ſi vocibus retentis ac modo tranſpoſitis ſcripſiſſet *tantum non*; quomodo ex lib. P. Dan. poſtmodum reſtituit Colerus. Illud *non tantum*, quod quidam codices habent, etiam illud peperit, ut mox pro & legeretur *ſed etiam.* Ita enim Aldus, *Non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiam cunas aſſecutus.* VORST. Probabat quoque hanc lectionem Perizon. in margine libri ſui, & jam ſuo tempore Oliverius notavit, intelligi *ferme.* Ita enim ſcribit. Multi hanc lecturam corruptam eſſe exiſtimantes legunt, *non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed & cunas aſſecutus.* Qui ab intelligentia hujuſcemodi dicendi generis abhorrent. *Non tantum* enim eſt quod Graece dicitur ——— id eſt *ferme.* Ita poſt lucem ſuperfluo adjiciunt *ſed.* Ergo hoc dicit *ferme ex ipſo genitricis rogo vitam aſſecutus*, quia parum admodum abfuit, quin rogo injiceretur, antequam puer vagitum ederet, & recte quidem. Quid enim eſt *ferme cecidit*, niſi *tantum non cecidit*, *parum abfuit quin caderet.* & eſt peculiare dictum Valerii, quo frequenter utitur. Haec ille. Ex quibus colligas ipſum *non tantum* eodem ſenſu accepiſſe, quo accipi ſolet *tantum non.* Vide ſupra Ex. 10. Hoc vero neſcio in quibus hic legatur MSS. In collationibus enim Gudianis video notis numeralibus notari *non tantum*, in MSS. legi, ſed non additum eſt ex quibus. Quos ego vidi, etiam *non tantum* habent; ſed quemadmodum & Gudiani ita & Leidd. partim *ſed &*, *ſed etiam*, vel *& cunas*, quod etiam erat in utroque Ultrajectino. Multi etiam habent *fato functa periit.* ut eſt in Ed. Mog.

96. *Pheraeo Jaſoni*] Sic Cic. lib. I. de Nat. Deorum. Sed Plutarchus *Prometheum* vocat. CORRAD. *Divinae fortunae vulnus Pheraeo Jaſoni.* Felix & ab ipſis Diis profectum vulnus. Jaſon ille *Pheraeus* dicitur, quia Pherarum in Theſſalia tyrannus fuit, de quo & infra IX, 10. ext. 2. aliquid commemorat, *Theſſalumque* eum vocat. Ejuſdem mentionem faciunt & Diodorus Sic. l. XV. & XVI. Iſocrates Or. ad Phil. Xenophon Hiſt. Cyr. l. VI. Polyaenus l. VI. Plutarchus in Apophth. & Praec. pol. Corn. Nepos XIII, 4, 2. Ait Nepos Jaſonem tempore Timothei omnium potentiſſimum fuiſſe, cumque Athenis cauſſam diceret Timotheus, ad eum defendendum veniſſe. Idem XVI, 5, 1. & *Alexandri Pheraei*, pluriumque Theſſaliae tyrannorum, à quibus Theſſalos liberare ſtuduerit Pelopidas, mentionem facit. VORST. Octodecim MSS. *Phedreo.* Ultraj. prim. *Phoedrius.* Sed Leid. ſext. clare ut oportuit *Pheraeo*, niſi quod

exitio defenſa, ruinae quoque ſubtracta eſt. [98] Coenanti enim apud Scopam, in Cranone, quod eſt in Theſſalia oppidum, nuntiatum eſt, *duos juvenes ad januam veniſſe, magnopere rogantes ut ad eos continuo prodiret:* ad quos egreſſus, [99] neminem reperit ibi. Ceterum eo momento temporis [100] triclinium, in quo Scopas epulabatur, collapſum, & ipſum & omnes convivas oppreſſit. Quid hac felicitate locupletius, [1] quam nec mare, nec terra ſaeviens, extinguere valuit?

Non invitus huic ſubnecto [2] Daphidam, ne quis ignoret, quantum inter- 8.
fuerit, Cic de fat. Heſych. Illuſtr.

quod neglexerit diphthongum. Porro *quidam* delent Ultraj. & Rem. duo. *a nullo medico* Copeſ. tum *poterat* ſex alii.

97. *Cujus ſalus ab imminenti exitio defenſa, ruinae quoque ſubtracta eſt*] In vet. *officio*, pro *exitio*. male. Sequentia connexim lego, *defenſa ruinaeque ſubtracta eſt.* Nec enim aliud aliquod *exitium* Simonidi imminuit, quam hoc ipſum *ruinae*. LIPS. *Exitio.* Lib. Danielis: *Officio.* quod quid ſibi velit nondum video. Vulgata lectio magis mihi probatur. *Exitium* enim appellat imminens illud naufragium, de quo ſupra cap. 7. In altero Manuſcripto *naufragium* legitur. Sed id eſt à curioſa & maleferiata manu. COLER. *Defenſa, ruinae quoque ſubtracta eſt.* Lipſius legendum cenſet, *defenſa, ruinaeque ſubtracta eſt.* VORST. Male Lipſ. *Ruinaeque.* Intelligit enim auctor duo diverſa, dicitque *ante ab imminenti exitio ſalutem ejus defenſam, in mari* ſcilicet, *nunc ruinae quoque ſubtractam*, patet hoc ex fine hujus exempli. PERIZON. *Cujus ſalus ab imminenti ruina ſubtracta eſt*, Pariſ. prim. ſed correctum eſt. Pro *ruinae*, habet quoque *ruina* Ultraj. prim. Non addit fortaſſe Auctor *à quo exitio ſalus ejus fuerit defenſa*, cum id ſatis expoſitum jam eſſet ſupra C. 7. 3. in Ext.

98. *Cenanti apud Scopam in Cranone*] Cicero II. de Or. *Cum cenaret Crannone in Theſſalia Simonides apud Scopam, fortunatum hominem & nobilem, ceciniſſetque id carmen, quod in eum ſcripſiſſet* &c. VORST. Scopam hunc Cranonium Socrati aequalem in re lauta fuiſſe docet Laërtius Lib. II. in Socrate. ὑπερεφρόνησε καὶ Ἀρχελάου τοῦ Μακεδόνος καὶ Σκόπα τοῦ Κρανωνίου, καὶ Εὐρυλόχου τοῦ Λαρισσαίου. Habes hinc *Scopae* & *Simonidis* aetatem. GUDIUS. Inſignem errorem Solini hoc Pindaro accidiſſe memorantis caſtigavit Salmaſ. ad Solin. p. 38. Ed. Ultraj. Ceterum Menagius *Scopam* illum *Cranonium* de quo Laërtius agit, & *Scopam hunc Simonidis* ſtatuit eſſe diverſos. Sed cauſſam, cur ita ſtatuat, non addit. Vide ad Lib. II. ſect. 25. ſcilicet Simonides Ceius, jam temporibus belli Perſici claruit, ſed cum nonagenario major deceſſerit, ut conſtat ex Luciano in Μακροβίοις prope finem, potuit ad Socratis tempora vitam produxiſſe, & ſcripſiſſe carmina, cum *Senectus ipſum in ſtudiis non coëgerit obmuteſcere.* Ut dicit Cic. De Sen. C. 7. Pro *Cranone* uterque Barb. & Heinſ. & unus Rem. *Cranona.* Leid. quint. *& Crannona*, ſed expuncta conjunctione corr. *Crannone.* Leid. ſext. *Ceanona*, ſept. *Oromona* in marg. *Crannona.* Bit. prim. *Cramiona.* Ultraj. prim. *intrannova*, ſec. *Grannova.* Vetuſtiſſimae editt. quoque *Cranona.* Mog. *Brannona.*

99. *Neminem reperit ibi*] Non agnoſcit MS. ultimam vocem, nec deſideratur. PERIZON. *Ibi* deſideratur etiam in Voſſ. & uno Rem.

100. *Triclinium, in quo Scopas epulabatur*] Totum conclave nunc *triclinium* vocat, cum alias lectus in quo accumbebant, ſic vocaretur. Cicero d. l. *Hoc interim ſpatio conclave illud ubi epularetur Scopas, concidiſſe.* VORST. Utraque Edit. Veneta, Mediol. & Aſcenſii. *in quo Scopas dominus domus epulabatur*, & hoc exſtat etiam in MSS. Voſſ. Rem. Harl. ſed nimis manifeſta eſt gloſſa. Pro *Scopas* nonnulli *Scrophas.*

1. *Quam nec mare extinguere valuit*] Alludit ad illud quod cap. ſuperiore de eodem Simonide dixit; quod non perinde ut alii quidam, naufragio perierit, cum monitus à quopiam per quietem eſſet. VORST.

2. *Daphidam*] Libb. Manuſcrip. *Daphanidem.* Sed ne quid mutem ſuadet Suid. apud quem legebam: Δαφίδης ὄνομα κύριον. Strabo Δαφίδαν γραμματικὸν commemorat lib. XIV. haud abſimilis acerbitatis hominem. Apud Cic. igitur lib. de Fato: *Daphidae* corrigendum. COLER. *Subnectam Daphidam.* Cicero l. de fat. *Daphitam* vocat. Sed ibi itidem diverſa lectio eſt. Eſtque levis diſcrepantia. Graece quoque tum

fuerit, ceciniſſe deorum laudes, & numen obtrectaſſe. Hic cum [3] ejus ſtudii eſſet, cujus profeſſores *Sophiſtae* vocantur, [4] ineptae & mordacis opinationis: Apollinem Delphis irridendi cauſſa conſuluit, *An equum invenire poſſet*, [5] cum omnino nullum habuiſſet. Cujus ex oraculo reddita vox eſt, *inventurum equum*, [6] *ſed ut eo perturbatus*, *periret.* Inde cum jocabundus, quaſi deluſa ſacrarum ſortium fide reverteretur, incidit in regem Attalum, ſaepenumero à ſe [7] contumelioſis dictis abſentem laceſſitum; ejuſque juſſu, ſaxo, [8] cui nomen erat *Equi*, praecipitatus, [9] ad deos uſque cavillandos [10] dementis animi juſta ſupplicia pependit.

Eodem

Δαφίδης, tum Δαφίτης ſcribi videtur. Suidas habet, Δαφίδης ὄνομα κύριον. At Strabo lib. XIV. Δαφίταν γραμματικὸν commemorat. VORST. MSS. *Daphanicem*, *Daphanidem*, *Cleophantem*, *Daphantem*, ſed major pars *Daphanitem*, quod eſt etiam in Edd. Mog. & Ven. Suidas in voce Δαφίδης non tantum dicit illud eſſe ὄνομα κύριον, ſed eadem prorſus narrat de illo, & aeque ac Strabo p. 647. Ed. Pariſ. dicit fuiſſe Grammaticum. & ſic quoque Heſychius Illuſtrius. Grammaticos vero Sophiſtis annumeratos fuiſſe liquet ex Suet. de Illuſt. Grammaticis in Orbilio. *Fuit autem naturae acerbae non modo in Antiſophiſtas, quos omni ſermone laceravit, ſed etiam in diſcipulos.*

3. *Ejus ſtudii*] *Sophiſtam* intelligit, cujuſmodi luſit olim Socrates apud Platonem Gorgia. Ciceroni ſunt, qui oſtentationis aut quaeſtus cauſſa philoſophantur lib. IV. Academ. Latinis cavillatores dici poſſunt. Gloſſarium vetus: Σοφίζω *cavillor.* Hinc Valerius ſubjicit: *Ad Deos uſque cavillandos dementis animi. Sophiſtae* etiam honeſtioris appellationis olim. Nam ante Pythagoram οἱ σοφοὶ καὶ σοφισταὶ iidem. Suidas: τὸ δὲ παλαιὸν, σοφιστὴς ὁ σοφὸς ἐκαλεῖτο. Hinc & Homerus & Heſiodus *Sophiſtae* dicti à Cratino in Archilocho, teſte Diogene in praefatione. Tandem etiam artium profeſſores & doctores, *Sophiſtae* dicti. Suidas: Λέγεται δὲ Σοφιστὴς καὶ ὁ διδάσκαλος, ὡς σοφίζων. COLER. Ciceroni l. IV. Acad. Q. *Sophiſtae* ſunt qui oſtentationis aut quaeſtus cauſſa Philoſophantur. Sed fuit cum honeſtiorem ſignificationem vox haberet, & σοφιστὴς idem eſſet quod σοφός. Suidas: τὸ δὲ παλαιὸν σοφιστὴς ὁ σοφὸς ἐκαλεῖτο. Quo ſenſu & Homerus atque Heſiodus à Cratino *Sophiſtae* dicti, ut Diogenes Laërtius in Praef. teſtatur. Verum quod aliis quibuſdam vocabulis contigit, ut eorum ſignificatio nonnihil immutaretur, id huic quoque accidit. VORST.

4. *Ineptae & mordacis opinationis*] Male haec à Pighio & aliis ſeparata à ſuperioribus ſunt per colon. Pertinent enim ad ſtudium illud Sophiſtarum, de quo praedictum. Ceterum *opinatio* hic pro *ſermone* poſitum videtur; quomodo ipſum quoque *opinari* pro *loqui* poni ſolet. Suetonius: *Quod male opinari de Caeſare ſoleret.* Item: *Servum graviſſime de ſe opinantem non ultra quam compedibus coërcuit.* Vide eo de verbo & Giſan. Obſ. in L. L. VORST. *Ineptae & mordacis opinationis.* Credo excidiſſe copulam & legendum *ac ineptae & mordacis opinationis.* Praeceſſit enim *cum ejus ſtudii eſſet*, quibus commode pro copula addi poteſt, *ac ineptae.* Nec enim pertinent haec ad Sophiſtas, ut vult Vorſtius, cum omnes Sophiſtae eſſent *ineptae opinationis.* PERIZON. Copula *ac* non comparet in ullo MS. Si adeſſet, nemo, credo, eam expulſam vellet. Pro *opinationis*, in aliis per compendium ſcribitur *opois*, vel *opiois*, in nonnullis *opinionis*, in ſat multis exſtat, quod editur. Ut vero Vorſtius *opinationem* hic exponit per ſermonem, ita quoque Salmaſius ſic *Daphidam* dici ſcribit, *quod de omnibus male opinaretur*, id eſt *loqueretur.* In Add. ad Hiſt. Aug. ſcriptores p. 516. Quo ſenſu verbum *opinari* eſt frequens. Vide Bernec. ad. Juſt. L. XII. 9. Porro duo MSS. *inepti.* Quod ſuſpicionem parit, quaſi inſiticium ſit τὸ *inepti* & gloſſa τοῦ *Sophiſtae.*

5. *Cum omnino nullum habuiſſet*] Voſſ. *quem omnino non habuiſſet.* Alii *cum nullum omnino.* Supra Heinſ. prim. *videndi.*

6. *Sed ut eo perturbatus periret*] Leid. ſept. cum Heinſ. ſec. *proturbatus.* In priore etiam inter lineas pro *ſed ut eo*, *ex quo. Ut* deeſt in prim. *eo* in ſec. Ultraj. *inde* Toll. *hinc.* Mog. *ut perturbatus.* Mediol. *ut eo deturbatus.* Cum vero mox dicat eum *praecipitatum fuiſſe ſaxo cui*

nomen

Eodem oraculo Macedonum rex Philippus admonitus, *ut à quadrigae violen-* 9.
tia ſalutem ſuam cuſtodiret, *toto regno disjungi currus* juſſit, eumque [11] locum, Cic. de fat.
qui in Boeotia *Quadriga* vocatur, ſemper vitavit: nec tamen denuntiatum pe- C. 3. Aelian. Var.
riculi genus effugit. nam [12] Pauſanias in capulo gladii, quo eum occidit, Hiſt. III.
[13] quadrigam habuit caelatam. 45.

Quae tam pertinax neceſſitas [14] in patre, & filio Alexandro conſimilis appa- 10.
ruit. Siquidem Calanus Indus ſua ſponte ſe [15] ardenti rogo ſuperjacturus, in- Cic. divin.
terpellatus ab eo, [16] *ecquid aut mandaret*, *aut dicere vellet*: *Brevi te*, inquit, I. 23. Uſſerii Ann. p.
vide- 213. Aelian. II. 41. & 56.

nomen erat Equi, melius huc quadrare videtur *proturbatus* Quod ſaepius in *perturbatus* mutatum fuit. Vide Cl. Drakenborg. ad Silium L. IX. 447. & Cuper. L. II. Obſ. 6. Val. Flac. L. I. 597.

Nuncius hunc ſolio Boreas proturbat ab alto.

Liv. L. V. 47. *Jamque & alii congregati telis miſſilibuſque ſaxis proturbare hoſtes.* Curt. L. VI. II. I. *Quoties quiſque diverſoriis, quae occupaſſet, proturbatus eſſet.*

7. *Contumelioſis dictis*] In Philetaeri poſteros amarulentiſſimum ejus diſtichon vide apud Joſ. Scaligerum Can. Iſog. p. 321. PERIZON. Vide & Strab. loco citato.

8. *Nomen erat equi*] Aliter Strabo lib. XIV. qui montem hunc non *Equum*, ſed *Thoraca* dictum fuiſſe ſcribit. unde & proverbium extitiſſe φυλάττεσθαι τὸν θώρακα. COLER. *Saxo cui nomen erat Equi.* Strabo lib. XIV. non ἵππον, ſed θώρακα eum montem dictum ſcribit. Sed cum noſtro congruit Cicero l. de fato. VORST. Etiam Suidas, & Heſychius Illuſtrius in Δαφίδας. Praeterea Strabo in eo ab illis diſſentit, quod Daphidam dicit σταυρωθῆναι, in illo monte. Iſ. Voſſius ad Pomp. Melam L. I. 17. conatur Strabonem cum ceteris conciliare, conjiciendo, aliquam partem *Thoracis* montis fuiſſe iſtud *Equi ſaxum*, cui & oppidum Ἵππος adſitum fuerit. *abſentem* delet MS. Harl.

9. *Ad Deos uſque cavillandos dementis*] Adeo dementis, ut ipſos quoque Deos cavillaretur. Verbo *cavillari* autem alludere videtur ad nomen *Sophiſtae*, quo uſus fuerat. Sophiſtae enim Latine *cavillatores* dici poſſunt. Gloſſarium Σοφίζω *caviller*. VORST. *Cavillandos*. id eſt *fallacibus & captioſis quaeſtionibus illudendos.* Quod Sophiſtarum proprium fuiſſe abunde docuit Lud. Creſollius Theat. Sophiſt. L. II. C. 4. & ſeqq. De verbo *cavillari* vide & Duportum ad Theoph. Char. p. 182.

10. *Dementis animi*] Uterque Ultraj. *animae*, cum ſext. Leid. & prim. Heinſ. ſed duo Rem. cum uno Bit. *aia*. Periz. *ae*, & ſic cor. in Leid. ſec. *animae* correct. etiam in Leid. ſept. an ortum illud ex *dementis audaciae?*

11. *Locum, qui in Boeotia Quadriga vocatur*] Non voce illa Latina, utpote qua nec uſi fuere Boeotii; ſed Graeca ἅρμα, cui Latina ἰσοδύναμος eſt. Aelianus III, 45. Ὁ δὲ ἕτερος (λόγος) τὴν Θηβαϊκὴν τὴν καλουμένην Ἅρμα παρελθόντα λίμνην ἀποφυγῆναι. VORST. Quid? an ergo omne ἅρμα Graecorum eſt *Quadriga* apud Latinos? imo & *bigae* & qualiſcunque *currus*, ſunt ἅρματα. Cum autem Aelianus diſerte dicat τὴν λίμνην τὴν καλουμένην ἅρμα, poſſet quis ſuſpicari, etiam Valerium ſcripſiſſe *eum lacum, qui in Boeotia quadriga appellatur.* Nihil tamen mutandum eſt; nam Strabo L. IX. p. 404. τὸ Ἅρμα hoc ipſum vocat κώμην ἔρημον. & Steph. de Urbibus dicit fuiſſe πόλιν. Ut Plutarch. atque Euſtathius citati Holſtenio, ad Steph. ut & Pauſan. L. IX. 19. Cantab. & Ultr. prim. *qui Boeotica*. Plerique MSS. & Edd. vetuſtiſſimae *Boetia*. Praeterea notandum non Delphis, ſed in antro Trophonii hoc oraculum Philippo datum dici ab Aeliano.

12. *In capulo gladii*] Ciceronis locum Ciceronis cauſſa adſcribo, ex fragmento de Fato: *Aut Philippus haſce in capulo quadrigulas vitare monebatur.* Otioſum & ſupervacuum videtur illud *Haſce*. Proin quaeri poſſit an rectius legatur *Haſtae*. COLER. *Pauſanias in capulo gladii.* Pauſanias iſte quis fuerit, quibuſque de cauſis Philippum interfecerit, Juſtinus lib. IX. & alii docent. VORST.

13. *Quadrigam habuit caelatam*] Recte dicit *caelatam*, Nam *caelatura* proprie quae in auro, argento, aliove metallo fit; cum *ſculptura* fiat in aliis: ut Quintilianus III, 31. diſtinguit. Porro *quadriga* hic nihil aliud, quam ἅρμα & currus: ut recte monuit vir clariſſ. noſterque amicus

videbo. Nec id ſine cauſſa, quia voluntarium ejus è vita exceſſum rapida mors Alexandri ſubſecuta eſt.

11. Regios interitus magnitudine miraculi remigis caſus aequat: [17] quem in hexere Tyriorum ſentinam haurientem, cum è navi fluctus abjeciſſet, altero latere repercuſſum, fluctus contrarius in navem retulit. Itaque miſeri ſimul ac felicis complorationi permiſta fuit gratulatio.

12. [18] Quid illa? nonne ludibria naturae [19] in corporibus humanis fuiſſe credenda ſunt? tolerabilia quidem, quia ſaevitia caruerunt; ceterum & ipſa miraculis annumeranda. Nam & [20] Pruſiae, regis Bithyniae, filius eodem nomine quo pater,

Liv. Ep. 50. Solinus 4. Plin. VII. 16.

cus Joh. Schefferus in eximio opere de re vehiculari veterum. Aelianus III, 45. Οἱ μὲν γάρ φασι τὸ τοῦ Παυσανίου ξίφος, ᾧ τὸν Φίλιππον διεχειρήσατο, ἅρμα ἔχειν ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐπιγεγλυμμένον ἐλεφάντινον. VORST. Vide etiam, quae ex Salmaſio profert Thyſius, & obſerva contra hos fuiſſe *caelatam quadrigam in ebore* PERIZON. Scil. Sic clare Aelian. vocat ἅρμα διαγεγλυμμένον ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐλεφάντινον. Ceterum abſurda videtur emendatio Coleri apud Ciceronem pro *haſce* legentis *haſtae*, non enim *Capulum haſtae* fuit ſed *gladii*. Et quid eſt *capulum haſtae?* pro *caelatam* duo Rem. *caelaturam.* Iidem paulo ante *maligenus.*

14. *In patre & filio*] Decem MSS. cum Ed. Mog. delent &. Voſſ. & tres Leid. *in patre in filio.* Quod praetulerim.

15. *Ardentiſſimo rogo*] In manuſcriptis *Ardenti rogo.* Sic etiam Cicero de Divinat. I. Quum conſcenderet in rogum ardentem. PIGH. *Ardentiſſimo* habet ſext. Leid. & Med. quint. deinde variant in ſcribendo aut *ſuperjecturus*, aut *ſuperjacturus.* Duo Rem. etiam *candenti rogo.*

16. *Ecquid aut mandaret*] Lib. Dan. *Si quid.* Optime. Ita ſupra locutus eſt: *Sciſcitatusſque eſt, ſi quem talis habitus aut intrantem cubiculum aut exeuntem vidiſſent.* Sed ipſe Cicero rem & verbum Valerio praeiverat: *Cumque Alexander eum rogaret, ſi quid vellet.* COLER. *Ecquid aut mandaret.* Monet Colerus, librum P. Dan. habere *ſiquid*; ipſumque Ciceronem l. I. de Div. ſcripſiſſe, *Cumque eum Alexander rogaret, ſiquid vellet.* Verum Ciceronis illud diſcrepat. Neque enim *ſi* poſitum hic eſt pro *an* per Graeciſmum; ſed plane conditionalis eſt ea vocula. idque apparet ex eo quod ſequitur *ut diceret.* Scilicet rogavit Alexander, ut, ſiquid vellet, diceret. Mihi illud *ecquid* apud Valerium omnino rectum videtur. VORST. Aliquot MSS. habent *& quid*; item octo, *quid.* Ceteri *ecquid.* Deinde *mandare* invenio in ſex. in uno *nec ſine cauſſa.* Eſt etiam qui delet *è vita.* Undecim *rabida* habent.

17. *Quem in litore Tyriorum ſentinam haurientem*] Manent adhuc in ſcriptis codicibus vetuſtae lectionis veſtigia quaedam. In Campenſi enim legitur, *Quem in dextro latere triere Tiriorum.* In Pulmanniano autem, *in texere Tiribrum.* At in Atrebatenſi, Cauchiano, & Gemblacenſi: *Quem in dhexere Tiriorum.* Ex his quidem legi debere colligo, *Quem in hexere Tiriorum. Penteres* enim, *hexeres*, & *hepteres* appellantur tam Latinis quam Graecis auctoribus naves, à remorum numero vel ordinibus. *Hexeris* autem meminit & Livius XXXVII. *Regina claſſis ſeptem & triginta majoris formae navium erat, in quibus tres hepteres, & quatuor hexeres habebat.* PIGH. *Quem in hexere Tyriorum.* Ita Pighius ex codd. MSS. reſtituit optime; cum Aldus & alii edidiſſent *in litore Tyriorum.* Codicum Brand. unus *in dhexere:* atque ita veram lectionem non parum confirmat. Fuit autem *hexeres* genus navium à remorum numero & ordinibus ſic dictum; quomodo & *hepteres.* Graece ἑξήρης, ἑπτήρης: quomodo & τετρήρης, πεντήρης. Livius l. XXXVII. *Regia claſſis ſeptem & triginta majoris formae navium erat, in quibus tres hepteres & quatuor hexeres habebat.* Sunt autem *hexeres*, quae ſextuplices; & *hepteres*, quae ſeptuplices remorum ordines haberent. Sed quae eſt cauſſa quod non & *ſeremes* & *ſeptiremes* dixere, quomodo *biremes*, *triremes*, *quadriremes*, *quinqueremes?* Cl. Schefferus conjicit eo factum, quod *hexeres* & *hepteres* magis apud Graecos quam Romanos in uſu eſſent. Videſis eximium opus ejus de militia navali veterum, lib. XI. c. 2. VORST. *Quem in litore Tyrio-*

pater, pro ſuperiori ordine dentium unum os aequaliter extentum habuit, nec ad ſpeciem deforme, neque ad uſum ulla ex parte incommodum.

Mithridatis vero regis filia [21] Dripetine, Laodice regina nata, [22] duplici ordine dentium deformi admodum, comes fugae patris, à Pompejo devicti, fuit. 13.

Ne illius quidem parvae admirationis oculi, quem conſtat tam certa acie luminum uſum eſſe, ut [23] à Lilybaeo, portu Carthaginenſium egredientes claſſes intueretur. 14. Plin. VII. 21. Solin. 5.

Oculis ejus admirabilius [24] Ariſtomenis Meſſenii cor; [25] quod Athenienſes [26] ob 15.

Tyriorum ſentinam haurientem. MS. *Quem in dexhere litore Tyriorum*, Pighius legit *in hexere Tyriorum.* Sed non opus rejici *τὸ litore*; imo retinendum omnino puto; nec enim credo ſcripſiſſe hunc auctorem *hexere Tyriorum*, ſed *in hexere in litore Tyriorum*, ut & locus & navis deſignetur. PERIZON. *In dexere litore Tyriorum* habent uterque Barb. cum Heinſ. primo. ubi tamen *in dexere* poſtea obelo eſt transfixum. *In Derſe litore* Harl. *In dextero latere terre* unus Ultraj. & Ed. Mog. reliqui *in littore Tyriorum.* In fine multi habent *permixta.*

18. *Quid illa?*] Scil. quae nunc commemoraturus ſum. VORST.

19. *In corporibus humanis fuiſſe credenda ſunt*] MS. ignorat *τὸ fuiſſe* & recte. PERIZON. Ignorant etiam Heinſ. ſec. & Leid. ſept. Sed hic additum in margine.

20. *Pruſiae regis Bith. filius*] Solinus: *Quidam etiam vice dentium continui oſſis armantur ſoliditate: qualem habet Bithyniorum rex Pruſias.* VORST. Heinſ. ſec. *nam & Pruſias regis Pruſiae filius*, & ſic prius etiam apparebat fuiſſe in primo Copeſ. Periz. Leid. ſept. ſed & hic emendatur in margine. item in Harl. & utroque Barb. deinde quatuor *extenſum.*

21. *Dripetine*] MSS. *Dripetina*, *Dirpetinae*, *Diripetina*, *Dripetrue*, *Dripentie*, *Depetrine*, *Direpetinae.* Deinde *Leodice*, *Laudice*, *è Laodice*, *Laodiceae.* Ed. Mediol. *Laodices reginae nata.*

22. *Duplici ordine dentium deformis admodum*] Sic contra conſenſum ſcriptorum & editorum dedit Pighius pro *deformi.* Ut nempe *ordo* dicatur *deformis*, ut in ſuperiori exemplo, *os aequaliter extentum, neque ad ſpeciem deforme. Deformi* placebat etiam Perizonio.

23. *A Lilybaeo*] Promontorio Siciliae illo, quod Africam & Carthaginem ſpectat. Plinius VII, 21. *Solitum autem Punico bello à Lilybaeo Siciliae promontorio, exeunte claſſe Carthaginis portu, etiam numerum navium dicere.* Ibidem auctoritate Ciceronis ſcribit, eundem CXXXV. millia paſſuum pervidiſſe; & auctoritate Varronis, *Strabonem* vocatum fuiſſe. VORST. Hunc *Strabonem* cum *Lynceo* confudiſſe, ſeu unum eundem hominem ex iis per errorem finxiſſe Acronem, & alium veterem Scholiaſten Horatii, hic in margine obſervarat Cl. Perizonius, & poſtea docuit ad Aeliani Var. Hiſt. L. XI. 13. Ultraj. prim. *Acuta acie.* Barb. prim. *portum*, &, *intuerentur.*

24. *Ariſtomenis Meſſenii*] Sumſit ex Pauſaniae Meſſenicis. De eodem Antipater lib. III. Antholog. περὶ ἀνδρείων. COLER. *Ariſtomenis Meſſenii.* Fuit is imperator Meſſeniorum, trecentoſque Lacedaemonios occidit. Bis captus, evaſit. ſed tertium capto Lacedaemonii pectus diſſecuere, inque eo cor hirſutum reperere: uti Plinius XI, 37. prodidit. Sed praecipue legendus de hoc Pauſanias in Meſſenicis. VORST. De Ariſtomene vide etiam Marſhami Chronicon in bello Meſſeniaco. PERIZON.

25. *Quod Athenienſes*] Imo Lacedaemonii, teſte Pauſania. Rhodi enim mortuus eſt. captus vero à Lacedaemoniis ſaepius & elapſus. Videndus Plin. lib. XI. c. 37. Stephanus in voce ἀνδανία. COLER. *Quod Athenienſes exſectum.* Vel mendum hic eſt, vel, quod veriſimilius, μνημονικὸν ἁμάρτημα Valerii: quo de Andr. quoque Schottus Obſerv. hum. III, 16. monuit; & ante eum Laur. Abſtemius in Var. Annot. Non enim cum Athenienſibus, ſed cum Lacedaemoniis pugnavit Ariſtomenes, hiſque multum faceſſivit negotii, ut ex Pauſania ſcire licet. Et Plinius, ut modo dixi, diſerte Lacedaemoniis tribuit. De morte autem Ariſtomenis aliter prodidit Pauſanias, quam Plinius & Valerius; videlicet quod mortuus ſit in inſula Rhodo, cum filiam eo duxiſſet, eamque Damageto collocaſſet. Nec erat quod Cole-

Plin. xi. 37. Steph. in Ἀνδανία. [26] ob eximiam calliditatem exſectum, [27] pilis refertum invenerunt: cum eum aliquoties captum, & aſtutia elapſum, cepiſſent.

16. Plin. vii. 51. Cic. de Fato. 3. At poëta [28] Antipater Sidonius, omnibus annis, uno tantummodo die, quo genitus erat, febri implicabatur: Cumque ad ultimam aetatem perveniſſet, natali ſuo certo illo circuitu morbi conſumptus eſt.

17. Polyſtrati ment. facit Laërt. in Epic. Hoc loco [29] apte referantur Polyſtratus & Hippoclides Philoſophi, eodem die nati, ejuſdem praeceptoris Epicuri ſectam ſecuti, patrimonii etiam poſſidendi,

rus ſcriberet, Valerium exemplum id ex Pauſaniae Meſſenicis ſumpſiſſe. Videndi autem de Ariſtomene & Plutarchus in vita Romuli, & Stephanus περὶ πόλεων in Ἀνδανία; qui praeter Plutarchum & Herodotum ac Rhiannm citat. VORST. Notaverat etiam Cl. Perizonius in Codice ſuo hunc Valerii errorem. ut & Gudius inter excerpta ſua. Et jam olim quoque Theophilus, itemque Brodaeus ad Anthol. p. 286. Errat porro inſigniter Colerus, dum notat ſumpſiſſe hoc Valerium ex Pauſaniae Meſſenicis, hic enim toto ſeculo poſterior eſt noſtro. Floruit enim Pauſanias ſub Hadriano & Antoninis. Vide Fabricii Bibl. Gr. Lib. iv. C. 15. p. 467. Pro *Meſſeni*, complures MSS. *Meſeni*, alii *Miſeni*. *Meſeni* eſt etiam in vetuſtiſſimis editionibus.

26. *Ob eximiam calliditatem*] Copeſ. cum quinque aliis *ob nimiam*, quod in duobus eorum correctum eſt. Copeſ. etiam *propter*. & videtur *propter nimiam* non improbatum fuiſſe Perizonio. Nonnulli deinde *excitum*, unus *exactum*. *Eum* delent Heinſ. & Barb. primi. *Aliquotiens*. Barb. & Ultraj. utrique Leid. quint. ſext. ſept. cum Perizon.

27. *Pilis refertum*] Fortes haberi qui cor habent piloſum, pluribus exemplis docet Muretus Var. Lect. xii, 10. VORST.

28. *Antipater Sidonius*] *Sidonius* dictus à patria Sidone. Cicero ii. de Off. *Tyrium* vocat; itemque *Stoicum*, qui nuper Athenis ſit mortuus. At iii. de Or. aeque ac noſter *Sidonium* appellat; credo quod urbes vicinae eſſent Tyrus ac Sidon. Scribit item, *ſolitum fuiſſe verſus hexametros alioſque variis modis atque numeris fundere ex tempore, tantumque hominis ingenioſi ac memoris valuiſſe exercitationem, ut, cum ſe mente ac voluntate conjeciſſet in verſum, verba ſequerentur.* Alludit ad eum & noſter, quod paulo poſt *vatem ingenii florentis* nominat. VORST. Mihi vero nequaquam videntur Antipater Tyrius Philoſophus Stoicus & hic noſter Sidonius Poëta pro iiſdem haberi à Cicerone. Praeterquam enim quod eos patria & profeſſione diverſos facit, ita quoque Sidonium Tyrio aetate majorem fuiſſe inde colligo; quod Sidonium ita deſcribit Lib. iii. de Orat. 50. *Quod ſi Antipater ille Sidonius, quem tu probe Catule meminiſti, ſolitus eſt verſus hexametros alioſque variis modis atque numeris fundere ex tempore, tantumque hominis ingenioſi & memoris valuit exercitatio, ut, cum ſe mente & voluntate conjeciſſet in verſum, verba ſequerentur*, quae fere deſcriptio eſt hominis jam vita functi, cujus meminerit Catulus, qui interfectus eſt A. 666. cum Antipater Tyrius videatur demum fato functus eſſe circa annum 709. De hoc enim de Officiis Lib. ii. C. 24. ſcribens Cicero dicit eum *nuper mortuum eſſe*. Sed plures fuerunt *Antipatri Stoici*, ab hoc enim omnino diverſus debet fuiſſe ille, qui praeceptor fuit Panaetii, de quo Cic. L. i. de Div. C. 3. Nonnulli MSS. *Et poëta Antipater*.

29. *Apte referantur*] MSS. ſexdecim *referuntur*. & ſic Ed. Mog. nonnulli *Ypoclides*. Cop. *Ypolides*.

30. *Alendaeque ſcholae communione*] In Wincheliano melius, *adeundaeque ſcholae*. PIGH. *Patrimonii etiam poſſidendi adeundaeque ſcholae communione conjuncti*. Vett. *alendaeque ſcholae*. malim, *habendaeque*. ut una eos docuiſſe ſignificet. LIPS. *Adeundaeque ſcholae*. In magna amicitiae parte ponebant iſtiuſmodi communionem. *Condiſcipulatum* vocat antiquiſſima legationis formula apud Fabricium. Lipſii emendationes vix eſt ut probem hoc loco. COLER. *Alendaeque ſcholae*. Pighius ex cod. Wincheliano legendum putat *adeundaeque ſcholae:* quem Colerus & alii ſunt ſecuti. Verum Lipſio id non placet: malletque hic, ſiquid mutandum ſit, *habendaeque ſcholae* legere. Nobis illud *alendae ſcholae* retinendum videtur. Habent id veteres typis expreſſi omnes, & inter MSS. uterque etiam Brand. &, ut Wetſtenius mihi ſignificavit, Baſileenſis. Et conſentaneum id eſt Valerii ſuperioribus. Nam de communione

dendi, [30] alendaeque ſcholae communione conjuncti, eodemque momento temporis ultima ſenectute extincti. [31] Tam aequalem fortunae pariter, atque amicitiae ſocietatem, quis non ipſius coeleſtis Concordiae ſinu genitam, nutritam, atque finitam putet?

[32] Quapropter hoc potiſſimum fuerit: [33] aut in liberis potentiſſimorum re- 18.
gum, [34] aut in rege clariſſimo, [35] aut in vate ingenii florentis, [36] aut in viris eruditiſſimis, [37] aut in homine ſortis ignotae, [38] ne ipſa quidem, omnis bonae malaeque materiae foecunda artifex, rationem rerum natura reddiderit. Non Plin. VIII, 27.
magis

nione ſcholae egerat jam illis verbis, *Ejuſd. praec. Epicuri ſectam ſecuti:* neque attinebat nunc iterum de ea dici. Deinde conſentaneum etiam eſt illi, quod de *patrimonii poſſidendi communione* dixerat. Vult igitur Polyſtratum & Hippoclidem fortunas in commune contuliſſe, indeque ſcholam aluiſſe. VORST. *Alendaeque Scholae*, MSS. noſtri viginti quatuor habent *alendaeque*, cui in quinto Leid. ſuperſcriptum *adeundae.* Sed in nonnullis eſt *Sobolis*, quod in duobus aut tribus etiam correctum, & ſic ex Cod. Angl. monet etiam Joh. Waſſe Ind. Sall. v. *Senecta.*

31. *Tam aequalem*] MS. Cop. & Leid. ſext. *Tantam aequalem.* quomodo fuerat in Leid. ſept. ita & uterque Barb. Leid. ſec. *tantam & qualem.* An ſcripſerat Auctor *tantam & tam aequalem?* deinde aliquot numero. *Genitam & nutritam, & finitam.*

32. *Quapropter hoc potiſſimum fuerit*] Ab utroque cod. Brand. *fuerit* abeſt: & recte meo judicio. VORST. Delet *fuerit* etiam Copeſ. cum utroque Ultraj. Barb. Heinſ. & aliquot aliis, & ſupra jam plus ſemel vidimus, ſolere verbum hoc ſubſtantivum à Valerio omitti. non agnoſcit hic etiam Ed. Mog. Nonnulli MSS. habent praeterea. *Quapropter haec quoque potiſſimum.* haud ita male.

33. *In liberis potentiſſimi regis*] In v. c. *potentiſſimorum regum.* Recte. ſignificat enim Pruſiam & Mithridatem. Jam quae ſequuntur, *Aut in rege clariſſimo.* vel omnino ſunt adulterina, & ſupervacua, vel demonſtrant exemplum unum miraculi naturae in rege aliquo iſtic deeſſe. PIGH. *Aut in liberis potentiſſimorum regum.* Ita Pighius ex cod. quodam MS. cum Aldus & alii edidiſſent *potentiſſimi regis.* Intelliguntur autem Pruſias & Mithridates: de quorum liberis praedixerat. VORST. Fluctuat Codd. ſcriptura inter *potentiſſimorum* & *potentiſſimi.* Ed. Mog. *potiſſimorum.*

34. *Aut in rege clariſſimo*] Haec Pighius putat vel adulterina & ſupervacua eſſe, vel demonſtrare, exemplum aliquod miraculi naturae in rege aliquo deſiderari. Quid ſi dicamus Ariſtomenem Meſſenium intelligi? Fuit ſane is Meſſeniorum imperator, &, ut ex Pauſania colligitur, regibus oriundus. Et niſi is intelligeretur, in ἀνακεφαλαιώσει iſta idem prorſus omiſſus eſſet. VORST. Dubitandum non eſt, quin per *Regem* hunc *Clariſſimum* intelligat *Ariſtomenem.* Certe, quae adulterina & ſupervacua putat Pighius, ea retinent omnes MSS.

35. *Aut in vate ingenii florentis*] Antipatrum Sidonium intelligit, de quo paulo ante. VORST.

36. *Aut in viris eruditiſſimis*] Ad Polyſtratum & Hippoclidem alludit. VORST.

37. *Aut in homine ſortis ignotae*] Eſt is qui à Lilybaeo naves portu Carthaginienſium exeuntes videre potuit: cujus de nomine vix ſatis conſtat. VORST.

38. *Ne ipſa quidem artifex Natura rationem rerum reddiderit*] Compoſitius haec priſca editio, *artifex rationem rerum Natura.* Illud *rerum*, ſane jungendum cum *Natura* eſt. LIPS. *Natura rationem rerum reddiderit.* Lipſius ex vetere cod. legendum cenſet *rationem rerum natura redd.* ut *rerum* pertineat ad *natura.* Atque ita ſane uterque codex Brand. habet. VORST. *Rationem rerum natura reddiderit.* Sic fere omnes MSS. & Ed. Mog. quod veriſſimum eſt. Sic L. III. 3. 2. ext. *In diſpicienda rerum natura maximae prudentiae.* & L. V. 4. 7. *Putaret aliquis hoc contra naturam rerum factum.* ibid. in ext. 5. *Prima igitur & optima rerum natura pietatis eſt magiſtra.* L. V. 3. 2. *Duabus enim urbibus* &c. *ex rerum natura depulſis.* Et ſic alibi ſaepius. Etiam Copeſ. cum paucis aliis, *tanto opere.*

39. *Quid ita ſilveſtres Capreas Cretae genitas tantopere dilexerit*] Aliquot MSS. *qui ita.* Quomodo etiam Edd. Mog. Venetae & Mediol: Sed rectum eſt *quid ita.* Vide ſupra L. I. 7. 5.

magis quam, [39] quid ita ſilveſtres capreas, Cretae genitas, tantopere dilexerit, quas ſagittis confixas ad ſalutare [40] auxilium herbae dictamni, tantum non ſuis manibus deducit; [41] efficitque ut concepta ea, continuo & tela & vim veneni vulneribus reſpuant. Aut in [42] Cephalenia inſula, cum omnia ubique pecora [43] hauſtu aquae quotidie recreentur, [44] in ea pecudes majore ex parte anni ore
Plin. II. 107. Livius xxiv. 3. aperto ex alto ventos recipientes, ſitim ſuam ſedare inſtituerit. Aut quapropter [45] Crotonae in templo Junonis Laciniae aram [46] ad omnes ventos immo-
Plin. II. 103. bili cinere donaverit potiſſimum. Vel quare [47] alteram in Macedonia, alteram [48] in Caleno agro, aquam proprietatem vini, qua homines inebrientur, poſſidere voluerit. Non admiratione iſta, ſed memoria proſequi debemus; [49] cum ſciamus recte ab ea plurimum licentiae vindicari, penes quam infinitus cuncta gignendi labor conſiſtit.

Quae

40. *Auxilium herbae dictamni*] Virgilius l. xii. Aen.

Hic Venus indigno nati concuſſa dolore
Dictamnum genitrix Cretaea carpit ab Ida,
Puberibus caulem foliis & flore comantem
Purpureo: non illa feris incognita capris
Gramina, cum tergo volucres haeſere ſagittae.

VORST. Vide Aelian. L. i. V. H. 10. & Cic. de Nat. Deor. L. ii. 50. & Pigh. in Herc. Prodicio p. 163. PERIZON. Pro *tantum non* Ultraj. ſec. *quaſi*. è gloſſa videlicet. Voſſ. *exſpuant*.

41. *Efficitque ut concepta ea*] Barb. prim. manu alia *Recepta*. Oliverius exponit *comeſta*. Ut Aelian. ἅμα τῷ γεύσασθαι. Singularis hic eſt Franc. Gryphius edens A. 1545. *Efficitque ut concerpta ea*.

42. *Cephalenia*] Multi *Cephalania*, etiam *Cephalannia*, & *Cephalonia*.

43. *Hauſtu aquae*] MS. *uſu aquae* nihilo pejus. Sic Ex. 19. *uſu amnis*. PERIZON. Scriptura Codicis Copeſiani confirmatur Auctoritate tredecim aliorum, inter quos uterque Barb. Leid. ſept. Periz. uterque Heinſ.

44. *In ea pecudes majore ex parte anni*] Leid. ſec. *In ea quoque parte pecudes majore parte anni*. Leid. quint. & ſept. *ea pars pecudes*. Sed pro *pars* aliud quid antea fuerat, & *pecudes*, inferius punctis notatum, quaſi deberet deleri. *In*, omittit Ultraj. ſec. *Eam partem* Ultraj. prim. Scilicet latet vitium, quod nemo uſque adhuc odoratus eſt. Legendum enim eſt *In ea capras majore ex parte anni ore aperto ex alto ventos recipientes ſitim ſuam ſedare inſtituerit*. Non enim *omnibus pecudibus* hoc erat proprium, ſed *capris* peculiare. Aelian. L. iii. Hiſt. Anim. 32. Αἶγες δὲ ἄρα Κεφαλλήνιδες οὐ πίνουσι μηνῶν ἕξ.

45. *Crotonae in templo Jovis Laciniae aram*] Quae ara ſub dio ſita erat, teſte Plinio. PERIZON. Aliquot MSS. *Crotone*.

46. *Ad omnes ventos immobili cinere donaverit potiſſimum*] *Potiſſimum* Gloſſa videbatur Guyeto è ſuperioribus repetita. Bene! namque abeſt à MSS. GUDIUS. *Potiſſimum* partim eſt in margine, partim alio loco poſitum, ut *quare potiſſimum*, & *vel quare potiſſimum*, partim omnino deeſt, neque ullo modo huic exemplo magis convenit, quam ceteris omnibus.

47. *Alteram in Macedonia*] Jacobus à Cruce Bononienſis legendum putat *in Paphlagonia* ex Plinio & Vitruvio. PERIZON. Vide Theſ. Crit. T. i. p. 689. Sed hac emendatione opus non eſt; quum aeque in Macedonia hoc fuerit miraculum, quam in Paphlagonia. Reſpexit enim Auctor amnem Lynceſtium, de quo Ovid. L. xv. Metam. v. 329.

Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.

Et ſimiliter Plin. loco cit. *Lynceſtis aqua vini modo temulentos facit*.

48. *In Caleno agro*] A Calibus ſic dicto: quod oppidum eſt Campaniae. VORST.

49. *Cum ſciamus recte ab ea*] Priſca lectio, *ratione ab ea*, quaſi dicat, jure ab ea vindicari. LIPS. *Recte ab ea*. Lipſ. maluit priſcam lectionem: *ratione ab ea*. non ſine ratione. vitium à compendio ſcribendi. COLER. *Recte ab ea plurimum licentiae vindicari*. Lipſius ex vetere libro

Quae quia ſupra uſitatam rationem excedentia attigimus, [50] ſerpentis quoque à T. Livio curioſe pariter, ac facunde relata fiat mentio. Is enim ait *in Africa* [51] *apud Bagradam flumen, tantae magnitudinis anguem fuiſſe, ut Atilii Reguli exercitum uſu amnis prohiberet: multiſque militibus* [52] *ingenti ore correptis, compluribus caudae voluminibus eliſis, cum telorum jactu perforari nequiret, ad ultimum baliſtarum tormentis undique petitam, ſilicum crebris & ponderoſis verberibus procubuiſſe,* [53] *omnibuſque & cohortibus & legionibus ipſa Carthagine viſam terribiliorem. Atque etiam cruore ſuo gurgitibus imbutis, corporiſque jacentis peſtifero afflatu* [54] *vicina regione polluta, Romana inde ſummoviſſe caſtra.* [55] Dicit etiam *belluae corium* [56] *CXX pedum, in Urbem miſſum.* 19. Livius XVIII. Gell. VI, 3, ex Tuberone. Oroſ. IV, 8. Sen. Ep. LXXXII. Plin. VIII. 14. Ann. U. 497.

libro legi mallet *Ratione ab ea vind.* quod & Colero placet. Ceterum *Natura plurimum licentiae vindicat* eleganter omiſſo pronomine *ſibi* dicitur. Ita Nepos VIII, 1, 4. *Plurima fortuna vindicat.* Et Cicero in libb. de Off. *Ortus noſtri partem patria vindicat, partem amici.* VORST. *Ratione ab ea*, invenio in uno Rem. Sed cur hoc vulgato praeferatur cauſſam nullam video.

50. *Serpentis quoque à Livio curioſe pariter & facunde relata fiat mentio*] Sic edit. Mog. reliquae cum decem MSS. *ac facunde relatae*, Voſſ. *curioſe deſcriptae pariter ac facunde relatae.* Sed *deſcriptae* gloſſa eſt τοῦ *relatae*, & hoc verius quam *relata*, ut Cl. Perizon. probare voluiſſe videtur adſcriptis exemplis. L. IX. 15. init. L. II. 7. 6. L. IX. 13. 2.

51. *Apud Bagradam*] MSS. *Bagradam*, *Bagrada*, *Bagardam*, *Bagarda.* Deinde nonnulli cum Copeſ. *prohibuerit.*

52. *Ingenti ore correptus*] Loquitur proprie; amant enim verbum *corripere* uſurpare de Serpentibus. Vide Gudium ad Phaedr. L. I. F. 2. poſtea duo Rem. *compluribus etiam caudae voluminibus eliſis.* Ubi Gudius cum Guyeto mallet *volumine eliſis.* Ad vitandam credo obſcuritatem; ſed refragantur MSS. & *volumina* maluit tribuere ſerpenti adeo inuſitatae magnitudinis. Pro *jactu* Voſſ. *ictu.*

53. *Omnibuſque & cohortibus & legionibus ipſa Carthagine viſam terribiliorem*] MSS. vel ita ut editur, vel *omnibus & cohortibus*, *omnibuſque cohortibus*, deinde *ipſam Carthagine*, vel *ipſaque Carthagine*, item *viſa terribilior eſt.* Non deſiderari copulas cenſuit etiam Perizonius.

54. *Vicina regione polluta*] Neſcit ultimam vocem MS. & forte repetendum hic ἀπὸ κοινοῦ *imbutis* ut *ejus peſtifero afflatu & regio ſit imbuta.* & ſane in hoc exemplo plurimae fuerunt gloſſae. PERIZON. Retinent plerique MSS.

55. *Dicit belluae etiam corium* CXX. *pedes longum in urbem miſſum*] Brevius antiqui: *belluae corium* C. & XX. *pedum in urbem miſſum.* LIPS. *Dicit etiam.* Tota haec periodus ex lib. Dan. ſic legenda: *Beluae corium* 120. *pedum, in urbem miſſum.* Ita enim iſtas gloſſatorum quiſquilias quaſi venti ſpolia quaedam uno ſpiritu difflanda & diſpergenda cenſuimus. COLER. *Dicit belluae etiam corium CXX. pedes longum.* Ait Lipſius, antiquos codd. brevius habere, *Belluae corium C. & XX. pedum in urbem miſſum.* Et teſtatur Colerus, codicem quoque P. Dan. non aliter habere. Idemque de utroque etiam cod. Brand. teſtari licet. Ceterum haec de ſerpente apud Bagradam paulo fuſius apud noſtrum, quam apud ipſum Livium legere eſt. Hujus enim libri XVIII. in quo de ſerpente iſto egerat, non niſi epitome exſtat. VORST. Probabat etiam Modius ut *dicit* & *etiam* deleretur in Novant. Ep. 54. *dicit* à pleriſque MSS. retinetur, ſed omittitur *etiam* in quibuſdam. In multis etiam ita diſtinguuntur. *Romana inde ſubmoviſſe caſtra dicit. Belluae corium.*

56. *Centum & viginti pedes longum*] *Longum* in quamplurimis omittitur MSS. & omnes habent *pedum*, quemadmodum in vetuſtis Edd. eſt *centum & viginti pedum longum.* Recte prorſus, ſeſe habet. *Corium centum & viginti pedum*, quod probat etiam è MS. Baſil. Klokkius deleto *dicit etiam.*

FINIS LIBRI PRIMI.

VALERII MAXIMI FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

[1] DE MATRIMONIORUM RITU ET NECESSITUDINUM OFFICIIS.

1. *Nuptiarum auſpicia.*
2. *Epulae ſeu convivia.*
3. *Matrimonia non repetentes laudatae.*
4. *Primum repudium.*
5. *Matrimonialis libertas ac decor.*
6. *Conjugalis concordia.*
7. *Verecunda conſanguinitas.*
8. *Chariſtia.*
9. *Senectus honorata.*
10. *Juventus obſervata, exemplifque inſtructa.*

DIves & praepotens Naturae regnum ſcrutatus, [2] injiciam ſtylum [3] tam noſtrae Urbis, quam ceterarum gentium priſcis ac memorabilibus inſtitutis. [4] Opus eſt enim cognoſci [5] hujuſce vitae, quam [6] ſub optimo principe felicem agimus, quaenam fuerint elementa, [7] ut eorum quoque reſpectus praeſentibus aliquid moribus proſit.

[8] Apud

1. *De Matrimoniorum ritu*] Sic Cod. Vaticanus teſte Latino Latinio, ut obſervavit Perizonius. Sed ceteri faere *de Inſtitutis antiquis*, quod unum caput complectitur etiam quinque ſequentia: extenditur enim uſque ad illud, quo agitur, *de diſciplina Militari.* Sic Vett. Edd.

2. *Injiciam ſtilum tam noſtrae urbis, quam ceterarum gentium priſcis ac memorabilibus inſtitutis*] Sambuci codex, *initiabo ſtilum.* quod eſſet, quaſi initium auſpiciumque ſtili capiam. Sed probo lente. LIPS. Cum codice Sambuci nullus noſtrorum conſentit.

3. *Tam noſtrae urbis, quam caeterarum gentium*] J. Fr. Gronovius legit, *Qua noſtrae urbis, qua ceterarum gentium.* L. III. Obſ. C. 12. & ſic Liv. L. x. 38. *Sequitur hunc annum conſul inſignis, L. Papirius Curſor, qua paterna gloria, qua ſua.* PERIZON. *Qua* exhibent Ultraj. primus, & ſext. Leid.

4. *Opus eſt enim cognoſci*] V. c. *operae eſt.* PIGH. *Operae eſt enim cognoſci.* Ita Pighius ex vetere cod. cum Aldus & alii edidiſſent *Opus eſt enim:* quomodo codd. quoque Brandeb. habent. VORST. Ita etiam cum ſcriberetur in omnibus noſtris, non dubitandum duxi, quin eſſet revocandum.

5. *Hujus vitae*] Vett. Editt. *Hujuſce*, quod mutavit Colerus, eſt tamen in longe maxima MSS. parte, Copeſ. Heinſ. & Bit. primi, cum Med. ſec. *hujuſcemodi.*

6. *Sub*

[8] Apud antiquos [9] non ſolum publice, ſed etiam privatim nihil gerebatur, [10] niſi auſpicio prius ſumpto: quo ex more nuptiis [11] etiam nunc [12] auſpices interponuntur. Qui quamvis auſpicia petere deſierint, ipſo tamen nomine veteris conſuetudinis [13] veſtigia uſurpant. 1. Cic. divin. 1. 16. Serv. p. 200.

[14] Feminae cum viris cubantibus ſedentes coenitabant: quae conſuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit. nam [15] Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas, ad coenam invitantur. Quod genus ſeveritatis aetas noſtra 2.

6. *Sub optimo principe*] Tiberio puta; cui per totum opus adulatur. VORST.

7. *Ut eorum quoque reſpectus praeſentibus aliquid moribus proſit*] MSS. hoc ordine. *Reſpectus aliquid praeſentibus.* In uno Rem. *aliquis*, in uno Ultraj. *aliquod.*

8. *Apud antiquos*] Sic recte dicit Auctor; nam jam tempore ipſius etiam in publicis negotiis ſaepe imago tantum Auſpiciorum retinebatur. Ut in *Magiſtratibus* inaugurandis docet Dion. Hal. p. 81.

9. *Non ſolum publice ſed & privatim*] Id eſt non ſolum nomine populi & Reip. ſed & ſingulorum nomine. Nepos XII. 2. 2. *Publice ab Athenienſibus Evagorae adjutor datus eſt Chabrias.* Idem, *Publice efferre, publice ſepelire, publice honores habere, publice literas mittere.* Vide Ind. Nepotis. VORST.

10. *Niſi auſpicio prius ſumpto*] Supra *auſpicium capere, auſpicium petere.* Servius ad 1. Aen. *Secundum Romanos locutus eſt, qui nil niſi captatis auguriis faciebant, & praecipue nuptias.* VORST.

11. *Etiamnunc*] Sic reſtitui jubentibus & ſcriptis & Editis pro *Etiamnum*, quod dederat Pigh. Vide Heraldum, Daviſium & J. Gronovium ad Min. Fel. Cap. 1. Cic. L. 1. de Div. 16. *Quod etiam nunc nuptiarum Auſpices declarant.* Infra L. II. 9. 6. L. IV. 3. Ext. 1.

12. *Auſpices*] Servius ad 1. Aeneid. *Secundum Romanos locutus eſt, qui nil niſi captatis auguriis faciebant, & praecipue nuptias.* Tertull. exhortat. ad Caſtit. *Monogamia apud Ethnicos in ſummo honore eſt, ut & virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur, etſi auſpici initium.* COLER. Hinc *Auſpicum* mentio occurrit etiam in nuptiis Meſſalinae cum Silio. Suet. in Claudio C. 26. *Quam cum comperiſſet ſuper cetera flagitia atque dedecora, C. Silio nupſiſſe, dote inter Auſpices conſignata, ſupplicio affecit.* Et huc ſpectant illa Livii L. XLII. 12. *Celebratas eſſe utraſque nuptias gratulatione, doniſque innumerabilium legationum, & velut Auſpicibus nobiliſſimis populis deductas eſſe.* PERIZ.

13. *Veſtigia uſurpant*] Moris & cerimoniarum veterum neglectum exprobrat Romanis diſerta oratione Arnobius lib. II. Prudentius contra Symmach. lib. II. Et eodem id Varronis directum apud Nonium: *Haec Numa Pompilius fieri ſi viderit, ſciet ſuorum inſtitutorum nec volam nec veſtigium exſtare.* COLER. *Ipſo nomine veteris conſuet. veſtigia uſurpant.* Quod nuptiis *auſpices* adhibebantur, quamvis non amplius auſpicia caperentur. Moris caerimoniarumque veterum neglectum Romanis exprobrant Arnobius lib. II. & Prudentius l. II. c. Symm. Praecipue huc pertinet illud Ciceronis 1. de Div. *Nihil fere quondam majoris rei inauſpicato, ne privatim quidem, gerebatur: quod etiamnunc nuptiarum auſpices declarant, qui re omiſſa nomen tantum tenent.* VORST. Videtur *uſurpant* in Brand. ſuis inveniſſe Vorſtius, quoniam nihil de iis monet, & ſic quoque uterque Ultraj. & quidam alii; in quindecim tamen exſtat *uſurpantur*, quod eſt in antiquis edd.

14. *Feminae cum viris cubantibus ſedentes coenitabant*] De hoc more videndus eſt Lipſ. ad Tacit. L. XI. Ann. 2. Idem obtinuit etiam in liberis. Suet. in Claud. C. 32. PERIZON. Accubuerunt etiam in coena Metelli Pontificis Maximi Popilia, Perpennina, Licinia, Arruntia Virgines Veſtales, & uxor ipſius Publicia Flaminia, & Sempronia ſocrus ejus. Macrob. L. II. Sat. 9. Sed apud antiquiſſimos Romanos ipſi etiam viri ſedentes coenabant, ut docet Andreas Baccius de Conviviis Antiquorum L. II. 2. Similiter & apud Graecos. Vide Ever. Feithii Ant. Hom. L. III. 5. Vide & Aldum Manutium quaeſ. per Epiſt. L. 1. q. 4. p. 199. T. 4. Theſ. Crit.

15. *Jovis epulo ipſe in lectulum*] Hujuſmodi epuli mentionem facit ſubinde Livius. Ut l. V. *Ludi plebeji per biduum inſtaurati, & Jovis epulum fuit ludorum cauſſa.* Inſtitutum autem fuit in Capitolio: ut vel ex verbis Valerii, quae mox ſequuntur, colligi poteſt. Ceterum aliis quo-

noſtra diligentius in Capitolio, quam in ſuis domibus ſervat: [16] videlicet quia magis ad rem pertinet dearum, quam mulierum, [17] diſciplina contineri.

3. [18] Quae uno contentae matrimonio fuerant, [19] corona pudicitiae honorabantur. Exiſtimabant enim eum praecipue matronae ſincera fide incorruptum eſſe

quoque Diis epulas parabant: quas & *lectiſternium* dixere. Livius d. l. *Lectiſternio tunc primum in urbe Rom. facto, per dies octo Apollinem, Latonamque & Dianam, Herculem, Mercurium atque Neptunum, tribus quam ampliſſime tum apparari poterant ſtratis lectis, placavere.* VORST. De Jovis Epulo vide Liv. L. xxv. 2. & L. xxvii. 36. Quo utroque loco dicit *Epulum Jovis fuiſſe* ludorum cauſſa. *Epulabatur* tunc *Senatus in Capitolio.* Auctor eſt Gell. L. xii. 8. *Ea ſimultas quum diu manſiſſet, & ſolemni die Jovi libaretur, atque ob id ſacrificium Senatus in Capitolio epularetur.* Nam *Epulum Jovis* hic deſignari liquet ex noſtro L. iv. 2. 3.

16. *Videlicet quia magis ad rem pertinet*] Ironice videtur hanc rationem adferre. PIGH. *Ad rem pertinet.* Id eſt *refert*, εἰρωνικῶς dictum videtur, ſed fortaſſe hic *refert* ſcribendum eſt, pro *ad rem pertinet*, quod & *refert* Gloſſema videtur. GUYET. Tibi quidem Guyete, mihi nequaquam. Sic noſter L. ii. 9. init. *Ad rem igitur pertinet noſſe, atque adeo recordari acta cenſoriae poteſtatis.* Petron. C. 100. *Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero.* Ubi vide Notas. & ſic *Pertinere ad aliquem* dici id, quod illius aliquam in partem intereſt, recte ſtatuit Cl. Duker. ad Flor. L. iii. 8. 7. Pro *Servat.* Ed. Mog. cum quindecim MSS. *conſervat.*

17. *Diſciplina contineri*] Tria magna numina hic ponuntur Jupiter, Juno, ac Pallas. Ceterum periodus hîc oppido obſcurus eſt, cum inquit: *Videlicet quia magis ad rem pertinet dearum, quam mulierum diſciplinam contineri.* Aldinus codex pro accuſativo habet ablativum *diſciplina.* Ac ita etiam Badius exponit ſatis eſſe *contineri*, id eſt conſtringi diſciplina dearum quam mulierum. Quod ſi *diſciplinam* legitur, ſenſus fuerit. Diſciplinam dearum obſervari magis, quam mulierum, utile fuerit. Utrumque ita Badius. Oliverius exponit. Quia plus auctoritatis habent exempla Dearum quam mulierum. Mihi ſane hae expoſitiones non ſatis faciunt, neque tamen habeo aliam: ideo locum inexplicatum lectori relinquere ſatius viſum. GLAREAN. *Diſciplina contineri.* Ex ſenſu *diſciplinam.* LIPS. *Diſciplina contineri.* Lipſius mallet *diſciplinam contineri.* Et habet ſane ita editio Chalcocondylae. Verum aliae antiquae editiones habent *diſciplina.* Nec aliter codd. Brand. Subaudiendum autem ex ſuperioribus fuerit *genus ſeveritatis.* VORST. Lipſ. *diſciplinam contineri.* Vorſtius vulgatum tuetur & repetit ex ſuperioribus, *genus ſeveritatis.* In quo vehementer errat. Intelligendum enim omnino, *eas*, ſive *Deas*, ſive *mulieres* dicit, *quia magis pertinet ad rem Dearum, quam mulierum*, magis conducit Deabus quam mulieribus, *eas contineri diſciplina*, id eſt, regi. Sic Phaed. L. ii. *exemplis continetur Aeſopi genus.* ubi plura ſimilia notavi. Ex Lipſiana emendatione ſenſus foret, *contineri* pro *retineri diſciplinam Dearum.* id eſt, *in Deas.* PERIZON. De hac ſignificatione verbi *contineri*, Vide Cl. Burman. ad Phaedri locum cit. & ad Petron. C. 2. & Duker. Flor. L. i. C. 3. *Diſciplinam* eſt in quatuor Med. & Perizoniano. & hoc quoque recte dici monſtrabat adſcriptis his in margine locis Cl. Perizonius. Sic L. ii. 7. Ext. 2. L. iii. 9. 1. Liv. L. xxxiv. 9. Flor. L. iii. 12. 2.

18. *Quae uno contentae matrimonio fuerant*] Vide Dion. Hal. L. viii. p. 786. Cic. ad Att. *Mulier vetula & multarum nuptiarum.* Paul. ad Timoth. 1. C. 3. 5. 19. Meurſ. Mantiſ. C. 10. ubi & Valerium citat, ſed omiſſo *pudicum* vel *in publicum.* Montaniſtae haeretici ſecundas nuptias omnino improbabant. Quod male interpretatur Sandius Hiſt. Eccleſ. 1. p. 136. de Bigamia ſimultanea. Vide omnino Porciae dictum apud Hieron. in Exc. & Liv. L. 10. c. 23. *Eodem ferme ritu & haec ara, quo illa antiquior, culta eſt; ut nulla niſi ſpectatae pudicitiae matrona, & quae uni viro nupta fuiſſet, jus ſacrificandi haberet.* Apud Germanos alicubi non nubunt niſi virgines. Vide Tacit. de Moribus Germ. C. 19. PERIZON.

19 *Corona pudicitiæ honorabantur.*] Barb. prim. & Leid. quint. *coronabantur.*

20. *Qui poſt depoſitae virginitatis cubile, in publicum egredi neſciret*] *Poſt* in manuſcriptis non habetur: Atqui mire depravatus eſt locus; Qui tolerabilior erit, ſi legas, *Qui depoſitae virginitatis cubile pudicum egredi neſciret.* Et paulo poſt, *Quaſi legitimae.* In v. c. *illegitimae.* PIGH. *Qui depoſitae virginitatis cubile pudicum egredi.* Ita legendum cenſuit Pighius; cum Aldus edidiſſet,

eſſe animum, [20] qui poſt depoſitae virginitatis cubile in publicum egredi neſciret; [21] multorum matrimoniorum experientiam quaſi legitimae cujuſdam intemperantiae ſignum eſſe credentes.

[22] Repudium inter uxorem & virum à condita Urbe uſque ad viceſimum & 4
quin-

diſſet, *Qui poſt depoſ. virg. cul. in publicum egredi.* Et ſane *poſt* nulli hic eſt uſui: abeſtque & à codd. Brandeb. & à vetere edit. Mart. Herbip. Sed neſcio an retineri debeat *in publicum.* Habet ſane ita uterque cod. Brand. vetereſque typis expr. omnes. Ceterum monendum & hoc eſt, unum cod. Brand. habere *cubili in publ. egredi.* Dicitur utrumque *egredi urbem* & *egredi urbe.* VORST. MSS. Baſ. *Quae depoſitae virginitatis cubili pudicum egredi neſciret.* Cum quo vulgatum confundo & emendo. *Quae depoſita virginitate cubile unicum egredi neſciret.* KLOK. *Poſt depoſitae*, habent Copeſ. duo Rem. duo Barb. Voſſ. ſec. & ſext. Leid. Bit. unus, Heinſ. ſec. in ceteris praepoſitio omittitur. prim. Vat. *depoſito*, Toll. *depoſitum.* Omnes pariter retinent *in publicum.* Heinſ. prim. *poſt poſitae. In publicum* videtur retinuiſſe Kirchmannus de Fun. L. IV. C. 10. ita ſcribens. *Quid vero cauſſae fuiſſe exiſtimandum eſt, cur veteres mulieribus hanc lugendi neceſſitatem impoſuerint? una mihi videtur eſſe publica honeſtas. Turpe enim & quaſi illegitimae cujuſdam intemperantiae ſignum judicarunt, foeminam ſimul ac à rogo mariti reverſa ſit, de ſecundis quaſi nuptiis ſtatim cogitare, & vixdum exſtincta funebri face ad nuptialem è veſtigio properare.* Jam vero illo capite oſtendit partem luctus fuiſſe publico abſtinere, & egregie huc facit locus prolatus è Cicerone pro Cluentio, *Quae mulier obteſtatione viri decem illis menſibus ne (domum) quidem ullam, niſi ſocrus ſuae noſſe debuit, haec quinto menſe poſt viri mortem ipſi Oppianico nupſit.* Et hinc Ovid. Lib. I. Faſt.

Per totidem menſes in funere conjugis uxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.

Itaque ſpretis aliorum conjecturis legi malui, quod in ſcriptis & editis inveniebam. Et hoc in ſuo Cod. etiam invenit Latin. Latinius.

21. *Multorum matrimoniorum experientiam, quaſi illegitimae cujuſdam intemperantiae ſignum credentes*] Imo vero *legitimae intemperantiae.* Vult tales viroſas faeminas ad pudorem rationemque peccare, ad legem tamen nubere. itaque velut legitimas quaſdam adulteras eſſe. Similis rei in Martiale jocus:

Quae toties nubit, non nubit, adultera lege eſt.
Offendar moecha ſimpliciore minus.

LIPS. *Quaſi illegitimae.* Manuſcripti plerique, & vetus ille Dan. *quaſi legitimae.* Nil verius. Nam *legitima quaedam intemperantia*, ſunt plura matrimonia, quod multis demonſtrat eruditiſſimus Tertullianus. legibus enim non prohibentur. Ea ratione Seneca divortia *legitima adulteria* vocat. Tertullianus appoſite: *Continentia legem nuptiarum honorat: licentia temperat. Illa non cogitur, iſta regitur. Illa arbitrum habet, haec modum.* Martialis:

Quae toties nubit, non nubit, adultera lege eſt.
Offendar moecha ſimpliciore minus.

COLER. *Quaſi legitimae cujuſdam intemperantiae.* Pighius ex vetere cod. legit *illegitimae*; cum Aldus & alii edidiſſent *legitimae:* quomodo codd. quoque Brand. habent, &, ut Colerus teſtatur, codex P. Dan. Sane illud *legitimae* apprime huc quadrat. Vult enim Auctor, experientiam multorum matrimoniorum ſignum eſſe intemperantiae; ſed, legitimae tamen: quippe quae permiſſa eſſet legibus. Licebat enim uxoribus, quandocunque liberet, divortium facere. Addit tamen noſter *quaſi.* quae vox alteram illam & confirmat; eaque ſignificatur, intemperantiam illam feminarum, pluriumque matrimoniorum experientiam, legibus permittendam non videri. VORST. Lectionem Lipſii probabat Klokkius, quia in MS. Baſ. erat *quaſi legitimae*, & ait hanc lectionem confirmare Condinum Lib. VIII. Comment. Jur. Civ. C. 7. Cujac. Paratit. in Cod. de ſecundis nuptiis. Nec opus eſt id multis confirmare, res enim ipſa poſtulat *legitimae;* quod invenio in ſcriptis omnibus; praeterquam quod in Ultraj. primo eſt à manu ſecunda *illegitimae*, tum etiam in omnibus Edd. ante Pighium eſt *Legitimae*, quod defendit Modius Novant. Ep. 54. Citabat Perizon. locum è Mamertini Paneg. in Julian. *Lectulus & ſine conceſſis & legitimis voluptatibus Veſtalium toris purior.* Lat. Latinii Cod. etiam *legitimae* habet.

22. *Repudium*] Dion. Halicarnaſſeus Lib. II. ubi de Romuli legibus, ait, primum divortium Romae factum Coſs. M. Pomponio, C. Papirio centeſima ac triceſima ſeptima Olympia-

Ann. urb. 522. Dionyſ. II. Gell. IV, 3. XVII. 21. Plut. Rom. Quaeſt. 58.

quingenteſimum annum nullum interceſſit. Primus autem [23] Sp. Carvilius uxorem [24] ſterilitatis cauſſa dimiſit. Qui quanquam [25] tolerabili ratione motus videbatur, reprehenſione tamen non caruit: quia nec cupiditatem quidem liberorum [26] conjugali fidei praeponi debuiſſe arbitrabantur.

[27] Sed

de. Qui fuit ab U. cond. quingenteſimus viceſimus tertius Livii ſupputatione: aut viceſimus primus ſupra quingenteſimum Dionyſii ordine. Gell. L. IV. Cap. 3. etiam viceſimum tertium ſupra quingenteſimum ex Sulpitio exhibet. At Coss. variat, P. Valerium ac M. Attilium prodens. Qui quadriennio poſt Pompejum ac Papirium conſulatum inierunt. At Gellius parum penſi habuit, ut videtur, quem rotundum annorum numerum ſcriptis proderet, ut plane apparet ex Cap. ult. L. XVII. ubi ait. Illud primum divortium Romae fuiſſe anni quingenteſimo undeviceſimo. Noſter Valerius hoc loco quingenteſimum viceſimum prodidit. Ideoque hac in hiſtoria variatum eſt errore magno. Ceterum Carbiliorum nomen in conſulatu quater eſt ab anno U. C. 460. uſque ad annum ab eadem U. C. 526. prioribus duobus conſulatibus unus vir. poſterioribus haud ſcio unus ne an duo, cum ſint propiores ſibi invicem. Praeterea de poſteriore, quicunque fuerit, divortium intelligo. GLAREAN. *Repudium.* Agellius lib. IV. cap. 3. *Memoriae traditum eſt, quingentis fere annis poſt Romam conditam, nullas rei uxoriae neque actiones neque cautiones in urbe Roma aut in Latio fuiſſe.* Secundum Dionyſ. an. U. C. DXXXII. hoc factum. & ita Agell. ex Servio Sulpitio ſupputat. Cur igitur idem Agell. ait *Quingentis fere annis*? Audio & auſculto Cujac. emendantem Agellii locum: *Sexcentis fere.* cui ſubſcribit Tertullian. in Apolog. *Ubi eſt illa felicitas matrimoniorum de moribus utique proſperata, qua per annos ferme ſexcentos ab urbe condita nulla repudium domus ſcripſit.* At idem lib. de Monogamia: *Adeo repudium à primordio non fuit, ut apud Romanos poſt annum ſexcenteſimum Urbis conditae id genus duritiae commiſſum denotetur.* Porro Repudium & Divortium dicitur. Hinc *matrimonia divortentia* apud Agellium. Gloſſae veteres: *Divortium* Δίαιτις, Διάλυσις γάμου καὶ χωρισμὸς καὶ ἐκκοπή. lego: Διαίρεσις. Minus pervulgate. *Diſcidium* dicitur *divortium.* Gloſſae: *Diſcidium, Divortium diecit* Διάλυσις γάμου. an legendum *Divortium dicit*? ut ſit *dicere divortium*: HABE TIBI RES TUAS. *Scribitur* & *divortium.* Tertullianus libro IV. adverſus Marc. *Moyſes propter duriciam cordis veſtri praecepit libellum repudii dare.* Et alibi: *Nulla repudium domus ſcripſit.* COLER. *Repudium inter uxorem.* Antequam domum quaedam duceretur, remiſſum interdum repudium fuiſſe, ex Terentio & aliis colligere eſt. Sed noſter loquitur de ea, quae jam ducta eſſet domum. Terentius Phorm. V, 7, 35. *Cum ego veſtri honoris cauſſa repudium alterae remiſerim, quae tantundem dotis dabat.* Quod noſter ait, id confirmant Dionyſius Halic. & Gellius. Et Gellius quidem IV, 3. ſcribit, *quingentis fere annis poſt Romam conditam nullas rei uxoriae, neque actiones, neque cautiones in urbe Roma aut in Latio fuiſſe.* Dionyſius autem lib. II. *anno U. C.* 523. *remiſſum fuiſſe primum repudium.* Quae diſcrepantia numeri levis ſane eſt. Tertullianus intervallum adhuc longius ſtatuit. Scribit enim in Apologet. *per annos ferme ſexcentos ab urbe condita nullum repudium ſcripſiſſe.* Et in lib. de Monog. *adeo repudium à primordio non fuiſſe, ut apud Romanos poſt annum ſexcenteſimum urbis conditae id genus duritiae commiſſum denotetur.* De qua auctorum diſcrepantia videndus & Magius I, 15. VORST. Cum & Conſules commemoret Gellius, ſub quibus primum factum eſt Divortium & illi incidant in annum DXXVII, & noſter numerum rotundum uſurpans *Quingenteſimum & viceſimum* dicat, neſcio cur Cujacius *ſexcentis* ex Tertulliano maluerit quam *quingentis*, quod & multo propius ad verum accedit, nec numerum annorum praeter fidem hiſtoriae auget; quum circa annum ſexcenteſimum jam ſatis frequentia fuerint divortia. Notandum autem undeviginti MSS. habere *uſque ad centeſimum & quinquageſimum.* & ſic Ed. Mog. utraque Veneta, & Mediol. quod jam tunc occaſionem praebuit Oliverio diſſenſum Valerii à Gellio, & Dionyſio prolatis illorum locis oſtendendi.

23. *Sp. Carvilius*] Mire variant auctores in hoc nomine. Agellius *Sp. Carbilium Rugam* appellat. Plutarchus in Romulo, *Sp. Servilium* Idem probl. cap. 13. *Carbilium.* In comparatione Numae & Lycurgi *Sp. Corvinum.* ſed legendum ibi: Καρβίλιον. Plinius *Carvilium* & *Carbilium* promiſcue. COLER. *Primus Sp. Carvilius.* Hunc Dionyſius à cenſoribus coactum ſcribit jurare, quod uxorem dimitteret propter ſterilitatem, & liberorum quaerendorum gratia aliud matrimonium inire vellet. Sed nihilo tamen

[27] Sed quo matronale decus, verecundiae munimento tutius eſſet, in jus vocanti matronam [28] corpus ejus attingere non permiſerunt: ut inviolata manus alienae tactu [29] ſtola relinqueretur. [30] Vini uſus olim Romanis feminis ignotus fuit, ne ſcilicet in aliquod dedecus prolaberentur: quia proximus à Libe-

Dionyſ. II. Plin. XIV. 13. Gell. X. 23.

tamen ſecius propter repudium uxori remiſſum inviſum populo fuiſſe. M. quoque Tullium Ciceronem reprehendunt ſcriptores, quod levibus de cauſis uxorem Terentiam dimiſiſſet. Quanti vero motus exorti fuerint, cum ſororem Octavii Caeſaris M. Antonius repudiaſſet, notum omnibus eſt. VORST. MSS. habent *Curbilius*, *Carbulius*, ſed pars longe major *Carbilius*, quomodo ſcribitur etiam apud Plutarch. Sic & Ed. Mog. ſed Venet. *Sp. Scarbilius*. Ald. *Sp. Cabillius*. Utrumque mendoſe. Quae vero hic notat Vorſtius de Cicerone & Antonio ἀπροσδιόνυσα ſunt. Nam Cicero non tam eſt reprehenſus, quod Terentiam dimiſit, quam quod Publiliam admodum adoleſcentulam duxit; & divortium Antonii cum Octavia, neque ſola neque praecipua cauſſa fuit motuum, qui deinde ſecuti ſunt. Tum Terentius Graecorum non Romanorum ſpectat mores.

24. *Sterilitatis cauſſa dimiſit*] Uxor proprie *divortere* & *diſcedere* dicitur: vir *dimittere* & *repudiare*. Leniſſimum autem vocabulum eſt *dimittere*: eoque auctor de induſtria uſus videtur. Etenim Sp. Carvilius uxorem quam dimiſit, ob venuſtatem morum habuerat chariſſimam. Uſi autem & durioribus vocabulis: ut *exigere*, *domo egredi jubere*. Notum illud Juvenalis: *Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi.* VORST. Ultraj. prim. habet *uxorem ſuam*.

25. *Tolerabili ratione*] Quia ſcilicet *uxorem liberorum quaerendorum cauſſa* duxerat. Vide Feſt. in *Quaeſo*. Deinde Lat. Latinius legit *ne cupiditatem quidem*. PERIZON. Hinc Klokkius legebat *cupiditatem quaerendorum liberorum*.

26. *Conjugali fidei*] Hoc eſt quod Cic. dicit lib. VI. de Rep. *Majores noſtri firmiter ſtabilita matrimonia eſſe voluerunt.* COLER. Heinſ. ſec. *Fide*.

27. *Sed quo matronale decus*] Hic mihi titulus novus inſerendus videtur. *De non attingenda matrona in jus vocata.* Oliverius & Badius exponunt de ea, quam maritus repudiaturus in jus vocabat. At ego puto de omnibus matronis in genere hoc intelligi. GLAREAN.

28. *Corpus ejus adtingere*] Ritum tangit Feſtus: *Matronae à magiſtratibus non ſubmovebantur, ne pulſari contrectarive viderentur.* COLER. *Corpus ejus attingere non permiſerunt.* Congruit Feſtus: *Matronae à magiſtratibus non ſubmovebantur; ne pulſari, contrectarive viderentur; neque graevidae concuterentur.* VORST. Dele cum MS. τὸ *ejus*. PERIZON. Ultraj. prim. *in jus vocanti matronae corpus attingere non permiſerunt*. *Ejus*, in Leid. quinto eſt inter lineas, retinent ceteri praeter Ultraj. prim. *corpus* delent duo Rem. Voſſ. *perſtringere*.

29. *Stola*] Tertul. lib. de Pallio: *Habes ſpectare quod Caecinna Severus graviter ſenatui impreſſit* MATRONA SINE STOLA IN PUBLICO. COLER. *Inviolata manus alienae tactu ſtola.* *Stola* veſtis muliebris ad talos uſque demiſſa: Graece στολή. Horatius l. 1. Sat. 2. *Ad talos ſtola demiſſa & circumdata palla.* Ergo ne ſtolam quidem matronae in jus euntis attingi voluere: quo ab injuriis eo tutior eſſet. VORST. Sed pro *Stola*, MSS. quindecim habent *Stole*, vel *Stolae*; poſtremum eſt in antiquis editt. ante Pighium. Aſcenſ. *Stole*. & notavit Oliverius, *Stole* caſus nominativus eſt, *haec Stole*, *hujus Stoles*. Ed. Mog. *Ut Stola alienae manus tactu inviolata relinqueretur.* An verum ſervavit Ultraj. prim. *Ut inviolatae alienae manus tactu ſtolae relinquerentur?* *Stolam* vero dicit, quia haec propria erat matronarum, quae per hanc ſaepe ſignificantur. Vide Torrent. ad Hor. L. 1. S. 2. 29. & imprimis Broukhuſ. ad Tib. L. 1. 7. 74.

30. *Vini uſus*] Praeter ceteros lege Arnobium lib. II. Tertullianum Apologet. c. 6. Huc & illa Varr. fragmenta refer lib. 1. de pop. Rom. *Quantopere abſtemias mulieres voluerint eſſe vel ex uno exemplo poteſt viderier.* Et iterum: *Antiquae mulieres majores natu bibebant loram aut ſapam, aut defrutum, aut paſſum quam murrhinam quidam Plautum appellare putant.* Sariſberienſis Policratico lib. VIII. COLER. *Vini uſus.* Nonius cum *abſtemiam* dixiſſet quae vino abſtinet, ſubjicit illud Varronis: *Quantopere abſtemias mulieres voluerint eſſe, vel ex uno exemplo poteſt viderier.* Item ad vocem *lora* ejuſdem Varronis producit iſta: *Antiquae mulieres majores natu bibebant loram aut ſapam, aut defrutum, aut paſſum, quam murrhinam quidam Plautum appellare putant.* VORST. Hinc Servius ad illud Virg. L. 1. 734.

Q 2 *Pri-*

Libero patre intemperantiae gradus ad inconceſſam Venerem eſſe conſuevit. Ceterum ut non triſtis earum & [31] horrida pudicitia, ſed honeſto comitatis genere temperata eſſet, indulgentibus maritis & [32] auro abundanti, & multa purpura uſae ſunt: [33] & quo formam ſuam concinniorem efficerent, ſumma cum diligentia capillos [34] cinere rutilarunt. Nulli enim tunc [35] ſubſeſſorum alienorum matrimoniorum oculi metuebantur; ſed pariter & [36] videre ſancte, & aſpici, [37] mutuo pudore cuſtodiebantur.

Quo-

Primaque libato ſummo tenus attigit ore.

Ait *Verecundiam oſtendit reginae, & morem Romanum. Nam apud majores noſtros non utebantur vino, niſi ſacrorum cauſſa & certis diebus. Denique femina quae ſub Romulo vinum bibit occiſa eſt à marito, Mezentius abſolutus, id enim nomen marito.* Confer noſtrum L. vi. 3. 9. & Plut. in Quaeſt. Rom. 6. ubi dicit pleroſque credere, morem, ut cognatos oſcularentur mulieres, inſtitutum eſſe, ut ſic inter congreſſum ab ipſis poſſet deprehendi, an vinum bibiſſent. Ultraj. prim. auctior ſcribit *ad inconceſſam Venerem pronus.*

31. *Horrida pudicitia*] Duo Rem. cum Leid. ſec. habent *horrenda*, male: Illud rectius quod in undecim MSS. *Sed & honeſto comitatis genere temperata eſſet.* Deinde in quindecim Codd. *Indulgentibus namque maritis.* Quod utrumque eſt etiam in Ed. Mog. Perizon. *Indulgentibus maritis: namque.*

32. *Auro abundanti*] Quorſum igitur illa Tertull. Apolog. c. 6. *Cum aurum nulla norat praeter unico digito, quem ſponſus oppignoraſſet pronubo annulo.* Sed Tertullianus de ultima antiquitate loquitur. Nam poſtea praecipuum mulierum geſtamen, aurum. Varro lib. 1. de vita pop. Rom. *Auri pondo duo millia acceperunt ex aedibus ſacris & matronarum ornamentis, à quibus poſtea id aurum & torques aureae multae relatae Romam atque conſecratae.* COLER.

33. *Et quo formam ſuam concinniorem efficerent*] *Et*, abeſt ab octodecim MSS. & Mog. & Venett. Edd.

34. *Cinere rutilarunt*] Vide Iſ. Voſſium ad Catul. p. 142. Ed. Lond.

35. *Subſeſſores alienorum matrimoniorum oculi metuebantur*] In Suſiano codice habemus, *ſubſeſſorum alienorum oculi metuebantur.* *Subſeſſas* Vegetius inſidias in itinere poſitas appellat. PIGH. *Nulli tunc ſubſeſſorum alienorum matrimon. oculi.* Ita legendum; non *ſubſeſſores*, ut Aldus edidit, aliique retinuerunt. *Subſeſſorum* in cod. Suſii obſervavit Pighius. Idemque in utroque etiam cod. Brand. apparet. Sed & vetus editio Martini Herbip. ita habet. Ipſi oculi non ſubſeſſores, ſed ſubſeſſorum ſunt. *Subſidere* idem eſt quod in inſidiis latere. Cicero Or. pro Mil. *Nec in eo loco ſubſedit, quo noctu venturus erat.* Inde *ſubſeſſores* dicuntur, qui ut Servius loquitur, occiſuri aliquem deliteſcunt, & in inſidiis tauros interimunt. Suntque adeo & inter venatores. Seneca Hippol. v, 51. *Tu praecipiti clamore feras ſubſeſſor ages.* Dolos quoque hoſtium *ſubſeſſas* vocant, teſte Servio ad l. xi. Virgilii. Vide & Vegetium iii. 6. & 22. VORST. Quomodo *oculi* ſunt *ſubſeſſores alienorum matrimoniorum?* Quaecunque comminiſcemur in hoc loco non erunt niſi λῆροι λήρων. Lege ex MSS. *ſubſeſſorum alienorum matrimoniorum.* Loquitur de corruptoribus alieni fundi, qui libenter uxores aliorum permolunt, eoſque vocavit *ſubſeſſores alienorum matrimoniorum*, utitur eadem locutione Valerius infra L. vii. 2. Ext. 1. ubi inter incommoda matrimonii recenſetur *ſubſeſſor alieni matrimonii.* GUDIUS. Male *ſubſeſſores* mutat Vorſtius. Sic *curioſi oculi.* apud Petron. & Apulej. & noſtrum L. vi. 8. 7. *Emiſſitii* apud Plaut. Aulul. i. 1. 2. ubi vide Taubman. & ſupra L. i. 6. 1. *Domeſtici oculi.* Plaut. Bacchid. iv. 9. 92. *Indomitis oculis fui.* & ſic Martial. ad Domitianum:

Terrarum Dominum pone ſupercilium.

PERIZON. *Subſeſſorum* legitur in ſexdecim, *ſucceſſorum* in quinque MSS. *ſucceſſores* in Copeſ. uterque Heinſ. habet *ſubverſores*; ſed utrobique correctum eſt. *Subſeſſorum* etiam Edd. Mog. & Venett. Sed *ſubſeſſores* jam Mediol. quod & ſuavius ad aurem accedit & arguto Valerii ſtilo magis convenit, ut pro *oculis inſidiantibus* ponatur, quomodo in ſimili re *oculos abſtinentes*, dixit Cic. L. i. de Off. 40. & Noſter L. iv. 3. Ext. 1. *Continentes.* De voce *ſubſeſſor* & *ſubſidere* vide Cl. Burman. ad Petron. C. 40.

36. *Vi-*

Quoties vero inter virum & uxorem aliquid jurgii interceſſerat, in ſacellum deae Viriplacae, quod eſt in Palatio, veniebant: [38] & ibi invicem locuti, quae voluerant, contentione animorum depoſita concordes revertebantur. Dea nomen hoc à placandis viris fertur aſſecuta: veneranda quidem, & [39] neſcio an praecipuis & exquiſitis ſacrificiis colenda; [40] utpote quotidianae ac domeſticae pacis cuſtos, in pari jugo caritatis ipſa ſui appellatione virorum majeſtati debitum a feminis reddens honorem. 6. P. Victor.

Hujuſ-

36. *Videre ſancte & aſpici*] Tertullianus de Virg. velandis: *Ejuſdem libidinis eſt videri & videre.* Et alibi: *Mavult femina videre, quam videri.* Ovidius:

Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſae.

COLER.

37. *Mutuo pudore cuſtodiebantur*] Tò *pudore* ſuſpectum erat Barthio, ſine cauſſa. Quatuor Codd. *videri.*

38. *Et inibi invicem locuti*] Sic edidit Vorſtius, cum in omnibus ſcriptis & editis ſit *ibi*, quod reſtitui. Pro *quoties* aliquot MSS. ut ſaepius *quotiens.* Unus atque item alter *animorum mox*, Vatic. prim. *contentione tum mox.*

39. *Neſcio an praecipuis & exquiſitis ſacrif. colenda*] Hac ratione affirmare quippiam ſolent. Et memini eam formulam & ſupra obſervatam eſſe. Pro *& exquiſitis* in quibuſdam codd. eſt *ſed exq.* Sunt autem *exquiſita ſacrif.* quae ſingulari diligentia comparantur. VORST. Pighius dederat *ſed exquiſitis*, quod ego quoque in compluribus invenio MSS. & Ed. Mog. ut ſit velut acuta quaedam epanorthoſis, innuens non ſatis eſſe ad eam colendam praecipua ſacrificia, niſi etiam ſint exquiſita. Barthius malebat. *Praecipuis, certe exquiſitis.*

40. *Utpote quotidianae ac domeſticae pacis cuſtos, in pari jugo caritatis, ipſa ſui appellatione virorum majeſtati debitum a feminis reddens honorem*] MS. *In quo pari jugo* &c. Lego *inque pari j. c. i. ſ. a. v. m. debitum ac feminis r. h.* non enim ipſa viriplacae appellatione ullus feminis redditur honor. Sic etiam infra invenies *inque* III. 2. II. & III. 3. Ext. 2. & 7. L. III. 8. Ext. 6. *Inque valetudine ejus.* Ubi MS. ſimiliter, *in qua val. e.* PERIZON. *In quo* exſtat in ſeptem MSS. Heinſ. prim. *inque*, quod ab alia manu eſt etiam in Barb. ſec. *à faeminis* legebant etiam Barthius, Iſ. Voſſius & Gudius. Quod niſi facias, nullus inde commodus exſculpetur ſenſus. Vide enim quam inepte haec explicentur. Oliverius hoc modo accipit. *Sui appellatione, quia partem virorum & partem continet feminarum; nam in eo quod dicit viri partem oſtendit virilem; in eo, quod univerſum nomen feminini generis eſt, partem continet mulieris, habet igitur prolationem feminini generis, & maſculinum incluſum.* Quod ut omnem ſuperat abſurditatem, ita nihilo melius eſt, quod profert Aſcenſius. Scilicet, *Quia licet viri ſubmiſſius in hoc agebant, quod ad mulieris petitionem ad ſacellum deſcendebant, & forte magis placari cupiebant, quam mulieres placare: quin etiam ſaepe viri non placabantur, ſed placabant laeſas conjuges; tamen, quia à placandis Viris Dea nomen ſortita erat, ſexui majeſtas ſervabatur?* Quum agatur tantum de honore, qui nullus redditur feminis appellatione ipſa *Viriplacae*, quod fieri deberet, ſi legi poſſet *ac feminis.*

41. *Inter ceteras neceſſitudines*] Cognationes, affinitates intellige: ut ſunt patris & filii, ſoceri & generi. Ita ſocerum Nepos *neceſſarium* vocat XIV, 6, 3. dicitque *ab homine tam neceſſario ſe relictum.* Vide & IV, 2, 5. VORST. Guyeto antecedens *quid* delendum videbatur, prorſus ſine cauſſa. Nonnulli Codd. *lavabantur.* Perizon. *Conſentaneas?* item *minimo ejus indicio maximam ejus vim.*

42. *Non mages quam in aliquo ſacro loco* &c.] Periodus hujus tituli in vulgatis codicibus ita habet. *Non magis quam in aliquo ſacro loco nudare ſe nefas eſſe credebatur.* Cum legendum ſit, *Non minus quam in aliquo ſacrato loco.* Quod Badius ante me diligenter notavit. GLAR. *Non magis quam in aliquo ſacrato loco nudare ſe nefas credeb.* Pighius in margine notavit *non minus.* Sed in textu tamen retinuit *non magis.* Quod ſane & in codd. Brandeb. cunctiſque antiquioribus typis expreſſis obſervo. Ipſum illud *non magis* pro *aeque non* plane elegans eſt. Nepos XXV, 6, I. *Non magis ſunt in ſua poteſtate quam qui* pro *aeque non ſunt atque illi.* Vide Ind. in Nep. à nobis locupletatum. Pari modo igitur *Inter iſta tam ſancta vincula non magis quam in* al-

7. Cic. Offic. II. Hujuſmodi inter conjuges verecundia. quid? [41] inter ceteras neceſſitudines nonne apparet conſentanea? nam ut minimo indicio maximam vim ejus ſignificem, aliquandiu nec pater cum filio pubere, nec ſocer cum genero lavabatur. Manifeſtum igitur eſt tantum religionis ſanguini & affinitati, quantum ipſis diis immortalibus tributum: quia inter iſta tam ſancta vincula [42] non magis quam in aliquo ſacrato loco nudare ſe, nefas eſſe credebatur.

8. Ovid. Faſt. II. v. 617. Convivium etiam ſolenne majores inſtituerunt, idque [43] *Chariſtia* appellaverunt, cui [44] praeter cognatos & affines nemo interponebatur: ut, ſi qua [45] inter neceſſarias perſonas [46] querela eſſet orta, apud ſacra menſae, & inter hila-

aliquo ſacrato loco nudare ſe fas credebatur diceretur pro *inter iſta tam ſancta vinc. nudare ſe aeque non fas credebatur ac in aliquo ſacrato loco.* Sed eſt apud noſtrum *Non magis nefas credebatur:* id quod plane contrarium ejus, quod dicendum eſt, ſignificare videri poſſit. Quid ſi pro *nefas* legamus *fas*? aut dicamus fieri interdum ut duae concurrentes negationes ſe invicem non elidant? VORST. Poſterius hoc credemus, ubi non ambiguis exemplis illud erit probatum; interea negamus illud vehementer. *Fas* pro *nefas* edidit ſolus, quantum ſcio, Aldus. Optime quod ad ſenſum, ſed alterum exſtat in omnibus ſcriptis. Aſcenſius dicit ſe legendum putare *magis* aut *majus* ſine negatione, aut *non minus quam in aliquo ſacro loco.* Et hinc *non minus* edidit. Tres, *aliquo ſacrato loco.* Tres item *crederetur.* prim. Vatic. *credebant.*

43. *Chariſtia*] Convivium id *Chariſtiam* vocatum meminit Ovid. L. II. Faſt. GLAREAN. *Convivium ſolenne. Chariſtia* inter feſta fuere, quae quotannis certo tempore recurrebant. Ovidius lib. II. Faſt.

Proxima cognati dixere Chariſtia cari:
Et venit ad ſocios turba propinqua Deos.

Et celebratum quidem feſtum iſtud fuit VIII. Kal. Mart. Eſt autem vocabulum origine Graecum, à verbo *χαρίζεσθαι*, quod ſignificat *gratificari, obſequi, largiri, condonare.* Cui poſtremae ſignificationi congruit illud quod noſter addit de querelis, quae inter neceſſarios ortae eſſent, ſublatis. VORST. Decem MSS. *Cariſtiam*, Leid. ſext. *Cariſtitia*, ſec. *Careſtia.* Heinſ. prim. *Euchariſtiam.* In quo ſentis ſtultitiam monachorum.

44. *Praeter cognatos*] Cognationis tanta erat aeſtimatio, ut caritatis nomine plerumque inſigniretur. Hinc in veteri Gloſſario: *Cara cognatio* Τιμητυγένια. lego: *Τιμὴ συγγενείας.* Martialis lib. IX. Epigr. 55.

Cara daret ſolenne tibi cognatio munus,
Nec frater vobis, nec prior eſſet avus.

COLER.

45. *Inter neceſſarias perſonas*] In Cauchiano melius, *Inter neceſſarios.* PIGH. *Inter neceſſarios.* Sariſberienſis legit: *Inter neceſſarias perſonas.* COLER. *Si inter neceſſarias perſonas.* Pighius cum in cod. Cauchii reperiſſet *inter neceſſarios*, omnino hoc pro illo reponendum putavit: quaſi *neceſſarias perſonas* non aeque probum eſſet. Omnes antiqui typis expreſſi; itemque MSS. Brandeb. & Baſileenſ. id quod Pighius rejecit habent. Sed & Jo. Sariſberienſis, ut obſervavit Colerus, ſuo tempore ita legit. Nepos in praef. *ſummorum virorum perſonis dignum* dixit pro *ſummis viris d.* Et alii quoque habent paria. Nec erat quod ob hujuſmodi locutionem ſummum Virum parricidii publici defenſor Miltonus reprehenderet. VORST. Ita habent etiam omnes MSS. noſtri, niſi quod totum omittitur in Leid. ſexto. & ſic L. II. 8. 2. *In quo de jure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum, & excuſſum eſt.* Vell. Pat. L. II. 30. *Converterat Cn. Pompeji perſona totum in ſe terrarum orbem.*

46. *Querela eſſet orta*] Vetus Inſcriptio apud Gruterum: *Conjugi ſanctiſſimae cum qua vixi annos XXXI. ſine ulla querella.* Et memorabile eſt quod in antiquis inſcript. perpetuum fere eſt *querella* pro *querela.* Nepos *querimoniam* vocat. Ut XXV, 17, 2. *nullam inter eos querimoniam interceſſiſſe.* VORST. *Querella* etiam ſcribitur in aliquot MSS. noſtris; hoc certe video in tribus Leid. quos nunc cum maxime ante oculos habeo.

47. *Fautoribus concordiae adhibitis*] MSS. ſeptemdecim, *Et fautoribus concordiae adhibitis*, ut mire

hilaritatem animorum, [47] fautoribus concordiae adhibitis [48] tolleretur.

Senectuti juventus ita cumulatum & circumſpectum honorem reddebat, tanquam majores natu adoleſcentium communes patres eſſent. Quocirca juvenes, Senatus die, utique [49] aliquem ex patribus conſcriptis, aut propinquum, aut paternum amicum ad curiam deducebant, [50] affixique valvis expectabant, donec [51] reducendi etiam officio fungerentur. Qua quidem [52] voluntaria ſtatione, & corpora & animos ad publica officia impigre ſuſtinenda roborabant, [53] brevique proceſſu morarum in lucem virtutum ſuarum verecunda laboris meditatione ipſi doctiores erant. Invitati ad coenam diligenter quaerebant, *quinam*

9. Ovid. Faſt. v. Gell. II, 15. Levit. XIX. 34.

mire amat noſter copularum abundantiam. Pro *fautoribus* ſunt qui habent *factoribus*.

48. *Tolleretur*] Praeterea ſolitos eos fuiſſe in *Cariſtiis* & *Parentalibus* omnium carorum jam vita functorum nomina ciere, notat Scaliger ad Feſtum V. *Carnificis*. PERIZON.

49. *Aliquem ex patribus*] Vixiſſe etiam majori ex parte adoleſcentiae cum ſenioribus juventutem, indicat Varro apud Nonium, cujus locum vulgo corruptum ſic lego: *Multo praediti pudore & pudicitia adoleſcentes, vixerunt cum majore parte ejus graduis ante quam ſtipendia facerent.* Vitioſe etiam ſcriptum fuerat *Varro lib.* II. *de vita pop. Rom.* pro *lib.* I. Nam lib. I. de *Patribus* ſcripſerat: ſecundo, de *victu* pop. Rom. ut ipſe profitetur alibi Varro: *Primo de re familiari ac patribus, ſecundo de victuis conſuetudine primigenia, tertio de diſciplinis priſcis.* COLER. *Utique* deeſt in uno Rem. & primo Vatic.

50. *Affixique valvis exſpectabant*] Hinc forte orta fabula de pueris praetextatis in Senatu. Gell. Lib. I. 23. & Macrob. L. I. Sat. Serm. C. 6. Videndus & Polyb. L. III. 20. Poſtea tamen Senatorum liberis curiae intereſſe permiſit Auguſtus. Suet. in Aug. C. 38. PERIZON.

51. *Reducendi etiam officio fungerentur*] Vetus, *officium.* probe. LIPS. *Reducendi officio fungerentur.* Teſtatur Lipſius in vetere cod. legiſſe ſe *officium.* Et perinde ſane eſt. Sic Nepos *militare munus fungi.* VORST. *Officium* mihi in ſcriptis non occurrit; quare audiendum hic Lipſii Codicem non opinor, etſi ſatis ſciam, ſaepius cum quarto caſu *τὸ fungi* junctum inveniri.

52. *Voluntaria ſtatione*] *Statio* pro vigilia ſive excubiis μεταφορικῶς. Nam apud Suetonium & alios pro excubiis militaribus accipitur, ut & à Modeſtino JCto l. III. ff. de re mil. Haud vulgari ſignificatu: *Statio haereditatum* dicitur in veteri lapide: PETRONIAE. SABINAE. FILIAE. L. PETRONI. SABINI. PROCVRATOR. AVGG. STATIONIS. HEREDITATVM. COLER. *Voluntaria ſtatione.* Vigiliis ſive excubiis ſponte ſua ſuſceptis. Vigiliae ſeu excubiae militares & *ſtationes* dicuntur. Ut cum dicunt *ſtationem peragere*, *ſtationem deſerere*, *ſtationis munus relinquere.* VORST.

53. *Brevique proceſſu morarum claram in lucem virtutum ſuarum*] Mire contaminatus eſt locus. Manuſcripti libri omnes *claram*, omittunt. Suſianus *morarum* quoque, cui accedit item Pulmannianus. Quae ſane duo vocabula omitti poſſunt, nec minus vox *ſuarum*: ex ineptis enim gloſſis haec inſerta videntur. In tota quidem hac ſententia vix quicquam eſt, quod ſatisfacit: in ceteris vero quae ſequuntur, Pulmanni codex praeferendus vulgatis, ubi ſic habet: *Verecundia & laboris meditatione ipſi doctiores eunt.* Reſtaurari itaque poteſt utcumque ſententia partim ex Colonienſi, partim ex aliis jam dictis codicibus. *Brevique progreſſu morarum in lucem virtutum verecundia, & laboris meditatione ipſi doctiores eunt.* PIGH. *Brevique progreſſu morarum in lucem virtutum verecundia & laboris meditatione ipſi doctiores eunt.* Contaminatus plane & depoſitus, te judice Pighi, locus: quem vide an attollam. In meis libris eſt, *brevique proceſſu.* item *verecunda*, pro, *verecundia.* A tenui hoc auxilio, commode tamen expedimus: *brevique proceſſurarum in lucem virtutum verecunda & laborioſa meditatione, ipſi doctiores erant.* Sententiam totam lege, vide: probabis valde. LIPS. *Brevique progreſſu.* In lib. Dan. & editione Veneta ita ſcribitur: *Brevique proceſſu morarum in lucem virtutum ſuarum verecunda laboris meditatione ipſi doctores erant.* Sed placet magis lectio Lipſiana: *Brevique proceſſurarum virtutum verecunda & laborioſa meditatione, ipſi doctiores erant.* Apud Sarisberienſem talis

nam ei convivio eſſent interfuturi: ne ſenioris adventum diſcubitu praecurrerent: ſublataque menſa [54] priores conſurgere & abire patiebantur. Ex quibus apparet coenae quoque tempore, quam parco, & quam modeſto ſermone his praeſentibus ſoliti ſint uti.

10. Cic. Tuſc. 1, 2. & iv. 2. in Bruto 19. ex Catonis Orig.

[55] Majores natu in conviviis ad tibias egregia [56] ſuperiorum opera carmine comprehenſa pangebant, quo ad ea imitanda [57] juventutem alacriorem redderent.

talis lectio: *Brevique proceſſu in lucem virtutum ſuarum verecunda laboris meditatione, &c.* COLER. *Brevique proceſſu morarum in lucem virtutum verecunda laboris meditatione ipſi doctiores erant.* In his ſine dubio quaedam non recte ſe habent. Et mendas adhuc cumulavit Pighius, quod pro *proceſſu* ſcripſit *progreſſu*; & pro *verecunda*, *verecundia*; & pro *erant*, *eunt:* quas mendas Colerus atque Thyſius & retinuerunt. Sciendum primo, in antiquioribus typis expreſſis eſſe *proceſſu*, & *erant:* eademque & in codd. MSS. Brand. obſervari; & in cod. item P. Dan. obſervata eſſe à Colero. Conjicit igitur Lipſius pro *proceſſu morarum* legendum eſſe *proceſſurarum.* Quod ſane per eſt veroſimile. Sequitur enim *in lucem.* Deinde *morarum* in codd. Brand. primitus ſcriptum non fuit; ſed, cum in utroque poſt *proceſſu* quippiam ſit eraſum, ſupra ſcriptum in altero *morarum*, in altero *futurarum.* Ceterum ſpatium poſt *proceſſu*, quo quippiam eraſum dixi, non eſt amplius quam ut terminatio *rarum* in eo conſiſtere poſſit: inque altero literae R eraſae & veſtigium remanſit. Ut nihil dubitem, in utroque ſcriptum plane fuiſſe ut legendum conjecit Lipſius. Porro pro *verecunda laboris meditatione* Lipſius legendum cenſet *verecunda & laborioſa meditatione:* id quod & ipſum nobis perplacet. VORST. Klokkius probabat emendationem Lipſii, & porro adjuvabat è MS. Baſ. *Brevique proceſſurarum in lucem virtutum ſuarum verecundia laboris meditatione ipſi coctiores erant. Morarum* invenio in pauciſſimis, & in nonnullis horum deletur. Nonnulli habent *proceſſu rerum in lucem.* & ſic Latin. Latinius. *Unus proceſſu in lucem*, & ſic Leid. ſept. ſed additum alia manu *morarum.* quinque *proceſſurarum in lucem*, ſic Ed. Venet. 1478. *progreſſu rerum in luce*, Vatic. teſte Lat. Latinio. porro fere omnes. *verecunda laboris meditatione*, in Periz. *Verecundia* erat emendatum. plerique *doctiores erant.* ſec. Ultraj. *Ductores erant*, quod habet editio Mog. *doctores erant.* unus Rem. Aldus, R. Steph. Sed Aſcenſ. *Brevique proceſſu morarum aperta in luce virtutum ſuarum verecunda laboris meditatione ipſi doctores erant.* Proxime ad verum videtur accedere. *Brevique proceſſurarum in lucem virtutum ſuarum verecunda laboris meditatione ipſi doctores erant.* Id eſt *dum ita, & corpora & animos ad publica officia impigre ſuſtinenda roborabant, ſe ipſi docebant eas virtutes, quae parvo poſt tempore procederent in lucem, & omnibus conſpiciendae praeberentur.* hoc autem fiebat *verecunda laboris meditatione*, quoniam exercitatio illa deducendi reducendique patres, & quamdiu Patres Conſcripti in curia eſſent valvis adſtandi, pariter poſtulabat animorum verecundiam & corporis laborem. Guyeto videbantur haec omnia eſſe ab interpolatore, quoniam facile poſſent abeſſe. Aſcenſ. etiam *corroborabant* edidit.

54. *Priores conſurgere & abire patiebantur*] Ρῆσιν *patior aliquid facere* cum in Sulp. Severo obſervarem, non recordabar, Valerium quoque ea uſum eſſe. Frequentior autem eſt ejuſdem ſignificationis phraſis *ſuſtineo facere.* Utraque imitatione Graecorum facta videtur; ut qui dicunt, ὑπέτλην ποιεῖν. VORST. *Sublataque menſa priores conſurgere & abire patiebantur*, haec addititia & aliena videbantur Gudio, ut & quod mox ſequitur *his praeſentibus*, exſtant tamen in MSS. Si unum aut alterum exceperis. Et cur abeſſe debeant nihil cauſſae video. Quam plurimi MSS. *Soliti ſunt.*

55. *Majores natu in conviviis*] Muſica enim ſemper apud veteres in ſummo honore fuit habita. Sic de Achille Homer. ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. Il. α. de Graecis Aelian. L. ix. V. H. 38. ibique Scheff. & L. xiv. 23. de Gallis idem L. xii. 23. & de iiſdem Feſt. in *Bardus:* Varro de Vita P. R. *In conviviis pueri modeſti cantitabant carmina antiqua, in quibus laudes erant majorum, & aſſa voce & cum tibicine.* Sic Chriſtiani ſolebant Martyrum laudes quotannis celebrare. Vide Spanhem. Hiſt. Eccl. p. 311. 338. PERIZON. Sic de Danis Saxo Gram. in Praef. *Verum etiam majorum acta patrii ſermonis carminibus vulgata linguae ſuae literis ſaxis ac rupibus inſculpenda curarunt.*

56. *Su-*

rent. Quid hoc ſplendidius, quid etiam utilius certamine? pubertas canis 58 ſuum honorem reddebat: 59 defuncta virium curſu aetas ingredientes actuoſam vitam favoris nutrimentis proſequebatur. Quas Athenas, quam ſcholam, quae alienigena ſtudia huic domeſticae diſciplinae praetulerim? Inde oriebantur Camilli, Scipiones, Fabricii, Marcelli, Fabii: ac ne ſingula imperii noſtri 60 lumina ſimul percurrendo ſim longior, inde, inquam, 61 coeli clariſſima pars divi fulſerunt Caeſares. Annotatum à Preſciano lib. vi.

56. *Superiorum opera*] Hoc unicum priſcorum illorum Italorum Hiſtoriarum & Annalium genus. nec canere tantum, ſed etiam narrare ſolebant pueris majorum fortia facta. Servius ad I. Aeneid. *Apud veteres Hiſtoriae hoc genus fuit, ut majores natu anteacta poſteris indicarent, quod hic indicat locus. Lucanus apertius cum eſſet de Antaeo locuturus ait: cognita per multos docuit rudis incola patres.* Idem Hiſpanos olim factitaſſe in procinctu, docet idem Servius ex Salluſtio. De Germanis Tacitus. COLER. *Superiorum opera carmine comprehenſa.* Monet Colerus non canere tantum, ſed & narrare fortia facta majorum ſolitos fuiſſe. Servius ad lib. I. Aen. *Apud veteres hiſtoriae hoc genus fuit, ut majores natu anteacta poſteris indicarent, quod hic indicat locus. Lucanus apertius cum eſſet de Antaeo locuturus ait: Cognita per multos docuit rudis incola patres.* Idem & Hiſpanos Germanoſque factitaſſe ex Servio atque Tacito idem Colerus monet. VORST. Notandum vero eſt *pangere* hic non tantum eſſe ποιεῖν componere. Sed etiam *canere*, ut ſaepe apud Prudentium. Haec Gudius ad Phaed. L. v. Fab. 7. & in Excerptis ſimiliter notatum video, & additum Prud. *Ipſumque vulſis nexibus Obambulantem pangere.* & inde fluxiſſe illud *Pange lingua glorioſi corporis myſteria.* Retinent quidem τὸ *pangere* MSS. ut tamen verum fatear, credo omnino rectius legi poſſe *pandere*, quod frequens eſt poëtis pro *celebrare*, & pro quo *pangere* non raro eſt ſubſtitutum. Vide J. Fred. Gronovium L. IV. Obſ. 12. & Diat. ad Stat. C. 29.

57. *Juventutem alacriorem*] Sariſberienſis lib. VIII. cap. 8. legit: *Virtutem alacriorem.* COLER. *Juventutem alacriorem.* Joh. Sareſberienſis VIII, 8. ubi haec citat, habet *virtutem alacriorem.* Quod idem & in utroque cod. Brand. inque vetere editione Martini Herbip. reperio. VORST. *Virtutem* habet etiam Mog. Ed. cum utroque MSS. Ultraj. Sed Leid. ſec. ſept. Harl. Voſſ. Med. quint. Periz. exhibent *Juvenum virtutem*, quod eſt in utraque Veneta. Nec diſplicet.

58. *Suum honorem*] Lib. Danielis, *Suum decus.* More Salluſtii. Ex margine illud irrepſit. Sareſberienſis etiam citat *decus.* COLER. *Canis ſuum honorem.* Sareſberienſis *ſuum decus.* Et ſic rurſus uterque etiam cod. Brand. vetuſque editio M. Herbip. Sed & codex P. Dan. ut Colerus teſtatur, ita habuit. VORST. Etiam ego *ſuum decus* invenio in viginti MSS. & Edit. Mog. credo *honorem* eſſe gloſſam τ͂ *decoris.* Pro *certamine*, tres Rem. cum Med. tert. & prim. Barb. *Carmine*; ſed in poſtremo, ut oportebat, alia manu erat emendatum.

59. *Defuncta virium curſu aetas*] Priſca ſcriptura, *viri curſu.* Nunquid, *viridi?* LIPS. *Defuncta virium curſu.* Sareſberienſis: *Defuncta viri curſu aetas.* Non abſurde. COLER. *Defuncta virium curſu aetas.* Sareſberienſis citat ſic, *Defuncta viri aetas.* Nec aliter in vetere cod. legit Lipſius. Habetque ita unus quoque cod. Brand. VORST. In decem MSS. reperi *Viri.* in Voſſ. *defuncta officiis aetas.* Quae interpretatio eſt. An *virili curſu?* Pro *Marcelli*, Voſſ. habet *Metelli.*

60. *Lumina praecurrendo ſim longior*] Edd. ante Pighium *Lumina ſimul percurrendo*, qui adverbium illud indecore expulit plus quam viginti Codd. auctoritate nixum, quare loco ſuo illud reddidi.

61. *Caeli clariſſima pars*] Sareſberienſis addit: *Superioris caeli.* Quid ſi legamus: *Superioris coenaculi.* Sic Plautus: *In ſuperiore qui habito coenaculo.* Et Ennius: *Coenacula caeli*, dixit. COLER. *Caeli clariſſima pars.* Sareſberienſis *Superioris caeli clariſſ. pars.* Colerus cenſet legendum eſſe *ſuperioris coenaculi:* quod obſervarit Plautum dicere *In ſuperiore qui habito coenaculo*; & Ennium, *coenacula caeli.* VORST. *De coenaculo coeli* vide Taubm. ad Plaut. in Amphit. Act. III. ſc. I. tamen ſatis confido nemini perſuaſurum Colerum hic legi debere, *in ſuperiori coenaculo:* vide an magis poſſit placere quod in Copeſ. & Barb. primo pro *inquam*, eſt *denique.*

CAPUT II.

DE MAGISTRATUUM ATQUE ORDINUM OFFICIIS, ET INSTITUTIS.

1. *Senatus Rom. fides & taciturnitas.*
2. *Auctoritas magiſtratuum & obſervantia linguae Latinae.*
3. *C. Marius eloquentiam ſpernens.*
4. *Majeſtas conſularis.*
5. *Conſtantia legatorum Rom.*
6. *Vigilantia ſenatus.*
7. *Diligentia tribunorum plebis.*
8. *Abſtinentia magiſtratuum.*
9. *Equitum Rom. probatio & Lupercalia.*

I. [1] Adeo autem magna charitate patriae tenebantur, ut arcana conſilia P. Conſcriptorum multis ſaeculis [2] nemo ſenator enuntiaverit. [3] Q. Fabius Maximus tantummodo, & is ipſe per imprudentiam, de tertio Punico bello indicendo quod ſecreto in curia erat actum, P. Craſſo, rus petens, domum revertenti in itinere narravit, memor eum triennio ante Quaeſtorem factum, ignaruſque nondum à Cenſoribus [4] in ordinem ſenatorium allectum: [5] quo

Ann. urb. 603.

1. *Adeo autem magna charitate patriae*] Pighius initium hic novi capitis conſtituit; cum in codd. MSS. caput multo longius ſit; & in univerſum capita modo quinque ſint totius libri. VORST. *Adeo magna charitate patriae omnes tenebantur.* MS. Ignorat *omnes*; forte recte, ut illo plurali intelligantur Romani. Ut ſaepe fit. Sic L. II. 3. 1. *Ideo his publica arma non committebantur.* MS. *committebant.* Liv. L. XXXIII. C. 5. *quod obmolirentur.* L. XXXIV. C. 56. ibique Gronov. L. XXXVII. C. 19. Extr. & C. 32. & C. 35. *poſtquam eo venerunt.* Vide & Gron. ad Liv. L. XXXVIII. 4. L. XXXVIII. 7. *fefellere hoſtem.* L. XXXIX. 51. *totius circumitum domus, ita cuſtodiis complexi.* Sed & L. XL. 1. *bellari ſciebant.* Sic *iſti*, de quibus nihil praeceſſit. L. XL. 9. init. Sic *cenſuerunt* bis L. XLII. C. 26. *quum dicere juberent* L. XL. C. 12. ubi neſcio an ſatis recte ex Thuan. J. G. *juberentur:* nam infra, *te cauſſam dicere jubentem* huc non reſpicit. Sic L. XLIII. C. 17. ut *num. col. augerent*, pro *augeret*, pro quo alii *augeretur.* Lib. XXII. C. 58. *inclinarent animos.* Sic Lib. XXVI. C. 19. lego *exſequerentur* ex Putean. & L. XL. C. 39. *unde ad deditionem non venerunt.* Sic Hebraei Jerem. XVI. 6. XVII. 68. Graeci Aelian. VIII. 16. Lucae VI. 38. & XII. 48. PERIZON. Omnino recte. Nam longe maxima pars MSS. ignorat illud *omnes*, cum prioribus Editt. Illud exſtare cerno in quinto Leid. ſed punctis notatum. Videtur addidiſſe Pighius, quia in novo capite videbatur deſiderari, quum in MSS. & aliis edd. haec cum ſuperioribus connectantur, & ſecundum caput in omnibus MSS. meis demum inchoëtur Cap. 7. *De diſciplina Militari.* Conſultius tamen duxi nihil in eo mutari. Cum Valerius noſter ſecundum diſtinctiones Pighianas toties ab Eruditis ſit citatus, ut hoc ſine magno incommodo fieri non potuerit.

2. *Nemo Senator*] Harl. *nemo Senatorum.* Voſſ. *nemo Senatus.* Item Harl. *Q. autem Fabius Maximus.* Cop. & Voſſ. delent *is.* Deinde Rem. unus, Voſſ. prim. Leid. ſept. *quod ſero.* al' *ſcito*, al' *ſecum.* Leid. quint. *ſecreto.* Sed *c. e. t.* punctis notantur. tres Rem. delent *rus.*

3. *Q. Fabius Maximus*] De quo hic loquitur auctor, fuit Q. Fabius Maximus Aemilianus L. Paulli filius in Fabiam adoptatus gentem, ſicut Scipio ipſius frater in Corneliam. Commentatores tamquam rem notam pulcre praetereunt. De Eumene etiam Badius exponit per literas & nuntios locutum cum Romanis, cum ipſemet praeſens in Senatu longam habuerit orationem, ut L. II. quintae decados refert Livius. Ubi etiam hujus ſilentii ipſe idem Livius mentionem facit ſtatim poſt habitam orationem Eumenis. GLAREAN.

4. *In ordinem ſenatorum*] In manuſcriptis re-

ctiſſi-

[5] quo uno modo etiam [6] his, qui jam honores geſſerant, aditus in curiam dabatur. Sed quamvis honeſtus error Fabii eſſet, vehementer tamen à conſulibus objurgatus eſt. Nunquam enim taciturnitatem, optimum ac tutiſſimum adminiſtrandarum rerum vinculum, labefactari volebant. Ergo, cum Aſiae rex Eumenes, amantiſſimus noſtrae Urbis, *bellum à Perſe adverſus Populum Rom. comparari* ſenatui nuntiaſſet, non ante ſciri potuit, quid aut ille locutus eſſet, aut patres reſpondiſſent, [7] quam captum Perſen cognitum eſt. [8] Fidum erat & altum reip. pectus Curia, ſilentiique ſalubritate munitum, & vallatum undique: cujus limen intrantes, abjecta privata charitate publicam induebant. Itaque non dicam unum, ſed neminem audiſſe crederes, quod tam multorum auribus fuerat commiſſum. Ann. urb. 581. Livius XLII. 15.

2. Magiſtratus vero priſci quantopere ſuam populique Romani majeſtatem retinentes ſe geſſerint, hinc cognoſci poteſt, quod inter cetera obtinendae gravitatis

ctiſſime, *In ordinem ſenatorium allectum.* Et reliqua item ſic legenda ſunt, quae mox ſequuntur, *Quo uno modo his qui jam primos honores geſſerant*, non ut in vulgatis, *etiam iis qui jam honores geſſerant.* PIGH. *In ordinem ſenatorium allectum.* Ita Pighius ex codd. MSS. legendum docuit, cum Aldus edidiſſet *in ord. ſenatorum electum.* *Allectum* uterque etiam codex Brandeb. habet. *Allegere* eſt legendo vel eligendo addere. Suetonius Aug. 2. *Ea gens à Tarquinio Priſco rege inter Romanas gentes allecta in ſenatum.* In antiquis quoque inſcriptionibus frequentiſſimum eſt *allectus.* VORST. Ita & Ed. Mog. *in ordinem Senatorium allectum.* & MSS. uterque Ultraj. cum Copeſ. & pleriſque aliis, niſi quod in pluribus videtur eſſe *Senatorum. Electum* invenio in tribus. Leid. quint. *ellectum.* Voſſ. *Lectum* quod ſimplex etiam ſatis hac in re eſt uſitatum. Gell. L. III. 17. *Videturque eos ſignificare, qui nondum à cenſoribus in Senatum lecti erant, ſed quia honoribus populi uſi quidem erant in Senatum veniebant & ſententiae jus habebant*, & quod ſequitur imprimis huc pertinens. *Nam & curulibus magiſtratibus functi, qui nondum à cenſoribus in Senatum lecti erant, Senatores non erant.* & Liv. L. I. 30. *Principes Albanorum in Patres legit.* & C. 35. *Centum in Patres legit.* & L. II. 1. *Primoribus equeſtris gradus lectis.* Pro quo ſimplici ſaepe ſubſtitutum eſt *eligere.* vide J. Fr. Gron. ad. Liv. L. XXXIX. 52. Non tamen minus etiam frequens eſt *allegere.*

5. *Quo uno modo*] Auctior lib. Dan. *Quo uno modo etiam his.* Illud notum, ſenatores à cenſoribus legi ſolitos. COLER. *Quo uno modo his qui jam honores geſſerant.* Ita quidem Pighius, omiſſa voce *etiam.* At codices Brand. habent *Quo uno modo etiam his.* Nec aliter codex P. Dan. ut Colerus teſtatur. Senatores à cenſoribus legi ſolitos & aliunde conſtare poteſt. VORST. *Etiam* exſtat in quindecim noſtris, & facit ad emphaſin; quare reſtituendum curavi. Paulo ſuperius pro *ignaruſque* nonnulli cum Ed. Mog. *ignarus.* & Copeſ. *necdum.*

6. *Quo uno modo his, qui jam primos honores geſſerant*] Reſtitue *etiam his*, & dele *primos* cum MStis. nec enim oportebat utique *primos honores* geſſiſſe, niſi forte *primi* ſunt, qui primi geruntur. De re ipſa confer Liv. L. XXII. 49. L. XXIII. 22. 23. L. XLV. 15. & Feſt. in *Senatores.* PERIZON. *Primos* in textum invexerat Pighius contra omnes MSS. exceptis duobus Rem. nec illi tantum qui primos honores (ut jam intelligamus de iis, qui primi geruntur) geſſerant, ſed etiam qui ſecundos, intelliguntur, ſi lecti non eſſent à cenſoribus. Quum Gell. comprehendat eorum numero etiam illos, qui Curulibus magiſtratibus erant functi. *Vehementer* delet Copeſ. deinde Harl. *Nunquam enim priſci viri taciturnitatem.*

7. *Quam captum Perſen*] Mirifice hic interpolatus eſt Leid. ſec. Ita haec augens. *Quam per Lucium Paulum Proconſulem, qui ad hoc à Romanis miſſus fuit, captum Perſen cognitum eſt.*

8. *Fidum erat & altum reip. pectus cura ſilentiique ſalubritate munitum*] Omnes veteres libri, pro *cura*, *curia* ſcribunt. Nec male, namque aptiſſima comparatione, *Curiam*, in qua tractantur conſilia, *pectus reipub.* appellat. Atque ita

tatis indicia, illud quoque magna cum perſeverantia cuſtodiebant, [9] ne Graecis unquam niſi Latine reſponſa darent. Quin etiam ipſa [10] linguae volubilitate, qua plurimum valent, excuſſa, per interpretem loqui cogebant; non in urbe tantum noſtra, [11] ſed etiam in Graecia, & Aſia: quo ſcilicet Latinae vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis deerant ſtudia doctrinae: ſed nulla non in [12] re pallium togae ſubjici debere arbitrabantur; indignum eſſe exiſtimantes, illecebris & ſuavitati literarum [13] imperii pondus & auctoritatem donari.

Qua-

ita legendum eſſe, verba ejus ſequentia demonſtrant, cum dicit, *Cujus limen intrantes, &c.* PIGH. *Fidum & altum reip. pectus curia.* Ita recte Pighius, cum Aldus pro *curia* edidiſſet *cura.* Aliae veteres editiones, ut Mart. Herbip. & Chalcocondylae, habent itidem *curia.* Nec aliter unus cod. Brand. Et confirmatur lectio eo quod mox ſequitur *Cujus limen intrantes.* VORST. *Cura* non ab Aldo profectum eſt, ſed exſtat jam in Ven. 1478. MS. Ultr. prim. & Leid. ſext. in ſept. tota vox omittebatur; ſed *cura* deinde additum alia manu. Perizon. *Avara ſilentique ſalubritate munitum.* *Silenti* eſt etiam in novem aliis. Unice tamen verum cenſeo quod reſtituit Pighius. Videtur reſpexiſſe haec Livii L. XLII. 14. *Ceterum in praeſentia nihil praeterquam, fuiſſe regem (Eumenem) in curia, ſcire quiſquam potuit, eo ſilentio clauſa curia fuit.* Quem locum adſcripſerat Perizonius. Pro *publicam induebant* Harl. *publica induebantur.*

9. *Ne Graecis unquam*] Tiberius etiam princeps hujus moris ita fuit obſervans, ut in ſenatu neſcio quid Graece dicturus, veniam petierit, teſte Tacito. Simile de Claudio narrat Suetonius. A praetoribus Decreta Latine interponi debere ait Tryphonius l. XLVIII. D. de re jud. adde Cic. IV. Verrina. Tantum omnino ſuae linguae tribuerunt Romani, ut beneficii loco ejus uſum alienigenis expenſum tulerint, quod de Cumanis apud Livium legimus. COLER. *Ne Graecis unquam niſi Latine, reſponſa darent.* Vide Burlam. Hiſt. Ling. Graecae. p. 38, 39. Suet. in Aug. C. 98. in Tib. C. 71. & in Claud. C. 42. MS. Copeſ. *darentur*, mox *linguae nobilitate.* PERIZON. *Latina.* Ultraj. prim.

10. *Linguae volubilitate*] Gloſſarium vetus: εὔγλωσσος *Linguae volubilis.* COLER.

11. *Sed etiam in Graecia & Aſia*] Pauli tamen Latinam orationem Graeco ſermone interpretatus eſt Octavius praetor apud Liv. L. XLV. 8. Sed in Concilio Macedonico. *Paulus Latine, quae Senatui, quae ſibi ex conſilii ſententia viſa eſſent, pronunciavit. Ea Cn. Octavius Praetor (nam & ipſe aderat) interpretata Graeco ſermone referebat.* C. 29. Cic. L. IV. in Verrem. C. 66. *Ait indignum facinus eſſe, quod ego in Senatu Graeco verba feciſſem. Quod quidem apud Graecos Graece locutus eſſem, ferri nullo modo poſſe.* Vide & Eſtherae 1. 22. PERIZON.

12. *Pallium togae*] Tertullianus: *Tamen inquis ita à toga ad pallium?* COLER. *Nulla non in re pallium togae ſubjici.* Pallio per metonymiam Graecos deſignat; quod Graeci philoſophi pallio uterentur. Romanos Virgilius *gentem togatam* appellat. VORST. *In re* delet Copeſ. *non* Ultraj. prim. cum quint. ſext. & ſept. Leid. Sed hic additum eſt in margine, & fortaſſe abeſt rectius. Ut *ſubjicere* hic ſignificet *ſupponere, loco togae adhibere.* Sic ipſe L. V. 9. 4. *ſive illum adoleſcentem ſubjeciſſet, ſive ex alio concepiſſet.* quem hujus verbi uſum ſatis illuſtratum videbis à Principe Criticorum J. Fr. Gronovio ad Suet. in Gal. C. 26.

13. *Imperii pondus & auctoritatem donari*] V. C. *domari*, legunt. Optime. PIGH. Lego, *donari.* LIPS. *Domari.* Satin' latine? haud reor. lego ex lib. Dan. *Indignum eſſe exiſtimantes, illecebris & ſuavitati literarum imperii pondus & auctoritatem donare.* COLER. *Illecebris & ſuavitati literarum imperii pondus & auctoritatem donari.* Ita recte Aldus ediderat. Pighius tamen maluit *domari*, & pro *ſuavitati*, *ſuavitate.* Ut Aldus habet, ita codex quoque P. Dan. ut Colerus teſtatur: itemque unus cod. Brand. & vetus typis expreſſus Chalcocondylae. Mens auctoris eſt, quamvis ſuavis & elegans ſit lingua Graeca, non tamen eam auctoritatem donari atque concedi ei debere, ut eadem jus dicatur. VORST. *Donari ſuavitati* habet etiam Copeſ. Sic Liv. L. VII. 10. *Caere hoſpitio Veſtalium darent.* Lucan. L. IX. 1087.

— *Sed*

Quapropter non es [14] damnandus ruſtici rigoris crimine, C. Mari, [15] qui gemina lauro coronatam ſenectutem tuam [16] Numidicis & Germanicis illuſtrem tropaeis, victor [17] devictae gentis facundia politiorem fieri noluiſti: credo, ne [18] alienigena ingenii exercitatione, [19] patrii ritus ſervus transfuga exiſteres. Quis ergo huic conſuetudini, qua nunc Graecis actionibus aures curiae exſurdantur, januam patefecit? ut opinor, [20] Molo rhetor, qui ſtudia M. Ciceronis acuit. Eum namque ante omnes exterarum gentium in ſenatu ſine interprete auditum conſtat. Quem honorem non immerito cepit, quoniam ſum-

3. Salluſt. B. Jug. 63. 85.

Ann. urb. 672. Cic. in Brut.

——— ——— *ſed parcimus annis,*
Donamuſque nefas.

PERIZON. *Donari ſuavitati* tuentur MSS. quindecim & vetuſtiores editiones, niſi quod *ſuavitati domari* habet Mog. non dubitabis an recte *donari* legatur, ſi conſulueris J. Fr. Gronovium Lib. III. Obſ. 23. & L. IV. de Pec. Vet. C. 9.

14. *Damnandus rigoris ruſtici crimine*] *Crimine* ſupereſt, nec habetur in Cauchiano codice, videturque ab aliquo ludimagiſtro inſertum operi. PIGH. *Non es damnandus ruſtici rigoris crimine.* Pighius expunxit *crimine*; quod ab uno quodam cod. id abeſſe viderat, quodque ſupervacuum ipſi videretur. Sed habent illud veteres typis expreſſi omnes; & uterque item cod. MS. Brandeb. Notum illud Ciceronis: *Si iniquus es in me judex, condemnabo eodem ego te crimine.* Dicitur ergo omnino *damnare* vel *condemnare crimine.* nam caſus ille ſextus in talibus cauſſam involvit. Deinde generali vocabulo *crimine*, ſpeciale caſu ſecundo additur. Ut cum Martialis ait, *Arguitur lentae crimine pigritiae.* Item: *Uxor tua, Galle, notatur Immodicae foedo crimine avaritiae.* Vide l. II. epig. 56. & l. XI. ep. 80. Et ad hunc modum locutus etiam noſter eſt. Ceterum ſi *crimine* in talibus non ſit additum, non opus eſſe idem ſubaudiri, ſed vel nihil, vel aliud ſubaudiri poſſe docuimus p. 175. & ſeqq. libelli de Latinitate merito ſuſp. VORST. Indecore prorſus & imperite Pighius expulerat *crimine*, quod exſtat in MSS. quatuor & viginti ac omnibus edd. & à nemine ſaepius quam à noſtro Auctore ſolet addi. Sic L. II. 9. 6. *Crimine temeritatis vel perjurii teneri.* L. IV. 2. 9. *Qui inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatus.* L. IV. 6. 1. *Et diri facti crimine ſub magno judice accuſatum.* Tuebatur hoc etiam è MS. Baſilienſi Klokkius.

15. *Qui gemina lauro*] In compluribus MSS. eſt *quia.* Quod habent etiam omnes ante Aſcenſium Editiones. Ultraj. ſec. *lauru.*

16. *Numidicis & Germanicis tropaeis*] Cum Jugurtham, Teutonas & Cimbros domuit, deque eiſdem triumphavit. VORST.

17. *Devictae gentis facundia politiorem*] Noluit Marius linguam Graecam diſcere; quod diceret, ridiculum eſſe eorum literas diſcere, quorum magiſtri ſervirent. VORST. Inter excerpta Gudiana NB. *Tribuit Germanis facundiam.* Quaſi per *Devictam gentem* intellexiſſet Germanos, cum nemo non videat intelligi Graecos. De quorum lingua in ſuperioribus egerat, quique erant devicta gens.

18. *Alienigena ingenii exercitatione*] *Alienigenam exercitationem* vocat externam, peregrinam. Sic & *alienigena exempla*, *alienigena ſtudia* dixit. Uſurpaturque ita vox ut nomen adjectivum. VORST.

19. *Credo ne alienigena ingenii exercitatione, patrii ritus ſervus transfuga exiſteres*] Cur, *ſervus transfuga*? an non transfugiunt & liberi? Bene emendo *ſerus transfuga.* Senex, inquit, tu Mari, & poſt duplices triumphos Graecam linguam diſcere ſpreviſti; ne ſero velut transfugio te canoſque tuos dehoneſtares. Sed & liber vetus auctior, *patrii ritus & linguae.* LIPS. *Servus transfuga.* Pulcherrime & veriſſime Lipſius emendat & ſupplet: *Credo ne alienigena ingenii exercitatione patrii ritus & linguae ſerus transfuga exiſteres.* COLER. *Patrii ritus ſervus transfuga.* Ita typis expreſſi, & MSS. omnes. Sed praeclare conjecit Lipſius pro *ſervus* legendum eſſe *ſerus.* Ut *patrii ritus ſerus transfuga* ſit qui ſero & in ſenectute demum ritum patrium relinquit. Monuit etiam Lipſius, veterem quendam cod. una voce auctiorem eſſe, ut in quo ſcriptum ſit *patrii ritus & linguae.* Atque ita plane in uno quoque cod. Brand. ſcriptum obſervo. VORST. In Excerptis Gudii, legebatur etiam, Forte legas *ſerus transfuga.*

Servus

ſummam vim Romanae eloquentiae adjuverat. [21] Conſpicuae felicitatis Arpinum unicum; [22] ſive literarum glorioſiſſimum contemptorem, ſive abundantiſſimum fontem intueri velis.

4. Maxima autem diligentia majores hunc morem retinuerunt, ne quis ſe inter conſulem & proximum lictorem, quamvis officii cauſſa una progrederetur, interponeret: filio [23] duntaxat, & ei puero, ante patrem conſulem, ambulandi jus

Servus retinent omnes MSS. Sex alii *exiſteret.* Unde Ultraj. primus dat *Patrius ritus ſervus & transfuga exiſteret. Servus & transfuga* habent etiam Edd. Mog. & Mediol.

20. *Molo rhetor*] De eo Cicero in Bruto ſcribit, quod & Romae & Rhodi ipſum audiverit; quodque ut nimis redundans & ſuperfluens ab eodem repreſſus fuerit. VORST. De Apollonio hoc Molone videantur auctores, qui citantur in notis ad Quinctil. L. III. I. Et ſane non ita diu ante ipſum interprete in Senatu uſi ſunt Carneades, & qui pariter cum ipſo ab Athenienſibus erant legati ad Senatum. Vide Gell. Lib. VII. C. 14.

21. *Conſpicuae felicitatis Arpinas*] Lege, *Arpinum.* Municipium enim illud commendat, quod C. Marium, & M. Ciceronem produxerit, illum contemptorem, hunc fontem literarum. PIGH. *Conſpicuae felicitatis.* Omnia loci hujus membra mutila. ſanabo tamen cum propitio Aeſculapio, una vocula tranſpoſita: *Conſpicuae felicitatis Arpinum unicum, ſive literarum glorioſiſſimum contemptorem.* Laudat Arpinum opidum, quod literarum glorioſiſſimum contemptorem Marium, & earundem abundantiſſimum fontem M. Tullium produxerit. Non videtur hunc locum intellexiſſe dextre Joh. Saresberienſis lib. VIII. c. 12. COLER. *Conſpicuae felicitatis Arpinum unicum.* Pighius ediderat, *Conſp. fel. Arpinum ſive unicum.* At Colerus una vocula tranſpoſita ſe locum ſanaturum ait; ſi nim. legat, *Conſp. fel. Arpinum unicum, ſive literarum glorioſiſſimum contemptorem* &c. Quomodo igitur emendandum ille cenſuit, ita manifeſte in utroque cod. Brand. ſcriptum obſervo; ut *unicum* ſit ante *ſive.* Sed & Aldus aliique vocem ita collocaverant. Ut nihil novi hic obſervarit Colerus. Et fortaſſe in editione Pighii vitium modo typographicum fuit. VORST. *Conſpicuae felicitatis Arpinum unicum, ſive.* Hoc enim ordine MS. cum Vorſtianis & Coleri. Sed lege *Arpinum municipium.* nihili enim hic eſt *τὸ unicum.* Sic ſupra *Caerete oppidum.* mox *Tarentina Civitas.* & L. V. I. 4. *Syracuſana civitas.* Cic. pro Caec. C. 4. *M. Fulcinius e municipio Tarquinienſi.* PERIZON. MSS. fluctuant inter *Arpinas unicam*, *Arpinum unicum*, & *Arpinatem unicum.* Copeſ. *Arpine.* In pluribus tamen *Arpinas*, utpote quod in quindecim reperio Codicibus. Quare valde ſuſpicor Auctorem ſcripſiſſe *Arpinas municipium.* Quum etiam *Iter Arpinas* dixerit Cic. L. XVI. ad Att. Ep. 13. (de cujuſmodi neutris in *as* vide Voſſ. de Anal. L. II. 21.) Si *Municipium* recte emendari à Cl. Perizonio ſtatuamus; & amat talia noſter. Sic *Lampſacena urbs* L. VII. 3. Ext. 4. *Campana urbs.* L. VII. 6. 2. *Romana urbs.* L. IV. 7. Ext. I. Si lectio Pighiana magis arridet, explicabis *unicum contemptorem* per *ſingularem*, qui in contemnendis alienigenis ſtudiis parem non habuerit. Quomodo Camillus dicitur à Livio. *Vir unicus in omni fortuna.* L. VII. I. & ſic *ſcelus unicum* apud Vell. L. II. 7. I. Suet. in Tib. C. 2. dicit, *Claudios aſſertores unicos dignitatis & potentiae patriciorum ſemper fuiſſe.* Vide J. Fr. Gronov. ad Liv. L. XLIV. I.

22. *Sive literarum glorioſiſſimum contemptorem, ſive abundantiſſimum fontem*] Marium & Ciceronem intelligit, quos eadem patria Arpinum produxit. VORST.

23. *Duntaxat*] Non ſileo, in veteribus libris ſemper fere ſcribi *Dumtaxat.* Ejus vim denotat vetus Gloſſarii auctor: *Dumtaxat* μόνον ϗ μιχρὸν τοῦτο. Δηλαδὴ. Vocabulum in formulis olim forenſibus uſitatiſſimum. Unde & notis plerumque ſcribebatur. Feſtus: *Unum ubi nunc eſt aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo ſolebant magiſtratus D. T. cum ſenioribus deliberare.* Et alibi: *Simpludearia funera ſunt, quibus adhibentur D. T. ludi.* Valer. Prob. in Notis: *D. T. Dumtaxat.* Apud Feſtum etiam ἐν τμή-σει ſcriptum reperi. COLER. *Duntaxat* ego varie ſcriptum reperio.

24. *Retentus eſt*] MS. Copeſ. *receptus eſt.* Idem mox *incederet.* PERIZON. *Incederet.* etiam uterque Barb. cum Harl. & Vaticano.

25. *Q. Fabius Maximus quinquies conſul*] Cum à quin-

jus erat. Qui mos adeo pertinaciter [24] retentus eſt, ut [25] Q. Fabius Maximus quinquies COS. [26] vir etiam pridem ſummae auctoritatis, & tunc ultimae ſenectutis, à filio conſule invitatus, [27] ut inter ſe & lictorem procederet, [28] ne hoſtium Samnitum turba, ad quorum colloquium deſcendebant, elideretur, id facere noluerit. [29] Idem à ſenatu legatus ad filium conſulem Sueſſam miſſus, poſt-

Ann. V. 462.

Ann. urb. 540. Livius XXIV. 41. Gel. II. 2.

à quinto Rutiliani conſulatu, qui fuit anno ab U. C. 458. ad Q. Fabium Maximum Allobrogicum, qui Cos. fuit anno ab U. C. 633. Octo fuerint Q. Fabii Maximi, ne uno quidem verbo, de quonam hic loquatur Fabio, auctor mentionem facit. Haec res obſcuram fecit hiſtoriam Romanam, tamquam de induſtria obſcurantibus eam hiſtoriographis. Quando autem Samnitum hic eſt mentio; videtur loqui de Rutiliano & ipſius filio, qui eo vixerunt tempore; verum quod mox ſubjungit Valerius, *Idem à Senatu legatus miſſus ad filium* cos. *Sueſſam*, id jam ſane non de Rutiliano & ejus filio intelligi poteſt, ſed de Verrucoſo ac ejuſdem filio, ut indicat Liv. L. IV. tertiae decados, anno ſexto ejus belli. Credo Valerium deceptum, quod uterque quinquies conſul fuit Rutilianus, & Verrucoſus, ſed diverſo ſane tempore. Quam vero hic *Sueſſam* vocat Valerius urbem, Livius jam citato loco *Sueſſulam* appellat. Haec in Latio, illa in Campania ab Auctoribus proditae leguntur. GLAREAN.

26. *Vir etiam pridem*] Divide *etiam* in *& jam* PERIZON. *Etiam* delet Harl. Leid. ſec. *jam.* pro *& tunc* Voſſ. *& nunc.* Barb. prim. *deſcendebatur.*

27. *Ut inter ſe & lictorem procederet*] Atque ita ſe & praecederet. Duodecim lictores conſulem praecedebant. Inter quorum proximum & conſulem ſiquis intercederet, ipſum quoque conſulem praecedebat. Filius ille qui patrem Fabium Max. ut ſe antecederet invitavit, eſt Fabius Gurges: qui cum conſul male adverſus Samnites pugnaſſet, ac Senatus de removendo eo ab exercitu conſultaret, Fabius Max. filio legatus ivit, effecitque ut filius conſilio atque opera ſua adjutus caeſis Samnitibus triumpharet. Vide Epit. lib. XI. Livii. VORST.

28. *Ne hoſtium Samnitum turba elideretur*] Cum Samnitibus, ut dixi, bellum tum geſtum; cumque iiſdem & colloquium neſcio qua de cauſſa habitum. Quo de colloquio ſine dubio ſcripſerat quoque Livius in lib. XI. qui cum multis aliis intercidit. *Elideretur* eſt pro *premeretur*, *ſuffocaretur.* Virgilius VIII. Aen.

—— —— *Ut prima novercae*
Monſtra manu geminoſque premens eliſerit angues.

Ubi Servius: *Eliſerit*, *praefocaverit.* Naves *naufragio elidi* dixit Caeſar III. de B. C. VORST.

29. *Idem à ſenatu legatus miſſus ad filium conſulem Sueſſam*] Cogor hic rurſum conqueri de temeritate ac imperitia librariorum, qui ut contraherent in anguſtum hiſtorias, duorum Fabiorum Rulliani & Verrucoſſi acta tempore diverſiſſima errore vel ſocordia eidem adſcripſerunt; atque auctorem noſtrum velut & aliis ſparſim locis frequentiſſime male multatum mutilarunt, ablatis aliquot verbis, ut de priore Fabio Rulliano intelligerentur, quae de poſteriore Verrucoſſo haud dubie ſcripſit, atque ex duobus exemplis unum compingeretur. Campenſe exemplar nobis utcumque detegit ejus vulneris cicatricem quandam: in quo ſic habetur, *Idem praeſtitit Fabius à ſenatu legatus ad filium* cos. *miſſus.* Indicat eandem & manifeſte Cauchianus codex, cum dicit, *Idem qui à ſenatu legatus ad filium*: ubi particula, *qui*, de alio Fabio loqui Valerium docet. Ex his omnino conjicio, unius vocabuli additione plenum Valerii ſenſum reſtitui poſſe; ſi legamus, *Idem praeſtitit ille Fabius*, *qui à ſenatu legatus ad filium conſulem Sueſſam miſſus.* Atque eo modo Valerium de Q. Fabio Verrucoſſo loqui intelligemus, qui, ut refert item Livius, filio conſuli legatus ad Sueſſulam in caſtra venit bello Punico ſecundo. Prior autem Q. Fabius Rullianus octuaginta circiter annis antea filio conſuli Fabio Gurgiti legatus fuerat bello Samnitico; velut ex annalibus conſtat latius. PIGH. *Idem à Senatu legatus miſſus.* Ita quidem Aldus & alii ediderant ante Pighium. At hic ut doceret, de alio Fabio hic agi, quam in ſuperioribus, monuit, in cod. Campenſi legi ſic, *Idem praeſtitit Fabius à ſenatu legatus ad filium Coſ. miſſus*; & in Cauchiano, *Idem qui à ſenatu legatus ad fil. miſſus.* Unde porro conjecit, addito *ille* legendum eſſe ita. *Idem praeſtitit ille Fabius qui à ſenatu ad filium Coſ. miſſus*; ut adeo de alio Fabio quam in ſuperioribus hic agi appareat. Et verum ſane eſt ei Fabio, cui ſuperiora

poſtquam animadvertit eum ad officium ſuum [30] extra moenia oppidi proceſſiſſe, [31] indignatus quod [32] ex lictoribus XI nemo ſe equo deſcendere juſſiſſet, plenus irae ſedere perſeveravit. [33] Quod cum filius ſenſiſſet, [34] proximo lictori ut ſibi appareret, imperavit. Cujus voci Fabius continuo obſecutus: *Non ego*, inquit, *fili*, *ſummum imperium tuum contempſi*, *ſed experiri volui*, [35] *an ſcires conſulem agere. Nec ignoro quid patriae venerationi debeatur: verum publica inſtituta privata pietate potiora judico.*

[36] Rela-

riora illa, non & haec tribuenda eſſe. Nimirum Q. Fabii Maximi duo fuere, quorum uterque & filium conſulem habuit. De priore agit Livius libris IX, X, XI. de poſteriore vero libris XXII, XXIII, XXIV. Nec aequales illi fuere; ſed unus eorum centum fere annis anteceſſit alterum. Et majori natu cognomen *Rullo* fuit: minori autem *Verrucoſſo*, & *Cunctatori*. Etſi vero res ita ſeſe omnino habet, verba Valerii tamen malim ego ſic legi, uti Aldus edidit, & ut in MSS. plerique omnibus eadem leguntur; ipſique adeo Valerio ἀνιςοϱησίαν aut lapſum memoriae tribui, quam verba ejus ſic ut Pighius voluit, informari. Quod quidem Carolo quoque Sigonio viſum fuiſſe, ex Commentario ejus in Faſtos & triumph. Rom. apparet. Neque vero inſolens plane noſtro errare, aut memoria labi: ſed exempla hujus jam ſupra apparuere, & apparebunt item infra. VORST. Vide omnino Cl. Perizonium. Anim. Hiſt. C. 2. p. 82. & ſcito quod ante Pighium edebatur omnibus confirmari MSS.

30. *Extra moenia oppidi proceſſiſſe, indignatus quoque quod ex lictoribus nemo*] In manuſcriptis haec melius, *Extra oppidum proceſſiſſe*, *indignatus*, *quod ex undecim lictoribus nemo.* Nam de numero lictorum etiam Livius ita. Praeter undecim faſces equo praevectus ſenex, ut conſulem animadvertere proximum lictorem juſſit, &c, Vix quicquam dubito, quin ex Livio Valerius haec ambo exempla deſumpſerit, ſed prius de Q. Fabio Rulliano, temporis injuria cum undecimo libro hiſtoriae Livianae intercidit. PIGH. *Extra oppidum proceſſiſſe.* Ita Pighius ex quibuſdam codd. At Aldus habet *extra moenia oppidi.* Nec aliter ceteri veteres typis expreſſi; & MSS. item Brand. VORST. Et Noſtri viginti quatuor habent *extra moenia oppidi*, quod reſtitutum vides.

31. *Indignatus quod ex lictoribus XI. nemo*] Ita rurſus Pighius; cum Aldus edidiſſet, *Indignatus quoque quod ex lictoribus nemo. Quoque* abeſt quoque ab uno cod. Brand. at *undecim* apparet in utroque. Et numerum hunc ipſe quoque Livius lib. XXIV. expreſſit. VORST. *Indignatus quoque quod.* Sic cum vetuſtis edd. dimidia pars MSS. ſunt etiam qui habent *indignatus.* Certe plus eſt in *indignatus quoque* quam in altero. Ita enim ſignificat duplicem ob cauſſam iram concepiſſe Fabium patrem; primum quia filius cum eſſet conſul obviam ſibi extra moenia ad officium ſuum proceſſiſſet; deinde, quod nemo lictorum equo ſe juberet deſcendere.

32. *Ex lictoribus undecim*] Novem MSS. *ex undecim lictoribus.* Novem *quod ex duodecim.* Unus *è duodecim*, unus *quod undecim.* Ut clare in plerique exſtet numerus, ſed *lictoribus* praepoſitus. *ex duodecim lictoribus* etiam habet Mog. Ed. quod verum puto. Dum enim Auctor addit *ſedere perſeveravit*, videtur innuere Fabium duodecim lictores jam praetervectum, tamen, cum ad conſulem perveniſſet, perſediſſe in equo, ac ſi ſedens mandata peragere decreviſſet, tum vero cum id fieri ſenſiſſet Conſul, proximo lictori ut ſibi appareret mandaſſe. ſcio aliter haec referre Livium. Sed nos tractamus Valerium, qui non ſemper Auctores ſuos, cum haec exempla ſcriberet, ante oculos habuit. Ultr. prim. *ira.*

33. *Quod cum filius ſenſiſſet proximo lictori ut ſibi appareret imperavit*] Aberant haec à Bit. & Ultr. in Barb. ſec. addita erant in margine. Praeterea Voſſ. Periz. Leid. ſec. *quod cum fieri filius ſenſiſſet.* Uterque Barb. *quod cum fieri ſenſiſſet.* Leid. ſext. *ut ſibi appareret & judicium ſumeret.*

34. *Proximo lictori ut ſibi appareret imperavit*] Id eſt, imperavit, ut officium faceret, quodque ceteri lictores neglexiſſent, Fabium ad ſe venientem in honorem ſui conſulis equo deſcendere juberet. *Apparere alicui* idem eſt quod praeſto eſſe & miniſtrare alicui. Nepos XVIII, 13, 1. *Cum ſeptem annos Philippo apparuiſſet.* Virgilius XII. Aen. *In limine regis Apparent.* Ubi Servius: *Apparent*, *i. e. praeſto ſunt ad obſequium.* VORST. Liv. L. IX. 46. *Quum appareret aedilibus.*

35. *An*

[36] Relatis Q. Fabii laudibus, offerunt ſe mirificae conſtantiae viri: qui legati à ſenatu Tarentum [37] ad res repetendas miſſi, [38] cum graviſſimas ibi injurias accepiſſent, unus etiam urina reſperſus eſſet, in theatrum, [39] ut eſt conſuetudo Graeciae, introducti, [40] legationem, quibus acceperant verbis, peregerunt: de his, quae paſſi erant, queſti non ſunt; ne quid ultra ac mandatum eſſet, loquerentur: [41] inſituſque pectoribus eorum antiqui moris reſpectus dolore, [42] qui ex contumelia graviſſimus ſentitur, convelli non potuit. [43] Finem

5. Ann. urb. 471. Livius xii. Flor. i. 18.

35. *An ſcires conſulem agere*] Ultraj. prim. *conſulis*. Barb. prim. *conſul.* ſec. *conſul* al' *conſulem*. Harl. *conſulatum*. & ita Leid. ſec. ſed emendatum. Recte *conſulem*. Vide Cl. Burman. ad Vell. L. ii. 9. duo *generationi*, quod etiam erat in margine Leid. ſept.

36. *Relatis Q. Fabii laudibus*] In Atrebatenſi aliiſque duobus manuſcriptis, *Relatis Fabii laudibus*, legendum, *Relatis Fabiorum laudibus*. PIGH. *Relatis Fabii laudibus*. Pighio pro *Fabii* ſcribendum viſum fuit *Fabiorum*; cum tamen in omnibus tam MSS. quam typis expreſſis legeret, *Relatis Q. Fabii laudibus*, vel *Relatis Fabii laudibus*. Nimirum quia demonſtraſſe viſus fuit, proxima ſuperiora non uni Fabio, ſed diverſis tributa à Valerio eſſe: hic itidem non *Fabii*, ſed numero plurali *Fabiorum* legendum eſſe credidit. Verum ex eo quod omnes codices numero ſingulari habent *Fabii*, colligere potius debuiſſet, proxima ſuperiora item uni eidemque Fabio Valerium tributa voluiſſe. VORST. Cur non reſtituit Vorſtius etiam, quod erat in MSS. & Edd. ante Pighium, *Q. Fabii*? quod praenomen expulit Pighius, quia plurali *Fabiorum* praeponi recte non poterat. Igitur reddidi illud Auctori ſuo, ſicuti debui.

37. *Ad res repetendas*] Sic antiquae Edd. Med. & Aſcenſ. Ceterae cum MSS. tredecim *ad res petendas*. Sed prius eſt melius. Solemnis enim formula eſt *Legatos mittere ad res repetendas*, & ita nota ut illuſtrari non debeat. Vide Liv. L. i. 32.

38. *Cum graviſſimas ibi injurias accepiſſent*] De his fuſius Dionyſius Halic. in Exc. leg. iv. Vide & Florum lib. i. c. 18. VORST. Voſſ. delet *ibi*. prim. Vatican. habet *recepiſſent*.

39. *Ut eſt conſuetudo Graeciae*] Tarentum, ut Florus loquitur, *Lacedaemoniorum opus*. VORST. Vide Juſt. L. xxii. 2. 10. & ibi Berneccerum. PERIZON.

40. *Legationem, quibus acceperunt verbis peregerunt*] Sic edidit Pighius, & qui eum ſunt ſecuti; ego ut in ſcriptis & Edd. inveniebam, emendavi, *acceperant*. Notanda etiam eſt lectio Leid. ſept. *Legationem, quibus acceperant verbis, ubi peregerunt, de his*. Deinde quatuor, *Ultra ac mandatum erat*.

41. *Intimiſque pectoribus eorum antiqui moris reſpectus*] In manuſcriptis aliquibus, *Intuſque*, legitur. In Campenſi rectiſſime, *Inſituſque*, quemadmodum & in Gemblacenſi. PIGH. *Inſituſque pectoribus*. Ita Pighius ex cod. Campenſi & Gembl. cum veteres typis expreſſi haberent *intimiſque*. Codicum Brandeb. unus *intuſque*, alter *juſtuſque:* quibus vera lectio nonnihil ſtabilitur. VORST. *Intuſque* in duodecim reperio MSS. ceteri cum Edd. *intimiſque*, Med. Quint. *Victimiſque*. Ultraj. prim. *At juſtus è pectoribus eorum antiqui moris reſpectu, dolor &c. convelli non potuit. Dolor* etiam eſt in Vat. primo.

42. *Qui ex contumelia graviſſimus ſentitur*] In Wincheliano copioſius, *graviſſimus naſcitur & ſentitur*. PIGH. *Qui ex contumelia graviſſimus naſcitur & ſentitur*. Ita Pighius ex cod. Wincheliano; cum alii tam MSS. quam typis expreſſi τὸ *naſcitur* omittant. VORST. Non putavi tanti eſſe apud me oportere unius Cod. Wincheliani auctoritatem, ut ea motus contra reliquorum conſenſum illud prorſus ſuperfluum *naſcitur &* diutius retinerem.

43. *Finem fruendarum opum Tarentina civ. quaeſiſti*] Florus i, 18, 27, *Tum* (cum de Tarentinis triumphatum) *ſi captivos aſpiceres, Moloſſi, Theſſali, Macedones, Brutius, Apulus atque Lucanus; ſi pompam, aurum, purpura, ſigna, tabulae, Tarentinaeque deliciae*. VORST. Hinc & *Tarentum molle* dicitur ab Horatio L. ii. S. 4. 34.

Pectinibus patulis jactet ſe molle Tarentum.

Et à Claudian. De Mallii Theodori Conſ. v. 157. ob famoſum luxum taxatur.

At non Pythagorae monitus, annique ſilentes,
Famoſum Oebalii luxum preſſere Tarenti.

S Hinc

nem profecto fruendarum opum, quibus ad invidiam diu abundaveras, Tarentina civitas quaeſiſti. [44] Nam dum horridae virtutis in ſeipſum [45] connexum ſtabilimentum, nitore fortunae praeſentis inflata faſtidioſe aeſtimas, in praevalidum imperii noſtri mucronem caeca & amens irruiſti.

6. Sed ut [46] à luxu perditis moribus ad ſeveriſſima majorum inſtituta transgrediar, antea ſenatus aſſiduam ſtationem [47] eo loci peragebat, qui hodieque [48] *Senaculum* appellatur: [49] nec expectabat ut edicto contraheretur, ſed inde citatus protinus in Curiam veniebat; ambiguae laudis civem exiſtimans, qui debitis Reip. officiis non ſua ſponte, ſed juſſus fungeretur: quia quicquid imperio cogi-

Hinc Pyrrhum dicit noſter, *Tarentinae petulantiae defenſorem.* L. IV. 3. 14. Ultraj. prim. *Finem vero profecto.*

44. *Nam dum horridae virtutis*] Sic ſupra L. II. 1. 5. *Triſtis & horrida pudicitia.* ubi male pauculi Codd. quemadmodum & hic duo, habent *horrenda.*

45. *Connexum*] Lib. Dan. *Convexum.* Convexum, globoſum, rotundum atque adeo firmum exponere poſſe mihi videor. Gloſſarium: *Convexum* κατωφερὲς, περιφερὲς. *Convexus* περιφέρεια. περιφέρεια *Circulus*, *convexitas.* COLER. Prim. Vat. *adnexum*, Leid. ſept. *convexum.* Guyetus conjiciebat *connixum.* & ſic edidit Aſcenſ. exponens. *innitens in ſe ipſum.* Nonnulli MSS. *exiſtimas*, aut *extimas.* ſed haec paſſim confunduntur in MSS. Vat. prim. *etiam in praevalidum.*

46. *A luxu perditis moribus*] MS. *à luxu & perditis moribus.* PERIZON. *Et perditis* invenio in quatuor aliis. In duobus *perditiſque*, in uno *& proditis.* Nihil mutandum *mores luxu perditi*, ut *perditus luxu adoleſcens* apud Ter. Adelph. IV. 7. 42. Ultraj. prim. delet *moribus*, ſec. *ad ſereniſſima.* Leid. quint. omittit *majorum.*

47. *Eo loci*] Lego cum lib. Dan. *Eo loci peragebant*: Et paulo poſt, *Hodieque.* Quem porro locum intelligat Valer. mihi non liquet. Nam tria fuiſſe Romae Senacula, teſtatur Feſtus. Varro lib. II. de vita pop. Rom. locutus fuerat opinor de ſenaculis. unde haud dubie ſumſit Valerius. cujus & illa ex eodem libro citantur apud Nonium: *Itaque propter curam locus quoque, quo ſuam quiſque ſenator confert, curiam appellant. Senatulum* ergo proprie ſenum ſtatio, ut Graecis Γερουσία. Gloſſae veteres: *Γερουσία Hoc ſenaculum.* Illud obiter addo, etiam Graecos locum quendam appellaſſe Σενάτον, praeſertim Conſtantinopolitanos. Codinus: ὅτι τὸ Σενάτον, ὡς οἶμαι, λέγουσιν εἶναι τῶν Καδικέλλων φυλακτήριον. ἐκεῖσε γὰρ οἱ πατρίκιοι ἐλάμβανον αὐτοὺς, ἕως Κωνσταντίνου. COLER. *Antea Senatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat.* Pro *eo loci* unus cod. Brand. habet *eo loco.* Vult autem, ſenatum quaſi excubias eo in loco egiſſe, donec in curiam vocaretur. VORST. Codici Dan. quem ſecutus eſt Colerus, non aſſentiuntur reliqui, ut legamus *peragebant. eo loco* habet primus Ultraj. Sed non opus. Cic. pro Sext. Cap. 31. *Res erat & cauſſa noſtra jam eo loci.* Nepos in Dat. Cap. 9. *Atque eo loci ire, quo ipſe conſueverat, juſſit.* Sic *eodem loci* Suet. in Aug. C. 65. *Ut eodem loci in perpetuum contineretur.* Calig. 53. *Ut neque eodem loci prae ardore conſiſteret.*

48. *Senaculum*] Iſaacus Pontanus, juvenis eruditus legit Notis ad Macrobium, *Senatulum.* COLER. *Qui hodieque Senaculum appellatur.* Pro *hodieque* Aldus & Chalcocondyles habent *hodie quoque.* Codicum Brand. unus *hodieque*, alter tantum *hodie.* Pro *Senaculum* Pighius & Colerus ediderunt *Senatulum*: quomodo & Pontanus Notis in Macrobium legendum putat. Verum legendum ſine dubio eſt *Senaculum*, ut Aldus & Chalcoc. ediderunt. Habentque ita codd. quoque Brandeb. De ſenaculis & apud alios legere eſt. Feſtus: *Senacula tria fuiſſe Romae, in quibus ſenatus haberi ſolitus ſit, memoriae prodidit Nicoſtratus. Unum ubi nunc eſt aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo ſolebant magiſtratus D. T. cum ſenioribus deliberare: alterum ad portam Capenam: tertium citra aedem Bellonae, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere nolebant, ſenatus dabatur.* Macrobius quoque lib. I. c. 8. *Habet*, inquit, (aedes Saturni) *aram, & ante ſenaculum.* Quanquam & hic *ſenatulum* legi vult Ponta-

cogitur, exigenti magis, quam praeſtanti acceptum refertur.

Illud quoque memoria repetendum eſt, quod [50] tribunis plebis intrare Curiam non licebat: ante valvas autem poſitis ſubſelliis, decreta patrum attentiſſima cura examinabant: ut, ſi qua ex eis improbaſſent, rata eſſe non ſinerent. Itaque veteribus Senatusconſultis [51] T litera ſubſcribi ſolebat: eaque nota ſignificabatur, [52] illa tribunos quoque cenſuiſſe. Qui, quamvis pro commodis plebis excubabant, [53] inque imperiis compeſcendis occupati erant, inſtrui tamen ea argenteis vaſis, & annulis aureis publice praebitis patiebantur, [54] quo talium rerum uſu auctoritas magiſtratuum eſſet ornatior.

Quo-

Pontanus. Vetus Gloſſarium, quod Cyrilli dicitur: *Γερȣσία hoc ſenaculum.* Eſt autem *ſenaculum* judicio Voſſii ejus formae cujus eſt *cenaculum:* ut quomodo locus ubi coenarunt, *cenaculum* dictus fuit, ita locus ubi convenirent ſenatores, *ſenaculum* diceretur. Vide Lexicon ejus etymol. v. *ſenatores.* Quo loco & hoc notat ex Lampridio, Heliogabalum & mulieribus *ſenaculum* feciſſe, ubi ſolennibus ſaltem diebus conventus fieret matronalis. VORST. Pighius in erratis vult legi *ſenatulum.* Sed vide notas ad Lamprid. in Heliog. & Vopiſcum in Aureliano Cap. 49. Liv. L. XLI. 27. *Et porticum ab aede Saturni in Capitolium ad ſenaculum, & ſuper id curiam.* Adde notas ad Plin. L. VIII. 45. PERIZON. Famian. Nardinus ſcribit Feſtum docere, *quatuor Romae fuiſſe ſenacula*, quod neſcio unde hauſerit. Tria enim tantum ab eo commemorantur. Idem putat fuiſſe atria adſtructa aedibus, in quibus Senatus haberi ſolebat, quo vel commodior audiendi locus eſſet, vel plenior conſeſſus majeſtatis. L. II. de Roma Veteri C. 2. MSS. vel *hodie ſenaculum*, vel *ſenatulum*, ut uterque Barb. vel *hodieque ſenaclum,* vel *cenaculum.* Ed. Mog. *hodie ſenatulum.* Venet. 1478. *hodie ſenaculum.* Ven. 1485. *ſenatulum.* Mediol. Aſcenſ. Ald. & ceteri *hodie quoque ſenaculum.*

49. *Nec exſpectabat ut edicto contraheretur*] Quod poſtea fuit neceſſe, quando per totam Italiam villas ſuas habebant. Liv. L. XLIII. 11. *M. Raecio praetori mandatum ut edicto ſenatores omnes ex tota Italia (niſi qui Reip. cauſſa abeſſent) Romam revocaret.* Vide & Columel. p. 7. Copeſ. *contraherentur.* nempe *Senatores*, ut referatur ad ſenſum. PERIZON. *Civem* delet Ultraj. prim. *eſſe* addunt tres alii. Copeſ. *fungatur*, item *cogenti.*

50. *Tribunis plebis*] MS. Cop. *Trib. populi.* Ultraj. prim. *Tr. plebeis.*

51. *T. litera*] Quae nomen Tribunorum notabat. licet poſtea notarii maluerint duabus literis Tribunitium nomen deſignare. Sic enim in Notis Probi: TR. CEL. *Tribuni Celerum.* Et alibi: TR. AER. *Tribuni aerarii.* T nota etiam abſolutionis fuit, unde ſalutaris à Cicerone pro Milone dicitur. Aſconius ibi. Rationem reddit Hieronymus in Ezech. Non deſunt Grammatici qui T crucem interpretentur. COLER. *Senatus conſultis* delet prim. Ultraj. *ſcriptis*, Leid. quint. ſed punctis notatur, & in marg. eſt *Senatus conſultis.*

52. *Illa tribunos quoque cenſuiſſe*] V. c. *Ita tribunos.* PIGH. *Ita tribunos quoque cenſuiſſe.* Ita Pighius ex vetere cod. legendum cenſet. Verum antiquiores typis expreſſi pro *ita* habent *illa.* Nec aliter MSS. Brand. VORST. *Ita tribunos quoque cenſuiſſe.* MS. cum aliis *Illa tribunos cenſuiſſe.* Forte *Recenſuiſſe*, id eſt, *examinaſſe.* ut Critici eleganter dicuntur *Recenſere librum.* Quum *percenſuiſſet Italiam*, id eſt peragraſſet Liv. L. XXXIV. C. 52. *Orationes legatorum pro ſententiis percenſeamus* Liv. L. XXXII. C. 21. L. XXXIV. C. 23. init. *Percenſuerunt omnes gentes* Liv. L. XXXIII. C. 32. *recenſere omnia muliebria jura* Liv. XXXIII. C. 3. init. *Captivos quoſdam recenſuit* Liv. XXXVIII. C. 27. PERIZON. In hanc ſententiam adductus fuiſſe videtur Vir Cl. quia in MS. Copeſ. deerat *quoque*, quod tamen reperitur in meis omnibus, qui habent ita, ut edidi; niſi quod in uno Rem. pro *illa*, eſt *vita.* Scio uſitatiſſimam formulam eſſe, *ita cenſeo*; ſed tamen alterum contra tot Codicum conſenſum expellere non auſus fui. Pro *ſignificabatur* Med. quint. *ſignificatur.* Ultraj. ſec. *ſubſignificabatur.*

53. *Inque imperiis compeſcendis*] *Imperia* pro his qui cum imperio ſunt, ut ſupra I, I, 9. ubi Notas vide. Sic & in ſeqq. *Inſtrui ea*, ſcil.

impe-

3. Quorum quemadmodum majeſtas amplificabatur, ita [55] abſtinentia arctiſſime conſtringebatur. [56] Immolatarum enim ab his [57] hoſtiarum exta, ad quaeſtores aerarii delata veniebant; ſacrificiiſque pop. Rom. tum deorum immortalium cultus, tum etiam hominum continentia inerat, imperatoribus noſtris, [58] quam ſanctas manus habere deberent, apud iſta altaria diſcentibus. [59] Continentiae vero tantum tribuebatur, ut multorum aes alienum, quia provincias ſincere adminiſtraverant, à ſenatu perſolutum ſit. Nam quorum opera publicam auctoritatem [60] ſplendorem ſuum procul obtinuiſſe viderant, eorum dignitatem domi collabi, indignum, ſibique deforme eſſe arbitrabantur.

Eque-

imperia, *argenteis vaſis, & annulis aureis publice praebitis patiebantur.* VORST.

54. *Quo talium rerum uſu auctoritas magiſtratuum eſſet ornatior*] Lege cum MSto *honoratior.* magnificentiâ enim illa auri & argenti honos & majeſtas accedebat magiſtratibus, eorumque majeſtas amplificabatur, ut mox dicitur. Liv. L. XLIII. 16. *Principes civitatis annulis aureis poſitis &c.* PERIZON. Liv. L. IX. 46. *Tantumque Flavii comitia indignitatis habuerunt, ut plerique nobilium annulos aureos, & phaleras deponerent.* *Honoratior* etiam Vatic. prim. ſed correctum. Leid. ſec. *ornatior* al' *honorabilior* Barb. prim. pro *inſtrui* Ultraj. prim. *frui.* Unus & alter delet *publice praebitis*, quatuor *quod tantum.*

55. *Abſtinentia arctiſſime conſtringebatur*] *Abſtinentiam* mox & *continentiam* vocat. Eſt autem virtus, qua quis abſtinet ſe ab accipiendis his, quae accipere honeſte non poteſt. Nepos Ariſt. *Adeo Ariſtides excellebat abſtinentia.* VORST.

56. *Immolatarum ab his hoſtiarum*] Quae ſacrificia immolabant conſules, ea praebebantur publice. VORST.

57. *Hoſtiarum exta ad Quaeſtores aerarii delata veniebant*] Lege, *vaeniebant*, pecuniam ſcilicet ex iis venditis in publicum redigebant. LIPS. *Quaeſtores aerarii.* Lib. Dan. *Quaeſtores aerarios.* utrumque probum. Quaeſtoris erat pecuniae ex rebus venditis contrahendae cura. Gloſſarium: *Quaeſtor* ταμιοῦχος. Et alibi: *Confiſcator.* exponitur. COLER. *Ad quaeſtores aerarii delata veniebant.* Lipſius legi vult *vaeniebant.* Eſtque hoc pro *vendebantur.* Quaeſtores aerarii ex extis divenditis pecuniam in publicum redigebant: & conſules tanta oportebat abſtinentia eſſe, ut ex ſacrificiis publice praebitis nihil in ſuos uſus converterent. VORST. Emendatio Lipſii etiam Gudio in mentem venerat. Quidam MSS. *Sacrificiiſque patrum.* Quomodo & Ed. Mog. plerique *ſacrificiiſque, P. R.* id eſt Populi Romani.

58. *Quam ſacras manus*] In manuſcriptis omnibus, *Quam ſanctas manus.* Recte. *Sanctus* enim inter alia ſignificat integer & incorruptus. PIGH. *Quam ſanctas manus habere deberent.* Sic Ed. Mog. Ceterae *ſacras.* MSS. *Scas* id eſt *ſanctas*, quod clare in quibuſdam exſtat. Recte omnino ergo hoc reſtituit Pighius. Vide Cl. Duker. ad Flor. L. II. 6. 40.

59. *Continentiae vero tantum tribuebatur*] Omnes Editi *Continentiaeque*, & ſic major MSS. pars. Tres *qui provincias.*

60. *Splendorem ſuum procul obtinuiſſe*] *Procul* pro in peregrinis & remotis locis. Et ut hic *procul* & *domi*, ſic alibi *domi* & *foris* inter ſe repugnant. VORST. Tres Rem. cum Voſſiano *publica auctoritate.* Duo Rem. cum Leid. ſept. delent *eſſe* poſt *deforme.*

61. *Sub magnis auctoribus celebrabat*] Diſplicet lectio: nec tamen quod praeponderet nunc reperio. An *ductoribus*? LIPS. *Sub magnis auctoribus.* Lipſius legendum putat *ſub magnis ductoribus.* Quod ſi codicum MSS. auctoritate firmari poſſet, merito & recipiendum foret. VORST. *Sub magnis auctoribus.* Suſpectum hoc Lipſio ſine cauſſa, qui legit *ductoribus.* *Auctores magni* enim Romulus & Remus ac Fabius, qui primi id inſtituere. Sic II. 3. 3. *Auctori ejus Naevio.* PERIZON.

62. *Die Lupercalium & Equitum probatione*] Abſunt haec ab undecim MSS. Ed. Venet. 1478. *Dis Lupercalium*, 1485. *Diis Lupercalium.* Videntur mihi ſaniores MSS. qui omittunt. Admodum enim veriſimile eſt gloſſam fuiſſe.

63. *Equitum probatione*] Haec collocatur poſtridie Idus Septemb. in Faſtis Card. Maffei apud Grut. Inſcr. p. 133. PERIZON. Ibi dicitur *Equorum probatio*, quae cum ibidem repeta-

Equeſtris vero ordinis juventus omnibus annis bis Urbem ſpectaculo ſui [61] ſub 9.
magnis auctoribus celebrabat, [62] die Lupercalium, & [63] Equitum probatione. [64] Lupercalium enim mos à Romulo & Remo inchoatus eſt tunc, cum laetitia exultantes, quod his [65] avus Numitor, rex Albanorum, eo loco, ubi educati erant, urbem condere permiſerat [66] ſub monte Palatino, hortatu Fauſtuli educatoris ſui, quem [67] Evander Argivus conſecraverat, facto ſacrificio, caeſiſque capris, epularum hilaritate, ac vino largiore provecti, [68] diviſa paſtorali turba, [69] cincti pellibus immolatarum hoſtiarum, [70] jocantes obvios petiverunt: cujus hilaritatis memoria annuo circuitu feriarum repetitur. Trabeatos

Livius I. Ovid. Faſt. II. Plutarch. Romulo.

Ann. urb. 449. Livius IX. A. Victor, XXXII.

petatur poſtridie Idus Novembreis, *Equitum transvectionem*, de qua hic Auctor agit, illic ſpectari non puto.

64. *Lupercalium mos*] De quo Plutarchus in Romulo & Antonio. Varro lib. V. de L. L. idem de vita pop. Rom. apud Nonium. Ovid. lib. II. Faſt. Livius lib. I. Feſtus in voce *Februarius*. Auguſtinus lib. XIII. cap. 34. lib. XVIII. cap. 17. de Civ. Dei. Pleniſſime autem ex variis auctorib. Servius ad VIII. Aeneid. COLER. *Lupercalium mos à Romulo.* Quaſi ſentiret aliquid vitii Pighius, ita hic ejecit conjunctionem *enim.* quae in potiori parte MSS. & Edd. Antiquis comparet, & optime procedit connexio. *Bis urbem ſpectaculo ſui ſub magnis auctoribus celebrabat. Lupercalium enim mos* &c. ut ita ſtatim appareat ratio quare *ſub magnis* dixerit *Auctoribus.* Hinc ſtatim ſequetur *Trabeatos vero Equites.* quando de Fabio incipit agere. Itaque *τὸ enim* revocavi.

65. *Avus Numitor*] Cui Romulus & Remus, interfecto Amulio, regnum reſtituerunt. VORST. Pro *quod his* Guyetus malebat *quod iis.*

66. *Sub monte Palatino hortatu Fauſtuli educatoris ſui, quem Evander Argivus conſecraverat*] Vir ſummus Jo. Fred. Gronovius non ſuo loco comparere cenſet *hortatu Fauſtuli educatoris ſui.* Neque enim Fauſtulum conſecratum eſſe ab Evandro, neque auctorem & ſuaſorem condendae urbis, ſed, ut credibile ſit, ſacrorum paſtoralium faciendorum fuiſſe. Putat igitur totum locum legendum hoc ordine, *Cum laetitia exultantes, quod his avus Numitor, rex Albanorum, eo loco ubi educati erant, urbem condere permiſerat ſub monte Palatino, quem Evander Arcas conſecraverat,* (ſepulcro filii Pallantis puta) *hortatu Fauſtuli educatoris ſui facto ſacrificio, caeſiſque capris.* Vide Obſervat. Gronovii IV, 18. VORST. Ego valde dubito, an etiam hoc *hortatu Fauſtuli educatoris ſui*, non ſit ab aliquo Gloſſatore. Conſidera quaeſo, quam parum hoc faciat, ad oſtendendum *Lupercalia ſub magnis auctoribus celebrari*, tum, quam non ſuo inſertum ſit loco: ordo enim & res ipſa poſtulare videtur, ut diceret, *ſub monte Palatino, quem Evander Argivus conſecraverat.* Praeterea etiam obſerva Livium tradere haec longe aliter. Quod ſcilicet Lupercal hoc celebraverint, antequam à Numitore eſſent agniti, ſed degerent adhuc inter paſtores. Sed narratio Valerii convenit iis, quae de Origine ejus Butas tradidit, referente Plutarcho in vita Romuli, ne quis eum ideo erroris ſuſpectum habeat.

67. *Evander Archivus*] Lib. Dan. *Archus.* Sic Plautus Amphitr. *Natus Archus ex Archo patre.* Non, ut vulgo, *Archis ex Archo patre.* COLER. *Evander Argivus.* Idem Gronovius legendum cenſet *Evander Arcas. Argivum* enim eſſe non poſſe; niſi Argivi ſint omnes Graeci: quod hic minime opportunum. Ceterum ex Arcadia veniſſe Evandrum, & natione Arcadem fuiſſe omnes conſentiunt. Juvant & MSS. Nam Colerus in lib. P. Dan. obſervavit *Evander Archus*; & Gronovius in cod. S. Victoris, egoque in utroque cod. Brand. *Evander Argis.* VORST, *Argis* eſt in ſeptemdecim noſtris MSS. & ita vetuſtiſſimae editiones Moguntina & Venetae.

68. *Diviſa paſtorali turba*] In duos manipulos puta, ut alteri in alteros incurrerent. VORST.

69. *Cincti omnes pellibus*] *Omnes*, in manuſcriptis pleriſque omittitur, & otioſum eo loco eſt vocabulum. PIGH.

70. *Jocantes obvios petiverunt*] In quibuſdam codd. ut in margine notavit Pighius, eſt *jocantes geſtierunt.* Quae lectio genuina videtur Gronovio; nec aliam ob cauſſam ſpreta mutataque, quam quod uſus eruditior & proprius *geſtire*

Ann. urb. 449. Livius IX. 46. A. Victor XXIII. Plut. Pomp. 455.

beatos vero equites [71] Idibus Juliis Q. Fabius [72] tranſvehi inſtituit. [73] Idem cenſor cum P. Decio ſeditionis finiendae gratia, [74] quam comitia in humillimi cujuſque poteſtatem redacta [75] accenderant, omnem forenſem turbam in quatuor tantummodo tribus deſcripſit, eaſque *Urbanas* appellavit. [76] Quo tam ſalu-

geſtire pro geſtus ridiculos exhibere ignoraretur: qui quidem uſus appareat in his Gellii XI, 13. *Non eſſe id ſecus crederetis, quam cum homines inſigni deformitate ad facienda ridicula imitantur hiſtriones & geſtiunt.* Illud *obvios* ſuſpectum faciunt cod. S. Victoris, quem Gronovius, & uterque Brand. quem ego inſpexi. non enim illud hoc loco, ſed in praecedentibus inter *cincti* & *pellibus* poſitum habent: quamvis in codd. Brand. ſit expunctum, & pro eo ſubſtitutum *ovis* vel *ovinis*. VORST. *Cincti obvios pellibus.* Voſſ. uterque Ultraj. unus Rem. & Pat. cum Med. quarto. *Ovios pellibus.* Barb. ſec. Med. quint. & ſext. Undecim *ovinis pellibus*, unus *obvinis*. Deinde *obvios* omittunt novemdecim. *Geſtierunt* Leid. quint. ſext. ſec. Sed hic ab alia manu, Bit. prim. *metiverunt* Ultraj. prim. ceteri *petiverunt*. Pro *hoſtiarum* nonnulli *beſtiarum*. Animadvertendum hic eſt, non *ovinis pellibus* eos cinctos fuiſſe, ſed *immolatarum hoſtiarum*, τῶν νεοθύτων, ut inquit Dion. Hal. L. I. C. 83. *Caprarum* ut ait Feſt. in *Februarius*, & alii. Deinde revera eos *petiviſſe obvios*, ut ex citatis à Colero auctoribus ſatis apparet. Quare receptam nunc lectionem non facile damnaverim: praeſertim quum τὸ *geſtire* ſatis declarari videatur per illud, quod addit *jocantes*. An corruptio inde orta, quod cum Auctor ſcripſiſſet *obvios cincti pellibus*, facta eſt tranſpoſitio in *cincti obvios pellibus*? (quales tranſpoſitiones vocabulorum millenis aliquot locis apud noſtrum fortaſſe occurrunt) hoc vero deinde ut incommodo loco poſitum mutatum in *ovinis*. Sic vero cum caſum ſuum non haberet τὸ *petiverunt*, tranſiit in *geſtierunt*. Tuum, lector, arbitrium eſto, ſi aliter ſentias, non pugnabo. Nam & ita L. II. 4. 4. *Venerabilibus erga Deos verbis juventus rudi atque incompoſito motu corporum geſtus adjecit.*

71. *Idibus Juliis*] Meminere Liv. lib. IX. Dionyſ. Hal. lib. I. Plin. lib. XV. cap. 4. Auctor de viris illuſtrib. COLER. *Juliis.* longe major pars MSS. cum Edd. ante Pighium habent *Julii.* Leid. ſext. *poſt Decium.* Harl. *cum Poſtumio Decio.*

72. *Tranſvehi*] Diu iſtud inſtitutum neglectum fuit. Auguſtus demum reduxit & excoluit. Suetonius: *Equitum turmas frequenter recognovit, poſt longam intercapedinem reducto more tranſvectionis. Sed neque detrahi quemquam in tranſvehendo ab accuſatore paſſus eſt, quod fieri ſolebat.* Factum id aliquando fuiſſe innuit Plutarchus in Pompejo, & argumento eſt l. 11. D. de in jus voc. COLER. *Trabeatos transvehi.* Id eſt, trabea amictos equitare. Verbo *transvehi* eadem de re agens & Livius uſus eſt in lib. IX. Morem ipſum diu intermiſſum reduxit Auguſtus. Suetonius: *Equitum turmas frequenter recognovit, poſt longam intercapedinem reducto more transvectionis.* VORST.

73. *Idem cenſor cum Decio*] Niſi quis temporum rationem bene teneat, ex tot Fabiorum nominibus non facile ſe expediet. Nam hic de Rutiliano eum loqui ex collega Decio intelligitur, & ex hiſtoria, quae eſt ad finem libri noni ab U. C. Fefellit tamen hoc loco cognominis Fabii omiſſio Oliverium, qui ad haec, quae mox ſequuntur, Valerii verba, *Vir alioqui bellicis operibus excellens* ita inquit. Nam fuit ille, qui primo rempublicam calamitoſo illo Hannibalis tempore afflictam, & prope perditam cunctando reſtituit. Ecce hic *Verrucoſum* ab Oliverio intellectum. Badius hac parte cautior nihil adjecit. GLAREAN.

74. *Quum comitia in humillimi cujuſque poteſtatem redacta acceſſerant*] In manuſcriptis omnibus, *acenderant*, legitur. Pulcherrime, ſi legas, *Quam comitia in humillimi cujuſque poteſtatem redacta accenderant.* De ſeditione enim loquitur, quam forenſis turba plerumque comitiis excitabat. In eadem ſignificatione Virgilius vocabulo utitur: *Martemque accendere cantu.* PIGH. Uterque Ultraj. *humilimi*, quomodo editur apud Liv. L. IX. 46.

75. *Quam comitia accenderant*] Ediderat Aldus, *Quia comitia acceſſerant.* Sed monuit Pighius in MSS. reperiſſe ſe *quam accenderant.* Tantundem, in codd. quoque Brand. reperio ego; itemque in vetere typis expreſſo Mart. Herbip. *Accendere ſeditionem* elegans metaphora. Sic Virgilius, *Martem accendere.* VORST. MSS. plures *Attenderant*, vel *attenderent.* item *attenderat*, *accederet*, *accederent*, *accenderant*, *acceſſerant.* Sed *accenderant* Leid. quint. à manu ſec. ſext. Perizon. Ultraj. prim. à manu prim. corr. *attenderant.* Voſſ. *animos accenderant.* *Quia* exſtat

ſalubri facto, [77] vir alioqui bellicis operibus excellens, *Maximus* cognominatus eſt.

exſtat etiam in pleriſque. Nihil opinor verius lectione Pighiana. Claud. II. in Ruffin. v. 296.

Et conjuratos accendit voce clientes.

Vide illic N. Heinſium. Vell. Pat. L. II. 221. *Accenſaſque plebis Viennenſium diſſenſiones.* niſi cui magis placeat, quod ex Latino Latinio adſcripſit Perizonius. Cod. meus vetus MS. ita: *Quia comitia in humillimi cujuſque poteſtatem redacta accenderat.* Quae melior omnino lectio putanda eſt. Nam verbum *accenderat* ad *turbam forenſem* refertur, ut *comitia accenderit*, non *ſeditionem.* Haec Latin. Latinius.

76. *Quo tam ſalubri reip. facto*] Libri manuſcripti omnes *reip.* omittunt. Et quidem videtur à ludimagiſtro annotatum irrepſiſſe in contextum. PIGH. *Po. Ro.* invenio in Periz. inter lineas.

77. *Vir alioqui bellicis operibus excellens*] MSS. fere *alioquin.* Quinque, *in bellicis operibus*, Copeſ. cum Perizon. *in bellicis rebus*, Leid. ſext. *in Bellicis.* Voſſ. *cognominandus eſt.*

Caput III.

DE MILITARIBUS INSTITUTIS.

1. *Capite cenſi milites primi.*
2. *Militaris exercitatio.*
3. *Velitum primus uſus.*

Laudanda etiam populi verecundia eſt, qui impigre ſe laboribus & periculis militiae offerendo, dabat operam, ne imperatoribus [1] capite cenſos ſacramento rogare eſſet neceſſe, quorum nimia inopia ſuſpecta erat, [2] ideoque his publica arma non committebantur.

Sed hanc diutina uſurpatione firmatam [3] conſuetudinem C. Marius capite cenſum legendo militem abrupit. Civis alioqui magnificus, ſed [4] novitatis ſuae Ann. urb. 646. Sall. B. Jug. 86. Gell. XVI, 10.

1. *Capite cenſos ſacramento rogare*] Gellius XVI, 10. *Qui nullo aut perquam parvo aere cenſebantur, capite cenſi vocabantur.* Dicti ergo *capite cenſi*, quod nulla fere alia re, quam capite & perſona ſua cenſeri poſſent. Ceteri pro diverſitate facultatum in certas claſſes tributi erant. *Sacramento rogare* idem quod jurejurando obſtringere. VORST.

2. *Ideoque his publica arma non committebantur*] MSS. ſeptem inter quos Copeſ. *committebant.* Unus *committebat.* Vide Cl. Perizon. ad L. II. 2. init.

3. *Conſuetudinem C. Marius abrupit*] Gellius d. l. *Capite cenſos primus C. Marius, ut quidam ferunt, bello Cimbrico difficillimis reip. temporibus, vel potius, ut Salluſtius ait, bello Jugurthino milites ſcripſiſſe traditur.* VORST. Novem Codd. habent *formatam.* Unus Rem. cum Perizon. *obſervatione formatam.* Loquitur vero ita Auctor, ut quis poſſet exiſtimare, totum hoc tantum conſuetudini fuiſſe debitum, & è verecundia populi ortum, poſtea longo uſu firmatum. Quum contra illud inſtituerit Servius Tullius. Liv. L. I. 43. *Hoc minor cenſus reliquam multitudinem habuit. Inde una centuria facta eſt immunis militia.*

4. *Novitatis ſuae conſcientia vetuſtati non propitius*] *Novitas* dicebatur, ſiquis nullos majores claros haberet, ipſeque primus generi ſuo lucem intuliſſet, ac honores in urbe adeptus eſſet. Cicero lib. V. ep. 18. *Adeptus es, quod non multi homines novi: amiſiſti quod plurimi homines nobiliſſimi.* Pari modo *vetuſtas* dicitur, ſi iis parentibus ac majoribus natus quis ſit qui in rep. clari exſtiterunt. Facit huc etiam, quod in Epit. L. LXXVIII. Livii legitur, C. Mario auctore

ſuae conſcientia, vetuſtati non ſane propitius: [5] memorque ſi militaris ignavia humilitatem ſpernere perſeveraret, ſe à maligno virtutum interprete velut capite cenſum imperatorem compellari poſſe. Itaque faſtidioſum delectus genus in exercitibus Romanis obliterandum duxit, ne talis notae contagio ad ipſius quoque gloriae ſugillationem penetraret.

2. Armorum tractandorum meditatio à P. Rutilio conſule Cn. Mallii collega, militibus eſt tradita. Is enim nullius ante ſe imperatoris exemplum ſecutus, ex ludo Cn. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorum [6] arceſſitis, vitandi atque inferendi ictus [7] ſubtiliorem rationem legibus ingeneravit: [8] virtutemque arti, &

Ann. urb. 648. bello Cimbrico. Vide Annales Pighii in Scauri aedilitat.

re P. Sulpicium legem promulgaſſe, ut novi cives, libertinique diſtribuerentur in tribus. VORST. Bit. prim. unus Rem. *Conſcientia ſpretus vetuſtati.*

5. *Memorque ſi militaris ignavia humilitatem ſpernere perſeveraret*] *Ignaviae* vox haud convenit. legam commodius *ſi militaria ſigna.* &, *perſeverarent.* LIPS. *Si militaris ignavia.* Obſcura haec illuſtrat nonnihil Lipſius, legendo: *Memorque ſi militaria ſigna humilitatem ſpernere perſeverarent.* COLER. *Si militaris ignavia humilitatem ſpernere perſev.* Lipſio haec non placent: malitque is legere, *ſi militaria ſigna humilitatem ſpernere perſeverarent.* Vide lib. II. Elect. c. II. Verum ſatis commoda videtur lectio vulgaris hoc ſenſu: Si milites quamvis nobiles, ignavi tamen, humiles capiteque cenſos ſpernerent. VORST. Quod editur, conſtanter tuentur omnes MSS. *Militaris ignavia* dicit, pro *milites ignavi*, qui ſuae ſibi ignaviae conſcii imperatori virtutibus militaribus excellenti propter humilitatem obtrectent.

6. *Accerſitis*] Lib. Danielis: *Arceſſitis.* Antiquius & rectius. COLER. *Doctoribus gladiatorum arceſſitis.* Notat Colerus, librum P. Danielis habere *arceſſitis*: idque antiquius & rectius eſſe quam quod vulgo legitur *accerſitis.* Et ſane libri quoque Brand. ita habent. De ipſo verbo *arceſſere* vide omnino Voſſium in Lexico Etymolog. VORST. *Arceſſitis* uterque Ultraj. de Gudianis annotatum eſt nihil; ſed quatuor, quos è Bibliotheca Leidenſi ante oculos habeo, *accerſitis*; & eadem ubique in hoc verbo occurrit ſcribendi varietas. Pro *Cn. Aurelii.* nonnulli *Gaji.* Copeſ. cum quodam alio *Celii.* Periz. *C. Aurelii Claudi.* Vetuſtiſſimae edit. *C. Aurelii.* Quatuor item *C. Mallii.* Quomodo Edd. Venet. Sed hae cum uno MS. *Malii.*

7. *Subtiliorem rationem legibus ingeneravit*] Notavit Pighius in margine, pro *legibus* in quibuſdam codd. eſſe *legionibus.* Et ſane verbum *ingeneravit* ſuadet, ut *legionibus* legatur. Nam qui aliquid ingenerat, is ingenerat alicui. Livius l. v. *Ingeneravit natura ſocietatem utriſque.* Ita ergo Rutilius doctoribus gladiatorum arceſſitis, vitandi atque inferendi ictus ſubtiliorem rationem legionibus Romanis ingeneraſſe dici poteſt. At quomodo legibus eam rationem ingeneraſſe dici poſſit, non apparet. VORST. Neſcio in quibus invenerit Pighius *Legionibus.* Mihi certe nec in ſcriptis, nec in editis occurrit. Quod vero Vorſtius urget; eum qui ingenerat, debere ingenerare alicui, id verum eſt. Sed cur non commode ſubintelligas *militibus*, quod anteceſſit? Poſſis etiam legere. *Is enim.* per *leges* autem intelligit *artem*, ſeu *dictata laniſtarum.* Vide Suet. in Julio C. 26. Juven. Sat. XI. 8.

Scripturus leges & regia verba laniſtae.

8. *Virtutemque arti & rurſus artem virtuti immiſcuit*] Quatuordecim MSS. cum omnibus Edd. *virtuti miſcuit.* Quod cur mutavit Pighius? Perizon. *Virtutemque arti commiſit.*

9. *Velitum uſus*] Feſtus in *Advelitatio*: *Velites dicuntur expediti milites, quaſi volites, id eſt, volantes.* Nonius: *Veles, levis armatura.* Ubi legendum fortaſſe *levis armatura miles.* VORST.

10. *Fulvius Flaccus Imperator*] Poſtrema vox abeſt à Voſſiano & tribus Remenſibus. Iidem cum Bit. prim. Leid. quint. & Periz. *excurſionibus.* Leid. ſept. *excurſitationibus.*

11. *Equites noſtri, quia numero pauciores erant*] Contra Liv. L. XXVI. C. 4. *Ceterum in multis certaminibus equeſtria proelia ferme proſpera faciebant, pedites ſuperabantur.* Copeſ. *milites noſtri.*

12. *Q. Naevius centurio è peditibus lectos expediti corporis, brevibus & incurvis ſeptenis armatos haſtis,*

& rurſus artem virtuti miſcuit; ut illa impetu hujus fortior, haec illius ſcientia cautior fieret.

[9] Velitum uſus eo bello primum repertus eſt, quo Capuam [10] Fulvius Flac- 3
cus imperator obſedit. Nam cum equitatui Campanorum crebris excurſationi- Ann. urb. 542. Livius
bus [11] equites noſtri, quia numero pauciores erant, reſiſtere non poſſent, [12] Q. xxvi. Front. iv,
Naevius centurio [13] è peditibus lectos expediti corporis, [14] brevibus & incur- 7.
vis ſeptenis armatos haſtis, [15] parvo tegmine munitos, veloci ſaltu [16] jungere ſe equitantibus, & rurſus celeri motu delabi inſtituit: quo facilius equeſtri proelio ſubjecti pedites, [17] viros pariter atque equos hoſtium telis inceſſerent. Eaque

haſtis, parvo tegmine munitos] Inſignis hic de inſtitutione *velitum* locus; ſed quem menda obſidet non una. Primum legimus, *brevibus & incurvis haſtis.* an recte? aut cenſeſne *haſtas* illas ad jactum *incurvas* fuiſſe? ego ſcio rectiſſimas, niſi ſi capis de ferro. Vetus lectio, *brevibus & inturmis.* Eleganter & utiliter emendo, *infirmis.* Deſcribit videl. *velitares* illas *haſtas*; & primum ait *breves* fuiſſe (quaternûm enim tantum pedum, ut Livius vult: ſive duûm cubitorum, ut Polybius) deinde addit & *infirmas*, id eſt, ligno tenui & minime craſſo. Adfirmat Polybius, qui lignum hoc *τῷ μὲν μήκει ὡς ἐπίπαν δίπηχυ, τῷ δὲ πάχει δακτυλιαῖον* facit: id eſt, *longitudine quidem omnino bicubitali, craſſitie ſaltem digitali.* Jure igitur noſter, *infirmum.* Sed amplius hîc ſcriptum, *parvo tegmine munitos.* Quod autem hoc *tegmen parvum*? indefinita ſcriptio, imo inepta. Lego, *parmae tegmine.* Livius enim diſerte libro xxvi. & xxxviii. parmas tribuit velitibus, Polybius item, & Frontinus lib. iv. Sed & Varronis fragmentum eſt: *cum rotundis velites leves parmis.* Denique in clauſula exempli: *Ideoque auctori ejus Naevio adhuc honos eſt habitus.* Quid illud, *adhuc*? An manebat aut repraeſentabatur honos Naevii ad Valerianum aevum? nugae. Scribo; *à duce.* Exprimere & imitari, ut ſaepe, Livium voluit, qui de hoc facto: *Auctorem peditum equiti miſcendorum centurionem Q. Naevium ferunt: honorique id ei apud Imperatorem fuiſſe.* Quod ab imperatore igitur honorem ei habitum Livius ſcripſit, id à Duce Valerius. LIPS. *Q. Naevius.* Locum perplexum & aliquot modis vitiatum dextre & erudite emaculavit Lipſius: *Q. Naevius Centurio: è peditibus lectos expediti corporis brevibus & infirmis ſeptenis armatos haſtis parmae tegmine.* COLER. Harl. *Q. Naenius.* Periz. *Q. Mevius.*

13. *E peditibus lectos expediti corporis*] Congruit cum hoc, quod velites & *expediti* dicuntur Caeſari & aliis. Vegetius iii, 16. *Iiſdem miſcendi ſunt, quos expeditos velites, quaſi volitantes, nominabant.* Super quo loco monent Viri docti, illud *quaſi volitantes* à codd. MSS. abeſſe: & à nonnullis quoque *τὸ velites.* Videſis Lexicon Etymol. Voſſii, v. *Veles.* VORST.

14. *Brevibus & incurvis ſeptenis armatos haſtis*] Lipſius pro *incurvis* legendum putat *infirmis*; quod in cod. aliquo MS. reperit *inturmis.* Ut mens auctoris ſit, haſtas velitares ligno fuiſſe tenui & minime craſſo, &, ut Polybius ait, *τῷ πάχει δακτυλιαίῳ craſſitie digitali.* Concedit tamen Lipſius, haſtas incurvas dici potuiſſe propter ferrum, quod habuere. Livius lib. xxvi. *Eis ſeptena jacula quaternos longa pedes data, praefixa ferro, quale haſtis velitaribus ineſt.* VORST. Lipſii conjecturae nullus MSS. adſtipulatur. *Brevibus* omittit Ultraj. primus. in margine citabat Perizonius Liv. L. xxxviii. 40. ibique Turnebum. ibid. Cap. 22.

15. *Parvo tegmine munitos*] Lipſius & hic aliquid mendi eſſe putat; & legendum quidem eſſe *parmae tegmine munitos*; quod ex Livio & aliis conſtet, velites parmis uſos fuiſſe. Nobis vulgata lectio ſatis proba videtur. Ut haſtas *breves* velitibus tribuit, ita eiſdem *parvum* tegmen tribuere voluiſſe videtur: ut intelligatur, quam expediti illi prae ceteris fuerint. VORST. Etiam hic omnes codices ſtant pro vulgato.

16. *Jungere ſe equitantibus.*] In Campenſi, *jungere ſe equitibus.* Quae lectio praeferenda. PIGH. *Jungere ſe equitibus.* Ita Lipſius ex cod. Campenſi. At Aldus & Chalcocondyles ediderant *equitantibus.* Et habet quoque ita uterque cod. Brand. Neque novum eſt participia pro nominibus poni. Ceterum quomodo velites iſti, ut pedites, juncti equitibus fuerint, obſcurius noſter, clarius Livius ſcripſit. Hujus in lib. xxvi. c. 4. verba ſunt: *Eos ſingulos in*

T *equos*

que novitas pugnae unicum [18] Campanae perfidiae debilitavit auxilium. Ideoque auctori ejus Naevio [19] adhuc honos eſt habitus.

equos ſuos accipientes equites aſſuefecerunt & vehi poſt ſeſe, & deſilire perniciter, ubi ſignum datum eſſet. VORST. *Veloci ſaltu jungere ſe equitibus, & rurſus celeri motu dilabi inſtituit.* MS. *Equitantibus*, quod minime rejiciendum. Videtur enim velle auctor, eos edoctos ut veloci ſaltu ſcirent *ſe jungere equitanti equiti*, ſi forte fugiendum eſſet. Porro legendum omnino *delabi* ſc. *de equis*, ad pugnam; non *dilabi*, quod de diſperſa fuga uſurpatur. L. VII. 3. Ext. 2. *Candidati continuo ex equis delapſi.* Propoſitus fuit auctori Liv. L. XXVI. C. 4. *eos ſingulos equites aſſuefecerunt & vehi poſt ſeſe, & deſilire perniciter, ubi ſignum datum eſſet.* Et paulo poſt: *ſigno dato velites deſiliunt. Relabi* legit H. Hugo. Vide ad Sall. B. Jugurth. C. 46. PERIZON. Confer Curt. L. VII. 7. 32. *Equitantibus* quod merito defendit Cl. Perizonius, in ſeptemdecim MSS. comperio.

17. *Viros pariter atque equos hoſtium telis inceſſerent*] Copeſ. *Viros pariter atque equos hoſtium interceſſerunt.* Periz. *telis inquietarent.*

18. *Campanae perfidiae*] Campani à Romanis deſciverant; ut ex l. VII. Livii notum. VORST.

19. *Adhuc honos eſt.*] Cui rei illud *adhuc*? lego: *ad hoc.* i. praeterea, inſuper, more Salluſtii. COLER. *Naevio adhuc honos eſt habitus.* Lipſius pro *adhuc* legendum putat *à duce*; quod *adhuc* minus huc quadret, quodque Livius, quem imitari ſoleat Valerius, praedicto loco habet ſic: *Auctorem peditum equiti miſcendorum Q. Naevium ferunt: honorique id ei apud imperatorem fuiſſe.* Colerus pro *adhuc* legendum putat *ad hoc*; quod ſit pro *praeterea*, *inſuper*: idque more Salluſtii. Verum ita ipſum *adhuc* conſiſtere poſſit. manifeſte enim *adhuc* eſt pro *ad hoc*; ſive jam idem ſit quod *ad hoc uſque tempus*, ſive idem quod *ad hoc*, *praeterea*. VORST. Conjecturam Lipſii non improbaſſe videtur Perizon. imo & ipſe ita legendum conjeciſſe, quod poſtea à Lipſio occupatum deprehendit. Confirmabat L. IV. 3. 10. *Ut honorem publice, pretium à patre acciperet.*

CAPUT IV.

DE SPECTACULIS.

1. *Theatra primum aedificata.*
2. *Loca ordinibus primum attributa.*
3. *Origo ſcenicorum ludorum.*
4. *Origo ſaecularium.*
5. *Primi ſaeculares.*
6. *Ornamenta & luxus ludorum.*
7. *Gladiatorium & Athleticum primum.*

1. Proximus militaribus inſtitutis ad [1] urbana caſtra, id eſt, theatra gradus faciendus eſt: quoniam haec quoque ſaepenumero animoſas acies inſtruxerunt, [2] exco-

1. *Urbana caſtra*] An quia conciones etiam in theatris fiebant olim, ut in caſtris. De iis Dio lib. XXXIX. Mos ex Graecia haud dubie. Divino ex illo Valerii loco ſupra cap. 1. *In theatrum, ut eſt conſuetudo Graeciae, introducti legationem, quibus acceperant verbis, peregerunt.* COLER. *Ad urbana caſtra. Urbana caſtra* vocat theatra; quoniam ut caſtra, ſic theatra ſepta ſunt; & quia in his quoque ad faciendam caedem ſeſe parabant. Eſt hoc autem inter illa quae minime probantur Jano Rutgerſio, Var. Lect. VI, 16. VORST. Inepte affectatum videbatur Rutgerſio *theatra* nominare *caſtra urbana*, quod fecit auctor, quoniam ſaepe in illis animoſae acies inſtruebantur, & civilis fundebatur ſanguis, per factiones videlicet hiſtrionum. Qua de re vide Lipſ. ad Tac. L. 1. Ann. 16. Sex MSS. *caſtra c. theatra.* Leid. ſext. *idem Theatra.* Voſſ. delet.

2. *Excogitata namque*] V. c. *excogitataque.* Melius pertinent iſta ad priorem ſententiam. PIGH. *Excogitataque.* Aldus & Chalcocondyles ediderant

[2] excogitataque [3] cultus deorum, & hominum delectationis cauſſa, [4] non ſine aliquo pacis rubore voluptatem & religionem civili ſanguine, [5] ſcenicorum portentorum gratia, macularunt.

Quae inchoata quidem ſunt à Meſſalla, & Caſſio cenſoribus; ceterum [6] auctore P. Scipione Naſica omnem apparatum operis eorum [7] ſubjectum haſtae venire placuit. Atque etiam S. C. cautum eſt, *ne quis in Urbe, propiuſve paſſus mille*, [8] *ſubſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet*, [9] ut ſcilicet remiſſioni ani- 2 Ann. urb. 599. Livius XLVIII. Vellejus II. Appian. p. 172.

rant *Excogitata namque.* At Pighius ex vetere cod. legendum cenſet *excogitataque.* Atque ita ſane & codd. MSS. Brand. habent. Mihi tamen *excogitata namque* magis placet. VORST. Non opus eſt *namque*, quod non agnoſcunt MSS. & primus, credo, dedit Oliverius. Cohaerent, *Quoniam theatra inſtruxerunt, & excogitata &c. macularunt.*

3. *Cultus Deorum cauſſa*] Ludi ad victoriam aut aliquid aliud adipiſcendum Diis voti: cumque voti eſſent damnati, in honorem Deorum votum & exſolvebant, ludoſque edebant. VORST. *Cultus Deorum & hominum delectationis cauſſa.* MS. Sine copula per aſyndeton, qualia ſaepe apud veteres invenies. PERIZON.

4. *Non ſine aliquo pacis rubore*] Non enim conveniens erat pacis tempore alterum inſurgere in alterum, eumque conficere. VORST.

5. *Scenicorum portentorum gratia*] Ut ſpectaculum & rem quandam miram ederent. VORST. Nihil intelligit hic Vorſtius. *Portenta* enim *ſcenica* vocat Auctor *hiſtriones*, quibus dum aliis alii favebant, graviſſimi ſaepe tumultus & ſanguinolenta certamina in theatris excitabantur. Quam licentiam eo gravius fortaſſe caſtigat noſter, quod ſub Tiberio maxime erupit haec theatri licentia. Tac. L. I. Ann. 17. *At theatri licentia proximo priore anno coepta, gravius tum erupit, occiſis non modo è plebe, ſed militibus, & centurione, vulnerato tribuno cohortis, dum probra in magiſtratus, & diſſenſionem vulgi prohibent. Portenta* vero illa nominat, ut ſaepius ſic dicuntur homines omnibus flagitiis foedi & obruti, vel in quibus praeter formam vix quidquam hominis eſſe exiſtimes. Sic Claudium *portentum hominis* appellabat Auguſtus. Suet. in Claud. C. 3. & Noſter L. III. 8. 6. *Equitium, qui ſibi Semproniae gentis falſum jus quaerebat. Tu tamen illum, neſcio quibus tenebris protractum portentum, execrabili audacia ad uſurpandam alienam propinquitatem tendentem repuliſti.*

6. *Auctore P. Scipione Naſica*] Idem erroris hoc loco incidit. Omnes enim de *P. Scipione Naſica* intelligunt, qui bello Punico ſecundo anno ab U. C. 550. ejus belli anno 15. Matrem Deûm Idaeam à Peſſinunte allatam ſuſcepit. Ego autem de ejus filio, qui *Corculum* dictus, & bis Conſul & cenſor fuit, ut inquit Cic. in Bruto. Quique cum M. Catone de Carthagine non diruenda contendit. Meſſala enim Cos. fuit anno ab U. C. 593. Caſſius quarto ante anno. Qui poſtea cenſores ambo. Hic autem *Scipio Corculum* Conſul anno 592. iterum 599. Poſſem hoc loco oſtendere, quam multi docti viri in his errarint. Sed hoc debemus negligentiae Romanorum hiſtoricorum, qui ſatis habuerunt dicere. *Hoc egit Q. Fabius Maximus. Hoc P. Scipio Naſica.* Cum tot *Fabii Maximi*, tot etiam *Naſicae* fuerint. Si quis otioſus hic rhetoricari vellet, haberet debacchandi, imo juſte iraſcendi haud parvam occaſionem in ſuperbiam illorum. GLAREAN. *P. Scipione Naſica.* Plinius lib. XXXVI. cap. 15. Florus epit. LXVIII. Auguſtinus de Civitate Dei lib. I. cap. 31. Tertullianus de ſpectac. cap. 6. *Nam ſaepe cenſores renaſcentia cum maxime theatra deſtruebant, moribus conſulentes.* Ubi obiter legendum: *renaſcentia tum maxime.* ut apud Valerium lib. I. cap. 7. *Corpus enim ſuum à caupone trucidatum, tum maxime plauſtro ad portam ferri.* COLER. *Auctore P. Scip. Naſica.* Epitome l. XLVIII. Livii: *Cum locatum à cenſoribus theatrum extrueretur, P. Corn. Naſica auctore tanquam inutile & nociturum publicis moribus ex S. C. deſtructum eſt, populuſque aliquamdiu ſtans ludos ſpectavit.* Ad quod inter alia alludit Tertullianus c. 6. libri de ſpect. *Nam ſaepe cenſores renaſcentia cum maxime theatra deſtruebant, moribus conſulentes.* VORST.

7. *Subjectum haſtae venire*] Figebatur haſta, ſi facienda auctio eſſet. VORST. Lege *vaenire placuit.* GUDIUS. Deinde *itaque etiam* Ultraj. ſec. *etiam eodem Senatus conſulto* Harl. *propius ſex paſſus mille.* Bit. prim. *ve* delet Ultraj. prim. cum quatuor aliis.

 8. *Sub-*

animorum juncta ſtandi virilitas, propria Romanae gentis nota eſſet.

3. [10] Per quingentos autem & [11] quinquaginta octo annos ſenatus populo mi-ſtus ſpectaculo ludorum interfuit. Sed hunc morem Atilius [12] Serranus, & L. Scribonius aediles, [13] ludos Matri deûm facientes, [14] ſuperioris Africani ſententiam ſecuti, diſcretis ſenatus & populi locis, ſolverunt: eaque res avertit vulgi animum, & favorem Scipionis magnopere quaſſavit.

Ann. urb. 559. Livius xxxiv. 44. Fedian. Cornel. p. 132.

4. Nunc cauſſam inſtituendorum ludorum [15] ab origine ſua repetam. [16] C. Sulpicio Betico, C. Licinio Stolone coss. intoleranda vis ortae peſtilentiae civitatem noſtram [17] à bellicoſis operibus revocatam, domeſtici atque inteſtini mali

Ann. urb. 389. Livius vii. 2. Oroſ. iii. 4. Plut. problem. 107.

T. 2 p. 289. c.

8. *Subſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet*] Tres *poſuiſſet ſedens, ne ludos ſpectare.* & ſic Ed. Mog. quinque *poſuiſſe, ſedens vel jacens ludos ſpectare vellet.* Perizon. *ſedens ſive ludos.* Recte ſe habet quod editur, & ex formula veterum Senatusconſultorum & legum, in quibus ſolemne verbum, *volo.* Sic L. iv. 1. 1. *Ne quis magiſtratuum civem Romanum adverſus provocationem verberare, aut necare vellet.* Sic in Senatusconſulto de Bacchanalibus, *Necquis Bacanal habuiſe velet.* Quod imitati ſunt homines urbani etiam in illo. *Ne quis Senatori novo curiam monſtrare velit.* apud Suet. in Jul. C. 80. & ſexcenties alibi.

9. *Ut ſcilicet remiſſioni ludorum juncta ſtandi virilitas propria Romanae gentis nota eſſet*] MS. omittit *juncta*, non male profecto, ſi legas *Remiſſione* vel *in remiſſione.* PERIZON. *Juncta* omittunt etiam undecim alii. Periz. *ut ſcilicet remiſſioni animorum ſtandi virilitas:* quomodo & Ed. Mog. Venetae vero cum Aldo, Aſcenſ. & ceteris. *Ut ſcilicet remiſſioni animorum injuncta ſtandi virilitas.* & huc alludit Leid. ſext. exhibens *invicta. Injuncta* dicitur quia Senatusconſulto juſſa erat, & impoſita. Vide Cl. Burman. ad Quintil. prooemium p. 5.

10. *Per quingentos autem & quinquaginta octo annos*] Vel ex hoc liquet, apud Livium Decados quartae Lib. iv. ſub finem, errorem haud parvum eſſe. Ubi ita inquit. *Ad quingenteſimum octavum annum in promiſcuo ſpectatum eſſe.* Omiſſum verbum *quinquageſimum.* Ut in annotationibus noſtris in eundem ſcriptis prodidimus. Ceterum Valerius *Senatum in ludis Matri Deûm factis ſecretum à populo* dicit. Cum Livius in *Romanis ludis* hoc factum ſcribat. Fuere autem longe magnificentiores *Romani ludi* quam *Megaleſia*, ut alibi diximus. De *Livio* vero *Andronico*, cujus paulo poſt meminit Valerius, apud Ciceronem duobus in locis; centum erravit annis. Primum in Bruto, ubi *quadringenteſimo decimo* anno legitur in Aldino codice & Lutetiano, pro *Quingenteſimo decimo.* Iterum in Tuſc. Quaeſt. prologo, idem error eſt de eodem, quod ob commentatores annotare placuit, qui identidem has ſymplegadas ingrediuntur. GLAREAN. Vide etiam, quos citat Daviſ. ad Cic. Tuſc. Quaeſt. ſed in Bruto C. 18. nunc editum videas, *quarto decimo & quingenteſimo.*

11. *Quinquaginta octo*] Sic quoque Liv. L. xxxiv. 54. Ubi vide Sigon. PERIZON. Harl. & Bit. prim. cum utroque Ultraj. Leid. quint. Ed. Mog. *quinquaginta & octo.* Voſſ. delet *octo.*

12. *Serranus*] Lib. Dan. *Sarranus.* Cum vulgata lectione facit Virgilius & Servius. COLER. Copeſ. *Attilius Seranus.* Barb. prim. *Attilius Geranius* Voſſ. *Attilius Scrinius, & L. Carbonius.* Ultraj. uterque *Serranus.* prim. *Stribonius.* Perizon. & Leid. quint. *Atilius Seranius.* deleto *i.* ſext. *Attilius Seronus.*

13. *Ludos Matri Deûm facientes*] Aedilium erat ludos edere. Ludi autem qui in honorem Matris Deûm fiebant, dicti *Megaleſia*, & *ludi Megalenſes*; eo quidem, quod Mater Deûm Cybele *μεγάλη magna* diceretur. Vide de ludis iſtis Livium l. xxix. ubi ipſa Mater Deûm & *Idaea* appellatur, quaque ratione Peſſinunte ex Phrygia deportata fuerit Romam, docetur. VORST.

14. *Superioris Africani*] MSS. quatuordecim *poſterioris*, cum Edd. Mog. & Ven. & ſic vetuſtos Codices habere notat Theophilus, addens, *Et ita legendum putabit, quicunque non indiligens eſt hiſtoriae temporumque.* Sed manifeſtus hic eſt error. Nam Auctor ejus rei fuit *P. Scipio Africanus ſuperior* iterum Conſul, ut ex Livio liquet.

15. *Ab origine ſua*] Voculam poſtremam omittit

mali curâ afflixerat. [18] Jamque plus in exquiſito & novo cultu religionis, quam in ullo humano conſilio poſitum opis videbatur. Itaque placandi coeleſtis numinis gratiâ compoſitis carminibus vacuas aures praebuit, [19] ad id tempus [20] Circenſi ſpectaculo contenta, quod primus Romulus, raptis virginibus Sabinis, [21] Conſualium nomine celebravit. Verum, ut eſt mos hominum, par- Livius I.
vula initia pertinaci ſtudio proſequendi, [22] venerabilibus erga deos verbis juventus, rudi atque incompoſito motu corporum jocabunda, geſtus adjecit. [23] Eaque res [24] ludium ex Etruriâ arceſſendi cauſſam praebuit: cujus decora perni-

mittit lib. Dan. Gloſſarium ab origine ἀπὸ ἀρχαιογονίας. CÓLER.

16. *C. Sulpitio Petico*] Lib. Dan. *Betico*. Conſules L. Genutium & Q. Servilium. COLER. *Sulpicio Betico*. Pighius *Petico*. Sed antiquiores typis expreſſi omnes habent *Betico*. Nec aliter codices Brand. VORST. Duodecim noſtri habent *Betico*, ſeu *Bethico*, unus *Retico*. Sed in Fragmento Capitolino & Tabulis Graecis dicitur *Peticus*. apud Liv. L. VII. 2. *Pacticus*. Vide Pighii Annal. ad annum 389. pro *Stolone*. Tres *Scolone*. Duo *Cn*.

17. *A bellicoſis operibus*] Praefero Cauchianam lectionem, *A bellicis operibus*. Et rurſus poſtea, *Uſque ad id tempus*, pro *ad id tempus*. PIGH. *A bellicis operibus*. Ita Pighius ex cod. Cauchii. Aldus & alii ediderant *bellicoſis*. Nec aliter legitur in codd. Brand. Supra tamen II, 2, 9. noſter itidem, *bellicis operibus excellens*. VORST. *Bellicoſis* habent omnes noſtri, quare reſtitui. Leid. quint. *orta peſtilentiae*. Deinde duo, *poſitum operis*. Duo *opus*.

18. *Jamque*] Pro *jamque* Barb. prim. *Itaque*.

19. *Uſque*] Recte deeſt haec vocula in lib. Dan. COLER. *Ad id tempus*. Pighius ex cod. Cauchii edidit *uſque ad id tempus*. Verum antiquiores editiones omittunt *uſque*. Et abeſt quoque ea vox à codd. Brandeb. Neque novum eſt *uſque* in talibus non addi: meminique in Juſtino & aliis id ſaepiſſime obſervare. VORST. Spernunt eam vocem quoque viginti duo MSS. noſtri, & ſic quoque eradendum videbatur Regio apud Quintil. L. I. Inſt. 10. p. 109. Similiter etiam ante praepoſitionem *in*, ut apud Flor. praef. *à Romulo in Caeſarem Auguſtum*, ubi vide notas. & ſic noſter. L. II. 6. 7. *Inde Maſſilienſes quoque ad hoc tempus uſurpant diſciplinae gravitatem*. & L. II. 7. init. *Venio nunc ad praecipuum decus & ſtabilimentum Rom. Imperii, ſalutari perſeverantia ad hoc tempus ſincerum & incolume ſervatum*. Quae loca exemplari ſuo adſcripſerat Perizonius, ut & ipſum expellendum τὸ *uſque* cenſuiſſe ſatis liqueat. Vide etiam L. V. 9. 1.

20. *Circenſi ſpectaculo*] Intelliguntur ludi Circenſes, id eſt, qui in Circo fiebant. Erat autem *Circus* locus in orbem undique circumſeptus, ludis certaminibuſque equeſtribus deſtinatus. Livius VII, 2. *Circi modo ſpectaculum fuerat*, ſc. antequam ludi ſcenici inſtituerentur. VORST. Bit. prim. *Primo Romulus*.

21. *Conſualium nomine*] Vide Livium, Dionyſium, Florum, Feſtum, ſed praecipue Tertullianum lib. de Spectaculis & Prudentium contra Symmachum, Auguſtinum lib. IV. de civitate Dei. COLER. *Conſualium*. Livius l. I. *Ludos ex induſtria parat Neptuno equeſtri ſolennes: Conſualia vocat*, Romulus puta. VORST.

22. *Venerabilibus erga Deos obſequiis juventus*] In manuſcriptis fere omnibus, *Erga deos verbis*, habetur. Et poſtea *geſtus adjecit*, non ut vulgo *dedit*. Profecto non inepte. Ait enim *juventutem addidiſſe verbis geſtus ad imitationem Ludionis Etruſci*. Idem dicit Livius VII. ita. *Imitari deinde eos juventus ſimul inconditis inter ſe jocularia fundentes verſibus coepere; nec abſoni à voce motus erant*. PIGH. *Venerabilibus erga Deos verbis juventus jocabunda geſtus adjecit*. Ita Pighius ex codd. MSS. cum Aldus & Chalcocondyles pro *verbis* edidiſſent *obſequiis*; & pro *adjecit*, *dedit*. Quomodo Pighius edidit, ita plane & codices Brand. habent. Ceterum *geſtus dare* diceretur ut *plauſum dare*, *ſtrepitum dare*. VORST. *Obſequiis* eſt in Voſſ. & uno Rem. Med. ſext. in Toll. *dedit*. Cum eo, quod edidit Pighius, conſentit Mog. ſed Venetae ſtant cum Aldo.

23. *Eaque res Ludium ex Etruria accerſendi cauſſam praebuit*] MS. *Eaque res Ludium Etruria accerſendi cauſſam praebuit*. Solet & ab aliis nonnunquam omitti praepoſitio ante regionum

 nom-

pernicitas vetuſto [25] ex more Curetum Lydorumque, [26] à quibus Etruſci originem traxerunt, novitate gratâ Romanorum oculos permulſit. [27] Et quia ludius apud eos *Hiſtrio* appellabatur, [28] ſcenico nomen *Hiſtrionis* inditum eſt. Paulatim deinde ludicra ars [29] ad ſatyrarum modos perrepſit: à quibus primus omnium [30] poëta Livius ad fabularum argumenta [31] ſpectantium animos tranſtulit. [32] Iſque ſui operis actor, [33] cum ſaepius à populo revocatus vocem obtudiſſet, adhibito pueri & [34] tibicinis concentu, geſticulationem tacitus peregit.

Ann. urb. 513. Cic. in Bruto 18. & Tuſc. 1. 1. Gell. xvii. 21.

nomina. *Athamania pulſum* Liv. L. xxxvi. C. 32. infra L. iv. C. 3. Ex. 5. *cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet.* PERIZON. Delet praepoſitionem etiam Cod. Harlem.

24. *Ludium ex Etruria arceſſendi*] Ita uterque cod. Brand. non *accerſendi*, ut alii ediderunt. De ea vocis ſcriptione dictum jam ſup. ad ii, 3, 2. Livius l. vii. *Ludiones ex Etruria acciti.* VORST. Pro *Ludium*, *Ludios* hic ſcribendum videtur, & infra ſtatim *quorum* pro *cujus*. GUYET. Meminerat credo à Livio dici *Ludios ex Etruria accitos.* Sed nullus MSS. huic emendationi favet. in MSS. ſeptemdecim, & Ed. Mog. invenio *cauſſam dedit. Ludium* dicit, ut paſſim *miles* pro *militibus*, & alia ſimilia.

25. *Ex more Curetum*] *Curetas* Oliverius facit populum Cretenſem, qui hoc canendi ſaltandique genus inveniſſe dicuntur. Quum fuerint tres, vel ut alii volunt, quatuor aut quinque cuſtodes Jovis. Qui ſaltandi genera quaedam inſtituerunt, nequaquam vero hoc ſcenicum genus. Vide Ill. Ez. Spanhemium ad Callim. Hym. in Jovem v. 52.

26. *A quibus Etruſci*] In multis codicibus ſcriptis eſt *Tuſci.*

27. *Et quia Ludius apud eos Hiſtrio appellabatur, ſcaenico nomen hiſtrionis inditum eſt*] Quid ſi legatur *Hiſter*, quemadmodum habet Livius. *Quia Hiſter Tuſco verbo Ludio vocabatur, nomen hiſtrionibus inditum.* Quo loco reſtitue *hiſtrionis*, ut eſt in Valerio. Atqui Plutarchus in Problematis ab *Hiſtro* quodam ſic vocato ſcaenicos omnes, *hiſtriones* appellatos ſcribit. PIGH. *Hiſtrio.* An verius legam? *Hiſter*, voce Hetruſca. Ita Livius, ſed Plutarchus à quodam *Hiſtro* omnes *Hiſtriones* dictos autumat. Feſtus & Iſidorus *Hiſtrionis* nomen ex *Hiſtria* deducunt. Gloſſarium: *Hiſtrio* παντόμιμος. Pantomimus is, qui non tantum manibus, ſed toto corpore geſticulatur. Unde Tertul. lib. de Idolat. *Hiſtriones vero non manibus ſolis, ſed totis membris victum elaborare.* COLER. *Quia ludius apud eos Hiſtrio appellabatur.* Livius: *Accepta itaque res, ſaepiuſque uſurpando excitata, vernaculis artificibus, quia Hiſter Tuſco verbo ludio vocabatur, nomen hiſtrionibus inditum.* Unde Pighius & Colerus conjiciunt, apud Valerium quoque legendum *Hiſter.* De origine vocis alii aliter ſentiunt. Plutarchus ab *Hiſtro* quodam; Feſtus ab *Hiſtria Hiſtriones* dictos putat. VORST.

28. *Scenico nomen hiſtrionis inditum*] *Scenicus* eſt qui & *actor ſcenicus* dicitur. Suetonius Ner. *Non dubitavit etiam privatis ſpectaculis operam inter ſcenicos dare.* VORST.

29. *Ad Satyrarum modos perrexit*] Manuſcripti, *perrepſit*, pulchra metaphora à reptilibus, quae paulatim procedunt, ſumpta. Utitur vocabulo Columel. libro viii. cap. 15. PIGH. *Satyrarum modos.* In Mſc. Colmarienſi; *Satyrarum mores.* COLER. *Ad ſatyrarum modos perrepſit.* Livius praed. l. *Qui non ſicut ante Feſcennino verſui ſimilem, incompoſitum temere ac rudem alternis jaciebant, ſed impletas modis ſatyras deſcripto jam ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant. Perrepſit* reſtituit Pighius ex codd. MSS. cum in antiquioribus typis expreſſis eſſet *perrexit:* putatque elegantem metaphoram eſſe, qua ſignificetur paulatim ab uno ad alterum perventum fuiſſe. Et confirmatur lectio ea utroque etiam cod. Brand. VORST. *Perrexit* exſtat in novem noſtris MSS. Ultraj. primus *prorepſit.* Edd. omnes *perrexit.*

30. *Poëta Livius*] Andronicus dictus, Salinatoris libertus. de quo Agellius lib. xvii. cap. 21. COLER. *Poëta Livius.* Hujus Livius hiſtoricus l. d. mentionem facit, & iiſdem fere verbis quibus noſter. Dictus autem cognomine *Andronicus.* Fuitque Livii Salinatoris libertus: cujus fragmenta ab Henr. Stephano & aliis ſunt collecta. Vide de eo & Gellium xvii, 21. VORST.

31. *Spectantium oculos & animos*] Veteres libri omnes omittunt, *oculos &.* nec admodum requiruntur verba. PIGH. *Ad fabularum argumenta ſpectantium animos tranſtulit. Fabulae* hic ſunt

egit. [35] Attellani autem ab Oſcis acciti ſunt: quod genus delectationis Italicâ ſeveritate temperatum, ideoque [36] vacuum notâ eſt. nam [37] neque tribu movetur, neque à militaribus ſtipendiis repellitur.

Et quia ceteri ludi ipſis appellationibus unde trahantur, apparet, non abſurdum videtur [38] Saecularibus initium ſuum, [39] cujus generis minus trita notitia eſt, reddere. Cum ingenti peſtilentia [40] Urbs agrique [41] vaſtarentur, [42] Va- 5.

Feſt. in ſeculares. Zozim. L. II. Hiſt. Novae.

ſunt comoediae. Pro *ſpectantium animos* antiquiores typis expreſſi haben *ſpectantium oculos & animos.* Verum *oculos* Pighius expunxit, quod ab omnibus codd. MSS. id abeſſe videret. Et abeſt ſane à codd. quoque Brand. VORST. Abeſt etiam fere ab omnibus noſtris.

32. *Iſque ſui operis actor*] Undeviginti MSS. *auctor.* Leid. ſept. *actor*, ſed *u* eſt ſuperſcriptum. *Auctor* etiam Ed. Mog. Retinendum tamen omnino eſt *Actor.* Quoniam quam fabulam compoſuerat, eam quoque ipſe egit in ſcena.

33. *Cum ſaepius à populo revocatus*] Ad denuo agendum ſcilicet; quod adeo populo placuiſſet. VORST.

34. *Tibicinis concentu*] Similiter de Pylade Euſeb. N. 1995. ubi vide Scaligerum. PERIZON.

35. *Attellani*] Itidem ludiones; ab Attellis, oppido Campaniae acciti. Livius d. l. ubi de ſcenicis: & Livio Andronico agit, fabellarum quoque Attellanarum mentionem facit, & his quidem verbis: *Juventus hiſtrionibus fabellarum actu relicto, ipſa inter ſe more antiquo ridicula intexta verſibus jactitare coepit, quae inde exodia poſtea appellata, conſertaque fabellis potiſſimum Attellanis ſunt.* VORST.

36. *Vacuum nota*] Hiſtriones apud Romanos infames erant, ut jam ſupra ad I, I, 16. dictum: Attellani non item. Livius l. d. *Eo inſtitutum manet, ut actores Attellanarum nec tribu moveantur, & ſtipendia tanquam expertes artis ludicrae faciant.* VORST.

37. *Neque tribu movetur*] Idem tradit Livius lib. VII. Sed neque perſonam deponebant, ſi minus placerent, quod ceteros Hiſtriones facere, neceſſe erat, ut ſcribit Feſtus. lege *Auguſt. de Civit. Dei lib.* II. *c.* 27. *Arnobium lib.* VII. *Cic. in ſomnio Scipionis.* COLER.

38. *Saecularibus*] *Saeculares ludi*, qui ſingulis ſaeculis celebrabantur. De ſpatio *ſaeculi* autem diverſae ſententiae; ut Cenſorinus c. 17. l. de die nat. exponit. VORST.

39. *Cujus generis minus certa notitia eſt*] Imo vero ſaecularium ludorum (de iis loquitur) origo certa. meliuſque omnino libri priſci, *minus trita.* Satis firma quidem certaque traditio, at non adaeque vulgata. LIPS. *Minus certa.* Lego ex lib. Dan. audacter: *minus trita notitia.* minus trita elegantia, quales amat Val. Sed ita Lipſius quoque correxerat. COLER. *Cujus generis minus trita notitia eſt.* Pighius maluit *minus certa*; cum omnes antiquiores typis expreſſi habeant *minus trita.* Sed monuit Lipſius, ludorum ſaecularium originem ſatis quidem certam, verum non aeque tritam ac vulgatam fuiſſe: ac proinde ex priſcis libris legendum omnino *trita.* Sane non aliter unus quoque cod. Brand. & cod. P. Dan. quem Colerus inſpexit, habent. VORST. *Trita* quoque eſt in undecim noſtris, duo *inſtructa* habent, ceteri *certa.* Ita *certa* pro *trita* habent etiam duo Rem. L. II. 6. 17. *Humili & trita conſuetudine, quo ſit venerabilius vacuum eſſe convenit.*

40. *Urbs atque agri*] Sic legendum puto. *Ereti* meminit Virg. L. VII. Aeneid.

Ereti manus omnis, oliviferaeque Mutuſcae.

Pro eo nomine Oliverius *fretum* legit. Quia, inquit, petentibus Tarentum ingrediendum erat mare Tyrrhenum. idem pro *vicum* legit *vicinum Sabinae regionis.* Porro genitivum *filiorum* pro *liberorum*, initio hujus hiſtoriae, & *filii* pro *liberi* ad finem ejuſdem dixiſſe videtur Valerius. GLAREAN.

41. *Urbs antiqua agrique vaſtarentur*] Bene Glareanus, *Urbs atque agri* correxit; manuſcripti libri omnes fere legunt, *Urbs agrique vaſtarentur.* non male. PIGH. Et diu ante Glareanum notavit Theophilus. Vetuſti codices *antiqua* verbum non habent, ergo vel eradendum eſt vel emendandum eſt *Atque.* Ut non Roma ſolum, ſed proximi quoque fines ejus, morbi contagione eſſent impliciti. Quibus ſubjungit Anton. Lenas. *Haec à Minutiano reperta ſibi jactabunda cornicula vindicavit.* Ceterum *urbs agrique* habet Ed. Mog. Veneta vero 1478. *Urbis antiqua, agrique. Urbs agrique* nititur auctoritate noſtrorum omnium Codicum.

42. *Valeſius vir locuples*] Hunc Zoſimus inde-

42 Valeſius vir locuples, ruſticae vitae, duobus filiis & filia ad deſperationem uſque medicorum laborantibus, aquam calidam iis à foco petens, 43 genibus nixus, Lares familiares, *ut puerorum periculum in ipſius caput transferrent*, oravit. Orta deinde vox eſt, 44 *habiturum eos ſalvos*, 45 *ſi continuo flumine Tiberi devectos* 46 *Tarentum* 47 *deportaſſet*, *ibique ex Ditis patris*, *& Proſerpinae ara* 48 *petita calda*, *recreaſſet*. 49 Eo praedicto magnopere confuſus, quod & longa & periculoſa navigatio imperabatur; 50 ſpe tamen dubia praeſentem metum vincente, pueros ad ripam Tiberis protinus detulit, (51 habitabat enim in villa ſua

de *Manium Valerium Tarentinum* dictum ait, ſed lege *Terentinum*. PERIZON. Ultraj. prim. *Ruſticae vitaeque plebeae*. *Medicorum* delet unus Rem. *Aquam calidam iis à foco petens*, deſunt in Voſſiano.

43. *Genibus nixus*] Sic Ed. Mog. ceterae fere *innixus* contra MSS. propemodum omnium conſenſum. Sic enim ſolus Harl. unus atque alter *fixus*. Pro *Lares familiares* Ultraj. prim. *Lares Deos*. Quidam delent *eſt* poſt *vox*.

44. *Habiturum eos ſalvos*] Leid. ſec. *habituros*: unde quis hoc ſolo uſus MS. conjiceret forſan *abituros*. Sed non placet.

45. *Si continuo flumine Tiberis devectos*] Duodecim MSS. *Flumine Tiberi*. & ſic Ed. Mog.

46. *Terentum*] Lib. Dan. *Tarentum*. Male item. Terentum Ovidius vocat, & Martialis libro x.

Bis mea Romano ſpectata eſt vita Terento.

Eidem Terentos lib. I.

Coepit, Maxime, Pana quae ſolebat,
Nunc oſtendere Canium Terentos.

Lib. IV. Epigram. I.

Et quae Romulius ſacra Terentus habet.

Auſonius:

Tria Terentino celebrata trinoctia ludo.

Errat igitur vir magnus Ludovicus Vives, idemque doctiſſimus & eloquentiſſimus Hiſpanorum, qui civitatem *Tarentum* pro *Terento* illo in campo Martio accipit, terſiſſimis illis commentariis ad Auguſtinum de Civit. Dei. Feſtus: *Terentus locus in campo Martio* &c. COLER. Confer quae notavit J. Rutgerſius L. IV. C. 10. ubi itidem *Terentum* emendat, probante Gudio. Et ſic olim ediderant Mediolanenſes, atque item Aldus. MSS. *Tarentum* ſervant. Ultraj. uterque *Tirentum*. Sed vide quae infra notavimus.

47. *Deportaſſet*] MSS. Quindecim *portaſſet*, cum Edd. antiquis; nec diſplicet.

48. *Petita aqua calida, quam illi deſiderarent, recreaſſet*] In Campenſi rectiſſime, *Petita calda recreaſſet*. Reliqua omittuntur, & videntur è ſcholiis marginalibus inſerta ab imperito quopiam; nam in aliis manuſcriptis aeque non habentur, ſed in his pro *calda*, ſupponitur, *aqua*, quae interpretatio vocabuli vetuſti tota ſe inſinuavit textui Valeriano. Nobis antiquam atque elegantem illam dictionem Valerio reddere viſum eſt, qua item utuntur veteres auctores frequenter, ut Mart.

Frigida non deerit, non deerit calda petenti.

Oraculi ejuſdem verba ſic leguntur apud Zoſimum Hiſtoriarum II. ἀπάγειν εἰς τάρραντα ἐγχελεομήνης τὰ τέκνα κἀκεῖσε θερμῷ αὐτὰ τοῦ Τιβέρεως ὕδωρ, ἐπὶ τοῦ ἄδου καὶ περσεφόνης ἐσχάρας τοῖς παισὶ δοῦναι πιεῖν. PIGH. *Petita calda recreaſſet.* Ita Pighius ex cod. Campenſi. At Aldus & Chalcocondyles ediderant, *Petita aqua calida, quam illi deſiderarent, recreaſſet*. Sane *aquam calidam* plene & paulo ante dixit. Codices Brandeb. habent modo *petita aqua recreaſſet*: quomodo & Pighius in quibuſd. codd. reperit. VORST. Ut Codd. Brand. ſic habent quoque Barb. uterque, duo Rem. quat. Med. uterque Ultraj. Copeſ. cum tribus Leid. & Periz. *petita aqua calida quam illi deſiderant*. Harl. Voſſ. Leid. ſext. *deſiderarant*. Bit. prim. Med. ſec. & quint. cum Brand. conſentit edit. Mog. cum Harl. Venetae.

49. *Eo praedicto magnopere confuſus*] *Praedictum* pro vaticinio: & *confuſus* pro perturbato; qui vocabuli uſus apud noſtrum non infrequens eſt. Et egimus de eo fuſius in cap. 17. libri de Latinit. mer. ſuſp. VORST. Quatuor MSS. *Eo dicto*. Leid. ſext. *ex praedicto*. de verbo *confuſus*, vide Cl. Burman. ad Val. Flac. L. I. v. 29. Liv. L. I. 7. *Confuſus atque incertus animi*. L. XXXIV. 5. *Manare omnibus gaudio lacrimae, adeo ut ipſum quoque confunderent dicentem.*

50. Spe

ſua [52] propter vicum Sabinae regionis Eretum) ac lintre Oſtiam petens, nocte concubia ad Martium campum appulit. Sitientibuſque aegris [53] ſuccurrere cupiens, igne in navigio non ſuppetente, ex gubernatore cognoſcit, haud procul apparere fumum. Et ab eo juſſus egredi [54] Terentum (id ei loco nomen eſt) cupide arrepto calice, aquam flumine hauſtam, eo unde [55] fumus erat obortus, jam laetior pertulit, [56] divinitus dati remedii quaſi veſtigia quaedam in propinquo nactum ſe exiſtimans: inque ſolo magis fumante, quam ullas ignis habente reliquias, dum tenacius omen apprehendit, contractis levi-

50. *Spe tamen dubia praeſentem metum vincente*] MS. *ſpem tamen dubiam praeſente metu vincente.* hoc ſenſu. Praeſente & magno metu pro liberis graviſſimo morbo implicitis expugnabat & vincebat dubitationem illius ſpei, licet ſpes eſſet dubia, tamen vincebatur à majori metu. Sic Liv. L. XXVII. 35. *Vinci ſuam temperantiam Romana cupiditate paſſurum Regem.* PERIZON. Harl. *ſpem inde dubiam praeſente metu vincente.* Leid. ſec. *Spe tamen dubia praeſente metu vincente.* cum Copeſ. conſentiunt Ultraj. prim. & Periz. Vatic. prim. & uterque Barber. Leid. ſept. habet, *Spe tamen dubia praeſentem metum vincente*, ſed prius fuiſſe *ſpem dubiam*, eraſis poſterioribus literis liquido apparebat. Si vulgatum retineas, quod faciendum reor, hic ſenſus erit. Tamen cum ſpes reſtituendi ſuis valetudinem, licet dubia, eſſet efficacior quam praeſens & certus metus longae & periculoſae navigationis, quae imperabatur.

51. *Habitabat enim in villa ſua*] Illud *ſua* addititium videtur. COLER. Negant MSS. ſi Med. quintum excipias.

52. *Prope vicum Sabinae regionis Heretum*] In Atrebatenſi correcte, *Propter vicum Sabinae regionis Eretum.* Sic Ovidius, *Propter humum volitant.* Et Terentius Adelphis, *Hic propter hunc aſſiſte.* Ereti meminit Virgilius Aeneid. VII. Stephano Ἤρητος dicitur, Dionyſio & Straboni *Eretum.* PIGH. *Eretum.* Male in libro Dan. *Fretum* ſcribitur. Servius: *Eretum opidum eſt dictum à Junone id eſt* Ἥρας *quae illic colitur.* COLER. *Propter vicum Eretum.* Ita Pighius ex cod. Atrebatenſi. Nec aliter codd. Brandeb. Alii modo habent *prope vicum. Ereti* mentionem & Virgilius facit l. VII. Aen. Stephano eſt Ἤρητος. Servius ad Virgilium ait oppidum ita dictum eſſe à Junone, quae ibi culta fuerit. Haec quidem Graece Ἥρα vocatur. VORST. Ut Pighius emendat, ita dudum ante reſtituit M. Ant. Sabellicus dicens. In nullum adhuc Valerii exemplarium incidimus, quod non *fretum* haberet, ſed quo pacto id fieri poſſit, ut Sabini agri villa vicina eſſet freto, cum Sabina tota mediterranea ſit, qui vitioſe locum hunc legere perſeverarunt, ipſi, ſi poſſunt, dicant. Ego quod ex Strabone & Livio didici, haud cunctanter affirmare poſſum, *Eretum* non *fretum* Sabinae regionis celebrem fuiſſe locum Tiberi proximum, de quo haud dubie videtur mihi Valerius ſcribere. Intendant igitur illi animum videantque, ne quod diligentiſſimus auctor *Eretum* ſcripſit, recentiorum inſcitia uno duntaxat elemento inverſo, *Fretum*, ut caecum eſſet multis offenſaculum, fecerit. Haec ille. Meminit *Ereti* Liv. L. XXVI. 11. ubi vide Sigonium. PERIZON. In Editione Mediolanenſi ſic notat Theophilus. Hoc animadvertere oportet multas in Etruria civitates iis, quae in Latio referuntur, haberi cognomines: ut *Ferentinum*, etiamſi Ptolemaeus *Ferentium*, Strabo tamen *Ferentinum* utrumque. In Tuſcis *Ferentini*, potius in Latio *Ferentinates* dicuntur; de quibus ipſe Plinius: ut in Stephano *Ferentani* & *Ferentii*, non tamen à *Ferentio Ferentinove*, ſed à *Ferento* Sabinorum oppido aut Samnitum, de quo Halicarnaſſeus Dionyſius XVII. Hiſtoriarum, ut hoc fortaſſe illud ſit de quo Valerius. *Habitabat* (inquit ſecundo Libro) *in villa ſua prope vicinum Sabinae regionis Ferentum*, etiamſi corrupte *fretum* legitur. Non ſum neſcius *Eretum* id à quibuſdam ſcribi ex Strabone Livioque. Nec improbo. *Tibur*, inquit Strabo, *& Eretum vici potius, quam oppida.* Idem paulo poſt *via*, inquit, *Salaria, in quam & Nomentana coincidit, ubi Sabinorum vicus ſupra Tiberim Eretum nomine.* Antonius (L. Antoninus) quoque, *Ab urbe*, inquit, *Eretum diſtat duodeviginti MP.* Dionyſius, *Eretum*, inquit, *Sabinorum fuit oppidum.* Virg. *Ereti manus omnis Oliviferaeque Mutiſcae.* Porro *Eretum* is videtur locus eſſe, qui *mons Eretum*, & corrupta vulgo di-

levibus, & [57] quae fors obtulerat [58] nutrimentis, [59] pertinaci ſpiritu flammam evomuit, [60] calefactamque aquam pueris bibendam dedit. [61] Qua potata [62] ſalutari quiete ſopiti, diutina vi morbi repente ſunt liberati; patrique indicaverunt, [63] *vidiſſe ſe in ſomnis*, [64] *neſcio à quo deorum ſpongia ſua corpora* [65] *pertergi*, *& praecipi*, *ut ad Ditis patris & Proſerpinae aram*, *à qua fuerat potio*

ctione *Mons Rotundus* vocatur. Haec Hermolaus. Non dubito, quin recte Viri docti reſtituerint *Eretum*, monendum tamen in viginti & duobus noſtris MSS. extare *fretum*, in duob. *fletum*, in duodecim *vicinum*, & in totidem *prope*. Ed. Mog. *propter vicinum Sabinae regionis fretum*, & ſic Ven. ſed hae pro *propter* habent *prope*. MS. Voſſ. locum totum ita conſtituit. *Propter vicum Sabinae regionis*, *& nocte concubia ad campum Martium appulit lintre hoſtiam petens*. Ald. & Aſcenſ. *Heretum*. *Hoſtiam* ſex MSS. cum aliquot Editis.

53. *Succurrere*] Liber Daniel. *Subvenire*. quod in contextum ex ora etiam editionis Pigh. recipiendum pridem arbitrabar. Gloſſae vett. Graeco Lat. *Subvenire* βοηθῆσαι. COLER. *Succurrere cupiens*. Liber P. Dan. ut Colerus teſtatur, *ſubvenire*. Quod idem & in aliis codd. legit Pighius. VORST. Vulgatum tuentur noſtri tam ſcripti quam editi. Duo Rem. *ſitientibus*, *qui aegris*.

54. *Terentum*] Feſtus: *Terentum locus in campo Martio dictus*, Mentio ejus & apud Poëtas, Ovidium, Martialem, Auſonium, ut Colerus notavit. Vide & Rutgerſii Var. Lect. IV, 10. ubi notat in quibuſdam codd. perperam eſſe *Tarentum*. VORST. Ut ſupra ita & hic conſtant ſibi MSS. exhibentes *Terentum*.

55. *Fumus erat obortus*] Tres MSS. cum Ven. Ed. *abortus*. Lat. Latinius *unde fumum erat obtuitus*, notante Perizonio.

56. *Divinituſque dati remedii quaſi veſtigia quaedam &c.*] Cur *quaſi veſtigia quaedam*? Certe ſi vox illa juſſit eos deportare *Terentum*, non jam veſtigia quaedam nactus erat, ſed rem ipſam, ad ipſum enim, qui deſignatus erat vaticinio, devenerat locum. Quare exiſtimo priore loco ſcribendum omnino eſſe *Tarentum*, ſic enim intellexerat ille aegrorum pater, & inde longam & periculoſam navigationem ſibi imperari crediderat. Jam vero cum *Terenti* audit nomen adeo congruum ei, quod audiverat, ex illius nominis veſtigiis apprehendit omen, & in ſpem venit, hic ſuorum ſalutis recuperandae.

57. *Quae fors obtulerat*] Aliquot MSS. cum pleriſque Edd. ante Pighium, *Quae fors obtulerat*, ſcribunt, quae ſaepe fuiſſe confuſa notiſſimum eſt. Hic tamen omnino *fors* retinendum. Horat. L. I. Sat. I. v. I.

Qui fit, *Maecenas*, *ut nemo*, *quam ſibi ſortem*
Seu ratio dederit, *ſeu fors objecerit*, *illa*
Contentus vivat.

Ubi vide Lambin. & Burm. ad Val. Flac. L. I. 478.

58. *Nutrimentis*] Unus Rem. *Foci nutrimentis*. Virg.

——— ——— *atque arida circum*
Nutrimenta dedit rapuitque in fomite flammam.

Noſter infra L. III. 2. Ext. 7. *Vicum ſuum*, *qui in ea urbe ſpecioſiſſimus erat*, *contractis undique nutrimentis ignis incendit*. L. VI. 6. Ext. I. *Undique circumdatis accenſiſque ignis nutrimentis*. GUDIUS.

59. *Pertinaci ſpiritu flammam emovit*] Optime. & paullo poſt, *Qua pota*, legendum; non *Qua potata*. PIGH. *Pertinaci ſpiritu flammam evomuit*. Pighius ex cod. Campenſi legendum putat *emovit*. Sed alteram lectionem antiquiores typis expreſſi, itemque MSS. Brand. habent. VORST. Septemdecim MSS. noſtri faciunt cum Brand. ſeptem vero inter quos quinque Med. primus Barb. & Voſſ. videntur habere *emovit*. inſolens ſane utrumque eſt. quo exemplo enim probabitur, *hominem* dici *evomere flammam pertinaci ſpiritu*? qui illam pertinaci flatu elicit ex ignis nutrimentis. quare magis quidem placet *emovit*: ſed & hoc verbum potius ſignificat *loco movere*, *expellere*, quam *producere*, *excitare*. ut Hor. L. II. Sat. 3. 28.

Emovit veterem morbum mire novus.

L. IV. Ode 15.

——— ——— *emovitque culpas*,
Et veteres revocavit artes.

Ubi vide Lambinum. Expende ergo an praeſtet legere *flammam evocavit*. Ut Sen. in Hippol. v. 12.

Zephyrus vernas evocat herbas.

Sil. Ital. L. VII. v. 501.

Nam

tio ipſis al'ata, 66 *furvae hoſtiae immolarentur*, 67 *lectiſterniaque & ludi nocturni fierent.* Is, quod eo loci nullam aram viderat, deſiderari credens, 68 ut à ſe conſtrueretur, aram empturus in Urbem perrexit, relictis qui fundamentorum conſtituendorum gratia terram ad ſolidum foderent. Hi domini imperium exſequen-

Non aliter, quam qui ſparſa per ſtagna profundi,
Evocat è liquidis piſcem penetralibus eſca.

Et notum eſt compoſita à verbo *vocare*, ſaepiſſime ad facta transferri. ut *revocare alicui manus poſt tergum*, *crines à vertice*, & ſimilia.

60. *Calefactam aquam pueris bibendam dedit*] MS. *detulit*. Rectius. PERIZON. Sic quoque Bit. prim. Leid. ſec. Periz. cum Codice Tollii, qui hoc notandum addiderat; & merito.

61. *Quâ potatâ*] Sic reſtitui ſecutus auctoritatem viginti MSS. & Edd. omnium. Potuit enim plus ſemel repeti illa potio, antequam illi ſalutari quiete ſopirentur. Pighius & ceteri poſt eum ediderant *pota*.

62. *Salutari quiete ſopiti*] Vatic. prim. Copeſ. Barb. prim. ſed ab alia manu, Leid. ſext. in marg. *potiti*. Vulgatum placet.

63. *Vidiſſe ſe in ſomnis*] Ita recte Aldus. At Pighius hic rurſus habet *in ſomniis*. De qua locutione quid ſentiendum, diximus ſupra in Notis ad I, 7. ext. 8. & 10. Alteram illam, quae vera eſt, habent & codd. Brand. VORST. *Somnis* habent Harl. Voſſ. Leid. quint. ſept. Periz. Ultraj. uterque Ed. Mog.

64. *Vidiſſe ſe in ſomnis, quos neſcio deorum*] Libri duo è meis: *in ſomnis à neſcio quo deorum.* ſtatimque *praetergi*, &, *praecipi*. Recte, ut opinor. certe ad Zoſimi mentem, qui lib. II. *unum aliquem magnum virum & divinam formam praeferentem*, apparuiſſe vult: non, ut vulgata Valeriana lectio ſuadet, plures. LIPS. *Quos neſcio Deorum.* Lib. Venetus: *A neſcio quo Deorum.* pro qua Zoſimus ſtat libro II. Hiſtoriae novae. COLER. *A quo neſcio Deorum corpora ſua pertergi, ac praecipi.* Ita omnino legendum; non, ut Pighius vult, *Quos neſcio Deorum corp. ſua pertergere ac praecipere.* Habent ita veteres typis expreſſi, & uterque cod. MS. Brand. Et confirmatur haec lectio à Lipſio verbis Zoſimi, qui non plurium, ſed unius, qui pueris in ſomnis apparuerit, mentionem facit. VORST. Ne dubites, ita quoque omnes mei habent MSS. quare mirari ſatis non poſſum quid Pighio in mentem venerit, ut hoc ita tacite mutaret, ne quidem unius MS. mentione facta. Vide & Modium Novant. Epiſt. 96.

65. *Pertergi & praecipi*] In manuſcriptis melius, *Pertergere & praecipere.* Et deinde, *Lectiſternia ludique.* PIGH. *Pertergi & praecipi.* Ita edit. Veneta. Conſentiunt Lipſius, Modius, & ego quoque mirifice. COLER. MSS. major pars *pertergi & praecipi.* Ultraj. prim. Harl. unus Rem. *pertergeri. Detergeri* Voſſ. cum uno Rem. Leid. ſec. *retergeri.* Forſan haud damnandum *τὸ pertergeri*, ut eſt hoc verbum ſaepe ſecundae conjugationis. Vide Torrent. ad Horat. L. I. 7. 15. in MS. Baſ. erat teſte Klokkio. *Vidiſſe ſe in ſomnis à neſcio quo Deorum viſcera ſua praetergui & praecipi.* Aliquot MSS. *ſpongea.*

66. *Furvae hoſtiae*] Feſtus: *Furvum bovem, id eſt, nigrum immolabant Averno.* COLER. *Furvae hoſtiae.* Exponit ipſe Valerius, quod paulo poſt dicit, *Hoſtias nigras, quae antiquitus furvae dicebantur.* Feſtus quoque: *Furvum bovem, id eſt, nigrum, immolabant Averno.* VORST. Eſt nimirum crebra haec vox & quaſi propria poëtis, ubi ſermo eſt de rebus inferorum, ut pluribus exemplis docet Broukhuſ. ad L. IV. 11. 3.

67. *Lectiſternia*] Eorum frequens mentio apud Livium. Ut XXII, 10. *Curatum lectiſternium, & per triduum habitum, decemviris ſacrorum curantibus; & pulvinaria in conſpectu fuere: Jovi & Junoni unum, alterum Neptuno & Minervae* &c. Nimirum Diis lectos ſternebant, in quibus accumberent; tumque cibos apponebant. VORST. Multi MSS. habent *Lectiſterniaque & ludi*, quod praeferunt etiam omnes ante Pighium editiones, & ſic ſtatim poſt ſequitur eodem modo in MSS. pleriſque & Edd. omnibus *ludoſque & lectiſternia.* Quod mutari non oportuerat, quum nemo Valerium legens non animadvertat, quantopere amet illam conjunctionum copiam.

68. *Ut à ſe conſtrueretur*] Quatuordecim MSS. cum Ed. Mog. *conſtrueretur* praeferunt, & mox unus Rem. *conſtruendorum.* Cop. omittit *terram*, pro *empturus* duo Rem. *epictus.* Voſſ. *hi deinde imperium obſequentes.* Tres *hii*, vel *ii.*

69. *Ad viginti pedum altitudinem*] Alta haec foſſio. Verius fuerit *denum pedum.* LIPS. *Ad*

ſequentes, 69 cum ad XX pedum altitudinem humo egeſta perveniſſent, animadverterunt aram Diti patri, Proſerpinaeque inſcriptam. Hoc poſtquam Valeſius nuntiante ſervo accepit, 70 omiſſo emendae arae propoſito, hoſtias nigras, quae antiquitus *furvae* dicebantur, 71 Terenti immolavit: ludoſque & lectiſternia, continuis tribus noctibus, 72 quia totidem filii periculo liberati erant, fecit.

Ann. urb. 249. Plutarch. Cenſorinus.

Cujus exemplum 73 Valerius Poplicola, qui primus conſul fuit, ſtudio ſuccur-

XX pedum altitudinem. Foſſio ea nimis alta videtur Lipſio: qui & propterea legendum putat *decem pedum.* VORST. MSS. tuentur vulgatum, & quamvis alta videri poſſit foſſio, tamen in re miraculi cujuſdam plena illa nimis alta cenſeri non debet, cum potius illa ipſum augeat miraculum.

70. *Omiſſo emendae propoſito*] In Atrebatenſi aliiſque, *emendae arae propoſito.* Idque apertius. PIGH. *Omiſſo emendae arae propoſito.* Forte *Erigendae.* GUDIUS. Cum ſupra dixerit illum *Aram empturum in urbem perrexiſſe*, nihil mutandum puto. Tò *Arae*, quod addidit ex Atrebatenſi aliiſque Pighius, noſtris fere omnibus confirmatur.

71. *Terenti immolavit*] Mire in hoc verbo laboravit Guyetus, qui vix potuit ſe expedire, poſt alia atque alia obelo transfixa hanc tandem ſuam reliquens opinionem. *Terenti* hic eſt genitivi caſus pro *Terento*, ſic *Aegypti* pro *in Aegypto* apud Corn. Nepotem. *Terenti* pro *in loco Terenti*, *Aegypti* pro *in terra Aegypti. Immolavit hoſtias nigras* ſubintellige igitur *Plutoni in Terento.*

72. *Quia totidem filii*] Lib. Colmarienſis: *totidem liberi.* Rectius, meo animo. Fuerunt enim duo filii & una filia. COLER. *Quia totidem filii periculo liberati.* Obſervavit Colerus, Colmarienſem librum habere *totidem liberi:* idque ei rectius videtur; quod duos filios & unam filiam fuiſſe ex ſuperioribus apparcat. VORST. *Liberi* placebat etiam Guyeto, & exſtat hoc in tribus Rem. invenit etiam in ſuo MS. Pontanus. Leid. quint. *pueri.* Sed potuit *filiorum* nomine comprehendiſſe & *filiam*, quomodo per *reges* Livius L. 1. 39. intelligit *regem* & *reginam.* Vide ibi J. Fr. Gronovium, ut & Bentlejum ad Horat. L. 1. S. 1. 100.

73. *Valerius Poplicola*] Multi MSS. cum editionibus ante Pighium *Publicola.* Deinde magno numero *bobus.* Et ſic quoque Edd.

74. *Trinoctio.*] Auſon. in Grypho ternario v. 34.

Trina Terentino celebrata trinoctia ludo. THEOPHIL. Vide ibi Vinetum.

75. *Religionem ludorum creſcentibus opibus ſecuta laetitia eſt*] Quamvis nulli accedant manuſcriptorum librorum calculi; pro *laetitia* tamen repono *lautitia.* vim namque dictionis non intellexerunt ſcioli, qui illam mutarunt. Non enim ſolummodo *lautitia* eſt in epulis, verum etiam in omni cultu atque apparatu vitae, quam Graeci πολυτέλειαν appellant. Sic Q. Hortenſius orator apud Nonium, *Quaecunque ſit lautitia, cui victum elegantem magnifice, neque minus quam deceret, colere inſtituiſſent.* Sic *lautos* vocat Verris comites Cicero Actione II. hoc eſt, ſplendidos ac ſumptuoſos. Appoſitiſſime igitur Valerius noſter *lautitiam* dicit ludorum; narrare volens breviter ac ſuccincte quinam Romanorum ludis ſuis ſolito majores ſumptus, profuſioremque magnificentiam adjecerint. Nec aliter ipſe poſtea, ubi de Spartanis lege Lycurgi ab Aſia exulantibus. Audierat enim *lautitiam* inde, & immodicos ſumptus, & omnia non neceſſariae voluptatis genera fluxiſſe. Atqui Valerio familiare eſt vocabulum, *lautitia*, item *lautus.* PIGH. *Religionem ludorum ſecuta lautitia eſt.* Aldus & alii ediderant *ſecuta laetitia eſt.* Neque aliter in codd. MSS. Brand. eſt. Pighius tamen pro *laetitia* audacter reſcripſit *lautitia*; quamvis in nullo MS. id reperiret. Chalcocondyles etſi in textu retinuit *laetitia*, in Notis tamen de *lautitia* ſcribit, dicitque magnificentiam convivii & elegantiam eſſe. In uno quoque cod. Brandeb. diverſa manu manifeſte ſcriptum, inque vetere edit. Mart. Herbip. typis expreſſum video *lautitia.* Eſt autem non in epulis ſolum, ſed in omni cultu atque apparatu vitae: ut idem fere ſit quod ſplendor, magnificentia. Vide & infra II, 6, 1. Cicero II. in Verr. comites Verris *lautos*, id eſt ſplendidos & ſumptuoſos vocat. VORST. *Lautitia* ſic emendatum invenio ipſe in Perizon. & credo ita exſtitiſſe ſcriptum in ſeptem Gudianis; nam de ceteris notatur habere eos

laeti-

currendi civibus, ſecutus, apud eandem aram publice nuncupatis votis, caeſiſque atris bubus, Diti maribus, feminis Proſerpinae, lectiſternioque, ac ludis [74] trinoctio factis, aram terra, ut ante fuerat, obruit.

[75] Religionem ludorum creſcentibus opibus ſecuta lautitia eſt. Ejus inſtinctu 6.
[76] Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam, primus ſpectantium conſeſſum Ann. urb. 675. Plin. xix. 1.
[77] velorum umbraculis texit. [78] Cn. Pompejus ante omnes [79] aquae per ſemitas decurſu, aeſtivum minuit fervorem. Ann. urb. 688. Cic in L. Piſ. Paedianus.
[80] C. Pulcher ſcenam varietate colorum Ann. urb. 654 Plin. xxxv, 4.

laetitia, quod eſt etiam in ceteris Leidenſ. & utroque Ultraj. *Lautitia* vero edidit etiam Aldus & Aſcenſius, & notavit Oliverius. *Lautitia* proprie dicitur magnificentia convivii & elegantia, unde etiam *munditias* dicimus *lautitiam*, quibus in conviviis uti conſueverunt, à *lavo*, *lotum* vel *lautum*. hic accipit pro magnificentia. Haec ille. De aedificiorum magnificentia uſurpat ipſe L. IX. I. 4. *Quoniam inchoatam à ſe lautitiam poſteris relinquere, quam à majoribus acceptam continentiam retinere maluerunt.* & L. IV. 4. 3. *Sed eo lautior Fabricius, quod patellam ſuam corneo pediculo ſuſtineri voluit.*

76. *Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam*] Quod ad univerſam Romanam hiſtoriam attinet hic annotare placuit, ne identidem ea repetere ſit neceſſe, quamquam obiter ſaepe rurſus eadem dicerentur. Cum à primi belli Punici anno primo, uſque ad ſextum Auguſti, quo cum Antonio rexit, annum, in conſulatu Romano fuerint undecim Claudii Pulchri, octo quidem Appii praenomine, tres Publii; item tres Catuli, eodem magiſtratu, (de Fabiis ac Scipionibus antea conqueſti ſumus) mirum de quo hic Catulo, de quo Claudio Pulchro loquatur auctor, cum hiſtoriae hae diverſis aetatibus actae, ipſi etiam diverſiſſimis temporibus vixerint. De Scauris eadem eſt querela. Di perdant ſceleſtam illam ambitionem, & plane Deus perdidit. Graecis objicitur, quod quadriennio victoris Olympiaci nomen, tamquam & ipſum ſingulis Olympiadum initiis praefixerint: & Romanis ſingulis annis bina in conſulatu ac cenſura, quaterna in praetura laudi ſcilicet dabimus? Credo Hercule ne ipſis quidem auctoribus ſemper ea nota fuiſſe, ſed ob familiarum faſtum omittere non auſos. Nam utut rhetoricemur defenſionemve paremus, tanta cognominum negligentia culpa non vacabit. Sed hoc ſit ſatis hic de Q. Catulo, Cl. Pulchro, ac M. Scauro. Commentatores ſaepe addunt, quae nihil ad rem; ſaepe ſilent: quod honeſtius quidem faciunt, quam dicendo infantiam ſuam prodant. GLAREAN.

77. *Velorum umbraculis*] Hoc opus Q. Catuli, cum capitolium dedicaret, ut ſcribit Plinius. Servius: *Scena* ἀπὸ τῆς σκιᾶς. *apud antiquos enim theatri ſcena parietem non habebat: ſed de frondibus umbracula quaerebant.* COLER. Prop. L. IV. I. 15.

Nec ſinuoſa cavo pendebant vela theatro,

Ovid. L. I. de Arte Amandi 103.

Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro,
Nec fuerant liquido pulpita rubra Croco.

Lucret. L. IV. 73.

Et volgo faciunt id lutea, ruſſaque vela,
Et ferrugina, cum magnis intenta theatris
Per malos volgata trabeſque nutantia flutant.

Videndus & Marcellus Donatus ad Liv. L. XXXIX. 7. Vide & Valeſium ad Ammian. Marcel. L. XIV. 6. & Plin. L. XXVIII. 2. De ſpectatoribus Olympiae ſolis fervori expoſitis Aelian. L. XIV. V. H. 18. PERIZON.

78. *Cneus Pompejus*] Noto hoc de Pompejo, quia ſcriptum alibi haud facile reperias. Hinc etiam Circi irrigatio, de qua Frontinus. COLER.

79. *Aquae per ſemitas decurſu aeſtivum minuit calorem*] Aquae per fiſtulas aut tubos, in circum, theatra, aliaque loca immittebantur. Statius Silv. I. *Emiſſas per cuncta cubilia lymphas.* Dicebantur autem iſtiuſmodi aquarum reciprocationes *Euripi.* Vide Brod. V. Miſc. 6. VORST.

80. *Claudius Pulcher ſcaenam varietate*] In Atrebatenſi, Gemblacenſi & Suſiano, *Cl. Pulcher*, in Campenſi *C. Pulcher.* Recte. Patruus enim fuit P. Clodii, de cujus ornatiſſima aedilitate vide quae nos in magiſtratuum annalibus. Et ſane duo fuerunt fratres Claudii Pulchri ludorum magnificentia ambo celebres, quorum meminit Cicero Offic. II. & de Aruſpicum reſpon. PIGH. Vide Cic. L. IV. in Verr. C. 3. 34. 59. PERIZON. Harl. *Claudius Lucius Pulcher,*

Ann. urb. 684. Plin. xxxiii. 3. Ann. urb. 674. Plin. xxxv. 4.

rum adumbravit, [81] vacuis ante pictura tabulis extentam. [82] Quam totam argento C. Antonius, [83] auro Petrejus, ebore Q. Catulus praetexuit. [84] Verſatilem fecerunt Luculli. [85] Argentatis [86] choragiis P. Lentulus Spinther adornavit.

cher. Voſſ. *Clodius Pulcher*. Leid. quint. & Copeſ. *Claudius*. Ultraj. ſec. *Lucius Pulcher*. Cum Campenſi facit Leid. ſext.

81. *Vacuis ante*] Praefero ſcripturam lib. Daniel. *Vacuis ante picturam tabulis extentis*, id eſt, vacuis pictura tabulis extentis. COLER. An *contentam*? GUYET.* Non adſtipulantur reliqui.

82. *Quam totam argento*] Fuit & *argentea ſcena* Murenae. Cic. pro Mur. C. 19. PERIZON.

83. *Auro Petreius*] Alexander ab Alexandro lib. v. cap. 16. hunc locum Valerii deſcribens legit *auro Trebonius*. Vetus commentator Valerii annotavit in vett. exemplaribus ſcriptum fuiſſe *P. Cethegus*. & in altero *P. Retejus*. Mihi placet vulgata lectio. De Antonio Cicero pro Muraena. COLER. Harlem. *Auro Publius Cethegus*. Bit. prim. *Auro P. Petenis*. Leid. quint. *P. Reteius*. ſex. *Pretejus*.

84. *Verſatilem fecerunt Lucius & Cinna*] *L. Cinna* intelligitur: *Lucius & Cinna* minime. Quis enim Latinorum inter praenomen & cognomen conjunctionem interpoſuerit? Hîc alter commentatorum de *Verſatili ſcena* multa: Alter *Lucius*, inquit, & *Cinna* fecerunt *locum verſatilem*. Quis *Lucius* cum *L. Cinna* fuerit Cos. explicare debebant. Sed locus eſt corruptus, quem ego nunc ſanare non poſſum. GLAREAN. Per priorem alterum Badium intelligit, poſterior eſt Oliverius.

85. *Verſatilem fecerunt Lucius & Cinna locum, quem argentatis*] Contaminatiſſimus eſt locus hic atque foede puerilibus interpretamentis conſpurcatus, quem nemo tamen quod ſciam hactenus emundavit. Nos manuſcriptorum librorum auxilio veram lectionem repperiſſe videmur. In Campenſi autem & Gemblacenſi legitur, *Verſatilem fecerunt Lucani argentatis choragiis*, &c. Cetera omnia, quae in vulgatis habentur, ut ſuppoſititia eradenda, atroque ſtylo conficienda ſunt, neque enim in ullis manuſcriptis extant. Nam in Wincheliano, Pulmanniano, & Cauchiano ſic legitur, *Verſatilem fecerunt lucum argentatis*, &c. At in Atrebatenſi, *Verſatilem fecerunt Lucuni, argentatis*, &c. Suſianus autem liber hoc nomen velut vitioſum ac incognitum praeterit. Ex his colligo reſtituendum atque legendum eſſe, *Verſatilem fecerunt Luculli. Argentatis choragiis P. Lentulus Spinther adornavit.* Conſtat enim L. & M. Lucullos fratres ſimul aediles fuiſſe, ludoſque magnificentiſſimos dediſſe, ut in annalibus noſtris demonſtravi latius. Verſatiles ſcaenas duas poſtea fecit C. Curio filius. quas graphice deſcribit Plinius lib. xxxvi. cap. 15. PIGH. *Verſatilem fecerunt Luculli. Luculli* reſtituit Pighius; quamvis in nullo cod. id reperiret, ſed vel *Lucani*, vel *Lucuni*, vel aliter. Sed & Sigonius Emend. 1, 21. ita legendum conjecerat. Juvit autem hanc illorum conjecturam, quod ex Cicerone, Plinio & aliis ſcirent, L. & M. Lucullos ſimul aediles fuiſſe, ludoſque dediſſe magnificentiſſimos. De duabus ſcenis verſatilibus, quas mira ratione C. Curio fecerit, agit Plinius xxxvi, 15. VORST. In Excerptis Gudianis haec notantur. Harl. *fecerunt locum quem argenteis choragiis*. Vat. *Verſatilem fecerunt lucum, quem argentatis choragiis*. Rem. *Verſatilem fecerunt lucum argentatis*. Porro invenio in Leid. quinto. *Verſatilem fecerunt lucum argentatis choragiis*. Sic & ſept. ſext. vero *lucum quem argentatis*. Periz. *Verſatilem fortunae locum argentatis*. Ultraj. uterque. *Verſatilem fecerunt argentatis coragiis*. niſi quod ſec. *Verſalitem*. Copeſ. *Verſatilemque fecerunt locum*. Ed. Mog. *Verſatilem fecerunt Lucani*. Et hoc modo exemplarium fidem vacillare notaverat jam olim Theophilus. Caeterum Pighius docet quidem *Lucullos* edidiſſe ludos magnificentiſſimos, ſed non oſtendit eos primos ſcenam feciſſe verſatilem. Plinius vero *Curionem* non *duas ſcenas verſatiles feciſſe* dicit, ſed *totum theatrum*.

86. *Argentatis choragiis*] Plinius ait Lentulum carbaſina in theatro vela duxiſſe ludis Apollinaribus. COLER. *Argentatis choragiis. Choragium* ipſe apparatus & inſtrumentum ſcenicum eſt. *Choragus* autem, Graece χορηγὸς, eſt qui ſcenicis ornamenta ad agendam fabulam neceſſaria, vel accepta ab aedilibus, vel de ſuo ſuppeditat. Plinius xxxvi, 15. *Sed & reliquus apparatus tantus Attalica veſte, ceteroque choragio fuit*. VORST.

87. *Translatum antea Phoenicaeis indutum tunicis*] In manuſcriptis *Punicis*, In Atrebatenſi, *Poeniceis*. Antique, velut in triumphalibus Romanis: NAVALEM. EGIT. DE. SICVLEIS. ET. CLASSE. POENICA. Et Lucretius ii. *Purpura Poe-*

navít. [87] Translatum antea [88] poeniceis indutum tunicis [89] M. Scaurus, ex- Ann. urb. 690.
quiſito genere veſtis, cultum induxit. Ann. urb. 665.
Nam [90] gladiatorium munus primum Romae datum in foro boario, [91] Ap. 7.
Clau- Ann. urb. 489. Livius xvi. Ann. urb. 695.

Poeniceuſque color. *Translatam* appellare videtur Valerius Ludionum infimam ac vulgarem illam turbam, quae ſaepius per ſcaenam hinc inde transferebatur pro Ludorum occaſione. Hinc *translatitia*, vel *translativa* dicuntur quaecunque vulgaria, plebeja, ac vilia: ἐγκύκλια, κ̀ ἀγόραια Graecis: nempe circumforanea, vel ut ita dicam, circulatoria. In qua ſignificatione *translativa* officia, vulgaria appellat Plinius in epiſtolis, & Cicero Verrina II. *translatitium* edictum; quippe non novum, ſed aliunde *translatum*, ut auctor Paedianus. PIGH. *Translatum antea Poeniceis indutum tunicis.* Credo verum, *Translatitium*, id eſt, crebrum, receptum. LIPS. *Translatum.* Pighius exponit Ludionum infimam & vulgarem illam turbam. Lipſius legit *Translatitium*, id eſt, receptum & crebrum. cui paene adſentior. Hinc Phaedro, fabularum Aeſopiarum interpreti lucem facio, lib. v. fab. 88.

Aulaeo miſſo devolutis tonitribus,
Di ſunt locuti more translatitio.

More translatitio, id eſt, more in fabulis ſeu Comoediis recepto. COLER. *Translatum antea poeniceis indutum tunicis.* Variae de hoc loco doctorum virorum ſunt conjecturae. Lipſius legendum putat *translatitium*; ut pro crebro & recepto hoc ſit. Sed ita nomen eſſe oporteret adject. quod hic non poteſt. Pighius *translatum* dici putat infimam ac vulgarem turbam ludionum, quae ſaepius per ſcenam hinc inde translata fuerit pro ludorum occaſione. At Salmaſius vult *translatum* eſſe machinam, qua Dii in ſcena aliquid locuturi aut acturi, translati fuerint περιακτοῖς machinis: Valerium autem ipſos Deos *translatum* appellare, qui in translato circumacti fuerint; velleque, Scaurum Deos, cum antea puniceis tunicis induerentur, exquiſito genere veſtium in ſcenam induxiſſe. Vide Exercitationes ejus in Solinum p. 176. Rutgerſius denique pro *translatum* legendum cenſet *theatrum.* Hoc enim ante Scauri aetatem velis purpureis inumbratum fuiſſe; Scaurum autem in aedilitate ſua veſte Attalica texiſſe. Vide Var. Lect. ejus VI, 16. VORST. *Translatum autem à Poenicis indutum tunicis M. Scaurus exquiſito genere veſtis cultum induxit.* Sic legendus iſte locus, qui fruſtra viros doctos exercuit. Dicit indutum ſeu habitum translatum à Poenicis tunicis ornatiorem factum à M. Scauro, qui ſimplicem illum amictum exquiſito genere veſtis ornarit. Haec Iſ. Voſſius ad Catul. p. 56. Vereor ut multos habeat adſentientes.

88. *Poeniceis*] *Ruſſatis*, teſte Iſidoro lib. XIX. cap. 12. Graeci χειροδύτας maniculatas, vel maniclatas. Vox ea corrupta apud Iſidorum loco citato. A *genu* dicitur *geniculari* vel *geniclari*, *genuclari* ut in veteri Gloſſario: ſic à *manu*, *maniculari*, *maniclari* & *manuclari*, *i* in *u* verſo, ἀρχαϊκῶς. Hinc *manuclata tunica* apud Plautum: *Manuclatam tunicam hominem habere addecet.* Quid enim per fidem omnium Grammaticorum, quod hactenus vulgatum fuit, *manuleata*? Corrigendus Senecae locus Epiſt. 33. *Apud me vero Epicurus eſt & fortis, licet manuclatus ſit.* COLER. *Poeniceis indutum tunicis.* Aldus *phoeniceis.* Sed rectius ſcribi videtur *poeniceis* ex cod. Atrebatenſi. Unus cod. Brand. *poenicis*, itidem ſine *h*. Lucretius II. *Purpura poeniceuſque color clariſſimus multo.* Uſitatius tamen *puniceus*, mutato, ut ſolet, *oe* in *u*. Virgilius XII. Aen.

——— *Cum primum craſtina caelo*
Puniceis invecta rotis aurora rubebit.

Eſt autem ex Graeco φοινίκεος, φοινικοῦς: quod idem fere quod πορφύρεος *purpureus.* Athenaeus & τὸ πορφυροῦν & τὸ φοινικοῦν inter pretioſos colores ponit. Vide Theſaurum Gr. L. H. Stephani. Ceterum cum eo, quod noſter de M. Scauro ſcribit, congruit quod paulo ante ex Plinio de *Attalica veſte*, quae in choragio M. Scauri fuerit, dictum eſt. VORST. MSS. fluctuant inter *penicis*, *peniceis* & *punicis*.

89. *M. Scaurus*] Plurimum hic ad ſcenae ornatum contulit. Hinc titulus Varronianus *De ſcenicis Originibus ſive Scaurus.* quem librum citat Servius ad I. Aeneid. COLER.

90. *Gladiatorium munus*] Omnes MSS. cum praecedentibus Editionibus *Nam gladiatorum*, vel *Nam gladiatorium munus.* quare particulam à Pighio expunctam revocavi. Deinde nonnulli MSS. *Appio Claudioque Fulvio.* Unde veteres Editi habent *Q. Fulvio*, quod diſerte exſtat in Harl. Leid. quint. Periz.

91. *Appio Claudio, Q. Fulvio Coſſ*] Quamquam

Claudio, M. Fulvio Coſs. Dederunt [92] M. & D. Bruti, [93] funebri memoria patris cineres honorando. [94] Athletarum certamen à M. Scauri tractum eſt munificentia.

quam horum Coſs. nomina in Catalogo bis reperiantur, tamen quia quae hic de Brutis dicuntur, acta ſunt primo anno primi belli Punici, ut ex Flori L. XVI. colligitur, non eadem eſt difficultas, ut in iis, quae paullo ante notavimus. Obiter etiam notandum, Valerium de duobus *Bruti* filiis loqui. Florum de uno tantum, de *Decimo* non de *Marco*. Item *Decimum* praenomen eſſe, *Decium* nomen. Quod in Romana hiſtoria difficultatem habet. Ut hic *Bruti* praenomine, quod identidem *Decium* in codicibus reperias pro *Decimo*. GLAREAN.

92. *M. & Decius filii Bruti*] Malo ex v. c. *M. & D. Junii Bruti*, atque is modus ſcribendi antiquus. Quo loco & praenomen conſulis Fulvii eſt corrigendum, ſicut in annalibus admonui. Perperam rurſum in vulgatis, *Gladiatorum munus.* quod *gladiatorium* Livio aliiſque dicitur; non enim *gladiatorum* illud munus erat, ſed ejus qui gladiatores pugnantes populo exhibebat. PIGH. *M. & D. Bruti.* Florus tantum Decium nominat, in Epitome: *Decius Junius Brutus in honorem defuncti patris munus gladiatorium edidit primus.* COLER. *Dederunt M. & D. Bruti.* Ita Pighius; cum Aldus edidiſſet *M. & Decius filii Bruti.* Et ait ille, malle ſe ex vetere cod. legere *M. & D. Junii Bruti*; eumque modum ſcribendi antiquum eſſe. At Gronovius ex vetere cod. legendum cenſet *M. & D. Bruti Perae.* Utrumque enim Juniorum cognomen eſſe; haberique in Faſtis paucis annis ante hos conſules, cum N. Fabio Pictore *D. Junium Peram*, poſt cenſorem *D. Junium Peram* cum L. Poſtumio Megello. Vide Notas ejus ad Liv. XXIII, 14. VORST. Ut ante vulgabatur *M. & D. filii Bruti*, ſic habet longe major pars MStorum. ſed Harl. Bit. prim. uterque Barb. Vat. Ultraj. ſec. Cop. *M. & Druſus filii Bruti*, Vide J. Fred. Gron. ad Liv. L. XXIII. 14.

93. *Funebri memoria patris cineres honorando*] Gladiatorium munus funeribus dicatum. Animae enim defunctorum humano ſanguine propitiari credebantur: ideoque captivos vel alto ingenio ſervos mercati, eos pugnam inire jubebant, & hac ratione in exſequiis immolabant. Poſtea placuit impietatem voluptate adumbrare. Itaque quos paraverant, armis quibus tunc & qualiter poterant eruditos, mox edicto die feriarum apud tumulos erogabant. Gladiatores à cineribus & *buſtuarii* dicti. Vide Lipſium in Saturnal. VORST.

94. *Athletarum certamen à M. Scauri tractum eſt munificentia*] Refert hoc certamen ad *M. Fulvium* Liv. L. XXXIX. 22. *Per dies decem apparatos deinde ludos M. Fulvius, quos voverat Aetolico bello fecit. Multi artifices ex Graecia venerant honoris ejus cauſſa, Athletarum quoque certamen tum primo Romanis ſpectaculo fuit.* PERIZON.

CAPUT V.

DE FRUGALITATE ET INNOCENTIA.

1. *Prima aurata ſtatua in urbe.*
2. *Jus civile cum faſtis promulgatum.*
3. *Veneficii prima quaeſtio.*
4. *Tibicinum Quinquatria prima.*
5. *Frugalis antiquorum victus.*
6. *Febris deae ſacella in urbe.*

1\. Ann. urb. 572. Livius XL. 34.

[1] Statuam auratam nec in urbe, nec in ulla parte Italiae quiſquam prius aſpexit, [2] quam à M. Acilio Glabrione equeſtris patri poneretur [3] in aede Pie-

1. *Statuam auratam*] Tantum abeſt ut ſtatuas aureas & ex auro ſolidas ante Glabrionem habuerint, ut ne auratas quidem, id eſt, auro obductas habuerint. Livius XL, 34. & ipſe ſtatuam *auratam* vocat quam Glabrio poſuit. At Ammianus Marcellinus lib. XVI. *auro imbractea-ti*,

Pietatis. Eam autem aedem P. Cornelio Lentulo, & M. Baebio Tamphilo coss. ipſe [4] dedicaverat, compos voti factus, rege Antiocho apud Thermopylas ſuperato. Ammian. Marc. L. xiv. Ann. urb. 562.

[5] Jus civile per multa ſaecula inter ſacra caerimoniaſque deorum immortalium abditum, ſoliſque pontificibus notum, [6] Cn. Flavius libertino patre genitus, [7] & 2. Ann. urb. 449. Livius ix. Gell. vi. 9. Rupert. ad Pomp. p. 115. Onuph. ad Faſt. p. 45.

ri, id eſt, tenuibus bracteis auri induci ſtatuas ait: ejuſdemque Glabrionis, cujus noſter, mentionem facit. Verba ejus ſunt: *Ex his quidam aeternitati per ſtatuas ſe commendari poſſe aeſtimantes, eas ardenter affectant, atque auro curant imbracteari: quod Acilio Glabrioni delatum eſt primo.* Apud Plautum Curcul. Act. 3. quod Lyco de quodam, qui *ſtatuam ſolidam ex auro faciundam dare voluerit*, loquens inducitur, perſonae ſervitur; praetereaque ad aliam illud gentem pertinet. Ex auro ſolido ſtatuae imperatori Domitiano & aliis poſitae fuerunt, ut ex Suetonio notum. An vero & ante Imperatores factae tales fuerint, non liquet. VORST. Sic *ſtatuae ex auro ſolido auratam* opponit diſerte noſter L. VIII. 15. 2. ext. *Gorgiae Leontino univerſa Graecia in templo Delphici Apollinis ſtatuam ſolido ex auro poſuit, cum ceterorum ad id tempus auratas collocaſſet.* Ad *aureas* vero Domitiani *ſtatuas* alludit etiam Stat. L. V. Silv. 1. 188. ubi Priſcilla moriens Abaſcantium maritum ita alloquitur:

> —— *Nunc, quod cupis ipſe juberi,*
> *Da Capitolinis aeternum ſedibus aurum,*
> *Quo niteat ſacri centeno pondere vultus*
> *Caeſaris, & propriae ſignet cultricis amorem.*

2. *Quam à M. Acilio Glabrione equeſtris patri poneretur*] Ultraj. ſec. uterque Barb. Harl. Leid. ſec. Perizon. & Copeſ. *Equeſtri.* Ultr. prim. *Equeſtris ordinis.* quod ex gloſſa ortum; ſi enim recte ſe habet τὸ *equeſtri*, ita erit explicandum, *adhuc equite Romano*, ut in margine hanc ob cauſſam ipſum forte ita à Valerio vocatum fuiſſe Perizonius notaverat. MSS. partim *M. Atilio*, partim *M. Attilio.* Item *Gabione*, *Glabione*, *Galabrione.*

3. *In aede pietatis*] Sex MSS. *in aedem.* Deinde aliquot *P. Cornelio Lentulo*, *M. Baebio*, deleta copula, ut eſt perpetua in nominibus conſulum efferendis haec varietas. Pro *Tamphilo* denuo hic plerique *Pamphilo* aut *Pamphilio*, prius tamen habent longe plures.

4. *Ipſe dedicaverat compos voti factus*] Hic denuo plagam inflixit Valerio librariorum ignorantia, quam ex Livio, atque Campenſis exemplaris ſcholiolis ita ſanandam arbitror, *Ipſe dedicavit, quia pater compos voti factus.* Sic enim Livius: *Quae prima omnium in Italia eſt ſtatua aurata, patri Glabrioni poſuit.* Is erat qui eam voverat, quo die cum rege Antiocho ad Thermopylas pugnaſſet. PIGH. *Eam aedem ipſe dedicavit, compos voti factus.* Ita antiquiores typis expreſſi. Nec aliter Brandeb. MSS. Pighius aliquid deeſſe ratus, duas voces adjecit, legique voluit, *quia pater voti compos factus:* quod putaret, non eundem eſſe, qui aedem dedicavit, & qui ſuperato Antiocho voti compos factus fuit; idque ex Livio & ſcholiolis codicis Camp. colligere ſe poſſe. Verum verba Livii ex quibus id quod dixi colligere ſe poſſe credidit, longe aliud ſibi volunt; & quidem ipſum illud quod noſter ſcribit. Sunt autem XL, 34. iſta: *Eam aedem* (Pietatis puta) *dedicavit M. Acilius Glabrio duumvir: ſtatuamque auratam, quae prima omnium in Italia ſtatua aurata eſt, patri Glabrioni poſuit. Is erat, qui ipſe eam aedem voverat, quo die cum rege Antiocho ad Thermopylas depugnaſſet, locaveratque idem ex SC.* Idem ergo M. Acilius Glabrio aedem Pietatis & vovit, & voti damnatus exſtruendam locavit, & denique exſtructam dedicavit; cum aedes quaedam alia, cujus eodem loco mentionem facit Livius, ab alio dedicata fuerit, ut idem ibidem ſcribit. Eundem errorem quem Pighius, erraverat & Oliverius: cujus verba ſelectarum Notarum ſuarum partem fecit Thyſius. VORST. *Ipſe dedicavit, quia pater compos voti factus*] MS. *Ipſe dedicaverat compos voti* &c. omiſſis quae interjecta ſunt à Pighio; qui necdum hiſtoriam recte emendat, neque contrarium patet ex Livio, ut vult Vorſtius: revera enim *filius* dedicavit *aedem votam à patre* voti compote facto bello Antiocheno. Nihil tamen hic mutandum credo, & eſſe hoc ἁμάρτημα μνημονικὸν ipſius hiſtorici, qui Livii verba non ſatis attente legit. PERIZON. Certe aſpernantur omnes MSS. emendationem Pighianam. Leid. ſec. quint. ſext. ſept. Periz. uterque Ultraj. Copeſ. *dedicaverat.* De quo nihil hic notatum invenio in Exc. Gud. ſed habent omnes anteriores editiones, & puto eſſe rectius.

⁷ & ſcriba, cum ingenti nobilitatis indignatione factus aedilis curulis, vulgavit, ac ⁸ faſtos pene toto foro expoſuit. Qui, cum ad viſendum aegrum collegam ſuum veniret, neque à nobilibus, quorum frequentia cubiculum erat completum, ſedendi loco reciperetur, ſellam curulem afferri juſſit, & in ea ⁹ honoris pariter atque contemptus ſui vindex, conſedit.

3. Ann. urb. 422. Livius VIII. Oroſ. III, 10. Veneficii quaeſtio & moribus, & legibus Romanis ignota, complurium matronarum patefacto ſcelere orta eſt. Quae cum viros ſuos clandeſtinis inſidiis veneno perimerent, [10] unius ancillae indicio protractae, pars capitali judicio damnatae, [11] centum ſeptuaginta [12] numerum expleverunt.

Tibi-

5. *Jus civile*] Quod XII. tabulis continebatur. Livius IX, 46. *Civile jus repoſitum in penetralibus pontificum evulgavit, faſtoſque circa forum in albo propoſuit, ut, quando lege agi poſſet, ſciretur.* VORST.

6. *Cn. Flavius libertino patre genitus*] In Livii codicibus L. IX. ab U. C. *Cajus* non *Cn.* legitur. Gellius autem L. VI. Cap. 6. non *Cnei* ſed *Annii* filium ait; ita Cic. ad Att. L. VI. Id autem miror Valerium dicere *Cn. Flavium Jus civile vulgaſſe*, quod ante centum annos (tot enim ſunt à decemviris uſque ad hunc Flavium anni) vulgatum fuit XII. tabulis. Ego *Faſtos* eum *vulgaſſe* credo. GLAREAN.

7. *Et ſcriba?*] An Aedilitius? fortaſſis. nam & Aediles ſuos ſcribas aeque ac Praetores & Conſules habebant. Piſo in Annalibus Cn. Flavium Annii filium, eumque ait, *ſcriptum feciſſe* phraſi antiquaria. Scribam Lucillius *Scripturarium* appellat apud Nonium, ſi bene memini. COLER. *Cn. Flavius libertino patre genitus & ſcriba.* Humilitatem Cn. Flavii duplici ratione ſignificat, & quod avus ejus ſerviiſſet, & quod ipſe ſcriba fuiſſet. Nepos XVIII, 1, 5. *Apud nos revera, ſicut ſunt, mercenarii ſcribae exiſtimantur.* Colerus conjicit, ſcribam fuiſſe aedilis. Sane Livius IX, 46. aedilibus eum apparuiſſe ſcribit. VORST. Vide & Torrentium ad Horat. L. I. Sat. V. 66.

8. *Faſtos pene toto*] Pomponius JC. librum vocat, qui Jus civile Flavianum poſtea nuncupatus fuerit. COLER.

9. *Honorum pariter atque contemptus ſui vindex*] *Vindex* duplici notione: quomodo ipſius quoque *vindicare* duplex notio erit, ſi dicas, Flavium & honores & contemptum ſui vindicaſſe. Honores vindicavit, dum quos alii ei ademptum ibant, ipſe ſumpſit ſibi, ſellam curulem afferri jubendo, inque ea ſedendo. Contemptum ſui autem vindicavit, dum nobiles illos invidos ultus eſt, faciendo quod eos ureret, id eſt, in praedicta ſella ſedendo. VORST. Melius MS. *honoris*. PERIZON. Equidem, quod melius judicabat Perizonius, reſtitui, cum viderem pro eo ſtare & ſcriptos & editos, alterum vero illud *honorum* ſoli Pighio deberi.

10. *Unius ancillae indicio protractae, pars capitali judicio damnatae*] In MSS. ſeptem eſt *Protractae & capitali judicio damnatae*, vel *ac capitali.* Sed nihil ideo mutandum. Solet enim illud *pars* ita ſemel aliquando poni. ut docuit Gronov. ad Liv. L. XLIV. 6. & certe non omnes quae *protractae* erant, aut indicatae, ſunt damnatae, ſed pars earum epoto medicamento, quod ſalubre eſſe contendebant, interierunt ſuamet ipſi fraude; ex ceteris centum ſeptuaginta damnatae ſunt. Ut liquet ex Liv. L. VIII. 18. deinde duodecim MSS. *centum & ſeptuaginta.*

11. *Centum ſeptuaginta*] Oroſius ampliorem numerum colligit, nimirum CCCLXXX. hic quidem duplo major. Auguſtin. lib. III. de civ. Dei cap. 17. ſupra fidem multas fuiſſe ſcribit. COLER.

12. *Numerum compleverunt*] MS. *expleverunt.* PIGH. Sic quoque plerique noſtri cum Ed. Mog. Voſſ. delet *numerum expleverunt.*

13. *Inter publicas privataſque ferias, actiones, perſonis tecto capite,*] Quid hic, *Actiones*? quae, aut quales in ludicra re tibicinum? Hunc quoque locum feliciore ſpongia eluimus, reſcribimuſque: *publicas privataſque feriationes*, compulſis in unam vocibus, quae perperam diductae: ſtatimque, auctore etiam vetere libro, *concentus edit:* copula ejecta, quae ad ſuſtentandas *Actiones* ſaltem immiſſa. LIPS. *Privataſque ferias.* Emendat Lipſius: *Inter publicas privataſque feriationes.* Et dein: *concentus edit.* omiſſa

Tibicinum quoque collegium ſolet in foro vulgi oculos in ſe convertere, 4.
cum [13] inter publicas privataſque ferias, actiones, [14] perſonis tecto capite, variaque veſte velatis, [15] concentus edit. Inde tracta licentia. Quondam vetiti in aede Jovis, [16] quod priſco more factitaverant, veſci, Tibur irati ſe contulerunt. Quorum miniſterio ſenatus [17] deſerta ſacra non aequo animo ferens, per legatos à [18] Tiburtibus petiit, *ut eos gratia ſua Romanis templis reſtituerent.* Quos illi in propoſito perſeverantes, interpoſita feſtae epulationis ſimulatione, mero ſomnoque ſopitos, plauſtris in Urbem devehendos curaverunt: quibus & honos priſtinus reſtitutus, [19] & hujuſce luſus jus eſt datum. [20] Perſonarum uſus, pudorem circumventae temulentiae cauſſam habet.

Ann. urb. 442. Livius ix. 30. Ovid. Faſt. vi. 657. Plutarch. Problem. 55. Feſt. Minuſcula. Varro.

[21] Fuit

omiſſa copula. Utrumque inſane bene. COLER. *Cum inter publicas privataſque ferias, actiones.* Lipſius conjicit pro *ferias actiones* legendum uno vocabulo eſſe *feriationes:* idque apprime placet Colero. Fortaſſe *actiones* prorſus expungendum. Teſtatur enim Theoph. Chalcocondyles, à vetere quodam cod. id vocabuli prorſus abfuiſſe. VORST. Legendum *ſerias actiones*, quas ſic vocat, ut diſtinguat eas à ridiculis oblectationibus & delectationibus, quibus, ſive publicis ſive privatis, tibicines ſolebant adhiberi, non minus quam feriis, ſed non velabantur niſi inter *ſerias actiones*; Lipſius in notis perperam legit *feriationes.* GUDIUS. *Serias* correctum eſt in Leid. quinto. & clare exſtabat in ſeptimo. Unus Rem. *Feriis.* τὸ *ſerias* vero Gudii probare ſatis poſſum, explicationem contra illius non item; quum manifeſtum ſit ex Livio & Ovidio, illos non *inter ſerias actiones* hoc modo ornatos fuiſſe, ſed duntaxat cum celebrarent *Quinquatrus minuſculas*, ſeu *minores*, quibus placuit ipſis hoc cultu uti,

Et canere ad veteres verba jocoſa modos.

Cum ſcilicet ita celebrarent reditus ſui memoriam. Haec igitur Auctoris fuit ſententia. Converterunt oculos in ſe, quod, dum publice privatimque feriae res ab omnibus agerentur, illi hac uterentur licentia, & ſic ornati concentus ederent. Cl. Perizonius conjiciebat *ferias & ſacrificationes*, qualibus ſc. verbis auctor ſolet gaudere, ut in hoc ipſo cap. *Epulatio.* Notavit Theophilus unum ex antiquis exemplaribus non habere *actiones.* MS. Cop. *ferias & actiones.*

14. *Perſonis tecto capite, variaque veſte velatis*] Guyeto ſcribendum videtur *velati* pro *velatum collegium.* τὸ *velatis* non placet. Voſſ. *velatum.* Optime. GUDIUS. Lego *velatum*, vel *velati concentus edunt.* PERIZON. Leid. quint. *velatum*, ſed eadem manu correctum *velatis.* ſept. *velatis*, alia manu *velatum.* Quod rectum videtur.

15. *Concentus edit*] Ita Aldus & alii ediderant. Nec aliter habent codd. Brand. niſi quod pro *edit* in his eſt *edidit.* At Pighius encliticam *que* adjecit, ſcripſitque *concentuſque edit:* quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Adjeciſſe autem videtur Pighius, ut *concentus* cum ſuperiore *actiones* connecteretur. VORST. Septemdecim MSS. *concentus edidit*, & ſic Ed. Mog. unus & alter *edebat.* Nullus MS. agnoſcit *que*, quod Pighius adjecerat tacite.

16. *Quod priſco more factitaverant*] Harl. *quod priſci factitaverant.* Paulo ante Ultraj. prim. *quidam.* Leid. ſec. & Ult. prim. *Tiburti irati.*

17. *Deſerta ſacra non aequo animo ferens*] Tibicines ſacrificiis praecinere ſoliti. Vide Livium ix. 30. VORST.

18. *A Tiburtibus petiit*] Ultraj. prim. à *Tiburtinis.* ſec. cum Ed. Mog. *Tibur tibiis.* Uterque *petit* cum Leid. ſec. quint. ſext. ſept. Periz. Bit. prim. & Vatic. & Ed. Mog. Deinde Bit. *reſtituant.* tres, *in urbe devehendos.*

19. *Et hujuſce luſus jus eſt datum*] Unus Barb. *Et hujuſmodi luſus iis datus eſt.* & ſic Copeſ. ſed Leid. ſept. cum prim. Vat. & ſec. Barb. cum Ed. Mog. *hujuſce luſus his datus eſt.* Harl. *hiis datus eſt.* Leid. ſext. *Et hujuſcemodi luſus jus datum eſt.* Venet. 1478. *huiſcae luſus jus datum eſt.* Recte forſan Leid. ſext. quamquam parum intereſt. *iis* ſane opus non eſt, quum praecedat *quibus.*

20. *Perſonarum uſus*] Quod perſonis, id eſt, larvis utuntur tibicines, id eo fit, quod pudet eos, quod mero ſomnoque ſopiti aliquando

 in

5. [21] Fuit etiam illa ſimplicitas antiquorum in cibo capiendo, humanitatis ſimul & continentiae certiſſima index. Nam maximis viris prandere & coenare in propatulo, verecundiae non erat: nec ſane ullas epulas habebant, quas populi oculis ſubjicere erubeſcerent. [22] Erant adeo continentiae attenti, ut frequentior apud eos [23] pultis uſus, [24] quam panis eſſet. [25] Ideoque in ſacrificiis mola quae vocabatur, ex farre & ſale conſtat: [26] exta farre ſparguntur: & [27] pullis, quibus auſpicia petuntur, puls objicitur. Primitus enim ex libamentis victus ſui deos eo efficacius, quo ſimplicius, placabant.

Plin. xviii. 8.

6. Et ceteros quidem ad benefaciendum venerabantur. [28] Febrem autem ad minus

Plin. ii. 7. Aelian. xii. 11.

in urbem devecti fuerunt. VORST. *Perſonis texerant ora* juſſu Plautii cenſoris, tunc cum reverſi erant, cujus rei aliam cauſſam refert Ovid. L. vi. Faſt. 689.

Plautius, ut poſſent ſpecie numeroque ſenatum
Fallere, perſonis imperat ora tegi.
Admiſcetque alios: &, ut hunc tibicina coetum
Augeat, in longis veſtibus ire jubet.
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
Contra collegae juſſa rediſſe ſui.

Ubi Nob. N. Heinſius probat Pighii emendationem corrigentis *ſanatum*, id eſt *reconciliatorum*, aitque *ſenatum* ferri non poſſe, quoniam omnes in eo conveniunt, quod tibicines à Tiburtibus repetitos per ſenatum aſſererent; ut non opus fuerit ſenatum falli. Sed vel ſic, *ſenatum* apud Ovidium retinendum cenſeo. Voluit enim Plautius fallere ſenatum non clam reductis tibicinibus, ſed *numero & ſpecie*, & hinc *admiſcet alios*, etiam *tibicinam*, quae fraus ut lateret, & tanto plures tibicines reducti viderentur, imperat omnibus *ora perſonis tegere, & veſte longa uti.*

21. *Fuit etiam illa ſimplicitas antiquorum*] Ea de re fuſius Joh. Sareſberienſis l. viii. Policrat. c. 7. Qui & refert, leges olim latas fuiſſe, ut patentibus oſtiis coenaretur. VORST. Harl. *Etiam & illa.* Voſ. *Fuit & illa ſimplicitas.* idem *verecundum non erat.* Cop. *& prandere & coenare.*

22. *Erant adeo continentiae attenti*] Ald. Colin. Rob. Steph. Gryph. *erant autem adeo.* Sed non favent MSS. praeter unum Barb. Ed. Mog. *continenter attenti*, quomodo prim. Bit. & Vat. Leid. quint. ſext. ſept. Perizon. uterque Ultraj.

23. *Pultis uſus*] Varro γεροντοδιδασκάλῳ: *Sed ſimul manibus trahere lanam, nec non ſimul oculis obſervare ollam pultis ne aduratur.* Plinius legendus libro xviii. cap. 8. Hinc exteri *pultifagos* dixerunt Romanos. Plautus Moſtellaria: *Pultifagus opifex opera fecit barbarus.* Et Paenulo: *Pultifagonides.* COLER. Hinc Juven. Sat. xiv. 174.

——— *ſed magnis fratribus horum*
A ſcrobe, vel ſulco redeuntibus, altera coena,
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollae.

Idem Sat. xi. 58.

Sed laudem ſiliquas occultus ganeo, pultes
Coram aliis dictem puero, ſed in aure placentas.

24. *Quam panis*] Panis igitur uſus nonnullus. Varro libro i. de Vita populi Romani: *Proinde & elixum panem ex farre & aqua frigida fingebant.* COLER.

25. *Ideo in ſacrificiis mola quae vocabatur*] Quaſi mola exoleviſſet Valerii aevo. Scribe, *vocatur.* LIPS. *Mola quae vocabatur.* Editio Veneta: *quae vocatur.* melius. nam & Valerii aevo mola dicebatur. Gloſſarium: *Molae ſalſae* κριθαὶ πεφρυγμέναι. COLER. *In ſacrificiis mola quae vocabatur.* Lipſius legi malit *vocatur*; quod aevo Valerii ita vocari nondum deſierat. Et ſane antiqua editio Chalcocondylae ita habet. *Mola*, ut quae ex farre & ſale conſtabat; dicebatur & *mola ſalſa.* Virgilius l. xii. Aen. *fruges ſalſas* vocat. VORST. *Vocatur* legebat etiam Guyetus: quod mirum in nullo exſtare ſcripto codice. Tres Rem. cum Bit. prim. *vertebatur.* Sed in poſtremo alia manu *vocabatur.* Ultraj. prim. *Ideoque in ſacrificiis mola utebatur, quae ex aqua, farre, & ſale conſtat.* Leid. ſext. *mola & ex farre & ſale conſtat.* Neſcio an non optime, ſi legas *& ex farre & ex ſale*, vel *ex farre & ſale.* nam duo illa verba *quae vocatur*, nemo facile deſideret, ſi abſint. Sed praeſtabit forſan ex veſtigiis Codicis Ultrajectini legere, *Ideoque in ſacrificiis mola utebantur, quae*

ex

minus nocendum, templis colebant: quorum adhuc unum in Palatio, alterum [29] in area Marianorum monumentorum, tertium [30] in ſumma parte Vici longi extat. In eaque remedia, quae corporibus aegrorum adnexa fuerant, deferebantur. Haec ad humanae mentis aeſtus leniendos cum aliqua uſus ratione excogitata; ceterum ſalubritatem ſuam [31] induſtriae certiſſimo ac fideliſſimo munimento tuebantur: bonaeque valetudinis eorum quaſi quaedam mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis, & aliena nimiae vini abundantiae, & ab immoderato Veneris uſu averſa.

ex farre &c. Utebantur nempe illi priſci in ſacrificiis *ſola mola*. Unde Plin. L. XVIII. 2. *Numa inſtituit Deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare.* Et Ovid. L. I. Faſt. 337.

Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.

Ubi plura in hanc rem addit. Confer etiam quae habent viri docti ad Horat. L. III. O. 23.

26. *Exta farre ſparguntur*] Bit. prim. *Aſperguntur.* Barb. prim. *exſperguntur.*

27. *Pullis, quibus auſpicia petuntur, puls objicitur*] Vocatur & *offa*; itemque *offa pultis.* Cicero II. de Div. *Nunc vero incluſa in cavea & fame enecta, ſi in offam pultis invadit, & ſi aliquid ex ore cecidit, hoc tu auſpicium putas?* VORST. Voſſ. *Pulliſque iis, quibus puls objicitur.* Deinde Vat. prim. *Quo ſimplicius vocabant.*

28. *Febrem ad minus nocendum*] Cicero III. de N. D. *Qui tantus error fuit, ut pernicioſis etiam rebus non nomen tantum Deorum tribueretur, ſed etiam ſacra conſtituerentur. Febris enim fanum in Palatio videmus.* VORST. Leid. ſec. & Tol. *in templis.*

29. *In area Marianorum monumentorum*] Monumenti Mariani, aediſque Jovis Marianae, & ſupra mentio facta I, 7, 5. ubi & Notas vide. VORST.

30. *In ſumma parte*] Antiqua lectio, quae in margine haeret, proba mihi videtur: *Tertium in ſummo vico longo.* de *templis Febris* lege Minutium Octavio. Auguſtinum de Civitate Dei libro II. capite 14. Prudentium contra Symmach. Ciceronem libro III. de natura Deorum, Aelianum in variis. COLER. *Tertium in ſumma parte Vici longi.* Notavit Pighius in margine, quoſdam codd. habere *in ſummo Vico longo.* Quae lectio & proba videtur Colero; neque minus mihi. Illud *in ſummo vico* nihil aliud eſt, quam illud alterum *in ſumma parte vici:* ut notio partis alia voce ſimul involvatur. Jam utrumque ſatis quidem Latine dicitur: veruntamen quod elegantius & abſtruſius eſt, id à Valerio potius quam à librariis profectum videtur. Ad eum modum quod ſupra I, 6, 4. noſter dicit, *ab ima parte arae*, id Cicero, ut ad eum locum notavimus, dicit *ab infima ara. Vici longi* mentionem & Livius X, 23. facit. Et ut noſter *ſummus vicus longus* pro ſumma parte vici longi: ita Livius I, 48. *ſummus Cyprius vicus* pro ſumma parte Cypri vici dicit. VORST. Et ſic idem Liv. L. I. 19. *Janum ad infimum Argiletum indicem pacis ac belli fecit.* PERIZON. Velim ſcire qui nam ſint illi Codices, in quibus Pighius invenit *in ſummo vico longo*, quod ut non damno, ita tamen in nullo aut ſcripto aut edito inveni.

31. *Induſtriae certiſſimo ac fideliſſimo munimento tuebantur*] Omnes Editi *monumento.* Item MSS. Cop. Ultraj. uterque Leid. quatuor Barb. prim. Tol. vix dubitari tamen poteſt, quin recte Pighius ediderit *munimento.*

Caput VI.

DE EXTERNIS INSTITUTIS.

1. *Spartanorum frugalitas.*
2. *Mos militaris eorundem.*
3. *Athenienſium inſtitutum contra otioſos & inertes.*
4. *Areopagus eorundem.*
5. *Honos virtutis apud eoſdem.*
6. *Animi ingrati actio apud eoſdem.*
7. *Maſſilienſium inſtituta varia.*
8. *Cejorum venenum publicum.*
9. *Maſſilienſium lex de advenis armatis.*
10. *Gallorum mos in mutuo dando.*
11. *Cimbrorum Celtiberorumque mos in adeundis proeliis.*
12. *Thracum opinio de vitae calamitate.*
13. *Lyciorum luctus.*
14. *Indarum feminarum fidus amor erga maritos.*
15. *Punicarum feminarum proſtitutio.*
16. *Perſarum inſtitutum in educandis liberis.*
17. *Numidarum regum mos in auctoritate ſervanda.*

1. Cic. pro Flacc. 26. [1] Idem ſenſit proxima majorum noſtrorum gravitati Spartana civitas: quae ſeveriſſimis Lycurgi legibus obtemperans, aliquandiu civium ſuorum oculos à contemplanda Aſia retraxit; ne illecebris ejus capti, ad delicatius vitae genus prolaberentur. Audierant enim [2] lautitiam inde, & immodicos ſumptus, & omnia [3] non neceſſariae voluptatis genera fluxiſſe: primoſque Ionas unguenti, coronarumque in convivio dandarum, & ſecundae [4] menſae ponendae conſuetudinem, haud parva luxuriae irritamenta reperiſſe. Ac minime mirum eſt, quod homines labore ac patientia gaudentes, tenaciſſimos patriae nervos, externarum deliciarum contagione ſolvi & hebetari noluerunt; cum aliquanto facilio-

1. *Idem ſenſit*] Vat. prim. *idem ſentit.* duo Rem. delent *Spartana.* Voſſ. *ſeveriſſimi Lycurgi.* Copeſ. Ultraj. prim. *ſaereniſſimi delectatius vitae genus.* Copeſ. *quamdiû.*

2. *Lautitiam & immodicos ſumptus*] *Lautitia* quid ſit, ex his quae ſubdita ſunt fere apparet. Vide & quae de ea voce dicta ſunt ſupra ad II, 4, 6. Mirum autem quod ut ſuperiore illo, ita & hoc loco pro *lautitia* in quibuſdam codd. eſt *laetitia* VORST. *Laeticiam*, eſt in utroque Ultraj. Vat. prim. Med. quatuor. Leid. ſept. *Leticia*, ſext.

3. *Non neceſſaria voluptatis genera*] V. c. melius. *Non neceſſariae.* PIGH. *Omnia non neceſſariae voluptatis genera.* Ita Pighius ex vetere codice; cum Aldus edidiſſet *non neceſſaria.* Et ſane codices quoque Brand. *non neceſſariae* habent; ut voluptatem ipſam noſter non neceſſariam dixerit. VORST. *Neceſſariae* nititur omnibus MSS. ſi exceperis Barb. ſec. ita etiam Ed. Mog. ſed *neceſſaria* habent Venetae jam & Mediolanenſis.

4. *Menſae ponendae*] Abeſt vox poſterior à libro Danielis. ſed à Bambergenſi etiam abfuiſſe teſtis oculatus Modius. Proinde abſit etiam poſthac à Valerio. COLER. *Secundae menſae ponendae conſuetudinem. Ponendae* à cod. P. Danielis abeſt teſte Colero; & à Bambergenſi item teſte Modio. Putat ergo Colerus, prorſus expungendam eſſe vocem eam. Codices tamen Brand. eam habent; nec non & antiquiores typis expreſſi. Et videtur ſane abeſſe non poſſe: quia ſimile participium *dandarum* antecedit. *Menſa ſecunda* dicitur quicquid ex fructibus, aliiſve rebus, poſtremo loco apponitur. Cicero epp. ad Att. *Haec ad te ſcripſi* appo-

ciliorem virtutis ad luxuriam, quam luxuriae ad virtutem tranſitum viderent. Quod eos non fruſtra timuiſſe [5] dux ipſorum Pauſanias patefecit, qui maximis operibus editis, [6] ut primum ſe Aſiae moribus permiſit, fortitudinem ſuam effeminato ejus cultu mollire non erubuit. Thucyd. I. Corn. Nep.

Ejuſdem civitatis exercitus non ante ad dimicandum [7] deſcendere ſolebant, quam tibiae concentu, & [8] anapaeſti pedis modulo cohortationis calorem animo traxiſſent, vegeto & crebro ictus ſono [9] ſtrenue hoſtem invadere admoniti. Iidem ad diſſimulandum & occultandum vulnerum ſuorum cruorem, [10] puniceis 2. Thucyd. v. Gell. I, II. Plutarch. Lycurgo. Plutarch. in inſtitutis Lacon.

appoſita menſa ſecunda. Noſter verbo ſimplici uſus: quomodo Virgilius lib. I. Aen. dicit *pocula ponere.* VORST. Τὸ *ponendae* tuentur omnes noſtri, & eſt verbum proprium de *menſa.* Noſter L. III. 2. 21. *Erat autem illi forte prandendi gratia menſa poſita.* Hor. L. III. S. 2. 148.

Menſam poni jubet.

Petron. C. 119.

——— ——— *Ecce Afris eruta terris*
Ponitur, & maculis imitatur vilibus aurum,
Citrea menſa.

Si potius per menſam ſecundam intelligamus, cibos, etiam ii *ponuntur.* Horat. L. II. S. 2. 23.

Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum.

Petron. C. 69. *Nam cum poſitus eſſet, ut nos putabamus, anſer altilis.* Phaed. L. I. 26.

——— *Et illi in patena liquidam*
Poſuiſſe ſorbitionem.

& paulo poſt: ——— *Intrito cibo,*
Plenam lagonam poſuit.

Ubi vide Schefferum & Burmannum.

5. *Dux ipſorum Pauſanias*] Aeque indiſtincte de Graecorum ducibus loquitur hic auctor. Nam cum duo fuerint Pauſaniae reges apud Lacedaemonios, de utro haec intelligantur, non eſt omnibus notum. Prior fuit Cleombroti filius, Leonidae nepos ex fratre. Cleombrotus enim Leonidae frater erat, de hoc Herod. L. IX. Fuit autem tutor Pliſtarchi Leonidae filii, & Perſas vicit apud Plateas. Alter Pliſtianactos filius. Tertius deinde poſt Pliſtarchum, Leonidae filium, rex. Hic fuit exul, de quo puto haec intelligi, quamquam de ejus exilio nihil hic Valerius. GLAREAN. Intelligendum profecto de eo, qui Perſas apud Plataeas vicit. De quo Nepos C. 3. *Non enim mores patrios ſolum, ſed etiam cultum veſtitumque mutavit. Apparatu regio utebatur, veſte Medica; ſatellites Medi & Aegyptii ſequebantur: epulabatur more Perſarum luxurioſius, quam qui aderant, perpeti poſſent.*

6. *Ut primum ſe Aſiae moribus permiſit*] MS. Cop. *Commiſit.* Ceterum de *Lyſandro* vide Lamiae dictum apud Aelian. L. XIII. V. H. 8. Adde L. XIV. 17. PERIZON. Tres MSS. *eorum dux.* Leid. ſec. *molliri.*

7. *Deſcendere ſolebant*] Plerique MSS. cum Ed. Mog. *ſolebat*, ita quoque Rob. Stephan. ceterae *ſolebant.*

8. *Anapaeſti pedis modulo*] Anapaeſtus prioribus duabus ſyllabis brevibus & ultima longa conſtat. Cujus uſurpatione milites ad ictus crebro inferendos excitare voluerunt: id quod noſter & velle videtur verbis, quae ſequuntur, *Vegeto & crebro ictus ſono.* Sed Gellius I, II. ex Thucydide aliam cauſſam afferre videtur; quod ſcribit, *Lacedaemonios tibiarum modulis uſos eſſe, non ut excitarentur atque evibrarentur animi, ſed ut moderatiores modulatioreſque fierent.* Videſis & cetera. VORST. Cic. Tuſc. quaeſt. L. II. 16. *Militiae vero, noſtram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, nec adhibetur ulla ſine anapaeſtis pedibus hortatio.* Vide omnino Magium L. IV. Miſc. 13. Muret. L. VI. V. L. 6. Adde Tac. L. IV. Ann. 47. Poliaen. L. X. L. II. Macchab. XV. 25. Paul. I ad Corinth. XIV: 8. PERIZON. Vide & Cragium de Rep. Lac. L. III. Tab. 12. Inſt. 10.

9. *Strenue hoſtem invadere*] Aliam longe cauſſam ex Thucydide adducit Agellius. Vide Plutarchum in Laconicis, & librum de Muſica. Aelianum libro XII. cap. 50. Ariſtotelem Problem. Clementem Alexandrinum παιδαγ. II. capite 4. COLER.

10. *Puniceis in proelio tunicis*] Lege *Poeniceis*, ut ſupra. Mox ſequitur, *Non ut ipſis aſpectus earum terrorem.* In manuſcriptis optime, *Non, ne ipſis aſpectus ejus terrorem.* PIGH. *Poeniceis.* Idem facti-

niceis in proelio tunicis utebantur; " non, ne ipſis aſpectus ejus terrorem, ſed ne hoſtibus fiduciae aliquid afferret.

3. Stob. ſer. XLII. ex Nico. de morib. gent. Egregios virtutis bellicae ſpiritus Lacedaemoniorum, prudentiſſimi pacis mori-

factitaſſe Numidas & Perſas, teſtis Plutarchus in Artaxerxe & Xenophon libro VI. *κύρȣ παιδ.* Imo Romanos quoque. Iſidor. lib. XIX. cap. 22. *Ruſſata, quam Graeci Phoeniceam vocant, nos coccineam, reperta eſt à Lacedaemoniis, ad celandum coloris ſimilitudine ſanguinem, quoties quis in acie vulneraretur, contemplanti adverſario animus augeſceret. Hac ſub conſulibus Romani uſi ſunt milites, unde etiam ruſſati vocabantur. Solebant enim pridie quam dimicandum eſſet, ante principia poni, quaſi admonitio & judicium futurae pugnae.* de hac Tunica vide quae Lipſius diſſerit, De Militia Rom. lib. IV. Dial. 12. COLER. *Poeniceis in proelio tunicis.* Ita maluit Pighius, quam ut Aldus & alii ediderant *puniceis:* quod tali voce & ſupra II, 4, 7. uſus ſit noſter. Codices tamen Brandeb. habent *puniceis* & *punicis.* Et perinde ſane eſt. In derivatis ſubinde OE in U tranſire notum. Ita ex *moenia* fit *munio*, & ex *poena punio.* Apud alios item *puniceum* ſatis frequens. Virgilius XII. Aen. *Puniceis invecta rotis aurora rubebit.* Ceterum veſtimentis rubris in proelio utendi morem apud Numidas quoque & Perſas obtinuiſſe Plutarchus in Artaxerxe, & Xenophon l. VI. Cyrop. teſtantur. Sed & Romani ejus coloris veſtimentis uſi. Vide Lipſium de Mil. Rom. IV, 12. VORST. Aliam cauſſam refert Aelian. L. VI. V. H. 6. Nempe quia color ille habet aliquid majeſtatis, & quia ſic aſpectus ſanguinis ſit ipſis hoſtibus terribilior. PERIZON. *Puniceis* cum tuerentur MSS. noſtri omnes, & Editi, illud reſtitui.

II. *Non ne ipſis adſpectus ejus terrorem, ſed ne*] Loci, de quo Ortwinius mecum egit, ſcripturam in MSS. & antiquis Edd. diligentius nunc iterum inſpexi, & deprehendi adhaeſiſſe hic iterum editores, qui plerique exhibent, *non ut ipſis aſp.* Unus Oliverius, & qui eum ſequitur, ejuſque commentarios praelo reddidit Aſcenſius, habet. *non quo ipſis aſp.* Ceterum Pighius dedit, quod nunc vulgatur, quodque ſine ulla exceptione haberi, affirmat. Vorſtius hic tacet, qui ceteroquin diligenter annotat, ſi quando Brandebb. Codd. cum antiquis edd. contra Pighium conſpirant; quod indicio eſſe videtur, etiam illos, idem quod Pighianos, exaratum habuiſſe. Ego quoque in Copeſ. & duobus Lugdunenſibus idem reperi, & etiamnunc monſtrare poſſum in Heinſiano & Ryckiano. nec à Gronovio patre ex Andinis tribus, nec à Pontano ex Cantabrigienſibus ullam variantem lectionem ad hunc locum Pighianae editionis invenio. Solus ex meis tertius Lugd. qui erat Chartaceus à ceteris diſceſſionem facit edendo, *non quia.* Tantus veterum Codd. conſenſus effecit, ne de Pighiana ſeu vulgata nunc lectione dubitaverim, praeſertim cum commodiſſimum recipiat ſenſum. Etenim duae forte & plures (nam alias certe adferunt Plut. in Νομιμ. Λακώνων & Aelian. ποικ. XV. 66.) poterant eſſe cauſſae, propter quas purpureis in praelio tunicis uterentur, & ita vulnerum ſuorum cruorem occultare conarentur. Prior, ne alioquin aſpectus cruoris ſui afferret ipſis aliquem terrorem. Altera ne, ſi aliis uterentur tunicis, ejuſdem cruoris adſpectus adferret hoſtibus aliquid fiduciae. Hae rationes ſive ab auctore de Lacedaemoniis adfirmentur, ſive rejiciantur, negationem continent, & eodem plane modo utraque ſe habet. Ponamus eas adtribui Lacedaemoniis, tanquam qui vulnerum ſuorum cruorem in proeliis pariter per iſtas tunicas occultare ſtuduerint, ne ſui cruoris adſpectus adferret vel propterea hoſtibus aliquid fiduciae, vel ipſis terrorem. Quod illos propter has cauſſas feciſſe jam pono. Si nunc contra negem propter eas feciſſe, ſed propter alias, adhibenda utique erit negandi particula, quam commodiore loco nuſquam ponere poſſum, niſi proxime ante illas cauſſas, quas jam rejicio; & eodem modo legendum mihi erit, ſi alteram removeam, alteram aſſeram. Ut ſit à Valerio, cujus in verbis, ſi quae per Ellipſ. (cujus frequentiſſimum eſſe uſum, & maxime in hoc auctore, minime ignoras Vir Doctiſſime) omiſſa ſunt, expleam, is ni fallor apertus ſatis erit ſenſus. Puniceis in proelio tunicis utebantur, non autem utebantur propterea, ne &c. Sed utebantur propterea *ne.* Enimvero *τὸ non* nihil proprie pertinet ad *τὸ ne*, ſed ad totam cauſſam, quam removet, ſeu ut rectius dicam reſpicit verbum *utebantur.* Quod ἀπὸ τȣ̃ κοινȣ̃ repetendum eſt; plane ſicut alterum *ſed*, quod nullum haberet hic locum, niſi praeceſſiſſet *τὸ non.* unde autem pendet ac regitur poſterius *ne*, inde & prius, quoniam utriuſque eadem eſt ratio. Belgice dicerem. *Zy gebruykten in den ſtryt rootverwige kleederen, om haar bloet te bedekken, niet hier*

moribus Athenienſes ſubſequuntur: apud quos [12] inertia è latebris ſuis, languore marcens, in forum [13] perinde ac delictum aliquod protrahitur, [14] fitque ut facinoroſae, ita erubeſcendae rea culpae.

Iſocr. Areop. Id. de Sardis. Aelian. v. H. iv. 1. Diog. Laërt. in Sol. 555. Rupert. ad Sal. de R. O. 27.

[15] Ejuſ-

hier om, op dat Ze door het geZigte van haar eigen bloet Zouden verſchrikken of verflauwen, maar op dat niet haare vyanden Zouden geëncourageert worden. Haec prolixius expoſui, quia neſcio, quo fato, perſuadere nuper non potui, non modo D. Ortwinio, ſed neque aſtantibus, in vulgata lectione commodum ineſſe ſenſum, licet paululum reconditum. Quod autem ille adferebat ex ſuo modo Cod. *utebantur quo ne*, & ita dictum putabat, ut dicitur *ut ne*, non convenit ea ratio celebratiſſimae Lacedaemoniorum virtuti, qui minime terrebantur ſui ſanguinis adſpectu, & propterea τὸ *ſed*, quod ſequitur, nequaquam patitur ejici τὸ *non*. At ſi reponamus, *non*, *quo aſpectus* id ſane non omnino rejiculum eſſet, modo, *quo* accipiatur, tanquam non pro *ut*, ſed pro *quia* poſitum, ut apud Cic. xii. Fam. Ep. 17. *quam ut conſerves, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo.* Ubi Gebhard. plurimis in locis *quo* iſto loquendi modo ἀντὶ τοῦ *quod* ex MS. ſe reſtituiſſe teſtatur. Et ſane ego ex Cicerone, Terentio & aliis ſimilia plura obſervavi loca, ut mirari ſatis nequeam ab Henr. Stephano in ſuo Pſeudo-Cicerone p. 217. iſtum particulae uſum rejici. Verum ſic quoque in Valerio eadem foret Ellipſis, ſed paulo aliter ſupplenda. *Non utebantur eo, quo aſpectus cruoris ipſis terrorem adferret, ſed utebantur propterea, ne* &c. In quo tamen durius paulo videtur, quod ſic altera affirmans ratio deſignet tempus praeteritum, altera magis futurum, & tamen ad utramque idem adhibeatur verbum. nam cum dico, *non quo aſpectus, ejus ipſis terrorem adferret*, exponi debet, *non quod adferre ſoleret.* Ea non tanta erit difficultas, ut propterea probari neget iſtius lectio, ſi vel plurium accederet Codd. auctoritas, vel iſte unus ceteris foret praeſtantior, de quo, quum Chartaceus fuerit, valde dubito, ceteroquin vulgares Valerii Codd. corruptiſſimos fateor. Documento ſit quod proximo ſtatim exemplo ſequitur, nunc quoque obiter unam ex plurimis meis in eo auctore conjecturis judicio tuo exponere libet. Dicitur illic *inertiam è latebris ſuis in forum proinde ac delictum aliquod protrahi, fierique ut facinoroſae ita erubeſcendae ream culpae.* Quid? an *inertia* quae languore marcens nec bonis nec malis artibus operam dat, etiam *facinoroſae culpae rea* poteſt dici? putem ego excidiſſe τὸ *non*, legendumque *fit, ut non facinoroſae, ita erubeſcendae* &c. Sic plane Ovid. in Ponto 1. 7. 25. *Quicquid id eſt non facinus, ſed culpa vocanda eſt.* Valerius enim ſaepiſſime eadem utitur locutione C. 8. Ex. 2. *Ut non legitimum, ita ſe dignum praemium petiit.* L. iv. C. 4. Extr. &c. iv. 4. 2. vii. 5. init. viii. 11. 3. exter. Alterum fateor ferri poteſt ſi recte explicetur. Erat enim τὸ *quo* in margine ita notatum, ut incertum eſſet quam requireret particulam, utrum *non* an *ne*. Certe nullus erit in verbis ſenſus, ſi legamus *quo ne aſp.* & ſi interpretamur, *quomodo, ut ne.* Quod nempe convenit. PERIZON. Vides, Amice Lector, fragmentum epiſtolae ad Virum Eruditum, neſcio quem, à Cl. Perizonio ſcriptae, quod cum ipſe ſchedis ſuis, quibus notae ejus in Valerium continebantur, inſeruerit, ego quoque bona fide exhibendum putavi. Leid. quint. *non ut ipſis.* ſext. *Utebantur, ne ipſis aſpectus ejus terrorem, ne hoſtibus fiduciae aliquid adferret.* ſec. *Non, quod ipſis.* Ceteri ſtant pro Pighio.

12. *Inertia in forum protrahitur*] Otium apud Athenienſes accuſatur tanquam delictum. VORST.

13. *Perinde ac delictum*] Ultraj. ſec. *perinde ac ob delictum.*

14. *Fitque ut facinoroſae, ita erubeſcendae rea culpae*] Sic omnes Ed. & MSS. Cl. Perizonius contendit tamen omnino legendum *Non facinoroſae.* Quia inertia nec bonis, nec malis artibus, operam dans non videatur dici poſſe *facinoroſa.* Fateor pleriſque ita poſſe videri; Athenienſes tamen eam ut delictum & facinus puniebant, & ita eam pro *facinoroſa*, non tantum pro *erubeſcenda* habebant. Si quis tamen Perizonio malit aſſentire, non valde repugnabo. Pro *protrahitur* aliquot MSS. *pertrahitur.* Phaed. L. iii. 10.

Accuſatores poſtularunt mulierem
Romamque pertraxerunt ad decemviros.

Praeſtat *protrahitur.* Vide ſupra L. i. 1. 21.

15. *Ejuſdem urbis & ſanctiſſimum conſilium Areopagus*] In Campenſi, Colonienſi, Wincheliano & Cauchiano, *Eſt & ejuſdem urbis ſanctiſſimum concilium Areopagus, ubi quiſque, &c.*

 Cujus

4. Iſocr. Areopag. [15] Ejuſdem urbis ſanctiſſimum conſilium [16] Areopagus, [17] quid quiſque Athenienſium ageret, aut quonam quaeſtu ſuſtentaretur, [18] diligentiſſime inquirere ſolebat; ut homines [19] honeſtatem, vitae rationem memores reddendam eſſe, ſequerentur.

5. Cic. de opt. gen. orat. περὶ στε-φαν. Aeſch. Demoſth. Ulpian. Eadem [20] bonos cives corona decorandi primo conſuetudinem introduxit, duobus oleae connexis ramulis [21] clarum Periclis cingendo caput. Probabile inſtitutum, [22] ſive rem, ſive perſonam intueri velis. Nam & virtutis uberrimum alimentum eſt honos; & Pericles dignus à quo talis muneris dandi [23] poſteritas potiſſimum initium caperet.

Age

Cujus lectionis remanent etiam veſtigia in Pulmanniano; quae quidem praeferenda videtur. Atrebatenſis collegii codex, *Areios pagus* habet cum Graeciſmo. PIGH. *Eſt & ejuſdem urbis.* Ita ex quatuor codd. edidit Pighius; exque eiſdem & voculas *ubi quod*, & denique verbum paſſ. *inquiri* hauſit. Verum antiquiores typis expreſſi, & ambo item MSS. Brand. totam illam periodum ſic ſcriptam habent: *Ejuſdem urbis & ſanctiſſimum conſilium Areopagus, quid quiſque Athenienſium ageret, aut quonam quaeſtu ſuſtentaretur, diligentiſſime inquirere ſolebat.* Quae lectio mihi magis placet. VORST. Nullus Codd. noſtrorum conſentit cum Pighianis. Sed partim habent, quod Brand. vel *&* omittunt, aut mutant in *etiam*, omnes etiam *inquirere* exhibent; quare ultra Pighianae lectioni adhaerendum non putavi.

16. *Areopagus*] Cod. Atrebatenſis, ut Pighius teſtatur, habet *Areios pagus:* quomodo & in uno cod. Brandeb. initio ſcriptum fuiſſe apparet. Eaque ſcriptio accedit propius ad Graecum Ἄρειος πάγος: quod *Martium collem* ſignificat. Dictum autem ita eſſe, ὅτι πρῶτος Ἄρης ἐνταῦθα ἐκρίθη, *quia primus Mars in eo loco judicatus eſt*, Pauſanias in Atticis prodidit. Poſt ipſi quoque judices *Areopagus* dicti: qui quidem numero novem fuere. VORST. Vat. prim. & Med. tert. habent *Arioſpagus.* Periz. *Areoſpagus.* Sed medium *ſ* puncto eſt notatum. Leid. quint. ſext. ſept. cum utroque Ultraj. & Copeſ. *Ariopagus. Areios pagus* probatum fuiſſe J. Fr. Gronovio ad Liv. L. I. 18. obſervaverat Cl. Drakenburgius in margine libri ſui.

17. *Quid quiſque Athenienſium ageret &c.*] Hanc legem ab Amaſi Aegypti Rege inſtitutam fuiſſe, & inde à Solone repetitam eſſe ſtatuit Herod. L. II. 177. Similiter de Aegyptiis Diodorus. Videndus & Marſham. Chron. p. 594. & 595. De Lacedaemoniis Aelian. L. II. V. H. 5. PERIZON.

18. *Diligentiſſime inquirere ſolebat*] *Inquiri*, legendum ex jam dictis. PIGH.

19. *Honeſtatem vitae*] Barb. ſec. *Honeſtate vitae decorandi rationem memores reddenda.*

20. *Bonos cives corona decorandi primo conſuetudinem introduxit*] MS. Copeſ. *prima.* Confer Plin. L. XVI. 4. Aelian. L. V. V. H. 19. prima ἀριστεῖα tribuit Aminiae. PERIZON.

21. *Clarum Periclis caput*] Pericles orator & dux Athenienſis fuit: qui ſuggeſtum conſcendens ſolitus fuit precari ut nullum ex ore ſuo verbum exiret, quo populus offenderetur. Vide Quintil. XII, 9. & Aelian. Var. Hiſt. IV, 10. VORST. Similiter de Thraſybulo Nepos C. 4. *Huic pro tantis meritis honoris corona à populo data eſt, facta duabus virgulis oleaginis: quae, quod amor civium, non vis, expreſſerat, nullam habuit invidiam, magna fuit gloria.* Ex oleagine corona dabatur etiam athletis. Scholiaſt. Ariſtoph. ad Plut. v. 586.

22. *Sive rem ſive perſonam intueri*] Pighius prius *ſive* omiſit; niſi forte operarum typographicarum incuria id ſit factum. Sed ſecure tamen editionem Pighii ſecuti ſunt Colerus & Thyſius. Antiquiores typis expreſſi diſerte & prius illud *ſive* habent; vel certe pro eo *ſi.* Et codices item MSS. Brand. habent, *Si rem, ſive perſonam.* Nec poteſt prius *ſive* hinc abeſſe. VORST. *Si rem* habent uterque Ultraj. Copeſ. Leid. ſext. Perizon. & Ed. Mog. ſed Bit. prim. *Si rem intueri vel perſonam velis.* Reliqui *ſive rem ſive perſonam.* Quod vero prius *ſive* hic abeſſe non poſſe cenſet Vorſtius, in hoc eum ratio fugit. Nihil enim frequentius eſſe, quam ſemel eam particulam poni, ubi bis videatur requiri, dudum docuerunt Viri Docti. Adi Cl. Burmannum ad Val. Flac. L. I. 100. & 836. ubi Vir eximius optime *ſi quando* à

Nic,

Age quid illud [24] inſtitutum Athenarum, quam memorabile? quod convi- 6.
ctus à patrono [25] libertus ingratus jure libertatis exuitur. *Superſedeo te*, inquit, *habere civem tanti muneris impium aeſtimatorem. Nec adduci poſſum ut credam urbi utilem*, [26] *quem domui ſceleſtum cerno. Abi igitur & eſto ſervus*, *quoniam liber eſſe neſciſti.*

Donat. And. Ter. Tacitus XIII. Plutarch. Solone.

Inde [27] Maſſilienſes quoque ad hoc tempus uſurpant diſciplinae gravitatem, 7.
priſci moris obſervantia, [28] charitate populi Romani praecipue conſpicui; qui tres in eodem manumiſſiones [29] reſcindi permittunt, ſi ter ab eodem deceptum dominum cognoverint. Quarto errori ſubveniendum non putant; quia ſua jam culpa injuriam accepit, qui ei ſe totiens objecit. Eadem civitas [30] ſeverita-

Nic. Heinſio in *ſeu quando* mutatum, quia *ſeu* ſequebatur, defendit.

23. *Poſteritas initium caperet*] MS. Copeſ. *poteſtas.* forte *honeſtas.* PERIZON. Sic Leid. ſept. Barb. uterque cum decem aliis & Ed. Mog. ſed *pptas.* Ultr. ſec. Alii quidam *poteſtatis.* Voſſ. *dandi initium ſumeretur. Sumeretur* etiam alia manu in Leid. ſept. Bit. prim. *caperetur. Poſteritas* correctum erat in Perizon. Prius videbatur fuiſſe *poteſtas.* Sunt qui delent *potiſſimum.* alii *potentiſſimum.* Cur *poſteritas* ferri non poſſit, non video.

24. *Inſtitutum Athenarum*] De quo egit Ant. Borremans Var. Lect. C. 14. p. 174. PERIZON.

25. *Libertus ingratus*] Idem Athenienſium inſtitutum tangit lib. V. cap. 3. Athenis vocabant ἀποςάσιον. Ariſtoteles lib. III. Polit. cap. 8. Lyſias apud Ariſtodemum. Imitati hoc, ut alia ſpecioſa Athenienſium, Romani. Tacitus lib. XIII. Annal. Inſtit. de libert. l. 1. D. de jure patr. COLER. *Libertus ingratus jure libertatis exuitur.* Infra V, 3, 3. *Athenis adverſus ingratos actio conſtituta eſt.* Illud de libertis in ſervitutem retractis imitati quoque Romani; ut ex l. XIII. Annal. Taciti, Inſtitutionibus Juris, atque Digeſtis notum. VORST. Vide omnino pluribus hanc actionem illuſtrantem Mauſſacum ad Harpocration. in v. ἀποςαςίου δίκη.

26. *Quem domi ſceleſtum cerno*] In manuſcriptis omnibus, *domui.* PIGH. Non item in noſtris, ſex enim exhibent *domi.*

27. *Maſſilienſes*] De Maſſilia vide Burton. in Hiſt. Gr. L. p. 18. 19. & Tac. L. IV. Ann. 44. PERIZON. MSS. novem *priſcis moribus.* & ita fuerat in Leid. ſept. ſext. *Charitate* omittit. Harl. *Conſpicui & clari.*

28. *Charitate populi Rom. praecipue conſpicui*] Maſſilienſes audito urbem Romanam à Gallis captam atque incenſam eſſe, publico eam rem funere ſunt proſecuti: & aurum item atque argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Vide Juſtinum XLIII, 5. VORST.

29. *Reſcindi permittunt*] MS. Cop. Ultraj. uterque. Leid. quint. ſext. ſept. cum quinque aliis *reſcindere.* quomodo habet etiam Ed. Mog. infra L. VII. 2. 2. tres etiam *cognoverunt.*

30. *Severitatis cuſtos*] Magna Maſſilienſium laus, ob quam merito ipſis gloriari liceat. Nec parcius eos Cicero laudat, imo vero aliquanto etiam luculentius, Orat. pro L. Flacco: *Neque vero te Maſſilia praetereo, quae L. Flaccum militem Quaeſtoremque cognoſti; cujus ego civitatis diſciplinam atque gravitatem non ſolum Graeciae, ſed haud ſcio an cunctis gentibus anteponendam jure dicam, quae tam procul à Graecorum omnium regionibus, diſciplinis linguaque diviſa, cum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus barbariae fluctibus alluatur; ſic optimatum conſilio gubernatur, ut omnes ejus inſtituta laudare facilius poſſint, quam aemulari.* Strabo etiam inter alia praecipue frugalitatem & temperantiam Maſſilienſium commendat, lib. III. Juſtinus lib. XLIV. *Illic bene inſtituta non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi conſuetudine ſervantur.* Tacitus in Agricola: *Parvulus ſedem ac magiſtram ſtudiorum Maſſiliam habuerat, locum Graeca comitate & provinciali parcimonia miſtum.* Miror itaque vehementer de tanta tamque ſancta civitate Proverbia ſublata πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν. A Plauto etiam mores Maſſilienſes in ipſis Romanae urbis theatris traducti fuere. Quid Athenaeus? Μασσαλιῶται, inquit, ἐθηλυώθησαν, οἱ τ̃ αὐτὸν τοῖς Ἴβηρσι τ̃ ἐσθῆ-

ritatis cuſtos acerrima eſt: nullum [31] aditum in ſcenam Mimis dando, quorum argumenta majore ex parte ſtuprorum continent actus; ne talia ſpectandi conſuetudo etiam imitandi licentiam ſumat. Omnibus autem, qui per aliquam religionis ſimulationem alimenta inertiae quaerunt, [32] clauſas portas habet, & mendacem & fucoſam ſuperſtitionem ſubmovendam eſſe exiſtimans. Ceterum à condita Urbe gladius eſt ibi, quo noxii jugulantur: rubigine quidem exeſus, & vix ſufficiens miniſterio, ſed index in minimis quoque rebus [33] omnia antiquae conſuetudinis monimenta ſervanda.

Duae etiam ante portas eorum arcae jacent: altera, qua liberorum; altera, qua ſervorum corpora ad ſepulturae locum plauſtro devehuntur. [34] ſine lamentatio-

ἐσθῆτος φοροῦντες κόσμον. ἀσχημονοῦσι γὰρ διὰ τὴν ἐν ψυχαῖς μαλακίαν, διὰ τρυφὴν γυναικοπαθοῦντες. Niſi hac unica lue infecti fuerunt, traxeruntque eam à Graecis ſcilicet. unde Graeculam urbem appellat Florus lib. IV. *Graecula civitas, non pro mollitia nominis, & vallum caedere & incendere machinas auſa & congredi navibus.* Servius: *De Cretenſibus accipimus, quod in amores puerorum intemperantes fuerunt, quod poſtea in Lacones & in totam Graeciam translatum eſt, adeo ut Cicero dicat in libris de Republ. opprobrio fuiſſe adoleſcentibus, ſi amatores non haberent.* Varro *Maſſilienſes trilingues* dixit, quod Graece, Latine & Gallice loquerentur, teſte Iſidoro lib. XV. cap. 1. COLER. *Civitas ſeveritatis cuſtos acerrima.* Maſſilienſium mores & inſtituta non noſter tantum, ſed & alii laudant. Juſtinus d. l. *Illic bene inſtituta non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi conſuetudine ſervantur.* Cicero Or. p. Flacc. *Cujus ego civitatis* (de Maſſilia loquitur) *diſciplinam atque gravitatem non ſolum Graeciae, ſed haud ſcio an cunctis gentibus anteponendam jure dicam.* Strabo lib. III. Geogr. inter cetera frugalitatem & temperantiam Maſſilienſium laudat: quod idem & Tacitus facit in Agricola. VORST.

31. *Aditum in ſcenam*] Citat Sariſberienſis libr. VIII. cap. 2. COLER. *Nullum aditum in ſcenam mimis dando.* MSS. noſtri novem *in ſcena*, quod idem ex Sariſberienſi & MS. Angl. notavit quoque J. Waſſe Ind. Sall. V. *in.* Sed prius *in* credo excidit propter ſequens. Mox tres Rem. *ſpeculandi conſuetudo.* Cop. *ſuſpectandi.* etiam Barb. prim. cum Harl. *ſtuprum.*

32. *Clauſas portas habet*] Pro *portas claudit.* Cujus generis varia in lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 26. congeſſimus. Quibus addo illud Ciceronis in Oratore: *Docemur auctoritate nutuque legum domitas habere libidines, coërcere omnes cupiditates.* Ubi *domitas habere* eſt pro *domare*; quomodo mox ſequitur *coërcere.* Buchnerus in lib. de commutata ratione dicendi, μακρολογίαν & productionem genus id loquendi vocat. Vide pag. 323. libelli ejus. VORST. *Clauſas portas habet.* MS. *habent.* F. leg. *habent & mend.* & *Exiſtimant* pro *exiſtimans.* PERIZON. Tres Rem. cum Bit. primo *Clauſas portas habent.* Deinde iidem *exiſtimantes.* Ultraj. prim. *exiſtimat.* in loquendi forma convenit Terent. Eun. Act. II. ſc. 3. *Quae nos noſtramque adoleſcentiam habent deſpicatam.* & ſic Plaut. in Caſ. Act. II. ſc. 2. Liv. L. XXXIX. 16. *Edita nondum omnia habent facinora, in quae conjuraverunt.* Cic. L. III. in Verrem 14. *Ut ante Kalendas Sext. omnes decumas ad aquam deportatas haberent.*

33. *Omnia antiquae conſuetudinis momenta ſervanda*] Servat vetus editio antiqui ſermonis normam: *monumenta ſervandum.* nec jus pervertere. LIPS. *Momenta ſervanda.* Recte Lipſius ex vet. edit. *Monumenta ſervandum.* COLER. *Omnia antiquae conſuetudinis momenta ſervanda.* Ait Lipſius veterem quandam editionem normam antiqui ſermonis ſervare, habereque ſic *monumenta ſervandum.* Quam lectionem & Colerus probat. Vetus editio Martini Herbip. habet item, *Omnia antiquae conſuet. monimenta ſervare debet.* VORST. *Monimenta* probabat etiam Perizon. & extat illud in aliquot MSS. *ſervandum* non reperio. Sed notabiliter Ed. Mog. *omnia antiquae conſuetudinis momenta ſervandi.* Ut gladius iſte non tam indicet, ſervari etiam à quibuſcunque debere omnia antiquae conſuetudinis monimenta, ſed ſervari à Maſſilienſibus, quos laudavit ab obſervantia priſci moris. Quo ſpectat etiam Leid. quint. nihilo deterius exhibens *ſervantium.* ſc. *Maſſilienſium.*

34. *Sine*

tatione, ſine planctu luctus funeris die, domeſtico ſacrificio, [35] adjectoque neceſſariorum convivio, finitur. Etenim [36] quid attinet, aut humano dolori indulgeri, aut divino numini invidiam fieri, quod immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit? Venenum cicuta temperatum in ea civitate publice cuſtoditur, quod datur ei, qui cauſſas [37] Sexcentis (id enim Senatus ejus nomen eſt) exhibuit, propter quas [38] mors ſit illi expetenda: cognitione virili benevolentia temperata, quae nec egredi vita temere patitur, & ſapienter excedere cupienti celerem fati viam praebet; [39] ut vel adverſa, vel proſpera nimis uſus fortuna (utraque enim finiendi ſpiritus, illa ne perſeveret, haec ne deſtituat, [40] rationem praebuerit) comprobato exitu terminetur.

Cic. de Legg. II. 9. 23. 24. 26. Jerem. XVI. 5. Levit. XIX. 27. XXI. 5.

Quam-

34. *Sine lamentatione, ſine planctu, ſine luctu funeris dies*] In manuſcript. quaſi omnib. ſic legitur, *Sine planctu luctus funeris dies.* In Campenſi autem, *luctus ac funeris dies.* Quae tolerabilis eſt lectio; attamen praefero Cauchianam, *Sine planctu luctus funeris die.* PIGH. Confuſa leviter & leniter ordino: *ſine planctu. luctus, funeris die, domeſtico ſacrif. a. n. convivio finitur.* Haec mens luctum non produci, ſed finiri ipſo illo funebri die: LIPS. *Luctus funeris die.* Ita Pighius ex cod. Cauchiano; cum Aldus edidiſſet *ſine luctu funeris dies*; ut *ſine luctu* pertineat ad ea, quae praecedunt *ſine lamentatione, ſine planctu.* Ceterum *luctus* caſu recto in pluribus codd. obſervavit Pighius; & nos item in codd. Brand. vetereque typis expreſſo Mart. Herbip. Sed male rurſus in his ſe habet, quod legitur *funeris dies.* Legendum omnino, *Luctus funeris die finitur:* ut intelligatur luctum ipſo illo funebri die non produci, ſed finiri. Quae quidem & Lipſii eſt ſententia. VORST. In omnibus Codd. legitur *dies.* vide Vorſtii notas. Quod Pigh. Lipſ. & Vorſt. mutarunt, quia praecedit *luctus*, quod tamen mea ſententia locum hic non habet: quia nullus ibi erat *luctus*, ubi omnia *ſine planctu, ſine lamentatione, non ſine ſacrificio & conviviis peragebantur.* Tum in MS. Copeſiano omittitur τὸ *luctus*, & ni fallor recte. Lege igitur & diſtingue. *Devehuntur ſine lamentatione, ſine planctu. Funeris dies* &c. *finitur.* Senſu commodiſſimo. PERIZON. Ad Cod. Copeſ. accedunt proxime Harl. & Med. ſec. Ille exhibens *ſine planctu funeris dies*, hic *ſineque planctu funeris dies.* Contra *planctu* omittunt tres Med. Vat. prim. & Leid. ſec. ſcribentes *ſine luctu funeris dies.* Ceteri *ſine planctu luctus funeris dies.* & ſic Ed. princeps. Aſc. *luctus* omittit. Ven. Aldus & alii, *ſine planctu, ſine luctu.* Senſu etiam percommodo, ſed nullis nixo MStis. Quid ſi, *ſine lamentatione, ſine planctu luctus*, accipiamus, pro *ſine lamentatione & planctu, qualia in luctu uſurpari ſolent, quae luctui ſunt propria?* Leid. quint. *Luctus funeris diei.* Sed poſterius *i.* puncto notatur.

35. *Adjectoque neceſſariorum convivio*] Duodecim MSS. *additoque*, tres *aditoque*, cum Ed. Mog. Leid. quint. Med. ſext. & duo alii *adhibitoque.* Quod non omnino videtur ſpernendum. Voſſ. *finit.*

36. *Quid attinet humano dolori indulgere*] Veteres libri habent, *Aut humano dolori indulgeri.* Recte, ut ſequentibus reſpondeat. PIGH. *Quid attinet, aut humano dolori indulgeri.* Ita Pighius ex antiquis codd. ſe ſcripſiſſe ait. Aldus & Chalcocondyles ediderant, *Quid att. humano dolori indulgere.* Alteram illam lectionem & in codd. Brand. vetereque typis expr. Mart. Herbip. obſervo. VORST. *Indulgeri* probant etiam MSS. noſtri, & Ed. Mog. Ven. Med.

37. *Sexcentis*] Strabo: Ανδρῶν χ καθεστήκοντες συνέδριον. Eoſdem τιμούχους appellitabant. COLER. *Sexcentis.* Strabo de Maſſilienſibus: Ανδρῶν χ καθεστήκαντες συνέδριον. Sexcentos iſtos τιμούχους vocabant, quaſi Latine dicas *ſingularem honorem habentes.* VORST. MSS. *ſeneſcentis, ſēſētis, cenſentis, ceſentis, ceſcentis, caſcent, ſcentis, Zexcentis.* De Baſ. teſtatur Klokkius etiam in eo eſſe, *Cenſētis* al. *ſeneſcentis.* Veram lectionem tamen eſſe *ſexcentis* ex loco Strabonis à Colero citato ſatis apparet. Eſt vero Strabonis locus L. IV. p. 179. Ed. Pariſ.

38. *Mors ſit illa expectanda*] In ſcriptis melius *expetenda.* Et poſtea, *Uſis fortuna*, pro *Uſi.* PIGH. *Exſpectanda* in ſex noſtris invenio, reliqui *expetenda.* Ultraj. prim. *Egredi vitam.*

39. Ut-

8. Quam conſuetudinem Maſſilienſium non in Gallia ortam, ſed [41] è Graecia
Aelian. Var. Hiſt. III. Strabo x. Steph. translatam inde exiſtimo, [42] quod illam etiam in inſula Cea ſervari animadverti, quo tempore Aſiam cum [43] Sex. Pompejo petens, [44] Julida oppidum intravi. Forte enim evenit, [45] ut tunc ſummae dignitatis ibi femina, ſed ultimae jam ſenectutis, [46] reddita ratione civibus, cur excedere vita deberet, veneno [47] conſumere ſe deſtinarit, mortemque ſuam Pompeji praeſentia clariorem fieri magni aeſtimarit. Nec preces ejus vir ille, ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus inſtructiſſimus, aſpernari ſuſtinuit. Venit itaque ad eam, facundiſſimoque ſermone, qui ore ejus quaſi è beato quodam eloquentiae fonte manabat, ab incepto conſilio diu nequicquam revocare conatus, ad

Ann. urb. 771. circiter.

39. *Ut vel adverſa, vel proſpera nimis uſis fortuna &c. comprobato exitu terminetur*] Legebatur olim *uſi*, Pighius vero in ſuis invenit *uſis*. ex quo faciendum erat *uſus*, ut habet MS. quem ego contuli. Oroſ. L. VII. C. 22. *Accidentemque ex nobis mortem naturae finem eſſe, non poenam ſui, mentitur iniquitas paganorum vel gentium. Non finivit tantum ſe ipſe, ſed & ſepelivit.* Seneca Contr. p. 281. Sic *finiri* pro mori infra III. 2. Ext. 6. IX. 12. Ext. 4. ubi vide Vorſt. *Morbo finiri* Plin. L. I. Ep. 12. *Audito fini Auguſti* Tac. I. 31. 4. & alibi ſaepiſſime. Errat proinde Berneccerus ad Juſt. XXVII. 3. 12. *Seleucus quoque iiſdem pene diebus equo praecipitatus finitur.* ubi legere vult *finit*. Sic & *finiri* apud Cic. I. Tuſc. C. XLVIII. Sic τέλος pro morte Aelian. V. H. L. V. 6. Ἔξοδος. II. Pet. I. 15. Confer Scal. ad Euſeb. n. 2137. & Cicer. L. I. Tuſc. 46. PERIZON. *Uſus* clare exſtat in Barb. prim. in ſec. *uſis*, al, *uſus*. Duo Rem. *uſu*. Unus Rem. & Bit. *viri*. Reliqui *uſi fortuna*, Periz. etiam *terminentur*. Placet *uſus*.

40. *Rationem praebet*] Ita Aldus dedit & Aſcenſius, ceteri cum longe maxima MSS. parte *praebuerit*, quod mutari non debuerat.

41. *E Graecia tralatam*] Poſterius vocabulum ab Aldo eſt hac forma editum. Priores editt. cum Aſcenſio & viginti MSS. habent *translatam*, viginti duo ſcripti *ex Graecia*. Pro *exiſtimo* multi *aeſtimo*.

42. *Quod illam etiam in inſula Caea ſervari animadverti*] In manuſcriptis correctioribus *Coeo* vel *Ceo* legitur, in aliis *Chio* vel *Coo*. Diverſas autem inſulas eſſe *Ceos*, vel *Coeos*, *Chios* & *Cos*, coſmographorum omnium conſenſu & demonſtratione manifeſtum eſt. Ex his *Ceon* olim tetrapolim fuiſſe, poſtea duab. urbibus *Coreſſa Poeeſſa*que mari devoratis in duas reliquas *Julida*, *Carthaeam*que habitatores earum migraſſe, Strabo & Plinius tradunt. Sed temere confunduntur apud auctores tam Graecos, quam Latinos dictarum inſularum nomina, idque librariorum negligentia; ut in Stephano de urbibus, Ιȣλὶς πόλις ἐν κῷ τῇ νήσῳ. Et rurſus: Καρθαία μία τῆς ἐν κῷ τετραπόλεως: cum utrobique legi debeat ἐν κήῳ, quemadmodum recte nominant κηίȣς populos Menandriani verſus legem ſeu conſuetudinem hanc properandae mortis praedicantes. Quos ipſos, quia ad intellectum Valerianae hujus hiſtoriae faciunt, non praetermittam. Leguntur autem in Stephano & Strabone hoc modo:

Καλὸν τὸ κήων νομιμόν ἐςι Φανία,
Ὁ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, ȣ̓ ζῇ κακῶς.

Permittebat autem illa lex *Cejenſium* majores annis ſexaginta natos ἀκωνίζεσθαι, hoc eſt, aconito vitam finire. Sic legendum, non ἀγωνίζεσθαι, ut habetur in Stephano. PIGH. *Illam etiam in inſula Ceo ſervari.* Aldus ediderat *in inſ. Caea:* & paulo rectius Chalcocondyles & Martinus Herbip. *Cea*; quomodo & codd. Brand. habent. At Pighius ait in correctioribus MSS. inveniſſe ſe *Coeo* vel *Ceo:* in aliis *Chio* vel *Coo*. Sumpſit autem atque edidit *Ceo*. Sed & *Cea*, ut alii ediderunt, non malum eſt. Plinius IV, 12. *Ceos, quam noſtri quidam dixere Ceam.* VORST. *Cea* eſt etiam in tribus Leid. Periz. Ultraj. ſec. quidam *Ceo*. Et *Cea* in omnibus MSS. reperiri teſtatur Gudius ad Phaed. L. IV. 21. *Cea* Ed. Mog. Ven. *Caea*, & ſic fere ceteri. Conſule omnino & Broukhuſium ad Propert. L. I. 2. 2.

43 *Sexto Pompejo*] Mirum ni de Sexto, Magni filio, loquatur. Quod ſi eſt, oportet Valerium ſtatae aetatis fuiſſe, cum haec ſcriberet.

Badius

ad ultimum propoſitum exſequi paſſus eſt, quae nonageſimum annum transgreſſa cum ſumma & animi & corporis ſinceritate, lectulo quantum dignoſcere erat, quotidiana conſuetudine [48] cultius ſtrato recubans, & innixa cubito, [49] *Tibi quidem*, inquit, *Sex. Pompei*, [50] *dii magis*, *quos relinquo*, *quam quos peto*, [51] *gratias referant: quia nec hortator vitae meae*, *nec mortis ſpectator eſſe faſtidiſti. Ceterum ipſa hilarem Fortunae vultum ſemper experta*, *ne aviditate lucis triſtem intueri cogar*, [52] *reliquias ſpiritus mei proſpero fine*, [53] *duas filias*, *& ſeptem nepotum gregem ſuperſtitem relictura*, *permuto*. Cohortata deinde ad concordiam ſuos, diſtributo eis patrimonio, & [54] cultu ſuo ſacriſque domeſticis majori filiae traditis, poculum, in quo venenum temperatum erat, conſtanti dextra arri-

Badius putat eum de quodam ſub Tiberio vivente Pompejo loqui. Nam à C. Caeſaris morte uſque ad Tiberium pluſquam 60. anni interceſſerunt. Meminit rurſus Pompeji Valerius, ſed abſque pronomine L. IV. 7. de Amicitia. Vide etiam an non *Julida* à nominativo Julis legendum, in accuſativo, non ablativo. GLAREAN.

44. *Julida oppidum intravi*] Ceos inſula initio oppida habuit quatuor. Poſtea duobus Coreſſa & Poeeſſa mari abſorptis, habitatores in duo reliqua, Julidem & Carthaeam, commigrarunt; ut ex Strabone & Plinio ſcire licet. VORST. Plerique MSS. *Julida*, vel *Julide*. Leid. ſec. *Illide*, Ultraj. uterque *in lide*. Quum vero diſerte *Julis* appelletur à Plinio, credibile eſt & hic accuſativum Graecum *Julida* ab auctore fuiſſe profectum.

45. *Ut tunc ſummae dignitatis ibi foemina*] MS. ejici jubet *tunc* & *ibi*. PERIZON. MSS. uterque Ultraj. *ſummae ibi dignitatis femina*. Editt. Ven. & multae aliae, *forte enim tunc evenit*.

46. *Reddita ratione cur vita excedere deberet*] Verſus Menandri de *Ceorum* inſtituto iſto apud Strabonem & Stephanum ſic habent:

> Καλὸν τὸ Κηίων νόμιμόν ἐςι, Φανία,
> Ὁ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, ὀ ζῇ κακῶς.

Permittebat *Ceorum* ſive *Ceenſium* lex, majores ſexaginta annis ἀκωνίζεσθαι; id eſt, aconito vitam finire. VORST.

47. *Conſumere ſe deſtinarit*] Tredecim *deſtinaret*, & mox totidem *aeſtimaret*, nonnulli *exiſtimaret*. Deinde Harl. *qui ab ore ejus*. Quatuor *ex ore*. primus Ultraj. *qui ore ejus quaſi beato*. Copeſ. *qui ex ore ejus ſic quaſi è beato*. Item Ultraj. prim. & Cop. *Venitque*. Voſſ. *Venitiſque*. Voſſ. & Vat. prim. *Summa animique corporiſque ſinceritate*.

48. *Cultius ſtrato*] Sic Ed. Mog. & Aſc. ſed Ven. Ald. & alii *ſtructo*, prius probatur auctoritate ſcriptorum Codicum omnium. Barb. prim. *innixa*. Ultaj. prim. *nixa*.

49. *Tibi, inquit, Sex. Pompeji*] In manuſcript. *Tibi quidem, inquit:* de hoc Sex. Pomp. Aſiae procos. vide noſtros annales. PIGH.

50. *Dii magis quos relinquo, quam quos peto*] Id eſt, Dii magis ſuperi quam inferi. VORST.

51. *Gratias referant quia neque*] MS. *quod*. malim *qui*. PERIZON. Decem MSS. *quod nec*.

52. *Reliquias ſpiritus*] Illuſtrat Gudius ad Phaed. L. IV. 25.

53. *Duas filias & unum nepotum gregem relictura ſuperſtitem permuto*] In Wincheliano, Cauchiano, & Campenſi, *Duas filias & ſeptem nepotum gregem ſuperſtitem relictura permuto*. Quam lectionem approbo. In Atrebatenſi quidem & Suſiano legitur *uno*. Pulmanni, & Colonienſes codices numeralem notam 7. habent, quae perperam à librariis in *uno* vel *unum* mutata eſt. PIGH. *Septem nepotum gregem*. Ita Pighius ex quinque codd. cum Aldus & alii edidiſſent *unum nepotum gregem*. Et ſuſpicatur Pighius numerum *VII* à librariis in *uno* vel *unum* transformatum eſſe. VORST. *Uno nepotum* duo Rem. & Vat. *Unum* uterque Barb. & Ultraj. Leid. ſept. Periz. Copeſ. Bit. *Una* Leid. quint. ſext. unus Rem. pro *permuto*. Duodecim *permitto*, quinque Med. *permicto*. *Permitto* Ed. Ven. Ald. Aſc. Tol. Rob. Steph. Gryph. Latinus Latinius *praemitto*.

54. *Cultu ſuo ſacriſque domeſticis majori filiae*] Moris fuit, ut ſacra domeſtica majoribus natu liberis traderentur. Sunt autem cultus & ſacra domeſtica, ſacrificia quae Diis Penatibus fiebant. VORST. Et cur non *cultum* potius intelligamus de veſte, unionibus, aliiſque ornamen-

arripuit. Tum 55 defuſis Mercurio delibamentis, & invocato numine ejus, 56 ut ſe placido itinere in meliorem ſedis infernae deduceret partem, cupido hauſtu mortiferam traxit potionem. Ac ſermone ſignificans, *quasnam ſubinde partes* 57 *corporis ſui rigor occuparet*, cum jam viſceribus eum, & cordi imminere eſſet elocuta, filiarum manus ad 58 ſupremum opprimendorum oculorum officium advocavit. Noſtros autem, tametſi novo ſpectaculo obſtupefacti erant, ſuffuſos tamen lacrymis dimiſit.

9. Sed ut ad Maſſilienſium civitatem, unde in hoc deverticulum exceſſi, revertar,

mentis, quibus ipſa coli ſolebat? ut apud Phaed. L. IV. 4. Sic Curt. L. V. 6. 8. *Cultu foeminarum abſtinere juſſit.* Noſter infra ex. 13. & ſaepe alii. Pro *ſacris domeſticis* unus & alter cum Ed. Mog. *ſacris diis domeſticis.* Deinde nonnulli *invocato nomine ejus.*

55. *Defuſis Mercurio delibamentis*] Potuiſſet & *fuſis libamentis.* Simplici *libamenta* enim uſus & ſupra II, 5, 5. Et Chalcocondyles hic quoque edidit *libamentis.* Verum codices Brand. MSS. aliique antiquiores typis expreſſi habent *delibamentis.* Erat autem *libamen*, *libamentum* & *delibamentum* vinum iſtud, quod inter epulas in honorem alicujus Dei in menſam, aut terram; vel inter ſacra in aram effundebant. Ita ergo & femina illa Ceenſis, cum potionem venenatam ſumeret, Mercurio ex eadem delibamentum defudit. Pro *delibamentum defundere* dicunt & uno verbo *libare.* Virgilius I. Aen. *Dixit &c. in menſa laticum libavit honorem.* Item: *In menſam laeti libant, divosque precantur.* Rurſus Ecl. V. *Duo rite mero libans carcheſia Baccho fundit humi.* Sed utebantur tamen tum verbo, tum quoque nomine, & generalius, de quocunque ſacrificio: quomodo ſupra II, 5, 5. & *libamentum* uſurpatur. VORST. *Libamentis.* Voſſ. & Leid. ſept. unus *tum demum fuſis.*

56. *Ut ſe in meliorem ſedis infernae deduceret partem*] Mercurius praeeſſe credebatur animabus. Virgilius:

—— —— *Animas ille evocat Orco*
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.

Per *meliorem ſedis infernae partem* intelligitur ſic dictus *campus Elyſius*, de quo Virgilius VI. Aen.

Devenere locos laetos & amoena vireta
Fortunatorum nemorum, ſedesque beatas.

Idem:

—— —— *Exinde per amplum*
Mittimur Elyſium & pauci laeta arva tenemus.

VORST. Vide Magium Miſc. L. IV. II. PERIZ.

57. *Corporis ſui partes rigor occuparet*] Conveniunt haec prorſus cum iis quae de exitu Socratis narrat Plato in fine Phaedonis. Septemdecim Codd. ſcripti *elocuta* cum Ed. principe Periz. *allocuta.* Probo *elocuta.*

58. *Supremum opprimendorum oculorum officium*] Virgilius dicit *oculos premere.* Ut IX. Aen. *Preſſive oculos aut vulnera lavi.* Sed & ipſe noſter infra VII, 8, 9. *Morte preſſis oculis.* Nec placet quod Aurelianenſis in Notis ad Tacit. pro *opprimendorum* legendum cenſet *operiendorum.* VORST. *Filiarum manus ad ſupremum oculorum opprimendorum officium advocavit.* MS. *occupavit.* Eleganter ſane: *occupare* enim *manus alterius* eſt uſurpare, exercere. *Werk geven.* PERIZON. Significantius tamen eſt *advocavit*, ita enim indicat illam ipſam mandaſſe filiabus, ut ſibi oculos clauderent; & tuentur hoc reliqui MSS.

59. *Ita ipſis quoque tuta ſunt*] *Ipſis* interpretor non *Maſſilienſibus*, ſed *hoſpitibus*, ut ſit ſenſus. Maſſilienſes non ſolum humaniter excipiunt hoſpites, ſed & illorum hoſpitum ſecuritati proſpiciunt. Cum enim, ut in hoſpitiis, ut inter temulentos crebrae rixae, atque inde caedes oriantur, optimum hoc contra omnem vim & injuriam remedium putant, ſi hoſpites in portae ingreſſu arma ponant. V. Bodin. L. IV. de Rep. C. 7. qui Juſtinum cum Valerio idem narrare volent, *Ipſis* interpretabuntur i. e. *Maſſilienſibus.* Tum enim ſenſus eſſet Maſſilienſes ſuae proſpicere ſecuritati. Sed qui verba noſtri diligentius excuſſerit ac ſtilum communem, admittet prius. Quo etiam inclinat Camer. Cent. I. 47. Et diverſum narret Valerius, dummodo non contrarium, poſſunt enim unius inſtituti plures eſſe cauſſae, & hujus *ſecuritas urbis*, ſecundum Juſtinum, ac ſimul *ſecuritas hoſpitum*, ſecundum Valerium, nec alterum alteri officiet. RUPERT. Ergo, ſi diis placet, tutior hoſpes eſt inermis ad hoſpitem, qui arma habeat divertens, quam ſi & ipſe habeat, quibus ſe poſſit defendere, ſi vis paretur. Non hic de

vertar, intrare oppidum eorum nulli cum telo licet: praeſtoque eſt, qui id cuſtodiae gratia acceptum, exituro reddat; ut hoſpitia ſua, quemadmodum advenientibus humana ſunt, [59] ita ipſis quoque tuta ſint.

Horum moenia [60] egreſſo vetus ille mos Gallorum occurrit, [61] quos memoria proditum eſt, [62] pecunias mutuas, quae his apud inferos redderentur, [63] dare ſolitos: quia perſuaſum habuerunt, animas hominum immortales eſſe. Dicerem ſtultos, [64] niſi idem braccati ſenſiſſent, [65] quod palliatus Pythagoras credidit.

[66] Ava-

de cauponis ſermo eſt, ubi incuſari temulentia, & hinc ortae rixae, & caedes fortaſſe poſſint, ſed de hoſpitibus humaniter hoſpites excipientibus. Quare omnes mecum ſenſuros puto, ſi contendam *ipſis* omnino de Maſſilienſibus intelligendum. Et vox haec plane poterat abeſſe, ſi ad hoſpites referretur, ſufficeret enim *advenientibus.*

60. *Egreſſo*] MS. *Egreſſus*, voluit *Egreſſis.* PERIZON. Sic uterque Barb. Periz. Leid. ſext. Harl. Bit. prim. Vat. *Egreſſi* Ultraj. ſec.

61. *Quos memoria proditum eſt*] Ita ſane omnes codd. Similiterque Cicero I. de Orat. *Quia memoria ſic eſſet proditum.* Uſitatius tamen eſt *memoriae prodere.* VORST. Sic habent etiam omnes noſtri. Vide Oudend. ad Obſ. C. 86.

62. *Pecunias mutuas*] Mela lib. III. cap. 2. ubi de Druydibus: *Docent multa nobiliſſimos gentis clam & diu, vicenis annis in ſpecu aut in abditis ſaltibus. Unum ex iis quae praecipiunt in vulgus effluit, videlicet ut forent ad bella meliores, aeternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt, apta viventibus olim negotiorum ratio etiam & exactio crediti deferebatur.* De iſtac exactione nuſquam legi, praeter apud Valerium & Melam. De reliquis Braccatorum ſive Druydarum Placitis convenienter tradunt Strabo lib. IV. Diodorus, Ammianus, alii. De Pythagora, nulli nota magis domus eſt ſua, ut ait Juvenalis. COLER. *Pecunias mutuas, quae his ap. inf. redderentur, dare ſolitos.* Ita Pighius ex cod. Wincheliano. Aldus illud *ſolitos* non habet. Et omiſſum item in ceteris antiquioribus typis expreſſis, inque MSS. Brandeburg. Sed idem placet tamen; quia ſequitur non *quia perſuaſum habent*, ſed *quia perſuas. habuerunt.* De more illo dandi pecunias mutuas, quae apud inferos redderentur, Pomponius Mela III, 2. ita: *Docent* (Druydes) *multa nobiliſſimos gentis clam & diu, vicenis annis in ſpecu aut in abditis ſaltibus. Unum ex iis quae praecipiunt, in vulgis effluit, videlicet ut forent ad bella meliores, aeternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt, apta viventibus olim negotiorum ratio etiam & exactio crediti deferebatur.* VORST. Illud *perſuaſum habuerunt* quum oſtendat morem illum Valerii temporibus jam exoleviſſe, facit ut placeat magis lectio Codd. Barb. ſec. Cop. Harl. Voſſ. Leid. ſept. Ultraj. prim. Bit. prim. Periz. Vatic. exhibentium *datas*, pro *dare ſolitos*, modo cum utroque Barb. Harl. Periz. Leid. ſept. legamus, *quo memoria proditum eſt*; quod Copeſ. explet, *quo more.* Sed hoc videlicet è gloſſa eſt. Leid. quint. videtur prius habuiſſe *datas*, quod eraſis poſterioribus literis mutatum prius in *dare*, dein ſuperſcriptum *dediſſe ſolitos.*

63. *Dare, quia perſuaſum habuerunt*] Placet lectio Wincheliani libri, *Dari ſolitos; quia perſuaſum habuerunt.* PIGH. *Quia perſuaſum habuerunt.* Ita Pighius ex cod. Wincheliano. Alii codices, interque hos unus Brand. *perſ. habuerunt*; id quod magis placet. Atque ita Aldus & Chalcocondyles ediderant. VORST. Sic ediderant & ceteri, atque ea lectio firmatur aliquot MSS. conſenſu.

64. *Niſi idem braccati ſenſiſſent*] *Braccati* ſunt ipſi Galli, de quibus praedixerat; dicti ita quod braccis uterentur. Unde & diſtinctio *Galliae braccatae*, quae Tranſalpina; & *togatae*, quae Ciſalpina eſt. Erant autem *braccae* genus veſtimenti femora tegens: quod Latine & *feminalia* dici poteſt. Nec tamen ſoli Galli braccis uſi, ſed Germani quoque & Sarmatae: imo & Getae, Perſaeque. Vide Voſſium lib. I. de Vit. Latini ſerm. c. 2. Imo & Romae receptus tandem is habitus tempore Auguſti: itaque invaluit, ut Honorio & Arcadio Impp. legibus compeſcendus viſus fuerit, ut ex cod. Theodoſiano conſtare poteſt. Tacitus tamen l. II. Hiſt. *barbarum tegmen* vocat. Vide & Buchne-

Z rum

Cic. Tuſc. II.
Plutarch. Sertorio.
Frag. Sall. p. 485.
Notae Carrionis.

[65] Avara & foeneratoria Gallorum philoſophia: alacris & fortis Cimbrorum, & Celtiberorum, [67] qui in acie gaudio exultabant, tanquam glorioſe & feliciter vita exceſſuri: lamentabantur in morbo, quaſi turpiter & miſerabiliter perituri. [68] Celtiberi etiam nefas eſſe ducebant proelio ſupereſſe, cum is occidiſſet, pro cujus ſalute ſpiritum devoverant. Laudanda utrorumque populorum ([68]) animi praeſtantia, [69] quod & patriae incolumitatem fortiter tueri, & fidem amicitiae conſtanter praeſtandam arbitrabantur.

[70] Thra-

rum ad Lexicon Fabri; & quos ille laudat, Caſaubonum & Salmaſium ad Scriptores Hiſtoriae Aug. & illum ad Auguſtum quoque Suetonii. VORST. Imo magis etiam proprie Gallia *Braccata* eſt *Narbonenſis* dicta, in qua ſita erat Maſſilia.

65. *Quod palliatus Pythagoras*] Pythagoras *palliatus* dicitur, utpote Graecus. Pallium enim veſtis fuit Graecorum. Unde Graeci & *palliati* dicuntur; & *comoediae palliatae*, quae Graecorum, utpote palliatorum, mores repraeſentant. Vide rurſus Salmaſium ad Scriptores Hiſtoriae Aug. Sed quia de patria Pythagorae dubitatum fuit, poſſit & ideo dictus videri *palliatus*, quod philoſophus fuit. Philoſophi enim palliis uſi. VORST.

66. *Avara & foenatoria philoſophia*] Quod Galli, interque hos praecipue Druides, docerent, animas hominum immortales eſſe, & pecunias poſſe dari mutuas, quae apud inferos redderentur. VORST.

67. *Qui in acie gaudio exultabant*] Repoſui vocem *gaudio*, quae neſcio caſu, an de induſtria, in editione Pighiana & deinceps ſecutis fuerat omiſſa; ſed in vetuſtis Edd. & MSS. exſtabat. Tres ſcripti *exultant* & *lamentantur* Ex. 14. *victrix gaudio exultans*. Confer de Sogdianis Curt. L. VII. 10.

68. *Celtiberi etiam nefas eſſe ducebant proelio ſupereſſe*] Idem de iiſdem & Salluſtius prodidit, his quidem verbis: *Celtiberi ſe regibus devovent, & poſt eos vitam refutant*. Caeſar quoque B. G. III, 22. de Gallis Solduriis ſcribit, *eos, ſiquid iis, quorum ſe amicitiae dediderint per vim accidat, aut eundem caſum una ferre, aut ſibi mortem conſciſcere*. Quod noſter paulo poſt dicit *pro alicujus ſalute ſpiritum devovere*, id Caeſar ibidem non tantum *amicitiae alicujus dedere ſe*, ſed & *amicitiae alicujus devovere ſe* dicit. VORST. Sex MSS. *dicebant*.

(68.) *Animi praeſtantia*] Manuſcripti duo: *animi praeſentia*. id eſt, conſtantia & virtute animi. Vetus gloſſarium: *Praeſens* ἐπιφανὴς, καὶ παρὼν καὶ εὔχαλκος. Locutio frequentiſſima apud Valerium, ſed ubique fere corrupta in *animi praeſtantiam*. COLER. *Utrorumque pop. animi praeſtantia*. Gallorum puta & Celtiberorum. Sed pro *animi praeſtantia* Colerus legendum cenſet *animi praeſentia*, id eſt, conſtantia & virtus; quod in duobus codd. ita ſcriptum reperit, & quia Valerio locutio haec ſolennis ſit. In uno quoque cod. Brandeb. manifeſte *animi praeſentia* legitur. Agitur hic de fortitudine. Animum fortem autem Latini & *praeſentem* dicunt. Notum illud: *Nunc ſicui eſt virtus, animuſque in pectore praeſens*. VORST. *Praeſentia*. Tres Rem. Leid. ſept. Periz. Bit. prim. L. III. 7. 5. *Bellica haec praeſentia animi* ibid. Ex. 7. *Animi praeſtantia*. In pleriſque MSS. eſt p̄ntia. Ut & L. VI. 8. 3.

69. *Quod & patriae incolumitatem diligenter tueri, & f. a. c. praeſtandam arbitrarentur*] Barthius legendum cenſebat *tuendam*, quia ſequitur *praeſtandam*, ſed contra omnes MSS. neque morari nos debere hujuſmodi variationem temporum ac modorum in una Periodo ſatis ſuperque docuit Cl. Burman. ad Quintil. L. I. 7. p. 92. ubi de hoc ipſo agit loco. Vide & J. Fr. Gronov. ad Gel. L. V. 6. Adde noſtrum L. III. 2. 3. *Quamquam & numero & fortitudine militum ſuperiorem ſe crederet, tutiuſque erat*.

70. *Thraciae vero*] Thracibus hoc commune cum Agathyrſis, Caeſiis, Heniochis, Indis. Herodotus lib. V. Xenodotus in collect. proverb. Pomponius Mela lib. II. cap. 2. Idem de Cauſianis ſcripſit Nicolaus apud Stobaeum: Καυσιανοὶ τοὺς μὲν γινομένους θρηνοῦσι. τοὺς δὲ τελευτήσαντας μακαρίζουσιν. ſed profecto videtur illo loco legendum eſſe Καυκασιανοί. Sic enim de Albanis Strabo lib. XI. ὑπερβαλλόντως δὲ καὶ τὸ γῆρας τιμῶσιν Ἀλβανοί, καὶ τὸ τῶν ἄλλων, οὐ τὸ τῶν γονέων μόνον. τεθνηκότων δ' οὐχ ὅσιον φροντίζειν οὐδὲ μεμνῆσθαι. COLER. *Thraciae illa natio*. Obſervat Colerus Thracibus id commune fuiſſe cum Agathyrſis, Caeſiis, Heniochis, Indis, Cauſianis, & Albanis: citatque Herodotum lib. V. Xeno-

[70] Thraciae vero illa natio merito ſibi ſapientiae laudem vindicaverit, 12. Herod. v.
quae natales hominum flebiliter, [71] exequias cum hilaritate celebrat. Si- Solin. xv.
ne ullis doctorum praeceptis, verum [72] conditionis noſtrae habitum pervidit. Removeatur itaque naturalis omnium animalium dulcedo vitae, quae multa & facere & pati turpiter cogit, [73] ſi ea mortua ejus aliquanto felicior ac beatior finis reperietur.

[74] Quo

Xenodotum in Collect. proverb. Pomponium Melam l. II. c. 2. Multa quoque in eam ſententiam Cicero lib. I. Tuſc. quaeſt. habet. VORST. *Thraciae vero illa natio.* Sic ſatis clare liquet, non de omnibus Thracibus hoc accipiendum eſſe, ſed de certa quadam Thracum natione, his vero quum Mela adſcribet *Getas*, & de his ea memoret, quae de Thracibus noſter, credibile eſt intelligi hic debere *Getas*, quos vocabant ἀπαθανατίζοντας. De quibus Arrian. L. I. Exp. Alex. Cap. 3.

71. *Exſequias cum hilaritate celebrans*] Sexdecim MSS. *celebrat.* Voſſ. *celebrabat.* Copeſ. *celebrabant.* Ant. Gryph. *celebrando.* Ceterae Edd. *celebrat.* Quod mutari non erat opus, modo major poſt hoc verbum ponatur diſtinctio. Nam ita malim, quam ponere illam poſt *praeceptis*, ut eſt in quibuſdam Editionibus.

72. *Conditionis noſtrae habitum praevidit*] In Atrebatenſi aliiſque *pervidit.* Magis apte. Sic enim Horatius:

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis.

PIGH. *Conditionis noſtrae habitum pervidit.* Ita Pighius ex cod. Atrebatenſi aliiſque reſtituit, cum Aldus edidiſſet *praevidit.* Unus quoque cod. Brand. ſic habet, & duo veteres typis expreſſi, Chalcocondylae & Mart. Herbip. Sed & in altero Brandeburgenſi ſcriptum in margine *pervidit.* VORST. *Praevidit.* ſic MSS. novem. *providit* quinque & ita Aſc. reliqui *pervidit* cum Ed. principe. De quo verbo Vide Lambinum & Bentlejum ad Horat. L. I. S. 3. 25. Confer noſtrum L. VII. 3. 6. & L. VII. 4. 2. *cauſſam altioris argumenti pervidit.*

73. *Si ea mortua aliquanto ejus felicior ac beatior finis reperietur*] *Ea mortua*, inſertum videtur è gloſſemate alicujus eorum, qui de vita ſpiritus ac morte carnis indies diſſerunt. Et in Wincheliano exemplari haec verba omittuntur: in quo ſic, *Si ejus aliquanto felicior ac beatior finis reperietur.* Quam lectionem minime ſpernendam arbitror. PIGH. Liber Dan. addit *ſi ea mortua ejus.* Haud me Hercules inepte. COLER. *Si ea mortua ejus aliquanto felicior.* Expunxerat Pighius *ea mortua*, cum ab aliquo cod. id abeſſe vidiſſet. Et ſecuti eum ſunt Colerus & alii. Sed teſtatur tamen Colerus, codicem P. Dan. voces eas habere. Et habent quoque antiquiores typis expreſſi: itemque MSS. Brandeb. & Baſil. Nec poſſunt illae hinc abeſſe. Dixit Auctor de dulcedine vitae; removendam ſcilicet eam eſſe. Hujus igitur rationem addit; quod mortua, id eſt, remota atque exſtincta dulcedine vitae, aliquanto felicior ipſius quoque vitae finis reperiatur. *Si* eſt hic pro *quia:* quod in uno cod. Brandeb. & adſcriptum video. Ita Terentius And. I, 5, 58. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Vide & Ind. Kockerti in Ter. VORST. Addunt Codd. *Ea mortua* poſt *ſi.* Vide Coler. & Vorſtium. Meus etiam legit, *ſic ea mortua.* Ejicit ea Pighius, reponit Vorſtius, ſed inepte exponit. Latet vero in iis magnum ulcus, cujus ſanandi rationem pervidiſſe me puto. Lege reciſis ſuperfluis literis. *Si ortu ejus aliq. fel. ac beat. finis reperietur.* Dixerat enim paulo ante *Thracas natales hominum flebiliter, ac exſequias cum hilaritate celebrare, eoque rerum conditionis naturae habitum pervidere.* Ergo jam removeri vult dulcedinem vitae, *ſi ortu ejus aliquanto felicior finis* reperietur. poſſis etiam. *Si jam ortu ejus aliq. f. a. b. finis reperietur.* Sic II. 8. 6. *In ortum ſalutaris principis* &c. VIII. 9. I. *Spes tanti imperii in ipſo fere ortu corruiſſet.* & VIII. 3. 2. *Tale monſtrum magis quo tempore ſit exſtinctum, quam quo ſit ortum, referendum eſt.* Vide & Manut. ad Sall. Cat. 57. PERIZON. *Si ea mortua ejus* eſt etiam in omnibus MSS. quos ego inſpexi, & in excerptis plerorumque aliorum. Explicatio vero Vorſtii, quam Cl. Perizonius damnat, jam fluxit ab Aſcenſio. Arridet vehementer *ſi jam ortu ejus*, non auſus tamen fui à MSS. diſcedere.

74. *Quocirca recte Lycii*] MS. Cop. *rite*, dein multi alii, *cum his.*

75. *Reſpiciantur Indorum feminae*] Talia Herodotus l. v. prodidit de Thracibus. VORST.

 Vide

13. Plutarch. conſolatoria. [74] Quo circa recte Lycii, cum iis luctus incidit, muliebrem veſtem induunt: ut deformitate cultus commoti, maturius ſtultum projicere maerorem velint.

14. Cic. Tuſc. v. Aelian. VII, 18. Solin. v. Prop. III. 21. Verum quid ego fortiſſimos hoc in genere prudentiae viros laudem? [75] Reſpiciantur Indorum feminae, quae cum more patrio complures eidem nuptae eſſe ſoleant, mortuo marito, in certamen judiciumque veniunt, quam ex iis maxime dilexerit. [76] Victrix gaudio exultans, deductaque à neceſſariis laetum praeferentibus vultum, conjugis ſe flammis ſuperjacit, & cum eo tanquam feliciſſima crematur: ſuperatae [77] cum triſtitia & maerore in vita remanent. Protrahe in medium Cimbricam audaciam; adjice Celtibericam fidem; junge animoſam [78] Thraciae ſapientiam; annecte Lyciorum in luctibus abjiciendis callide quaeſitam rationem: [79] Indico tamen rogo nihil eorum praeferes, quem uxo-

Vide & Bern. Realinum Annot. C. 9. Tom. 2. Lamp. Crit. & Uſſerii Annales p. 198. & p. 239. PERIZON. Quae Vorſtius notat, ea habuit quoque Corradus.

76. *Victrix gaudio exultans, deductaque à neceſſariis laetum praeferens vultum*] Lege omnino cum MS. *praeferentibus.* De ipſa jam dixerat *eam gaudio exultare:* quamobrem jam nimis exiguum eſt, quod ſequitur *eam laetum praeferre vultum*, ſed convenit *neceſſarios ac comites gaudio exultantis mulieris laetum praeferre vultum.* PERIZON. *Praeferens vultum.* Videtur eſſe ab Oliverio, quem ſecuti ſunt ceteri: ſed Mog. & Venett. habent *praeferentibus* cum ſeptemdecim MSS. quod cum ratione à Perizonio vindicatum cenſeo. Gudius adſcripſit, an forte *lectum praeferentibus?*

77. *Cum triſtitia ac maerore*] Uterque Ultraj. Copeſ. Harl. Tres Rem. Bit. & Barb. primi *cum triſtitiae maerore.* Vulgatum tuentur ceteri, ſed Perizon. *triſtitia &* non agnoſcit.

78. *Thraciae ſapientiam*] Octodecim MSS. una voce auctiores *Thraciae potentiam ſapientiam* exhibent. Barb. prim. *potentiam & ſapientiam.* Ultr. uterque *& annecte.* Ed. Mog. *Thraciae potentiam. Sapientiam adnecte Lyciorum, & in luctibus abjiciendis callide exquiſitam rationem. Exquiſitam* eſt etiam in Voſſ. & uno Rem. & Ultr. Credo tamen *potentiam* eſſe à mala manu, cum diſerte *Sapientiam* in Thracibus laudarit, qui ſine ullis Doctorum praeceptis conditionis noſtrae habitum perviderint.

79. *Indico tamen rogo*] Toll. & Leid. ſec. *Indicorum.* Deinde quatuor *uxorum.* Quinque cum Ed. Mog. *uxoria.* Quod valde probo.

80. *In modum genialis tori*] *Genialis torus* ſive *lectus* vocabatur, qui novae nuptae in ipſis nuptiis magnifice ſternebatur; dictus ita, ut videtur, quod ſacer eſſet Genio. VORST. Vide Torrent. ad Horat. L. 1. Ep. 1. 87.

81. *Punicarum feminarum*] Cum etiam hic in omnibus ſcriptis & editis *Punicarum* invenirem, Pighianum *Poenicarum* hinc ablegavi. Quid? an ſpernendum etiam fuit quod & in Edd. principe, Venetis, & MSS. Sexdecim *cujus gloriae.* Ut ſit, *Cujus pietatis gloriae ſubnectam decus Punicarum feminarum?*

82. *Sicae enim fanum Veneris eſt*] In manuſcriptis *Siccae*, atque ita appellatur ea colonia à Plinio. PIGH. *Siccae.* Lib. Danielis *Cirtae.* Libri veteres excuſi: *Sicae.* Sed alii omnes ſcriptores Latini *Siccam* ſcribunt. Solinus capite 25. *Sigam* Graecorum more. Sic enim Strabo vocat lib. XVII. Stephanus: Σίγαθα. πόλις λιβύης, ὡς Στράβων ἑπτακαιδεκάτῃ. Emendo ſane ex Strabonis loco Σίγα, πόλις. Idem Stephanus hanc Polybium Ξίγσαν appellaſſe ſcribit, quam ego cum *Sicca* eandem facio & diſtincta loca in unum contrahenda. nam varietatem hoc nomen ſcribentium annotare voluit Stephanus, quod facere conſuevit. COLER. Harl. *Circe.* Med. quint. *Cirte.* Bit. prim. *pirce.* Vat. prim. *Sicce.* Leid. quint. *Pirte.* Sed recte ſe habet *Siccae.* Perizonius notabat videndas notas ad Sall. in Jug. C. 56. Ed. Thyſ.

83. *Atque inde procedentes quaeſtum dotis corporis injuria contrahebant*] Multo elegantius in manuſcriptis, *Atque inde procedentes ad quaeſtum, dotes corporis injuria contrahebant.* PIGH. *Quaeſtum dotes.* Malo cum lib. Dan. *Quaeſtum dotis.* Sic

uxoris pietas [80] in modum genialis tori propinquae mortis ſecura conſcendit.

Cui gloriae, [81] Punicarum feminarum, ut ex comparatione turpius appareat, dedecus ſubnectam. [82] Siccae enim fanum eſt Veneris, in quod ſe matronae conferebant, [83] atque inde procedentes ad quaeſtum, dotes corporis injuria contrahebant, honeſta nimirum tam inhoneſto vinculo conjugia juncturae. 15. Juſtin. XVIII.

[84] Nam Perſarum admodum probabile inſtitutum fuit, quod liberos ſuos non prius aſpiciebant, quam [85] ſeptimum impleſſent annum, quo parvulorum amiſſionem aequiore animo ſuſtinerent. 16. Herodot. II.

[86] Ne Numidiae quidem reges vituperandi, qui more gentis ſuae nulli mortali oſculum ferebant. Quicquid enim in excelſo faſtigio poſitum eſt, humili & trita conſuetudine, quo ſit venerabilius, vacuum eſſe convenit. 17.

Sic Juſtinus lib. XVIII. de Cypriis virginibus. *Mos erat Cypriis virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quaeſituras.* COLER. *Inde procedentes ad quaeſtum, dotes corporis injuria contrahebant.* Ita locum hunc ex MSS. reſtituit Pighius. Aldus ediderat, *Atque inde procedentes, quaeſtum dotis, corporis injuria contr.* Quae lectio & in codd. Brand. apparet: & in libro item P. Dan. obſervata eſt Colero; qui quidem alteri hanc & praefert. Mihi tamen magis probatur altera: quam in vetere quoque editione Martini Herbip. obſervo. Ut noſter dicit *procedere ad quaeſtum*, ita Juſtinus lib. XVIII. ſimili de re agens, *in quaeſtum mittere.* Et memorabile quod matronae illae Siccenſes, quarum mentionem Valerius facit, oriundae fuerunt ab illis Cypriis, de quibus Juſtinus praedicto loco geminum prodidit. *Mos erat Cypriis*, inquit, *virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quaeſituras, in quaeſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas. Harum igitur ex numero LXXX. admodum virgines raptas navibus imponi Eliſſa jubet; ut & juventus matrimonia, & urbs ſubolem habere poſſet.* Ergo feminae iſtae, quas Eliſſa ſecum in Africam duxit, vulgato corpore dotem quaerendi morem, quem in patria Cypro didicerant, ad poſteros in ipſa Africa transmiſerunt. Strabo fine libri XI. ſimilem fere morem Armeniis: & Herodotus I, 93. atque Aelianus IV, I. Lydis tribuunt. VORST. Ut emendavit Pighius ita exhibet Ultraj. ſec. & Toll. neque aliter Ed. Mog. quod probo, etſi alii ſupra viginti tueantur vulgatum.

84. *Jam Perſarum*] Omnes fere MSS. *Nam Perſarum*, ut ſunt haec duo *nam & jam* apud noſtrum infinitis locis inter ſe permutata. Hic vero *Nam* editum fuit ante Pighium. Quod Auctor noſter dicit pueros antequam *ſeptimum* impleſſent annum à parentibus non ſolitos adſpici, id Strabo dicit non ante *quartum*, Herodotus ante *quintum* factum fuiſſe; ut obſervavit Briſſon. de Regno Perſ. L. II. p. 192. Ed. Commel.

85. *Septimum impleſſent annum*] Herod. Lib. II. Sed quinque annos ſcribit. CORRAD.

86. *Ne Numidiae*] Aliquot MSS. *Ne Numidae quidem reges.* Optime.

Caput VII.

DE DISCIPLINA MILITARI.

Obſervata a romanis.

1. *P. Scipione Aemiliano Coſ.*
2. *Q. Metello Numidico Coſ.*
3. *P. Rupilio Coſ.*
4. *C. Aurelio Cotta Coſ.*
5. *Q. Fulvio Flacco Cenſ.*
6. *A. Poſtumio Tuberto dict. & T. Manlio Torquato Coſſ.*
7. *L. Quinctio Cincinnato dict.*
8. *L. Papirio Curſore dict.*
9. *L. Calpurnio Piſone Coſ.*
10. *Q. Metello Macedonico procoſ.*
11. *Q. Fabio Max. Serviliano procoſ.*
12. *P. Africano majore procoſ.*
13. *P. Africano minore procoſ.*
14. *L. Aemilio Paullo procoſ.*
15. *Senatu Romano.*

Externis.

1. *Senatu Carthaginenſi.*
2. *Clearcho Spartanorum duce.*

[1] Venio nunc [2] ad praecipuum decus, & ad ſtabilimentum Rom. imperii, ſalutari perſeverantia [3] ad hoc tempus ſincerum & incolume ſervatum, [4] militaris diſciplinae tenaciſſimum vinculum; in cujus ſinu ac tutela ſerenus tranquilluſque beatae pacis ſtatus acquieſcit.

1\. P. Cornelius Scipio, cui deleta Carthago avitum cognomen dedit, conſul in Hiſpaniam miſſus, ut inſolentiſſimos Numantinae urbis ſpiritus, ſuperiorum ducum culpa nutritos, contunderet, eodem temporis momento, quo caſtra intravit, edixit, ut omnia ex his, [5] quae voluptatis cauſſa comparata erant, auferrentur ac ſummoverentur. [6] Nam conſtat tum maximum inde inſtitorum & lixarum numerum cum duobus millibus ſcortorum abiiſſe. [7] Hac turpi atque erubeſcenda ſentina vacuefactus noſter exercitus, qui paulo ante metu mortis,

Ann. urb. 619. Livius LVII. Front. IV. 1. Florus II, 18. App. Iber. p. 107. 108.

1\. *Venio nunc*] Hic demum incipit in MSto. Caput ſecundum, & recte. Supra enim egit de inſtitutis & moribus communiter, domeſticis prius, deinde externis. PERIZON. Monui hoc ſupra ad initium Cap. 2.

2\. *Ad praecipuum decus & ſtabilimentum*] Edd. ante Pighium *& ad ſtabilimentum*, niſi quod Mediol. *ac ſtabilimentum.* Prius complurium MSS. auctoritate firmatum reſtitui.

3\. *Ad hoc tempus*] Ultraj. ſec. *Ad hoc uſque tempus.* Sed vide ſupra L. II. 4. 4.

4\. *Militaris diſciplinae tenaciſſimum vinculum*] Sic infra C. 9. init. *Caſtrenſis diſciplinae tenaciſſimum vinculum.* PERIZON.

5\. *Quae voluptatis cauſſa comparata eſſent*] MS. *Comperata.* An *voluptatis comperta* i. e. probata ad voluptatem ſpectare? Liv. L. XXXII. 1. *Sacrilegii compertos.* PERIZON. Leid. ſept. conſpirat cum Copeſiano. nil muto tamen.

6\. *Nam conſtat*] *Nam*, ſuperfluum eſt, & in Campenſi ac Suſiano non habetur. PIGH. *Conſtat tum maximum.* Pighius expunxit *nam*; quod in codd. Campenſi & Suſiano id non reperiret. Veteres editiones omnes habent *Nam conſtat.* Nec aliter codices Brand. MSS. VORST. *Nam* etiam in ſedecim noſtris eſt MSS. Omnes etiam, quos ego inſpexi, & magnus aliorum numerus, *Comparata erant*, quod Pighius tacite

mortis, [8] deformi ſe foederis ictu maculaverat, erecta virtute, recreataque acrem illam & animoſam Numantiam incendiis exuſtam ruiniſque proſtratam ſolo aequavit. [9] Itaque neglectae diſciplinae militaris indicium, Mancini miſerabilis deditio; ſervatae merces, ſpecioſiſſimus Scipionis triumphus extitit.

[10] Ejus ſectam Metellus ſecutus, cum exercitum in Africa, Jugurthino bel- 2.
lo nimia Sp. Albini indulgentia corruptum conſul accepiſſet, omnibus imperii Ann. urb. 644. Salluſt.
nervis [11] ad revocandam priſtinae diſciplinam militiae connifus eſt. Nec ſin- Jug. 44. 45. Front.
gulas partes apprehendit, ſed totam continuo in ſtatum ſuum redegit. Pro- IV, 1.
tinus namque lixas è caſtris ſummovit, [12] cibumque coctum venalem proponi vetuit. [13] In agmine neminem militum miniſterio ſervorum jumentorumque, ut arma ſua & alimenta ipſi ferrent, uti paſſus eſt. Caſtrorum ſubinde locum mutavit: eadem, tanquam Jugurtha ſemper adeſſet, vallo foſſaque aptiſſime cinxit. Quid ergo reſtituta continentia, quid repetita induſtria profecit? Crebras ſcilicet victorias, [14] & multa tropaea peperit ex eo hoſte, cujus tergum, ſub ambitioſo imperatore, [15] Romano militi videre non contigerat.

Bene

te mutavit in *eſſent*, cum ſuperiores omnes exhibuiſſent, id quod eſt in MStis, & ideo reſtitui utrumque. Unus Rem. *conſtat quantum maximum.*

7. *Hac ſentina vacuefactus*] Verbo *vacuefacere* & Nepos uſus. Ut v, 2, 5. *Scyrum, quod contumacius ſe geſſerat, vacuefecit.* Item xx, 3, 2. *Bello vacuefactas poſſeſſiones novis civibus diviſit.* VORST. Vide & notas ad Cic. Cat. I. 7. *Quid, quod adventu tuo iſta ſubſellia vacuefacta ſunt.*

8. *Deformi foederis ictu Mancini miſerabilis deditio*] Epitome l. LV. Liv. *Victus à Numantinis* (C. Hoſtilius Mancinus) *& caſtris exutus, cum ſpes nulla ſervandi exercitus eſſet, pacem cum eis fecit ignominioſam: quam ratam eſſe Senatus vetuit. Triginta millia Romanorum à Numantinorum millibus quatuor victa erant.* Et epitome l. LVI. *Ad exſolvendum Numantini foederis religione populum, Mancinus, cum hujus rei auctor fuiſſet, deditus Numantinis, non eſt receptus.* VORST.

9. *Itaque neglectae militaris diſciplinae &c. exſtitit*] Haec omnia ſuppoſititia videbantur Guyeto, prorſus ſine cauſſa.

10. *Eam ſectam Metellus ſecutus*] *Sectam ſequi* eſt pro partes ſequi. Cicero in Bruto, *Qui eorum ſectam ſecutus es.* Et pro Fl. *Qui hanc in rep. ſectam ſequitur.* Pari modo & Livius loquitur. Vide & Obſ. Gifanii in L. L. VORST. Etiam haec lectio à Pighio clam eſt intruſa. In omnibus enim editionibus invenio *ejus ſectam*, quod in pluribus quoque eſt MSS. Voſſ. *cujus ſectam.*

11. *Ad revocandam priſtinae diſciplinam militiae*] *Priſtinae* neſcit MS. nec eo opus eſt. PERIZON. Agnoſcunt ceteri. Deinde ſunt, qui habent *connixus*, item *niſus.*

12. *Cibum coctum venalem proponi*] Varro lib. VI. de L. L. ex Plauto citat, *Epeum fumificum, qui legioni noſtrae habet coctum cibum.* Salluſtius B. Jug. itidem *cibum coctum* vocat. At Nepos XVIII, 8, 7. *cibaria cocta.* Nec aliter Livius XXI, 49. Graeci σῖτα ἄπυρα vocant, quod ad coquenda ea igne non amplius opus eſſet. VORST. Imo σῖτα ἄπυρα, non ſunt Graecis *cibi cocti*, ad quos coquendos jam igne amplius non ſit opus, ſed *crudi*, omnino non cocti. Conſule Lipſ. de Mil. Rom. L. v. 16. Ubi videbis etiam multa ad hoc Metelli inſtitutum illuſtrandum pertinentia.

13. *In agmine neminem militum miniſterio ſervorum jumentorumque, ut arma ſua & alimenta ipſi ferrent, uti paſſus eſt*] Multo equidem malim *ut ne arma* &c. Senſus eſt enim, *Non paſſus eſt uti miniſterio ſervorum, quo minus arma ſua ipſi ferrent.* PERIZON.

14. *Multa tropaea peperit ex hoſte*] Scribendum omnino *tropaeum:* quia Graecum eſt τρόπαιον. Factum illud poſt victoriam, ex congerie armorum hoſtibus ademptorum & in ſti-

pite

3. Ann. urb. 621. Bene etiam illi diſciplinae militari affuerunt, [16] qui neceſſitudinum perruptis vinculis, ultionem [17] vindictamque laeſae, cum ignominia domuum ſuarum, exigere non dubitaverunt. [18] Nam [19] P. Rupilius conſul eo bello, quod in Sicilia cum fugitivis geſſit, Q. Fabium generum ſuum, [20] quia negligentia Taurominitanam arcem amiſerat, provincia juſſit decedere.

4. Ann. urb. 501. Front. IV, 1. [21] Jam C. Cotta [22] P. Aurelium Pecuniolam, ſanguine ſibi junctum, quem [23] obſi-

pite fixorum in eo loco ubi pugnatum erat, hoſteſque ſe in fugam dederant. Florus III, 2. *Domitius Aenob. & Fabius Max. ipſis, quibus dimicaverant in locis, ſaxeas erexere turres, & deſuper exornata armis hoſtilibus tropaea fixere.* Atque hunc tropaea erigendi morem Romanis ad id uſque tempus inuſitatum fuiſſe idem ibidem teſtatur. Figura tropaeorum in antiquis numis ſatis frequens. VORST.

15. *Romano militi*] Prius vocabulum delet Cod. Copeſ.

16. *Qui neceſſitudinum praeruptis vinculis*] Manuſcripti *perruptis* habent. Quod melius. PIGH. Etiam noſtri, & Ed. Mog. Sed haec *non affuerunt*, ut eſt in ſec. Ultraj. ſed male. notum eſt enim ſatis *adeſſe alicui*, poni pro defendere, protegere.

17. *Vindictamque laeſae*] Sic Ex. 7. *Ne inulta foret laeſa gloria militaris.* PERIZON. Voſſ. Leid. ſec. *leſi.* Ultraj. ſec. *ſeſe.*

18. *Nam P. Rutilius*] Tres videntur fuiſſe P. Rutilii in conſulatu Romano. Primus de quo hoc loco Anno ab urbe condita 622. Hoc enim anno fugitivorum bellum oppreſſum dicitur apud Flor. Lib. LIX. Quamquam in conſulum catalogo nomina commemorentur. P. Popilius Lenas, C. Sulpitius Galba. Pro Popilio in Floro jam dicto libro legitur Attilius: pro Sulpicio vero Rutilius apud Ciceronem in Laelio ubi de C. Bloſio. Niſi ſit codicum error, aut ſuffectus alicui dicatur, quorum utrumque fieri potuit. Alter anno 649. de quo priore hujus libri titulo, cum C. Manlio conſul. Tertius anno 663. de quo Cap. 5. hujus habebitur, & poſtea ſaepe. GLAREAN.

19. *P. Rupilius*] Rutilius is fuit, non Rupilius. Notiſſimus hic Rutilius in tota antiquitate Romana. Nec noti olim Rupilii, contra Rutilii. Feſtus. *Rutilum Rufum ſignificat, cujus coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt, unde traxerunt cognomina, ut indicat frequenter Afranius.* Sic enim locum obiter emendo. Valerius ſupra de priſcis feminis: *Summa cum diligentia capillos cinere rutilarunt.* Cato apud Servium. *Mulieres noſtrae cinere capillum ungitabant, ut rutilus eſſet crinis.* COLER. *P. Rupilius conſul.* Ita maluit Pighius, cum antiquiores typis expreſſi haberent *Rutilius.* Quod adeo non probat Colerus, ut ſcribat, *Rutilium fuiſſe, non Rupilium. neque notos olim fuiſſe Rupilios.* Legit tamen ita & Sigonius: qui in Comm. Faſt. Rom. ad Ann. U. 621. & hunc & alia Auctorum loca de Rupilio recenſet. Noſter mentionem ejus & infra facit VI, 9, 8. Fuit tamen & *P. Rutilius* quidam: ejuſque mentionem noſter ſupra II, 3, 2. & alibi facit. Vide & Sigonium in Comment. Faſt. Rom. ad Ann. U. 648. VORST. Etſi etiam hic multi ex noſtris MSS. *Rutilius* praeferant, recte tamen *Rupilius* reſtituit Pighius; qui videndus in Faſt. Anno U. C. DCXXI. item notae ad Flor. L. III. 19. 7. Cic. L. IV. in Verr. 50.

20. *Quia negligentia Taurominitanam arcem amiſerat*] MS. *Negligentiam.* Forte *qui per negligentiam.* PERIZON. Voſſ. *Tauromenitanam.* Ultraj. ſec. *Thauromentanam.* Bit. prim. *Tauromontanam.* Barb. prim. *Taumaritanam.* Leid. ſec. quint. ſext. Ed. Mog. *Tauromentanam.* Perizon. *à Tauro arcem.* Scripſerit fortaſſe *Tauromenitanam.* Utrumque enim videtur dici. Urbs Graecis Ταυρομένιον. Cic. L. XVI. ad Att. 11. *Epiſtolas Catinam, Tauromenium, Syracuſas commodius mittere potero.* Contra vero *Taurominitana civitas.* L. III. in Verr. 6. & ſic *Taurominium* apud Pomp. Mela L. II. 7. & hinc *Tauromenium ſive Taurominium ut vocant Latini* ſcribit Caſaubon. ad Strab. L. VI. p. 267.

21. *Jam C. Cotta*] Deſunt haec in quatuor MSS.

22. *P. Aurelium Pecuniolam*] Voſſ. *Aurelianum filium quem.* Duo Leid. Bit. & Vat. *Aurelium filium Pecuniolam.* in Leid. ſept. punctis notatur τὸ *filium.* Sec. *Aurelium filium ſuum* alia manu *Pecuniolam.*

23. *Obſidioni Liparitanae*] *Lipara* una inſularum Aeoliarum, quae numero ſeptem fuere. Timaſithei Liparitanorum principis mentio facta ſupra I, 1, ext. 4. VORST.

24. *Ad*

[23] obſidioni Liparitanae [24] ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſiturus praefecerat, virgis caeſum, [25] militiae munere inter pedites fungi coëgit, [26] quod ejus culpa agger incenſus, [27] & pene caſtra fuerant capta.

Q. etiam Fulvius Flaccus cenſor, [28] Fulvium fratrem cohortem legionis, in qua trib. militum erat, injuſſu conſulis domum dimittere auſum, ſenatu movit. [29] Non digna exempla, quae tam breviter, niſi majoribus urgerer, referren- 5.

Ann. urb. 579. Livius XLI. 22. Vellejus. Front. IV, 1. Ann. urb. 573. Livius XL. 41.

24. *Ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſiturus*] Quoniam vitio & non recte petita ſive capta auſpicia fuerant, voluit Cotta ea denuo petere; eamque ob cauſſam Meſſanam in Siciliam trajecit. VORST.

25. *Militiae munere*] Lib. Danielis *militiae munera.* Optime & latiniſſime. COLER. *Militiae munere inter pedites fungi.* Addit Pighius *gregalis*, ſcribitque *gregalis militiae*; quia Frontinus IV, 1. eadem de re agens ſcribit, *virgis caeſum in numerum gregalium peditum referri & muneribus fungi juſſit.* Verum antiquiores typis expreſſi & MSS. item τὸ *gregalis* non habent. Et ſi ex verbis Frontini ſupplenda verba Valerii eſſent, faciendum illud ſic potius, ut *gregales* adjiceretur τῷ *pedites.* Frontinus enim *gregalium peditum*, non *gregalis militiae* habet. VORST. *Gregalis* abeſt ab omnibus MSS. & dudum eſt, quod Pighium hac in re Modius redarguit Ep. 96.

26. *Quod ejus culpa ager incenſus*] In Campenſi, Atrebatenſi, ac Pulmanniano, *agger*, multo rectius. Aggere enim & vallo muniebantur caſtra, quibus incenſis pene capta fuerant. Atqui ex quavis materia aggeſta fiebant aggeres; ſive terra, lapides, trabes, faſces eſſent, ſive haec ſimul coacervata. Quid idem noſter Valerius? anne Julium Caeſarem, cum armis Mundam clauſiſſet, in alterius materiae inopia ex cadaveribus aggerem extruxiſſe ſcribit? lib. VII. cap. 6. Aſtipulatur huic noſtrae correctioni item Julius Frontinus Stratagematum lib. IV. & quia hoc ipſum exemplum diſciplinae militaris ex iſto Valerii loco iiſdem pene verbis tranſtuliſſe videtur, non incongruum erit hic adjungere: *Idem*, inquit, *Cotta P. Aurelium ſanguine ſibi junctum, quem obſidioni Lipararum, ipſe ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſiturus praefecerat, cum agger incenſus, & pene capta caſtra eſſent, virgis caeſum in numerum gregalium peditum referri & muneribus fungi juſſit.* Atque hic quidem Frontini locus non ſolum Valerii verba declarat, ſed etiam in iis aliquid deeſſe, videtur indicare. Nam ubi ait, militiae munere inter pedites fungi coëgit, profecto minus hiulcus & obſcurus erit, ſi locum ex Frontino ſuppleamus ita, *gregalis militiae munere inter pedites fungi coëgit.* Viliſſimi enim gregales milites erant ad quaecunque opera militiae ſupplenda ſubjecti, & ex centuriarum ultimis decuriis in quas minoris pretii & animi milites conſcribebantur, quemadmodum etiam Cicero in orationibus ſuis indicat, per contemptum Catilinae, Clodii, ac Antonii ſeditioſos ac viles aſſeclas eorum gregales appellans. Inter quos per ignominiam rejiciebantur etiam illi milites, qui ob culpam aliquam ex ordinibus ſuis expungebantur. PIGH. *Quod ejus culpa agger incenſus, & paene caſtra fuerant capta.* E terra plurimum agger: potuitne accendi? Tu ſedulo velas mi Pighi: ſed velim (puto te non nolente) *agger inſcenſus.* Inſcendi & conſcendi aggerem, vallum, crebra & trita dictio. LIPS. *Agger incenſus.* Male edit. Veneta: *ager incenſus.* Placet conjectura Lipſiana *Agger inſcenſus.* Nec mea diſplicet *Agger eſcenſus.* Sic apud Ennium: *Atque atque eſcendit muros Romana juventus.* COLER. *Quod ejus culpa agger incenſus.* Aldus ediderat *ager incenſus.* At Pighius ex MSS. reſtituit *agger incenſus.* Qui idem docet quoque, quomodo agger incendi potuerit; videlicet quia agger, quo caſtra muniebantur, ex quavis materia aggeſta, etiam ex trabibus & faſcibus, conficeretur. Lipſius mallet legi *agger inſcenſus*; quia *aggerem*, *vallum*, *inſcendi* crebra locutio ſit. Codices Brand. habent itidem *agger incenſus:* & veteres item typis expreſſi, vel *ager incenſus*, ut Aldi & Chalcocondylae; vel *agger incenſus*, ut Martini Herbip. Frontinus quoque praedicto loco habet, *Cum agger incenſus & pene capta caſtra eſſent:* id quod veram lectionem non parum firmat. VORST. *Inſcenſus* legit etiam Pontanus in Epiſtolis ab Ant. Matthaeo editis N. 88. PERIZON. MSS. alii *agger*, alii *ager.* *Incenſus* vero confirmatur auctoritate ad unum omnium. Quod cur cum Lipſio & Pontano mutemus in *inſcenſus*, vel cum Colero in *eſcenſus*, cauſſam eſſe nul-

 lam,

ferrentur. Quid enim tam difficile factu, quam [30] copulatae ſocietati generis & imaginum, deformem in patriam reditum indicere? aut communioni nominis, ac familiae veteris propinquitatis ſerie cohaerenti, virgarum contumelioſa verbera adhibere? aut [31] cenſorium ſupercilium adverſus fraternam charitatem deſtringere? Dentur haec ſingula quamvis claris civitatibus: abunde tamen gloria diſciplinae militaris inſtructae videbuntur.

6. At noſtra urbs, quae omni genere mirificorum exemplorum totum orbem terrarum replevit, Imperatorum proprio ſanguine [32] manantes ſecures, ne turbato militiae ordine vindicta deeſſet, è caſtris publice ſpecioſas, privatim lugubres duplici vultu recepit: [33] incerta gratulandi prius, an alloquendi officio fungeretur. Igitur ego quoque haeſitante animo vos bellicarum rerum ſeveriſſimi cuſtodes, Poſtumi Tuberte, & Manli Torquate, memoria ac relatione

ſam, vel hic unus Caeſaris locus evincet in L. VII. B. G. 24. *Paullo ante III vigiliam animadverſum eſt fumare aggerem, quem cuniculo hoſtes ſuccenderant; eodemque tempore toto muro clamore ſublato, duabus portis ab utroque latere turrium eruptio fiebat. Alii faces, atque aridam materiam de muro in aggerem eminus jaciebant, picem alii reliquaſque res, quibus ignis excitari poteſt, fundebant.* & Front. L. IV. I. 37. *M. Antonius, cum agger ab hoſtibus incenſus eſſet, ex his, qui in opere erant, duarum cohortium militem decimavit.* Et miror ſane Lipſium rogare, an agger, qui plurimum è terra, potuerit accendi, qui L. II. Polior. Dial. 3. etiam aggeres ex viminibus, cratibus, lignis, arboribus comportatis fieri ſolere docuerit, & Dial. IV. Turres iis fuiſſe impoſitas.

27. *Et pene caſtra*] Uterque Ultraj. delent copulam cum aliquot aliis MSS. & Ed. Mog. Deinde MSS. plurimi *erant* cum vetuſtis Editionibus. *fuerant* enim à Pighio eſt.

28. *Fulvium fratrem cohortem legionis, in qua tribunus militum erat, dimittere auſum*] Lego, *Fratrem conſortem, legionem, in qua* &c. Non enim unam legionis cohortem, ſed integram legionem *dimiſit.* PERIZON. *Conſors* certe appellatur à Livio loco in margine citato, & Vell. L. I. 10. & *legionem dimiſſam* fuiſſe teſtatur Front. L. IV. I. 32. ut imprimis vera eſſe videatur Cl. Perizonii emendatio, etſi non faveant MSti.

29. *Tam digna exempla tam breviter*] Non placet diplaſiaſmus ille vocabuli *tam.* Nam elegantius haec in Suſiano, & Pulmanniano, *Non digna exempla quae tam breviter, niſi majoribus urgerer, referrentur.* Et in aliis exemplaribus manent quaedam indicia ejus lectionis. PIGH. *Non digna exempla quae tam breviter referrentur.* Ita Pighius ex quibuſdam codd. Et conſonat codicum Brand. unus; & typis item expreſſus Mart. Herbip. niſi quod *quae* in iis eſt omiſſum. Aldus & Chalcoc. ediderant, *Tam digna exempla tam breviter non referrentur.* VORST. Plerique MSS. omittunt *quae*, & habent quomodo Aldus & alii ediderunt ante ipſum Ven. & Med. aut, *tam digna exempla non tam breviter referrentur*, ut Periz. aut *non tam breviter non referrentur*, ut nonnulli. aut *non digna exempla tam breviter*, ut Ed. Mog. unde apparet illud *non* variis locis poſitum cauſſam corruptioni praebuiſſe, & ſatis ſanam eſſe vulgatam lectionem. Perizonius dubitabat, an per interrogationem eſſet poſitum. *Tam digna exempla, tam breviter &c. referrentur?*

30. *Copulato ſocietati*] Lib. Dan. *Copulatae ſocietati generis & imaginum.* & deinde poſtea: *aut communioni nominis.* Facile praefero vulgatae. COLER. *Copulato ſocietate generis. Communione nominis cohaerenti.* Ita Pighius, neſcio ex quibus codd. Aldus ediderat, *copulatae ſocietati generis, communioni nominis cohaerenti.* Nec aliter MSS. Brand. ceterique veteres typis expreſſi habent. VORST. Pighius edidit, opinor, ita ex nullis MSS. ſed quia ita ipſi videbatur concinnius. Malo prorſus exemplo, & ad optimos auctores corrumpendos unice comparato. Nam MSS. noſtri octodecim *Copulatae ſocietati* tuentur, quod placebat quoque Cl. Perizonio, qui margini adſcripſerat. Sic paſſim *imperia* pro imperatoribus. Et ſane reſpicit

tione complector; quia animadverto fore ut pondere laudis, quam meruiſtis, obrutus, magis imbecillitatem ingenii mei detegam, quam veſtram virtutem, ſicut par eſt, repraeſentem. [34] Tu namque, Poſtumi dictator, A. Poſtumium, Ann. urb. 322. Diod. quem ad generis [35] penetraliumque ſacrorum ſucceſſionem propagandam ge- Sic. xii. Livius iv. nueras; cujus infantiae blandimenta ſinu atque oſculis foveras; quem puerum Gell. xvii. ult. literis, quem juvenem armis inſtruxeras; ſanctum, fortem, amantem tui pariter ac patriae; quia non tuo juſſu, ſed ſua ſponte praeſidio progreſſus, hoſtes fuderat, victorem ſecuri feriri juſſiſti; & [36] ad hoc peragendum imperium paternae vocis miniſterio ſufficere valuiſti. Nam oculos tuos, certum ſcio, clariſſima in luce tenebris offuſos, ingens animi opus intueri nequiviſſe. Tu Ann. urb. 413. Livius item, Manli Torquate, Latino bello conſul, filium, quod provocatus à Ge- viii. Gell. & alii. minio Metio duce Tuſculanorum ad dimicandum te ignaro deſcenderat, glorioſam

cit factum Rupilii, cujus gener erat Fabius. Nempe quia utrimque copulata erat ſocietas generis & imaginum. Deinde *communioni* legunt etiam multi MSS. cum ante editis.

31. *Cenſorium ſupercilium*] Id eſt, cenſoria ſeveritas, auſteritas. Sic infra ii, 9, 1. *Probitas & continentia cenſorio ſupercilio examinata eſt.* VORST. Reſcripſi *deſtringere*; cum Viri Eruditi abunde docuerint quid inter hoc & *diſtringere* interſit; quos vide citatos à Cl. Drakenburgio ad Sil. L. xvii. 164. & ego ſubinde variare in hujus vocis ſcriptura MSStos video. Sic *deſtringere iram*. Ex. 15.

32. *Manantes ſecures ne*] Decem MSS. cum Edit. Mog. *Manantes ſecures habet, ne.* Nonnulli etiam *madentes*. Sed neutrum neceſſe eſt. Illud magis poſſit placere, quod in Leid. quint. exſtat, *Ne turbato militiae ordini vindicta deeſſet.* Qua forma dixit ex. 3. *Bene etiam illi diſciplinae militari adfuerunt.*

33. *Incerta gratulandi prius, an lugendi officio fungeretur*] Sex manuſcripti libri habent. *An alloquendi officio fungeretur.* Quae ipſiſſima lectio antiqua eſt, quam ſcioli vim ejus verbi non intelligentes mutarunt. *Alloqui* enim non ſolum προσφωνεῖν, hoc eſt, ad aliquem loqui ſignificat; verum etiam cum affectu ac humanitate affari, & conſolari, quod Graeci παραμυθεῖσθαι dicunt. Docet hoc M. Varro de lingua Latina lib. v. cujus ſunt haec verba: *Hinc adlocutum mulieres ire ajunt, cum eunt aliquam locutum conſolandi cauſſa.* Quam Varronis lectionem ex vetuſtis codicibus eruit vir noſtro ſaeculo ſummus Antonius Auguſtinus. In eadem ſignificatione poſtea Valerius hoc vocabulo utitur libro iv. cap. 6. de Minyis: *Velut allocuturae perituros maritos*, id eſt, *conſolaturae.* PIGH. *Incerta, gratulandi prius, an alloquendi officio.* Ita recte edidit Pighius; cum Aldus & Chalcocond. edidiſſent *an lugendi officio.* Et ut Pighius emendavit, ita in uno quoque cod. Brand. ſcriptum fuiſſe apparet; quamvis τὸ *alloquendi* eraſum, & pro eo ſcriptum ſit *dolendi.* In altero cod. Brand. eſt *lugendi:* ſed in margine, ut diverſa lectio, ſcriptum itidem *alloquendi.* Sed & vetus editio Martini Herbip. *alloquendi* habet. Eſt autem *alloqui* nihil hic aliud quam *conſolari.* Qua notione & infra iv, 6. ubi de Minyis agit, vocabulum uſurpat. Varro v. de L. L. *Hinc adlocutum mulieres ire ajunt, cum eunt ad aliquam locutum conſolandi cauſſa.* Seneca Conſol. ad Helv. c. 1. *Quid quod novis verbis, nec ex vulgari & quotidiana ſumptis allocutione opus erat homini ad conſolandos ſuos ex ipſo rogo caput allevanti?* Vide de ea vocis ſignificatione & Muretum Var. L. ii. 4. & Victorium Var. L. viii. 23. VORST. *Alloquendi* eſt etiam in pleriſque noſtris: quod gloſſae exponunt *conſolandi.* ſic *alloqui* & *gratulari* diſerte etiam opponit Seneca:

Alios parentes alloqui in luctu decet.
Tibi gratulandum eſt.

Quod exemplum & alia in hanc rem habet Bentl. ad Horat. Epod. 13. Deinde aliquot MSS. *Tiburte.*

34. *Tu namque Poſtumi*] Livius iv, 29. in dubium hoc vocat, eo argumento quod *imperia* non *Poſtumania*, ſed *Manliana* appellata ſint, atque in proverbium abierint. ſi enim duo fuiſ-

rioſam victoriam & ſpecioſa ſpolia referentem, 37 abripi à lictore, & in modum hoſtiae mactari juſſiſti; ſatius eſſe judicans, patrem forti filio, quam patriam militari diſciplina carere.

7. Ann. urb. 295. Livius III Dionyſ. X. Colum. Praef. L. I. Age, quanto ſpiritu putamus uſum L. Quinctium Cincinnatum dictatorem eo tempore, quo 38 devictis Aequis & ſub jugum miſſis, L. Minutium conſulatum deponere coëgit, 39 quod caſtra ejus iidem hoſtes obſederant? Indignum enim maximo imperio credidit, quem non ſua virtus, ſed foſſa vallumque tutum praeſtiterat: cuique verecundiae non fuerat, arma Romana metu trepida clauſis portis contineri. Ergo 40 imperioſiſſimi XII faſces, penes quos ſenatus & equeſtris ordinis, & univerſae plebis ſummum decus erat, quorumque nutu Latium, ac totius Italiae vires regebantur, contuſi atque fracti dictatoriae

fuiſſent qui in filios injuſſu imperatoris in bello aliquid conatos animadvertiſſent, occaſionem proverbio daturum potius fuiſſe Poſtumium, ut qui prior fuerit. VORST.

35. *Penetraliumque ſacrorum ſucceſſionem*] *Penetralia ſacra* ſunt ſacra domeſtica, Larium ac Penatium cultus. VORST.

36. *Ad hoc peragendum imperium paternae vocis miniſterio ſufficere valuiſti*] Potuiſtine tuam patris vocem tali imperio commodare, quo filium capite plecti juberes? *Sufficere ad hoc peragendum imperium* pro *ſufficere huic imperio peragendo*, id eſt, poſſe hoc imperare. Sic Livius *ſufficere ad tantos labores* pro *ſufficere tantis laboribus*. Et noſter infra II, 7, 15. *Ad ſtatum totius civitatis corrigendum unus ſuffecerat*. VORST. Liv. L. III. 6. *Viribus vix ad quietas ſtationes ſufficere*. L. XXXIII 20. *Quum ad ea quae proprie Romani belli ſunt vix ſufficiam*. Etiam ſine ullo caſu. L. XXXVI. 45. *Quoad ſufficere remiges potuerunt*. Duo MSS. *Gemino Metio*.

37. *Abripi à lictore*] Sex MSS. *Arripi*. & ſic Mog. Confer Lib. III. 8. 3. & L. VII. 3. Ext. 1.

38. *Devictis Aequis*] MS. *Aequicolis*, quod non videtur à librariis ortum. PERIZON. Item tredecim noſtri habent *Equiculis*, cum omnibus ante Pighium Editionibus. Leid. ſext. *Equicurulibus*. *Aequis* tacite ſubſtituit Pighius, qui fortaſſe ita in aliquibus Codd. invenerat, & ceteri ſcriptores hoc in bello cum Aequis geſto accidiſſe narrant.

39. *Quod caſtra ejus hoſtes iidem obſederant*] In Suſiano aliiſque, *Quod caſtra ejus iidem hoſtes obſediſſent*. At rectius in Atrebatenſi, *Quod caſtra ejuſdem hoſtes obſederant*, PIGH. *Quod caſtra ejuſdem hoſtes obſederant*. Ita Pighius ex cod. Atreb. reſtituit; cum alii haberent *Cum caſtra ejus iidem hoſtes obſ.* Unus codex Brand. paulo propius accedit ad verum, quod habet *caſtra ejus idem hoſtes obſ.* Hoſtes autem tunc temporis Aequi & Volſci fuere. VORST. Octodecim MSS. noſtri *ejus iidem*, vel *idem hoſtes obſederant*; quod ſane multo eſſe efficacius, quam id quod Pighius dedit, quivis deprehendet facile, ſi attenderit dici *eoſdem hoſtes* obſediſſe caſtra Minucii, *quos* Cincinnatus devicit, & ſub jugum miſit.

40. *Imperioſiſſimi XII. faſces*] Id eſt, conſul, cujus maxima poteſtas; cujuſque nutu, ut mox ſubjicit, Latium ac totius Italiae vires regebantur. VORST. Quantum vero aberat, ut Cincinnati aetate, Italiae vires nutu duodecim faſcium, ut cum noſtro loquar, regerentur? Vides ergo quam hyperbolicum hic agat declamatorem.

41. *Ac ne inulta foret gloria militaris*] Plerique manuſcripti libri habent, *Inulta foret laeta gloria militaris*. In Pulmanniano & Cauchiano *laeſa*, Quae vox librariorum ignavia in vulgatis intercidit. PIGH. *Ac ne inulta foret laeſa gloria militaris*. Ne impune eſſet, quod gloria militaris laeſa erat. Ceterum foede corruptus fuerat locus iſte vel vocis *laeſa* omiſſione, vel ejuſdem in *laeta* mutatione. Aldus quidem & Chalcoc. prorſus omiſerant: Martinus autem Herbip. ediderat *laeta*. At Pighius ex codd. MSS. reſtituit *laeſa*. Codicum Brandeb. unus *laeta*, alter *laeſa* habet; ſed diverſa manu ſcriptum: ut videatur & ipſe initio *laeta* habuiſſe. VORST. Omiſerant vocem *laeta* ſeu *laeſa*: inter quae duo fluctuant MSS. nonnulli etiam delent. Jam Edd. Ven. Mediol. & Mog. habet *leta*. Sed recte Pighius *laeſa* reſtituit.

42. *Aſſ-*

riae ſe animadverſioni ſubſtraverunt. [41] Ac ne inulta foret laeſa gloria militaris, conſul delicti omnis vindex punitus eſt. His, ut ita dicam, piaculis, Mars imperii noſtri pater, ubi aliqua ex parte à tuis auſpiciis degeneratum erat, numen tuum propitiabatur: [42] affinium & cognatorum & fratrum nota, filiorum ſtrage, [43] ignominioſa conſulum ejuratione.

[44] Ejuſdem ordinis eſt quod ſequitur. Papirius dictator, cum adverſus imperium ejus [45] Q. Fabius Rullianus magiſter equitum exercitum in aciem eduxiſſet, quanquam fuſis Samnitibus in caſtra redierat, tamen neque virtute ejus, neque ſucceſſu, neque nobilitate motus, virgas expediri, eumque nudari juſſit. O ſpectaculum admirabile, & Rullianus, & magiſter equitum, & victor, ſciſſa veſte, ſpoliatoque corpore, [46] lictorum verberibus lacerandus: ut in

8. Ann. urb. 429. Livius VIII.

42. *Affinium & cognatorum nota, & fratrum filiorumque ſtrage*] Suſianum exemplar ita, *Affinium & cognatorum, & fratrum nota filiorum ſtrage, ignominioſa conſulum ejuratione.* Quae ſane nobis pulcherrime antecedentium exemplorum ordinem deſignant. PIGH. *Filiorumque ſtrage.* Ita ſane Aldus, Pighius & alii ediderunt. Sed rectius legitur *filiorum ſtrage*; ut eſt in codd. Brand. Sequitur enim *ignominioſa conſulum ejuratione*, ſine copulativa particula. VORST. *Filiorum ſtrage*, habent etiam multi ex noſtris. Concinnius profecto. Etiam delent copulam ante *cognatorum*. ne hoc quidem male.

43. *Ignominioſa conſulum ejuratione*] *Ejuratio* eſt hic pro abdicatione. In quam ſententiam paulo ante ſcripſit, *Minutium conſulatum deponere coëgit.* Plinius in epp. dicit *ejurato magiſtratu privatum ſe facere.* Et Tacitus *ejurare imperium.* Sed aliud eſt ſiquis conſulatum ipſe ejuret, & aliud, ſi conſulem ejuret alium. Noſter per *ignominioſam conſulum ejurationem* intelligere videtur conſulum abdicationem, qua illi ab aliis abdicantur. VORST. Vellem oſtendiſſet Vorſtius Latine dici poſſe. *Ille iſtum conſulem ejuravit*; ut credere poſſemus hic intelligi conſulum abdicationem; non qua ipſi imperium ejurarunt, ſed qua ab aliis ſint abdicati. Scio *ejurare aliquam rem* pro *recuſare* poni; idque oſtenſum à Manutio ad Cic. L. III. in Verr. 60. Sed ne ſic quidem recte dici poteſt. *Dictator illum conſulem ejuravit.* i. e. coëgit illum ſe magiſtratu abdicare. Intelligit ergo abdicationem, qua ſe ipſi abdicarunt.

44. *Ejuſdem ordinis eſt, quod ſequitur*] Verbum ſubſtantivum abeſt à pleriſque MSS. & Edd. omnibus ante Pighium.

45. *Q. Fabius Rullianus*] Alii *Rutilianum.* male. Plutarchus in Fabio & Pomp. *Rullum* appellat. quod nomen Romae haud ignotum. In veteri Gloſſario exponitur *Rullus*, *mendicus* ἀγύρτης. COLER. *Rutilianus* in compluribus exſtat ſcriptis & in omnibus Editionibus, ſed tamen *Rullianus* legendum eſſe ex tabulis Capitolinis docuit Sigonius ad Liv. VIII. 29.

46. *Lictorum ſe verberibus lacerandum praebuit*] Perplacet Campenſis libri haec lectio, *Lictorum verberibus lacerandus.* Non enim *ſe praebuit*, ſed antequam ſpoliaretur, è manibus effugit. PIGH. *Lictorum verberibus lacerandus.* Ita tu è Campenſi libro. at plerique libri uberius: *Lictorum ſe verberibus lacerandum praebuit.* Rejicis ideo, quia non ſe praebuit *Rullianus*, inquis, ſed priuſquam verberaretur effugit. Vulgatae tamen ego verba ſervem, ſed immutem: & è *praebuit*, faciam *praebeat.* Sententia ita acrior fortiorque videatur. LIPS. *Lacerandus.* Lib. Danielis *lictorum ſe verberibus lacerandum praebuit.* COLER. *Lictorum verberibus lacerandus.* Ita Pighius ex cod. Campenſi; cum ante editum eſſet, *Lictorum ſe verberibus lacerandum praebuit.* Quod cum minime verum ſit (ſiquidem Q. Fabius ſe ſubduxit, & in urbem confugit, ut ex lib. VIII. Livii ſcire licet) non eſt veriſimile Valerium ita ſcribere voluiſſe. Omnino lacerandus ille mandato Dictatoris erat; ſed non & lacerandum ſeſe praebuit. VORST. In omnibus MSS. eſt, *ſe verberibus lacerandum praebuit.* Omiſſa videtur nota in voce poſtrema, qua indicetur legendum eſſe *praebuerit.* Quomodo ſi legas, ſublatus eſſe videtur omnis ſcrupulus.

47. *Victoriarum, quos modo ſpecioſiſſimos erat adeptus, titulos reſpergeret*] MS. *Quas modo ſpecio-*

in acie exceptorum vulnerum nodoſis ictibus cruore renovato, [47] victoriarum, quas modo ſpecioſiſſimas adeptus erat, titulos reſpergeret. [48] Precibus deinde ſuis exercitus occaſionem Fabio confugiendi in urbem dedit; ubi fruſtra ſenatus auxilium imploravit. Nihilo minus enim [49] Papirius in exigenda poena perſeveravit. Itaque coactus eſt pater ejus, poſt dictaturam, tertiumque conſulatum, rem ad populum devocare, auxiliumque tribunorum plebis ſupplex pro filio petere. Neque hac re ſeveritas Papirii refrenari potuit: ceterum, cum ab univerſis civibus, & ipſis tribunis plebis rogaretur, teſtatus eſt, *non poenam illam ſe Fabio*, [50] *ſed populo Rom. & tribunitiae concedere poteſtati.*

9. Ann. urb. 620. Front. IV, 1. L. quoque Calpurnius Piſo conſul, cum in Sicilia bellum adverſus fugitivos gereret, [51] & C. Titius equitum praefectus, [52] fugitivorum multitudine hoſtium

cioſiſſimas erat adeptus, titulos reſpergeret. nihilo pejus. PERIZON. Imo confirmatur hoc viginti MSS. auctoritate, & vetuſtarum omnium editionum. *Quos ſpecioſiſſimos* video extare in ſexto Leid.

48. *Precibus deinde ſui exercitus*] Melius *ſuis*, ut eſt in Atrebatenſi. Exercitus enim interceſſit, precibuſque, dum ſe ſupplicio opponeret, occaſionem fugiendi Fabio dedit. Vide Livium libro VIII. qui haec pulcherrime. PIGH. *Precibus deinde ſuis exercitus.* Ita Pighius ex cod. Atrebatenſi; cum alii codices perperam haberent, *Precibus deinde ſui exerc.* Exercitus ſuis precibus Fabio occaſionem dedit in urbem confugiendi. VORST. *Sui* omnium fere MSS. auctoritate defenditur. *ſuis* tamen probo.

49. *Papirius in exigenda*] Addo ex optimo cod. Danielis: *Papirius jus in exigenda poena.* Non eſt è trivio locutio illa: *jus perſeveravit.* ideoque ea à ſciolis exturbata. Notavi eam apud Ciceronem & Juſtinum. COLER. Agnoſcit nullus noſtrorum.

50. *Tribunorum concedere poteſtati*] In manuſcriptis *Tribunitiae*, antiqua loquendi formula. PIGH. *Sed populo Romano.* Vox ultima tollenda, auctoritate lib. Dan. COLER. *Sed populo Rom. & tribuniciae concedere poteſtati.* Pighius ex MSS. reſtituere ſe ait *tribuniciae.* Alii codices, interque hos Brandeburgenſes MSS. habent *tribunorum poteſtati.* Quod Colerus notat, à cod. P. Danielis abeſſe *Romano*, id in codd. quoque Brand. obſervo. Ceterum Livius ipſe VIII, 25. pulcherrime eadem de re agens ſcribit: *Donatur populo Romano, donatur tribuniciae poteſtati.* VORST. *Tribuniciae* correctum erat in Leid. quint. & ſept. reliqui habent *tribunorum.* Plerique etiam hoc ordine *ſe poenam illam non Fabio.* Praeterea duodecim MSS. *Romano* delent, cum Ed. Mog. *Concedere* autem hic ponitur pro remittere, condonare, quemadmodum L. II. 10. Ext. 2. *Sinceritati ejus concedendum exiſtimarunt*, notante Perizonio.

51. *Et C. Titius*] Praenomen in quatuordecim ſcriptis & antiquis Edd. non comparet.

52. *Fugitivorum multitudine hoſtium circumventus, arma his tradidiſſet*] *Hoſtium* è ludimagiſtri dictatis aſſutum eſt, & in Suſiano non habetur. Deinde in Campenſi *Armatum ſuis*, lege *arma cum ſuis.* Qua lectione vitatur duplicatio particulae *his turmae quoque ejus, quae ſimul arma tradiderant poenam ſubiere.* PIGH. *Fugitivorum multitudine circumventus.* Expunxit Pighius *hoſtium*, cum in cod. Suſiano non reperiſſet. Aldus ediderat, *Fugit. multit. hoſtium circumv.* Habentque ita & ceteri antiquiores typis expreſſi, & MSS. item Brandeb. VORST. Et noſtri undeviginti, ſed in Leid. quinto *fugitivorum* eſt inter lineas.

53. *Arma cum ſuis tradidiſſet*] Ita ex mera conjectura Pighius, cum in cod. Campenſi legiſſet, *Armatum ſuis.* At antiquiores typis expreſſi *Arma his tradidiſſet.* Nec aliter Brand. MSS. VORST. Quid attinebat igitur diutius retineri conjecturam Pighii, cum longe plurium MSS. auctoritate niteretur vulgata lectio? Et quo loco probaverit Pighius, illum etiam equites ſuos iis tradidiſſe; quum Frontinus ſimpliciter dicat ipſum illis loco ceſſiſſe, traditis, ut ex noſtro licet intelligere, armis, ut ſibi cum ſuis incolumi liceret abire. MSS. plerique *hiis* pro *iis.* nonnulli Codd. *affici juſſit*, Bit. prim. *affligi juſſit.* Prius eſt in Vett. Edd. ſed MSS. habent praeterea *cum toga.*

54. *La-*

ſtium circumventus [53] arma iis tradidiſſet, his praefectum ignominiae generibus affecit. Juſſit eum toga [54] laciniis abſciſſis amictum, [55] diſcinctaque tunica indutum, nudis pedibus, [56] à mane in noctem uſque ad principia per omne tempus militiae adeſſe. Interdixit etiam ei [57] convictum hominum, uſumque [58] balnearum: turmaſque equitum, quibus praefuerat, ademptis equis [59] in funditorum alas tranſcripſit. Magnum profecto dedecus patriae magno Piſonis decore vindicatum eſt: [60] quoniam quidem id egit Piſo, ut qui cupiditate vitae adducti [61] cruce digniſſimis fugitivis tropaea de ſe ſtatuere conceſſerant, libertatique ſuae ſervili manu flagitioſum imponi jugum non erubuerant, amarum lucis uſum experirentur, mortemque quam effeminate timuerant, viriliter optarent.

Nec

54. *Laciniis abſciſſis*] Hanc poenam poſtea inſtauravit Auguſtus, antiqui moris amantiſſimus. Suetonius: *Pro cetero delictorum genere variis ignominiis affecit, ut ſtare per totum diem juberet ante praetorium: interdum tunicatos diſcinctoſque, nonnunquam cum decempedis vel etiam ceſpitem portantes.* Herodianus lib. II. *τάς τε ζῶνας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ εἴ τι σύμβολον ἔφερον στρατιωτικὸν, ἀφαρπάσαντες, γυμνοὺς ἐξέπεμπον.* COLER.

55. *Diſcincta tunica*] Hujuſmodi poenam & Auguſtus conſtituit. Suetonius: *Pro cetero delictorum genere variis ignominiis affecit, ut ſtare per totum diem juberet ante praetorium: interdum tunicatos diſcinctoſque.* Herodianus l. II. *τάς τε ζῶνας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ εἴ τι σύμβολον ἔφερον στρατιωτικὸν, ἀφαρπάσαντες, γυμνοὺς ἐξέπεμπον.* VORST. MS. *Evinctaque.* Forte *recinctaque.* Vide Suet. in Aug. 24. & ibi Caſaubonum. PERIZON. Uterque Ultraj. cum duobus Leid. *decinctaque.*

56. *A mane in noctem uſque*] MS. non habet ultimam vocem, & ſaepe Valerius in ſimilibus locutionibus eam omittit. Vide Liv. L. XXXV. 42. L. XXXVI. 8. L. XXXVIII. 5B. PERIZON. Vide ſupra L. II. 4. 4.

57. *Convictum*] Menſae intellige. Vetus Gloſſarium: *Convictor & Convivator: Συμβιωτὴς, Συσσιτάτωρ.* COLER. *Convictum hominum.* Ne cum aliis cibum caperet. Martialis: *Convictus facilis, ſine arte menſa.* Lexicon Philox. *Convictor, convivator, συμβιώτης, συσσιτάτωρ.* VORST.

58. *Balnearum*] Hinc apparet balneis uſos aliquando & milites, ſed Scipio quoque uſum balnearum ſuis militibus interdixit, ut tradit Polyaenus lib. VIII. ſtratag. Philippus ſane Macedo, Tarentinum quendam lavantem conſpicatus, praecipuo munere militiae privavit, illa adjiciens: *Φήτας ἀγνοεῖν μοὶ δοκεῖς τὰ Μακεδόνων. παρ' οἷς οὐδὲ γυνὴ τεκοῦσα θερμοῦ λούεται. Videre mihi tu quidem ignorare inſtituta Macedonum, apud quos ne puerperam quidem calida lavari videas.* Polyaenus auctor lib. IV. ſtrat. Priſcorum etiam Romanorum balnea admodum rara. Seneca lib. XIII. Epiſt. *Nam ut ajunt qui priſcos mores vrbis tradiderunt, brachia & crura quotidie abluebant, quae ſcilicet ſordes opere collegerant. ceterum toti nundinis lavabantur. Mahumetes Turcarum Propheta crebrioris lotionis uſum lege ſacra ſanxit, ne ſcilicet morbis ex immundicia & illuvie infeſtarentur. En qua ſpecie, quo aſtu, qua religione diſciplinam militarem munivit.* COLER. *Uſum balnearum.* Varro l. VII. de L. L. *Neque ab eo quod dicunt balneum, habet multitudinem conſuetudo.* Et l. VIII. *Dicantur multitudinis nomine publicae balineae, non balinea.* Chariſius tamen & Diomedes & *balnea* agnoſcunt. Et ſane codices Brand. *balneorum* & hic habent. VORST. *Balneorum* eſt etiam in octo noſtris.

59. *In funditorum alas tranſcripſit*] *Funditores* in quinta demum earum claſſium erant quas Servius Tullius pedeſtres fecerat, ut ex Livii I, 43. conſtat. At equites ex primoribus civitatis erant. Vide & infra II, 7, 15. ubi qui equites fuerant, pedites; quique pedites funditores facti dicuntur. VORST. Copeſ. & Harl. *conſcripſit.*

60. *Quoniam quidem id egit Piſo*] In Campenſi, *Quoniam quidem id egerit.* Melius. nam repetitio illa nominis *Piſo* ſuperflua eſt. PIGH. *Quoniam quidem id egit Piſo.* Ita antiquiores typis expreſſi; & MSS. item Brand. Pighius ex Campenſi malit, *Quon. quidem id egerit.* VORST. Sed non favet Pighio ullus noſtrorum Codicum.

10. Ann. urb. 611. Vellejus. Front. IV, 1. A. Victor 61.

Nec minus Piſone acriter [62] Q. Metellus: qui cum [63] apud Contrebiam [64] res gereretur, [65] collocatas à ſe in quadam ſtatione quinque cohortes, atque ex ea viribus hoſtium depulſas, repetere eandem ſtationem eveſtigio juſſit: non quod ſperaret ab iis amiſſum locum recuperari poſſe, ſed ut praeteritae culpam pugnae, inſequentis certaminis manifeſto periculo puniret. Edixit etiam, ut ſi quis ex his fugiens [66] caſtra petiiſſet, pro hoſte interficeretur. Qua ſeveritate compreſſi milites [67] & corporibus fatigatis, & animis deſperatione vitae implicatis, loci tamen iniquitatem, multitudinemque hoſtium ſuperarunt. [68] Humanae igitur imbecillitatis efficaciſſimum duramentum eſt [69] neceſſitas.

11. Ann. urb. 612. Front. IV. 1. App. Iberic.

In eadem provincia [70] Q. Fabius Max. ferociſſimae gentis animos contundere & debilitare cupiens, [71] manſuetiſſimum ingenium ſuum, ad tempus depoſita clementia, [72] ſaeviore uti ſeveritate coëgit. Omnium enim, [73] qui ex praeſidiis Romanis ad hoſtes transfugerant, captique erant, manus abſcidit: ut trunca prae ſe brachia geſtantes defectionis metum reliquis injicerent. Rebelles

cum. Nonnulli Codd. *Piſonum*, & *dedecore* Ultr. ſec. *ſed magno*. Veram ſcripturam ſervavit credo Leid. ſept. *Magnum profecto dedecus patriae magno dedecore vindicatum eſt.* Deleto *Piſonis*.

61. *Cruce digniſſimis fugitivis*] Aliquot MSS. *digniſſima*. Quod praetulit Rob. Stephanus edens etiam *fugitivi*. Utrumque praeter rationem.

62. *Q. Metellus*] Cum tot fuerint Q. Metelli, ne uno quidem verbo dignatus eſt hic noſter auctor, de quonam Metello loquatur, indicare. Oliverius de Numidico perperam intellexit. De Macedonico enim ea intelliguntur, ut habetur luculenter ſatis ex Floro in Livii epitome Lib. LIII. Meminit obiter & Plinius de Viris Illuſtribus, ubi de Metello Macedonico temporum ratio potuiſſet Oliverium admonuiſſe ſi attentus fuiſſet. GLAREAN. *Q. Metellus.* Cognomine *Numidicus*; quod Jugurtham Numidiae Regem primus terga dare coëgerat. Sed pro *Q. Metellus* Schottus in ſuo cod. reperit *Q. Meſſius*, ut idem Obſ. hum. III 30. teſtatur. VORST. *Q. Metellus.* MS. *Q. Meſſius*, quod miror. Valde vero errat Vorſtius qui affirmat hunc fuiſſe *Numidicum*, quum in tam clara hiſtoriae celeberrimae luce conſtet inter omnes fuiſſe *Macedonicum* Numidici patrem. Similiter errat ad Ex. 13. quum dicit *poſteriorem Africanum* fuiſſe à Scipione adoptatum, quum fuerit ab ejus filio adoptatus. Unde & ipſe Valer. hoc cap. Ex. 1. *avitum cognomen* de poſteriore Africano dicit. Eumdem errorem repetit ad V. 2. Ext. 4. magis adhuc errat in adoptione ad III. 7. 2. PERIZON. *Q. Meſſius* eſt etiam in duobus Rem. Voſſ. Leid. ſec. ſext. ſept. Sed hic alia manu *Metellus* in marg. Perizon. & ſic Edd. Mog. & Ven. Vorſtius in errorem eum, ut Metellum Numidicum intelligeret, incidit, quod temere atque oſcitanter deſcripſit Oliverium.

63. *Apud Contrebiam*] Quod eſt oppidum Celtiberiae, atque adeo Hiſpaniae. In cod. Schotti fuit *apud Trebiam*. VORST. Sic quoque multi ex noſtris, & notavit jam ſuo tempore Theophilus, legendum eſſe *Contrebiam*, idque loco Aurelii Victoris, ſed quem falſo attribuit Cornelio Nepoti, firmat. Vide & Schott. ad Aurel. C. 62. & Sigon. ad Liv. L. XL. 33. infra L. VII. 4. 5.

64. *Res gereretur*] Sic ſolent ſine epitheto vel adverbio loqui, ut adverſus Chabotium oſtendit Bentl. ad Horat. L. 1. Ode 6.

65. *Collocatas à ſe in quadam ſtatione*] Voſſ. cum uno Rem. & ſec. Ultraj. *Collocatis à ſe in quadam ſtatione, quinque cohortibus, & ex ea viribus hoſtium depulſis.*

66. *Caſtra petiiſſet*] Forte *repetiiſſet*. PERIZON. Plerique MSS. *petiſſet*.

67. *Corporibus fatigatis*] Lege cum MSto, *& corporibus*. PERIZON. Copula exſtat in longe majore MSS. parte.

68. *Humanae igitur imbecillit. efficaciſſ. duramentum*] *Duramentum*, firmitas, robur, ſtabilimentum.

les itaque [74] manus à corporibus ſuis diſtractae, inque cruentato ſolo ſparſae, ceteris, ne idem committere auderent, documento fuerunt.

Nihil mitius ſuperiore Africano. Is tamen ad firmandam diſciplinam militarem, aliquid ab alieniſſima ſibi crudelitate amaritudinis mutuandum exiſtimavit. Siquidem devicta Carthagine, cum omnes, qui ex noſtris exercitibus ad Poenos tranſierant, in ſuam poteſtatem redegiſſet, gravius in Romanos, quam in Latinos transfugas animadvertit. [75] Hos enim tanquam patriae fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos ſocios ſecuri percuſſit. Non proſequar hoc factum ulterius, & quia Scipionis eſt, & quia Romano ſanguini, quamvis merito perpeſſo, [76] ſervile ſupplicium inſultare non attinet; cum praeſertim tranſire ad ea liceat, quae ſine domeſtico vulnere geſta narrari poſſunt. 12. Ann. urb. 552. Liv. xxx. in fine.

Nam [77] poſterior Africanus, everſo Punico imperio, exterarum gentium transfugas, in edendis populo ſpectaculis, [78] feris beſtiis objecit. 13. Ann. urb. 607. Livius LI.

Et

tum. Seneca de Tranq. an. *Non eſt quod dicas omnium virtutum tenera eſſe principia, tempore ipſo duramentum & robur accedere.* VORST.

69. *Neceſſitas*] Pulchra ſententia. Plutarchus: χρεια παντ' ἐδίδαξε. COLER.

70. *Q. Fabius*] Eadem eſt hic querela, tum in auctorem, tum in commentatores. Nam ut taceam tot fuiſſe Fabios, etiam hoc tempore, quo haec geſta ſunt, duo celebres vixere *Fabii Maximi:* alter *Aemilianus*, inferioris Scipionis frater: alter *Servilianus*, qui conſulatum geſſit anno ab U. C. 612. Proximo poſt Metellum Macedonicum anno. Sequente autem deinde anno, nempe 613. proconſul in Luſitania res geſſit. Ut teſtatur Florus in Livii epitome Lib. LIII. De Q. igitur Fabio Maximo Serviliano, haec intelligenda. GLAREAN.

71. *Manſuetiſſimum ingenium ſuum, ad tempus depoſita clementia*] Vereor ne intellexerit *Fabium Oviculam.* PERIZON. Glandorpius etiam refert hoc ad *Fabium Servilianum.* De quo L. VI. 1. 5.

72. *Saeviore uti ſeveritate coëgit*] Liber Suſii *ſaeviore*, non habet. PIGH. *Saeviore uti ſeveritate coëgit.* Notat Pighius, *ſaeviore* à cod. Suſiano abeſſe. Sed neceſſe tamen eſt, vel ipſam, vel aliam ſimilem vocem adeſſe. Codices Brand. habent *ſeveriore uti ſeveritate coëgit.* Et vetus typis expreſſus Martini Herbip. *ſeveriore uti ſententia.* Et ſane *ſeveriore* nobis hic non diſplicet. VORST. *Severiore* eſt etiam in Copeſ. utroque Ultr. Leid. tribus, Periz. & octo aliis. Notabat Perizon. in marg. ſic Sall. Cat. 51. *Si* (poena) *paulo ſeverior fuerit.* ubi etiam quidam Codd. *ſaevior* male. Et deinde vide Tac. L. 1. Hiſt. 37.

73. *Qui ex praeſidiis Romanis*] Tredecim MSS diſerte *Romanorum.* Aliquot etiam paulo ante *ad hoſtes fugerant.*

74. *Manus à corporibus ſuis diſtractae*] Voſſ. Leid. quint. & ſept. uterque Ultraj. unus Rem. & Vat. *diſtrictae.* Duo Rem. *diſcretae.* Harl. uterque Barb. & Copeſ. *disjectae*, unde Cl. Perizon. conjiciebat, *diſſectae*, & jubebat videre excerpta Rubenii. Poſtea pro *ſparſae*, Copeſ. *Diſperare*, unde idem adſcripſit, an *diſparatae?* Harl. *diſperſae.* pro *committere auderent.* Voſſ. *committerent.*

75. *Hos enim tamquam patriae fugitivos* &c.] Guyt. corrigit ex Edit. quadam Gryphii. *Illos enim tamquam patriae fugitivos crucibus affixit. Hos tamquam perfidos ſocios* &c. Sed eadem locutio occurrit L. III. 2. 1. *Unus itaque tot civium, tot hoſtium in ſe oculos convertit, ſtupentes illos admiratione, hos inter laetitiam & metum haeſitantes.* Quam Guyet. pariter male mutat. GUDIUS. Vide Perizon. ad Sanctii Minerv. L. II. 9. in fine. Noſter L. III. 8. Ext. 2.

76. *Servile ſupplicium inſultare*] Cruci affigi ſupplicium praecipue ſervorum. Ceterum *inſultare alicui aliquid* eſt pro *inſult. alicui propter aliquid*, VORST. Exponit Vorſtius quomodo dicatur *inſultare aliquid alicui.* Nempe *propter aliquid.* Sed tamen aliter hic diſtinguo; quoniam illud nimis durum videtur, *quamvis merito perpeſſo ſervile ſupplicium; inſultare &c.* poſ-

ſet

14. Ann. urb. 586.

Et [79] L. Paullus Perſe rege ſuperato, ejuſdem generis & culpae homines elephantis proterendos ſubſtravit: utiliſſimo quidem exemplo; [80] ſi tamen acta excellentiſſimorum virorum humiliter aeſtimare ſine inſolentiae reprehenſione permittitur. Aſpero enim & [81] abſciſo caſtigationis genere militaris diſciplina indiget: [82] quia vires armis conſtant. [83] quae ubi à recto tenore deſciverunt, oppreſſura ſunt, niſi opprimantur.

15. Ann. urb. 541. Livius XXVI.

Sed tempus eſt eorum quoque mentionem fieri, quae jam non à ſingulis, verum ab univerſo ſenatu pro militari more obtinendo, defendendoque adminiſtrata ſunt. L. Marcius tribunus militum, cum reliquias duorum exercituum P. & Cn. Scipionum, [84] quos arma Punica in Hiſpania abſumpſerant, diſperſas mira virtute collegiſſet, earumque ſuffragiis dux eſſet creatus, ſenatui de rebus actis à ſe ſcribens, in hunc modum orſus eſt: [85] L. MARCIUS PROPR. Cujus honoris uſurpatione uti eum Patribus conſcriptis non placuit; quia duces à populo, non à militibus creari ſolerent. [86] Quo tempore tam anguſto, tamque gravi, propter immane Reip. damnum etiam [87] tribunus militum adulandus erat, quoniam quidem ad ſtatum totius civitatis corrigendum unus ſuffece-

ſet alioquin exponi *inſultando objicere.* PERIZON. *Rei* tribuit, quod eſt *hominum.*

77. *Poſterior Africanus*] A ſuperiore Africano adoptatus ille: ceterum Aemilii Paulli filius; indeque & Scipio Aemilianus dictus. VORST.

78. *Feris objecit*] Repoſui *Feriis beſtiis.* quae poſterior vox ex Editione Coleri exciderat, & hinc male etiam in ſequentibus fuit omiſſa, cum ſcripti & editi antiqui eam exhibeant.

79, *L. Paullus Perſe rege ſuperato*] Eſt is Paullus Aemilius; qui Perſen ultimum Macedoniae regem ſuperavit, cepitque. VORST.

80. *Si tamen acta*] Guyeto legendum videtur, *ſiquidem* pro *tamen*; quod ejus loco ſuppoſitum videtur propter praecedentia illa, *utiliſſimo quidem exemplo.* GUDIUS. Sed error eſt. Corrigit enim ita Valerius, quaſi ſe ipſe, quod de excellentiſſimi viri facto ſententiam tulerit.

81. *Abſciſo caſtigationis genere*] Recte Pighius edidit *abſciſo*; cum Aldus edidiſſet *abſciſſo.* Eſt ita & in codd. Brand. & in vet. typis expreſſo Martini Herbip. Vide & ſupra Notas ad I, I, 18. VORST.

82. *Quia vires armis conſtant.*] An *cui*? vel intelligit *vires Reip.* ut dicit Ex. ſeq. PERIZON.

83. *Quae ubi à recto itinere deſciverunt*] In manuſcriptis, *A recto tenore.* Valerio & ante uſurpata vox eſt, *Quo minus religionibus ſuus tenor, ſuaque obſervatio redderetur.* Libro I. c. I. PIGH. *Ubi à recto tenore deſciverunt.* Leid. ſec. *tenore*, al' *itinere.* & ſic habent Edd. Ven. Aſcenſ. Col. Gryph. Rob. Steph. ſed invitis MSS. Supra L. I. I. 8. ubi vide. & L. VI. 5. 2. Med. tert. & quart. cum Vat. *diſcurrunt.* quint. cum Barb. ſec. *deſiverint.* Reliqui tres Med. cum pluribus aliis *deſciverint.*

84. *Quos arma Punica*] Revocavi lectionem MStorum & Edd. cum Pighius & eum ſecuti dediſſent *Poenorum.* Deinde *in Hiſpaniam aſſumpſerant* habet Vat. Leid. ſext. Ed. Mog. *in Hiſpaniam* etiam Ultraj. ſec.

85. *L. MARCIUS PROPR.*] Copeſ. & Barb. prim. *Tribunus Propraetore.* Leid. ſec. ſext. ſept. & Vat. *L. Marcius Propraetore.*

86. *Quo quidem tempore tam anguſto, tamque gravi*] Harl. *Tum meſto.* Ultraj. prim. *tam juſto.* Barb. prim. *tam injuſto*, al' *maeſto*, al' *honuſto.* Leid. quint. ſept. Periz. Ultraj. ſec. Copeſ. cum tribus aliis *tam injuſto.* Deinde plurimi *tam grave.* Ultraj. ſec. *quam gravi.*

87. *Tribunus militum adulandus*] Quia non tantum *adulari alicui*, ſed & *adulari aliquem* dicunt, non mirum quod & participio *adulandus* utuntur. Cicero in lib. de Div. *adulari alicujus fortunam.* Idem *adulari* & paſſive uſurpat. Ut I. Off. *Cavendum eſt ne aſſentatoribus aſſuefaciamus.*

fecerat. Sed nulla clades, nullum meritum, [88] valentius militari diſciplina fuit. Succurrebat enim illis quam animoſa ſeveritate Tarentino bello majores eorum uſi fuiſſent. In quo quaſſatis & attritis Reip. viribus, cum magnum captivorum civium ſuorum numerum à Pyrrho rege ultro miſſum recepiſſent, decreverunt ut ex iis, qui equo meruerant, peditum numero militarent: [89] qui pedites fuerant, in funditorum auxilia tranſcriberentur. Neve quis eorum [90] intra caſtra tenderet, neve locum extra aſſignatum vallo aut foſſa cingeret, neve tentorium ex pellibus haberet. Recurſum autem iis ad priſtinum militiae ordinem propoſuerunt, ſiquis bina ſpolia ex hoſtibus tuliſſet. [91] Quibus ſuppliciis compreſſi, ex deformibus Pyrrhi munuſculis acerrimi hoſtes extiterunt. Parem iram adverſus illos ſenatus deſtrinxit, qui apud Cannas Rempublicam deſeruerant. Nam cum eos gravitate decreti [92] ultra mortuorum conditionem relegaſſet, acceptis à M. Marcello literis, ut eorum ſibi opera [93] ad expugnationem Syracuſarum uti liceret, reſcripſit indignos eſſe, qui in caſtra reciperentur. Ceterum ſe ei permittere ut faceret quod expedire Reip. judicaſſet, dum [94] nequis ex eis munere vacaret, aut dono militiae donaretur, aut in Italiam,

Ann. urb. 475 Front. IV. I. Jo. Zonaras.

Ann. urb. 537. Liv. XXII. & XXIII.

Ann. urb. 541. Livius XXV. Front. IV. I.

mus aures, neve nos adulari ſinamus. Quod itidem minime mirum eſſe debet; cum ſignificatione activa & *adulare* dixerint. Lucretius l. v. *Longe alio pacto gannitu vocis adulant.* VORST. Ultraj. uterque *adulandum.* Leid. ſext. *Tribunis mil. adulandum erat.* Vide infra L. IV. 3. Ext. ult.

88. *Valentius militari diſciplina fuit*] Lege, *Valentius militari diſciplina apud ſenatum fuit*, ex Wincheliano & Cauchiano. PIGH. *Apud ſenatum.* Recte haec à lib. Dan. abeſſe judico. COLER. *Valentius militari diſciplina apud ſenatum fuit.* Illud *apud ſenatum* ex codd. Cauchiano & Wincheliano reſtituendum cenſuit Pighius. In antiquioribus typis expreſſis, & MSS. Brand. non apparet. Sed & à cod. P. Danielis abeſſe teſtatur Colerus. VORST. Abſunt etiam duae illae voces ab omnibus noſtris, & abeſſe debere clamat ſequens *illis.* Quod referri ad *patres conſcriptos*, de quibus in ſuperioribus praeceſſit, quivis videt; quamquam non neſciam per Syllepſin ita quoque, de Senatu loqui illum potuiſſe. Interea callide & tacite expunxerat eam vocem Pighius, quae in plerisque exſtat MSS. & Edd. Praeterea, etiamſi non addatur *apud Senatum*, ſatis apparet, de *Senatu* ſolo hic agi; quare illas pro gloſſis duorum Codd. Pighianorum expunxi.

89. *Qui pedites fuerant, in funditorum auxilia transſcrib.*] Funditores & ipſi pedites erant; ſed viliſſimus eorum ordo. Erant enim in quinta demum earum claſſium quas Servius Tullius rex fecerat. Vide & ſupra II, 7, 9. VORST.

90. *Intra caſtra tenderet*] *Tendere* pro tentorium figere, vel habere. Virgilius II. Aen. *Hic Dolopum manus, hic ſaevus tendebat Achilles.* Caeſar VI. B. G. *Qui ſub vallo tenderent mercatores.* Sic & alii. Sed videtur tamen aliquid ſubaudiendum; & quidem *tabernaculum*, aut ſimile. Sane Caeſar III. B. C. plene dixit, *Jubet praetorium tendi.* Et idem ibidem, *tabernacula detendere.* Inde ipſum quod tenditur tabernaculum *tentorium* dicunt. Unde porro Germanicum *tent*, *telt*, *gezelt* ortum videtur. VORST.

91. *Quibus ſuppliciis compreſſi*] An, *Qui his ſuppliciis compreſſi?* PERIZON.

92. *Ultra mortalium conditionem*] In omnibus manuſcriptis, *Ultra mortuorum* legitur. Et recte. PIGH. *Ultra mortuorum conditionem relegaſſet.* Aldus ediderat *ultra mortalium conditionem.* Sed Pighius ex codd. MSS. reſcripſit *mortuorum.* Et ita ſane codd. quoque Brand. habent. VORST. Habent etiam *mortuorum* noſtri omnes. Perizonius adſcripſit, an *Martiorum.* i. e. militum?

93. *Ad expugnationem Syracuſarum*] Undecim MSS. *Syracuſanorum*, quod fuit in Vett. Edd. omni-

liam, donec hoſtes in ea eſſent, accederet. Sic [95] enerves animos odiſſe vir-
Ann. urb. 577. Front. IV, I. tus ſolet. Age, quam graviter ſenatus tulit, quod [96] Q. Petilium conſulem fortiſſime adverſus Ligures pugnantem occidere milites paſſi eſſent? [97] Legioni enim neque ſtipendium anni procedere, [98] neque aera dari voluit; quia pro ſalute imperatoris, hoſtium [99] telis ſe non obtulerant. Idque decretum ampliſſimi ordinis, ſpecioſum & aeternum Petilii monumentum extitit, ſub quo in
Ann. urb. 537. Livius XXII. acie, morte; in curia, ultione, clari cineres ejus acquieſcunt. Conſimili animo, cum ei Annibal [100] ſex millium Romanorum, quae capta in caſtris habebat, redimendorum poteſtatem feciſſet, conditionem ſprevit; memor tantam multitudinem armatorum juvenum, ſi honeſte mori voluiſſent, turpiter capi

omnibus. Pro *reſcripſit* unus atque alter *transſcribunt.*

94. *Ne quis ex iis munere vacaret &c.*] Vide Caſaub. ad Suet. in Aug. C. 24. PERIZON.

95. *Enerves*] Lib. Dan. ἀρχαϊσμῷ *enervos.* COLER. Ita quoque è noſtris quinque.

96. *Q. Petillium*] De quo vide ſupra L. I. 5. 9.

97. *Legioni neque ſtipendium anni procedere*] Legioni in cujus acie occiſus conſul fuerat, uti loquitur Frontinus IV, I. Tali nimirum ſtipendium annuum ultra dari non debuit. VORST. Imo reſpicit hoc tantum debitos militiae annos. PERIZON. Vide omnino J. Fr. Gronov. ad Liv. L. v. 48. Ubi hoc abunde confirmatum invenies. Male ergo in duobus deeſt *procedere.*

98. *Neque aera dari*] Quae videlicet jam meruerant. Frontinus, *Ut aera reſcinderentur. Aes & aera* pro ſtipendio. Livius: *Annua aera habes: annuam operam ede.* Feſtus: *Dirutum aere militem dicebant, cui ſtipendium ignominiae cauſſa non erat datum.* Quae quidem ad proxima quoque ſuperiora pertinent. VORST.

99. *Telis ſe non obtulerunt*] Quinque habent, *Obtulerant.* Poſtea totidem *quieſcunt.* Item *redimendi poteſtatem,* & *voluiſſet.*

100. *Sex millium Romanorum*] Livius, & Cicero *octo* ſcribunt. CORRAD.

1. *Haec pro ſe*] Videtur excidiſſe *ut*, legendumque, *Haec ut pro ſe.* PERIZON.

2. *Parvi pendendo*] Sic quoque Ed. Mog. ceteri *ducendo:* id quod in compluribus ſcriptum Codd. reperio.

3. *Severe excubuerit*] Detorta locutio eſt. In Campenſi, Pulmanniano & Suſiano, *Se ſeverum exhibuerit*, legitur. PIGH. *Severum exhibuerit.* Quidquid Pighius cauſſetur, ego veterum librorum lectionem quaſi fugitivam retrahendam cenſeo: *ſevere excubuerit.* Sic lib. III. cap. ult. *Pro ſalute civium in foro excubuerat.* COLER. *Pro diſciplina militari ſe ſeverum exhibuerit.* Ita Pighius ex tribus codd. cum Aldus ediſſet, *Pro diſc. mil. ſevere excubuerit.* Colerus tamen lectionem Aldi ſervandam cenſet: citatque quod auctor infra III. ult. ſcribit, *Pro ſalute civium in foro excubuerat.* Et ſane phraſis *excubare pro aliqua re* ſolennis eſt noſtro. Vide I, I, 9. & I, 7, I. *Severe excubuerit* habent & codd. Brand. & typis expreſſus Chalcocondylae. VORST. Ut edidit Pighius habet Ed. Mog. & Ultraj. ſec. ceteri cum ceteris Edd. *Severe excubuerit*; quod placebat quoque Gudio; & proficiſci à librariis vix videtur potuiſſe, quum alterum potius exiſtimandum ſit gloſſa prioris.

4. *Milites qui Rhegium injuſto bello occupaverant*] Fuit haec legio Campana, quae initio belli Tarentini *Rhegium in praeſidium miſſa, interfectis per ſcelus principibus civitatis per X annos eum locum tenuit*, uti Scipionem Africanum ad ſeditioſos milites praeſidii Sucronenſis loquentem inducit Livius lib. XXVIII. VORST.

5. *Muortuoque duce Bubelio*] Impudens mendum in nomine hujus ducis in vulg. codicibus, Bubelio pro D. Jubellio: cum apud Liv. L. VIII. ſecundi belli Punici in Scipionis oratione adverſus conjuratos,.item & apud Flor L. XII. & XV. in Livii Epit. bene habeat nomen. Hiſtoria mire variata apud Romanos ſcriptores. Frontin. 4000. cuſtodiae tradita dicit & necata. Valerius omiſit numerum. Florus ait *legionem caeſam*, & *Campanam* vocat. Polybius autem Graecus auctor, de tota legione ait trecentos in Romanorum veniſſe poteſtatem viros: alios haud ignaros, quid patiundum foret, ſi ſupervi- verent, maluiſſe egregie pugnando mori, quam dedi

capi non potuiſſe. Quorum neſcio utrum majus dedecus fuerit, quod patria ſpei, an quod hoſtis metus nihil in his repoſuerit: [1] haec pro ſe, ille ne adverſus ſe dimicarent, [2] parvi pendendo. Sed cum aliquoties ſenatus pro militari diſciplina, [3] ſevere excubuerit, neſcio an tum praecipue, cum [4] milites, qui Rhegium injuſto bello occupaverant, [5] mortuoque duce Jubellio, M. Caeſium ſcribam ejus ſua ſponte imperatorem delegerant, [6] carcere incluſit, ac [7] M. Fulvio Flacco trib. pl. denuntiante, ne in cives Romanos adverſus morem majorum animadverteret, nihilominus propoſitum executus eſt. Ceterum quo minore cum invidia id perageretur, [8] quinquagenos per ſingulos dies virgis caeſos, ſecuri percuti juſſit, [9] eorumque corpora ſepulturae mandari, mortemque lugeri vetuit.

Ann. urb. 482. Livius xv. Polyb. 1. 7. Zonaras.

Ex-

dedi hoſtibus. Quod veriſimilius longe, quam quod Romani tradunt ſcriptores. Nomina tamen ducum apud eum corrupta leguntur. GLAREAN. *Mortuoque duce Jubellio.* Forte *Decimo*, quoniam alteri tribuitur praenomen, & quis ille fuerit ſatis apparet ex ſequentibus *Imperatorem delegerant*, Appian. Exc. Peireſc. vocant Δέκιον p. 553. Vide etiam Tennul. ad Front. L. IV. 1. 38. ubi eadem haec res ſine nomine narratur. PERIZON. Harl. & Barb. prim. Leid. ſept. *Budelio*, & correctum in Leid. quint. *Bubellio.* ſec. & ſext. & Toll. *Bubilio.* Ultraj. prim. *Bibillio*, Periz. *Bidellio.* quod delet Voſſ. Edd. ante Pigh. *Bubelio.* Ceterum conſtat horum militum ducem fuiſſe Campanum; diſerte enim à Polyb. L. 1. 7. ὧν ἡγεῖτο Δέκιος Καμπανός. *Jubellius* vero clarum inter Campanos nomen. L. III. 2. Ext. 1. Et hic ipſe *Decius Jubellius* appellatur etiam in Epit. Liv. XII. *Cum praeſidium Rheginorum legio Campana cum praefecto Decio Jubellio eſſet miſſa, occiſis Rheginis Rhegium occupavit.* Sed Appianus narrat *Decium* cum ceteris captum, cum artiſſima cuſtodia teneretur, mortem ſibi conſciviſſe, nulla mentione alterius ducis facta. Pro *Rhegium* nonnulli Codd. habent *Regulum.*

6. *Carcere incluſit*] Satis recte. Neque opus eſt legi *carceri incluſit:* quae conſtructio vulgaris eſt. Nam *carcere incluſit* eſt pro *in carcere incluſit*; praepoſitione ſcil. ſubaudita. Ita Cicero III. de Or. *includere verba verſu.* Ceterum plenum *includere in carcere* eſt in epp. Cic. ad Att. VORST. Bit. prim. *In carcere incluſit*, ſic Leid. quint. cum Periz. Sed *in* expunctum eſt in utroque. Leid. ſext. *in carcerem.* L. VI. 8, 1. *Quod tam pium & tam fortem ſpiritum ſervili nomine incluſit.*

7. *M. Fulvio Flacco*] Sic reſtituit Pighius, quum ante legeretur *M. Furio Flacco.* Quod etiam in decem invenio MSS. Bit. prim. *ac inde Furio*, Ultraj. prim. *Subinde Fulvio Flacco.* Tres *contra morem*, duo *propoſitum perſecutus eſt.* Duo Rem. delent *eſt.*

8. *Quinquagenos per ſingulos dies virgis caedi*] Quot numero in univerſum fuerint, de quibus tunc temporis ſupplicium ſumptum, diſcrepant auctores. Frontinus IV, 1. ſcribit IV millia fuiſſe. Livius quoque d. l. *Propter quod facinus tota legio, millia hominum quatuor, in foro Romae ſecuri percuſſi ſunt.* At Polybius lib. 1. numerum multo minorem facit; & quidem trecentorum modo. Quod ſingulari fide ac judicio ab eo factum arbitratur Caſaubonus: quia legio, cum primum Rhegium intravit, IV millium fuerit; & octo minimum annos in urbe ea manſerit; & denique in diuturna & operoſa obſidione ſine dubio plurimi perierint. Vide Commentarium ejus in Polybium. VORST.

9. *Eorumque nullum ſepulturae mandari*] In manuſcriptis optime, *Eorumque corpora ſepulturae mandari.* PIGH. Sic quoque habent noſtri, & eſt idem in Mog. Ven. Med. Aſc. *Eorumque nullum*, ab Aldo ortum videtur.

10. *Leniter hoc*] MSS. quinque *leviter.* Antiquiores Edd. *Cruci affigebantur.* Sed *ſuffigebantur* Mog. cum majore parte MSS. Juſt. L. XVIII. 7. 15. *Atque ita eum cum ornatu ſuo in altiſſimam crucem in conſpectu urbis ſuffigi juſſit.* Noſter L. VI. 2. Ext. 3. ubi tamen plures *affigere* praeferunt. *Quod male commiſerant.* Vide Liv. L. XXII. Ext.

11. *Ut*

Externa exempla.

1. A. Victor xxxviii. [10] Leniter hoc patres conſcripti, ſi Carthaginienſium ſenatus in militiae negotiis procurandis violentiam intueri velimus; à quo duces bella pravo conſilio gerentes, etiamſi proſpera fortuna ſubſecuta eſſet, cruci tamen ſuffigebantur: quod bene geſſerant deorum immortalium adjutorio: quod male commiſerant, ipſorum culpae imputantes.

2. Front. iv, 1. 26. Clearchus vero Lacedaemoniorum dux egregio dicto diſciplinam militiae continebat, identidem exercitus ſui auribus inculcando, à militibus imperatorem potius, quam hoſtem metui debere. Quo aperte denuntiabat futurum [11] ut ſpiritum poenae impenderent, [12] quem pugnae acceptum ferre dubitaſſent. Idque à duce praecipi non mirabantur, maternarum blanditiarum memores, quae exituros eos ad proeliandum monebant, ut aut vivi cum armis in conſpectum earum venirent, aut mortui in armis referrentur. Hoc intra domeſticos parietes accepto ſigno, Spartanae acies dimicabant. Sed aliena proſpexiſſe tantummodo ſatis eſt, cum propriis multoque uberioribus, & felicioribus exemplis gloriari liceat.

11. *Ut ſpiritum poenae impenderent*] Ut ſpiritum & vitam in poenam amitterent. VORST.

12. *Quem pugnae acceptum ferre dubitaſſent*] Quem fortiter pugnando ſervare noluiſſent. *Acceptum ferri* dicit & infra viii, 2, 3. Alibi, ut iv, 4, 10. & v, 7, ext. 1. *acceptum referre*; ut plerique omnes. Et ſuſpicatur Scioppius, pro *acceptum ferre* legendum itidem eſſe *acceptum referre*. Quod tamen ego non dixerim; quod *acceptum ferre* apud Valerium bis reperiam, & apud alios item. Apud JCtos viſuntur *acceptum ferre* & *accepto ferre*: itemque ortum inde *acceptilatio*. Vir ſummus, cui plurimum hae literae debent, ſuſpicatur pro *acceptum* hic legendum eſſe *expenſum*. Verba ejus in literis ad me ſic habent: *Hic ego qui MSS. codicibus tantum debeo, tantumque pro eo ac debeo honorem habeo, ingratiis omnium membranarum & librariorum Maximum ſcripſiſſe decerno* quem pugnae expenſum ferre dubitaſſent. *Hoc videſis an concoquere poſſis, & ſiquis ob hanc inſolentiam me capite ac fortunis oppugnet, nunquid in te mihi ſit praeſidii.* VORST. *Quem pugnae acceptum ferre non dubitaſſent. Fuga* & *pugna*, ſaepe invicem mutantur, & verbum *dubitare* plerumque negationi adjunctum eſt. Neque enim omnes, qui in praelio non caderent, morte erant puniendi, ſed qui fugerent. Vir ſummus apud Vorſtium legit *expenſum*, magna ſane mutatione; ſed tamen is ſenſus requiritur. Malim ego *quem fugae acceptum ferre non dubitaſſent.* Sic Suet in Aug. C. 53. *Quod ſic ſibi libellum porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipem.* Sal. Cat. C. 15. *Quod ea nubere illi dubitabat.* PERIZON. Voſſ. *Acceptum ferre*, omittit, quaſi eſſet, *quem dubitaſſent impendere pugnae.* Senſu haud incommodo. Tres *in conſpectu.* Voſſ. *exituros ad praelium admonebant.*

Ca-

CAPUT VIII.

DE JURE TRIUMPHANDI.

1. *Leges duae de triumpho.*
2. *C. Lutatii Coſ. & Q. Valerii pr. altercationes de triumpho.*
3. *Cn. Fulvius Flaccus triumphum ſpernens.*
4. *Q. Fulvio & L. Opimio cur negatus triumphus.*
5. *Cur item P. Scipioni majori & M. Marcello.*
6. *Convivia triumphantium.*
7. *Qui ex civili victoria non triumpharunt.*

[1] Diſciplina militaris acriter retenta principatum Italiae Romano imperio peperit, [2] & multarum urbium, magnorum regum, validiſſimarum gentium regimen largita eſt: [3] fauces Pontici ſinus patefecit: Alpium, Taurique montis convulſa clauſtra tradidit, [4] ortumque è parvula Romuli caſa totius terrarum orbis fecit columen. Ex cujus ſinu quoniam omnes triumphi manarunt, ſequitur ut de triumphandi jure dicere incipiam.

Ob levia proelia quidam imperatores triumphos ſibi decerni deſiderabant. 1.
Quibus ut occurreretur, [5] lege cautum eſt, ne quis triumpharet, [6] niſi qui
quinque millia hoſtium una acie cecidiſſet. Non enim numero, ſed gloria
triumphorum excelſius urbis noſtrae futurum decus majores exiſtimabant. Ce- Ann. urb. 691.
terum ne tam praeclara lex cupiditate laureae obliteraretur, legis alterius adjutorio fulta eſt, quam L. Marius & M. Cato tribuni pl. tulerunt. Poenam enim imperatoribus minatur, qui aut hoſtium occiſorum in proelio, aut amiſſorum civium falſum numerum, literis ſenatui auſi eſſent referre: jubetque *eos, cum primum Urbem intraſſent, apud quaeſtores urbanos jurare, de utroque numero vere ab his ſenatui eſſe ſcriptum.*

Poſt

1. *Diſciplina militaris acriter retenta*] In omnibus fere MSS. & Edd. ante Pighium curatis, hujus capitis praefatio refertur ad finem capitis ſequentis.

2. *Et multarum urbium*] In omnibus, quos ego inſpexi MSS. item in utroque Ultraj. Toll. & tribus Gudian. omittitur copula. & ſic Ed. Mog. Recte, judice Tollio. Nec repugnaverim.

3. *Fauces Pontici ſinus patefecit*] Cicero Or. pro Arch. *Populus Rom. aperuit Lucullo imperante Pontum, & regiis opibus quondam & natura regionis vallatum. Fauces Pontici ſinus* fretum ſunt, Boſporus Thracicus dictum. Neque maris tantum inter terras, ſed & terrarum inter maria, aut montes anguſtiae *fauces* appellantur. Cicero Orat. c. Rullum: *Corinthus erat ſita in anguſtiis atque in faucibus Graeciae.* Curtius III, 4. *Alexander fauces jugi, quae pylae appellantur, intravit.* Juſtinus IV, 1. *Siciliam ferunt anguſtis quondam faucibus Italiae adhaeſiſſe.* VORST.

4. *Ortum è parvula Romuli caſa*] MSS. quinque. *Ortumque à parvula.* Leid. ſec. *Caſula.* Sed *ul.* notatur punctis. Copeſ. *fecit culmen.* quod notandum videbatur Perizonio.

5. *Lege cautum eſt*] De qua lege Dionem lib. XXXVII. COLER.

6. *Niſi qui quinque millia*] Quidam MSS. omit-

2. Poſt has leges judicii illius tempeſtiva mentio introducetur, in quo de jure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum & excuſſum eſt. [7] C. Lutatius conſul & Q. Valerius Praetor circa Siciliam inſignem Poenorum claſſem deleverant: quo nomine Lutatio conſuli triumphum ſenatus decrevit. Cum autem Valerius ſibi eum quoque decerni deſideraret, negavit id fieri oportere Lutatius, ne in honore triumphi minor poteſtas majori aequaretur. Pertinaciuſque progreſſa contentione, Valerius ſponſione Lutatium provocavit, [8] *Ni ſuo ductu Punica claſſis eſſet oppreſſa.* [9] Nec dubitavit reſtipulari Lutatius. Itaque [10] judex inter eos convenit Atilius Calatinus. apud quem Valerius in hunc modum egit; *conſulem ea pugna in lectica claudum jacuiſſe, ſe autem omnibus imperatoriis partibus functum.* Tunc Calatinus, priuſquam Lutatius cauſſam ſuam ordiretur, *Quaero*, inquit, *Valeri à te*, [11] *ſi, dimicandum nec ne eſſet, contrariis inter vos ſententiis diſſediſſetis, utrum quod conſul, an quod praetor imperaſſet, majus*

Ann. urb. 512.

omittunt *qui.* De Jure Triumphandi multa habet ad hoc caput illuſtrandum pertinentia Cl. Perizonius in Animadv. Hiſt. C. 6. Manifeſtus inde error erit Ed. Mog. exhibentis *quindecim.* Nonnulli *occidiſſet.* Deinde aliquot numero. *Tribuni plebei.* Leid. quint. *plebeji.* Leid. ſec. *in urbem intraſſent.* Bit. *minabatur.* Harl. *ab iis.* Ultraj. ſec. *ab hiis.*

7. *C. Lutatius Conſul*] MS. Copeſ. *Conſul Lutatius Catulus.* PERIZON. Harl. *Catulus Luctatius.* Voſſ. *Claudius Luctatius.* Leid. ſext. & ſept. *C. Luctatius Catulus, Coſ.* Bit. *Lucatius conſul Catulus.* Cum Leid. ſexto convenit Ed. Mog. Ven. *Luctatius conſul.* & ſic ceterae. Sed male. Vide quos citat Cl. Duker. ad Flor. L. II. 2. 33.

8. *Niſi ſuo ductu Punica claſſis eſſet oppreſſa*] In Campenſi, *Ni ſuo ductu Poenica claſſis eſſet.* Vetuſta ſponſionis formula eſt, qualis apud Ciceronem Officiorum III. *Ni vir bonus eſſet.* Et paſſim alibi ſimiles occurrunt. Verba autem quae praecedunt, *Non ſe petiturum triumphum*, in duobus vetuſtis exemplaribus non exſtant, Atrebatenſi videlicet, & Gemblacenſi, quae auferenda non male cenſet Pithoeus, fruſtra enim adduntur, & praeter ſponſionis formulam. PIGH. *Sponſione Lutatium provocavit, Ni ſuo ductu.* Aldus edidit, *Sponſione Luctatium provocavit, non ſe petiturum triumphum, niſi ſuo ductu Punica claſſis eſſet oppreſſa.* Nec aliter Chalcocondyles & Martinus Herbip. At Pighius verba *non ſe petiturum triumphum* expungenda putavit, quod in duobus vetuſtis codd. ea non inveniret; quodque fruſtra & praeter ſponſionum formulam addi viderentur. Idem ante Pighium & Pithoeo viſum fuerat. Abſunt item praedicta illa verba ab utroque cod. Brand. Varia ſponſionum exempla collegit Briſſonius l. V. de form. pop. R. Et quidem ex l. V. Ciceronis in Verr. *P. Rubrius Q. Apronium ſponſione laceſſivit, ni Apronius dictitaret, te ſibi in decumis eſſe ſocium.* Item: *Sponſio eſt, ni te Apronius in decumis ſocium eſſe dicat.* VORST. Verba, quae Pighius expunxit, adſunt in quatuordecim noſtris, in reliquis omittuntur. in Leid. ſept. adſcripta ſunt alia manu in margine, & videntur è Gloſſa in contextum eſſe recepta.

9. *Nec dubitavit reſtipulari*] Valerius cum Lutatium ſponſione provocavit, ſtipulatus eſt. At Lutatius reſtipulatus eſt, id eſt, ſponſione viciſſim provocavit, ni ſuo ductu factum eſſet, quod Valerius ſuo factum contendebat. VORST.

10. *Judex inter eos convenit*] Pro de judice inter eos convenit. Ita Livius XXX, 40. *Si conditiones convenirent pacis.* Nepos XXIII, 9, 2. *Non convenere conditiones.* Juſtinus XXX, 3, 13. *Ut pax quae in Macedonia non conveniebat, Romae à ſenatu peteretur.* VORST. Liv. L. I. 3. *Pax ita convenerat.* C. 24. *Tempus & locus convenit.* & ſic paſſim alii. Vide Graev. ad Cic. Phil. I. 3. *Addebant praeterea, rem conventuram.*

11. *Si dimicandum, nec ne eſſet*] MS. Copeſ. *Si, an dimicandum nec ne eſſet.* PERIZON. Et ſic Leid. ſec. quint. ſept. Perizon.

12. *Si diverſa auſpicia accepiſſetis*] Si uterque auſpicium cepiſſet; unique aves addixiſſent, alteri

majus habiturum fuerit momentum? Reſpondit Valerius, *non facere ſe controverſiam, quin priores partes conſulis eſſent futurae. Age deinde*, inquit Calatinus, [12] *ſi diverſa auſpicia accepiſſetis*, [13] *cujus magis auſpicio ſtaretur?* [14] Item reſpondit Valerius, *Conſulis.* At judex, *Jam mehercule*, inquit, *cum de imperio & auſpicio*, [15] *inter vos diſceptationem ſuſceperim, & tu utroque adverſarium tuum ſuperiorem fuiſſe fatearis, nihil eſt quod ulterius dubitem. Itaque Lutati, quamvis adhuc tacueris, ſecundum te litem do.* Mirifice judex, quod in manifeſto negotio tempus teri paſſus non eſt. Probabilius Lutatius, quod jus ampliſſimi honoris conſtanter defendit. [16] Sed ne Valerius quidem improbe: quia fortis & proſperae pugnae [17] ut non legitimum, ita ſe dignum praemium petiit.

Quid facias [18] Cn. Fulvio Flacco, qui [19] tam expetendum aliis triumphi honorem, [20] decretum ſibi à ſenatu ob res bene geſtas, ſprevit ac repudiavit? 3. Ann. urb. 541. Livius xxv.

alteri non item. VORST.

13. *Cujus magis auſpicio ſtaretur*] Solebant Romani omnia auſpicato agere. Praecipue vero ſi committenda proelia eſſent, auſpicia minime negligebant. Et auſpicia quidem capiebat is, qui ſummam habebat imperii, id eſt, imperator. Quo fit ut *ductu* & *auſpicio*; itemque *imperio* & *auſpicio*, ſubinde conjungantur, dicaturque *ductu & auſpicio*, *imperio & auſpicio.* Livius l. XLI. *Ob eas res ductu auſpicioque Sempronii proſpere geſtas.* Plura id genus congeſſit Briſſonius lib. IV. de form. pop. R. VORST.

14. *Item reſpondit Valerius cos. Jam me hercle inquit*] In manuſcriptis, Campenſi & Wincheliano haec diſtinctius, plenius ac apertius hoc modo, *Item, reſpondit Valerius, conſulis. At judex, Jam me hercle, inquit, &c.* PIGH. *At judex, jam me hercule, inquit.* Voces *At judex* ex codd. Campenſi & Wincheliano reſtituenda putavit Pighius; cum in editionibus Aldi & Chalcocondylae non apparerent. Habet tamen vetus quoque editio Martini Herbip. VORST. Deſunt etiam *At judex* in uno ſupra viginti ex noſtris; exſtant tamen in Ultraj. ſec. & Ed. Mog. MSS. alii *jam Hercule*, alii *jam me Hercule*, quidam *nam Hercules*, vel *nam me Hercules.*

15. *Inter vos diſceptationem ſuſceperim*] Notavit Pighius in margine, quoſdam codd. habere *ſuſceperitis*: quomodo in uno quoque cod. Brandeb. ſcriptum reperio. Sed altera tamen lectio magis placet. *Diſceptare* non tantum idem quod litigare, ſed & idem quod cognoſcere & judicare eſt. Cicero Or. pro Dejot. *Hanc C. Caeſar, cauſſam ſi in foro dicerem, eodem audiente & diſceptante &c.* VORST. Novem noſtri habent etiam *ſuſciperitis*, vel *ſuſceperitis*, cum Ed. Mog. ſed praeſtat alterum. Sic Liv. L. I. 50. *Diſceptatorem, ait, ſe ſumptum inter patrem & filium.* Vide L. XXXVIII. 32. Noſter L. II. 10. 4. *Quem Carthaginenſes & Maſiniſſa rex de pace diſceptatorem, velut conſulem & imperatorem, habuerunt.* Vide J. Fr. Gronov. ad Liv. L. XXXVIII. 35. Quamquam nec *ſuſceperitis* omnino damnaverim; Liv. L. XXXIX. 24. *Omnibus iis civitatibus, quibus cum Rege diſceptatio erat, concilium indictum eſt.* i. e. lis, controverſia intercedebat.

16. *Sed nec Valerius quidem improbe*] In Campenſi, *Et ne Valerius.* non minus eleganter. Deinde poſtea, *Continuo quaeſtione publica.* In eodem Campenſi, *Continuo ipſe quaeſtione publica.* PIGH. *Et ne Valerius.* Lib. Dan. *Sed ne Valerius.* more Salluſtii. Servius ad X. Aeneid. *Sed, modo inceptiva particula eſt, ut in Salluſtio ſaepius.* COLER. *Sed ne Valerius quidem improbe.* Pighius edidit, *Et ne Valerius quidem*; cum Aldus edidiſſet, *Sed nec Valerius quidem.* Et melius quidem hic ſe habet *ne* quam *nec:* ſed vocula *ſed* auctoritate unius codicis repudianda non erat. Codices Brandeb. manifeſte, *Sed ne Valerius quidem.* Nec aliter codex P. Danielis, ut Colerus teſtatur. *Sed modo inceptiva particula eſt*, inquit Servius ad X Aen. *ut in Saluſtio ſaepius.* VORST. *Sed ne Valerius* eſt in MSS. tredecim, & Mog. *ſed nec* in ſex & ceteris Edd. Quamquam praeferam prius, tamen quam plurimis locis apud noſtrum & alios *ſed nec* ſequente conſonante ſcribitur, ut ſupervacuum putem loca congerere.

17. *Ut non legitimum, ita ſe dignum, praemium petiit*] Ultraj. ſec. Perizon. Toll. Voſſ. Harl.

vit? [21] Nimirum non plura praecerpens, quam acciderunt. Nam ut Urbem intravit, continuo [22] ipſe quaeſtione publica afflictus, exilio multatus eſt: ut [23] ſi quid religionis inſolentia commiſiſſet, poena expiaret.

Ann. urb. 542. Liv. xxvi. 3.

4. Sapientiores igitur [24] Q. Fulvius, qui Capua capta, & L. Opimius, qui Fregellanis ad deditionem compulſis, triumphandi poteſtatem à ſenatu petierunt. Uterque editis operibus magnificus; ſed neuter petitae rei compos. Non quidem invidia patrum conſcriptorum, cui nunquam aditum in curia eſſe voluerunt: ſed ſumma diligentia obſervandi juris, quo cautum erat, ut pro aucto

Ann. urb. 542. Ann. urb. 629. Ammi. Marc. L. xxv. 355.

Harl.. Leid. ſec. cum trib. Rem. *ita optandum praemium petiit*, quod exſtat quoque in Ed. Mog. Et MS. Joh. Waſſe in Ind. Sall. v. *Legitimos.* Nihil tamen videtur mutandum. *Dignus* erat *triumpho* Valerius, propter virtutem, ſed concedi non poterat illi hic honor, quia res geſſerat ſub imperio & auſpicio alieno. An *optandum* fuit natum è Gloſſa ejus quod mox ſequitur *expetendum*?

18. *Cn. Fulvio Flacco*] Non eſt certum, de quonam Fulvio loquatur. Oliverius de M. Fulvio Nobiliore intelligit, qui Cos. Anno ab U. C. 565. Verum is Lib. IX. Quartae Decados, apud Livium triumphat. Praeterea non Cn. ſed M. vocatus, nulla infamiae nota. Porro idem Oliverius alterius Fulvii Flacci hiſtoriam cum Nobilioris Fulvii Flacci rebus geſtis commiſcet: cujus Flacci Florus meminit Lib. LX. Verum nec de ejus exilio quicquam legi. Idem Livius L. V. de ſecundo bello Punico, ſtatim poſt initium, Cn. Fulvium Flaccum Praetorem factum, & in Apulia male cum Hannibale pugnaſſe refert, deinde exilio multatum Lib. VI. ab initio. Verum Senatum ei triumphum decreviſſe non invenio. Piguit authorem vel uno verbo indicare tempus. Inde Romanae hiſtoriae obſcuritas. GLAREAN.

19. *Tam expetendum aliis triumphi honorem*] Qui honos tantopere ab aliis expetitur. Participio in Dus non ſemper notio debiti, aut temporis futuri, ſed ſubinde & praeſentis, ſubjecta eſt. VORST.

20. *Decretum ſibi à Senatu ob res bene geſtas*] Notavit Pighius in margine, anno urbis 541. id factum eſſe; & ſcripſiſſe de eo Livium in lib. XXV. Atqui in eo libro eſt, Cn. Fulvium circa Herdoniam in Apulia rem male geſſiſſe; ita quidem ut ex XVIII millibus haud amplius duo millia evaſerint. VORST. *Triumphi honorem decretum ſibi à Senatu.* Ex quibus auctoribus hoc ſcribat Valerius, obſcurum mihi eſt: ex Liviana hiſtoria de triumpho oblato nihil poſſumus colligere. Sic ſcribit Pigh. in Ann. ad A. 541. & profecto contrarius vel maxime eſt Livius, qui prius pecunia, dein capite, de eo anquiſitum dicit, quod ſua culpa exercitum amiſerat; ſed exulatum Tarquinios abiiſſe, antequam comitiorum dies adeſſet. Si attendamus etiam ad haec verba, *Ut ſi quid religionis inſolentia commiſiſſet, poena expiaret.* Statim in mentem veniet ſuſpicari, crimen hujus Cn. Fulvii ad publicam pertinuiſſe religionem, de quo ille accuſatus non fuit, quem deſignari putat Pighius. Oliverius refert ad *M. Fulvium Nobiliorem*, & putat eum intelligi, qui Aetolos devicit, & Ambraciam cepit, errore admodum inſigni, ut bene Glareanus admonuit.

21. *Nimirum non plura praecerpens, quam acciderunt*] Quid hic intelligi debeat, perſpexiſſe videtur Oliverius explicans; quaſi mens ejus praeſaga eſſet futuri, quia videlicet poſt triumphum multandus erat exilio. Sed qua ratione ex iis verbis haec ſententia erui poſſit non video. Tacent Vorſtius & reliqui, quaſi nihil in eo eſſet difficultatis. Guyetus adſcripſerat. προλαμβάνων, *praecipiens.* Quid? ſi ſtatuamus excidiſſe *aīo* id eſt *animo* propter ſequens *nō*, ut utrumque ſaepe ſcribitur in MSS. Auctoremque ſcripſiſſe. *Nimirum animo non plura praecipiens, quam acciderunt.* i. e. Animo divinans id ipſum, quod evenit. Eleganter *praecipere* pro antecapere. Vide Heinſ. ad Val. Flac. L. IV. 341. Broukh. ad Prop. L. IV. 2. 11. Sed ne hoc quidem ſatis probo. Doctior aliquis melius quid inveniat.

22. *Ipſe quaeſtione publica afflictus*] *Ipſe* non exſtat in MSS. ſeptemdecim. habet Ed. Mog. ceterae omittunt; nec deſideres ſi abſit.

23. *Si quid religionis inſolentia*] An ſcribendum *ſi quid religionibus contrarium inſolentia commiſiſſet?* An *religioni* &c.? GUYET.

24. *Q. Fulvius, qui Capua capta*] Eſt hic ille, qui

ℓto imperio, [25] non pro recuperatis, quae populi Romani fuiſſent, triumphus decerneretur. Tantum enim intereſt, [26] adjicias aliquid, an detractum reſtituas, quantum diſtat beneficii initium ab injuriae fine.

Quinetiam [27] jus, de quo loquor, ſic cuſtoditum eſt, ut P. Scipioni ob 5.
recuperatas Hiſpanias, [28] M. Marcello ob captas Syracuſas, triumphus non decerneretur; quod ad eas res gerendas [29] ſine ullo miſſi erant magiſtratu. [30] Probentur nunc cujuslibet gloriae cupidi, [31] qui ex deſertis montibus, [32] myoparonumque piraticis roſtris, laudis inopes, [33] laureae ramulos feſtinabunda

Ann. urb. 547. Livius XXVIII.

Ann. urb. 542. Livius XXVI.

qui literas miſſas à Senatu, quibus Campanis parcere jubebatur, antequam eas legeret, in ſinu poſuit, & lege agi juſſit, ſuppliciumque peregit. Vide Livium l. XXVI. VORST. Leid. ſec. & Toll. *Editis operibus magnificis.*

25. *Non pro recuperatis*] Lib. Dan. *Non pro reciperata.* An ita dictum, ut *pro rata*, id eſt, portione? Dubito ſane. COLER. *Non pro recuperatis.* Ita & unus cod. Brandeburg. Alii, *ob recuperata.* Quod ſimile eſſet ei quod ſequitur *Ob recuperatas Hiſpanias triumphus non decerneretur.* VORST. Voſſ. *Non pro recuperato quod P. R. fuiſſet.* Leid. ſext. *ob recuperata.* Periz. *non recuperatis.* Ed. Mog. *non vero recuperato.*

26. *Adjicias aliquid an*] Voſſ. *utrum adjicias aliquid, an.* ſed ſaepe priorem particulam omittit. Sic L. II. 9. 6. *Citandum nec ne eſſet ſibi haeſitavit.* & L. VII. 2. Ext. I. Ubi notavit Pigh. etiam *utrum* abeſſe à MSS. Juſt. L. XVI. 4. 15. *Proinde conſulant ſibi ipſi, jubeant abire ſe, an malint cauſſae popularis ſocium remanere.* ubi Vorſtius quoque immerito dubitat, an legendum ſit *utrum jubeant.*

27. *Jus de quo loquor ſic cuſtoditum*] Paulo ante, *ſumma dilig. obſervandi juris.* Ergo *cuſtoditum* eſt pro *obſervatum.* Atque ita ſaepe & alii. Plinius XXII. Nat. H. 23. *Nulli ſatis cuſtodita in miſturis concordia naturae & repugnantia.* Alter Plinius lib. IV. ep. 10. *religioſiſſime cuſtodire defunctorum voluntatem.* Columella I, 8. *In ceteris ſervis haec fere praecepta ſervanda ſunt: quae me cuſtodiſſe non poenitet.* Vide & Ind. Rhodii in Scribon. Larg. VORST.

28. *M. Marcello ob captas Syracuſas*] Graviſſime errat hic Valerius, quod de Marcello ut de juvene loquitur, qui jam ante de Gallis triumphaverat, & tertium obtinens conſulatum in Siciliam miſſus fuerat: etiam negatus fuit ei triumphus, quia non deportaverat exercitum; ut multis haec docuit Perizon. Anim. Hiſt. C. 6. p. 228.

29. *Sine ullo miſſi erant magiſtratu*] Non ut conſules, aut praetores; ſed ut privati cum auctoritate publica miſſi. VORST.

30. *Probentur nunc*] Id eſt, laudentur. Sed per ironiam hoc dictum: ut I *nunc*, *Abi nunc.* VORST.

31. *Qui ex deſertis*] Glareanus Lucullum & Pompejum pungi hic putat. Argute. COLER. *Ex deſertis montibus.* Quod deſertos montes occupaſſent. VORST. *Pompejum* tangere videtur in gratiam Caeſarum i. e. Tiberii, ideoque ex deſertis montibus intelligas *Ciliciae*, *Iſauriae*, & deinde *Myoparonumque* tangit bellum piraticum Pompeji. GUDIUS.

32. *Myoparonumque piraticis roſtris*] *Myopar ones* parva navigia fuere piratarum, ut Cl. Schefferus, amicus noſter, in eximio opere de Mil. navali II, 2. docet. Facitque huc praecipue illud Ciceronis V. Verr. *Haec igitur eſt geſta res, haec victoria praeclara, myoparone piratico capto.* Significaverat antea, genus iſtud navigii ſex modo remos habuiſſe. Appianus de B. Pun. Κερκούροις καὶ μυοπάρωσι καὶ ἄλλοις βραχυτέροις πολλοῖς ἐξέπλεον. *Cercuris & myoparonibus & aliis brevioribus navigiis enavigarunt.* Eſt igitur vox origine Graeca; & compoſita quidem. In quam ſententiam & Iſidorus XIX, I. *Myoparo, quaſi minimus paro.* Feſtus item: *Myoparo genus navigii ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & Myon* (ſic enim legendum pro *midion*) *& Paron per ſe ſunt.* Et vult Scaliger ad Feſtum, *parones* ab inſula Paro dici, quomodo *cercuri* dicantur à Corcyra; ſed à forma μυῶνας, hoc eſt, anguſta & oblonga: ut *myobarbum* anguſtus & oblongus Liberi patris cantharus dicatur. mures enim & muſtellas corpore oblongo eſſe. De ſimplici quoque *parones* Feſtus ita: *Parones navium genus, ad cujus ſimilitudinem myoparo vocatur.* VORST. Unus Rem. pro *roſtris* habet *tranſtris.*

33. *Laureae ramulos decerpſerunt*] *Laureae* uſus &

bunda manu decerpſerunt. 34 Carthaginis imperio abrupta Hiſpania, & 35 Siciliae caput abſciſum Syracuſae, triumphales jungere currus nequiverunt. Et quibus viris? Scipioni & Marcello: quorum ipſa nomina 36 inſtar aeterni ſunt triumphi. Sed clariſſimos ſolidae veraeque virtutis auctores, humeris ſuis ſalutem patriae geſtantes, etſi coronatos intueri ſenatus cupiebat, juſtiori tamen reſervandos laureae putavit.

6. His illud ſubnectam. 37 Moris erat ab imperatore triumphum ducturo Coss. invitari ad coenam; deinde rogari, *ut venire ſuperſedeant*; nequis eo die, quo ille triumpharit, majoris in eodem convivio ſit imperii. Plut. Probl. 81.

7. Verum quamvis quis praeclaras res, maximeque utiles Reip. civili bello geſſiſſet,

& in triumphis erat: *Laureatique* milites currum triumphantis ſequebantur. Notat igitur hic eos qui ob exiguas res triumphum aut ovationem poſtularunt. Et pertinet huc illud Ciceronis v. Att. 20. *laureolam in muſtaceo quaerere:* quod uſurpat de Bibulo, qui, poſtquam Cicero Amanum jam diripuerat atque vaſtaverat, triumphi cupiditate ductus cum obſcuris & infirmis hominibus confligere voluit. *Muſtaceum* genus libi eſt, cui lauri folia ſubjiciebantur. VORST. An, conjungendum *Laudis inopes laureae ramulos decerpſerunt*? Id eſt, ramulos laudem veram non habituros?

34. *Carthaginis imperio rupta Hiſpania*] V. c. *abrupta*. pulcherrime, cum energeia. PIGH. Confirmant omnes noſtri, niſi quod in tribus eſt, *obrupta*, *vel obruta*. Vitium ab Aldina editione manavit in ceteras: Nam Mog. Ven. Mediol. Aſc. *abrupta* exhibent.

35. *Siciliae caput abſciſum*] *Abſciſum* reſcripſit Pighius, cum Aldus edidiſſet *abſciſſum*. Eſtque ita in codd. quoque Brand. & vetere edit. Mart. Herbip. Vide & Notas ad 1, 1, 18. VORST.

36. *Inſtar aeterni ſunt triumphi*] *Inſtar*, verum nomen ſubſt. primi & quarti caſus, ſignificat ſpeciem, ſimilitudinem, modum, quantitatem. Suetonius Caeſ. 61. *Equi ſui inſtar pro aede Veneris dedicavit.* Livius XXVIII. 17. *Scipio receptas Hiſpanias parvum inſtar eorum ducebat, quae ſpe ac magnitudine animi concepiſſet.* Vide & Mariangeli à Fano Bened. Auctarium ad Grammaticam phloſoph. Scioppii, p. 35. edit. Amſt. VORST. Auctor ad Heren. L. IV. 15. *Te nunc alloquor, Africane, cujus mortui quoque nomen ſplendori ac decori eſt civitati.* PERIZON.

37. *Moris erat*] Codd. MSS. complures exhibent *moris eſt.* Et ſic Ed. Mog.

38. *Nec ullae ſupplicationes decretae*] *Supplicatio* dicebatur, ſi ob res in bello bene geſtas in templis publice Diis gratiae agerentur. Caeſar II. B. Gall. *Ob eas res ex literis Caeſaris die XV ſupplicatio decreta eſt, quod ante id tempus acciderat nulli.* Eandem rem Salluſtius *ſupplicium* dixit. VORST. Copeſ. Harl. Barb. prim. *ſupplicationes decretae diis ſunt.* De ſupplicationibus vide Perizon. Cap. 6. Anim. Hiſt. p. 219. & ſeqq.

39. *Aut ovans aut curru*] Servius ad IV. Aeneid. *Proprie ovatio eſt minor triumphus. Qui enim ovationem meretur & uno equo utitur & à plebejis vel ab equitibus Romanis deducitur ad capitolium & de ovibus ſacrificat: unde & ovatio dicta.* COLER. *Neque aut ovans aut curru triumphavit. Ovantes* non curru, ſed equo ſingulari vehebantur; cum triumphantes curru & quadrigis veherentur. Dicta autem *ovatio* ab *ove*; quod ovantes ovem, triumphantes taurum immolarent. Servius ad IV Aen. *Proprie ovatio eſt minor triumphus. Qui enim ovationem meretur, & à plebejis vel ab equitibus Rom. deducitur ad Capitolium, & de ovibus ſacrificat: unde & ovatio dicta.* VORST.

40. *Itaque & Naſica Ti. Gracchi, & Opimius C. Gracchi factiones maeſti trucidarunt*] Novem MSS. *Tib. Gracchum.* Quatuordecim & *G. Metellus Opimii factiones maeſti trucidarunt.*

41. *Q. Catulus*] Epitome lib. XC. Liv. *M. Lepidus cum acta Syllae tentaret reſcindere, bellum excitavit, & à Q. Catulo collega Italia pulſus eſt, & in Sardinia fruſtra bellum molitus periit.* VORST.

42. *Moderatum prae ſe ferens gaudium*] In Wincheliano, Colonienſi & Atrebatenſi, *Tantum moderatum prae ſe ferens gaudium.* Forte, *Tantum non*, ſtylo Valeriano, Μόνον οὐ, ὅσον οὔπω. PIGH.

ſiſſet, Imperator tamen eo nomine appellatus non eſt, [38] nec ullae ſupplicationes decretae ſunt; neque [39] aut ovans, aut curru triumphavit: quia ut neceſſariae iſtae, ita lugubres ſemper exiſtimatae victoriae ſunt, utpote non externo, ſed domeſtico partae cruore. [40] Itaque & Naſica Ti. Gracchi, & Opimius C. Gracchi factiones maeſti trucidarunt. [41] Q. Catulus, M. Lepido collega ſuo cum omnibus ſeditioſis copiis extincto, [42] tantum moderatum prae ſe ferens gaudium, in Urbem revertitur. [43] C. etiam Antonius Catilinae victor [44] abſterſos gladios in caſtra retulit. L. Cinna & C. Marius [45] hauſerant quidem avidi civilem ſanguinem: ſed non protinus ad templa deorum & aras tetenderunt. [46] Item L. Sylla, qui plurima bella civilia confecit, [47] cujus crudeliſſimi & inſolentiſſimi ſucceſſus fuerunt, [48] cum conſummata atque con-

Ann. urb. 620. & 632. Plutarch.

Ann. urb. 676. Livius xc. Plut. Pomp.

Ann. urb. 641. Salluſt. Plutarch, Cic. Dio. xxxvii.

Ann. urb. 667. Plut. Dio. Appian. Cic. Phil. xiv.

Ann. urb. 672. Plut. App.

PIGH. *Tantum moderatum prae ſe ferens gaudium.* Aldus omiſit *tantum.* At Pighius, cum in tribus codd. vocem reperiſſet, adjiciendam putavit. VORST. *Tantum* deeſt in quatuordecim noſtris. Ultr. prim. *qui tum.* ſec. *quam.* Leid. ſext. *tamen. tantum non* hic videtur locum habere non poſſe; quod putabat Pighius.

43. *C. Antonius, Catilinae victor*] Fuit is collega Ciceronis: qui, cum improbi conatus Catilinae & aliorum opera Ciceronis in lucem protracti eſſent, & ipſe Catilina urbe exceſſiſſet, contractas ab eodem copias ſuperavit. VORST.

44. *Abſterſos gladios in caſtra retulit*] Adeo civilem ſanguinem abhorruit. VORST.

45. *Hauſerant avidi civilem ſanguinem*] Epitome l. LXXX. Liv. *Cinna & Marius in urbem recepti ſunt, qui velut captam eam caedibus & rapinis vaſtarunt,* &c. *Haurire ſanguinem* & Livio aliiſque uſurpatum. Livius VIII. *Hauriendus aut dandus eſt ſanguis.* Et miror Scioppium in Infamia Famiani ſcribere, neſcire ſe, quo auctore ſatis locuplete *haurire ſanguinem* dicatur. Apparet *haurire ſanguinem* eſſe idem quod interimere: *& dare ſanguinem* idem quod interimi. VORST. Curt. L. IV. 14. 17. *Multum enim ſanguinis invicem hauſimus.*

46. *Item L. Sylla*] Aliquot MSS. *Namque L. Sulla.*

47. *Cujus crudeliſſimi ſucceſſus*] Epitome l. LXXXVIII. Liv. *Sulla pulcherrimam victoriam crudelitate, quanta in nullo hominum unquam fuit, inquinavit. Octo millia deditorum in villa publica trucidavit, &c.* VORST.

48. *Cum conſummata atque conſtructa potentia ſua triumphum duceret*] In Pulmanniano, *ac conſtructa*, non habetur. Videturque otioſum, immo gloſſema proximae vocis, *conſummata.* PIGH. *Conſummata.* Auctior lib. Dan. *Conſummata atque conſtricta ſententia.* COLER. *Cum conſummata potentia ſua.* Aldus, *Cum conſummata ac conſtructa potentia ſua.* Sed Pighius *conſtructa* expunxit; quod otioſum id ei videretur, quodque à codice Pulmanni id abeſſe videret. Codices & Brand. & Baſil. *conſummata ac conſtricta potentia ſua.* Nec aliter antiqui typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. Sed & cod. P. Danielis ita habet, ut Colerus teſtatur. VORST. *Conſummata atque conſtricta* invenio in MSS. quindecim. Med. ſec. *conſcripta. Conſtricta* etiam Edd. Mog. Ven. Mediol. MS. Copeſ. *confirmata atque conſtricta.* Equidem *conſtricta* omnino retinendum cenſeo, atque interpretor. Quum Sulla potentiam ſuam ad ſummum perduxerat faſtigium, eique modum jam ipſe impoſuerat, decernendo ſcilicet apud ſe, ut poſt hac moderatius erga omnes ſe gereret, & dictatura abdicaret. Sic *conſtricta avaritia foenebribus legibus* apud Liv. L. XXXVII. 7. Noſter L. II. 9. 5. *Alligati & conſtricti eſtis amaro vinculo ſervitutis.* L. III. in fine: *Tacent mutae illorum umbrae fati neceſſitate conſtrictae.* Plutarchus enim p. 471. Ed. Franc. dicit poſt triumphum eum rationem rerum à ſe geſtarum populo reddidiſſe, ſe Felicem appellari juſſiſſe, & felicitate ſua ita nixum fuiſſe, ut tam atrocibus rebus geſtis, tamen auſus fuerit jus conſulum creandorum populo reddere, ſe dictatura non ſolum abdicare, ſed & corpus cuilibet ad injuriam opportunum praebere. Quod qui facit, & in triumpho ipſo ita civilem ſe praebet; ut civium Romanorum nullum oppidum ve-

conſtricta potentia ſua triumphum duceret, ut [49] Graeciae & Aſiae multas urbes, ita civium Rom. nullum oppidum vexit.

Piget, taedetque per vulnera Reip. [50] ulterius procedere. Lauream nec ſenatus cuiquam dedit, nec quiſquam ſibi dari deſideravit, civitatis parte lacrymante. Ceterum [51] ad quercum pronae manus porriguntur, ubi ob cives ſervatos corona danda eſt; [52] qua poſtes Auguſtae domus ſempiterna gloria triumphant.

hat, quum ante erga cives fuerit tam ſaevus; nonne is commode *potentiam ſuam conſtrinxiſſe* dici poteſt?

49. *Graeciae multas urbes vexit*] *Urbes* pro ſimulacris & picturis earum. Solebant enim devictarum urbium ſimulacra in pompa triumphali inter cetera vehenda curare. VORST. Deinde Ultraj. prim. *Ullum oppidum.*

50. *Ulterius procedere*] MSS. quatuor *ulterius pergere.*

51. *Ad quercum pronae manus*] Querna corona dari ſolebat, ſi ſervati cives eſſent. VORST.

52. *Qua poſtes Auguſtae domus*] Fiebat corona querna ex ramis, qui ex quercu, quae ante aedes Julii Caeſaris erat, decerperentur. VORST. Auguſtus tamen de Sex. Pompejo ovans; de M. Antonio triumphans urbem ingreſſus eſt. Perizon. Anim. p. 233. Ineptit Vorſt. V. Paſch. de Cor. VII. 9.

Caput IX.

DE CENSORIA SEVERITATE.

1. *M. Camilli & M. Poſtumii in coelibes.*
2. *M. Valerii Max. & C. Junii Bruti in L. Antonium.*
3. *M. Catonis in L. Flaminium.*
4. *C. Fabricii in P. Rufinum.*
5. *M. Antonii & L. Flacci in M. Duronium.*
6. *C. Neronis & M. Salinatoris in ſe mutuo & populum Romanum.*
7. *M. Meſſallae & P. Sempronii in quadringentos equites.*
8. *M. Reguli & P. Phili in reliquias Cannenſes.*
9. *Qui notati ad cenſuram poſtea pervenerunt.*

Caſtrenſis diſciplinae tenaciſſimum vinculum & militaris rationis diligens obſervatio [1] admonet me, ut ad cenſuram, pacis magiſtram cuſtodemque, transgrediar. Nam ut opes pop. Rom. [2] in tantum amplitudinis imperato-

1. *Admonet me*] Sic omnes MSS. quos ego conſului, & alii decem habent, ut & reliquae Edd. *Admonent me*, dederat Pighius & hunc ſecuti.

2. *In tantam amplitudinem*] MS. *In tantum amplitudinis.* Elegantius. *quantum amplitudinis pondus* infra IV. 3. 13. Vide & III. 7. Ext. 5. *venerationis amplius non recipient.* II. 10. 2. extremo. vide Gron. ad Liv. L. XXXII. C. 37. *tantum belli.* Liv. XXXIV. 27. *tantum tumultus iis eſt injectum.* XXXVIII. 2. *Eo minus vani, quidquid incideret teli.* XXXVIII. 22. PERIZON. Sic habent & quindecim alii cum prioribus Edd. quare reſtitui pro Pighiano *in tantam amplitudinem.* Juſt. L. XIII. 5. *Quae res tantum animorum Antipatro dedit.* Noſter L. III. 2. 1. *Tantum munimenti.*

3. Cen-

ratorum virtutibus exceſſerunt, ita probitas & continentia [3] cenſorio ſupercilio examinata eſt. Opus effectu par bellicis laudibus. Quid enim prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi male vivitur? Expugnentur licet urbes, corripiantur gentes, regnis injiciantur manus, niſi foro & curiae officium ac [4] verecundia ſua conſtiterit, partarum rerum aequatus coelo cumulus ſedem ſtabilem non habebit. Ad rem igitur pertinet noſſe, atque adeo recordari acta cenſoriae poteſtatis.

[5] Camillus & Poſthumius [6] cenſores [7] aera poenae nomine eos qui ad ſenectutem [8] coelibes pervenerant, in aerarium deferre juſſerunt: iterum puniri dignos, ſiquo modo [9] de tam juſta conſtitutione queri ſunt auſi; cum in hunc modum increparentur: *Natura vobis quemadmodum naſcendi, ita gignendi legem ſcribit: parenteſque vos alendo, nepotum nutriendorum debito* ([10] *ſiquis eſt pudor*) *alligaverunt.* [11] *Accedit his, quod etiam fortuna longam praeſtandi hujuſce muneris advo-* 1. Ann. urb. 301. Plut. Camill.

3. *Cenſorio ſupercilio*] Cenſorum gravitate & ſeveritate. Sic & ſupra II, 7, 5. *Cenſorium ſupercilium adverſus fraternam claritatem diſtringere.* Item infra VI, 3, 10. *Horridum C. Sulpicii Galli maritale ſupercilium.* Martialis item I, 4. *Terrarum dominum pone ſupercilium.* VORST. Broukh. ad Prop. L. I. 1. 3.

4. *Verecundia ſua*] Pronomen deeſt in duobus Rem. & ſec. Leid.

5. *Camillus & Poſthumius*] Anno U. C. 352. M. Furius Camillus primum factus eſt Tribunus Mil. Cos. poteſtate, ſed anno 574. ſeptimum eundem geſſit magiſtratum. Ceterum toto hoc tempore plurimi Poſthumii item tribuni militum conſulari poteſtate fuere. Verum qui nam ex illis una cum Camillo cenſor fuerit, aut quo anno, id ſane non conſtat. GLAREAN.

6. *Cenſores*] Sic & cenſoris Metelli Numidici exſtitit oratio, qua populum ad matrimonia capeſſenda adhortabatur. Vide Gell. L. I. 6. PERIZON. Eamdem Metelli orationem laudat etiam Suet. in Aug. C. 89.

7. *Aera poenae nomine*] Hoc aes inde dicebatur, *aes uxorium*, Vide Feſt. in *Uxorium* & ibi Scaligerum. Conſule & Gell. L. II. 15. PERIZON.

8. *Coelibes*] Camilli legem poſtea in cenſura ſua denuo promulgavit Metellus Numidicus, ex cujus oratione citat Agellius lib. I. cap. 6. Afranius Vopiſco: *Majores noſtri in cupidiores liberum Fuere.* COLER.

9. *De tam juſta conſtitutione queri eſſent auſi*] Mutatum ita fuit à Pighio, quum antea ederetur *ſunt auſi*, illi ſcil. coelibes tum, cum juſſi ſunt aera deferre in aerarium, & haec lectio nititur majore parte MSS.

10. *Siquis eſt pudor*] Formula loquendi, quam in eximio opere omiſit Briſſonius. Virgilius: *Ite domum ſaturae, ſiquis pudor, ite capellae.* VORST. Unde hoc hauſerit Vorſtius neſcio, longe enim aliter Virgilius Ecl. X. 77.

Ite domum ſaturae, venit Heſperus, ite capellae.

Melius in hanc rem advocaſſet verba ex Ecl. VII. 44.

Ite domum paſti, ſi quis pudor, ite juvenci.

Vide Paſſerat. ad Propert. L. I. 9. 33.

11. *Accedit etiam iis, quod in Fortuna longam praeſtandi hujuſce muneris vocationem eſtis aſſecuti*] Contaminatus ac obſcurus eſt locus iſte; qui ex manuſcriptis codicibus noſtris ita emendatur, *Accedit his quod etiam Fortuna longam praeſtandi hujuſce muneris advocationem eſtis aſſecuti.* Aperte ac clara nunc eſt ſententia, aggravant enim cenſores accuſationem, quod fortuna vitam longiorem adepti, tam diu à procreandorum liberorum officio conſumptis in caſſum annis abſtinuiſſent. Ceterum pertinaci conſenſu veterum exemplarium moveor, ut pro *vacationem*, repoſuerim *advocationem*, verbum vetus, ſed hac ſignificatione rarum, atque idcirco à poſterioribus exterminatum. PIGH. *Accedit his quod etiam fortuna longam praeſtandi hujuſce muneris advocationem.* Ita optime ex MSS. locum

advocationem eſtis aſſecuti; cum interim conſumpti ſint anni veſtri, & mariti & patris nomine vacui. [12] *Ite igitur, & nodoſam exſolvite ſtipem utilem poſteritati numeroſae.*

2. Ann. urb. 646. Horum ſeveritatem [13] M. Valerius Max. & C. Junius Bubulcus Brutus cenſores [14] in conſimili genere animadverſionis imitati L. Antonium ſenatu moverunt, [15] quod quam virginem in matrimonium duxerat, repudiaſſet, nullo amicorum in conſilium adhibito. At hoc crimen neſcio an ſuperiore majus. illo namque conjugalia ſacra ſpreta tantum, hoc etiam injurioſe tractata ſunt. Opti-

cum hunc reſtituit Pighius. Aldus ediderat, *Accedit etiam iis quod in fortunæ longam praeſt. huj. mun. vocationem eſtis aſſecuti.* Nec aliter Chalcocondyles. At Martinus Herbip. rectius; atque ita plane, ut vult Pighius. Sed & codd. MSS. Brandeburg. lectionem eam confirmant. *Longa advocatio* eſt hic longa mora, longum ſpatium. Seneca Conſol. ad Marc. c. 10. *Nimis magnam advocationem dedi.* Et alibi, *petere, poſtulare advocationem.* Vide Lipſium ad praedictum locum. Tractum autem id genus loquendi à judiciis. Qui enim parum inſtructi erant ad reſpondendum, advocationem petere ſolebant, id eſt, tempus deliberandi, advocandique amicos. Senſus igitur apud Valerium eſt, accuſationem coelibum eo graviorem fieri, quod fortuna longum illis ſpatium conceſſerit ad ineundum matrimonium ac procreandos liberos. VORST. MS. cum ceteris Codd. habet *vacationem*, quod dubito an recte ab editoribus ſit mutatum. Senſus poteſt eſſe, eos jamdiu per aetatem hoc munere potuiſſe vacare, ſi in juventute liberos ſuſtuliſſent, vel eos diu potuiſſe huic muneri vacare. Sen. N. Q. III. 27. Solin. p. 207. Lact. p. 160. Liv. L. XLII. 33. 34. Cic. L. I. de LL. 3. ad Fam. L. IX. 6. F. & legi poſſit *occaſionem.* PERIZON. *Advocationem* habet Ed. Mog. cum omnibus MSS. ſi excipias utrumque Barb. & ſec. & quart. Med. Credibilius eſt *advocationem*, nequaquam pervulgatum ea ſignificatione, à librariis in *vacationem* mutatum eſſe, quam contra. Senec. in Apocol. *Tamdem procedit P. Petronius, vetus convictor eius &c. & poſtulat advocationem.* Ubi liquet eſſe dilationem cauſſae dicendae. Unde pro quavis dilatione uſurpari coepit.

12. *Ite igitur & nodoſam exſolvite ſtipem, utilem poſteritati numeroſa*] Nodus aliquis in *nodoſa hac ſtipe:* nec video qui adjectio haec conveniat. Legerim, *numeroſam.* Cenſores videlicet, multiplicato cenſu, aerarios fecerunt celibes: ſive, ut ipſe Valerius hac ipſa in re ante dixit, aera poenae nomine pendere juſſerunt. Id more ſuo Valerius alludens, *Ite*, ait, *pendite numeroſam ſtipem in uſum numeroſae poſteritatis.* LIPS. *Nodoſam exſolvite.* Nihil mutandum cenſeo. Scriptura haec omnium librorum. ſic exiſtimo: ut *nodus* aliquid difficile dicitur & intricatum, ita ſtipem ſexagenariorum iſtorum *nodoſam* eleganter dici poſſe, id eſt, difficilem minuſque promptam. Sic Cicero ad Brutum, inopiam rei pecuniariae *nodum in Rep.* appellat. *Nodoſos* ejuſmodi eleganter *tricones numarios* olim Lucilius vocitabat. COLER. *Ite igitur & nodoſam exſolvite ſtipem.* Lipſius putat mendum hic eſſe, & pro *nodoſam* legendum eſſe *numeroſam.* At Colerus nihil mutandum cenſet: quia ſcriptura haec ſit omnium librorum. Et ſane codd. quoque Brand. ita habent. *Nodoſam ſtipem* dicere videtur aera, ut ſupra vocat, quae poenae & mulctae nomine inviti pendebant. *Nodus* & pro difficultate ponitur. Coelius in epp. ad Cic. *In nodum difficilem incidere.* Cicero ad Br. *Maximus in rep. nodus eſt inopia rei pecuniariae.* Florus IV, 9. *Nodus & mora publicae ſecuritatis Antonius.* Formatum inde *nodoſus* & Ovidius habet in libb. de Ponto: *Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.* Oliverius putat, voce *nodoſam* Valerium coelibum avaritiam accuſare; quod videlicet ideo coelibes viverent, quod timerent, ut uxorem & liberos alere poſſent. VORST. An *probroſam?* vel *odioſam?* vel *impoſitam? Nodoſam* credo librarios ſcripſiſſe habentes in animo ſtipitis vocabulum, ſic ſupra L. II. 7. 8. Virgarum *ictus nodoſos* vocavit. PERIZON. Interim in *nodoſam* omnes MSS. conſpirant. An latet in ea voce *uxoriam* ſtipem? ut ita dixerit reſpiciens ad nomen multae *uxorium aes.*

13. *M. Valerius Max. & C. Junius*] Si tempus primi repudii Romae ab omnibus Latinae hiſtoriae auctoribus memoriae proditum non obſtaret, putarem hos Cenſores vixiſſe circa annum Urbis 444. Quoniam M. Valerius Maximus

Optimo ergo judicio cenſores indignum eum aditu curiae exiſtimaverunt.

[16] Sicut M. Porcius Cato L. Flamininum, quem è numero ſenatorum ſuſtulit, quia [17] in provincia quendam damnatum ſecuri percuſſerat, tempore ſupplicii [18] ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae, cujus amore tenebatur, electo. Et poterat inhiberi reſpectu conſulatus, quem is geſſerat, atque [19] auctoritate fratris ejus v. c. T. Flaminini. Sed & cenſor, & Cato, duplex ſeveritatis exemplum, eo magis illum notandum ſtatuit, quod ampliſſimi honoris majeſtatem tam tetro facinore inquinaverat, [20] nec penſi duxerat, [21] iiſdem ima-

3. Ann. urb. 569. Livius xxxix. Plutarch. Catone & Quinctio.

ximus anno 442. C. autem Junius Brutus anno proximo Conſ. fuit. Quos veriſimile eſt poſt conſulatum cenſura functos, praecederet autem hoc L. Antonii repudium illud primum plus ſeptuaginta annis. GLAREAN.

14. *In conſimili genere animadverſionis imitati L. Antonium ſenatu moverunt*] Nonnulli MSS. delent praepoſitionem *in*. Quamplurimi, *imitati ſunt. L. enim Antonium,* Id quod habent quoque Edd. ante Aldum. Paulo poſt quatuor *in conſilio adhibito.*

15. *Quod quam virginem in matrim. duxerat, repudiaſſet*] Quam raro repudium factum fuerit, quamque aegre id Romani tulerint, docuit ſupra II, I, 4. VORST. Harl. *quamdam, quam virginem.*

16. *Sicut Porcius Cato*] Praeferenda Cauchiani codicis lectio, *Sic M. Porcius Cato.* Novum enim incipit exemplum, atque una nobiliſſimo Catoni ſuum praenomen reſtituitur. PIGH. *Sic M. Porcius Cato.* Ita Pighius ex cod. Cauchiano, cum in aliis legeretur, *Sicut Porcius Cato.* Et ſane *ſicut* locum hic non habet: videturque ex *ſic M.* hoc loco ortum eſſe. VORST. Lege *ſicut M. Porcius Cato L. Flamininum, quem* &c. reſpiciunt nempe haec ſuperioris exempli verba extrema. PERIZON. Ita videlicet habet MS. Copeſ. cum pleriſque aliis, niſi quod omittunt praenomen; & ſaepe jam vidimus Pighium mutaſſe contextum, dum novum putat inchoari exemplum, quum maximam artificii ſui partem auctor in connectendis commoda & arguta tranſitione exemplis poſitam habuerit.

17. *In provincia quemdam damnatum*] Bit. prim. *in provincia Gallia.* Nonnulli *quem damnatum.* Plures *aliquem damnatum.*

18. *Ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae*] Livius lib. XXXIX. Catonem inducit dicentem, quod Flamininus in gratiam ſcorti maſculi, nomine Philippi, natione Poeni, nobilem Bojum cum liberis transfugam, & ut in fidem reciperetur petentem, occidi juſſiſſet. Sed addit tamen, Valerium Antiatem, qui Catonis orationem non legiſſet, & fabulae ſine auctore editae crediſiſſet, prodidiſſe de muliere, cujus amore Flamininus deperierit, & in cujus gratiam unum ex captivis occidi juſſerit, prodidiſſe. VORST. Sic Alexander Jannaeus coenans cum concubinis ſuis octingentos Judaeorum cruci ſuffigi juſſit. Joſeph. L. XIII. 22. PERIZON. Livius proprie non tam Catonem dicentem inducit, ſed extare orationem ejus in L. Quintium, in qua hoc ei objecerat; quod multo ad veritatem confirmandam eſt magis accommodatum. Praeterea non dicit, Quintium juſſiſſe eum occidi, ſed ipſum ſtricto gladio caput loquenti Gallo primum percuſſiſſe, deinde fugienti, fidemque P. R. eorumque, qui aderant, imploranti, latus transfodiſſe. Liv. L. XXXIX. 42.

19. *Auctoritate fratris ejus Titi Flaminii*] Ex Pulmanniano, Atrebatenſi ac Suſiano, legendum eſſe colligimus, *Auctoritate fratris ejus.* v. c. *T. Flaminini.* Sed notae ſingulares non intellectae perierunt. Hinc perperam in nonnullis codicibus *C. Flaminius* legitur. PIGH. *Auctoritate fratris ejus V. C. T. Flaminini.* Ita legendum ex tribus codd. collegit Pighius. Alii codd. literas V. C. non habent. In uno tamen cod. Brand. veſtigia earum itidem apparent. VORST. Variant valde MSS. alii *Gaji Quinti Flaminii*, quidam *Gnaei Quinti Flaminii*, item *G. n. Quinti*; vel *G. Quinti Gaji Titi*. Perizon. proxime ad id, quod Pighius exhibuit. *C. v. Flaminii.* Nam ubique fere in omnibus *Flaminius* ſcribitur pro *Flamininus.* Nonnulli etiam, *ſed & cenſor Cato.*

20. *Nec indignum penſi duxerat*] Manuſcripti libri, excepto Wincheliano, omnes quos vidi, *Nec penſi duxerat*, habent. Atque haec vetuſta Romana phraſis, qua & Salluſtius, *Neque dicere,*

imaginibus adſcribi meretricis oculos humano ſanguine delectatos, [22] & regis Philippi ſupplices manus.

4. Ann. urb. 478. Livius xiv. Plut. Sylla. Gellius. xvii. 21. Salv. 1. de gub. D. Meurſ. de Luxu.

Quid de Fabricii [23] Luſcini cenſura loquar? narravit omnis aetas, & deinceps narrabit, ab eo Cornelium Rufinum duobus conſulatibus, & dictatura ſpecioſiſſime functum, quod [24] decem pondo [25] vaſa argentea comparaſſet, [26] perinde ac malo exemplo luxurioſum, in ordine ſenatorio retentum non eſſe. [27] Ipſae

re, neque facere quicquam penſi habebat. Et alii ſaepe. *Penſi habere vel ducere*, idem eſt, quod διαγινώσκειν *diſcernere*, *perpendere*, *aeſtimare*, *magni facere*, *ponderare*, τιμᾶν. Vox *indignum*, è dictatis alicujus ludimagiſtri haud dubio aſſuta eſt. PIGH. *Nec penſi duxerat, iiſdem imaginibus adſcribi.* Vox in pleriſque libris interjecta; *nec indignum penſi duxerat*, me arbitro, non emovenda, ſed velut exclamatio ſeorſum capienda, cum vulgata, ſi placet, parentheſeos nota. *Nec* (*indignum!*) *penſi duxerat.* Valerius & Annaeus Florus haec talia uſurpant, imo adfectant ſaepe. LIPS. *Nec penſi.* Edit. Venet. *Nec dignum penſi.* Hinc libenter amplector Lipſii correctionem: *Nec* (*indignum*) *penſi duxerat.* COLER. *Nec penſi duxerat.* Aldus ediderat, *Nec indignum penſi duxerat.* At Pighius, quod ab omnibus, quos vidit, codd. excepto uno, *indignum* abeſſe obſervaſſet, expungendum id judicavit. Habet tamen codicum Brand. unus; & vetus item editio Mart. Herbip. Nec multo aliter editio Chalcocondylae. Sane Lipſius & Colerus *indignum* minime expungendum, ſed velut exclamationem ſeorſum capiendum eſſe cenſent, cum vulgata, ſi placeat, parentheſeos nota, hoc modo, *Nec* (*indignum*) *penſi duxerat*: quia Valerius & Florus talia uſurpent, imo affectent ſaepe. *Penſi ducere* idem quod *penſi habere* apud Salluſtium & alios, id eſt, aeſtimare, perpendere, ponderare. VORST. *Nec indignum penſi duxerat*, eſt in longe pluribus MSS. in omnibus nempe Med. utroque Barb. trib. Leid. uno Ultraj. tribus Rem. Harl. Voſſ. Vat. *Nec indignum aequali pondere penſi duxerat.* Leid. ſec. *dignum penſi.* Bit. prim. & ſic dedit Oliverius. Ut τῷ *dignus* jungatur genitivus, quo inclinat etiam Aſcenſius citans Virgilianum hoc *Magnorum haud unquam indignus avorum.* Notum eſt cum ſecundo caſu hoc adjectivum jungi. Vide Cl. Burman. ad Quintil. L. 1. 5. p. 52. ſed hoc magis poëtis convenit. Sen. Herc. Fur. 957. *Dignus Alcidae labor.* ubi tamen notante Gronovio N. Heinſius malebat *Alcida.* Quare ſi *indignum* hic retineri convenit, omnino erit poſitum, ut Lipſius judicabat, per modum exclamandi, qui indignationem indicet. Ut apud Ovid. L. 1. Am. 6. 1.

Janitor, indignum, dura religate catena.

Ut recte ibi reſtituit idem Nob. Heinſius. Vide & Giſan. Ind. Lucret. p. 480. Perizonius conjiciebat, *indignum aut penſi*, vel *indignum penſive.* In fine pro *adſcribi* Ultr. ſec. *proſcribere* cum Ed. Mog.

21. *Iiſdem imaginibus adſcribi*] Jus imaginum Romanae nobilitatis proprium fuit: imaginibuſque nomina ac res geſtae adſcribebantur. Hac ratione ergo & imaginibus Flaminini aſcribendum erat quod oculos meretricis ſupplicio hominis captivi paviſſet. VORST.

22. *Et regis Philippi ſupplices manus*] Philippum regem Macedoniae T. Quintius Flamininus vicit, ut ex lib. xxxiii. Livii notum. Indecorum igitur erat, iiſdem imaginibus quibus hoc apponendum erat, & fratris L. Flaminini factum, quo in gratiam mulierculae aliquem ad ſupplicium rapi juſſerat, adſcribi. VORST. Multi MSS. *aſcribi.* Ceterum imaginibus adſcribebantur quidem nomina, tituli honorum, & victoriarum, ſed nequaquam ut ſupplicii quoque ſumpti de aliquo fieret mentio. Ut Auctor hic loquatur admodum improprie, & ſignificet ejuſdem familiae homines alterum nobilitari clariſſima de Philippo victoria, alterum flagitioſa caede captivi in gratiam meretricis. Perizon. explicabat *adſcribi* i. e. tribui, imputari.

23. *Luſcinius*] Agellius, & quaedam editiones Valerianae *Lucinium* appellant. *Lucinum* quidem Latine dici recte puto, ut *Lucina.* Et apud Prudentium *Lucinae horae.* Sed & *Luſcinus* in veteri Gloſſario extat: *Luſcinus* ἀηδών. COLER. Ubique fere corruptum eſſe *Luſcinii* nomen, in *Lucinii*, vel *Lucinii*, cum veniat à *Luſco*, notavit Pigh. ad A. U. C. cdlxxi. Codices quidam clare *Luſcinii.*

24. *Decem pondo*] Lib. Dan. *X. P.* Solebant ponde-

[27] Ipſae medius fidius mihi literae ſaeculi noſtri obſtupeſcere videntur, cum ad tantam ſeveritatem referendam miniſterium accommodare coguntur, ac vereri, ne non noſtrae urbis acta commemorare exiſtimentur. Vix enim credibile eſt [28] intra idem pomerium decem pondo argenti, & invidioſum fuiſſe cenſum, & inopiam haberi contemptiſſimam.

[29] M. autem Antonius, & L. Flaccus cenſores [30] Duronium ſenatu move- 5.
runt, Ann. urb. 656.

ponderum numeros non literis, ſed literarum notis exprimere. COLER.

25. *Vaſa argentea*] Haec movere quem poterant, ut apud Agellium legendum crederet: *Quod decem pondo argenti facti haberet.* Sed Agellium, ut antiquarium hoc loci non facile ſollicitaverim. COLER. *Decem pondo vaſa argentea.* Livius lib. XIV. eadem de re agens *decem pondo argenti facti* dicit. Sunt enim vaſa argentea *argentum factum*; quod ad differentiam *infecti*, id eſt, excocti quidem, ſed in rudibus adhuc maſſis, ita dicitur. Sed utrobique aliquid ſubaudiendum eſſe Gronovius I, 7. de pec. vetere docet: & quidem *decem pondo vaſa argentea* dici pro *decem pondo librarum vaſa argengentea*; & apud Livium *decem pondo argenti facti habere* pro *decem pondo libras argenti facti habere.* Atque ita plane Gellius II, 8. *Quod decem pondo libras argenti facti haberet*: & XVII. ult. *argenti facti decem pondo libras habere.* Noſter paulo poſt rurſus per ἔλλειψιν, *decem pondo argenti invidioſum fuiſſe cenſum* pro *decem pondo libras argenti.* VORST. Salmaſ. adverſus Heraldum corrigebat *ultra decem pondo*, quia Plut. ὑπὲρ δέκα dicit, ſed non adſtipulatur ullus MSS. & recte vindicavit Gronovius loco à Vorſtio citato.

26. *Perinde ac malo exemplo luxurioſum*] Flor. L. I. 18. 22. *Fabricius decem pondo argenti circa Rufinum conſularem virum quaſi luxuriam cenſoria gravitate damnavit.* Ad quem locum à Viris doctis complures citantur, qui iſtius ſeveritatis meminerunt.

27. *Ipſae medius fidius mihi literae ſeculi noſtri obſtupeſcere videntur, cum ad tantam ſeveritatem referendam*] Loquitur de ipſis literarum elementis ſeu notis, quae eadem erant iſto ſeculo, quae priore fuerant, ut plane frigidum ſit, ſi modo attentius conſideres, τὸ *ſeculi.* Neque enim literis vita convenit, neque immutatae erant. Scripſit auctor, ſiquid video, *ſtyli*, quo ducuntur literae. Sic inf. III. 8. Ext. I. *Stylo meo ad externa jam delabi permittam.* IV. 2. init. *Laeto ſtylo eum proſequamur.* V. 2. init. *noſtro quoque ſtylo ſeparentur.* VII. 6. 4. *Truculenta manus illi conſulto ſtylum impreſſit.* Vide & VIII. 7. extr. & ſupra. II. I. init. *Invalidae ad hoc monſtrum ſugillandum literae.* V. 3. 4. *Et ipſa verba tale flagitium narrantis ſecum luctantur.* VIII. 13. 2. PERIZON. Aliter accepit Gudius ad Phaed. L. V. Praef. per *literas* intelligens *literatores.* & in margine collationum ipſius adſcriptum video. *Literae ſeculi noſtri; literati ſeu potius ego ſcriptor.* Mihi catachreſis eſt auctori familiaris.

28. *Intra idem pomerium*] Ita ſane in antiquis lapp. ſcriptum reperitur. Rectius tamen fortaſſe ſcribitur *pomoerium.* Eſt enim manifeſte ex *poſt* & *moerus* pro *murus.* Livius I, 44. *Pomoerium verbi vim ſolam intuentes poſtmoerium interpretantur eſſe. Eſt autem magis circa murum locus.* Item: *Hoc ſpatium quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod poſt murum eſſet, quam quod murus poſt id, pomoerium Romani appellarunt.* Ceterum *intra idem pomoerium* dicit noſter pro intra eadem moenia. VORST.

29. *M. autem Antonius*] M. Antonius Cos. fuit anno 655. L. Flaccus proximo ante illum anno, quos deinde Cenſores una factos eſt veriſimile. Idem judicium ſumo de Cenſoribus, qui Neronem & Salinatorem mox ſequentur. Fuere enim Cenſores primo Punico bello. Et Valerius quidem Conſul fuerat proximo ante ejus initium anno. Sempronius autem cognomento Sophus quinto ejuſdem belli anno. Porro M. Attilii Reguli & L. Furii Cenſorum mentio eſt apud Livium L. IV. Secundi belli Punici anno quinto ejuſdem belli. Hiſtoriam Livius narravit. ſicut & de permutandis captivis. Hoc autem Valerii loco L. Metellum quaeſtorem legendum non M. Metellum. Et Cenſoris Furii tum praenomen tum cognomen apud Livium alia ſunt. P. Furius Philus, qui hoc loco L. Furius Philippus dicitur. GLAREAN.

30. *Duronium*] Ultraj. prim. *Durionium.* Deinde in aliquot MSS. *Freni injecti ſunt vobis.* Quemadmodum ſequitur *conſtricti eſtis*, & *quae vos eſſe frugi jubet.* *Vobis* etiam Ed. Mog.

 31. *Mi-*

runt, quod legem de coërcendis conviviorum ſumptibus latam tribunus pleb. abrogaverat. [31] Mirifica notae cauſſa. Quam enim impudenter Duronius Roſtra conſcendit, illa dicturus: [32] *Freni ſunt injecti vobis, Quirites, nullo modo perpetiendi: alligati & conſtricti eſtis amaro vinculo ſervitutis. Lex enim lata eſt, quae vos eſſe frugi jubet. abrogemus igitur iſtud horridae vetuſtatis rubigine obſitum imperium. Etenim quid opus libertate, ſi volentibus luxu perire non licet?*

Ann. urb. 654.

6. Age, par proferamus aequali jugo virtutis, honorumque ſocietate [33] junctum, [34] inſtrictum autem aemulationis hamo diſſidens. Claudius Nero, [35] Livius-

Ann. urb. 549. Livius xxix. A. Vict. 1.

31. *Mirifica notae cauſſa*] *Nota* ipſa poena eſt. Ipſiuſque inſcriptio capitis in codd. Brand. ſic habet, *De cenſoria nota.* Inde *notare* pro punire. Cicero Cat. M. ubi de Catonis illa in Flamininum ſeveritate agit: *Notandam libidinem putavi nimiam*; quod videlicet L. Flamininum è ſenatu ejeci. VORST.

32. *Freni ſunt injecti*] Declamatorie haec ingerit ſuis verbis Valerius, ut paulo ante de Camillo & Poſthumio Coss. Sane hic auctor toto hoc libro Rhetorum colores conſectatur. COLER.

33. *Junctum*] Lego ex libro vet. *vinctum*, ob ſequens verbum *inſtrictum*. COLER. *Honorumque ſocietate junctum.* Codices Brand. pro *junctum* habent *vinctum.* Quod idem in cod. quoque P. Dan. obſervavit Colerus. VORST. *Vinctum* reperio in quint. ſext. ſept. Leid. & Perizon. duo aut tres *honoris.* Bit prim. *aequalis jugum virtutis.* Nonnulli *honoriſque.*

34. *Inſtinctu autem aemulationis animo diſſidens*] Duo codices Pulmannianus & Suſianus veram lectionem referunt, quae non parum antiquitatis redolet, *Inſtrictum autem aemulationis hamo diſſidens. Inſtringere* enim impedire, implicare, ac compeſcere eſt: qua in ſignificatione utitur eo Catullus, ad ſe ipſum dicens;

Quin te animo adfirmas, teque inſtringiſque, reduciſque,
Et diis invitis deſinis eſſe miſer.

Alia quoque exemplaria ejus retinent lectionis veſtigia: nam Campenſe, *Inſtrictum autem aemulationis animo*, dicit; & Atrebatenſe, *inſtructum*, mendoſe. Ait i aque Valerius paronomaſia non illepida, *inſtrictos aemulationis hamo cenſores deſtrictam* (ut habetur in Atrebatenſi) *ſimul egiſſe cenſuram*, deterſam, juſtam ac emunctam, metaphora à *deſtringentibus* ſe in balneo ſumpta, qui ſordes corporis lacinia ſtrigilive detergunt, aut abradunt. PIGH. *Inſtrictum autem aemulationis hamo.* Ita legendum docuit Pighius è duobus codd. cum Aldus & Chalcocond. edidiſſent, *inſtinctu a. aemulationis animo diſſidens. Inſtrictum* idem & in tertio quodam cod. obſervavit: ſed pro *hamo* ibi fuit *animo.* Ipſe quoque in uno cod. Brand. itemque in vetere editione Mart. Herbip. *inſtrictum* obſervo: ſed pro *hamo* perperam hic itidem eſt *animo.* In altero cod. Brandeburg. eſt *inſtrictae a. aemulationis animo.* Ut ſatis jam certum ſit, non *inſtinctu*, ſed *inſtrictum*, legendum eſſe; itemque non *animo*, ſed *hamo.* Eſt autem *inſtrictus* à verbo *inſtringere*; quod idem eſt quod *implicare*, *conſtringere.* Catullus in epigr. 71.

Quin te animo adfirmas, teque inſtringis, reduciſque,
Et Diis invitis deſinis eſſe miſer.

Dicunt & *inſtringere vinculis*, ut *conſtringere* vinculis. VORST. *Hamo* nuſquam invenio, niſi quod etiam J. Waſſe Ind. Sal. v. *Aemula* teſtatur Cod. Bib. Publ. Cant. accedere Pighio. & in Leid. ſept. additum eſt alia manu. Ceteri omnes *animo*, & quidam *diſidentes*, vel *diſſidentes.* Quinque *inſtructum*, quod eſt in Ven. reliqui cum Mog. *inſtrictum aemulationis animo.* Ultraj. prim. *ſtrictae.* ſec. & Toll. *inſtinctu.* tres med. *inſtinctum.* Unus *inſtrictum.* Perizonius adſcripſerat margini, malim *vinctum*, quia ſequitur *inſtructum*, & forte *diſſidens* delendum. Particula *autem* indicare videtur mihi addidiſſe aliquid auctorem in hoc membro priori contrarium. Illos videlicet, licet virtute & honoribus junctos, tamen propter aemulationem animo diſſediſſe. Quare commodiſſima in vulgata lectione eſſet ſententia, modo τὸ *inſtinctu* plurium Codicum auctoritate poſſet defendi. Sed cum omnes fere corrupti ſint in *animo*, ſi Pighii lectionem ſequamur pro eo reponentis *hamo*, quidni & τῷ *inſtrictum* idem potuit accidere, quod certe ab *inſtinctu* parum diſtat. Porro

viuſque Salinator, ſecundi Punici belli temporibus firmiſſima Reipub. latera, [36] quam deſtrictam ſimul egerunt cenſuram? Nam, cum equitum centurias recognoſcerent, & ipſi propter robur aetatis [37] etiamnunc eorum eſſent è numero, ut eſt ad [38] Polliam ventum tribum, praeco lecto nomine Salinatoris, citandum nec ne ſibi eſſet, haeſitavit. [39] Quod ubi intellexit Nero, & citari collegam, & equum vendere juſſit, quia populi judicio damnatus eſſet. Salinator quoque eâdem animadverſione Neronem perſecutus eſt, adjectâ cauſſâ, [40] quod non ſincerâ fide ſecum in gratiam rediiſſet. Quibus viris, ſiquis coeleſtium

Porro quam inſolens locutio eſt, *Par inſtrictum aemulationis hamo*? Praeterea exemplum quod profert Pighius, ſignificat *impedire*, *compeſcere*, *cohibere*, cum illi aemulatione contra ſe invicem *irritati ſint* atque *incenſi*. Nam quod Pighius addit, *inſtringere* etiam ſignificare *implicare*, id facit ut cauſſae ſuae faveat, non ex vero. Lego itaque, *Inſtinctu aemulationis animo diſſidens*.

35. *Livius Salinator*] Originem appellationis ejus, ut *Salinator* diceretur, tradit Livius lib. xxix. videlicet quod novum quoddam vectigal ſalis commentus fuerit. VORST. Harl. *Claudius vero & L. Quintus Salinator*. Barb. prim. & Periz. *Cl. vero & L. Livius Salinator*. Leid. quint. *C. Lucius & L. Livius Q. Salinator*. ſept. *L. Julius Salinator*. Ultraj. prim. *Julius Q.* ſec. *L. Juliuſque*. Deinde nonnulli. *firmiſſima Pop. Rom. latera*. item *tempore*.

36. *Quam diſtrictam ſimul egerant cenſuram*] Pighius ex cod. Atrebatenſi ſcripſit *deſtrictam*. Sed Aldus & alii ediderant *diſtrictam*. Eſtque ita in codd. quoque Brandeb. MSS. Eſt autem *diſtricta cenſura* nihil aliud quam ſtricta, ſevera. VORST. *Diſtrictam cenſuram* per *Severam* expoſuit etiam Oliverius, Pighius contra *deſtrictam* explicat *deterſam*, *emunctam*, *juſtam*, metaphora ſumpta à deſtringentibus ſordes corporis. Sed priore ſignificatione hoc verbum ſolet uſurpare noſter, & ita quidem, ut indicet aliquid *violenti*. Sic L. vi. 3. init. *Deſtrictae & inexorabiles vindictae*. L. viii. 5. 2. *C. Memmium repetundarum reum deſtricto teſtimonio inſecutus eſt*. In tribus Rem. Harl. & primo Barb. erat *diſtricti*. Guyet. Conjiciebat legendum. *Inſtinctum autem aemulationis aculeo ac diſſidens*.

37. *Etiamnum*] Aliquot MSS. *etiam nunc*. Vide ſupra L. ii. 1. 1.

38. *Pollam*] Imo *Polliam*, ut in lib. Dan. & apud Livium. COLER. *Ut eſt ad Polliam ventum tribum*. Sic repoſui pro *poliam*, quod dederat Vorſtius, & veteres Edd. praeter Mog. & Aſcenſ. Pighii Editio habebat *Pollam*, ſed in erratis emendat *Poliam*, quod eſt in nonnullis MSS. ſed in pluribus *Polliam*. Quomodo haec tribus etiam vocatur apud Liv. L. xxix. 37. & ſic quoque citant Manut. Sigon. aliique Antiquarii, & reſtituit Joſepho in decretis Rom. & Aſiat. venerandae mihi ſemper memoriae Vir J. Gronovius p. 2. cum in MS. legeretur Ποπλία in Periz. ſpatio vacuo relicto deerat *ad polliam*.

39. *Quod ut intellexit Nero, & citari collegam arma & equum vendere juſſit*] In manuſcriptis, *Quod ubi intellexit Nero, & citari collegam, & equum vendere juſſit*. In nullo quidem reperitur *& arma*. Quod ſane, ut Graeco vocabulo dicam, gloſſargi alicujus commentum eſt. Neque enim hoc habet Livius, ex quo Valerium deſumpſiſſe hiſtoriam utrumque conferenti patebit: Nec etiam à cenſoribus notati equites Romani arma vendere cogebantur: ſed equum publicum, quem jure ordinis acceperant, & publica nutritum impenſa tenebant. PIGH. *Equum vendere juſſit*. Equus ille publicus erat; ut quem jure ordinis acceperat, quique publica impenſa alebatur. Livius xxix. eadem de re agens: *Ambo forte cenſores equum publicum habebant*. Et noſter item paulo poſt *equorum publicorum* non ſemel mentionem facit. VORST. Ceterae editiones praeter Mog. habebant *& arma & equum*. Sed duas priores voces cum Pighius non reperiret in MSS. eas expunxit, quod factum omnium noſtrorum auctoritate comprobatur. Sic & *equus ademptus* fuit L. Metello, apud Liv. L. xxiv. 43. & ſaepe aliis.

40. *Quod non ſincera fide ſecum in gratiam rediiſſet*] Livius xxix, 32. duplicem cauſſam à Salinatore allatam refert, quod & falſum adverſus ipſum teſtimonium dixiſſet, & non ſincera fide cum ipſo in gratiam rediiſſet. VORST.

ſtium ſignificaſſet futurum, ut eorum ſanguis illuſtrium imaginum ſerie deductus, [41] in ortum ſalutaris principis noſtri conflueret, depoſitis inimicitiis, arctiſſimo ſe amicitiae foedere junxiſſent, ſervatam ab ipſis patriam [42] communi ſtirpi ſervandam relicturi. Salinator vero [43] quatuor & triginta tribus inter aerarios referre non dubitavit; quod, cum ſe damnaſſent, poſtea conſulem atque cenſorem feciſſent: praetexuitque cauſſam, quia neceſſe eſſet eas alterutro facto, [44] crimine temeritatis, vel perjurii teneri. Unam tantummodo tribum [45] Moeciam vacuam nota reliquit; quae eum ſuffragiis ſuis, ut non damnatione, ita ne honore quidem, dignum judicaverat. [46] Quam conſtantis & praevalidi illum putamus ingenii fuiſſe, qui neque triſti judiciorum exitu compelli, neque [47] honorum magnitudine adduci potuit, quo ſe blandiorem in adminiſtratione Reip. gereret?

7. Ann. urb. 501. Livius XVIII. Front. IV, 1.

Equeſtris quoque ordinis [48] bona magnaque pars, quadringenti juvenes, cenſoriam notam patiente animo ſuſtinuerunt, quos [49] M. Valerius & P. Sempro-

41. *In ortum ſalutaris principis noſtri conflueret*] Adulatur rurſus Tiberio: quem non regem, ſed *principem* vocat; quod nomen regis invidioſum tunc eſſet, principis non item. Quam ob cauſſam & Octavius non rex, ſed princeps dici voluit. Vide Tacitum initio Annal. VORST. Perizonius margini adſcripſit an *ſalutarem*? quod exſtat in uno Rem. Paulo ante aliquot MSS. *rediſſet*. Item multi deinde *artiſſimo*. & ſic Ed. Mog.

42. *Communi ſtirpi*] Tiberio Caeſari puta, ut qui & ad Claudium Neronem, & ad Livium Salinatorem genus referret. Suetonius: *Ex hac ſtirpe* (Claudia) *Tiberius Caeſar genus trahit, & quidem utrumque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Appii Coeci filii fuerunt. Inſertus eſt Liviorum familiae, adoptato in eam materno avo. Quae familia, quanquam plebeja, tamen & ipſa admodum floruit octo conſulatibus, cenſuris duabus, triumphis tribus: dictatura etiam & magiſterio equitum honorata: clara & inſignibus viris, ac maxime Salinatore, Druſiſque.* VORST. Novem MSS. *Communi ſtirpe*. & ſic Ed. Mog. & omnes ante Pighium.

43. *Quatuor & triginta tribus inter aerarios*] *Aerarii* dicebantur, qui nullum jus habebant in curia & tribu ſua ſuffragium ferendi, ſed tantum pro ſuo capite tributi nomine aera pendebant. Hinc phraſes *in aerarios referre, aerarium facere, ex aerariis eximere.* Cicero Or. pro Cluent. conjungit *in aerarios referri* & *tribu moveri.* Noſter quoque infra *in numerum aerariorum referre.* VORST.

44. *Crimine temeritatis vel perjurii*] Duodecim MSS. cum Ed. Mog. *& perjurii.* Duo Rem. *aut perjurii.*

45. *Martiam*] Lib. Dan. *Maetiam.* Nihil verius. Feſtus: *Moetiae tribus à quodam caſtro ſic appellata.* COLER. Sic correxerat etiam Guyetus. Aliae Edd. *Metiam.* Perizon. *unam tantummodo tribuum & vacuam nota reliquit.* Tres Leid. *Metiam.* Pighius ediderat *Martiam*, ſed correxerat in erratis. Inter variantes lectiones Gudii notatum invenio nihil, vix tamen mihi perſuadeo *Maeciam*, ſic enim eſt in textu Coleri, habuiſſe inſpectos ipſi omnes Codd. cum etiam Ultrajectini & Tollianus cum Copeſiano *Metiam* habeant. Vera tamen ſcriptura eſt *Moeciam.*

46. *Quam conſtantis & praevalidi putamus illum ingenii fuiſſe*] MSS. quindecim *quam putemus conſultantis & praevalidi illum ingenii fuiſſe.* & ſic quoque Edd. Mog. & Ven. ceterae ab Oliverio *quam putemus conſtantis.* MS. Perizon. *Quam putes.* in Leid. quinto. *ul.* punctis notatur in *conſultantis.* Barb. prim. *Quam putemus conſulentis & invalidi illum ingenii fuiſſe.*

47. *Honorum magnitudine*] Duo Rem. *Honoris magnitudine.*

48. *Bona magnaque pars*] Ter. Eun. Act. II. 3. 43.

Nam hic quoque bonam magnamque partem ad te attulit.

Voſſ.

pronius, quia in Sicilia [50] ad munitionum opus explicandum ire juſſi, facere id neglexerant, equis publicis ſpoliatos, in numerum aerariorum retulerunt.

Turpis etiam metus cenſores ſumma cum ſeveritate poenam exegerunt. M. enim Atilius Regulus & P. Furius [51] Philus, L. Metellum quaeſtorem, compluresque equites Romanos, qui [52] poſt infeliciter commiſſam Cannenſem pugnam cum eo abituros ſe Italia juraverant, [53] direptis equis publicis, [54] inter aerarios referendos curaverunt: [55] eoſque gravi nota affecerunt, qui cum in poteſtatem Annibalis veniſſent, legati ab eo ad ſenatum miſſi de permutandis captivis, neque impetraſſent quod petebant, in urbe manſerunt: quia & Romano ſanguini fidem praeſtare conveniens erat; & M. Atilius Regulus cenſor perfidiam notabat; cujus pater per ſummos cruciatus expirare, quam fallere Carthaginienſes [56] ſatius eſſe duxerat. Jam haec cenſura ex foro in caſtra tranſcendit, quae neque timeri, neque decipi voluit hoſtem. 8. Ann. urb. 539. Livius XXIV. 18.

Sequuntur duo ejuſdem generis exempla, [57] eaque adjeciſſe ſatis erit. [58] C. Geta 9. Ann. urb. 638. Cic. pro Cluent. C. 42.

Voſſ. *equeſtris vero ordinis.*

49. *M. Valerius*] Fuit is M. Valerius Maximus: cujus non quidem idem, ſed ſimilia tamen cenſurae exempla in epitome lib. XVIII. Livii legere eſt. VORST. Pigh. in margine notaverat *MV.* ut praenomen ſit *Manius.* Quod noſtris Codicibus non firmatur. Sed pro *P. Sempronius*, nonnulli habent *L. Sempronius* cum Edd. Gryph. & Rob. Stephanii. Sed *M. Valerius & P. Sempronius* etiam in Epitomis Livianis corrigendum eſſe ex Faſtis Capitolinis monuit etiam Pighius in Ann. ad A. U. DI.

50. *Ad munitionum opus explicandum*] Sic recte edidit Vorſtius, cum errore typorum corrupte legeretur *munitionem*, quod inficite ſecuta eſt, ut pleraque, Thyſii editio. Quod non monuiſſem, niſi ſic etiam extaret in Ven. 1478. ſunt MSS. qui habent *monitionum*, item *adminiſtrationem. Explicare opus munitionum* dicit pro perficere, ad exitum perducere, quod erat arduum. ut Flor. *Explicare bellum* L. I. 17. & Phaed. L. IV. 6. *Explicare fugam.* Deinde Harl. *equis publice ſpoliatis.* Unus & alter *neglexerunt.*

51. *Philus*] Male in edit. Veneta: *Philippus.* De L. Furio Philo hoc ipſo agit Cicero in Bruto. In lib. Dan. & apud Auguſtinum lib. II. de civitate Dei hodieque legitur: *Pilus.* COLER. Non Venetae modo Edd. habent *L. Furius Philippus*, ſed quotquot prodierunt ante Pighium; & eſt etiam in multis MSS. Ultraj. habent *L. Furius poenam Philippus.* Bit. prim. *Laelius Furius Philippus Metellum.* Septem alii *L. Furius Philippus Marcum Metellum.* Sed in aliis correctum eſt *pilus*; quod in aliis extat pro *Philippu*, Cop. *L. Faulippus.* Ultraj. ſec. *Q. Metellum.* veram lectionem reſtituit Pighius & monuit in Annal. ad Ann. DXXXIX.

52. *Poſt infeliciter commiſſam Cannenſem pugnam*] Voſſ. *poſt infelicem Cannenſem pugnam abituros.* Nonnulli *abituros ſe Italiam.* Harl. *abituros ſe in Italia.*

53. *Direptis equis publicis*] Scribendum videtur *dirutis*, ita *miles aere dirutus.* i. e. *caſſé.* GUYET. Malim *dereptis.* i. e. *ereptis*, ut ſuperiore exemplo dixit *ſpoliatis.* Vide Lamb. & Torrent. ad Horat. L. I. Ode 9. & N. Heinſ. ad Ovid. L. XIII. Met. 52. & quos praeterea citavit Cl. Drakenborgius ad Sil. Ital. L. X. 318. item Voſſ. ad Val. Flac. II. 160. Scribitur hoc verbum varie in noſtris Codd. vide L. III. 2. Ext. 4. L. III. 3. Ext. 2. L. III. 7. Ext. 6. L. IX. 3. Ext. I.

54. *Inter aerarios referendos*] Harl. Vat. Leid. ſec. *efferendos.* Ult. prim. Leid. ſext. & Voſſ. *deferendos.*

55. *Eoſque gravi nota affecerunt*] Forte, *Eos quoque gravi nota.* Gell. L. VII. 18. PERIZON. Ultraj. ſec. *Iidem cenſores eos gravi nota affecerunt.* Ceteri non variant. Vide & Cic. L. III. de Off. 32.

56. *Satius eſſe duxerat*] Harl. & Voſſ. *ſanctius eſſe.* Paulo ante Leid. ſept. cum Ultraj. primo *expiare.*

57. *Eaque adjeciſſe ſatis erit*] Vetus, *injeciſſe*: quaſi, ſtrinxiſſe, delibaſſe. recte. LIPS.

58. C.

Geta cum à L. Metello & Cn. Domitio cenſoribus ſenatu motus eſſet, poſtea cenſor factus eſt.

Item [59] M. Valerius Meſſalla cenſoria nota perſtrictus, [60] cenſoria poſtmodum poteſtate imperavit. Quorum ignominia virtutem acuit. rubore enim ejus excitati, omnibus viribus incubuerunt, ut digni civibus viderentur, quibus dari potius, quam objici cenſura deberet.

Ann. urb. 645. Front. Aquaed. Ann urb. 599. Cic. pro Cluent.

58. *C. Geta*] Hic *Geta* cos. fuit anno ab U. C. 638. Quo tempore duo Lucii Metelli vixerunt conſulares. Et Cn. Domitius Aenobarbus cos. anno 632. Quo vero tempore hic M. Valerius Meſſala vixerit. Mihi ſane non conſtat. GLAREAN. *C. Geta*. In multis MSS. deſideratur praenomen. ut & antiquis editt. Extat tamen in Cop. Leid. quint. ſept. & quibuſdam aliis. Exiſtimat vero Pighius C. Licinium Getam cum Q. Fabio Allobrogico cenſores fuiſſe Anno U. C. DCXLV.

59. *M. Valerius Meſſalla*] Copeſ. *Meſſala*. & ſic Leid. quint. ſext. ſept. Periz. *Meſſalia* Leid. ſec. pro. *incubuerunt*. Unus Rem. *excubuerunt*. ſec. Ultr. *honorum ignominia virtutem acuit*. prim. Ultraj. *rubore enim excitati*.

60. *Cenſoria poſtmodum*] Nec mirum. cum talibus etiam ad Dictaturam aditus. Mamerco Aemilio non obfuit nota cenſoria, quin poſtea Dictator crearetur. COLER. Liv. L. IV. 31. *Nihil cenſoria animadverſio effecit, quo minus regimen rerum ex notata indigne domo peteretur.*

CAPUT X.

DE MAJESTATE.

ROMANORUM.

1. *Q. Metelli Numidici apud judices.*
2. *P. Africani majoris apud Antiochum regem & exteros.*
3. *L. Aemilii Paulli apud Macedonas.*
4. *P. Africani minoris apud Maſiniſſam & Poenos.*
5. *P. Rutilii exulis apud Aſiae civitates.*
6. *C. Marii proſcripti apud Minturnenſes.*
7. *M. Catonis Uticenſis apud ſenatum.*
8. *Ejuſdem apud populum Rom.*

EXTERNORUM.

1. *Harmodii & Ariſtogitonis apud Xerxem regem.*
2. *Xenocratis apud Athenienſes.*

Eſt & illa quaſi privata cenſura majeſtas clarorum virorum ſine tribunalium faſtigio, ſine apparitorum miniſterio, potens in ſua amplitudine obtinenda. [1] Grato enim & jucundo introitu animis hominum illabitur [2] admirationis praetexta velata. quam recte quis dixerit [3] longum & beatum honorem eſſe ſine honore.

Nam

1. *Grato enim & jucundo introitu animis hominum illabitur*] Duod. MSS. habent *allabitur*.

2. *Admirationis praetexta velata*] *Praetexta* aliis veſtimentis ſuperinjici ſolebat. Pari modo majeſtas magnorum virorum admirationis praetexta quaſi velata fuit. VORST. Ultraj. ſec. *praetextu*. & ſic Mog. Ed. ſeptem ex noſtris *praetexto velata*. Quod probari ſummo in his litteris Viro J. Fr. Gronovio ad Sen. Ep. 21. notabat Cl. Drakenborgius. Vide & Salmaſ. ad

Nam quid plus [4] honoris tribui potuit conſuli, quàm eſt [5] datum reo Metello? qui cum cauſſam repetundarum diceret, tabulaeque ejus, ab accuſatore [6] expoſtulatae, ad nomen inſpiciendum [7] circa judicium ferrentur, [8] totum conſilium ab earum contemplatione oculos avertit, ne de aliquâ re, [9] quae in his relata erat, videretur dubitaſſe. Non in tabulis, ſed in vita Q. Metelli argumenta ſincere adminiſtratae provinciae legenda ſibi judices crediderunt: indignum rati [10] integritatem tanti viri exigua cera & paucis literis perpendi. Sed

1. Ann. urb. 641. Cic. pro Balbo c. 5 & ad Att. I. 16 p. 534.

ad Vopiſc. p. 405. Ed. Pariſ. Etiam L. VII. 3. 8. ubi ſimiliter fere omnes ſcripti, *Abjecto honoris praetexto* exhibent.

3. *Longum & beatum honorem ſine honore*] Alii honores non diu durant, & vel ſemeſtres, vel annui, vel paucorum annorum ſunt; ut dictatura, conſulatus, cenſura: at majeſtas perpetuus quidam honor eſt. Sed eadem tamen & ſine honore, id eſt, ſine magiſtratu eſt. Poteſt enim illam & is habere, qui magiſtratum non gerit. Obſervatum tamen eſt, quoſdam codd. habere *ſine onere:* idque Pighius in margine notavit. Codicum Brand. unus habet quidem *onere*; ſed ut aliena manu id ſcriptum, alterum vero expunctum videatur. VORST. Etiam Barb. prim. *onere* al' *honore.* & Leid. quint.

4. *Honoris*] Deeſt in lib. Dan. & eſt revera foediſſima gloſſa, orta ex iſtis: *honorem eſſe ſine honore.* COLER. *Nam quid plus honoris tribui potuit.* Teſtatur Colerus, *honoris* à cod. P. Dan. abeſſe: cenſetque foediſſimam eam gloſſam eſſe, ortam ex proximis ſuperioribus *honorem ſine honore.* Abeſt ſane ea vox à codd. quoque Brandeb. & à vetere item typis expreſſo Martini Herbip. VORST. *Parum honoris* dicit Ex. 4. *Quantum honoris* Ext. 2. Forte, *Nam quid?* vel *quî.* Ut L. IX. 11. Ext. 2. *In quo, quî aut homines ullos adjutores invenerit.* PERIZON. *Honoris* deeſt etiam in noſtris tredecim. Habent tamen Leid. ſec. ſept. Cop. Toll. Barb. ſec. Arridet Cl. Perizonii conjectura *Nam quî plus honoris.*

5. *Datum reo Metello*] De Numidico Metello haec intelligenda non de Macedonico, ut ex 2. Epiſt. L. I. ad Att. colligitur. *Tabulas* autem *ejus* intelligunt duo commentatores *accuſatoris*, contra mentem authoris: cum author intelligat *Metelli*, in quibus ille omnem provinciae adminiſtratae rationem inſcriptam habebat. Quemadmodum Liv. L. VIII. Quartae Decados de P. Scipione ſuperiore ait, librum rationis, à L. fratre allatum, inſpectante Senatu ſuis ipſum manibus concerpſiſſe. GLAREAN.

6. *Expoſtulatae ad nomen inſpiciendum*] Pighius edidit, *Expoſtulatae & ad nomen inſp.* Et ſecuti eum ſunt Colerus atque Thyſius. Verum *&* ſupervacuum plane eſt, ſenſumque turbat. Abeſt quoque ab utroque cod. Brandeb. nec non & à vetere editione Mart. Herbip. Expungendum & Gronovius cenſet, ut ex Notis ejus ad Liv. XXXV, 7. apparet. *Nomen* pro debito. Et *nomen inſpicere* eſt exquirere, quantum quis adhuc debeat. Cicero pro Balbo: *Hoc igitur cauſſam dicente, cum ipſius tabulae circumferrentur, inſpiciendi nominis cauſſa.* VORST. Copula *&* exſulat etiam à multis, quos ego conſului, & Ed. Mog.

7. *Circa judicium ferrentur*] Ita Pighius, & ante eum Aldus & Chalcocondyles. At codices Brand. *Circa judices ferrentur.* Nec aliter typis expreſſus Martini Herbip. Quam lectionem & Gronovius in MSS. obſervavit. Vide Notas ejus ad Liv. XXXV. 7. VORST. Decem MSS. cum Ed. Mog. & Ven. *circa judices.* Barb. prim. *circa inde.* Leid. ſext. *contra jus.*

8. *Totum conſilium*] Ita codd. Brand. omneſque typis expreſſi veteres. Pighius tamen maluit *concilium:* eumque Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Quaſi novum id eſſet, *conſilium* ipſos conſiliantes vocari. Cicero V. Verr. *Cum conſilio cauſſam Mamertinorum cognoſcit, & de conſilii ſententia Mamertinis ſe frumentum non imperare pronuntiat.* Item lib. III. ep. 8. ad fam. *In publico orbis terrae conſilio, id eſt, ſenatu.* Nepos XVIII, 12, 3. *Cognita conſilii voluntate.* VORST. Secutus eſt Pighius Ed. Rob. Stephani itidem *Concilium* exhibentis, ſed contra plerorumque MSS. fidem, & vocabuli iſtius uſum. De quo J. Fr. Gron. ad Liv. L. XLIV. 2.

9. *Quae in his relata erat*] MS. Cop. *erant.* Forte *Quae in his relatae erant.* PERIZON. MSS. duodecim *relatae erant*, ex quibus nonnulli etiam *in iis.* Eadem fere variatio numeri occurrit in MSS. L. II. 6. 3.

10. *Integritatem tanti viri paucis litteris perpendi*]

2. Sed quid mirum, ſi debitus honos à civibus Metello tributus eſt, quem ſuperiori Africano etiam hoſtis praeſtare non dubitavit? Siquidem rex Antiochus bello, quod cum Romanis gerebat, filium ejus à militibus ſuis interceptum honoratiſſime excepit, regiiſque muneribus donatum ultro & celeriter patri remiſit: quanquam ab eo tum maxime finibus imperii pellebatur. [11] Sed & rex laceſſitus, majeſtatem excellentiſſimi viri venerari, quam dolorem ſuum ulciſci maluit. Ad Africanum eundem [12] in Liternina villa ſe continentem complures praedonum duces videndum [13] eodem tempore forte confluxerant. Quos cum ad vim faciendam venire exiſtimaſſet, praeſidium domeſticorum in tecto collocavit: eratque in his repellendis & animo & apparatu occupatus. Quod ut praedones animadverterunt, dimiſſis militibus abjectiſque armis, [14] januae appropinquant, & clara voce nuntiant Scipioni, *non vitae ejus hoſtes, ſed virtu-*

Ann. urb. 563. Livius xxxvii. App. Syriac.

Ann. urb. 666. Plutarch.

di] Libri aliquot vett. *litteris perdi.* ex quo ego *prodi.* LIPS. *Perpendi.* Male *prodi* Lipſius corrigit. In lib. Dan. *Pendi.* Perplacet hoc. Nam pendere dicebant, pro perpendere. Hujus verbi ſignificationes aliquot collegit veteris Gloſſarii auctor: *Pendo* ἡγῦμαι, καὶ τιμῶμαι, καὶ σαθμίζω, καὶ τίνω, καὶ ἥττημαι καὶ ἀποδίδομαι. COLER. *Integritatem tanti viri exigua cera perpendi. Cera* pro tabulis ceratis. Pro *perpendi* Lipſius monet in quibuſdam codd. eſſe *perdi*: indeque legendum conjicit *prodi.* Quod quidem Colero diſplicet. Qui & monet in cod. P. Dan. eſſe *pendi.* Eſt autem hic *pendi* vel *perpendi* nihil aliud quam aeſtimari, cenſeri. VORST. Nihil mutandum eſt. pro vulgato enim ſtant omnes MSS. Cl. Perizon. adſcripſit, an *defendi*?

11. *Sed & rex laceſſitus &c.*] MS. *Et Rex ēt laceſſitus.* Lege *Et rex & laceſſitus*, quas locutiones amat Valer. Supra II. 9. 3. *Sed & cenſor & Cato duplex civitati exemplum ſit.* Sic infra ex. 6. *Et ſenem & inermem, & ſqualore obſitum.* Sic plane C. 3. ext. 3. *& rex & barbarus.* infra III. 2. 27. *Sed quis dubitaret quin & Galli & victores illam admirationem mox in riſum eſſent converſuri.* III. 3. ext. 2. *Et tyranno & Phalari.* IV. 3. 1. *Et juvenis, & caelebs & victor.* V. 5. 1. *Et major natu minori, & fortiſſimus inbelli & gloria excellens.* VI. 2. 1. *Et victoribus & iratis ſubjecta.* Cic. ad Att. V. 2. Liv. L. VIII. C. 21. *Viri & liberi vocem auditam.* Sic Val. *in maxima reorum & illuſtrium ruina.* Quintil. Decl. 3. *Quiſquis vir & Romanus & miles, mox* ibid. *Rem viro & Romano & milite dignam.* Appian. p. 269. φίλος ὢν Καίσαρι καὶ ὕπατος, καὶ Ἀντώνιος. PERIZON. Sic plane Leid. quint.

12. *In Linternina villa ſe continentem*] V. c. *In Linternina villa ſe tenentem.* Recte. PIGH. *In Literna villa.* Eam diligenter deſcripſit Seneca epiſt. 87. quam ipſe poſtea poſſedit. COLER. *In Liternina villa ſe tenentem.* Aldus ediderat, *In Liternina villa ſe continentem.* At Pighius ex vet cod. maluit *tenentem.* Alteram tamen lectionem & ceteri typis expreſſi veteres; itemque Brand. MSS. habent. *Liternina villa* eſt quae prope Liternum, oppidum Campaniae litorale, ſita fuit. VORST. MSS. *Linternina. Linterna. Lictermina. Linternia. Lentermina. Linterna. Veliterna. Velliterna.* Sic Ed. Mog. *Liternia* Venet. *Linternina* Mediol. & reliquae. *Liternina* Leid. quint. & ſext. varie ſcribi ſolet hoc nomen etiam apud alios. Sed *Liternum* praefert N. Heinſius ad Silium L. VI. 654. & ad L. VIII. 633. Porro MSS. noſtri habent ad unum omnes *ſe continentem*, quod reſtitui. Sic Ter. in Phorm. Act. II. 3. 17.

—— Quippe homo jam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri fere
Se continebat.

Ovid. L. XIII. Met. 207.

Poſt primas acies urbis ſe moenibus hoſtes
Continuere diu.

13. *Eodem tempore forte confluxerant*] Sic quoque Oliverius dedit & Aſcenſius; ceteri *confluxerunt*, quod invenio in MSS. quatuordecim.

14. *Januae appropinquant, & clara voce nunciant Scipioni, Non vitae ejus hoſtes*] In Atrebatenſi, *Januae appropinquant clara voce nuncian-*
tes,

virtutis admiratores veniſſe: conſpectum & congreſſum tanti viri quaſi coeleſte aliquod beneficium expetentes. [15] *proinde ſecurum ſe nobis ſpectandum praebere ne gravetur.* Haec poſtquam domeſtici Scipioni retulerunt, fores reſerari, eoſque intromitti juſſit. qui poſtes januae tanquam aliquam religioſiſſimam aram, ſanctumque templum venerati cupide Scipionis dexteram apprehenderunt; [16] ac diu deoſculati, poſitis ante veſtibulum donis, quae deorum immortalium numini conſecrari ſolent, laeti quod Scipionem vidiſſe contigiſſet, [17] ad lares reverterunt. Quid hoc fructu majeſtatis excelſius? quid etiam jucundius? Hoſtis iram admiratione ſui placavit: ſpectaculo praeſentiae ſuae latronum geſtientes [18] oculos obſtupefecit. Delapſa coelo ſidera hominibus ſi ſe offerant, venerationis amplius non recipient.

Et

tes, non vitae ejus., *&c.* Quae lectio ob brevitatem & continuum ſententiae ductum magis placet. PIGH. *Et clara voce nuntiant Scipioni.* Pighius ex cod. Atreb. ſcripſerat, *clara voce nuntiantes*, omiſſis *&* & *Scipioni.* Verum alteram lectionem veteres typis expreſſi, & MSS. item Brandeb. confirmant. Et ſane pronomen *ejus*, quod ſequitur, ipſum nomen *Scipioni* ante ſe requirit. VORST. Forte, *nunciantes Scipioni*, nempe cum ſequatur *gravaretur* pro quo legat aliquis *gravetur.* PERIZON. *Et nuncianies Scipioni* habet Leid. ſext. Ceteri omnes cum veteribus Edd. & MSS. Brand. conſentiunt, quare Cod. Atreb. auctoritatem hic exiſtimavit Vorſtius merito nullam. Deinde nonnulli geminant pronomen ſcribendo, *ſe non vitae ejus hoſtes, ſed virtutis ſe admiratores veniſſe.* Item quatuor *coeleſte aliquod munus.* & ſic Ed. Mog.

15. *Proinde ſecurum ſe nobis praeſtandum praebere ne gravetur*] In manuſcriptis rectius, *ſpectandum praebere ne gravaretur.* Atque in Campenſi inſuper eraſa particula *nobis*, quae ſane ſupervacua eſt, ac perperam inſerta videtur, ex gloſſemate aliquo. PIGH. *Proinde ſecurum ſe ſpectandum praebere ne gravaretur.* Dicit Pighius ita rectius habere MSS. ſed Vorſtius monet nihil de MSS. Brandeb. attamen veteres Editiones habent. *Proinde ſecurum ſe nobis ſpectandum praebere ne gravetur.* niſi quod aliquae *praeſtandum* male. In quibus attendas velim, *nobis* eſſe in MSS. omnibus. In quindecim *ne gravetur*, quod poſtulatur ſane ſi additum ſit *nobis*; quatuor *non gravetur.* Quamobrem etiam hic de veteri lectione revocanda non dubitavi, quamvis intelligam obliquam prius orationem ſic in directam mutari. Nimius enim conſenſus eſt tot MSS. quam ut ſperni tam faſtidioſe debeat. A tertia perſona tranſit etiam ad primam L. IV. 3. 5. *Narrate Samnitibus M. Curium malle locupletibus imperare, quam ipſum fieri locupletem* &c. *& mementote me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi poſſe.* Sic apud Curt. L. IV. 11. cum Parmenio dixiſſet. *Suaſiſſem ut captivos redderes*, & deinde, *magnopere cenſerem ut permutes*, ad extremum ita orationem concludit. *Macedoniam quoque reſpiceret potius quam Bactra & Indos intueretur.*

16. *Ac diu deoſculati*] MSS. viginti *Oſculati*, & ſic antiquae Editiones.

17. *Ad lares proprios reverterunt*] In manuſcriptis omnibus, *Ad lares reverterunt.* PIGH. *Propios* tamen retinent MSS. decem, interque eos Copeſianus, quod Perizonius notandum monebat addens, *Erant & in domo Scipionis lares.* Mihi ſuborta eſt ſuſpicio, quoniam auctor videtur agere de praedonibus maritimis, ſcripſiſſe eum *ad naves.* Cod. MS. J. Waſſe habebat *alacres*, in cujus ſententiam ſe dicit pedibus iturum, niſi praeceſſiſſet *laeti*, quia hujuſmodi praemiatores ſunt fere laris incerti. Vide Ind. Sall. v. *Lares.*

18. *Oculos obſtupefecit*] Ita veteres typis expreſſi: quos Pighius & ſecutus eſt. Sed notavit tamen in margine, alios codd. habere *oc. vidit.* Ita ergo & uterque cod. Brandeb. habet. Quanquam in uno eorum illud eraſum, & *obſtupefecit* reſcriptum eſt. VORST. Septemdecim MSS. *oculos vidit.* Ultraj. ſec. *ſtupefecit.* An utrumque eſt ab auctore, ut ſcripſerit *oculos vidit & ſtupefecit*? Ut ſic etiam in hoc exemplo latronum excelſus pariter & jucundus majeſtatis fructus ſpectetur. Deinde Voſſ.

 acci-

3. Ann. urb. 593. Plutarch. Et [19] haec quidem vivo Scipioni: illud autem Aemilio Paullo exanimi contigit. Nam cum exequiae ejus celebrarentur, ac forte tunc principes Macedoniae legationis nomine Romae morarentur, [20] funebri lecto ſponte ſua ſeſe ſubjecerunt. Quod aliquanto majus videbitur, [21] ſi quis cognoſcat, [22] lecti illius frontem Macedonicis triumphis fuiſſe adornatam. Quantum enim Paullo tribuerunt, propter quem gentis ſuae cladium indicia per ora vulgi ferre non exhorruerunt? [23] quod ſpectaculum funeri ſpeciem alterius triumphi adjecit. Bis enim te, Paulle, Macedonia urbi noſtrae illuſtrem oſtendit: incolumem, ſpoliis ſuis: fato functum, humeris.

4. Ne filii quidem tui Scipionis Aemiliani, [24] quem in adoptationem dando, duarum familiarum ornamentum eſſe voluiſti, majeſtati parum honoris tributum

accipiant, proxime ad conjecturam Perizonii adſcribentis, forte *Recipiant*. Per *delapſa autem coelo ſidera* intelligit Deos ipſos, quo reſpectu Divos Imperatores ſaepe *ſidera* appellavit.

19. *Hoc quidem vivo Scipioni*] Veteres libri omnes habent, *Et haec quidem vivo Scipioni*. PIGH. *Et haec quidem vivo Scipioni*. Ita Pighius ex MSS. Cui ſuffragantur codd. Brand. Aldus ediderat. *Hoc quidem vivo Scipioni*. VORST. Etiam plerique noſtri *haec*; & reſpicit admirationem Antiochi, & praedonum ipſum ſpectandi cupiditatem. Pro *Macedoniae* Harl. *Macedonum*.

20. *Funebri lecto*] Supra I, 8, 5. *Lectum ferentes conſiſtere coëgit*. VORST.

21. *Si quis cognoſcat*] Leid. ſext. ſept. Barb. prim. *Si qui cognoſcant*. *Si qui* eſt etiam in Ultraj. primo. Perizon. *Si qui agnoſcant*. Deinde Voſſ. delet *fuiſſe*.

22. *Lecti illius frontem Macedonicis triumphis*] Primam ſummamque partem lecti ſuſtinuerunt principes Macedoniae. Quod ſpeciem praebuit novi triumphi, quaſi principes illi Macedoniae iterum in triumpho ducerentur, propter victum ab Aemilio Paullo Macedoniae regem Perſen. VORST. Inſigniter errat hic Vorſtius, non enim principes Macedoniae ſpeciem triumphi praebuerunt, dum primam lecti partem ſuſtinent; ſed dicit Auctor illud majus viſum iri, quod humeros ſuos lecto ſubjecerunt, ſi quis recognoſcat, illius lecti frontem fuiſſe inſignibus Macedonici triumphi adornatam. Ita enim capiendum hic τὸ *triumphis Macedonicis*. Pro indiciis, inſignibus, ſpoliis. Quomodo Flor. L. II. 2. 21. *Claſſemque ingenti praeda & triumpho gravem in urbem praemiſiſſet*. & ibid. §. 31 *Quantus ô tunc triumphus tempeſtate intercidit*. In quo tamen fortaſſis Auctor ad tempora ſua reſpexit, quibus meminerat Gallum Aſinium cenſuiſſe, ut in funere Auguſti, *legum latarum tituli, victarumque ab eo gentium vocabula anteferrentur*. Quod tempore Reip. factum fuiſſe non videtur, quoniam hoc inter maxime inſignes honores Auguſto decretos refert Tacit. L. I. Ann. 8. Manifeſte tamen noſter dicit, ipſos principes Macedonum *non exhorruiſſe ferre indicia cladium gentis ſuae per ora vulgi*.

23. *Quod ſpectaculum funeri ſpeciem alterius triumphi adjecit*] Decem MSS. *Funeris*. & ſic Ed. Mog. Sed praeſtat retinere vulgatum. Illud ſpectaculum quo ipſi Macedones efferebant lectum funebrem Aemilii Paulli praeferentem indicia victoriae de Macedonia reportatae fecit, ut funus hoc alter de Macedonia triumphus videretur. Deinde nonnulli *fato finitum*. De quo vide Vorſt. ad L. III. 2. Ext. 6.

24. *Quem in adoptionem dando*] Scipio Africanus, quod non haberet filium, qui genus propagaret, filium Aemilii Paulli adoptavit: iſque *Scipio Aemilianus* dictus; itemque *poſterior Africanus* à noſtro II, 7, 13. Hunc cum pater Aemilius Paullus in adoptionem Scipioni dedit, duarum familiarum, uti noſter ſubjicit, ornamentum illum eſſe voluit. VORST.

25. *Cum eum adoleſcentem*] In Campenſi, *Cum enim*. Sed melius in Atrebatenſi, *Eum enim*. PIGH. *Eum enim adoleſcentem*. Ita Pighius ex Atrebatenſi. Aldus, *Cum eum adoleſcentem*. Campenſis codex, ut Pighius teſtatur, habet, *cum enim*; atque ita ad veram lectionem paulo propius accedit. Sic & codicum Brand. unus. VORST. *Cum enim* eſt etiam in Perizon. octo cum vulgatis *cum eum*, quod neſcio cur abjectum ſit. Modo poſt *eſt* delenda major diſtinctio fuerat.

26. Orien-

tum eſt. [25] eum enim adoleſcentem admodum à Lucullo conſule petendi auxilii gratia ex Hiſpania in Africam miſſum, Carthaginienſes & Maſiniſſa Rex de pace diſceptatorem, velut conſulem & imperatorem, habuerunt. Ignara quidem fatorum ſuorum Carthago. [26] Orientis enim illud juventae decus, deorum atque hominum indulgentia, ad excidium ejus alebatur: [27] ut ſuperius cognomen *Africanum* capta, poſterius everſa [28] Corneliae genti [29] daret.

Ann. urb. 660 App. Libyc.

5\. [30] Quid damnatione, quid exilio miſerius? [31] Atqui P. Rutilio conſpiratione publicanorum perculſo, auctoritatem adimere non valuerunt. Cui Aſiam petenti omnes provinciae illius civitates [32] legatos receſſum ejus opperientes obviam miſerunt. [33] Exulare aliquis hoc loco, an triumphare juſtius dixerit?

Ann. urb. 660. Livius LXX. Senec. ep. LXXXI. Rup. ad Pomp. 378.

6\. [34] C. etiam Marius [35] in profundum ultimarum miſeriarum abjectus, ex ipſo vitae

Ann. urb. 665. Plutarch App. Civil.

26\. *Orientis enim illud juventae decus*] Vide omnino Rupertum ad Salluſt. p. 30. Quem tamen ego in defenſione Valerii non audio. PERIZON.

27\. *Ut ſuperius cognomen Africanum*] Quemadmodum hic *ſuperius* & *poſterius cognomen Africanum:* ita ſupra II, 7, 12. & 13. *ſuperior* & *poſterior Africanus* conjuncti apparent. VORST.

28\. *Corneliae genti*] Scipio Africanus patrem habuit Cornelium Scipionem, qui patrem oculis orbum ſcipionis vice rexit, indeque Scipionis nomen ſortitus eſt. Scipio Aemilianus, quod ab altero illo Scipione adoptatus eſſet, & ipſe ad gentem Corneliam pertinuit. VORST. Notandus hic duplex Vorſtii error. Primum enim nemo hoc de *Scipione* patre *Africani*, quantum equidem me legiſſe memini, uſquam tradidit. Ut omnino hoc Vorſtio fuerit probandum prolata alicujus vetuſti ſcriptoris auctoritate, non ita temere affirmandum ex loco aliquo male intellecto, & certum aliquem Scipionem non ſignificante. Praeterea multo vetuſtius eſt cognomen Scipionis in gente Cornelia. Meminit enim Plut. in Camillo p. 131. Ed. Franc. *Cornelii Scipionis*, quem Camillus Dictator Magiſtrum equitum dixerit. Nec de hoc Africano intelligi poteſt Macrob. L. I. Sat. C. 6. *Non aliter dicti Scipiones, niſi quod Cornelius qui cognominem patrem luminibus captum pro baculo regebat Scipio cognominatus nomen ex cognomine poſteris dedit.* Deinde errat cum dicit *Scipionem Aemilianum* adoptatum ab altero illo Scipione. Quem non alium interpretari poſſumus quam *Scipionem Africanum majorem*, quum conſtet *Aemilianum* non ab hoc adoptatum fuiſſe, ſed ab ipſius filio. Quem errorem denuo erravit ad L. III. 7. 2. Sed dudum hunc coarguit Cl. Perizon. Anim. Hiſt. C. 2. p. 50.

29\. *Daret*] Bit. prim. *daretur.*

30\. *Quid damnatio*] Videtur illud Ciceronis in mentem fuiſſe Valerio: *Miſera eſt ignominia judiciorum publicorum, miſera multatio bonorum, miſerum exſilium.* Orat. pro Rabir. COLER.

31\. *At P. Rutilio*] De hujus integritate & innocentia infra VI, 4, 4. agit. Epitome lib. LXX. Liv. *P. Rutilius, vir ſummae innocentiae, quoniam legatus C. Mucii proconſulis, à publicanorum injuriis Aſiam defenderat, inviſus equeſtri ordini, penes quem judicia erant, repetundarum damnatus in exilium miſſus eſt.* VORST. Harl. & Leid. ſext. ſept. Periz. *At Q. P. Rutilio.* Periz. *atque P.* Leid. ſec. *at quin P.* Barb. prim. Leid. quint. Ultraj. uterque, Toll. *Atqui P. Rutilio.* Quod expreſſum à ceteris editoribus mutaverat Pighius. Copeſ. etiam *at q. P.* Unde *atqui* reſtituendum etiam videbatur Perizonio.

32\. *Legatos ſeceſſum ejus operientes obviam miſerunt*] Id eſt *appetentes*; vel *optantes*, vel *offerentes.* PERIZON. Leid. ſept. *ei obviam miſerunt.*

33\. *Exulare aliquis*] Sic Florus lib. II. cap. 2. *Quid aliud quam victus de victoribus, atque etiam, quia Carthago non ceſſerat, de fortuna triumphavit?* COLER. *Exulare aliquis hoc loco an triumphare.* Forte delendum τ` *loco.* PERIZON. Plerique MSS. *loco hoc*, quod valide confirmat conjecturam Cl. Perizonii *loco* delentis. Liv. L. III. 2. *Oſtentare hoc eſt, Romani, non gerere bellum.* Ed. Mediol. *huc loco* multi MSS. *aut triumphare.*

34\. *C. etiam Marius*] Vide & ſupra I, 5, 5. Item Epit. l. LXXVII. Livii. VORST.

35\. *In profundum ultimarum miſeriarum abjectus*] Voſſ. delet *ultimarum.* deinde Ultraj. prim. *ab ipſo*,

vitae diſcrimine, beneficio majeſtatis emerſit. Miſſus enim ad eum occidendum in privata domo Minturnis clauſum [36] ſervus publicus, natione Cimber, & ſenem, & inermem, & ſqualore obſitum, ſtrictum gladium tenens, aggredi non ſuſtinuit: ſed claritate viri occaecatus, abjecto ferro, attonitus inde ac tremens fugit. Cimbrica nimirum calamitas oculos hominis perſtrinxit: devictaeque ſuae gentis interitus animum comminuit; etiam diis immortalibus indignum ratis, ab uno ejus nationis interfici Marium, quam totam deleverat. Minturnenſes autem majeſtate illius capti, compreſſum jam & conſtrictum dira fati neceſſitate, incolumem praeſtiterunt. [37] nec fuit his timori aſperrima Syllae victoria, ne in eos conſervationem Marii ulciſceretur; [38] cum praeſertim

ipſo, uterque *evaſit* cum Cop. Voſſ. & Leid. ſept. ab alia manu.

36. *Servus publicus natione Cimber*] Epitome lib. LXXVII. Liv. *Cum ad occidendum eum miſſus ſervus natione Gallus majeſtate tanti viri perterritus receſſiſſet.* VORST. Non in domum privatam, ſed in carcerem Minturnenſium juſſu duumviri perductum fuiſſe Marium tradit Vell. L. II. 19. *Injecto in collum loro in carcerem Minturnenſium juſſu duumviri perductus eſt. Ad quem interficiendum miſſus cum gladio ſervus publicus, natione Germanus, qui forte ab imperatore eo, bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, magno ejulatu expromenti indignationem caſus tanti viri abjecto gladio profugit ex carcere.* Noſter tamen *in domum Fanniae cuſtodiae cauſſa eum deductum* dicit L. I. 5. 5. & L. VIII. 2. 3. Cum noſtro conſentit Plutarch. p. 428. Ed. Franc. ex quo etiam liquet alios tradidiſſe ſervum illum fuiſſe *Gallum* natione, alios *Cimbrum*: dicit enim ἀμφοτέρως ἱςορεῖται.

37. *Nec fuit eis timori aſperrima Syllae victoria: cum praeſertim ipſe Marius eos, &c.*] Hoc loco quaedam deeſſe manuſcripti libri demonſtrant, quamvis & hi varie mutilati ſunt. In Suſiano & Pulmanniano legitur, *Nec fuit his timori aſperrima Sullae victoria, ne in eos conſervationem Marii ulciſceretur.* Sed reliqua minime omittenda deſiderantur. In Campenſi ac Wincheliano frequens illa repetitio nominis *Marii*, librarium immerito offendit; in quibus ita, *Nec fuit his timori aſperrima Sullae victoria, ne in eos conſervationem ulciſceretur, cum praeſertim ipſe Marius eos, &c.* PIGH. *Ne in eos conſervationem Marii ulciſceretur.* In veteribus typis expreſſis Aldi & Chalcocondylae haec deſiderantur. Reſtituit autem Pighius è MSS. Et apparent eadem in vetere quoque edit. Mart. Herbip. niſi quod nomen *Marii* hic abeſt. VORST. Deſunt haec in omnibus, quos ego inſpexi: Item in Ultraj. prim. Barb. ſec. Bit. prim. Quatuor Med. Harl. Sed ſunt in marg. Leid. ſept. & Barb. prim. & ſic quoque ex gloſſa in Tolliano. Ultraj. vero ſec. *ne in eos conſervationem ulciſceretur.* & ſic Ed. Mog. Quoniam deerant etiam à Copeſiano, pro gloſſa illa expungenda judicabat Cl. Perizonius, cui libens aſſentior.

38. *Cum praeſertim ipſe Marius*] Vereri poterant, ne, quomodo ipſi Mario metuendum erat, ne vita privaretur, ita & ipſi privarentur vita. VORST. *Ipſe Marius* i. e. Marii miſeria exponente Guyeto. An potius ita capiendum? Marius, qui tot ſaevitiae exempla in alios clariſſimos viros ediderat, potuiſſet eos abſterrere, ne ipſi ullam praeſtarent miſericordiam? Porro totum hoc, ut omittebatur in Suſiano & Pulmanniano, ita etiam in Voſſiano & uno Remenſi.

39. *Adeo admirabilem*] Lib. Colmarienſis: *venerabilem.* Quod magis placet. COLER. *Adeo admirabilem ſenatui fecit.* Teſtatur Colerus codicem Colmarienſem habere *adeo venerabilem:* idque magis ſibi placere ait. Atque eam vocem in codd. quoque Brand. itemque in antiquo typis expreſſo Mart. Herbip. obſervo. VORST. *Venerabilem* eſt in MSS. quatuordecim & Ed. Mog. & mihi quoque multo magis placet, quam ineptum illud *admiratio vitae ſincerae facit illum admirabilem.* Si *admirabilem* retinendum judices, vide an placeat lectio Barb. prim. *adminiſtratio fortis & ſincerae vitae.*

40. *Diem extraheret*] Sic locutus eſt Caeſar lib. I. de bello civ. *Catone vero acerrime repugnante & priſtina conſuetudine contradicendi mora dies extrahente.* Hoc Agellio eſt, *diem eximere.* cujus

tiin ipſe Marius eos à conſervando Mario abſterrere poſſet.

M. quoque Porcium Catonem admiratio fortis & ſincerae vitae [39] adeo admirabilem ſenatui fecit, ut cum invito C. Caeſare conſule adverſus publicanos dicendo in curia [40] diem extraheret, & ob id ejus juſſu à lictore in carcerem duceretur, univerſus ſenatus illum [41] ſequi non dubitaret: [42] quae res divini animi perſeverantiam flexit. 7. Ann. urb. 694. Plutarch. Gell. IV. 10.

Eodem [43] ludos Florales, quos Meſſius aedilis faciebat, ſpectante, populus, [44] ut mimae nudarentur, poſtulare erubuit. [45] quod cum ex Favonio, amiciſſimo ſibi, una ſedente cognoviſſet, diſceſſit è theatro, ne praeſentia ſua ſpectaculi conſuetudinem impediret. Quem abeuntem ingenti plauſu populus proſe- 8. Ann. urb. 698. Senec. ep. 97. Martialis I. 58. Lact. I. 20. de Falſa Rel.

cujus locum ita lego: *Cajus Caeſar conſul M. Catonem ſententiam rogavit. Cato rem, quam conſulebat, quoniam non è Rep. videbatur perfici noluit. Ejus rei gratia longa oratione utebatur, eximebatque dicendo diem.* *Eximere* igitur *diem*, eſt totum diem dicendo quaſi auferre & abſumere. Contra *frangere diem* erit, dimidium diem abſumere. Horatius libro II. od. 7. *Cum quo morantem ſaepe diem mero Fregi.* Hoc veteres Jureconſulti *Diffindere diem* dicebant, ut in formula Praetoria: HIC DIES DIFFISVS ESTO. Quando omiſſo reliquo diei ſpatio, judicium differebatur, ut docet Doctor ille Juris unicus lib. XII. obſ. cap. 18. Sed & *diſcindere diem* pronunciaſſe veteres conſtat, quod nihil aliud quam Jureconſultorum illud *Diffindere.* Gloſſae veteres: *Diſcindendi* τμητέας. ἐν τῷ τέμνειν τὰς δίκας. Noti etiam ex Faſtis veteribus *Dies inciſi* & *interciſi.* Fabricius ex Horatiano exemplari Saxonico citat: *Dies alii ſunt Faſti, alii Solidi, quibus laborandum eſt, alii inciſi.* Hic *inciſi*, opinor, *ſolidis* opponuntur. ad quod reſpexit Horatius: *Nec partem ſolido demere de die.* Seneca epiſt. 84. *Hodiernus dies ſolidus eſt.* Inſignis locus eſt Agellii libro XIV. capite 2. in quo tamen monſtroſum magis an ridiculum mendum inhaeret hodieque: *Atque in rerum quidem diffuſionibus, comperendinationibus, & aliis quibuſdam legitimis in rebus.* Audacter corrigo: *Atque in dierum quidem diffiſionibus, comperendinationibus.* Quae enim, *rerum diffiſiones*? Si hac correctiuncula laudem non merui, culpam deprecor. COLER. *Diem extraheret.* Gellius IV, 10. eadem de re, ſed verbis Capitonis Ateji, agens habet *eximere diem dicendo.* Altera phraſi utitur & Caeſar in I. de B. C. 31. *Catone*, inquit, *acerrime repugnante & priſtina conſuetudine contradicendi mora diem extrahente.* Item Livius l. XXVIII. *Quibus cum extrahi aeſtatem poſſe conſules crederent, nihilominus oppugnari poſſe Locros rati.* VORST. In quatuordecim MSS. invenio *abſtraheret:* ſed praeſtat alterum. Frequens enim ſatis *extrahere diem, tempus*, pro *conſumere.* Vide J. Fr. Gron. ad Liv. L. XXII. 18. maxime in addendis. & ſic Sen. de Brev. vitae. C. 16. *In otio relicti aeſtuant, nec quomodo id diſponant, aut extrahant, ſciunt.* Liv. L. XXVIII. 15. *Ad id ſedulo diem extraxerat Scipio, ut ſera pugna eſſet.* Multi MSS. habent *in curiam* Voſſ. *Publicanos ducendos in curiam.* Barb. prim. *adverſus publicanos cauſſam dicendo.*

41. *Sequi non dubitaret*] MS. *dubitarit.* Lege *dubitaverit.* Vide Gron. ad Liv. L. XXXIV. 32. PERIZON. *Dubitavit* etiam Harl. & Ultr. prim. videlicet pro *dubitarit.*

42. *Quae res divini animi*] Quod Catonem in carcerem euntem totus Senatus ſecutus fuit, id animum Caeſaris mitigavit, ut Catonem mitti juberet. VORST.

43. *Ludos Florales*] Qui in honorem Deae Florae celebrabantur. VORST.

44. *Ut mimae nudarentur*] In cod. Schotti fuit *Ut mimae darentur.* VORST. Unus Rem. *ederentur*, Barb. prim. *enudarentur.* Recte *nudarentur* ceteri. Sen. Ep. 97. *Catonem, inquam, illum, quo ſedente negatur populus permiſiſſe ſibi, poſtulare Florales jocos nudandarum mulierum.* Vide omnino Lactant. loco citato in margine.

45. *Quod cum ex Favonio amiciſſimo ſibi una ſedente cognoviſſet*] Hoc loco in Campenſi atque Atrebatenſi codicibus Valeriano contextui inſertum eſt Martialis poëtae epigramma:

Noſſes jocoſae ſacrum cum dulce Florae,
Feſtoſque luſus, &c.

Quod ipſum ſtudioſus aliquis in margine annotarat. Hinc collige lector ſtupidam librariorum negli-

proſecutus, priſcum morem jocorum in ſcenam [46] revocavit; confeſſus [47] plus ſe majeſtatis uni illi tribuere, quam univerſo ſibi vindicare. [48] Quibus opibus, quibus imperiis, quibus triumphis hoc datum eſt? exiguum viri patrimonium, aſtricti continentia mores, modicae clientelae, domus ambitioni clauſa, [49] paterni generis una imago, minime blanda frons; ſed omnibus numeris perfecta virtus. Quae quidem effecit, [50] ut quiſquis ſanctum & egregium civem ſignificare velit, [51] ſub nomine Catonis definiat.

Externa.

[52] Dandum eſt aliquid loci etiam alienigenis exemplis: ut domeſticis aſperſa,
1. Thucyd. vi. varietate ipſa delectent. [53] Harmonii & Ariſtogitonis, qui Athenas tyrannide libe-

negligentiam, qua temere bonos auctores depravarunt. PIGH. Harl. *Cognoviſſet Marciales jocos noſſet ſacrum cum dulce Flora, cur in theatrum Cato ſevere veniſti, an ideo tantum venias ut exires diſceſſit.* & ſic fere Vat. prim. uterque Barb. Ultraj. prim. ſed ſec. habet in marg. Copeſ. Leid. ſext. ſept. Perizon. vel auctius etiam. *Feſtoſque luſus & licentiam vulgi.* & ſic Ed. Mog.

46. *Revocavit*] Liber Danielis *Revocarunt.* Sic idem codex ſupra: *Senatus peragebant.* Auſimne haec ad Paedotribicum tribunal adferre? COLER. *In ſcenam revocavit.* In cod. P. Danielis Colerus obſervavit *revocarunt*; ut ſyllepſis ſit numeri. Ita ergo & in utroque cod. Brandeb. ſcriptum apparet. Neque aliter in vetere typis expreſſo Chalcocondylae eſt. VORST. Neque aliter etiam in Copeſ. tribus Rem. Harl. Bit. Barb. primis, utroque Ultr. Leid. quinto, ſex. ſept. Ed. Mog. & Mediol. ad confirmandum adſcripſerat Cl. Perizon. Liv. L. xxxii. 18. *Elatia clauſit portas; nec niſi vi cogerentur recepturi moenibus videbantur, aut ducem, aut exercitum.* Vide ſimilem fere in MSS. variationem L. ii. 6. 2. & 10. 1.

47. *Plus ſe majeſtatis uni tribuere*] MS. *Uni illi tribuere.* non male, imo optime. Nam ſequitur *univerſo ſibi.* Ubi MS. *univerſos:* Forte *univerſis.* PERIZON. *Uni illi* ego etiam in quindecim MSS. inveni, & in omnibus ante Pighium editis. Quare priſcam lectionem reſtitui. Deinde in novem MSS. eſt *univerſos.* Sed conjecturae Cl. Perizonii favet Ultraj. primus habens *univerſis.* etiam *univerſos ſibi* non male poſſet retineri.

48. *Quibus opibus*] Nonnulli *quibus operibus.*

49. *Paternii generis una imago*] Delet Voſſ. Leid. quint. *paterni generis una M. L. imago.* Ultr. ſec. *una illi imago.* & ſic tres Remenſes & Ed. Mog. Leid. ſext. vero *una illuſtris imago*, Quod profecto minime diſplicet. Reſpicit *M. Porcium Catonem Seniorem*, qui unus gentem Porciam illuſtraverat, quum multae gentes aliae per multos eſſent illuſtres. Pater Catonis Uticenſis teſte Gell. L. xiii. C. 19. deceſſit deſignatus praetor, atque adeo etiam habuit *jus imaginis ad memoriam poſteritatemque prodendae*, quum illud etiam habuerint *Aediles Curules.* ut liquet ex Cic. L. v. in Verr. C. 14. Dicit autem *paterni generis imago*; quoniam *materni generis* plures illuſtres habebat imagines, quippe quae fuerit ex gente Livia, unde *M. Druſum* avunculum ipſius appellat L. iii. 1. 2.

50. *Ut ſi quis ſanctum*] In manuſcriptis omnibus magis eleganter, *Ut quiſquis ſanctum.* PIGH. *Ut quiſquis ſanctum & egregium civem.* Pontanus in Notis ad Macrobii ii, 4. monet, in bonis & vetuſtis membranis haec legi plenius, & ita quidem, *Quiſquis egregium & ſanctum virum, civemque ſignificare velit*; ut ſcil. & *virum* adjectum à noſtro fuerit. Et ſane vocem eam in vetere quoque typis expreſſo Mart. Herbip. obſervo. Auguſtus, cum domum in qua Cato habitarat, intraſſet, ac Strabo quidam in adulationem ejus de pervicacia Catonis male exiſtimaſſet, *Quiſquis*, inquit, *praeſentem ſtatum civitatis commutari non volet, & civis & vir bonus eſt*; atque ita Catonem & ipſe laudavit. Videſis Macrobium ii, 4. VORST. *Sanctum virum civemve.* Sic Voſſ. & unus Rem. *virum* addit etiam Ultraj. ſec. deinde decem MSS. *diffiniat.* Leid. ſext. *civem ſignare velit.*

51. *Sub nomine Catonis*] Tertullianus Apologet.

liberare conati ſunt, effigies aeneas Xerxes ea urbe devicta in regnum ſuum Plin. XXXIV. tranſtulit: longo deinde interjecto tempore, [54] Seleucus in priſtinam ſedem 8. reportandas curavit. Rhodii quoque eas urbi ſuae appulſas, cum in hoſpitium publice invitaſſent, ſacris etiam [55] pulvinaribus collocaverunt. Nihil hac memoria felicius, quae tantum venerationis in tam parvulo aere [56] poſſidet.

Quantum porro honoris Athenis Xenocrati ſapientia pariter ac ſanctitate 2. Cic. pro claro tributum eſt? [57] Qui cum teſtimonium dicere coactus ad aram acceſſiſſet, Balb. Diog. Laert. [58] ut more ejus civitatis juraret omnia ſe vere retuliſſe, univerſi judices conſurrexerunt, proclamaruntque *ne jusjurandum diceret* : quodque ſibimetipſis poſtmodum dicendae ſententiae loco remiſſuri non erant, ſinceritati ejus concedendum exiſtimarunt.

get. cap. 11. *Quis ex illis Diis veſtris gravior & ſapientior Catone? Juſtior & militarior Scipione?* Juvenalis: *Tertius è coelo cecidit Cato.* Crebro hoc ſchemate *Catones* vocat Martialis. Prudentius contra Symmach.

Exſultare Patres videas, pulcherrima mundi
Lumina, conciliumque ſenum geſtire Catonum.

COLER. *Sub nomine Catonis definiat.* Catonem eum vocet; nomine proprio, ut fit, pro communi uſurpato. Juvenalis: *Tertius è coelo cecidit Cato.* Prudentius in Symmachum:

Exſultare Patres videas, pulcherrima mundi
Lumina, conciliumque ſenum geſtire Catonum.

VORST.

52. *Dandum eſt* &c.] A Copeſ. abeſt *etiam*, ab Harl. *exemplis*. Voſſ. unus Rem. & ſec Ultr. *reſperſa*.

53. *Harmodii & Ariſtogitonis*] Interfecerunt hi Hipparchum, filium Piſiſtrati, tyrannum Athenienſem; atque ita civitatem à tyrannide vindicarunt. Inter fragmenta Alcaei aliquod eſt, ex quo apparet, quod, dum caedem meditati fuerunt, enſem in myrti ramo geſtaverint. Ipſum fragmentum hoc eſt: Ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω, ὥσπερ Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ὅταν τὸν τύραννον κτανέτην, ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποιησάτην. *In myrti ramo gladium geſtabo, ſicut Harmodius & Ariſtogiton, quando tyrannum occiderunt, & Athenas aequabili jure uti fecerunt. Chariſſime Harmodi, nondum es mortuus, ſed in beatorum inſulis te ajunt eſſe, ubi eſt celeripes Achilles, &c.* VORST. Vide Gel. L. IX. 2. Aelian. V. H. L. XI. 8. Plin. L. XXXIV. 4. Magii Miſc. L. II. 6. Uſſerii Ann. p. 217. PERIZON. *Rex* delet Ult. prim. Leid. quint. ſext. ſept. Periz. cum in ceteris, ut & in Edd. omnibus illud reperiatur; & credo profectum fuiſſe ab auctore. Deinde Ultr. ſec. *denique.* duo Rem. *Saleucus.* Ed. Mog. *Zalenchus.*

54. *Seleucus in priſtinam ſedem reportandas curavit*] Pauſanias in Atticis auctor eſt ſtatuas Harmodii & Ariſtogitonis remiſſas Athenienſibus ab Antiocho fuiſſe. VORST.

55. *Pulvinaribus collocaverunt*] Vide Caſaub. ad Suet. C. 76. PERIZON.

56. *Poſſidet*] Sic reſtitui jubentibus omnibus MSS. & ſic loqui debuit, quum ipſius aetate illae ſtatuae exſtarent, quae erant adhuc Pauſaniae tempore non longe ab aede Martis. Vide eum in Attic. C. 8. alii, *poſſedit.*

57. *Qui cum*] *Qui* abeſt à nonnullis MSS.

58. *Ut more civitatis*] In longe maxima MSS. parte & in omnibus Edd. eſt *more ejus civitatis.* Quomodo emendatum vides, nec improbas, niſi me mea fallit opinio.

FINIS LIBRI SECUNDI.

VALERII MAXIMI FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

DE INDOLE.

CUJUS EXEMPLA SUNT ROM.

1. *Aemilii Lepidi pueri.*
2. *M. Catonis Uticenſis.*
3. *C. Caſſii Longini.*

EXTERNUM UNUM.

1. *Alcibiadis Athenienſis.*

[1] ATtingam nunc quaſi cunabula quaedam & elementa virtutis: animique procedente tempore [2] ad ſummum gloriae cumulum perventuri, certo cum indolis experimento, [3] datos guſtus referam.

1. [4] Aemilius Lepidus puer etiam tum progreſſus in aciem, hoſtem interemit, civem ſervavit. Cujus tam memorabilis operis

1. *Attingam nunc quaſi cunabula*] *Nunc* deeſt in plerisque MSS. Mog. Ed. *Attingam igitur nunc ea quae ſunt cunabula quaedam.* & ſic unus Rem. & ſec. Ultraj. *Animorum perventurorum.* Leid. prim. & unus Rem.

2. *Ad ſummum gloriae culmen*] MSS. ſexdecim habent *cumulum* ut & Edd. omnes. Mutavit Colerus in *culmen*, quod in margine in aliis exſtare monuerat Pighius. Vide ad L. VII. I. I.

3. *Datos geſtus referam*] In Cauchiano, Gemblac. & Atrebat. *Datos guſtus*, legitur optime. PIGH. *Datos guſtus.* Ita Pighius è tribus codd. cum Aldus & alii edidiſſent *datos geſtus.* In utroque etiam cod. Brand. eſt *geſtus*; ſed ut ſatis appareat, in uno fuiſſe *guſtus*, antequam aliena manus accederet. *Guſtus* prima pars coenae dicebatur. Martialis XI, 53. *Haec ſatis in guſtu.* Inde factum, ut prima animi ſpecimina & rudimenta noſter per metaphoram *guſtus animi* dixerit. VORST. Recte ut videtur Pigh. *datos guſtus.* Nam & Cap. 2. *initia procurſuſque virtutis*, de quibus hoc capite agit, opponit *actui ipſi*. Sic Sen. in Ep. p. 114. *Guſtum tibi dare volui. Totus hic contexitur liber.* Et ſic γεῦσις Graecis L. II. Macch. 13. 18. PERIZON. Sic etiam in tribus Medic. & inter lineas Leid. quint. reliqui *geſtus* habent. Nonnulli *dato*, ut referatur ad praecedens *experimento.* Leid. quint. Ult. ſec. Bit. prim. Leid. ſept. ſed ab alia manu *claros.* in pauculis deeſt haec vox.

4. *Aemilius Lepidus*] Cum tot fuerint Aemilii Lepidi in Repub. Ro. celebres viri, mirum auctorem ne uno quidem verbo indicare nobis de quonam Aemylio loquatur. Sed dices authoris aetate erat omnibus notum de quo intelligi vellet. Atqui haec non praeſentibus modo, opinor, ſed futuris etiam ſcripſit: apud quos alia exemplaria ſuae cujuſque aetatis ſubinde oritura fuerant, ita ut priorum homines oblivifcerentur. Quare aliquid ſigni adden-

ris index eſt in Capitolio [5] ſtatua bullata, & [6] incincta praetexta S. C. poſita. Iniquum enim putavit, eum honori nondum tempeſtivum videri, qui jam virtuti maturus fuiſſet. [7] Praecurrit igitur Lepidus aetatis ſtabilimentum fortiter faciendi celeritate: duplicemque laudem è proelio retulit, cujus eum [8] vix ſpectatorem anni eſſe patiebantur. Arma enim infeſta, & [9] deſtricti gladii, & diſcurſus telorum, & adventantis equitatus fragor, & concurrentium exercituum impetus, juvenibus quoque [10] aliquantum terroris incutit. Inter quae Aemiliae gentis pueritia coronam mereri, [11] ſpolia rapere valuit.

Hic ſpiritus ne M. quidem Catonis pueritiae defuit. Nam cum in domo M. Druſi 2. Ann. urb. 662. Plut. Caton.

dendum erat, ut etiam apud futuros noſceretur. Oliverius ait hoc bello Celtiberico factum in Hiſpania ſub Tib. Sempronio Graccho. Is Cos. fuit anno 577. Sed Proconſul Celtiberos vicit, ut Flor. indicat obiter Lib. XLI. Quod ſi ſub Tib. Gracccho hoc factum, videtur hiſtoria hîc intelligi de eo Aemilio, de quo idem Flor. L. XLIII. ubi princeps Senatus à cenſoribus eligitur. Rurſus XLVI. denique L. XLVIII. indicat ſatis, cenſoribus principem Senatus lectum; *qui antequam expiraret* (inquit Florus) *praecepit filiis, lecto ſe ſtrato ſine linteis, ſine purpura efferrent: in reliquum funus, ne plus quam aeris denos conſumerent. Imaginum ſpecie, non ſumptibus nobilitari maximorum virorum funera ſolere.* Lector, quod viſum fuerit, ſequatur. GLAREAN. *Aemilius Lepidus.* Conſimile prorſus facinus L. Tarquinii filii apud Macrobium libro I. Servius ad IX. Aeneid. *Hoc loco puerum ideo poſtea fecit armari, quia legit in Hiſtoria, pueros de bellis gloriam reportaſſe. Filium M. Druſi annorum ſexdecim: Criſpini filium Criſpinum in Corſica cum fugeret exercitus Sp. Carvilii Conſulis, bellum reſtituiſſe. Apud Soram bello Italico ab Herennio puerum in aciem eductum à quo hoſtem occiſum ſpoliatumque. Lucii Tarquini filium, quem ob hoc pater aurea bulla praetextaque donavit.* Haec Servius ille P. Danielis. COLER. *Aemilius Lepidus puer etiam tum.* Simile facinus Tarquinii Priſci Regis filii Macrobius lib. I. refert. Et Servius ad lib. IX. Aen. ejuſdem generis plura recenſet. VORST. Memoriam hujus rei ſervat Denarius apud Fulv. Urſinum cum hac inſcriptione M. LEPIDUS AN. XV. PR. H. O. C. S. Quae poſteriores literae eum hoſtem occidiſſe civem ſervaſſe indicant. Refert vero Urſinus ad M. Lepidum, qui Pontifex Maximus & bis conſul fuit. Vide in Fam. Rom. p. 7. *in aciem* abeſt à duobus Codd. Remenſibus.

5. *Statua bullata*] Aſconius: *Simul cum praetexta etiam bulla ſuſpendi in collo infantibus ingenuis ſolet aurea, libertinis ſcortea: quaſi bullientis aquae ſinus communiens pectus puerile.* Feſtus item: *Bulla aurea inſigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis à pectore.* Vide & Macrob. I, 6. VORST.

6. *Incincta praetexta*] *Praetextam* non minus, quam bullam, infantium & puerorum fuiſſe ex citatis modo antiquorum verbis apparet. Erat autem *praetexta* puerorum nobilium veſtis, qua utebantur uſque ad aetatis annum decimum ſeptimum. Et *praetexta* quidem dicta fuit, quod praetexta ei purpura eſſet. Unde *praetextati* iidem qui pueri. Vide rurſus Macrobium l. d. Ubi & de moris ejus origine, quod praetexta atque bulla uſi fuere pueri. VORST. Cave credas *praetextam* ſemper nobilium duntaxat puerorum veſtem fuiſſe, quae etiam libertinorum filiis fuerit conceſſa, ut vel ex ipſo Macrobii loco apparet.

7. *Praecurrit*] Copeſ. Barb. prim. & Ult. prim. *praecucurrit.*

8. *Vix ſpectatorem*] Nam decimo ſexto demum anno militabant, ut notat Servius ad illud VII. Aeneid.

Ante urbem pueri & primaevo flore juventus
Exercentur equis, domitantque in pulvere currus.

COLER.

9. *Diſtricti gladii*] Unus cod. Brandeb. *deſtricti:* quod quibuſdam & rectius videtur. Vide Notas Gronovii ad Liv. XXVII. 13. Vide & Notas ad II, 9, 6. VORST.

10. *Aliquantum terroris incutit*] Leid. quint. ſext. Periz. Barb. prim. Ultraj. ſec. *aliquantulum terroris.*

11. *Spolia rapere*] Avide & raptim capere. Virg.

Et duo rapta manu diverſo ex hoſte tropaea.

GUDIUS.

 12. *Et*

Druſi avunculi ſui educaretur, [12] & ad eum tribunum plebis Latini de civitate impetranda conveniſſent, à Q. Poppedio [13] Latinorum principe, [14] Druſi autem hoſpite rogatus, *ut ſocios apud avunculum adjuvaret*, conſtanti vultu *non facturum ſe* reſpondit. Iterum deinde, ac ſaepius interpellatus, in propoſito perſtitit. Tunc Poppedius in excelſam aedium partem levatum, [15] abjecturum inde ſe, niſi precibus obtemperaret, minatus eſt: [16] nec hac re ab incepto moveri potuit. [17] Expreſſa eſt itaque illa vox hominum: *Gratulemur nobis Latini & ſocii, hunc eſſe* [18] *tam parvum*; *quo ſenatore ne ſperare quidem nobis civitatem licuiſſet.* [19] Tenero ergo animo Cato totius Curiae gravitatem percepit, perſeverantiaque ſua Latinos jura noſtrae civitatis apprehendere cupientes repulit.

Idem

12. *Et ad eum Trib. plebis Latini*] Med. quint. *& ad eum tunc populi Latini de civitate.* ſext. & Leid. prim. *Trib. tunc plebis.* quod eſt in pleriſque Edd. excepta Moguntina.

13. *Latinorum*] Liber Dan. *Latini.* Hinc legerim, *Latii principe.* COLER. *Poppedio Latinorum principe.* Notat Colerus, in libro P. Danielis eſſe *Latini principe.* Unde ille conjicit legendum eſſe *Latii principe.* *Latini* habet & unus cod. Brand. Hinc legendum fortaſſe *Latini nominis principe.* COLER. *Latini* eſt in quatuor Leidd. Med. prim. Harl. uno Rem. Bit. *Latino* in Vat. Med. ſec. & Cop. ſed Leid. quint. poſteriores literas punctis delet, ut remaneat *Latii*; quomodo habet Ed. Mog. nec diſplicet. Nonnulli MSS. *Pompedio*, item *Popedio.* Ed. Mog. *Q. Oppedio.* *Pompedius* ſcribendum eſſe cenſuit Voſſius ad Vell. Pat. L. II. 16. Sed incerta admodum eſt hujus nominis ſcriptura. vide Notas eruditorum ad Flor. L. III. 18. 6. & ad Obſeq. 116.

14. *Druſi autem hoſpite*] *Hoſpes alicujus* dicitur qui cum aliquo peregrino in loco habitante amicitiam contraxit, ab eodemque teſſeram accepit; ut ſi ad eum locum aliquando rediret, agnoſci poſſet, & hoſpitio denuo exciperetur. Inde phraſes *hoſpitium mihi eſt cum illo*, *hoſpitio alicujus uti*, *hoſpitio alicujus contineri*, *jure hoſpitii junctos eſſe*: quarum poſtremam infra III, 2, 2. invenias. Quod autem neceſſitudo ea tam ſancte colebatur, id reverentia fiebat Jovis Xenii, vel, ut Plautus vocat, Dei hoſpitalis; quem hoſpitio praeeſſe, ejuſque violata jura ulciſci credebant. Eo de argumento fuſius egere Stuckius I, 27. Antiq. conviv. & Jac. Phil. Tomaſinus in lib. de teſſeris hoſpitalitatis. VORST.

15. *Abjecturum ſe eum inde*] Campenſis liber, Colonienſis, atque Atrebatenſis, *Levatum abjecturum inde ſe, niſi precibus obtemperaret.* Elegantius aliquanto. PIGH. *Abjecturum inde ſe.* Ita Pighius ex tribus codd. Idque ille elegantius eſſe putat, quam quod Aldus habet *Abjecturum ſe eum inde.* Et ſane, ut Pighius edidit, codices quoque Brand. habent. Poteſtque accuſativus pronominis, qui praecedit, *levatum*, commode ſubaudiri. VORST. Habent etiam ita aliquot mei Codd. ſed vulgatum tuentur Copeſ. Harl. unus Rem. ſec. Ultr. primus & quart. Leid. in quint. & ſept. poſtea additum eſt, *τὸ eum.* in iis, in quibus adeſt, variis locis ponitur, ut poſtea additum videatur. Klokkius legebat *abjecturus inde, niſi.*

16. *Nec hac re ab incepto moveri potuit*] Quatuor Med. Leid. ſec. & ſext. Ultr. prim. & Toll. *movere.* Sic. Ven. 1478.

17. *Expreſſa eſt itaque illa vox hominum, Gratulemur nobis Latini, &c.*] Scribo, *illa vox homini.* De *Poppedio* enim ipſo capiendum. qui, ut ex narratione Valeriana & clarius è Plutarcho apparet, auctor unus honorificae hujus in Catonem vocis. LIPS. *Illa vox hominum.* Verba ſequentia ex ore Popedii eſſe teſtatur Plutarchus. Itaque recte Lipſius emendare videtur: *Illa vox homini*, id eſt, Popedio. COLER. *Expreſſa eſt illa vox hominum.* Lipſius legendum cenſet *homini*; ut id referatur ad ſolum Poppedium: quia ex narratione Valeriana, & clarius ex Plutarcho, appareat, illum unum auctorem honorificae iſtius in Catonem vocis fuiſſe. Praeter cauſſas autem ejus emendationis, quas affert Lipſius, afferre & hanc licet, quod ipſa vox *expreſſa* quae praecedit, caſum

Idem cum ſalutandi gratia praetextatus ad Syllam veniſſet, & capita proſcriptorum in atrium allata vidiſſet, atrocitate rei commotus paedagogum ſuum [20] Sarpedonem nomine interrogavit, *quapropter nemo inveniretur*, *qui tam crudelem tyrannum occideret.* Cumque is, *non voluntatem hominibus*, *ſed facultatem deeſſe*, *quod ſalus ejus magno militum praeſidio cuſtodiretur*, reſpondiſſet: [21] *ut ferrum ſibi daret*, obſecravit, affirmando *perfacile ſe eum interfecturum*, *quod in lecto illius conſidere ſoleret.* [22] Paedagogus & animum Catonis agnovit, & propoſitum exhorruit, eumque poſtea ad Syllam excuſſum ſemper adduxit. Nihil hoc admirabilius. [23] Puer in officina crudelitatis deprehenſus, victorem non extimuit; tum maxime conſules, municipia, legiones, equeſtris ordinis majorem partem trucidantem. [24] Ipſum Marium ſiquis eo loci ſtatuiſſet, celerius

Ann. urb. 671. Plutarch. in Cat. Min.

caſum tertium requirit; quodque ſolenne eſt antiquioribus, ut ſi aliquem nomine proprio jam deſignarint, deque eodem aliquid amplius dicere velint, ipſum nomen proprium non repetant, ſed nomen commune *hominis* pro eo ponant. Exempli cauſſa Cicero l. 1. ep. 2. ad fam. cum ſcripſiſſet de Pompejo, ipſumque hujus nomen poſuiſſet, ſubdit deinde: *Ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere.* Noſter item in calce hujus capitis, cum Alcibiadem nominaſſet, ſubdit deinde: *Adhuc inter execrationem hominis & admirationem dubio mentis judicio fluctuatur.* VORST. Lege cum Lipſio *Homini.* PERIZON. Sic clare exſtat in Leid. tert. & ſept. Curt. L. IX. 3. 1. *Ne ſic quidem ulli militum vox exprimi potuit.* Sed non ſolum cum tertio caſu, ſed etiam cum ſecundo jungitur apud eumdem L. VIII. 5. *Expreſſerat non adſenſionem modo, ſed etiam vocem, Seniorum praecipue.* Vide etiam Heinſ. & Burman. ad Vellej. L. II. 19. 3. *homini* tamen & ego malim.

18. *Tam parvum*] Neſcio an delenda vocula *tam.* Nam *parvi* etiam pueri dicuntur. COLER. Delet Leid. primus.

19. *Tenero ergo animo Cato totius curiae gravitatem percepit*] Videtur leg. *praecepit.* Sic Liv. XXXI. C. 40. *Id quod animis praeceperant.* & L. XXXVIII. C. 20. *Pugnam procul futuram animo praeceperant.* PERIZON. Etiam in margine idem Vir Cl. notaverat F. *praecepit.* Sed poſtea deleverat. Credo quia judicabat Valerium recte hic dicere potuiſſe *perceperat* i. e. plane, omnino ceperat. Quod optime convenit cum eo, quod dicit, *totius curiae gravitatem*, &, *tenero animo*, qui alioquin tanti ponderis capax eſſe non videbatur. Sic ſupra *pervidere* pro penitus videre. L. II. 6. 12. Vide & L. V. 10. ext. 3.

20. *Sarpedonem nomine*] Harl. Ultr. prim. *Serpedonem*, Leid. ſext. *Scarpedonem.* ſed Σαρπηδὼν quoque dicitur Plutarcho. Pro *occideret* tres Rem. *Interficeret.*

21. *Ut ferrum ſibi daretur obſecravit*] MS. melius. *Daret.* Nempe is cum quo colloquebatur, qui eum cuſtodiebat, paedagogus ejus. PERIZON. *Daret* habent ſexdecim MSS. cum omnibus Editionibus praeter Moguntinam. Itaque hoc reſtitui.

22. *Paedagogus & animum Catonis agnovit*] MS. *Ut* rectius multo: ſiquidem totum locum ita lego. *paedagogus*, *ut animum Catonis agn. & prop. exh. & eum* (pro *eumque*) *poſtea a. Sullam ſ. adduxit.* Vel, *ut an. C. a. propoſitum exhorruit*, *eumque ſemper ad &c.* PERIZ. *Ut* eſt etiam in Harl. & Barb. primo. Ceteri confirmant vulgatam lectionem, quam ſollicitare neceſſe non eſt.

23. *In officina crudelitatis deprehenſus*] In aedibus Syllae. Epitome l. LXXXVIII. Liv. *Pulcherrimam victoriam crudelitate, quanta in nullo hominum unquam fuit, inquinavit*, &c. VORST.

24. *Ipſum Marium ſiquis eo loci ſtatuiſſet*] Abeſt vett. vox *ſiquis.* Lego igitur concinnius: *Ipſum Marium eo loci ſtatuiſſes.* LIPS. *Ipſum Marium.* Brevius & concinnius quidam veteres: *Ipſum Marium eo loci ſtatuiſſes.* COLER. *Ipſum Marium ſiquis eo loci ſtatuiſſet.* Obſervavit Lipſius, à quibuſdam codd. abeſſe *ſiquis.* unde ille legendum conjicit, *Ipſum Marium eo loci ſtatuiſſes.* Et ſane *ſiquis* ab utroque etiam cod. Brand. abeſt; ſed ut verbum tamen tertiae perſ.

lerius aliquid de fuga ſua, quam de Syllae nece cogitaſſet.

3. Ann urb. 678. circiter. Plutarch. Bruto. p. 600. Cujus filium Fauſtum C. Caſſius condiſcipulum ſuum in ſchola proſcriptionem paternam laudantem, [25] ipſumque cum per aetatem potuiſſet, idem facturum minitantem, colapho percuſſit. Dignam manum, quae publico parricidio ſe non contaminaret.

Externa.

1. Plutarch. in Alcib. [26] Et ut à Graecis aliquid, Alcibiades ille, cujus neſcio utrum bona, an vitia patriae pernicioſiora fuerint (illis enim cives ſuos decepit, his afflixit) cum adhuc puer ad Periclem avunculum ſuum veniſſet, eumque ſecreto triſtem ſedentem vidiſſet, interrogavit, *quid ita* [27] *tantam in vultu confuſionem gereret.* At illo dicente, [28] *mandato ſe civitatis* [29] *Propylaea Minervae, quae ſunt januae arcis, aedificaſſe,* [30] *conſumptaque in id opus ingenti pecunia, non invenire quo pacto miniſterii rationem redderet, atque ideo conflictari: Ergo,* inquit, *quaere potius, quemadmodum rationem non reddas.* Itaque vir ampliſſimus atque prudentiſſimus, [31] ſuo conſilio defectus, puerili uſus eſt, atque id egit ut Athe-

perſ. *ſtatuiſſet* ſequatur. Unde in uno & adſcriptum video in margine *ſiquis*; quaſi à librario hoc omiſſum eſſet. Porro pro *eo loci*, in codd. Brand. eſt *illo loco*, & *illo loci*. Intelligitur autem officina illa crudelitatis, de qua praedictum, id eſt, domus Syllae. VORST. Leid. quint. *Ipſum Marium eo loci ſtatuiſſet ut celerius aliquid.* ſept. *qui*, (& ſuperſcriptum eſt *&*) *ipſum Marium*, deinde ſuperſcriptum *ut* ſupra *celerius*. Periz. *Qui ipſum Marium.* Omnes Med. cum Barb. prim. & tribus Leid. & Copeſ. *Et qui ipſum Marium illo loco.* Quinque Leid. cum Harl. Bit. prim. Ultraj. ſec. *illo loci.* omnes *ſtatuiſſet.* Cum Mediceis conſentit Edit. Mog. habens etiam *ut celerius*. an Auctor ſcripſit? *Atqui ipſum Marium illo loci ſtatuiſſes, & celerius.* &c. Ut Lib. II. 10. 5. *Atqui P. Rutilio.* Sic porro *hoc loci* L. III. 2. Ext. 3.

25. *Ipſumque, cum per aetatem potuiſſet*] Pighius neſcio qua de cauſſa edidit, *Ipſum quoque*; eumque Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Codices Brand. MSS. antiquioreſque typis expreſſi habent *ipſumque*. VORST. Septemdecim hoc firmant MSS. Ultr. ſec. *ſeque*, & *ſe* eſt ab alia manu in Leid. ſept. pro *contaminaret* nonnulli *contaminaſſet*.

26. *Et ut à Graecis aliquid*] Ultraj. prim. in margine, ſed eadem manu, addit. *adiciam*. Bit. prim. *Aliquid exempli.* Solet ita abrupte loqui. Sic L. III. 2. 3. *Hactenus iſtud.*

27. *Tantam in vultu confuſionem gereret*] *Confuſio* pro perturbatione & triſtitia. Sic & IV, 7. ext. 2. *Nihil eſt quod hoc nomine confundaris.* Praecedit, *Per ſummam trepidationem excuſationis verba quaerebat.* Vide & libellum noſtrum de Latinit. mer. ſuſp. p. 149. VORST.

28. *Mandato ſe civitatis*] Liber Danielis *mandatu*, non rejicio. COLER. Et ſane ſic Suet. in Julio C. 7. *mandatu Praetoris.* ubi vide Caſaubonum. Sed hic nulli favent MSS.

29. *Propylaea Minervae, quae ſunt januae arcis*] Arcis Minervae puta, Virgilius: *Pallas quas condidit arces, ipſa colat.* In arce Athenienſi ſacra Minervae fuerunt, uti Romae in Capitolio ſacra Jovis. VORST.

30. *Conſumpta in id opus ingenti pecunia*] Cicero II. de Off. *Phalereus Demetrius Periclem, principem Graeciae vituperabat, quod tantam pecuniam in praeclara illa Propylaea conjecerit.* VORST. Portas illas quinque numero fuiſſe, & in illa Propylaea conſumta eſſe talenta duo millia & duodecim refert Harpocrat. in voce Προπύλαια. Vide Meurſium L. VI. Lect. Att. C. 33.

31. *Suo conſilio defectus puerili uſus eſt*] Harl. &

thenienſes 32 finitimo implicati bello rationibus exigendis non vacarent. Sed viderint Athenae 33 utrum Alcibiadem lamententur, an glorientur: quoniam adhuc inter execrationem hominis & admirationem, 34 dubio mentis judicio fluctuatur.

& Barb. prim. Periz. Leid. ſept. *pueri*. Leid. ſec. *pueri*, al' *puerul*i. Deinde Harl. & Cop. *impliciti*. duo alii *quaeres*. Ultraj. ſec. *reddes*.

32. *Finitimo implicati bello*] Peloponneſiaco puta. VORST. Huc reſpicit Ariſtoph. in Εἰρήνῃ v. 604.

Πρῶτα μὲν γὰρ αὐτῆς ἦρξε Φειδίας πράξας κακῶς.
Εἶτα Περικλέης, φοβηθεὶς μὴ μετάσχῃ τῆς τύχης.
Τὰς φύσεις ὑμῶν δεδοικὼς, καὶ τὸν αὐτοδὰξ τρόπον,
Πρὶν παθεῖν τι δεινὸν, αὐτὸς ἐξέφλεξε τὴν πόλιν,
Ἐμβαλὼν σπινθῆρα μικρὸν Μεγαρικοῦ ψηφίσματος
Ἐξεφύσησεν τοσοῦτον πόλεμον, ὥστε τῷ καπνῷ
Πάντας Ἕλληνας δακρῦσαι, τούς τ' ἐκεῖ, τούς τ' ἐνθάδε.

Ubi videndus Scholiaſtes.

33. *Utrum Alcibiadem lamententur, an glorientur*] Dicitur ſane *gloriari de aliquo* & *in aliquo*. Sed conſtructio tamen cum caſu quarto in talibus itidem reperitur. VORST. An ſcribendum *Utrum ob Alcibiadem lamententur an glorientur*? GUYET. Nihil mutant MSS. ſtatuit quidem Vorſtius *gloriari* cum quarto caſu reperiri, ſed is credo pronominis erit, aut adjectivi, ut *hoc*, *illud gloriari*, *multa gloriari*; ſed vellem oſtendiſſet Latine dici, *Romà gloriatur Ciceronem*, *Athenae Demoſthenem*. Itaque hic caſus quartus regitur à verbo proximo *lamentaretur*, nulla ratione habita verbi ſequentis. Liv. L. xxxv. 19. *Odi, odioque ſum Romanis*. Ovid. L. I. Met. 577.

Conveniunt illuc popularia flumina primum
Neſcia gratentur, conſolentur ne parentem.

Sall. Bel. Cat. 52. *Imitari, quam invidere bonis malebant*. Bel. Jug. C. 58. *Univerſos in concione laudat atque agit gratias*. Liv. L. I. 11. *Ut parentibus earum det veniam, & in civitatem accipiat*. Gell. L. VII. I. *Aſſidebat oppugnabatque oppidum in Hiſpania*.

34. *Dubio mentis judicio fluctuatur*] *Fluctuatur* imperſonaliter dictum. Miror autem quid ſit quod Pighius maluit *fluctuantur*; quodque Colerus & Thyſius eum ſunt ſecuti. Codex Brand. uterque habet *fluctuatur*. Nec aliter antiquiores typis expreſſi. Cauſſa autem quod inter execrationem Alcibiadis & admirationem ejuſdem dubio mentis judicio fluctuari dicit, haec eſt, quod, ut Nepos in vita ejus ſcribit, *nihil illo fuit excellentius, vel in vitiis, vel in virtutibus*. VORST. *Fluctuatur* placebat etiam Guyeto: & ſic omnes MSS. & Edd. exhibent.

CAPUT II.

DE FORTITUDINE.

CUJUS EXEMPLA ROM. SUNT.

1. *M. Horatius Cocles.*
2. *Cloelia virgo.*
3. *Romulus.*
4. *A Cornelius Coſſus.*
5. *M. Marcellus.*
6. *Certaminum ſingularium victores T. Manlius Torquatus, M. Valerius Corvus, & P. Scipio Aemilianus.*
7. *C. Atilius.*
8. *Equites Rom. in proelio contra Samnites.*
9. *Iidem in proelio contra Samnites.*
10. *Milites Rom. in retinenda claſſe Punica.*
11. *Miles Rom. in proelio Cannenſi.*
12. *P. Licinius Craſſus procos.*
13. *Q. Metellus Scipio procos.*
14. *M. Cato Uticenſis.*
15. *Porcia M. F. M. Bruti.*
16. *M. Cato majoris Catonis filius.*
17. *P. Scipio Naſica.*
18. *M. Aemilius Scaurus.*
19. *C. Julius Caeſar procos.*

20. *Tres*

20. *Tres milites, Vibius Accuaeus, Valerius Flaccus, T. Pedanius.*
21. *Q. Cotius Achilles.*
22. *C. Atilius.*
23. *M. Coeſius Scaeva.*
24. *L. Sicinius Dentatus.*

EXTERNA.

1. *T. Jubellius Campanus.*
2. *Gobryas Perſa.*
3. *Leonidas Spartanus.*
4 *Othryadas Spartanus.*
5. *Epaminondas Thebanus.*
6. *Theramenes Athenienſis.*
7. *Theogenes Numantinus.*
8. *Aſdrubalis Poeni uxor.*
9. *Harmonia Gelonis regis filia.*

[1] Nos quia jam initia, procurſuſque virtutis patefecimus, [2] actum ipſum proſequamur; cujus ponderoſiſſima vis, & efficaciſſimi lacerti, in fortitudine conſiſtunt. Nec praeterit me, conditor Urbis noſtrae Romule, principatum tibi hoc in genere laudis [3] aſſignari oportere. Sed patere, obſecro, uno te praecurri exemplo, cui & ipſe aliquantum honoris debes: quia beneficio illius effectum eſt, ne tam praeclarum opus tuum Roma dilaberetur.

1. Etruſcis in urbem ponte Sublicio irrumpentibus, Horatius Cocles extremam ejus partem occupavit: totumque hoſtium agmen, donec poſt tergum ſuum pons abrumperetur, infatigabili pugna ſuſtinuit: atque, ut patriam periculo imminenti liberatam vidit, armatus ſe in Tiberim miſit. Cujus fortitudinem dii immortales admirati, incolumitatem ſinceram ei praeſtiterunt. [4] Nam neque altitudine dejectus, quaſſatusve, neque pondere armorum

Ann. urb. 245. Livius II. Dionyſ. v. Plut. Paral. 8.

1. *Nos quia jam initia*] Haec omnia uſque ad *conſiſtunt* referunt plerique Codd. MSS. ad caput praecedens.

2. *Actum ipſum perſequemur*] Ita mutaverat Pighius, cum omnes Editi haberent *proſequemur*, vel *proſequamur*; quod habet Mog. cum cum longe plurimis MSS. reliqui *proſequemur*. Quod verbum melius huc accommodatum eſt quam *perſequemur*; quum illud laudi, hoc vituperio magis conveniat. Cic. L. II. de Leg. 24. *Honoratorum virorum laudes in concione memorentur, eaſque etiam cantu ad tibicinem proſequatur.* Vell. L. II. 10. 1. *Proſequamur notam ſeveritatem cenſorum.* Noſter L. IV. 8. 5. *Illius vero Romanae liberalitatis coeleſtem ſpiritum nullae literae ſatis dignis laudibus proſequentur.* Vide infra L. VI. 2. initio.

3. *Aſſignari oportere*] Unus Rem. prim. Leid. ſec. Ultr. *debere*. Deinde tres Rem. Ultr. ſec. & Leid. ſept. *Sulpicio*. Leid. tert. *irrumperetur*.

4. *Nam neque altitudine dejectus quaſſatuſve, neque pondere armorum preſſus*] De *Coclite* ſermo eſt, qui è ponte in Tiberim praecipitavit, audaci & felici ſaltu. Sed aptius omnino legeris, *altitudine dejectus quaſſatus, neque &c: Dejectus altitudinem*, ſive *dejectionis* cape. LIPS. *Dejectus quaſſatuſve.* Lipſius corrigit *Dejectu quaſſatus. Dejectus*, inquit, eſt ipſa dejectio altitudinis. Si vulgatam lectionem retineas exponi poteſt *dejectus* pro *eliſus*. Ita Ciceronem locutum eſſe docet Nonius. Sane Graecum quoque καταβάλλειν exponit Graecus magiſter, *Elidere*. COLER. *Neque altitudine dejectus quaſſatuſve.* Lipſius legendum conjicit, *Neque altitudine dejectus quaſſatus*; ut *dejectus* non participium ut *quaſſatus*, ſed nomen ſit caſus ſecundi pro *dejectionis*. At Colerus putat, vulgatam lectionem retineri poſſe, & *dejectus* exponi per *eliſus*. Ita enim Ciceronem locutum docere Nonium. Lipſii conjecturam firmat unus codex Brand. ut in quo non eſt *altitudine dejectus quaſſatuſve*, ſed omiſſa ſyllaba disjunctiva *altitudine dejectus quaſſatus*. VORST. Guyeto ſcribendum videbatur, *Nam neque altitudinis dejectu quaſſatus, neque pondere armorum preſſus*. Lipſio favent duo Rem. & prim. Ultraj. Cl. Perizo-

rum preſſus, [5] nec ullo vorticis circuitu actus, nec telis quidem, [6] quae undique congerebantur, laeſus, tutum natandi eventum habuit. Unus itaque tot civium, tot hoſtium in ſe oculos convertit, [7] ſtupentes illos admiratione, hos inter laetitiam & metum haeſitantes: unuſque duos acerrima pugna conſertos exercitus, alterum repellendo, alterum propugnando, diſtraxit. Denique unus urbi noſtrae [8] tantum ſcuto ſuo, quantum Tiberis alveo, munimenti attulit. Quapropter diſcedentes Etruſci dicere potuerunt: *Romanos vicimus, ab Horatio victi ſumus.*

Immemorem me propoſiti mei Cloelia pene facit. [9] eadem enim tempe- 2.
ſtate, certe adverſus eundem hoſtem & in eodem Tiberi inclytum auſa facinus.
Inter ceteras enim virgines [10] obſes hoſti Porſenae data, nocturno tempore
cuſtodiam egreſſa, equum conſcendit, celerique trajectu fluminis, non ſolum ob-
ſidione, [11] ſed etiam metu patriam puella ſolvit, viris lumen virtutis praeferendo.

Ann. urb. 245. Livius II. Plut. Poplic. Dionyſ. v. Sen. ad Marc. 16.

Redeo

rizonius notavit in margine. Liv. L. IX. *Dejectu arborum ſeptas anguſtias.* & hoc ſubſtantivum pro *dejectione* ſatis Latine uſurpari contra Voſſium ad Caeſarem oſtendit Daviſ. ad L. II. B. G. C. 8. Uſurpavit etiam, ſed ut exuvias ſignificet, Statius Lib. IV. Theb. v. 272.

Velatum geminae deiectu Lyncis.

Ut notat Cl. Burmannus ad Val. Flac. L. I. 191. Ubi quum oſtendit optime, frequens eſſe hoc verbum de caede hominum & ferarum in venatu & ſacris, apparet ſatis hanc ſignificationem hic locum habere non poſſe. Sed *dejectus*, hic erit, cum impetu de ponte demiſſus & praecipitatus, quomodo Liv. L. XXIII. 47. *Equum in viam Claudius dejecit.* Ubi notavit J. Fr. Gronovius. Quare admodum probabilis videtur Lipſii emendatio. Quamvis ne ſic quidem neceſſe ſit pro ſubſtantivo accipere, quum exponi poſſit. *Namque ille deiectus altitudine neque quaſſatus, nec preſſus pondere armorum &c. habuit tutum eventum natandi.*

5. *Nec ullo vorticis circuitu actus*] In MSS. ſeptem eſt *verticis*, quod in nonnullis emendatum, in *vorticis.* Quia credebant videlicet librarii hoc de aquis non dici. Quintil. L. VIII. Inſt. 2. *Ut vertex eſt contorta in ſe aqua, & quidquid alind ſimiliter vertitur.* Horat. L. II. O. 9.

Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vertices.

Valer. Flac. L. VIII. 373.

——— *totuſque in vertice pontus.*

Vell. Pat. L. I. 16. *Quae me rotae pronive gurgitis, aut verticis modo, nuſquam patitur conſiſtere.*

6. *Quae undique congerebantur*] Harl. *Quae undique in eum congerebantur.* Sed omittunt ceteri, & per ſe ſatis intelligitur.

7. *Stupentes illos admiratione, hos inter*] Guyeto legendum videbatur, *ſtupentes hos admiratione, illos.* Sed fallitur, vide L. II. 7. 12. GUDIUS.

8. *Tantum ſcuto ſuo*] Leid. ſec. tantum *uno ſcuto ſuo.* Poſtea Leid. prim. *munimentum.* Vide ſupra L. II. 9. init.

9. *Eadem enim tempeſtate*] Aetiologica illa particula *enim* non habet hic plane locum. Mutem, & ſcribam, *Eadem ea tempeſtate, Ea*, videlicet Cloelia. LIPS. *Eadem enim tempeſtate.* Suſpecta mihi eſt vox *enim*, praeſertim quia mox ſequitur. Etiam Lipſius cenſebat Aetiologicam illam particulam hic plane non habere locum, & ideo ſcribit, *Eadem ea tempeſtate, ea* videlicet Cloelia. PERIZON. Delet *enim* Ultraj. ſec. & Leid. ſept. priore loco. Leid. prim. quint. & Harl. poſteriore. MSS. nonnulli *Cloelia*, idem Leid. ſext. *Clodia.* Barb. prim. *auſa eſt facinus.*

10. *Obſes hoſti Porſenae data*] MS. *Porſenae data hoſti.* Poſteriorem vocem delendam credo. PERIZON. Eodem ordine Editi omnes, & plerique MSS. quod iſtam ſuſpicionem confirmat; eo enim loco è gloſſa inſertum videtur. Bit. prim. *cuſtodia egreſſi.*

11. *Sed etiam metu patriam ſolvit. Viris puella lumine virtutis praeferenda*] Campenſis Atrebatenſiſque codicum lectio hic perplacet, *Sed etiam metu patriam puella ſolvit, viris lumen virtutis*

 tutis

3. Ann. urb. 4. Livius I. Plutarch. Dionyſ. II. Propert. IV. Redeo nunc ad Romulum, qui ab Acrone [12] Ceninenſium rege ad dimicandum provocatus, quanquam & numero & fortitudine militum ſuperiorem ſe crederet, [13] tutiuſque erat toto cum exercitu, quam ſolum in aciem deſcendere, [14] ſua potiſſimum dextra omen victoriae rapuit: nec incepto ejus fortuna defuit. Occiſo enim Acrone, fuſiſque hoſtibus, [15] opima de eo ſpolia Jovi Feretrio retulit. Hactenus iſtud: quia publica religione conſecrata virtus, nulla privata laudatione indiget.

4. Ann. urb. 325. Livius IV. 17. Propert. IV. [16] A Romulo proximus Cornelius Coſſus, [17] eidem deo ſpolia conſecravit, cum magiſter equitum [18] ducem Fidenatium in acie congreſſus interemiſſet. Magnus

tutis praeferendo. In aliis item exemplaribus hujus verae lectionis extant quaedam veſtigia. PIGH. *Non ſolum metu patriam puella ſolvit, viris lumen virtutis praeferendo.* Ita haec legenda eſſe docuit Pighius ex codd. Camp. & Atrebat. Aldus & Chalcocondyles ediderant, *Viris puella lumine virtutis praeferenda.* Codices Brand. lectionem quam reſtituit Pighius, confirmant; niſi quod in his *puella* poſt *viris* poſitum. nam & *lumen* & *praeferendo* illi habent. VORST. Confirmant etiam unus Rem. Harl. uterque Ultr. Bit. prim. & Barb. Leid. prim. ſec. ſept. Periz. *utriſque lumen virtutis praetulit.* Leid. ſext. Harl. *limine virtutis praeferenda.* Conſentit cum potiore Codd. parte etiam Mog. edit. Sed omnes hoc ordine. *viris puella.* Recte τὸ *lumen praeferendo.* Illa ſolvit metu patriam, dum viris puella facem ad virtutem praefert, eoſque exempli ſui fulgore accendit, ut depoſito omni hoſtis metu virtutis opera fortiter capeſſant. Quomodo explicari video etiam à Cl. Perizonio, qui dubitavit, an legendum eſſet *obſidio ſe.* vel *obſidione ſe.*

12. *Ceninenſium*] Varie corruptum in MSS. eſt hoc nomen. *Criennenſium. Tennienſium, Cennienſium, Cenuenſium*, al' *vigentium, Cecinenſium, Senonenſium, Vejentium*, exhibentibus.

13. *Tutiuſque erat*] Ultraj. ſec. *tutiuſque eſſet.* Quod ab alia manu eſt in Leid. ſept. ut conveniat cum praecedenti *crederet.* Sed vide ſupra L. II. 6. 11.

14. *Sua potiſſimum dextra omen victoriae rapuit*] Ita Aldus. Quem Pighius & alii ſecuti. At alii veteres typis expreſſi habent *corripuit.* Quod idem & in utroque cod. Brand. reperio. VORST. *Corripuit.* Habent MSS. novem. Ceteri *rapuit.* Quomodo ab alia manu eſt etiam in Leid. tert. & ſept. qui in ipſo textu praeferunt *corripuit. Rapere* eſt verbum noſtro valde uſitatum in ſimili re, ad aviditatem celeritatemque apprehendentis ſignificandam. Sic L. VII. 2. 5. L. VII. 3. 3. L. VII. 3. Ext. 1.

15. *Opima ſpolia*] Cur ita dicta ſint explicat Feſtus. Porro de Romulo opima ferente Ovidius V. Faſtor.

—— Iliaden humeris ducis arma ferentem.

COLER. *Opima de eo ſpolia Jovi Feretrio retulit*] Verba Romuli apud Liv. l. I. *Jupiter Feretri, haec tibi victor Romulus rex arma regia fero, templumque iis regionibus, quas modo animo metatus ſum, dedico; ſedem opimis ſpoliis, quae regibus ducibuſque hoſtium caeſis me auctorem ſequentes poſteri ferent.* Idem Livius l. IV. *Ea rite opima ſpolia habentur, quae dux duci detraxerit. Nec ducem novimus, niſi cujus auſpicio bellum geritur.* VORST. *Opima de eo ſpolia.* Bit. prim. Leid. prim. & ſec. *Opima Deo ſpolia.* & ſic Mog. De origine nominis *Feretrii* vide Freinsh. ad Flor. L. I. I. 11. & Rigalt. ad Min. Fel. Cap. 22. de *ſpoliis Opimis* Cl. Perizon. Anim. Hiſt. C. 7.

16. *A Romulo*] Multi MSS. *ab Romulo.* Ed. Mog. *Romulo proximus*, ut eſt in Ultraj. ſecundo. Solet conſtrui etiam cum praepoſitione τὸ *proximus.* Vell. Lib. II. 76. *Proximus à Cn. Pompejo.* Sueton. in Aug. C. 31. *Proximum à Diis immortalibus honorem memoriae ducum praeſtitit.*

17. *Eidem Deo*] Teſtis Servius quoque ad illud:

Quis te magne Cato tacitum aut te Coſſe relinquat.

Non igitur verum eſt quod Auſonius ſcripſit in Eidyllio:

Tertia opima dedit ſpoliatus Aremoricus Lars.

Sed

Magnus initio hujuſce generis inchoatae gloriae Romulus: Coſſo quoque multum acquiſitum eſt, [19] quod Romulum imitari valuit.

[20] Ne M. quidem Marcelli memoriam [21] ab his exemplis ſeparare debemus, in quo tantus animi vigor fuit, ut apud Padum Gallorum regem ingenti exercitu ſtipatum, cum paucis equitibus invaderet: quem protinus obtruncatum armis exuit, eaque Jovi Feretrio dicavit. 5. Ann. urb. 531. Plutarch. Propert. IV.

[22] Eodem & virtutis & pugnae genere uſi ſunt T. Manlius Torquatus, & [23] Valerius Corvus, & Aemilianus Scipio. [24] Hi enim ultro provocantes hoſtium 6. Ann. urb. 392. & 404. Liv. VII. Gell. IX. C. XI. 13.

Sed nomen illius equitum magiſtri verum nos docet, contra quam Grammatici faciunt. Priſcianus lib. V. *Lar ſi familiaris eſt facit Laris: Si Tolumnii Porſennae, Lartis.* Cum Auſonio ſcribit & Livius lib. IV. *Daturos quod Lars Tolumnius dediſſet.* Hinc Graeci more ſuo Λάρς fecerunt, ut Dionyſius, Diodorus, Plutarchus. COLER. *Eidem Deo ſpolia conſecravit.* *Deo* omittit Ultraj. ſec. & Leid. ſext. & Ed. Mog. *Hujuſcemodi generis.* Bit. prim. Toll. Leid. ſec. & Leid. ſext. *In aciem congreſſus* Copeſ. Leid. quint. Ed. Ven. Mediol. Aſcenſ. Gryph. Colin. Rob. Steph.

18. *Ducem Fidenatium*] Aliquot MSS. *Fidenatum*, pauci etiam disjuncte, *fide natum.* Fuit vero proprie Rex Vejentum, & ad eum defecerant Fidenates, ut notum ex Livio.

19. *Qui imitari Romulum valuit*] In Atrebatenſi & Gemblacenſi, *Quod Romulum imitari valuit.* PIGH. *Quod Romulum imitari valuit.* Aldus, *Qui Romulum imitari valuit.* At Pighius ex cod. Atrebatenſi & Gembl. reſcribendum putavit *Quod.* Habentque ita & codices Brand. vetuſque typis expreſſus Martini Herbip. VORST. *Qui* etiam Ven. & Med. & ceterae Ed. praeter Mogunt. & praeſcriptum plerorumque MSS. pro *valuit*, nonnulli *voluit.*

20. *Ne M. quidem Marcelli memoriam*] Marcellus tertius fuit eorum qui Jovi Feretrio ſpolia opima dicarunt. Feſtus: *Spoliorum opimorum tanta raritas fuit, ut intra annos paulo ..... trina contigerint nomini Romano. una quae Romulus de Acrone: altera, quae Coſſus Cornelius de Tolumnio: tertia quae M. Marcellus Jovi Feretrio de Viridomaro fixerunt.* VORST. Hinc & memoria ejus hac ſpoliorum opimorum dicatione maxime indicatur in nummis. Vide Fulv. Urſinum in gente Claudia, & confer Cl. J. Gronovium T. III. Ant. Graec. pro *dicavit.* Leid. prim. tert. Ultr. ſec. Bit. prim. *dedicavit.* cum Ed. Mog.

21. *Ab his exemplis*] Tertius hic in ordine eſt, qui opima Jovi Feretrio dicavit, ut & à Feſto adnotatum, & Virgilio quoque Aen. VI.

Adſpice ut inſignis ſpoliis Marcellus opimis.
Ingreditur.

COLER.

22. *Eodem virtutis*] In ſexto exemplo ponuntur duo viri, T. Manlius Torquatus, & Valerius Corvinus. Ubi legendum *Hi etiam provocati*, in nominandi caſu, aut *provocanteis*, in accuſandi. Hiſtoria notiſſima eſt ex Lib. VII. Livii Decados primae, Manlii anno ab U. C. 304. Valerii 406. GLAREAN. *Eodem virtutis & pugnae genere.* Hoc vitium ex Editione Pighiana propagatum fuit in ceteras, cum MSS. & editi haberent, ut Valerii eſt mos, *Eodem & virtutis & pugnae genere.*

23. *Valerius Corvus*] Sic repoſuit Pighius ex tabulis Capitolinis, ubi correctiſſime dicit exſtare nomen ejus *M. Valerius Corvus*; quum in omnibus quorumcumque vulgatis auctorum exemplaribus paſſim recentiori & magis uſitato Valeriorum cognomine *Corvinus* appelletur; quum ita demum appellati ſint ejus poſteri, ut ab Albo, Craſſo, Rufo, Albini, Craſſini, Rufini. Vide ejus Ann. ad A. CDV. hinc pleriſque aliis Doctiſſimis Viris placet cognomen ejus *Corvus* ſcribi pro *Corvino.* Conſule quos ea de re citat Cl. Dukerus ad Flor. L. I. 13. tamen etiam hic omnes quos ego inſpexi Codices, cum Remenſibus, Ultraj. Harl. Bit. Barb. prim. Cop. habent *Corvinus.*

24. *Hi enim ultro provocatos hoſtium duces interemerunt*] Falſum hoc de his omnibus. Nec enim hi provocaverant hoſtium duces, ſed ab ipſis provocati ſunt, recte igitur Codex MS. habet *provocati.* Vide de duobus prioribus Liv. Lib. VII. de Scipione Epit. XLVIII. Flor. L. II. 17. Si tamen Pigh. in MStis invenit, quod in margine habet *provocantes*, equidem praeferrem.

Ann. urb. 602. Livius XLVIII. Appian. Iberic.

ſtium duces interemerunt: ſed [25] quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant, [26] ſpolia Jovi Feretrio non poſuerunt conſecranda. Idem Scipio Aemilianus, cum in Hiſpania ſub Lucullo duce militaret, atque [27] Intercatia praevalidum oppidum circumſederetur, [28] primus moenia ejus conſcendit. Neque erat in eo exercitu quiſquam aut nobilitate, aut animi indole, aut [29] futuris actis, cujus ſaluti magis parci & conſuli deberet: ſed tunc clariſſimus quiſque juvenum, pro amplificanda & tuenda patria, plurimum laboris ac periculi ſuſtinebat, deforme ſibi exiſtimans, quos dignitate praeſtaret, ab his virtute ſuperari. Ideoque Aemilianus hanc militiam aliis propter difficultatem vitantibus, ſibi depopoſcit.

Ann. urb. 363. Livius V. Plut. Camill.

7. Magnum inter haec fortitudinis exemplum antiquitas offert. [30] Romani Gallorum exercitu pulſi, cum ſe in Capitolium & in arcem conferrent, inque his

ferrem. ſic Liv. L. XXIV. 8. Sed dubito, quum nullam de eo in notis facit mentionem. PERIZON. *Provocantes* in MSS. non invenio, ſed eſt in Ed. Aſc. Ald. Fr. Gryphii. Unde in contextum recepit Colerus & reliqui poſt ſecuti; quum Pigh. dediſſet *provocatos*, quod eſt in maxima parte MSS. *provocati* habet Harlem. & Leid. tert. *provocatos*, l'*provocati*. an *provocatos* corruptum eſt ex compendio ſcribendi, pro *provocatores*? Certe enim *provocati* ipſi nominatim non erant, ſed ultro ſe ad certamen cum *provocatoribus* obtulerant, venia ad eam rem à ducibus poſtulata. Et ſic Aurel. Victor C. 29. *Adverſus ingentem Gallum provocatorem ſolus Valerius Trib. militum omnibus territis proceſſit.* C. 28. de Manlio. *Sulpicio Dictatore Trib. mil. Gallum provocatorem occidit.* Et Cap. 58. De Scipione Aemiliano. *Lucullo in Hiſpania legatus apud Intercatiam oppidum provocatorem ſingulari praelio vicit.* Juſt. L. XXIII. 4. *Denique adverſus provocatores ſaepe pugnavit.*

25. *Quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant*] Non imperatores illi ac duces fuerant in bello, quo duces hoſtium interfecerunt. *Sub alienis auſp.* eſt pro alterius ductu & imperio. Imperatores ac duces auſpicia capiebant, antequam proelium committerent. Inde factum, ut *ſub auſpiciis alicujus* diceretur pro *ductu alicujus*. Saepe quoque *ductu* & *auſpicio* conjungi dictum ſupra ad II, 8, 2. Ceterum cauſſa quam allegat noſter, minime ſufficiens videtur Jano Rutgerſio: quia paulo ante ſcripſerit, *Cornelium Coſſum Deo ſpolia conſecraſſe, cum magiſter eq. ducem Fidenatium in acie congreſſus interemiſſet.* Ipſum enim etiam magiſtrum equitum, non ſuis, ſed Dictatoris auſpiciis militaſſe. Vide ejus Var. Lect. IV, 7. VORST. Imo longe aliud eſt *ductu alicujus*, & *auſpicio alicujus* res geri, quibus addi poteſt tertium *Imperio*. *Ductu alicujus* res geritur, qui id facit ipſe dux praeſens: *Imperio* autem, qui gerit rem juſſu ducis abſentis, cum parte copiarum in aliquam expeditionem miſſus: *Auſpicio* vero alterius, qui ſuo quidem conſilio, ſupremo imperatore abſente, omnia adminiſtrat, ſed in iis adminiſtrandis eam habet fortunam, quae fatis ſummo Imperatori erat deſtinata. Sic Auſpiciis Alexandri bellum gerebat in Graecia Antipater, dum Alexander totius rei ignarus aberat in extrema Aſia. An cauſſa vero haec, cur ſpolia opima non retulerint, ſufficiens ſit, de eo diſputat Cl. Perizonius in ſaepe jam citato Cap. 7. Anim. Hiſt.

26. *Spolia Jovi Feretrio non poſuerunt conſecranda*] Harl. Leid. tert. & Cop. *non potuerunt conſecranda referre.* Ultr. prim. *non portaverunt conſecranda.* Leid. quint. *non poſuerunt dicanda l. conſecranda.* deinde decem Cod. cum pleriſque editis, *Item Scipio.* Sed *idem* cum ceteris ſervat Mog. rectius.

27. *Intercatia*] Leid. ſec. *Tracacia.* tert. *Nutricataria l. Nutricacia.* Ultr. ſec. *circumſederet*, cum Ed. Mog. Leid. ſext. *Intercatiam p. o. circumſederetur.*

28. *Primus moenia ejus conſcendit*] Reddidi huic loco pronomen, quod inde exturbaverat Pighius, cum exſtet in ſept. Leid. utroque Ultr. Cop. Tol. Harl. Rem. Bit. Barb. primo. & omnibus editionibus.

29. *Futuris actis*] Futurum enim erat, ut Scipio

his collibus morari omnes non poſſent: neceſſarium conſilium in plana urbis parte ſeniorum relinquendorum ceperunt, quo facilius juventus [31] reliquias imperii tueretur. Ceterum ne illo quidem tam miſero, tamque luctuoſo tempore, civitas noſtra virtutis ſuae oblita eſt. Defuncti enim honoribus, apertis januis, in curulibus ſellis, cum inſignibus magiſtratuum, quos geſſerant, ſacerdotiorumque, quae erant adepti, conſederunt; ut & ipſi [32] in occaſu ſuo ſplendorem & ornamenta vitae praeteritae retinerent, [33] & plebem ad fortius ſuſtinendos caſus ſuo vigore provocarent. Venerabilis eorum aſpectus primo hoſtibus fuit, & novitate rei, & magnificentia cultus, & ipſo audaciae genere commotis. Sed quis dubitaret, quin [34] & Galli & victores, illam admirationem mox in riſum, & in omne contumeliae genus converſuri eſſent? Non expectavit igitur hanc injuriae maturitatem [35] C. Atilius; verum barbam ſuam per-

pio Aemil. Carthaginem everteret. VORST. *Aut futuris actis.* Inepte dicuntur *futura acta*, ſi enim *acta* vocari poſſunt, non ſunt *futura*, lege cum MSto *actibus*, quam vocem mire amat Valer. init. h. Cap. *Nos quia jam initia procurſumque virtutis patefecimus, actum ipſius perſequemur.* & Ex. 20. *ut humanae virtutis actum exſequamur.* Sic III. 3. Ext. 4. Sic III. 7. 8. MS. quoque *Actibus meis intereſſe non potuit.* V. 2. Ext. init. *Honeſti actus etiam ab infimis editi.* V. 3. 4. *Sed ut ad alium conſentaneum huic ingrati animi actum tranſgrediar.* Aliud eſt *domeſtica acta.* III. 7. 1. & *ad ſpeculanda acta ſua.* III. 7. 6. PERIZON. *Actibus* habent quoque Leid. ſec. & Ultraj. prim. Deinde duo *praeſtabat.* Leid. prim. *pro difficultate.*

30. *Romani à Gallorum exercitu pulſi*] Quaſi Latine locutus Auctor non fuiſſet, niſi addita praepoſitione, ita eam clanculum inſerſerat Pighius, contra omnes MSS. & editos codices, qui habent ut vides jam exhibitum. Vide infra L. IV. 7. 5.

31. *Reliquias imperii tueretur*] Leid. prim. & Ultr. prim. *tuerentur*

32. *In occaſu ſuo*] Cum illis mors immineret. *Occaſus* pro morte. Cicero I. Q. Acad. *Poſt L. Aelii noſtri occaſum.* Nepos Eum. *Poſt hujus occaſum ſtatim regium ornatum nomenque ſumpſerunt.* Praecedit, *Nemo Eumene vivo rex appellatus eſt.* VORST.

33. *Et plebem ad fortius ſuſtinendos caſus ſuos provocarent*] In Wincheliano ſic, *Suſtinendos caſus ſuo vigore provocarent.* Quae profecto in vulgatis ſupplenda videntur. Ita mox in alio exemplo. PIGH. *Plebem ad fortius ſuſtinendos caſus ſuo vigore provocarent.* Ita Pighius ex cod. Wincheliano. Aldus ediderat, *Ad fortius ſuſtin. caſus ſuos prov.* Nec aliter Chalcocond. & & Mart. Herbip. Codices Brandeb. non parum hic diſcrepant. Unus quidem habet, *Plebi ad fortunae ſuſtinendos caſus exemplum darent:* alter vero *plebi ad fortium ſuſtinendos caſus ſuos.* Et poſteriori huic diverſa manu adjectum *exemplum praeberent.* VORST. Sex Leid. *ad fortius ſuſtinendos caſus ſuos provocarent.* & ita quatuor Med. cum Harl. Copeſ. & Ultraj. ſec. niſi quod hic cum tribus Rem. & Bitur. ſec. ac Leid. primo habent *fortiter.* Barb. uterque cum Med. *caſus ſuos animarent.* Ut unus Brandeb. ita Ultraj. prim. *plebi ad fortunae ſuſtinendos caſus exemplum darent.* Enimvero vocabulum *vigor* vix ullum videtur poſſe habere locum, quare temere illud unius Wincheliani Codicis auctoritate in textum à Pighio immiſſum arbitror, & potius retinendam vulgatam ſcripturam *ad fortius ſuſtinendos caſus ſuos provocarent.* Quia & *animarent*, & *exemplum darent* videntur eſſe à gloſſa. Duo Rem. tamen *ſuo vigore relinquerent.*

34. *Et Galli & Victores*] Ultraj. prim. *Galli victores.* ſec. paulo ante *commotus.* Deinde Leid. tert. *Imanitatem l. maturitatem.* Unus Rem. *non expectavit tangi hac injuria ſuam maturitatem Gn. Attilius.* Leid. ſext. & ſept. ad vocabulum *Scipionem* habent in marg. al' *pugionem.*

35. *C. Atilius*] In aliis: *M. Atilius.* Livio & Plutarcho M. Papirius is eſt, non Atilius. COLER. *C. Atilius.* Alii, *M. Atilius*, vel *Attilius.* Livius & Plutarchus *M. Papirium* vocant. Quod cum obſervaſſet is, qui uno cod. Brand. olim uſus fuit, nomen *Attilius* expun-

permulcenti Gallo ſcipionem vehementi ictu capiti inflixit, [36] eique propter dolorem ad ſe occidendum ruenti cupidius corpus obtulit. [37] Capi ergo virtus neſcit: [38] patientiae dedecus ignorat: Fortunae ſuccumbere triſtius ducit omni fato: nova & ſpecioſa genera interitus excogitat; ſi quiſquam interit, qui ſic extinguitur.

[39] Red-

xit, proque eo *M. Papirius* ſcripſit. VORST.

36. *Eique propter dolorem ad ſe occidendum ruenti cupidius corpus obtulit*] Harl. *cupidus.* Sunt qui hunc ordinem praeferunt. *Corpus cupidius obtulit.* qui etiam eſt in Ven. Ald. Col. Gryph. Rob. Steph. Sed Mediol. & Aſcenſ. *Corpus cupidius obtulit.* Non diſplicet *corpus cupidius obtulit.* Quia in eo minus dubites, utrum ad *ruenti* referendum ſit *τὸ cupidius*, an ad *obtulit*; cum quo omnino conjungendum. Id enim vult, Atilium, quamvis impetu ad eum occidendum ferretur Gallus, non minore ardore ſe ipſi occidendum obtuliſſe. In Copeſ. erat *corpus cupidus obtulit.* Quod prae altero ſibi placere Perizonius ſignificavit.

37. *Capi ergo virtus*] Teognis:

——— ἀρετῆς δὲ μέγα κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Quo fortean reſpexit Plautus Amphitr. *Qui per virtutem perbitat non interit.* COLER. Modius ex conjectura legebat *patientiae dedecus* Epiſt. 96. *Patientia enim inquit dedecori ſemper maxime eſt obnoxia.* Sed notum eſt illud, *agere & pati Romanum eſt*, &hac ratione defendi poterit vulgata lectio; ſed eam imprimis confirmat initium ſequentis capitis. GUDIUS. *Capi ergo virtus neſcit, patientia dedecus ignorat.* Nihil hic laudis tribui poteſt *patientiae*, cujus contrarium fuit in eo, quem laudat auctor, *C. Atilio.* Neque enim pati potuit à milite barbam ſuam demulceri. Lege cum MSto. *Patientiae dedecus. Virtus* nempe, de qua ſola agitur in praecedentibus, & ſequentibus *ignorat dedecus ignavae patientiae.* Intelligitur hic enim turpis injuriarum patientia. Sen. L. IV. controv. p. 237. *Quod ſi in hanc me ſtuprorum* (ſc. uxoris) *patientiam redemiſti, matrimonio carcerem praefero.* PERIZON. Si bene attendas, animadvertes verba, quae ſequuntur, referri ad *virtutem*, *virtus* enim, non *patientia*, ducit triſtius omni fato ſuccumbere fortunae; virtus nova genera interitus excogitat. Quare vix dubium videtur, quin inde pendeat quoque verbum *ignorat.* Omnino legendum ergo *patientiae.* Nam quamvis laudet in capite ſequenti *patientiam*, non laudat tamen *patientiam contumeliae* ſive *patientiam turpem*; quod idem eſt ac ſi dicas, *patientiae dedecus.* Interim tamen omnes MSS. retinent *patientia.* Praeter Barb. prim. qui habet *patientiae.* & Cop.

38. *Patientia dedecus ignorat*] Pulchre ſimul & ſapienter, pene dicam & religioſe. Sic enim prorſus Paulus Apoſtolus ad Corinthios, Epiſt. I. περὶ τῆς ἀγάπης: οὐκ ἀσχημονεῖ inquit. Quod Auguſtinus vertit: *Dilectio non dehoneſtatur.* Quod paulo obſcurius Tertullianus vertit, aureo illo libello de patientia: Dilectio *non protervit.* Quo igitur iſthaec, inquis? Ut ſcias, lege & conſidera illa ejuſdem graviſſimi & doctiſſimi ſcriptoris: *Nam dilectio ſummum Fidei ſacramentum, Chriſtiani nominis theſaurus, quam Apoſtolus totis viribus ſancti ſpiritus commendat, cuius niſi Patientiae diſciplinis eruditur? Dilectio, inquit, magnanimis eſt: Ita Patientiam ſumit. Benefica eſt: malum Patientia non facit. Non aemulatur: id quidem Patientiae proprium eſt. Non protervum ſapit: modeſtiam de patientia traxit. Non inflatur, non proterit: non enim ad Patientiam pertinet.* Quid illuſtrius ad illum Pauli locum apponi poſſit? Uſque adeo novellorum Theologorum commentatiunculae magis magiſque mihi vileſcunt, quoties animum erudita illa & ſalutari veterum Patrum lectione paſco. Sed patientia ſuadet, ne de corrupti ſeculi noſtri moribus aliquid amplius conquerar. COLER.

39. *Reddendus nunc eſt*] Duplex hic eſt lectio. Prior, *reddendus eſt nunc Romanae juventuti debitus gloriae titulus Q. Fabio Vibulano, C. Sempronio Atratino Coſſ. cum Volſcis apud Verruginem parum proſpere dimicanti.* Altera lectio ſic habet. *Reddendus eſt nunc Ro. juventuti debitus gloriae titulus, C. Sempronio Atratino Coſ. cum Volſcis apud Verruginem parum proſpere dimicante.* Utraque lectio procedet ad Livii mentem & ad hiſtoriae veritatem; ſequens tamen magis ad Cos. Sempronium, cui ea deſignata erat provincia. *Catuli* nomen, quod quidam Codd. habent pro *Q. Fabio Vibulano*, hic locum non habet. GLAREAN. *Reddendus eſt nunc Romanae juventuti debitus gloriae titulus Q. Catulo Sempronio Atracino conſule.* Ubi legendum, *Reddendus eſt nunc Romanae juventuti debitus honor &*

[39] Reddendus eſt nunc Romanae juventuti [40] debitus gloriae titulus, quae, 8. Ann. urb.
C. Sempronio Atratino conſule cum Volſcis apud Verruginem parum proſpe- 330. Livius IV.
re dimicante, ne acies noſtra jam inclinata propelleretur, [41] equis delapſa, ſeipſam centuriavit, atque [42] hoſtium exercitum irrupit. [43] Quo dimoto, proximum tumulum occupavit, effecitque ut omnis Volſcorum in ſe converſus impetus legio-

& gloriae titulus, quae C. Sempronio Atratino conſule. Ita partim in Wincheliano & Gemblacenſi, partim in Atrebatenſi, in quo nomen conſulis eſt correctiſſimum. Vid. Annal. magiſtratuum. PIGH. *Reddendus eſt nunc Rom. juventuti debitus honos & gloriae titulus, quae C. Sempronio Atratino.* Ita Pighius ex codd. partim Wincheliano & Gemblac. partim Atrebatenſi, in quo nomen conſulis ſit correctiſſimum; ut in Annal. magiſtratuum ipſe demonſtrarit. Aldus ediderat, *Q. Catulo, Sempr. Atracino Coſſ.* quaſi duos conſules auctor nominare voluiſſet; atque ita *honos* omiſerat. A codd. quoque Brand. abeſt *honos:* ſed conſul in his modo unus nominatur: iſque in uno *C. Semp. Atracinus,* in altero *Atratinus* vocatur. In uno item *quae* pronomen: in altero *quod* conjunctio apparet. VORST. *Honos &* non invenio in ſeptem Leid. Periz. Cop. utroque Ultraj. duobus Rem. Harl. utroque Barb. Bit. In nonnullis eſt *Q. Catulo Sempronio Atracinio, vel Atrocinio.* Sed tum fere omittitur *quae.* ante Q. Leid. quint. & ſept. clare. *quae G. Sempronio Atratino. Q. Catulo* additum eſt etiam in Edd. quae Aldum praeceſſerunt. Mog. *Acratino.* ſed *honos et* in nulla comparet. & ſane prorſus idem ſignificant; ut potius *honos* gloſſa ſit *& gloriae titulus;* & ideo expungendum, quod etiam cenſebat Colerus, quia aberat à Cod. Danielis.

40. *Debitus honos*] Nimis placet ſcriptura Danielis & reliquorum veterum. *Debitus gloriae titulus.* Nec video quid impulerit Pighium ut illud male feriati librarii annotamen inferciret. COLER.

41. *Equis delapſa ſeipſam centuriavit*] Ab utroque cod. Brand. abeſt *ſeipſam centuriavit;* niſi quod in altero veſtigium ejus *ſe ipſa* apparet. Et ſane *ſe ipſa centuriavit* eleganter dici potuit pro *ſeipſam.* Habetque ita vetus cod. typis expreſſus Martini Herbip. VORST. *Se ipſam centuriavit atque.* Delent haec uterque Barb. & Leid. ſept. ſed hic poſtea additum in marg. item Perizon. Ultraj. prim. ſec. vero gloſſis eſt interpolatus hoc modo. *Centuriavit atque centuriam reparavit & in ordine centuriae poſuit,* Quod ita etiam exhibetur in Ed. Mog. Nonnulli Codd. habent *ſe ipſa.*

42. *Hoſtium exercitum irrupit*] Ita uterque cod. Brand. Nec aliter veteres typis expreſſi. Miror igitur quid ſit quod Pighius maluit *rupit;* quodque Colerus ac Thyſius eum ſunt ſecuti. VORST. *Hoſtium exercitum rupit quo dim.* MS. *Hoſt. ex. irrupit* (cum Vorſtianis & aliis) *impetum excepit. Quo demoto,* deinde pro *converſus impetus, converſus exercitus:* non tam enim *rumpunt,* ſed *impetum hoſtium excipiunt;* unde paulo poſt dicitur *omnis exercitus,* non *impetus hoſtium in eos converſus.* PERIZON. In nullo MS. invenio *rupit,* ut dedit Pighius. Et ſane prius *irrupit exercitum hoſtilem,* deinde *dimovit,* i. e. rupit. Forte exiſtimaverit Pigh. *irrumpere* cum quarto caſu ſine praepoſitione non poni. Falſo. exempla vide apud Cl. Drakenb. ad Sil. Ital. L. II. 378. Ceterum hic etiam variant valde MSS. Barb. prim. Periz. Cop. *exercitum irrupit, impetum excepit,* Leid. ſept. *hoſtium impetum excepit. Exercitum irrupit* additum eſt in marg. An utrumque eſt ab auctore, ut ſcripſerit. *Impetum hoſtium excepit, & exercitum irrupit?* hoc indicat Livius L. IV. 38. dicentem inducens Sex. Tempanium, cujus conſilio haec res geſta eſt. *Niſi haec armata cohors ſiſtat impetum hoſtium, actum de imperio eſt.* Et deinde in ipſa deſcriptione pugnae. *Quacumque incedunt vi viam faciunt.*

43. *Quo dimoto*] Harl. Bit. Barb. uterque, Copeſ. Leid. ſec. quint. ſext. ſept. Periz. *demoto.* Quod verbum ſaepe in *dimovere* corruptum eſſe apud Ciceronem ſtatuit Lambin. ad Hor. L. I. Ode I. Hic tamen *dimoto* retinendum arbitror; non enim *demoverunt* i. e. depulerunt, ſubmoverunt hoſtem, ſed viam ſibi per hoſtilem exercitum fecerunt, eumque perruperunt, quod rectius *dimovere* dixeris. Ut Hor. L. III. Ode 5. 51.

> —— *non aliter tamen*
> *Dimovit obſtantes propinquos,*
> *Et populum reditus morantem.*

L. I. 237.

> —— *Seu virides rubum*
> *Dimovere lacertae.*

Sed.

legionibus noſtris ad confirmandos animos ſalutare laxamentum daret. Itaque cum jam de tropaeis ſtatuendis cogitarent, proelium nocte dirimente, victoresne, an victi diſcederent, [44] incerti abierunt.

9. Ann. urb. 429. Livius VIII. Strenuus ille quoque flos ordinis equeſtris, cujus mira virtute Fabius Maximus [45] Rullianus magiſter equitum bello, quod adverſus Samnites gerebatur, male commiſſi proelii crimine levatus eſt. Namque [46] Papirio Curſore [47] propter auſpicia repetenda in Urbem proficiſcente, caſtris praepoſitus, ac vetitus in aciem exercitum ducere, nihilominus manus cum hoſte; [48] ſed non tam felici-

Sall. Orat. II. de Rep. ord. *Ita, bonis maliſque dimotis, patenti via ad verum perges.* Paulo poſt Bit. prim. & Leid. tert. delent *in ſe.* Harl. *in ſe converſus exercitus.*

44. *Incerti diſceſſerunt*] Ego diſcedo, quo liber Danielis aurigatur, ad veram opinor lectionem: *Praelium nocte dirimente, victoreſne an victi incerti abierunt.* COLER. *Victoreſne an victi abirent, incerti diſceſſerunt.* Putat Colerus *diſceſſerunt* ſupervacuum eſſe: malletque ex cod. P. Danielis legere ſic, *Victoreſne an victi incerti abierunt.* Codices Brand. habent quidem *abierunt*; at praeterea & *diſcederent*, hoc modo, *Victoreſne an victi diſcederent, incerti abierunt.* In uno item eorum eſt *victores an victi*; omiſſa enclitica *ne.* Et ut codd. Brand. habent, ita veteres quoque typis expreſſi. Ut mirer, quare Pighius vocibus permutatis legi maluerit, *victores an victi abirent, incerti diſceſſerunt.* An eo id fecit, quod ſupra noſter non *victorem diſcedere*, ſed *victorem abire* ſcripſit? Atqui *victorem diſcedere* aeque probum. Nepos enim & alii dicunt *ſuperiorem diſcedere*, & *pari proelio diſcedere.* Vide XIV, 8, 4. II, 3, 3. VORST. Cum Brand. conſentit maxima pars noſtrorum MSS. & probabat credo Cl. Perizon. adſcribens Sall. Cat. C. 49. *Maximis honoribus uſus ab adoleſcentulo Caeſare victus diſceſſerat.* Habere igitur verba juſſi ordinem, quem dabant MSS.

45. *Rullianus*] Lib. Danielis ut ſupra *Rutilianus.* COLER. *Fabius Maximus Rullianus.* Filius is fuit; quo de & ſupra II, 7, 8. agit: ubi *Q. Fabius Rullianus*, itemque *Rullianus* vocatur. Colerus monet, in lib. P. Dan. tum hic, tum ſuperiore loco legi *Rutilianus.* Eſtque ſane ita in utroque etiam cod. Brand. & antiquioribus typis expreſſis. Verum ex tabulis Capitolinis apparet, legendum eſſe *Rullianus.* VORST. *Rutilianus* eſt etiam in omnibus Leid. Copeſ. Ultraj. utroque. Tol. Barb. & Bit. primis.

46. *Papirio Curſore*] Dictatore tunc temporis atque imperatore. VORST.

47. *Propter auſpicia repetenda*] Livius VIII. *In Samnium incertis itum auſpiciis eſt. Cujus rei vitium non in belli eventum, quod proſpere geſtum eſt, ſed in rabiem atque iram imperatoris vertit. namque Papirius dictator à pullario monitus, cum ad auſpicium repetendum Romam proficiſceretur &c.* VORST. MS. *Propter auſpicia ad urbem proficiſcente.* Nihil ſane amplius deſideres. PERIZON. Leid. ſext. *petenda*; ceteri *repetenda* retinent, ſed omnes cum editis habent *in urbem.* Quod cur mutaverit Pighius in *ad urbem* cauſſam nullam video. Niſi exiſtimaverit Papirio imperium habenti non licuiſſe urbem intrare, quia ſciebat imperatoribus triumphum petentibus extra urbem Senatum dari ſolere: quod tamen hic falſum eſt. Nam paulo poſt Fabium Romam profugientem perſecutus curiam intravit, & concionem in urbe habuit. Liv. L. VIII. 32.

48. *Sed non tam feliciter, quam temere*] Ait Livius, Fabium, quod per exploratores comperiſſet, perinde omnia ſoluta eſſe apud hoſtes, ac ſi nemo Romanus in Samnio eſſet, exercitum inſtruxiſſe. Sed addit tamen: *Seu ferox adoleſcens indignitate accenſus, quod omnia in dictatore viderentur repoſita eſſe.* VORST. Bit. prim. *Sed tam infeliciter, quam temere.*

49. *Animi praeſtantia*] Lego ut ſupra ex eodem codice: *Animi praeſentia.* Sic poſtea. *Praeſentia enim animi ſui ſenatum & equeſtrem ordinem ad vindictam exigendam impulit.* Et alibi: *Bellica haec praeſentia animi.* COLER. *Obſtinataque animi praeſentia.* Audacter è codd. Brand. *praeſentia* reſcribo pro *praeſtantia. Praeſentia animi* frequens noſtro locutio. Infra III, 2, 18. *Praeſentia animi ſui ſenatum ad vindictam exigendam impulit.* Vide & III, 7, 5. VI, 8, 3. VORST. Ut ſupra dixi ad L. II. 6. 11. in pleriſque MSS. eſſe *prentia*, ita hic idem deprehendi. *Praeſentia* tamen clare Leid. ſept. & alibi.

liciter, quam temere, conſeruit. procul enim dubio ſuperabatur. Ceterum optimae indolis juventus detractis equorum frenis, vehementer eos calcaribus ſtimulatos in adverſos Samnites egit, obſtinataque [49] animi praeſentia extortam manibus hoſtium victoriam, & cum ea [50] ſpem maximi civis Rulliani patriae reſtituit.

[51] Qualis deinde roboris illi milites, qui vehementi ictu remorum [52] concitatam fugae Punicam claſſem, [53] nantes lubrico pelagi, quaſi camporum firmitate, pedites in littus retraxerunt. 10.

Ann. urb. 535. circiter.

Ejuſ-

alibi, ubi dubitare nequeas quin prentia pro *praeſentia* ſcribatur, idque hic invenio in omnibus Leid. Copeſ. & Ultraj. primo, & Ed. Mog. *praeſentia* probat etiam Tennulius ad Front. L. II. 8. 10. Vide & noſtrum. L. III. 7. 6. & hujus Cap. Ex. 18.

50. *Spem maximi civis Rulliani*] Filium Q. Fabii Maximi Rulliani. Hunc vero occaſione cognominis, quod ex eventu quodam nactus fuit; quodque vir eximius & eſſet, *maximum civem* vocat. VORST. Non intelligo, quid velit Vorſtius. Videtur indicare hunc Fabium magiſtrum equitum fuiſſe non ipſum Rullianum, ſed filium Q. Fabii Rulliani Maximi, quum diſerte à Livio, & aliis ipſe appelletur Fabius Rullianus, pater vero ejus fuit M. Fabius Ambuſtus, qui ter conſul & dictator fuit. dicit vero *ſpem Maximi civis patriae reſtituit*, quoniam hic ipſe Fabius Rullianus poſtea cenſor factus *Maximi* cognomen peperit omnem forenſem turbam in quatuor urbanas tribus conjiciendo. Liv. L. IX. 46. Perizonio ſuſpecta fuit hic repetita vox *Rulliani*.

51. *Qualis deinde roboris*] Hoc exemplum Oliverius ex Leon. Aretino primo bello Punico ſub Duillio Cos. contigiſſe prodit. At ipſe Valerius ait factum ejuſdem temporis & notae eſſe, quale fuit militis ad Cannas pereuntis. Quis autem neſcit tempore ſecundi, non primi belli Punici male pugnatum ad Cannas? Oliverio ſatis viſum eſt eximium allegare authorem. Qui tamen eadem ſcire non poterat niſi ex antiquis. At quod idem Oliverius Ciceronem ait haec de ſenectute ſcribere, non memini ea me ibidem legiſſe. Sed neque hic Valerii locus integer videtur. *Nantes lubrici pelagi quaſi camporum firmitate pedites in littus retraxerunt.* Oliverius ait *lubrici* ſubſtantivum eſſe. Badius exponit *lubrici pelagi* eſt per lubrica pelagi. Neuter mihi ſatisfacit; & tamen non habeo aliud quod dicam, cum omnes Codd. in unum conſentiant. Itaque ut dixi corruptum puto locum; quod ideo admoneo, ut vetuſta exemplaria eo diligentius excutiantur. GLAREAN. *Qualis deinde roboris illi milites.* Revocavi lectionem veterem à Pighio expulſam, ſubſtituente *demum* pro *deinde*; quod invenio in omnibus Leid. Ultraj. Tol. Cop. Barb. Bit. prim. Harl. ad quod confirmandum Cl. Perizon. notaverat. L. VII. 2. 6. *Quam deinde ſe prudenter in Rege Maſiniſſa geſſit.* & L. IX. 3. Ext. 2. *Quam vehemens deinde adverſus populum Romanum Amilcaris odium.* L. VI. 8. 5. Ubi vide.

52. *Concitatam fugae Punicam claſſem*] Id eſt, concitatam in fugam. Intelligi autem videtur fuga illa Carthaginienſium, in quam compulſi à Duillio fuerunt. VORST. An legendum *fuga* i. e. fugiendi ſtudio. Sic certe placebat Guyeto. GUDIUS. Ultr. prim. *fugam.*

53. *Nantes lubrico pelagi*] Non à quibuſvis nominibus adjectivis formantur ſubſtantiva: proque ſubſtantivis interdum ipſa adjectiva ponuntur. Sic non dicunt *profunditas maris*, ſed *profundum maris.* Vide libellum de Latinit. mer. ſuſp. cap. 7. Si *lubricitas pelagi* dici potuiſſet, dixiſſet *nantes lubricitate pelagi*, quomodo mox deinde *camporum firmitate.* VORST. Harl. *Brachiorum nantes lubrici pelagi*, *quaſi firmitate camporum pedites.* Tres Rem. cum Leid. ſec. quint. & ſext. *nantes lubricis pelagi.* ſec. *pelagi lubricis.* Barb. prim. delet *nantes lubrici pelagi quaſi.* Ultraj. prim. inſuper omittit *claſſem.* Leid. ſept. & Periz. *Punicam claſſem brachiorum firmitate pedites*, ſed in Leid. illo in marg. reliqua ſecunda manu addita ſunt. Copeſ. *lubrici pelagi.* Sic Mog. Ald. Aſc. Col. Gryph. R. Steph. Sed Ven. *lubricis pelagi.* Cl. Perizon. juvabat locum diſtinctione. *Claſſem, nantes lubrico pelagi, quaſi camporum firmitate pedites, in littus retraxerunt.* Sed cum plerique MSS. vel *lubrici*, vel *lubricis* habeant, poſterius illud non ſpernendum cenſeo.

11. Ann. urb. 537. Livius xxii. 57.

Ejuſdem temporis & notae miles, qui Cannenſi proelio, quo Annibal [54] magis vires Romanorum contudit, quam animos fregit, cum ad retinenda arma inutiles vulneribus manus haberet, ſpoliare ſe conantis Numidae cervicem complexus, os, naribus & auribus corroſis, deforme reddidit: [55] inque plenae ultionis morſibus expiravit. Sepone iniquum pugnae eventum: quantum interfectore fortior interfectus? Poenus enim [56] in victoria obnoxius morienti ſolatio fuit: Romanus in ipſo fine vitae vindex ſui extitit.

12. Ann urb. 623. Flor. ii. fine. Oroſ. v. 20.

[57] Militis hujus in adverſo caſu [58] tam egregius tamque virilis animus, quam relaturus ſum imperatoris. [59] P. enim Craſſus cum Ariſtonico bellum in Aſia gerens, à Thracibus, quorum is magnum numerum in praeſidio habebat, inter Eleam & Smyrnam exceptus, [60] ne in ditionem ejus perveniret, dedecus, arceſſita ratione mortis, effugit. Virgam enim, qua ad regendum equum uſus fuerat, in unius barbari oculum direxit, qui vi doloris accenſus latus Craſſi ſica confodit: dumque ſe ulciſcitur, Romanum imperatorem majeſtatis amiſſae turpitudine liberavit. Oſtendit fortunae Craſſus, quam indignum virum tam gravi contumelia afficere voluiſſet; quoniam quidem injectos ab ea liberati ſuae miſerabiles laqueos prudenter pariter ac fortiter rupit, donatumque ſe jam Ariſtonico dignitati ſuae reddidit.

13 Ann urb. 707. Livius cxiv. App Civil. ii. Dion. & alii.

Eodem mentis propoſito [61] uſus eſt Scipio. namque infeliciter Cn. Pompeji gene-

ſeo. Curt. L. viii. 14. 7. *Et per lubrica atque invia immiſſi currus excutiebant eos, à quibus regebantur.*

54. *Magis vires Romanorum contudit quam animos fregit*] Unus Rem. Ultr. ſec. *magis vires Romanorum quam animos contudit atque fregit.* Sic etiam Leid. tert. omittens *atque fregit.* Deinde uterque Ultraj. *ore*, & *deformem* Primus, *conantem Numidam.*

55. *Inque plenae ultionis morſibus expiravit*] Sic Venetae, Aldus & ceteri. Mog. *Itaque plenus ultionis.* & ſic Ultraj. ſec. Ceterum quinque Leid. Periz. Sed hic *itaque* habet, Copeſ. Tol. Harl. Barb. prim. cum Ed. Mediol. *inque plenis ultionis morſibus.* Quod praetulerim. *Ultio* ipſa non poterat dici *plena*, quippe vivum Numidam reliquit. Sed ipſi *morſus* erant *pleni ultionis.*

56. *In victoria obnoxius morienti ſolatio fuit*] Septem MSS. *in victoriam.* Deinde *ſolatio fuit* tamquam gloſſemata ex MS. delet Gudius ad Phaed. L. i. 9. Ego in quo MS. haec deſint non reperio, nec ſatis cauſſae video cur pro gloſſematis habeantur. Ita tamen quoque videbatur Guyeto.

57. *Militis hujus*] Nonnulli cum Mog. *militis hic.* Periz. *militis huic.* Sed in priore voce eraſa eſt poſtrema litera. Leid. quint. & Bit. prim. *militis vix*, ſed *vix* corr. in Leid. in *hic.*

58. *Militis hujus tam egregius, tamque virilis animus, quam quem relaturus ſum imperatoris*] Omnes typis expreſſi, tam veteres quam recentiores, pronomen *quem* omittunt. Verum abeſſe illud hinc non poteſt. *Quam* reſpondet ei quod praecedit *tam.* Deinde vocem *relaturus* neceſſe eſt caſum quendam quartum antecedere. Plena oratio foret, *Militis hujus animus tam egregius, tamque virilis fuit, quam fuit animus imperatoris, quem relaturus ſum.* Unde ſatis apparet, *quem* abeſſe hinc non poſſe. Et manifeſte in uno cod. Brand. illud & apparet. VORST. Male Vorſtius interponit *quem.* Vide J. Fr. Gronov. ad Liv. L. xxviii. 43. L. xxxv. 1. Cic. de Invent. L. ii. 27. *Et judices longius, quam poteſtatem habeant, progreſſuros.* Pro Cael. c. 23. *Si tam familiaris erat mulieris, quam vos vultis.* PERIZON. Solus Leid. tertius & Ultraj. prim. agnoſcunt *quem.* Quare eii-

generi ſui defenſis in Africa partibus, claſſe Hiſpaniam petens, cum animadvertiſſet navem, qua vehebatur, ab hoſtibus captam, gladio praecordia ſua transverberavit: ac deinde proſtratus in puppi, quaerentibus Caeſarianis militibus, *ubinam eſſet imperator*, reſpondit: *Imperator bene ſe habet.* tantumque eloqui valuit, quantum ad teſtandam animi fortitudinem aeternae laudi ſatis erat.

[62] Tui quoque clariſſimi exceſſus, Cato, Utica [63] monimentum eſt, in qua ex fortiſſimis vulneribus tuis plus gloriae quam ſanguinis manavit. Siquidem conſtantiſſime in gladium incumbendo, magnum hominibus documentum dediſti, quanto potior eſſe debeat probis dignitas ſine vita, quam vita ſine dignitate. 14. Ann. urb. 707. Plutarch. App. Civil. II.

Cujus filia minime muliebris animi. [64] quae cum Bruti viri ſui conſilium, quod de interficiendo Caeſare ceperat, ea nocte, quam dies teterrimi facti ſecutus eſt, [65] cognoviſſet, egreſſo cubiculum Bruto, cultellum tonſorium quaſi unguium reſecandorum cauſſa popoſcit, eoque velut forte elapſo ſe vulneravit. Clamore deinde ancillarum in cubiculum revocatus Brutus, objurgare eam coepit, quod tonſoris praeripuiſſet officium. Cui ſecreto Porcia, *Non eſt*, inquit, *hoc temerarium factum meum*, *ſed in tali ſtatu noſtro amoris mei erga te certiſſimum indicium. Experiri enim volui*, *ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet*, *quam aequo animo me ferro eſſem interemptura.* 15. Ann. urb. 709. Plut. Bruto.

Felicior progenie ſua [66] ſuperior Cato, à quo Porciae familiae principia manarunt. 16. Ann. urb. 585. Plut. Paullo. Juſtin. XXXIII. Front. IV. 5. 17.

ejiciendum putavi. Leid. quint. *tam egregie virilis animus.*

59. *P. Craſſus cum Ariſtonico bellum in Aſia gerens*] *Ariſtonicus* ille filius fuit Eumenis, regis Pergameni, non juſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia cithariſtae cujuſdam filia genitus, qui poſt mortem Attali velut paternum regnum Aſiam invaſit, uti Juſtinus XXXVI, 4. ſcribit. Florus II, 20. *Regii ſanguinis ferocem juvenem vocat.* VORST.

60. *Ne in ditionem*] Nonnulli *in deditionem.* Ultraj. prim. pro *direxit*, *duxerat.* Leid. quint. *Romanum imperium.* Leid. ſec. *fortunae ſuae.* tert. *fortunae vel fortitudine.* Ed. Mog. *mirabiles laqueos.*

61. *Uſus eſt Scipio*] Harl. auctior eſt una voce, habet enim, *Uſus eſt Scipio Metellus. Cn. Pompeji* contra deeſt in Ultraj. primo. Periz. *in qua vehebatur.* Leid. prim. *tantum loqui valuit.* ſec. *quantum quaſi ad* Toll. *quantum quidem* ſext. *animi magnitudinem.* Quod eſt in omnibus editionibus, ſi Moguntinam exceperis, quae habet etiam *ad teſtandum.*

62. *Tui quoque clariſſimi exceſſus, Cato*] Epit. l. CXIV. Liv. *Cato cum ſe percuſſiſſet Uticae, & interveniente filio curaretur, inter ipſam curationem reſciſſo vulnere expiravit.* VORST.

63. *Monimentum*] Plerique MSS. *monumentum.* Leid. primus *emanavit.*

64. *Quae cum Bruti*] Vox *quae* mihi ſuſpecta eſt. PERIZON.

65. *Cognoviſſet*] Harl. Barb. prim. Bit. & Leid. quint. & ſext. *cognoſceret*, Ultraj. uterque & Ed. Mog. *cognoſſet.* Copeſ. & Leid. ſec. *in cubiculo.* Bit. prim. *vulnerat.* Harl. poſt *factum* delet *meum.* *Propoſitum* deeſt in prim. Ultraj.

66. *Superior Cato*] Juſt. L. XXXIII. Ubi de bello Macedonico ſub Perſeo haec de filio Cenſorini refert. Valerius ſatis nude de patre Cenſorino: Juſtinus circumſpectius: quia & bellum & belli ducem aperte nominat. Valerius ita refert, quaſi Cato hic imperator ſic pugnaverit, quippe ad quem hoſtes poſtero die ſupplices pacem petentes venerint. Cum miles gregarius ita potius, non Cos. aut Imperator pugna-

narunt. Qui [67] cum ab hoſte in acie vehementi periculo peteretur, [68] vagina gladius ejus elapſus decidit. Quem ſubjectum proeliantium globo, & undique hoſtilibus pedibus circumdatum, poſtquam abeſſe ſibi animadvertit, adeo conſtanti animo in ſuam poteſtatem redegit, ut illum non periculo oppreſſus rapere, ſed metu vacuus ſumere videretur. [69] Quo ſpectaculo attoniti hoſtes poſtero die ad eum ſupplices pacem petentes venerunt.

17. Ann. urb. 620. Plut. Gracch. p. 722. 724. 726. Togae quoque fortitudo militaribus operibus inſerenda eſt, quia eandem laudem foro atque caſtris edita meretur. Cum [70] Ti. Gracchus in tribunatu pro-

gnaret. Amphibolon autem & hoc, cum dicit *progenie ſua*: de filione Catonis Cenſorini loquatur author, an de ejus poſteris, ut de Catone Uticenſi. Tum etiam illud dubium ablativus *progenie ſua*, ſitne exceſſu an inſtrumenti. Simplex autem ſenſus, & primum ſe offerens rationi noſtrae, quem compoſitum vocant videtur. Quod ipſe Cato Cenſorinus fuerit felicior, quam Uticenſis ejus progenies. Neque enim de ſuo filio ipſe Cato apud Ciceronem loquens, tantam virtutem in prole ſua tacuiſſet. Niſi quis ejus decori id loci oblitum Ciceronem dicat, quod vix mihi ſit veriſimile: aut in Valerii opinione fuiſſe etiam ipſum. Quamquam quum multa alia ſua magnifica geſta more ſenum magnifice ibidem enumeret Cato, haud immerito quis putarit & hoc inter reliqua enumeraturum fuiſſe, ſiquidem verum eſſet. Valerius certe ex officio fidi hiſtorici dignum operae pretium feciſſet, ſi & locum & tempus & imperatorem, ubi & ſub quo pugnatum vel uno verbo indicaſſet. Sed ita Romani ſcriptores Graecorum vincunt diligentiam ſcilicet. GLAREAN.

67. *Vehementi periculo*] Libri duo: *Vehementer parvulo peteretur.* Ad oram libri Danielis: *Vehementi tragula*: legerim: *Vehementi ictu.* Aliud quod probem, aut adferam non habeo. Nam ex eo ictu vel impetu veriſimile eſt gladium vagina elapſum eſſe. COLER. *Cum ab hoſte vehementi periculo peteretur.* Colerus mallet. *vehementi ictu.* Notat autem, in duobus libris eſſe *Vehementer parvulo peteretur.* In codd. Brandeb. eſt itidem *vehementer*: ſed pro *periculo* in uno eſt *periculus*; in altero quod fuit, id tanquam ad *τὸ vehementer* ſupervacuum, expunctum eſt. Videtur omnino aliquid mendi hic eſſe. Et quia in codd. MSS. eſt adverbium *vehementer*, adjiciendum huic ſine dubio participium quoddam. Nec dubito ego quin pro *periculo* legendum ſit *percito.* ut Valerius ſcripſerit, *Cum ab hoſte vehementer percito peteretur.* VORST. MS. cum aliis *vehementer parvulo.* Forte *vehementer parmula*, ut magis concuſſus fuerit quam vulneratus, quare & facilius gladius excidere potuit, Suet. in Caeſ. *Umbone obvios agens.* Infra Ex. 23. *umbonis impulſu.* Vel *ſparulo.* Liv. XXXIV. 15. *Sparo percutit.* Quem *haſta nequicquam petierat.* IX. 1. Ext. 1. Vel *tragula.* ſic Sal. *ictu tragulae ſauciari.* PERIZON. Ultraj. uterque Leid. ſext. Cop. Barb. prim. habent *vehementer*, nullus *periculo.* ſed vel *parvulus*, vel *parvulo*, vel *perulo.* Leid. quint. *vehementis praelii parvulo*, ſed poſterior vox expuncta eſt. Leid. ſext. *vehementer peteretur.* in ſept. alia manu in margine additur *parvulo.* Ed. Mog. *vehementer parvulo.* An iſtud *perulo*, ortum eſt ex *praelio*, quae gloſſa fuerit & *acie*, & ideo recte in Leid. ſexto omittitur?

68. *Vagina gladius eius elapſus decidit*] Sic reſcripſi praeeuntibus MSS. & Edd. ante Pighium, qui dedit addita praepoſitione. *e vagina e manu* gladium elapſum fuiſſe dicit Juſtinus. Sed *e vagina* quoque Frontinus. Apud quem ſic diſtingue. *M. Cato Cenſorii filius in acie, decidente equo, prolapſus cum ſe recollegiſſet.*

69. *Quo ſpectaculo attoniti hoſtes, poſtero die ad eum ſupplices pacem petentes venerunt*] Haec clauſula tota rei falſae & abſurdae eſt. A Catonene tum admodum juvene, nullum imperium, nullum munus publicum fungente, pacem publicitus petitam? Numquam factum, nuſquam ſcriptum. Audacior medicina huic loco facienda, ne tam latae culpae exemplum ſit Exemplaris ſcriptor. Lego igitur, *ad Paullum ſupplices.* Quod ad hiſtoriam eſt: quia univerſi Macedones illo biduo (Plutarchus auctor) in fidem *Paulli Aemilii* ſe permiſerunt. LIPS. *Poſtero die.* Lipſius: *Poſtero die ad Paullum ſupplices.* Nam illud contra veritatem Hiſtoriae eſt. Demonſtrat ex Plutarcho idem Lipſius & ego non diſſimulo, plane mihi videri inſi-

profuſiſſimis largitionibus [71] favore populi occupato rempublicam oppreſſam teneret, [72] palàmque dictitaret, *interempto ſenatu, omnia per plebem agi debere*, [73] in aedem Fidei publice convocati Patres conſcripti à conſule Mucio Scaevola, quidnam in tali tempeſtate faciendum eſſet, deliberabant. Cunctiſque cenſentibus *ut conſul armis rempublicam tueretur*, Scaevola negavit *ſe quidquam vi eſſe acturum.* [74] Tum Scipio Naſica, *Quoniam*, inquit, *conſul, dum juris ordinem ſequitur, id agit, ut cum omnibus legibus Romanum imperium corruat, egomet privatus voluntati veſtrae me ducem offero:* ac deinde [75] laevam manum parte togae

inſititia illa duo verba: *ad eum.* COLER. *Poſtero die ad eum ſupplices pacem petentes venerunt.* Non eſt veriſimile, ad Catonem tunc admodum juvenem, & nullum dum imperium, nullum munus publicum fungentem, pacem petitum, veniſſe hoſtes. Conjicit igitur Lipſius, legendum eſſe *ad Paullum ſupplices pac. pet. ven.* Hoc enim congruere cum hiſtoria: quia univerſi Macedones, ut Plutarchus auctor ſit, illo biduo fidei ſe Paulli Aemilii permiſerint. Colero *τὸ ad eum* plane inſititium videtur. VORST. Nob. Heinſ. ad Vell. Pat. L. II. 14. §. 5. legit *ad Aemilium.* Omnes MSS. conſtanter ſervant vulgatum, praeter Leid. primum, qui habet *ad rum* i. e. *ad Romanum.* Forte Valerius id ab adoleſcente factum non meminerat; & retinendum *ad eum.*

70. *Tib. Gracchus, profuſis largitionibus, favore populi occupato*] Malim *aucupato*, patiendi ſignificatu, ut alias notavi. LIPS. *Profuſis largitionibus.* Codices Brand. *profuſiſſimis.* Nec aliter veteres typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. VORST. *Profuſiſſimis* habent quoque Ed. Mog. & Med. cum MSS. tribus Leid. utroque Ultraj. Copeſ. Harl. Bit. Barb. prim. ſed Leid. ſept. *profundiſſimis.* al' *profuſiſſimis.* Toll. *profuſiſſis.* Unde videlicet nata corruptio, librariis exiſtimantibus ſupervacuam eſſe poſteriorem ſyllabam, quum ſcriptum eſſet pro *profuſiſſimis.*

71. *Favore pop. occupato*] Nihil mutandum cenſeo. *Occupato* pro *aucupato*, ſic ſatis uſitate dicitur. Contra *auſculor* pro *oſculor* & ſimilia notavit Priſcianus, & Nonius ex Plauto, Attio, Titinnio, aliis. COLER. *Favore populi occupato.* Lipſius mallet *fav. pop. aucupato*; poſito vocabulo poſtremo patiendi ſignificatu. VORST. Non favet Lipſio ullus MS. codex. Novi Flor. L. III. C. 13. De tribunicia poteſtate dicere. *Studium populi ac favorem agrariis, frumentariis, judiciariis legibus aucupabatur.* Quod huc pulcre quadrat: ſed non ideo rejiciendum eſt *occupaverat.* quod plus etiam ſignificat; eſt enim ejus, qui favorem populi jam prorſus tenet, quum *aucupari* potius dicatur, qui illum quaerit, ambit. Adſcripſerat Cl. Perizonius haec loca. L. III. 8. 3. *Praereptus populi favor.* L. III. 6. 1. *Adipiſci favorem.* & Liv. L. XXXIII. 32. *Praeoccupaverat ſenſum aliarum voluptatum.*

72. *Palamque dictitaret*] Leid. tert. cum Cop. & Ultraj. primo. *Palamque dictaret.* Harl. *agi oportere.*

73. *In aedem Fidei publice convocati*] Sic dedit Aldus, antiquiores in *aedem Fidei publicae.* De MSS. in hac re adfirmari nihil poteſt; quum plerique ſemper pro diphthongo habent *e* ſimplex. Ceterum quid attinuit dicere Patres Conſcriptos fuiſſe *publice* convocatos, quum id ſatis manifeſtum ſit ex eo, quod à conſule erant convocati? quare prope in eam ſententiam animus inclinat, ut auctor ſcripſerit *Fidei publicae.* Aedes Fidei fuit vicina Jovi in Capitolio, teſte Cic. L. III. de Off. 33. & haec res in Capitolio eſt geſta. vide Vell. Pat. L. II. 3.

74. *Tum Scipio Naſica*] Hic rurſus Valerius omiſit tertium cognomen, *Serapion* enim hic fuit. Sed dices ex ipſa hiſtoria ſcitur de quo Naſica loquatur. Audio. At quid igitur toties impingunt commentarii, de eo intelligentes, qui Deum matrem ſecundo Punico bello, optimus vir à Senatu Romano judicatus ſuſcepit? quem eumdem *Corculum* appellatum perperam Plinius de Viris Illuſt. tradidit. Cum ejus filius ſic appellatus fuerit, qui bis Cos. ut Cicero in Bruto teſtatur, fuit; ac hujus Serapionis pater. Sed id antea admonuimus, & neceſſitas coget nos adhuc ſaepius admonere. Ceterum paullo poſt legendum videtur. *Ac deinde laevam manum aperte toga circumdedit.* Niſi *circumdedit* exponas. GLAREAN.

75. *Laevam manum parte togae circumdedit*] Aldus ediderat *Laevam manum aperte togae circumd.*

togae circumdedit, ſublataque dextera proclamavit: [76] *Qui rempub. ſalvam eſſe volunt, me ſequantur:* eaque voce cunctatione bonorum civium diſcuſſa, Gracchum cum ſcelerata factione, quas merebatur poenas perſolvere coëgit.

18. Item cum tribunus plebis Saturninus, & praetor Glaucia, & Equitius deſignatus trib. plebis [77] maximos in civitate noſtra ſeditionum motus excitaſſent, nec quiſquam ſe populo concitato opponeret: primum M. Aemilius Scaurus [78] C. Marium conſulatum ſextum gerentem hortatus eſt, ut libertatem legeſque manu defenderet: protinuſque arma ſibi afferri juſſit. Quibus allatis ultima ſenectute confectum & [79] pene dilapſum corpus induit, [80] ſpiculoque innixus ante fores Curiae conſtitit, ac parvulis extremi [81] ſpiritus reliquiis, ne reſpublica expiraret, effecit. praeſentia enim animi ſui ſenatum & equeſtrem ordinem ad vindictam exigendam impulit.

Ann. urb. 653. App. Civil. 1. Cicero pro Rabir. 7.

Sed

cumd. Et porro Pighius, *apertae togae*; quaſi in Aldina editione ſphalma eſſet typographicum. Verum manifeſta res eſt legendum eſſe *parte togae circumd.* Habet ita uterque codex Brand. &, ut Colerus teſtatur, codex quoque P. Danielis. Mallet tamen Colerus, *Laeva humerum parte togae circumdedit*; quia Appianus ſcribat, Naſicam laciniam togae in humerum & caput rejeciſſe. VORST. *Aperte* habent alii Codd. alii *parte*. Illud tamen plures. *parte* probabat Perizonius, rejiciens conjecturam Coleri. Nic. Heinſ. legebat *obtortae vel intortae*. Quamquam ſe non multum obniti teſtatur, ſi quis malit legere *parte togae* ad Petron. C. 63. ut apud Petron. C. 80. *Intorto circa brachium pallio compoſui ad proeliandum gradum.* Ubi vide Cl. Burman. Ed. Med. *laevam manum apte togae circumdedit.* Senſu haud incongruo, ſi legeretur *toga.* Sed praeplacet *parte togae.*

76. *Qui Rempublicam ſalvam*] Hanc formulam in evocatione militum ſubitariorum uſurpatam fuiſſe ſcribit Iſidorus lib. IX. cap. 3. lege Appianum libro 1. De bello Civili. Locus praeterea Valerii non ſincerus mihi videtur. Nam quid illa ſibi volunt? *Ac deinde laevam manum apertae togae circumdedit.* Appianus diſerte ſcribit, laciniam togae in humerum & caput rejeciſſe. Labor ut emendem: *Ac deinde laeva humerum parte togae circumdedit.* Nam & in libro Danielis expreſſe ſcriptum erat: *parte togae.* Sed & Servius mirifice ad meam emendationem facit, dum ita ad v. Aeneid. ſcribit: *Cincti*, inquit, *ritu Gabino, id eſt, togae parte capitis velati, parte ſuccincti.* COLER.

77. *Maximos in civitate motus excitaſſent*] Plerique MSS. *excitaviſſent.* Paulo ante unus & alter *Saturnius*, vel *Saturnus:* item *& quintus* pro *Equitius.* Deinde Leid. ſec. *primum tamen M. Aemilius.* Pro *afferri* Leid. tert. *deferri.*

78. *De C. Mario Sene*] Neſcio quis hunc titulum ita corruperit, cum de M. Aemylio Scauro loquatur toto hoc titulo, utpote qui Senex C. Marium incitaverit adverſus treis hoſce ſeditionis authores, ipſe viribus deſtitutus fortem & robuſtum incitans in eoſdem. Ex annorum ſerie facile erat hoc videre. Cum decimo ſeptimo anno poſtea ſeptimum Cos. Marius factus hoc tempore robuſtus erat, Scaurus autem debilis. Porro hoc tempore duo fuere Viri conſulares M. Aemylii Scauri. Alter Cos. anno ab U. C. 639. de quo Salluſt. in bello Jugurthino parum magnifica ſcribit. Al er Cos. 646. Qui etiam Hortenſius nominatus eſt. De utro intelligat author, non eſt ſatis certum: Sed ego de priore intelligo, cum Plin. de Viris Illuſtribus obiter etiam meminerit, Scaurum hunc commoviſſe ad arma C. Marium adverſus Glauciam & Saturninum, cum ipſe privatus eſſet. GLAREAN. Scilicet in antiquis editionibus ſingulis exemplis ſinguli tituli praefigebantur, ut etiam in compluribus MSS. jam vero hujus exempli titulus eſt, *De C. Mario Sene.* Hos, quantum ſcio, primus omiſit Pighius, quod illos crederet ab Auctore non eſſe profectos: & merito.

79. *Pene dilapſum corpus*] Duo Leid. *Pene delapſum corpus.*

80. *Spiculoque innixus*] MS. Cop. *immiſſus*, non male forſan. PERIZON. Forte ita ſcriptum

Sed ut ſuperius armorum & togae, ita nunc etiam [82] ſiderum clarum decus 19. Ann. urb.
divum Julium, certiſſimam verae virtutis effigiem, repraeſentemus. Cum in- 696. Caeſ. B. G. II.
numerabili multitudine & [83] feroci impetu Nerviorum inclinari aciem ſuam Plutarch.
videret, timidius pugnanti militi ſcutum detraxit, eoque tectus acerrime proeliari coepit. Quo facto fortitudinem per totum exercitum diffudit, labentemque belli fortunam [84] divino animi ardore reſtituit. Idem alio proelio legio- Suetonius.
nis Martiae aquiliferum [85] ineundae fugae gratia jam converſum, faucibus comprehenſum, in contrariam partem detraxit, dexteramque ad hoſtem tendens, *Quorſum tu*, inquit, *abis?* [86] *illic ſunt cum quibus dimicamus:* & manibus quidem unum militem, adhortatione vero tam acri omnium legionum trepidationem correxit, vincique paratas, vincere docuit.

Ceterum ut humanae virtutis actum exequamur, [87] cum Annibal Capuam, 20. Ann. urb.
in 541 Livius xxv. 14.

ptum pro *inniſus*, ut eſt in Barb. prim. Leid. ſec. & Periz.

81. *Spiritus reliquiis*] Leid. tert. *ac parvuli vel parvi & extremi.* Aliquot, *& parvulis & extremi.*

82. *Siderum clarum decus divum Julium*] Julium Caeſarem inter ſidera relatum credebant. Virgilius: *Ecce Dionaei proceſſit Caeſaris aſtrum.* Supra in praef. *Tua praeſenti fide paterno avitoque ſideri par videtur.* VORST. Ultraj. prim. delet *ita etiam*, duo Leid. delent *ita.* tum multi hoc ordine, *Sed ut armorum & togae ſuperius.* quomodo edebatur ante Pighium, ab omnibus, praeter Moguntinos. Deinde Leid. prim. *praeſentemus.*

83. *Feroci impetu Nerviorum*] *Nervii* Galliae Tranſalpinae populus. VORST. Si accuratius hujus populi ſedem & indolem ſcire deſideres, docebit Caeſar L. II. de Bel. Gal. 15. 16. ubi liquet eos Ambianis, Atrebatibus & Veromanduis fuiſſe vicinos, atque adeo Belgis illos potius annumerandos.

84. *Divino animi ardore reſtituit*] Ultraj. uterque cum Harl. & Bit. primo. cum Ed. Mog. *Divini animi ardore reſtituit*, quod praetulerim.

85. *Ineundae fugae gratia jam converſum, f. c. i. c. p. detraxit*] Lege, *Retraxit.* quod verbum convenit in fugientes, & fugae ſe parantes. Similiter emendavi Flor. III. 19. 7. ubi vide plura. Adde Liv. L. XXXIV. 14. PERIZON. Infra L. v. 8. 5. Conſule omnino, quos citat Cl. Dukerus ad locum Flori.

86. *Illic ſunt, cum quibus dimicamus*] Notavit Pighius in margine, nonnullos codd. habere *dimicandum eſt.* Ita ergo in uno quoque cod. Brand. ſcriptum reperio. VORST. *Dimicandum eſt*, Ultraj. prim. *dimicabis*, ſec. *dimicas.* Leid. prim. Barb. prim. *Illi ſunt.*

87. *Cum Annibal Capuam, in qua Romanus exercitus erat, obſideret*] Ita codices tam MSS. quam typis expreſſi. Ipſum Valerium omnino ita ſcripſiſſe, confirmatur verbis, quae paulo poſt ſequuntur, *Annibalem paulo ante ſpe ſua Capuae potitorem.* Vult ergo omnino Valerius, Annibalem tunc cum ſpecimen illud fortitudinis edidit Vibius, Capuam obſediſſe; in ipſa urbe autem praeſidium fuiſſe Romanorum. Eſtque inſigne hoc ipſius auctoris ἁμάρτημα μνημονικὸν, aut παρόραμα. Quod ſi recte perpendiſſet Pighius, non ille tantopere laboraſſet, ut ab omni omnino errore Valerium immunem praeſtaret; neque ſiquid à fide hiſtoriae diſcrepans deprehenderet, culpam ſemper in librarios contuliſſet. Ex lib. XXV. Livii omnia alia intelliguntur; videl. non Romanum, ſed Punicum praeſidium in urbe Capua tunc fuiſſe: neque Annibalem, ſed miſſum ab eo ex Bruttiis Hannonem in Campania verſatum fuiſſe; non ut Capuam primum occuparet, ſed ut Punico praeſidio jam inſtructam & frumento inſtrueret: oppugnatam à Romanis non Capuam, ſed caſtra Hannonis fuiſſe: ipſam urbem autem biennio poſt demum, cum multum temporis in obſidione conſumptum eſſet, in poteſtatem Romanorum redactam fuiſſe. VORST. Hic tamen in librarios culpam Pighius non contulit, qui in margine editionis ſuae duntaxat notavit Liv. L. XXV. ſed in expugnatione caſtrorum Hannonis contigiſſe ſcribit. Cl. Perizonius etiam erroris inſignis hic Valerium arguit,

in qua Romanus exercitus erat, obſideret, [88] Vibius Accuaeus, Pelignae cohortis praefectus, vexillum [89] trans Punicum vallum projecit; [90] ſeipſum, ſuoſque commilitones, [91] ſi eo hoſtes potiti eſſent, execratus: & ad id petendum ſubſequente cohorte primus impetum fecit. Quod ut [92] Valerius Flaccus tribunus tertiae legionis aſpexit, converſus ad ſuos, *Spectatores*, inquit, *ut video, alienae virtutis huc venimus:* [93] *ſed abſit iſtud dedecus à ſanguine noſtro, ut Romani gloria cedere Latinis velimus.* [94] *Ego certe aut ſpecioſam optavi mortem, aut felicem audaciae exitum. vel ſolus igitur praecurrere paratus ſum.* His audi-

guit, quippe quum Hannibal Capuam obſederit nunquam.

88. *Vibius Accaeus &c.*] Duo in hac hiſtoria à Livio variat hic author, quorum neutrum verum puto. Alterum à Romanis Hannibalis caſtra capta, quod non temere apud ullum authorem reperias: Alterum Capuam ab Hannibale obſeſſam, quod nec ipſum verum eſt; imo à Romanis poſt defectionem obſidione cinctam, & tandem expugnatam, notius eſt quam multis verbis oſtendi ſit neceſſe. Liv. L. v. tertiae decados anno 7. ſecundi belli Punici, qui fuit 542. ab U. C. caſtra Hannonis prope Beneventum poſita à Q. Fulvio Conſule Romano oppugnata, dum Hanno frumentatum abiiſſet; Hannibalem vero tum Tarenti fuiſſe. Porro Campanos timentes obſidionem ab Hannibale frumentum petiiſſe, quod Romani eos ſerere & metere multa incurſatione exercituum prohibuiſſent: Hannibalem ad eos miſiſſe Hannonem ut petentibus ſuccurreret. In ea igitur expeditione haec à tribus hiſce viris eſſe geſta, quae hic Valerius narrat non ſatis circumſpecte. GLAREAN, *Vibium Accuaeum.* Ita legendum docet Gronovius ad Liv. xxv, 14. cum vulgo legatur *Acceum:* quomodo in ipſo quoque Livio legebatur. *Accua* oppidum fuit in Pelignis, nominatum Livio lib. xxiv. à quo Vibius ille *Accuaeus* cognominatus fuit. Livius cum ſemel *Vibium Accuaeum* vocaſſet, deinde *Accuaeum Pelignum* appellat. VORST. Leid. ſec. *Julius Apaceus.* Barb. prim. *Julius Athenis.* Harl. *Vibius Acciris.* Leid. quint. *Jubius Acteus.* corr. *Vibius Accius.* ſext. *Ambius Acceus.* Periz. *Jubelius Acceus.* Ed. Ven. *Jubius Aceus.*

89. *Trans Punicum vallum*] Pighius ſcribit *Poenicum.* Sed antiquiores typis expreſſi, & MSS. Brand. habent *Punicum.* VORST.

90. *Seipſum ſuoſque commilitones execratus*] Verbo *execrari* eadem ſuper re & Livius uſus. Intelligendum autem non de affectione animi, ſed de eo, qui affectionis animi ſignum eſt, ſermone. Pari modo & *miſerari*, *deteſtari*, *opinari*, *exiſtimare*, & id genus alia, cum proprie aliquid internum & ad animum pertinens ſignificent, ad eam, qua internum iſtud exprimitur, orationem ſignificandam transferuntur: ut in libro de Latinitate vulgo fere neglecta fuſius dicemus. VORST.

91. *Si eo hoſtes potiti eſſent*] Quatuor Leid. cum Perizon. & Tol. *Si ſigno hoſtes potiti eſſent.* Recte, credo. Ultraj. prim. *ſi ſe*, & ita fuerat in Leid. ſeptimo, ſed *e* mutatum eſt in *i*, & *o* ſuperſcriptum, ut indicetur legendum *ſigno*, ex quo compendio cauſſa corruptionis intelligi poteſt. Sic bis *vexillo* in hac hiſtoria utitur Liv. L. xxv. 14. *Vexillum trans vallum hoſtium trajecit, exſecratus inde ſeque & cohortem, ſi ejus vexilli hoſtes potiti eſſent.* Porro hic etiam nonnulli MSS. *& ſe ipſum ſuoſque commilitones.* An ergo legendum *execratus eſt?*

92. *Valerius Flaccus*] Hunc fuiſſe *C. Valerium Flaccum*, qui poſtea Praetor Galliam obtinuerit, & ex ea Imperator appellatus ſit, atque ad quem reſpiciat Denarius, quem exhibet ſeptimum tab. I. Valeriae gentis, cenſuit Fulvius Urſinus.

93. *Sed abſit hoc dedecus à ſanguine noſtro*] Omnes MSS. *iſtud dedecus.* unus Leid. ſext. *illud.* *Iſtud* praeferunt etiam Edd. Vett. Quod cur Pighius in *hoc* mutarit, forte aliquo MStorum ſuorum adductus fuit. Ego priorem lectionem reſtitui.

94. *Ego certe aut ſpecioſam optavi mortem, aut felicem audaciae exitum*] Scribo omnino: *aut ſpecioſam oppetam mortem.* Ea lectio ex mente viri fortis. LIPS. *Optavi mortem.* Lipſius ex mente viri fortis morituri: *ſpecioſam oppetam mortem.* COLER. *Ego certe ſpecioſam optavi mortem.* Nihili eſt conjectura Lipſii, pro *optavi* legendum putantis *oppetam.* Reſpiciendum ei fuiſſet,

auditis, Pedanius centurio convulſum ſignum dextra retinens: *Jam hoc*, inquit, *intra hoſtile vallum mecum erit. proinde ſequantur*, *qui id capi nolunt.* & cum eo in caſtra Poenorum irrupit, totamque ſecum traxit legionem. Ita trium virorum fortis temeritas, Annibalem paulo ante ſpe ſua Capuae potitorem, [95] ne caſtrorum quidem ſuorum potentem eſſe paſſa eſt.

Quorum virtuti nihil cedit [96] Q. Cotius, qui propter fortitudinem [97] *Achilles* cognominatus eſt. Nam ut reliqua ejus opera non exequar, abunde tamen duobus factis, quae relaturus ſum, quantus bellator fuerit, cognoſcetur. 21. Ann. urb. 611.

[98] Q.

fuiſſet ad id, quod proxime ſequitur *felicem audaciae exitum*, ad quod verbum *oppetere* nihil attinet. VORST. *Optavi* omnes MSS. niſi quod Harl. *optare*.

95. *Ne caſtrorum quidem ſuorum potientem eſſe paſſa eſt*] In manuſcript. *potentem*. Recte. ni fallor. PIGH. *Ne caſtrorum quidem ſuorum potentem*. Aldus ediderat *potientem*. At Pighius in MSS. legit *potentem*. quod idem & in codd. MSS. Brandeb. obſervo. *Potens alicujus* rei phraſis non inſolens: qua & infra noſter uſus eſt. VORST. MSS. ſeptem habent *potientem*, reliqui favent Pighio. Mihi tamen *potientem* praeplacet. Niſi malis ſtatuere *potentem* hic eſſe tertiae conjugationis. Ut apud Pomp. Melam. L. I. 17. *Quod Amazones Aſia potentes ſacraſſe traduntur*. Sall. Orat. I. de Rep. Ord. 32.

Potentes rerum.

Prop. L. II. 7. 64.

Quum capite hoc ſtygiae jam poterentur aquae.

Ubi videndus omnino Broukhuſius pluribus hoc exemplis illuſtrans.

96. *Q. Cotius*] Hujus nomen admodum celebre eſt, quem Achillem Romanum hic dicit appellatum Valerius. Cum Gellius Lib. II. Cap. II. L. Sicinium Dentatum hunc laudis titulum habuiſſe dicat, & majore hercule merito, ut paulo poſt dicetur. Ceterum cum ducentis annis, nempe à 502. U. C. uſque ad 702. undecim Metelli in conſulatu fuerint, omnes Quinti praenomine, excepto primo Lucio, conveniebat ut auctor epitheto diſtingueret, de quonam Metello loqueretur. Hiſtoriae temporum ratio exigit, ut de Metello Macedonico intelligatur, qui Conſul fuit anno 611. Tertius Metellus poſt L. Metellum bis conſulem. meminit Celtiberici belli Florus L. IIII. GLAREAN. *Q. Cotius*. Vetuſti quidam Codices habent *Qu. Ocio*. Quidam etiam *Qu. Tetio*. Tu vide ne legendum ſit *Cotta*, de quo Suidas. *Cotta*, inquit, *telo*, *quam tragulam vocant*, *utebatur: eoque tanta vi vulnus inferebat*, *ut hominis thorace munitas uno duntaxat ictu coſtas transadigeret*, *terraeque adfligeret*. THEOPHIL. *Q. Cotius*. Lib. Danielis: *Q. Occius*. Alii *Q. Ocius*. Colmarienſis: *Q. Tetius*. Hinc ſuſpicabar legendum eſſe *Q. Caeditius*. Sed ſuſpicabar tantum. ille enim Punico bello primo ſtrenuum bellatorem egit. Non minus igitur mihi de hoc nomine liquet, quam olim de fortiſſimo, auctoribus. Plinius libro VII. capite 28. *Fortitudo in quo maxime extiterit*, *immenſae quaeſtionis eſt*, *utique ſi recipiatur Poëtica fabuloſitas. Q. Ennius T. Caecilium Teucrum fratremque ejus praecipue miratus*, *propter eos ſextum adjecit Annalem.* COLER. *Q. Cotius*. Valde variant codices in hujus exprimendo nomine. Liber P. Danielis, ut Colerus teſtatur, habet *Q. Occius*. Alii eodem Colero teſte *Q. Ocius:* & Colmarienſis *Q. Tetius*. Unde idem ſuſpicatur legendum eſſe *Q. Caeditius*. Codicum Brandeb. unus *Q. Occius:* alter *Q. Coccius*. VORST. Etiam decem è noſtris habent *Q. Occius*. Duo *Q. Accius*. Leid. tert. *Coccius*. Copeſ. Toll. & Ultraj. prim. *Coctius*. *Q.* vero *Cotii Achillis* ſaepius in Analibus ſuis ex Faſtis mentionem facit Pighius, qui praetorem ipſum fuiſſe ſtatuit anno U. C. DCVI.

97. *Achilles cognominatus*] Hoc tamen cognomen Agellius L. Sicinnio Dentato tributum ſcribit lib. II. cap. II. Et Feſtus in voce *Obſidionalis*. COLER. *Achilles cognominatus*. Idem cognomen L. quoque Sicinius Dentatus habuit. Scribit enim Feſtus in voce *Obſidionalis*, Achillem eum Romae exiſtimatum fuiſſe, ferroque centies & vicies pro rep. depugnaſſe. Idem & Gellius II, II. tradit. VORST. Sic *Ruſticellus* quidam Hercules dictus eſt. Plin. L. VII. 20. PERIZON.

[98] Q. Metello conſule legatus in Hiſpaniam profectus, Celtibericum ſub eo bellum gerens, poſtquam cognovit à quodam gentis hujus juvene, ſe ad dimicandum provocari, (erat autem illi forte prandendi gratia menſa poſita) relicta, ea, *arma ſua extra vallum deferri*, [99] *equumque clam educi* juſſit, ne à Metello impediretur: & illum Celtiberum inſolentiſſime obequitantem conſectatus interemit, [100] detractaſque corpori ejus exuvias ovans laetitia in caſtra retulit. [1] Idem Pireſium nobilitate ac virtute Celtiberos omnes praeſtantem, cum ab eo in certamen pugnae devocatus eſſet, ſuccumbere ſibi coëgit. Nec erubuit flagrantiſſimi pectoris juvenis gladium ei ſuum & ſagulum, utroque exercitu ſpectante, tradere. Ille vero etiam petiit, *ut hoſpitii jure inter ſe juncti eſſent, quando inter Romanos & Celtiberos pax foret reſtituta.*

22. [2] Ne C. Atilium quidem praeterire poſſumus, qui cum decimae legionis miles

98. *Q. Metello Conſule*] Harl. *cum Q. Metello conſule.* Mox idem cum Leid. primo *gentis ejus.*

99. *Equumque duci clam juſſit*] *Educi*, habetur in manuſcrip. omnibus. Non male: pugnabatur enim extra vallum. PIGH. *Equumque clam educi juſſit.* Pleraeque Edd. ante Pighium *equumque duci clam juſſit.* Sed Mog. cum MSS. *equumque educi clam juſſit.* Niſi quod Toll. *adduci.* Leid. ſec. *aduci.*

100. *Detractas corpori ejus exuvias*] *Exuviae* arma ſunt, vel veſtes victis hoſtibus detractae: &, ut Feſtus putat, ab exuendo ita dictae. VORST.

1. *Idem Pireſium*] Sic dedit Aſcenſius, quum ceterae fere editiones, ſi unam aut item alteram Gryphiorum excipias, habeant cum compluribus MSS. *Pireſum.* Ultraj. prim. *Pyrreſum.* Harl. *Pirreſum.*

2. *Ne C. Attilium quidem*] Apud Suetonium in Caeſare titulo 68. *C. Acilius* legitur etiam in vetuſto codice non *Attilius.* Ejus laudem Lucanus Lib. III. ex duobus geminis Maſſilienſibus alteri tribuit, quem tamen non nominat, apud quem nulla vel *Attilii* vel *Acilii* eſt mentio: Sed nec apud Caeſarem in libris de Bello Civili. Graecus autem miles tam fabuloſe, quam diligenter à Juſtino Lib. II. deſcriptus, Herodoto Lib. VI. Κυναίγειρος, *Hundhetzer* Celtarum lingua. GLAREAN. *Nec Atilium quidem.* Lege ex v. c. *Ne C. Acilium.* Ita etiam nominatur à Plutarch. & Suet. PIGH. *Ne C. Atilium quidem.* Pighius ex vet. cod. legendum cenſet *C. Acilium*; quomodo & Plutarchus & Suetonius eum vocent. VORST. Undecim MSS. cum Mog. Ed. *Ne Atilii quidem.* Ceteri cum ceteris Edd. *Nec Atilii quidem.* & mox etiam omittitur praenomen. *Claſſicam Atilii gloriam terreſtri laude M. Caeſius Scaeva ejuſdem Imperatoris centurio ſubſecutus eſt.* & ſic deinde in Cap. 5. *Clodius Pulcher*, *Hortenſius Corbio*, & ſaepe alibi. Plutarch. etiam praenomen omittit. Ceterum hiſtoriam hanc narrat etiam Lucan. L. III. v. 603. Sed textus corruptione totam hanc gloriam Maſſilienſi cuidam tribuens. v. 610. enim dicit.

Auſus Romanae Graja de puppe carinae
Injectare manum.

Ubi per *Grajam puppem* intelligi *Maſſilienſem* nemo poteſt dubitare. Verum cum conſtet certiſſimis indiciis hoc factum fuiſſe ab *Atilio Romano*, ſine dubio legendum eſt:

Auſus Romana Grajae de puppe carinae
Injectare manum.

Leid. ſec. *ad Maſſilienſium navim injecerat.*

3. *Parum juſta notitia*] Suetonius quoque cum alios auctores non haberet, ſumſit ex Valerio noſtro; quod inde colligo, quia idem exemplum cum *Cynaegyri* Athenienſis confert. de quo praeter Herodotum & Juſtinum lege Ammianum lib. XXVI. qui & *Callimachum* nominatum fuiſſe ſcribit. COLER. *Quod factum parum juſta notitia patet.* Vult dicere, factum hoc ab aliis non in literas relatum ac memoriae proditum eſſe. Colero Suetonius deprompſiſſe videtur ex noſtro; quod exemplum illud Cynae-

les pro C. Caeſaris partibus maritima pugna proeliaretur, abſciſa dextra, quam Maſſilienſium navi injecerat, laeva puppim apprehendit, nec ante dimicare deſtitit quam captam profundo mergeret. Quod factum [3] parum juſta notitia patet. At Cynaegirum Athenienſem ſimili pertinacia in conſectandis hoſtibus uſum, verboſa laudum ſuarum cantu Graecia, omnium ſaeculorum memoriae literarum praeconio inculcat.

Ann. urb. 704 Plut. Suet. Caeſ. C. 68. C. Acilium vocant. Herod. IX. Juſt. II. Plut. Paral. I.

Claſſicam Atilii gloriam terreſtri laude [4] M. Caeſius Scaeva, ejuſdem imperatoris centurio, ſubſecutus eſt. [5] Cum enim pro caſtello, cui praepoſitus erat, dimicaret, Cneique Pompeji praefectus [6] juſſu ejus ſummo ſtudio & magno militum numero [7] ad id capiendum [8] niteretur, omnes qui propius acceſſerant, interemit, ac ſine ullo regreſſu pedes pugnans, ſuper ingentem ſtragem, 23.

Ann. urb. 705. Caeſ. B. civ. III. 53. Lucan. VI. Plutarch. Suetonius Caeſ. 68. App. Civil. II. Flor.

naegiri, quod ſubjungit noſter, & ipſe ſubjungit. VORST. Confer Salluſt. de Bel. Cat. C. 8. Sic *prodigia iſta juſta aeſtimatione perpendere paſſae non ſunt.* Noſter L. I. 6. 12.

4. *M. Caeſius Scaeva*] Non immerito dubitavit Badius hoc loco, de unone duntaxat *Scaeva*, an de altero quopiam *Scaevola*, ut quorumdam codicum habet titulus, loquatur author. In vetere meo codice duo erant tituli. Sed in altero *M. Scaeva*, in altero, de *Scaevola*. & adjecerat quidam minio adſcriptum *Scaevola.* Ego ſane ſum in ea opinione de uno, non de duobus loqui hic authorem, uſque ad *L. Sicinium Dentatum.* Caeſarem autem in Commentariis ejus laudem obticuiſſe, quod parum decore ab eo abceſſerat ipſe; alioqui non taciturus, ſi hoc non fuiſſet. De *Scaevola* nemo Latinorum meminit ſub Caeſare. Quidam tamen Dionem L. XXXVIII. eadem ſcribere ajunt. Sed potuit hoc in authore Graeco Latinam hiſtoriam ſcribente facile corrumpi, quemadmodum in aliis quoque factum videmus maxime ſequenti exemplo. Omnes quotquot nos vidimus exemplaria Gellii, Plinii, Livii, Valerii, & aliorum, qui hanc percenſent hiſtoriam, *L. Sicinium Dentatum habent.* Unus Graecus codex Dionyſii habet *L. Siccium* pro *Sicinium.* Quod ego neutiquam ſequar. GLAREAN. *M. Scaeva.* In Campenſi aliiſque manuſcriptis libris centurionis hujus nomen plene exprimitur, *M. Caeſius Scaeva*, atque ita in Sueton. reſtituendum, ubi *Caſſius Scaeva* legitur. In Appiano item Alexandrino *Minucius Scaeva*, non minus mendoſe. Quo nominum errore inſuper accidiſſe ſuſpicor, ut iſtic de duobus uno *Scaeva*, & altero *Minucio*, haec hiſtoria ſcribi videatur, quam uno conſenſu Caeſar, Lucanus, Suetonius, ac Valerius uni adſcribunt. PIGH. *M. Caeſius Scaeva.* Ita Pighius ex cod. Campenſi; cum ante editum eſſet *M. Scaeva.* Suetonius vocat *Caſſium Scaevam*; & Appianus *Minutium Scaevam*; ſed judice Pighio utrobique mendum eſt. In codd. Brand. itidem *M. Caeſius Scaeva* vocatur. VORST. *M. Caeſius Scaeva* appellatur etiam à MSS. & Ed. Mog. ſed Leid. ſec. *M. Celius Scevola.* quint. *ſcemus.* Ceterum obſervandum Appianum praefectum caſtelli appellaſſe *Minucium*, eumque à *Scaeva* diverſum facere. Vide Cl. Dukerum ad Flor. L. II. 2. 40.

5. *Cum enim pro caſtello*] Tres MSS. delent *enim.*

6. *Juſſu eius*] In libro Danielis: *Juſtuletus.* Monſtrum verbi. pro quo non erubeſco aliud requirere. ſcilicet Valerium nomen illius praefecti Pompejani expreſſiſſe, quod à Plutarcho, Appiano, Suetonio, Lucano minus factum. COLER. Idem habet quoque Leid. ſept. ab alia manu. Sed nihil mutandum.

7. *Ad id capiendum niteretur*] Editum ante fuit *ad id cap. mitteretur.* Sed rectius legitur *niteretur:* ut teſte Colero in cod. P. Danielis eſt. *To mitteretur* non ſatis quadrat ei, quod praecedit *juſſu eius & ſummo ſtudio.* Non concinne enim dicitur *juſſu alicuius mitti & ſummo ſtudio mitti.* At *juſſu alicuius ad aliquid faciendum niti & ſummo ſtudio niti* concinna ſunt. Quid quod pari modo paulo poſt ſcripſit noſter, *Acri ſtudio ad te invadendum nitentibus?* VORST. Longe major pars MSS habet, *ad eum capiendum:* quomodo & Edit. Mog. quod fortaſſe inde ortum, quia librarii legentes cum *dimicaſſe*

gem, quam ipſe fecerat, corruit. [9] Cujus capite, humero, femore ſaucio, & oculo eruto, ſcutum [10] centum & viginti ictibus perfoſſum apparuit. Tales in caſtris divi Julii diſciplina milites aluit, quorum alter dextera, alter oculo amiſſo hoſtibus inhaeſit: [11] ille poſt hanc jacturam victor, hic ne hac quidem jactura victus.

[12] Tuum

pro caſtello, opinati ſunt eum extra ſive ante caſtellum pugnaſſe, & hinc ad eum capiendum fuiſſe miſſum Pompeji praefectum. Porro *niteretur* habent duo Leid. cum Harl. & Toll.

8. *Mitteretur*] Idem liber *niteretur*. Quod omnibus modis amplector. COLER.

9. *Cujus corpus capite, humero, femore ſaucio, oculo eruto, ſcutum* 120. *ictibus perfoſſum apparuit*] Non ſimplici menda contaminatus eſt locus. At nullus auctorum qui hujus rei mentionem faciunt, in eo proelio periiſſe *Scaevam* ſcribunt. quod tamen ex Valerii verbis colligere eſt. Lucanus quidem labore ac vulneribus defectum ac exanguem à commilitonibus pugna elatum canit, cum à Caeſare ſubſidium caſtello periclitanti mitteretur.

——— Nam ſanguine fuſo
Vires pugna dabat, labentem turba ſuorum
Excipit, ac humeris defectum imponere gaudet.

Plutarchus item ſuorum amplexibus tuto relatum dicit. Suetonius cuſtodiam portae commiſſi caſtelli retinuiſſe; Caeſar ejus opera caſtellum magna ex parte conſervatum, ideoque virtutis ergo *Scaevam* primipilatu milibuſque aeris ducentis donatum refert. Atqui Valerius ipſum corruiſſe, corpuſque ejus vulneribus multis ſaucium apparuiſſe ait, ut vulgata ſonant exemplaria; ſed in manuſcriptis omnibus dictio, *corpus*, omittitur, quae profecto videtur è gloſſis inſuta. Nam in Suſiano, Pulmanniano ac Wincheliano legimus ita, *Cujus capite, humero, femore ſaucio, oculo eruto, ſcutum, &c.* Item in aliis ſimiliter; niſi quod, *ſaucium*, in his habetur, atque in Cauchiano, *caeſum*, pro *ſcutum*, in Atrebatenſi, *ſectum*, in Campenſi vero *ſcutum.* Ex qua quidem varietate colligo, duo vocabula iſtic perperam in unum contracta librariis reliqua etiam mutandi occaſionem dediſſe, omnemque textum corrumpendi. Nam qui *caeſum*, vel *ſectum*, in codicibus repererunt, *ſaucium* antea quoque legendum eſſe, atque *corpus*, ſubintelligi, vel deſiderari exiſtimarunt. Nobis autem pro *caeſum*, *ſectum*, vel *ſcutum*, legi debere videtur *caeci ſcutum*, totamque ſententiam ita reſtituendam eſſe, ſalvo tamen aliorum meliore judicio, opinamur: *Cujus capite, humero, femore ſaucii, & oculo eruto caeci, ſcutum centum & viginti ictibus perfoſſum apparuit.* Etenim haec iiſdem pene verbis, aut certe eadem omnino ſententia Suetonius refert, qui duo haec fortitudinis rara exempla de *Scaeva* & *Acilio* videtur ex noſtro deſumſiſſe Valerio. *Nec mirum* (inquit) *ſi quis ſingulorum facta reſpiciat, vel Caeſii Scaevae centurionis, vel C. Acilii militis, ne de pluribus referam. Scaeva excuſſo oculo, transfixo femore & humero, centum & viginti ictibus ſcuto perforato, cuſtodiam portae commiſſi caſtelli retinuit. Acilius navali ad Maſſiliam proelio injecta in puppem hoſtium dextra & abſciſſa, memorabile illud apud Graecos Cynegiri exemplum imitatus, tranſilivit in navem, umbone obvios agens.* Haec Suetonius. PIGH. *Femore ſaucii.* Pighius ſanavit locum, ſed non perſanavit. Mihi omnino proba lectio, quae in lib. Dan. *cujus capite, humero, femore ſaucio, oculo eruto ſcutum.* Non debuit Pighius τὸ *caeci* Valerio oggerere. COLER. *Cujus capite, humero, femore ſaucio, oculo eruto.* Ita ſcriptum reperit Pighius in tribus codd. Neque aliter codd. Brandeb. vetuſque typis expreſſus Mart. Herbip. habent. Aldina editio *cujus corpus capite*, &c. Sed recte fecit Pighius quod *corpus* expunxit. Cur autem pro *ſaucio* ſcriberet *ſaucii*, & poſt *oculo eruto* adderet *caeci*, non perinde cauſſa erat. VORST. *Cujus corpus* non fluxit ab Aldo; nam habet jam Ed. Ven. 1478. ſed quae omittit deinde *ſcutum.* Cum qua conſentit MS. Barb. ſec. *Caeci* abeſt ab omnibus; quare male à Pighio eſt inſertum, ut jam obſervavit Colerus. Nonnulli etiam ex noſtris habent *ſaucium*, ſed plerique firmant id, quod editum vides. Quam lectionem Guyetus etiam probabat.

10. *Centum & viginti*] Ita Appianus quoque. Majorem numerum apud Caeſarem & Plutarchum legiſſe me recordor. Florus quoque libro quarto numerum Valerianum adſerit. COLER. *Centum & viginti ictibus.* Caeſ. L. III. de Bel. Civ. C. 53. habet *CCXXX.* Sed & ibi *CXX.* potius legendum eſſe ex Cod. Pal. contendit jure D. Voſſius. Vide & Cl. Duke-

[12] Tuum vero, Scaeva, inexuperabilem ſpiritum [13] in utraque parte rerum naturae, qua admiratione proſequar, neſcio: quoniam excellenti virtute dubium reliquiſti, [14] inter undaſne pugnam fortiorem edideris, an [15] in terra vocem emiſeris. [16] Bello namque, quo C. Caeſar non contentus opera ſua Oceani

Ann. urb. 608. Plutarch. Caeſare.

Dukerum ad Flor. L. IV. 2. 40. Noſtri Codices conſpirant propemodum omnes in hoc numero *CXX*. Sed in uno Rem. *uno & triginta* al. *C.* & *XX*. Leid. ſept. *CXXX*. Sed ita ut poſterioris numeri nota ſit transfixa obelo. Copeſ. *uno & viginti*.

11. *Ille poſt hanc jacturam victor*] M. Caeſium Scaevam intelligit: qui, licet oculum amiſerit, caſtellum tamen, quod tuendum ipſi datum fuit, fortiter defendit, atque ita victor evaſit. Caeſar l. III. B. C. *ejus opera caſtellum magna ex parte conſervatum, eundemque millibus ducentis à ſe donatum fuiſſe* ſcribit. Quare quod paulo ante ipſum *corruiſſe* dixit noſter, ex eo colligendum non eſt, quod animam expiraverit, ſed modo quod vulneribus ſaucius defecerit, nec amplius pugnare potuerit. VORST. *Ille poſt hanc jacturam victor.* Male haec ad *Scaevam* refert Vorſtius, quum omnino intelligatur *Atilius*, qui utique poſt manus dextrae jacturam, captam navim profundo merſit. *Scaeva* vero non victus eſt, quia retinuit creditum ſibi caſtellum. PERIZON.

12. *Tuum vero Scaevola inexuperabilem ſpiritum*] Mendoſe rurſus: nam in manuſcriptis omnibus, *Scaeva*, vocatur, videturque de eodem adhuc loqui Valerius, quem Lucanus ſcribit in Galliis ſub Caeſare ex gregaria militia ad centurionatum multo ſanguine promotum fuiſſe:

Scaeva viro nomen, caſtrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes; ibi ſanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.

Et Plutarchus ipſum militem Caeſaris in Britannia centuriones ab hoſtibus in palude oppreſſos ſervaſſe refert: ἐν δὲ Βρεττανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ἑλώδη καὶ ὕδατος ἐμπεσοῦσι τοῖς πρώτοις ταξιάρχαις ἐπιθεμένων, στρατιώτης Καίσαρος, αὐτοῦ τὴν μάχην ἐφορῶντος, ὠσάμενος εἰς μέσους, &c. Quae eadem Valerius, hoc loco. non igitur haec exempla diverſorum ſunt, ut vulgati volunt codices. PIGH. *Tuum vero Scaeva.* Private rurſus *Scaevam* compellat; cum ante duos, *Atilium* & *Scaevam*, conjunxiſſet. VORST. Pighius teſtatur in ſuis MSS. omnibus ipſum *Scaevam* vocari, cum ante ipſum fere ederetur *Scaevola*, quod ego inveni in Copeſ. & Perizon. tribus Leid. uno Rem. & Barb. ſecundo. Cl. Perizonius adſcripſerat libro ſuo. Dion. Caſſium hoc narrare de *P. Scaevio*, & dicere accidiſſe in mari prope Gades Lib. XXXVII. p. 54. pro *inexuperabilem* Ultraj. ſec. habet *inexpugnabilem*. quae gloſſa fuerit.

13. *In utraque parte*] Emendatius & ſcriptum & diſtinctum in libro Dan. *In utra parte rerum naturae qua admiratione perſequar? neſcio. quoniam &c.* COLER. *In utraque parte rerum naturae qua admiratione proſequar.* Ita Aldus. Et ſervavit eam lectionem Pighius. Ego vero non dubito, quin melior ſit lectio codicum Brand. *in utra parte rerum naturae admiratione proſequar*; omiſſa vocula *qua*. Confirmat hanc lectionem quod ſequitur, *Quoniam dubium reliquiſti, inter undaſne* &c. Aqua & terra duo praecipua ſunt, quibus rerum natura conſiſtit. VORST. Codicibus Danielis & Brandeburgicis favent decem ex MSS. meis, habentes *in utra parte*, quo modo etiam dedit Edit. princeps. duodecim etiam omittunt *qua*. Poſſit veriſimile videri auctorem ſcripſiſſe, *in utra parte rerum naturae, & qua admiratione proſequar neſcio.* Ut dicat ſe certum ſtatuere non poſſe, tum quomodo ſatis ipſum admiretur, tum, utrum mirari magis debeat, quod inter undas praeſtitit, an quod in terra. Sed praeſtat adhaerere MSS. quum ſatis liquidum exhibeant ſenſum. Perizonius legebat etiam cum Colero, *in utra parte*.

14. *Inter undaſne*] Pro *in undis*. *Inter* pro *in* non rarum eſt, apud noſtrum quoque. Infra VI, 2, 9. *Cum Apollinaribus ludis inter actum ad eum verſum veniſſet.* Vide & libellum de Lat. f. ſuſp. p. 223. VORST. Tu vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. I. 10. L. XXXV. 11. Cic. Act. I. in Ver. C. 23. pro Lege Manilia C. 23. Hor. L. III. 16. 28. *Magnas inter opes inops.*

15. *In terra vocem emiſeris*] Subaudi δεῖ κοινοῦ *fortiorem*. Codices Brand. *miſeris*: quod magis placet. Unus eorum & *in terram*: quod & ipſum placet. Eſtque ita & in vetere editione Mart. Herbip. VORST. Etiam plurimi meorum MSS. habent *miſeris*. De quo vide ſupra L. I. 8. 5. & probat hic Cl. Burmannus ad

 Phaed.

Oceani claudere littoribus, [17] Britannicae inſulae coeleſtes injecit manus, cum quatuor commilitonibus rate tranſvectus in ſcopulum vicinum inſulae, quam hoſtium ingentes copiae obtinebant, poſtquam aeſtus regreſſu ſuo ſpatium, quo ſcopulus & inſula dividebantur, [18] in vadum tranſitu facile redegit, ingenti multitudine barbarorum affluente, ceteris rate ad littus regreſſis, ſolus immobilem ſtationis gradum retinens, undique ruentibus telis, & ab omni parte acri ſtudio [19] ad te invadendum nitentibus, [20] quinque militum diurno proelio ſuffectura pila, una dextra, [21] hoſtium corporibus adegiſti: ad ultimum deſtricto gladio, audaciſſimum quemque, modo [22] umbonis impulſu, modo mucro-

nis

Phaed. L. IV. Fab. 10. Copeſ. cum ſecundo Leid. & uno Bit. & Ultr. exhibet *in terram*, & ſic Edit. Mog. quod tamen cur placuerit Vorſtio, equidem non video.

16. *Bello namque Gallico*] *Gallico* ex ſcholiis influxit in textum orationis; quod ipſum Campenſe exemplar demonſtrat, in quo annotatum adhuc inter lineas videtur. In Atrebatenſi item & Wincheliano non habetur. PIGH. *Bello namque.* Aldus addit *Gallico.* At Pighius id expunxit; quod ab aliquot codd. id abeſſe videret. Abeſt quoque à codd. Brand. VORST. *Gallico*, additum invenio duntaxat in Leid. tertio & Perizon. Sed habent etiam Edd. meae Venetae. Merito expunxit Pighius.

17. *Brittanicae inſulae*] Tres Rem. *Brittaniae inſulae.* Sed dixit more ſuo *Brittanicae inſulae.* Ut L. II. 7. 1. *Numantinae urbis.* L. VII. 3. Ext. 4. *Lampſacenae urbis.* L. VII. 6. 2. *Campanae urbis.* L. IV. 7. Ext. 1. *Romanae urbis.*

18. *In vadum tranſitu facili redegit*] In manuſcriptis, *tranſitu facilem.* Melius. PIGH. *In vadum tranſitu facile redegit.* Ita legendum videtur ex cod. Parrhaſii: quem ſecutus in ſua editione eſt Theoph. Chalcocondyles. Aldus ediderat *tranſitu facili.* At Pighius, cum in codd. MSS. inveniſſet *tranſitu facilem*, ita plane & edidit. Et habent quoque ita codd. Brandeb. Notavit Nonius, Salluſtium, archaiſmos ſectantem illum, in libb. hiſt. ſcripſiſſe itidem, *Haud facilem pugnantibus vadum.* VORST. *Poſtquam aeſtus regreſſu ſuo ſpatium in vadum tranſitu facilem redegit.* Imo contra accidit quando aeſtus regreditur, tum enim aquâ adeo redundat litus, ut etiam navigari poſſit. Lege igitur omnino cum MSto *egreſſu*, i. e. quando deſerit littus. Niſi forte ita intelligere velis, eos rate vectos ad ſcopulum, cum aeſtus à littore Gallico ad Britannicum flueret, jam vero *regreſſu* ad littus Gallicum, vadum feciſſe in littore Britannico aeſtum. Liv. L. XXVI. C. 45. *Decedere aeſtum, & in mare cedere*, eo ſenſu dixit. PERIZON. Omnes fere MSS. cum Ed. Mog. habent *tranſitu facilem.* Sed Perizon. *tranſitu facili*, quomodo edunt Colin. Gryphii & Rob. Stephanus. Dubito tamen an, quia Saluſtio Archaiſmos ſpectanti placuit ſcribere *vadum pugnantibus facilem*, ideo quoque illud noſtro placuerit. *Egreſſu* ut habet Copeſian. invenio in uno Rem. Sed quid ni *regreſſu* dixerit de mari in ſinum ſuum à littore retrogrediente? quomodo *aquas in ſuum fretum recurrere* dicit Curtius Lib. IX. 9. 20. Vario enim reſpectu dici poteſt. Hinc idem eodem Cap. *Unde tantum rediſſet ſubito mare: quo pridie refugiſſet.* & Mela L. III. 1. *Modo inundat campos, modo late nudat ac refugit.* & paulo poſt, *ſed ubi in omnia littora, quamvis diverſa, terrarum inſularumque ex medio pariter effuſum eſt, rurſus ab illis colligitur in medium, ac in ſemetipſum redit.* Lucan. L. IV. 427.

Tunc freta ſervantur, dum ſe declivibus undis
Aeſtus agat, refluoque mari nudentur arenae.

Sic *recurſu* de aeſtu retrocedente noſter L. VI. 9. in fine.

19. *Ad te invadendum*] Pronomen abeſt à ſex MSS.

20. *Quinque militum diurno proelio ſuffectura pila*] Sic loquitur, quaſi quatuor ipſius commilitones, quum rate ad littus regrederentur; pila ſua ipſi reliquiſſent utenda. Quum autem ſinguli tantum duo habuerint pila, ut docuit ſatis J. Lipſius de Mil. Rom. L. III. Dial. 4. manifeſtum eſt, declamatorem nimium agere auctorem noſtrum, quum hanc rem tam magnifice exaggerat.

21. *Hoſtium corporibus adegiſti*] Leid. prim. cum Barb. primo, Ultr. ſec. & Ed. Mog. *adjeciſti.*

nis ictu depellens, hinc Romanis, illinc Britannicis oculis [23] incredibili, niſi cernereris, ſpectaculo fuiſti. [24] Poſtquam deinde ira ac pudor cuncta conari feſſos coëgit, [25] tragula femur trajectus, ſaxique pondere ora contuſus, galea jam ictibus diſcuſſa, & ſcuto crebris foraminibus abſumpto, profundo te credidiſti, ac duabus loricis onuſtus, inter undas, quas hoſtili cruore infeceras, [26] enataſti: [27] viſoque imperatore [28] armis non amiſſis, ſed bene impenſis, cum laudem mercreris, veniam petiiſti. Magnus proelio: ſed major diſciplinae militaris memoria. itaque ab optimo virtutis aeſtimatore, [29] cum facta, tum etiam verba tua, centurionatus honore donata ſunt.

Sed

ciſti. Quomodo loquitur etiam Caeſar L. II. de B. G. 21. *Quod hoſtes longius aberant, quam quo telum adjici poſſet.* Sed rectius *adegiſti*, ut non ſolum *adjecerit*, ſed certo niſu, ictuque infixerit. Sic Curt. L. IV. 6. 17. *Sagittam per loricam adactam* dicit. Flor. L. IV. 2. 6. *Adactum in os gladium.* & ſic pro *adjiceret ſibi gladium*, *adigeret* legendum eſſe apud Liv. Ep. *CXXIV.* J. Fred. Gronovius cenſuit.

22. *Umbonis impulſu*] *Umbo* ex Graeco ἄμβων, proprie dicitur quicquid in plano extat ac protuberat, figura rotunda & κωνοειδεῖ. Deinde media ac protuberans pars clypei; ac denique per ſynecdochen clypeus ipſe ſic vocatur. VORST.

23. *Incredibili, niſi cernereris, ſpectaculo fuiſti*] Sic etiam Ed. Mog. ceterae, *dum cernereris*, quod eſt in MSS. tribus. Quatuor habent *dum cerneris.* & ſane major vis, & acumen eſt, in *dum cernereris*, quam in *niſi cernereris.* Hoc enim ſignificat *illos crediſſe, quia cernebant*, illud autem, *etſi cernerent, tamen ne ſic quidem credere ipſos potuiſſe.* Ut idem illis accidiſſe dicat, quod Graecis, quum Romani eos liberos, immunes, ſuis legibus eſſe praeconis voce juſſiſſent in ludis Iſthmiis, refert Liv. L. XXXIV. 32. *Vix ſatis credere ſe quiſque audiſſe: alii alios intueri mirabundi velut ſomnii vanam ſpeciem. Quod ad quemque pertineret, ſuarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant.*

24. *Poſtquam deinde*] Unus Bit. cum Ultraj. ſec. *Poſtquam demum.*

25. *Tragula femur trajectus*] *Tragula* genus teli; ſic dicta, ut Feſtus vult, quod ſcuto infixa trahatur. *Femur trajectus* pro *ſecundum femur*; conſtructione praecipue Poëtis frequentata. Pari modo paulo poſt, *Ora contuſus.* VORST.

26. *Enataſti*] Major pars MSS. *Enaſti.* Cop. *evaſiſti.* Bit. *natando evaſiſti.* Quod videtur eſſe gloſſema τ enataſti. Hor. de Arte poët. v. 20,

——— *ſi fractis enatat exſpes*
Navibus.

Enaſti retineri quoque poſſet. Val. Flac. L. V. 316.

Adſumus en, tantumque fretis enavimus orbem.

Evaſiſti vero ferri non poteſt; quoniam *evadere potuiſſet inter undas* etiam vado: quum auctor *nataſſe* eum ſatis indicet, dum ait eum ſe *credidiſſe profundo*, & *duabus loricis fuiſſe onuſtum.*

27. *Viſoque Imperatore*] Copeſ. *viſoque ab Imperatore.* Melius. PERIZON.

28. *Armis non amiſſis, ſed bene impenſis*] Haec non ſatis intelliguntur ab interpretibus. Oliverius enim & Aſcenſius capiunt de armis, *quae in corpora hoſtium conjecerat.* & inter varias lectiones Gudii adſcripta eſt haec nota. *Bene impenſis* i. e. *in hoſtium perniciem ſparſis, miſſis, jactis; de miſſilibus ſeu jaculis accipiendum videtur.* Sed quis miles unquam veniam petiit, quod ſine telis in hoſtem ſpargi ſolitis è pugna rediret? hinc Theophilus notat. Veniam petiit, non propter arma amiſſa, ſed quod Imperatoris injuſſu ſubſtitiſſet, & pugnaſſet. Et hoc male. Nam reſpicit Auctor, quod rediit ſine ſcuto; quia ſcilicet illud erat abſumptum foraminibus; & fortaſſe etiam ſine galea, quippe diſcuſſa ictibus. Jam vero quam turpe eſſet ſcutum omiſiſſe, notum magis eſt, quam ut illuſtrari debeat. Vide Torrent. ad Horat. L. II. Ode 7. & hinc etiam moriens Epaminondas rogat, *an clypeus ſibi ſalvus eſſet* apud Corn. Nepot. & hinc *arma* & *tela* ſaepe diſtinguuntur, ut compluribus exemplis docuit Joh. Waſſe ad Sall. B. Jug. C. 55.

29. *Cum facta, tum etiam verba tua centurionatus honore donata ſunt*] *Verba* nunc vocat, quod paulo ante *vocem*, quam Scaeva in terram miſerit, dixerat. De honore centurionatus

24. Ann. urb. 299. Dionyſ. x. Plin. vii, 27. Gell. ii, 11. Solinus.

Sed quod ad proeliatorum excellentem fortitudinem attinet, merito 30 L. Sicinii Dentati commemoratio omnia Romana exempla finierit: cujus opera honoreſque operum 31 ultra fidem veri excedere judicari poſſent, niſi ea certi auctores, inter quos 32 M. Varro, monimentis ſuis teſtata eſſe voluiſſent. Quem centies & 33 vigeſies in aciem deſcendiſſe tradunt, 34 eo robore animi atque corporis utentem, ut majorem ſemper victoriae partem traxiſſe videretur. Sex & 35 triginta ſpolia ex hoſte retuliſſe, quorum in numero octo fuiſſe, cum quibus

tus illo quo donatus Scaeva fuit, Lucanus l. vi. ita:

Scaeva viro nomen: caſtrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes: ibi ſanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.

Centurionum inſigne vitis fuit. Inde eſt quod Scaevam centurionem factum vitem geſſiſſe ſcribit. VORST. Quemadmodum, ſi idem Scaeva eſt, cujus virtutem in bello civili ſpectatam laudarat, poſterius illud factum donatum fuit honore primipili. Caeſ. L. iii. de B. Civ. 53. *Quem Caeſar, ut erat de ſe meritus, & de Rep. donatum millibus ducentis aeris ab octavis ordinibus ad primipilum ſe transducere pronunciavit.*

30. *L. Sicinius Dentatus*] Hunc cognomine *Achillem* dictum, ſupra ex Feſto notavimus. Factus tandem tribunus plebis: & anno U. C. 304. decemvirorum fraude occiſus fuit. VORST. MSS. Harl. Bitur. prim. Leid. quint. *L. Sentio.* Leid. ſec. *L. Sencii.* Perizon. *Siccinii.* Ultraj. prim. *Sicci.* ſec. *Lucii Sicii.* Cop. & Leid. tert. *Sicinei.* In quo nomine ſcriptura variat etiam apud alios ſcriptores, ita ut apud quoſdam *Sicinius*, apud alios *Siccius* legatur. Et quod hic Vorſtius dicit *L. Sicinium Dentatum* fraude decemvirorum occiſum eſſe, (in quo ſequitur Pighium ad Annum U. C. 304.) ille ſane à Livio appellatur *L. Siccius.* De quo ita diſputat Salmaſ. ad Solin. p. 34. ut ſatis appareat etiam ipſum ancipitem haeſiſſe, utrum *L. Sicius Dentatus*, an *L. Sicinius Dentatus* ſcribendum ſit. Mihi *L. Sicinius Dentatus* unice vera lectio videtur, quia gens *Sicinia* reſpiciens ad hujus fortitudinem, in nummis ſuis expreſſit, clavam Herculis & pellem Leonis, cum arcu & ſagittis, in uno etiam inſcripſit Fort. P. R. Vide Fulv. Urſinum in Fam. *Sicinia.* Quod vero Dalecampius ad Plin. Lib. vii. 28. dubitat, an apud Valerium pro *Achilles Romanus*, legendum ſit *Hercules*, in eo memoria ipſum fefellit, quum à noſtro *Sicinius*, nuſquam appellatus ſit *Achilles*, ſed *Q. Cotius*, ut vidimus ſupra.

31. *Ultra fidem veri excedere*] Unus codex Brandeb. *ultra fidem veri ſe extendere.* Et ſane vel ita legendum, vel *ultra* expungendum videtur. *Excedere fidem* nota & uſitatae conſtructionis phraſis eſt: ſed *ultra fidem excedere* aliquid ſupervacuum habet, & ſuſpectum eſt. VORST. Barb. prim. *ultra finem*, al' *fidem*, ut Brand. ita quoque primus Ultraj. *ultra fidem veri ſe extendere*, ut *ultra* contra omnium MSS. conſenſum expungere temerarium foret. Et quamvis ſupervacui quid habeat haec dictio, & uſitato more dicendum ſit ſimpliciter *fidem veri excedere*, tamen hoc Pleonaſmo non ita moveor, ut pro *excedere*, *ſe extendere* ſubſtitutum velim. Propterea, quod ita exceſſus magnitudinem ampliorem potuerit ſignificare, & illud *ultra* elegantiſſimi uſus ſit in iis, quae multo ſuperare alias res volunt indicare, ſic nota ſunt Flori, *Vulnera ultra mortem patentia*, Vell. *ultra temerarium fortis.*

32. *M. Varro*] Apud Fulgent. de Priſco ſermone. n. 5. Feſt. in *Obſidionalis corona.* PERIZON.

33. *Vigeſies*] Liber Danielis *vicies.* Et ita Plinius libro iv. capite 5. & libro vii. capite 28. Iterum libro xxii. cap. 5. Agellius lib. ii. cap. 11. Dionyſius lib. x. apud quem male ſcriptum Σίκκιος pro Σικίνιος. COLER. *Centies & vigeſies.* Codd. Brand. *vicies.* Nec aliter cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur. VORST. MSS. noſtri quatuor etiam *vicies* habent. Unus *viceſies*, Copeſ. etiam delet *&*.

34. *Eo robore animi atque corporis utentem*] Copeſ. pro ultima voce habet *virtute.* Forte eo modo quo in prooemio Inſtitutionum, *armari legibus & decorari armis.* L. v. 4. 7. *Tanto animi corporiſque robore armavit.* L. v. 3. Ext. 2. *Virtute animi ac robore dextrae.* Liv. L. xxxvii. 39. *Sive robore animorum vincuntur.* PERIZON.

35. *XXXVI. ſpolia ex hoſte retuliſſe, quorum ex numero*] Unus cod. Brand. *ex hoſtibus retuliſſe.* Illud

quibus inſpectante utroque exercitu ex provocatione dimicaſſet: XIV cives ex media morte raptos ſervaſſe: quinque & 36 XL vulnera pectore excepiſſe, tergo cicatricibus vacuo. Novem triumphales imperatorum currus ſecutum, totius civitatis oculos in ſe 37 numeroſa donorum pompa convertentem. Praeferebantur enim 38 aureae coronae octo: 39 civicae XIV: 40 murales tres: 41 obſidionalis una: 42 torques CLXXXIII. 43 armillae CLX. 44 haſtae XVIII. phalerae XXV. ornamenta etiam legioni, nedum militi ſatis multa.

Ex-

Illud *quorum* quod ſequitur, non ad ſpolia, ſed ad *hoſtes* referendum. Sequitur *Cum quibus dimicaſſet.* Atqui non cum ſpoliis, ſed cum hoſte dimicatur. Ergo vel *hoſtibus* hic omnino legendum; vel *quorum*, quod ſequitur, ad τὸ *hoſte* per ſyntheſin referendum. VORST. Etiam Ultraj. prim. habet *ex hoſtibus*; ceteri vulgatam tuentur lectionem. Inter Gudiana excerpta ſic annotatum invenio. *Cum quibus*, *cum* hic inſititium videtur. Spolia autem hic ſunt certamina, *quibus* i. e. in quibus certaminibus. Haec ibi. Dubito an nota ſit Gudii ipſius. Ego vero nulla mutatione opus eſſe arbitror. Quum locutio fuerit propria *ſpolia ex hoſte referre.* Nihil magis frequens quam *hoſtem* dicere pro *exercitu hoſtili*, vel *hoſtibus*; & nihil magis etiam vulgare, quam hujuſmodi ſubſtantivo, per quod totum intelligitur genus, deinde ſubjungere nomina aut verba pluralis numeri: ut neceſſario, in voce *quorum* ſubintelligatur *hoſtium*, qua ratione omnia ſunt expedita. Vide Daviſ. ad Cic. L. I. de Nat. Deor. C. 68. & Burman. ad Vellej. L. II. C. 114. Pro *inſpectante.* Copeſ. cum Leid. prim. Ult. ſec. & pleriſque Edd. ſi Mog. exceperis. *Spectante* exhibent.

36. *Quadraginta vulnera pectore excepiſſe*] Edd. Vet. etiam Mog. *In pectore excepiſſe.* Cum quibus faciunt ſex MSS. Sed L. I. 8. 2. ext. *Ictum capite excipere*, dixit.

37. *Numeroſa donorum pompa*] Barb. prim. *copia.* Sed praeſtat alterum.

38. *Aureae coronae octo*] De coronis militaribus, quaeque appellationis earum ratio ſit, agit Gellius V, 6. Verba ejus ſunt: *Triumphales coronae ſunt aureae, quae imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur.* VORST.

39. *Civicae XIV.*] Gellius d. l. *Civica corona appellatur, quam civis civi à quo ſervatus eſt in proelio, teſtem vitae ſalutiſque perceptae dat. Ea fit è fronde querna.* VORST.

40. *Murales tres*] Gellius d. l. *Muralis eſt corona, qua donatur ab imperatore, qui primus murum ſubiit, inque oppidum hoſtium per vim eſcendit. Iccirco quaſi muri pinnis decorata eſt.* VORST.

41. *Obſidionalis una*] Gellius: *Obſidionalis eſt, quam ii, qui liberati ſunt obſidione, dant ei duci, qui liberavit. Ea corona graminea eſt.* VORST.

42. *Torques CLXXXIII.*] Delendus numerus centenarius. Sic enim Agellius & reliqui. COLER. *Torques LXXXIII.* Ita legendum docuit Colerus; non, ut Pighius, & ante eum Aldus, ediderat, CLXXXIII. Sic enim Gellium & alios prodidiſſe. VORST. Corrigendum Valerium noſtrum ad computum Plinii & Gellii, qui tantum octoginta tres numerant, cenſuit etiam ὁ πάνυ Salmaſius ad Solin. p. 35. Variant MSS. Harl. CLIII. Bit. & Barb. prim. CLXXIII. Leid. prim. CLXXX. ſec. & quint. CLXXXIII. tert. & ſept. CLXXXIIII. Cop. CLXXXII. Ultraj. prim. *centum triginta tres.* ſec. *centum ſeptuaginta octo.* & ſic Ed. Mog. Periz. *centum octoginta tres.* Deinde pro *phalerae*, nonnulli habent, *pharetrae*, quomodo & Ed. Mog. ſed male.

43. *Armillae CLX.*] Agellius: *Armillis plus centum ſexaginta.* Porro ex Varrone haec ſumſerat Valerius, quem & Fulgentius compilavit in libello de priſco ſermone. Verba ejus ſubſcribam: *At apud Romanos Varro ſcribit Sicinium Dentatum centies & vicies pugnaſſe ſingulari certamine, cicatrices habuiſſe adverſas quadraginta quinque, poſt tergum nullam, coronas accepiſſe XXVI. armillas CXL. & iſtum primum ſacrum feciſſe Marti.* Mendoſus locus. lege: *armillas CLX.* De hoc Sicinio exſtat breviarium in Antiquitatibus Fabritii. COLER.

44. *Haſtae XVIII.*] Haſtae eae purae fuere. Dictae autem *haſtae purae*, quod ſine ferro eſſent. Servius ad verſum VI. Aen. *Pura juvenis qui nititur haſta: Id eſt, ſine ferro. Nam hoc fuit praemium apud majores ejus, qui tunc primum viciſſet in proelio: ſicut ait Varro in libris de gente pop. Rom.* Vide & Suetonium Claud. c. 28. VORST.

 45. *Ille*

EXTERNA.

1. Ann. urb. 542. Livius xxvi. [45] Ille quoque ex pluribus corporibus in unum magna cum admiratione Calibus cruor confuſus eſt. in quo oppido cum Fulvius Flaccus [46] propter Campanam perfidiam principes civitatis ante tribunal ſuum [47] capitali ſupplicio afficiendos judicaret, literiſque à ſenatu acceptis, finem poenae eorum ſtatuere cogeretur, ultro ſe ei [48] T. Jubellius Taurea Campanus obtulit, & quam potuit clara voce, *Quoniam*, inquit, *Fulvi*, *cupiditate tanta hauriendi ſanguinis noſtri*

45. *Ille quoque*] Externum eſt hoc exemplum. Nam Dentati concluſit Romana exempla, ut ipſe author jam dixit. Hic autem Campanus Taurea Jubellino, non Titus Jubellius, Livio dicitur L. VI. de ſecundo bello Punico, quod magis probo. Mirum autem quam varient de hoc homine hiſtoriam Romani. Livius ait Jubellium domi & uxorem & liberos occidiſſe: quod eſt veriſimile. Nec enim Fulvius captum in ſua reliquiſſet poteſtate, ſicut nec ceteros, imo ne liberos quidem & uxorem. Hoc, inquam, veritus Jubellius domi eos occidit, antequam in Romanorum venerint poteſtatem. Sed enim vix expediunt ſe Romani ſcriptores, quod hic non caeſus cum aliis Senatoribus: niſi dicamus literis Senatus lectis inter caedendum Fulvium à caede prohibitum. Quas tamen Livius repoſuiſſe in gremium ſcribit. Quod autem idem Calibus Jubellium veniſſe dicit, cum alii ibi Campani caederentur ab eodem Fulvio, ac inclamaſſe, quae hic narratur fabulae perſimile videtur. Ubi enim interea delituit? Hic locus arguit non parum Romanorum in ſcribenda hiſtoria negligentiam. GLAREAN.

46. *Propter Campanam*] Probo librum Dan. *Pro Campana perfidia.* COLER. *Propter Campanam perfidiam principes civitatis capitali ſuppl. afficiendos judicaret.* Lipſio lectio haec non placet; quia, cum id evenit, ſupplicio illos maxime afficiebat. Monet igitur ex vet. libro legendum eſſe *afficiendo vindicaret.* Sed hoc nondum ſufficit. Quo enim verbum *vindicare* pertinebit? & ad quem caſum quartum referendum id erit? Monendum amplius erat, *propter* eſſe expungendum, & legendum hoc modo *Campanam perfidiam*, *principes civitatis capitali ſupplicio afficiendo*, *vindicaret.* Vult nimirum dicere, Fulvium Flaccum Campanam perfidiam vindicaſſe, id eſt, ultum eſſe, princip. civ. capitali ſuppl. afficiendo. *Principes* illi *civitatis* fuere principes Capuae: quos, ut ex l. XXVI. Livii notum, Fulvius miſit Cales, ſuppliciumque de illis ſumi juſſit. Et ſane uterque codex Brand. ſic ut legendum dixi, manifeſte habet. nam & vox *propter* eſt omiſſa, & ſcriptum *afficiendo vindicaret.* Neque aliter in vetere edit. Mart. Herbip. eſt. Sed & in cod. S. Victoris ita ſcriptum reperit Gronovius, ut ipſe teſtatur l. IV. Obſ. c. 17. Ubi & rei illuſtrandae cauſſa haec addit: *Non tum judicabat, ſed pridem judicaverat in caſtris: & ſi finem ſtatuere ſupplicio jubebatur, utique jam ſumi coeptum erat.* VORST. MS. *Afficiendo vindicaret.* Ita quoque alii, & Lipſ. probat. Sed quia videtur vindicaſſe perfidiam illam, expungit Vorſtius τὸ *propter*. Forte illud ortum ex *PROC.* id eſt *Proconſul.* Revera enim *Proconſul* fuit. Juſt. XXXVII. 3. 8. *facinus in auctores vindicavit.* Liv. L. XXXIV. C. 29. *Id conſilium*, *quod in altero morte vindicaverat.* PERIZON. *Afficiendo vindicaret* etiam uterque Ultraj. cum nonnullis aliis, & Ed. Mog. niſi quod haec habet *judicaſſet*, ut eſt in Leid. tert. *propter* omittitur in uno Bit. utroque Ultraj. & Ed. Mog. Sed ut veram putem Cl. Perizonii conjecturam credentis hoc ortum ex *proc.* i. e. *proconſul*, facit quod in quatuor MSS. invenio *pro Campana perfidia*, quod de libro Dan. teſtatur quoque Colerus. Pro *Calibus* ſunt qui habent *calidus* vel *tralibus.* Cop. *Capuanam perfidiam.*

47. *Capitali ſupplicio adficiendos judicaret*] Imo, cum id evenit, jam maxime ſupplicio eos adficiebat. Bene igitur vetus, *adficiendo vindicaret.* LIPS. *Afficiendos judicaret.* Lipſius rectius: *vindicaret.* COLER.

48. *T. Jubellius Taurea*] Male quidam *Taureas.* licet apud Suidam legatur Ταυρέας, ὄνομα κύριον. ſed ita fortean Graeci ſuo modo. Monet me hoc nomen loci cujuſdam Plautini, ubi quidam minatur Saureae ſervo, ſe ejus nomen commutaturum; quaſi dicat ſe effecturum uti ex Saurea fiat Taurea. Alluſit ſane ad vocem Tau-

noſtri teneris, quid ceſſas in me cruentam ſecurim deſtringere, ut gloriari poſſis, fortiorem aliquanto virum, quam ipſe es, tuo juſſu eſſe interemptum? 49 Eo deinde dicente, *libenter* 50 *id ſe eſſe facturum, niſi ſenatus voluntate impediretur:* 51 *At me*, inquit, *cui nihil Patres conſcripti praeceperunt, aſpice, oculis tuis quidem gratum, animo vero tuo majus opus edentem.* Protinuſque interfecta conjuge ac liberis, gladio incubuit. Quem illum virum putemus fuiſſe, qui ſuorum ac ſua caede teſtari voluit, ſe Fulvii crudelitatem ſugillare, quam ſenatus miſericordia uti maluiſſe?

52 Age, Darii quantus ardor animi? 53 qui cum ſordida & crudeli magorum tyran- 2. Herod. III. 78. Juſtin. I. 9.

Taurea, quae loreum etiam flagellum ſignificat, quod Plautus alibi Terginum appellat, Graeci magiſtri ἀμοβύρσινον exponunt. Addo Tertulliani locum ad Martyres: *Alii inter venatorum taureas ſcapulis patientiſſimis inambulaverunt.* COLER.

49. *Eo deinde dicente*] Ed Mog. *Eodem dicente.* Uterque Ultraj. *Eo dicente.* Rob. Steph. *eo deinde, libenter* &c. *impediretur affirmante.*

50. *Id ſe eſſe facturum*] MSS. propemodum omnes cum Ed. Mog. *ſe id fuiſſe facturum*, quod melius puto.

51. *At me, inquit*] Liber Danielis, *Ad me, inquit.* Elegantiſſime. Ita ſaepe Plautus, Varro, alii. COLER. *At me, inquit, aſpice.* Liber Danielis teſte Colero, *Ad me, inq. aſpice.* Quod elegantiſſime ita dictum cenſet Colerus. Atque ita unus quoque cod. Br. habet. VORST. Lectionem Coleri, quamquam non negem eleganter dici *adſpice ad me*, tamen hic non probem; cum particula illa *at* hic omnino deſiderari videatur. Quippe quae eleganter affectui exprimendo inſerviat. Si quid mutandum mallem. *At tu me, inquit, aſpice.* Confer J. Fr. Gronov. ad Liv. L. XXIV. C. 37. & N. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. XII. 1. Tres vero è noſtris habent. *At me quid inquit aſpice.* Ex qua ſcriptura ſuſpiceris, aliud quid hic latere, & forte non prorſus aſpernandum judices, quod exhibet Cod. Toll. *At me, inquit Titus, cui nihil P. C. praeceperunt, aſpice.*

52. *Age Darii*] Juſtior titulus erat de Gobria, ſi Herodoto, unde hic author habet, credimus. Haec enim verba, quae hic Dario dantur, Gobriae ſunt ad Darium, non Darii ad Gobriam: Gobria enim erat, qui magum dejectum in terram ſub ſe habebat; verum id factum in tenebris. Juſtinus etiam cum Herodoto ſentit conformiter Lib. I. in his commentatores ſaepe egregie impingunt, ut qui Herodotum indiligenter legerunt, unde tamen ſaepe hae ſumptae ſunt hiſtoriae. De Othryade ex primo Herodoti hiſtoria ſatis clara eſt; multum ab ea Valerius diſſentit, plus commentarii. Oliverius ait bellum inter Laconas & Athenienſes de agro Thyreatium fuiſſe, Herodotus inter Laconas & Argivos de agro Thyrea. Valerius partes nominat, ſed pro agro Thyrea, ſolum Thyreatium ponit. Badius in populis Oliverium ſequitur, at in literae ordine in eo variat & pro ablativo *morte* ipſe nominativum *mors* legit, & *tantum non* exponit per *duntaxat*, non apte meo quidem judicio: cum hic *tantum non* more hujus authoris pro *ferme* accipiatur, ut recte Oliverius expoſuit. GLAREAN. *Age Gobryae quantus ardor. Gobryae* ſcripſit Pighius ex Herodoto & Juſtino. Veteres typis expreſſi omnes pro eo habent *Darii.* Et codicum quoque Brand. unus ita habet. Sed alter neque *Gobryae*, neque *Darii*; ſed in margine modo aſcriptum *Darii* habet. Fortaſſe μνημονικὸν ἁμάρτημα ipſius auctoris hic latet. VORST. Monuerat etiam Theophilus, eſſe qui legant *Gobriae* ex Trogo & Herodoto. Omnes MSS. mei cum retineant *Darii*, & Pighius, qui clam *Gobriae* ſubſtituit, nullius MS. auctoritatem oſtendat, ſatius duxi, quod ab omnibus ad unum librariis nobis relictum eſt, ſequi, quam Auctorem emendare, qui ſaepius in errore deprehenſus fuit, quum de Darii agit hiſtoria, ut videbimus infra L. IX. 2. Ext. 6. Hîc vero error ille hoc facilius committi potuit, quod res illa inter *Darium* & *Gobriam*, qui ſimul cum Mago fugiente in conclave quoddam irruperant, fuit acta. Ut narrat Herod. L. III. 78.

53. *Qui, cum ſordida & crudeli magorum tyrannide*] In editionibus Pighii, Coleri, Thyſii,

tyrannide Perſas liberaret, unumque ex iis obſcuro loco abjectum corporis pondere urgeret, praeclari operis ſocio plagam ei 54 inferre dubitanti, ne, dum magum petit, ipſum vulneraret, *Tu vero*, inquit, *nihil eſt quod reſpectu mei timidius gladio utaris. vel per utrumque illum agas licet, dum hic quam celerrime pereat.*

3. Herod. VII. Juſtin. II. Strabo. Plutarch. Pauſan. Aelian. XII. 25.

55 Hoc loci 56 Leonidas nobilis Spartanus occurrit: cujus propoſito, opere, exitu, nihil fortius. Nam cum CCC. civibus apud Thermopylas toti Aſiae objectus, gravem illum 57 & mari & terrae Xerxem, nec hominibus tantum terribilem, ſed 58 Neptuno quoque compedes, 59 & Coelo tenebras mini-

ſii, Minellii pro *qui* eſt *quia*: ſed perperam meo judicio. Antiquiores editiones habent *qui*. Nec aliter MSS. Brand. VORST. Et ſic mei plerique. *Vel per utrumque illum agas licet.* Eodem modo Sen. in Thyeſte v. 190.

Haec ipſa pollens incliti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.

Ceterum decem MSS. noſtri habent *illud agas*; & ſic Ed. Mog. Quod mutatum eſt ab illis, qui opinabantur convenire debere hoc pronomen cum voce *gladio*, quae praeceſſit, quum abſolute poſita fuerit haec ſententia, & per *illud*, intelligatur hoc quodcumque in manibus habes telum. Vide & L. V. 6. 2. ubi *illud profundum* dicitur, quod paulo ante dixerat *hiatum*.

54. *Inferre dubitanti*] Nonnulli *dubitante.*

55. *Hoc loci*] MSS. tres *hoc loco.* Sed nihil mutandum. Vide ſupra L. II. 4. 4: L. III. 2. 2. Nep. in Dat. C. 9. *Atque eo loci ire, quo ipſe conſueverat juſſit.* Cic. pro Sextio C. 31. *Res erat & cauſſa noſtra jam eo loci*: & ſic *Eodem loci* apud Suet. in Aug. C. 65. & in Calig. C. 53.

56. *Leonidas Spartanus nobis occurrit*] Lege, *Spartanus nobilis occurrit.* Sic enim in manuſcriptis. PIGH. Etiam ita in MSS. noſtris legitur, & in Ed. Mog.

57. *Et mari & terrae*] Harl. & unus Rem. *& mari & terra.* Placet vulgata lectio. Juſt. L. II. 13. *Cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant.*

58. *Neptuno*] Vide Herodotum. Juvenalis: *Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigaeum.* Eadem libro II. Pauſanias in Lacon. Oroſius libro ſecundo, capite nono. Diodorus Siculus. COLER. *Neptuno compedes.* Juvenalis: *Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigaeum.* VORST.

59. *Caelo tenebras*] Nihil hic moverem, niſi me moveret liber Danielis, *Et caho tenebras.* An legendum *coho tenebras*? id eſt, caelo. Feſtus: *Cohum Poëtae caelum dixerunt à chaos, ex quo putabant caelum eſſe formatum.* Sed cui perſuadebo Valerium ex ultima illa antiquitate repetito verbo uſum? Alio pro hoc vulnere emplaſtro opus. In libro altero Pariſienſi, quod Lavernii cujuſdam nomen praeferebat, ſcriptum inveni: *Et caelo chaos minitantem.* Aut ego vehementer fallor, aut aliquis ſciolus ex Feſti loco ad *chaos*, illud *caho* adſcripſerat orae libri Danielis. Hinc adeo facile colligas *chaos* germanam eſſe apud Valerium lectionem, cui aliquis tenebrio illas etiam tenebras obduxerat. Nam *chaos* tenebrae dicuntur. Gloſſarium: *χάος tenebrae.* Nec adtinet hic dicere Xerxen per *chaos* ſive tenebras intelligere nimbos ſagittarum. Nam id quilibet adſequitur. Huc traho, quod idem Valerius infra ſcripſit cap. 7. *Referente quodam ſagittis Perſarum ſolem obſcurari ſolere.* Xerxes omnino Helleſponto, Neptuno, Soli malum minatus fuerat. Montes etiam in planum deduxerat, convexa vallium aequaverat, maria pontibus ſtraverat, ut Juſtini verbis dicam. Meminit ejus & Arnobius lib. I. adverſus gentes. Et memorabile eſt Epitaphium Alphei:

Οὐρεσάμεν καὶ πόντον ὑπὲρ τόμβοιο χάραξε
Καὶ μέσον ἀμφοτέρων Μάρτυρα Λητοΐδην,
Ἀινάων τε βαθὺν ποταμῶν ῥόον.

COLER. *Caelo tenebras minitantem.* Notat Colerus, codicem P. Dan. habere *caho tenebras*; indeque legendum conjicit *coho tenebras*: ut *coho* idem ſit quod *caelo.* Feſtus: *Cohum poëtae caelum dixerunt à chaos, ex quo putabant caelum eſſe formatum.* Ad quae Feſti Scaliger: *Ennius, ut notavi in quadam veteri membrana:*

——— ——— Pilam vix
Sol mediam complere cohum terroribu' caeli.

Addo

minitantem, pertinacia virtutis ad [60] ultimam deſperationem redegit. Ceterum perfidia & ſcelere incolarum ejus regionis, & loci opportunitate, qua plurimum adjuvabatur, ſpoliatus, occidere dimicans, quam aſſignatam ſibi à patria ſtationem deſerere, maluit. [61] Ideoque tam alacri animo ſuos ad id proelium, quo perituri erant, cohortatus eſt, ut diceret, [62] *Sic prandete, commilitones, tanquam apud inferos coenaturi.* [63] Mors erat denuntiata: Lacedaemonii perinde ac victoria eſſet promiſſa, [64] ductori intrepide paruerunt.

[65] Othryadae quoque pugna pariter ac morte ſpecioſa, [66] Thyreatium laude quam

4. Herod I. Plut. Parall. Florus II. 2. 14. Suidas.

Addo ego, unum codicem Brand. manifeſte habere *coho tenebras minitantem*, & alterum non multo aliter, *caho ten. minitantem.* Sed non acquieſcit Colerus in iſta conjectura; ſed alio magis propendet. Reperit ille in libro Pariſienſi. *Et caelo chaos minitantem*; eamque veram lectionem eſſe putat. *chaos* enim idem eſſe quod *tenebras*, ut ex Gloſſario conſtet. Quicquid ſit, ſatis apparet, nimbos hic ſagittarum, &, ut Virgilius l. XII. Aen. vocat, *ferreum imbrem* intelligi. Et pertinet huc illud quod infra III, 7. ext. 8. legitur, *ſagittis Perſarum ſolem obſcurari ſolere.* VORST. Tres Rem. cum Harl. *& Latio tenebras.* Bit. prim. Leid. quint. *& Chaos tenebras.* Copeſ. & Ultraj. ſec. Barb. prim. Leid. prim. ſec. ſept. *Caho*, Ultraj. prim. *Coho.* *Chao* habent etiam Ed. Med. & Ven. 1478. quare haud inepte videatur legere Colerus *caelo chaos*, ut non ſolum *tenebras*, ſed revera antiquum quaſi *Chaos* minatus ſit, ſole ita prorſus obſcurato, ut diſcerni nihil poſſet. Si cui tamen vulgatum defendere videatur, non pugnabo. Infra C. 7. Ext. 8. *Sagittis Perſarum ſolem obſcurari ſolere.* Et hoc malim.

60. *Ultimam deſperationem*] Praeter laudatos à Pighio auctores, addo Polyaenum Stratag. lib. VII. In numero occiſorum non conveniunt. CCC. fuiſſe ex Herodoto Valerius & Seneca. Idem Cicer. II. de Fin. Aelianus, & Fronto. Ex quorum unanimi conſenſu pene labor, ut Diodorum, Juſtinum, Oroſium corrigendos cenſeam. Sed iſti omnes Herodotum ſecuti ſunt. Et ego quoque memor ſum tituli illius Plutarchi περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. COLER.

61. *Ideoque tam alacri animo*] Uterque Ultraj. cum tribus aliis & Ed. principe omittunt *tam*. Unde conjicio Valerium ſcripſiſſe, *Adeoque alacri animo.* Leid. prim. *ad proelium.* Pro *tamquam* Leid. quint. *quaſi.* Deinde tres Rem. *perinde ac ſi victoria eſſet promiſſa.* Pro *ut diceret* Ultraj. prim. *dicens.*

62. *Sic prandete commilitones*] Multae Edd. addunt *mei* contra MSS. auctoritatem.

63. *Mors erat denunciata: Lacedaemonii perinde &c.*] Periz. *Mors erat denunciata illis: Lacedaemonii.* Sed uterque Ultraj. cum ſex aliis *denunciata Lacedaemoniis*, & ſic Ed. Mog. Non male.

64. *Ductori intrepide paruerunt*] Quidam codd. inque his unus Brand. *dicto intrepidi par.* Nota phraſis *dicto parere.* VORST. *Dicto intrepidi*, Harl. & Leid. quint. Ultr. prim. *Ductori intrepidi* Cop. Ultraj. ſec. Periz.

65. *Othryadae*] Herodotus, Plutarchus in Parallelis, Strabo, Suidas auctores. Pauſanias quidem hujus πλὼ ἑνὸς Σπαρτιάτου meminit. Addo & Senecae locum, qui exſtat in Suaſoriis: *Othryades pene à ſepulchro victor digitis vulnera geſſit, ut trophaea Laconum inſcriberet, & dignum Deo in Spartano ſacramento, vivum, cujus ne litterae quidem fuere ſine ſanguine.* Locus male diſtinctus & correctus. Sic lege: *En dignum Deo*, &c. Non omitto illud Crinagorae adſcribere: Ὀθρυάδην Σπάρτης τὸ μέγα κλέος. COLER. *Othryadae pugna pariter ac morte ſpecioſa.* *Othryades* inter trecentos illos delectos Spartanos fuit, qui cum totidem delectis Argivis de agro Thyrea conflixerunt. Et ſcribit Herodotus l. I. ex ſexcentis tantum tres ſuperſtites fuiſſe; idque noctis interventu; ex Argivis duos; qui tanquam victores curſu Argos contenderint: ex Lacaedemoniis autem unicum Othryaden; qui ſpoliatis Argivorum cadaveribus, eorum arma ad ſuorum caſtra detulerit, atque hac ratione victoriam Spartanis vindicare voluerit. ceterum proelio ſuperſtitem mortem ſibi ipſum conſciviſſe, antequam tamen id faceret, proprio ſanguine ſcuto ſuo victorem ſe inſcripſiſſe. VORST. Vide J. Nic. Loënſem Epiphyl. L. II. 5. PERIZON. Et quos citat Brod. ad Lib. I. Epig. Graec. p. 16. & notas ad Flor. L. II. 2. 14. In nominibus

quam ſpatio latius ſolum cernitur. Qui ſanguine ſuo ſcriptis literis, [67] direptam hoſtibus victoriam, tantum non poſt fata ſua in ſinum patriae cruento tropaei titulo retulit.

5. Excellentiſſimos [68] Spartanae virtutis proventus miſerabilis lapſus ſequitur. Epaminondas maxima Thebarum felicitas, idemque Lacedaemonis prima clades, cum vetuſtam ejus urbis gloriam, invictamque ad id tempus publicam virtutem, [69] apud Leuctram & Mantineam ſecundis proeliis contudiſſet, trajectus haſta, ſanguine & ſpiritu deficiens, recreare ſe conantes, primum *an clypeus ſuus ſalvus eſſet*, deinde *an penitus fuſi hoſtes forent*, interrogavit. Quae poſtquam ex animi ſententia comperit, *Non finis*, inquit, *commilitones, vitae meae*, [70] *ſed melius & auctius initium advenit. Nunc enim veſter Epaminondas naſcitur, quia ſic moritur. Thebas ductu & auſpiciis meis caput Graeciae factas video:*

Nepos in vit. Juſtin. vi. 8. Suidas. Cic. v. ad Fam. 12.

propriis admodum variant MSS. habentes *Othridae*, *Othiradae*, *Odtriade*, *Thirade*, *Othyrade*, *Otirade*, *Oxyade*, *Ochriade*. Tum *Thyreatum*, *Thireatrum*, *Thyreatrium*, *Thyreacium*, *Thireatium*.

66. *Thyreatium laude quam ſpatio latius ſolum*] *Thyrea*, vel numero plur. *Thyreae*, ipſum ſolum, ipſe ager. *Thyreates* vero qui agrum iſtum coluerunt. VORST.

67. *Direptam hoſtibus victoriam*] An *dereptam*. L. III. 3. Ext. 1. PERIZON. Vide ad L. II. 9. 8.

68. *Spartanae virtutis*] Cop. *civitatis*. Deinde uterque Ultraj. cum tribus aliis & Ed. Mog. *mirabilis*. Perizon. *miſerabilis luctus*. Ultraj. prim. *Thebanorum*. Uterque cum ſex aliis *Lacedaemoniis*. etiam Ed. Mog.

69. *Apud Leuctra*] Sic dedit Pighius, cum ante legeretur *apud Leuctram*, ut eſt in omnibus MSS. etiam infra. Mutandi cauſſam non habuit, cum haec generum & numerorum enallage in nominibus urbium ſit frequentiſſima, ut monuit dudum Salmaſ. ad Solin. p. 98.

70. *Sed melius & altius initium*] In Cauchiano codice, *auctius initium*. Sane eleganter: addit enim, *Nunc veſter Epaminondas naſcitur, quia ſic moritur*. Conſtat autem naſcentia augeri. PIGH. *Melius & auctius initium*. Ita Pighius ex cod. Cauchiano; cum Aldus edidiſſet *mel. & altius init.* Et conſentaneum id Pighius putat eſſe ei quod ſequitur, *Nunc veſter Epam. naſcitur*. naſcentia enim augeri. Alteram lectionem tamen & ceteri veteres typis expreſſi habent; & unus item cod. Brandeburg. Alter non quidem ipſum *auctius*; ſed tamen quod propius ad hoc, quam ad alterum accedit, *auxius*. VORST. *Auctius* eſt Ultraj. primo. major pars, retinent *altius*. Harl. & unus Bit. *aptius*. Sic Leid. tert. *aptius*, *l. altius*. Barb. ſec. *latius*. Videtur reſpicere ad id, quod veram jam nominis ſui adeptus ſit immortalitatem, cum pro patria non ſolum multa ſtrenue egerit, ſed etiam glorioſiſſimam nunc mortem occumbat & moriatur invictus. Quare *auctius initium* legere ſi placeat, non illud interpreter, ut Pighius, quia naſcentia ſolent augeri, ſed quod vita haec, in quam ita moriens ingreditur, latius patet, auctior eſt, & nullo annorum ſpatio terminetur, vel initium *ſplendidius*, *ornatius*; ut *augere* uſurpatur apud Latinos pro evehere, ornare, vide Graevium ad Heſiod. ἔργα, v. 6. Cic. L. II. de Off. 6. *Quaecumque homines homini tribuunt ad eum augendum honeſtandumque*. L. VIII. ad Att. 3. *Quod iſtum in Remp. ille aluit, auxit, armavit*. Haec autem, aut his ſimilia ab eo prolata fuiſſe moriente, alibi legere me non memini. Hauſit noſter, credo, ex eo Epaminondae Apophthegmate, quo dicere ſolebat τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον εἶναι κάλλιστον. ut refert Plutarch. in ipſius Apophthegmatibus.

71. *Fortis & animoſa*] Plerique omnes MSS. cum Editis ante Pighium *& fortis & animoſa*.

72. *Jacet armis noſtris abjecta*] *Abjecta* pro *victa*, ut ſupra 1, 7, 8. VORST.

73. *Mirificas filias, Leuctra & Mantineam, relinquo*] Per *Leuctra* & *Mantineam* pugnas in iſtis locis factas, aut quae hinc orta eſt, famam intelligit. Pari modo reſpondiſſe eum Pelopidae, reprehendenti, quod uxorem non du-

deo: & [71] *fortis & animoſa civitas Spartana* [72] *jacet, armis noſtris abjecta. Amara dominatione Graecia liberata eſt. Orbus quoque, non tamen ſine liberis morior; quoniam* [73] *mirificas filias, Leuctram & Mantineam, relinquo.* E corpore deinde ſuo [74] haſtam educi juſſit, eoque vulnere expiravit. Quod ſi eum dii immortales victoriis ſuis perfrui paſſi eſſent, [75] ſoſpes glorioſior patriae moenia non intraſſet.

[76] Ac nec Theramenis quidem Athenienſis in publica cuſtodia mori coacti, 6.
parva mentis conſtantia, in qua triginta tyrannorum juſſu porrectam veneni Cic. Tuſc. I. 40.
potionem non dubitanter hauſit: quodque ex ea ſuperfuerat, jocabundus [77] il- Aelian. IX. 20.
liſum humo [78] clarum edere ſonum coëgit. [79] Renidenſque ſervo publico, qui eam tradiderat, [80] *Critiae*, inquit, *propino. vide igitur ut hoc poculum ad*

eum

duxiſſet, Nepos XV, 10, 2. ſcribit. VORST.

74. *Haſtam educi*] Hoc judico rectius, etſi complures MSS. habeant *deduci*. Mox Cl. Perizonio ſuſpecta erat vox *vulnere*.

75. *Soſpes glorioſior patriae moenia non intraſſet*] MS. multo elegantius *Soſpes patriae moenia, ſed glorioſior non intraſſet*. Sic L. VII. 2. Ext. 8. *paupero ſed ornato*. PERIZON. Sic legit etiam Leid. tert. Modius Ep. 90. legit *Soſpes, ſed glorioſior patriae moenia non intraſſet*. Quod eodem redit. Ultraj. prim. cum uno Bit. & Leid. quinto *Soſpes patriae moenia intraſſet*, ſed Ultraj. *introiſſet*. ſec. & Leid. prim. *Glorioſior patriae moenia intraſſet*, ſic & Ed. Mog. ſed Leid. ſec. & ſept. *Soſpes patriae moenia intraſſe, glorioſior patriae moenia non intraſſet*. Perizon. *Soſpes patriae moenia intraſſet, glorioſior non intraſſet*. Quod neſcio, an non unice ſit verum. Dum etiam ex repetito *intraſſet*, in quibuſdam nata alterius membri omiſſio poſſit videri. Sall. in Cat. C. 56. *Aliaeque leges paratae ſunt, quibus legibus exilium damnatis permiſſum eſt*. Ubi vide Rivium & J. Waſſe. & mox ex. 6. *ſupplicii* vocem repetit.

76. *Ac ne*] Nonnulli MSS. *At ne*.

77. *Illiſum humo clarum edere &c.*] Duo Leid. *illiſit humo & clarum*. & habet etiam Ultraj. ſec.

78. *Clarum edere ſonum*] Graeci κοτταβίζειν dicunt, quorum & hic mos proprius, de quo doctiſſimus Lipſius in Antiquis. COLER. Vide quoque Lambinum: & Torrentium ad Horat. L. II. 14.

——— *Et mero*
Tinguit pavimentum ſuperbum
Pontificum potiore coenis.

79. *Reddenſque ſervo publico, qui eam tradiderat*] Vera lectio remanſit in Atrebatenſi, Gemblacenſi, Suſiano, & Pulmanniano, *Renidenſque ſervo publico, qui eam tradiderat*. ſubintellige, dixit. In Wincheliano, *Ridenſque*, legitur. Atque haec conveniunt Ciceronis omnino verbis, qui de eadem re ita: *Quo ſonitu reddito, arridens; Propino haec (inquit) pulchro Critiae, qui in eum fuerat teterrimus. Renidere* autem eſt leve ac falſum ridere. PIGH. *Renidenſque ſervo publico*. Aldus ediderat *Reddenſque ſervo publ*. At Pighius ex cod. MSS. reſcripſit *renidens*. In uno cod. reperit *ridenſque*. Quod idem & in codicum Brand. uno, & in vetere item editione Mart. Herbip. apparet. Et congruit id narrationi Ciceronis in lib. I. Tuſc. *Quo ſonitu reddito arridens, Propino haec, inquit, pulchro Critiae, qui in eum fuerat teterrimus*. VORST. In MSS. ſex invenio *reddens*, quod ante vulgabatur. Bit. prim. *remittenſque*. Ultraj. uterque *rideſque*. Leid. ſec. *deridenſque al, renidenſque*. ſept. *renidenſquue al' ridenſque* Tol. *renidens al deridens*. τὸ *renidens* minus intellectum indoctis librariis, & gloſſis *ridens deridens*, & majori corruptioni in *reddens* cauſſam dedit. *Renidens* eſt ſubridens deductis leviter labiis, ut exponit Torrent. ad Hor. L. II. 18. Minuc. Fel. C. 18. *Sic Caecilius & renidens (nam indignationis ejus tumorem effuſae orationis impetus relaxaverat) Et quid, ait, ad haec audet Octavius*. Liv. L. XXXV. 49. *Homo non quam iſti ſunt glorioſus, renidens condimentis ait varietatem illam & ſpeciem ferinae carnis ex manſueto ſue factam*.

80. *Critiae, inquit, propino*] Ita praedixit quaſi, Critiam quoque brevi interfectum iri. Quod ita huic & evenit. Cicero: *Vere ei, qui venenum praebuerat, mortem eam eſt auguratus, quae brevi conſecuta eſt*. VORST. Quum vero dixit *propino pulcro Critiae*, ut refert Cicero, ut Graeci τῷ καλῷ, alluſit clare ad morem τοῦ κοτ-

ταβι-

eum continuo perferas. [81] Erat enim is ex XXX tyrannis crudeliſſimus. Profecto eſt ſupplicio ſe liberare, tam facile ſupplicium perpeti. Itaque Theramenes perinde ac in domeſtico lectulo moriens, vita exceſſit: inimicorum exiſtimatione punitus, [82] ſuo judicio finitus.

7. Ann. urb. 620. Livius lix.

[83] Sed Theramenes à literis & doctrina virilitatem traxit. Numantino vero Theogeni ad conſimilem virtutem capeſſendam, quaſi magiſtra gentis ſuae ferocitas extitit. Perditis namque & afflictis rebus Numantinorum, [84] cum omnes [85] cives nobilitate, pecunia, honoribus praeſtaret, vicum ſuum, qui in ea urbe ſpecioſiſſimus erat, contractis undique nutrimentis ignis, incendit protinuſque ſtrictum gladium in medio poſuit, ac [86] binos inter ſe dimicare juſſit: ut victus, inciſa cervice ardentibus tectis ſuperjaceretur. Qui cum tam forti [87] lege mortis omnes abſumpſiſſet, ad ultimum ſe ipſe flammis immerſit.

8. Ann. urb. 607. Livius li. App. Libyc.

Verum ut aeque populo Rom. inimicae urbis excidium referam, Carthagine

ἐπιζέντων, qui in eo ſolebant puerorum aut puellarum, quos amabant, nomina commemorare.

81. *E triginta tyrannis crudeliſſimus*] Bit. prim. *Unus crudeliſſimus.* Solet hoc augere ſuperlativi ſignificationem. Cic. Phil. II. 3. *Quaſi mihi cum M. Craſſo contentio eſſet, & non cum uno gladiatore nequiſſimo.*

82. *Suo judicio finitus*] *Finiri* pro mori. Sic & IX, 12. ext. 4. *Atrocius aliquanto Euripides finitus eſt.* Et III, 3, 4. mortem fortiter obitam *fortem finem* vocat. Juſtinus XXVII, 3. *Equo praecipitatus finitur.* VORST. Sic L. II. 10. 3. Pro *fato functum* vidimus quoſdam MSS. habere *fato finitum.* Quemadmodum hic Bit. prim. habet *functus.*

83. *Sed Theramenes*] Plerique MSS. *Theramenis.*

84. *Cum omnes eius cives*] *Ejus*, inepte inſutum ex annotationibus, libri manuſcripti non habent. PIGH. Non habent etiam noſtri.

85. *Cives nobilitate, pecunia, honoribuſque praeſtaret*] MS. ſine copula per aſyndeton, & rectius forſan. ſic ſupra Ex. 23. *capite, humero, femore ſaucio.* PERIZON. Deeſt conjunctio etiam in multis noſtris MSS. & Ed. Med. & ſic auctor hoc ipſo capite Ex. 3. in ext. *cujus propoſito, opere, exitu nihil fortius.*

86. *Binos inter ſe dimicare juſſit*] Epitome lib. LIX. Liv. *Numantini fame coacti ipſi ſe per vicem tradentes trucidaverunt.* De Numantinorum fame vide & infra VII, 6, ext. 2. VORST.

87. *Lege mortis omnes aſſumpſiſſet, ad ultimum ſeipſum flammis immiſit*] Ex veterum librorum conſenſu lego, *Omnes abſumpſiſſet, ad ultimum ſe ipſe flammis immerſit.* PIGH. Conſentiunt noſtri & Ed. Mog.

88. *Impetrare vitam contentus fuiſſet*] Edd. Ven. & Rob. *Contenta fuiſſet.* Quod eſt in Leid. quinto. in tribus aliis *contenta l. contentus*, vel *contentus, l. contenta.* Sed rectum eſt *contentus.* Satis enim fuerat Aſdrubali ſibi vitam impetrare.

89. *Dextera laevaque communes filios trahens*] Qui pueros ducunt, eos *trahere* dicuntur. Virgilius II. Aen. *Avo puerum Aſtyanacta trahebat.* Curtius l. III. 13. 12. *Feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant*, VORST. Ad Curt. vide Raderum. Idem L. V. 5. 15. *Conjuges deinde, quas captis ſors & neceſſitas unicum ſolatium applicuit, parvoſque liberos, trahimus nobiſcum, an relinquimus.* Val. Flac. L. II. 551.

——— *parvumque trahens cum conjuge natum.*

90. *Gelonis*] Pauculi *Jeronis*, vel *Hieronis.* De Gelonis ſtirpe Aelian. L. VI. 14.

91. *Harmoniam virginem*] Livius L. XXIV, 26. ſcribit, nuptam eam Themiſtio, & hujus jam conjugem interfectam fuiſſe. VORST.

92. *Objecit*] Fr. Modius ex libro Bambergenſi reſtituit: *Subjecit.* quod & ego verbum in Laverniano reperi. COLER. *Hoſtilibus gladiis objecit.* Fr. Modius ex cod. Bambergenſi legendum putat *ſubjecit:* idemque & in cod. Laverniano ſe reperiſſe teſtatur Colerus. Sed & uterque cod. Brand. vetuſque typis expreſſus Mart.

ne capta, uxor Aſdrubalis exprobata ei impietate, quod à Scipione ſoli ſibi impetrare vitam contentus fuiſſet, [89] dextera laevaque communes filios mortem non recuſantes trahens, incendio ſe flagrantis patriae injecit.

Muliebris fortitudinis exemplo aeque fortem duarum puellarum caſum adjiciam. Cum peſtifera ſeditione Syracuſarum, tota regis [90] Gelonis ſtirps, evidentiſſimis exhauſta cladibus, ad unicam filiam [91] Harmoniam virginem eſſet redacta, & in eam certatim ab inimicis impetus fieret, nutrix ejus aequalem illi puellam, regio cultu ornatam, hoſtilibus gladiis [92] ſubjecit. [93] Quae ne cum ferro quidem trucidaretur, [94] cujus eſſet conditionis ederet: proclamavit admirata illius animum Harmonia, [95] & tantae fidei ſupereſſe [96] non ſuſtinuit: revocatoſque interfectores, profeſſa quaenam eſſet, in caedem ſuam convertit. Ita alteri tectum mendacium, alteri veritas aperta finis vitae fuit.

9. Ann. urb. 539. Livius xxiv.

Mart. Herbip. ita habent. VORST. Videndus Mod. Ep. 96. *Subjecit* exſtat etiam in tredecim noſtris MSS. & Ed. prima. Quod equidem omnino recipiendum cenſui. *Subjici* enim eleganter dicuntur, qui falſi pro veris ſupponuntur. L. v. 9. 4. *Sive illum adoleſcentem ſubjeciſſet, ſive ex alio concepiſſet.* Juſt. L. I. 9. 9. *Proſtratoque Smerde, cui regnum debebatur, fratrem ſuum ſubjecit Oropaſten.* Suet. in Caeſ. C. 48. *Ut Piſtorem alium ſibi quam convivis panem ſubjicientem compedibus vinxerit.* in Tiber. 25. *Nam & inter Pontifices ſacrificanti ſimul pro ſeceſpita plumbeum cultrum ſubjiciendum curavit.*

93. *Quae ne cum ferro quidem*] An legendum, *Quum ne cum ferro quidem.* PERIZON.

94. *Cujus eſſet conditionis ederet*] Uterque codex Brand. pro *ederet* habet *ediceret*. VORST. Ita etiam praeferunt ſeptem è noſtris. Mog. *Ediſſeret*. Ultraj. ſec. *Ediſceret*.

95. *Tantae fidei ſupereſſe non ſuſtinuit*] Pro *tantae fidei puellae ſupereſſe.* Ut *ſupereſſe alicui* dicitur, ita Nepos *ſuperſtitem eſſe alicui* xxv, 19. 1. VORST. Ultraj. ſec. Leid. quint. Harl. cum Ed. Mog. *tantae fidei conſtantiam ſupereſſe non ſuſtinuit.* Quod unde ortum ſit apparet ex Leid. tertio, in quo eſt. *Tantae fidei conſtantiam ſuperaſſe non ſuſtinuit.* An ſcribendum *tantae fidei conſtantiae ſupereſſe?*

96. *Non ſuſtinuit*] Simile referunt de Mauricio Imperatore Graeco à Phoca cum omnibus ſuis interfecto. Vide Baronii Ann. Chr. 602. 19. PERIZON.

CAPUT III.

DE PATIENTIA.

CUJUS EXEMPLA ROM. SUNT DUO.

1. *C. Mucius Cordus primus Scaevola dictus.*
2. *Pompejus legatus ad Gentium regem.*

EXTERNA.

1. *Puer Macedo.*
2. *Zeno Eleates.*
3. *Alter Zeno.*
4. *Anaxarchus Abderita.*
5. *Theodorus Syracuſanus.*
6. *Indi.*
7. *Servus Afer in poenis & morte ridens.*

Egregiis virorum pariter ac feminarum operibus fortitudo ſe oculis hominum ſubjecit: [1] patientiamque in medium procedere hortata eſt, non ſane infirmioribus radicibus ſtabilitam, aut minus generoſo ſpiritu abundantem; ſed ita [2] ſimilitudine junctam, ut cum ea, vel ex ea nata videri poſſit.

1. Ann. urb. 245. Livius II. Dionyſ. III. Min. Fel. 36.

Quid enim iis, quae ſupra retuli, facto Mucii convenientius? cum à Porſena rege Etruſcorum urbem noſtram gravi ac diutino bello urgeri aegre ferret, caſtra ejus clam ferro cinctus intravit; immolantemque ante altaria conatus eſt occidere. Ceterum inter molitionem pii pariter ac fortis propoſiti oppreſſus, nec cauſſam adventus texit, & tormenta quantopere contemneret, mira patientia oſtendit. [3] Peroſus enim, credo, dexteram ſuam, quod ejus miniſterio in caede regis uti nequiſſet, injectam foculo exuri paſſus eſt. Nullum profecto dii immortales admotum aris cultum attentioribus oculis [4] viderunt. [5] Ipſum quoque Porſenam [6] oblitum periculi, ultionem ſuam vertere in admirationem coëgit. Nam, *Revertere*, inquit, *ad tuos*, *Muci*, *& eis refer*, *te*,

1. *Patientiamque in medium procedere hortata eſt*] Conſtructio optimis quibuſque uſurpata. Nepos XIX, 1, 2. *Hortarentur accipere*, pro *ut acciperet*. Juſtinus XXIX, 4. *Impellit Aetolos bellum adverſus Philippum ſuſcipere.* VORST. Idem L. XII. 5. 6. *Hortatur milites ſuis ſcribere.*

2. *Similitudine junctam*] Copeſ. *vinctam*. Vide L. II. 9. 6. init. PERIZON. Ultraj. prim. *conjunctam*. Poſtea quidam, *Diuturno bello.*

3. *Pertaeſus enim dexteram ſuam*] Legendum, *Peroſus*, ex v. c. conſenſu. PIGH. *Peroſus dexteram ſuam. Peroſus* active, ut *exoſus*, & ſimplex *oſus* quoque. Virgilius V. Aen. *Juppiter omnipotens, ſi nondum exoſus ad unum Trojanos.* Et VI. Aen. *Lucemque peroſi Projecere animas.* VORST. Multae editiones habent *pertaeſus*, non probantibus MStis. Quorum tres habent *in caedem regis.*

4. *Viderunt*] Lib. Dan. *Inviderunt.* quantivis precii lectio & omnibus modis Valerio vindicanda. *Invidere* eſt intueri, inſpicere, vel ut Cicero interpretatur, nimis intueri. Unde & *Invidiam* ait eſſe ambiguum verbum, quaſi etiam intuitum innuat ſignificari. Citat in id Attii verſum:

Florem quiſnam mortalis liberum invidit meum?

Sic enim verſus ille redintegrandus ex Nonio. COLER. Sed ex eodem Cicerone in hanc rem Attium citante ſatis liquet, non quotidiani uſus hanc ſignificationem fuiſſe. Itaque & ceteri MSS. hanc lectionem non adgnoſcunt.

5. *Ipſum quoque Porſenam*] Alii *Porſennam* appellant. Sed Virgilius quoque mediam corripuit. VIII. Aeneid. Et Martialis:

Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.

Praeter Hiſtoricos Mutii hujus meminere Plutarchus, Auguſtinus libro IV. cap. 20. Tertullianus aliquot locis. COLER. *Ipſum quoque Porſenam.* Nomen regis Etruſcorum aliis per unum, aliis per duo N. ſcribitur. Et Aldus quidem edidit *Porſena:* at in libris Brand. eſt *Porſenna.* Alterum N metri cauſſa adjectum à Poëtis. notavit Servius ad lib. VIII. Aen. Idque probat eo quod iidem Poëtae & *Porſena* dicunt. Martialis: *Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.* Silius l. VIII. *Cernitur effugiens ardentem Porſena dextram.* VORST. De varia hoc nomen ſcribendi apud Latinos & Graecos ratione vide Cl. Duker. ad Flor. L. 1. 9.

6. *Oblitum periculi*] Multi MSS. addunt *ſui.*

7. *Urbi ſe cum aeternae gloriae cognomine Scaevolam reddidit*] MS. *Urbi ſe cum aeternae gloriae cognomine Scaevola reddidit.* PERIZON. Ita etiam quinque noſtri. quatuor *Scevolae.* Pro *laetior* Ultraj. ſec. *laetus*, Leid. tert. *laetus l. laetior.*

8. *Pompeii*] Hoc exemplum Oliverius de *Cn. Pompeio Magno* intellexit. At Gentii Illyriorum regis hiſtoria centum annis *Cn. Pompeji* conſulatum praeceſſit; ut facile ex Flori Epitome in Livium colligitur ex Libris XLIII. & XLIV. GLAREAN. *Pompeji etiam probabilis virtus.*

te, cum vitam meam petieris, a me vita donatum. Cujus clementiam non adulatus Mucius, triſtior Porſenae ſalute, quam ſua laetior, [7] urbi ſe cum aeternae gloriae cognomine, *Scaevolam* reddidit.

[8] Pompeji etiam probabilis virtus: qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio rege interceptus, cum ſenatus conſilia prodere juberetur, ardenti lucernae admotum digitum cremandum praebuit: [9] eaque patientia regi ſimul & deſperationem tormentis quicquam ex ſe cognoſcendi excuſſit, & expetendae populi Rom. amicitiae magnam cupiditatem ingeneravit. Ac ne plura hujuſce generis exempla domi ſcrutando, ſaepius ad civilium bellorum deteſtandam memoriam progredi cogar, duobus Rom. exemplis contentus, quae ut clariſſimarum familiarum commendationem, ita nullum publicum moerorem continent, externa ſubnectam.

2. Ann. urb. 548. circiter.

Ex-

virtus. Quiſnam hic *Pompejus* fuerit legatus à Gentio rege interceptus, obſcurum ſane nobis eſt. In Livio quidem nulla ejus mentio, niſi in ejus belli hiſtoria libro XLIV. interrrupta, mutilataque perierit, ubi M. Perpernam, & L. Petillium Rom. legatos à Gentio rege miſſos in cuſtodiam ſcribit, & poſtea rege capto à L. Acinio praetore liberatos, & forte hoc loco, *Perpernae*, pro *Pompeji*, legendum. *Pompeja* quidem gens eo tempore admodum obſcura adhuc fuit, quemadmodum ex Cicerone colligere eſt: Nobile tamen illud factum *Pompeji* merito viam ad omnes honores aperire poſſet. Paulo poſt deeſt vocabulum, quod ſuo loco ex Gemblacenſi aliiſque reſtitui, ſic, *Deſperationem tormentis quicquam ex ſe cognoſcendi.* Dictio *tormentis*, non habebatur in vulgatis. PIGH. *Pompei.* De hoc & ſequenti Macedonico exemplo nihil equidem dicere habeo. Illud tantum dico, Gentium illum Illyricorum regem longe longeque ante *Cn. Pompejum* vixiſſe. Cogitandum igitur de alio *Pompeio.* COLER. *Pompeji etiam probabilis virtus.* Quod legatus nomine Pompejus à Gentio rege Illyriorum interceptus fuerit, ex his, quae ſuperſunt Livii, non apparet: ſed potius, M. Perpernam & L. Petilium, cum ad Gentium regem legati veniſſent, ab eo in cuſtodiam conjectos, eodemque capto à L. Anicio praetore liberatos eſſe Cenſet ergo Pighius pro *Pompejo* legendum eſſe *Perpernae*; niſi in his quae ex libro XLIV. Livii perierunt, de Pompejo quodam aliquid ſcriptum fuerit. VORST. *Perpernae* legi hic non poſſe contendit Rupertus, primum quia auctor dicit Patientiam hujus legati ingeneraſſe regi magnam cupiditatem expetendae Pop. Rom. amicitiae, de qua poſt iſtam legationem Gentius ne cogitaverit quidem; deinde Pompejus non videtur miſſus fuiſſe ad Gentium, quod ex eo intelligitur, quia Valerius illum interceptum dicit; tertio, quia de Perperna dicere vix potuit, illum Clariſſimam familiam hac Patientia commendaſſe. Vide Rupert. L. III. Diff. ad Val. Max. Cap. 3.

9. *Eaque patientia regi ſimul & deſperationem tormentis quidquam ex ſe cognoſcendi excuſſit*] An ergo Rex ex eo ſperare coepit fore, ut quidquam ex ipſo cognoſceret: quod certe fieri debuit, ſi *deſperatio ipſi fuit excuſſa.* Nam quomodo hoc aliter quis interpretetur, quam *exemit, regem efficaciter deſperatione liberavit*, non video. Cic. pro Sulla C. 8. *Excutient tibi iſtam verborum jactationem.* Quod tamen ſententiae auctoris prorſus eſt contrarium. Opportune ergo hic nobis ſuccurrit Bit. prim. exhibens *incuſſit.* Quod unus Rem. habet in margine Leid. tert. *incuſſit*, ſed ſuper *in* ſcriptum eſt *ex*, verum obelo transfixum. Perizon. quoque *incuſſit*, ſed ſuperſcriptum alia manu eſt *in.* Harl. *injecit.* Sentio ſatis Auctorem poſſe cuiquam videri luſiſſe oppoſitione actionum contrariarum, quae verbis *excutere* & *ingenerare*, exprimuntur, idque tanto argutius, quod iſta ſimul una Pompeji actione ſunt effecta. Sed vel ſic tamen *incuſſit* praefero; vel *excuſſit deſperationem*, erit *Regi expreſſit confeſſionem ſe deſperare.* Quod quam durum ſit, quis non ſentit? Scio *excutere ſibi riſum* apud Horatium poni pro *movere ſe ad ridendum*, ſed ut eodem modo *excutere alicui deſperationem* dicatur pro *movere ad deſperandum*,

Externa.

1\. Vetuſto Macedoniae more regi Alexandro [10] nobiliſſimi pueri praeſto erant ſacrificanti. [11] E quibus unus turibulo arrepto, [12] ante ipſum aſtitit, [13] in cujus brachio carbo ardens delapſus eſt. quo etſi ita urebatur ut aduſti corporis ejus odor ad circumſtantium nares perveniret, tamen & dolorem ſilentio preſſit, & brachium immobile tenuit, ne ſacrificium Alexandri [14] aut concuſſo turibulo impediret, aut [15] edito gemitu regias aures aſpergeret. [16] Rex quoque

dum, minus opinor eſſe conveniens.

10\. *Nobiliſſimi pueri praeſto erant ſacrificaturi*] Ut ſolebant ſcilicet ad pleraque miniſteria à ſervilibus non multum abhorrentia. Curtius Lib. VIII. C. 6. Hunc morem inſtitutum eſſe à Philippo Arrianus, & Aelianus tradiderunt, ſed veriorem Curtii & Valerii noſtri ſententiam exiſtimat Freinshemius ad citatum Curtii locum.

11\. *E quibus unus turibulo accepto ante ipſum aſtitit*] Veteres libri omnes, *arrepto*, legunt. Non inepte, videtur enim puer turibulum feſtinanter improvideque arripuiſſe, atque ideo carbonem excidiſſe in ejus brachium. PIGH. *Turibulo arrepto.* Ita Pighius ex MSS. cum Aldus & Chalcocond. edidiſſet *accepto.* Uterque etiam codex Brand. *arrepto* habet. VORST. *Accepto* eſt in Perizon. *correpto* in Leid. tert. ceteri cum Ed. Mog. confirmant, quod dedit Pighius, *arrepto.*

12\. *Ante ipſum adſtitit*] Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *perſtitit*, Leid. tert. *praeſtitit.* mox Leid. ſec. cum Perizon. & Tol. *adurebatur.*

13\. *In cujus brachio carbo ardens delapſus*] Pro *in cujus brachium.* Et extant ſane exempla ſexti caſus pro quarto poſiti: quomodo & quarti contra pro ſexto. Ad quam enallagen reſpexerunt, credo, qui ſupra III, 2, 21. ediderunt *in terra vocem emiſeris.* VORST. Obſervavi hanc varietatem in MSS. admodum frequenter, ſed plerumque in uno & altero, ceteris quidquam mutare vetantibus; hic tamen, quantum liquet, omnes MSS. habent *in brachio.*

14\. *Aut concuſſo turibulo impediret*] Omnes Edd. praeter Moguntinam habent *excuſſo.* Cui lectioni non video favere ullum MS.

15\. *Edito gemitu regias aures adſpergeret*] Lego *aſperaret.* LIPS. *Aſpergeret.* Libri Veteres: *Exaſperaret* Verbum ad ſenſum aurium. Lucretius ſatis audacter *ſerrae ſtridorem acerbum* dixit. COLER. *Edito gemitu regias aures aſpergeret.* Ita veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand. Lipſius tamen mallet *aſperaret*; & Colerus *exaſperaret*, ut veteres quidam libri habeant. VORST. *Aſpergeret* etiam quatuor Leid. Tol. uterque Ultraj. Ed. Mog. Copeſ. *ſpargeret.* Bit. prim. *reges aſpergeret.* Leid. primus. *Aut concuſſo turibulo aut edito gemitu impediret. Adſpergeret* magis placet; id enim vult, caviſſe illum, ne quidquam male ominatum ad regis ſacrificantis aures veniret. Quod quam ſollicite caverint, omnibus eſt notiſſimum: Ut eſt in Leid. prim. ita quoque ex veteri ſcripto emendabat Pontanus, putans eſſe *gemitu regias aures aſpergeret* magiſtelli alicujus gloſſema, ad Macrob. L. I. in Somn. Scip. 12. Quem ſuo ſenſu frui patior.

16\. *Rex quoque patientia pueri magis delectatus, hoc certius perſeverantiae experimentum ſumere voluit*] Harl. *delectatus eſt.* Ultraj. prim. *ex hoc.* Forte legendum. *Rex quo patientia pueri magis delectatus eſt, hoc certius perſeverantiae experimentum ſumere voluit.*

17\. *Solito enim ſacrificavit diutius*] In omnibus manuſcriptis habetur, *Conſulto enim.* quod magis placet. PIGH. *Conſulto.* Ita legit Pighius. Ego in editione Veneta deprehendi: *Conſueto.* quod ſane placet. COLER. *Conſulto enim ſacrificavit diutius. Conſulto* ſcripſit Pighius è codd. MSS. Nec aliter in codd. Brandeb. legitur. At Aldus pro *conſulto* habet *ſolito*; & Chalcocondyles *conſueto.* Quod proximum prae altero illo placet Colero. In uno quoque cod. Brand. vocem notatam video in margine. Et requirere videtur vox quae ſequitur *diutius*, utpote comparativi gradus. VORST. *Conſueto* habet Ed. Ven. 1478. & Aſcenſ. Ven. 1485. *Conſuetudo.* Sed omnes MSS. *conſulto.* Quod male mutatum ab iis, qui putarunt comparativum *diutius* aliquem caſum requirere; quod neceſſe non eſt. Ter. Heaut. I. I. 50.

——— Hem tibine haec diutius
Licere ſperas facere me vivo patre.

Phorm.

quoque patientia pueri magis delectatus, hoc certius perſeverantiae experimentum ſumere voluit. [17] conſulto enim ſacrificavit diutius, [18] nec hac re eum à propoſito repulit. Si huic miraculo Darius inſeruiſſet oculos, ſciſſet ejus ſtirpis milites vinci non poſſe, cujus infirmam aetatem tanto robore praeditam animadvertiſſet.

Eſt & illa vehemens & [19] conſtans animi militia, literis pollens [20] venerabilium doctrinae ſacrorum antiſtes [21] philoſophia, quae ubi pectore recepta eſt hominum, [22] inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo, [23] totum in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiuſque metu ac dolore facit.

Inci-

Phorm. IV. I. 3.

Poſtquam videt me ejus mater hic eſſe diutius:

& ſic alibi ſaepe.

18. *Nec hac re eum à propoſito repulit*] Novem MSS. delent praepoſitionem *a.* & ſic Mog. Harl. inſuper *depulit.* Non male.

19. *Conſtans animi militia*] Philoſophia eſt militia quaedam, dum contra affectum inhoneſtum atque inutilem, ut noſter paulo poſt vocat, pugnat, eumque diſpellit. VORST.

20. *Venerabilium doctrinae ſacrorum antiſtes*] Eadem philoſophia quaſi ſacerdos eſt, quae ad bene beateque vivendum praecepta tradit. VORST.

21. *Philoſophia*] Eſt haec una modo pars philoſophiae, quae affectum inhoneſtum atque inutilem diſpellit; πρακτικὴ ab antiquis dicta, & à τῇ θεωρητικῇ ab iiſdem diſtincta. VORST.

22. *Inhoneſto atque inutili*] Eximia Philoſophiae laus. ſic eam fere deſcribunt Stoici. Horatius de Homero:

Qui quid ſit ſapiens quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chryſippo & Crantore dicit.

Similes Philoſophiae laudes apud Ciceronem occurrunt, ut lib. I. de Orat. Tuſc. quaeſt. libro V. Epiſtol. 23. libro XII. & libro XV. Epiſt. 3. COLER. *Inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo.* Recte vocabula διαγνωστικὰ *inhoneſto* & *inutili* adjecit. Quippe non omnis affectus inhoneſtus & inutilis eſt, ſed aliquis etiam honeſtus & utilis; & aliquis item ἀδιάφορος. Cicero V. Q. Tuſc. *Affectus animi in bono viro laudabilis.* Quam perperam fiat, quod vocabulum *affectus* quidam non niſi in malam partem uſurpant, expoſuimus in lib. de Latinit. mer. ſuſp. p. 121. Ceterum *affectus inutilis* eſt affectus noxius, pernicioſus. Sic infra III. 6. *inutilis narratio.* VORST.

23. *Totum in ſolidae virtutis munimento confirmat, potentiuſque metu & dolore facit*] In Suſiano & Pulmanniano magis dilucide; *Totos in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens.* Cujus lectionis extant & in aliis veſtigia. PIGH. *Quae ubi pectore recepta eſt hominum, inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo, totos in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens.* Ita ex duobus codd. MSS. concinnavit haec Pighius. Ego vero non dubito, quin poſt *recepta eſt* comma ponendum ſit, legendumque ita: *Quae ubi pectore recepta eſt, hominem inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo totum in ſolido virtutis munimento confirmat, potentioremque metu ac dolore facit.* Sane *totum* numero ſingulari antiquiores typis expreſſi habent, & MSS. item Brandeb. Deinde *hominem* quoque & *potentioremque*, numero itidem ſingulari, unus cod. Brand. manifeſte habet: alter vero perperam quidem, ſed numero tamen itidem ſingulari *homini*: ac praeterea *potentioremque* diverſâ manu ſcriptum; cum initio ſcriptum fuiſſet *potentiuſque*, ut editio quoque Aldina habet. Denique pro *ſolido* in antiquis typis expreſſis, & utroque cod. Brand. MS. reperio *ſolidae.* ut hoc adeo referant ad ipſam virtutem. VORST. *Philoſophia, quae ubi pectore recepta eſt hominum, inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo totos in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens.* Ita edidit Pighius: olim fuit. *Totum in ſolidae vir. mun. conf. potentiuſque metu ac dolore facit.* Ita & MS. qui praeterea, *Quae ubi pectore recepta eſt, omni inhoneſto atque inutili affectu depulſo, totum &c.* Quae cur rejiciam cauſſa nulla eſt, cum meliora ſint, & Pighii & Vorſtii lectione, vere enim pectus confirmatur, quippe ſedes virtutis, & metus, ac doloris. PERIZON. MSS. parum hic ſibi conſtant.

2. Diog. Laërt. Cic. Tuſc. II. 22. Suidas. Incipiam autem à [24] Zenone Eleate: qui cum eſſet in diſpicienda rerum natura maximae prudentiae, [25] inque excitandis ad vigorem juvenum animis promptiſſimus, praeceptorum fidem exemplo virtutis ſuae publicavit. Patriam enim egreſſus, in qua frui ſecura libertate poterat, Agrigentum miſerabili ſervitute obrutum petiit, tanta fiducia ingenii ac morum ſuorum fretus, ut ſperaverit & tyranno & [26] Phalari veſanae mentis feritatem à ſe diripi poſſe. Poſtquam deinde apud illum plus conſuetudinem dominationis, quam conſilii ſalubritatem valere animadvertit, [27] nobiliſſimos ejus civitatis adoleſcentes cupiditate liberandae patriae inflammavit. Cujus rei cum indicium ad tyrannum ma-

ſtant. Ultraj. uterque cum tribus Leid. ac Rem. *hominem* & ſic Ed. Mog. Harl. duo Rem. ſec. Leid. *totum in ſolidae virtutis monumento confirmat.* & ſic Leid. ſept. niſi quod habet *nutrimento.* Leid. tert. *totum in ſolidae virtutis mumento confirmat.* Periz. *totum in ſolidae virtutis monimento pectus confirmat.* Deinde plerique *depulſo.* item *facit.* Ultraj. ſec. *faciens.* Duo Barb. cum uno Bit. *Totum inſolitae virtutis munimento confirmat, potentius metu facit ac dolore. Potentiorem* eſt in Ultraj. ſec. ceteri fere *potentius. Omni inhoneſto* Leid. prim. quare recte, cenſeo, Cl. Perizonium Cod. Copeſiani lectionem vindicaſſe; retineo tamen *hominum.*

24. *Zenone Eleate*] In Graecis ſuis exteris exemplis multum ab aliis auctoribus diſſentit Valerius, & in hoc & ſuperiore capite: quae quia à commentatoribus diligenter annotata ſunt, conſulto reliquimus. GLAREAN. *Zenone Eleate.* De hoc Varro Eumenidibus: *Ubi dicatur primus Zenon novam haereſin novo paxillo ſuſpendiſſe.* De hujus ἀλγομαχστιγὼν Tertullianus Apologetico capite ultimo, & De ſpectaculis. COLER. *A Zenone Eleate.* Hujus dogmata exponunt Diogenes Laërtius & Heſychius Illuſtris. De eodem Varro apud Nonium in *Paxillus: Ubi dicatur primus Zenon novam haereſin novo paxillo ſuſpendiſſe. Eleates* dictus ab *Elea*, oppido Peloponneſi. VORST. Imo *Eleates* dictus eſt ab oppido *Elea*, quod fuit in Lucania, prope promontorium Palinurium, ut diſerte teſtatur Strabo Lib. VI. initio: Porro autem tyrannum *Phalarim* interiiſſe Olympiade LXX. ſtatuit Dodwellus. Aliquanto etiam prius eum exſtinctum fuiſſe voluit Eruditiſſimus Bentlejus. ad Olymp. LII. refert aetatem ejus Scaliger ad Euſeb. Jam vero *Zenonem Eleatem* floruiſſe circa Olympiadem LXXXVI. tradit Euſebius. Et conſentiunt alii, Periclem, qui eadem illa aetate viguit, ejus auditorem fuiſſe, ergo ſenem eſſe non potuiſſe ante obitum Phalaridis per ſe liquet. Sed & nemo, praeter noſtrum de *Zenonis* ad *Phalaridem* itinere, mentionem fecit; & non à *Phalaride*, ſed à *Nearcho*, vel, ut alii volunt, *Demylo*, alii, *Diomedonte* illum excarnificatum tradunt, idque *Eleae*, ut eſt apud Cic. L. III. de Nat. Deor. 33. Pauculi MSS. habent. *A Zenone Cleante.* Ed. Mog. *à Zenone Elenate.* Pro *in diſpicienda.* Leid. tert. & ſept. cum Ed. Mog. *deſpicienda.* Tol. *inſpicienda.*

25. *In excitandis ad vigorem juvenum animis*] Tertullianus l. de an. c. 3. ut Platoni honorem, Ariſtoteli tenorem, Epicuro ſtuporem, & aliis philoſophis alia, ſic Zenoni *vigorem* tribuit. VORST.

26. *Phalari veſanae mentis feritatem à ſe diripi poſſe*] Etiam quae mala ſunt, hominibus *diripi* atque *eripi* poſſunt dici. Cicero l. V. ep. 6. ad Att. *Eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem.* Sic Juſtinus dicit *eripere alicui ſervilem conditionem.* VORST. *Phalari veſanae mentis &c.* Cl. Perizonius malit legere, *deripi*; quod in tribus invenio Leid. Periz. Toll. de quo verbo vide ad L. II. 9. 8. Porro duo Leid. cum Ultraj. ſec. *Et à tyranno & à Phalari*, ac deinde *per ſe.* Quod utrumque habet Ed. Mog.

27. *Nobiliſſimos ejus civitatis adoleſcentes*] At tu vide Simſon. A. M. a. 3505. PERIZON.

28. *Quosnam conſilii participes haberet*] Cop. Harl. Bit. Barb. prim. *quotnam* exhibent. Leid. ſec. & Tert. *quoſnam*, al' *quotnam.*

29. *Ac fideliſſimum*] Fluctuant MSS. inter *fideliſſimum* ac *fidiſſimum.* Nonnulli, *neque quemquam eorum, & proximum quemque.* & ſic vulgo edebatur ante Pighium. Quod probabat Perizonius monens reſolvendum eſſe τὸ *neque*, in *& non*, & addens ſimile exemplum referri à Sen.

manaſſet, convocato in forum populo, torquere eum vario cruciatus genere coepit: ſubinde quaerens [28] quoſnam conſilii participes haberet. At ille nec eorum quempiam nominavit, ſed proximum quemque [29] ac fidiſſimum tyranno ſuſpectum reddidit: [30] increpitanſque Agrigentinis ignaviam ac timiditatem, effecit ut ſubito mentis impulſu concitati, Phalarim lapidibus proſternerent. [31] Senis ergo unius eculeo impoſiti non ſupplex vox, nec miſerabilis ejulatus; ſed fortis cohortatio totius urbis animum, fortunamque mutavit. Cic. Off. II. Ovid. in Ib.

[32] Ejuſdem nominis philoſophus, [33] cum à Nearcho tyranno, de cujus nece conſilium inierat, torqueretur, ſupplicii pariter atque indicandorum conſcio- 3. Diog. Laërt.

Sen. L. II. de Ira C. 23. Cujus locum totum libet mihi adſcribere, ut inde lux quaedam Diogeni Laërtio affulgeat. Ait igitur Seneca. *Notus eſt ille Tyrannicida, qui imperfecto opere comprehenſus, & ab Hippia tortus, ut conſcios indicaret, circumſtantes amicos tyranni nominavit, quibus quam maxime caram ſalutem ejus ſciebat. Et cum ille ſingulos, ut nominati erant occidi juſſiſſet, interrogavit: ecquis ſupereſſet? Tu, inquit, ſolus: neminem enim alium, cui carus eſſes, reliqui.* Ad quem locum Lipſium ita ſcribentem videas, quaſi per *Tyrannicidam* intelligendus eſſet *Zeno Eleates*, & pro *Hippia Phalarim* appellaſſet Valerius: cum reſpiciat Seneca *Ariſtogitonem*, qui eodem modo egiſſe videtur cum *Hippia*, poſtquam fratrem ipſius *Hipparchum* interfecerat. De quo Diod. Sic. in Excerptis Peireiſc. p. 250. Ἡ δὲ ἐν ταῖς βασάνοις παράστασις τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ καρτερικὸν τῆς τῶν δεινῶν ὑπομονῆς περὶ μόνον ἐγενήθη τὸν Ἀριστογείτονα. ὃς ἐν τοῖς φοβερωτάτοις καιροῖς δύο μέγιστα διετήρησε, τήν τε πρὸς τοὺς φίλους πίστιν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τιμωρίαν. Hoc etiam indicare arbitror Diogenem Laërt. in vita *Zenonis Eleatis*, dum ipſum cum *Ariſtogitone* τῷ τυραννοκτόνῳ comparat. Sed verba ipſius ita collocantur, quaſi *Ariſtogiton* etiam aurem tyranni morſu apprehendiſſet, neque ante omiſiſſet, quam ἀπεκεντήθη. Quod non memini me alibi legiſſe de *Ariſtogitone*, ut fortaſſe Laërtius ſimilitudinem, quae inter illos erat latius, quam oportuerat, extenderit, vel verba illa non ſuo poſita ſint loco, fortaſſe è margine in textum temere illata.

30. *Increpitanſque Agrigentinis ignaviam*] Vulgo dicitur *increpare ignaviam, perfidiam alicujus* pro *increpare aliquem ignaviae, perfidiae*, ut loquitur Suetonius; quemadmodum dicitur *accuſare ignaviam alicujus* pro *accuſare aliquem ignaviae:* qua de re vide Ind. in Nep. v. *accuſare.* Sed hoc rarius quod nunc noſter dicit *increpitare alicui ignaviam.* VORST. Vide infra L. IV. 3. Ext. 1.

31. *Senis unius eculeo impoſiti*] Pro *equuleus* ſcribitur & *eculeus:* in utroque etiam cod. Brandeburg. Ab *equus* non tantum eſt diminutivum *equulus*, ſed & *equuleus:* ut *equuleus* proprie ſit parvus equus. Atque ea ſignificatione ipſos quoque Ciceronem ac Varronem uſos teſtatur Nonius. Deinde per metaphoram dicta ita fuit cataſta, in qua torquerentur homines; & quidem quod equo illa ſimilis eſſet: ut & Turnebo Adv. XV, 16. viſum. VORST.

32. *Ejuſdem nominis*] Sumſit ex Heraclide quod colligas ex Laërt. COLER. *Ejuſdem nominis philoſophus.* Scribit quaſi non idem Zeno Eleates hic eſſet, de quo praedictum; ſed alius quidam, qui modo idem nomen Zenonis habuerit. Verum Diogenes Laërtius idem illud, quod nunc noſter narrat, eidem Zenoni Eleatae tribuit. Cicero l. III. Tuſc. qq. de Zenonis Eleatae tormentis itidem prodidit; ſed non addidit, quis eum affici his juſſerit. *Obverſentur*, inquit, *ſpecies honeſto animo. Zeno proponatur Eleates, qui perpeſſus eſt omnia potius, quam conſcios delendae tyrannidis indicaret.* VORST. Eumdem hunc fuiſſe cum ſuperiore, ut liquet ex auctoribus in margine citatis, jam obſervaverat Pighius, & duos ex uno *Zenonas* perperam Auctorem noſtrum facere monuit etiam Henr. Valeſius ad Ammian. L. XIV. 9.

33. *Nearcho*] Alii *Diomedontem* vocant, teſte eodem Laërtio. COLER. *A Nearcho tyranno. Nearchi* iſtius mentionem & Diogenes Laërtius facit. Addit tamen alios prodidiſſe, ei, quem *Zeno Eleates* è medio tollere voluerit, nomen fuiſſe *Diomedonti.* Videtur autem tyrannus fuiſſe Liparitanorum. Scribit enim Laër-

ſciorum gratia: doloris victor, ſed ultionis cupidus, *eſſe* dixit *quod eum ſecreto audire admodum expediret*: [34] laxatoque eculeo, poſtquam inſidiis [35] opportunum tempus animadvertit, aurem ejus morſu corripuit, nec ante dimiſit [36] quam & ipſe vita, [37] & ille corporis parte privaretur.

4. Diog. Laërt. Cic. Tuſc. II. 22. de Nat. D. III 33. Nemeſ. de Nat. Hom. c. XXV. Ovid. in Ib.

Talis patientiae aemulus [38] Anaxarchus, cum à tyranno Cypriorum [39] Nicocreonte torqueretur, nec ulla vi inhiberi poſſet, quo minus amariſſimorum eum maledictorum verberibus invicem ipſe torqueret, ad ultimum amputationem linguae minitanti, *Non erit*, inquit, *effeminate adoleſcens*, *haec quoque pars*

Laërtius, *Nearchum* inquiſiviſſe de armis, quae in inſulam Liparam *Zeno Eleates* importaſſet. VORST. Fruſtra conjicit Vorſtius *Liparitanorum* tyrannum fuiſſe *Nearchum*; quum ipſorum fuerit *Eleatum*; ut diſerte cum alii teſtantur, tum imprimis Diod. Sic. in Exc. Peireſc. p. 250. *ἔτι τυραννουμένης τῆς πατρίδος ὑπὸ Νεάρχου σκληρῶς ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ τυράννου κατεστήσατο*, *Zeno* nempe *Eleates*; de quo agit. *Eleae* factum dicit etiam Cic. L. III. de N. Deor. 33. Errat ergo Philoſtrat. L. VII. de vita Apollonii Thyanei; quando tradit ipſum liberaſſe *Myſiam*, quia videlicet *Myſus* origine erat *Nearchus*. MSS. *Elearco*, *Cleatico*, *Eleatico*, *Elarco*, *Alearcho*. Quidam ſervant verum *Nearcho*.

34. *Laxatoque eculeo*] Ergo eculei iſtius vis in compreſſione atque conſtrictione conſtitit. Videntur autem & eculei fuiſſe, quorum vis in extenſione conſiſteret. Cyprianus in ep. quadam: *Haſta illic & gladius*, *carnifex praeſto eſt*, *ungula effodiens*, *equuleus extendens*, *ignis exurens*. VORST. Et hic de extenſione capio.

35. *Opportunum tempus*] Liber Danielis non habet *tempus*. quod & de ſuo Bambergenſi monuit Modius. Sic *opportunus injuriis*, & alia. Opportunus Graecis *ἐπιτήδειος*, *εὔκαιρος*. COLER. *Poſtquam inſidiis oportunum tempus animadvertit*. Modius in Ep. XCVI. monuit *tempus* deeſſe in MS. Bamberg. idque tamquam gloſſema rejecit, probantibus Gudio & Perizonio. Abeſt etiam illa vox à MS. Bitur. primo. Sall. Bel. Jug. C. 50. *Itaque legatos alium ab alio diverſos aggreditur*; *ac paulatim tentando poſtquam oportunos ſibi cognovit*, *multa pollicendo perſuadet*.

36. *Quam & ipſe vita*] Oportet ergo *Zenonem Eleaten*, cum Agrigentinos tyrannide *Phalaridis* liberaſſet, ex Sicilia Liparam tranſiiſſe, eamque inſulam itidem à tyrannide, & quidem *Nearchi*, liberare voluiſſe. VORST. Nihil hic vidiſſe Vorſtium ſatis manifeſtum eſt ex iis, quae ſupra notavimus.

37. *Et ille corporis parte privaretur*] Aure ſcilicet, apud Diod. loco citato, ſatellites fruſtra omne ſupplicii genus *Zenoni*, ut morſum remitteret, admoventes dicuntur, quum vincere non poſſent *τὴν τ᾽ ἀνδρὸς εὐψυχίαν*, *παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα διίῃ τοὺς ὀδόντας*. Quod vertitur illic *rogare coacti ſunt ut dentes laxaret*. Quum verbum *διίῃ* potius illic reddendum ſit. *Ut dentes tranſadigeret*, i. e. *aurem dentibus penitus abſcinderet*. Sic enim melius conſtabit, quod ſequitur, *καὶ τοιούτῳ τεχνήματι τῶν ἀλγηδόνων ἀπελύθη*, ſcilicet *Tyrannus*, *καὶ παρὰ τοῦ τυράννου τὴν ἐνδεχομένην ἔλαβε τιμωρίαν*, ſcil. *Zeno*.

38. *Anaxarchus*] Aliud & horribilius exemplum de eodem celebravit Diogenes Laërtius, & Cicero Tuſculanis. Tertullian. Apologetico: *Anaxarchus cum in exitium ptiſanae pilo contunderetur*, *tunde*, *tunde ajebat Anaxarchi follem*. COLER. *Talis patientiae aemulus Anaxarchus*. Fuit is natione Abderites. Et Cicero II. Tuſc. qq. Democritium, tanquam Democriti Abderitae auditorem & ſectatorem, eum vocat. Quod ad tormenta quae expertus eſt attinet, ſcribit Laërtius, in concavum ſaxum injectum, ac ferreis malleis contuſum fuiſſe, nihilominuſque dixiſſe, *πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον*, *Ἀνάξαρχον δὲ οὐ πλήττεις*. *Tunde Anaxarchi ſaccum*: *Anaxarchum vero non percutis*. VORST. Vide & Plutarch. de virtute Mor. p. 449. Ed. Franc.

39. *Nicocreonte*] Etiam hoc nomen varie corruptum in MSS. exſtat, ita ut pauci verum ſervent, plerique una aut altera, nonnulli etiam pluribus literis aberrent.

40. *Protinuſque dentibus abſciſam & commanducatam linguam &c.*] Tribuit hoc Ammian. Marc. *Zenoni Stoico* i. e. *Cittieo*. Sed qui ideo reprehenditur à Valeſio ad Lib. XIV. 9. *Zenoni* tamen hoc etiam tribui à Plutarcho *περὶ ἀδολεσχίας* p. 505. Ed. Franc. monuit illic Lindenbrogius.

41. *Ira patens*] Thyſ. edidit *ita patens*, quicquid

pars corporis mei tuae ditionis: [40] protinuſque dentibus abſciſam & commanducatam linguam, in os ejus [41] ira patens expuit. Multorum aures illa lingua, & [42] in primis Alexandri regis, admiratione ſui attonitas habuerat, [43] dum terrae conditionem, habitum maris, ſiderum motus, totius denique mundi naturam prudentiſſime & facundiſſime exprompſit. Pene tamen occidit glorioſius, quam viguit; [44] quia tam forti fine illuſtrem profeſſionis actum comprobavit, [45] Anaxarchique non vitam modo deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem. Plutarch. Alexand.

In

quid erit, utrumque ex gloſſa videtur Guyeto.

42. *In primis Alexandri regis*] Scribit & Laërtius, Anaxarchum converſatum fuiſſe cum Alexandro; cumque aliquando una cum Nicocreonte, Cypri tyranno, apud Alexandrum coenaret, interrogatum ab eodem quid coena ea ipſi videretur, dixiſſe, Cuncta magnifice, verum oportere praeterea caput cujuſdam ſatrapae apponi; eoque ad Nicocreontem alluſiſſe. Hoc aegre ferentem Nicocreontem, ejuſdemque memorem, cum extincto Alexandro Anaxarchus navigaret, invituſque Cyprum appuliſſet, comprehendiſſe eum, atque crudeliter in eum conſuluiſſe. VORST. Alexandro quam vehementer adulatus fuerit Anaxarchus, ita ut cenſuerit majore jure pro Deo ipſum habendum eſſe quam Herculem & Liberum patrem narrat Arrian. L. IV. ἀναβ. 10.

43. *Dum terrae conditionem, ambitum maris*] Manuſcripti codices omnes, *habitum maris* dicunt. Sic Virgilius Georg. I.

Cultuſque habituſque locorum.

PIGH. *Habitum maris.* Aldus, *ambitum maris.* At Pighius ex codd. MSS. reſtituit *habitum.* Atque ita in codd. quoque Brand. ſcriptum reperio. Virgilius I. Georg. ſimiliter, *Cultuſque habituſque locorum.* VORST. Ita ſcribitur quoque in utroque Ultraj. & quatuor aliis & Ed. Mog. reliqui retinent *ambitum.* Infra L. IX. 3. Ext. 3. *Tunc inter eas finem belli fore dixit, cum alterutra urbs in habitum pulveris eſſet redacta.* Deinde plerique MSS. pro *totiuſque*, ut edebatur, exhibent *totius.*

44. *Quia tam*] Veteres mei rectius: *Occidit glorioſius, quam viguit, qui à tam forti fine.* Forſitan alluſit his verbis Valerius ad ejus nomen, quem ob ἀπάθειαν καὶ εὐκολίαν τοῦ βίου, εὐδαιμονικὸν dictum fuiſſe Diogenes ſcriptum reliquit. Paulo poſt legendum ex veteribus libris, *Anaxarchique.* COLER.

45. *Anaxarchique non vitam modo deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem*] Placet Cauchiani codicis lectio; *Anaxarchuſque vitam non modo non deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem.* PIGH. *Anaxarchique non vitam modo deſeruit.* Ita omnino legendum ex antiquioribus typis expreſſis, & MSS. item Brand. Pighius unum cod. ſecutus maluit ſic legi, *Anaxarchuſque vitam non modo non deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem.* Verum ſi ita vellet, legendum porro eſſet *ſed & mortem.* Quod autem *&* abeſt, id lectionem eam ſuſpectam facit. Deinde caſus recti vox *Anaxarchus* locum hic non habet. Si enim Auctor eam repetere voluiſſet, addidiſſet eam proximis ſuperioribus, *Pene tamen glorioſius.* Deinde ſcripſiſſet non *mortem reddidit clariorem*, ſed *mortem ſuam.* Nunc quia vocem ſecundi caſus, *Anaxarchi* praemiſerat, ad quam *mortem* referri poſſet, *ſuam* addere non opus fuit. Sed potuitne noſter ſcribere *Anaxarchi non vitam modo deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem.* Anaxarchus puta? In Hebraicis notum ipſum nomen repeti interdum, & loco pronominis reciproci poni: exempli cauſſa. *Pluit Dominus à Domino:* at in aliis linguis id non adeo obſervatur. Videtur noſter ipſum Anaxarchum imitari voluiſſe; qui cum de ipſo ſe loqueretur, dixit non *Tunde ſaccum meum, ipſum me non percutis*; ſed quaſi de alio agens, *Tunde ſaccum Anaxarchi, ipſum Anaxarchum non percutis.* VORST. *Anaxarchus non modo vitam non deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem.* Ita Pighius; olim editi, *Anaxarchique non vitam modo deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem*, quomodo & MStus. Ut & ii, quos Vorſtius vidit ac Colerus. Reponit igitur eam lectionem Vorſtius, ſed ridiculus mehercule eſt, cum interpretatur, *Anaxarchum Anaxarchi vitam non modo deſeruiſſe.* Omnia enim haec ad *linguam* Philoſophi ſunt referenda. *Illa lingua multorum aures attonitas, quae habuerit, dum mundi machinam*

 chinam

5. Ann. urb. 538. Livius xxiv. [46] In Theodoro quoque viro graviſſimo, Hieronymus tyrannus fruſtra tortorum manus fatigavit. [47] Rupit enim verbera, fidiculas laxavit, ſolvit eculeum, laminas extinxit [48] prius, quam efficere potuit, ut tyrannicidii conſcios indicaret. Quinetiam [49] ſatellitem, in quo totius dominationis ſumma, quaſi quodam cardine, verſabatur, falſa criminatione inquinando, fidum lateri ejus cuſtodem eripuit; beneficioque patientiae, non ſolum, quae occulta fuerunt, texit, ſed etiam tormenta ſua ultus eſt: quibus Hieronymus dum inimicum cupide lacerat, amicum temere perdidit.

6. Plin. vii. 2. Cic. Tuſc. v. 27. Philoſt. Apoll. de Brachm. Apud Indos vero patientiae meditatio tam obſtinate uſurpari creditur, ut ſint, qui omne vitae tempus nudi exigant, modo [50] Caucaſi montis glaciali rigo-

chinam expromſit, & cetera, quae ſequuntur. Sed neque recte dicitur, *vitam hominis non deſeruiſſe*, cum contra ſentiat auctor. Ego credo τὸ *modo* ab librariis eſſe ortum, ut ſenſum verborum, quem non capiebant, fulcirent, ac ſuſtentarent. Lego *Anaxarchique non vitam deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem.* Hoc eſt, *non tam deſeruit vitam, quam mortem reddidit clariorem. Lingua* revera *deſeruit* quidem *vitam Anaxarchi*, ſed quia ipſe paulo poſt, vel eodem temporis ſpatio eſt exſtinctus, illius momenti rationem non eſſe habendam ſignificat. V. me ad Front. ii. 13. 5. infra vi. 6. ext. *Itaque Annibali non Petiliam, ſed fidum Petiliae ſepulcrum capere contigit.* Auctor ad Her. iv. 14. *Eum tu hominem appellas, qui ſi fuiſſet homo &c.* Auct. ad Her. iv. 26. *Nam poſtquam illi vicerunt, atque adeo victi ſunt, nam* (ſic enim lego) *quomodo victoriam appellem, quae victoribus plus calamitatis dedit quam bonis.* Loquitur de iis, qui vicerant. Potuiſſet dixiſſe, *Non vicerunt ſed victi ſunt, quamvis revera vicerint.* Ovid. Metam. viii. 93. *Nec me nunc tradere crimen, ſed patrium tibi crede caput. Sed non tam patentibus plagis moventur interdum inſecta cute* &c. *etiam glorioſius ſe pugnare putant.* Liv. L. xxxviii. 21. omittitur ſolenni Livii more adverſativa. Liv. L. xxxvii. 7. init. *Non utrum bellum an pacem habeatis vos conſuli, ſed utrum.* Vide & omnino infra viii. 5. 1. ubi male Leop. & Vorſtius pro *abrogata* legunt *arrogata*. Sic *modo* videtur delendum L. vii. 1. 32. Vide ibi notas meas. Curt. ix. 5. 15. *Quo conſpecto Alexander jam non vitae ſuae, ſed mortis ſolatium ſuperveniſſe ratus.* Liv. L. xxxviii. 22. *Hi vero non vulnerabantur, ſed transverberatis ſcutis, plerique interſe conſerti haerebant.* Simile illi *non vulnus ſuper vulnus. Solum* per Ellipſin omiſſum. Liv. L. xxxix. C. 28. *Non cum Maronitis mihi diſceptatio eſt, ſed etiam vobiſcum Romani.* Sed tamen ibi ex MSS. pro *etiam jam* legit Gron. PERIZON. MSS. mei undecim tuentur quoque *Anaxarchique.* Ultraj. primus *Anaxarcheſque.* Leid. ſec. *Anaxarchuſque* al' *chique.* Dein *non vitam modo*, vel *vitam non modo deſeruit* MSS. exhibent; ſed *non modo*, deeſt in uno Remenſi. Vide, num lenius remedium ſit. *Anaxarchique non vitam eo modo deſeruit, ſed mortem reddidit clariorem. Non deſeruit vitam eo modo.* i.e. Non tam deſtituit Anaxarchum, viventem adhuc, cui in vita praecipuo adjumento & ornamento fuerit, ſed cui nihil jam poſſet prodeſſe quum morti eſſet deſtinatus. Sed ita effecit, ut ipſa mors illius majoribus famae praeconiis praedicaretur, dum abſcinditur & ſic abjicitur, ut tyranno in ipſam nihil poteſtatis relinqueretur.

46. *In Theodoro quoque*] Fuit is inter conjuratos, qui Hieronymum, ultimum tyrannum Siciliae, occidere voluerunt. Vide Livium xxiv, 5. Sed judice Gronovio tam hic quam apud Livium ſcribendum *Theodoto*; quod in codd. MSS. Livii ita ille reperit. VORST. *In Theodoto quoque viro glorioſo atque graviſſimo.* ſic exhibet MS. Harlem. *Theodoto* etiam Ed. Mog.

47. *Rupit verbera* &c.] Mirifice hic omnia exaggerat. Vult enim tantam in *Theodoto* fuiſſe tormentorum patientiam, ut Tyrannus verbera flagellando conſumpſerit, fidiculas nimia tenſione inutiles reddiderit, ipſum equuleum corruperit, & luxarit, ipſas etiam laminas, quamvis ita diu admoverit, ut urendi vim amitterent, tamen fruſtra uſurparit. Quae omnia naturam excedere, quilibet videat.

48. *Priusquam efficeret*] In manuſcriptis, *Efficere potuit.* PIGH. *Quam efficere potuit.* Ita reſcripſit Pighius ex codd. MSS. cum Aldus edidiſſet

rigore corpora ſua durantes, modo flammis ſine ullo gemitu objicientes. Atque haud parva his gloria contemptu doloris acquiritur: [51] tituluſque ſapientiae datur.

Haec e pectoribus altis & eruditis orta ſunt: [52] illud tamen non minus admirabile, quod ſervilis animus cepit. Servus barbarus Aſdrubalem, quod dominum ſuum occidiſſet graviter ferens, ſubito aggreſſus interemit. Cumque comprehenſus omni modo cruciaretur, laetitiam tamen, quam ex vindicta ceperat, in ore conſtantiſſime retinuit. [53] Non ergo faſtidioſo aditu virtus excitata, ingenia vivida ad ſe penetrare patitur; neque hauſtum ſui cum aliquo perſonarum diſcrimine largum, malignumve praebet; ſed omnibus aequaliter expo-

7. Ann. urb. 532. Livius XXI. Juſtin. XLIV. 2. 5.

diſſet *efficeret*. Habent ita & codd. Brand. VORST. Quod dedit Pighius confirmatur etiam ceterorum Codicum & Mog. Ed. auctoritate. Bit. prim. *potuerit*.

49. *Satellitem, in quo totius dominationis ſumma, quaſi quodam cardine verſabatur*] Nomen huic fuit Thraſoni. Livius XXIV, 5. *Victum malis ſe ſimulans, avertit ab conſciis ad inſontes indicium, Thraſonem eſſe auctorem conſilii mentitus, nec niſi tam potenti duce confiſos rem tantam auſuros.* VORST.

50. *Caucaſi montis gelido rigore*] Plures libri habent, *glaciali rigore.* Non minus eleganter; ut Juvenalis, *glacialem Oceanum* dixit. PIGH. *Caucaſi montis glaciali rigore.* Aldus *gelido rigore:* quomodo codd. quoque Brandeb. habent. At Pighius maluit *glaciali rigore:* quomodo itidem codices quoſdam habere ipſe teſtatur. VORST. MSS. noſtri undecim & Ed. Mog. praeferunt *gelido*. Barb. ſec. *rigido rigore.*

51. *Titulus namque ſapientiae*] Nam γυμνοσοφισαὶ appellabantur. Tertullianus Apolog. *Neque enim Brachmanae, aut Indorum Gymnoſophiſtae ſumus, ſilvicolae & exules vitae.* COLER. *Tituluſque ſapientiae datur.* Ita omnino legendum; non, ut Aldus, & hunc ſecuti Pighius & alii edidere *Titulus namque ſapientiae datur:* ut dativus pronominis demonſtrativi, qui in ſuperioribus eſt, ἀπὸ κοινȣ̃ repetendus ſit. Et habet ita uterque codex Brandeburg. vetereſque typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. Ceterum *titulus ſapientiae* hic eſt quod *Gymnoſophiſtae* dicebantur. VORST. Sic etiam Ed. Mog. Ven. Aſcenſ. cum omnibus fere MSS. τὸ *namque* additum effecit, ut poſtremum hoc membrum gloſſa videretur Tollio. Quod mihi non fit veriſimile. Manifeſtior gloſſa eſt in MS. Harl. *Tituluſque ſapientiae datur, atque ii Gymnoſophiſtae vocantur.* Dum dicit illos *corpora ſua ſine gemitu objicere flammis.* Reſpicere poteſt factum Calani, qui ſponte crematus eſt vivus ſpectante Alexandro. Videndus Arrian. L. VII. init. & quos citat Schefferus ad Aelian. L. V. 6. V. H. Sed ex Cic. L. V. Tuſc. 27. colligas illis morem fuiſſe, ſic ad patientiam exerceri.

52. *Illud tamen non minus admirabile, quod ſervilis animus cepit*] In decem MSS. invenio. *Illud tamen non minus admirabile ſervilis animus cepit.* & ſic Ed. Mog. Quod mihi videtur elegantius atque concinnius, & multo quidem.

53. *Non ergo faſtidioſo aditu virtus excitata, ingenia vivida ad ſe penetrare patitur*] Commodius haec legas & diſtinguas: *Non ergo faſtidioſo aditu virtus. excitata ingenia ac vivida ad ſe, &c.* Non habet, inquit, faſtidioſum aditum virtus. quaelibet ingenia, modo acria & viva, admittit. LIPS. *Virtus excitata.* Valde placet diſtinctio Lipſiana: *Non ergo faſtidioſo aditu virtus. excitata ingenia ac vivida.* COLER. *Non ergo faſtidioſo aditu virtus excitata, ingenia vivida ad ſe penetrare patitur.* Ita Aldus, & ſecuti eum Pighius atque alii edidere. At Lipſius commodius legi haec atque diſtingui ſic putat, *Non ergo faſtidioſo aditu virtus, excitata ingenia ac vivida ad ſe penetrare patitur;* ut *excitata* pertineat ad *ingenia.* Quae Lipſii conjectura & Colero placet. Quidni vero vocibus tranſpoſitis porro ſic legatur *excitata ac vivida ingenia?* Sane codices Brand. habent *excitata vivida ingenia:* & ſimiliter vetus typis expreſſus Martini Herbip. niſi quod pro *vivida* perperam habet *invida.* VORST. MSS. fere habent *invida* vel *invidia ingenia*, Leid. tert. *vivida* l' *invida.* Ultr. prim. *invida* a m. 2. al. *vivida.* Sed omnes, quantum video poſtponunt *ingenia.* Tollius adſcri-

expoſita, quid cupiditatis potius, quam quid dignitatis attuleris, aeſtimat: inque captu bonorum ſuorum tibi ipſi pondus examinandum relinquit, ut quantum ſubire animo ſuſtinueris, tantum tecum auferas.

adſcripſerat. *Excitata vivida*, alterutrum à gloſſa. Cop. etiam *exercitata*. Deinde unus & alter *aeſtimabit*. Unus *aeſtimavit*, & iidem *relinquet*, & *reliquit*. Cop. *ſuſtinueras*.

CAPUT IV.

DE HUMILI LOCO NATIS QUI CLARI EVASERUNT.

APUD ROMANOS.

1. *Tullus Hoſtilius rex.*
2. *L. Tarquinius Priſcus rex.*
3. *Ser. Tullius rex.*
4. *C. Terentius Varro.*
5. *M. Perperna.*
6. *M. Porcius Cato.*

APUD EXTEROS.

1. *Socrates Athenienſis.*
2. *Euripides & Demoſthenes.*

[1] Quo ſaepe evenit, ut & humili loco nati ad ſummam dignitatem conſurgant, & [2] generoſiſſimarum imaginum foetus [3] in aliquod revoluti dedecus acceptam à majoribus lucem in tenebras convertant. [4] Quae quidem pla-

1. *Quo evenit ut humili loco nati*] In Wincheliano, *Quo ſaepe evenit*. Atque huc transferendus quarti capitis titulus: nam more ſuo praefatiuncula quadam tranſgrediens in aliud argumentum, hic exorditur. PIGH. *Quo ſaepe evenit*. Vocem *ſaepe* reſtituit Pighius ex cod. Wincheliano. Habetque eam vetus quoque editio Martini Herbip. Ceterum initium hic capitis IV. conſtitutum eſt à Pighio; cum in Aldina aliiſque editionibus, itemque in codd. Brand. ad caput proximum ſuperius hac rejecta ſint. VORST. Ut ſupra jam monuimus de aliis tranſitionibus, quas Pighius retulerat tamquam praefatiunculas argumenti ſequentis, eas praecedentibus potius connecti in MSS. idem etiam hic in omnibus deprehendimus; ideo tamen in textu quidquam mutare conſultum non duximus, ut omnis in citandis Auctoris locis vitetur confuſio. *Saepe* in decem noſtris deeſt.

2. *Generoſiſſimarum imaginum foetus*] Pro generoſiſſimorum hominum filii. Homines nobiles & generoſi imaginibus utebantur, in quibus praeclara ſua ſuorumque facta pingenda curabant. VORST.

3. *In aliquod devoluti dedecus acceptam à majoribus lucem in tenebras convertunt*] MS. *Revoluti*. Non male. Sicuti enim majores illorum in illam dignitatem aſcenderant ex infimo loco, ſic illi ex ea dignitate *revolvebantur* ad dedecus. Ter. in Hecyra. *In eandem te vitam revolutum video*. Liv. L. XL. C. 4. *Ad multo ante praecogitatum revolutum facinus*. Infra VII. 2. 4. *Ne acri aemulo liberata in eundem furorem revolveretur*. Sic VI. 9. Ext. 7. *decurſu* pro *recurſu*. VII. 5. 3. *detulit* pro *retulit*. PERIZON. *Revoluti* habent etiam omnes fere noſtri MSS. Unus Rem. & Leid. prim. *revolutum*, quod praefert Ed. Mog. Bit. prim. *devotis*. ſed Edd. omnes ante Pighium *revoluti* exhibent, quod reſtitui. Liv. L. IV. 12. *Revolutus ad diſpenſationem inopiae*. Sen. Thyeſt. v. 419.

——— nunc contra in metus
Revolvor.

4. *Quae quidem planiora ſuis exemplis redduntur, ac prius de iis ordiar*] In Suſiano aliiſque, *Quae quidem planiora ſuis exemplis reddentur, ut primum*

planiora ſuis exemplis reddentur. [5] Ac prius de his ordiar, quorum in meliorem ſtatum acta mutatio [6] ſplendidam relatu praebet materiam.

[7] Incunabula Tulli Hoſtilii agreſte tugurium cepit: ejuſdem adoleſcentia in pecore paſcendo fuit occupata: validior aetas [8] imperium Romanum rexit, & duplicavit: [9] ſenectus excellentiſſimis ornamentis decorata in altiſſimo majeſtatis faſtigio fulſit. 1. Ann. urb. 82. circiter.

[10] Verum Tullus etſi magnus & admirabilis incrementi, domeſticum tamen exemplum eſt. Tarquinium autem Priſcum ad Romanum imperium occupandum fortuna in urbem noſtram advexit: [11] alienum, quod ortum Corintho: 2. Ann. urb. 138. Livius I. Dionyſ. III. Florus I.

primum de iis ordiar, &c. PIGH. Multi è noſtris ſervant *redduntur.*

5. *Ac prius de his ordiar*] Ita veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand. Pighius ex uno codice Suſiano maluit, *Ut primum de iis ordiar.* Verum cauſalis vocula *ut* huc minus quadrat: & copulativa multo convenientior eſt. VORST. MSS. noſtri habent *ac prius*, vel *at prius*; ſed hoc tres tantum. Leid. tert. *at primum*, ſec. *ac primum. Ut* vero, quod Pighius dedit, nuſquam comparet.

6. *Splendidam relatu praebet materiam*] An *relatui.* Liv. L. XXII. *Dum conſul placandis Romae Diis, trahendoque delectui dat operam.* PERIZON. Barb. prim. *Naturam*, ſec. *Naturam vel materiam.* Unus Rem. *memoriam. Relatu* omnes.

7. *Incunabula Tullii Hoſtilii agreſte tug. cepit*] A Valerio diſcrepare videntur Livius I, 22. & Dionyſ. Halic. III. Scribit Livius, nepotem fuiſſe Hoſtilii, cujus in infima arce clara pugna adverſus Sabinos fuiſſet, avitamque gloriam ipſius animum ſtimulaſſe. Eoque amplius ſcribit Dionyſius. VORST. Plerique MSS. habent *Tullii* vel *Tulii.* In margine Editionis quam ipſe curavit Pighius notavit. Liv. L. I. Dion. 3. à Valerio diſſentiunt. Sed cum noſtro facere Aelian. L. XIV. 36. obſervarat Perizonius.

8. *Imp. Rom. duplicavit*] Quia ex Romanis & Albanis unum populum fecit. Livius l. I. *Populum omnem Albanum Romam traducere in animo eſt: civitatem dare plebi, primores in patres legere: unam urbem, unam remp. facere.* VORST.

9. *Senectus excellentiſſimis ornamentis decorata, in excellentiſſimo majeſtatis faſtigio fulſit*] Manuſcripti libri omnes, *in altiſſimo*, produnt. Recte, ne ſubito vox eadem repetatur. PIGH. *In altiſſimo majeſtatis faſtigio.* Ita legendum; non, ut Aldus edidit *in excellentiſſimo:* ne eadem vox in eadem periodo bis ponatur. Uterque codex Elect. habet *in altiſſima.* Non nego tamen *excellere* & pro altum eſſe uſurpari. VORST. Confirmatur hoc omnibus noſtris & Ed. Mog.

10. *Verum Tullus etſi magnus & admirabilis incrementi*] Sic Ed. Mog. & MSS. praeter Barb. utrumque, quae cum Edd. reliquis habent *etſi magni & admirabilis incrementi.* Ultraj. prim. *magnus admirabilis incrementi.* Venetae Ed. *Si Tullius magnus.*

11. *Alienum, quod exactum; alieniorem, quod ortum Corintho; faſtidiendum, quod mercatore genitum; erubeſcendum, quod etiam exule Demarato natum patre*] De Tarquinio Priſco Rege loquitur, verum prodigioſe ineptis annotationibus intermixtis eſt depravatus hic locus, qui idcirco variatur etiam in manuſcriptis, è quibus Suſii & Pulmanni exemplaria uno ore rejiciunt haec verba, *quod exactum alieniorem.* Nec immerito, videntur enim alieniſſima, ac veluti per ſomnium interjecta. Item Campenſe non agnoſcit haec, *Demarato natum patre.* Ex omnibus autem recte comparatis unam hanc veram, ni fallor, lectionem elicimus: *Alienum quod ortum Corintho: faſtidiendum, quod mercatore Demarato genitum: erubeſcendum, quod etiam exule.* Mox quae ſequuntur, non minus conſpurcata ſunt. PIGH. *Alienum, quod ortum Corintho.* Haec, & proxime ſequentia concinnavit ita Pighius ex uno atque altero cod. MSS. Aldus ediderat ſic, *Alienum, quod exactum: alieniorem, quod ortum Corintho: faſtidiendum, quod mercatore genitum: erubeſcendum, quod etiam exule Demarato natum patre.* Nec multo aliter ceteri antiquiores typis expreſſi. Sed nec codices Brand. MSS. diſcrepant; niſi quod pro *mercatore genitum* unus habet *in arta re genitum.* VORST. Ut antiqui typis expreſſi ſic fere omnes

tho: faſtidiendum, [12] quod mercatore Demarato genitum: erubeſcendum, quod etiam exule. [13] Ceterum tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidit. [14] Dilatavit enim imperii fines, cultum deorum novis ſacerdotiis auxit, numerum ſenatus amplificavit, equeſtrem

omnes noſtri MSS. Laudabilis omnino mihi videtur Cl. Perizonii conjectura. *Alienum, quod Etruſcum; alieniorem quod ortum Corintho.* Alienum, quia non Romani generis, ſed Etruſci; erat enim natus Tarquiniis, ex matre *Etruſca*, quam ibi duxerat pater ejus Demaratus; *alieniorem*, quia ne Italicae quidem, ſed Graecae erat originis. Hoc enim credo Cl. Virum ſpectaſſe, cum margini libri ſui adſcriberet. *An Etruſcum?*

12. *Quod mercatore Demarato genitum*] MS. ejiciendum oſtendit τὸ *Demarato*, quod ſane ſuperfluum eſt. PERIZON. MSS. fere poſt *mercatore* delent *Demarato*, ſed complures retinent poſt *exule*. Idem de ſuo teſtatur Joh. Waſſe Ind. Sall. v. *induſtria*.

13. *Ceterum tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrium pro invidioſo, glorioſum pro inviſo reddidit*] Quae ſic in Campenſi, *Ceterum tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum, pro inviſo glorioſum reddidit.* Quo in codice ſupra, *inviſo*, interpretationis gratia annotatum *invidioſo*. In Atrebatenſi autem legitur ita; *Induſtrioſum pro indiviſo glorioſum reddidit.* In Pulmanniano: *Ceterum tam proſpero conditionis ſuae eventu induſtrioſum, pro invidioſo glorioſum reddidit.* Sic in Wincheliano, ſed aliquanto plenius, atque etiam rectius: *Ceterum tam proſpero conditionis ſuae eventu, induſtrioſum pro ignominioſo, pro inviſo glorioſum reddidit.* Quam lectionem ambabus manibus acceptandam puto, licet dubitem, *induſtrioſus* an apud claſſicos nunc auctores reperiatur; atqui *Induſtrioſiſſime*, M. Cato Originum ſecundo dixit, quod adverbium ab *induſtrioſus*, deducitur. Citat Catonem Soſipater. *Pleraque Gallia duas res induſtrioſiſſime perſequitur, rem militarem, & argute loqui.* Unde colligo nomen hoc ipſum quoque apud veteres in uſu fuiſſe, quamvis apud nunc extantes vix reperiatur. Nec adeo quidem rejicienda videtur libri Cauchiani lectio, quae ſic habet; *Ceterum tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidit.* PIGH. *Tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidit.* Ita reſcribendum omnino ex codice Cauchiano; qui teſte Pighio ita habet. Et ſenſus eſt, Tarquinium proſperum illum conditionis ſuae eventum, quod fortuna ipſum in urbem Romam advexit, induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidiſſe. Ipſe Pighius tamen ex cod. Wincheliano malit, *Tam proſpero conditionis ſuae eventu induſtrioſum pro ignominioſo, pro inviſo glorioſum reddidit.* Ante eum Aldus ediderat ſic, *Tam proſperum condit. ſuae eventum induſtrium pro invidioſo, glorioſum pro inviſo reddidit.* Ubi primo hoc ineptum, quod *invidioſo* & *inviſo* ut diverſae ſignificationis vocabula poſita ſunt. Quae cauſſa eſſe videtur, quod in alio codice ſcriptum pro altero eſt *ignominioſo*. Deinde quod *induſtrioſum* monſtroſius videretur, Aldi codex pro eo habet *induſtrium*. Verum nec *induſtrium*, nec *induſtrioſum* locum hic habet. Quis quem enim *induſtrium* reddidiſſet? An fortuna Tarquinium? Praeceſſit quidem aliquid de fortuna: verum non ea; ſed ſua quemque indoles, ac deinde aliorum cohortationes, *induſtrium* reddunt. Voces *induſtria ſua* quod in *induſtrioſum* mutatae ſunt à librariis, id ceteram omnem mutationem ſecum traxit; ut ſcriberetur *proſpero eventu*, & ut adjiceretur *pro inviſo*. Verae lectioni proxima eſt quae in codd. Brandeb. & antiquo typis expreſſo Mart. Herbip. apparet, & ſic habet, *Tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro invidioſo glorioſum reddidit*; aut *pro inviſo glorioſum.* Tantum pro *induſtria ſua* perperam, ut in aliis, ita & hic eſt *induſtrioſum.* Baſileënſium unus, ut Cl. Wetſtenius mihi ſignificavit, *induſtrioſum pro judicioſo reddidit*; alter *induſtrioſum pro invidioſo*; omiſſo *glorioſum*: atque ita confirmant, non hic eſſe geminationem vocabulorum ab ipſo auctore factam. VORST. Joh. Waſſe in Indice Sall. voce *induſtria*, dicit MS. habere. *Ipſum conditionis ſuae eventum induſtrioſum, pro ignominioſo glorioſum reddidit.* Idque non male factum judicat. Rem. unus. *Tam in proſperum conditionis ſuae eventum induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidit.* Harl. *Tam proſperum conditionis ſuae eventum pro inviſo glorioſum reddidit.* Leid. prim. *tam proſperae conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro invidioſo reddidit.* ſec. & tert. *tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro inviſo glorioſum reddidit.*

ſtrem ordinem uberiorem reliquit. Quaeque laudum ejus conſummatio eſt, praeclaris virtutibus effecit, [15] ne haec civitas poenitentiam ageret, [16] quod regem à finitimis potius mutuata eſſet, quam de ſuis legiſſet.

[17] In Servio autem Tullio fortuna praecipue vires ſuas oſtendit, [18] vernam huic 3. Ann. urb. 175. Livius I. Dionys. IV.

didit. ſept. & Barb. ſec. *Tam proſperum nonditionis ſuae eventum induſtrioſum pro invidioſo glorioſum reddidit.* Perizon. *Tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro invidioſo reddidit.* Ultraj. prim. *Tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro invidioſo, glorioſum reddidit.* ſec. *Tam in proſpero conditionis ſuae eventum induſtrioſum glorioſum inviſo pro reddidit.* Copeſ. *Tam proſperum conditionis ſuae eventum induſtrioſum pro inviſo, & pro invidioſo glorioſum reddidit.* Ed. Mog. *Ceterum tam in proſperis conditionis ſuae eventum induſtrioſum, pro inviſo glorioſum reddidit.* Duac. & duo Rem. *Tam in proſperum conditionis ſuae eventum.* Cl. Perizon. aſſentiebatur Vorſtio, vel legendum conjiciebat. *eventum induſtrioſum, & pro invidioſo glorioſum reddidit.* Ut *induſtrioſum* dixerit, eadem forma, qua infra L. VI. I. 8. *Stuproſus.* L. IX. 12. 8. *ridiculoſus.* Vide Gron. ad Liv. L. XLV. 36. Liv. L. III. Cap. ult. *controverſioſus.* auctor ad Her. L. IV. 25. *injurioſus.* Ego quid in tanta MStorum varietate pro vero amplectar ambigo. Dicat fortaſſe quis ſe non intelligere *proſperum illum conditionis ſuae eventum.* An enim *proſper* ille dici poteſt, qui eſt *faſtidiendus*, & *erubeſcendus.* Nam ad praecedentia reſpici, id quidem dubium eſſe non poteſt. Hoc enim vult conditionem ipſi forte oblatam, & fortuito eventu datam ab ipſo in melius eſſe mutatam. Quamobrem, quum in nonnullis eſt *in proſperis*, vel *in proſpero*, vel *in proſperum*, & ſatis crebro adjectivum *inproſperus* apud Columellam & Tacitum occurrat, forſan legendum ſit, *Ceterum tam inproſperum conditionis ſuae eventum induſtria ſua pro invidioſo glorioſum reddidit.* Ita tamen ut non repugnem, ſi quis *pro inviſo* malit, vel, *pro ignominioſo.* Sed non opus credo hac mutatione: & *proſperum* defendi poteſt, ut *proſperum eventum conditionis Tarquinii* dixerit, quod eum talis conditionis virum fortuna in urbem Romam advexerit, ad imperium occupandum, quae res cum eſſet in tali viro invidioſa, ille eam ſua induſtria reddidit glorioſam.

14. *Dilatavit enim fines Rom. pop.*] Lege ex Campenſi, *imperii fines.* In aliis codicibus tantum legitur, *Dilatavit enim fines, cultum deorum &c.* PIGH. *Dilatavit enim imperii fines.* Ita Pighius ex cod. Camp. cum Aldus & Chalcoc. edidiſſent *Pop. Romani fines.* Nec male vetus editio Martini Herbip. *Romani imperii fines.* Codices Brandeb. *Dilatavit enim fines.* Quod idem & de aliis codd. teſtatur Pighius. VORST. Cum Campenſi conſentiunt aliquot e meis, ſed pari numero fere delent & τὸ *imperii*, & τὸ *Pop. Rom.* quod habet Barb. primus. Periz. *Dilatavit Romani populi fines.* Deinde unus & alter cum vulgatis, *Quodque laudum ejus conſummatio eſt.*

15. *Ne haec civitas poenitentiam ageret*] *Poenitentiam agere*, non eccleſiaſticorum tantum & poſterioris aevi ſcriptorum phraſis eſt, ſed & noſtri auctoris, Petronii & aliorum. VORST.

16. *Quod regem de finitimis potius mutuata eſſet, quam de ſuis elegiſſet*] Haec elegantius in Pulmanniano, Colonienſi, & Suſiano; *Quod regem à finitimis potius mutuaſſet, quam de ſuis legiſſet. Mutuare* namque etiam mutuo accipere ſignificat. Sic Caecilius: *Ad amicos currat mutuatum, mutuet cauſſa mea.* PIGH. *Quod regem à finitimis potius mutuata eſſet.* Pighius, & ſecuti hunc Colerus & Thyſius, *mutuaſſet.* Et laudat Pighius codd. MSS. qui ita habeant. Sed quidni retineamus *mutuata eſſet*, quod antiquiores typis expreſſi & MSS. Brandeb. habent? Laudat Pighius verba veteris Poëtae; ut *mutuare* quoque pro mutuo accipere, dici probet. Verum aevo Ciceronis non temere quemquam ſic locutum reperias. VORST. *Mutuata eſſet*, omnes mei habent MSS.

17. *In Servio autem Tullio*] Variant etiam hic MSS. quinque *in Tullio vero Servio*, ut edebatur antea. Sex, *In Tullio vero fortuna.* Cop. *In Tullio Servo vero.* An omiſit auctor *Servio*, ut ſuppreſſum hoc cognomen deinde argutius ad id alludendo indicaret, dum dicit *titulum ejus ſervili cognomine & regia appellatione perplexum?* Non puto. id vult in titulo ſtatuae inſcripto fuiſſe cognomen *Servii*, & appellationem *Regis.*

18. *Vernam huic urbi natum, regem dando*] Verba trajecta recolligo & repono, *Vernam natum, huic urbi regem dando.* Viliores videlicet nati ſervi, quam facti. Plautus ad corre-

ctio-

huic urbi natum regem dando. Cui quidem diutiſſime imperium obtinere, quater [19] luſtrum condere, ter triumphare contigit. [20] Ad ſummam autem, unde proceſſerit, aut quo pervenerit, ſtatuae ipſius titulus abunde teſtatur, [21] ſervili cognomine, & regia appellatione perplexus.

4. Ann. urb. 537. Livius XXII. & alii. Miro quoque gradu Varro ad conſulatum ex macellaria patris taberna conſcendit. [22] Et quidem fortuna parum duxit [23] ſordidiſſimae mercis capturis alito XII. faſces largiri, niſi etiam L. Aemilium Paullum dediſſet collegam. Atque ita ſe in ejus ſinum infudit, ut cum [24] apud Cannas culpa ſua vires populi Rom. exhauſiſſet, Paullum, qui proelium committere noluerat, occidere pateretur; illum in urbem incolumem reduceret. Quinetiam ſenatum gratias ei

ctionem noſtram appoſite, de Mercurio & Soſia:

Satius eſt me queri illo modo ſervitutem, hodie
Qui fuerim liber: hic qui verna natus eſt, queritur.

LIPS. *Vernam huic urbi.* Recte idem Lipſius tranſpoſuit: *Vernam natum, huic &c.* COLER. *Vernam huic urbi natum regem dando.* Lipſius trajectionem hic factam putat, & legendum potius ſic eſſe, *Vernam natum huic urbi regem dando.* Verum hujuſmodi trajectiones in hoc auctore frequentes ſunt, & ab ipſo illo profectae videntur. *Vernae nati* viliores ſunt quam facti. De Servio Tullio vide & ſupra 1, 6, 1. ubi dicitur *ſerva natus.* Sic & Anci filii apud Livium 1, 40. *ſervum ſerva natum* eum vocant. VORST. Tranſpoſitionem Lipſii probabat etiam Guyetus; ſed repugnant MSS. & opinor, voluiſſe Valerium indicare, illum non ſolum urbi Romae datum eſſe regem à fortuna, ſed etiam ipſum natum fuiſſe urbi vernam, quaſi in eo plus aliquid ſit, quam ſi fuiſſet verna urbis alienae. Barthius legit *innatum.*

19. *Luſtrum conditum*] *Luſtrum condere* eſt luſtrationem & cenſuram finire. Livius 1, 44. *Inſtructum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit: idque conditum luſtrum appellatum, quia is cenſendo finis factus eſt. Millia LXXX. eo luſtro civium cenſa dicuntur.* Sic & *ſecla condere*, *ſoles condere*, *diem condere* dicunt pro *finire.* Vide Buchnerum ad Fabrum v. *condere.* VORST.

20. *Ad ſummam aut unde proceſſerit*] Aliquot MSS. cum vulgatis habent *ad ſummam autem unde proceſſerit.* probo. Ultraj. prim. *ad ſummum.*

21. *Servili cognomine & regia appellatione perplexus*] Demonſtrat hoc idem in antiquiſſimis Capitolinis marmoribus triumphorum ejus titulus: SER. TULLIUS. REX. Quo titulo & ſtatuam inſcriptam fuiſſe autumo. Cum igitur nil praeter praenomen, *Servius*, Tullio adjungatur, id ipſum recte cognomen dixit, eo quod nomini jungitur. Nam ſi tertium aliud accederet, *Servius* praenomen diceretur, ad differentiam alterius tertii, quod tunc cognomen. Atqui tria nomina nobiliorum cum fuerint, Auſonio teſte; Servius rex ob ignobilitatem duo duntaxat habuit, atque ex his alterum ſervilis conditionis indicem. PIGH. *Titulus ſervili cognomine & regia appellatione perplexus. Perplexus* alias nomen adjectivum eſt ex participio factum, & ſignificat intricatum; hic vero participium ipſum eſt. Verbum *perplectere* tamen in uſu non eſt. Senſus autem eſt, titulum Servii Tullii initio ipſum nomen *Servii*, quod ſervilem ejus conditionem declaret; in fine vero nomen *Regis* habuiſſe, hoc modo, SER. TULLIUS. REX. Ceterum nomen *Servii* recte & *cognomen* vocari cenſet Pighius. Si enim tertium accederet, *Servius* praenomen dicendum fuiſſe, ad differentiam illius tertii: quod tunc cognomen dicendum fuiſſet. At Rutgerſius pro *cognomine* legendum putat *nomine*, vocabulo ſimplici; & intelligendum tamen id eſſe de praenomine. *nominis* enim vocabulum generale, interdum & praenomen aut cognomen denotare. Vide Var. Lect. VI, 16. VORST. Rutgerſio nullus MStorum favet. Et *Servius* cognomen dicitur à Valerio, quia cognomina maxime dicebantur, quae originem trahebant ab alicujus hominis fortuna, habitu, ingenio, & ſimilibus cauſſis, ut abunde docuit Perizon. Anim. Hiſt. C. 2. Ita ergo *Servius* dictus quia matre

ei agentem, quod redire voluiſſet, ante portas eduxit, extuditque [25] ut graviſſimae cladis auctori etiam [26] dictatura deferretur.

Non parvus conſulatus rubor [27] M. Perperna, utpote qui [28] conſul ante quam civis; ſed in bello gerendo utilior aliquanto reipub. Varrone imperatore. Regem enim Ariſtonicum cepit, Craſſianaeque ſtragis punitor extitit. [29] Cum interim, cujus vita triumphavit, [30] mors Papia lege damnata eſt. Namque patrem illius, nihil ad ſe pertinentia civis Romani jura complexum, [31] Sabelli judicio petitum, redire in priſtinas ſedes coëgerunt. Ita M. Perpernae [32] nomen adumbratum, falſus conſulatus, caliginis ſimile imperium, caducus triumphus, aliena in urbe improbe peregrinatus eſt.

5. Ann. urb. 623. Vellejus II. Juſtin. XXXVI. Strab. XIV.

M. vero

matre *ſerva natus.* Nonnulli MSS. *perplexis.* Utitur autem hoc verbo, quo impedita & obſcura ſignificatur ſaepe oratio, quae habeat aliquid inſtar aenigmatis, quale eſt illud, quod eodem titulo regia dignitas & ſervilis conditio in uno homine ſignificatur.

22. *Et quidem*] Plerique MSS. *equidem.*

23. *Sordidiſſimae mercis capturis inquinari ſolito*] In nullo veterum codicum, *inquinari*, reperitur. At pro *ſolito* in Atrebatenſi, *ſalito.* Verum correctius in Cauchiano legitur, *alito.* Melius, inquit Diomedes, dicitur *alitus*, quam *altus*, vitandae ambiguitatis gratia. Paulo poſt, pro, *vires populi Romani*, quidam libri, *vires reipublicae*, legunt. Rurſus mox ſequens copulativa, *quoque*, omnino ſuperflua eſt, & manuſcriptis exulat. PIGH. *Capturis alito.* Modius ſubſtituit: *Solito.* nimis argute. In libro Danielis cujus ego fidem magnifacio, legitur: *Sallito.* rectiſſime, ſi quid judico. Sic *Sallita cadavera* apud Salluſtium. Orthographiam docet Diomedes. COLER. *Sordidiſſimae mercis capturis alito.* Scripſit ita Pighius ex cod. Cauchiano. Et habet quoque ita unus codex Brand. Et proxime ad hanc lectionem accedit codex Atrebat. qui, ut Pighius teſtatur, habet *ſalito*; & liber P. Danielis, qui, ut Colerus teſtatur, habet *ſallito*: quod ipſum in cod. quoque Andino obſervavit Gronovius. At Aldus ediderat *Sordid. merc. capturis inquinari ſolito.* Nec aliter Chalcocond. Negat autem Pighius in ullo veterum codicum legi vocem *inquinari.* Et ſane in codd. quoque Brand. non comparet. Nam in uno eorum, ut dixi, eſt *alito*: in altero *ſolito*, voce *inquinari* omiſſa; quomodo vetus quoque typis expreſſus Mart. Herbip. habet. Feliciſſima hic videtur conjectura Gronovii, qui legendum cenſet *ſordidiſſimae mercis capturis alito.* Quam veriſimilem reddit verbis Ciceronis Act. I. in Verr. *Nulla nota, nullus color, nullae ſordes videbantur his ſententiis allini poſſe.* Et ex II. Philipp. *Eum nondum tanto parricidio oblitum.* VORST. Videndus Gronov. L. IV. Obſ. 19. Periz. adſcripſerat L. V. 4. 7. *Matrem natae uberibus alitam.* Harl. & unus Rem. etiam *Sallitam* exhibent. Ultraj. prim. *alitam*; reliqui fere, *ſolitam*; *inquinari ſolito*, unus Leid. prim.

24. *Apud Cannas culpa ſua vires pop. Rom. exhauſiſſet*] Livius XXII, 4. *Ex tanta clade, cujus ipſe magna cauſſa fuiſſet.* Vide & noſtrum infra IV, 5, 2. ubi dicit, *Cannenſis pugnae temerario ingreſſu eum remp. confregiſſe.* VORST. Unus Rem. *vires publicas.* Quatuor alii M. *Fulvius.* Harl. *qui praelium committi noluiſſet.* Ultraj. ſec. *occidi pateretur.* Duo Rem. *occideretur.* Nonnulli *extulit.* Duo Leid. cum ſec. Ultr. *excuditque.*

25. *Ut graviſſimae cladis auctori dictatura differretur*] Veteres libri habent, *dictatura etiam deferretur.* Recte. PIGH. *Etiam* deeſt in octo noſtris.

26. *Dictatura deferretur*] Quam tamen ſuſcipere non ſuſtinuit. Vide infra IV, 5, 2. VORST.

27. *M. Perpenna*] M. Perpenna, qui Ariſtonicum vicit in Aſia, Cos. fuit anno U. C. 624. meminit ejus Flor. Lib. LIX. in Livii Epitome. Is, ut Juſtinus tradit Lib. XXXVI. ſub finem, mortuus eſt ſtatim poſt devictum Ariſtonicum, cui ſucceſſit proximo anno M. Aquilius. Hic pluſquam ſexaginta annis praeceſſit eum Perpennam, Virum Praetorium, quem Pompejus occidit: ut Valerius noſter commemorat Lib. VI. Cap. 2. ubi de Aelio Mantia. Sed eum puto hujus, de quo nunc agit author filium fuiſſe. Commentatores hos duos commiſcent in unum, non habita ulla temporum diſcretione:

Nn ſed

6. Ann. urb. 549. circiter. Plutarch. Cic. Catone. M. vero 33 Porcii Catonis incrementa publicis votis expetenda fuerunt: qui nomen ſuum Tuſculi ignobile, Romae nobiliſſimum reddidit. 34 Ornata ſunt enim ab eo literarum Latinarum monimenta, adjuta 35 diſciplina militaris, aucta majeſtas ſenatus, prorogata familia, in qua maximum decus poſterior eſt ortus Cato.

Externa.

1. Sed ut Romanis externa jungamus, Socrates non ſolum hominum conſenſu,

ſed hoc illis conſuetum. Poſt Conſulis Perpennae mortem pater Roma ejectus fuit: at nepotes, quod Romae nati, manſiſſe ibidem puto. Nam unde eſſet ille, qui Sertorio adhaeſit? in Flori Epit. quae in Livium eſt Lib. xcii. contra Sertorium una cum Metello depugnat. Sed in 96. cum conjuratis in Sertorium numeratur. Quae quam ſint conſona lectori judicanda relinquo. GLAREAN. *M. Perperna.* Plerique MSS. *M. Perpenna*, vel *Marco Perpennae. Marci Perpennae*, vel omiſſo praenomine *Perpennae.* Vide Cl. Burmannum ad Vell. L. ii. 4.

28. *Conſul ante quam civis*] Cic. pro Sulla Cap. 7. negat ullum peregrinum conſulem fuiſſe. PERIZON.

29. *Interim cujus* (M. Perpernae) *vita triumphavit*] Notat Pighius de triumpho Perpernae nihil ſcribere alios; ſed in provincia eum mortuum eſſe. At Sigonius i. Emend. 10. ad ad triumphum, quem ex Sicilia, bello ſervili profligato, Perperna tulit, Valerium reſpexiſſe exiſtimat. VORST.

30. *Mors Papia lege damnata eſt*] *Papia* lex de peregrinis urbe pellendis, cujus Cicero meminit officiorum tertio, primum lata fuit anno urbis 688. ut auctor eſt Dion libro xxxvii. additque eadem exceptos fuiſſe peregrinos Italiam incolentes. Quomodo igitur Perpernae pater lege Papia damnari potuit, qui ſaeculo fere hanc praeceſſerat? Et quomodo à Sabellis, qui montes inter Sabinos ac Marſos incolebant, quibuſque cum aliis ſociis civitas data fuit bello Marſico confecto, viginti amplius annis ante legem Papiam latam? Vel igitur aliam fuiſſe Papiam legem dicamus neceſſe eſt, multo ante Marſicum bellum promulgatam, cujus alii auctores non meminerunt; vel, quod potius autumo, nomen hoc in Valerio corruptum eſſe à librariis, qui lubenter obſcura nomina in celebriora ſolent mutare. Fuere quidem & aliae prius leges de peregrinis pellendis latae, ut ex Ciceronis eodem loco conſtat. Penni legem de peregrinis nominat Feſtus, latam, ut autumat Carolus Langius noſter, vir ingenio ſingulari atque eruditione ſumma praeditus, à M. Junio Penno tribuno plebis anno U. C. 627. quo quaeſtor C. Gracchus fuit, atque ſpes civitatis accipiendae ſociis ab ipſo injiciebatur. ut idcirco contra Juniam legem Gracchus tum dixiſſe videatur, quemadmodum Feſtus indicat, atque etiam Tullius in Bruto. Qua Junia lege potius, quam Papia, quae tum non erat, Perpernae patrem mortuo filio conſulari quadriennio antea, à Sabellis repetitum fuiſſe veriſimile eſt. Attamen exemplaria Valerii omnia Papiam legem vocant. Lector ſequatur quod ſibi viſum erit. PIGH. *Mors* (Perpernae) *Papia lege damnata eſt.* Ἀντεορνία hic, aut lapſus memoriae tribuendus ipſi auctori videri poſſit: quod lex Papia de peregrinis urbe pellendis anno urbis 688. demum lata fuit, ut ex lib. xxxvii. Dionis conſtat; eademque ad peregrinos Italiam incolentes non pertinuit: Perpernae pater autem integro fere ſaeculo eam legem anteceſſit, exque ipſis Italiae populis oriundus fuit. Conjicit igitur Pighius nomen legis corruptum, proque *Papia* legendum eſſe *Junia*; quod ex Feſto conſtet M. Junium Pennum de peregrinis urbe pellendis legem tuliſſe anno U. C. 627. qua de re videſis ipſius Notas Pighii. At Sigonius duas leges Papias fuiſſe docet, quarum una omnino ante Perpernae mortem lata fuerit. Verba ejus lib. i. Emend. c. 10. ſic habent: *Dico igitur Papias leges has duas eſſe, neque eandem Ciceronem* (iii. de Off.) *& Valerium intellexiſſe, neque utriuſque vim eandem fuiſſe. unam enim fuiſſe de civitate, alteram de urbe: vel unam de civibus, alteram de peregrinis. Lex ante fuerat Claudia anno ab U. C. 576. auctore Livio lata, quae ſocios in ſuam quemque civitatem redigebat. Poſt hanc ſecuta eſt Papia: quae quo anno lata ſit, parum liquet. Hac autem damna-*

ſu, verum etiam Apollinis oraculo ſapientiſſimus judicatus, 36 Phanarete matre obſtetrice, & Sophroniſco patre 37 marmorario genitus, ad clariſſimum lumen gloriae exceſſit. neque immerito. Nam cum eruditiſſimorum virorum ingenia in diſputatione caeca vagarentur, menſuraſque Solis & Lunae, & ceterorum ſiderum loquacibus magis, quam certis argumentis explicare conarentur, 38 totius etiam mundi ambitum complecti auderent, primus 39 ab his indo-

Plato Theaet. & Euthyd. Diog. Laërt.

Plat. Phaed. Cic. Tuſc. V.

damnatus cum ſit M. Perpernae pater, qui conſul fuit anno 623. non multis ante annis videtur lata. De hoc ita Valerius &c. At vero anno ab U. C. 688. biennio antequam Cicero conſul eſſet, altera Papia lata eſt à C. Papio, tribuno pl. nequis peregrinus in urbe eſſet, &c. De duplici lege Papia leviter & Pighius conjecerat, ut ex Notis ejus apparet. VORST. *Papia* delet Ultraj. prim.

31. *Sabelli judicio petitum*] *Sabelli* populus Italiae, qui montes inter Sabinos & Marſos incoluerunt, quibuſque inter alios civitas data, bello Marſico confecto. Ii patrem Perpernae judicio petiverunt; quod cum civis Romanus non eſſet, jura tamen civis Romani uſurpaſſet. VORST. Bit. prim. *omiſſo Sabellionis judicio.* Ultr. ſec. *Sabelii.* Leid. prim. *Sabelli jure.* De *Sabellis* vide Torrent. ad Horat. Epod. XVII. 38.

32. *Nomen adumbratum*] Quod imaginem perfectam non habuit: quia honor, qui ei contigit, ipſi non competebat. VORST. Notandus hic inſignis eſt error Oliverii, qui Perpernam Praetorium, quem in Hiſpania poſt interfectum inſidiis ejus Sertorium, cujus partibus favebat, Pompejus vicit, & interemit, cum hoc noſtro, qui illum longo tempore anteceſſit, in notis ſuis confundit. Ut & cum *in ſedes ſuas* exponit *in Graeciam*, quod utrumque ſecutus etiam eſt Aſcenſius.

33. *Porcii Catonis*] Addit Mſc. unus: *Porcii Catonis, Porciae nominationis principis.* Quod non inſuper habendum duxi. COLER. *Porcii Catonis.* Notat Colerus, unum cod. habere ſic, *Porcii Catonis, Porciae nominationis principis.* Quod poſtremum unius quoque cod. Brand. margini adjectum video. VORST. Leid. ſec. *M. vero Catonis Portiae nationis principis.*

34. *Ornata ab eo literarum Lat. monimenta*] Scripſit Cato libros de Originibus: in quibus originem urbium Italicarum, & res geſtas pop. Rom. expoſuit. VORST.

35. *Diſciplina militaris*] Spectant haec ad libros Catonis *De re militari*, quos ſaepius Feſtus citat. COLER. *Adjuta diſciplina militaris.* Scripſit & libros de re militari; quos ſubinde citat Feſtus. Sed & ipſe bello bene rem geſſit, Hiſpaniamque ſubegit. VORST.

36. *Phanarete matre obſtetrice, & Sophroniſco patre*] MSS. quidam *Phanatethe*, *Phanaretoe*, *Phanaretre*; item *Sophronico*, *Sophoniſco*, *Sophoniſto.* Graecis mater ejus dicitur Φαιναρέτη. Unde Aſcenſ. cum Rob. Steph. edidit *Phaenarete.*

37. *Marmorario*] Laërtio eſt υἱὸς λιθουργοῦ. Gloſſarium: *Marmorarius* Μαρμαροποιὸς, Ἀγαλματογλύφος. Alibi: Μαρμάριος *Marmarius.* COLER. *Patre marmorario. Marmorarius*, qui marmora ſecat, vel polit. Gloſſarium Graece μαρμαροποιὸν & ἀγαλματογλύφον appellat. Laërtius Socratem υἱὸν λιθουργοῦ vocat. VORST. Hinc apud Lucian. in Somnio p. 9. Ed. Salm. ὁ δὲ Σωκράτης, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῇ ἑρμογλυφικῇ ταύτῃ τραφεὶς dicitur.

38. *Totius mundi ambitum complecti*] Quidam codices, inque his uterque Brand. *Totius m. habitum.* Sane & ſupra III, 3. ext. 4. *habitum maris* dixit. VORST. *Habitum* quoque Leid. ſec. & ſept. cum Ultr. primo, ſed *ambitum* hic malim propter verbum *complecti.*

39. *Ab his indoctis erroribus abductum animum*] Legendum videri *ab his doctis erroribus*, monui ſecundo Electorum. LIPS. *Indoctis.* Ignarus etiam correctionis Lipſianae, malui: *Doctis. Doctos errores* eleganter vocat vana quaedam ſcientiarum Mathematicarum. Ambitum autem illum diſciplinae Mathematicae non minus proprie quam facete *errores* indigitat. Diogenes Cynicus Mathematicos πλανήτας per jocum appellitaſſe legitur apud Stobaeum. COLER. *Ab his indoctis erroribus abductum.* Ita codices tam MSS. inque his uterque Brandeb. quam typis expreſſi habent. Lipſius tamen malit *Ab his doctis erroribus.* Quod adeo & Colero placet, ut in textum id receperit. Ita ſcientias Mathematicas facete *doctos errores* vocet, quod nihil conferant ad vitam honeſte agendam: quomodo Diogenes Cynicus Mathematicos per jocum πλανήτας appellavit. VORST.

indoctis erroribus [40] abductum animum, intima conditionis humanae, ac in ſeceſſu pectoris repoſitos affectus ſcrutari coëgit: ſi virtus per ſe ipſam aeſtimetur, vitae magiſter optimus.

2. Gell. xv, 20. Plutarch. Demoſth. Suid. de Eurip. Quam [41] matrem Euripides, aut quem patrem Demoſthenes habuerit, ipſorum quoque ſaeculo ignotum fuit. alterius autem matrem olera: [42] alterius patrem cultellos venditaſſe, omnium pene doctorum literae loquuntur. Sed quid aut illius tragica, aut hujus oratoria vi clarius?

VORST. *Indoctis* tuentur omnes ſcripti & olim Editi.

40. *Abductum animum ſuum in intima conditionis humanae, & in ſeceſſum pectoris repoſitos affectus ſcrutari coëgit*] Rectius ac planius in Campenſi aliiſque, *Abductum animum intima conditionis humanae ac in ſeceſſu pectoris &c.* PIGH. *Intima conditionis humanae ac in ſeceſſu pectoris repoſitos affectus ſcrutari.* Ita Pighius ex cod. Campenſi optime. Habent & codices Brand. *in ſeceſſu*; non, ut editio Aldina, *in ſeceſſum.* VORST. MS. Cop. *in ſeceſſum pectoris ſepoſitos.* Leid. ſept. *reconditos.*

41. *Matrem Euripidis*] Quam tamen Philochorus ſcripſit fuiſſe τ̃ εὐγενῶν. & Barneſ. exiſtimat hanc fabulam ab Ariſtophane Comico ortam, qui matrem Euripidis per maledicentiam veteri Comoediae propriam λαχανοπωλήτριαν vocaverit. Nomen mulieri fuit *Clito*; pater ejus *Mneſarchus.*

42. *Alterius patrem cultellos venditaſſe*] Ita tamen ut bono honeſtoque genere eſſet, ſed habebat pater ejus officinam magnam, inque ea multos ſervos, qui μαχαίρας, quod tam gladios, quam cultros poſſis interpretari, cudebant. Ut ex Theopompo in vita ejus refert Plutarchus. Ex quibus liquet male in quibuſdam MSS. legi *alterius patrem olera, alterius matrem cultellos venditaſſe*, aut *vendicaſſe.* Quod vero Juven. dicit Sat. x. v. 130.

Quem pater ardentis maſſae fuligine lippus
A carbone & forcipibus gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora miſit.

Id caute accipiendum eſt. Nam pupillus à patre relictus eſt ſeptennis. Ut ad Juvenalem bene monuit Grangaeus.

Caput V.

[1] QUI A PRAECLARIS PARENTIBUS DEGENERARUNT.

1. *Cn. Scipio, Africani majoris filius.*
2. *Q. Fabius, Allobrogici F.*
3. *P. Clodii & Fulviae F.*
4. *M. Hortenſius Corbio.*

Sequitur [2] duplicis promiſſi pars [3] adopertis illuſtrium virorum imaginibus reddenda: quoniam quidem ſunt [4] referenda, quae ab earum ſplendore degeneraverunt, teterrimis ignaviae ac nequitiae ſordibus imbuta nobilia portenta.

Quid

1. *Qui à praeclaris parentibus degenerarunt*] Inſcriptionem hujus capitis MSS. ita exhibent: *Qui à parentibus claris degenerarunt.*

2. *Duplicis promiſſi pars*] Duplex promiſſum iſtud initio capitis ſuperioris apparet. VORST.

3. *Adopertis illuſtrium virorum imaginibus*] Supra: *Ut generoſiſſimarum imaginum foetus acceptam*

Quid enim monſtro ſimilius, quam ſuperioris Africani filius Scipio? Qui in tanta domeſtica gloria ortus, à parvulo admodum regis Antiochi praeſidio capi ſuſtinuit; cum ei voluntaria morte abſumi ſatius fuerit, quam [5] inter duo fulgentiſſima cognomina patris & patrui, [6] altero oppreſſa Africa jam parto, altero jam majore ex parte recuperata Aſia, ſurgere incipiente, manus vinciendas hoſti tradere, ejuſque beneficio precarium ſpiritum obtinere: de quo mox L. Scipio ſpecioſiſſimum [7] deorum hominumque oculis ſubjecturus erat triumphum.

I. Ann. urb. 563. Livius XXXVII. App. Syriac. Ann. urb. 552. Livius XXX. Polyb. Exc. Leg. 23. Ann. urb. 578. Livius XLI.

Idem praeturae petitor [8] candidam togam adeo [9] turpitudinis maculis obſolefactam in campum detulit, ut [10] niſi gratia Cicerei, qui patris ejus ſcriba fuerat, adjutus eſſet, honorem à populo impetraturus non videretur. Quanquam quid interfuit utrum repulſam, an ſic adeptam praeturam domum referret?

Infra IV. 5. 3.

ceptam à majoribus lucem in tenebras convertant. Adoperire pro *operire*; ut *adaperire*. Tibullus: *Tenebris mors adoperta caput.* Dicunt & *cooperire*. VORST.

4. *Referenda, quae*] MSS. octo cum editis. *referendi, qui.*

5. *Inter duo fulgentiſſima cognomina*] Quod pater *Africanus*, patruus *Aſiaticus* dictus fuit. VORST.

6. *Altero oppreſſa jam Africa*] Harl. Bit. Barb. prim. *Altero majori oppreſſa Africa jam parte, altero majore ex recuperata Aſia.* Ultraj. prim. *Altero majori oppreſſa Africae jam parte, altero majori ex parte recuperata Aſia*, in priori membro τὸ *majori* addit etiam Copeſ. deinde Bit. prim. *pretioſiſſimum.*

7. *Deorum hominumque oculis*] Curru vectus in Capitolium, cum de Antiocho triumpharet. VORST.

8. *Candidam togam in campum detulit*] Campum Martium puta, ubi comitia habebantur. VORST.

9. *Turpitudinis maculis obſolefactam*] Alludit ad proximum ſuperius; quod Cn. Scipio ſuſtinuerat captivus duci. VORST. Imo potius ad totam vitae illius rationem. *Nam nihil ex majeſtate paterna praeter ſpeciem nominis & vigorem eloquentiae retinebat*, ut tradit Vell. L. I. 10. & Cic. de Sen. C. 11. *Quam fuit imbecillus P. Africani filius is qui te adoptavit? quam tenui aut nulla potius valetudine? Quod ni ita fuiſſet, alterum ille exſtitiſſet lumen civitatis. Ad paternam enim magnitudinem animi doctrina uberior acceſſerat*, Quare vereor ne hic nimius in exaggerando ſit noſter. Putat tamen in Annal. A. DLXXIX. Pighius ipſum fuiſſe motum ſenatu a cenſoribus, etiam cum praetor eſſet, & de ipſo agere Liv. L. XLI. 27. Quamvis ibi *Lucius* vocetur, qui a noſtro L. IV. 5. 3. dicitur *Cnaeus.* Quod mihi tamen admodum incertum videtur; cum id vix praetermiſſurus fuerit noſter, quippe quod multo plus faciat, ad ignominiam ipſius, quam quod admodum adoleſcens circumventus & captus fuit ab Antiochi Regis praeſidio. Equidem arbitror immerito hunc P. Africani filium hac infamia obrui, cum in eo nihil magnopere culpandum fuerit, praeter corporis nimiam imbecillitatem. Quod vidit etiam Pighius, qui ideo huc magis inclinat, ut ſtatuat fuiſſe hunc *Lucium*, non majorem, ſed alterum Africani filium. Filium autem Africani, qui imbecilla valetudine fuit, appellatum fuiſſe *Publium*, recte cenſet ex eo, quod Aemilianus, quem adoptaverat, etiam hoc praenomine uſus ſit; cum moris eſſet, ut filii adoptati praenomen, nomen, & cognomen etiam patris adoptivi aſſumerent, ut abunde docuerunt viri docti in aliis, & clariſſime apparet ex Aemiliani Africani fratre Q. Fabio Maximo Aemiliano. Qui *Quintus* praenomine in gente Fabia admodum uſitato appellatus eſt, quum inter Aemilios Paullos, neminem reperiam hoc dictum praenomine.

10. *Niſi gratia Cicerei*] *Cicerejus* competitor fuit Cn. Scipionis: qui cum videret, Scipioni ſe praeferri, abjecta candida competitori ceſſit, ejuſque ſuffragatorem egit. Vide infra IV, 5, 3. VORST.

ret? quam cum propinqui ab eo pollui animadverterent, id egerunt [11] ne aut ſellam ponere, aut jus dicere auderet. Inſuperque e manu ejus annulum, in quo caput Africani ſculptum erat, detraxerunt. Dî boni quas tenebras ex quo fulmine naſci paſſi eſtis!

2. Ann. urb. 662. Age [12] Q. Fabii Max. Allobrogici, & civis, & imperatoris clariſſimi, filius Q. Fabius Max. quam perditam luxuria vitam egit? cujus ut cetera flagitia obliterentur, tamen abunde illo dedecore mores nudari poſſunt, quod [13] ei Q. Pompejus praetor urbanus paternis bonis interdixit: neque in tanta civitate, [14] qui illud decretum reprehenderet, inventus eſt. Dolenter enim homines ferebant, pecuniam quae Fabiae gentis ſplendori ſervire debebat, [15] flagitiis disjici. Quem ergo nimia patris indulgentia heredem reliquerat, publica ſeveritas exheredavit.

[16] Poſſe-

11. *Ne aut ſellam ponere*] Juris dicendi cauſſa. Sic infra III, 7, 1. *Sella poſita jus eis dixit.* Ceterum & a cenſoribus notatum, ſenatuque motum ſcribit Livius. VORST. *Ponebant* videlicet *Sellam* in ipſo tribunali. Cic L. II. in Ver. 38. *Palam de ſella ac tribunali pronunciat. Sella*, intellige, *curuli.*

12. *Q. Fabii Max. Allobrogici*] Conſul fuit Romae anno 633. ab U. C. de cujus filio hic loquitur. Ipſe ſane ejus pater eodem modo fuiſſe dicitur L. VI. Cap. 9. Sed tandem reſipuiſſe. De filio reſipueritne nihil hic proditur. Allobrogici pater fuit Q. Fabius Max. Aemilianus, L. Paulli Aemilii proles, poſterioris Africani frater. Recte igitur Flor. Lib. LXI. dicit Allobrogicum L. Paulli nepotem ex filio fuiſſe. GLAREAN. *Q. Fabii Maximi Allobrogici. Allobrogicus* dicitur, ut diſtinguatur a Q. Fabio Maximo Rulliano, & à Q. Fabio Max. Verrucoſſo & Cunctatore. Epitome l. LXI. Livii: *Q. Fabius Max. conſul, Pauli nepos, adverſus Allobroges & Bituitum Arvernorum regem feliciter pugnavit.* VORST. Fuit nempe Allobrogicus hic Q. Fabii Aemiliani filius. Hic igitur, qui tamen perditam luxuria vitam egit, ille eſt, quem reſpicit Cic. L. I. Tuſc. Quaeſt. C. 33. *Quaererem ex eo, cujus ſuorum ſimilis fuiſſet Africani fratris nepos, facie vel patris, vita omnium perditorum ita ſimilis, ut eſſet facile deterrimus.* Hunc enim locum innuere puto Perizonium, cum in margine jubet videre Ciceronem, qui eum Africani fratris nepotem vocat. MSS. quinque *Allobrogi.* Duo *Allobrogis.*

13. *Ei paternis bonis interdixit*] Formulam qua prodigo bonis interdicebatur, habet Paulus lib. III. Sent. Tit. 4. *Quando tua bona paterna avitaque nequitia tua diſperdis, liberoſque tuos ad egeſtatem perducis, ob eam rem tibi ea re commercioque interdico.* VORST. Vide Giſan. Ind. Lucret. in *Gerundiis.* PERIZON. Bit. prim. & Leid. tert. *ingreſſum interdixit.* Ultraj. ſec. *interdixerit ingreſſum.*

14. *Qui illud decretum reprehenderet*] Unus Rem. *Qui illud decretum reſcinderet.* Adſcripſit Gudius. Optime! Favet Leid. prim. Sed magis eſt, & univerſorum approbationem clarius ſignificat, quod *nemo reprehendit*, quam quod nemo *praetoris decretum reſcindere* tentarit.

15. *Flagitiis disjici*] In Atrebatenſi, Pulmanniano ac Suſiano, *diſſici*, habetur. In Campenſi, Colonienſi, & Wincheliano, *diſici*, Compoſitum verbum ab *icere.* Quam lectionem animadvertit etiam Giſanius noſter, cujus correctiones in Lucretium poëtam nuper prodierunt. Et ante hoc verbum reſtituit Jo. Pierius Valerianus, legendumque eſſe docuit, *Diſice compoſitam pacem.* Aeneid. VII. PIGH. *Flagitiis disjici.* Pighius notat in codd. MSS. eſſe *diſici* vel *diſſici.* Quod ſane & ipſe in codd. MSS. obſervo. Ex eo tamen colligendum non eſt quod Gevartio II, 4. Elect. viſum, quod veteres *diſſicere* dixerint pro *diſſecare.* nam *diſicere* dixerunt pro *disjicere*, quomodo & *adicere, abicere, reicere* pro *adjicere, abjicere, rejicere*; ac porro deinde *S* geminato *diſſicere.* Gronovius lib. IV. Obſ. c. 20. hac de re ita: *Habent libri veteres ubique fere diſſicias pro disjicias, & diſſicere pro disjicere.* VORST. Ita ſcribunt quoque noſtri fere paſſim, & ſaepe monitum eſt de

aliis

16 Poſſedit favorem plebis Clodius Pulcher: 17 adhaerenſque Fulvianae ſtolae pugio militare decus muliebri imperio ſubjectum habuit. Quorum filius Pulcher, praeterquam quod enervem & frigidam juventam egit, perdito etiam amore vulgatiſſimae meretricis infamis fuit, mortiſque erubeſcendo genere conſumptus eſt. Abdomine enim avide devorato, foedae ac ſordidae intemperantiae ſpiritum reddidit. 3. Ann. urb. 695. Ann. urb. 712.

18 Jam Q. quidem Hortenſii, 19 qui in maximo & ingenuorum civium & ampliſſimorum proventu, ſummum auctoritatis atque eloquentiae gradum obtinuit, nepos 20 Hortenſius Corbio omnibus ſcortis abjectiorem & obſcoeniorem vitam exegit: ad ultimumque lingua ejus tam libidini cunctorum inter lupanaria proſtitit, quam avi pro ſalute civium in foro excubuerat. 4. Tacit. 11. Suet. Tib.

aliis quoque MSS. à Viris eruditis. Leid. ſext. *diſſipari.* a gloſſa videlicet.

16. *Poſſedit favorem plebis Clodius*] Fuit patricius. Verum ut tribunus pl. fieri, Ciceronemque ulciſci poſſet, adoptandum ſe plebejo dedit, eaque ratione favorem plebis aucupatus fuit. VORST.

17. *Adhaerens Fulvianae ſtolae pugio*] *Fulvia* uxor primo Clodii, ejus qui Ciceronem in exilium ire coëgit; poſt exſtincto eo M. Antonii: qui & ipſe Ciceroni valde infeſtus fuit, eumque obtruncandum curavit. Ceterum dum M. Antonius & Octavius Caeſar contra Brutum Caſſiumque bellum gerebant, Fulvia magna auctoritate in urbe fuit, ut neque ſenatus, neque populus praeter ejus ſententiam quicquam ſtatueret. Cumque Octavius Romam rediiſſet, neque cum Fulvia ſatis ei conveniret, bellum ei contra hanc gerendum fuit, ut ex lib. XLVIII. Dionis apparet. VORST. Ita loquitur, quia Clodius uxori Fulviae obnoxius, quae illa muliebri ac impotenti animo agitaverat, vi exſequebatur: & quod cum ipſe Vir eſſet militaris, (ut noſter, neſcio unde, ſtatuit, nam de gloria ejus militari altum apud alios ſilentium eſt) uxori parere in animum induceret. Fulviae ingenium ſatis apparet ex Floro L. IV. 5. *Semper alias peſſimum Antonii ingenium Fulvia gladio cincta virilis militiae agitabat.* Quem locum adſcripſerat Perizonius. Ceterum MSS. quinque *ſcolae.* Unus Leid. prim. *puſio.*

18. *Jam Q. quidem Hortenſii*] Uterque Ultraj. cum tribus Rem. *Nam.* Quatuor alii delent *quidem.*

19. *Qui in maximo & ingenuorum civium, & ampliſſimorum proventu*] Emendo, *& ingeniorum, & civium ampliſſimorum:* ipſa ex re. LIPS. *In maximo.* Lipſius ingenioſe: *& ingeniorum & civium ampliſſimorum.* & quis dubitet an etiam vere. COLER. *In maximo & ingenuorum civium & ampliſſimorum proventu.* Lipſius legendum putat, *In maximo & ingeniorum & civium ampliſſimorum proventu.* VORST. Probant etiam Lipſii conjecturam Guyetus & Perizonius. *Ingeniorum* exſtat in Copeſ. & duobus Remenſibus. Perizon. *in maximo ingenuorum virorum ampliſſimorum.* An *ingenioſorum civium?*

20. *Hortenſius Corbio*] Male Lipſius eundem putat cum *Hortalo* apud Tac. Ann. L. II. 37. Quem ſequitur Rupertus Hiſt. Univ. p. 280. Ubi Tiberium defendit contra Tacitum, & jure Hortalo negatum ſcribit à Tiberio, ſiquidem idem ſit cum hoc Corbione. PERIZON.

Caput VI.

[1]DE ILLUSTRIBUS QUI IN VESTE AUT CETERO CULTU LICENTIUS SIBI INDULSERUNT.

1. *P. Scipio major.*
2. *L. Scipio Aſiaticus.*
3. *L. Cornelius Sylla.*
4. *C. Duilius.*
5. *C. Papirius Maſo.*
6. *C. Marius.*
7. *M. Cato Uticenſis.*

Animadverto in quam periculoſum iter proceſſerim. [2] Itaque me ipſe revocabo; ne, ſi reliqua ejuſdem generis naufragia conſectari perſeveravero, [3] aliqua inutili relatione implicer. Referam igitur pedem, deformeſque umbras in imo gurgite turpitudinis ſuae jacere patiar. Satius eſt enim narrare, qui illuſtres viri [4] in cultu, ceteroque vitae ritu, aliqua ex parte novando, ſibi indulſerint.

1\. Ann. urb. 548. Livius xxix. 19. P. Scipio, cum in Sicilia [5] augendo, trajiciendoque in Africam exercitu opportunum quaerendo gradum, Carthaginis ruinam animo volveret, inter conſilia ac molitiones [6] tantae rei operam gymnaſio dedit, [7] pallioque & crepi-

1. *De illuſtribus*] Multi MSS. titulum ita conſtituunt. *Qui ex Illuſtribus viris in veſte aut in cetero cultu licentius ſibi quam mos patrius permittebat, indulſerunt.*

2. *Itaque me ipſe revocabo*] Aliquot MSS. *me ipſum.*

3. *Aliqua inutili relatione implicer*] *Inutile* pro noxio, damnoſo. Sic ſupra III, 3, ext. 2. *inhoneſtus atque inutilis affectus.* Cicero in libris de Inv. ut honeſtati turpitudinem, ſic utilitati inutilitatem, id eſt, damnum & perniciem opponit. VORST. Per *inutilem* illam *relationem* intelligit, credo, eam, qua narranda ſibi eſſent Juliae gentis dehoneſtamenta.

4. *In cultu, ceteroque ritu*] Auctiores voce antiqui, *ceteroque vitae ritu.* LIPS. *Ceteroque ritu.* Addit lib. Danielis, *ceteroque vitae ritu.* COLER. *Ceteroque vitae ritu.* Miror Pighium, & hunc ſecutos Colerum atque Thyſium vocem *vitae* neglexiſſe; cum non tantum veteres typis expreſſi, ſed & codices MSS. eam habeant. VORST. *In cultu ceteroque ritu.* Reponit Lipſ. & Vorſt. *Ceteroque vitae ritu* ex ſuis Codd. Sed nihilo pejus Copeſ. MS. *Ceteroque in ritu* PERIZON. Quatuordecim noſtri *vitae* retinent.

5. *Augendo exercitum trajiciendoque in Africam*] Lege ut in manuſcriptis omnibus, *Augendo trajiciendoque in Africam exercitu.* PIGH. *Augendo trajiciendoque in Africam exercitu.* Ita ex codd. MSS. Pighius; cum Aldus edidiſſet *augendo exercitum trajiciendoque in Africam.* Nec diſcrepant codd. Brand. niſi quod alio ordine voces in his conſiſtunt. Ceterum *exercitu* vim hic habet caſus tertii, eſtque pro *exercitui:* quae iſtius caſus forma nec eſt inſolens. Intelligitur ex vocabulo quod ſequitur, *opportunum.* VORST. *Exercitum* tamen retinent Cop. Leid. tert. quint. Toll. ſed Leid. ſept. *exercitui.* Harl. *quaerens.* Quod non videtur ſpernendum.

6. *Hujus tantae rei*] Sic edidit Pighius inferciens contra omnes MSS. & Editos τὸ *hujus.* Quod expuli, etſi ſciam ſatis eleganter dici, ſi MStorum auctoritate nitatur.

7. *Pallioque*] Tertullianus de Pallio: *Soror quidem civitas ſuopte arbitrio mutare properavit, ut*

crepidis uſus eſt. [8] Nec hac re ſegniores Punicis exercitibus manus intulit; ſed neſcio an ideo alacriores: quia vegeta & ſtrenua ingenia [9] quo plus receſſus ſumunt, [10] hoc vehementiores impetus edunt. Crediderim etiam favorem eum ſociorum uberiorem ſe adepturum exiſtimaſſe, ſi victum eorum & ſolennes exercitationes comprobaſſet. [11] Ad quas tum veniebat, cum multum ac diu fatigaſſet humeros, & cetera membra militari agitatione firmitatem ſuam probare coëgiſſet: [12] conſiſtebatque in his labor ejus, in illis remiſſio laboris.

L. vero Scipionis ſtatuam [13] chlamydatam, & crepidatam in Capitolio cernimus. Quo habitu videlicet, quia aliquando uſus erat, effigiem ſuam formatam poni voluit. 2. Cic. pro Rabir. C. 10.

L. quoque Sylla, cum imperator eſſet, [14] chlamydato ſibi & crepidato Neapoli ambulare deforme non duxit. 3. Ann. urb. 674. Cic. p. Rabir. C. 10.

C. autem [15] Duilius, qui primus navalem triumphum ex Poenis retulit, [16] quo- 4. Ann. urb. 493. Cic. Catone. Livius XVII. Florus II. Ammian. L. XXVI.

ut adpulſum Scipionem jam ante de habitu ſalutaret. COLER. *Operam gymnaſio dedit, pallioque & crepidis uſus eſt.* Videntur haec ad exercitationes literarias pertinere. Sane pallio Graeci philoſophi uſi. VORST. Klokkius emendat, *Inque pallio & crepidis niſus eſt.* Sed nec opus, & abnuunt omnes MSS.

8. *Nec hac re ſegniores*] Harl. *Nec tamen hac re ſegniores.* & ſic Mog.

9. *Quo plus receſſus ſumunt*] Duo Rem. Harl. Leid. ſec. & ſext. *receſſui.*

10. *Hoc vehementiores impetus edunt*] Klokkius legebat, *Hoc vehementiores impetus dant.*

11. *Ad quas tum veniebat*] MSS. decem & Ed. Mog. *Ad quas tamen veniebat*, quod non improbaverim. Deinde Leid. prim. *Niſi cum multum.* Quaſi fuiſſet, *ad quas tamen non veniebat, niſi cum multum.*

12. *Conſiſtebatque in illis labor ejus, in iis remiſſio laboris*] In manuſcriptis, *Conſiſtebatque in his labor ejus, in illis remiſſio laboris.* Recte. PIGH. *Conſiſtebatque in his labor ejus, in illis remiſſio laboris.* Ita Pighius ex codd. MSS. reſcribendum putavit; cum Aldus edidiſſet, *Conſiſtebatque in illis labor ejus, in iis remiſſio laboris.* Neque ego lectionem eam repudio; ſed moneo tamen, alteram aeque probam eſſe; dummodo conſtet Auctorem ita & ſcripſiſſe. Notum enim eſt pronomine *ille* non ſemper remotius, ſed ſubinde propinquius demonſtrari. Vide ſupra II, 7, 12. & 15. III, 2, 1. VORST. Turbant MSS. alii *in illis labor ejus, in his remiſſio:* alii *in iis*, & *illis*, alii *in illis*, & *iis*, nonnulli, ut dedit Pighius, exhibent.

13. *Chlamydatam*] Omnes MSS. *Clamidatam* ſcribunt.

14. *Chlamydato ſibi & crepidato*] Leid. prim. ſept. & Ultr. ſec. *Clamidato habitu & crepidato.* Leid. tert. & ſext. cum Cop. *clamidato & crepidato habitu.* Ed. Mog. *Clamidato ſibi habitu & crepidato.*

15. *Duilius*] Liber Daniëlis *Duëllius.* Utrumque dici opinor. Illud minus pervulgatum *Bilium* etiam fuiſſe dictum, qui alias *Duilius.* Sic *Duis*, *Duinus*, *Duicenſus*, *Duidens*, pro *Bis*, *Binus*, *Bicenſus*, *Bidens* efferebant. Feſtus: *Duis duas habet ſignificationes. nam & pro bis ponebatur, & pro dederis.* Gloſſarium vetus: *Duicenſus*: Διταβ. Δεύτερον ἀπογεγραμμένος. ubi legerim (ignoſcat Scaliger) Διὰ β. Nam & *Dubicenſus* dicebant, interjecto b. Feſtus: *Dubenus dicebatur apud antiquos qui nunc dominus.* Et hic magis audio quam auſculto Scaligerum. Corrigit is: *Dubienus.* minus inquam vere. Nam legendum indubie apud Feſtum: *Dubinus dicebatur apud antiquos, qui nunc geminus.* vel certe, *qui nunc binus.* Subſcribit idem minime vulgaris gloſſator: *Dubinus* Δισσός. Corrugabunt ad haec frontem nonnulli ſat ſcio. Sed corrugent etiam ad illa Ciceronis libro de Oratore: *Quid vero licentius*, inquit, *quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo eſſent aptiora? Nam ut duellum bellum, & duis bis: Sic Duilium eum, qui Poenos claſſe devicit, Bilium nominaverunt, cum ſuperiores appellati eſſent ſemper Duilii.* Haec doctiorum deliciae,

 at

[16] quotieſcunque epulaturus erat, [17] ad funalem cereum praeeunte tibicine, & fidicine, à coena domum reverti ſolitus eſt, inſignem bellicae rei ſucceſſum nocturna celebratione teſtando.

5. Ann. urb. 522. Plin. xv. 29. Nam [18] Papirius quidem Maſſo, cum bene geſta Rep. triumphum à Senatu non impetraſſet, in Albano monte triumphandi & ipſe initium fecit, & ceteris poſtea exemplum praebuit: proque laurea corona, cum alicui ſpectaculo intereſſet, [19] myrtea ſemper uſus eſt.

6. Ann. urb. 652. Plinius xxxiii. ii. Jam C. Marii pene inſolens factum. nam poſt Jugurthinum, Cimbricumque & Teutonicum triumphum cantharo ſemper potavit: quod Liber pater, [20] Indicum ex Aſia deducens triumphum, hoc uſus poculi genere ferebatur; ut inter ipſum hauſtum vini, victoriae ejus ſuas victorias compararet.

M. au-

at magiſtellorum pus & vomitus me longius abſtraxerunt. Nunc ad propoſitum. COLER. *Duellius* eſt in MSS. noſtris undecim. Periz. *Duelius*. Vide Schottum ad Aurel. Vict. C. 38.

16. *Quotieſcumque epulaturus erat*] Non faciebat hoc *epulaturus*. Nec enim tunc uti poterat funali, multo adhuc die; ſed *reverſus a coena*, ut teſtantur omnes. Lege igitur *quotieſcumque epulatus fuerat*, vel, *erat*. Sil. Ital. vi. 667. *Cui nocturnus honos funalia clara ſacerque Poſt epulas tibicen adeſt*. PERIZON.

17. *Funalem cereum*] Petrus Faber ſuſpicans hanc eſſe gloſſam legit, *Funale:* quemadmodum & Cicero vocat, & auctor de viris illuſtribus de eodem Duilio loquens. COLER. *Ad funalem cereum*. P. Faber ſuſpicatur *cereum* eſſe gloſſema, legendumque *funale*, quomodo alii loquuntur. Sed dicunt tamen pro eodem & *cereus*. Martialis l. xiv. *Hic tibi nocturnos praeſtabit cereus ignes*. Ubi ad *cereus* ſubaudiendum omnino aliquid; & fortaſſe ipſum illud quod Valerius diſerte adjecit, *funalis* puta. VORST. Conjecturam ſuam Faber non probabat etiam Joh. Fr. Gronovio Lib. ii. Obſ. 24. Trebellius Pollio in Gallieno Majore. *Cum cereis facibus & lampadibus praecedentibus*. Sen. Ep. 122. *Qui ad cereos & faces vivunt*. De Brev. vitae C. 20. *At mehercule iſtorum funera, tamquam minimum vixerint, ad faces & cereos ducenda ſunt*. PERIZON.

18. *Papyrius Maſſo*] Oliverius & eum ſecutus Badius hunc cum Samnitibus bellum geſſiſſe ajunt. At Plin. L. xv. Cap. penult. De hoc Papyrio ita habet: *L. Piſo tradit Papyrium Maſſonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corſis, myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum. Avus maternus Africani ſequentis hic fuit*. Haec Plin. puto ego fuiſſe hunc conſulem Anno ab U. C. 523. Quando primum Romae fuit divortium. GLAREAN. *Papirius quidem Maſſo*. Ante Pighium edebatur. *Nam Papirius quidem Maſſo*. Quod in decem invenio MSS. nec video cur ejici debuerit. Ultraj. ſec. *jam*, ut iſta crebro confunduntur. Leid. ſec. & ſept. *Marcus Papirius*, vitioſe; nam appellatus fuit *Cajus*, & triumphum duxit de Corſis, ut ex marmore Capitolino, & Plinio docuit Pighius in Annal. A. U. dxxii. ubi etiam pluribus agit de triumpho in monte Albano. MSti complures *impetraviſſet*.

19. *Myrtea uſus eſt*] Libri ſcripti habent, *Myrtea ſemper uſus eſt*. PIGH. *Semper* abeſt ab Harl. Bit. prim. Leid. quint. ſext. ſept. & utroque Ultraj. & Ed. Mog. Porro Feſtus, ut obſervarat Perizonius, tradit *ipſum myrtea corona uſum eſſe*, quod Sardos in Campis myrteis ſuperaſſet. In voce *Myrtea*.

20. *Inclytum ex Aſia ducens triumphum*] *Indicum*, in manuſcriptis legimus, pro *Inclytum*. de Indis triumphaſſe Bacchum fabulis poëtarum eſt notiſſimum. *Indicum ex Aſia ducens triumphum*. PIGH. *Indicum* veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand. habent. Et fatetur Pighius ſe quoque idem in MSS. obſervaſſe. Quin & Bacchum de Indis triumphaſſe fabulis Poëtarum notiſſimum eſſe ipſe monet. Sed pro *Indicum* ſubſtituit tamen ille *inclytum*. VORST. *Indicum* in duodecim & ego invenio MSS. pro quo nonnulli habent *Indicium*. Sed praeterea in

M. autem Cato Praetor, M. Scauri, ceterorumque reorum judicia, [21] nulla indutus tunica, ſed tantummodo praetexta amictus egit. 7. Ann. urb. 699. Plutarchus. Paed. in Scaurianam.

in omnibus exſtat *deducens triumphum*, ut per triumphum hic intelligi poſſit exercitus triumphans, & toto tempore Bacchus cantharo uſus dicatur, dum cum exercitu triumphante ex India redit. Sic enim paſſim *deducere exercitum* Imperatores cum exercitu e provincia redeuntes dicuntur. Vide J. Fr. Gronovium L. 1. Obſ. 12.

21. *Nulla indutus tunica*] De Catone quoque majore refert ipſum jus dicentem exertum habuiſſe humerum Tertul. de Pallio C. 3. *Atque adeo ipſe, qui Graecos pellendos urbe cenſebat (literas eorum, vocemque ſenex jam eruditus) idem Cato Juridicinae ſuae in tempore humerum exertus, haud minus palliato habitu Graecis favit.*

Caput VII.

DE FIDUCIA SUI.

Quae in Romanis.

1. *P. Scipione majore.*
2. *P. Scipione Aemiliano.*
3. *P. Naſica Serapione Cos.*
4. *M. Livio Salinatore Cos.*
5. *P. Furio Philo Cos.*
6. *L. Licinio Craſſo procos.*
7. *M. Catone majore reo.*
8. *M. Aemilio Scauro reo.*
9. *M. Antonio oratore.*
10. *Senatu Romano.*
11. *L. Accio poëta.*

Quae in Externis.

1. *Euripide poëta.*
2. *Antigenida tibicine.*
3. *Zeuxe pictore.*
4. *Phidia ſculptore.*
5. *Epaminonda Thebano.*
6. *Annibale Poeno.*
7. *Cotye Thracum rege.*
8. *Androclida, Leonida & Agide Spartanis.*

Sed haec, atque his ſimilia, virtutis aliquid ſibi in conſuetudine novanda licentiae ſumentis indicia ſunt. Illis autem, quae deinceps ſubnectam, [1] quantam ſui fiduciam habere ſoleat, cognoſcetur.

P. & Cn. Scipionibus in Hiſpania cum majore parte exercitus ab acie Punica oppreſſis, omnibuſque provinciae ejus nationibus Carthaginienſium amicitiam ſecutis, nullo ducum noſtrorum illuc ad corrigendam rem proficiſci audente, Ann. urb. 542. Livius xxv. App. Iberic. Polyb.

1. *Quantum ſui fiduciam habere ſoleat*] *Quantum* repoſuit Pighius pro *quantam*; nec quare id fecerit, exprimit. Non tamen dubito, quin in codd. MSS. ita repererit. Sane in utroque cod. Brand. legitur *quantum*. At antiquiores typis expreſſi habent, *quantam ſui fiduciam*. Ceterum *quantum* eſſet pro *in quantum*; quomodo & *tantum* dicunt pro *in tantum*. VORST. *Quantum ſui fiduciam habere ſoleat*. Sex MSS. *quantam ſui*. Harl. *quanta ſui fiducia haberi ſoleat*. Ultraj. prim. *fiducia*. ſec. & Cop. *fiduciam virtus* Ed. Mog. *quam ſui fiduciam virtus habere ſoleat*. *Quantum ſui* videtur ortum à Gryphiis, vetuſtiores enim Editiones exhibent *quantam*, quod reſtitui. *Virtus* quod in quibuſdam MSS. additur, gloſſa fuerit.

dente, P. Scipio quartum & vigeſimum annum agens iturum ſe pollicitus eſt. [2] Qua quidem fiducia populo Romano ſalutis ac victoriae ſpem dedit. Eademque in ipſa Hiſpania uſus eſt. Nam cum [3] oppidum Badiam circumſederet, tribunal ſuum adeuntes, [4] in aedem, quae intra moenia hoſtium erat, [5] vadimonia in poſterum diem facere juſſit: continuoque urbe potitus, & tempore & loco, quo praedixerat, ſella poſita, jus eis dixit. Nihil hac fiducia generoſius, nihil praedictione verius, nihil celeritate efficacius, nihil etiam dignitate dignius. Nec minus animoſus, [6] minuſve proſperus illius in Africam tranſitus, in quam ex Sicilia exercitum ſenatu vetante traduxit; quia, niſi plus in ea re ſuo, quam patrum conſcriptorum conſilio crediſſet, ſecundi Punici belli finis inventus non eſſet. Cui facto par illa fiducia, quod poſtquam Africam attigit, [7] ſpeculatores Annibalis in caſtris deprehenſos, & ad ſe perductos, nec ſupplicio affecit, nec de conſiliis ac viribus Poenorum percunctatus eſt, ſed circa omnes manipulos [8] diligentiſſime ducendos euravit. Interrogatoſque an ſatis ea conſideraſſent, quae ſpeculari juſſi erant, prandio dato ipſis, jumentiſque eorum, incolumes dimiſit. Quo tam pleno fiduciae ſpiritu prius ani-

1. Ann. urb. 541. Livius xxvi. Appian. Gell. vii. 1. Polyb. x. Ann. urb. 544. Plut. Apoph. Zonar. obſcure. Ann. urb. 549. Livius xxix. Appian. Africana. Ann. urb. 551. Livius xxx. Polyaen. viii. Zonaras.

2. *Qua quidem fiducia populo Romano ſalutis ac victoriae ſpem dedit*] Sic lege omnino cum MSto. ut intelligas Scipionem, de quo proxime praeceſſit *pollicitus eſt*; & ſequitur, *eâdemque fiducia in Hiſpania uſus eſt*. Infra VI. 1. 1. *Cauſſamque tam animoſo interitu imperium conſulare pro regio permutandi populo Romano praebuit*. & ſic L. VII. 2. 6. *Par illa ſapientia Senatus*, *qua* &c. PERIZON. Ita cum in pleriſque ſcriptum codicibus reperirem, & vetuſtiſſimae hoc etiam praeferrent editiones, *qua* in textum recepi.

3. *Oppidum Badiam*] Barb. prim. *Bruſiam*. Leid. ſec. *Badia* ſept. *Baudiam*. Sed puncto deletur *u*. tert. *Licidiam*. quint. & ſext. cum Bit. prim. *Hadiam*. Quaenam vero urbs illa *Badia* fuerit fateor me ignorare. Gellius nomen reticet. An ſcripſit *urbem validam*: ut mox in Ex. 2. *urbem praevalidam*? An *Baeticam*? nam & in ea provincia rem egregie geſſit. ut ex Livio L. XXVIII. apparet. Qui tamen, cum nullius obſidionis ibi ab eo, ſed quidem à fratre ipſius Lucio factae, mentionem faciat, non niſi dubitanter hanc conjecturam propono. An intelligit urbem *Baeculam*, ut eam poſt brevem obſidionem in poteſtatem redegerit poſt profligatum ad eam Aſdrubalem Giſgonis filium? Liv. L. XXVII. 20. Verum Xylandrum video ex eo, quod Plutarch. in Apopth. hanc vocat *πόλιν βαθείαν*, ex ea facere *urbem Batheiam*, quam noſter *Badiam* dixerit. ad p. 196. Ed. Franc.

4. *In aedem*] Gellius dicit *in arcem*, & *perendie ſiſterent ſe*. PERIZON. *Aedes* illa, quae Veneris erat, fuit in arce, ut cognoſcitur ex Plutarch. in Apophtheg. p. 196.

5. *Vadimonia in poſterum*] MSS. undecim *vadimonium*. Ceteri cum Ed. Mog. *vadimonia*, & ita loquitur, ac ſi plures juſſiſſet in poſterum diem illo loco ſe ſiſtere. Et ita etiam Plutarchus in genere, *ἀκουόμενος τῶν διαδικούντων*.

6. *Minuſve proſper*] Veteres libri omnes, *proſperus*, legunt. Quemadmodum Cicero de Rep. VI. *Deinde eſt hominum generi proſperus & ſalutaris*. PIGH. *Proſperus illius in Africam tranſitus*. *Proſperus* reſcripſit Pighius, cum ante typis expreſſi omnes haberent *proſper*. Aitque ille, libros veteres omnes ita habere. De uno Brand. & ipſe teſtari illud poſſum. Repetitur *proſperus* & apud alios. Cicero VI. de rep. *Deinde eſt hominum generi proſperus & ſalutaris ille fulgor qui dicitur Jovis*. Silius Ital. l. X. *Occidit immoriens magnis non proſperus auſis*. VORST. *Proſper* tamen tuentur Barb. & Ultraj. utrique, reliqui vero *proſperus*. Deinde novem *transduxit*. quomodo veteres ſonantius dicebant, ut liquet ex Donato ad Prol. Phorm. v. 2. Notante Perizonio.

7. *Spe-*

animos hoſtium, quam arma contudit. Verum ut ad domeſtica eximiae ejus fiduciae acta veniamus, cum à L. Scipione ex Antiochenſi pecunia H-S. quadragies ratio in curia repoſceretur, 9 prolatum ab eo librum, quo acceptae & expenſae ſummae continebantur, 10 & refelli inimicorum accuſatio poterat, diſcerpſit: indignatus de ea re dubitari, quae ſub ipſo legato adminiſtrata fuerat. Quinetiam in hunc modum egit: *Non reddo, patres conſcripti,* 11 *aerario veſtro H-S. quadragies rationem, alieni imperii miniſter, quod meo ductu, meiſque auſpiciis bis millies H-S. uberius feci.* 12 *Neque enim huc, puto, malignitatis ventum, ut de mea innocentia quaerendum ſit. Nam cum Africam totam poteſtati veſtrae ſubjecerim, nihil ex ea quod meum diceretur, praeter cognomen, retuli. Non igitur me Punicae, non fratrem meum Aſiaticae gazae avarum reddiderunt: ſed uterque noſtrum* 13 *magis invidia, quam pecunia locupletior eſt.* Tam conſtantem defenſionem Scipionis univerſus Senatus comprobavit.

Ann. urb. 566. Livius xxxviii. A. Victor. Gel. iv, 18.

Sicut & illud factum, quod, cum ad neceſſarium Reip. uſum pecuniam ex aerario promi opus eſſet, 14 idque Quaeſtores, quia lex obſtare videretur, ape-

Livius xxxviii.

7. *Speculatores*] Κατασκόπους. Gloſſarium: Speculator ἐπόπτης, κατάσκοπος, Δήμιος. Poſterior aetas barbare ſcultatores appellavit, ut docet Cujacius libro vi. Obſervat. cap. 32. Ceterum Polyaenus quoque hoc exemplum commemorat libro viii. adjiciens κατασκόπους illos Καρχηδονίων τρεῖς συλληφθέντας. COLER.

8. *Diligentiſſime deducendos curavit*] MSS. omnes cum Ed. Mog. *Ducendos curavit.* Vide ſupra L. i. 7. 5.

9. *Prolato ab eo libro*] V. c. *prolatum ab eo librum.* Melius. PIGH. *Prolatum ab eo librum.* Ita Pighius è codd. MSS. Aldus, *prolato ab eo libro.* Sic & alii. Sed alterum illud rectius eſt: ut ſit aliquid ad quod id, quod ſequitur *diſcerpſit*, referri poſſit. Aut, ſi *prolato libro* retinere velis, alius accuſativus quaerendus, legendumque *eum diſcerpſit.* VORST. *Prolato ab eo libro* eſt in omnibus noſtris MSS. Sed in duodecim inſuper ſcribitur, *diſceſſit* pro *diſcerpſit.* & ſic Ed. Mog. Quaſi voluiſſet auctor illum curia exceſſiſſe, quum illum librum à fratre prolatum cerneret. Sed diſcidit librum & concerpſit, ut diſerte Gellius tradit. Quid igitur? an pronomen *eum* hic ſubintelligi poterit? Ut apud Liv. L. xl. 20. *Minus deinde indies patris animo fidebat, quum obſideri aures à fratre cerneret.* Vide & J. Fr. Gron. ad L. xl. 27. Sic eodem Lib. *Ad pugnam rege coacto, acie vici.* Curt. L. iv. 6. *Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere non poſſent, opus orſus, ut à ſenſu ejus averteret, turres muris admoveri jubet.* Malim tamen credere τὸ *prolato libro* ortum eſſe ab iis, qui *diſcerpſit* mutarunt in *diſceſſit.*

10. *Et refelli*] MSS. novem. *Et quo refelli.*

11. *Aerario veſtro H-S. quadragies rationem*] MS. *Sextertii*, & dein *bis millies ſextertio.* Sed paulo ante male *ſextertium quadragies ratio* pro *ſextertii.* Ceterum male quod & per x ſcribit. PERIZON. Similiter & mei fere omnes *ſeſtertii*, & *ſeſtertio*, vel corrupte per x. *ſextertio* item ſupra *ſextertium.* Recte vero Leid. ſept. Ultraj. & Barb. ſec. *ſeſtertii.*

12. *Neque enim adhuc puto eo malignitatis ventum*] Non male in Wincheliano, *Neque enim huc puto malignitatis ventum.* Sic etiam legitur in Gemblacenſi & Colonienſi. PIGH. Pleriqué MSS. cum Ed. Mog. *Neque enim huc puto, eo malignitatis ventum eſt.* Harl. *Neque enim adhuc puto eo malignitatis.* In Leid. ſec. ſuper *huc* adſcriptum eſt, *ad.* Potuit fieri ut *huc* vel *eo* è gloſſa ſit ortum. ſed cur prius non potius corruptum eſt ex *adhuc*? Quod cur minus huc quadrare cenſeatur non video.

13. *Magis invidia quam pecunia locupletior*] Comparativo additum *magis* per pleonaſmum: id quod itidem apud alios obſervatur. Virgilius Culice: *Qui magis optato queat eſſe beatior aevo.* Similia habent & Graeci. Vide Gatakeri lib. de ſtylo N. T. p. 221. VORST. Juſt. L. xii.

aperire non auderent, privatus claves popoſcit, patefactoque aerario, legem utilitati cedere coëgit. [15] Quam quidem ei fiduciam [16] conſcientia illa dedit, qua meminerat omnes leges a ſeſe eſſe ſervatas. Non fatigabor ejuſdem facta identidem referendo, [17] quoniam ne ille quidem in conſimili genere virtutis edendo fatigatus eſt. Diem illi ad populum M. Naevius tribunus pleb. aut, ut quidam memorant, duo Petilii dixerant: [18] quo ingenti frequentia in forum deductus, [19] Roſtra conſcendit, capitique ſuo corona triumphali impoſita, *Hâc ego*, inquit, *Quirites*, *die*, *Carthaginem* [20] *magna ſperantem*, [21] *leges veſtras acci-*

Ann. urb. 566. Livius XXXVIII. Gell. IV,18. App. Syr. 80.

L. XII. 11. *Nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratius accepta.* Vide Bernec. ad Juſt. L. III. 2. 7. & Cl. Duker. ad Flor. L. IV. 2. 47.

14. *Idque Quaeſtores*] Plutarch. tradit, Senatum decreviſſe ut ei daretur ex aerario pecunia, ſed Quaeſtores eo die id aperire non auſos fuiſſe, vide Apophth. ejus p. 196.

15. *Quandoquidem fiduciam*] In manuſcriptis, *Quam quidem ei fiduciam.* PIGH. Neſcio in quo ſcripto aut edito exſtet *quandoquidem.* Sed in multis Edd. deſideratur *ei*, quod recte e MSS. addidit.

16. *Conſcientia illa dedit, quia meminerat*] Lege *qua meminerat.* ſimiliter Sulp. Sev. p. 295. Vide ſupra ad init. hujus Exempli. PERIZON. Ultraj. ſec. *quae.* placet *qua.* Ut plane exſtat in MS. Perizoniano. Sic L. IV. 1. 5. *Quid hac moderatione valentius & efficacius, qua etiam patrios affectus, qui potentiſſimi habentur ſuperavit.* legitur in quibuſdam Codicibus.

17. *Quoniam ne ille quidem in conſimili genere virtutis edendo fatigatus eſt*] Parum ſapiebat phraſis, *Edere genus virtutis.* Adjuvit, & duxit ad veram lectionem ſcriptura priſca, *genere virtutis ſudando.* Ex quo ego: *ſe dando*, veraciter corrigam. LIPS. *Quoniam ne ille quidem in conſimili genere virtutis edendo fatigatus eſt.* Malo è codd. Brand. legere *ne ille quidem*, quam ut Pighius & alii ediderunt, *nec ille quidem.* Pro *edendo* in uno cod. Brand. eſt *ſudando.* Quod cum & Lipſius in quodam cod. reperiſſet, neque phraſis *edere genus virtutis* ſatis proba ei videretur, conjecit legendum eſſe *ſe dando.* Sed ita non poſſet legi *in conſimili genere*; ſed legendum eſſet *conſimili generi.* Mihi illud *ſudando* ſatis concinnum videtur. Sed nolim tamen lectionem vulgatam prorſus repudiare. VORST. Parum intereſt utrum *ne ille quidem*, an *nec ille* legas, quae ſubinde confunduntur in MSS. *ſudando* etiam eſt in Ultraj. primo. Quod video non diſplicuiſſe Vorſtio, ita tamen ut neget tum legi poſſe *in conſimili genere virtutis*, ſed legendum *conſimili genere.* Quare? an non *ſudare in conſimili genere*, i. e. ſtrenuum ſe praebere in conſimili genere, recte quis dixerit? Sed tamen mihi minus placet hic verbum *ſudare*; quod de illis fere uſurpatur, qui anxii & trepidi exitum laboris, quem ſuſceperunt vix inveniunt, ut bene notavit Cl. Burmannus ad Petron. C. 3. Scio *ſudare aliquam rem* pro multo labore & ſudore eam conficere à poëtis dici. Sed abſit, ut hoc auſim auctori noſtro obtrudere, aut huc conveniens judicare. Neque invenio, cur damnari in noſtro debeat, *edere conſimile genus virtutis* pro edere exempla virtutis ejuſdem generis; edere ſimiles virtutes. Quomodo dicunt *edere operas* quod illuſtrat J. Fr. Gronov. ad Liv. L. III. 63. & ſic noſter *edere impetum.* L. III. 6. 1. Cap. 8. init. *Vel nondum editum, ſi interpelletur.* Liv. L. XXIX. 8. *In corpora ipſorum, in liberos, in conjuges infandae contumeliae editae.* Noſter L. V. 2. init. Ext. *Actus honeſtos edere.* Sic *edere pugnam*, *certamen*, *exempla*, aliaque ſimilia ſaepe occurrunt apud Curtium & alios.

18. *Qui ingenti frequentia*] In manuſcriptis, *quo.* Rectius, ut referatur ad diem; Deinde, *Hac ego, inquit, Quirites*, veteres libri, *ego*, non habent, & ocioſa vox eſt. PIGH. *Quo ingenti frequentia in forum deductus.* Aldus pro *quo* habet *qui.* Verum Pighius monuit in MSS. eſſe *quo:* ut id referatur ad vocem quae praecedit *dies.* Uterque etiam cod. Brand. ſic habet. VORST. *Quo* tuentur MSS. noſtri & Ed. prima. Sed Ven. jam habent *qui.* Deinde *Hoc ego, inquit, Quirites die*, cum eadem Ed. prim. undecim habent MSS. & quamvis Livius omittat *τὸ ego*, noſter tamen potuit addere ad emphaſim. Quemadmodum ab ipſo additur Livio paulo poſt. *Ego hinc extemplo in Capitolium &c. ibo.*

19. *Roſtra*

accipere juſſi. proinde aequum eſt vos mecum [22] *ire in Capitolium ſupplicatum.* Specioſiſſimam ejus deinde vocem aeque clarus eventus ſecutus eſt. ſiquidem & ſenatum totum, & univerſum equeſtrem ordinem, & cunctam plebem Jovis Optimi Maximi pulvinaria petens, comitem habuit. Reſtabat ut tribunus apud populum ſine populo ageret, deſertuſque in foro cum magno calumniae ſuae ludibrio, ſolus moraretur. Cujus devitandi [23] ruboris cauſſa, in Capitolium proceſſit, [24] deque accuſatore Scipionis venerator eſt factus.

[25] Aviti ſpiritus egregius ſucceſſor Scipio Aemilianus, cum urbem praevalidam obſideret, ſuadentibus quibuſdam ut circa moenia ejus [26] ferreos murices ſpar- 2. Ann. urb. 62.

19. *Roſtra conſcendit*] Klokkius *eſcendit.*

20. *Magna ſperantem*] Recte Modius emendavit: *Magna ſpirantem.* Emendo & ego Ciceronem libro 1. Tuſc. *Nondum guſtaverat inquiunt vitae ſuavitatem, hic autem jam ſpirabat magna.* Hactenus editur: *ſperabat.* COLER. *Magna ſperantem.* Modius legendum cenſet *magna ſpirantem:* quae lectio & Colero placet. Et obſervo eam in uno quoque cod. Brandeb. Pari modo in lib. 1. Quaeſt. Tuſc. Ciceronis pro *ſperabat magna* Colerus legendum cenſet *ſpirabat magna.* VORST. Etiam Klokkius emendabat *ſpirantem. ſpirare* & *ſperare* ita crebro confunduntur, ut incerti ſaepe haereant Viri eruditi, utrum eligant, aut certe alii aliud malint. Vide Nic. Heinſ. ad Ovid. Met. Lib. v. 348. J. Fr. Gron. ad Sen. in Thyeſte v. 502. Broukh. ad Prop. L. II. 12. 53. Curt. L. VI. 9. 11. *Meis praepotens viribus majora quam capit ſpirat.* Ubi bene monet Freinſhemius avidae ſpei magis hoc congruere, quam vulgatum *ſperat.* Addo etiam ſuperbiae eſſe convenientius; quare & hic *ſpirantem* probem, quod eſt in Ultraj. primo, & Toll.

21. *Leges veſtras accipere*] Sic in quibuſdam eſt MSS. in aliis *noſtras*, quod etiam Edd. praeferunt praeter Moguntinam.

22. *Ire in Capitolium ſupplicatum*] *Supplicare* pro gratias agere Diis: ut *ſupplicatio*, itemque *ſupplicium*, pro gratiarum actione. VORST.

23. *Ruboris cauſſa*] Apage illud *cauſſa*; quod nec Modii liber, nec Danielis habet. COLER. *Cujus devitandi ruboris cauſſa. Cauſſa* abeſt à MS. Bambergenſi, idque Graeca figura eleganter abeſſe judicat Mod. Ep. 128. Sed ceteri omnes retinent MSS. Sic *cauſſa* delet etiam J. Fr. Gron. in his Livii, L. XXXI. 12. *Ac piacularia, ſi videretur, ſicut ante Pontifices cenſuiſſent, fieri cauſſa expiandae violationis ejus templi.* Ac frequens illud loquendi genus eſſe Tacito, ac Salluſtio, occurrere etiam apud Terentium, prolatis ſat multis locis docuere Rivius & Manutius ad Sall. Cat. 6. *Quod initio libertatis atque augendae Reip. fuerat.* Plaut. in Rud. v. 3. 18.

Jusjurandum rei ſervandae, non perdendae conditum eſt,

Ubi notavit etiam Taubmannus. Sed & hic & alibi eam vocem in Valerio retinent MSS. Vide ſupra L. 1. 1. 2.

24. *Deque accuſatore Scipionis venerator eſt factus*] MSS. *Factus eſt*, & pro *Scipionis* Ultraj. ſec. habet *Naevius.* An, *deque accuſatore Scipionis Naevius venerator factus eſt?* Sed non auſim quidquam affirmare, quia in ſuperioribus dubitavit utrum *Naevius*, an *Petillii* ipſi diem dixerint.

25. *Aviti ſpiritus ſucceſſor Scipio Aemilianus*] Scipio Africanus filium adoptavit Aemilii Paulli: qui inde Scipio Aemilianus dictus. *Avitus ſpiritus* ſpiritus Scipionis Africani, utpote avi Scipionis Aemiliani. Nam qui adoptabant eorum, quos adoptabant avi; quique adoptabantur eorum, à quibus adoptabantur nepotes dicebantur. Livius XLIV, 44. *P. Scipio is erat, Africanus & ipſe poſtea deleta Carthagine appellatus, naturalis conſulis Paulli, adoptione Africani nepos.* VORST. Abſurdam hanc Vorſtii opinionem ſatis demonſtravit Perizon. Anim. Hiſt. C. 2. p. 50. *Nepos* enim *Africani* dicitur, quia à filio ejus eſt adoptatus.

26. *Ferreos murices ſpargeret*] Curtius IV, 13, 36. *Murices ferreos in terram defodiſſe Darium.* Sunt autem *murices ferrei* machinulae, quae in quamcunque partem cadant, acumina protendunt; dicti ita quod murices, genus conchyliorum, forma referant; ut qui & ipſi varia acumina habent. Vide Plinium IX, 33. Graeci τρίβολους vocant,

ſpargeret, omniaque vada [27] tabulis plumbatis conſterneret, habentibus clavorum acumina, ne ſubita eruptione hoſtes in praeſidia noſtra impetum facere poſſent: reſpondit, *non eſſe ejuſdem*, & [28] *capere aliquos velle*, & *timere*.

3. [29] In quamcunque memorabilium partem exemplorum convertor, [30] velim nolim, in cognomine Scipionum haeream neceſſe eſt. [31] Quî enim licet hoc loci [32] Naſicam praeterire [33] fidentis animi, dictique clariſſimum auctorem? Ann. urb. 615. [34] Annonae caritate increbeſcente, [35] C. Curiatius tribunus pleb. productos in concionem Coſs. compellebat, ut de frumento emendo, atque ad id negotium explicandum mittendis legatis, [36] in curiam referrent. Cujus inſtituti minime utilis interpellandi gratia Naſica contrariam actionem ordiri coepit. Obſtrepente deinde plebe, *Tacete*, *quaeſo*, *Quirites*, inquit, *plus enim ego*, *quam vos*,

vocant, itidem à forma quam habent. VORST. Factum hoc fuiſſe in obſidione Carthaginis, & ſuaſorem fuiſſe Polybium, ex Plutarcho obſervavit Lipſ. L. v. Poliorc. 3.

27. *Tabulis habentibus clavorum cacumina*] Debebant ſimiles eſſe muricibus ferreis, ne propter acumen per eos incedere hoſtes poſſent: atqui clavorum cacumina non ſunt acuta. Lege igitur omnino cum MS. *acumina*. Idem fecit Albanus dux in Moſa contra principem Arauſionenſem, de qua re Hoofdius noſter p. 182. PERIZON. *Acumina*, ut admodum veriſimiliter ex Copeſ. emendat Vir Cl. habet etiam Leid. tert. pro *ſpargeret* Harl. *ſterneret*. Ultraj. prim. *ſubita irruptione*.

28. *Capere & timere*] Lubens huc aptem illud Petronianum: *Ibat juventus capta dum Trojam capit*. Et Seneca ad eandem faciem: *Marius ducebat exercitum*, *Marium ambitio*. COLER.

29. *In quamcumque memorabilium exemplorum partem convertar*] Lege omnino cum MSto *convertor*. & ſic L. III. 8. 1. *Perſequor*, non *perſequar*. PERIZON. *Convertar*, habet uterque Ultraj. cum Ed. Mog. Ceterae cum MSS. *Convertor*.

30. *Velim nolim*, *in cognomine Scipionum haeream neceſſe eſt*] MSS. omnes *velim nolimve*. Ut edebatur ante Pighium, ſed Cop. *velimve nolim*. Ultraj. prim. praeterea, *velim nolimve ut in cognomine*. Utrumque tamen videtur interpolatum. nam *velim nolim*, ex ſolemni formula dicitur; & *neceſſe eſt* ſexcenties cum ſubjunctivo ſine conjunctione *ut* poſitum invenias.

31. *Qui enim licet*] Sic Leid. quint. Periz. Ultraj. ſec. & Ed. Mog. ceteri *cui enim licet*, cum vulgatis. Sed prius magis arridet. Loquitur enim de ſe ipſo, & *qui* hic ſignificat *quomodo*, *qua ratione*.

32. *Naſicam*] Cum quatuor *Scipiones Naſicae* fuerint Romani Coſs. de quonam Valerius loqueretur incertum eſſet, niſi ex Flor. Lib. LV. legeremus Curiatii tribuni plebis nomen, qui tertio Scipioni Naſicae nomen per irriſionem dediſſet. Fuit autem *Serapio* Cos. Anno 616. GLAREAN.

33. *Fidentis animi dictique clariſſimum auctorem*] Malim *Clariſſimi*, revera enim dictum erat clariſſimum. PERIZON. Sed & dictum erat plenum fiduciae & auctor Clariſſimus, qui etiam claritate ſua converterat Valerium, ne tam cito à cognomine Scipionum diſcederet. *clariſſimum* certe retinent MSS.

34. *Annonae caritate increbeſcente*] Non rumorem modo & famam, ſed & varia alia *increbeſcere* dicunt. Cicero *ventum increbeſcere* dicit, ſi is fiat vehementior. Virgilius XII. Aen. *Et ſaevus campis magis ac magis horror Crebeſcit*. Scribendum autem puto *crebeſcere* & *increbeſcere*; non *crebreſcere* & *increbreſcere*, ob eas cauſſas, quas Manutius in Orthographia ſua allegat. VORST. Plerique MSS. hic habent *increbreſcente*. Ultraj. ſec. tamen & Copeſ. cum Periz. *increbeſcente*. Vide quos de Orthographia hujus vocis agentes citavit Cl. Drakenborchius ad Silium L. x. 1.

35. *C. Curatius*] Sic uterque Ultraj. & ita ſcribit in Annal. A. U. DCXV. etiam Pighius. Apud Ciceronem tamen L. III. de Legibus *Curiatius* dicitur, & Scipionem tunc Conſulem cum collega D. Bruto in vincula conjeciſſe narratur.

36. *In curiam referrent*] An *in Suriam*? De qua

vos, quid reipub. expediat, intelligo. Qua voce audita, omnes pleno venerationis ſilentio, 37 majorem ejus auctoritatis, quam ſuorum alimentorum reſpectum egerunt.

Livii quoque Salinatoris 38 aeternae memoriae tradendus animus: qui cum Aſdubralem, exercitumque Poenorum in Umbria deleſſet, & ei diceretur, Gallos ac Ligures ex acie ſine ducibus & ſignis ſparſos ac palantes parva manu opprimi poſſe, 39 reſpondit, *in hoc iis parci oportere, ne hoſtibus tantae cladis domeſtici nuntii deeſſent.* 4. Ann. urb. 546. Livius XXVII. 49.

Bellica haec 40 praeſentia animi: togata illa, ſed non minus laudabilis, quam 41 P. Furius Philus conſul in ſenatu exhibuit. Q. enim Metellum, Q. que Pompejum, conſulares viros, vehementes inimicos ſuos, 42 cupidam ſibi profectionem in provinciam Hiſpaniam, quam ſortitus erat, identidem exprobrantes, 5. Ann. urb. 617. Liv. XLI. 21.

qua vide Graevium ad Suet. in Caeſ. C. 22. Nam *referre* ſaepe ponitur abſolute pro *referre ad Senatum.* Liv. L. XXXXVII. 47. *Sed ut novae coloniae duae in agrum, qui Bojorum fuiſſet, deducerentur, & retulit, & patres auctore eo cenſuerunt.* L. XXXVIII. 42. *Itaque conſulibus novis, quo die de provinciis & de republica retulerunt, Senatus utrique Ligures provinciam decrevit.* & C. 47. *Sed referre etiam, ſi opus eſſet, viderentur parati eſſe.* L. XL. 42. *Eo referente Senatus conſultum factum eſt.* Et ſane Antiocho inter pacis leges imperatum eſt, *ut tritici quingenta quadraginta millia modium penderet*, apud Liv. L. XXXVIII. 38. Quale quid Philippo non fuerat imperatum. PERIZON.

37. *Majorem auctoritatem ejus*] V. libri correctius haec; *Majorem ejus auctoritatis.* PIGH. *Auctoritatem* tantum in uno invenio Remenſi. Ed. Med. etiam *auctoritatis.* & ita Mediol. Oliverii.

38. *Aeternae memoriae auctoritate tradendus animus*] Vox *auctoritate*, in manuſcriptis omittitur, & ſalva ſententia abeſſe poteſt. PIGH. Abeſt quoque vox *auctoritate* à meis MSS. & editionibus vetuſtiſſimis, primus adjecit Aldus.

39. *Reſpondit parci iis oportere*] Sic edidit Pighius nihil de mutatione à ſe facta monens, quum ante ipſum ederetur: *reſpondit, in hoc iis parci oportere.* Quod undecim MSS. auctoritate video firmari. Leid. quint. *Hoc iis parci.* *In hoc*, intellige *eum in finem.* Ut ſaepius noſter. L. V. 4. 3. *Qui exiſtimans in hoc eum veniſſe.* L. VII. 3. 1. *Quam oraculorum certiſſimi auctores in hoc à Diis immortalibus editam reſponderunt.* quae loca notata invenio inter Excerpta Duacenſia in quibus etiam *in hoc* legitur. Vide & Cl. Duker. ad Flor. L. IV. 7. 13. & Burm. ad Val. Flac. I. 17. 56.

40. *Praeſentia animi*] Etiam hic nonnulli Codices *praeſtantia.* Sed vide ſupra L. II. 6. 11.

41. *P. Furius Philus*] Hic Cos. fuit Anno 618. & in Ciceronis Rep. collocutor. Unde intelligere poſſumus Valerium hic loqui de Metello Macedonico & Q. Pompejo nepote, qui in haec tempora incidunt. Cum tot Metelli & alius Q. Pompejus Sullae collega fuerint. Sed Romanis hiſtoricis conſuetum eſt ita hiſtoriam ſcribere. GLAREAN.

42. *Cupitam ſibi in provinciam Hiſpaniam profectionem*] Omnes MSS. cum vetuſtiſſimis editionibus *cupidam* exhibent. Ut *ſibi* regatur ab *exprobrantes.* & ſane ipſa *profectio cupida* videtur dici, quia ipſe ſe proficiſcendi cupidiſſimum oſtendit, dum feſtinat, & omni modo urget, ut ſibi proficiſcendi fiat copia in provinciam, quam erat ſortitus. Ut *cupida profectio* ſit *cupiditas proficiſcendi.* Sic L. II. 6. Ext. 8. *Cupido hauſtu mortiferam traxit potionem.*

43. *Fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam, qua duobus, &c.*] *O fiduciam*, In Campenſi recte legitur, ut ſit exclamatio cum admiratione. Cujus item lectionis extant indicia in Atrebatenſi, Gemblacenſi, Colonienſi & Wincheliano, in quibus libris vox, *exhibens*, omittitur, quae profecto ex dictatis alicujus aſſuta eſt. PIGH. *O fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam; qua duobus acerrimis odiis latera ſua cingere eſt auſus.* Ita Pighius è cod. Camp. legendum docuit. Aldus ita, *Fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temera-* riam

tes, legatos ſecum illuc ire coëgit. [43] Fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam! [44] quae duobus acerrimis odiis latera ſua cingere auſa eſt, uſumque miniſterii vix tutum in amicis, è ſinu inimicorum petere ſuſtinuit.

6. [45] Cujus factum ſi cui placet, neceſſe eſt L. etiam Craſſi, qui apud majores eloquentia clariſſimus fuit, propoſitum non diſpliceat. [46] nam cum ex conſulatu [47] provinciam Galliam obtineret, atque in eam C. Carbo, [48] cujus patrem damnaverat, ad ſpeculanda acta ſua veniſſet, non ſolum eum inde non ſummovit, ſed inſuper locum ei in tribunali aſſignavit, nec ulla de re, niſi eo in conſilium adhibito, cognovit. Itaque acer & vehemens Carbo nihil aliud Galli-

Ann. urb. 659. Cic. Verr. v.

riam exhibens, quae duobus acerr. odiis latera ſua cingere auſa eſt; atque ita *exhibens* amplius habet, & *quae auſa eſt* pro *qua auſus eſt*. *Exhibens* docet Pighius à pluribus codd. abeſſe. Quod idem de utroque etiam Brand. teſtari poſſumus. Ceterum ut ſit exclamatio, non opus adeo exclamandi voculam O adjectam eſſe, ſed dici poteſt, ut in codd. Brand. eſt, *Fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam!* Porro *quae auſa eſt* codices Brand. typis expreſſis plane convenienter habent. VORST. Male particulam *O* inſeruiſſe Pighium vere cenſuit J. Fr. Gron. L. III. Obſ. 12. Nam abeſt ab omnibus MSS. licet *exhibens* inveniatur tantum in tribus. Vide L. III. 8. 8. L. IV. 2. in fine. *Factum, propter eximiam humanitatem, ne ſub Caelio quidem auctore improbandum.* L. V. 3. 2. *Indignam ſummam.* L. V. 6. 3. *Dignam pietatem, quae &c. ſeptem regibus praeferatur.* L. V. 9. in fine.

44. *Qua duobus acerrimis odiis*] MSS. quatuordecim, *quae duobus acerrimis odiis*, & ii fere omnes *auſa eſt*. Quod non rejecerim. *Fiduciam* dicit pro *homine fidente*, ut *odia* pro *infeſtis*, ut ſolet ita argutari, & ad finem uſque in eadem figura perſeverat. *Fiducia ergo auſa eſt cingere latera ſua odiis, &c.* pro, *homo tam fortis fiduciae & pene etiam temerariae auſus eſt.* Sic *uxoriam pietatem* dicit *conſcendere rogum.* L. II. 6. 14. Et L. II. 7. 6. *Blandimenta infantiae ſinu oſculiſque fovere.* i. e. *Infantem blandientem.* & ibid. Ex. 7. *Imperioſiſſimi faſces, &c. quorum nutu Latium ac totius Italiae vires regebantur, contuſi atque fracti Dictatoriae ſe animadverſioni ſubſtraverunt.* L. III. 7. 2. Ext. Videtur placuiſſe etiam Perizonio, qui adſcripſerat in margine Petron. Cap. 89.

—— hac decenni proelio
Irata virtus abditur.

45. *Hujus factum ſi cui placet*] MSS. cum Editis, *Cujus factum ſi cui placet.* Quod non debuerat mutaſſe Pighius.

46. *Nam cum ex conſule*] In Atrebatenſi, *ex conſulatu*, Melius, nam illa phraſis Gothica pene eſt. PIGH. *Ex conſulatu.* Glareanus edidit: *Ex conſule.* id eſt poſtquam conſul fuiſſet. Duo Manuſcripti *Exconſul.* Sic *exheres*, *exjudex* dicebatur. neſcio tamen quomodo mihi *Exconſul* iſte à Valerii ſeculo videtur abhorrere. Huc facit Iſidorus lib. IX. *Exconſules dicti quod jam à conſulatu exierint, ſive diſceſſerint pacto vicis ſuae anno.* COLER. *Cum ex conſulatu provinciam Gall. obtineret.* *Ex conſulatu* ſcripſit Pighius è cod. Atrebat. cum Aldus edidiſſet *ex conſule*; quod phraſis haec Gothica pene & ab antiquiore uſu abhorrens ipſi videretur. Codicum Brandeb. unus *ex conſulatu*, alter *ex conſule.* Typis expreſſus Martini Herbip. *exconſul:* quomodo duos quoque MSS. habere teſtatur Colerus. Sed id eidem à ſaeculo Valerii abhorrere videtur. Quod idem fortaſſe & de τῷ *ex conſule* ſentiendum. *Ex conſulatu* frequens eſt apud auctores. Suetonius Vitell. c. 2. *Ex conſulatu Syriae praepoſitus.* Vellejus Pat. II, 33. *Qui ante ſeptem annos ex conſulatu ſortitus eſt Aſiam. Ex* idem hic eſt quod *poſt.* Vide & Buchnerum ad Fabrum; itemque Ind. in Nepotem. VORST. *Ex conſulatu* habet etiam Ultraj. primus. Ceteri *exconſul*, vel *exconſule.* Barb. prim. *cum conſul.* *Ex conſulatu* placet Ger. Voſſio ad Vell. L. II. 33. & ſtatuit hoc idem eſſe, ac ſi auctor dixiſſet, *cum conſul.* J. autem Fr. Gronovius, qui etiam legit *ex conſulatu*, interpretatur *poſt conſulatum*, ut ſemper ſolet accipi iſta locutio. L. IV. Obſ. 20. *Conſul* interpretatus fuerit Voſſius, quia ſciebat revera *Craſſum conſulem* provinciam Galliam obtinuiſſe, & Pighius ad Annum U. C. 658. citat locum Valerii, quaſi ſcri-

Gallica peregrinatione conſecutus eſt, quam ut animadverteret [49] ſontem patrem ſuum ab integerrimo viro in exilium miſſum.

Cato vero ſuperior ſaepenumero ab inimicis [50] ad cauſſae dictionem vocatus, 7.
nec ullo unquam crimine convictus, ad ultimum tantum fiduciae in ſua innocentia repoſuit, ut ab his in quaeſtionem publicam deductus, Ti. Gracchum, à quo in adminiſtratione reip. [51] ad multum odium diſſidebat, judicem depoſceret. [52] Qua quidem animi praeſtantia pertinaciam eorum inſectandi ſe inhibuit. Ann. urb. 575. circiter.

Eadem [53] M. Scauri fortuna: aeque ſenectus longa ac robuſta: idem animus. 8.

ſcripſiſſet, *cum in conſulatu.* Certe non liquet aliunde ipſum proconſulem Galliam provinciam obtinuiſſe. Quare cogitavi, an rectius legeretur. *Nam cum is conſul provinciam Galliam obtineret.*

47. *Provinciam Galliam*] Barb. prim. Leid. tert. Cop. *Gallicam.* Leid. prim. *Galliae.*

48. *Cujus patrem damnaverat*] *Damnare* etiam actor dicitur, ſi non modo reum aliquem agat, ſed & peragat. Vide & III. 8. ext. 4. & IV, 2, 6. & VIII. 1. 15. VORST. Erraſſe videtur Valerius Maximus cum Carbonem, à L. Craſſo damnatum, & in exilium miſſum ſcribit, quum ille cantharidas ſumpſerit, & voluntaria morte ſe à ſeveritate judicum vindicarit, ut conſtat ex Cicerone. Vide Animad. Hiſt. Cap. 3. PERIZON. Quemadmodum apud Cic. L. I. de Orat. 10. editur male *Cn. Carbo* pro *C.* ita & hîc Leid. prim. *Cn.* exhibet, cum Ed. Mog. & ceteris omnibus.

49. *Sontem patrem*] Tres Rem. cum Harl. *ſonte.* Bit. prim. *fore.* Leid. quint. *fortem.* Leid. ſept. & Cop. cum ſec. Ultraj. Periz. Tol. & Ed. Mog. *recte.* Leid. tert. *forte*, l' *ſontem.* Ultraj. prim. *ſontem.* Omnino *ſontem* oppoſuit *integerrimo.* niſi ſcripſerit, *Recte ſontem patrem ab integerrimo viro in exilium miſſum.* ut alterum ſit omiſſum ab iis, quibus alterum gloſſa alterius videbatur, nec intelligebant *recte* conjungendum eſſe cum τῷ *miſſum.*

50. *Ad cauſſae dictionem vocatus*] Cop. *De cauſſae dictione.* Ultraj. ſec. *vocatus eſt.* Leid. prim. *nec in ullo unquam crimine convictus.* Et ſaepius *convincere* conſtruitur addita praepoſitione, *in.* ut prolatis exemplis oſtendit J. Waſſe ad Sal. B. Cat. 14.

51. *Ad multum odium*] Ita ſane & codices Brandeb. Pighius tamen in margine notat, quoſdam codd. habere *ad ultimum odium.* Diceretur autem *multum odium*, ut *multum vinum*, pro multum vini. Vide Lexicon Scribon. Rhodii in *multum.* VORST. Notabat Phraſin Guyetus: habent tamen ita & noſtri, niſi quod Leid. ſec. *ob multum odium.*

52. *Qua quidem animi praeſtantia*] Et hic legendum fortaſſe *animi praeſentia*; quomodo ſupra III, 7, 5. & tot aliis locis. VORST.

53. *M. Scauri*] In Conſulum catalogo duos omnino Scauros reperio: alterum anno 639. quinque annis ante bellum Jugurthinum: alterum anno 646. qui & Hortenſius cognominatus. Unius Scauri, Syllae privigni frequens mentio eſt apud Plinium in Naturali Hiſtoria, maxime vero libro XXXVI. Cap. 15. ubi patrem ejus ait principem Senatus fuiſſe. Unde adducor de Illuſtribus Viris ab altero Plinio, ſi libellus non mentitur authorem, deſcriptum eſſe patrem, de quo toties Valerius ſcribit: ac de quo Salluſtius in bello Jugurthino bis commemorat non ſatis magnifice, quippe quem avariſſimum pecuniae fuiſſe dicat: ut non omnino vana fuerit Varii Sucronenſis accuſatio: at audacia Scauri magis quam conſcientiae fiducia apud ſtolidum populum diſcuſſa, & ſub Jugurtha ditatus forte à Mithridate cavit. Vetera igitur juventus ignorare potuit. Certe Scaurus repetundarum reus deſcribitur à Valerio L. VIII. Cap. 2. De Infamibus. Sed adeo incerta apud hunc Authorem, de patre an filio loquatur, ſunt omnia, ut ego à juſta reprehenſione authorem excuſare nequeam. Sed ne lector credat temere me hoc dicere, loca de Scauris apud hunc authorem adducam, ut judicium ſit penes lectorem. In hoc adeo Lib. Cap. I. de Fortitudine de patre loqui videtur. Libro autem quarto de Paupertate Cap. 4. de filio ſonant verba. Rurſus Lib. V. Cap. 8. de Parentum ſeveritate, de patre. An autem primi Scauri hoc

Ann. urb. 662. Paed. in Scaurianam. A. Victor. Quintil. v. 12.

mus. Qui cum pro Roſtris accuſaretur, quod à rege Mihridate ob rempublicam prodendam pecuniam accepiſſet, cauſſam ſuam ita egit: [54] *Eſt enim iniquum, Quirites,* [55] *cum inter alios vixerim, apud alios me rationem vitae reddere. Sed tamen audebo vos, quorum major pars honoribus & actis meis intereſſe non potuit, interrogare:* [56] *Varius Sucronenſis Aemilium Scaurum regia mercede corruptum imperium populi Romani prodidiſſe ait:* [57] *Aemilius Scaurus* [58] *huic ſe affinem eſſe culpae negat. Utri creditis?* Cujus dicti admiratione populus commotus. Varium ab illa dementiſſima actione pertinaci clamore depulit.

Ann. urb. 639. Infra vi, 8.

9. Contra [59] M. Antonius ille diſertus; non enim reſpuendo, ſed amplectendo cauſſae dictionem, quam innocens eſſet, teſtatus eſt. Quaeſtor proficiſcens in Aſiam, Brunduſium jam pervenerat: [60] ubi literis certior factus ince-

ſti

hoc vero dubium. Lib. viii. Cap. 1. de Infamibus, jam dixi: cum contra in eodem libro Cap. 5. de Teſtibus, perſecutus Scaurus reum repetundarum dicatur, qui ipſe ejuſdem criminis reus fuerit. Nonne oportuit vel uno Valerium verbo indicaſſe, de quonam Scauro ibi loqueretur? Sed ſatis eſt Romanum ſcriptorem eſſe. Ne muſſites Graecule. Id etiam mirum, quod Salluſtius de Hortenſii Scauri & collegae ejus Ser. Sulpicii Galbae conſulatu, ne verbum quidem fecit ad finem ejus belli: cum tamen Marium deinde conſulem factum deſcribat. Sed haec eſt Romanorum ſedulitas in deſcribenda hiſtoria ſcilicet. GLAREAN. *M. Scauri.* Ultraj. prim. *M. Aemilii Scauri.*

54. *Eſt quidem iniquum*] Cop. *Eſt enim iniquum.* Pro *enimvero.* vide Gron. ad Liv. L. xxxiv. 32. Ter. Phor. iii. 3. 22. *Verum enim metuo malum.* Noſter L. iv. Ext. 1. *Maluit enim impunitum dimittere.* ubi tamen dubito an ſcribendum ſit *Eum.* PERIZON. *Quidem* eſt à tacito Pighio, quum uno conſenſu tam ſcripti quam editi exhibeant *enim.* Quod unice verum eſt. Liv. L. xxii. 25. *Tum M. Metilius tribunus plebis, id enim ferendum eſſe negat.* Ut bene ibi emendavit ex optimis membranis J. Fr. Gronovius. Caeſar L. v. B. G. 7. *Ille enim revocatus reſiſtere, ac ſe manu defendere.*

55. *Cum inter alios vixerim, apud alios*] Vixerat apud Orientales: cauſſam dicebat apud Romanos. VORST. *Cum inter alios vixerim, apud alios &c.* Peſſime haec exponit Vorſtius, quum dicit, *Eum in oriente vixiſſe, Romae rationem reddere.* Quin reſpicit auctor potius ad hominis ſenectutem, & dicere vult eum vixiſſe inter alios, qui jam defuncti ſunt, ideoque mox ait, *majorem populi partem honoribus ſuis & actis non interfuiſſe.* PERIZON.

56. *Varius Sucronenſis*] Placet admodum ſcriptura veterum editionum & ipſius Dan. *Varius Severus Sucronenſis.* Quia ad Quirites illa locutus de homine obſcuriore. COLER. *Varius Sucronenſis.* Notat Colerus, in cod. P. Dan. eſſe *Varius Severus Sucronenſis.* *Severus* & in codd. Brand. apparet; itemque in vetere typis expreſſo Mart. Herbip. Pro *Sucronenſis* iidem codices habent *Veronenſis.* Videtur autem is eſſe qui infra viii, 6, 4. propter obſcurum jus civitatis *Hybridae* cognominatus dicitur. VORST. Sex Leid. Bit. & Barb. prim. Ultraj. uterque, Toll. Copeſ. Periz. Ed. Mog. & ceterae, *Varius Severus Veronenſis.* Sed in ſept. Leid. manu alia *Seronenſis.* Harl. *Varius Severus Mucronenſis.* Notat tamen hic Theophil. alios Codices habere *Sucronenſis.* Aſconius etiam Pedianus Hiſpanum fuiſſe ſcribit. Vide notas ad Quintil. L. v. Inſt. 12. & Schottum ad Aurel. Vict. C. 72. Sed nota inſuper, alios ſcriptores referre: Scaurum accuſatum fuiſſe, *Quod ſocios ad arma concitaſſet,* non autem, *quod pecuniam à Mithridate accepiſſet.* Quod tanto magis advertendum eſt. Quia Varius legem, qua Scaurus cum aliis accuſatus eſt, tulit A. U. dclxii. & bellum cum Mithridate coeptum eſt demum A. dclxviii. Sed meminerat, credo, ſe legiſſe Scaurum aliquando regiae pecuniae magnitudine à vero honeſtoque fuiſſe abſtractum, verum illa non Mithridatis, ſed Jugurthae fuerat. Vide Sall. Bel. Jug. C. 29. Videtur tamen cum noſtro facere Quintilianus, itidem dicens, *Aemilium Scaurum Remp. Pop. Romani prodidiſſe.* Ubi admodum notabile eſt verba

illa

ſti ſe poſtulatum apud L. Caſſium praetorem, cujus tribunal propter nimiam ſeveritatem [61] *ſcopulus reorum* dicebatur, cum id vitare [62] beneficio legis Memmiae liceret, quae eorum, qui reip. cauſſa abeſſent, recipi nomina vetabat: in Urbem tamen recurrit. Quo tam pleno fiduciae bonae conſilio, [63] cum abſolutionem celerem, tum profectionem honeſtiorem conſecutus eſt.

10. [64] Sunt & illa ſpecioſae fiduciae publica exempla. [65] Nam cum eo bello, Ann. urb.
quod adverſus Pyrrhum gerebatur, Carthaginienſes C ac XXX navium claſſem 472. Juſtin. XVIII.
in praeſidium Romanis Oſtiam ultro miſiſſent, ſenatui placuit legatos ad ducem eorum ire, qui dicerent, *populum Rom. bella ſuſcipere ſolere, quae ſuo milite gerere poſſet. proinde claſſem Carthaginem reducerent.* Idem poſt aliquot annos Ann. urb.
Cannenſi clade exhauſtis Romani imperii viribus, ſupplementum exercitus in 542. Livius XXVI. Zonar.
Hiſpa-

illa à tribus MSS. abeſſe, ut cenſeri poſſit è margine irrepſiſſe in contextum, & ſatisfieri propoſito Quintiliani, etiamſi ſimpliciter legatur. *Varius Sucronenſis ait, Aemilius Scaurus negat.* Sed non poſſe abeſſe liquebit, ſi attendas ad ſequentia de Iphicrate, *Quo accuſante ſimilis criminis reus erat:* nempe *proditae Reip.* ut dixerat de Scauro. Sed poteſt utrumque eſſe verum, ut nempe Scaurus poſtulatus ſit lege Varia, de iis, qui ſocios ad arma concitaſſent, & in ea accuſatione crimini ipſi datum ſit, quod pecuniam ob Remp. prodendam à Rege accepiſſet, quod ſi de Jugurtha intelligamus, patebit cur dixerit, *ſe inter alios vixiſſe, inter alios cauſſam dicere.* Nempe quia tempus illud jam diu praeterierat.

57. *Aemilius Scaurus*] Harl. *M. Aemilius Scaurus.*

58. *Huic ſe eſſe affinem culpae negat*] Leid. prim. delet *eſſe*. De locutione ipſa *affinis culpae*, vide Cl. Burmannum ad Phaed. L. I. 10. Deinde Leid. prim. *vehementiſſima.* Sed recte reliqui ſervant *dementiſſima. demens* enim valde dicit quod *Varius Sucronenſis* accuſabat *Aemilium Scaurum.*

59. *M. Antonius ille diſertus*] Qui *orator* dictus; quemque Cicero in lib. de Oratore loquentem inducit. Vide de eo & infra VI, 8, 1. ubi conſtantia ſervi adjutum eum eſſe legitur. VORST.

60. *Ubi literis certior factus*] Poſtremam vocem *factus* delent octo MSS. & Ed. Mog. Periz. *certitior.* Ultraj. prim. *certioratus.* L. VII. 3. 1. *De qua re antiſtes templi certior factus.*

61. *Scopulus reorum*] Ad quem rei quaſi alliſi naufragium facerent. Sic Cicero Orat. in Piſonem, Piſonem & Gabinium *ſcopulos reip.* & Florus IV, 9, 1. Antonium *ſcopulum ſecuritatis publicae* vocat. Vide & Ind. Freinsh. in Flor. VORST. De *L. Caſſio.* Videndus Rupert. ad Pompon. de Orig. jur. p. 451. & P. Baelius in Diction. Critico. PERIZON.

62. *Beneficio legis Memmiae*] Leid. prim. *Neviae.* ſec. *Meviae.* quint. *Memime.* ſext. *Numiae.* Periz. *Meneniae.* Ultraj. ſec. *Nemini.* Theophilus etiam notat. *Quaedam exemplaria legunt Naeviae.* Pighius quo magis liqueat legem hanc eſſe *Memmiam*, producit haec verba Ciceronis ex oratione in Vatinium. *Cur igitur*, inquit, *cum legationis perfugio, quod lex Memmia tibi dabat, uti nolueris, poſtea ne cauſſam diceres tribunos plebis appellaſti.* Quae verba unde hauſerit Vir Doctiſſimus, non invenio, longe enim aliter legitur apud Cic. in Vatin. C. 14. *Qui conſentaneum fuerit, cum legationis perfugio uti noluiſſes, appellatione improbiſſima te ad auxilium nefarium confugiſſe.* Et in eodem Capite bis, *appellariſne Tribunos plebis, ne cauſſam diceres.* Nuſquam vero, neque illic, neque alibi in tota illa oratione mentio fit *legis Memmiae.* Aliunde igitur probandum eſt illam legem fuiſſe *Memmiam.* Nam in ea varietate ſcripturae apud Valerium, quis certum quid ſtatuerit?

63. *Cum abſolutionem*] Longe plures *tum abſolutionem.*

64. *Sunt & illa ſpecioſae fiduciae publica exempla*] An *ſpecioſa publicae fiduciae exempla?* PERIZON.

65. *Nam eo bello*] MSS. conſentiunt cum vulgatis, in quibus ſic legitur, *Nam cum eo bello quod adverſus Pyrrhum gerebatur &c. ultro miſiſſent.* Quod Pighius ſua auctoritate nullius MSti

facta

Hiſpaniam mittere auſus, fecit, [66] ne hoſtilium locus caſtrorum, tum maxime Capenam portam armis Annibale pulſante, minoris veniret, quam ſi Poeni illum non obtinerent. [67] Ita ſe gerere in adverſis rebus quid aliud eſt, quam ſaevientem fortunam, in adjutorium ſui, pudore victam convertere?

11. Magno ſpatio diviſus eſt à ſenatu ad poëtam Accium tranſitus. Ceterum ut ab eo decentius ad externa tranſeamus, producatur in medium. [68] Is Julio Caeſari ampliſſimo & florentiſſimo viro in collegium poëtarum venienti nunquam aſſurrexit: non majeſtatis ejus immemor, ſed quod in comparatione communium ſtudiorum, aliquanto ſuperiorem ſe eſſe confideret. Quapropter inſolentiae crimine caruit: quia ibi voluminum, [69] non imaginum certamina exercebantur.

Externa.

1. [70] Ne Euripides quidem Athenis arrogans viſus eſt, [71] cum poſtulante populo,

facta mentione ita mutavit, ut *cum* è principio Periodi in finem transferret, & locaret, ante *miſiſſet*. Etiam nonnulli MSS. *centum & viginti navium*.

66. *Ne hoſtilium locus caſtrorum minoris veniret*] Livius XXVI, 11. *Parva* (res, quae Annibali ſpem minuit) *quod per eos dies eum forte agrum, in quo ipſe caſtra haberet, veniſſe, nihil ob id diminuto pretio, cognitum ex quodam captivo eſt, &c.* VORST.

67. *Ita ſe gerere in adverſis rebus*] MS. omittit *rebus*, & profecto non deſideratur. PERIZON. Si abſit, nec ego deſiderem, nunc cum ceteri ſervent, nihil mutandum eſt.

68. *Is Julio Caeſari ampliſſimo & florentiſſimo viro*] Haec verba de dictatore Caeſare commentatores intelligunt, ſed perperam; cum Accius poëta centum prope annis C. Julium praeceſſerit. Ergo hic legendum *Sex. Julio Caeſari ampliſſimo & florentiſſimo viro:* pronomine non omiſſo *Sexto*. Fuit autem *Sex. Julius Caeſar* conſul anno ab U. C. 597. ſeptem annis ante tertium Punicum bellum, ut ait Plin. L. XXXIII. Cap. 3. cum C. Caeſar dictator anno ab U. C. 695. Ecce diſtantiam duodecentum. GLAREAN. *Julio Caeſari.* Glareanus legit: *Sex. Julio Caeſari.* Qui enim Dictator ille potuit eſſe? Pighius *C. Caeſarem Strabonem* accipit. COLER. *Is Julio Caeſari.* Pighius cenſet, C. Caeſarem Strabonem intelligi, qui bello Mariano periit. Nam Julii Caeſaris dictatoris aequalem Accium poëtam non fuiſſe. Sed fortaſſe alius hic eſt Accius, quam cujus fragmenta extant; ipſiuſque Caeſaris dictatoris aequalis. VORST. An ergo ſolet ita Caeſarem dictatorem cum deſcribit, defungi hoc titulo ut eum *ampliſſimum & florentiſſimum Virum* dicat, & non potius divinitatem ejus & numen conſideret, atque extollat? Et quam abſurdum eſt, ut de Caeſare Dictatore intelligatur, fingere in animo ſuo, fuiſſe fortaſſe alium quemdam Accium illi aequalem? Quum quivis ſentiat Auctorem de celeberrimo illo Accio loqui, non de obſcuriore quodam poëta. Poteſt etiam intelligi *L. Julius Caeſar*, qui A. U. DLXIII. Conſul fuit cum P. Rutilio Lupo. Itaque praeter rationem fluctuatur P. Baelius, de *Caeſare dictatore* intelligendumne hoc ſit, an de *C. Caeſare*, qui bello Mariano periit, ut cenſuit Pighius. Nam quamvis ad annum uſque U. C. DCLXVII. vixerit Accius, Caeſar, qui ſexto & quinquagenſimo aetatis anno periit, tum fuit puer duodecim annorum.

69. *Non imaginum certamina*] Non ſpectabatur ibi, quas quis imagines haberet, ſed quae volumina, quos libros, edidiſſet. VORST.

70. *Ne Euripides quidem*] Ita reſcribo ex codd. Brand. & ex typis expreſſo Martini Herbip. Aldus & hunc ſecuti Pighius & alii, *Nec Eurip. quidem.* VORST. Variant noſtri.

71. *Cum poſtulante populo*] Quidam *Poſtulante eum populo.* Copeſ. *Ex tragoedia quadam ſententiam tolleret.*

72. *Ut*

pulo, ut ex tragoedia quandam ſententiam tolleret, progreſſus in ſcenam dixit, 72 *ſe ut eum doceret, non ut ab eo diſceret, fabulas componere ſolere.* Laudanda profecto fiducia eſt, 73 quae aeſtimationem ſui certo pondere examinat, tantum ſibi arrogans, quantum 74 à contemptu & inſolentia diſtare ſatis eſt.

Itaque etiam 75 quod Alceſtidi tragico poëtae reſpondit, probabile. apud quem cum quereretur, quod eo triduo 76 non ultra tres verſus maximo impenſo labore deducere potuiſſet, 77 atque is ſe centum perfacile ſcripſiſſe gloriaretur: *Sed hoc*, inquit, *intereſt*, *quod tui* 78 *in triduum tantummodo*, *mei vero in omne tempus ſufficient.* Alterius enim ſecundi curſus ſcripta intra primas memoriae metas corruerunt: alterius cunctante ſtylo elucubratum opus per omne aevi tempus plenis gloriae velis feretur.

Adjiciam 79 ſcenae ejuſdem exemplum. 80 Antigenidas tibicen diſcipulo ſuo 2. Cic. Brut. Gell. xv. 16. Symmach. 105.

72. *Ut eum doceret*] Reſpicit ad id, quod Poëtae Dramatici dicebantur apud Graecos *διδάσκειν τὰ δράματα*, quod imitati etiam ſunt Latini. vide Torrentium ad Sueton. in Claudio C. 11. *Comoediam quoque Graecam Neapolitano certamine docuit.*

73. *Quae aeſtimationem ſui*] Quidam codd. inque his unus Brand. *exiſtimationem ſui.* VORST. Et prim. Ultraj. cum Copeſiano.

74. *A contemptu*] Prudenter dictum. Similiter Cicero ad Q. Fratrem in ſimili cauſſa: *Ceſſator eſſe noli: & illud Γνῶθι σεαυτὸν noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, verum etiam ut bona noſtra norimus.* COLER.

75. *Quod Alceſtidi tragico poëtae reſpondit*] Brodaeus Miſcell. IX, 23. legendum putat *Alexidi comico poëtae.* VORST. Addunt Ultraj. ſec. & Leid. tert. *Euripides.*

76. *Non ultra tres verſus maximo impenſo labore deducere*] *Deducere poëma, carmen*, & ab aliis dictum. Horatius, *Tenui deducta poëmata filo.* Et alius, *Carmina proveniunt animo deducta ſereno.* Item: *Primaque ab origine mundi Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.* Dicunt & *carmen ducere.* Vide Erythraeum in Ind. Virg. ad illud Virgilii *Deductum dicere carmen.* Apparet autem *ducere* & *deducere carmen* nihil eſſe aliud quam *ſcribere carmen.* Unde noſter, cum dixiſſet *deducere verſus*, mox ſubjicit, *ſe centum perfacile ſcripſiſſe.* VORST. Leid. tert. *producere.* Horat. L. II. Sat. 14.

—— ſimileſque meorum
Mille die verſus deduci poſſe, Trebati.

77. *Atque is ſe centum*] Copeſ. Barb. prim. *Atque ipſe centum.* Ut ſolet iſtud *ſe* ſaepe ſubintelligi.

78. *In triduum tantummodo*] *Tantum* in Leid. ſept. adſcriptum eſt alia manu; quemadmodum paulo poſt *aevi*, quod deeſt etiam in Bit. primo. & omiſit Rob. Stephanus.

79. *Scenae ejuſdem*] Klokkius legebat. *Schemae ejuſdem*; & addebat reſtituendum iſtud exemplum ſaepe auctoribus. ut apud Sen. Ep. 99. *Remota omni lugentium ſchema.* Sed errat in utroque. *Ejuſdem ſcenae* dicit Valerius, quia tibicen ille artem ſuam exhibebat populo in ſcena Athenienſi. Quamvis enim Thebanus fuit, Athenas tamen arceſſitus fuit à Pericle. ut patet ex Gellio L. xv. 16. & *Scena* apud Senec. ſignificat oſtentationem, ſeu geſtus & habitum lugentium, quos ſumere ſolent, ut conſpiciatur ipſorum luctus. Hinc in eâdem Epiſtola. *Clarius, quum audiuntur, gemunt, taciti quietique, dum ſecretum eſt; cum aliquos viderint, in fletus novos excitantur.* & ibidem, *ſine ſpectatore ceſſat dolor.* Ut *Scena* eodem fere reſpectu ibi ſumatur, quo apud Horat. L. II. Sat. I. 71.

'*Quin ubi ſe à vulgo & ſcena in ſecreta remorant*
Virtus Scipiadae & mitis Sapientia Laeli.'

Nam male videtur hoc exponere Torrentius *à conſpectu populi, qui vel frequentiſſimus in ſcena & ſpectaculis comparet.* Quoniam *ſcenam* potius dicit, quia in conſpectu hominum illi perſonae ſuae gravitatem exhibere debebant, & nihil agere, niſi majeſtati, virtuti & ſapientiae ſuae

ſuo magni profectus, [81] ſed parum feliciter populo ſe approbanti, cunctis audientibus, dixit: *Mihi cane, & Muſis.* Quia videlicet perfecta ars fortunae lenocinio defecta, fiducia juſta non exuitur: [82] quamque ſcit ſe laudem mereri, eam etſi ab aliis non impetrat, domeſtico tamen acceptam judicio refert.

3. Plin. xxxv. 10. [83] Zeuxis autem, cum Helenam pinxiſſet, [84] quid de eo opere homines ſenſuri eſſent, expectandum non putavit; ſed protinus [85] hos verſus adjecit:

Iliad. γ. Οὐ νέμεσις τρῶάς τε καὶ ἐυκνήμιδας ἀχαιὲς
Τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολυὼ χρόνον ἄλγεα πάσχειν.
Αἰνῶς ἀθανάτοισι θεαῖς εἰς ὦπα ἔοικεν.

Adeo-

ſuae conveniens, quum in ſecreto etiam nugari, ludere, & conchas legere, & ad omnem animi remiſſionem deſcendere diſcinctis liceret.

80. *Antigenidas*] Suidae eſt Θηβαῖος μουσικὸς αὐλῳδὸς φιλοξένου. Meminit ejuſdem dicti Cicero II. de Claris Orat. Plin. & Agellius. Idem nomen *Antigenidae* reddendum Apulejo in Floridis. apud quem hactenus ſcribitur, *Antigenes.* Locus jam in memoriam non eſt. COLER. *Antigenidas tibicen.* Cicero in Bruto: *Quare tibicen Antigenidas dixerit diſcipulo ſane frigenti ad populum, Mihi cane & Muſis: ego huic Bruto dicenti, ut ſolet, apud multitudinem, Mihi cane & populo, mi Brute, dixerim.* Fuit autem Antigenidas natione Thebanus, ut ex Suida notum. VORST.

81. *Sed parum feliciter populo ſe approbanti*] Leid. prim. *à populo approbato.* Sed *tibicen approbat ſe populo*, optime dicitur. Vide Cl. Burmannum ad Phaedr. L. IV. 24. ubi Simonides dicitur *opus adprobaſſe.* Flor. L. I. 18. 16. *Omnem in partem Romana virtus tum ſe adprobavit.*

82. *Quamque ſcit ſe laudem meritam, eam etſi ab aliis impetrat*] In manuſcriptis hoc rectius; *Quamque ſcit ſe laudem mereri, eam etſi ab aliis non impetrat.* PIGH. *Quamque ſcit ſe laudem mereri, eam etſi.* Leid. prim. quint. & ſext. & unus Rem. cum vulgatis editionibus. *Quamque ſcit ſe laudem meritam, etſi eam.* Leid. tert. *Quamquam ſe laudem mereri l' meritam, etſi eam laudem.* Harl. & Bit. prim. *mereri tametſi eam,* Barb. ſec. Leid. ſept. *Quaſque ſe ſcit laudes mereri, eas ſi.* Ultraj. ſec. *quam quique ſe ſcit laudem mereri, eam ſi.* & ſic Ed. Mog. Periz. vero. *Quamque ſi ſcit laudes mereri, eas ſi ab aliis non impetrat, domeſtico tamen acceptam judicio refert. Non* ante *impetrat* omiſit Rob. Stephanus, & Seb. Gryphius. Hoc male. De cetero parum intereſt, *mereri* an *meritam* legas. Non inconcinne ita ſcripſerit. *Quamque ſcit ſe laudem meritam, eam ſi ab aliis non impetrat, domeſtico tamen acceptam judicio refert. Eam ſi* habet etiam Copeſ. quod Perizon. notandum monuerat.

83. *Zeuxis autem*] De hoc Cicero, Plinius, Plautus Paenulo. de ejus morte Feſtus, in voce Pictor. Feciſſe Helenam iſtam Agrigentinis Plinius ſcribit. Cicero, Crotoniatis. COLER. *Zeuxis cum Helenam pinxiſſet.* De hac & aliis ejus picturis agit Plinius XXXV, 10. Mortuus eſt riſu, cum pictam à ſe anum effuſe rideret. Vide Feſtum in *Pictor.* VORST.

84. *Quid de eo opere homines ſenſuri eſſent*] MSS. tres cum Edd. Ven. Oliverii, Aſcenſii, Aldi, Colinaei ita exhibent. Ceteri cum Ed. Mog. Gryphio, Stephano, Pighio, Colero, *cenſuri eſſent.* Nihilo profecto deterius. Non exſpectabat, ut de eo opere alii ſententiam ferrent.

85. *Hos verſus Graecos adjecit*] *Graecos*, ex annotationibus irrepſit, quare ejiciendum eſt è contextu, in manuſcriptis enim non habetur. PIGH. *Hos verſus.* Aldus, *Hos verſus Graecos.* Sed Pighius monet, *Graecos* non eſſe in MSS. & ex annotationibus irrepſiſſe in textum. Latine autem verſus iſtos ſic vertas: *Non eſt indigne ferendum, Trojanos fortesque Achivos talem propter mulierem longo tempore dolores pati. Valde immortalibus Deabus vultu ſimilis eſt.* In Graecis perperam vulgo editum reperitur ἀθανάτῃσι. VORST. In MSS. noſtris Graeca aut deſunt, aut ita ſcripta, ut ductum literarum nemo queat adſequi. Deſunt quoque hi verſus in Ed. principe, ſed exſtant in Edd. Ven.

&

Adeone dextrae ſuae multum pictor arrogavit, [86] ut ea tantum forma comprehenſum crederet, quantum aut [87] Leda coeleſti partu edere, aut Homerus divino ingenio exprimere potuit?

[88] Phidias quoque Homeri verſibus egregio dicto alluſit. Simulacro enim [89] Jovis Olympii perfecto, quo nullum praeſtantius, aut admirabilius [90] humanae fabricatae ſunt manus, interrogatus ab amico, *quonam mentem ſuam dirigens, vultum Jovis propemodum ex ipſo coelo petitum eboris lineamentis eſſet amplexus*, [91] illis ſe verſibus [92] quaſi magiſtro uſum reſpondit: 4.

Η καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. Iliad. α.
Αμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπεῤῥώσαντο ἄνακτος,
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Non

& Aſcenſ. & illis hi verſus Latini ſunt ſubjecti.

Haud turpe eſt Troas, fulgenteſque aere Pelaſgos
Conjuge pro tali diuturnos ferre dolores,
Aeternis facies nimis eſt aequanda Deabus.

Porro *Graecos* etiam non eſt in pleriſque meorum. Sed Barb. ſec. Leid. ſext. ſept. Periz. habent, *ſe ad hos verſus adjecit*. & ſic Leid. ſec. niſi quod addit *Graecos*. Sed male. Intelligi enim debet de verſibus ipſi tabulae adſcriptis. Quomodo etiam Athletae ſuo, in quo valde ſibi placebat, adjecit verſum celebrem ex eo. *Inviſurum aliquem facilius, quam imitaturum.* Ut refert Plin. L. xxxv. C. 9. Quod vero Vorſtius ait in Graecis perperam vulgo edi ἀθανάτῃσι, inde factum credo, quod ἀθανάτοισι in ſuo libro reperiret, & ſciret hujuſmodi derivata & compoſita communis generis haberi; quod tamen ita perpetuum non eſt, ut de omnibus adfirmari poſſit, praeſertim apud Poëtas. Sane ἀθανάτῃσι ſcribitur etiam in Ed. Baſ. 1551. ab Hervagio curata: & saepius ἀθανάτη occurrit apud Homerum. Sic Il. Σ. v. 86.

——— μετ' ἀθανάτῃς ἁλίῃσι.
Ναίειν.

& Il. B. Αἰγίδ' ἀθανάτην. & Il. P. ἣ ἀθάνατη τέκε μήτηρ. & ſic alibi.

86. *Ea forma tantum comprehenſum*] Ita malim legere ex codice MS. Brand. quam ut alii ediderunt *ea tantum forma compr.* VORST. Neſcio quid ſibi Vorſtius velit praeferendo *ut ea forma tantum.* MS. Copeſianus ſane ita habet ut editur, & exponit *forma pictura.* Quid ſi legas *tantum formae*, id eſt, tantam formae pulcritudinem? Sic ſupra *tantum amplitudinis.* Flor. I. 17. 3. *Ne tantum periculi ingredi auderet.* Liv. XL. 19. *Tantum hominum demortuum eſſe.* XLI. 4. *Longe plurimum hoſtium occidit.* Ter. in Phorm. III. I. 17. *quantum metus eſt mihi, nunc venire huc ſalvum patruum.* Sic habet ibi codex Bembinus. *Hoc copiarum in Hiſpanias portatum eſt.* Liv. XLII. 18. *Ad tantum faſtigii.* XLIII. I. & ſupra L. II. 9. I. PERIZON. MSS. & Edd. *Ea tantum forma.* Sed Aldus dedit ut conjecit Cl. Perizonius, *ea tantum formae.* Quod adeo probo, ut de recipiendo in contextum dubitaverim. Sed omiſi propoſitum, quoniam decretum erat conjecturis nihil tribuere.

87. *Leda coeleſti partu*] Leda Helenae mater, Tyndari regis conjux: cum qua Jupiter ſpecie cygni rem habuiſſe creditus fuit. VORST.

88. *Phidias*] Φειδίας inſignis ille ſtatuarius, cujus Jupiter Olympius apud Auctores valde celebratus. Plinius XXXVI, 5. *Phidiam clariſſimum eſſe per omnes gentes, quae Jovis Olympii famam intelligunt, nemo dubitat.* Idem ibidem & de aliis ejus operibus agit. VORST.

89. *Jovis Olympii*] Nota ejuſdem Minerva & Nemeſis ex Plinio. Sed & Jovem commemorat Tzetzes: χάριτες, inquit, ποιῶν τῷ ἐρωμένῳ ἀνθρώπῳ κἂν οὐκ εὔχαρ περὶ τὴν πλαστουργίαν, ἀγαλματώσας Φειδιακῇ τῇ τέχνῃ τὸ ἐν Ῥαμνοῦντι ἄγαλμα Νεμέσεως, Διόςτε, &c. De ejus Jove Olympio legere eſt apud Quintilianum lib. XII. cap. 10. Plinium XXXIV. cap. 8. Tertullianum

 libro

5. Plut. Polit. Non patiuntur me 93 tenerioribus exemplis diutius inſiſtere fortiſſimi duces. Siquidem Epaminondas, cum ei cives irati ſternendarum in oppido viarum contumeliae cauſſa curam mandarent (erat enim illud miniſterium 94 apud eos ſordidiſſimum) ſine ulla cunctatione id recepit, *daturumque ſe operam ut brevi ſpecioſiſſimum fieret*, aſſeveravit. Mirifica deinde procuratione, abjectiſſimum negotium pro ampliſſimo ornamento 95 expetendum Thebis reddidit.

6. Ann. urb. 568. circiter. Cic. Div. 31. Plut. de exil. Annibal vero cum apud regem Pruſiam exularet, 96 auctorque ei committendi proelii eſſet, atque is 97 non idem ſibi extis portendi diceret: *An tu*, inquit, *vitulinae carunculae, quam imperatori veteri, mavis credere?* Si verba numeres,

libro de Reſurrectione Carnis. COLER. Vide etiam Pauſan. in Eliacis C. 11. & Senec. Controv. 34.

90. *Humanae fabricatae ſunt manus*] Codex Brand. *fabricavere*. Alter *fabrice*; quod itidem eſt pro *fabricavere*. Sane *fabricari* & paſſive uſurpatur. Cujus igitur activum oportet eſſe *fabricare*. Virgilius Aen. *Aut haec in noſtros fabricata eſt machina muros*. Pighius notavit, codices eſſe, qui *fabrefecere* habeant. VORST. Ultraj. prim. *Fabricavere*. & ita Leid. ſext. ſed prim. cum Ultraj. ſec. *humanae fabricae manus fecit*; quo tendit & Leid. tert. exhibens. *Humanae fabricae, fabricatae manus ſt, l' fecit*. etiam Ed. Mog. *humanae fabricae manus fecit*. Excerpta Duac. habebant haec. Membranaceus *fabrefecit mãã, & margo Pighii*. Sed chartaceus. *Humanae fabricae manus fecit. Vulcano fabrica*. Lactant. L. 1. 18. L. XXVI. §. 8. *ff. de Mandatis*. Sen. Ep. 45. *Non eſt neceſſe fabro de fabrica quaerere*.

91. *Illis verſibus*] Latine ſic vertas: *Et nigris ſupercilis annuit Saturnius. Immortales vero comae commotae ſunt regis capite ab immortali. Magnum autem concuſſit Olympum*. VORST. Hos verſus denuo ſic exhibent Edd. Ven. & Aſcenſ.

Atque ſuperciliis Saturnius annuit atris,
Ambroſiae fluxere comae de vertice regis
Aeterni. Aſt nutu magnum concuſſit Olympum.

Quos notis ſuis immiſcuit Oliverius. Graeca in MSS. noſtris eodem modo affecta erant, ac paulo ante ad exemplum Zeuxis retuli, ſed in Cod. Barb. primo manu recenti erant adſcripti, ſed priores per Zeuxim adjectae etiam illic deerant,

92. *Illis ſe verſibus quaſi magiſtro uſum*] In Suſiano *quaſi magiſtris*. Non male. PIGH. *Quaſi magiſtris*. MS. *Magiſtro*. ut ante Pighium lectum fuit, quod ſane praefero. Nec enim multis utimur magiſtris. Nec in ſimilitudine plus unius habetur ratio, & hi verſus illi fuerant pro magiſtro. PERIZON. Omnes fere MSS. & Edd. omnes retinent *magiſtro*, quod merito defendit Cl. Perizonius, illis enim verſibus quaſi à magiſtro quodam fuit admonitus.

93. *Tenuioribus exemplis*] Veteres libri uno conſenſu, *tenerioribus*, legunt. PIGH. *Non patiuntur me tenuioribus exemplis inſiſtere fortiſſimi duces*. Veteres, *tenerioribus exemplis*, magis rectius. quaeſitus enim ſermoni decor ex antithetis *Teneriorum* & *Fortiſſimorum*. LIPS. *Tenuioribus*. Recte legitur in libro Dan. & editionibus quibuſdam, *tenerioribus*. *Teneri* Poëtae dicuntur amatorii, reſpectu Heroicorum, qualis Catullus, Propertius, Callimachus, Anacreon & alii tales fuere. Auſonius:

Si forſan tener auſus eſt Catullus
Magno mittere paſſerem Maroni.

COLER. *Tenerioribus exemplis*. Ita magno conſenſu veteres codd. habere notarunt Pighius, Lipſius & Colerus. Mirum igitur quid ſit, quod pro *tenuioribus*, quod habet Aldus, non ita reſcripſerunt. Codd. MSS. Brand. itidem *tenerioribus* habent. Ceterum *teneriores*, ut pictores, ſtatuarii, oppoſiti ſunt *fortiſſimis* ducibus. VORST. Bit. prim. *lenioribus*; ceteri *tenerioribus* uno conſenſu habent noſtri, & Ed. Mog. Ven. Mediol. Sed Aſcenſius *tenuioribus*. Vide infra L. VI. 9. 2. Deinde tres MSS. *Equidem Epaminondas*. Bit. prim. *ut in brevi*. Idem delet *Thebis*,

94. *Apud eos ſordidiſſimum*] Quod proprium huic Reipublicae fuit. Romae munus id erat Cenſorum vel Aedilium. Apud Indos τῶν Ἀγρονόμων, ut ſcribit Strabo lib. XV. Dicebantur apud Theba-

meres, [98] breviter & abſciſe: ſi ſenſum aeſtimes, copioſe & valenter. [99] Hiſpanias enim direptas populo Rom. & [100] Galliarum ac Liguriae vires in ſuam redactas poteſtatem, & novo tranſitu Alpium juga patefacta, & Traſimenum lacum dira inuſtum memoria, & Cannas Punicae victoriae clariſſimum monimentum, & Capuam poſſeſſam, & Italiam laceratam [1] ante pedes hominis effudit; uniuſque hoſtiae jecinori longo experimento teſtatam gloriam ſuam poſtponi aequo animo non tulit. Et ſane quod ad exploranda bellica ſacrificia, aeſtimandoſque militares ductus attinebat, [2] omnes foculos, omnes aras Bithyniae, Marte ipſo judice, pectus Annibalis praegravaſſet.

Capax

Thebanos τελέαρχοι. eorum munus fuiſſe περὶ τοὺς στενωποὺς ἐκβολῆς κοπρίων καὶ ῥευμάτων ἀποτροπῆς ſcribit Plutarchus in Praecep. Polit. Apud nonnullos Graeciae populos dicti ſunt ἀστυνόμοι. COLER. *Apud eos ſordidiſſimum.* Copeſ. *ad eos.* Liv. XL. 24. *Accuſavit eum ad patrem.* C. 42. *certatum ad populum.* C. 45. *In Senatu & ad populum.* Ovid. L. II. Triſt. 472.

Haec eſt ad noſtros non leve crimen avos.

PERIZON. Caeſ. L. V. B. G. 53. *Totam hiemem ipſe ad exercitum manere decrevit.* Liv. L. I. 4. *Nec in ſtabulis, nec ad pecora ſegnes.* Plaut. Captiv. Prol. 44. *Ut in ſervitute hic ad ſuum maneat patrem.* Vide & J. Fr. Gronov. ad Liv. L. VII. 7. Liv. L. XXXIII. 46. *Quantam eo facto gratiam ad plebem inierat.* L. III. 31. *Invidiae tamen res ad exercitum fuit.* MSS. tamen noſtri *apud eos* praeferunt.

95. *Expetendum Thebis reddidit*] Ipſa urbs ſemper uſa fuerat eo negotio, & curam hanc mandaverat civibus, ſed abjectiſſimis. Tum neque ipſa cura & negotium poterat ornamentum eſſe Thebis, ſed iis, qui illud gerebant & adminiſtrabant. Quid multa? lego *Thebanis.* Abjectam enim hanc curam ſpecioſiſſimam fecit & civibus ſuis expetendam. PERIZON. Quid? ſi capiamus *Thebis* pro *in urbe Thebarum?*

96. *Auctorque ei committendi proelii eſſet*] MS. *Auctorque proelii committendi*, omiſſo τῷ *ei.* Recte. Nam mox ſequitur *is.* PERIZON.

97. *Non idem ſibi extis portendi*] Barb. prim. Leid. ſec. ſext. Periz. *Non idem ſibi ſed extis.* Leid. prim. *Et idem non ſibi hic.* Unus Rem. *Et idem non ſibi hoc.*

98. *Breviter & abſciſſe*] *Abſciſe* veteres libri habent. PIGH. *Abſciſe* fere ſemper & hic & in ſequentibus pro ἀποτόμως, i. e. ſevere, dure. tanquam ab abſcido, quod à caedo. GUYET.

99. *Hiſpanias direptas, populi Romani & Galliarum ac Liguriae vires*] In Campenſi haec ita: *Hiſpanias ereptas populo Romano, Galliarum, &c.* Quae magis probanda lectio videtur. PIGH. *Hiſpanias ereptas populo R.* Ita Pighius ex cod. Camp. Alii codices tam MSS. quam typis expreſſi *direptas.* Et ſane *diripere* dicunt & pro eripere. Quod vel ex eo intelligitur, quod ſupra III. 3. ext. 2. *Phalari feritatem diripi* dicit pro *eripi.* VORST. Omnes noſtri habent *direptas*, vel *dereptas.* Vide ſupra ad L. II. 9. 8.

100. *Galliarum ac Liguriae*] Sic dedit Pighius. Sed duodecim mei MSS. habent *& Galliarum*, quam particulam cum ceteris membris hujus Periodi praefigat, hic non fuerat abjicienda.

1. *Ante pedes hominis*] Pruſiae puta. Habent hoc Latini, ut, cum nomen alicujus jam expreſſerunt, ac deinde de eodem agere pergunt, voce *hominis* utantur: qua de re & ſupra ad III. I. 3. monuimus. VORST.

2. *Omnes foculos pectus Annibalis praegravaſſet*] *Foculi* erant, in quibus ignem alebant ſacerdotes. Supra I. I. 8. *Cum carbaſum quam optimam habebat, foculo impoſuiſſet. Praegravare* dicit pro *ſuperare.* Infra III. 8. ext. 5. *Quem Syracuſanus Dion diverſitate exempli praegravat.* Quod ergo dicit, *pectus Annibalis omnes foculos & aras praegravaſſet*, ſenſum eſſe Badius putat, quod Annibal melius judicare de extis potuerit, quam ſacrificuli. ut adeo extiſpicium non elevet, ſed Annibalis praedicet experientiam. VORST. Imo *foculi* ſunt etiam, in quibus ipſa fiunt ſacrificia. Liv. L. II. 12. *Dextramque accenſo ad ſacrificium foculo injecit.* Flor. L. I. 10. *Ardentibus focis injecit manum.*

3. *Cotys*] Poſſit aliquis ſuſpicari legendum eſſe: *Cothus*, ex aliquot locis Strabonis; qui & libro VII. ſcribit peregrinum hoc & barbarum eſſe nomen. COLER. *Regis Cotys.* Colerus

ſuſpi-

7. Athen. 11. Capax generoſi ſpiritus illud quoque dictum regis [3] Cotys. ut enim ab Athenienſibus civitatem ſibi datam cognovit. *Et ego*, inquit, *illis meae gentis jus dabo.* Aequavit Athenis Thraciam, [4] ne, viciſſitudine talis beneficii imparem ſe judicando, humilius de origine ſua ſentire exiſtimaretur.

8. Plutarch. in Apoph. Laconic. Nobiliter etiam uterque Spartanus, & qui increpitus a quodam, quod in aciem claudus deſcenderet, [5] *pugnare, non fugere propoſitum ſibi eſſe* reſpondit; Et qui referente quodam, ſagittis Perſarum [6] ſolem obſcurari ſolere, *Bene narras*, inquit, [7] *in umbra enim melius proeliabimur.* [8] Ejuſdem vir urbis atque animi, hoſpiti ſuo patriae muros excelſos latoſque oſtendenti, dixit: *Si mulieribus iſtos comparaſtis, recte: ſi viris, turpiter.*

ſuſpicatur legendum eſſe *Cothus*; quia Strabo ſcribat peregrinum hoc & barbarum nomen eſſe. Verum peregrinis quoque certas terminationes aſſignare ſolent, eademque flectere. Ego putem legendum eſſe *Cotyis.* Sane Tacitus II. Annal. Cotyn quendam Thraciae regem nominat, flectitque *Cotyis*, *Cotye.* Caeſar quoque III. B. C. Cotum Thraciae regem nominat, flectitque *Cotus*, *Coti.* VORST. MSS. *Cotri*, *Codri*, *Cocii*, *Cotii*, *Coeri.* Guyetus conjecit legendum *Cotyos.* Sed amat noſter ſaepe terminationes Latinas. Nepos de Iphicrate C. 3. *Mneſthea filium reliquit ex Threſſa Coti filia*; ubi alii etiam *Cotyis* legunt; cum quibus ſe pugnare nolle ait Lambinus, ita tamen ut etiam *Coti* non improbet. & ſic Thracum vel Beſſorum Rex *Cottus* nomine memoratur quoque à Cicerone. Sed apud Liv. L. XLII. 29. dicitur *Cotys*, & ſic etiam alibi apud eumdem.

4. *Ne viciſſitudine talis beneficii imparem ſe judicando*] *Viciſſitudo beneficii* eſt ipſa beneficii compenſatio, ipſa remuneratio. Cicero de Amic. *Nihil eſt remuneratione benevolentiae, nihil viciſſitudine ſtudiorum officiorumque jucundius.* Sed quid illud *viciſſitudine beneficii imparem ſe judicare?* Nihil aliud quam putare, non poſſe ſe beneficium remunerari; vel, quod idem eſt, beneficii viciſſitudinem praeſtare. Eſt autem ad *τὸ imparem* nomen caſus tertii ſubaudiendum; & quidem *Athenienſibus.* VORST. An *viciſſitudini?* PERIZON.

5. *Pugnare non fugere &c.*] Copeſ. *Pugnare ſibi, & non fugere propoſitum eſſe reſpondit.*

6. *Solem obſcurari ſolere*] Harl. omittit *ſolere.* Supra L. II. Ext. 3. dixit *Xerxem coelo tenebras minitantem.*

7. *In umbra melius proeliabimur*] Unus cod. Brandeb. *proeliabitur*; ut deponens poſitum ſit imperſonaliter. Quae res nec ſine exemplo eſt. Ad eum modum Livius XXIV, 21. ſcribit, *tumultuatum eſt*, *vociferatum eſt.* VORST. MS. Copeſ. omittit *τὸ melius.* Recte mea ſententia, & convenit Laconicae brevitati. PERIZON. Deeſt etiam in ſex noſtris, tamen facile patior adeſſe. *Proeliabitur* praefert etiam primus Ultraj. Plerique codices etiam verba hoc ordine collocant. *Ejuſdem urbis vir atque animi.*

8. *Ejuſdem vir*] Ageſilaus is eſt, ſi credimus Plutarcho. COLER.

CA-

CAPUT VIII.

DE CONSTANTIA.

1. *Q. Fulvii Flacci procos.*
2. *Q. Fabii Max. Verrucoſſi.*
3. *C. Calpurnii Piſonis Cos.*
4. *Q. Metelli Numidici.*
5. *Q. Scaevolae Auguris.*
6. *Semproniae Gracchorum ſororis.*
7. *Pontii centurionis.*
8. *C. Mevii centurionis.*

EXTERNORUM.

1. *Blaſſii Salapini.*
2. *Phocionis Athenienſis.*
3. *Socratis Athenienſis.*
4. *Ephialtis Athenienſis.*
5. *Dionis Syracuſani.*
6. *Alexandri Magni.*

[1] Apertum & animoſum bonae fiduciae pectus emenſo [2] quaſi debitum ſupereſt opus, conſtantiae repraeſentatio. Natura enim ſic comparatum eſt,

1. *Aptum & animoſum bonae fiduciae pectus*] Suſianus codex rectiſſime, *apertum & animoſum.* PIGH. *Apertum & animoſum bonae fiduciae pectus. Apertum* ſuppoſuit Pighius ex uno cod. Suſiano; cum antiquiores typis expreſſi haberent *aptum & animoſum.* Antiquioribus iſtis conſonat uterque codd. Brand. VORST.

2. *Quaſi debitum opus ſupereſt, conſtantiae repraeſentare naturam. Natura enim ſic comparatum eſt*] Locus interjectis gloſſulis mire depravatus; Verae tamen lectionis retinent veſtigia manuſcripti libri. Nam Colonienſis, Campenſis, & Winchelianus ſic habent; *Quaſi debitum opus ſupereſt conſtantiae repraeſentatione. Cura enim ſic comparatum eſt, &c.* Congruit item Atrebatenſis codex, niſi quod, *reprehenſione*, legat, pro *repraeſentatione.* Suſianus ac Pulmannianus, licet nonnihil interpolati, veram lectionem nobis produnt, rejectis iis quae perperam inſerta ſunt, hoc modo: *Quaſi debitum ſupereſt opus conſtantiae. Natura enim comparatum eſt, &c.* Atque haec pulcherrime, mox enim rationem reddit, cur de fiducia ſui tranſeat ad conſtantiam. PIGH. *Quaſi debitum ſupereſt opus conſtantiae. Natura enim comparatum eſt*, &c. Libri mei, & plerique è tuis Pighi, *conſtantiae repraeſentatione. Cura enim* &c. Verum ego cenſeo, *conſtantiae repraeſentatio. Natura enim.* LIPS. *Emenſo quaſi debitum opus ſupereſt, conſtantiae repraeſentatio. Emenſo* ſcil. mihi. Et ſenſus eſt, repraeſentationem ſeu expoſitionem conſtantiae, tanquam debitum opus, ſibi reſtare, poſtquam de fiducia ſui egerit. Ceterum male habitus fuit locus iſte ab editoribus; & peſſime quidem à Pighio, quod is vocem poſtremam prorſus expunxit. Aldus & Chalcocond. paulo rectius ſic, *Quaſi debitum opus ſupereſt, conſtantiae repraeſentare naturam.* Sed non eſt veroſimile, Valerium, cum mox ſcribere vellet *natura comparatum eſt*, praemiſiſſe *naturam.* Aliquot codices, ut Pighius & Lipſius teſtantur, habent, *Quaſi debitum opus ſupereſt conſtantiae repraeſentatione.* Nec aliter codd. Brand. Unde rectiſſime colligit Lipſius legendum eſſe caſu recto *repraeſentatio.* VORST. MS. *Aptum & animoſum bonae fiduciae pectus emenſo mihi, quaſi debitum ſupereſt opus conſtantiae repraeſentare cura vel natura enim ſic comparatum eſt.* Certe ante Pighium legebatur; *aptum*, atque ita in ſuis quoque invenit Vorſtius. Sed neutrum huic loco convenit, ubi requiritur verbum confidentiam & magnanimitatem ſignificans. Lego igitur *altum & an. b. f. p. em. m. q. d. ſ. opus, conſtantiae repraeſentatio.* (quomodo jam legit Lipſ.) *natura enim ſic comparatum eſt.* Sic VIII. 14. Ext. 3. *Cujus mores ſtabiliendi altioris animi Philoſopho tradentur.* Sic IX. 13. Ext. 1. ſic infra IV. 1. 6. *Altiſſima moderatio.* id eſt, generoſa, magnanima. V. 1. Ext. 3. *Altitudo humanitatis*, id eſt, magnanimitas. V. 4. 1. *Maximi vir animi & altiſſimi conſilii.* V. 10. 3. *Ita dolorem altitudine conſilii coërcuit.* Sic VII. 2. Ext. 7. *Cum gravis tum etiam alta in Senatu ſententia.* VII. 2. 3. Tac. Ann. III. 44. & 3. Hiſt. *apertum* vero, ſi vel meliore vel pluribus Codd. confirmaretur, poſſet etiam probari, quia fidu-

eſt, ut, quiſquis ſe aliquid [3] ordine ac recte mente complexum confidit, vel jam geſtum, ſi obtrectetur, acriter tueatur: vel nondum editum, ſi interpelletur, ſine ulla cunctatione ad effectum perducat.

I. Ann. urb. 542. Livius XXVI. [4] Sed dum exempla propoſitae rei perſequor, latius mihi circumſpicienti ante omnia ſe Fulvii Flacci conſtantia offert. [5] Capuam fallacibus Annibalis promiſſis Italiae regnum nefaria defectione paciſci perſuaſam, armis occupaverat. [6] Tam deinde culpae hoſtium juſtus aeſtimator, quam ſpecioſus victor, [7] Campanum ſenatum impii decreti auctorem funditus delere conſtituit. Itaque

ciae hoc proprium eſt, nihil ſubdole, vel ex metu ſollicite tegere, ſed omnia ſua conſilia aperte cum contemptu obtrectantium enunciare. Quid ſi legas *conſtantiae repraeſentationem curare. natura enim?* &c. PERIZON. Ut Copeſ. ita quoque Ultraj. ſec. & Ed. Mog. alii Harl. *Conſtantiae reputatione, cura enim ſic comparatum eſt.* Bit. Ultr. prim. Barb. uterque Leid. prim. ſept. unus Rem. *Conſtantiae repraeſentatione cura enim ſic comparatum eſt.* Leid. tert. *cura l, natura.* Idem *apertum l' expertum.* Leid. ſec. *natura al' cura.* ſext. *repraeſentatione natura.* quint. *repraeſentare naturam, cum enim.* Barb. ſec. & unus Rem. *compertum eſt.* Bit. prim. *compactum eſt.* Toll. *conſtantiae repraeſentatione natura.* Perizon. prorſus ut emendabat Lipſius. *Conſtantiae repraeſentatio, natura enim ſic comparatum eſt.* Quod omnino & ego probaverim. Huc enim MSS. videntur aurigare, & ſenſus eſt commodiſſimus. *Apertum* quoque placet, quod ſolet ſcribi *aptum*, linea transverſa per *p.* ducta. Et ea vox bene huc convenit. Egit enim de illis, qui aperte & magno animo quantam ſui fiduciam in pectore haberent declararunt. Addidi autem *ſic*, quod in ſcriptis & Editis extabat, & imprudenter à Pighio erat omiſſum.

3. *Ordine ac recte mente complexum confidit*] Antea edebatur, *Ordine ac recta mente.* Quod eſt etiam in Copeſ. Leid. ſec. quint. ſext. Perizon. Ultr. utroque Toll. Rem. unus. *ordine ac ratione.* Leid. prim. *Ordine ac recte cura complexum.*

4. *Sed dum exemplar propoſitae rei perſequor*] In MSS. ſeptem invenio *exempla.* Harl. *exemplum.* in decem item *proſequor* ut erat ante Pigh. in omnibus editionibus. Saepius *proſequor* & *perſequor*, apud noſtrum & alios ſunt mutata: *proſequor* vero magis utitur, cum laudat vel enarrat rem, non cum inquirit & circumſpicit exempla. Hoc enim hic ſignificat, dum latius circumſpicio, & mente conquiro exempla propoſitae rei, ut ſupra C. 7. 3. *In quamcunque memorabilium exemplorum partem mente convertor.* Ut *exempla perſequor*, hic praeferam.

5. *Capuam Italiae regnum nefaria defectione paciſci perſuaſam*] MS. *Regimen*, qua voce & ſupra uſus eſt aliquoties. PERIZON. *Regnum* noſtri ſervant, & eſt nomen invidioſius.

6. *Tandem culpae hoſtium tam juſtus aeſtimator*] In manuſcriptis melius, *Tam deinde culpae hoſtium juſtus aeſtimator.* Mox lege, *Campanum ſenatum*, ex v. c. Ita etiam Cicero & Livius frequenter *Capuanos Campanos* vocant, & ipſe Valerius *Capuam, Campanam urbem*, lib. VII. cap. 6. PIGH.

7. *Campanum ſenatum*] Ita codd. Brand. Aldus, *Capuanum ſenatum.* Et ſane ſenatus Capuanus fuit, de quo hic agitur. Sed idem tamen *Campanus* dictus videtur à noſtro, quomodo Cicero & Livius, uti Pighius monet, Capuanos *Campanos* vocant, & noſter infra VII, 6. Capuam *Campanam urbem*; quaſi & gens, & urbs, & ſenatus κατ' ἐξοχὴν ita vocetur. Sed & mox hoc ipſo cap. ait noſter, *Literas nequicquam Campanis ſalutares.* VORST. Utrique emendationi Pighianae favent noſtri MSS. Solus, quantum video, Perizon. habet *Capuanum.* Vide & L. VII. 6. 2.

8. *In duas cuſtodias Theanam Calenamque*] Nomina oppidorum ad quae miſſi ſunt Campani, *Theanum* & *Cales.* A nomine ſubſt. *Theanum* autem quomodo formari potuerit adjectivum *Theanam*, vix apparet. Quid ſi legas *Theanaeam*, aut *Theaninam*, aut *Theanienſem?* VORST. Primum apud ceteros Auctores ſcribitur *Teanum* ſine adſpiratione, ut & apud Graecos Τέανον, eratque urbs magnitudine à Capua ſecunda. Strabo L. v. p. 248. Deinde incolae ejus dicuntur à Polyb. L. III. C. 91. Τεανῖται, nam male in Ed. Amſt. Τυανῖται legitur. Sed in lapidibus apud Gruterum etiam *Theanenſes* eos dici

que catenis onuſtum [8] in duas cuſtodias Teanam, [9] Calenamque diviſit; conſilium executurus, cum ea peregiſſet, quorum adminiſtrandorum celerior eſſe neceſſitas videbatur. Rumore autem de mitiore ſenatus ſententia orto, ne debitam poenam ſcelerati effugerent, nocte [10] admiſſo equo [11] Theanum contendit; interfectiſque qui ibi aſſervabantur, [12] eveſtigio Cales transgreſſus, [13] perſeverantiae ſuae opus exſecutus eſt. Et jam deligatis ad palum hoſtibus literas a P. C. nequicquam Campanis ſalutares accepit. In ſiniſtra enim eas manu, [14] ſicut erant traditae, repoſuit; ac juſſo lictore lege agere, tum demum aperuit, poſtquam illis obtemperari non poterat. Qua conſtantia [15] victoriae

dici obſervarunt Eruditi. gentile autem hujus urbis nomen ideo minus frequens videtur fuiſſe, quoniam duo hujus nominis oppida erant in Italia, alterum *Sidicinum*, alterum *Appulum.* Unde & incolae agri *Teano* vicini, & ipſius etiam urbis fere *Sidicini* vocabantur. Hinc Liv. L. XXVI. 15. *Cum hoc equitatu Teanum profectus prima luce portam intravit. Concurſuque ad primum equitum ingreſſu facto, magiſtratum Sidicinum citari juſſit. Teanam cuſtodiam* vero noſter dixerit, ut Martial. *Arpinas chartas* Lib. XII. 19.

Hoc, quod ſecula poſterique poſſint
Arpinis quoque comparare chartis.

Et ſic ſaepe, Poëtae imprimis. Vide ſupra ad L. I. 7. I. Quin & Liv. L. I. 10. Quos ſaepe jam *Caeninenſes* appellaverat, vocat *nomen Caeninum.* In nullo autem invenio MS. quod Aldus dedit *Theani Calibuſque diviſit.*

9. *Calenamque diviſit*] Ultraj. ſec. *dimiſit*, Leid. ſec. *dimiſit* al' *diviſit.* Poſtea pro *rumore autem*, quod dedit Pighius, & in aliquot comparet MSS. alii cum vulgatis *rumore deinde.*

10. *Admiſſo equo*] *Admittere equum* eſt permiſſo freno ad curſum incitare. Ovidius: *Non opus admiſſo ſubdere calcar equo.* Propertius: *Admiſſo Decius proelia rupit equo.* Ovidius I. Metam. dicit etiam *admiſſo paſſu*, pro celeri & concitato. Dicunt & *permittere equum.* VORST. Liv. L. II. 19. *Equum infeſtus admiſit.* & ſic L. XXV. 19. *Equum admittere in hoſtem.* Ovid. I. Her. 36.

Hic lacer admiſſos terruit Hector equos.

Vide etiam Daviſ. ad Caeſ. L. I. B. G. 22.

11. *Theanum contendit*] Pighius & hic edidit *Theanam:* quomodo ante eum & Aldus. Sed unus cod. Brand. habet *Theanum:* quod rectius videtur. Livius certe oppidum non *Theanam*, ſed *Theanum* vocat. VORST. *Teanum*, clare nonnulli ex noſtris Codd. item Ed. Mog. Mediol. & Aldi. 1534. Sed *Teanam* 1512. & 1514.

12. *Eveſtigio Calenam tranſgreſſus*] In Atrebatenſi, Colonienſi, Cauchiano & Campenſi, *Cales transgreſſus.* Recte. PIGH. *Cales*, aliquot etiam noſtri habent. Ed. Mog. *Calles*, ut eſt in Ultraj. ſec. Recte omnino *Cales* Pighius repoſuit.

13. *Perſeverantiae ſuae opus exſecutus eſt*] MS. *Perſeverantiae ſuae opus exſecuturus*, non male; modo τῷ *transgreſſus* adjungas *eſt.* PERIZON. In duodecim noſtris *eſt* omittitur. *Exſecuturus* habent Barb. prim. Ultraj. ſec. Tol. Periz. Ed. Mog. Lego, *E veſtigio Cales eſt transgreſſus perſeverantiae ſuae opus exſecuturus.* Vides *eſt* excidere facile potuiſſe propter ſimilitudinem ſequentis & praecedentium literarum.

14. *Sicut erant traditae, repoſuit*] Melius, *retinuit*, ut Suſiano, Pulmanniano & aliis habetur. PIGH. *In ſiniſtra eas manu retinuit.* Ita Pighius ex quibuſdam codd. Antiquiores typis expreſſi & MSS. Brand. habent *repoſuit.* Quod quidem alteri ego praetulerim. VORST. In quindecim Codd. invenio *Repoſuit.* Leid. ſept. *repoſuit al' retinuit.* Itaque cum omnes ita etiam habeant Editiones, illud reſtituendum duxi. Liv. L. XXVI. 15. de hac ipſa re. *Acceptas literas cum in gremio repoſuiſſet.*

15. *Victoriae gloriam antecellit*] Pighius in margine notavit alias habere *anteceſſit*, quod reperio in Harl. & duobus Remenſibus. Deinde Leid. quint. ſept. Barb. prim. Periz. *Reperias.* Quatuor *legem agere.* Sed male. Solemni enim formula lictor *lege agere* dicitur, cum poenam de ſontibus ſumit. Liv. L. XXVI. 15. *Praeconi imperavit, ut lictorem lege agere juberet.*

16. *Annibali muneravit*] Lege omnino *Numera-*

riae quoque gloriam antecellit: quia, ſi eum intra ſeipſum partita laude aeſtimes, majorem punita Capua, quam capta reperies.

2\. Ann. urb. 536. Livius XXII. Plutarch. Atque iſta quidem ſeveritatis: illa vero pietatis conſtantia admirabilis, quam Q. Fabius Maximus infatigabilem patriae praeſtitit. Pecuniam pro captivis [16] Annibali numeraverat: fraudatus ea publice, tacuit. [17] Dictatori ei magiſtrum equitum Minucium jure imperii ſenatus aequaverat: ſilentium egit. Ann. urb. 537. Livius. Plutarchus. Compluribus praeterea injuriis laceſſitus, [18] in eodem animi habitu permanſit, nec unquam ſibi reipublicae permiſit iraſci. tam perſeverans [19] in amore civium fuit: quid in bello gerendo; nonne par ejus conſtantia? Imperium Romanum Cannenſi proelio pene deſtructum vix ſufficere ad exercitus comparandos videbat. Itaque fruſtrari & eludere Poenorum impetus, quam manum cum his tota acie conſerere melius ratus, pluribus comminationibus Annibalis irritatus, [20] ſaepe

meraverat, cum MS. Sequitur enim eodem modo, *aequaverat*. non *aequavit*. vel potius *numerarat*. PERIZON. *Numeraverat*, eſt in decem MSS. & Ed. Mog.

17\. *Dictatori ei Magiſtrum equitum Minucium jure imperii Senatus aequaverat*] Hoc de Senatu plane & perſpicue falſum. Non ſciverunt, non approbarunt id temerarium & novum patres: plebis unius & Tribunorum haec ſanctio, hic error. Itaque Livius diſerte Plebiſcitum appellat. Nec aliter Plutarch. Quin iſte ipſe Valerius lib. v. c. 2. *Dictatori ei*, inquit, *Magiſter equitum Minutius ſcito plebis aequatus*. Neſcivit Valerius? corruptores iſti librorum potius, à quibus infarcta vox *Senatus*. Ego cenſeo illum ſcripſiſſe, *jure imperii aequaverant*. Satis enim pronum intellectu, quos intelligat. LIPS. *Magiſtrum Equitum*. Jam pridem doctiſſimus Lipſius, alte inflictum vulnus hujus loci ſanavit: *Magiſtrum Equitum Minutium jure imperii aequaverant* lectitans. Addo tantum egregium illud monumentum de rebus à Fab. Maximo geſtis. Q. FABIVS. DICTATOR. BIS. COS. V. CENSOR. SACROR. II. AED. CVR. Q. II. TR. MILITVM. II. PONT. AVGVR. PRIMO. CONSVLATV. LIGVRES. SVBEGIT. EX. IIS. TRIVMPHAVIT. TERTIO. ET. QVARTO. HANNIBALEM. COMPLVRIBVS. VICTORIIS. FEROCEM. SVBSEQVENDO. COERCVIT. MAGISTRO. EQ. MINVTIO. QVOIVS. POPVLVS. IMPERIVM. CVM. DICTATORIS. IMPERIO. AEQVAVERAT. ET. EXERCITV. PROFLIGATO. SVBVENIT. ET. EO. NOMINE. AB. EXERCITV. MINVTIANO. PATER. APPELLATVS. EST. COS. QVINTVM. TARENTVM. CAEPIT. TRIVMPHAVIT. DVX. AETATIS. SVAE. CAVTISSIMVS. ET. REI. MILITARIS. PERITISSIMVS. HABITVS. EST. PRINCEPS. IN. SENATV. DVOBVS. LVSTRIS. LECTVS. EST. Haec ex lapide antiquo, qui dicitur apud nobilem quendam Florentinum repertus. Similis Arimini exſtare legitur apud eos, qui talia collegere. In Ariminenſi legitur: PATER. PATRIAE. APPELLATVS. quod ego ab exercitu Minutiano non factum & contra veritatem Hiſtoricam ſcriptum puto. Patrem quidem, more militari, appellatum fuiſſe, liquidae fidei eſt. Silius lib. VII. de exercitu Minutiano:

Ibat ovans Fabiumque decus Fabiumque ſalutem
Certatim & magna memorabat voce parentem.

COLER. *Dictatori ei magiſtrum eq. jure imperii ſenatus aequaverat*. Negat Lipſius, Valerium ita ſcripſiſſe. neque enim latere ipſum potuiſſe, non ſenatusconſulto, ſed plebiſcito id ita factum eſſe. Putat ergo legendum, *jure imperii aequaverant*; ut vox *ſenatus* omittatur. Sane Livius lib. XXII. diſerte *plebiſcitum* appellat. Et ipſe noſter infra v, 2, 4. *Dictatori ei*, inquit, *Magiſter equitum Minucius ſcito plebis aequatus*. Ibidem & *imprudentis vulgi errorem* vocat. Sed poſſit tamen & μνημονικὸν ἁμάρτημα Auctoris hic ſtatui. Certe à talibus non immunem eum fuiſſe ſupra non ſemel apparuit. VORST. Contra Lipſium ſtant omnes MSS. *Dictatori ei magiſtrum*

[20] ſaepe etiam ſpe bene gerendae rei oblata, nunquam à conſilii ſalubritate, ne parvi quidem certaminis diſcrimine, receſſit. Quodque eſt difficillimum, ubique ira ac ſpe ſuperior apparuit. Ergo ut Scipio pugnando, ita hic non dimicando, maxime civitati noſtrae [21] ſuccurriſſe viſus eſt. Alter enim celeritate ſua Carthaginem oppreſſit: alter cunctatione id egit, ne Roma opprimi poſſet.

C. etiam Piſonem [22] mirifice & conſtanter turbulento reipublicae ſtatu egiſſe conſulem narratione inſequenti patebit. [23] M. Palicani ſeditioſiſſimi hominis peſtiferis blanditiis praereptus populi favor conſularibus comitiis ſummum dedecus admittere conabatur, ampliſſimum ei imperium deferre cupiens, cujus teterrimis actis exquiſitum potius ſupplicium, quam ullus honos debebatur. Nec deerat conſternatae multitudini furialis fax tribunicia, quae temeritatem ejus 3. Ann. urb. 686.

ſtrum equitum aequaverat. MS. *Dictatori etiam mag.* quod praefero. Eſt enim hoc alterum injuriae genus, quod fecerant Fabio. ſequitur deinde *praeterea.* PERIZON. Sic quoque Barb. prim. Decem *&*; ſed hi habent etiam *Magiſtro*; & quatuor ex illis *inimicum* pro *Minucium.* Ed. Mog. *Dictatori & Magiſtro equitum Minucium.* Periz. *Dictatori magiſtrum equitum.*

18. *In eodem animi habitu permanſit*] Novem MS. praeferunt ſimplex *manſit.* totidem *Rempublicam.* An ſcripſit *in Rempublicam*?

19. *In amore*] Lib. Dan. *In amorem.* Probe & Latine. COLER. Ita etiam duo aut tres è noſtris. Sed nihil neceſſe eſt. Lege vero & diſtingue hoc modo. *Tam perſeverans in amore civium, quid? in bello gerendo nonne par ejus conſtantia?* Deleto *fuit.* quod à duodecim abeſt MSS. & Ed. Mog. more ſuo non Fabium perſeverantem fuiſſe dicit in amore civium, ſed conſtantiam ejus.

20. *Saepe etiam ſpe bene gerendae rei oblata*] In Atrebatenſi, Campenſi, & Suſiano legitur, *Saepe etiam ſpecie.* eleganti locutione; eſt enim πρόφασις, hoc eſt, ſimulatio, atque apparentia quaedam, ſpecies abſque re. Cicero de amicitia; *Quae eſt enim iſta ſecuritas? ſpecie quidem blanda, ſed re ipſa à ſe multis locis repudianda.* Auctor de Viris illuſtribus cap. 64. *Naſica ut invidiae ſubtraheretur, per ſpeciem legationis in Aſiam ablegatus eſt.* PIGH. *Saepe etiam ſpecie bene gerendae rei oblata.* Malo, *ſpe bene gerendae rei.* atque ita priſcus liber. LIPS. *Spe bene gerendae rei oblata.* Ita veteres typis expreſſi. Nec aliter unus cod. Brand. Pighius tamen maluit *ſpecie bene ger. r. obl.* Lipſius mavult alterum. Et nos itidem. VORST. *Spe* retinent quindecim noſtri, & retinendum omnino eſſe demonſtrat ipſe auctor, dum paulo poſt ipſum *ira ac ſpe* ſuperiorem dicit, reſpiciens ad id, quod modo *ipſum irritatum comminationibus* Annibalis, modo *ſpem ipſi oblatam* dixerat. Quod innuere voluiſſe videtur Perizonius, qui vocabula *irritatus ira*, & *ſpe ſpe*, lineolis junxerat. Deinde Leid. ſept. *Ira ac ſpe ſemper ſuperior.*

21. *Succurriſſe viſus eſt*] In Pulmanniano, Atrebatenſi, aliiſque, *ſuccurrit.* Melius. PIGH. *Civitati noſtrae ſuccurriſſe viſus eſt.* Ita rurſus veteres typis expreſſi, & uterque MS. Brand. At Pighius pro *ſuccurriſſe viſus eſt* ex quibuſdam codd. reſcribendum putavit *ſuccurrit*: quod quidem nobis non probatur. Non intellexerunt hi, qui mutationem fecerunt, proprietatem ſermonis Latini; ad quam pertinet, ut *videri* redundet interdum, aut pro *eſſe* ponatur. Cicero I. Off. *Nunquam omnino periculi fuga committendum eſt, ut imbelles timidique videamur*, id eſt, ſimus. Juſtinus XXIX. 2. *Quod Italiae finitimus videbatur*, pro *quod Italiae finitimus erat.* VORST. MSS. *Viſus eſt* habent ad unum omnes. Quam frequens hoc Ciceroni fuerit notum vel ex eo, quod in ipſo reprehendi à multis ſolitum *tertio quoque ſenſu in omnibus pro ſententia poſitum eſſe videatur.* Vide auctorem Dial. de Oratoribus C. 23. Quin in ipſis etiam ita loquuntur Senatusconſultis. Caeſ. L. I. de Bel. Civ. C. V. *Uti ante diem certam Caeſar exercitum dimittat, ſi non faciat, cum adverſus Remp. facturum videri.* Noſter L. IV. I. 8. *Indignum & alienum à majeſtate populi Romani videri.*

22. *Mirifice & conſtanter turbulento Reip. ſtatu egiſſe*

ejus & ruentem comitaretur, [24] & languentem actionibus ſuis inflammaret. In hoc miſerando pariter & erubeſcendo ſtatu civitatis, [25] tantum non manibus tribunorum pro Roſtris Piſo collocatus, cum hinc atque illinc eum ambiſſent, & *an Palicanum ſuffragiis populi conſulem creatum renuntiaturus eſſet*, interrogaretur: primo reſpondit, *Non exiſtimare ſe tantis tenebris offuſam eſſe rempublicam, ut huc indignitatis veniretur.* Deinde cum perſeveranter inſtarent, ac dicerent, *Age, ſi ventum fuerit: Non renuntiabo*, inquit. [26] Quo quidem tam abſciſo reſponſo conſulatum Palicano, prius quam illum adipiſceretur, eripuit. Multa & terribilia Piſo contempſit, dum ſpecioſum mentis ſuae flecti non vult rigorem.

4. Metellus autem Numidicus, propter conſimile perſeverantiae genus, excepit quoque indignam majeſtate ac moribus ſuis procellam. Cum enim animadverteret, [27] quo tenderent Saturnini tribuni plebis funeſti conatus, quantoque malo Reipublicae, [28] niſi his occurreretur, erupturi eſſent, in exilium, quam in legem ejus, ire maluit. Poteſt aliquis hoc viro dici conſtantior? qui ne ſententia ſua pelleretur, patria, in qua ſummum dignitatis gradum obtinebat, carere ſuſtinuit.

Ann. urb. 653. Livius LXIX. App. Civil. Cic. pro Balb.

5. Ceterum ut neminem ei praetulerim, ita Q. Scaevolam Augurem merito compa-

egiſſe conſulem patebit] Forte *Mirifice conſtantem.* Sic IV. 1. 4. *Qualem Conſulem egit.* Sic IV. 2. 2. & VII. 2. 5. *Viliſſimum regem egit.* Liv. Ep. XCI. *tum lenem Senatorem egit.* Liv. XLV. 25. *Se medium egit.* Epit. XLVI. ſed & IV. 7. 3. *Nec hactenus amicum egiſſe contentus.* Val. Max. IV. 1. 2. *Tam conſtanter moderatus fuit.* V. 2. Ext. 2. *Magnifice gratus apparuit.* Liv. XLII. C. 15. *Pantaleon conſtanter impavidus manſit ad protegendum regem.* Vide & I. 5. Cap. ult. *Varie perplexa.* Sic V. 4. 5. *Auctoritas patria aeque potens fuit.* VI. 4. 4. *Aeque admirabile.* VII. 2. 2. *Aeque prudenter.* PERIZON. Pighius in margine notavit in aliis eſſe *conſulatum*, quod equidem in novem invenio MSS. & ferri poſſet. ut *Agere regnum.* Flor. I. 6. Ubi vide Cl. Dukerum. *Agere Tribuniciam poteſtatem.* Liv. L. IV. 56. *Agere curam alicuius rei.* Liv. L. II. 48. & Curt. L. X. 5. 2. Ovid. L. VI. Faſt. v. 647.

Sic agitur cenſura & ſic exempla parantur.

Sed tamen magis probaverim *conſulem.* Non enim adeo totum conſulatum mirifice conſtantem egit, quam tunc in eo caſu conſulem.

23. *M. Palicani*] De hoc Salluſtius in Hiſt. *M. Atilius Palicanus humili loco, Picens loquax magis quam facundus.* Meminit ejuſdem aliquoties Cicero. COLER. Male hunc *Atilium Palicanum* ex Salluſtio profert Colerus; eſt enim hic *Lollius Palicanus.* PERIZON. Refert quoque hunc Cicero *Inter eos, quos cognovit minime dignos elegantis conventus auribus, aptiſſimos vero turbulentis concionibus* in Bruto C. 62.

24. *Languentem actionibus ſuis inflammaret*] MS. Cop. *inflaret.* Liv. L. XXXV. 42. *Quibus mendaciis &c. regis ſpem inflabat.*

25. *Tantummodo manibus tribunorum pro Roſtris Piſo collocatus*] In Campenſi aliiſque, *Tantum non.* Optime. ponitur enim pro, ferme vel quaſi: & Valerio familiare eſt adverbium, Graecis μονονουχί. PIGH. Ita ſane & noſtri MSS. Vide L. I. 8. 10.

26. *Quo quidem tam abſciſſo reſponſo*] In manuſcriptis omnibus *abſciſo*, ſicut ante. PIGH. *Quo quidem tam abſciſo reſponſo.* Ita eſſe in MSS. omnibus; non, ut Aldus edidit, *abſciſſo* teſtatur Pighius. Et ſane codices quoque Brand. ſic habent; niſi quod unus eorum contra analogiam habet *abciſe.* Sequente C enim non *ab*, ſed *abs* in compoſitione dicunt. Supra alicubi,

comparaverim. [29] Diſpulſis, proſtratiſque inimicorum partibus, Sylla occupata urbe ſenatum armatus coëgerat, ac ſumma cupiditate ferebatur, ut C. Marius quam celerrime hoſtis judicaretur. Cujus voluntati [30] nullo obviam ire audente, ſolus Scaevola interrogatus de hac re ſententiam dicere noluit. Quinetiam [31] truculentius ſibi minitanti Syllae, *Licet*, inquit, *mihi agmina militum, quibus Curiam circumſediſti, oſtentes; licet mortem identidem miniteris: nunquam tamen efficies, ut propter exiguum ſenilemque ſanguinem meum, Marium, à quo Urbs & Italia conſervata eſt, hoſtem judicem.* Ann. urb. 665.

[32] Quid feminae cum concione? ſi patrius mos ſervetur, nihil. Sed ubi domeſtica quies ſeditionum agitata fluctibus eſt, [33] priſcae conſuetudinis auctoritas convellitur: pluſque valet quod violentia cogit, quam quod ſuadet & praecipit verecundia. Itaque te, Sempronia, Ti. & C. Gracchorum ſoror, uxor Scipionis Aemiliani, non ut abſurde graviſſimis virorum operibus inſerens, maligna relatione comprehendam; ſed quia à tribuno plebis producta ad populum, in maxima confuſione nihil à tuorum amplitudine degeneraſti, honorata memoria proſequar. Coacta es eo loci conſiſtere, ubi principum civitatis perturbari frons ſolebat. Inſtabat tibi torvo vultu minas profundens ampliſſima poteſtas: [34] clamor imperitae multitudinis obſtrepebat: totum forum acerri- 6. Ann. urb. 652. App. Civil. 1. Infra IX, 6.

bi, itidem de ſermone, *Breviter & abſciſe.* VORST.

27. *Quo tenderent Saturnini tribuni plebis funeſti conatus*] MS. Copeſ. delet *tenderet*. An pendet, *quo* ab *erupturi eſſent*? Ter. in Phor. IV. 3. 20. *quo evadet hodie.* Item II. 2. 11. *Ne iſthaec fortitudo in nervum erumpat.* PERIZON.

28. *Niſi his occurretur*] Sic recte Pighius, ex ſuis credo MSS. cum ante eum ederetur, *ſi non*, ſed alterum praeferunt MSS. mei & Ed. Mog. ac Mediol. in fine Harl. *qui ne ſententia ſua pelleretur.*

29. *Depulſis proſtratiſque inimicorum partibus, Sulla*] Vetus, *diſpulſis*, id eſt, disjectis diſſipatiſque, quod probo. Sed & voculam, *Inimicorum*, libens hic expunxerim, immiſſam ab iis qui Partium nomen quid valeret parum capiebant. LIPS. *Depulſis*. Lego cum lib. Dan. *Diſpulſis*, id eſt, disjectis, diſturbatis. Et ita Lipſius. COLER. *Diſpulſis proſtratiſque inimicorum partibus.* Ita cum Lipſio & Colero legendum arbitror pro eo quod Aldus & Pighius edidere *depulſis*. Habent ſane ita & codices Brandeb. vetuſque typis expr. Martini Herbip. Eſt autem *diſpulſis* idem quod *disjectis*, *diſſipatis.* VORST. *Diſpulſis* habent MSS. duodecim, & Ed. Mog. Et ſic etiam pro *depulſa nebula*, *diſpulſa*, meliores Codices habere apud Liv. L. XXVI. 17. monuit J. Fr. Gronovius. *Inimicorum* vero quod Lipſius etiam expunctum volebat retinent omnes.

30. *Nullis obviam ire audentibus*] Veteres libri, *Nullo obviam ire audente.* PIGH. Ita etiam MSS. noſtri cum Ed. Mog. & Mediol.

31. *Truculentius ſibi minitanti Syllae*] Andr. Schottus in cod. ſuo reperit *trucul. ſibi inſtanti Syllae.* VORST. Barb. prim. *Inſtanti al' minante.* & ſic prorſus Leid. ſext. *minitanti* potius gloſſa videtur & *inſtanti*, quam contra. Exemplo ſequenti. *Inſtat tibi torvo vultu minas profundens ampliſſima poteſtas.*

32. *Quid faeminae*] Mulierem, more Romanorum peculiari, comitiis foroque carere ſolitam, ſatis eſt notum. Nec adeo arrogari poterat, ut docet Agellius lib. V. c. 19. COLER.

33. *Priſcae conſuetudinis*] Imo ipſae leges. Ideoque eleganter Valerius alibi ſcripſit: *Legem utilitati cedere.* Ea cauſſa Scipio obſtaculo legis impediri ſe non eſt paſſus, cum privatus patefecit aerarium. Ea cauſſa contra legem Por-

acerrimo ſtudio nitebatur, ut [35] Equitio, cui Semproniae gentis falſum jus quaerebatur, tanquam filio Tiberii fratris tui, [36] oſculum dares. tu tamen illum, [37] neſcio quibus tenebris protractum portentum, execrabili audacia ad uſurpandam alienam propinquitatem tendentem, repuliſti.

7. Non indignabuntur Urbis noſtrae lumina, ſi inter eorum eximium fulgorem, centurionum quoque virtus ſpectandam ſe obtulerit. Nam ut humilitas amplitudinem venerari debet, [38] ita nobilitate fovenda magis, quam ſpernenda bonae indolis novitas eſt. [39] An abigi debet T. Pontius ab horum exemplorum contextu? qui pro Caeſaris partibus excubans, Scipionis praeſidio interceptus, cum uno modo ſalus ab eo daretur, ſi ſe futurum Cn. Pompeji, generi ipſius, militem affirmaſſet, ita reſpondere non dubitavit: *Tibi quidem, Scipio, gratias ago: ſed mihi uti iſta conditione vitae non eſt opus. Sine ullis imaginibus nobilem animum!*

Ann. urb. 707. Hirt. B. Afric.

40 Idem

Porciam Catilinarii in carcere necati ſunt. COLER. Multi MSS. *convelletur.*

34. *Cum clamor imperitae multitudinis obſtreperet*] Malim, ut in manuſcriptis, *Clamore imperitae multitudinis obſtrepens totum forum, &c.* vel ut in Gemblacenſi, *Clamor imperitae multitudinis obſtrepebat.* PIGH. *Clamor imperitae multitud. obſtrepebat.* Ita legendum puto ex uno cod. Brandeburg. Nec aliter in cod. Gemblacenſi ſcriptum repererat Pighius. Sed ille tamen alios ſecutus codd. maluit, *Clamore imperitae mult. obſtrepens totum forum.* Aldus ediderat, *Cum imperitae multitudinis obſtreperet:* quomodo & in altero cod. Brand. ſcriptum reperio. VORST. Novem *cum clamore imperitae multitudinis obſtreperet. Clamore obſtrepens* Leid. quint. & ſex. *Clamor obſtrepabat* Ultr. prim. *Clamor obſtrepens* ſec. Probo ſcripturam Cod. Gemblacenſis. Klokkius legebat *minas protentans*, & teſtabatur in MS. Baſil. exſtare *Altiſſima poteſtas.*

35. *Equitio*] Hujus Equitii rurſus eſt mentio Lib. IX. Cap. 7. De violentia & ſeditione. Ubi *L. Equitius* dicitur. Quod nomen ſi recte hic legitur, certe tum in L. Floro Lib. III. Ubi de Apulejana ſeditione diſſerit; tum in Plinio de Viris Illuſtribus erratum eſt in nomine. In Floro enim *C. Gracchum* legitur pro *L. Equitium.* In Plinio vero de Metello Numidico *Quintium* pro *Equitium.* GLAREAN. *Equitio.* Hujus mentio facta & ſupra III, 2, 10. itemque infra IX. 15. 1. Ut hic *portentum*, ita infra *monſtrum* eum vocat. VORST.

36. *Oſculum dares*] Atque ita pro fratris Tiberii filio eum agnoſceres. VORST.

37. *Neſcio quibus tenebris*] Infra IX, 15, 1. Firmo Piceno veniſſe eum ſcribit. VORST. *Neſcio quibus tenebris protractum portentum.* Quatuor *ut portentum.* Forte conjunctio addita eſt, quia praeceſſerat *illum.* Sed uſitata ſatis in talibus eſt Syntheſis. Terent. in Eun. IV. 4. 29. *Monſtrum hominis non dicturus.* vel *ut portentum*, explicabis cum Perizonio *repuliſti ut portentum*. Hic autem videtur eſſe ille *Palicanus*, qui perfeciſſe dicitur ut à Pompejo & Craſſo Conſulibus Tribunicia poteſtas populo reſtitueretur, ab Aſconio ad Cic. Div. in Verrem Cap. 3.

38. *Ita nobilitate fovenda magis*] Pighius & Colerus exhibuerant *Nobilitati.* Ed. Mog. Ven. Aldus, Gryph. Colin. Steph. *Nobilitate*, quod in pleriſque eſt MSS. Sed Oliv. Aſcenſ. Glarean. *à Nobilitate.* & hoc tuetur MS. Harlem. *a* adſcriptum eſt alia manu in Leid. ſept. Quamquam valde frequens non ſit, tamen participia in *dus* aliquando cum ablativo & praepoſitione *a*, vel *ab*, conſtrui docuerunt eruditi. Vide Perizon. ad Sanctii Minervam L. I. C. 15. Cic. Or. II. de Leg. Agr. C. 35. *Non eos in Deorum immortalium numero venerandos à nobis & colendos putatis.* Infra L. VI. 6. 3,

39. *An abigi debet Pontius*] In aliis editionibus *Titius*, non *Pontius* legitur. Ego vero legerim: *Titus Pontius.* Is ipſe eſt de quo Cicero de ſenectute: *Nec vos quidem T. Pontii centurionis vires habetis. num idcirco ille eſt praeſtantior vobis?* COLER. *An abigi debet T. Pontius.* Ita legendum cenſet Colerus; cum in codd.

tum

40 Idem conſtantiae propoſitum ſecutus C. Mevius centurio divi Auguſti, 8.
cum Antoniano bello ſaepenumero excellentes pugnas edidiſſet, improviſis hoſtium inſidiis circumventus, & ad Antonium Alexandriam perductus, interrogatuſque quidnam de eo ſtatui deberet, *Jugulari me*, inquit, *jube: quia nec ſalutis beneficio, neque mortis ſupplicio adduci poſſum*, 41 *ut aut Caeſaris miles eſſe deſinam, aut tuus eſſe incipiam.* Ceterum quo conſtantius vitam contempſit, eo facilius impetravit. Antonius enim 42 virtuti ejus incolumitatem tribuit. Ann. urb. 723.

EXTERNA.

43 Complura hujuſce notae Romana exempla ſuperant; 44 ſed ſatietas modo vitanda eſt. 45 Itaque ſtylum meum ad externa jam delabi permittam. Quorum 1.

tum typis expreſſis, tum MSS. ſit partim ſolum *Pontius*, partim ſolum *Titius*: & hunc eſſe eum de quo Cicero in lib. de Senect. *Nec vos quidem T. Pontii centurionis vires habetis. num idcirco ille eſt praeſtantior vobis.* Porro pro *abigi* in uno cod. Brand. eſt *abici*; idque, ut ſolet, pro *abjici*. VORST. Etiam in noſtris MS. partim *Titius* partim *Poncius* eſt, in ſexto Leid. *Totius.* Barb. prim. *Coclius.* Credo verum vidiſſe Colerum. T. excidit propter ultimam in *debet.* Aliquot etiam è noſtris habent *abici.*

40. *Sine ullis imaginibus nobilem animum & idem conſtantiae propoſitum ſecutus C. Maevius*] Placet magis lectio antiqua cum voce inſerta, *nobilem animum oſtendit, idem conſtantiae*, &c. LIPS. *Sine ullis imaginibus nobilem animum & idem conſtantiae propoſitum ſecutus.* Lipſius magis ſibi placere ait lectionem antiquam cum voce inſerta, *Nobilem animum oſtendit. Idem conſtantiae prop.* At mihi magis placet ſic legi, ut eſt in codd. Brandeburgenſibus, id eſt, ut nec *oſtendit*, nec vocula copul. & appareat; utque à voce *idem* novum exemplum incipiat. Sane in utroque cod. Brand. *idem* majuſcula litera initiali ſcriptum, & rubrica notatum eſt. Ita quae proxime praecedunt *ſine ullis imaginibus nobilem animum*, ad proxime antecedens exemplum T. Pontii pertinebunt, cumque exclamatione legenda erunt. Neque novum eſt exclamationem fieri ſine vocula exclamandi O. Vide ſupra III, 8, 3. VORST. Quod de Brandeb. teſtatur Vorſtius, idem ego teſtor de omnibus noſtris. Niſi quod Leid. prim. habet *Nobilis animus*, & tert. *Nobilis eſt animus.* Ita tamen ut praecedenti etiam exemplo illa connectant, & deleant &. Etiam Ed. Mog. *ſine ullis imaginibus nobilem animum* priori exemplo ſubjungit. Quare ſequi hunc tantum conſenſum non dubitavi, praeſertim quum noſter morem ſic ſequatur ſuum, ut ſupra vidimus.

41. *Ut aut Caeſaris miles deſinam, aut tuus eſſe incipiam*] In Suſiano & aliis, *Ut Caeſaris miles eſſe deſinam, & tuus eſſe incipiam.* PIGH. *Ut Caeſaris miles eſſe deſinam, & tuus eſſe incipiam.* Concinnius concepta in priſco viri fortis verba: *ut aut Caeſaris miles deſinam, aut tuus eſſe incipiam.* LIPS. *Ut Caeſaris miles.* Concinnius ex lib. vet. Lipſius: *Ut aut Caeſaris miles deſinam, aut tuus eſſe incipiam.* COLER. *Ut Caeſaris miles eſſe deſinam, & tuus eſſe incipiam.* Ita Pighius è quibuſdam codd. Alii & inter hos Brandeburgenſes habent, *Ut aut Caeſaris miles deſinam, aut tuus eſſe incipiam.* Quae quidem lectio Lipſio atque Colero magis placet. VORST. Sic igitur reſtitui, quum in omnibus & ſcriptis & editis illud *aut* reperirem geminatum, ſed prius *eſſe* in nonnullis abeſt. Pro *tribuit*, etiam in paucis noſtrum eſt *praeſtitit*, Copeſ. *donavit.*

42. *Virtuti ejus incolumitatem tribuit*] Notat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *incolumitatem praeſtitit.* VORST.

43. *Complura hujus notae*] Sic Pighius. MSti & editi *hujuſce.* Quod quamquam leve, tam mutari clam non debuerat.

44. *Sed ſatietas modo vitanda eſt*] Leid. tert. Ultraj. ſec. Chart. Duac. *Sed ſatietas modo in ſermonibus potiſſime vitanda eſt.*

45. *Itaque ſtylum meum*] Unus cod. Brandeb. *Stylo meo ad externa delabi permittam.* VORST.

Ann. urb. 543. Livius XXVI. rum principatum teneat [46] Blaſſius, cujus conſtantia nihil pertinacius. [47] Salapiam enim patriam ſuam praeſidio Punico occupatam, Romanis cupiens reſtituere, Daſium acerrimo ſtudio ſecum in adminiſtratione reipublicae diſſidentem, [48] & alioquin animo toto Annibalis amicitiae vacantem, ſine quo propoſitum conſilium peragi non poterat, ad idem opus aggrediendum majore cupiditate, quam ſpe certiore, tentare auſus eſt. Qui protinus ſermonem ejus, adjectis [49] quae & ipſum commendatiorem, & inimicum inviſiorem factura videbantur, Annibali retulit. A quo adeſſe juſſi ſunt, ut alter crimen probaret, [50] alter defenderet. [51] Ceterum pro tribunali cum res gereretur, & quaeſtioni illi omnium oculi eſſent intenti, [52] dum aliud forte citerioris curae negotium tractatur, Blaſſius vultu diſſimulante, & voce ſummiſſa, monere Daſium

Et ſic Copeſ. L. v. 10. 3. *In alienis luctibus orationi meae vagari permittam.* PERIZON. Idem invenio in Harl. & quatuor aliis. Sed quum in exemplo adducto videamus *vagari permittam*, ita videtur hic non improbanda eorum Codicum ſcriptura, qui exhibent *dilabi*. Ultraj. prim. Leid. quint. & ſext. Sunt qui pro *permittam* habent *patiar*. Sed vide ad Lib. v. 10. 3. Ubi notavi longe potiorem MSS. partem habere *Orationem meam.*

46. *Blaſſius*] Sic nonnulli, ſed plures *Blaſius*, mox pro *Daſium* Ult. & Bit. primi *claſſium.* quomodo & in quibuſdam Livii legitur. Vide J. Fr. Gron. L. iv. Obſ. C. 11.

47. *Salapiam*] MSS. *Selapiam*, *Seulapiam*, *Salutariam*, *Salapram*, *Salapiam.* quod habet Copeſ. Ultr. prim. Periz. Leid. prim. quint. & ſext.

48. *Et animo toto Annibalis amicitiae vacantem*] Etiam hic ſuum debui reddere auctori à Pighio ſubductum; nam ſcripti & editi habent, *Et alioquin animo toto Annibalis amicitiae vacantem.* Prorſus egregie & ſenſu optimo. Significat enim ita Daſium rem ad Annibalem traxiſſe, non ſolum quia in adminiſtratione Reip. acerrimo ſtudio à Blaſio diſſidebat, ſed etiam quod praeter hoc ex animo favebat Annibali.

49. *Quae ſe commendatiorem*] Unus Rem. *Qui ſe.* Copeſ. & Leid. quint. *quae ipſum.* Duodecim alii, *quae & ipſum*, quomodo eſt in omnibus ante Pighium editionibus. Quare & hoc reſtitui.

50. *Alter defenderet*] *Defendere crimen* dicitur qui propulſat & à ſe amolitur. VORST.

51. *Ceterum cum pro tribunali res gereretur*] Bit. prim. *ageretur*, verbo ad rem judiciariam valde accommodato, ſed diſſentiunt ceteri.

52. *Dum aliud forte certioris curae*] Legendum, *citioris curae*, ex v. c. conſenſu. PIGH. *Dum aliud citerioris curae negotium tractatur.* Ita unus codex Brandeb. & veteres typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. Sed & Gronovius in tribus codd. ita ſcriptum reperit, ut in lib. iv. Obſ. cap. 11. ipſe teſtatur. Aldus ediderat *certioris curae.* Pro quo Pighius maluit *citioris curae.* Sed *citerioris curae* verum eſt: & idem quod *prioris*, *propioris curae.* Sic infra vi, 3, 11. *Citeriorem delicto praebuit ultionem.* Et viii, 15, 1. *Superiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt.* Rurſus ix, 12. *Uno gradu citerior.* Ipſe quoque Cicero ii, 12. ad famil. *Citeriora nondum audiebamus.* VORST. *Certioris* habet Barb. prim. Leid. ſec. Reliqui *Citerioris.* Probabat etiam Guyetus. Deinde Bit. prim. *Vultu diſſimulato.* Barb. prim. *proclamabat.* Harl. *pervenerat* pro *penetraverat.*

53. *Enimvero hunc ille proclamat*] Imitatus videtur Livium; cujus eadem de re agentis verba lib. xxvi. ſunt: *Enimvero ille velut in manifeſta re exclamat, ſub oculis Annibalis ſecum de proditione agi.* VORST.

54. *Quod quia incredibile exiſtimabatur*] In manuſcriptis, *Quod quia & incredibile videbatur.* Et ſtatim poſtea, *Et dictabatur ab inimico*, pro, *jactabatur.* PIGH. *Quod quia & incredibile exiſtimabatur.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Nec erat quod Pighius ſcriberet *incred. videbatur.* VORST. In uno aut altero eſt *videbatur*, ſed ceteri tuentur *exiſtimabatur.*

55. *Et jactabatur ab inimico*] Ita rurſus veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius ex aliis

ſium coepit, *ut Romanorum potius quam Carthaginienſium partes foveret.* [53] Enimvero tunc ille proclamat, *ſe in conſpectu ducis adverſus eum ſolicitari.* [54] Quod quia & incredibile exiſtimabatur, & ad unius tantum aures penetraverat, [55] & jactabatur ab inimico, veritas fide caruit. Sed non ita multo poſt Blaſſii mira conſtantia Daſium ad ſe traxit, Marcelloque Salapiam, & quingentos Numidas, qui in ea cuſtodiae cauſſa erant, tradidit.

2. Phocion vero, cum Athenienſes rem [56] aliter atque ipſe ſuaſerat, proſpere adminiſtraſſent, [57] adeo perſeverans ſententiae ſuae propugnator extitit, ut in concione laetari quidem ſe ſucceſſu eorum, ſed conſilium tamen ſuum aliquanto melius fuiſſe diceret. Non enim damnavit, quod recte viderat; [58] quia quod alius male conſuluerat, bene ceſſerat: [59] felicius illud exiſtimans, hoc ſapientius. [60] Blandum animum ſane temeritati caſus facit, [61] ubi pravo conſilio

Plut. in vita.

aliis ſuppoſuerat *Et dictabatur ab inimicis.* Mihi alterum magis placet. VORST. MS. *jactabatur.* Liv. L. XLI. 10. *Quum fugam è caſtris A. Manlii adverſis auribus militum jactaſſet.* Cic. pro Caelio C. 3. *Maledictio ſi petulantius jactatur, convicium ſit.* C. 15. *Accuſatores quidem libidines* &c. *jactant.* PERIZON. *Dictabatur* habet Leid. quint. Ceteri *jactabatur.* Omnino recte.

56. *Aliter atque ipſe*] Nonnulli *quam ipſe.* Cop. *quod ratione viderat.* Pauci *in contentione.* Ed. Mog. *in omni contentione.*

57. *Adeo perſeverans conſtantiae ſuae propugnator extitit*] Multo melius in Campenſi atque aliis, *ſententiae ſuae.* PIGH. Sic quoque Ed. Mog. & MSS. noſtri.

58. *Quia quod alius male conſuluerat, bene geſſerat; felicius illud exiſtimans, hoc ſapientius. Plerumque enim temeritatem caſus juvat*] Omnia admodum variantur in exemplaribus noſtris. è quibus hic praefero Campenſe: cum ſic habeat; *Quia quod aliis male conſuluerat, bene ceſſerat, felicius hoc exiſtimans, illud etiam ſapientius. Blandum animum ſane temeritati caſus facit.* Huic lectioni magna quoque ex parte aſtipulantur Colonienſis, Winchelianus & Atrebatenſis, in quibus haec; *Etiam ſane blandum animum temeritati caſus jacit.* Atqui videtur quis caecutiens haec verba, *blandum animum*, obſcura forſan lectu, mutaſſe in, *plerumque enim*, deinde reliqua his accommodaſſe. PIGH. *Quia quod alius male conſuluerat, bene ceſſerat. Ceſſerat* reſtituit Pighius è cod. Camp. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Alii perperam *bene geſſerat*, vel *bene geſſerant.* VORST. Unus Rem. *Quia alius bene geſſerat, quod alius male conſuluerat.* Duodecim *quia quod alius male conſuluerat, bene geſſerant.* unus, *geſſerunt.* unus *geſſerat.* Cur *bene geſſerant*, ferri non potuit? cum praecedat, *cum Athenienſes rem proſpere adminiſtraſſent.*

59. *Felicius hoc exiſtimans, illud etiam ſapientius*] Ita rurſus Pighius è cod. Camp. Sed nec Aldus male, *Felicius illud exiſtimans, hoc ſapientius.* Etenim *illud* non ſemper ad remotius, ſed ſubinde ad propinquius referendum. Vide ſup. II, 7, 12 & 15. III, 2, 1. Sane codices quoque Brand. habent, *Felicius illud exiſtimans, hoc etiam ſapientius.* VORST. Ita & noſtri, niſi quod plerique omittunt *etiam*, pro quo Ultraj. prim. habet *enim.* Infra quidem L. IV. 1. 9. *Quod illius victoria tantummodo laudabatur, hujus etiam moderatio.* Sed aliud hoc eſt, nam Claudii non victoria tantum, ut Livii, ſed praeter eam laudabatur quoque moderatio. Quod hic ita exponi non poteſt. Quare male haec vocula à Pighio in textum eſt inſerta, quum referenda fuerit ad ſequentia, ut modo videbimus.

60. *Blandum animum ſane temeritati caſus facit*] Ita legendum docuit Pighius è cod. Camp. Et confirmant eam lectionem codd. Brand. niſi quod *ſane* poſitum habent initio. Aldus ediderat, *Plerumque enim temeritatem caſus juvat.* VORST. Novem noſtri confirmant quidem vulgatam lectionem *plerumque enim temeritatem caſus juvat.* Sed Cop. Ultraj. prim. unus Rem. & tres Leid. *Etiam ſane blandum animum temeritati caſus facit.* Caſus facit ut animum blandum

ſilio propitius aſpirat: [62] quoque vehementius noceat, inſperatius prodeſt. [63] Placidi & miſericordes, & liberales, omnique ſuavitate temperati mores Phocionis: quos optime profecto conſenſus omnium [64] *bonitatis* cognomine decorandos cenſuit. Itaque conſtantia, quae natura rigidior videbatur, lenis e manſueto pectore fluxit.

Nepos in vita.

3\. [65] Socratis autem virilitatis robore palliatus animus, [66] aliquanto praefractius perſeverantiae exemplum edidit. Univerſa civitas Athenienſium iniquiſſimo ac truculentiſſimo [67] errore inſtincta, [68] de capite decem praetorum, qui apud Arginuſas Lacedaemoniam claſſem deleverant, triſtem ſententiam tulerat. Forte

Plat. apol. Socr.
Xenoph. IV.

dum temeritati homines praebeant, id eſt eos laudent, iis blandiantur, quorum coepta temeraria felix ſequitur eventus: Quod non fecit Phocion, quo magis admiranda ſit ejus conſtantia. Aldina lectio manifeſte eſt à gloſſa. Acceperunt enim ita ut expoſitum video ab Oliverio. *Blandum animum. i. e. Caſus plerumque temeritatem corrigit. Ut res malo conſilio aggreſſas caſus plerumque ſecundet.*

61\. *Ubi pravo conſilio propius aſpirat*] In Campenſi, Pulmanniano aliiſque *propicius.* Recte meo judicio. Et rurſus in Campenſi, *Inſperatius prodeſt*, non *deſperatius*, ut vulgo. PIGH. *Propicius* eſt in Leid. tert. & Periz. Unus Rem. *promptius.* Ultr. ſec. *proprius.* Reliqui *propius*, & ſic Ed. Mog. Porro MSS. noſtri vel *ſperatius* habent, vel *deſperatius*, & *inſperatius.* tres etiam, *deſperataque prodeſt.*

62\. *Et quo vehementius noceat*] Pro *& quo* in codd. Brandeb. eſt *quoque.* Ita ſane & Nepos XVI, 4, 3. Pari modo *itaque* pro *& ita*; *& utique* pro *& uti* dicunt. Vide Ind. in Nep. in *Quoque.* VORST. Sic fere in omnibus etiam noſtris.

63\. *Placidi & miſericordes*] Vulgo *Placidi ſane & miſericordes*, quod in quibuſdam etiam ſcriptis, & Ed. Mog. invenio.

64\. *Bonitatis cognomine decorandos*] Nepos XVIII, 1, 2. *Ex quo cognomine Bonus eſt appellatus*, Phocion puta. VORST. Vide Aelian. L. III. 47. L. IV. 16. L. XII. 43. & Anim. Hiſt. p. 66. PERIZON. Leid. tert. *Quos optime profecto conſenſus omnium bonitatis cognomine decorandos cenſuit*, *optime profecto.* Sed aliquot alii, priore loco delent *optime profecto*, & poſteriori tanquam per exclamationem adjungunt. Etiam in quibuſdam eſt *videretur.*

65\. *Socratis autem virilitatis robore palliatus animus*] Codex Schotti pro *palliatus* habet *vallatus*, ut idem Obſ. hum. III, 30. teſtatur. Idque forſan magis placuiſſet Rutgerſio: qui VI, 17. Var. lect. inter alia Valerii & illud culpat, quod dixerit *virilitatis robore palliatus animus.* VORST. *Robore vallatus.* Supra L. II. 2. *Silentiique ſalubritate munitum & vallatum undique.* L. V. 4. 2. ext. *Virili robore armavit.* L. IX. 11. de Tiberio. *Arae, pulvinaria, templa praeſenti numine vallata ſunt.* GUDIUS. *Palliatus* miro conſenſu noſtri tuentur. Perizonius adſcripſit. ſic dicitur *Socraticae patientiae loricam induere.* Recte *loricam induere*, i. e. armari. Mihi ſane iſtud *palliatus* non placet, *vallatus* multo magis. Quod & ego praetulerim.

66\. *Aliquanto praeſtantius perſeverantiae exemplum*] In manuſcriptis, *Aliquanto praefractius.* Et paulo poſt, *errore inſtincta*, non *inſtructa*, ut in vulgatis. PIGH. *Aliquanto praefractius.* Ita Pighius è quibuſdam MSS. reſcripſit, cum Aldus edidiſſet *praeſtantius perſeverantiae exemplum.* Codicum Brandeb. unus *proſtractius*; atque ita illud ad *praefractius* propius accedit, alter *perfectius*: quod & in typis expreſſo Chalcocond. apparet. VORST. Leid. tert. *praefractius* l. *praeſtantius.* quint. *praefractius.* ſext. *preefatius.* ſept. *praefractius al praeſtructius*, *al praefractius.* Ultraj. prim. *perfectius.* Ceteri *praeſtantius.* Recte *praefractius.* ut Lib. IX. 7. 3. *Diſciplinam militarem praefractius, & rigidius adſtringere conatum.* L. VI. 5. Ext. 4. *Sed aliquanto Charondae Thurii praefractior & abſciſior juſtitia.*

67\. *Errore inſtincta*] Aldus & Chalcocond. ediderant *Errore inſtructa.* At Pighius ex MSS. reſcripſit *inſtincta.* & recte ſane habet ita & uterque codex Brand. Praetereaque vetus typis expreſſus Mart. Herbip. Ne vero mirere auctorem ita ſcripſiſſe, nota quod infra IX. 2. Ext. 8. ſimiliter ſcripſerit, *conſimili genere erroris inſtincta.* Vide & ſupra notas ad I. 5. Ext. 1. VORST.

Bit.

Forte tunc ejus poteſtatis Socrates, cujus arbitrio [69] plebiſcita ordinarentur, Supra I. I. ext. 8. & inf. IX. 8. ext. 2.
indignum judicans tot & tam bene meritos ex indigna cauſſa [70] impetu invidiae abripi, temeritati multitudinis conſtantiam ſuam objecit, [71] maximoque concionis fragore & incitatiſſimis minis compulſus non eſt, ut ſe publicae dementiae auctorem adſcriberet. Quae [72] oppoſitu ejus legitima graſſari via prohibita, injuſto praetorum cruore manus ſuas contaminare perſeveravit. Nec timuit Socrates, ne conſternatae patriae, undecimus furor mors ipſius exiſteret.

[73] Proximum, etſi non ejuſdem ſplendoris eſt, tamen adeo certum conſtantiae 4.

Bit. prim. & Leid. tert. *inſtructa*, ceteri *inſtincta*. & ſic Ed. Mediolanenſis.

68. *De capite decem praetorum*] Supra I. I. Ext. 8. *Decem duces* vocat, *qui Arginuſae eadem pugna Athenienſibus victoriam, ſibi vero damnationem pepererunt*. Vide autem & infra IX. 8. Ext. 2. *Arginuſa* parva inſula maris Aegei. Sed Strabo L. III. tres *Arginuſas* facit modico intervallo diſtantes. Cui ergo conſentaneum eſt illud, quod noſter numero plurali *apud Arginuſas*. Cauſſa autem, quod decem praetores illos Athenienſes damnarunt, haec fuit, quod poſt victoriam à Lacedaemoniis reportatam, propter exortam tempeſtatem, quae claſſem Athenienſium disjecerat, militum caeſorum corpora non ſepeliverant. VORST. Non autem proprie decem ſunt damnati, ſed octo vel novem, ſed ſic amant rotundum numerum retinere, quia tot claſſi fuerant praefecti. Vide Perizon. ad Aelian. L. III. 17. Ut autem apud Ciceronem L. I. de Off. 24. *Arginuſſis* ſcribitur per geminum *ſſ*, ita hic etiam idem geminatur in multis MStis. Poſtea autem nonnulli *Lacedaemonicam*, vel *Lacedaemoniorum*, ſed tamen longe major pars *Lacedaemoniam*.

69. *Plebiſcita*] In libro Daniel. paſſim: *Plebei ſcita*. COLER.

70. *Impetu invidiae abripi*] Vulgo edebatur *arripi*; quod etiam in aliquot reperio MSS. & ſic iſta duo quoque confuſa vidimus L. II. 7. 6. Sed *abripi* tamen hic habent optimus quiſque. Dein unus atque item alter *incitatiſſimis animis*.

71. *Maximoque concionis*] Laërtius ſcribit fuiſſe Socratem ἰσχυρογνώμονα καὶ δημοκρατικόν. COLER.

72. *Oppoſitu ejus legitima graſſari via prohibita*] Fuit enim Socrates Demarchus, cujus injuſſu plebiſcitum jure fieri non poterat. VORST. An Demarchus fuerit neſcio. Tacent enim hoc ſcriptores, apud quos hujus rei occurrit mentio, quos citavit Menag. ad Diog. Laërt. L. II. ſect. 24. Praeterea vellem Vorſtius docuiſſet, cujus auctoritate ſcribat, plebiſcitum injuſſu Demarchi fieri non potuiſſe. Quum Demarchus habuerit quidem jus τ δῆμον, cui ipſe praeerat, in ſuffragium mittendi, ſed non, ut ſtatim non legitimum fuerit plebiſcitum, ſi illi non ſubſcriberet, unus δήμαρχος: cura plebiſcita ordinandi pertinebat ad Prytanas.

73. *Proximum & ſi non ejuſdem ſplendoris eſt, tamen conſtantiae certum haberi poteſt experimentum, efficacis operae forenſis, fidei non latentis*] Mire & hanc periodum variant exemplaria, ex his Suſianis liber plane diverſus eſt, & vix quicquam prodit ſani. In Wincheliano ſic legimus; *Adeoque certum conſtantiae experimentum, tamen efficacis operae forenſis, &c.* In Atrebatenſi item male: *Adeoque certum conſtantiae haberi poteſt experimentum, efficacis operae, &c.* In Campenſi deinde ſic, *Adeoque certum conſtantiae haberi poteſt experimentum cum efficacis operae, tum fidei non latentis*. Ex his itaque meliorem hanc lectionem elicimus adjungendo vulgatis particulas à librariis omiſſas; *Tamen adeo certum conſtantiae haberi poteſt experimentum: cum efficacis operae forenſis, tum fidei non latentis*. PIGH. *Tamen adeo certum*. Periodum hanc concinnavit ita Pighius è diverſis codd. & ita quidem ut voculas *adeo*, *cum*, *tum*, quas Aldus & alii omiſerant, adjecerit. In codicum Brand. uno eſt *adeo quoque*; & pro *quoque* ut diverſa lectio in margine poſitum *tamen*. In altero eſt *adeoque*, ut in his quos Pighius vidit. VORST. Lego *aeque tamen certum*. Praeſertim cum in multis Codicibus ſit, *adeoque*. PERIZON. Particulae *cum tum*, quas adjunxit Pighius non comparent in MSS. noſtris. Sunt aliquot qui habent,

tiae haberi poteſt experimentum, cum efficacis operae forenſis, tum fidei non latentis. Athenis [74] Ephialtes accuſare publice juſſus, & inter ceteros [75] Demoſtrati nomen deferre coactus eſt, cujus filius erat Demochares, excellentis formae puer, animo ejus flagrantiſſimo inhaerens amore. Itaque communis officii ſorte truculentus accuſator, privati affectus conditione [76] miſerabilis reus, puerum ad ſe exorandum, quo parcius patris criminibus inſiſteret, venientem, neque repellere, neque ſupplicem genibus ſuis advolutum intueri ſuſtinuit: ſed operto capite flens & gemens, preces expromere paſſus eſt. Nihiloque minus ſincera fide accuſatum Demoſtratum damnavit; [77] victoriam, neſcio laude, an tormento majore partam: quoniam, prius quam ſontem opprimeret, [78] ſeipſum vicit Ephialtes.

[79] Quem

bent, *adeoque certum* &c. Deleto *tamen*, quod praefigunt *τῷ efficacis*, hoc modo. *Proximum, etſi non ejuſdem ſplendoris eſt, adeoque certum conſtantiae haberi poteſt experimentum, tamen efficacis operae forenſis, fidei non latentis.* Nempe non eſt *ejuſdem ſplendoris*, quia in re magis obſcura factum eſt. *non adeo certum*, quia Socrati cum toto populo res fuit, & mortis quoque metu à propoſito abduci non potuit; cum huic Ephialtae res fuerit cum puero, quem amabat, quemque inſuper ſupplicem genibus ſuis advolutum intueri non ſuſtinuit, ſed flens & gemens precantem audivit, capite obvoluto. *tamen poteſt haberi experimentum efficacis operae forenſis*, dum reum damnavit, ex qua re *minime latet*, quam ſincera *fide* illum accuſaverit, atque adeo conſtantem fuiſſe illius animum contra vim atque ardorem amoris. Si quis malit legere, *ac fidei non latentis*, non repugnaverim. Imo, cum *tamen* loco ſuo migrarit, crediderim auctorem ſcripſiſſe. *Proximum etſi non ejuſdem ſplendoris, adeoque certum conſtantiae haberi poteſt experimentum, eſt tamen efficacis* &c. Ut duo illa pariter loco mota corruptioni originem praebuerint. Vet. quaedam Edd. & nonnulli MSS. habent *Ephilates*, ſed rectum *Ephialtes.* an vero ille fuerit, qui in multis rebus Periclis adjutor exſtitit, ut ex Plutarcho in Vita Periclis licet intelligere; an vero alius, qui Demoſthenis tempore floruit, & ad Perſas tranſiit, atque egregiam operam in propugnatione Halicarnaſſi contra Alexandrum praeſtitit, de quo Diod. Sic. L. XVII. p. 575. certum ſtatuere non poſſum. Priorem fuiſſe exiſtimat Cl. Perizon. ad Aelian. L. II. 43. & eo quoque magis mea inclinat ſententia. Quod vero Vorſtius hic narrat nobis, *Athenis* ſorte tractos fuiſſe, qui in mores hominum inquirerent, eoſque, quos non probarent, accuſarent, in eo clarius vellem docuiſſet. Primum ex quibus traherentur ſorte? An non quivis ex tam generali ſermone intelligeret *ex populo, vel ſenatu* ſaltem. Sed quae haec foret ratio? Quum ita iſta ſors ſaepe caderet in eum, qui ad hanc rem minime eſſet idoneus. Decepit fortaſſe ipſum illud, quod citat *ſorte communis officii.* Quod nihil aliud ſignificat, niſi ratione officii publice forte ipſi injuncti. Conſtat vero Athenis populum nominatim aliquando viros, etiam principes, & Demagogos ſuos juſſiſſe, ut hunc vel illum accuſarent. Sic aperte Plut. in Pericle p. 157. Ἦν μὲν γὰρ εἷς τῶν κατηγόρων ὁ Περικλῆς ὑπὸ τοῦ δήμου προβεβλημένος. Et ſic Demoſthenes in Evergum p. 1058. Ἀγανακτήσασα δὲ ἡ βουλὴ &c. ἐκέλευσεν εἰσαγγέλλειν με, καὶ τοὺς πρυτάνεις προγράφειν αὐτῷ τὴν κρίσιν ἐπὶ δύο ἡμέρας. Et ſic idem locis pluribus. Scio tamen Henr. Valeſium ad Harpocrat. v. συνήγοροι ſtatuere τοὺς κατηγόρους ſortito electos fuiſſe, eamque in rem citare tria ex Dinarchi contra Demoſthenem oratione loca. Sed potius contrarium inde video liquere. Ille enim p. 96. Ed. H. Steph. ita loquitur καὶ κατήγοροι (ἐγένοντο) χειροτονήσαντος τοῦ δήμου. p. 97. κατηγόρους εἵλεσθε. p. 104. in fine οὐ χάριν προυργιαιτέραν τῆς τοῦ δήμου χειροτονίας ἐποιησάμην, poſtquam dixerat ſe accuſationis partes omnino impleviſſe. Ut ſic liqueat ipſum ſuffragiis populi accuſatorem Demoſthenis electum fuiſſe. Nuſquam vero κλήρου in conſtituendis κατηγόροις in tota illa oratione fit mentio. Ut hoc igitur aliunde probari debeat. Et ſane ſic συνηγόρους δίκας κληρωτοὺς γενομένους ex Ariſtotele obſer-

79 Quem Syracuſanus Dion diverſitate exempli praegravat: qui, quibuſdam monentibus ut adverſus Heraclidem & 80 Calippum, quorum fidei plurimum credebat, tanquam inſidias ei nectentes, cautior eſſet, reſpondit, *ſe vita malle excedere, quam metu violentae mortis* 81 *amicos inimicoſque juxta ponere.* 5. Plutarch. in vita.

Quod ſequitur, & rei ipſius admiratione, & claritate auctoris illuſtre. Alexander Macedonum rex inclyta jam pugna, excellentiſſimis 82 opibus Darii contuſis, aeſtu & itineris fervore in Cilicia percalefactus, Cydno, qui aquae liquore conſpicuus Tarſum interfluit, corpus ſuum immerſit. 83 Subito deinde ex nimio hauſtu rigoris obſtupefactis nervis, ac torpore hebetatis artubus, maxima cum exanimatione totius exercitus, in oppidum caſtris propinquum defertur. Jacebat aeger Tarſi, inque valetudine ejus adverſa, inſtantis victoriae ſpes 6. Plutarch. Curtius III. Arrian. II. Juſt. XI. Sen. de ira II. 23. Uſſerii Ann. p. 162.

obſervat Scholiaſt. Ariſtoph. ad Veſpaſ. v. 689. & ducebantur, credo, illi ſorte ἐκ τῶν Ῥητόρων.

74. *Ephialtes accuſare publice juſſus*] *Publice*, eſt nomine populi, ut alibi. Sorte autem trahebantur illi, qui in mores hominum inquirerent, quoſque non probarent, accuſarent. Quo & pertinet quod ſequitur *communis officii ſorte.* VORST.

75. *Demoſtrati nomen*] MSS. novem *Demonſtrati.* & ſic Ed. Mog. & Ven. Periz. *Demonſtrati viri.* Poſtea aliquot MSS. *nihilominuſque.*

76. *Miſerabilis reus*] Ipſe Ephialtes, qui accuſare debebat, accuſari & reus eſſe videbatur. VORST.

77. *Victoriam neſcio laude, an tormento majore partam*] In Suſiano, Wincheliano, & Pulmanniano; *tormento majore conſecutus.* Recte. Et poſtea in fine exempli: *ſeipſum vicit Ephialtes.* Nomen *Ephialtes* omittitur, quod è gloſſis aſſutum. PIGH. *Victoriam neſcio laude, an tormento majore conſecutus. Conſecutus* reſcripſit Pighius è quibuſd. codd. Aldus ediderat *Victoriam n. l. a. t. m. partam*: quomodo ceteri quoque antiquiores typis expreſſi; itemque Brand. MSS. habent. Poſſitque adeo illud haberi pro exclamatione: qua quidem noſter ſubinde utitur. Ut ſupra III, 7, 5. *Fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam.* Ad quem locum Notas vide; quibus docetur, codd. MSS. voculam exclamandi non habere. VORST. Tres Rem. *Victoria neſcio an tormento majorem laudem conſecutus.* Leid. prim. *Victoriam, an tormento majore laudem conſecutus.* Reliqui *victoriam, neſcio, laude, an tormento majore partam.* Periz. *majorem partam conſecutus.* placet exclamatio. *Conſecutus* à gloſſa eſſe videtur.

78. *Seipſum vicit*] Addit lib. Dan. *Ephialtes.* neceſſario. COLER. *Seipſum vicit.* Aldus, *Seipſum vicit Ephialtes.* Atque ita ceteri quoque codices, qui proxima ſuperiora ut exclamationem formata habent. Et ſane, ſi exclamatio praecedat, ipſum nomen *Ephialtis* omnino repeti oportet. VORST. Recte monet Vorſtius hic repetendum nomen *Ephialtis*, ſi praeceſſerit exclamatio. Et comparet ſane in tredecim noſtris.

79. *Quem Syracuſanus Dion diverſitate exempli praegravat*] Bene omnino liber vetus, *ſeveritate exempli.* Nam prius exemplum amatorium eſt & tenerum: hoc ſerium, ſeverum. LIPS. *Diverſitate exempli.* Placet Lipſio vetus ſcriptura: *Severitate exempli.* Et ita res ipſa poſtulare videtur. COLER. *Diverſitate exempli praegravat.* Lipſius ex vetere libro ſcribendum putat *ſeveritate exempli*: quia proximum praecedens exemplum amatorium & tenerum, hoc vero ſerium & ſeverum ſit. *Praegravare* eſt pro *ſuperare*, ut in cap. ſuperiore. VORST. Lipſii libro veteri adverſantur omnes noſtri, verbum tamen *praegravat*, quod cum *ſeveritate* optime convenit, cum *diverſitate* non item, facit, ut Lipſio aſſentiar, praeſertim cum corruptionis cauſſam detexiſſe mihi videar. Nempe in octo MSS. deeſt *Dion*, & Ultraj. prim. habet *diu*, ut ex hoc nomine & *ſeveritate* contracte ſcripto, tandem natum ſit *diverſitate.*

80. *Calippum*] Sic Plutarchus, ſed Nepos in Dione *Callicratem* vocat.

81. *Amicos inimicoſque juxta ponere*] Uterque Ultraj. Periz. Leid. tres. *Amicos inimicis juxta ponere.* Copeſ. Leid. prim. *Amicos inimicos juxta ponere.* Prius habent etiam Ed. Mog. & Ven. quod poteſt defendi illo Livii L. XXIV. 19. *Fabius*

ſpes fluctuabat. Itaque convocati medici, attentiſſimo conſilio ſalutis remedia circumſpiciebant. [84] Qui cum ad unam potionem ſententiam direxiſſent, atque eam Philippus medicus ſuis manibus temperatam Alexandro (erat autem ipſius amicus & comes) porrexiſſet, a Parmenione miſſae literae ſuperveniunt, admonentes, ut rex inſidias Philippi, perinde ac pecunia corrupti a Dario, caveret. Quas cum legiſſet, ſine ulla cunctatione medicamentum hauſit, ac tunc legendas Philippo tradidit. Pro quo tam conſtanti erga amicum judicio digniſſimam a diis immortalibus mercedem recepit: qui incolumitatis ejus praeſidium falſo interpellari indicio noluerunt.

bius omittendam rem parvam juxta magnis difficilem cenſebat. Ut *juxta* ſit adverbium. de quo vide Perizonium ad Sanctii Minerv. L. I. 16. I. Poſterius videri poteſt eo modo dictum, quo & in *velis nolis*, aliiſque ſimilibus omittunt conjunctionem copulativam.

82. *Opibus Darii contuſis*] *Opes* pro copiis, exercitu. Quae ſignificatio vocis paſſim & apud alios obſervatur. Vide modo Ind. in Nep. VORST. Nonnulli habent *conſuſſis*. Quod haud ſpreverim; *concuſſae* enim potius tunc erant Darii opes quam *contuſae* praelio ad *Granicum*. cur de ſolo exercitu intelligamus. cauſſa nulla eſt.

83. *Subito deinde ex nimio hauſtu, rigore obſtupefactis nervis*] Legendum ex v. c. *Ex nimio hauſtu rigoris*. Non enim bibit aquam Alexander, ſed immerſus rigorem hauſit corpore. PIGH. *Ex nimio hauſtu rigoris*. Ita legendum docuit Pighius è codd. MSS. Habentque ita & codices Brandeb. Aldus perperam, *Ex nimio hauſtu, rigore obſtup.* VORST. *Rigoris* tuentur noſtri; ſed deinde quidam pro *torpore*, *corpore*, Ultraj. prim. *Corporis*. verum nihil mutandum. *Obſtupefactis* dicit ut Curt. L. VIII. 4. 12. *Hic calor ſtupentia membra commovit.* Val. Flac. L. V. 603.

Atque ubi Rhipaea ſtupuerunt flumina bruma.

Noſter L. V. I. Ext. I. *Macedonem nimio frigore obſtupefactum.*

84. *Qui cum ad unam potionem ſententias direxiſſent*] Vetus, *Quorum cum ad unam.* Lege igitur & ſequentia, *ſententiae direxiſſent.* Non tritum hodie, ſed priſcae elegantiae dicendi genus. Et ſane frequens illis, verba haec agentia, ad neutrorum quaſi ordinem ſignationemque transferre. LIPS. *Qui cum ad unam.* Placet eidem doctiſſimo Belgarum, ut ex ductu libri veteris legamus: *Quorum cum ad unam potionem ſententiae direxiſſent.* Direxiſſent paſſive: ſed uſitate. COLER. Undecim MSS. *quorum cum.* An ſcribendum eſt *direxiſſet*? Ut intelligatur Philippus, qui potionis illius ſuaſor & temperator fuit. An potius *ſententiae ſe direxiſſent*? Ut L. V. 23. *& ſe in Pomponii domum prima luce direxit.* Prius defendi poteſt illo L. IV. 3. I. ubi Indibilis, *Celtiberorum animos Romanis applicando*, meritis Scipionis debitam gratiam retuliſſe dicitur. Liv. L. VIII. 21. *In hanc ſententiam maxime conſul ipſe inclinavit animos.*

FINIS LIBRI TERTII.

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

DE MODERATIONE.

QUAE IN ROMANIS.

1. *P. Valerio Poplicola Cos.*
2. *M. Furio Camillo exule.*
3. *C. Marcio Rutilio cenſ.* 2.
4. *L. Quinctio Cincinnato Cos.*
5. *Q. Fabio Max. Rulliano.*
6. *P. Africano majore.*
7. *M. Claudio Marcello Cos.* 4.
8. *Ti. Sempronio Graccho trib. pl.*
9. *C. Claudio Nerone Cos.*
10. *P. Scipione Aemiliano cenſ.*
11. *Q. Mucio Scaevola.*
12. *Q. Metello Macedonico.*
13. *Q. Metello Numidico exule.*
14. *M. Catone Uticenſi.*
15. *M. Calpurnio Bibulo procos.*

QUAE IN EXTERNIS.

1. *Archyta Tarentino.*
2. *Platone Athenienſi.*
3. *Dione Syracuſano.*
4. *Thraſybulo Athenienſi.*
5. *Staſippo Tegeate.*
6. *Pittaco Mitylenaeo.*
7. *Septem Sapientibus.*
8. *Theopompo Spartanorum rege.*
9. *Antiocho rege Syriae.*

[1] TRanſgrediar ad ſaluberrimam partem animi, moderationem, quae mentes noſtras [2] impotentiae, & temeritatis incurſu tranſverſas ferri non patitur. Quo evenit, ut reprehenſionis morſu ſit vacua, [3] & laudis quaeſtu opulentiſſima. Itaque effectus ſuos in claris viris recognoſcat.

Atque

1. *Tranſgrediar ad ſaluberrimam*] Leid. prim. *Tranſgrediar nunc ad.*

2. *Impotenti temeritatis incurſu*]. Sic dedit Pighius, cum omnes ante ipſum Editiones exhiberent *Impotentiae & temeritatis incurſu.* Quod in plurimis invenio Codicibus. Nonnulli omittunt copulam *&*. Quidam *impotentia temeritatis.* Profecto omnia exempla, quae in hoc capite recenſentur, ſi conſideres, magis invenies documenta eorum, qui ſuperbiâ & irâ fuerunt ſuperiores, quam qui nil temere & inconſulto impetu fecerint. Quicquid ſit, mutari clam non debuerat. Fortaſſe ſcripſit *impotentiae incurſu*, ut *temeritatis* gloſſema fuerit: ſed

praeſtat

1. Atque ut ab incunabulis ſummi honoris incipiam, [4] P. Valerius, [5] qui populi majeſtatem venerando, *Poplicolae* nomen aſſecutus eſt, cum, exactis regibus, imperii eorum vim univerſam, omniaque inſignia ſub titulo conſulatus in ſe translata cerneret, invidioſum magiſtratus faſtigium [6] moderatione ad tolerabilem habitum deduxit; [7] faſces ſecuribus vacuefaciendo, & in concione populo ſummittendo. [8] Numerum quoque eorum dimidia ex parte minuit, ultro Sp. Lucretio collega aſſumpto: ad quem, [9] quia major natu erat, [10] priores faſces transferri juſſit. Legem etiam comitiis centuriatis tulit, *nequis magiſtratus civem Romanum* [11] *adverſus provocationem verberare, aut necare vellet.* Ita, quo civitatis conditio liberior eſſet, imperium ſuum paulatim deſtruxit. Quid, quod aedes ſuas diruit, quia excelſiore loco poſitae, inſtar arcis habere videbantur? nonne quantum domo inferior, tantum gloria ſuperior evaſit.

Ann. urb. 244. Livius II. Plutarch. Dionyſ. V. Symm. X. Ep. 17.

Vix

praeſtat *impotentiae & temeritatis* retinere. Solus Copeſ. videtur habere *impotenti temeritatis.*

3. *Et laudis quaeſtu opulentiſſima*] Multi MSS. cum Editis *Et laudis quaeſtu ſit opulentiſſima.*

4. *P. Valerius*] Haec omnia ex ſecundo libro Livii ab U. C. Sed in hoc diſſidens ab ipſo Livio, quod faſcium numerum imminutum dicat; quod neque Livius, neque Dionyſius ſcriptis prodidere. Secures in urbe demptas omnes norunt. Conſulibus faſcium numerum imminutum nemo ſcripſit, quod equidem ſciam. GLAREAN.

5. *Qui populi majeſtatem venerando Publicolae cognomen aſſecutus eſt*] Manuſcripti omnes, *Publicolae nomen*, legunt. Equidem animadverto, Valerium alioſque veteres fere quodcunque proprium, ſeorſim poſitum, ſimpliciter nomen appellare; ſi alterum jungatur eidem conveniens, quod gentis vel familiae non eſt, cognomen; ſi tertium, quod ex his gentilitio praeponitur, praenomen dicere. Ceterum *Publicola* ſcribitur in vulgatis, ac manuſcriptis ubique. antiquiſſima tamen marmora docent, *Poblicola* ſcribendum eſſe, quibus aſtipulatur ipſe Valerius, affirmans Valerium populi majeſtatem colendo hoc nomen aſſecutum eſſe. Sed vide annales noſtros. PIGH. *Poplicolae.* Nihil mutandum. Quin in veteri Gloſſario integre ſcribitur: *Populicula* Δῆμον σεβόμενος, pro, populicola. Prudentius eundem *Plebicolam* vocat. COLER. *Qui populi majeſtatem venerando Poplicolae nomen. Poplicola* ſcribi vult Colerus: exque vetere Gloſſario ipſum quoque integrum *Populicola* producit. Sed ſcribitur tamen ut plurimum *Publicola*; & in antiquis marmoribus *Poblicola.* Ut à *populus* formarunt *publicum* pro *populicum*: ita pro *populicola* dicere potuerunt *Publicola* vel *Poblicola.* Aldus ediderat *Publicolae cognomen.* Sed monet Pighius, libros MSS. omnes habere *Publicolae nomen*; dicitque, animadvertiſſe ſe, Valerium alioſque veteres fere quodcunque proprium, ſeorſum poſitum, ſimpliciter nomen appellare; ſi alterum jungatur eidem conveniens quod gentis & familiae non ſit, cognomen; ſi tertium, quod ex his gentilicio praeponitur, praenomen eos dicere. Et ſane in codd. quoque Brand. eſt *Publicolae nomen.* VORST. *Publicolae* habent fere omnes noſtri. Vide omnino Cl. Dukerum ad Flor. L. I. 9. 4. Solus Ultraj. ſec *cognomen.* Ceteri *nomen* exhibent, & ſic Ed. Mog.

6. *Moderatione*] Ita rem de qua nunc agit non ſemel appellat. Nec opus eſt addi *animi*; ut in inſcriptione capitis factum ab Aldo & aliis. Codices Brand. inſcriptionem ipſi textui convenienter formatam modo ſic habent, *De moderatione.* Sed dicitur tamen etiam *moderatio animi*: loquiturque ita Cicero in lib. de Senect. itemque noſter infra IV, 3, 4. Quin & *temperamentum animi* invenias infra IV, I, II. VORST. Multi MSS. addunt *ſua* cum omnibus vetuſtis editionibus. Deinde quidam *& concione.* etiam *diminuit*, & *populum.*

7. *Faſces ſecuribus vacuefaciendo*] Secures à faſcibus ſeparando. Faſces erant bacilli teretes in modum faſcis colligati. Plinius XVI, 18. betulam arborem terribilem ait magiſtratuum virgis. Verbo *vacuefacere* & ſupra uſus eſt. VORST.

8. *Nu-*

Vix juvat abire a Poplicola: ſed venire ad Furium Camillum libet. Cujus tam moderatus ex magna ignominia ad ſummum imperium tranſitus fuit, ut cum praeſidium ejus cives capta a Gallis urbe Ardeae exulantis petiiſſent, non prius Vejos ad accipiendum exercitum iret, [12] quam de dictatura ſua omnia ſolenni jure acta comperiſſet. Magnificus Camilli Vejentanus triumphus: egregia Gallica victoria: ſed iſta cunctatio longe admirabilior. [13] Multo enim multoque ſeipſum quam hoſtem ſuperare operoſius eſt, [14] nec adverſa praepropera feſtinatione fugientem, nec ſecunda effuſo gaudio apprehendentem. 2. Ann. urb. 363. Livius v. Plutarch.

Par Furio moderatione [15] Marcius Rutilius Cenſorinus. Iterum enim cenſor creatus, ad concionem populum vocatum quam potuit graviſſima oratione corripuit, quod eam poteſtatem bis ſibi detuliſſet, cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus coarctandum judicaſſent. Uterque recte, & 3. Ann. urb. 488. Plut. Coriol. Ann. urb. 319. Livius IV. & IX.

8. *Numerum eorum minuit*] Conſulibus creatis, cum initio faſces XXIV. praeferrentur, ſingulis puta XII. invidioſa ea res viſa fuit; tanquam non ſublatum regnum, ſed duplicatum eſſet. Quam ob cauſſam Valerius inſtituit, ut faſces tantum duodecim conſpicerentur, & alternis apud alterum conſulem illi eſſent; primoque menſe prior conſul eos haberet, ſecundo alter; atque ita porro: ut ex lib. v. Dionyſii Halic. & l. v. Dionis Caſſ. ſcire licet. VORST.

9. *Quia major natu*] Hinc mos ille in multos annos derivatus, ut major natu conſul faſces haberet. Quod tamen ita intelligo, majorem aetate conſulem, tantum priori menſe hanc praerogativam habuiſſe. nam menſe ſequenti ſummae poteſtatis ille faſces in collegam transferebat, atque ita ſingulis menſibus alternabant & quaſi reciprocabant haec inſignia. Sueton. de Caeſare: *Antiquum retulit morem, ut quo menſe faſces non haberet, accenſus ante illum iret.* Ubi hoc amplius antiqui moris de accenſo praemiſſo advertas. Verum poſtea lege Julia non natu major, ſed multitudine liberorum ſuperior conſul priores faſces merebatur. de qua re Agellius lib. II. cap. 15. COLER.

10. *Priores faſces transferri juſſit*] Perizon. Leid. ſext. Ultraj. uterque cum Ed. Mog. *priorem*, ut referatur ad antecedens *quem*, haud male. Sic Gell. L. II. 15. *Priori, ex conſulibus faſces ſumendi poteſtas ſit.* Deinde Ultraj. ſec. *quid dicam quod.* Rem. unus & Leid. quint. *quanto domo ſuperior.*

11. *Adverſus provocationem*] Si civis Rom. provocaſſet ad populum, & populus eum dimitti vellet. VORST. Imo ſi provocaſſet tantum ad populum, etſi nondum exploratum eſſet populi judicium.

12. *Quam de dictatura ſua omnia ſolenni jure acta comperiſſet*] Notat Pighius, diverſam lectionem eſſe *ſolenni more.* De re Livius l. v. ita: *Non prius profectum ab Ardea, quam comperit legem latam, quod nec injuſſu populi mutari finibus poſſet, nec niſi dictator dictus auſpicia in exercitu habere.* VORST. *More* habet Leid. prim. Periz. unus Rem. Med. prim. in Leid. ſext. videtur eſſe *ritu.*

13. *Multo enim multoque*] Elegans locutio & haud ſcio, an cuiquam obſervata adhuc. Ego & Vellejo Paterculo reſtituere non dubito lib. II. *In his multo multoque ita certatum eſt.* Vulgo peſſime *multo mutuoque.* COLER. *Multo multoque operoſius eſt.* Ea ratione voces geminant & alii. Cicero II. de fin. *Alteri plurimum ſe, & longe longeque plurimum tribuere honeſtati.* VORST. Unus Rem. delet *multoque.* Poſt *operoſius eſt* addit illud Leid. ſept.

14. *Nec adverſa praepropera feſtinatione fugientem*] Sic emendavit Pighius, cui favent longe maxima pars noſtrorum MSS. & Ed. Mog. vulgo edebatur *propera.*

15. *M. Rutilius Cenſorinus*] Et hujus nomen oppido obſcurum eſt. Quidam intelligunt de eo, qui conſul fuit, anno ab U. C. 445. ac Cenſorinum nominatum. Fortaſſis autem loquitur, de C. Martio Rutilio, qui Cos. fuit 398. ac proximo deinde anno magna patrum indi-

& Cenſorinus, & populus. alter enim ut moderate honores crederent, praecepit: alter ſe moderato credidit.

4. Ann. urb. 293. Livius III. Age, L. Quintius Cincinnatus [16] qualem conſulem geſſit? cum honorem ejus Patres conſcripti continuare vellent, non ſolum propter illius egregia opera, ſed etiam quod populus eoſdem tribunos in proximum annum creare conabatur, [17] quorum neutrum jure fieri poterat: utrumque diſcuſſit, ſenatus ſimul ſtudium inhibendo, & tribunos verecundiae ſuae exemplum ſequi cogendo. [18] Ita unus cauſſa fuit, ut ampliſſimus ordo, populuſque tutus eſſet ab injuſti facti reprehenſione.

5. Ann. urb. 461. [19] Fabius vero Maximus cum a ſe quinquies, & [20] a patre, avo, proavo, majoribuſque ſuis ſaepenumero conſulatum geſtum animadverteret, comitiis, [21] qui-

indignatione primus è plebe Dictator. Porro ſexcennio poſt anno 404. primus è plebe Cenſor, magna plebejorum contentione. Uterque tamen C. Martius Rutilius vocatur apud Livium. Quidam eundem eſſe putant, ſed longaevum haec tandem egiſſe. Lector judicet. In proximo ſequente exemplo diſſidet hic auctor à Livio, quod dicit Cincinnatum coëgiſſe verecundiae ſuae exemplo tribunos, ne reficerentur contra jus, quos Livius refectos ait, anno ab U. C. 294. Oliverius inepte recitat hiſtoriam tertio poſt anno geſtam, Dictatore Cincinnato, cum haec eo Conſule ſint geſta triennio ante. GLAREAN. *Marcius Rutilius Cenſorinus.* Vulgo ante Pighium edebatur *M. Rutilius Cenſorinus*, quomodo etiam eſt in MSS. & perperam quoque ita citari ab Ez. Spanhemio Diſſ. de uſu & praeſtantia numiſmatum p. 742. & à Machiavello p. 420. Rutilium in margine notarat Perizonius. Fuit enim gentis Marciae, cui poſtea *Cenſorini* cognomen adhaeſit, ut oſtendit Pighius ad annum U. C. 488. Liv. L. x. 47. *Luſtrum eo anno conditum eſt à P. Cornelio Arvina, C. Marcio Rutilio cenſoribus. Ad concionem populum vocatum.* Barb. prim. *advocatum.* Paulo ante Leid. ſext. *moderamine.* tum Leid. ſec. *Quantum potuit graviſſima.* Idem delet *ſibi* poſt *bis.* Leid. prim. & ſec. *ut moderatione honores crederent praecepit, alter ſe moderationi credidit. Moderatione* etiam Toll.

16. *Qualem conſulem egit?*] Gronovius è codd. Andinis legi vult *Qualem conſulem geſſit?* Vide lib. IV. c. 14. Obſ. Et ſane loquitur ita & alibi. Ut VII, 7, 7. *Praetorem urbanum ſeveriorem egit, quam Oreſtes geſſerat.* VORST. *Egit* eſt in Copeſ. reliqui omnes cum omnibus Edd. habent *geſſit*; quomodo paſſim optimos auctores loqui notavit Salmaſ. ad Flor. I. I. 3. Poſtea Leid. tert. *creare nitebatur.* ſec. *conebatur*, tert. *conaretur. Nitebatur* vehementius populi ſtudium declarat.

17. *Quorum neutrum*] Leid. ſext. & Periz. *quorum, quia neutrum*, quod non ſpernendum. Sed tum delenda eſt diſtinctio major poſt *poterat.* & ponenda poſt *conabatur.*

18. *Ita unus in cauſſa fuit*] A Pighio hoc eſt profectum: plerique MSS. habent *atque unus.* Et ſic Edd. ſed malim *ita* per Epiphonema vide L. I. 7. 8. Ext. MSS. Sedecim cum Edd. delent praepoſitionem, *in.* Recte. Aliud enim eſt *in cauſſa haec ſunt.* apud Cic. L. I. F. Ep. 7. Quod bene explicantem ibi vide Manutium. Dictum enim ut in exemplo quod ille paulo ante citat ex orat. pro Caecina, *Multa, quae in re ſunt, praetermittam.* poteſt tamen & alterum probari. Plin. L. VI. Ep. I. *Quidquid in cauſſa, eripe me huic tormento.* L. VII. Ep. 5. *Incredibile eſt, quanto deſiderio tui tenear. In cauſſa amor primum: deinde &c.*

19. *Fabius vero Maximus*] Oliverius conſtanter haec de Fabio Verrucoſo, qui ſecundo bello Punico vixit, intelligit. At Livius Lib. IV. de eodem bello, nihil dicit hujuſmodi de patre Fabio in creatione filii ſui, cum tamen ipſe Cos. comitiis praeeſſet. Unde non eſt dubium apud me Valerium hic loqui de Rutiliano, qui quinquies Conſul fuit, cum ejus filius Conſul creatur, anno 461. ad finem primae Decados, ubi tamen nihil hujus rei meminit Livius: ſed poteſt hoc Livius dixiſſe aut initio ſecundae Decados, aut in ſecundo filii conſulatu, qui fuit anno 477. quo tempore pater adhuc vivere pote-

[21] quibus filius ejus ſummo conſenſu conſul creabatur, quam potuit conſtanter cum populo egit, *ut vacationem aliquando hujus honoris Fabiae genti* [22] *darent:* non [23] quod filii virtutibus diffideret, (erat enim [24] illuſtris) ſed ne maximum imperium in una familia continuaretur. Quid hac moderatione valentius, aut efficacius; [25] quae etiam patrios affectus, qui potentiſſimi habentur, ſuperavit?

Non defuit majoribus grata mens [26] ad praemia [27] ſuperiori Africano exſolvenda: ſiquidem maxima ejus merita paribus ornamentis decorare conati ſunt. Voluerunt illi ſtatuas in comitio, in Roſtris, in curia, in ipſa denique Jovis Opt. Max. cella ponere: voluerunt imaginem ejus triumphali ornatu indutam [28] Capitolinis pulvinaribus applicare: voluerunt ei continuum per omnes vitae annos conſulatum, perpetuamque dictaturam tribuere. [29] Quorum nihil ſibi, neque 6.

Ann. urb. 552. Livius XXXVIII. 56. Infra VIII. 15.

poterat. Lector ipſe ſecum cogitet, & videbit me non temere motum. GLAREAN. *Fabius vero Maximus.* Fuit is Fab. Maximus Rullianus, qui filium habuit Fab. Maximum Gurgitem. Vide Epit. lib. XI. Livii. VORST.

20. *A patre, avo, proavo*] Nonnulli Codd. *& proavo.* Leid. tert. delet *proavo.* Quanta moderatione uſus ſit Fabius Maximus Rullianus in recuſando diu conſulatu, quem ipſi non petenti, populus deferebat, narrat Liv. L. 10. 13.

21. *Quibus filius ejus*] Sic correxit Pighius cum antea ederetur *ſuus*, ſed contra MSS. & Ed. Mog. illi enim ſatis conſtanter *ejus* ſervant.

22. *Daret*] Lego ex lib. Dan. *Darent.* COLER. Notat Colerus, in cod. P. Dan. eſſe *darent.* Quod idem & in utroque cod. Brand. obſervo. VORST. Et ego in decem noſtris. Vide L. II. 6. 2. L. II. 10. 1. & 8.

23. *Quod filii virtutibus diffideret*] Bit. prim. *Quod de virtutibus filii.*

24. *Illuſtris*] In lib. Dan. expreſſe ſcriptum: *Illuſter.* quod equidem Juris Latii non fecerim. COLER. Idem Colerus monet in cod. P. Dan. ſcriptum eſſe *illuſter.* Quod de uno quoque cod. Brand. teſtari licet. Sed & alter, qui compendium ſcriptionis habet, non aliud prae ſe ferre videtur. VORST. *Illuſter* etiam Leid. quint. Periz. & Ultraj. primus.

25. *Quae etiam patrios affectus*] Leid. tert. *qua.* Vide ſupra L. III. 7. 1. hic tamen minus neceſſe judico quidquam mutare.

26. *Ad praemia*] Praeter alios honores Scipioni à pop. Romano habitos, ille etiam ſingularis acceſſit, de quo Plinius lib. XXI. cap. 3. *Florum quidem pop. Romanus honorem Scipioni tantum habuit.* COLER. Inter praemia illa fuit & florum honos. De quo Plinius XXI, 3. *Florum quidem populus Rom. honorem Scipioni tantum habuit.* VORST. Error eſt inſignis Coleri &, qui eum deſcripſit, Vorſtii: non enim Plinius de *Scipione Africano* agit, ſed de *Serapione*, de quo noſter L. IX. 14. 3. & fuiſſe illum *Scipionem Naſicam* abunde conſtat.

27. *Superiori Africano*] Livius Lib. VIII. quartae Decados hoc obiter innuit. Ceterum, quod nunc frequenter in Latinorum authorum Codicibus legitur, nec eſt quiſquam, qui dubitet id bene legi, *Jovis Opt. Max.* in vetuſtis codicibus legitur, *Jovis Opt. Maximique*, cum conjunctione *que.* Latina enim lingua ad unum ſubſtantivum duo adjectiva abſque conjunctione copulativa apponi non permittit, atteſtante id etiam Servio. Si evicit Romana conſuetudo, & id bene legitur, certe hoc unum exemplum fuerit, nec aliud huic ſimile. Paulo poſt de Hannibale & Senatu Carthaginienſi, Badius de Senatu Romano intelligit, cum Hannibalem ejus dignitati conſuluiſſe, dicat perperam Badius, ut puto. GLAREAN. Duo adjectiva uni ſubſtantivo bene jungi docuit Sanctius in Miner. L. II. 8.

28. *Capitolinis pulvinaribus applicare*] Explicat Oliverius. *Lectiſterniis, id eſt volebant eum divinis honoribus afficere.* Quod vix crediderim. Liv. L. XXXVIII. 56. ait *prohibuiſſe ne decerneretur, ut imago ſua triumphali habitu è templo Jovis Opt. Max. exiret.* Quoties ſcil. è cella Jovis depromi debebat, ut in pompa funebri gentis ſuae praeferretur. Quod multum etiam abeſt ab honore divino. Vide noſtrum L. VIII. 15. 1.

29. *Quorum ſibi nullum*] *Honorem* intellige ex eo

neque plebiſcito dari, neque ſenatuſconſulto decerni patiendo, pene tantum in recuſandis honoribus ſe geſſit, [30] quantum geſſerat [31] in emerendis.

Ann. urb. 558. Livius xxxiii. Eodem robore mentis cauſſam Annibalis in ſenatu protexit, cum eum [32] cives ſui miſſis legatis [33] tanquam ſeditiones apud eos moventem accuſarent. Adjecit quoque, *non oportere Patres conſcriptos* [34] *ſe reip. Carthaginienſium interponere:* altiſſimaque moderatione alterius ſaluti conſuluit, alterius dignitati; victoria tenus, utriuſque hoſtem egiſſe contentus.

7\. Ann. urb. 543. Livius xxvi. Plutarch. At M. Marcellus, qui primus & Annibalem vinci, & Syracuſas capi poſſe docuit, cum in conſulatu ejus Siculi de eo queſtum in urbem veniſſent, nec ſenatum ulla de re habuit, quia collega Valerius [35] Laevinus forte aberat; ne ob id Siculi in querendo timidiores eſſent: [36] & ut is rediit, ultro de his admittendis retulit, [37] querenteſque de ſe patienter ſuſtinuit. Juſſos etiam a Laevino diſcedere, remanere, [38] ut ſuae defenſioni intereſſent, coëgit. Ac deinde

eo quod ſequitur *honoribus*. Sed complures MSS. habent *quorum nihil ſibi*. & ſic Ed. Mog. reliquae *quorum ſibi nil*. Cur *nihil* mutatum fuerit, cauſſa nulla erat.

30\. *Quantum ſe geſſerat in emerendis*] MS. *Egerat*, rectiſſime. ne idem verbum bis uſurpetur. Similiter variat. vii. 7. 7. *Metellus praetorem Urbanum ſeveriorem egit, quam Oreſtes geſſerat.* PERIZON. *Egerat* etiam noſtri quatuordecim & Ed. Mog. *geſſerat* eſt in Periz. & Leid. ſept. *al' geſſerat*. Ultraj. prim. omittit. Vide infra L. iv. 5. 3. L. vi. 3. 6.

31\. *In emerendis*] Sic Pighius. antea legebatur *merendis*, quod eſt in MSS. octo.

32\. *Cives ſui miſſis legatis*] Ne crede miſſos eſſe publice legatos à Carthaginienſibus ad Annibalem accuſandum. Sed hic ab adverſae factionis hominibus inſimulabatur, literas & legatos miſiſſe ad Antiochum, ut ſic Romani in illum ſtimularentur. Liv. L. xxxiii. 45. Vide itaque an placeat lectio primi Ultraj. & unius Rem. *Cives ſummiſſis legatis*. id eſt *clam miſſis*. Liv. L. vi. 6. *Latinorumque populos juventutem ſubmiſiſſe ad id bellum.* Cic. L. i. in Ver. 41. *Iſte, tametſi ſingulari eſt audacia, tamen ad pupillae matrem ſubmittebat.*

33\. *Tanquam ſeditiones apud eos moventem accuſarent*] MSS. quinque cum Ed. Mog. *molientem*.

34\. *Se reip. Carthaginienſium interponere*] Livius l. xxxiii. *Diu repugnante Scipione Africano, quia parum ex populi Rom. dignitate eſſe ducebat ſubſcribere odiis accuſationibuſque Annibalis &c.* VORST. Duo *ſe in Rep. Carthaginienſium interponere*. Copeſ. delet *ſe*. Idem, *Altiſſima moderatione*. Quaſi eſſet epiphonematis initium.

35\. *Laevinus forte aberat*] Duo Rem. Leid. ſept. *forte*, tres Rem. Leid. quint. delent *ob id*. Aliquot *Laevinius*, & ſic deinde *Laevinio*. Periz. *Lucio Levinio*.

36\. *At ut is rediit*] Sic dedit nobis Pighius; cum rectius ante ipſum legeretur *&*. Quod ſenties, ſi adtendas ad praecedens *nec Senatum ulla de re habuit*. Quod nimis ſolute ponitur, ſi ſequatur *at*, & periodus illa finiatur puncto. Ne dubites, *&* inveni in longe potiore parte MSS. atque hoc malebat Perizon. qui *nec* exponendum eſſe per *& non* aſcripſit. Sunt qui cum Ed. Mog. omiſſa particula habent, *ut rediit*. Si tamen *at* retinere quis praefracte velit, *nec* exponendum erit per *ne quidem*, ut ſaepe alibi ponitur. Vide Cl. Duker. ad Flor. L. ii. 2. 27.

37\. *Querenteſque de ſe patienter ſuſtinuit*] Ultraj. ſec. *ſapienter* ſept. Leid. *de ſeque patienter*. Bit. prim. *quam patienter*. Quod ferri poteſt, ut ſit *valde*, *admodum patienter*. Suet. in Galba 3. *Quam brevi corpore atque etiam Gibber.* Ubi vide Illuſtr. Graevium. Malim tamen nihil mutare, ſolet enim noſter illa, *quam ſapienter*, *quam prudenter*, & ſimilia, potiſſimum adhibere in admiratione, quam hic reſpuere videtur verborum connexio.

38\. *Ut ſuae defenſioni intereſſent, coëgit*] MS. &

deinde [39] utraque parte perorata, etiam excedentes curia, ſubſecutus eſt: quo liberius ſenatus ſententiam ferret. Improbatis quoque eorum querelis, ſupplices & orantes *ut ab eo in clientelam reciperentur*, clementer excepit. Super haec Siciliam ſortitus, eam provinciam collegae ceſſit. [40] Toties laudatio Marcelli variari poteſt, [41] quoties novus ipſe gradibus moderationis adverſus ſocios uſus eſt.

Quam Ti. etiam [42] Gracchus admirabilem ſe exhibuit! Tribunus enim plebis, cum ex profeſſo inimicitias [43] cum Africano & Aſiatico, Scipionibus gereret, & Aſiaticus [44] judicatae pecuniae ſatisdare non poſſet, [45] atque ideo a conſule in vincula publica duci juſſus eſſet, [46] appellaſſetque collegium tribunorum, nullo volente intercedere, ſeceſſit a collegis, decretumque compoſuit. Nec quiſquam dubitavit, [47] quin eo ſcribendo irati hoſtis adverſus Aſia-

8. Ann. urb. 566. Livius xxxviii. Gell. vii. 19. Quint. Decl. 9. Noſter v. 3, 2.

& ſuae. Forte, *Et ſuae defenſioni intereſſe coëgit.* PERIZON.

39. *Utraque parte perorata*] Gudius ad Phaed. L. i. 2. *τὸ perorata*, active accipit, licet paſſivam habeat terminationem, ut ſit, *cum utraque pars peroraſſet.* Opinor tantumdem valere, ac ſi dixiſſet, *cauſſa utriuſque partis perorata.* Porro in ſeptem MSS. & Ed. Mog. deeſt *etiam.* Periz. cum Ultr. prim. *& excedentes.* Toll. *inſecutus eſt.* Ultr. ſec. Leid. ſext. omittunt *quoque.* Unus Rem. *improbatiſque.* Unus Bit. omittit *eorum.* Ultr. prim. *in clientela*; item *ſuper hoc*; & *ſortitus eſt.*

40. *Toties laudatio Marcelli variari poteſt*] MSS. octo cum vetuſtiſſimis Edd. *Variari non poteſt.* Quomodo cum legeretur in Bambergenſi, probavit hoc Modius Ep. 128. Profecto plus dicit, ſi addita ſit particula negativa, quam ſi abſit. Poteſt tamen & altera lectio commode exponi. Toties ſcil. Marcellum, novum & proprium laudis genus meritum eſſe, quoties novo uſus eſt moderationis gradu.

41. *Quoties novis ipſe gradibus moderationis adverſus ſocios uſus eſt*] In duobus deeſt *novis.* Ultr. ſec. *Jovis*, quod eſt in Ed. Mog. ſex *moderatione*, ut eſt in Ven. ceteriſque Editionibus.

42. *Gracchus admirabilem*] Pulchrum atque liberale atque magnanimum hoc factum vocat Agellius. COLER.

43. *Cum Africano & Aſiatico*] Hanc hiſtoriam, de tam eximiis duobus fratribus Scipionibus, ita impudenter variatam apud Romanos ſcriptores, admodum miror. Dixi de ea re in noſtris annotationibus in Livium ſatis luculenter, ni fallor; ideoque nunc hic ſuperſedendum cenſeo, praeſertim cum Livius ipſe omnium opiniones referat. GLAREAN. *Inimicitias cum Africano.* De horum reconciliatione, quam Liv. L. xxxviii. 57. dicit eodem die factam, agit L. iv. 2. 3. De re ipſa, quam hic narrat auctor, confer Cic. de Prov. Conſ. C. 8.

44. *Judicatae pecuniae ſatisdare*] *Judicata pecunia* eſt ea, quae reo cuipiam eſt pendenda. Livius xxxviii. 60. *Ni referatur pecunia in publicum, quae judicata ſit.* Vocatur & *lis aeſtimata.* Unde dicunt *litem aeſtimatam ſolvere.* V. Ind. in Nep. v. *aeſtimare.* VORST.

45. *Atque ideo à conſule in vincula publica duci juſſus eſſet*] Non à conſule, ſed à praetore Terentio dicit Livius. Quare praetorem hic Valerius conſulem appellare videtur. PIGH. Monet Pighius non à conſule, ſed à praetore Terentio id factum prodidiſſe Livium. VORST. *A conſule.* MSS. ſeptem cum Ed. Mog. *à conſulibus.* Nonnulli *à Cos.* Liv. L. xxiii. 14. *Qui capitalem fraudem auſi, quique pecunia judicati in vinculis eſſent.*

46. *Appellaſſetque collegium tribunorum*] *Appellare* eſt & idem, quod alicujus opem implorare. Cicero pro Planc. *Appellavi populum, tribubus ſubmiſi me.* Livius l. ii. *Volero appellat tribunos.* Dicunt & *appellare ad tribunos à praetore.* Cicero pro Quint. *Cujus procurator à praetore ad tribunos appellare auſus.* VORST. Copeſ. *Appellaſſetque ad collegium.* Et mox *ſeceſſit a collegio.*

47. *Quin eo ſcribendo*] Leid. quint. & Periz. *Quin in eo ſcribendo.* Quod praefero. Conjecerat etiam ita Perizon. Sed addiderat non eſſe neceſſe

Aſiaticum verbis uſurus eſſet. At is primum juravit *ſe cum Scipionibus in gratiam non rediiſſe:* [48] Deinde tale decretum recitavit; *Cum L. Cornelius Scipio die triumphi ſui ante currum actos hoſtium duces in carcerem conjecerit, indignum &* [49] *alienum a majeſtate populi Rom. videri* [50] *eodem ipſum duci.* [51] *Itaque id non ſe fieri paſſurum.* Libenter tunc opinionem ſuam populus Rom. a Graccho deceptam cognovit, moderationemque ejus debita laude proſecutus eſt.

9. C. quoque Claudius Nero inter cetera praecipuae moderationis exempla numeran-

neceſſe. Deinde pro *irati* notarat Pighius in marg. al' *iracundis*, quod invenio in quibuſdam noſtris, ut & *notis* pro *hoſtis*. Leid. ſept. *al' iracundis, al' ira commotis.*

48. *Deinde tale decretum*] Non ſunt haec ipſa verba decreti. Vide Gell. L. vii. 19. Qui ſimiliter loquitur, ſed tamen alia recitat verba, licet eodem ſenſu. PERIZON.

49. *Alienum à majeſtate*] Aliquot delent praepoſitionem *a*. Copeſ. *Majeſtati*. Multi *majeſtate R. P.*

50. *Eundem ipſum duci*] In Wincheliano, *eodem ipſum duci*. Recte. PIGH. Ita ex cod. quodam legi vult Pighius. Sed veteres typis expreſſi habent *eundem ipſum duci*. Nec aliter uterque cod. Brand. Senſus autem eſt, quia L. Scipio duces hoſtium in carcerem conjecerit, indignum videri, eundem illum in carcerem duci. Illud *in carcerem*, inquam, ἀπὸ κοινοῦ eſt repetendum: atque ita voce *eodem* nihil opus. VORST. MSS. novem habent cum omnibus Edd. *Eumdem ipſum duci*. Unus Rem. cum Copeſ. *eum ipſum*. Bit. prim. *eum ipſum*. *Eodem* vero clare in Leid. Quinto exſtat. *Eum ipſum* placebat Perizonio: qui addebat *duci* aliquando abſolute poni pro *duci in carcerem*, & ſic ἄγεσθαι dici apud Graecos Aelian. L. i. 30.

51. *Itaque id non ſe paſſurum fieri*] MSS. undecim delent pronomen *ſe*. Duo omittunt *fieri*. Unus Rem. *id fieri non poſſe paſſurum*. Nonnulli diſtinguunt poſt *libenter*. Quomodo etiam Ed. Mog. male. Negavit enim ſe omnino paſſurum, & eum in carcerem duci vetuit. Sed populus cum voluptate cognovit, eum amici erga Scipionem officio functum eſſe, quem crediderant futurum fuiſſe ipſi inimiciſſimum. Saepe autem praepoſitio *ſe* ante infinitivum omittitur. Caeſ. L. iv. B. G. 7. *Si ſuam gratiam Romani velint, poſſe iis utiles eſſe amicos.* Liv. L. i. 37. *Quamquam male res geſta erat, nec geſturos melius ſperare poterant.* Sic *illum* omittitur Ex. ſeq. *Proinde, ſiquis eum accuſare vellet, uſurum teſtimonio ſuo.* & ſaepe alibi. Noſter Ex. 7. Ext. *Hoc fortunam jactus emiſſe dicente.* Sic plerique MSS. vulgo additur *ſe*.

52. *Attamen eum*] Plerique MSS. ſimpliciter habent *tamen*.

53. *Quia res in provincia Salinatoris geſta*] Livius l. xxviii. addit & aliam cauſſam. *Quoniam*, inquit, *in provincia M. Livii res geſta eſſet, & eo die, quo pugnatum foret, ejus forte auſpicium fuiſſet, exercitus Livianus deductus Romam veniſſet, Neronis de provincia deduci non potuiſſet.* Ceterum provincia illa Salinatoris fuit Gallia. VORST. Nonnulli MSS. *geſta erat.*

54. *Sine curru ergo triumphavit*] Livius d. l. *Conſociatus triumphus, cum utrique, tum magis ei, qui, quantum merito anteibat, tantum honore collegae ceſſerat, gloriam auxit,* &c. VORST. Quidam delent *ergo*. Copeſ. *ſine curru ergo Nero triumphavit.* Med. prim. & Leid. quint. Perizon. *Quo illius victoria.* Copeſ. *Laudatur, vero hujus etiam moderatio.*

55. *Ne Africanus quidem &c.*] Cop. *Ne Africanus poſterior nos de ſe tacere non patiatur.*

56. *Cenſor cum luſtrum conderet inque ſolito fieri ſacrificio, ſcriba ex publicis tabulis, &c.*] Damno verba, *ſolito fieri:* & jure. Sordent enim, imo & fallunt. An ſolet olim fieri id ſacrum, non Valerii aevo? Imo etiam tunc in uſu, quotiens conditum luſtrum: Vetus praeivit mihi ad notabilem emendationem, in quo lego, *ſolita viri.* Non ambiges tu optime Cenſor, quin * *Solitaurili*, ſcribendum ſit: quod ſacrificium proprium omnium luſtrationum: & inprimis Cenſoriae hujus; lapis Romae pulchre, in quo apparatus omnis iſtius ſacrificii, cum triplici hoſtia, ſue, ove, tauro, Cenſore faciente. Vide, ſi lubet, quae notavimus ad Hiſtorias Taciti. *Hoc à magno Cujacio notatum jam eſſe, per epiſtolam mihi index Th. Canterus.* LIPS. Lib. Dan. *Inque ſolitae viri ſacrificio.* Locus ſi quis alius in hoc ſcriptore flagitioſiſſime à librariis tractatus. Ego quamprimum inſpexi MScr. codi-

merandus eſt. Livii Salinatoris in Aſdrubale opprimendo gloriae particeps fuerat: [52] at tamen eum triumphantem equo ſequi, quam triumpho, quem ei ſenatus aeque decreverat, uti maluit; [53] quia res in provincia Salinatoris geſta fuerat. [54] Sine curru ergo triumphavit, eo quidem clarius, quod illius victoria tantummodo laudabatur, hujus etiam moderatio. Ann. urb. 546. Livius XXVIII.

[55] Ne Africanus quidem poſterior nos de ſe tacere patitur: qui [56] cenſor, 10.
cum luſtrum conderet, inque ſolito fieri ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis Ann. urb. 611.
[57] ſolenne ei precationis carmen praeiret, quo dii immortales, [58] ut populi Romani

codices ad marginem ſcripſi *Inque Solitaurili ſacrificio*, atque iſtiuſce emendationis teſtes laudare poſſum Cl. viros Jacobum Bongarſium & Dionyſium Gothofredum, amicos. Atque equidem non arbitratus, puerile aliquid me reperiſſe, ecce tibi paucis poſt diebus eundem Valerii locum à Cujacio principe emendatum inveni lib. XXIV. Obſervatio. cap. 7. Et ab ipſo etiam Lipſio in Notis ad Valerium. De hoc ſacrificio ſcripſerunt Alexander ab Alexandro & Lipſius ad Hiſt. Taciti, quorum ſcripta non compilo. Hoc tantum addo, non uno nomine fuiſſe appellatum. Feſtus, Varro, Livius, & Gloſſarium vetus Solitaurilia ſcribunt. Cato, Suovitaurilia appellat. Alii Sollitaurilia malunt. Servius ad IX. Aeneid. Suovetaurium appellat. cujus verba lubens ex egregia & novitia Daniëlis editione ſubſcribo: *Jovi de tauro non immolabatur, niſi cum triumphi nomine Suovetaurium faciebant.* Ritum ſacrificii ſive luſtrationis illius graphice admodum Lucanus deſcripſit:

Mox jubet & totam pavidis à civibus urbem
Ambiri & feſto purgantes moenia luſtro,
Longa per extremos pomaeria cingere fines.
Pontifices ſacros, quibus eſt permiſſa poteſtas,
Turba minor ſequitur ritu ſuccincta Gabino:
Veſtalemque chorum ducit vittata ſacerdos,
Trojanam ſoli cui fas vidiſſe Minervam.

COLER. Antiquiores typis expreſſi *inque ſolito ſacrificio.* At Pighius addit *fieri*, ſcribitque *ſolito fieri:* cujus tamen in Notis rationem non reddit; nec, quibus in codd. ita legerit, indicat. Noto igitur, in uno cod. Brand. omnino ita eſſe, *ſolito fieri.* Quae tamen lectio non ſatis nobis placet; & vel *ſolito* ſolum, vel plane aliud legendum videtur. Suffecerit enim *ſolitum ſacrificium*; neque opus addi *fieri.* Infra IV, 3. ext. 3. *Solito fili, id eſt, modico apparatu.* In altero cod. Brand. eſt *inque ſolita viri.* Quam lectionem cum & in ſuo cod. obſervaſſet Lipſius, occaſionem inde cepit conjiciendi, quod legendum ſit *inque Solitaurili ſacrificio.* Quod quidem ante Lipſium & Cujacio viſum fuerat. Et Colerus audacter id recepit in textum. Ceterum non ſola illa ſcriptio induxit Lipſium, ut *Solitaurili* legendum cenſeret, ſed & quod ſciret ſacrificium ſolitaurilia dictum omnium luſtrationum proprium fuiſſe, ac praecipue luſtrationis cenſoriae, de qua noſter hoc loco agit. Nos tantum illud adhuc vellicat, quod nondum & alibi lectum eſt *ſolitaurile ſacrificium. Suovetaurilia* & *Solitaurilia* paſſim repetitur. Feſtus: *Solitaurilia hoſtiarum trium diverſi generis immolationem ſignificant, tauri, arietis, verris; quod omnes ſolidi integrique ſint corporis.* Mox tamen & aliam originem tradit. *Quidam dixerunt*, inquit, *omnium trium vocabula confuſa ſuis, ovis, tauri adeffeciſſe id quod uno modo appellarentur univerſae.* Ceterum *Solitaurilia* detortum videtur ex eo, quod rectius dixere *Suovetaurilia*; quodque frequentius in Auctoribus obſervatur. Livius I, 44. *Ibi exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit.* Alia Auctorum loca notata vide à Lipſio in Notis ad IV. Hiſt. Taciti. VORST. *Solito fieri* eſt in uno Rem. & primo Bit. & Ultraj. *Viri* adſcriptum eſt in Leid. ſept. & quinto, ſed in hoc notatur punctis ut delendum: reliqui habent *inque ſolito ſacrificio.*

57. *Solemni ejus precationis carmine praeiret*] In manuſcriptis, *Solemne ei precationis carmen praeiret.* Multo melius. Sic Livius *praeeuntibus execrabile carmen ſacerdotibus.* Cicero pro Milone, *Ut vobis voce praeirent.* PIGH. *Solenne ei precationis carmen praeiret.* Gronovius l. IV. Obſ. c. 16. teſtatur in cod. Andino pro *praeiret* eſſe *interpretaretur:* hujuſque verbi alterum ei explicatio videtur. Affert quoque ibidem Auctorum loca non diſſimilia. VORST. Leid. prim. & ſec. *precationis imprecaretur*, ſept. *imprecaretur, al' prohiberet, al' iniret*, Leid. tert. *impetraretur l' ſolenne ei precationis carmine praeiret.*

mani res meliores amplioreſque facerent, rogabantur: *Satis*, inquit, *bonae ac magnae ſunt. itaque precor ut eas perpetuo incolumes ſervent.* Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendare juſſit. Qua votorum verecundia deinceps cenſores in condendis luſtris uſi ſunt. Prudenter enim ſenſit tunc incrementum Romano imperio petendum fuiſſe, cum intra ſeptimum lapidem triumphi quaerebantur: majorem autem totius terrarum orbis partem poſſidenti, [59] ut avidum eſſet quicquam ultra appetere, ita abunde felix, ſi nihil ex eo, quod obtinebat, amitteret. Neque alia ejus in cenſura moderatio pro tribunali apparuit. Centurias recognoſcens equitum, poſtquam [60] C. Licinium Sacerdotem citatum proceſſiſſe animadvertit, dixit *ſe ſcire illum* [61] *verbis conceptis pejeraſſe. proinde ſiquis eum accuſare vellet, uſurum teſtimonio ſuo.* Sed nullo ad id negotium accedente, [62] *Traduc equum*, inquit, *Sacerdos, ac* [63] *lucrifac*

Cic. pro Cluent. Plut. Apoph.

Periz. *predictionis carmen praeiniret.* Ceteri, *ſolemne ei precationis carmen praeiret.* & ſic Ed. Mog. ex ſolemni formula. Decius apud Liv. L. VIII. 9. *Agedum Pontifex Publicus populi Romani praei verba, quibus me pro legionibus devoveam.* & ſic L. x. 28. *M. Livium Pontificem praeire juſſit verba.*

58. *Ut Pop. Romani*] Puto & illa adjecta fuiſſe in carmine ſollemni: Uti Senatui Populoque Romano animum Dii augerent. uti hoſtibus oblivionem ac terrorem injicerent, & alia nonnulla quae ex Macrobio & Servio obſervare liceat. COLER. Vide & Suet. in Aug. C. 97. PERIZON.

59. *Ut avidum eſſet, quicquam ultra appetere, ita abunde &c.*] Lege cum MS. *eſſe.* & repete ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *ſenſit.* Sic Ex. 11. *eſſe* legit etiam Gronovius pro *eſſet.* PERIZON. *Eſſe* reperio etiam in decem noſtris, & Ed. Mog. ita etiam J. Fr. Gron. L. II. Obſ. 14.

60. *C. Licinium*] Nonnulli Codices *Gajum Lucinium.* Ultraj. prim. *perjuraſſe.* Multi *transduc.* ut ubique ferme in eo variant Codices, quemadmodum in *translatum*, & *tralatum.*

61. *Verbis conceptis pejeraſſe*] Jurisjurandi verba concipiebantur, & ſcribebantur. Silius l. x. *Dictataque jurant Sacramenta Deis.* Tacitus IV. hiſt. *Cum cetera jurisjurandi verba conciperent.* Hinc phraſis *conceptis verbis jurare, pejerare, dejerare.* Cujus varia alia exempla congeſſit Briſſonius in lib. VIII. de Form. VORST.

62. *Traduc equum*] Supra II, 2, 9. *transvehi* id dixit. Uterque cod. Brand. habet *transduc.* VORST.

63. *Lucrifac cenſoriam notam*] In lucro pone, quod à cenſore propter moderationem ejus non notatus atque ignominia affectus es. VORST.

64. *Ne ego in tua perſona & accuſatoris, & teſtis, & cenſoris, & judicis partes egiſſe videar*] In quatuor manuſcriptis ita; *Ne ego in tuam perſonam & accuſatoris & teſtis & judicis partes, &c. Et cenſoris*, ſuperfluum eſt, quod in vulgatis libris aſſutum ex gloſſemate aliquo videtur. PIGH. *Ne ego in tuam perſonam.* Ita Pighius è quatuor MSS. Habetque ita unus quoque cod. Brandeb. Alter *in tua perſona:* quomodo & Aldus ediderat. VORST. MS. *In tua perſona.* Atque ita ante Pighium editum fuit. Quod ille male videtur mutaſſe. Sic Ex. 14. *Nequid in perſona ſua novaretur.* Et ex. Ext. 2. *Quod in Xenocrate tamen moderatus fuit.* V. I. 3. *in quo ſceleſta exerceas arma.* V. I. Ext. 3. *ut officii reſpectum in iis deponeret.* VII. 2. 6. *Quam prudenter ſe Senatus in Rege Maſiniſſa geſſit.* Sic IX. 2. I. *Quam crudeliter ſe in Mario praetore geſſit.* Liv. XLII. 9. *Qua ferocia animi uſus erat in Liguribus.* PERIZON. Undecim noſtri habent etiam *in tua perſona.* Periz. *In perſona tui.* Qui conſenſus tot locis à Perizonio firmatus fecit, ut eam lectionem revocaverim.

65. *Salutem periclitantis laeſurum*] *Periclitans* pro reo, atque eo, qui accuſatus eſt. Sic *periculum* pro accuſatione, judicio. Cicero pro leg. Manil. *Meus labor in privatorum periculis caſte integreque verſatus.* Et pro Arch. *Perſona quae minime in judiciis periculiſque tractata eſt.* VORST.

66. *Ita ſibi credi oportere, ſi & alii idem aſſeveraſſent*] Priſcae editiones negationem inſerunt *ſi non & alii*, falſo. at tu muta, *ſi modo & alii:*

fac cenſoriam notam: 64 *ne ego in tua perſona, & accuſatoris, & teſtis, & judicis partes egiſſe videar.*

Quod animi temperamentum etiam in Q. Scaevola, excellentiſſimo viro, adnotatum eſt. Teſtis namque in reum productus, cum id reſpondiſſet, quod 65 ſalutem periclitantis magnopere laeſurum videbatur, diſcedens adjecit, 66 *ita ſibi credi oportere, ſi & alii idem aſſeveraſſent; quoniam* 67 *unius teſtimonio aliquem credere* 68 *peſſimi eſſet exempli.* Et religioni igitur ſuae debitam fidem, & communi utilitati ſalubre conſilium reddidit. 11.

Sentio quos cives, quaeve facta eorum ac dicta 69 quam anguſto ambitu orationis amplectar. 70 Sed cum magna & multa breviter dicenda ſint de claritate excellentibus viris: 71 ſermo infinitis perſonis, rebuſque circumfuſus, utrumque praeſtare non poteſt. Itaque propoſiti quoque noſtri ratio non laudanda ſibi 12.

alii: & rem habes. LIPS. MSS. non mutant, niſi quod unus habet *id* pro *idem*, & alius, *ſi qui alii.*

67. *Unius teſtimonio aliquem credere, peſſimi eſſet exempli*] Eaedem cum altero è manuſcriptis meis, *aliquem cedere.* & verum cenſeo, aut certè, *caedere*, id eſt, perdere aliquem & adfligere. LIPS. L. xx. D. de Quaeſt. L. jurisjur. C de teſtibus. Seneca lib. VII. Controverſ. *Uni, etiam de minori ſcelere non creditur.* Quae omnia faciunt ne credam iis, qui apud Valerium legere poſtulant *cedere* pro *credere.* Uno tamen teſte damnatus Scantinius, teſte Valerio lib. VI. cap. 1,7. COLER. Unus cod. Brand. *Unius teſtimonio aliquem damnare.* Ita *teſtimonio* caſus eſſet ſexti, & *aliquem* cum verbo *damnare* conſtrueretur. Alter codex Brand. *aliquem cedere.* Quae lectio & Lipſio obſervata in cod. quodam eſt, eidemque placet prae alterâ; aut pro ea *caedere* legendum videtur. Probat & Gronovius *unius teſtimonio aliquem cedere:* & explicat verbo Taciti *dedi, per unius teſtimonium damnari.* Ita enim habere codicem Bibliothecae S. Victoris. Vide lib. ejus IV. de pec. vet. p. 708. VORST. Malim ego *cadere.* Quae vox in judiciis eſt frequentiſſima. PERIZON. *Cedere* unus Rem. Ultraj. prim. *dampnare.*

68. *Peſſimi eſſet exempli*] J. Fred. Gronovius ſcribere jubet ex MSS. *Peſſimi eſſe exempli*, & ſubaudiendum ex ſuperiore, *adjecit.* L. II. Obſ. 14. & L. IV. de Pec. Vet. p. 708. PERIZON.

69. *Quam anguſto*] Vetus *quam breviſſimo.* LIPS. Liber Dan. *incongruo*; annotarat aliquis pro interpretatione *anguſto.* COLER. *Quam anguſto ambitu.* Ita veteres typis expreſſi, & unus MS. Brand. Alter *quam breviſſimo ambitu:* quod & Lipſius in aliquo cod. obſervavit. Liber P. Dan. *quam incongruo ambitu*: quod Colerus & in textum recepit. VORST. *Quam breviſſimo* habet Ultraj. prim. *incongruo* pro varia lectione Leid. ſept. Deletum eſt in uno Rem. reliqui omnes *anguſto* tuentur; quod recte recepit Vorſtius.

70. *Sed cum magna mihi & multa breviter dicenda ſint, claritate excellentibus infinitis perſonis, rebuſque circumfuſus, utrumque praeſtare non poſſum*] In Wincheliano & aliis apertius haec & elegantius exprimuntur, *Sed cum & multa breviter dicenda ſint de claritate excellentibus viris, ſermo infinitis perſonis, rebuſque circumfuſus utrumque praeſtare non poteſt.* PIGH. Placet priſca lectio *cum magna ſtrictim, & multa breviter.* LIPS. Ed. Ven. *ſtrictim dicenda ſint.* Illud gloſſam ſapit, *ſtrictim* pro breviter Saluſtianum eſt. COLER. *Strictim* in uno Rem. & primo Ultraj. invenio. Aliquot *magna mihi & multa*, vel *atque multa*, unus Bit. *permulta.* Plures tamen *magna & multa.*

71. *Sermo infinitis perſonis rebuſque circumfuſus, utrumque praeſtare non poteſt. Itaque propoſiti quoque noſtri ratio, &c.*] Abeſt antiquis pleriſque vox, *Sermo:* & ſequentia illa ſic concipiuntur, *utrumque praeſtare propoſiti nequeo quoque noſtri ratio.* Corrigo & dirigo: *utrumque praeſtare nequeo. Propoſiti quoque noſtri ratio. Sermonis* illa voce ejecta. LIPS. Vox *ſermo* deeſt in Ed. Ven. & rectiſſime, merito itaque etiam ejecta eſt à Lipſio. COLER. *Sermo infinitis perſonis rebuſque circumfuſus utrumque praeſtare non poteſt.* Ita ex cod. Wincheliano, aliiſque

ſibi omnia, ſed recordanda ſumpſit. Quapropter bona cùm venia duo Metelli, Macedonicus, & Numidicus, maxima patriae ornamenta ſtrictim ſe narrari patientur. Acerrime cum Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat, [72] eorumque ab aemulatione virtutis profecta contentio, [73] ad graves teſtataſque inimicitias progreſſa fuerat. Sed [74] tamen cum interemptum Scipionem conclamari audiſſet, in publicum ſe proripuit, moeſtoque vultu & voce confuſa, *Concurrite, concurrite*, inquit, *cives: moenia Urbis noſtrae everſa ſunt.* [75] *Scipioni enim Africano intra ſuos penates quieſcenti nefaria vis illata eſt.* O Rempub. pariter Africani morte miſeram, & Macedonici tam humana, tamque civili lamentatione felicem! eodem enim tempore, & quantum amiſiſſet principem, & qualem haberet, recognovit. Idem filios ſuos monuit ut funebri ejus lecto humeros ſubjicerent, atque huic exequiarum, illum honorem vocis adjecit, [76] *Non fore, ut poſtea id officium ab illis viro majori praeſtari poſſet.* Ubi illa tot in curia jurgia? ubi tam multae pro Roſtris altercationes? [77] ubi maximorum ducum & civium tantorum togata proelia? Omnia nimirum iſta praecipua veneratione proſequenda delevit moderatio.

Ann. urb. 624.

Plin. VII. 44.

Numi-

que legendum cenſet Pighius. Aldina aliaeque veteres editiones ſic, *Cum magna mihi & multa breviter dicenda ſint, claritate excellentibus infinitis perſonis rebuſque circumfuſus utrumque praeſtare non poſſum.* Quam lectionem codices Brand. confirmant. VORST. *Excellentibus viris ſermo.* In ſolo eſt Leid. quinto. Reliqui fere cum Brandd. conſentiunt. Niſi quod longe plures pro *non poſſum*, habent *nequeo*, & quidam *propoſitique*, vel *propoſiti quoque*, hoc modo. *Utrumque praeſtare nequeo; propoſitique* (vel *quoque*) *noſtri ratio non laudanda &c. non poſſum itaque* omiſſum eſt in Ultraj. prim. *Itaque* in ſec.

72. *Eorumque ab aemulatione virtutis profecta contentio*] Periz. *Aemulatione virtutis profecta concitatio.* Deleta praepoſitione. *Concitatio* eſt etiam in tribus aliis.

73. *Ad graves teſtataſque inimicitias*] Nimis haec exaggeraſſe videtur noſter. Cicero enim in libb. de Off. ſcribit, inter Scipionem & Metellum diſſenſionem fuiſſe ſine acerbitate. VORST. *Teſtatae* quaſi literarum teſtimonio ſignatae, denunciatae. Vide Lipſ. Excurſ. ad Tac. L. II. Ann. 70. PERIZON.

74. *Sed cum interemptum Scipionem*] Quatuordecim MSS. cum omnibus Edd. *Sed tamen cum interemptum.* Quod cur ſpreviſſem? Deinde Leid. ſec. *In publicum ſe prorupit.* Unus Rem. *urbis veſtrae*, idem cum Leid. ſept. *vis allata eſt.* Unus Rem. delet interjectionem *O.* item *pariter.*

75. *Scipioni Africano intra ſuos penates quieſcenti*] Intelligendus Scipio Africanus minor ſive poſterior: qui & Scipio Aemilianus dictus. Epitome lib. LIX. Liv. *Cum fortis ac validus pridie domum ſe recepiſſet, mortuus in cubiculo inventus eſt. Suſpecta fuit, tanquam ei venenum dediſſet, Sempronia uxor*, &c. VORST.

76. *Non fore*] Aliter Plinius libro VII. cap. 44. *Si quidem liberis dixit: Hi filii, celebrate exequias: nunquam civis majoris funus videbitis.* COLER.

77. *Ubi maximorum ducum & civium tantorum togata proelia*] Vetus, *tantum non togata:* bene ad meum ſenſum. LIPS. *Civium tantorum.* Ineptiae & merae nugae prae lectione libri jam toties à me laudati, in quo ſcriptum inveni: *Maximorum Ducum & civium tantum non togata proelia.* Tantum adhuc ſalutis bonis auctoribus à libris veteribus debetur. COLER. *Maximorum ducum & civium tantum non togata proelia.* Aldus pro *tantum non* ediderat *tantorum* quod & retinuerat Pighius. At Colerus è cod. P. Dan. reſcripſit *tantum non*, formulam loquendi Valerio uſitatiſſimam: quod & ipſe valde probo. Habet ita unus quoque cod. Brandeb. Alter, *Maximorum ducum & civium tanta togata proelia.*

Numidicus autem Metellus populari factione patria pulſus in Aſiam ſeceſſit. 13. Ann. urb.
[78] In qua cum ei forte ludos Trallibus ſpectanti literae redditae eſſent, quibus 654. Livius LXIX.
ſcriptum erat, maximo ſenatus & populi conſenſu reditum illi in Urbem da- A. Victor LXII.
tum, non e theatro prius abiit, quam ſpectaculum ederetur: non laetitiam
ſuam proxime ſedentibus ulla ex parte patefecit; ſed ſummum gaudium intra
ſe continuit. Eundem conſtat pari vultu, & exulem fuiſſe, & reſtitutum.
adeo moderationis beneficio, medius ſemper inter ſecundas & adverſas res ani-
mi firmitate verſatus eſt.

Tot familiis in uno genere laudis enumeratis, [79] Porcium nomen velut ex- 14
pers hujuſce gloriae ſilentione praetereundum? Negat fieri debere [80] poſterior Ann. urb.
Cato, non parvo ſummae moderationis fiſus indicio. [81] Cypriacam pecuniam 617. Plutarchus.
maxima cum diligentia & ſanctitate in urbem deportaverat. Cujus miniſterii Dion XXXIX.
gratia ſenatus [82] relationem interponi jubebat, ut praetoriis comitiis [83] extra
ordinem ratio ejus haberetur. Sed ipſe id fieri paſſus non eſt, *iniquum eſſe*,
affirmans, *quod nulli alii tribueretur*, *ſibi decerni*. Ac nequid in perſona ſua
nova-

proelia. Quae lectio & ipſa non mala eſt. VORST. Tredecim noſtri *maximorum civium & ducum tantorum togata proelia.* Unus Leid. *cogitata proelia.* Cop. delet *tantorum.* Ultraj. prim. *tanta.* *Tantorum* facile retineri poteſt; niſi jurgia illa in curia, & altercationes in foro *togata proelia* abſolute à noſtro dici, nimis audax videatur, quod, qui cognitum habet Valerii genium, non putabit.

78. *In qua, cum ei forte ludos Trallibus ſpectanti literae redditae eſſent*] Sic etiam in manuſcriptis, exceptis Colonienſi, Cauchiano exemplaribus, in quibus *Ludos theatrales ſpectanti*, habetur. Et ſane nomen loci illius diverſimode proditur. Livius enim Rhodi exulaſſe Numidicum ſcribit, Auctor de Viris illuſtribus, Smyrnae. PIGH. *Ludos Trallibus ſpectanti.* Notat Pighius in duobus codd. legiſſe ſe *ludos theatrales*; de loco autem ubi ludi illi facti, auctores diſſentire. Livium enim Rhodi, alium Smyrnae eum exulaſſe prodidiſſe. VORST. *Theatrales* habet Bit. prim. Leid. tert. ſed Periz. *Theatricales.*

79. *Porcium nomen velut expers hujuſce gloriae ſilentio praetereundum ſe negat, poſterior Cato non parvo, &c.*] Truncum locum eſſe ex veterum librorum conſenſu colligere eſt. Plura enim exemplaria ſic habent, *Silentio praetereundum ſe negat fieri debere.* Campenſe autem, *Silentione praetereundum, &c.* Equidem puto particulam *ſe* iſthic ocioſam eſſe, atque ejus loco ſubſtituendam interrogationis notulam, eaque ratione Valerium integritati ſuae reſtitui poſſe, ſi legamus; *Tot familiis in uno genere laudis enumeratis Porcium nomen velut expers hujuſce gloriae ſilentione praetereundum? negat fieri debere poſterior Cato, non parvo ſummae moderationis fiſus indicio.* PIGH. *Negat fieri debere.* Lib. Dan. *Negat ſe poſterior.* Vulgaris lectio manum ſpurcam redolet. *Negat*, inquit Valerius, *poſterior Cato ſe praetereundum eſſe.* COLER. *Silentione praetereundum? Negat fieri debere poſterior Cato.* Ita Pighius è cod. Campenſi. Ante quem Aldus & alii ediderant, *Silentio praetereundum ſe negat. Poſterior Cato.* Ut *ſe* ad id quod praecedit *Porcium nomen* pertineat. Verum trunca haec eſſe & voculam *ſe* extrudendam, intelligi vel ex eo licet, quod in plurimis codd. inque ipſis Brand. additur *fieri debere*, legiturque *Silentio pratereundum ſe negat fieri debere.* VORST. Omnes MSS. legunt ut Brand. *Silentio praetereundum ſe negat fieri debere poſterior Cato*, & ſic Mog. ſolus Copeſ. omittit *fieri debere*, unde Celeb. Perizonius conjiciebat, *ſilentio negat praetereundum poſterior Cato*, deleto *ſe.* Forte excidit repetitum continuo verbum *negat*, ut auctor ſcripſerit, *ſilentio praetereundum ſe negat. Negat fieri debere poſterior Cato.* *Praetereundum ſe negat*, ſcil. *Porcium nomen.*

80. *Poſterior Cato*] Catonis majoris nepos,

 qui

novaretur, [84] campeſtrem experiri temeritatem, quam curiae beneficio uti, ſatius eſſe duxit.

15. Ad externa jam mihi exempla tranſire conanti, M. Bibulus, vir ampliſſimae dignitatis & ſummis honoribus functus, [85] manus injicit. Qui cum in provincia Syria moraretur, duos egregiae indolis filios ſuos [86] a Gabinianis militibus [87] Aegypti [88] occiſos eſſe cognovit. Quorum interfectores ad eum vinctos [89] regina Cleopatra miſit, ut graviſſimae cladis ultionem arbitrio ſuo exigeret. At ille oblato beneficio, quo nullum majus lugenti tribui potuerat, dolorem moderationi cedere coëgit; carnificeſque ſanguinis ſui intactos eveſtigio ad Cleopatram reduci juſſit: dicendo, *poteſtatem hujus vindictae non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere.*

Ann. urb. 703. Caeſ. B. Civ. III. 4 Seneca ad Marciam.

EXTERNA.

1. Tarentinus [90] Archytas [91] dum ſe Pythagorae praeceptis Metaponti [92] penitus

Cic. Tuſc. IV.

qui perlecto Platonis Phaedone, quo de immortalitate animae agitur, gladio incubuit Uticae, indeque *Uticenſis* dictus eſt. VORST.

81. *Cypriacam pecuniam*] Ptolemaeus, rex Cypri, magnam vim pecuniae coëgerat. Lata autem à P. Clodio lege de rege ejiciendo, ac Cypro inſula in provinciam redigenda, miſſus fuit Cato, qui regiam pecuniam Romam deportaret. Qui quidem Cato rem ita geſſit, ut nulli repetundarum in ſe accuſationi locum reliquerit, omnique crimine liber ſumma fide omnem pecuniam Romam deportarit, ut in lib. XXXIX. Dionis Caſſii fuſius legere eſt. Vide & infra IV. 3. 2. VORST.

82. *Relationem interponi jubebat*] Barb. prim. *Relationem interponi debere jubebat.* Unus Rem. *Iniquum affirmans*, alius Rem. delet *alii.* Tres, *id ſibi decerni.*

83. *Extra ordinem ratio ejus haberetur*] Per certos gradus ad honores perveniebatur. Qui ſi non obſervarentur, *extra ordinem* rationem alicujus haberi dicebant. VORST.

84. *Campeſtrem experiri*] Lege Plinii elegantem illam & oppido quam doctam praefationem ad Veſpaſianum. COLER. *Campeſtrem experiri temeritatem.* Maluit Cato in campum Martium deſcendere, atque ita fortunam experiri, quomodo alii ſolebant. In campo Martio enim habebantur comitia magiſtratuum creandorum cauſſa. VORST.

85. *Manus injicit*] Leid. ſec. *Injecit.*

86. *A Gabinianis militibus Aegypti occiſos cognovit*] In Campenſi; *à Gabinianis militibus occiſos eſſe cognovit.* vox *Aegypti*, ſane ſuperabundat. PIGH. *A Gabinianis militibus.* Fuerunt hi in Aegypto, & quidem Alexandriae. Dicti autem ſunt ita quod Gabinius, cum Ptolemaeum regem in regnum reduceret, eos apud regem in Aegypto reliquerat. Caeſar III. B. C. *In hoc erant numero complures Pompeji milites; quos ex ejus exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam transduxerat, belloque confecto apud Ptolemaeum patrem pueri reliquerat.* VORST. Vide & Davieſ. ad Hirt. de Bel. Alexandrino C. 3. *Paucis annis ante Gabinium cum exercitu fuiſſe in Aegypto.*

87. *Aegypti occiſos eſſe*] Id eſt, in Aegypto. Nam & regionum nomina, ſive in loco, ſive ad locum motus ſignificetur, interdum ſine praepoſitione ponuntur. Et male fecit Pighius, quod, cum in uno cod. *Aegypti* non reperiſſet, ilico id expunxit. Omnes antiquiores typis expreſſi habent: & MSS. item Brand. VORST. Et ſeptemdecim noſtri habent *Aegypti.* Sic infra L. V. 3. 3. ext. *Senectutem Cypri profugus exegit.* Terent. Adelph. II. 2. 22.

——— *Et item hinc alia, quae porto Cyprum.*

Vide & Sanctii Min. in Ell. V. *urbs.* Juſt. L. VI. 1. 7. *Qui tum Cypri exulabat.* ubi *Cypri* pro gloſſa habet Schefferus, haud opinor ex vero.

88. *Oc-*

nitus immergit, magno labore, longoque tempore ſolidum opus doctrinae complexus; [93] poſtquam in patriam revertitur, ac rura ſua reviſere coepit, animadvertit [94] negligentia villici corrupta & perdita: intuenſque male meritum: [95] *Sumpſiſſem*, inquit, *a te ſupplicium*, *niſi tibi iratus eſſem.* [96] Maluit enim impunitum dimittere, quam propter iram gravius juſto punire.

Nimis liberalis Archytae moderatio: Platonis temperatior. nam cum adverſus delictum ſervi vehementius exarſiſſet, veritus ne ipſe modum vindictae diſpicere non poſſet, Speuſippo amico caſtigationis arbitrium mandavit; deforme ſibi futurum exiſtimans, ſi commiſiſſet, ut parem reprehenſionem culpa ſervi, & animadverſio Platonis mereretur. Quo minus miror, quod [97] in Xenocrate diſcipulo ſuo tam conſtanter moderatus fuit. [98] Audierat eum de ſe multa impie locutum: ſine ulla cunctatione criminationem reſpuit. [99] Inſtabat 2. Plutarch. de lib. educ. Diog. Laërt.

88. *Occiſos eſſe cognovit*] *Eſſe* non invenitur in MSS. decem, & omnibus Edd. praeter Mog. Deinde omnes fere ſcripti cum Ed. Mog. *tribui poterat.*

89. *Regina Cleopatra*] Pater hujus fuit Ptolemaeus, is quem Gabinius in regnum reduxerat, quique praeter filium natu majorem hanc quoque filiam Cleopatram heredem teſtamento fecerat. Regno autem expulſa à fratre bellum cum eo geſſit tum cum Pompejus à Caeſare victus in Aegyptum profugit; tandemque à Caeſare eodem veniente in regnum reſtituta eſt, ut ex libro Hirtii de B. Alex. ſciri poteſt. VORST. Vide & Caeſ. L. III. de B. C. C. 103. de Bel. Alex. C. 33.

90. *Archytas*] Cic. in Tuſculanis. Illud ex ejuſdem Hortenſio citatur: *Sed imitor Archytam illum Tarentinum, qui cum ad villam veniſſet & omnia aliter offendiſſet ac juſſerat.* COLER.

91. *Dum ſe Pythagorae praeceptis Metaponti penitus immergit*] *Praecepta* pro doctrinis, ut ſaepe. *Metapontum* oppidum Italiae in ſinu Tarentino. VORST.

92. *Penitus immergit*] Leid. tert. *injungit.*

93. *Poſtquam in patriam revertitur*] Ultraj. prim. Leid. prim. quint. ſext. *revertit*, Periz. *reverſus eſt.* *Revertit* non improbem, propter ſequens *coepit.* Tum Ultraj. ſec. *domum.* Leid. ſept. *domum*, *al' in patriam.* Ed. Mog. *poſtquam in domum revertitur.* ubi vides *domum* manifeſte è gloſſa in locum *patriam* irrepſiſſe, ex praepoſitione nempe addita. Porro Leid. tert. *malum meritum.* Quaſi *malum* poſitum eſſet pro *poenam.* Sed praeplacet vulgatum.

94. *Negligentia villici corrupta*] Archytam, praeterquam quod ſcientiis Mathematicis aliiſque operam dedit, etiam agriculturae ſtudioſum fuiſſe, apparet ex eo quod Varro & Columella inter ſcriptores rei ruſticae & ipſum numerant. VORST.

95. *Sumpſiſſem à te ſupplicium*] Aliter dicunt *ſumere de aliquo ſupplicium*: quod quidem & frequentius eſt. Praepoſitiones *à* & *de* in quibuſdam phraſibus permutantur. Ita dicunt *emere ab aliquo & de aliquo: audire ab aliquo & de aliquo.* Vide lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 206. indicemque in Nep. v. *ſupplicium.* Ceterum pro *ſumpſiſſem* apud Valerium unus cod. Brand. habet *ſumerem:* quod quidem & magis placet. VORST. *Sumerem* etiam Ultraj. prim.

96. *Maluit enim impunitum dimittere*] An, *Maluit eum impunitum dimittere?* PERIZON.

97. *In Xenocrate moderatus eſt*] Pro *moderatus eſt ſibi*, *moderatus eſt animo ſuo.* Quod *moderari* ſic abſolute ponitur, id conſentaneum eſt ei quod *moderationem animi*, ut ſupra monuimus, & *moderationem* vocat; quodque is qui ſibi, ſuoque animo moderatur, *moderatus* dicitur. Cicero pro Font, *Moderatus & temperans in omnibus vitae partibus.* VORST.

98. *Audierat eum multa de ſe impie locutum*] Nonnulli MSS. *multa impia.* Ante edebatur *audierat enim eum.* Sed conjunctionem expulit Pigh. faventibus compluribus MSS. non omnibus tamen. *Eum* delet Copeſ.

99. *Inſtabat certo vultu index*] MS. *Tervo*, optime. Sed *certus vultus* habitus forte à Valerio pro ſigno conſtantiae in judicando, pro non

bat certo vultu index, cauſſam quaerens [100] cur ſibi fides non haberetur: adjecit, *non eſſe credibile, ut* [1] *quem tantopere amaret, ab eo invicem non diligeretur.* Poſtremo, cum ad jusjurandum [2] inimicitias ſerentis malignitas confugiſſet, [3] ne de perjurio ejus diſputaret, affirmavit *nunquam Xenocratem illa dicturum fuiſſe, niſi ea dici expedire ſibi judicaſſet.* [4] Non in corpore mortali, ſed in arce coeleſti, & quidem armatum animum ejus, vitae ſtationem putes peregiſſe, humanorum vitiorum incurſus [5] a ſe invicta pugna repellentem, [6] cunctoſque virtutis numeros altitudinis ſuae ſinu clauſos cuſtodientem.

3. Plut. in vita. Nequaquam Platoni literarum commendatione par [7] Syracuſanus Dion: ſed [8] quod ad praeſtandam moderationem attinet, [9] vehementioris experimenti. Patria pulſus a Dionyſio tyranno, [10] Megaram petierat. ubi cum Theodorum, principem ejus urbis, domi convenire vellet, neque admitteretur, multum diuque ante fores retentus, comiti ſuo, *Patienter hoc ferendum eſt*, ait. *forſitan enim & nos, cum in gradu dignitatis noſtrae eſſemus, aliquid tale fecimus.* Qua tranquillitate conſilii, ipſe ſibi conditionem exilii placidiorem reddidit.

Thraſy-

non confuſo qualis ſolet eſſe hominum mentientium & ſibi diffidentium; ſic contra *incertus vultus* eſt paventium apud Sall. Jug. 106. Mart. v. 61. *Sane certus & aſper homo eſt*. PERIZON. *Torvo* eſt in utroque Barb. Ultraj. ſec. Leid. tert. *certo l, torvo*. recte τὸ *certo* explicuit Cl. Perizonius; poſſis *torvo* tamen tueri, utpote iraſcentis, quod ſibi fides non haberetur.

100. *Cur ſibi fides non haberetur*] Unus Rem. & Med. ſec. *adhiberetur*.

1. *Quem tantopere amaret*] Nonnulli Codd. *tanto opere*, item, *poſtremo cum jam ad jusjurandum*. Quod vult etiam Leid. quint. habens *eumdam*. Cop. *cum ad ejus*.

2. *Inimici aſſerentis malignitas*] Libri manuſcripti habent, *Inimicitias ſerentis malignitas*. Non reprobanda lectio, quamvis delatores inimici vere poſſunt appellari. PIGH. *Inimicitias ſerentis malignitas*. Ita recte ex codd. MSS. reſcripſit Pighius; cum Aldus edidiſſet *inimici aſſerentis malignitas*. Habetque ita unus quoque cod. Brand. & vetus typis expreſſus Mart. Herbip. VORST. *Inimicitias ſerentis* habent uterque Ultraj. Copeſ. Leid. prim. quint. ſext. & Ed. Mog. Sed Med. prim. & Periz. *Inimicitias aſſerentis*. Reliqui *inimici aſſerentis*. Bene elegiſſe puto Pighium. Id enim agebat ille delator, ut Platonem Xenocrati infeſtum redderet. Praeterea non memini alibi auctorem noſtrum τῷ *aſſerere* uti pro *aſſeverare*. De quo uſu verbi *Aſſerere* vide Celeb. Graevium ad Juſt. L. xxxviii. 2. 5. Recte vero *ſerere inimicitias*. ut *ſerere bella ex bellis*. Liv. L. iii. 6. L. ii. 18.

3. *Ne de perjurio ejus diſputaret*] Recte ex MSS. ita Pighius. Editiones, praeter Mog. & Mediol. exhibebant *diſputaretur*. Unus Rem. delet *armatum*.

4. *Non in corpore mortali*] MS. *in corde*. Non male, quia illud quaſi arx humana haberi poteſt. PERIZON.

5. *A ſe invicta &c.*] Leid. ſec. *Incurſus invicta pugna repellente, cunctosque virtutis numeros altitudinis ſinu clauſos cuſtodientem*.

6. *Cunctos virtutis numeros*] *Numeri virtutis*, locutio à re palaeſtrica petita videtur. Seneca vii. de Benef. c. 1. *Magnus luctator eſt non qui omnes numeros nexuſque perdidicit, quorum uſus ſub adverſario rarus eſt; ſed qui in uno & altero ſe diligenter exercuit, & eorum occaſiones diligenter exſpectat.* Quintilianus l. xii. *Ut palaeſtrici doctores illos, quos numeros vocant, non idcirco diſcentibus tradunt*, &c. Ut noſter dicit *cunctos virtutis numeros*, ita Plinius l. 1. ep. 11. *omnibus numeris pudoris*. Dicunt quoque *omnes numeros implere*, *omnibus numeris perfectus*, *omnibus numeris abſolutus*. VORST.

7. *Syracuſanus Dion*] Denuo hic abeſt *Dion* à multis MSS. ut ſupra L. iii. 8. Ext. 5.

8. *Quod ad praeſtandam moderationem attinet*] MSS. quindecim & Edd. vetuſtiſſimae *attinuit*.

9. *Ve-*

Thraſybulus etiam hoc loci apprehendendus eſt: qui populum Athenienſem 4. Corn. Nep. in vit. Juſt. v.
XXX tyrannorum ſaevitia ſedes ſuas relinquere coactum, diſperſamque & vagam vitam miſerabiliter exigentem, animis pariter atque armis confirmatum, in patriam reduxit. Inſignem deinde reſtitutione libertatis victoriam clariorem aliquanto moderationis laude fecit. [11] Plebis enim ſcitum interpoſuit, nequa praeteritarum rerum mentio fieret. Haec oblivio, quam Athenienſes [12] *ἀμνηϛίαν* vocant, [13] concuſſum & labentem civitatis ſtatum, in priſtinum habitum revocavit.

Non minoris admirationis illud: [14] Staſippus Tegeates, hortantibus amicis 5.
ut gravem in adminiſtratione reipublicae aemulum, ſed alioqui probum & ornatum virum, qualibet ratione vel tolleret vel ſummoveret, negavit ſe facturum; ne quem in tutela patriae bonus civis locum obtineret, malus & improbus occuparet: [15] ſeque potius vehementi adverſario urgeri, quam patriam egregio advocato carere praeoptavit.

Pittaci quoque moderatione pectus inſtructum, qui Alcaeum poëtam, & 6.
[16] amaritudine odii, & [17] viribus ingenii adverſus ſe pertinaciſſime uſum, [18] tyran-

9. *Vehementioris experimenti*] Inter excerpta Gudiana notatur ita. *Ipſa phraſis Valeriana poſtulat exempli.* Sic L. III. 8. 5. Ext. *Quem Syracuſanus Dion exempli gravitate praegravat. Exempli* exſtat in uno Rem. Leid. tert. & ſept. *experimenti l' exempli.* Sed nulla opus eſt mutatione L. III. 8. Ext. 3. *Adeo certum conſtantiae haberi poteſt experimentum.*

10. *Megaram*] Retinent hoc MSS. ut ſupra L. III. 2. Ext. 4. *Leuctram*, ubi vide. Reliqui fere *Megara* in plurali dicunt. Conſule Nob. Heinſium ad Vell. L. II. 2. 5.

11. *Plebis ſcitum enim interpoſuit*] Vetus & vera ſcriptio, *plebei enim ſcitum.* LIPS. Lib. Dan. elegantiſſime: *Plebei enim ſcitum.* COLER. *Plebis enim ſcitum interpoſuit.* Miror quid ſit quod Pighius maluit, *plebis ſcitum enim*; quodque Thyſius hunc ſecutus *plebiſcitum enim* ſcripſit. Antiquiores editiones habent *Plebis enim ſcitum*, aut *Plebi enim ſcitum.* Notat & Lipſius, veterem & veram ſcriptionem eſſe *plebei enim ſcitum.* Teſtaturque Colerus, codicem P. Danielis planiſſime ſic habere. Nec dubito codices quoque Brand. initio ſic habuiſſe. Legitur quidem in utroque *plebis enim ſcitum:* verum literam S diverſa manu ſcriptam apparet. VORST. Inter *plebis*, *plebi* & *plebei* MSS. noſtri fluctuant, ſed vix ullus eſt, qui *enim* in medio non interponat.

12. *'Αμνηϛίαν*] De hac multi. Eam laudabiliter repetivit, ſingulari decreto Aurelianus, teſte Vopiſco. COLER.

13. *Concuſſum & labentem civitatis ſtatum*] An *contuſum?* quae vox frequens Valerio. L. III. 8. Ext. ult. *Excellentiſſimis opibus Darii contuſis*, & ſic alibi. Sed L. IX. 8. init. *Quorum hominum mentes concuſſae.* PERIZON. Malo *concuſſum.*

14. *Staſippus Tegeates*] *Tegea* opidum Arcadiae, in quo Pan praecipuis honoribus cultus, qui inde *Tegeaeus* dictus. Virg. L. I. Georg.

Adſis o Tegeaee favens.

VORST. Leid. ſec. *Stragippus.* Med. ſec. *Egeates* Barb. ſec. *Regeates al' Tegeates.* Deinde Leid. quint. *Ne eum, quem.* quatuor *in tutelam patriae.* Quod eſt in ceteris Edd. exceptis Mog. & Mediol.

15. *Seque potius vehementer adverſario urgeri*] Colonienſis & Wincheliani collegii liber, *vehementi.* Rectius. PIGH. *Vehementi adverſario urgeri.* Ita Pigh. in duobus Codd. ſcriptum reperit, cum alii tam MS. quam typis expreſſi habeant, *vehementer adverſario urgeri.* VORST. *Vehementer* eſt in MSS. duodecim. Leid. quint. *vehementi.* ſept. *vehementer al' vehementi.* Opponuntur *vehemens adverſarius* & *egregius advocatus.*

16. *Amaritudine odii*] Alcaeus Pittacum Σι-

18 tyrannidem a civibus delatam adeptus, tantummodo quid in opprimendo poſſet, admonuit.

7. Hujus viri mentio ſubjicit ut de ſeptem ſapientium moderatione referam. 19 A piſcatoribus in Mileſia regione 20 verriculum trahentibus, quidam jactum emerat. Extracta deinde magni ponderis aurea menſa Delphica, orta controverſia

Diog. Laërt. in vita.

ράποδα vocitabat. Suidas: Σαράπους, οὕτως ἐκάλει Ἀλκαῖος Πιττακὸν τὸν φιλόσοφον, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι καὶ σύρειν τὼ πόδε. Latini τὸν Σαράποδα *Plancum* reor vocant. Feſtus: *Planci appellantur, qui ſupra modum pedibus planis ſunt.* Gloſſarium: *Plancus* πλατύπους. *Plancos* etiam *Plantos* fuiſſe dictos Feſtus adfirmat, *Ploti*, inquit, *appellantur, qui ſunt planis pedibus. unde & Poëta Accius, quia Umber Sarſinas erat, à pedum planicie initio Plotus, poſtea Plautus eſt dictus.* Ex quibus verbis feſtine olfacias verbum *Plotus* Umbriae proprium fuiſſe initio. Nam poſtea Romanos *Plautum* appellaſſe, quem alias *Plancum* dicimus ex Plinio diſcas libro XI. capite 45. illi ipſi tamen & ſua lingua *Plautum* vocitabant canem, latis & pendentibus auribus. Feſtus: *Plauti appellantur canes, quorum aures languidae ſunt ac flaccidae & latius videntur patere.* Gloſſarium vetus: *Plautus* Βραχύωτος. Hinc *Plautus* Comicus *cum latranti nomine* dictus in prologo Caſinae, in quo loco exponendo magni viri lapſi ſunt. Ad Pittacum redeo; quem Laërtius ſcribit, illis etiam acerbiſſimis vocabulis verberatum eſſe ab Alcaeo, nominatumque Χειροπόδην, Γαύρηκα, Φύσκωνα, Γάστρωνα, Ζοφοδορπίδαν, Ἀγάσυρτον. de quibus verbis erudite diſſerit Caſaubonus. COLER.

17. *Viribus ingenii adverſus ſe uſum*] Diog. Laert. in vita Pittaci narrat, quot ignominioſis nominibus Pittacum appellaverit Alcaeus. Vocavit enim σαράποδα, χειροπόδην, γαύρηκα, φύσκωνα, γάστρωνα, ζοφοδορπίδην, ἀγάσυρτον. Quae vocabula Caſaubonus excuſſit in notis. VORST.

18. *Tyrannidem à civibus Mitylenae delatam*] *Mitylenae* vox in nullo veteri libro reperitur. Atque haec ejuſque generis plurima ſe ex interlinearibus exemplarium gloſſulis operi inſinuarunt in contextum Valerianae orationis negligenter à librariis admiſſa. PIGH. *Tyrannidem à civibus delatam.* Laërt. τὸν Πιττακὸν ἰσχυρῶς ἐτίμησαν οἱ Μιτυληναῖοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐνεχείρισαν αὐτῷ. *Pittacum in ſummo honore habuere Mitylenaei, eique principatum tradiderunt*, Vocabulo *tyrannidis* more antiquorum utitur noſter, pro *principatu*, qui alicui ſponte defertur, juſtuſque eſt. Ita Nepos Miltiadem *Tyrannum*, ſed *juſtum* appellatum ſcribit. VORST.

19. *A piſcatoribus in Mileſia regione verriculum trahentibus*] Priſca editio, *reticulum trahentibus.* An & *reteiaculum*? PIGH. *In Mileſia regione.* Diod. Sic. A piſcatoribus Meſſeniis aereum tripodem è mari extractum, cui inſcriptum erat τῷ σοφωτάτῳ, eumque Bianti datum, refert, in Exc. Peireſ. p. 237. Vide etiam Phil. Ruben. Elect. I. 34. PERIZON.

20. *Verriculum*] Liber Danielis. *Everriculum.* An utrumque dicitur? Horat. lib. II. Satyr. 3. ——— *tu piſces hiberno ex aequore verris.* Sed *everriculum* Ciceronem dixiſſe teſtatur Nonius. Sed χαριεντικῶς dixit de Verre Cicero, haud me hercule inficete: *Quod unquam, judices, huiuſmodi everriculum ulla in provincia fuit?* Nomen Verris aperte alludit. ut & illo loco: *Quo die Siciliam tetigit (videte ſatiſne paratus ex illo omine urbano ad everrendam provinciam venerit) ſtatim Meſſana litteras mittit.* Sic libro V. de Natura Deorum: *Inde judicium publicum rei privatae lege Laetoria. inde everriculum malitiarum prooemium, judicium de Dolo malo.* Judicium de Dolo malo *everriculum malitiarum* appellat, quomodo potuit venuſtius? Haud abſimili figura, idem Romuli nepotum diſertiſſimus dixit *Forum purgare*, quem tamen locum Manutius (*forum ſpurces* legens) mirifice conſpurcare conatur, Orat. pro Sextio. Plautus Truculento, incertum magiſne haec illuſtret an magis ab his illuſtretur, dum ita loquitur:

Qui bona ſua pro ſtercore habet, foras jubet ferri. metuit
Publicios. mundiſſimum ſit. puras ſibi vult eſſe aedis.
Domi quidquid habet, verritur ἔξω.

Eadem fabula:

Is cum anima ad eam habentiam omnem everrerit.

COLER. Unus Codex Brand. *everriculum*, id quod & in libro P. Danielis obſervavit Colerus. Dixit & Cicero *everriculum* uſuſque vocabulo

verſia eſt; illis piſcium ſe capturam vendidiſſe affirmantibus, [21] hoc fortunam jactus ſe emiſſe dicente. [22] Qua conditione propter novitatem rei & magnitudinem pecuniae, ad univerſum ejus civitatis populum delata, placuit Apollinem Delphicum conſuli, *cuinam adjudicari menſa deberet.* Deus reſpondit, *illi eſſe dandam, qui ſapientia ceteros praeſtaret,* [23] his verbis:

[24] Ὅς

bulo figurate eſt de Verre. *Quod unquam judices*, inquit, *hujuſmodi everriculum in ulla provincia fuit.* Ad Etymon vocabuli alludit & Hor. L. II. Sat. 3. dicit. *Tu Piſces hiberno ex aequore verris.* VORST. *Everriculum* Leid. ſec. quint. ſept. Med. ſec. Periz. *Everticulum.* Copeſ. Barb. prim. *al' reticulum.* Reliqui *verriculum*, cum Edd.

21. *Hoc fortunam ductus emiſſe dicente*] Manuſcripti libri tres, *Hoc ſe fortunam tractus emiſſe dicente.* Recte, ait enim *verriculum traxiſſe* piſcatores. PIGH. *Hoc fortunam tractus ſe emiſſe dicente.* Alii libri, *ductus*, non, *tractus:* duo è meis, *jactus*, quod aeque placet. LIPS. *Tractus.* Liber Danielis *Ductus.* *Ductum piſcium* dici, non ambigo. Plautus Truculento:

——— reti impedit
Piſces uſque adeo donicum eduxit foras.

Sic *arundine piſces ducere* memini me apud Ovidium legiſſe. Hic impegerat Pighius. COLER. *Hoc fortunam jactus ſe emiſſe.* Vocem *jactus* obſervavit & Lipſius in duobus Codd. & conſentaneum hoc eſt illi quod ſupra dixit *jactum emere.* Aldus & Chalcocond. ediderant *fortunae ductus.* Pro quo Pighius è tribus Codd. reſcripſit *fortunam tractus.* Latinum *jactus* optime convenit cum Graeco βόλος. quo eamdem rem exprimit Laërtius in Thalete. VORST. Idem placebat Guyeto. Vide & Dan. Heinſium Lect. Theocr. C. 3. *jactus* habet Ed. Mog. MSS. inter *tractus*, *ductus* & *jactus* varie fluctuant; ita ut non pauci haec duo *tractus* & *ductus*, vel *ductus* & *jactus*, Leid. tert. *tractus*, *l' ductus*, *l' jactus* habeant. ſept. *fortunae ductus emiſſe*, al' *fortunam tractus.* *Tractus* aeque poteſt habere locum, quam *jactus*, ut etiam reſpexerit ad praecedens *verriculum trahentibus.* Imo *jactus*, & *ductus* potius gloſſae videntur τοῦ *tractus*, quod eo ſignificatu non ubique obvium eſt, quam contra. *Se* in plerisque deeſt MSS. & Editis. Vide ſupra L. IV. 1. 8.

22. *Qua conditione propter novitatem rei ad univerſum populum delata*] Omnino ſcribendum *qua cognitione.* LIPS. *Qua conditione.* Lipſius legendum conjicit *qua cognitione.* VORST. *Qua conditione ad univerſum ejus civitatis populum delata.* Lipſ. legit ſatis ingenioſe ut ſolet. *Qua cognitione.* ſupra I. 5. 8. infra VIII. 1. dam. 3. VIII. 1. amb. 2. Sed major debet eſſe auctoritas MS. qui non minus recte *contentione* legi jubet. Paulo ante enim dixerat ortam eſſe *controverſiam.* Sed forte *condictione.* Cicero tamen pro Caelio C. 6. *Quare iſta conditio judices reſpuatur, nec Catilinae familiaritatis crimen haereat.* Vide & omnino Juſt. XXXVI. 6. ibique notas Berneccceri & Schefferi. Auctor ad Herennium II. 13. *Ni peragunt ante meridiem, in Comitio aut in foro cauſſam conicito.* Ubi vide Gothofred. qui legit *conjicito.* *Et cauſſae conjectionem* interpretatur ex T. 1. D. de Reg. Juris. ubi item vide notas. Gell. XVII. 2. *Cauſſam conjecto* dixit. Forte *condicito* & in Reg. 1. *condictio.* Sed Jac. Gothofredus in not. ad XII. Tabb. tab. 1. legendum contendit. *cauſſam conſcito.* Apud Gellium & auctorem ad Heren. & intelligit de Praetore exponitque *cognoſcito.* Quoniam & Cyrilli gloſſae συγγινώσκω *conſcio.* *Conjicito* vero plane rejicit. Vide & Cuper. Obſ. II. 15. extr. PERIZON. Leid. tert. *conditione* l' *contentione.* *Contentione* Ultraj. ſec. Leid. ſext. Periz. *contradictione.* Unus Bit. & Barb. *contentione* fuit in Editis ante Pighium, & ſatis tolerari potuerat.

23. *His verbis Graecis*] Vox *Graecis*, gloſſema eſt, quae quidem in manuſcriptis non reperitur, ἔκγονε μιλήτου, &c. neque item oraculi verſus ille prior. Unde colligo Valerium ſolummodo poſteriorem, quo Apollinis reſponſum continetur, poſuiſſe, prioremque addidiſſe poſtea librarios ex Diogene Laërtio, qui ambos verſus recitat. PIGH.

24. Ὃς Σοφίῃ πάντων] Integrum reſponſum tale eſt:

Ἔκγονε Μιλήτου τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾷς;
Τίς Σοφίῃ πάντων πρῶτος; τούτῳ τρίποδ᾽ αὐδῶ.

Sic enim hos verſus reſtituit τῇ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ πάντων πρῶτος Caſaubonus. Oraculum ſic verto:

De

[24] Ὃς σοφίῃ πάντων πρῶτος, τούτῳ τρίποδ' ἂν δῶ.

[25] Tum Mileſii conſenſu Thaleti menſam dederunt. Ille [26] ceſſit eam Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii. deincepſque per omnium ſeptem ſapientium orbem, ad ultimum, ad Solonem pervenit. Qui & titulum [27] ampliſſimae ſapientiae, & praemium ad ipſum Apollinem tranſtulit.

8. Plutarch. Lycurgo. [28] Atque ut Theopompo quoque, Spartanorum regi, moderationis teſtimonium reddamus; [29] cum primus inſtituiſſet ut Ephori Lacedaemone crearentur, ita futuri regiae poteſtati oppoſiti, quemadmodum Romae conſulari imperio

De tripode ex tripode Phoebi, Mileſie, quaeris?
Quem penes eſt ſummum ſapientia? Delphicam habeto.

COLER. Ὃς σοφίῃ πάντων πρῶτος, τούτῳ τρίποδ' ἂν δῶ. Apud Laërtium in Thalete idem verſus ſic legitur:

Τίς σοφίῃ πάντων πρῶτος; τούτου τρίποδ' ἀνδῶ.

Et exiſtimat Caſaubonus, illud ἂν δῶ, quod eſt apud noſtrum, perſpicue corruptum eſſe ex ἀνδῶ. Ceterum Aldus non unum, ſed duos verſiculos Apollinis hic poſuerat; & priorem quidem hunc,

Ἔκγονε Μιλήτου τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾷς.

Qui verſus & apud Laërtium reperitur. Sed ait Pighius, verſum illum in libris MSS. Valerii non reperiri; & addidiſſe eum librarios è Diogene. VORST. Unus an duo verſiculi ab auctore additi fuerint, ignoro, vel enim Graeca illa omiſſa erant, in Codicibus, quos ego vidi; vel ita ſcripta, ut legi poſſet nihil. Sic tamen, ut, qui exſtabant literarum ductus, unum modo verſum efficere potuiſſent. *Graecis* in pleriſque deeſt Codicibus. Apud Schol. Ariſtoph. ad Plut. legitur τούτῳ τρίποδα δός. Sed Tan. Faber legebat τριποδῆν δὸς ut dixerit τριπὸς τριπόδης, ut Οἰδίπους Οἰδιπόδης. Bochartus vero τρίποδ' ἂν δός. Ut obſervavit Celeb. Menagius ad Diog. Laërt. p. 18. Guyetus legebat. τρίποδ' ἂν δῷς. ut δῷς ſit pro δοίης.

25. *Tum illi conſenſu Thaleti menſam*] In Campenſi & Cauchiano; *Tum Mileſii conſenſu Thaleti menſam.* PIGH. *Tum Mileſii.* Ita Pighius è duobus codd. MSS. Atque ita unus quoque Brand. Aldus ediderat *Tum illi.* VORST. Copeſ. Leid. ſext. *Tum illi communi conſenſu Thaleti.* quint. *tum illi uno conſenſu.* tert. *Tunc illi qui l' uno ſenſu Mileſii.* Unus Bit. quatuor Med. duo Barb. Leid. ſept. Ultraj. ſec. Ed. Mog. *Tum illi Mileſio Thaleti.* Periz. *tum illi dederunt menſam Thaleti.* Ultraj. prim. *Cum illi conſenſu Thaleti.* Leid. prim. *Tum illi Taleti.* Med. ſec. *Tum illi communi conſenſu Mileſio Thaleti.* Med. ſext. *tum illi Taleti.* In qua varietate lubricum eſt quidpiam definire. Putem tamen *Mileſii*, & *Mileſio* à gloſſa eſſe.

26. *Ceſſit eam Bianti*] Unus cod. Brand. *Ceſſit ea Bianti.* quam lectionem & Pighius notavit in margine. Dicitur utrumque *cedere alicui aliqua re*, & *ced. alicui aliq. rem.* VORST. Nob. Nic. Heinſius legit hic quoque *ceſſit ea*, ex ſcriptis melioribus, ad Vell. L. II. 84. 5. Sed Cl. Burmannus prudenter judicat, contra MSS. nihil mutandum eſſe, quoniam utrumque dicitur. Et ſic ſane hoc loco MSS. noſtri conſtanter exhibent *ceſſit eam.* Sic ſupra L. I. 5. 4.

27. *Ampliſſimae Sapientiae*] In multis MSS. eſt *ampliſſimae prudentiae*, quod eſt in Edd. exceptâ Mog.

28. *Atque ut Theopompo*] Vetus, *Atque in.* Lego, *Atquin Theopompo.* & ſtatim voce inſita, *qui cum primus.* ex eodem libro. LIPS. Recte Lipſius: *Atquin Theopompo.* COLER. *Atque ut Theopompo quoque.* Ita veteres typis expreſſi. Nec aliter codices Brand. MSS. Lipſius in quodam cod. reperit, *Atque in*; indeque colligit legendum eſſe *Atquin.* Quam vocem & Colerus probat, inque ipſum textum recepit. VORST. *Atque in* habet unus Ultraj. Ceteri *atque ut.* Sic *Ac ne ejuſdem laudis commemorationem externis invideamus* L. IV. 3. Ext. 1.

29. *Cum primus inſtituiſſet*] Notat Lipſius, in vetere cod. eſſe *qui cum primus.* Tantundem & de utroque Brandeb. teſtari licet. Sed & vetus typis expr. Mart. Herbip. ſic habet. Si igitur illud *qui* genuinum ſit, ſatis intelligitur, voculam *ut* quae praecedit, locum non habere;

perio tribuni pl. ſunt objecti; [30] atque illi uxor dixiſſet, *id egiſſe illum, ut filiis minorem poteſtatem relinqueret: Relinquam*, inquit; *ſed diuturniorem.* Optime quidem. ea enim demum tuta eſt potentia, quae [31] viribus ſuis modum imponit. Theopompus igitur legitimis regnum vinculis conſtringendo, quo longius a licentia retraxit, hoc propius ad benevolentiam civium admovit.

Antiochus autem a L. Scipione ultra Taurum montem imperii [32] finibus 9.
ſummotus, cum Aſiam provinciam, vicinaſque ei gentes amiſiſſet, gratias Ann. urb. 564. Cicero pro De-
agere pop. Rom. non diſſimulanter tulit, *quod nimis magna procuratione libera-* jot. 13.
tus, [33] *modicis regni terminis uteretur.* Et ſane nihil eſt tam praeclarum, aut tam magnificum, quod non moderatione temperari deſideret.

re; & legendum fortaſſe *atqui* pro *atque ut.* Ceterum quod noſter Theopompo tribuit, eum primum Ephoros inſtituiſſe, id alii tribuunt Lycurgo; & inter ceteros Herodotus lib. 1. VORST. *Qui* reperio in utroque Ultraj. Leid. quint. ſext. Barb. & Bit. primis. & Periz. & Ed. Mog.

30. *Atque illi uxor dixiſſet*] MSS. quindecim cum Ed. Mog. *Atque illi cum uxor dixiſſet.* Non male. Deinde Leid. ſept. *Quo longius licentia retraxit.* Sed *a* adſcripſit manus recentior. Deinde tres pro *admovit*, *admonuit.* Quae duo verba confundi vidimus ad L. 1. 1. 6.

31. *Viribus ſuis modum*] Gravis ſententia; quam mihi ad Thaletis dictum formaſſe Valerius videtur. Is enim de optima Republica ita pronuntiavit: *τὴν μήτε πλουσίους ἔχουσαν ἄγαν, μήτε πένητας πολίτας.* COLER.

32. *Finibus ſubmotus*] Malim *finibus ſubmotis.* Deinde MS. *gratiaſque.* Lego, *Gratias quoque agere.* PERIZON.

33. *Modicis regni terminis*] Barb. prim. & Leid. ſept. à manu prima. *Modici regni terminis uteretur.* Sed *modicis* eſt quoque apud Cic. pro Dejotaro C. 13. Cujus ipſis verbis utitur hic auctor noſter, ut notarat quoque Perizonius.

CAPUT II.

DE RECONCILIATIONE.

1. *M. Aemilii Lepidi, & M. Fulvii Flacci cenſorum.*
2. *M. Livii Salinatoris, & C. Claudii Neronis conſulum.*
3. *P. Africani majoris, & Ti. Sempronii Gracchi.*
4. *M. Tullii Ciceronis & A. Gabinii.*
5. *P. Clodii Pulchri & L. Cornelii Lentuli.*
6. *L. Caninii Galli, & C. Antonii.*
7. *M. Coelii Rufi, & Q. Pompeji.*

Quae quoniam multis & claris auctoribus illuſtrata eſt, [2] tranſgrediamur ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum; & quidem cum laeto

1. *De Reconciliatione*] Multi MSS. cum vulgatis conſtituunt Inſcriptionem hujus capitis, *De iis qui ex inimicis juncti ſunt amicitia aut neceſſitudine.* Niſi quod nonnulli habent *ex inimicitiis*, atque etiam delent in initio *de iis.*

2. *Tranſgrediamur ad egregium humani animi affe-*

laeto ſtylo proſequamur. [3] Nam ſi placidum mare ex aſpero, coelumque ex nubilo ſerenum hilari aſpectu ſentitur; ſi bellum pace mutatum plurimum gaudii affert: offenſarum etiam acerbitas depoſita candida relatione celebranda eſt.

1. M. Aemilius Lepidus bis conſul, & Pontifex Max. [4] ſplendorique honorum par gravitate vitae, diutinas ac vehementes inimicitias [5] cum Fulvio Flacco ejuſdem amplitudinis viro geſſit. Quas, ut ſimul cenſores renuntiati ſunt, in campo depoſuit: exiſtimans non oportere eos [6] privatis odiis diſſidere, qui publice ſumma juncti eſſent poteſtate. Id judicium animi ejus & praeſens aetas comprobavit, & nobis veteres Annalium ſcriptores laudandum tradiderunt.

Ann. urb. 574. Livius XL. Cic. de prov. Cos. C. 9 Gell. XII. 8.

2. [7] Sicuti Livii quoque Salinatoris finiendarum ſimultatum illuſtre conſilium ignotum poſteritati eſſe noluerunt. Is namque, [8] etſi Neronis odio ardens in exilium profectus fuerat, teſtimonio ejus praecipuo afflictus, tamen poſtquam eum inde revocatum cives collegam illi in conſulatu dederunt, & ingenii ſui, quod

Ann. urb. 546. Livius XXVII.

affectum, quem ab odio ad gratiam deflexum] Duae voces, *affectum quem*, à ſciolis ſunt infarcitae perperam, quae in manuſcriptis non habentur, plurimumque obſcuritatis exterminatae ſecum abducunt, ſententiamque Valerii noſtri non ſolum elegantem, ſed etiam ex nubila claram ac ſerenam linquunt, ſi legamus: *Tranſgrediamur ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum, & quidem eum laeto ſtylo proſequamur. Nam ſi placidum mare ex aſpero, &c. ſi bellum pace mutatum &c.* PIGH. *Tranſgrediamur ad egregium humani animi ab odio ad gratiam deflexum.* Ita Pighius è codd. MSS. legendum cenſet. Aldus & alii ediderant, *Tranſgred. ad egreg. humani animi affectum quem ab odio ad gratiam deflexum. Affectum* in utroque etiam cod. Brand. apparet, & praeterea in uno eorum *quem*; quanquam *affectum* in uno diverſa manu ſcriptum ſit. Quid ſi dicamus, excidiſſe aliquid, legendumque, *Tranſgr. ad egr. humani an. affectum, quem ab odio ad gratiam deflexum vocare poſſis?* VORST. Omnes Codd. interſerunt *affectum quem*, quod male ejecit Pighius, licet ſenſum integrum non habeant. MS. Copeſ. ita haec conſtituit. *Tranſgrediamur ad egregium hum. a. affectum, quem ab od. ad gr. def. equidem cum laeto ſt. p.* Sed neque ita ſatisfacit. Niſi cum Vorſtio exiſtimandum ſit aliquid excidiſſe. Vellem ut vellent Codd. *Affectum, quippe ab od. ad gr. deflexum. & quidem cum laeto ſtylo perſequamur.* PERIZON. Emendationi Pighianae clare favet Ultraj. prim. omittens *affectum quem.* Quod ceteri retinent. Sed pro *quem* nonnulli habent *cum*; & Periz. cum Leid. quinto voculam omittunt. Hoc modo, *Tranſgrediamur nunc ad egregium humani animi affectum, ab odio ad gratiam deflexum.* Ut poſterior pars ſit epexegeſis prioris, & ſubintelligas Vorſtii *vocare poſſis.* In quo nulla eſt obſcuritas. Porro faventibus multis MSS. edidit Pighius *& quidem eum laeto ſtilo proſequamur.* Pro *cum laeto.* Sed tamen plures ſcripti habent *equidem.* Pene oblitus eram monere in quibuſdam MSS. eſſe *effectum*, & *defluxum.*

3. *Nam ſi placidum mare &c.*] Sic correxit Pighius, cum ante legeretur, *Nam ſicut placidum mare ex aſpero &c. Sic bellum pace mutatum*, & correctionem ejus probat Leid. quint. dum quatuordecim alii favent vulgato, quod non improbo.

4. *Splendorique honorum*] Aliquot *ſplendoreque*, pauciores *honoris.*

5. *Cum Fulvio Flacco*] Fuit is *Nobilior.* Vide & Pighium in Faſtis A. U. C. 574. qui docet Valerium aſſentientem habere Gellium; ſed is ſequitur Valerium Maximum, quem Capite praecedente citat. PERIZON.

6. *Privatis odiis*] Salutare praeceptum, ut collegae, in quocumque munere, ſint unanimes & amici. Cicero in quadam ad Appium; *Quid illa tandem popularia? Reditus illuſtris in gratiam? in quo ne per imprudentiam quidem errari poteſt, ſine ſuſpicione perfidiae: ampliſſimi ſacerdotii collegium? in quo non modo amicitiam violari apud majores noſtros fas non erat, ſed ne cooptari quidem ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet*

quod erat acerrimum, & injuriae, quam graviſſimam acceperat, oblviſci ſibi imperavit: ne, ſi diffidente animo [9] conſortionem imperii uſurpare voluiſſet, [10] pertinacem exhibendo inimicum, malum conſulem ageret. Quae quidem mentis ad tranquilliorem habitum inclinatio, [11] in aſpero ac difficili temporum articulo plurimum ſalutis urbi atque Italiae attulit: [12] quia pari virtutis impetu conniſi, terribiles Punicas vires contuderunt.

Clarum etiam in Africano ſuperiore ac Ti. Graccho depoſitarum inimicitiarum exemplum. Siquidem ad cujus menſae ſacra odio diſſidentes venerant, ab ea & amicitia & affinitate juncti diſceſſerunt. Non contentus enim Scipio auctore ſenatu, [13] in Capitolio, Jovis epulo cum Graccho concordiam communicaſſe, [14] filiam quoque ei Corneliam protinus ibi deſpondit. 3. Ann. urb. 566. Livius XXXVIII. Gell. XII. 8.

Sed hujuſce generis [15] humanitas etiam in M. Cicerone praecipua apparuit. A. namque [16] Gabinium repetundarum reum ſummo ſtudio defendit, qui cum 4. Ann. urb. 699. Cic. pro Rab. in Dion XXXIX.

eſſet inimicus. Quod Cicero de collegio ſacerdotum, hoc ego de omnium munerum conſortio dicendum arbitror. COLER. In MSS. ſeptemdecim & Ed. Mog. invenio *Non oportere eos privatis inimicitiis diſſidere.* An à ſciolis mutatum fuit, quia *inimicitias* paulo ante praeceſſit? Quinque aut ſex habent *creati ſunt* pro *renunciati.* Item tres *enunciati.* Sed hoc utrumque à gloſſa eſſe videtur.

7. *Sexti Livii*] Pudendum erratum *Sextum* pro *Marco.* Ex Livio autem ſatis conſtat in VII. tertiae Decados, ubi Cos. fuit cum Claudio Nerone, non fuiſſe eum, qui Tarentum amiſit. *Salinator* enim damnatus fuerat primo ſecundi belli Punici, octavo autem anno exilii reductus in Senatum, & triennio in Senatu, ſequente deinde anno, hoc eſt duodecimo ejus belli Cos. factus, ut tradit Livius. Ille alter, qui Tarentum amiſerat, *Macatus* dicebatur. Cicero, aut ejus codex (quod credere malim, de Senectute multos in errorem traxit) quod iiſdem jam dictis in Livium annotationibus editis Libro tertiae Decados quarto indicavimus. GLAREAN. *Sicuti Livii quoque Salinatoris.* In iiſdem ſeptemdecim & Ed. Mog. legitur *Sexti Livii*, vel *Sexti quoque Livii.* Manifeſto librariorum errore, ut Glareanus admonuit.

8. *Etſi Neronis odio ardens*] Fuit is Claudius Nero: quem ſupra IV, 1, 9. inter exempla moderationis recenſet, quod Livium Salinatorem triumphantem equo ſequi, quam ipſe triumphare maluiſſet. VORST.

9. *Conſortionem imperii*] Ita reſcripſit Pighius, cum Aldus edidiſſet *conſortium.* Et dicitur ſane tam *conſortio* quam *conſortium*, eſtque prius ab ipſo quoque Cicerone uſurpatum. Codd. Brand. unus *conſortionem*, alter *conſortium* habet. VORST. *Conſortionem* defendunt plures.

10. *Ne pertinacem ſe exhibendo inimicum*] MSS. duodecim & Edd. omnes delent pronomen *ſe.* & videtur rectius abeſſe.

11. *In aſpero ac difficili temporum articulo*] Harl. Bit. & Barb. prim. *temporis articulo.* Deinde nonnulli *urbi noſtrae*, ut edebatur ante Pighium etiam à Moguntinis.

12. *Quia pari virtutis impetu conniſi*] Rob. Steph. dederat *connexi*, pro *connixi* credo, quod habet Gryph. & alii cum multis MSS.

13. *In Capitolio Jovis Epulo*] Liv. L. XXXVIII. *Senatum eo die forte coenantem in Capitolio conſurrexiſſe, & petiiſſe ut inter epulas Graccho filiam Africanus deſponderet.* VORST.

14. *Filiam et Corneliam*] Haec eſt illa Cornelia Tib. & C. Gracchorum, qui eadem de cauſſa interfecti ſunt, mater. Et Gracchus, qui hic nominatur, eorumdem pater fuit. VORST. Barb. prim. *deſpopondit.* vulgo edebatur *ibidem.* Sed *ibi* eſt in MSS. & Ed. Mog.

15. *Humanitas etiam in M. Cicerone*] *Etiam* in aliquibus deeſt MSS.

16. *Gabinium repetundarum reum*] Gabinius ille conſul fuerat, cum Cicero in exilium iret. Qui niſi à partibus Clodii ſtetiſſet, Clodius id quod machinatus fuit, efficere non potuiſſet. Deinde & proconſul Syriae fuit. Geſſit autem ſe apud Syros ita, ut illi plurimum de eo que-

 reren-

in conſulatu ſuo Urbe expulerat. Idemque [17] P. Vatinium dignitati ſuae ſemper infeſtum, duobus publicis judiciis tutatus eſt, ut ſine ullo crimine levitatis, ita cum aliqua laude. [18] Quia ſpecioſius aliquanto injuriae beneficiis vincuntur, quem mutui odii pertinacia penſantur.

Ann. urb. 697. & 699. Cic. ad Q. frat. II. & famil. I. 9. Quinctil. VI. 5.

5\. Ciceronis autem factum adeo viſum eſt probabile, ut imitari id ne inimiciſſimus quidem illi [19] P. Pulcher dubitaverit. Qui [20] inceſti crimine a tribus Lentulis accuſatus, unum ex Iris ambitus reum patrocinio ſuo protexit, [21] atque in animum induxit, & [22] judicem & praetorem, & [23] Veſtae aedem intuens, amicum Lentulo agere: [24] inter quae ille ſalutem ejus foedo crimine obruere cupiens, hoſtili voce peroraverat.

Ann. urb. 692 Cic. ad Att. I. Senec. ep. XCVII. Ann. urb. 700.

Cani-

rerentur, ut ex lib. XXXIX. Dionis Caſſii apparet. Ipſe quoque Cicero initio eum valde oppugnavit; ſed inductus deinde fuit a Pompejo, ut non tantum ab eo accuſando ſe abſtineret, verum & cauſſam ejus ageret: id quod & vitio ipſi verſum. VORST.

17\. *P. Vatinium dignitati ſuae ſemper infeſtum*] Quibus rebus adductus eum defenderit atque laudarit Cicero, ipſe quoque Lentulus ſe ſcire velle oſtenderat. Cui Cicero ea ſuper re in epiſtola quae libri I. epiſt. nona eſt, fuſius reſpondet. VORST.

18\. *Quia ſpecioſius*] Pulchrum eſt, etiam beneficio injuriam compenſare. Nos vero, qui Chriſtum Salvatorem noſtrum ſectamur illud eidem ſalutis noſtrae auctori acceptum ferimus: *ὅςις σὲ ῥαπίζει ἐπι τὴν δεξίαν σȣ σιαγόνα, ςρέψον ἀυτῷ καὶ τὴν ἄλλην.* Interpretatur eruditiſſimus Tertullianus: *Verberanti te in faciem etiam alteram genam obverte.* COLER. Pauculi habent, *beneficio vincuntur.*

19\. *P. Pulcher*] Eſt is Clodius: qui, ut Ciceroni in exilium eundum eſſet, effecit. Supra III, 5, 3. *Clodium Pulchrum*; ejuſque filium degenerum itidem *Pulchrum* vocat. VORST.

20\. *Inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatus*] Cicero l. I. ep. 9. *Qui non pluris fecerat bonam Deam quam tres ſorores.* Stupraverat Clodius tres ſorores ſuas. Deinde cum Caeſar pontifex max. eſſet, inque aedibus ejus ſacra Bonae Deae fierent, ad quae viris accedere non licebat, amore Pompejae, uxoris Caeſaris, captus, aedes Caeſaris cum veſte muliebri nocturno tempore intrarat, indeque ejectus fuerat. Tribus Lentulis, à quibus accuſatus fuit, praenomina fuere Publio, Lucio & Cajo. VORST.

21\. *Atque in animum induxit, & judicem, & praetorem, & teſtem Veſtae aedem intuens amicum Lentulo agere. Intra quam ille ſalutem ejus*] Locus eſt corruptiſſimus, cujus quidem vera lectio remanet in veteribus libris, qui pari ſuffragio voce *teſtem* rejecta, haec ita produnt: *Atque in animum induxit, & judices, & praetorem, & Veſtae aedem intuens, amicum Lentulo agere; inter quae ille ſalutem ejus*, &c. In Pulmanniano & Suſiano habetur, *& judicem & praetorem & teſtem eaedem intuens.* ſed perperam. Quae quidem lectio videtur vulgatos item libros depravaſſe. PIGH.

22\. *Judicem & praetorem*] Malim *judices*, ut nonnulli Codd. Pighii habent. PERIZON.

23\. *Veſtae aedem intuens*] Ita Pighius è MSS. Habetque ita vetus quoque typis expreſſus Mart. Herbip. Aldus ediderat *teſtem Veſtae aedem.* In uno cod. Brand. eſt *teſtem aedem.* Atque ita *teſtem* ex *Veſtae* depravatum, cumque eo conjunctum in editione Aldi eſſe apparet. VORST. *Teſtem eadem* eſt in utroque Barb. & Leid. primo ac ſept.

24\. *Inter quae*] Sic recte Pighius & convenienter MSS. antea edebatur *intra quam.*

25\. *Coelii vero*] Eſt ille, ni fallor, cujus epiſtolae exſtant ad Ciceronem elegantiſſimae & doctiſſimae. Orator fuit in paucis. Plin. libro VII. capite 50. M. Caecilium Rufum vocat, culpa non ſua, ſed librariorum. ſaepius Caecilius pro Coelius & contra in bonis auctoribus male ſcriptum. in Servio etiam aliquoties Gellius pro Coelius legiſſe me ſcio. COLER. Videtur is eſſe cujus ad Ciceronem epiſtolae extant, quae librum octavum epiſtolarum Cic. ad famil. conſtituunt. Certe Q. Pompeji, qui hic tanquam aequalis ejus nominatur, in epiſtolarum illarum prima mentio fit. VORST.

Ne

Caninius autem Gallus reum pariter atque accuſatorem admirabilem egit, & 6.
C. Antonii, quem damnaverat, filiam in matrimonium ducendo, & M. Co- Ann. urb. 694.
lonium, a quo damnatus fuerat, rerum ſuarum procuratorem habendo.

[25] Coelii vero Rufi ut vita inquinata, ita miſericordia, quam Q. Pompejo 7.
praeſtitit, probanda. cui a ſe publica quaeſtione proſtrato, cum [26] mater Cor- Ann. urb.
nelia fidei commiſſa praedia non redderet, atque iſte auxilium ſuum literis im- 702. Caelius ad
ploraſſet, pertinaciſſime [27] abſenti adfuit. [28] Recitavit & ejus epiſtolam ju- Cic. 1.
dicio ultimae neceſſitatis indicem, qua impiam Corneliae avaritiam ſubvertit. Dion XL.
[29] factum propter eximiam humanitatem, ne ſub Coelio quidem auctore repudiandum.

Ne dubites faciet oratio Ciceronis pro M. Coelio, ex qua ſatis liquet, quam non continentis vitae fuerit, & Vell. L. II. 68. *M. Coelius vir eloquio animoque Curioni ſimillimus, ſed in utroque perfectior, nec minus ingenioſe nequam, cum ne modico quidem ſervari poſſet*, &c.

26. *Mater Cornelia*] Fratrum Gracchorum, Tiberii & Caji, qui eadem de cauſſa, ſed diverſis locis, obtruncati ſunt, mater; κατ' ἐξοχὴν *mater* hic dicta. Infra IV, 4. diſerte *Cornelia Gracchorum mater* vocatur. VORST. Inſigniter hic errat Vorſtius, referens haec ad Corneliam matrem Gracchorum; quum multae aliae fuerint Corneliae. Neſcio ubi mens hominis fuerit, cum Coelium Rufum recte intelligat illum Ciceronis amicum. Eſt autem *Cornelia* Sullae filia, uxor Q. Pompeji Rufi & mater hujus Q. Pompeji, de quo vide Coelium L. VIII. Ep. ad Fam. I. PERIZON.

27. *Abſenti adfuit*] Apparet hic quae vis ſit verbi *adeſſe*. Nimirum abſenti quoque adeſſe poſſumus; ſi videlicet rationem ejus habeamus, atque opem ei feramus. Cicero XI. in Ant. *Semper enim abſenti affui Dejotaro.* VORST.

28. *Recitavit & ejus epiſtolam judicio*] Ita Pighius. Et confirmat hanc lectionem uterque codex Brand. Aldus ediderat *in judicio*. VORST. Praepoſitionem *in* non agnoſcunt quoque Codd. noſtri. Niſi Harlem. exhibens *in indicio*. & Cop. *in judicio*. Sed MSS. duodecim *Recitavit etiam ejus epiſtolam*. & ſic Ed. Mog. quae *in judicio* quoque praefert.

29. *Factum propter nimiam & eximiam humanitatem*] Duo verba, *nimiam &*, veteres codices non admittunt, & quidem crioſa ſunt. PIGH. Certe noſtri quoque ita ſcriptum praebent, vulgo edebatur, *factum propter nimiam & eximiam humanitatem*. Ubi vides illud *nimiam* nimis frigere, quam ut credi poſſit ab auctore profectum.

CAPUT III.

DE ABSTINENTIA ET CONTINENTIA.

CUJUS EXEMPLA ROM. SUNT.

1. *P. Scipio Africanus major procos.*
2. *M. Cato Uticenſis propr.*
3. *Nero Claudius Druſus & Antonia.*
4. *Cn. Marcius Coriolanus.*
5. *M. Curius Dentatus Cos.*
6. *C. Fabricius Luſcinus Cos.*
7. *Q. Aelius Tubero Catus Cos.*
8. *L. Aemilius Paullus procos.*
9. *Legati Rom Q. Fabius Gurges, & N. Fabius Pictor, & Q. Ogulnius.*
10. *L. Calpurnius Piſo Frugi Cos.*
11. *M. Cato ſenior Cos.*
12. *M. Cato Uticenſis.*
13. *P. Scipio Aemilianus.*
14. *P. Romanus.*

EXTERNA SUNT.

1. *Pericles Athenienſis.*
2. *Sophocles Athenienſis.*
3. *Xenocrates Academicus.*
4. *Diogenes Cynicus.*

Magna cura, praecipuoque ſtudio referendum eſt, quantopere libidinis & avaritiae furori ſimiles impetus ab illuſtrium virorum pectoribus conſilio ac ratione ſummoti ſint. Quia demum ii penates, ea civitas, id regnum aeterno in gradu facile ſteterit, ubi minimum virium Veneris, pecuniaeque cupido ſibi vindicaverit. Nam quo iſtae generis humani certiſſimae peſtes penetraverint, [1] ibi injuria dominatur, infamia flagrat. [2] Quibus longius relictis contrarios tam diris vitiis mores commemoremus.

1. Ann. urb. 543 Livius xxvi Gell. vi. 8. Amm. xxiv. Quartum & viceſimum annum agens Scipio, cum [3] in Hiſpania Carthagine oppreſſa, [4] majoris Carthaginis capiendae ſumpſiſſet auſpicia, multoſque obſides, quos in ea urbe Poeni clauſos habuerant, in ſuam poteſtatem redegiſſet, eximiae inter eos formae virginem, aetatis adultae, & juvenis, & coelebs, & victor, poſtquam comperit illuſtri loco inter Celtiberos natam, nobiliſſi-

1. *Ibi injuria dominatur, infamia flagrat, igitur contrarios his tam diris*] Deſiderantur quaedam verba; nam plenius haec ita habentur in Campenſi, Colonienſi, & Cauchiano; *Ibi injuria dominatur, infamia flagrat. Quibus longius relictis, contrarios tam diris vitiis mores commemoremus.* Cujus lectionis extant item veſtigia in Atrebatenſi libro. PIGH. Digna ſententia, quae in priſtinam integritatem reſtituatur ex opt. libro Danielis. *Nam quos iſtae generis humani certiſſimae peſtes penetraverint, injuria dominatur.* COLER. In cod. Andr. Schotti excipiunt haec nonnulla quae in aliis codd. deſiderantur; videlicet *vis habitat, bella gignuntur.* Vide Schotti Obſ. hum. iii, 32. VORST. Quae in Schotti Codice addita ſunt, ea in nullo noſtrorum comparent. Cum Lib. Dan. quem Colerus laudat, convenit Leid. quint. exhibens *quos iſtae generis*, ſed deinde habet *in iis injuria dominatur.* Quod etiam eſt in Bit. primo. Reliqui uno conſenſu delent, *ibi*.

2. *Quibus longius relictis*] Verba *quibus longius relictis* reſtituit Pighius è tribus codd. MSS. cum in Aldina editione pro iis eſſet ſola vox *igitur*. Et confirmat nonnihil lectionem eam unus codex Brandeb. Etſi enim non illae voces ſingulae, tamen vox *longius* in eo apparet, atque ita aliquid deeſſe arguit. In altero cod. Brand. pro eadem voce eſt vox *linguis*: quae & ipſa indicio eſt aliquid deeſſe. Quid vero illud ſit, id ſciri poteſt ex cod. Schotti. Hic enim teſtatur in eo legiſſe ſe ita, *Faventibus igitur linguis contrarios tam diris vit. mores commemoremus.* Vide praedictum libri ejus locum. VORST. Etiam hic liber Schotti eſt plane ſingularis. *Linguis* invenio quidem in uno Rem. Bit. & Med. ſed *faventibus* in nullo. Barb. prim. Med. ſec. Leid. quint. Copeſ. *Quibus relictis contrarios.* Med. ſext. *igitur relictis his tam diris vitiis contrarios.* Ultraj. prim. *at longius contrarios*, ſec. *at longius igitur contrarios.* Ceteri ſimpliciter *Igitur contrarios his.* & ſic Ed. Mog. cum ceteris.

3. *In Hiſpania Carthagine oppreſſa*] Fuit haec Carthago nova, quam Haſdrubal, dux Carthaginienſium, in Hiſpania Baetica condiderat. VORST.

4. *Majoris Carthag. capiendae ſumpſiſſet auſpicia*] Omnia auſpicato agebantur apud Romanos. Vide ſupra i, 4. Pro *ſumere auſpicia* ſupra dixit *capere auſpicia*, *petere auſp.* VORST.

5. *Indibili deſponſam*] Notavit Corradus, Luceji ei nomen fuiſſe; idque ex Frontino. Indibilis alius quidam regulus fuit, de quo Livius lib. xxvii. & xxviii. agit. VORST. MSS. ſexdecim cum omnibus ſuperioribus Edd. habent *deſponſatam*, ut apud Suet. in Jul. i. *Sed admodum dives praetextato deſponſata fuerat.* & ſaepe alii. De nomine *Luceji*, vide Tennul. ad Front. L. ii. 11. 5.

6. *Ut hujus viri abſtinentiae*] *Abſtinentia* hic duplici notione uſurpata. Nam & in Scipione abſtinentiam fuiſſe dicit, quod alteri deſponſam non violavit; & in Catone, quod ex opibus, quas Cypro Romam deportavit, nihil in ſuos uſus convertit. Quare nec opus fuiſſet caput hoc inſcribi *de abſtinentia & continentia*; ſed ſuffeciſſet ſi inſcriberetur *de abſtinentia.* VORST.

7. *Maritima pars Aſiae, provincia Cypros*] Neſcio cur *Cypro* adjungatur *provincia*, quaſi *Acha-*

biliſſimoque gentis ejus [5] Indibili deſponſatam, arceſſitis parentibus, & ſponſo inviolatam tradidit. Aurum quoque, quod pro redemptione puellae allatum erat, ſummae dotis adjecit. Qua continentia ac munificentia Indibilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis ejus debitam gratiam retulit.

Verum [6] ut hujus viri abſtinentiae teſtis Hiſpania, ita M. Catonis Epiros, Achaja, Cyclades inſulae, [7] maritima pars Aſiae, provincia Cypros. Unde cum pecuniae deportandae miniſterium ſuſtineret, tam averſum animum ab omni Venere, quam a lucro habuit, in maxima utriuſque intemperantiae verſatus materia. Nam & [8] regiae divitiae poteſtate ipſius continebantur, & fertiliſſimae delitiarum [9] tot Graeciae urbes, neceſſaria totius navigationis diverticula erant. Atque id [10] Munatius Rufus, Cypriacae expeditionis fidus comes,

2. Ann. urb. 695. Plut. in vita.

Achaja vel *Aſia*, tum temporis ipſa nondum fuerit provincia. Lego, *Aſiae provinciae*, ut intellexiſſe ſe oſtendat, non omnem Aſiam, ſed eam, quae proprie erat provincia. Vide orationem Rhodiorum in Senatu Romano. Liv. xxxvii. PERIZON. Leid. prim. & ſec. *Aſie provincie Cypros.* Vide, an *Cypron provinciam* ideo dixerit, quia proprie ipſius erat provincia. Nam in hanc erat miſſus Cato, ut ex ea in provinciae formam hac ipſe re redigenda pecuniam regiam deportaret. Sane cur ſolius Aſiae provinciae partem maritimam, & non etiam reliquae Aſiae oram maritimam teſtem dicere voluerit ejus abſtinentiae, non ſatis excogito. Videatur Flor. L. iii. 9. Vell. L. ii. 38.

8. *Regiae divitiae poteſtate ipſius continebantur*] Divitias Ptolemaei, regis Cypri, intelligit; quas Florus v, 9. aerarium populi Rom. latius quam ullum triumphum impleviſſe ſcribit. Ceterum quod idem populus, ut idem Florus loquitur, P. Clodio duce ſocii vivique regis confiſcationem mandavit, id Cicero & alii ſummopere improbarunt. VORST.

9. *Totius Graeciae urbes*] Veteres libri, *Tot Graeciae*, At in Campenſi, *Tot egregiae urbes.* Quod non diſplicet, ſubjicit enim poteſtati Catonis non ſolum Graeciam; ſed & maritimam partem Aſiae civitatibus opulentiſſimis inclytam. PIGH. In libro Dan. reperi: *tota Graecia urbes.* Quam ſcripturam opponere auſim emendationi Pighianae. COLER. Pighius, cum in cod. Campenſi reperiſſet *tot egregiae urbes*, ita reſcribendum putavit. Alii tam MSS. quam typis expreſſi codd. habent, *Tot Graeciae urbes.* VORST. MS. *Tot Graeciae urbes.* Quod praefero. Erant enim & illae maritimae Aſiaticae urbes Graecae, vel Graeciae. & celebres erant Graeci ac Aſiatici deliciis ſuis, & habent ita plerique Codd. PERIZON. In MSS. tredecim invenio *tot Graeciae urbes.* In quatuor Med. *totius Graeciae urbes*, ut vulgo edebatur. In Leid. prim. *tota Graecia urbes.* Quod mihi quoque non diſplicet; quamvis parum referat, utrum ita legas, an *tot Graeciae urbes. Egregiae* quod dedit Pighius inveni in Ed. Mog. & uno MS. Leidenſi.

10. *Munatius Rufus*] Ita uterque cod. Brand. & veteres typis expreſſi. Pighius, neſcio qua de cauſſa, maluit *Minatius*; ſecutique eum ſunt alii. VORST. MSS. *Munacius*, *Mimacius*, *Minucius*, *Numacius*, *Mutius*, *Muriatius.* Nota Romae, & *Minacia*, & *Munatia* gens. Hic vero, cum alibi non memoretur, ex qua fuerit definire incertum eſt. Nota interim hic errorem magni J. G. Voſſii, qui de Hiſt. Lat. L. i. 5. Hunc *Munatium* aequalem facit Catoni majori, cum non huic mandata fuerit Cypriaca expeditio, ſed minori ſeu Uticenſi. In *non amplector*, Cod. Periz. delet negativam particulam. Male.

11. *Druſum etiam Germanicum eximiam Claudiae familiae gloriam, fratrem Tiberii patriaeque rarum ornamentum*] Gloſſema eſt, *fratrem Tiberii*, quod ex ſeptem manuſcriptis omnino excluditur. PIGH. *Druſum Germanicum.* Fuit is Claudii Neronis ex Livia, quae poſt Octavio nupſit, Auguſtaque facta eſt, filius, & Tiberii Caeſa-

comes, ſcriptis ſuis ſignificat. Cujus teſtimonium non amplector. proprio enim argumento laus iſta nititur: quoniam ex eodem naturae utero & continentia nata eſt, & Cato.

3. Ann. urb. 744. [11] Druſum etiam Germanicum, eximiam Claudiae familiae gloriam, patriaeque rarum ornamentum, & quod ſuper omnia eſt, [12] operum ſuorum, pro habitu aetatis, magnitudine [13] vitrico pariter ac fratri Auguſtis, duobus reipub. divinis oculis, mirifice reſpondentem, conſtitit uſum Veneris intra conjugis charitatem clauſum tenuiſſe. [14] Antonia quoque, femina laudibus [15] virilem familiae ſuae claritatem ſupergreſſa, amorem mariti egregia fide penſavit: quae poſt ejus exceſſum, [16] forma & aetate florens, cubiculum ſocrus pro conjugio habuit: in eodemque toro alterius adoleſcentiae vigor extinctus eſt, alterius viduitatis experientia conſenuit. Hoc cubiculum [17] talibus experimentis ſummam imponat.

[18] Dein-

Caeſaris frater. Dictus autem *Germanicus*, quod à vitrico Octavio Caeſare contra rebellantes Germanos miſſus opinione citius hos ſubegit. Ceterum ex victoria ea triumphaturus, prolapſo ſuper crus ejus equo, quo vehebatur, trigeſimo die poſt ex fractura cruris mortuus eſt. VORST. Delent etiam praeter Leid. prim. & Periz. omnes noſtri *fratrem Tiberii*. Harl. *Fratri Tiberio Auguſto*. & ita unus Rem. ſed omiſſo *Tiberio*. Deinde Leid. prim. ſec. Periz. prim. Ultraj. *patriaeque clarum ornamentum*.

12. *Operum ſuorum, pro habitu aetatis, magnitudine*] Haec diſtinctio eſt à Vorſtio facta, à Pighio hoc modo diſtinguebatur. *Operum ſuorum pro habitu, aetatis magnitudine*. Sed vitioſum hoc eſſe monemur etiam in Excerptis Gudianis. Tres MSS. *magnitudinem*. Cop. *Pro habitu aetatis & magnitudine*.

13. *Vitrico pariter ac fratri Auguſtis*] Plerique MS. *Auguſto* habent, Leid. tert. addit *Tiberio*.

14. *Antonia quoque*] Fuit ea M. Antonii triumviri, & Octaviae, Octavii Caeſaris ſororis, quam Antonius amore Cleopatrae captus repudiavit, filia. VORST.

15. *Virilem familiae ſuae claritatem*] Familiae paternae puta. Quippe pater M. Antonius fidem conjugalem violarat, & Octaviam, Antoniae matrem, ducta Cleopatra, dimiſerat. VORST.

16. *Forma & aetate florens*] Multi MSS. delent &. Med. prim. *forma aetateque*. Bit. prim. *forma aetatis*.

17. *Talibus experimentis ſummam imponat*] *Summa* pro fine. Quintilianus lib. v. *Habent omnia initium, incrementum, ſummam*. Hinc *ad ſummam* & *in ſumma* dicunt pro *denique*. Vide & Buchnerum ad Lexicon Fabri. VORST.

18. *Deinceps ex iis vocemus, quorum animus, &c.*] Praepoſito veterem lectionem, *Deinceps & iis vacemus*. LIPS. *Deinceps ex iis vocemus*. Longe diverſa lectio in lib. Dan. *Deinceps iis vacemus, quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit*. Prodit ſe Valerianum acumen, & neſcio ſane unde illae vulgares ineptiae irrepſerint. COLER. *Deinceps & his vacemus*. Ita ex codd. MSS. Brandeburg. & Baſil. reſcribo. Habentque ita & antiquiores typis expreſſi. Pighius maluit, *Deinceps ex iis vocemus*: quem Colerus atque Thyſius ſunt ſecuti. Nota phraſis, *vacare alicui rei*. VORST. Noſtri MSS. *vacemus* pari conſenſu. Firmant pauculi *ex iis*; plures *deinceps iis vacemus*, vel *his*, ut habet etiam Ed. Mog. Tacite denuo hoc mutaverat Pighius.

19. *Quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit*] Ita ſane codd. tam MSS. quam typis expreſſi. Suſpicor tamen legendum eſſe *ponendo pecuniam*; ut ſenſus ſit, animum illorum nunquam vacaſſe, id eſt, indulſiſſe atque operam dediſſe, pecuniae aliquo in momento ponendae. *Vacare ponendo pecuniam* idem quod *vacare pecuniae ponendae*. Gerundium caſus tertii non infrequens. Livius I, 44. *Is cenſendo finis factus eſt*; ut legendum docuit Gronovius. Ita dicunt *non eſſe ſolvendo*,

ſubau-

[18] Deinceps & his vacemus, [19] quorum animus aliquo in momento ponendo pecuniam nunquam vacavit. [20] Cn. Marcius, patriciae gentis adoleſcens, [21] Anci regis clara progenies, [22] cui Corioli Volſcorum oppidum captum cognomen adjecit, cum editis conſpicuae fortitudinis operibus [23] a Poſtumo Cominio conſule, accurata oratione apud milites laudatus, omnibus donis militaribus, & agri C jugeribus, & decem captivorum electione, & totidem [24] ornatis equis, centenario boum grege, argentoque, quantum ſuſtinere valuiſſet, donaretur: nihil ex his, praeter unius hoſpitis captivi ſalutem, equumque, quo in acie uteretur, accipere voluit. Qua tam circumſpecta animi moderatione, neſcias, utrum majore cum laude praemia [25] meruerit, an rejecerit. 4.

Ann. urb. 260. Dionyſ. vi. Plutarch.

[26] M. autem Curius exactiſſima norma Romanae frugalitatis, [27] idemque for- 5.

ſubaudito *parem*. VORST. MSS. conſtantiſſime ad unum omnes ſervant *ponendo*. Perizon. adſcripſerat, vide Sanctii Minerv. p. 278. & notas iſtic. Et deinde, Vorſtius legit *ponendo*, quod accipio, niſi malis *nunquam non*.

20. *Cn. Marcius*] De Coriolano loquitur, ut notum eſt; in cujus viri hiſtoria nimis conciſus eſt Livius. Utpote qui de donis Conſulis, de Natalibus Martii, ne uno quidem meminit verbo. Dionyſ. Lib. vi. donorum meminit genus obticet. GLAREAN. *Cn. Marcius.* Uterque Ultraj. *C.* & ſic Copeſ. Vide Cl. Dukerum ad Flor. L. I. 9. II.

21. *Anci regis*] Hoc etiam de Marciis dixerat Caeſar in laudatione Juliae amitae ſuae, in haec verba: *Amitae meae Juliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Diis immortalibus conjunctum eſt. Nam ab Anco Marcio ſunt Marcii reges.* Ovid. lib. vi. Faſtorum.

Marcia ſacrifico deductum nomen ab Anco. COLER.

22. *Cn. Martius, cui Corioli Volſcorum opidum captum cognomen adjecit*] Vetus, *captivum cognomen. &, adjecerunt.* Lego igitur, *Corioli, Volſcorum opidum, capti, ſuum cognomen adjecerunt.* LIPS. Notat Lipſius, in vetere cod. reperiſſe ſe *adjecerunt.* Quod idem in uno quoque cod. Brand. obſervatur, atque in typis expreſſo Martini Herbip. Ceterum cognomen illud fuit, ut *Coriolanus* diceretur. VORST. *Adjecerunt* habent noſtri tredecim. Periz. *advecerat.* Leid. tert. *adiaceretur l' adjaceret. Capti*, ut legebat etiam Lipſius, eſt in nullo MSto.

23. *A Poſtumo Cominio Conſule*] In multis MSS. dicitur *Poſthumio Cominio*, & ſic Mog. reliquae fere *Poſthumio Comminio.* Sed *Poſtumus* à ceteris appellatur ſcriptoribus.

24. *Ornatis equis*] *Ornati equi* ſunt ad pugnam inſtructi. Sic Nepos XXIII, 3, 4. *ornatus elephantus.* Gellius v, 2. ἐξηγητέως cauſſa addit *armatus ad proelium*, ubi de Bucephalo agit. Vide & Ind. in Nep. v. *Ornatus.* Nec mirum participium ſic uſurpari; cum notum ſit, *ornare* idem eſſe quod adornare, inſtruere; dicaturque *ornare claſſem.* VORST. Noſter L. v. I. 7. *Hiſpanoque ſagulo & ornato equo donatum.* Et ſic *ornare copias.* apud Liv. L. XXIV. 48. ubi vide J. Fr. Gronovium. pro *electione* Barb. prim. *lectione.* Bit. prim. & Leid. quint. *praeterquam unius.*

25. *Meruerit*] Placet lib. Daniel. *Elegerit.* Elegerat enim Coriolanus hoſpitis ſalutem & equum. COLER. Uterque Cod. Brand. pro *meruerit* habet *elegerit.* Quod idem de Cod. Dan. teſtatur Colerus. Atque ea lectio prae altera eidem & placet. Quia Coriolanus hoſpitis ſui captivi ſalutem utique elegerit. Vetus quoque typis expreſſus Mart. Herbip. ſic habet. VORST. *Elegerit* eſt in Ultraj. utroque, Leid. quint. ſept. *elegerit al' meruerit. elegerit* etiam habet Cod. J. Waſſe Ind. Sal. in V. *circumſpecta.* Ed. Mog. *Meruerit* defendi poteſt eo quod ſupra dixit de Marcello L. IV. I. 6. *Pene tantum in recuſandis honoribus ſe geſſit, quantum geſſerat in emerendis.* Videtur mutatum eſſe ab iis, qui credebant, non tam ſpectatam eſſe ejus animi moderationem in merendis praemiis, quam fortitudinem. Sed hoc non vult Auctor, verum illud, hac moderatione incertum eſſe factum, an ipſa illa moderatio magis laudari debeat, an fortitudo ejus.

26. *M. autem Curius*] Cognomine *Dentatus*, qui

Ann. urb. 463. Plut. Apoph. Cic. Catone. Athen. x. Sen. ad Helv. 10.

fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen, [28] Samnitum legatis agreſti ſe in ſcamno aſſidentem foco, [29] atque ligneo catillo coenantem (quales epulas, apparatus indicio eſt) ſpectandum praebuit. Ille enim Samnitum divitias contempſit: [30] Samnites ejus paupertatem mirati ſunt. Nam cum ad eum magnum auri pondus publice miſſum attuliſſent, benignis verbis invitatus, ut eo uti vellet, & vultum riſu ſolvit, & protinus, *Supervacuae*, inquit, *ne dicam ineptae legationis miniſtri, narrate Samnitibus M. Curium malle locupletibus imperare, quam ipſum fieri locupletem: atque iſtud ut precioſum, ita* [31] *malo hominum excogitatum munus refertote, & mementote, me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi poſſe.*

Idem

qui in eodem magiſtratu de Sabinis bis triumphavit, Pyrrhum vicit, hujuſque medicum proditorem remiſit. VORST. De medico remiſſo diſſentiunt ſcriptores. Noſter, & plures alii, hoc factum *Fabricio* tribuunt. Lib. vi. 5. 1. Florus *Curio* L. ii. 18. 21. Vide quos citat Schottus ad Aurel. Vict. C. 35. Praenomen Codd. noſtri exhibent *Marcus*, cum fuerit *Manius*. Vide Schottum ad eumdem C. 33.

27. *Idemque fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen*] In Jo. Cauchii libro, *perfectiſſimum ſpecimen*: Melius. PIGH. *Perfectiſſimum*. Lib. Daniel. *Perſpectiſſimum ſpecimen.* Judicet lector. COLER. *Perfectiſſimum* Pighius è Cod. Cauchiano. Et congruit unus codex Brand. alii *perſpectiſſimum ſpecimen.* VORST. Sexdecim noſtri *perſpectiſſimum.* Ultraj. prim. *perſciſſimum.* Leid. quint. *perſpicaciſſimum*; quod in quibuſdam Codicibus eſſe notavit etiam Theophilus. Non dubito quin auctor aliquod acumen poſuerit in conjunctione illarum vocum ab eadem origine manantium *perſpectiſſimum ſpecimen.* & quum *perſpectiſſimum* ſaepe ut *ſpectatiſſimum*, *exploratiſſimum*, *probatiſſimum*, occurrat, nec librariis ulla cauſſa fuerit hoc pro *perfectiſſimum* ſupponendi, ita reſcripſi.

28. *Samnitum legatis*] Ita veteres typis expreſſi & MSS. item Brand. Pighius neſcio qua de cauſſa maluit *Samnitium*: eumque ſecuti ſunt alii. VORST. Pighius *Samnitium* maluit, quia proculdubio ita in ſuis inveniebat MSS. Quemadmodum ego invenio in quibuſdam meorum, & eamdem diverſitatem apud ceteros ſcriptores obſervare licet.

29. *Ac ligneo catino coenantem*] Campenſis liber aliique tres, *Atque ligneo catillo coenantem.* Eleganter; rem enim attenuat ipſa dictio diminuta. Aquam bibere catillo, Plinius dixit lib. xxx. cap. 6. PIGH. *Atque ligneo catillo coenantem.* Priſci, *eque ligneo.* LIPS. *Atque ligneo Catillo.* Ita Pighius è Campenſi aliiſque Codd. & congruit unus Cod. Brand. Vetuſque typis expreſſus Mart. Herbip. alii *ligneo catino.* Notandum quoque quod monet Lipſius, quoſdam Codd. habere, *eque ligneo Cat.* Quod ſane de utroque Cod. Brand. deque vetere typis expreſſo Mart. Herbip. teſtari licet. VORST. *Eque* habent Bit. prim. Leid. quint. Ultraj. ſec. *aeque.* Leid. ſext. Ultraj. prim. *atque* Periz. ſine praepoſitione dixit Horat. L. i. Epiſt. 5. 2.

Nec modica coenare times olus omne patella.

Catillo. in aliquot invenio MSS. tres Leid. *Catino.* Quatuor Med. cum Bit. prim. & Harl. *Latino.* Manifeſte pro *Catino.* Utrumque plus ſemel occurrit apud Horatium, *Catinus* etiam in deſcriptione coenae tenuis. Ut L. i. Sat. 6.

——— Inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum

30. *Samnites ejus*] In MSS. quatuor eſt, *Samnites autem ejus.* & ſic Ed. Mog. Deinde multo maxima pars MSS. habet, *& protinus.* Leid. prim. *protinus* omittit. Imo plerique habent ex more Valerii, *& vultum riſu ſolvit, & protinus.* Quomodo etiam exhibet editio Mog. Quare ad hanc formam emendavi.

31. *Malo hominum*] Senex Plautinus: *Odi ego aurum, multa multis ſaepe ſuaſit perperam.* Recte igitur Tacitus de Germania: *Aurum propitii an irati Dii negaverint, dubito.* COLER. Leid. tert. *Malo homini.* Leid. quint. *mementote* collocat poſt *acie vinci.*

32. *Ex praeda regia quae exercitum, urbem ditaverat*] Sic dedit Colerus, & poſt eum alii. Cum optime MSS. & veteres Edd. habeant, *Qua exercitum urbemque ditaverat.* Quod reſtitui.

33. *Qui*

Idem cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet, nihil omnino [32] ex praeda regia, qua exercitum Urbemque ditaverat, attigit. Decretis etiam a ſenatu ſeptenis jugeribus agri populo, ſibi autem quinquaginta, popularis aſſignationis modum non exceſſit: parum idoneum reip. civem exiſtimans, [33] qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non eſſet. Ann. urb. 478. Plin. xvi. 38. A. Victor. Colum. praef. & I. 3.

6\. Idem ſenſit [34] Fabricius Luſcinus, honoribus & auctoritate [35] omni civitate temporibus ſuis major, cenſu par unicuique pauperrimo: qui a Samnitibus, quos univerſos [36] in clientela habebat, [37] decem aeris, & quinque pondo argenti, totidemque ſervos ſibi miſſos, in Samnium remiſit, [38] continentiae ſuae beneficio ſine pecunia praedives, ſine uſu familiae abunde comitatus: quia locu- Ann. urb. 480. circiter Gell. I. 14. ex Hygino de vir. ill.

33\. *Qui eo quod reliquis*] Huc reſpicit Seneca de Ben. L. VII. 7. Quod peſſime de Coclite interpretatur Muret. L. XIX. V. L. 18. PERIZON.

34\. *Fabricius Luſcinus*] Fuit is Curii aequalis. Et quia pari fuit abſtinentia, factum ut unum idemque factum ab aliis Curio, ab aliis Fabricio tribueretur. VORST. Etiam hic MSS. alii *Licinius*, alii *Lucinus*.

35\. *Omni cive temporibus ſuis major*] MS. *Curiti*. An *Quirite*? Claud. Feſc. 57.

> *Epuliſque jam repleto*
> *Reſonet Quirite Tibris.*

Hor. L. II. 7.

> *Quis te redonabit Quiritem*
> *Dis patriis, Italoque coelo.*

PERIZON. Quid ab auctore profectum fuerit ſatis docent MSS. noſtri. Quorum plerique cum Ed. Mog. habent *civitati*. Ceteri *civitate*. Quod verum cenſeo. *Quirite* nimis poëticum videtur. Deinde Ultraj. ſec. *pecuniae cenſu*.

36\. *In clientela habebat*] Harl. Barb. prim. Cop. *in clientelam habebat*.

37\. *Decem aeris & quinque pondo argenti*] *Decem aeris & quinque pondo argenti totidemque ſervos ſibi miſſos in Samnium remiſit*, inquit Valerius. Quotquot auctores & Graeci & Latini hanc recitant hiſtoriam aurum aut pecuniam miſſam dicunt, omiſſo numero, qui hic nimis conciſus eſt. Decem enim aeris & quinque pondo argenti facerent 50. coronatos, & decimam coronati partem: cum unum mancipium quadruplo pluris ſaepe venditum ſit, & hic ſervorum numerus addatur; quamquam Badius recte dubitat, quindecimne ſervos, an quinque intelligere debeamus. Ipſe tamen malim, inquit, quinque intelligere, ut potius ad proximum, quam ad utrumque referatur. Ego locum valde ſuſpectum habeo. Gellius autem Lib. I. Cap. 14. decem ſervos miſſos ſcribit. GLAREAN. *Decem aeris, & quinque pondo argenti, totidem ſervos ſibi miſſos.* Gellius libro primo cap. 14. hujus hiſtoriae meminit ex Julio Hygino, ſed non expreſſa ſumma, grandem pecuniam dono oblatam ſcribit. verum quam tenuis haec ſumma Valeriana! quae proculdubio, numerorum notis interverſis, eſt depravata; attamen ex manuſcriptis quod adferam melius non habeo, Gemblacenſis liber XV. pondo argenti prodit. PIGH. *Quinque pondo argenti.* Gellius I, 14. ex Julio Hygino prodit, Samnites Fabricio dono obtuliſſe grandem pecuniam. Unde conjicit Pighius, apud Valerium numerum corruptum eſſe. Notat item in cod. Gemblacenſi eſſe *XV pondo argenti.* Quod idem de uno quoque cod. Brand. teſtari licet. VORST. *Quindecim* habet etiam Ultraj. prim. reliqui tuentur vulgatum. Ceterum Hotomannum hic fruſtra inculcare *decies aeris*, admonuit J. Fr. Gronovius L. II. de Pec. Vet. C. 5. Sed prudentius ipſum conjeciſſe *decem millia*.

38\. *Continentiae ſuae beneficio*] Quam ſupra *abſtinentiam* vocavit, nunc *continentiam* vocat: ut vocabula ſint plane *ἰσοδύναμα*. Quocirca caput inſcribendum fuerit non, ut vulgo, *de abſtinentia & continentia*; ſed modo vel *de abſtinentia*, vel *de continentia*. VORST.

39\. *Modica deſiderare*] Acutum Cleanthis reſponſum, qui percontanti, quomodo quis diteſcere poſſet, dixit: Εἰ τῶν ἐπιθυμιῶν εἴη πένης. Valerius infra: *Omnia habet, qui nihil concupi-*

locupletem illum faciebat, non multa poſſidere, ſed 39 modica deſiderare. Ergo domus ejus, quemadmodum aere & argento & mancipiis Samnitum vacua, ita gloria ex his contemptis parta, referta fuit. Conſentanea repudiatis donis Fabricii vota extiterunt. legatus enim ad Pyrrhum profectus, cum apud eum Cyneam Theſſalum narrantem audiſſet, *quendam Athenienſem* (39) *clarum ſapientia ſuadere, nequid aliud homines quam voluptatis cauſſa facere vellent*, pro monſtro eam vocem accepit, continuoque 40 Pyrrho & Samnitibus iſtam ſapientiam deprecatus eſt. Licet Athenae doctrina ſua glorientur, 41 vir tamen prudens Fabricii deteſtationem, quam Epicuri maluit praecepta: quod eventus quoque indicavit. 42 Nam quae urbs voluptati plurimum tribuit, imperium maximum amiſit: quae labore delectata eſt, occupavit. Et illa libertatem tueri non valuit: haec etiam donare potuit.

Ann. urb. 474. Plut. Pyrrho. Cic. Catone.

Curii

ſit: eo quidem certius, quam qui cuncta poſſidet. Quia dominium rerum collabi ſolet, bonae mentis uſurpatio, nullum triſtioris fortunae recipit incurſum. COLER.

(39.) *Clarum ſapientia ſuadere*] Pro *Suadere.* Non pauci MS. *ſuadentem.* etiam Cop. unde Perizonius conjiciebat. *Athenienſem eſſe clarum ſapientia ſuadentem.*

40. *Pyrrho & Samnitibus iſtam ſapientiam deteſtatus eſt*] Sic Ultraj. prim. & ſic correxit in Leid. ſept. eadem manus. quod non diſplicet. certe fortius eſt. & mox *deteſtationem* dicit. Sed potiùs *deprecor* hic idem erit, quod *imprecor*, vel *valde precor.* Vide magnum J. Fr. Gronov. ad Gel. L. VI. 16.

41. *Vir tamen prudens*] Cyneam Theſſalum intelligere videtur, qui de Athenienſi voluptatem praedicante narraverat; quod videlicet deteſtationem Fabricii, quam praecepta Epicuri maluerit. Fabricius cum illam de voluptate ſequenda ſapientiam Pyrrho & Samnitibus precaretur, eandem & deteſtatus fuit, neque ſibi ſuiſque contingere eam voluit. Atque ipſa illa deteſtatio magis probata Cyneae Theſſalo fuit, quam praecepta Epicuri. VORST. Inepte haec exponit Vorſt. per *virum prudentem* intelligendo *Cyneam.* Lege omnino *maluerit.* Id eſt omnis vir prudens praetulerit Epicuri praeceptis Fabricii deteſtationem. Similiter faere initio hujus capitis, *ea civitas aeterno in gradu facile ſteterit.* Sic infra IV. 8. 2. ex MSto. Sic VII. 6. 1. ex MSto legerim. *Quae ſi per ſe adſpiciantur aliquid ruboris habeant: ſi autem admotis neceſſitatis viribus ponderentur ſaevitiae temporis convenientia praeſidia videantur.* ubi editi *habent* & *videbuntur*, ſenſus autem erit, *ut habeant & videantur.* Sic V. 1. init. *Liberalitati quas aptiores comites, quam humanitatem & clementiam dederim.* & V. 4. 7. *Putaret aliquis hoc contra naturam factum.* ubi MS. *putaverit.* ſic VI. 6. ext. & V. 4. ext. 5. *Nec Aetnaei montis gloriam involverim.* & V. 6. 1. *Merito objecerim.* Sic VI. 2. init. Sic V. 6. 4. Lego. *Haec exempla Sylla, Marius, & Cinna tanquam ſtulta riſerint.* Ubi editi *riſerunt.* ſic plane VIII. 5. init. & VI. 3. 5. hoc *aliquis in fine ſeveritatis & ſaevitiae ponendum dixerit.* & VI. 4. 4. *moribus graviſſimi viri aſſignaverit.* & VI. 6. 5. & VI. 9. 6. & VII. 5. init. & VIII. 9. 3. & IX. 12. Ext. 7. & IX. 13. 1. Liv. XLV. 23. *Non negaverim & totam Aſiae regionem inaniora parere ingenia.* Sic Aelian. I. 17. ἂν, ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ σπουδαῖος οὐχ ἕτερον ἐπαινέσεται, eſt enim intus futurum. PERIZON. *Maluerim* exhibet Bit. prim.

42. *Nam quae urbs voluptati plurimum tribuit*] Athenas intelligere videtur. Verum ſi Epicurus ita docuerit, non toti civitati id tribuendum erat; praeſertim cum in eadem urbe Stoici in omnia alia abierint; deque Epicuro etiam res adhuc ambigua ſit. VORST. *Nam quae urbs voluptati.* MSS. tredecim *Namque urbs cum* vel *quom*, fortaſſe natum ex eo quod habet Ultraj. ſec. *Namque urbs quae voluptati plurimum tribuit.*

43. *Q. Aelium Tuberonem*] Duo fuere magis celebres in hiſtoria Romana Q. Tuberones. Alter P. Aemilii gener, proximo poſt ſecundum Paulli conſulatum anno Conſul, qui fuit 587. ab U. C. cognominatus *Catus*, unde *Cataelius*

Curii & Fabricii [43] Q. Aelium Tuberonem [44] cognomine *Catum* diſcipulum fuiſſe merito quis exiſtimaverit. Cui conſulatum gerenti, cum Aetolorum gens omnis uſus vaſa argentea, magno pondere, & exquiſita arte fabricata, per legatos miſiſſet, qui ſuperiori tempore gratulandi cauſſa ad eum profecti retulerant, [45] *fictilia ſe in ejus menſa vaſa vidiſſe:* monitos *ne continentiae quaſi paupertati ſuccurrendum putarent, cum ſuis ſarcinis abire* juſſit. Quam bene Aetolicis domeſtica praetulerat, ſi frugalitatis ejus exemplum poſterior aetas ſequi voluiſſet! Nunc quo ventum eſt? [46] a ſervis vix impetrari poteſt, ne eam ſupellectilem faſtidiant, [47] qua tunc conſul uti non erubuit. 7. Ann. urb. 586. Plin. L. xiii. 11.

At Perſe rege devicto Paullus, cum Macedonicis opibus veterem atque hereditariam urbis noſtrae paupertatem eouſque ſatiaſſet, ut illo tempore primum popu- 8. Ann. urb. 587. Cic. 11. Off. Plutarch.

taelius à Valerio dictus, cum de *Aelia* gente eſſet *Catus*. De hoc nunc loquitur Valerius, & paullo poſt Cap. ſequente, ubi de Aelia familia, & Plin. L. xxxiii. Cap. 11. Alter fuit *Q. Aelius Tubero, Paulli Aemilii* Nepos. De quo Valerius Lib. vii. Cap. 5. De Repulſis. Cicero bis in Laelio. Mirifice etiam Seneca Epiſt. 95. ad finem. Hic neque Praetor, neque Conſul fuit, ut Cicero notavit in Bruto. GLAREAN. *Q. Aelium Tuberonem cognomine Catum.* Plinius xxxiii, 11. *Catum Aelium* vocat. Etiam Ennius, ubi hunc nominavit, nomen *Cati* praepoſuit. Verſiculus ejus apud Ciceronem 1. Tuſc. Q. & 1. de Orat. hic eſt: *Egregie cordatus homo Catus Aelius Sextus.* Sed & Varro lib. vi. de L. L. ad Ennii iſta alludit: praetereaque monet, *Catum* eo dictum fuiſſe, quod acutus eſſet: quomodo & *cata dicta* dicantur, quae acuta ſunt. Vide Commentarium P. Merulae in Fragmenta Ennii, pag. 507. VORST. Errant & Valerius & Plinius. vide Rupert. ad Pompon. de Orig. Jur. p. 338. & 345. & eumdem Epiſt. ad Reineſ. p. 193. 194. & 413. 414. item Reineſ. p. 232. 233. PERIZON. Erraſſe utrumque, Valerium quod eum *Q. Aelium Tuberonem Catum* dicit, qui fuit *Sex. Aelius Paetus Catus*. Et Plinium, quod ei Socerum dat *Aemilium Paullum Macedonicum*, obſervavit etiam Merula ad Enn. p. 505. & Conſul hic fuit non, ut Pighius notavit in margine, A. U. C. 586. ſed 555. cum *T. Quintio Flaminino*. Porro MSS. aliquot omittunt *Aelium*, & fluctuant inter *Catilium*, *Catillum*, *Cantilium*, *Catillium*, & *Gatilium*. *Catelium* fuit in vulgatis Edd. in Mog. *Catilium*.

44. *Cognomine Catum*] Scribit lib. Daniel. *cognomine Gentilium.* alius: *Catulum.* Edit. Venet. *Catullum.* Sed haec omnia à nugivendulis librariis. Is igitur Sextus Aelius Catus eſt, de quo verſus Ennii factus:

Egregie cordatus homo Catus Aeliu' Sextus.

quem verſum bis citat Cicero. Idem epiſtola quadam ad Trebatium eundem Sextum Aelium vocat, non ut ibi corruperunt, Aemilium. Fuit hic Aelius Jureconſultus cujus Tripertita laudat Pomponius IC. D. de orig. jur. Meminit hujus Plinius quoque lib. xxxiii. cap. 11. Vixit alius Catus Aelius Auguſti aevo, quem non dubito illum eſſe, quem ꟾↃↃↃ. homines in Thraciam duxiſſe ſuo tempore Strabo refert lib. vii. Nec poſſum adhuc cogitatione ulla indipiſci, quid cauſſae fuerit, quare eruditiſſimus Caſaubonus hunc Aelium penitus ignorare ſe adfirmet, & pro eo ſubſtituat Licinium Craſſum, nimis libera correctione. COLER.

45. *Fictilia ſe in ejus menſa vaſa vidiſſe*] Vox *vaſa* mihi ſuſpecta eſt. PERIZON.

46. *A ſervis vix*] Lege Plinium libro xxxiii. cap. 10. & 11. COLER.

47. *Qua uti conſul non erubuit*] In Winchelino, Colonienſi, & Gemblacenſi recte, *Qua tunc conſul uti non erubuit.* Et remanent ejus quoque veſtigia in aliis libris. PIGH. *Conſul uti non erubuit.* Omittit *τὸ uti* liber Danielis recte & eleganter. COLER. *Qua tunc conſul uti non erubuit.* Notat Colerus in cod. P. Dan. eſſe, *Qua tunc conſul non erub.* voce *uti* omiſſa. Idem & in uno cod. Brand. obſervo, inque vetere typis expreſſo Mart. Herbip. Sed & in altero cod. Brand. eadem lectio notata ad marginem eſt; niſi quod pro *qua* eſt *quam.* Vo-

 culam

populus Rom. [48] tributi praeſtandi onere ſe liberaret: penates ſuos nulla ex parte locupletiores fecit; praeclare ſecum actum exiſtimans, quod ex illa victoria alii pecuniam, ipſe gloriam occupaſſet.

9. Ann. urb. 480. Zonaras 11. Atque huic animi ejus judicio [49] Q. Fabius Gurges, N. Fabius Pictor, Q. Ogulnius ſubſcripſerunt: qui [50] legati ad Ptolemaeum regem miſſi, munera, quae ab eo privatim acceperant, in aerarium, & quidem prius, quam [51] ad ſenatum legationem referrent, detulerunt: de publico ſcilicet miniſterio nihil cuiquam, praeter laudem bene adminiſtrati officii, accedere debere judicantes. Jam illud humanitatis ſenatus, & attentae majorum diſciplinae indicium eſt. data ſunt enim legatis, [52] quae in aerarium repoſuerant, non ſolum patrum conſcriptorum decreto, [53] ſed etiam populi permiſſu, eaque legatis quaeſtores prompte unicuique diſtribuerunt. Ita in iiſdem Ptolemaei liberalitas, legatorum abſtinentia, ſenatus ac populi Romani aequitas, debitam probabilis facti portionem obtinuit.

Fabio-

culam *tunc*, quae in editione Aldi omiſſa, uterque etiam cod. Brand. habet. VORST. Quod dedit Pighius invenio in utroque Ultraj. Leid. quint. & eſt in quibuſdam aliis. Unus Rem. *Quia tunc conſul non erubuit.* Quinque Leid. Periz. Harl. Barb. & Med. primi. *Quam tunc conſul non erubuit.* Ut ſolet hoc verbum ſaepe cum quarto caſu jungi. Virg. L. II. Aen. 541.

—— *ſed jura fidemque*
Supplicis erubuit.

Claud. de Raptu Prof. 68.

Erubuitque preces.

Curt. L. V. I. 19. *Dignum eſſe omni malo, qui erubeſceret fortuita.*

48. *Tributi praeſtandi onere ſe liberaret*] An liberarit. PERIZON. Duo ante *liberaret* omittunt *ſe*. Bit. prim. *ex victoria.*

49. *Q. Fabius Gurges, C. Numerius Fabius Pictor, Q. Ugolinus ſe ſubſcripſerunt*] Mirifice corruperunt haec legatorum nomina librarii, quae item variantur in manuſcriptis. In Jacobi Suſii libro poſteriores duo vocantur *Q Numerius Pictor, Q. Ogolinus.* In Pulmanni item eodem modo. In Cauchiano, Colonienſi & Wincheliano, *Cn. Fabius Pictor, Q. Ugolinus*, In Campenſi, *C. Numerius Pictor, Q. Ugolinus.* In Atrebatenſi denique & Gemblacenſi, *Numerius Pictor, Q. Ogolnius ſubſcripſerunt.* Ex his omnibus reſtitui poſſunt hoc modo nomina; *Q. Fabius Gurges, C. N. Fabii Pictores, Q. Ugolnius ſubſcripſerunt.* Atque ita etiam antiquis Romanorum faſtorum tabulis reſpondebunt. C. enim Fabius Pictor cum Q. Ogolnio conſul fuit, Numerius poſtea cum D. Junio. Meminit hujus abſtinentiae Annalium ſecundo Zonaras, ſed legatos non nominat. Vide Annales noſtros. PIGH. *N. Fabius Pictor.* Mirum, quod, cum codices omnes de uno modo Pictore hic agant, Pighius tamen ſcribendum putavit *C. N. Fabii Pictores*; quodque Colerus & Thyſius eum ſecuti ſunt. *Cn. Fabius Pictor* reperit Pighius in tribus codd. MSS. Alii pro *Cn. Fabius* habent *Numerius*, vel *C. Numerius*, vel *Q. Numerius.* Et ex diverſitate iſta praenominis videtur illud CN. ortum. Quod quidem pro duobus praenominibus, Caji & Numerii puta. Pighius accepit; & *Fabii Pictores* numero plur. pro *Fabius Pictor* legendum putavit. Ut nunc nos edimus, ita Carolum quoque Sigonium legendum credidiſſe ex Commentario ejus in Faſt. Rom. & quidem ad A. 480. apparet. VORST. Ut Vorſtius edidit habet Ed. Mog. Major pars MSS. *Q Fabius Gurges Numerius Pictor, Q. Ogulnius* vel *Ogolnius*, vel *Ogolinus.* Eſt etiam, qui *Gn. Numerius* habeat, tres *Gneus Fabius Pictor.* Perizonio legendum videbatur *Fabii Q. Gurges, Numerius Pictor, Q. Ogulnius.* Et obſervabat hos Aemilio Paulo eſſe antiquiores, videndumque Uſſerium A. M. 3731. Videndus & Gifanii Index Lucretii p. 472.

50. *Legati ad Ptolomaeum*] Quo tempore haec lega-

Fabiorum & Ogulnii continentiae Calpurnium Piſonem in conſimili genere laudis aemulum fuiſſe [54] res ipſa documento eſt. [55] Conſul gravi fugitivorum bello a ſe liberata Sicilia, eos, quorum praecipua opera uſus fuerat, imperatorio more donis proſequebatur. Inter quos filium ſuum locis aliquot proeliatum fortiſſime, titulo trium librarum aureae coronae decoravit; praefatus *non oportere a magiſtratu e publica pecunia erogari, quod in ipſius domum rediturum eſſet:* tantumque ponderis ſe teſtamento adoleſcenti legaturum promiſit, ut honorem publice a duce, pretium a patre privatim reciperet. 10. Ann. urb. 620. Plin. XXXIII. 2. extr.

Age, ſi quis hoc ſaeculo [56] vir illuſtris pellibus haedinis pro ſtragulis utatur, [57] tribuſque ſervis comitatus Hiſpaniam regat, & quingentorum aſſium ſumptu tranſmarinam provinciam petat, [58] eodem cibo, eodemque vino, quo nautae, uti contentus ſit, nonne [59] miſerabilis exiſtimetur? Atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato toleravit, quia illum grata frugalitatis [60] conſuetudo, in hoc genere vitae, cum ſumma dulcedine continebat. 11. Ann. urb. 558. Livius XXXII. Plin. XIV. 13. Plutarch.

Multum

legatio facta ſit ne uno quidem verbo innuit Author. Credo eam legationem fuiſſe poſt victum Pyrrhum, cujus Juſt. meminit Lib. XVIII. & regem Aegypti fuiſſe Ptolemaeum Philadelphum, qui in haec incidit tempora. *Gurges* enim & *Q. Fabius Pictor* ambo ante primum bellum Punicum Conſules fuerunt. Scio Euſebium in Chronicis ſcribere, Lagi filium Romam miſiſſe legatos. Sed veriſimile eſt poſt Pyrrhum devictum etiam Philadelphum tam liberalem fuiſſe in Romanorum legatos. Tempora enim ſic melius congruent. De *C. Numero*, & *Q. Cigolino* obſcurior fama, quia in catalogo Conſulum non reperiuntur. GLAREAN.

51. *Ad Senatum legationem referrent*] Harl. & Leid. tert. *Deferrent*. Paulo ante *& quidem prius* bene ex MSS. emendavit Pighius, cum vulgo ederetur *quidem prius*. ſed non à Moguntinis. Leid. ſept. *& humanitatis Senatus, & attentae*. Duo Leid. *depoſuerant*. Unus *repoſuerunt* cum Ultraj. prim. Perizon. & Bit. prim. *impoſuerant*. Ultr. ſec. *poſuerant*. & ſic Mog. etiam pro *jam* nonnulli *nam*. ut ſunt illa ſubinde confuſa.

52. *Quae in aerarium repoſuerant*] Unus cod. Brand. *impoſuerant*. VORST.

53. *Sed etiam populi permiſſu, eaque legatis quaeſtores prompte unicuique diſtribuerunt*] Harl. *Itaque legata*. Ultr. prim. *Atque legata*. Leid. ſec. delet. *Eaque legatis Quaeſtores prompta*. Bit prim. *promiſſa legata quaeſtores prompta*. Barb. prim. *permiſſu prompta legata unicuique*. Leid. prim. tert. & Periz. *legata quaeſtores prompta*. Ultraj. ſec. *legata quaeſtores prompte*. & ſic Mog. Perizon. conjiciebat. *Sed etiam populi permiſſu ea quaeſtores prompte*, vel, *prompta unicuique diſtribuerunt*.

54. *Res ipſa documento eſt*] Ultraj. prim. *indicio eſt*. Deinde idem. *De pecunia publica erogari*. Bit. prim. *quod in ipſius dominium rediturum eſſet*. Leid. quint. *à patre privatus*. MSS. duodecim & omnes ante Pighium (qui *acciperet* dedit) Edd. *à patre privatim reciperet*. Nec ſatis cauſſae video, cur fuerit mutatum. Quum *recipere* ſaepiſſime pro *accipere*, atque ipſo etiam *capere* ponatur.

55. *Conſul gravi fugitivorum bello*] Sexaginta fugitivorum millia Siciliam occupaverant. Contra quos miſſus Calpurnius Piſo bene rem geſſit, ac ſuos deinde donis proſecutus eſt. Supra II, 7, 9. ſeveritatis ac diſciplinae militaris ejuſdem exemplum extat. VORST.

56. *Vir illuſtris*] Uterque cod. Brandeb. rurſus *illuſter*. VORST. Ita etiam habet Bit. prim. Ultraj. ſec. Leid. quint. & Ed. Mog. Quam varietatem obſervavimus etiam ſupra.

57. *Tribus ſervis*] Vide Apul. Apol. p. 285. Ed. Elmenh. & Gron. L. IV. Obſ. p. 370. & Feſt. in V. *Navitas*. Item de Epaminonda Aelian. L. XI. 9. PERIZON.

58. *Eodem vino*] Innuit Catonem Majorem. Plinius libro XIV. *Idem Cato cum in Hiſpaniam navi-*

12. Ann. urb. 704. Plut. in vita.

Multum a priſca continentia ſpatio annorum [61] poſterior Cato diſcedit, [62] utpote in civitate jam divite & lautitia gaudente natus. Is tamen cum bellis civilibus intereſſet, filium ſecum trahens, [63] duodecim ſervos habuit; numero plures, quam ſuperior; temporum diverſis moribus, pauciores.

13. Ann. urb. 623. Juſtin. XXXVIII. Plut. Apoph. Athen. VI. A. Victor LVIII.

Exultat animus [64] maximorum virorum memoriam percurrens. Scipio Aemilianus poſt duos inclytos conſulatus, [65] totidemque ſuae praecipuae gloriae triumphos, ſeptem ſervis ſequentibus officio legationis functus eſt. Et, puto, Carthaginis ac Numantiae ſpoliis comparare plures potuerat, niſi operum ſuorum ad ſe laudem, manubias ad patriam redundare maluiſſet. Itaque cum per ſocios & exteras gentes iter faceret, non mancipia ejus, ſed victoriae numerabantur: nec quantum auri & argenti, ſed quantum amplitudinis pondus ſecum ferret, [66] aeſtimabatur.

14. Ann. urb. 473. Plut. Pyrrho. Zonaras.

Continentia vero etiam in univerſae plebis animis ſaepenumero cognita eſt: [67] ſed abunde erit, ex his duo exempla longe inter ſe diſtantium ſaeculorum retu-

navigaret, unde cum triumpho rediit, Non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges. COLER. *Uti* delet Harlem. Leid. quint. Front. L. IV. 3. 1. *M. Catonem vino eodem, quo remiges, contentum fuiſſe traditur.* Ubi Tennulius quoque teſtatur, MSS. Valerii *uti* delere. Pauculi pro *eodemque vino* habent *eodemque potu.*

59. *Mirabilis*] Scribo, ut ſupr. ex lib. Dan. *Miſerabilis.* COLER. *Nonne miſerabilis exiſtimetur.* Colerus ex cod. P. Dan. ut ſup. ita & hic pro *mirabilis* reſcripſit *miſerabilis.* VORST. MSS. tredecim noſtri ſervant *mirabilis.* Verum tamen videtur *miſerabilis:* huic enim opponit *gratam* frugalitatis conſuetudinem, *patientiſſime* tolerare, cum ſumma *dulcedine* continere. Etſi ipſe Cato *mirabilis* quidem eſt propter hanc frugalitatem, iſto tamen ſeculo tam effuſo in luxum, *miſerabilis* judicandus fuit homo, qui hoc modo vitam toleraret.

60. *Conſuetudo*] Cato ipſe contra Thermum: *Ego jam à principio in parſimonia atque in duritia omnem adoleſcentiam meam abſtinui. agro colendo, ſaxis Sabinis ſilicibus repaſtinandis atque conſerendis.* COLER.

61. *Poſterior Cato diſcedit*] Miror me hic nihil annotatum reperire in variantibus Gudii lectionibus, cum in ſext. Leid. Periz. Cop. Ultraj. utroque inveniam *deſcendit*, quod habet etiam Ed. Mog.

62. *Utpote in civitate*] Nonnulli omittunt praepoſitionem. Ultraj. prim. *Licentia gaudente.* De *Lautitia* vide ad L. II. 4. 6.

63. *Duodecim ſervos habuit*] Unus cod. Brand. *ſeptem ſervos*: quam lectionem & Pighius in margine notavit. Et propius haec accedit ad narrationem Plutarchi in Apophthegm. & Athenaei in lib. VI. quod modo quinque habuerit. VORST. *Septem* habent Copeſ. Bit. Barb. prim. Med. duo. Pro *filium ſecum* Leid. tert. *filium ſocium* Bit. prim. *filium ſuum ſecum.*

64. *Maximorum virorum*] Leid. prim. *majorum noſtrorum.*

65. *Totidemque ſuae praecipuae gloriae triumphos*] Utrum delendum *ſuae*, an potius ſcribendum *praecipue*? Vide de duobus his conſulatibus Sigon. in vita Scipionis Aemiliani. PERIZON.

66. *Aeſtimabatur*] MSS. ſeptem *exiſtimabatur.* Ultraj. prim. *victoriae enumerabantur.*

67. *Sed abunde erit ex his duo exempla longe inter ſe diſtantium ſaeculorum retuliſſe*] Haec alio ordine in manuſcriptis, *Sed abunde erit, longe inter ſe diſtantium ſaeculorum duo ex his exempla retuliſſe.* Utraque bona lectio, ſed haec vincit librorum veterum conſenſu. PIGH. *Ex his duo exempla longe inter ſe diſtantium ſaeculorum retuliſſe.* Ita antiqui typis expreſſi, & uterque etiam cod. Brand. MS. In aliis codd. verba nonnihil trajecta ſunt. Quod quidem adeo placuit Pighio, ut in ipſum textum id reciperet. VORST. MSS. decem cum Ed. Mog. *In univerſis plebis animis.* vulgo edebatur *univerſis*] *plebis animis* fine

retuliſſe. Pyrrhus impetus ſui terrore ſoluto, ac jam Epiroticis armis languentibus, benevolentiam populi Romani mercari, quia virtutem debilitare nequiverat, cupiens, pene totum regiarum opum apparatum [68] in urbem noſtram tranſtulit. Ceterum, cum & magni pretii, & varii generis, a legatis ejus, tam virorum quam feminarum [69] apta uſui munera circa domos ferrentur, [70] nulla cuiquam dono janua patuit. Tarentinaeque petulantiae animoſus magis quam efficax defenſor, [71] haud ſcio majore cum gloria hujus urbis moribus, an armis repulſis ſit. In illa quoque procella, quam C. Marius & L. Cinna reipub. inflixerant, abſtinentia populi Romani mirifica conſpecta eſt. Nam cum a ſe proſcriptorum penates [72] vulgi manibus diripiendos objeciſſent, inveniri potuit nemo [73] qui civili luctu praedam peteret. Unus enim quiſque ſe ab his [74] perinde ac a ſacris aedibus abſtinuit. Quae quidem tam miſericors continentia plebis, tacitum crudelium victorum convitium fuit.

Liv. XXXIV. in orat. M. Catonis pro lege Oppia.

Ann. urb. 666. Velleius.

Ex-

ſine praepoſitione. Deinde multo plures noſtri defendunt ordinem, quem Vorſtius dedit.

68. *In urbem noſtram tranſtulerat*] Edd. Vett. cum MSS. undecim habent *tranſtulit*, quod mutari non fuerat opus.

69. *Apta uſui munera*] Varro lib. II. de vita populi Romani: *Qua abſtinentia viri mulieresque Romanae fuerint, quod à Rege munera eorum voluerit nemo accipere.* Intelligit Pyrrhum regem. COLER.

70. *Nulla cuiquam dono janua patuit*] Nonnulli habent *domo*, ut dedit Colerus, ſed rectius eſt alterum.

71. *Haud ſcio majore cum gloria hujus urbis armis, quam moribus repulſus ſit*] In Campenſi aliiſque, *Hujus urbis moribus quam armis.* Eam lectionem non video quiſnam improbare poterit. PIGH. *Haud ſcio, majore cum gloria hujus urbis moribus, quam armis repulſus ſit.* Ut ſupra, cum quippiam affirmare vellet, ſubinde *neſcio* uſurpavit, ita nunc *haud ſcio.* Sed ita vocula *an* ſubjici ſolet. Supra I, I, 14. *In his, quae ad cuſtodiam religionis attinent, neſcio an omnes M. Atilius Regulus praeceſſerit.* Cicero lib. IX. ep. 14. *Contigit tibi quod haud ſcio an nemini.* Quae igitur vocula alibi diſerte additur, ea hic ſubaudienda eſt. VORST. Barb. prim. Copeſ. Leid. quint. & Ultraj. prim. diſerte quum haberent *moribus an armis repulſus ſit*, non cunctandum putavi, quin protinus tam planum hoc & expeditum amplecterer. Pro *armis* nonnulli habent *bello.* Deinde unus *Remp. mirifice.*

72. *Vulgi manibus diripiendos abjeciſſent*] Libri veteres, *objeciſſent.* Melius. PIGH. *Diripiendos objeciſſent*, ſic recte Pigh. pro vulgato *abjeciſſent.* Conſentiunt enim Cod. ſcripti cum Edit. Mog.

73. *Qui civili luctu praedam peteret*] In Pulmanniano, & Campenſi, *Qui è civili jactura.* Eleganter alluſione facta ad illam tempeſtatem reip. quam procellam vocat. PIGH. *Qui è civili jactura praedam peteret.* Ita Pighius è codd. Pulmanniano & Campenſi. Alii habent *civili luctu.* Vox *jacturae* apprime huc quadrat; quia paulo ante vocabulo *procellae* uſus eſt. VORST. Fere omnes MSS. *qui civili luctu praedam peteret.* Leid. ſept. *luctu al' jactura. Civili luctu* eſt, dum civitas in luctu eſt, tempore civilis luctus; quemadmodum dicunt, *ludis*, *funere*, & alia id genus multa. Itaque Pighio non diutius auſcultandum putavi.

74. *Perinde ac*] Lib. Danielis. *Perinde ac ſi.* Non vulgari elegantia. COLER. MSS. etiam noſtri complures *ac ſi à ſacris aedibus.* & ſic Ed. Mog. ac reliqui.

75. *Ac ne ejuſdem laudis*] Leid. tert. *At ne ejuſd.* Bit. prim. *At ne quidem laudis.* Barb. prim. *exteris.* Deinde in *atque* non pauci delent *que*, alii ſcribunt *ac*, ut vulgo edebatur, Ultraj. uterque habet *&.* & ſic Ed. Mog. quae etiam in initio habet *at.* Sic L. III. 4. Ext. I. *Sed ut Romanis externa jungamus.* Similiter L. V. 3. 4.

76. *Sophoclem*] Ultraj. prim. *Sophoclea.*

77. *Intemperantiam ejus increpitans*] Leid. quint.

Externa.

1\. [75] Ac ne ejuſdem laudis commemorationem externis invideamus: Pericles
Cic. offic. 1. Plut. in vita. Stob. ſerm 15. Aelian. xiv. 42. Athenienſium princeps, cum tragoediarum ſcriptorem [76] Sophoclem in praetura collegam haberet, atque is publico officio una diſtrictus, praetereuntis ingenui pueri formam impenſioribus verbis laudaſſet, [77] intemperantiam ejus increpans, dixit, [78] *Praetori non ſolum manus a pecuniae lucro, ſed etiam oculos a libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.*

2\. Sophocles autem aetate jam ſenior, cum ab eo quidam quaereret, an
Cic. Catone. Plato de repub. 1. Amm. xxv. [79] etiamnunc rebus Venereis uteretur, [80] *Dii meliora*, inquit. *Libenter enim iſtinc tanquam ex aliqua furioſa profugi dominatione.*

3\. Aeque abſtinentis ſenectae Xenocratem fuiſſe accepimus; [81] cujus opinionis
Diog. Laërt. non parva fides erit narratio quae ſequitur. [82] In pervigilio Phryne nobile Athenis

quint. *ei.* Qua forma ſupra dixit L. III. 3. Ext. 2. *In repitanſque Agrigentinis ignaviam.*

78\. *Praetori non ſolum*] Ὦ Σοφόκλες, ait Graecus, τὸν σώφρονα στρατηγὸν, οὐ μόνον τὰς χεῖρας ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Vertit Cicero libro 1. offic. *At enim Praetorem, Sophocles, decet non ſolum manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Nam & oculis pudicitia delibatur. unde ab eodem Valerio *alieni matrimonii ſubſeſſores* appellantur. Florus libro II. capite 6. De Scipione: *Ne in conſpectum quidem ſuum paſſus adduci; ne quid de virginitatis integritate delibaſſe ſaltem oculis videretur.* COLER. *Praetori non ſolum manus.* Cicero 1. de Off. *At enim praetorem, Sophocles, decet non ſolum manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Apud Plutarchum in vita Periclis verba Graece ſic habent: Ὦ Σοφόκλες, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. VORST. Harl. *praetoris.* Leid. ſept. *praetori al' praetoris.* & ſic antea edebatur. Mog. tamen *praetori.*

79\. *Etiamnum*] Potior pars MSS. & Ed. Mog. habet *etiamnunc.* Vide ſupra L. II. 1. 1. tum Copeſ. & Ultraj. ſec. *Veneris.* & ſic Ed. Mog. De dicto ipſo Sophoclis, vide, quos citat Olearius ad Philoſt. vita Apoll. Thyan. c. 13.

80\. *Dii meliora*] Ita antiquiores pro eo quod poſteriores dixerunt *Abſit.* Vide de hoc Sciopp. in Inf. Famiani. VORST.

81\. *Cujus opinionis non parva fides erit*] *Opinio* poſitum videtur pro *fama*; id quod & à Juſtino eoque antiquioribus, factum videmus. Praecedit enim *accepimus.* VORST. MSS. novem *Narratio quae ſequetur*, & ſic Ed. Mog.

82\. *In pervigilio Phryne nobile Athenarum ſcortum juxta eum vino gravem accubuit*] In manuſcriptis concinnius ac melius ſic; *Phryne nobile Athenis ſcortum juxta eum vino gravem in pervigilio accubuit.* PIGH. *Phryne nobile Athenis ſcortum.* Pighius ſecundum quoſdam codd. trajectionem hic fecit. Aldus & alii ediderant ſic, *in pervigilio Phryne:* ut *in pervigilio* praecederet. Et ita plane codices quoque Brand. habent. VORST. Trajectionem à Pighio factam non probabant MSS. noſtri; illud verò maximo conſenſu, quod *Athenis* pro *Athenarum* reſcripſit. Porro MSS. plerique corrupte ſcribunt *Phyrne*, vel *Phirne. In Pervigilio* omittit Leid. ſec. ſed primus ſolam praepoſitionem. Cl. Perizonius notabat hoc non *Phrynae*, ſed *Laidi* tribui ab Acrone ad Horat. L. II. S. 3. 253. De Phryne vide Virum illum Eruditiſſimum ad Aelian. L. IX. 32.

83\. *Pignore cum quibuſdam juvenibus poſito, an*] Pithoeus pro *an* reponendum putat *ni*: quomodo Acro ad illud Horatii *Mutatus Palaemon* ſcripſerit, *Laidem meretricem ſponſionem feciſſe, ni Xenocratem ad ſuos ſollicitaret concubitus.* VORST. Leid. prim. *Sponſione cum quibuſdam juvenibus facta.* ex interpretatione videlicet alterius.

84\. *Quoad voluerat in ſinu ſuo moratam*] In Wincheliano *morari.* PIGH. *Quoad voluerat in ſinu ſuo moratam.* Ita antiqui typis expreſſi; & Brandeburg. item MSS. Pighius ex uno cod. reſcri-

nis ſcortum juxta eum vino gravem accubuit, [83] pignore cum quibuſdam juvenibus poſito, an temperantiam ejus corrumpere poſſet. Quam nec tactu, nec ſermone aſpernatus, [84] quoad voluerat, in ſinu ſuo moratam, irritam propoſiti dimiſit. Factum ſapientia imbuti animi abſtinens; ſed meretriculae quoque dictum perquam facetum. Deridentibus enim ſe adoleſcentibus, quia tam formoſa, tamque elegans [85] poti ſenis animum illecebris pellicere non potuiſſet, pactumque [86] victoriae pretium flagitantibus, *de homine ſe* [87] *cum iis, non de ſtatua, pignus poſuiſſe*, reſpondit. Poteſtne haec Xenocratis continentia a quoquam magis vere, magiſque proprie demonſtrari, quam ab ipſa meretricula expreſſa eſt? Phryne pulchritudine ſua nulla ex parte [88] conſtantiſſimam ejus abſtinentiam labefecit. [89] Quid rex Alexander? an divitiis eum quatere potuit? ab illo quoque ſtatuam, & quidem aeque fruſtra tentatam, putes. Legatos ad eum cum aliquot talentis miſerat. quos in Academiam perductos, [90] ſolito ſibi, id eſt, modico apparatu, & [91] admodum parvulis copiis excepit.

Plut. de fortun. Alexan. Cic. Tuſc. v. Diog. Laërt.

reſcripſit *morari:* eumque Colerus & alii ſunt ſecuti. VORST. *Moratam* noſtri omnes, ſed praeterea *propoſiti irritatam.*

85. *Poti ſenis animum illecebris pellicere non potuiſſet*] Sambuci codex, *poſti ſenis a. i. polluere.* LIPS. *Poti ſenis animum.* Lib. Venetus: *Potati ſenis.* Vetus Sambuci apud Lipſium: *Poſti ſenis.* An legendum: *Depoſti ſenis*, id eſt, ebrii, phraſi Plautina. Paulo poſt, probo ex libro veteri *Polluere* pro, *pellicere.* COLER. Leid. quint. *potati*, ſept. *potati al' poti.* Quod vero Colerus, quia Sambuci liber habet *poſti*, conjicit legendum *depoſiti*, id enim vero ridiculum eſt. Primo enim, *depoſitus ſenex*, an ſimpliciter dicetur pro *depoſitus vino ſenex*? Deinde mirum prorſus non eſſet, *ſi hominem vino depoſitum* i. e. cujus ſenſus mero eſſent victi, & velut exſtincti pellicere non potuiſſet. Paullo poſt probat idem Colerus ex libro veteri *polluere* pro *pellicere.* Idque video eſſe in Harl. Leid. tert. Sed nimis proprium hac in re eſt verbum *pellicere*, quam ut loco moveri debeat, & cedere τῷ *polluere*, aut τῷ *flectere*, quod eſt in Med. & Leid. primis. Periz. *tamque elegans pellex ſenis animum.*

86. *Victoriae pretium flagitantibus*] Leid. prim. *Repoſcentibus*; idem pro varia lectione eſt in Leid. ſept. Gudius ad Phaed. L. 1. 8. citat *praemium.* Quod tamen in nullo nec ſcripto nec edito reperi.

87. *Cum iis pignus poſuiſſe*] Sic & paulo ante, *Pignore cum quibuſdam juvenibus poſito.* Virgilius Ecl. 3. *De grege non auſim quicquam deponere tecum.* VORST. Leid. prim. & tert. *Non de ſtatua ſed de homine cum his poſuiſſe pignus reſpondit.*

88. *Conſtantiſſimam ejus continentiam*] In manuſcriptis, *abſtinentiam.* Recte, nam paulo ante idem vocabulum occurrit. PIGH. *Nulla ex parte conſtantiſſimam ejus abſtinentiam labefecit.* Unus cod. Brand. *nullam in partem:* alter *nulla parte.* Ceterum *abſtinentiam* habet uterque. At Aldus pro eo habet *continentiam.* Sane vocabula iſta promiſcue à noſtro uſurpantur, ut jam ſupra monuimus. Paulo ante, *Xenocratis continentia.* Pro *abſtinentiam alicujus labefacere* ante dixit *temperantiam alic. corrumpere.* VORST. Codd. undecim cum Ed. Mog. *Nulla parte* Ultraj. prim. *nulla in parte.* *Abſtinentiam* praefert tota fere cohors noſtrorum Codd. tum Ed. Mog. & Mediol. pro *labefecit* Leid. quint. habet *labefactavit.* *Nullam partem* ex MS. Baſil. Klokkius legebat.

89. *Quid rex Alexander? an divitiis eum quatere potuit*] In MSS. decem & Edit. deeſt *an.* Quod video exſtare in Leid. quint. & Periz. Copeſ. habet *Quid enim rex.* Ed. Mog. *Quid? rex Alexander an.* Bene. Deinde multi *equidem* habent pro *& quidem.*

90. *Solito ſibi id eſt modico*] Bit. prim. delet *id eſt modico.* Adſcripſit, Gudius, optime. Gloſſam ineptam detexi. Leid. tert. *itidem modico.*

91. *Ad-*

pit. Poſtero die interrogantibus, cuinam adnumerari pecuniam vellet: *Quid vos*, inquit, *heſterna coena non intellexiſtis ea me non indigere?* [92] Ita rex philoſophi amicitiam emere voluit: philoſophus regi ſuam vendere noluit.

4. Cic. Tuſc. v. Plut. de exil. Alexander vero cognomen invicti aſſecutus continentiam Diogenis Cynici vincere non potuit. Ad quem, cum [93] in ſole ſedentem acceſſiſſet, hortareturque, *ut*, [94] *ſi qua ſibi vellet praeſtari*, *indicaret:* quemadmodum erat [95] in crepidine collocatus, [96] ſordidae appellationis, ſed robuſtae vir praeſtantiae, *Mox*, inquit, *de ceteris.* [97] *interim a ſole mihi velim non obſtes.* Quibus verbis illa nimirum inhaeſit ſententia: Alexander Diogenem gradu ſuo divitiis pellere tentat, celerius Darium armis. Idem Syracuſis, cum olera ei lavanti Ariſtippus

91. *Admodum parvulis copiis excepit*] *Copiae* num. plurali non de exercitu tantum, ſed & de his quae in promptu eſt eſculentis & potulentis uſurpatur. VORST. Juſt. L. XXIV. 7. *Vini ceterarumque copiarum abundantia.* Vide Dion. Voſſium ad Caeſ. L. I. B. G. 31.

92. *Ita Rex*] Harl. & Leid. tert. *Itaque Rex.*

93. *In ſole ſedentem*] Sic & alii. Cicero II. de Or. *Ut cum in ſole ambulem, etiamſi aliam ob cauſſam, fieri tamen ut colorer.* Et in Bruto, *Proceſſerat in ſolem.* Plinius l. III. ep. 5. *Aeſtate, ſiquid otii, jacebat in ſole.* Vide & libellum de Latinit. f. ſuſp. p. 20. Nimirum *ſol* in talibus eſt pro *radiis ſolis.* VORST.

94. *Si qua ſibi vellet*] Varro Marcipore, *Diogenes Κυνικός, qui ab Alexandro Rege juſſus optare quae vellet, ſe facturum.* COLER. Harl. delet *ſibi.*

95. *In crepidine collocatus*] *Crepido*, extremitas ſaxi, terrae, aut valli, in qua mendici ſedere ſolent. Juvenalis Sat. 5. *Nulla crepido vacat, nuſquam pons.* VORST.

96. *Sordidae appellationis*] Quod *Cynicus* diceretur: idque ἀπὸ τῶν κυνῶν; propter mordacem inſectationem, aut rabioſam libertatem loquendi. VORST. Vide inſcriptionem apud Spon. T. I. p. 353. Aelian. V. H. L. XIII. 28. L. XIV. 33. PERIZON.

97. *Interim à ſole mihi velim non obſtes*] Unus cod. Brand. *Interim vellem à ſole mihi non obſtares.* Eſt autem *obſtare alicui à ſole*, objectu corporis ſui impedire, quo minus radii ſolares ad aliquem pertingere poſſint. Quod ad conſtructionem verbi attinet, uſus ea & Lucanus l. I. v. 58.

—— —— Pars aetheris illa ſereni
Tota vacet, nullaeque obſtent à Caeſare nubes.

Quod noſter dicit *non obſtare alicui à ſole*, id Cicero, ubi eadem de re agit, i. e. in V. Tuſc. qq. dicit *abeſſe alicui à ſole.* VORST. *Vellem* habet etiam Ultraj. prim. Omnes fere hoc ordine, qui fuit in vulgatis; *interim velim à Sole mihi non obſtes. Velim* deſideratur in Leid. ſec. item nonnulli poſtea habent *nimium* pro *nimirum.*

98. *Si Dionyſio adulari velles*] In manuſcriptis ſimul omnibus *Si Dionyſium adulare velles.* Et poſtea, *Non adulares Dionyſium.* Antique dictum. Sic Lucretius lib. V. de canibus:

Longe alio pacto gannitu vocis adulant.

Item Accius Prometheo:

Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguinem.

Atque Columella libro VII. cap. 12. de canibus: *Quod illi quoque furem adulant*, ut in v. c. patroni optimi Marcelli Cervini Pont. Max. PIGH. *Si Dionyſium adulare velles.* Et mox, *Non adulares Dionyſium.* Ita in omnibus MSS. eſſe teſtatur Pighius. Quod idem de utroque etiam cod. Brandeb. teſtari licet. Aldus tamen edidit, *Si Dionyſio adulari velles*, & *Dionyſio non adulareris.* Quod ad caſum quartum attinet, ipſe quoque Cicero in libb. de Div. dicit *adulari fortunam alicujus.* Et I. de Off. *adulari* ſignificatione paſſiva. Apud Juſtinum VIII, 4. in MSS. ſuis Modius reperit, *ut adulent ultro ſordidae clientelae ſuae parti.* Ad quem locum videſis Notas Berneggeri. VORST. Major pars MSS. & Mog. Ed. ſtat pro lectione ea quam dedit Pighius *Dionyſium adulare.* Pro vulgata Med. ſec. Leid. ſec. tert. ſext. ſept. unus Rem. & Barb. prim. ſupra L. II. 7. 15. *Tribunus militum adulandus erat.* Et veteres cum quarto caſu potius junxiſſe, contra quam ſuo aevo:

pus dixiſſet, [98] *Si Dionyſium adulare velles, iſta non eſſes: Imo*, inquit, *ſi tu iſta eſſe velles, non adulares Dionyſium.*

aevo fieri ſolebat, notavit Quintil. L. IX. Inſt. C. 3. ubi vide Celeb. Burmannum.

CAPUT IV.

[1] DE PAUPERTATE.

1. *P. Valerii Poplicolae.*
2. *Agrippae Menenii.*
3. *C. Fabricii Luſcini, & Q. Aemilii Papi.*
4. *Ducum ex agris ad magiſtratus arceſſitorum.*
5. *C. Atilii Reguli Serrani Cos.*
6. *M. Atilii Reguli procos.*
7. *L. Quinti Cincinnati dict.*
8. *Aeliae familiae.*
9. *Q. Aelii Tuberonis, & L. Aemilii Paulli.*
10. *Cn. Cornelii Scipionis.*
11. *M. Aemilii Scauri.*

[2] Maxima ornamenta eſſe matronis liberos, apud [3] Pomponium Rufum, [4] Collectorum libro ſic invenimus: [5] Cornelia Gracchorum mater, cum Campana matrona [6] apud illam hoſpita, [7] ornamenta ſua illo ſaeculo pulcherrima

1. *De Paupertate laudata*] Sic Pighius inſcripſerat hoc caput, ſed vocem poſtremam ſcripti fere omnes & Editi rejiciunt.

2. *Maxima ornamenta*] Ob id honor etiam non minus quam viris olim eis tributus; unde & liberis honorari, quoties peperiſſent, dicebantur, ut Inſtit. §. 3. De ſenatusconſulto Tertull. & apud Ulp. fragm. tit. 29. adi ſi lubet Parerga mea cap. 15. Serinus: ἡ Λάκαινα πρὸς τινα Ἰωνικὴν δείξασαν αὐτῇ τὸν κόσμον ἀντεπέδειξε τὰ τέκνα εἰποῦσα· ὁ δὲ ἐμὸς κόσμος τοιοῦτος. *Quaedam Lacaena mulieri, quae mundum ei ſuum Ionicum oſtentabat, viciſſim liberos ſuos monſtravit, ſubjiciens: Meus vero mundus talis eſt.* COLER. Unus cod. Brandeb. non male *maximo ornamento eſſe matronis liberos.* VORST. Etiam ita Ultraj. prim. ſed non neceſſe. Reſpicit ad ipſum dictum Corneliae.

3. *Pomponium Rufum*] Quis hic Pomponius Rufus ſit, quaero. Vix ille fuerit, de quo haec inſcriptio in Regione Romae Tranſliberana: DEDICAVERVNT. IDIBVS. OCTOB. C. POMPEIO. FEROCI. LICINIANO. COS. C. POMPONIO RVFO. COLER. J. Ger. Voſſius ait de Hiſt. Lat. Lib. III. p. 222. Ed. in Fol. Fortaſſe hic eſt C. Pomponius Rufus qui conſul fuit cum Cn. Pompejo Feroci Liciniano. Quod mihi non perſuadet. Nam illi conſules Auctore noſtro aetate videntur aliquanto eſſe inferiores. Quis enim crediderit incertum fore ad quam aetatem hi ſint referendi, ſi ante Valerium vixerint. Nonnulli libri habent *Ruffum.* Barb. prim. *Pompejum Rufum.*

4. *Collectorum libro*] Liber Dan. *librorum.* Hinc cenſeam omittendum τὸ *libro.* Alii collectanea vocant. Dicta collectanea ſcripſerat Caeſar, teſte Suetonio. COLER. *Collectorum Libro.* Leid. quint. Harl. Med. prim. Rem. Bit. prim. Ultr. uterque. *Collectorem librorum*, Periz. *collectorem liberorum.* Leid. ſec. tert. & ſept. *Collectorum librorum.*

5. *Cornelia Gracchorum mater*] Filia ea fuit Scipionis Africani: nupſitque Ti. Sempronio Graccho. Qui ex ea ſuſcepit Ti. & C. Gracchos: qui tribuni plebis, quod legem agrariam nimium urgerent, trucidati ſunt. Mentio Corneliae & ſupra IV, 2, 3. itemque infra IV, 6, 1. facta. VORST. Peperit illa Cornelia Graccho liberos duodecim, vide Sen. Conſ. ad Helv. C. 16. & Plut. init. Gracchorum. PERIZON.

6. *Apud illam hoſpita*] Liv. L. XLII. 15. *Ad Praxo hoſpitam*, ubi dubito an non legendum ſit *hoſpi-*

rima oſtenderet, [8] traxit eam ſermone, [9] quouſque e ſchola redirent liberi, &, *Haec*, inquit, *ornamenta mea ſunt*. Omnia nimirum habet, qui nihil concupiſcit: [10] eo quidem certius, [11] quam qui cuncta poſſidet, [12] quia dominium rerum collabi ſolet, bonae mentis uſurpatio nullum triſtioris fortunae recipit incurſum. Itaque quorſum attinet, aut [13] divitias in prima felicitatis parte, aut paupertatem [14] in ultimo miſeriarum ſtatu ponere? Cum & illarum frons hilaris multis intus amaritudinibus ſit referta: & hujus horridior aſpectus ſolidis & certis bonis abundet. Quod melius perſonis, quam verbis repraeſentabitur.

Regio

hoſpitem. PERIZON. Leid. quint. ſept. Periz. *hoſpitata*. Sed ſec. *hoſpitatam*, quia videlicet ut Bit. prim. & prim. Ultraj. habuit *Corneliam matrem*. prim. *Campane matrone apud eam hoſpitate*. Aeque ac *hoſpita* notum eſt verbum *hoſpitari* ex Seneca & Plinio. Et poteſt hoc magis placere, quia praecedit *apud illam*.

7. *Ornamenta ſua pulcherrima ſaeculi illius ei oſtenderet*. In Wincheliano & Pulmanniano, *Ornamenta ſua ſaeculo illo pulcherrima oſtenderet*. PIGH. De mendo ſuſpicio hic mihi injecta primitus, quia cum verba haec ſint è Collectorum libris Pomponii Rufi, antiqui ſcriptoris, nec procul adeo à Gracchano aevo: vix conveniebat illum ut de remotiſſimo aevo loqui, *illo ſaeculo pulcherrima*. Auxit trium librorum veterum lectio, quae *illius ſaeculi*, praefert. Ex qua bella mihi nata correctio, *illius oculis*. nec ego quidem de veritate ambigo. Certe, ut Campanus luxus tunc fuit, omni ſaeculo pulcherrimus videri potuit muliebris ille mundus. LIPS. *Seculi illius*. Sic edit. Veneta, & alii. Lipſius inde acute fecit: *Seculi illius oculis*. Ego verba *Seculi illius* vel *ſeculo illo* prorſus inſititia credebam, adſcripta olim à neſcio quo librariolo. COLER. *Ornamenta ſua illo ſaeculo pulcherrima oſtenderet*. Ita legi vult Pighius è duobus codd. MSS. At alii, interque eos ambo Brandeb. *Ornamenta ſua pulcherrima illius ſaeculi*. Unus cod. caſum tertium pronominis *ei* habet: quem verbum *oſtenderet* fere & requirit. VORST. Copeſ. convenit cum Brand. addens etiam *ei*. *Illius ſeculi* probat Grut. ad Tac. Ann. L. II. 33. PERIZON. Sic undecim quoque noſtri cum Ed. Mog. & reliquis. Niſi quod tres ex illis MSS. omittunt *ei*.

8. *Traxit eam ſermone*] Unus cod. Brand. *Traxit ea ſermonem*. VORST. Bit. prim. *eam* delet. *Traxit eam ſermone* dictum fuerit ut apud Suet. in Tib. Cap. 31. *Ut legati ex Africa adierint eos, querentes trahi ſe à Caeſare ad quem miſſi forent*.

9. *Quouſque è ſchola redirent liberi*] Uterque cod. Brand. *Dum è ſch. red. lib.* Sane *dum* pro *donec*, *quouſque*, eleganter poni ſolet. VORST. *Dum* habet etiam Ultraj. uterque, & Copeſ. & Ed. Mog. Adſcripſerat Perizon. Ter. Phorm. V. 2. 5. *Dum aliquid aliud conficiat flagitii*.

10. *Eo quidem certius*] Lego *Et quidem certius*. PERIZON.

11. *Quam qui cuncta poſſidet*] Barb. prim. Leid. ſec. tert. Ultraj. uterque *quo cuncta poſſidet*. Leid. ſept. *Quo al' quam*, *al' quam qui*. An *quo* migravit loco ſuo, & ſcripſit auctor. *Eo quidem certius*, *quam qui cuncta poſſidet*, *quo dominium rerum collabi ſolet*. Vide quae notavit Perizon. ad Praef. *Mea parvitas eo juſtius ad favorem tuum decurrerit*, *quo cetera divinitas opinione colligitur*. Perizon. conjiciebat etiam, *Eo quidem certius*, *quo tuta poſſidet*. Malim tamen hic nihil mutare.

12. *Quia dominium rerum collabi ſolet*, *bonae mentis uſurpatio*, &c.] Sambuci codex voces aliquot ingerit, iſtas: *dominium rerum collabi ſolet*, *bona mens praefertur divitiis*, *cujus uſurpatio*, &c. Purior mihi vulgata eſt. PIGH. Harl. Barb. prim. Leid. tert. *Bona mens praefertur divitiis bonae mentis uſurpatio*. Cum è Cod. Cop. notaſſet Perizon. *Bona mens praefertur divitiis*, adſcripſit. Haud dubie è margine in textum illatum. Quod mihi quoque ita videtur.

13. *Divitias in prima*] Quod etiam non nemo ſapientum ſtatuit:

Πᾶσιν δ' ἀνθρώποις ἀρετὴ μία γίγνεται ἥδε Πλουτεῖν.

COLER. *Divitias in prima felicitatis parte ponere*. Sic ſupra IV, 3, 4. *aliquo in momento ponere pecu-*

Regio imperio [15] propter nimiam Tarquinii ſuperbiam finito, conſulatus 1. Ann. urb.
initium Valerius Poplicola cum Junio Bruto auſpicatus eſt. Idemque poſtea 244. Livius
[16] tres conſulatus acceptiſſimos Populo Rom. geſſit, & plurimorum ac [17] ma- II. Plut. in vita. Dio-
ximorum operum praetextu titulum imaginum ſuarum amplificavit; cum in- nyſ v. Amm.
terim [18] faſtorum illud columen patrimonio ne ad exequiarum quidem impen- Max. XIV. Ann. urb.
ſam ſufficiente deceſſit: ideoque publica pecunia [19] ductae ſunt. Non attinet 250.
ulteriore diſputatione tanti viri paupertatem ſcrutari. abunde enim patet, quid vivus poſſederit, cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.

[20] Quantae amplitudinis Agrippam Menenium fuiſſe arbitremur, quem ſe- 2. Ann. urb.
natus & plebs pacis inter ſe faciendae [21] auctorem legit? Quantae ſcilicet eſſe 260. Livius II.
debuit

pecuniam. Et III, 8, ext. 9. *amicos inimicoſque juxta ponere.* Nimirum *ponere* in talibus idem eſt quod habere, exiſtimare. Vide & Indicem in Nep. v. *ponere.* VORST.

14. *In ultimo miſeriarum*] Neſcio quis vetus Poëta clamat:

> *Οὔκ ἐστὶ πενίας οὐδὲν ἀθλιώτερον*
> *Ἐν τῷ βίῳ σύμπτωμα.*

Tales Poëtarum ſententias frequenter alludit Valerius. COLER.

15. *Propter nimiam Tarquinii ſuperbiam*] MS. *per nimiam.* Elegantius. PERIZON.

16. *Tres conſulatus acceptiſſimos populo Romano geſſit*] Vetus, *acceptiſſime.* accipio. LIPS. Non favet ſcriptorum Cod. ullus. Harl. *Idem poſtea.*

17. *Maximorum operum praetextu titulum imaginum ſuarum amplificavit*] Imaginibus aſcribi ſolebat, quid quiſque rerum geſſiſſet; atque ita commemoratione operum imagines quaſi praetexebantur. Infra 4, 5, 2. *Titulo imaginis ejus ſpecioſius non recepta dictatura, quam aliorum geſta ſcribi poteſt.* VORST. Leid. ſec. quint. *praetexto.* ſept. *praetexto* l' *praetextu.* Vide quae notavi ſupra ad L. II. 10. init. Notavit etiam hic Pighius alios habere *praetexto.*

18. *Faſtorum illud columen*] Poplicolam Faſtorum columen indigitat, quia primus COS. fuit, aut ſupremo loco in Faſtis potitus. Prudentius lib. I. contra Symmachum:

> *Quamlibet illuſtres meritis & ſanguine clari*
> *Praemia virtutum, titulis & honoribus auctis*
> *Ardua retulerint, Faſtorumque arce potiti*
> *Annales proprio ſignarint nomine chartas,*
> *Atque inter veteres cera numerentur & aere.*

COLER. *Faſtorum illud columen:* Ita Valerium Publicolam appellat: qui primus conſul fuit, locumque in Faſtis ſupremum obtinuit. VORST.

19. *Ductae ſunt*] Ultraj. prim. *deductae ſunt.*

20. *Quantae amplitudinis Agrippam Menenium arbitremur fuiſſe quem* &c. *legit? Quantus ſcil. eſſe debuit arbiter publicae ſalutis*] Elegantius mehercule MS. *Quantae ſcil. eſſe debuit.* ſc. amplitudinis. Sic VI. 21. *Interrogatus quam poenam mererentur, reſpondit quam merentur, qui* &c. PERIZON. Reſtitui ut emendabat Perizonius, *quantae.* Quia hoc reperiebam in omnibus fere MSS. praeter Ultraj. prim. qui habet *quantus.* ſed *quantae* omnes Editiones.

21. *Auctorem legit*] Antea edebatur *elegit,* quod in aliquot eſt MSS. Mog. tamen *legit.* Duo etiam *arbitramur.*

22. *In capita ſextantibus*] Plinius libro trigeſimo tertio, capite decimo: *Quod Agrippae Menenio ſextantes aeris in funus contulit, honoris id neceſſitatiſque propter paupertatem Agrippae non largitionis eſſe dixerim.* Meminit Apulejus in Apologia & Seneca ad Albinam cap. 12. COLER.

23. *Quod in cenſum deferretur*] Seneca I. de benef. c. 3. *Nec illis fraudi eſt, ſi aliud quid in cenſum detulerunt.* Et ep. 95. *Haec omnia aeſtimatorem deſiderant, quanti quidque in cenſum deferendum.* Haec & alia locutionis ejus exempla congeſſit Gronovius lib. IV. de pec. vet. p. 572. Qui idem & monet, dixiſſe etiam *deferre cenſum* & *dedicare in cenſum.* VORST. MS. *Deferret,* quod malim. PERIZON.

24. *Ita extincti, hodie quod ampliſſimum eſt*] In manuſcriptis, *Ita & extincti, hodieque ampliſſimum eſt patrimonium.* Pulchre. PIGH. *Ita extincti hodieque.* Ita legendum; non, ut Pighius vult, *ita & extincti:* quo de & Gronovius

debuit arbiter publicae ſalutis. Hic niſi a populo collatis [22] in capita ſextantibus funeratus eſſet, ita pecuniae inops deceſſit, ut ſepulturae honore caruiſ-
Ann. urb. 2 o. Livius II. Dionyſ. I. & alii. Sen. ad Helv. 12. ſet. Verum idcirco pernicioſa ſeditione dividua civitas manibus Agrippae in unum contrahi voluit, quia eas pauperes quidem, ſed ſanctas animadverterat. Cujus ut ſuperſtitis nullum fuit, [23] quod in cenſum deferretur: [24] ita extincti, hodieque ampliſſimum eſt patrimonium, Romana concordia.

3. In C. vero Fabricii, & Q. Aemilii Papi principum ſaeculi ſui domibus ar-
Ann. urb. 473. Plin. XXXIII. 12. Cic. Laelio. gentum fuiſſe confitear oportet, uterque enim [25] patellam Deorum, [26] & ſalinum habuit. Sed eo lautior Fabricius, quod patellam ſuam [27] corneo pediculo

vius in lib. de pec. vet. p. 572. monuit. Voculam *&* ab uno quoque cod. Brand. abeſſe video. VORST. Deletur *&* in decem noſtris. Singularis eſt ſcriptura Cod. Periz. *Ita exſtincto hodie quidem ampliſſimum eſt patrimonium.* Mog. cum utroque MSS. Ultraj. habent, quod dedit Pighius. Vulgo antea legebatur *Ita exſtincti, hodie, quod ampliſſimum patrimonium eſt.*

25. *Patellam Deorum*] Liber Dan. eleganter tranſponit: *Patellam eorum.* Uterque, inquit, eorum patellam & ſalinum habuit. Plinius libro XXXIII. capite 12. *Fabritius inquam, qui bellicoſos imperatores plus quam pateram & ſalinum ex argento habere vetabat.* COLER. *Patellam Deorum.* Monet Colerus, librum P. Dan. habere *patellam eorum*; putatque trajectionem hic factam eſſe, legendumque, *Uterque enim eorum patellam & ſalinum habuit.* Et ſane veroſimile & mihi fit Valerium ita ſcripſiſſe. Plinius l. XXXIII. c. 12. ubi eadem de re agit, non *pateram* aut *patellam Deorum*, ſed modo *pateram* vocat. VORST. Non addidit Plinius, ergo etiam non Valerium addidiſſe veroſimile eſt. Egregiam vero concluſionem. Ne crede tam dura tranſpoſitione uſum Valerium; nec opus erat addi *eorum.* Et inſignitior eſt eorum frugalitas, quod argentum modo haberent religionis cauſſa, & ſic patellam argenteam ſimulacra Deorum habentem in menſa ponerent. Optime huc facit Cic. L. IV. in Ver. 21. *Nam domus erat ante iſtum praetorem nulla paulo locupletior, in qua domo haec non eſſent, etiamſi praeterea nihil eſſet argenti; patella grandis cum ſigillis ac ſimulacris Deorum; patera, qua mulieres ad res divinas uterentur, turibulum.* Videtis probatum morem. Porro ſciendum, illud *eorum*, quod huc inculcatum ibat Colerus inveniri in nullo noſtrorum Codicum. Viderat hoc Perizon. citans Liv. L. XXVI. 36. *Ut ſalinum patellamque Deorum cauſſa habere poſſint.* & Feſt. in v. *Salinum.* Schol. Perſii ad Sat. II. p. 32. Meurſ. de Luxu p. 20.

26. *Et ſalinum habuit. Sed eo lautius Fabricius*] Veteres libri, *ſalinum lautior*, habent. Quae praeferenda eſt lectio. PIGH. *Sed eo lautior Fabricius.* Ita Pighius reſtituit è MSS. Aldus & alii ediderant, *eo lautius.* Eſt autem *lautior* pro *ditior.* Sic ſupra IV, 3, 12. *civitas dives & lautitia gaudens.* Terentius Heaut. IV, 4, 50. *Omnes in lauta te & bene parte aucta putant.* VORST. MSS. novem & Mog. habent *lautius.* Leid. prim. *ſatius.* ſept. *latius*, ſed *u* ſuperſcriptum eſt manu recenti. *Lautior* non tam ditior hic ſignificat, quam elegantior in cultu, & ſplendidior. Vide ad L. II. 4. 6. *Salinum* probant ſcripti, quod praeferebat etiam Pighius.

27. *Corneo pediculo*] Liber Danielis *Peduculo.* Lavernii lib. *Pediclo.* Gloſſarium vetus: *Pedicli.* ἀρπιδόνες. Gloſſae Graecolatinae: ἀρπεδὼν *Pendiculum.* leg. *Pediculum.* Et fortaſſe: ἀρπεδόνα. Suidas: ἀρπεδόνι, τοῖς ἴσοις. COLER. Bit. prim. *pendiculo.* Ultraj. prim. *pediculo.*

28. *Qui ab aratro*] Plinius libro XVIII. capite 3. *Ipſorum tunc imperatorum manibus colebantur agri (ut fas eſt credere) gaudente terra vomere laureato & triumphali aratore: ſive illi eadem cura ſemina tractabant, qua caſtra; ſive honeſtis manibus omnia laetius proveniunt, quoniam & curioſius fiunt.* COLER. *Qui ab aratro arceſſebantur.* Ita uterque cod. Brand. non *accerſebantur*, ut alii edidere. De origine & genuina ſcriptione verbi *arceſſo* vide Voſſium in Etymol. L. L. VORST. Ut alibi etiam ſupra monuimus, ita & hic diſcrepant in Orthographia verbi *arceſſere* MSS. hoc modo tamen plures.

29. *Pupiniae ſolum*] Feſtus in Schedis: *Pupinia tribus ab agri nomine dicta, qui Pupinus appellatur,*

culo ſuſtineri voluit. Papus quoque ſatis animoſe, qui cum hereditatis nomine ea accepiſſet, religionis cauſſa abalienanda non putavit.

Illi etiam praedivites, [28] qui ab aratro arceſſebantur ut coss. fierent, voluptatis cauſſa ſterile atque aeſtuoſiſſimum [29] Pupiniae ſolum verſabant, [30] deliciarumque gratia vaſtiſſimas glebas plurimo cum ſudore diſſipabant. Imo vero quos pericula reip. [31] imperatores aſſerebant, anguſtiae rei familiaris (quid ceſſo proprium nomen veritati reddere?) bubulcos fieri cogebant. 4.

[32] Atilium autem, qui ad eum arceſſendum a ſenatu miſſi erant ad imperium populi 5. Ann. urb. 496. Cicero pro Roſc. Amer. Plin. XVIII. 5.

iatur, circa Tuſculum urbem. Dicit tamen Valerius ubique Pupinia, non Pupinus. COLER. *Aeſtuoſiſſimum Pupiniae ſolum verſabant.* Feſtus: *Pupinia tribus, ab agri nomine dicta, qui Pupinus appellatur, circa Tuſculum urbem.* Ergo ager & *Pupinus* dictus fuit. Noſter paulo poſt rurſus *Pupiniam* vocat. Dicitur autem *aeſtuoſiſſimus* ager iſte, quod ardori ſolis ſubjectus, multuſque in eo aeſtus eſſet. VORST. Imo etiam *Pupinia*, & *Pupinienſis*. Cic. Or. II. in Rul. C. 32. *Agros vero Vaticanum & Pupiniam cum ſuis* (Campani) *optimis atque uberibus campis conferendos ſcilicet non putabunt.* Ad quem locum vide Turnebum. Varro de R. R. L. I. 9. *Itaque in iis, ut in Pupinia, neque arbores prolixas, neque vites feraces, neque ſtramenta videre craſſa poſſis.*

30. *Deliciarumque ignari*] Pighius in marg. monet alios habere *gratia* & ſic MS. atque hoc videtur reponendum. Praecedentia omnia Ironiam praeferunt, & ſerio demum loquitur, quum ait *imo vero.* Similiter turbavit Pighius L. V. 3. Ext. 3. ut illic videbimus. PERIZON. *Ignari* occupavit etiam pleraſque ante Pighium Edd. Mog. tamen *gratia* habet; quod invenio in MSS. decem. Tres habent *grati.* Barb. prim. *grati al' ignari*, & ſic Leid. ſept. ut credibile ſit *ignari* ortum eſſe ab iis, qui non intelligebant auctorem ſerio non loqui. τὸ *gratia* adeo hic mihi placuit, ut receperim tot codicum auctoritate in contextum.

31. *Imperatores accerſebant*] *Aſſerebant*, in manuſcriptis omnibus. Et in ſequenti exemplo, *Semen aſpergentem viderunt.* Corrigendum, ut eſt in Gemblacenſi, *Semina ſpargentem viderunt.* PIGH. *Aſſerebant.* Rectiſſime in libro Danielis *Arceſſebant.* nec Pighius mutare debuit. Arceſſebantur enim priſci illi ex agris ad imperia, ad magiſtratus. Plinius: *Tales tum etiam viatores erant, quod ipſum nomen inditum eſt ſubinde & ex agris Senatum Duceſque arceſſentibus.* Videndum an legendum ſit apud Plinium: *Quod ipſum nomen indicium eſt.* Sic idem Valerius ſequenti exemplo: *Qui ad eum arceſſendum a ſenatu miſſi erant.* COLER. *Quos pericula reip. imperatores aſſerebant.* Ita in omnibus MSS. eſſe teſtatur Pighius. Et habent quoque non aliter codd. Brand. Colerus tamen teſtatur in cod. P. Danielis eſſe *arceſſebant.* Et veteres typis expreſſi habent *accerſebant.* Obſervandum accuſativos hic duos eſſe, *quos* & *imperatores.* Dubito autem, an recte dicatur *arceſſere aliquem imperatorem.* Nec erat quod Colerus urgeret, Valerium mox dicere, *Qui ad eum arceſſendum à ſenatu miſſi erant ad imperium populi Rom. ſuſcipiendum.* Multum enim diſcrepant *arceſſere aliquem ad imperium ſuſcipiendum*, & *arceſſere aliquem imperatorem.* VORST. *Accerſebant* Harl. Leid. quint. tert. *aſſerebant, vel accerſebant.* Ultraj. ſec. *acerſebant.* Bit. prim. *afferebant.* reliqui *aſſerebant.* Optime. Id enim vult pericula reip. vindicaſſe eos veluti in libertatem ad imperium ſuſcipiendum, dum ſua paupertas eos ad opus ſervile detrudebat, ut bubulcorum munere fungerentur. Ut multo plus in eo ſit quam in vulgato *arceſſebant*, & clarior oppoſitio.

32. *De Attilio*] Bene habet titulus in vetuſto codice. Quidam temere adjecerunt *Calatino.* Servius Honoratus Grammaticus ad illud Virgilii in VI. Aeneid. *Vel te ſulco, Serrane, ſerentem*, ita ait: *Attilius quidam Senator fuit, qui quum agrum ſuum coleret, evocatus propter virtutem meruit dictaturam, Serranus autem a ſerendo dictus eſt.* Haec ille. Quae ſi vera ſunt, ut puto, non poterunt haec verba Calatino Conſuli adſcribi, quae hic Valerius adfert. Ceterum M. Attilius Regulus is, qui in Africa periit à Carthaginienſibus miſere afflictus, Serrani progenies fuit, aut ut minimum ejuſdem ſanguinis, ut Valerius proximo ſubnectit exemplo. Multi alioqui *Attilii* memorantur, at ego pri-

populi Rom. ſuſcipiendum, [33] ſemina ſpargentem viderunt. Sed illae [34] ruſtico opere attritae manus ſalutem publicam ſtabilierunt: ingentes hoſtium copias peſſundederunt. Quaeque modo arantium boum jugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt: [35] nec fuit iis rubori [36] eburneo ſcipione depoſito, agreſtem ſtivam aratri repetere. Poteſt pauperes conſolari Atilius: ſed multo magis docere locupletes, quam non ſit neceſſaria [37] ſolidae laudis cupidini [38] anxia divitiarum comparatio.

6. Ann. urb. 498. Plin. XVIII. Senec. ad Helv. c. 12.

Ejuſdem nominis & ſanguinis Atilius Regulus [39] primi Punici belli glōria, cladeſque maxima, cum in Africa inſolentiſſimae Carthaginis opes crebris victoriis contunderet, ac [40] prorogatum ſibi ob bene geſtas res [41] in proximum annum

primum *Serranum* non puto fuiſſe Conſulem. Quamquam dubium quomodo Dictator factus, ſi non fuit Conſul. Sed neceſſitas ſaepe perfregit leges & conſuetudines. Oliverius de *Calatino* intelligit, quem *Serranum* dictum putat, ſed errat. GLAREAN.

33. *Semina ſpargentem*] Ita recte Pighius è cod. Gemblacenſi. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Alter *ſemen aſpergentem*, uti Adus ediderat. VORST. In multis eſt *ſemen aſpergentem*, ſed ita ut *ſemina ſpargentem*, quod eo facilius corrumpi potuit, quia *per* & *par*, eadem contrahendi forma ſaepe ſcribuntur à librariis, reperiatur etiam in quibuſdam non pejoris notae Codd. & in Ed. Mog.

34. *Ruſtico operae attritae manus*] Symmach. L. I. Ep. 52. *Quid tu? libenter Atilio factum putas, quod faſcibus aratra mutavit, & in medio ſementis opere anhelos boves ſtatuit ruſticus magiſtratus? Quiſque bonae frugis eſt in publicum commodum vindicatur.* GUDIUS.

35. *Nec fuit iis rubori*] MSS. duodecim *rubor* exhibent cum vulgatis Edd. ſed Ultraj. uterque cum Mog. *rubori*. Liv. L. IV. 35. *Minorem quippe ruborem fore in juris iniquitate, quam ſi per indignitatem ipſorum praetereantur.*

36. *Eburneo ſcipione*] Sceptrum ſive geſtamen conſulare ſcipio eburneus, quod diu ignoravi. Fallor an illud ab Hetruſcis habent Romani? Scribit enim Dionyſius Halicarnaſſeus libro tertio, miſiſſe Hetruſcos Tarquinio inſignia, quibus ſuos Reges ornare ſoliti eſſent, coronam, ſellam eburneam, ſceptrumque in ſummo habens aquilam. Miror nihil de hac re apud Livium legi. Aquilae ſceptro impoſitae meminit Prudentius in Hymno Romani Martyris:

Cum conſulatum initis, ut vermae ſolent,
(Pudet fateri) farre pullos paſcitis,
Aquila ex eburna ſumit arrogantiam
Geſtator ejus, ac ſuperbit bellua
Inflatus eſſe, cui figura eſt alitis.

In vet. memb. legitur: *Ut vermes ſolent.* Imo & Juvenalis Sat. X. *Da nunc & volucrem ſceptro quae ſurgit eburno.* COLER. *Eburneus ſcipio* geſtamen conſulare. Juvenalis Sat. X. *Da nunc & volucrem, ſceptro quae ſurgit eburno.* Volucris cujus hic mentionem facit, fuit aquila. Inter cetera quae Maſiniſſae donata fuere conſulibus competentia, ſcipionis quoque eburnei mentionem facit Livius lib. XXX. VORST. Liv. L. V. 41. *M. Papirius unus ex his dicitur Gallo barbam ſuam, ut tum omnibus promiſſa erat, permulcenti, ſcipione eburneo in caput incuſſo iram moviſſe.* Verum hoc magis inſigne erat ipſum fuiſſe virum triumphalem, quam conſularem. Neque enim demonſtrabitur, ſcipionem eburneum conſulum non triumphantium geſtamen fuiſſe. Quod ex Juvenale & Livio patet.

37. *Solidae laudis cupidini*] Magis placet prior lectio, *cupido*. LIPS. *Solidae laudis cupidini*. Lipſius mallet *ſol. laudis cupido*. VORST. *Cupidini* exſtat in omnibus fere ſcriptis & editis. Leid. quint. *Cupido nimis*. & ita ſext. ac ſept. à manu prima. Si *cupidinem* pro homine cupido poſuerit Auctor morem ſuum fuerit ſecutus.

38. *Anxia divitiarum comparatio*] In Campenſi, Wincheliano, aliiſque, *Nimis anxia*. Recte. PIGH. *Nimis anxia divitiarum comparatio. Nimis* adjecit Pighius è quibuſdam codd. Veteres typis expreſſi non habent. Et abeſt quoque à codd. Brand. VORST. Abeſt etiam à longe majore parte noſtrorum Codd. nec opus eſt ut *nimis anxia* ſit divitiarum comparatio, quo minus ſit neceſſaria ſolidae laudis cupidini, cum haec etiam quamvis anxiam comparationem averſetur.

39. *Primi*

annum imperium cognoſceret, conſulibus ſcripſit, villicum in agello, quem ſeptem jugerum in Pupinia habebat, mortuum eſſe, occaſionemque [42] nactum mercenarium [43] amoto inde ruſtico inſtrumento diſceſſiſſe: ideoque petere ut ſibi ſucceſſor mitteretur, ne deſerto agro non eſſet unde uxor ac liberi ſui alerentur. Quae poſtquam ſenatus a coss. accepit, [44] & agrum Atilii ilico colendum locari, & alimenta conjugi ejus ac liberis praeberi, [45] reſque quas amiſerat, redimi publice juſſit. Tanti aerario noſtro virtutis Atilianae exemplum, quo omnis aetas Romana gloriabitur, ſtetit.

Aeque magna latifundia L. Quintii [46] Cincinnati fuerunt. ſeptem enim ju- 7.
gera agri poſſedit: [47] ex hiſque tria, quae pro amico [48] ad aerarium obſignaverat,

39. *Primi belli Punici gloria cladeſque maxima*] Acutius videatur & verius, quod in priſcis: *gloria, quia clades maxima.* LIPS. *Primi Punici belli gloria, cladeſque maxima.* Lipſius in ſuo cod. legit. *Pr. Pun. belli gloria, quia clades maxima.* At Schottus in ſuo reperit *qua gloria qua clades maxima.* Videſis Obſ. hum III, 32. VORST. Non favent Lipſio libri noſtri. Nec ſane etiam debebant. Non enim fuit Regulus gloria maxima belli Punici primi ideo, quia clades maxima fuit. Sed fuit gloria maxima propter maximas res in eo bello geſtas, & contuſas crebris victoriis Carthaginis opes; ut deinde clades fuit maxima, quia ipſe captus eſt ab hoſtibus maximus imperator, & crudeli ſupplicio affectus.

40. *Prorogatum ſibi in proximum annum imperium*] MS. *Propagatum.* quod male mutarunt. Sic Liv. L. XXIII. C. 25. *C. Terentio conſuli propagari in annum imperium.* ubi vide Gronov. PERIZON. *Propagatum* habet Leid. prim.

41. *Prorogatum ſibi imperium cognoviſſet*] Unus cod. Brand. *cognoſceret.* Quod forſan rectum eſt. Praecedit enim *contunderet.* Habet ita vetus quoque editio Mart. Herbip. Pighius syncope uſus ſcripſit *cognoſſet*, cum Aldus ſcripſiſſet *cognoviſſet* VORST. Sic etiam omnes fere noſtri cum Ed. Mog. habent *cognoſceret.* Leid. prim. *cognoviſſet.*

42. *Nactum mercenarium*] Lib. Danielis *nanctum* ἀρχαϊκῶς. COLER. *Occaſionem nactum mercenarium* MS. *occaſioneque.* Forte *Occaſioneque ductum.* Infra V. 4. 3. *Occaſione bene conficiendi belli ductus.* Vel *occaſioneque captum.* Sic enim Liv. IV. 29. PERIZON.

43. *Amoto inde ruſtico inſtrumento*] Pighius in marg. monet alios habere *amiſſo.* Neſcio quos, ego enim nuſquam inveni. Tum *amoto*, rectum verumque eſt, & ſignificat, per dolum furtim ſublato. Hor. L. I. 10. 10.

Te, boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas.

De *Inſtrumento ruſtico* vide Gud. ad Phaed. L. IV. 4.

44. *Et agrum alii villico colendum locari*] Manuſcripti libri aliquot habent, *Et agrum aedili ilico colendum locari.* At in Campenſi, Gemblacenſi, & Atrebatenſi optime; *Et agrum Atilii ilico colendum locari.* PIGH. *Et agrum Atilii ilico colendum locari.* Ita Pighius ex aliquot codd. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Aldus ediderat, *Agrum alii villico col. locari.* Verum legendum eſſe *agrum Atilii*, judicare vel ex eo licet quod ſequitur *conjugi ejus.* Niſi enim *Atilii* praecederet, nihil eſſet ad quod pronomen *ejus* referri poſſet. VORST. Ultr. prim. *Acilii*, alter *Atilii*, uterque *illico.* & ſic plures alii, nonnulli habent *aedili villico.* Periz. *Attilii Villico.* Ed. Mog. *Atilii illico.* Quod bene in textum recepit Pighius.

45. *Reſque quas amiſerat*] Harl. *Reſque ſuas quas amiſerat.* Leid. ſept. *Tanto aerario noſtro.*

46. *Cincinnati*] Delet hoc uterque Ultraj. ut & in fine hujus exempli, nonnulli *Cincinati*

47. *Ex hiſque tria*] Hinc Plinius libro XVIII. *Aranti quatuor ſua jugera in Vaticano, quae prata Quintia appellantur.* Feſtus: *Quintia prata trans Tiberim à Quintio Cincinnato, cuius fuerant, dicta ſunt.* Auguſtinum quoque adi libro V. De Civitate Dei cap. 18. COLER.

48. *Ad aerarium obſignaverat*] Leid. prim. *abſignaverat*, ſec. *adſignaverat.* Barb. prim. *aſſignaverat.* Harl. *deſignaverat.*

 49. *Poe-*

Ann. urb. 292. Livius III. 13. Dionyſ. X. Ann. urb. 295 Livius III. Dionyſ. X.

verat, multae nomine amiſit. 49 Poenam quoque pro filio Caeſone, 50 quod ad cauſſam dicendam non occurriſſet, 51 hujus agelli reditu ſolvit. Et tamen ei 52 quatuor jugera aranti, non ſolum dignitas patris familiae conſtitit, ſed etiam dictatura delata eſt. 53 Anguſte ſe habitare nunc putat, cujus domus tantum patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.

8\. Ann urb. 534 circiter. Plutarch. in Paullo.

Quid 54 Aelia familia, quam locuples? ſexdecim eodem tempore Aelii fuerunt, quibus una domuncula erat eodem loci, quo nunc ſunt Mariana monimenta: & unus in agro Vejente fundus, 55 minus multo cultores deſiderans, quam dominos habebat. 56 Inque Maximo & Flaminio ſpectaculi locus: quae quidem loca ob virtutem publice donata poſſidebant.

9\. Ann. urb. 586. Plutarch. Plin. XXXIII. II.

Eadem gens nullum ante ſcrupulum argenti habuit, quam Paullus 57 Perſe rege devicto 58 Q. Aelio Tuberoni genero ſuo 59 quinque pondo argenti ex praeda donaret. 60 Taceo enim quod princeps civitatis 61 filiam ei nuptum dedit,

49\. *Poenam quoque pro filio Caeſone*] *Caeſo* ille, L. Quintii Cincinnati filius, ferox juvenis qua nobilitate gentis, qua corporis magnitudine ac viribus fuit, ut ait Livius. Ei, quod tribunis plebis legem ferentibus nimis acriter reſiſteret, ab A. Virginio capitis dies dicta. Poſtea vero multa ei dicta; &, ut Livius III, 13. ſcribit, *pecunia à patre exacta crudeliter, ut divenditis omnibus bonis aliquandiu trans Tiberim veluti relegatus in vili quodam tugurio viveret.* VORST.

50\. *Quod ad cauſſam dicendam non occurriſſet*] *Occurrere* pro *venire.* Plinius lib. VI. ep. 34. *Vellem Africanae, quas coëmeras, ad praefinitum diem occurriſſent.* Vide & Notas in c. 14. Dial. I. Sulp. Sev. Sic & Graecum ἀπαντᾷν uſurpatur. VORST. Vide etiam Cl. Burman. ad Vell. L. II. 61. Cic. Phil. I. 4. *Non quo me ad tempus occurſurum putarem.*

51\. *Hujus agelli reditu ſolvit*] MSS. novem cum Ed. Mog. *hujus agelli redditus*, vel, *reditus ſolvit.* Liv. dicit, *Ipſum divenditis omnibus bonis aliquamdiu trans Tiberim, velut relegatum, in devio quodam tugurio vixiſſe.*

52\. *Quatuor jugera aranti*] Livius III, 26. *prata Quintia* vocata prodidit. Vide & Feſtum in *Quintia prata.* VORST.

53\. *Anguſte ſe habitare*] Sic dictum illud Flori libro I. cap. II. *Tibur nunc ſuburbanum & aeſtivae.* COLER.

54\. *Aelia familia*] Ultraj. prim. *Emilia*, & deinde *Emilii.* Tum vulgo edebatur *domuncula fuerat*, ſed contra MSS. in quibus invenio *erat*, ut Pighius reſtituit, & eſt in Ed. Mog. *fuerat* in ſolo exſtat Harl. Bit. ſec. *viginti ſex.* Nonnulli *ſedecim.* Plut. in Aemil. p. 270.

55\. *Minus multo cultores*] Sententia vult, *multos.* LIPS. *Minus multo cultores.* Lipſius legendum conjicit *minus multos*; idque ſententiam requirere putat. Ego nihil mutandum cenſeo. *Minus multo cultores quam dominos* eſt pro *multo pauciores cultores quam dominos. Minus* adverbium, pro *pauciores.* Nepos II, 5, 4. *minus diebus triginta* pro paucioribus quam XXX diebus. Pari modo adverbiis *magis*, *plus*, *amplius* utuntur. Vide Ind. in Nep. v. *minus* & *amplius.* VORST. *Multos* habet Ultraj. prim. Quod praetulerim. Duo *multo minus.* Periz. mavult *Minus multo cultorum.*

56\. *Inque maximo circo Flaminio ſpectaculi locus*] Lege ex veterum librorum conſenſu, *Inque Maximo & Flaminio.* De utroque enim circo, qui duo tunc Romae erant, loquitur. PIGH. *Inque Maximo & Flaminio.* Subaudi ad utrumque *Circo.* Duo enim tunc Circi, Mâximus & Flaminius. Aldus diſerte addiderat hunc in modum, *Inque Maximo circo Flaminio*; quaſi de uno tantum ageretur. Verum Pighius è codd. MSS. locum reſtituit. Et confirmant eam lectionem codd. Brand. VORST. Confirmant cum Mog. noſtri praeter Harl. & Barb. prim. Copeſ. *Inque Maximo circo & Flamineo.* Tum Leid. tert. *ſpectaculi loca.* Leid. prim. *quem quidem &c. donatum.* Leid. ſept. *al'* quem

dedit, [62] cujus penates tam jejunos pecunia videbat. Quin ipſe quoque adeo inops deceſſit, ut niſi fundus, quem unum reliquerat, veniſſet, uxor ejus dotem [63] unde reciperet, non extitiſſet. Animi virorum & feminarum vigebant in civitate: [64] eorumque bonis dignitatis aeſtimatio cunctis in rebus ponderabatur. Haec imperia conciliabant: haec jungebant affinitates: haec in foro, [65] haec in curia, haec intra privatos parietes plurimum poterant. [66] Patriae enim rem unuſquiſque, non ſuam augere properabat. pauperque in divite, quam dives in paupere imperio verſari malebat. Atque huic tam praeclaro propoſito illa merces reddebatur, quod nihil eorum quae virtuti debentur, emere pecunia licebat, inopiaeque illuſtrium virorum publice ſuccurrebatur.

Ann. urb. 593. Livius XLVI. Plutarch. A. Victor.

Itaque cum ſecundo Punico bello [67] Cn. Scipio ex Hiſpania ſenatui ſcripſiſſet, petens ut ſibi ſucceſſor mitteretur, quia filiam virginem adultae jam aetatis 10.

Ann. urb. 539 Senec. ad Helv. 12. L. I. N. Q. 17. Zonar. II. Ammian. XIV.

quem quidem. Item Leid. & Bit. primi *poſſidebat.*

57. *Perſe Rege*] Vox poſterior deeſt in quibuſdam MSS.

58. *Q. Aelio Tuberoni genero ſuo*] Hujus & ſupra IV, 3, 7. mentio facta; additumque quod cognomine *Catus* dictus fuerit. Vide Notas ad eum locum. VORST.

59. *Quinque*] Duo pondo fuiſſe ait Plinius, quae illum ad ſupremum vitae diem retinuiſſe. COLER. φιάλλω πέντε λιτρῶν dicit Plut. in Aemil. p. 270.

60. *Taceo enim quod*] MS. non agnoſcit *τὸ enim*, nec deſideratur. PERIZON. Retinent ceteri. Deinde quidam, *qui ipſe.* & ſic Mog.

61. *Filiam ei nuptui dedit, cujus pecunia tam jejunos penates videbat*] Veteres libri multo haec elegantius: *Filiam ei nuptum dedit, cujus penates tam jejunos pecunia videbat.* Sic Plautus Caſina. *Ut detur nuptum noſtro villico.* PIGH. *Filiam ei nuptum dedit.* Aldus *nuptui.* Verum uterque cod. Brand. *nuptum.* Neque aliter in MSS. reperit Pighius. VORST. *Nuptui dare* occurrit etiam L. VII. I. I. Sed & illic quemadmodum hic variant MSS. Plures tamen *nuptum* praeferunt. Periz. *Nuptam dedit* Bit. prim. *nuptu.* *Nuptui collocare* dixit Colum. L. IV. 3. De ſubſtantivo *nuptus*, vide J. Fr. Gron. ad Gell. L. II. 4.

62. *Cujus penates tam jejunos pecunia videbat*] Ita Pighius in quibuſd. codd. reperit. Aldus ordine paulum diverſo, *Cujus pecunia tam jejunos penates videbat.* Qui quidem ordo & in utroque cod. Brand. ſervatus. VORST. Hic ordo fere etiam in noſtris ſervatur. Quemadmodum mox *unde uxor ejus dotem reciperet.*

63. *Unde reciperet*] Cato: *Mulier & magnam dat dotem, & magnam pecuniam recipit.* Vide Agell. lib. XVII. c. 6. COLER. *Uxor ejus dotem unde reciperet.* Epitome l. XLVI. Liv. *Cujus tanta abſtinentia fuit, ut cum ex Hiſpania & Macedonia maximas opes retuliſſet, vix ex auctione bonorum ejus redactum ſit, unde dos uxori ejus redderetur.* VORST. Male huc verba Catonis apud Gellium Colerus applicat. PERIZON.

64. *Eorumque bonis*] Animorum puta. Praecedit enim *Animi virorum & feminarum vigebant.* VORST. Hor. L. I. Sat. 6. 72.

65. *Haec in curia*] Deſunt haec verba in MSS. tredecim, & Mog. Edit.

66. *Patriae enim rem*] Vetus Poëta: *Commoda praeterea patriae ſibi priva putare.* non hactenus ubique legitur: *prima.* COLER.

67. *Cn. Scipio*] Sen. Nat. Quaeſt. L. I. ad finem. item in Conſolatione ad matrem Albinam, de Scipione, qui Carthaginem oppugnarit loqui videtur, & plurativo numero filias commemorat, non unam filiam. Frontinus de Cn. Scipione quidem, ut Valerius: ſed cum Seneca plurativum numerum refert filiarum. Noſter hic Valerius cum de Cn. Scipione locutus eſſet, qui ſecundo bello Punico cum fratre P. Scipione ſuperioris Africani parente, adverſus Poenos tamquam murus oppoſitus, ut Cicero ait, Remp. Rom. defenderit, mox de C. Fabri-

aetatis haberet, neque ei ſine ſe [68] dos expediri poſſet: ſenatus ne reſpubl. bono duce careret, patris ſibi partes deſumpſit, conſilioque uxoris, ac propinquorum Scipionis conſtituta dote ſummam ejus ex aerario erogavit, [69] ac puellam nuptum dedit. [70] Dotis modus XL millia aeris fuit. [71] In quo non ſolum humanitas Patrum conſcriptorum, ſed etiam [72] habitus veterum patrimoniorum cognoſci poteſt. Namque adeo fuerunt arcta, [73] ut Tatia Caeſonis filia maximam dotem [74] ad virum X millia aeris attuliſſe viſa ſit: [75] & Megullia, [76] quia cum quinquaginta millibus aeris mariti domum intravit, *Dotatae* cognomen invenerit. [77] Idem ſenatus Fabricii Luſcini, Scipioniſque filias ab indotatis nuptiis liberalitate ſua vindicavit: quoniam paternae hereditati praeter

Fabricio Scipioniſque filiabus aliud Romani Senatus exemplum liberalitatis adducit. Verum in eo quidem exemplo, de quonam Scipione loquatur non indicat. Vix enim, ut puto, de Cneo loqui videtur, quippe de eo jam locutus: de quo vero alio dicat non eſt certum. GLAREAN.

68. *Dos expediri poſſet*] I. e. dotis ſumma erogari, explicante Gudio ad Phaed. L. I. 16.

69. *Ac puellam nuptui dedit*] *Nuptum*, in manuſcriptis, ſicut & antea. PIGH. Iidem noſtri eodem modo variant. niſi quod Periz. hic habet *nuptui*. & Ultr. prim.

70. *Dotis modus XL millia aeris*] Miror quid ſit quod in editionibus Coleri & Thyſii legitur *XI millia*. Sane ſuperiores editiones, etiam Pighii, habent *XL millia* Et in codd. quoque Brand. ita ſcriptum reperio. *Modus* hic eleganter pro eo quod vulgo quantitatem dicunt. de quo & Ind. in Nep. vide. VORST. Bit. prim. Barb. ſec. Leid. ſept. *XL. milium.*

71. *In quo non ſolum*] Sic Mog. reliquae *Qua non ſolum.* quod in nullo reperio MS. Sed decem omittunt praepoſitionem, quae commode poteſt abeſſe.

72. *Habitus patrimoniorum*] Ultraj. prim. *habitus pronior.* Bit. prim. *habitus patrimoniorum pronior.*

73. *Ut Tatia Caeſonis filia*] *Accia*, in ſcriptis codicibus. PIGH. *Tatia Caſonis filia.* Notat Pighius, in codd. MSS. eſſe *Accia.* A quo non multum diſcrepat quod in uno cod. Brand. eſt *Actia*; & quod in altero eſt *Taccia.* VORST. MSS. *Tuſcia*, *Taccia*, *Tacea*, *Tanctia*, *Accia*, *Tuſſia*, *Tucia.* Mog. Ed. *Accia.* Perizonius adſcripſit forte *Fabia.*

74. *Ad virum decem millia*] Omittit recte *millia* liber Dan. Sic *Decies centena* apud Horatium & Juvenalem, id eſt, decies centena millia. Martialis:

Centena decies quae tibi dedit dotis.

Quae ſumma, ut & hoc addam, maximam dotem apud Romanos faciebat. lege doctiſſimum Turnebum libro XVIII. capite 30. COLER. *Decem millia aeris.* Colerus in cod. P. Danielis legit *decem aeris*, omiſſo *millia*; quomodo apud Horatium & Juvenalem *decies centena* pro *decies centena millia.* Et ita ſane unus quoque cod. Brand. habet. VORST. Omittit & Leid. ſec. ſed ſi *millia* hic poteſt abeſſe, poterit, quia paulo ante praeceſſit *quadraginta millia*, unde hic erit repetendum. *Decem* enim *aeris* nihil aliud eſt niſi *decem pondo aeris*: nec, quia in *decies centena*, ſubaudiri ſolet millia, ideo hoc ſubaudietur in *decem aeris.* Non ſane intelligitur ſupra L. IV. 3. 6. *Decem aeris & quinque pondo argenti.* Unde credo bene conjeciſſe illic Hotomannum *decem millia.* *M.* nota numeri millenarii, omiſſa eſt propter antecedens.

75. *Et Megullia*] Leid. prim. *Argulia.* ſext. *Mergulia.* Harl. *Megulia*, ut eſt in vulgatis.

76. *Quia cum quingentis milibus aeris*] Magis placet numerus qui eſt in Wincheliano. *Quia cum quinquaginta milibus.* Alter enim nimis amplus eſſet pro ejus ſaeculi paupertate. Nam modum dotis maximae milia decem tunc fuiſſe dicit. COLER. *Cum quinquaginta millibus aeris.* Ita legendum cenſet Pighius è cod. Wincheliano; quod pro ſaeculi ejus paupertate nimis amplus numerus ſit, qui in aliis libris reperitur, *quingentis millibus* puta. VORST. Leid. quint. *L millibus.* ſept. *quingentis millibus al' L millibus.* Ultraj. prim. omittit *aeris*, ſec. *quingentis.* Harl. & Bit. prim. *dotatae nomen.*

77. *Ideo Senatus*] Vetus, *Idem Senatus*, & recte. LIPS. Recte hoc revocavit Vorſtius.

cum

praeter [78] opimam gloriam nihil erat quod acceptum referrent.

M. autem Scaurus quantulam a patre [79] hereditatem acceperit, in primo libro eorum, [80] quos de vita ſua ſcripſit, refert. Ait enim ſibi [81] decem ſola mancipia, totumque cenſum quinque atque triginta millium numûm relictum. [82] In hac ille pecunia futurus ſenatus princeps nutritus eſt ſpiritus. 11.

Haec igitur exempla reſpicere, his acquieſcere ſolatiis debemus, qui parvulos cenſus noſtros nunquam querelis vacuos eſſe ſinimus. [83] Nullum, aut admodum parvi ponderis, argentum, paucos ſervos, ſeptem jugera aridae terrae, [84] indigentia domeſtica impenſa funera, inopes dotum filias; ſed egregios conſulatus, mirificas dictaturas, innumerabiles triumphos cernimus. [85] Quid ergo

cum contra MSS. conſenſum & hunc ſecuti Colerus ac Thyſius dediſſent *Ideo Senatus.*

78. *Opimam gloriam*] Apulejus Apolog. *Cn. Fabricius Cn. Scipio, Manlius Curius, quorum filiae ob paupertatem de publico dotibus donatae ad maritos ierunt, portantes gloriam domeſticam, pecuniam publicam.* COLER.

79. *Haereditatem acceperit*] Sic recte Pigh. ex MSS. pro vulgato *accepit.*

80. *Quos de vita ſua*] Hos libros ad Lucium Fufidium miſerat, quos legendos cenſuit Cicero in Bruto. Tres fuiſſe idem ſcribit. Citat eoſdem Plinius libro XXXIII. capite I. & Aſconius. Hoc etiam moneo, locum Ciceronis corrigendum eſſe & tollendam voculam *acta.* COLER. *Quos de vita ſua.* Citat eos Cicero in Bruto, ſcribitque numero tres fuiſſe. Citant quoque Plinius XXXIII, I. & Aſconius Pedianus. VORST. MSS. Multi *de vita ſua transſcripſit.* Copeſ. delet *primo.*

81. *Decem ſola mancipia*] Notavit Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *ſex ſola manc.* VORST. *Sex* habet Leid. quint. ſept. vero *decem al' ſex.*

82. *In hac enim ille pecunia futurus ſenatus princeps*] In Atrebatenſi & Suſiano, *Hac ille pecunia.* Malim tamen ut in Campenſi, *In hac penuria ille futurus ſenatus princeps nutritus eſt ſpiritus.* PIGH. *In hac ille pecunia.* Ita legere malim è Codd. Brand. MSS. & antiquioribus typis expreſſis, quam ut in uno Codice Camp. ſcriptum reperit Pighius *In hac penuria ille.* VORST. Sic quoque undecim MSS. quorum major pars addit *enim.* Quod exſtat in vulgatis. Harl. *In hac enim illa pecunia.*

83. *Nullum autem vel admodum ponderis argentum*] Veteres libri, *Nullum, aut admodum parvi ponderis argentum.* Melius. PIGH. Sic & noſtri.

84. *Indigentia domeſtica, impenſa funera*] In Winckeliano & Suſiano: *Indigentia domeſticae impenſae funera*, male. In Campenſi, *Indigentia domi impenſa funera.* Unde colligo legi poſſe rectius: *Indigentia domi, publice impenſa funera.* Nam videntur duas voces *domi*, *publice*, in unam *domeſticae*, contraxiſſe librarii. PIGH. *Publice impenſa.* Haec lectio à Pighio eſt. Mihi magis ſincera eſt quae in libro Danielis & in duobus Pighianis: *Indigentia domeſticae impenſae funera.* COLER. *Indigentia domeſtica impenſa funera.* Ita veteres typis expreſſis & uterque Brand. Pighius duos Codd. vidit, qui haberent *Indigentia domeſticae impenſae funera.* A quibus Cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur, non diſcrepat. Porro Pighius cum in uno Cod. Camp. legiſſet, *Indigentia domi impenſa funera* conjecit legendum eſſe. *Indigentia domi, publice impenſa funera*, ipſamque vocem *publice* textui inſeruit. Eamdemque Colerus & alii ſervarunt. Verum conjectura illa Pighii nihili eſt. Quid illud *Indigentia domi*? Quid item *publice impenſa funera*? An funera *domi indigentia* dicere voluit? & quomodo ipſa funera *publice impenſa* dici poſſunt? pecunia in funus impenſa, & quidem publice dici poteſt. Verum funera ipſa publice impenſa dici non poſſunt. VORST. Lege cum Colero. *Indigentia domeſticae impenſae funera.* PERIZON. Videtur hoc etiam probaſſe J. Waſſe Ind. Sall. v. *Militia.* Guyetus legebat *Indigentia publica impenſa funera.* Leid. quint. Rit. prim. habent *indigentia domeſticae impenſae*; reliqui fere *domeſtica impenſa.* Quod ſi conjunctim & in ſexto caſu accipiatur, itidem recte ſe habebit.

85. *Quid ergo mendicam fortunam*] In manuſcriptis, *mediam fortunam.* Rectiſſime. PIGH. *Quid ergo mediam fortunam.* Ita Pigh. ex quibuſdam.

ergo mediam fortunam, quaſi praecipuum generis humani malum, [86] diuturnis convitiis laceramus? quae ut non abundantibus, ita fidis uberibus Poplicolas, Aemilios, [87] Fabricios, Curios, Scipiones, Scauros, [88] hiſque paria robora virtutis aluit. Exurgamus potius animis, pecuniaeque aſpectu debilitatos ſpiritus [89] priſtini temporis memoria recreemus. Namque per Romuli caſam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & aeternos Veſtae focos, [90] fictilibus etiamnunc vaſis contentos juro, nullas divitias talium virorum paupertati poſſe praeferri.

dam MSS. Veteres typis expreſſi, & ambo item Brand. MSS. habent *mendicam fortunam.* Verum optimum videtur, quod in ſuo Cod. reperit Schottus *modicam.* Vide Obſ. ejus hum. III. 52. VORST. Lege cum Schotto *modicam.* PERIZON. *Mendicam* habent MSS. undecim. Item Ed. Mog. *Mediam.* Leid. quint. *Medicam.* prim. *mdicam. al' mediam.* Leid. ſept.

86. *Diuturnis conviciis laceramus*] MS. *diurnis* i. e. quotidianis. PERIZON. Sic Leid. ſec. quint. ſept. Ult. prim. Sed neſcio an praeſtet, quod eſt in uno Rem. Bit. & Barb. *Durius conviciis laceramus.*

87. *Fabricios, Curios, Scipiones*] Solent ſaepe jungi *Fabricius* & *Curius*, & à paupertate etiam ac continentia laudatur. Sed tamen Valerius hoc Cap. nullam ejus fecit mentionem. Legendum igitur forte *Quintios.* Niſi exiſtimandum ſit eum ſuperiora non attendiſſe, adeo ut *Curium* quoque addiderit, licet nullum ejus adduxerit exemplum. nam & omiſit *Aelios*, & *Atilios*, quorum exempla poſuit. PERIZON. Adſcripſerat Perizon. etiam in margine F. *Quintios.* Sed poſtea delevit. Pro *Aelios* in plerisque MSS. & Editis ante Colerum eſt *Aemilios.* Pigh. in margine pro varia lectione notavit *Aelios.* Cum igitur etiam *Aemilium* à ſpontanea paupertate laudarit in hoc capite, cauſſae nihil videbam, cur hoc non reſtituerem.

88. *Hiſque paria robora*] Horatius libro I. Carm. od. 12.

> —— *Fabritiumque.*
> *Hunc & incomptis Curium capillis,*
> *Utilem bello tulit, & Camillum*
> *Saeva paupertas, & avitus apto*
> *Cum lare fundus.*

89. *Priſtini temporis memoria*] De veterum Romanorum paupertate multa Plinius, ex Varrone, ni fallor, cujus & illa De vita populi Romani libro I. *Pecunia quae erat parva ab ea paupertas dicta. cujus paupertatis teſtimonium eſt.* Idem eodem libro, fortaſſe non longe poſt: *Quid inter hos Joves interſit & eos qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo advertere & horum temporum divitias & illorum paupertates.* COLER.

90. *Fictilibus*] In re ipſa Apulejus Apologia: *In hodiernum Diis immortalibus ſimpulo & catino fictili ſacrificat.* COLER. Vaſa in ſacris non aurea aut argentea ſed fictilia fuiſſe teſtantur & alii. Vide Brod. Miſc. V. 19. VORST. Phil. Rubenius Elect. L. II. 8. Putat intelligi *ſimpula*, vel *ſimpuria.* De quibus adfert locum Plin. L. XXXIV. 12. & Varron. L. IV. *In ſacrificiis remanent guttum & ſimpulum.* Et Apul. Apol. tum Dion. Hal. L. II. 4. Feſtum. PERIZON.

CA-

Caput V.

DE VERECUNDIA.

1. *Populi Romani.*
2. *C. Terentii Varronis Cos.*
3. *C. Cicereji candidati.*
4. *L. Licinii Craſſi candidati.*
5. *C. Pompeji Magni procos.*
6. *C. Julii Caeſaris dictatoris.*

Externorum.

1. *Spurinae Etruſci.*
2. *Legatorum Spartanorum.*

[1] A qua tempeſtivus ad verecundiam tranſitus videtur. Haec enim juſtiſſimis viris praecepit ut privatas facultates negligerent, [2] publicas quam ampliſſimas eſſe cuperent. Digna cui [3] perinde atque coeleſti numini extruantur templa, araeque conſecrentur: quia [4] parens eſt omnis honeſti conſilii, [5] tutela ſolennium officiorum, magiſtra innocentiae, chara proximis, accepta alienis, omni loco, [6] omni tempore favorabilem prae ſe ferens vultum.

Sed ut a laudibus ejus ad facta veniamus, a condita Urbe uſque ad Africanum, & Ti. Longum coss. promiſcuus ſenatui & populo ſpectandorum ludorum locus erat: nunquam tamen quiſquam [7] ex plebe ante Patres conſcriptos in theatro ſpectare ſuſtinuit. Adeo circumſpecta noſtrae civitatis verecundia fuit. Quae quidem certiſſimum ſui documentum [8] etiam illo die exhibuit, quo L. Flamininus extrema in parte theatri conſtitit: quia a M. Catone & L. Flacco cenſoribus [9] ſenatu motus fuerat, [10] conſulatus jam honore defunctus, frater etiam T. Flaminini Macedoniae, Philippique victoris. Omnes enim eum tranſire in locum dignitati ſuae debitum coëgerunt. 1.

(1. Ann. urb. 559. Livius XXXIV. Cic. p. Balb. Paedian. Infr. II, 1.)

(Ann. urb. 669. Cic. Catone. Plut. Catone & Flaminin.)

[11] Con-

1. *A qua*] Ed. Ven. 1478. Aldus, Aſc. & ceteri ante Pighium *è qua* exhibent. Sed contra MSS. & Ed. Mog.

2. *Publicas quam ampliſſimas*] Harl. Ultraj. prim. *Publicaſque ampliſſimas.* Barb. prim. *Publicas quam al' que.* In Leid. ſept. *quam* recenti manu ſuperſcriptum eſt.

3. *Perinde atque*] Sic propemodum omnes MSS. & Mog. Sed Venetae cum ceteris *perinde ac.*

4. *Parens honeſti*] Δι' ἣν τῶν αἰσχρῶν πάντων ἀπεχόμεθα, ut ait Jamblichus. COLER.

5. *Tutela ſolennium officiorum*] Harl. & Leid. prim. *tutela omnium ſolennium officiorum.* Leid. ſept. *tutela omnium al' ſolemnium officiorum.*

6. *Omni tempore favorabilem prae ſe ferens vultum*] Ultraj. prim. *Omnique tempore favorabilem.* Quatuor alii *Prae ſe referens vultum.* An ortum ex *favorabilem prae ſe praeferens vultum?* An ex ſimplici *favorabilem praeferens vultum?* ut apud Vell. L. II. 27. *Victoris magis quam morientis vultum praeferens.*

7. *Ex plebe ante patres conſcriptos*] Leid. quint. *ex plebe ludos ante patres conſcr.*

8. *Etiam illo die*] Barb. prim. *in illo die*, deleto *etiam.* Mox aliquot *Flaminius.*

9. *Senatu motus*] Cauſſam ejus, quod Flamininus Senatu motus fuit, expoſuit ſupra II. 9. 3. Quod videl. damnatum quendam ſecuri percuſſerat, tempore ſupplicii ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae, cujus amore tenebatur, electo. VORST.

2. [11] Confregit rempublicam Terentius Varro Cannenſis pugnae temerario ingreſſu. [12] Idem delatam ſibi ab univerſo ſenatu & populo dictaturam recipere non ſuſtinendo, pudore culpam maximae cladis redemit: [13] effecitque ut acies deorum irae, modeſtia ipſius moribus imputaretur. Itaque titulo imaginis ejus ſpecioſius non recepta dictatura, quam aliorum geſta adſcribi poteſt.

Ann. urb. 537. Livius XXIV. Supra III. 4. 4.

3. Nos autem [14] ad praeclarum verecundiae opus tranſgrediamur. Magna cum invidia fortuna praetoriis comitiis Africani ſuperioris filium [15] Cn. Scipionem,

10. *Conſulatus jam honore defunctus*] Bit. & Leid. primi *honore functus.*

11. *Confregit Remp. Terentius Varro*] ſupra III. 4. 4. *Cum apud Cannas culpa ſua vires populi Romani exhauſiſſet.* VORST. Non pauci cum Mog. delent *Varro*; in Leid. ſept. adſcriptum eſt manu recenti. Periz. *Varro Terentius.*

12. *Idem delatum ſibi ab univerſo Senatu*] *Sibi* video abeſſe a MSS. novem, & edd. Mog. nec deſideres. Leid. prim. *Delatam ab univerſo populo dictaturam.*

13. *Effecitque ut acres deorum irae modeſtia ipſius moribus imputarentur*] In Suſiano, Campenſi, & Atrebatenſi, *ut acies*, habetur. Rectius in Cauchiano, *ut clades.* PIGH. *Ut Acies Deorum irae.* Ita unus codex Brand. & ex antiquioribus typis expreſſis ii, qui a Chalcocondyle & Martino Herbip. ſunt curati. Pighius quoque in tribus codd. ita ſcriptum reperit. Nec multum diſcrepant alter cod. Brand. & editio Aldina, in quibus eſt *acres D. irae.* Pighius tamen, cum in uno quodam cod. repeririſſet *clades Deorum irae*, recepit id in textum. *Acies* eſt hic pro proelio; & ſenſus eſt, infelix illud proelium Cannenſe Deorum irae imputatum fuiſſe. VORST. *Acies* habet etiam Ed. Mog. cum MSS. decem. Leid. quint. *patres.* ſext. *facies.* Ultraj. prim. *acres.* *Acies* recte reſtituit Vorſtius pro Pighiano *clades*, quod nuſquam invenio. Quoniam maxime culpa Terentii in eo ſita fuit, quod temere exercitum in aciem eduxit, & pugnam ingreſſus eſt Quod ab eo factum vult, quoniam Dii irati, & affligere Romanos cupientes, hanc ipſi mentem indiderant. Leid. ſext. *Ut facies Deorum ire modeſtis ipſius motibus impetraretur.*

14. *Ad praeclarius verecundiae opus*] MSS. decem cum edit. ante Pighium. *Ad praeclarum verecundiae opus.* Mog. *clarum.* Neſcio quare clam Pighius mutaverit. Vult enim tantum auctor, non diutius ſibi inhaerendum eſſe referendis iis, quae titulis Terentii ſpecioſe adſcribi poſſent, ſed tranſeundum eſſe ad ea, quae verecundia praeclare praeſtitit. Barb. prim. habet *ut animo praeclarum.*

15. *Cn. Scipionem*] Hoc exemplum habitum eſt ſuperiore libro Cap. 5. ubi tamen ejus praenomen omiſſum eſt, ſicut & apud Liv. Lib. VII. Dec. 4. quod equidem miror. Hic. *Cn.* proditur. Nos in Annotationibus noſtris in Livium editis, ubi de Scipionum Genealogia diſſerimus, Publium poſuimus. Haud ſcio quo authore. Lector ipſe apud authores attendat utrum rectius fuerit. Nam de mea opinione facile concedam in alterius melius ſentientis traditionem. Landinus tamen in Sexto Aeneidos ait, ſuperiorem Africanum habuiſſe duos filios, alterum degenerem, alterum valetudinarium, ceterum animo praeſtantem, qui poſtea adoptaverit Aemilianum: Lector judicet. GLAREAN. vide ſupra L. III. 5. 1. ubi Publium fuiſſe nominatum liquido ſatis argumento, opinor, probavi.

16. *Scribam Cicerejum*] Scriba fuerat patris Africani, ut ſupra Valer. lib. III. c. 6. COLER. *Scribam Cicerejum.* Scribam Scipionis Africani, Cn. Scipionis patris. Vide ſup. III. 5. 1. VORST. Hic anno poſt Scipionem praetor fuit & Sardiniam tenuit. PERIZON.

17. *Tanti viri ſanguinem, clientelamque*] *Sanguis* hic eſt filius Scipionis Africani, Cn. Scipio: *clientela* vero cliens ejuſdem, utpote ſcriba Cicerejus. Dicitur autem *clientela* pro cliente, ut *ſervitium* pro ſervo. VORST.

18. *Comitiali certamine*] Cum in comitiis praeturam peterent. VORST. Klokkius legit *comitiali certamine confaedarat.* omnino praeter rationem. Quid enim? an *comitiali certamine* ergo *confoederat* quoque clientelam Scipionis, dum clientem ejus in eum evehit gradum, ut cum

nem, & [16] ſcribam Cicerejum in campum deduxerat; utque nimis impotens ſermone vulgi carpebatur, quod [17] tanti viri ſanguinem clientelamque [18] comitiali certamine confuderat. [19] Ceterum crimen ejus in ſuam laudem Cicerejus convertit. [20] Nam ut vidit omnibus ſe centuriis Scipioni anteferri, [21] templo deſcendit, abjectaque candida toga competitoris ſui [22] ſuffragatorem agere coepit; ut ſcilicet praeturam melius Africani memoriae concederet, quam ſibi vindicaret. [23] Nec minimum eſt verecundiae pretium. Scipio tunc honorem adeptus eſt: [24] Cicerejo tamen magis gratulati ſunt.

Ann. urb. 579. Livius XLI. Vid. annales Pighii Supra III. 5. 1.

Ac

cum ipſius filio de honore certaret? Imo *confuderat*, dum pariter de honore certantes inter ſe aequales & pares jam videbantur. Nec ullus ipſi favet MS.

19. *Ceterum crimen ejus in ſuam laudem Cicerejus convertit*] adſcripſit Guyetus, id eſt *Criminationem*. Nec hoc bene. Nam intelligit crimen ſive culpam fortunae.

20. *Nam ut vidit omnibus ſe centuriis Scipioni anteferri*] Leid. Quint. *Auferri*. Quod ex Baſ. notavit etiam Klokkius. Sed ita quaſi in Editione, qua ipſe utebatur, inveniſſet, *omnes ſe centurias Scipioni auferre*. Copeſ. *ab omnibus ſe centuriis*.

21. *Templo deſcendit*] Ex Campo Martio puta, ubi comitia habebantur. Et campus ille *templum* dicitur, quod locus Marti ſacer eſſet. Omnem enim locum religioſum *templum* vocabant. VORST. Sic quoque Oliverius. Inter excerpta Gudiana notatur, an legendum *extemplo*, i. e. confeſtim. Quod non probo. Templum enim Campum Martium potuit vocare non ſolum, quod Marti ſacer eſſet, ſed etiam quod erat conſularibus auſpiciis conſecratus, ut inquit Cic. IV. in Cat. I. & quod ibi Candidati auſpicia prima luce ante Comitia caperent, ut conſtat ex Dionyſio Hal. l. II. Perizonius adſcripſit, loco augurato ad auſpicia captanda.

22. *Suffragatorem agere coepit*. Harl. Leid. prim. quint. ſext Ultraj. ſec. PERIZ. *Suffragatorem ſe agere coepit*. & ſic Ed. Mog. & Mediol. Sic in quibuſdam ſcriptis & editis apud Sal. B. Jug C. 60. invenias. *Tanta mobilitate ſeſe Numidae agunt*. Vide quae notavi ſupra L. IV, I. 6. infra L. VI. 3. 6. & Cl. Burman. ad Vell. L. II. C. 109. 2. ubi ex allatis exemplis patebit pronomen illud facile poſſe abeſſe.

23. *Nec non etſi maximo verecundiae precio Scipio tunc honorem adeptus eſt*] Duplex exemplarium lectio eſt, neutra quidem contemnenda. namque in Suſiano & Pulmanniano ſic, *Tunc etiamſi maximo verecundiae precio Scipio tunc honorem adeptus eſt*. In aliis autem ita, *Nec minimum eſt verecundiae precium; Scipio tunc honorem adeptus eſt*. Et haec quidem lectio mihi Valeriano ſtylo vicinior videtur. At poſteriores librarii ex duabus unam vulgatam fabricarunt, *nec minimum*, mutantes in *nec*, *non*, & reliqua ex altera priori lectione accommodantes. PIGH. *Nec minimum eſt verecundiae pretium &c.* Lectionem hanc reperit Pighius in quibuſdam codd. In aliis, ut idem obſervavit, legitur ſic, *Tunc, etiamſi maximo verecundiae pretio, Scipio tunc honorem adeptus eſt*. VORST. In Baſil. membranis eſt. *Nec maximae verecundiae Scipio tunc honorem adeptus eſt*. nam ibi totum illud *Cicerejo tamen magis gratulati ſunt*, in contextu deeſt. Sed ad marginem tali adjungitur lectioni. *Tunc etſi maximo verecundiae precio Scipio honorem adeptus eſt, Cicerejo tamen magis gratulati ſunt*. & al' *Cicerejus tamen magis gratulatus fuit*. Lego. *Tunc etſi Scipio maxime honorem adeptus eſt, Cicerejus tamen verecundiae praeconio magis adulatus fuit*, vel *cumulatus fuit*. KLOKKIUS. Joh. Waſſe ex MS. Cantab. notat. *Nec non etſi maximo verecundiae precio Scipio tunc honorem adeptus eſt*. Ind. Sall. V. *Pretii* Quod eſt in Periz. Pro *nec non*, *tunc* habent Ultr. ſec. Leid. prim. ſept. pro varia lectione; item Ed. Mog. Harl. Rem. unus. Barb. prim. *Nec maximum eſſe verecundiae pretium*. Copeſ. *nec maximum eſſet*, & expuncto manu ſecunda *nec* ſuperſcriptum erat *etſi*. Leid. ſec. & ſept. & Ultr. prim. *Nec non maximum eſſe*. Leid. tert. *Nec minimum verecundiae pretium*, *nec maximum eſſe verecundiae pretium*, *l*, *nec non etſi maximo verecundiae pretio*. Venetae Edd. *Nec non maximum verecundiae pretium*. Mediol. *Nec etſi maximo verecundiae pretio*. MS. Leid.

quint.

Ac ne protinus comitiis abeamus, conſulatum petens [25] L. Craſſus, cum omnium candidatorum more circum forum ſupplex populo ire cogeretur, nunquam adduci potuit, ut id praeſente Q. Scaevola, graviſſimo & ſapientiſſimo viro, ſocero ſuo, faceret. Itaque rogabat eum, *ut à ſe*, [26] *dum ineptae rei deſerviret, diſcederet:* majorem verecundiam dignitatis ejus, quam candidae togae ſuae reſpectum agens.

4. Ann. urb. 368. Cic. de Or. I.

5. Ann. urb. 705. Dion. XLII. Plut. in vita Lucan. VII.

Pompejus autem Magnus Pharſalica acie victus à Caeſare, cum poſtero die Lariſſam intraret, oppidique illius univerſus populus obviam ei proceſſiſſet: *Ite*, inquit, *& iſtud officium praeſtate victori.* Dicerem, [27] non dignus qui vinceretur, niſi à Caeſare ſuperatus eſſet: certe [28] modeſtus in calamitate. Nam quia dignitate ſua uti jam non poterat, uſus eſt verecundia.

6. Ann. urb. 709. Suetonius. Plut. in vita.

[29] Quam praecipuam in C. quoque Caeſare fuiſſe & ſaepenumero apparuit, & ultimus ejus dies ſignificavit. Compluribus enim parricidarum violatus mucronibus, [30] inter ipſum illud tempus, [31] quo divinus ſpiritus mortali diſcernebatur à corpore, ne tribus quidem & viginti vulneribus, quin verecundiae obſequeretur, abſterreri potuit. Siquidem utraque togam manu demiſit, [32] ut

quint. *Nec minimum verecundiae pretium eſt.* Quod ſat commode exponi poteſt.

24. *Cicerejo tamen magis gratulati ſunt.*] MSS. non pauci, *Sed Cicerejo magiſtratus lati ſunt.* quod eſt in Ed. Mog. Ven. & Mediol. ſed rectius alterum. Quum gratulari oportuerat eos Scipioni ob honorem acceptum, omnes magis gaudium ſuum declararunt Cicerejo, eumque laudarunt, quod honore ceſſiſſet Scipioni.

25. *L. Craſſus*] Harl. Leid. tert. ſext. *M. Craſſus.*

26. *Dum ineptae rei deſerviret*] Candidatos oportebat populum ambire, id eſt, unumquemque eorum, qui ſuffragia dabant, manu prenſare, atque orare, ut ſibi ſuffragium praeſtaret. Vide Senecam ep. 118. & Mamertinum Oratione pro conſulatu. VORST. Sic Periz. novem alii cum Editis *inſerviret.* Leid. Quint. *ſerviret.* Leid. prim. *reſpectum gerens.*

27. *Non dignus qui vinceretur, niſi a Caeſare*] Pulchra alluſio eſt ad illud Virgilianum? *At Magni Aeneae dextra cadis.* Nam & Julius ab Aenea trahebat originem. PIGH. *Niſi a Caeſare ſuperatus eſſet.* Sic Virgilius x. Aen. *Magni Aeneae dextra cadis.* Et Juſtinus XI. 12. de Dario: *Gratum ſibi eſſe, ſi vincere nequeat, quod a tali potiſſimum vinceretur.* VORST. MS. Harl. *niſi a Caeſare victus eſſet.* nihilo deterius! idem poſtea, *quia cum dignitate ſua uti jam non poterat.*

28. *Modeſtus in calamitate*] Suggillat Pompei ſuperbiam in rebus ſecundis. *Nam quia* inquit *dignitate ſua uti jam non poterat, uſus eſt verecundia.* Cæſarianum magis eſſe, quam Pompejanum Valerium, ubique animadvertas. COLER.

29. *Quam praecipuam*] Nonnulli Codd. ſcripti, *quam praecipue.* Deinde Leid. ſext. *ſignificabit.*

30. *Inter ipſum illud tempus*] Pro *ipſo illo tempore*, vel *in ipſo illo tempore.* Nam *inter* ſaepe & pro *in* uſurpatur: ut III. 2. 24. VI. 2. 9. VORST. *Illud*, delet Harl.

31. *Quo divinus ſpiritus mortali ſecernebatur a corpore*] Libri veteres omnes, *diſcernebatur*, habent. Et recte: nam propric diſcernere ſignificat ſeparare & dividere. Unde diſcerniculum: acus qua capilli mulierum ante frontem diſcernuntur, Varrone ac Nonio Marcello anctoribus. PIGH. *Divinus ſpiritus mortali diſcernebatur à corpore.* Adulatur rurſus Tiberio. Aldus ediderat *ſecernebatur à corpore.* Sed Pighius teſtatur, omnes codd. habere *diſcernebatur.* Habentque ita Brandeburgenſes. VORST. Etiam noſtri praeter Barb. prim. Periz. Leid. ſec. & Copeſ. qui habent *ſecernebatur*, tert. *cernebatur. Diſcernebatur* etiam Ed. Mog.

32. *Ut*

[32] ut inferior pars corporis tecta collaberetur. In hunc modum non homines expirant, ſed dii immortales ſedes ſuas repetunt.

Externa.

Quod ſequitur [33] externis adnectam, quia ante geſtum eſt quam Etruriae civitas daretur. Excellentis in ea regione pulchritudinis adoleſcens nomine Spurina, cum mira ſpecie complurium feminarum illuſtrium ſolicitaret oculos, ideoque viris ac parentibus earum ſe ſuſpectum eſſe ſentiret, [34] oris decorem vulneribus confudit, deformitatemque ſanctitatis ſuae fidem, quam formam irritamentum alienae libidinis eſſe maluit. 1.

[35] Athenis quidam ultimae ſenectutis, cum ſpectatum ludos in theatrum veniſſet, eumque nemo è civibus ſeſſum reciperet, ad Lacedaemoniorum legatos forte pervenit. Qui hominis aetate moti, canos ejus & annos aſſurgendi officio venerati ſunt, ſedemque ei inter ipſos honoratiſſimo loco dederunt. Quod ubi fieri populus aſpexit, maximo plauſu alienae urbis verecundiam comprobavit. [36] Ferunt tunc unum è Lacedaemoniis dixiſſe: *Ergo Athenienſes quid ſit rectum ſciunt; ſed id facere negligunt.* 2. Cic. Catone.

32. *Ut inferior pars corporis tecta collaberetur*] In Cauchiano; *Ut inferiori parte.* Melius. PIGH. *Ut inferiore parte corporis tecta collaberetur.* Ita Pighius è cod. Cauchiano. At Brandeb. *Inferior pars corporis tecta collab.* quomodo Aldus & alii ediderant. VORST. Ita cum eſſet ſcriptum in omnibus noſtris, uni Cauchiano tantum hic tribuendum non putavi. Neque vult ipſum adeo collapſum videri, quam corpus ejus, ſpiritu divino jam coelum petente.

33. *Externis adnectam*] Harl. *connectam.* deinde Ultraj. ſec. *Spurrinna* prim. *Spurima.*

24. *Oris decorem confudit*] Pulchritudinem turbavit, ſuſtulit. VORST. MS. *confodit.* non male. ſic enim vulnera quaſi pro telis poſuiſſet, quod ſaepe fit. PERIZON. *Confodit* exhibent etiam Harl. Leid. tert. Ultraj. prim. ceteri *confudit*, quod rectum verumque arbitror. L. VIII. 7. Ext. 7. *Obtruncatus ſanguine ſuo artis ſuae lineamenta confuderat.* ubi ſimiliter Copeſ. *confoderat* ſcriptum exhibet. Omnino male: ſermo enim ibi eſt de Archimede, ſanguine ſuo confundente lineas in pulvere ductas. Curt. VIII. L. 3. 13. *Confuderat notas oris exanguis pallor.* Lucan. L. VII. 575. *Adverſoſque jubet ferro confundere vultus.* & ſic plus ſemel Ovidius.

35. *De quodam ſene Athenienſium*] Ita paſſim in hujus Auctoris libris inepti ſunt tituli, cum hoc loco non ſenex ille Athenienſis laudetur, ſed Lacedaemonii. Rectius ergo Badius titulum poſuit. *De Lacedaemoniorum circa quemdam ſenem Athenienſem verecundia.* Ita ad finem hujus *de verecundia* Capitis, unius exempli titulus *de Lacaenis* in duos inepte ſectus eſt; *de Lacedaemone*: & poſt aliquot verſus, *de Minyis.* Titulus certe erit unus, de Lacaenis, ut diximus. Talia multa conſulto omittimus; quae a quovis etiam mediocriter docto emendari poſſunt. GLAREAN.

36. *Ferunt tunc*] Copeſ. *Feruntque & unum.* Leid. quint. *ferunt etiam unum.* Harl. Barb. prim. *Feruntque tunc unum.*

CAPUT VI.

DE AMORE CONJUGALI.

CUJUS EXEMPLA ROM. SUNT.

1. *Ti. Gracchus major.*
2. *C. Plautius Numida.*
3. *M. Plautius.*
4. *Julia C. F. Cn. Magni.*
5. *Porcia M. F. M. Bruti.*

EXTERNA.

1. *Artemiſia Mauſoli regis.*
2. *Hipſicrata Mithridatis regis.*
3. *Lacaenae Minyarum.*

[1] A placido & leni affectu ad aeque honeſtum, verum aliquanto ardentiorem & concitatiorem, pergam, legitimique amoris quaſi quaſdam imagines, non ſine maxima veneratione [2] contemplandas lectoris oculis ſubjiciam; [3] valenter inter conjuges ſtabilitae fidei opera percurrens, ardua imitatu, ceterum cognoſci utilia. [4] Quia excellentiſſima animadvertenti, ne mediocra quidem praeſtare, rubori oportet eſſe.

I. Plutarch. Gracchis. init. Cic. de divin. Plin. VII. 36. II. 29.

Ti. Gracchus [5] anguibus domi ſuae mare ac femina apprehenſis, [6] certior factus ab aruſpice, mare dimiſſo, uxori ejus, femina, ipſi celerem obitum inſtare: ſalutarem conjugi potius, quam ſibi partem augurii ſecutus, marem necari, faeminam dimitti juſſit: ſuſtinuitque in conſpectu ſuo ſeipſum [7] in-

1. *A placido & leni affectu*] Leid. & Ultraj. ſec. delent praepoſitionem. Harl. & Periz. *levi.* Barb. prim. *attentionem.* Leid. quint. *quadam veneratione.* ſext. *magna.*

2. *Contemplandas lectoris oculis ſubjiciam*] Gryph. & Rob. Steph. *Contemplanda*, & ſic Ultraj. prim. Sed ceteri *contemplandas* recte tuentur. Ed. Mog. *animo & oculis.* Quo modo habet etiam Ultraj. ſec. Periz. *animo oculis.* τὸ *animo* fortaſſe addiderit, ut hoc referatur ad *venerationem*, ut *contemplandas* ad *oculos.*

3. *Valenter inter conjuges ſtabilitae fidei opera percurrens*] Harl. Barb. prim. *Valentia quidem inter conjuges ſtabilitate fidei opera. Stabilitate* invenio etiam in quinque aliis, & Ed. Mog. & Venett. quae poſteriores cum Mediol. ita diſtinguunt *Subjiciam valenter*; *inter.* Leid. ſept. *ſtabilia.* Ald. Gryph. Steph. Colin. *ſtabilita.* Non mirum, cum *ſtabilitate* receptum eſſet, *valenter* mutatum eſſe in *valentia*, aut praecedenti periodo adnexum. *Stabilitate* ortum videtur ex fluctuatione inter *ſtabilita*, & *ſtabilite*, quod in uno & altero variae emendatum invenio. Recte vero *~~ſtabilitae fidei.~~* non enim tam *opera* erant *ſtabilita*, quam ipſa *fides valenter ſtabilita.*

4. *Quia excellentiſſima animadvertenti*] MS. *Advertenti.* PERIZ.

5. *Anguibus domi apprehenſis*] De duobus anguibus Graccho in Lucanis ſacrificante ex occulto prolapſis egit & ſupra L. I. 6. 8. VORST. Nihil hoc exemplum facit ad hanc rem, alio enim tempore, alio loco, alii homini accidit, quod ibi narrat Valerius, factum enim tempore belli Punici ſecundi. Ceterum inter monſtra quibus abſterrebatur, ne conjugem ſtatim duceret, refert Phormio apud Ter. IV. 4. 26. quod,

Anguis per impluvium decidit de tegulis.

6. *Certior factus ab aruſpice*] MS. *Auſpice.* eleganter ſane. Mox ſequitur *augurii.* PERIZ. Bit. prim. *Auruſpice.* Deinde Harl. *ſibi celerem.* Bit. prim. *ſibi ipſi celerem.*

7. *In-*

[7] interitu ſerpentis occidi. Itaque Corneliam neſcio utrum feliciorem dixerim, quod talem virum habuerit, an miſeriorem, quod amiſerit. [8] O te, Theſſaliae rex Admete, [9] crudelis & diri facti crimine ſub magno judice damnatum! qui conjugis tuae fata pro tuis permutari paſſus es, eaque, ne tu extinguereris, voluntario obitu conſumpta, lucem intueri potuiſti. Et certe prius parentum indulgentiam tentaveras, [10] femineo animo impar inventus. Plat. Sympoſ. Hygin. in Fabulis.

Vilior Graccho iniquae fortunae victima, quamvis ſenatorii vir ordinis [11] C. Plautius Numida; ſed in conſimili amore par exemplum. Morte enim uxoris audita, doloris impotens, pectus ſuum gladio percuſſit. Interventu deinde domeſticorum [12] inceptum exequi prohibitus, colligatuſque, ut primum occaſio data eſt, ſciſſis faſciis, & vulnere divulſo, conſtanti dextera, ſpiritum luctus acerbitate permiſtum ex ipſis praecordiis & viſceribus hauſit: tam violenta morte teſtatus, quantum maritalis flammae illo pectore clauſum habuiſſet. 2.

Ejuſdem ut nominis, ita amoris quoque M. Plautius. Nam cum imperio ſenatus [13] claſſem ſociorum ſexaginta navium in Aſiam reduceret, Tarentumque appuliſſet, atque ibi uxor ejus Oreſtilla, quae illuc eum proſecuta fuerat, [14] morbo preſſa deceſſiſſet, funerata ea, [15] atque in rogum impoſita, inter officium ungendi, & oſculandi, ſtricto ferro incubuit. Quem amici, ſicut erat, 3.

7. *Interitu ſerpentis occidi*] Vulgo ante Pighium. *In interitu.* Sed adverſantur plerique MSS. cum Mog. Edit.

8. *O te Theſſaliae rex Admete*] Is cum gravi morbo conflictaretur, Apollinem de ſalute conſuluit. Reſponſum autem illi, ita vivere ipſum poſſe, ſi quempiam inveniret, qui mori pro ipſo vellet. Tentatis igitur omnibus propinquis, amicis, clientibus, & ipſis denique ſervis, ſola uxor inventa, quae pro ipſo mori vellet. Nomen huic Alceſtis. Fuitque Peliae Theſſaliae regis filia. VORST. Male nonnulli MSS. delent *te.*

9. *Crudelis & diri facti crimine*] Quidam *fati.* ut Aldus. Aſcenſ. & alii ediderunt poſt Venetos. MSS. octo & Mog. *duri facti.* Sed vix convenit *durum factum* dici, poſtquam jam dixerat *crudele.*

10. *Foemineo animo impar inventus*] Deſunt haec in MSS. octo, & Ed. Mog. *ſub magno judice* exponit Oliverius *Apolline.* ſed male. intelligit enim *Gracchum. Parentum indulgentiam tentaveras*, dicit, quia etiam horum neuter pro illo voluerat mori.

11. *C. Plautius*] Leid. ſext. *Gu.* Ultraj. ſec. Q. Copeſ. *Plancius*, ut etiam in exemplo ſequenti.

12. *Inceptum exſequi . prohibitus colligatuſque*] Sic & Cato Uticenſis inceptum exſequi prohibitus à ſuis fuit. Colligatus dicitur quia vulnus, quod ipſe ſibi dederat, à domeſticis obligatum fuit. Dicunt & *alligare vulnus.* VORST. Vide eumdem ad Juſt. L. xv. 3. 13. Copeſ. *cum primum occaſio.* Multi *permixſtum.* Ultraj. ſec. *mixtum*, primus ſupra delet *deinde.* Leid. ſext. *in illo pectore.*

13. *Claſſem ſociorum in Aſiam reduceret*] Putat Oliverius, contigiſſe hoc confecto bello Macedonico, quo Romani auxiliis Aſiae, utpote ſociorum, uſi fuerant. VORST. Copeſ. habet *quadraginta navium.*

14. *Morbo preſſa deceſſiſſet*] Copeſ. *morbo oppreſſa.* Quod videtur melius, ut ſubito morbo illic eam deprehenſam & implicitam dicat.

15. *Atque in rogum impoſita*] Copeſ. *Et rogo poſita.* Leid. ſext. Harl. *in rogo poſita.* Leid. prim. *in rogum poſita.*

16 Ex

erat, togatum [16] & calceatum corpori conjugis junxerunt: ac deinde ſubjectis facibus utrumque una cremaverunt. [17] Quorum ibi factum ſepulcrum Tarenti etiamnunc conſpicitur, [18] quod vocatur ΤΩΝ ΦΙΛΟΥΝΤΩΝ. Nec dubito, quin, ſiquis modo extinctis ſenſus ineſt, Plautius & Oreſtilla, fati conſortione geſtientes vultus tenebris intulerint. [19] Sane ubi idem & maximus & honeſtiſſimus amor eſt, aliquanto praeſtat morte jungi, quam vita diſtrahi.

4. Ann. urb. 692. App. Civil. II. Velleius. Plutarch.

Conſimilis affectus Juliae, C. Caeſaris filiae, annotatus eſt. Quae cum aediliciis comitiis Pompeji Magni conjugis ſui veſtem cruore reſperſam [20] e Campo domum relatam vidiſſet, territa metu, [21] nequa ei vis eſſet allata, exanimis concidit, [22] partumque, quem utero conceptum habebat, ſubita animi conſternatione & gravi dolore corporis ejicere coacta eſt; [23] atque ita expiravit: [24] magno quidem cum totius terrarum orbis detrimento: cujus tranquillitas tot civilium bellorum truculentiſſimo furore perturbata non eſſet, ſi Caeſaris & Pompeji concordia communis ſanguinis vinculo conſtricta manſiſſet.

5. Tuos quoque caſtiſſimos ignes Porcia, M. Catonis filia, cuncta ſaecula debita

16. *Et calceatum*] Vide Pricaeum ad Acta Apoſt. v. 9. PERIZON. Leid. prim. *ſicut erat togatus & calceatus.*

17. *Quorum ibi factum ſepulcrum Tarenti etiamnunc conſpicitur*] Vox *Tarenti* à gloſſula eſt. Dele. Nam de urbe ea ante ſtatim ſermo, & nunc addit *ibi*. LIPS. *Quorum ibi factum ſepulcrum Tarenti etiamnum conſpicitur. Tarenti* expungendum videtur Lipſio: quod idem jam praeceſſerit, ac praeterea *ibi*. VORST. Nonnulli *Quorum ibi factum ſepulcrum eſt*. Leid. prim. delet *ibi*.

18. *Quod vocatur*] Cop. Harl. Barb. prim. *Quod notatur.* Graeca denuo in MSS. aut deſunt, aut legi non poſſunt.

19. *Sane ubi idem & maximus*] Ante Pighium legebatur *ſaneque.* Quod reperio in MSS. novem. Bit. prim. *ſane quia.* An ortum ex *ſane quam?*

20. *E campo domum relatum*] Campum Martium intelligit, κατ' ἐξοχὴν *campum* dictum. VORST.

21. *Nequa ei vis eſſet allata*] MSS. ſeptem, *ne qua ei vis eſſet illata.*

22. *Partum ejicere coacta eſt*] Schegkius in ſuo cod. reperit *abjicere.* Unde ille colligit legendum eſſe *abigere.* VORST. Contra *ejicere* retinendum cenſet Munker. ad Anton. Lib. p. 278. PERIZON. Vide etiam eumdem ad Lactant. Plac. L. x. F. 10.

23. *Atque ita expiravit*] Barb. prim. haec tria verba delet, & ſic uterque Ultraj. item Periz. Leid. prim. & ſept. ubi recenti manu in margine ſunt adſcripta. Bene ineptum gloſſema Barb. primo tolli addidit Gudius. Tollit etiam Editio Mog. Et ſane quod abortu periit vinculum communis ſanguinis tamquam cauſſam inſecutorum deinde malorum in ſequentibus potius conſiderat, quam ipſam mortem Juliae, ut reliqui, quos vide citatos ad Vell. L. II. 47.

24. *Magno cum totius terrarum orbis detrimento*] Si enim filia illa Caeſaris, quae Pompejo nupta fuerat, ſuperſtes manſiſſet, incendium illud belli civilis minime exortum fuiſſet. Florus IV. 2. 13. *Morte Juliae, Caeſaris filiae, quae nupta Pompeio, generi ſocerique concordiam matrimonii foedere tenebat, ſtatim aemulatio erupit.* Vide & Vellejum II. 47. 3. VORST.

25. *Virum tuum cognoſceres*] MSS. tres *cognoſcens*, ſed iidem cum retineant praecedens *cum*, librariorum errorem produnt. Etiam *proſequentur* habent fere omnes ſcripti pro eo, quod vulgo edebatur *proſequuntur.*

26. *Virilem patris exitum imitata*] M. Cato, cum res Pompeji deſperatas ſentiret, ipſe ſibi vim attulit. Vide ſup. III, 21, 4. Atque id imitata filia ejus, Brutique uxor, Porcia. Periculum

ſbita admiratione proſequentur. Quae cum apud Philippos victum & interemptum [25] virum tuum Brutum cognoſceres, quia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire non dubitaſti, muliebri ſpiritu [26] virilem patris exitum imitata. Sed neſcio an hoc fortius, quod ille uſitato, tu novo genere mortis abſumpta es. Ann. urb. 711. Dion. XLVII. Plut. Bruto. 616. App. Civil. IV, 345.

EXTERNA.

[27] Sunt & alienigeni amores juſti, obſcuritate ignorantiae non obruti: e quibus paucos attigiſſe ſatis erit. Gentis Cariae regina Artemiſia virum ſuum Mauſolum fato abſumptum quantopere [28] deſiderarit, [29] leve eſt, [30] poſt conquiſitorum omnis generis honorum, [31] monimentique uſque ad ſeptem miracula provecti magnificentiam, argumentari. Quid enim aut eos colligas, aut de illo inclyto tumulo loquare, cum ipſa Mauſoli vivum ac [32] ſpirans ſepulcrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, [33] qui illam extincti oſſa potioni aſperſa bibiſſe tradunt? I. Cic. Tuſc. 3. Gell. x. 18. Uſſer. 3651.

[34] Hipſi-

culum ejus rei jam ante fecerat, cum Brutus occidere Caeſarem in animo haberet. Vide ſup. III, 2, 15. *Exitus* rurſus pro morte, ut ſupra. VORST.

27. *Sunt & alienigeni amores juſti, obſcuritate ignorantiae non obruti*] Veteres mei uberius & verius: *alienigeni amoris cineres, uſti obſcuritate*, &c. Duriuſcule, fateor. ſed Valerium ne noſce, aut haec agnoſce. LIPS. *Sunt & alienigeni.* Lipſius ex veteribus *Sunt & alienigeni amoris cineres uſti obſcuritate.* Nihil requiro amplius ad veritatem. COLER. Ita ut Lipſius in veteribus invenit, exſtat quoque in Leid. quart. Harl. *Amoris cineris uſti.* Leid. ſept. *al' amoris cineres juſti.* & hoc eſt in Leid. quint. Ceterum illud *amoris cineres uſti obſcuritate ignorantiae non obruti*, in quo quamquam duriuſculo Valerium tamen agnoſcebat Lipſius; contra diſplicebat omnino Rutgerſio, ita ut referret inter ea quae ipſum taedio enecarent. L. VI. V. L. 16. Sed ut apparet longe maxima pars MSS. cum Ed. Mog. tuentur vulgatum, quod ſatis commode poteſt exponi cum Perizonio, *perfecti*, ut *juſtum praelium.* L. V. 2. init. *juſta merces.* L. I. 6. 12. *juſta magnitudo.*

28. *Deſiderarit*] Ex Codice Danielis & alia diſtinctione opus eſſe & correctione videas. tali nimirum: *Quantopere deſideravit? Leve eſt.* COLER. Sex *deſideravit.* Tres *deſideraverit.* Non cenſeam tamen ulla opus eſſe correctione.

29. *Leve eſt argumentari*] Facile eſt intelligi. VORST. Imo potius, *argumentis* probari.

30. *Poſt conquiſitorum omnis generis honorum magnificentiam*] Elegans uſus voculae *poſt*, ut cauſſam ſignificet, ex qua colligere aliquid liceat. Juſtinus l. I. c. 6. *Ingens poſt neceſſitatem pugnandi animus exercitui ejus acceſſit.* Ubi *poſt neceſſitatem* eſt pro ex neceſſitate, vel quia neceſſe fuit. Vide & Ind. in Nep. v. *poſt.* VORST.

31. *Monimenti uſque ad ſeptem miracula provecti*] *Mauſoleum* intelligit: quod fuſius deſcribit Plinius XXVI, 5. VORST.

32. *Spirans ſepulcrum*] E Graeco τάφος ἔμψυχος. Quod damnantem vide Longin. ſect. III. 6. & ibi Jac. Tollium.

33. *Bibiſſe tradunt*] Tradidit Theopompus, ex quo fortaſſe ſumſit Agellius & alii. Suidas ex eodem ſcribit [illegible] demum mortuum. Idem adfirmat Strabo lib. XIV. COLER. *Extincti oſſa potione aſperſa bibiſſe.* Gellius x, 18. *Artemiſia luctu atque deſiderio mariti flagrans uxor, oſſa cineremque ejus mixta odoribus, contuſaque in faciem pulveris, aquae indidit ebibitque.* Vide de eadem ibidem & plura. Cicero & alii moerore tandem contabuiſſe ſcribunt. VORST. MS. *Qui jam ext. oſſa potioni aſp.* Certe recipio *potioni* ſine ulla dubitatione, oſſa enim in cine-

 rem

2. [34] Hipſicratea quoque regina Mithridatem conjugem ſuum effuſis charitatis habenis amavit: propter quem praecipuum formae ſuae decorem in habitum virilem convertere voluptatis loco habuit. Tonſis enim capillis equo ſe & armis aſſuefecit, quo facilius laboribus & periculis ejus intereſſet. Quinetiam victum a Cn. Pompejo per efferatas gentes fugientem, animo pariter & corpore infatigabili ſecuta eſt. Cujus tanta fides aſperarum atque difficilium rerum Mithridati maximum ſolatium, & jucundiſſimum lenimentum fuit. cum domo enim & penatibus vagari ſe credidit, uxore ſimul exulante.

Plutarchus Pompejo.

Ann. urb. 517.

3. Verum quid Aſiam, quid barbariae immenſas ſolitudines, quid latebras Pontici ſinus ſcrutor? cum ſplendidiſſimum totius Graeciae decus Lacedaemon, [35] praecipuum uxoriae fidei ſpecimen tantum non noſtris oſtentet oculis, plurimis & maximis patriae ſuae laudibus admiratione facti comparandum.

[36] Mi-

rem redacta potioni aſperſit, & ita bibit. Sic IX. 1. 2. *Aceto liquatos uniones potioni adſpergere ſolitum.* PERIZON. Harl. *qui eam* &c. *potioni.* Poſterius habet etiam Bit. prim. Leid. quint. ſext. Ultr. ſec. Periz. cum omnibus ante Pighium Editis. Quare hoc revocandum duxi.

34. *Hipſicratea regina*] Plutarchus in Pompejo, non conjugem, ſed pellicem Mithridatis fuiſſe ſcribit. VORST. *Hyſicratea*, *Hypſicratea*, *Hipſicretea*, *Iſpicratea*, *Hipſitracia*, *Hiſicratea*, *Hipſicratea.* Hac varietate hoc nomen exhibent Codices ſcripti.

35. *Praecipuum uxoriae fidei ſpecimen tantum non noſtris oſtentet oculis*] *Tantum non*, omittitur in manuſcriptis, & ſupervacuum haud dubio eſt. PIGH. *Tantum non noſtris oſtentet oculis.* Ita Aldus & Chalcocondyles ediderant. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Alter pro *tantum non* habet *nunc:* quomodo & vetus editio Mart. Herbip. Pighius tamen, quod illud *tantum non* ſupervacuum judicaret, & in quibuſdam codd. idem non reperiret, prorſus id expunxit. Verum minime otioſae habendae ſunt voculae iſtae. Non vult Valerius, Lacedaemonem fidei uxoriae ſpecimen noſtris oculis revera oſtentare; ſed tantum non, id eſt, fere, id facere. Non qui ſpecimen iſtud legimus, oculis id uſurpamus: ſed facit hypotypoſis, ut perinde ſit, ac ſi oculis uſurparemus. VORST. MS. *Specimen non tantum noſtris.* Alii rectius habent *tantum non.* Quod male ejecit Pighius, recte reſtituit Vorſtius, ſed male exponit. Nam non ſenſus eſt Valerii, id factum narratione tantum non oculis ſubjici, quaſi quis in re praeſenti eſſet. Sed reſpicit ad propinquitatem loci reſpectu Aſiae & Pontici ſinus. PERIZON. Ultraj. uterque habet cum Ed. Mog. *nunc*, pro *tantum non*, quod deletur etiam in pleriſque Leidenſibus. Sed clare exſtat in Periz. Rem. Bit. Barb. prim. Et recte defendit atque expoſuit Cl. Perizonius.

36. *Minyae, quorum origo ex inclyto ſociorum Jaſonis numero*] *Minyae* cum Jaſone ac ceteris Argonautis Colchos ad aureum vellus auferendum navigarunt. Ovidius VI. Metam. *Jamque fretum Minyae Pegaſea puppe ſecabant.* VORST.

37. *A Pelaſgis expulſi armis*] MSS. novem *à Pelagicis.* Quatuor *à Pelaſgicis.* Nonnulli etiam pro *armis* habent *ramis.* Barb. ſec. *ranis al' armis.* Mog. Ed. *à Pelagicis expulſi ramis*, vulgatae, *a Pelaſgicis expulſi armis.* An dedit *Pelaſgicis expulſi armis?* Nam & *Pelaſgos* ipſos, *Pelaſgicos* dixiſſe ipſum non eſt veriſimile. *Pelaſgis* vero in nullo Codice invenio.

38. *Taygetorum montium juga ſupplices occupaverunt*] Montes hi Laconiae ſunt inter Lacedaemonem & mare. Occupaverunt igitur; ſed Lacedaemoniis ſupplices facti. VORST.

39. *Quos Spartana civitas reſpectu Tyndaridarum*] In Wincheliano plenius; *Quos Spartana civitas recepit reſpectu Tyndaridarum, &c.* Itaque parentheſi in ſequentibus non eſt opus. PIGH. *Quos Spartana civitas recepit. Recepit* addidit Pighius è cod. Wincheliano. Alii non habent. Et poteſt commode abeſſe. VORST. MS. omittit *Recepit* & copulam *que*, nec ex uno Codice recipere illud debuerat Pighius. PERIZON. *Recepit* addidit Leid. quint. Ultraj. ſec. in Leid. ſept. adſcriptum eſt recenti manu,

[36] Minyae, quorum origo ex inclyto ſociorum Jaſonis numero Lemniorum in inſula concepta, per aliquot ſaeculorum vices ſtabili in ſede manſerat, [37] a Pelaſgis expulſi armis, alienae opis indigi, excelſa [38] Taygetorum montium juga ſupplices occupaverant. [39] Quos Spartana civitas [40] reſpectu Tyndaridarum, (namque [41] in illo nobilis famae navigio deſtinatum ſideribus par fratrum fulſerat:) deductos inde legibus [42] commodiſque ſuis immiſcuit. Sed hoc tantum beneficium in injuriam bene meritae urbis, regnum affectantes, verterunt. Igitur publicae cuſtodiae incluſi, [43] capitali adſervabantur ſupplicio. Quod cum [44] vetere inſtituto Lacedaemoniorum nocturno tempore paſſuri eſſent, [45] conjuges eorum illuſtris ibi ſanguinis, velut allocuturae perituros viros, impetrato a cuſtodibus aditu, carcerem intraverunt, [46] commutataque veſte, per ſimulationem doloris velatis capitibus, eos abire paſſae ſunt. Hoc loco quid aliud adjecerim, quam dignas fuiſſe, quibus Minyae nuberent.

Herod. IV. 146. Plut. de clar. mul. Pauſ. Ach. 206. Strab. XIII.

manu, habet etiam Mog. Ed. reliqui non agnoſcunt, ut pariter omnes rejiciunt copulam *que* poſt *deductos*. Etiam quod recepti ſunt apparet ex eo, quod dicit Lacedaemonios immiſcuiſſe ipſos legibus & commodis ſuis. Praeterea ponitur in MSS. fere poſt *Tyndaridarum*. Ubi debebat inchoari parentheſis, ſed quae ipſa cum efficeret ut praecedens periodus videretur claudicare, cauſſam praebuit, cur verbum hoc fuerit inſertum. De voce *reſpectu* hoc ſenſu vide Gudium ad Phaed. L. v. 4.

40. *Reſpectu Tyndaridarum*] Caſtoris & Pollucis: qui & mox *deſtinatum ſideribus par fratrum* appellantur. VORST.

41. *In illo nobilis famae navigio*] Nomen ei *Argo*. Unde qui vecti ea, *Argonautae* dicuntur. VORST.

42. *Commodiſque ſuis immiſcuit*] Unus cod. Brandeb. *commiſcuit*. VORST. Et Ultraj. prim.

43. *Capitali ſupplicio ſervabantur*] Repoſui quod in undecim ſcriptis & Ed. Mog. inveni *adſervabantur*. Sic Ter. in And. v. 2. 24.

Cura adſervandum vinctum.

Heaut. IV. 4. 14.

Dic me hic oppido eſſe invitam atque adſervari.

44. *Vetere inſtituto*] De quo Herodotus libro IV. Et Polyaenus lib. VII. *ϛρατηγ, περὶ τυῤῥηνίδων*. COLER.

45. *Conjuges eorum illuſtris ſanguinis*] In manuſcriptis ſic, *Illuſtris ibi ſanguinis velut allocuturae perituros maritos*. PIGH. *Conjuges eorum illuſtris ibi ſanguinis*. Reſcripſit ita Pighius è MSS. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Sed & in altero lectionis ejus veſtigium eſt; quod is habet *illuſtriſſimi ſanguinis*. Aldus ediderat, *Conj. eorum illuſtris ſanguinis, ibi velut allocuturae*; ut *ibi* ad *cuſtodiam* referatur. *Alloqui* rurſus pro conſolari. VORST. Uterque Ultraj. cum Copeſ. & Mog. *illuſtriſſimi*, plerique *illuſtris ibi*.

46. *Commutataque veſte per ſimulationem doloris, velatis capitibus &c.*] Male diſtinguitur. Simile de Theopompo refert Quintil. L. II. 17. PERIZON. Diſtingue, *Commutataque veſte, per ſimulationem doloris velatis capitibus, eos abire paſſae ſunt.*

Caput VII.

DE AMICITIAE VINCULO.

Quo juncti Romani.

1. *Ti. Sempronius Gracchus cum C. Bloſio.*
2. *C. Sempronius Gracchus cum Pomponio & Laetorio.*
3. *L. Rheginus cum Q. Servilio Caepione.*
4. *T. Volumnius cum M. Lucullo.*
5. *L. Petronius cum P. Coelio.*
6. *Ser. Terentius cum D. Bruto.*
7. *C. Laelius cum Scipione, & M. Agrippa cum Auguſto.*

Externi.

1. *Damon cum Phintia.*
2. *Alexander Magnus cum Hephaeſtione.*

Contemplemur nunc amicitiae vinculum, potens & praevalidum, neque ulla ex parte ſanguinis viribus inferius. Hoc etiam certius & exploratius, quod illud naſcendi ſors, fortuitum opus; hoc [1] uniuſcujuſque ſolido judicio incoacta voluntas contrahit. [2] Itaque celerius ſine reprehenſione propinquum averſere, quam amicum: quia [3] altera diremptio iniquitatis, altera uti-

1. *Uniuſcujuſque ſolido judicio incoacta voluntas*] Sic Aldus & qui eum ſunt ſecuti. Mog. Ven. Med. Aſcenſ. *Inchoata voluntas*, quam lectionem firmant MSS. duodecim. In quibus eſt vel *inchoata*, vel *incohata*, vel *incoata*. Ut ſignificet voluntatem à ſolido animi judicio profectam, & originem ducentem, cum altera amicitia eam ducat à ſorte naſcendi.

2. *Itaque celerius ſine reprehenſione propinquum averſere, quam amicum: quia altera diremptio utique iniquitatis, altera levitatis crimini ſubjecta eſt*] In manuſcriptis haec elegantius ita leguntur, *Itaque celerius eſt ſine reprehenſione propinquum avertere quam amicum, quia altera diremptio iniquitatis, altera utique levitatis crimini ſubjecta eſt.* Ait enim propinquum avertere, iniquitatis; amicum, levitatis etiam eſſe. *Utique* hoc loco non ſolum complet, ſed auget quoque. Quemadmodum & Tullius utitur ea dictione: Nam & Piliae ſatisfaciendum eſt, & utique Atticae, lib. xii. Epiſt. ad Atticum. PIGH. *Itaque celerius eſt ſine reprehenſione propinquum avertere, quam amicum: quia altera diremptio iniquitatis; altera utique levitatis crimini ſubjecta eſt.* Primum, lego, *celerius & ſine reprehenſione propinquum averſere.* deinde cum in veteri ſit, *quia altera delectioni iniquitatis*, malim ſcribere, *quia altera defectio iniquitatis*, tamen in Ultrajectino altero, *deſertio.* quod aeque probum. LIPS. *Celerius ſine reprehenſione propinquum averſere, quam amicum.* Pighius è quibuſdam codd. ſcripſerat, *Celerius eſt ſine reprehenſione propinquum avertere.* Sed mihi altera lectio magis placet. Habent eam veteres typis expreſſi, Aldi & Chalcocondylae; & unus item cod. Brand. Alter ſic, *Celerius ſine reprehenſione propinquum deſerere quam amicum poterit*; ut *eſt* itidem abſit. VORST. *Eſt*, quod immiſit Pighius, abeſt à ſcriptis noſtris, qui hic admodum variant. Leid. quart. conſentit cum altero Brand. *Avertere potes.* Harl. *propinquum quis avertere poterit.* Ultraj. prim. alii *averſere*, *averſare*, *adverſere*, in ceteris cum veteribus editionibus conſentientes. Sed *quis* & *potes*, vel *poterit* addita videntur, quia aliter verbum *avertere* locum habere non poterat, quod tamen corruptum credo ex *averſere.* Niſi putes *averti*, hic pro *averſari* poſitum, & legendum *avertare.* Virg. L. iii. Georg. 498.

> *Labitur infelix, ſtudiorum atque immemor herbae*
> *Victor equus, fonteſque avertitur, & pede terram*
> *Crebra ferit.*

Quod tamen mihi non eſt veriſimile. Gudius con-

utique levitatis crimini ſubjecta eſt. Cum enim [4] deſerta ſit futura vita hominis nullius amicitiae [5] cincta praeſidio, tam neceſſarium ſubſidium temere aſſumi non debet; ſemel autem recte apprehenſum ſperni non convenit. Sincerae vero fidei amici praecipue in adverſis rebus cognoſcuntur: in quibus quicquid praeſtatur, totum a conſtanti benevolentia proficiſcitur. [6] Felicitatis cultus, majore ex parte adulationi, quam charitati erogatus, certe ſuſpectus eſt, perinde ac ſi plus ſemper petat, quam impendat. Accedit huc, quod [7] infractae fortunae homines magis amicorum ſtudia deſiderant, vel praeſidii vel ſolatii gratia. Nam laeta quidem, & proſpera negotia, utpote cum divina ſuffragatione foveantur, humana minus indigent. Tenacius igitur eorum nomina poſteritatis memoria apprehendit, qui adverſos amicorum caſus non deſeruerunt, quam qui [8] proſperum vitae curſum comitati ſunt. Nemo de Sardanapali familiaribus loquitur. Oreſtes Pylade pene amico, quam Agamemnone patre notior eſt. Siquidem illorum amicitia in conſortione deliciarum

conjiciebat legendum *Itaque levius eſt propinquum avertere quam amicum.* i. e. levius eſt peccatum avertere propinquum à propinquo quam amicum ab amico, & notabat locum interpolatum fuiſſe videri.

3. *Altera diremptio iniquitatis*] Ita Pighius reſtituit è MSS. Ad quod proxime accedit editio Chalcocondylae, ut quae habet *direptio.* Aliae veteres editiones pejus *direptioni.* In cod. Ultrajectino, ut Lipſius teſtatur, pro *diremptio* eſt *deſertio:* quod & ipſum non ſpernendum. VORST. Non reſtituit ita Pighius, ſed habet jam Aſcenſ. Gryph. Steph. Sed *direptioni* Mog. Ven. Ald. Colin. *direptio* Mediol. Sed omnes geminant *utique*, *utique iniquitatis*, *altera utique levitatis.* Aldus *utique* poſteriore loco omiſit. Utroque loco ponunt illud etiam plerique MSS. *deſertio*, invenio in Leid. quart. Ultraj. prim. *Directio*, ſec. *Diremptione.* Leid. ſec. ſext. Rem. unus *directione.* Leid. quint. *direptioque iniquitatis.* Copeſ. *direptioni iniquitatis.* Ultraj. prim. *altera niſi levitatis.* Periz. *Quorum altera diremptio eſt utique iniquitatis*, *altera utique levitatis.* Cl. Perizonio videbatur excidiſſe *etiam* vel *quoque.* Quod eſt credibile. Quomodo enim crimen levitatis poteſt magis reprehendendum videri, quam iniquitatis. Itaque mihi perſuadeo, Auctorem utroque crimine accuſandum ſignificaſſe eum, qui amicum deſerit, quod faciet leviter correctus, hoc modo. *Quia altera diremptio iniquitatis*, *altera utique & levitatis crimini ſubjecta eſt.* Nam *direptioni*, & *utique* priore loco, orta videntur à librariis male aſſequentibus vel repetentibus priores literarum ductus, in τῷ *iniquitatis.*

4. *Deſerta futura*] Quaeſtio erat apud veteres, an amicitia natura an ab imbecillitate humana orta eſſet. & pro natura quidem Cicero praeclare diſputat in Laelio. COLER.

5. *Cincta praeſidio*] MSS. Leid. prim. *Fulta*, ſept. *Fulta al' cincta.* Rem. *tincta.*

6. *Felicitatis cultus &c. certe ſuſpectus eſt*] Malim *Recte.* i. e. jure, ratione, non ſine cauſſa, Sic VI. 9. init. *ſpes*, *quae etiam incerta*, *recte fovetur interdum.* PERIZON. Harl. *Felicitatis autem cultus.* Periz. *Felicitatis vero cultus.* Ed. Mog. *Felicitatis cultus majori ex parte adulationi*, *quam charitati*, *erogatur. Certe ſuſpectus eſt perinde ac ſi plus ſemper petat*, *quam impendat.* Senſu percommodo. *Erogatur* ſane invenio in MSS. novem: ſed ut tres expleant hoc modo *Felicitatis cultus*, *quia majore ex parte adulationi quam charitati*, *erogatur*, *certe ſuſpectus eſt.* Unus, *qui majore.* Praefero lectionem Ed. Moguntinae. in qua eſt elegans epanorthoſis. Adfirmaverat prius *cultum felicitatis erogari potius adulationi*, *quam charitati*, ſed advertens, id tamen non ſtricte de omnibus, qui colunt felices, dici poſſe, revocat ſe, & inquit, *certe ſuſpectum eſſe iſtum cultum perinde ac ſi*, ubi *ſi* in aliquot deeſt MSS. in fine *attingo*, omittit Ultraj. prim.

rum & luxuriae contabuit: horum, durae atque aſperae conditionis ſolatium, ipſarum miſeriarum experimento enituit. Sed quid externa attingo, cum domeſticis prius liceat uti?

1. Inimicus patriae fuiſſe Ti. Gracchus exiſtimatus eſt; nec immerito: quia potentiam ſuam ſaluti ejus praetulerat. Quam conſtantis tamen fidei amicum etiam in hoc tam pravo propoſito [9] C. Bloſium Cumanum habuerit, operae pretium eſt cognoſcere. [10] Hoſtis judicatus, ultimo ſupplicio affectus, ſepulturae honore ſpoliatus, benevolentia tamen ejus non caruit. Nam cum ſenatus Rupilio & Laenati conſulibus mandaſſet, *ut in eos, qui cum Graccho conſenſerant, more majorum animadverterent*; & ad Laelium, cujus conſilio praecipue conſules utebantur, pro ſe Bloſius deprecatum veniſſet, familiaritatiſque excuſatione uteretur, atque is dixiſſet, *Quid ſi te Gracchus templo Jovis Opt. Max. faces ſubdere juſſiſſet; obſecuturusne voluntati illius, propter iſtam, quam jactas* [11] *familiaritatem, fuiſſes? Nunquam iſtud*, inquit, *Gracchus imperaſſet*. Satis, imo etiam nimium. totius namque ſenatus conſenſu damnatos mores defendere auſus eſt. Verum quod ſequitur, multo audacius, multoque periculoſius. compreſſus enim perſeveranti [12] interrogatione Laelii,

Ann. urb. 621. Cic. Laelio. Plut. Gracchis.

7. *Infractae fortunae homines*] Qui fortuna utuntur adverſa. *Infractae* pro *fractae*. Neque alia vocabuli ſignificatio eſt. Vide cap. 4. libelli de Latinit. mer. ſuſp. VORST.

8. *Proſperum vitae curſum*] Cicero l. 1. de Orat. *Eum vitae curſum tenere potuerunt, ut vel in negotio ſine periculo, vel in otio cum dignitate eſſe poſſint.* Item lib. 1. Off. *Facile totius vitae curſum videt.* Plura locutionis exempla in lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 22. congeſſimus. VORST. Ultraj. prim. *adverſa* deleto *caſus*. Leid. prim. & ſept. alia manu illam vocem etiam delent, & ſcribunt *adverſum:* quaſi referendum eſſet ad *curſum*. Sed non adſtipulantur ceteri. Deinde Harl. *dirae atque aſperae*.

9. *C. Bloſius*] Cicero vocat C. Bloſſium. Emendo abſque ulla haeſitatione: *C. Bloſſius Campanus*. non, *Cumanus*. Pro me eſt Cicero in Rulliana: *Hunc Capuae Campano ſupercilio ac regio ſpiritu cum videremus, Magios, Bloſſios mihi videbar illos videre ac Jubellios.* ſane Bloſſii ſpiritus vel ex hoc exemplo non vulgaris. COLER. *C. Bloſium Cumanum.* Ita codd. omnes. Colerus tamen mallet ſcribere *C. Bloſſium Campanum*; quia Cicero in Or. c. Rull. habet. *Hunc Capuae Campano ſupercilio ac regio ſpiritu cum videremus, Magios, Bloſſios mihi videbar illos videre ac Jubellios.* Sunt tamen & *Cumae* urbs Campaniae: ut, cum Campanus eſſet, & *Cumanus* dici potuerit. Ceterum Graccho caeſo contulit ſe Bloſius ad Ariſtonicum, qui ſe tunc pro rege Aſiae gerebat, ac Romanorum hoſtis erat. Cujus rebus deſperatis ipſe ſibi mortem conſcivit. Vide & Ciceronem in Laelio. VORST. *C. Bloſium Cumanum.* Legit Colerus ſine ulla haeſitatione *Campanum*, ex Ciceronis loco. Sed quanto minus haeſitat vir doctus, tanto gravius errat. nequaquam enim Cicero hunc reſpexit, quod videtur velle Colerus; ſed *Marcum Bloſium Campanum*, qui cum reliquis, qui ibi nominantur, celeberrimus & nobiliſſimus fuit Capuae civis tempore Annibalis. Tum recuperata Capua, antiqui ejus cives illinc abire & abeſſe juſſi, alia loca habitare debuere, ut patet ex Livio. Fuerit igitur ex eadem illa familia, nihil mirum erit, ſi Cumis habitaverit. & ſic *Cumanum* eum appellat Plutarch. p. 722. 726. & Cicero. PERIZON. *Cumanum* tuentur etiam omnes noſtri MSti. Quod contra Colerum Gudius etiam verum eſſe contendit.

10. *Hoſtis judicatus*] Harl. *Hoſtis enim judicatus*.

11. *Familiaritatem, fuiſſes*] MSS. multi exhibent *fuiſti*.

12. *In-*

lii, [13] in eodem conſtantiae gradu ſtetit, *ſeque etiam hoc*, [14] *ſi modo Gracchus annuiſſet*, *facturum* reſpondit. [15] Quis illum ſceleratum putaſſet fuiſſe, ſi tacuiſſet? [16] Quis non etiam ſapientem, ſi pro neceſſitate temporis locutus eſſet? At Bloſius nec ſilentio honeſto, ne prudenti ſermone ſalutem ſuam, nequa ex parte infelicis amicitiae memoriam deſereret, tueri voluit.

In eadem domo aeque robuſta conſtantis amicitiae [17] exempla oboriuntur. Proſtratis enim jam & perditis C. Gracchi conſiliis, rebuſque, cum tota ejus conſpiratio late quaereretur, deſertum omni auxilio, [18] duo tantum amici, [19] Pomponius & Laetorius [20] ab infeſtis & undique ruentibus telis, oppoſitu corporum ſuorum texerunt. Quorum Pomponius, quo is facilius evaderet, concitatum ſequentium agmen [21] in porta Trigemina aliquandiu acerrima pugna inhibuit: nec vivus pelli potuit, ſed multis confectus vulneribus, [22] tranſitum eis ſuper cadaver ſuum, credo, etiam poſt fata invitus, dedit. Laetorius autem in ponte Sublicio conſtitit, & eum, donec Gracchus tranſiret, ardore ſpiritus ſui ſepſit: ac vi jam multitudinis obrutus, converſo in ſe gladio, celeri ſaltu profundum Tiberis petiit: quamque in eo ponte charitatem toti patriae Horatius Cocles exhibuerat, unius amicitiae adjecta volun-

2. Ann. urb. 632. Plutarch. Gracchis.

12. *Interrogatione Laelii*] A Plut. p. 726. dicitur interrogatus a Naſica. PERIZON.

13. *In eodem conſtantiae gradu*] Ita ſolus Periz. reliqui cum Mog. *in eodem conſtanti gradu*. & ſic Edd. Ven. & Mediol.

14. *Si modo Gracchus annuiſſet*] Forte *innuiſſet*. PERIZON. Ter. Adel. II. I. 17.

Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus continuo in mala haereat.

& 20 *Haud innueram*. Eun. IV. 5. 9. *nihil, niſi abiens mihi innuit.*

15. *Quis illum ſceleratam putaſſet fuiſſe.*] Poſterius verbum delet Leid. ſext. deinde Harl. *Quis non jam etiam ſapientem.* idem *locutus fuiſſet.*

16. *Quisì etiam non ſapientem*] In manuſcriptis, *Quis non etiam.* Recte. PIGH.

17. *Exempla oboriuntur*] Ultraj. prim. *ſuboriuntur*. Harl. & Leid. ſept. *Conſiliis & rebus.*

18. *Duo tantum amici*] Bit. Barb. prim. Leid. ſept. *duo tamen amici.*

19. *Pomponius & Laetorius*] Plut. in Gracch. p. 732. Nominat *Pomponium & Licinum.* Oroſ. V. 12. *Laetorium.* qui forte dictus fuit *Laetorius Licinus*. PERIZON. in MSS. ſex dicitur *Lectorius*, ut in omnibus Edd praeter Mog. quae cum ceteris MSS. *Letorius* ſervat.

20. *Ab infeſtis & undique ruentibus telis*] MS. *Rubentibus.* ſcil ſanguine; quod notandum. hoc ſenſu, undique apparentibus ſanguine maculatis telis. PERIZON.

21. *In porta trigemina*] Harl. & Periz. *In porta tergemina.* Leid. prim. *gemina.* ſext. *trigeminia.* deinde Ultraj. ſec. *nec vivus velli potuit*, Bit prim. *evelli.*

22 *Tranſitum eis ſuper cadaver ſuum dedit*] Ejice cum MSto τὸ *eis.* PERIZON ſic poſtea in *triumphos eorum*, poſterius delet Leid. quart. idem cum Brit. prim. *amicitiæ conditionem.*

23. *L. autem Rheginus*] Hic *L. Rheginus* poſteriori Q. Servilio Caepioni, qui Coſ. fuit anno ab U. C. 648. opem ferre conatus eſt, ut author hic narrat. Commentator Oliverius introducit etiam eum, qui conſul fuit anno 614. inepte meo quidem judicio. Ceterum hic Servilius Caepio, vel rurſus capitis poenas luit, aut diverſum de eo authores prodiderunt; maxime hic author, qui Lib. VI. cap. Ult. dicit hunc Caepionem in vinculis expiraſſe, & corpus ejus

luntaria morte, praeſtitit. Quam bonos Gracchi, ſi aut patris aut materni avi ſectam vitae ingredi voluiſſent, habere milites potuerant! Quo enim impetu, qua perſeverantia animi, Bloſius, & Pomponius, & Laetorius tropaea ac triumphos eorum adjuviſſent, furioſi conatus tam ſtrenui comites! ſiniſtris quidem auſpiciis amicitiae conditionem ſecuti: ſed quo miſeriora, hoc certiora fideliter cultae nobilitatis exempla.

3. [23] L. autem Rheginus, ſi ad debitam publico miniſterio ſinceritatem exigatur, poſteritatis convitio lacerandus: [24] ſi amicitiae fido pignore aeſtimetur, in optimo laudabilis conſcientiae portu relinquendus eſt. Tribunus enim plebis [25] Caepionem in carcerem conjectum, quod illius culpa exercitus noſter [26] à Cimbris & Teutonis videbatur deletus, veteris arctaeque amicitiae memor, publica cuſtodia liberavit: [27] nec hactenus amicum egiſſe contentus, etiam [28] fugae ejus comes acceſſit. Pro magnum & inexuperabile tuum numen, Amicitia! cum ex altera parte reſpublica manum injiceret, ex altera tua illum dextera traheret; & illa, [29] ut ſacroſanctus eſſe vellet, exigeret; tu

Ann. urb. 658.

ejus ad Gemonias ſcalas abjectum. GLAREAN.

24. *Si amicitiae fido pignore aeſtimetur*] Barb. primi. *Amicitiae fidae*

25. *Caepionem in carcerem conjectum*] C. Manlius conſul & Q. Servilius Caepio, proconſul, à Cimbris proelio victi, caſtriſque exuti ſunt; & LXXX. millia militum occiſa. Hinc Caepio damnatus. Vide Epit. lib. LXVII. Liv. Dies quo commiſſa pugna, inter nefaſtos habitus, ut ex Plutarchi Lucullo ſciri poteſt. VORST. de Caepione vide Juſt. L. XXXII. 3. 10. Cic. L. II. de Orat. c. 47. 48. 49. Reineſ. ad Rupert. p. 102. legit. *illius patris culpa.* Vide contra Rupert. p. 126. 127. & iterum Rein. p. 152. 155. iterumque Rupert. 189. 192. iterumque Reineſ. 227. 232. item Sigon. ad Faſt. an. 648. PERIZON. Decem annis poſtquam exercitum amiſerat damnatum ipſum fuiſſe putat Pighius ad eundem annum.

26. *A. Cimbris & Teutonis*] ſic nonnulli, *Teutonibus* vel *Theutonibus* alii, quidam etiam *Teutonicis.*

27. *Nec hactenus amicum egiſſe contentus*] ſic reſcripſi jubentibus MSS. & Ed. Mog. vulgo edebatur *eatenus.*

28. *Fugae comes*] Q. Caepio exulavit Smyrnae. Cic. pro Balbo C. II. PERIZON.

29. *Ut Sacroſanctus eſſe vellet*] Ut rationem haberet patriae, neque ei quicquam anteferret; praeſertim ut tribunus plebis, qui *ſacroſanctus* & appellaretur. VORST. Necdum ſcio *ſacroſanctum* eum dici, qui patriae nihil antefert. Id potius vult auctor. Remp. exegiſſe, ut ſacroſanctus eſſe vellet, id eſt ut exerceret tribunatum & ſic oſtenderet ſe *ſacroſanctum eſſe* manendo Romae, ubi nemo ipſi vim inferre auderet tribuno plebis ſacroſancto, etſi pleriſque eſſet inviſus ob hoc factum.

30. *Adeo blando uteris imperio, quod is ſupplicium honori praetulerit*] Parum Latina aut pura haec junctura. veteribus abeſt vocula, *is*: item *Praetulit*, in iiſdem, non *praetulerit*. Ego concinno, *tu exilium induceres: (adeo blando uteris imperio) ſupplicium honori praetulit.* LIPS. (*Adeo blando uteris imperio*) *ſupplicium honori praetulit.* Pighius edidit, *Adeo blando uteris imperio, quod is ſupplicium honori praetulerit.* At Lipſius cenſet, parum Latinam aut puram hanc juncturam eſſe. Aldus ediderat, *Quod is ſupplicium honori praetulit*, per verbum indicativi modi. Sic & Chalcocondyles & Mart. Herbip. Uterque codex Brand. praeterea voculas *quod* & *is* omittit. Atque ea demum vera lectio videtur, ſi verba *Adeo blando uteris imperio* in parentheſi ponantur, ac deinde legatur *ſupplicium honori praetulit.* VORST. *Quod is*, abeſt etiam a majore parte noſtrorum codd. qui omnes exhibent *praetulit.* ut recte Vorſtium hoc ex concinnatione Lipſii reſtituiſſe putem.

31. *Ad-*

tu exilium indiceres: ([30] adeo blando uteris imperio) ſupplicium honori praetulit.

[31] Admirabile hoc opus tuum: ſed quod ſequitur, aliquanto laudabilius. 4.
Recognoſce enim [32] quouſque T. Volumnii [33] conſtantem erga amicum ſuum charitatem ſine ulla reipublicae injuria evexeris; qui ortus equeſtri loco, cum [34] M. Lucullum familiariter coluiſſet, eumque M. Antonius, quia Bruti & Caſſii partes ſecutus fuerat, interemiſſet, in magna fugiendi licentia, exanimi amico adhaeſit; hucuſque in lacrymas & gemitus profuſus, ut nimia pietate cauſſam ſibi mortis arceſſeret. Nam propter praecipuam & perſeverantem lamentationem ad Antonium [35] pertractus eſt. Cujus poſtquam in conſpectu ſtetit, *Jube me*, inquit, *Imperator*, [36] *protinus ad Luculli corpus perductum occidi.* Neque enim abſumpto illo ſupereſſe debeo, cum ei [37] infelicis militiae auctor extiterim. Quid hac fidelius benevolentia? mortem amici, hoſtis odio levavit; vitam ſuam [38] conſilii crimine aſtrinxit: [39] quoque illum miſerabiliorem redderet, ſe fecit inviſiorem. Nec difficiles An-

Ann. urb. 711.

31. *Admirabile hoc opus tuum*] Ald. Aſc. Gryph. *Admirabile eſt opus tuum.* Sed contra MSS.

32. *Quouſque Volumnii conſtantem*] In Cauchiano, *T. Volumnii.* Quod praenomen in aliis exemplaribus intercidit. PIGH. *Quouſque T. Volumnii.* Praenomen *Titi* Pighius reſtituit è cod. Cauchiano. Ab aliis abeſt. VORST. *P. Volumnii* Philoſophi, qui Bruti caſtra ab initio ſecutus ſit, meminit Plutarch. in Bruto p. 614. 615. ſed is videtur ſupervixiſſe, & memoriae prodidiſſe ultima Bruti. PERIZON. praenomen *Titi*, delent MSS. noſtri omnes. Gryphius praefixit titulum de *Lucio Rhegyno & C. Volumnio.*

33. *Conſtantem erga amicum ſuum charitatem*] Leid. prim. *conſtantiam* deletis quatuor ſequentibus vocibus. Paulo poſt Harl. *Equeſtri loco natus.*

34. *M. Lucullum*] Hujus & Vellejus mentionem facit lib. II. cap. 71. *Eadem*, inquit *Lucullum Hortenſiumque, eminentiſſimorum civium filios, fortuna abſtulit. Nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt.* Rupertus in Diſſert. ad Valerium, p. 308. docet, *Lucullum* & *Varronem* hic eumdem eſſe, & quidem *Varronem* eſſe dictum, quod pater ejus a *M. Terentio Varrone* adoptatus eſſet, nomenque *Varronis* ad filium tranſmiſiſſet. VORST. Etiam Popma ad Vellej. ſtatuerat hunc *M. Lucullum* a Vellejo *Varronem* nominari, ſed ipſum putabat a *Varrone* fuiſſe adoptatum. M. Lucullum, qui in Terentiam familiam adoptatus fuit, Conſulem fuiſſe A. U. 680. Pighius ſtatuit. Quod ſi verum eſt, filius illius fuerit oportet, de quo hic, & apud Vellejum fit mentio. Apud Vellej. tamen *Varro* diverſus videtur eſſe a *Lucullo.* Hunc enim eadem fortuna abſtulit, quae *Catonem*, quem ſimpliciter dixit cecidiſſe in praelio, ſcilicet Philippenſi; cum contra captus videatur fuiſſe *Varro*, & ad Antonium perductus, ut ad ludibrium ejus moreretur. Niſi malis proſcriptum & ex latebris protractum fuiſſe interemptum.

35. *Pertractus*] Leid. ſec. *Perductus.* ſept. *protractus.* pro *In conſpectu ſtetit*, uterq. Ultr. *in conſpectum.* Copeſ. *conſtitit.*

36. *Protinus ad Luculli corpus perductum occidi*] MSS. decem cum Ed. Mog. *Ad Luculli corpus ductum.* Harl. *adductum.* Vide ſupra L. I. 7. 5.

37. *Infelicis militiae*] Leid. quint. *amicitiae.*

38. *Conſilii crimine aſtrinxit*] MS. *conſtrinxit.* ſic Ter. *Hic ſe furti alligat.* Liv. L. XLII 3. *Obſtringere religione populum Romanum.* PERIZON. Ultraj. & Barb. prim. *Adſtrinxit*, Leid. quint. *exſtinxit*, & ſuperſcriptum eſt *adſtrinxit.*

39. *Quoque illum mirabiliorem redderet*] Lege, mi-

Antonii aures habuit, ductuſque quo voluerat, Luculli dextram avide oſculatus, caput, quod abſciſum jacebat, [40] ſublatum pectori ſuo applicavit; ac deinde demiſſam cervicem [41] victoris gladio praebuit. [42] Loquatur Graecia [43] Theſea nefandis Pirithoi amoribus ſubſcribentem, Ditis ſe patris regnis commiſiſſe. Vani eſt iſtud narrare, ſtulti credere. Miſtum cruorem amicorum, & vulneribus innexa vulnera, mortemque morti inhaerentem videre; [44] haec ſunt vera Romanae amicitiae indicia: illa gentis ad fingendum paratae monſtro ſimilia mendacia.

5. L. quoque Petronius hujuſce laudis conſortionem merito vindicat. [45] pari etenim inclytae amicitiae auſu [46] par gloriae portio auferenda eſt. Admodum humili loco natus ad equeſtrem ordinem & [47] ſplendidae militiae ſtipendia P. Caelii beneficio pervenerat. Cui gratum animum, quia in laeta materia

miſerabiliorem, ſic enim omnia habent exemplaria, & ſententia erit illuſtrior. PIGH. *Miſerabiliorem*, omnes codices habere ait Pighius. Eſtque ita in uno Cod. Brand. alter vero habet *mirabiliorem*. VORST. *Mirabiliorem* quinque e noſtris, & Ed. Mog. ſed Ven. Med. Aſc. *miſerabiliorem* recte exhibent.

40. *Sublevatum pectori ſuo applicavit*] A Pighio hoc eſt. MSS. duodecim cum editis habent *ſublatum*, quod ideo reſtitui. *ſublevari* enim potius dicuntur, qui humi proſtrati eriguntur, quam quae tolluntur humo. Sic L. v. 1. Ext. 4. *Humo caput ſublatum, cauſea, qua velatum caput ſuum more Macedonum habebat, texit.* Harl. etiam *applicuit*. Bit. prim. *corpori ſuo applicavit*.

41. *Victoris gladio praebuit*] Leid. prim. quint. Periz. Ultraj. ſec. Harl. *Victori gladio praebuit*.

42. *Loquatur nunc Graecia nefandis Pirithoi amoribus ſubſcribentem*] In Cauchiano, Campenſi, & aliis; *Loquatur Graecia Theſeum nefandis Pirithoi amorib. ſubſcribentem.* Meliore ordine, ut & reliqua quae ſequuntur. PIGH. *Nunc* addidit Aldus, quod vetuſtiores Edd. ignorant, & abeſt a MSS. tredecim. Primus Leidenſis *Loquitur nunc*; qui tanti non faciendus fuit ut retineretur, etſi ſciam in ejuſmodi ironica permiſſione illud haud invenuſte uſurpari. MSS. etiam cum editis ante Pighium habent *Theſea*. quod placuit J. Fr. Gronovio ad Liv. L. 1. 18.

43. *Theſeum nefandis Pirithoi amoribus ſubſcribentem*] Theſeum finxerunt una cum Pirithoo, qui Proſerpinam Cereris filiam & Plutonis conjugem deperierit, ad rapiendam hanc ad inferos deſcendiſſe, id quod noſter dicit Ditis ſe patris regnis commiſiſſe. VORST.

44. *Haec vera Romanae amicitiae indicia*] Etiam hoc ab Aldo fluxit, cum ſcripti & editi vetuſtiores uno verbo auctiores habeant, *Haec ſunt vera Romanae* amicitiae indicia. niſi quod Ultraj. uterque, *ſunt haec vera*.

45. *Pari enim inclytae amicitiae auſui par gloriae portio aſſerenda eſt*] Praefero Atrebatenſis ac Suſiani libri lectionem, quae Valeriani ſtyli antiquitatem ſapit; *Pari etenim & inclytae amicitiae auſo par gloriae portio auferenda eſt.* Et in Suſiano Campenſique extant ejus lectionis reliquiae. PIGH. *Pari enim & inclytae amicitiae auſo.* Ita Pighius ex codd. Atrebatenſi & Suſiano, Alii omittunt &, & pro *auſo* habent *auſu*: quod quidem ſit pro *auſui*. And. Schottus in ſuo Cod. pro *inclytae* reperit *incultu*. Unde ille legendum conjecit. *Paria enim incultu amicitiae auſo.* Vide Obſ. hum. III. 23. VORST. Solus Ultraj. prim. habet *auſo*, ceteri, *auſu*. Nullus agnoſcit copulam, quam poſt *etenim* interſeruit Pighius. Non video cur *auſu* pro *auſui* accipi debeat, quod eſt in multis Editis. Quid? nonne & in ſexto caſu accipi poteſt? ut ſit, Petronio auferenda eſt par portio gloriae per parem auſum inclytae amicitiae. Vel ſimpliciter, *auferri enim debet par gloria pari auſu. Inclytae* delet Leid. ſext. *inclyto*. Barb. prim. & Bit. *pari enim judico*. pro *auferenda*, *aſſerenda* eſt habent Edd. Vett. cum multis MSS. Harl. *afferenda* eſt. Klokkius lege-

ria exhibere non contigerat, [48] in ea, quam iniquam fortuna eſſe voluit, cum
multa fide praeſtitit. Erat [49] ab Octavio conſule [50] Placentiae praepoſitus Ann. urb. 666.
[51] Caelius. Qua [52] a Cinnano exercitu capta, & ſenior jam, & gravi valetudine affectus, ne in poteſtatem hoſtium veniret, ad auxilium dextrae Petronii confugit. Quem is ab incepto conſilio fruſtra conatus abſtrahere, in iisdem perſeverantem precibus interemit, [53] caedique ejus ſuam junxit: ne eo jacente, per quem omnia dignitatis incrementa aſſecutus fuerat, ſupereſſet. [54] Ita alterius fato verecundia, alterius pietas cauſſam praebuit.

Jungendus eſt Petronio Ser. Terentius; quanquam ei, ſicut cupierat, pro 6.
amico ſuo perire non contigit. Incepto namque egregio, non irrito eventu aeſtimari debet: quia quantum in illo fuit, & ipſe extinctus eſt, & D. Brutus
periculum mortis evaſit. Qui fugiens a Mutina, [55] ut ad ſe interficiendum Ann. urb. 710.
ab

gebat *Paria enim ob inclytam amicitiam auſo par gloriae portio aſſerenda eſt.* vel *Paria enim & inclyta amicitiae auſo.*

46. *Par gloriae portio auferenda eſt*] *Auferenda eſt* hauſit itidem Pighius ex praedictis Codd. veteres typis expreſſi habent *aſſerenda*, ut hoc ſit pro *tribuenda*, *vindicanda*, unus Codicum Brand. itidem *aſſerenda*, alter *afferenda* habet. VORST. Non improbo *aſſerenda.*

47. *Splendidae militiae ſtipendia*] Ultraj. prim. & Leid. ſec. *ſplendida*, quomodo in aliis eſſe notaverat Pighius in margine. Pro *P. Caelii beneficio.* Bit. & Leid. quint. *P. Coelii.* Barb. prim. Leid. ſec. *Publico Elii beneficio.* ſept. *Publico C. Elii*, *al' Publii Caeli.* Periz. *Publico Celii beneficio.*

48. *In ea quam iniquam eſſe fortuna voluit*] MSS. ſex, *in ea quam unicam eſſe fortuna voluit.* Periz. *unicam fortunam.* Leid. ſec. *unica fortuna.*

49. *Ab Octavio conſule*] Cum Cinna & Marius recepti in urbem eſſent, eamque velut captam caedibus & rapinis vaſtarent, Octavius una cum aliis adverſae partis nobilibus occiſus eſt. Vide Epit. 80. Livii. VORST. Leid. prim. *L. Octavio.*

50. *Placentiae propoſitus Caelius*] Sic Colerus & Thyſius & Vorſtius, cum in ſcriptis & ceteris Edd. recte eſſet *praepoſitus*, ut emendavi.

51. *Caelius*] Barb. prim. Leid. ſec. ſept. *C. aelius.* Notavit etiam Theophilus, *Aelius*, antiqui Codices habent *Caelius.*

52. *A Cinnano exercitu capta*] Multi MSS. delent praepoſitionem. Mog. *Qua Cumano exercitu capta.* Vide L. III. 2. 7.

53. *Caedique ejus ſuam junxit*] Harl. *conjunxit.* Idem, *dignitatis ſuae.*

54. *Ita alterius fato verecundia, alterius pietas cauſſam praebuit*] In Wincheliano, *alterius fato magnanimitas.* Multo melius. Voluit enim mori Caelius, ne in hoſtium veniret poteſtatem: magnanimitas igitur, quae victori victum ſubſterni non paſſa eſt, mortis cauſſam praebuit. PIGH. *Alterius fato verecundia.* Ita veteres typis expreſſi omnes; & MSS. item Brandeb. Pighius ex uno cod. Wincheliano pro *verecundia* ſcripſit *magnanimitas*; quaſi non & verecundia cauſſam fato praebuiſſe dici poſſit. VORST. *Magnanimitas.* Male Pighius ita ex uno Codice; cum omnes alii habeant pro *magnanimitas verecundia.* Hoc ſenſu Petronii fato verecundia cauſſam praebuit, quod noluit ſupereſſe unico fortunarum ſuarum auctori, Caelii fato pietas, quod Petronius illius precibus negare non potuit ultimum hoc officium. PERIZON. Leid. ſept. *Verecundia al' magnanimitas.* Leid. quart. *magna immunitas.* Ex Cl. Perizonii ſententia utraque virtus *verecundia* & *pietas* fuit in uno Petronio. Quid? ſi ita conſideremus? *Verecundiam* Caelii, dum à dedecore captivitatis ſe gladio vindicat, fato ejus cauſſam praebuiſſe, *Pietatem* vero fato Petronii, dum is jacenti amico non ſuſtinet ſupereſſe.

55. *Ut ad ſe interficiendum*] Harl. *ubi ad ſe.* tum Leid. prim. *milites.*

56. *Juſtae poenae debitum ſpiritum tenebris furari conabatur*] Quis ſpiritum furatur? me arbitro, parum apte dictum aut ſcriptum. In veteri, *funerari.* Ex quo bella metaphora eruimus,

ab Antonio miſſos equites adveniſſe cognovit, quodam in loco [56] juſtae poenae debitum ſpiritum tenebris furari conabatur: eoque jam facta irruptione, Terentius fideli mendacio obſcuritate ipſa ſuffragante, Brutum ſe eſſe ſimulavit, & corpus ſuum trucidandum equitibus objecit. Verum cognitus a Furio, cui Brutianae ultionis officium mandatum fuerat, nece ſua amici ſupplicium diſcutere non potuit. [57] Sic invitus fortuna cogente vixit.

7. Ab hoc horrido & triſti pertinacis amicitiae, ad laetum & ſerenum vultum tranſeamus: [58] atque eam inde evocatam, ubi omnia lacrymis, gemitu, caedibus fuerant referta, in eo, quo dignior eſt, felicitatis domicilio collocemus, gratia, honore, [59] abundantiſſimiſque opibus fulgentem. [60] Prodite igitur ab illa, quae ſanctorum umbris dicata eſſe creditur, ſede, hinc [61] Decime Laeli, illinc M. Agrippa, [62] alter virorum, alter [63] deorum maximum amicum,

mus, *foenerari.* lucrari videlicet & producere ad tempus latibulo illo ſpiritum Brutus volebat. LIPS. *Spiritum tenebris furari.* Beneficio tenebrarum ſpiritum, id eſt, vitam ſervare. Quo etiam pertinet quod ſequitur *obſcuritate ipſa ſuffragante.* Sed Lipſius negat id ſatis apte dici. Et quia in vetere cod. pro *furari* reperit *funerari*, legendum putat *foenerari*; ut hoc idem ſit quod *lucrari.* VORST. Male hoc mutat Lipſius. Eſt enim, ſpiritum poenae debitum ſubtrahere. Stat. Sylv. L. IV. 4. 29.

——— *exue curis*
Pectus, & aſſiduo temet furare labori.

Et ſic Graeci. Herod. L. I. 38. Εἴκως δυνάμιν ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζωῆς διακλέψαι. Aelian. L. III. V. H. 47. De Themiſtocle. Κλέπτων τὴν Ἀθηναίων τείχισιν. PERIZON. *Furari* tuentur omnes noſtri. *Furari* dicit, quia ſpiritum clam ſaevitiae hoſtium ſubducere conabatur. Quomodo Curt. L. IV. 4. 15. *Tyriorum quindecim millia hoc furto ſubducta ſaevitiae ſunt.*

57. *Sic invitus fortuna cogente vixit*] Optime abeſt à Codice Bituricenſi gloſſema hoc ineptum, quod monachum ſapit. GUDIUS. At ceteri ſervant, & non dubito, quin ſit Valerii.

58. *Atque eam inde evocatam*] MS. *Revocatam.* Quod praefero. PERIZON.

59. *Abundatiſſimiſque opibus fulgentem*] Cop. uterque Ultraj. Harl. Bit. prim. Periz. *fulgente.* & ſic Edd. praeter Mediol. ut referatur videlicet ad praecedens *domicilio.* Tamen *fulgentem* magis placet. Ipſa enim amicitia rectius dicetur *gratia & honore fulgere*, quam *domicilium.* Harl. etiam *abundantiſſimeque.*

60. *Orere igitur ab illa*] In Pulmanniano & Suſiano, *Prodite igitur.* PIGH. *Prodite igitur.* Ita Pighius è codd. Pulmanniano & Suſiano. Alii habent *Orere igitur.* VORST. MSS. habent *orire* vel *oriri.* Ultraj. prim. & Leid. quart. *Ordiamur igitur.* Leid. ſept. *orire, al' erere, al' prodite.*

61. *Decime Laeli*] Omnes haec de Laelio intelligunt, qui Scipionis Aemiliani amicus, cum de ſenectute Catonis auditor, tum de amicitia concinnator introducitur, verum hic in omnibus codicibus *C. Laelius* non *Decimus Laelius* nominatur. Lector ipſe ſecum cogitet, ſit ne hic alius Laelius, an in praenomine erratum. Porro in hoc contextu mire lectionem Codices variant, *orêre*, quidam *orire*, legunt. & bis *alterum* in accuſandi caſu; cum, *alter* in vocandi caſu legendum ſit propter apoſtrophen ad duos hic nominatos viros virorum amicos: Et in *ſortiti* ſyllepſis numerorum. GLAREAN. *Hinc Decime Laeli.* Notat Pighius, omnes alios vocare *C. Laelium.* VORST. Scribe *Deci Laeli*, ut in Harl. & Barb. Integrum nomen fuit *C. Laelius Decius.* Sic loco cognominis *Decius* nomen alioquin gentile adhaeſit. Q. HERENNIO ETRUSCO MESSIO DECIO NOBILISSIMO CES. eſt in veteribus inſcriptionibus inter noſtra collectanea. GUDIUS. Leid. prim. ſec. quart. *D. Lelii.* Periz. *Decime Leli.* & ſic Ultraj. ſec. prim. vero *Decum Lelii.* Leid. quint. ſext. ſept. Cop. *Decimi Lelii & M. Agrippae.* Quum vero in gente *Laelia* ſatis multi *Deci-*

cum, [64] & certa mente, & ſecundis ominibus ſortiti: totumque beatae turbae gregem, qui veſtro ductu veneranda ſincerae fidei ſtipendia, laudibus & praemiis onuſtus, peregit, [65] in lucem vobiſcum protrahite. Veſtros enim conſtantes animos, veſtra ſtrenua miniſteria, veſtram inexpugnabilem taciturnitatem, proque dignitate & ſalute amicorum perpetuam excubationem, [66] teſtatiorem benevolentiam; & rurſus harum rerum uberrimos fructus, poſterior intuens aetas, in excolendo jure amicitiae, [67] quam libentius, tam etiam religioſius erit operata.

E x t e r n a.

Haeret animus in domeſticis: ſed aliena quoque benefacta referre Romanae urbis candor hortatur. [68] Damon & Phintias, Pythagoricae prudentiae ſacris

Decimi praenomen habuerint, malim exiſtimare hoc Valerio errandi cauſſam praebuiſſe, quam fingere *C. Laelio* cognomen fuiſſe *Decii*; quod videtur non obſcurum futurum fuiſſe in viro illo celeberrimo, ſiquidem illo fuiſſet uſus. *M. Agrippae* habent etiam plures alii.

62. *Alterum virorum, alterum deorum maximum amicum*] In iiſdem libris; *Alter virorum, alter Deorum.* Recte. PIGH. *Alter virorum, alter Deorum maximum amicum ſortiti.* Ita rurſus Pighius è praedictis libris. Alii, *Alterum virorum, alterum Deorum maximum amicum.* Vult autem, Laelium Scipionis, M. Agrippam Auguſti amicitia felices fuiſſe. VORST. *Alterum virorum alterum Deorum.* Invenio in MSS. tredecim. Leid. ſept. pro varia lectione adſcriptum habet *alter*. Quod unice verum credo.

63. *Deorum maximum amicum*] Intelligit Auguſtum, cui neſcio an recte licet à maximo adulatore haec dicta conveniant. Malim profecto *divorum*. Id eſt qui ex hominibus divi facti ſunt. PERIZON. *Deus* habebatur Auguſtus etiam vivus.

64. *Et certa mente & ſecundis ominibus ſortiti*] Nonnulli *Omnibus*. Periz. Ultr. uterque *ſeculis*. Bit. prim. *ſortita*. Sic Leid. quint. ſed expuncto *a* ſuperſcriptum eſt *i*.

65. *In lucem vobiſcum protrahite*] MSS. octo & Mog. *pertrahite*. Sed rectius *protrahite*, vide ſupra L. I. I. 21.

66. *Teſtatiorem benivolentiam*] Priſcus liber, *teſtationem*. recte, ſi *benivolentiae* reſcribas. LIPS. *Teſtationem* habent Mog. & MSS. decem. Leid. ſept. *teſtatiorem* à manu ſec. Perizonius adſcripſit, an *teſtatiorem benevolentia*? Non video quid in *teſtatiorem benevolentiam* nos debeat offendere. Id vult, licet *conſtantes* fuerint animi, *ſtrenua* miniſteria, *inexpugnabilis* taciturnitas, *perpetua* excubatio, tamen his omnibus benevolentiam fuiſſe *magis teſtatam* & excellentem.

67. *Quam libentius, tam etiam religioſius erit operata*] Klokkius teſtatur MS. Baſ. habere, *Qua libentius, qua etiam religioſius.* & ſic Bit. prim. Leid. ſec. ſed uterque Ultraj. cum Leid. quart. quint. ſext. Periz. Harl. Barb. *quam* habent utroque loco. Leid. prim. *Quid libentius, quid religioſius.* Perizonius cum in Copeſ. inveniret *qua*, adnotavit, vide J. Fr. Gronovium L. III. Obſ. 12. Ut cum ſummo illo critico hoc probaſſe videatur. Vide & ſupra ad Lib. II. init.

68. *Damon & Pythias*] Cl. Salmaſius in Exercit. ad Solinum p. 111. pro *Pythias* legendum cenſet *Phintias*. Qua de re & Petrus Daniel ad Latinum Pacatum monuerat. Vide & Rupertum in Diſſertat. ad Valerium, p. 310. Unus cod. Brand. ad eam lectionem prope accedit. Habet enim *Pinchias*. VORST. Vide etiam Rupert. & Reineſ. Epiſt. p. 443. & 456. & J. Fr. Gronov. ad Plaut. in Menech. II. 3. 58. PERIZON. *Pinthias* exſtat in Ultraj. prim. & pro varia lectione in Leid. ſept. ceteri fere *Pithias*. tres *Phytias* unus *Phicias* Itaque cum dudum argumentis Turnebi L. XX. Adv. 13. motus Gruterus Ciceroni L. III. de Off. 10. verum nomen *Phintias* reſtituerit; ego etiam tot aliorum Celeberrimorum virorum auctoritate impulſus, & argumentis perſuaſus, in Valerio diutius cunctandum non putavi.

 69. *Ami-*

cris initiati, tam fidelem inter ſe [69] amicitiam junxerunt, ut, cum alterum
1. Cic. Offic. 11. ex his Dionyſius Syracuſanus interficere vellet, atque is tempus ab eo, quo, prius quam periret, domum profectus res ſuas ordinaret, impetraviſſet, alter vadem ſe pro reditu ejus tyranno [70] dare non dubitarit. Solutus erat periculo mortis, qui modo cervices gladio ſubjectas habuerat: [71] eidem caput ſuum ſubjecerat, cui ſecuro vivere licebat. Igitur omnes, & in primis Dionyſius, novae atque ancipitis rei exitum ſpeculabantur. Appropinquante deinde [72] definita die, nec illo redeunte, unuſquiſque ſtultitiae tam temerarium ſponſorem damnabat. At is *nihil ſe de amici conſtantia metuere* praedicabat. Eodem autem momento, & hora a Dionyſio conſtituta, qui eam acceperat, ſupervenit. Admiratus amborum animum tyrannus, ſupplicium fidei remiſit; inſuperque eos rogavit, *ut ſe in ſocietatem amicitiae, tertium ſodalicii gradum* [73] *ultima culturum benevolentia reciperent.* [74] Hae ſane vires amicitiae: mortis contemptum ingenerare, vitae dulcedinem extinguere, crudelitatem manſuefacere, odium in amorem convertere, poenam beneficio penſare potuerunt: quibus pene tantum

69. *Amicitiam junxerant*] Sic Pighius, at MSS. tredecim cum omnibus Edd. praeferunt, quod revocavi, *junxerunt.*

70. *Dare non dubitavit*] Lege omnino, *dubitarit.* PERIZON. Nempe pendet ab *ut*, quod anteceſſit, *Tam fidelem junxerunt amicitiam ut alter non dubitarit.* Itaque ſic emendavi, etiamſi repugnent Codices ſcripti.

71. *Idemque caput ſuum ſubjecerat*] Campenſe exemplar, *Et eidem* habet: alia, *Eidemque.* Melius. PIGH. *Eidem* firmant MSS. noſtri & Mog. pro *eidem caput ſuum ſubjecerat*, Leid. prim. *eo ſubjecto*, & deinde, *cui ſecurum vivere licebat.* Leid. ſept. *eo ſubiecto* pro varia lectione exhibet. Barb. prim. *ſecure.*

72. *Definita die*] Octo MSS. cum vulgatis Edd. praeter Mog. *finita.* Med. *diffinita. Finire diem* pro praefinire, ſtatuere, ſatis eſt frequens, ſed & *definire*, eodem ſenſu, ut docuit J. Fr. Gronovius ad Liv. L. xxxv. 7. *De* autem propter antecedentes literas eaſdem hic facile potuit excidiſſe. Sic contra Barb. prim. habet *deiu definita die.*

73. *Ultima culturum benevolentia*] In Wincheliano, *et una.* In Atrebatenſi, *utuma* perperam. Legendum puto, *intima culturum benevolentia.* PIGH. *Ultima culturum benevolentia.* Ita Aldus & Chalcocondyles ediderant. Pighius pro *ultima* ſubſtituit *intima*; & quidem ex conjectura. *Ultima* uterque etiam cod. Brand. habet. VORST. MSS. *ultima*, *ut una*, *una. Una* Ed. Mog. an *una benivolentia* dixit, ut *uno animo?* i. e. pari animo, aeque magno ſtudio, ac ipſi, benevolentia nulla in re diſcrepante. *Sic uno ore omnes omnia bona dicere.* Apud Ter. in Andria I. I. Cic. pro Flacco C. 26. *Qui ſoli toto orbe terrarum ſeptingentos jam annos amplius unis moribus, & numquam mutatis legibus vivunt.* In Bruto C. 26, *Unus enim ſonus eſt totius orationis & idem ſtilus.* Nec diſſimiliter *una pax* dicitur, quae per omnes gentes & terras eodem tempore eſt diffuſa. De qua notione vide omnino Celeb. Graevium ad Flor. L. IV. 12. 64. Noſter V. I. I. *Tota urbs unius humani amici vultum habuit.*

74. *Hae ſane vires amicitiae*] MSS. *haſcine*, *haecine*, *heccine*, *has ſane*, *haccinae*, *hae ſane.* Quod non muto. Melius enim huic affirmationi videtur convenire ſequens periodus, *quibus pene tantum &c.* quam ſi per interrogationem dixiſſet.

75. *Illis enim puublica ſalus, his privata continetur*] Bit. prim. *privata vita.* Vulgo edebatur *iis privata continetur.* Sed rectius MSS. *his.*

76. *Atque ut illarum aedes, ſacra domicilia*] Melius, *aedes ſacrae, domicilia.* LIPS.

77. *Ita harum fida hominum pectora*] In MSS. octo deeſt *ita.* Harl. *ſic.* Mog. *ſit.* deeſt *ita* etiam in quibuſdam Edd.

78. *Quaſi*

tum venerationis, quantum deorum immortalium caerimoniis debetur. [75] Illis enim publica ſalus, his privata continetur. [76] Atque ut illarum aedes ſacra domicilia, [77] ita harum fida hominum pectora [78] quaſi quodam ſancto ſpiritu referta templa ſunt.

Quod ita eſſe rex Alexander ſenſit. Darii caſtris, in quibus omnes neceſſa- 2.
rii ejus erant, potitus, [79] Hephaeſtione gratiſſimo ſibi latus ſuum tegente, ad eos alloquendos venit. Cujus adventu mater Darii recreata, humi proſtratum caput erexit, [80] Hephaeſtionemque, [81] quia ei & ſtatura & forma praeſtabat, more Perſarum adulata, tanquam Alexandrum ſalutavit. Admonita deinde erroris, per ſummam trepidationem excuſationis verba quaerebat. Cui Alexander, *Nihil eſt*, inquit, [82] *quod hoc nomine confundaris; nam & hic Alexander eſt.* Utri prius gratulemur? [83] qui hoc dicere voluit, an cui audire contigit? [84] Maximi enim animi Rex, etiam totum terrarum orbem aut victoriis, aut ſpe complexus, tam paucis verbis ſe cum comite ſuo partitus eſt. O donum inclytae vocis, danti pariter atque accipienti ſpecioſum! [85] Quod privatim quoque merito veneror, clariſſimi ac diſertiſſimi viri promptiſſimam erga me bene-

Curtius III. Diod. Sic. in vita Alex. Aelian. XII. 7.

78. *Quaſi quodam ſancto ſpiritu referta templa*] Diverſa lectio, ut Pighius in margine notavit, haec eſt, *Quaſi quaedam ſancto ſp. referta templa*: quam in uno quoque cod. Brand. obſervo. VORST. Leid. quart. *quedam*. ſept. *quodam al' quaedam*. Barb. prim. *quadam*.

79. *Hephaeſtione ſibi latus ſuum tegente*] Perperam Pighius & alii ediderunt *Ephestione*. Scribitur enim Graece Ἡφαιστίων: eſtque ab Ἥφαιστος; quae Vulcani apud Graecos appellatio eſt. VORST. Leid. quint. *Latus ejus*. Cop. *tangente*.

80. *Hephaeſtionem more Perſarum adulata*] Salmaſius Exercit. Plin. in Solin. p. 53. conjicit legendum eſſe *adorata:* eamque conjecturam valde probat Rupertus in ſuis ad Valerium Diſſertationibus. Sane *adorata* pro ea, quae adoravit, non ſine exemplo dictum eſſet. Ita enim *juratus* eſt is, qui juravit; & *conſpirati* Phaedro ſunt ii, qui conſpirarunt; & *penetratus* Lucretio is, qui penetravit; & *peragratus* Vellejo is qui peragravit. Sed & *adorare* ipſum illud verbum eſſe, quo morem venerandi Perſarum ſcriptores expreſſerint, vulgo notum eſt. Malim tamen ego cum Gronovio retinere τὸ *adulata*, & propter conſenſum codicum, & quia ipſum quoque *adulari* de tali re uſurpatur. VORST. Videndus J. Fr. Gronovius ad Liv. L. IX, 18. ſciendumque, etiam omnes ſcriptos codices hic retinere *adulata*.

81. *Quia ei & ſtatura & forma praeſtabat*] Leid. quint. *Quia ei & in ſtatura* Ultraj. uterque, *quia & in ſtatura & forma*. Barb. prim. & Periz. *Quia in ſtatura & forma*. Bit. prim. *Quia forma & in ſtatura*. Cum Ultraj. facit Ed. Mog. Perizonius libenter deleret τὸ *ei*.

82. *Quod hoc nomine confundaris*] *Confundi* rurſus pro perturbari, terreri. Quo etiam pertinet, quod antecedit, *per ſummam trepidationem*. Vide & ſup. III, 1, ext. 1. De eo vocabuli uſu vide & lib. de Latinitat. mer. ſuſp. p. 148. VORST. *Quod hoc nomine confundaris*. MS. Periz. *Quod in hoc homine confundaris*. Ultraj. prim. *Quod hoc nomine confunderis*. Sic L. VI. 8. 1. *Antonium hoc nomine vehementius confuſum & ſollicitum*.

83. *Qui hoc dicere voluit*] Leid. quint. Bit. prim. *Ei, qui hoc dicere voluit*. Ultraj. ſec. & Mog. *voluerit*. Periz. *An qui hoc dicere voluit*.

84. *Maximi animi rex, etiam totum terrarum orbem*] In Leid. ſept. *etiam* adſcriptum eſt recenti manu. Vide an rectius diviſeris cum Perizonio. *Et jam totum terrarum orbem*. in Copeſ. ordo ita mutatur, ut *Rex* demum ponatur poſt *complexus*.

85. *Quod privatim quoque merito veneror*] Haec quidem

benevolentiam expertus. Nec metuo ne parum conveniat, mihi [86] Pompejum meum inſtar eſſe Alexandri; [87] cum illi Hephaeſtio ſuus alter fuerit Alexander. Ego vero graviſſimo crimini ſim obnoxius, conſtantis & benignae amicitiae exempla ſine ulla ejus mentione transgreſſus: cujus in animo velut in parentum amantiſſimorum pectore, laetior vitae meae ſtatus viguit, triſtior acquievit. A quo omnium incrementa commodorum ultro oblata cepi: per quem tutior adverſus caſus ſteti: qui [88] ſtudia noſtra ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit. Itaque pavi invidiam quorundam optimi amici jactura, [89] videlicet quia fructu torſeram: non quidem meo merito; [90] gratiam meam, quantacunque fuit, cum his, qui ea uti voluerant, partitus. Verum nulla tam mode-

quidem ſuperiori exemplo ſunt connectenda, velut etiam demonſtrant exemplaria manuſcripta. Non enim ſe cum Pompejo ſuo velut exemplum amicitiae adducit, quod quidem facere ſine arrogantiae nota non poſſet; Verum amicitiae Alexandri Magni atque Epheſtionis occaſione ſimilem clariſſimi viri Sex. Pompeji erga ſe benevolentiam ac humanitatem gratitudinis cauſſa teſtatur. PIGH. Connectuntur haec ſuperioribus etiam in omnibus noſtris.

86. *Pompejum meum*] Badius de Sexto Pompejo hoc intelligit, motus nimirum ex hiſtoria Ceae mulieris, de qua hic Author Lib. II. Cap. I. ubi tamen non de Cn. Pompeji filio loqui eum putat, ſed de alio quopiam ſui ſeculi homine. Tamen ut verum fateamur potuit etiam Valerius adoleſcens habuiſſe commercium cum Sexto Cnei filio. Quem tamen ut Alexandro compararit, caſumque ejus deplorarit, facit rem obſcuram, quinam Pompejus intelligendus. De Cneo quadraret hiſtoria, ſi temporum ratio pateretur. Atqui ne hoc quidem veriſimile, Valerium in hoc opere Pompejum laudare voluiſſe, in quo Caeſari toties impudentiſſime adulatur. Quare hoc lectori judicandum relinquam. Diximus in primum librum quaedam, ſed pauca. GLAREAN *Pompeium meum.* Auſimne adfirmare hunc illum Pompejum eſſe Macrum, bibliothecarium Auguſti, de quo Suetonius? Ad eum & illa Ovidium ſcripſiſſe in Triſtibus autumant eruditi:

Ecquid ab impreſſae cognoſcis imagine cerae,
Haec tibi Naſonem ſcribere verba Macer?

Sed hic vix etiam ſub Tiberio viguerit. An igitur potius filius ejus Pompejus item Macer, de quo Tacitus libro I. Hoc profecto lubentius crediderim; quod quaſi caſum adverſum aut potius interitum Pompei videatur hic dolenter ferre noſter Valerius. Multos autem ſub Tiberio illuſtres viros cum ſponte ſua, tum coactos interiiſſe, cognoſcere licet ex Tacito, inter quos & frater Pompejae Praetorius. COLER. *Pompejum meum.* Mentionem hujus & ſupra facit II, 6, 8. & *Sextum Pompejum* vocat; cum quo ipſe Aſiam petierit. Fuit is conſul una cum Appulejo eopſe anno, quo Auguſtus deceſſit: & ſucceſſit ei Tiberius. Quodque primi illi in verba Tiberii juraverant, eidem acceptiſſimi ſemper fuere. Sextum illum Pompejum laudat & Ovidius l. IV. de Ponto el. I. 4. & 5. eique vitam & fortunas ſuas acceptas refert. Vide & Lipſium Comment. in lib. III. Annal. Tac. VORST. Ad. Tac. L. III. Ann. II. Muretus quoque illum Pompejum à Valerio ſignificari cenſet, & ipſum à Seneca vocari *Pompejum Silonem.* Sed Pigh. ad A. U. C. DCCLXVI. notat ipſum in Indice Dionis appellari *Sext. Pompejum Sex. F. Nepotem.* In tabulis Graecis *Magnum.*

87. *Cum illi Hephaeſtio ſuus*] Forſan *cum & illi.* PERIZON.

88. *Studia noſtra ductu & auſpiciis ſuis*] Formula *ductu & auſpiciis* de rebus bellicis uſurpari ſolet, ut ſupra dixi. Sed hic ad ſtudia literarum eſt tranſlata. VORST. Leid. quart. *acriora.*

89. *Videlicet quia fructu torſeram*] MSS. quinque *quos fructu torſeram.* Quod probabat Perizonius. duo *Fructum.* Duo *Fructus.* Deinde pro *voluerant* emendavi *voluerunt*, jubentibus omnibus ſcriptis cum Mog. Ed.

90. *Gratiam meam quantacumque cum iis fuit, qui ea uti voluerant partitus*] Manuſcripti libri haec meliore

modeſta felicitas eſt, quae malignitatis dentes vitare poſſit. [91] Et quo ſeceſſu quoſdam fugeris, aut quibus inſulis miſericordiae permulſeris, [92] ne [93] alienis malis perinde ac bonis ſuis laetentur ac geſtiant? Divites ſunt aliorum jacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus. Sed illi quatenus alienis incommodis ſuorum adhuc expertes inſultent, optima vindex inſolentiae varietas humanae conditionis viderit.

liore ordine luculentius exprimunt hoc modo, *Gratiam meam, quantacumque fuit, cum his qui ea uti voluerant partitus.* PIGH.

91. *At quo ſeceſſu quoſdam fugeris, aut quibus inſulis miſericordiae permulſeris; non cohibebis, ne alienis malis perinde ac bonis ſuis laetentur*] Veteribus nullae ſunt duae illae voces. *non cohibebis.* & ſpernendae omnino, ſic tamen ut totam clauſulam interrogatione deinde alleves. LIPS. *Quibus inſulis miſericordiae permulſeris. Inſulae* ſupplicum velatis manibus orantium inſignia. Livius l. XXXVII. *Teji, cum in oculis populatio eſſet, oratores cum inſulis & velamentis ad Romanum miſerunt.* Vide & Liv. XLV, 26. Tacitus I. Hiſt. *velamenta & inſulas praeferentis.* Caeſar B. Civ. II, 12. & Curtius VII, 5. *velamenta ſupplicum* vocant. VORST.

92. *Non cohibebis, ne alienis malis*] Notat Lipſius, voces *non cohibebis* à libris MSS. abeſſe; ac proinde legendum eſſe ita, *At quo ſeceſſu quoſdam fugeris, aut quibus inſulis miſericordiae permulſeris, ne alienis malis perinde ac bonis ſuis laetentur?* ut ſcilicet nota interrogationis adjiciatur. Atque ita planiſſime codices quoque Brand. habent, & vetus item editio Martini Herbip. VORST. Cum ergo decem etiam noſtri ita habeant, & Mog. editio inſuper notam interrogationis adjungat, non dubitavi ita reſcribere, etiam *Et quo ſucceſſu*, ut MSS. & princeps illa editio poſtulabant.

93. *Ne ut alienis malis*] Particula, *ut*, ſuperflua eſt, quae in V. libris omittitur. PIGH.

CAPUT VIII.

DE LIBERALITATE.

1. *Q. Fabii Max. Verrucoſſi dict.*
2. [1] *Buſae Canuſinae.*
3. *Q. Conſidii eq. Rom.*
4. *Populi Rom. erga Attalum regem.*
5. *Ejuſdem populi Rom. erga Graecos.*

EXTERNORUM.

1. *Hieronis regis Syracuſanorum erga Romanos.*
2. *Gilliae Agrigentini erga cives ſuos.*

Noſtrum opus pio egreſſu [2] ad proprium dolorem provectum in ſuum ordinem revocetur, liberalitatiſque commemorationi vacemus. Cujus duo ſunt maxime probabiles fontes; verum judicium, & honeſta benevolentia.

1. *Buſae Canuſinae*] Pighius *Paulae Buſae Canuſinae.* Rupert *Buſae Canuſinae Apulae.* ut emendandum monet apud Liv L. XXII. 52. *Mulier Apula* pro *Mulier Paula.* ſed occupaverat hoc Lipſ. L. I. Ep. Quaeſt. 6. PERIZON.

2. *Ad propriam rem provectum*] Lege, *ad proprium dolorem*, ut eſt in Campenſi. In aliis perperam habetur *decorem*, in aliis, *ardorem.* PIGH. *Ad proprium dolorem.* Reſcripſit ita Pighius ex codd. MSS. Et habet quoque ita unus cod. Brandeb. Alter *ad propriam rem*; quomodo & alii quidam. VORST. *Ad propriam rem* habent MSS. octo. Leid. prim. *decorem.*

 ſept.

tia. [3] Nam cum ab his oritur, tunc demum ei ratio conſtat. [4] Dono autem ipſi gratiam & magnitudo quidem ſua; ſed efficaciorem aliquanto opportunitas conciliat.

I. Accedit enim pretio rei, inaeſtimabile momentum occaſionis, [5] quae Fabium Maximum tot ante ſaecula [6] ob parvam pecuniae ſummam erogatam, ad hoc uſque tempus laudabilem fecit. Captivos ab Annibale interpoſita pactione nummorum receperat. qui cum à ſenatu non praeſtarentur, miſſo in Urbem filio, fundum, quem unicum poſſidebat, vendidit, ejuſque pretium Annibali protinus numeravit. Si ad calculos revocetur, parvum, utpote ſeptem jugeribus, [7] & hoc in Pupinia addictis, redactum: [8] ſi animo erogantis, omni pecunia majus. Se enim patrimonii, quam patriam fidei, inopem eſſe maluit: eo quidem majore commendatione, [9] quod proni ſtudii certius indicium eſt ſupra vires niti, quam viribus ex facili uti. [10] Alter enim

Ann. urb. 536 Livius xxii. Plutarch. in vita.

ſept. *Rem al' decorem, al' ardorem.* Ultraj. prim. Leid. quart. quint. Periz. cum Ed. Mog. *proprium ardorem.* quod ſatis placet. Commemoravit enim, quanto ardore amoris Pompejum fuerit complexus. pro *Revocetur*, unus Rem. *revocemus.*

3. *Nam cum ab his oritur*] Leid. prim. *Nam cum ab his orietur beneficio largitio.* Male in vulgatis editionibus ante Pighium erat *ejus ratio*: MSS. enim *ei* recte exhibent fere omnes.

4. *Dono autem ipſi gratiam & magnitudo ſua*] Supereſt copula, quae neque habetur in Pulmanniano vel Suſiano. PIGH. *Dono autem ipſi gratiam & magnitudo quidem ſua. Et* ſupervacaneum judicat, & à quibuſdam codd. abeſſe teſtatur Pighius. Antiquiores typis expreſſi, & MSS. item Brandeb. eam habent. Eſt autem hic pro *etiam*; adeoque nec ſupervacua. VORST. MSS. ſex cum Mog *Gratia & magnitudo.* reliqui, *gratiam & Magnitudo*, ut ante Pighium edebatur. Nec mutandi cauſſa fuit. Ultr. prim. *efficacius.*

5. *Quae Q. Fabium Maximum*] Addit Pighius praenomen, quod abeſt a MSS. & antiquis editionibus.

6. *Ob parvam pecuniae ſummam erogatam*] MSS. fere *parva pecuniae ſumma erogata.* & ſic Mog. Ven. *ob parvam pecuniae ſummam erogatae.* Copeſ. *parvae pecuniae ſumma erogata. ob* certe in MSS. non invenio. Quare puto eſſe Valerii. *Parva pecuniae ſumma erogata.*

7. *Et haec in Pupinia addictis*] *Et haec* pro *& quidem*; quomodo Graeci dicunt καὶ ταῦτα de qua Graecorum locutione in lib. III. Diſſert. ſacr. p. 80. egimus. *Pupinia*, ager fuit circa Tuſculum ſterilis & aeſtuoſus. Vide ſup. IV. 4. 4. & 6. & ad ea loca Notas. Pro *& haec* unus cod. Brand. habet *& hoc*: quod cum locutione Graeca itidem congrueret. Nam & Graeci dicunt καὶ τοῦτο. Vide praedictum locum Diſſertat. ſacr. VORST. MSS. propemodum omnes habent *& hoc.* Leid. prim. *Additis.* Barb. prim. *additis.* Harl. *abditis.* quod Oliv. exponit *adſtrictis, circumſcriptis.* cogitavi an legendum eſſet, *aridis.* ſed non opus eſt ut *addictis* ſollicitetur, quum proprium ſit de rebus venditis, ut pretio certo dicantur *addici.* Reſtitui *& hoc*, ut pote quod melius conveniat cum *parvum*, & *redactum.* ad quae reſpicit. *Redigere pecuniam* illuſtrantem vide Celeb. Bentlejum ad Horat. Epod. II. 69.

8. *Si animo praerogantis*] *Erogantis*, Optime, ut in Campenſi & Cauchiano. PIGH. *Si animo erogantis.* Scribes *animum*, ſi tu animum ad priora rettuleris, à quibus haec pendent. LIPS. *Si animo erogantis.* Pro *animo* Lipſius legendum cenſet *animum*; quia praecedit, *ſi ad calculos revocetur.* Sed habent tamen omnes codices, ipſique etiam Brandeburgenſes, *animo.* Pro *erogantis* quidam codices habent *praerogantis.* Quod Rutgerſius natum putat ex literis ſingulariis P. R. ſcripſiſſe enim Valerium *P. R. erogantis*, id eſt, populo Romano erogantis. Vide Var. lect. ejus I. 18. VORST. *Erogantis* habet Ultr. prim. Ceteri fere *praerogan-*

nim quod poteſt, praeſtat: alter etiam plus quam poteſt.

[11] Itaque ejuſdem temporis femina Buſa nomine, regionis autem Apuliae ditiſſima, [12] merito quidem liberalitatis teſtimonium receperit: ſed excellentes opes ſuas Fabianis rei familiaris anguſtiis non comparaverit. Nam etſi [13] circa decem millia civium noſtrorum, Cannenſis proelii reliquias, benigniſſime intra Canuſina moenia alimentis ſuſtentavit, ſalvo tamen ſtatu fortunarum ſuarum, munificam ſe populo Romano praeſtitit. Fabius in honorem patriae, paupertatem inopia mutavit. 2. Ann. urb. 537. Livius XXII. 52.

In Q. quoque Conſidio ſaluberrimi exempli, nec ſine parvo ipſius fructu, liberalitas annotata eſt: qui Catilinae furore ita conſternata republica, ut ne à locupletibus quidem debitae pecuniae, [14] propter tumultum, pretiis poſſeſſionum diminutis, ſolvi creditoribus poſſent; cum centies atque quinquagies HS ſummam in foenore haberet, neque de ſorte quenquam debitorum ſuorum, 3. Ann. urb. 690. Q. Conſidii meminit Cic. Verr. III. & p. Cluent.

gantis: quod poſſit etiam natum videri ex *animo pio erogantis. Animo* enim retinent quoque omnes noſtri: in quo *aeſtimetur*, *cenſeatur* vel ſimile quid debet ſubintelligi, quod praegnanti ſignificatione incluſum eſt, in τῷ *ad Calculos revocetur.* vide Notas virorum doctorum ad Flor. L. III. 21. 26. & J. Fr. Gron. Diat. ad Stat. L. III. p. 177. adde Virg. L. II. Aen. 320. Val. Flac. L. I. 115. Quid enim erit ſi cum Lipſio legamus *Animum?* ubi debebis intelligere, *ſi revocetur ad animum.* Quod certe aliud ſignificat.

9. *Quod proni ſtudii celerius indicium*] Ita veteres typis expreſſi; & MSS. item Brand. Pighius perperam habet *quo:* quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. VORST. MS. Copeſ. *quam.* ceteri *quod.* ſic ſupra *quia.* L. IV. 4. init. *Eo quidem certius, quia dominium rerum collabi ſolet.*

10. *Alter enim quod praeſtat, poteſt*] Fallor, aut argutior priſca lectio, *quod poteſt, praeſtat.* LIPS. *Alter enim quod poteſt praeſtat.* Ita omnino legendum. Habentque ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Mirum autem quod Pighius edidit, *Alter quod praeſtat poteſt;* quodque rurſus Colerus & Thyſius eum ſunt ſecuti. VORST. Conſentiunt etiam ſcripti noſtri, qui inſuper habent *plus etiam quam poteſt.*

11. *Itaque ejuſdem temporis*] Male hic novum exemplum ſtatuunt, cum ſit comparatio cum ſuperiore, illique conjunxerit Valerius ut ſupra IV. 6. 1. de Admeto. IV. 7. 4. de Theſeo. Nihilo enim magis hoc inter domeſtica exempla retuliſſet, quam de Spurina IV. 5. Ext. 1. quod omnino conſiderandum. Adde & T. Jubelli Taureae, item Daſii & Blaſii. PERIZON.

12 *Merito quidem liberalitatis teſtimonium recepit: ſed ſi &c.*] Lege omnino cum MS. *Receperit, ſed excellentes opes.* expuncto τὸ *ſi*, ſenſu optimo. Mutarunt utrumque, qui concoquere non potuerunt illud tempus ita abſolute poſitum. Quod tamen ſaepe facit Valerius, & jam ſupra reſtituimus IV. 3. 6. PERIZON utrumque confirmatur longe majore & potiore parte noſtrorum MSS. & Mog. editione.

13. *Circa decem millia civium*] Multi MSS. non habent *millia*, deſignata per *m* quod propter praecedens exciderat. Vulgatae quaedam Editt. *inter moenia*, ſed *intra* ſervant MSS. propemodum omnes cum Mog.

14. *Propter tumultum*] Omnes enim eo tempore Pacis artes frigebant, omnia miſcebantur. De qua re diffuſe Salluſtius: *Quibus rebus permota civitas atque immutata facies urbis erat: ex ſumma laetitia atque laſcivia, quae diuturna quies pepererat, repente omnis triſtitia invaſit. feſtinare, trepidare: neque loco, neque homini cuiquam ſatis credere: neque bellum gerere, neque pacem habere: ſuo quiſque metu pericula metiri &c.* COLER.

15. *Publicae confuſionis*] Seditionis, tumultus. Gloſſarium: *Confuſio* Ταραχή. Et: Ταραχὴ *Turba, Turbatio, Tumultus.* COLER. *Amaritudinem publicae confuſionis.* Colerus *confuſionem*

rum, neque de uſura à ſuis appellari paſſus eſt: quantumque in ipſo fuit, amaritudinem [15] publicae confuſionis privata tranquillitate mitigavit: opportune, mirificeque teſtatus, nummorum ſuorum, [16] non civilis ſanguinis, ſe eſſe foeneratorem. [17] Jam, qui nunc praecipue negotiatione delectantur, cum pecuniam cruentam domum retulerint, quam improbando gaudio exultent, recognoſcent, ſi diligenter ſenatus conſultum, quo Conſidio gratiae actae ſunt, legere non faſtidierint.

4. Queri mecum jamdudum populus Rom. videtur, quod cum ſingulorum munificentiam conſecter, de ſua taceam. Ad ſummam enim ejus laudem pertinet, quem animum regibus, & urbibus, & gentibus praeſtiterit recognoſci: quia omne praeclari facti decus [18] crebra memoria in ſe ipſo revireſcit. Aſiam

nem interpretatur ſeditionem & tumultum. Jam in ſeditione & tumultu eſt quidem confuſio; ſed ſeditio & tumultus tamen confuſio ipſa non eſt. Significat enim *confuſio* ipſam illam animi perturbationem & conſternationem, quae in ſeditione eſſe ſolet; ut vel ex voce *tranquillitatis*, quae apud noſtrum ſequitur, intelligi poteſt. Vide & III. I. ext. I. & IV. 7. ext. 2. Item libellum de Latinit. mer. ſuſp. p. 149. VORST. Poſtea Ultr. prim. habet *Tranquillitas mitigavit*.

16. *Non civilis ſanguinis*] Egregium facinus & perpetua memoria digniſſimum. Civilem autem ſanguinem appellat totam ſubſtantiam civium obaeratorum. Ita loquitur Cicero pro Quintio: *Fateatur ſe non pecuniam, ſed vitam & ſanguinem petere.* Graeci in eadem re αἷμα καὶ ψυχὴν uſurpant. Timocles, vetus Poëta:

Τ᾽ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο, μηδ᾽ ἐκτήσατο,
Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ.

id eſt,

Pecunia ſanguis & vita eſt mortalibus.
Eampſe qui vel haud habet, aut non poſſidet,
Is mortuus viventes inter ambulat.

Ex his facile quivis intelliget cur & *pecuniam cruentam* dixerit Valerius faeneratorum. COLER. *Civilem ſanguinem* appellare videtur ſubſtantiam ſeu facultates civium obaeratorum. Cicero pro Quint. *Fateatur ſe non pecuniam, ſed vitam & ſanguinem petere* Graeci quoque eandem rem αἷμα καὶ ψυχὴν vocant. Nec diſcrepant Germani mei.

17. *Jam qui hac praecipue negotiatione delectantur*] Vetus, *negatione*. De re uſuraria loquitur, eaque inhoneſta: cui nimis honeſtum Negotiationis verbum. Credam facile fuiſſe, *nummatione*. LIPS. *Hac praecipue negotiatione.* Suſpecta mihi, ut & Lipſio vox *negotiatione*, in re uſuraria & parum honeſta. Lipſius aliud verbum quaerit *nummatione*, ſed non invenit. Me inveniſſe parum abeſt quin adfirmem: *Hac praecipue nundinatione.* Nihil ad mentem Valerii oportunius. Gloſſarium vetus: *Nundinatio* πραγματεία. Integrum Valerii locum operae eſt inſpicere, apud Johannem Sarisberienſem libro VIII. capite 4. COLER. *Qui nun. praecipue negotiatione.* Lipſio vox *negotiatione* hic nimis honeſta videtur: velletque idem legi *nummatione*. Deinde Colerus ex mera conjectura ſubſtituit *nundinatione*. Salmaſius autem conjecit pro *negotiatione* legendum eſſe *necatione*; quod veteres codd. omnes habent *negatione*, quodque lectionem hanc confirment quae ſequuntur. Vide Notas ejus ad Hiſt. Aug. p. 130. Mihi nihil mutandum, ipſaque vox *negotiatione* ſatis commoda videtur. Habet eam manifeſte uterque etiam cod. Brand. Et quidni *negotiatio* vocetur ſi pecuniam in fenore ponas, ipſumque fenus deinde exigas; ſive jam recte & honeſte, ſive ſecus illud fiat? Ipſa mercatura *negotiatio* eſſe ac dici non deſinit; ſi maxime aliquid iniqui ſecum trahat. VORST. Salmaſii *necatione* placuit vehementer Ruperto, ita ut Valerium plurimum eo nomine ipſi debere cenſeat. contra de faeneratoribus recte dici *negotiationem* oſtendit Gronov. L. IV. obſ. 24. *Negatione* invenio quidem in multis noſtris, ſed in aliquibus etiam eſt emendatum in *negotiatione*. plerique etiam, *Nam qui nunc*, item *cognoſcent* pro *recognoſcent*. quod utrumque prae-

ſiam bello captam Attalo regi muneris loco poſſidendam tradidit, eo excelſius & ſpecioſius [19] Urbis noſtrae futurum imperium credens, ſi ditiſſimam atque amoeniſſimam partem terrarum orbis, in beneficio, quam in fructu ſuo reponere maluiſſet. Ipſa victoria donum felicius: quia multum occupaſſe, habere invidiam potuit: tantum tribuiſſe, gloria carere non potuit.

Ann. urb. 563. Livius xxxviii. Strabo xiii. Cic. pro Seſt.

Illius vero Romanae liberalitatis coeleſtem ſpiritum nullae literae ſatis di- 5.
gnis laudibus proſequentur. [20] Philippo enim Macedonum rege ſuperato, [21] cum ad Iſthmicum ſpectaculum tota Graecia conveniſſet, T. Quinctius Flamininus tubae ſigno ſilentio facto, per praeconem haec verba recitari juſſit, *S. P. Q. R. & T.* [22] *Quinctius Flamininus Imperator omnes Graeciae urbes, quae ſub ditione Philippi regis fuerunt*, [23] *liberas atque immunes eſſe jubet.* Quibus auditis, maximo & [24] inopinato gaudio homines perculſi, primo veluti

Ann. urb. 557. Livius xxxiii. Plut. Flamin.

praefert etiam Ed. Mog. ut & *negotiacione.*

18. *Crebra memoria in ſe ipſo revireſcit.* Leid. prim. *Reviviſcit.* deinde Editt. ante Pighium praeter Mog. habent *poſſidendam tribuit*, ſed MS. *tradidit.* *Muneris loco* adſcriptum eſt in Marg. Barb. ſec.

19. *Urbis noſtrae futurum imperium credens*] ſic dedit Pighius, & eſt in utroque Ultraj. & Ed. Mog. ſed in reliquis & MSS. decem *Urbi noſtrae.* dein Harl. & Ultraj. prim. *multa occupaſſe.*

20. *Philippo enim Macedonum rege ſuperato*] Longe major pars MSS. cum Editis ante Pighium exhibent *Macedoniae rege.*

21. *Cum ad id tam inſigne ſpectaculum*] Oliverius recte legit, *Cum ad iſthmicum ſpectaculum tota Graecia conveniſſet.* Idque ex tertio Livii decados quartae: qui acephalus inventus eſt nuper Moguntiae. Ceterum decretum illud ſenatus paulo aliter apud Livium refertur cum populorum Graecorum enumeratione. Et eos, qui ſub rege Philippo fuerant, populos numeratos ait, cum nullum ibi nomen eſſet; ſed puto locum apud Livium mutilum. GLAREAN. *Cum ad inſigne ſpectaculum. Ad Iſthmicum*, in Atrebatenſi aliiſque. Sic etiam Plutarchus in Flaminino. Livius tamen, Nemea dicit fuiſſe. PIGH. *Iſthmicum.* Cave credas Pighio, qui ait Livium ſcribere, Nemea hos fuiſſe ludos. Nam Livius potius ſentit Nemeae hos ludos factos. Nemeae civitatis meminit Strabo libro viii. & ex eo Stephanus. In ea ludi Iſthmici aliquandiu celebrati ſunt, donec poſtea Corinthum translati, ut ſcribit Strabo. Florus libro ii. *Cum hoc forte Nemeae in theatro Quinquennalibus ludis a praecone caneretur, quo certavere plauſu? quid florum in conſulem profuderunt.* COLER. *Ad Iſthmicum ſpectaculum.* Ita recte Pighius ex codd. MSS. cum Aldus ediſſet *ad inſigne ſpectac.* Habet quoque ita unus cod. Brand. Eſt autem *Iſthmicum ſpectaculum*, & *Iſthmicus ludus*, qui Corinthi in Iſthmo agitatus fuit. VORST. Errant & Pighius & Colerus; Ille quod ait Livium ſcribere haec facta, *Nemeis ludis*; Hic quod reprehendens Pighium negat *Nemeis ludis*, ſed *Nemeae Iſthmicis ludis* eſſe factum; quum Corinthi acciderit etiam ſecundum Livium, quem vide Lib. xxxiii. 31. ſed reſpexerint illi ad libertatem Argivis datam voce praeconis in ludis Nemeis, de quo Liv. L. xxxiv. 41. De Nemeis autem Argi peractis vide & Liv. L. xxvii. 30. 31. PERIZON. Harl. Bit prim. Ultraj. prim. Leid. quart. *cum ad id tam mirum.* quint *iſtuc.* ſept. *iſtud tam mirum.* Rem. *Hiſtrionicum.* Leid. ſec. *diſinicum.* Ultr. ſec. *Iſinitum.* Ed. Mog. *Iſchmicum.* MS. Cop. *Ithmicum.* Periz. *Iſthmicum.* Leid. ſext. *inſigne.* Quin *Iſthmicum* unice verum ſit, nemini, credo, dubium videbitur.

22. *Quintus Flaminius*] Legendum ex v. c. *T. Quinctius Flamininus.* PIGH. *T. Quintius* apparet in ſat multis. Sed *Flamineus*, vel *Flaminius*, vel *Flaminius* poſterius nomen fere exhibent ſcripti. Recte tamen *Flamininus* Pighius reſtituit.

23. *Liberas atque immunes*] Idem Florus, flos ille ſcriptoris libro ii. capite 7. *Graeciae vero veterem ſtatum reddidit, ut legibus viveret ſuis & avita libertate frueretur.* COLER.

24. *Inopinato gaudio homines perculſi*] Rem. Leid. prim. quint. ſcribunt, *Omnes perculſi.*

ti non audiſſe ſe, quae audierant, credentes, obticuerunt. Iterata deinde pronuntiatione praeconis, [25] tanta coelum clamoris alacritate compleverunt, [26] ut certo conſtet, aves quae ſupervolabant, attonitas, paventeſque decidiſſe. Magni animi fuiſſet à [27] tot captivorum capitibus ſervitutem detraxiſſe, quot tunc nobiliſſimis & opulentiſſimis urbibus populus Rom. libertatem largitus eſt. Ad cujus majeſtatem pertinet, [28] non ſolum quae ipſe benigne tribuit, ſed etiam quae alio tribuente ſenſit, commemorari. [29] Ut enim illic commemoratae, ita hic redditae laudis commendatio eſt.

Ex-

Vide ad L. 1. 8. 4. Ext.

25. *Tanta coelum clamoris alacritate compleverunt*] MS. *compulerunt. F. Impulerunt*, ut aures dicitur percutere ſonus. PERIZON.

26. *Ut certo conſtet*] MSS. undecim cum Edit. ante Pighium *ut certe conſtet. certo* tamen convenientius eſt.

27. *Tot captivorum*] Livius libro quadrageſimo quarto, *Praebuerunt ſpeciem triumpho capitibus raſis ſecuti, qui ſervitute exempti fuerant.* COLER.

28. *Non ſolum quod ipſe benigne tribuit, ſed etiam quod alio tribuente ſenſit, commemorari*] Dictione una omiſſa depravatus eſt locus, qui inter lineas in Campenſi eſt annotata. Unde hoc modo reſtituendum eſſe opinor. *Non ſolum quae ipſe benigne tribuit, ſed etiam quae alius ipſo tribuente ſenſit, commemorari.* Excuſat enim Valerius, quod nimis forſan verboſe gaudium ac geſtus Graecorum in excipiendo datae libertatis nuncio deſcripſerit. PIGH. *Sed etiam quae alius ipſo tribuente ſenſit, commemorari.* Labem & nubem huic loco veteres adimunt, in quibus ſic; *quae alio tribuente ſenſit.* Tranſitum enim & velut viam ſibi facit ſolitum id Valerio, ad exempla Externa ſequentia; in quibus non Romanorum in alios, ſed aliorum in Romanos liberalitas expreſſa. Eam autem, inquit, commemorari quoque intereſt Romanae laudis, quia meruit. LIPS. *Alius ipſo.* In libro Veneto: *Alio tribuente ſenſit.* Sic & Lipſius. COLER. *Quae alio tribuente ſenſit.* Ita omnino legendum; non, ut Pighius vult, *Quae alius ipſo tribuente ſenſit.* Habent ita antiqui typis expreſſi, & MSS. item Brand. Eſtque ſenſus apprime commodus. Nam, ut bene obſervat Lipſius, tranſitum & velut viam ſibi parat ad exempla ſequentia, in quibus non Romanorum in alios, ſed aliorum in Romanos liberalitas expreſſa; exempli gratia quod Hiero, Syracuſanorum rex, liberalis fuit in Romanos. VORST. Confirmatur *Quae alio tribuente ſenſit*, auctoritate omnium noſtrorum Codicum manu exaratorum. Aliquot etiam habent, *Quae ipſe benigne tribuit.*

29. *Ut enim illic commemoratae, ita hic redditae laudis commendatio eſt*] Placet Wincheliani & Colonienſis codicum lectio, *ut enim illic collatae*, & reliquam Campenſis libri adjungo, *ita hic repetitae laudis commendatio.* Ex quibus primum verbis hauries veram Valerii ſententiam, quae quidem pertinet ad antedictam excuſationem. Ait enim Graecos in conferenda Romanis ob libertatem datam laude, ſe quidem in eadem ſcriptis repetenda commendari debere. Lapſus profecto ſupine librarius priorem ſententiam corrupte ſcriptam non intelligens; & ſic error errorem traxit, qui ex inepta repetitione verbi *commemorari* poteſt colligi. PIGH. *Ut enim illic commemoratae, ita hic redditae laudis commendatio eſt.* Ita Aldus ediderat. Nec diſcrepant codd. Brandeb. MSS. At Pighius in duobus codd. pro *commemoratae* reperit *collatae*, & in alio quodam pro *redditae*, *repetitae*; eaſque voces audacter & ſubſtituit. Mihi altera lectio placet. Obſervandum autem, *illic* ad proximum, *hic* vero ad remotius pertinere: quale quid de ipſis quoque pronominibus *hic* & *ille* ſupra obſervatum. VORST. Copeſ. *commemoratae* & *redditae*, & ſic Vorſtius, ſed male exponit. Ita loquitur, quia ut Romanus in ſequenti exemplo reddit laudem Hieroni, qui ſupra commemoravit laudem populi Romani. PERIZON. pro τῷ *commemoratae* & *redditae*, ſtat etiam potior pars MSS. & Edd. omnes. nonnulli MSS. *commendationes.*

30. *Hiero Syracuſanorum rex*] MSS. quatuor

Sy-

EXTERNA.

[30] Hiero Syracuſanorum rex, audita clade, qua Romani apud Thraſymenum lacum erant afflicti, [31] trecenta millia modiûm tritici, & ducenta millia hordei, aurique [32] ducenta & XL pondo Urbi noſtrae muneri miſit. Neque ignarus verecundiae majorum noſtrorum, [33] ne nollent accipere, [34] in habitum id Victoriae formavit, ut eos [35] religione motos, munificentia uti cogeret: voluntate mittendi prius; iterum providentia cavendi, ne remitteretur, liberalis. 1. Ann. urb. 536. Livius XXII.

Subnectam huic Agrigentinum [36] Gilliam, quem propemodum ipſius liberalita- 2.

Syracuſanus. Quinque *Syracuſanorum.*

31 *Trecenta millia mediorum tritici, ducenta hordei, aurique ducenta & quadraginta pondo*] In Atrebatenſi, Gemblacenſi, Pulmanniano, & Colonienſi ſic; *Trecenta milia modium tritici, & ducenta milia hordei.* Plene ac correcte: Auri autem pondo fuiſſe Livius dicit CCCXX. modo non fallant numerales notae. PIGH. Poſterius *millia* abeſt a pleriſque noſtris. Ed. Mog. *Tricentos & mille modios & ducentos ordei.* Ultr. prim. *ccc. modia.* tres alii *ccc. mille modios.* Leid. prim. *modiorum.* ſed alii *Trecenta millia modium tritici ducenta hordei.*

32. *Ducenta & XL. pondo*] Lib. Dan. *L. pondo.* & ita nonnulli alii. COLER. Periz. *ducentum & ſexaginta.* Aliquot MSS. *munere miſit.*

33. *Quod nollent accipere*] Gloſſulam hoc totum ſapit. dele, aut reſcribe, *ne nollent*: ſed dele magis. LIPS. *Quod nollent accipere.* Ut Lipſius conjectura emendavit, ita impreſſum olim Venetiis: *ne nollent accipere.* COLER. *Ne nollent accipere.* Ita legendum; non, ut Pighius, eumque ſecuti Colerus & Thyſius, edidere, *quod nollent accipere.* Habent rurſus ita codices Brand. MSS. vetereſque typis expreſſi. Eſt autem *ne nollent* pro *ne recuſarent.* VORST. Habent ita & noſtri. Probavit etiam ex Cod. Bambergenſi Modius Novant. Ep. 128. Leid. quint. *Ne id nollent accipere.*

34. *In habitum id Victoriae formavit*] Statuam Victoriae auream faciendam curavit: quae in templo Jovis Capitolini & poſita fuit. VORST.

35. *Religione motos*] Timebant enim, ne malum id omen eſſet, ſi Victoriam non admitterent. VORSTIUS.

36. *Gilliam*] Unus manuſcriptus *Calliam.* lego: *Galliam*; quamvis Athenaeus ſcribit Γελλίαν lib. I. ubi & de quingenis illis equitibus. Hanc Hiſtoriam de *Gellia* ex lib. XV. Timaei ſumptam eſſe, ait eruditiſſimus Caſaubonus. COLER. *Agrigentinum Gilliam.* De munificentia hujus ſcribit & Diodorus lib. XIII. Bibliothecae; itemque Athenaeus lib. I. Dipnoſoph. Sed vocant hi Γελλίαν. Nam quod in codd. Athenaei legitur Τελλίαν, id ſine dubio mendum eſt; idque ſatis antiquum, ut Caſaubonus obſervavit: quippe quod ipſum quoque Euſtathium decepit. VORST. Teſtatur Paul. Leopardus L. XII. Emend. 15. e libris ſuis Valerii manuſcriptis alterum habere *Galliam*, alterum *Calliam.* Ego *Calliam* invenio in Periz. Bit. prim. Ultraj. ſec. Leid. quint. *Galliam* in Leid. primo. Guyetus conjiciebat *Gylliam. Calliam* habet etiam Mog. ceteri impreſſi cum ceteris MSS. *Gilliam.*

37. *Contrahenda*] Lib. Dan. *Corripienda.* Non abjicio. poſſit tamen & eleganter: *Corruenda.* Sed *corripienda* habet etiam Sarisberienſis. COLER. *In contrahenda pecunia.* Liber. P. Dan. ut Colerum teſtatur, *in corripienda pecunia:* quomodo Joh. quoque Saresberienſis locum hunc citat. Sed & uterque codex Brand. vetuſque typis expreſſus Mart. Herbip. ſic habent. Neque aliter vir ſummus Joh. Fred. Gronovius in tribus libris ſcriptum reperit. Vide l. IV. Obſ. c. 19. VORST. *Corripienda* quod in ſuis duobus Leopardus invenit, probavitque loco citato, ego etiam deprehendi, in MSS. tredecim & Ed. Mog. Adſcripſit Perizonius ſic L. IX. 4. Ext. *Nam cum anxiis ſordibus magnas opes corripuiſſet.*

38. *Cra-*

litatis praecordia conſtat habuiſſe. Erat opibus excellens; ſed multo etiam animo, quam divitiis locupletior: ſemperque in eroganda potius, quam in [37] contrahenda pecunia occupatus: adeo ut domus ejus quaſi quaedam munificentiae officina crederetur. Illinc enim publicis uſibus apta monimenta extruebantur: illinc [38] grata populi oculis ſpectacula edebantur: illinc epularum magnifici apparatus, [39] labentique annonae ſubſidia oriebantur. [40] Et, cum haec univerſis, privatim alimenta inopia laborantibus, [41] dotes virginibus paupertate preſſis, ſubſidia detrimentorum incurſu quaſſatis erogabantur. Hoſpites quoque tum urbanis penatibus, tum etiam ruſticis tectis benigniſſime excepti, variis muneribus ornati dimittebantur. Quodam vero tempore quingentos ſimul Gelenſium equites vi tempeſtatis [42] in poſſeſſiones ſuas compulſos,

38. *Grata populi oculis*] Lib. Dan. *pupillorum oculis.* Probarem, niſi vetarent illa, quae ſequuntur: *Et cum haec univerſis.* Apud Sarisberienſem lib. VIII. qui hunc locum ex Valerio exſcripſit legitur: *publicis oculis.* COLER. *Grata populi oculis.* Joh. Saresberienſis lib. VIII. Policratici, ubi hunc locum citat. *publicis oculis.* Ad quod prope accedit, quod in utroque cod. Brand. & in vetere editione Mart. Herbip. eſt *pupillis oculis.* VORST. Bit. prim. grata *pupillis ſpectacula.* Leid. quart. *pupillorum oculis.* Leid. quint. ſept. uterque Ultraj. Ed. Mog. *pupillis oculis.* ceteri *oculis populi.* Deinde Harl. *munifici apparatus.* ſic Ultraj. ſec. cum Ed. Mog.

39. *Libentique animo annonae ſubſidia tribuebantur*] Veram lectionem praefero, quae eſt in manuſcriptis omnibus; *Labentique annonae ſubſidia oriebantur.* PIGH. *Labentique annonae ſubſidia.* Ita reſtituit Pighius ex MSS. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Alter mendoſe *latenti*: ſed quod ad veram lectionem tamen proxime accedit. Aldus ediderat *libentique animo annonae ſubſidia.* Eſt autem *labens annona*, quae rara, adeoque cara, eſt. VORST. *Labentique annonae ſubſidia oriebantur* probavit etiam Paul. Leopardus allatis exemplis. *animo* certe abeſt à noſtris, & pro *libenti* habent *latenti*, vel *latentis*, *labenti*, vel *labentis*. *Oriebantur* etiam eſt in omnibus ſcriptis. Ed. Mog. *latentique annonae ſubſidia oriebantur.*

40. *Et cum haec univerſis privatim alimenta inopia laborantibus erogabantur*] MS. interponit *atque* f. *Atqui*, vel *Aeque*, hoc ſenſu, ut quum haec univerſis erogaret, aeque privatim erogabantur ab eo &c. mallem ſane *& cum haec univerſis, tum privatim* &c. Sic V. 4. 1. *Aeque ſine effectu redierunt.* PERIZON.

41. *Dotes virginibus, paupertate preſſis ſubſidia, detrimentorum incurſu quaſſatis ſolatia erogabantur*] Tolle vocem, *ſubſidia*, quae haud dubie cioſa ſupereſt, atque ita lege ex v c. *Dotes virginibus paupertate preſſis, detrimentorum incurſu quaſſatis ſolatia erogabantur.* Solatium pro ſubſidio poſuit etiam L. Florus, auctor non contemnendus: cujus verba, quia in vulgatis libris non habentur, adjungam. Sunt autem libro II. cap. 7. Ubi de Rhodiis, *Aderant*, inquit, *Rhodii nauticus populus. Nam Rhodos opinatiſſima inſula, & totius Aſiae inſularum metropolis cum pene omnibus Cycladibus arma pertimeſcens Romano jam dudum ſe foederatam populo illi coniunxerat, & navali bello ſolatia condonabat.* Pulchre *opinatiſſimam* vocat Rhodon: quod victorias Romanorum opinari ac quaſi praevidere potuerat, quia Soli ſacra inſula eſt, providentiae ac divinationum praeſidi. PIGH. *Dotes virginibus paupertate preſſis.* Aldus & Chalcocondyles ediderant *Dotes virginibus paupertate preſſis ſubſidia*: *detrimentorum incurſu quaſſatis ſolatia erogabantur.* In quibus una vox ſine dubio ſupervacua eſt. Et Pighius quidem expungendum putat *ſubſidia.* A codd. Brand & à vetere typis expreſſo Mart. Herbip. abeſt *ſolatia*; ſcriptumque in illis ſic, *Dotes virg. paup. preſſis, ſubſidia detrimentorum incurſu quaſſatis erogabantur.* Quae lectio mihi magis placet. Quia duos jam Nominativos, *alimenta & dotes*, praemiſerat Dativis: conſentaneum eſt tertium item Nominativum Dativo non poſtpoſitum, ſed praemiſſum voluiſſe; ſive jam ſit *ſubſidia*, ſive, ut Pighius vult, *ſolatia.* VORST. Quod in Brand.

ſos, aluit ac veſtivit. Quid multa? non mortalem aliquem, ſed propitiae fortunae benignum eſſe diceres ſinum. Ergo quod Gillias poſſidebat, omnium quaſi commune patrimonium erat: pro cujus ſalute & incrementis, tum [43] Agrigentina civitas, tum etiam vicinae regiones votis excubabant. Colloca ex contraria parte arcas inexorabilibus clauſtris obſeratas; nonne praeſtantiorem aliquanto exiſtimes illam impenſam, quam hanc cuſtodiam?

Brand. id eſt quoque in omnibus noſtris, deleto *ſolatia*. Sic quoque Ed. Mog. Quare ad hanc formam auctorem emendavi, etſi *ſubſidia* paulo ante praecedat; quod tamen ſuſpicionem parit, an non ſcripſerit, *Dotes virginibus paupertate preſſis, ſolatia detrimentorum incurſu quaſſatis erogabantur*. Ita ut *ſubſidia* è gloſſa ortum, *ſolatia*, quod auctoris fuerat, loco ſuo expulerit. Equidem tamen MSS. obſequendum putavi.

42. *In poſſeſſiones ſuas compulſos*] Leid. ſept. *expulſos*. quaſi cogitaſſet librarius illos è mari fuiſſe ejectos. Sed ex Diod. Sic. & Athenaeo, Leopardo citatis, abunde liquet, illos terra iter facientes, ad evitandam foediorem tempeſtatem divertiſſe in poſſeſſiones Gilliae. Quare *compulſos* convenientius arbitror. Deinde pauci cum Ed. Mog. *collocato*. Ultr. prim. *colloco*, & deinde *exiſtimem*. Leid. quint. *collocatae ex &c. arcae*.

43. *Agrigentina civitas*] In Atrebatenſi codice; *Agragantina* habetur; Antiquo & Graeco more. Reperimus enim argenteos nummos cum titulo hujus civitatis ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ. Et Plinius Agragantinum bitumen dixit lib. III. cap. 8. Item Virgilius Aeneidos III.

Arduus inde Agragas oſtendit maxima longe.

PIGH. Ita in initio habuit etiam Ultraj. prim. *Agragentinum Gilliam*, & hic *Agragentina civitas*.

FINIS LIBRI QUARTI.

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER QUINTUS.

Caput I.

DE HUMANITATE ET CLEMENTIA.

1. *Senatus Romani.*
2. *L. Cornelii Scipionis Cos.*
3. *T. Quinctii Criſpini.*
4. *M. Claudii Marcelli procos.*
5. *Q. Metelli Macedonici procos.*
6. *P. Scipionis Aemiliani procos.*
7. *P. Africani majoris procos.*
8. *L. Aemilii Paulli Cos. 2.*
9. *Cn. Pompeji Magni procos.*
10. *C. Julii Caeſaris Cos. 2.*
11. *M. Antonii triumviri.*

Externorum.

1. *Alexandri Magni.*
2. *Piſiſtrati Athenienſis.*
3. *Pyrrhi Epirotarum regis.*
4. *Antigoni Macedoniae regis.*
5. *Campanorum.*
6. *Annibalis Poeni.*

[1] Liberalitati quas aptiores comites, quam humanitatem & clementiam dederim? quoniam idem genus laudis expetunt: [2] quarum prima inopia, proxima occupatione, tertia ancipiti fortuna praeſtatur. [3] Cumque neſcias quam maxime probes, ejus tamen commendatio praecurrere videtur, [4] cui nomen ex ipſo numine quaeſitum eſt.

[5] Ante

1. *Liberalitati quas aptiores*] Med. prim. ſec. Harl. unus Rem. *Liberalitatis.* Ultr. prim. *Liberalitate.* Tum Med. ſec. delet, *Quoniam idem genus laudis expetunt.* Ultr. prim. *Quia.* Klokkius legit, *Quoniam in idem genus laudis expetunt*, addens egregium verbum *Expetere.* Quo de Palmer. extremo ſpicilegii novi p. 144. a. b. Liv. L. 1. *Ut in eum omnes hujus belli clades expetant.* Reſtituo Senecae L. 1. de Benef. 10. *Non expetunt uno loco initia.* Sed fruſtra eſt. *Expetunt* enim hic nihil, niſi ſpectant, deſiderant, affectant, ſignificat.

2. *Quarum prima inopia, proxima occupatione, tertia ancipiti fortuna praeſtatur.* An legendum, *Quarum prima inopiae, proxima occupationi, tertia ancipiti fortunae praeſtatur?* Sed hic τὸ *occupationi* ſuſpectum. GUYET. Sic forte legendum etiam Perizonius conjecit. Sed non favent MSS. Poteſt ſubintelligi praepoſitio *in.* Vide ad L. 1. 5. Ext. 2. *Occupatione* Oliverius explicat *praeventione.* Aſcenſius, *praeventione, oppreſſione.* Sed vix ita abſolute τὸ *occupatio* hac ſignificatione poſitum invenias. Quid ni *occupatione* intelligamus, *in negotiis*? humanus enim eſt, qui eam charitatem in omni negotio alteri praeſtat, quam homo homini debet.

3. *Cum*

[5] Ante omnia autem humaniſſima & clementiſſima ſenatus acta referam. 1.
Qui, cum Carthaginienſium legati ad captivos redimendos in Urbem veniſſent, protinus his nulla pecunia accepta, reddidit [6] juvenes, numerum duum millium & ſeptingentorum quadraginta trium explentes. Verum [7] tantum hoſtium

Ann. urb. 552. Livius xxx. ducentos nobiles ſine pretio redditos ſcribit.

3. *Cumque neſcias, quam maxime probes*] MSS. tres. *Cum neſcias.* Ultraj. prim. *Cumque neſciam, quam maxime probem.* ſec. cum Cop. & Leid. ſept. à manu prima *procurrere.*

4. *Cujus nomen ex ipſo numine quaeſitum eſt*] Quia Valerius in praefationibus ejus, de quo dicturus eſt, excellentiam commendare ſolet, itaque multis videtur, quod hoc loco humanitatem praeferre velit, & pro *numine* legendum *homine*, à quo *humanus*, & poſtremo *humanitas.* Haec ex Badio. Aliis Valerius locutus videtur de *liberalitate*, quod eam ceteris duabus praeferre voluerit: quia tribus praemiſſis improprie de duabus facta comparatione loqueretur. Neſcias quam maxime probes: dicendum enim de duabus erat. Neſcias utram probes. Sed eſt locus ubi Grammatici rixentur. GLAREAN. *Ex ipſo numine.* Inepta lectio. Lege *ex ipſo homine.* Nomen enim humanitatis eſt ab homine. Sic Terentius: *Homo ſum, humani à me nihil alienum puto.* Et Graecis eſt φιλανθρωπία. COLER. *Cui nomen ex ipſo numine quaeſitum eſt.* Notaverat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *ex ipſo homine.* Quam quidem Colerus & in textum recepit; alteram vero plane ineptam pronuntiavit. Credidit enim, Valerium ad vocabulum *humanitatis* alludere. Nobis altera lectio magis placet. Quam quidem omnes veteres typis expreſſi, amboque MSS. Brand. agnoſcunt. Ceterum virtus ea, cui ex ipſo numine nomen quaeſitum vult noſter, videtur eſſe Liberalitas: qua de libro jam ſuperiore egit, quaeque à Libero patre dicta videri poſſit. Agit hic Auctor non de duabus, ſed de tribus virtutibus. Quod apparet ex eo quod dicit, *Cumque neſcias, quam maxime probes.* Si enim de duabus ageret, diceret, *Cumque neſcias, utram maxime probes.* VORST. Etiam MSS. noſtri omnes, quos hic numero ſexdecim, *Numine*, exhibent. Solus Leid. ſec. ſuper ſecundam literam ſuperſcriptum habet, *o.* Animadvertendum etiam omnino eſt, quod auctor non prius agit de *Humanitate*, deinde de *Clementia*, quod ſi feciſſet, credi poſſet, eum ſic cauſſam reddere voluiſſe, cur prius loqueretur de *Humanitate*, jam vero, cum de utraque illa pariter & promiſcue agat, videtur indicare, cur praemiſerit ex illis tribus *Liberalitatem*, etſi inter ſe comites ſint, & idem genus laudis expetant. Per *Numen* vero *Liberum Patrem* intelligit etiam Omnibonus Leonicenus, Oliverius, Aſcenſius. Hic tamen addit. *Verum tamen aliis, quia in praefatione ejus, de quo dicturus eſt, commendare ſolet excellentiam: videtur, quod ſic humanitatem ceteris praelatam velit, & quod legendum ſit ab ipſo homine, quia ab homine humanus, unde humanitas.* Sic videmus unde natum ſit, quod pro varia lectione Pighius in margine notavit *homine.* Mihi potius videtur Valerius, qui varietate imprimis delectatur, hic morem ſuum mutaſſe, & repetita *Liberalitatis* mentione, factaque ejus cum *Humanitate* & *Clementia*, comparatione, cur primam praetulerit expoſuiſſe. Videtur etiam, quamvis minus ex vero, *Liberalitatem* à Libero Patre deducere, quia nomen cum eo commune habet, & forte eo magis, quod *Liberalibus* Bacchi Feſto *Toga libera*, ſeu pura, virilis, pueris dari ſolebat, de quo Ovid. L. III. Faſt. 771.

5. *Ante omnia autem humaniſſima*] Edd. Ven. Aldus, Gryph. R. Steph. Colin. *tamen.* quod reſpuunt MSS. Cop. voculam omittit. tres alii *inter*, quod ex *interim* ortum credi poſſet. Ceteri recte *autem.*

6. *Juvenes numerum duum millium & ſeptingentorum*] Recte haec Oliverius primi belli Punici tempore acta putat; Ego etiam puto pace facta. Nam de captivis ſecundi belli Punici nihil tale legitur. De obſidibus quidem mentio eſt ad finem ultimi libri tertiae Decados, ubi centum produntur. Atqui Carthaginienſibus centum redduntur, initio ſecundi libri Decados quartae, & reliqui retinentur. Ergo plures erant quam decimo libro tertiae Decados dicti ſunt. GLAREAN.

7. *Tantum hoſtium exercitum dimiſſum*] Deeſt una dictio, quae quidem eſt in Colonienſi, & Campenſi, ſic; *Verum tantum hoſtium, &c.* Sunt ejus veſtigia in Atrebatenſi; in quo perperam, *Expletiſſimos rerum*, pro, *explentes. Verum.* PIGH. *Verum tantum hoſtium. Verum* reſtituit Pighius ex codd. Colonienſi & Camp. Et apparet quoque in uno cod. Brandeb. In altero ſunt ejus modo veſtigia, quae & Pighius obſer-

hoſtium exercitum dimiſſum, tantam pecuniam contemptam, [8] tot Punicis injuriis veniam datam, ipſos legatos [9] obſtupuiſſe arbitror, ac ſecum dixiſſe: *O munificentiam gentis Romanae, deorum benignitati aequandam! O etiam noſtram legationem ſupra vota felicem!* [10] *nam quod beneficium nunquam dediſſemus, acce-*
Ann. urb. 552. Livius xxx. *pimus.* Illud quoque non parvum humanitatis ſenatus indicium eſt. Syphacem enim quondam opulentiſſimum Numidiae regem, captivum in cuſtodia [11] Tiburi mortuum, publico funere cenſuit efferendum, ut vitae dono hono-
Ann. urb. 586. Livius xlv. Plut. Paullo de morte regis. rem ſepulturae adjiceret. Conſimilique clementia [12] in Perſe uſus eſt. nam cum [13] Albae, in qua cuſtodiae cauſſa relegatus erat, [14] deceſſiſſet, quaeſtorem

obſervavit in Atrebatenſi, *expletiſſimos rerum* pro *explentes. Verum.* VORST. *Reddidit juvenes numerum* 2745. *explentes. Verum tantum exercitum.* Neutiquam placet hic τὸ *verum*, & mihi vehementer friget. ut & τὸ *explentes.* Cum de numero tam exacte definito loquitur. Quin praefero MSti Copeſiani, Atrebatenſis, & unius Brandeburgici lectionem. *juvenes numero* (ſic enim Copeſianus) *expletiſſimos rerum. Tantum.* ut dicat eos nequaquam ſpoliatos fuiſſe, ſed rebus neceſſariis inſtructiſſimos, & licet ſane hic hyperbolen Valerio uſitatiſſimam ſtatuere. PERIZON. *Numero* invenio in MSS. quinque: Unus Barb. *Ad numerum. Expletiſſimos rerum* exhibent ſcripti octo. Ultr. prim. *expletiſſimis rerum.* Med. ſec. *ſplendidiſſimos rerum.* Leid. ſept. *al' locupletiſſimos rerum.* Periz. *explentes. verum.* & ſic alii, niſi quod Bit. prim. *verum* delet. *Expletiſſimos rerum* habet etiam Ed. Mog. quod bene à Perizonio vindicatum arbitror.

8. *Tot Punicis injuriis veniam datam*] Barb. prim. Med. ſec. *Et tot Punicis injuriis.*

9. *Obſtupuiſſe*] Liber. Dan. *Obſtipuiſſe.* COLER.

10. *Nam quod beneficium nunquam dediſſemus, accepimus*] MSS. quinque, *Nam quod beneficium nunquam petiſſemus.* quaſi referendum ſit ad vota. Plus enim dum accipiunt, quam petere auſi eſſent, ſentiunt legationem ſuam ſupra vota, id eſt, ſupra quam petere ſuſtinuiſſent felicem. Retineo tamen *dediſſemus.* ex quo, praeterquam quod ſatis bene intelligitur legationem ipſorum eſſe ſupra vota felicem, ita quoque humanitatem Romanorum, & Carthaginienſium avaritiam & inhumanitatem, cujus ipſi ſibi erant conſcii, clariſſime licet perſpicere.

11. *Tiburi mortuum*] Moerore mortuum eſſe ſcribit Appianus lib. I. Verum Polybius & Zonaras Albae deceſſiſſe adfirmant. quibus non invitus adſentio. Eo enim cuſtodiae cauſſa mittebantur illuſtriores. Eodem ablegatus Betultus Arvernorum Rex teſte Valerio lib. IX. cap. 6. COLER. *Tiburi mortuum.* Et quidem moerore, ut Appianus lib. I ſcribit. Polybius Albae deceſſiſſe ait. Quod Colero & veriſimilius videtur; quia illuſtriores cuſtodiae cauſſa eo miſſi fuerint; & inter alios Bituitus, Arvernorum rex: de quo noſter IX, 6, 3. Ceterum Syphax, antequam moreretur, in triumpho ductus fuerat à Scipione. VORST. Leid. prim. & quart. *In cuſtodia Tiburti.* ut ſit adjectivum. Med. prim. *Tibure.* Sed retinent ceteri *Tiburi.* Illic vero ipſum mortuum fuiſſe tradit Livius Lib. XXX. 45. Qui locus omnem Coleri dubitationem diſcutit. Ita enim ille. *Morte ſubtractus ſpectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriae, Syphax eſt, Tibure haud ita multo ante mortuus; quo ab Alba traductus fuerat. Conſpecta mors tamen ejus fuit, quia publico funere elatus eſt. Hunc regem in triumpho ductum Polybius, haud quaquam ſpernendus auctor tradit.* Nempe Albam eum in cuſtodiam Senatus decreto miſſum dixerat Cap. 17. Praeterea Polybius non addit, ubi deceſſerit. L. XVI. 12. Καὶ γὰρ ὁ Σύφαξ ὁ τῶν Μασαισύλων βασιλεὺς ἤχθη τότε διὰ τῆς πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν αἰχμαλώτων. Ὅς καὶ μετά τινα χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τὸν βίον μετήλλαξε. Porro, quod Colerus videtur exiſtimaſſe, Illuſtriores tantum Albam in cuſtodiam miſſos fuiſſe, in eo vehementer fallitur, quum & in alia miſſi ſint municipia. Quid? nonne principes Campanorum, *per ſociorum Latini nominis urbes in cuſtodias dati ſunt?* Liv L. XXVI. 16. & ſimiliter, ut ſocii Catilinae *ut per municipia in liberas cuſtodias dividerentur* cenſuit Caeſar, apud Sall. in Bel. Cat. Ut temerarium ſit ſtatuere, hoc uni alicui urbi per excellentiam proprium fuiſſe.

12. *In*

rem miſit qui eum publico funere efferret: ne [15] reliquias regias jacere inhonoratas pateretur.

[16] Hoſtibus haec, & miſeris, [17] & fato functis officia regibus erogata: illa amicis, & felicibus, & vivis tributa ſunt. Confecto Macedonico bello, [18] Muſicanes Maſiniſſae filius, cum equitibus, quos in praeſidium Romanorum adduxerat, ab imperatore Paullo ad patrem remiſſus, tempeſtate claſſe diſperſa Brunduſium aeger delatus eſt. Ann. urb. 585. Livius XLV. Quod ubi ſenatus cognovit, continuo illo quaeſtorem ire juſſit; cujus cura & hoſpitium adoleſcenti expediretur, & [19] omnia, quae ad valetudinem opus eſſent, praeberentur: impenſaeque liberaliter cum ipſi, tum toti comitatui praeſtarentur. Naves etiam ut proſpicerentur, [20] qui-

12. *In Perſe uſus eſt*] MSS. tredecim *in Perſa uſus eſt*. De quo ſupra L. I. 5. 3. hoc cap. Ex. 8. MSS. tamen *Perſen* retinent, praeter Cop. *Perſam*. Med. ſec. *Perſeum*. ut hoc loco *Perſea*.

13. *Albae in qua cuſtodiae cauſſa relegatus erat*] Quid ſi legatur *in quam*; ut eſt in vetere editione Martini Herbip. Sed obſervata jam ſunt ſupra exempla ſexti caſus pro quarto poſiti. VORST. MSS. quinque *In quam*, cum Mog. Ed. quae cum Ultraj. ſec. exhibet *religatus*, Periz. *Legatus*, quod edidit Gryphius. *Religatus* ipſum cuſtodiae cauſſa in vinculis habitum ſignificat. Quod tamen neceſſe non eſt ita emendare. Licet enim fuiſſet *religatus*, tamen non opus eſt, ut Auctor hic humanitatem ſenatus praedicans graviore utatur verbo, quo durius cum eo actum intelligamus. Interim iſta lectio cauſſam potuit praebuiſſe, cur legeretur *In qua*. In vinculis autem Albae habitum eum non fuiſſe, hinc colligas, quod Senatus etiam *Comites*, *pecuniam*, *argentum*, *inſtrumentum quod haberet* decrevit apud Liv. L. XLV. 42.

14. *Deceſſiſſet*] Certior fama eſt inedia mortuum. Plutarchus ait illud etiam vulgatum fuiſſe, à militibus cuſtodibus inſomnia necatum. Quod & Salluſtius ſcripſit in Hiſt. orat. Mithridatis: *Perſen deinde Philippi filium, poſt multa & varia certamina, apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi repertores perfidiae, quia pacto vitam dederant, inſomnia occidere.* COLER.

15. *Reliquias regias inhonoratas*] Cop. *inornatas*. Leid. prim. *inhumatas*.

16. *Hoſtibus illa & miſeris &c. haec amicis*] Sic Pighius dederat, & deinceps ſecuti, contra vetuſtiorum Edit. & ſcriptorum codicum fidem; qui, quod jam expreſſum vides, exhibent. Quod vindicavimus ſupra L. I. 8. 3. Ext. ubi oſtendimus *hic* referri a noſtro ad praecedentia, *ille* ad ea, de quibus jam acturus eſt.

17. *Et fato functus officia regibus*] Poſtrema vox mihi ſuſpecta eſt. PERIZON. MSS. Harl. Bit. prim. Leid. quart. *licet regibus*. quaſi ortum eſſet e gloſſa *ſcilicet regibus*. Etiam ea, quae ſequuntur *Regibus* tributa ſunt. quod magis ſuſpectam eam vocem illic reddit.

18. *Muſicanes*] Liber Dan. *Muſophanes*. In edit. Venet. *Muſocanes*. COLER. *Muſicanes Maſiniſſae filius*. Varie ſcribitur id nomen. In codd. Brand. eſt *Muſachanes*. In libro P. Dan. ut Colerus teſtatur, *Muſophanes*. Sed altera ſcriptio melior. A qua leviter diſcrepat, quae in lib. XLV. 14. Livii apparet, *Miſagenes*. Nam C. & G. literae ſunt ejuſdem inſtrumenti. VORST. *Muſachanes* eſt etiam in Leid. ſext. & Ultr. utroque. in ſeptem aliis *Muſacanes*. in Leid. ſept. *Muſactianes*. in Med. ſec. Leid. quart. quint. *Muſophanes*. Periz. *Muſophones*. Ed. Mog. *Muſachanes*. *Miſagenis* filii Maſiniſſae meminit Liv. L. XLII. 29. 62. & loco à Vorſtio citato. Ubi alium etiam filium Maſiniſſae, cui praecipuus honor a ſenatu habitus ſit, cum gratulatum Romanis victoriam de Perſeo veniſſet, *Maſgabam* appellat.

19. *Omnia, quae ad valetudinem opus eſſent. praeberentur*] MS. tres. *opus eſſet praeberet*. Quatuor, *eſſent praeberent*. Deinde plerique, *Tum ipſi, tum toti comitatui*.

20. *Quibus ipſe bene ac tuto cum ſuis in Africam traiiceretur*] In veterib. libris; *Quibus ſe bene ac tuto cum ſuis in Africam traiiceret* Sic. D. Brutus ad Ciceronem Familiar. II. lib. *Si ſe Alpes Antonius trajecerit*. PIGH. *Quibus ſe bene*

[20] quibus ſe bene ac tuto cum ſuis in Africam trajiceret. [21] Equitibus [22] ſingulas libras argenti, & quingenos ſeſtertios dari imperavit. [23] Quae tam prompta & tam exquiſita patrum conſcriptorum humanitas efficere potuit, ut etiam ſi expiraſſet adoleſcens, aequiore animo deſiderium ejus pater toleraret. Idem ſenatus, [24] cum ad gratulandum ſibi Pruſiam Bithyniae regem Perſe devicto venire audiſſet, obviam illi [25] P. Cornelium Scipionem quaeſtorem Capuam miſit: [26] cenſuitque ut domus ei Romae quam optima conduceretur, & [27] copiae non ſolum ipſi, ſed etiam comitibus ejus publice praeberentur. In eoque excipiendo tota urbs unius humani amici vultum habuit. [28] Itaque qui amantiſſimus noſtri venerat, [29] duplicata erga nos benevolentia in regnum ſuum reverſus eſt. Nec Aegyptus quidem Romanae humanitatis expers fuit. [30] Rex enim Ptolemaeus à majore fratre regno ſpoliatus, petendi auxilii gratia

Ann. urb. 586. Livius XLV.

Ann. urb. 590. Livius XLVI.

ac tuto cum ſuis in Africam trajiceret. Ita Pighius ex codd. MSS. cum Aldus edidiſſet *Quibus ipſe bene ac tuto cum ſuis in Af. trajiceretur.* Et congruit cum emendatione Pighii uterque cod. Brand. vetereſque typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. Brutus in ep. ad Cic. *Si ſe Alpes Antonius trajecerit.* VORST. Emendationi Pighianae favent MSS. omnes & Ed. Mog. Cic. L. II. Ep. ad Fam. 13. *Tamen, ſi quo etiam caſu Iſaram ſe trajecerint.*

21. *Equitibus ſingulas libras argenti*] Omnino immittenda videtur copula, & legendum, *Et equitibus.* quae poteſt abſorpta videri propter praecedentem vocem. *argenti* autem cum dicit, intelligendum eſt *facti in vaſis* Liv. L. XLIII. 5. L. XLV. 44. PERIZON. MSS. aliquot *quingentos.* quinque *quinquagenos.*

22. *Singulas libras argenti & quingentos H. S*] Legendum *& quinquagenos*, non *quingenos.* Quingenti enim ſeſtertii ſuperant libram argenti quarta parte, cum quadringenti ſeſtertii libram contineant. Non eſt autem conſuetum ut numerus major ſequatur minorem, ſed contra minor majorem. Ergo ſingulis equitibus dati ſunt undecim coronati & quadrans coronati. Talia à nemine notantur. GLAREAN. vide J. Fr. Gronovium de Pecunia vetere L. I. 4.

23. *Quae tam prompta & exquiſita*] Per imprudentiam, an conſulto factum ſit, ut ita ederet Pighius, & ceteri, neſcio. Equidem revocavi quod erat in Vetuſtioribus, & MSS. ſi unum & alterum excipias, omnibus, *Tam prompta, & tam exquiſita patrum conſcriptorum humanitas.* Vorſtius male *acquiſita* dedit.

24. *Cum ad gratulandum ſibi Pruſiam Bithyniae regem Perſe devicto venire audiret*] Harl. Barb. prim. Leid. ſec. ſext. Cop. *per ſe venire audiſſet.* omiſſo *devicto.* Ultr. ſec. Med. ſec. unus Rem. Ed. Mog. *ad ſe venire audiſſet.* & ſic Leid. ſept. qui *Perſe devicto* adſcriptum habet in margine alia manu. Quod tamen videtur eſſe ab auctore profectum. Revera enim Pruſias veniebat ut Romanis victoriam de Perſe gratularetur. Quid, ſi ſcripſerit Valerius, ut eſt in Bit. primo. *Perſe devicto ad ſe venire audiſſet.* & forte, cum *ad ſe* omiſſum offenderent librarii in priore parte hujus membri addiderunt *ſibi.* Quod non eſt in Med. ſec. certe *per ſe* & *ad ſe*, cum alterum alterius gloſſa videretur, librariis videtur corruptioni anſam praebuiſſe. Magis tamen inclinat animus ut credam *ad ſe* natum eſſe ex diviſo *per ſe*, & hinc omiſſum eſſe *devicto.*

25. *P. Cornelium Scipionem Quaeſtorem*] Liv. L. XLV. 44. L. Cornelium Scipionem vocat. PERIZON.

26. *Cenſuitque ut domus ei Romae quam optima conduceretur, & copiae*] Alii id dicunt *locum & lautia praebere.* Vide Livium XXVIII. 29. XXXIII. 9. XLV. 20. VORST.

27. *Copiae non ſolum ipſi, ſed etiam comitibus*] Rem. unus. *copiae ipſi & comitibus.* Leid. prim. *Copia*, & deinde *praeberetur.*

28. *Itaque amantiſſimus*] MS. *Itaque qui amantiſſimus.* Quod clarius eſt & melius. PERI-

tia cum paucis admodum ſervis, ſqualore obſitus, Romam venerat, ac ſe in hoſpitium Alexandrini pictoris contulerat. Id poſtquam ſenatui relatum eſt, arceſſito juvene, quam potuit accurata excuſatione uſus eſt, *quod nec* [31] *quaeſtorem illi more majorum obviam miſiſſet, nec publico eum hoſpitio excepiſſet: eaque non ſua negligentia, ſed ipſius ſubito & clandeſtino adventu facta* dixit: [32] Et illum è curia protinus ad publicos penates deduxit, hortatuſque eſt, *ut depoſitis ſordibus* [33] *adeundi ipſius diem peteret.* Quinetiam curae habuit, ut munera ei quotidie per quaeſtorem darentur. His gradibus officiorum [34] jacentem ad regium faſtigium erexit: effecitque ut plus ſpei in auxilio populi Rom. quam metus in ſua fortuna reponeret.

Atque ut ab univerſis patribus conſcriptis ad ſingulos veniam, [35] L. Cornelius conſul primo Punico bello, cum Olbiam oppidum cepiſſet, [36] pro quo fortiſſime dimicans [37] Anno dux Carthaginienſium occiderat, corpus ejus è taber- 2. Ann. urb. 494. Silius Ital. vi.

RIZON. Idem inveni in MSS. duodecim & Ed. Mog. Ex. 5. *Itaque Syracuſana civitas in maxima clade tua aliquid admiſſum gratulationis habuiſti.*

29. *Duplicata erga nos*] Duo poſtrema verba mihi valde ſunt ſuſpecta. COLER. Nituntur tamen auctoritate omnium codicum, tam ſcriptorum, quam impreſſorum.

30. *Rex enim Ptolemaeus*] De Ptolemaeo Philometore VI. poſt primum Ptolemaeum, Aegypti Rege haec intelligenda ſunt, qui Olympiade 150. anno ejuſdem ſecundo regnare coepit. Frater ejus minor natu Euergetes, eo nomine ſecundus, majorem natu fratrem regno ejicere tentavit. Sed per Romanos factum eſt, ut major natu frater Aegyptum teneret, minor natu Cyrenis imperium. Haec prima de eo regno contentio. Nam antea a primi Ptolemaei tempore perpetuo filius a patre regnum acceperat. ceterum hic ſcelere hujus Euergetis immutatum. Nam Philometore mortuo, Euergetes caeſo fratris filio ipſe ambo tenuit regna omnium mortalium nequiſſimus. ut obiter Juſtinus Lib. XXXVIII. & L. XXXIX. & Flor. Lib. XLVI. & XLVII. Neuter tamen de Philometoris Romam diſceſſu quicquam commemorat. GLAREAN. *Rex enim Ptolemaeus.* MSS. Novem cum Ed. Mog. *Rex ejus Ptolomaeus.* deinde Leid. prim. *Qua potuit accurata oratione.* Cop. & Med. ſec. *de more.*

31. *Quaeſtorem illi*] Ita paulo ante de Cornelio Scipione Quaeſtore. Idem Quaeſtor munera nomine Senatus offerre ſolebat. Haec in ſocios & amicos pop. Rom. Quid ſi ignotus Princeps vel Legatus adventaret? Exploratores mittebantur, Quid veniſſent? Dein per minorem magiſtratum, cauſſa cognita, vel admittebantur in urbem vel dimittebantur. Conſule Servium ad illud Virgilii:

--- *ille intra tecta vocari Imperat.* COLER.

32. *Et illum e curia protinus ad publicos penates deduxit*] Sic bene Pighius, & habent MSS. noſtri. Edd. praeter Mog. exhibebant *& illum e curia ſubito ad publicos penates deduxit.*

33. *Adeundi ipſius diem peteret*] Leid. prim. delet *ipſius.* pro quo Bit. prim. habet *ad ſe.* quod in Leid. quint. expungitur ac ſuperſcribitur *ipſius.*

34. *Jacentem ad regium faſtigium erexit*] Venetae, Aldi, Aſcenſii & ceterorum Edd. *evexit.* Sed *erexit* cum Pighio Mog. Mediol. & MSS. tuentur. in Periz. deleto *erexit* ſuperſcriptum eſt *Evehexit*, alia manu. *Evexit* ut optime convenit cum τῷ *faſtigium*, ita *erexit* bene referri poteſt ad *jacentem.* Quod certe retinendum MSS. auctoritate firmatum.

35. *L. Cornelius conſul*] Harl. *Cornelius Scipio conſul.* fuit *L. Cornelius Scipio.* Flor. L. II. I. 15.

36. *Pro quo fortiſſime pugnans*] In manuſcriptis *dimicans.* PIGH. *Pro quo fortiſſime dimicans.* Ita codices quoque Brand. Aldus, *fortiſſ. pugnans.* Fuit autem Olbia oppidum, pro quo Anno dimicavit, in Sardinia. VORST. *Dimicans* etiam eſt in multo maxima parte noſtrorum MSS. & Mog. pro *Olbiam.* Leid. prim. &

tabernaculo ſuo amplo funere extulit: nec dubitavit hoſtis exequias ipſe celebrare: [38] eam demum victoriam & apud deos & apud homines minimum invidiae habituram credens, quae plurimum humanitatis habuiſſet.

3. [39] Quid de Quinctio Criſpino loquar, [40] cujus manſuetudinem potentiſſimi affectus ira atque gloria quatere non potuerunt? [41] Badium Campanum & hoſpitio benigniſſime domi ſuae exceperat, & adverſa valetudine correptum attentiſſima cura recreaverat. A quo poſt illam nefariam Campanorum defectionem in acie ad pugnam provocatus, [42] cum & viribus corporis, & [43] animi virtute aliquanto eſſet ſuperior, monere ingratum, quam vincere maluit. [44] Nam, *Quid agis*, inquit, *demens? aut quo te prava cupiditas transverſum rapit? parum habes* [45] *publica impietate furere, niſi etiam privata lapſus*

Ann. urb. 541. Livius xxv. 18.

& Bit. *Albiam.* ſec. *Obnia.* quart. *Olmam.*

37. *Anno dux Carthaginienſium*] *Anno* omittit Periz. Leid. prim. *Hanno.* ſept. cum Med. prim. *Hano.* Ed. Mog. *Aimo.*

38. *Tum demum victoriam minimum invidiae habituram credens, cum plurimum &c*] MS. *Eam demum* &c. *Quae plurimum.* Quod longe praefero. PERIZON. Ita quoque decem MSS. noſtri, & pleraeque ante Pighium editiones. Sed Mog. *Tum demum, quum plurimum.* Leid. quint. *Eam demum, cum plurimum.* ſext. *eam demum, quamplurimum.* Ult. prim. *cum demum.* ſec. *tum demum*, uterque *cum plurimum.* Quare recte MS. Copeſiani lectionem praetulit Perizonius. Niſi quis forte malit, *Eam demum, quae quam plurimum.* Quod tamen neceſſe non eſt.

39. *Quid de Q. Criſpino loquar, cujus humanitatem*] Legendum ut in veteribus libris, *Quid de Quinctio Criſpino loquar, cujus manſuetudinem, &c.* PIGH. Harl. Leid. prim. *Quinto.* quod vulgatas praeter Mog. & Aſcenſ. ante Pighium obſederat Editiones.

40. *Cujus manſuetudinem*] Ita rurſus uterque codd. Brand. & typis expreſſus Mart. Herbip. Aldus, *cujus humanitatem.* Sed alteram lectionem in codd. MSS. & Pighius obſervavit, ex eiſdemque & reſtituit. VORST. Et noſtri confirmant MSS. cum Ed. Mog. & Mediol.

41. *Badium Campanum & hoſpitio benigniſſime domi ſuae exceperat*] Bit. prim. *Bladium.* Leid. quart. *Vadium.* ſext. *Bradium.* Harl. *Et hoſpitem.* Leid. ſept. al' *domui ſuae ſuſceperat.*

42. *Cum & viribus corporis, & animi virtute aliquanto eſſet ſuperior*] Puto vocem excidiſſe, ſcribendumque, *viribus corporis par, & animi,* &c. Nam animo ſaltem excelluiſſe Romanum vult, cum cetera pares eſſent. LIPS. *Cum & viribus corporis.* Lipſius excidiſſe putat. *par*, legendumque *viribus corporis par.* VORST. Fruſtra hoc putat Lipſius. Cauſa enim nulla eſt cur ſtatuamus ipſum *viribus corporis parem* duntaxat Badio fuiſſe. cum faciat ad augendam ejus laudem, quod, quum pariter & viribus corporis & virtute animi ipſo ſuperior eſſet, atque adeo nullam certamen detrectandi cauſam haberet, niſi quam animi manſuetudo ipſi ſubjiciebat, cum facilis ipſi futura victoria videretur, dum utraque illa re antecelleret, tamen cum eo ſingulari certamine congredi provocatus noluerit.

43. *Animi virtute*] Sic recte emendavit Pighius, conſentientibus MSS. omnibus. & Mog. Antea edebatur, *Virtutibus.*

44. *Nam, quid agis, inquit, demens*] Ita edidit haec Vorſtius, quaſi τὸ *Nam*, ad orationem Quinctii non pertineret, & particula eſſet tranſitioni inſerviens, ut ſit *maluit admonere, nam inquit.* Poteſt tamen & accipi pro *Quidnam agis.* ut apud Virg. L. IV. Georg. 445.

Nam quis te, Juvenum confidentiſſime, noſtras
Juſſit ad ire domos? quidve hinc petis.

ubi vide Servium.

45. *Publica impietate furere*] Quod una cum ceteris Campanis defecerat à Romanis. VORST. *Parum habes publica impietate furere, niſi etiam privata lapſus fueris.* Harl. *Privata lapſus fueris?* unde cogitare quis poſſit, ab auctore fuiſſe

pſus fueris? unus tibi Romanorum videlicet Quinctius placet, [45] *in quo ſceleſte exerceas arma, cujus penatibus & honoris viciſſitudinem, & ſalutem tuam debes? At me foedus amicitiae*, [47] *diique hoſpitales, ſancta noſtro ſanguini, veſtris pectoribus vilia pignora, hoſtili certamine congredi tecum vetant. Quin etiam ſi in concurſu exercituum fortuito umbonis mei impulſu proſtratum agnoviſſem, applicatum jam cervicibus tuis mucronem revocaſſem.* [48] *Tuum ergo crimen ſit hoſpitem occidere voluiſſe: meum non eris hoſpes occiſus.* [49] *Proinde aliam, qua occidas, dexteram quaere: quoniam mea te ſervare didicit.* Dedit utrique coeleſte numen debitum exitum. ſiquidem in eo proelio Badius obtruncatus eſt: Quictius inſigni pugna clarus evaſit.

Age,

ſe *fureris*, vel *furis*. Sed *fueris* melius reſpondet τῷ *lapſus*.

46. *In quo ſceleſta exerceas arma*] Melius *ſceleſte*. ſicut in Campenſi, Wincheliano, Colonienſi, & Atrebatenſi. PIGH. *In quo ſceleſte exerceas arma.* Aldus, *ſceleſta exerc. arma.* Sed Pighius ex aliquot codd. mavult legere *ſceleſte*. Et habet quoque ita uterque cod. Brand. VORST. Habent *ſceleſte* quoque Ed. Mog. & MSS. noſtri praeter Med. ſec. Barb. prim. & Leid. ſept. a manu ſecunda. & Copeſ. *Sceleſta* placebat Perizonio, quae ſic recte dici putabat, qui a iis tantum ad publicam impietatem utebatur & privatam, & uti volebat.

47. *Dii hoſpitales ſancta noſtro ſanguini pignora*] Jus hoſpitii, Diique hoſpitales ſanctiſſime culti, non apud Romanos tantum, ſed & apud alias gentes. Vide & Notas ad III. I. 3. VORST. *Veſtris pectoribus.* Med. ſec. *Veſtris autem pectoribus.* Harl. *Veſtris autem penatibus.* Deinde Copeſ. *Applicatum jam a cervicibus tuis mucronem revocaſſem.*

48. *Tuum ergo crimen erit hoſpitem occidere voluiſſe, meum non erit hoſpes occiſus*] MSS. omnes cum omnibus ante Pighium impreſſis. *Tuum ergo crimen ſit.* Quod mutari non debuerat. Deinde MSS. quinque cum Vulgatis Edd. praeter Mog. *Meum non eris hoſpes occiſus.* Quod profecto elegantius judicabat Perizonius addens haec loca. Liv. L. XLV. 42. *Obſides datos crimen non criminis defenſionem eſſe.* Ovid. L. IV. Triſt 4.

Quo vereare minus ne ſim tibi crimen amicus.

id eſt quod ego ſum tibi amicus. Ubi male Heinſius, *Ne ſim tibi crimen amico.* Epiſt. Sapphus 182.

Ne ſim Leucadiae mortua crimen aquae.

Cui omnino adſentior: ſic & foetus ex nefando amore conceptus *crimen* dicitur apud eumdem. Ep. Phaedrae v. 57.

Paſiphaë mater decepto ſubdita tauro
Enixa eſt utero crimen onuſque ſuo.

atque iterum Ep. Canaces v. 64.

Et poſitum eſt uteri crimen onuſque mei

49. *Proinde in eo proelio Badius obtruncatus eſt*] Quo proelio? non certe ſingulari illo occubuit. Itaque voculam, *eo*, delendam cenſeo. Poſtea ſcilicet pugna aliqua ceciderit. LIPS. *In eo proelio.* Poteſt in eo proelio occubuiſſe, licet non in ſingulari illo. Itaque non video, cur tollat voculam *eo* Lipſius, quam in omnibus vetuſtis libris reperi. COLER. *Siquidem in eo proelio Badius obtruncatus eſt.* Non ſingulari illo Criſpini & Badii (ſcribit enim Livius l. XXV. Badium equo dejectum incolumem ad ſuos perveniſſe) ſed univerſo paulo poſt commiſſo. VORST. *In eo proelio.* ejicit Lipſ. τὸ *eo* quaerens, *quo proelio?* cum in ſingulari illo non ſit occiſus, nec de alio proelio videatur illic loqui Valerius. Retinent Colerus & Vorſtius; ſed Lipſianae Quaeſtioni non ſatisfaciunt. Dico igitur Valerium ita ſcribere, quia acie jam ordinata, & exercitibus jam jam congreſſuris, vel jam congreſſis, haec contigerint, ait enim *Quintium a Badio in acie ad pugnam provocatum, & ſi in concurſu exercitum fortuito umbonis impulſu proſtratum agnoviſſet.* PERIZON. τὸ *eo* retinent etiam MSS. noſtri omnes. hic dicit *proelium*

4. Ann. urb. 541. Livius xxv. Plutarch. Age, M. Marcelli clementia, 50 quam clarum, quamque memorabile exemplum haberi debet! qui captis a ſe Syracuſis in arce earum conſtitit, ut urbis modo opulentiſſimae, tunc afflictae, fortunam ex alto cerneret. Ceterum caſum ejus lugubrem intuens, fletum cohibere non potuit. Quem 51 ſi quis ignarus vir aſpexiſſet, alterius victoriam eſſe crediđiſſet. Itaque Syracuſana civitas 52 maxima clade tua aliquid admiſtum gratulationis habuiſti: quia 53 ſi tibi incolumem ſtare fas non erat, 54 leniter ſub tam manſueto victore cecidiſti.

5. Ann. urb. 611. Florus II. 17. Verſobrigas vocat. Q. vero Metellus Celtibericum in Hiſpania gerens bellum, cum urbem 55 Centobricam obſideret, & jam admota machina, partem muri, quae ſola convelli poterat, disjecturus videretur, humanitatem propinquae victoriae praetulit.

lium quod ſupra *aciem.* ut L. I. 6. 6. *In ea namque acie quindecim millia Romanorum caeſa.* L. IV. 5. 2. *Effecitque ut acies deorum irae &c.* L. I. 7. I. *Lectica ſe in aciem deferri juſſit.* L. III. 2. 4. *Cum Magiſter Equitum ducem Fidenatium in acie congreſſus interemiſſet.*

50. *Quam clarum quamque memorabile exemplum*] Med. ſec. *Quam praeclarum, quamque.* Leid. prim. *Exempli.* Mox Copeſ. pro *debet*, *poteſt.* Recte *exemplum.* Ex. 10. *Quam praeclarum tributae humanitatis ſpecimen Cn. Pompejus, quam miſerabile deſideratae idem evaſit exemplum.*

51. *Siquis ignarus vir aſpexiſſet*] Lege, *viri.* LIPS. *Quem ſiquis ignarus vir aſpexiſſet.* Judicat Lipſius, legendum eſſe *ignarus viri*; Marcelli puta. At Freinshem. in Comment. ad Curtii v, 13, 31. legendum putat *veri.* Idem ibidem & alia exempla congeſſit, quod victis hoſtibus quidam illacrymarint. VORST. Solus Ultraj. prim. *vir* omittit; ceteri vulgatum ſervant. Mihi concinnior & probabilior videtur Lipſii conjectura, quam Freinshemii, ut nihil tamen contra MStos mutandum cenſeam. *Ignarus vir* eſt, qui Marcellum ignorabat.

52. *In maxima clade tua admiſtum aliquid gratulationis habuiſti*] Sic dederat Pighius. Ego expunxi praepoſitionem *in* ab illo additam contra MSS. meos certe omnes & Editos. Perizonius adſcripſit ſic initio capitis. *Inopia* pro *in inopia.*

53. *Si tibi incolumem ſtare fas non erat*] Nonne legendum *incolumi.* Sic v. 4. Ext. 2. *Etſi maximo tibi poſtea & civi & duci evadere contigit.* PERIZON. Sed poſtea fortaſſe vir Clar. mutavit ſententiam, adſcripſit enim margini libri ſui. Sic Ter. Phorm. v. 2. I. *Noſtrapte culpa facimus, ut expediat eſſe malas.* Heaut. *Expedit vobis eſſe bonas.* Equidem *incolumi* invenio in pleriſque vulgatis, excepta Mog. in ſcriptis *incolumem*, ut hoc omnino retinendum ſit.

54. *Leniter ſub tanto victore cecidiſti*] MSS. octo cum Edd. omnibus *leviter ſub tanto victore cecidiſti.* Quod cur ſit poſtponendum τῷ *leniter*, quod alii praeferunt MSti, & ex iis Pighius, non video.

55. *Centobricam*] Florus Verſobrigas vocat lib. II. cap. 17. Plinius Vertobrigam Eadem civitas Concordia quoque Julia dicta fuit, teſte Plinio lib. III. cap. I. *Seria quae dicitur Fama Julia: Vertobriga, Concordia Julia.* Hodieque nobiliſſima illa Cypri Famaguſta barbare pro Fama Auguſta dicitur. COLER. *Urbem Centobricam.* Nomen hoc urbis in codd. quoque Brand. ita legitur. Alii Auctores aliter appellant. Et Plinius quidem III, I. *Vertobrigam* vocat. Apud Florum II, 17. varia lectio eſt. Alii enim codd. habent *Nertobrigis*; alii *Herſobrigis*, ut Gruterus notavit. Appianus *Nergobrigas* appellat. Diverſitas, ut apparet, praecipue in parte nominis priore eſt. VORST. *Centobricam* habent MSS. omnes, ſi quartum Leid. excipias, in quo legitur *Celtibricam*, & paulo poſt, *Celtibricenſis.* Cellarius L. II. Geog. Ant. 2. putat legendum eſſe *Contrebiam*, quia Vellejus & Florus eamdem hiſtoriam *Contrebiae* tribuunt. Sed hic error eſt manifeſtus. Quippe Flor. L. II. 17. dicit *Metellum Contrebiam mirabili cepiſſe exemplo.* Quod exemplum quale fuerit diſcimus ex Vell. L. II. 5. Nempe quod *Metellus pulſas praecipiti loco quinque legionarias cohortes, eodem protinus ſubire juſſit. Facientibuſque omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem*

tulit. Nam cum [56] Rethogenis filios, qui ad eum tranſierat, Centobricenſes machinae ictibus objeciſſent, ne pueri in conſpectu patris crudeli genere mortis conſumerentur, (quanquam ipſe Rethogenes negabat *eſſe impedimento, quo minus etiam [57] per exitum ſanguinis ſui expugnationem perageret*) ab obſidione diſceſſit. Quo quidem tam clementi facto, etſi non unius civitatis moenia, omnium tamen Celtiberarum urbium animos cepit: effecitque ut ad redigendas eas in ditionem populi Rom. non multis ſibi obſidionibus opus eſſet.

[58] Africani quoque poſterioris humanitas [59] ſpecioſe lateque patuit. Expugnata enim Carthagine, circa Siciliae civitates literas miſit, ut ornamenta templorum ſuorum a Poenis rapta per legatos recuperarent, inque priſtinis ſedibus reponenda curarent. Beneficium diis pariter atque hominibus acceptum. 6. Ann. urb. 607. Cic. Verr. vi.

[60] Huic facto par ejuſdem avi humanitas. A quaeſtore ſuo haſtae ſubjectos capti- 7. Ann. urb. 544. Livius xxvii. 19.

tem eundum foret, non deterritus propoſito, perſeverantia ducis, quem moriturum miſerat, militem victorem recepit. In quo ſane nihil eſt, quod cum narratione Valerii ulla ex parte conveniat, imo quod non omnino ab ea abhorreat. Quum *Contrebiam* ceperit Metellus, ab hujus autem urbis obſidione diſceſſerit.

56. *Rethogenis filios*] Ultraj. prim. *Retogeri.* Leid. & Bit. primi. *Theogenis.* Leid. quint. *Retogenis* ſext. *Rectogenis.*

57. *Per exitum ſanguinis ſui*] Ita ſane & codices Brand. Neque aliter in editionibus Aldi & Mart. Herbip. legitur. Theophilus tamen Chalcocondyles ex cod. Parrhaſii edidit *per exitium ſang. ſui.* Et video audacter ita ſcripſiſſe & Thyſium. Ceterum *exitus* pro exceſſu & morte & ſupra I, 6, 10. in codd. quidem MSS. ut jam monitum eſt, itemque infra V, 4, ext. 3. apparet. Et Vellejus quoque Paterc. lib. II. non aliter uſurpat, quod de Varrone ſcribit: *Moriturus vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt.* Graeci ſimiliter mortem ἔξοδον dicunt Vide varia id genus annotata à nobis Diſſertationum ſacrarum libro III. & hujus pag. 93. VORST. *Exitium* habet ſolus Leid. prim. & ſic forte legendum conjecerat etiam Pighius. *Exitum* pro morte poni oſtendi ſupra ad L. I. 6. 10. Neſcio tamen quomodo hic *exitium* magis placet.

58. *Africani quoque poſterioris*] Duo hic Africani poſterioris exempla produnt, cum poſterius non ſit poſterioris Africani, ſed prioris, ut ſatis liquet ex Lib. VII. tertiae Decados apud Livium. Cum enim ingenti pugna Haſdrubalem, Hannibalis fratrem, ſuperior Scipio in Hiſpania viciſſet, ita ut Hiſpania jam pelleretur Haſdrubal, Maſiniſſa adhuc hoſtis erat. At hoc ſtratagemate Scipio Maſiniſſam fecit Romanarum partium. Exemplum autem prius longe poſt, nempe tertio Punico bello, à poſteriore Scipione factum eſt. Valerius non recte uni tribuit: ſed eſt μνημονικὸν ἁμάρτημα. GLAREAN.

59. *Specioſe lateque patuit*] Lego *ſpecioſa*, ſcil. fuit. Prop. L. III. 14.

Nox media, & dominae mihi venit epiſtolae noſtrae.

PERIZON. Poſſit tamen, ſi minus convenire videatur *ſpecioſe patet*, ad praegnantem ſignificationem referri, ut verbum poſteriori adverbio potiſſimum reſpondeat, cum in priori commodum aliud verbum debeat ſubintelligi. De quo vidimus jam ſupra. In Copeſ. tertia litera in *ſpecioſe* erat expuncta. Med. prim. *ſpacioſe al' ſpecioſe. Spa ioſe* etiam Ultraj. ſec.

60. *Huic facto par ejuſdem viri humanitas*] Hoc quidem loco duorum Scipionum acta perperam uni Aemiliano adſcribuntur, nam exemplum hoc poſterius Livio teſte non ad Aemilianum, ſed avum ejus ſuperiorem Africanum, qui eo humanitatis edito exemplo Maſſaniſſam, tum adhuc hoſtem, Romanis primum conciliavit. Atqui hunc tam pudendum errorem, non imperitiae vel negligentiae auctoris adſcribo, qui immerito ſaepe vapulat à doctis, ſed eorum temeritati atque ignorantiae, quibus hoc tam concinnum opus deſtruere, atque in epitomen con-

captivos vendente [61] puer eximiae formae & liberalis habitus miſſus eſt. De quo cum exploraſſet, Numidam eſſe orbum relictum a patre, educatum apud avunculum Maſiniſſam, eo ignorante immaturam adverſus Romanos ingreſſum militiam; & errori illius veniam dandam, & [62] amicitiae regis fidiſſimi populo Rom. debitam venerationem tribuendam exiſtimavit. Itaque puerum annulo, fibulaque aurea, & [63] tunica laticlavia, Hiſpanoque ſagulo, & ornato equo donatum, datis qui eum proſequerentur equitibus, [64] ad Maſiniſſam remiſit. [65] Eos

contrahere viſum fuit, ſicut & antea conqueſtus ſum Conſtat autem conſuta haec exempla eſſe vel hoc indicio, quod in Campenſi legatur, *Huic facto par ejuſdem avi humanitas.* Veriſſime. nam de ſuperiore Africano hic loquitur Valerius. ſed qui hoc exemplum priori connectere voluerunt, *ejuſdem viri* ſcripſerunt, atque finem exempli inſuper accommodantes pro ſua libidine mutarunt, cum legi debeat hoc modo: *Eos igitur victoriae maximos fructus rati Romani, diis templorum ornamenta, regibus ſanguinem ſuum reſtituere*, quemadmodum in Campenſi legitur. PIGH. *Huic facto par ejuſdem avi humanitas.* Ita recte Pighius è cod. Campenſi; cum alii tum MSS. tum typis expreſſi haberent *ejuſdem viri humanitas*, atque ita exemplum hoc humanitatis eidem Africano poſteriori, cui proximum ſuperius, tribuerent. Et ſane non de eodem, ſed de alio quodam auctorem agere, vel vox *humanitas* repetita ſic, ut nihil ei adjiciatur, indicat. Aliter enim dicendum fuiſſet, *ejuſdem viri alia humanitas.* Ceterum ex lib. XLVII. Livii manifeſte apparet, factum hoc Scipionis Africani non poſterioris, ſed ſuperioris fuiſſe. Dicitur autem Scipio Africanus ſuperior poſterioris *avus* eo modo, quo poſterior ſuperioris *nepos* V, 2, ext. 4. Sic & VI, 2, 3. *avita ſpolia* dicuntur, quae Scipionis Africani ſuperioris fuiſſent. VORST. *Ejuſdem viri* habent MSS. & Edd. ad unum omnes. Vide quae ad finem hujus exempli Perizonius notavit.

61. *Puer eximiae formae*] Nomen ei *Maſſiva*, ut ex Livio conſtat. VORST.

62. *Amicitiae regis fidiſſimi populo Romano*] De Maſaniſſa loquitur. Atqui ille, cum id contigit, infenſiſſimus Romano nomini hoſtis. Itaque parum attenta Valerii mens haec ſcribentis. LIPS. *Regis fidiſſimi populo Rom.* Notat Lipſius mentem Valerii minus hic attentam fuiſſe. tum enim temporis, cum Scipio Maſſivam remiſit ad Maſiniſſam, infenſiſſimum hunc Romano nomini fuiſſe. qua de re Ant. quoque Bendinellus monuerat. VORST.

63. *Tunica laticlavia*] Livius: *Puero annulum aureum, tunicam lato clavo, cum Hiſpano ſagulo & aurea fibula, equumque ornatum donat.* In tunicis Romanorum *clavus* appellabatur particula purpurea de pectore fere demiſſa. Et latiore quidem clavo ordinis ſenatorii viri, anguſtiore vero equeſtres uſi. Unde illi & *laticlavii*, hi vero *anguſticlavii* dicebantur. VORST.

64. *Ad Maſiniſſam remiſit*] MSS. novem cum Mog. Ed. praeferunt ſimplex *Miſit.*

65. *Eos igitur victoriae maximos triumphos rati Romani*] Ita Pighius ex Cod. Campenſi, ut ad duos referatur, Scipionem ſuperiorem puta & poſteriorem. Aldus ita. *Eos victoriae maximos fructus ratus* (Scipio poſterior puta) *Diis templorum ornamenta Romanos, regibus ſanguinem ſuum reſtituere.* Nec aliter uterque Codex Brandeb. & typis expreſſi Chalcoc. Mart. Herbipolenſis; niſi quod *Romanos* ab illis omnibus abeſt. VORST. *Eos igitur victoriae maximos fructus rati Romani, diis templi.* Haec eſt ſcriptura unius Cod. Campenſis, quem ſequuntur Pighius & Vorſtius, & habet hiſtoriae veritatem ſuffragantem. Sed omnes alii Codd. initio exempli pro *avi* legunt *viri*, & hic *eos v. m. f. ratus.* ut omnino haec exempla ad unum Aemilianum referantur. in quo quamvis ab hiſtoriae fide recedatur, non ſane eo ſine haeſitatione rejicienda videtur illa lectio, quia etiam in hoc ipſo exemplo errat Valerius, dum Maſiniſſam fidiſſimum jam tum P°. R°. regem vocat, qui tum maxime illorum hoſtis erat. Ex quo quis forſan conjicere poſſet, exiſtimaſſe Valerium, haec a poſteriore etiam Africano, cujus tempore Maſiniſſa amicus Romanorum erat, eſſe geſta. Nihilominus tamen vel ex uno illo Cod. Campenſi legerem *avi* pro *viri*; maxime, quia, quod Vorſtius obſervat, non convenire videtur eo loco verbum *humanitas*, ſi de eodem, non alio.

[65] Eos igitur victoriae maximos fructus rati Romani, diis templorum ornamenta, regibus ſanguinem ſuum reſtituere.

L. etiam Paulli in tali genere laudis memoria apprehendenda eſt. Qui cum 8.
Perſen parvi temporis momento captivum ex rege, ad ſe adduci audiſſet, Ann. urb. 580 Livius
[66] occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis: conatumque ad genua XLV. Plutarch.
procumbere, dextra manu allevavit, & Graeco [67] ſermone ad ſpem exhortatus eſt. Introductum etiam in tabernaculum [68] lateri ſuo proximum in conſilio ſedere juſſit; nec honore menſae indignum judicavit. Proponatur in conſpi-

lio homine loquatur. Sed in clauſula hac minime mihi placet Campenſis. Maxime vero ſuſpectiſſima vox *Romani* vel ejicienda videtur, vel legendum putarem. *eos. ig. v. m. f. rati, Romanos diis.* niſi Valerius non ſoleret in Epilogo conjungere, quos in prooemio exempli non conjunxit. PERIZON. *Igitur*, in MSS. non invenio, in quibus omnibus etiam eſt *ratus. Romani* nuſquam comparet, ut nec *Romanos.* Sed aliquot habent hoc modo. *Diis ornamenta templorum, hominibus regibus ſanguinem ſuum reſtituere.* Vel ut alii, *hominibus & regibus ſang. ſ. reſtituere.* Quod eſt etiam in Ed. Mog. Singularis eſt Leid. quint. exhibens. *Eos Victoriae magnos fructus ratus, ſic ornatum omnibus regi ſanguinem ſuum reſtituere.* Quod profectum videtur ab aliquo, qui credens hic non agi de eodem, de quo in proximo egerat exemplo, ad illum quoque referri poſſe non putabat, quod dixerat de referendis templorum ornamentis. Mihi omnino haec ad unum retuliſſe videtur Valerius. Et magis me movet tot MStorum conſenſus, tum etiam, quod Maſiniſſam jam tunc populo Romano amiciſſimum fecit, quam quod non addidit, *illa* vel *alia humanitas.* Praeſertim quum ut hic *par humanitas*, itaque quoque L. v. 6. Ext. 4. dicit. *ſequitur ejuſdem generis exemplum.* Quem locum Perizonius adſcripſerat. Attende quaeſo etiam ad *τὸ ejuſdem avi.* Quod, niſi me omnia fallunt, alio modo dicturus fuiſſet, ſi avum Africani poſterioris voluiſſet deſignare.

66. *Occurrit*] Amphipolim ductum & ibi à Paulo conventum ſcribit Zonaras Annal. II. COLER. Copeſ. *Perſam*, & *tunc captivum.*

67. *Sermoneque grato ad ſpem exhortatus eſt*] Recte in manuſcriptis, *Et Graeco ſermone ad ſpem exhortatus eſt.* Aſtipulatur Livius lib. XLV. idem referens: *Haec* (inquit) *Graeco ſermone Perſeo, Latine deinde ſuis.* Nec ocioſe hoc annotatum ab hiſtoricis veluti humanitatis ac benignitatis indicium, cum alioquin ex majeſtate Romani populi atque auctoritate magiſtratuum ſoleat eſſe Graecos, exteroſque niſi Latine alloqui, ut ipſe Valerius libro ſecundo. cap. II. auctor eſt. PIGH. *Graeco ſermone*, Humanitatis & clementiae cauſa. Nam alias Latine ſolebant, puta majeſtatis cauſa, ut alibi Valerius. COLER. Aldus *ſermoneque grato ad ſpem exhortatus eſt.* Sed Pighius correxit ex MSS. & congruit uterque Cod. Brand. Eſtque hoc tanquam humanitatis L. Paulli argumentum annotatum, quod Graeco ſermone allocutus eſt Perſeum. De cetero enim magiſtratus magna cum perſeverantia illud cuſtodiebant, *ne Graecis unquam niſi Latine reſponſa darentur:* ut noſter memorat ſupra II. 2. 2. VORST. Leid. quint. & ſext. *& grato ſermone.* Ceteri cum editione Mog. *Graeco-* ut bene reſtituit Pighius. ſunt qui habent, *hortatus eſt.* Periz. *adhortatus.*

68. *Lateri ſuo proximum in conſilio ſedere fecit.* In manuſcriptis, *ſedere juſſit.* Melius. PIGH. Aldus *ſedere fecit.* Sed perperam. Pighius cur maluerit *in concilio* non video. Ipſa enim vox *Conſilii* ſatis commoda eſt, &, ut jam ſupra monuimus, ipſos homines conſultantes ac deliberantes ſignificat. Vide & de uſu hujus vocis accurate agentem Gronovium ad Liv. IX. 2. VORST. Et *τὸ conſilio*, & *τὸ juſſit.* MSS. omnium firmatur auctoritate, ut & Mog. Edit. quae pro *hoſtem abjicere*, cum Ultraj. ſec. habet *hoſtem deicere.*

69. *Infelicis ſcire miſereri*] MSS. undecim cum Ed. Mog. *Infelici ſcire miſereri.*

70. *Jacere ſupplicem*] Florus lib. III. cap. 5. plura ejus humanitatis exempla enumerat: *Ignovit Iberiae: pepercit Albanis: regem Colchorum, poſitis ſub ipſo Caucaſo caſtris juſſit in pla-*

ſpicuo acies, qua proſtratus eſt Perſes, & harum rerum, quas retuli, contextus; utro magis ſpectaculo delectentur, homines dubitabunt. Nam ſi egregium eſt hoſtem abjicere, non minus tamen laudabile, [69] infelicis ſcire miſereri.

9. Haec L. Paulli humanitas admonet me, ne de Cn. Pompeji clementia taceam. Regem Armeniae Tigranem, qui & per ſe magna cum populo Rom. bella geſſerat, & infeſtiſſimum Urbi noſtrae Mithridatem Ponto pulſum viribus ſuis protexerat, in conſpectu ſuo diutius [70] jacere ſupplicem paſſus non eſt; ſed benignis verbis recreatum, [71] diadema, quod abjecerat, capiti reponere juſſit. Certiſque rebus imperatis, in priſtinum fortunae habitum reſtituit: aeque pulchrum eſſe judicans & vincere reges, & facere.

Ann. urb. 687. Diod. xxxvi. Plutarch.

10. Quam praeclarum tributae humanitatis ſpecimen Cn. Pompejus! quam miſerabile deſideratae idem evaſit exemplum! Nam qui Tigranis tempora inſigni regio texerat, ejus caput [72] tribus coronis triumphalibus ſpoliatum, [73] in ſuo modo terrarum orbe, nuſquam ſepulturae locum habuit; ſed abſciſum à corpore, inops rogi, [74] nefarium Aegyptiae perfidiae munus portatum eſt, etiam ipſi victori miſerabile. Ut enim id Caeſar adſpexit, oblitus hoſtis, ſoceri vultum induit, ac Pompejo tum proprias, tum etiam filiae ſuae lacrymas reddidit: caput autem plurimis & pretioſiſſimis odoribus cremandum curavit.

Ann. urb. 705. Plut. Caeſ Pomp. App Civil. II. Sed ficto pectore; ut Lucan & Dion. XLII.

na deſcendere. lege Plutarchum. COLER. Nonnulli MSS. *infeſtiſſimum Urbis noſtrae.*

71. *Diadema*] Plutarcho & Zonarae Κίδαρις eſt. Armeniae & Ponti regum proprium geſtamen. Alio nomine Tiara nuncupatur. Suidas Κίδαρις, ἣ καὶ τιάρα νοεῖ. COLER. *Diadema* inſigne regium faſcia candida fuit. Hinc uxor Mithridatis cum ſe ſuſpendere vellet, diadema pro reſte corripuit, ut Plut. in Lucullo refert. Et Alexander Magnus diadema ſibi demptum allegandi vulneri cauſſa, capiti Lyſimachi impoſuit. ut Juſt. xv. 3. ſcribit. Sed variae tamen diadematum formae fuerunt. Armeniae Regum diadema & κίδαρις; itemque τιάρα appellatum. Et apparet forma ejus in antiquis numis. VORST.

72. *Tribus coronis triumphalibus*] Ter enim Pompejus triumpharat ac tribus triumphis ſuis de toto terrarum orbe triumphaſſe dicebatur. VORST.

73. *In ſummo terrarum orbe*] Lege ex manuſcriptorum librorum conſenſu; *In ſuo modo terrarum orbe.* Quod approbo, non enim ſine ſale hoc dictum exiſtimo, nam paulo ante imperii Romani ſummam Pompejus conſenſu ſenatus rexerat, atque etiam tribus ſuis triumphis de toto terrarum orbe triumphaſſe vulgo ferebatur. De quo vide noſtros Annales in ejus triumpho Aſiatico. PIGH. *In ſuo modo terrarum orbe.* Ita recte Pighius; cum Aldus edidiſſet, *In ſummo terrarum orbe.* Habent quoque ita Codd. Brand. Vult dicere, Orbem terrarum paulo ante Pompeji fuiſſe, neque tamen locum ſepulturae habuiſſe caput ejus. Sic & paulo poſt. *Paulo ante Romani imperii columen habitum.* VORST. *In ſummo* habet Copeſ. Barb. prim. Med. ſec. Ceter & Mog. *ſuo modo.* Inter varias lectiones Gudii haec notata reperio. *In ſummo terrarum* id eſt in Aegypto, quae proxima eſt Zonae torridae, quae torrida Zona eſt eminentior ceteris partibus terrae. Quod abſit, ut credam ab Illuſtri Gudio eſſe: quum Aegyptus antiquis ſemper conſiderata fuerit tamquam depreſſior, ut omnes plagae vergentes ad meridiem, ut liquet vel ex ſolo Juſt. L. II. 1. Recte vero *ſuo modo terrarum orbe*, id eſt, quam ipſe modo in ditione habuerat, cui imperaverat. Notavit etiam Theophi-

vit. Quod ſi non tam manſuetus animus divini principis extitiſſet, paulo ante Romani imperii columen habitum, [75] ſic mortalium negotia fortuna verſat! inhumatum jacuiſſet. Catonis quoque morte Caeſar audita, *& ſe illius gloriae invidere, & illum ſuae invidiſſe* dixit: patrimoniumque ejus liberis ipſius incolume ſervavit. Et hercule divinorum Caeſaris operum non parva pars Catonis ſalus fuiſſet. Ann. urb. 707. Dion. XLIII. Plutarch. Caeſ. & Catone.

[76] M. etiam Antonii animus talis humanitatis intellectu non caruit. [77] M. II. enim Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum tradidit: quoque honoratius cremaretur, *injici ei ſuum paludamentum* juſſit: [78] jacentem non hoſtem, ſed civem, depoſito aeſtimans odio. Cumque interceptum à liberto paludamentum comperiſſet, ira percitus, protinus in eum animadvertit, hac ante praefatione uſus: *Quid? tu ignoraſti,* [79] *cujus tibi viri ſepulturam commiſiſſem?* [80] Fortem, piamque ejus victoriam Philippicam libenter dii viderunt: ſed ne iſta quidem generoſiſſimae indignationis verba inviti audierunt. Ann. urb. 711. Plutarchus. Appian. IV.

E x t e r n a.

Commemoratione Romani exempli in Macedoniam deductus, morum A- I.
lexan-

philus. Alia exemplaria habent *in ſuo modo terrarum orbe*, qui ſenſus aptior eſt.

74. *Nefarium Aegyptiae perfidiae munus*] Bit. prim. *Nefariae perfidiae munus* deleto *Aegyptiae.* deinde Med. prim. Leid. quart. Ultraj. prim. *cremandum curat.* pro *caput autem* vulgatae Edd. habent ante Pighium, *Caput etiam*, ſed contra MStos, & Mog. Editionem.

75. *Sicut mortalium negotia fortuna verſat*] MS. *ſic mortal.* Recte. Per exclamationem. Niſi quis malit, ſimul per interrogationem, *ut mortal. neg. for. verſat*! infra VI. 4. I. *ſic confuſus & aeger Romani imperii ſtatus erat.* PERIZON. MSS. undecim cum Ed. Mog. ſeu potius omnibus Pighiana vetuſtioribus habent, *ſic mortalium.* Quod magis, & multo quidem, mihi placet quam *ſicut.* Ceterum in Leid. prim. totum hoc epiphonema erat omiſſum.

76. *M. etiam Antonii.*] Cop. Harl. Med. ſec. *M. autem Antonii*, ut edebatur ante Pighium, praeterquam Moguntiae, deinde pauculi, *Talis humanitatis intellectu non clarum.* Harl. *Injici ſuum paludamentum juſſit*, deleto *ei.*

77. *M. enim Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum tradidit*] Operae pretium eſt hic videre reciprocationem pronominis *ſui*, oppido ambiguam, ubi author ita loquitur de Antonio. Badius ambiguum reliquit, Bruti an Antonii. Deinde cum proxime ſubnectit, *Quoque honoratius cremaretur, injici ei ſuum paludamentum juſſit.* Oliverius, *Antonii* intellexit. Badius *Bruti*, quod ego magis credo. Haec ideo adducta, ut diſcant juvenes cum judicio authores legere, & videant, non ita anxios fuiſſe perpetuo, ut quidam exiſtimant. GLAREAN. Imo *Paludamentum Antonii* intelligendum eſt. Sic enim aliquando veſtes ſuas injiciebant, in rogum eorum, quos maxime volebant honoratos. Sueton. in Julio cap. 84.

78. *Jacentem, non hoſtem, ſed civem, depoſito aeſtimans odio*] MS. *Exiſtimans.* PERIZON. *Exiſtimans* Vulgo edebatur ante Pigh. Sed Mog. cum longe maxima parte ſcriptorum praeferunt *aeſtimans.* ceterum *non* ante hoſtem in octo deeſt MSS. & in horum quinque deeſt quoque *ſed civem.* Ut ita legant. *Jacentem hoſtem depoſito aeſtimans odio.* Quod neſcio, an rejiciendum ſit. Non enim hanc humanitatem exhibuit Antonius *Bruto* ut *civi*, vel quod eum *civem exiſtimaret*, ſed quod cum animo reputaret agitaretque, quantus ille vir fuiſſet, & odio depoſito virtutibus ejus pretium ſtatueret.

79. Cu-

lexandri praeconium facere cogor: cujus ut infinitam gloriam bellica virtus, ita praecipuum amorem clementia meruit. Is, dum omnes gentes infatigabili curſu luſtrat, [81] quodam loci tempeſtate nivali oppreſſus, ſenio jam confectum militem Macedonem, nimio frigore obſtupefactum, ipſe ſublimi & propinqua igni ſede ſedens, animadvertit. Factaque non fortunae, ſed aetatis utriuſque aeſtimatione, deſcendit, & illis manibus, quibus opes Darii afflixerat, [82] corpus frigore duplicatum in ſuam ſedem impoſuit: [83] *id ei ſalutare futurum* dicens, *quod apud Perſas capitale extitiſſet*, [84] *ſolium regium occupaſſe.* Quid ergo mirum eſt, ſi [85] ſub eo duce tot annis militare jucundum ducebant, cui gregarii militis

Front. IV. 6.

79. *Cujus tibi viri ſepulturam commiſerim*] MSS. duodecim cum Ed. Mog. *Cujus tibi viri ſepulturam commiſiſſem.* Quod praefero, quia praecedit *ignoraſti. commiſerim* dixiſſet ſi anteceſſiſſet *ignoras.* Non nego tamen etiam *commiſerim*, hic retineri poſſe. ſed cum illud potiore MStorum parte nitatur, cur ſperneretur cauſſa non erat.

80. *Fortem piamque ejus victoriam Philippicam libenter Dii viderunt*] Leid. quart. *Philippi Campi.* quint. *Philippi libenter viderunt.* plerique hoc ordine *Philippicam Dii libenter viderunt.* poſtea Ultraj. prim. *Inimici audierunt.*

81. *Quodam loci*] Ut ſupra non ſemel *hoc loci.* Aldus tamen, *quodam loco*: quomodo unus quoque cod. Brand. VORST. Et unus Ultraj. ſed reliqui *quodam loci* ſervant.

82. *Corpus frigore duplicatum*] Corrige, *Complicatum*, ut habent veteres plerique codices. PIGH. *Frigore complicatum.* Utinam manum abſtinuiſſet hic Pighius; elegantiſſima locutio non periiſſet. Editi nonnulli typis & eximius ille Danielis jure adſerunt: *Corpus frigore duplicatum.* Corpus frigore duplicatum militis vocat ſenio confecti. Nam ſenectus per ſe frigida eſt: duplicatur frigore, accedente externo illo & hiemali. COLER. *Corpus frigore complicatum.* Ita Pighius ex quibuſdam MSS. cum Aldus edidiſſet *frigore duplicatum.* Colerus tamen lectionem Aldi defendit; putatque Valerium alludere ad illud, quod ſenectus per ſe eſt frigida; &, ſi frigus externum accedat, frigus duplicatur. Gronovius IV. Obſ. 19. *duplicatum* itidem retinet; ſed Coleri explicationem rejicit. aliud enim eſſe *corpus frigore duplicatum*, aliud *frigus in corpore duplicatum.* Ait autem *corpus frigore duplicatum* ex dictis Valerii quaeſitis eſſe, nec ſignificare aliud quam flexum, incurvatum, contractum: cujus vocabuli uſus varia quoque alia exempla congerit. VORST. *Duplicatum.* Pighius ſubſtituerat *complicatum*, quod paſſim in Editionibus ambulat. Sed recte Colerus revocavit antiquam lectionem *duplicatum*, Ideoque hunc potius quam Pighium debebat ſequi Thyſius. *duplicatum*, id eſt curvatum, contractum inquit Guyetus. GUDIUS. *Complicatum* habet Ultraj. prim. cum tribus Leid. *Duplicatum* eſt in ceteris MSS. & omnibus Edd. per *incurvum* bene jam olim Oliverius expoſuerat. Ovid. L. VI. Met. 293. *conticuit ſubito, duplicata vulnere caeco eſt.* ubi vide Cl. Burmannum.

83. *Id ei ſalutare futurum dicens*] Poſtremum verbum, in quinque MSS. deſideratur. Vulgatae pleraeque Edd. habent *ducens.*

84. *Solium regium*] Liber Lavernii eraſam nonnihil habebat vocem *ſolium*, & quaſi *ſolum* ſuperſcriptam. quod aeque valet. Ennius lib. III. *Tarquinio dedit imperium ſimul & ſola regni.* quem verſum exponens Statii interpres Lutatius ait ſignificare *ſola* ſolium. Sic alibi Ennius:

--- *regni ſtabilita ſcamna ſolumque.* COLER.

85. *Sub eo duce tot annis militare*] *Tot annis* abeſt a Leid. primo.

86. *Quis autem illam oſculari non curaret*] Veteres libri, *non curreret*, quod habet majorem emphaſim. PIGH. *Oſculari non curreret.* Ita uterque etiam cod. Brand. Aldus ediderat, *Oſculari non curaret.* VORST. Stupor Pighii, qui hanc futiliſſimam lectionem ex corrupto codice obtrudit. Vera eſt quam repudiavit. Lege enim *non curaret.* Quod Guyeto etiam probari video. GUDIUS. Aldus edidit *curaret.* Haud du-

tis incolumitas proprio faſtigio charior erat? Idem non hominum ulli, ſed naturae fortunaeque cedens, quanquam violentia morbi dilabebatur, in cubitum tamen erectus, dextram omnibus, qui eam contingere vellent, porrexit. [86] Quis autem illam oſculari non curreret, quae jam fato oppreſſa, maximi exercitus complexui, humanitate, quam ſpiritu, vividiore ſuffecit?

Non tam robuſti generis humanitas, ſed & ipſa tamen memoria proſequenda Piſiſtrati Athenienſium tyranni narrabitur. 2. Qui, cum adoleſcens quidam amore filiae ejus virginis accenſus, in publico obviam ſibi factam Plut. Apoph. oſculatus eſſet, [87] hortante uxore *ut ab eo capitale ſupplicium ſumeret*, reſpondit: *Si eos, qui nos amant, interficimus, quid his faciemus, quibus odio ſu-*

dubie ipſe invenit, forſan & alii, quod eſt in Copeſ. *cureret.* Ex quo ſine haeſitatione lege *cuperet. Cupere* majus eſt quam *velle.* Liv. L. XXXII. 29. *Maſſiva rogatus an ad Maſiniſſam redire vellet, cupere vero reſpondit. Curaret* defendi poſſit illo Auct. ad Heren. II. 20. *Ut non curet quaerere, qualis ſit. curreret oſculari* autem dictum fuerit, ut apud Prop. L. I. I. 12.

Ibat & hirſutus ille videre feras.

Fulgent. L. II. Cap. de Antaeo. *Currunt ſpectare feris homines repugnantes.* PERIZON. *Curaret* Leid. prim. quart. ſext. *Curet* Harl. *cureret* Leid. quint. & Rem. unus *occurreret.* Quod etiam Theophilus notavit alios codices habere. Ultr. prim. *occurrerit.* Ed. Mog. ceteri MSS. *curreret.* Quod verbum hic feſtinationem indicat ad oſculandam manum, antequam ſpiritus eam deficiat. Ut ſit, quis eam oſculari non properet. Plaut. Aſin. v. 2. 60.

——— *ecquis currit Pollinctorem arceſſere.*

Ter. Phorm. I. 2. 52.

Vultiſne eamus viſere.

& ſic alibi. Stat. L. v. Sylv. 3. 10.

Certe ego magnanimum, qui facta attollere regum
Ibam altum ſpirans.

Ter. Eun. III. 3. 2.

Miſit porro orare, ut venirem ſerio.

87. *Hortante uxore*] Copeſ. cum duobus Med. *Exhortante uxore.* Deinde Bit. prim. *Interficiamus.* Octo alii cum Edd. ante Pighium *interficiemus.* Periz. *Occidemus.* Med. prim. *Occideremus.*

88. *Eam ex tyranni ore de humanitate manaſſe*] Recte in Cauchiano, Gemblacenſi, & Pulmanniano; *Eam ex tyranni ore manaſſe.* Reliquum eſt gloſſema ſuperfluum, atque omnino rejiciendum. PIGH. *Eam ex tyranni ore manaſſe.* Pleriſque libris additum, *ore de humanitate manaſſe.* Rejicis ea verba, Pighi, è libris aliquot ſcriptis; & recte. Nec male aut imperite tamen ſiquis legat, *ex tyranni ore & immanitate.* LIPS. *Ex ore tyranni.* In ſimili injuria ejuſdem mira humanitate conditum reſponſum lege apud Senecam lib. III. de ira capite II. Non enim videtur idem exemplum de Thraſippo. COLER. *Eam ex tyranni ore manaſſe.* Aldus, *Eam ex tyr. ore de humanitate manaſſe* At Pighius voces *de humanitate* gloſſema eſſe putat, auctoritateque trium codd. expungit. Codices Br. voces eas habent. Lipſius pro *de humanitate* legendum conjicit *& immanitate.* VORST. Omnes fere codd. exceptis tribus Pighianis inſerunt *de humanitate.* Unde Lipſ. *ore & immanitate.* Sed nemo Piſiſtratum immanitatis jure accuſaverit. Lego *eam ex tyranni ore dicti humanitatem manaſſe.* Nempe *dicti* MStis ſcribitur *dci*, unde *de* ortum eſſe potuit. Poſſis etiam exiſtimare omnino expungendum eſſe *τὸ de*, ut ab librariis ortum ad explendum ſenſum, cum legiſſent *humanitate.* infra v. 4. I. *Quo quidem uno tam pio dicto barbara gens ab omni ſe feritatis crimine redemit.* PERIZON. MSS. Quindecim retinent *De humanitate*, quod eſt in omnibus Editionibus. Hoc vero cur exponi non poteſt, Tyrannum ita de humanitate locutum eſſe? ita ſignificaſſe, quantum humanitati debeatur? Quod ſi facias ſuperfluum gloſſema non erit, nec rejiciendum.

ſumus? Minime digna vox, cui adjiciatur, [88] eam ex tyranni ore manaſſe.

Sen. de ira III. 11.

In hunc modum filiae injuriam tulit: ſuam multo laudabilius. [89] A Thraſippo amico inter cenam ſine fine convitio laceratus, ita & animum & vocem ab ira cohibuit, [90] ut putares ſatellitem a tyranno male audire. Abeuntem quoque, veritus ne propter metum maturius ſe convivio ſubtraheret, invitatione familiari coepit retinere. Thraſippus concitatae temulentiae impetu evectus, os ejus ſputo reſperſit: [91] nec tamen in vindictam ſui valuit accendere. Ille vero etiam filios ſuos violatae patris majeſtati ſubvenire cupientes retraxit. [92] Poſtero quoque die Thraſippo ſupplicium a ſe voluntaria morte exigere volente, venit ad eum, dataque fide [93] in eodem gradu amicitiae manſurum, ab incepto revocavit. Si nihil aliud dignum [94] honore memoriae geſſiſſet, his tamen factis abunde ſe poſteritati commendaſſet.

Aeque

89. *A Thraſippo namque amico*] MSS. duodecim cum omnibus ante Pighium editionibus *namque* hic ignorant. Itaque cum Pighius nihil hic nos admoneat, ego expellendum putavi, quod clandeſtinum huc intulerat pedem. Saepe enim ſolet auctor noſter connectentem in initio particulam omittere. Vel proximum exemplum exemplo ſit. *Aeque mitis animus Pyrrhi regis. Audierat apud quoſdam in convivio.* & ſupra Ex. 9. *Haec L. Paulli humanitas admonet me, ne de Cn. Pompeji clementia taceam; regem Armeniae Tigranem &c.* & Ex. 3. *Badium Campanum & hoſpitio benigniſſime domi ſuae exceperat.* & ſic paſſim. Leid. prim. delet etiam *amico*. Med. ſec. *Nam cum à Thraſippo.*

90. *Ut putares ſatellitem à tyranno male audire*] Rem. *mala*. Ultraj. prim. *ut putares mala audiri.* Leid. ſec. delet *inter cenam.* Leid. quart. *Invitatione familiari coepit retinere Thraſippum, qui.* quint. *coepit eum retinere.* Med. ſec. *Ejecto ſputo os ejus reſperſit.*

91. *Nec tamen in vindictam ſui accendere potuit*] Copeſ. Leid. ſec. Periz. *Nec tum in vindictam ſui potuit accendere.* Haud male. Perizonius annotavit. Livius ſaepe, *Tum quoque.* Porro *ſui.* omittit Ultraj. ſec. Denique MSS. tredecim cum omnibus Edd. antiquioribus Pighio habent *valuit accendere*, quod repoſui.

92. *Poſtero quoque die*] Etiam hic MSS. duodecim cum Edd. Mog. & Mediol. habent, *poſteroque die.* Sed *quoque* exhibent Venetae cum reliquis. *à ſe* delet Leid. quint.

93. *In eodem gradu amicitiae manſurum*] Nepos XVIII, 1, 6. *Hunc locum tenuit amicitiae apud Philippum. Illo interfecto eodem gradu fuit apud Alex.* VORST. MSS. undecim cum Mog. *amicitiae ſe manſurum.*

94. *Honore vel memoria*] Recte liber Danielis *Honore memoriae.* Et ita edit. Veneta. GOLER. *Dignum honore memoriae.* Ita veteres typis expreſſi, & uterque cod. Brand. MS. Miror autem quid ſit quod Pighius maluit *dignum honore vel memoria.* VORST. Bamberg. *Dignum memoria*, & poſſe alia abeſſe cenſuit Modius. Epiſt. 128. Quod veteres typis expreſſi habent *honore memoriae*, idem invenio in MSS. undecim. Leid. ſec. *Dignum memoriae*, & ſic ſept. ubi tamen *honore* recenti manu eſt additum. Idem poſtea. *Abunde ſe poſteritati memoriae*, al' *poſteritati commendaſſet.*

95. *Audierat apud quoſdam in convivio Tarentinorum parum honoratum de ſe ſermonem habitum*] In manuſcriptis ita; *Audierat quoſdam Tarentinorum in convivio parum honoratum de ſe ſermonem habuiſſe.* Non contemnenda lectio. PIGH. *Sermonem habuiſſe.* Vetus, *habitum.* Si recte: tum paulo ante reſcribe, *quondam*, ubi, *quoſdam*, legis. LIPS. *Quoſdam Tarentinorum in convivio parum honoratum de ſe ſermonem habuiſſe.* Ita Pighius è codd. quibuſdam. Aldus ediderat, *Apud quoſdam in convivio Tarentinorum param honoratum de ſe ſermonem habitum.* At Chalcocondyles & Marr. Herbip. vocula *apud* omiſſa, *Quoſdam in conviv. Tarentinorum parum honoratum de ſe ſermonem habitum.* Neque aliter in codd. Brand. MSS. legitur. Atque ea lectio vehementer probatur Salmaſio: vultque is *quoſdam habitum* ſcriptum eſſe pro *quoſdam habuiſſe*; quomodo Solinus

ſcri-

Aeque mitis animus Pyrrhi regis. [95] Audierat quoſdam Tarentinorum in convivio parum honoratum de ſe ſermonem habuiſſe, [96] arceſſitos, qui ei interfuerant, percontabatur, *an ea*, [97] *quae ad aures ejus pervenerant*, *dixiſſent*. Tum ex his unus: *Niſi*, inquit, *vinum nobis defeciſſet*, *iſta quae tibi relata ſunt*, *prae iis quae de te locuturi eramus*, [98] *luſus ac jocus fuiſſent*. Tam urbana crapulae excuſatio, tamque ſimplex veritatis confeſſio, iram regis convertit in riſum. Qua quidem clementia & moderatione aſſecutus eſt, ut & ſobrii ſibi Tarentini gratias agerent, & ebrii bene precarentur. Ab eadem altitudine humanitatis legatis Romanorum ad redimendos captivos caſtra ſua petentibus, quo tutius venirent, Lyconem Moloſſum obviam miſit: [99] quo honoratius exciperentur, [100] ipſe cum ornato equitatu extra portam occurrit. [1] Secundarum rerum proventu non adeo corruptus, ut [2] officii proſpectum in iis

Ann. urb. 473. circiter. Plut in vita Quint. vi. 3.

Ann. urb. 474. circiter.

ſcripſerit *honoratus eſt* pro *honoravit*. Vide Notas ejus in Hiſt. Aug. p. 119. Monuit & Lipſius in quibuſdam codd. eſſe *habitum*. Sed putat ille, ſi vera haec ſit lectio, pro *quoſdam* legendum eſſe *quondam*. Alia adhuc conjectura eſt Freinſhemii, legendum ſcilicet eſſe. *Quodam Tarentinorum in convivio parum honoratum de ſe ſermonem habitum*. Et haec conjectura, ſi retinendum ſit *habitum* prae ceteris placet. VORST. Lipſianum *quondam* neminem credo morabitur. Ut nec Salmaſii inſolens illud, *Quoſdam habitum* pro quoſdam habuiſſe. Freinſhemii conjecturam comprobat Cod. Periz. manu prima. Nam alia manus in marg. adſcripſit *apud*. & *s*, ſuper *quodam*. Quod Pigh. edidit exſtat in Leid. quint. Copeſ. cum Harl. *A quibuſdam apud quoſdam &c. habitum*. Leid. ſext. *à quibuſdam quoſdam*. Ultraj. prim. *quoſdam*, deleto *apud*. Ceteri *apud quoſdam*, *&c. habitum*. Quo magis omnia conſidero, eo adducor magis ut credam veram eſſe Freinſhemii conjecturam. Videntur enim non *quidam*, ſed omnes Tarentini, ſaltem qui iſti convivio interfuerant, parum honoratum de eo ſermonem habuiſſe. Unde addit, *Arceſſitos*, *qui ei interfuerant*, *percontabatur*, *an dixiſſent*. Non paucos, qui arguebantur, ipſi maledixiſſe, arceſſit, ſed convivas. Quicquid ſit, *habitum* certe, uno Leid. excepto, MSS. ſervant. Quod abſolute non addito ablativo perſonae ita quoque uſurpare Curt. L. VIII. 1. 29. notavit Perizonius. *Rex*, *quum ſuſpicaretur malignius habitum eſſe ſermonem*. Poſſis etiam ſuſpicari. *A quibuſdam quodam in convivio Tarentinorum*. Nam hoc ordine collocantur voces in pleriſque ſcriptis.

96. *Arceſſitoſque*, *qui ei interfuerant*] MSS. ſexdecim & Edd. omnes, *Arceſſitos*, *qui ei*, quod mutavit Pighius, ſine cauſſa. Med. ſec. *Arceſſitis*, *qui*.

97. *Quae ad aures ejus pervenerant*] MSS. decem cum Ed. Mog. *ipſius*. Leid. ſept. *ſuas* deinde quatuor. *Ita ex his unus*. Harl. *Tamen*. Med. ſec. *Tunc*.

98. *Luſus ac jocus fuiſſent*] Id eſt, levia fuiſſent. Liv. L. XXVIII. *Nae tibi*, *P. Corneli*, *cum ex alto Africam conſpexeris*, *ludus & jocus fuiſſe Hiſpaniae tuae videbuntur*. Juſt. L. XXIV. *Omnia illa ludum fuiſſe exiſtimaturus*. Sic enim legendum ibi recte monet Gron. L. IV. Obſ. 10. VORST. Vide etiam Nic. Heinſ. ad Claud. II. Conſ. Stilichonis v. 157. *Ludus* habent ſoli Med. & Ultraj. ſecundi.

99. *Quoque honoratius*] In aliquot MSS. Codd. eſt *ornatius*. In omnibus fere ſcriptis & editis, *quo* non *quoque* quod dedit Pighius. In multis etiam terminatione Graeca *Moloſſon*.

100. *Ipſe cum ornatu equitum extra portam occurrit*] In Wincheliano, & aliis; *cum ornato equitatu*. Recte. PIGH. *Cum ornato equitatu*. Ita ſcribendum putavit Pighius è quibuſdam Codd. Veteres typis expreſſi & MSS. Brand. habent *cum ornatu equitum*. VORST. Ultraj. uterque, & Mog. Ed. *Ornatu equitatium*. Quinque alii *ornatu equitum*. Periz. Cop. Med. ſec. *ornatu militum*. Leid. quint. *ornato equitatu*. Adſcripſit Perizonius. Vide Liv. XLIV. 1. *Ornato exercitu obviam venienti conſuli proceſſit*.

1. *Secundarum rerum proventu non adeo corruptus*] *Adeo* in MSS. decem deeſt. Qui retinent habent *adeo non corruptus*.

 2. *Offi-*

iis deponeret, qui tum maxime armis cum eo diſſidebant.

Cujus tam mitis ingenii debitum [3] fructum ultimo fati ſui tempore recepit. Nam cum diris auſpiciis [4] Argivorum invaſiſſet urbem, abſciſumque caput ejus Alcyoneus, Antigoni regis filius, [5] ad patrem propugnatione laborantem, laetus velut aliquod feliciſſimum victoriae opus attuliſſet: Antigonus correpto juvene, quod tanti viri ſubitae ruinae, [6] immemor humanorum caſuum, effuſo gaudio inſultaret, humo caput ſublatum, [7] cauſea, qua velatum caput ſuum more Macedonum habebat, texit: corporique Pyrrhi redditum, honoratiſſime cremandum curavit. Quin etiam filium ejus Helenum captivum ad ſe pertractum, & cultum [8] & animum gerere regium juſſit: oſſaque Pyrrhi ei aurea urna incluſa Epirum in patriam ad Alexandrum fratrem portanda dedit.

4. Plut. in vita. Juſtin. xxv. 5. Uſſer. Ann. 3733.

Cam-

2. *Officii proſpectum in iis deponeret*] Ita Codd. Brand. Pighius in margine notavit diverſam lectionem eſſe *officii profectum.* Sed melior eſt altera, *proſpectus* officii nihil aliud eſt, quam praeſtatio officii. Nec dubium eſt, quin dixerint *Proſpicere officium*, quomodo dixere *proſpicere alicui bonum.* VORST. MS. *Conſpectum.* Retineo *Proſpectum.* Sed male id expoſuit Vorſtius. Senſus eſt, ut non poſſet, aut vellet amplius proſpicere, quid ſui eſſet officii. PERIZON. *Profectum* habet Leid. ſec. Ceteri *proſpectum* retinent. Quod bene explicat Cl. Perizonius. Nonnulli etiam cum Ed. Mog. *In hiſdem*, vel *hiiſdem poneret.* Cohaerente ſyllaba prima vocis poſterioris male priori. Deinde Leid. quartus *qui tamen armis.* ut *tamen* & *tam* ſaepius confundi ſolent per compendium ſcribendi.

3. *Fructum*] Liber Danielis *ſtrictum.* In ejuſdem margine: *Scrictum.* Quid reſcribendum, nondum excogitavi. COLER. Med. prim. Barb. prim. Leid. ſec. *ſtrictim.* Periz. *debitum fructum ſtrictim.* de quo non multum cogitandum opinor, quae vera ſit lectio, quum ſatis liquido liceat colligere, *ſtrictim* ortum eſſe à librariis, τὸ *fructum* non adſequentibus. Non recte Mog. Ed. habet etiam *Indebitum fructum.* hoc enim vult auctor. Humanitati, quam ipſe Tarentinis & Romanis praeſtitit, debitam vicem poſt mortem ipſius eſſe redditam.

4. *Argivorum invaſiſſet urbem*] Victo Antigono Macedoniae rege, Macedoniaque in ditionem ſuam redacta, Pyrrhus & Peloponneſum invaſit. Verum cum Argos peteret, atque Antigonum in ea urbe, clauſum expugnare conaretur, ſaxo de muris ictus interiit. VORST.

5. *Ad patrem propugnatione laborantem*] Veteres duo, *propugnatorem laborans.* Suſpectus locus, eo magis, quod duae eae voces alteri manuſcripto abſint. An tamen, *pro pignore laborum?* LIPS. *Propugnatione.* Lib. Dan. *Propugnatorem laborantem* Τὸ *propugnatorem* tollendum & ad gemonias unco trahendum cenſeo. Certe ſcripſerat Valerius: *Ad patrem laborantem.* Ita de militibus in proelio ſatagentibus loquuntur Hiſtorici. COLER. *Ad patrem propugnatione laborantem.* Ita edidit Pighius; neque cauſſam, cur ita ſcripſerit, addidit. Veteres typis expreſſi, & unus Brand. MS. *ad patrem propugnatorem laborans.* Sed ita *laborans* otioſum foret. Et ſane ab altero cod. Brandeb. *laborans* prorſus abeſt. Liber P. Danielis, ut Colerus teſtatur, vocem habet; ſed ut cum proxima ſuperiore caſu conveniat, *ad patrem propugnatorem laborantem.* Putat igitur Colerus, τὸ *propugnatorem* prorſus expungendum, ſcribendumque eſſe *ad patrem laborantem.* Ita enim de militibus in proelio ſatagentibus loqui Hiſtoricos. At Gronovius legi malit *ad patrem propugnatorem*, expuncto *laborantem*; ut in cod. Andino ipſe ſcriptum reperit: & nos, ut diximus, in uno cod. Brandeb. Vide Obſ. Gronovii IV, 19. VORST. *Propugnatione laborantem* edidit Pighius ſecutus exemplum Aſcenſii, & Rob. Stephani. Aldus *ad patrem propugnatorem laborantem.* Ceterae Edd. cum ipſa etiam Mog. *Ad patrem propugnatorem laborans.* Quod invenio in MSS. octo Ultraj. prim. *propugnatorem laborantem.* Leid. quart. utrumque omittit. Sed quint. delet *laborantem.* Ut in Andino reperit & probavit Gronovius. Perizonius adſcripſit in margine. An *propugnatorem laborantium?* id

eſt,

Campani autem exercitum noſtrum [9] cum conſulibus [10] apud Caudinas fur- 5. Ann. urb.
cas, ſub jugum a Samnitibus miſſum, nec inermem tantum, ſed etiam nudum 432. Livius IX.
[11] urbem ſuam intrantem, perinde ac victorem & ſpolia hoſtium prae ſe ferentem, venerabiliter exceperunt: protinuſque conſulibus inſignia honoris, militibus veſtem, arma, equos, commeatum benigniſſime praeſtando, & inopiam & deformitatem Romanae cladis mutarunt. Quo animo ſi pro imperio noſtro Anu. urb.
adverſus Annibalem quoque uſi fuiſſent, truculentis ſecuribus materiam ſae- 542. Livius XXVI.
viendi non praebuiſſent.

Facta mentione acerrimi hoſtis, manſuetudinis ejus operibus, quam Roma- 6.
no nomini praeſtitit, locum qui inter manus eſt, finiam. Annibal enim Ae- Ann. urb. 537. Livius XXII.
milii Paulli apud Cannas trucidati quaeſitum corpus, quantum in ipſo fuit, [12] inhuma-

eſt, Argivorum. An *propugnatorum Argorum*? Miror ſane, unde oriri potuerit illud *laborans.* Quod nullius vocabuli gloſſa eſt, & plane eſt ſupervacuum, imo ineptum, & ſenſui adverſum; unde ab aliis partim in *laborantem* eſt mutatum, ab aliis omiſſum. Senſus ſane percommodus eſt, ſi Gronovium ſequamur, nec ultra quidquam deſideres. Vide tamen, an Auctor ad exprimendam clarius juvenilem Alcyonei exultationem ſcripſerit. *Ad patrem propugnatorem advolans laetus, velut aliquod feliciſſimum opus victoriae, adtuliſſet.* Notum eſt verbum *advolare*, de iis dici, qui cum magna feſtinatione ad aliquem accurrunt; quod huic juveni laetanti apprime convenit.

6. *Immemor humanorum*] Hoc ad formulam veterem teſtamentorum ſpectat: HUMANAE IMBECILLITATIS MEMOR. De qua, ni fallor, Servius. COLER.

7. *Cauſea, qua velatum caput ſuum more Macedonum habebat*] Uterque cod. Brand. vetuſque typis expr. Mart. Herbip. *gauſea.* Cujus ſcriptionis occaſio haec fuit quod C & G literae ſunt ejuſdem inſtrumenti. Ceterum ſcribitur quoque *cauſia:* idque ad vocem Graecum καυσία propius accedit. Plautus Mil. glor. IV, 4, 41. *Facito ut venias huc ornatus ornatu nauclerico, cauſiam habeas ferrugineam.* Herodianus I, 3. *Antigonus quo Liberum patrem per omnia repraeſentaret*, καὶ κιοσσὸν μὲν περιτιθεὶς τῇ κεφαλῇ ἀντὶ καυσίας καὶ διαδήματος Μακεδονικοῦ, *& hederam capiti circumdans pro cauſia & diademate Macedonico.* Suidas: Καυσία εἶδος πίλου βαρβαρικοῦ. VORST. MSS. ſexdecim & Ed. Mog. conſtanter *Gauſea* exhibent.

8. *Et animum gerere regium juſſit*] Inter excerpta Gudiana adſcripta haec invenio. *Optime MS. Anulum regum.* Nec tamen ibi pro diverſa lectione ex ullo codice illud ſic annotatum reperio; nec in ullo eorum, quos ipſe contuli, neque in Ultraj. aut Copeſ. offendi. Imo *animum* recte ſcribitur. Siquid in *anulo* eſſet, quo rex à ceteris diſtingueretur, hoc nomine cultus jam eſſet comprehenſum. Sed ſic eodem modo Alexander matrem & uxorem filiaſque Darii non ſolum *incolumes & apparatu priſtinae fortunae reginas eſſe* voluit, ſed etiam *bono animo eſſe* juſſit. Curt. L. III. 12. & Lib. IV. I. *Cape regis animum.* MSS. *oſſaque & Pyrrhi.*

9. *Cum conſulibus*] MSS. aliquot *cum Conſule.* Et poſtea iidem *Conſuli.* Sed utrumque Conſulem cum exercitu ſuo ſub jugum miſſum fuiſſe conſtat ex omnibus hiſtoricis. Probanda itaque omnino illorum Codicum eſt lectio, quae exhibent *cum conſulibus.*

10. *Apud Caudinas furcas*] Livius l. IX. *furculas Caudinas* vocat. Dicuntur & *fauces Caudinae.* Fuere autem anguſtiae ſaltuum prope Caudium, Samnitum oppidum, ignominia ac clade Romanorum nobilitatae. A Caudio oppido ipſa quoque pax, quae Romanis à Samnitibus data, *pax Caudina* dicitur Livio. VORST.

11. *Urbem ſuam intrantem*] Harl. *In urbem ſuam intrantem.* Bit. prim. *Proinde ac victorem.* In fine *uſi* delet Leid. ſec. adſcriptum recenti manu habet ſept. Ultraj. ſec. cum Ed. Mog. *Materiem.*

12. *Inhumatum iacere*] Laudavit etiam pro funere, ſi non magis Poëtica, quam Hiſtorica fide iſta ſcripſit Silius lib. X.

—— Jamque Annibal unus
Sat decoris laudator erat, fulgentia pingui
Murice ſuſpirans inicit velamina, & auro
Intex-

Ann. urb. 541. Livius xxv. humatum jacere paſſus non eſt. Annibal [13] Ti. Gracchum, Lucanorum circumventum inſidiis, cum ſummo honore [14] ſepulturae mandavit, & oſſa ejus Ann. urb. 545 Livius xxvii in patriam portanda militibus noſtris tradidit. Annibal M. Marcellum [15] in Plut. Marcello. agro Brutio, dum conatus Poenorum cupidius quam conſideratius ſpeculatur, interemptum, [16] legitimo jure extulit, [17] Punicoque ſagulo, & [18] corona donatum laurea rogo impoſuit. Ergo humanitatis dulcedo etiam [19] in efferata barbarorum ingenia penetrat, [20] torvoſque & truces hoſtium mollit oculos, ac victoriae inſolentiſſimos ſpiritus flectit. [21] Nec illi arduum ac difficile eſt, inter arma contraria, inter diſtrictos cominus mucrones placidum iter reperire.

Intextam chlamydem, ac ſupremo affatur honore.

Hunc locum Valerii non tacitus praeteriit Plutarchus dum ait: Ταῦτα μὲν οὖν περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλέριον Μάξιμον ἱστορήκασι. Aliter narrare ait ibidem Livium & Caeſarem Auguſtum. COLER. His verbis videtur ſignificare Valerius non inventum eſſe Aemilii corpus. Livius tamen L. xxii. 52. Id ab eo conquiſitum & ſepultum tradit. Credo Valerium in animo habuiſſe, quod de Flaminii corpore traditur, quod Annibal funeris cauſſa magna cum cura inquiſitum non invenit. Liv. L. xxii. 7. PERIZON.

13. *Ti. Gracchum*] Idem Silius lib. xii.

Namque per inſidias (infandum) & ab hoſpite caeſus
Colloquium & promiſſa petit, dum perfida gentis
Lucanae Gracchus, caeco circumdatus aſtu
Occiderat, laudemque Libys rapiebat humandi.

COLER. *Ti. Gracchum, Lucanorum circumventum inſidiis.* Perfidi praecipue hoſpitis ſui Flavii. Supra 1, 6, 8. VORST.

14. *Sepulturae mandavit*] Vide Magium ad Nepotem in Eumene, & Cuper. L. i. Obſ. 7. PERIZON.

15. *In agro Brutio*] Obſervat Corradus, Livium l. xxvii. in Apulia illud factum prodidiſſe. VORST.

16. *Legitimo jure extulit*] Suſpicatur Pighius legendum eſſe *legitimo funere.* VORST. In notis ſuis Pighius hanc ſuſpicionem non prodidit, neque etiam in Annalibus ubi agit de morte Marcelli. Notatum vero hoc invenio in margine Editionis à Colero curatae, ſed in ea, quam Antverpiae 1567. edidit Pighius, illud non additur. Unde Perizonius, qui ea utebatur adſcripſit forte *Funere.* Equidem nihil mutandum arbitror. Quoniam MSS. conſtantiſſime retinent *jure*, & Auctor ſic exprimere voluiſſe videtur, quod alioquin dicunt *juſta alicui facere.*

17. *Punicoque ſagulo*] Monet Freinshemius ad Curt. v. 13. 31. *punico* hic eſſe pro *puniceo*; ut ad colorem id pertineat. Et confirmatur id verbis Silii lib. x. *Fulgentia pingui Murice ſuſpirans inicit velamina.* VORST. Sic Supra *Hiſpano ſagulo* L. v. 1. 7. PERIZON. Nonnullae Edd. ante Pighium. *punico quoque ſagulo.* Sed MSS. *Punicoque.* Med. ſec. *punitoque*, quod eſt in Ed. Mog.

18. *Corona donatum laurea*] In codice quem Plutarchus legit, neceſſe eſt fuiſſe, *corona donatum aurea.* Habet enim ille in Marcello, ubi Valerium laudat; ſic, καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον. Putatque Freinshemius apud Valerium omnino *aurea* & legendum eſſe. Vide Notas ejus ad Curtii v. 13. 31. VORST. *Aurea* legit etiam Schottus ad fragmenta Nepotis p. 173. ſic & in Dione L. xxxvii. & Vell L. ii. Differentia de corona *laurea*, vel *aurea*, quam Pompejo dederit. Lex Ampii & Labieni tribunorum plebis. Vide & Bernec. ad Suet. Aug. 1. Schottum Nod. Cic. iii. 11. Scheff. ad Aelian. V. H. L. xii. 7. Porro Valerium Maximum citat in hac hiſtoria Plutarchus, ſed longe plura & alia, quam hic narrantur, refert PERIZON. *Aurea* eſt in Leid. prim. & ſec. Omittit Ultraj. prim. vide & Cl. Burmannum ad Vell. L. ii. 40. Fruſtra Schottum *auream* hic legere, cum Plutarchus agat de corona, quae reliquiis ejus fuerit impoſita, noſter vero de *corona laurea*, cum quo rogo fuit impoſitus, & combuſtus, contendit Boſius ad Frag. Corn. Nepotis.

19. *In efferata barbarorum ingenia penetrat*] Med. ſec. *effrenata.* Leid. ſept. *al' Effera.*

20. *Or-*

re. Vincit iram, proſternit odium, hoſtilemque ſanguinem hoſtilibus lacrymis miſcet. [22] Quae etiam admirabilem Annibalis vocem [23] pro funeribus Romanorum ducum arbitria ſtatuentis expreſſit. [24] Quare aliquanto ei plus gloriae Paullus, Gracchus & Marcellus ſepulti, quam oppreſſi attulerunt. Siquidem illos Punico aſtu decepit, Romana manſuetudine honoravit. Vos quoque fortes, ac piae umbrae, [25] non poenitendas ſortitae eſtis exequias. nam ut optabilius in patria, ita ſpecioſius pro patria collapſae, ſupremi officii decus infelicitate amiſſum, virtute recuperaſtis.

20. *Orboſque & truces hoſtium mollit oculos*] In Cauchiano, *Torvoſque.* Melius. PIGH. *Torvoſque & truces hoſtium oculos. Torvoſque* reperit Pighius in cod. Cauchiano. Eſtque id ſine dubio melius quam quod in aliis apparet, *orboſque.* VORST. *Torvoſque* eſt etiam in Leid. prim. Reliqui *orboſque.* video facile potuiſſe haec mutari, quum praecedat etiam *t.* Periz. *orboſque truces hoſtium molit animos.*

21. *Nec illi difficile & arduum eſt*] Sic diſpoſuit Pighius, cum antea legeretur *Nec illi arduum aut difficile eſt.* Sed in antiquiſſimis Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. *Nec illi arduum ac difficile eſt.* Quod confirmant Codices ſcripti. ut ita fuerit reſtituendum.

22. *Quae etiam admirabilem*] MSS. tres *Atque admirabilem.* ſeptem *Atque etiam admirabilem.* Quomodo ante Pighium legi ſolebat.

23. *Pro funeribus Romanorum ducum arbitria ſtatuentis*] *Romani duces* ſunt praedicti Aemilius Paullus, Ti. Gracchus & M. Marcellus. Quid autem illud, Annibalem pro eorum funeribus arbitria ſtatuiſſe? Nihil aliud quam ſtatuiſſe praemia ad ipſos funerandos pertinentia. Cicero in Pis. *Eodem in templo arbitria non mei ſolum, ſed patriae funeris abſtuliſti.* Pari modo idem & alibi. Vide Lex. Cic. VORST. *Ducum arbitria ſtatuentis.* Haec verba deſunt in Leid. ſexto.

24. *Quare aliquanto ei plus gloriae Paullus &c.*] Etiam hoc tacite, ut duo ſuperiora, ſic mutavit Pighius, quum ante ederetur *Quia aliquanto &c.* Quod reperi in MSS. tredecim. Copeſ. tamen habet *Quare.* Quod convenientius eſt.

25. *Non poenitendas ſortitae eſtis exequias*] MSS. duo *fortiti.* octo *ſortiti*, cum omnibus, quas excuſſi, editionibus, praeter Aſcenſianam & poſt Pighium ſecutas. Idque video non diſplicere Cl. Drakenborchio ad Sil. Ital. L. x. 307. ubi iſtam enallagen pluribus exemplis illuſtrat. Nec ſane ego improbaverim. Illud tamen me male habet, quod paulo poſt ſequitur *collapſae.* Ubi, ſi hic *ſortiti* teneamus, legendum omnino etiam videtur *collapſi.*

[1] Caput II.

DE GRATIS.

1. *Senatus Romani.*
2. *Juventutis Romanae.*
3. *Plebis Romanae.*
4. *M. Minucii Rufi mag. eq.*
5. *Q. Terentii Culeonis.*
6. *Civium è Graecia liberatorum.*
7. *Q. Metelli Pii Cos.*
8. *C. Marii Cos. 4.*
9. *L. Syllae dictatoris.*
10. *Libitinariorum.*

Externorum regum.

1. *Darii Perſarum.*
2. *Mithridatis Ponti.*
3. *Attali Aſiae.*
4. *Maſiniſſae Numidiae.*

[2] Gratas vero ingrataſque animi ſignificationes, & facta libuit oculis ſubjicere, [3] ut vitio ac virtuti juſta merces aeſtimationis ipſa comparatione accederet. Sed quoniam contrario propoſito ſeſe diſtinxerunt, noſtro quoque ſty-

1. Caput hoc inſcribunt vulgo *De gratitudine*; cum tamen res de qua hic agitur, nuſquam neque à Valerio, neque ab aliis antiquis ſcriptoribus eo vocabulo ſit appellata, ſed dicta, potius *gratus animus*, *grata mens*, *grata voluntas*: qua de re dedita opera in lib. de Latinit. merito ſuſp. cap. 7. egimus. In codd. antiquis tum MSS. tum typis expreſſis, inſcriptio eſt talis, *De gratis*. Quae quia non ab ipſo auctore, ſed à Grammaticis ſine dubio, quomodo & ceterae, profecta eſt: nulla nobis religio eſt eam mutare; & ita quidem ut inſcriptionibus capitum ceteris conſentanea ea ſit. Jam ceterorum capitum inſcriptiones non facta ſunt ita, *De liberalibus*, *de humanis & clementibus*; ut videl. vocabula concreta, quae vocant, uſurparentur; ſed uſurpata ſunt vocabula abſtracta. Quare hujus quoque inſcriptionem capitis ita faciendam putavimus. Tantum quia vox *gratitudinis* antiquis plane ignota fuit, pro ea voces *animi grati* ſubſtituimus. VORST. *De gratis* habent omnes MSS. noſtri, & omnes ante Pighium editiones. Vide & Menagiana T. IV. p. 211. Ubi La Monnoie videtur probare inſcriptionem. *De Gratis*. Vide & J. G. Voſſium de Vitiis Sermonis L. 1. c. 17.

2. *Gratas vero animi ſignificationes, & ingrata facta libuit oculis ſubjicere, ut vitio ac virtuti juſta merces*] Haec meliore ordine in Campenſi ac aliis, *Gratas vero ingrataſque animi ſignificationes & facta libuit oculis ſubjicere, ut virtuti ac vitio, &c.* Ac tali ordine rem proſequitur. PIGH. *Gratas ingrataſque animi ſignificationes & facta libuit oculis ſubjicere, ut virtuti & vitio.* Ita unam atque alteram vocem trajectam, ex cod. Campenſi aliiſque ſuo ordini reſtituendam putavit Pighius. Veteres typis expreſſi ſic habent, *Gratas animi ſignif. & ingrata facta libuit oc. ſubj. ut vitio & virtuti &c.* VORST. Forte *Gratas vero animi ſignificationes & ingratas libuit*, ut *facta* additum ſit ab iis, qui putarunt addendum eſſe ſubſtantivum τῷ *ingratas*. Nec ſignificationibus animi dicta ſunt ſignificata, non facta. PERIZON. *Ingrata facta* invenio in MSS. tredecim & omnibus editionibus. Tres *oculis hominum ſubjicere*. Quod natum forte ex *omnium*.

3. *Ut virtuti ac vitio*] Quia prius dixerat *gratas animi ſignificationes*, deinde *ingratas*, mutavit ordinem ab aliis ſibi traditum Pighius. Illi enim dederant, ut invenio in MSS. ut *vitio ac virtuti*. Nec hoc mutandum: non enim religioſe hoc adeo obſervant ſcriptores antiqui.

4. *Qui laudem, quam qui reprehenſionem merentur*] In manuſcriptis, *Quae laudem, quam quae reprehenſionem, &c.* PIGH. MSS. decem cum Ed. Mog. & ceteris Pighiana vetuſtioribus, habent, *Qui laudem, quam qui* &c. Ut ad ipſos homines referatur, quod Pighius ad facta referri maluit, & in quibuſdam exſtat etiam Codicibus.

5. *Coriolanum patriam oppugnare conantem*] Vetus, *Patriae interitu perficere conantem.* Quid ſi, *interitum*? Vulgatum ſi intueare, diſpliceat: quia non oppugnare conatus ſaltem Marcius: ſed revera oppugnavit. Si retines, malim

ſtylo ſeparentur: prioremque locum obtineant, [4] quae laudem, quam quae reprehenſionem merentur.

Atque ut à publicis actis ordiar, Marcium [5] Coriolanum patriam oppugnare conantem, admotoque portis Urbis ingenti Volſcorum exercitu, [6] funus ac tenebras Romano imperio minitantem, [7] Veturia mater & Volumnia uxor nefarium opus exequi precibus ſuis paſſae non ſunt. In quarum honorem [8] ſenatus matronarum ordinem benigniſſimis decretis adornavit. Sanxit namque [9] *ut* [10] *feminis ſemita viri cederent*, confeſſus *plus ſalutis reipub. in ſtola quam in*

I. Ann. urb. 265. Livius II. Plutarch. Dionyſ. VIII.

lim *expugnare.* LIPS. *Patriam oppugnare conantem.* Notat Lipſius, veterem quendam cod. habere *patriae interitu perficere conantem:* conjicitque legendum eſſe *pat. interitum perf. con.* Addo igitur ego, utrumque cod. Brand. & veterem typis expreſſum Mart. Herbip. manifeſte habere *patriae interitum conantem*; ut τὸ *perficere* non ſit adjectum. Invenit ita & Schegkius in ſuo cod. uti ipſe in Praemeſſa teſtatur: eamque lectionem genuinam judicat. VORST. primum MSS. decem omittunt *Coriolanum.* deinde in cod. Baſil. eſſe optime *Patriae interitum conantem* teſtatur Klokkius. vide & idem probantem Schegkium praemeſ. Epiſt. IV. Idem ego invenio in MSS. decem. cum Mog. Periz. *Patriae interitum conantem oppugnare.* Leid. ſext. *Patriam oppugnare conantem.* Leid. ſept. *Patriae interitum conantem al' patriam oppugnare, al' patriae bellum inferre.* Leid. prim. *Patriae bellum conantem.* Perizonius conjecit legendum forte. *Patriae interitum cogitantem.* ut apud Ter. Liv. L. XXII. 53. *Nullo verius, quam ubi ea cogitentur, hoſtium caſtra eſſe.*

Tib. IV. 4.

> —— *te ſolum candida ſecum*
> *Cogitat.*

Prop. I. I.

> *In me tardus amor non ullas cogitat artes.*

6. *Funus ac tenebras Romano imperio minitatem*] Med. ſec. *Fumum ac tenebras.* Harl. *Fimicum.* Bit. & Barb. prim, *minantem.*

7. *Veturia mater & Volumnia uxor*] Sic infra Cap. 4. & Liv, L. II. Sed aliter Plutarchus. PERIZON. *In quarum honorem ſenatus.* MSS. octo *In quarum honore.* & ſic Mog. Editio.

8. *Senatus matronarum ordinem*] Addunt veteres, *Senatus gratitudine motus matronarum ord.* LIPS. *Senatus matronarum ordinem.* Notat rurſus Lipſius, veteres codd. habere ſic, *Senatus gratitudine motus matronarum ord.* Verum illud *gratitudine motus* merum gloſſema eſſe vel ex eo apparet, quod, ut dixi, vox *gratitudinis* veteribus plane ignota fuit. A codd. Brand. gloſſema iſtud abeſt, & à veteribus item typis expreſſis. VORST. *Gratitudine motus* in nullo nec ſcripto nec Edito reperi. Deinde nonnulli MSS. *in. Schola quam in armis.* Med. ſec. *in Schola publica.*

9. *Ut feminis ſemita viri cederent*] Hujus decreti mentio eſt apud Liv. Lib. III. tum apud Dionyſium Lib. VIII. Sed neuter hujus de ſemita ceſſionis mentionem facit, imo nec de vittis ac ſegmentis. In Livio certe locus mutilus eſt, cum ait, *Non inviderunt laudes ſuas mulieribus viri Romani, adeo ſine obtrectatione alienae gloriae vivebatur. Monumento quoque quod eſſet, templum muliebri fortunae aedificatum, dedicatumque fuit.* Sic in omnibus vulgo exemplaribus, quae quidem nos vidimus, legitur. Nec quiſquam eſt, quin recte illud legi credat. Cum ante aliquot annos in Livium annotationes conſcriberemus, liber tertius mihi in multis locis mutilus notatus eſt, ut in hac adeo Coriolani hiſtoria, ubi duorum annorum conſules omiſſos ex Dionyſio oſtendimus, hunc tamen locum intactum reliquimus. Nunc vero cum apud Oliverium locum integrum citatum invenerim, nolui hoc non etiam in hiſce annotationibus lectori oſtendere. Is ita citat Livii hunc locum. *Non inviderunt laudes ſuas mulieribus viri Romani, adeo ſine obtrectatione alienae gloriae vivebatur. Tunc enim primum ſancitum fuit, ut mulieribus de via cederetur, ut inauribus aureis, ut purpurea veſte, & aureis ſegmentis, ut novo vittae diſcrimine uterentur. Monumento quoque, quod eſſet templum muliebri fortunae aedificatum dedicatumque fuit.* Hanc puto veram eſſe lectionem. Quid enim τὸ *quoque* hic referret, niſi verba eſſent omiſſa? quomodo τὸ *quoque* poneret Livius, cum nihil prae-

 ceſ-

in armis fuiſſe: [11] vetuſtiſque aurium inſignibus [12] novum vittae diſcrimen adjecit. Permiſit quoque his [13] purpurea veſte & [14] aureis uti ſegmentis. [15] Super haec aedem & aram Fortunae Muliebri [16] eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, [17] faciendam curavit, memorem beneficii animum ſuum [18] exquiſito religionis cultu teſtando.

Quem

ceſſiſſet? hunc locum lector ipſe ſecum perpendat velim. GLAREAN. Ex antiquis Edd. hauſerit iſta verba Oliverius, quae nunc a Livii Editionibus exulant. Hinc & J. Fr. Gronovius, pro *monumento quoque* legit *monumentoque*.

10. *Uti faeminis ſemita viri cederent*] Iidem, *de ſemita*. Plautus: *cedam ego illi de via, de ſemita*. LIPS. Etiam hic praepoſitionem *de* omnes noſtri, praeter Periz. ignorant. Scripti etiam & typis expreſſi, *ut faeminis* quod Pighius in *uti* mutavit.

11. *Vetuſtiſque aurium*] Lipſius ad III. Annal. Taciti legit *crinium inſignibus*. cui nondum ſubſcribo. Inaures intelligit quarum uſus perantiquus & haud dubie à Graecis. Dependebant margaritae & uniones. Abuſus poſtea mirus, & magna luxuriâ earum profluxit. de quo Plinius libro nono, capite trigeſimo quarto, & libro undecimo, capite trigeſimo ſeptimo, Tertullianus de cultu Faemin. *Scrupuloſa Deus auribus vulnera intulit, & tanti habuit vexationem operis ſui & cruciatus infantiae tunc primum dolentis, ut ex illis ad ferrum nati corporis cicatricibus, grana neſcio quae, penderent.* Similiter Cyprianus de habitu Virgin. Et hi quidem ſancti & graviſſimi viri ad imitationem Pauli Apoſtoli, qui ad Timotheum objurgandus ſcribit: Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν αὐτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ Per margaritas nihil aliud quam inaures intelligendum ſcilicet. Elenchos etiam appellabant. Gloſſae veteres μαργαρῖται μεγάλοι *Margaritae, Elenchi*. Juvenalis, Cenſorius ille vates:

——— ——— ——— *& cum*

Auribus exterſis magnos commiſit Elenchos.

Plinius ita deſcribit: *Elenchos appellant faſtigiata longitudine, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hos digitis ſuſpendere & binos ac ternos auribus foeminarum gloria eſt.* COLER. *Vetuſtis aurium inſignibus.* Male Pighius monet in margine, pro *aurium* legendum fortaſſe *inaurium*. Aurium enim inſignia ipſae inaures ſunt. Sed nec illud placet quod Lipſius ad lib. III. Annal. Tac. ſcribit, legendum eſſe *vetuſtis crinium inſignibus*. Quaſi uſus inaurium non ſat antiquus ſit. Sane aetate Plinii magna jam inaurium luxuria fuit, ut ex IX. 35 Nat. Hiſt. intelligi licet. VORST. *Vetuſtiſque aurium inſignibus novum vittae diſcrimen adiecit.* Sic quidem omnes Codd. mallet tamen Lipſ. *crinium inſignibus* quia ſcilicet dubitabat an jam uſitata fuerint illo tempore illa aurium ornamenta: quod non demonſtrat Colerus, qui ſe Lipſio opponit, ut neque Vorſtius. qui maxime ridiculus eſt, dum contra Lipſium ait, uſitatas fuiſſe antiquis inaures patere ex Plinii loco; qui earum faciat mentionem: quaſi Lipſius negarit Plinii tempore Romanis cognitas fuiſſe inaures, ſed non erant illa *inſignia aurium*, ſed ornamenta, & agitur hic de inſignibus, quibus noſci poterant, unde mox dicit *vittae diſcrimen*. Legendum igitur omnino, vel *Vetuſtiſque earum inſignibus*. Vel ſecundum Pighii marginalem ſecundae editionis conjecturam, cui accedit etiam Rupertus, *Vetuſtiſque inaurium inſignibus. Inaurium inſignia* ut *vittae diſcrimen. Inaurium* ſaepe mentio fit a Plauto. ἐνώια κακρυα habuerunt etiam antiquiſſimae Graecae mulieres. Aelian. I. 18. ubi Scheff. Vorſtius tamen hic argutat, quia aetate Plinii, ut, quum jam tum magna Inaurium luxuria fuerit, credibile ſit eas jam diu in uſu fuiſſe.

Liv. ſaepe *inſigne capitis* dicit de diademate. L. XXVII. c. 31. *Populariter dempto capitis inſigni, purpura atque alio regio habitu aequaverat ſe caeteris.* Ut forte nihil inde in hoc loco mutandum ſit. XLV. 19. nomen regium & praecipuum capitis inſigne. PERIZON. *Aurium* retinent MSS. omnes. Liv. L. XXXIV. 9. *Mundiciae, & ornatus, & cultus, haec foeminarum inſignia ſunt*, quibus ſcilicet inſignior ſplendor alii prae alia additur. Quamquam vero credibile non eſt Antiquiſſimis illis temporibus matronas Romanas lapillos aut uniones ex auribus pendentes habuiſſe, tamen veriſimile videri poſſit, cum *abundanti auro uſae ſint, & capillos, quae formam concinniorem redderent, cinere rutilarint*, ut dixit auctor L. II.

I. 5

Quem ſecundi etiam belli Punici tempore exhibuit. [19] Cum enim à Fulvio Capua obſideretur, ac duae Campanae mulieres benevolentiam erga Romanos dimittere ex animis noluiſſent, [20] Veſtia Opidia materfamilias, & [21] Cluvia Facula meretrix; quarum altera quotidie pro ſalute noſtri

Ann. urb. 541. Livius XXVI.

1. 5. habuiſſe ſaltem eas aureum aliquod etiam in auribus ornamentum: ad quem morem a ſuo ſeculo diverſum reſpiciens auctor ea vocat *vetuſta inſignia*, tanto majori jure, quoniam ejus tempore uniones matronis pro lictore erant, facerentque ut ſubmoto incederent, ut alicubi loquitur Seneca. Lipſii Conjecturam, ſi libris antiquis niteretur praeferret Oct. Ferrarius L. III. de Re Veſt. C. 17.

12. *Novum vittae*] Ad diſcrimen puto earum, quibus virgines nubentes & Veſtales utebantur. Ovidius de Sylvia lib. III. Faſt.

Ignibus Iliacis aderam, cum lapſa capillis
Decidit ante ſacros linea vitta focos.

De vitta nuptiali intelligo illud Iſidori lib. XIX. cap. 31. *Vitta eſt qua corona vincitur.* COLER. *Novum vittae diſcrimen.* In veteribus typis expreſſis, & Brand. MSS. eſt *novum vitae diſcrimen.* Sed *vittam* intelligi nihil dubium eſt. Ediderunt que ita Pighius atque Lipſius: & hic quidem ad lib. III. Ann. Taciti, ubi locum hunc citat. Sed & Pithoeus in cap. 15. lib. I. Adverſ. ita legendum monuit. Ceterum diſcrimen illud vittae conſtitiſſe videtur in eo, ut vittae matronarum à virginum nubentium & Veſtalium vittis differrent. VORST. *Vitae* habent etiam multi e MSS. noſtris, pro quo recte *vittae* viri docti reſcripſerunt. Dicit autem *Vittae diſcrimen* non tam, ut a virginibus nubentibus aut Veſtalibus matronae diſcernerentur, quam ut a mulieribus libertinis, ac inhoneſtis differrent. Hinc Ovid. L. I. de Arte amandi 31.

Eſt e procul vittae tenues, inſigne pudoris,
Quaeque tegis medios inſtita longa pedes:
Nos Venerem tutam conceſſaque furta canemus.

Vide Ferrar. de Re Veſt. L. III. 17. & quos citat elegantiſſimi Vir Ingenii J. Broukhuſius ad Prop. L. IV. II. 34.

13. *Purpurea veſte*] Diu hoc nobiliorum faeminarum geſtamen Romae fuit. Artemidorus: Καὶ εἰ μὲν ἡ χλαμὺς εἴη λευκή, ἐλευθέραν ὁ ἰδὼν γαμήσει· εἰ δὲ μέλαινα, ἀπελευθέραν· εἰ δὲ πορφυρᾶ, εὐγενεστέραν ἑαυτοῦ COLER.

14. *Aureis ſegmentis*] *Segmenta* monilia & ornamenta diſſecta ſunt. Juvenalis Sat. II. *Segmenta & longos habitus & flammea ſumit. Segmentatae* veſtes Plauto & Martiali memoratae. VORST. Haec bona fide deſcripta ſunt ex Fabri Theſauro. Sane monilia *ſegmenta* appellari teſtatur Servius ad Virg. L. I. Aeneid. 654. Rectius vero Ferrarius loco citato, hic de ipſa veſte accipit, dicitque faſcias ſeu virgas aureas intelligi, quae veſti ad ornamentum inſuerentur, taleque gutturis ornamentum intellexiſſe Servium ſtatuere videtur, cum ejus locum ad hoc probandum citat. Minime vero probandus Oliverius, qui *Segmenta*, etiam redimicula ſeu facias, quibus mulieres nobiles capita circumdederint, vocari ſcribit. Nonnulli vero Codices *tegmentis*, *tegimentis*, vel *tegumentis* hic exhibent.

15. *Super haec aedem & aram Fortunae muliebri*] Aedis Fortunae muliebris mentionem facit & Livius lib. II. & ſolius quidem; non & praedictorum ornamentorum. Leid. ſext. *Inſuper aedem*, ſept. *Inſuper al' ſuper haec.* Edd. Ven. & reliquiae eas ſecutae *ſuper hoc.* Sed *ſuper haec.* Mog. & Mediol. retinent. Leid. prim. cum Ed. Mog. *Fortunae muliebris.* & ita a manu ſecunda Leid. ſeptimus.

16. *Eo loco*] Via latina, ad quartum miliare. Valerius ſupra lib. I. cap. 8. COLER. *Eo loco.* Via Latina puta, ad quartum milliarium. Vide ſupra I. 8. 6. ubi & ſimulacri Fortunae muliebris tum temporis facti, quod non ſemel, ſed bis locutum ſit, fit mentio. VORST. Copeſ. *In quo Coriolanus.*

17. *Faciendam curavit*] Sic edidit Vorſtius, conſentientibus MSS. octo. ceteri cum Editis *faciundum*, vel *faciendum curavit.* Quod ex antiquitate retineri poſſe cenſuit Sanctius in Min. L. III. C. 8. Equidem cum alterum potior pars MStorum praeferat, cur ſemel ita loqui Valerium voluiſſe credamus, cauſſam nullam video.

18. *Exquiſito religionis cultu*] Cop. Leid. quint. ſext. Harl. Ultr. prim. cum Edd. Ven. Ald. Aſc. Col. Gryph. Steph. *Exquiſitae religionis.* Sed Mog. & Med. cum reliquis MSS. *exquiſito ſervant*

19. *Cum enim a Fulvio*] *Enim* abeſt a Bit. primo. Tum Med. ſec. *Capuanae.* Leid. ſept. *Benevolentiam erga nos.*

20. *Veſtia Opidia*] Liber Daniel. *Oppia.* Laver-

noſtri excercitus ſacrificavit, altera captis militibus Romanorum [22] alimenta ſubminiſtrare non deſtitit: urbe illa oppreſſa, ſenatus his [23] & libertatem & bona reſtituit; & ſi quid amplius praemii petiiſſent, libenter ſe daturum aſſeveravit. [24] Vacaſſe [25] in tanto gaudio patribus conſcriptis duabus humilibus feminis referre gratiam, nedum tam prae ſe tuliſſe, mirandum.

Ann. urb. 543. Livius XXVI.

2. Quid illa quoque juventute Romana gratius, [26] quae C. Nautio & Minucio coſſ. ultro nomina ſua militari ſacramento obtulit, [27] ut Tuſculanis,

Ann. urb. 295. Livius 3: Dionyſ. X.

vernianus: *Veſtigia Opidia.* An ſcribendum: *Veſtilia.* Veſtiliae cujuſdam Romanae mulieris meminit Plinius lib. VII. Paulo poſt ex libro Dan. lege: *mater familiae.* COLER. uterque codex Brand. *Veſtigia Oppida.* Et Colerus teſtatur, Codicem Lavernii habere *veſtigia Opidia*, librum autem Danielis pro *Opidia*, *Oppia.* Conjicit igitur Colerus legendum eſſe *Veſtilia.* Veſtiliae enim cujuſdam mulieris Romanae mentionem facere Plinium. VORST. *Veſtigia opida* Leid. prim. ſec. *oppida.* Leid. quart. Ult. prim. *oppidia.* Barb. prim. Copeſ. *Veſtigia opidia* a manu prim. ſed correctum *Veſtia Oppia.* ut etiam in Leid. ſept. ita Med. ſec Periz. *Veſcia Oppia.* Bit. prim. *Opia.* Mog. Ed. *Veſticia opida*, quomodo habet Ultr. ſec. *Veſtiam* nomen muliebre fuiſſe patet ex inſcriptionibus apud Gruterum p. 416. 9 ut & *Veſtidiam* p. 926. 1.

21. *Cluvia Facula*] Med. ſec. *Duna facula*, prim. cum Harl. *Duma.* Barb. prim. & Cop. *Divinia.* Leid. quint. ſext. *Divina.* Sed correctum in quinto. Leid. tert. quart. Ultr. prim. *Clunia.* ceteri *Cluvia.*

22. *Alimenta ſubminiſtrare*] MSS. novem *Miniſtrare* cum Ed. Mog. ut fortaſſe ſignificaverit, eam non ſolum facultatibus ſuis, ſed etiam opera in exhibendis alimentis captorum militum gregi uſam fuiſſe. Proprium enim hoc verbum eſt, de miniſtrantibus ad menſam. Liv. L. XXIV. 16. *Alii accubantes, alii ſtantes: qui ſimul miniſtrabant veſcebanturque.* Vide viros eruditos ad Petron. Cap. 31. Et alioquin *miniſtrare* pro ſubminiſtrare, ſatis eſt frequens.

23. *Et libertatem, & bona reſtituit*] Nam, Nobiles Campani fere in carcerem conditi; multitudo alia civium venundata fuit. Liv. L. XXVI. 16. poſtea Oliverius, *eo amplius.* Periz. *pretii.*

24. *Vacaſſe in tanto gaudio*] MSS. duodecim delent praepoſitionem.

25. *Vacaſſe in tanto gaudio Patribus Conſcriptis duabus humilibus faeminis referre gratiam, nedum tam prae ſe tuliſſe, mirandum*] Sententiam haud malam ex his elicias. cum tamen in veteribus duobus legam, *nedum tam propter ſe tuliſſe:* ambigo an non ſcribendum *nedum tam properiter retuliſſe.* Celeritas enim beneficii, beneficium auget. LIPS. *Prae ſe tuliſſe.* Lipſius: *tam properiter retuliſſe.* cum in veteribus ſcriptum eſſet: *tam propter.* Facile adſentior. COLER Lipſius in duobus Codicibus legit, *Tam propter ſe tuliſſe.* Unde ille conjiciendum legit *Tam properiter retuliſſe?* quia beneficii celeritas beneficium augeat. Habet ita & uterque cod. Brand. VORST. Utrum *properiter retuliſſe.* an *propter ſe tuliſſe?* Hoc credo. Nam prius nuſquam invenio. *Propter ſe* exſtat in ſex noſtris. *Properiter* vero ut admittam adduci non poſſum, quum auctor noſter id alibi non uſurpet, nec, quod ſcio, alius quiſquam. Multo malim *Nedum tam promptè retuliſſe.* Guyetus legit *Tantum prae ſe tuliſſe*, & exponit *faire ſemblant.* Enimvero dum dicit auctor, *mirandum, vacaſſe in tanto gaudio p. c. gratiam referre*, ſatis explicuit adhibitam in referendo feſtinationem, dum illud non in aliud tempus prae gaudio rejecerunt; addit igitur alterum admiratione dignum, nempe illos eam *gratiae relationem prae ſe tuliſſe*, i. e, palam oſtentaſſe tanquam omnino laudabilem, quod eo magis mirandum, quia referebatur *humilibus feminis*, ad quae verba videtur hic omnino reſpicere. *Tantum* vero nullus Codex agnoſcit, ſed quidam delent *tam*, quod vulgo omittebatur ante Pighium. Eodem modo dixit de Antiocho L. IV. 1. Ext. 9. *Gratias agere Po. Ro non diſſimulanter tulit.* an, *nedum eam prae ſe tuliſſe?*

26. *Quae Quintio & Minutio conſulibus*] Perperam: non enim collegium hoc conſulum eo ſaeculo reperitur. At in Campenſi recte; *Nautio*

nis, [28] quorum fines Aequi occupaverant, praeſidium ferrent; quia paucis ante menſibus conſtantiſſime & fortiſſime imperium Romani populi defenderant? Ergo quod auditu novum eſt, ne patriae grata voluntas ceſſaſſe videretur, exercitus [29] ſe ipſe conſcripſit.

[30] Magnum grati populi ſpecimen in Q. Fabio Maximo [31] enituit. nam 3.
cum [32] quinque conſulatibus ſalutariter reip. adminiſtratis deceſſiſſet, certatim Ann. urb.
aes contulit, quo major ac ſpecioſior ejus funeris pompa duceretur. Elevet 464. circiter. A.
aliquis praemia virtutis, cum animadvertat fortes viros felicius ſepeliri, quam Victor xxxii.
vivere ignavos.

33 Fa-

tio & Minutio. Et in aliis exemplaribus ejuſdem nominis remanent reliquiae. Nam in Atrebatenſi & Colonienſi, *Nuncio*, in Winchelliano, *Nattio*, & in aliis *Genutio* legitur, pro *C. Nautio.* Sed diſcrepat in hiſtoria Valerius à Livio & Dionyſio, alios forte ſequutus annales; hi enim triennio poſtea Tuſculanis datum auxilium tradunt, verum his coſſ. juventutem ultro arma cepiſſe contra Sabinos ſcribit Livius. Quod etiam in Annalibus magiſtratuum ſuo loco annotavi. PIGH. *Nantio & Minucio Coſſ.* Manuſcriptus Dan. *Nautio & Minucio.* Nautius is fuit Sp. F. Sp. N. Rutilus. COLER. Recte Pighius e codice Campenſi *Nautio* reſtituit, cum Aldus edidiſſet *Quintio.* Veſtigia ejus lectionis ſunt & in Codd. Brand. unus enim habet *Nuntio*, alter *Mincio.* VORST. *Mincio* habet Cop. Ultraj. prim. & Med. prim. *Mucio* Bit. & Barb. prim. *Quintio* Med. & Leid. ſecundi: & ſext. *Genucio* Leid. prim. & Ult. ſec. *Nevio* Periz. *Nactio* Leid. quart. *Nautio* quint. *Mucio al' Naucio.* Leid. ſept. *Que Genutio & Numitio conſulibus.* Ed. Mog.

27. *Ut Tuſculanis praeſidium ferrent*] Factum hoc & Liv. L. III. & Dionyſ. L. X. Sed triennio poſt referunt, Romulio puta & Veturio conſulibus. Ceterum Nautio & Minucio Coſſ juventutem ultro arma cepiſſe contra Sabinos ſcribunt. VORST. Dicit Livius benigne plebem contra Sabinos arma cepiſſe, quod agri eorum infeſta populatione erant foedati, & terror urbi injectus. quare non auſcultabant tribunis delectum impedire conantibus: hac vero de re, quam Valerius narrat, agens addit, *Fecit pudorem recens ejus populi meritum properandi auxilii.* Vides ab eo *recens meritum* vocari, quo Valerius eos *Paucis ante menſibus imperium* ab iis defenſum tradit, ut haec diſcrepantia inde forſan ſit orta.

28. *Quorum fines Aequi occupaverant*] Leid. ſec. Med. prim. *Aquiculi*, ut edi ante Pighium ſolebat. Mog. tamen cum ſcriptis reliquis *Aequi* praeferunt.

29. *Seipſe conſcripſit*] Liber Dan. *eduxit.* Lavernianus & Colmarienſis: *Conduxit.* quod non abjicio. Hoc enim prope eſt, ultro ſua nomina militari ſacramento offerre. Plautus duplici compoſitione dixit *Adconducere.* Servius Danielis: *Plautus Pyrgopolinice: Rex Seleucus me opere oravit maximo, Ut ei adconducerem latrones & conſcriberem.* Nota, *Pyrgopolinicem* vocari hic fabulam, quae vulgo, *Miles glorioſus.* COLER. Med. prim. *Combuſſit*, al' *conſcripſit*, al' *obtulit.* Periz. Bit. Leid. quart. *Conduxit*, & ſic Leid. quint. ſed in eo emendatum eſt. Ultr. ſec. *ſe ipſum Conducere* vero de milite Romano, qui mercede ſane non militabat, non probem.

30. *Magnum grati populi ſpecimen*] Plinius de Viris Illuſtribus tale quid de Q. Fabio Rutiliano prodidit. At Oliverius de Verrucoſo intelligit, fortaſſis quia proxime ejus Magiſter equitum Minucius ſequitur. Accedit etiam locus ille praecedenti habitus libro de Liberalitate, ubi Fabius Cunctator inops patrimonium habuiſſe narratur, ob pecuniam Hannibali pro captivis, inconſulto ſenatu, promiſſam, ſolvere coactum. GLAREAN.

31. *Enituit.* Copeſ. *Emicuit.* Vide ſupra ad L. I. 6. 1 *ſalutariter* reſcripſit Pighius e MSS. habentque ita Codices Brandeburgici. Veteres typis expreſſi *ſalubriter.* VORST. ſex MSS. *ſalubriter.* reliqui cum Mog. Ed. *ſalutariter.* ſimiliter variant C. 3. Ext. 2 h. l. *leges ſalutariter excogitatae.* in fine *viros* omittit Copeſianus.

32. *Quinque conſulatibus ſalubriter reip. admi-*

4. Ann. urb. 536. Livius XXII Plut. in Fab.

[33] Fabio autem etiam incolumi ſumma cum gloria gratia relata eſt. Dictatori ei magiſter equitum Minucius [34] ſcito plebis, quod nunquam antea factum fuerat, aequatus, partito exercitu ſeparatim in Samnio cum Annibale conflixerat. Ubi temere inito certamine peſtiferum habiturus exitum, ſubſidio Fabii conſervatus, & ipſe eum *patrem* appellavit, & [35] à legionibus ſuis *patronum* ſalutari voluit: ac depoſito aequalis imperii jugo, magiſterium equitum, ſicut par erat, dictaturae ſubjecit: imprudentiſque vulgi errorem gratae mentis ſignificatione correxit.

5. Ann. urb. 552. Livius XXX 45. L XXXVIII. Plut Apoph. Quint. Decl. IX.

Tam hercle probabiliter, quam Q. Terentius [36] Culeo praetoria familia natus, & inter paucos ſenatorii ordinis ſplendidus, optimo exemplo Africani ſu-

niſtratis] Veteres libri legunt, *Salutariter*. Vocabulum Ciceroniano ſaeculo non inuſitatum. PIGH.

33. *Fabio autem etiam incolumi*] Legendum, *Fabio alteri etiam incolumi*. alioquin enim Rulliano, cujus ante meminit, haec adſcribi videbuntur. PIGH. *Fabio autem etiam incolumi*. *Incolumi* pro *vivo*. Ceterum Pighius, ut Fabium hunc diverſum ab eo cujus ante mentio facta, intelligatur, legendum putat *Fabio alteri etiam incolumi*. alioqui Q. Fabio Maximo Rulliano haec adſcribi videri poſſe. Codices tamen Brand. habent *Fabio autem*; & veteres item typis expreſſi. Nec putem aliquid hic mutandum. VORST. Pighius ex conjectura inſeruit τὸ *alteri*, ne hoc exemplum de ſuperiore Fabio, de quo proxime egit, intelligatur. Vorſt. ait Codd. Brandebb. habere ut & veteres typis expreſſos. *Fabio autem etiam incolumi*. nec putat aliquid hic eſſe mutandum, itaque proinde edidit, licet nullam ſuae ſententiae aliam rationem adferat. MS. Copeſianus habet *Fabio etiam alteri*. Sed praefero ego Brandeb. & aliorum ante Pighium editionum, ut ex ipſius Pighii notis patet, ſcripturam. Senſus autem eſt. *Verum etiam Fabiae gentis homini incolumi gratia relata eſt*. *Fabius* enim hic non praeciſe ad ſuperiorem referendum, ſed denotat quemcumque Fabium, Fabiae gentis hominem; & ſane per ſe patere exiſtimavit Valerius intelligi hic alium Fabium, quia cum proximo exemplo nullius fecerit mentionem, niſi Q. *Fabii Maximii Rulliani*, ſcilicet hic, ſi de eodem loqueretur, dicendum foret *eidem*. Nec vero quicquam aliud addidit, quia quod de ipſo refert, adeo celebre & omnibus notum erat, ac jam antea ab ipſo relatum, ut omnes inde facile ſcire poſſent, de quo Fabio loqueretur. Interea lege. *Dictatori enim* n. Illi Fabio. Sic enim habet MS. Copeſ. quamvis etiam *Ei* retineri poſſit. Sed ſolet plerumque per *nam* vel *enim* ad narrationem accedere, ut ſuperiore exemplo ac ex. 8. ubi omnino ita legendum, non *etiam*, quod edidit Pighius. Sic v. 3. 2. *Quinque igitur Cornelii totidem ſunt ingratae patriae exempla* i. e. Corneliae gentis homines. Sic *Genucius quidam*. VII. 7. 6. ſimiliter ib. ex. 4. ex MS. videtur legendum *cuidam Publicio ſeni*. PERIZON. in MSS. Quatuordecim τὸ *alteri* non comparet. Duo *Fabio autem incolumi*, quinque cum Mog. *Fabio autem etiam incolumi*. Reliqui. *Fabio etiam incolumi*. *Enim* pro *ei* habet quoque Med. ſec. Periz. & ſic edebatur ante Pighium. ceterum, quamvis frequenter ad narrationem per hanc particulam ſoleat accedere, id tamen non ſemper obſervare cum ſupra jam monuimus.

34. *Scito plebis*] Lib. Dan. ut ſupra: *Scito plebei*. COLER. *Scito plebis aequatus*. In cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur, eſt *ſcito plebei*: ut ſit Genitivus antiquus à Nominativo *plebes*, quo Saluſtius utitur. Eſt autem verius quod hic legitur, ſcito plebis magiſtrum equitum aequatum dictatori fuiſſe, quam quod ſupra III, 8, 4. ipſum ſenatum dictatori magiſtrum equitum aequaviſſe. VORST. *Scito plebis* propemodum omnes noſtri retinent.

35. *A legionibus ſuis patronum ſalutari voluit*] Mul i MSS. *Ab legionibus*. Similiter etiam exercitus obſidione Sabinorum a Quintio Cincinnato liberatus *proficiſcentem eum patronum ſalutavit*. Liv. L. III. 29.

36 *Culeo*] Liber Dan. *Culleo*. Ita & Nonius ſcribit. Gloſſarium: *Culleus*. COLER. Geminato

ſuperioris [37] currum triumphantis, quia captus à Carthaginienſibus, ab eo fuerat recuperatus, [38] pileum capite gerens, ſecutus eſt. Auctori enim libertatis ſuae, [39] tanquam patrono, accepti beneficii confeſſionem, ſpectante populo Romano, merito reddidit.

At [40] Flaminini [41] de Philippo rege triumphantis currum, non unus, ſed duo millia civium Romanorum [42] pileata comitata ſunt; [43] quae Punicis bellis intercepta, & in Graecia ſervientia, cura ſua collecta, in priſtinum gradum reſtituerat. [44] Geminatum ea re decus imperatoris, à quo ſimul & devicti hoſtes, & conſervati cives ſpectaculum patriae praebuerunt. Illorum quoque ſalus dupliciter omnibus accepta fuit: & quia tam multi, & quia tam grati exoptatum libertatis ſtatum recuperaverunt. 6. Ann. urb. 559. Livius xxxiv. Plut. in vita.

[45] Me-

nato *l* ſcribunt etiam decem noſtri. Cop. *Me hercle*. Barb. prim. *oportuno exemplo*.

37. *Currum triumphantis*] haec duo delet Harl. Si abeſſet *τo triumphantis*, ſaltem ſuo loco hic non poſitum, equidem non deſiderarem. Nec juvat quod mox loquitur eodem modo. Ibi enim praecedit *de Philippo Rege*.

38. *Pileum capite gerens*] *Pileus* ſignum factae manumiſſionis, donataeque libertatis erat. Jam non manumiſerat quidem Scipio Culeonem; ſed victoriis tamen ſuis fecerat, ut libertatem ille recuperaret: atque ita idem effectus fuit, qui manumiſſionis. Paulo poſt duo millia eadem ex cauſa *pileata* inceſſiſſe memorat. VORST. Multi MSS. ſcribunt duplici *ll*, *pilleum*, & ſtatim *pilleata*.

39. *Tanquam patrono*] Liberti eos a quibus manumiſſi erant *patronos* vocabant. Tacitus I. Hiſt. 2. *Odio & terrore corrupti in dominos ſervi, in patronos liberti*. Quia igitur Q. Terentius Culeo a Scipione hoſti ereptus ac in libertatem aſſertus erat, perinde eum colebat ac ſi ſervus ejus atque ab eodem manumiſſus fuiſſet. VORST. Barb. & Med. primi, Leid. ſec. *Jamque patrono*.

40. *Flaminini*] Plerique MSS. cum ante vulgatis *Flaminii*. Ultrj. prim. *Flaminii Quincii*.

41. *De Philippo rege*] Plutarchus de Nabide, ſed male. Cum Valerio ſentit Livius, Eutropius lib. IV. cap. I. Oroſius lib. IV. cap. 18. COLER.

42. *Pileata comitata ſunt*] Idem fecere Placentini & Cremonenſes in triumpho Cn. Cornelii apud Liv. L. XXXIII. 34. PERIZON.

43. *Quae Punicis bellis intercepta*] Ante Pighium legebatur, *Quae his Punicis bellis intercepta*, & ſic fere exſtat in MSS. niſi quod nonnulli habent *hiis*. Quod utrumque demonſtrativum, quum locum habere non poſſet quod de uno tantum bello Punico praeceſſiſſet mentio, Pighius illud expungendum, credo, putavit. & forte deerat in aliquo MS. ut in Periz. Mihi mollior medicina placet. Nam cum *hiis* ſaepe pro *iis* in MSS. occurrat, veriſimile eſt Auctorem ſcripſiſſe, *Quae is Punicis bellis intercepta*. ut habet. Harl. cum Barb. primo.

44. *Geminum ea re decus imperatoris*] Correctius haec in Wincheliano, & Colonienſi, *Geminatum ea die decus imperatoris*. Aſtipulantur & alia exemplaria quamvis depravate ſcripta. PIGH *Geminatum ea die decus imperatoris*. Ita Pighius ex cod. Wincheliano & Colon. At Aldus, *Geminum ea re decus*. Priori lectionis veſtigium in uno quoque cod. Brand. eſt, *geminarum*: & in vet. editione Chalcocond. *geminaverunt*. Vetus autem editio Mart. Herbip. manifeſte *geminatum ea re* habet. VORST. Periz. Ultr. prim. *Geminum ea re*. Leid. ſec. quint. ſext. Bit. prim. *geminum re ea*. Med. prim. *Geminarum ea*. Leid. quart. *Geminum ea re ad decus*. tert. *geminum l*, *gmvrt ea re ad decus*. Ultr. ſec. *geminatum ea re*. Sic Mog. ſed Harl. Barb. prim. Med. ſec. *Geminaverint ea*. Oliverius *geminaverunt ea*. Leid. ſept *geminumque decus*. ut *τὸ die* quod Pighius dedit in Noſtris non occurrat. Placet, *geminatum ea re*. item quod quidam exhibent cum Ed. Mog. & Mediol. *Imperateri*. in fine Med. ſec. habet *Exoptate libertatis ſtatum*.

45. *Metellus vero Pius*] Plinius lib. VII. cap. 43.

7. Ann urb. 673 Cic. p. Planc. 29.

[45] Metellus vero Pius [46] pertinaci erga exulem patrem amore, [47] tam clarum lacrymis, [48] quam alii victoriis, cognomen aſſecutus, non dubitavit conſul pro [49] Q. Calidio praeturae candidato ſupplicare populo, quod tribunus plebis legem, [50] qua pater ejus in civitatem reſtitueretur, tulerat. Quin etiam patronum eum domus & familiae ſuae ſemper dictitavit. Nec hac re de principatu, quem proculdubio obtinebat, [51] quicquam decerpſit; quia non humili, ſed grato animo longe inferioris hominis maximo merito eximiam ſummittebat dignitatem.

8. Ann. urb. 651. Cic. p. Balbo. Plut in vita & Apopth.

[52] Jam C. quidem Marii non ſolum praecipuus, ſed etiam praepotens gratae mentis fuit impetus. [53] Duas enim Camertium cohortes, mira virtute vim Cimbrorum ſuſtinentes, in ipſa acie, [54] adverſus conditionem foederis civitate donavit. Quod quidem factum & vere & egregie excuſavit,

43. & 44. Solinus cap. 7. Paterculus libro II. COLER.

46. *Pertinaci erga exulem patrem*] Ultraj. prim. *circa exulem patrem.*

47. *Tam clarum lacrymis, quam alii victoriis cognomen*] Patris, Metelli Numidici, per injuriam in exilium pulſi, reditum continuis lacrymis & precibus efflagitando cognomen *Pii* ſortitus eſt: ut Aurel. Victor c. 63. ſcribit. VORST. MSS. ſeptem habent *aliis*, & ſic etiam Mog. editio. Reliqui ut recte emendavit Pighius *Alii.* Sed ita dederat quoque Oliverius, eumque ſecutus Aſcenſius addita vera explicatione.

48. *Quam aliis victoriis cognomen aſſecutus*] Non puto Q. Metellum victoriis aliquod cognomen aſſecutum fuiſſe, ut hic Valerius videtur dicere, ſed Numidici patris per injuriam pulſi reditum: continuis lachrymis & precibus efflagitando Pii cognomen meruit, velut etiam auctor de Viris illuſtrib. cap. 63. ſcribit. Legendum igitur, ut in Campenſi, aliiſque manuſcriptis habetur, *Tam clarum lachrymis, quam alii victoriis cognomen aſſecutus.* PIGH.

49. *Q. Callidio praetore candidato*] *Q. Calidio praeturae candidato*, recte in Camp. PIGH. *Praetore* delet Leid. ſext. Ceteri cum omnibus editis *Praetore candidato.* quod Aſcenſius explicat; qui in Candida toga praeturam petit. Verum ille *praetor candidatus* dici non poteſt, ſed *praeturae*, ut bene Pighius. *Calidio* etiam plerique MSS. nonnulli etiam *Quintio.*

50. *Qua pater in civitatem reſtitueretur.* In manuſcriptis, *pater ejus.* PIGH. *Ejus* additum invenio etiam in longe maxima parte MSS. & Mog. Editione. pauci *in civitate reſtitueretur.*

51. *Quidquam decerpſit*] Priſcus codex *arceſſit.* Poſſis legere, *abſceſſit.* LIPS. *Quicquam decerpſit.* Notat Lipſius in vetere cod. legiſſe ſe *arceſſit*; indeque colligit, legendum eſſe *abſceſſit.* Eſt & in uno cod. Brand. *arceſſit*; ac in altero *accerſit.* Quid ſi legamus *deceſſit*? Terentius Adelph. v. 3. 30. *De ſumma nihil decedet.* Sane illud *deceſſit* nec a τῷ *decerpſit* multum abludit. Ceterum neque Metellus de ſuo ipſius principatu nihil decerpſiſſe commode dici videtur. De alterius rebus aliquid decerpere aliquem, recte dicitur. Cicero pro Marc. *Nihil ſibi ex iſta laude centurio decerpit.* Plinius in epp. *Decerpere aliquid ex dignitate alterius.* Quae cum ſcripſiſſem, animadverto Theophilum quoque Chalcocondylem pro *decerpſit* legendum judicaſſe *deceſſit.* VORST. Alii *arceſſit*, unde Lipſ. *Abſceſſit.* Vorſtius mallet *deceſſit*, & ſic plane habet Codex Copeſianus: ſed hic retineo *deſcerpſit* propter ea, quae ipſe Vorſtius adducit. PERIZON *Arceſſit*, vel *accerſit*, Leid. prim. *Acceſſit.* Sed cum Copeſiano conſentit Periz. Leid. ſept. *Arceſſit al' decerpſit, al' imminuit.* Cic. L. II. de Orat. C. 56. *Ne quid jocus de gravitate decerperet.* i. e. imminueret.

52. *Nam C. quidem*] Rectius. Dan *Jam C. quidem Marii* COLER. *Jam C. quidem Marii.* Ita recte Colerus ex cod. P. Dan. Ante editi habent *Nam.* Illud *jam* elegans particula eſt connectendi: uſuſque eo noſter eſt ſaepius. VORST. Utitur Auctor utraque particula, & ea ſubinde confuſa ſunt in MSS. Major pars hic *Nam* exhibet. Ultraj. ſec. & Leid. ſext. *Tam.*

53. *Duas*

vit, dicendo *inter armorum ſtrepitum verba ſe juris civilis exaudire non potuiſſe.* [55] Et ſane id tempus tunc erat, quo magis defendere, quam audire leges oportebat.

C. Marii veſtigia ubique L. Sylla certamine laudis ſubſequitur. [56] Dictator enim Pompejo etiam privato & caput adaperuit, & ſella aſſurrexit, & equo deſcendit: *eaque ſe libenter facere* in concione praedicavit; memor ab eo duodeviginti annis nato [57] partes ſuas exercitu paterno adjutas. Multa inſignia Pompejo; ſed neſcio an hoc quicquam admirabilius contigerit, quod magnitudine beneficii, [58] ſui oblivisci Syllam coëgit. 9. Ann. urb. 672. Plut. Pomp.

Sit aliquis [59] in ſummo ſplendore etiam ſordibus gratis locus. M. Cornuto praetore funus Hirtii & Panſae juſſu ſenatus locante, [60] qui tunc Li- 10. Ann. urb. 710.

53. *Duas enim Camertium cohortes*] Voculam *enim* reſtituo e codd. Brand. Aldus, *Duas etiam*: quem Pighius, Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. *Camertes* populus Italiae in ſexta regione, ut Plinius III. 16. refert. Livius IX. 36. *Camertes Umbros* vocat. VORST. *Enim* exhibent MSS. decem cum Mog. Ed. & Mediolanenſi.

54. *Adverſus conditionem*] Foedus illud Camertinum aequiſſimum & ſanctiſſimum fuiſſe dicit Cicero COLER.

55. *Et ſane id tempus erat*] Sic Pighius. At ſcripti noſtri & editi una voce auctiores, *Et ſane id tempus tunc erat*: quod reſtituendum curavi, illorum auctoritate, non quod putem deſiderari.

56. *Dictator enim privato Pompejo*] Lege ut in Cauchiano & Wincheliano, *Dictator enim Pompeio etiam privato.* PICH. *Etiam privato.* Salluſtius III. Hiſtor. *Quibus de cauſis Sullam Dictatorem in victoria equo deſcendere, ſibi uni aſſurgere de ſella, caput aperire ſolitum.* COLER. *Pompejo etiam privato caput adaperuit.* Ita legi vult Pighius e cod. Cauch. & Wincheliano. Alii tam typis expreſſi, quam MSS. habent, *privato Pompeio & caput adaperuit.* Et ſane vocula *&* non omittenda videtur; quod eadem bis adhuc ſequitur. VORST. Juvare nonnihil Pighium videtur Leid quint. exhibens *privato & Pompejo caput adaperuit.* ceteri cum typis expreſſis conſentiunt. Deinde duo *ſella ſurrexit.*

57. *Partes ſuas exercitu paterno adjutas*] Pater Cn. Pompeji partes Syllanas ſecutus fuerat. Idem ergo & filius fecit: eaque re ad victoriam Syllae multum contulit. VORST. Vide Vell. Pater. L. II. 29. Qui dicit ipſum ſub adventum Syllae in Italiam ex agro Piceno, qui totus fere parentis ejus clientelis refertus erat, firmum contraxiſſe exercitum, quo nempe Syllam juvaret.

58. *Sui oblivisci Syllam coëgit*] Syllam cetera ſaevum & arrogantem induxit, ut humanitati ſerviret. VORST. Leid. prim. *Sui ſemet Syllam oblivisci coëgit.*

59. *In ſummo ſplendore etiam ſordibus gratis locus*] In Campenſi & Colonienſi, *ſordidis.* Recte. PIGH. *Sordidis.* Spuria lectio. vel abſque libro Dan. eſſet, legerem: *ſordibus.* COLER. *Sordibus gratis locus.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius ex aliis codd. legi vult *ſordidis gratis.* Sed nihil novi eſt abſtracta pro concretis poni. *Sordes gratae* hic ſunt homines ſordidam quidem operam praeſtantes; ſed grati tamen. Paulo poſt eoſdem illos *contemptum gregem* vocat. VORST. *Sordidis* non invenio in MStis. Sed uno & altero *ſordidus*, reliqui *ſordibus* habent. Sed quum *ſordes gratae* minus recte dictum videretur, maluerunt librarii poſteriorem vocem cum *loco* conjungere, ſcribentes *ſordibus gratus locus.* Sed ut *ſplendorem ſummum* ponit pro hominibus ſplendidiſſimis (quare peſſime in Ultraj. primo additur *gratitudinis*) ita *ſordes* pro hominibus ſordidis i. e. contemptiſſimis poſuit. Notum eſt Ciceronis illud in Piſon. C. 26. *O tenebrae, o lutum, o ſordes!*

60. *Qui tunc Libitinam exercebant*] Pollinctores & veſpelliones: qui & *Libitinarii* dicebantur. *Libitina* Dea funerum apud Romanos. Dein-

Libitinam exercebant, [61] cum rerum ſuarum uſum, [62] tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt; quia hi pro republica dimicantes occiderant; [63] perſeverantique poſtulatione extuderunt, ut [64] exequiarum apparatus ſeſtertio nummo ipſis praebentibus addiceretur. [65] Quorum laudem adjecta lege conditio auget magis, quam extenuat: quoniam quidem quaeſtum contempſerunt, nulli alii rei quam quaeſtui viventes.

Externa.

Pace cinerum ſuorum Reges gentium exterarum [66] ſecundum hunc tam contemptum gregem referri ſe patientur: qui aut non attingendus, [67] aut non niſi in ultima parte domeſticorum exemplorum collocandus fuit. [68] Sed dum honeſti actus etiam ab infimis editi, memoria non intercidant, licet

de ipſum quoque funera curandi munus; uti hoc loco. VORST.

61. *Cum rerum ſuarum uſum*] MSS. fere omnes, & Editiones Pighiana antiquiores, *Tum rerum ſuarum.*

62. *Tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt*] Sic recte & convenienter MSS. reſtituit Pighius, cum vulgo ederetur *gratuito.* Sed *gratuitum* retinent etiam antiquiſſimae editiones.

63. *Perſeveranti poſtulatione extuderunt*] Ita unus quoque cod. Brand. Aldina & aliae veteres editiones *excuderunt.* VORST. Sex MSS. *Excuderunt*, duo *extulerunt*, ceteri *Extuderunt.* Sed *Excuderunt* habent Ed. Mog. Ven. Mediol. Aldi. Colin. contra *Extuderunt* Aſcenſ. Gryphii, R. Stephanus. ſupra L. I. 4. 4. *Vixque extuderunt ut domum rediret.* De hoc verbo Vide Bentlej. ad Hor. L. II. S. 2. 14. allatis exemplis docentem illud pro *obtinere*, *impetrare*, *extorquere* poni.

64. *Exſequiarum apparatus*] Lib. Dan. *paratus.* ut ex ſuo codice annotaverat olim in Notis Vellejanis Jacobus Schegkius JCtus nuper peſſimo litterarum denatus. COLER. Vide Schegkium ad Vell. L. II. c. 62. ubi praeterea apparet a libro ipſius abfuiſſe τὸ *praebentibus*, idque ab eo probari. Harl. habet *ipſis petentibus.* Sed fere omnes praeter Med. ſec. *praebentibus* retinent. Unde Perizonius conjiciebat legendum *praebendus.* Non male profecto! Etiam *apparatus* exſtat in longe plurimis. Multi etiam *adjiceretur.* Sed verum propriumque in tali re eſt verbum *addicere.*

65. *Quorum laudem adjecta lege conditio auget magis quam extenuat*] Quae haec conditio adjecta lege? fruſtra quaeras. Scribe, *abjecta.* Haec eſt mens Valeriana: Libitinarii, inquit, etſi lege & more abjectum ac vile id genus, tamen, &c. Sane in vilibus habiti ſemper: ideoque mox etiam appellat, *Contemptum gregem.* LIPS. *Quorum laudem.* Lipſius malit: *abjecta lege.* COLER. *Quorum laudem adjecta lege conditio auget.* Lipſius pro *adjecta* legendum conjicit *abjecta*: ut ſenſus ſit, veſpillonum lege ac moribus Romanorum abjectam conditionem, eorundem laudem augere. VORST. Lege cum Lipſio *abjecta.* PERIZON. Velim doceri qua lege abjecta fuerit Veſpillonum conditio. Nondum enim reperi, eorum conditionem, quemadmodum hiſtrionum, aliqua lege fuiſſe infamatam. Hoc ſentiens, credo, Lipſius aſtute addidit *moribus*, quibus ſciebat, pro contempto & ſordido genere eos haberi. Interea minus etiam capio vulgatum: nec quidquam juvant MSS. ſi ſolum excipias Perizonianum, qui ita ſcribit. *Quorum laudem adjecta laude conditio auget magis quam extenuat.* Plana enim ſunt omnia, ſi legas *laudi*, i. e. ſi poſt commemorationem illius laudabilis facti, addatur illud factum a Veſpillonibus, hominibus in ſordido quaeſtu vitam agentibus.

66. *Secundum hunc tam contemptum gregem*] Poſt libitinarios & veſpillones. *Secundum* pro *poſt* ſaepe uſurpatum & Livio, aliiſque. VORST.

67. *Aut non niſi in ultima parte domeſticorum exemplorum collocandus fuit*] Copeſ. Periz. duo Med. Harl. Bit. & Barb. prim. *Collaudandus fuit.* Sic etiam Mog. Ed. *collocandus* praefero.

68. *Sed*

cet ſeparatum locum obtineant: [69] ut nec his adjecti, nec illis praelati videantur.

Darius privatae adhuc fortunae, amiculo [70] Syloſontis Samii delectatus, curioſiore contemplatione fecit, ut ultro ſibi, & quidem à cupido, daretur. Cujus muneris quam grata aeſtimatio animo ejus eſſet allapſa, regno potitus oſtendit. totam namque [71] urbem & inſulam Samiorum Syloſonti fruendam tradidit. Non enim pretium rei aeſtimatum, ſed occaſio liberalitatis eſt honorata; magiſque à quo donum proficiſceretur, quam ad quem perveniret, proviſum. 1.

Herod. 3. Strabo XIV. Aelian. Var. hiſt. IV 5. Julian. Ep. 29

Mithridates quoque rex magnifice gratus apparuit: quoniam pro Leonico, acerrimo ſalutis ſuae defenſore, à Rhodiis navali pugna excepto, omnes hoſtium captivos permutavit. ſatius eſſe exiſtimans [72] ab inviſiſſimis [73] circumveniri, quam bene merito gratiam non referre. 2.

Li-

68. *Sed dum honeſti actus etiam ab infimis editi memoria non intercidant*] Abeſt veteri, *auctus*: & poſt, *infimis*, inſerit, *eſtis*. Eo legam: *dum honeſti etiam ab infimae ſortis editi memoria non intercidat* Dummodo rei honeſtae, inquit, etiamſi a vilibus editae memoria duret, &c. Statim etiam malim, *ut nec illis adjecti, nec his praelati*: ordine mutato & cur malim, vides. LIPS. Quod a veteri libro *Actus* abeſſe, & inſeri *eſtis* poſt *infimis*, teſtatur Lipſius, idem ego teſtor de variis noſtris, & Mog. Alii, habent *Sed dum honeſti actus etiam ab infimis ſunt editi*, plerique: *memoria intercidat*, & paulo poſt, *obtineat*. unus autem alter cum Mog. *intercedat*. Periz. *etiam ab infinitis & ſeparatim.* Lectio Lipſii minus convenit iis, quae ſequuntur, *ut nec his adjecti &c.* & praeterea nimium, quam pro ſtilo Valerii, eſt conciſa. An? *ſed dum honeſti actus, etiamſi ab infimis ſint editi, memoria non intercidant. Intercidere memoria*, dixit ut Liv. L. II. 8. *Credo, quia nulla res geſta inſignem fecerit conſulatum, memoria intercidiſſe.*

69. *Ut nec hic adjecti, nec illis praelati videantur*] *His*, ad remotius, *illis* ad propinquius pertinet: ut ſup. II. 7. 12. & 15. III. 2. 1. IV. 7. ext. 1. Quod ſi obſervaſſet Lipſius, non hic de emendando cogitaſſet. VORST. Vide ad L. I. 8. Ext. 4.

70. *Syloſontis*] Sunt qui *Siloſuntis*, multi *Silophontis* habent. Deinde MSS. novem, ut ante Pighium edebatur, *Curioſa contemplatione.*

71. *Urbem & inſulam*] πόλιν ἔρημον ei à Dario traditam, ſcribit Herodotus. Strabo vero ob Syloſontis ſaevitiam deſertam fuiſſe auctor eſt. COLER. *Urbem & inſulam Samiorum fruendam tradidit.* Voluit inviolatam & incolumem tradere, uti Syloſon petierat. Verum tradidit ἔρημον; quod Samii auctore & duce Maeandrio deditionem, quemadmodum initio promiſerant, facere noluiſſent. Vide Herodotum lib. III. VORST. Tradidit urbem & inſulam Samiorum ei fruendam, cum conceſſit illi, ut reditus iſtius urbis & inſulae ipſe perciperet, ut iis pro lubitu ſuo frueretur. Sic Nep. de Themiſtocle. *Domiciliumque Magneſiae ſibi conſtituit. Namque hanc urbem ei Rex donaverat his uſus verbis, quae panem ei praeberet. (ex qua regione quinquaginta talenta quotannis redibant) Lampſacum, unde vinum ſumeret: Myuntem, ex qua obſonium haberet.* de quo more regum Perſarum pluribus egit Barn. Briſſonius de Regn. Perſ. pag. 103. Vide & J. Fr. Gronovium ad Gell. L. IX. 1. 2.

72. *Ab inviſiſſimis circumveniri*] Ita Aldus & Chalcocondyles. Nec aliter unus cod. Brand. Alter, *circumiri*: quomodo librum quoque P. Dan. habere teſtatur Colerus. Sed idem hic tamen mavult *circumſcribi*; quod Pighius ut diverſam lectionem in margine notarat: idemque & in textum recepit. VORST. Sex MSS. cum Mog. habent *circumiri*, octo, *circumvenire*. e nullo notatum invenio *circumſcribi*: quod ut facile reciperem, ſi MSS. auctoritate fulciretur, ita non minus recte ſe habet τὸ *circumvenire*, quod ſaepe ponitur pro dolis

 deci-

Liberalis populus Rom. magnitudine muneris, quod Attalo regi Aſiam 3. Ann. urb. 620 Livius LVIII. Plin. XXXIII. II. dedit dono. [74] Sed Attalus etiam [75] teſtamenti aequitate gratus, qui eandem Aſiam populo Rom. legavit. Itaque nec hujus munificentia, nec illius tam memor beneficii animus tot verbis laudari poteſt, [76] quot ampliſſimae civitates vel amice datae, vel pie redditae ſunt.

4. Ceterum neſcio an praecipue Maſiniſſae regis pectus grati animi pignoribus fuerit refertum. [77] Beneficio enim Scipionis, & Romanorum amicitia, & pervaſi regni modo [78] liberaliter auctus, memoriam inclyti muneris ad ultimum vitae

decipi, fraudari, opprimi. Aliquot Codd. *Inimiciſſimis*, quod vero in Editionibus quibuſdam ante Pighium eſt *invictiſſimis*, in ſcriptis non reperio.

73. *Circumveniri*] Lib. Dan. *Circumiri*. alii plerique *circumſcribi*. quod ſane non ab illis in doctis librariis, ſed ab erudito pectore, hoc eſt, ab ipſo Valerio videtur. *Circumſcribi* ſignificat, circumvenire, decipi, minui. Gloſſarium vetus: ἐγγραφεὶς *circumſcriptus*. Cicero: *Ne omnino Patres conſcripti circumſcripti putentur*. Aliud eſt *circumſcribere* apud Jureconſultos. Apud Ciceronem II. Catil. *Circumſcriptorem* interpretor falſarium, & qui nonnulla in teſtamento deleat. locus ille eſt: *Quis teſtamentorum ſubjector, quis circumſcriptor?* Nam *circumſcribere* interdum ſignificat ſuo arbitrio ſcribere & emendare. Ita Tertul. eſt locutus lib. I. adverſus Marcionem: *O Deum veritatis praevaricatorem, ſententiae ſuae circumſcriptorem*. COLER.

74. *Sed Attalus etiam teſtamenti aequitate gratus*] Errat Valerius duos Attalos confundens. PERIZON. Attalus enim cui donata eſt Aſia, avus ejus fuit Attali, a quo eadem teſtamento Pop. Rom. eſt legata.

75. *Teſtamenti*] Ita Vellejus lib. II. Oroſius lib. V. cap. 6. Epitome Liviana LVIII. Juſtinus lib. XXXVI. Strabo lib. XIII Florus libro II. cap. 20. qui hanc hereditatis aditionem *inuſitatam & incognitam quandam felicitatem* non dubitat appellare.. Non poſſum quin emendem Plinii illum locum: *Eadem Aſia donata multo etiam gravius afflixit mores, inutiliorque victoria illa hereditas Attalo rege mortuo fuit*. Ita legunt, qui catos & doctos audire ſe poſtulant. At mihi verius eſt: *Eadem Aſia domata*. Evincunt praecedentia & ſequentia verba. COLER.

76. *Quot ampliſſimae civitates vel amice datae vel pie redditae ſunt*] Cop. *Vel amico*. Nonnulli *Quot ampliſſimae civitati vel amice data, vel pie reddita ſunt*. Quidam *civitates vel amicitiae datae vel pietati redditae ſunt*. Sic Mog. & ſic correctum in Leid. ſept. ac videtur a Valerii ſtilo non abhorrere.

77. *Beneficio enim Scipionis & perſuaſu regni modo liberius auctus*] Locus eſt mutilus, ut exemplar Cauchianum demonſtrat, in quo ſic. *Beneficio enim Scipionis, & Romanorum amicitia, & Perſei regnis liberaliter auctus*. In aliis vero exemplaribus habetur, *Pernaſi regni modo liberius*. Mendoſe utrobique, non enim Perſei, ſed Syphacis regno auctus Maſſaniſa fuit. Quare legendum arbitror, *& perampli regni modo liberaliter auctus*. PIGH. *Romanorum amicitia*. Lib. Dan. & Lavernii: *Romanorum amicitia & pervaſi regni modo*. Varii etiam miris modis codices Pighii. Mihi arridet lectio, quam adſcripſi, prae caeteris omnibus. Etenim quis Pighii correctionem toleret? aut illud admittat: *Perſuaſu*? vel quis denique Perſei nomen huc loci intruſum non rideat? Perſuadere vero Maſſaniſſae, ut regnum acciperet quid opus fuit? *Pervaſum* itaque *regnum* rectius dicetur, quod aſſiduis bellorum incurſionibus penetratum & vexatum. Hinc in Jure noſtro *Pervaſiones*. de voce jam ad Caſſiodorum diſſeruit eruditiſſimus Fornerius. COLER. *Et Romanorum amicitia, & pervaſi regni modo liberaliter auctus*. Verba *& Romanorum amicitia*, in pleriſque codd. deſiderantur; & reſtituit ea Pighius e cod. Cauchiano. Quae deinde ſequuntur *pervaſi regni modo*, ſunt ex lib. Dan. & Lavernii: in quibus legit ea Colerus. Pighius quoque in quibuſdam codd. legerat quod non multum abludit, *pernaſi regni modo*. Sed idem tamen legendum putat *perampli regni modo*. Ceterum Colerus *pervaſum regnum* cenſet illud dici, quod aſſiduis bellorum incurſionibus penetratum vexatumque ſit: unde & *pervaſiones* in Jure civili dicantur. Quid ſi legamus *pervaſti regni modo*? *Pervaſtum regnum* idem hic eſſet quod *peramplum*: quam quidem

vitae finem, longa etiam à diis immortalibus ſenectute donatus, conſtantiſſima fide perduxit. Adeo ut eum non ſolum Africa, ſed etiam [79] cunctae gentes ſcirent amiciorem Corneliae familiae, atque urbi Rom. [80] quam ſibimetipſi ſemper fuiſſe. Ille, cum gravi Carthaginienſium bello premeretur, [81] ac vix tutelae imperii ſui ſufficeret, tamen [82] Scipioni Aemiliano, quia nepos Africani erat, [83] bonam magnamque partem Numidici exercitus, [84] quem Lucullo conſuli, à quo ad auxilia petenda miſſus fuerat, in Hiſpaniam duceret, promptiſſima mente tradidit, praeſentique periculo reſpectum priſtini be-

Ann. urb. 620. App. Iberica.

vocem legi hic vult Pighius. *Modus* eſt pro eo quod vulgo quantitatem dicunt. Ceterum regnum, quo auctus fuit Maſiniſſa, fuerat ante Syphacis. VORST. Primum *Et Romanorum amicitia* deſiderantur in omnibus noſtris. qui partim *pervaſi*, partim *perſuaſu*, unus *pernaſi* exhibent. Perizonius conjiciebat legendum eſſe. *Et P. R. juſſu.* Certe *pervaſi*, quod Colerus defendit, nihili eſt. An facit quidquam ad amplificandam populi Romani liberalitatem, quod regnum dederit Maſiniſſae *pervaſum*, id eſt, ut ipſe explicat bellorum incurſionibus vaſtatum? Quid? ſi nihil mutemus, & dicamus *beneficio & perſuaſu* Scipionis illum regno auctum fuiſſe, dum Scipio non tantum illi regnum donarit, ſed etiam effecerit, ut iſta donatio patrum auctoritate & populi juſſu confirmaretur. Vide Liv. L. xxx. 44. & L. xlv. 13. *Maſiniſſam meminiſſe regnum a populo Romano partum, auctumque & multiplicatum habere.* Quae loca adſcripſerat Perizonius, ut oſtenderet, credo, non ſolius Scipionis hoc donum fuiſſe. Imo & Sall. in B. Jug. c. 5. *Pop. Romanum, quaſcumque urbes & agros manu ceperat, regi dono dediſſe*, tradit.

78 *Liberaliter auctus*] A Pighio hoc eſt, & in ſolo exſtat Med. ſec. Vulgo edebatur *Liberius*, quod in pleriſque exſtat MSS. unde Perizonius adſcripſit an *uberius*? Nonnulli *Liberalius.* Neque hoc ſpernendum; quamquam Perizonii conjectura non diſplicet.

79 *Cunctae gentes ſcirent amiciorem Corneliae familiae atque urbi Rom*] Harl. *ſcierunt* Leid. quart. *Amiciorem eum.* Aliquot *Amiciciorem.* Leid. quart. *Corneliae genti & familiae.* Leid. prim. *urbi noſtrae*

80. *Quam ſibimet ipſi ſemper fuiſſe*] *Ipſi* additum eſt a Pighio. Nam ſuperiores edd. omnes *ſibimet ſemper fuiſſe*, praeter Mog. Quae habet, *quam ſibimet ſi ſupereſſet*, quod in undecim invenio MSS. & e veteri exemplari etiam ita caſtigandum notavit Oliverius. Tres codd. *Quam ſibimet ſupereſſet* Leid. ſept *quam ſibimet ſi ſupereſſe*, a manu prima, ſecunda adſcripſit, *ipſi.* an ſcripſit? *quam ſibimet ipſi ſupereſſe*? ut ſententia ſit, cunctas gentes tunc ſciviſſe illum vivere ad tantam ſenectutem magis amicum Pop. Rom. & familiae Corneliae, quam ſibimet ipſi, & *ſupereſſe* potius dixerit quam *vivere*, quia longa ſenectute a Diis donatus diutius quam ceteri fere mortales ſolent, fuit ſuperſtes. An potius? *Quam ſibimet ſic ſupereſſe*? ut gratus ille animus, illa infatigabilis pietatis ſeries, qua ſe ad centeſimum extendit annum, conſideretur veluti cauſſa quaedam, cur Dii illum tamdiu ceteris ſupereſſe, & in vivis vellent reſtare. Sed nihil affirmo, quum vulgata lectio ſenſum ſatis commodum exhibeat; pro qua tamen legi etiam poſſit. *Quam ſibimet ſemper eſſe.* id eſt omni occaſione illum ſe amiciorem familiae Corneliae, & urbi Rom, quam ſibimet praeſtare.

81. *Ac vix tutelae ſui regni ſufficeret*] Neſcio quid moverit Pighium, ut ſic mutaret, pro eo quod in omnibus editis exſtabat *ſui imperii*, id quod confirmari video omnibus noſtris MSS. ſed hoc ordine *imperii ſui.*

82. *Scipioni Aemiliano, quia nepos Africani erat*] Scipio Africanus ſuperior, filium Pauli Aemilii adoptarat: qui inde Scipio Aemilianus vocabatur, atque ita utriuſque patris nomen referebat. Ceterum *nepos* Scipionis Africani dicitur, uti hic viciſſim ejus avus v. 1. 7. VORST. Supra ſatis caſtigatus hic Vorſtii error. Ceterum MSS. octo, cum Ed. Mog. *Quia nepos Africano erat.*

83 *Bonam magnamque partem Numidici exercitus*] *Bona pars* idem quod *magna pars* Horatius l. 1. ep. 1. *At bona pars hominum decepta cupidine falſa.* Sed ſubinde ipſum *magna* adjicitur, quaſi [illegible] cauſa. Ad hunc modum & Florum ſcribere memini, *bona magnaque*

 pars

Ann. urb. 605. Livius L. App. Libyca. Cic. in ſomn. Scipionis. Zonaras.

beneficii antepoſuit. Ille, cum jam aetate deficiente, [85] magnas regni opes, quatuor & [86] quinquaginta filiorum numerum relinquens, in lectulo laberetur, [87] M. Manilium, [88] qui proconſule Africam obtinebat, literis obſecravit, ut ad ſe Scipionem Aemilianum, ſub eo tunc militantem, mitteret: feliciorem mortem ſuam futuram ratus, ſi in complexu dextrae ejus ſupremum ſpiritum ac mandata poſuiſſet. Ille adventum Scipionis fatis ſuis praecurrentibus, haec uxori, liberiſque praeceperat: *unum in terris populum Romanum, & unam in populo Romano Scipionis domum noſſe:* [89] *integra omnia Aemiliano reſervare: eum dividendi regni arbitrum haberent; quod is ſtatuiſſet,* [90] *perinde ac teſtamen-*

pars. Item Terentium Eun. I. 2. 43. *Hic quoque bonam magnamque partem ad te attulit.* Vide & lib. de Latinit. f. ſuſp. p. 32. VORST.

84. *Quem ad Lucullum conſulem &c. duceret*] MSS. fluctu aut inter *quem* & *quam*, hoc tamen plures exhibent. duo *ut in Hiſpaniam.* Editiones Aldum ſecutae *in Hiſpania.* Deinde ſciendum denuo refinxiſſe Pighium *ad Lucullum conſulem*, quum ederetur *Lucullo conſuli*, quod omnium MSS. & editionis Mog. auctoritate confirmari cum cernerem, repoſui.

85. *Magnas regni opes 54. filiorum numerum relinquens in lectulo laberetur*] MS. *Numero.* Forte etiam *dilaberetur.* Qua voce in eodem ſenſu ſupra uſus eſt de Alexandro §. I. Ext. I. *Quamquam violentia morbi dilabebatur.* PERIZON. *Numero* exſtat in MSS. novem & Edd. Mog. Ald. Gryph. Colin. R. Steph. ut dicatur *reliquiſſe magnas regni opes tanto numero filiorum.* ſed non reliquit iis omnibus regni opes. ut ita mutari non debeat. tum duo *in lectulum.* unus *laboretur.* Non diſplicet *in lectulum laberetur*, ut eum miſiſſe arceſſitum Scipionem ſignificet ſtatim, quum deficiente aetate lapſus eſſet in lectum.

86. *Quinquaginta quatuor filiorum*] Med. prim. *Quadraginta quatuor.* Appianus *legitimos* tres, illegitimos complures reliquiſſe eum ſcribit, in Punic. p. 64. Ed. Steph. Polyb. legitimos quatuor. p. 147. Ed. Amſt. cum Appiano conſentit Sall. B. Jug. c. 5. *Deinde Micipſa filius regnum ſolus obtinuit, Manaſtabale & Guluſſa fratribus morbo abſumptis.* Quod video notaſſe jam Valeſ. ad Excerpta Peireſc. p. 174.

87. *M. Manilium*] Plerique Codices M. appellant, multi etiam *Manilium*, quomodo in Epit. L. Livii appellatur. *Man. Manilius*, & apud Cic. in Bruto c. 15. de qua varietate hoc nomen ſcribendi egit Pigh. in Ann. ad A. U. c. 604. *Man. Manilius*, praeferens. Vide etiam viros eruditos ad Flor. L. III. 15. 7.

88. *Qui proconſule*] Multi MSS. *qui proconſul Africam obtinebat*, ut ſunt haec fere perpetuo confuſa. tum Med. prim. *Literis ſupplicavit.*

89. *Integra omnia Aemiliano ſe ſervare*] Lege cum MSto. *Aemiliano reſervare.* Nempe *Praeceperat filiis*, a quo ſolo verbo regitur hic infinitivus. Voluit enim filios non dividere regnum & opes ante adventum Aemiliani, ſed omnia integra ei reſervari. Liv. Ep. L. *cum pater dividere eos regnum arbitro Scipione juſſiſſet.* Appian. p. m. 48. in Libycis Ἐπέσκηπτε τοῖς παισὶ πείθεσθαι τῷ Σκιπίωνι ὡς ἂν αὐτοῖς διαιρῇ τὰ ὄντα. Liv. L. XLIV. c. 28. *juſſit Theſſalonicam devehere, & primo quoque tempore ad claſſem deverti, Phanis ſe eos exſpectaturum.* Sed ſolent deinde ſequentia ſaepe mutari, ut neceſſe ſit intelligi *dixit.* certe prorſus rejiciam vulgatum maxime propter ſequentia, & maxime, quia ait *perinde ac teſtamento cautum.* Videtur igitur his verbis dicere, *ſe quidem teſtamentum non facere, ſed omnia integra reſervare Aemiliano.* Vide Liv. XLI. 14. ubi Muretus interponit *mandatum* neſcio an recte. Vide & Flor. IV. 2. 16. Liv. L. XXXIX. 20 *Placere cognitionem ſenatui reſervari.* PERIZON. *Se ſervare* eſt a Pighio. Reliquae edd. cum duodecim MSS. *Reſervare.* MS. Periz. *unum in curis pop. Rom.* deinde, *Noſce.*

90. *Perinde ac teſtamento cautum*] Nonnulli MSS. cum Vulgatis Edd. *perinde ut teſtamento.* Ultraj.

mento cautum, immutabile ac ſanctum obtinerent. Tot tamque variis rebus ſe Maſiniſſa infatigabili pietatis ſerie [91] ad centeſimum extendit annum. His, & horum ſimilibus exemplis, beneficentia generis humani nutritur atque augetur. Hae ſunt ejus faces, hi ſtimuli, propter quos juvandi & emerendi cupiditate flagrat. Et ſane ampliſſimae & ſpecioſiſſimae divitiae ſunt, feliciter erogatis beneficiis late poſſe cenſeri. [92] Quorum quoniam religioſum cultum inſtituimus, nunc neglectum, ſugillandi gratia, quo ſit gratior, referemus.

Ultraj. prim. *Perinde ſi teſtamento.* ſec. pro *cautum*, *tantum*, pro *ſanctum*, *ſacrum*. prim. *ſanctae* exhibet. Med. ſec *Tot & talibus exemplis.* Aliquot numero *Hae ſunt ejus faces.* Periz. *Facies. Et ſpecioſiſſimae* delet Harl. *potentiſſimae* Med. prim.

91. *Ad centeſimum extendit annum*] Amplificandi cauſſa numerum hunc elegit, cum Maſiniſſa tantum nonageſimum annum expleverit, quippe qui filium quadriennem reliquerit, quem octogeſimo ſexto aetatis anno genuerat. Vide Auctorem L. VIII. 13. Ext. 1. & Polyb. p. 1472. Ed. Amſt.

92. *Quorum quoniam religioſum cultum inſtituimus*] Imo vero *inſtitimus*. Jam enim dixit de Gratitudine & locum eum velut peragravit. LIPS. Poteſt explicari *docuimus*, *imperavimus*. Infra V. 10. 2. *Nec ideo inſtitutum deorum cultum omiſit.* Plaut. Moſt. 1. 2. 2. *Argumenta multa in pectus inſtitui.* PERIZON.

CAPUT III.

[1] DE INGRATIS.

1. *Senatus Romani in Romulum.*
2. *Populi Rom. in M. Camillum & alios.*
3. *P. Sextilii in C. Caeſarem oratorem.*
4. *Cn. Popilii in M. Ciceronem.*
5. *Cn. Pompeji Magni in Cn. Carbonem.*

EXTERNORUM.

1. *Carthaginienſium in Annibalem.*
2. *Spartanorum in Lycurgum.*
3. *Athenienſium in Theſea & alios.*

[2] Urbis noſtrae parentem ſenatus [3] in ampliſſimo dignitatis gradu ab eo collocatus in curia laceravit: nec duxit nefas ei vitam adimere, qui ae- 1. Ann. urb. 37. Livius 1. Dionyſ. II. Plut. in vita.

1. Hujus capitis inſcriptionem itidem mutavimus. Eam Pighius & hunc ſecuti Colerus & alii talem fecere, *De ingratitudine.* At libri MSS. Brandeb. habent, *De ingratis.* Verum ut inſcriptionibus capitum ceteris convenienter facta videatur, faciendam ſic puto *De animo ingrato.* Nimirum vocabula hic non concreta, ut vocant, ſed abſtracta, ſunt uſurpanda; ut ad principium capitis ſuperioris dixi. Jam *ingratitudo* vox nihili eſt, & apud nullum paulo antiquiorem auctorem reperitur. Pro qua ergo cum Cicerone & aliis dicamus *animus ingratus:* & inſcriptionem quoque capitis faciamus talem *De animo ingrato.* VORST. Etiam hic omnes MSS. noſtri *De Ingratis* exhibent.

2. *Urbis noſtrae parentem*] Romulum intelligit: quem & Livius lib. 1. ita appellat. *Urbs* pro civitate noſtro frequentiſſimum eſt: quomodo & Graecum πόλις utrumque ſignificat, &

aeternum Romano imperio ſpiritum ingeneraverat. Rude nimirum illud & ferox ſaeculum; quod [4] conditoris ſui cruore foede maculatum, [5] ne ſumma quidem poſteritatis diſſimulare pietas poteſt.

[6] Hunc ingratum lapſae mentis errorem, [7] conſentanea noſtrae civitatis
poenitentia ſequitur. Virium Romanarum & [8] incrementum laetiſſimum, &
2. tutela certiſſima Furius Camillus, in Urbe incolumitatem ſuam tueri non
Ann. urb. 362 Livius v. Plutarch. valuit; cujus ipſe ſalutem ſtabilierat, felicitatem auxerat. [9] A. L. enim Apulejo, tribuno pl. tanquam peculator Vejentanae praedae reus factus, duris atque, ut ita dicam, [10] ferreis ſententiis in exilium miſſus eſt. [11] Et quidem eo tempore, quo optimo juvene filio ſpoliatus, ſolatiis magis alle-

& ipſam multitudinem domuum moenibus cinctam, & civitatem. VORST.

3. *In Ampliſſimo dignitatis gradu ab eo collocatus*] *In* adſcriptum eſt alia manu in Leid. ſept. *Ab eo* abeſt a Barb. prim. & Gudio videtur optime abeſſe. Mihi vero videtur omnino requiri. Revera enim ille ſenatum legerat: & auget hoc eorum ingrati animi crimen, quo vitam illi ademerunt, cui ſuam dignitatem debebant.

4. *Conditoris ſui cruore foede maculatum*] Pighius vocem tacite expunxit, quae in omnibus editis exſtabat, & in omnibus invenio MSS. qui ita exhibent. *Rude nimirum illud & ferox ſeculum, quod conditoris ſui cruore foede maculatum, ne ſumma quidem poſteritatis diſſimulare pietas poteſt.* ubi Aſcenſius bene monuit ſupplendum, *fuit. Rude nimirum fuit illud* &c. Quod non aſſecutus Pighius *quod* expellendum putavit. Copeſ. *Rude nimirum opus & ferox ſeculum.* Cop. *commaculatum.*

5. *Ne ſumma quidem poſteritatis pietas*] Utut poſteri maxime pii ſint in majores, hoc tamen illorum facinus minime diſſimulare poſſunt. VORST.

6. *Hunc ingratum lapſae mentis errorem*] Leid. prim. ſept. Ultr. prim. *ingratae lapſae.* Med. ſec. *ingratae & lapſae.* An pro *Ingrate lapſae?*

7. *Conſentanea noſtrae civitatis poenitentia ſequitur*] i. e. Romuli caedem ſequitur Camilli vexatio. εἰρωνικῶς poenitentiam vocat. Quod Romani, quos ob necem Romuli poenitere decebat, in alium errorem id eſt vexationem Camilli inciderint. Haec notata invenio inter variantes lectiones Gudianas. Aſcenſius *poenitentiam* accipit pro facto poenitendo, pro peccato, cujus Romanos poenituit. vel, cujus ut poeniteret eos fuerit conſentaneum. uterque ad duo facta reſpici putat. Et per *hunc ingratum lapſae mentis errorem* intelligit caedem Romuli, per *conſentaneam poenitentiam*, culpam in ejiciendo Camillo commiſſam. Ego arbitror de ſolo agi Camillo, & id velle auctorem *Hunc* (quem jam relaturus ſum) *errorem ingrati animi ſecuta eſt poenitentia conſentanea.* Dum Pop. Rom. ab exilio revocavit Camillum, quem ingrata ejecerat, & cujus rei meruerat ut poenitentiam ageret.

8. *Incrementum latiſſimum*] *Laetiſſimum* in manuſcriptis. Eleganter ſane. Sic *laetas ſegetes* etiam ruſtici dicunt, ut Cicero de Oratore. PIGH. *Virium Rom. & incrementum laetiſſimum.* Ita Pighius reſcripſit ex MSS. Et habet quoque ita uterque cod. Brand. vetuſque typis expreſſus Mart. Herbip. At editiones Aldi & Chalcocond. *increm. latiſſimum.* Alterum illud *increm. laetiſſimum* dictum fere, ut *laetae ſegetes.* Porro *vires Romanae* nihil aliud quam exercitus & copiae Rom. De qua vocis ſignificatione egimus ſup. ad 1. 1. 15. VORST. unus & alter *virium Romanorum.* Tum *Laetiſſimum* firmant etiam MSS. noſtri & Mog. Ed. Sed neſcio, quid moverit Vorſtium ut per *Vires Romanas* nihil aliud quam *exercitus & copias* intelligat, cum eas non adeo auxerit Camillus, quam ipſum imperium, & potentiam Romanam victoriis ſuis. Pro *Tutela certiſſima* Harl. *fortiſſima.* Ultr. prim. *Et felicitatem auxerat.*

9. *A Lucio enim Apuleio*] Cauchii liber recte, *Siquidem a L. Appuleio.* PIGH. *Siquidem à L. Appuleio.* Uterque cod Brandeb. *A L. enim Apuleio*: quomodo & Aldus ediderat. VORST. Cum Codd. Brand. tredecim noſtri con-

levandus, quam cladibus onerandus erat. Sed immemor patria tanti viri maximorum meritorum, exequiis filii damnationem patris junxit. [12] At, inquit, aerario abeſſe tribunus plebis querebatur quindecim millia aeris. [13] tanti namque poena finita eſt. Indignam ſummam, propter quam populus Romanus tali principe careret. [14] Priore adhuc querela vibrante, alia deinceps exſurgit. Africanus ſuperior, non ſolum contuſam & confractam belli Punici armis Rempubl. ſed pene jam exſanguem atque morientem, [15] Carthaginis dominam reddidit. cujus clariſſima opera injuriis penſando [16] cives vici eum ignobilis ac [17] deſertae paludis accolam fecerunt:

Ann. urb. 551. Livius xxxviii. Polyb. Sen. Ep. LXXXVI. Appian.
Ann. urb. 566. Livius.

conſentiunt, Periz. *a Lucio autem Appulejo.* Itaque plus fidei hac in re ſoli Cauchiano codici, quam ceteris omnibus non habendam putavi.

10. *Ferreis ſententiis*] Rigidis, immutabilibus. Sic *Ferrea Fata* apud Prudentium contra Symmach. lib. II. *quos ferrea Fata cogunt ad facinus.* Ovidius lib. XV. Metamorph.

—— —— intres licet ipſa ſororum
Tecta trium; cernes illic molimine vaſto
Ex aere & ſolido rerum tabularia ferro. COLER.

11. *Et quidem eo tempore*] MSS. ſeptem *Equidem.* Barb. prim. *damnationem patris adiunxit.* paulo ante Seb. Gryphius dedit *alleviandus*, quod eſt in Harl. & Med. primo. Sed male. proprium enim verbum hac in re *allevare*, alterum nihili. Curt. L. IV. 15. 11. *Allevare animum moerore.* & paſſim alii.

12. *At, inquit, aerario*] Lege, *inquis.* LIPS. *At, inquit.* Lipſius legi vult, *inquis.* Nobis vero nihil mutandum videtur. Habent ita codd. Brandeb. MSS. omneſque typis expreſſi veteres. Gronovius in Notis ad XXXIV. 3. Livii de hoc uſu verbi *inquit* ita: *Obſervavimus Scriptoribus antiquis, ante alios Senecae, perpetuam formulam proponendae adverſationis eſſe,* inquit, *ſic abſolute: ut intelligere videantur, aliquis ex iſto numero, aliquis contradicturus.* Multa deinde exempla ſubjicit ex Seneca. Sed & in Livii eo loco ſic legendum monet. VORST. *Inquit* defendunt omnes noſtri, praeter Med. ſec. qui habet *inquiunt.* Cur vero hic non poſſit intelligi *Pop. Romanus*, de quo agitur, *Inquit.* ſc. ad defenſionem ſui, non video.

13. *Tanti namque poena finita eſt*] Alii dicerent, *Tanti lis aeſtimata eſt.* Nepos. I. 7. 6. *Ea lis quinquaginta talentis aeſtimata eſt.* VORST.

14. *Priore querela vibrante*] Participium activum paſſive uſurpatum. Ut *volventia plauſtra, vehens equo.* VORST. Vigente, ἀκμαζούσης, GUYET. Sen. in Phoen. 439.

—— —— Omnium ferrum latet,
Ceſſatque tectum, vibrat in fratrum manu.

Val. Flac. L. II. 341.

Tyrio vibrat torus igneus oſtro

15. *Carthaginis dominam*] Immo *Africae*, ut in Pulmanniano & Suſiano. PIGH. *Carthaginis dominam.* Pighius in duobus codd. reperit *Africae dom.* quod idem & in textum recepit. Antiquiores typis expreſſi, & uterque Brand. MS. habent *Carthaginis.* Quod non video, quare mutandum ſit. Quia Carthago domina fuerat Africae, facile intelligitur, Romam, cum domina Carthaginis facta eſt, & Africae factam eſſe. Scioli librarii diſerte exprimendum putarunt, *Africae* dominam redditam fuiſſe. VORST. *Carthaginis* habent tam ſcripti noſtri omnes, quam omnes ante Pighium editi, quod recte reſtituit Vorſtius. Paulo ſuperius pro *contuſam*, Leid. ſec. & ſext. *concuſſam.* ſed bene *contuſam.* de quo verbo vide Broukhuſ. ad Tib. L. III. 6. 14.

16. *Civitatis ignobilis eum ac deſertae paludis accolam fecerunt*] In Campenſi, Cauchiano, Colonienſi, & Atrebatenſi, *Cives ignobiles eum.* In Wincheliano *vici ignobilis eum.* Utrinque mutile. Legendum itaque, *Cives vici ignobilis eum ac deſertae paludis accolam fecerunt.* Non enim civitas Liternum, ſed Campaniae vicus obſcurus alioquin. PIGH. *Cives vici eum ignobilis ac deſertae paludis accolam fecerunt.* Ita hunc locum reſtituit Pighius; cum Aldus edidiſſet, *civitatis ignobilis eum ac. deſ. pal. acc. f.* & Chalcocondyles, *vici ignobilis eum.* Vox *cives* abeſſe non poteſt propter verbum num. plur. quod ſequitur. Et reperit eam Pighius in quatuor codd, Sed & unus codicum Brandeb.

runt: ejuſque [18] voluntarii exilii acerbitatem non tacitus ad inferos tulit, ſepulcro ſuo inſcribi jubendo, *INGRATA. PATRIA. NE. OSSA. QVIDEM. MEA. HABES.* Quid iſta aut neceſſitate indignius, aut querela juſtius, aut ultione moderatius? Cineres ei ſuos negavit, [19] quam in cinerem collabi paſſus non fuerat. [20] Igitur hanc unam Scipionis vindictam ingrati animi [21] urbs Roma ſenſit: majorem mehercule Coriolani violentiâ. Ille enim Ann. urb. 566. Livius xxxviii. metu patriam pulſavit, hic verecundia. [22] De qua ne queri quidem, (tanta eſt verae pietatis conſtantia) niſi poſt fata ſuſtinuit. [23] Talia paſſo, credo, quae fratri ejus accidere, ſolatio eſſe potuerunt. cui rex Antiochus devictus, & Aſia imperio populi Rom. adjecta, ſpecioſiſſimuſque triumphus, ut

eam habet. Rurſus tum à cod. Brand. tum à quatuor illis quos Pighius inſpexit, abeſt vox *vici*. Reperit autem eam Pighius in cod. Wincheliano; egoque in uno cod. Brand Ceterum appellatione *vici ignob.* & *deſertae paludis* deſignatur hic villa illa Liternina, in qua Scipio provectae jam aetatis egit. Vide ſup. II. 10. 2. Sed ipſum Liternum tamen vicus ille ignobilis eſſe non poteſt, ut quod Strabo lib. V. πόλιν appellat, ſed vicum quendam prope Liternum intelligi oportet. Porro *accolam vici ignobilis & deſertae paludis* Scipionem fecerunt cives ſui, quod adeo indigne eum tractarunt, ut in urbe degere ipſum pigeret; idemque ſua ſponte quaſi in exilium iret, dum in villam ſuam Literninam ſe contulit. Quam ob cauſſam mox & *voluntarium exilium* appellatur. VORST. Videtur legendum cum Atrebatenſi Codice aliiſque, *cives ignobilis eum ac deſertae paludis accolam fecerunt*, in Liternina villa ſcilicet ſe tenentem. PERIZON. Sic Leid. quartus. ceteri fere *civitatis ignobilis*. Periz. *Vici ignobilis*. quod alia manu eſt in marg. Bit. primi & Leid. ſept. Ultr. prim. *cives ignobilis*. Ceterum ut *Liternum* Strabo πόλιν vocat, ita quoque Mela & Plinius inter oppida recenſent, & coloniam eo deductam memorat Liv. L. XXXIV. 45. ut *civitatis* videatur poſſe retineri, ſi aliud nil obſtaret.

17. *Deſertae paludis*] Silius lib. VI. de Literno, Scipionis nido:

Hic dum ſtagnoſi ſpectat templumque domoſque Literni. COLER.

18. *Voluntarii exſilii*] Verba exeuntis ita Seneca concepit epiſt. LXXXVII *Nihil volo derogare legibus, nihil inſtitutis, aequum inter omnes cives jus ſit: utere ſine me beneficio meo patria. Cauſſa tibi libertatis fui, ero & argumentum. Exeo, ſi plus quam tibi expedit, crevi.* COLER. *Ejuſque voluntarii exilii acerbitatem.* Cop. Bit. Barb. Med. prim. Leid. ſec *Voluntariam*. idem Leid. ſec. *Tacitam*. Leid. prim. *ſcribi jubendo*. ſept. a manu prima *Inſcribens*.

19 *Quam in cineres collabi paſſus non erat*] MSS. tredecim cum Ed. Mog. *In cinerem*. Ovid. Ep. I. Heroid. v. 24.

Verſa eſt in cinerem ſoſpite Troja Viro.

ut illic e ſeptem MSS. Nic. Heinſius reſtituit.

20. *Igitur hanc unam Scipionis vindictam ingrati animi urbs Roma ſenſit maiorem me hercule Coriolani violentia &c.*] Ergone Scipionis vindicta major fuit Coriolani violentia, cum is metu patriam pulſaverit, hic tantum verecundia. quis non videt legendum eſſe *major me hercule Coriolani violentia. i. e. m. p. p. h. v. de qua ne queri quidem (tanta verae pietatis conſtantia!)* ſic enim haec quoque conſtituenda omnino ſunt, *niſi poteſt fata ſuſtinuit.* ſic. VI. 2. 3. *Univerſus populus iterum ab uno contumelioſe correptus erat (quantus eſt honos virtutis!) & tacuit.* PERIZON. Praeter Harl. & Leid. quint. qui habent *Major eſt me hercule*, & Periz. cum Mog. *majorem m. h. Cor. violentiam.* omnes MSS. *Majorem* retinent. Quod explicari poteſt; Senſit majorem vindictam per violentiam Coriolani. ut violentia ſit ſexti caſus. niſi hoc ſit, omnino ſenſit Valerius verecundiam fuiſſe, Romanis graviorem, quam metum. atque adeo vindictam Scipionis majorem violentia Coriolani. Bene vero quod Perizonius *Tanta verae pietatis conſtantia* parentheſi includit. certe Leid. ſept. cum Med. ſec. exhibent *tanta eſt verae pietatis conſtantia*, quod probo. Etiam parentheſi a reliquis ſeparaverat Seb. Gryphius.

21. *Urbs*

ut peculatus reus fieret, & in carcerem duci juberetur, cauſſam praebuit. Ann. urb. 624. Livius
[24] Nihilo virtute minor fuit poſterior Africanus: ſed ne exitu quidem feli- LIX. Velle-
cior. Duabus enim urbibus Numantia atque Carthagine imperio Rom. im- jus. Plut. Gracch.
minentibus, [25] ex rerum natura depulſis, [26] raptorem ſpiritus domi invenit: Ann. urb.
[27] mortis punitorem in foro non reperit. Quis ignorat tantum laudis [28] Sci- 620. Cic. p. Flacc.
pionem Naſicam toga, quantum armis utrumque Africanum, meruiſſe? Qui App. Civil. I. Plut.
peſtifera Ti. Gracchi manu [29] faucibus oppreſſam rempublicam ſtrangulari paſ- Gracch.
ſus non eſt. Sed is quoque propter iniquiſſimam virtutum ſuarum apud cives aeſtimationem, ſub titulo legationis Pergamum ſeceſſit, & quod vitae ſuperfuit, ibi ſine ullo ingratae patriae deſiderio peregit.

In

21. *Urbs Roma ſenſit*] Mog. Ed. cum MSS. ſeptem, *Urbs Romana*, quomodo ſaepius loquitur noſter. nonnulli *Urbs Ro.*

22. *De qua ne queri quidem*] fere omnes MSS. cum Ed. Mog. *De qua re ne qaeri*, vel *nec queri quidem.* pauculi *non niſi poſt fata.* Sed tamen nihil mutandum judico. *De qua* referendum eſt ad praecedens *patriam.*

23. *Talia paſſo, credo, quae fratri ejus acciderunt, ſolatio eſſe potuerunt*] Haec κατ' ἀντίφρασιν accipienda, i. e. Talia ſolatio eſſe non potuerunt. Sic notatum inter variantes Gudii lectiones. Etiam Oliverius ironice dictum cenſuit. Sed Aſcenſius accipiendum putat ſecundum id. *Solatium eſt miſeris ſocium habere in poenis.* Ego ita capio: potuit ſolari Africanus ſortem ſuam, & benigne ſecum actum exiſtimare, quia non tam gravia paſſus eſt, quam frater ſuus. Barb. prim. *Potuerunt.*

24. *Nihilo virtute minor fuit poſterior Africanus*] Male in Aliquot MSS. & Mog. *Nihilo virtute poſterior Africanus aut minor.* Periz. Leid. prim. Med. ſec. *Nihilo virtute poſterior Africanus minor*, deleto *fuit*. Quod ſaepe a noſtro ſolet omitti. ante Pighium edebatur *Nihilo virtuti minor poſterior Africanus.*

25. *Ex rerum natura depulſis*] Harl. *Extra rerum naturam.*

26. *Raptorem ſpiritus domi invenit*] Epitome lib. LIX. Liv. *Cum fortis ac validus pridie domum ſe recepiſſet* (P. Scipio Africanus poſterior) *mortuus in cubiculo inventus eſt.* VORST. Med. ſec. *Raptorem ſpiritus ſui domui invenit.*

27. *Mortis punitorem in foro non reperit*] Epit. Liv. *De morte tamen ejus nulla quaeſtio acta.* VORST. Ammian. Marc. L. XV. in fine. *Cumque huic & Aemiliano Scipioni exitus ſimilis eveniſſet, ſuper neutrius morte quaeſtionem compe rimus agitatam.* PERIZON. Vell. Pater. L. II. 4. 6. *Mane in lectulo repertus eſt mortuus, ita ut quaedam eliſarum faucium in cervice reperirentur notae. De tanti viri morte nulla habita eſt quaeſtio.*

28. *Scipionem Naſicam*] Hoc exemplum cum Badius, tum Oliverius de eo Scipione Naſica intelligunt, qui matrem Idaeam e Peſſinunte allatam ſuſceperat ſecundo bello Punico, & optimus vir a Senatu judicatus fuerat. Sed is longe ante periit, quam Tib. Gracchus ab optimatibus caeſus eſt. Cui facto dux fuit Scipio Serapion, nepos ejus, qui matrem Idaeam ſuſceperat. Conſulatus primi Naſicae fuit anno 563. Serapionis autem 616. differentia 53. anni. His duobus interfuit Scipio Naſica Corculum, Serapionis pater, bis conſul. GLAREAN.

29. *Faucibus oppreſſam rempublicam*] Opinor legendum eſſe, *faucibus apprehenſam.* In Campenſi legitur *apprenſam.* quam vocem ſcioli imperite mutarunt in *oppreſſam.* PIGH. *Faucibus apprehenſam remp. ſtrangulari paſſus non eſt.* Non dubito quin recte ſe habeat emendatio Pighii, pro *oppreſſam* ſcribentis *apprehenſam.* Et repperit ſane ille in cod. Campenſi *apprenſam*; unde *oppreſſam* natum videri poteſt. Notum autem, Ti. Gracchum, cum iterum tribunus plebis dividundo agro creari vellet, auctore P. Cornelio Naſica ab optimatibus in Capitolio occiſum eſſe. Vide Epit. lib. LVIII. Liv. VORST. MSS. omnes *oppreſſam* retinent. *Apprehenſam* firmat Flor. L. III. 17. 8. *Sed apprehenſum faucibus viator non ante dimiſit, quam ſanguis in ora & oculos redundaret.* Verum cum *faucibus apprehendi* maxime dicantur, qui obtorto collo in jus & vincula trahuntur, *premi* vero *fau-*

In eodem nomine verſor, necdum Corneliae gentis querelas exhauſi.
30 Namque P. Lentulus, clariſſimus & amantiſſimus reipublicae civis,
Ann. urb. 632. Cic. Catil. IV. 31 cum in Aventino C. Gracchi nefarios conatus, & aciem pia ac forti pugna, 32 magnis vulneribus exceptis, fugaſſet, proelii illius, quo leges, pacem, libertatemque in ſuo ſtatu retinuerat, hanc mercedem tulit, ne in urbe noſtra moreretur. Siquidem invidia & obtrectatione compulſus, legatione à ſenatu libera impetrata, habitaque concione, qua a diis immortalibus petiit, ne unquam ad ingratum populum reverteretur, in Siciliam profectus eſt, ibique perſeveranter morando compotem ſe voti fecit. 33 Quinque igitur demum Cornelii totidem ſunt notiſſima ingratae patriae exempla. Atque horum quidem ſeceſſus voluntarii.

Ann. urb. 317 Livius IV. Cic. Catil. I. & in orat. pro domo. 34 Ahala vero, cum magiſter equitum Sp. Melium 35 regnum affectantem occidiſſet, 36 cuſtoditae libertatis civium exilio ſuo poenas pependit:

Ce-

cibus, quos quis cupit ſtrangulare, ut ex ſententia Valerii Gracchus voluit Remp. *oppreſſam*, hic cum MSS. retinendum arbitror. Cic pro Cluent. c. XXXI. *cum faucibus premeretur.* Juven. Sat. XIV. 221.

Elatam jam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit. Quibus illa premetur
per noctem digitis.

30. *Nam P. Lentulus clariſſimus*] Cum Florus Lib. LXI. in Livii Epitome C. Gracchi oppreſſionem commemoret, cujus L. Opimium ducem facit, hujus Lentuli ne uno quidem meminit verbo, ſed nec in ſua Epitome. Sicut & Livius Lib. IV. Servilii in Sp. Melium actionem commemorat, ceterum de ejus exilio nihil prorſus. Sed neque Plinius neque Cicero, quod ſciam. P. autem Sextilium, Cic. Lib. III. de Oratore, non ita longe ab initio non dignatus eſt nominare; ubi tum C. Julii Caeſaris, de quo hoc loco, tum de L. Caeſare ejus fratre flebiliter differit. GLAREAN. *Nam P. Lentulus.* MSS. omnes & Editi ante Pighium, *Namque P. Lentulus.* idem enim innuit Periz. *Nam Q. P. Lentulus.* Mog. *P. namque Lentulus.* Periz. & Cop. *Nec Corneliae gentis querelas exhauſi.* Leid. ſec. delet *Et amantiſſimus.*

31. *Cum in Aventino*] Nonnulli Codd. *qui cum in Aventino.* item. *In Aventinum*, vel *Adventinum.* tert. & quart. Leid. *Pia ac forti manu.*

32. *Magnis vulneribus acceptis*] Harl. *Ac magnis vulneribus acceptis.* deinde aliquot. *Ne in urbe noſtra moraretur.*

33. *Quinque igitur Cornelii*] Sic Pighius, antea legebatur *Quinque igitur deinde Cornelii*, quod eſt in quibuſdam MSS. vel *ergo deinde* in aliis. vel, *quinque deinde.* vel, *quicumque igitur Cornelii*, vel, *quinque igitur demum*: ut eſt in Ultraj. ſec. Med. ſec. Harl. Copeſ. Ed. Mog. Optime, ſi quid judico. Reſpicit ad id quod praecedit. *In eodem nomine verſor necdum Corneliae gentis querelas exhauſi*, convenienter huic propoſito concludit, *Quinque igitur demum Cornelii* &c.

34. *Hala vero cum magiſter equitum Sp. Maelium*] Lego ſic; *Ahala vero, cum magiſter equitum.* Ipſe enim magiſter equitum, non Sp. Maelius erat. In Colonienſi vocatur *Habala.* PIGH. *Ahala.* MSS. fere *Hala*, vel *Halla.* aeque mendoſe, quam deinde multi *Magiſtrum equitum.* Sed legendum eſſe *Magiſter equitum* jam dudum monuerat Aſcenſius. Periz. *Spurium magnum Melium.*

35. *Regnum affectantem*] Sp. Melius ex equeſtri ordine, cum caritas annonae eſſet, frumento ex Etruria coëmpto largitiones frumenti facere inſtituit, perque plebem hoc munere delinitam primo conſulatum, mox & regnum affectavit, ut ex lib. IV. Livii apparet. VORST.

36. *Cuſtoditae libertatis*] Nonnulli *cuſtodiae libertatiſque.* Med. ſec. *cuſtodia libertatis.*

37. *Le-*

Ceterum ut ſenatus populique mens in modum ſubitae tempeſtatis concitata, [37] leni querela proſequenda eſt, ita ſingulorum ingrata facta liberiore indignatione proſcindenda ſunt: quia potentes conſilii, cum utrumque ratione perpendere liceret, ſcelus pietati praetulerunt. [38] Quo 3.
enim nimbo, qua procella verborum, impium Sextilii caput obrui meretur, [39] quod C. Caeſarem, à quo [40] cum ſtudioſe, tum etiam feliciter graviſſimi criminis reus defenſus fuerat, Cinnanae proſcriptionis tempore profugum, praeſidium ſuum in fundo Tarquinienſi cladis conditione implorare, beneficii jure repetere coactum, à ſacris perfidae menſae, & altaribus nefandorum penatium avulſum, truculento victori jugulandum tradere non exhorruit. Finge accuſatorem ejus fortuna publica in ſupplicis nomen converſum, [41] tam luctuoſam illum opem genibus annixum oraſſe; crudeliter tamen repulſus videretur: [42] quia etiam quos injuriae invi-

Ann. urb. 606 Cic. de orat. III. Livius LXXX.

37. *Lèni querelà*] MSS. novem habent, ut legebatur ante Pighium, *levi querela*. Leid. quart. *proſcribenda*.

38. *Quo enim nimbo, qua procella verborum*] Nimbum verborum neſcio an quis dixerit. Malo itaque legere ut in Atrebatenſi, *Quo enim jambò, qua procella verborum*. Nam ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν dicitur, id eſt, à proſcindendo. *Archilochum proprio rabies armavit iambo*. Horat. PIGH. *Quo enim Jambo, qua procella verborum*. Haud diſplicet de *Jambo*; nec item quod in veteribus, *nimbo*. LIPS. *Jambo*. Ita Pighius princeps correxit. At nihil ego mutarim. Ecquis enim vel in medio Latio erubeſcat dicere *nimbum ac procellam verborum*? COLER. *Quo enim nimbo, qua procella verborum*. Ita codices Brand. Pighius ex mera conjectura pro *nimbo* reſcripſerat *Jambo*, quod dubitaret, *nimbus verborum* an quiſquam dixerit. Verum ſi maxime nòn ſic locuti ſint alii, tamen noſtrum ita locutum negari non debet. Forſan neque eſt qui dixerit *procella verborum*. Ideone vero dubitandum, an locutus ita ſit noſter? Fit interdum ut metaphora hac vel illa ſcriptor aliquis primus utatur: nec in talibus ſuffragium ſemper populi expectari ſolet. Conſtat tamen Statium epicedio in patrem dixiſſe, *effreno nimbos aequare profatu*. Vocem *nimbo* video & Gronovium in lib. de pec. vetere vindicaſſe. VORST. *Nimbo* ſervant omnes mei, & probarunt Gruterus atque Gevartius cum J. Fr. Gronovio Diat. ad Stat. cap. 53. Quia Statius ſimiliter Epicedio in patrem. v. 103.

——— ——— ——— *ſive orſa libebat*
Aoniis vincire modis, ſeu voce ſoluta
Spargere, & effreno nimbos aequare profatu.

Et hoc ſane multo rectius convenit cum verbo *obruere*, & *procella*, quam Pighianum *Jambo*. Et nihil frequentius, quam Metaphoras ducere a Meteoris in re eloquentiae. Hinc Pericles, *tonare*, *fulgurare*, dictus: & ſic Demoſthenem comparabat Longinus περὶ ὕψους. c. 12. σκηπτῷ τινι ἢ κεραυνῷ. Mirabatur igitur merito Gudius, Pighianum commentum *jambo* videri placuiſſe Guyeto.

39. *Quod L. Caeſarem*] *C. Caeſarem*, Manuſcripti codices appellant. Recte. fuit enim *C. Caeſar* orator à cliente ſuo proditus, & in villa occiſus, cum aedilis curulis tantum fuiſſet, frater *L. Caeſar* conſularis & cenſorius ad buſtum Varii occiſus eſt, ut idem noſter libro IX. cap. 2. aſſerit; utriuſque capita C. Marius victor in roſtris exponi juſſit, ut Cicero de oratore tertio, & Appianus civil. primo. PIGH. *C. Caeſarem* appellant etiam plerique noſtri.

40. *Cum ſtudioſe*] Denuo hic plerique MSS. *tum*. ut aliquoties etiam ſupra notavimus, & ita hic omnes ante Pighium excuſi. Deinde aliquot *Penatum*, ut antea fere edebatur.

41. *Tam luctuoſam illum opem genibus annixum oraſſe*] Sic. Mediol. ceterae ante Pighium vulgatae, *Tam luctuoſam illam opem*, quod in novem invenio MSS. *illum*, deeſt in Periz. Multi etiam *adnixum*. Quod verbum cum plerumque intentam operam & ſummum ſtudium

viſos faciunt, gratioſos miſeriae reddunt. Verum Sextilius non accuſatorem, ſed patronum ſaeviſſimae inimici violentiae ſuis manibus objecit: [43] ſi metu mortis, vita indignus: ſi praemii ſpe, morte digniſſimus.

4. Ann. urb. 710 Livius cxx App. Civil. iv. Plutarch.

Sed ut ad alium conſentaneum huic ingrati animi actum transgrediar, M. Cicero [44] C. Popilium Laenatem, Picenae regionis, rogatu M. Coelii, non minore cura quam eloquentia defendit: [45] eumque cauſſa admodum dubia fluctuantem, ſalvum ad penates ſuos remiſit. [46] Hic Popilius poſtea [47] nec re, nec verbo à Cicerone laeſus, ultro M. Antonium rogavit, *ut ad illum proſcriptum perſequendum & jugulandum mitteretur*: impetratiſque deteſtabilis miniſterii partibus, gaudio exultans Cajetam cucurrit, & virum, [48] omitto quod ampliſſimae dignitatis, [49] certe ſalutis ejus auctorem, ſtudio etiam praeſtantis officii privatim ſibi venerandum, jugulum praebere juſſit: ac protinus caput Romanae eloquentiae, & pacis clariſſimam dexteram, per ſummum & ſecurum otium, amputavit; eaque ſarcina, tanquam opimis ſpoliis, alacer in urbem reverſus eſt. [50] Neque enim ſceleſtum portanti onus

aliquid perſiciendi ſignificet, dubitare licet, an non auctor ſcripſerit *genibus adfixum*. i. e. Genibus Sextilii ita advolutum, ut ea firmiter complecteretur, ab iiſque repelli vix poſſet. Quo ſenſu fere Silius de Saguntinis. L. 1. 677

Submiſſi palmas, lacerato tegmine veſtis
Affigunt proni ſqualentia corpora terrae.

Quomodo non proſtraviſſe modo eos humi corpora, ſed in eo ſtatu diu permanſiſſe, & inhaeſiſſe terrae ſignificat. Non enim opus videtur, ut ibi cum Gifanio ac Bentlejo emendetur *Affligunt*. Cum alterum ſenſum praeſtet commodum, & ita hoc verbum uſurpari ſatis probatum ſit a viris eruditis.

42. *Quia etiam*] Aliquot MSS. cum pleriſque ante Pighium *Quinetiam*, ſed illud tamen multo plures.

43. *Si metu mortis vita indignus*] MSS. tres *Vita dignus* Med. prim. *Sed metu victoris vita dignus*. Reliqui vulgatum recte ſervant. Mog. *Si ſpe praemii digniſſimus morte.*

44. *C. Popilium*] Harl. Copeſ. Leid. quart. *C. Pempilium*. Med. ſec. *Cn. Popilium*. quomodo habent typis ante Pighium expreſſi praeter Moguntinam.

45 *Eumque cauſſa admodum dubia fluctuantem*] MS. *Eaque*, Forte *Eoque*. PERIZON. Ceteri vulgatum ſervant. *Eoque*, explicuerit credo Vir Cl. *in Picenam regionem*. Sed nihil credo mutandum putaſſet cognito ceterorum MSS. conſenſu.

46. *Hic Popilius*] Sic & reliqui. Solus Plutarchus homicidium hoc Herennio centurioni adtribuit. COLER.

47. *Nec re nec verbo a Cicerone laeſus*] MS. omittit *Nec re*. Optime. *Nec verbo* enim per ſe poſitum hoc ſatis indicat, & ſufficit. PERIZON. Ceteri retinent.

48. *Omitto quod ampliſſimae dignitatis*] ſuſpecta vox *quod*. τὸ *Omitto*, ſimile eſt *non dicam*. PERIZON. Leid. ſec. *omitto quem*. Barb. ſec. *Merito quidem, ampliſſimae dignitatis al' omitto, quod*. Bit. prim. *Mitto quo*. Leid. quart. *Mitto quod* Ultraj. prim. *Cajetam occurrit*.

49. *Certe ſalutis*] Liber Danielis & edit. Veneta: *Certae ſalubritatis ſtudio praeſtantis officii.* COLER. *Certe ſalutis ejus auctorem, ſtudio etiam praeſtantis officii privatum ſibi venerandum.* Recte omittit MS. τὸ *Etiam*, nec enim duo diverſa hic traduntur, ſed omnia uno ſenſu & contextu. Forte etiam legi poſſet. *ſtudioſe pro tantis officiis*. Sed tamen MSti lectio retineri poteſt. PERIZON. Fr. Fabricius in Vita Ciceronis Anno aetatis ejus 64. legere jubet ex MSS. *Certe ſalubri ſtudio praeſtantis officii privatim ſibi venerandum*. Quod video eſſe in Med. ſec. Barb. prim. *ſalubri ſtudio* al' *ſalubritatis ſuae auctorem*. Ed. Ven. Mediol. Aſc. *Salubritatis ejus auctorem*. quomodo Harl. Leid. quart. &

onus ſuccurrit, illud ſe caput ferre, quod pro capite ejus quondam peroraverat. Invalidae ad hoc monſtrum ſugillandum literae: quoniam qui talem Ciceronis caſum [51] ſatis digne deplorare poſſit, [52] alius Cicero non extat.

Quo te nunc modo, Magne Pompei, attingam, neſcio. Nam & amplitudinem fortunae tuae, quae quondam omnes terras, & omnia maria fulgore ſuo occupaverat, intueor; & ruinam ejus majorem eſſe, quam ut manu mea attentari debeat, memini. [53] Sed nobis tamen quoque tacentibus Cn. Carbonis, à quo admodum adoleſcens [54] de paternis bonis in foro dimicans protectus es, juſſu tuo interempti mors animis hominum obverſabitur, non ſine aliqua reprehenſione: quia tam ingrato facto plus L. Syllae viribus, quam propriae indulſiſti verecundiae. 5. Ann. urb. 671. Plut. Pomp. App. Civil. 1.

Externa.

At ne noſtra confeſſis alienigenae urbes inſultent, Carthaginienſes Anniba- 1.

& ſext. ſed Periz. *ſalubritatis auctorem ſuae.* Uterque Ultraj. Leid. ſec. Med. prim. *Salubritatis ſtudio praeſtantis officii*, ſic Mog. Bit. prim. *ſalubritati ſtudio praeſtantis.* *Etiam* ubique fere deeſt. Leid. prim. & ſept. *certe ſalubritatis ſtudio & praeſtantis officii.* Unde poſſis conjicere *certe ſalubris artis ſtudio & praeſtantis officii.* ut dicat Ciceronem Popilio privatim venerandum, propter ſalubrem artem & officium praeſtans, quae pari ſtudio in eo defendendo exhibuit, ut ſupra dixit, *non minore cura, quam eloquentia defendit.* *Privatim* in quibuſdam ſcriptis codicibus omittitur.

50. *Neque ei ſceleſtum onus portanti*] MSS. ſeptem *Neque enim ſceleſtum onus portanti.* Quod praefert etiam Ed. Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. *Ei* ab Aldo eſt. *Enim* magis placet.

51. *Satis digne*] In Leid. ſeptimo *ſatis* adſcriptum eſt recenti manu. Med. ſec. *deplorare queat.*

52. *Alius Cicero*] Aemulatus eſt illud de Cicerone elogium Livii Patavini: *Si quis tamen virtutibus vitia penſarit, vir magnus, acer, memorabilis fuit, & in cujus laudes ſequendas Cicerone laudatore opus fuerit.* COLER.

53. *Sed nobis tamen tacentibus*] MS. Melius. *Sed tamen nobis quoque tacentibus.* PERIZON. Non Copeſianus modo, ſed omnes ita habent MSS. omnes typis expreſſi. τὸ *Quoque* primus expunxit Pighius. Indecore.

54. *De paternis bonis*] Copeſ. *De patriis.* Paulo poſt, ſex Codices ſcripti cum Mog. Ed. *obſervabitur.* Periz. *obſervatur.* Omnes hoc ordine. *Non ſine aliqua reprehenſione obſervabitur.* Ordo recipi potuiſſet; verbum non eſt mutandum. Vide ſupra L. 1. 7. 7. ubi idem illud ſaepe de ſomniis uſurpari monuimus. Non minus tamen frequens eſt de vigilantibus, quorum animis alicujus rei cogitatio praeſens ſubinde adeſt, ut eam veluti oculis intueatur.

55. *Tot imperatores, totque exercitus noſtros*] Med. prim cum Periz. *Tot imperatores, tot exercitus noſtros.*

56. *Quot gregarios milites hoſtium ſi occidiſſet*] MSS. Quinque *Quot gregarios milites hoſtium occidiſſe.* Quod non diſplicet. Curt. L. VI. 3. *Egregium me Hercule opus, & inter prima gloriae veſtrae numerandum poſteritati famaeque tradetis, Darii quoque hoſtis finito poſt mortem ejus odio parricidas eſſe vos ultos.* Periz. *Hoſtium occidiſſet.* Deinde ſunt qui delent *e:* item, *ſuo:* multi omittunt in-

Ann. urb. 558 Livius xxxiii. Corn Nep. Annib. balem, qui pro illorum incolumitate & victoria, [55] tot imperatores, totque exercitus noſtros trucidaverat, [56] quot gregarios milites hoſtium ſi occidiſſet, magnae gloriae foret, è conſpectu ſuo ſubmovere in animum induxerunt.

2. Neminem Lycurgo aut majorem aut [57] utiliorem virum Lacedaemon genuit; utpote cui Apollo Pythius oraculum petenti reſpondiſſe fertur, [58] *Neſcire ſe utrum illum hominum, an deorum numero aggregaret.* Huic tamen [59] neque vitae ſumma ſinceritas, neque conſtantiſſimus erga patriam amor, neque [60] leges ſalutariter excogitatae auxilio eſſe potuerunt, quo minus infeſtos cives experiretur. Saepe enim lapidibus petitus, aliquando

Herod. i. Plut. in vita. Stob. Ser. xvii. Aelian. xiii. 23.

in Ultraj. prim. *Conſpectu ſuo ſubmovere animo induxerunt.* ſec. *E conſpectu ſuo ſubmoveri in animum induxerunt.*

57. *Utiliorem virum*] De hoc multa Plutarchus, Herodotus, Dionyſius, Juſtinus libro iii. & xviii. Strabo libro viii. & x. Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Auguſtinus libro ſecundo, capite decimoſexto. Vellejo quidem Paterculo eſt *Diſplicinae convenientiſſimae vir.* id eſt, utiliſſimae. unde & Valerius ait ejus leges *ſalutariter excogitatas* eſſe. Non immerito igitur hic Σωτὴρ civium ſuorum dictus: ſicut Ariſtides δίκαιος, Epaminondas Θεὸς, teſte Epicteto. COLER.

58. *Neſcire ſe utrum*] Med. ſec. & Leid. ſept. a manu prima delent *ſe.*

59. *Neque vitae ſumma ſinceritas*] MSS. aliquot *Neque vitae ſummae ſinceritas*, vel *ſinceritas ſummae.*

60. *Leges ſalutariter excogitatae*] Ita MSS. Reſtituit Pighius. ante edebatur *ſalubriter.* quod in primo Leid. exſtat. Ed. Mog. *ſalutariter.* Vide etiam L. v. 2. 3.

61. *Privatus oculo*] Servius aliter. ſcribit enim ob injuriam vitibus ſive Baccho inlatam à Jove eluſcatum eſſe, ſed iſthaec fabulae ſint. COLER. Colerus hic turpiter confundit hunc Lycurgum, cum eo de quo fabulae agunt eumdem putans. PERIZON. Periz. Med. prim. *Furore ejectus publico, furore etiam privato.* Leid. ſec. *Aliqua ejectus furore publico, furore etiam privato.* Leid. ſec. *Aliquando furore ejectus publico, etiam furore privatus.* Ultraj. prim. *Furore ejectus publico, etiam privatus.* In quatuor aliis deeſt *oculo.* in quibus, quin aliud lateat, mihi non dubium eſt. Primum apparet librarios exiſtimaſſe opponi *furorem publicum & privatum*; quod nihili eſt. Deinde cum ſimpliciter dicatur *furore ejectus publico*, unde, quaeſo, ex communi loquendi conſuetudine ejectus intelligetur, niſi ex civitate? ſed tunc addi non poterat, *Ad ultimum ipſa patria pulſus eſt.* Lego veritati convenienter. *Aliquando foro ejectus furore publico, etiam oculo privatus.* Plut. p. 45. Ed. Franc. in Lycurgo. Τέλος δὲ βαλλόμενος ὑπὸ πολλῶν ἐξέπεσε τῆς ἀγορᾶς δρόμῳ. & tum addit ab Alcandro acrius ipſum inſequente baculo oculum ipſi eſſe excuſſum.

62. *Ad ultimum ipſa patria pulſus eſt*] Ex ſententia Juſtini non tam pulſus eſt a civibus, quam in voluntarium profectus exilium, poſtquam jurejurando obligarat cives ſuos, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priuſquam reverteretur, ſimulans ſe ad oraculum Delphicum proficiſci conſulturum, quid addendum mutandumque in legibus videretur. Juſt. Lib. iii. 3.

63. *Quid aliae faciant urbes, ubi etiam illa*] *Ubi* pro *ſi*, vel *cum.* Nepos xv. 7. 4. *Animadvertebat, ubi id feciſſet, totum exercitum periturum.* Graecos quoque ſuum ὅπου ſic uſurpare memini. VORST. MSS. nonnulli *facient.* ut edebatur vulgo. Sed plures & meliores rectius *faciant*, ut emendavit Pighius.

64. *Ille vicatim diſperſos cives ſuos in unam urbem contraxit*] In veteribus eſt, *ille locatim.* Neutra vox ad verum, & facile ex hac inconſtantia odoror ſuppoſitas illas pro germana iſta, *pagatim.* Athenienſes enim ante Theſea in pagis habitarunt. Plutarchus. & clariſſime Livius lib. xxxi. *Delubra ſibi fuiſſe* (Athenienſes loquuntur) *quae quondam pagatim habitantes in parvis illis caſtellis viciſque conſecrarint.* Idem de iiſdem: *Templa deum quae pagatim ſacrata habebant.* Adde, quae mox addam. LIPS. *Ille vica-*

do furore publico ejectus, etiam [61] privatus oculo, [62] ad ultimum ipſa patria pulſus eſt. [63] Quid aliae faciant urbes, ubi etiam illa, quae conſtantiae & moderationis, & gravitatis eximiam ſibi laudem vindicat, tam ingrata adverſus tam bene meritum extitit?

Detrahe Athenienſibus Theſea: nullae, aut non tam clarae Athenae erunt. 3.
ſiquidem [64] ille vicatim diſperſos [65] cives ſuos in unam urbem contraxit, Cic. de leg. 2.
[66] ſeparatimque & agreſti more viventi populo ampliſſimae civitatis for- Plut. in vita.
mam atque imaginem impoſuit. Idem ſaeva [67] potentiſſimi regis Minois imperia vixdum aetate pubeſcente repulit. Idem [68] effrenatam Thebarum

vicatim diſperſos. Ita Aldus, Chalcocondyles, & hos ſecutus Pighius. Monet autem Lipſius, in antiquis MSS. pro *vicatim* eſſe *locatim.* Quod tamen & ipſum is non probat, ſed legendum pro eo putat *pagatim,* ad quem modum Livius l. XXXI. de iiſdem Athenienſibus ſcripſerit, *Delubra ſibi fuiſſe, quae quondam pagatim habitantes in parvis illis caſtellis viciſque conſecrarint.* Item, *Templa Deum, quae pagatim ſacrata habebant.* Contra Salmaſius in Exercitationibus in Solinum, p. 139. illud *locatim* defendit; quia in codd. MSS. id obſervarit, & *locus* Latinis idem quoque ſit quod κώμη & *pagus*: ut quod Plinius dicit *locus Pharae, loca Bupraſium, Hermione, locus Mantinea.* Vide l. IV. c. 5. Nat. Hiſt. Et ſane uterque etiam cod. Brand. & ex antiquioribus typis expreſſis ille, quem Martinus Herbip. curavit, *locatim* habet. VORST. *Locatim* invenio in omnibus MSS. niſi quod unus *locati*, alius *locatum*; item cum Ed. Mog. *Leucatim*, habent. *Vicatim* alia manu additum eſt in Leid. ſept. Quare *locatim* omnino videbatur eſſe praeferendum vel ex conſenſu MStorum, ſed cum vox ea alibi, quantum ſcio, non occurrat, eam recipere auſus non fui. *Vicatim* eſt, quod Iſocrates dicit κατὰ κώμας in Helenae Encom. p. 340. Ed. Cantab. καὶ πρῶτον μὲν τὴν πόλιν σποράδην, καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν εἰς ταὐτὸν συναγαγὼν, τηλικαύτην ἐποίησεν.

65. *Cives ſuos in unam urbem contraxit*] Cop. Periz. Harl. Barb. Med. Leid. prim. *In ſuam urbem.* uterque Ultraj. quatuor Leid. Med. ſec. Barb. prim. *In ſuam unam urbem.* Id eſt, εἰς ἄστυ, in eam urbem ſolam, quam ipſe inhabitabat. Quae inde etiam Θήσεως πόλις vocatur in Inſcript. apud Sponium Tom. II. p. 334. ut Perizonius adnotaverat.

66. *Separatimque*] Alii: *Sparſimque.* Vere Danielis: *Paſſimque:* Vetus Gloſſarium: *Vagerasin* Σποράδην. lego: *Vage, paſſim.* Iterum: *Paſſim:* Πανταχοῦ, Σποράδην, Ἀνέδην, Λελυμένως, Ἀθρόως. Salluſtius: *Sedibus incertis vagabantur.* Et in Jugurth. *Vagari paſſim.* Remotior conjectura Lipſii: *pagatim.* quam tamen confirmem illo Thucydidis loco libro primo de Lacedaemoniorum urbe: Κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης. Hanc tamen habitandi conſuetudinem maxime Athenienſibus uſitatam fuiſſe idem ſcribit libro. II. COLER. *Separatimque & agreſti more viventi populo.* Ita codices Brand. vetereſque typis expreſſi. Colerus cum in uno cod. P. Dan. reperiſſet *paſſim*, ſupponendum hoc pro *ſeparatim* putavit. VORST. *Separatim* exſtat in MSS. tredecim & omnibus Editis. *Paſſim* habet Leid. quint. *ſeparatim*, al' *ſparſim*, al' *paſſim.* Leid. ſept.

67. *Potentiſſimi regis Minois imperia*] Minos, rex Cretae, Athenienſes adegerat, ut quotannis ſeptem juvenes in Cretam ſe miſſuros reciperent, qui Minotauro objicerentur. Anno tertio igitur Theſeus, Aegei regis Athenienſis filius, forte miſſus fuit: qui Minotauro occiſo fuga evaſit. Palaephatus in lib. περὶ ἀπίστων ſcribit, quod cum Minos Theſeum hoſtem cepiſſet, ad Taurum tanquam moriturum eum ablegaverit. Quod intelligentem Ariadnen, Minois filiam, gladium in carcerem praemiſiſſe, quo Minotaurum Theſeus interficeret. VORST. *Idem ſaeva potentiſſimi regis.* Barb. prim. *Idem etiam ſaepe.* Harl. *Idemque ſeva.*

68. *Effrenatam Thebanorum inſolentiam*] Quod Thebani Graecorum qui in bello ceciderant cadavera ſepulturae mandari prohiberent, mortuorumque uxores & liberi ad Theſeum confugerent, Thebanis Theſeus bellum intulit, eoſque caeſorum corpora ſepelienda dare coëgit.

rum inſolentiam domuit. Idem [69] opem liberis Herculis tulit, & [70] quicquid ubique monſtri aut ſceleris fuit, virtute animi ac robore dextrae comminuit. Hujus tamen ſummoti ab Athenienſibus, [71] Scyros exule minor inſula, oſſa mortui cepit. Jam Solon, qui tam praeclaras, tamque utiles Athenienſibus leges tulit, ut, ſi his perpetuo uti voluiſſent, ſempiternum habituri fuerint imperium: qui Salamina velut hoſtilem arcem ex propinquo ſaluti eorum imminentem recuperavit: qui Piſiſtrati tyrannidem primus vidit orientem, & [72] ſolus armis opprimi debere, palam dictitare auſus eſt; ſenectutem Cypri profugus exegit: neque ei in patria, de qua

Plut. in vita Juſtin. 11. Laërt. Solone. Cic. de Sen. Poliaen. 1. 20. 1.

git. VORST. *Effrenatam Thebanorum inſolentiam domuit.* Ovid. 11. Heroid. 71.

Et domitae bello Thebae, fuſique bimembres,
Et pulſata nigri regia caeca Dei. PERIZON.

Thebarum reſcripſi ex auctoritate omnium MSS. & editionum, pro *Thebanorum*, quod dederat Pighius. Omnia vero haec. *Idem effrenatam Thebarum inſolentiam domuit. Idem opem liberis Herculis tulit.* omiſſa ſunt in Harl. Inſolentia qua in re conſtiterit, exprimit Statius Theſea ita inducens alloquentem proſtratum Creonta L. XII. Theb. 779.

Jamne dare exſtinctis juſtos, ait, hoſtibus ignes?
Jam victos operire placet.

69. *Opem liberis Herculis tulit*] Cum Hercules multos tyrannos & latrones ſubegiſſet, orta inde liberis ejus invidia. Hi igitur cum mortuo patre non ſatis praeſidii haberent, Athenas ſe ad aram Miſericordiae, quam Theſeus conſtituerat, contulere, atque ab omni injuria ibi tuti fuere. VORST.

70. *Quicquid ubique monſtri ac ſceleris fuit*] Res geſtas Theſei breviter recenſet Ovidius in ſeptimo Metamorph.

—— —— Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretei ſanguine Tauri &c. VORST.

71. *Scyros exule minor inſula*] MSS. quinque *exulis.* Forte quia librarii capere non poterant, quomodo *inſula minor exule* fuerit. Ut per egregium, ſi Diis placet, acumen loqui amavit Valerius. Ed. Mog. *Tiros inſula minor exulis oſſa mortui cepit. Tyros* etiam Periz. nonnulli *ciros*, vel *chiros*, vel *cyros.*

72. *Solus armis opprimi debere palam dictitare*] Solon cum Senatum Piſiſtrato ſtudere, ſeque nihil proficere videret, poſitis ante curiam armis, Ὦ πατρίς, inquit, βεβοήθηκά σοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ; atque ita in Aegyptum Cyprumque navigavit: ut Diog. Laërtius in vita ejus refert. VORST. *Primus vidit orientem, & ſolus armis opprimi debere palam dictitare auſus eſt.* Potiſſima pars MStorum haec ita exhibet. *Primus vidit orientem, ſolus armis opprimi debere palam dictitare auſus.* quod probem. Mog. Ed. habet *auſus eſt*, ſed delet &. unus & alter addit, *prius.*

73. *Poſt trecenta millia Perſarum*] Juſtinus ducenta millia barbarorum in ea pugna cecidiſſe ſcribit. Herodotus κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας. Videtur ſane hic myriacum numerum omiſiſſe. COLER.

74. *Si in exilium protinus miſiſſent ac non in carcere mori coëgiſſent*] MS. Neſcit *Protinus*, & ſane videtur locum habere, ſi longo tempore prius carcere maceratum, deinde in exilium miſiſſent: nunc vero in carcere etiam mortuus eſt. Sed tamen & infra v. 4. 7. *Non protinus ſtrangulavit.* id eſt illico, ſimul ac facere poterat, & tamen numquam poſtea ſtrangulavit. Similiter hujus loci ſenſus eſt, ſi illico poſt damnationem in exilium miſiſſent. PERIZON. *Protinus* deeſt in Barb. prim. Sed melius additur hoc vocabulum. Intelligo autem; non protinus poſt damnationem, ſed poſt victoriam. Si hanc victoriae reportatae gratiam illi retuliſſent, ut protinus miſiſſent in exilium.

75. *Ut puto hactenus ſaevire adverſus optime meritum abunde duxerunt*] Falſa atque imperfecta eſt ſententia, ſed aliquanto melior in Suſiano & Pulmanniano; *Sed, ut puto, hactenus ſaevire adverſus optime meritum, ſatis abunde duxerunt.* Conſtabit omnino ſi per negationem finiatur, altero adverbio, quod ſuperfluum eſt,

qua optime meruerat, humari contigit. Bene egiſſent Athenienſes cum Miltiade, ſi eum [73] poſt trecenta millia Perſarum Marathone devicta, [74] in exilium protinus miſiſſent, ac non in carcere & vinculis mori coëgiſſent. Sed, [75] ut puto, hactenus ſaevire adverſus optime meritum abunde duxerunt. Imo ne corpus quidem ejus, ſic expirare coacti, ſepulturae prius mandari paſſi ſunt, [76] quam filius ejus Cimon eiſdem vinculis ſe conſtringendum traderet. [77] Hanc haereditatem paternam maximi ducis filius, & futurus ipſe aetatis ſuae dux maximus, ſolam ſe creviſſe, [78] catenas & carcerem, gloriari potuit. Ariſtides etiam, [79] quo totius Graeciae

Nep. in vita. Herod. VI. Juſtin. II. Infr. V. 4. ext. 2.

Plutarch. & Nepos in vit.

eſt, abjecto, ſic; *Sed ut puto, hactenus ſaevire adverſus optime meritum abunde non duxerunt.* PIGH. *Abunde non duxerunt.* Negatio abeſt veteri: & tollenda. LIPS. *Sed, ut puto, hactenus ſaevire adverſus optime meritum abunde duxerunt.* Voculam *ſed* adjecit Pighius e duobus codd. Brandeburgenſes non habent. Neque adeo opus ea. Ceterum falſam atque imperfectam ſententiam eſſe judicat Pighius, niſi vocula negativa adjiciatur, legaturque *abunde non duxerunt:* quam proinde audacter & adjecit. retinueruntque Colerus & alii. Nobis temere illud factum, verbaque Valerii ſine vocula *non* optime ſibi conſtare videntur. Sed intelligenda ſunt cum ironia: ut ſenſus ſit; non putare Valerium, Athenienſes ſatis habuiſſe praedicto modo adverſus Miltiadem ſaevire. Cujuſmodi ironiae in auctoribus frequentes ſunt. Cicero pro Arch. *Itaque credo, ſi civis Romanus Archias legibus non eſſet, ut ab aliquo imperatore civitate donaretur, perficere non potuit.* Vult & Cicero, ſe non credere, non putare. VORST. MS. Ignorat τὸ *Sed.* lege *At, puto.* ſic ſupra *Talia paſſo, credo.* Male vero Pighius negativam interpoſuerat, idque conſtat ex ſequenti *Imo.* Ter. Phor. V. 9. 42. *at, meo merito, credo.* Vide Riv. Ovid. Ponto. I. 2. 43. Sic. I. 4. 47. PERIZON. *Sed,* & *non,* quae Pighius adjecit, ignorant etiam MSS. noſtri. Niſi quod *ſed* exſtat in Ultraj. prim. placet emendatio Perizonii.

76. *Quam filius ejus Cimon iiſdem ſe vinculis conſtringendum traderet*] MSS. quinque *Quam Cimon filius ejuſdem ſe vinculis.* in Leid. ſext. deeſt *iiſdem.* Periz. *Filius ejuſdem iiſdem ſe vinculis.* Ultraj. prim. *Quam Cimon filius iiſdem eiſdem ſe.*

77. *Hanc haereditatem paternam ſolam ſe ſortitum*] Optime vetus & ex veteri formula, *ſolam ſe creviſſe. Hereditatem cernere* pernota jam & notata aliis dictio. LIPS. *Se ſortitum.* Liber Danielis: *Solam ſe creviſſe.* quomodo & Cujacius emendaverat libro IV. Obſervat. capite 14. Modius eandem lectionem produxerat ex lib. Bambergenſi. COLER. *Hanc heredit. paternam ſolam ſe creviſſe.* Aldus & Chalcoc. *ſolam ſe ſortitum.* Quam lectionem retinuit & Pighius. Colerus tamen reſcribere auſus eſt *creviſſe;* quod & Lipſius in vetere codice, & Modius in cod. Bambergenſi, & ipſe denique Colerus in cod. P. Danielis ita ſcriptum obſervarat. Et addo ego, quod uterque etiam codex Brandeb. vetuſque typis expreſſus Mart. Herbip. ita habeant. Ut nihil amplius dubitandum de ea lectione videatur. *Sortitum,* quod Aldus habet, explicationis gratia prius in margine poſitum fuiſſe, deinde vero in textum irrepſiſſe videtur. Dicebant utique veteres *hereditatem cernere.* Plinius lib. X. ep. ad Traj. *Julius Largus rogavit teſtamento, ut hereditatem ſuam adirem, cerneremque.* Feſtus: *Crevi ſignificat modo hereditatem adii.* Sed & ipſe Cicero ea phraſi non raro utitur. Vide de ea & Briſſonium lib. VII. de Form. p. 600. VORST. *Creviſſe* habet uterque Ultraj. Med. ſec. Leid. ſext. Cop. Periz. Barb. ſec. Leid. prim. *meruiſſe.* Nec dubitandum, quin *creviſſe* non ſit ab indoctis librariis. De formula illa *cernere haereditatem,* multis erudite egit Perizon. ad Sanctii Minervam, contra Kuſter. de Verbo; *Cerno. Sortitum eſſe* jam ante Aldum edidit Oliverius.

78. *Catenas ſcilicet & carcerem*] Editiones ante Aldum ignorant τὸ *ſcilicet*, & abeſſe jubent omnes MSti: quibus parui. Duo habent, *ad catenas & carcerem.* Leid. ſept. *catenas & carceres.*

79. *Quo totius Graeciae juſtitia cenſetur*] *Cenſeri*

ciae juſtitia cenſetur, continentiae quoque eximium ſpecimen, [80] patria excedere juſſus eſt. [81] Felices Athenas, quae poſt illius exilium invenire aliquem aut virum bonum, aut amantem ſui civem potuerunt; cum quo tunc ipſa ſanctitas migravit! Themiſtocles eorum, qui ingratam patriam experti ſunt, celeberrimum exemplum, cum illam incolumem, claram, [82] opulentam, principem Graeciae reddidiſſet, eouſque ſenſit inimicam, [83] ut ad

Nepos. Plutarch. Aelian III. 47.

ſeri pro aeſtimari. Juſtinus IX. 2. 9. *Scythas virtute animi & duritia corporis, non opibus cenſeri.* VORST. Supra c. 2. in fine. *Et ſane ampliſſimae & ſpecioſiſſimae divitiae ſunt, feliciter erogatis beneficiis late poſſe cenſeri.*

80. *Patr a excedere*] Plutarchus, Probus, Cicero pro Sextio & Tuſculan. quinto. Officior. libro III. Juſtinus libro II. Muſonius apud Stobaeum περὶ ξένης. COLER.

81. *Felices Athenas, quae poſt illius exilium*] Inter Var. Lect Gudii haec notantur. An ſcribendum? *Infelices Athenas! quem poſt illius exilium invenire aut virum bonum aut amantem ſui civem potuerunt, cum quo tunc ipſa ſanctitas migravit.* Ego vulgatum longe accommodatius arbitror. Invenerunt enim poſt exilium Ariſtidis Athenae, & viros bonos, & amantes ſui cives; quare eas felices dicit auctor. cum iſta emendatio innueret, eas infelicitatem in ſe arceſſiſſe, quia poſtea invenire tales cives non potuerunt. Cop. *Sanctitas migraverit.*

82. *Opulentam principem Graeciae*] Ultraj. prim. *Ac opulentam ac principem Graeciae.* Tum Nonnulli MSS. cum Mog. *Themiſtodes.* Med. ſec. *Cum illa incolumem.* Leid. ſept. *al' ille.*

83. *Ut ad Xerxis non debitam ſibi miſericordiam confugere neceſſe haberet*] Nepos Thucydidem ſecutus ad Xerxis filium Artaxerxem confugiſſe ſcribit. VORST. Bit. prim. *Profugere.* Leid. ſept. *haberet al' habuerit.* Adſcripſit etiam Perizonius. Imo filii *Artaxerxis.*

84. *Quae ad pariendum honorem potentiſſimae judicantur, clementia & liberalitate inſtructiſſimus*] In Campenſi & Atrebatenſi, *ad pariendum hominem.* In Pulmanniano, & Suſiano, *ad pariendum hominum genus.* mendoſe. Sed in Wincheliano legitur, *ad patiendum hominem.* Hinc puto reſtitui poſſe; *ad pacandum hominem.* Deinde, pro *clementia & liberalitate*, Campenſis liber habet *eloquentia & integritate.* quas virtutes in Phocione laudant mirifice Plutarchus & Probus, aliique auctores. Liberalis, me hercle, non potuit eſſe, cum pauperrimus ſemper fuerit. PIGH. Diſplicet jure, *pacandum:* & falſum ſcio: Veteres duo, *pariendum*, tertius, *peirendum.* Tentem ex eo, *Par.endum homini.* Etſi malim *pertegendum*, aut ejus ſententiae verbum propinquius. LIPS. *Ad pacandum hominem* Ita veriſſime Pighius emendavit. Similiter locutus eſt Valerius libro IX. capite 3. *C. autem Figulum manſuetiſſimum, pacato juris civilis judicio celeberrimum.* Fruſtra eſt conjectura Lipſii. COLER. *Quae ad pacandum hominem potentiſſimae.* Aldus & Chalcocond. ediderant, *Ad pariendum honorem.* Verum codices Brandeb. & quos Pighius & Lipſius inſpexere, *ad pariendum hominem*, vel *ad pariendum hominum genus*, habent. Cum igitur τὸ *hominem* in antiquis libris omnibus appareat, cogitandum fuit de voce *pariendum* emendanda. Et Pighius quidem ex conjectura ſcripſit *ad pacandum hominem*: id quod apprime & Colero placet. Quid ſi amplius *ad placandum hominem* legatur. VORST. Nonnulli etiam ad *Paciendum.* Forte *Ad capiendum hominem.* vel quia non videtur id convenire *integritati & manſuetudini* Phocionis. leg. forte ut eſt in MSto. *Phocion vero non his dotibus*, tum ſequentia hoc modo. *Quae a. c. h. p. habentur, ſed eloquentia & integritate.* Objiciet aliquis, *Eloquentiam* vel maxime valere ad capiendos homines. Sed ſciendum ſi homines turbulenti & verſuti eloquentia praeſtent, eos vehementer quidem ductare populum, ſed non ita homines bonos & integros, & manſuetos, quantumvis eloquentes. Et poſſimus *capere* exponere per *decipere* aſtu & fallaciis capere. F. leg. *Phocion vero non his dotibus, quae ad c. h. p. j. ſed integritate inſtructiſſimus*, ut *eloquentia*, ſit expoſitionis gratia addita, ut quod potentiſſimum ſit ad capiendos homines. Infra. VIII. 9. Ext. I. *oratione capti.* imo totum illud caput de vi eloquentiae agit. An ſcripſit *ad parcendum*? ut τὸ *hominem* additum ſit, poſtquam per errorem legi coepit *patiendum.* Sed pro *eloquentia & integritate* reponendum videtur quod habent codd. *clementia & liberalitate.* nec eſt quod neget Pigh. *Liberalem* eum potuiſſe fuiſſe cum pauper fuerit.

ad Xerxis, quem paulo ante deſtruxerat, non debitam ſibi miſericordiam perfugere neceſſe haberet. Phocion vero his dotibus, [84] quae ad pacandum hominem potentiſſimae judicantur, [85] clementia & liberalitate inſtructiſſimus, [86] tantum non in eculeo ab Athenienſibus impoſitus eſt; [87] ſed certe poſt obitum [88] nullam Atticae regionis, quae oſſibus ejus injiceretur, glebulam invenit; juſſus extra fines projici, intra quos optimus civis vixerat. [89] Quid abeſt igitur, quin publica dementia ſit exiſtimanda, ſummo con-

Nepos. Plutarch.

rit. nam & ſupra III. 8. 2. Ext. *placidos & miſericordes & liberales, & omni ſuavitate temperatos mores*, tribuit illi Auctor. PERIZON. MSS. noſtri, etiam Baſ. teſte Klokkio, *Ad pariendum hominem*, vel, *Ad periendum hominem* exhibent. Solus Med. ſec. *ad periendum hominum genus*. ut Pighius teſtatur eſſe in Pulmanniano & Suſiano. τὸ *genus* poſſit videri additum, quia librarii inveniebant *hominum*, nec ſubſtantivum eſſet, unde regeretur iſte genitivus. Rectius forte ſuppleviſſent ſcribentes. *Ad pariendum amorem hominum*. Qualis ſententia deſideratur. Interim reſtitui *Clementia & liberalitate*, ut erat in omnibus ſcriptis, & editis ante Pighium, & hae virtutes efficiunt bonitatem, a quo cognomen boni habuit Phocion. quo reſpicit etiam in fine hujus paragraphi, quum eum *optimum civem vocat*.

85. *Eloquentia & integritate*] Teſtes ſunt Plutarchus & Probus. Hinc illa vox Demoſthenis concionantis: ἡ τῶν ἐμῶν λόγων σφῦρα καὶ κοπὶς ἔρχεται. *Orationis meae malleus & aſcia adventat.* Auctor Jamblichus, apud Stobaeum. COLER.

86. *Tantum non in eculeo ab Athenienſibus impoſitus eſt*] Rarior verbi *Imponere* conſtructio. Nec deſunt tamen apud alios ejus exempla. Cic. de Nat. Deor. *In cervicibus noſtris ſempiternum dominium impoſuiſtis.* Quintil. prooem. L. I. *Summam manum imponere in re aliqua.* Uſitatior conſtructio eſt, *Imponere alicui*, & *in aliquid*. VORST. Locus Quinctiliani huc nihil facit, dicit enim. *Nam ceteri fere, qui artem orandi literis tradiderunt, ita ſunt exorſi, quaſi perfectis omni alio genere doctrinae, ſummam in eloquentia manum imponerent.* ubi apparet *imponere* conſtrui cum tertio caſu *Imponerent perfectis &c. ſummam manum in eloquentiâ*. i. e. dum tradunt illis eloquentiam. Niſi cum Cl. Burmanno malis legere, *eloquentia imponeret*. Melius huc faciunt loca Plauti & Hygini, quae citavit Daviſ. ad Cic. L. I. de Nat. D. c. 20. Liv. L. I. 18. *Tum lituo in laevam manum translato, dextera in capite Numae impoſita.* Sed ibi MSS. fere tamen habent *in caput*. Invenitur etiam junctum cum ablativo ſine praepoſitione. Sed quae loca etiam ſuſpecta ſunt, & merito, viris doctis. Vide ad Petron. c. 116. & Suet. in Caeſ. c. 66. in Ner. c. 50. Ceterum pro *tantum non*, MSS. quinque habent *ad tantum*, decem cum editis ante Colerum *non tantum*. Recte autem ille reſtituit *tantum non*. Parum enim abfuit, quin tormentis laceratus fuiſſet Phocion. Plut. in vita ejus. p. 258. Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, ἠξίουν τινὲς προσγράφειν, ὅπως καὶ στρεβλωθεὶς Φωκίων ἀποθάνοι, καὶ τρόχον εἰσφέρειν, καὶ τοὺς ὑπηρέτας καλεῖν προστάττειν.

87. *Sed certe poſt obitum*] Med. Bit. & Ultraj. primi. Periz. Leid. quint. omittunt *ſed*. quod probem. Sic Curt. L. VI. 3. 13. *Qui ultimum auſus ſcelus, regem ſuum externae opis egentem, certe cui nos victores peperciſſemus, quaſi captivum in vinculis habuit.* Lib. IX. 4. 25. *Sed metune, an ſeditione oborta inter ipſos ſubito profugerunt barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt.* Harl. Cop. Med ſec. Bit. prim. poſt *obitum*, addunt *ejus*.

88. *Nullam Attica regionis, quae oſſibus injiceretur, glebulam invenit*] De hoc more vide Aelian. V. H. 4. 7. ibique Schefferum, Magium ad Nep. in Themiſt. c. 10. & notas ad Phoc. c. 4. PERIZON. Projiciebantur proditores εἰς τὴν ὀργάδα; ſic enim ἰδίως ἐκάλουν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν θεῶν ἀνειμένην τῆς Ἀττικῆς μεταξὺ καὶ Μεγαρίδος. ut ex Helladio Bezantinoo docuit Henr. Valeſius ad Mauſſaci notas in Harpocrationem p. 314

89. *Quid abeſt igitur quin publica dementia ſit exiſtimanda*] Lege cum MSto *quid abeſt igitur*. Liv. L. XXXVI. *Quid abeſt igitur, quin ab &c.* vide Gron. infra VI. 9. init. *Quid oberit, quin & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus.* ubi MS *Quid haberit*. Coler. ex lib. Dan. & Lipſ. ex ſuo recte ibi proinde le-

conſenſu maximas virtutes, quaſi graviſſima delicta, punire, [90] beneficiaque injuriis rependere? Quod cum ubique, tum praecipue Athenis intolerabile videri debet: [91] in qua urbe adverſus ingratos actio conſtituta
Supr. II. 6. 6. eſt. Et recte: quia [92] dandi & accipiendi beneficii commercium, [93] ſine quo [94] vix vita hominum conſtat, perdit & tollit, quiſquis bene merito parem referre gratiam negligit. Quantam ergo reprehenſionem merentur, qui cum [95] aequiſſima jura, ſed iniquiſſima haberent ingenia, moribus ſuis, quam legibus uti maluerunt? quod ſi qua providentia deorum effi-

legunt, *quid aberit.* qua occaſione etiam Colerus hoc loco L. v. 3. Ext. 7. legit *quid abeſt.* ſed per errorem citat v. 8. pro 3. Vorſtius quoque eum ſecutus illic quoque in uno Brandeb. & veteri Ed. Chalcocondylae & Mart. Herbip. invenit, itaque edidit. Sed addidit etiam Valerium ita loqui v. 8. *Quid abeſt igitur quin.* Maluit ſcilicet typographi errorem ſequi, quam non exſcribere, quae in Colero invenerat. PERIZON. Omnes MSS. & omnes typis ante Pighium expreſſi *abeſt* clare exhibent, quod reſtitui. Liv. L. VIII. 4. *Quid abeſt quin proditis Sidicinis, non Romanorum ſolum, ſed Samnitium quoque, dicto, pareamus.* L. x. 16, *Nihil abeſſe, ſi ſit animus Etruſcis, qui Porſenae quondam, majoribusque eorum fuerit, quin Romanos omni agro cis Tiberim pulſos dimicare pro ſalute ſua, non de intolerando Italiae regno cogant.*

90. *Beneficiaque injuriis rependere*] Med. ſec. *Beneficiiſque injurias rependere.* Cop. & Barb. prim. *Beneficia injuriis rependere*, deleta copula. Tum MSS. quinque cum Mog. Ed. *Quod cum ubique, tamen praecipue Athenis, intolerabile videre debet.*

91. *In qua urbe adverſus ingratos actio*] Huc pertinet quod ſupra II. 6. 6. convictum a patrono libertum ingratum jure libertatis exui ſcribit.

92. *Dandi & accipiendi*] Seneca: *Beneficium fit vel datur.* COLER.

93. *Sine quo vix vita hominum extat*] In Campenſi, Suſiano, & aliis, *vita hominum conſtat.* Melius. PIGH. MSS. duo *Dandi & recipiendi beneficii.*

94. *Vix vita*] Valerius infra capite 5. *Merito primum amoris vinculum ducitur, plurima & maxima beneficia accepiſſe.* Democritus: ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετεῖν βίον ἀνθρώπων. *Lex dandi & accipiendi beneficii commercium humanae vitae imponit.* PIGH. *Sine quo vix vita hominum conſtat.* Ita ſcripſit Pighius ex cod. Camp. & aliis. cum Aldus edidiſſet *vita hom. exſtat.* Verbi *Exſtat* veſtigia ſunt in Codd. MSS. Unus Brandeburg diſerte illud habet; ſed diverſa ut videtur manu ſcriptum: & explicationis gratia ſcriptum ſupra *conſtat.* Alter habet *expers tollit.* quod corruptum ex *Exſtat, perdit & tollit.* Simile mendum in vetere editione Mart. Herbip. eſt. Niſi quod ipſum quoque verbum *conſtat* in ea reperitur. VORST. Ultr. Barb. primi *Exſtat tollit.* Bit. prim. *exſtaret tollit.* cum quo conſentit Leid. quint. *Conſtat tollit* habet Cop. cum Bit. ſec. Sed Med. prim. *ſine quo vix ita hominum expers tollit, al' quo vix vita hominum conſtat perdit & tollit.* Periz. *ſine quo vex vita hominum expers tollit.* Ed. Mog. *ſine quo vix vita hominum conſtat expers tollit.* An ſcripſit, *Quia dandi accipiendique beneficii commercium, ſine quo vix vita hominum conſtat, ex parte tollit.* Nam accipere quidem vult ingratus beneficium, ſed recuſat aut negligit reddere, atque adeo *ex parte* tollit. *par* autem & *per*, eodem modo in MSS. ſcribi per *p.* linea transverſa per inferiorem partem ducta, nemini ignotum eſt, niſi qui ſcriptos codices numquam tractaverit.

95. *Aequiſſima jura*] Ultraj. prim. *Exquiſitiſſima.* Sed apparet *aequiſſima*, & *iniquiſſima* inter ſe opponi. Deinde Bit. prim. *Quorum modo caſus leviter retuli.*

96. *Ingenioſum & garrulum*] Salluſtius Catilin. *Athenienſium res geſtae, ſicuti ego exiſtimo, ſatis amplae magnificaeque fuerunt: verum aliquanto minores tamen, quam fama feruntur. Sed quia provenere ibi ſcriptorum magna ingenia, per terrarum orbem, Athenienſium facta pro maximis celebrantur.* Ad haec lege Auguſtinum libro decimo octavo, capite ſecundo. De Civitate Dei. COLER.

97. *Mutum atque elinguem hac poſtulatione reddidiſſent*] Accuſatione hac effeciſſent ut populus

effici poſſet, ut excellentiſſimi viri, quorum modo caſus retuli, legem ingratorum vindicem retinentes, patriam ſuam in jus ad aliam civitatem pertraherent, nonne [96] ingenioſum & garrulum populum, [97] mutum atque elinguem hac poſtulatione reddidiſſent? [98] Diſcordes foci tui, [99] pagiſque dividua tuguria, [100] Graeciae facta ſunt columen. Lucet Marathon Perſicis tropaeis: [1] Salamis & Artemiſium Xerxis naufragia numerantur: praevalidis manibus [2] exhauſta moenia, pulchrioribus operibus con-

pulus Athenienſis reſpondere nihil potuiſſet. Et ſequitur deinde oratio ipſa, quam excellentiſſimis illis viris Graeciae tribuit. VORST.

98. *Diſcordes foci tui, paciſque dividua tuguria Graeciae facta ſunt columen. Lucet Marathon Perſicis trophaeis*] Locus eſt valde incorrectus & obſcurus, cujus veram lectionem ex ſcriptis exemplaribus quodammodo elicimus. Nam in Cauchiano, *pauciſque* ſcribitur. pro *paciſque*. Deinde in eodem & Suſiano aliiſque, pro *Graeciae* habetur, *O Graecia*. Itaque legendus eſt locus hoc modo, diſtinguenduſque quemadmodum tres ſcripti codices demonſtrant, *Diſcordes foci tui paucis dividua tuguria o Graecia facta ſunt. Columen lucet Marathon Perſicis trophaeis, &c.* PIGH. *Diſcordes foci tui, paucis dividua tiguria, o Graecia facta ſunt. Columen lucet Marathon*, &c. Curvus locus. quem tentaſti, Pighi, dirigere: ſed tentaſti. Nos, niſi fallor, propitio Phoebi filio ſanamus. Vetus unus habet, *& paucis*. alii aliquot, *& pacis*. Lego, *& pagis*. Hoc primum. Sane quin referenda haec ſint ad Theſeum, qui pagatim habitantes Athenienſes (ſupra doctum ſatis: & hic locus priori illi firmando item valeat) in urbem conduxit, nemo ambiget ex catenata hac priorum repetitione. Jam ſequentia ex priſco libro ſic concinno: *& pagis dividua tuguria tua, Graeciae facta ſunt columen. Lucet Marathon*, &c. Athenienſes ipſos adfantur & increpant. Per nos, inquiunt, tua tuguria & pagi exculti, in caput Graeciae verterunt. LIPS. *Diſcordes foci tui.* Ignes tui diſperſi, domus tuae ſeparatae, Athenae. Paulo ante. *Separatimque & agreſti more viventi populo ampliſſimae civitatis formam impoſuit.* VORST.

99. *Paucis dividua*] Libri Manuſcripti: *Pacis dividua tuguria.* Lipſius: *Et pagis dividua tuguria Graeciae facta ſunt columen lucet.* &c. Quid poſſum ad hoc magni viri judicium, niſi illud Horatianum exclamare, *Pulchre, bene, recte?* COLER. *Et pagis dividua tuguria.* Ita hunc locum reſtituit Lipſius; cum codices haberent vel *Pacis dividua* vel *paucis dividua*, & congruit emendatio cum eo quod paulo ante ſcripſit noſter. *Ille vicatim* (vel, ut alii Codd. habent, *locatim*) *diſperſos cives ſuos in unam urbem contraxit.* VORST. Lege cum Lipſio, *Et pagis dividua tuguria Graeciae facta ſunt columen.* PERIZON. Omnes MSS. *Paciſque dividua tuguria.* Quare malim legere *Pagiſque dividua tuguria*, ut edidit Ant. Gryphius. Mediol. *pauciſque dividua tuguria.*

100. *Graeciae facta ſunt columen*] Optime itidem haec interſtinxit Lipſius: male vero *columen* cum ſequentibus conjunxit Pighius. Ipſa quae pagis dividua fuerant tuguria Graeciae columen, id eſt, Athenas, facta eſſe vult. VORST. Ut Lipſius ita interſtinxerant & Pighio vetuſtiores, praeter Sebaſt. Gryph. 1541. & Ant. Gryph. 1576. quum hic recte diſtinxiſſet in Ed. 1566. Ille itidem in Ed. 1547.

1. *Salamis & Artemiſium Xerxis naufragia*] Victus enim Xerxes ab Athenienſibus apud inſulam Salamina, & apud Artemiſium, promontorium Euboeae. VORST. MSS. Med. prim *Sylamin.* ſic Ven. & Mediol. Leid. prim. *Salaminum.* tredecim *Salamina*, vel *Salemina.* cum Mog. quae habet etiam *Artemiſia.* Juſt. L XLIV. 3. 2. *Teucrum morte Ajacis fratris inviſum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe. atque ibi urbem nomine antiquae patriae Salaminam condidiſſe.* ubi tamen Juntae *Salamina*, edidere. Cic. L. I. Tuſc. IV. 46. *Ante Salaminam ipſam Neptunus obruet.* ubi vide Daviſium.

2. *Exhauſta moenia*] Liber Danielis: *Exuſta.* Nihil muto. Oroſius libro ſecundo: *Nihil Athenienſibus praeter inanem urbem reliquit.* COLER. *Praevalidis manibus exhauſta moenia.* Liber-

conſurgunt. harum rerum auctores 3 ubi vixerunt? 4 ubi jacent? reſponde. 5 Nempe 6 Theſea parvulo in ſcopulo ſepeliri, & Miltiadem in carcere mori, & Cimona paternas induere catenas, & 7 Themiſtoclem victorem victi hoſtis genua complecti, 8 Solonemque cum Ariſtide, & Phocione penates ſuos ingrata fugere coëgiſti; 9 cum interim cineribus noſtris foede ac miſerabiliter diſperſis, 10 Oedipodis oſſa, caede patris, nuptiis

Sophocles Oedipo Colon.

ber P. Dan. ut Colerus teſtatur *exuſta*. Sed magis placet *exhauſta*: quod uterque etiam cod. Brandeb. habet. Quid quod moenia rectius *exhauriri*, quam *exuri* dicuntur? Alludit autem ad illud, quod moenia Athenienſium Xerxes diruit, Themiſtocles vero reficienda curavit. VORST. *Exuſta* nuſquam invenio, niſi alia manu in Leid. ſept verum quidem eſt Athenas a Xerxe incendio fuiſſe deletas; ſed quum addat *praevalidis manibus*, potius *exhauſta* huc convenire videtur, & auctor reſpicere moenia proprie dicta, quae aſtu Themiſtoclis, Lacedaemoniis munitionem urbis impedire conantibus, ſunt reſtituta.

3. *Ubi vixerunt? ubi jacent? reſponde*] In Atrebatenſi, & aliis ita; *Ubi vixerint, ubi jacent reſponde*. Placet magis, ſine tot interrogatiunculis. PIGH. *Ubi vixerunt?* Ita Aldus & Chalcoc. At Pighius maluit *ubi vixerint*: & retinet tamen, *ubi jacent*. Verum, ſi *ubi jacent*, legendum, legendum item, *ubi vixerunt*. VORST. *Vixerunt*, retinent etiam ſcripti noſtri decem. Periz. cum quatuor aliis & Ed. Mog. *ubi vixerint*. quod tamen ſeſe mihi non approbat. Adſcripſit Perizonius Ter. Phor. v. 9. 50.

Quo ore illum objurgabis? reſponde mihi.

4. *Ubi jacent*] Ita de ſepultis antiqui. Idem de Philaenis: *Feliciter jacent*. Horatius: *Omnes compoſui felices*. COLER. *Ubi jacent? reſponde*. *Jacere* de ſepultis. Ita infra v. 6. ext. 4. de fratribus, *Bene jacent*. VORST. *Jacere* de mortuis inſepultis & ſepultis dici ſolet. Prop. L. I. 7. 23.

Nec poterunt juvenes noſtro reticere ſepulcro,
Ardoris noſtri magne poëta jaces.

Quod bene ibi defendit Broukhuſius, etiam de inſepultis adferens exempla.

5. *Nempe Theſea parvulo in ſcopulo ſepeliri*] Perizonio ſuſpecta erat vox *nempe*. Retinent tamen eam Codices ſcripti.

6. *Theſea parvulo in ſcopulo ſepeliri*] In parva inſula, Scyro puta. Paulo ante, *Scyros, exule minor inſula, oſſa mortui cepit*. Quidam ſcopulum ab inſula diſcernunt, ut qui inſulae nomen vix mereatur. Plinius IV. 11. *Aegeo mari nomen dedit ſcopulus inter Tenedum & Chium verius quam inſula*. Mela l. III. *In ipſo mari monumentum Geryonis ſcopulo magis quam inſulae impoſitum*. Vide & Brodaei Miſcell. IX. 23. VORST.

7. *Themiſtoclem victoris genua complecti*] Ed. Mog. *Themiſtoclea*, tres MSS. *Themiſtoclea*. De terminatione Graeca vide Gron. ad Liv. L. I. 18. Ultr. prim. *victo hoſti*. Leid. prim. *victi hoſpitis*.

8. *Solonemque cum Ariſtide & Phocione penates ſuos ingrata fugere coëgiſti*] Parum fuiſſet ſi Athenienſes in exilium modo ejeciſſent Phocionem, quum in odium ipſorum extremis temporibus perveniſſet ad annum uſque octogeſimum proſpera fortuna uſus, & non etiam inde brevi poſt reverſum capitis damnaſſent, quod ſupplicium ſubiit cicuta in carcere bibenda. Videndus Plutarch. in Phoc. p. 758. & Aelian. Lib. XII. V. H. 49. item Nepos in Phocione.

9. *Cum interim cineribus noſtris*] *Veſtris*, in Pulmanniano & aliis. Recte. PIGH. *Cum interim cineribus noſtris*. Ita legendum; non, ut Pighius vult, *cin. veſtris*. Loquentes enim inducit excellentes illos viros Graeciae. VORST. *Noſtris* placebat ob eandem cauſſam Perizonio. *Veſtris* eſt in MSS. ſept Ed. Mog. Mediol. Sed reliquae cum Venetis fere *noſtris* exhibent. Quod mihi quoque magis arridet.

10. *Oedipodis oſſa*] Utpote externi & alienigenae, Thebani ſcilicet. Paulo poſt, *Aliena mala tuis bonis gratiora ſunt*. Illud de Oedipo exprobravit & Epaminondae Calliſtratus; ut eſt apud Nepotem XV. 7. 2. VORST. Vide Pauſ. in Attic. c. 28.

11. *Inter ipſum Areopagum*] Pro *in ipſo Areopago*. *Inter* pro *in* & ſupra non ſemel obſervatum. *Areopagus* ipſe hic locus eſt judicii Athenienſis: qui Graece Ἄρειος πάγος, id eſt, Martius collis, dictus fuit. Deinde ipſi quo-

ptiis matris contaminata, [11] inter ipſum [12] Areopagum, divini atque humani certaminis venerabile domicilium, & [13] excelſis praeſidiis Minervae arcem, [14] honore arae decorata quaſi ſacroſancta colis. Adeo tibi aliena mala tuis bonis gratiora ſunt. Lege itaque legem, quae te jurejurando obſtrictam tenet: & quia benemeritis debita reddere praemia noluiſti, lac-

quoque judices qui in Areopago conſederunt, eodem nomine inſigniti fuere. VORST.

12. *Areopagum*] Pauſan. lib. I. Apulejus lib. x. Metam. *Martium judicium* appellat. Juvenalis *Curiam Martis*. quia à Marte dictum illi putabant. Sed Suidas ſcribit: Ἐκλήθη δὲ καὶ Ἄρειος πάγος, ὅτι ἐν τῷ πάγῳ ἐστὶ, καὶ ἐν ὕψει δικαστήριον. De hujus judicii integritate tantum non Proverbia ſunt ſublata. In cauſis perorandis neque Exordia audiebantur, neque commiſerationum affectus illi admittebantur, cujus rei initium fecerat Hyperides Orator, ut ſcribit Quintilianus libro II. capite 17. & libro VI. cap. I. Cicero gravitatem & conſtantiam ſenatus Romani σχηματικῶς Areopagum appellat lib. I. ad Atticum: *Senatus* Ἄρειος πάγος, *nihil conſtantius, nihil ſeverius, nihil fortius.* COLER.

13. *Excelſis praeſidiis*] Mitalerius legit, *& excelſam praeſidis Minervae arcem.* Significat autem Minervae πολιούχου templum vetuſtiſſimum Athenis. COLER. *Et excelſis praeſidiis Minervae arcem.* Placet conjectura Mitallerii, putantis legendum eſſe *excelſam praeſidis Minervae arcem.* Minerva πολιοῦχος; & ab ipſa illa Dea Athenae nomen ſunt ſortitae. VORST. Guyetus legebat cum Mitallerio, *Et excelſam praeſidis Minervae arcem.* Cui correctioni non favet ullus Codex manu exaratus. Aſcenſius *excelſis praeſidiis* explicat *divinis.* Nam Dea ipſa arcem ſuam defendere credebatur, ut patuit Lib. primo Cap. de ſimulata religione per Piſiſtratum. Hactenus ille. Sed *excelſa praeſidia* proculdubio dixit reſpiciens τὴν ἀκρόπολιν, quae erat Minervae ſacrata, in qua erat etiam ſignum illius, quod coelo delapſum eſſe fama ferebat. Pauſan. in Attic. c. 26. Ἔστιν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε τὲ ὀνομαζομένῃ πόλει. Φήμη δὲ ἐς αὐτὸ ἔχει πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Quare etiamſi hic nihil juvent MSS. concinnius videtur cum Mitallerio legere *Excelſam praeſidis Minervae arcem.* quum etiam inde Minerva dicta fuerit πολιοῦχος, & πολιάς. de qua appellatione agit Cl. Perizonius ad Aelian. L. II. V. H. 9. Fortaſſe cum Librarii ſcriptum invenirent *praeſidiis* pro *praeſidis*, praecedens adjectivum ad eamdem formam mutandum duxerint. Liv. L. XLV. c. 28. *ſacrificio Minervae praeſidi arcis in urbe facto.* L. XXXI. 30. *Eodem enim ſcelere urbem colentes deos, praeſidemque arcis Minervam petitam.* Quae loca Perizonius notaverat.

14. *Honore arae decoratos cineres; ſacroſanctiores colis*] *Cineres* in nullo veterum librorum habetur. Atqui haec emendatiſſime in Suſiano & Pulmanniano; *Honore arae decorata, quaſi ſacroſancta colis.* Oedipi enim oſſa intelligit, ἡρῷον intra ſeptum Areopagi, & oſſa eo Thebis tranſlata fuiſſe ſcribit & Pauſanias in Attica. PIGH. *Honore arae decorata, quaſi ſacroſancta colis.* Vetus unus, *ſacroſanctiores colis*: alii, *ſacroſanctiora.* & omittunt τὸ, *quaſi.* An legendum, *decorata, ſacra ſanctione colis?* quod eſſet, ſacra quadam lege & decreto colis. LIPS. *Honore arae decorata quaſi ſacroſancta colis.* Ita ſcriptum reperit Pighius in Cod. Suſiano & Pulman. Alii Codices, interque eos ambo Brandeb. *quaſi* non habent. Deinde pro *ſacroſancta* unus habet *ſacroſanctiora*, alter *ſacroſanctiores*, qui idem & *decoratos* habet: quomodo cum Aldus atque alii edidiſſent monuit Chriſtianus Rufus in ſuis antexegematis, vel mutandam lectionem eſſe, vel Valerium Soloeciſmum admiſiſſe. VORST. *Honore arae decorata, quaſi ſacroſancta colis.* MS. *Hon. arae decorata ſacroſanctiones colis.* Sic ſupra *ratiocinatio, opinatio.* ſic *Rebellatio* infra VII. 3. ext. 9. VII. 4. 7. *Opinatio.* IX. 9. 3. *Tumultuatio* VII. 4. 4. *Fluctuatio.* VII. 4. 5. F. Etiam *Sacrificatione.* PERIZON. Quod Pighius in Suſiano & Pulmanniano invenit, exſtat etiam in Ultraj. ſec. & Mog. Edit. *Decorata ſacroſanctiora* habet Ultraj. prim. *Decorata ſacroſanctiora*, Leid. quart. Reliqui *decoratos ſacroſanctiores.* Sed Leid. ſept. al, *decorata ſacroſanctiores.* Ed. Med. *Decoratos ſacroſancta colis.* Satis concinna eſt lectio Pighiana. *Laeſis juſta macula exſolve.* Multi MSS. *Exſolviſti.*

15. *Tacent mutae umbrae fati neceſſitate conſtrictae. At immemores beneficiorum Athenae reprehenſione, lingua ſermone licenti ſoluta, non vacent*]

laeſis juſta piacula exſolve. [15] Tacent mutae illorum umbrae fati neceſſitate conſtrictae: at immemores beneficiorum Athenae reprehenſore, lingua ſermone licenti ſoluta, non carent.

cent] Locus hic etiam corruptus atque luxatus ſciolorum inſcitia, cujus duplex reperitur in libris veteribus lectio, quarum altera in Pulmanniano haec: *Tacent mutae illorum umbrae, fati neceſſitate conſtrictae; at immemores beneficiorum Athenae reprehenſore, lingua ſermone licenti ſoluta non caret.* Altera Cauchiani libri eſt, quae mihi quidem videtur elegantior: *Tacent mutae illorum umbrae fati neceſſitate conſtrictae, at immemores beneficiorum Athenas omnis lingua ſermone licenti in reprehenſionem ſoluta non tacet.* Atque hujus lectionis veſtigia quaedam in aliis etiam exemplaribus remanſere. PIGH. *At immemores beneficiorum Athenae reprehenſore, lingua ſermone licenti ſoluta, non carent.* Ita e cod. Pulmanniano, quem inſpexit Pighius, locum hunc legendum cenſeo. Pighius aliam lectionem praefert, quam quidem in Codice Cauchiano obſervavit. *At immemores beneficiorum Athenas lingua ſermone licenti in reprehenſionem ſoluta non tacet.* Ad alteram illam codicis Pulmanniani lectionem proxime accedunt veteres typis expreſſi, & Brandeb. MSS. Omnes enim habent *Athenae*, caſu recto. Deinde voci *Athenae*, proxime adjungunt *reprehenſione*, quod & ipſum non incommodum eſt. Perinde enim eſt, ſive dicas Athenas reprehenſore non carere; ſive dicas eaſdem non carere reprehenſione. Denique pro *non carent* editio Aldina habet, *non vacent*, id quod ab altero illo parum diſcrepat. In aliis libris eſt *non tacet*: Idque a vero maxime diſcrepat, nec ullo modo ferri poteſt, quia in iiſdem libris caſus rectus *Athenae* antecedit. VORST. *At immemores beneficiorum Athenas.* MS. *At imm. ben. athenae reprehenſione lingua licenti ſermone ſoluta non tacent.* Et ſic fere plerique alii. F. *At imm. ben. Athenae reprehenſione linguae ſermone licenti ſolutae non tacent.* vel *dignae lingua ſ. l. ſoluta non tacent.* Sane *ſermone licenti ſolutum eſſe* de populo quem paulo ante garrulum vocavit dixiſſe videtur. Poſſis forte etiam legere & proximum *At immemores beneficiorum Athenas reprehenſiones* (ſcil. illorum virorum) *lingua ſermone l. ſoluta non tacent.* vel *Reprehenſione lingua l. ſ. ſ. n. vacent.* vel *in reprehenſionem lingua ſ. l. ſ. non tacent. licentiore accuſatione perſtringere.* IX. 2. 3. Hoc eleganter Jacobus C. I. 26. dicit χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ. Plin. in Paneg. *Frenatam tot malis linguam reſolvemus.* PERIZON. MSS. quinque *At immemores beneficiorum Athenae reprehenſione lingua ſermone ſoluta non tacet.* deleto *licenti*, quod addunt Leid. prim. & ſec. cum Mog. & Venet. Edd. addit etiam Ultraj. uterque & exhibet *tacent.* Leid. quart. & ſept. *carent*; ſed in ſept. ſuperſcriptum eſt *tacent*, & in margine habet, *al' reprehenſore lingua.* Periz. *At immemores beneficiorum Athenae reprehenſionis lingua ſermone licenti ſoluta non tacet.* An auctor acumen quaeſivit perſonam faciendo ex *Reprehenſione*? Certe *tacet* videtur retinendum. Manifeſte enim nimis *linguam ſolutam* & quidem *ſermone licenti* opponit *mutis umbris fati neceſſitate conſtrictis*; & id vult. Quamvis illis excellentibus Viris jam non detur copia ingratum patriae animum exprobrandi, tamen non deeſſe ipſis reprehenſionem, quae licenti ſermone exagitet immemorem beneficiorum in Athenienſibus animum. Itaque ex veſtigiis Perizoniani Codicis levi mutatione legi poſſet. *At immemores beneficiorum Athenas reprehenſionis lingua ſermone licenti ſoluta non tacet.* Quod ſi minus placet, Pulmanniani codicis lectionem praeferendam cenſeo, cum quo conſentit Margo Leid. ſeptimi. Porro, quod alii monere neglexerunt, editiones ad exemplar Aldi excuſae habent, *Tacent mutae umbrae*, cum in ceteris ut & MSS. inveniatur, *Tacent mutae illorum umbrae.*

Ca-

CAPUT IV.

DE PIETATE IN PARENTES.

CUJUS EXEMPLA ROM. SUNT,

1. *Cn. Marcius Coriolanus.*
2. *P. Scipio Africanus major.*
3. *T. Manlius Torquatus.*
4. *M. Aurelius Cotta.*
5. *C. Flaminius trib. pl.*
6. *Claudia virgo Veſtalis.*
7. *Filia matrem in carcere mamma nutriens.*

EXTERNA.

1. *Pero filia patrem mamma nutriens.*
2. *Cimon Athenienſis.*
3. *Duo fratres Hiſpani.*
4. *Cleobis & Biton: Amphinomus & Anapus.*
5. *Scythae.*
6. *Croeſi regis filius mutus.*
7. *Pulto Pinnenſis juvenis.*

[1] Sed omittamus ingratos, & potius de piis loquamur. [2] aliquanto enim ſatius eſt favorabili, quam inviſae rei vacare. Venite igitur in manus noſtras proſpera [3] parentum vota, felicibus auſpiciis propagatae ſuboles: quae efficitis ut & genuiſſe juvet, & generare libeat.

1. Coriolanus maximi vir animi, & altiſſimi conſilii, optimeque de republica meritus, iniquiſſimae damnationis ruina proſtratus, ad Volſcos infeſtos tunc Romanis confugit. Magno ubique pretio virtus aeſtimatur. [4] Itaque quo latebras quaeſitum venerat, [5] ibi brevi ſummum adeptus eſt imperium. Evenitque, ut quem pro ſe ſalutarem imperatorem cives habere noluerant, pene peſtiferum adverſus ſe ducem experirentur. Frequenter enim fuſis exercitibus noſtris, victoriarum ſuarum gradibus, aditum [6] juxta moenia urbis Volſco militi ſtruxit. Quapropter faſtidioſus ille in aeſtimandis bo-

Ann. urb. 262. Livius II. Dionyſ. VIII. Plutarch.

Ann. urb. 265. Livius II. Dionyſ. Plutarch.

1. *Sed omittamus ingratos*] In ſcriptis & editis ante Pighium paragraphus hic uſque ad *generare libeat*, ſuperiori capiti cohaeret.

2. *Aliquanto enim ſatius eſt*] Leid. prim. & ſec. *ſanctius.*

3. *Parentum*] Lib. Dan. *Parentium.* Et ita hoc libro bis terve. COLER. Qui proinde etiam *parentium* edidit, ſed non firmant hoc ſcripti noſtri. Deinde Cop. *Quae efficitis ut genuiſſe juvet.*

4. *Itaque quo latebras quaeſitum venerat*] Barb. prim. Periz. Leid. ſec. *Itaque qui latebras quaeſitum venerat.*

5. *Ibi breviſſime ſummum adeptus eſt imperium*] In manuſcript. *Ibi brevi ſummum.* PIGH. Bit. Barb. prim. Med. prim. & ſec. delent *ſummum.* Bit. Leid. ſec. ſept. Periz. Cop. uter. Ultraj. Ed. Mog. *breviſſimum adeptus eſt.* ceteri *brevi ſummum:* quod recte ita reſtituit quidem Pighius; nam ejus aetate editiones vulgatiores occupabat *breviſſime ſummum*, cum Mediolanenſes tamen expreſſiſſent, *brevi ſummum*, & pariter etiam Aſcenſius.

6. *Juxta moenia*] Guyetus mallet *ad moe- nia.*

7. *Miſſi &c. legati nihil perfecerunt. miſſi*

bonis ſuis populus, qui reo non pepercerat, exuli coactus eſt ſupplicare. [7] Miſſi ad eum deprecandum legati, nihil profecerunt. Miſſi deinde ſacerdotes cum infulis, aeque ſine effectu redierunt. Stupebat ſenatus, trepidabat populus, viri pariter ac mulieres exitium imminens lamentabantur. Tunc Veturia, Coriolani mater, Volumniam uxorem ejus, & liberos ſecum trahens caſtra Volſcorum petiit. [8] Quam ubi filius aſpexit, *Expugnaſti*, inquit, *& viciſti iram meam, patria*, [9] *precibus hujus admotis: cujus utero te, quamvis merito mihi inviſam, dono:* continuoque Romanum agrum hoſtilibus armis liberavit. Ergo pectus dolore acceptae injuriae, ſpe potiundae victoriae, [10] verecundia detrectandi miniſterii, [11] me-

tu

deinde ſacerdotes aeque ſine effectu redierunt. ſtupebat. Lege cum MS. *perfecerant, redierant.* Eſt enim deſcriptio temporis quando Veturia iverit ad filium, ſcil. poſtquam haec omnia facta erant, & ſenatus jam ſtupebat. PERIZON. Singularis hic eſt cod. Copeſ. ceteri enim retinent, *Perfecerunt*, & *redierunt*. Quae ut haud male mutari poſſent, ita tamen neceſſe non eſt. Med. ſec. omittit *deprecandum.*

8. *Quam ubi filius aſpexit (proprie ut amens matris complexum petiit. Illa ex precibus in iram verſa ait. Sine, ut priuſquam complexum accipiam, ſciam an ad hoſtem, an ad filium venerim: captivane an mater in caſtris tuis ſim. In hoc me longa vita, & infoelix ſenecta traxit, ut exulem, deinde te hoſtem viderem? Potuiſti populari hanc terram quae te genuit, atque aluit? niſi peperiſſem Roma non oppugnaretur. Multaque inſuper addidit, quib. & uxoris, ac parvulorum fletibus motus, matrem complexus) Expugnaſti inquit, &c.]* Haec omnia duobus ſemicirculis incluſa nugator aliquis è Livio quaſi ad verbum deſumpta Valerio intexuit, quae in melioribus libris manuſcriptis non habentur, in aliis poſtea in margine adjuncta ſunt. Atqui prius mihi videbatur tam verboſa haec altercatio Veturiae matris ab exempli brevitate diſcedere, atque ad demonſtrandam Coriolani pietatem non admodum requiri, verum ut veteribus libris penitus excludi, atque non Valerii, ſed fere Livii ipſiſſima eſſe verba animadverti, hinc prorſus eliminanda putavi, tanquam quae ſedes alienas occuparant. PIGH. *Expugnaſti, inquit, & viciſti iram meam, patriae, precibus hujus*, &c. Confuſa haec, male. Scribo: *viciſti iram meam patria, precibus huius admotis. cujus utero te*, &c. O patria, ait, jam animum meum viciſti telo hoc maternarum precum. LIPS. *Quam ubi filius aſpexit, Expugnaſti, inquit.* Ante verbum *Expugnaſti* editio Aldina pluſcula habet, quae Pighius expunxit; quia in codd quibuſdam MSS. non extant, & ad verbum à ſciolo quodam deſcripta videntur ex Livio. Neuter item cod. Brand. habet; niſi quod in uno deſcripta ad marginem tanquam varia lectio ſunt. VORST. Ea quae expunxit Pighius àddita erant in Leid. quarto & Copeſ. ceteri ignorant cum Ed. Mog. ſed habet jam Veneta 1478. & inde reliquae editiones.

9. *Precibus hujus admonitus, cujus utero conceptus ſum, te, quamvis merito mihi inviſam dono]* Dicit ſe donare patriam, ſed non cui, vel quanam re. Haec item verba ſane infarcito gloſſemate ſunt depravata, quae pure atque eleganter ita in manuſcriptis omnib. *Precibus hujus admotis, cujus utero te, quamvis merito mihi inviſam, dono.* PIGH. Non item in omnibus noſtris ita legitur, ut in ſuis legi adfirmat Pighius. Copeſ. enim & Periz. cum Ultraj. prim. & quatuor aliis ſic ſcribunt. *Expugnaſti, inquit, & viciſti iram meam patriam precibus hujus admotis, cujus utero delatus ſum, quamvis merito mihi inviſam dono.* Quibus verbis alloquitur matrem hoc modo. *expugnaſti & viciſti iram meam, o mater, dono patriam precibus admotis hujus, cujus utero delatus ſum, quamvis merito mihi inviſam.* Sed credo, per ſe apparet, haud paulo elegantius eſſe & concinnius, quod praetulit Pighius, & in ceteris codicibus ac Mog. edit. reperitur.

10. *Verecundia detrectandi miniſterii]* ſignificabit proculdio hoc, pudore non perficiendi quod in ſe ſuſceperat, non fideliter adminiſtrandi miniſterii. Interea ſeptem MSS. ha-

bent

tu mortis refertum, totum ſibi pietas vacuefecit: uniuſque parentis aſpectus bellum atrox ſalutari pace mutavit.

Eadem pietas viribus ſuis inflammatum Africanum ſuperiorem, [12] vixdum annos pueritilitatis egreſſum, ad opem patri in acie ferendam virili robore armavit. Conſulem enim eum [13] apud Ticinum fluvium adverſis auſpiciis cum Annibale pugnantem graviter ſaucium interceſſu ſuo ſervavit: neque illum aut aetatis infirmitas, aut militiae tirocinium, aut infelicis proelii etiam veterano bellatori pertimeſcendus exitus interpellare valuit, quo minus [14] duplici gloria conſpicuus coronam, [15] impera- 2. Ann. urb. 535. Livius XXI. Plin. XVI. 4. Sen. III. de benef. 33.

bent *Verecundia non detrectandi.* Quaſi vellet, puduiſſe illum jam, quod illud miniſterium non detrectaverat, ſibi imponi ſiverat. Praefero prius, ac longe quidem. Nam is ſenſus videtur poſtulare *detrectati.* Et debet eſſe verecundia, quae ſola pietate erga parentem vincitur. Qualis eſt pudor oriturus ex eo, quod in gratiam matris abjicit ſuſceptum miniſterium, & victoriam, quam in manibus habere videbatur, amittit. Porro aliquot ſcripti habent *detractandi.*

11. *Pectus metu mortis refertum*] Metuendum enim erat, ne, ſi urbem oppugnare deſiſteret, ab ipſis illis, quorum imperator erat Volſcis, interimeretur. Cicero in Laelio ipſum ſibi mortem conſciviſſe ſcribit. VORST. Guyeto *metu mortis*, videbatur inſiticium. Sed bene explicuit Vorſtius; & nullus ſcriptorum codicum iſtius vel minimum favet ſuſpicioni.

12. *Vix dum annos pubertatis ingreſſum*] Praefero calculis omnibus Wincheliani ac Colonienſis exemplaris lectionem; *Vix dum annos pueritilitatis egreſſum.* Cujus adhuc manent item veſtigia in aliis libris. Nam Campenſis & Atrebatenſis, *puerilitatis ingreſſum*, produnt; & è contra, Suſianus *pubertatis egreſſum.* Utrobique perperam. M. Varro de liberis educandis, puerilitas dixit, pro pueritia, cujus verba citat Marcellus. *Velim me hercules (inquit) ipſe uſu magno puerilitatis formulam audire.* PIGH. *Vixdum annos puerilitatis egreſſum.* Ita Pighius è cod. Wincheliano & Colon. legendum cenſet. At Aldus, *Vixdum annos pubertatis ingreſſum.* Sic & Chalcocond. Martinus autem Herbip. *annos puerilitatis ingreſſum*: quomodo & uterque cod. Brand. habet; & Campenſis item atque Atrebatenſis, quos inſpexit Pighius. Suſianus contra & Pulmannianus, quos idem Pighius inſpexit, *pubertatis egreſſum.* Praefert ergo idem ille *puerilitatis* & *egreſſum*: quae in duobus codd. ut dixi, & conjuncta reperit. Ceterum *puerilitatem* & pro *pueritia* poni docet verbis Varronis, quae citat Nonius, *Velim inquit me hercules ipſe uſu magno puerilitatis formulam audire.* VORST. Vide Schot. Obſ. I. 4. Sic *Virilitas.* Idem jactat de ſe Alexander apud Curt. VIII. I. 24. *Debilitatum (patrem) vulnere, quod in ea conſternatione acceperat, jacuiſſe non alias, quam ſimulatione mortis tutiorem, ſe corpus ejus protexiſſe clypeo ſuo, ruenteſque in eum ſua manu occiſos.* PERIZON. *Pubertatis* habent Leid. ſext. Cop. Med. ſec. Venetae & poſt ſecutae editiones. Leid. ſept. *ingreſſum al' pubertatis egreſſum.* Sed cum *puerilitatis*, habeant, *ingreſſum* tamen retinent Ultraj. uterque. Leid. quint. Periz. Ut fere dubites, an non *annos pubertatis ingreſſum*, auctor ſcripſerit. praeſertim cum rarior uſus ſit & *puerilitatis* pro aetate pueri. Nam quem locum Nonius ex Varrone citat, ſatis manifeſte illud non probat. Imo, ſi quid ſentio, *audire puerilitatis formulam*, magis mores puerorum, quam aetatem reſpicit. *Formula* enim *puerilitatis*, erit quaſi lex & praeſcriptum, ſecundum quod agant, quatenus ſunt pueri, quod modum ponat luſibus & ineptiis pueritiae propriis.

13. *Apud Ticinum fluvium*] Apud Trebiam dicit Plin. L. XVI. 4. PERIZON. MSS. duodecim apud *Ticinum flumen.* De errore Plinii vide quae notarunt Viri docti ad Flor. L. II. 6. 10.

14. *Duplici gloria conſpicuus coronam*] Rectius, *conſpicuam*. legi poterit ut in Campenſi. PIGH. *Duplici gloria conſpicuus coronam mereretur.* Ita legere malim, quam ut Pighius ex uno cod. Camp. ſcripſit, *conſpicuam.* Rectius enim ipſe Scipio duplici gloria conſpicuus dici videtur, quam corona. Uterque etiam cod. Brand. ha-

ratore ſimul & patre ex ipſa morte rapto, mereretur.

3. Ann. urb. 391. Livius vii. Cic. Offic. iii. Sen. iii. de Benef. 37.

[16] Auribus iſta tam praeclara exempla Romana civitas accepit: illa vidit oculis. [17] L. Manlio Torquato diem ad populum Pomponius tribunus pl. dixerat, [18] quod occaſione bene finiendi [19] belli ductus, [20] legitimum obti-

habet *conſpicuus*, & omnes item veteres typis expreſſi. Ceterum coronam, quam adeptus Scipio tum fuit, oportet quernam fuiſſe, civicamque appellatam. Nam, ut ex Gellii l. v. c. 6. conſtat, *civica* dicebatur, & *querna* erat, quam civis civi à quo ſervatus in proelio erat, teſtem vitae ſalutiſque perceptae dabat. VORST. *conſpicuus* ſervant etiam omnes noſtri MSS. etiam Ed. Mog. Recte autem, & circumſpecte, addit noſter *mereretur coronam.* Quoniam Africanus de patre accipere noluit, teſte Plinio loco citato.

15. *Imperatore ſimul & patre ex ipſa morte rapto*] Aliquot MSS. *Imperii ſimul & nomen patre ex ipſa morte rapto.* Et ſic Mog. Ed. Duo Leid. *Imperio ſimul & patre.* Quaſi librarii caecutientes intellexerint, ipſum ſimul *coronam* & *nomen imperii* meruiſſe, patre ex ipſa morte rapto. Leid. ſext. *nomen patriae.* idem *iſta vidit*, deleto oculis.

16. *Auribus iſta*] At de Coriolano videre etiam potuit. PERIZON.

17. *L. Manlius Torquatus*] Quia de pietate filiorum erga parentes hic titulus ab auctore inſtitutus eſt, *T* pro *L* legendum, ſaltem pro exempli inſcriptione puto. At initio exempli *L. Manlio Imperioſo* legendum, non *L. Manlio Torquato.* Fuit *A. Manlius* Tribunus mil. cos. poteſtate anno ab U. C. 384. hujus filius *L. Manlius*, qui fit Dictator anno ab U. C. 392. Hunc, inquam L. Manlium Imperioſum dictum, Livius aſſerit. Patris titulum non admodum plauſibilem, filiusne Titus habuerit, haud equidem ſcire poſſum. Ipſe hercle filius Torquatus dictus a torque Gallo detracto, quem provocatus ſingulari certamine vicerat. Valerius autem (niſi codices fallant, quod equidem puto) perinde atque pater etiam Torquatus dictus fuerit, recitat hoc exemplum. Quod neque Livius Lib. vii. ab U. C. neque Cicero tertio Officiorum memoriae prodiderunt: nequaquam omiſſuri cognomina, ſiquidem ita eſſent. Quapropter in hoc exemplo paulo poſt legendum, *Eoque effectum eſt, ut Imperioſus cauſam diceret.* GLAREAN. *L. Manlio Torquato diem ad populum.* Temere hic ex gloſſulis ineptis contextui ingeſtum eſt Torquati cognomen, quod nunquam L. Manlii fuit, qui Capitolinus & Imperioſſus vocabatur. Nec ipſe filius Titus, cum hoc exemplum pietatis ederet, Torquati cognomen habuit, poſtea ſingulari victoria ſibi ſuiſque illud adeptus. Quapropter ipſa veritas efflagitat, ut hoc falſum ac ſuppoſititium nomen hiſtoriae eximamus. Conſtat autem diligenter advertentibus, ex Ciceronis Officiorum iii. hujus exempli filum à Valerio tractum eſſe, qui patrem L. Manlium A. F. vocat. Livius & Capitolina marmora L. Manlium Imperioſſum, quod cognomen imprimis loco Torquati reponendum hic arbitror, atque etiam poſtea ubi legitur perperam, *Eoque effectum eſt, ne Torquatus cauſam diceret.* PIGH. *L. Manlio Torquato.* Ita in omnibus codd. eſt; neque in ullo cod. quod quidem ego ſciam, obſervatum eſt aliud. Pighius tamen legi vult *L. Manlio Imperioſſo:* quia notum ſit, non L. Manlium, ſed filium ejus Titum, cognomen *Torquati* nactum fuiſſe. Ego nihil mutandum puto; ac potius μνημονικὸν ἁμάρτημα ipſius auctoris quam aberrationem librariorum hic eſſe dixerim. Omnes codd. ut dixi, habent *Torquati.* Nec ſemel modo, ſed omnino bis in hac hiſtoria illud habent. Mirum autem eſt quod de nomine *Torquati* Pighius hoc loco dubitare potuit; cum infra v. 8. 3. ipſe legerit ac retinuerit, *Imperioſſi illius Torquati*, atque ita ipſi Manlio Imperioſſo nomen quoque Torquati tributum à noſtro agnoſcat. VORST. *L. Manlio Imperioſo.* MS. *Torquato.* Rejicit hoc Pigh. & illud ſubſtituit nullo codicum conſentiente, licet revera non *Torquatus* ſed *Imperioſus* appellatus ſit L. Manlius. Cum vero omnes Codd. tam impreſſi quam ſcripti habeant *Torquatus*, recte illud recepit Vorſtius, rejecta Pighiana emendatione, & potius μνημονικὸν ἁμάρτημα ipſius auctoris, quam aberrationem librarii hic eſſe dixit. Sed quod ad Pighium ſugillandum addit. mirum eſſe quod Pighius de nomine *Torquati* hic dubitare potuit, cum v. 8. 3. ipſe legerit ac retinuerit *Imperioſi illius Torquati*, atque adeo ipſi Manlio *Imperioſo* nomen quoque *Torquati* a noſtro tributum eſſe agnoſcat, in eo graviter errat. Gravius adhuc errat

obtinendi imperii tempus exceſſiſſet: [21] quodque filium optimae indolis juvenem, ruſtico opere gravatum publicis uſibus ſubtraheret. [22] Id poſtquam Manlius adoleſcens cognovit, protinus Urbem petiit, & ſe in Pomponii domum prima luce direxit. Qui exiſtimans in hoc eum veniſſe, ut patris crimina, à quo plus juſto aſpere tractabatur, deferret, excedere

omnes

errat Vorſtius ad v. 8. 3. ubi injuſte ipſum Valerium iterum erroris accuſat his verbis. *mirum quod Pighius nomen Torquati hic ferre potuit, cum ſupra v. 4. 3. ubi idem nomen eidem tribuebatur, illud expungendum putarit. Sed mirum tamen & illud, quod eidem Manlio cui nomen Imperioſi & recte tribuit noſter etiam Torquati nomen tribuit. conſtat enim ex hiſtoria filium demum L. Manlii Imperioſi praenomine Titum, Torquati cognomen natum eſſe. vide Liv.* VII. 10. *fuerit omnino illud de nomine Torquati inter παρορθώματα noſtri munerandum.* Ingens hominis error, cum Valerius hic loquatur de *Tito* illo *Torquato*, qui *Imperioſus* a patre dicebatur, & vere ac proprie *imperioſus* erat propter caedem filii, quem reſpicit Valerius. Sic *Imperioſus* ſimpliciter appellatur hic filius a Plin. XXII. 5. & Μάλιος ὁ ἐπιτάκτης ἐπικληθεὶς Plut. parel. XII. de Torquato. PERIZON. Vide eumdem Anim. Hiſt. p. 352. MSS. etiam noſtri *Torquato* retinent. Sed multi omittunt praenomen.

18. *Quod occaſione benefaciendi belli*] Inepta ac Sorbonica locutio, benefacere bellum. In Atrebatenſis collegii libro habetur, *beneficiendi belli.* ſed opinor legendum eſſe, *bene conficiendi*, vel *bene finiendi*, ut eſt in Gemblacenſi. PIGH. *Occaſione bene finiendi belli.* Ita legere malim è cod. Gemblacenſi, quem Pighius inſpexit, quam, ut idem ex mera conjectura ſcripſit, *conficiendi belli.* Ceterum veteres typis expreſſi; itemque MSS. inque his uterque Brand. habent *occaſione bene faciendi belli.* Quam quidem locutionem Pighius ineptam & Sorbonicam appellat. Sed non cogitavit ille, quanta ſit varietas phraſium, quarum pars eſt verbum *facere.* Dicunt ſane *proelium facere* & *pugnam facere.* Quidni ergo etiam dicant *bellum facere*? Et parum aberat quin ipſum *faciendi*, quod Aldus ediderat, hic reſcriberem. VORST. conjecturae Pighianae *bene finiendi* favet nonnihil Bit. prim. exhibens *benefiendi*, ceteri vero omnes *bene faciendi* retinent. Liv. L. I. 14. *Fidenates nimis vicinas prope ſe convaleſcere opes rati, occupant bellum facere.* Juſt. L. III. 5. 5. *Sed nec Lacedaemonii quievere, qui cum Meſſeniorum bello occupati eſſent, Peloponnenſes immiſere, qui Athenienſibus bellum facerent.* Idem. L. XXXII. 3. 5. *Feciſſetque Romanis grave bellum.* In quibus locis, quum ſatis aperte, *facere bellum*, ponatur pro *inferre bellum*, *concitare*, *movere bellum*, quemadmodum & apud Flor. L. III. 7. 1. *Bellum Creticum, ſi vera volumus noſcere, nos fecimus, ſola vincendi nobilem inſulam cupiditate*, ea locutio hic locum habere videtur non poſſe. Quare dubito, an ſcripſerit. *Quod occaſione perficiendi belli*, ut Liv. L. XXVI. 1. *Perficere belli reliquias.* & L. XLIII. 39. *ut bellum per quadriennium tractum perficeret.* Quem locum adſcripſerat Perizonius, ut & ab Appiano in Eclogis *Samniticum bellum* dici.

19. *Belli ductus*] Videtur hoc profectum ab Aldo; Antiquiores enim habent cum MSS. tredecim *inductus.* quod verbum cum frequens ſit de iis, qui vel ab aliis, vel opinione ſua in errorem ac fraudem impelluntur, cur hic non reſtituerem, cauſſam eſſe non putavi.

20. *Legitimum obtinendi imperii tempus exceſſiſſet*] Multae editiones *Obtinendi legitimum imperii tempus.* Sed priore modo rectius MSS. cum Mog. Sed Periz. *Legitime obtinendi.* De re ipſa conferendus Nepos in Epamin. C. 7. & Perizon. ad Aelian. L. XIII. Var. Hiſt. c. 42.

21. *Quodque filium juvenem ruſtico opere gravatum publicis uſibus ſubtraheret*] MS. *publicibus ſubtraheret.* Solet quidem duas voces corrupte contrahere, ut ex. I. *breviſſimum* pro *brevi ſummum*, & hic *ci* & *ſi* videntur cauſam erroris praebuiſſe, alioquin legendum forte eſſet *Publicitus.* i. e. publico. PERIZON. Nihil mutandum. *Publicis uſibus* ſervant MSS. reliqui.

22. *Id poſtquam*] Leid. prim. *Quod quum*, deinde tres, *tectus.* omnes *Torquatus.*

23. *Qui ad eum diligendum*] Sic reſtitui, cum Pighius & eum ſecuti edidiſſent *quia.* Sed *qui* eſt in vetuſtioribus & MSS. duodecim. Leid. ſext. *quia*, & ſept. al' *quia.* alterum convenientius eſt, certe tale, ut mutari non opus fuerit.

24. M.

omnes juſſit cubiculo, quo licentius remotis arbitris indicium perageret. Nactus occaſionem opportunam propoſito ſuo juvenis, gladium, quem tectum attulerat, deſtrinxit, tribunumque minis ac terrore compulſum jurare coëgit, à patris ejus accuſatione receſſurum: eoque effectum eſt, ne Torquatus cauſſam diceret. Commendabilis eſt pietas, quae manſuetis parentibus praeſtatur: ſed Manlius, quo horridiorem patrem habuit, hoc laudabilius periculo ejus ſubvenit, [23] qui ad eum diligendum praeter naturalem amorem, nullo indulgentiae blandimento invitatus fuerat.

4. Ann. urb. 687. Diod. xxxvi.

Hanc pietatem aemulatus [24] M. Cotta, [25] eo ipſo die, quo togam ſumpſit virilem, [26] protinus ut è Capitolio deſcendit, [27] Cn. Carbonem, a quo pater ejus damnatus fuerat, poſtulavit: [28] peractumque reum judicio afflixit, & ingenium & adoleſcentiam praeclaro opere auſpicatus.

5. Ann. urb. 521. Cic. de Invent. ii. & in Bruto.

Apud [29] C. quoque Flaminium [30] auctoritas patria aeque potens fuit. Nam cum tribunus pl. legem de Gallico agro viritim dividendo, invito

24. *M. Cotta*] Multi MSS. *Cocta*. Vide Nic. Loënſ. Epiphyl. L. vi. 20.

25. *Eo ipſo die, quo togam ſumpſit virilem*] Anno aetatis XVII. Sumebatur autem in Capitolio depoſita praetexta. VORST. Suet. in Claudio c. 2. *Et togae virilis die, circa mediam noctem, ſine ſolenni officio, lectica in Capitolium latus eſt.* Sed ſumebant & alibi, in ipſis etiam municipiis & provinciis. Vide Cic. L. ix. ad Att. Ep. 6. & L. v. Ep. 20.

26. *Protinus ut e Capitolio deſcendit*] Leid. quatuor. *A Capitolio.*

27. *C. Carbonem à quo pater ejus damnatus fuerat*] In manuſcriptis omnibus *Cn. Carbo* vocatur, & ex temporum ratione videtur filius *Cn. Carbonis* ter conſulis. In Dionis tamen xxxvi. *C. Carbo* legitur, ſed fallere poteſt hoc unicum exemplar in praenominum notis, atque ideo multorum conſenſus praeferri debet. PIGH. MSS. quatuordecim aut *Gneum*, aut *Cneum* exhibent. Copeſ. *G.* ſed *Cneum* habent etiam Ed. Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ.

28. *Protractumque reum judicio afflixit*] In Campenſi *Peractumque*. Recte. Peragitur namque reus cum tandem damnatur. Et ut cenſet Paulus JCtus, Deſtitiſſe is videtur, qui intra definitum accuſationis à praeſide tempus reum ſuum non peregerit. Sic Livius lib. iv. *Vos autem ſi reum perago, quid acturi eſtis?* Vide Budaeum. PIGH. Fere omnes MSS. cum Edit. vetuſtiſſimis habent *Pertractumque reum.* Med. ſec. *protractumque.* Periz. *tractumque.* De *protrahere* & *pertrahere* vidimus ad L. i. 1. 21. hic vero dubitari non poteſt, quum recte Pighius reſtituerit *Peractumque.* L. vi. 2. 4. *Eorum alterum lege peregit.*

29. *C. Flaminium*] Eumdem illum qui conſul cecidit ad lacum Thraſimenum. Cic. in Bruto c. 14.

30. *Auctoritas patria*] Harl. *paterna.* tum MSS. decem & Ed. Mog. *adverſum ſe.* Periz. *conſtricto.*

31. *Legem jam referenti pater manum injecit*] Legem de agro Gallico viritim dividendo Flaminius jam ante tulerat. Cum autem eam referret, pater ei manum injecit, id eſt, auctoritate ſua eum adduxit, ut à lege denuo ferenda deſiſteret. *Manum injicere* dicitur is quoque qui non externam vim infert, ſed animum flectit. Cicero pro Q. Roſc. *Ipſa mihi veritas manum injecit, & pauliſper conſiſtere & commorari coëgit.* Sed ea ſignificatio figurata eſt. Propria apparet infra vi. 2. 2. *ut etiam L. Craſſo manum injici juberet*, per lictores puta. VORST. Neſcio quid per *legem ferre*, & *referre* ſeu *denuo ferre* intellexerit Vorſtius. an id vult, bis illum eamdem legem tuliſſe? ſic videtur. Quum Valerius tantum dixerit, eum promulgaſſe legem id eſt more ſolito publice primum per trinundinum inſpiciendam cognoſcendamque eam propoſuiſſe, ut deinde, cum aderat comitiorum dies populum rogaret, an vellet juberetque eam legem ratam eſſe. Id quod hic vo-

to & repugnante ſenatu, promulgaſſet, precibus minisque ejus acerrime reſiſtens, ac ne exercitu quidem adverſus ſe conſcripto, ſi in eadem ſententia perſeveraret, abſterritus, poſtquam pro Roſtris ei [31] legem jam referenti pater manum injecit, privato fractus imperio, deſcendit è Roſtris, ne minimo quidem murmure deſtitutae concionis reprehenſus.

Magna ſunt haec virilis pietatis opera; ſed neſcio an his omnibus [32] valentius & animoſius [33] Claudiae Veſtalis virginis factum. Quae cum [34] patrem ſuum triumphantem è curru [35] violenta tribuni plebis [36] manu detrahi animadvertiſſet, mira celeritate utriſque ſe interponendo, ampliſſimam poteſtatem inimicitiis accenſam depulit. Igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in aedem Veſtae duxit. Nec diſcerni potuit, utri plus laudis tribueretur; [37] cui victoria, an cui pietas comes aderat. 6. Ann. urb. 610. Cic. pro M. Caelio. 15. Suet. Tiber.

Ignoſcite [38] vetuſtiſſimi foci, veniamque aeterni date ignes, ſi à veſtro

vocat *referre legem.* pro quo Leid. prim. habet *deferenti*, quart. *ferenti.* ceteri *referenti*, quod inſolens mihi videtur. Quare conjicio legendum, *legem jam perferenti*, i. e. cum jam populus legem juberet, cum jam fere lex eſſet perlata, ſive a populo accepta. Ut pater diſtulerit poteſtate ſua uti, quamdiu ambiguum quodammodo erat, quo populi ſuffragia eſſent inclinatura, cum vero apparuit ſine dubio legem illam probatum iri, tum ſtatim filio manum injecerit, de temploque eum deduxerit. Cic. pro Domo. c. 10. *ſi quae, tum promulgaſti, conſtituiſti, promiſiſti, vendidiſti, perferre potuiſſes.* Sed cui ignotus hic uſus verbi *perferre?* quare exempla omitto. Pro *fractus*, Bit. prim. *ſtratus* exhibet. Leid. quint. *prnum numen* & ſept. *numen* quoque exhibet recenti manu.

32. *Valentius & animoſius*] Ultraj. prim. *Et valentius & animoſius.*

33. *Claudiae*] Haec illa ipſa eſt, de cujus pudicitia alibi Valerius & Plinius libro VII. cap. 35. Auguſtinus libro X. capite 16. De Civitate Dei. COLER. De Claudia vide Colerum, quem puto errare. credo Claudium eſſe eum, qui de Salaſſis triumpho negato, ſuis ſumptibus triumphavit. PERIZON.

34. *Patrem ſuum*] Suetonius ſcribit fratrem fuiſſe, ſed cum Valerio Cicero quoque ſentit pro Caelio. COLER. *Quae cum patrem ſuum triumphantem.* Suetonius in Tiberio ſcribit, Claudiae fratrem fuiſſe. Sed cum noſtro facit Cicero in Or. pro Cael. VORST.

35. *Violenta trib. plebis manu*] Copeſ. ſine *pl.* & recte, poteſt enim ſatis intelligi. PERIZON. Idem confirmant MSS. tredecim cum Ed. Mog. Leid. quint. *violentia tribuni.* Ultraj. prim. *E curru triumphali violenta.*

36. *Manu detrahi animadvertiſſet*] MSS. Novem *Manu trahi animadvertiſſet.* & ſic Mog. Editio. Ultraj. prim. delet *detrahi.* Deinde Ultraj. *utrique ſe interponendo.* Periz. *imponendo.* Med. prim. & Periz. *In aedem Veſtae induxit.*

37. *Cui victoria, an cui pietas comes aderat*] Pighius adjecit alterum *an*, ſcripſitque *an cui victoria:* eumque Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Verum antiqui typis expreſſi eam voculam non habent. Et abeſt item ab utroque cod. Brand. Neque uſus illud fert, ut *an* geminetur; ſed ſolet *utrum* antecedere, & *an* deinde ſequi. Cicero lib. I. ep. 7. *Multum intereſt, utrum laus minuatur, an ſalus deſeratur.* Saepe tamen *utrum* omittitur, & apparet ſolum *an*; ut hoc loco. Vide & caput 18. libri de Latinit. met. ſuſp. extremum. VORST. Abeſt etiam a Copeſiano. Liv. L. II. 40. *Ad hoſtem, an ad filium venerim.* PERIZON. Nec invenitur in ullo noſtrorum MStorum. Vide Cellarii Curas poſteriores p. 161.

38. *Vetuſtiſſimi foci, aeterni ignes*] Aedis

 Ve-

ſtro ſacratiſſimo templo [39] ad neceſſarium magis, quam ſpecioſum urbis locum contextus operis noſtri progreſſus fuerit. Nulla enim acerbitate fortunae, nullis ſordibus pretium charae pietatis evileſcit. Quin etiam eo certius, quo miſerius experimentum habet.

7. *Plin. VI. 36.* Sanguinis ingenui mulierem praetor apud tribunal ſuum capitali crimine damnatam, [40] triumviro in carcerem necandam tradidit. [41] Quo receptam, is qui cuſtodiae praeerat, miſericordia motus, non protinus ſtrangulavit. Aditum quoque ad eam filiae, ſed diligenter excuſſae, [42] nequid cibi inferret, dedit: exiſtimans futurum, ut inedia conſumeretur. Cum autem jam dies plures intercederent, ſecum ipſe quaerens, quidnam eſſet, quod tamdiu ſuſtentaretur, curioſius obſervata filia, animadvertit illam [43] exerto ubere famem matris [44] lactis ſui ſubſidio lenientem. Quae tam admirabilis ſpectaculi novitas ab ipſo ad triumvirum, à triumviro ad praetorem, [45] à praetore ad conſilium

Veſtae puta; cujus paulo ante mentio facta. VORST.

39. *Ad neceſſarium magiſque ſpecioſum urbis locum*] Multo rectius in manuſcriptis, *Ad neceſſarium magis, quam ſpecioſum urbis locum.* Carcerem namque vult dicere. PIGH. Sic certe & MSS. noſtri. Leid. ſept. *Quam ad ſpecioſum.* Sed ita ut *ad* expunctum ſit. Deinde Leid. quart. *vileſcit,*

40. *Triumviro in carcere necandam tradidit*] *Triumviri* apud Romanos non unius generis fuerunt. Alii enim *capitales*, alii *menſarii*, alii *nocturni*, alii *monetales* erant. Hic *capitalis* intelligitur: qui quidem conſtitutus erat, ut curam carceris haberet, utque is, qui cuſtodiae praeerat, ad ipſum referret. Quod vel ex eo apparet, quod ſequitur, rem ab eo, qui cuſtodiae praefuit, ad triumvirum, à triumviro ad praetorem perlatam fuiſſe. VORST. L. VI. c. 10. *C. Peſcennius triumvir capitalis Cornelium &c. publicis vinculis oneravit.*

41. *Quam receptam*] In Atrebatenſi, Gemblacenſi ac Colonienſi: *Quo receptam.* PIGH. *Quo receptam. Quo* reſcripſit Pighius è codd. MSS. Et habent quoque ita codd. Brand. VORST. *Quo* habent etiam Leid. prim. ſec. quint. ſext. ſept. Ultraj. ſec. Copeſ. Bit. prim. Sex alii *quam.* Sed recte etiam Ed. Mog. *quo* retinet. Obſervandum porro, quod magis iſtam lectionem confirmat, MSS. omnes cum Ed. Mog. exhibere *in carcerem necandam tradidit*, quod reſtituendum duxi, pro *in carcere.*

42. *Ne quid cibi inferret*] Barb. prim. *Deferret.* Bit. *Referret.* Nonnulli *Nequid ſibi.* Paulo ante *Ad eam*, delet Ultraj. prim. Copeſ. *transgulavit.*

43. *Exerto ubere*] Harl. *Extractoque.* Barb. prim. *Extracto*, al' *exerto.* Ultraj. prim. *extento.* & paulo ante plerique *plures jam dies.* Med prim. *plerique jam dies.* Ed. Med. *jam dies plaerique.*

44. *Lactis ſui ſubſidio*] *Sui* delet Bit. prim. *Lactis ſui praeſidio*, Leid. quint.

45. *A praetore ad conſulum judicium*] In manuſcriptis: *ad conſilium judicum.* Optime. PIGH. *Ad conſilium iudicum.* Ita uterque cod. Brandeb. Aldus ediderat, *Ad conſulum judicium.* Alteram lectionem obſervavit & Pighius in codd. MSS. eandemque optimam judicat. VORST. Pighius edidit *concilium judicum.* ſed rectius eſt in MSS. *conſilium.* Vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. XLIV. 2.

46. *Remiſſionem poenae mulieri impetravit*] Multo diſertius Periz. Harl. Barb. ſec. Med. prim. *Remiſſionem poenae matri impetravit.* Barb. ſec. & Cop. *Culpae.* Med. ſec. *poenae mulieri* omittit.

47. *Putaret aliquis*] Barb. prim. Leid. ſec. & ſext. Cop. *Putaverit.* Harl. Bit. prim. Periz. uterque Ultraj. *Putarit.* & ſic Ed. Mog. & Med. Reliquae ante Pighium *Putaverit.*

48. *Diligere parentes*] Hierocles Parentes δευτέρους καὶ ἐπιγείους τινὰς θεοὺς vocitabat. COLER.

49. *Idem praedicatum de pietate eius exiſtimetur*] Variant hic admodum exemplaria. Campenſe; *de pietate prius.* male. item in Atreba-

lium judicum perlata, [46] remiſſionem poenae mulieri impetravit. Quo non penetrat, aut quid non excogitat pietas, quae in carcere ſervandae genitricis novam rationem invenit? Quid enim tam inuſitatum, quid tam inauditum, quam matrem natae uberibus alitam? [47] Putaret aliquis hoc contra rerum naturam factum; niſi [48] diligere parentes prima naturae lex eſſet.

Externa.

[49] Idem praedicatum de pietate Perus exiſtimetur, quae [50] patrem ſuum Cimona conſimili fortuna affectum, parique cuſtodiae traditum, jam ultimae ſenectutis, velut infantem pectori ſuo admotum aluit. Haerent ac ſtupent hominum oculi, cum hujus facti pictam imaginem vident, [51] caſuſque antiqui conditionem, praeſentis ſpectaculi admiratione renoɔ

tenſi, *rius*. At in Wincheliano alia eſt lectio; *Idem feciſſe pero praedicatur.* Atque eadem eſt annotata in Campenſis libri margine paulo aliter; *Idem de pietate Perus exiſtimetur.* Quod vulgatae lectioni magis convenit. Nomen hoc apud Propertium legimus lib. II. atque Homerum Odyſſ. XI. PIGH. *Idem de pietate.* Convenit lib. Danielis fere cum Pighianis: *Idem praedicatum de pietate alterius exiſtimetur.* Cimonis nomen huc adſcendiſſe perperam ex inferiori exemplo vero ſimile eſt. COLER. *Idem praedicatum de pietate Perus exiſtimetur.* Pighius *praedicatum* expunxit, quod ab uno cod. id abeſſe videret: & pro *ejus*, quod Aldus ediderat, reſcripſit *Perus*; quia in margine unius cod. reperit, *idem de pietate Perus exiſtimetur:* & in alio libro, *idem feciſſe Pero praedicatur.* Jam nomen *Perus* reſcribendum hic fuiſſe non negem; praeſertim cum quidam codd. pro *ejus* & *prius* habeant: at *praedicatum* expungendum eſſe Pighio non aſſentior. Habent illud veteres typis expreſſi, & ambo MSS. Brandeb. Nomen *Perus* vetus quoque editio Mart. Herbip. habet. Sed perperam in ea ſcriptum eſt *de Pietate Pero* pro *de piet. Perus.* Prope etiam accedit unus cod. Brand. ut qui habet *de pietate prius.* VORST. *praedicatum* tuentur plerique MSS. Leid. quart. *Idem feciſſe Perio praedicatur.* Harl. *de pietate Pero exiſtimetur.* &c. ſic Ed. Mog. Periz. *de pietate ruis.* Sic. Ven. Leid. ſept. *perus* habet, quo deleto in margine reſcriptum *alterius.* ceteri fere *ejus.* Perizonius adſcripſit. *Pero* etiam fuit filia Nelei, ſoror Neſtoris Homer. Odyſ. λ. v. 286. & videnda Scholia ad verſ. 289. Hyginus Fab. 254. filiam vocat *Xanthippen*, patrem *Mycona.* Haec ille. Munkero vero inſuper corrigendus ex Hygino videtur Valerius, & hic reſcribendum *Mycona.* Hoc enim nomen ex ſequenti exemplo corruptum cenſet. Quod ſi verum eſt, certe cauſſa non erit cur ſtatuamus hanc mulierem *Pero* fuiſſe a Valerio appellatam, quae ab Hygino dicitur *Xanthippe.* ut fortaſſe Valerii exemplum ab eo, quod Hyginus refert, fuerit diverſum, quemadmodum ab utroque, quod narrat Feſtus in v. *pietati aedem. Pietati aedem ab Acilio conſecratam aiunt, eo loco, quo quondam mulier habitaverit, quae patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit, ob hoc factum impunitas ei conceſſa ſit.*

50. *Patrem ſuum Cimona*] Notat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *Conona.* Et Colerus exiſtimat, nomen Cimonis perperam huc ex proximo ſequente exemplo aſcendiſſe. VORST.

51. *Caſuſque antiquam conditionem*] Forte *cognitionem.* PERIZON.

52. *Quod neceſſe eſt animo quoque evenire, aliquanto efficaciore pictura litterarum: vetera pro recentibus admonitos recordari*] Locum habes, Pighi, inter mutilos: ego inter malos. Emendari poſſe cenſeo nonnulla admonitiuncula libri, qui habet *vetera prodentibus.* Unde ego, *vetera a prudentibus admonito recordari.* Diſpo-

novant; in illis mutis membrorum lineamentis viva ac ſpirantia corpora intueri credentes. 52 Quod neceſſe eſt animo quoque evenire, aliquanto efficaciore pictura literarum, vetera pro recentibus admonito recordari.

2. Nepos in vit. Juſtin. 11. Supr. v. 3. ext. 3. Ne te quidem, 53 Cimon, ſilentio involvam, qui patri tuo ſepulturam voluntariis vinculis emere non dubitaſti. Nam etſi maximo tibi poſtea & civi, & duci evadere contigit, plus tamen aliquanto laudis in carcere, quam in curia, aſſecutus es. Ceterae enim virtutes admirationis tantummodo multum, pietas vero etiam amoris plurimum meretur.

3. Vos quoque, fratres, memoria complectar, quorum animus origine fuit no-

ſpice, nec fugiet te ſententia. Involuta autem hujuſmodi multa in Valerio: nec miror ſaepe in tam tenebroſis ſententiis offendiſſe exſcriptores. LIPS. *Vetera pro recentibus admonito recordari.* Ita locum hunc emendandum cenſeo. Eſtque ita ſententia convenientiſſima; animo idem evenire, quod evenit oculis, pictura ſcilicet literarum vetera pro recentibus admonito recordari. Ipſe, inquam, animus pictura literarum, id eſt, literis ipſis, admonetur vetera pro recentibus recordari; quemadmodum haerent atque ſtupent oculi, cum imaginem pictam vident. Pighius edidit, *vetera pro recentibus admonitos recordari:* quomodo ſane editiones quoque veteres Theoph. Chalcocondylae & Martini Herbip. itemque unus cod. Brand. habet. Verum nullus commodus ex his ſenſus elici poteſt. quod cum & Pighius animadverteret ſuſpicatus eſt vocem aliquam hic deeſſe, & quidem *faciente.* At quanto concinnius eſt unam literam *ſ* expungere, uti nos fecimus! videnda tamen adhuc alia lectio. Pro *pro recentibus* quidam codices habent *prodentibus.* Unde Lipſius legendum cenſet *Vetera a prudentibus admonito recordari.* Quae ſuſpicio & Gronovio probatur, ut ex hujus L. IV. Obſ. c. 19. apparet. & legitur, ſic itidem *admonito*, ut nos volebamus. VORST. Lege *admonito*, cum Lipſio & Vorſtio. PERIZON. *Admonitos* ſervant fere MSS. unus Ultraj. *admonitis.* Med. prim. *admonites.* Sed *Admonito* dedit Aſcenſ. Gryph. Rob. Steph. *Vetera prodentibus admonito recordari* Aldus, & Colinaeus. *prodentibus* Barb. Ultraj. & Med. primi. Leid. ſec. *prodeuntibus.* Probo *admonito*; ſed retineo *pro recentibus.* Tum enim imprimis efficax eſt pictura literarum, cum admonetur animus vetera ita recordari, tamquam ſi ſint recentia. Sal. Bel. Cat. c. 8. *Athenienſium facta pro maximis celebrantur.*

53. *Cimon*] De quo vide & J. Rutgerſ. p. 42. Var. Lect. PERIZON. Nonnulli MSS. & delent ante *civi.* unus atque item alter, *meretur.* Leid. quart. delet, *aliquanto.*

54. *Pro parentum alimentis ſpiritum erogando*] Pighius maluit *erogantes.* Sed *erogando* uterque cod. Brand. habet, & omnes item typis expreſſi veteres. VORST. Idem ſervant omnes MSS. noſtri, & ſupra vidimus ſuper omnes alios auctorem noſtrum hoc gerundium amaſſe.

55. *A filiis Patietis pacti eſtis*] Hic denuo gloſſula irrepſit. nam in vetuſtioribus libris ſic; *A Paciacis pacti.* juvat & interlinearis annotatio libri Campenſis, *Paciacis*, id eſt, ea parentela. At Atrebatenſe exemplar, quod in propriis nominibus fere correctius eſſe reperio, habet à *Paciaecis.* Aliquis ſciolus, ut minus obſcura haec eſſent, non ſolum nomen verum corrupit, ſed & intermiſcuit & ſuas gloſſulas ſcribens, *A filiis patietis pacti eſtis.* Eſt autem Paciaecorum familia etiamnum nobiliſſima apud Hiſpanos. quam & olim C. Caeſaris tempore fuiſſe illuſtrem, Epiſtola Ciceronis ad Leptam familiarum 6. docet, in qua Paciaeci cujuſdam meminit, qui bello civili Pompejanas partes ſecutus videtur. *De Hiſpaniis* (*inquit*) *novi nihil, magnum tamen exercitum Pompejum habere conſtat. nam Caeſar ipſe ad nos miſit exemplum Paciaeci literarum, in quo erat, illi undecim eſſe legiones.* Quo etiam loco corrigendum hoc modo nomen illud eſſe exiſtimo. PIGH. *Filiis Paciaecis.* Duo libri Pighii: *Paciacis.* quam lectionem vindicat Mitalerius ex Plutar. & Cicerone. COLER. *A Paciaecis.*

nobilior. Siquidem admodum humiles in Hiſpania nati, [54] pro parentum alimentis ſpiritum erogando, ſpecioſo exitu vitae inclaruiſtis. Duodecim enim millia nummûm, quae poſt mortem veſtram his darentur, [55] à Paciaecis pacti, ut eorum patris interfectorem Epaſtum; gentis ſuae tyrannum, occideretis: nec auſi ſolum inſigne facinus eſtis, [56] ſed etiam ſtrenuo ac forti exitu clauſiſtis. Iiſdem enim manibus Paciaecis ultionem, [57] Epaſto poenam, genitoribus nutrimenta, vobis [58] glorioſa fata peperiſtis. Itaque tumulis etiamnunc vivitis, quia parentum ſenectutem tueri, quam veſtram expectare, ſatius eſſe duxiſtis.

Notiora ſunt fratrum paria, [59] Cleobis & Biton, [60] Amphinomus & 4.
Ana-

cis pacti. Pro *Paciaecis* quidam codices, interque hos unus Brand. habet *Paciacis:* quam lectionem ex Plutarcho & Cicerone probat Mitalerius. Cicero lib. VI. ep. 19. alicujus *Paciaeci* mentionem facit, qui literas ſcripſerit ad Caeſarem, quibus ſignificarit, quot legiones Pompejus haberet. VORST. Longe major MSS. pars habet *Patietis* vel *pacietis*, item *paciaetis.* Leid. quint. *paciacis.* in MSS. novem retinetur *filiis.* Ed. Mog. *A filiis pacinetis.* certe cur *filiis* expelli debuerit non video, niſi forte quis dixerit, ſubintelligi illud ſatis per ſe. *Eſtis* etiam in aliquot noſtris apparet, ſed in pluribus omittitur.

56. *Sed etiam ſtrenuo ac forti exitu claruiſtis. Eiſdem enim manibus Patietis ultionem, Epaſti poenam, genitoribus nutrimenta*] Haec ita elegantius atque correctius. In Wincheliano, Suſiano, Atrebatenſi & aliis; *Sed etiam ſtrenuo & forti exitu clauſiſtis. Hiſdem enim manibus Paciaecis ultionem, Epaſto poenam, genitoribus alimenta, vobis glorioſa fata peperiſtis.* PIGH. *Sed etiam ſtrenuo ac forti exitu clauſiſtis.* Ita legendum cenſet Pighius è quibuſdam codd. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Aldus pro *clauſiſtis* habet *claruiſtis.* Quod minus commodum videtur; quia praecedit *inclaruiſtis.* At *clauſiſtis* conſentaneum ei, quod praecedit, *ſpiritum erogando.* Nimirum cum Epaſtum fratres iſti interfeciſſent, & ipſi deinde oppreſſi ſunt. *Exitus* hic pro morte eſt; ut variis quoque aliis locis. Vide v. I. 5. VORST. *Claruiſtis* habent Cop. Ultraj. ſec. Periz. Leid. prim. ſext. ſept. Med. duo & omnes editi, ante Pighium. Ultraj. prim. Leid. quint. & ceteri ſcripti *clauſiſtis.* quod mihi quoque magis placet. Badius *exitu* exponit effectu, inepte. Vide ſupra L. I. 6. 10.

57. *Epaſto poenam, genitoribus nutrimenta.* Male Aldus, *Epaſti poenam. Epaſto* unus quoque cod. Brand. habet. Pro *nutrimenta* Pighius è quibuſdam codd. repoſuit *alimenta.* Verum *nutrimenta* uterque etiam cod. Brand. habet. Et videtur auctor orationem variare voluiſſe: quod *alimentis* jam praeceſſit. VORST. Ultraj. primus *Epaſto.* Reliqui *Epaſti* ſervant. quod inde ortum videtur, quia *pacietis* acceptum etiam fuit pro ſecundo caſu, & nomine ejus, qui ab Epaſto fuerat interfectus, quomodo explicuerunt etiam Oliverius & Badius. Recte quoque Vorſtius defendit τὸ *nutrimenta*; quod in tredecim inveni MStis, & omnibus Editionibus, atque ideo revocavi.

58. *Glorioſa fata*] Leid. quart. *Glorioſa nomina.* Harl. Med. ſec. Leid. prim. *Sanctius eſſe duxiſtis.*

59. *Cleobis & Biton*] Argivi natione: quos Solon apud Croeſum non uno nomine beatos praedicavit; ut eſt apud Herodotum. Hi cum apud Argivos feſtus dies Junonis eſſet, oporteretque matrem eorum ſacerdotem bobus junctis ad templum vehi; boves vero ex agro juſto tempore praeſto haud eſſent, ipſi jugum ſubeuntes per XLV. ſtadia plauſtrum traxere. VORST. Vide & Hygin. Fab. 254. Serv. ad Virg. L. III. Georg. v. 532. Claud. Epig. 35. Sen. L. III. de Ben. 37. Stob. LXXVII. Frag. Aeliani. PERIZON.

60. *Amphinomus & Anapus*] Vide praeter Strabonem & Pauſaniam Aelianum in variis, qui tamen Φιλόνομον & Καλλίαν vocat, citante etiam Stobaeo. Solinus capite II. ſcribit Catanenſes adſerere Anaphium & Amphinomum: Syracuſanos, Aemathiam & Critonem. Ego illam litem ambitioſam pendere ſino. In edit.

Herod. 1. Cic. Tuſc. 1. Plut. Solone. Solin. 11.

Anapus: [61] illi, quod ad ſacra Junonis peragenda matrem vexerunt: hi, quod [62] patrem & matrem humeris [63] per medios ignes Aetnae portarunt: ſed neutris pro ſpiritu parentum expiare propoſitum fuit.

5. [64] Nec ego Argivam detrecto laudem, [65] aut Aetnaei montis gloriam involverim: verum obſcuriori propter ignorantiam pietati notitiae lumen admoveo. Sicut [66] Scythis libenter pietatis teſtimonium reddo. Dario enim [67] totius regni ſui viribus [68] in eorum regiones ſubinde impetum facienti, paulatim cedentes, [69] ad ultimas Aſiae ſolitudines pervenerant. [70] Interro-

Venet. legitur *Anaphias.* ſed Anaphium Claudianus quoque celebrat:

Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anaphi? COLER.

Amphinomus & Anapus. Salmaſius in Exercitat. ad Solin. p. 110. legendum cenſet *Anapis:* monetque fratrum iſtud par, quomodo & proximum ſuperius, in tabellis columnarum templi Apolloniadis, Eumenis & Attali regum matris, apud Cyzicum fuiſſe. Elegans de his fratribus epigramma extat Claudiani, in quo inter cetera haec ſunt:

Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi.
Aeternum Siculus templa dicavit honos?
VORST.

Scripti mei quatuordecim exhibent *Anaphas.* Sed major in ſcribendo priore nomine occurrit variatio. Habent enim *Phynomus*, *Naphinenius*, *Amphionus*, *Amphionis*, *Amphinonius. Amphionomus.* Celebratum autem hoc factum horum fratrum, etiam nummis fuit, & locus ſepulcri eorum, CAMPUS PIORUM dictus eſt. Videndus Olearius ad Philoſtrat. in vita Apollonii Tyanei L.v. 17.

61. *Illi quod ad ſacra*] Leid. ſec. *Illi primi quod ad ſacra* ubi *primi* proculdubio e gloſſa eſt. Deinde quinque, *vexerint*, & iidem *portarint.* Quomodo & Copeſianus.

62. *Patrem & matrem*] Aelianus πατέρας. Solinus: *Parentes.* COLER.

63. *Per medios ignes Aetnae portarint.* In undecim MSS. noſtris vox *Aetnae* deſideratur: nec agnoſcit Ed. Mog. ſed Med. ſec. & Leid. ſept. *per medios ignes portare etne partarint.* Mihi valde videtur veriſimile, illam vocem a Valerio additam hic non fuiſſe: quippe qui poſtea ſatis declarat, quos ignes intelligat, cum dicit *Aetnaei montis gloriam non involverim*, quemadmodum Argivos fuiſſe Cleobin & Bitona indicat, addens. *Nec ergo Argivam detrecto laudem.* Voluit ergo locorum nomina in ipſa narratione ſupprimere, ut illis ornaret tranſitionem ſequentem.

64. *Nec ergo Argivam detrecto laudem*] Cleobis & Biton, uti dictum, Argivi fuere. VORST. MSS. Novem habent ut edebatur ante Pighium, *Nec ego Argivam detrecto laudem.* Quod videtur ἐμφατικώτερον.

65. *Aut Aetnaei montis gloriam involverim*] pro *involverim* in cod. Brandeb. eſt *minuo*: in aliis & *minuerim.* Eſt autem *Aetnei montis gloria* par iſtud fratrum, Amphinomus & Anapis. VORST. *Minuo* exſtat in MSS. ſept. *minuerim* in utroque Ultraj. Praeterea notandum omnino, in Barb. prim. Med. prim. Leid. tert. ſept. Periz. & Copeſ. in quibus eſt *involverim*, ſequens *verum* omitti. Et deinde ſcribi, *obſcuriori tamen propter*, vel *ſed obſcuriori.* Jam vero cum *minuo* optime reſpondeat τῷ *detrecto*, & poſterior pars *erim* ei adhaeſiſſe poſſit videri ex ſequenti *verum*, quae ideo omittitur in iis, qui habent *involverim*, & verbum *involvere* fere poſtulet ſibi addi aliquod ſubſtantivum, ut exemplo proxime praecedenti: *Ne te quidem Cimona ſilentio involvam*, imo etiam illud potius *tegere*, *famae ſubtrahere* ſignificet, quam non ſtatuere illi ſuum pretium, (qui ſenſus hic deſideratur) credo Valerium ſcripſiſſe *Nec ego Argivam detrecto laudem, aut Atnaei montis gloriam minuo. verum.* Porro pro *Aut Aetnaei* Ultraj. ſec. habet, *aut nec Atnaei*, quomodo editum fuit Moguntiae: Etiam uterque Ultraj. habet *Aetnae montis.* Perizon. legebat *obſcuriori tantum propter ignorantiam pietati notitiae lumen admoveo.*

66. *Scythis libenter*] Juſtiſſimi enim a veteribus habiti ſunt. Idem de his ſcribit Nicolaus περὶ ἐθῶν. Homerus: Γλακτοφάγων Ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. COLER. *Sicut Scythis libenter* pie-

rogati deinde ab eo per legatos, *quem fugiendi finem*, *aut quod initium pugnandi facturi eſſent*, reſponderunt, *Se nec urbes ullas*, *nec agros cultos*, *pro quibus dimicarent*, *habere. Ceterum cum* [71] *ad parentum ſuorum monumenta veniſſent*, *ſciturum quemadmodum Scythae proeliari ſolerent.* [72] Quo quidem uno tam pio dicto, immanis & barbara gens ab omni ſe feritatis crimine redemit. Prima igitur & optima rerum natura pietatis eſt magiſtra, quae nullo vocis miniſterio, nullo uſu literarum indigens, propriis ac tacitis viribus, charitatem parentum pectoribus liberorum infundit. Quid ergo doctrina proficit? [73] ut politiora ſcilicet, non ut meliora fiant ingenia: quoniam

pietatis teſtim. reddc. Unus cod. Brand. *Sic Scythis lib. p. teſt. reddo.* VORST. In margine Coleri additur, *al' Forte ſi.* Copeſ. habet *ſic & Scythis.* Hinc *ſicut & Scythis* legebat Perizonius. Quod poſſit ſane non diſplicere.

67. *Totius regni ſui viribus*] Sic mutavit Pighius, cum antea legeretur, *totis regni ſui viribus*; quod etiam in undecim exſtat MStis. Leid. quint. habet *totius*, ſed expunctum eſt *u.* Curt. L. III. 1. 10. *Undique omnes copias contrahit*, *totis viribus tanti belli diſcrimen aditurus.* Juſt. L. XXVI. 2. 1. *In ſpeciem caſtrorum parva manu adverſus ceteros relicta*, *adverſus Gallos totis viribus proficiſcitur.* Phaed. L. I. Fab. 11.

——— ——— ——— *Hic auritulus*
Clamorem ſubito totis tollit viribus.

& ſic legendum etiam Perizonius viderat.

68. *In eorum regiones ſubinde impetum facienti*] *Regiones* reſcripſit Pighius, cum ceteri omnes edidiſſent *regionibus.* quomodo, ſi forte unum aut alterum excipias, habent omnes noſtri MSS. pro *ſubinde.* Cop. Leid. ſext. Harl. Med. ſec. & Perizon. habent *ſubitum.* Et ſemel tantum Darius hanc expeditionem ſuſcepit. Quare vel *ſubitum* reſcribendum, vel *ſubinde* explicandum, quia *ſubinde* caſtra ulterius promoverit in eorum regionibus, dum illi paulatim cederent.

69. *Ad ultimas jam ſolitudines pervenerant*] In Campenſi, Wincheliano, Colonienſi, & Atrebatenſi; *Ad ultimas Aſiae ſolitudines.* PIGH. *Ad ultimas Aſiae ſolitudines Aſiae* habent & codices Brand. Aldus, *Ad ultimas jam ſolit.* VORST. MS. *Ad ultimum jam ſolitudinis.* Non male, & eleganter. *Solitudinem* enim habitabant, & eam nondum exceſſerant, cum. Darius bellavit cum Europaeis Scythis. PERIZON. *Ad ultimum jam ſolitudinis* habet etiam Barb. prim. Harl. *ad ultimas jam ſolitudinis paries.* Leid. quint. & ſext. ut edidit Aldus & alii, *ad ultimas jam ſolitudines.* Periz. *ad ultimum Aſiam ſoliitudinis*, & ſic videtur etiam habere Med. prim. Reliqui cum editione Mog. *ad ultimas Aſiae ſolitudines.* Certiſſimum tamen eſt, Darium, ut obſervavit Perizonius, bellum totis regni viribus contra Scythas Europaeos geſſiſſe; quippe hanc Scythiam cum exercitu ſeptingentorum millium, ex omnibus nationibus, quae ſub ipſius ditione erant, ingreſſus eſt. Jam vero licet inde turpi fuga ſubmotus fuiſſe dicatur a Juſt. L. II. 3. 2. & L. II. 5. 9. Idque parum videatur convenire cum eo, quod noſter auctor tradit, *eos receſſiſſe in ultimum ſolitudinis*, tamen ex Herodoto L. IV. ſatis manifeſtum eſt, Scytharum pleroſque, quantum poterant, ſubduxiſſe ſe verſus Septentrionem, & Darium inopia magis, & Scythiam perdomandi deſperatione, quam armis Scytharum ſubmotum fuiſſe. Neque credibile eſt, ſi ſimilem etiam in Scythiam Aſiaticam expeditionem feciſſet, nullam ejus mentionem apud Scriptores, ne Herodotum quidem, qui ſatis multis res ab eo etiam in Aſia geſtas commemorat, fuiſſe ſuperfuturam. Ut adeo, ſi *ultimas Aſiae ſolitudines* retineamus, illud quoque annumerandum fere ſit Valerii ἁμαρτήματι μνημονικοῖς. Quod ne faciam, Perizonio potius accedo.

70. *Interrogati deinde*] Bit. prim. *Interroganti.*

71. *Ad parentum ſuorum monumenta veniſſent*] Malo *veniſſet.* PERIZON.

72. *Quo quidem uno tam pio dicto*] MSS. octo. Cum Mog. *Tam pio dictu.* totidem cum Mog. *feritatis diſcrimine.* Barb. prim. *Redimit.*

73 *Ut politiora, ſed non ut meliora fiant inge-*

nia. ſ

niam quidem [74] ſolida virtus naſcitur magis, quam fingitur.

6. Herodot. I. Gell. V. 9. Sen. Contr. 20. [75] Quis enim plauſtris vagos, & ſilvarum latebris corpora ſua tegentes, in modumque ferarum laniatu pecudum viventes, Dario ſic reſpondere docuit? Illa nimirum, quae etiam Croeſi filium loquendi uſu defectum, ad protegendam patris incolumitatem miniſterio vocis inſtruxit. Captis enim à Cyro Sardibus, cum unus è numero Perſarum, ignarus viri, in caedem ejus [76] concitato ferretur impetu: velut oblitus, [77] quid ſibi naſcenti fortuna denegaſſet, [78] *ne Croeſum regem occideret*, proclamando, pene jam impreſſum jugulo mucronem revocavit. Ita qui ad id tempus mutus ſibi vixerat, ſaluti parentis vocalis factus eſt.

7. Ann. urb. 664. Eadem charitas Italico bello [79] Pinnenſem juvenem, cui Pultoni erat cognomen, tanto animi corporiſque robore armavit, ut cum obſeſſae urbis ſuae clauſtris praeſideret, & Romanus imperator patrem ejus captivum, [80] in conſpectu ipſius conſtitutum, deſtrictis militum gladiis circumdediſſet, *occiſurum ſe* minitans, *niſi irruptioni ſuae iter praebuiſſet*, ſolus è manibus ſenem rapuerit; duplici pietate memorandus, quod & patris ſervator, nec patriae fuerit proditor.

nia; quoniam quidem ſola virtus naſcitur] Manuſcripti libri, *Ut politiora ſcilicet, non ut meliora fiant ingenia; quoniam quidem ſolida virtus, &c.* PIGH. In MSS. etiam noſtris eſt *ut politiora ſcilicet, non ut meliora*, quomodo legitur etiam in Ed. Moguntina.

74. *Solida virtus naſcitur magis*] Aldus & qui eum ſecuti ſunt, *Sola virtus.* Sed Antiquiores cum longe meliore & majore parte MSS. ut reſtituit Pighius *Solida virtus.*

75. *Quis enim plauſtris vagos*] Harl. Bit. prim. Leid. quatur *paluſtres.* Ultraj. uterque *plauſtres.* Leid. ſext. *paluſtribus.* De *plauſtris* notum. Hor L. III. 24.

Campeſtres melius Scythae,
Quorum plauſtra vagas rite trahunt domos.

adde Juſt. L. II. 2. *Uxores, liberoſque ſecum in plauſtris vehunt.* & 6. *Quippe ſine tecto munimentoque pecora & armenta inter ſilvas habentibus, quid ſalvum eſſet, ſi furari liceret?*

76. *Concitato ferretur impetu*] Copeſ. *Incitato.* Leid. ſept. *ferretur ſpiritu, al' impetu.*

77. *Quid ſibi naſcenti fortuna denegaſſet*] MSS. *Natura* quod praefero. Hujus enim partes in pariendo & formando homine. *Fortunae* vero in iis, quae deinde homini ſuperveniunt. Sed tamen & VI. I. I. *maligno errore fortunae muliebre corpus contigit.* PERIZON. Favent Copeſiano uterque Med. cum Perizon. Harl. & Barb. primo. *Sibi* ante *vixerat* delet Leid. quintus.

78. *Ne Croeſum*] Ὤνθρωπε μὴ κτεῖνε Κροῖσον, ut habet Herodotus. COLER.

79. *Pinenſem juvenem, cui Plutoni erat cognomen*] Atrebatenſis collegii codex aliique veteres legunt, *Pinnenſem juvenem, cui Pultoni erat cognomen.* Recte. Pinnenſes Plinius Veſtinorum dicit eſſe, & in quarta Italiae regione collocat lib. III. c. 12. PIGH. *Pinnenſem juvenem, cui Pultoni erat cognomen.* Sic & codd. Brand. Aldus *Pinenſem* & *Plutoni.* *Pinnenſes* Plinius III. 12. in quarta regione Italiae ponit: dicitque Veſtinorum eos gentem eſſe. VORST. Harl. *Premenſem.* Bit. prim. *Prienenſem.* Leid. prim. *Picenenſem.* Leid. ſext. *Privernenſem.* quint. *Piumenſem.* Ultraj. prim. *Punienſem.* Reliqui ut & Ed. Mog. *Pinnenſem.* Leid. ſext. & Bit. prim. *Plutoni.* Med ſec. & duo Leid. *Pulton.* Leid. quart. *Pulto.* idem pro *Robore*, *vigore.*

80. *In conſpectu ipſius conſtitutum &c*] Med. ſec. *conſtitueret occiſurum ſe minitans.* deletis his. *diſtrictis militum gladiis circumdediſſet.* Nonnulli poſt *manibus* addunt, *eorum.* Leid. ſept. *duplicique pietate.* Quidam *rapuit.* Undecim vero, *Nec patriae fuit proditor.* Quaſi totum hoc. *Duplici pietate memorandus &c.* ſit Epiphonema a praecedentibus verbis ſeparatum. Et ſic edebatur ante Pighium.

CA-

Caput V.

[1] DE BENEVOLENTIA FRATERNA.

1. *P. Africani majoris.*
2. *M. Fabii Vibulani Cos.*
3. *Ti. Caeſaris Auguſti.*
4. *Militis cujuſdam.*

[2] Hanc caritatem proximus fraternae benevolentiae gradus excipit. Nam ut merito primum amoris vinculum ducitur, plurima & maxima beneficia accepiſſe: ita proximum judicari debet ſimul accepiſſe. Quam copioſae enim ſuavitatis illa recordatio eſt! In eodem domicilio antequam naſcerer, habitavi: in iiſdem incunabulis infantiae tempora peregi: eoſdem appellavi parentes: eadem pro me vota excubuerunt: parem ex majorum imaginibus gloriam traxi. Cara eſt uxor, dulces liberi, jucundi amici, accepti affines: [3] ſed poſtea cognitis nulla benevolentia accedere debet, quae priorem exhauriat.

Atque hoc teſte [4] Scipione Africano loquor, qui tametſi arctiſſima familiaritate Laelio junctus erat, attamen ſenatum ſupplex oravit [5] *ne provinciae* 1. Ann. urb. 563. Livius XXXVII. Cic. Phil. II. Uſſer. p. 295.

1. *De Benevolentia fraterna*] A Pighio hoc eſt. Ceterae editiones cum pleriſque MSS. *De pietate erga fratres*

2. *Hanc pietatem*] Etiam hoc nullo jure mutavit Pighius, cum ſcripti ad unum omnes, & omnes editi habeant *hanc caritatem.* Quod melius etiam *benevolentiae* reſpondet, quam *pietatem.* Maxime enim in hac praefatione ipſum reſpicit amorem. diſerte in initio Cap. 6. huc reſpicit. *Fraterna quoque caritas aequo animo ac libenti cedit.* Quare *caritatem* reſtitui. Poſtea MSS. aliquot quoque, fere ut ſemper, habent *benivolentiae.* Ultraj. prim. *cunabulis.* & ſic habent quinque Leidenſes cum Periz.

3. *Sed poſtea cognitis nulla benevolentia accedere debet*] Forte, *accidere.* PERIZON. ſic Cod. Periz.

4. *Scipione Africano*] Multa in his noſtris annotationibus lubens tranſilio, quae commentatores non ſatis exacte referunt, quae a mediocriter in hiſtoriis exercitato emendari poſſunt. Ut quod Oliverius hic de majore Africano & C. Laelio ſcriptum prodidit inſigne par amicorum fuiſſe, intelligens id quod Cicero in Catone ſuo introducit. Atqui Cicero ibidem de poſteriore Scipione loquitur Aemiliano. Apud Catonem enim ſenem non poterat loqui Scipio ſuperior & Laelius, de quibus hic Valerius. Quippe qui ambo majores natu ipſo Catone erant, apud quem juvenes duo loqui introducuntur, nempe poſterior Africanus ac C. Laelius, inſigne amicorum par, cum ambo Scipiones fratres P. & L. jam defuncti fato eſſent. Hi commentatorum lapſus ex temporum ratione non conſiderata contingunt. GLAREAN. *Scipione Africano.* Harl. delet *Scipione.* Med. prim. *Africano.* deinde Copeſ. *vinctus erat.* & ſic Leid. ſept. Med. ſec. *Victus erat.*

5. *Ne provinciae ſors fratri ſuo erepta*] Nimis haec exaggerat auctor. Ex his enim verbis quivis intelligeret, ſenatum diffidentem virtute L. Scipionis voluiſſe extra ordinem illam provinciam Laelio decernere, ab eoque propoſito revocatum non fuiſſe, niſi precibus Africani. Quod multo aliter narrat Liv. L. XXXVII. 1. hoc modo. *Multum Laelius in Senatu poterat. Is quum Senatus aut ſortiri, aut comparare inter ſe provincias conſules juſſiſſet, elegantius facturos dixit, ſi judicio patrum, quam ſi ſorti eam rem*

ciae ſors fratri ſuo erepta, ad eum transferretur: [6] legatumque ſe L. Scipioni in Aſiam iturum promiſit; & major natu minori, [7] & fortiſſimus imbelli, & gloria excellens laudis inopi, &, quod ſuper omnia eſt, [8] nondum Aſiatico, jam Africanus. Itaque clariſſimorum cognominum alterum ſumpſit, [9] alterum dedit; [10] triumphique praetextam [11] hujus excepit, illius tradidit: [12] miniſterio aliquanto major, quam frater imperio.

2\. [13] M. vero Fabius conſul [14] inclyta pugna Etruſcis & Vejentibus ſuperatis, delatum ſibi ſummo ſenatus populique ſtudio triumphum ducere non

Ann. urb. 272. Livius II. Dionyſ. IX.

permiſiſſent. Scipio reſponſo ad hoc dato cogitaturum, quid ſibi faciendum eſſet, cum fratre uno locutus, juſſuſque ab eo permittere audacter ſenatui, renunciat collegae, facturum ſe quod is cenſeret. Quum res aut nova, aut vetuſtate exemplorum memoriae jam exoletae, relata, exſpectatione certaminis ſenatum erexiſſet, P. Scipio Africanus dixit, ſi L. Scipioni fratri ſuo provinciam Graeciam decreviſſent, ſe legatum iturum. Haec vox magno aſſenſu audita ſuſtulit certamen. Periz. *Ne prona conſors.* Med. *Ne prona cum ſors*, ſed expungitur *cum.*

6\. *Legatumque ſe L. Scipioni in Aſiam iturum*] P. Scipio imperator jam fuerat, cognomenque Africani habebat. Nihilo tamen ſecius, ne fratri ejus L. Scipioni Graecia atque Aſia negaretur, eidem ſe legatum iturum profeſſus fuit. VORST.

7\. *Et fortiſſimus, & belli gloria excellens, laudis inopi*] In Campenſi, Gemblacenſi, & Cauchiano haec ita; *Et fortiſſimus imbelli, & gloria excellens laudis inopi.* Venuſta collatione Africanum fratri praefert, PIGH. *Et fortiſſimus imbelli.* Ita è tribus codd. reſcripſit Pighius. Nec multo aliter unus cod. Brand. habet; videl. *fortiſſimus imbecilli.* Aldus edidit, *Fortiſſimus & belli gloria excellens laudis inopi.* Verum lectio prior ſine dubio praeferenda. VORST. Quod ante Pighium edebatur, illud in duodecim invenio ſcriptis. Leid. quart. cum Ultraj. ſec. *Et fortiſſimus imbecilli, & gloria excellens.* Etiam mihi placet, *Et fortiſſimus imbelli.* Et placuit, opinor, Perizonio, qui adſcripſit. ſic Liv. XLIV. 38. *Fortiſſimus imbellem vicerit.* pro *& natu major minori*, nonnulli Codd. *Et natu major juniori.* Guyeto bis *&* ante *major* & ante *gloria*, delendum videbatur, ſed fruſtra.

8\. *Nondum Aſiatico*] Cum ſuperatus eſſet Antiochus, imperator L. Scipio nomen *Aſiatici* nactus fuit; quomodo frater Publius nomen *Africani* ſortitus fuerat, cum viciſſet Africam. VORST.

9\. *Alterum dedit*] P. Scipio, cum nomen Africani virtute propria acquiſiviſſet, fecit, ut frater nomen Aſiatici adipiſceretur; dum eidem belli non adeo perito legatus ivit. VORST.

10\. *Triumphique praetextum hujus accepit, illius tradidit*] Vult dicere, P. Scipionem unius triumphi, & ejus quidem, quem ipſe egit, praetextam ipſum excepiſſe; alterius autem, & quidem ejus, quem egit frater, praetextam eidem conciliaſſe. Sed *praetexta* an habitus fuit triumphantium? Scripſit ea de re Lipſius epiſtolam ad Nicol. Florentium. Barthius lib. XLII. Adv. c. 28. per praetextam indicari putat Scipionis modeſtiam, qui cultu ſenatorio etiam triumphans contentus fuerit. Senatorum enim habitum utique praetextam fuiſſe. Imo vere *praetextam* pro conſulari trabea dixiſſe Senecam cap. 19. de vitae brevit. Quin & triumphantium eundem plane habitum fuiſſe, qui fuit conſulum, quod quidem ad praetextam attinet, id apparere è verbis Livii, quae ſunt in libro ejus XXX. *Ibi Maſiniſſam primum regem appellatum, eximiiſque ornatum laudibus, aurea corona, aurea patera, ſella curuli eburnea, ſcipione eburneo, toga picta, & palmata tunica donat. Addit verbis honorem, neque magnificentius quicquam triumpho apud Romanos, neque triumphantibus ampliorem eo ornatum eſſe.* Vide & Animadverſiones Barthii in Claudianum, pag. 51. VORST. *praetexta* ponitur hic pro veſtitu & cultu magno, ut nonnunquam apud poëtas accipitur. ſic Lib. VII. 1. de Metello. *Speciosiſſimi triumphi praetextam largitus eſt.* Graevius ad Suet. in Tib. 17. monente Perizonio. Etiam de ornamentis atque inſigni-

non ſuſtinuit : quia eo proelio Q. Fabius, frater ejus, conſularis fortiſſime dimicans occiderat. Quantam in eo pectore [15] pietatem fraternae charitatis habitaſſe exiſtimemus, propter quam ampliſſimi honoris tantus fulgor extingui potuit?

Hoc exemplo vetuſtas, illo ſaeculum noſtrum ornatum eſt : cui conti- 3.
git [16] fraternum jugum Claudiae prius, nunc etiam Juliae gentis intueri decus. Tantum enim amorem princeps, parenſque noſter inſitum animo fratris Druſi habuit, ut cum Ticini, quo victor hoſtium ad complectendos

Ann. urb. 744 Livius ult. Dion. LV. Plin. VII 20. Tac. Ann. III. 5.

ſignibus triumphi interpretatus eſt Salmaſ. ad Vopiſc. p. 406. Ed. Pariſ.

11. *Hujus excepit*] MSS. undecim cum Edit. Mog. & Mediol. *Hujus cepit* Copeſ. *accepit*. Leid. ſext. *Ex epit*. cur ſpretum eſt *cepit*? Ter. in Eun. II. 3. 78.

Capias tu illius veſtem.

12. *Miniſterio aliquanto major*] Ultraj. ſec. auctior. *Miniſterio fratris aliquanto major.*

13. *M. vero Fabius*] Liv. Lib. II. *Vejens hoſtis Hetruſcique eo magis propere agere*, quaſi dicat *principes Veientes aliique Hetruſci.* Valerius invertit, *Hetruſcis & Vejentibus ſuperatis.* Quaſi Vejentes non ſint Hetruſci. Locus tamen apud Livium male habet in praecedentibus, quem jure increpavit Sabellicus. GLAREAN.

14. *Inclyta pugna Hetruſcis & Vejentibus ſuperatis*] Veteres libri obſcura veſtigia verae lectionis retinent. Suſianus enim & Atrebatenſis ita : *& amicis & Vejentibus.* Winchelianus aliique duo; *Et Amiclis & Vejentibus.* mendoſe ſemper. In Campenſi autem legitur, *& amiculis*, ſed corrigendum eſſe opinor, *& Aequicolis*, bellum enim tunc temporis continuum fuiſſe cum Aequis etiam, ex Livii & Dionyſii hiſtoria conſtat; cum Etruſcis tamen cruento illo proelio fuiſſe pugnatum jam dicti quoque ſcribunt. PIGH. *Etruſcis & Vejentibus.* Lib. Danielis: *Et amicis & Vejentibus.* Forte legendum : *Etruſcis Vejentibus.* Sed Oroſius quoque *Vejentes & Hetruſci* lib. II. capite 4. COLER. *Etruſcis & Veientibus ſuperatis..* Ita Aldus & Chalcocondyles. Et retinuit eadem Pighius. Sed monet tamen, in quibuſdam codd. eſſe *& amicis & Vejentibus*; in aliis *& Amiclis & Veientibus*; in uno denique *& amiculis:* putatque legendum eſſe *& Aequiculis*; quia tunc temporis continuum bellum Romanis cum Aequis fuerit, ut ex Livio & Dionyſio conſtare poſſit. Codicum Brandeb. unus *amiculis*, alter *amicis* habet; quomodo vetus quoque editio Mart. Herbip. VORST. Uterque Ultraj. & Ed. Mog. *Et amicis.* Leid. quint. & Barb. prim. *& amiclis.* ſext. *Amiclis.* quart. *Et Amiclis in Vejentanis.* prim. *Amideis & Vehientibus.* Med. ſec. *Et Amiculis.* Med. prim. Harl. Bit. ſec. *Et Aruncis & Vejentibus* Leid. tert. *Aruncis & Vejentanis.* Periz. *& Ernicis.* Certe cum *Auruncis*, & cum *Hernicis* frequentia ſatis bella Romanis fuiſſe nemo ignorat, ut poſſit videri alterutrum nomen ab auctore fuiſſe profectum. Quin tamen cum Etruſcis & Vejentibus hoc bellum geſtum fuerit, non eſt dubium, diſerte nimis hoc narrante Livio L. II. 46. & Dion. Hal. L. IX. 13.

15. *Pietatem fraternae charitatis*] Bit. prim. *Fraternae pietatis charitatem.* Cop. *pietatem fraternae pietatis.* poſtea MSS. ſeptem & Ed. Mog. *Ampliſſimi honoris fulgor exſtingui potuit.* deleto *tantus.* Med. ſec. *Exſtinctus eſt.*

16. *Fraternum jugum*] Alibi dixit *aequali jugo.* Paulinus ad Auſonium :

—— vix Tullius & Maro tecum ſuſtineant
aequale jugum.

Theocritus alicubi: *ἴσῳ ζύγῳ.* COLER. *Fraternum jugum Claudiae prius, nunc etiam Juliae. Jugum* vocat mutuum & aequalem amorem Tiberii Neronis & fratris ejus Druſi. *Gentem Claudiam* autem, ac *Juliam*, fratres eos vocat, quia ex gente Claudia, patre quidem Tiberio Nerone, Appii Claudii Caeci filio, nati; cumque hujus uxorem Liviam Octavius Caeſar duxiſſet, ab hoc adoptati, inque gentem Juliam, in quam Octavius & ipſe aſcitus per adoptionem fuerat, aſciti fuerunt. VORST. Graviſſime errat Vorſtius, dum tradit Tiberium & Druſum natos patre Tiberio Nerone filio Appii Caeci. PERIZON. Quis ad talem errorem non obſtupeſcat? quum Appius

dos parentes venerat, gravi illum & [17] periculoſa valetudine in Germania fluctuare cognoſſet, [18] protinus inde metu attonitus erumperet. [19] Iter quoque quam rapidum & praeceps velut uno ſpiritu corripuerit, eo patet, quod Alpes Rhenumque transgreſſus [20] die ac nocte [21] mutato ſubinde equo, [22] ducenta millia paſſuum, per modo [23] devictam barbariem, [24] Antabagio duce ſolo comite contentus, evaſit. [25] Sed eum tunc maximo labore & periculo implicatum, mortaliumque [26] frequentia defectum, ſanctiſſimum pietatis numen, & dii fautores eximiarum virtutum, & [27] fidiſſimus Romani imperii cuſtos Jupiter comitatus eſt. [28] Druſus quoque, quamquam fato jam ſuo, quam ullius officio propior erat, vigore

gore

ille Caecus longe plus quam ducentis annis patrem Tiberii & Druſi anteceſſerit. In fraudem induxit incautum Vorſtium Oliverius. Qui dicit, Eos prius natos e Claudia gente ex Tiberio Nerone Appii Caeci filio. Sed errat praeterea Vorſtius explicans *fraternum jugum*, mutuum & aequalem amorem Tiberii Neronis & fratris ejus Druſi. Quum ipſum *par fratrum* ſignificet. ut Cic. Phil. XI. 2. *Quaſi vero non unum idemque bellum ſit contra hoc jugum impiorum nefarium.* ubi bene explicuit Ferrarius. ſic ζεῦγος τρυγόνων in Euang. Lucae. II. 24. *Jugum boum.* Noſter VII. 1. 2. Curt. VII. 8. 17: Sed de his proprium eſt, unde ad cetera transfertur.

17. *Periculoſa ilium valetudine in Germaniam fluctuare*] Epitome lib. CXL. Livii: *Ipſe* (Druſus) *ex fractura, equo ſuper crus ejus collapſo, trigeſimo die quam acciderat, mortuus eſt.* Veteres typis expreſſi habent *in Germania*; & unus quoque cod. MS. Brand. Pighius tamen maluit *in Germaniam*; ex libris itidem MSS. credo. Quod ſane nec ſine exemplo eſſet. Vide ſupra Notas ad 1. 6. 3. VORST. omnes MSS. noſtri habent *in Germania*. Quod nihil admonens mutavit Pighius. Multi ſcribunt *Valitudine*. item pro *cognoſſet*, *cognoſceret*, vel, *cognoviſſet*. *In Germania* reſcribebant Guyetus & Gudius.

18. *Protinus inde metu attonitus erumperet*] MSS. Uundecim cum Ed. Mog. *Protinus idem metu attonitus*. Leid. ſec. *Protinus inde mentem attonitus*. Quod forſan non fuerat ſpernendum. Leid. quart. *Erumpens*.

19. *Iter quoque quam rapidum & praeceps*] Harl. *Idem quoque rapidum iter & praeceps*. Leid. ſec. *Idem quoque quam rapidum inter & preces*. Periz. & Copeſ. *Iter quoque quam rapidum quam & praeceps*. Unde conjeceram auctorem ſcripſiſſe. *Idem quoque quam rapidum iter & quam praeceps*. Sed jam minus arridet illud *idem*; certe ſupervacuum eſt. Repetitio tamen & *quam* haud inelegans videtur.

20. *Die ac nocte*] MSS. Cop. Ultraj. ſec. Med. prim. Leid tert. & quart. *Die ac noctu*. Vide L. 1. 4. 4. Periz. ad Sanct. Min. L. 1. 9. 3. Sed nimis antiquus ille ablativus, quam ut hic admitti poſſit. Plin. quoque *Nocte ac Die*, uno videlicet.

21. *Mutato ſubinde equo*] Plinius: *tribus vehiculis*. Id eſt, tribus equis. De eodem illud memorabile: *Druſum fratrem in Germania amiſit, cujus corpus pedibus toto itinere praegrediens, Romam uſque pervexit.* Suetonius in Tiberio COLER. Mihi nequaquam idem videtur *tribus vehiculis* & *tribus equis*. vehiculis proprie dictis uſus, credo, fuit Tiberius, illis videlicet. quae modicis intervallis per militares vias diſpoſuerat Auguſtus, quo celerius, & ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in quaque provincia gereretur. Suet. in Aug. c. 49.

22. *Ducenta millia paſſuum*] Ante Pighium legebatur, *Ducentis millibus paſſuum*. ut eſt in Harl. Sed reliqui cum Ed. Mog. favent emendationi Pighianae.

23. *Devictam barbariem*] ſic correxit Pighius; ſcripti tamen fere cum antiquitus editis, *Barbariam* exhibent.

24. *Antabagio duce*] MSS. octo *Namantabagio*, vel *Nam Antabigio*. Harl. *Nabantabagio*. Ultraj. prim. *Naucabagio*. Leid. prim. *Antabio*. Mog. Ed. *Antabagio*. & ſic ceterae. Sed Mediol. *Autabagio*.

25. *Sed eum tunc maximo labore & periculo implicatum*] Harl. uterque Bit. Med. Ultraj. & Barb.

gore ſpiritus, & corporis viribus collapſus, [29] eo ipſo tamen, quo vita & mors diſtinguitur, momento, *legiones cum inſignibus ſuis fratri* [30] *obviam procedere* juſſit, *ut imperator ſalutaretur.* Praecepit etiam [31] *dextra in parte praetorium ei ſtatui, & conſulare & imperatorium nomen obtinere* voluit. Eodemque tempore, & fraternae majeſtati ceſſit, & vita exceſſit. His ſcio equidem nullum aliud [32] quam Caſtoris & Pollucis ſpecimen conſanguineae charitatis convenienter adjici poſſe.

Sed omnis memoriae clariſſimis imperatoribus profecto [33] non erit ingratum, ſi militis ſumma erga fratrem ſuum pietas huic voluminis parti ad- 4. Ann. urb. 666. Livius LXXVII.

Barb. primi *cum maximo.* Quaſi eſſet ex *cum maxime.*

26. *Frequentia defectum*] Lib. Danielis *Adfectum.* An reſcribendum? *Mortaliumque infrequentia adfectum.* Sed vulgata lectio per me ſtare poteſt. *Defectus frequentia* dictum, ut *defectus annis* apud Phoedrum & *defectus pilis.* de quibus copioſe nuper Nic. Rigaltius. cujus benedictis addo illud ex vetere Juvenalis interprete Terentianum: *Uſque ambo defecti ſumus.* non, ut vulgo *defeſſi ſumus.* COLER. *Mortaliumque frequentia defectum.* Liber P. Dan. ut Colerus notat, *frequentia affectum.* Et ſic unus quoque cod. Brand. habet. Suſpicatur ergo Colerus, legendum eſſe *infrequentia affectum.* Verum *frequentia defectum* omnes veteres typis expreſſi habent; & unus quoque Brandeb. MS. Eſt autem *defectus* pro *deſtitutus.* Ut ſup. v. 4. ext. 6. *loquendi uſu defectus.* VORST. Harl. *Mortalium quoque frequentia.* Leid. quart. & ſept. *affectum.* ut in libro P. Danielis invenit Colerus, ſed mendoſe. Frequens dictio *defectus aliqua re.* Vide Notas Virorum doctorum ad Phaed. L. I. 21.

27. *Fidiſſimus Romani imperii cuſtos*] MSS. novem cum Ed. Mog. *Fideliſſimus.*

28. *Druſus quoque quamquam fato jam ſuo, quam ullius officio propior erat*] Poſtquam expoſuerat amoris indicia, & officia Tiberii in Druſum, nunc quid a ſua parte Druſus fecerit, quamquam morti jam proximus narrat, & quibus officiis exceperit Tiberium. Omnino igitur legendum eſt, *quam ulli officio.* hoc ſenſu. *Quamvis fato ſuo jam propior quam ut ullum officium poſſet praeſtare, deque eo cogitare,* tamen juſſit legiones fratri obviam procedere, imperatorem ſalutare &c. PERIZON. Idem in mentem venerat Guyeto. MSS. faciunt ut dubitem, an recte. Quippe uterque Med. cum Leid. prim. & quint. ſext. ſept. Cop. habent, ut ante Pighium legebatur, praeterquam in Mog. *illius officio.* in qua nimis diſerta eſt oppoſitio inter *ſuo* & *illius*, quam ut negligi debeat; ſignificat, quamquam *fato ſuo* propior eſſet, quam ut de officio *illi.* i. e. fratri praeſtando poſſet cogitare.

29. *Eo ipſo tamen*] Eſt, in quo deſiderantur *ipſo tamen.* in Bit. ſec. ſolum *tamen.*

30. *Obviam procedere juſſit, & ut imperator ſalutaretur, praecepit, & in dextra parte praetorium ei ſtatui*] Haec meliore ordine in manuſcriptis; *Obviam procedere juſſit, ut imperator ſalutaretur. Praecepit etiam dextera in parte, &c.* PIGH. Diſtinguendus aliter locus. *Leg. fr. ob proc. juſſit, & imp. ſal. praecepit. Etiam dextra in parte &c. voluit.* PERIZON. Med. ſec. *conſalutaretur.*

31. *Dextra in parte*] MSS. octo *dextram in partem.* deinde Barb. prim. *Adduci*, Med. prim. *adduci.* Harl. *adipiſci poſſe.*

32. *Quam Caſtoris & Pollucis ſpecimen*] Alludit ad fabulam, quod unus eorum jam immortalis, alterum adhuc mortalem immortalitatis ſuae participem facere voluit. Virgilius VI. Aen.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,

Itque reditque viam toties. VORST.

Etiam haec ex Oliverio deſcripta ſunt.

33. *Non erit ingratum*] Plerique ſcripti hoc ordine *Ingratum non erit.* Item *Huic parti voluminis.* Poſtea Copeſ. *Jacentemque deſpoliaret.* ut apud Cic. L. III. in Verr. 21. *Dux iſti quondam & magiſter ad deſpoliandum Dianae templum fuit,* Verum hic non opus eſt verbo, cujus aucta eſt per praepoſitionem *de* ſignificatio; & milites occiſos a ſe hoſtes *ſpoliare* potius dicuntur, quam *deſpoliare*, quod praedatoribus videtur

adhaeſerit. Is namque in caſtris Cn. Pompeji ſtipendia peragens, cum Sertorianum militem acrius ſibi in acie inſtantem cominus interemiſſet, jacentemque ſpoliaret: ut fratrem germanum eſſe cognovit, multum ac diu
34 convitio deos ob donum impiae victoriae inſecutus, prope caſtra tranſtulit, & pretioſa veſte opertum, rogo impoſuit. Ac deinde ſubjecta face, protinus eodem gladio, quo illum interemerat, pectus ſuum tranſverberavit: ſeque ſuper corpus fratris proſtratum, communibus flammis cremandum tradidit. Licebat ignorantiae beneficio innocenti vivere: ſed ut ſua potius pietate, quam aliena venia uteretur, comes fraternae neci non defuit.

tur magis convenire. Vulgo ante Pighium. *In aciem inſtantem* non probantibus MStis pleriſque.

34. *Convitio deos ob donum impiae victoriae inſectatus*] Copeſ. *convicio ſuperos.* pro *Inſectatus* vero habet *inſecutus*, cum decem aliis ſcriptis codicibus & omnibus ante Pighium Editis, quod revocavi. Cic. pro Sulla C. 29. *Vitae ejus turpitudinem in ſummis ejus periculis non inſequebantur.* Pro Sextio c. 11. *Hi non modo negando, ſed etiam irridendo ampliſſimum quemque illius ordinis inſequebantur.* Nepos. in Att. c. 9. *Familiares inſequebantur, uxorem Fulviam omnibus rebus ſpoliare cupiebant.* Eſt enim *inſequi* quaſi ad puniendum, & ulciſcendum perſequi. ut bene explicuit Graevius ad Flor. L. 1. 10. 8.

CAPUT VI.

DE PIETATE ERGA PATRIAM.

1. *L. Junii Bruti primi Cos.*
2. *M. Curtii eq. Rom.*
3. *M. Genutii Cipi praet.*
4. *Q. Aelii Peti praetoris.*
5. *P. Decii Q. F. Cos.*
6. *P. Decii P. F. Cos.*
7. *P. Africani majoris.*
8. *Civium Romanorum.*

EXTERNORUM.

1. *Codri regis Athenienſium.*
2. *Thraſybuli Athenienſis.*
3. *Themiſtoclis Athenienſis.*
4. *Philaenorum fratrum.*
5. *Ariſtotelis Stagiritae.*

A rctiſſimis ſanguinis vinculis pietas ſatisfecit: reſtat nunc ut patriae exhibeatur. Cujus majeſtati, etiam illa, quae deorum numinibus aequatur, auctoritas parentum [1] vires ſuas ſubjecit: fraterna quoque caritas

1. *Vires ſuas ſubjicit*] Hieroc. ἐστὶ γὰρ ὡσανεὶ δεύτερός τις θεὸς αὐτὴ νὴ Δία, πρῶτος καὶ μείζων γονεύς. Cicero patriam antiquiorem parentem, id eſt, majorem appellat lib. 1. De Republica, quem locum quia in Parergis minus curatum dedi, una nunc fidelia duos parietes dealbabo: *Sed quoniam plura beneficia continet patria, & eſt, ut ita dicam, antiquior parens, quam is qui creavit: maior profecto ei, quam parenti debetur gratia.* illa verba (*ut ita dicam*) conſulto adjeci, quae in vulgatibus Nonii editionibus deſiderantur. Sic idem Cicero 11. de Natura Deorum: *Seminator & ſator & parens, ut ita dicam, atque educator atque altor eſt*

tas [2] aequo animo ac libenti cedit; ſumma quidem cum ratione. [3] Quia everſa domo, intentatus reip. ſtatus manere poteſt: [4] urbis ruina, penates omnium trahat ſecum neceſſe eſt. Verum quid attinet verbis iſta complecti? quorum tanta vis eſt, [5] ut aliqui ea ſalutis ſuae impendio teſtati ſint.

Brutus conſul primus [6] cum Arunte Tarquinii Superbi, regno expulſi, filio in acie ita equo concurrit, ut pariter illatis haſtis, [7] uterque mortifero vulnere ictus exanimis proſternetur. [8] Merito adjecerim populo Romano libertatem ſuam magno ſtetiſſe. 1. Ann. urb. 244. Livius II. Dionyſ. v. Plutarch. Poplicola.

[9] Cum

eſt mundus. Reliqua in Parergis capite 34. COLER.

2. *Aequo animo ac libenti*] complures MSS. ut eſt in editis ante Pighium *aequo animo ac libenter cedit.*

3. *Quia everſa domo interdum reip. ſtatus manere poteſt*] Aliqui codices, *interdum*, omittunt, ac vera Cauchiani libri eſt lectio; *Quia everſa domo intemptatus reip. ſtatus manere poteſt.* In Atrebatenſi & Gemblacenſi quidem incorrecte habetur, *Inteſtatus reip. ſtatus*, ſed veteris lectionis aliquam notam prae ſe fert vox, *inteſtatus*; licet mendoſa. PIGH. *Quia everſa domo, intemptatus reip. ſtatus manere poteſt.* Placuit ita tibi Pighi, è Cauchiano. At in duobus meis eſt, *interdum proprius reip. ſtatus.* non male certe. Quod ſi Cauchiana ſcriptura praeferenda eſt: malim ex ea tamen, *intemeratus.* LIPS. *Intentatus.* Lipſius ex duobus veteribus: *Interdum proprius.* In edit. Veneta: *Interdum Reipublicae.* Haeſito. COLER. *Everſa domo intentatus reip. ſtatus manere poteſt. Intentatus* ſcripſit Pighius, cum in cod. Cauchiano reperiſſet *intemptatus*; & in duobus aliis *inteſtatus.* Lipſius malit *intemeratus.* Ceterum veteres typis expreſſi & Brand. MSS. habent ſic, *Everſa domo interdum reip. ſtatus manere poteſt.* VORST. omnes mei codices retinent *interdum*, Leid. tert. & quart. ut in duobus Lipſianis erat addunt *proprius.* in MSS. vero cum fere ſcribatur *int'duƺ*, cogitavi an non rectius inde refingeretur. *Intactus.* Quod ſaepe pro *integro*, nulla parte imminuto, aut violato ponitur. Curt. L. IX. 7. 13. *Intactis viribus jugum excipere.* Hor. L. III. 24.

Intactis epulentior

Theſaurus Arabum, & divitis Indiae

4. *Urbis ruina penates omneis ſecum trahat neceſſe eſt*] Lege ex v. c. *Penates omnium trahat ſecum neceſſe eſt.* PIGH. *Penates omnium.* Ita è codd. MSS. emendavit Pighius. Nec aliter habent codd. Brand. Aldus ediderat *penates omnes.* VORST. *Omnium* omnes ſcripti noſtri praeter Ultraj. prim. *omnium*, habet quoque Mog. & Mediol.

5. *Ut aliqui ſalutis ſuae impendio teſtati ſint*] In Cauchiano aliiſque, *Ut aliqui ea ſalutis ſuae, &c.* Melius. PIGH. Omittunt *ea* omnes, quas inſpexi, editiones. Praeterea MSS. undecim habent. *Ut alii ſalutis ſuae impendio teſtati ſint.* & ſic Ed. Mog.

6. *Cum Arunte Tarquinii ſuperbi regno expulſi filio in acie ita equo concurrit*] Malim *Arunte Tarquinio ſuperbi &c. filio.* Deinde MSS. lectio haec eſt. *In aciem ita concurrit* Non male forſan, quamvis etiam exiſtimari poſſit *equo* excidiſſe propter ſequens *con.* PERIZON. *Equo*, deſideratur etiam in plurimis & optimis MSS. atque Ed. Mog. & Mediol.

7. *Uterque mortifero vulnere ictus*] Quatuor veteres libri *mortifico vulnere*, legunt. Sic à Virgilio dictum *Vulnificuſque chalybs.* Aeneid. VIII. PIGH. *Mortifero vulnere.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius in aliquot MSS. reperit *mortifico vulnere:* itaque & ſcribendum putavit. Verum quia *mortiferum* uſu receptum; *mortificum* autem alibi vix reperitur, tutius retineri putem prius. VORST. In MSS. decem eſt *mortifero.* Periz. Barb. ſec. Med. prim. Leid. prim. & Ed. Mog. *Mortifico.* Ut admodum dubitem, an merito illud ex hoc uno loco inter proba retulerit Cellarius in curis poſterioribus p. 287. certe, niſi aliunde probetur, non erit imitandum.

8. *Merito adjecerim*] Ita Pighius. Aldus ediderat, *merito objecerim:* quod fortaſſe & rectius. Certe uterque etiam cod. Brand. ita habet.

2. Ann. urb. 391. Livius VII. Oroſ. 3. 1. Aug. de Civ. v. 18.

9 Cum autem in media parte fori, vaſto ac repentino hiatu terra ſubſideret, reſponſumque eſſet, *ea re* [10] *illum* [11] *tantummodo compleri poſſe, qua populus Rom. plurimum valeret:* Curtius & animi & generis nobiliſſimus adoleſcens, interpretatus Urbem noſtram virtute armiſque praecipue excellere, militaribus inſignibus ornatus, [12] equum conſcendit, eumque vehementer admotis calcaribus praecipitem in illud profundum egit. ſuper quem univerſi cives honoris gratia certatim [13] fruges injecerunt, continuoque terra [14] priſtinum habitum recuperavit. Magna poſtea decora in foro

bet. VORST. *Merito adjecerim Po. Ro. libertatem ſuam magno ſtetiſſe.* MS. *Objecerim.* & ſic quoque Brandebb. & Aldi editio. Ideoque dubitat Vorſtius an non retinendum ſit, quod plane cenſeo. Senſus verborum enim eſt: *Merito objecerim* Pop. Ro. qui nunc libertatem adeo contempſit & peſſundedit, eam tamen ipſam illi olim magno ſtetiſſe. clarius enim, utpote adulator, & qui vixit principatu Tiberii, libertatis contemptum exprobrare noluit, nec ejus interitum deplorare. ſic infra VI. 3. 4. pro *objecit* MS. habet *abjecit.* ſic alibi pro *obeſt* habet *abeſt.* ut appareat promiſcue haec ſcribi. ſic infra VI. 3. 1. *Quantum ergo odii adverſus hoſtes libertatis inſitum animis antiqui haberent, parietum & tectorum ruinis teſtantur.* Ubi dum antiquos laudat ſatis oſtendit, quid ſentiat de ſui temporis neglectu libertatis, & ſic carpit triumviros L. VII. c. 3. 8. PERIZON. *Objecerim* habent etiam octo mei, & omnes editiones praeter Mog. Nihil tamen mutaverim.

9. *Cum autem in mediam partem fori*] *In media parte*, melius in manuſcriptis. PIGH. *Cum autem in media parte fori.* Quidam codices, inque iis Brandenburgenſes, *in mediam partem fori.* Atque ita Aldus ediderat. Neque eſt res ſine exemplo, quarto caſu motum quoque in loco deſignari. VORST. Quartum caſum retinent octo ex meis. Sed Ed. Mog. cum ceteris *in media parte.*

10. *Illam*] Liber Dan. *illum.* Intellige hiatum. COLER. *Ea re illum tantummodo compleri poſſe.* Ita correxi, cum Pighius & ceteri ipſius exemplo dediſſent. *Re illum tantummodo compleri poſſe.* Sed *ea* omittunt ſoli Ultrajectini cum Ed. Mog. duo Leid. *Illa re.* ceteri cum omnibus aliis edd. *ea re.* Scio pronomen demonſtrativum ex relativo ſatis intelligi. Hic tamen melius addi cenſeo. Bit. prim. *Hiatum compleri*, deleto *tantummodo.* Med. prim. & *terrae illum.*

11. *Illum compleri poſſe*] MS. *Illud* cum reſpectu ad ſenſum, ut paulo poſt *Praecipitem in illud profundum egit.* PERIZON.

12. *Equum conſcendit*] Barb. prim. Copeſ. *adſcendit.* & ſic Leid. quint. a prima manu. ſuperſcriptum eſt *con.* Deinde Copeſ. *Decora foro Romano.*

13. *Fruges injecerunt*] Quia Tellurem Cererem eſſe credebant. Hanc autem frugibus placabant. Ovidius II. Faſt. COLER.

14. *Priſtinum habitum*] Minutius: *Teſtis & Curtius, qui equi ſui vel mole vel honore hiatum profundae voraginis coaequavit.* Falſum igitur, quod Feſtus prodit, de lacu Curtio. COLER.

15. *Hodie*] Reſcribo ex libro Danielis, *Hodieque.* COLER. *Nullum tamen hodieque. Hodieque* ſcribendum putavit Colerus e cod. P. Dan. Habetque ita unus quoque cod. Brand. & vetus typis expr. Mart. Herbip. Alii, *hodie.* VORST. *Hodieque* habent etiam multi e meis. Leid. ſext. *hodie eſt quod.* Leid. tert. *hodie vel honore quod.* Pighius dederat. *Nullum tamen hodie quod pietate Curtii.* verum *quod* non agnoſcitur a MStis, ſi duos, quos commemoravi Leid. excipias. *Hodieque* habet etiam Ed. Mog. quod defendit ut aurea etiam aetate uſurpatum J. Fr. Gronovius ad Liv. L. v. 26. *Hodieque* etiam Perizonius probabat, deleto *quod.*

16. *Obverſatur exemplum*] Uterque Ultraj. & Leid. prim. *obſervatur.* quart. *obſervatum.* ſext. *obſervetur*, al' *obſervant vel obſervatum.*

17. *Genitio Cippo praetori*] Legendum, *Genucio Cipo.* Nam ita ſcribitur cognomen in argenteis bigatis antiquiſſimis M. CIPI. M. F. Vide Annales noſtros. Atque idem confirmant vetuſti codices, Atrebatenſis, Gemblacenſis & Colonienſis. PIGH. *Genucio Cipo.* Ita ſcribendum,

foro Romano fulſerunt: nullum tamen [15] hodieque pietate Curtii erga patriam clarius [16] obverſatur exemplum: cui principatum gloriae obtinenti conſimile factum ſubnectam.

[17] Genucio Cipo praetori paludato portam egredienti, novi & [18] inauditi generis prodigium incidit. Namque in capite ejus ſubito [19] veluti cornua emerſerunt: [20] reſponſumque eſt *regem eum fore, ſi in urbem revertiſſet.* Quod ne accideret, voluntarium ſibimet ac perpetuum indixit exilium. Dignam pietatem, quae, quod ad ſolidam gloriam attinet, [21] ſeptem regibus praeferatur. Cujus teſtandae rei gratia [22] capitis effigies aerea, portae qua

3. Ann. urb. 515. Ovid. Metamorph. xv. Plin. ii. 37.

dum eſſe; non *Cippo*, Pighius e duobus numis argenteis antiquiſſimis docet. Eſtque ita & in utroque cod. Brand. VORST. Vide & notas in Feſt. v. *Non omnibus dormio.* & Ant. Borremans. Var. Lect. C. 19. p. 245. PERIZON. *Cipo*, vel *cypo* habent plerique e noſtris. Nempe antiquiſſmis temporibus conſonantes non geminabant, unde poſteriores etiam *Cippum* dixiſſe fatetur Pighius in Annal. ad A. DXV. *Cipus* reſcripſit etiam apud Ovid. Nob. Heinſ. ad L. xv. Met. 565. MSS. fere *Genicio*, vel *Gemicio.*

18. *Inauditi*] Non plane inauditi. Cornutus etiam Actaeon fuerat, quem & Plinius adjungit Cippo. COLER.

19. *Veluti cornua emerſerunt*] In Campenſi & Atrebatenſi legitur *erepſerunt.* in aliis *eruperunt.* PIGH. *Namque in capite ejus ſubito veluti cornua emerſerunt.* Vacillant valde libri. Alii, *cornua eruperunt:* alii, *erepſerunt.* meus palam, *erexerunt.* nove, ſed vere. *Erexerunt*, abſolute ea forma dictum, qua ante notavi *direxerunt.* Sic *Minuerunt*, *Auxerunt*, *Sedarunt*, *Poſuerunt:* id eſt, minuta, aucta, ſedata, poſita ſunt, veteres paſſim dixere. LIPS. *Cornua emerſerunt.* Vere Lipſius ex libr. vet. *erexerunt.* pro erecta ſunt, ſurrexerunt. COLER. *Veluti cornua emerſerunt.* Ita Aldus. Alii codd. interque hos Brandenburgenſes, *erepſerunt.* In quibuſdam eſt & *eruperunt.* Denique Lipſius in uno reperit *erexerunt:* quod ille dictum putat pro *erecta ſunt.* VORST. MS. *Erexerunt.* Quomodo in ſuo etiam invenit Lipſius & probat. Sed quia in multis eſt *Erepſerunt*, & saepiſſime in hoc codice *x* pro *ſ* ſcribitur, credo *Erexerunt*, ex *Erepſerunt* eſſe ortum, itaque legendum. *Erepſerunt in capite*, ut apud Liv. xliii. 13. *Palma enata in area*, & dein, *in impluvio.* PERIZON. Uterque Ultraj. Bit. ſec. Barb. prim. Med. ſec. Leid. ſext. Ed Mog. *Erepſerunt.* Bit. prim. *Repſerunt.* Leid. ſec. Periz. *Erexerunt.* in quinto eſt *erepſerunt*; & expunctis prioribus literis ſuperſcribitur *Emerſ.* Leid. ſept. *Erepſerunt*, al' *Eruperunt*, al' *emerſerunt.* Leid. prim. *Eruperunt.* Med. prim. *Erumperunt.* Si *Eruperunt* pluribus niteretur codicibus, poſſit illud prae ceteris placere. Sic Sil. Ital. L. xiii. 332. *Ac parva erumpunt rubicunda cornua fronte.* Verum ad eum locum N. Heinſius cenſet, hic emendandum *erepſerunt*, vel *ſe exſeruerunt.* *Erepere* licet maxime dicatur, de iis, qui per ardua & confragoſa, vel lento gradu procedunt, ut liquet ex locis a J. Fr. Gron. ad Sen. in Phoen. v. 112. & Drakenb. ad Sil. L. iii. 528. citatis, hic tamen commode de his cornibus dici poteſt, quae clam ipſum Genucium ex fronte ejus erant enata. Certe huic correctioni favet maxima & optima MSS. pars.

20. *Reſponſumque eſt regem eum fore*] Med. prim. delet. *Eum.* Nec ſi alii Codices adſtipularentur, multum deſideres.

21. *Septem regibus præferatur*] Leid. prim. *ſeptem regibus praeferatur gloriae.* quam vocem credo adhaeſiſſe e gloſſa alicujus explicantis τὸ *ſeptem regibus* i. e. gloriae ſeptem regum. Forma dicendi ſimilis eſt apud Juſt. L. i. 7. 14. *Fuere Lydis multi ante Croeſum reges variis caſibus memorabiles; nullus tamen fortunae Candauli comparandus.*

22. *Capitis effigies aereae portae, qua exceſſerat, inclusa eſt, dictaque Rauduſculana, quod olim rauda aera dicebantur*] In Cauchiano & Campenſi; *Capitis effigies aerea.* Recte. non enim aerea fuit porta, ſed aere vincta, ut ait Feſtus, vel aerata, ſicut Varro. Huic aſtipulatur Ovidius:

Cornuaque aeratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt.

Qqq Me-

qua exceſſerat incluſa eſt: dictaque [23] *Rauduſculana*, [24] quod olim aera *raudera* dicebantur.

4. [25] Genucius laudis hujus, qua major excogitari vix poteſt, ſucceſſionem [26] Aelio

Metamorphoſ. xv. *Aes infectum* ait Cincius de verbis priſcis *ruduſculum* dici. *Jacuiſſe apud aedem Apollinis aes conflatum, id autem rudus appellaſſe veteres.* M. Varro quidem & Feſtus aes omne *raudus* vel *rodus* appellari, & in aeſtimatione cenſoria aes infectum *rudus*. Jam vero Valerius noſter, ut vulgo legitur, olim *aera rauda* dici ſolere ſcribit: ſed manuſcripta exemplaria uno conſenſu *raudera* produnt; Quam optime. Fruſta enim aeris, aut etiam aſſes, ſignative nummi aerei, *raudera* vel *rudera* vocarunt antiqui; quod Livii auctoritate probabo; nam lib. xxvi. *Aeris acervi* (inquit) *quum rudera milites religione inducti jacerent, poſt profectionem Annibalis magni inventi.* Non refragor, *rauda* etiam hic legi poſſe; ſed conſenſus exemplarium nonnihil hic vincere videtur. PIGH. *Aereae.* Lego: *aeratae.* Ovidius libro decimoquinto Metamorph.

Cornuaque aeratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per aevum.

Vulgo & quod miror in edit. Antverpiana excuditur: *auratis.* Ea porta & Rauduſcula dicta Varroni libro iv. de L. L. Feſto Rauduſculana, quod raudo, id eſt aere vincta. Vetus Gloſſarium: *Raudus* Βῶλος, χῶμα, καὶ χαλκὸς ἀνέργαστος, καὶ γῆς σωρός. COLER. *Capitis effigies aerea.* Ita legendum docuit Pighius; non, ut Aldus ediderat, & quidam codd. habent, *aereae:* ut referatur hoc ad *portae*, quod ſequitur. Habet quoque ita editio Chalcocond. Porta ipſa non *aerea* fuit; ſed *aerata*, ut Varro, & *aere vincta*, ut Feſtus ait. Colerus non quidem *aereae*, ſed *aeratae* tamen legere velit; ut ſcil. ad portam id referatur: quia Ovidius l. xv. Metam. eadem de re agens *aeratos poſtes* vocet, iiſque cornua inſculpta dicat. VORST. Periz. & Leid. quint. habent *Effigies aerea.* Ceteri *effigies aereae portae, qua exceſſerat.* Jam vero cum ipſos *poſtes aeratos* dicat Ovidius, Varro *portam aeratam*, & ea nomen habeat *ab aere*, videtur omnino melius ipſa *porta aerea* dici, quam effigies; quae ſi ſola ex aere fuerit in illa porta, mirum eſt eam dictam fuiſſe *Rauduſculanam* i. e. aeream. Nam ipſa *porta Rauduſculana* fuit dicta, non effigies ejus, ut quivis ex Valerii verbis uti vulgo leguntur, conjiceret. Quis enim illa duo, *incluſa eſt, dictaque* ad idem non referet ſubjectum? Ego ſic exiſtimo, portam illam aere fuiſſe ornatam, & inter alia ornamenta praecipuum fuiſſe, & maxime inſigne caput Cipi. Unde, quod haec praeter ceteras portas aere effulgeret, illud nomen illi adhaeſerit, Lego itaque. *Capitis effigies aereae portae, qua exceſſerat, incluſa eſt, dicta quae Rauduſculana, quia olim aera raudera dicebantur.* Pro *Rauduſculana*, MSS. *Reduſculona*, *Roduſculana*, *Roduſcolana*, *Rauduſcolona*, *Ruduſculana.*

23. *Rauduſculana*] Feſtus: *Roduſculana porta videtur appellata, quod rudis & impolita ſit relicta; vel, quia aere vincta fuit, nam aes, ut Varro ait in lib. antiquitatum, raudus dicebatur.* VORST.

24. *Quod olim aera raudera dicebantur*] Congruit plane cum Varrone. Ex hoc enim Feſtus, ut modo oſtendimus, non ipſius tempore Varronis, ſed antea ita dictum fuiſſe, declarat voce *dicebatur.* Vide & verba Cincii apud Feſtum. VORST. *Quod* in compluribus deeſt MSS. qui etiam fere omnes *dicebatur* exhibent. Multi *erarandera*, Harl. *Ea raudera.* Bit. ſec. *ara raudera.* Barb prim. *aerandera.* Leid. quint. *Herandera*, al *Hexandera.* Vulgatae ante Pigh. edd. *rauda aera dicebantur.* Sed Mog. *olim autem Eraridera dicebatur.* Ven. 1478. *Dictaque Rauduſculana, olim raudaera dicebatur.* Aſcenſ. *Quod olim rauda ara dicebatur.* Cl. Perizonius adſcripſit margini libri ſui. *Liv. ubi Hannibal Romam deſerit.* Reſpexit credo haec Livii verba ex L. xxvi. 11. *Aeris acervi, quum rudera milites religione inducti jacerent, poſt profectionem ejus magni inventi.*

25. *Genitius laudis hujus ſucceſſionem Aelio praetori tradidit*] In Campenſi, Wincheliano, Gemblacenſi, Colonienſibus & Atrebatenſi ſuppletur locus truncatus hoc modo; *Genutius laudis huius, qua maj r excogitari vix poteſt, ſucceſſionem Aelio praetori tradidit.* Quae verba librarios quoſdam ſcribendi taedio praeteriiſſe opinor. PIGH. *Qua maior.* Verba illa: *Qua major excogitari vix poteſt* in perantiquo & optimo libro Danielis inducta & circumſcripta eſſe teſtor. Quid quod & in edit. Veneta prorſus ſunt omiſſa. Erunt ergo ab inepto aliquo librario, cujus impudentia major excogita-

[26] Aelio praetori tradidit. [27] Cui jus dicenti cum in capite picus conſe- Ann. urb. 534 Plin.
diſſet, [28] aruſpexque affirmaſſet, *conſervato eo fore* [29] *domus ipſius ſtatum* x. 8. Front. 4. 5.
feliciſſimum, reip. miſerrimum; occiſo, [30] *in contrarium utrumque ceſſurum:* [31] eve-
ſti-

gitari non poteſt. COLER. *Laudis hujus, qua major excegitari vix poteſt.* Verba *Qua maj. excog. vix. pot.* reſtituit Pighius ex pluribus codd. MSS. cum Aldus & Chalcoc. omiſiſſent. Brandenburgenſes habent itidem; ſed nonnihil corrupta tamen, & quidem hoc modo, *Qua aliorum excogitari vix poteſt:* quomodo vetus quoque editio Mart. Herbip. habet. Unde conjicio veram lectionem eſſe *qua alia major excogitari vix poteſt.* Comparativis ſaepe *aliud* adjicitur. Ut *Fama malum, quo non aliud velocius ullum.* VORST. *Qua major excogitari vix poteſt.* Haec deſiderantur in Leid. tribus, Bit. ſec. Med. prim. Ceterum Ultraj. uterque & Periz. cum quinque aliis. *Quam aliorum excogitari vix poteſt.* Leid. ſept. *Quam quae aliorum*, quemadmodum in Ultraj. ſec. *que* ſuper *quam* erat adſcriptum. Mog. Ed. *que aliorum.* An fuit, *Qua maior aliorum excegitari vix poteſt?* ſed non opus mutatione.

26. *Aelio praetori*] Hunc praetorem Plin. Lib. x. c. 18. L. Tuberonem vocat. Frontinus autem Lib. IV. Strategematum cap. 5. *Caelium.* nonnulli *Laelium.* Sed haud dubio errore codicum. Integra denominatio erat *L. Aelius Tubero.* Ex *L. Aelio Laelium* fecerunt, omiſſo in medio puncto, ut fieri ſolet. Quod etiam in numiſmatis L. Aelii Caeſaris vidimus, quem Hadrianus imperator ſibi adoptaverat, *Ceionium* antea dictum. Idem Plin. L. II. cap. 37. non longe ab initio *Genucium* hunc *Cippum*, cujus hic fit mentio, fabuloſum ait, ut apud Graecos Actaeona. Ovidius ſane Libro ultimo inter μεταμορφώσεις meminit. GLAREAN. *Aelio praetori tradidit.* MSS. ſex cum Mog. *tradit.* Propemodum omnes hoc ordine, *Tradidit Aelio praetori.*

27. *Cui jus dicenti, cum in capite picus conſediſſet*] Bona item priſca lectio, *Cujus jus dicentis.* LIPS. *Cui jus dicenti.* Lipſius concinne: *cujus jus dicentis.* COLER. *Cui jus dicenti cum in capite picus conſediſſet.* Notat Lipſius, veterem quendam cod. habere *cujus jus dicentis:* quam lectionem probat & in textum recipit Colerus. Et congruit fere unus cod. Brandeb. in quo eſt *cujus dicentis.* Mihi tamen altera lectio magis placet; quod *cujus jus* κακοφωνίαν habere, eamque Valerius vitare voluiſſe videatur. Ceterum pro Genitivo ſubinde Dativum uſurpari notum eſt. Ut *Natura tu illi pater es.* Et *Crus ei fractum eſt.* De quibus & Priſcianus monuit. VORST. Sunt qui delent *jus*, alii *cujus dicentis.* pars *cujus jus dicentis*, ſed plures & meliores *cui jus dicenti*, quod praefert etiam Ed. Mog. & videtur probaſſe Perizonius, adſcripſit enim Tennulium male deletum velle *jus* apud Frontinum, & *cujus* haud dubie ortum videri ex *cui jus*, citatque Varronem L. III. de Vita Pop. Rom. apud Non. Marc. in v. *Picumnus* p. 518. *Et ſedens in ſella curuli jus diceret populo.*

28. *Aruſpiceſque affirmaſſent*] Sic dedit Pighius, ſequentibus eum ceteris, & habet ita Ultraj. prim. & pro varia lectione Leid. ſept. Reliqui MSS. omnes cum omnibus editis *Aruſpexque adfirmaſſet*, niſi quod Leid. quart. cum Periz. *confirmaſſet* ſcribunt. Itaque cur abiretur a recepta lectione, cauſſa idonea non erat. Nam quod Plin. dicit *vates reſpondiſſe*, & Frontinus *Aruſpices*, id non vetat, quo minus de uno locutus fuerit noſter. Sic Vellej. L. II. 57. 2. *Haruſpices praemonuiſſe Caeſarem, ut diligentiſſime Iduum Martiarum caveret diem.* cum Suet. in Jul. c. 8. dicat. *Et immolantem haruſpex Spurinna monuit.*

29. *Domus ipſius ſtatum feliciſſimum*] Veteri, *factum fideliſſimum.* probem, *fatum feliciſſimum.* LIPS. *Statum feliciſſimum.* Lipſius in quodam cod. reperit *factum fideliſſimum.* Unde legendum conjicit *fatum feliciſſ.* Et ſane *fatum* diſerte uterque cod Brandeb. habet. VORST. *Fatum* invenio ego etiam in noſtris novem. Barb. prim. *factum.* ex quibus ſeptem habent *fideliſſimum.* Sed undecim *Fore ipſius domui.* Unde Moguntiae quoque editum eſt. *Fore ipſius domui ſtatum feliciſſimum.* Quod ferri poteſt. poſtea quatuor ſcripti, *Pico occiſo.*

30. *In contrarium*] Aliter Plinius: *Reſpondere vates, exitium imperio portendi, ſi dimitteretur: at ſi exanimaretur, Praetori. Et ille autem protinus concerpſit.* Ubi tranſiens emendo: *Et ille avem protinus.* Sic Valerius: *Eveſtigio picum morſu.* COLER.

31. *Eveſtigio picum morſu ſuo in conſpectu ſenatus necavit*] Mira profecto res, quod morſu potiſſimum hunc picum necare voluit.

 Quod

ſtigio picum morſu ſuo in conſpectu ſenatus necavit. [32] Decem & ſeptem milites ſuae familiae, eximiae fortitudinis viros, Cannenſi proelio amiſit: reſp. procedente tempore ad ſummum imperii faſtigium exceſſit. Hacc nimirum exempla, Sylla, & Marius, & Cinna [33] tanquam ſtulta riſerunt.

5. Ann. urb. 413. Livius VIII. Zonoras. Supra I. 7. 3. Sen. Ep IX. 4 Aug. de Civ. D. v. 28.

[34] P. Decius, qui conſulatum in familiam ſuam primus intulit, cum Latino bello Romanam aciem [35] inclinatam & pene jam proſtratam videret, caput ſuum pro ſalute reipublicae devovit: ac protinus concitato

Quod quis credat? Mihi ſane non fit veriſimile, Aelium avem vivam ut neci daret, dentibus eam laceraſſe. Nihil tamen hic nos juvant Codices ſcripti. Cogitabam primum, an auctor dediſſet *manu ſua.* Sed diſplicebat hoc, quamvis ſententiae multo convenientius, quia librarii illud non videbantur mutaturi. Nunc mihi pro certo perſuadeo Valerium ſcripſiſſe. *E veſtigio picum Marti ſuo in conſpectu ſenatus necavit.* Diſerte Varro apud Non. in *Picumnus. Aelius Paetus quum eſſet praetor urbanus, & ſedens in ſella curuli jus diceret populo, Picus Martius advolavit, atque in capite ejus aſſedit.* ibid. Hyginus. *Eſt parra Veſtae, Picus Martis.* Fabius Pictor. *Et ſimul videbant Picum Martium.* Ea cur Marti ſacra fuerit docemur ab Ovid. L. III. Faſt. v. 37.

Martia Picus avis gemino pro ſtipite pugnant
Et lupa, tuta per hos utraque palma fuit.

Et addidit fortaſſe Aelius inter necandum ſe hunc Picum Marti ſuo necare.

32. *Decem & ſeptem militum familiam eximiae fortitudinis viros*] Depravatus eſt locus, qui varie item legitur in libris veterib. In Campenſi: *Decem & ſeptem milites familiam.* mendoſe. In Suſiano & Pulmanniano; *Is decem & ſeptem eximiae fortitudinis viros cum familia.* Non adeo male. At quae in Wincheliano, Colonienſi & Atrebatenſi, vulgatae lectioni magis accedit, *Decem & ſeptem milites cum familia eximiae fortitudinis viros.* Puto tamen legendum eſſe: *Decem & ſeptem milites ſuae familiae eximiae fortitudinis viros.* Nam idem fere ſcribit Frontinus: Ipſe cum ſeptemdecim Aeliis, ex eadem familia, in proelio eſt occiſus. PIGH. *Decem & ſeptem milites ſuae familiae.* Ita partim è codd. MSS. partim ex conjectura ſcripſit Pighius. At Aldus & Chalcoc. ediderant *decem & ſeptem militum familiam:* quomodo uterque etiam cod. Brand. habet; niſi quod in uno eſt *familia.* Quidam codd. ut teſtatur Pighius, *decem & ſept. milites cum familia.* Quid ſi legatur, *decem & ſeptem milites ejus familia amiſit?* Certe de domus & familiae Aelii futuro ſtatu miſerrimo praedictum fuerat. Recte ergo ſequetur, non Aelium, ſed ejus domum & familiam tot milites Cannenſi proelio amiſiſſe. Et caſus recti vox *familia* in quibuſdam libris manifeſte apparet. VORST. Non ipſe ſuperſtes eos amiſit, ſed cum iis & quidem praecipue interiit teſte Frontino & Plinio. Lego igitur *ſua familia*, non *ejus* ut legi vult Vorſtius, quod longius recedit a *cum familia*, unde Pigh. & Vorſt. ſuam lectionem exſculpunt. Liv. XLII. 10. *Sicubi populo Romano ſua fortuna labet.* Liv. XLI. 18. *Nec hoſtes occiſum ſenſerunt, & ſuorum pauci.* PERIZON. *Decem & ſeptem milites eximiae fortitudinis viros cum familia Cannenſi proelio amiſit.* Sic habent Harl. Leid. tert. quart. pro varia lectione ſept. Sed Bit. ſec. Med. prim. *Decem & ſeptem milites familia.* Leid. & Ultraj. ſec. *Militum familia.* Barb. prim. Leid. ſept. in Bit. prim. & Med. ſec. *militum familie*, quod correctum in *familiam.* Reliqui ut antiquitus edebatur. *Decem & ſeptem militum familiam.* Ex qua inconſtantia ſuborta mihi ſuſpicio eſt, ſcripſiſſe Valerium. *Decem & ſeptem milites tum familia Aelia eximiae fortitudinis viros Cannenſi proelio amiſit. Tum* id eſt prope illud tempus, brevi poſt hoc factum. *Aelia* videtur excidiſſe propter ſimiles literas praecedentes. confer. Ext. 6. *Decios duces.* Hinc cum nata quaedam eſſet obſcuritas, an intelligendum eſſet *familia amiſit*, & *quaenam*, alii, ut Med. prim. addiderunt, *is*, alii mutarunt in *familiam*, alii addiderunt *cum. Tum* quoque expulſum, quia deſignatum videbatur tempus, *τῷ Cannenſi proelio.* Hinc *milites*, alii *militum*, corrupte ex *milites tum*, exhibuerunt. An non videtur auctor hoc ipſum

to equo, in medium hoſtium agmen, patriae ſalutem, ſibi mortem petens, irrupit: factaque ingenti ſtrage, plurimis telis obrutus, ſuper corruit. Ex cujus vulneribus & ſanguine inſperata victoria emerſit.

[36] Unicum talis imperatoris ſpecimen eſſet, niſi animo ſuo reſpondentem filium genuiſſet. Is namque in quarto conſulatu patris exemplum ſecutus, [37] devotione ſimili, aeque ſtrenua pugna, conſentaneo exitu [38] labantes perditaſque vires urbis noſtrae correxit. Itaque dignoſci arduum eſt, 6. Ann. urb. 458. Cic. Catone. Livius x. Zonaras.

ipſum tempus reſpicere ſupra L. IV. 4. 8. *Quid Aelia familia, quam locuples? ſexdecim eodem tempore Aelii fuerunt &c.*

33. *Tamquam ſtulta riſerunt*] Forte *Riſerint.* Sic. L. VI. 3. 5. *Hoc aliquis in fine ſeveritatis & ſaevitiae ponendum dixerit.* PERIZON. Ed. Mog. *Arriſerunt*, quod eſt in Ultraj prim. Leid. quart. & reliquae editiones *Irriſerunt*, praeter Mediol. quae *Riſerunt*, habet. Quod non muto. Revera enim *Riſerunt* haec exempla Sylla, Marius, & Cinna, dum iis ſe revocari ab opprimenda Rep. non ſunt paſſi. Pro *Exceſſit.* Med. ſec. habet *Evaſit.*

34. *P. Decius*] Libet hic mirari cur Valerius ac Livius illius tertii Decii nullam faciant mentionem, qui Pyrrhi bello ſe pro legionibus Romanis exemplo avi patriſque devovit, ut Cicero Lib. I. Tuſc. Quaeſt. tradit. Atqui licet magis mirari ipſum Ciceronem, qui duorum frequentius meminit, quam trium. an, quia diverſos ſecutus eſt auctores? an alii negligentia id omiſerunt? Mihi plane iſte tertius fabuloſus videtur. Maxime quod nec Florus uſpiam illius meminit. Verum talia plurima ſunt in hiſtoria Romana indiligenter tractata, & nomina mire corrupta. quod neceſſe fuit in tot praenominibus, nominibus, ac cognominibus, ut proximo patuit exemplo, de ſuperiore Africano, ubi L. Metelli eſt mentio. atque ita etiam in Livii codicibus legitur Lib. III. de ſecundo bello Punico. Id praenomen Valerius ſupra Lib. II. cap. 4. ubi de M. Attilio Regulo ac L. Furio cenſoribus *Marcum* exhibet: hic vero *Quintum.* Livius, ut dictum ex Lib. III. *Lucium*: at Lib. IV. ejuſdem decados *Marcum.* Ita videmus quantum difficultatis Romanis hiſtoriis ingeſſerit iſta ambitio, & affectata nomenclatura. Quamquam non omnia temporum injuria ea accidiſſe credam, ſed authorum Latinorum indiligentia, qui nihil propemodum penſi habuerunt, quicquid ſcriberent, ut ut caderet. Quod in tanta rerum varietate ac exemplorum multitudine, tum Livio, tum Valerio accidiſſe vidimus. Itaque tranſeo ubique ejuſmodi, qualia hic de Codro narrat Valerius, *Codrum ipſum petiiſſe ab Apolline oraculum.* cum Juſt. Lib. II. *Dorienſes*, hoſtes ejus petiſſe ſcribat. Philaenas autem fratres quanto praeconio ad finem ejus exempli celebrat, praeferens toti Carthagini: cum tamen initio fere exempli perfidiae eos arguerit. Qui commentarios ſcribunt haec indicare debebant. noſtrum inſtitutum eſt, duntaxat locos taxare temporum injuria depravatos. GLAREAN. *P. Decius.* Miror quid ſit quod Pighius, & hunc ſecuti Colerus & Thyſius, praenomen Publii hic omittunt. Habent ſane illud codd. Brand. & veteres typis expreſſi. Supra I. 7. 3. ipſe quoque Pighius non negligendum putavit. VORST. omittit praenomen e noſtris ſolus Leid. quint. in ſexto *Paulus* ſcribitur.

35. *Inclinatam & pene jam proſtratam videret*] Mog. Ed. *Indiſciplinatam.* Quomodo peſſime in ſeptem ſcriptis exhibetur. Ante edebatur *pene jam & proſtratam*, quo ordine etiam MSS. haec fere collocant, ſed Harl. & Leid. prim. delent *jam.* Copeſ. *Romam indiſciplinatam.*

36. *Unicum talis imp. ſpecimen eſſet*] Sambuci codex, *ſectamen eſſet.* Anne *ſpectamen*? LIPS. Recte *ſpecimen* defendunt omnes noſtri, inter quos ſex tamen praeferunt *talis imperii.* prout amat ſic adjuncta pro ſubjectis uſurpare L. I. c 2. *Religionique ſummum imperium ceſſit.* Hic tamen durius mihi videtur, imo omnino improbandum.

37. *Devotione ſimili*] Cicero lib. I. Tuſc. tertium etiam addit, qui vitam pro patria fortiter pugnando fuderit. Alii tantum duorum meminere, ut & Servius ad I. Aeneid Horum alter Italico, alter Gallico bello ſe devovit pro Republica. Nonius citat Attium Aeneadis ſive Decio.

eſt, utrum Romana civitas [39] utilius habuerit Decios duces, an amiſerit: quoniam vita eorum ne vinceretur obſtitit; mors fecit ut vinceret.

7. Non eſt extinctus pro rep. ſuperior Scipio Africanus: ſed admirabili virtute, ne reſpub. extingueretur, providit. Siquidem cum afflicta Cannenſi clade urbs noſtra nihil aliud quam [40] praeda victoris eſſe Annibalis videretur: ideoque reliquiae proſtrati exercitus, deſerendae Italiae, [41] auctore L. Metello, conſilium agitarent: tribunus militum admodum juvenis, ſtricto gladio mortem unicuique minitando, jurare omnes nunquam ſe relicturos patriam coëgit: pietatemque non ſolum ipſe pleniſſimam exhibuit, ſed etiam ex pectoribus aliorum abeuntem revocavit.

Ann. urb. 537. Livius XXII. 53.

8. Age, ut à ſingulis ad univerſos transgrediar, quanto, & quam aequali amore patriae tota civitas flagravit! Nam [42] cum ſecundo Punico bello exhauſtum aerarium, ne deorum quidem [43] cultui ſufficeret, publicani ultro aditos cenſores hortati ſunt, *ut omnia ſic locarent*, *tanquam reſpublica*

Ann. urb. 539. Livius XXIV.

Vim Gallicam obduc contra in acie exercitus
Paratum hoſtili fuſum ſanguen ſanguine.

Eſt & illud Attii: *Patrio exemplo me dicabo: animam devorabo hoſtibus.* Formulam ſive carmen devotionis hujus, immenſo exemplo ſua aetate duraſſe teſtatur Plinius libro vigeſimooctavo, cap. 2. COLER.

38. *Labantes perditaſque vires*] MSS. quindecim cum Ed. Mog. & Venet. *labentes.* Vide ſupra L. IV. 1. 4. Ext. L. IV. 8. in fine L. IV. 6. 6.

39. *Utilius habuerit Decios, an amiſerit*] Manuſcripti libri; *Utilius habuerit Decios duces, an amiſerit.* PIGH. Etiam Ed. Vetuſtiſſimae Mog. Ven. Mediol. cum majore parte noſtrorum MSS. habent utrumque & *Decios duces*, ſed fere hoc ordine. Utrum Romana civitas *Decios utilius habuerit duces an amiſerit.* Jungit Periz. In quibuſdam omittitur *Decios*, in aliis, *duces.*

40. *Praeda victoris eſſe*] Ultimam vocem pauculi delent MSS.

41. *Auctore L. Metello*] Sic appellatur etiam a Livio L. XXII. 53. Sed omnes libri MSS. & ante Pighium editi eum *Q. Metellum* vocant. Deinde Periz. Harl. Leid. quint. Copeſ. Barb. prim. *Diſtricto gladio.* Tum Leid. ſec. *jurare eos*, & *pleniſſime exhibuit.*

42. *Cum ſecundo Punico bello exhauſtum aerarium*] Omnes veteres editiones cum MSS. duodecim habent, *Nam cum ſecundo Punico bello.* Quod reſtitui mutatum ſine cauſſa a Pighio.

43. *Cum non ſufficeret & publicani hortati ſunt*] Dele omnino cum MSto τὸ *Et*, ut ortum ex ultimis praecedentis vocabuli literis, & quod ſenſum perturbat. vel lege in ſequentibus *dominique.* malim tamen delere &. PERIZON. Suadent hoc MSS. tredecim & omnes editiones: additum enim fuit a Pighio.

44. *Seque praeſtituros cuncta*] MSS. quindecim cum Mog. Ed. *Seque praeſtaturos cuncta.* Quod plurimis exemplis probavit Voſſius de Anal. L. III. 20.

45. *Domini quoque ſervorum*] Omnes MSS. & multis ex editis ante Pighium hic habent *Domini quoque eorum ſervorum, quos.* Quod tamquam ſupervacuum rejecit Pighius, ego conſenſum MSS. ſequendum duxi. & ſolet ita noſter. Sic L. V. 7. 3. *Ei ſe neci quam evaſerat obtulit.* L. V. 8. 3. *Videbat enim ſe in eo atrio conſediſſe, in quo illius imperioſi Torquati ſeveritate conſpicua imago poſita erat.* & ſic ſaepius alibi.

46. *Non eques, non centurio ſtipendium dari ſibi deſideravit*] Gronovius lib. III. de pec. vet. pag. 272. teſtatur in codd. MSS. bonae notae legiſſe ſe, *Non eques impendium, non centurio ſtipendium:* eamque genuinam lectionem eſſe exiſtimat. Habetque ita vetus quoque typis expreſſus codex Mart. Herpib. In codd. Brandeb. eſt, *non eques, non centurio impendium.* Ut

blica pecunia abundaret, [44] *ſeque praeſtaturos cuncta; nec ullum aſſem, niſi bello confecto, petituros* polliciti ſunt. [45] Domini quoque eorum ſervorum, quos Sempronius Gracchus ob inſignem pugnam Beneventi manumiſerat, pretia ab imperatore exigere ſuperſederunt. In caſtris etiam [46] non eques, non centurio ſtipendium dari ſibi deſideravit. Viri atque feminae, quicquid auri argentive habuerunt; item pueri inſignia ingenuitatis, ad ſuſtentandam temporis difficultatem contulerunt. Ac ne beneficio ſenatus, [47] qui his muneribus functos tributi onere liberaverat, quiſquam uti voluit; ſed inſuper id omnes promptiſſimis animis praeſtiterunt. Non ignorabant enim captis Vejis, cum decimarum nomine, quas Camillus voverat, aurum Apollini Delphico mitti oporteret, neque emendi ejus facultas eſſet, [48] matronas ornamenta ſua in aerarium retuliſſe: ſimiliterque audierant, [49] mille pondo auri, [50] quae Gallis obſidione Capitolii promiſſa debebantur, earum cultu expleta. Itaque & proprio ingenio, & exemplo vetuſtatis admoniti, nulla ſibi in re ceſſandum exiſtimaverunt.

Ann. urb. 358. Livius v. Plut. Camill.

Ann. urb. 363. Livius v.

Ex-

Ut adeo & hic verae lectionis ſint veſtigia. Tantum *impendium* non juſto loco poſitum eſt; & *ſtipendium* plane omiſſum. Eques, cum & impendium, & ſtipendium ei deberetur, non tantum ſtipendio, ſed & ipſo impendio aequo animo caruit. Centuriones autem, quibus ſolum ſtipendium debebatur, & ipſi hoc requirere ſuperſederunt. VORST. Quod J. Fred. Gronovius teſtatur ſe in bonae notae codicibus legiſſe, invenio etiam in Ultraj. ſec. uno Leid. atque Ed. Mog. in ceteris eſt, *Non eques, non centurio impendium dari ſibi deſideravit.* Sed in Leid. ſept. additur *al' ſtipendium.* Non diſplicet Gronovii lectio. Nec diſplicuit credo Perizonio. Notari enim juſſit τὸ *impendium*, & videri Feſtum in *Hordearium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.*

47. *Qui muneribus functos tributi onere liberaverat*] MSS. omnes *Qui his muneribus functos.* Quod mutavit Pighius. Vellem docuiſſet quare, & *quibus muneribus functos* ſenatus tributi onere liberarit. Noſter videtur indicaſſe eos liberatos fuiſſe, qui ſuperius commemorata munera jam Reip. praeſtiterant. Quare *his* repoſui.

48. *Matronas ornamenta*] Neſcio an huc pertineat Varronis fragmentum libri I. De Civitate pop. Romani: *Auri pondo duo millia acceperunt ex aedibus ſacris & matronarum ornamentis, à quibus poſtea id aurum & torques aureae multae relatae Romam atque conſecratae.* COLER. Feſt. in v. *Pilentis. Pilentis & carpentis per urbem vehi matronis conceſſum eſt, quod cum aurum non reperiretur ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt.* Idem in v. *Matronis. Matronis aurum redditum cum legitur, hoc ſignificare videtur, quia matronae contulerant ornatus ſui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus poſtea eſt redditum a populo Romano.* ubi vide Ant. Auguſtini notas. & Torrent. ad Suet. in Caeſ. 6. PERIZON. MSS. quatuor. *In aerarium detuliſſe.* Liv. L. XXVI. 36. *Caeterum omne aurum, argentum, aes ſignatum ad triumviros extemplo deferamus.*

49. *Mille pondo auri earum cultu expleta*] MS. *Expletum.* Recte, quod perperam mutarunt. intelligitur enim, *negotium mille pondo auri*, ut ſaepe alias. PERIZON.

50. *Quae Gallis obſidione Capitolii promiſſa*] Codices Brand *pro obſidione Capitolii promiſſa.* Atque ita plane Aldus ediderat. Mirum igitur quod Pighius, & hunc ſecuti Colerus & Thyſius voculam *pro* neglexerunt. Intelligendum autem, pro obſidione ſolvenda pecuniam promiſſam Gallis. VORST. *Expletum* reperio in MSS. tredecim, in ſeptem etiam, *quod debebatur.* Ultraj. ſec. exhibet, quod eſt in Mog. Ed. *Quod Gallis pro obſidione Capitolii promiſſo*

Externa.

1\. Juſtin. II. Vell. I. 2. Poliaen. I. 18.

[51] Sed & externa ejuſdem propoſiti exempla attingam. Rex Athenienſium Codrus, cum ingenti [52] hoſtium exercitu [53] Attica regio debilitata, [54] ferro ignique vaſtaretur, diffidentia humani auxilii ad Apollinis Delphici oraculum confugit, perque legatos ſciſcitatus eſt, *quonam modo illud tam grave bellum diſcuti poſſet.* Reſpondit deus, *ita finem ei fore, ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet.* [55] Quod quidem non ſolum totis Athenienſium in caſtris, ſed etiam contrariis percrebruit. Eoque factum eſt, ut ediceretur, *ne quis* [56] *Codri corpus vulneraret.* Id poſtquam cognovit, depoſitis inſignibus imperii, [57] famularem cultum induit, [58] ac pabulantium hoſtium globo ſeſe objecit: unumque ex his [59] falce percuſſum, in caedem ſuam compulit. Cujus interitu [60] ne Athenae occiderent, effectum eſt.

Ab

miſſo debebatur, earum cultu expletum Malim, *Quod Gallis pro obſidione Capitolii omiſſa debebatur.* Med prim. *permiſſa.* delet Leid. quart.

51\. *Sed & externa ejuſdem propoſiti exempla attingam*] MSS. tredecim omittunt *attingam.* tres *age externa*, totidem *at externa*, Ed. Mog. cum Leid. quinto, & Ultraj. ſec. *ſunt & externa ejuſdem propoſiti exempla.* Leid. ſept. *Age, ſunt externa ejuſdem propoſiti exempla.* Quid, ſi ſcripſerit? *Age, ſunt & externa ejuſdem propoſiti exempla.*

52\. *Hoſtium*] Peloponenſium juxta Pauſaniam & Oroſium lib. I. c. 18. Paterculus adſerit Lacedaemonios. Dorienſes Herodotus lib. V & Juſtinus lib. II. COLER.

53\. *Attica regio*] Lib. Danielis: *Matrica regio.* quod non capio. Cetera lege apud Servium ad illud Eclog. V *Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri* COLER. ſimiliter Leid. ſept. ſed *m.* expunctum eſt.

54\. *Ferro ignique vaſtaretur*] *Que* deeſt fere in omnibus Codicibus MSS. quorum aliqui habent *ferro & igni*, quidam *&* ſuperſcriptum; ſed plures omnino omittunt, ut facit etiam Ed. Mog. Tum plerique ſcripti *tam grave illud bellum*, cum eadem editione.

55\. *Quod quidem non ſolum totis Athenienſium caſtris, ſed etiam contrariis percrebruit*] In Cauchiano, & Gemblacenſi libro ſic, *Quod quidem non ſolum totis Athenis, ſed in caſtris etiam contrariis percrebruit.* Quae lectio non rejicienda eſt. PIGH. *Non ſolum totis Athenienſium caſtris, ſed etiam contrariis.* Ita veteres typis expreſſi, & uterque etiam Brand. MS. Pighius è duobus codd. ſcripſerat, *Non ſolum totis Athenis, ſed in caſtris etiam contrariis.* VORST. Quod Pighius ediderat, id habet ſolus Ultraj. prim. ceteri *totis Athenienſium caſtris* (vel *in caſtris*) *ſed etiam contrariis.* cum omnibus editis.

56\. *Codri corpus vulneraret*] Ultraj. ſec. *violaret*, quod probat Cl. Drakenborchius ad Sil. L. X. 261. & ſic habet etiam Ed. Mog.

57\. *Familiarem cultum*] Rectiſſime ſcribitur in libro Daniel. *Famularem cultum*, id eſt, ſervilem, obſoletum, & ut Juſtinus in hac ipſa re *pannoſum.* Sic infra de Sulpitia Valerius: *Nihilominus famulari veſte ſumpta.* Et libro IX. cap. 8. *Servilem veſtem.* Ovid. lib. XV. Metamorph. *Famularia jura:* & Salluſt. *famulares copias* extulit, ſi dextre ibi cenſui. COLER. *Famularem cultum induit.* Ita reſcripſit Colerus ex cod. P. Danielis. Eſtque ita in utroque etiam cod. Brandeb. Aldus ediderat *familiarem.* Quod Pighius & retinuit. Ceterum & infra VI. 7. 2. noſter dicit, *famulari veſte ſumpta.* Et Ovidius l. XV. Metam. *Famularia jura.* VORST. *Famularem* invenio in Ultraj. prim. in margine Leid. ſept. & ſic emendatum in Leid. quint. reliqui habent *familiarem*; pro quo Cl. Burmannus malit legere *manipularem,* ad Vell. L. I. 2. 2. Diverſis modis rem narrant

Ab eodem fonte pietatis [61] Thraſybuli quoque animus manavit. [62] Is cum Athenienſium urbem triginta tyrannorum teterrima dominatione liberare cuperet, parvaque manu maximae rei molem aggrederetur, & quidam è conſciis dixiſſet: *Quantas tandem tibi Athenae per te libertatem conſecutae, gratias debebunt?* reſpondit: *Dii faciant, ut quantas ipſe illis debeo, videar retuliſſe.* [63] Quo affectu inclytum deſtructae tyrannidis opus laude cumulavit. 2. Diod. Sic. xiv. Juſtin. v. Pauſ. Att.

Themiſtocles autem, [64] quem virtus ſua victorem, injuria patriae imperatorem Perſarum fecerat, ut ſe ab ea oppugnanda abſtineret, inſtituto ſacrificio, exceptum patera [65] tauri ſanguinem hauſit, & ante ipſam aram, quaſi quaedam Pietatis clara victima concidit. Quo quidem tam memorabili ejus exceſſu, ne Graeciae altero Themiſtocle opus eſſet, effectum eſt. 3. Plutarch. Suidas.

Se-

rant ſcriptores. De habitu humili & vili ſatis conſentiunt, ut *famulari* rejicere non auſim. Potuit *ligna ſecuiſſe* non tamquam pabulatum miſſus cum falce, ſed tamquam domini juſſu, vel conductus mercede habitu a ſervili nihil diſcrepante. Et ſic ſimiliter variant ſcripti L. vi. 7. 3. *Nihilominus, famulari veſte ſumpta, cum duabus ancillis totidemque ſervis ad eum clandeſtina fuga pervenit.* ubi vide. Val. Flac. L. ii. 268.

Ipſa ſinus hederiſque ligat famularibus artus.

Famulari etiam Perizonio non diſplicuiſſe video.

58. *Ac pabulantium hoſtium globo*] Ejuſdem codex. *palantium.* LIPS. Harl. *pululantium*, tres alii *perambulantium.*

59. *Falce percuſſum*] Graece δρέπανον apud Poliaen. quod ſignificat *cultrum incurvum.* PERIZON.

60. *Ne Athenae occiderent*] Cop. *Exciderent.* Forte *Exciderentur.* PERIZON.

61. *Thraſybuli quoque*] De hoc Juſtinus lib. v. Diodor. Siculus lib. xiv. Xenophon ἑλληνικῶν β. Pauſanias Atticis. Nominatus hic fuit Τυελός. Notior eſt, quam hic Thraſybulus Mileſius. COLER.

62. *Is cum*] Cop. & Leid. quint. *Iſte dum. dum* etiam eſt in Barb.

63. *Quo affectum inclytum deſtructae tyrannidis opus &c.* MS. *Effectu* forſan, *Effato.* Id eſt *dicto.* Nam affectus ejus in ipſo opere quoque & vel praecipue apparuit. Sed tamen uni Codici non temere credendum. Claud. Epiſt. ad Olybrium. *Quid rear affatus quod non mihi dirigis ullos.* PERIZON. *Effectum* habent Harl. Tredecim cum Vulgatis edd. *quem affectum.* ſed uterque Ultraj. cum Mog. *quo affectu.* Equidem, *quem affectum* praefero. Quaſi dicat, quem affectum ingens laus ex deſtructa tyrannide eſt ſecuta. Hoc affectu erga patriam cum eſſet, contigit ipſi inſignem laudem ex deſtructa tyrannide reportare. Harl. *exſtinctae tyrannidis*, & hoc etiam ſuperſcriptum eſt in Leid. quinto.

64. *Quem injuria patriae imperatorem Perſarum fecerat*] Themiſtocles quod a ſuis civibus in exilium pulſus, ac deinde & proditionis damnatus fuit, neceſſe habuit ad regem Perſarum ſe conferre, eique opprimendae Graeciae ſpem facere. VORST.

65. *Tauri ſanguinem*] Plin. lib. xxviii. c. 9. *Taurinus quidem* (ſanguis) *recens inter venena eſt.* Idem hujus rei cauſſam explicat alio loco. De obitu ejus Plutarch. Probus, Thucydides, Anthologia lib. iii. COLER. *Ut ſe ab ea oppugnanda abſtineret, tauri ſanguinem hauſit.* Thucydides, & ex hoc Nepos, ſcribit famam fuiſſe, venenum ſua ſponte ſumpſiſſe, cum, quae regi de opprimenda Graecia pollicitus eſſet, praeſtare ſe poſſe deſperaret. De *ſanguine taurino* ſcribit & Plinius l. xxviii. c. 9. quod recens inter venena ſit. VORST. Pro fabula, quod de *taurino ſanguine* traditur, habuit, & a Clitarcho & Stratocle Rhetoribus fictum, ut hanc mortem rhetorice, & tragice ornare poſſent, putavit Cic. in Bruto c. 12. Idem de Mida refert etiam Strabo L. i. p. 61. Ed. Pariſ.

66. *In-*

4. Salluſt. Jug. LXXIX. Pomp. I. 7. Mela.

Sequitur ejuſdem generis exemplum. Cum [66] inter Carthaginem, & Cyrenas de [67] margine agri pertinaciſſima contentio eſſet, ad ultimum placuit [68] utrinque eodem tempore juvenes mitti, & locum, in quem ii conveniſſent, finem ambobus haberi populis. Verum hoc pactum Carthaginienſium duo fratres nomine Philaeni, perfidia praecucurrere, [69] citra conſtitutam horam maturato greſſu in longius promotis terminis. Quod cum intellexiſſent Cyrenenſium juvenes, diu de fallacia eorum queſti, poſtremo [70] acerbitate conditionis injuriam diſcutere conati ſunt. Dixerunt namque, *ſic eum finem ratum fore*, [71] *ſi Philaeni vivos ſe ibi obrui paſſi eſſent.* Sed conſilio eventus non reſpondit. illi enim nulla interpoſita mora, corpora ſua his terra operienda tradiderunt. Qui quoniam patriae, quam vitae ſuae longiores terminos eſſe maluerunt, [72] bene jacent, manibus & oſſi-

66. *Inter Carthaginem*] Nonnulli *Inter Carthaginienſes.*

67. *Margine agri*] Lib. Dan. *magro agri.* Quod mihi pro monſtro. Erat in margine codicis ſcripti adjectum *modo.* ut Horat.

—— modus agri non ita magni.

Timide aliquid contra vulgatam lectionem adſeruerim. Iſidorus: *Margo eſt pars cujuslibet loci.* Atqui *Margus* quoque ſive *Margos* dixiſſe Latinos monet vetus Gloſſarium. *Margo & Margos* Κρηπὶς. Ad hoc proxime accedit lib. Dan. *Margo agri* pro margine. Hodieque Germani certum agri modum ſive menſuram vocitamus *Margen* ſive *Morgen.* Paulo poſt lege ex manuſcript. *praecurrere.* COLER. *De margine agri.* Unus cod. Brandeb. *de modo agri:* quod & Colerus in margine cujuſdam cod. ſcripti adjectum vidit. Horatius: *Modus agri non ita magni.* Eſt autem *modus* in talibus pro eo quod vulgo quantitatem dicunt. Vide & Ind. in Nep. Mela l. I. c. 7. ſcribit, bellum de finibus geſtum fuiſſe. VORST. *Modo* habet etiam Ultraj. prim. Leid. ſept. *margine al' magno.* Vell. L. II. 73. *Magnum modum legionum effecerat.* Curt. L. V. 6. *Veſtis ingens modus.* vide Indicem Freinſhemii. pro termino uſurpat Sen. in Herc. Fur. 1140.

—— numquid Heſperii maris

Extrema tellus hunc dat oceano modum.

Non tamen ideo quidquam mutandum. Plin. Lib. XII. 20. *Extremoque in margine imperii, qua Rhenus alluit, vivit in alveariis apum ſata.* Ovid. L. II. Triſt. v. 200.

Haeret in imperii margine terra tui.

68. *Utrinque eodem tempore*] Sic plerique MSS. & Ed. Mog Ven. Mediol. Aſc. Sed Aldus, & eum ſecuti dederunt *utrique*, Civitati videlicet Carthaginis & Cyrenarum. Multi etiam MSS. cum vetuſtiſſimis editionibus habent *Eodemque tempore.* Quod vero Colerus ex manuſcripto monet legendum *praecurrere*, id non firmant noſtri.

69. *Citra conſtitutam horam maturato greſſu*] Sic conſtanter habent omnes ſcripti codices, valde tamen dubito, an non rectius *egreſſu* legeris. In eo enim conſiſtit eorum perfidia, quod ante tempus conſtitutum ex urbe egredi maturarunt.

70. *Acerbitate conditionis injuriam diſcutere*] Crediderunt Cyrenenſes, ſi conditionem Carthaginienſibus duriſſimam ferrent, eos à pactis reſulturos. VORST. Rectius conſilium eorum intelligas ex Sall. Jug. 79. *Graeci optionem Carthaginienſium faciunt, uti vel illi, quos finis populo ſuo peterent, ibi vivi obruerentur, vel eadem conditione ſeſe, quem in locum vellent, proceſſuros.*

71. *Si Philaeni vivos ſe ibi obrui paſſi eſſent*] Quod cum factum eſſet, in honorem eorum poſitae ibi ſunt arae: quae ut Mela l. I. c. 7. ſcribit, nomen ex Philaenis fratribus traxere. Vide & Plinium l. V. c. 4. & Solinum c. 30. VORST.

72. *Bene jacent*] *Jacere* pro ſepultum eſſe dixit & ſupra. Martialis lib. XI. *Aeolidon Canace jacet hoc tumulata ſepulcro.* VORST. Dicitur de

oſſibus ſuis Punico dilatato imperio. Ubi ſunt ſuperbae [73] Carthaginis alta moenia? ubi maritima gloria inclyti portus? [74] ubi cunctis littoribus terribilis claſſis? ubi tot exercitus? ubi tantus equitatus? ubi [75] immenſo Africae ſpatio non contenti ſpiritus? Omnia iſta duobus Scipionibus Fortuna partita eſt. At Philaenorum egregii facti memoriam ne patriae quidem interitus extinxit. Nihil eſt igitur excepta virtute, quod mortali animo ac manu immortale quaeri poſſit.

5. Juvenili ardore plena haec pietas. Ariſtoteles vero [76] ſupremae vitae reliquias ſenilibus ac rugoſis membris, in ſummo literarum otio, vix cuſtodiens, adeo valenter pro ſalute patriae incubuit, ut eam hoſtilibus armis ſolo aequatam, in lectulo Athenienſi jacens, Macedonum de manibus, [77] quibus

Plutarch. in Alex. Diog. in vita Ariſtot. Aelian. Var. hiſt. III. 17. & XII. 54.

de quibuſvis mortuis, etiam inſepultis. Vide ſupra L. I. 7. Ext. 3.

73. *Carthaginis altae*] Virg. IV. Aen.

--- tu nunc Carthaginis altae
Fundamenta locas.

Scio quid Servius. ſed ego altam potius interpretor, antiquam, à longinqua memoria conditam. Attius, Armorum judicio: *Cur vetera tam ex alto petiſſis diſſidia?* Sic lego, non *appetiſſis.* Fuit ſane Carthago 72. annis ante Romam condita, ſi fides Juſtino. Philiſtus & Appianus, etiam ante Trojam captam fuiſſe adfirmant. COLER. Ita & homines *altos* dici antiquos, veteres, notavit Nic. Heinſius ad Ovid. L. IV. Faſt. 305.

Claudia Quinta genus Clauſo referebat ab alto.

conſentiente J. Broukhuſio ad Prop. L. II. I. 26. *Carthago* vero *alta* quum dicitur, non tam antiquitatem illius, quam nobilitatem & potentiam ſpectari mihi perſuadeo, quemadmodum quoque quum *Roma* dicitur *alta* a Virg. Aeneid. L. I. 7. *Troja alta* ab Horat. Carm. L. IV. 6. 3. Idem L. I. 16. 18.

——— & altis urbibus ultimae
Stetere cauſſae, cur perirent
Funditus.

74. *Ubi cunctis littoribus terribilis claſſis*] Cur non *Terribiles claſſes?* PERIZON.

75. *Immenſo Africae ſpatio*] Leid. & Ultraj. ſec. *Immenſae Africae ſpatio.*

76. *Supremae vitae reliquias*] An *ſupremas?* L. VI. 2. 10. *Obſtupuerunt tot legiones tam robuſtas ſenectutis reliquias cernentes.* PERIZON:

77. *Quibus abjecta erat*] Ita Aldus ediderat. Eſtque ita & in uno cod. Brand. Sed ſcripſit tamen Pighius *objecta:* quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Ego non dubito quin *abjecta* genuinum ſit. Eſt autem idem quod victa, ſuperata, expugnata. Quam vocabuli ſignificationem & ſupra non ſemel notavimus: ut I. 5. I. V. I. 8. Porro *quibus* hic non Dativus; ſed Ablativus eſt inſtrumenti. VORST. *Ut eam hoſtilibus armis ſolo aequatam Macedonum de manibus, quibus objecta erat, eriperet.* MS. *Ut eam ab hoſt. armis ſolo aequandam equitum Macedonum manibus, quibus adjecta erat, eriperet.* Omnia bene, niſi quod pro *adjecta* lego cum Vorſtii & Brandebb. Codd. *abjecta*, & pro *Equitum*, ſi retinendum illud, *& quidem.* pro quo ſaepiſſime hic cod. habet *Equidem.* PERIZON. *Ab hoſtilibus armis* reperio in MSS. decem. & Mog. *Ab hoſtibus armis* in tribus & Ven. ceteriſque Editionibus. *Solo aequandam* habent Barb. prim. Med. ſec. & Aſcenſ. Porro fluctuant inter *equitum Macedonum*, ac *& quidem*, vel *Equidem Macedonum*, hoc tamen habent plures. Aſcenſ. *equitum* praetulit. Ceteri editores *& quidem.* Mog. *equidem.* *Abjecta erat.* Bit. prim. & ſic emendatum in Leid. ſec. & ſept. Etiam ita exhibuit Aſcenſ. & Gryph. Multi MSS. *adjecta.* Nihil tamen hiſtoriae convenientius eſt quam Lectio Aldina. *Ut eam ab hoſtilibus armis ſolo aequatam, in lectulo Athenienſi jacens, & quidem Macedonum manibus, quibus disjecta erat, eriperet.* Modo *disjecta* propius ad ſcriptorum fidem emendes in *abjecta.* Non *eripuit manibus Macedonum patriam Ariſtoteles, cum iis eſſet objecta.* Tunc enim urbem ſtantem incolumem ſervare debuiſſet; ſed impetravit ab Alexandro, ut illam a Philippo patre ipſius everſam reſtitui juberet. Vide Periz.

bus abjecta erat, eriperet. [78] Ita urbs non tam ſtrata atque everſa Alexandri, quam reſtituta Ariſtotelis notum eſt opus. Patet ergo, quam benignae, quamque profuſae pietatis erga patriam omnium ordinum, omnis aetatis homines extiterint; ſanctiſſimiſque naturae legibus [79] mirificorum etiam exemplorum clara mundo ſubſcripſerit ubertas.

ad Aelian. L. III. 12. 15. *Erexit* itaque eam *abjectam.* Vide ſupra L. I. 5. I. L. II. 3. Ext. 5. Magnum vero erat, quod eam erigeret, majus quod manibus ipſorum Macedonum; hinc addit per emphaſim *& quidem.* Sed cum complures codices habeant, *equidem de manibus*, vel *equidem de Macedonum.* valde ſuſpicor auctorem ſcripſiſſe *eorumdemque Macedonum manibus.* praecipue, quum ſtatuiſſe videatur eam prius ab ipſo Alexandro fuiſſe everſam, deinde hortatu Ariſtotelis reſtitutam.

78. *Ita urbs non tam ſtrata atque everſa Alexandri, quam reſtituta Ariſtotelis notum eſt nobis*] Quamvis hic parum adjuvent exemplaria, locum tamen hunc ex Diogene Laërtio & Plutarcho reſtituendum puto: *Itaque non tam urbs Stagira everſa Alexandri, quam reſtituta Ariſtotelis notum eſt opus.* Quam lectionem ſpero ſtudioſos non rejecturos. In Cauchiano quaedam ſic; *Itaque non jam urbs ſtrata, &c.* in aliis exemplaribus nihil ſani. PIGH. *Ita urbs non tam ſtrata atque everſa Alexandri.* Ita rurſus Aldus. Quod Pighio emendare placuit ſic, *Ita non tam urbs Stagira everſa:* idque non ex codd. MSS. ſed ex Diogne Laërtio & Plutarcho ſe facere ait. Sed non video, quomodo ex auctoribus his docere poſſit, quod pro *ſtrata* legendum ſit *Stagira.* Stagiram urbem eam eſſe facile intelligitur. Sed non opus erat urbis ejus & nomen hic exprimi. Vocem *ſtrata* reperio in utroque cod. Brandeb. MS. & in antiquioribus typis expreſſis omnibus. *Sternere* inter alia idem quoque eſſe quod proſternere, ſolo aequare, notum. VORST. Emendationi Pighianae favet nullus noſtrorum MSS. qui *ſtrata* pari conſenſu tuentur. Sed nonnulli omittunt *non tam*, alii, *everſa non tam Alexandri.* Ultraj. & Mog. Ed. *Ita tam urbs ſtrata.* Periz. *Ita urbs.* Rectum credo, quod edebatur ante Pighium, & hic expreſſum vides. Videtur de induſtria nomen ſuppreſſiſſe, tamquam rei nimis notae, & hoc innuere, dum ipſe dicit *notum opus eſſe.*

79. *Mirificorum etiam exemplorum clara mundo ſubſcripſerit ubertas*] Non placet hoc ubertatis epitheton; in Suſiano igitur & Pulmanniano rectius; *Clara mundo ſubſcripſit veritas* PIGH. Pighius ex duobus codd. MSS. ſcribendum putavit *veritas* pro *ubertas*; quod epitheton *clara* non competere videtur ubertati. Verum *ubertas* habent antiquiores typis expreſſi, & uterque Brandeb. MSS. Et *exemplorum ubertas* pro multitudine exemplorum, convenientius huic loco quam *exemplorum veritas.* VORST. *Sanctiſſimiſque naturae legibus mirificorum etiam exemplorum clara mundo ſubſcripſerit veritas.* Ita Pigh. cum in omnibus fere codd. praeter duos ſit *ubertas.* ſcilicet quia non convenire videtur illi epitheton *clarus.* Legendum igitur erat ut MS. Copeſianus habet. *cara mundo ſubſcripſit ubertas.* illa enim ubertas exemplorum mundo erat *cara.* id eſt grata, pretioſa, ſcilicet ex *chara* fecerunt alii *clara*, & duriuſcule ſane eſt dictum *clara mundo.* PERIZON. Sic Ext. I. *Clariſſimam* pro *Chariſſimam*, habent quidam MSS. Med. prim. *ſubſcripſit veritas*, al' *ubertas.* Leid. prim. *ſubſcripſit libertas.* Equidem conjeceram, *ſanctiſſimiſque naturae legibus mirificorum exemplorum data mundo ſubſcripſerit ubertas.* Nunc mihi Perizonii conjectura magis blanditur. Ceterum Theophilus teſtatur antiquos codices habere. *Clara mundo ſubſcripta teſtantur.* Id quod invenio in MSS. ſex, niſi quod unus habet, *atteſtantur*, alius *ſcripta.* Sed hoc ortum videtur e gloſſa explicante τὸ *ſubſcribere* per *teſtari.*

Caput VII.

DE PATRUM AMORE ET INDULGENTIA IN LIBEROS.

1. *Q. Fabii Max. Rulliani.*
2. *Caeſetii Flavi.*
3. *Octavii Balbi.*

Externorum Regum.

1. *Seleuci Syriae.*
2. *Ariobarzanis Cappadociae.*

[1] Det nunc vela [2] pii & placidi affectus parentum erga liberos indulgentia: ſalubrique aura provecta gratam [3] ſuavitatis ſecum dotem afferat.

Fabius [4] Rullianus quinque conſulatibus ſumma cum gloria peractis, 1.
[5] omnibuſque & virtutis & vitae emeritis ſtipendiis, [6] legatus ire Fabio Gur-

1. *Sed nunc vela pii affectus & placidi affectus parentum erga liberos indulgentia*] Haec multo correctius in manuſcriptis, *Det nunc vela pii ac placidi affectus parentum, &c.* PIGH. *Det nunc vela pii & placidi affectus* Ita unus cod. Brand. & editio Theoph. Chalcoc. Aldus perperam *ſed nunc vela.* Dicitur autem indulgentia parentum in liberos *vela dare*, quomodo eadem mox & *ſalubri aura provehi* dicitur. VORST. *Sed* multi e noſtris prave retinent, ita tamen ut quidam ex illis propius accedant exhibentes *ſet.* verum Periz. & nonnulli alii, *Det* praeferunt; quod omnino eſt neceſſarium.

2. *Pii & placidi affectus parentum erga liberos indulgentia*] Sic & inf. v. 7. ext. 1. *paterni affectus indulgentia.* VORST.

3. *Suavitatis ſecum dotem afferat*] Hoc eſt emolumentum, lucrum, ut ſolent navigantes, a quibus Valerius Phraſim nimis affectatam petit more ſuo putidiuſcule. Gudius ad Phaedri praef.

4. *Rullianus*] Quemadmodum ſupra, ita etiam hic MSS. habent *Rutilianus.*

5. *Omnibuſque & virtutibus & vitae emeritis ſtipendiis*] Depravatus eſt inſigniter locus, non enim video, quam recte virtutes cum ſtipendiis emeritae dicantur, & quonam referendum illud, *& vitae*, ſed ut ſupinum hunc errorem librariorum utcunque detegunt manuſcripti codices, ita ex his reſtitui vera lectio ſic poteſt; *Omnibuſque & virtutibus & vitae meritis ſtupendus*, hoc eſt, vehementer admirandus. In qua ſignificatione utitur hoc verbo etiam Tullius de Finibus ſecundo: *Haec cum loqueris, nos Varrones ſtupemus, tu videlicet tecum ipſe rides.* PIGH. *Omnibus & virtutis & vitae emeritis ſtipendiis.* Ita legendum arbitror. Vulgaris lectio eſt, *Omnibuſque virtutibus & vitae meritis ſtipendiis.* Quam cum non concoquere poſſet Pighius, pro *ſtipendiis* ſcripſit *ſtupendus*, & *meritis* pro nomine ſubſtantivo accepit. Verum *ſtipendiis* agnoſcunt codices omnes tam MSS quam typis expreſſi. Deinde *ſtipendia mereri & ſtip. emereri* notae phraſes ſunt; & *ſtipendiis emeritis* bene congruit ei, quod praecedit *quinque conſulatibus peractis:* ut videlicet Ablativorum conſequentiam deſignantium bina paria ſint. Tantum pro *virtutibus* legendum *virtutis:* atque ita omnia recte ſe habent. Quam noſtram conjecturam cum jam conſignaſſemus, obſervavimus aliquanto poſt, non multo aliter conjeciſſe Gronovium in lib. IV. Obſ. c. 19. legendum ſcilicet eſſe, *omnibuſque & virtutum & vitae emeritis ſtipendiis:* & mentem Valerii porro ſic explicaſſe: *Emeruit ſtipendia virtutum, qui omnes earum numeros implevit, qui omnibus muneribus virtutis perfunctus eſt: emeruit ſtipendia vitae, qui conſenuit &c.* VORST. Corrupit locum Pighius. Lege potius *Omnibus & virtutis & vitae emeritis ſtipendiis.* GUDIUS. Liv. L. XLII. 34. *Viginti duo ſtipendia annua in exercitu emerita habeo.* L. XLIII. 14. *ſtipendia omnia emerita.* PERIZON. Vide etiam Nic. Heinſ. ad Ovid.

Ann. urb. 462. Cic. p. Mur. Livius xi. Oroſ. iii. 2. Zonaras.

Gurgiti filio [7] ad bellum difficile & periculoſum conficiendum gravatus non eſt; [8] pene ipſo per ſe duntaxat animo ſine corpore militaturus: utpote propter ultimam ſenectutem lectuli otio, quam labori proeliorum habilior. [9] Idem triumphantis currum, equo inſidens, ſequi, quem ipſe parvulum triumphis ſuis geſtaverat, in maxima voluptate poſuit: [10] nec acceſſio glorioſae illius pompae, ſed auctor ſpectatus eſt.

2\. Ann. urb. 709. Dion. xliv. Suet. & Plut. Caeſare. App. Civil. ii.

[11] Non tam ſpecioſa Caeſetii, equitis Romani, ſors, [12] patria ſed par indulgentia. Qui à Caeſare omnium jam [13] & externorum & domeſticorum hoſtium victore, cum abdicare filium ſuum juberetur, quod is tribunus plebis [14] cum Marullo collega, invidiam ei tanquam regnum affectanti fecerat, [15] in hunc modum reſpondere ſuſtinuit: *Celerius tu mihi, Cae-*

L. xv. Metam. 186. *Emeritis ſtipendiis*, habet Med. ſec. Reliqui *Meritis ſtipendiis. Emeritis ſtipendiis* ediderat jam Seb. Gryphius & Rob. Stephanus, ſed cum ceteris retinuerat *virtutibus. Stupendis* habet quidem pro varia lectione Leid. ſept. ſed hoc nihili eſt. Quid enim intererit, utrum quis *Virtutis* an *Vitae meritis ſtupendus* dicatur? optime reſtituit & explicuit ὁ πάνυ Gronovius. Sed malo *virtutis.*

6\. *Legatus ire Fabio Gurgiti*] MSS. novem cum Ed. Mog. praeferunt, *Legatus ire cum Fabio Gurgite.* Sed aliter loquitur etiam ſupra L. v. 5. 1. *Legatumque ſe L. Scipioni in Aſiam iturum promiſit.*

7\. *Ad bellum difficile & periculoſum*] Gerendum ſcilicet cum Samnitibus: adverſus quos Fabius Gurges, filius Fabii Maximi Rulliani, male pugnaverat, ut ex epitome lib. xi. Livii apparet. VORST.

8\. *Pene ipſo per ſe duntaxat animo ſine corpore militaturus*] In duobus codicibus Suſii ac Pulmanni non habentur dictiones *per ſe*, & omitti ſane poſſunt, cum nullibi ſententiae ſerviant. PIGH. *Pene ipſo duntaxat animo.* Codices Brandeb. MSS. & veteres typis expreſſi ſic, *Pene ipſo per ſe duntaxat animo.* Pighius, cum voculas *per ſe* à duobus codd. abeſſe animadvertiſſet, eaſdem expungendas putavit. VORST. Omnes pene codd. interponunt, *per ſe*, quod male ejecit Pighius. Sic Liv. L. ii. c. 42. *dulcedo agrariae legis ipſa per ſe dempto auctore ſubibat animos.* ſi quid ejiciendum, crederem potius *duntaxat* eſſe a Gloſſa. Solet alioquin animus uti miniſterio corporis. Liv. xlv. 23. *Ubi pugnaſſe aut ſub illis ducibus aut per nos ipſos.* 43. *Ipſum per ſe intuentibus triumphum.* id eſt nullo reſpectu ad priorem Pauli. PERIZON. *Per ſe* in quatuordecim ſcriptis reperi. Leid. prim. & ſept. *Pene imperio per ſe.* Periz. *per ſe ipſe.* Mog. *ipſe pre ſe.* Nepos in Thraſyb. c. 1. *Si per ſe virtus ſine fortuna ponderanda ſit, dubito an hunc omnium primum ponam.* Noſter L. i. 6. 10. *Ex ſimulacro enim Apollinis per ſe abrupto capite.* Sil. Ital. L. xi. v. 447.

Ac, ſilice aggeribus per ſe ſcandente vocatis,
Juſſit in immenſum cantatas ſurgere turres.

ubi plura exempla congeſſit Cl. Drakenborchius.

9\. *Idem triumphantis currum equo inſidens ſequi*] Uterque Ultraj. Periz. Bit. ſec. Barb. prim. Med. prim. Leid. ſec. Cop. *Idem triumphantis equo.* Bit. ſec. *Idem triumphans equo.* Quinque alii, *Idem triumphantem.* Bit. prim. *Triumphans equo inſidens.* Leid. quint. *Triumphanti. Currum* omittit etiam Mog. Quamquam ferri poſſit τὸ *triumphantem*, longe tamen vulgatam lectionem praetulerim.

10\. *Nec acceſſio glorioſae illius pompae, ſed auctor*] Non dubito quin genuina haec ſit lectio; quam & uterque cod. Brand. habet. *Acceſſio* Latinis dicitur, quod non primarium, ſed ſecundarium eſt. Plinius praef. l. xxxiii. *Nec hoc fuit ſatis: turba gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices: ac temulentiae cauſſa tenere Indiam juvat: & aurum jam acceſſio eſt.* Vide & Cujacium l. x. Obſervat. c. 18. & Gronovium ad Liv. xlv. 7. Pighius male *acceſſor.* Et legendum conjicit *accenſor.* VORST. *Acceſſio* habent etiam Barb. prim. Bit. ſec. & Ultraj. prim. ſed Cop. *Acceſſo.* Vide Nob. Heinſ. ad Vell. Pat. L. ii. 26. plurimis exemplis

Caeſar, omnes filios meos eripies, quam ex his ego unum nota pellam mea. [16] Habebat autem duos praeterea optimae indolis filios, *quibus Caeſar ſe incrementa dignitatis* [17] *benigne largiturum* pollicebatur. Hunc patrem tametſi ſumma divini principis clementia tutum praeſtitit, [18] quis tamen non humano ingenio majus auſum putet, quod, cui totus terrarum orbis ſuccubuerat, non ceſſit?

Sed neſcio an Octavius Balbus concitatioris & ardentioris erga filium benevolentiae fuerit. Proſcriptus à triumviris, [19] cum domo, poſtico clam eſſet egreſſus, jamque fugae expeditum initium haberet, poſtquam intus filium trucidari [20] falſo clamore viciniae accepit, ei ſe neci, quam eva- 3. Ann. urb. 710. App. Civil. IV. paulo aliter. Plut. Demetrio. Julian. in Miſopog.

plis τὸ *acceſſio* illuſtrantem. Male igitur Med. & Leid. primi *aſſeſſor.*

11. *Non tam ſpecioſa Caeſetii*] Ita malo è codd. Brand. & edit. Mart. Herbip. legere, quam ut Pighius, Aldum ſecutus, edidit, *Non tam Caeſetii ſpecioſa.* VORST. Idem firmant codices noſtri & Mog. Ed. reliquae *Caeſeti ſpecioſa equitis*

12. *Sed patria par indulgentia*] Scripſit ita Pighius è codd. credo, MSS. Veteres typis expreſſi & Brand. MSS. *patria* habent ante *ſed*; ut ad vocem *ſors* id pertineat. VORST. Ita hic omnes codices habere cum intelligerem, hos quam Pighium ſequi malui.

13. *Extremorum*] Puerilis error. lego: *Externorum.* Externus & domeſticus hoſtis opponuntur. COLER. *Extremorum* ſcilicet ediderant Gryph. Rob. Steph. & Pighius. Sed recte vetuſtiores & MSS. *Externorum* retinent. Multi MSS. etiam *Et externorum & domeſticorum.* Quod amat noſter.

14. *Cum Marullo*] Pauculi *Marulo.* Harl. cum Periz. *Manilio.* Leid. quart. *Marillus.* ut liber vetus Torrentii habebat quoque apud Senec. vide notas. ad Suet. Caeſ. 79.

15. *In hunc modum reſpondere ſuſtinuit*] MSS. undecim cum Ed. Mog. & Aſcenſ. *Reſpondendo ſuſtinuit.* Quaſi verbum aliquod excidiſſet. niſi potius ortum fuerit ab errore librarii invidiam Caeſari *reſpondendo* factam putantis. MS. Cant. *Regni affectati.* Waſſe Ind. Sal. v. *Affecto.*

16. *Habebat autem duos praeterea optimae indolis filios*] Ultima vox cum in MS. non compareat, nec ullo modo deſideretur, ejiciendam puto. PERIZON. Eſt ea vox quoque tantum inter lineas Barb. primi.

17. *Benigne ſe largiturum*] MSS. ſexdecim cum Ed. Mog. & Mediol. *Benigne ſe daturum*, ſed *largiturum* eſt in Venetis, & ceteris.

18. *Quis tamen non humano ingenio majus auſum putet, quod cui totus terrarum orbis ſuccubuerat non ceſſit*] MS. tria vocabula omittit. *non. majus* & *totus.* de ultimo ſubſcribo ei, de prioribus dubito. Forte. *Quis tamen humano ingenio uſum putet, quom, cui terrarum orbis ſuccubuerat, non ceſſit. uti ingenio humano* hic eſt, hominis ingenio praeditum eſſe, hominis ingenium habere. Quamvis etiam retineri poſſet τὸ *auſum* & exponi. Quis putet, cum non plus eſſet quam homo, auſum eſſe, cum non ceſſit, cui &c. legi enim ſic ſolet *quom.* PERIZON. Leid. prim. & ſec. *Magis uſum.* Bit. prim. & Barb. prim. *Quam cui.* Leid. prim. *ſuccubuerit.*

19. *Cum domo poſtica clam eſſet egreſſus*] MS. *poſtico* id eſt per poſticum. ſic VI. 8. 6. *illum poſtico clam emiſit.* PERIZON. *Poſtico* inveni in MSS. tredecim. Duo *domum poſtico.* Ante Pighium legebatur. *Cum domo, poſtico clam eſſet egreſſus.* Horat. L. I. Epiſt. v. 31. *Atria ſervantem poſtico falle clientem.* Liv. L. 39. 51. *Poſtico, quod maxime devium & occultiſſimi exitus erat, fugere conatus.* Servius ad Virg. L. II. Aeneid. v. 453. *Poſticum*, dicit, *neutrius generis eſſe. Poſtica vero foeminini generis eſſe Augurale verbum.* Dixerunt tamen etiam *poſtica pars.* Vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. XL. 2.

20. *Falſo clamore viciniae*] Magis placet, ut eſt in Atrebatenſi & Cauchiano; *Falſus clamore e vicinia accepit.* PIGH. *Falſus clamore e vicinia accepit.* Ita Pighius è duobus codd. Veteres editiones habent *falſo clamore viciniae.* Cum quibus congruunt codices Brand. MSS. niſi quod unus

evaſerat, obtulit, occidendumque militibus tradidit. [21] Pluris nimirum illud momentum, quo illi praeter ſpem videre filium incolumem contigerat, quam ſalutem ſuam aeſtimans. Miſeros adoleſcentis oculos, quibus amantiſſimum ſui patrem, [22] ipſius opera ſic expirantem, intueri neceſſe fuit?

Externa.

1\. App. Syriaca. 87, 88. Plut. Demet.

Ceterum ut ad jucundiora cognitu veniamus, [23] Seleuci regis filius Antiochus novercae [24] Stratonices infinito amore correptus, memor [25] quam improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus pia diſſimulatione contegebat. Itaque diverſi affectus iiſdem viſceribus ac medullis incluſi, ſumma cupiditas, & maxima verecundia, ad ultimam tabem corpus ejus redegerunt. [26] Jacebat ipſe in lectulo, moribundo ſimilis: lamentabantur neceſſarii: pater moerore proſtratus de obitu unici filii, deque ſua miſerrima

unus habet *falſus*. VORST. Lectionem omnium tam ſcriptorum, quam typis impreſſorum librorum revocavi.

21\. *Pluris nimirum*] Nonnulli ſcripti, *Pluris nimium.*

22\. *Ipſius opera ſic expirantem*] Apparet quam late vox *operae* pateat. Non filius patrem interemit; ſed pater, cum retrogreſſus filium incolumem videre voluit, occupatus atque interemptus fuit ab aliis. Et dicit tamen Valerius, parentem opera filii expiraſſe. Quo de vocabuli uſu & in lib. de Latinit. vulgo fere neglecta acturi ſumus. VORST.

23\. *Seleuci regis*] Primus Syriae rex poſt Alexandri Magni mortem fuit Seleucus Nicanor. ſecundus Antiochus Soter, qui & Aſiae rex, ut omnes deinde ſequentes. Tertius Antiochus Θεός. Quartus Seleucus Gallinicus, Quintus Seleucus κεραυνός. Sextus Antiochus Magnus. Septimus Seleucus, qui & Philopator. Octavus Antiochus, qui & Epiphanes. Hic ex Valerio vix ſcire queas, de quonam Seleuco, de quo Antiocho hanc hiſtoriam intelligere debeamus. Cum tres Antiochi imperio Seleucos anteceſſores habuerint. patres ne eorum, an cognatos incertum. Sed ſic racemos colligimus. GLAREAN.

24\. *Stratonices infinito amore correptus*] An *infrunito amore?* Certe de ſtolido, improbo & impudenti adfectu loquitur privigni in novercam. LIPS. *Infinito amore.* Divina Lipſii divinatio: *Infrunito amore.* Certe vulgaris ſcriptura nimis vulgaris & infrunita videatur. Multus in priſcis illis vocabulis Valerius. COLER. *Stratonices infinito amore correptus.* Putat Lipſius legendum eſſe *infrunito amore.* Eamque conjecturam divinam divinationem vocat, ipſumque *infrunito* in textum recipit Colerus. Ego ſine auctoritate codicum MSS. nihil mutandum putem. Et quidni amor *infinitus* dici poſſit, qui eſt vehemens, & nullos ſibi terminos figit? Nepos *bellum infinitum* dicit non quod nunquam, ſed quod non ante deſiturum ſit, quam alter ſuperatus atque imperio exutus ſit, IV. 10. 3. Cicero IV. Tuſc. *De L. Bruto fortaſſe dubitarim, an propter infinitum odium tyranni effrenatius in Aruntem invaſerit.* Stratonice iſta cognomen habuit Θεᾶς; & apud Smyrnaeos conſecrata, inque honorem ejus fanum Veneris Stratonicidis dedicatum fuit, ut ex decreto Smyrnaeorum, quod inter marmora Arundelliana Seldenus dedit, apparet. VORST. *Stratonice*, haec fuit filia Demetrii Poliorcetae. Vide Uſſerii Ann. 3722. & Spanhem. de Numiſm. Sic *infinitum odium* dicit Cic. Tuſc. IV. 22. PERIZON. Et quid clarius illo L. IX. 13. ext. 3. *Nam cum infinito ardore conjugis Thebes teneretur.* Liv. L. III. 9. *Quippe duos pro uno dominos acceptos, immoderata, infinita poteſtate.* ubi Vide J. Fr. Gronovium.

xima orbitate cogitabat: totius domus funebris magis, quam regius erat vultus. Sed hanc triſtitiae nubem [27] Leptinis mathematici, vel, ut quidam tradunt, [28] Eraſiſtrati medici, providentia diſcuſſit. Juxta enim Antiochum ſedens, ut eum ad introitum Stratonices rubore perfundi, & ſpiritu [29] increbreſcere, eaque egrediente pallere, & [30] excitatiorem anhelitum ſubinde recuperare animadvertit, curioſiore obſervatione ad ipſam veritatem penetravit. Intrante enim Stratonice, & rurſus abeunte, brachium adoleſcentis diſſimulanter apprehendendo, modo vegetiore, modo languidiore pulſu venarum comperit, cujus morbi aeger eſſet; protinuſque id Seleuco expoſuit. [31] Qui chariſſimam ſibi conjugem filio cedere non dubitavit: quod in amorem incidiſſet, fortunae acceptum referens: quod diſſimulare eum uſque ad mortem paratus eſſet, ipſius pudori imputans. Subjiciatur animis ſenex, rex, amans: jam patebit, [32] quam multa, quamque difficilia, paterni affectus indulgentia ſuperavit.

At

vium. MSS. quinque hic habent *infando.* & ſic vulgatae quaedam ante Pighium Edd. Sed hoc ſtatim poſt indicat, quum *faces improbas* dicit, ut rectius ceteri *infinito* retineant. quamvis Lipſii *infrunito*, videatur etiam probaſſe Scriverius ad Plaut. in Menaech. II. 3. 85. in addendis.

25. *Quam improbis facibus arderet*] Vide Gudium ad Phaedr. L. I. 1. Ultr. prim. *Facinoribus.*

26. *Jacebat ipſe Antiochus in lectulo*] Vox *Antiochus*, è gloſſis irrepſit, & eſt rejicienda. nam in manuſcriptis non habetur. PIGH. Aldus, Aſcenſ. & ceteri addiderant, ſed contra MSS. & impreſſos vetuſtiores.

27. *Leptinis Mathematici*] Nonnulli cum multis Edd. ante Pigh. *Leptini.* Harl. *Leptines.* Copeſ. *Lecticoris.*

28. *Eraſiſtrati*] Clinicus fuit, diſcipulus Chryſippi Medici, Ariſtotelis ex filia nepos. Plinius *maximum Medicum* vocat. COLER. *Eraſiſtrati medici providentia diſcuſſit.* ſic Appian. meminit ejus etiam Gell. L. XVI 3. Vide & Scalig. ad Euſeb. 1759. PERIZON.

29. *Increbreſcere*] Complures ſcripti *Increbeſcere.*

30. *Excitatiorem anhelitum*] Falſo. languidior enim anhelitus, & velut abiens cum illa abeunte fuit. quod ipſe Valerius aperit, qui increbuiſſe anhelitum ait illa intrante. Veteribus eſt, *exercitatiorem.* Vox accommoda haud mihi nunc accurrit. LIPS. *Excitatiorem.* Languidiorem & jam quaſi defatigatum. Habet ſibi ſua talia quaedam Valerius. Paulo poſt *vegetiorem* opponit. Fruſtra igitur quaeras cum Lipſio aliud verbum. Dein legitur in lib. Dan. *recipcrare.* ex quo faciendum parvula mutatione *reciprocare.* Ita ſenſus poſtulat. COLER. *Excitatiorem anhelitum ſubinde recuperare.* Haec ita ſcripta aliquid falſi habere cenſet Pighius; quia Stratonice abeunte anhelitus Antiochi potius languidior factus fuit. At Colerus ipſum quoque illud *excitatiorem*, languidiorem & quaſi defatigatum ſignificare poſſe putat. Deinde pro *recuperare* legendum cenſet *reciprocare.* In quibuſdam libris eſt *exercitatiorem anhelitum.* quod Theophilus Chalcocondyles alteri & praefert, & magis fatigatum ſignificare putat. VORST. *Exercitatiorem* invenio in ſcriptis ſeptem. *Excitatiorem* explicabat Perizon. Ex imo pectore petitum, frequentem, acrem. recte.

31. *Qui chariſſimam ſibi conjugem filio cedere non dubitavit*] Quatuordecim MSS. *Chariſſimam conjugem*, niſi quod nonnulli *Cariſſimam* exhibent. Eodem modo Edd. Pighio, qui edidit *chariſſima conjuge*, antiquiores. Vide ſupra L. IV. 1. Ext. 7.

32. *Quam multa, quamque difficilia paternus affectus ſuperavit*] Quid ſi legatur *ſuperarit*; ut leges Grammaticae requirere videntur. Verumtamen *ſuperavit* non modo omnes typis ex-

preſ-

2. Ann. urb. 692. App. Mithridatica. At Seleucus quidem uxore, Ariobarzanes autem filio ſuo 33 Cappadociae regno ceſſit, in conſpectu Cn. Pompeji. 34 Cujus cum tribunal conſcendiſſet, invitatuſque ab eo in curuli ſella ſediſſet, poſtquam filium 35 in cornu ſcribae humiliorem fortuna ſua 36 locum obtinentem conſpexit, non ſuſtinuit infra ſe collocatum intueri: ſed protinus ſella deſcendit, & diadema in caput ejus transtulit: hortarique coepit ut eo tranſiret, unde ipſe ſurrexerat. Exciderunt lacrymae juveni, cohorruit corpus, 37 dilapſum diadema eſt, nec quo juſſus erat, progredi potuit: quodque pene fidem veritatis excedit, laetus erat, qui regnum deponebat; triſtis, cui dabatur. Nec ullum finem tam egregium certamen habuiſſet, niſi patriae voluntati auctoritas Pompeji adfuiſſet. Filium enim & regem appellavit, & diadema ſumere juſſit, & in curuli ſella conſidere coëgit.

preſſi, ſed & Brand. MSS. habent. VORST. Ita & noſtri. Adſcripſit tamen etiam Perizonius, an non *ſuperarit?* Quod probem.

33. *Cappadociae regno ceſſit*] MSS. omnino tres hic habent *Regnum.* etiam *uxorem*, unus & alter. *Autem* poſt *Ariobarzanes* in multis antt. Edd fuit omiſſum; contra MSS. fidem.

34. *Cujus cum ipſe tribunal conſcendiſſet*] Et dictionem *ipſe* ob eandem cauſam hinc ejice. PIGH. Delent etiam noſtri.

35. *In cornu ſcribae humiliorem fortuna ſua locum obtinentem conſpexiſſet*] *Cornu* iſtud *ſcribae* extrema pars quaedam fuit tribunalis, ad quam ſedere ſcriba ſolebat. Tac. L. 1. Ann. *Judiciis aſſidebat in cornu tribunalis, ne praetorem curuli depelleret.* Vide & Obſ Giſanii p 52. itemque notas Savaronis ad 1. 11. Sidonii Apollinaris. ubi de cornu menſae agitur. VORST.

36. *Locum obtinentem conſpexit*] Plerique MSS. *conſpexiſſet* cum Ed. Mog. pro *ſurrexerat.* Harl. & Leid. ſec. *deſcenderat.*

37. *Dilapſum diadema eſt*] Lege *Delapſum.* niſi *dilapſum* eſt diſſolutum. PERIZON. Med. uterque *Collapſum.* placet *delapſum* legere cum Perizonio. Notum eſt quam male *de*, & *di*, paſſim ſint permutata.

Caput VIII.

[1] QUI SEVERI ADVERSUS LIBEROS.

1. *L. Junius Brutus primus Cos.*
2. *Caſſius Viſcellinus.*
3. *T. Manlius Torq. juriſcos.*
4. *M. Aemilius Scaurus.*
5. *A. Fulvius.*

1. Ann. urb. 244. Livius II. Dionyſ. V. [2] Comicae lenitatis hi patres: tragicae aſperitatis illi. Par Romulo gloria [3] L. Brutus, quia ille urbem, hic libertatem Romanam con-

1. *Qui ſeveri &c.*] MSS. ita fere. *De Severitate parentum in filios*, vel, *adverſus liberos.* Quod mutavit Pighius.

2. *Comicae lenitatis &c.*] Haec ita exhibet Leid. ſext. *Comicae lenitatis hi patres, de quibus dictum eſt, tragicae aſperitatis illi, de quibus dicendum eſt.* Sed quae nimis manifeſte Gloſſatorem produnt, quam ut dubitare liceat.

3. *Bru-*

condidit; [4] filios ſuos, Tarquinii dominationem à ſe expulſam reducentes, ſummum imperium obtinens, comprehenſos, proque tribunali virgis caeſos, & ad palum religatos ſecuri percuti juſſit. [5] Exuit patrem, ut conſulem ageret: orbuſque vivere, quam publicae vindictae deeſſe maluit.

Hujus aemulatus exemplum Caſſius, [6] filium, qui [7] tribunus plebis A- 2.
grariam legem primus tulerat, multiſque aliis rebus populariter animos ho- Ann. urb.
minum [8] amore ſui devinctos tenebat, poſtquam illam poteſtatem depo- 268. Livius
ſuit, [9] adhibito propinquorum & amicorum conſilio, [10] affectati regni II. Dionyſ.
cri- v. ex quibuſdam Annal. ex aliis aliter.

3. *Brutus par gloria Romulo*] Elegantius haec in Colonienſi, & Wincheliano, *Par Romulo gloria L. Brutus.* PIGH. *Par Romulo gloria L. Brutus.* Haec verba ita conſtituit Pighius cum antea legeretur, *Brutus par gloria Romulo.* Et idem quoque ordo reperitur in MSS. quorum quidam addunt *Lucius.* quem ille mutandum duxit, propter ſequentia pronomina *hic*, *ille*, quae ſolito tunc more ad ſua ſubſtantiva non referantur. Quod tamen ſaepius uſu venire apud noſtrum vidimus, ut *hic* ad prius, *ille* ad ſequens referatur. Vide L. IV. 8. Ext. 2. L. VII. 3. Ext. 3.

4. *Filios ſuos Tarquinii dominationem reducentes*] Erant & alii nobiles juvenes qui id molirentur; ſed ut Liv. L. II. ait. *A ceteris velut ab ignotis capitibus conſulis liberi omnium in ſe averterant oculos.* VORST. Pro *religatos.* Med. prim. *deligatos*, quod pro varia lectione additur etiam in Leid. ſept.

5. *Exuit patrem*] Vide Cuper. L. I. Obſ. VIII. J. Fr. Gron. L. I. Obſ. VI. Ovid. Lib. XII. Metam. *Rexque patrem vicit.* PERIZON.

6. *Filium*] Sp. Caſſium Viſcellinum, qui corrupte opinor apud Ciceronem *Becelinus* hodieque ſcribitur. COLER.

7. *Qui tribunus pleb.*] Fortaſſe legendum, *Qui cum tribunis plebis.* Alioquin enim adverſatur veritati hiſtoriae. Caſſius enim conſul tunc fuit, & patricius, non trib. plebis: ſed cum tribunis commodum plebis quaerentibus tunc coiiſſe ad ſuam legem perferendam, non adeo refragari poſſumus. PIGH. Fuit is Sp. Caſſius, qui ea tempeſtate non tribunus plebis, ſed conſul fuit, ut ex lib. II. Livii conſtare poteſt. Conjicit ergo Pighius, legendum eſſe *qui cum tribunis plebis Agrariam legem primus tulerat.* Verum quia in omnibus codd. eſt *tribunus plebis*, fatendum potius, noſtrum hic rurſus dormitaſſe. Quod idem & Manutio viſum in lib. de leg. Rom. At Robortellus concedere illud noluit; Manutiumque eo nomine in lib. II. Emendat. c. 22. perſtrinxit. Verum occurrit ei Sigonius Emendat. I. 31. ac Manutium defendit, demonſtrando & alia loca quibus Valerius errorem commiſerit. VORST. Si cum Pighio legas *cum tribunis plebis*, ne ſic quidem cum reliquis conveniet; apud quos nulla tribunorum legem agrariam tunc ferentium mentio. Deinde, quaenam, quaeſo, *illa poteſtas eſt*, poſt *quam depoſitam*, illum ita puniverit. Ea profecto ex toto orationis contextu non alia, quam *tribunicia* intelligi poteſt; prout intellexit etiam Ampl. Bynkershoek C. 3. Opuſc. p. 156. Eum nuper etiam Tribunum plebis a patre damnatum, teſte Valerio, ſcribens. Ut vel alios auctores noſter ſit ſecutus, vel manifeſtus ejus error, ex memoria rem pervulgatam referentis, & eum tribunum plebis legem agrariam tuliſſe putantis, quoniam iis legibus Tribuni ſaepe remp. turbaverant. Flor. L. III. 13. I. *Seditionum omnium cauſſas Tribunicia poteſtas excitavit: quae ſpecie quidem plebis tuendae, cujus in auxilium comparata erat, re autem dominationem ſibi acquirens, ſtudium populi ac favorem, agrariis, frumentariis, judiciariis legibus, aucupabatur.*

8. *Amore ſui devinctos*] Periz. Harl. Bit. uterque, Leid. ſec. *Devictos.* ſic apud Ter. And. III. 3. 29.

——— ——— Spero conſuetudine, &
Conjugio liberali devinctum Chreme,
Dein facile ex illis ſeſe emerſurum malis.

ubi Faërnus notavit antiquam lectionem eſſe *devinctum*, ut nunc editur. Similiter in Hec. I. 2. 93. Recte. *Devinciri* paſſim dicuntur, qui amore, beneficiis, & praemiis alteri obſtringuntur.

9. *Adhibito propinquorum & amicorum conſilio*]

crimine domi damnavit: verberibuſque affectum, [11] necari juſſit: ac [12] peculium ejus Cereri conſecravit.

3\. T. Autem [13] Manlius Torquatus, [14] propter egregia multa rarae dignitatis, juris quoque civilis, & ſacrorum pontificalium peritiſſimus, in conſimili facto ne conſilio quidem neceſſariorum indigere ſe credidit. Nam cum ad ſenatum Macedonia de filio ejus D. Silano, qui eam provinciam obtinuerat, querelas per legatos detuliſſet, à patribus conſcriptis petiit, *nequid ante de ea re ſtatuerent, quam ipſe Macedonum, filiique ſui, cauſſam inſpexiſſet.* Summo deinde cum ampliſſimi ordinis, tum etiam eorum, qui queſtum venerant, conſenſu cognitione ſuſcepta, domi conſedit: ſoluſque utrique parti per totum biduum vacavit, [15] ac tertio pleniſſime die, diligentiſſimeque auditis teſtibus, ita pronuntiavit: *Cum Silanum filium meum pecunias à ſociis accepiſſe mihi probatum ſit, & republica eum & domo mea indignum judico, protinuſque è conſpectu meo abire jubeo.* Tam triſti patris ſententia perculſus Silanus, lucem ulterius intueri non ſuſtinuit, ſuſpendio-

Ann. urb. 612. Livius LIV. Cic. de Fin. I.

tio] Eodem modo de filio parricidii affectati ſuſpecto cognovit domi ſuae *T. Arius*, ſeu *L. Tarius* malis, apud Senec. de Clem. L. I. c. 15.

10\. *Affectati regni crimine domi damnavit*] Livius: *Sunt qui patrem auctorem ejus ſupplicii ferant: eum cognita domi cauſa verberaſſe ac necaſſe, peculiumque filii Cereri conſecraviſſe.* Idem tamen etiam teſtatur, apud quoſdam inveniſſe ſe, idque propius fidem eſſe, à quaeſtoribus diem ei dictam perduellionis: damnatum populi judicio: dirutas publice aedes. Vide & noſtrum infra VI. 3. I. ubi ſcribit, ſenatum populumque Rom. non contentum capitali eum ſupplicio afficere, interempto domum ſuperjeciſſe. VORST.

11\. *Necari juſſit*] Plinius lib. XXXIV. cap. 4. *Romae ſimulacrum ex aere factum Cereri primum reperio ex peculio Sp. Caſſii, quem regnum affectantem pater ipſius interemerat.* Huic interempto domum etiam ſuperjectam fuiſſe tradit Valerius lib. VI. cap. 3. COLER.

12\. *Peculium ejus Cereri*] Plinius XXXIV. 4. *Romae ſimulacrum ex aere factum Cereri primum reperio ex peculio Sp. Caſſii, quem regnum affectantem pater ipſius interemerat.* VORST.

13\. *Manlius Torquatus*] Pomponius de orig. juris: *Poſt hos fuerunt P. Mutius & Brutus & Manilius* (lego *& Manlius*) qui fundaverunt Jus civile. Meminit hujus Manlii Cicero lib. I. de Finib. Quod nec ab Hotomanno, nec Cujacio animadverſum. COLER. Mendoſe in quibuſdam ſcriptis. *Gajus autem.*

14\. *Propter egregia multa rarae dignitatis*] Chriſtophorus Rufus in Antexegematis pro *propter* legendum putat *praeter*; idque ſuadere voculam *quoque*, quae mox ſequitur. Atque ita in cod. quodam & ſcriptum reperit: noſque itidem in uno cod. Brandeb. Et eſt omnino id concinnius. VORST. Chriſt. Rufus legit, *Praeter*. Ita illud plane exſtat in cod. Copeſ PERIZON. Bit. & Barb. primi, Med. ſec. *pater*, ceteri *propter* retinent, ſed *praeter* habet etiam Ed. Mediol. *propter* ſatis commode explicari poteſt. Fuit enim Torquatus vir rarae dignitatis propter multa egregia. Barb. prim. habet *militaris juris quoque.*

15\. *Ac tertio pleniſſime die diligentiſſimeque*] Multi Codd. *Tertio die pleniſſime.* Dein ſex, *percuſſus*, ut Aldus aliique ediderunt. Vide ſupra L. I. 8. Ext. 3.

16\. *In quo Imperioſſi illius Torquati ſeveritate conſpicua imago*] In atriis imagines majorum collocabant. Quod quare factum ſit, ipſe noſter mox ſubjicit. Juvenalis Sat. VIII.

Tota licet veteres exornent undique cerae
Atria, nobilitas ſola eſt atque unica virtus.

Sed & omnes cenſus ac divitias in atriis ſervabant. Unde ſervi *atrienſes* inter honoratiores erant. VORST.

17\. *Im-*

dioque ſe proxima nocte conſumpſit. Peregerat jam Torquatus ſeveri & religioſi judicis partes: ſatisfactum erat reipublicae: habebat ultionem Macedonia: potuit tam verecundo obitu filii patris inflecti rigor. at ille neque adoleſcentis exequiis interfuit, & cum maxime funus ejus duceretur, conſulere ſe volentibus, vacuas aures accommodavit. Videbat enim ſe in eo atrio conſediſſe, [16] in quo [17] Imperioſi [18] illius Torquati ſeveritate conſpicua imago poſita erat: prudentiſſimoque viro ſuccurrebat, effigies majorum cum titulis ſuis idcirco [19] in prima aedium parte poni ſolere, ut eorum virtutes poſteri non ſolum legerent, ſed etiam imitarentur.

M. vero Scaurus, lumen ac decus patriae, cum apud [20] Atheſim flu- 4.
men impetu Cimbrorum Romani equites pulſi, [21] deſerto procoſ. Catu-
lo, Urbem pavidi repeterent, [22] conſternationis eorum participi filio ſuo Ann. urb. 652. A. Victor LXXII. Front. IV. 5.
[23] miſit, qui dicerent, *libentius ſe in acie ejus interfecti oſſibus occurſurum, quam ipſum tam deformis fugae reum viſurum. Itaque ſi quid modo reliquum in*

17. *Imperioſſi illius Torquati*] Mirum, quod Pighius nomen *Torquati* hic ferre potuit; cum ſupra v. 4. 3. ubi idem nomen eidem tribuebatur, illud expungendum putarit. Vide Notas ad illum locum. Sed mirum tamen & illud, quod eidem Manlio, cui nomen *Imperioſſi*, & recte, tribuit noſter, & *Torquati* nomen tribuit. Conſtat enim ex hiſtoria, filium demum L. Manlii Imperioſſi, praenomine Titum, cognomen Torquati nactum fuiſſe, cum Gallum quendam viciſſet, eique torquem detraxiſſet. Vide Livium VII. 10. Fuerit omnino illud de nomine *Torquati* inter παροράματα noſtri numerandum. VORST. Errorem ipſius Vorſtii redarguit jam Perizon. ad L. V. 4. 3. Nam nihil aliud hic reſpicit Valerius quam caedem filii, a T. Torquato patratam.

18. *Illius Imperioſſi Torquati*] Copeſ. *Imperioſi illius Torquati.* Sic Cic. Fin. II. 28. *Frugi ille Piſo.* PERIZON. Hic ordo in compluribus obſervatur MSS. Quemadmodum duodecim MSS. & omnes ante Pighium Edd. habent *effigies ſuorum majorum.*

19. *In prima aedium parte*] In atrio, ſive cavaedio. Vide Plinium lib. XXXV. cap. 2. Senecam lib. III. de benefic. Juvenalis Sat. VIII. Cicero variis locis. de imaginibus ſingulares libros conſcripſere Pomp. Atticus & Marcus Varro teſte Plinio. COLER.

20. *Atheſim*] Vide Pighii Herc. prod. p. 201. PERIZON. Et Cl. Duker. ad Flor. L. III. 3. 12.

21. *Deſerto procoſ. Catulo*] Sic edere placuit Pighio, quoniam poſt Catuli conſulatum hoc actum fuit, Mario jam quintum conſule, qui anno ſuperiore quartum Conſul collegam habuerat Catulum. Epit. L. LXVIII. *Cimbri repulſo ab Alpibus fugatoque Q. Catulo proconſule.* Tamen omnes ante ipſum expreſſi typis legunt, *deſerto conſule Catulo*, Mog. *deſerto Catulo conſule.* Quomodo legit quoque major pars MSS. Sex nomen magiſtratus prorſus omittunt Med. ſec. *Q. Catulo conſule.*

22. *Conſternationis ejus participi filio*] Sic Pighius novaverat contra omnium noſtrorum MSS. fidem, & omnium veterum editionum conſenſum. In quibus eſt, *Conſternationis eorum.*

23. *Miſit, qui dicerent*] MSS. novem cum Mog. Ed. *miſit, qui diceret.* quod magis placet; neque enim opus fuiſſe videtur, ut multos pariter nuncios mitteret.

24. *Conſpectum degenerati patris vitaturum*] *Vitaret*, in Cauchiano. Rectius. At meo quidem judicio rectiſſime, ſi ſic, *Conſpectum degener irati patris vitaret* Et ipſa fere verba haec Scauri patris fuiſſe videntur, quae filium ad mortem adegere. PIGH. *Conſpectum.* Ergo formula illa fuit peculiaris, qua patres filios abjiciunt: E CONSPECTU MEO ABEAS. Sic Tor-

in pectore verecundiae ſupereſſet, [24] *conſpectum degenerati patris vitaturum.* recordatione enim juventae ſuae, qualis M. Scauro aut habendus, aut ſpernendus, eſſet filius, admonebatur. Quo nuntio accepto, juvenis coactus eſt fortius adverſus ſemetipſum gladio uti, quam adverſus hoſtes uſus fuerat.

5. Ann. urb. 690 Salluſt. Catil. Diod. Sic. XXXVII.

Nec minus animoſe A. Fulvius, vir ſenatorii ordinis, euntem in aciem [25] filium retraxit, quam Scaurus è proelio fugientem increpuit. Namque juvenem & ingenio & literis & forma [26] inter aequales nitentem, pravo conſilio amicitiam Catilinae ſecutum, inque caſtra ejus temerario impetu ruentem, [27] medio itinere abſtractum ſupplicio mortis affecit: praefatus, *non ſe Catilinae illum adverſus patriam*, *ſed patriae adverſus Catili-*

Torquatus paulo ante: *Et Republica eum & domo mea indignum judico, protinuſque* E CONSPECTU MEO ABIRE JUBEO. Sic libro VI. capite I. de Q. Fabio Maximo Serviliano: *Exegit a filio unico poenas dubiae caſtitatis: Is eas pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum patris vitando.* COLER. *Vitaret* reſtituit Pighius ex Cod. Cauchiano. Alii inepte *vitaturum.* deinde *degener irati patris* ſcripſit idem Pighius pro *degenerati*; & confirmatur conjectura eo, quod juventae filii cum juventa parentis comparatio mox ſequitur. VORST. Omnes Codd. excepto Cauchiano habent *Vitaturum.* Quod licet videri poſſet ortum ex ſuperioribus *occurſurum*, *viſurum*, tamen in tanto conſenſu rejici non debuit: commodiſſime enim exponi poteſt. *Miſit Scaurus, qui dicerent filio, eum itaque, ſi quid verecundiae illi ſupereſſet, patris conſpectum vitaturum*, quaſi dicat; *ab eo exſpectari eum vitaturum.* Porro pro *degenerati* Pighio Vorſtio conſentiente legit *degener irati* quod & Vorſtius in textum recepit. Sed exponendum puto *degenerati*, a quo degeneratum erat, degeneraverat filius, maxime quia mox ſequitur *recordatione juventae ſuae.* de voce *degenerare* vide & Gron. IV. obſ. p. 309. ſed omnino Heinſ. ad Ovid. Ponto III. I. 45. *Hanc cave degeneres.* ubi plura exempla adfert. *Ubi a tuis auſpiciis degeneratum erat* L. II. 7. 7. ſic & Liv. L. I. 53. Ovid. L. VI. Met. 208.

An Dea ſim dubitor.

Latin. Pacat. in Paneg. *Geminis Delos reptata numinibus* & *ululatus* de loco apud Virgil. PERIZON. Similiter in Ep. ad Nic. Heinſium probabat hic τὸ *degenerati.* Revocavi itaque utrumque, ſatius credens omnium MSS. conſenſum ſequi, quam alienas conjecturas. de verbo *degenerare* conſule etiam Broukh. ad Propert. L. IV. I. 81.

25. *Filium*] Salluſtius in Catilin. *Ex equeſtri ordine M. Fulvius Nobilior.* COLER. M. Fulvius Nobilior is fuit. Cujus & Saluſtius mentionem facit in bello Catilinario. VORST. Errantem Colerum caeca mente ſecutus eſt Vorſtius. Diverſos enim Saluſtius facit Fulvium Nobiliorem & hunc noſtrum. Nam c. 17. recenſens eos, quos in unum convocaverat Catilina circiter Kal. Junias L. Caeſare & C. Figulo conſulibus, omnes fere conjurationis deinde principes, nominat inter eos *M. Fulvium Nobiliorem ex equeſtri ordine*, & ipſum *L. Statilio*, *P. Gabinio*, *C. Cornelio* praeponit. Satis liquido argumento ipſum principem fere fuiſſe inter eos, qui ex equeſtri ordine conjurationis erant participes. Quum cap. 39. dicat. *Fuerunt tamen extra conjurationem complures, qui ad Catilinam initio profecti ſunt. In his erat Fulvius Senatoris filius, quem retractum ex itinere parens necari juſſerat.* Vides ipſum dici fuiſſe *extra conjurationem* quod in Fulvium Nobiliorem non quadrat. Deinde ſimpliciter appellatur a Saluſtio *Senatoris filius*, & a noſtro deſcribitur juvenis *ingenio & literis*, *& forma inter aequales nitens*, tamquam ſurgens duntaxat adhuc ad majora, cum *Nobilior* graviſſimis conſiliis a Catilina fuerit adhibitus; praeterea ſi Fulvii ſenatoris filius iisdem illis interfuiſſet, non recte a noſtro diceretur *temerario impetu ruens in caſtra Catilinae.*

26. *In-*

tilinam genuiſſe. Licuit, donec civilis belli rabies praeteriret, incluſum arcere: verum illud cauti patris narraretur opus, hoc ſeveri refertur.

26. *Inter aequales nitentem*] An non *Enitentem?* PERIZON.

27. *Medio itinere abſtractum*] Nonnulli MSS. *In medio itinere*, quod vulgatas ante Pighium editiones obſedit praeter Mog. Porro Leid. prim. uterque Med. *Retractum* ſcribit. De quo ſupra vide Perizon. L. III. 2. 19. Cic. L. V. in Ver. 62. *Quem jam ingredientem navem, & Verri nimis atrociter minitantem, a ſe retractum eſſe & adſervatum.*

Caput IX.

[1]QUI MODERATI ERGA SUSPECTOS LIBEROS.

1. *L. Gellius Poplicola.*
2. *Q. Hortenſius orator.*
3. *Fulvius quidam.*
4. *Pater quidam.*

Sed ut hanc incitatam & aſperam ſeveritatem [2] mitiores relatu patrum mores clementiae ſuae miſtura temperent, exactae poenae conceſſa venia jungatur.

[3] L. Gellius [4] omnibus honoribus ad cenſuram defunctus, [5] cum graviſſima crimina de filio, in novercam commiſſum ſtuprum, & parricidium cogitatum, propemodum explorata haberet, non tamen ad vindictam procurrit

1. Ann. urb. 583. cenſor fuit.

1. *Qui moderati erga ſuſpectos liberos*] MSS. conveniunt fere antiquioribus Edd. exhibentes. *De parentum adverſus ſuſpectos liberos moderatione.*

2. *Mitiores relatu patrum mores clementiae ſuae miſtura temperent*] Quid, *mitiores relatu?* erant *re ipſa mitiores:* ſed erant jucundiores relatu. Lege *Relati.* Duo adjectiva uni ſubſtantivo etiam ſupra addidit. *alienigeni amores juſti.* ſupra tamen *ſplendidam relatu praebet materiam.* PERIZON. MSS. undecim *Relati*, ut Perizonius conjicit, exhibent. Copeſ. tamen Leid. quint. uterque Ultraj. Barb. prim. *Relatu. Facunde relatam ſerpentem* dixit ſupra L. I. 8. in fine. ubi vide.

3. *L. Gellius*] Lib. Lavernii: *L. Agellius.* Gellium tamen rectius vocat Cicero de legibus & in Bruto. Agellius libro V. capite 6. COLER. Aliquot ex meis etiam *L. Agellius* ſcribunt. vel ſimpliciter, *Agellius.* Leidenſ. tertius *Agellius Lucius.*

4. *Omnibus honoribus ad cenſuram uſque defunctus*] *Uſque*, gloſſula eſt, quae dictio in veteribus libris non habetur. PIGH. Aldus, *ad cenſuram uſque defunctus.* Sed Pighius *uſque* expungendum putavit, quod in MSS. id non reperiſſet. Abeſt & à Codd. Brand. & poteſt commode abeſſe, ac modo ſubaudiri. VORST. *Uſque* abeſt a ſcriptis noſtris, & Ed. Mog de quo diximus ſupra L. II. 4. 4.

5. *Cum crimina graviſſima de filio, in novercam commiſſum ſtuprum*] Legendum, *cum noverca commiſſum ſtuprum.* ut in Campenſi. PIGH. *Cum noverca commiſſum ſtuprum.* Ita Pigh. ex cod. Campenſi. At veteres typis expreſſi & Brand. MSS. *In novercam commiſſum ſtuprum.* Nec magno jure cauſſa erat, cur Pighius id mutaret. VORST. Defendunt illud quoque MSS. noſtri ad unum omnes Niſi quod Leid. ſept. al' *in noverca* habet. Nihilo fortaſſe pejus. Horat. I. S. 2. 63. *In matrona, ancilla, peccesve togata* Vide omnino Cl. Burman. ad Quinct. Decl. XV. 6.

6. *Inſpectaque diligentius cauſſa*] Aliter non lice-

currit continuo, ſed pene univerſo ſenatu adhibito in conſilium, expoſitis ſuſpicionibus, defendendi ſe adoleſcenti poteſtatem fecit. [6] Inſpectaque diligentiſſime cauſſa, [7] abſolvit eum tum conſilii, tum etiam ſua ſententia. Quod ſi impetu irae abſtractus ſaevire feſtinaſſet, [8] admiſiſſet magis ſcelus, quam vindicaſſet.

2. Ann. urb. 702 Coelius Cic. famil. VIII. Cic. in Bruto.

[9] Q. autem Hortenſii, qui [10] ſuis temporibus ornamentum Romanae eloquentiae fuit, admirabilis [11] in filio patientia extitit. Cum enim eouſque impietatem ejus ſuſpectam, & nequitiam inviſam haberet, ut Meſſallam, ſuae ſororis filium, heredem habiturus, [12] ambitus reum defendens judicibus diceret, *Si illum damnaſſent, nihil ſibi praeter oſculum nepotum, in quibus acquieſceret, ſuperfuturum.* Hac ſcilicet ſententia, quam etiam editae orationi inſeruit, filium potius [13] in tormento animi, quam in voluptatibus reponens, tamen ne naturae ordinem confunderet, non nepotes, ſed

licebat. Sic nec ſervum ſine judice ad beſtias dare licebat. Modeſt. lib. XI. D. ad l. Cornel. Sic non niſi principe conſulto & jubente punitur homicidii reus centurio apud eundem Modeſtinum. COLER.

7. *Abſolvit eum tum conſilii, tum etiam ſua ſententia*] Pigh. *Abſolvit eum de conſilii, tum etiam ſua ſententia.* Primo prius *tum*, videtur abeſſe non poſſe. Et apparet idem in utroque Cod. Brand. & antiquioribus typis expreſſis. Deinde ſatis quoque recte ſcribitur *conſilii*, quomodo Aldus ediderat, ut jam ſupra monitum. Porro voculam *de* neque veteres typis expreſſi, neque Brand. MSS. habent. Denique *ſua ſententia* ſcribendum potius, ut in utroque cod. Brand. eſt, quam *ſententia ſua*, ſatis quoque apparet. Ita enim *ſententia* melius ad utrumque referri poterit. VORST. omnia haec firmantur MSS. noſtrorum auctoritate. Klokkius legebat. *Abſolvit eum tum de conſilii ſententia, tum de ſua.*

8. *Admiſiſſet magis*] Nam patria poteſtas in pietate debet magis, quam in atrocitate conſiſtere, ut egregie D. Hadrianus apud Martianum lib. XIV. Inſtit. inquit. COLER.

9. *Q. autem Hortenſii*] Hoc in loco querela patris Hortenſii in filium. At Lib. III. cap. 5. de nepote ejus Hortenſio Corbione deploratio eſt. Fieri autem poteſt, ut nepos filii Hortenſii levitatem ſuperarit, ut nepotes facere conſueverunt. Proximo inde exemplo id miror. cum tot eximii viri, Fulvii nomine, in Romana republica floruerint, de quonam Fulvio hic loquatur, ne uno quidem verbo indicare dignatum Valerium GLAREAN.

10. *Suis temporibus*] *Omnibus ferme oratoribus aetatis ſuae, niſi M. Tullio, clarior.* Agellius libro primo capite 5. COLER.

11. *In filio*] De Hortenſii filii flagitiis vide Cic. ad Att. L. VI 3. & L. X. 4. 18. PERIZON.

12. *Ambitus reum*] Lege Licinia, de qua Cicero pro Planco. COLER.

13. *In tormento animi*] MSS. decem cum Ed. Mog. habent *in tormentis animi.* Plerique etiam *Meſſalam* ſcribunt.

14. *Aliquantum tetriore*] Pro *aliquanto tetriore.* Loquuntur ita interdum auctores. Livius L. III *Quantum magis juniores patrum plebi ſe inſinuabant, eo acrius contra tribuni tendebant.* Item L. XLIV. *quantum longius.* Vide & Notas in 1.7 Hiſt. S. Sulp. Sev. VORST. Nonnulli MSS. *Deteriore*, ut haec ſaepius confunduntur. Copeſ. Med. ſec. Leid. prim. quint. *Aliquanto.* Periz. *Aliquantulo.* Tres Leid. *Aliquantulum.* Vide Cl. Burman. ad Val. Flac. L. I. 741.

15. *Suſpectus in parricidio*] Id eſt, ſuper parricidio, vel propter parricidium. Quippe *in* ſaepe & pro *propter* uſurpatur. Vide Ind. in Nepotem, voc. *In.* Et Salluſtius in B. Jug. *ſuſpectus ſuper aliquo ſcelere.* VORST.

16. *Per triumvirum*] *Triumviris* cura & cuſtodia erat carceris. nec ea tantum, quin & in reos capitis animadvertebant in carcere. unde *Capitales* dicti, Plauto & aliis. *Sanguinei* item, ut

ſed filium heredem reliquit. Moderate uſus affectibus ſuis: quia & vivus moribus ejus verum teſtimonium, & mortuus ſanguini honorem debitum reddidit.

Idem fecit clari generis, magnaeque dignitatis vir Fulvius; ſed in filio 3.
[14] aliquantum tetriore. Nam cum auxilium ſenatus imploraſſet, ut [15] ſuſpectus in parricidio, & ob id latens, [16] per triumvirum conquireretur, ac juſſu patrum conſcriptorum comprehenſus eſſet, [17] non ſolum eum non notavit, ſed etiam decedens, [18] dominum omnium eſſe voluit: [19] quem genuerat heredem inſtituens, [20] non quem expertus fuerat.

Magnorum virorum clementibus actis ignoti patris novae atque inuſitatae rationis conſilium adjiciam: qui cum à filio necti ſibi inſidias comperiſſet, nec inducere in animum poſſet, ut verum ſanguinem [21] ad hoc ſceleris progreſſum crederet, [22] ſeductam uxorem ſuppliciter rogavit, [23] *ne* 4.

ſe

ut Prudentio. Quod in carcere reos puniverint planum ex Valerio fit hoc libro cap. IV. & L. VI. cap. I. Sed & extra carcerem animadvertebant, hoc eſt, apud columnam Maeniam, teſte Aſconio. Ducebant porro & aliquando etiam duci jubebant, ut P. Munatium apud Plinium Libro XXI. cap. 3. Maleficos conquiſiviſſe ex hoc quidem Valerii loco didici. cui adjungo Varronem Lib. I. de ling. Latin. *Quaeſtores à quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias & maleficia, quae Triumviri capitales nunc conquirunt.* De his praeterea libros Juris conſule. Gloſſarium: *Triumvir.* παραφύλαξ, τελωνδελκόν. COLER. *Per triumvirum conquireretur. Triumviri* tum aliorum generum, tum & *capitales* erant: qui quidem cuſtodiae praefecti eſſent Vide ſupra V. 4. 7. & ad locum illum Notas. Infra VI. I. 10. diſerte *triumvir capitalis* nominatur. VORST.

17. *Non ſolum non notavit, ſed etiam decedens*] MS. *Vidicavit* lege *vindicavit. Notavit* nimis leve eſt contra parricidii ſuſpectum. tum *notare* cenſoris eſt, non patris. ſupra tamen V. 7. 2. *mea pellam nota.* PERIZON. MSS. mei ſeptem habent *Necavit.*

18. *Dominum omnium eſſe voluit*] *Omnium* deſideratur in MSS. octo. Denuo videlicet hoc excidit propter praecedentis vocis ſimilitudinem, ut ſupra ſaepius vidimus. Vide Cap. 5. L. VI. 4. & 6. Sed hinc latius manavit corruptio. Nam Med. prim. exhibet. *Sed etiam decedens omnium haeredem inſtituit.*

19. *Quem genuerat*] Sic edidi ſecutus auctoritatem MSS. tredecim & omnium antiquarum editionum. Pighius interpoſuit, *ſibi.*

20. *Non quem expertus erat*] Non curans, non reſpiciens, quod filius parricidium pararat. VORST.

21. *Ad hoc ſceleris*] Sec. & ſept. Leid. Barb. prim. Bit. ſec. *Ad hunc ſceleris progreſſum.* Leid. quint. *Ad hunc ſceleris gradum progreſſum.* & ſic Bit. prim.

22. *Seductam uxorem ſuſpicans ſuppliciter rogavit*] Contaminarunt hunc locum ſcioli inſerendo inepta gloſſemata. cujus duplex eſt lectio in manuſcriptis libris, nam in Pulmanniano & Suſiano ſic habemus; *Seductam uxorem ſupplicans rogavit.* In Atrebatenſi, ac Gemblacenſi vero ſic; *Seductam uxorem ſuppliciter rogavit.* Quae lectio mihi praeferenda videtur. PIGH. *Seductam uxorem ſuſpicans ſuppliciter rogavit.* Ita legitur in MSS. quatuordecim: omnino male. orta, ſi quid video, eſt depravatio ex male intellecta voce *ſeducta*, quam quum ſciolus crederet, ſignificare, *corruptam, adulteratam*, opinatus eſt, verbum *ſuſpicari* hic omnino locum habere. Quum *ſeductam*, nihil aliud ſit, quam *in ſecretum deductam, ſeorſim, remotis arbitris abductam.* Vide Viros Eruditos ad Phaed. L. III. 10. Liv. L. XXIII. 34. *comitibus eorum ſeductis & metu territis.* Vide & Cellar. de Lat. Eccleſ. p. 184. Gudius ad locum Phaedri legit. *Suppliciter rogavit*, deleto, *ſuſpicans*. Tollius ad Auſon. Periocha Iliad. II. p. 741. ex ſcripto libro emendat. *Seductam uxorem ſimpliciter rogavit.* Dicitque in vulgatis eſſe. *Suſpi-*

ſe ulterius celaret, ſed diceret, ſive illum adoleſcentem ſubjeciſſet, ſive ex alio conſcepiſſet. Aſſeveratione deinde ejus, & jurejurando, [24] *ſe nil tale debere ſuſpicari*, perſuaſus, in locum deſertum filio perducto, gladium, [25] quem ſecum occultum attulerat, tradidit, ac jugulum feriendum praebuit: nec veneno, nec [26] latrone ei ad peragendum parricidium opus eſſe affirmans. Quo facto non paulatim, ſed magno impetu recta cogitatio pectus juvenis occupavit; continuoque abjecto gladio, *Tu vero*, inquit, *pater, vive*: [27] *& ſi tam obſequens es, ut h c precari filio permittas*, [28] *me quoque exſupera.* [29] *Sed tantum quaeſo, ne meus erga te amor eo ſit tibi*

ſpirans ſuppliciter. Quod neſcio in qua ille invenerit editione; ego ſcio exſtare in MS. Leid. quint. ut *ſupplicans rogavit* eſt in utroque Med. Tu vero conſidera lector, an non τὸ *ſuſpirans* hic omnino ſit retinendum. Ut deſcribatur quaſi *amans*, qui de violata uxore ſcire expetit, & quem quaerere pudet. Quomodo etiam Darius *jam non flens, ſed ſuſpirans* interrogat Tyriotem an ludibrium adtuliſſet uxori ſuae Alexander apud Curt. L. IV. 10. 32.

23. *Ne ſe ulterius celaret ſive illum adoleſcentem ſubjeciſſet*] Quatuor ſcripti codices haec plenius ita: *Ne ſe ulterius celaret, ſed diceret, ſive illum adoleſcentem, &c.* PIGH. *Sed diceret.* Omittit recte hanc gloſſulam lib. Dan. Quae enim iſthaec ταυτολογία & garrulitas: *non caelaret, ſed diceret.* COLER. *Ne ſe ulterius celaret, ſed diceret.* Verba *ſed diceret* reperit Pighius in quatuor MSS. eaque reſcribenda putavit. Colerus tamen perperam adjecta putat, & à libro P. Dan. abeſſe teſtatur. Abſunt quoque ab utroque cod. Brand. VORST. Abſunt quoque ab undecim noſtris Sed exſtant in Ed. Mog. Ego quoque non deſiderem.

24. *Se nil tale debere ſuſpicari perſuaſus*] Non eſt in veteri vox, *debere.* Ego vero illud, *ſe*, etiam deleo, & lego, *nil tale ſuſpicari perſuaſus.* LIPS. *Se nihil tale debere.* Lipſius: *Nil tale ſuſpicari perſuaſus.* Mihi vero omnia illa verba uſque ad vocem *perſuaſus* de gloſſa ſunt ſuſpecta. COLER. *Se nil tale debere ſuſpicari.* A MSS. ſeptem abeſt pronomen *ſe*, a quatuor ex iis verbum *debere.* Sed utrumque in Leid. ſept. adſcriptum eſt recenti manu. Conciſius profecto cum iis quatuor & Lipſio legas. *Nil tale ſuſpicari perſuaſus.* Atque ita cum infinitivo *ſuadere* & *perſuadere* crebro juncta reperias. Vide Cl Burman. ad Phaed. L. I. 15. *ſuadebat aſino fugere*, i. e. Ut fugeret.

25. *Quem ſecum occultum attulerat*] Uterque Med. Ultraj. prim. Leid. ſept. a manu prima, *Tulerat.* Item Med. prim. & Ultraj. ſec. *feriendum obtulit.*

26. *Latrone*] Non intellige, viarum inſeſſorem καὶ λῃστὴν, ſed ſicarium Σ[illegible]τλω, ἀνδροφόνον. Vulgo ſtipatorem vel militem ſignificat. Virgilius nove pro venatore poſuit, teſte Servio. quod hactenus ignorarunt noſtri vocabularii. COLER.

27. *Et ſi tam obſequens es*] Sex MSS. cum Ed. Mog. delent τὸ *es.* unus *obſequeris.* Cop. *obſequaris.* Leid. ſept. addit pro varia lectione. *Et ſis, oro, tam obſequens*, haud ineleganter. Porro plerique ſcripti habent, *Et hoc precari filio permittas*, non, *ut.* ſed abeſt ab Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *ut* magis placet.

28. *Me quoque exſupera*] Mihi quoque tuo filio ſuperſtes eſto. Notandum item quod praecedit, *Si tam obſequens es, ut hoc precari filio permittas.* Parentibus nimirum in votis eſſe ſolebat, ut heredes, id eſt, liberos ſuperſtites, relinquerent; adeo ut & in jurejurando id exprimerent, dicerentque. *Ita mihi ſis ſuperſtes Ita oculos meos filii manus operiant.* Dubitandum igitur fuit liberis, an parentes ſibi ſuperſtites eſſe optare liceret. Seneca Conſol. ad Marc. c. I. *Non eſt ignotum qualem te in perſona patris tui geſſeris: quem non minus quam liberos dilexiſti: excepto eo quod non optabas ſuperſtitem. Nec ſcio an & optaveris. Permittit enim ſibi quaedam & contra bonum morem magna pietas.* VORST.

29. *Sed tantum quaeſo, ne meus erga te amor eo ſit vilior*] MSS. *Sed tamen quaeſo, ne meus erga te amor eo ſit tibi vilior.* Recte. ſi vero *Tantum* quis retinere velit, legendum, *Id tantum quaeſo.* PERIZON. *Tamen* reperio in MSS. quinque. Et haec ſaepiſſime ſunt

tibi vilior, quod a poenitentia oritur. 30 Solitudinem ſanguine meliorem, pacatioreſque penatibus ſilvas, & alimentis blandius ferrum, ac mortis oblatae, quam datae vitae felicius beneficium!

confuſa. *Tibi* autem quod addit MS. Copeſ. occurrit etiam mihi MSS. undecim & Ed. Mog. atque eleganter ita cum Dativo conſtruitur. Exempla dabit Freinsh. in Ind. Curt. v. *Vilis.*

30. *Solitudinem ſanguine meliorem*] In Campenſi; *O ſolitudinem.* Recte. Exclamatio namque auctoris eſt. PIGH. *O ſolitudinem ſanguine meliorem.* Ita ex cod. Campenſi ſcripſit Pighius. Ab aliis codd. vocula exclamandi abeſt. Cujus rei & ſupra exempla obſervavimus. VORST. *O*, non invenitur in ullo noſtrorum codicum. Vide ſupra L. III. 7. 5.

CAPUT X.

[1]QUI FILIORUM OBITUM FORTI ANIMO TULERUNT.

Romani.	Externi.
1. *M. Horatius Pulvillus Coſ.* 2.	1. *Pericles Athenienſis.*
2. *L. Aemilius Paullus procoſ.*	2. *Xenophon.*
3. *Q. Marcius Rex, Coſ.*	3. *Anaxagoras.*

Commemoratis patribus, qui injurias filiorum patienter exceperunt, referamus eos, qui mortes aequo animo tolerarunt.

1. [2] Horatius Pulvillus, cum in Capitolio Jovi Opt. Max. aedem pontifex dedicaret, [3] interque nuncupationem ſolennium verborum poſtem tenens, mortuum eſſe filium ſuum audiſſet, neque manum a poſte removit; ne tanti templi dedicationem interrumperet: neque vultum à publica religione ad privatum dolorem deflexit, [4] ne patris magis, quam pontificis partes egiſſe videretur.

Ann. urb. 246 Livius II, 8 Dionyſ. v. p. 304. Tacit. Hiſt. III. Sen. ad Marc. c. 13.

Cla-

1. *Qui filiorum*] MSS. & antiquitus typis expreſſi, *De parentibus qui filiorum &c.*

2. *Horatius Pulvillus*] Meminere praeter Hiſtoricos Seneca de conſolat. ad Marciam cap. 13. Cicero pro Domo. COLER. Vide omnino Servium ad Virg. L. XI. 2. & Plin. L. XXVIII. N. H. 2. PERIZON.

3. *Interque nuncupationem*] MSS. ſex *Inque nuncupatione.* Duo etiam *Mortem filii ſui.* Harl. delet *ſuum.* Ultraj. prim. *eſſe.* poſtea Leid. ſept. *flexit.*

4. *Ne patris magis quam pontificis partes egiſſe videretur*] Truncaſſe ſciolos exemplum, codex Winchelianus atque Colonienſis demonſtrant. Novae enim orationis initium adjicit, ita: *Ne patris magis quam pontificis partes egiſſe videretur, Tolle, inquit, cadaver.* Quae verba Horatii conſulis ſunt, ſed reliqua deſunt ejus periodi, ideoque aſteriſcum adjunxi, ut intelligas quaedam deſiderari: Velut & ipſe ſenſus indicat. Suppleri quidem ſententia ſic poteſt, *Tolle, inquit cadaver: nilque aliud adjiciens, inceptam*

2. Clarum exemplum: 5 nec minus tamen illuſtre quod ſequitur. Aemilius Paullus, nunc feliciſſimi, nunc miſerrimi patris clariſſima repraeſentatio, ex quatuor filiis formae inſignis, egregiae indolis, 6 duos jure adoptionis in Corneliam, Fabiamque gentem translatos, ſibi ipſe denegavit: duos ei fortuna abſtulit. Quorum alter 7 triumphum patris funere ſuo quartum ante diem praeceſſit: 8 alter in triumphali curru conſpectus, poſt diem tertium expiravit. Itaque, qui ad donandos uſque liberos 9 abundaverat, 10 in orbitate ſubito deſtitutus eſt. Quem caſum quo robore

Ann. urb. 586. Livius XLV. 41. Sen. ad Marc. c. 13. Plut. in vita. Vell. I. 10.

ceptam rite precationem peregit. Hoc idem ex Livio cognoſcimus, ex quo Valerius hoc exemplum ſumpſiſſe videtur: nam de eadem re ille ſic, *Nihil aliud ad eum nuncium, quam ut cadaver efferri juberet, tenens poſtem precationem peragit, & dedicat templum.* PIGH. *Tolle inquit.* Deſunt haec in antiquis meis. In Seneca item & Cicerone. Subſcribo tamen lubens ſententiae eruditiſſimi Pighii & ſagacitatem iſtam lubens agnoſco. Servius paulo aliter: *In eo eſt pollutio, quod ait, caſuque animum concuſſus amici. Nam ipſa impiant, quae agnoſcimus. Unde in Livio habemus Horatium Pulvillum, cum capitolium dedicare vellet, audiſſe ab inimico mortuum filium: & ne pollutus dedicare non poſſet, reſpondiſſe:* Cadaver sit. COLER. *Tolle, inquit, cadaver.* Verba haec in plerisque codd. non reperiuntur. Reſtituenda autem putavit Pighius è cod. Colonienſi & Wincheliano. Sed putat idem, deeſſe & alia quaedam, quae itidem ſunt adjicienda; videl. *Nihilque aliud adjiciens inceptam rite precationem peregit.* VORST. *Tolle inquit cadaver* Mera eſt haec librariorum liberalitas: in nonnullis Codd. ut ſupra ex Livio & Martiali nonnulla textui inſeruerunt. Ceterum cum a plerisque Codd. abſint & ſenſus ſine his ſit perfectiſſimus, quod male negat Pighius, rejicienda omnino ſunt. Quando enim ait, *illum neque manum a poſte removiſſe, neque vultum a publica religione ad privatum dolorem deflexiſſe*, ſatis indicat eum dedicationem peregiſſe. PERIZON. In tredecim quoque noſtris MSS. non invenio illa, *Tolle inquit cadaver.* Quae ſane inepta ſunt; & neſcio an ita efferri ab Horatio in tali occaſione potuerint; certe nemo alius haec ei tribuit. Quare illa denuo inducenda putavi.

5. *Nec minus tamen illuſtre*] Ultraj. ſec. & Leid. quart. delent *tamen.*

6. *Duos jure adoptionis in Corneliam &c.*] Matth. Klokkius haec ita legenda cenſebat. *Duos jure adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem ſibi ipſe abrogavit.* Apage mutandi pruritum.

7. *Triumphum patris funere ſuo quartum ante diem praeceſſit*] Livius Lib. XLV. *Duobus e filiis, quos, duobus datis in adoptionem, ſolos nominis, ſacrorum, familiaeque heredes retinuerat domi, minor ferme duodecim annos natus quinque diebus ante triumphum; major quatuordecim annorum triduo poſt triumphum deceſſit.* VORST.

8. *Alter triumphali curru conſpectus*] Triumphantes in currum recipere liberos ſolebant. Nec liberos tantum, ſed & alios, quos amarent. Vide agentem de his Cl. virum, noſtrumque amicum, Joh. Schefferum II. 13. de re vehiculari veterum. VORST. Vide & ſupra L. v. 7. 1. *Idem triumphantis currum equo inſidens ſequi, quem ipſe parvulum triumphis ſuis geſtaverat.* Ipſe tamen dicit apud Liv. *ſe e Capitolio ad alterum filium prope exſpirantem veniſſe.* i. e. A triumpho domum redeuntem offendiſſe eum morti propinquum. Ut more ſuo magis de veritate hiſtorica, quam orationis ornatu ſecurus, Valerius hoc pronunciaſſe videatur.

9. *Abundaverat*] Lib. Dan. *Ambulaverat.* quod ſane lubens reciperem. *Ambulare*, eſt etiam aliquando *ſuperbe & pompoſe ambulare.* ut, *incedere*, Servius: *Incedere proprie eſt nobilium perſonarum, hoc eſt cum aliqua dignitate ambulare. In jus ambulare* phraſis eſt comica, hoc eſt, *Jure agere apud Praetorem*; ad quam mihi adluſiſſe Cicero videtur ad Atticum lib. IV. *Maloque in illa tua ſedecula, quam habes ſub imagine Ariſtotelis, ſedere, quam in iſtorum ſella curuli: tecumque apud te ambulare, quam cum eo, quocum video eſſe ambulandum.* COLER. Horat. Epod. IV. 5.

Licet ſuperbus ambules pecunia.

Abſit tamen ut de probando hic illo verbo, quiſ-

bore animi ſuſtinuerit, oratione, quam de rebus à ſe geſtis [11] apud populum habuit, hanc adjiciendo clauſulam, nulli ambiguum reliquit: [12] *Cum in maximo proventu felicitatis noſtrae, Quirites, timerem, nequid mali fortuna moliretur, Jovem Opt. Max. Junonemque reginam, & Minervam precatus ſum,* [13] *ut, ſi adverſi quid populo Romano immineret,* [14] *totum in meam domum converteretur.* [15] *Quapropter bene habet. annuendo enim votis meis id egerunt,* [16] *ut vos potius meum caſum doleatis, quam ego veſtro ingemiſcerem.*

Uno

quiſquam ſanus cogitet; quod nullus etiam MSS. noſtrorum agnoſcit, praeter Leid. quint. ſed ubi illud etiam emendatur.

10. *In orbitate ſubito deſtitutus eſt*] Legendum fortaſſe *Is orbitate ſub. deſt. eſt.* VORST. *In orbitate ſubito deſtitutus eſt.* Forte, *ſubita.* Quod vero Vorſtius τὸ *in* ſuſpectum habet, legitque *Is orbitate*; neſcio quam recte faciat; *Deſtitui in orbitate* alibi puto lectum, & poſſet exponi per *conſtitui.* PERIZON. Suet. in Tib. C. 54. *Deſtitutus morte liberorum.* Proprie *deſtitui* in aliquo loquo dicuntur, qui ibi ſoli relinquuntur. Liv. L. VII. 10. *Recipiunt inde ſe ad ſtationem, & duo in medio armati, ſpectaculi magis more, quam lege belli, deſtituuntur.* Virg. Ecl. I. 61.

Et freta deſtituent nudos in litore piſces.

praepoſitionem certe ſcripti conſtanter retinent, verum unus & alter habent *orbitatem.*

11. *Apud populum*] Ultraj. ſec. *Ad populum.*

12. *Cum in maximo*] Verba ex oratione Pauli, quae peſſimo exemplo tractarunt iſti. Digna ſane antiquitatis & veritatis cauſſa, quae ex optimo Danielis codice reſtituantur: *Cum in maximo proventu felicitatis noſtrae, Quirites, timerem; ne quid mali Fortuna moliret, Jovem optimum maximum Junonemque Reginam & Minervam precatus ſum, totum in domum meam converteret. Quapropter bene habet. annuendo enim votis meis id egerunt, ut vos potius meo caſu doleatis, quam ego veſtro ingemiſcerem.* Longe aliter ſues, aliter catuli olent. Nimirum quantum aberrat vulgata lectio ab iſta ſincera antiquitate. *Moliret* primo dictum pro moliretur, ut apud Ennium *Sortiunt.* Apud Turpilium *proficiſceret. Converteret* pro verteretur, jam quoties à Criticis inculcatum eſt? Cetera ex eodem libro bona fide adſcripſi. COLER. *Quum in maximo proventu felicitatis noſtrae.* Schegkius ad Vell. L. I. x. teſtatur, veteres codices habere *provectu felicitatis*, quod eſt in Leid. ſept. Ultraj. ſec. Perizon. *provecto*, habent Harl. Barb. prim. Bit. ſec. Recte vero videtur Cl. Perizon. vulgatam lectionem vindicaſſe adſcriptis his Livii verbis L. XLV. 41. *Aliarum deinde ſecundarum rerum velut proventus ſecutus*, de hac ipſa re. Et ſic *proventum* pro ſucceſſu poni apud Caeſarem alioſque docuit Davieſ. ad Caeſ. L. VII. de B. G. C. 29.

13. *Ut ſi adverſi quid*] MSS. *ut ſiquid adverſi*, cum Ed. Mog.

14. *Totum in domum meam converteretur*] Ita omnino legendum; non, ut ex cod. P. Danielis ſcripſit Colerus, & retinuit Thyſius, *converteret.* VORST. Non *converteret* modo in textum receperat Colerus, quod ferri potuiſſet, verum etiam *Moliret*, quod utrumque rejiciunt omnes MSS.

15. *Quapropter bene habet*] Ante Coler. edebatur *Quapropter bene ſe res habet.* Quod in MSS. decem quoque invenio. Sed *bene habet* diſerte exhibent Ultraj. prim. Periz. Leid. ſec. Barb. prim. Med. ſec. *bene ſe habet.* Harl. *Bene habet*, ſimplicius & magis ex ſolemni formula dictum videtur; quam ut a librariis potuerit proficiſci. Illuſtravit Grangaeus ad Juven. Sat. X. ℣. 72. & ad eumdem locum notavit Brittannicus. Invaluiſſe pravam conſuetudinem ut dicatur, *Bene ſe habet*, cum profecto dicendum ſit, *Bene habet.* Vide etiam Paſſer. ad Prop. L. IV. II. 67.

Et bene habet. numquam mater lugubria ſumpſi,

16. *Ut vos potius meo caſu doleatis*] Etiam hoc a Colero eſt. Ceteri meum caſum, cum pleriſque MSS. Pridem quoque edebatur *Veſtrum ingemiſcerem.* Sed hoc MSS. non aeque approbant. Leid. ſext. habet, *in veſtro ingemiſcerem. veſtro* poteſt accipi in caſu tertio. Liv. L. XXXVI. 28. *Ingemuerunt quidem principes conditioni ſuae, parendum tamen victori cenſebant.*

Vide Burm. ad Ecl. V, 27.

3. Uno [17] etiamnunc domeſtico exemplo adjecto, in alienis luctibus [18] orationi meae vagari permittam. [19] Q. Marcius rex ſuperior, Catonis in conſulatu collega, filium ſummae pietatis & magnae ſpei, & quae non parva calamitatis acceſſio fuit, unicum amiſit. Cumque ſe obitu ejus ſubrutum, & everſum videret, ita dolorem altitudine conſilii coërcuit, ut à rogo juvenis protinus curiam peteret, ſenatumque, [20] quem eo die lege habere oportebat, evocaret. [21] Quod niſi fortiter moerorem ferre ſciſſet, unius diei lucem inter calamitoſum patrem & ſtrenuum conſulem, [22] neutra in parte ceſſato officio, partiri non potuiſſet.

Ann. urb. 635.

Externa.

1. Princeps Athenienſium Pericles intra quatriduum duobus mirificis adole-

17. *Etiamnunc*] Apage iſtud *nunc*. Uno etiam, id eſt, uno adhuc. lege Servium II. Aeneid. COLER. *Uno etiamnunc domeſtico exemplo adjecto.* Colerus voculam *nunc* expunxit. Verum quia omnes codd. habent *etiamnunc*, non temere aliquid eliminandum putem. VORST. Retinent *etiam nunc*, omnes noſtri Codices.

18. *Orationi meae vagari permittam*] MSS. undecim *Orationem meam.* ſic L. III. 8. Ext. 1. *Itaque ſtilum meum ad externa delabi permittam.* ubi nonnulli quoque habent *Stilo*.

19. *Q. Marcius Rex ſuperioris Catonis in conſulatu collega*] Duo Marcii Reges ad conſulatum pervenerunt, pater & filius. E quibus pater anno urbis 635. conſul fuit, non cum Catone ſuperiore, cenſorio, quemadmodum ex his verbis perperam ſcriptis intelligitur, ſed cum M. Catone cenſorii nepote, qui Africam ſortitus conſul in ea provincia eſt mortuus, ut pulchre declarat Gellius Libro XIII. cap. 18. Filius Q. Marcius ſolus poſtea conſulatum geſſit anno urbis DCLXXXV. ut docebunt annales noſtri. Patrem itaque, ſuperiorem Marcium regem differentiae cauſſa vocat Valerius, quare ita corrigendus eſt locus: *Q. Marcius Rex ſuperior, Catonis in conſulatu collega.* PIGH. *Superioris Catonis.* Dictionem *ſuperioris* morboniam abire jubeo, adjectam ſcilicet à maleferiatis gloſſatoribus, qui mihi olim in caput Valerii conjuraſſe videntur. Agellius Lib. XIII. cap. 18. *M. Cato M. F. M. N. Is ſatis vehemens Orator fuit, multaſque orationes ad exemplum avi ſcriptas reliquit & conſul cum Q. Martio Rege fuit, inque eo conſulatu in Africam profectus, in ea provincia mortem obiit.* En emendationis meae auctorem & fundum potiſſimum, ſcriptorem luculentum. Marcus Cato Marci filius, Marci Nepos inquit. Ergo non Cato ſuperior. COLER. *Q. Marcius Rex ſuperior, Catonis in conſulatu collega.* Ita locum hunc emendavit Pighius; cum legeretur vulgo, *ſuperioris Catonis in conſulatu collega.* Cujus emendationis cauſſas apud ipſum vide. VORST. Quia collega fuit Catonis, qui nepos fuit Catonis Cenſorii, non ſine cauſſa ſuſpectus hic locus eſt Pighio legitque *Q. M. Rex ſuperior, Catonis* &c. ſcilicet, quia duo fuerunt eodem plane nomine homines, quorum hic prior fuit. Sed ea cognominatio non adhibetur, ut puto, niſi de duobus valde illuſtribus, & claris in Hiſtoria Romana, quales *Scipiones Africani* & *duo Catones*, in aliis uſurpari vix puto. Hi vero *Reges Marcii*, vix quidquam memoria magnopere dignum, aut celebre geſſerunt. Credo igitur τὸ *ſuperioris* vel a librariis eſſe ortum, ut vult Colerus: vel forte ipſius Valerii eſſe errorem, quia Catonis Collegam illum fuiſſe inveniebat, & poſteriorem ad conſulatum non adſcendiſſe ſciebat, utique putaverit hunc eſſe *ſuperiorem Catonem.* Pighium ſequitur & Vorſtius. Sed tamen infra VII. 3. extr. *ſuperior Annibal.* ſic *Dionyſius ſuperior* & *poſterior.* Gel. XVII. 21. τοῦ Καίσαρος τοῦ πρεσβυτέρου Dio p. 337. 342. & 351. *C. Marius Junior* ſaepe. PERIZON. Etiam omnes mei MSS. *ſuperioris* retinent. Ut potius Valerii error videatur.

20. *Quem*

leſcentibus filiis ſpoliatus, iis ipſis diebus & vultu priſtinum habitum retinente, & oratione nulla ex parte infractiore concionatus eſt. Ille vero caput quoque ſolito more coronatum gerere ſuſtinuit, ut nihil ex vetere ritu [23] propter domeſticum vulnus detraheret. Non ſine cauſſa igitur tanti roboris animus ad [24] Olympii Jovis cognomen aſcendit. Plut. in vita Aelian. ix. 6. Ariſtoph. interp.

Xenophon autem, quod ad Socraticam diſciplinam attinet, [25] proximus a Platone felicis ac beatae facundiae gradus, cum ſolenne ſacrificium perageret, è duobus filiis majorem natu [26] nomine Gryllum, apud Mantineam in proelio cecidiſſe cognovit: nec ideo inſtitutum deorum cultum omittendum putavit, ſed tantummodo coronam deponere contentus fuit. Quam ipſam, percunctatus *quonam modo occidiſſet*, ut audivit *fortiſſime pugnantem interiiſſe*, capiti repoſuit; numina, quibus ſacrificabat, teſtatus, *majorem ſe* 27 Laërt. in vita. Aelian. Var. hiſt. iii. 13. iv. 5. Stobaeus ſerm. 106. Sen. ad Marc. xii.

ex

20. *Quem eo die lege habere oportebat*] MSS. quinque *haberi oportebat.*

21. *Quod niſi fortiter*] Ultraj. prim. *Qui niſi.* Periz. *Qui non fortiter.*

22. *Neutra in parte ceſſante officio*] MSS. habent omnes *ceſſato officio.* Niſi quod quatuor ſcribunt *caſſato. ceſſato* habent Mog. & Ven. Quod repoſui *Ceſſata* enim dicuntur ea, in quibus *ceſſatum eſt.* Sic *Ceſſata arva*, quorum cultus fuit intermiſſus. Ovid. L. iv. Faſt. 617.

Larga provenit ceſſatis meſſis in arvis.

L. x. Metam. 669.

Illa moram celeri ceſſataque tempora curſu
Corrigit.

Sil. Ital. L. v. 532.

Jam Libyae ductor properantia ſigna citato
Raptabant curſu, & ceſſata reponere avebant
Tempora caede virum, ac multo penſare cruore.

Placuit haec forma Joſ. Scaligero, nec diſplicuit Dan. Heinſio ad Horat. Lib. i. Epiſt. ii. 32. Vide omnino Perizonium ad Sanctii Min. L. iii. 3. 10.

23. *Propter domeſticum vulnus*] Quod filios amiſerat. Sic & alii dolorem quem ex morte filiorum capiunt parentes, aut ex morte parentum capiunt filii, *vulnus* vocant. Vide Ind. in Nep. voce *vulnus.* VORST.

24. *Olympii Jovis*] Ita Periclem vocavit Ariſtophanes Acharnenſibus: ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης ὁ Ὀλύμπιος. Vide ejus interpretes. Plin. Lib. xxxiv. c. 8. *Olympium Periclem, dignum cognomine* Uterque Olympium ſimpliciter dictum fuiſſe vult. Ergo exſculpenda vocula *Jovis.* COLER. *Ad Olympii Jovis cognomen aſcendit.* Colerus expungendum cenſet: quod Ariſtophanes in Acharnenſibus, itemque Plinius xxxiv. 8. Periclem ſimpliciter τὸν Ὀλύμπιον vocent. VORST. *Ad Olympii Jovis cognomen adſcendit.* Quia a Plinio & Ariſtoph. ſimpliciter vocatur *Olympius* Pericles, Colerus hic deleri vult *Jovis.* Cui rei ego plane intercedo. Emphaſis enim magna eſt in illa voce, qua oſtenditur cognomen *Olympii* Pericli impoſitum ad ſimilitudinem *Jovis*, & *Jovis* cognomen illi eſſe datum. eſt autem *Olympius Jovis* quoque cognomen. quia vero ille varia habuit cognomina, ſeu epitheta, quae erant quaſi cognomina, debuit utrumque exprimi; & recte dicitur *ad Olympii Jovis cognomen adſcendiſſe*, quia *Olympius* cognominatur. Liv. iv 17 *Cognomine certe Capitolino Jovi parem fecerint.* Sic Suet. Aug. c. 7. *poſtea C Caeſaris deinde Auguſti cognomen adſumpſit.* quod male tentat mutare Caſaubonus. *Caeſar* enim fuit *C. Caeſaris cognomen*, quod aſſumpſit Auguſtus. Poſſet etiam exponi *poſtea C. Caeſaris nomen, deinde Auguſti cognomen* aſſumpſit. Sic ἐπίκλησιν vocat *omnia cognomina* Dio Triſtanus in Antonino n. 22. exiſtimavit obiter *Periclem* appellatum eſſe *Jovem.* Male. PERIZON Recte hoc vindicavit Cl. Perizonius, conſentiunt omnes MSS.

25. *Proximus a Platone*] Laërtius: ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἀττικὴ Μοῦσα γλυκύτητι τῆς ἑρμηνείας. Idem Platone. COLER.

26. *Nomine Gryllum*] Praeter ceteros lege Senecam conſolat. ad Marciam c. 12. COLER. *Lacrymis reſperſa tura.* Nonnulli *adſperſa.*

27. *Xen-*

ex virtute filii voluptatem, quam ex morte amaritudinem ſentire. Alius removiſſet hoſtiam, abjeciſſet altaria, lacrymis reſperſa tura disjeciſſet: [27] Xenophontis corpus religione immobile ſtetit, & animus in conſilio prudentiae ſtabilis manſit, [28] ac dolori ſuccumbere, ipſa clade, quae nuntiata erat, triſtius duxit.

3. Laërt. in vit. Cic. Tuſc. III. Aelian. Var. hiſt. III. 12. Sen. ad Polyb. c. 30.

Nec Anaxagoras quidem ſupprimendus eſt. Audita namque morte filii, *Nihil*, inquit, *mihi inexpectatum, aut novum nuntias. ego enim illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem.* Has voces utiliſſimis praeceptis imbuta virtus mittit. [29] quas ſiquis efficaciter auribus perceperit, non ignorabit [30] ita liberos eſſe procreandos, ut meminerit his à rerum natura, & accipiendi ſpiritus, & reddendi eodem momento temporis legem dici, atque ut mori neminem ſolere, qui non vixerit, ita nec vivere aliquem quidem poſſe, qui non ſit moriturus.

27. *Xenophontis cor pia religione immobile ſtetit*] In manuſcriptis: *Xenophontis corpus religioni immobile ſtetit, & animus in conſilio prudentiae ſtabilis manſit.* Recte. cum loquatur de corporis & animi conſtantia. PIGH. *Xenophontis corpus religioni immobile ſtetit.* Ita correxit Pighius ex MSS. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Aldus ediderat *corpus pia religione immob. ſtetit.* VORST. In iis, quibus ego utor Aldi editionibus, eſt, *Cor pia religione*, quod eſt in MSS. octo. *Corpus pia* habet Edit. Mog. MS. Periz. & Ultraj. ſec. Ceteri *Corpus religione.* Fere omnes *religione.* ut edebatur ante Pighium.

28. *Nam dolori ſuccumbere*] Sic placuit edere Pighio. Equidem MSS. omnium, omniumque typis impreſſorum, lectionem non minus bonam revocavi, probante Perizonio. Leid. ſext. habet *dolore*: idem, *denunciata.*

29. *Quas ſi quis efficaciter auribus perceperit*] Sic Periz. & Copeſ. ceteri *receperit*, cum Ed. Mog. & Mediol. Vide ſupra L. III. I. 2. *Receperit* tamen non damnem. Bit. prim. *Legem indici.* nil opus mutatione.

30. *Ita liberos procreandos*] veteres libri, *Ita liberos eſſe procreandos.* PIGH. Etiam noſtri. in Vulgatis *eſſe* omittitur.

VA-

VALERII MAXIMI

LIBRI NOVEM

FACTORUM DICTORUMQUE

MEMORABILIORUM.

TOMUS SECUNDUS.

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER SEXTUS.

Caput I.

DE PUDICITIA.

Quam coluere Romani.

1. *Lucretia Sp. F. L. Collatini.*
2. *L. Virginius.*
3. *Pontius Aufidianus eq. Rom.*
4. *P. Maenius.*
5. *Q. Fab. Max. Servilianus.*
6. *P. Atilius Philiſcus.*
7. *M. Claudius Marcellus aed. cur.*
8. *Q. Metellus Celer trib. pleb.*
9. *T. Veturius T. F. Calvinus.*
10. *C. Peſcennius triumvir capitalis.*
11. *Cominius trib. pleb.*
12. *C. Marius Cos. 2.*
13. *Privati qui adulteria deprehenſa vindicarunt.*

Externi.

1. *Hippo femina Graeca.*
2. *Chiomara Orgiagontis reguli.*
3. *Teutonorum uxores.*

[1] UNDE te virorum pariter ac feminarum praecipuum firmamentum Pudicitia invocem? Tu enim priſca religione conſecratos Veſtae focos incolis. [2] Tu Capitolinae Junonis pulvinaribus incubas. Tu palatii columen, auguſtos penates [3] ſanctiſ-

1. *Unde te virorum pariter ac foeminarum praecipuum firmamentum Pudicitia invocem*] Scribendum eſt, *evocem.* Varia enim ejus domicilia recenſet : & velut ambigit , ubi potiſſimum habitet. Vocem etiam *Firmamenti* (neſcio an non calide) mutem in *Ornamenti.* LIPS. *Unde te virorum pariter ac feminarum praecipuum firmamentum Pudicitia invocem?.* Lipſius ſcribendum cenſet *evocem.* varia enim pudicitiae domicilia auctorem recenſere, ac velut ambigere, ubi potiſſimum illa habitet. In uno cod. Brand. pro *invocem* eſt ſimplex *vocem :* quod itidem ſatis commodum. Porro pro *firmamentum* Lipſius legendum putat *ornamentum :* quod ſane nec diſplicet. VORST. Barb. prim. & Leid. ſec. *Praecipuum fundamentum.*

2. *Tu Capitolinae Junonis*] Pertinet huc quod aram Junonis tangere pellici non licebat. VORST.

3. *Sanctiſſimumque Juliae genialem thorum*] In Campenſi , Suſiano ac Pulmanniano ; *Juliae gentis genialem thorum* legitur. Quod placet: impudentiſſime enim adularetur alioquin Valerius, cum Julia Auguſti filia, & Tiberii uxor libidine atque adulteriis toto orbe terrarum fuerit infamis. PIGH. *Sanctiſſimumque Juliae gen-*

ctiſſimumque Juliae [4] genialem thorum aſſidua ſtatione celebras. Tuo praeſidio puerilis aetatis inſignia munita ſunt. Tui numinis reſpectu ſincerus juventae flos permanet. Te cuſtode matronalis ſtola cenſetur. Ades igitur, & cognoſce quae fieri ipſa voluiſti.

1. Ann. urb. 444. Livius I. Ovid. Faſt. II. Dionyſ. IV.

Dux Romanae pudicitiae [5] Lucretia, cujus virilis animus, maligno errore fortunae, muliebre corpus ſortitus eſt, [6] à Sex. Tarquinio, regis Su-

gentis genialem thorum aſſidua ſtatione celebras. Inſignis plane reſtitutio, quam tamen libris debemus: quibus fere vox, *gentis*, abeſt. Et quî expedias alioqui hanc ſententiam? Quaeſo te, an gentis Juliae genialis aliquis thorus? imo ſingulorum is eſt, nec niſi matronarum. Itaque de *Julia* hoc capiendum ſive *Livia Auguſta*: cui ſerviliter, ut & Tiberio alias, adulatur, tantamque pudicitiam ejus facit, ut numen ipſum inhabitare velit *Genialem ejus thorum.* Porro *Julium* nomen poſt adoptionem vulgo datum *Liviae*, docui in Commentario ad Tacitum. cujus rei inobſervantia locum foedavit. LIPS. *Juliae gentis.* Vox poſterior in lib. Dan. non habetur, ut & in aliis abeſſe intelligo. Quae ad hunc locum Lipſius dixit, mera ſunt oracula. Ait Liviam in Julium nomen transiiſſe; idque multis demonſtrat in immortali illo ad Tacitum commentario. Nec vero Julia tantum, ſed etiam Juno appellata fuit Livia. Prudentius Lib. I. contra Symmachum:

Adjecere ſacrum, fieret quo Livia Juno. COLER.

Sanctiſſimumque Juliae genialem thorum. Ita unus cod. Brandeb. omiſſa voce *gentis*: quam & à libro P. Dan. aliiſque abeſſe viri docti teſtantur. Atque ita ſane oportet. Totius alicujus gentis thorus genialis eſſe nequit; ſed ſingulorum, & non niſi matronarum, ut Lipſius hic monet. Male ergo hic fecit Pighius, quod, cum in uno atque altero cod. reperiſſet *Juliae gentis*, vocem *gentis* adjecit. Ceterum *Julia* hic eſt Livia, Tiberii mater, cui non minus quam filio noſter adulatur. Tacitus I. Ann. *Livia in familiam Juliam, nomenque Auguſtae aſſumebatur.* Inde in numis & lapidibus *Julia* fere & vocata eſt; ut ad locum hunc Taciti notat Lipſius. VORST. Ovid. de Ponto L. IV. 13. 29.

Eſſe pudicarum te Veſtam, Livia, matrum,
Ambiguum nato dignior, anne viro. PEZON.

Etiam omnino huc facit locus, quem ibi citat Heinſius ex L. III. I. 115.

Quae praeſtat virtute ſua, ne priſca vetuſtas
Laude pudicitiae ſecula noſtra premat.
Quae Veneris formam, mores Junonis habendo,
Sola eſt coeleſti digna reperta toro.

Gentis exſtat in utroque Med. Ultraj. Leid. ſept. a manu ſecunda, & Ed. Mog.

4. *Genialem thorum*] In eum mihi videtur dehiſcere Prudentius ibidem:

Nondum maternam partu vacuaverat alvum,
Conceptamque viri ſobolem paritura gerebat
Pronuba, jam gravidae fulcrum geniale paratur.

Haec ardens ille & piiſſimi zeli plenus Poëta, quem velim emendatiorem, quam hactenus circumfertur, aliquando edi. Eſt in meis ſcriniis antiquiſſimus membranaceus ejus codex, quem lubens communicabo, ſi quis illi Conſulari admodum adhuc aegrotanti manum adhibere voluerit. Poterit ejus bonitas, vel ex his quae ſubſcribam, facile cognoſci. Lib. I. contra Symmachum:

Mox patre deterior ſilvoſi habitator Olympi
Juppiter inceſtas ſpurcavit labe Lacaenas.

MSc. *Juppiter inceſta ſpurcavit.* Melius. ſequitur:

Nunc bove ſubvectam rapiens ad crimen amatam:

MS. *boe.* ſic de eodem Jove poſt: *Eſſe boem praedicari aquilam, confingere Cycnum.* Sequitur ſtatim:

Et numos ſerere & gremium penetrare puellae.

Vulgo male: *Et numos fieri. Serere* in re Veneria uſitatum. Poſt ſatis longum intervallum:

Nocturnique equites, celſae duo numina Romae
Impendent retinente ſolo, magnique triumphi
Nuncia, ſuffuſo figunt veſtigia plumbo.

Longe aliter medius horum verſuum in meo libro ſcribitur, & ni fallor, longe melius:

Impendent retinentque veru.

Haſtatos ſcilicet eſſe Caſtorem & Pollucem. Illud neſcio quod ſequitur an probare debeam:

Dux

Superbi filio, per vim ſtuprum pati coacta, cum graviſſimis verbis injuriam ſuam [7] in conſilio neceſſariorum deploraſſet, ferro ſe, quod veſte tectum attulerat, interemit. Cauſſamque tam animoſo interitu imperium conſulare pro regio permutandi, populo Rom. praebuit.

[8] Atque haec illatam injuriam non tulit: [9] Virginius plebeji generis, 2.
ſed patricii vir ſpiritus, ne probro contaminaretur domus ſua, proprio ſan-

Dux Salius Januſque bifrons. Pro: *Dux Italus.* Poſt verſus decem: *Morſque tenebroſa vitioſa in ſecula fluxit.* Corrigo ex membrana: *Moſque tenebroſus vitioſa in ſecula &c.* Verſa pagina:

Quidquid humus, pelagus, coelum mirabile gignunt
Id duxere Deos. MS. *Induxere Deos.*

Longiuſcule illi abſunt:

Incaſſum arguere jam taurica ſacra ſolemus.
Funditur humanus Latiali in munere ſanguis.

Deterior lectio Mſc. *tam turica ſacra.* Nam ſuovitaurilia intelligere apparet. Sed poſteriori verſu melior ſcriptura in MS. *Latiari in munere.* Pagina ſequenti:

——— *non ille impune dolorem*
Prodidit, aut confeſſa nimis ſuſpiria traxit.

Mire in Mſc. *convexa animis ſuſpiria.* Paulo poſt de ſtatuis:

——— *haec pulcherrima noſtrae*
Ornamenta fuant patriae.

Vulgatur alias: *cluant patriae.* Sub finem hujus libri:

——— *obſtrictos aegre retinentia cultus.*

In Mſc. *Obtritos*, i. neglectos, deſuetos & ſpretos. Tertio poſt verſu: *Poſthinc ad populum converte oculos, quis in urbe eſt Qui Jovis infectam ſanie non deſpuat urbem.* Legitur in membrana:

——— *quota pars eſt Quae Jovis infectam.*

Sed quouſque exerro: Ex his facilis eſt conjectura, quanto melior Prudentius, quam a Giſelino emendatus, concinnari poſſit. Ego nunc tandem in viam redeo. COLER.

5. *Lucretia*] Factum hoc Lucretiae diſerte & erudite diſputat Auguſtinus Lib. I. cap. 19. & Libro III. cap. 15. de civitate Dei. Meminit & Tertullianus in exhort. ad Caſtitat. & in libro de Monogam. ubi Lucretiam κατ' ἐξοχὴν *matronam Romanam.* Vide & Servium VIII. Aeneid. COLER.

6. *A Sex. Tarquinii regis ſuperbi filio*] Lege ut in Atrebatenſi, Wincheliano & aliis; *A Sex. Tarquinio regis Superbi filio.* PIGH. MSS. decem, *A Tarquinio regis ſuperbi filio.* & ſic Ed. Mog. duo *A Tarquinii.* ſed Leid. quint. *Sext. Tarquinio.* ſext. *a Sex. Tarquino.*

7. *In conſilio neceſſariorum*] Sic Leid. prim. quint. ſext. Periz. Ultraj. ſec. reliqui *concilio* cum omnibus Edd. praeter Mog. ut ſunt haec duo perpetuo confuſa. Mihi vero hic conventus neceſſariorum Lucretiae *concilium* rectius, quam *conſilium* dici videtur. Vide de utriuſque ſignificatione J. Fr. Gron. ad Liv. L. XLIV. 2.

8. *Atque hanc illatam injuriam non tulit Virginius plebei vir generis, &c.*] Scribe & diſtingue: *Atque haec illatam injuriam non tulit. Virginius, &c.* Claudit exemplum praecedens, & tranſit ad alterum: atque haec Lucretia, inquit, illatam injuriam ulta eſt ferro: Virginius etiam inferendam. LIPS. *Atque hanc illatam* Lipſius: *Atque haec.* Nihil verius. COLER. *Atque haec illatam injuriam non tulit.* In uno cod. Brand. poſt *tulit* eſt punctum. Et recte ſane. Pertinent enim haec revera ad proximum ſuperius exemplum, quod eſt Lucretiae; non ad Virginium. Quod idem & Lipſius obſervavit, proque *hanc illatam injuriam* legendum monuit *haec illatam inj.* Nempe verbis iſtis auctor ſuperius iſtud exemplum claudit atque ita ad aliud tranſit. ſuntque iſtiuſmodi tranſitiones noſtro plane familiares. Senſus igitur eſt, Lucretiam injuriam jam illatam; at Virginum injuriam, quae ut inferretur prope fuit, non tuliſſe. Quam male autem in vulgaribus editionibus haec ad Virginium referantur, id vel ex eo intelligi poteſt, quod inter *tulit* & *reperit* nulla conjunctio copulativa intercedit. VORST. Sic Barb. prim. Uterque Med. Leid. prim. Ultraj. prim. & hi connectunt fere haec verba, veluti clauſulam exemplo priori. Nimis autem manifeſta eſt oppoſitio, inter, *Haec non tulit illatam*, & *Ille non pepercit ſanguini ſuo, ne domus ſua contaminaretur*; i. e. ne inferretur illi injuria, quam ut de veritate hujus lectionis dubitari poſſit.

Ann. urb. 304. Livius III. Dionyſ. XI. ſanguini non pepercit. Nam cum Ap. Claudius decemvir, filiae ejus virginis ſtruprum, poteſtatis viribus fretus, pertinacius expeteret, [10] deductam in forum puellam occidit, pudicaeque interemptor, quam corruptae pater eſſe maluit.

3. Nec alio robore animi praeditus fuit Pontius Aufidianus, eques Rom. qui poſtquam comperit filiae ſuae virginitatem à paedagogo proditam [11] Fannio Saturnino, non contentus ſceleratum ſervum affeciſſe ſupplicio, etiam ipſam puellam necavit. [12] Itaque ne turpes ejus nuptias celebraret, acerbas exequias duxit.

Quid

Quod vero Vorſtius dicit, id vel ex eo quoque intelligi, quia inter *tulit*, & *pepercit* in vulgaribus editionibus nulla conjunctio copulativa intercedit, ea difficultas tollitur, in pleriſque enim MSS. qui *hanc* habent, additur *qui* poſt *ſpiritus*. *Qui ne probro contaminaretur domus ſua*. Ceterum longe hic a ceteris abit codex Perizonianus toto exemplo, ſed quod facile deprehendas Valerii non eſſe, per librarios auctior, hoc modo. *Atque haec illatam injuriam non tulit. Nam duce Bruto & hujus Lucretiae patre, Tarquinius regno pulſus cum liberis, & omni gente Tarquinia ab urbe in exilium truditur, bona populo diripienda conceſſa, & quia tam acer ultor violatae pudiciciae Brutus fuit, matronae per annum eo conſule pro liberata patria dimicante occiſo, ut parentem luxerunt, ante omnia ſuo funeri decus inſigne.* Poſt haec verba ſubjungitur novum exemplum, ſed cui rubrica, ut ceteris non eſt adſcripta, & litera major omiſſa in initio, quam puto eſſe D. incipit enim ita *Julius* (*L. Duilius*) *qui primus Romae navali certamine triumphavit Biliam virginem duxit uxorem tantae pudiciciae, ut illo quoque ſeculo pro exemplo fuerit. Quod in pudicicia monſtrum erat, non vicium: Is jam ſenex & trementi corpore in quodam jurgio audivit exprobrari ſibi os faetidum, triſtis ſe domum contulit: Cumque uxori conqueſtus eſſet, quare numquam ſe monuiſſet, ut huic vicio mederetur: feciſſem, inquit illa, niſi putaſſem omnibus viris ſic os olere. Laudanda in utroque pudica & nobilis femina, & ſi ignoravit vicium viri, & ſi patienter: & quod maritus infelicitatem corporis ſui non uxoris faſtidio, ſed maledicto ſenſit inimici. Certe quae ſecum dum dicit, maritum hoc dicere non poteſt. Virginius plebei generis.* Prorſus ſimile reſponſum Hieroni Syracuſano ab uxore datum narrat Plutarch. in Apophth. p. 175. *Λοιδορηθεὶς ὁ δ᾽ ὑπό τινος εἰς τὴν δυσωδίαν τοῦ στόματος, ᾐτιᾶτο τὴν αὐτοῦ γυναῖκα μηδέ ποτε περὶ τούτου φράσασαν. ἡ δ᾽ εἶπεν, Ὤμην γὰρ τοιοῦτον ἅπαντας τοὺς ἄνδρας ὄζειν.*

9. *Virginius*] Cicero libro v. de Finibus: *Noſtra in Republica, & quae per vim oblatum ſtuprum voluntaria morte lueret, inventa eſt, & qui interficeret filiam, ne ſtupraretur.* Intelligit hunc Virginium. COLER.

10. *Deductam in forum puellam occidit*] Imo jam in foro erat puella ad Appii tribunal. Lego, *ſeductam in foro.* Ita res è Livio, aliiſque: qui ſeductam paullum à patre puellam, & tunc interfectam clare ſcribunt. LIPS.

11. *Faunio Saturnio*] Corrigendum, *Fannio Saturnino*, ut in Atrebatenſi, Campenſi & aliis. PIGH. *A paedagogo proditam Fannio Saturnino.* Paedagogum illum mox *ſervum ſceleratum* vocat. Nimirum inter ſervos, & paedagogos habebant. Vide & ſupra III. I. 2. de paedagogo Sarpedone. *Fannio Saturnino* reſcripſit Pighius ex codd. MSS. cum alii edidiſſent *Faunio Saturnio*. VORST. Factum Pighii *Fannio Saturnino* pro *Faunio Saturnio* ſcribentis probatur a MSS. noſtris & Ed. Mog. Cl. Perizonius adſcripſit f. *Valgio* vel *Sentio*.

12. *Itaque ne turpes ejus nuptias celebraret*] Longe major MSS. pars cum antiquis Edd. *Ita ne turpes.* ſi tamen *Itaque* retinere malis, expones cum Perizonio per *Atque ita*, non per, *igitur*. Vide etiam ſupra L. I. 7. ext. 8.

13. *P. Maenius*] Bit. prim. *Quintus premenens.* Leid. prim. quart. Ultraj. ſec. Ed. Mog. *Primenius.* ſic Periz. Sed eraſum *ri* ita eſt, ut ejus tamen exſtent veſtigia. Leid. tert. quint. & ſept. *premenius.* Sed in ſept. al' *P. Menius.* Cop. & alii *P. Merius* ut edebatur a multis ante Pighium.

14. *Servilianus*] Macrobius librum hujus de

Fe

Quid [13] P. Maenius, quam ſeverum pudicitiae cuſtodem egit! In libertum namque gratum admodum ſibi animadvertit, quia eum nubilis jam aetatis filiae ſuae oſculum dediſſe cognoverat; cum praeſertim non libidine, ſed errore lapſus videri poſſet. Ceterum amaritudine poenae, teneris adhuc puellae ſenſibus, caſtitatis diſciplinam ingenerari magni aeſtimavit: eique tam triſti exemplo praecepit, *ut non ſolum virginitatem illibatam, ſed etiam oſcula ad virum ſincera perferret.*

Q. vero Fabius Maximus [14] Servilianus [15] honoribus, quos ſplendidiſſime geſſerat, cenſurae gravitate conſummatis, [16] exegit à filio poenas du- 5. Ann. urb. 627. cenſor fuit.

Feriis citat. COLER. Oroſ. L. v. 16. *Eum die dicta a Cn. Pompejo damnatum* ſcribit. Quint. Decl. III. 17. *Quid de Fabio Eburno loquar, qui filium impudicum cognita domi cauſſa necavit.* de *Fabii Buteonis* ſimili ſeveritate in filium vide Oroſ. IV. 13. PERIZON.

15. *Honoribus, quos ſplendidiſſime geſſit*] Gron. L. IV. Obſ. XIV. *Egerat* legit. PERIZON. Tredecim MSS. *geſſerat.* quomodo ante Pighium legebatur, & nunc reſtitui.

16. *Exegit poenas à filio dubiae caſtitatis, & & punito pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum patriae vitando*] Injecere denuo irreligioſas manus Valerio noſtro audaculi, totamque ſententiam hanc prorſus mutarunt. Cur enim quaeſo praeterit, quaſnam à filio poenas exegerit Fabius? quod maxime exempli cauſa dicere oportebat. Cur item vindex ille pater ſibimet exilium indixit? an quod eum poenituerit ſeveritatis in filium fortaſſis cinaedo vix honeſtiorem? Profecto alienum à magnanimitate & conſtantia clariſſimae gentis Fabiae, atque etiam Serviliano indignum, ejuſque tot honoribus ſplendidiſſime geſtis. Jam olim quidem valde frigidum & ineptum mihi viſum fuit hoc exemplum; verum nunc exemplaria vetera conferenti veritas ipſa ſemet inſinuat, cum repererim in Suſiano libro hanc lectionem: *Exegit à filio punico*, ſed corrige, *unico poenas dubiae caſtitatis; is eas pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum patris vitando.* Eadem eſt in Pulmanniano, praeterquam quod mendoſum vocabulum, *Punico*, corrigere quis cupiens, in *punito* mutarit. Aldus deinde tranſtulit vocabulum, ut ſuae opinioni ſententiam accommodaret male intellectam. PIGH. *Exegit à filio unico poenas dubiae caſtitatis. Is eas pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum patris vitando.* Ita locum hunc partim ex codd. MSS. partim ex conjectura refinxit Pighius. Nimirum in cod. Suſiano legerat, *Exegit à filio punico*; & in Pulmanniano, *Exeg. à fil. punito &c.* Ceterum antiqui codd. typis expreſſi, & Brand. MSS. ſic, *Exegit poenas à filio dubiae caſtitatis: & punito pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum patriae vitando.* Ut ſenſus ſit, Servilianum primo filium ſuum propter libidinem puniviſſe: deinde punito filio & ſe ipſum puniviſſe, ſua ſponte in exilium eundo. In uno cod. Brand. pro *pependit* eſt *rependit:* id quod lectionem vulgatam magis confirmat. VORST. Quod in Pulmanniano Pighius invenit *filio punito poenas*, id equidem video exſtare in Med. primo. & Leid. ſept. ſed ubi notatur *punito* ab aliis deleri. Leid. ſec. & tert. *Et punito filio pependit.* Quatuor, *Et ex eo punito pependit.* Leid. quart. *Et punito eo.* Ultraj. prim. *Et punito rependit.* ceteri cum Brand. conſentiunt, ut & Ed. Mog. Quod vero Pighius quaerit, cur non addiderit, quas poenas a filio exegerit, idem quaerere in exemplo proxime antecedenti potuiſſet, *Quomodo in libertum animadverterit?* nam neque hoc addit. Praeterea, an non majore jure rogaverim, ſi *pater poenas a filio exegerit*, quomodo *filius* dici poſſit *voluntario ſeceſſu conſpectum patris vitaſſe.* Quod procul dubio non eſt ita inſolens, ut pro exemplo ſeveritatis in patre in vindicanda pudicitia proferri debuerit. Verum quum *dubiae caſtitatis poenas a filio patrem exegiſſe* dicat auctor, fieri ſane potuit, ut patrem nimiae in filium ſeveritatis, & poenae illi ob delictum non ſatis liquido probatum impoſitae poenituerit, & ideo vitam deinde a luce hominum remotus in ſeceſſu egerit: praeſertim quum ipſum videatur puniviſſe graviſſime, unde mox addit ipſum *nimis atrocem potuiſſe videri, quamvis virum cenſorium.* Sic enim plerique ſcripti

dubiae caſtitatis, & punito pependit, voluntario ſeceſſu conſpectum [17] patriae vitando.

6. Dicerem cenſorium virum [18] nimis acerbum extitiſſe, niſi [19] P. Atilium Philiſcum in pueritia corpore quaeſtum à domino facere coactum, tam ſeverum poſtea patrem cernerem. Filiam enim ſuam, [20] quod ea ſe ſtupri crimine coinquinaverat, interemit. Quam ſanctam igitur in civitate noſtra pudicitiam fuiſſe exiſtimare debemus, in qua etiam inſtitores libidinis, tam ſeveros ejus vindices evaſiſſe animadvertimus.

7. Ann. urb. 527. Plut. in vita. Sequitur excellentis nominis, ac memorabilis facti exemplum. [21] M. Claudius Marcellus, aedilis curulis, C. Scantinio Capitolino, [22] tribuno pl. diem ad populum dixit, *quòd filium ſuum de ſtupro appellaſſet*; eoque aſſeverante, [23] *ſe cogi non poſſe, ut adeſſet*, *quia* [24] *ſacroſanctam poteſtatem haberet*, & ob id tribunicium auxilium implorante, totum collegium tribu-

Codices exhibent, non *acerbum.* Et refert hoc inter exempla eorum, qui violatam pudicitiam morte vindicarint; nam & libertum illum ultimo ſupplicio affectum fuiſſe, inde fere licet colligere, quod ipſe *poenam* dicit *amaram*, & *exemplum triſte.* Itaque, quamquam in re obſcura, & teſtimoniis aliorum deſtituta adfirmare nihil poſſim, ſatius tamen duxi pluris hic tot ſcriptorum codicum, quam Pighii, auctoritatem facere. Necaſſe autem ipſum filium, idque a Valerio innui, putavit certe etiam Glandorpius, qui ait a Valerio *Serviliano* tribui, quod Quintilianus tradit de *Eburno*, quem ipſe conjicit Serviliani filium fuiſſe.

17. *Patriae*] Med. prim. *Patris al' patriae.* & ita Leid. ſept.

18. *Nimis acerbum exſtitiſſe*] Sic. Cop. & Periz. Sed tredecim alii cum Ed. Mog. *atrocem* exhibent.

19. *P. Atilium Philiſcum*] Med prim. *Paulium Filiſcum.* Ultraj. ſec. *Philiſtum.* Leid. quint. *Phiſicum.* Harl. *Filiſtum.*

20. *Quod ea ſe ſtupri crimine coinquinaverat.* Ante Pighium edebatur. *Eo quod ſe.* Sed Ed. Mog. cum MSS. decem habent. *Quod ita ſe ſtupri crimine.* alii *quod ea.* Leid. ſext. *Eo quod.* Poſſes ex *ita* commodiſſime facere *iſta.*

21. *M. Claudius Marcellus*] Vetus querela, ſed ſaepius fortaſſe quam expediat, nunc audita, ſaepe dicta, ſaepe dicenda. Cum tot fierint M. Claudii Marcelli, de quo nam Marcello loquatur author. Oliverius ſtatim in commentario omneis Marcelli ejus, qui ſecundo bello Punico adverſus Hannibalem & Poenos ſtrenue operam navavit, res geſtas acervatim enumerat, perinde ac ſi certum ſit, de hoc loqui authorem: quod ut non negaverim, ita nec affirmarim. Refertur autem hic lex Scantinia in paedicones lata, de qua Juvenalis ſatyra ſecunda haec habet. 43.

Quod ſi vexantur leges ac jura, citari
Ante omneis debet Scantinia.

Scatinia & *Scantinia* per *n.* ante *t.* varie legitur. Haec obiter indicare placuit, ne temere adferamus, quod incertum eſt. GLAREAN.

22. *Tribuno plebis*] Pigh. ad Faſt. A. 527. putat legendum *Aedili plebis.* vide Liv. L. III. 55. PERIZON. MSS. Varie ſcribunt nomen. *Scantinio. Sanctinio. Santinio. Statinio, Satonio. Scatinio. Scantinio Scantilio.*

23. *Se cogi non poſſe, ut adeſſet, quia ſacroſanctam poteſtatem haberet*] Particula, *ut adeſſet*, in tribus exemplaribus non reperitur. PIGH. *ut adeſſet*, non reperitur etiam in Leid. prim. & quint.

24. *Sacroſanctam poteſtatem*] Tribunos plebis ſacroſanctos eſſe Cato ſingulari oratione adſeruit. Idque lege ſancitum. Vide Livium Libro III. COLER. *Quia poteſtatem ſacroſanctam haberet.* Livius III. 55. *Ipſis quoque tribunis* (plebis) *ut ſacroſancti viderentur, cujus rei prope jam memoria aboleverat, relatis quibuſdam ex magno intervallo cerimoniis, renovarunt, & cum religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt.* Vi-

bunorum negavit *ſe intercedere, quò minùs pudicitiae quaeſtio perageretur.* [25] Citatus itaque Scantinius reus, [26] uno teſte, qui tentatus erat, damnatus eſt. Conſtat, juvenem, productum in Roſtra, defixo in terram vultu perſeveranter tacuiſſe, verecundoque ſilentio plurimùm in ultionem ſuam valuiſſe.

Metellus quoque Celer ſtuproſae mentis acer punitor extitit, [27] Cn. 8.
Sergio Silo promiſſorum matrifamiliae nummorum gratia diem ad populum dicendo, eumque hoc uno crimine damnando. [28] Non enim factum tunc, ſed [29] animus in quaeſtionem deductus eſt: pluſque voluiſſe peccare nocuit, quam non peccaſſe profuit. Ann. urb. 684.

Concionis haec: illa curiae gravitatis. [30] T. Veturius, [31] filius ejus Veturii, qui in conſulatu ſuo Samnitibus, ob turpiter ictum foedus, deditus fuerat, cum propter domeſticam ruinam, & grave aes alienum, [32] C. Plotio nexum ſe dare admodum adoleſcentulus coactus eſſet, ſervilibus ab eo ver- 9. Ann. urb. 427 Livius VIII. de L. Papirio ſimile refert, & Suidas in C. Laetorio. Quint. Decl. III.

Vide & noſtrum infra VI. 5. 4. VORST. *Eodemque tribuno aſſeverante ſe cogi non poſſe, quia ſacroſanctam haberet poteſtatem, & ob id tribunicium auxilium implorante, totum collegium tribunorum negavit ſe intercedere, quo minus pudicitiae quaeſtio perageretur.* Videtur excidiſſe *Marcello.* Tribunus enim ſua poteſtate, qua ſacroſanctus erat, ſe tuebatur, proinde vim ei facere non licebat, niſi Tribuni ceteri id permitterent. Ergo haud dubie Marcellus imploravit tribunicium auxilium. Sic plane infra VI. 5. 4. Tribunus plebis creditoribus ſuis ſatisfacere nolebat fiducia ſacroſanctae poteſtatis. illi appellarunt Tribunos, qui decreverunt, *appellantibus ſe creditoribus auxilio futuros.* Hoc tamen intereſt, quod hoc loco dicunt ſe non intercedere, quaſi collegae auxilium ſuum imploranti negarent. PERIZON.

25. *Citatus itaque*] Med. prim. Harl. Leid. prim. *Convictus* Periz. *Itaque Scatinius reus uno teſte &c.* Deinde Leid. prim. *In ultionem ſui.*

26. *Uno teſte*] M. Claudii Marcelli filio, qui de ſtupro appellatus fuerat. VORST.

27. *Cn. Sergio Silo*] Copeſ. *Sillo.* quatuor alii, *filio.*

28. *Non enim factum tunc*] Ut fieri ſolet legitime. Nam, ut ait Ulpianus, *cogitationis poenam nemo patitur.* Adde Aſconium in Miloniana. Servius ad illud: *Auſi omnes immane nefas, auſoque potiti. Et qui fecerunt inquit & qui conati ſunt, Dicit autem ſecundum Romanorum ritum, in quo non tantum exitus punitur ſed & voluntas.* COLER.

29. *Animus in quaeſtionem deductus eſt*] Seneca l. de conſt. ſap. c. 7. *Omnia ſcelera etiam ante effectum operis, quantum culpae ſatis eſt, perfecta ſunt. Nec minus latro eſt, cujus telum oppoſita veſte eluſum eſt.* Et Lib. V. de Benef. c. 14. *Latro eſt etiam antequam manus inquinet, qui ad occidendum jam armatus eſt.* VORST. *In quaeſtionem* reſtituit Pighius probantibus MSS. antea edebatur *in quaeſtione*, praeterquam Moguntiae.

30. *T. Veturius*] Nonnulli MSS. *Tib. Veturius*, poſtea Med. ſec. *initum foedus.*

31. *Filius ejus Veturii*] Mirum eſt hanc hiſtoriam ita apud Romanos variatam, Livius & nomina & tempora alia ponit Lib. VIII. ab U.C. anno 428. cum Caudina pax fuerit 433. & filius haud dubie poſt eam calamitatem patris vixit. Quod Author hic ſatis innuit. At haec, atque hujuſmodi multa alia nobis paſſim diſſimulanda, ſicuti paulo poſt de Corniculariis, ubi de M. Lectorio, non enim commentarium, ut ante diximus, ſed difficilium ac corruptorum locorum lectiones ſcribimus. GLAREAN.

32. *C. Plotio nexum ſe dare*] *Necti & nexum ſe dare* idem eſt quod in vincula conjici, compedibus & nervis teneri. Livius VIII. 28. *Eo anno plebi Rom. velut aliud initium libertatis factum*

verberibus, quia ſtuprum pati noluerat, affectus, querelam ad conſules detulit. A quibus hac de re certior factus ſenatus, *Plotium in carcerem duci* juſſit. [33] In qualicunque enim ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiam tutam eſſe voluit.

10. Et quid mirum, ſi hoc univerſi P. C. cenſuerunt? C. Peſcennius [34] triumvir capitalis, Cornelium fortiſſime militiae ſtipendia emeritum, virtutiſque nomine quater [35] honore primipili ab imperatoribus donatum, quod cum ingenuo adoleſcentulo ſtupri commercium habuiſſet, publicis vinculis oneravit. A quo appellati tribuni, cum de ſtupro nihil negaret, ſed [36] *ſponſionem ſe facere paratum* diceret, *quod adoleſcens ille palam atque aperte corpore quaeſtum factitaſſet*, interceſſionem ſuam interponere noluerunt. Itaque Cornelius in carcere mori coactus eſt. [37] Non putarunt tri-

ctum eſt, quod necti deſierunt. Item: *L. Papirius is fuit. Cui cum ſe C. Publilius ob aes alienum paternum nexum dediſſet.* VORST. Edebatur ante Pighium *Coelio Plotio.* Sed *C. Plotio* eſt in MSS. & antiquiſſimis editionibus.

33. *In qualicunque enim ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiam*] Melius, *poſito.* LIPS. *In qualicunque ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiam tutam eſſe voluit.* Lipſius pro *poſitam* legendum cenſet *poſito:* quod ſane & nobis ita videtur. VORST. *In qualicumque enim ſtatu poſitam Romano ſanguini tutam eſſe voluit.* Lipſ. & Vorſt. contra Codd. legunt *poſito.* Male. *Pudicitia in qualicumque ſtatu poſita*, id eſt, qualiſcumque ſtatus hominibus, vel pudicus animo in qualicumque ſtatu fuerit. PERIZON. *Poſitam,* defendunt utique omnes ſcripti. Recte explicuit Perizonius. Fraudi fuit Lipſio & Vorſtio, quod parum meminerant, quam frequens noſtro ſit adjuncta pro ſubjectis uſurpare.

34. *Triumvir capitalis*] *Triumviri* variorum generum fuere; inter alios autem & *capitales:* qui ſupra v. 4. 7. & alibi, ſimpliciter *triumviri* dicuntur. Vide Notas ad eum locum. VORST. Nonnulli MSS. nomen triumviri faciunt. *G. Feſcennius.* τὸ *Capitalis*, deeſt in editionibus vetuſtis & multis MStis.

35. *Honore primipili ab imperatorib. donatum*] *Primipilus* & *primipilaris* dicebatur, qui pilum, id eſt, primum ordinem triariorum ducebat; primarius ſcilicet centurionum. VORST. Vide Sp. Liguſtini orationem apud Liv. L. xlii. 34. L. xliv. 33. *Tribunus militum primo pilo legionis edere ſecretum imperium.* PERIZON. Videtur id ſpectaſſe vir Cl. haec adſcribendo. an non praeſtaret disjungere *primi pili*; & ſane faciunt illud aliquot MSS. quod placet.

36. *Sponſionem ſe facere paratum diceret, quod adoleſcens ille*] Phraſin *ſponſionem facere*, & ſimiles, ſequi ſolet *ni.* Ut ſup. ii. 8. 2. *Sponſione Lutatium provocavit, ni ſuo ductu* &c. Cujus generis plura vide apud Briſſonium de form. p. 370. Sed interdum tamen ſequitur *quod:* uti hic, & infra vii. 2. 4.

37. *Non putarunt tribuni*] MSS. Undecim. *Non putarunt enim tribuni plebis.* ut in fine exempli ſuperioris. *In qualicumque enim ſtatu poſitam.* Et ſaepe alibi, ſed tamen non ſemper, loquitur Valerius.

38. *M. Laetorii*] Ante Pighium *M. Lectorii* legebatur, quod in quibuſdam invenio MStis. Sed *Laetorius* rectum eſſe etiam ex Suida patet.

39. *Aeque ſimilis foedus exitus ſequitur*] Illud, *ſimilis*, infarctum eſt. LIPS. *Aeque ſimilis foedus exitus.* Lipſius τὸ *ſimilis* infartum, & expungendum cenſet. Schottus item vel *aeque foedus exitus* vel *ſimilis exitus* legendum judicat. Vide Obſ. hum. iii. 32. VORST. Suſpecta eadem vox fuit Perizonio. Conſtantiſſime tamen retinent hoc omnes ſcripti. An denuo duo adjectiva junxit, pro *aeque ſimiliter foedus* id eſt prorſus ſimiliter? Vide ſupra L. v. 9. init. Aſcenſius omiſit, *ſimilis.*

40. *Cornicularium ſuum*] *Cornicularii* in militia Rom. fuere milites honoratiores, tribunorum ac centurionum beneficiarii; dicti ita à *corniculis* galearum, quae ſpeciem cornuum referebant.

tribuni pl. rempub. noſtram cum fortibus viris paciſci oportere, ut externis periculis domeſticas delicias emerent.

Libidinoſi centurionis ſupplicium, [38] M. Laetorii Mergi tribuni militaris, [39] aeque ſimilis foedus exitus ſequitur. Cui Cominius trib. pleb. diem ad populum dixit, quod [40] cornicularium ſuum [41] ſtupri cauſſa appellaſſet. [42] Nec ſuſtinuit ejus rei ſententiam Laetorius; ſed ſe ipſe ante judicii tempus fuga prius ſubtraxit: deinde etiam morte punivit. Naturae modum expleverat: fato tamen functus, univerſae plebis ſententia crimine impudicitiae damnatus eſt. Signa illum militaria, ſacratae aquilae, & certiſſima Romani imperii cuſtos ſevera caſtrorum diſciplina, [43] uſque ad inferos perſecuta eſt. Quoniam [44] cujus magiſter eſſe debuerat, ſanctitatis corruptor tentabat exiſtere. 11. Ann. urb. 436. circiter. Suidas. voce Γάϊος.

[45] Hoc movit C. Marium imperatorem tum, cum [46] *C. Luſcium*, *ſo-* 12.

ro-

bant. Vide Buchnerum ad Lexicon Fabri, Rupertum in Diſſert. ad Val. M. quique ante hos ea de re ſcripſerunt, Lindenbrogium ad Amm. Marc. & Salmaſium in Exercit. in Solin. p. 548. Suetonius in Orbilio *corniculo & equo mereri* dicit. VORST.

41. *Stupri cauſſa*] Med. prim. *Ad ſtuprum.* ſec. *De ſtupro.*

42. *Nec ſuſtinuit ejus rei ſententiam Laetorius; ſed ſe ipſe ante judicii tempus fuga prius ſubtraxit; deinde etiam morte punivit*] Satis liquet *Nec ſuſtinuit ejus rei ſententiam Laetorius*, non aliter intelligi debere, quam non exſpectaſſe ipſum donec judices de crimine, quo accuſabatur, ſententiam ferrent. Sed quis veterum hoc ita dixit? Ultraj. ſec. Periz. Leid. ſept. habent *ſcientiam.* Lego *conſcientiam. Non ſuſtinuit conſcientiam ejus rei*, i. e. conſcientia ejus rei nimium ipſi fuit gravis, ideo ſe ipſe ante judicii tempus punivit. Ceterum etiam ea, quae ſequuntur, varie admodum ſcripta occurrunt, aliis libris alia omittentibus. Bit. prim. & ſec. Med. prim. Leid. ſec. quart. quint. ſext. *Sed ſe ipſe fuga prius, deinde etiam morte punivit.* & ſic Ed. Mediol. ſed alii quinque delent *Morte punivit*, hoc modo. *Sed ſe ipſe fuga prius ſubtraxit, deinde etiam naturae modum expleverat.* quod exhibet Ed. Mog. Harl. vero Leid. quart. ſept. Ultraj. prim delent, *naturae modum expleverat.* Ultraj. ſec. *ſe ipſe ante judicii tempus fuga prius punivit, deinde etiam neque modum expleverit.* Quis verum in tanta varietate elegerit? Equidem in eam inclino ſententiam, ut credam proxime a vero abeſſe libros, qui ſcribunt. *Sed ſe ipſe fuga prius ſubtraxit: deinde etiam naturae modum expleverat. Fato tamen functus*, &c. Ut indicet, ipſum ante judicii tempus in exilium abiiſſe, deinde morbo ex animi aegritudine contracto obiiſſe ſupremum diem, & tamen vel ſic, fato functum ipſum fuiſſe damnatum. Nam *naturae modum explere*, &, *fato fungi*, rectius videntur dici illi, qui conſumuntur morbo, quam qui violentas ſibi inferunt manus. non pugno tamen.

43. *Uſque ad inferos perſecuta eſt*] MSS. fere, *Ad inferos uſque.* Ultraj. prim. *perſecuta ſunt.*

44. *Cujus magiſter eſſe debuerat*] Sic Pighius, Antea legebatur, *quoniam cujus virtutis magiſter eſſe debuerat.* Quod invenio in novem MSS. Ultraj. prim. *Virtute.* Suſpicor auctorem ſcripſiſſe. *Cui virtutis magiſter eſſe debuerat.* i. e. Cui praeire ad omnem virtutem debuerat. Perizonius nihil certius exiſtimabat, quam legendum eſſe *cujus virtutis*, ut erat in Copeſiano. vel in *cujus* ſubintellige, *ſanctitatis.*

45. *Hoc movit*] Cop. Periz. & complures alii, *Hoc monuit*; & ita Antiquae editiones. Mutavit Pighius.

46. C. *Luſcium*] Ita legendum, non ut praeter alios Danielis: *C. Cluſium. C. Luſcii* hujus meminit Cicero quoque in Miloniana. Meminit & *C. Luſcii* cujuſdam Aſconius. aitque centurionem Sullanum fuiſſe. COLER. *C. Luſcium.* Ita reſcripſit Pighius; cum alii edidiſſent *Cluſium. C. Luſcii* & Ciceronem Or. pro Milone, itidemque Aſconium, mentionem

 fe-

Ann. urb. 645. Plut. in vita. Apoph. Cic pro Mil 4. 13.

roris ſuae filium, tribunum militum, 47 *à C. Plotio, manipulario milite,* 48 *jure caeſum* pronuntiavit, *quia cum de ſtupro* 49 *compellare auſus fuerat.* Sed, ut eos quoque, qui in vindicanda pudicitia 50 dolore ſuo pro publica lege uſi ſunt, ſtrictim percurram. 51 Sempronius Muſca C. Gallium 52 deprehenſum in adulterio flagellis cecidit: 53 C. Memmius 54 L. Octavium ſimiliter deprehenſum nervis contudit: 55 Carbo Accienus à Vibieno, 56 item Pontius à P. Cernio deprehenſi caſtrati ſunt: 57 Cn. etiam Fu-

feciſſe obſervavit Colerus. VORST. *Cluſium* invenio in MSS. ſeptem. Edit. Mog. *Cluſium.* ſunt qui *G. Cluſium, clauſium* vel *cum concluſium* exhibent. *Luſius* exhibetur etiam apud Quint. L. III. Inſt. C. 11. Sed ibi quoque MSS. variant. ita tamen ut *Luſium* praeferant. Quemadmodum & *Luſius* vocatur apud Plut. utrumque locum obſervante Perizonio.

47. *A C. Plotio*] Ante legebatur *Coelio Plotio*, quod ſecundum MStos bene correxit Pighius. Pauculi habent *Plucio. Ca. Plotio* Mog. A Plutarcho militem appellari *Tribonium* jam monuerunt viri eruditi. Plut. apophthegm. p. 202.

48. *Jure caeſum pronunciavit*] Imo inſuper, narrante Plutarcho, corona, quae ob res praeclare geſtas donari ſolebat, eum ornavit. Κελεύσας οὖν ὁ Μάριος τὸν ἐπὶ ταῖς ἀριστείαις εἰωθότα στέφανον κομισθῆναι, τῷ Τρεβωνίῳ περιέθηκε.

49. *Compellare auſus erat*] Nonnulli *compellaſſe*: & ſupra *militiae jure*, uterque Ultraj. cum quatuor aliis.

50. *Dolore ſuo pro publica lege*] Aldus & eum ſecuti omittunt *pro.* Sed addunt MSS. & Edd. antiquiſſimae.

51. *Sempronius Muſca*] Sunt MSS. qui *Muſa* habent. Pro *Gallium, Galium, Gallum, Gellium.*

52. *Deprehenſum in adulterio flagellis cecidit*] Sic M. Varro C. Salluſtium ab Annio Milone in adulterio deprehenſum loris bene caeſum, &, quum dediſſet pecuniam, dimiſſum, ſcripſit, teſte Gellio Lib. XVII. 18. PERIZON.

53. *C. Memmius*] Ven. Aldus, Gryph. Colin. Steph. *C. Menius.* Aſcenſ. *C. Mevius.* Mog. *Meninius.* Mediol. *Memmius*, quod plures praeferunt ſcripti. Sunt qui, *Memnius*, item *Mennius*, habent. Unus *Menturus.*

54. *L. Octavium deprehenſum nervis contudit*] Sambuci codex, *pernix contudit.* unus e meis, *protinus contudit*: alii, *pugnis.* Ego haereo. LIPS. Liber Dan. *pernis.* Placet magis vulgata lectio. In adulterio deprehenſos flagellis fere ſive loris caedi ſolitos legimus. Proinde hoc loco nervos pro loris accipio. Ita *Salluſtium loris bene caeſum* Agellius ſcribit. COLER. *Nervis contudit* Ita Aldus & Chalcoc. edidere. Eaque lectio & Pighio atque Colero placet. Lipſius obſervavit & ſic ſcriptum, *protinus contudit*; itemque pro *nervis* ſcriptum *pugnis*; aut *pernix.* Brandeburgenſium unus, *protinus contudit*: alter *pernis cont.* Quorum poſterius codex quoque P. Dan. habet. uti Colerus teſtatur. VORST. Med prim. Copeſ. Barb. prim. Periz. *pernix.* Barb. ſec. *pernix, al' pernis.* Leid. prim. *pennis.* quint. & Med. ſec. *penis.* Leid. tert. quart. Ultraj. ſec. Harl. Duac. uterque *pugnis.* Leid. ſept. *pernis, al' pugnis.* Ultraj. prim. *Protinus.* Mog. *Pugnis.* Theophil. notat. *Nervis*, antiqui Codices habent *pernis*, i. e. calcibus. *Nervis contudit*, ſi poteſt placere, nihil aliud ſignificabit, quam quod jam dixerat, *flagellis cecidit.* Hic vero aliud poenae genus indicari videtur; nam diverſa omnino ſuppliciorum genera auctorem enumerare voluiſſe exiſtimo. Jam vero *pugnis contundere* levius eſt, quam pro gravitate delicti, aut poenae, quae ceteris impoſita hic memoratur. Barthius conjecit *Pernis concidit*, ut de Annibale Ennius. Vide Feſt. in voce *ſuppernati.*

Heis pernas ſuccidit iniqua ſuperbia Poeni.

Similiter etiam locutus Catullus. Vide ibi notas Scaligeri. Ceterum cur non & noſter tum potius dixit *pernas ſuccidit?* nam *ſuccidere* in ea re verbum omnino eſt proprium. ut *ſuccidere poplites.* vide Cl. Burman. ad Petron. c. 1. Sed & ipſa voce *pernis* cur potius uſus eſt quam *poplitibus*, ſi idem ſignificare voluit? ut Ennium imitaretur? an hauſit ex aliquo antiquiore poëta, cujus verba retinuit? Haereo; fateor, cum Lipſio, & ampliandum cenſeo.

55. *Carbo Accienus a Vibieno*] MSS. *Actienus, Atthienus, Avienus, Attienus, Acilius.* Deinde *a Bibieno*, ut edi ante Pighium ſolebat, vel *a Vibieno.* Torrentius ad Horat. 1. Sat. 2. 37.

Furium Brocchum, qui deprehenderat, [58] familiae ſtuprandum objecit. Quibus irae ſuae indulſiſſe, fraudi non fuit.

Externa.

Atque ut domeſticis externa ſubnectam, Graeca femina nomine Hippo, 1. cum hoſtium claſſe eſſet excepta, in mare ſe, ut morte pudicitiam tueretur,

2. 37. legit *Carbo Attienus a Bibieno*, monente Perizonio.

56. *Item Pontius a P. Cernio deprehenſi*] Harl. *Pompicius*. Tum alii *Cernio*, *Ceronio*, *Curnio*, *Cervio*. Torrent. loco citato *M. Pontius a P. Cervio deprehenſi*, etiam ad Lib. II. Sat. I. 47. Ed. Mog. *P. Servio*. ut quoque in illo Horatii loco Lambinus legere voluit, improbante Torrentio.

57. *Cn. etiam Furius Broccum quem deprehenderat*] In Campenſi e contra; *Cn. etiam Furium Brochus*. In aliis, *Cn. etiam Furium Brochum qui deprehenderat*. Tu vide lector quid ſequi velis. Illam vero lectionem plura confirmant exemplaria; *Brochus* Anniorum cognomen eſt; & apud Furios reperiri, denarii antiqui teſtantur etiam. Itaque legere malim, *Cn. etiam Furium Brochum quidam deprehendit, & familiae ſtuprandum objecit.* PIGH. *Brochus*. Lib. Danielis *Brocchus*. Cicero pro Ligario *Brochus*. Conſentit vetus Gloſſarium: *Brochus* ὁ το ἄνω χεῖλος ὠδηκώς. Nonius ſcribit *Broncus*. Et ita apud Plautum legitur Milite:

——— *compernem aut broncum filium.*

Sed malae iſtae ſcripturae. Suidas: βρόγχος καταπότης. Brocchorum familiae nomen Furiorum fuiſſe, indicat Ful. Urſinus. Ita etiam ſcribendum eſſe docet ejuſdem numiſma vetus. L. FVRIVS. CN. F. BROCCHVS. Emendo verſum Lucillii apud Nonium:

Brocchus bovillanus dente adverſo eminulo uno,
Hoc eſt Rhinoceros.

Salſe vocat *Brocchum Bovillanum* ob eminentem unum dentem Rhinocerota. Ita ἀλληγορικῶς Martialis:

Et pueri naſum Rhinocerotis habent. COLER. *Cn. etiam Furium Brocchum qui deprehenderat*. Ita uterque cod. Brand. Eamque lectionem in codd. MSS. & Pighius obſervavit. Mirum igitur, quod idem tamen pro *qui deprehenderat*, ſcripſit *quidam qui deprehendit &c.* Aldus ediderat, *Cn. etiam Furius Broccum, quem deprehenderat*; quaſi Furius & Broccus diverſi ſint. Verum Brocchorum familiae & nomen Furiorum fuiſſe, conſtare poteſt ex numo Urſini, qui ſic habet, L. FVRIVS CN. F. BROCCHVS. VORST. Harl. Leid. tert. quart. *Cum Gajus etiam Furium Brocum quem deprehenderat*. Copeſ. *C. Furius Broccum, quem deprehenderat.* uterque Ultrai. *Cn. Furium Brocchum quem*. Leid. ſept. *Brocus, qui, al, Brochum, quem*. Barb. & Med. ſec. *Brocchum quem*. Leid. ſec. *Brochum qui*. Bit. prim. & Med. prim. *Brocchus, qui*. Ed. Mog. *Brocchum quem*. Periz. *Cneum etiam Brocum, qui deprehenderat familiae ſtuprum, dum objecit. ſtuprum dum*, eſt etiam in Bit. primo. Torrentius legit. *Cn. etiam Furium Brochum, qui deprehendit, familiae ſtuprandum objecit.* ad Hor. L. I. Sat. II. 37. Verum *Brocchus* non ſolum cognomen *Anniorum* eſt, & *Furiorum*, ſed etiam *Turpiliorum*, ut liquet ex inſcriptione apud Sponium, T. I. p. 366. quam citavit Perizonius.

IVNONI AVGVSTAE
APPVLEIA M. F. QVINTA
SVO ET L. TVRPILII BROCCHI
LICINIANI FILII NOMINE.

Occurrit etiam mentio *Armenii Brocchi* proconſulis tempore Domitiani apud Plin. L. X. Ep. 21. ad quem locum notavit Catanaeus Claudium Imperatorem ſcripſiſſe ad *Junium Brocchum* Illyrii praefectum. Hic tamen cum Torrentio legerim. *Furium Brocchum, qui*.

58. *Familiae ſtuprandum*] Poſſit haec paena parum juſta & legitima videri. Sed ita eſt ut Papinianus ait: *Qui occidere poteſt adulterum, multo magis contumelia poterit jure adficere.* Ita caſtrationis quoque poena olim talio fuit. COLER. Alluſit huc Horat. L. I. Sat. 2. 44.

Hunc perminxerunt calones &c.

59. *Cujus corpus Erechtheo littori appulſum*] Sic ediderunt Aldus, Aſcenſius & ceteri uſque in hunc diem. Ven. *Erichtheo*. Mog. *Erythreo*, Mediol. *Erythraeo*, quod Oliverius exponit, *Mari rubro*, nam *erythron* rubrum dicitur. quod reje-

tur, abjecit. [59] Cujus corpus Erythraeo littori appulſum, [60] proxima undis humus ſepulturae mandatum, ad hoc tempus tumulo contegit. Sanctitatis vero gloriam aeternae traditam memoriae Graecia laudibus ſuis celebrando, [61] quotidie florentiorem effecit.

2. Ann. urb. 564. Livius xxxviii. 24 Plut. de clar. mul. Flor ii. 11. A. Victor 55.

Vehementius hoc: illud conſideratius exemplum pudicitiae. Exercitu & copiis Gallograecorum à Cn. Manlio conſule in Olympio monte ex parte deletis, ex parte captis, [62] Orgiagontis reguli uxor mirae pulchritudinis à centurione, cui cuſtodienda tradita erat, ſtuprum pati coacta, poſtquam ventum eſt in eum locum, [63] in quem centurio, miſſo nuntio, *neceſſarios mulieris pretium, quo eam redimerent, afferre* juſſerat, [64] aurum expendente centurione, & in ejus pondus animo oculiſque intento, Gallograecis lingua gentis ſuae imperavit, *ut eum occiderent.* Inter-

rejecit, & merito, Aſcenſius. Theophilus ad hunc locum ita commentatus eſt. MSS. codices habent *Entro littori.* Janus exiſtimabat *Aenio* caſtigandum, nec *Hippo*, ſed *Archo* legebat. Herodici Theſſalorum longe principis ea filia fuit, uxor Paridis, quae ſe praecipitem dedit in mare, ne ſua pudicitia Philippo Demetrii filio ludibrio foret. Hiſtoriam refert belli Macedonici Lib. x. Livius, aliter quam Valerius: Graecos & alios ſecutus eſt Auctores. *Aenio*, quia res ad *Aenum* geſta eſt. Hactenus ille. Sed Livium inſpicienti Lib. xl. 4. patebit facile, illam, quam ibi refert hiſtoriam, ab hac noſtra omnino eſſe diverſam, & mulierem illam, quae ſe cum marito *Paride* pariter in mare praecipitavit, non *Archo*, ſed *Theoxenam* fuiſſe appellatam; neque id adeo factum, ut libidinem, ſed ut crudelitatem effugeret Philippi, in domum ſuam atrocem in modum ſaevientis; praeterea eam non hoſtium claſſe fuiſſe exceptam, ſed in mare ſe dejeciſſe, antequam lembus ad eam perſequendam miſſus, navim, in qua ipſa erat, adſequi potuerit. Interim MSS. omnes habent vel *Eritheo*, vel *Erichreo*, vel, qui longe plurimi, *Erithraeo.* Mihi dubium non eſt, quin *Erythraeo* ſcripſerit auctor, & intelligat littus vicinum urbi *Erythris* in Ionia, cui vicinae fuerunt inſulae nomine Ἵπποι, quae fortaſſe ab hoc ipſo caſu, & hac muliere nomen invenerunt. Strabo Lib. xiii. p. 644. Ed. Pariſ. Κατὰ μέσον δέ πω τὸν περίπλουν αἱ Ἐρυθραὶ, πόλις Ἰωνικὴ, λιμένα ἔχουσα καὶ νησίδας προκειμένας τέτταρας Ἵππους καλουμένας. Urbem *Hippum* in Ionia memorat etiam Mela. Ab *Erythrae* autem eſt *Erythraeus.* Liv. L. xxxvii. 11. *Erythraeae triremes.* Porro inſolens eſt in ſoluto ſermone littus *Atticum*, dicere *Erechtheum.* Neque quidquam eſt, quo iſta fulciatur lectio; cum alteri faveant MSS. imo eam omnino poſtulent.

60. *Proxima undis humus ſepulturae mandatum ad hoc tempus tumulo contegit*] Manuſcripti libri ſic. *Proxima undis humo, &c. tumulus contegit.* Recte. Tumuli namque fiunt memoriae cauſa, cujus & gloriam Graecia laudibus ſuis celebravit. PIGH. *Proxima undis humus ſepulturae mandatum, ad hoc tempus tumulo contegit.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Quae lectio nec ſpernenda videtur. Pighius tamen ex codd. itidem MSS. maluit ſic, *Proxima undis humo ſepulturae mandatum ad hoc tempus tumulus contegit.* VORST. Uterque Med. Bit. prim. Barb. ſec. Leid. ſec. & quartus Pighio favent. ceteri ſervant, quod probavit Vorſtius, & reſtituit. ſic quoque Mog. Ed.

61. *Quotidie florentiorem effecit*] MSS. Copeſ. *Efficit.* Rectius. PERIZON. Ita quoque Bit. Med. & Leid. primi cum Leid. quinto.

62. *Orgiagontis reguli*] Ita plerique MSS. Leid. ſept. a manu prima *Oriagontis* Bit. prim. *Ortigontis.* Med. prim. *Orgiagentis.* Viri Docti, quoniam a Graecis Ὀρτιάγων dicitur, *Ortiagontis* legere malunt. Vide quos citat Cl. Dukerus ad Flor. L. ii. 11. *Ortiagontis* legendum eſſe ad hunc locum monuit etiam Theophilus. Nomen mulieri *Chiomaram* fuiſſe, Viri De-

terfecti deinde caput [65] abſciſum manibus retinens ad conjugem venit, abjectoque ante pedes ejus, & injuriae & ultionis ſuae ordinem expoſuit. Hujus feminae quid aliud quiſquam, quam corpus in poteſtatem hoſtium veniſſe dicat? [66] Nam neque animus vinci, nec pudicitia capi potuit.

[67] Teutonorum vero conjuges Marium victorem orarunt, *ut ab eo virginibus Veſtalibus dono mitterentur*, affirmantes *aeque ſe atque illas virilis concubitus expertes futuras.* Eaque re non impetrata, laqueis ſibi nocte proxima ſpiritum eripuerunt. Dii melius, quod hunc animum viris earum in acie non dederunt. Nam ſi mulierum ſuarum virtutem imitari voluiſſent, incerta Teutonicae [68] victoriae tropaea reddidiſſent.

3. Ann. urb. 651. Plutarch. Oroſ. v. 6. Florus III. 3. Hieron. de Monog.

Docti ad Aurelium Victorem docuerunt; ut &, non *centurionem*, ſed *tribunum militum* a Plutarcho dici, a quo ſtuprum pati coacta ſit.

63. *In quem conſulis juſſu centurio*] Verba *conſulis juſſu*, falſum aliquod gloſſema eſt, manuſcriptis enim meis libris, demptis Wincheliano & Colonienſi, excluditur omnibus, atque etiam hiſtoriae Livianae aliorumque ſcriptis adverſatur. PIGH. *Juſſu conſulis.* Haec verba reperi in MSS. ſex. in Leid. ſept. a manu ſecunda. Ceteri cum Ed. Mog. rectius omittunt.

64. *Aurum expendente centurione, & in ejus pondus*] Unus cod. Brand. *Aurum numerante cent.* Sed *expendente* eſt melius. Livius item eadem de re agens Lib. XXXVIII. *Centurionem penſantem aurum occiderent, imperavit.* Idem quoque aurum iſtud ſummam talenti Attici expleviſſe ſcribit. VORST. Aliquot MSS. male *Expetente* habent, Ultraj. prim. *Numerante.*

65. *Abſciſum*] Sic recte MSS. fere omnes, & Mog. cum Mediol. Edit. quod ſecutus fuit Colerus; Pighius *abſciſſum.* τὸ & ante *injuriae* omnes fere MSS. delent. Ed. Mog. *Abjectoque ante pedes ei injuriae & ultionis ſuae ordinem expoſuit.* & ſic Ultraj. uterque. quod non omnino diſplicet.

66. *Nam neque animus vinci*] Sic plerique MSS. quos ſecutus credo ita reſtituit Pighius. Antea legebatur. *Namque animus neque vinci.* Sic Copeſ. *Namque animus nec vinci.* Periz. & Ed. Mog.

67. *Teutonorum*] Nonnulli MSS. ut multis editum fuit, *Theutonicorum.* Sed potiores *Theutonorum.* Vide Cl. Duker. ad Flor. L. III. 3. 7. Ultraj. prim. *Aeque ſe uti illas*, Pontanus legit, *ſe atque illas*, ex MSS. ſuis ad Macrob. L. II. Sat. VI.

68. *Victoriae trophaea*] Liber Danielis *Tropaea.* Varro Bimarco: *Ideo fuga hoſtium vocatur Graece τροπή. Hinc ſpolia capta, fixa in ſtipitibus, appellantur Tropaea.* Gloſſae *Tropeum* τρόπεον, τρόπαιον. COLER.

Caput II.

[1] QUAE LIBERE DICTA AUT FACTA.

A Romanis.

1. *Legato Privernatium.*
2. *L. Marcio Philippo Coſ.*
3. *Scipione Aemiliano.*
4. *Cn. Calpurnio Piſone.*
5. *M. Catone Uticenſi.*
6. *Cn. Lentulo Marcellino Coſ.*
7. *M. Favonio.*
8. *Helvio Mancia Formiano.*
9. *Diphilo tragoedo.*
10. *M. Caſtricio Placentino.*
11. *Ser. Sulpicio Galba.*
12. *A. Caſcellio juriſcon.*

Ab Externis.

1. *Machaera Macedonica muliere.*
2. *Syracuſana quadam.*
3. *Theodoro Cyrenaeo.*

[2] Libertatem autem vehementis ſpiritus dictis pariter ac factis teſtatam, ut non invitaverim, ita ultro venientem non excluſerim. Quae inter virtutem vitiumque poſita, ſi ſalubri modo ſe temperaverit, laudem: [3] ſi, quo non debuit, profuderit, reprehenſiónem meretur. Ac vulgi ſic auribus gratior, quam ſapientiſſimi cujuſque animo probabilior eſt: utpote frequentius aliena venia, quam ſua providentia tuta. Sed quia [4] humanae vitae partes perſequi propoſitum eſt, noſtra fide, propria aeſtimatione referatur.

Pri-

1. *Quae libere dicta aut facta ſunt*] Complures MSS. *Libere dicta aut facta.*

2. *Libertatem autem*] *Libertatem* vocat, quam Virgilius Lib. III. Aen. *libertatem fandi*, & Graeci παῤῥησίαν vocant. Horatius Lib. I. ep. 18. *Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.* VORST.

3. *Si, quo non debuit, profuderit*] Guyetus legebat, *ſi, quod non debuit, profuderit.* Sed non ſollicitanda eſt lectio vulgata. Significat auctor, ſi invecta fuerit in eos, a quibus abſtinere debuerat; quibus propter majeſtatem ſuam aut virtutem oportuerat parci. Sunt ſcripti, qui habent, *temperavit*, & *profudit* frequenti librariorum errore, ut plus ſemel ſupra vidimus.

4. *Humanae vitae partes perſequi*] MSS. Octo cum editionibus ante Pighium praeter Mog. *proſequi*. Periz. & Leid. ſec. *ſequi* Vide L. III. 2. initio.

5. *Ingenui & Italici ſanguinis*] In Pulmaniano, Suſiano & Wincheliano; *Ingeniti Italici ſanguinis.* Recte. PIGH. *Ingeniti Italici ſanguinis.* Ita Pighius è tribus MSS. Aldus ſic; *Ingenui & Italici ſang.* Sic alibi ſaepe *ſanguinem Romanum* vocat. VORST. MS. *Ingenui & Italici.* Quomodo & Antiqua editio. Et credibile eſt etiam Brandeburgicos habere. Pighius tamen ex tribus non optimae notae Codd. illam, quae editur, lectionem eruit; eumque ſecutus eſt Vorſtius. Sed peſſime. amplius enim eſt *ingenuum ſanguinem & Italicum.* hoc eſt non ſervilem, & proinde libertatis ſtudioſiſſimum, quum hic de libertatis ſtudio agitur. ſic Liv. in eadem re Lib. VIII. c. 21. *Viri & liberi vocem auditam.* PERIZON. MSS. Novem *Ingenui & Italici.* Bit. ſec. cum Harl. *Et ingenui & Italici.* uterque Ultraj. cum Leid. quinto & Ed. Mog. *Ingenii & Italici.* Barb. prim. *Ingeniti al' ingenui.* Recte jam *Ingenuum ſanguinem* vindicavit Perizonius. Ipſe Privernas ſe memorem ſanguinis ingenui ſignificat reſpon-

Priverno capto, interfectiſque qui id oppidum ad rebellandum incitaverant, ſenatus indignatione accenſus conſilium agitabat, quidnam ſibi de reliquis quoque Privernatibus faciendum eſſet. Ancipiti igitur caſu ſalus eorum fluctuabat, eodem tempore & victoribus & iratis ſubjecta. Ceterum cum auxilium unicum in precibus reſtare animadverterent, [5] ingenui & Italici ſanguinis obliviſci non potuerunt. Princeps enim eorum in curia interrogatus, *quam poenam mererentur*, reſpondit, *Quam merentur*, [6] *qui ſe dignos libertate judicant.* Verbis arma ſumpſerat, exaſperatoſque Patrum conſcriptorum animos inflammaverat. [7] Sed Plautius conſul favens Privernatium cauſſae, regreſſum animoſo ejus dicto obtulit, quaeſivitque, *qualem cum eis Romani pacem habituri eſſent impunitate donati.* At is conſtantiſſimo vultu, *Si bonam dederitis*, inquit, *perpetuam:* [8] *ſi malam, non diutur-*

I. Ann. urb. 424. Livius VIII.

ſpondens, *Quam merentur, qui ſe dignos libertate judicant. Ingenui* placuit etiam Guyeto.

6. *Qui cum ſe dignos libertate judicarent, arma ſumpſerant, exaſperatos patrum conſcriptorum animos verbis inflammaverat*] Alia eſt lectio ſex veterum codicum, quae magis placet; *Quam merentur, qui ſe dignos libertate judicant. Verbis arma ſumpſerat, exaſperatoſque patrum conſcriptorum animos exaſperaverat. Sed Plautius conſul, &c.* Nec plura legati verba refert Livius, ex quo deſumtam hiſtoriam cognoſcimus. *Interrogatus*, inquit, *a quodam triſtioris ſententiae auctore, quam poenam meritos Privernates cenſeret; Eam, inquit, quam merentur, qui ſe libertate dignos cenſent.* PIGH. *Qui ſe dignos libertate judicant. Verbis arma ſumpſerat, exaſperatoſque Patrum conſcr. animos inflammaverat.* Ita rurſus Pighius ex aliquot MSS. Aldus ediderat ſic, *Qui, cum ſe libertate dignos judicarent, arma ſumpſerant. Exaſperatos P. conſcriptorum animos verbis inflammaverat.* A qua lectione codices Brand. non diſcrepant; niſi quod habent *exaſperatoſque:* & unus eorum, *qui ſe libertate dignos judicantes.* VORST. Inter collationes Gudianas haec adſcripta ſunt. Puto excidiſſe verbum, legendumque, *Arma ſumpſerant, ceſſerant: exaſperatoſque P. C. animos verbis inflammaverant.* Acute, ut amat. Reſpicit ad verba praecedentia, quod dixerat. *Salus eorum & victoribus & iratis ſubjecta.* ſc. *iratis*, quia arma ſumpſerant: *Victoribus*, quia *arma ceſſerant.* Niſi malis legere *arma ſummiſerant.* Guyetus revocat antiquam lectionem, quam Pighius exterminavit, legitque. *Arma ſumpſerant, exaſperatoſque P. C. animos verbis inflammaverat.* Sed poſt addit, delenda videtur tota ῥῆσις, *verbis arma ſumpſerat.* Placet *ſummiſerant.* Ita apud Lucan. L. VI. Scaeva terror Pompejanorum magnifice de ſe.

——— Pacem gladio ſi quaerat ab iſto,
Magnus adorato ſubmittat Caeſare ſigna.

Stat. L. XII.

——— Stat debilis altera pubes
Summiſſos enſes nequicquam amentaque dextris
Laxa tenens.

Hactenus ille vir eruditus. Ceterum aliquot MSS. habent *judicarent*, uterque Ultraj. *judicarunt.* Bit. prim. Leid. quart. *judicarint. Cum* quod eſt in vulgatis delent omnes praeter Barb. prim. & Med. ſec. In reliquis cum vulgata lectione conſentiunt Harl. Bit. ſec. Barb. prim. Leid. ſec. quint. Ultraj. uterque, ſed prim. *exaſperatos quoque.* Cop. & Periz. *Verbis contra quos arma ſumpſerant.* Leid. quart. *Verbis arma ſumpſerant.* Leid. quint. *Urbis arma ſumpſerant.* Bit. prim. Non dubito quin veram lectionem Pighius reſtituerit. Mutarunt librarii non capientes Valerii acumen, quod eſt in *Verbis arma ſumpſerat.* i. e. Hoſtilem animum declaraverat, ea oratione uſus erat, unde liquebat animus ejus adhuc arma, quantum in ipſo erat, pro libertate ſumere volentis.

7. *Sed Plautius conſul*] Errarunt Sigonius & Onuphrius, qui hunc putarunt C. Plautium conſulem A. 412. PERIZON. Pro *Privernatium* aliquot Codd. *Privernatum.*

8. *Si malam non diuturnam*] Bit. prim. *Diuturnam, al' duraturam.* idem delet *dederitis.* Verba, quibus Pighius ſequens exemplum inchoa-

turnam. Qua voce perfectum eſt, ut victis non ſolum venia, ſed etiam jus & beneficium noſtrae civitatis daretur.

2. Ann. urb. 662. Cic. de Orat. III. Sic in ſenatu Privernas loqui auſus eſt. L. vero Philippus conſul adverſus eundem ordinem libertatem exercere non dubitavit. Nam ſegnitiem pro Roſtris exprobrans, *alio ſibi ſenatu opus eſſe* dixit: tantumque à poenitentia dicti abfuit, ut etiam L. Craſſo, ſummae dignitatis & eloquentiae viro, id in curia graviter ferenti, manum injici juberet. Ille rejecto lictore, [9] *Non es*, inquit, *mihi*, *Philippe*, *conſul*, *quia nec ego quidem tibi ſenator ſum.* (Quintil. VIII inſt. 3. extr.)

3. Ann. urb. 622. Livius LIX. Plut. Apoph. Vellejus. Plut. Graccho. [10] Quid? populum ab incurſu ſuo tutum libertas reliquit? Imo & ſimiliter aggreſſa, [11] & aeque experta patientiam eſt. [12] C. Carbo, trib. pleb. nuper ſepultae Gracchanae ſeditionis turbulentiſſimus vindex, idemque

choavit, in ceteris editionibus & MSS. huic exemplo adnectuntur.

9. *Non es, inquit, mihi, Philippe, conſul*] MSS. complures. *Non eſt, inquit, mihi Philippus conſul, quia nec ego quidem ſenator ſum.* ſcripſit forſan. *Non eſt, inquit, mihi Philippus conſul, cui nec ego quidem ſenator ſum.*

10. *Quid? Philippum de incurſu ſuo tutum libertas reliquit*] Lege, ut in v. c. *Quid? populum, &c.* Aemilianus enim liberrime caſtigavit *populum*, non *Philippum.* PIGH. *Quid? populum ab incurſu ſuo tutum libertas reliquit?*. Sic & codices Brand. Editiones veteres Aldi & Chalcoc. pro *populum* male *Philippum* habent. VORST. *Populum* habet Mog. Ed. & propemodum omnes MSS.

11. *Et aeque experta patientia eſt*] Depravata ſententia eſt, quae rectius in Atrebatenſi aliiſque; *Et aeque experta eſt patientem.* PIGH. *Aeque experta patientem eſt.* Bene Pighius reſtituit *patientem*; cum Aldus edidiſſet *aeque experta patientia eſt.* Sed non ſcribendum tamen ei fuit *experta eſt patientem*; ſed, ut in uno cod. Brand. extat, *experta patientem eſt.* Elegans poſitus vocum, ſi inter participium & verbum ſubſt. *eſt* aliquid intercedat: idque saepiſſime in auctoribus obſervatur. Quod autem & Valerius tali vocum poſitu uti voluerit, ipſa illa prava lectio, quam editiones veteres habent, *experta patientia eſt*, confirmat. VORST. Ultraj. prim. *patiente eſt.* Undecim cum omnibus editis *patientia*; quod idoneam ſententiam non efficit. Veram ſcripturam credo retinuiſſe Ultraj. ſec. *Et aeque experta patientiam eſt.* Linea transverſa *m* denotans ſuper *a* fuit omiſſa.

12. *C. Carbo*] C. Filius. de quo Cicero Lib. III. de Oratore, Praetorius fuit. COLER. *C. Carbo, trib. pl. nuper ſepultae Gracchanae ſeditionis turbulentiſſimus vindex.* Ti. Gracchus caeſus erat; atque ita ſeditio quam is excitarat, ſepulta. Verum frater ejus Cajus in vivis adhuc erat: cum quo & cum Fulvio Flacco ſeditionem de agro dividendo C. Carbo denuo excitavit, ut ex epitome L. LIX. Livii apparet. VORST. In tredecim MSS. eſt *Cn. Carbo*, ut vulgo legebatur ante Pighium, etiam in antiquiſſimis edd. Ultraj. prim. *C. Carbo*, ut alii ſcriptores ipſum appellant. Vide Pighii ann. A. U. 622.

13. *In Roſtra perductum*] Barb. prim. ſolus habet *productum*, quomodo legebatur ante Pighium. Sed *perductum* etiam Mog.

14. *Ut auctoritate &c.*] Haec verba cum ſequentibus uſque ad *locuturus*, addita erant in margine Leid. prim.

15. *Auctoritate clariſſimi viri*] Si Scipio Africanus diceret, affinem ſuum, Ti. Gracchum, male caeſum eſſe. VORST. Uterque Med. Ultraj. ſec. Ed. Mog. *Graviſſimi Viri.*

16. *Jure caeſum*] Florus tamen Libro III. cap. 14. *Atque ita duce Scipione Naſica, concitato in arma populo, quaſi jure oppreſſus eſt.* COLER.

17. *Cujus dicto*] Melius, *cui dicto*, in manuſcriptis. PIGH. etiam longe plurimis noſtrorum.

18. *Cui dicto cum concio Tribunicio furore inſtin-*

que orientium civilium malorum fax ardentiſſima, P. Africanum à Numantiae ruinis ſummo cum gloriae fulgore venientem, ab ipſa pene porta [13] in Roſtra perductum, *quid de Ti. Gracchi morte*, cujus ſororem in matrimonio habebat, *ſentiret*, interrogavit; [14] ut [15] auctoritate clariſſimi viri, inchoato jam incendio multum incrementi adjiceret: quia non dubitabat, quin propter tam arctam affinitatem aliquid pro interfecti neceſſarii memoria miſerabiliter eſſet locuturus. At is [16] *jure eum caeſum videri* reſpondit. [17] Cui [18] dicto cum concio tribunicio furore inſtincta violenter ſucclamaſſet, *Taceant*, inquit, [19] *quibus Italia noverca eſt.* Orto deinde murmure, *Non efficietis*, ait, *ut ſolutos verear*, [20] *quos alligatos adduxi.* Univerſus populus iterum ab uno contumelioſe [21] correptus erat (quantus eſt honos virtutis!) & tacuit actutum. Recens victoria ipſius Numantina, & [22] patris Macedonica, [23] devictaeque Carthaginis avita ſpolia, ac duo-

ſtincta vehementer ſucclamaſſet] MS. *Tribunicia* quod praefero. *Concio* enim *Tribunicia*, ſunt aſſecla & ſocii, qui ad ejus concionem confluunt. Sic aliquoties, ni fallor, Cicero. Sed *tribunicius furer* infra L. VI. 5. 7. PERIZON. MS. Periz. *Cui dicto cum continuo tribunicio furore inſtincti violenter ſucclamaſſent. cum continuo* invenio etiam in Bit. Med. prim. Leid. ſec. *ſucclamaſſent*, in Med. prim. Bit. utroque, Barb. prim.

19. *Quibus Italia noverca eſt*] Quod non magis amarent patriam, quam privigni novercam. Vel quod non amplius veri cives eſſent, ut qui in hoſtium fuiſſent poteſtate, & per Scipionem liberati. VORST. Petron. cap. 122. *Ac viles operae, quorum eſt mea Roma noverca.* Id eſt, qui non ſunt neque moribus, neque fortunis veri & integri cives: quos non peperit bono loco, fovetque benigne patria, ut mater gratos uteri labores, ſed quos neſcio unde acceptos in ſordibus per facinora & ſerviles labores tolerat, ac faſtidit, ut noverca privignos ac notos. Ita rectius, quam Vorſtius fecit, explicat hoc J. Fr. Gronovius Lib. III. Obſ. c. 11. Copeſ. *Taceant, inquit, illi, quibus Italia noverca eſt.*

20. *Quos alligatos adduxi*] Multos ex plebe, qui apud Carthaginienſes & Numantinos captivi fuerant, Scipio liberarat. VORST. Bit. ſec. *Ut vos ſolutos verear.* Leid. quart. *Quos ligatos.*

21. *Correptus erat (quantus erat honos virtutis!) & tacuit actutum.*] In cod. Schotti, ut Obſ. hum. III. 32. ipſe teſtatur, ſic fuit, *Correptus erat (quantus erat honos virtutis!) & tacuit.* Quod ſane concinnius quam ſi legatur per interrogationem, *Quantus erat honos virtutis?* & ſine *&*; ut Pighius & alii edidere. *Actutum* tamen cum Pighio retinui. VORST. Barb. prim. Med. uterque, Leid. ſec. tert. quart. quint. uterque Ultraj. Periz. Duac. Chart. Ed. Mog. *Quantus eſt honor virtutis; & tacuit.* Harl. Duac. memb. *Virtutis exacte.* Leid. ſext. *virtutis & actuum.* in Copeſiano, alterutrum deeſt, ſed unius tamen vocis ſpatium eſt, qua expuncta reponitur quid aliud, ſive *tacuit*, ſive *actutum*, ſeu potius, *& tacuit*, ut in ſuo Schottus quoque invenit. in Lipſ. quoque *& actuum*, & ſupra ſcriptum *& tacuit.* Mediol. *Quantus eſt honor virtutus & actuum; tacuit recens ejus victoria.* Ven. *& actum tacuit.* Alterutrum denuo omiſſum videtur ob ſimilitudinem literarum in *& actutum*, atque *& tacuit.* Equidem *actutum* quoque eliminare non auſim; crediderim potius Valerium ſcripſiſſe. *Et actutum tacuit.* ceterum MSS. omnes videntur habere *quantus eſt honos*, vel *honor*, non *erat*, ut placebat Schotto.

22. *Patris Macedonica*] Quod Scipionis Aemiliani pater Paullus Aemilius Macedoniam ſubegerat. VORST.

23 *Devictaeque Carthaginis ſpolia habita*] Rectius in Cauchiano, Batavico *Avita ſpolia*, loquitur enim de victoriis Africani Majoris, qui avus Aemiliani fuit. Quaedam vetera exemplaria adjectivum illud omittunt. PIGH. *Devi-*

duorum regum Syphacis & Perſae ante triumphales currus catenae, cervices [24] tunc totius fori prementes, ora clauſerunt. Nec timori datum eſt ſilentium; ſed quia beneficio [25] Aemiliae Corneliaeque gentis [26] multi metus urbis, atque Italiae finiti erant, plebs Romana libertati Scipionis libera non fuit.

5. Quapropter minus mirari debemus, quod ampliſſima Cn. Pompeji auctoritas toties cum libertate luctata eſt; nec ſine magna laude: [27] quoniam

victaeque Carthaginis avita ſpolia. Ita recta Pighius ex cod. Cauchiano. Alii codd. *habita ſpolia.* Sunt autem *avita ſpolia*, quae Scipionis Aemiliani avus, P. Scipio Africanus ſuperior, nactus fuerat. Sane alludi hic ad res geſtas Africani ſuperioris vel ex eo intelligitur, quod ſequitur, *ac duorum regum Syphacis & Perſae.* Syphax enim ab Africano ſuperiore, Perſeus à Paullo Aemilio ſuperatus eſt. Quod autem Scipio Africanus ſuperior poſterioris *avus* dici potuerit, apparet ex v. 1. 7. & v. 2. ext. 4. VORST. In MSS. quatuordecim & omnibus Editionibus invenio *Devictaeque Carthaginis habita ſpolia.* Mog. *Devictaque*, & ſic Ultraj. ſec. Mirum vero, cum hic ipſe Africanus Carthaginem deleverit, nulla mentione ipſius victoriae facta, *avita* potius ejus *ſpolia* commemorari. Quare ſuſpecta eſt mihi illa vox, quamquam in *habita* facile potuerit tranſire, & auctor videatur velut per gradus adſcendere, & hinc mentionem deinde facere tam *Syphacis* quam *Perſei.* In MSS. fere eſt *bita.* An ſcripſit *inclita?* ut prior Syllaba propter ſimilitudinem antecedentis exciderit. Praefero tamen *avita*, & malo ſtatuere praetermiſſam ab ipſo Valerio mentionem Carthaginis ab Africano minore devictae.

24. *Tunc totius fori prementes ora clauſerunt*] In Campenſi libro, *fori frementis.* Eleganter, ut Virgilius:

Cuncti ſimul ore fremebant. PIGH.

Fori prementes. Rectius in lib. Danielis *Frementis*, ut & Pighius corrigit. Populus Romanus in concionibus *fremere* dicitur, quoties aliquid non approbat. Cicero de Reſponſis Haruſpicum: *Reſponſum Haruſpicum hoc recens de fremitu in concione recitavit.* Hinc recte Servius ad 1. Aeneid. *fremere* expoſuit recuſare. Caſſius Annal. *Ne quis regnum occuparet, ſi plebs noſtra fremere imperia coepiſſet.* Coelius lib. VIII. Epiſt. ad Ciceronem: *Hic tibi ſtrepitus, fremitus, clamor, tonitrus & rudentum ſibilus.* Ex quibus verbis neſcio quis mihi antiquitatis odos ad nares advolat. Varro *Rudentiſibilum* ait feciſſe Pacuvium. unde colligo haec Coelii ex Pacuvio ſumpta eſſe, & emendandum haud dubie apud Coelium: *Rudentiſibilus.* Apud Servium quoque ad 1. Aeneidos lego: *Pacuvius Teucro Armamentûm ſtridor & rudentiſibilus* pro *rudentum ſibilus.* Virgilius Pacuvium emolliit:

Inſequitur clamorque virum ſtridorque rudentum. COLER.

Fori frementis ora. Ita Pighius è cod. Campenſi; cum Aldus edidiſſet *Fori prementes ora.* Nec aliter in cod. P. Dan. ſcriptum reperit Colerus. Qui & populum *fremere* dici cenſet, quoties aliquid non approbat. Quod tamen non perpetuum eſſe; ſed *fremere* & illos dici qui probant, Cl. Loccenius monet. VORST. MSS. quatuordecim haec ita conſtituunt. *Syphacis & Perſae ante triumphales currus catenae, cervices tunc totius fori prementes, ora clauſerunt.* Quod cur non retineamus? Catenae illorum regum, tunc veluti cervicibus populi injectae, effecerunt ut omnes veluti captivi & vincti obmuteſcerent Quis non agnoſcit quaeſiviſſe hoc acumen Valerium? certe mihi hoc argutius videtur, quam ut cervices ipſae regum catenatae populi ora clauſiſſe dicantur. Novi vim verbi *fremere* in ſeditione. Vide Bentl. ad Hor. L. 1. ode 35. Sed non minus etiam proprie *cervices premi catenis* dicuntur. MS. Periz. *Catenae cervices tunc totius fori clauſerunt*, quomodo legitur in Moguntina.

25. *Aemiliae & Corneliae*] MSS. *Aemiliae Corneliaeque.*

26. *Multi metus urbis atque Italiae finiti erant, plebs Romanae libertatis Scipionis libera non fuit*] Nihil haec poſtrema ad eam clauſulam. itaque amove, & copula cum ſequenti exemplo, hoc modo: *Plebs Romanae libertati Scipionis libera non fuit. quapropter minus mirari*, &c. LIPS. *Plebs Rom. libertatis Scipionis libera non fuit.* Τῇ παῤῥησίᾳ & libertati Scipionis populus ceſſit; eaque quaſi captiva habita fuit, ne repugnaret. Uſitatiſſimum eſt *liber ab aliqua re* & *liber aliqua re.* Sed dicitur tamen & *liber alicujus rei.* Ut *Laborum liber ruſticus* apud Hora-

niam omnis generis hominum licentiae ludibrio eſſe quieta fronte tulit. Cn. Piſo, cum [28] Manilium Criſpum reum ageret, eumque evidenter nocentem gratia Pompeji videret eripi, juvenili impetu ac [29] ſtudio accuſationis provectus, multa & gravia crimina praepotenti defenſori objecit. Interrogatus deinde ab eo, *cur ſe quoque non accuſaret*: [30] *Da*, inquit, *praedes, reipublicae te, ſi poſtulatus fueris, civile bellum non excita-tu-* Ann. urb. 696. circiter.

ratium. VORST. *Plebs Romana libertatis Scipionis libera non fuit.* Locus elegans, ſed parum hactenus intellectus. Lipſ. cum ſequenti exemplo copulat, & pro tranſitione habet legitque *libertati.* Videtur igitur cepiſſe quaſi dicat, plebem Romanam libertati Scipionis non viſam eſſe liberam, cum reſpectu ad dictum; *Non efficietis ut ſolutos verear, quos ligatos adduxi.* quaſi eo plebis Romanae ſervitutem, quam Tribunis ſerviebant, exprobraret. Vorſtius recte quidem exponit *libertati Scipionis populus ceſſit*, ſed dum retinet *libertatis*, & exponit *libera libertas* pro *libera a libertate*, oſtendit intellexiſſe, quaſi non abierit plebs intacta a libertate Scipionis. Senſus vero eſt populum, cum ad liberrimum Scipionis dictum actutum taceret, non dediſſe illud ſilentium timori, ſed quia ab Aemiliis & Corneliis multi publici metus dempti ſibi erant, metuiſſe libere reſpondere libertati Scipionis, liberum agere contra libertatem Scipionis. Legendum vero hic omnino *libertati*, & haec huic exemplo vel ſequenti connectenda. Vorſtius illud *ceſſit* intellexit, quaſi in ditionem venit, ut apparet ex ejus nota. PERIZON. *Libertati.* ſic reponere jubebant quindecim MSS. & Edd. omnium antiquiſſimae.

27. *Quoniam omnis generis hominum licentiae ludibrio ſe eſſe quieta fronte tulit*] In Suſiano & Pulmanniano ſic: *Quoniam qui omnis generis hominum licentiae ludibrio eſſet, quieta fronte tulit.* *Qui*, pro *ut*, Terentianum eſt:

Non qui argumentum narret, ſed qui malevoli
Veteres poëtae maledictis reſpondeat.

In Andriae Prologo. PIGH. *Quoniam omnis generis hominum licentiae ludibrio eſſe quieta fronte tulit.* Ita codices Brand & veteres typis expreſſi; niſi quod editio Aldina habet *ſe eſſe.* At codices Suſii & Pulm. ut Pighius teſtatur, habent, *Quoniam, qui omnis gen. hominum licentiae ludibrio eſſet, quieta fronte tulit.* Atque eos codices Pighio & ſequi libuit. Sed vocula *qui* tamen in editione ejus non comparet. Et omiſſa itidem in editionibus Coleri & Thyſii. VORST. Ut Brandeb. Codd. ita quoque noſtri tredecim. & Mog. ſed. Harl. & Bit. prim. *quin eſſet.* Bit. prim. *Ampliſſimi viri.* Perizonius aliquando legebat. *Nec ſine magna laude, quum* (vel, *quoniam*) *etiam omnis generis hominum ludibrio eſſet, non ſine magna laude tulit.* Sed deinde videtur mutaſſe ſententiam addens, ſic tamen bis, *Nec ſine cauſſa* L. VI. 9. Ext. V. & L. VIII. 12. Ext. 2. Et, *ſumma ratione*, L. VII. 2. 2. Et dein, *Aeque prudenter.* L. VII. 4. Ext. 1. *Neque ſine effectu.* L. VIII. 6. 4. *Magna cum clade Reipublicae.* Melius hoc.

28. *Manilium Criſpum*] Ab hoc reor lex illa Manilia, procurata Cn. Pompejo, de bello Mithridatico. Conjectura ſic auguror, quia gratia Pompeji ſubnixum, oſtendit Valerius. de hoc Paterculus libro II. *Manilius Tribunus Plebis ſemper venalis & alienae miniſter potentiae.* COLER. Nonnulli MSS. *Manlium Criſpum* exhibent. *Manilium* autem hunc illum eſſe, a quo lata fuit lex Manilia, pro qua Ciceronis exſtat oratio, exiſtimavit etiam Glandorpius.

29. *Studio ad accuſationem provectus*] In Campenſi, Cauchiano & Atrebatenſi: *Studio accuſationis provectus.* PIGH. *Studio accuſationis provectus.* Sic & codices Brand. Aldus, *ad accuſationem provectus*: quod in uno quoque cod. Brand. ad marginem notatum video. VORST. *Ad accuſationem* habet Med. prim. Leid. quart. quint. ſext. *Ac ſtudio accuſationem.* Cop. Ceteri recte, *ſtudio accuſationis. Impetu ac ſtudio ad accuſationem* legitur apud Joh. Sariſber. Polycr. L. VII. 25.

30. *Da (inquit) vades reip.*] In Campenſi aliiſque; *praedes.* Recte. *praedes* enim populo vel reip. ſe obligant, interrogati à magiſtratu in publicum ut praeſtent. Auctores Varro & Feſtus. PIGH. *Da, inquit, praedes reip.* Ita rurſus & codices Brand. Aldus pro *praedes* habet *vades.* Sed Pighius maluit *praedes*, ex Campenſi, aliiſque codd. quod ex Varrone & Feſto ſciret, *praedem* vocari, *qui ſe obligat po-*

turum: [31] *etiam de tuo prius, quam de Manilii capite in conſilium judices mittam.* Ita eodem judicio duos ſuſtinuit reos: accuſatione Manilium; libertate Pompejum: & eorum [32] alterum lege peregit, [33] alterum profeſſione, qua ſolum poterat.

5. Ann. urb. 702. Dion. XL. Plut. Pomp. & Catone. Quid ergo? [34] libertas ſine Catone? non magis quam Cato ſine libertate. Nam cum in ſenatorem nocentem, & infamem, reum judex ſediſſet, tabellaeque [35] Cn. Pompeji laudationem ejus continentes prolatae eſſent, proculdubio [36] efficaces futurae pro noxio, ſubmovit eas è quaeſtione, legem recitando, qua cautum erat, *ne ſenatoribus tali auxilio uti liceret.* Huic facto perſona admirationem ademit. Nam quae in alio audacia videretur, in Catone fiducia cognoſcitur.

[37] Cn.

populo, interrogatuſque à magiſtratu, ſi praes ſit, reſpondet, Praes. VORST. *Vades* habent Bit. prim. uterque Med. Leid. prim. Copeſ. Leid. ſext. Periz. *praeſides.* Leid. ſec. conjunxit utrumque. Curt. L. IX. 6. 25. *Veſtram virtutem rerum, quas geſturus ſum, vadem praedemque habeo.* Perizonius adſcripſit, videndum Liv. Epit. 48. & ibi notas. *praedes*, videtur legiſſe etiam Joh. Sariſberienſis. *Vades* certe cum maxime de re capitali dicantur, cur minus ea vox hic loci habeat, quam *praedes*, non video. L. VI. 9. Ext. 2. *Haec enim ſalutis eum ſuae patronum habuit, illa vadem victoriae aſſumpſit.*

31. *Etiam de tuo prius, quam de Manilii capite, in conſilium judices mittam*] Pro *etiam* legendum puto *& jam*; ut in uno cod. Brand. ſcriptum reperio: idque imperativus, qui praecedit, requirere videtur. Quod *judices in conſilium mittere* dicitur actor, non mirum eſt: quippe cum actor & *judicem aliquem procare*, id eſt, poſcere; itemque *judicem aliquem alicui ferre* dicatur. Vide Briſſon. Form. lib. V. p. 369. Similis autem phraſis eſt ei qua centuriae dicebantur *in ſuffragium mitti.* VORST. Non opus ut *etiam*, cum Vorſtio in *& jam* mutes. habent tamen ita quoque Ultraj. ſec. Leid. quint. ſext. Periz. Ed. Mog. Ceteri ante Pighium *jam de tuo prius*, ſcribere maluerunt. Porro uterque Med. Harl. Bit. ſec. Leid. prim. ſext. Cop. *In conſilium judicium mittam.* Periz. Ultraj. ſec. Leid. ſec. Ed. Mog. *In conſilium judicum.* Poſſit videri *judicium* hic pro *judicibus* dici, ut L. VIII. 3. 1. *L. Titio praetore judicium cogente.* Sed minus videtur tamen illud huic loco accomodatum, tum propter vocem praecedentem *conſilium* ſimiliter terminatam, tum quia quarto verbo poſt, *judicio* repetitur. Multo tamen minus recte, Ven. Mediol. Aſcenſ. *conſilium judicis* exhibent. Joh. Sariſber. *in conſilium judices mittam.*

32. *Alterum lege peregit*] Subaudi *reum.* Praeceſſit, *Cum Manilium Criſpum reum ageret.* *Peragere reum* plus eſt quam *agere*; convincere ſcil. atque ut damnetur, efficere. VORST.

33. *Alterum profeſſione*] Quod libere profiteretur, ſe, niſi vereretur, ne Pompejus civile bellum excitaret, ipſum quoque poſtulaturum. VORST.

34. *Libertas ſine Catone*] Sic Senec. *Aut Scipio Romae deeſſe debebat, aut Roma eſſe in libertate.* COLER. Videtur legendum. *Quid ergo? libertas ſine Catone?* ſcilicet *fuit*; vel potius, *memorabitur, laudabitur.* PERIZON. Edd. Ven. *Quid poterat ergo libertas.* De formula. *Quid ergo?* &, *Quid ergo eſt*, vide Cl. Burman. ad Petron. c. 4.

35. *Cn. Pompeji*] De laudatione illa judiciali Suetonius Auguſto. Aſconius in Orat. pro Scauro de Fauſto Sulla. COLER.

36. *Efficaces futurae pro noxio, ſubmovit eas e quaeſtione*] Cauchianus liber ita, *Efficaces futurae protinus ſubmovit eas.* Duo item codices illud. *pro noxio*, non habent. PIGH. *Procul dubio efficaces futurae pro noxio.* Ita Aldus & Martinus Herbip. ediderant. At Pighius expunxit *pro noxio* ſcripſitque *protinus*; quod in uno cod. repererat. Codicum Brand. unus, *proximo:* alter *proxima*; quomodo & editio Chalcocondylae habet. Quae quidem lectionem illam Aldi non obſcure confirmant. VORST.

37 Cn. Lentulus Marcellinus conſul, cum in concione de Magni Pompeji nimia potentia quereretur, aſſenſuſque ei clara voce univerſus populus eſſet: *Acclamate*, inquit, *Quirites*, *acclamate*, *dum licet. jam enim vobis* 38 *impune facere non licebit.* 39 Pulſata eſt tunc eximii civis potentia; hinc invidioſa querela, hinc lamentatione miſerabili. 6. Ann. urb. 697. Dion. xxxix.

Cui candida faſcia crus alligatum habenti 40 Favonius, *Non refert*, inquit, *qua in parte corporis* 41 *ſit diadema;* exigui panni cavillatione 42 regias ei vires exprobrans. At is 43 neutra in parte mutato vultu, utrumque cavit, ne aut hilari fronte 44 libenter agnoſcere potentiam, aut triſti iram profiteri videretur: eaque patientia inferioris etiam generis, & fortunae hominibus aditum adverſus ſe dedit. E quorum turba duos retuliſſe abunde erit. 7. Ann. urb. 699. circiter. Amm. Marc. L. xvii.

45 Hel-

VORST. *Pro nexio*, habet Ed. Mog. & Aſc. cum Harl. Leid. prim. quint. ſext. Ultraj. ſec. *proxima* Copeſ. cum ſex aliis, & ita Ven. ac Med. Editt. prius recte a Vorſtio revocatum videtur.

37. *Cn. Lentulus*] Harl. & Bit. ſec. praenomen delent. Barb. ſec. & Cop. *Gn. enim Lentulus*, quod mutavit Pighius, conſentientibus reliquis noſtris MSS. & Ed. Mog. Perizonius conjiciebat *etiam*, quod exſtat in Mediol. editione, nec diſplicet.

38. *Impune facere non licebit.* Sic omnes typis expreſſi. item Cop. Ultraj. ſec. & Periz. Ceteri, *facere non licet.* Quod ortum fortaſſe ex eo, quod praefert Ultraj. prim. *Non liceat. Licebit*, Joh. Sariſberienſis.

39. *Pulſata eſt tunc eximii civis potentia*] *Pulſari* idem eſt quoque quod vapulare, verberari. Virgilius vi. Aen. *Pulſatusve parens, aut fraus innexa clienti.* Livius ii. 29. *Pulſet tum mihi lictorem.* Hic tamen *pulſata* idem eſt quod *accuſata*, *reprehenſa*; idque per metaphoram. VORST.

40. *Favonius*] Hic ille eſt de quo Salluſtius altera epiſtola ad C. Julium Caeſarem de Rep. Ord. Is molis potius quam Moloni operam dediſſe viſus Ciceroni ad Atticum. COLER.

41. *Sit diadema*] Adeo Romanis erat inviſum iſtud imperii, aut regni potius ſignaculum. Florus lib. iii. de Tib. Graccho: *Manu caput tangens, praebuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis.* Quare & ab Antonio accipere Caeſar recuſavit ut ſcribit Sueton. Idem de Tito: *In conſecrando apud Memphim bove diadema geſtavit: de more id quidem priſcae religionis: ſed non deerant, qui ſecius interpretarentur.* Cetera dicam ad lib. vii. COLER. *Qua in parte corporis ſit diadema.* Quoniam *faſcia candida*, qua alligatum crus Pompejus habuit, *diadema* vocatur, apparet vel hinc, diadema, inſigne regium, faſciam candidam fuiſſe, qua frontem obligarent. In quam ſententiam varia quoque alia congeſta vide à Lipſio in Notis ad lib. vi. Tac. VORST. Vide Magii Miſc. L. iii. 3. Caſaub. ad Suet. in Aug. c. 82. PERIZON. Et Gudium ad Phaed. L. v. 7.

42. *Regias ejus vires exprobrans*] Leid. quint. & Harl. *Et.* ut legere etiam Perizonio placebat. Nec immerito. Pro *vires.* Leid. ſec. ſext. uterque Ultraj. Barb. prim. Bit. ſec. *Ejus res* ſcribunt; Leid. prim. *Opes. Ejus res* habet quoque Mog. Nempe ex *Et vires*, natum eſt *Ejus res.*

43. *Neutra in parte*] An non legendum, *Neutram in partem?* PERIZON.

44. *Libenter agnoſcere*] *Libenter*, deeſt in Med. primo. pro *inferioris.* Harl, *Miſerioris.*

45. *Aelius Mantia*] In hoc cap. multa a commentatoribus temere commiſcentur, maxime de Perpenna praetorio viro a Pompejo caeſo; quem eumdem exiſtimant cum eo, qui poſtea Ariſtonicum vicit. Septuaginta circiter annis ante hunc Perpennam, quod Libro tertio indicavimus, quam hoc loco copioſius: ideoque hic ſuperſedeo plura dicere. Badius putat etiam Pompejum occidiſſe Cn. Carbonem, quando ipſe Pompejus jam tertium eſ-

8. [45] Helvius Mancia Formianus, libertini filius, ultimae [46] ſenectutis, L. Libonem apud cenſores accuſabat. In quo certamine cum Pompejus Magnus humilitatem ei, aetatemque exprobrans, *ab inferis illum ad accuſandum remiſſum dixiſſet: Non mentiris*, inquit, *Pompei. venio enim ab inferis; in* [47] *L. Libonem accuſator venio:* [48] *ſed dum illic moror, vidi cruentum* [49] *Cn. Domitium Ahenobarbum deflentem, quod ſummo genere natus,* [50] *integerrimae vitae, amantiſſimus patriae, in ipſo juventutis flore, tuo juſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate conſpicuum Brutum ferro laceratum, querentem id ſibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidiſſe. Vidi Cn. Carbonem, acerrimum pueritiae tuae, bonorumque patris tui defenſorem,* [51] *in tertio conſulatu catenis, quas tu ei injici juſſeras, vinctum, obteſtantem te,* [52] *adver-*

Ann. urb. 698.
Ann. urb. 672. Livius LXXXIX. Plut. Pomp. Appian. I.
Ann. urb. 676. Livius XC. Plutarch. Zonaras.
Ann. urb. 671. Livius LXXXIX. Plutarch. Appian. Zonaras.

ſet conſul; cum contra Pompejus eum occidit, cum Cn. Carbo tertium gereret conſulatum: plus enim 30 annis poſt hanc hiſtoriam Pompejus fit conſul. quod autem hic de Perpenna dicitur *Quiritatu tuo*, ego τὸ *tuo*, quid ibi faciat haud equidem intelligo. Si tollatur optime habebit locus. *Vidi* (inquit) *eodem habitu & quiritatu praetorium virum Perpennam.* GLAREAN. *Helvius Mancia.* Aliquot MSS. *Helius*, vel *Elius*, praeferunt. Cic. L. II. de Orat. c. 66. meminit *Helmii Manciae*, ut & Quintil. L. VI. Inſtit. c. 3. ubi tamen Cl. Burmannus ſummo jure dubitat, an rectum ſit *Helmius*, & non potius ſcribendum, *Helvius*, vel, *Aelius*. *Helvius* videtur etiam legiſſe P. Leopardus L. XV. Emend. c. 17. *Aelius Mancia* hic legebatur ante Pighium. Leid. quint. *Pelnius.* Ultraj. prim. *Helnius.* Joh. Sarisber. *Helvius.*

46. *Senectutis ultimae*] Citat hoc exemplum Johannes Sarisberienſis lib. VII. c. 25. COLER.

47. *L. Libonium accuſaturus*] Liber Danielis: *L. Libonium accuſator*, legitur eadem ratione apud Salluſtium *aemulus dicta ac facta.* COLER. *Venio enim ab inferis L. Libonem accuſaturus.* Uterque cod. Brand. *In L. Libonem accuſator venio.* Cum quo fere congruit, quod in libro P. Dan. legit Colerus, *L. Libonium accuſator.* Sed & Joh. Sarisberienſis ita legit. Nam & ipſe lib. VII. c. 25. verba Helvii ſic refert, *Ab inferis in Libonem venio accuſator.* Denique & Gronovius in duobus libris ita ſcriptum reperit; ut in lib. IV. Obſ. c. 20. ipſe teſtatur. VORST. Ed. Mog. habet, *Marci L. Libonis accuſator venio.* Leid. prim. *M. L. Libonis accuſator venio.* Duac. unus, Ultraj. ſec. *M. Lucii Libonis accuſator venio.* Harl. Bit. ſec. Med. prim. Leid. tert. *Marcum Lucium Libonem accuſator venio.* Sed Venn. Mediol. Aſcenſ. Lugdunenſis 1512. quae ex prima Aldina videtur expreſſa, *In L. Libonem accuſator venio*, cum MSS. Bit. prim. Barb. Leid. quart. quint. ſext. ſept. Periz. Copeſ. Ultraj. prim. Duac. alter. Quare cum id etiam valde ſummo in his literis viro J. Fred. Gronovio verum videretur, ita reſtitui. *Marcum*, ortum fuit ex *in*, pro quo ſcriptum fuit *m.* quod pro *Marco* acceptum locum varie interpolandi cauſſam praebuit. *In Libonem accuſator venio*, legit etiam Joh. Sarisberienſis.

48. *Sed dum illic moror*] In tribus codd. quos Gronovius inſpexit, verbum *venio* bis ponitur, legiturque, *venio: ſed dum.* VORST.

49. *Cn. Domitium Ahenobarbum*] Nonnulli MSS. G. plerique. *Anobarbum*, vel *Enobarbum* item *Inobarbum*, ut habet quoque Mog. Etiam *Enobardum.* Sunt quoque qui *Ahenobarbum* retinent. quod primus edidit Pighius.

50. *Integerrimae vitae, amantiſſimus patriae*] Harl. *Integerrimus vitae.*

51. *In tertio conſulatu ſuo*] MSS. omittunt pronomen *ſuo*, quod a Pighio primum adjectum, ideo expellendum duxi.

52. *Adverſus omne fas & nefas*] Conjunguntur ita *fas* & *nefas*, quomodo *jus* & *injuria.* Terentius And. I. 3. *Quo jure, quaque injuria, praecipitem me in piſtrinum dabit.* VORST. *Et nefas* videntur delenda: niſi legendum ſit *fas ac jus.* Solent enim ſaepe conjungi. Liv. L. XLV. 33. *Quibus ſpolia hoſtium dicare jus faſque eſt.* PERIZON. MSS. nihil variant. Abſurdum

verſus omne fas ac nefas, cum in ſummo eſſet imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi [53] *eodem habitu, & quiritatu praetorium virum Perpernam ſaevitiam tuam execrantem, omneſque eos una voce indignantes, quod indemnati ſub te adoleſcentulo carnifice occidiſſent.* [54] Obducta jam vetuſtis cicatricibus bellorum civilium vaſtiſſima vulnera, [55] municipali homini, ſervitutem paternam redolenti, [56] effrenatae temeritatis, intolerabilis ſpiritus, [57] impune revocare licuit. Itaque eo tempore & fortiſſimum erat Cn. Pompejo maledicere, & tutiſſimum. Sed non patitur nos hoc longiore querela proſequi perſonae inſequentis aliquanto ſors humilior.

Ann. urb. 681. Livius xcvi. Vellejus. Appian.

[58] Diphilus tragoedus, cum Apollinaribus ludis inter actum ad eum ver- 9.

dum tamen ut etiam *adverſus nefas* Carbo trucidatus dicatur. Quare omnino veriſimile eſt a Valerio id non eſſe profectum. Quamvis enim *fas & nefas* alibi conjungantur, non tamen uſquam, opinor, ubi alterutrum ſententiae ſit prorſus contrarium. Placet cum Perizonio legere *fas ac jus*, vel *jus ac fas*. Aſcenſius exponit nulla habita ratione faſne an nefas eſſet. Quod non putem exemplo probatum iri.

53. *Eodem habitu & Quiritatu*] Aſcenſ. edidit. *Habitu & Quiritatu tuo*, & exponit, donatum inſignibus & civitate Romana, licet Graecus eſſet, ut tu. In quo ſequitur fere Oliverium. Vel, inquit, *Quiritatu tuo*, i. e. lamentatione, qua tu uti debebas. Theophilus dicit *Quiritare* eſſe Quiritum fidem implorare. Sed pronomen *tuo*, quod illis moleſtiam peperit, in pauciſſimis eſt MStis. nec debet adeſſe, ut olim jam vidit Glareanus. *Quiritatu*, nihil aliud hic eſſe quam lamentatione, monuit dudum Paul. Leopardus L. xv. Emend. c. 16.

54. *Obducta jam vetuſtis cicatricibus*] In Atrebatenſi perperam, *vetus cicatricibus.* Verum in Cauchiano quam rectiſſime, *vietis cicatricibus*, eleganti epitheto. Eſt enim *vietus*, ut Feſtus interpretatur, languidus, ſine vi, putris ac naturalibus privatus viribus. Terent. Eunucho:

Hic eſt vietus, vetus, veternoſus ſenex.

Item Plautus in Mercat.

Acheronticus ſenex, vietus, decrepitus.

Vietas igitur *cicatrices* aptiſſime vocat veteres quidem, ſed putres ac male curatas. PIGH. *Obducta jam vietis cicatricibus.* Ita Pighius ex uno cod. Cauchiano. Alii codices, *vetuſtis cicatricibus.* VORST. Et ſic habent quoque MSS. duodecim. Leid. prim. *vetuſtatis*, quint. *Vetuſtas. Vieta* vero cum dicantur, quae ipſa vetuſtate marcida, ac corrupta ſunt, vox illa minus cicatricibus his convenire videbatur, quam ut hic diutius deberet retineri: Auctor enim hic nihil aliud ſignificat, quam, vulnera ipſa vetuſtate ſanata.

55. *Municipali homini*] Helvius Mancia non Romanus, ſed, ut praedixit, Formianus, Formiis, Campaniae oppido oriundus, fuit. VORST.

56. *Effrenatae temeritatis, intolerabilis ſpiritus*] Ita in codd. Brand. MSS. & vetuſtis typis expreſſis eſt. Et referenda haec ſunt ad vocem *homini*, quae praecedit. Pighius neſcio qua de cauſſa maluit, *infrenata temeritate, intolerabilique ſpiritu.* Schottus quoque in ſuo ſcriptum reperit, uti nos reperimus; niſi quod in uno cod. perperam *intolerabiles* fuit pro *intolerabilis.* Vide Obſ. hum. III. 32. VORST. Forte, *Effrenatae temeritatis intolerabili ſpiritu*, ut proprie ad hanc ejus audaciam referatur, non ad ceteram ejus vitam, quod fit, ſi cum Vorſtio omnia in genitivo legas. PERIZON. Leid. quart. *Effrenata temeritate intolerabilis ſpiritus*; ceteri omnes, ut Vorſtius reſtituit, omnia ponunt in Genitivo.

57. *Impune revocare licuit*] Inter excerpta Lipſienſia annotatum video, Concinnius hic legi poſſe *renovare.* Reſpexit credo ille ad hoc Virg. L. II. Aeneid. 4.

Infandum regina jubes renovare dolorem.

Sed *Revocare* paſſim pro *renovare* ponitur. Vide Paſſeratium ad Prop. Lib. I. 15. 25.

Deſine jam revocare tuis perjuria verbis
Cynthia, & oblitos parce monere Deos.

58. *Di-*

Ann. urb. 694. Cic. ad Att. II. 19. verſum veniſſet, in quo haec ſententia continetur, 59 *Miſeria noſtra magnus eſt*, 60 directis in Pompejum magnum manibus, pronuntiavit: 61 revocatuſque aliquoties à populo, ſine ulla cunctatione, nimiae illum & intolerabilis potentiae reum 62 geſtu perſeveranti egit. Eadem petulantia uſus eſt in ea quoque parte, *Virtutem iſtam veniet tempus cum graviter gemas.*

10. Ann. urb. 669 Livius XXXIV. 63 M. etiam Caſtricii libertate inflammatus animus. qui cum Placentiae magiſtratum gereret, Cn. Carbone conſule jubente decretum fieri, quo ſibi obſides à Placentinis darentur, nec ſummo ejus imperio obtemperavit, nec maximis viribus ceſſit. 64 Atque etiam dicenti *multos ſe gladios habere*, reſpondit, *Et ego annos.* Obſtupuerunt tot legiones, tam robuſtas ſenectutis reliquias intuentes. Carbonis quoque ira, quia materiam ſae-

58. *Diphilus*] Duo hic ſunt verſus, alter Jambicus dimeter, alter Trochaicus tetrameter catalecticus *Eamdem virtutem iſtam veniet tempus cum graviter gemas.* Tractat hunc locum diligenter Eraſmus in Apophthegmatum Lib. VIII. GLAREAN.

59. *Miſeria noſtra magnus eſt*] Cicero l. II. ep. 19. Att. *Ludis Apollinaribus Diphilus tragoedus in noſtrum Pompejum petulanter invectus eſt: Noſtra miſeria tu es magnus. Millies coactus eſt dicere eadem. Virtutem iſtam veniet tempus cum graviter gemes.* VORST. *Miſeria noſtra magnus eſt.* Lege omnino, *es.* Ita enim ſonabat verſus; ita ſcribitur apud Ciceronem; & aeque hic ſecunda perſona retinenda, quam paulo poſt *cum graviter gemas*, quae & ἐμφατικωτέρα. In MS. *eſt.* Mox *directis in Pompejum manibus.* MS. *dir. in Pompejum magnum manibus.* melius ut appareat clarius alluſio. PERIZON. *Eſt*, retinetur a ſcriptis, tamen cum Perizonio *es*, praetulerim. *in Pompejum magnum* legebatur ante Pighium, & exſtat in MSS. undecim.

60. *Directis in Pompejum manibus*] Falſum hoc eſſe monuit Lipſius l. I. var. lect. c. II. idque demonſtrat verbis Ciceronis quae modo poſita inſequuntur: *Caeſar cum veniſſet mortuo plauſu, Curio filius eſt inſecutus. Huic ita plauſum eſt, ut ſalva rep. Pompejo plaudi ſolebat. Tulit Caeſar graviter. Literae Capuam ad Pompejum volare dicebantur.* Ex his nimirum apparet, quod Pompejus tum temporis non Romae, ſed Capuae fuerit. VORST. Non patitur tamen auctorem noſtrum ita mendacii argui Pighius, ſed mavult eos dicere, ita Diphilum, ut hiſtriones inter agendum ſolent, cum ea verba pronunciaret, manuum geſtus direxiſſe, uti populo palam fieret Pompejum ab eo ſignari; forte ſtatuam vel monumentum ejus aliquod indicando, quo cognoſci poſſet. ad A. U. C. DCXCIV. ſed nemo ex verbis Valerii hoc intellexerit, qui proculdubio ad id, quod Pighius vult ſignificandum, alia quadam elocutionis forma fuiſſet uſurus.

61. *Revocatuſque*] Cic. *millies coactus eſt dicere.* COLER.

62. *Geſtu perſeveranti egit*] MSS. decem cum omnibus ante Pighium impreſſis, *geſtu perſeveranter egit.* Cop. *perſeverante.*

63. *M. etiam Caſtricii*] Sic Pighius. Recte. probant enim MSS. ante fere *Caſtritii* excudebatur: & paulo poſt, *dum Placentiae*; verum MSS. *cum* habent.

64. *Atque etiam dicenti*] MSS. ſeptem, *Atque etiam dicente.* Harl. *Atque eodem dicente.* Sed omnes Edd. *dicenti.* Leid. quart. ſext. cum Med. prim. *In ſe ipſam.*

65. *Quid agam? dependam*] Bit. prim. *Aut dependam?* Med. prim. Ultraj. ſec. in principio Copeſ. *Temeritatis plena fuit poſtulatio.*

66. *Ex ſuo fiſco*] Caeſar nondum conſtituerat ſibi fiſcum. PERIZON.

67. *Caeſellius*] Lib. Dan. *Paſcellius.* in veteribus Codd. Horatianis *Caſſellius Aulus.* Pandectae Florentiae *Caſcelius.* Pomponius: *Ex his Trebatius peritior Caſcelio, Caſcelius Trebatio eloquentior fuiſſe dicitur, Ofilius utroque doctior.* COLER. *A. Caſcellius.* Mentionem hujus & infra VIII. 12. I. facit, dicitque conſultores ad hunc rejectos fuiſſe à Scaevola. Sed varia nominis ſcriptio. Scribitur enim & *Caſcellius*,

ſaeviendi perquam exiguam habebat, parvulum vitae tempus ablatura, in ſeipſa collapſa eſt.

Jam Scr. Galbae temeritatis plena poſtulatio, qui divum Julium conſummatis victoriis, in foro jus dicentem, in hunc modum interpellare ſuſtinuit: *C. Juli Caeſar, pro Cn. Pompejo Magno, quondam genero tuo, in tertio ejus conſulatu pecuniam ſpopondi, quo nomine nunc appellor:* [65] *Quid agam? dependam?* Palam atque aperte ei bonorum Pompeji venditionem exprobrando, ut à tribunali ſummoveretur, meruerat: ſed illud ipſa manſuetudine mitius pectus, aes alienum Pompeji [66] ex ſuo fiſco ſolvi juſſit. 11. Ann. urb. 708. circiter.

[67] A. Caſcellius, vir juris civilis ſcientia clarus, quam periculoſe contumax! Nullius enim aut gratia, aut auctoritate compelli potuit, [68] ut de aliqua earum rerum, quas triumviri dederant, [69] formulam componeret; hoc animi judicio [70] victoriae eorum beneficia extra omnem ordinem legum 12. Ann. urb. 740. circiter.

lius, & *Caſellius*, & *Caſſellius*. In Macrobii l. II. c. 6. ſcriptum eſt *Caſcellius*. Et monet Pontanus, in MSS. legi *Caſellius*. In veteribus libris Horatianis legi *Caſſellius Aulus*, teſtis Colerus. Verba Horatii in de A. P. ſunt: *Nec ſcit quantum Caſſellius Aulus*. In Pandectis Florentinis legitur *Caſcelius*. Ad quod proxime accedit quod in codd. Brand. Valerii Max. legitur *Paſcelius*. Item quod in altero illo loco loco Valerii VIII. 12. 1. iidem codices habent *Caſcellium*, & *Caſtellum*. Pighius utroque loco Valerii ſcribit *Caeſellius*. VORST. In MSS. novem legitur *Paſcelius*, vel *Paſſelius*, vel *Paſſellius*. Mog. *Paſſelius*. Ven. & Mediol. *Caſelius*. Sed plerique ſcripti pro *A.* habent *Age*. non male profecto. Et ſic legebatur ante Pighium. Fortaſſe ſcripſit *Age A. Caſcellius*. L. III. 5. 2. *Age, Q. Maximi &c. filius quam perditam luxuria vitam egit*. L. V. 1. 4. *Age, M. Marcelli clementia, quam clarum, quamque memorabile exemplum haberi debet*. L. II. 6. Ext. 6. *Age, quid illud inſtitutum Athenarum quam memorabile*. Et ſic alibi ſaepe. De vera ſcriptione nominis *Caſcellii*, etiam inter Juriſconſultos non ſatis conſtat. Vide Ampl. Bynkershoek in Opuſc. p. 79. ubi etiam in optimis illis Pandectarum membranis Florentinis modo *Caſcellium*, modo *Caſcelium* ſcribi docet. Apud Joh. Sariſber. legitur *Paſchelius Junius*.

68. *Ut de aliqua earum rerum, quas triumviri dederant*] *Dare* hic pro *facere*, *conſtituere*. Triumviri autem ſunt ii, qui ſeſe ipſi triumviros reip. conſtituendae appellarant, Octavius Caeſar, M. Antonius & M. Lepidus. VORST. Imo *dare* hic ſolita etiam ſignificatione accipi debet; unde mox dicit *beneficia*. Nec enim triumviri minus multa dono dederunt, quibus gratificari volebant, quam eorum cauſſa conſtituerunt. Dio Caſſius L. XLVII. p. 335. Τῶν δὲ λογιμωτέρων τὰς μὲν τοῖς κτήματι τοῖς τῶν ἀπολλυμένων ἐδελέαζον, τὰ μὲν ἐπωνίζοντες, τὰ δὲ καὶ προῖκα σφίσι χαριζόμενοι. Sed hoc paulo poſt vidi etiam Perizonium annotaſſe.

69. *Formulam componeret*] Qua probaret, quae improbanda ac vituperanda erant. VORST. Sic explicat etiam Oliverius. Intellige *formulam*, qua liqueret, ea, quae a triumviris tributa erant, juſte & legitime poſſideri. Liv. L. XXXII. 33. *Panapolin Byzantiis in antiqui formulam juris reſtitui*. L. XXXIII. 38. *Omnes Aſiae civitates in antiqui formulam imperii redigere eſt conatus*. L. XXXIX. 26. *Paracheloida nullo jure Aetolorum formulae factam*.

70. *Victoriae eorum beneficia*] *Victoriarum beneficia*, habetur in Suſiano & aliis Quod placet. PIGH. *Victoriae eorum beneficia extra omnem ordinem legum ponens*. Pighius in quibusdam codd. reperit *victorum beneficia*: id quod & in textum recepit. Mihi *eorum* videtur non abeſſe poſſe. Et habet illud uterque cod. Brand. vetereſque typis expreſſi. Ceterum pro *victoriae* unus cod. Brandeb. habet *univerſa*: quae vox & apprime commoda hic eſt. Vellet ergo dicere, Caſcellium univerſa beneficia triumvirorum extra omnem ordinem le-

gum ponens. [71] Idem cum multa de temporibus Caeſaris liberius loqueretur, amicique ne id faceret monerent: *duas res*, [72] *quae hominibus amariſſimae viderentur, magnam ſibi licentiam praebere* reſpondit, [73] *ſenectutem & orbitatem.*

Externa.

I. Plut. Apoph. [74] Inſerit ſe tantis viris mulier alienigeni ſanguinis: quae à Philippo rege temulento [75] immerenter damnata, *Provocarem ad Philippum*, inquit, *ſed ſobrium.* Excuſſit crapulam oſcitanti, [76] ac praeſentia animi ebrium reſipiſcere, cauſſaque diligentius inſpecta juſtiorem ſententiam ferre coëgit. Igitur aequitatem, quam impetrare non potuerat, extorſit: [77] potius praeſidium à libertate, quam ab innocentia mutuata.

Jam

legum poſuiſſe, id eſt, minime ea pro legibus habuiſſe, ut propter illa quicquam inhoneſti faceret. VORST. Non *victorum*, ſed *victoriarum* in textum Pighius receperat. Quod equidem in MSS. non invenio. Sed vel *victoriae eorum*, quod exſtat in MSS. quinque, Mog. & pleriſque editionibus. Sed Harl. Bit. prim. Leid. quart. quint. ſext. ſept. Ultraj. primus habent. *Univerſa eorum beneficia.* Bit. ſec. Med. ſec. Leid. tert *Victoriae univerſa eorum beneficia.* Barb. prim. *pritoriae.* Ed. Mediol. *Univerſa victoriae eorum beneficia.* Quod non diſplicet; Magnam enim emphaſin habet, *univerſa* beneficia victoriae eorum extra *omnem* legum ordinem ab ipſo poſita dici.

71. *Idem cum multa de temporibus Caeſaris liberius loqueretur*] Veteri deeſt vox, *Caeſaris*; & pro *temporibus*, legit *patribus.* Tu non ambiges quin, *partibus*, vera ſcriptio ſit, voce etiam illa rejecta. Partes eo ſenſu quem ſupra notavi. LIPS. Mutationem Lipſii concoquere non poſſum. Quid venuſtius, quam *tempora Caeſaris* appellare ſingulare illud imperium? COLER. Lipſius pro *temporibus* legi malit *partibus*: verum ſine cauſa. *Tempora Caeſaris* ipſa Caeſaris acta & res geſtae ſunt. VORST. *Cum multa de temporibus Caeſaris liberius loqueretur.* In hoc Cod. ut & Lipſ. omittitur *Caeſaris*. Sed *temporibus* retinet. quod cum Lipſii codex non intelligeret, mutavit in *patribus.* unde ille facit *partibus.* Quod rejiciunt Colerus & Vorſtius, retinentque *de temporibus Caeſaris.* Non male tamen ſimpliciter dicitur *de temporibus.* Sic enim & Ciceroni male ceſſit, *quod de temporibus quereretur.* Paulo ante, *quas triumviri dederant* non exponendum eſt cum Vorſtio *fecerant*, ſed vulgari ſenſu. Reſpicitur enim ad *beneficia*, quae utique revera *dederant*, formulam illorum beneficiorum intelligo *een acte, een ordonnantie.* PERIZON. *Temporibus* recte retinent omnes ſcripti. Sed Ultraj. ſec. Harl. Bit. ſec. Med. uterque Barb. prim. Leid. ſec. cum Ed. Mog. omittunt *Caeſaris* Perizon. nonnihil favet Lipſio, in eo enim ſcribitur. *Cum multa de patribus liberius ejus loqueretur.* Ex notis Oliverii colligas ipſum quoque legiſſe *de temporibus liberius loqueretur*: dum ait, ipſum ſine dubio carpſiſſe crudelitatem triumvirorum. Non auſim tamen τὸ *Caeſaris* hic ſuſpectum habere. Potuit enim hoc factum fuiſſe ut, etiam tempore triumvirorum, Caſcellius de temporibus Caeſaris quereretur. *tempora* vero ſimpliciter ſi accipias, niſi praeſentia intelligi non poſſunt. quod etiam rectum eſt.

72. *Quae hominibus amariſſimae viderentur*] Ita omnino legendum; non, ut Pighius & hunc ſecuti Colerus & Thyſius edidere, *videntur.* Et habet ita uterque cod. Brand. VORST. *Videntur* habent etiam typis expreſſi ante Pighium, praeter Mogunt. quae cum compluribus MSS. *viderentur* exhibet.

73. *Senectutem*] Similiter Conſidius apud Plutarch. in Caeſare p. 714. Ed. Franc. & de Solone Lib. An Seni gerenda ſit Reſp. p. 794. item L. II. Macchab. 6. 23. PERIZON.

74. In-

Jam illa non ſolum fortis, ſed etiam urbana libertas. [78] Senectutis ultimae quaedam, [79] Syracuſanis omnibus [80] Dionyſii tyranni exitum, propter nimiam morum acerbitatem & intolerabilia onera, votis expetentibus, ſola quotidie matutino tempore deos, ut incolumis ac ſibi ſuperſtes eſſet, orabat. Quod ubi is cognovit, non debitam ſibi admiratus benevolentiam, arceſſit eam, &, *quid ita hoc, aut quo ſuo merito faceret*, interrogavit. Tum illa, *Certa eſt*, inquit, *ratio propoſiti mei. puella enim, cum gravem tyrannum haberemus, carere eo cupiebam: quo interfecto, aliquanto tetrior* [81] *arcem occupavit. Ejus quoque finiri dominationem magni aeſtimabam: tertium te ſuperioribus importuniorem habere coepimus rectorem.* [82] *Itaque timens, ne, ſi tu fueris abſumptus, deterior in locum tuum ſuccedat, caput meum pro tua ſalute devoveo.* Tam facetam audaciam Dionyſius punire erubuit.

[83] In-

74. *Inſerit ſe tantis viris*] Med. prim. *Interſerit.*

75. *Immerenter damnata*] Unus cod. Brand. *Immerens damnata.* VORST. Et noſtri quatuor *immerens*. *Immerenter* neſcio an alibi facile invenias.

76. *Ac praeſentia animi ebrium reſipiſcere*] Ita unus cod. Brand. & editio Aldina. Nec multum diſcrepant alii tum MSS. tum typis expreſſi; ut in quibus eſt *praeſentis animi.* Pighius tamen maluit *praeſenti animo:* eumque Colerus ac Thyſius ſunt ſecuti. Vera lectio omnino eſt *praeſentia animi.* Et ſenſus eſt, feminam iſtam praeſentia animi, id eſt, audacia ſua effeciſſe, ut Philippus reſipiſceret, juſtioremque ſententiam ferret. VORST. *Praeſentia animi* habet Leid. quart. quint. ſext. Ultraj. prim. Ceteri cum Edd. Mog. Ven. Mediol. *Praeſentis animi.* & ſic apud Joh. Sarisberienſem. Recte *praeſentia animi* Vorſtius reſtituit.

77. *Potius praeſidium à libertate quam ab innocentia mutuata*] Ita Pighius, & ante eum Martinus Herbip. Aldus & Chalcocond. *mutuavit.* Uterque cod. Brand. *mutuatum.* VORST. *Mutuata.* MS. *Mutuatum* Quomodo & codd. Brand. uterque: quapropter non rejiciendum puto, cum Edd. hic varient. Aliae *Mutuata*, aliae *mutuavit*, praeferentes. vide Vorſtium. Scilicet non viderunt, quis in his verbis eſſet ſenſus. Nempe conjungenda ſunt omnino. *Igitur aequitatem, quam impetrare non potuerat, extorſit potius praeſidium* (id eſt melius, fortius) *a libertate quam ab innocentia mutuatum.* Sic plane Jul. Firmicus de Prof. Rel. errore p. 176. Ed. Commel. *Nomen a ferendis fructibus mutuatum.* ſic *mutuare* active. VII. 4. 3. *Virtutis Romanae praeſidium ab aſtutia mutuantis.* ſic IX. 2. Ext. 8. *vires a labore mutuatus eſt.* VIII. 7. ext. 1. PERIZON. MSS. ſeptem *mutuatum.* Tres, *mutuata*, ceteri *mutuavit.* *Mutuata*, habet etiam Ed. Mog. quod praetulerim.

78. *Senectutis ultimae quaedam*] Exemplum hoc ac ſuperiora pleraque omnia, citat Joh. Saresberienſis Lib. VII. c. 25. Policratici. VORST. Uterque Med. cum Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *Quaedam mulier.*

79. *Syracuſanis omnibus &c.*] MSS. Tredecim habent *Syracuſis*, ut & omnes ante Pighium Edd. Quod non opus fuerat mutari. Lego *ſenectutis ultimae quaedam mulier Syracuſis, omnibus &c.* ut rem Syracuſis factam ſignificet. Nec ſoli enim Syracuſani exitum ejus votis expetebant, ſed omnes, qui ſub ejus imperio erant Siculi. Vide L. II. 7. Ext. 6. *Himerae quaedam non obſcuri generis femina.*

80. *Dionyſii tyranni exitium*] MSS. decem cum omnibus Pighio vetuſtioribus Edd. *Exitium* habent. Paulo poſt MSS. tredecim *Non debitam ſibi*, quod Pighius mutaverat in *Indebitam.* pro *tetrior* aliquot MSS. *deterior*, quas voces ſupra jam plus ſemel confuſas vidimus.

81. *Arcem occupavit*] Vide Gudium ad Phaed. L. I. 2.

Arcem tyrannus occupat Piſiſtratus.

82. *Itaque timens ne ſi tu fueris abſumptus*] De-

3. Cic. Tuſc. I. & v. Sen. de Tranquill. [83] Inter has & Theodorum Cyrenaeum quaſi animoſi [84] ſpiritus conjugium eſſe potuit, virtute par, felicitate diſſimile. Is enim Lyſimacho regi mortem ſibi minitanti, *Enimvero*, inquit, *magnifica res tibi contigit*, [85] *quia cantharidis vim aſſecutus es.* Cumque hoc dicto accenſus, [86] cruci eum ſuffigi juſſiſſet, *Terribilis haec*, ait, *purpuratis ſit tuis: mea quidem nihil intereſt*, [87] *humine an ſublime putreſcam.*

Dele illud, *timens*, fide libri. LIPS. *Itaque timens, ne, ſi tu fueris abſumptus.* Notat Lipſius, *timens* à quodam libro abeſſe: idemque expungendum eſſe. Abeſt ſane & ab utroque cod. Brand. Sed ego tamen fide aliorum codicum retinendum putem. Legit & Joh. Saresberienſis, ut ex L. VII. c. 25. Policratici apparet. VORST. Abeſt etiam ab Ultraj. prim. Harl. Bit. & Med. ſec. Barb. prim. Cop. & Periz. Nec valde deſideres. Animoſius certe ita reſponſum eſt, quia ſic quod faciebat non tribuebat timori ſuo, ſed ſaluti patriae, pro qua non dubitat caput ſuum devovere, & ſua morte ejus vitam redimere a diis parata.

83. *Inter has*] Duas feminas puta, de quibus praedixit. VORST.

84. *Spiritus conjugium*] Nimis quam eleganter. i. Societas κὶ ἡ πρὸς ἁρμονία. COLER. *Animoſi ſpiritus conjugium. Conjugium* pro ſocietate. VORST.

85. *Quia cantharidis vim aſſecutus es*] Cic. v. Tuſc. *Magnum vero, inquit, effeciſti, ſi cantharidis vim conſecutus es.* Idem L. IX. ad Fam. 21. *Cajus, accuſante L. Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur.* Apparet *cantharidas* animalculi venenati genus eſſe. VORST.

46. *Cruci eum ſuffigi*] Multi MSS. *Affigi.* Vide ad L. II. 7. Ext. I.

87. *Humine an ſublime*] MSS. Undecim cum Vetuſtiſſimis editionibus. *Humi an ſublime.*

Caput III.

DE SEVERITATE.

1. *Populi Rom.*
2. *P. Mucii Scaevolae, trib. pl.*
3. *Senatus Rom.*
4. *M? Curii Dentati Coſ.*
5. *L. Domitii Ahenobarbi pr.*
6. *M. Horatii Tergemini.*
7. *Senatus Rom. in inceſtas.*
8. *Cognatorum in veneficas.*
9. *Egnatii Metelli.*
10. *C. Sulpicii Galli.*
11. *Q. Antiſtii Veteris.*
12. *P. Sempronii Sophi.*

Externorum.

1. *Lacedaemoniorum.*
2. *Athenienſium.*
3. *Cambyſis regis Perſarum.*

Armet ſe duritia pectus neceſſe eſt, dum horridae ac triſtis ſeveritatis acta narrantur; [1] ut omni mitiore cogitatione ſepoſita, rebus auditu aſperis vacet. Ita enim [2] deſtrictae & inexorabiles vindictae, & varia poena-

1. *Ut humaniore cogitatione ſepoſita*] Sic edidit Pighius & eum ſecuti. Miror hic tacere Vorſtium: equidem enim in omnibus MSS. & Edd. invenio, *Ut omni mitiore cogitatione ſepoſita.* Quod etiam melius eſt, & multo quidem. quare reſtituendum credidi.

2. *Districtae & inexorabiles vindictae*] Pighius edidit *deſtrictae:* quem Colerus atque Thyſius ſequuntur. Antiquiores typis expreſſi & Brand. MSS. habent *diſtrictae.* VORST. Vide ſupra ad. L. II. 9. 6. *Diſtrictae* eſſet occupatae, diſtractae. Flor. L. IV. 12. *Diſtricto circa mala ſua*

narum genera in medium procurrent: utilia quidem legum munimenta; ſed minime in placido & quieto paginarum numero reponenda.

[3] M. Manlius, [4] unde Gallos depulerat, inde ipſe praecipitatus eſt; quia fortiter defenſam libertatem nefarie opprimere conatus fuerat. Cujus juſtae ultionis nimirum [5] haec praefatio fuit. [6] *Manlius eras mihi, cum* [7] *praecipites agebas Senones:* [8] *poſtquam imitari coepiſti, unus factus es ex Senonibus.* Hujus ſupplicio aeternae memoriae nota inſerta eſt. Propter illum enim lege ſanciri placuit, nequis patricius in arce, aut Capitolio, habitaret: quia domum eo loci habuerat, [9] ubi nunc aedem Monetae videmus. [10] Par indignatio civitatis adverſus Sp. Caſſium erupit: cui plus ſuſpicio concupitae dominationis, quam tres magnifici conſulatus, ac duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerunt. Senatus enim, populuſque Rom. non contentus capitali eum ſupplicio afficere, [11] interempto domum ſuperjecit, ut penatium quoque ſtrage puniretur. In ſolo autem aedem Telluris fecit. Itaque

1. Ann. urb. 370 Livius VI. 20. Plut. Camill. Zonaras. Gell. 17. 21.

Ann. urb. 268. Livius II. Dionyſ. VIII. Cic. p. domo.

ſua imperio. Liv. L. XXXV. 18. *Hannibalem quoque in Africam mittendum ad diſtringendos Romanos.* Curt. L. III. 3. 4. *Ad haec vates varia interpretatione curam diſtrinxerant.* MSS. ſeptem habent *inexorabilis vindictae*, quibus accedit Ed. Mog. Deinde Harl. cum Leid. ſec. *In placito & quieto.*

3. *M. Manlius*] In MSS. fere eſt *Mallius.*

4. *Unde Gallos depulerat, inde ipſe praecipitatus eſt*] De ſaxo Tarpejo puta. Liv. L. VI. *Damnatum tribuni plebis de ſaxo Tarpejo dejecerunt: locuſque idem in uno homine & gloriae eximiae monimentum* (propter depulſos Gallos) *& poenae ultimae fuit.* VORST.

5. *Haec praefatio fuit*] Ex. 4. *Curius praefatus non opus eſſe eo cive Reip. qui parere neſciret.* L. IX. 3. 2. *Cum ad eum poſtero comitiorum die multi conſulendi cauſſa veniſſent, omnes dimiſit: praefatus, An vos conſulere ſcitis, conſulem facere neſcitis.* Liv. L. XLV. 5. *Omnis praefatio ſacrorum eos, quibus non ſunt purae manus ſacris arcet* PERIZON.

6. *Manlius eras mihi*] Cic. Phil. XIII. c. 8. *Haec ſi cogitas, es M. Lepidus, M. Lepidi pontificis maximi pronepos.* Sic enim legendum. PERIZON.

7. *Praecipites agebas Senones*] Multi MSS. *Senonas* habent.

8. *Poſtquam imitari coepiſti*] Lege; *mutari*: ut eſt in manuſcriptis. PIGH. Ultraj. prim. & Med. ſec. *immutari.* ſept. alii *imitari*, reliqui *mutari.* Equidem *imitari* unice verum cenſeo. Coeperat enim *imitari Senones*, cum libertatem patriae opprimere conabatur: potuerat mutatus fuiſſe Manlius deſciſcendo a priſtina fortitudine, neque ideo populo *factus fuiſſet unus ex Senonibus*, id eſt dignus judicatus, qui de Saxo Tarpejo praecipitaretur, ut nunc, cum hoſtilem erga patriam declarans animum *Senones imitatur.* Unus MS. habet, *poſtquam imitari eos coepiſti.*

9. *Ubi nunc aedem Monetae videmus.*] Livius: *Adjectae mortuo notae ſunt: publica una, quod, cum domus ejus fuiſſet, ubi nunc aedes atque officina Monetae eſt, latum ad populum eſt, nequis patricius in arce aut Capitolio habitaret.* VORST. *Aedem Monetae* vovit Cicerejus Liv. L. XLII. 7. PERIZON. Paulo ante antiquæ Edit. praeter Mog. *Qui domum eo loci habuerat.* Sed Mog. cum MSS. *Quia*, ut Pighius emendavit.

10. *Par indignatio adverſus Sp. Caſſium erupit*] Veteres libri hæc plenius, *Par indignatio civitatis adverſus, &c.* PIGH. *Par indignatio civitatis. Civitatis* omiſerat Aldus; quod exemplum multi deinde ſunt ſecuti: ſed conſentientibus omnibus MSS. ſervant Aſcenſ. Mediol. Ven. & Mog.

11. *Interempto domum ſuperjecit.*] Non corpori ejus ſuperinjectum fuiſſe intellige, ſed poſtquam ipſe erat interfectus, domum quoque ejus eſſe dejectam. Sic enim ceteri rem narrant. Liv. L. II. 41. *Dirutas publice aedes*, PERIZON,

Ann. urb. 214 Livius IV. 16. Cic. p. domo.

que [12] quod prius domicilium impotentis viri fuerat, nunc religioſae ſeveritatis monimentum eſt. Eadem auſum Sp. Melium conſimili exitu patria multavit. Area vero domus ejus, [13] quo juſtitia ſupplicii notior ad poſteros perveniret, [14] *Aequimelii* appellationem traxit.

Ann. urb. 632 &653. Livius LXI. & LXIX. Plut. Mario &Gracchis.

Quantum ergo odii adverſus hoſtes libertatis inſitum animis antiqui haberent, parietum ac tectorum, [15] in quibus verſati fuerant, ruinis teſtabantur. Ideoque & [16] M. Flacci, & L. Saturnini, ſeditioſiſſimorum civium, corporibus trucidatis, penates ab imis fundamentis eruti ſunt. Ceterum [17] Flac-

12. *Quod prius domicilium potentiſſimi viri fuerat*] In Campenſi, Wincheliano atque Atrebatenſi aliiſque legitur; *impotentis viri.* Recte, ſignificat enim *impotens* nimis potens, auctore Donato, περισθενής. unde Livius *impotentem decemvirorum dominatum* dixit, atque *impotentiſſimum tyrannum* Quintilianus. PIGH. *Quod prius domicilium impotentis viri fuerat.* Ita legendum docet Pighius e pluribus MSS. Et habent quoque ita codices Brand. vetuſque Ed. Mart. Herbip. Aldus & Chalcocond. ediderunt *potentiſſimi viri*, ſed quid eſt hic *impotens.* Pighius putat ſignificari *nimis potentem*; ut hic *In* ſignificationem augeat. Verum *impotens* & ideo dictus videri poteſt Sp. Caſſius, quod minus potens ſui ipſius fuerit, ſibique moderari non potuerit, quin dominatum affectaret. VORST. *Viri potentiſſimi* habet uterque Med. *præpotentis.* Bit. prim. *potentis*, alii ſept. *impotentiſſimi.* Ultraj. prim. *Impotentis.* Ultraj. ſec. Leid. quint. Multo autem rectius quam Pighius, qui per Græcum περισθενής explicuit τὸ *impotens*, per ἀκρατὴς reddidit illud Lambinus, ut ſit incontinens, effrenatus, rationi non obediens, ad Horat. L. I. ode, 37. Vell. Pat. L. II. 29. 3. *Potentia ſua nunquam aut raro ad impotentiam uſus.* Et ſic ab eodem C. Marius L. II. II. I. dicitur, *Quantum bello optimus, tantum pace peſſimus, immodicus gloriae, inſatiabilis, impotens, ſemperque inquietus.*

13. *Quo juſtitia ſupplicii notior ad poſteros perveniret*] Præferendam puto Wincheliani aliorumque trium codicum lectionem; *Quo juſti ſupplicii notitia ad poſteros perveniret.* PIGH. *Notitia.* Lib. Dan. *Notio.* Gloſſarium: *Notio* διάγνωσις. Sed differunt alias *Notitia* & *Notio*, *Notio* ἡ διάγνωσις. *Notitia* γνῶσις. Hinc *Bonorum malorumque notionem* leges apud Ciceronem lib. IV de Fin. COLER. *Quo juſti ſupplicii notitia ad poſteros perveniret.* Ita Pighius e Wincheliano & aliis codd. Aldus ediderat ſic, *Quo juſtitia ſupplicii notior ad poſteros perveniret.* Neque aliter ceteri veteres typis expreſſi & Brandeb. MSS. VORST. Similiter quoque tredecim MSS. noſtri, & omnes, quas inſpexi Edd. Nec video cur hoc Wincheliani codicis lectioni debuerit poſtponi. Nam area illa traxit *Aequimelii* appellationem revera, ut juſtitia ſupplicii eo eſſet teſtatior, quod populus Romanus judicabat *Aequum* accidiſſe *Melio.* Teſtis locuples Cic. pro Domo C. 38. *Sp. Melii regnum appetentis domus eſt complanata. Ecquid aliud? Aequum accidiſſe Melio Populus Romanus judicavit, nomine ipſo Aequimelii ſtultitia poenaè comprobata eſt* Ubi ſummus vir J. Georg. Grævius judicat, Ciceronis manum fuiſſe. *Nomine ipſo Aequimelii Melii poena comprobata eſt.* Poſſis etiam ſuſpicari Ciceronis locum ante oculos, ut ſaepius, habuiſſe Valerium, & Ciceronem ſcripſiſſe, *nomine ipſo Aequimelii juſtitia poenae comprobata eſt.*

14. *Aequimelii appellationem traxit*] Domus Sp. Melii diruta fuit, ut ex Lib. IV. Livii apparet. Et area domus videtur *Aequimelium* dicta, quod Melii domus ſolo eſſet aequata. VORST.

15. *In quibus verſati fuerant, ruinis teſtantur.*] Sic lego in ſolo Ultraj. ſec. reliqui cum omnibus editis ante Pighium praeter Mogunt. *Teſtabantur* præferunt, quod concinnius. *Veteres teſtabantur ruinis tectorum, quantum odii inſitum animis haberent.* Probabat hoc omnino Perizonius.

16. *M. Flacci*] In C. Gracchi ſeditione eſt Fulvii Flacci mentio apud Flor. L. LVIII. ſed in Apulejana nulla. Utrum igitur in Floro omiſſum, an a Valerio diverſorum temporum nomina connexa, incertum. Nam C. Gracchi caedes pluſquam nonaginta annis praeceſſit Saturninam ſeditionem. Conſiderandum igitur lectori, quis fuerit M. ille Flaccus, quem hic adducit Valerius. Fuit M. Fulvius Flaccus cum

[17] Flacciana area [18] cum diu penatibus vacua manſiſſet, [19] à Q. Catulo Cimbricis ſpoliis adornata eſt.

Viguit in noſtra civitate Ti. & C. Gracchorum ſumma nobilitas, ac ſpes ampliſſima: ſed quia ſtatum civitatis conati erant convellere, inſepulta cadavera jacuerunt: ſupremuſque humanae conditionis honos filiis Gracchi, & nepotibus Africani defuit. Quin etiam [20] familiares eorum, nequis reipubl. inimicis amicus eſſe vellet, [21] de robore praecipitati ſunt.

Ann. urb. 652. Cic. p. domo. Ann. urb. 620. & 632. Livius LVIII. & LXI. Plutarch. App. Civil. I. Livius XXXVIII. Feſtus.

Idem

cum M. Plautio Hypſaeo Coſ. quinquennio ante C. Gracchi caedem, a quo uſque ad Apulejanam ſeditionem 26. aut circiter ſunt anni: ut non ſatis commode de eo intelligi queat. GLAREAN. *M. Flacci.* Fulvius Flaccus conſularis, ſocius ejus furoris, quo C. Gracchus correptus fuit. VORST.

17. *Area Flacciana*] Monet Colerus Ciceronem in orat. pro domo, non de Flacci, ſed de Fulvii domo hoc praedicare. Verum ſciendum Fulvium iſtum, cujus Cicero mentionem facit, ipſum Flaccum eſſe. Nomen enim ei utrumque fuit & *Fulvii* & *Flacci*, ut ex Epit. L. LXI. Livii apparet. VORST. Nihil certius. Ipſe Cic. pro Domo C. 38. *Ut domus M. Tullii Ciceronis cum domo Fulvii Flacci ad memoriam poenae publice conſtitutae conjuncta eſſe videatur.* Sed non opus eſt probari.

18. *Cum diu penatibus vacua manſiſſet*] Ultraj. prim. Harl. Barb. prim. Med. uterque. Leid. ſec. Cop. Periz. *Cum diu pene vacua manſiſſet.* Bit. prim. delet *penatibus.* Certe etiam poſtea *penates* nullos habuit, nam porticum in ea Catulus exſtruxit, quam Cimbricis ſpoliis ornavit. *Penatibus* poteſt additum videri a ſciolo putante, illud e proxime antecedentibus repetendum; cum Valerius ſignificarit, non modo nullam domum in ea area fuiſſe exſtructam, ſed illam omni quoque, ſive monumento, ſive alio ſubſtructionis genere, prorſus fuiſſe vacuam, & tantum aream publicam fuiſſe. J. Fr. Gronov. L. IV. Obſ. 19. cum etiam in Membranis Andinis reperiſſet *pene vacua*, legit *poenae vacua.* i. e. In poenam, poenae nomine, ut monumentum poenae eſſet. Quod ſi cui magis arrideat, me non valde diſſentientem habebit.

19. *A Q. Catulo*] Cicero de domo Fulvii non Flacci hoc praedicat. Orat. pro Domo. COLER.

20. *Familiares*] Nonnulli MSS. *Familiariores.*

21. *De robore*] Quod genus carceris id fuerit alii ex Plauto & Lucretio docuere. Sed quomodo de Robore præcipitatus eſt? COLER. *De robore praecipitati ſunt.* Feſtus. *Robur quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante robuſtis areis includebatur.* Livius L. XXXIX. *Ut in carcere inter fures nocturnos vir clariſſimus Scipio includatur, & in robore ac tenebris expiret.* Sed quomodo *de robore praecipitati* dicuntur, ſi robur eſt ipſe locus, in quo malefici fuerunt? Ita enim, *In robur* præcipitati potius dici debuiſſe videntur. Lipſ. in notis in Lib. IV. Taciti ſcribit, *Robur* videri potius locum ſupplicii, quam cuſtodiae; atque ita hoc loco accepiſſe Valerium. Sed ne ſic quidem *de robore praecipitati* commode dici videntur. Quid ſi legatur, *In robore praecipitati.* Idque pro *in robur praecipitati.* Notum enim vocabulis ſexti caſus motum ad locum interdum ſignificari. VORST. Noſter L. IV. 7. 1. *a Senatu conſulibus mandatum*, dicit, *ut in eos, qui cum Graccho conſenſerant more majorum animadverterent.* Et Plutarch. in Gracchis p. 834. ſcribit, Familiaribus ipſorum partim aqua & igni interdictum, partim eos eſſe interfectos. Appian. multos τῶν γρακχείων caeſos cum ipſo, & in flumen abjectos. p. 360. Ed. Steph. Liv. Ep. 58. *Et inter alios, qui in eadem ſeditione occiſi erant, inſepultus in flumen projectus* Interea MSS. nihil mutant. Oliverius putat ita ſignificari eos praecipitatos eſſe, poſtquam aliquot dies *in robore*, i. e. carcere fuerant adſervati. Sed quo exemplo docebit, hoc more Romano dictum? *De robore* fateor hic mihi non placere, nec invenire me tamen, quid pro certo ei poſſit ſubſtitui, fateor id quoque. Conjicio tamen auctorem ſcripſiſſe, *De rupe praecipitati ſunt. De rupe Tarpeja* videlicet, quae ſaepe ſimpliciter *Saxum* appellatur. Horat. L. I. Sat. 6. 38.

Tune Syri, Damæ aut Dionyſi filius audes
Dejicere e Saxo cives, aut tradere Cadmo.

Gell. L. XI. Cap. 18. *Servos item furti manifeſti* præ-

2. Ann. urb. 268 Zonaras. Idem ſibi tam licere [22] P. Mucius tribunus pleb. [23] quam Senatui & populo Romano credidit, qui omnes collegas ſuos, [24] qui duce Sp. Caſſio id egerant, ut magiſtratibus non ſubrogatis, communis libertas in dubium vocaretur, vivos cremavit. Nihil profecto hac ſeveritate fidentius. unus enim tribunus eam poenam [25] novem collegis inferre auſus eſt, quam novem tribuni ab uno collega [26] exigere perhorruiſſent.

3. Ann. urb. 517. Ammian Marcell. xiv. Zonaras. [27] Libertatis adhuc cuſtos & vindex ſeveritas; [28] ſed pro dignitate etiam ac pro diſciplina [29] aeque gravis. [30] M. enim Claudium ſenatus Corſis, quia turpem cum his pacem fecerat, [31] dedidit: quam ab ho-

prenſos verberibus affici, & e ſaxo praecipitari. Sic Sex. Licinium ſenatorem *de ſaxo dejectum* dicit Liv. Epit. LXXX. quem Vell. Pat. L. II. 24. 2. *Saxo Tarpejo dejectum* ſcribit. Hoc Saxum *rupes* dicitur a Prop. L. IV. I. 7.

Tarpejuſque pater nuda de rupe tonabat.

Tac. L. III. Hiſt. 71. *Tum diverſos Capitolii aditus invadunt, juxta lucum aſyli, & qua Tarpeja rupes centum gradibus aditur* Nequid vero diſſimulem, *de rupe* paulo longius a MSS. lectione abire videtur, & alibi familiares Gracchi de ſaxo Tarpejo praecipitatos legere non memini. Quare etiam nunc ampliandum cenſeo, tu melius quid inveni, Lector erudite, & ingenio atque doctrinæ tuæ primus plaudam.

22. *P. Mucius*] Mirum ſane de quonam Caſſio loquatur Valerius, in quem Mucius hic tribunus inſurrexerit. Nam ſi de eo, qui ter Coſ. fuit, bis triumphavit, denique primus legem Agrariam tulit, ut Livius Lib. II. refert. Dionyſius Lib. VIII. qui factum eſt ut neuter Author tribunorum poenae ne uno quidem verbo meminerit. Imo contra Dionyſius tribunos ſe meliori parti applicuiſſe plane ſcribit, & C. Robulejum ſe inter conſulum diſcordiam medium interpoſuiſſe, confirmat: ut ſane, quantum ſit fidei his dandum vehementer ambigam. poenam etiam libertatis oppreſſoribus non ignem, ſed de ſaxo Tarpejo praecipitatio ab eodem Dionyſio perhibetur, & exemplum M. Manlii comprobat. Caeſar quidem lib. I. Commentariorum refert Helvetios Eventricho duci talem poenam conſtituiſſe: apud Romanos vero haud ſcio ullum ejus poenae exemplum. At ita Romani ſcribunt hiſtorias. GLAREAN.

23. *Quam ſenatui & Populo Romano*] MSS. Sex, *Quam Senatus Populuſque Romanus*, quod habent etiam typis expreſſi ante Pighium praeter Mog. Copeſ. expunxit *tam* & *quam*, & loca vacua reliquit.

24. *Qui duce Sp. Caſſio*] MSS. tres *quia*. Ultraj. prim. *quoniam*. Mox pro *vivos*. Cop. *Novem viros* Barb. prim. *Novem vivos*.

25. *Novem collegis*] Errat Valerius, nondum enim erant decem tribuni, confer Liv. L. II. 41. 58. & L. III. 30. PERIZON. Pighius in Faſtis ad A. 268. ita citat verba Valerii, quaſi dixerit Mucium collegas ſuos cremaſſe *ex ſenatus populique auctoritate, ut quidam annales produnt*, & addit deinde. *Ex eorum procul dubio annalibus, qui etiam tum decem tribunos plebis fuiſſe volunt.* Item, *Tanta eſt Annalium ejus temporis diverſitas, ut obſcurum ſit in extrema illa antiquitate, quibuſnam auctoribus fides haberi poſſit.* Haec ſcilicet fingenda illi erant, ut erroris culpa Valerius liberaretur: certius enim mihi videtur, quam ut dubitari poſſit, nullos Annales fuiſſe, qui ſtatuerunt, jam tum decem tribunos fuiſſe. Et ſolet Auctor ſaepius numerum ſui temporis, vel qui florente Rep. maxime viguit, antiquiſſimis temporibus tribuere. Vide ſupra L. I. I. I. ubi *Quindecimviros ſacrorum* videtur vocaſſe, quantum ex MSS. licet colligere, qui *decemviri* fuerint

26. *Exigere exhorrüiſſent*] In manuſcriptis; *perhorruiſſent*: Ciceroni frequens vocabulum. PIGH. *Ab uno collega exigere perhorruiſſent.* Ita & Codd. Brand. vetuſque editio Chalcoc. Aldus *Exhorruiſſent.* VORST. Item Ven. & Mediol. Sed *perhorruiſſent* Ed. Mog. cum omnibus MSS. Hor. L. III. 16. 18.

—— —— jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem.

27. *Libertatis adhuc cuſtos & vindex ſeveritas, ſed pro dignitate etiam ac pro diſciplina aeque gravis*] Haec in Cauchiano plenius ac foecundius; *Libertatis rigida adhuc cuſtos, & vindex ſeveritas, ſed pro dignitate ac diſciplina aeque gra-*

hoſtibus non acceptum, in publica cuſtodia [32] necari juſſit. Semel laeſa majeſtate imperii, quot modis irae pertinax vindex! factum ejus reſcidit, libertatem ademit, ſpiritum extinxit, corpus contumelia carceris & [33] deteſtanda Gemoniarum ſcalarum nota foedavit. [34] Atque hic quidem ſenatus animadverſionem meruerat. Cn. autem Cornelius Scipio, Hiſpalli filius, prius quam mereri poſſet, expertus eſt. Nam cum ei Hiſpania provincia ſorte obveniſſet, ne illuc iret, decrevit; adjecta cauſſa, quod recte facere neſciret. [35] Itaque Cornelius [36] propter vitae inhoneſtum actum, ſine ullo provinciali miniſterio, [37] tantum non repetundarum lege damnatus eſt.

Ann. urb. 644.

Ann. urb. 663.

gravis inventa eſt. PIGH. *Libertatis rigida adhuc cuſtos. Rigida* adjecit Pighius è cod. Cauchiano. Ab aliis abeſt. VORST. Itaque cum & ego illud ab omnibus omnino MSS. & editionibus abeſſe deprehenderem, etiam hinc expellendum cenſui.

28. *Sed pro dignitate ac diſciplina*] MSS. duodecim cum omnibus ante Pighium editis. *Sed pro libertate etiam ac pro diſciplina*, niſi quod nonnulli MSS. *pro* poſterius omittunt. Ultraj. prim. *Pro dignitate etiam ad diſciplinam.*

29. *Aeque gravis inventa eſt*] Et hic è cod. Cauchiano Pighius aliquid adjecit, & quidem *inventa eſt.* VORST. Similiter & hoc nuſquam mihi comparuit. Adeo uſitatus eſt nominativorum ita abſolute in principio exempli poſitorum uſus, ut loca coacervare putidum foret.

30. *M. enim Clodium*] MSS. duodecim cum Ed. Mog. *M. enim Claudium* legunt. Quare quum *Claudius* etiam dicatur ab Ammiano in fine L. XIV. & Pighius quoque in Faſt. *Claudium* appellet, putetque fuiſſe *M. Claudium Gliciam*, hic ita ſcribendum curavi.

31. *Dedidit*] MSS. mendoſe *dedit.*

32. *Necari juſſit. Semel laeſa majeſtate imperii, quot modis ira pertinax vindex &c.*] Intelligit *Senatum.* Lege igitur omnino cum MS. *irae pertinax.* Ut *tenax* cum Genit. Sic. VI. 5. 1. *depoſita belli gerendi pertinacia.* PERIZON.

33. *Deteſtanda Gemoniarum Scalarum nota*] *Scalae Gemoniae* locus quo damnatorum corpora tracta. Plin. VIII. 40. *gradus Gemonios* vocat. VORST. Illo tempore non puto quidquam de *Gemoniis* in Annalibus occurrere. PERIZON.

34. *Atque hic quidem*] MSS. octo *Eque hic quidem.* i. e. *Aeque.* Sed praeſtat *atque.* Tum Ultraj. prim. *Quam Cornelius Scipio.*

35. *Itaque Cornelius propter vitae inhoneſtum actum, ſine ullo provinciali miniſterio, tamen repetundarum lege damnatus eſt*] Probo ut extant haec partim in Cauchiano, partim in Atrebatenſi aliiſque; *Itaque quaeſtor Cornelius propter vitam inhoneſte actam ſine ullo provinciali miniſterio tantum non repetundarum lege damnatus eſt. Tantumnon* iſtic pro ferme uſurpat, ut ſaepe Suetonius ac Livius. PIGH. *Itaque Cornelius propter vitam inhoneſte actam, ſine ullo provinciali miniſterio, tantum non repetundarum lege damnatus eſt.* Ita omnino haec legenda videntur. Et reperit ita Pighius partim in Cauchiano, partim in Atrebatenſi aliiſque Codd. Sed addit ille & *Quaeſtor*, legitque *Quaeſtor Cornelius*: quae vox minus commoda videtur, & abeſt ab utroque Cod. Brand. Pro verbis *propter vitam inhoneſte actam* alii Codices, inque his & Brandeburgenſes habent, *propter vitae inhoneſtum actum.* Denique *tantum non*, quod noſtro frequens eſt pro *ferme*, in uno quoque Cod. Brand. apparet. VORST.

36. *Propter vitam inhoneſte actam*] Omnes fere Codd. *vitae inhoneſtum actum.* Quod retineo. Nam ſicuti *agere vitam*, ſic & *actus vitae* recte dici poteſt, praeſertim a Valerio, qui eam vocem ſaepiſſime adhibet. ſic. VII. 1. 1. *hunc vitae actum ejus conſentaneus finis excepit.* Supra de Diphilo *inter actum.* PERIZON. *Vitae inhoneſtum actum.* Reperio hoc in MSS. quatuordecim & omnibus editionibus. Leid. prim. *Itaque a Q. Cornelio Cornelius.* Ed. Mog. *Itaque a Q. Cornelio propter.*

37. *Tantum non*] MSS. pari fere numero, *tamen*, *tantum*, & *tantummodo* habent. Ultraj. primus totum omittit. Vide ſupra L. I. 8. 10.

38. *Ne in C. quidem Vettieno*] MSS. Harl. *Veturio.* Ultraj. prim. *Nectieno.* plerique *Ve-*

 tie-

eſt. 38 Ne in C. quidem Vettieno, qui 39 ſiniſtrae manus digitos, 40 ne bello Italico militaret, abſciderat, ſeveritas ſenatus ceſſavit. Publicatis enim bonis ejus, ipſum aeternis vinculis puniendum cenſuit, effecitque, ut, quem honeſte ſpiritum profundere in acie noluerat, turpiter in catenis conſumeret.

4. Ann. urb. 478. Livius XIV. Non. Marcel. ex Varr. v. Nebulones. Id factum imitatus 41 M. Curius conſul, 42 cum delectum ſubito edicere coactus eſſet, 43 & juniorum nemo reſpondiſſet, conjectis in ſortem omnibus tribubus, 44 *Polliae*, quae proxima exierat, 45 *primum nomen urna extractum citari* juſſit: neque eo reſpondente, bona adoleſcentis haſtae ſub-

tieno. Sic Ed. Ven. & Mediol. *Vecieno*, Mog. *Vatieno*, Ald. Aſc. & reliqui.

39. *Siniſtrae manus*] Fuiſſe quoſdam in Italia, qui ne militarent, ſibi digitos praecidere ſolerent, notavit Ammianus Marcellinus; eos *Murcos* fuiſſe dictos ſcilicet. Hinc factum ut hominem ignavum & vecordem *Murcidum* vocarent. Auguſtinus Lib. IV. cap. 16. de civit. Dei: *Deam Murciam, quae praeter modum non moveret ac faceret hominem, ut ait Pomponius, Murcidum, id eſt, nimis deſidioſum & inactuoſum.* Fuit aliquando, ut legendum putarem apud Auguſtinum *Pompejus* pro Pomponius, Feſtum intelligendo, qui vocem *Murcidus* interpretatur ignavum & ſtultum. Murciae meminit etiam Tertullianus & Arnobius. Servius Daniel. ad VIII. Aeneid. *Ideo Murcia dicta, quia quidam vicinum montem Murcum dictum volunt, alii quod fanum Veneris Verticordiae ibi fuerit, circa quod nemus Martis fuiſſet, inde mutata litera Murtium appellatum.* & quae ibi addit. COLER. Ita Auguſtus *equitem Romanum, quod duobus filiis adoleſcentibus cauſſa detrectandi ſacramenti pollices amputaſſet, ipſum bonaque ſubjecit haſtae.* apud Suet. in Aug. c. 24. ubi vide Torrentium. PERIZON.

40. *Ne bello Italico militaret, abſciderat*] In Cauchiano; *ſibi abſciderat.* non male. PIGH. Sed vox ea abeſt a MSS. quatuordecim, & omnibus editis, quae ut non male addi poteſt, ita tamen non deſideratur.

41. *M. Curius*] Alii C. Curium vocant. Sed Varro etiam Manium Curium Γερονδιδασκάλῳ: *Manius Curius Cos. in Capitolio cum delectum haberet, nec citatus à tribu civis reſpondiſſet, vendidit tenebrionem.* COLER. Hunc & C. *Curium* vocari obſervat Colerus. itemque quod Varro eum vocaverit *Manium Curium*, apud Nonium voce *nebulones*. Illud *Manius*, in uno quoque Cod. Brand. aſcriptum video. VORST. *Manius* eſt etiam in Bit. primo, ceteri cum editis *M.* habent. Sic & ſupra L. IV. 3. 5. ubi vide. Quod autem Curium dicit id factum eſſe imitatum, non alio ſignificatu accipi debet, quam ſimiliter ipſum feciſſe. Curius enim longe antiquior eſt bello Italico, ut bene hic admonebat Perizonius.

42. *Cum delectum ſubitum educere coactus eſſet*] In manuſcriptis: *ſubito edicere.* Sic Livius, *Edicere conventum, Edicere diem.* PIGH. *Delectum ſubito edicere.* Ita Pighius ex MSS. Habetque ita unus quoque Cod. Brand. Aldus *Delectum ſubitum educere:* quae lectio in altero Cod. Brand. apparet. Ceterum *edicere delectum*, dictum fuerit, ut Livius dixit, *edicere conventum, diem.* VORST. *Delectum ſubito edicere*, habent complures MSS. *edicere*, ſed in quatuor eorum eſt *ſubitum educere. Subito edicere*, etiam Ed. Mog. ceterae *educere.*

43. *Et juniorum nemo*] Ultraj. prim. *Manioque nemo.*

44. *Polliae quae proxima exierat*] Mallem, *quae prima.* atque in his vocibus ſaepe commutatum. LIPS. *Quae proxima.* Malit Lipſius: *Quae prima exierat.* COLER repetit hoc Vorſtius. *Proxima* ſervant omnes MSS. videndus Giſanii Ind. in Lucret. p. 408. *Prima* Lipſii videtur Perizonio non placuiſſe, quia altero verbo poſt *primum* ſequitur.

45. *Primum nomen urna extractum*] Med. prim. *Nomen adoleſcentis urna extractum*, & deinde poſt *bona*, delet *adoleſcentis.*

46. *Ad conſulis tribunal cucurrit*] Sic habet Bit. ſec. Ultraj. ſec. & Ed. Mog. Alii duodecim, *ad conſulum tribunal*, cum Edd. ceteris.

47. *Tum M. Curius praefatus*] Unus codex Brand. diſerte *Manium* hic vocat, alter *Ma-nium*

ſubjecit. Quod ut illi nuntiatum eſt, [46] ad conſulis tribunal cucurrit, collegiumque tribunorum appellavit. [47] Tunc M. Curius praefatus, [48] *non opus eſſe eo cive reipub. qui parere neſciret*, & bona ejus & ipſum vendidit.

5 Aeque tenax propoſiti L. Domitius. [49] Nam cum Siciliam praetor regeret, [50] & ad eum eximiae magnitudinis aper allatus eſſet, *adduci ad ſe paſtorem, cujus manu occiſus erat*, juſſit. [51] Interrogatumque, *qui eam beſtiam confeciſſet*, poſtquam comperit, uſum venabulo, [52] cruci ſuffixit. Quia ipſe [53] ad exturbanda latrocinia, quibus provincia vaſtabatur, *ne quis telum haberet*, [54] edixerat. Hoc aliquis [55] in fine ſeveritatis & ſaevi-

Ann. urb. 655. C.c. Verrin. VII. 3.

nium Curium. VORST. *Manium* hic vocat etiam Ultraj. prim. & Bit. uterque.

48. *Non opus eſſe eo cive Reip*] Varro apud Nonium, voce *Nebulones: Manius Curius conſul in Capitolio, cum delectum haberet, nec citatus in tribu civis reſpondiſſet, vendidit tenebrionem.* VORST.

49. *Nam cum Siciliam propraetor regeret*] A Pighio hoc eſt, antiquiores habent *praetor*, ut longe maxima pars MSS. Leid. quart. & quint. *Praetor Romanus* Ultraj. ſec. *pro Romanis*, quod eſt in edit. Mog. *Praetor* quoque appellatur a Cic. L. v. in Ver. 3. Neque in Faſtis Pighius ullum ſatis idoneum protulit argumentum, quo liqueat hunc etiamnunc praetorem, ut alios multos, Siciliae non praefuiſſe. Flor. L. III. 19. 7. *Quin illud quoque (ultimum belli dedecus) caſtra capta ſunt praetorum.* Et videtur noſtro illud praecipue curae non fuiſſe, ut haec ita accurate diſtingueret, quod ſupra jam ſaepius licuit intelligere.

50. *Et ad eum eximiae magnitudinis aper allatus eſſet*] MSS. novem *dum ad eum.* Ultraj. prim. *cumque ad eum.* Leid. ſext. *Illatus eſſet.* Sed *allatus* eſt etiam apud Ciceronem.

51. *Interrogatumque quomodo eam beſtiam confeciſſet*] Rectius in Suſiano & aliis: *Interrogatumque quo telo*, Reſponſum namque, venabulo. Atrebatenſis liber habet, *Qui eam beſtiam configiſſet.* Et ſic fere Ciceronis ſunt verba; *Quaeſiſſe Domitium, qui tantam beſtiam percuſſiſſet.* PIGH. *Quo telo.* Inſignis plane & palmaria lectio e libro Danielis: *Qui eam beſtiam confeciſſet.* Cruce digniores ſunt interpolatores iſti, quam bonus ille paſtor. Sic autem & Cicero, de quo mutuatus eſt Valerius: *Quaeſiſſe Domitium, qui tantam beſtiam percuſſiſſet.* COLER. *Interrogatumque, qui eam beſtiam confeciſſet.* Ita ſcriptum reperit Pighius in Atrebatenſi, Colerus in P. Danielis, & Jac. Schegkius in ſuo codice. Habetque ita quoque unus cod. Brand. Alter pro *qui* habet *quo.* Pighius ex Suſiano & aliis malit legi *quo telo.* Verum *qui* apud ipſum quoque Ciceronem eſt in 7 Ver. *Quaeſiſſe Domitium qui tantam beſtiam percuſſiſſet.* Sed nec contextus patitur ut apud Valerium aliter legatur. Edixerat Domitius, nequis telum haberet; adeoque nec venabulum. Quam ineptum igitur eſſet quaerere, quo telo confeciſſet, cum praeſumendum eſſet, telum eum nullum habuiſſe! Vide & Schegkium in Praemeſſa. VORST. *Quo telo* habet uterque Med. Leid. quart. *quo eam.* ſext. *quomodo.* Barb. prim. *qua vi.* Ceteri cum Ed. Mog. *Qui.* *Qua vi*, defendit Gudius ad Phaed. L. I. II. Sed ita, ut fateatur quoque, *qui eam* ferri poſſe; & ego certe praetulerim, *Qua vi.* Ven. & Med. Aſc. *Quo*, Ald. alii *quomodo beſtiam confeciſſet.* Leid. prim. & ſext. *Occidiſſet.* Ultraj. prim. *Confixiſſet.*

52. *Cruci ſuffixit*] Omnes MSS. habent *Crucifixit*, & omnes editi ante Pighium. Disjungit utramque vocem Ultraj. prim. quod non omnino improbare videtur Cl. Burmannus ad Quint. L. VII. Inſt. c. I. p. 587. Vide & ſupra L. II. 7. Ext. I.

53. *Ad exturbanda latrocinia*] MSS. *Ad exſtirpanda latrocinia*, rectius, ni fallor. PERIZON. *Exſtirpanda* habent etiam uterque Ultraj. Leid. tert. & quart. cum Ed. Mog. Vide Giſan. Ind. Lucret. p 408.

54. *Edixerat*] Ait Marcus Tullius poſt deceſſum Aquilii omnia inſtituta atque edicta Praetorum fuiſſe ejuſmodi: *Ut ne quis cum telo ſervus eſſet.* COLER.

55. *In fine ſeveritatis & ſaevitiae*] In confinio

vitiae ponendum dixerit. diſputatione enim utroque flecti poteſt. Ceterum ratio publici imperii praetorem nimis aſperum exiſtimari non patitur.

6. Ann. urb. 87. Livius I. Dionyſ. III. Sic ſe in viris puniendis ſeveritas [56] exercuit. Sed ne in feminis quidem ſupplicio afficiendis [57] ſegniorem ſe egit. [58] Horatius unus proelio trium Curiatiorum, conditione pugnae omnium Albanorum, victor, cum ex illa clariſſima acie domum repetens ſororem ſuam virginem [59] Curiatii ſponſi mortem profuſius, [60] quam illa aetas debebat, flentem vidiſſet, gladio, quo patriae rem bene geſſerat, interemit: parum pudicas ratus lacrymas, quae praepropero amori dabantur. Quem hoc nomine reum apud populum actum, pater defendit. Ita paullo propenſior animus puellae ad memoriam futuri viri, & fratrem ferocem vindicem, [61] & vindictae tam rigidum aſſenſorem patrem habuit.

7. Conſimili ſeveritate ſenatus poſtea uſus Sp. Poſtumio Albino, [62] & Q. Mar-

nio ſeveritatis & ſaevitiae; ut à ſaevitia parum abſit. VORST. Multi MSS. habent *in finem* cum editionibus Pighiana vetuſtioribus. Copeſ. tamen & Leid. quatuor, habent *in fine.* pro *ponendum dixerit*, Perizonius malebat *duxerit.*

56, *Exercuit ſe*] Quae magnis cum difficultatibus fuit conflictata; quae non ſine moleſtia & labore haec omnia rigidae ſuae conſtantiae praebuit exempla, & huc reſpicit, quum *non ſegniorem illam ſe egiſſe* in feminis ſupplicio afficiendis dicat, ne quis ſuſpicetur forte legendum eſſe *exeruit*, ut in conſcriptis notis faciebat Perizonius, ſed in margine libri ſui mutavit ſententiam, jungens etiam linea ducta τὰ *Exercuit*, & *ſegniorem.*

57. *Segniorem ſe egit*] Sic omnes editiones praeter Mog. quae omittit praenomen *ſe* cum undecim MSS. Contra L. IV. 5 1. addunt multi. Pro *ſuffragatorem agere coepit*, ſcribentes *ſuffragatorem ſe agere.* ubi diximus pronomen illud non deſiderari, ſi abſit.

58. *Horatius poſt proelium trium Curatium conditione pugnae omnium Albanorum victor*] Aliter in manuſcriptis: *Horatius unus proelio trium Curatiorum, ac conditione pugnae omnium Albanorum victor.* Pulcherrime. PIGH. *Horatius unus proelio trium Curiatiorum, conditione pugnae omnium Albanorum victor.* Ita Pighius haec reſtituit ex MSS. Nec diſcrepant codices Brandeb. niſi quod pro *unus* habent *prius.* Aldus & Chalcoc. ediderant *poſt proelium.* Ante voces *conditione pugnae* in veteribus editionibus Mart. Herbip. & Calcoc. non male additum *ceterum.* VORST. Miror Pighium ita ſcribere de MSS. ſuis, cum ego *unus* in nullo inveniam, & quod Vorſtius legit in Brandd. exſtat in quatuordecim meis, *prius praelio. poſt praelium* habet Med. ſec. & Periz. in ſeptem additur *ceterum*; & utrumque habet Ed. Mog. in Copeſ. *prius* erat expunctum. Nonnulli *Curiatium.* τὸ *unus.* non audeo improbare, videtur enim in eo eſſe acumen Valerii ludentis illud τῷ *trium*, & deinde, *omnium* opponendo. *ceterum* quamvis non valde deſiderem, tamen poſſet etiam ab Auctore profectum eſſe.

59. *Curiatii ſponſi mortem*] Cop. *Curiatii a ſe interfecti ſponſam mortem.* Sex alii cum Mog. *Curiatii ſponſam mortem &c.*

60. *Quam illa aetas*] Non ſane quia praeter aetatem, ſed quia praeter pietatem legerim itaque: *Quam illa pietas.* Cicero II. De Invent. *Is animadvertit ſororem ſuam de fratrum morte non laborantem, ſponſi autem nomen appellantem identidem Curiatii cum gemitu & lamentatione.* COLER. *Aetas* retinent MSS. omnes, & eſt omnino retinendum, cum eodem reſpectu ſubjungat, *lacrimas, quae praepropero amori dabantur.* Hoc ſenſit Perizonius adſcribens priori voci. *Quia virgo adhuc erat:* poſteriori, *Antequam illi jam eſſet nupta.*

61. *Et vindictae tam rigidum aſſenſorem patrem habuit*] Cop. & Barb. *vindictae* omittunt.

62. *Et Q. Marcio*] In nonnullis MSS. deeſt *Et*; in aliis. Q.

63. *Inceſtae uſu*] Libri duo manuſcripti: *Inceſtae uſu.* alii *inceſtae viſu.* Nugae. lego: *Inceſ-*

Marcio Philippo conſulibus mandavit, ut de his, quae ſacris Bacchana- Ann. urb. 567. Livius xxxix.
lium [63] inceſtu uſae fuerant, inquirerent. [64] A quibus cum multae eſſent damnatae, [65] in omnes cognatas intra domos animadverterunt: lateque patens opprobrii deformitas, ſeveritate ſupplicii emendata eſt. Quia quantum ruboris civitati noſtrae mulieres turpiter ſe gerendo incuſſerant, tantum laudis graviter punitae attulerunt.

Publicia autem, quae Poſtumium Albinum conſulem; item Licinia, 8.
quae Claudium Aſellum, viros ſuos, veneno necaverant, propinquorum Ann. urb. 599. Livius. xlviii.
decreto ſtrangulatae ſunt. Non enim putaverunt ſeveriſſimi viri, in tam evidenti ſcelere longum publicae quaeſtionis tempus expectandum. Itaque quarum innocentium defenſores fuiſſent, ſontium [66] maturi vindices exſtiterunt.

Magno ſcelere horum ſeveritas [67] ad exigendam vindictam concitata eſt. 9.
[68] Egna-

ceſtuoſae. Inceſtuoſus ἄζευνος. COLER. *Inceſtu uſae.* Ita legendum; non, ut Colerus ex mera conjectura ſcripſit, *inceſtuoſae.* Eſt omnino ita in veteribus typis expreſſis, & Brand. MSS. *Inceſtu uti* dictum ut *conſolatione uti.* Talibus enim ipſi actus, ſive boni ſive mali, ſignificantur. Pighius in margine notavit, eſſe & codices, qui *inceſtae viſae* habeant. VORST. *Quae ſacris Bacchanalium inceſtu uſae fuerant.* Sic plane quoque MS. Unde lego minima mutatione, *Quae ſacris Bacchan. inceſtis uſae fuerant. Inceſta* enim revera erant ſacra: uti vero ſacris illis eſt ea celebrare, iis intereſſe. Cic. pro Caelio c. 14. *ideo aquam adduxi, ut ea tu inceſte uterere?* Forte & apud Valerium ita legendum. Sic *inceſti criminis rea* apud Val. VIII. 1. 5. Cic. pro Caelio c. 5. *Ut exercitatione ludoque campeſtri tunicati uteremur. vulgari & permiſſa venere uti* Val. VII. 3. 10. PERIZON. Rupertus p. 370. legit, *Inceſtu uſae erant.* Et explicat hoc, eam fuiſſe horum ſacrorum religionem, ut matronae uſum ſui dederint cognatis. aitque *uſae* hic παθητικῶς uſurpari. In quo primum non capio, quare cognatis potiſſimum matronas uſum ſui dediſſe dicat: deinde, quam cauſſam habuerit, ut paſſiva ſignificatione τὸ *uſae* hic accipi velit. Barb. prim. Leid. quart. ſext. *Inceſtu.* Sex alii *inceſto.* Uterque Ultraj. Leid. quint. *Inceſte uſae fuerant* & ſic Ed. Mog. Quod mihi prae ceteris placet.

64. *A quibus cum multae eſſent damnatae*] *A quibus*, puta inquirentibus. Pro *damnatae* in editione Martini Herbip. eſt *inventae.* VORST. *Inventae* habent Ultraj. ſec. & Med. prim.

65. *In omnes cognatas intra domos animadvertunt*] Ita Aldus & Chalcocondyles ediderant. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Nec multum diſcrepat vetus editio Mart. Herbip. ut quae habet, *cognatorum intra domos.* Pighius tamen maluit, *cognati intra domos animadverterunt.* VORST. Bit. prim. *cognatae.* Leid. prim. *cogite.* quint. *cogatae. In omnes cognati*, expuncta erant in Cop deerant in Med. prim. Ultraj. ſec. *cognatorum*, quod exſtat etiam in Ed. Mog. Edd. Ven. *cognitas.* Reliqui MSS. cum reliquis Edd. *cognatas.* Verum eſt quod cognati in eas animadverterunt. Liv. Lib. XXXIX. 18. *Mulieres damnatas cognatis, aut in quorum manu eſſent tradebant, ut ipſi in privato animadverterent in eas.* Hoc dixit Valerius *cognatas intra domos*, Nam ſalva erunt omnia, ſi jungas τὸ *cognatas*, non cum antecedenti *omnes*, ſed ſequenti *domos.* & dicit, *conſules in eas animadvertiſſe intra domos cognatas*, quoniam eorum ſententia & juſſu ibi in eas animadverſum.

66. *Maturi vindices*] Nonnulli MSS. *Mature vindices exſtiterunt.* Sic Ed. Mog.

67. *Ad exigendam vindictam*] Leid. quint. & ſext. *Ad exercendam vindictam.*

68. *Egnatii*] *Egnatius* ille *Metellus* dicitur hoc loco. At Plin. L. XIV. c. 13. *Mecennium* vocat & Romuli tempore vixiſſe, quippe a quo abſolutus fuerit, ut idem Plinius ait. Idque videtur veriſimile. Vix enim credo, Metellos Romuli vixiſſe imperio. GLAREAN.

Plin. xiv. 13 Tertull. Apologet. 6.

68 Egnatii autem Metelli longe minori de cauſſa; qui uxorem, quod vinum bibiſſet, 69 fuſte percuſſam interemit. Idque factum non accuſatore tantum, ſed etiam reprehenſore caruit; unoquoque exiſtimante, optimo illam exemplo violatae ſobrietatis poenas pependiſſe. Et ſane quaecunque femina vini uſum 70 immoderate appetit, 71 omnibus & virtutibus januam claudit, & delictis aperit.

72 Hor-

Egnatii autem Metelli. Nomen viri corruptum eſt, & hic & apud alios ſcriptores, ſed diverſis modis. Verum eſt mea ſententia *Egnatus Metennus.* PERIZON. ad Aelian. L. II. V. H. 38.

69. *Fuſte percuſſam interemit*] Auſim affirmare nos hic uti gloſſemate pro vera & antiqua dictione auctoris, quamvis hanc meam opinionem parum adjuvent manuſcripta exemplaria vulgatae lectioni uno velut ore concinentia. Attamen in Atrebatenſis collegii codice ipſius librarii manu juxta hunc locum in margine aſſcriptum reperio haec verba, Nota Fuſtim. Quae eadem annotata quoque puto fuiſſe in exemplari, ex quo hic codex eſt deſcriptus. Confirmat meam conjecturam Gemblacenſis codex, in quo ſcriptum fuit; *Fuſtim percuſſam.* Sed adfuit corrector neſcio quis, mutavitque vocem in, *Fuſte*, velut ipſa raſura liquide monſtrat. Unde colligo antiquum atque elegans hoc adverbium ipſius olim Valerii noſtri fuiſſe, ſed poſtea evanuiſſe ex ejus opere, multiſque ſaeculis exulare immerito, propter librariorum ignorantiam, qui hoc tanquam obſoletum atque inuſitatum rejicere, ejuſque loco gloſſulam recipere maluerunt. Verba quidem ipſa Valerii haec fuiſſe autumo, atque ita locum hunc reſtituendum eſſe; *Quod vinum bibiſſet, fuſtim interemit.* Sunt enim plerunque verborum adjectiva haec adverbia à nominibus derivata, quae modum agendi ſignificant. Eadem formula Livius *punctim magis quam caeſim petere hoſtem* dixit lib. XXII. *Pugio* hinc dictus eſt, auctore Feſto, quod eo *punctim pugnatur.* Atque ejus generis adverbia quam plurima occurrunt antiquos ſcriptores revolventi, e quibus pauca notaſſe ſatis erit. *Amuſſim*, id eſt, regulariter, ab amuſſi deducitur, ut idem Feſtus tradit: *Morſicatim luſitant*, Varro: *Qui coſſim cacat*, Pacuvius dixere, ſicut apud Nonium legimus inſuper, *Mucronatim*, *filatim*, *paſſeratim*, *anſeratim*, aliaque ſimilia apud Chariſium, Lucretium, ceteroſque reperimus. Jam vero expendendum lectori relinquo, num & *fuſtim* legendum ſit apud Plinium libro XXII. cap. 13. ubi hoc idem adducit exemplum, maritumque *Egnatium Mecennium* vocat, neſcio an errore librarii. *Invenimus*, inquit, *inter exempla Egnatii Mecennii uxorem, quod vinum bibiſſet e dolio, interfectam fuiſſe a marito.* Corrigit Sigiſmundus Gelenius ex Gallio, *interfectam fuſte*, cum tamen nihil tale apud Gellium legerim. Equidem ex Valerio *fuſtim*, ſcribi poſſe exiſtimo. PIGH. *Fuſtim interemit.* Dan. lib. *Fuſtim percuſſam interemit.* Sane Pighius τὸ *percuſſam* cur ſuſtulerit ignoro. Non enim puto ad canones Latinitatis aeque convenire *fuſtim interimere* & *fuſtim percutere.* Vellejus libro II. *Ob turpem ex acie fugam fuſtim percuſſit.* Porro Egnatium Mecennium vocat Plinius. Tertullianus & alii, quem Valerius (vitioſe opinor) Egnatium Metellum. Nam Metelli Caeciliae nominationis fuere. COLER. *Fuſtim percuſſam interemit.* Veteres editiones habent *fuſte percuſſam.* Sed Pighius legendum cenſet *fuſtim*; quod ejus vocis veſtigia invenerit in cod. Gemblacenſi, & in alio item manu librarii adſcriptam viderit. In uno cod. Brandeb. *furtim percuſſam:* in altero *finitim percuſſam* legitur; ut utrobique terminatio *im* itidem appareat. Sed & liber P. Danielis, ut Colerus teſtatur, habet *fuſtim percuſſam.* Ceterum *percuſſam* perperam à Pighio expunctum Colero aſſentior. VORST. *Furtim* legit Gudius ad Phaedrum L. I. 2. notatque locum a Pighio corruptum ſubſtituente *fuſtim.* Unde colligas merito haec quoque ipſius eſſe, quae inter collationes ejus adſcripta reperiuntur his verbis. An diſtingendum legendumque, *Quod vinum bibiſſet furtim.* (i. e. clam) *percuſſam interemit.* Vix hoc loco placet, quod pro theſauro eruit Pighius, *fuſtim.* Pugnat pro noſtra lectione ipſe Valerius, dum probato viri facto feminam violatae ſobrietatis arguit. Pugnat Plinius, qui ſcribit, *Vinum bibiſſe e dolio.* Quid hoc aliud eſt, quam *furtim*? Huc pertinet Oliverii nota ad hunc locum. A. Gellius de Noct:

[72] Horridum C. quoque Sulpicii Galli maritale ſupercilium. Nam uxorem dimiſit, quod eam [73] capite aperto foris verſatam cognoverat; abſciſa ſententia, ſed tamen [74] aliqua ratione munita. *Lex enim*, inquit, *tibi meos tantum praefinit oculos*, [75] *quibus formam* [76] *tuam approbes. His decoris inſtrumenta compara: his eſto ſpecioſa: horum te certiori crede notitiae. Ulte-*

Noct. Att. dicit. *Non minus punitas eſſe mulieres a judicibus, quae vino uſae eſſent, quam quae adulterium commiſiſſent.* Unde ſuperius in cap. de Inſtit. Valerius dixit. *Olim Romanis feminis uſus vini fuit ignotus.* Non eſt igitur accuſatus, nedum damnatus Metellus, qui uxorem necaverat, quod eam vinum bibiſſe deprehenderat. Haec Oliv. *Furtim*, autem i. e. Clanculum. Ita Phaed. Fab. II. Apul. L. VI. *puellae interviſere properat.* Cic. Junior L. XIV. Ep. 26. diſerte. *Mater noſtra etiam lagenas inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuiſſe, quae furtim eſſent exſiccatae.* Ita Graeci παρακλέπτοντες πίνουσιν, *furtim bibunt.* Aelian. I. V. H. 4 Hactenus Gudius. Klokkius e MSS. Baſ. notat. *Quod vinum biberet furtim, percuſſam interemit.* Sed N. Heinſius legit *Fuſti percuſſam interemit.* ad Vell. L. II. 78. Quod placuit etiam Guyeto. *Fuſte percuſſam*, delet Leid. quint. Ultraj. prim. *Finitmi percuſſam.* Leid. Sex. *Furtim percuſſam.* ſeptem alii cum Ed. ante Pighium, *Fuſte percuſſam.* Suſpicetur fortaſſe aliquis, ſcripſiſſe eum. *Quod vinum bibiſſet furtim, fuſte percuſſam interemit.* Ut alterum ob affinitatem literarum exciderit. Ut ſupra vidimus in *Decios duces.* L. V. 6. 6. & ſaepius alibi. Id quod hic tanto magis veriſimile eſt, quia τὸ *furtim*, quod dixi hic eſſe in ſex MSS. occurrit in nullo L. VIII. I. Ambuſt. I. ubi ſimiliter dicitur, *Mulier matrem fuſte percuſſam interemiſſe.* Tamen quoniam ceteri ſcriptores mulieribus apud Romanos uſu vini omnino interdictum fuiſſe tradunt, *Furtim* hic, potius ab errore librariorum ortum crediderim. *Fuſti interemit*, citat Periz. ad Aelian. L. II. V. H. 38. Vide & Gifan. Ind. in Lucret. p. 389. *Biberet*, pro, *bibiſſet*, ut in Baſ. Klokkius, ita ego quoque in quinque inveni MSS.

70. *Immoderate appetit*] Tertullianus: *Sub Romulo vero, quae vinum adtigerat, impune a Mecennio marito trucidata eſt.* Quid? vinumne adtigerat? Imo biberat, opinor ego. Niſi ſuo quodam more, adtingere dixit pro bibere. Apud Varr. lib. I. de vita pop. Rom. *Quantopere abſtemias mulieres voluerint eſſe, vel ex uno exemplo poteſt viderier.* COLER. Vide Serv. ad Virg. L. I. Aeneid. 741. PERIZON.

71. *Omnibus & virtutibus januam claudit, & delictis aperit*] *Omnibus &* video deeſſe in ſex MSS. & Ed. Mog. Alii cum aliis Edd. *Et virtutibus omnibus*, niſi quod unus & alter MSS. *&* omittunt. Pro *delictis* MSS. tres *vitiis* habent.

72. *Horridum C. quoque Sulpicii Galli maritale ſupplicium*] Corrige ex ſeptem veterum librorum auctoritate, *Sulpicii Galli maritale ſupercilium.* Ponitur pro ſeveritate, ſicut à Martiale libro primo ad Caeſarem:

Terrarum dominum pone ſupercilium.

Item à Cicerone in Piſoniana, *Ut illo ſupercilio tanquam Rhadamantus ille niti videretur.* Rurſus in Priapejis.

Conveniens Latio pone ſupercilium.

Supplicium vero tormentum eſt, quo plicatum corpus afficitur, quo nullo affecit uxorem Gallus, ſed duntaxat divortio punivit. PIGH. *Martiale ſupercilium.* Ita legendum monuit Pighius. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Aldus edidit *maritale ſupplicium.* Quam lectionem vel id quod ſequitur refellit; videlicet, quod Sulpicius Gallus uxorem dimiſerit. Ponitur autem *ſupercilium* pro ſeveritate. Ut ſupra II. 9. *ſupercilium cenſorium.* Qua notione ipſe quoque Cicero, Martialis, & alii vocem uſurpant. Cicero in Piſ. *Ut illo ſupercilio, tanquam Rhadamantus ille niti videretur.* Martialis lib. I. ad Caeſ. *Terrarum dominum pone ſupercilium.* VORST. *Supercilium* habent omnes propemodum MSS. & Mog. Ceterae editiones *ſupplicium*. Quod jure Pighius rejecit. Sic etiam *ſupercilia tollere* eſſe hominis ſuperbi, triſtis, ac ſeveri, notarunt Viri Docti ad Petron. c. 30. Vide etiam Paſſerat. & Broukhuſ. ad Prop. L. I. I. 3.

73. *Capite aperto*] More virginis. Tertull. *ſed virginari volunt ſola capitis nuditate.* PIGH. Leid. prim. & Ultraj. ſec. *operto.* Sed falſum hoc eſſe ſatis apparet ex ſequentibus.

74. *Aliqua ratione munita*] Med. & Ultraj. prim. *Mota.* Ultraj. ſec. mox delet *tantum.*

75. *Quibus formam*] His finibus oculos uxorios includit Paulus Apoſtolus, Tertullianus de-

terior tui conſpectus ſupervacua irritatione arceſſitus, [77] *in ſuſpicione & crimine haereat neceſſe eſt.*

11. Nec aliter ſenſit Q. Antiſtius Vetus repudiando uxorem, [78] quod illam in publico cum quadam libertina vulgari ſecreto loquentem viderat. Nam, ut ita dicam, incunabulis & nutrimentis culpae, non ipſa commotus culpa, [79] citeriorem delicto praebuit ultionem, ut potius caveret injuriam, quam vindicaret.

12. Jungendus eſt his P. [80] Sempronius Sophus, qui conjugem repudii nota affecit, nihil aliud quam ſe ignorante [81] ludos auſam ſpectare. Ergo dum ſic olim feminis occurritur, mens earum à delictis aberat.

Externa.

Ceterum, etſi Romanae ſeveritatis exemplis totus terrarum orbis [82] inſtrui

de cultu foem. *Uxor nulla deformis eſt ſuo marito. ſatis placuit cum electa eſt, ſeu moribus ſeu forma commendata.* COLER.

76. *Et placere deſideres*] Nil aliud quam gloſſema eſt, à librariis poſtea inſertum, nam e veteribus libris omnibus excluditur. PIGH. Scilicet antea legebatur: *Quibus & formam tuam approbes, & placere deſideres.* Sed non in Mog. non in MSS. ſi Leid. ſext. & Periz. exceperis.

77. *In ſuſpicione & crimine haereat neceſſe eſt*] In Atrebatenſi, *ſubhaereat*. Aptiſſime, attenuat enim nonnihil verbi vim praepoſitio, quemadmodum in, ſubhorridus, ſublucidus, ſublucere. PIGH. *In ſuſpicione & crimine ſubhaereat neceſſe eſt. Subhaereat* ſcripſit Pighius ex cod. Atrebatenſi. Alii, inque his Brandeburgenſes, habent *haereat*. VORST. *Haereat* habent omnes ſcripti. Nec opus eſt ea extenuatione, quam fingit Pighius, qui neſcio, an uſum verbi *ſubhaerere* ullo idoneo exemplo probare potuerit. Bit. prim. habet. *Abeat neceſſe eſt*. Aeque ſeverus hac in re Caeſar apud Suet. 74. *Interrogatuſque, cur ideo repudiaſſet uxorem; Quoniam, inquit, meos tam ſuſpicione, quam crimine, judico carere oportere.*

78. *Quod illam in publico cum quadam libertina vulgari ſecreto loquentem viderat*] Vix videntur *in publico locutae ſecreto*. F. *Vulgari ſcorto*. PERIZON. Leid. ſec. *Cum quadam libertina meretricula vulgari*. Quid ſi eam in via cum ſola libertina, nulla alia matrona praeſente collocutam credamus? ut *in publico*, ſit *in via publica. ſecreto*, remotis aliis arbitris. cum enim *libertinam vulgarem* dicit, ſatis intelligi videtur ſcortum fuiſſe, quae vulgato corpore quaeſtum faceret. Sic *Mulier vulgaris* apud Sueton. in Vitel. cap. 2. ubi explicuit Torrentius.

79. *Citeriorum delicto*] Quidam codices, ut Pighius in margine notat, habent *citiorem*. Sed *citeriorem* verum eſt. Et habet ita uterque etiam cod. Brand. Uſus ea voce Valerius non ſemel. Vide ſupra III. 8. ext. 1. Senſus autem eſt, ultione delictum eum antevertiſſe. VORST. Forte *Citeriorem delicto praetulit ultionem*. Sic, *praeferre diem*. PERIZON. Liv. L. XXXIX. 5. *Ne plus in triumpho, quam in bello certaminum haberet, praetulit triumphi diem.*

80. *Sempronius Sophus*] De hoc Pomponius JC. tit. de orig. jur. Falluntur qui pluribus hoc cognomen tribuunt. COLER. Eumdem eſſe cenſuit quoque Gudius ad Phaed. L. III. 14.

81. *Ludos auſam ſpectare*] Atqui ludos ſcenicos & gladiatores olim feminis ſpectare licitum. licitum per magiſtratum, non per maritos. lege eruditiſſimum Caſaubonum ad Sueton. COLER. Sed illa *ignorante marito* auſa erat ludos ſpectare, quod erat illicitum. *Se ignorante ludos ſpectare.* Vide L. VIII. §. 3. Cod. de Repudiis. *Vel circenſibus vel theatralibus ludis* &c. *Se prohibente, gaudentem.* Suet. in Aug. 44. & ibi Caſaub. PERIZON. Multae veterum editionum habent, *Ludos aſpectare.*

ſtrui poteſt, tamen externa ſummatim cognoſcere [83] faſtidio non ſit. Lacedaemonii *libros Archilochi e civitate ſua exportari* juſſerunt; quod eorum [84] parum verecundam ac pudicam lectionem arbitrabantur. Noluerunt enim ea liberorum ſuorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quam ingeniis prodeſſet. Itaque [85] maximum poëtam, aut certe [86] ſummo proximum, [87] quia domum ſibi inviſam obſcenis maledictis laceraverat, carminum exilio multarunt. 1. Plut. Apoph.

Athenienſes autem Timagoram inter officium ſalutationis [88] Darium regem more gentis illius adulatum, capitali ſupplicio affecerunt; unius civis humilibus blanditiis totius urbis ſuae decus Perſicae dominationi ſummiſſum graviter ferentes. 2. Plut. Artaxerxe. Uſſer. Ann. 3636.

Jam Cambyſes inuſitatae ſeveritatis, qui *mali cujuſdam judicis* [89] *ex corpore* 3. Herodot. III.

re. Sed aliter MSS. & Edd. vetuſtiſſimae.

82. *Inſtrui poteſt*] Leid. ſext. *Inſtitui*. Octo, *Cognoſſe*.

83. *Faſtidio non erit*] Sic Pighius, quum antea legeretur, *Faſtidio non ſit*. Quod reſtitui jubentibus omnibus MSS.

84. *Parum verecundum*] Non tantum acerbus, ſed etiam obſcoenus fuit. Ejuſdem τὸ αἰσχροπρεπὲς καὶ κακοῤῥημον tangit Suidas. COLER.

85. *Maximum poëtam*] Archilochum puta. Quod autem addit *aut ſummo proximum*, per *ſummum* intelligere videtur Homerum. Duos iſtos conjungit & Vellejus I. 5. 2. *Neque quemquam alium*, inquit, *cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſſimum, praeter Homerum & Archilochum, reperiemus.* Cicero quoque Archilochum inter poëtas praeſtantiſſimos, in Or. & II. de fin. numerat. VORST. Vide Perizon. ad Aelian. L. X. V. H. 13. 5.

86. *Summo proximum*] Suidae: γνήσιος ποιητής. Per ſummum haud dubie Homerum intelligit, pro cujus ſceptro armatur etiam egregius ille Muſarum miles Juſt. Lipſius. Pertinet autem hoc de Archilocho elogium ad Hippodromum Rhetorem, qui Homerum φωνὴν, Archilochum πνεῦμα vocitaverat. Paterculus: *Neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſſimum, praeter Homerum & Archilochum reperiemus.* COLER.

87. *Quia domum ſibi inviſam obſcoenis maled. laceraverat*] Domum intelligit Lycambae, qui Archilocho filiam deſponderat, poſt vero collocarat alii. Qua injuria laceſſitus Archilochus carmine Jambico ſic in eum luſit, ut prae dolore vitam laqueo finiret. Ovidius in Ibin: *Poſtmodo ſi perges, in te mihi liber Iambus Tincta Lycambeo ſanguine tela dabit.* Horatius in de Arte P. *Archilochum proprio rabies armavit Iambo.* VORST.

88. *Darium Regem more gentis illius adulatum*] Salmaſius, in Exercitat. Plin. in Solinum, legendum cenſet *more gentis illius adoratum*: ut *adoratum* ſignificatione activa uſurpetur. Quae emendatio & Ruperto placet. Jam nihil quidem novi eſt, praeteritum formae paſſivae ſignificationem tamen habere activam. Et verbum *adorare* de more illo Perſarum ſaepiſſime uſurpatum reperimus. Sed malim tamen ego cum Gronovio, ut ſupra IV. 7. ext. 2. *adulata*, ita hic *adulatum* retinere; tum propter conſenſum codicum tam MSS. quam typis expreſſorum, tum quod ipſum quoque *adulari* de tali re uſurpatum reperitur. Livius IX. 18. *Referre in tanto rege piget ſuperbam mutationem veſtis, & deſideratas humi jacentium adulationes.* Et XXX. 16. *Qui ubi in caſtra Rom. & praetorium venerunt, more adulantium, accepto, credo, ritu ex ea regione, ex qua oriundi erant, procubuerunt. Conveniens oratio tam humili adulationi fuit.* Videſis Gronovium ad Liv. IX. 18. VORST. Vide Salm. ad Solin. p. 38. ſupra L. IV. 3. Ext. ult. Viros Doctos ad Aelian. L. I. V. H. 21. Corn. Nep. Con. 3. *Adoratum* cum Salmaſio legebat Rupertus. Ceterum Plut. in Artax. p. 1022. dicit ipſum capitis ab Athenienſibus damnatum διὰ δωροδοκίαν.

89. *Ex corpore*] MSS. plerique *e corpore.*

pore [90] *pellem detractam ſellae intendi*, *in eaque filium ejus judicaturum conſidere* juſſit. Ceterum & rex, & barbarus atroci ac nova poena judicis, ne quis poſtea corrumpi judex poſſet, providit.

re. Deinde aliquot *intendit* legunt.

90. *Pellem detractam*] Vide omnino Valeſ. ad Ammian. Marc. L. XXIII. 6. p. 297. Ed. Gron.

Caput IV.

DE GRAVITER DICTIS AUT FACTIS.

A Romanis.

1. *T.* [1] *Manlio Torquato.*
2. *P. Scipione Aemiliano.*
3. *C. Popilio Laenate.*
4. *Rutilio Rufo.*
5. *M. Junio Bruto procoſ.*

Ab Externis.

1. *Cinninienſi populo.*
2. *Socrate Athenienſi.*
3. *Alexandro Magno.*
4. *Lacedaemoniis.*
5. *Paedarcto Spartano.*

Magnam & bonam laudis partem in claris viris etiam [2] illa vindicant, quae aut ab his graviter dicta aut facta pertinax memoria viribus aeter-

1. *Manlius Torquatus*] Si uſpiam toto hoc opere inſigniter dormitatum eſt, ſive ab ipſo authore, quod vix mihi perſuadeo, ſive temporum injuria, quod vero ſimilius videtur, id acciderit; certe hoc loco turpiter, tum in perſonis, tum in temporibus, aberratum eſt. Quod ut lectori planum faciamus, pauca haec ex Livio apponere operae pretium duximus. Anno ab U. C. 415. Latini per L. Annium Setinum a Romanis poſtulare auſi ſunt, ut alter Conſul, item dimidiata Senatus pars, ex Latio ſumeretur. Cui poſtulationi acerrime obſtitit T. Manlius Torquatus, tum conſul tertium, L. Manlii Imperioſi filius: qui quidem filius, primus in ea familia, Torquati nomen habuiſſe fertur, quique una cum Decio patre ipſius collega, Latinos ad Veſerim fluvium memorabili vicit pugna, ut meminit Livius L. VIII. ab U. C & Cicero III. officiorum. Haec omnibus nota. At longe poſt, nempe anno 518. ab U. C. cum ad Cannas cecidiſſet Romanos Hannibal, & in magnis anguſtiis res Romana eſſet, quidam authores ſunt, Campanos idem a Romanis poſtulare auſos, quod olim Latini: at Livius eam opinionem non probat. Eodem tamen anno idem ſcribit Sp. Carvilium ſenatum monuiſſe, ut propter ſenatorum paucitatem in ſenatum reciperentur Latinorum principes, ut Latini eo fidelius adjutarent rem Romanam. Sed non minus aegre a P. C. auditum Spurii, atque ipſorum quondam Latinorum poſtulatum. Imo ibi acerrime reſtitiſſe T. Manlium Torquatum, ſtirpis ejus virum: ut ipſemet Manlius apud Livium loquitur, qui Latinos in ſenatum olim admittere noluerat. Porro idem ille Manlius ſecundo Punico bello adverſus Sp. Carvilium locutus eſt, qui Conſulatum renuerat propter oculorum defectum: deinde aperte profeſſus ſe Pop. Romani mores ferre non poſſe, nec illos ipſius, ut Valerius proximo refert exemplo. Ea comitia fuerant anno nono ſecundi belli Punici, anno ſexto poſt Cannenſem cladem. Quare in hoc exemplo & perſonae & tempora confuſa ſunt. *Annium* enim *Setinum* Valerius *Campanum* exhibet, & Manlium, qui ſecundo bello Punico contra Sp. Carvilium locutus eſt, primi Torquati filium credidit, qui cum P. Decio vicit Latinos ad Veſerim. duos Manlios nobis ex uno exhibens, ac unum ex

aeternis comprehendit. Quorum ex abundanti copia, nec parca nimis, nec rurſus avida manu, [3] quod magis deſiderio ſatisfaciat, quam ſatietati abundet, hauriamus.

Civitate noſtra Cannenſi clade perculſa, cum admodum [4] tenui filo ſuſpenſa reipublicae ſalus ex ſociorum fide penderet, ut eorum animi ad imperium Romanum tuendum conſtantiores eſſent, majori parti ſenatus *principes Latinorum in ordinem ſuum ſublegi* placebat. [5] Annius autem Campanus

I. Ann. urb. 537. Livius XXIII.

ex duobus, qui diſtant plus centum annis. Quid dicam candide Lector? nam libet tecum nunc loqui; tantus author in tot doctorum manibus hodie verſatus, a nullo ſcriptore non citatus, ita corrupte legitur. Non dubito calumniam quorundam me ſubiturum, quod quaedam liberius tum in authorem ipſum, tum multo magis in codicem depravatum dixerim. Authorem excuſat Romanorum ſcriptorum negligentia, quam etiam Horatius in Arte reprehendere ſatis ſalſe non eſt veritus. Codicum tamen fides magis culpanda videtur. Sed quid prohibet? in omnia errata ſtrenue clamemus? Majeſtas illa Romana ſcilicet terrebit hominem Chriſtianum? Ea ſuperſtitio ſit iis, qui Jovem Capitolinum cum Junone & Minerva magis ſuſpiciunt quam Chriſtum, atque adeo ipſam veritatem. Quod verum invenio etiam ab homine Ethnico accipio: quod a veritate alienum nihil ad me attinuerit. Sed ad alia pergamus. GLAREAN.

2. *Illa vindicant*] Harl. Barb. prim. *Illa ſibi vindicant.*

3. *Quod magis deſiderio ſatisfaciat, quam ſatieti abundet, hauriamus*] Videtur omnino legendum, ut eſt in MS. *Quam ſatietate abundet, hauriemus.* PERIZON. *Satietate* eſt etiam in Bit. ſec. Leid. prim ſec. Ultraj. utroque. Periz. Ed. Mog. Quae habet etiam, *Quod magis*, cum ceteri ediderint, *Quo magis.* Sed *quod* tuentur MSS.

4. *Tenui filo*] Ennius:

Hac noctu filo pendebit Hetruria tota.

Ovidius:

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Cui rei vero vox *ſuſpenſa?* Tollendam omnino arbitror. COLER. Ennius apud Macrob. L. I. Sat. 4.

Hac noctu filo pendebit Etruria tota. PERIZON.

5. *Annius autem Campanus etiam conſulem alterum Capuae creari debere aſſeverabat*] Inſigniter erratum eſt à ſciolis in hoc exemplo, non enim habet adeo ſupinam ignorantiae culpam auctori imputare. Animadverto namque in libris veteribus ſtudioſos Valerianis exemplis ſimiles, vel eaſdem aliis verbis hiſtorias commentariorum forma adſcripſiſſe: unde ſuſpicor librariorum imperitia perperam variis locis multa eſſe huic operi commixta, multa item confuſe diſturbata, ut diligentius Valerium legenti luce clarius conſtabit. Saepius enim videtur à veritate hiſtoriae prorſus aberrare, quemadmodum hoc imprimis loco. Tradunt enim Livius aliique auctores *L. Annium Setinum* Latinorum principem anno urbis CDXIII. poſtulare auſum fuiſſe, ut conſulum alter, & dimidia pars ſenatus ex Latio crearetur, acerrimeque reſtitiſſe *T. Manlium Torquatum* conſulem III. qui rebellantes tunc Latinos inſigni proelio collega P. Decio ſemet devovente, contudit. Saeculo amplius deinde poſtea poſt Cannenſem cladem idem auſi ſunt poſtulare Campani cum ad Annibalem deficere vellent, ut idem Livius ex quibuſdam annalibus refert, non per Annium ſed per legatos ſuos. eodemque anno à *Sp. Carvilio* de Latinorum, non Campanorum principibus in Senatum recipiendis relatum fuiſſe. illamque cum relationem aegerrime auditam à patribus, tum acerrimè à *T. Manlio Torquato* conſulari, ſtirpis ejus viro qui Latinos olim repulerat, fuiſſe rejectam. At noſter hic Valerius *Annium* illum *Campanum* facit, ac *T. Manlium* ejus adverſarium, *Torquati* illius qui Latinos ante rejecerat filium, cum ne nepos quidem ejus, ſpacio centum viginti amplius annorum interpoſito eſſe potuerit. Sed hi ſimileſque errores ſciolorum proculdubio temeritati ſunt adſcribendi, qui vel exempla male exemplis connectendo, annotationesve operi inſerendo perquam turpiter deformarunt hunc auctorem, ut vix ſui ſimilis videatur. Atqui huic loco nil fere indicii remanſit verae lectionis, prae-

nus etiam conſulem alterum Capuae creari debere aſſeverabat. ſic contuſus & aeger Romani imperii ſpiritus erat. [6] Tunc Manlius Torquatus, filius ejus, qui Latinos [7] apud Veſerim inclyta pugna fuderat, quam poterat clara voce denuntiavit, *ſi quis ſociorum inter Patres conſcriptos ſententiam dicere auſus eſſet, continuo eum ſe interempturum.* Hae unius minae, & Romanorum languentibus animis calorem priſtinum reddiderunt, & Italiam [8] ad

terquam in Campenſi codice, quamvis hic admodum depravato, qui ita; *Atanius ille Campanis etiam, &c.* Quid ſi igitur legamus hoc modo? *Ut Annius olim, Campani etiam conſulem alterum Capuae creari debere aſſeverabant.* Facilis autem lapſus eſſe potuit inter haec verba, *Ut Annius, Atanius; olim ille.* Igitur veritati atque hiſtoriae hanc lectionem recte congruentem admittere viſum fuit, donec certius quid reperiatur. PIGH. *Annius autem Campanus etiam conſulem alterum Capuae creari debere aſſeverabat* Ita in antiquis typis expreſſis, & utroque etiam Brand. MS. haec leguntur. At Pighius legendum cenſet, *Ut Annius olim, Campani etiam conſulem alterum Capuae creari debere aſſeverabant.* Nimirum, ne Valerio ullus error aut ἁμάρτημα μνημονικὸν impingeretur, librarios corruptionem feciſſe ſtatuendum ipſi viſum fuit. Jam L. *Annium Setinum* non *Campanum*, ſed *Latinum* fuiſſe, neque poſt pugnam Cannenſem, ſed diu ante eam vixiſſe verum ſane eſt, & ex lib. VIII. Livii evidenter apparet. Nec tamen impetrare à me poſſum, ut Valerium erroris ac memoriae lapſus abſolvam, omnemque culpam in librarios conferendam putem: quippe cum in commemorandis rebus antiquis eum non ſemel falſum eſſe obſervarim. Vide modo ſupra III. 2. 20. V. 4. 3. V. 8. 2. & 3. & ad loca ea Notas. VORST. Ut in Brand. legitur, ita quoque exſtat in noſtris. Niſi quod variant nonnihil in nomine ſcribendo *Anius*, *Amnius*, *Aminus*, *Annius*. Ed. Mog. *Avius.* Perizon. adſcripſit. Cop. *Annius autem Campanus*, & ſic omnes. Falſum & hoc. Vide omnino Liv. L. XXIII. 6.

6. *Tunc Manlius Torquatus filius ejus qui Latinos ad Veſerim*] Diximus temporis ſpacium prorſus adverſari, ut ejus potuiſſet eſſe filius, cum ab illo Manlio ad hunc centum viginti amplius numerentur anni. Legendum igitur opinor, niſi plane hoc loco Valerium dormitaſſe velimus dicere; *Tunc Manlius Torquatus ſtirpis ejus qui Latinos, &c.* Sic etenim Livius. *Et praecipue Manlius eſſe etiam nunc ejus ſtirpis virum diceret, ex qua quondam in Capitolio conſul minatus eſſet; Quem Latinum in Curia vidiſſet, eum ſua manu ſe interfecturum,* Adfuit deinde γλωσσογράφος aliquis ineptus, qui vocem *ſtirpis* vel *ſtirpes* in primo caſu ſumens, ut Servius & Soſipater fieri poſſe volunt, filium interpretatus eſt, quae gloſſa deinde in ipſum opus irrepſit librariorum culpa, qui ſaepe minus obſcura rejectis ignotis ſolent ſubſtituere. PIGH. *Manlius Torquatus filius ejus qui Latinos apud Veſerim inclyta pugna fuderat.* Non potuit ejus filius eſſe. Siquidem plus centum annis poſt eum vixit. Ne igitur ipſe Valerius erraſſe videatur, rurſus mutationem faciendam putat Pighius; ita quidem ut pro *filius* vox generalior *ſtirpis* ſubſtituatur. Verùm ut proximum ſuperiorem emendandi conatum non probavi, ita nec hunc probare poſſum. Ne quidem ſatis Latine dici videtur quod in editione Pighii eſt, *Manlius Torquatus ſtirpis ejus qui Latinos fuderat.* Ita enim *ejus* erit à nominativo maſc. generis *is*; & ſubſtantivum *ſtirpis* nullum ſibi junctum habebit adjectivum. Citat Pighius illud Livii, *Et praecipue Manlium eſſe etiamnum ejus ſtirpis virum diceret, ex qua quondam in Capitolio conſul minatus eſſet:* verum locutioni huic Livii emendatio à Pighio facta minime ſimilis eſt. *Vir ejus ſtirpis* cujus formae locutio ſit novimus: at *Manlius Torquatus ſtirpis, ejus* viri ſcilicet, an bonae formae ſit non liquet. VORST. MSS. Nulla vel minima mutatione, *Filius ejus*, retinent. Locus Livii eſt L. XXIII. 22.

7. *Apud Veſerim fluvium*] Ed. Mediol. *Veſuvium fluvium*, quod ibi tueri ex antiquis libris videtur Theophilus. ut & ita legendum apud Aurel. Victor. c. 28. Niſi *Veſuvium* ſimpliciter ibi velit legi. Rectum eſt *Veſerim fluvium.* Et huc tendunt omnes ſcripti. Liv. L. VIII. 8. *Pugnatum eſt ſub radicibus Veſuvii montis, qua via ad Veſerim ferebat.*

8. *Ad jus civitatis nobiſcum exſequendum*] In Gemblacenſi ac Atrebatenſi aliiſque melius, exa-

8 ad jus civitatis nobiſcum exaequandum conſurgere paſſae non ſunt. 9 namque ut patris armis, ita verbis filii fracta ceſſit.

10 Par illius quoque Manlii gravitas, cui cum conſulatus omnium conſenſu deferretur, eumque 11 ſub excuſatione adverſae valetudinis oculorum recuſaret, inſtantibus cunctis, *Alium*, inquit, *Quirites, quaerite, ad quem hunc honorem transferatis. Nam ſi me gerere eum coëgeritis, nec ego mores veſtros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.* Si privati tam pon-

Ann. urb. 542. Livius XXVI. A. Victor XXVIII. Zonaras.

exaequandum. Ita Cicero, *exaequare precio omnia jura* dixit, Verrina 4. PIGH. *Exaequandum* habent uterque Ultraj. Leid. prim. tert. quart. quint. oct. Ed. Mog. reliqui cum aliis Edd. *Exequendum.* Recte *exaequandum* praetulit Pighius. Quod Perizonius bene exponit. Ut eodem jure uterentur, quo nos. Habebant enim multi jus civitatis, ſed non quale ipſi cives Romae. Vide L. IX. 10. 1. De Tuſculanis: Ubi hoc non animadvertens erravit Pighius. Sic *Aequare leges.* Liv. L. III. 56. *Et Facinus nulli tyrannorum comparandum.* Juſt. L. IV. 3. 1. Liv. L. V. 23. *Jovis, ſoliſque equis aequari dictatorem in religionem etiam trahebant.* Haec ille.

9. *Namque ut patris armis, ita verbis filii fracta ceſſit*] Superior ille lapſus ut excuſaretur, alium hunc errorem induxit, cujus & aliam quoque cauſam arbitror fuiſſe compendioſam illam ſcribendi formulam P. R. in veteribus libris frequenter obviam, in qua interpretanda librarios foediſſime lapſos ſaepe reperimus, non habita, quod oportebat, totius ſententiae ratione, ut perperam aliquando cum populi Romani eſt nota, praetoris vel patris eſſe exiſtimarint, atque etiam ſcripſerint. Quod idem hic accidiſſe ſuſpicor, cum in antiquis libris ſcriptum fuiſſe putem jam dicta verba; *Namque ut* P. R. id eſt, pop. Rom. *armis ita verbis illius fracta ceſſit.* Quae gloſſographus duobus Manliis patri (ut putabat) & filio accommodare cupiens, ita interpretatus eſt, *Namque ut* P. R. id eſt, patris, *armis, ita verbis illius*, id eſt, filii *fracta ceſſit.* Et in Campenſi quidem exemplari, ſupra vocem *filii* annotatum extat *illius.* PIGH. *Ut patris armis, ita verbis filii fracta ceſſit.* Ita legendum; non ut Pighius ex mera conjectura, & ne Valerius unquam erraſſe putetur, mutavit, *Ut populi Rom. armis, ita verbis illius.* VORST. *Verbis filii.* Exſtat etiam hic in omnibus noſtris.

10. *Par illius quoque Manlii gravitas, cui cum conſulatus omnium conſenſu deferretur*] Hic item error ex jam dicto fonte profluxit. Legendum autem ex Livio aliiſque, niſi falſa delectemur hiſtoria; *Par ejuſdem quoque Manlii gravitas, cum conſulatus omnium conſenſu deferretur.* Non enim hic alius, ſed is ipſe, qui poſt Cannenſem cladem Latinos in curiam admittere noluerat, ſicut ex Annalibus noſtris manifeſtum eſt. PIGH. *Par illius quoque Manlii gravitas, cui.* Et hic contra codicum fidem mutationem fecit Pighius, & quidem hoc modo, *Par ejuſdem quoque Manlii gravitas.* Nimirum *cui* expunxit, & pro *illius* ſcripſit *ejuſdem.* Verum *cui* abeſſe nullo modo poteſt. Sequitur enim *Cum conſulatus omnium conſenſu deferretur.* Conſulatus cum defertur, defertur is alicui: & neceſſe eſt Dativum in talibus diſerte addi. Porro *cui* argumento eſt, quod praecedere debeat non *ejuſdem*, ſed *illius.* Ceterum quod Valerius ſic ut dixi ſcripſit, Manlium hunc diverſum videtur putaſſe ab eo de quo praedixerat; atque ita manifeſte rurſus erraſſe. Conſtat enim ex Livio & aliis, eundem Manlium qui poſt Cannenſem cladem Latinos in curiam admittere noluit, conſulatum recuſaſſe. VORST. Etiam omnes codices, quorum notitia ad me pervenit, retinent *Illius Manlii gravitas, cui cum.* Sic quoque MS. Cant. J. Waſſe in Ind. Sall. v. *Faſces.*

11. *Sub excuſatione adverſae valetudinis oculorum*] Livius L. XXVI. de eodem Manlio Torquato, *Oculorum valetudinem excuſavit.* Nimirum *valetudo* ſolum quoque pro valetudine adverſa ponitur. Porro *excuſare* hic eſt pro *excuſationis cauſſa afferre.* Ita Curtius IV. 10. 8. *excuſare conſternationem ſuam:* & III. 12. 17. *excuſare ignorationem nunquam viſi regis.* Item Tacitus Ann. V. 1. *excuſare magnitudinem negotiorum*, & III. 11. *diverſa excuſare.* Porro quia dicitur *excuſare adverſam valetudinem*, potuit noſter item dicere *excuſatio adverſae valetudinis.* VORST.

ponderoſa vox, quam graves faſces conſulis extitiſſent!

2. Ann. urb 611. A. Victor. LVIII. Nihilo ſegnior Scipionis Aemiliani aut in curia, aut in concione gravitas, qui cum haberet conſortem cenſurae [12] Mummium, [13] ut nobilem, ita enervis vitae, pro Roſtris dixit, *ſe ex* [14] *majeſtate reipub. omnia geſturum; ſi ſibi cives vel dediſſent collegam, vel non dediſſent.*

Ann. urb. 609. Idem, cum Ser. Sulpicius Galba, [15] & Aurelius Cotta conſules in ſenatu contenderent, uter adverſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur, ac magna inter patres conſcriptos diſſenſio eſſet; omnibus, quonam ejus ſententia inclinaretur, exſpectantibus: *Neutrum*, inquit, *mihi mitti placet, quia* [16] *alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis;* aeque malam licentis imperii magiſtram judicans inopiam, atque avaritiam. Quo dicto, ut neuter in provinciam mitteretur, obtinuit.

3. C. vero [17] Popilius à ſenatu legatus ad Antiochum miſſus, ut bello ſe, quo Ptolemaeum laceſſebat, abſtineret, cum ad eum veniſſet, atque is

12. *Mummium*] Conveniebat hoc loco ut author diceret, quisnam ille Mummius fuerit. Vix enim mihi perſuadeo L. Mummium Achaicum deſignari, qui proximo poſt priorem Scipionis Aemiliani conſulatum cum L. Cornelio Lentulo conſul fuit, Corinthum delevit, & ex ingentibus illis ſpoliis nihil in domum ſuam inferri paſſus eſt. Niſi in uno homine, quod fieri poteſt, ſint diverſae naturae, & diverſis temporibus. ſed res non eſt tanti. GLAREAN.

13. *Ut nobilem, ita enervis vitae*] Ger. Voſſius, quia Vell. L. I. 13. 2. dicit. *Nec quiſquam ex novis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicavit*, non dubitat, quin Valerius ſcripſerit, *ignobilem.* Nihil mutandum monuit Perizonius. *Nobilem* tuentur omnes MSS. & ſtudio oppoſuiſſe illa, *ut nobilem, ita enervis vitae* judico Valerium exiſtimantem, ipſum cum mollioris & effeminatae indolis eſſet, natalium igitur commendatione ad ampliſſimum honorem eſſe evectum.

14. *Majeſtate Reipub.*] Negat Vertranius, vir doctiſſimus Latine dici poſſe *Majeſtatem Reip* ex qua cauſſa huic quoque loco manum adhibuit legens *ex majeſtate P. R.* Nondum ego in ejus ſententiam diſceſſi. Cicero quidem in Partitionibus: *Majeſtas autem quoniam eſt magnitudo Pop Rom.* Et ſic paſſim. non eo inficias. ſed Cornificius ad Herennium libro IV. *Majeſtas Reipublicae eſt, in qua continetur dignitas & amplitudo.* Ita ſcriptum in omnibus libris, etiam in vetuſtiſſima membrana mea. Proinde viderint de illo ſcito ſuo Tribuni illi literarii. COLER. *Ex majeſtate reip. omnia geſturum.* Vertranius ſcribendum putat *ex majeſtate populi Romani:* quia *majeſtas reip.* non ſatis Latine dicatur. Jam habet quidem unus cod. Brand. *ex majeſtate P. R.* ut Vertranius voluit; ſed putem tamen recte item dici *ex majeſtate reipublicae*; & hoc loco ita & legendum eſſe. Auctor ad Herenn. l. IV. ut Colerus monet, habet ſic: *Majeſtas reip. eſt in qua continetur dignitas & amplitudo.* VORST. Sic L. VI. 3. 3. *Majeſtas imperii.* L. VI. 5. 4. *Majeſtas publica.* L. IX. 2. 3. *Reip. Majeſtas.* PERIZON.

15. *Et Aurelius Cotta*] Pro *Cotta* habent plerique MSS. *conſul*, vel *conſules.* Scriptum fuerit *Aurelius Cotta coſſ. Cotta* omiſſo, *conſules* habent veteres Edd.

16. *Alter nihil habet*] Recte in manuſcriptis; *Quia alter nihil habet.* PIGH. Bene *quia*, addidit Pighius, quod invenio in omnibus fere ſcriptis, & vetuſtiſſimis Edd. primus quantum video omiſit Aldus.

17. *Popilius*] Hujus & nomen & praenomen mire variatum legimus paſſim in codicibus. Ceterum *Popilius* malim quam *Pompilius*, de praenomine magis dubium. Apud Livium ſane decados quintae, libris quarto & quinto perpetuo legitur *C. Popilius Lenas.* Eum puto Cos.

is prompto animo & amiciſſimo vultu [18] dextram ei porrexiſſet, invicem ei ſuam porrigere noluit, ſed tabellas ſenatusconſultum continentes tradidit. Quas ut legit Antiochus, dixit *ſe eum amicis collocuturum.* Indignatus Popilius, quod aliquam moram interpoſuiſſet, virga ſolum, quo inſiſtebat, denotavit, [19] &, *prius*, inquit, *quam hoc circulo excedas, da reſponſum, quod ſenatui referam.* Non legatum locutum, ſed ipſam curiam ante oculos poſitam crederes. continuo enim rex affirmavit *fore*, *ne amplius de ſe Ptolemaeus quereretur.* Ac tum demum Popilius manum ejus tanquam ſocii apprehendit. Quam efficax eſt animi ſermoniſque abſciſa gravitas! Eodem momento [20] Syriae regnum terruit, Aegypti texit.

Ann. urb. 585. Livius XLV. Cic. Philip. VIII. Plin. XXXIV. 6. 8. Juſtin. XXXIV. Vell. I. 10.

[21] P. autem Rutilii verba prius an facta aeſtimem, neſcio. nam utriſque aeque admirabile [22] ineſt robur. Cum amici cujuſdam injuſtae rogationi reſiſteret, atque is per ſummam indignationem dixiſſet: [23] *Quid ergo*, 4.

Cos. fuiſſe anno ab U. C. 582. in Juſtini codice Lib. XXXIV. *P. Pompilius* legitur, in Plinii Lib. XXXIV. Cap. 6. *C. Octavii* proditur nomen. Sed in utroque authore mendam puto. Non omnes tamen Plinii codices *octavium* habent, ſed *Popilium* etiam. Lector quid potiſſimum ſequatur diſpiciat. De *Rutilio*, qui proxime ſequitur hoc loco, diximus Lib. II. tres enim fuerunt P. Rutilii in Coſ. Romano, qui legentibus multum ſcrupuli injiciunt, niſi temporibus, ut fuerunt, diſtinguamus. GLAREAN. *Popilius.* Plin. lib. XXXIV. cap. 6. *C. Octavium* appellat. In praenomine quoque mira diverſitas. Paterculus *Marcum* vocat. Hieronymus in Danielem. *Cajum* Livius, Valerius, Plutarchus, Editio Valerii Veneta *Cneum:* ſicut Cicero Philippica II. COLER. In aliis etiam MSS. *Gneus*, in aliis *Gajus*, in quibusdam quoque *Marcus* appellatur, item *Pompilius*, vel *Popilius.*

18. *Dextram ei*] Juſtinus ait, regem *oſculum Popilio obtuliſſe.* Quod idem eſt. Regibus exteris mos erat oſculo delibatam manum ſive dexteram notis aut amicis. Id oſculum veteres *Labratum* appellabant. Gloſſarium: *Labratum ἀσπαστικὸν βασιλέως.* Et iterum: *Labratum φίλημα βασιλικόν.* COLER.

19. *Et, prius, inquit, quam hoc circulo excedas*] Legendum omnino *&*; non, ut Pighius & hunc ſecuti edidere, *At.* Non enim *τὸ inquit* cum eo quod praecedit *denotavit*, connecteretur, ſi *&* abeſſet. Et apparet omnino in codd. Brand. VORST. *Et*, defendunt etiam Codd. noſtri.

20. *Syriae regnum terruit, Aegypti texit*] Nonnulli MSS. *Et Syriae regnum terruit, & Aegypti texit.*

21. *P. autem Rutilii verba prius an facta aeſtimem, neſcio*] Nonne legendum *pluris.* Vulgata lectio inſulſa plane videtur. PERIZON. Hinc Oliverius, hic *extimare* (ſic enim edidit) explicat per *commemorare.* Multae quoque editiones habent *exiſtimem*, cum aliquot MSS. Equidem tamen veriorem Perizonii emendationem judico.

22. *Ineſt robur*] De eodem Ovidius Metamorph. I. & de Ponto:

Et grave magnanimi robur mirare Rutilli
Non uſi reditus conditione dati. COLER.

Colerus edidit *Utriuſque aeque.* quod in quibuſdam exſtat MSS. Ed. Mog. *Utrique.* Sed verum eſt, *utriſque.* verbis nempe ac factis.

23. *Quid ergo, inquit, mihi opus eſt amicitia tua*] *Inquit* redundat, & abeſſe poſſet: quia praecedit *dixiſſet.* Sed habent tamen eam vocem omnes codices. VORST. Sed non item omnes mei, ſex enim illam omittunt: qui vero retinent, hoc ordine verba collocant. *Quid ergo inquit opus eſt mihi*, unde nonnihil juvatur conjectura Perizonii legentis. *Quid ergo? Quid opus eſt mihi.*

24. *Reus factus*] Publicanorum conſpiratione. Vide ſupra II. 10. 5. Epitome l. LXX. Livii: *Quoniam à publicanorum injuriis Aſiam defenderat, inviſus equeſtri ordini, penes quem ju-*

go, inquit, *mihi opus eſt amicitia tua, ſi quod rogo, non facis?* reſpondit, *Imo quid mihi tua, ſi propter te aliquid inhoneſte facturus ſum?* Huic voci conſentanea illa opera, quod magis ordinum diſſenſione, quam ulla culpa ſua [24] reus factus, [25] nec obſoletam veſtem induit, nec inſignia ſenatoris depoſuit, nec ſupplices ad genua judicum [26] manus tetendit; nec dixit quicquam ſplendore praeteritorum annorum humilius. Effecitque [27] ut periculum non impedimentum gravitatis ejus eſſet, ſed experimentum. Atque etiam cum ei reditum in patriam Syllana victoria praeſtaret, in exilio, nequid adverſum leges faceret, remanſit. [28] Quapropter *Felicitatis* cognomen juſtius quis moribus graviſſimi viri, [29] quam impotentis armis [30] aſſignaverit. Quod quidem Sulla rapuit, Rutilius meruit.

Ann. urb. 660. Livius LXX. Cic. in Bruto. & de Orat. I. Oroſ. V. 17. Quint. L. II. 7. Sen. de Prov. 3.

5. M. Brutus ſuarum prius virtutum, quam patriae parentis parricida (uno enim

judicia erant, repetundarum damnatus in exilium miſſus eſt. VORST.

25. *Nec obſoletam veſtem induit*] Bit. ſec. *Nec ob hoc obſoletam veſtem induit.*

26. *Manus tetendit*] Mos in judiciis, ſupplices ad genua judicum manus tendere, nec non, opinor, tangere. Plinius lib. XI. cap. 45. *Hominis genibus quaedam & religio ineſt, obſervatione gentium. Haec ſupplices adtingunt, ad haec manus tendunt: haec ut aras adorant.* COLER. *Nec ſupplices ad genua judicum manus tetendit.* Plinius II. 45. *Hominis genibus quaedam & religio ineſt, obſervatione gentium. Haec ſupplices attingunt: ad haec manus tendunt: haec ut aras adorant.* VORST. Hoc ita ſupine deſcripſit Vorſtius, ut locum Plinii ne inſpexerit quidem, ut patet, dum numerali nota Coleri deceptus Lib. II. citat, qui eſt XI.

27. *Ut periculum illud non impedimentum gravitatis ejus eſſet*] *Periculum* pro accuſatione, judicio, ut ſupra quoque alicubi, Nepos XIX. 2. 3. *Hunc non ſolum in periculis non defendit, ſed etiam prodidit.* Praecedit, *Ab eodem in judiciis defenſus.* Cicero pro Arch. *Quae minime in judiciis periculiſque tractata eſt.* Thyſius *periculum* hic pro experimento poſitum putat. VORST. Sic ediderat Pighius, cum antea legeretur, *Ut periculum huic non impedimentum gravitatis.* Quod ab Aldo fluxit. Nam vetuſtiores habent, *Ut periculum non impedimentum gravitatis.* Quod quatuordecim confirmant MSS.

28. *Quapropter felicitatis cognomen*] Lege ex Cauchiano libro, *Felicis cognomen.* Quod habuit L. Cornelius Sulla. PIGH. *Felicis cognomen.* Ita legendum docet Pighius è cod. Cauchiano. Aldus, *felicitatis cognomen.* De cognomine iſto Syllae vide & infra VI. 9. 6. VORST. *Felicis cognomen.* Omnes Codd. habent *Felicitatis.* Quod male Pighius & Vorſtius auctoritate unius Cauchiani codicis rejiciunt. Quemadmodum autem ſupra Valerius dixit, *ſervile cognomen*, id eſt a ſervitute formatum, ſic recte hic *Felicitatis* cognomen dixerit. Et puto ſic alios ſaepe loqui. Sic VI. 6. 4. *Legationis nomen amplecti*, id eſt, legati. VI. 8. 1. *ſervile nomen*, id eſt, ſervus. Sic ad Regillianum milites. *Deus tibi regis nomen impoſuit*, id eſt a Rege formatum. Treb. Pollio in Tyranno 9. *Euſebius cognomento pietatis comitatus orator.* Amm. Marc. Lib. XXIV. *Ut olim frugalitate Piſones, ſapientia Laelii, pietate Metelli monſtrabant.* Plin. Paneg. p. 100. Ovid. in arte. II. 16. *Nunc Erato, nam tu nomen amoris habes.* Ovid. in Ibin. 363. *Infamemque locum ſceleris qui nomine fecit.* de vico ſcelerato. Sic Plin. II. 63. *cui* (terrae) *cognomen indidimus maternae venerationis.* ſic. IX. II. I. *cognomine ſceleris vicum commaculavit*; qui dictus eſt ſceleratus. III. 8. Ext. 2. *Bonitatis cognomine decorandos.* Auctor de XII. Caeſarib. *Caeſar cognomen caligae cui caſtra dederunt.* Et dein *caſtrenſis caligae cognomine Caeſar.* ſic *teſtimonium pietatis* VI. 8. 6. *Locupletis nomen* pro *divitis* VI. 8. 6. *Cui juſtitia nomen dedit*, de Ariſtide Sen. de Ben. IV. 27. ſimiliter male mutarunt IX. 2. I. *Felicitatis nomen aſſerendum* in *Felicis*, ubi vide notas meas. Appian. Iber. p. 19. qui montem dicit ἀφροδίτης ἐπώνυμον. & p. 195. ἀφροδίσιον. Novel. 78. Ἀντωνῖνος ὁ τῆς εὐσεβείας ἐπώ-

enim facto & illas in profundum praecipitavit, & omnem ſui nominis Ann. urb. 711. Plut.
memoriam inexpiabili [31] deteſtatione perfudit) ultimum proelium initu- Bruto.
rus, negantibus quibuſdam *id committi oportere: Fidenter*, inquit, *in aciem deſcendo. hodie enim* [32] *aut recte erit, aut nihil curabo.* [33] Praeſumpſerat videlicet neque vivere ſe ſine victoria, neque mori ſine ſecuritate poſſe.

E X T E R N A.

[34] Cujus mentio mihi ſubjicit, quod adverſus [35] D. Brutum in Hiſpa- 1.
nia graviter dictum eſt, referre. Nam cum ſe ei tota pene Luſitania de- Ann. urb. 617.
didiſſet, ac ſola gentis ejus urbs [36] Cinninia pertinaciter arma retineret, [37] tentata redemptione, propemodum uno ore legatis Bruti reſpondit, *Ferrum ſibi à majoribus, quo urbem tuerentur; non aurum, quo libertatem ab im-*

ἐπώνυμος, ἐξ ἧπερ καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ τῆς προσηγορίας καθήκει. PERIZON. Optime. *Felicitatis* enim retinent MSS. ad unum omnes.

29. *Quam impotentis armis*] Syllae puta, cujus auctoritate & beneficio in patriam redire potuiſſet Rutilius. Ceterum *impotens armis* Sylla dicitur, quoniam victor moderari ſibi non potuit, quin multa millia hominum proſcriberet atque interfici juberet. VORST. Errat Vorſtius. Sulla non dicitur *impotens armis*. ſed cognomen felicitatis dicitur juſtius aſſignari moribus Rutilii, qui erat vir graviſſimus, quam armis Sullae, qui erat vir impotens, i. e. ſuperbus & crudelis.

30. *Adſignaverit*] Lib. Dan. *Inſignaverit*. Forte: *Inſinuerit*. COLER. Retinent noſtri *aſſignaverit*. Neſcio quid velit τὸ *Inſinuerit* Coleri. An error typorum eſt pro *inſinuarit*? Sed & hoc nihili eſt.

31. *Deteſtatione perfudit*] Med. Ultraj. ſec. Copeſ. Leid. ſec. quint. *profudit*. Sic Ed. Mog.

32. *Aut recte erit, aut nihil curabo*] Aut vincam, aut moriar. Recte erit, ſi vicero: nihil curabo, ſi mortuus fuero. VORST.

33. *Praeſumpſerat videlicet*] Vox *videlicet* in aliquot MSS. non invenitur.

34. *Cujus mentio*] Recte ita Pighius, ante vulgo legebatur, *hujus*. Sed *cujus* etiam Mediol. & MSS. plerique.

35. *D. Brutum*] Multi MSS. *Druſium Brutum*, & ſic Mog. Appian. in Iber. p. 294. Ed. Steph. *Sextum* vocat. Sed Liv. Ep. L. LV. *D. Junium*. Quibus locis res ab eo eximie geſtae recenſentur.

36. *Cinninia*] Lib. Dan. *Cinginnia*. Veneta editio: *Cirania*. Sed Cinninenſes noti ex Plinio libro tertio, capite 3. COLER. MSS. admodum variant. Habent enim *Cumana*, *Cinrania*, *Cirannia*, *Cinnana*, *Cuirania*, *Citania*, *Cumania*. Ed. Mog. *Cimmina*. Theophil. notat a Ptolemaeo in Hiſpania celebrari urbem, *Luciniam*, & ab Herodoto locum *Cyneticum*. Ceterum Plin. loco citato, non *Cinninenſes* in Hiſpania nominat, ſed *Cicenſes*, & eos ſatis longe, ut videtur, a Luſitania remotos.

37. *Tentata redemptione*] Pacis puta & libertatis; aut belli. Utrumque enim dicunt *redimere pacem*, & *redimere bellum*. Vide Juſtinum IV. 3. 5. VI. 1. 6. VII. 5. 1. VII. 6. 4. Et res eodem redit, ſive quis pacem, ſive bellum redimere dicatur. VORST. An, *Oſtentata redemptione?* Scil. a Bruto. Sic *Oſtentare alicui ſpem*. Vide Tac. Ann. XVI. 7. 4. & omnino Liv. IV. 30. *Aequorum legati foedus ab ſenatu cum petiſſent, & pro foedere deditio oſtentaretur.* PERIZON. Ultraj. ſec. *Tentata pro redemptione*, & ſic Ed. Mog. Sed rectius Harl. *Tentata de redemptione*. Ut Sueton. in Ner. 47. *Tribunos centurioneſque praetorii de fugae ſocietate tentavit*.

38. *Melius ſine dubio homines noſtri ſanguinis haec dixiſſent*] Manuſcripti libri ſic; *Melius ſine*

imperatore avaro emerent, *relictum.* [38] Melius ſine dubio iſtud noſtri ſanguinis homines dixiſſent, quam audiſſent.

2. Cic. de Or. II. Laërt. in vit. Quint. II. 15. XI. 1.

Sed illos quidem natura [39] in haec gravitatis veſtigia deduxit. Socrates autem Graecae doctrinae clariſſimum columen, [40] cum Athenis cauſſam diceret, defenſionemque ei Lyſias à ſe compoſitam, qua in judicio uteretur, recitaſſet, demiſſam & ſupplicem, imminentique procellae accommodatam, *Aufer*, inquit, *quaeſo*, *iſtam. nam ego ſi adduci poſſem*, *ut eam in ultima Scythiae ſolitudine perorarem*, *tum me ipſe morte multandum concederem.* Spiritum contempſit, ne careret gravitate: [41] maluitque Socrates extingui, quam Lyſias ſupereſſe.

3. Plut. in vita. Curtius IV. Arrian. II.

Quantus hic in ſapientia, tantus in armis Alexander illam vocem nobiliter edidit. Dario enim uno jam & altero proelio virtutem ejus experto, atque ideo [42] partem regni Tauro tenus monte, & filiam in matrimo-

ſine dubio iſtud noſtri ſanguinis homines dixiſſent. Et paulo poſt, *In haec gravitatis veſtigia*, non, *hujus*, ut vulgo. PIGH. In priori MSS. conſentiunt, in poſteriori non omnes, ſed plurimi.

39. *In haec gravitatis veſtigia deduxit*] Ita & codd. Brandeb. Ac melius ita legi videtur, quam ut Aldus voluit *In hujus gravitatis veſtigia.* VORST.

40. *Cum Athenis cauſam diceret*] In Cauchiano rectius, *dicturus eſſet.* PIGH. *Cum Athenis cauſſam dicturus eſſet.* Ita legendum cenſet Pighius è cod. Cauchiano. Alii habent, *cauſſam diceret.* VORST. *Cum Athenis cauſam dicturus eſſet.* Omnes Codd. *Diceret*, excepto Cauchiano, ex quo Pighius & Vorſtius recipiunt quod editur. Male contra tantum aliorum Codd. conſenſum. *Cauſam dicere* enim interpretor non ipſum actum, ſed ſtatum rei, & expono *accuſari*, *reus eſſe.* Sic omnino Nepos XIII. 4. 2. *Cum Athenis cauſſam diceret.* VI. 5. 3. *Graccho cauſſae dictionem tribunus remiſit.* id eſt actione contra eum deſtitit. Cic. adverſus Salluſt. *ne cauſſam diceret HS. duodecies cum Caeſare paciſcitur.* ſic VIII. 4. 3. *Fulvio Flacco cauſſam dicente.* id eſt reo. VIII. 5. 6. *Hunc qui cauſſam dicit.* De temporis puncto quando teſtes in reum dabantur. ſic *Lex abrogari* dicitur de qua agitur, ut abrogetur. Vide Gron. ad Liv. L. XXXIV. c. 1. & ad Epit. L. XLIX. & ad L. XXXVII. c. 17. Liv. L. XXXVIII. 47. *Non triumpho modo fraudor*, *ſed cauſam apud vos accuſantibus meis ipſe legatis dico.* id eſt, agitur, ut triumpho frauder. Nam revera triumphum duxit. *cum dederetur.* Liv. Epit. XXXIX. id eſt, in eo eſſet, ut dederetur. ſupra V. 8. 1. de Bruti filiis. *Tarquinii dominationem reducentes. Nihil tam aequandae libertatis eſſe*, *quam potentiſſimum quemque poſſe cauſam dicere.* Liv. XXXVIII. 50. mox cap. 12. *Major animus erat*, *quam ut reus eſſe ſciret*; Et *ſubmittere ſe in humilitatem cauſam dicentium.* ſic ibid cap. 52. Gracchus ait ſe Scipionem *accuſari non paſſurum*, *& auxilio ei futurum ne cauſam dicat.* cujus rei indignitatem in eo ponit, non quod proprie ſe defendere cogeretur, ſed quod ſub roſtris reus ſtare & praebere aures adoleſcentis conviciis cogeretur. ſic *Ne cauſam diceret*, id eſt, *ne accuſaretur* Liv. L. XXXIX. c. 6. *Ne imperium retineret. Uti cauſam extemplo dicere quum abiſſet magiſtratu poſſet.* id eſt, accuſari. XLI. 6. *Haec mihi tanquam cauſam dicenti reo objecta ſunt* Liv. XLII. 41. id eſt, qui accuſetur. VIII. 1. 1. damn. *Quibus in cauſſae dictione magis*, *quae extra quaeſtionem erant*, *nocuerunt*, *quam ſua innocentia profuit.* ſec. *Mulier dicitur cauſſam dixiſſe* VIII. 1. ambuſt. 1. id eſt accuſata eſſe. PERIZON. *Diceret*, tuentur quoque noſtri omnes.

41. *Maluitque Socrates extingui*, *quam Lyſias ſupereſſe*] Ad haec verba adſcripſit Cl. Perizonius notam fratris Dionyſii de Burgo, ut, credo, hominis cognoſceretur ſtupor. Eſt autem haec. *Lyſias. littera corrupta Inſt. Debet enim dicere Liſia*, *in ablativo. eſt a longum: Potius volebat* ex-

monium [43] cum decies centum millibus talentûm pollicente, cum Parmenion dixiſſet, *Se*, *ſi Alexander eſſet*, [44] *uſurum conditione:* reſpondit: *Et ego uterer*, *ſi Parmenion eſſem.* Vocem duabus victoriis reſpondentem, dignamque cui tertia, ſicut evenit, tribueretur.

[45] Atque haec quidem animi magnifici & proſperi ſtatus: illa vero, qua legati Lacedaemoniorum apud patrem ejus [46] miſeram fortitudinis ſuae conditionem teſtati ſunt, [47] glorioſior, quam optabilior. Intolerabilibus enim oneribus civitatem eorum implicanti, *ſi quid morte gravius imperare perſeveraret*, *mortem ſe praelaturos*, reſponderunt. 4. Front. 1. 4. 1.

Nec parum grave Spartani cujuſdam dictum. ſiquidem nobilitate & ſanctitate praeſtans, & in petitione magiſtratus victus, *maximae ſibi laetitiae eſſe* praedicavit, [48] *quod aliquos patria ſua ſe meliores viros haberet.* Quo ſermone repulſam honori adaequavit. 5. Plut. Apoph.

exſtingui quam Liſia i. e. tali beneficio Liſiae ſupereſſe, & vivere. Niſi forte Liſias indeclinabile eſt. Thyſius explicat. Maluit mori tanquam Socrates, quam vivere, tamquam Lyſias. quod peſſime factum notabat Gudius. Verum ea non tam Thyſii nota eſt, quam Oliverii, unde eam deſcripſit Thyſius, ut infinitas alias explicationes, quibus nomen nullum ſubjecit. Significat vero auctor. Eum maluiſſe mori ut virum ſapientiſſimum, qui mori mallet, quam quidquam virtute & ſapientia ſua indignum committere, quod facturus videbatur ſibi, ſi orationem a Lyſia compoſitam peroraſſet, ut eloquentiae vi ac lenociniis ſibi vitam impetraret, & abſolutus e judicio abiret, & ſic arte Lyſiae viveret, ſeu viveret, ut Lyſias in tali caſu vixiſſet. Simile eſt illud Alexandri: quod mox ſequitur.

42. *Partem regni Tauro tenus monte*] Imo offerebat cum filia quidquid inter Helleſpontum & Euphratem eſt. Curt. L. IV. 11. 6. & Arrian. L. II. 25. ſed fortaſſe ita ſcripſit, quia poſtea ea parte regni Antiochus multatus eſt a Romanis. quod videtur ſuſpicatus fuiſſe Perizonius hoc adſcribens.

43. *Cum decies centum millibus*] Summa pecuniaria, quam Darius Alexandro promiſiſſe dicitur, barbare his verbis fere in vulgatis codicibus legitur, *cum decies centum millibus talentûm.* Cum legendum ſit, *cum decem millibus talentûm.* id quod ex Plutarchi apophthegmatis ac aliis authoribus liquere poteſt: fieret enim nimis magna ſumma. In Juſt. Lib. XI. pro captivis *triginta millia talentûm*, obtuliſſe dicitur. in Diodoro *tria millia*, quod maxime eſt veriſimile, in Curtio etiam 30000. produntur ut in Juſtino; ſed adjectione auri quod eſt incredibile. Judicium penes lectorem eſto. GLAREAN. *Cum decies centum millibus talentûm.* Variant ſcriptores in pecuniae ſumma, Diod. Sic. *Tria millia.* Plut. & Arrian. *decem millia.* Curt. *Triginta millia talentorum* ſcribunt. Haec certe ſumma, quam noſter auctor exhibet omnem excedit modum. Quare ut Glareanus ita & Loccenius dudum putavit τὸ *centum* abundare. Vide notas ejus ad Curt. L. IV. 11. 6. Perizon. jubet etiam videre Uſſer. Ann. p. 166. & 172.

44. *Uſurum conditione*] MSS. Octo ut antiquitus edebatur. *Uſurum ea conditione.*

45. *Atque haec quidem*] Copeſ. *At & haec quidem.* Aliquot. *Et animi magnifici & proſperi ſtatus.*

46. *Miſeram fortunae ſuae conditionem teſtati ſunt*] Elegantius & verius MS. pro *fortunae* habent *fortitudinis.* revera erat *miſera conditio fortitudinis*, ita fortitudine ſua uti. PERIZON. *Fortitudinis* habent etiam novem alii MSS. cum editione Moguntina.

47. *Generoſior, quam optabilior*] A Pighio hoc eſt. Omnes ante ipſum editi praeferunt. *Glorioſior quam optabilior.* Quod in duodecim invenio MSS. Perizon. adſcripſit. Sic paulo ante. *Illam vocem nobiliter edidit.* item. Vide Plut. Apopht. Lac. p. 140. ubi tale quid reſponderunt Antipatro.

48. *Quod aliquos patria ſua*] Sic recte Pighius ex auctoritate MSS. & vetuſtiſſimarum Edd. Aldus & eum ſecuti, *Aliquot*, ediderant.

CAPUT V.

DE JUSTITIA.

1. *Populi Rom.*
2. *Quatuor tribunorum pleb.*
3. *Ti. Gracchi cenſ.*
4. *Collegii tribunorum plebis.*
5. *Cn. Domitii Ahenobarbi.*
6. *L. Licinii Craſſi oratoris.*
7. *L. Cornelii Sullae Coſ.*

EXTERNORUM.

1. *Pittaci Mitylenaei.*
2. *Ariſtidis Athenienſis.*
3. *Zaleuci Locrenſis.*
4. *Charundae Thurii.*

Tempus eſt juſtitiae quoque ſancta penetralia adire, in quibus ſemper [1] aequi ac probi facti reſpectus religioſa cum obſervatione verſatur: & [2] ubi ſtudium verecundiae eſt; & cupiditas rationi cedit: nihilque utile, quod parum honeſtum videri poſſit, ducitur. Ejus autem praecipuum & certiſſimum inter omnes gentes noſtra civitas exemplum eſt.

[3] Camillo conſule Falerios circumſedente, magiſter ludi [4] plurimos & nobiliſſimos inde pueros, velut ambulandi gratia eductos, in caſtra Roma-

1. *Aequi & probi facti reſpectus*] Vox *facti* mihi ſuſpecta eſt. PERIZON.

2. *Ubi ſtudium verecundiae eſt, & cupiditas rationi cedit*] Cl. Gronovius in tribus codd. ſcriptum reperit, *Ubi ſtudium verecundiae, & cupiditas rationi cedit:* idque multo Latinius, ſcitiuſque eſſe judicat. Ita *ſtudium* pro favore & gratia poſitum ſit. Quae vis vocabuli nec ignota ſane eſt. Et citat ipſe Gronovius verba Livii ex lib. XXXII. *Si non cura communis ſalutis, ne ſtudia quidem, quae in hanc aut illam partem animos veſtros inclinarunt, vocem cuiquam poſſunt exprimere.* Vide Gronovii lib. IV. Obſ. c. 19. VORST. Ultraj. prim. *Ubi ſtudium verecundiae viget, cupiditas rationi cedit.* Decem, *Ubi ſtudium verecundiae cupiditas rationi cedit.* Tres delent ſolum, &. ut pleraeque Edd. Mog. cum majore parte MSS. conſentit. Particulam & profecto non admodum deſideres. non ſpreverim tamen etiam Ultraj. prim. lectionem.

3. *Camillo conſule Phaliſcos circumſedente*] Lege *Faliſcos*, ita enim antiquo more ſcribitur hoc nomen. In Campenſi & Cauchiano, *Falerios* legimus, etiam recte, quemadmodum in annalibus noſtris demonſtravimus. PIGH. *Faliſcos.* Liber Danielis *Valerios.* aeque recte. Livio ſunt iidem *Falerii & Faliſci.* *Falerios* etiam Polyaenus appellat lib. VIII. Sed Strabo inter Φαλίσκους & Φαλερίους videtur diſtinguere. Servius ad VII. Aeneid. *Faliſcos Haleſus condidit. Hi autem immutato H in F Faliſci dicti ſunt: ſicut Febris dicitur, quae ante Hebris dicebatur. Formiae quae Hormiae fuerunt ἀπὸ τῆς ὁρμῆς. Nam poſteritas in multis nominibus F pro H poſuit.* COLER. *Camillo conſule Faliſcos obſidente.* M. Furius Camillus is fuit; qui ante & Vejos ceperat. Pro *Faliſcos* in quibuſdam codd. eſt *Falerios.* Livius quoque lib. v. quos *Faliſcos*, eos & *Falerios* vocat. Quod Camillum conſulem id feciſſe ſcribit noſter, ei adverſum eſt quod ſcribit Plutarchus, conſulem eum nunquam fuiſſe. Fuit tamen tribunus militum conſulari poteſtate. VORST. *Camillo conſule Faliſcos circumſedente* MS. *Phalericos.* ſimiliter Campenſis, Cauchianus Petri Danielis. Lege *Falerios.* Quod non ortum eſt ab librariis. qui in aliis codd. *Faliſcos* repoſuerunt, quoniam deinceps in hoc exemplo ſemper ita invenerunt. Rectius vero hic *Falerios* dixerit, quia ita appellabatur urbs, populi vero *Faliſci*, quod neſciverunt Vorſtius & Colerus,

manorum perduxit. Quibus interceptis, non erat dubium, quin Faliſci deposita belli gerendi pertinacia, tradituri ſe noſtro imperatori eſſent. [5] Ea re cognita ſenatus cenſuit, *ut pueri vinctum magiſtrum virgis caedentes in patriam remitterentur.* [6] Qua juſtitia animi eorum ſunt capti, quorum moenia expugnari non poterant. Namque Faliſci beneficio magis quam armis victi, portas Romanis aperuerunt. Eadem civitas aliquoties rebellando, ſemperque adverſis contuſa proeliis, tandem ſe Q. Lutatio conſuli dedere coacta eſt. Adverſus quam ſaevire cupiens populus Rom. poſtquam à Papirio, cujus manu, jubente conſule, verba deditionis ſcripta erant, doctus eſt, Faliſcos [7] non poteſtati, ſed fidei ſe Romanorum commiſiſſe, omnem iram placida mente depoſuit, pariterque & viribus odii, non ſane facile vinci aſſuetis, & victoriae obſequio, quae promptiſſime licentiam ſubminiſtrat, ne juſtitiae ſuae deeſſet, obſtitit. Idem, [8] cum P. Claudius Camarinos ductu atque auſpiciis ſuis captos ſub haſta vendidiſſet, etſi aerarium pecunia, fines agris auctos animadvertebat, tamen, quia parum liquida fide id geſtum ab imperatore videbatur, [9] maxima cura

Ann. urb. 308. Livius v. 27. Plut. Camill. L. XLII. 47.

Ann. urb. 512. Livius XIX. Zonaras Oroſ. IV. 6.

Ann. urb. 485. circiter.

rus. Vide Liv. L. v. c. 27. PERIZON. *Falerios* legitur etiam in utroque Bit. & Leid. quinto. *Falericos* in Harl. Reliqui cum antiquiſſimis Edd. *Faliſcos.* Sed *Phaliſcos* exhibuerunt Aldus, & Aſcenſius, quique eos ſunt ſecuti. conſulem vero Camillum non fuiſſe, ſed tribunum militum conſulari poteſtate, monet Perizonius, dudum obſervatum fuiſſe a Pighio in ann. 319.

4. *Plurimos & nobiliſſimos*] *Et nobiliſſimos* omittit Ultraj. prim. cum Med. ſec. dein multi *amandi gratia.* item *belligerandi.* Ut eſt in Edd. Ven. Mediol. Aldi, & aliorum, *Belligerendi.* Mog. & Rob. Stephanus.

5. *Ea re cognita ſenatus cenſuit*] In manuſcriptis fere omnibus nihil aliud habetur quam; *Ea re ſenatus cenſuit.* Puto igitur dictionem *cognita* è gloſſulis irrepſiſſe, & inſuper praepoſitionem expuliſſe. Nam Valerium puto vetuſta dicendi formula uſum fuiſſe, quam plerumque in s. c. praefixam reperimus. *De ea re ſenatus cenſuit.* Et quia vulgaris erat, ſingulis fere literis notari ſolet. PIGH. *Ea re cognita ſenatus cenſuit.* Ita legendum cenſeo cum Aldo & Chalcocondyle. Monet Pighius, pleroſque codd. *cognita* non habere. Quod autem voculae *ea re* ſolae non conſiſtere poſſe viderentur, adjecit ille *de*, legique voluit *de ea re.* VORST. *De ea re ſenatus cenſuit.* MS. *Ea re.* & ſic Pighiani codd. qui addidit *de.* Vorſtius cum vetuſtis Edd. legit *ea re cognita.* ſcil. quia particulae *ea re* per ſe conſiſtere non poſſe videntur. in quo vehementer errat. *Ea re* enim dicitur ut, *qua re.* Id eſt propterea. PERIZON. *Ea re cognita* ſolus habet Med. ſec. ceteri omnes *ea re*, cum Ed. Mog. Vide Gud. ad Phaed. L. I. XI. Burman. ad eundem L. IV. 9.

6. *Qua juſtitia animi*] Polyaenus: Κάμιλλος δὲ τοὺς πολλῷ χρόνῳ ἁλῶναι μὴ δυναμένους, εὐσεβεῖ στρατηγήματι παρεστήσατο. COLER.

7. *Non poteſtati, ſed fidei ſe Romanorum commiſiſſe*] Gravius eſt poteſtati, quam fidei alicujus ſe committere. Qui poteſtati alicujus ſe committit, ei licet facere quod libet. At fidei alicujus qui ſe committit, is gratiam, auxilium & clientelam expectat. Nimirum *fides* in talibus idem quod auxilium, clientela. Hinc Cicero pro Roſc. *Conferre ſe in fidem & clientelam alicujus.* Idem pro Arch. *In fidem ſuam aliquem accipere.* VORST.

8. *Cum P. Claudius*] Med. ſec. *cum Coſ. Claudius.* Leid. quint. *cum conſul Claudius.*

9. *Maxima cura conquiſitos redemit*] Idem fere accidit Liguribus Statelliatibus. Vide Liv. L. XLII. 21. PERIZON.

ra conquiſitos redemit, iiſque habitandi gratia locum in Aventino aſſignavit, [10] & praedia reſtituit. Pecuniam etiam [11] non ad curiam, ſed ad ſacraria aedificanda, ſacrificiaque facienda tribuit: juſtitiaeque promptiſſimo tenore effecit, ut exitio ſuo laetari poſſent, [12] quia ſic renati erant.

[13] Moenibus noſtris, & finitimis regionibus, quae adhuc retuli: quod ſequitur, per totum terrarum orbem manavit. [14] Timochares Ambracienſis Fabricio conſuli pollicitus eſt *ſe Pyrrhum veneno* [15] *per filium ſuum, qui potionibus ejus praeerat, necaturum*. Ea res cum ad ſenatum eſſet delata, miſſis legatis Pyrrhum monuit *ut* [16] *adverſûs hujus generis inſidias cautius ſe gereret:* [17] memor Urbem à filio Martis conditam armis bella, non venenis gerere debere. Timocharis autem nomen ſuppreſſit, utroque modo aequitatem amplexus: quia nec hoſtem malo exemplo tollere, neque eum, qui bene mereri paratus fuerat, [18] prodere voluit.

Ann. urb. 475. Cic. III. Offic. Plut. Pyrrho. Gell. III. 13.

Sum-

10. *Et praedia eis reſtituit*] Dele omnino cum MSto τὸ *eis*. Praeceſſit utique *iiſque*. PERIZON. *Eis* additum fuit a Pighio, priores Edd. & MSS. non agnoſcunt.

11. *Non ad Curiam, ſed ad ſacraria aedificanda*] Copeſ. ſolus omittit *non ad curiam*. Vereor ne hic locus malam manum ſit paſſus, & totum hoc ortum ab aliqua emendatione. Videtur auctor ſcripſiſſe. *Pecuniam etiam ad ſacraria aedificanda, ſacrificiaque facienda tribuit.* Certe, cur hic addatur, *non ad curiam*, equidem non excogito. An moris erat, ut populi devicti, & intra urbem recepti, ſinguli ſibi curiam aedificarent, ut admonere debuerit, in hoc populo id factum non fuiſſe? minime. Sed forte ſcripſit; *Ad curiam aedificandam & ſacrificia facienda.* per *curiam* intelligens ſacrarium, in quo Curiones ſacra faciebant. quod non intelligens gloſſator, adſcripſit, *non ad curiam ſed ſacraria*, id quod deinde in textum potuit tranſiiſſe. Leid. ſec. *ad ſacrariam hedificandi.*

12. *Quia ſic renati erant*] Malim, *Qui ſic renati erant.* PERIZON.

13. *Moenibus noſtris &c.*] Haec periodus uſque ad *Timochares*, deeſt in Harl. utroque Bit. & Leid. ſec.

14. *Timochares Ambracienſis*] Secutus eſt noſter Valerium Antiatem, qui, ut & Gellius III. 8. ſcribit, ſic omnino prodiderat. At Quadrigarius non Timocharem, ſed Niciam conſulem adiiſſe ſcripſit; neque à ſenatu, ſed à conſulibus miſſos legatos; & Pyrrhum populo Rom. laudes ac gratias ſcripſiſſe: ut apud eundem Gellium eſt. VORST. Vide Perizon. ad Aelian. L. XII. V. H. 33. qui adſcripſit hic libro ſuo. Vide Ammian. Marc. L. XXX. p. 453. ubi *Demochares* ſcribitur. Sen. Ep. 120. Tac. L. II. Ann. 88. Harl. *Thimocratis.* Ultraj. prim *Timoclates.* ſec. *Timocathes. Timocharem* apud Ammian. habere etiam Mariangeli editionem Valeſius admonuit.

15. *Per filium ſuum*] Valerius Antias & Cl. Quadrigarius in recenſendo hoc facto diverſi abiere. Valerius Maximus Antiatem ſequitur, quod cognoſcas ex ipſius verbis apud Agellium. Vide & Sariſberienſem libro V. capite 7. COLER.

16. *Adverſus hujus generis inſidias*] Video eſſe, ubi *generis* omittatur. Male. *Hujus* enim intelligendum tum foret *Timocharis.* Quem ipſe non nominatum fuiſſe diſerte tradit.

17. *Memor urbem a filio Martis conditam, & armis bella non venenis gerere debere*] Male haec ſejungunt Pighii, Coleri & Lipſii editiones. Rectius Vorſtius conjunctim edidit ſumendo haud dubie & pro *etiam*, quamvis raro ita loquatur Valerius. MS. omittit plane τὸ &, quod priores editores turbavit. Ni fallor, recte. PERIZON. *Et* omittunt omnes cum ſcripti, tum typis ante Pighium expreſſi. Itaque illud hinc ablegandum putavi. Quid ni enim optime dictum cenſeam? *Urbs a filio Martis condita bella armis gerere debet non venenis.*

18. *Prodere voluit*] Bit. prim. *perdere.*

19. *Eodem tempore*] τὸ *eodem tempore* non ad

Summa juſtitia in quatuor quoque tribunis pleb. [19] eodem tempore con- 2.
ſpecta eſt. Nam cum [20] C. Atratino, ſub quo duce aciem noſtram [21] a-
pud Verruginem [22] à Volſcis inclinatam cum ceteris equitibus correxe- Ann. urb. 331. Livius IV.
rant, diem ad populum L. Hortenſius collega eorum dixiſſet, pro Ro-
ſtris [23] juraverunt *in ſqualore ſe eſſe*, [24] *quoad imperator ipſorum reus eſſet futurus.* Non enim ſuſtinuerunt egregii juvenes, cujus armati periculum vulneribus & ſanguine ſuo defenderant, ejus togati ultimum diſcrimen, poteſtatis inſignia retinentes, intueri. Qua juſtitia mota concio, actione Hortenſium deſiſtere coëgit.

[25] Nec ſe etiam aliter eo facto, quod ſequitur, exhibuit. cum Ti. 3.
Gracchus & C. Claudius, ob nimis ſevere geſtam cenſuram, majorem ci- Ann. urb. 584. Livius XLIII. A. Victor 57.
vitatis partem exaſperaſſent, diem his [26] P. Rutilius tribunus plebis perduellionis ad populum dixit, praeter communem conſternationem, privata etiam ira accenſus; [27] quia *neceſſarium ejus ex publico loco parietem demo-*

ad praecedens exemplum referendum, ſed ad tribunos, qui ſimul ac eodem tempore magiſtratum geſſerunt. Ceterum Liv. Lib. IV. ab U. C. vocat hunc C. *Sempronium Atratinum*, non *Lucium*. oppidum Ferruginem per F. non per V. in Livii Codd. legitur; ex quo oppido Oliverius & eum ſecutus Badius lacum fecerunt. GLAREAN.

20. *A C. Atratino*] Sic Colerus, cum antea legeretur, *a Lucio Atratino*. Sed emendandum ita cenſuerat Pighius, & illi emendationi quoſdam Codices adſtipulatos fuiſſe, licet intelligere ex ejus Faſtis An. CCCXXXI. interea *Lucio* retinent MSS. tredecim. Leid. ſec. praenomen omittit.

21. *Apud Verruginem*] Verrugo oppidum Italiae, & Volſcorum quidem. VORST. Nonnulli MSS. *Feruginem*.

22. *A Volſcis inclinatam*] Supra L. III. 2. 8.

23. *Juraverat in ſqualore ſe eſſe, quoad imperator eorum reus erat futurus*] Nondum *erant in ſqualore*, necdum poterant. Juraverunt enim haec, cum primum dicerent, *ſi preces ſuae pro Imperatore non valuiſſent ſe veſtem cum eo mutaturos.* quod ne fieret Hortenſius eum dimiſit. Lege igitur. *Jur. in ſq. ſe eſſe, quoad imperator ipſ. reus eſſet, futures.* Quod ſi quis & τὸ *eſſe* delere ſuſtineat, me non repugnante faciet. ſic exemplo ſequenti, *juravit ſe eamdem poenam ſubiturum.* PERIZON. Credo vere emendaſſe Perizonium, adſtipulante tamen nullo MSS. non auſus fui, quidquam mutare.

24. *Quoad imperator ipſorum*] Nempe poſt hoc praelium, in quo egregiam operam praeſtiterant, & in quo equites ſe ipſi centuriantes eos auctore Sex. Tempanio pro centurionibus ſibi praefecerant, populus eos abſentes tribunos plebis fecerat. Liv. L. IV. 42.

25. *Nec ſe etiam aliter eo facto quod ſequitur exhibuit*] Nonnulli Codices ſcripti. *Nec ſe eo facto quod ſequitur diſſimilem exhibuit.* Quidam omittunt τὸ *aliter*. Harl. uterque Bit. & Med. prim. totam hanc periodum omittunt. Copeſ. *Nec ſe eo facto, quod ſequitur, exhibuit favorabilem imo deſtitit.* Mox Ex. 6. *Nec aliter ſe L. Craſſus in eodem juſtitiae experimento geſſit.*

26. *P. Rutilius*] Ven. *M. Popilius*. Mediol. *P. Pompilius*. Aldus Aſc. & ceteri *M. Pompilius*. MSS. fere *P. Popilius* habent. Sunt tamen etiam in quibus *M. Pompilius*, & *P. Pompilius* ſcribitur. Diſerte tamen *P. Rutilius* dicitur a Livio L. XLIII. 16.

27. *Quod neceſſarium ejus*] MSS. quatuordecim cum omnibus editionibus ante Pighium addunt *Rutilium*. quod cur abjecerit Pighius, haec cauſſa videtur fuiſſe, quia Livius eum vocat *clientem ejus libertinum*, quem ideo exiſtimaret, idem nomen non habuiſſe, quod tribunum. Interea mirum eſt hic verum nomen tribuni in MSS. retineri, quod ſupra variis modis corruptum vidimus.

28. Pri-

moliri juſſerant. Quo in judicio [28] primae claſſis permultae centuriae Claudium aperte damnabant: de Gracchi abſolutione univerſae conſentire videbantur. Qui clara voce [29] juravit, *ſi de collega ſuo gravius eſſet judicatum, in factis paribus ſe* [30] *eandem cum illo poenam exilii ſubiturum.* Eaque juſtitia tota illa tempeſtas ab utriuſque fortunis & capite depulſa eſt. Claudium enim populus abſolvit: Graccho cauſſae dictionem [31] tribunus Rutilius remiſit.

4. Ann. urb. 559. Magnam laudem & illud collegium tribunorum tulit, quod, cum unus ex eo L. Cotta [32] fiducia ſacroſanctae poteſtatis creditoribus ſuis nollet ſatisfacere, [33] decrevit, *ſi neque ſolveret pecuniam,* [34] *neque daret cum quo ſponſio fieret, ſe* [35] *appellantibus eum creditoribus auxilio futurum:* iniquum ratum,

28. *Primae claſſis permultae centuriae*] Servius rex populum in quinque claſſes diſtribuit: & claſſis primae quidem centuriae initio LXXX. fuere; ut ex lib. I. Livii conſtare poteſt. VORST.

29. *Juravit in factis paribus ſe eandem cum illo exilii poenam ſubiturum*] Videtur τὸ *exilii* eſſe ex Gloſſa, nec agnoſcitur a MSto. erat quidem *poena exilii* futura, & Liv. L. XLII. c. 16. *ſe comitem exilii ejus futurum.* Nihilominus hic abundat, cum addit *eandem*, & per ſe intelligitur. PERIZON. Delet τὸ *exilii* etiam Barb. prim. ceteri ſervant cum omnibus Edd.

30. *Eandem cum illo*] Cave credas hoc loco defendi poſſe loquendi formam a Voſſio & aliis damnatam *idem cum illo.* Vide de Conſtr. c. 58. conſtructio eſt. *ſe ſubiturum cum illo poenam eandem. cum illo* omittit Med. prim.

31. *Trib. Rutilius*] Similiter ac in initio exempli variant hic quoque MSS. Sed plerique omittunt, *trib.* & ejus loco habent praenomen. P. vel M.

32. *Fiducia ſacroſanctae poteſtatis*] Tribuniciae puta. Tribuni plebis enim ſacroſancti habebantur. Vide ſupra VI. 1. 7. VORST.

33. *Decrevit ſi neque ſolveret*] Vulgo ante Pighium legebatur. *Decrevit ut, ſi neque ſolveret &c.* Sed *ut* quod ſenſum turbat, abeſt ab Ed. Mog. & MSS. praeter Harl.

34. *Neque daret cum quo ſponſio fieret*] Qui promitteret certam pecuniae ſummam ſe ſoluturum, niſi Cotta creditoribus ſuis ſatisfaceret. VORST.

35. *Appellantibus ſe creditoribus*] *Appellare* pro de ſolutione facienda admonere. Cicero pro Quint. *Cum tibi quotidie poteſtas fuiſſet admonendi, verbum nullum facis: biennio jam confecto fere appellas.* VORST. Sic Lib. IV. 8. 3. *Neque de ſorte quemquam debitorum ſuorum, neque de uſura a ſuis appellari paſſus eſt.* Sed non ita cepit, credo, Aldus, qui priorum editionum ſcripturam mutavit. Ven. enim & Mediol. habent. *Appellantibus eum creditoribus.* Mog. *Se appellantibus eum creditoribus.* Quod confirmatum video MSS. tredecim; atque adeo reſtituendum duxi. Cum alterum iſtud, quod vulgo jam circumferebatur, potius ſignificet, *Creditoribus auxilium ſuum implorantibus, appellantibus collegium tribunorum:* ut dixit ſupra L. IV. 1. 8. ubi Vorſtius explicuit.

36. *Privatae perfidiae obtentui eſſe*] Cop. Barb. & Bit. primi cum Leid. ſec. *Obtentum eſſe.* Aliquot MSS. *Iniquum ratus.*

37. *Cujus ut ad alium aeque illuſtrem transgrediar*] Videntur intellexiſſe, *ut ad alium hominem aeque illuſtrem juſtitiae transgrediar.* qui genit. pro ablat. ſit poſitus. Sed quod, praeterquam quod duriuſcule omnino ita hic poneretur, ſuperiore exemplo non actum eſt de homine uno, ſed de toto collegio Tribunorum. Nequaquam igitur dicere poteſt, ſe *ad alium hominem tranſire.* Quid multa? egregius hic eſt MS. qui praefert. *cujus ut ad alium aeque illuſtrem actum transgrediar*, quae vox omnino excidit, eamque centies uſurpat Valerius. ſic plane VIII. 7. ext. 2. *Atque ut ad vetuſtiorem induſtriae actum transgrediar.* ſic VI. 8. 3. *Aeque illuſtre quod ſequitur.* ſcil. factum. PERIZON. Ut veriſſime hic ex Copeſiano emendandum cenſuit Perizonius, ita ſcriptum invenio in MSS. tredecim & expreſſum in Ed. Mog. *Cujus* autem intellige *juſtitiae.* Non erat igitur,

tum, majeſtatem publicam [36] privatae perfidiae obtentui eſſe. Itaque Cottam in tribunatu quaſi in aliquo ſacrario latentem, tribunicia inde juſtitia extraxit.

[37] Cujus ut ad alium aeque illuſtrem actum transgrediar, Cn. Domitius tribunus plebis M. Scaurum principem civitatis in judicium populi [38] devocavit, [39] ut, ſi fortuna aſpiraſſet, ruina: ſin minus, certe ipſa obtrectatione ampliſſimi viri incrementum claritatis apprehenderet. Cujus opprimendi cum ſummo ſtudio flagraret, ſervus Scauri ad eum noctu pervenit, *inſtructurum ſe ejus accuſationem multis & gravibus domini criminibus* promittens. [40] Erat in eodem pectore inimicus & Domitius [41] diverſa aeſti-

5. Ann. urb. 650. Pacdianus. Scauriana. Cic. pro Dejotaro 11.

tur; cur cunctarer ita corrigere.

38. *Devocavit*] De hoc verbo vide Viros Doctos ad Phaed. L. I. 20.

39. *Ut, ſi fortuna aſpiraſſet, ruina*] Ita legendum arbitror ex uno cod. Brand. & ex vetere editione Chalcocondylae. Aldus habet *ruinam:* quem Pighius & alii ſecuti ſunt. Verum quo accuſativus ille pertinebit? An ad verbum *apprehendere*, quod ſequitur? Quid igitur eſt *ruinam apprehendere?* Integra phraſis Valerii eſt, *ruina incrementum claritatis alicujus apprehendere*, id eſt, facere, ne incrementum claritatis alicui obtingat, & ut claritas ejus potius corruat. Eſt deinde & altera phraſis, *ipſa obtrectatione incrementum claritatis alicujus apprehendere.* Ceterum *apprehendere* idem hic quod *occupare.* Sic & dicunt *apprehendere Hiſpanias.* VORST. Probat Perizonius τὸ *ruina.* Et addit Juven. 8. 92.

—— quam fulmine juſto
Et Capito & Numitor ruerint.

Tac. Hiſt. IV. 42. *Innoxios pueros, illuſtres ſenes, conſpicuas feminas eadem ruina proſterneres.* *Ruina* habet Med. prim. Oliverius & Aſcenſius explicant. *Apprehenderet ruinam*, id eſt, eum condemnaret. Hoc vult, Ut inclareſceret ipſe ruina Scauri.

40. *Erat in eodem pectore inimicus, & Domitius & dominus diverſa aeſtimatione nefarium judicium perpendens, juſtitia tamen vicit odium*] Praefero lectionem quam in Suſiano & Pulmanniano habemus, ac partim in Campenſi; *Erant in eodem pectore Domitii & inimicus & dominus, diverſa aeſtimatione nefarium indicium perpendentes; juſtitia vicit odium.* PIGH. *Erant in eodem pectore Domitii & inimicus & dominus, diverſa aeſtimatione nefarium indicium perpendentes.* Ita legendum docuit Pighius è codd. Suſiano, Pulmanniano, & Campenſi. Alii ſic habent, *Erat in eodem pectore inimicus & Domitius dominus, diverſa aeſtimatione nefarium indicium perpendens.* VORST. Omnes fere codd. *Pectore inimicus & Domitius & dnus.* Pigh. ex tribus, & non conſentientibus, ſuam lectionem a caeteris tam diverſam exſculpſit, eumque ſecutus eſt Vorſtius. Sed peſſima ratione. Sequendus eſt codicum conſenſus & reſtituenda Valerio elegantiſſima locutio ipſi valde amata. Alterutrum vero abundat, *& Domitius & dominus.* Mens enim Valerii eſt in eodem pectore ſuas egiſſe partes *& inimicitiam & juſtitiam*, quae diverſa aeſtimatione indicium perpendebant. *Inimicus* recipiendum ſuadebat, ſed *vir honeſtus* rejiciendum. Quia vero Domitii ante acta vita fuerat honeſtiſſima, ejuſque animus juſtitiae maxime ſtudens, *Domitius* ponitur pro ipſius honeſto animo, ipſius vitae famae ac nomini conveniente. Legendum enim. *Inimicus & Domitius.* ſic ſupra II. 9. 3. *Et cenſor & Cato duplex ſeveritatis exemplum.* III. 3. ext. 2. *Et Tyranno & Phalari.* VI. 3. 1. *Manlius eras mihi, cum praecipites agebas Senonas, poſtquam mutari coepiſti, unus factus es ex Senonibus.* VI. 4. Ext. 2. *Maluitque Socrates extingui, quam Lyſias ſupereſſe.* Vellej. II. 60. *Et avunculo & Caeſari.* Caeterum totum locum ita ſcribit MS. *Erat i. e. p. inimicus & Domitius & dominus diverſa aeſtimatione nefarium indicium perpendens. Juſtitia tamen vicit odium.* Certe videtur *tamen* deſiderari. Forma ſingulari *erat* & *perpendens.* non valde requiſiverim *aeſtimatione*; *exiſtimatione*, id eſt, *judicio.* forſan praeferendum. *Cum Hortenſius veniret, &*

 in-

aeſtimatione nefarium indicium perpendens: Juſtitia vicit odium. Continuo enim & ſuis auribus obſeratis, & indicis ore clauſo, *duci eum ad Scaurum* juſſit. Accuſatorem etiam reo ſuo ne dicam diligendum, certe laudandum: quem populus cum propter alias virtutes, tum hoc nomine libentius & conſulem, & cenſorem, & pontificem max. fecit.

6. [42] Nec aliter ſe L. Craſſus in eodem juſtitiae experimento geſſit. [43] C. Carbonis nomen infeſto animo, [44] utpote inimiciſſimi ſibi, detulerat: ſed tamen ſcrinium ejus, à ſervo allatum ad ſe, complura continens, quibus facile opprimi poſſet, ut erat ſignatum, cum ſervo catenato ad eum remiſit. [45] Quo pacto igitur inter amicos viguiſſe tunc juſtitiam credimus, [46] cum inter accuſatores quoque & reos tantum virium obtinuiſſe videamus?

Ann. urb. 634. Cic. III. de leg. III. de orat. & in Brut.

Jam

infirmus, & tam longe, & Hortenſius. Cic. ad Att. v. 2. *Quod occidiſti hominem, quod civem, quod Senatorem, quod conſularem, quod Ciceronem.* Sen. Controv. p. 192. Ubi αὔξησις eſt & emphaſis in nomine proprio. *Quidam alternis Vatinii ſunt, alternis Catones.* Sen. Ep. 120. *Julia* apud Macrob. II. Sat. c. v. de patre *Ille obliviſcitur Caeſarem ſe eſſe, ego memini Caeſaris filiam.* Nondum *Caeſar* erat nomen dignitatis. Vide & Franc. Luiſ. in parerg. I. I. 6. Sic Cic. Phil. VI. 3. *cum ſe Brutum eſſe meminiſſet.* Plin. paneg. p. 23. *Perſuadendam erat provinciis illud iter Domitiani fuiſſe, non principis.* id eſt hominis ſceleratiſſimi. Vide & p. 23. in Ed. Lipſ. ſentit *ſibi non principi dici.* Notandus omnino locus. IX. 5. 2. *Xerxes cujus in nomine ſuperbia & impotentia habitat.* Sic in Domitii nomine habitabat honeſtas & juſtitia. *Ille vero tum ſe Metellum minime fore putaſſet, ſi te ulla in re imitatus eſſet.* Cic. in Ver. L. III. c. 17. & omnino L. IV. c. 55. *Ac vere Metellus* pro Sext. c. 62. ſic plane VIII. 8. 2. *Ut enim in rebus ſeriis Scaevolam, ita in coenis & luſibus hominem agebat.* Sic enim lego hunc locum. Suet. Caeſ. c. I. *Caeſari Marios ineſſe.* Sic infra VI. 9. 6. *Duos in uno homine Sullas fuiſſe, turpem adoleſcentem, & virum dicerem fortem, niſi ipſe.* Sic enim diſtinguendum, quod male fit a Pighio, & qui eum ſequitur Vorſtio. Eſt igitur hic *Domitius* illius juſtitiae amans animus, honeſta vita, honeſtum nomen. & ſane hoc intelligi patet ex ſequenti. *Juſtitia vicit odium.* Fuit igitur inimico oppoſitum juſtitiae amans, quod non adeo exprimitur voce *dominus*, quae potius ſignificaret, metuentem viciſſitudinem rerum humanarum, metuentem ne ſibi etiam domino ſimilia a ſervis evenirent, ideoque tale ſervi *flagitium* puniendum exiſtimantem. Cic. Phil. II. c. 28. *Et conſul & Antonius.* hoc eſt & conſul & homo impudiciſſimus, & conſul & homo nequiſſimus. Quid enim eſt aliud *Antonius?* Nam ſi dignitas ſignificaretur in homine, dixiſſet, aliquando *avus tuus & Conſul & Antonius.* Cic. Phil. XIII. c. 7. *Haec ſi cogitas & M. Lepidus, & M. Lepidi Pont. Max. pronepos,* ſic enim lego. Flor. III. I. 5. *In Scauro ipſos Romani Imperii mores expugnavit.* Cic. in Epiſt. ad Fam. *Billienus & Demetrius.* Auctor B. Hiſp c. 19. *Reſpondit Caeſar, ſe Caeſarem eſſe, fidemque praeſtiturum.* Vide & Sen. Ep. 87. de Catone. Ovid. Heroid. VI. 151. *Medeae Medea forem.* Cic. II. ad Fam. Ep. 7. *A Tribuno plebis & Curione tribuno.* PERIZON. *Et dominus* omittitur in Med. prim. & Leid. ſec. Vacuum ſpatium ejus loco relictum eſt in Harl. *& Domitius*, deerat in Leid. ſext. ceteri fere cum Copeſiano conſentiunt. Tò *& dominus* expungendum eſſe recte monuit Perizonius. *Juſtitia tamen vicit odium*, exſtat in Edd. praeter Mog. quae *tamen* cum MSS. omittit. Quod non omnibus diſplicebit, utpote exclamationi convenientem habens brevitatem.

41. *Diverſa exiſtimatione perpendens*] Sic Curt. L. IV. 12. *Modo ſuum, modo Parmenionis conſilium ſera exiſtimatione perpendere.* PERIZON. MSS. hic, ut alibi ſaepe, *extimatione*, etiam

Jam L. Sulla non ſe tam incolumem, quam Sulpicium Rufum perditum voluit, tribunicio furore ejus [47] ſine ullo fine vexatus. Ceterum cum eum proſcriptum, & in villa latentem, à ſervo proditum comperiſſet, [48] manumiſſum parricidam, [49] ut fides edicti ſui extaret, [50] *praecipitari protinus ſaxo Tarpejo cum* [51] *illo ſcelere parto pileo* juſſit. Victor alioquin inſolens, hoc imperio juſtiſſimus. 7. Ann. urb. 665. Liv. LXXVII.

Externa.

Verum ne alienigenae juſtitiae obliti videamur, Pittacus Mitylenaeus, cujus aut meritis tantum cives debuerunt, aut moribus crediderunt, [52] ut ſuis ei ſuffragiis tyrannidem deferrent, tamdiu illud imperium ſuſtinuit, quam- I. Laërt. in vit.

etiam ubi *exiſtimare* neceſſario requiritur. *Exiſtimatione* hic praeferendum videtur Perizonio, quoniam *judicium* hic maxime intelligitur, quod hoc nomine ſignificari ſolet, ut *exiſtimare* pro *judicare*; & *exiſtimator* pro *judice*. Vide J. Fr. Gronov. ad Liv. L. XXXIV. 2.

42. *Nec aliter ſe L. Craſſus*] MSS. octo cum Ed. Mog. omittunt pronomen *ſe*. Ultraj. prim. *Haec aliter*. ſec. *In eodem loco juſtitiae experimento*. Leid. ſext. *fecit. geſſit*. Quaſi pronomen omiſſum fuerit, quia auctor ſcripſerat. *Nec aliter L. Craſſus &c. fecit.* Sed & *fecit* pro *geſſit* a librario poteſt eſſe ſubſtitutum, ut melius cohaereret oratio.

43. *C. Carbonis*] A Pighio hoc eſt: ceterae editiones cum aliquot MStis. *Gn.* Sed *C.* exſtat quoque in nonnullis. duo *Caji Gnei Carbonis.*

44. *Utpote inimiciſſimi ſibi*] Sic Ed. Mog. & plerique MSS. Reliqui ediderunt ante Pighium, *inimiciſſimum*, quod habet Leid. prim. *Inimiciſſimus* Leid. quint. & Bit. primus.

45. *Quo pacto igitur*] *Igitur* deeſt in Copeſiano.

46. *Cum inter accuſatores quoque*] Med. prim. *Cum eam inter accuſatores* quoque.

47. *Sine fine vexatus*] Sic Pighius & ceteri poſt eum. Superiores, *ſine ullo fine*, confirmantibus hoc omnibus MSS.

48. *Manumiſſum parricidam*] Servum, qui dominum prodidit, parricidam vocat. Manumiſſus autem ſervus ille fuit, ut, quemadmodum in Epitome libri LXXVII. Livii eſt, promiſſum praemium indicii haberet: mox vero ob ſcelus proditi domini de ſaxo dejectus. VORST.

49. *Ut fides edicti ſui extaret*] Ut praeſtaret quod in edicto promiſerat; videlicet ſervos, qui dominos ſuos proderent, ſe manumiſſurum. VORST. Pro *exſtaret* uterque Med. *conſtaret.*

50. *Praecipitari protinus e ſaxo Tarpejo*] Omnes fere MSS. cum Ed. Mog. praepoſitionem *e* delendam indicant.

51. *Illo ſcelere parto pileo*] Pileus, ſignum libertatis, & ſervo tributus fuit qui dominum prodiderat. VORST.

52. *Ut ſuis ei ſuffragiis tyrannidem deferrent*] Aldus omiſſo *ei* edidit, *ut ſuis ſuffr. tyr. def.* Verum uterque cod. Brand. voculam eam habet: nec poteſt ea abeſſe. Rurſus *ſuis* ab utroque illo cod. abeſt: itemque a vetere editione Chalcocondylae. Editio Pighii perperam habet *Ut ſuis & ſuffragiis tyr. def.* Quod Colerus tamen retinuit. Thyſius vero adhuc pejus edidit *Ut ſuis in ſuffr.* Porro *tyrannidem* imperium unius vocat juſtum quoque & legitimum. quae quidem vocis ſignificatio eſt antiquiſſima. Sic Nepos Miltiade: *Tyrannus fuerat appellatus; ſed juſtus.* VORST. MS. *Ut eis ſuffragiis.* Brand. Codd. *Ut ei ſuffrag.* Videtur legendum, ut edidit Aldus. *Ut ſuis ſuffragiis.* Non magis enim hic Dativus requiritur, quod vult Vorſtius, quam paulo poſt, hoc eodem in exemplo. *Cum recuperati agri dimidia pars omnium conſenſu offerretur.* ſc. *ei.* Poſſis *eis* etiam exponere, meritis aut moribus. Lege, *Ut ei ſuffragiis. eis* ortum ex repetito *s.* PERIZON. *Ei ſuffragiis*, habet uterque Ultraj. & Ed. Mog. in aliis ſeptem invenio, *ejus ſuffragiis.* Alii *ſuis ei ſuffragiis.* vel *ſuis ſuffragiis.*

quamdiu [53] bellum de Sigeo cum Athenienſibus gerendum fuit. Poſtquam autem pax victoria parta eſt, continuo reclamantibus Mitylenaeis depoſuit; ne dominus civium ultra quam reipublicae neceſſitas exegerat, permaneret. Atque etiam, cum recuperati agri dimidia pars [54] conſenſu omnium offerretur, avertit animum ab eo munere; deforme judicans, virtutis gloriam magnitudine praedae minuere.

2. Cic. offic. III. Plut. in vita. Alterius nunc mihi prudentia referenda eſt, ut alterius repraeſentari juſtitia poſſit. Cum ſaluberrimo conſilio Themiſtocles migrare Athenienſes in claſſem coëgiſſet, Xerxeque rege, & [55] copiis ejus Graecia pulſis, ruinas patriae in priſtinum habitum reformaret, & opes clandeſtinis molitionibus ad principatum Graeciae capeſſendum nutriret: in concione dixit, *habere ſe rem deliberatione ſua proviſam, quam ſi fortuna ad effectum perduci paſſa eſſet, nihil majus aut potentius Athenienſi populo futurum: ſed eam vulgari non oportere.* Poſtulavitque, *ut aliquis ſibi, cui illam tacite exponeret, daretur:* datus eſt Ariſtides. [56] Is poſtquam cognovit, [57] claſſem illum Lacedaemoniorum, [58] quae tota apud Gythaeum ſubducta erat, velle incendere, ut ea conſumpta dominatio maris ipſis cederet: [59] proceſſit

ad

giis. Deinde Med. ſec. *Neceſſitas exigeret.* Quod non ſpernendum.

53. *Bellum de Sigaeo cum Athenienſibus gerendum fuit*] Laërtius in vita Pittaci ſcribit *περὶ Ἀχιλλειΐτιδος χώρας de Achillitide agro* id bellum geſtum fuiſſe. Noſter quoque paulo poſt *recuperatum agrum* vocat. VORST. Uterque Ultraj. *Sigeo.* Quomodo ſcribendum, quum deducatur a Graeco *Σιγείῳ.*

54. *Conſenſu omnium offerretur*] Harl. Bit. ſec. Med. prim. *Conſenſu ei omnium.* Leid. ſext. *Conſenſu omnium eidem.* Ultraj. ſec. *Conſenſu omnium ſibi offerretur.* Idem pro *reclamantibus Mitylenaeis*, habet *reclamantibus Mitilenis.*

55. *Copiis ejus Graecia pulſis*] Cop. *Egregia.* Med. ſec. *E Graecia.* Harl. *in Graecia.* Tum Bit. prim. *Ad effectum produci.* Barb. prim. *Dixit habere rem.* ut ſaepiſſime tali modo omittitur illud pronomen *ſe.* ut ſupra monui.

56. *Is poſtquam cognovit*] MSS. decem *Is poſtquam recognovit.* Sic Ed. Mog.

57. *Claſſem illum Lacedaemoniorum*] Sic Pighius cum aliquot MSS. Qui partim habent *claſſem illam* cum Mog. Nonnulli cum aliis Edit. *eum claſſem illam.* Sed recte emendavit Pighius. Quum enim totam claſſem ibi ſubductam dicat, non opus erat addi *illam*, quo pronomine ab alia claſſe alibi ſubducta diſtingueretur.

58. *Quae tota apud Gytheum ſubducta erat*] *Gytheum* & Cicero appellat III. de Off. At Ptolemaens *Γύθιον*: & Pauſanias in Arcad. *Γύθιον.* Fuit autem oppidum Laconicae triginta ſtadia ab urbe diſtans: apud quod Lacedaemoniorum navale fuit. Porro *ſubducta* idem eſt quod in altum, & in ſiccum, ducta. Virgilius I. Aen. *Quaſſatam ventis liceat ſubducere claſſem.* Sic & *ſubducere aciem in collem* dicunt. VORST. Unus Leid. *Sigeum.* Ultraj. prim. *Githeum.* Apud Liv. L. XXXIV. 38. *Gythium* legitur. Sed ſimiliter etiam apud Graecos modo *Γύθιον*, modo *Γυθεῖον* dici obſervarunt viri Docti. Vide J. Meurſii Miſc. Lac. L. IV. 6.

59. *Proceſſit ad cives & retulit*] Hanc concinnitatem Pighio debemus. Poſt Aldum enim legebatur, *Proceſſit ad cives & ipſis retulit.* Sed *ipſis* omittunt editiones illo antiquiores & MSS. Pro *incepto deſiſtere*, Med. ſec. *Ab incepto deſiſtere.*

60. *Zaleucus*] De hoc vide Aelian. L. III. 17.

ad cives, & retulit, *Themiſtoclem ut utile conſilium, ita minime juſtum animo volvere.* Eveſtigio univerſa concio quod aequum non videretur, ne expedire quidem proclamavit, ac protinus Themiſtoclem incepto deſiſtere juſſit.

Nihil illis etiam juſtitiae exemplis fortius. [60] Zaleucus, urbe Locrenſium à ſe ſaluberrimis atque utiliſſimis legibus munita, cum filius ejus adulterii crimine damnatus, ſecundum jus ab ipſo conſtitutum, utroque oculo carere deberet, ac tota civitas [61] in honorem patris poenae neceſſitatem adoleſcentulo remitteret, aliquamdiu repugnavit. Ad ultimum precibus populi evictus, ſuo prius, deinde filii oculo eruto, [62] uſum videndi utrique reliquit. Ita debitum ſupplicii modum legi reddidit, aequitatis admirabili temperamento, ſe inter miſericordem patrem & juſtum legislatorem partitus. 3. Cic. de leg. II. Aelian. Var. hiſt. II. Stob. ſerm. 42.

[63] Sed aliquanto Charundae Thurii praefractior atque abſciſior juſtitia. Ad vim & cruorem uſque ſeditioſas conciones civium pacaverat, lege cavendo, *ut ſi quis eas cum ferro intraſſet, continuo interficeretur.* Interjecto deinde tempore ex longinquo rure gladio cinctus domum repetens, ſubito in- 4. Ariſt. Polit. II. Cic. de leg. II. Laërt. in Pythag.

17. L. XIII. 24. & Cic. ad L. VI. ad Att. I. PERIZON. *Zaleucus.* Sic recte Ed. Mog. Mediol. Aſcen. Ald. Colin. & plerique MSS. edit. Ven. *Seleucus.* Gryph. & Rob. Stephan. *Zeleucus.* Quod ſecutus eſt Pighius, mutavit Colerus.

61. *In honorem patris*] Haec verba deſunt in Cod. Harl. idem paulo poſt. *precibus populi victus.*

62. *Uſum videndi utrique reliquit*] MSS. ſeptem *uſum videndi utriſque reliquit.* Quomodo de duobus loquuntur etiam alii. Nepos in Hannib. c. 4. *Cum his* (Sempronio & Scipione) *manus conſeruit, utroſque profligavit.* in Timol. c. 2. *Quod utrorumque Dionyſiorum opibus Corinthii ſaepe fuerant adjuti.* Juſt. L. IX. 7. 8. *His ſtimulis irarum utrique* (Olympias & Alexander) *Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem ad tantum nefas impuliſſe creduntur.* Sen. in Herc. Fur. 1062.

Fervide Titan. Obitus pariter
Tecum Alcides vidit & ortus,
Novitque tuas utraſque domos.

63. *Sed aliquanto Charondae Tyrii praefractior atque abſciſior juſtitia*] Legendum, *Charondae Thurii.* Hic enim leges ſcripſit, Pythagorae diſcipulus cum Zaleuco, ut ex Laërtio conſtat. Ariſtoteles & Stobaeus Catanaeum fuiſſe tradunt. PIGH. *Charondae Thurii.* Ita legendum; non *Tyrii*, ut ediderat Aldus. Dictus autem *Thurius* ab oppido magnae Graeciae, cui *Thurium* nomen. Et fuit diſcipulus Pythagorae una cum Zaleuco Locrenſi. VORST. Ariſtot. L. II. Polit. 10. Diſſ. Raph. Rich. ad Segum. & Seg. ad Raph. PERIZON. *Charondae Thurii* edidit etiam Oliverius, legitque ita Theophilus, notatque de patria ejus inter auctores non convenire, & Parrhaſium non meminiſſe ſe alicubi legiſſe eum *Thurium* fuiſſe. Καταναῖον diſerte vocat Ariſtoteles loco citato a Perizonio. Contra *Zaleucus* dicitur Λοκρὸς ἐκ Θουρίου, a Suida.

64. *Solutae à ſe legis ſuae*] *Solvere legem* idem quod *violare:* ut Graece λύειν τὸν νόμον. VORST. MSS. *Admonitus.* melius. PERIZON. Sic MSS. omnes & Ed. Mog. Pigh. in Marg. notavit pro *ſanciam* al' habere *ſarciam.* quod inveni in Leid. quart. Ed. Mog. *ſauciam.* vide & Dempſt. ad Roſin. L. VIII. p. 549.

65. *Poenam tamen repraeſentare maluit*] Suetonius Claud. 34. *Tormenta quaeſtionum, poenaſque parricidarum repraeſentabat, exigebatque*

indicta concione, ſicut erat, in eam proceſſit, ab eoque, qui proxime conſtiterat, [64] ſolutae à ſe legis ſuae admonitus: *Idem ego illam*, inquit, *ſanciam*; ac protinus ferro, quod habebat, deſtricto incubuit. Cumque liceret culpam vel diſſimulare, vel errore defendere, [65] poenam tamen repraeſentare maluit; nequa fraus juſtitiae fieret.

que coram. Et Vitell. *repraeſentare necem.* Curtius L. x. *repraeſentare ſupplicia.* In quibus *repraeſentare* idem quod ſtatim exigere. VORST. Phaed. L. III. 10. 32. *Repraeſentavit in ſe poenam facinoris.* *Tamen* omittit Leid. ſec.

Caput VI.

DE FIDE PUBLICA.

Quam coluere

1. *Senatus Rom.*
2. *L. Manlius, M. Atilius Coſ.*
3. *Idem ſenatus Rom.*
4. *P. Africanus ſuperior.*
5. *Idem ſenatus Romanus.*

Externi.

1. *Sanguntini.*
2. *Petellini.*

[1] Hujus imagine ante oculos poſita, venerabile fidei numen dexteram ſuam, certiſſimum ſalutis humanae pignus, oſtentat. Quam ſemper in noſtra civitate viguiſſe, & omnes gentes ſenſerunt, & nos paucis exemplis recognoſcamus.

1. [2] Cum Ptolemaeus rex tutorem populum Romanum filio reliquiſſet, ſe-

1. *Hujus*] MS. *Cujus.* non male. Solet enim ita ſequentia ſuperioribus connectere. Dein pro *recognoſcamus* malim *recognoſcemus.* Melius enim praeteritum & futurum conjunguntur, quam praeteritum & adhortatio. PERIZON. *Cujus* invenio in MSS. octo, & ſupra plus ſemel reſtituimus, & habent hic ita Ed. Ven. & Mediol.

2. *Cum Ptolemaeus*] Cum tot fuerint Ptolemaei Aegypti reges, non dignatur vel uno verbo innuere de quonam loquatur. Sed neque commentatores quidquam dicunt. Ego de *Ptolemaeo* quarto, qui *Philopater*, intelligo ex Juſtini libris xxx. & xxxi. qui in Antiochi Magni Aſiae, & Philippi Macedonum regum tempora incidit. Filius ejus *Epiphanes. M.* au. *Aemilius* nondum fuit Coſ. Sed poſtea factus. Siquidem ille eſt, qui anno 567. primum fuit in conſulari magiſtratu. Sed omnia quaſi de induſtria obſcurat author, ſicut exemplo ſequente de Poenorum ducibus. Longo enim tempore poſt *Aſinam* captum hi duces cum Romano conſule locuti ſunt, ad finem, inquam, primi belli Punici: nec cum duobus Coſſ. ut hic ſcribit Valerius, ſed cum uno duntaxat C. Luctatio. GLAREAN.

3. *Pontificem Maximum*] Errare Valerium, & Aemilium XXIII. anno poſtquam tutelae regis pupilli deſtinatus fuit, demum Pontificem Maximum factum eſſe, docuit Perizonius in Anim. Hiſt. c. 7. p. 311. & hic in margine notavit videndos Uſſerii Ann. A. 3803.

4. *Integerrimi viri ſanctitatem reipub. uſibus &*

ſenatus M. Aemilium Lepidum, [3] pont. max. bis conſulem, ad pueri tutelam gerendam Alexandriam miſit: ampliſſimique & [4] integerrimi viri ſanctitatem, reip. uſibus & ſacris operatam, externae procurationi vacare voluit; ne fides civitatis noſtrae fruſtra petita exiſtimaretur. Cujus beneficio regia incunabula conſervata pariter ac decorata, incertum [5] Ptolemaeum reddiderunt, patriſne fortuna magis, [6] an tutoris majeſtate gloriari deberet.

Ann. urb. 595. circiter. Tacit. II. 67. Juſt. xxx. & xxxi.

Specioſa quoque illa Romana fides. [7] Ingenti Poenorum claſſe circa Sici- 2.

& ſacris comparata] In manuſcriptis *reipub. uſibus & ſacris operatam.* Elegantiſſime. *Operari* enim dicuntur proprie, qui ipſime reipub. laborant, ut Livius libro IV. *Eo tempore quo corpus addictum atque operatum reipub. eſſet. Operari* item dicuntur, auctore Nonio, *qui deos religioſe, & cum ſumma veneratione ſacrificiis litant.* Pomponius Praecone poſteriore: *Ad Veneris profectus eſt mane vetulus votum ut ſolveret, ibi nunc operatus eſt.* Africanius Excepto: *Simul ocium hortabatur ut operatum illum Dianae degerem ſanctum diem.* Lucilius Lib. XXX. *Aut operatu' aliquo in celebri cum aequalibus fano.* Juvenalis Satyra XII.

—— Longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.

Conqueritur item Propertius Lib. II. Cynthiam ſuam Iſidis ſacris operari, atque ideo à concubitu abſtinere.

Triſtia jam redeunt iterum ſolemnia nobis,
Cynthia jam noctes eſt operata decem,
Atque utinam Nilo pereat quae ſacra tepente
Miſit matronis Inachis Auſoniis. PIGH.

Reip. uſibus & ſacris operatam. Ita plane & codices Brandeb. Aldus hic male *ſacris comparatam. Operari reip.* & *operari ſacris* notae phraſes. Livius L. IV. *Eo tempore, quo corpus addictum atque operatum reip. eſſet.* VORST. *Ampliſſimique viri ſanctitatem Reip. uſibus & ſacris operatam externae procurationi vacare voluit.* Ita Pigh. ex nonnullis Codd. & Vorſtius ex ſuis legunt. Aldus ediderat, *Comparatam.* Apparet id ortum ex lectione MS. Copeſiani legentis *Compertam*, id eſt, ſpectatam, perſpectam. convenientiſſimum ſanctitati epitheton. Nimis enim tenue eſt de tanto viro eum ſimpliciter *operatum eſſe Reip.* Si maxime recte dicatur. PERIZON. *Operatam* fere omnes habent MSS. & Ed. Mog. cum Meliol. Recte autem hoc. Proprium enim de *ſacris*, quorum mentio proxime anteceſſit. Et ſolent ita ſaepe proximo jungere verbum ei accommodatum, ex quo in ceteris, verbum illis conveniens intelligi debet. *Operari* autem *ſacris* puriſſimae Latinitatis dictionem eſſe ſat multis exemplis probavit vir ſummus Rich. Bentlejus ad Horat. L. III. ode 14. Convenientiſſime autem & ſuo more verbo *operari* ſubjungit *externae procurationi vacare.*

5. *Ptolemaeum*] Liber Danielis *Ptolemaeo.* Congrue. COLER. *Incertum Ptolemaeum reddiderunt.* Notat Colerus, in cod. P. Dan. ſcriptum eſſe *incertum Ptolemaeo redd.* id quod eidem & concinnum videtur. Habet ita unus quoque cod. Brand. Mihi tamen alterum magis placet. VORST. *Ptolemaeo* exſtat in MSS. quinque. Sed aliter omnes editiones.

6. *An tutoris majeſtate*] Sic omnes typis expreſſi. Octo tamen ſcripti codices *tutorum majeſtate*, praeferunt. Quod non probaverim. Proculdubio enim reſpicit majeſtatem Lepidi, qui hinc etiam in nummo apud Urſinum appellatur TVTOR REGIS.

7. *Ingenti Poenorum claſſe circa Siciliam deducta*] In Suſiano & Pulmanniano melius, *devicta.* PIGH. *Circa Siciliam devicta.* Nondum fuit devicta Sicilia. Editiones veteres: *deducta.* Malim *dejecta. Dejicere* ſignificat etiam removere, avertere. Lucillius L. XXIX. *Detruſus tota vi dejectuſque Italia.* Vide & Nonium. COLER. *Claſſe circa Siciliam devicta.* Ita è duobus codd. correxit Pighius. Alii codd. habent *deducta.* Videtur autem intelligi ea victoria, quam C. Duillius mari à Carthaginienſibus reportavit. Vide Epit. Lib. XVII. Liv. VORST. Proxime ad Suſiani & Pulmanniani codicis ſcripturam accedit Med. primus exhibens *devectae.* Leid. ſec. *deducta.* reliqui

Ann. urb. 497. Zonaras II. ciliam devicta, duces ejus fractis animis conſilia petendae pacis agitabant. [8] Quorum Amilcar [9] *ire ſe ad conſules* negabat *audere*; *ne eodem modo catenae ſibi injicerentur*, [10] *quo ab ipſis Cornelio Aſinae conſuli fuerant injectae.* Ann. urb. 493. Polyb. I. Livius XVII. Flor. II. 2. Zonaras. Anno autem [11] certior Romani animi aeſtimator, nihil tale timendum ratus, maxima cum fiducia ad colloquium eorum tetendit. Apud quos [12] cum de belli fine ageret, & tribunus militum ei dixiſſet, [13] *poſſe illi merito evenire quod Cornelio accidiſſet:* uterque conſul, tribuno tacere juſſo, *Iſto te*, inquit, *metu*, *Anno*, *fides civitatis noſtrae liberat.* Claros illos fecerat [14] tantum hoſtium ducem vincire potuiſſe; ſed multo clariores fecit, [15] noluiſſe.

Ad-

qui omnes *deducta* retinent. *Devicta* nihilominus toti narrationis ordini, & ipſi Latini ſermonis genio melius convenit. Quid vero Colerus voluerit neſcio, cum Pighii lectionem rejicit, quia nondum fuit *devicta Sicilia*. *Deducta* vero ſi mutandum eſt, aeque facile in *devicta*, quam in *dejecta* mutari poteſt. *Dejici claſſis* proprie dicitur, quae vi tempeſtatis aliquo compellitur, ut *disjici*, quae diſpergitur. Liv. Lib. XXI. 49. *Eadem tempeſtate, qua ipſi disjecti forent, eam quoque claſſem ad Aegeates inſulas dejectam.* Et ſi auctor vel maxime id voluiſſet, quod Colerus putat, ſcripſiſſet proculdubio, *a Sicilia dejecta*, id eſt, repulſa, cum Siciliam vellet invadere. Equidem *deducta* retinerem, & exponerem, non ut ſaepe alias *deduci naves* dicuntur, quae de litore aut navali ducuntur in mare, ſed per *adducta*, ut apud Liv. loco citato. *Nullo repugnante captas naves Meſſanam in portum deduxerunt.* Sed qui tunc ingenti illi claſſi conveniat, quod ſequitur, ducibus ejus fractos animos fuiſſe, non intelligo. Tantae enim ignaviae duces Carthaginienſium, Amilcar praeſertim & Anno, accuſari non poſſunt, ut fractos illis, niſi ingenti clade accepta, animos tribuamus. Quare *devicta* probaverim.

8. *Quorum Amilcar*] Omnes MSS. & editi ante Pighium habent. *Quorum Dux Amilcar.*

9. *Ire ſe ad conſules*] Vorſtius exiſtimat intelligi eam victoriam, quam Duilius de Carthaginienſibus reportavit. Sed ad quos conſules venit igitur Anno, cum *Cn. Cornelius Aſina* Duilii collega erat in hoſtium poteſtate, cujus caſu audito Duilius, qui terreſtribus copiis in Sicilia praeerat, tradito tribunis militum exercitu, in claſſem ſe contulit, & victoriam de Poenis reportavit. Porro tunc non claſſi praefuit Amilcar, ſed pedeſtribus copiis. Res liquet ex Polyb. L. I. 22. & 23.

10. *Quo ab ipſis Cornelio Aſinae conſuli fuerant injectae*] Epitome L. XVII. Liv. *Cn. Cornelius conſul à claſſe Punica circumventus, & per fraudem veluti in colloquium evocatus, captus eſt.* Vide & infr. VI. 9. II. ubi *Cn. Cornelius Scipio Aſina* vocatur. VORST. Polyb. nihil de fraude dicit Carthaginienſium, ſed metu attonitum Cornelium, quod in portu erat obſeſſus, ſe iis dedidiſſe L. I. 22. Ὁ δὲ Γάϊος ἐκπλαγὴς γενόμενος, καὶ ποιεῖν ἔχων οὐδὲν, τέλος παρέδωκεν αὑτὸν τοῖς πολεμίοις.

11. *Certior Romani animi aeſtimator*] Harl. *Exiſtimator.*

12. *Cum de belli fine ageret*] Barthius legebat *de belli jure.* Male. *De belli fine* i. e. pace. de fine bello imponendo.

13. *Poſſe illi merito evenire, quod Cornelio accidiſſet*] Med. prim. *Quod Cornelio eveniſſet.*

14. *Tantum hoſtium ducem vincire potuiſſe*] Ed. Mog. & Ven. *Vincere potuiſſe.* Sed *vincire* legendum eſſe olim vidit Janus Parrhaſius teſte Theophilo, & ita habet longe potior pars. MStorum.

15. *Noluiſſe*] Guyeto locus ſanus non videtur, & conjicit ille ideo ſcribendum. vel, *In vincula ducere noluiſſe*, vel *captivum facere noluiſſe.* Nugae. Manifeſte enim ſubintelligitur verbum *vincire.*

16. *C. Flaminio*] Multi MSS. *Lucio.*

17. *Quia manus his intulerant, per feciales reddendos curaverunt*] Mutilus eſt locus ac jejune contractus, quem hoc modo reſtitui debere docent manuſcripti libri, licet incorrecti nonnihil varient; *Quia manus his intulerant, per feciales Culeo praetor ex S. C. dedendos curavit.*

Adverſus eoſdem hoſtes parem fidem in jure legationis tuendo Patres conſcripti exhibuere. M. enim Aemilio Lepido, [16] C. Flaminio coſſ. L. Minucium & L. Manlium Carthaginienſium legatis, [17] quia manus his attulerant, per feciales Claudio praetore dedendos curaverunt. Se tunc ſenatus, non eos quibus hoc praeſtabatur, aſpexit. 3.

Ann. urb. 566. Livius xxxviii.

[18] Cujus exemplum ſuperior Africanus ſecutus, cum onuſtam [19] multis, & illuſtribus Carthaginienſium, viris navem in ſuam poteſtatem redegiſſet, inviolatam dimiſit, [20] quia *ſe legatos ad eum miſſos* dicebant, tametſi manifeſtum erat, illos [21] vitandi praeſentis periculi gratia [22] falſum le- 4.

Ann. urb. 550. Livius xxx. App. Punica. Polyb. xv. ſed paulo aliter.

vit. Conſtat autem ex Livio Q. *Terentium Culeonem* tunc praetorem peregrinum fuiſſe, ex quo intelligimus perperam in ſcriptis exemplaribus *Claudio praet.* legi. Sed vide Annales magiſtratuum noſtros. PIGH. *Per feciales Claudio praetore dedendos curaverunt.* Verba Livii Lib. xxxviii. hac de re ſic habent, *Eo anno L. Minucius Myrtilius & L. Manlius, quod legatos Carthaginienſes pulſaſſe dicebantur, juſſu M. Claudii, praetoris urbis, per feciales traditi ſunt legatis, & Carthaginem avecti.* Apud noſtrum Pighius legendum putat, *Per feciales Culeo praetor ex SC. dedendos curavit.* Et ſecuti eum ſunt Colerus & Thyſius. Verum *curaverunt* numero plurali omnes codd. tam MSS. quam typis expreſſi habent. Eſtque id omnino referendum ad Patres conſcriptos; de quibus dictum fuerat, quod parem fidem in jure legationis exhibuerint. Si autem verbum numeri plur. hic poſitum ſit, non poteſt nomen caſus primi *Culeo* locum habere. VORST. *Culeo praetor ex SC. dedendos curavit.* MS. *Patres conſcripti dedendos.* Lege igitur cum Vorſtio. Antiq. Edd. & Codd. addita tantum praepoſitione *a. Per feciales a Claudio praetore dedendos curaverunt.* Ceterum quod Pighius hic aeſtuat, quod Liv. a Praetore praecedentis anni *M. Claudio* hoc factum docet; non eo ſollicitanda erat lectio. Oſcitantia enim haec eſt Valeriana, qui quum in Livio inveniſſet extemplo poſt conſules deſignatos, quod fiebat extremo prioris anni, hos a praetore deditos, male ſcripſit, illis conſulibus factum eſſe. Vide Lib. L. xxxviii. c. 42. & patebit incuria Valeriana, quam tamen tueri quis poſſet, qui legat COSS. DESS. id eſt, *Conſulibus deſignatis.* RERIZON. Barb. primus, *Per feciales P. R. dedendos.* Pauculi *Claudio praetore.* Plerique *Claudio praetori.* Duo; *Per feciales dedendos.* Omnes *curaverunt.* Niſi, *Claudio praetore* e margine, cui aliquis, qui factum illud ejus juſſu obſervarat, id inſcripſerat, in contextum irrepſerit, legerim quoque *a Claudio praetore* cum Perizonio. De qua constructione vide ſupra L. iii. 8. 7.

18. *Haec exempla ſuperior Africanus ſecutus*] MS, *Cujus exemplum.* Verius & rectius. Superiore enim exemplo de jure legationis actum erat, ſimiliter hic legatos inviolatos dimiſit Scipio. Nam in ſecundo exemplo Anno non fuit legatus, a *patria* miſſus: ſed tamen in colloquium venit ſua ſponte cum Romanis Imperatoribus. *Hujus exemplum.* Aſcenſii editio, ubi vide notas Aſcenſii. PERIZON. *Hujus exemplum.* Sic melius, quam *cujus.* Nam de eo quod in manibus habet loquitur fere per pronomen *hic.* ASCENS. Imo & per *Cujus*, quod reperitur in MSS. decem, & vetuſtiſſimis editionibus Mog. Ven. Mediol. ceterae *Hujus* habent, *exemplum* omnes. *Haec exempla*, a Pighio eſt.

19. *Multis & illuſtrium Carthaginienſium viris*] Bit. prim. Leid quint. & ſext. *Et illuſtribus.* Ultraj. prim. *Illuſtris.* ſec. *Ex illuſtrium.* Sic quoque Mog. Ed. reliquae *& illuſtribus.* Quod mutare neceſſe non erat: niſi malis, *Ex illuſtribus.* Unde natum videtur, *Multis illuſtrium.*

20. *Quia ſe legatos ad eum miſſos dicebant: tametſi &c.*] Tollenda eſt diſtinctio major ante *tametſi.* Omnia enim cohaerent. Nam τὸ ut cauſſalè pertinet ad *dimiſit.* PERIZON.

21. *Vitandi praeſentis periculi gratia*] *Praeſentis* deeſt in Harl. & Leid. ſec. in Barb. ſec. adſcriptum eſt literis minutiſſimis tamquam gloſſa.

22. *Falſum legationis nomen amplecti*] Vetus, *vocabulum amplecti.* Auſimne, *velabulum?* LIPS.

legationis nomen ampleċti, [23] ut Romani imperatoris potius decepta fides, quam fruſtra implorata judicaretur.

5. Ann. urb. 487. Livius xv. Zonaras II.

Repraeſentemus etiam illud ſenatus nullo modo [24] praetermittendum opus. Legatos [25] ab urbe Apollonia Romam miſſos [26] Q. Fabius & Cn. Apronius aediles, orta contentione, [27] pulſaverunt. Quod ubi comperit, continuo eos per feciales legatis dedidit, *quaeſtoremque cum his Brunduſium ire* juſſit; ne quam in itinere à cognatis deditorum injuriam acciperent. [28] Illam curiam mortalium quis concilium, ac non Fidei templum dixerit? Quam ut civitas noſtra ſemper benignam praeſtitit, [29] ita in ſociorum quoque animis conſtantem recognovit.

Ex-

Cui placebit? *Vocabulum*, id eſt, Nomen. Tac. L. 1. Ann. 3. Cic. L. 1. de N. D. 15.

23. *Ut Romani imperatoris potius decepta fides*] Cop. uterque Med. Barb. prim. Harl. Bit. ſec. Leid. prim. *Romani Imperii. Potius* deeſt in Ultraj. prim. de quo ſupra L. 1. 1. Ext. 2. pro *judicaretur*. Med. prim. *Videretur*. Porro Polyb. L. xv. c. 4. ita loquitur quaſi revera fuerint legati, qui Roma Carthaginem redibant, & ſibi valde metuebant, quia paulo ante legati Romanorum a Carthaginienſibus fuerant violati. Πτοούμενοι γὰρ τὴν γεγενημένην ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἀσέβειαν περὶ τοὺς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις, πρόδηλον ἐδόκουν εἶναι σφίσι τὴν ἐκ τούτων τιμωρίαν. cum Polybio conſentit Liv. L. xxx. 25. Ubi pariter *ab Roma Laelium Fulviumque cum legatis Carthaginienſium ſuperveniſſe* tradit. Ceterum Oliverius notat hoc accidiſſe, poſtquam Scipio utramque devicerat Hiſpaniam, quum faċtum ſit, Scipione bellum jam in Africa gerente, non ita diu ante proelium cum Annibale.

24. *Praetermittendum*] Bit. prim. *Praetereundum*.

25. *Ab urbe Apollonia*] Varias hoc nomine urbes fuiſſe notat Aſcenſius, ipſe hic *Ponticam* credit intelligi. Sed diſerte Zonaras dicit, *Apolloniatibus in ſinu Ionio habitantibus*. & ita intellexit Guyetus.

26. *Q. Fabius Cn. Apronius aediles*] Pighius aediles tunc eos fuiſſe ſtatuit in Faſt. ad A. 487. Hic tamen ipſe edidit *aedilitii*. Quod invenio in Harl. Ultraj. prim. & Leid. quint. Nonnulli habent. *G. Apronius*. Leid. ſext. *Marcus*. Aſcenſius notat alios textus habere *Sempronius*. Multi MSS. delent conjunċtionem *&*. Med. ſec. *Orta inter ipſos contentione*.

27. *Pulſaverunt*] Forte, *Pulſaverant*. Sic enim ſolet Valerius. PERIZON.

28. *Illam curiam mortalium quis concilium ac non fidei templum dixerit?*] Praefero equidem leċtionem MS. *Illam cur. mort. q conſilium an fidei templum dixerit?* Non viderunt librarii τὸ *quis* hic ſignificare *aliquis*. Quomodo ſupra VI. 4. 4. Aſcenſii edit. *an non*. ut & *conſilium*. PERIZON. Harl. *Aut non*. Ultraj. ſec. Leid. prim. ſec. uterque Bit. *An non*. ut legebatur ante Pigh. *An* habet Leid. ſext. *conſilium* quint. cum Harl. & Ultraj. prim. Forte ſcripſit. *Anne fidei templum dixerit. Concilium* hic loco ſuo non moverim. Frequens apud Cic. *Concilium Deorum*. Quo auċtor videtur reſpicere.

29. *Ita etiam in ſociorum quoque animis*] *Etiam*, ſupereſt, nec habetur in manuſcriptis. PIGH. Abeſt etiam a noſtris.

30. *Nam poſt duorum*] Ingens hic, ſive authoris, ſive codicum error. Ait enim P. & Cn. Scipionibus ab Hannibale caeſis poſtea oppugnatum Saguntum. Cum Saguntum initio hujus belli exciſum ab Hannibale referant, cum Livius, tum Polybius. Scipiones vero caeſos ſeptimo hujus belli anno, ut Livius Lib. v. ejuſdem belli recitat. Potuit Valerius omittere hoc exemplum; nam cum parva Romanorum laude haec narrantur, qui fidos ſocios non minus perfide reliquerunt, quam illi fideliter retinuerunt. Idem de Petelinis & Locrenſibus dicendum, ſiquidem Livio credimus. GLAREAN. *Poſt duorum in Hiſpania Scipionum*. Mirifice mendacem fecerunt hunc librum ſcioli, non enim poſt Scipionum cladem ab Annibale oppreſſa Saguntus eſt, ſed multo antea. In Campenſi legimus, *Nam poſt duorum*. Immo ex Livio, Polybio aliiſque hiſto-

EXTERNA.

[30] Nam poſt duorum in Hiſpania Scipionum, totidemque Romani ſanguinis exercituum miſerabilem ſtragem, Saguntini victricibus Annibalis armis intra moenia urbis ſuae compulſi, cum vim Punicam ulterius nequirent arcere, collatis in forum, quae unicuique erant cariſſima, atque [31] undique circumdatis accenſiſque ignis nutrimentis, [32] ne à ſocietate noſtra deſciſcerent, publico & communi rogo [33] ſemetipſi ſuperjecerunt. Crediderim tunc ipſam Fidem humana negotia ſpeculantem, moeſtum geſſiſſe vultum; perſeverantiſſimum ſui cultum [34] iniquae fortunae judicio tam acerbo exitu damnatum cernentem. I. Ann. urb. 534. Livius XXI. Polyb. & alii.

Idem

hiſtoricis omnibus legendum eſſe puto; *Nam ante duorum in Hiſpania Scipionum.* ſi à veritate diſcedere nolimus. Corrupit locum hiſtoriae Romanae imperitus aliquis librarius aut ludimagiſter. PIGH. *Nam poſt duorum in Hiſpania Scipionum.* Diu ante cladem Scipionum in Hiſpania captum fuiſſe Saguntum ex Livio & aliis conſtare poteſt. Ne igitur falſus fuiſſe putaretur noſter, contra omnium codicum fidem Pighius pro *poſt* ſcripſit *ante.* Verum quoniam illud de clade Scipionum hic attexuit, non eſt veriſimile, ſcribere eum voluiſſe, quod ante cladem Scipionum Saguntini Romanis tam fideles fuerint; ſed ſcripſiſſe, quod poſt cladem eam id contigerit; ut videlicet Saguntinorum illam fidelitatem magis admirandam doceret, ut quae poſt Romanorum cladem contigerit. Neque vero primum hoc auctoris παρόραμα eſt; ſed & alia ejus generis jam ſupra obſervavimus. VORST. *Poſt* conſtanter ſervant omnes mei, & hoc totius narrationis ordini melius convenire recte Vorſtius admonuit. *Nam* a pleriſque abeſt MSS. & Ed. ante Pighium. Diſſentire autem hic Valerium a Livio & aliis dudum jam obſervaverat Oliverius.

31. *Undique circumdatis & accenſis ignis nutrimentis*] Nonnulli *circumdatis* omittunt. Med. ſec. *& ſuccenſis*, prim. *ac ſuccenſis.* Ultraj. ſec. *ſuccenſiſque.*

32. *Ne à ſocietate noſtra deficerent*] In Suſiano libro *deſciſcerent.* Recte. Sic enim Livius libro VI. & alibi. PIGH. *Ne à ſocietate noſtra deſciſcerent.* Ita è cod. Suſiano legi vult Pighius. Aldus ediderat *deficerent:* Chalcocondyles & Martinus Herbip. *deſiſterent;* quomodo & uterque cod. Brand. habet. VORST. *Deſiſterent.* MS. Quomodo & nonnulli alii, quod non rejiciendum forſan. ſic & Aſcenſ. Edit, PERIZON. Ultraj. uterque. Leid. ſext. & prim. Bit. uterque Barb. prim. Ed. Mog. Ven. Med. habent itidem *deſiſterent*; quod verbum mutatae mentis & conſilii ſignificationem habere docuit Broukh. ad Tib. L. I. 9. 71. Vide & Rivium ad Sall. B. Jug. c. 27. *Quod ab oppugnatione non deſiſteret.* Plaut. Maenech. v. 2. 27.

Quid tu triſtis es? Quid ille autem abs te iratus deſtitit.

Ut illic MSS. & veteres Edd. habere monuit Taubmannus. *Deficerent* habent Leid. quart. Sed quint. *Diſcederent.* Ut *diſcedere ab officio.* de quo Joh. Fr. Gron, ad Liv. L. XXVII. 10. praefero *deſiſterent. Deficere* & *deſciſcere* illis potius conveniunt, qui ultro fidem fallunt, *deſiſtere* in eos magis quadrat, qui illam colere deſinunt coacti neceſſitate. Vide & infra L. VII. 6. 2.

33. *Semet ipſi ſuperjecerunt*] Plures MSS. *Semetipſos*, ut legebatur ante Pigh. Sed illud auctoritate Ciceronis de eadem re ita loquentis praeferebat Aſcenſius, qui etiam ſic ſcriptum reperit. Nec caret auctoritate quorumdam ex meis.

34. *Iniquae fortunae judicio*] Bit. prim. *Iniquo.* Nihilo pejus. In fine pro *cernentem*, Ultraj. prim. habet *cernendo.* Quam formam noſtram acceptiſſimam fuiſſe ſexcentis locis patet.

35. *Quia deficere à noſtra amicitia noluerant*] Meliores libri, *deficere noſtram amicitiam*, hoc eſt, deſtituere. Quemadmodum Varro de Re ruſti-

2. Ann. urb. 537. Livius XXIII. 30. Idem praeſtando Petellini eundem laudis honorem meruerunt. Ab Annibale, 35 quia deficere a noſtra amicitia noluerant, obſeſſi, legatos ad ſenatum auxilium implorantes miſerunt. Quibus 36 propter recentem cladem Cannenſem ſuccurri non potuit; 37 ceterum permiſſum eſt, uti facerent, quod utiliſſimum incolumitati ipſorum videretur. Liberum ergo erat Carthaginienſium gratiam amplecti. Illi tamen feminis, 38 omnique aetate imbelli urbe egeſta, quo diutius armati 39 famem traherent, pertinaciſſime in muris perſtiterunt; expiravitque prius eorum tota civi-

ruſtica III. *Ne deficiant animum.* PIGH. *Quia deficere.* Liber Danielis cui faveo: *Quia deficere à noſtra amicitia.* COLER. *Deficere noſtram amicitiam.* Scripſit ita Pighius è libris, ut ait, melioribus. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Eſſetque *deficere* pro *deſtituere*, *deſerere.* Alter cod. Brand. habet *deficere à noſtra amicitia;* ut & in antiquioribus typis expreſſis eſt. VORST. *Ab noſtra*, vel *a noſtra amicitia deficerent*, in MSS. exſtat decem & antiquis editionibus. *Noſtra amicitia* Leid. tert. Satis notus eſt uſus verbi *deficere* cum quarto caſu. Vide N. Heinſ. ad Ovid. L. I. Am. 9. 93. Drakenb. ad Sil. L. VIII. 661. Homines tamen recte dici *deficere aliorum amicitiam* haud putem. Certe nullo exemplo hoc probatum video, nec ipſe ullum notavi: quare Codices meos & Edd. veteres ſequi malui.

36. *Propter recentem Cannenſem Cladem*] MS. *Plagam.* Quod quia elegantius, non contemnendum. PERIZON.

37. *Caeterum permiſſum eſt eis, ut facerent, quod utiliſſimum incolumitati eorum videretur*] Legendum puto ut in manuſcriptis; *Caeterum permiſſum eſt, ut ei facerent, quod utiliſſimum incolumitati ipſorum videretur.* PIGH. *Ceterum permiſſum eſt, uti facerent.* MSS. Sex cum antiquis Edd. *Permiſſum eſt eis, ut facerent.* Duo, *Permiſſum eſt utei facerent.* Leid. etiam. *Quicquid utiliſſimum.*

38. *Omnique aetate imbelli urbe egeſta, quo tutius armati famem traherent*] Magis placet ut in Pulmanniano, Colonienſi, Suſiano, & Cauchiano; *Omnique aetate imbelli urbe ejecta, quo diutius armati famem traherent.* PIGH. *Omnique aetate imbelli urbe ejecta.* Ita rurſus Pighius ex codd. MSS. Alii pro *ejecta* habent *egeſta.* VORST. *Egeſta* in MSS. duodecim invenio, & videntur ita habuiſſe quoque Brand. Quod non debuerat mutari. Juſt. L. IV. 1. 6. *Et ubi acrior per ſpiramenta cavernarum ventus incubuit, harenarum moles egeruntur.* Curt. L. VII. 5. 8. *Feliciores videbantur, quos aqua defecerat, quum ipſi ſine modo infuſam vomitu cogerentur egerere.* Ovid. L. IV. Triſt. 3. 38.

Expletur lacrymis, egeriturque dolor.

Ex quibus locis vides recte uſurpari de iis, quae ſuperflua & onerosa ſunt, ut hic erat ea imbellis aetas, quo reſpectu etiam Val. Flac. L. VIII. 454. . . . *tunc tota querelis Egeritur queſtuque dies.* Vide de hoc verbo etiam Cl. Drakenb. ad Sil. L. IV. 280. nonnulli MSS. *imbecilli* habent, ut ſolet hoc ſaepius commiſceri cum *imbelli.*

39. *Famem traherent*] De Petilinis Athenaeus Dipnoſophiſta Lib. XII. πετιλῖνοι δὲ τηρήσαντες τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν εἰς τοσοῦτον καρτερίας ἦλθον πολιορκούμενοι ὑπ' Ἀννίβα, ὥστε μετὰ τὸ πάντα μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν δένδρων τοὺς φλοιοὺς καὶ τοὺς ἁπαλοὺς πτόρθους ἀναλῶσαι, &c. COLER. *Quo diutius famem traherent, pertinaciſſime in muris conſtiterunt*, a Pighio hoc eſt, antea legebatur. *Quo tutius famem traherent p. i. m. conſtiterunt.* Quod in quindecim invenio MSS. Niſi quod nonnulli ex Gudianis videntur habere *Lutius.*

40. *Ulla ex parte Romanae ſocietatis reſpectum depoſuit*] Ante Pighium edebatur *Depoſuerint.* Mog. *Depoſuit* quod habent MSS. Novem. Sed alii ſex *Depoſuerit* praeferunt. *Depoſuit* omnino verum videtur.

41 *Itaque Annibali non Petiliam, ſed fidum Petiliae ſepulcrum capere contigit*] In Atrebatenſi & Cauchiano legitur, *ſed fidei Petilianae ſepulchrum.* Scribendum tamen antiqua forma *fidei Petellinae. Petellinos* enim vocari, atque urbem *Petelliam*, antiqua marmora, quae adhuc extant, demonſtrant. PIGH. *Annibali non Petelliam, ſed fidei Petellinae ſepul-*

vitas, quam [40] ulla ex parte Romanae ſocietatis reſpectum depoſuit. [41] Itaque Annibali non Petelliam, ſed fidei Petellinae ſepulcrum capere contigit.

pulcrum capere contigit. Sic & Pighius; & quidem è codd. Atrebatenſi, & Cauchiano; niſi quod pro *Petellinae* in codd. iſtis eſt *Petilianae*. Et fortaſſis ipſum quoque *Petilianae* non malum eſt. Certe oppidum in codd. Brand. & antiquis typis expreſſis vocatur *Petilia*. Athenaeus quoque libro XII. Dipnoſoph. *Petellinos* vocat πέλλινες per unum λ; eandemque illam quam noſter, eorum fidelitatem laudat. VORST. *Petiliam*, & *Petilinae* habent etiam noſtri. & ſic apud Sil. Ital. L. XII. 431.

Fumabat verſis incenſa Petilia tectis,
Infelix fidei miſeraeque ſecunda Sagunto.

Vide & Emmen. ad Virg. L. III. Aen. 402. Porro omnes mei habent, ut edi ſolebat olim, *Fidum Petiliae ſepulcrum*, praeter Leid. ſec. qui *fidem Petiliae* exhibet. Proxime ad lectionem Codd. Atreb. & Cauch. quos laudat Pighius, quorumque lectio verior videtur. *Fides* enim *Petilina*, ibi erat ſepulta, ut ſolet ille loqui pro *fidis Petilinis*. *Sepulcrum* vero ipſum, quomodo *fidum* appellari poſſit non video.

CAPUT VII.

DE FIDE UXORUM ERGA MARITOS.

1. *Aemiliae L. F. Tertiae, P. Africani majoris.*
2. *Thuriae Q. Lucretii veſpillonis.*
3. *Sulpiciae Lentuli.*

Atque ut uxoriam quoque fidem attingamus, Tertia Aemilia, Africani [1] prioris uxor, [2] mater Corneliae Gracchorum, tantae fuit comitatis & patientiae, ut cum ſciret viro ſuo ancillulam ex ſuis gratam eſſe, diſſimulaverit: [3] ne domitorem orbis Africanum femina magnum virum im- I. Gell. VI. 8.

1. *Prioris*] Leid. ſext. *Superioris.*

2. *Mater Corneliae matris C. & T. Gracchorum*] Infarcitae annotationes ſunt, *matris C. & T.* quas penitus eradendas autumo, cum neque in quatuor ſcriptis libris habeantur, in quibus dumtaxat; *Mater Corneliae Gracchorum.* PIGH. Ult. ſec. Bit. & Leid. prim. *Corneliae matris Gracchorum.* tert. & quart. *Corneliae & Gracchorum.* Ultraj. prim. *Mater Tib. & C. Gracchorum.* Med. prim. ut in vulgatis erat ante Pighium. *Matris C. & T. Gracchorum.* Mog. etiam. *Mater Corneliae Matris Gracchorum.* Sic de illa Cic. in Bruto c. 58. *Legimus epiſtolas Corneliae matris Gracchorum.*

3. *Ne domitorem orbis Africanum foemina magnum virum impatientiae reum ageret*] Lege veluti in Cauchiano & Campenſi eſt, *Ne domitorem orbis Africani foemina impudicitiae reum ageret.* Reliqua item ſunt inſuta ex gloſſis. In Colonienſi habetur; *Ne domitorem orbis Africanum foemina reum ageret* PIGH. *Ne domitorem orbis Africani foemina impudicitiae reum ageret. Impudicitiae* vox non in virum convenit, eumque qui libidinoſe agit, ſed qui quaeve patitur. Latini quidem ita. Exemplum hic contra, ſi locus rectus. In veteri uno eſt, *incontinentiae.* in altero, *impatientiae.* ex quo ego reſcribam, *impotentiae.* Ne is, inquit, qui potens tot hoſtium, parum potuiſſe in ſe coërcendo videretur. Proba omnino correctio. LIPS. *Impudicitiae.* Applaudo correctioni Lipſianae. ſed ex editione Veneta lubens unam voculam adducam: *Femina virum impotentiae reum ageret.* COLER. *Ne domitorem orbis Africani femina impudicitia reum ageret.* Scripſit ita Pighius ex codd. Cauchiano & Campenſi; cum Aldus edidiſſet ſic, *Ne domitorem orbis Africanum, foemina magnum virum* im-

Ann. urb. 570. impatientiae reum ageret. [4] Tantumque à vindicta mens ejus abfuit, ut poſt mortem Africani [5] manumiſſam ancillam in matrimonium liberto ſuo daret.

2. Ann. urb. 710. Dion. LIV. App. Civil. IV. p. 514. [6] Q. Lucretium, proſcriptum à triumviris, uxor Thuria [7] inter cameram & tectum cubiculi abditum, [8] una conſcia ancilla ab imminente exitio, non ſine magno periculo ſuo, tutum praeſtitit: ſingularique fide id egit, ut cum ceteri proſcripti in alienis & hoſtilibus regionibus per ſummos corporis & animi cruciatus vix evaderent, ille in cubiculo, & in conjugis ſinu, ſalutem retineret.

Sul-

impatientiae reum ageret. Domitor orbis Scipio Africanus dici non potuit: at bene *domitor orbis Africani.* Illud *magnum virum* manifeſte otioſum & ab aliena manu eſt; licet & in cod. Brand. appareat. Vox *impudicitiae* Lipſio hic minus commoda videtur; quod non conveniat in eum qui libidinoſe agit; ſed in eum qui patitur. Ceterum pro *impatientiae*, quod & Lipſius in cod. MS. reperit, idem legendum cenſet *impotentiae:* quo quidem ſignificetur illud, quod qui potens tot hoſtium fuerit, parum potuiſſe in ſe coërcendo videretur. Quid ſi legatur *incontinentiae?* Ita ſane unus item eorum, quos vidit Lipſius, habet. VORST. *Domitorem Orbis Africani.* Quis *orbis Africanus* niſi Africa? tamen omnes MSti habent *Africanum.* At negat Vorſtius eum Domitorem orbis recte appellari. Ego vero certiſſime inquam. Domuerat ille & pacaverat Hiſpaniam in Europa, Africam, & fratris ſui legatus Aſiam. Quis igitur dubitet eum recte Orbis domitorem appellari ab iis praeſertim, qui hyperbolicis locutionibus gaudent. Et puto quia tres orbis partes pacavit id obſervatum inde legiſſe a veteribus. Certo ſcio id a Cicerone alicubi in orationibus dici. forte pro Milone. Vellej. de Pompejo L. II. c. 3. *Poſt tres conſulatus totidemque triumphos, domitumque terrarum orbem.* Liv. tamen L. XXXVIII. c. 53. & L. XLV. c. 38. Domitorem *Africae* vocat. PERIZON. MSS. Sexdecim habent quod legebatur in omnibus Edd. ante Pighium. *Ne domitorem orbis Africanum, femina magnum virum impatientiae reum ageret.* Niſi quod *impatientiae* omittit Leid. quart. & pro eo *incontinentiae* exhibet Ultraj. prim. quae poſterior vox de libidine admodum eſt frequens. *Impatientiae* Oliv. & Aſcenſ. *Impatientiam amoris* interpretantur, & adſcripſit Perizonius Serv. p. 44. *Cogente amoris impatientia denuo ad hoſpites redit.* Atque hic ſatis ex ipſa narratione intelligi videtur poſſe, cujus rei fuerit impatiens. Elegerit fortaſſe auctor levius hoc vocabulum, ut paulo ante extenuabat quoque amorem ejus, non *deperire eum ancillulam* dicens, ſed duntaxat, *gratam eam ipſi fuiſſe.* Et cur minus commode per epexegeſin addere potuerit, *femina magnum virum*, non video. Quod tanto magis huc quadrare, credo, ſenties, ſi attendas, potuiſſe ipſum duplex in eo quaeſiviſſe acumen, dum *patientiam injuriae* in uxore, *impatientiae amoris* aut cujuſcumque affectus in marito, & dum *feminam*, in quam minus cadit patientia, *magno viro*, opponit. Quidquid ſit, malui hic legi, quod omnes offerunt ſcripti codices, quam locum hunc alieno arbitrio interpolare.

4. *Tantumque a vindicta mens ejus abfuit*] Bit. prim. *averſa fuit*, quae gloſſa eſt.

5. *Manumiſſam ancillam*] Exiſtimavere nonnulli hanc ancillam fuiſſe, captam illam in Hiſpania, quam Africanus patri non reddiderit, ſed Romam adduxerit & inibi in deliciis habuerit. Hoc ſenſit Valerius Antias, ſcriptor nobilis, apud Agellium. COLER. Gell. L. VI. c. 8. uterque Ultraj. *In matrimonio.*

6. *Q. Lucretium*] Nomen fuit *Q. Lucretio Veſpilloni.* Caeſar quoque ita ſcripſerat olim, ſed placuit moroſis illis & indoctis ſcribis *Veſpillonem* in *Hiſpillum* vertere. In veteri Gloſſario male etiam *Viſpillo* pro *Veſpillo* ſcriptum. Servius ad I. Aen. *Inde etiam qui funeri praeerant à veſpera primum Veſperones, deinde Veſpillones dicti videntur.* COLER. *Q. Lucretium.* Cognomine *Veſpillonem*, qui inter proſcriptos à triumviris fuit. VORST.

7. *Inter cameram & tectum cubiculi*] Appian. loco cit. ἐπὶ διπλῆς ὀροφῆς μεταξὺ.

8. *Una*

Sulpicia autem, cum à matre Julia diligentiſſime cuſtodiretur, [9] ne Lentulum Cruſcellionem, virum ſuum, proſcriptum à triumviris, in Siciliam ſequeretur, [10] nihilominus famulari veſte ſumpta, cum duabus ancillis, totidemque ſervis, ad eum clandeſtina fuga pervenit. Nec recuſavit ſeipſam proſcribere, ut ei fides ſua in conjuge proſcripto conſtaret. 3. Ann. urb. 710. App. Civil. IV.

8. *Una conſcia ancilla*] MSS. octo una cum vett. Edd. *ancillula*. Bit. prim. *Una cum ſua ancilla*.

9. *Ne Lentulum Cruſtellionem virum ſuum*] Cognomen alterum *Cruſtellio* in Cauchiano, Colonienſi & Wincheliano non habetur, & mihi quidem mendoſum videtur. PIGH. *Lentulum*. Interjicit lib. Dan. *Cruſcellionem*. Dioni eſt Κρούσκελλος. Meminit hujus Lentuli Valerius noſter libro v. capite 3. Ciceron. IV. Catilin. COLER. *Lentulum Cruſcellionem*. Ita unus cod. Brandeb. & codex item P. Dan. ut Colerus teſtatur. Alii perperam *Cruſtellionem*. Pighius quod in duobus codd. id nominis non reperiſſet, idem expungendum putavit: ſed male. Κρούσκελλον vocat & Dion. ut Colerus obſervavit. VORST. Colerus in hoc homine graviter errat. Puto fuiſſe *L. Lentulum*, qui praetor fuit Antonio & Dolabella conſulibus. Cic. Phil. III. 10. PERIZON. MSS. *Craſſelionem*, *Traſcelionem*; *Cruſtilionem*, *Cruſcelionem*, *Cruſcilionem*, & *Cruſtellionem* exhibent.

10. *Nihilominus familiari veſte ſumpta*] Melius, *famulari veſte*, ut eſt in Campenſi & Gemblacenſi. Sic Cicero Tuſc. I. de Codro. *Qui ſe in medios immiſit hoſtes, famulari veſte, ne poſſet agnoſci*. PIGH. *Famulari veſte ſumpta*. Ita Pighius è cod. Camp. & Gembl. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Aldus ediderat, *familiari veſte*. *Famularem veſtem* & Cicero vocat I Tuſc. ubi de Codro agit. VORST. MSS. Quinque *Familiari*. De quo vidimus ſupra. L. V. 6. Ext. I.

CAPUT VIII.

DE FIDE SERVORUM ERGA DOMINOS.

1. *M. Antonii oratoris ſervus.*
2. *C. Marii C. F. Cos. ſervus.*
3. *C. Gracchi Philocrates.*
4. *C. Caſſii Pindarus.*
5. *Cn. Plotii Planci familia.*
6. *Urbinii Anapionis ſervus.*
7. *Antii Reſtionis ſervus.*

[1] Reſtat ut ſervorum etiam erga dominos, quo minus exſpectatam, hoc laudabiliorem fidem referamus.

M. Antonius, avorum noſtrorum temporibus clariſſimus orator, inceſti reus agebatur. Cujus in judicio accuſatores [2] ſervum in quaeſtionem perſe- 1. Ann. urb. 639. Supr. III. 7. 9.

1. *Reſtat ut ſervorum*] Adde exemplum ſervi Cornuti apud Plut. in Mario p. 314. Et Aelian. V. H. Frag. οὐδεὶς οἰκέτης μνημονεύε[ται] προδοῦναι τῶν δεσποτῶν. PERIZON.

2. *Servum*] Quia Reip. cauſa aberat Antonius, Quaeſtor in Aſiam profectus. qui tamen de accuſatione iſthac certior factus Brunduſii, Romam rediit. Suetonius in Caeſare: *Mox & ipſe à L. Antiſtio Tr. Pleb. poſtulatus, appellato demum collegio obtinuit, cum Reipub. cauſſa abeſſet, reus ne fieret*. COLER. Inepte hoc Colerus. Non enim ſervum poſtulabant, quia Reip. cauſſa aberat Antonius, quem adfuiſſe hic in judicio ſatis liquet ex iis, quae ſequuntur; ſed quod credebant confeſſionem veritatis tormentis ipſi exprimi poſſe, quippe

qui

ſeverantiſſime poſtulabant; quod ab eo, cum ad ſtuprum iret, laternam praelatam contenderent. Erat autem is etiam tum imberbis, & 3 ſtabat coram, 4 videbatque rem ad ſuos cruciatus pertinere, nec tamen eos fugitavit. Ille vero, 5 ut domum quoque ventum eſt, Antonium hoc nomine 6 vehementius confuſum & ſolicitum ultro eſt hortatus, *ut ſe judicibus torquendum traderet;* affirmans *nullum ore ſuo verbum exiturum, quo cauſſa ejus laederetur.* Ac 7 promiſſi fidem mira patientia praeſtitit. 8 Plurimis enim laceratus verberibus, eculeoque impoſitus, 9 candentibus etiam laminis uſtus, 10 omnem vim accuſationis, 11 cuſtodita rei ſalute, ſubvertit. Argui fortuna merito poteſt, quod tam pium & tam fortem ſpiritum ſervili nomine incluſit.

2. 12 Conſulem autem C. Marium Praeneſtinae obſidionis miſerabilem exitum

qui domino laternam praetuliſſet ad ſtuprum eunti. Pro *laternam*, *lucernam* habet Ultraj. prim. & Harl. Vulgo ante Pigh. edebatur *in quaeſtione*, quod eſt etiam in nonnullis MSS. Servi autem quibus de cauſſis in dominos torqueri potuerint, docet Ant. Borrem. Var. Lect. c. 14. interque eas fuiſſe crimen *inceſti* oſtendit.

3. *Stabat coram*] Ultraj. ſec. & Harl. addunt *judice*.

4. *Videbatque rem ad ſuos cruciatus pertinere: nec tamen eos fugitavit*] Suſpecta mihi omnino extrema haec. Tacitus utique ille adſtabat, nec licebat ei recuſare, neque poterat eos effugere alia ratione, niſi ſe in fugam conjiceret. Legendum puto. *Nec tamen eo fugitavit*, id eſt, propterea fugere conatus eſt. PERIZON.

5. *Ut domum quoque ventum eſt*] *Quoque* addidit Pighius, probantibus MSS. & Mog.

6. *Vehementius confuſum*] *Confuſus* pro perturbato, ut ſupra III. 1. ext. 1. IV. 7. ext. 2. VORST.

7. *Promiſſi fidem mira patientia praeſtitit*] Med. ſec. *Ac promiſſis fidem.* Copeſ. *protinus idem praeſtitit.* Ultraj prim. *Promiſſa idem.* ſec. cum octo aliis. *Proxime idem praeſtitit.*

8. *Plurimis etiam laceratus verberibus*] Placet conjectura Lipſii, putantis pro *etiam* legendum eſſe *etenim.* Videtur enim his ratio reddi ejus quod praecedit. VORST. Lege cum Lipſio, *Etenim.* PERIZON. Vel *Enim*, quod eſt in Med. ſec. Leid. quint. & ſext. Ed. Mog. *Etiam* hic eo magis inſuave eſt, quia mox ſequitur.

9. *Candentibus etiam laminis*] Uterque Med. *Ardentibus.* Recte tamen, *Candentibus.* Sil. Ital. L. 1. 171.

Non ignes, candenſve chalybs, non verbera paſſim
Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificeſve manus, penituſve infuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes vulnere taedae
Ceſſavere.

Prop. L. IV. 7. 43.

Lygdamus uratur, candeſcat lamina vernae.

Ardens ferrum dixit tamen etiam Juven. Sat. X. 22.

10. *Omnem vim accuſatoris*] Lege, *accuſationis*, ut eſt in manuſcriptis. PIGH. *Omnem vim accuſationis, cuſtodita rei ſalute, ſubvertit. Accuſationis* habent & codd. Brand Aldus male *accuſatoris.* Praecedit enim de pluribus accuſatoribus. Porro codex Lipſii quaedam his ſubnectit, quae in aliis non apparent; videlicet *& dominum ſua fide & conſtantia liberavit:* quae quidem Lipſius bona atque germana eſſe cenſet. VORST. *Accuſationis* firmant MSS. mei omnes cum Ed. Mog. & Mediol.

11. *Cuſtodita rei ſalute ſubvertit. Argui fortuna, &c.*] Codex meus voces aliquot inſerit bonas & germanas, *ſubvertit & dominum ſua fide & conſtantia liberavit. Argui*, &c. Malim tamen. *ſumma fide.* Paullo item ante legerim, *Plurimis etenim laceratus verberibus.* LIPS. Addimentum illud quod Lipſius in ſuo ſe inveniſſe teſtatur, nullus meorum agnoſcit, quemadmodum nec debuit. Languet enim prorſus, & eſt ſupervacuum.

12. *Con-*

tum ſortitum, cuniculi latebris fruſtra evadere conatum, levique vulnere à Teleſino, [13] cum quo commori deſtinaverat, perſtrictum ſervus ſuus, ut Sullanae crudelitatis expertem faceret, gladio trajectum interemit; cum magna praemia ſibi propoſita videret, ſi eum victoribus tradidiſſet. Cujus dexterae tam opportunum miniſterium nihil eorum pietati cedit, à quibus ſalus dominorum protecta eſt. Quia eo tempore Mario non vita, ſed mors in beneficio repoſita eſt.

Ann. urb. 671. Livius LXXXVIII. Plutarchus. Vellejus. Oroſ. V. 21.

3. Aeque illuſtre quod ſequitur. C. Gracchus, [14] ne in poteſtatem inimicorum veniret, Philocrati ſervo ſuo cervices incidendas praebuit. Quas cum celeri ictu abſcidiſſet, [15] gladium cruore domini madentem per ſua egit praecordia. [16] Euporum alii hunc vocitatum exiſtimant. Ego de nomine nihil diſputo: [17] famularis tantummodo fidei robur admiror. [18] Cujus

Ann. urb. 632. Vellejus II. 6. Plutarchus. Appianus I. Oroſ V. 12. Macrob. I. Sat. II.

12. *Conſulem autem C. Marium*] prim. Ultraj. *Conſularem Marium.* Leid. prim. quint. C. *Marium.* Med. prim. *C. autem Marium.* ſec. *Cajum etiam Marium.* Ultraj. ſec. *Conſularem erga Marium.* Mog. *Conſularem ergo Marium.* Paulo poſt multae ante Pighium Edd. habent *latebras evadere.* Male omnino, & contra auctoritatem MSS. Mog. ac Mediol. Conatus eſt evadere manus hoſtium occulta via C. Marius Junior. Vell. L. II. 27. 4. *Tum demum, deſperatis rebus ſuis, C. Marius adoleſcens per cuniculos, qui miro opere fabricati in diverſas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine e terra emerſiſſet, a diſpoſitis in id ipſum interemptus eſt. Sunt, qui ſua manu; ſunt, qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Teleſino, una obſeſſo & erumpente, occubuiſſe prodiderint.* Ex quo loco pariter intelligimus, quid voluerit Valerius, cum dicit, *eum a Teleſino, cum quo commori voluerat, levi vulnere fuiſſe perſtrictum.*

13. *Cum quo mori deſtinaverat*] In veteribus libris, *commori.* Recte. PIGH. *A Teleſino.* Paterculus: *Sunt qui ſua manu; ſunt qui concurrentem mutuis ictibus, cum minore fratre Teleſino, una obſeſſo & erumpente, occubuiſſe prodiderunt.* Accidit hoc apud Sacriportum. Florus Lib. III. cap. 21 COLER. *Levique vulnere à Teleſino, cum quo commori deſtinaverat, perſtrictum.* Epitome Lib. LXXXVIII Livii: *In ipſo cuniculo, cum ſentiret ſe evadere minime poſſe* (C. Marius) *cum Pontio Teleſino fugae comite ſtricto utrinque gladio concurrit. Quem cum occidiſſet, ipſe ſaucius impetravit à ſervo, ut ſe occideret* Compoſitum *commori* eſt in codd. Brand. Aldus, *Cum quo mori deſt.* VORST. *Commori* legendum eſſe oſtendunt omnes mei MSS.

14. *Ne in poteſtatem inimicorum veniret*] Ven. Ald. & ceteri *Deveniret.* Quod eſt in Cop. quint. & ſext. Sed Mog. & Mediol. *Perveniret*, ut exhibent Harl. Bit. & Barb. primi cum utroque Ultraj.

15. *Gladium cruore domini madentem*] Periz. *Emanantem.* Leid. ſext. cum Harl. Barb. prim. & Med. ſec. *Manantem.*

16. *Euporum*] Sic vocatur Paterculo. Plutarcho & aliis, *Philocrates* eſt. COLER. *Euporum alii hunc vocitatum exiſtimant.* inter eos eſt Vellejus: cujus verba II. 6. 6. ſunt: *Gracchus*, (Cajus, Tiberii frater) *profugiens, cum jam comprehenderetur ab iis quos Opimius miſerat, cervicem Euporo ſervo praebuit; qui non ſegnius ſe ipſe interemit, quam domino ſuccurrerat.* VORST. Nonnulli MSS. *Eum porum*, vel *Eum perum*, item *Eumporum* habent. Ultraj. prim. *Alii Philocratem vocitatum exiſtimant.* Pro *exiſtimant* uterque Med. *aſſerunt.*

17. *Famularis tantummodo fidei robur*] Sic ſupra VI. 7. 3. *famularis veſtis.* Deinde *robur* & ſupra VI. 4. 5. ad animum referebatur. Vide & Notas ad eum locum. VORST. Etiam hic multi MSS *familiaris.* ut ſupra L. VI. 7. 3. ubi vide. Vulgo ante Pighium legebatur etiam, *Familiaris autem tantummodo fidei.* Sed particulam *autem* delent MSS. cum Mog. quae etiam *famularis* exhibet.

18. *Cujus ſi praeſentiam animi generoſus juvenis imitatus foret*] Plures MSS. cum Mog. *praeſentiam*, alii tamen cum aliis Edd. *praeſtantiam.* De quo etiam ſupra L. VI. 6. 1.

Dein-

jus ſi praeſentiam animi generoſus juvenis imitatus foret, ſuo, non ſervi beneficio imminentia ſupplicia vitaſſet: nunc commiſit ut Philocratis, [19] quam Gracchi cadaver ſpecioſius jaceret.

4. Ann. urb. 711. Plut. Brut. c. App. civil. IV. Dion. XLVII.

Alia nobilitas, alius furor; ſed fidei par exemplum. Pindarus [20] C. Caſſium Philippenſi proelio victum, nuper ab eo manumiſſus, juſſu ipſius obtruncatum, inſultationibus hoſtium ſubtraxit. Seque è conſpectu hominum voluntaria morte abſtulit, ita ut ne corpus quidem ejus abſumpti inveniretur. Quis deorum, graviſſimi ſceleris ultor, illam dexteram, quae [21] in necem patriae parentis exarſerat, [22] tanto torpore illigavit, [23] ut ſe tremebunda Pindari genibus ſubmitteret, ne publici parricidii, quas merebatur poenas, [24] arbitrio pii victoris exſolveret? [25] Tu profecto, tu dive Juli, coeleſtibus tuis vulneribus debitam exegiſti vindictam, perfidum erga te

Deinde Bit. prim. Ultraj. ſec. *imitatus fuiſſet.*

19. *Quam Gracchi cadaver ſpecioſius jaceret*] Sepultum ſcilicet. Sic ſupra v. 6. ext. 4. *bene jacent.* VORST. Non opus eſt ut de ſepultis intelligas, cum etiam caeſi, etſi nondum humati, *jacere* dicantur. Magis hic reſpicere auctorem veriſimile eſt illud tempus, quo in uno loco Gracchus a Philocrate, Philocrates a ſemetipſo interempti jacebant. Hoc, credo, ſenſit Perizonius adſcribens L. IX. 6. 3. *Clientis tamen ſceleſta fames in has uſque jacentis injurias eſurire non debuit.* ſic κεῖσθαι apud Aelian. L. XII. 21. Αἱ Λακεδαιμονίων μητέρες, ὅσαι ἐπυνθάνοντο τοὺς παῖδας αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ κεῖσθαι.

20. *C. Caſſium*] Duodecim MSS. cum Edd. vetuſtiſſimis omittunt praenomen. Sunt etiam MSS. in quibus deeſt, *juſſu ipſius.* Sex *inſultatione* habent cum Mog.

21. *In necem patriae parentis*] Julii Caeſaris. VORST.

22. *Tanto torpore illigavit*] Mendoſe Ed. Mog. *Tanto corpore illigavit.* quod exſtat tamen etiam in Harl. Ven. *corpore alligavit.* quod verbum multi retinuerunt editores, & aliquot MSS Leid. quart. *obligavit.*

23. *Ut ſe tremebunda Pindari genibus ſubmitteret, nec publici parricidii poenas arbitrio pii victoris exſolveret*] Jam ſupra nominavit *Pindarum*, nec ulla in hoc nomine eſt emphaſis, quae major eſt in lectione MS. habentis, *Pueri*, id eſt, ſervi, vel qui forte adoleſcens adhuc erat. idem MS. habet *piae victoriae.* erat enim illic non minus Victor. PERIZON. *Ut ſe tremebundam.* Mediol. *Tremebundam*, quod & alii ſunt ſecuti, & nonnulli habent MSS. Aſcenſ. *Tremebundum.* Ut eſt in Leid. quart. quaſi referri deberet ad Caſſium. Mog. & Ven. cum longe plurimis ſcriptis codd. *tremebunda*, ſcil. *dextra* tremens amplectitur ſupplex genua ſervi, quod ille *ſubmittere* dixit, quia ſupplicando ſe inferiorem agnoſcit. Auget rem ſuo more. Nequaquam enim credibile eſt Caſſium Pindari genibus fuiſſe advolutum.

24. *Arbitrio pii Victoris*] *Octavii.* VORST. Ut de Cop. monuit Perizonius, ita quoque Bit. & Barb. prim. uterque Med. Ultr. ſec. Leid. ſec. Ed. Mog. Et ſane ſaepe *victoria* pro victoribus ponitur. Cic. L. IV. ad Fam. 9. *An tu non videbas mecum ſimul quam illa crudelis eſſet futura victoria.* Malim tamen hic retinere *pii victoris*, ita enim manifeſtius ad ipſum Auguſtum paternae necis ultorem refertur oratio.

25. *Tu profecto, tu Dive Juli*] Uterque Ultraj. cum Leid. quart. quint. Harl. Bit. *Tu profecto tunc Dive Juli.* ſic Ed. Mog. Quod nec ſpernendum videtur.

26. *Sordidis auxiliis ſupplex fieri*] *Sordidis*, id eſt, vilibus, humilibus, Pindari ſervi puta. Et *auxilia* pro his qui auxilium ferunt. VORST. Ven. 1478. *Sordibus auxiliis.* altera *Sordidis auxiliis*, ceterae ante Pighium *Sordidi auxilii.* quod in decem eſt MSS. Sic Sen. in Troad. v. 313. *Supplices noſtri patris.* Et ibidem, *ſupplex paternus.* Nep. in Pauſ. c. 4. *Qui cum ſupplicem Dei videret in ara ſedentem, quaerit cauſſae quid ſit tam repentini conſilii.* In Ageſ. c. 4. *Itaque praedicabat mirari ſe, non ſacrilegiorum* au-

te caput [26] ſordidi auxilii ſupplex fieri cogendo, [27] eo animi aeſtu compulſum, ut neque retinere vitam vellet, [28] neque finire manu ſua auderet.

[29] Adjunxit ſe iis cladibus [30] C. Plotius Plancus, Minucii Planci conſularis & cenſorii frater. qui cum à triumviris proſcriptus in regione Salernitana lateret, delicatiore vitae genere, & odore unguenti, occultam ſalutis cuſtodiam detexit. Iſtis enim veſtigiis, eorum, [31] qui miſeros perſequebantur, ſagax inducta cura, abditum fugae illius cubile odorata eſt. A quibus comprehenſi ſervi, multumque ac diu torti, negabant *ſe ſcire ubi dominus eſſet.* [33] Non ſuſtinuit deinde Plancus [34] tam fideles, tamque boni exempli ſervos ulterius cruciari: ſed proceſſit in medium, jugulumque gladiis militum objecit. Quod certamen mutuae benevolentiae arduum dignoſci facit, utrum dignior dominus fuerit, qui tam conſtantem ſervorum

Ruhnk. ad Vell.

5. Ann urb. 710. Plinius XIII. 3. Solinus 4. 8.

rum

numero haberi, qui ſupplicibus eorum nocuiſſent. Sordidi auxilii autem dicit pro ſervi. ut L. IX. 14. 2. *Et praepotens armis ſordidum ejus nomen repellere a ſe non valuerit.* ideſt, coci ſui Menogenis. Et ſic intelligendus Liv. L. I. 58. Ut *in ſordido adulterio necata dicatur.* quod videlicet cum ſervo erat commiſſum. Ovid. L. II. Am. 7. 17.

Ecce novum crimen, ſollers ornare Cypaſſis
Objicitur dominae contemeraſſe torum.
Dî melius, quam me, ſi ſit peccaſſe libido
Sordida contemptae ſortis amica juvet.

27. *Eo animi aeſtu compulſum*] Ultraj. prim. & Cop. *geſtu.*

29. *Neque finire ſua manu auderet*] Αὐτοχειρίαν in magnitudine animi ponebant. Unde & paulo ante fortius facturum C. Gracchum ſignificat, ſi ſe ipſe interfeciſſet, quam quod ſervo cervices praebuit. VORST.

29. *Adjunxit ſe his cladibus*] Uterque Med. *Adjungatur his cladibus.* Leid. prim. *Adjungitur.* Harl. Bit. & Barb. primi cum Leid. ſec. *Adjunxit his cladibus.*

30. *C. Plotius Plancus*] Vide Urſinum ad familiam *Plautiam*, qui malit *Lucius*, quod ita appellatur in denario ipſius & a Plinio. PERIZON. Ante Pighium typis expreſſi libri habent fere *Cn Plotinus Plancus.* Sed MSS. fere *G. Plotinus Plancus* vel *Plancius.* Ed. Mog. *C. Plotinus Plancus Numatii Planci.* Quemadmodum *Numatii* ſcribitur etiam in nonnullis.

31. *Qui miſerum proſequebantur*] Elegantius in manuſcriptis; *Qui miſeros perſequebantur.* PIGH. Ita exſtat in omnibus noſtris & Ed. Mog.

32. *Comprehenſi*] In edit. Veneta *Comprehenſi ſervi latens.* PIGH. *A quibus comprehenſi ſervi, multumque ac diu torti negabant ſe ſcire ubi dominus eſſet.* MS. auctior una voce. Habet enim *ſervi latentes.* ſimiliter edit. Veneta *ſervi latens.* Adſc. Ed. *latentes.* Lege, *latentis.* dixit enim paulo ante eum latuiſſe in villa Salernitana, nec videtur ex gloſſa eſſe, quia corruptum eſt. PERIZON. MSS. undecim cum omnibus antiquis editionibus *latentes* exhibent, ſolus Med. ſec. *latentis*, ut legendum eſſe monuit Perizonius. Quid ſi ſervi illi, quos fugae comites habebat, ſe quoque abdiderint, ne conſpecti & cogniti a quoquam ſalutem domini proderent? Malim tamen cum Viro Cl. legere, *latentis.*

33. *Non ſuſtinuit deinde Plancus, tam fideles ſervos ulterius cruciari*] Alienum ab hoc loco eſt τὸ *deinde.* MS. *Dein* ut ſemper ſolet. Quia vero eodem modo ſcribitur *demum*, hic illud reponendum puto. Multum enim ac diu torti ſervi erant, quando tandem Plancus non ſuſtinuit eos ultra cruciari. PERIZON. *Demum* exſtat in Bit. prim. & Leid. ſext. Videtur tamen *deinde* hic retineri poſſe tamquam vox inſerviens tranſitioni. Sic ſupra L. III. 2. 10. *Qualis deinde roboris illi milites.* ubi *deinde* in *demum* mutaverat Pighius. Sed exponendum eſt per *porro, poſt talia*, ut etiam in ceteris exemplis, quae ad eum locum ſunt citata, videbis. conſule etiam J. Fr. Gronovium ad Liv. L. IV. 49.

34. *Tam fideles, tamque boni exempli ſervos*] Leid. quint. cum Barb. prim. *Tam fidelis, tamque boni exempli.* praeſtat alterum.

35 *Quid*

rum fidem experiretur; an ſervi, qui tam juſta domini miſericordia quaeſtionis ſaevitia liberarentur.

6. Ann. urb. 710. App. Civil. iv. 314. Macrob. Sat. i. 11. Sen. iii. de Ben. 25. [35] Quid Urbinii Panopionis ſervus, quam admirabilis fidei! [36] Qui cum ad dominum proſcriptum occidendum, domeſticorum indicio certiores factos milites [37] in Reatinam villam veniſſe cognoſſet, commutata cum eo veſte, permutato etiam annulo, illum poſtico clam emiſit, ſe autem [38] in cubiculum ad lectulum recepit, & ut Panopionem occidi paſſus eſt. Brevis hujus facti narratio; ſed non parva materia laudationis. Nam ſi quis ante oculos ponere velit [93] ſubitum militum accurſum, convulſa januae clauſtra, minacem vocem, truces vultus, fulgentia arma; [40] rem vera aeſtimatione proſequetur: [41] nec quam cito dicitur aliquem pro alio mori voluiſſe, tam id ex facili etiam fieri potuiſſe arbitrabitur. [42] Panopion autem

35. *Quid Urbani Panapionis*] Legendum *Urbinii Panapionis.* Sic enim in Atrebatenſi aliiſque manuſcriptis libris qui' uſdam: Atque etiam in Macrobio, *Urbinium* appellatum legimus. PIGH. *Urbinii Panapionis.* Sic & unus cod. Brandeb. Alii quidam, *Urbani.* Macrobius quoque *Urbinium* appellat. VORST. *Urbini Panapionis* habet Med. ſec. uterque Ultraj. Ed. Mog. & ſic legitur etiam apud Macrob. in quo ex Valerio *Urbinii* ideo emendandum judicavit Meurſius. Ceteri MSS. cum editis habent *Urbani.* MSS. etiam *Panopionis*, maximo numero.

36. *Qui cum ad dominum proſcriptum &c.*] Ultraj. prim. Leid. quint. Cop. Harl. Barb. & Bit. primi omittunt *qui.* Nec deſideratur.

37. *In Reatinam villam veniſſe cognoſſet*] Ante Pighium legebatur *Cognoſceret.* quod in multis exſtat MSS. *Cognoviſſet* in utroque Ultraj. & Mog. *Cognoviſſet.* Leid. quint. Leid. ſext. habet etiam. *Certiores factos milites & in Reatinam villam veniſſe cognoſceret.*

38. *In cubiculum ac lectulum recepit*] Priſca editio, *ac lectuculum.* Lego, *lecticulam.* Is ritus, ut lecticulas haberent non ad ſomnum ſed ad decubitum, in quîs lucubrarentur, ſcriberent, quieſcerent. Suetonium in Auguſto vide. LIPS. *Lectulum.* Lipſius ex vet. edit. ductu corrigit *lecticulam.* Sic Suetonius Auguſto: *lecticulam lucubratoriam* dixit. Poſſe tamen vulgatam lectionem defendi video ex Animadverſionibus doctiſſimis Iſac. Caſauboni, cujus dictis addo illum Valerii locum lib. viii. cap. 7. de M. Varrone: *In eodem enim lectulo & ſpiritus ejus & egregiorum operum curſus extinctus eſt.* COLER. Nihil opus eſt mutatione Lipſiana, cui nullus MS. favet, deinde Leid. quint. cum Ultraj. prim. *occidi ſe paſſus eſt.* Unde Seb. Gryph. *occidiſſe paſſus eſt.* Mediol. *Ac te ut Panopionem. &c.*

39. *Subitum militum accurſum*] Barb. prim. & Cop. *Occurſum.*

40. *Rem vera aeſtimatione proſequetur*] MSS. ſex *Revera aeſtimationem proſequetur.* Cop. *Revera aeſtimatione proſequeretur.* Idem habet *Minaces voces.*

41. *Nec quam cito dicitur aliquem pro alio &c.*] Bit. prim. *Aliquis.* Tum Med. prim. Leid. quart. Ultraj. ſec. *mirabitur* pro *arbitrabitur.*

42. *Panopicn autem quantum ſervo deberet*] Copeſ. Harl. Barb. & Bit. prim. Ultraj. ſec. Leid. quint. Ed. Mog. *Panopio.* De qua forma vide Joh. Fred. Gronov. ad Sen. in Agam. 514.

43. *Teſtimonium pietatis grato titulo reddendo*] *Titulus* pro inſcriptione ſepulcrali, ut ſaepe. VORST.

44. *Teſtatus eſt*] Sic Pighius, ceteri ante eum omnes ediderant, *confeſſus eſt*, quod in novem invenio MSS. nec poſtulabat mutari.

45. *Contentus eſſem hujus generis exemplis*] Priſci libri inſerunt, *eſſem ex hiis hujus generis.* Fuiſſe cenſeas, *eximiis hujus generis.* LIPS.

46. *Niſi unum me dicere admiratio facti cogeret*] Lege *Adjicere.* quod in MSS. plerumque ſcribitur *adicere.* Certe in Copeſiano Codice ſemper. Mart. L. iv. 54.

Nil adicit Penſo Lachesis.

vide Gel. L. iv. 17. PERIZON.

47. Ax-

tem quantum ſervo deberet, amplum ei faciendo monimentum, ac [43] teſtimonium pietatis grato titulo reddendo, [44] confeſſus eſt.

[45] Contentus eſſem hujus generis exemplis, [46] niſi unum me dicere admiratio facti cogeret. [47] Antius Reſtio proſcriptus à triumviris, cum omnes domeſticos circa rapinam & praedam occupatos videret, quam maxime poterat diſſimulata fuga ſe penatibus ſuis intempeſta nocte ſubduxit. Cujus furtivum egreſſum ſervus ab eo vinculorum poena coërcitus, [48] inexpiabilique literarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus, curioſis ſpeculatus oculis, ac veſtigia huc atque illuc errantia benevolo ſtudio ſubſecutus, [49] lateri voluntarius comes arrepſit. Quo quidem tam exquiſito, tamque ancipiti officio, perfectiſſimum [50] exſpectatae pietatis cumulum expleverat. His enim, quorum felicior in domo ſtatus fuerat, lucro intentis, ipſe, cum nihil aliud quam umbra & [51] imago ſuppliciorum ſuorum eſſet, [52] maxi-

7. Ann urb. 620. Macrob. Sat. I. 11. Appian. IV. 313.

47. *Antius Reſtio*] Elegans epigramma legitur Apollonidae in Anthologia, quod ad hoc *Reſtionis* factum ſpectare ariolatur Brodaeus, magnus (Di boni!) ingenio, judicio, doctrina. COLER. Vide Brod. p. 342. & intelliges Epigramma illud non in omnibus cum noſtro conſentire. Ita enim loquitur Apollonides, quaſi ſervus ille domini ſui exequias falſo celebraſſet, ſed tamen & ipſe quoque mortem pro eo obiiſſet.

Ηλλάχθη θανάτοιο τεὸς μόρος, ἀντὶ δὲ σεῖο,
Δέσποτα, δοῦλος ἐγὼ στυγνὸν ἔτλησα τάφον.
Ηνίκα σῶ δακρυτὰ κατὰ χθονὸς ἤξια τεῦχον,
Ως ἂν ἀποφθιμένῳ κεῖθι δ᾽ ὑμᾶς νιέφεσι ζῶ
Αὐτὶ δέ μ᾽ ὤλισθε ξυνὴ κόνις· οὐ βαρὺς ἡμῖν
Εστ᾽ Ἀΐδης· ζήσω τὸν σὸν ὑπ᾽ ἠέλιον.

48. *Inexpiabili literarum nota &c.*] *inuſtus.* Explicat Lipſ. L. 11. El. 15. PERIZON.

49. *Lateri voluntarius comes adrepſit*] MS. *Arepſit.* forte *Adhaeſit.* PERIZON *Arrepſit.* retinent MSS. clam tacite lateri ejus ipſum acceſſiſſe ſignificat, non conſtantiam in proſequendo, quam verbum *adhaerere* potius innueret.

50. *Spectatae pietatis cumulum expleverat*] Ita Pighius ex libris, credo, MSS. Aldus ediderat *exſpectatae pietatis*: quomodo uterque etiam cod. Brand. habet. VORST. MS. *Exſpectatae.* ſic & Brandd. & Veit. Edd. Recte in tanto conſenſu. Nam licet non valde exſpectabatur ab eo haec pietas, tamen quia ſervus domini erat, quamvis male meriti, aliqua tamen pietas ab illo poterat deſiderari. Quod vero plus fecit quam alii, ideo quoque a Valerio *perfectiſſimum exemplum exſpectatae pietatis expleviſſe dicitur.* ſic init. Cap. *Servorum erga dominos, quo minus exſpectatam, hoc laudabiliorem fidem.* vel, *exſpectatae pietatis*, a ſervis in genere. Imo vero lege, *inexſpectatae*, ut patet ex ſeqq. ubi multis laudat, ideo, quod non ab eo erat exſpectanda. PERIZON. *Spectatae Pietatis* ediderunt etiam Oliverius atque Aſcenſius. *Inexſpectatae* Gryphii & Rob. Stephanus. *Exſpectatae* Aldus cum Colinaeo, quod poſtremum tuentur MSS. Fecerat ille quod ſummum exſpectari a tali ſervo poterat, ut ſe hero voluntarium comitem praeberet. Hinc dicit, *Expleverat.* Jam tunc videlicet, *tam exquiſito tamque ancipiti officio.* ut oſtendebat ſic ſe *iram remiſiſſe*, quod *abunde erat.* ut ipſe explicat. Sed poſtea *adjecit charitatem.* Itaque cum commode ſic mihi explicari poſſe videretur τὸ *exſpectatae*, atque illud niteretur duodecim MSS. auctoritate & Ed. Mog. non veritus fui hoc revocare.

51. *Imago ſuppliciorum ſuorum eſſet*] Utpote nota literarum, ut praedixit, in facie inuſtus VORST.

52. *Maximum ſibi eſſe emolumentum ejus, à quo tam graviter punitus erat, ſalutem vendicavit*] In manuſcriptis haec correctius; *Maximum ſibi emolumentum eius, à quo tam graviter punitus erat, ſalutem judicavit.* Atque ordo hic luculentiorem quoque facit orationem PIGH. *Salutem judicavit.* Lego ex vet. edit. *Vindica-*

[52] maximum emolumentum ejus, à quo tam graviter punitus erat, ſalutem judicavit. Cumque abunde foret iram remittere, adjecit etiam charitatem. [53] Nec hactenus benevolentia proceſſit, ſed in eo conſervando mira quoque arte uſus eſt. Nam [54] ut ſentit cupidos ſanguinis milites ſupervenire, amoto domino rogum extruxit, eique egentem à ſe comprehenſum & occiſum ſenem ſuperjecit. Interrogantibus deinde militibus, *ubinam eſſet Antius*, [55] manum rogo intentans, *ibi illum* [56] *datis ſibi crudelitatis piaculis uri* reſpondit. Quia veriſimilia loquebatur, habita eſt voci

cavit. COLER. *Maximum ſibi emolumentum ejus à quo tam graviter punitus erat, ſalutem judicavit.* Recte reſcripſit Pighius *judicavit*; cum Aldus & Chalcoc. edidiſſent *vendicavit*: quod idem Colerus tamen reſumpſit. *Judicavit* uterque etiam cod. Brand. habent. VORST. MSS. *Suorum maximum eſſe emolumentum &c. vendicavit.* Forte, *Ipſe cum nihil aliud quam umbra & imago ſuppliciorum ſuorum eſſet, maximum eſſe emolumentum ejus* &c. *Salutem judicavit.* PERIZON. Harl. Bit. & Barb. primi Med. ſec. Leid. quint. ſext. Ultraj. prim. *Maximum eſſet emolumentum* Ultraj. ſec. *Maximum eſſe emolumentum.* Med. prim. Leid. prim. & ſec. *Maximum emolumentum*, in quibus omnibus deeſt *ſibi*: Cum Ultraj. ſec. conſentit Mog. Porro in octo MSS. eſt *indicavit*, ut ſolet hoc perpetuo confundi cum *judicavit*, quod in quatuor aliis exſtat & in Mog. *Eſſet* videtur temere repetitum ex antecedenti; & recte procedit oratio, ſi legas, ut poſterius conjecit Perizonius, & aliquot habent MSS.

53. *Nec hactenus benevolentia proceſſit*] In Atrebatenſi; *Nec ſolum hactenus*. Recte. PIGH. Jugula vocem *ſolum* auctore libro. Proprietatem verbi *hactenus* non cepere, qui addidere. LIPS. Auctore lib. vet. jugulat vocem *Solum* Lipſius. COLER. *Nec hactenus benevolentia proceſſit.* Pighius ſcribendum putavit *nec ſolum hactenus*: id quod Lipſio non probatur. Codices Brand. *ſolum* non habent; niſi quod unius adſcriptum eſt margini. VORST. *Solum* Lipſius recte ejecit. De voce *Hactenus* vide Gron. Obſ. eccleſ. PERIZON. Cap. 22. ubi docet vir magnus *hactenus* ſaepe poni pro *non ultra.* τὸ *ſolum* omittunt etiam noſtri MSS.

54. *Ut ſenſit milites ſupervenire amoto domino rogum exſtruxit*] Lege, *Admonito domino.* Nempe ſupervenire milites, vel quid ipſe pararet. Nec enim dominus, vel infans, vel lignum, ut eum *amovere* poſſet. Quamvis credibile eſt, eum illic latuiſſe abditum & amotum a via publica. Quia cum milites haberent fidem mendaciis ſervi, & proinde proculdubio abirent, factum dicitur. Ut *Antius ſtatim* id eſt, poſtquam abierant milites, rogo viſo *incolumitatis occaſionem aſſequeretur.* Sic enim legendum ex MSto cum Vorſtio. PERIZON. Mutaſſe videtur deinde ſententiam Vir Cl. adſcripſit enim margini libri ſui. Ter. in Phor. III. 3. 34. *Hinc te amove.* Andr. I. 5. 50. *Vos ſemotae.* Liv. XL. 16. *Amoto auxilio eorum.* Tac. L. II. Ann. 68. *Vonones, quem amotum in Ciliciam memoravi.* id eſt, relegatum. Sall. Cat. XL. *Omnibus arbitris procul amotis.* Liv. L. II. 20. *Equitibus admoti equi.* Quos reliquerant ut pedites *pugnarent.* Quae ſane non alio fine notavit, niſi ut uſus verbi *amovere* iis confirmaretur. Sic Ter. Adel. IV. 2. 14. *Age, tamen ego hunc amovebo.* Et *amoto* retinent MSS. omnes.

55. *Manum rogo intendens*] Veteres libri; *intentans*, legunt. PIGH. Sic & codd. Brandeburgenſes; non *intendens*, ut Aldus. VORST. *Intentans* etiam noſtri. Ed. Mog. Mediol. idem, credo, Venetae voluerunt, quae habent *intentam.* Med. prim. *manibus rogo intentis.* Harl. *Manu.* quod ſuſpicionem praebet, quaſi ortum fuerit ex *manu rogo intenta.*

56. *Datis ſibi crudelitatis piaculis*] *Piaculum* pro poena, qua maleficium quaſi expiatur. VORST.

57. *Ut Antius ſtatim quaerendae incolumitatis occaſionem aſſequeretur*] In tribus exemplaribus haec ita; *Ut Antius ſtatum quaerendae incolumitatis hac occaſione aſſequeretur.* Valeriano ſtylo congruentior eſt lectio, atque elegantior. COLER. *Ut Antius ſtatim quaerendae incolumitatis occaſionem aſſequeretur.* Pi-

ci fides. Quo evenit, [57] ut Antius ſtatim quaerendae incolumitatis occaſionem aſſequeretur.

Pighius in tribus codd. reperit, *Ut Antius ſtatum quaerendae incolumitatis hac occaſione aſſequeretur.* Mihi altera lectio magis placet: quam & veteres typis expreſſi, & ambo MSS. Brand. habent VORST. Et noſtri quatuordecim ac omnes editiones. Quod paulo ante Perizonius probavit.

CAPUT IX.

DE MUTATIONE MORUM AUT FORTUNAE.

IN ROMANIS.

1. *T. Manlio L. F. Torquato.*
2. *P. Africano majore.*
3. *C. Valerio Flacco flamine.*
4. *Q. Fabio Max. Allobrogico.*
5. *Q. Lutatio Catulo.*
6. *L. Cornelio Sulla Felice.*
7. *T. Aufidio.*
8. *P. Rupilio.*
9. *P. Ventidio Baſſo.*
10. *L. Cornelio Lentulo Lupo.*
11. *Cn. Cornelio Scipione Aſina.*
12. *Licinio Craſſo Divite.*
13. *Q. Servilio Caepione.*
14. *C. Mario.*
15. *C. Julio Caeſare.*

IN EXTERNIS.

1. *Polemone Athenienſi.*
2. *Themiſtocle Athenienſi.*
3. *Cimone Athenienſi.*
4. *Alcibiade Athenienſi.*
5. *Polycrate Samio.*
6. *Dionyſio Syracuſano.*
7. *Syphace Numidarum rege.*

Multum animis hominum & fiduciae adjicere, & ſolicitudinis detrahere poteſt morum ac fortunae in claris viris recognita mutatio; [1] ſive noſtros ſtatus, ſive proximorum ingenia contemplemur. [2] Nam cum alio-

1. *Sive noſtros ſtatus, ſive proximorum ingenia contemplemur*] Aſcenſ. explicat *ingenia proximorum* ſcil. ſtatui noſtro, id eſt, paulo ante defunctorum. omnino male. Errat etiam Vorſtius, qui de Lat. merito ſuſpecta c. 21. putat *proximorum* hoc loco poſitum pro quorumcumque aliorum, & ſimile ei eſſe in S. Scriptura *proximi*, id eſt, omnes alii homines, & apud Graecos *οἱ πλήσιοι* Quum auctor ſignificet, liberorum, qui nobis ſunt proximi, vel fratrum etiam aliorumque cognatorum. Ut L. VIII. 1. 9. *Attingam eos quoque, quorum ſalus propriis obruta criminibus, proximorum claritate donata eſt.* PERIZON.

2. *Nam cum aliorum fortunas ſpectando*] Vetus, *fortunas & pectora.* Ego veriſſimum cenſeo, *fortunas & decora.* Statimque, *quid aberit*, non *oberit*, ex veteri. LIPS. *Fortunas ſpectando.* Lib. Vet. Lipſii: *Fortunas & pectora.* Hinc facit ille: *Fortunas & decora.* COLER. *Fortunas ſpectando.* Lipſius in vetere cod. legit, *fortunas & pectora.* Unde idem legendum conjicit *fortunas & decora.* VORST. *Et pectora* nuſquam mihi comparuit, & ſi vel maxime in omnibus exſtaret, non ideo mutandum putarem, ſed per *pectora* hic intelligi ingenia, ac nunc *fortunas & pectora* dici, quae modo ante appellaverat *ſtatus & ingenia.*

3. *Ex*

aliorum fortunas ſpectando, [3] ex conditione abjecta atque contempta emerſiſſe claritatem videamus, [4] quid aberit quin & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus? memores ſtultum eſſe [5] perpetuae infelicitatis ſe praedamnare: [6] ſpemque, quae etiam incerta recte fovetur, interdum certam in deſperationem convertere.

I. Manlius Torquatus adeo hebetis [7] atque obtuſi cordis inter initia juventae exiſtimatus eſt, [8] ut à patre L. Manlio ampliſſimo viro, quia & domeſticis & reipublicae uſibus inutilis videbatur, rus relegatus agreſti opere fatigaretur, poſtmodum [9] patrem reum judiciali periculo liberavit: [10] filium victorem, quod adverſus imperium ſuum cum hoſte manum con-

Ann. urb. 391. Livius VII. 4. Ann. urb. 413. Livius VIII. 7. Gell. IX. 13.

3. *Ex conditione abjecta atque contempta emerſiſſe claritatem videamus*] In MSS. octo & Mog. eſt. *Et ex conditione.* In utroque Ultraj. Leid. quart. Mog. *Emerſiſſe in claritatem.* Unde incidit ſuſpicio ſcripſiſſe forſan Valerium, *Eos ex conditione abjecta atque contempta emerſiſſe in claritatem videamus.* ut apud Vell. L. II. 65. I. *Quam inimicae ipſi Pompejanae partes forent, & in quod jam emerſiſſent faſtigium.*

4. *Quid oberit*] Liber. Dan. *Quid aberit.* Sed ea Lipſii quoque emendatio. Ita lego lib. v. cap. 8. *Quid abeſt igitur, quin publica dementia ſit exiſtimanda* COLER. *Quid aberit quin & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus?*. Ita unus cod Brand. & cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur: itemque veteres typis expreſſi Chalcoc. & Martini Herbip. Alii, *oberit.* Pro quo *aberit* reſcribendum & Lipſius cenſuit. Supra quoque v. 8. ita locutus noſter. *Quid abeſt igitur*, inquit, *quin publica dementia ſit exiſtimanda.* VORST. in uno aut altero item ſcripto codice *oberit* vel *obierit* legitur, quod avide amplexus eſt Pighius; omnino praeter rationem. Ut ſatis oſtenſum eſt ad L. v. 3. Ext. 3.

5. *Perpetuae infelicatis ſe damnare; ſpemque, quae etiam incerta ratione fovetur, interdum certam in deſperationem convertere*] In Pulmanniano, Colonienſi ac Suſiano haec multo luculentius; *Perpetuae infelicitati ſe praedamnare, ſpemque, quae etiam incerta recte favetur, &c.* PIGH. *Perpetuae infelicitatis ſe praedamnare.* Ita Pighius e tribus cod. Alii, *damnare.* VORST. *Praedamnare* ego quoque in tribus inveni. Ultraj. prim. *Infelicitati ſe ſepe damnare.* Placet valde τὸ *praedamnare.* Suet. in Aug. c. 56. *Sin deeſſet, deſtituere ac praedamnare amicum videretur.* Livius *praedemnare.* L. V. II. *His tot judiciis confoſſos praedemnatoſque.* & ſic alibi. *Praedamnat ſe perpetuae infelicitatis*, qui antequam ſciat, quae ſua aliquando fortuna ſit futura, ita animum deſpondet, ac ſi perpetuae infelicitati eſſet deſtinatus.

6. *Spemque, quae etiam incerta recte fovetur*] Ita rurſus Pighius è codd MSS. Et habet quoque ita uterque cod. Brand. Chalcòcondyles & Aldus pro *recte* habent *ratione.* VORST. *Spemque, quae etiam incerta recte fovetur, interdum certam in deſperationem convertere.* Ita diſtinguitur a Pighio & Vorſtio, ſed perperam. Voluit Valerius *etiam certam ſpem recte foveri interdum.* PERIZON. *Ratione fovetur.* Leid. quint. & Bit. prim. ceteri *recte fovetur* cum ſola Mog. editione. An vero voluerit auctor *ſpem incertam interdum recte foveri* admodum dubito. Cur non potius illud ſenſiſſe eum dicamus, melius eſſe & rectius in quocumque, etiam incerto & ancipiti, ſtatu, ſpem non abjicere, quam plane deſperare, ut interdum nonnulli ſolent.

7. *Atque obtuſi*] Priſca ſcriptura ex lib. Dan. reſtituenda: *Atque obtunſi cordis.* Plautus Pſeudolo: *At haec retunſa eſt.* COLER. At MSS. noſtri priſcam illam ſcripturam, quam etiam in textum Colerus receperat, explodendam omnino indicant.

8 *Ut a patre Manlio ampliſſimo viro*] Veteres libri addunt praenomen, *à patre L. Manlio.* Recte. PIGH. Etiam plerique meorum MSS. & Mog. praenomen L. addunt. Quod ut ſilentio praetereundum non duxit Pighius, ita vellem hic quoque indicaſſet, quid praeterea in textu mutaverit. Addidit enim *eſt*, &, *is* in hac periodo. Ita enim edidit. *Manlius Torquatus adeo hebetis atque obtuſi cordis inter initia juventae exiſtimatus eſt, ut a patre &c.* fati-

conſeruerat, ſecuri percuſſit: patriam Latino tumultu feſſam, ſpecioſiſſimo triumpho recreavit, [11] in hoc, credo, fortunae nubilo adoleſcentiae contemptu perfuſus, quo ſenectutis ejus decus lucidius eniteſceret.

Scipio autem Africanus ſuperior, quem dii immortales naſci voluerunt, ut eſſet, in quo ſe virtus per omnes numeros [12] hominibus efficaciter oſtenderet, ſolutioris vitae primos adoleſcentiae annos egiſſe fertur; remotos quidem à luxuriae crimine, ſed tamen Punicis tropaeis devictae Carthaginis cervicibus impoſito jugo [13] teneriores. 2. Supra VI. 7. 1. Gell. VI. 8. Ann. urb. 552.

[14] C. quoque Valerius Flaccus ſecundi Punici belli temporibus luxu perditam adoleſcentiam inchoavit. Ceterum [15] à P. Licinio pont. Max. fla- 3. Ann. urb. 544 Livius XXVII.

fatigaretur. *Is poſtmodum patrem reum judiciali periculo liberavit.* Et ſane pronomen *is* non exſtat in MSS. undecim, quemadmodum in novem eorum *eſt* poſt *το exiſtimatus* non comparet. Neque etiam deſideratur: quoniam, etſi abſit utrumque, bene tamen procedit oratio. Med. ſec. *Defatigaretur.*

9. *Patrem reum judiciali periculo liberavit*] Coëgit enim Pomponium tribunum pl. ut is ab actione adverſus patrem ejus ſe deſtiturum jurejurando confirmaret. Vide ſupra v. 4. 3. VORST.

10. *Filium victorem*] Vide ſupra II. 7. 6. VORST.

11. *In hoc credo fortunae nubilo*] Wincheliamus liber, *Fortunae malignae nubilo.* Non contemnenda lectio, quae eadem in Cauchiano eſt. PIGH. *In hoc, credo, fortunae nubilo adoleſcentiae contemptu perfuſus.* Pighius ex uno & altero cod. ſcripſit *fortunae malignae.* Verum ab utroque cod. Brand. abeſt *malignae.* Et videtur omnino ex Notis quibuſdam marginalibus in textum irrepſiſſe. Porro *perfuſus* legendum; non *perfuſum*, ut Aldus, & hunc ſecuti Pighius & alii edidere. Rectum caſum requirit verbum quod praecedit, *recreavit.* Habetque hunc uterque etiam cod. Brandeb. vetuſque typis expreſſus Chalcocondylae. VORST. *Malignae* delent ſcripti omnes. *perfuſus* exſtat in MSS. octo. Alii *perfuſum*, quod illi junxerint cum verbo *credo.* ut ſit *credo eum perfuſum &c.* Aſcenſius videtur conjunxiſſe *in hoc nubilo fortunae.* Implicite nimis dictum videtur, *In hoc fortunae nubilo adoleſcentiae contemptu perfuſus.* Puto Valerium ſcripſiſſe. *In hoc, credo, a fortuna nubilo adoleſcentiae contemptu perfuſus, quo ſenectutis ejus decus lucidius eniteſceret.* id eſt, Credo fortunam ipſius adoleſcentiam ideo obſcuram & contemptam reddidiſſe, ut ſenectus ejus tanto clarior, & gloriae fulgore ſplendidior eſſet. Vorſtius autem, qui *perfuſus* in contextum recepit, debuerat ergo etiam tollere diſtinctionem majorem poſt *recreavit*, ut nunc feci. ſic totum hoc caput uno veluti ſpiritu abſolvitur, expulſis voculis, quas Pighius inferſerat.

12. *Hominibus efficaciter oſtenderet*] Sic emendavit Pighius, quod in MSS. ſuis ita, credo, inveniret, ut ego in meis. Aldus & eum ſecuti dederant, *omnibus.* Pauculi delent *ſe*, & ſcribunt *oſtenderetur.* deinde uterque Med. *ſtolidioris vitae.*

13. *Teneriores*] Hinc in eum jacti verſus illi Naeviani apud Agellium lib. VI. cap. 8 quorum ultimum ita reor corrigi oportere

——— *eum ſuus pater cum Ballione ab amica abduxit.*

legitur vulgo: *cum pallio uno.* Sic igitur *Ballio* ſervi nomen aut lenonis potius, ut apud Plautum. Mirifice hanc conjecturam meam confirmat Vopiſcus in Carino, ubi legitur: *Ne patrimonia ſua proſcriptis legitimis heredibus Mimis & Ballionibus deputarent.* Vocat *Balliones* lenones, aut id genus nugas hominum. PIGH. *Punicis tropaeis teneriores.* Id eſt, teneriores, quam ut Punicis tropaeis convenirent. Notat autem Scipionis ſtupra: de quibus & ſupra VI. 7. I dixit. VORST. Leid. quint. *Tenuioribus.* Supra L. III, 7. Ext. 5. *Non patiuntur me tenerioribus exemplis diutius inſiſtere fortiſſimi duces.*

14. *C. quoque Valerius*] Ultraj. & Leid. ſec. *CN.*

15. *A P. Licinio pont. max. flamen factus*] Legendum arbitror, *Flamen captus.* Quemadmo-

flamen factus, quo facilius à vitiis recederet, ad curam ſacrorum & caerimoniarum converſo animo, uſus duce frugalitatis religione, quantum prius luxuriae fuerat exemplum, tantum poſtea modeſtiae & ſanctitatis ſpecimen evaſit.

4. Ann. urb. 633. Livius LXI. Paed. Ver. II. Vellejus II. 10. II. 39. Flor. III. 2.

Nihil Q. Fabio Maximo, qui Gallica victoria cognomen [16] Allobrogici [17] ſibimet ac poſteris peperit, adoleſcente magis infame; nil eodem ſene ornatius aut ſpecioſius illo ſaeculo noſtra civitas habuit.

5. Ann. urb. 635. Livius XC. Cic. in Piſon. Plin. XIX. 1. Flor. III. 23.

Quis ignorat [18] Q. Catuli auctoritatem in maximo clariſſimorum virorum proventu excelſum gradum obtinuiſſe? Cujus ſi ſuperior aetas revolvatur, [19] multi luxus, multae deliciae reperientur. Quae quidem ei impedimento non fuerunt, quo minus patriae princeps exiſteret, nomenque ejus

modum & Livius loquitur: Ob adoleſcentiam negligentem luxurioſamque C. Flaccus flamen captus à P. Licinio pont. max. erat. Non ſolum virgo veſtalis capi à pontifice maximo dicitur; ſed flamines etiam Diales, item pontifices & augures. M. Cato contra *Galbam pro Luſitanis: Ego me nunc volo jus pontificum optime ſcire, jamne ea cauſa pontifex capiar? Si volo augurium optime tenere, ecquis ob eam rem augurem capiat?* Vide de his Gellium lib. 1. cap. 12 PIGH. *A P. Licinio pont. max. flamen factus.* Ita codd. Brand. & veteres quoque typis expreſſi. Pighius pro *factus* ſcripſit *captus.* quod Liv. L. XXVII. de eodem Flacco agens eo vocabulo uſus eſt. Jam *capere flaminem* recte quidem dicitur; verum non ſequitur noſtrum quoque eo uſum eſſe. Quinimo quod Livius ſcripſit *captus*, ex eo colligi licet Valerium ſcripſiſſe *factus.* In multis quidem Livium ſecutum; verum non iiſdem ſemper verbis uſum Valerium non ſemel apparuit ſupra. Ceterum *flamen factus* ſatis Latinum & ipſum eſt. Dicunt *facere aliquem imperatorem, conſulem.* Ut in Lib. de Lat. ſuſp. p. 98. monuimus. Quid ni ergo & *facere aliquem flaminem.* VORST. Leid. quint. ſext. Ultraj. uterque. Harl. Bit. *factus* habent, ceteri *captus.* Leid. ſec. *flactus.* Certe *captus* longe praetulerim, quoniam proprium eſt de Flamine diali, ut & de virginibus veſtalibus & pontificibus, ut docuit Gellius loco a Pighio indicato. Atque multo eſt veriſimilius *captus*, quod magis reconditi eſt uſus, ab ineptis librariis in *factus* mutatum fuiſſe, quam contra. Quamvis propterea non negem dici recte poſſe *flamen factus.* Nam *Pontifex factus*, & *flamen creatus* uno loco occurrit apud Vell. L. II. 43. 1. & Liv. L. 1. 20. *Flaminem aſſiduum Jovi ſacerdotem creavit.* & alibi, *pontifices facti* ſaepius dicuntur. ſic etiam *flamen ſuffectus.* Tac. L. III. Ann. c. 51. *Duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelii Merulae caedem, neminem ſuffectum.*

16. *Allobrogici*] Liber Dan. *Allobrogi.* An rectius? *Allobrogis?* COLER. *Cognomen Allobrogici.* MSS. duodecim *Allobrogi.* ut ſupra etiam aliquot exhibent L. III. 5. 2. ubi de filio hujus Fabii, non de ipſo agit, ut male exiſtimavit Oliverius. Nam a Vellejo etiam Fabius Allobrogicus dicitur Paulli nepos, quum ille, de quo ibi agitur, fuerit Paulli pronepos, quippe Nepos fratris Africani, qui filii fuerunt Aemilii Paulli, e quibus alter adoptatus eſt a Scipione Africani majoris filio, alter a Fabio. Typis expreſſi omnes ante Pighium etiam *Allobrogi* habent, quod Aſcenſius putat eſſe genitivum ab *Allobrogos*, unde *Allobrogus*, ut ab *Arabos* eſt *Arabus.* Et ſane ſic Servius ad Virg. L. VII. Aen. v. 605.

Sive Getis inferre manu lacrymabile bellum,
Hyrcaniſve Arabiſve parant.

τὸ Arabis ab *hic Arabus* deducit. Sed tamen idem Aſcenſius dubitavit quoque an non rectius legeretur *Allobrogicus.* Quoniam victores non ipſum gentile nomen populi a ſe devicti, ſed inde derivatum ſumebant. Recte omnino. Et reliqui ſcriptores omnes eum appellant *Allobrogicum.*

17. *Sibimet ac poſteris peperit*] Leid. quint. *reddidit.* idem, *ornatius ac ſpecioſius.*

18. *Q. Catulo auctoritatem*] Is collegam M. Lepidum, qui acta Sullae reſcindere tentavit, Ita-

ejus in Capitolino faſtigio fulgeret, [20] ac virtute civile bellum ingenti motu oriens ſepeliret.

L. vero Sulla uſque ad quaeſturae ſuae comitia vitam libidine, vino, ludicrae artis amore, [21] inquinatam perduxit. Quapropter [22] C. Marium conſulem moleſte tuliſſe traditur, quod ſibi aſperrimum in Africa bellum gerenti tam delicatus quaeſtor ſorte obveniſſet. Ejuſdem virtus quaſi [23] perruptis & disjectis nequitiae, qua obſidebatur, clauſtris, catenas Jugurthae manibus injecit: Mithridatem compeſcuit: [24] ſocialis belli fluctus repreſſit: Cinnae dominationem fregit; [25] eumque, qui ſe in Africa quaeſtorem faſtidierat, illam ipſam provinciam proſcriptum & exulem petere coëgit. Quae tam diverſa, tamque inter ſe contraria ſi quis apud animum ſuum attentiore comparatione expendere velit, duos in uno homine Sullas fuiſſe crediderit: turpem [26] adole-

6. Ann. urb. 646. Livius LXVI. Plut. in vita. Ann. urb. 667. Plutarch. Ap. Mithrid. Ann. urb. 664. Livius LXXV. Plutarch. App. Civil. I. Ann. urb. 665. Livius LXXVII. Plutarch. App. Civil. I.

Italia expulit. Vide Epit. l. xc. Liv. quo pertinet, quod apud noſtrum ſequitur, *civile bellum ingenti motu oriens ſepeliret.* VORST.

19. *Multi luxus*] Liber Dan. *multi luſus. Luſus* vocat adoleſcentiae mores, libidinis item & vini indulgentiam. COLER.

20. *Ac virtute civile bellum ingenti metu oriens ſepeliret*] F. *Virtus.* ſic ex. 7. *Ejuſdem virtus catenas Jugurthae manibus injecit.* PERIZON.

21. *Inquinatam*] Edit. Venet. *perinquinatam.* & paulo poſt: *adoleſcentulum.* utrumque probabile. COLER. Omnes ante Pighium editiones praeter Mog. habent *perinquinatam,* ſed ſimplex *inquinatam* praeferunt etiam omnes MSS.

22. *C. Marium conſulem moleſte tuliſſe traditur*] Barb. prim. *C. Marius conſul.*

23. *Perruptis & disjectis*] Sic Mog. & Ven. cum MSS. ceterae Edd. *praeruptis.* quod bene mutavit Pighius.

24. *Socialis belli fluctus repreſſit*] Etiam hoc bene a Pighio mutatum, cum antea legeretur *luctus repreſſit* in omnibus Edd. Atque exſtat illud in ſeptem MSS. Frequens ſatis ut hujuſmodi motus bellici fluctibus comparentur. Cic. L. I. de Orat. I. *Et hoc tempus omne poſt conſulatum objecimus iis fluctibus, qui per nos a communi peſte depulſi, in nosmetipſos redundarunt.* Nepos in Att. c. 6. *Neque tamen ſe civilibus fluctibus committeret.*

25. *Eumque, qui ſe in Africa quaeſtorem faſtidierat*] C. Marium intelligit: cujus Sylla quaeſtor fuerat cum bellum in Africa contra Jugurtham gereretur. VORST.

26. *Adoleſcentucum* &c. *voluiſſet*] Illud etiam Cod. Danielis habet. Nec male. Ceterum male ita diſtinguitur a Pighio & Vorſtio, quaſi Valerius hoc exemplum clauderet hoc ſenſu, ſe dicturum eum eſſe adoleſcentem turpem. quum ſenſus ſit. in uno homine duos fuiſſe Sullas *turpem adoleſcentem, & virum, dicerem fortem, niſi ipſe felicem &c.* Elegantiſſime. omnis vero elegantia perit inepta illa diſtinctione. PERIZON. Diſtinguunt illi nempe hoc modo. *Duos in uno homine Syllas fuiſſe crediderit: turpem adoleſcentem, & virum dicerem fortem, niſi &c.* Porro *adoleſcentulum* habent MSS. undecim cum omnibus ante Pighium excuſis. *Voluiſſet* ſolus habet Copeſ. quare hoc rejecto, alterum reſtituendum curavi.

27. *Niſi ipſe ſe felicem appellari maluiſſet*] Supra VI. 4. 5. *Quod quidem* (cognomen felicis) *Sylla rapuit, Rutilius meruit.* VORST.

28. *Atque ut nobilitatem beneficio poenitentiae*] Tranſit ad mutationem fortunae ex tenui in amplam, ſubnectitque exempla, loquutus antea de morum mutatione ex malis in bonos. Ad idem igitur haec caput pertinent, quemadmodum etiam manuſcripti codices demonſtrant; neque in duo vel tria capita ſecanda ſunt, ſicut in vulgatis libris factum videmus. Nam haec exempla omnia ſimul cum externis ad unum caput mutationis morum ac fortunae pertinere uſque ad libri ſexti finem, ipſa per ſe docere poſſent, etiamſi veterum exemplarium ſuffragia non accederent. PIGH. Gronovius malit ſic legi: *Atque ut nobilitati beneficio poenitentiae ſe ipſam admonitae reſpice-*

leſcentulum, & virum, dicerem fortem, [27] niſi ipſe *felicem* ſe appellari maluiſſet.

7. Ann. urb. 680. Cic. pro Flacco, & in Bruto. [28] Atque ut nobilitatem beneficio poenitentiae ſeipſam admonuimus reſpicere, ita altiora modo ſuo ſperare auſos ſubtexamus. Ti. Aufidius [29] cum Aſiatici publici exiguam admodum particulam habuiſſet, poſtea totam Aſiam proconſulari imperio obtinuit. Nec indignati ſunt ſocii ejus parere faſcibus, quem aliena tribunalia adulantem viderant. [30] Geſſit etiam ſe integerrime atque ſplendidiſſime, [31] eoque modo demonſtravit priſtinum quaeſtum ſuum fortunae; praeſens vero dignitatis incrementum moribus ipſius imputari debere.

At

re, altiora modo ſuo auſos ſperare ſubtexamus. Reperit enim in MSS. *nobilitatis* & *admonitae*, & voculam *ita* omiſſam. Ita tranſitio hic fuerit talis, qualis illa, VIII. 14. 5. *Atque ut imperatoribus glorioſum militis ſpiritum ſubnectam.* Porro *admonitae reſpicere* tale eſt, quale illud V. 4. Ext I. *Admonito recordari.* VORST. vide Gronov. L. IV. Obſ. 19. In quinque ſcriptis invenio ut Gronovius reperit in ſuis, & ſic quoque Ed. Mog. niſi quod haec cum Ultraj. ſec. retinent *ita*, & habent *reſipiſcere.* Leid. quint. *Atque ut nobilitatem admonui reſpicere, ita altiora modo ſuo auſos ſubtexamus.* Med. ſec. *admonitam reſpicere.* Quod verbum eſt etiam pro varia lectione in Bit. prim. Harl. *ſpectare auſos.* Leid. quart. & qnint. *auſus.* Equidem verum vidiſſe Gronovium opinor, diſcrepante tamen ita codicum ſcriptura, non auſus fui quidquam in textu novare. Legit tamen etiam ita, qui ad Ed. Duac. MSS. duos contulit, quaſi ex conjectura ſua & praeter locum ſupra citatum addit. L. V. 4. *Quod neceſſe eſt animo quoque evenire* &c. *admonito.*

29. *Cum Aſiatici publicani exiguam admodum particulam habuiſſet*] Depravarunt quidem locum ſcioli, qui tamen ſincerus remanſit in Campenſi, Wincheliano, Colonienſi & Atrebatenſi exemplaribus, in quibus *Aſiatici publici* legitur. Vectigal enim populi Rom. *Publicum* appellat Valerius, non ſecus ac Cicero ad Q. fratrem ſcribens. *Hic te ita verſari; ut & publicanis ſatisfacias, praeſertim publicis male redemptis.* Ut etiam Tacitus lib. XIII. *Ergo edicit princeps, ut leges cujuſque publici occultae ad id tempus proſcriberentur.* PIGH. *Aſiatici publici exiguam admodum particulam.* Ita legendum monuit Pighius; cum Aldus edidiſſet *Aſiatici publicani.* Unus quoque cod. Brand. *Aſiatici publici.* Eſt autem *Aſiaticum publicum* nihil aliud quam populi Rom. in Aſia vectigal. Et dicitur *publicum* quaſi *populicum*, ſubaudito *vectigal.* Unde porro & *publicani* dicuntur qui publicum conducunt. VORST. *Publici* exſtat in noſtris compluribus. Edd. Mog. Ven. Mediol. Leid. quart. *ſupplicii.* Barb. & Bit. prim. *Aſiatici belli. Publici Aſiatici* vindicavit etiam J. Fred. Gronovius L. IV. Obſ. 23. ubi multis oſtendit, quam frequenter *publicum* & *publica* ad vectigalia & reditus P. R. ſignificanda uſurpentur.

30. *Geſſit ſe etiam*] Sic vulgo. Mog. *Geſſit etiam ſe*, atque hoc ordine omnes MSS. Quod ſuavius ad aurem accedit. Ultraj. uterque & Mog. inſuper. *Atque ſplendidiſſime.*

31. *Miroque id modo demonſtravit, priſtinum quaeſtum ſuae fortunae, praeſens vero dignitatis incrementum moribus ipſius imputari debere*] Elegantius in manuſcriptis, *Eoque modo demonſtravit priſtinum quaeſtum ſuum fortunae, praeſens vero dignitatis incrementum moribus ipſius imputari debere.* PIGH. *Quaeſtum ſuum*, uterque etiam cod. Brand. habet. Aldus *priſtinum quaeſtum ſuae fortunae.* Sed alteram lectionem in codd. MSS. & Pighius obſervavit. Idem quoque reſcripſit *eoque modo* pro eo, quod Aldus ediderat, *miroque id modo.* VORST. *Miroque id modo* eſt in Barb. plures *quoque id modo.* Harl. *in modo.* Ultraj. prim. *quoque idem modo.* Mog. Ultraj. ſec. cum duobus Leid. *eoque modo.* Porro *quaeſtum ſuum* confirmant MSS. tantum non omnes cum Mog. Ven. Mediol. deinde MSS. plerique & Mog. *moribus ipſius*, ut reſtituit Pighius, pro *moribus ſuis*, quod ceteri dederant.

32. *Sed operam publicanis dedit*] Veteres libri mul-

At P. Rupilius non publicanum in Sicilia egit, [32] ſed operas publicanis dedit. [33] Idem ultimam inopiam ſuam auctorato ſociis officio ſuſtentavit. Ab hoc poſtmodum conſule leges univerſi Siculi acceperunt, acerbiſſimoque praedonum ac fugitivorum bello liberati ſunt. Portus ipſos, ſi quis modo mutis rebus ineſt ſenſus, tantam in eodem homine varietatem ſtatus admiratos arbitror. Quem enim diurnas [34] capturas exigentem animadverterant, eundem jura dantem, claſſeſque & exercitus regentem viderunt. 8.

Ann. urb. 621. Cicero. Paed. Ver. IV. Livius LIX. Florus III. 19.

Huic tanto incremento majus adjiciam: [35] Aſculo capto, [36] Cn. Pompe- 9.

multitudinis caſu, *operas*, dicunt. ut etiam Cicero ad Atticum XIII. libro. *A te peto puerum, qui eſt in operis ejus ſocietatis; omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tutere: cureſque ut ejus operae quam gratiſſimae ſint ſociis.* *Diurna ſervitia* vocat *operas*, quae conductitii in exigendis portoriis praeſtabant PIGH. *Operas publicanis dedit.* Aldus *operam publicanis dedit.* Sed codices MSS. tum Brand. tum quos Pighius vidit; quin & veteres typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. habent *operas.* Sunt autem *operae* hic diurna illa miniſteria, quae homines conductitii in exigendis portoriis praeſtabant: idque ſatis Latine. Cicero epp. ad Att. *Cures ut ejus operae quam gratiſſimae ſint ſociis.* P. Rupilius non publicanus, ſed publicanorum modo miniſter fuit in Sicilia. Poſt autem in eadem Sicilia factus fuit Imperator. De cujus diſciplina militari noſter egit ſupra II. 7. 3. quod videl. generum ſuum, quia negligentia arcem amiſerat, provincia decedere juſſerit. VORST. *Operas* habent noſtri omnes cum Mog. ſed Ven. & Mediol. *opus.* quod ortum ex contracto *operas*; quomodo loqui, credo, voluit, ut varii generis operam praeſtitiſſe ipſum publicanis ſignificet. Cic. L. I. de off. 42. *Mercenariorum, omniumque quorum operae, non artes emuntur.*

33. *Idem ultimam inopiam ſuam*, &c.] Scribe, *id eſt, ultimam.* vitio in libris crebro. Sententia hic poſtulat. non enim aliud aliquod munus obiſſe narrat, ſed hoc idem interpretando vilefacit & abjicit. LIPS. *Idem ultimum.* Lipſius: *id eſt, ultimam* Quae lectio tam vera eſt, quam folia Sibyllae. COLER. Lipſius pro *idem* ſcribendum putat *id eſt*; ut addita haec ſint ἐξηγήσεως cauſa. Quae conjectura & Colero placet. VORST. Omnes MSS. & Edd. *idem* ſervant. Quod non videtur mutandum. *Sociis* accepit, opinor, Lipſius pro *publicanis*, qui fere inita inter ſe ſocietate publicum conducere ſolebant. Ceterum ſic & ipſe debuiſſet fuiſſe unus ex ſociis, i. e. publicanus; quod auctor diſerte negat, neque convenit ultimae ejus inopiae. Non enim ita ſimpliciter *ſociis* potuit dixiſſe pro *publicanis*, niſi *ſocios* ipſius intellexerit. Itaque per *ſocios* intelligo provinciales, Siculos, ut iis quoque officium ſuum certa mercede addixerit, quum liber eſſet. Sic enim interpretandum *auctorato officio.* non ut Oliverius, praeſtito ex auctoritate publicanorum, vel, ut ait alios dicere, auctoritate ſubſtituto, vel, ut ſiquis officio privatus in idem poſtea ſubſtitueretur. Neque etiam ut Aſcenſ. ab auctoritate aliena dependente. Verbum *auctorare* proprium eſſe de gladiatoribus, qui voluntarii, & liberi pretio ſe addicebant, dudum oſtenderunt viri eruditi. Vide Lipſ. L. II. ſat. ſerm. 5. Hinc transfertur ad eos, qui lucri gratia operam alteri praeſtant, ut ſic *auctoramentum* ſumitur apud Vell. L. II. 28. 3. unde & ad quaeſtus ſordidos & illiberales ſignificandos uſurpatur. ut docet Turneb. L. II. Adverſ. 20. ex Cic. Lib. I. de Off. c. 42. *Illiberales autem, & ſordidi quaeſtus mercenariorum, omniumque quorum operae, non artes emuntur. Eſt enim illis ipſa merces auctoramentum ſervitutis.* Ita ergo etiam hic *auctoratum officium* eſt certa mercede pacta illiberaliter ſociis obligatum miniſterium.

34. *Capturas*] Pulchre diurnas capturas, vectigalia appellat. Gloſſarium: *captura* ἐμπολή. ubi nihil aliud ἐμπολή, quam φόρτιον, ut exponit Suidas. licet alias ἐμπολὴ ἐκ πάσης πραγματείας κέρδος dici poſſit. Sic apud Suetonium *Capturae proſtitutarum.* Et Seneca controverſ. *Domi ſunt lenonum rationes. captura conveniet.* COLER. *Diurnas capturas exigentem. Diurnas* ca-

Ann. urb. 664 Vellejus Gellius. xv. 4. Dion. xliii. Ann urb. 715. Plut. Anton. App. Parth. Dio. Plin. vii. 23. & alii.

pejus, Magni pater, [37] P. Ventidium, aetate puberem, [38] in triumpho ſuo populi oculis ſubjecit. Hic eſt Ventidius, qui poſtea Romae [39] ex Parthis, & per Parthos, de Craſſi manibus, in hoſtili ſolo miſerabiliter jacentibus, triumphum duxit. [40] Itaque, qui captivus carcerem exhorruerat, [41] victor Capitolium felicitate celebravit. In eodem etiam illud eximium, quòd eodem anno [42] praetor & conſul eſt factus.

10. Ann. urb. 606.

[43] Caſuum nunc contemplemur varietatem. [44] L. Lentulus conſularis lege Caecilia repetundarum crimine oppreſſus, cenſor cum L. Cenſorino crea-

capturas vocat vectigalia, quae P. Rutilius, publicanorum miniſter, exigere ſolitus fuit. Suetonius, ut obſervat Colerus, *capturam proſtitutarum*. Et Seneca Controv. *Domi ſunt lenonum rationes. captura conveniet.* VORST. Noſter L. ix. 4. 1. *Inhoneſti lucri captura invitati.*

35. *Aſculo*] Multi MSS. *Eſculo*, vel *Aeſculo*. Harl. *Aſcalo*.

36. *Cn. Pompeji Magni pater, P. Ventidium aetate puberem in triumpho ſuo*] Legendum puto: *aetate impuberem*, ut latius in magiſtratuum Annalibus demonſtravi. PIGH. *Cn. Pompejus, Magni Pater.* Aldus *Cn. Pompeji Magni pater:* quomodo unus quoque cod. Brand. Verum recte reſcripſiſſe videtur Pighius *Cn. Pompejus:* quod & in altero cod. Brand. reperio. Pompejo, qui Magni pater fuit, cognomen fuit *Straboni*; ut ex Vellejo & aliis conſtat. VORST. *Cn. Pompejus* habet Ultraj. prim. Sed decem alii *Pompeji*.

37. *P. Ventidium aetate puberem*] Maluit Pighius *impuberem*. Verum *puberem* habent omnes veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand. Nec tamen vero plane abſimilis eſt conjectura Pighii. Scribit enim Gellius xv. 4. eum puerum ſinu matris ante currum imperatoris vectum fuiſſe. Cognomen ei *Baſſo* fuit, ut ex eodem Gellio conſtat. Plancus x. 18. inter epp. Cic. *mulionem* vocat, propterea quod comparandis mulis, farreque in caſtra convehendo, adoleſcens victum ſibi pararat. Vide & Plinium vii. 43. VORST. *Aetate impuberem.* Omnes Cod. *puberem.* Sed legendum vel cum Pigh. *impuberem*, vel *puerum.* ubi forte geminatum *u* cauſa fuit erroris. PERIZON. Omnes etiam noſtri *puberem.* quare non diſplicet conjectura Perizonii hoc ortum ex τῷ *puerum* credentis. Plin. L. vii. 43. *Triumphare P. Ventidium de Parthis voluit* (fortuna) *quidem ſolum, ſed eumdem in triumpho Aſculano Cn. Pompeji Strabonis duxit puerum. Quamquam Maſſurius auctor eſt bis in triumpho ductum.*

38. *In triumpho ſuo populi oculis ſubjecit*] Vell. ii. 65. 3. *Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem praetextam jungentem praetoriae.* VORST.

39. *Ex Parthis, & per Parthos*] Leid. ſec. omittit *& per Parthos*, prim. & quint. *per.* Mire vero *per Parthos* explicat Aſcenſius. id eſt, inquit, per medios Parthorum, aut ſuper ventres & dorſa Parthorum. cum nihil aliud velit Valerius, quam Ventidium dum Parthos victores Craſſi ducit in triumpho, & oſtentat Pop. Rom. triumphum duxiſſe de ipſis Craſſi manibus, qui ab iiſdem illis Parthis turpiſſima clade erat affectus, & caeſus ipſe cum filio contumelioſiſſime habitus. vide Flor. L. iii. 11. 9. Imo *corpus* ipſius *imperatoris* Craſſi, *inter promiſcuas cadaverum ſtrues, avium ferarumque laniatibus objectum.* ut noſter dixit ſupra L. i. 6. 11.

40. *Itaque qui captivus carcerem exhorruerat*] Sic omnes Edd. praeter Mog. habet illa, *Ita qui captivus carcerem exhorruerat.* Quam lectionem confirmant novem MSS. vide ſupra L. i. 7. Ext. 8.

41. *Victor Capitolium felicitate celebravit*] De triumphante loquitur. Anne *felici dape?* ut de ſolemni illo triumphantium convivio in capitolio capias. LIPS. *Felicitate.* Acute Lipſius: *Felici dape.* Si vera eſt conjectura, intelligit Valerius dapem illam Capitolinam triumphantium. Philargyrius: *Coenarum tria genera ſunt, Sollemne, Viaticum, Geniale.* Sollemne interpretor epulas illas Joviales in Capitolio celebratum. de quo Varro lib. iii. de Vita pop. Rom. *Ut ejus convivium, qui triumpharet in Capitolio videtur eſſe proprium ut ipſe potius domum reduceretur à convivio.* COLER. Lipſius pro *felicitate* conjicit legendum eſſe *felici dape*, ut allu-

creatus eſt. Quem quidem fortuna [45] inter ornamenta & dedecora alterna vice verſavit, [46] conſulatui illius damnationem, damnationi cenſuram ſubjiciendo: & neque bonis eum perpetuis frui, neque malis aeternis ingemiſcere patiendo.

II. Ann. urb. 493. Livius XVII. Polyb. I. Zonaras.

Iiſdem viribus uti voluit [47] in Cn. Cornelio Scipione Aſina. Qui conſul à Poenis apud Liparas captus cum belli jure omnia perdidiſſet, laetiori ſubinde vultu ejus adjutus cuncta recuperavit; [48] conſul etiam iterum creatus eſt. Quis crederet illum à duodecim ſecuribus [49] ad Carthaginien-

allusum ſit ad triumphantium in Capitolio convivium. VORST. Sed quae erit illa loquendi ratio *capitolium celebrare dape felici?* non credo quemquam ita locutum fuiſſe. Nec ullus MSS. vel minimum favet. Et majus eſt capere hoc de tota felicitate triumphantis, & propter eam Capitolium cum tanta magnificentia conſcendentis, ibique ſacrificantis, vota ſolventis, gratulantem ſenatum & magiſtratus excipientis, quam de ſolo convivio triumphantis.

42. *Praetor & Conſul*] Addit etiam Tribunum Agellius. COLER. Huc pertinet etiam locus, quem paulo ante ex Vell. L. II. 65. adduxit Vorſtius. *Et conſul* tamen in compluribus deeſt MSS.

43. *Caſuum nunc contemplemur varietatem*] Ob hanc praefatiunculam quibuſdam viſum fuit, adjecto titulo & hic novum caput conſtituere, unum videlicet corpus in tres particulas perperam diſſecando. PIGH. Etiam noſtri MSS. diſſectionem in tam minutas particulas improbant.

44. *L. Lentulus*] Quis hic L. Lentulus fuerit, vix equidem ſcio. Oliverius Lentulos confundit, ac multorum hiſtoriam in unum congerit. Ego de L. Lentulo intelligerem, qui Coſ. ultimus liberae urbis fuit, niſi Valerius diceret ejus conſulatum damnatione notatum, quod de eo nuſquam legitur, niſi Caeſar victor in mortuum ſaevierit: quod nec ipſum verum puto. De *L. Cenſorio* nihil adferunt commentatores; ſed neque ipſe quidquam, quod dicam, habeo: niſi pro *Cenſorio* legendum ſit *Cenſorino.* qui Coſ. fuit anno 715. proximo inde exemplo legendum *Aſina*, pro *Naſica.* impudens ſane mendum, non authoris, ſed librariorum. Porro quod deinde ſequitur exemplum de *Craſſo Divite*, ſatis liquet, non de M. Craſſo triumviro, ſed de alio quoquam intelligendum: commentatores non explicant. GLAREAN.

45. *Inter ornamenta & dedecora alterna vice verſando*] Uterque Ultraj. Bit. prim. Med. ſec. *inter tormenta & dedecora*, pro qua poſtrema voce Harl. *decora* habet. *Tormenta* inde fortaſſe natum, quia in fine dicit fortunam paſſam non eſſe *ut aeternis malis ingemiſceret.* Recte vero *ornamenta*, quae pro honoribus ſaepiſſime ponuntur. Hinc Med. prim. e Gloſſa *inter honores & dedecora.*

46. *Conſulatui illius damnationem*] De hac damnatione agitur etiam apud Feſt. in *Religione.* PERIZON.

47. *In Cn. Cornelio Scipione Aſina*] Vide & ſupra VI. 6. 2. ubi *Cornelius Aſina* vocatur. VORST. In MSS. quatuordecim male appellatur *Naſica*, quomodo etiam in Ed. Mog. Ven. Mediol. & Aſcenſii, qui explicat de *Naſica* Duillii collega, qui certe *Aſina* fuit, ut jam ſcribebatur etiam in margine Ed. Mediolanenſis. in Copeſ. prior vox erat expuncta, & recentiore manu repoſitum *Aſina.* Sed admonuit dudum Glareanus.

48. *Conſulque etiam iterum creatus eſt*] Sic Pighius. Antea legebatur. *Conſul etiam iterum creatus.* MSS. duodecim cum Ed. Mog. *Conſul etiam iterum creatus eſt.* Quod credidi ſufficere.

49. *Ad Carthaginienſium pervenire catenas*] *Perventurum*, melius in manuſcriptis. PIGH. Etiam in noſtris. Mutavit Aldus. Aſcenſius hic verbum prorſus omiſit, poſtea ſemel poſitum, ratus, opinor, hic ſatis intelligi.

50. *Ad ſumma imperii perventurum faſtigia*] Gronovius ex tribus MSS. legendum cenſet, *Ad ſummi imperii perventurum inſignia.* Sunt autem *ſummi imperii inſignia*, quae ante *duodecim ſecures* dixerat. VORST. Vide J. Fred. Gron. L. IV. Obſ. c. 20. & ſic plane Harl. Bit. prim. Leid. tert. quint. ſext. uterque Ultraj. & Duac. Ed. Mog. Ceteri MSS. *Summa imperii perventurum.*

Ann. urb. 499. Polybius. Zonaras. nienſium perventurum catenas? quis rurſus exiſtimaret à Punicis vinculis [50] ad ſummi imperii perventurum inſignia? ſed tamen ex conſule captivus, & ex captivo conſul factus eſt.

12. Ann. urb. 694. Cic. Att. II. 13. Quid? Craſſo nonne pecuniae magnitudo [51] *locupletis* nomen dedit? ſed eidem poſtea inopia [52] turpem decoctoris ſuperlationem injunxit. Siquidem bona ejus à creditoribus, quia ſolidum praeſtare non poterat, venierunt. [53] Ita quoque amara ſugillatione non caruit: [54] cum egens ambularet, *dives* ab occurrentibus ſalutabatur.

Craſ-

rum inſignia, tum Mediol. *Faſtigia* excuſum eſt Venetiis, tum ab Aldo & eum ſecutis.

51. *Locupletis nomen dedit*] Non ita hoc intelligendum, tamquam ſi vulgo, propria quadam ἐπικλήσει Craſſus *locuples* fuerit dictus, ſed alio cognomine, quod eum locupletem declarabat, quippe ejuſdem, cujus illud, ſignificationis: nempe *Dives*. Unde & ibidem ſtatim de eodem Craſſo decoctore poſtea, & inope. *Itaque amara ſugillatione non caruit, quia cum egens ambularet, Dives ab occurrentibus ſalutabatur.* Schol. Perſii ad Sat. 2. *Licinius Craſſus inter Romanos locupletiſſimus, ideo dives cognominatus.* Senſum ergo reſpexit Valerius, non ipſum *locupletis* vocabulum, quum hoc ei nomen datum dixit. PERIZON. Anim. Hiſt. c. 2. p. 67. idem in margine libri jubet videre Plin. L. XXXIII. 10. Cic. Tuſc. I. 33 Sen. contr. p. 373. Quint II. Inſt. 2. Cic. de Orat. I. 37. ad Att. I. 4. II. 24.

52. *Turpem decoctoris ſuperlationum injunxit*] Plures libri veteres, *ſuperlationem inuſſit*. legunt. *Superlatio*, ὑπερβολὴ, adjectio ſuperflui nominis hoc loco. PIGH. Puto fuiſſe, *appellationem*. & depravaſſe vocem adhaeſu litterae ſigma è fine alterius. LIPS. *Superlationem*. Barbara vox: pro qua Lipſius ſubſtituit *Appellationem*. Neutrum probare poſſum. In edit. Veneta vetus commentator legerat *ſuggillationem*. quod ipſum eſſe ſcilicet à Valerio ſcriptum. *Suggillatio* ὑπωπιασμός, in veteri Gloſſario. In eodem legi: *ſuggella* ὑπώπιον, ſed vitioſe pro *ſugilla*. *Sugillatio* igitur à *ſugilla* contra quam Feſtus nugatur. Aliter etiam ſuper hoc vocabulo Joſeph. Scaliger ἐτυμολογεῖ. COLER. Pro *ſuperlationem* Colerus reſcripſit *ſugillationem*; ſed ſine auctoritate ullius antiqui codicis. Lipſius ſcribendum conjicit *appellationem*. Pighius *ſuperlationem* retinet, putatque adjectionem eſſe nominis ſuperflui. Porro *injunxit* in editione Aldi eſt: idque Pighius & alii retinuere. At codicum Brand. unus *inuſſit*: alter *immiſit*. Quorum prius & Pighius in Codd. MSS. reperit. poſterius veteres typis expreſſi Chalcocondylae, & Mart. Herbipolenſis habent. VORST. *Appellationem* Lipſii videtur placuiſſe Guyeto. *Sugillationem* vero Coleri mihi non placet, videtur enim inepte Valerius ſtatim poſtea eodem verbo iterum uſus fuiſſe. GUDIUS. Idem cenſet Perizonius. Nec hilum Colero favet ullus MStorum, qui omnes, *ſuperlationem* vel *ſuperlatione*. Quatuor habent *inopiam*. pro *injunxit*, pauciores *inciſſit* habent, plures *immiſit*. *Superlatione immiſit* Ed. Mog. *Superlationem miſit*. Mediol. & Leid. prim. *Superlatione juſſit*. Leid. ſec. *Superlationem immiſit*. Ven. Aſcenſ. *Injunxit*, Aldus. Vocabulum *ſuperlationem* hic nullum ſatis commodum ſenſum exhibet. Non dubito, quin aliud hic lateat, nec longe a vero forſan abeſt, quod aliquando conjecit Perizonius, ſed idem poſtea obelo transfixit, *Decoctoris inſuper appellationem inuſſit*. Sic enim malo: quam *injunxit*, quum hoc verbum pro ſe habeat hoc loco aliquot MSS. auctoritatem, & ſit valde uſitatum, de iis, qui aliqua notantur ignominia, *injunxit* autem in nullo, quod ſciam, ſcripto codice reperitur. confer quae habet de utroque verbo J. Fr. Gronov. ad Liv. L. VIII. 32. & L. IX. 4. Prop. L. III. 9. 40.

Scilicet inceſti meretrix regina Canopi,
Una Philippeo ſanguine inuſta nota

Ad quem locum plura exempla protulit Broukhuſius. *Injunxit* tamen improbare prorſus non auſim. ſic enim hujus cap. Ext. 2. *abdicationis injungentem notam*, in omnibus fere extſtat ſcriptis, & vetuſtis editionibus.

53. *Ita quoque amara ſugillatione non caruit*] Sic edidit Pighius, habetque Mog. Ed. cum plurimis MSS. reliquae Edd. *Itaque amara*. quod eſt in Med. ſec. & Leid. ſext. ſunt etiam qui habent *Ita qui*. Barb. & Bit. prim. *anili ſugil-*

Craſſum caſus acerbitate 55 Q. Caepio praecurrit. is namque praeturae ſplendore, triumphi claritate, conſulatus decore, 56 maximi pontificis ſacerdotio, 57 ut *ſenatus patronus* diceretur, aſſecutus, in publicis vinculis ſpiritum depoſuit: corpuſque ejus funeſti carnificis manibus laceratum, 58 in ſcalis Gemoniis jacens, magno cum horrore totius fori Romani conſpectum eſt. 13. Ann. urb. 648. Livius LXVII.

Jam C. Marius 59 maxima fortunae luctatio eſt. omnes enim ejus impetus, 60 qua corporis, qua animi robore fortiſſime ſuſtinuit. 61 Arpinatibus 14.

gillatione. Itaque Perizonius praeferebat.

54. *Quia cum egens ambularet*] Sic emendavit Pighius, quaſi in vulgatis editionibus omittentibus *το quia*, non ſatis cohaereret oratio. Sed idem illud omittunt omnes MSS. amatque auctor hoc conciſius dicendi genus. quare delendum credidi. Perizonius malebat *ſalutaretur* deleto, *quia*.

55. *Q. Caepio*] De hoc adeo Caepione hic noſter author Lib IV. c. 7. ait eum a L. Rhegino tribuno plebis e carcere liberatum, ac ipſum fugae ejus comitem factum. Hic ait eum in carcere coactum mori. Commentator Oliverius de duobus Caepionibus hiſtoriam commiſcet. GLAREAN. *Q. Caepio.* Temeritate Q. Servilii Caepionis clades maxima accepta fuit à Cimbris; adeo ut octoginta millia militum, calonum & lixarum quadraginta, occiſa ſint; ut ex Epit. L. LXVII. Liv. apparet. VORST. Ubi dicitur *imperium ei abrogatum eſſe, & bona ejus publicata.* Vide de hoc Caepione Gellium, L. III. 10. & Juſt. L. XXXII 3. 12. Qui cauſſam excidii Caepioni & exercitui ejus ferunt fuiſſe ſacrilegium, quo aurum a Tectoſagis bellis ſacrilegiiſque quaeſitum & Toloſenſi lacu merſum abſtulerit. Sed ſupra Auctor L. IV. 7. 3. Caepionem a L. Rhegino tribuno plebis publica cuſtodia liberatum fuiſſe, & Rheginum ipſum fugae ejus comitem exſtitiſſe, tradidit. Ut verear, ne hic auctor omnia nimis exaggeret, & mores ſui temporis ad antiquiora illa referat. Rupertus refert Reineſium in peculiaribus ad ſe literis legiſſe inſerta una voce. L. IV. 7. 3. *Quod illius patris culpa exercitus noſter deletus.* ut auctor uno loco egerit de filio, altero de patre. Utinam addidiſſet pariter liquido probaſſe Reineſium, filium ob patris culpam in carcerem ita fuiſſe conjectum, & ope tribuni liberatum. Ceterum Pighius exiſtimat damnationem ejus decimo demum anno poſt acceptam cladem accidiſſe, ad A U. C. 648.

56. *Maximi Pontificatus ſacerdotio*] MSS. duodecim & omnes ante Pigh. Edd. *Maximi Pontificis ſacerdotio.* Quod cur mutavit? credo, quia ut *praeturam*, & *conſulatum* dixerat, ita etiam *pontificatum* putabat neceſſario requiri. Equidem MSS. ſequi malui: quorum nonnulli cum Ed. Mog. habent *& triumphi claritate.* an id voluit, ipſum poſt praeturam triumphaſſe, ut ideo illa duo conjungat? Propraetorem obtinuiſſe eum Luſitaniam, & ex ea triumphaſſe, ejuſque rei memoriam denario argenteo ſervatam eſſe ſtatuit Pighius Ann. T. 3 p. 133.

57. *Ut ſenatus patronus diceretur*] Schottus Obſ. hum. III. 32. legendum conjicit *ſenatus princeps.* VORST. *Patronus* retinent tam ſcripti, quam typis expreſſi omnes. Oliverius putat eum *patronum ſenatus* dictum, quia partes ſenatus tuendas ſuſceperat. Quod probari puto his verbis Ciceronis L. II. de Orat. 48. ubi de hoc ipſo Caepione agit. *Et animos equitum Romanorum, apud quos tum judices cauſſa agebatur, ad Q. Caepionis odium, a quo erant ipſi propter judicia abalienati; renovabam, & revocabam.* Scilicet Gracchus judicia equeſtri ordini tradiderat, quae Caepio deinde inter utrumque ordinem communicavit. ut docet Sigon. de Ant. Jur. Civ. Rom. L. II. 18. Vide etiam Zamoſcium de Sen. Rom. L. I. c. 15.

58. *In ſcalis Gemoniis jacens*] Leid. quart. *Jacere.* deinde Barb. prim. *Totius populi Romani.* Bit. prim. *magno cum horrore fori totius ipſum conſpectum eſt.*

59. *Maxima fortunae luctatio eſt*] Recte hoc reſtituit Pighius, cum ipſe inveniret in vulgatis omnibus praeter Mog. *maximae fortunae.* Sed *maxima* MSS. praeter tres; & hoc poſtulat ſenſus.

60. *Tam corporis*] Apage invenuſtam inter-

 po-

Ann. urb. 629 circiter. Cicer. pro Planc. 21. Ann. urb. 637. circiter.

bus honoribus judicatus inferior, quaeſturam Romae petere auſus eſt. Patientia deinde repulſarum, irrupit magis in curiam, quam venit. In tribunatus quoque & aedilitatis petitione [62] conſimilem campi notam expertus. [63] Praeturae candidatus ſupremo loco inhaeſit: quam tamen non ſine periculo obtinuit. ambitus enim accuſatus, vix atque aegre abſolutionem à judicibus impetravit. [64] Ex illo Mario tam humili Arpini, tam ignobili Romae, [65] tamque faſtidiendo candidato, ille Marius evaſit, [66] qui Africam ſubegit, qui Jugurtham regem ante currum egit, qui Teutonorum Cimbrorumqne exercitus delevit: cujus bina tropaea in urbe ſpectantur: cujus ſeptem in faſtis conſulatus leguntur: cui poſt exilium conſulem creari, [67] proſcriptoque facere proſcriptionem contigit. [68] Quid hujus conditione inconſtantius aut mutabilius? quem ſi inter miſeros poſueris, miſerrimus: ſi inter felices, feliciſſimus reperietur.

Ann. urb. 649. Sal. Jugurth. Vellejus. Flor. & alii.

Ann. urb. 667 Livius LXXX. App. Plut. & alii.

C. au-

polationem. ſincere lib. Dan. *qua corporis, qua animi.* COLER. *Qua corporis qua animi robore* Ita Colerus ex cod. P. Danielis ſcripſit pro eo, quod in aliis eſt *tam corporis quam animi.* Codicum Brand unus priori, alter poſteriori lectioni conſonat. VORST. Septem MSS. *tam corporis, quam animi* Ultraj. prim. Leid. quint. *quo, quo.*. Vide ſupra L. II. init.

61. *Arpinatibus honoribus judicatus inferior*] Lege, *Arpini honoribus*, ex Campenſi codice. Et rurſus poſtea. PIGH. *Arpini* Liber Daniel. & vetus edit. Veneta: *Arpinatibus honoribus.* Honeſtus ſermo. COLER. *Arpini honoribus judicatus inferior.* Ita Pighius è cod. Campenſi Alii, *Arpinatibus honoribus judicatus inferior:* eamque lectionem Colerus alteri praefert. VORST. Solus Bit. prim. *Arpinatis*, alii omnes *Arpinatibus*, quemadmodum paulo poſt quoque *tam humili Arpinate* omnes retinent. Hic id ſolius Campenſis auctoritate mutare dubito an ſatis prudens fuerit. Vide etiam ſupra L. II. 2. 3.

62. *Conſimilem campi notam*] Quod in campo Martio, ubi petitio fiebat magiſtratuum, repulſam tulit. VORST.

63. *Praeturae candidatus ſupremo loco inhaeſit*] Id eſt, ultimo loco inter ſex praetores creatus eſt. Nam hoc idem declarat Plutarchus his verbis: ὕστερον δὲ οὐ πολλῷ στρατηγίαν μετελθὼν, ὀλίγον ἐδέησεν ἐκπεσεῖν. ἔσχατος δὲ πάντων ἀναγορευθεὶς, δίκην ἔσχε δεκασμοῦ. Erat autem nonnihil ignominioſum ultimo, atque econtra honorificum primo loco inter tot collegas renuntiari: qui idcirco praetor primus appellabatur. Quo nomine gloriatur ſaepe M. Tullius, quod anno ſuo praetor primus frequentibus populi ſuffragiis ſit factus. PIGH. *Praeturae canditatus ſupremo loco inhaeſit.* Praetor quidem creatus; ſed inter ſex candidatos poſtremo loco. Quod nonnihil ignominioſum erat; ut contra primo loco renuntiari honorificum. *Supremum* pro *ultimo* ſatis notum. Ceterum pro *ſupremo loco inhaeſit*, quod Aldus & alii edidere, codicum Brand. unus habet *ſupremo in loco ita haeſit*, alter *ſupremo loco ita haeſit.* Deinde & veteres typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. voculam *ita* habent. Quam lectionem cum & Gronovius in MSS. obſervaſſet, conjecit idem legendum eſſe *ſupremo in loco adhaeſit*; & pro *quam* quod ſequitur, *quem.* VORST. Videndus J. Fr. Gronov. ad Liv. L. V. 3. Ultraj. ſec. Copeſ. Leid. quart. quint. ſext. Harl. Bit. & Barb. prim. *ſupremo in loco haeſit.* Sed tres poſteriores cum Ultaj. prim. *ita haeſit.* ſic quoque Mog. *Quem*, ut inſuper emendabat magnus vir, exſtat in Harl. Barb. prim. Leid. ſec. Eſt profecto melius. Licet ſupremo demum loco praetor creatus, tamen ne eum quidem ſine periculo obtinuit, aegre ambitus crimine, quo accuſatus erat, abſolutus. Majorem hoc habet emphaſin, quam ſi ipſam praeturam Marium non ſine periculo dicat obtinuiſſe.

64 *Ex illo Mario tam humili Arpinate tamque ignobili Romae*] Lege, *tam humili Arpini tam ignobili Romae*, ex Atrebatenſi, Gemblacenſi & Cauchiano. Ex comparatione namque diſſimilium locorum rem ipſam auget Vale-

C. autem Caeſar, [69] cujus virtutes aditum ſibi in coelum ſtruxerunt, [70] inter primae juventae initia privatus Aſiam petens, à maritimis praedonibus circa inſulam Pharmacuſam exceptus, quinquaginta ſe talentis redemit. Parva igitur ſumma clariſſimum mundi ſidus in piratico myoparone rependi fortuna voluit. [71] Quid eſt ergo quod amplius de ea queramur, ſi ne conſortibus quidem divinitatis ſuae parcit? Sed coeleſte numen ſe ab injuria vindicavit. continuo enim captos praedones crucibus affixit. 15.

Ann. urb. 667. Suet. Iul. c. Vell. II. 41.

E x t e r n a.

Attento ſtudio noſtra commemoravimus: remiſſiore nunc animo aliena narrentur. Perditae luxuriae Athenis adoleſcens [72] Polemo, [73] neque illecebris ejus tantummodo, ſed etiam ipſa infamia gaudens, cum è convivio non poſt occaſum ſolis, ſed poſt ortum ſurrexiſſet, [74] domumque rediens Xeno- 1.

Diog. Laërt. in vita. Hor. II. Sat. 3. Suidas.

---

lerius. PIGH. *Tam humili Arpini.* Ita legendum cenſet Pighius ex tribus quos inſpexit, codd. Alii, *Tam humili Arpinate.* VORST.

65. *Tamque faſtidiendo candidato*] Decem MSS. cum Mog. copulam *que* removendam indicant.

66. *Qui Africam ſubegit, qui Jugurtham regem ante currum egit*] Poſterius *qui* in uno cod. Brand. reperio. Et videtur abeſſe non poſſe; quod nulla intercedit vocula copulativa. VORST. *Qui* habet Leid. ſext & Ultraj. prim. Mire Harl. *Qui Africam ſubegit, quia Theotonicorum Cymbrorumque èxercitus delevit, Tigranem regem ante currum egit.*

67. *Proſcriptoque proſcriptionem facere contigit*] Epitome L. LXXVII. Liv. *Duodecim à ſenatu hoſtes inter quos C. Marius, pater & filius, judicati ſunt.* Et libri LXXX: *Cinna & Marius in urbem recepti ſunt, qui velut captam eam caedibus & rapinis vaſtarunt.* VORST.

68. *Quid hujus conditione*] Bit. *Quid hujuſmodi conditione.* poſtea Harl. *Inconſtantius aut mirabilius.* Denique quinque. *Si inter felices.* quod planius & concinnius, quam ſi copula abſit.

69. *Cujus virtutes aditum ſibi in coelum ſtruxerunt*] Uterque Ultraj. Leid. quint. Cop. Med. uterque Bit. *Aditum ſibi in coelum inſtruxerunt.* Quomodo etiam Mog. Ed. & Ven.

70. *Inter primae juventae initia*] Sic Pighius, probantibus MSS. Mog. & Med. Edd. Sed Ven. & ceterae *juventutis* exhibent.

71. *Quid eſt ergo quod amplius de ea re queramur*] *De ea queramur*, in vetuſtis codicibus. Recte. Loquitur enim de fortuna. PIGH. τὸ *Re* delent etiam MSS. mei, cum Ed. Mog. & Mediol.

72. *Polemo*] Ante Pighium legebatur *Polemon*, ſed alterum habent MSS. Vide Gron. ad Sen. Agam 514.

73. *Neque illecebris ejus tantummodo*] *Ejus*, ſuperfluum eſt, neque habetur in ſcriptis libris. PIGH. Pighius *ejus* ut ſuperfluum expunxit, quod in libris quibuſdam id non reperiſſet. Nos cum Lipſio in Comment. ad lib. XI. Annal. Taciti vocem eam abeſſe non poſſe, & ad vocem, quae praecedit, *luxuriae* referendam eſſe judicamus. Ceterum & uterque cod. Brandeb. illam habet. VORST. Vide Lipſ. ad L. XI. Ann. 26. habent τὸ *ejus* plerique MSS. & editt. omnes. bene ergo, quod eam vocem Vorſtius reſtituit.

74. *Domumque repetens*] In duodecim MSS. & omnibus Edd. *domum rediens* inveni, quod mutaverat Pighius, neſcio utrum ex MSS. an quod putarit *repetens* eſſe convenientius. *Domum rediens* eſt hic *dum redit domum, dum in eo eſt ut redeat.* Deinde pro *pellucida veſte* multi MSS. habent *perlucida.*

75. *Sertis capite redimito*]. Klokkius legebat *ſertis caput redimitus.*

 76. *Te-*

Xenocratis philoſophi patentem januam vidiſſet, vino gravis, unguentis delibutus, [75] ſertis capite redimito, pellucida veſte amictus, refertam turba doctorum hominum ſcholam ejus intravit. Nec contentus tam deformi introitu, conſedit etiam, ut clariſſimum eloquium, & prudentiſſima praecepta, [76] temulentiae laſciviis elevaret. Orta deinde, ut par erat, omnium indignatione, Xenocrates vultum in eodem habitu continuit, [77] omiſſaque re, quam diſſerebat, de modeſtia ac temperantia loqui coepit. Cujus gravitate ſermonis reſipiſcere coactus Polemo, primum coronam capite detractam projecit: paulo poſt [78] brachium intra pallium reduxit: procedente tempore [79] oris convivalis hilaritatem depoſuit: ad ultimum totam luxuriam exuit, uniuſque orationis ſaluberrima medicina ſana-

76. *Temulentiae laſciviis elevaret*] Miror quid ſit quod Pighius pro *elevaret* ſcripſit *eluderet.* Quaſi vero ipſum *elevaret*, quod veteres typis expreſſi habent, non ſatis commodum ſit. *Elevare praecepta philoſophiae* idem quod contemnere, irridere. Uterque etiam cod. Brand. ſic habet. Et in ſuo quoque cod. ita fuiſſe Andr. Schottus Obſ. hum. III. 32. teſtatur. VORST. Et mei fere omnes τὸ *elevaret* tuentur. Vide ſupra L. I. 6. 12. Leid. ſext. *illuderet.* Barb. prim. *elevaret al*, *eluderet.*

77. *Omiſſa re, quam diſſerebat*] In Wincheliano & Cauchiano, *Omiſſis de quibus diſſerebat.* PIGH. *Omiſſiſque.* Lib. Dan. *Omiſſaque re, quam diſſerebat.* Diſconvenit hic inter Valerium & Laërtium. hic enim de Xenocrate dixit, eum ſermonem περὶ σωφροσύνης diſſeruiſſe. COLER. *Omiſſaque re quam diſſerebat.* Hic quoque non erat quod Pighius mutationem faceret, ſcriberetque, *omiſſiſque de quibus diſſerebat.* *Diſſerere rem* dicitur non aliter quam *diſputare rem.* Et habent ita rurſus veteres typis expreſſi, & Brandeb. MSS. itemque codex P. Danielis, ut Colerus teſtatur. VORST. Duodecim mei cum omnibus Edd. Tac. L. I. Ann. 4. *Pauci bona libertatis incaſſum diſſerere.* Min. Fel. c. 12. *Quibus non eſt datum intelligere civilia, multo magis denegatum eſt diſſerere divina.*

78. *Brachium intra pallium*] Hoc apud Athenienſes fuit pudoris & modeſtiae ſignum. Ritum declarat Caſaubonus Notis ad Laërtium. COLER. *Brachium intra pallium reduxit.* Signum hoc pudoris & modeſtiae apud veteres erat; ut Caſaubonus Notis in Diogenis Laërtii Polemonem, & Rupertus in Diſſertationibus ad Valerium, variis Auctorum locis demonſtrarunt. Seneca v. Controv. 6. *Apud patres noſtros, qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exſerere.* Quintilianus lib. XII. vocat *manum intra pallium continere.* VORST.

79. *Oris convivalis*] Uterque Ultraj. Bit. & Med. primi *convivialis.* poſt *peregrinatus* tres delent *eſt.*

80. *Abdicationis injungentem notam*] In Cauchiano elegantius; *Abdicationis inurentem notam.* Quae locutio receptiſſima eſt. PIGH. *Inurentem notam.* Latine ſatis. ſed lib. Dan. *injungentem.* *Injungere contumeliam, injuriam,* non abhorret dicere Cicero. COLER. *Abdicationis injungentem notam.* Ita veteres typis expreſſi, & uterque Brand. MS. nec non & cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur. Miror igitur, quod, cum ſupra VI. 9. 12. ferre Pighius potuerit, quod ſcriptum erat *turpem decoctoris ſuperlationem injunxit*, hic pro *injungentem* ſcripſit *inurentem.* Ait ille, in cod. Cauchiano elegantius legi *inurentem notam*; eamque locutionem eſſe receptiſſimam. At ſcire non minus Latine dici *injungere notam.* Sane Brutus in ep. ad Ciceronem, quae eſt decima tertia libri XI. ad famil. ſcribit, *Ne quid detrimenti reip. injungat.* Curio in Lexico citat ex Livio, *injungere injuriam*; & Caeſare, *injungere ſervitutem*; & ex Plinio *injungere ſibi tormentum*; & denique ex Ulpiano *injungere poenam.* Vide & Gronovium ad Liv. VIII. 32. & XXXII. 4. & XL. 51. VORST. MSS. tredecim habent *injungentem.* Vide ſupra ad L. VI. 9. 12. Plutarch. in Them. p. 112. pro fabula habet, quod refertur de ab-

natus, ex infami ganeone maximus philoſophus evaſit. Peregrinatus eſt hujus animus in nequitia, non habitavit.

Piget Themiſtoclis adoleſcentiam attingere, ſive patrem aſpiciam, [80] abdicationis injungentem notam, ſive matrem ſuſpendio finire vitam propter filii turpitudinem coactam; cum omnium poſtea Graji ſanguinis virorum clariſſimus extiterit, [81] mediumque Europae & Aſiae vel ſpei, vel deſperationis pignus fuerit. Haec enim ſalutis eum ſuae patronum habuit, illa vadem victoriae aſſumpſit. 2. Nepos, & Plut. in vita. Aelian. Var. hiſt. II. 12.

Cimonis vero incunabula opinione ſtultitiae fuerunt referta: [82] ejuſdem imperia ſalutaria Athenienſes ſenſerunt. Itaque coëgit eos ſtuporis ſemetipſos damnare, qui eum ſtolidum crediderant. 3. Nep. in vita.

[83] Jam Alcibiadem quaſi duae fortunae partitae ſunt: altera, quae ei nobi- 4.

abdicatione patris, & matris ſuſpendio. & quod Lambinus ad Nep. & in vitae ejus initio putat illum in libello περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βραδέως τιμωρουμένων illorum, qui hoc narrant, ſententiam probare, in eo aſſentire ipſi non poſſum. Nam refert ibi Plutarch. duntaxat eum diſſolutae vitae fuiſſe, quod non diſſimulat etiam in ejus vita. Diſerte enim ait, ὅτι, ἐν ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος, ἅτε τῇ φύσει καθ' αὑτὴν χρώμενος ἄνευ λόγου καὶ παιδείας ἐπ' ἀμφότερα μεγάλας ποιουμένῃ μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πολλάκις ἐξισταμένῃ πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ὕστερον αὐτὸς ὡμολόγει, καὶ τοὺς τραχυτάτους πώλους ἀρίστους ἵππους γίνεσθαι φάσκων. Id igitur voluit ipſum diſſolutioris quidem in adoleſcentia vitae fuiſſe, non ita tamen ut pater eum abdicaverit, aut mater ſibi ipſa mortem conſciverit.

81. *Mediumque Europae & Aſiae vel ſpei, vel deſperationis pignus*] Campenſis liber habet; *Mediumque Aſiae & Europae.* Qui ordo magis lucidam reddit orationem ſequentem. PIGH. *Mediumque Europae & Aſiae, vel ſpei vel deſperationis pignus fuerit.* Pighius mavult *Aſiae & Europae*; ut in uno quodam libro ſcriptum reperit: dicitque ordinem hunc magis lucidam reddere orationem ſequentem. Scilicet concoquere ille non potuit, quod *haec* ad remotius, *illa* vero ad propinquius referendum ita eſſet. Atqui hoc ſolenne noſtro; ut apparuit ſupra II. 7. 12. & 15. III. 2. I. IV. 7. ext. I. & multis aliis locis. Ceterum ut nos reſcripſimus, ita veteres typis expreſſi; & Brand. quoque MSS. habent. VORST. Cum codice Campenſi nonnulli e noſtris conveniunt, plures tamen tuentur alterum, quod ob cauſſam a Pighio allatam mutandum non fuiſſe Vorſtius bene admonuit.

82. *Ejuſdem ſtultitiae imperia ſalutaria*] Stulte interpoſita vox *Stultitiae:* quam tolle, natam è linea priore. Nam illud *Ejuſdem*, ad Cimonem plane referendum fuit. LIPS. *Ejuſdem ſtultitiae.* Vox *ſtultitiae* deeſt in libro Daniel. & merito ejecta jampridem à Lipſio. COLER. *Ejuſdem imperia ſalutaria.* Stulte in quibuſdam codd. additum *ſtultitiae*, ſcriptumque *ejuſdem ſtultitiae imperia:* & mirum eſt vocem eam retentam eſſe à Pighio. Lipſius expungendam judicat. Abeſt & ab uno cod. Brandeb. & à cod. item P. Dan. ut Colerus teſtatur. VORST. Vocem *ſtultitiae* hic delendam eſſe cenſuit etiam Muretus Lib. VII. Var. Lect. I. Exſtat tamen illa in MSS. undecim & Mog. Ed. unus ex Duac. habet *ejuſdem peritiae*, quod ab emendatore eſt.

83. *Jam Alcibiades*] vulgo ante Pigh. *Jamque.* MSS. partim, *Nam*; partim, *Jam Alcibiades.*

84. *Nec aut haec, aut illa univerſa, ſed varia, perplexa, freto atque aeſtui ſimillima*] Tolerabilis quidem lectio, ſed in Campenſi, Colonienſi & Wincheliano, ut mihi videtur, correctior eſt; *Nec aut haec aut illa ſimul univerſa; ſed varie perplexa freto atque aeſtui ſimilia.* PIGH. *Nec aut haec aut illa univerſa; ſed varia, perplexa, freto atque aeſtui ſimilia.* Ita Aldina, ceteraeque veteres editiones habent. Nec aliter uterque cod. Brand. At Pighius in tribus codd. reperit *ſimul univerſa*,

 &

Nepos, & Plut. in vita. Juſtin. IV. & V. bilitatem eximiam, abundantes divitias, formam praeſtantiſſimam, favorem civium propenſum, ſumma imperia, praecipuas potentiae vires, flagrantiſſimum ingenium aſſignaret: altera, quae damnationem, exilium, venditionem bonorum, inopiam, odium patriae, violentam mortem infligeret. [84] Nec aut haec, aut illa univerſa; ſed varia, perplexa, freto atque aeſtui ſimilia.

5. Herodot. III. Strabo XIV. Cic. de fin. III. Plin. XXXVII. I. Uſſer. A. 3431. Ad invidiam uſque Polycratis Samiorum tyranni abundantiſſimis bonis conſpicuus vitae fulgor exceſſit: nec ſine cauſſa. Omnes enim conatus ejus [85] placido excipiebantur itinere: [86] ſpes certum cupitae rei fructum apprehendebant: vota nuncupabantur ſimul & ſolvebantur: [87] velle ac poſſe in aequo poſitum erat. Semel duntaxat vultum mutavit, [88] perquam brevi triſtitiae ſalebra ſuccuſſum; tunc cum [89] admodum gratum ſibi annulum de induſtria in profundum, ne omnis incommodi expers eſſet, abjecit. Quem tamen continuo recuperavit, capto piſce, qui eum devora-

ve-

& *varie perplexa*; itaque omnino reſcribendum putavit. Mihi *ſimul* primo ἐξηγήσεως cauſa ſcriptum fuiſſe in margine, poſt autem in textum irrepſiſſe videtur. Sane *univerſos* diſperſis, aut ſingulis opponunt; neque *ſimul* adjiciunt. Nepos II. 4. 2. *Univerſos eſſe pares ajebat, diſperſos teſtabatur perituros.* Juſtinus XXXVIII. 4. 16. *Quorum tametſi ſingula bella ſuſtinere Romani poſſent, univerſis tamen obruantur.* VORST. Nonnulli MSS. *Ne aut haec aut illa*, ut Mog. in ſeptem deeſt *ſimul*, ſed omnes retinent *varia*. Med. prim. *vario perplexu*. Nonnulli *aeſtui ſimillima*, Mog. *ſimilima*. Ven. & Mediol. *ſimilia*. Aldus & ceteri *ſimillima*. Mihi quoque *ſimul* videtur eſſe e gloſſa, *τὸ univerſa* enim nihil aliud ſignificat, quam *omnia ſimul*.

85. *Placido excipiebantur itinere*] Sic omnes ſcripti & typis expreſſi. Nob. Heinſius ad Vell. L. II. 45. 3. putat tamen legendum. *Placido excipiebantur vitae tenore.* Nihil muto. Significat conatibus ejus omnia plana & facilia fuiſſe, & eos totum ſuum curſum peregiſſe tamquam plenis felicitatis velis per placidum mare, aut planam quamdam viam. Unde etiam addit *fortunam ſemel tantum vultum mutaſſe perquam brevi triſtitiae ſalebra ſuccuſſum*, manifeſte ab itinere difficili facta tranſlatione. Cic. in Brut. c. 12. *Alter ſine ullis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit.*

86. *Spes certum cupitae rei fructum apprehendebant*] Bit. Med. primi Mog. Ed. *apprehendebat*. Med. ſec. *certe cupitae rei effectum*. Ultraj. prim. *cupitae rei factum*.

87. *Velle ac poſſe in aequo poſitum erat*] Klokkius legebat. *Velle ac poſſe in aequo erat.* Sed non opus eſt ulla mutatione. L. VII. 2. 3. *In aequo igitur malorum poſuit.*

88. *Perquam brevi triſtitiae ſalebra ſuccuſſum*] Uterque Ultraj. cum Barb. prim. & Ed. Mog. *perquam brevis triſtitiae*. quod praetulerim. Leid. quint. *percuſſum*.

89. *Admodum gratum*] Ob gemmam incluſam, quam Sardonychem fuiſſe & in Concordiae templo aſſervatum ſcribit Plinius. Strabo ait fuiſſe δακτύλιον λίθου καὶ γλύμματος πολυτελοῦς. COLER.

90. *Sed hunc, cujus felicitas ſemper plenis velis proſperum curſum tenuit, Orontes Darii regis praefectus*] Magis placet Cauchiani libri lectio, quae ſine parentheſi minus ſcabroſa eſt, atque magis plena, *Sed hunc felicitatis ſemper plenis velis proſperum curſum tenere non potuit. Comprehenſum enim Orontes, &c.* PIGH. *Sed hunc, cujus felicitas ſemper plenis velis proſperum curſum tenuit, Orontes.* Ita veteres typis expreſſi, & uterque cod. Brand. MS. Pighius ex uno libro Cauchiano mavult ſic legere, *Sed hunc felicitatis ſemper plenis velis proſperum curſum tenere non potuit. Comprehenſum enim Orontes.* Mihi concinnius dici videtur, *hominis felicitatem ſemper plenis velis proſperum curſum*

te-

verat. [90] Sed hunc, cujus felicitas ſemper plenis velis proſperum curſum tenuit, [91] Orontes, Darii regis praefectus, in excelſiſſimo [92] Micalenſis montis vertice [93] cruci affixit. E qua putres ejus artus & tabido cruore manantia membra, atque illam laevam, cui Neptunus annulum piſcatoris manu reſtituerat, ſitu marcidam, Samos amara ſervitute aliquandiu preſſa, liberis ac laetis oculis aſpexit.

Dionyſius autem cum hereditatis nomine à patre Syracuſanorum, ac pene totius Siciliae tyrannidem accepiſſet, maximarum opum dominus, exercituum dux, rector claſſium, [94] equitatuum potens, propter inopiam literas puerulos Corinthi docuit. Eodemque tempore, tanta mutatione majores natu, nequis nimis fortunae crederet, magiſter ludi factus ex tyranno, monuit. 6. Cic. Tuſc. III. Juſtin. XXI. Amm. XIV. Ext. Aelian. VI. 12. IX. 6.

Sequitur hunc Syphax rex, conſimilem fortunae iniquitatem expertus: quem amicum hinc Roma per Scipionem, illinc Carthago per Aſdrubalem ultro petitum [95] ad penates Deos ejus venerat. Ceterum eo claritatis evectus, 7. Ann. urb. 547. Livius XXVIII. Polybius II. Appianus in Punicis.

tenere, quam *hominem felicitatis ſemper plenis velis proſp. curſum tenere.* VORST. Cum Brand. & vett. Edd. conſentiunt MSS. omnes.

91. *Orontes, Darii regis praefectus*] Herodotus Ὀροίτεα vocat. Ceterum cum Polycratem cruci affixit, nondum Darius, ſed adhuc Cambyſes rerum potitus fuit, ut ex lib. III. Herodoti apparet. VORST. Qui tamen dicit illud factum κατὰ τὴν Καμβύσεω νοῦσον, & hunc ipſum Oroetem non ita multo poſt juſſu Darii interemptum.

92. *Micalenſis montis*] Edit. Venet. *Mycaleſii.* Mycaleſſi, ſed opidi meminit Strabo lib. IX. & Plinius lib. IV. COLER. Harl. *Megalenſis.* Med. ſec. delet *piſcatoris manu.*

93. *Cruci affixit*] Steſimbrotus Thaſius de morte Polycratis apud Fulgentium: *Poſteaquam de cruce depoſitus, ſandapila etiam deportatus eſt. Sandapila etiam*, inquit, ut exprimat rei indignitatem. Nam *ſandapila* non nobilium, ſed plebejorum & damnatorum cadavera efferebantur. COLER.

94. *Equitatu potens*] Libri manuſcripti, *Equitatuum potens*, ſubſtantive, ſine tempore, ut Livius I. *Juvenem jam eſſe dictitans ac regni potentem.* Idem Tacitus, *An ipſe imperii potens, an Silius privatus eſſet.* PIGH. *Equitatuum potens.* Scripſit ita Pighius ex MSS. cum Aldus edidiſſet *equitatu potens.* Codices certe quoque Brand. ita habent, & veteres item typis expreſſi Chalcoc. & Martini Herbip. Et veriſimile ſane eſt Valerium ita ſcripſiſſe; quoniam plures voces pluralis numeri praemiſerat *opum, exercituum, claſſium.* Quod autem *potens* cum Genitivo conſtruatur, id multis exemplis doceri poteſt. Videſis modo Gifanium in Obſ. L. L. Nec mirum illud: quia *potens* eſt pro *potiens.* Quomodo ergo *potiri* caſum ſecundum adſciſcit, ita & participium inde ortum *potens.* VORST. Praeter Leid. quint. habent omnes MSS. Ed. Mog. & Mediol. *equitatuum.* quod voluit etiam, credo, Ven. 1478. quae habet *equitatum*, nam altera, etiam *equitatuum* habet.

95. *Ad penates Deos ejus*] Forte ejiciendum τὸ *Deos.* PERIZON. Omittunt uterque Med.

96. *Ut validiſſimorum populorum non tantum arbiter, ſed & victor victoriae exiſtiteret*] Depravatus eſt turpiter locus à ſciolis, quem ita repurgavimus ex Campenſi aliiſque veteribus exemplaribus; *Ut validiſſimorum populorum tantum non arbiter victoriae exiſteret.* PIGH. *Ut validiſſimorum populorum tantum non arbiter victoriae exiſteret.* Ita optime hunc locum reſtituit Pighius. Et habet quoque ita unus cod. Brand. & vetus typis expreſſus Mart. Herbip. Neque diſcrepat editio Chalcocondylae; niſi quod *tantum non* omittit. VORST. Mei MSS. habent vel, *Ut validiſſimorum populorum non tantum arbiter, ſed & victor exiſteret,*

ctus, 96 ut validiſſimorum populorum tantum non arbiter victoriae exiſteret, parvi temporis interjecta mora catenatus à Laelio legato ad Scipionem imperatorem pertractus eſt. Cujuſque dexteram regio inſidens ſolio arroganti manu attigerat, 97 ejus genibus ſupplex procubuit. 98 Caduca nimium & fragilia, puerilibuſque conſentanea crepundiis ſunt iſta, quae vires atque opes humanae vocantur. Affluunt ſubito, repente dilabun-

Ann urb. 550. Livius xxx. Polybius xiv. Appianus.

ret. vel, *ſed & victoriae*, aut *ſed victoriae exiſteret.* *Tantum non* eſt in utroque Duac. contra deſunt hae voces in Med. utroque; & patet haec ubique fere apud noſtrum corrupta fuiſſe, aut cum *non tantum* confuſa. Quid? ſi ſcripſerit, *ut validiſſimorum populorum non tantum arbiter, ſed & victoriae eorum exiſteret*, id eſt, qui ad id claritatis faſtigium erat evectus, ut non tantum litem inter validiſſimos populos poſſet dirimere, ſed etiam eo victoria, ex utriuſque populi amicitiam ejus tanto ambitu ultro petentis ſententia, ſeſe inclinatura videretur, quo ipſius inclinaſſet favor. Ed. Mediol. *Ut validiſſimorum populorum arbiter victoriae exiſteret.* Mog. cum Pighio conſentit, & ſenſum exhibet omnino bonum, ut nulla opus ſit mutatione.

97. *Ad ejus genua ſupplex procubuit*] Omnes tam ſcripti, quam typis expreſſi ante Pighium habent *ejus genibus ſupplex procubuit.* Sic *provolvere* conſtruitur apud Tac. L. xii. Ann. 18. *Regiam ingreditur, genibuſque ejus provolutus.* Itaque antiquam lectionem revocavi.

98. *Caduca nimirum & fragilia*] In ſcriptis libris: *Caduca nimium haec & fragilia puerilibuſque conſentanea crepundiis ſunt, quae vires atque opes humanae vocantur.* Optime. Epilogus hic eſt totius capitis ornate ſententioſus, quem pleriſque locis contaminatum emaculavi, atque in fine mutilum auxilio veterum librorum ſupplevi hoc modo. *Itaque neque exiſtimari neque dici debent bona, quae ut inflictorum malorum amaritudine deſiderium ſui duplicent; propenſiore favore primo delinitos, majore poſtea malorum cumulo opprimere ſolent.* Cujus periodi dimidium fere in omnibus exemplaribus intercidit, nos eum ex Cauchiano libro in integrum ita reſtituimus. PIGH. *Nimirum* primus dedit Aldus, & exſtat in utroque Med. ceteri *nimium*, quod recte reſtituit Pighius, ſequentia non item, quae in MSS. & editionibus antiquioribus ita leguntur. *Caduca nimium & fragilia, puerilibuſque conſentanea crepundiis ſunt iſta, quae vires, atque opes humanae vocantur.* Quod quin ſaltem aeque concinnum & elegans ſit nemo dubitaverit. Pro *crepundiis* multi MSS. cum Ven. habent *crepidis.* deinde pro *conſiſtunt* Leid. quint. *ſubſiſtunt.*

99. *Quos in ſublime*] Lib. Dan. *Quos ſublime.* Illud Paedotribicum acumen ſapit. COLER. MSS. duodecim cum Edd. Mog. Ven. Mediol. *Quos ſublime extulerunt.* Optime. Mutatum eſt ab iis, qui venuſte ita veteres locutos ignorabant. L. viii. 1. damn. 7. *M. Aemilium Porcinam à L. Caſſio accuſatum crimine nimis ſublime exſtructae villae, gravi multa affecit.* Ita *ſublime ferri* pro *in ſublime* reponendum quoque eſſe apud Juſt. L. iv. 1. 10. cenſebat N. Heinſius ad Val. Flac. L. i. 285. & ſic *ſegetem ſublime expulſam eruerent*, apud Virg. L. i. Georg. 320. interpretatur Servius, *Per ſublime portarent erutam ſegetem.* Virg. Ecl. ix. 29. *tuum nomen &c.*

Cantantes ſublime ferent ad ſidera cygni.

Georg. L. iii. 108.

Jamque humiles, jamque elati ſublime videntur
Aëra per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras.

Ovid. Epiſt. Dejanirae v. 129.

Dat vultum populo ſublime ſub Hercule victo.

ubi vide N. Henſium, & Oudendorpium ad Obſeq. c. 101.

100. *Improviſo decurſu deſtitutos*] Veteres duo, *receſſu.* quod approbo. LIPS. *Decurſu.* Lipſius ex vett. *Recurſu.* Dan. *Receſſu.* COLER. *Improviſo recurſu deſtitutos.* Ita codices Brand. non *decurſu*, ut Pighius edidit. Sed & veteres typis expreſſi ita habent. VORST. *Receſſu* habet Ultraj. prim. Leid. prim. quint. ceteri *recurſu.* cum Edd. antt. Manifeſtum eſt tranſlationem fieri ab aeſtu marino, qui retrocedens in ſinum ſuum dicitur *recurrere.* Curt. L. ix. 9. 20. *Reciprocare coepit mare magno tractu aquis in ſuum fretum recurrentibus.* ita *regreſſus maris.* ſupra L. iii. 2. 23. ubi vide.

1. *Profundo cladium miſerabiliter immergunt*] Vulgo ante Pighium *in profundo.* ſed aliter. MSS. & Mog.

2. *Quae*

buntur; nullo in loco, nulla in perſona ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt: ſed incertiſſimo ſtatu fortunae, huc atque illuc acta, [99] quos ſublime extulerunt, [100] improviſo recurſu deſtitutos, [1] profundo cladium miſerabiliter immergunt. Itaque neque exiſtimari, neque dici debent bona, [2] quae inflictorum malorum amaritudinem deſiderio ſui duplicent.

2. *Quae ut inflictorum malorum amaritudine deſiderium ſui duplicent, propenſiore favore primo delinitos majore poſtea malorum cumulo opprimere ſolent*] Ita haec legenda docuit Pighius ex cod. Cauchiano. In aliis tam MSS. quam typis expreſſis dimidium fere horum deſideratur; leguntурque in iis haec tantum, *Quae inflictorum malorum amaritudine deſiderium ſui duplicant.* Deeſſe autem in his aliquid, codices quoque Brand. indicant; eo quidem quod non habent *duplicant*, ſed *duplicent*; & quod ante *inflictorum* in uno eſt *ut*, quamvis litura inductum; in altero aliquid ſpatii, quo quippiam eraſum eſſe apparet. VORST. Erravit Vorſtii calamus, cum dicit in vetuſtis editionibus legi, *amaritudine deſiderium*, cum habeant, *amaritudinem deſiderio*, cum quibus conveniunt fere MSS. niſi quod in uno aut altero eſt *ut*, item *duplicent*, quemadmodum de Brand. admonuit Vorſtius. Sed ut ideo tam multa putem deſiderari, non facile patiar mihi perſuaderi. *Ut*, additum eſt ab ignaris, unde penderet ſubjunctivus *duplicent*. Bene autem omnino haec habent. *Itaque, neque debent exiſtimari, aut dici bona, quae inflictorum malorum amaritudinem deſiderio ſui duplicent.* id eſt, quae talia ſunt, quorum ea conditio eſt, ut duplicent. Quid, nonne illa quae addit Pighius auctor jam dixerat? Quid enim aliud eſt, *Quos in ſublime extulerunt, improviſo recurſu deſtitutos profundo cladium miſerabiliter immergunt?* quam illud *propenſiore favore primo delinitos, majore poſtea malorum cumulo opprimere ſolent?* Eadem prorſus utriuſque periodi ſententia eſt, ſed in priore majoris etiam violentiae ſignificatio. Itaque quum non crederem haec eſſe ipſius Valerii, quae e Cauchiano codice illi obtruſit Pighius, in hujus notis illa legi, quam in Valerii contextu malui.

VALERII MAXIMI FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM LIBER SEPTIMUS.

CAPUT I.

DE FELICITATE.

1. *Metelli Macedonici.* 2. *Gygis Lydorum regis.*

VOLUBILIS fortunae [1] complura exempla retulimus: [2] conſtanter propitiae admodum pauca narrari poſſunt. Quo patet, eam adverſas res cupido animo infligere, ſecundas parco tribuere. Eadem, ubi [3] malignitatis oblivıſci ſibi imperavit, non ſolum plurima & maxima, ſed etiam perpetua bona congerit.

Vi-

1. *Complura*] Cop. *quam plura*, forte, *quam plurima*. PERIZON. Harl. *complurima*.

2. *Conſtavtis & propitiae*] In Wincheliano & Gemblacenſi; *Conſtanter propitiae.* Multo melius ac verius. PIGH. *Conſtantis ac propriae.* Ita omnino legendum cenſeo ex uno cod. Brand. Antiquiores typis expreſſi habent, *Conſtantis ac propitiae.* Pro quo Pighius ſcribendum putavit *Conſtanter propitiae.* Quae ſcriptiones ortae ſine dubio ſunt inde, quod librarii neſcirent *proprium* idem quoque eſſe quod ſtabile & perpetuum. Terentius Andr. IV 3. *Nihilne eſſe proprium cuiquam?* Ubi & Donatum vide. Horatius L. II. Sat. 6. *Nihil amplius oro, Maja nate, niſi ut propria haec mihi munera faxis.* Cicero pro L. Man. *Quod ut illi proprium ſit atque perpetuum, Quirites, velle & optare debetis.* Nepos VIII. 4 2. *Parva munera diutina: locupletia non propria eſſe conſueverunt.* VORST. Pulcre haec quatuor exempla ad eam ſignificationem vocis *proprius* comprobandam eodem ordine Theſaurus Fabri exhibet. Tu plura videſis apud Emmeneſſium ad Virg. L. I. Aen. 73.

Connubio jungam ſtabili propriamque dicabo.
vide Davieſ. ad Caeſ. L. I. B. Civ. c. 40. Tamen iſtud *ac propriae* in nullo mihi occurrit MSS. Sed in iis eſt. vel *conſtanter propitiae*, ut dedit Pighius & ante eum Aſcenſius. vel *conſtantis propitiae.* vel *conſtantis vero admodum propitiae*, quod habet Med. prim. vel *conſtantis & propitiae.* Ita tamen ut *conſtantis propitiae* ſit in pluribus.

3. *Malignitatis oblivıſci ſibi imperavit*] Sic Terentius Eun. II. 2. 21. *Imperavi egomet mihi omnia aſſentari.* Vide & ſupra IV. 2. 2. VORST.

4. *Q. Metellum*] De Metello Macedonico loquitur more ſuo nullo cognomine addito, perinde atque omnibus poſteris ea nota eſſe deberent, quemadmodum illius erant tempore: de qua negligentia ſaepe nunc conqueſti ſumus. Plin. ſane Lib. VII. cap. 43. *Lucium* hujus avum inter bis proſcriptos numerat. Ejus filius fuit Q. Metellus Cos. anno 548. qui praeconia parentis ſui eodem capite opido eleganter pingit. Sequente inde capite Macedonicus deſcribitur. non ſane illa felicitate, qua Valerius hic eum inducit. Quippe Plinius duas magnas infelicitates ejus commemorat,

al-

Videamus ergo quot gradibus beneficiorum 4 Q. Metellum à primo originis die ad ultimum uſque fati tempus nunquam ceſſante indulgentia, 5 ad ſummum beatae vitae cumulum perduxerit. Naſci eum in urbe terrarum principe voluit: 6 parentes eí nobiliſſimos dedit: 7 adjecit animi rariſſimas dotes, 8 & corporis vires, ut ſufficere laboribus poſſet: uxorem pudicitia & fecunditate conſpicuam conciliavit: conſulatus decus, 9 imperatoriam poteſtatem, 10 ſpecioſiſſimi triumphi praetextum largita eſt: 11 fecit,

1. Plin. VII. 44. Cic. de fin. V. Vellejus I.

Ann. urb. 610.

Ann. urb. 607. Eutrop. Florus II. 14.

alteram, quod alieno beneficio viveret, alteram, quod Scipionem Aemilianum hoſtem habuiſſet. In tanta igitur Rep. in tot millibus exemplorum, Valerius ne unum quidem felicitatis exemplum invenire potuit. GLAREAN.

5. *Ad ſummum beatae vitae cumulum perduxerit*] Lege, *culmen*. Atque mox; *Naſci eum in urbe terrarum principe*. Non ut vulgo, *Naſci enim*. PIGH. *Ad ſummum beatae vitae culmen perduxerit*. Valde probabilis hic eſt emendatio Pighii, quod pro *cumulum*, quod in omnibus codicibus eſt, ſcripſit *culmen*. Praecedit quidem, *Quot gradibus beneficiorum*. VORST. Prorſus omnes MSS. retinent *cumulum*, ut fere etiam ſupra L. III. init. habent, *Animique procedente tempore ad ſummum gloriae cumulum perventuri*. ubi reliquit illud Pighius, in *culmen* mutavit Colerus. Reliquit uterque L. VIII. 7. init. *Quidquid animo, quidquid manu, quidquam lingua admirabile eſt, ad cumulum laudis perducitur*. Quem locum adſcripſerat hic Perizonius, omnino notandum monens omnes alios habere *cumulum*. Quod vero Pighius pro *naſci enim* hic emendavit, *naſci eum*, id recte factum docent MSS. omnes praeter Leid. quart. Med. ſec. *Naſci enim eum*.

6. *Parentes nobiliſſimos dedit*] Maternum genus fortaſſe primus oſtendo fuiſſe e *Marciis*, nobiliſſima Sabinorum gente. Nam ita diarium urbanum. KAL. APRIL.

L. AIMILIO. PAVLO. II.
C. LICINIO. CRASSO. COS. (h. e. A. U. 585)
FVNVS. MARCIAE. SEX. F. ÇVM MAIORE POMPA
IMAGINVM QVAM FREQVENTIA HOMINVM.

Hanc autem Marciam matrem fuiſſe *Q. Metelli Macedonici*, ejuſque fratris, *L. Caecilii Metelli Calvi* docent ſequentia ejuſdem diarii.

IV. NON. APRIL.
EPVLVM. IN. FVNERE. MARCIAE. POPVLO. DATVM.
A. FILIIS. EIVS. Q. ET. L. METELLIS.
ET. LVDI. SCENICI. FACTI.

Inter nobiliſſima antiquitatis monumenta recenſendum hoc eſt, & quo ad illuſtrandum Valerii locum nullum praeſtantius adferri poteſt. RUPERT. Lib. VII. Diſſ. I. Porro plerique MSS. habent *Parentes ei nobiliſſimos dedit*. Pronomen expunxit Pighius, quia modo praeceſſerat.

7. *Adjecit animi rariſſimas dotes*] Recte. quia tamen in veteri lego, *animi non rariſſimas dotes*, ambigo an *numeroſiſſimas* non fuerit. LIPS.

8. *Et corporis vires* (adjecit fortuna) *ut ſufficere laboribus poſſent*] Inepta locutio, *Fortuna adjecit vires, ut vires poſſent ſufficere*. Lege omnino cum MS. *poſſet*, nempe *Metellus*. & ita Aſcenſii editio. PERIZON. *Poſſet* in ſeptem aliis eſt MSS. & omnibus Edd. praeter Mog.

9. *Imperatoriam poteſtatem*. Cop. *Majeſtatem*. Liv. XXXV. 33. *Non verita majeſtatem viri. T. Quintii*. PERIZON.

10. *Specioſiſſimi triumphi praetextum*] Ita legendum; non *praetextam*, ut Aldus & hunc ſecuti alii ediderunt. Habet ita vetus editio Martini Herbip. & uterque cod. Brand. MS. Vide & Salmaſium ad Hiſt. Aug. p. 403. & infra Notas ad VII. 3. 8. ubi noſter ait, *Abjecto honoris praetexto*. VORST. *Praetextum* eſt in MSS. novem. vide ſupra L. II. 10. init.

11. *Fecit ut eodem tempore tres filios conſulares, unum etiam cenſorium, duos triumphales, & quartum praetorium videret*] Manuſcripti codices noſtri ſic; *Unum etiam cenſorium ac triumphalem*. Recte, atque Ciceronis ſententia, qui de *Q. Metello Macedonico* haec eadem fere libro de finibus V. *Q. Metellus* (inquit) *qui tres filios conſules vidit, e quibus unum etiam & cenſorem & triumphantem, quartum autem praetorem, eoſque ſalvos reliquit*. Qui auctores demonſtrant *L. Metellum* Macedonici filium, qui ante patris mortem conſul fuerat, minime triumphaſſe, neque *Dalmaticum* appellari debere, Capitolinis triumphis aſtipu-

cit, ut eodem tempore tres filios conſulares, [12] unum etiam cenſorium ac triumphalem, & quartum praetorium videret: utque [13] tres filias nuptum daret, earumque ſubolem ſinu ſuo exciperet. Tot partus, tot cunabula, tot viriles togae, tam multae nuptiales faces, honorum, imperiorum, omnis denique gratulationis ſumma abundantia; cum interim nullum funus, nullus gemitus, nulla cauſſa triſtitiae. Coelum contemplare: [14] vix tamen ibi talem ſtatum reperies: [15] quoniam quidem luctus & dolores deorum quoque pectoribus à maximis vatibus aſſignari videmus. [16] Hunc autem vitae

pulati, quorum fragmentum nuper è tenebris erutum nos docet *Dalmaticum*, *L. Metelli Calvi* fuiſſe filium. Ex quatuor igitur *Q. Macedonici* filiis, de quibus hic Valerius loquitur, fuere, *Q. Metellus Balearicus*, conſularis, cenſorius ac triumphalis, alter *L. Metellus* conſularis, tertius *M. Metellus*, cum pater moreretur, anno 638. conſul, & poſtea triumphalis; quartus *C. Metellus* praetorius ac patre moriente candidatus conſulatus. Quemadmodum ex Annalibus noſtris luce clarius conſtabit. PIGH. *Eodem tempore tres filios conſulares.* Vellejus I. II. 7. ſcribit, duos filios conſulares, tertium conſulem, quartum conſulatus candidatum, Metelli lectum pro Roſtris ſuſtuliſſe. Ergo uno tempore duos conſulares & unum conſulem videre potuit. VORST.

12. *Unum etiam cenſorium ac triumphalem* Aldus ediderat *duos triumphales.* Sed emendavit Pighius ex MSS. Adſtipulantur & codices Brand. in quibus quippe eſt *unum etiam cenſorium triumphalem,* vocula *ac* omiſſa. Ipſe quoque Cicero lib. v. de Fin. *Q. Metellus qui tres filios conſules vidit; e quibus unum etiam & cenſorem & triumphantem, quartum autem praetorem; eoſque ſalvos reliquit.* VORST. MSS. noſtri Pighio fere adſtipulantur, ſed omittunt copulam *ac* ſcribentes, *cenſorium triumphalem.* & ſic quoque Mog.

13. *Tres filias nuptui daret*] Veteres libri: *Utque tres filias nuptum daret*; Stylo Terentiano atque Plautino. PIGH. *Utque tres filias nuptum daret. Nuptum* ſcripſit Pighius ex MSS. Habentque ita & codd. Brand. Aldus, *nuptui.* VORST. Obſervavit Rupertus generos Metelli fuiſſe *C. Servilium Vatiam*, & *P. Scipionem Naſicam*, tertium ignorat. Sed neſcio an non hic auctores errore nominis capti ſint. *Numidicus* non habuit tres ſorores nuptas *Servilio*, *Scipioni*, & *Lucullo.* Vide Cic. orat. poſt red. ad Quir. *Numidicum* etiam *L. Luculli* avunculum fuiſſe docet Plutarch. in Lucullo. init. quae cauſſa eſt, cur *ſorores* pro *patruelibus* intelligi nequeant, niſi unam germanam, reliquas patrueles intellexerit. PERIZON. His ſimilia fere habet in Animad. Hiſt. p. 397. MSS. ſeptem *nuptui daret.* Vide ſupra L. IV. 4. 9. *τὸ utque* ante *tres filias* hic fere omittebant editores ante Pighium, ſed contra MSS. & Ed. Mog. ac Mediol. *ut qui* habet Ven. quod in duobus erat ſcriptis.

14. *Vix tamen ibi talem ſtatum reperies*] *Ibi*, in coelo puta. Ceterum pro *ibi* unus cod. Brand. habet *in numinibus:* quod quidem videtur gloſſema eſſe. VORST. *In numinibus* exſtat in Ultraj. primo pro *tamen ibi.*

15. *Quoniam quidem luctus* &c. *videmus*] MSS. duo *quin*, quatuor *videamus.*

16. *Hunc autem vitae actum ejus*] MSS. Quatuordecim cum Ed. Mog. delent *τὸ autem*, nec deſideratur.

17. *Nam Q. Metellum*] Duas voces iſtas, *Q. Metellum*, clarum à gloſſographo eſſe. De illo ipſo enim omnis hic continenter ſermo. LIPS. *Q. Metellum.* Tollenda haec ut ſupervacua cum Lipſio cenſeo. COLER. *Namque Metellum.* Ita legere malim ex uno cod. Brand. & vetere typis expreſſo Chalcoc. Alii *Nam Q. Metellum*, Lipſius & Colerus *Q. Metellum* prorſus expungendum cenſent; quod de eodem omnis continenter ſermo hic ſit. VORST. *Namque* habent e noſtris ſcripti codices ſeptem cum Ed Mog. Nec poteſt cenſeri ſupervacua vox *Metellus*, quoniam de illo ipſo hic continenter omnis ſermo eſt. Solet enim Valerius ſaepe ſic nomen proprium repetere, etiam, licet paulo ante praeceſſerit. L. VI. 3. 3. *Cn. autem Cornelius, Hiſpalli filius, priuſquam mereri poſſet expertus eſt. Nam cum ei Hiſpania provincia ſorte obveniſſet, ne illuc iret decrevit; adjecta cauſſa, quod recte facere neſciret. Itaque Cornelius propter vitae in-

tae actum ejus conſentaneus finis excepit. [17] Namque Metellum ultimae Ann. urb.
ſenectutis ſpatio defunctum, lenique genere mortis inter oſcula comple- 638. Vell.
xuſque chariſſimorum pignorum extinctum, filii [18] & generi humeris ſuis II. Plin.
per urbem latum rogo impoſuerunt. VII. 44.

[19] Clara haec felicitas: obſcurior illa; ſed divino ſplendore praepoſita. 2.
[20] Cum enim Gyges regno Lydiae armis & divitiis abundantiſſimo infla- Plin. VII. 46. Solin.
tus Apollinem Pythium ſciſcitatum veniſſet, *an aliquis mortalium ſe eſſet* 7.
felicior: deus ex abdito ſacrarii ſpecu voce miſſa, Aglaum [21] Pſophidium
ei

inhoneſtum actum, ſine ullo provinciali miniſterio, tantum non lege repetundarum damnatus eſt. Sic ib. exemplo 4. in fine poſſet videri ſupervacuum nomen *Curii*, dixerat enim in principio *Curium conſulem id factum fuiſſe imitatum.* ſimiliter L. VI. 5. 4. *Itaque Cottam in tribunatu quaſi in aliquo ſacrario latentem tribunicia inde juſtitia extraxit.* ubi ſi pro *Cottam* dixiſſet *eum*, nemo dubitare potuiſſet, quin de *Cotta* eſſet ſermo. & ſic ſaepe alibi amat repetere nomina propria.

18. *Et generi*] De quatuor filiis portatorib. Plinius, Vellejus, alii. de Generis nihil dum legi. Velleji locum ecce: *Mortui ejus lectum pro roſtris ſuſtulerunt quatuor filii.* Pro roſtris, recte. Nam ibi priuſquam efferretur cadaver laudatio funebris ritu peculiari, peragebatur. Hinc & illud conjicio, lectum illum feralem pro Roſtris ita collocari ſolitum, ut ab omnibus bene conſpiceretur. Morem fuſe explicat Polybius lib. VI. Plutarchus Publicola. Ceterum ut alia ſpecioſa, ita haec quoque Romanorum conſuetudo à Graecis eſt profecta. Primum in funere apud eos peroraſſe Periclem Thucydides adfirmat. ſed Plutarchus hujus rei exordium à Solone ducit. COLER. *Filii & generi humeris ſuis.* Alii tantum filiorum hic mentionem faciunt. Vellejus I. II. 7. *Mortui ejus lectum pro Roſtris ſuſtulerunt quatuor filii.* Verum quia omnino & generos habuit, veriſimile eſt hos quoque lectum ejus humeris portaſſe. VORST. Quod Colerus hic ſcribit, ut Romani defunctos pro roſtris laudabant, ita primum in funere apud Graecos peroraſſe Periclem, adfirmante Thucydide, id caute accipiendum eſt. Ipſe quo loco id probetur non indicat. Thucydides vero meminit orationis funebris a Pericle habitae ad praedicandam eorum virtutem, qui in bello ceciderant, & oſtendit ſatis id ita fieri ſolitum Athenis. L. II. p. 103. Ed. Oxon. ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώματι προήκῃ, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. & ipſe Pericles in orationis principio, dicit pleroſque, qui ejuſmodi orationes funebres jam habuerant, laudare τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον, τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ubi etiam Scholiaſtes τὸν προσθέντα &c. explicat τὸν νομοθέτην, δηλονότι τὸν Σόλωνα. de alia Periclis oratione funebri apud Thucydidem non memini me quidquam legere. Ceterum Plutarchus ſcribit laudationes funebres praeclarorum virorum Romae ortum duxiſſe a Valerio Publicola, qui ita Brutum laudaverit, addens Λέγεται δὲ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιταφίων ἐκεῖνος γενέσθαι πρεσβύτερος· εἴγε μὴ καὶ τοῦτο Σόλωνός ἐστιν, ὡς Ἀναξιμένης ὁ ῥήτωρ ἱστόρηκεν. in Publicola p. 102. Ed. Franc.

19. *Clara haec felicitas, obſcurior illa, ſed divino ſplendore praepoſita*] Suſpectiſſima mihi haec. Quis enim divinus ille ſplendor? aut quid attinet hic *divinum ſplendorem* memorare? dixiſſet potius *divino oraculo*, vel *veritate*, vel *teſtimonio.* erat enim *obſcura* haec Aglai *felicitas divino oraculo praepoſita* ſplendori regio, & ſplendidiſſimae felicitati. Leg. videtur, *ſed divine* vel *divinitus ſplendori praepoſita.* Dicit enim claram eſſe Metelli felicitatem, hanc vero obſcuriorem, ſed tamen a Deo ſplendori praepoſitam. PERIZON. Leid. prim. & quint. *ſplendori.* An *praepoſita divino ſplendore* dixit pro *praepoſita quia illi divinus accedit ſplendor*, ex approbatione videlicet divina?

20. *Cum Gyges Apollinem Pythium ſciſcitatum veniſſet*] Pro *veniſſet* Brodaeus II. Miſc. 27. legendum cenſet *miſiſſet*; ne ſcil. Valerius aliis contradicere videatur: & quia pedem Gyges in Graecia nunquam poſuerit. VORST. *Gyges regno &c. inflatus.* MS. addit *animo.* Forte *animi.* ſic infra IX. I. 4. *Excellens animi.* PERIZON. *Inflatus animo* invenio in MSS. no-

 vem,

ei praetulit. Is erat Arcadum pauperrimus, ſed aetate jam ſenior: terminos agelli ſui nunquam exceſſerat, [22] parvuli ruris fructibus ac voluptatibus contentus. Verum profecto beatae vitae finem Apollo, [23] non adumbratum, oraculi ſagacitate complexus eſt. Quocirca inſolenter fulgore fortunae ſuae glorianti reſpondit, *magis ſe probare ſecuritate ridens tugurium, quam triſtem curis & ſolicitudinibus aulam: paucaſque glebas pavoris expertes, quam*

vem, & omnibus ante Pighium Edd. ſi abſit tamen, nemo requiſiverit. Dein MSS. partim *voce miſſa*, alii *emiſſa*. ſupra L. I. 8. 5.

21. *Uſophidium*] Alii *Sophidium* appellant. Rectius opinor cum Plinio ſcribemus *Pſophidium*. COLER. *Pſophidium* a Pſophide oppido Arcadiae, de quo Pauſanias, Stephanuſque & in Thebaide Papinius. ſic jam olim ſcribebat Theophilus, & ita ediderunt Aldus atque eum ſecuti. MSS. *Sophidium*, pauculi *Sephidium*, ut eſt in Mog. *Uſophidium* errore typorum editum fuit a Pighio, & monitum in erratis corrigendum *Sophidium*: ipſe autem *Pſophidium* vocat in Herc. Prod. p. 78. obſervante Perizonio, qui etiam *Pſophidio* malebat legere, notans gentis *Pſophidiorum* meminiſſe etiam Aelian. L. II. V. H. 33. Cujus meminerunt multi etiam alii. ſed quid diſertius loco Pauſaniae? quem innuit proculdubio Theophilus, in Arcad. ſeu Lib. VIII. c. 24 Ὃν δὲ ἤκουσα ἐν Ψωφῖδι ἐπὶ Ἀγλαῷ ἀνδρὶ Ψωφιδίῳ κατὰ Κροῖσον τὸν Λυδὸν, ὡς ὁ Ἀγλαὸς τὸν χρόνον τὸν βίου πάντα γένοιτο εὐδαίμων, οὔ με ἔπειθεν ὁ λόγος. Itaque ſic repoſui.

22. *Parvuli ruris fructibus ac voluptatibus contentus*] *Ac voluptatibus* aſſutum ex annotationibus eſt, & libenter omittam, quando & in Wincheliano non reperiatur. In Colonienſi habetur, *Parvuli ruris finibus contentus*. PIGH. *Parvuli ruris fructibus ac voluptatibus contentus*. Non probo quod Pighius, cum in uno quodam cod. *voluptatibus* non reperiſſet, ilico id expunxit. Pro *fructibus ac voluptatibus* unus cod. Brand. habet *fructuum voluptatibus*. Andr. Schottus autem Obſ. hum. III. 32. conciſius legendum putat *parvuli ruris voluptatibus*. Denique in cod. Colonienſi, ut Pighius teſtatur, eſt *parv. ruris finibus contentus*. VORST. Imprudenter a Pighio factum fuiſſe, quum *ac voluptatibus* expungeret, perſuadent omnes noſtri. ſolus Ultraj. prim. *parvuli ruris fructuum voluptatibus*.

23. *Non adumbratum*] *Adumbratum* opponit ei quod verum, perfectum, &, ut verbo Ciceroniano utar, expreſſum eſt. Cicero pro Coel. *Permulta non expreſſa ſigna, ſed adumbrata virtutum. Adumbrare* proprie rem pictorum ſignificat; non qua primas lineas ducunt, nec qua picturam reddunt; ſed qua primis lineis colores inducunt, qui umbram addant, & paulo expreſſiorem ſpeciem exhibeant, non tamen perfectam. Videſis Buchnerum ad Theſ. Fabri. VORST. Bit. prim. *non adumbranter*. L. I. 7. init. *Referam quam certis imaginibus multorum quies adumbrata ſit*.

24. *Pinguiſſima Lydiae*] Et locupletem & pecuniae divitem fuiſſe, praeter Herodotum, Strabonem, & Ciceronem, oſtendit Alpheus Poëta:

Οὐ στέργω βαθυλήϊους ἀρούρας.
Οὐκ ὄλβον πολύχρυσον οἷα Γύγης. COLER.

Quam pinguiſſima Lydiae arva. Cop. *Regna*.

25. *Jugum boum facilis tutelae*] *Facilis tutelae* eſt quod facile & ſine magnis ſumptibus tueri, id eſt, tolerare atque alere poſſis. *Tueri* enim non modo idem eſt quod vim arcere ac rem defendere; ſed & ſtatum & incolumitatem rei conſervare. Columella VII. 22. *Quare vel imprimis hoc animal mercari tuerique debet agricola*. Item: *Ejus parandi tuendique duplex ratio eſt*. Plinius XXXII. 10. *exercitum tueri*, pro *alere*. Cicero pro Dej. *Atque antea quidem alere majores copias poterat: nunc exiguas vix tueri poteſt*. Nepos XV. 3. 4 *Amicorum in ſe tuendo caruit facultatibus*. Vide rurſus & Buchnerum ad Theſ. Fabr. Inde derivatum *tutela* eandem hic ſignificationem obtinet. VORST. Juſt. L. XVI. 3. 9. *Graeciae & Aſiae tributum in tutelam claſſis deſcripſiſſent*. Liv. L. XXIII. 38. *Pecunia ad claſſem tuendam, bellumque Macedonicum ea decreta eſt*. & c. 48. *Sed occurrebat animis, quantos exercitus terreſtres navaleſque tuerentur*. Idem L. V. 4. poſtea Copeſ. *equitatus*, & *oneroſa*.

26. *Nulli nimis appetendum*] Quia vulgo legebatur *minus appetendum*, Klokkius emendabat, *munus appetendum*. Fruſtra.

27. *Ubinam Solida & ſecura felicitas eſſet di-*

quam [24] *pinguiſſima Lydiae arva metu referta: & unum aut alterum* [25] *jugum boum facilis tutelae, quam exercitus, & arma, & equitatum voracibus impenſis oneroſum: & uſus neceſſarii horreolum* [26] *nulli nimis appetendum, quam theſauros omnium inſidiis & cupiditatibus expoſitos.* Ita Gyges dum adſtipulatorem vanae opinionis deum habere concupiſcit, [27] ubinam ſolida & ſincera eſſet felicitas, didicit.

didicit] Sic emendavit Pighius cum legeretur *& ſyncera felicitas*, quod praefert Modius Ep. 128. & J. Fr. Gronovius L IV. Obſ. 6. exſtat *ſyncera* in MSS. ſeptemdecim. & hoc multis partibus melius eſſe cenſebat Perizonius. Sic *incolumitas ſincera.* noſter L. III. 2. 1. Liv. L. IV. 2. *Nequid ſinceri, nequid incontaminati ſit.*

Caput II.

DE SAPIENTER DICTIS AUT FACTIS.

A Romanis.

1. *Ap. Claudio.*
2. *P. Scipione Africano.*
3. *Q. Caecilio L. F. Metello.*
4. *L. Fimbria.*
5. *L. Papirio L. F. Curſore Coſ.*
6. *Senatu Romano.*

Ab Externis.

1. *Socrate Athenienſi.*
2. *Solone Athenienſi.*
3. *Biante Prienenſi.*
4. *Platone Athenienſi.*
5. *Antigono rege.*
6. *Xenocrate philoſopho.*
7. *Ariſtophane comico.*
8. *Thalete philoſopho.*
9. *Themiſtocle Athenienſi.*
10. *Philippo rege Macedoniae.*
11. *Ariſtotele philoſopho.*
12. *Anaxagora Clazomenio.*
13. *Demade Athenienſi.*
14. *Anacharſe Scytha.*
15. *Ageſilao Lacedaemonio.*
16. *Annone Poeno.*
17. *Herennio Pontio Samnite.*
18. *Cretenſibus.*

Nunc id genus felicitatis explicabo, quod totum [1] in habitu animi eſt: nec votis petitur; ſed in pectoribus ſapientia praeditis natum, dictis factiſque prudentibus eniteſcit.

Ap. Claudium crebro ſolitum dicere accepimus *negotium populo Romano melius, quam otium committi:* non quod ignoraret, quam jucundus tranquillitatis ſtatus eſſet; ſed quod animadverteret, praepotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capeſſendam excitari, nimia quiete in deſidiam reſol- 1.

1. *In habitu animi eſt*] Cop. & uterque Med. Ultraj. ſec. cum Ed. Mog. *conſiſtit.*

ſolvi. Et ſane negotium nomine horridum, civitatis noſtrae mores in ſuo ſtatu continuit: blandae appellationis quies plurimis vitiis reſperſit.

2. Scipio vero Africanus *turpe eſſe* ajebat *in re militari dicere*, [2] *Non putaram:* videlicet quia explorato & excuſſo conſilio, quae ferro aguntur, adminiſtrari oportere arbitrabatur. [3] ſumma ratione. [4] Inemendabilis enim eſt error, qui violentiae Martis committitur. [5] Idem negabat [6] *aliter cum hoſte confligi debere*, [7] *quam ſi aut occaſio obveniſſet, aut neceſſitas incidiſſet.* aeque prudenter. Nam & proſpere gerendae rei facultatem omittere maxima dementia eſt: & in anguſtias utique pugnandi compulſum abſtinere ſe proelio, [8] peſtiferum ignaviae adfert exitum: eorumque qui iſta committ-

Sen. de Ira II. 31. tribuit Fabio.

2. *Non putaram*] Fabio hoc Seneca tribuit, ſed peccato memoriae opinor. COLER. *Turpe eſſe ajebat in re militari dicere, Non putaram.* Seneca II. 31. de Ira, tribuit hoc Fabio: id quod Colerus lapſu memoriae factum putat. VORST.

3. *Summa ratione*] Hac ratione Auctores breviter judicium ſuum interponunt, & quippiam ſubaudiendum reliquunt. Apud Nepotem VII. 9. 1. unica vox *falſo* periodum conficit: eſtque poſita pro *At falſo id ſperavit.* VORST. Bit. prim. cum ratione.

4. *Inemendabilis enim eſt error, qui violentia Martis committitur*] Lego cum MSto, *qui violentiae Martis committitur.* Hoc eſt, qui in bello gerendo patratur, & Martis violentiae quaſi exſequendus committitur. ſic & Aſcenſii edit. *violentiae*, ut forte a Typographi vitio primo ſit ortum. PERIZON. *Violentiae*, invenio in omnibus MSS. tum etiam Edd. Mog. Ven. Mediol. Aſc. tribus Aldi. Sed Colin. Gryph. Rob. Steph. *violentia*; omnino male. Liv. L. XXIII. 37. *Nec committi quidquam temerariae ſpei.*

5. *Idem negabat*] Hoc ſane manifeſte Scipioni Africano Numantino tribuit Appian. in Hiſp. p. 305. Ἔλεγε δὲ ἄλογον, κινδυνεύειν ἐπ' ὀλίγοις. καὶ στρατηγὸν ἀμελῆ τὸν ἀγωνιζόμενον πρὸ τῆς χρείας· ἀγαθὸν δὲ τὸν ἐν μόναις παρακινδυνεύοντα ταῖς ἀνάγκαις. Obſervavit etiam Rupertus Africanum hoc dictum accepiſſe a patre Paullo, ut ex Sempronio Aſellione refert Gell. L. XIII. c. 3.

6. *Aliter cum hoſte confligi debere*] MSS. quatuordecim cum Ed. Mog. Ven. Mediol. *cum hoſte confligere debere.* Praeterea Leid. tert. & quart. *confligere quemquam debere.* Sic ſupra L. II. 6. Ext. 7. pro *reſcindi permittunt*, aliquot MSS. *reſcindere permittunt*, ſuppreſſo accuſativo exhibent.

7. *Quam ſi aut occaſio obveniſſet*] Ita unus cod. Brand. Aldus edidit, *Quam aut ſi occaſio obveniſſet:* quod Pighius, Colerus ac Thyſius & retinuerunt. Sed neceſſario *ſi* ponendum eſt ante *aut*; ut quod non ſemel ſed bis inſequitur. VORST. *Aut* omittit Ultraj. prim. *Occaſio adveniſſet* alii quatuor. Poſtea plures MSS. cum Ed. Mog. Aldi & hunc ſecutis *proſperam.* Quod Pighius denuo mutavit in *proſpere*, quod rectius nonnulli quoque ſervarunt MSS. tum tres, *maximae dementiae eſt.*

8. *Peſtiferae ignaviae adfert exitium*] In Campenſi aliiſque, *Peſtiferum ignaviae adfert exitum.* Non minus recte. PIGH. *Peſtiferum ignaviae adfert exitum.* Ita Pighius è Campenſi aliiſque codd. neque id ſine cauſa. Aldus, *peſtiferae ignaviae affert exitium.* Sed ſine dubio legendum *exitum.* Foret enim κακόστομος, ſi *peſtiferae* & *exitium* hic conjungerentur. Et habent quoque ita codices Brand. Porro *peſtiferum ignaviae exitum* itidem videtur rectius, quam *peſtiferae ign. exitum.* VORST. MSS. Plurimi tuentur *peſtiferae*, ſed iidem probant *exitum.* Ultraj. ſec. & Mog. Ed. *Peſtifero*, quaſi cohaereret cum *proelio.* Equidem *peſtiferae* damnare non auſim.

9. *Q. quoque Metelli*] An non hic liquet, quam nihil penſi habuit Valerius, quid poſteri de ſcriptis ſuis judicarent? cum ne hoc quidem loco dignetur addere vel uno verbo de quonam Metello loquatur. Loquitur autem haud dubie de Q. Metello, qui Macedonici pater fuit, Coſ. ut jam diximus anno 548. ceterum 13. anno belli Punici ſecundi cum L. Veturio Philone. Macedonicus autem anno 661. GLAREAN.

10. *Dor-*

mittunt, alter beneficio fortunae uti, alter injuriae neſcit reſiſtere.

9 Q. quoque Metelli cum gravis, tum etiam alta in ſenatu ſententia: 3.
qui devicta Carthagine, *neſcire ſe, illa victoria bonine plus an mali Reipub.* Ann. urb. 551.
attuliſſet, aſſeveravit: *quoniam, ut pacem reſtituendo profuiſſet, ita Annibalem ſubmovendo nonnihil nocuiſſet. Ejus enim tranſitu in Italiam*, [10] *dormientem jam populi Romani virtutem excitatam: metuique debere, ne acri aemulo liberata* [11] *in eundem ſomnum revolveretur.* [12] In aequo igitur malorum poſuit, uri tecta, vaſtari agros, exhauriri aerarium; & priſci roboris nervos habetari.

Quid illud factum [13] Licinii Fimbrae conſularis, quam ſapiens! [14] à M. 4.
Lutatio Pythia, ſplendido equite Rom. [15] judex aditus de ſponſione, quam Cic. Offic. III.
is

10. *Dorminentem populi Romani virtutem excitatam*] Ultraj. prim. *Dormientis jam*, ſec. cum ceteris *Dormientem jam*, ſic quoque Ed. Mog. ceteri editores ante Pighium *jam* omittebant, quod adeſt rectius.

11. *In eundem ſomnum revolveretur*] Chart. Duac. *Reſolveretur.* ad quam lectionem probandam adſcripſit eruditus variantium lectionum collector, Stat. x.

——— *oculi reſolutaque colla.*

Ovid. x. Metam.

Quo jubet ipſe deus membris languore ſolutis.

Habet ita etiam Copeſ. & obſervavit Perizonius, ita fere auctorem locutum eſſe hujus capitis Ex. 1. *Nimia quiete in deſidiam reſolvi.* Cum tamen ceteri MSS. *revolveretur* tueantur, illud omnino retinendum arbitror. metuebat enim ne denuo recideret in eundem ſomnum, ad quod ſignificandum proprium eſt verbum *revolvi.* Ter. Hec. IV. 4. 69.

Nam in eandem vitam te revolutum denuo
Video eſſe.

Liv. L. IV. 12.

Revolutus ad diſpenſationem annonae.

Sen. Thyeſ. 419.

——— *nunc contra in metus*
Revolvor.

Curt. L. IV. 10. 31. *Ob haec ipſa amantis animus in ſolicitudinem ſuſpicionemque revolutus eſt.*

12. *In aequo malorum poſuit*] Id eſt, pro malis aeque magnis habuit. *Ponere* & *reponere* pro habere, exiſtimare, ſolenne non noſtro tantum, ſed & ceteris. VORST. Liv. in praef. *Haud in magno ponam diſcrimine.* Sic *Ponere in nefario crimine & fraude*, apud Cic. L. II. de Orat. 48. vide etiam Nep. in Praef. & in Alcib. c. 3. Harl. *repoſuit.* ut ſupra L. VI. 8. 2. *Mors repoſita in beneficio.* Sed non ideo quidquam mutandum.

13. *L. Fimbria conſularis*] Dictus fuit *Cajus.* lege *Licinii Fimbriae*, ut habet Aſcenſii edit. eoque ducit etiam MS. Copeſianus. PERIZON. Sic clare Leid. prim. quint. ſext. ſept. Ultr. prim. & Edd. ante Pighium, ſed Mog. *Licinie*, quod exſtat in MSS. octo.

14. *A M. Lutatio Pythia*] Unus cod. Brand. pro *Pythia* habent *Pinthia:* alter *Pinchia*; quomodo & ſupra, ubi de Damone & Pythia agebatur, idem *Pinchia* habebat. VORST. MSS. *Pythia, Phytia, Pinthia, Pincio, Pinchio, Picthio, Purchia.*

15. *Judex additus de ſponſione*] In quibuſdam libris, *adictus* legitur; mendoſe etiam. Legendum, *aditus. Adeuntur enim judicia ac judices.* Sic Cicero ad Appium famil. III. *Cum ad me aditum eſſet ab iis qui dicerent*, &c. PIGH. *Judex aditus.* Ita liber Dan. & Pighius. Sed jampridem *judex aditus* correxit Jacobus Cujacius in obſervat. Ita etiam legendum apud Valerium eſſe lib. VIII. cap. 2. idem praeſcribit: *De qua re C. Aquilius judex aditus.* Videndus ille Juris interpres unicus ad Inſtit. tit. de off. jud. COLER. *Judex aditus de ſponſione.* Aldus, *Judex additus*, Alii, *Judex addictus.* Sed monuit Pighius, legendum eſſe *aditus.* Quod ſane in uno quoque cod. Brand. reperio; & Colerus item in cod. P. Dan, reperit. VORST. *Aditus* longe plures e noſtris confirmant. L. VII. 7. 4. *A quibus aditus divus Auguſtus, & nuptias*

 mu-

is cum adverſario, [16] *quod vir bonus eſſet*, fecerat, nunquam id judicium pronuntiatione ſua finire voluit: ne aut probatum virum, ſi contra eum judicaſſet, fama ſpoliaret, [17] aut juraret virum bonum eſſe; cum ea res innumerabilibus laudibus contineatur.

5. Forenſibus haec, illa militaribus ſtipendiis [18] prudentia exhibita. [19] Papirius Curſor conſul, cum Aquiloniam oppugnans proelium vellet committere, pullariuſque, [20] non proſperantibus avibus, [21] optimum ei auſpicium renuntiaſſet, de fallacia illius factus certior, ſibi quidem & exercitui bonum omen datum credidit, ac pugnam iniit. [22] Ceterum mendacem ante

Ann. urb. 460 Livius x. Frontinus. Oroſ. III. 22.

mulieris & ſuprema judicia improbavit. Sen. in Herc. Fur. 733.

Aditur illo Gnoſſius Minos foro,
Rhadamantus illo.

ubi vide omnino J. Fr. Gronovium. Duo MSS. habent *addictus* quod fortaſſe defendi poſſit ex L. xxxix. ff. de judiciis, ubi videndus Duarenus. *Aditus* a Cujacio recte emendatum eſſe judicabat Gudius, cui aſſentior. Vide & L. viii. 2. 2.

16. *Quod vir bonus*] Credebam ex Cicerone corrigi oportere: *Ni vir bonus eſſet.* Nam ea ſponſionis formula olim uſitatiſſima fuit. Sed didici etiam alteram formulam haud raro uſurpatam fuiſſe: QVOD VIR BONVS ESSET. Apud Quintilianum eſt: *Quod caput durum habeas.* Congerunt exemplorum vim, duo illa Galliae lumina Barnab. Briſſonius Formul. lib. v. Petrus Pithaeus collat. leg, Moſaicarum tit. ii. Nihil ergo in Valerio mutem. COLER. *Quam is cum adverſario, quod vir bonus eſſet, fecerat.* Notavit Pighius in margine, quoſdam codices pro *quod* habere *ni*. Et ſane *ni* in talibus frequens eſt. Vide ſupra ii. 8. 2. Sed reperitur tamen & *quod*: & quidem apud noſtrum quoque ſupra vi. 1. 10. Cicero tamen ubi idem refert quod nunc noſter, id eſt, in iii. de Off. habet ſic: *Fimbriam audiebam de patre noſtro puer, judicem M. Luctatio fuiſſe, equiti Rom. ſane honeſto, cum is ſponſionem feciſſet, ni vir bonus eſſet.* VORST. *Quod* ſervant hic ſcripti & typis expreſſi omnes. Quam late autem pateat quaeſtio, quis ſit *vir bonus* ex ſententia Q. Scaevolae docet Cic. L. iii. de Off. 17.

17. *Aut juraret virum bonum eſſe*] MS. *Judicaret.* quod ſane confirmatur a Cicerone, ex quo haec ultima fere ad verbum exſcripſit, qui ait. *Ne aut ſpoliaret fama probatum hominem, ſi contra judicaſſet, aut ſtatuiſſe videretur virum bonum aliquem eſſe, cum ea res innumerabilibus officiis laudibuſque contineretur.* PERIZON. *Aut juraret virum bonum eſſe.* Edd. ante Pighium excepta Mog. *Eum virum bonum eſſe.* Sed MSS. omittunt pronomen. Cop. *judicaret*, ſed ceteri *juraret*, quod forte hic majorem habet emphaſim, ſignificat enim, *juratus ſtatueret, jurisjurandi religione, utpote judex, obſtrictus judicaret.* Nam quod pronomen omittitur, inde intelligimus Fimbriam non de ſolo Lutatio hoc pronunciare gravatum fuiſſe, ſed de quovis homine idem fuiſſe facturum.

18. *Prudentia exhibita eſt*] *Eſt* more Valerii omnes MSS. cum Mog. omittebant, itaque expunxi.

19. *Papirius Curſor*] De Curſore filio loquitur, non de parente. Pater Papirius Coſ. fuit anno autem anno 460. Hujus autem rei meminit Livius Lib. x. ab U. C. ceterum quod Valerius inquit. *Id ut cognovit Coſ. fidenti animo & invaſit Aquiloniam & cepit.* loquitur perinde atque haec acta ſint in oppugnatione urbis, cum pugna haec antea facta ſit, poſtea vero urbs oppugnata, ut Livius commemorat. GLAREAN.

20. *Non proſperantibus avibus optimum ei auſpicium renunciaſſet*] In Wincheliano & Colonienſi: *Ementitus optimum ei auſpicium, &c.* Quemadmodum Livius Libro x. *Pullarius auſpicium mentiri auſus.* PIGH. *Non proſperantibus avibus.* Alii dicerent, *Cum aves non addicerent.* VORST. MSS. Decem habent *properantibus*, ſic quoque Ed. Mog.

21. *Optimum ei auſpicium renuntiaſſet*] Pighius è duobus codd. adjecit *ementitus*, ſcripſitque, *ementitus optimum ei auſpicium renuntiaſſet.* Verum alii codd. vocem eam non habent: videturque omnino ſupervacua; & ex margine irrepſiſſe in textum. Urget Pighius, quod Livius lib. x. ſcribit, *Pullarius auſpicium mentiri auſus.* Verum Livius non & verbum *renuntiare*

te ipſam aciem conſtituit: ut haberent dii, [23] cujus capite, ſiquid irae conceperant, expiarent. Directum eſt autem ſive caſu, ſive etiam coeleſtis numinis providentia, quod primum e contraria parte miſſum erat telum, in ipſum pullarii pectus, eumque exanimem proſtravit. [24] Id ut conſul cognovit, fidente animo [25] & hoſtes invaſit, & Aquiloniam cepit. [26] Tam cito animadvertit, quo pacto injuria imperatoris vindicari deberet, quemadmodum violata religio expianda foret, qua ratione victoria apprehendi poſſet. Egit virum ſeverum, conſulem religioſum, [27] imperatorem

tiare habet, quomodo noſter; neque addidit *non proſperantibus avibus*. VORST. *Ementitus* deeſt in omnibus fere noſtris, quod tamen valde proprium eſt de auſpiciis, quae falſa renunciantur. Vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. XXI. 63. Nec magis poteſt videri ſupervacuum, quam apud ipſum Livium, qui ita ſcribit, L. X. 40. *Nam cum pulli non paſcerentur, pullarius auſpicium mentiri auſus, tripudium ſoliſtimum conſuli nuntiavit.* Credo Vorſtium ne inſpexiſſe quidem ipſum Livii locum. Nam *cum pulli non paſcerentur*, eſt quod noſter dicit, *non proſperantibus avibus*, & pro *tripudium ſoliſtimum nunciavit*, Valerius habet, *optimum auſpicium renunciavit*, unde cum ſatis intelligi poſſet ipſum, *auſpicia ementitum fuiſſe*, illud tamen addere Livio placuit.

22. *Ceterum mendacem*] Bit. prim. *ceterum mendacem illum.*

23. *Cujus capite expiarent*] Cop. *In cujus capite.* ut c. 3. Ext. 1. *Occaſionem in aliquanto viliore animali expiandae religionis rapuit.* PERIZON. *In* addunt Med. uterque, Ultraj. ſec. Ed. Mog. Quod etiam cum quarto caſu jungit Cic. in Piſon. c. 35. *Tua ſcelera dii immortales in noſtros milites expiarunt.*

24. *Id ut cognovit conſul, fidente animo, & invaſit Aquiloniam & cepit*] Truncam eſſe ſententiam ex Liviana hiſtoria colligimus. Non enim occiſus pullarius in oppugnatione Aquiloniae, ſed antea in proelio. Rectius itaque in Campenſi, atque ordine luculentiore, *Id ubi Conſul cognovit, fidente animo & hoſteis invaſit, & Aquiloniam cepit.* PIGH. *Id ubi conſul cognovit.* Vetus, *Id ſic conſul.* Lege, *Id ſicut conſul.* LIPS. *Id ubi conſul.* Levicula correctione legit Lipſius: *Id ſicut conſul cognovit.* Et ſtatim: *Tam ſcite animadvertit.* De nulla enim celeritate hic agitur. COLER. *Id ubi conſul cognovit* Codices Brand. *Id ut conſul cogn.* VORST. Et ita decem noſtri cum omnibus Edd.

25. *Et hoſtes invaſit, & Aquiloniam cepit*] Ita Pighius e cod. Campenſi. Aldus ediderat, *Et invaſit Aquiloniam & cepit:* quomodo & uterque cod. Brand. Verum aliquid hic deficere, Pighius colligi poſſe putat ex hiſtoria Livii. non enim in oppugnatione Aquiloniae, ſed ante in proelio, pullarium occiſum fuiſſe. VORST. Illud *& hoſtes invaſit*, quod addidit e Campenſi libro Pighius, in noſtris non invenio. Ut videatur auctor hanc rem geſtam exiſtimaſſe in ipſa oppugnatione Aquiloniae, id quod monuit Glareanus. Nolui tamen quidquam mutare, quoniam Pighius teſtatur ita ſe in Cod. Campenſi ſcriptum inveniſſe, quod hiſtoriae prorſus convenit.

26. *Tam cito animadvertit*] Nihil hic de celeritate: prudentiae tota conſideratio eſt. Itaque ſcribo, *tam ſcite.* LIPS. Imo revera hic de celeritate agitur: quod liquet vel ex clauſula *uno mentis impetu rapiendo.* ideo quoque tam multa auctor quaſi cumulo congerit, nuſquam copulam interferens, ne inde ipſi etiam orationi hanc celeritatem ſignificanti mora. Nam quod in editionibus poſt Pighium legitur, *Et qua ratione victoria apprehendi poſſet*, ſcias licet, & abeſſe ab antiquioribus & omnibus fere MSS. ut fuerit mihi delendum. Praeterea *ſcite* quod Lipſius conjiciebat elegantiae & venuſtati magis congruit, quam virtuti & prudentiae imperatoriae.

27. *Imperatorem ſtrenuum*] Admoneor loci Oroſii Lib. III. quem ex libro veteri corrigo: *Papirius adeo tunc apud Romanos ſtrenuiſſimus habebatur.* Vulgo *bellicoſiſſimus* excuditur. COLER.

28. *Nunc ad ſenatus acta transgrediar, cum adverſus Annibalem ſenatus Claudium Neronem &c.*] Expunge cum MSto poſterius *ſenatus* ut putidam Gloſſam. PERIZON. Obtemperavi

rem ſtrenuum; timoris modum, poenae genus, ſpei viam, uno mentis impetu rapiendo.

6. Ann. urb. 546. Livius XXVII. 35. [28] Nunc ad ſenatus acta transgrediar. Cum adverſus Annibalem [29] Claudium Neronem & Livium Salinatorem conſules mitteret, eoſque ut virtutibus pares, ita inimicitiis acerrime inter ſe diſſidentes videret: ſummo ſtudio in gratiam reduxit; ne propter privatas diſſenſiones rempub. parum utiliter adminiſtrarent. Quia conſimili imperio [30] niſi concordia ineſt, major aliena opera interpellandi, quam ſua edendi cupiditas naſcitur: [31] ubi vero etiam pertinax intercedit odium, alter alteri, quam uterque contrariis caſtris, certior hoſtis proficiſcitur. Ann. urb. 549 Livius XXIX. 37. Eoſdem ſenatus cum ob nimis aſpere actam cenſuram à Cn. Baebio tribuno plebis pro Roſtris agerentur rei, cauſſae dictione decreto ſuo liberavit; vacuum omnis judicii metu eum honorem reddendo, qui exigere debet rationem, non reddere. [32] Par illa ſapientia ſenatus, Ann. urb. 620 Livius LVIII. App. Civil. I. Plutarchus in Gracch. qua Ti. Gracchum tribunum plebis Agrariam legem promulgare auſum, morte multavit. Idem *ut ſecundum legem ejus per triumviros ager populo viritim divideretur*, egregie cenſuit. ſiquidem graviſſimae ſeditionis eodem tempore & auctorem & cauſſam ſuſtulit.

[33] Quam

ravi bene monenti Perizonio, praeſertim cum viderem iſtud a pleriſque MSS. abeſſe, ut & Ed. Mog In pauculis, in quibus conſpicitur, alio atque alio loco ponitur.

29. *Cl. Neronem & Livium Salinatorem conſules*] De his vide & ſupra IV. 2. 2. VORST.

30. *Ubi concordia non ineſt*] Omnes manuſcripti libri habent, *Niſi concordia ineſt.* PIGH. *Conſimili imperio niſi concordia ineſt.* Ita ſcriptum reperit Pighius in omnibus codd. Et habet quoque ita unus Brand. Aldus, *Conſimili imperio ubi concordia non ineſt*; ſententia eadem. VORST. Plures MSS. cum Mog. *ubi concordia ineſt*, *non* in Copeſ. additum manu ſecunda, unus aut item alter *niſi*. Leid. quint. *ubi concordia ineſt*, quod mihi ſubjecit ſuſpicionem, an auctor ſcripſerit, *conſimili imperio, ubi concordia non eſt*, *major* &c. ut ſit conſtructio *major cupiditas naſcitur conſimili imperio, ubi* (i. e. *in quo*) *non eſt concordia.* quod magis placet ob repetitum mox *ubi.*

31. *Ubi vero pertinax intercedit odium, alter alteri quam uterque contrariis caſtris certior hoſtis proficiſcitur*] Aliter haec in Suſiano aliiſque, atque non minus eleganter; *Ubi vero etiam pertinax intercedit odium, alter alteri quam è contrariis caſtris utrique certior hoſtis proficiſcitur.* PIGH. *Alter alteri, quam uterque contrariis caſtris, certior hoſtis proficiſcitur.* Ita legere malo cum Aldo, quam cum Pighio ex quibuſdam codd. *Alder alteri, quam è contrariis caſtris utrique certior hoſtis proficiſcitur.* Priorem lectionem uterque etiam cod. Brand. habet. Poſt *quam* neceſſe omnino eſt caſum quendam primum poni. Idque vel naturalis vocum ordo oſtendit, qui hic eſt, *Alter certior hoſtis proficiſcitur alteri, quam uterque contrariis caſtris hoſtis proficiſcitur* VORST. Harl. Barb. ſec. Leid. quart. habent *utrique*, ceteri *uterque*, praepoſitionem *e* nullus. Quare bene factum a Vorſtio, quod antiquam lectionem revocavit. Id enim vult, imperatores, inter quos odium intercedit, magis hoſtili animo inter ſe invicem agere, quam in ipſos hoſtes, contra quos ſinguli ſint profecti. Cum lectionis Pighianae ſententia ſit, non hoſtes, contra quos proficiſcuntur, magis ipſis eſſe infeſtos, quam ipſi inter ſe. Verum attende, quaeſo, ad verbum *proficiſcitur*, & ſenties, ni fallor, illud referri debere ad initium hujus exempli, ubi dixit *cum ſenatus eos mitteret*, atque adeo hic reſpici ad *profectionem conſulum diſſidentium ab urbe*, non ad *profectionem hoſtis e contrariis caſtris.* *Ubi*

[33] Quam deinde ſe prudenter in rege Maſiniſſa geſſit! Nam cum promptiſſima & fideliſſima ejus opera adverſus Carthaginienſes uſus eſſet, eumque in dilatando regno avidiorem cerneret, [34] *legem ferri* juſſit, *qua Maſiniſſae ab imperio populi Romani ſolutam libertatem tribueret.* Quo facto cum optime meriti benevolentiam retinuit, tum Mauritaniae & Numidiae, ceterarumque illius tractus gentium nunquam fida pace quieſcentem feritatem à valvis ſuis repulit. Ann. urb. 602. circiter.

E x t e r n a.

[35] Tempus deficiet domeſtica narrantem: quoniam imperium noſtrum non tam robore corporum, quam animorum vigore incrementum ac tutelam ſui comprehendit. Majore itaque ex parte Romana prudentia in admiratione tacita reponatur, alienigeniſque hujus generis exemplis detur aditus. Socrates humanae ſapientiae quaſi quoddam terreſtre oraculum, *nihil ultra petendum à diis immortalibus* arbitrabatur, *quam ut bona tribuerent; quia ii demum ſcirent quid unicuique eſſet utile: nos autem plerumque id* [36] *votis expetere, quod non impetraſſe melius foret.* Etenim denſiſſimis tenebris involuta mor- 1. Plato Alcibiade II.

Ubi vero etiam pertinax intercedit odium. Etiam addidit Pighius, comprobantibus MSS. & Mog. Ed.

32. *Par illa ſapientia ſenatus, qua Tib. Gracchum*] Deleo *qua* cum MSto, & Aſcenſii editione. PERIZON. *Qua* omittunt omnes Edd. praeter Mog. omittunt etiam MSS. octo.

33. *Quam deinde prudenter ſe in Rege Maſiniſſa geſſit*] Ultimum hoc eſt, quod adfert, cui non tam *deinde*, quam *denique* convenit. Et ſane videtur ita in MSto a prima manu fuiſſe. apparet enim *deni.* adjecta adhuc fuit una litera haud dubie, quae eraſa erat a manu ſecunda, quae & ſupra *in* ſcripſit notam, qua oſtenditur legendum eſſe *deinde.* PERIZON. Vide ſupra L. III. 2. 10.

34. *Legem tulit, qua Maſiniſſae*] Lege *quae.* PERIZON.

35. *Tempus deficiet domeſtica narrantem*] Edd. Mog. & Mediol. *narranti*, quod eſt in Leid. prim. ſext. Ultraj. ſec. Copeſ. Barb. ſec. Sed quartum caſum praeferunt optimi ſeculi ſcriptores. Vide Nob. Heinſ. ad Ovid. L I. Am. 9. 93. & Perizon. ad Sanct. L. III. 3. N. 40. Propert. tamen L. I. I. 7.

Et mihi jam toto furor hic non deficit anno.

Malim tamen ibi *τὸ deficere* abſolute poſitum accipere, ut *animus* dicitur *deficere, homo deficere*, qui linquitur viribus & defetiſcit. Ita *furor deficit* eſt, *langueſcit*, *exſtinguitur.* Sic *mihi* additum fuerit, ut multis aliis verbis, alioquin tertium caſum non admittentibus. Nihilominus ſupra L. V. I. Ext. 3. *Niſi vinum nobis defeciſſet*, MSS. conſtanter ſervant.

36. *Votis expetere*] Ultraj. prim. addit *ſolemus*, ſec. *ſcimus.* Uterque Med. *expetimus.* Leid. quart. *expeteremus.*

37. *Late patentes errores*] MSS. Complures cum antt. Edd. *late patentem errorem.* Cop. *parentem.* quidam *patentem*, cum Edd. ante Pighium.

38. *Etiam eligere aptiſſime poſſunt*] Aldus habet *aptiſſima:* quod Pighius & alii & retinuerunt. Verum *aptiſſime* habet uterque codex Brand. & veteres editiones Chalcoc. & Mart. Herbip. Vult omnino Valerius, *Deos & ex facili bona tribuere ſolere & aptiſſime bona eligere poſſe.* VORST. *Aptiſſime*, quod praeſtat, habent octo MSS. cum Mog. Ven. Mediol. Aſc. *Aptiſſima* primus dedit Aldus. pro qua Cop. habet *optime*, & *ex facili* omittit.

mortalium mens, in quam [37] late patentes errores caecas precationes ſpargis! Divitias appetis, quae multis exitio fuerunt: honores concupiſcis, qui complures peſſundederant: regna tecum ipſa volvis, quorum exitus ſaepenumero miſerabiles cernuntur: ſplendidis conjugiis injicis manus, at haec ut aliquando illuſtrant, ita nonnunquam funditus domos evertunt. Deſine igitur ſtulta futuris malorum tuorum cauſſis, quaſi feliciſſimis rebus, inhiare, teque totam coeleſtium arbitrio permitte: quia qui tribuere bona ex facili ſolent, [38] etiam eligere aptiſſime poſſunt.

Idem *expedita & compendiaria via eos ad gloriam pervenire* dicebat, *qui id agerent, ut quales videri vellent, tales etiam eſſent.* Qua quidem praedicatione aperte monebat, [39] ut homines ipſam potius virtutem haurirent, quam umbram ejus conſectarentur. Idem ab adoleſcentulo quodam conſultus, [40] *utrum uxorem duceret*, [41] *an ſe omni matrimonio abſtineret*, reſpondit [42] *utrum eorum feciſſet, acturum poenitentiam.* [43] *Hic te*, inquit, *ſolitudo*,

Laërt. in vita.

39. *Ut homines ipſam potius virtutem haurirent*] Addidi verbum *haurirent* auctoritate MSS. duodecim & Edd. omnium, antequam expungeret Pighius. Hoc verbum ſaepius noſter de animo uſurpat. ſic *docili animo hauſit* L. VIII. 7. Ext. I. & L. I. 7. Ext. I. *Hauſit enim propoſito & votis ſuis convenientem imaginem.*

40. *Utrum uxorem duceret, an ſe omnino matrimonio abſtineret*] In manuſcriptis; *Uxorem duceret, an ſe omni matrimonio abſtineret? Utrum* quoque ſuperfluum eſt, ex annotationibus alicujus aſſutum. Eleganter enim adverbium *an*, ſecundo loco ponitur, & priore intelligitur. Cic. Verrina V. *Erravit an potius inſanivit Apronius?* PIGH. *Conſultus, utrum uxorem duceret, an.* Pighius *utrum* expunxit, quod ſupervacuum id judicaret, & in quibuſdam codd. non reperiret. Addit item *an* eleganter poni ſecundo loco, & priore tamen intelligi. Ego vero contendo, priore loco ſemper *utrum* vel diſerte poni vel ſubaudiri; *an* autem non geminari, niſi poſteriori adjiciatur *vero:* qua de re in lib. de Lat. mer. ſuſp. p. 170. & 171. egimus. Ceterum apud noſtrum *utrum* minime ſuperfluum eſt, ut Pighius putat. Subauditur quidem ſaepiſſime: veruntamen cum diſerte adjectum eſt, non ſupervacuum habendum eſt. Cicero IV. Quaeſt. Acad. *Utrum ea veſtra, an noſtra culpa eſt.* Valerius ipſe infra VII. 2. ext. 8. *Utrum eam pauperi, ſed ornato; an locupleti, ſed parum probato collocaret.* Quod ad altera illa verba Valerii attinet, *utrum* uterque etiam codex Brand. & veteres typis expreſſi habent. VORST. *Utrum* hic recte retineri docent fere omnes MSS. & ſaepe ſic noſter. Ita mox ext. 8. *Unicae filiae pater conſulebat Themiſtoclem, utrum eam pauperi, ſed ornato, an locupleti parum probato collocaret.* Sed monuit jam hoc Vorſtius.

41. *An ſe omni matrimonio abſtineret*] Sic Ed. Mediol. & Aſcenſ. quod revocavit Pighius, cum Aldus edidiſſet *omnino.* ut exſtat in Harl. Leid. tert. Ultraj. prim. Sed Leid. quint. habet *omnium* cum Mog. Ed. Mihi non diſplicet *omnino.*

42. *Utrum eorum feciſſet*] Aſcenſ. Aldus & reliqui ediderant, *Utrum utrum horum feciſſet.* Sed *utrum eorum* correxit Pighius conſentientibus MSS. atque Ed. Mog. & Mediol. Ven. habet *utrum horum.*

43. *Hic te*] Pauculi MSS. ubique hoc loco habent *hinc*, & poſtea, *illinc*, quomodo edebatur ante Pighium. Notandum autem etiam *hic* referri ad remotius, *illic* ad proximum more Valerii, quod alibi ſaepe perperam Pighium vidimus mutaſſe.

44. *Subſeſſor alieni matrimonii*] Sic & ſupra II. I. 5. *ſubſeſſor alienorum matrimoniorum:* ad quem locum Notas vide. VORST. *Incerti libe-*

do, hic orbitas, hic generis interitus, hic heres alienus excipiet: illic perpetua ſolicitudo, contextus querelarum, dotis exprobratio, affinium grave ſupercilium, garrula ſocrus lingua, [44] *ſubſeſſor alieni matrimonii, incertus liberorum eventus.* Non paſſus eſt juvenem in contextu rerum aſperarum, quaſi laetae materiae facere delectum.

Idem cum Athenienſium ſcelerata dementia triſtem de capite ejus ſententiam tuliſſet, fortique animo & conſtanti vultu [45] potionem veneni è manu carnificis accepiſſet, admoto jam labris poculo, [46] uxori Xanthippae inter fletum & lamentationem vociferanti [47] innocentem eum periturum; *Quid ergo*, inquit, *nocenti mihi mori ſatius eſſe duxiſti?* [48] immenſam illam ſapientiam, quae ne in ipſo quidem vitae exceſſu oblivisci ſui potuit! Laërt. in vita.

2. [49] Age quam prudenter Solon, *neminem, dum adhuc viveret, beatum dici debere* arbitrabatur: *quod ad ultimum uſque fati diem ancipiti fortunae ſubjecti eſſemus.* Felicitatis igitur humanae appellationem rogus conſummat, Plut. in vita.

[50] qui

berorum eventus. Nonne *proventus?* quam vocem amat Valerius ſupra VI. 9. 5. *in maximo clariſſimorum virorum proventu.* Hoc autem loco, non incertum honeſtae vitae actum in liberis, ſed incertitudinem prolis, ſua, an aliena ſit, intelligit, quia proxime praecedit *ſubſeſſor alieni matrimonii.* VORST. *Eventus* ſervant ſcripti, & quoniam in matrimonio praecipua parentum ſollicitudo eſt, quidnam liberis futurum ſit, quam ſinguli fortunam & eventum ſint habituri, malim credere hoc reſpicere Valerium, quoniam metus alienae prolis pro ſua tollendae ſatis incluſus eſt in praecedenti, *ſubſeſſor alieni matrimonii.*

45. *Potionem veneni*] Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν: *Socrates cum in vinculis publicis eſſet & jam bibiſſet* κώνειον *in exodio vitae.* COLER. *Potionem veneni e manu carnificis accepiſſet.* Copeſ. uterque Med. Leid. prim. habent *de manu carnificis*, quas tres voces Leid. quint. omittit. *De manu* videtur non ſpernendum. Cic. L. VII. ad Fam. 5. ita dicit *de manu in manum tradere.* & notum ſatis eſt praepoſitionem *de* ſaepe pro *e* vel *ex* poni. Vide Scheff. ad Phaed. L. I. 13.

46. *Uxori Xanthippae inter fletum & lamentationem vociferanti*] MSS. octo cum Ed. Mog. *Uxore Xanthippe* &c. *vociferante.*

47. *Innocentem eum periturum*] Ed. Mog. *eum periturum*, quod confirmant MSS. quatuordecim. Cop. *moriturum.* ceteri ediderunt *eum perimi.*

48 *O immenſam illam ſapientiam*] Particulam exclamandi *o* delent omnes fere MSS. cum Mog. Ed. Vide ſupra ad L. III. 7. 5. Porro MSS. aliquot cum eadem Mog. habent *nec in ipſo quidem.* τὸ *in* pleraeque Edd. ante Pighium omittebant contra MSS.

49. *Solon*] Non erat hoc annotatione dignum, ni commentatores haeſiſſe eo in loco animadvertiſſemus. Ad finem hujus exempli cum ita legitur. *Qui ſe in curſu malorum objicit. In curſu* duae ſunt dictiones, quare non eſt opus *incurſui* legere pro *incurſu.* Sed conſtruendum, *Rogus ſe in malorum curſu objicit.* GLAREAN. *Age quam prudenter Solon, meminem dum adhuc viveret beatum dici arbitrabatur.* MS. *Solon, qui nem.* Videntur rejeciſſe *qui*, quia non videbant, quo referrent nominativum *Solon*, cum tamen ſimiliter Valerius ſaepe verbum aliquod intelligat. ſic Ex. 6. *Xenocratis reſponſum quam laudabile.* Imo ſic plane Ex. VIII. *mirifice & Thales. Nam interrogatus* &c. & IX. 5. 3. *Cn. Pompejus, quam inſolenter.* ubi item male Aſcenſ. *egit* adjecit. ſic IX. 7. 2. Flor. I. 17. I. noſter IX. 11. Ext. 2. quod peſſime Vorſtius mutat. ſic ex. 9. *Nec parum prudenter Anaxagoras interroganti cuidam, quiſnam eſſet beatus, nemo inquit.* diſtinguo, *Anaxagoras.* Interrogatus &c. ſic & VII. 3. Ext. 6. *Ac ne illud quidem prudenter. quidam Athenienſis.* ſic. IX. 7. ext. 2. PERIZON. Et ſic aliis locis pluribus loqui-

tur

[50] qui ſe incurſui malorum objicit. Idem cum ex amicis quendam graviter moerentem videret, in arcem perduxit, hortatuſque eſt *ut per omnes ſubjectorum aedificiorum partes oculos circumferret.* Quod ut factum animadvertit, *Cognita tunc tecum*, inquit, *quam multi luctus ſub his tectis & olim fuerint, hodieque verſentur*, [51] *inſequentibuſque ſaeculis ſint habitaturi:* [52] *ac mitte mortalium incommoda tanquam propria deflere.* Qua conſolatione demonſtravit, urbes eſſe humanarum cladium conſepta miſeranda. Idem ajebat, *ſi in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut propria deportare domum, quam* [53] *ex communi miſeriarum acervo portionem ſuam ferre mallent.* Quo colligebat, non oportere nos, [54] quae fortuito patiamur, praecipuae & intolerabilis amaritudinis judicare.

3. Cic. Paradox. Sen. de tranquil. 11. 5.

[55] Bias autem, cum patriam ejus Prienen hoſtes invaſiſſent, omnibus, quos modo ſaevitia belli incolumes abire paſſa fuerat, pretioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus, interrogatus, *quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret:* *Ego vero*, inquit, *bona mea mecum porto.* Pectore enim illa geſtabat, non humeris: [56] nec oculis viſenda, ſed aeſtimanda animo. Quae domicilio men-

tur auctor, verum hic non favent MSS. ceteri.

50. *Qui ſe incurſu malorum objicit*] Veteres libri, *incurſui malorum.* Recte. PIGH. *Qui ſe incurſui malorum objicit.* Ita & uterque cod. Brandeburgenſis; non *incurſu*, ut Aldus edidit. Vult ille, rogum incurſui malorum ſe objicere, id eſt, facere, ut mala non amplius ad nos penetrare queant. VORST. *Incurſui* habent etiam mei MSS. fere omnes & Ed. Mog. Sed Mediol. exhibet *in curſu malorum.* Ut legebat Glareanus.

51. *Inſequentibuſque ſaeculis ſint habitaturi*] Germanior ſcriptura libri, *inque ſequentibus ſaeculis.* PIGH. Multi MSS. *&* *inſequentibus ſeculis ſint habituri*, unus *habendi*, uterque Med. cum Copeſ. *ſint futuri.* Ultraj. prim. *Inque ſequentibus ſeculis.* & ita ex MSS. malebat Klokkius.

52. *Ac mitte mortalium incommodo*] Barb. prim. & Cop. *ac omitte.* tum aliquot *conſerta miſeranda.*

53. *Ex communi miſeriarum acervo*] Sic Pighius convenienter MSS. & Edd. Mog. ac Mediol. Ceteri exhibuerunt *ex omni miſeriarum acervo.*

54. *Quae fortuito patimur*] Malo, *ſortito*: & ſententiam magis explicat. LIPS. *Quae fortuito patiamur.* Ita uterque cod. Brandeb. & veteres typis expreſſi. Pighius tamen, neſcio qua de cauſſa, maluit *quae fortuito patimur:* quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Porro pro *fortuito* Lipſius legendum putat *ſortito.* VORST. *Patiamur* habent omnes ſcripti mei, & ſic Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. Aldus. Colin. Sed Gryph. & Rob. Steph. *patiebamur.* prim. Ultraj. habet etiam *fortuitu*, ut eſt in Mog. & Mediol.

55. *Bias*] Apud Sen. de Conſtant. cap. 5. quem librum nonnulli ſecundum de Tranquillitate vocant, hoc dictum tribuitur Stilponi. PERIZON.

56. *Non oculis viſenda, ſed animo aeſtimanda*] MSS. decem cum Ed. Mog. *Nec oculis viſenda*, quod praetuli. nonnulli etiam *exiſtimanda animo.* de quo diximus ad L. VI. 5. 5. Med. ſec. *videnda.* Copeſ. *in domicilio incluſa.*

57. *Sapientes regnare*] Multi hoc ex Platone libro v. De Republica repetiverunt. Prudentius etiam Poëta lib. I. contra Symmachum:

Nimirum pulchre quidam doctiſſimus, eſſet
Publica res inquit tum fortunata, ſatis ſi
Vel Reges ſaperent, vel regnarent ſapientes.

In ore habuit perpetuo Antoninus Philoſophus, egregius ille Princeps, teſte Capitolino. COLER. *Cum aut ſapientes regnare.* Placuit Platonicum hoc Imperatori Antonino Philoſopho,

mentis incluſa, nec mortalium, nec deorum manibus labefactari queunt; & ut manentibus praeſto ſunt, ita fugientes non deſerunt.

Jam Platonis, verbis adſtricta, ſed ſenſu praevalens ſententia. Qui *tum demum beatum terrarum orbem futurum* praedicavit, *cum aut* [57] *ſapientes regnare, aut reges ſapere coepiſſent.* 4. Plato ep. 7. Cic. ep. 1. ad Q. fratrem.

Rex etiam ille [58] ſubtilis judicii, quem ferunt traditum ſibi diadema, priuſquam capiti imponeret, retentum diu conſideraſſe, ac dixiſſe: *O nobilem magis quam* [59] *felicem pannum! quem ſi quis penitus cognoſcat, quam multis ſolicitudinibus, & periculis, & miſeriis ſit refertus,* [60] *ne humi quidem jacentem tollere vellet.* 5. Stob. ſerm. XLVII.

[61] Quid, Xenocratis reſponſum, quam laudabile! cum maledico ſermoni quorundam ſummo ſilentio intereſſet, uno ex his quaerente, [62] *cur ſolus ita linguam ſuam cohiberet*: *Quia dixiſſe me*, inquit, *aliquando poenituit, tacuiſſe nunquam.* 6. Stob. ſerm. XXXI. Plut. de bona valetudine, Simonidi attribuunt.

Ariſtophanis quoque altioris eſt prudentiae praeceptum. qui in comoedia introduxit remiſſum ab inferis Athenienſem [63] Periclem, vaticinantem *non opor-* 7. Ariſtoph. in Ranis.

pho, qui, ut Capitolinus auctor eſt, ſemper id in ore habuit. VORST.

58. *Subtilis judicii*] Copeſ. *ingenii.*

59. *Felicem pannum*] Idem Valerius de Pompejo, faſcia crura alligato, quod diadematis nomine perſtringebat Favonius. *Exigui* inquit *panni cavillatione regias ejus vires exprobrans.* Antigonus Rex diadematis majeſtatem extenuans 'Ράκ☉ˆ dictitabat, teſte Stobaeo. COLER. *O nobilem magis quam felicem pannum. Diadema* ex panno confectum fuiſſe apparet & ex eo, quod ſupra VI. 2. 7. *candidam faſciam,* qua Pompejus alligatum crus habuerit, Favonium *diadema* appellaſſe ſcribit; quoque addit, exigui panni cavillatione regias Pompeji vires eum exprobraſſe. VORST. Hephaeſtion apud Curt. L. IV. 1. 18. *Vos quidem macti virtute*, inquit, *eſtote, qui primi intellexiſtis, quanto majus eſſet regnum faſtidire, quam accipere* PERIZON.

60. *Ne humi quidem jacentem tollere vellet*] Med. prim. *nec humi jacentem tollere velit*, deleto *quidem.* Quod non diſplicet. *Nec* expone per *etiam non.* ut mox ext. 8. *Nec cogitata inquit.*

61. *Quid Xenocratis*] Stobaeus tribuit Simonidi. Sed idem in Xenocratem cadere potuit, qui adeo ſilentio vitam habuit devinctam, ut ſicuti certis negotiis ſuas horas, ita & ſilentio adſignaret; quod de eo idonei auctores ſcripſerunt. COLER. *Quid Xenocratis reſponſum.* Stobaeus Serm. XXXI. & Plutarchus in lib. de bon. valet. Simonidi hoc tribuunt. Ceterum Xenocrati, utpote σεμνῷ καὶ σκυθρωπῷ ἀεὶ, ut Laërtius eum vocat, ſatis itidem id congruit. VORST.

62. *Cur ſolus ita linguam ſuam cohiberet*] *Ita* in plurimis MSS. deſideratur, nec habent editiones ante Pighium.

63. *Periclem*] Mirari quis haud immerito poſſit, quomodo hic Periclis nomen injecerit. cum Ariſtophanes haec verba Aeſchylo det in Comoedia, quae βάτραχοι inſcribitur. Traduxit eos verſus eleganter Eraſmus praeceptor noſter in Adagio, *Leonis catulum ne alas.* ſi hoc erratum eſt auctoris μνημονικὸν ἁμάρτημα dicetur, qualia apud Latinos auctores plurima inveniuntur. GLAREAN. *Remiſſum ab inferis Athenienſem Periclem.* Turpiſſime paſſim ſunt depravata propria nomina in hoc auctore, ac plurima etiam falſo ſuppoſita à ſciolis, qui hoc opus vel corrigere, vel in compendium contrahere voluerunt, de quorum me hercle flagris digniſſima temeritate atque impudentia nuſquam non conqueri poſſumus. Superius apophthegma *Xenocrati* adſcribunt, quod

oportere in urbe nutriri leonem: ſin autem ſit alitus, obſequi ei convenire. Monet enim, ut praecipuae nobilitatis & concitati ingenii juvenes refrenentur: nimio vero favore ac profuſa indulgentia paſti, quo minus potentiam obtineant, ne impediantur; quod ſtultum ſit & inutile, eas obtrectare vires, quas ipſe foveris.

8. Mirifice etiam Thales. nam interrogatus *an facta hominum deos fallerent:* [64] *Nec cogitata*, inquit. Ut non ſolum manus, ſed etiam mentes puras habere vellemus; cum ſecretis cogitationibus noſtris coeleſte numen [65] adeſſe credidiſſemus.

Laërt. in vita.

9. [66] Ac ne quod ſequitur quidem minus ſapiens. Unicae filiae pater Themi-

quod Plutarchus & Stobaeus *Simonidi* poëtae. Hic autem ab inferis revocati *Periclis* nomen injectum, cum Ariſtophanes in Ranis hanc ſententiam *Aeſchylo* attribuat. Ejus verba ſunt haec:

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
Ἢν ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

Quos verſus eleganter Eraſmus tranſtulit:

Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi.
Quod ſi quis alitus; obſequendum moribus.
PIGH.

Introduxit remiſſum ab inferis Athenienſem Periclem. Queritur hic rurſus Pighius de ſciolorum temeritate, qui, ut ſuperius apophthegma *Xenocrati* adſcripſerint, ita nomen *Periclis* hic ſcripſerint pro *Aeſchyli:* cui Ariſtophanes in Ranis ſententiam hanc tribuat. Nimirum adduci nullo modo potuit Pighius ut crederet, ipſum Valerium dormitaſſe interdum, & memoria lapſum fuiſſe. Nos quia jam aliquoties Valerium falſum obſervavimus, hic quoque errorem ei adſcribere non dubitamus. Quod ante nos Paulus quoque Leopardus Lib. VIII. Emend. c. 12. fecit: & probat Th. Gatakerus Adverſ. p. 88. Ceterum verſus Ariſtophanis, ad quos alludit noſter, hi ſunt:

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν.
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

Quos verſus Latine ita vertit Eraſmus:

Catulum ne alas leonis in republica:
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi.
Quod ſi quis alitus, obſequendum moribus.
VORST.

Multi MSS. *Athenienſium Periclem.* dictum *Aeſchyli* reſpicit *Alcibiadem.* Vide Schol. Ariſtoph. ad Ran. v. 1477. & Suid. in Οὐ χρὴ λέοντος.

64. *Nec cogitata, inquit*] Scil. *Deos fallunt.* Diogenes Laërt. in vita: Ἠρώτησέ τις αὐτὸν, εἰ λήθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος, ἔφη. VORST.

65. *Adeſſe credidiſſemus*] Uterque Med. *crederemus.*

66. *Ac ne quod ſequitur*] Multi MSS. *At ne.* ut ſaepe alibi.

67. *An locupleti, ſed parum probato*] Conjunctionem *ſed* omittunt MSS. undecim, & ſic ediderat Pighius.

68. *Ut generum potius, quam divitias generi legeret*] Plaut. Stich. I. 2. 79.

Non tu me argento dediſti, opinor, nuptum, ſed viro. PERIZON.

69. *Philippi*] In calce hujus exempli impudens erratum eſt commentatorum. Valerius enim ſcomma jaciens in doctorem Philippum, qui, quod filium docebat ipſe minime ſervaverit, haec ait. *At vero ante pater Philippus majore ex parte mercator Graeciae quam victor.* Ibi Oliverius & eum ſecutus Badius pro *ante* legunt, *avus.* quaſi Alexandri avus, vel Philippi pater, *Philippus* vocatus ſit, non *Amyntas.* vide Chronica & Juſtinum Lib. VII. GLAREAN.

70. *Quae te fili*] Epiſtolam aliis verbis refert Cicero libro II. off. & ex Cicerone Johannes Sariſberienſis in Policratico lib. VIII. COLER. *Quae te, fili, ratio.* Epiſtolam hanc Philippi & Cicero in II. de Off. ſed aliis verbis perſcriptam habet. VORST.

71. *A charitate iſtud*] Miſere hic locus vexatus eſt à librariis. addo etiam gloſſarias maculas deprehendi. In libro praeterea Dan. *pater* legitur pro *praeſtatur.* Verare non poſſum.

miſtoclem conſulebat, *utrum eam pauperi, ſed ornato;* [67] *an locupleti, ſed parum probato, collocaret.* Cui is, *Malo,* inquit, *virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem.* Quo dicto ſtultum monuit, [68] ut generum potius, quam divitias generi legeret. Cic. Offic. II. Plut. in vita: & Apophth.

Age, [69] Philippi quam probabilis epiſtola, in qua Alexandrum quorundam Macedonum benevolentiam largitione ad ſe attrahere conatum ſic increpuit: [70] *Quae te, fili, ratio in hanc tam vanam ſpem induxit, ut eos tibi fideles futuros exiſtimares, quos pecunia ad amorem tui compuliſſes?* [71] *à charitate iſtud praeſtatur.* At vero ante Philippus majore ex parte mercator Graeciae, quam victor. 10. Cic. offic. II. 15.

Ari-

ſum. hariolari volo an ita ſit corrigendum: *Quos pecunia ad amorem tui compuliſſet? A charitate iſtud. Pater vero Philippus majore ex parte mercator Graeciae, quam victor.* COLER. *A charitate iſtud praeſtatur. At vero ante Philippus.* Ita haec edidit Aldus. Nec multum diſcrepant ceterae editiones veteres. At in cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur, pro *praeſtatur* eſt *pater.* Et in uno cod. Brand. obſervo ſcriptum ſic, *A charitate iſtud pater avuſque Philippus.* In altero item: *A Charitate iſtud pater. avus. o Philippus.* Quibus facile adducor ut credam, recte conjeciſſe Colerum, quod Valerius ſcripſerit ſic, *A charitate iſtud. Pater vero Philippus majore ex parte mercator Graeciae quam victor.* Vel, quia in codd. Brand. eſt *avus,* ſcripſerit potius ſic, *Pater autem Philippus.* Quod Valerius *pater* adjicere voluerit, veriſimile ſit ex eo, quod in ipſa epiſtola Philippi, quae praecedit, eſt *fili.* Voluit igitur Valerius ſuum ſubjicere judicium; ut diceret ipſum patrem Philippum feciſſe id, a quo dehortatus filium Alex. fuit. Ceterum ad verba *A charitate iſtud,* ſubaudiendum tum aliquid fuerit, & quidem *proficiſcitur,* aut aliud. VORST. *Ut eos tibi fideles futuros exiſtimares, quos pecunia ad amorem tui compuliſſes? A charitate iſtud praeſtatur. At vero ante Philippus majore ex parte mercator Graeciae quam victor.* Ita cum Aldo edidit Pighius, nullam ex MSS. ſuis variam lectionem adferens. cum tamen hic adeo varient Codd. Scilicet, quia veram lectionem invenire non potuit. Omnes fere Codd. antiqui pro *praeſtatur* habent *pater.* ſic Copeſ. Coleri, & uterque Brandd. cetera ita Copeſianus. *avus ejus Rex Philippus m. e. p. m. G. q. victor fuit.* Jam eſt in ultimis verbis tranſitio, & videntur ſane non incommode ſequenti exemplo praemittenda more Valerii ſolenni, hoc modo. *Iſtud pater ejus Philippus. maj. e. p. m. G. q. victor.* ſcil. monuit Alexandrum, Ariſtoteles autem Calliſthenem ad eundem Alexandrum dimittens monuit cum eo *aut* &c. expuncto *τὸ ut. Caritatem Syracuſanorum non odium* Liv. XXV. 28. *Appulejae uxoris caritate obiit poſt repudium* Plin. VII. 36. Cic. pro Rabir. c. 6. *Nihil ſine magna cura & caritate veſtri ordinis loquor.* Tac. Ann. IV. 17. 1. Cic. Fam. XII. 16. *cui nos & caritate & amore tuum officium praeſtaturos. amor* & *charitas* diverſa, ut illud majus, hoc minus ſit. Quint. VI. c. 2. p. 391. Liv. L. XXIV. c. 4. *Magis amore civium & caritate quam* &c. *charitatem mereri cupit.* Quint. Decl. IX. 27. poſſet & legi, *ad amorem tui compuliſſes ac charitatem.* Quod omnino praefero. ſic Gell. L. XII. c. 5. *Natura induit nobis in ipſis ſtatim principiis amorem noſtri ac charitatem.* Cic. Phil. II. c. 44. Unde Colerus, *a charitate iſtud* (ſcil. proficiſcitur) *pater vero Philippus.* Vix dubito ſcripſiſſe auctorem & multo propius ac phraſiologiae illius convenientius. *Quos pecunia ad amorem tui compuliſſes non charitate? Iſtuc pater ejus Phil. m. e. p. mercator Graeciae quam victor.* Jubet ergo illum Philippus non pecunia, ſed ſui charitate homines ad amorem compellere. Charitas autem paratur non pecunia, ſed humanitate, obſequio, & officiis. addit adhaec praecepta Philippi auctor, illud monuiſſe patrem ejus Philippum, qui adeo pecunia feliciter uti ſciebat, ut *Graeciae majore ex parte mercator fuerit, quam victor.* In aliorum lectionibus hoc ſubjungitur, quaſi contrarium eſſet priori praecepto, ut ipſe Vorſtius innuit: quod minime voluit auctor, cum aliud plane ſit populos ſub ditio-

11. Plut. Alex. Laërt. Ariſt. Juſtin. xv. Curt. viii. Ariſtoteles autem 72 Calliſthenem auditorem ſuum 73 ad Alexandrum dimittens monuit, 74 *ut cum eo aut rariſſime, aut quam jucundiſſime loqueretur: quo* ſcilicet *apud regias aures vel ſilentio tutior, vel ſermone eſſet acceptior.* 75 At ille dum Alexandrum Macedonem Perſica ſalutatione gaudentem objurgat, & 76 ad Macedonicos mores invitum revocare benevole perſeverat, 77 ſpiritu carere juſſus, ſeram neglecti ſalubris conſilii poenitentiam egit.

. Idem Ariſtoteles *de ſemet ipſo in neutram partem loqui debere* praedicabat: *quo-*

tionem ſuam redegiſſe pecunia captos, atque amicos, quorum conſtantem fidem deſideres, & quibus quotidie uti debeas, pecunia parare. *caritate ac benevolentia civium ſeptum eſſe oportet, non armis.* Liv. L. xxxi. c. 34. *Philippus aliquid ad caritatem ſuorum ratus profecturum ſe.* Sal. Jug. c. 10. *Amici quos neque armis cogere, neque auro parare queas officio & fide pariuntur.* Liv. L. xxxix. c. 25. *qui caritate quam metu adjungere ſibi ſocios mallet. Pater avus ejus* eſt in MSto Copeſ. haud dubie ex diverſa lectione. Solet enim varias lectiones in textu ſaepe utraſque ponere. ſic Ex. 14. *deleri occidi eas oportere.* PERIZON. MSS. noſtri hic plures omittunt *praeſtatur*, & habent *pater ac*, vel, *at vero avus ejus Philippus*, alii *pater at vero avus Philippus*, item *pater & avus*, *pater quoque & avus.* Atque hoc ita explicant Oliverius & Aſcenſius, quaſi avus ejus, & ipſe Philippus dictus fuerit majore ex parte mercator Graeciae quam victor. Quum conſtet avum ejus appellatum fuiſſe *Amyntam*, ut monuit Glareanus; neque illud de ipſo traditur, ſed de patre Philippo. Vide Torrent. ad Hor. L. iii. Ode 16.

——— diffidit urbium
Portas vir Macedo, & ſubruit aemulos
Reges muneribus

Credo ſcripſiſſe auctorem, ut inter alia conjecit Perizonius, *Quos pecunia ad amorem tui compuliſſes ac caritatem. Iſtud pater ejus Philippus. a* pro *ac* facile ſcribi potuit ob iteratum *c*, lineam transverſam in fine ſignificans *m* infinitis locis omiſſam comperi.

72. *Calliſthenem*] Seneca ait occiſum ab Alexandro ob intempeſtive liberos ſales. COLER.

73. *Ad Alexandrum dimittens*] Plerique MSS. habent *mittens.*

74. *Ut cum*] Liber Danielis omittit τὸ *ut.* COLER. *Monuit ut cum eo aut rariſſime. Ut* ab uno cod. Brand. abeſt. Quod idem & de libro P. Dan. teſtatur Colerus. Deinde pro *aut rariſſime* in altero cod. Brand. eſt *aut quam rariſſime.* Ut adeo utrique ſuperlativi gradus adverbio voculam *quam* adjecerit. VORST. Ut deeſt etiam in Cop. & paucis aliis. Quidam habent *cum eo ut nunquam, aut rariſſime.* item, *aut raro. quam rariſſime* habent editiones ante Pighium, ſed pauciſſimi MStorum.

75. *At ille dum Alexandrum Macedonem Perſica ſalutatione gaudentem objurgat, & ad Macedonicos mores invitum revocare benevole perſeverat*] Locus (ut ita dicam) non uno loco depravatus gloſſematum vitio, quae paſſim ſemet ingeſſerunt impudentiſſime. Ejicienda in primis vox otioſa, *benevole*; quae in Wincheliano & Campenſi non habetur, item legendum ex veterum librorum omnium conſenſu; *Dum Alexandrum Perſica Macedonum ſalutatione gaudentem.* Perſae quidem ex more vetuſto ſemper proſtrati adorabant reges ſuos, igitur & Alexandrum victorem non inepte; ſed hoc idem fieri à Macedonibus, iiſque inſolentiis gaudere Alexandrum, indigne latum. Rurſum cum ita ſe vetus habeat lectio, & deinde in Campenſi ſcriptum ſit, *& ad Macedonum mores*, ne eadem vox faſtidioſe repetatur; puto fuiſſe olim in Valerio, *& ad majorum mores*, atque gloſſographi deinde alicujus interpretationem, nempe vocem *Macedonum* fuiſſe ſuppoſitam. PIGH. *Dum Alexandrum Perſica Macedonum ſalutatione gaudentem.* Aldus edidit *Alexandrum Macedonem Perſica ſalut. gaud.* Verum recte hunc locum emendavit Pighius. Et conſonant cod. Brand. Macedonum ea ſalutatio fuit: & Perſica fuit. Curtius viii. 5. 6. *More Perſarum Macedonas venerabundos ipſum ſalutare proſternentes humi corpora.* VORST. MS. non agnoſcit τὸ *Macedonum*, & revera ſuperfluum eſt. Gaudebat Alexander, *Perſica ſalutatione* non tantum a *Ma-*

quoniam laudare ſe, vani; [78] *vituperare, ſtulti eſſet.* [79] Ejuſdem eſt utiliſſimum praeceptum, *ut voluptates abeuntes conſideremus*: quas quidem ſic oſtendendo minuit. Feſſas enim, poenitentiaeque plenas, animis noſtris ſubjecit, quo minus cupide repetantur.

Nec parum prudenter Anaxagoras interroganti cuidam, *quisnam eſſet beatus*, *Nemo*, inquit, *ex his quos tu felices exſtimas; ſed eum in illo numero reperies, qui à te* [80] *ex miſeriis conſtare creditur.* Non erit ille divitiis & honoribus abundans; ſed aut exigui ruris, aut non ambitioſae doctrinae fidelis ac pertinax cultor: [81] in receſſu quam in fronte beatior. 12.

De-

Macedonibus, ſed ab omnibus, qui circa ſe erant, ſive Perſae, ſive Macedones. Quod ſi in pleriſque codd. apparet legendum omnino cum Aldo *Alex. Macedonem Perſica ſal. gaudentem.* Eſt enim in eo emphaſis illum *Macedonem Perſico more* delectari. tum pro *majorum* in MSS. eſt *Macedonicos*, quomodo reliqui omnes habent, ideoque reſtituit Vorſtius. Poſtremo lectum olim fuit *revocare benevole perſeverat.* Eam vocem ejecit Pighius, Vorſtius recepit. MS. alio ordine legit *recepit benivole. F. & ad Maced. mor. in. r. perſeverat, benivolo ſpiritu carere juſſit.* ſupra vi. 8. 7. *Veſtigia errantia benivolo ſtudio ſubſecutus*, utcumque ſit, minime rejicienda eſt cum Pighio. PERIZON. *Macedonum* delet Ultraj. prim. & poſtea habet *ſalutatione Macedonica*, cum Pighio *Macedonum* legit Ultraj. ſec. ſed Med. prim. cum Leid. ſec. *Perſica Macedonem*, ceteri *Macedonem Perſica*, quod Perizonius recte vindicavit.

76. *Ad Macedonicos mores invitum revocare benevole perſeverat*] Pighius pro *Macedonicos* ſcripſit *majorum*; ne eadem vox, ut ipſe loquitur, faſtidioſe repetatur. Atqui non praecedit ipſa vox *Macedonicos*; ſed unde haec formata eſt *Macedonum.* Codices Brand. & veteres typis expreſſi ipſum illud *Macedonicos* habent. Porro *benevole* Pighius expunxit; quod in duobus codd. id non appareret, quodque alienum ipſi videretur. Codices Brand. & veteres etiam typis expreſſi hoc habent. Neque adéo alienum illud videri debet. Benevolentia illa Calliſthenis, qua Alexandrum ad Macedonicos mores revocare ſtuduit, apparet ex ipſis ejus verbis, quae ſunt apud Curtium viii. 5. 12. Nimirum precabatur ille regi feram immortalitatem; ut vita diuturna eſſet ac aeterna majeſtas. VORST. *Macedonicos*, & *benivole* retinent quoque noſtri MSS. pro *ſalubris* Bit. prim. habet *ſalutaris.*

77. *Spiritu carere juſſus*] De morte Calliſthenis, & ſupplicii genere variant valde ſcriptores; hinc conſulto Valerium duntaxat dicere ipſum *ſpiritu carere juſſum*, ut Curtium ſimpliciter, *ipſum tortum interiiſſe*, exiſtimat Freinshem. ad Curt. L. viii. 8. 21.

78. *Vituperare ſtulti eſſet*] Copeſ. *Vituperare autem ſtulti eſſet.*

79. *Ejuſdem eſt utiliſſimum praeceptum*] *Eſt* deſideratur in Leid. ſext. pro quo Ultraj. ſec. habet *&*. denique aliquot MSS. *Subjicit.* quod non improbo.

80. *Ex miſeris*] Efficacius aliquanto in libb. Vett. *ex miſeriis.* COLER. *Ex miſeriis conſtare creditur.* In editione Pighii cum errore, credo, operarum typographicarum expreſſum eſſet *ex miſeris*, Colerus id retinuit, ſatiſque habuit in Notis adjicere, quod liber P. Dan. habeat *ex miſeriis.* Sed & Thyſius *ex miſeris* in ſuam editionem transtulit. *Ex miſeriis* omnes veteres typis expreſſi habent, & Brand. item MSS. VORST. MSS. pari fere numero *miſeris* & *miſeriis*; hoc vero Harl. Bit. prim. Leid. ſec. quint. uterque Ultraj. ſed Med. primus, *qui a te miſer creditur.*

81. *In receſſu quam in fronte beatior*] Pighius edidit *in ſeceſſu* cum vetuſtioribus. Sed in margine notavit al' *receſſu*, quod recepit Colerus & deinceps ſecuti editores. MSS. partim *ſeceſſu*, partim *ſucceſſu* habent. *Receſſu* tamen malim. Quintil. L. i. Inſt. 4. *Plus habet in receſſu, quam fronte promittit.* Ubi Almelovenius notavit ita Phaed. praef. L. iv. etiam *frontem* & *interiorem angulum* opponere. Hinc *umbram* & *receſſum* jungit Cic. L. iii. de Orat. c. 26. *Seceſſu* videtur natum ex eo, quod praeceſſit *exigui ruris cultor.* Cum id velit,

 ipſum

13. Suidas. Aelian. xii. Demadis quoque [82] dictum ſapiens. nolentibus enim Athenienſibus divinos honores Alexandro decernere, *Videte*, inquit, *ne dum coelum cuſtoditis, terram amittatis.*

14. Plut. Solone. Stob. ſer. xliii. Quam porro ſubtiliter Anacharſis *leges aranearum telis* comparabat. [83] *nam ut illas infirmiora animalia retinere, valentiora transmittere, ita his humiles & pauperes conſtringi, divites &* [84] *potentes non alligari.*

15. Plut. Apoph. aliter. Nihil etiam Ageſilai facto ſapientius [85] ſiquidem cum adverſus rempublicam Lacedaemoniorum conſpirationem ortam noctu comperiſſet, leges Lycurgi continuo abrogavit, quae de indemnatis ſupplicium ſumi vetabant. Comprehenſis autem & interfectis ſontibus, [86] eaſdem è veſtigio reſtituit. Atque utrumque ſimul providit, ne ſalutaris animadverſio vel injuſta eſſet, vel jure impediretur. Itaque ut ſemper eſſe poſſent, aliquando non fuerunt.

16. Ann. urb. 537. Livius xxiii. Zonaras. [87] Sed neſcio an Annonis excellentiſſimae prudentiae conſilium. Magone enim Cannenſis pugnae exitum ſenatui Poenorum nuntiante, inque tanti ſucceſſus fidem annulos aureos [88] trium modiorum menſuram explentes fundente, qui interfectis noſtris civibus detracti erant, quaeſivit. *an aliquis ſo-*

ipſum intimo animi ſenſu magis eſſe beatum, quam prima ſpecie appareat.

82. *Dictum ſapiens*] Duo Med. cum Ultraj. ſec. *quam ſapiens.* Non male profecto, & ſic ſolet ſaepius noſter per admirationem loqui. L. ix. 3. Ext. 2. *Quam vehemens adverſus populum Romanum Amilcaris odium.* ſupra hoc ipſo Cap. *Age, Philippi quam probabilis epiſtola?* L. vi. 8. 6. *Quid Urbinii Panopionis ſervus quam admirabilis fidei?* L. iv. 4. 8. *Quid Aelia familia quam locuples?* Nec abit, quod ſequitur. *Quam porro ſubtiliter Anacharſis leges aranearum telis comparabat.*

83. *Nam ut illis infirmiora animalia retineri, valentiora transmitti, ita his humiles & pauperes conſtringi, divites & praepotentes non alligari*] Addit in fine *videmus* liber Campenſis velut gloſſulam ultimo verbo ſuperſcriptam. Quod vocabulum iſtic deſiderari, quiſque ni fallor judicabit. PIGH *Nam ut illas infirmiora retinere, valentiora transmittere.* Ita edidit Pighius. Et ſuffragantur codices Brand. Aldus ſic, *Nam ut illis infirmiora retineri, valentiora transmitti*; ſententia plane eadem. VORST. Quod Pighius edidit, longe plures firmant MSS.

84. *Praepotentes non alligari*] Adjecit Pighius *videmus*, quod in cod. Camp. velut gloſſulam ultimo verbo ſuperſcriptum reperit. id nimirum vocabuli hic deſiderari credidit. Verum nihil illo hic opus eſt. Solenne eſt Scriptoribus, cum verba alicujus referunt, rationem deinde eorum, tanquam ab ipſo verborum auctore adjectam, caſibus obliquis exprimere. A codd. Brandeb. veteribuſque typis expreſſis *videmus* recte abeſt. VORST. Sic pro gloſſa in Cop. additur *Ajebat*, in Leid. quinto *dicebat.* Recte Vorſtium expunxiſſe τὸ *videmus* adſcripſerat etiam Perizonius. non habent eam MSS.

85. *Siquidem cum adverſus*] In Copcſ. pro *ſiquidem* eſt *nam.*

86. *Eaſdem e veſtigio reſtituit*] Deleo cum MSto τὸ *eaſdem*, ut plane ſuperfluum. PERIZON. Delent etiam Ultraj. prim. Barb. uterque & Leid. ſec. Deinde Bit. prim. & Leid. quart. *utrimque providit.* Sunt etiam, qui habent. *Ita ut ſemper eſſe poſſent, aliquando non fuerunt.* De quo vide ad L. i. 7. Ext. 8.

87. *Sed neſcio an Annonis excellentiſſimae prudentiae conſilium*] *Excellentioris* in Campenſi. Recte, comparatione facta inter duos, *Ageſilaum* ſcilicet & *Annonem*, ut more ſuo exempla inter ſe cohaereant. PIGH. *Sed neſcio an Annonis excellentioris prudentiae conſilium. Ex-*

ſociorum [89] *poſt tantam cladem à Romanis defeciſſet:* atque ut audivit neminem ad Annibalem tranſiſſe, ſuaſit protinus *ut legati Romam, per quos de pace ageretur, mitterentur.* Cujus ſi ſententia valuiſſet, neque ſecundo Punico bello victa Carthago, neque tertio deleta foret.

Ne Samnites quidem parvas poenas conſimilis erroris pependerunt, quod Herennii Pontii ſalutare conſilium neglexerunt: qui auctoritate & prudentia ceteros praeſtans, ab exercitu & ejus duce filio ſuo conſultus, *quidnam fieri de legionibus Romanis apud Furcas Caudinas incluſis deberet, inviolatas dimittendas* reſpondit. Poſtero die eadem de re interrogatus, *deleri eas oportere* dixit: ut aut maximo beneficio gratia hoſtium emeretur, aut graviſſima jactura vires confringerentur. Sed improvida temeritas victorum, dum utramque partem ſpernit utilitatis, ſub jugum miſſas in perniciem ſuam accendit. 17. Ann. urb. 437. Livius IX. Florus I. 16.

Multis & magnis ſapientiae exemplis parvulum adjiciam. [90] Cretenſes cum acerbiſſima execratione adverſus eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, *ut mala conſuetudine delectentur*, optant; modeſtoque voti genere efficaciſſimum ultionis eventum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiſcere, & in eo perſeveranter morari, [91] exitio ea vicina dulcedo eſt. 18.

Excellentioris ſcripſit Pighius è cod. Campenſi; quod comparationem facere videatur facti Annonis cum facto Ageſilai. Alii habent *excellentiſſimae prud.* VORST. Omnes noſtri MSS. habent *excellentiſſimae.* quod reſtitui. Non opus enim eſt, ut ſolum, quod proxime antecedit, Ageſilai exemplum ſpectaverit, cum illud conſilium excellat inter omnia jam memorata.

88. *Trium modiorum menſuram explentes effundente*] Omnes, quantum video, MSS. praeferunt ſimplex *fundente*, ut edebatur ante Pighium. Neſcio an melius: ut ſit *late ſpargente, diffundente.* Unde *fuſus* etiam pro *copioſo.*

89. *Poſt tantam cladem a Romanis defeciſſet*] *A Romanis* omittit Copeſianus, quod notandum monebat Perizonius. Sane non multum deſideres.

90. *Cretenſes*] Cop. tres Leid. uterque Ultraj. uterque Barb. & Bit. prim. cum Ed. Ven. praeferunt *Cretes*, terminatione Graeca, ut apud Cic. pro Muraena c. 35. *Neque vero Cretes, quorum nemo guſtavit umquam cubans, melius, quam Romani homines, qui tempora voluptatis laboriſque diſpertiunt, reſp. ſuas retinuerunt.* Virg. L. IV. Aen. 146.

Creteſque Dryopeſque fremunt, pictique Agathyrſi.

& ſic ſaepe poëtae.

91. *Exitio vicina dulcedo eſt*] Novem minimum MSS. *Exitio ea vicina dulcedo eſt.* pronomen *ea* expunxit Pighius. immerito. Barb. ſec. *immorari* habet.

Ca-

CAPUT III.

DE VAFRE DICTIS AUT FACTIS.

A ROMANIS.

1. *Antiſtite templi Dianae.*
2. *L. Junio Bruto.*
3. *P. Scipione Africano majore.*
4. *Q. Fabio Labeone.*
5. *M. Antonio oratore.*
6. *Q. Sertorio.*
7. *Q. Fabio Max. Verrucoſſo.*
8. *M. Voluſio Saturnino aed. pl.*
9. *Sentio Saturnino.*
10. *Patre quodam.*

AB EXTERNIS.

1. *Alexandro Magno & quodam aſinario.*
2. *Darii regis equiſone.*
3. *Biante Prienenſi.*
4. *Anaximene.*
5. *Demoſthene oratore.*
6. *Quodam Athenienſi.*
7. *Annibale Giſgonis F. Poeno.*
8. *Annibale Amilcaris F. Poeno.*
9. *Tuſculanis.*
10. *Tullo Attio, Volſcorum duce.*

Eſt aliud factorum dictorumque genus à ſapientia [1] proximo deflexu ad vafritiae nomen progreſſum: [2] quod niſi fallacia vires aſſumpſerit, [3] fidem

1. *Proximo deflexu ad vafri nomen progreſſum*] In veteribus lib. aliquibus *vafre.* in aliis *vafreae*, quibuſdam *Vafriae*, *vel Vafrinae.* An vetus Deae nomen, ut *Murcia*, *Strenia*, *Cunina*, *Furina*, ſic *Vafria* vel *Vafrina:* videant docti, anne lateat paronomaſia quaedam. PIGH. *Ad vafri nomen.* Satis obſcure. Mira varietas in libris Pighii. Ego non dubito emendare: *Ad vaframen.* Idem *vaframentum* aliquoties dixit. COLER. *A ſapientia proximo deflexu ad vafritiae nomen progreſſum.* Ita legendum arbitror. Veteres editiones habent *ad vafre nomen.* Quod idem & in uno cod. Brand. obſervo. Alter enim habet *vafer.* Sed mendum hic manifeſtum eſt. Quod ut Pighius tolleret, ſcripſit *ad vafri nomen.* At Colerus quod infra in hoc ipſo capite obſervavit *vaframentum*, pro *ad vafre nomen* legi vellet *ad vaframen.* Mihi, ut dixi, legendum videtur *ad vafritiae nomen.* Primo notum, in codd. MSS. non antiquiſſimis unicam literam E poni ſaepiſſime pro A E, & exempli gratia ſcribi *juſtitie* pro *juſtitiae.* Sit ergo *vafre nomen* pro *vafrae nomen.* Praeclarum porro eſt, quod Pighius in codd. MSS. pro *vafre* obſervavit & *vafreae* & *vafrinae.* Hinc enim proclive eſt conjicere, quod legendum ſit *vafritiae.* Ceterum quod abſtractum *ſapientia* antecedit, id itidem argumento eſt, non concretum *vafri*, ut Pighius vellet, ſed abſtractum *vafritiae* hic legendum eſſe. Vult igitur Valerius, genus iſtud factorum dictorumque, de quo nunc agere inſtituit, proximo deflexu à ſapientia ad vafritiae nomen progreſſum eſſe, id eſt, non ad ipſam ſapientiam, de qua capite ſuperiore dictum, ſed ad aliquid, quod ſapientiae vicinum ſit, ejuſque ſpeciem gerat, id eſt, ad vafritiem pertinere. VORST. *Vafer* habet Ultraj. prim. *Vafrie* Cop. Harl. Leid. tert. & quart. *Vafre*, reliqui. Quod ſi linea transverſa *vafrie* notetur, plane eſt, quod Vorſtius dedit *vafritiae:* ſic enim paſſim occurrit *grae* pro *gratiae*, & ſimilia alia. Itaque hoc retinendum cenſui. *Vafritiam* dixerit ipſum vafri animi habitum: *vaframenta* vero *ſingula vafre dicta aut facta.*

2. *Quod niſi fallacia vires aſſumpſerit*] Loquitur de *vafritia:* dicit enim *niſi per fallaciam vires ſumat*, *fidem propoſiti* (malim cum Pighio *finem*) *non invenit.* Legere tantum velim, *Fallaciae vires.* ſic ex. 3. *Praeſidium calliditatis.* VII. 6. 1. *Fortunae viribus ſuccumbit.* VIII. 7. init. *Vires induſtriae commemorare* IX. 11. ext. 4. *Omnibus indignatio-*

dem propoſiti non invenit: laudemque occulto magis tramite, quam aperta via petit.

Ser. Tullio regnante, [4] cuidam patrifamiliae in agro Sabino praecipuae magnitudinis & eximiae formae vacca nata eſt. *Quam* oraculorum certiſſimi auctores *in hoc à diis immortalibus editam* reſponderunt, [5] *ut quiſquis eam Aventinienſi Dianae immolaſſet, ejus patria totius terrarum orbis imperium obtineret.* Laetus eo dominus, bovem cum ſumma feſtinatione Romam [6] actam, in Aventino ante aram Dianae conſtituit, ſacrificio Sabinis [7] regimen humani generis daturus. De qua re antiſtes templi certior factus, religionem hoſpiti intulit, ne prius victimam caederet, [8] quam proximi amnis aqua ſe abluiſſet. Eoque alveum Tiberis petente, vaccam ipſe immo-

Ann. urb. 200. circiter. Livius I. Plut. Probl.

tionis viribus. Fallaciae etiam Aſcenſ. Ed. at Vorſtius *Fallacia.* PERIZON. *Fallaciae* praeter Aſcenſ. habet etiam Ed. Mediol. cum duobus MSS. Medd. ceterae, Edd. cum MSS. *fallacia* retinent. Forſan ſcripſerit *a fallacia.* ſic *aſſumere ex* Curt. L. IX. 8. 23. *Liberalis imprimis, aditu que facilis, nihil ex faſtu regio adſumpſerat.*

3. *Fidem propoſiti non invenit*] Notavit Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *finem prop. non invenit. Fidem* tamen in antiquioribus typis expreſſis, & utroque Brand. MS. eſt. VORST. *Finem* eſt in ſolo Bit. primo.

4. *Cuidam patrifamilias*] *Patritiae familiae* lib. Danielis. lego: *Patrifamiliae.* COLER. *Patriciae familiae* eſt in MSS. decem, pro quo Leid. quint. habet *patrie*, ut hoc ipſo initio *vafrie* vidimus pro *vafritiae.* Nihili tamen eſt illud *patriciae*, quod ſolis tribuitur Romanis, cum hic, cui vacca illa nata fuit, eſſet Sabinus. Recte itaque *patri familiae* cum Colero legeris. Sed ſcias interea oportet, ita quoque exhibere omnes ante Pighium editiones. Sic *Matris familiae* L. VIII. 1. abſ. 12. & L. VIII. 13. 1. *& civis, & patris familiae notabile exemplum.* quod ſimiliter mutavit Pighius non conſentientibus MSS.

5. *Ut quiſquis eam Aventinenſi Dianae*] In manuſcriptis, *Aventinienſi.* Recte. velut *Hiſpanienſis, Sardienſis,* quae cognomina eorum, qui ea loca ſeu provincias incolunt, ut Soſipater lib. I. PIGH. *Aventinienſi Dianae.* Sic & codd. Brand. non *Aventinenſi*, ut Aldus & Chalcoc. ediderunt. Diciturque *Aventinienſis*, ut *Latinienſis*, *Carthaginienſis.* Vide Notas Gronovii ad Liv. XXVIII. 26. VORST. *Aventinienſi* habent etiam longe plures ex noſtris MSS. & probabat etiam Perizonius.

6. *Mactandam in Aventino ante aram Dianae conſtituit*] *Mactandam* in manuſcriptis abeſt, quae vox proculdubio ex annotationibus alicujus aſſuta eſt. PIGH. *In Aventino ante aram Dianae conſtituit.* Expunxit Pighius *mactandam*, quod in editionibus Aldi & Chalcoc. apparet. Et abeſt quoque à codd. Brand. Livius Lib. I. *Bovem Romam actam deducit ad fanum Dianae, & ante aram ſtatuit.* VORST. MSS. vel ita habent, ut editum vides a Pighio, vel, ſed pauciores numero, *Bovem ſumma feſtinatione mactandam Romae in Aventino ante aram Dianae conſtituit.* Ed. Ven. habet *Romam mactandam in Aventino &c.*

7. *Regimen humani generis*] Cop. *Regnum.* Supra L. I. 1. 9. *Itaque ſe humanarum rerum regimen fore exiſtimantia.* idem habet *victimam caederent.* Ultraj. ſec. *Victima caederetur.*

8. *Quam proxima ſe aqua abluiſſet*] In Atrebatenſi; *proximam aquam*, mendoſe. in aliis, *proxima manus aqua.* verum rectiſſime in Cauchiano, *proximi amnis aqua.* Deſcendit itaque *ex Aventino ad vicinum Tiberis alveum, ut ſe ablueret.* Quod ipſum Livius quoque ſcribit. PIGH. *Quam proximi amnis aqua ſe abluiſſet.* Ita ſcripſit Pighius ex cod. Cauchiano. Et ediderat ita Chalcocondyles. At Aldus, *Quam proxima ſe aqua abluiſſet:* quod & in codd. Brand. reperio. Livius verba antiſtitis templi Dianae ſic exprimit: *Quin tu ante vivo perfunderis flumine? Infima valle perfluit Tiberis.* VORST. *Proximi amnis aqua ſe abluiſſet.* Ald. *edidit proxima ſe aqua abluiſſet,* ita-

molavit, & urbem noſtram tot civitatum, [9] tot gentium dominam, pio ſacrificii furto reddidit.

2. Quo in genere acuminis in primis Junius Brutus referendus eſt. Nam cum à rege Tarquinio, avunculo ſuo, omnem nobilitatis indolem excerpi, interque ceteros etiam fratrem ſuum, [10] quod vegetioris ingenii erat, [11] interfectum animadverteret, [12] obtuſi ſe cordis eſſe ſimulavit, eaque fallacia maximas virtutes ſuas texit. Profectus etiam Delphos cum Tarquinii filiis, quos is ad Apollinem Pythium muneribus ſacrificiiſque honorandum miſerat, [13] aurum deo nomine doni clam cavato baculo incluſum tulit: quia timebat ne ſibi coeleſte numen [14] aperta liberalitate venerari tutum non eſſet. Peractis deinde mandatis patris, Apollinem juvenes conſuluerunt, *quisnam ex ipſis Romae regnaturus videretur.* At is *penes eum ſummam urbis noſtrae poteſtatem futuram* reſpondit, *qui ante omnes matri oſculum dediſſet.* Tunc Brutus, perinde atque caſu prolapſus, de induſtria ſe abjecit, terramque, communem omnium matrem exiſtimans, oſculatus eſt. Quod tam

Ann. urb. 240 circiter. Livius I. Dionyſ. IV.

Ann. urb. 244 Livius Dionyſ. & alii.

itaque MStus. & videtur Pighiana lectio potius eſſe a librariis, quam altera. PERIZON. *Proximi amnis* eſt in Leid. quinto, & Bit. & ſic edidit Aſcenſius. . Decem alii *proxima aqua.* quod mihi quoque non diſplicet, ſtatim enim *Tiberis* mentionem ſubjungit ipſe auctor.

9. *Tot gentium dominam*] Cop. una voce auctius, *Tot gentium nobilem dominam*, quam tamen ab auctore eſſe non opiner.

10. *Quod vegetioris ingenii erat*] Leid. quint. *Qui vigetioris ingenii fuerat.* in initio quidam habent *referendus eſt.*

11. *Interfectum animadverteret*] Copeſ. *Adverteret.*

12. *Obtuſi ſe cordis*] Liber Danielis *Obtunſi*, ut ſupra. COLER. Ita quidem etiam Leid. quart. & hoc ſequi in editione ſua placuit Colero; ſed rejecit denuo Vorſtius, & merito. Pro *muneribus ſacrificiiſque* plerique habent, *muneribus & ſacrificiis.*

13. *Aurum deo nomine doni*] Cop. *doni nomine.* Adſcripſit Perizonius ſic Ext. 5. *Depoſiti nomine.* Ultraj. ſec. exhibet *doni cauſſa*, deleto *nomine* & *clam*, quod ſequitur. *Nomine* praeponi etiam genitivo ſolet. Curt. L. III. 7. 2. *Ducentis talentis nomine mulctae exactis.*

14. *Aperta liberalitate venerari*] Cop. *Aperta libertate.* *Aperta liberalitate* i. e. *auro palam ipſi oblato.* poſtea Ultraj. ſec. *perinde ac ſi.* in fine Cop. *Bruto proximum in faſtis locum tribuit.*

15. *Praeſidium calliditatis amplexus eſt*] MS. inſerit vocem *laudabiliter.* Similiter paulo poſt *trecentos ad ſe vocatos ſpecioſa arma* &c. Ex quibus Pighius *ad ſe vocatos* male, mea ſententia ejecit. PERIZON. *Laudabiliter* alibi non reperio. *Ad ſe vocatos.* exſtant haec in Barb. prim. in ceteris videntur deeſſe. Leid. ſext. pro iis habet *cautus.* Notandum vero multos MSS. habere *quos ſecum tota Sicilia nobiliſſimos & ditiſſimos, ſed inermes, habebat*, deleto *ex.*

16. *Ad ſe vocatos*] Haec verba cum in ſcriptis codicibus non habeantur, atque ſalva ſententia abeſſe poſſint, eradere viſum eſt. PIGH. *Trecentos ſpecioſa arma & electos equites quam celerrime expedire juſſit*] Forte tunc inſtituit *Praetoriam cohortem.* Feſtus. *Praetoria cohors eſt dicta, quod a Praetore non diſcedebat. Scipio enim Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederent, & cetero munere militiae vacarent, & ſeſquiplex ſtipendium acciperent.* Quam cohortem Lipſius ex conjectura refert ad Scipionem poſteriorem. PERIZON. vide Lipſ. de Mil. Rom. L. II. Dial. 4.

17. *Specioſa arma & electos equos*] *Electos* deeſt in utroque Med.

18. *Ad oppugnandam Carthaginem advecturus*] Manuſcripti libri, *avecturus.* Recte. PIGH. Uterque Ultraj. Cop. Leid. ſext. *ad oppugnandum Carthaginem.* *Advecturus* habet Harl. Leid. prim.

tam vafre telluri impreſſum oſculum, Urbi libertatem, Bruto primum in faſtis locum tribuit.

Scipio quoque ſuperior [15] praeſidium calliditatis amplexus eſt. Ex Sicilia enim petens Africam, cum ex fortiſſimis peditibus Romanis trecentorum equitum numerum complere vellet, neque tam ſubito poſſet eos inſtruere, quod temporis anguſtiae negabant, ſagacitate conſilii aſſecutus eſt. Namque ex iis *juvenibus, quos ſecum ex tota Sicilia nobiliſſimos & ditiſſimos, ſed inermes, habebat*, [16] *trecentos* [17] *ſpecioſa arma & electos equos quam celerrime expedire* juſſit; velut eos continuo ſecum [18] ad oppugnandam Carthaginem avecturus. Qui cum imperio ut celeriter, ita longinqui & periculoſi belli reſpectu ſolicitis animis paruiſſent: *remittere ſe* Scipio *illam expeditionem*, [19] *ſi arma & equos militibus ſuis tradere voluiſſent* edixit. Rapuit conditionem imbellis ac timida juventus, [20] inſtrumentoque ſuo cupide noſtris ceſſit. [21] Ergo calliditas ducis providit, ut ſi, quod protinus imperaretur, grave prius, deinde remiſſo militiae metu maximum beneficium fieret.

3. Ann. urb. 548. Livius XXIX.

[22] Quod

prim. ſext. Med. prim. Ultraj. ſec. *annecturus.* Bit. prim. *advecturos* Med. ſec. *evecturus* Ultraj. prim. reliqui *avecturus.* ſimiliter *abduci* pro *adduci* recte reſtitutum Frontino L. I. 11. 6. Perizonius notabat. Sed ipſa haec *avehere* & *advehere* ſaepius a librariis commutata perperam eſſe docet Cl. Drakenborchius ad Sil. L. IV. 318.

19. *Si arma & equos militibus ſuis traderent*] Ante Pighium legebatur *tradere voluiſſent*, quod duodecim confirmant MSS. eſtque formula ſolemnis & propria edictorum, ſupra L. II. 4. 2. *ſedenſve ludos ſpectare vellet.* Itaque hoc clam mutatum reſtitui.

20. *Inſtrumentoque ſuo cupide noſtris ceſſit*] Ita unus quoque cod. Brand Alter, *inſtrumentaque ſua cupide noſtris ceſſit:* quod idem & in editione Martini Herbip. apparet. Et quidem verbum *cedere* caſum adſciſcit utrumque, diciturque *cedere alicui aliqua re*, & *cedere alicui aliquam rem.* Malim tamen legere *inſtrumento ſuo*, numero ſingulari: quia vox iſto numero multitudinem ſignificare ſolet. Ita dicitur *inſtrumentum bellicum, ruſticum, venatorium.* Noſter ſupra IV. 4 *inſtrumentum ruſticum.* VORST. *Inſtrumentaque ſua* habent etiam Cop. Med. ſec. Barb. prim. Leid. ſext. & Ultraj. uterque. Vide ſupra L. IV. I. ext. 7.

21. *Ergo calliditas ducis providit, ut ſiquid protinus imperaretur, grave prius, deinde remiſſo militiae metu maximum beneficium fieret*] Vereor ne hic locus gloſſis ſit inquinatus. Ex MSto nihil praeſidii, niſi forte quod pro *remiſſo* legit *remiſſum.* Sed tamen nihil hoc juvat, Primo exterenda *prius & deinde*, legendumque, *ut quod, ſi protinus imperaretur, grave*, (ſcil. *fuiſſet*) *remiſſo militiae metu, maximum beneficium fieret.* Poſſet tamen etiam retineri *deinde. prius* forte ortum ex gloſſa τῷ *protinus.* Et ita additum poſtea *deinde.* ex MSto poſſet legi. *ut ſi, quod* (pro *quia*) *protinus imperaretur grave prius*, (ſcil. *fuit*) *deinde remiſſum militiae metu maximum beneficium fieret.* PERIZON. Harl. & Med. prim. habent *grato prius.* Leid. quart. & quint. *gravato prius.* prim. ſec. tert. ſept. Leid. Ultraj. ſec. Med. ſec. Barb. *gratum prius* Bit. prim *gravatum prius.* alii *grave prius.* Quod autem in Copeſiano eſt *remiſſum*, idem in octo aliis inveni. *prius* & *deinde* omnes MSS. retinent. An ſcripſit. *Ut quod, ſi protinus imperaretur, grave prorſus, deinde remiſſo militiae metu maximum beneficium fieret.* Non ſatis me expedio.

22. *Quod ſequitur narrandum quoque eſt*] Edd. Ven. & Mediol. tantum habent, *quod ſequitur narrandum eſt*: neque aliud praeferunt omnes MSS.

4. Ann. urb. 569. circiter. Cic. Offic. I. 10. [22] Quod ſequitur narrandum eſt. [23] Q. Fabius Labeo, arbiter à ſenatu finium conſtituendorum inter Nolanos & Neapolitanos datus, cum in rem praeſentem veniſſet, utroſque ſeparatim monuit, *ut omiſſa cupiditate*, [24] *regredi modo controverſo, quam progredi mallent.* Idque cum utraque pars auctoritate viri mota feciſſet, [25] aliquantum in medio vacui agri relictum eſt. Conſtitutis deinde finibus ut ipſi terminaverant, quicquid reliqui ſoli fuit, populo Romano adjudicavit. Ceterum [26] etſi circumventi Nolani ac Neapolitani queri nihil potuerunt, [27] ſecundum ipſorum demonſtrationem dicta ſententia: [28] improbo tamen praeſtigiorum genere novum civitati noſtrae vectigal acceſſit. Ann. urb. 564 Livius XXXVIII. aliter. Eundem ferunt, cum à rege Antiocho, quem bello ſuperaverat, ex foedere icto dimidiam partem navium accipere deberet, medias omnes ſecuiſſe, ut eum tota claſſe privaret.

5. [29] Jam M. Antonio remittendum convicium eſt: qui *idcirco ſe* ajebat *nul-*

MSS. Aldus, Aſcenſius & ceteri addiderunt *quoque.* prorſus praeter rem. Dicit auctor admodum ſimpliciter, *quod ſequitur narrandum eſt*, id eſt praetermitti non poteſt, debet narrari, quoniam eſt vafrum quam maxime, licet etiam inhoneſtum & injuſtum, atque adeo non imitandum, quod ſic ſubindicat ſe de Romano homine maluiſſe ſupprimere. Itaque ſecutus ſum auctoritatem MSS.

23. *Q. Fabius Labeo*] Cicero Lib. I. Off. admodum abjecte de hoc loquitur, quaſi nemo noſceret eum. Quod vero ad naveis Antiochi attinet, Liv. Lib. VIII. Dec. 4. anno U. C. 566. ait hunc Labeonem juſſum a Conſule Antiochi naveis Pataris urbe Lyciae incendere. Puto autem hunc poſtea conſulem factum anno 571. GLAREAN.

24. *Regredi controverſia, quam progredi mallent*] In manuſcriptis quinque exemplaribus, *Regredi modo controverſo*, Cicero Flacciana, *Voluiſti magnum agri modum cenſere.* Ita ſaepe *modus* pro *agri menſura.* PIGH. *Modo controverſo.* Poſterior vox abeſt à Mſc. COLER. *Regredi modo controverſo, quam progredi vellent.* Ita ſcriptum reperit Pighius in quinque libris. Aldus perperam *regredi controverſia.* Chalcocondyles paulo melius, *regredi modo controverſia:* quod idem & in codd. Brandeb. apparet. Sed legendum ſine dubio *modo controverſo.* Eſt autem *modus controverſus* pars agri de qua litigatur. Cicero in Or. pro Fl. *Voluiſti magnum agri modum cenſere. Modus* pro eo quod vulgo quantitatem dicunt. VORST. De *modo agri*, vide ad L. V. 6. Ext. 4. Hic tamen, neſcio quomodo, dura mihi videtur haec locutio, *regredi modo controverſo*, ſi non addatur cujus rei intelligendus ſit *modus. Regredi* & *progredi* per ſe ſola recte opponuntur, ad ſignificandum cupiditatem augendi agri inhibitam vel magis excitatam: unde ita & Cic. de Off. L. I. 10. *cum utriſque ſeparatim locutum, ut nequid cupide agerent, nequid appetenter: atque ut regredi, quam progredi mallent.* quem locum ante oculos habuit noſter. MSS. variant. Harl. Leid. prim. *Regredi modo quam progredi mallent.* Med. prim. Barb. ſec. *regredi modo controverſiam, quam*; reliqui *regredi modo controverſia, quam progredi mallent.* & ſic habent vetuſtiores Aldo editiones. an *regredi a modo controverſi agri?* ut vox poſtrema per compendium ſcripta corruptioni locum dederit.

25. *Aliquantum in medio*] Cop. cum tribus aliis *aliquantulum.* ſed non videtur auctor hic rem extenuare voluiſſe.

26. *Et ſi circumventi*] Sic edidit Pighius, & habent hoc fere omnes MSS. cum Ed. Med. Sed Ven. cum Aldo Aſc. Col. *Et ſic circumventi.* Gryph. & R. Steph. *Etſi ſic.*

27. *Secundum ipſorum demonſtrationem dicta ſententia*] Cop. Leid. prim. *data ſententia.* Eſt verbum *dare* ſatis frequens in judiciis. Suet. in Claud. c. 15. *Abſentibus ſecundum praeſentes facillime dabat*, Noſter L. II. 8. 2. *Itaque Lutati, quamvis adhuc tacueris, ſecundum te litem do*, Liv. L. IV. 9. *Magiſtratus ſecundum parentis arbitrium dant jus nuptiarum.*

28. *Im-*

nullam orationem ſcripſiſſe, ut ſi quid ſuperiore [30] *judicio actum, ei, quem poſtea defenſurus eſſet, nociturum foret, non dictum à ſe affirmare poſſet.* [31] Qui facti vix pudentis, tolerabilem cauſſam habuit. [32] Pro periclitantium enim capite, non ſolum eloquentia ſua uti, [33] ſed etiam verecundia abuti erat paratus. Cicero pro Cluent.

Sertorius vero corporis robore, atque animi conſilio parem naturae indulgentiam expertus, proſcriptione Sullana dux Luſitanorum fieri coactus, cum eos oratione flectere non poſſet, [34] ne cum Romanis univerſa acie confligere vellent, vafro conſilio ad ſuam ſententiam perduxit. Duos enim in conſpectu eorum conſtituit equos, [35] alterum validiſſimum, alterum infirmiſſimum: ac deinde validi caudam ab imbecillo ſene paulatim carpi, infirmi à juvene eximiarum virium [36] univerſam convelli juſſit. Obtem- 6. Ann. urb. 675. Front. 1. 10. Plut. in vita.

28. *Improbo tamen praeſtigiorum genere*] *Praeſtigiorum* omnes veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand habent. Neque Pighius & Colerus mutarunt; credo, quod ita & ipſi in MSS. reperiſſent. Thyſius tamen maluit *praeſtigiarum.* Ego in tanto codicum conſenſu nihil mutandum putem. In Gloſſis Iſonis Magiſtri in Hymn. VI. Prudentii lego: *Praeſtigium eſt monſtrum, à praeſtringendo, i. illudendo improviſe oculos.* VORST. Nihil mutant etiam MSS. noſtri, niſi quod unus *praeſtrigiorum*, alius *praefigiorum* habet. Vix tamen vocem *praeſtigium* invenias, niſi apud Gloſſatores.

29. *Jam M. Antonio remittendum convicium eſt*] Lege ex MSto. *nam*, ideſt vero. Sed pro *convicium* MStus habet *quictum*, lege *commentum.* ſcil. *ui.* ſcribitur quaſi *m*, cui literae ſuperſcripta lineola, ſed tamen recta ſicut, *m̃*, *men.* nullius enim hic convicii mentio fit, ſed aſtutiae & callidi commenti. ſed poſſet tamen exponi. *Non eſt inceſſendus convicio, quo dignum quidem erat factum, ſed cauſſa facti indigna.* Min. Fel. *Non Philoſophi ſane ſtudio, ſed mimi convicio digna ſententia.* PERIZON. *Nam* exſtat in pleriſque MSS. & Edd. ante Pighium, & ſaepius hoc cum *jam*, confuſum eſſe ſupra ſatis monuimus. videndus Cl. Dukerus ad Praef. Flori. *convicium* retinent omnes mei. Hoc vult, condonari Antonio debere factum vafrum, nec eum ideo eſſe convicio proſcindendum, quia id fecit ut ſubveniret ſaluti reorum periclitantium, quibus etiam hoc modo prodeſſe honeſtum videri poſſet.

30. *Judicio actum, ei*] Supplet hunc locum Cod. Copeſ. hoc modo. *Ut ſi quid ſuperiori judicio actum eſſet, quod ei, quem poſtea defenſurus eſſet, nociturum feret, non dictum fuiſſe a ſe affirmare poſſet.* Etiam Bit. ſec. *eſſet quod* exhibet.

31. *Qui facti vix prudentis*] In manuſcriptis *pudentis.* eleganter. Item Terent. Heaut. *Animi pudentis ſignum* dixit. PIGH. *Facti vix pudentis.* Ita unus quoque cod. Brand. Aldus pro *pudentis* male ediderat *prudentis. Factum vix pudens* idem quod factum non ſatis verecundum. Terentius Heaut. *Animi pudentis*, i. e. verecundi, *ſignum.* Apud noſtrum ſequitur, quod M. Antonius *verecundia abuti paratus fuerit.* VORST. Perizonio videbatur omnino legendum *Quia facti*, ut eſt in Copeſ. codice, & Harl. *pudentis* exſtat in MSS. pluribus ac melioribus. ut & in Edd. vetuſtiſſimis. Primus Aldus excudit *prudentis*, nam Aſcenſius *pudentis* retinuit.

32. *Pro periclitantium capite*] *Periclitantes* ſunt qui cauſſam capitis dicunt. Hinc judicia capitalia & *pericula* dicta: ut apparuit ſupra VI. 4. 5. & VI. 9. 1. VORST.

33. *Sed etiam verecundia abuti*] MS. Copeſ. *ſed etiam ſua verecundia abuti.*

34. *Ne cum Romanorum univerſa acie confligere vellent*] A Pighio hoc eſt, cum antea legeretur *ne cum Romanis univerſa acie confligere vellent*, quod eſt in MSS. tredecim, nec opus fuit mutari.

35. *Alterum validiſſimum, alterum infirmiſſimum*] Praefero ſcripturam MS. *Duos equos, validiſſimum unum, infirmiſſimum alterum.* PERIZON. Praeferunt eamdem ſcripturam uter-

 que

temperatum imperio eſt. Sed dum adoleſcentis [37] dextera irrito ſe labore fatigat, ſenio confecta manus miniſterium executa eſt. Tunc barbarae concioni, quorſum ea res tenderet, cognoſcere cupienti, ſubjecit: [38] *Equi caudae conſimilem eſſe noſtrum exercitum, cujus partes aliquis aggrediens* [39] *opprimere poſſit: univerſum conatus proſternere, celerius tradiderit victoriam, quam occupaverit.* Ita gens barbara, aſpera, & regi difficilis, in exitium ſuum ruens, quam utilitatem auribus reſpuerat, oculis [40] pervidit.

7. Ann. urb. 537. Livius XXIII 15. de Marcello narrat idem. Plut. Valerio congruit.

[41] Fabius autem Maximus, cujus non dimicare, vincere fuit, cum praecipuae fortitudinis [42] Nolanum peditem dubia fide ſuſpectum, & ſtrenuae operae Lucanum equitem [43] amore ſcorti deperditum in caſtris haberet, ut

que Med. Sed ceteri habent, *validiſſimum alterum alterum infirmiſſimum.* Poſtea Bit. prim. *Infirmi vero a juvene,* quatuor *imbecilli ſene.*

36. *Univerſam convelli juſſit*] *Univerſum* opponitur diſcretis & ſeparatis. Hinc paulo ante, *caudam paulatim*, i. e. per partes, *carpi.* Sic & paulo ante, *Cum Romanorum univerſa acie confligere*: & paulo poſt, *Cujus partes aliquis aggrediens opprimere poſſit: univerſum conatus proſternere, celerius tradiderit victoriam quam occupaverit.* VORST.

37. *Dextera irrito ſe labore fatigat*] MS. *Irrita.* ſic L. VIII. 11. Ext. 5. *Natura aliquando artem irritam feſſa labore dimittit.* PERIZON.

38. *Equi caudae conſimilem eſſe Romanorum exercitum*] Sic Pighio placuit edere, neſcio an quod ita in ſuis codicibus ſcriptum inveniret; quod tamen vix crediderem, cum in duodecim meis ego inveniam *noſtrum exercitum*, ut exſtat in ceteris editionibus. Ultraj. ſec. habet *Romanorum* cum Med. primo, quod majori jure ſtatuas e gloſſa eſſe, quam *noſtrum*, quod reſtitui.

39 *Opprimere poſſit*] Quatuor MSS. *poſſet.* totidem *univerſum conatum proſternere.* Leid. ſext. *tradiderit et victoriam.*

40. *Praevidit*] lego: *pervidit.* Sic infra: *Cauſſam altioris argumenti pervidit.* COLER. *Quam utilitatem auribus reſpuerat, oculis pervidit.* Editio Aldi habet *praevidit.* Quod Colerus & Thyſius & ſervarunt. Notat tamen Colerus, malle ſe legere *pervidit.* Atque ita ſane duo antiquiores typis expreſſi, & Brand MSS. & habent. VORST. Ego in nulla editione, ante Pighianam inveni *praevidit*: Aldinae quoque cum ceteris & MSS. duodecim habent *pervidit.* Leid. prim. *providit.* Med. prim. *Auribus deſpexerat oculis prodidit.* Vide ſupra L. II. 6. Ext. 12.

41. *Fabius autem Maximus*] Livius L. III. de ſecundo bello Punico, quiddam tale de Nolano equite L. Bautio, & de M. Marcello imperatore Romano narrat, nihil ſane de Fabio. At Lib. VII. ejuſdem belli, de quodam Brutiorum praefecto Tarenti & ſcorto ejus, ſimile quid etiam reperias de Fabio. GLAREAN.

42. *Nolanum peditem*] *Equitem L. Bantium* appellat Livius loco in margine citato.

43. *Amore ſcorti deperditum*] Ita vocat eum, qui ut Livius loquitur, amore ſcorti deperit; vel, ut alii, ipſum ſcortum deperit. Verba Livii L. XXVI. ſunt: *Cum interim audiret, deperire eum* (Allucium) *ſponſae amore.* VORST. Leid. ſec. *ſtrenuum operae*; ſext. delet *Nolanum. Perdite amare* ſaepe occurrit, pro vehementiſſime ad inſaniam uſque.

44. *Quam in utrumque animadverteret*] Med. prim. *Quam ut utrumque*, ſec. *Quam ut in utrumque animadverteret.*

45. *In altero diſciplinam paululum a recto tenore deflexit*] MSS. novem *in alterum* habent. Harl. & Leid. quart. *a recto itinere. In altero* eſt, quod alterum attinet: tum vocem *tenor* ſaepius uſurpat noſter. L. II. 7. 14. *ubi a recto tenore deſciverunt.* L. I. 1. 8 *Quo minus religionibus ſuis tenor, ſuaque obſervatio redderetur.* & ſic *tenor juſtitiae.* L. VI. 5. 1. Poſtea aliquot ſcripti *namque illum* praeferunt.

46. *Clam meretricem redimere paſſus*] Plutarch. mulierem juſſu Fabii comprehenſam & in caſtra perductam, amatori ſuo ejus cauſſa ſaepe extra caſtra pernoctanti a Fabio oblatam & traditam eſſe, ut in poſterum di-

ut utroque potius bono milite uteretur, [44] quam in utrumque animadverteret, alteri ſuſpicionem ſuam diſſimulavit, [45] in altero diſciplinam paululum à recto tenore deflexit. Nam illum plene pro tribunali laudando, omnique genere honoris proſequendo, animum ſuum à Poenis ad Romanos coëgit revocare: & hunc [46] clam meretricem redimere paſſus, paratiſſimum pro nobis [47] excurſorem reddidit. Ann. urb. 544 Plut. Fabio.

8. [48] Veniam nunc ad eos, quibus ſalus aſtutia quaeſita eſt. [49] M. Voluſius aedilis plebis proſcriptus, [50] aſſumpto Iſiaci habitu, per itinera viaſque publicas ſtipem petens, quiſnam revera eſſet, occurrentes dignoſcere paſſus non eſt. Eoque fallaciae genere tectus, in M. Bruti caſtra pervenit. Quid illa neceſſitate miſerius, quae magiſtratum populi Romani, [51] abjecto hono- Ann. urb. 610. App. Civil. IV. p. 215.

diſciplinae eſſet obſervantior, narrat in Fabio Max. p. 186. Ed. Franc.

47. *Excurſorem*] Lib. Danielis *Excuſſiorem.* ſcio quid adferri poſſit pro hoc. ſed nihil auſim mutare. Nam *Excurſor* pro milite accipi poteſt expedito & levioris armaturae. Cicero Lib. II. De Divin. *Sed haec fuerit nobis tanquam levioris armaturae prima orationis excurſio.* Alludit & illa Plautini Tranionis oratio:

Iſti qui haſtis trium numerum cauſa ſubeunt ſub fulas?
Ubi aliqui quindecim haſtis corpus tranſigi ſolent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit.

Graecis ſimili notione ἐκδρομεῖς dicuntur ut Thucydidi Libro IV. Orat. Braſidae, ubi vetus ſcholiaſtes ἐκδρομεῖς, οἱ τεταγμένοι δηλονότι πρὸς τὸ ἐκτρέχειν. COLER. MSS. Septem *excuſſioremque.* uterque Ultraj. *excuſtioremque.* Harl. *Excuſſoremque.* Leid. ſec. & Bit. prim. *excuſſorem.* Edd. Ven. *excuſſoremque.*

48. *Veniam nunc ad eos*] Hic incipit caput 4. *De Aſtutia* in Bit. prim. ceteri hanc diſtinctionem ignorant.

49. *M. Voluſius aedilis plebis*] *Aedilis plebis* qui de plebe: *curulis* vero qui ex Patribus creatus ſella curuli uteretur. VORST. Craſſam mihi hic Vorſtii ignorantiam ſpecta. Etenim primo quidem Aediles curules ex patriciis ſunt creati, ſed non multo poſtquam erant creari coepti, alternis annis ex plebe & ex patribus, deinde vero promiſcuum fuit. Liv. L. VII. I.

50. *Aſſumpto Iſiaci habitu*] *Iſiacus* eſt ſacerdos Iſidis. Solebant tales per urbem & vicos vagari mendicantes, pollicenteſque ſe futura praedicaturos, ſi daretur aſſis. Habitum illum Iſiaci mox & *alienigenae religionis inſignia* vocat. Nimirum Iſis ab Aegyptiis culta. VORST. Videndus Suidas in v. ἀγείρειν, & Cuperus L. III. obſ. 4. PERIZON. Quem velim conferas cum Kuſteri ad Suidam nota.

51. *Abjecto honoris praetexto*] Ita optime codices Brand. Aldus & Martinus Herbip. habent *praetextu.* Pighius maluit *praetexta*; quaſi non & *praetextum* diceretur. Et Pighium ſecuti ſunt Colerus & Thyſius. At infra VII. 5. 6. nihil mutarunt. Mirum igitur, quod non & hic ſervarunt. Seneca ep. 71. *Illud pulcherrimum reip. praetextum, optimates, uno proelio profligabuntur.* Ubi optimates reip. *praetextum*, id eſt, ornamentum dicuntur. Apud noſtrum reperitur ſupra VII. I. I. *ſpecioſiſſimi triumphi praetextum.* Ad quem locum & Notas vide. Florus I. 5. numero plurali dicit *praetexta.* VORST. *Praetexto* longe plures hic habent e noſtris MSS. pauculi *praetextu*, ut edebatur ante Pighium, qui *praetexta* dedit. Vide ſupra ad L. II. 10. init.

52. *Per urbem juſſit incedere*] MS. *Orbem.* ſane *urbem* hic eſt alienum, praecedebat enim *per itinera & publicas vias*, atque ita *in M. Bruti caſtra pervenit. Orbis* abſolute poſitus pro *orbis terrarum*, ceu multis ejus regionibus, quas peragrare debuit tendens in Bruti caſtra. PERIZON.

53. *Omnes aut hi ſuae vitae, aut illi alie-*

noris praetexto, alienigenae religionis obſcuratum inſignibus, [52] per urbem juſſit incedere? [53] Omnes aut hi ſuae vitae, aut illi alienae mortis cupidi, qui talia vel ipſi ſuſtinuerunt, vel alios perpeti coëgerunt.

9. Ann. urb. 610. App. Civil IV. 314. de Pomponio.

[54] Aliquanto ſpecioſius Sentii Saturnini Vetulionis in eodem genere caſus, ultimae ſortis auxilium. Qui cum à triumviris [55] inter proſcriptos nomen ſuum propoſitum audiſſet, continuo praeturae inſignia invaſit, [56] praecedentibuſque in modum lictorum & apparitorum publicorum ſervis ſubornatis, vehicula comprehendit, hoſpitia occupavit, obvios ſubmovit, ac tam audaci uſurpatione imperii, in maxima luce [57] denſiſſimas hoſtilibus oculis tenebras offudit. Idem ut Puteolos venit, [58] perinde ac publicum miniſterium agens, ſumma cum licentia correptis navibus in Siciliam, certiſſimum tunc [59] proſcriptorum profugium, penetravit.

His

nae mortis cupidi] Ita rurſus optime codices Brand. Veteres typis expreſſi, *Omnes autem hi:* quod Pighium & alios retinuiſſe miror. Neceſſe omnino eſt, disjunctivum *aut* bis poſitum eſſe; quomodo mox & alterum disjunctivum *vel* bis poſitum eſt. VORST. Lege cum Schotto ex veteri Codice. *O nimis*, & cum Vorſtio *aut hi*. PERIZON. *Aut* habet Bit. prim. & Ultraj. ſec. *O nimis* nullus noſtrorum MSS. valde tamen mihi placet. Friget enim ſententia, ſi vulgatam lectionem retineas.

54. *Aliquanto ſpecioſius ſententiis Saturnini Vetullionis*] In Suſiano, Wincheliano & Pulmanniano; *Aliquanto ſpecioſius Saturnini Vetulonis.* Corradus legit; *Aliquanto ſpecioſius Sentii Saturnini Vetulionis.* Sed idem hoc narrat Appianus Alexandrinus de Pomponio quodam. Locus hic haud dubie contaminatiſſimus eſt, ac merito notandus aſteriſco; ſed nihil auxilii in exemplaribus eſt. PIGH. *Aliquanto ſpecioſius Sentii Saturnini Vetulionis.* Ita legendum monuit Corradus. Et probat lectionem eam Pighius. Sed & Parrhaſius ita legendum conjecerat, ut Theoph. Chalcocondyles teſtatur. Antiquiores typis expreſſi habent, *Aliquanto ſpecioſius ſententiis.* VORST. Med. uterque. *Aliquanto ſpecioſius Saturnini.* reliqui fere *ſententiis Saturnini.* Sed Leid. quint. *Saucii Saturnini.* Leid. quart. quint. ſext. cum Ultraj. ſec. *Vetulonis.* & ſic a manu prima eſt in Ultraj. prim. ſecunda correxit *Vetulionis.* uterque Barb. *Vitulionis.* Perizonius adſcripſit. Forte apud Appianum legendum Οὐετέλλων, de *Sentio Saturnino* vide Vell. L. II. 77.

55. *Inter proſcriptos nomen ſuum propoſitum audiſſet*] Bit. uterque Med. *Nomen ſuum poſitum audiſſet.*

56. *Praecedentibuſque in modum lictorum & apparitorum publicorum ſervis ſubornatis*] Ita recte Aldus & Chalcoc. ediderant. Sed Pighius mutavit ſic, *publicorumque ſervorum ſubornatis.* Suos ſervos Sentius Saturninus in modum lictorum & apparitorum publicorum ſubornavit. VORST. Ut Aldus, ita habent MSS. Cop. Bit. prim. Med. ſec. cum quatuor Leid. ſed Harl. *& ſervorum publicorum ſervis ſubornatis.* uterque Barb. cum Med. ſec. & utroque Ultraj. *& ſervorum publicorum ſubornatis.* Reliqui etiam videntur cum Pighio conſentire. Quaſi ſit praecedentibus hominibus ſubornatis in modum lictorum, apparitorum, & ſervorum publicorum. Poſſit tamen etiam legere, *& ſervorum publicorum ſervis ſubornatis.* ut alterum *ſervis*, vel *ſervorum* propter alterum fuerit omiſſum, id quod ſaepius in noſtro contigiſſe vidimus.

57. *Denſiſſimas hoſtilibus oculis tenebras offudit*] MSS. novem cum Ven. Ed. *effudit.* Leid. quint. *ſuffudit.* *Caligo* plus ſemel dicitur *effundi* apud Curtium. Hic vero cum dicantur *tenebrae offundi oculis*, nimis illud proprium & frequens exiſtimo, quam ut de ejus lectione dubitari poſſit, etſi complures MSS. diſſentiant. Idem Curt. L. VII. 6. 22. *Namque cervix ejus ſaxo ita icta eſt, ut oculis caligine offuſa collaberetur.* Valer. Flac. L. IV. 482.

—— hinc mihi tanta
Peſtis, & offuſae media inter dicta tenebrae.

Ubi

His uno adjecto levioris notae exemplo, [60] ad externa convertar. Amantiſſimus quidam filii, cum eum inconceſſis ac periculoſis facibus accenſum, [61] ab inſana cupiditate inhibere vellet, [62] ſalubri conſilio patriam indulgentiam temperavit. Petiit enim ut prius quam ad eam, quam diligebat, iret, vulgari ac permiſſa Venere uteretur. Cujus precibus obſecutus adoleſcens, [63] infelicis [64] animi impetum ſatietate concubitus licentis reſolutum, ad id, quod non licebat, tardiorem pigrioremque afferens, paulatim depoſuit. 10.

Externa.

Cum Alexander Macedonum rex ſorte monitus, ut eum, qui ſibi [65] porta egreſſo primus occurriſſet, interfici juberet; [66] aſinarium forte ante omnes 1.

Ubi antea quoque *effuſae* legebatur. Vide omnino Nob. Heinſium, & Cl. Burman. ad Phaed. L. II. 4. II.

Terrore offuſo, & perturbatis ſenſibus.

58. *Perinde ac publicum miniſterium agens*] Sic Pighius; antea legebatur *perinde ut publicum.* quod in Cop. Harl. Barb. prim. Leid. ſec. & Ultraj. ſec. exſtare video. Ter. Heaut. act. I. 2. 21.

Atque haec perinde ſunt, ut illius animus,
qui ea poſſidet.

& ſic ſaepe etiam Cicero.

59. *Proſcriptorum profugium*] Quidam codices, interque hos unus Brand. habent *perfugium:* quod fortaſſe & rectius eſt. VORST. *Perfugium* habebat etiam Copeſ. quod animadvertendum notabat Perizonius. item Leid. ſext. *refugium* Leid. ſec. Mihi *perfugium* omnino probatur, Cic. L. I. Tuſc. Quaeſt. c. 49. *Portum potius paratum nobis & perfugium putemus.* Ubi Victorius quoque *profugium* edidit. Sed *perfugium* habent libri Gruteri & Daviſii. Similiter pro Caecina c. 34. *Exilium etiam non ſupplicium eſt, ſed perfugium portuſque ſupplicii.* ubi alii *profugium* legerunt, quemadmodum & aliis locis.

60. *Ad externa convertar*] MSS. duodecim cum Edd. ante Pighium *revertar.* quod videtur ortum ex *devertar*, ut eſt in Leid. primo.

61. *Ab inſana cupiditate inhibere vellet*] Similiter olim legebatur *pater inhibere vellet*, quod invenio in MSS. novem. *Patriam* eraſum eſt in Copeſ. alii *patriam*, alii *paternam* exhibent.

62. *Salubri conſilio*] In Wincheliano & Colonienſi, *Salubris conſilii aſtutia.* Melius. PIGH. *Salubris conſilii aſtutia.* Scripſit ita Pighius ex cod. Wincheliano & Colonienſi. Antiquiores typis expreſſi, *ſalubri conſilio:* id quod in utroque etiam cod. Brand. obſervo. VORST. *Salubri conſilio* habent duodecim noſtri MSS. & omnes editiones. Quid obſtabat, quominus reſtitueretur?

63. *Infelicem animi impetum*] Ita rurſus Pighius è praedictis codd. In aliis eſt *infelicis an. impetum.* VORST. Interea tamen in meis, quantum video, omnibus, eſt, *infelicis animi*, quod ideo revocavi.

64. *Infelicis animi impetum ſatietate licentis concubitus reſolutum*] Elegantius in iiſdem codicibus, *Infelicem animi impetum ſatietate concubitus liciti reſolutum.* PIGH. *Satietate concubitus liciti.* Et hoc ex praedictis Pighius. Alii, *ſatietate licentis concubitus:* ut *licens* idem ſit quod *licitus.* VORST. Etiam hic omnes mei *licentis* habent. ſupra L. VI. 4. 2. *Aeque malam licentis imperii magiſtram judicans* *Licentis* eſt, in quo animi ſui libidini cum licentia poſſet indulgere.

65. *Porta egreſſo*] Ultraj. prim. *Portam egreſſo*, & ſic habet Med. prim. Sed alio loco in hunc modum. *Forte ante omnes obvium portam egreſſo factum.*

66. *Aſinarium forte ſibi obviam factum*] Plenius in Atrebatenſi, Colonienſi, Suſiano, aliiſque; *Aſinarium forte ante omnes obviam factum.* PIGH. *Aſinarium forte ante omnes obviam factum.* Voces *ante omnes* reſtituit Pighius

omnes obviam factum, [67] ad mortem arripi imperaſſet, eoque quaerente, *quidnam ſe immerentem capitali ſupplicio*, [68] *innocentemque addiceret*, cum ad excuſandum factum ſuum oraculi praeceptum retuliſſet, aſinarius, *Si ita eſt*, inquit, *rex*, *alium ſors huic morti deſtinavit. nam aſellus*, *quem ego ante me agebam*, *prior tibi occurrit.* Delectatus Alexander & illius tam callido dicto, & quod ab errore ipſe revocatus erat, occaſionem in aliquanto viliore animali expiandae religionis rapuit. [69] Summa in hoc cum callidita-te

ghius ex Atrebatenſi, aliiſque codd. VORST. Ut edidit Pighius, ita plures habent MSS. & Aſcenſii editio: pars addit *ſibi ante omnes*. Sed Mog. Ven. cum MSS. quinque favent Aldo, *ante omnes* omittenti.

67. *Cum Alexander &c ad mortem arripi imperavit*] Lege omnino cum Cod. MSto. *Imperaſſet*. Neceſſario enim *cum* talem formam requirit, & ſequitur demum ἀπόδοσις ſuperioris orationis, cum ait, *Aſinarius inquit*. Diſtinctionem etiam majorem tolle poſt *imperaſſet*, ſequentia enim cohaerent. PERIZON. *Imperaſſet* legendum eſſe ex duodecim MSS. conſenſu apparet. Neque aliter habent Edd. Mog. Ven. Aſcenſ. Sed Aldus dedit *imperavit*, quod ceteri ſunt ſecuti. cohaerent, *quum Alexander imperaſſet*, & *cum*, *eo quaerente*, *retuliſſet*, ut ſic neceſſario fuerit emendandum, & tollenda etiam diſtinctio major poſt *imperavit*. Porro etiam *abripi* habent Ultraj. ſec. Leid. tert. quart. quint. cum Edit Mog. ſupra L. II. 7. 6. *Filium* &c. *abripi a lictore*, *& in modum hoſtiae mactari juſſiſti*. & ſic ſaepe *abripere* pro *arripere* emendarunt viri eruditi. Vide quos citat Cl. Drakenb. ad Sil. L. V. 229. Terent. Adelph. Act. II. I. 27.

Nam ſi moleſtus pergis eſſe, *jam intro arripiere.* ubi Faernus notavit librum Bembinum & Decurtatum habere *abripiere*. And. Act. IV. 4. 47.

Hem ſcelera. hanc jam oportet in cruciatum abripi. Adde Curt. L. IV. 4. 5.

68. *Innocentemque*] Delent hoc tamquam ſuperfluum, quoniam anteceſſit *immerentem*, uterque Med. tum Ult. prim. *quem ego ante agebam*, deleto *me*. Klokkius legebat ex MSS. *Quidnam ſe immerentem capitale ſupplicium adigeret.*

69. *Summa in hoc cum calliditate manſuetudo*, *ſumma quoque in alterius regis equiſone calliditas.* Suſpecta haec & corrupta. *Manſuetudo* fuit in Rege Alexandro, *calliditas*, ſiqua fuit, fuit in equiſone, cujus dictum a calliditate laudavit Valerius. MS. Copeſ. conciſius, forſan & rectius. *Summa in hoc manſuetudo*, *in alterius regis equiſone calliditas.* Recte *Alterius Regis*, quia prima hujus periodi pars ad regem Alexandrum pertinet non ad aſinarium. PERIZON. Cum Copeſiano conſentiunt Ultraj. Med. Barb. utrique, Harl. Bit. Ed. Mog. Sed Leid. ſext. *Summa in hac eſt calliditate manſuetudo*. Bit. prim. *Sed in alterius regis*. Mihi vulgatum non diſplicet. *In hoc* ſc. facto, exemplo.

70. *Equiſone*] Aliquot MSS. *equiſona*. Leid. prim. *exquiſitore*. ſext. *exquiſitione*.

71. *Sordida magorum dominatione Perſide oppreſſa*] Haec Valerii verba Oliverius ita ordinat, ut dicat *oppreſſa Perſide*, cum hic de *liberata Perſide* author loquatur: ideoque recte taxat Badius Oliverium. *Perſide* igitur eſt velut loci ablativi, pro *in Perſide*, *regione Perſarum*. aut eſt Genitivus *Perſidae*, nominativi *Perſida*, ab accuſativo Graeco *Perſida* formato Conjungendum igitur, *oppreſſa tyrannide ſordida magorum in Perſide*, aut, *ipſius Perſidis*. GLAREAN. *Sordida magorum dominatione Perſide oppreſſa*. Veteres libri recte omittunt vocem *Perſide*. Res enim accidit Magis jam oppreſſis & occiſis, ac Perſide liberata. PIGH. Mire involutus locus: mihi quidem. *Darium* ecce *regem* vocat. atqui candidatus regni ſaltem erat, & de eo agitur, quo modo & qua fraude regnum adeptus. Sed & adjutores ejuſdem dignitatis appellat. Adjutoreſne regni? imo contra, adverſarii ejus, & quiſque ſibi ſpondebat eam dignitatem. Aut nihil video, aut grandis & audax depravatio: quae neſcio an ſit levanda. (nam ut tollam prorſus, ſine libris vix ſperem.) *Darius rei adjutoribus ejuſdem aſſumptis.* Hiſtoria ſane talis: & ii qui conjurarant in magos, convenere ſimul in hanc conditionem de regno. LIPS. Vocat *Darium Regem* qui nondum Rex Sed hoc forſaſſis quaſi Poëticum excuſari poſſit: Illud quid ſit juxta cum ignariſſimis ignoro: *Adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis.* Quos adjutores dicat, neſcio. Iſti vero non adju-to-

te manſuetudo: ſumma quoque in alterius regis [70] equiſone calliditas.

[71] Sordida Magorum dominatione oppreſſa, Darius ſex adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis, pactum cum praeclari operis conſortibus fecit, ut equis inſidentes, [72] ſolis ortu curſum in quendam locum dirigerent; iſque regno potiretur, cujus equus in eo [73] primus hinniſſet. Ceterum maximae mercedis competitoribus fortunae beneficium expectantibus, ſolus acumine equiſonis ſui [74] Oebaris proſperum exoptatae rei effectum aſſecutus 2. Herod. III. Juſtin. II.

tores Dario, ſed potius aemuli. De grandi & audaci depravatione non injuria ſubolet ſagaciſſimo Lipſio; quam tamen non deprehendit. Ego ad ipſa cubilia latentis monſtri perveniſſe mihi videor. ſcripſerim omnino: *Darius recuperatoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis.* Juſtinus L. I. *Magna quidem gloria regni recepti fuit. Recuperatores* eos appellat, qui de regno ambigebant; vel quia partim magos ſuſtuliſſent, vel quia priſtinum Regni ſtatum unuſquiſque eorum recuperare ſatagerent. Hanc ſententiam meam quaſi tabella tibi, Clariſſime Lipſi, porrigo. Tu vel circumſcribe, vel totam dele. COLER. *Darius rex adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis.* Mendum hic eſſe ſuſpicantur Lipſius & Colerus. Et ſuſpectum quidem eſt illis quod Darius *rex* dicitur, cum adhuc ambiguum eſſet, ipſene an alius regnum adepturus eſſet. Conjicit ergo Lipſius legendum eſſe, *Darius rei adjutoribus ejuſdem aſſumptis*; ut *dignitatis* expungatur. Sed melior conjectura Gevartii Lib. I. Elect. cap. I. quod pro *rex* legendum ſit *ſex*: habentque ita ſe omnia rectiſſime. *Aſſumpſit Darius ſex adjutores*, cum magum interficere in animo haberet. Et fuerunt iſti adjutores ejuſdem dignitatis. Juſtinus I. 10. 2. *Erant virtute & nobilitate ita pares*, &c. VORST. In Baſ. ad marginem eſt. *Sordida Magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius reſtitutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis pactum cum praeclari operis conſortibus fecit.* Ejicio importunas gloſſas & lego. *Sordida Magorum dominatione oppreſſa, Darius praeclari operis conſortibus aſſumptis, pactum cum iiſdem fecit.* Niſi brevius placet. *Sordida Magorum dominatione oppreſſa, Darius pactum cum praeclari operis conſortibus facit.* Nam illa *reſtitutoribus ejuſdem* (& hoc pronomen ſcio ad illam inſiticiam vocem *Perſidis* referri) *dignitatis*, clarum gloſſema ſunt *Praeclari operis.* KLOKKIUS. Cod. Schegkii habebat. *Sordida Magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis, cum eos occidiſſet, pactum cum praeclari operis conſortibus* &c. & huic lectioni fere accedere notat Herbipolenſem editionem Martini. Vide illum ad Vell. L. II. 62. 3. Addo etiam Ed. Mog hoc modo. *Darius rex, cum eos occidiſſet, adjutoribus* &c. & ſic uterque Med. niſi quod habent *cum adjutoribus.* & Ultraj. ſec. *Perſide* exſtat etiam in Leid. quart. ſext. ſept. & a manu ſec. in Ultraj. prim. *Rex* addititium videbatur Guyeto. Perizonius adſcripſit. Lege cum Gevartio *ſex.* & deinde. ſic *victor* L. VIII. I. 3. *Quem truci vultu a ſe Victor inſolens repulſum excuſſo e manu annulo humi jacere aliquamdiu paſſus eſt.* qui nondum victor erat. Schegkii emendatio placet. Malim tamen, *Darius cum eos occidiſſet, ſex adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumptis.* Nam ex τὸ *ſex* τὸ *rex* ortum omnino videtur: & quamvis per prolepſin dici poſſit *Rex*, qui nondum *rex* erat, ſed poſtea fuit, quomodo *Campus Martius* dicitur a Livio, qui *Martius* nondum erat, L. I. 44. quod fruſtra deleri voluit Tan. Faber, tamen hic locum videtur habere non poſſe, ubi de regia dignitate acquirenda agitur.

72. *Solis ortu curſum in quendam locum dirigerent*] Pontanus Notis in cap. 4. lib. I. Macrobii conjicit legendum eſſe *ſole orto.* VORST. *Solis ortu*, retinent omnes ſcripti & typis expreſſi. *Ortu ſolis* eſt, dum ſol oritur, *inter ortum ſolis*, ut loquitur Juſt. L. I. 10. Herod. Ἡλίου ἐπανατέλλοντος.

73. *Primus hinniſſet*] An nove hoc excogitatum? an Perſis quoque aliqua in hinnitu religio, ut Germanis olim? Multa morum & rituum hae duae gentes alias participant. COLER. Leid ſec. *Hinnitum dediſſet.*

74. *Oebaris*] MSS. *Ebaris, Oebaris, Cobaris, Ebarris, Cinnibaris, Oenibaris.* Recte *Oebaris*, Οἰβάρης Herod L. III. 85.

75. *Naribus equi*] Aliter Juſtinus ex Herodoto. Sed idem ex Perſarum commentariis al-

tus eſt: qui in equae genitalem partem demiſſam manum, cum ad eum locum ventum eſſet, [75] naribus equi admovit. [76] Quo odore irritatus, ante omnes hinnitum edidit. Auditoque eo, [77] ſex reliqui ſummae poteſtatis candidati continuo equis delapſi, ut eſt mos Perſarum, humi proſtratis corporibus Darium regem ſalutaverunt. [78] Quantum imperium, quam parvo interceptum eſt vaframento!

3. Ariſt. II. Rhet. Alii aliis attribuunt. [79] Bias autem, cujus ſapientia diuturnior inter homines eſt, quam patria Priene fuit ([80] ſiquidem haec etiam nunc ſpirat: illius perinde atque extinctae veſtigia tantummodo extant) *ita* ajebat *oportere homines in uſu amicitiae verſari, ut meminiſſent eam ad graviſſimas inimicitias poſſe converti.* Quod quidem praeceptum [81] prima ſpecie nimis fortaſſe callidum videatur, inimicumque ſimplicitati, qua praecipue familiaritas gaudet: [82] ſed ſi altioribus animis cogitatio demiſſa fuerit, perquam utile reperietur. (Aliter Cic. in Laelio.)

4. [83] Lampſacenae vero urbis ſalus unius vaframenti beneficio conſtitit. Nam [84] cum

terum excerpſit, quibus & Valerius adhaeret. COLER.

76. *Quo odore irritatus ante omnes hinnitum edidit*] MS. *Dedit.* eleganter. Forte & legendum. *Qui odore irritatus.* PERIZON. *Dedit* etiam uterque Med.

77. *Sex reliqui ſummae poteſtatis continuo equis delapſis, candidati (ut mos eſt Perſarum, &c.]* Falſus eſt ordo, qui melior ac verior in manuſcriptis; *Sex reliqui ſummae poteſtatis candidati continuo equis delapſi, ut mos eſt Perſarum, &c.* PIGH.

78. *Quantum imperium quam parvo &c.*] Ultraj. prim, *Quam parvo maximum interceptum eſt imperium vaframento.*

79. *Bias autem*] Chiloni tribuit Gell. L. I. Noct. Att. 3. PERIZON.

80. *Siquidem illa etiam nunc ſpirat, hujus perinde atque exſtinctae*] A Pighio hoc eſt, qui more ſuo *hic* & *ille* tranſpoſuit, quod exſtimabat *hic* ad proximum, *ille* ad remotius eſſe referendum, cum tamen ex MSS. liqueat, contrarium placuiſſe Valerio. Ante Pighium legebatur, *ſiquidem hic etiamnum ſpirat, illius.* Sed Mog. cum MSS. duodecim, *ſiquidem haec etiam nunc ſpirat, illius.* quod reponendum curavi. confer. L. I. 8. Ext. 3. & L. V. I. init. L. II. 7. II.

81. *Prima ſpecie*] Ultraj. prim. cum Leid. prim. *prima facie.*

82. *Sed ſi altioribus animis cogitatio demiſſa fuerit*] MS. *Altior animi.* Lege, *Altior animis.* PERIZON. *Altior animi* habent quoque Ed. Mog. MSS. Barb. & Bit. prim. Harl. Leid. ſec. ſext. Ultraj. ſec. ſed primus, *artior animi.* Leid. prim. *Altioris animi.* paulo ſuperius pro *videatur*, Ultraj. ſec. Med. ſec. Leid. quart. cum Mog. *videtur.* Cop. *nimis calidum.*

83. *Lampſacenae urbis*] *Lampſacena urbs* pro *urbs Lampſacum*; ut *urbs Romana* pro *urbs Roma*, apud Juſtinum & alios. Fuit autem Lampſacum urbs ad Helleſpontum ſita in Aſia. VORST. Nonnulli *Lauſacenae*, vel *Lamſacenae.*

84. *Cum ad excidium ejus ſummo ſtudio Alex. ferretur*] Ita Aldus & Theoph. Chalcoc. Quos Pighius & alii ſunt ſecuti. At cod. Brand. *ad exitium ejus:* cum quibus conſentit vetus editio Martini Herbip. Voce *exitii* paulo poſt eadem de re iterum utitur. VORST. Complures etiam e noſtris *exitium*, vel *exicium* habent cum Ed. Mog.

85. *Vetuſta nobilitate*] Lampſacum dictum ἀπὸ Λαμψάκης ἐπιχωρείας τινὸς κόρης, teſte Stephano. Vini feraciſſima fuit haec civitas. unde haud dubie à Priapo condita ſcribitur Bacchi & Veneris filio. de qua re multis Plutarchus in libello De Clar. Mulier. Sed & Demoſthenes πελάπτου κλίσμα appellat. Servius ad IV. Georg. *Priapus fuit de Lampſaco civitate Helleſponti, de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem, poſt in numerum Deorum receptus meruit numen eſſe hortorum.* COLER.

De

[84] cum ad excidium ejus ſummo ſtudio Alexander ferretur, progreſſumque extra moenia Anaximenem, praeceptorem ſuum, vidiſſet; quia manifeſtum erat, futurum, ut preces ſuas irae ejus opponeret: *non facturum ſe quod petiſſet* juravit. Tunc Anaximenes, *Peto*, inquit, *ut Lampſacum diruas.* Haec velocitas ſagacitatis oppidum [85] vetuſta nobilitate inclytum exitio, cui deſtinatum erat, ſubtraxit. Pauſan. Eliaca II. Suidas.

5. Demoſthenis quoque aſtutia mirifice cuidam ancillae ſuccurſum eſt, quae pecuniam depoſiti nomine à duobus hoſpitibus acceperat, ea conditione ut illam ſimul utriſque redderet. Quorum alter interjecto tempore tanquam mortuo ſocio ſqualore obſitus, [86] deceptae omnes nummos abſtulit. Supervenit deinde alter, & depoſitum petere coepit. [87] Haerebat miſera in maxima pariter & pecuniae & defenſionis penuria, jamque de laqueo & ſuſpendio cogitabat. Sed opportune [88] Demoſthenes ei patronus adfulſit: qui ut in advocationem venit, [89] *Mulier*, inquit, *parata eſt depoſiti ſe fide ſolvere: ſed niſi ſocium adduxeris, id facere non poteſt. Quoniam ut ipſe voci-*

fe-

De nominis huic urbi impoſiti origine non ſatis conſtat inter veteres. Vide Jac. Gronovium ad Melam L. I. 19. atque etiam Iſ. Voſſium.

86. *Decepta ea omnes nummos abſtulit*] Aldus ſcripſerat *deceptae omnes numm. abſt.* Sed Pighius mutavit. Codicum Brand. unus unam, alter alteram lectionem ſequitur. Ceterum *deceptae* veteres quoque editiones Martini Herbip. & Chalcoc. habent. VORST. Ut Pighius edidit, exhibet haec Ultraj. prim. Leid. ſext. *decepto.* ceteri omnes cum omnibus Edd. *deceptae omnes nummos abſtulit.*

87. *Haerebat miſera in maxima pariter, & pecuniae & defenſionis penuria, jamque de laqueo & ſuſpendio cogitabat*] Melius MSS. *haerebat miſera & in max. par. pec. & defenſionis inopia jam de l. e. ſ. cogitabat.* PERIZON. Ultraj. ſec. *& in maxima pariter.* Leid. quint. delet *pariter.*

88. *Demoſthenes ei patronus adfuit*] Eleganter, *adfulſit*, in manuſcriptis: namque praeter ſpem adfuit, cum jam de ſuſpendio cogitaret. Sic *fortuna adfulget*, quae praeter ſpem propitia advenit. Livius Lib. XXX. *Et mihi talis aliquando fortuna adfulſit.* PIGH. *Demoſthenes ei patronus affulſit.* *Affulſit* ſcripſit Pighius ex codd. MSS. Aldina & aliae veteres editiones habent *affuit.* Codicum Brand. rurſus unus unam, alter alteram lectionem ſequitur. VORST. Bit. Leid. primi. Harl. Ultraj. ſec, Barb. prim. Copeſ. cum. Vet. Edd. *adfuit* habent, reliqui *adfulſit.* L. VII. 6. Ext. I. *Cretenſibus nihil tale praeſidii adfulſit.* hunc locum Perizonius adſcripſit. *Adeſſe* proprie patroni dicuntur reis, *adfulgere* tamen hic magis placet, quoniam ſubitum & inexſpectatum ejus auxilium expreſſius declarare videtur.

89. *Mulier, inquit, parata eſt depoſiti fidem ſolvere*] *Solvere fidem*, eſt rumpere fidem, Terentio in Andria. Rectius igitur veteres libri dicunt; *Depoſiti ſe fide ſolvere*, ut ſolvere ſacramento. PIGH. *Depoſiti ſe fide ſolvere.* Ita recte reſtituit Pigius. Et habet quoque ita unus cod. Brandeb VORST. Ut Pighius, ita plerique MSS. quatuor, *parata eſt depoſiti ſe fidem ſolvere.* Cave tamen cum Pighio *ſolvere fidem* ideo damnes, quod hoc ſignificet fidem rumpere. Falluntur enim, qui ita cenſent. Nam locus Terentii procul dubio Ironice accipiendus eſt. Flor. L. I. I. 12. *Illi, ut & fidem ſolverent, & ulciſcerentur, clypeis obruere.* conſule ibi Cl. Dukerum.

90. *Ne pecunia alteri ſine altero numeretur*] Octo MSS. *Numeraretur*, unus, *Enumeraretur.*

91. *Ac ne illud parum quidem prudenter*] Aliquot MSS. *At ne illud quidem parum prudenter.*

92. *Qui-*

feraris, haec dicta eſt lex, [90] *ne pecunia alteri ſine altero, numeretur.*

6. [91] Ac ne illud parum quidem prudenter. [92] Quidam Athenis univerſo populo inviſus, [93] cauſſam apud eum capitali crimine dicturus, maximum honorem ſubito petere coepit: non quod ſperaret ſe illum conſequi poſſe, ſed ut haberent homines, ubi procurſum irae, qui acerrimus eſſe ſolet, effunderent. [94] Neque eum haec tam callida conſilii ratio fefellit. [95] comitiis enim clamore infeſto, & crebris totius concionis ſibilis vexatus, nota etiam denegati honoris perſtrictus, ejuſdem plebis paulo poſt in diſcrimine vitae clementiſſima ſuffragia expertus eſt. Quod ſi adhuc ei ultionem ſitienti, capitis ſui periculum objeciſſet, [96] nullam partem defenſionis odio obſeratae aures reciperent.

Huic

92. *Quidam Athenis univerſo populo inviſus*] Modius ex codice Bamberg. legit. *Ac ne ille quidem parum prudenter, qui Athenis univerſo populo inviſus* *Qui* extat in Med. prim. Sed *illud* omnes ſcripti retinent. ut adeo Modii emendatio non temere ſit admittenda.

93. *Cauſſam apud eum capitali crimine dicturus*] Pighius adjecit *de*, ſcripſitque *de capitali crimine*. Verum illa vocula nihil hic opus: poteſtque caſus ſextus per ſe cauſſam denotare. Et habent ita veteres typis expreſſi, & uterque Brand. MS. VORST. *De* ut in nulla editione veteri, ita etiam in decem MSS. non reperitur. Leid. tert. & quart. *Capitalis criminis* exhibent.

94. *Neque eum haec tam callidi conſilii ratio fefellit*] Harl. uterque Med. Barb. Bit. primi, uterque Ultraj. Leid. quinque Cop. *Haec tam callida conſilii ratio*, & ſic etiam Ed. Mog. Quod videbatur praeferendum. Edd. ante Pighium etiam omittunt *haec*.

95. *Comitii enim clamore infeſto*] Ita rurſus veteres typis expreſſi & uterque Brand. MS. Pighius tamen maluit *comitiis:* quem alii & ſecuti ſunt. *Comitium* ſignificat quidem locum ubi populus coit, & comitia habentur; ſed hic tamen ipſum in unum coëuntem populum ſignificat. VORST. Ultraj. prim. Leid. ſec. ſext. Barb. uterque & Copeſ. *Comitii*, Bit. prim. *convitii*. quod placuit Modio Epiſt. 128. ceteri cum Ed. Mog. *comitiis*. Pro *in comitiis*, dum *comitia habentur*. Sic *Philippenſi acie*, *omnibus praeliis*. Supra L. I. 5. Ext. 2. Sic *ludis* pro ludorum die. J. Fr. Gronov. ad Liv. L. II. 36. Suet. in Jul. 39. *Ludis Decimus Laberius eques mimum ſuum egit.* ibid. *Munere in foro depugnavit Furius Leptinus.* Sed frequens omnino eſt in ipſa voce *comitiis*, ut *comitiis centuriatis magiſtratus creati dicantur*, & ſimilia infinita.

96. *Nullam partem defenſionis odio obſeratae aures reciperent*] Pighius ſcripſit *recepiſſent*; neſcio ex conjectura, an ex antiquis codd. Ceterum antiquiores typis expreſſi habent *reciperent:* quod idem & in utroque cod. Brandeburg. reperio. Sic infra VII. 4. 5. *Ad ultimam ſenectutem apud moenia Contrebiae armato ſedendum foret* pro *ſedendum fuiſſet*. Contra *eſſet operatus* pro *operaretur*, infra VIII. 7. 4. Iſtiuſmodi permutationem temporum & apud alios reperias. Juſtinus XIII. 3. 11. *Ptolemaeus recuſabat regem Ptolemaeum, non propter maternas modo ſordes, quod ex Lariſſaeo ſcorto naſceretur*, pro *natus eſſet*. Vide & Gronovium ad Liv. XXXIV. 11. VORST. Unus Leid. prim. *Exciperent*. decem alii *reciperent*, praeferunt cum omnibus editionibus antiquis.

97. *Annibal à Duillio conſule*] In Suſiano, Colonienſi, & Pulmanniano optime; *Superior Annibal*, ut diſcernatur ſcilicet ab illo, qui ſequitur & bellum ſecundum Punicum geſſit. *Amilcaris filio*; Hunc Oroſius *ſeniorem Annibalem* vocat. Polybius & Zonaras *Giſgonis filium* appellant, qui primo Punico bello fuit dux quidem celebris, ſed infelix. PIGH. *Superior Annibal*. *Superior* adjecit Pighius ex tribus codd. cum Aldus id omiſiſſet. Habetque idem unus quoque cod. Brand. Solenne ſane eſt noſtro, ſi duo quidam ejuſdem nominis clari viri extiterint, adjectis vocibus *ſuperior*, *poſterior* eos diſcernere. Quod hic quoque eum facere voluiſſe, veriſimile fit ex

Huic vaframento conſimilis illa calliditas. Superior [97] Annibal à Duilio 7. Ann. urb.
conſule navali proelio victus, timenſque claſſis amiſſae poenas dare, [98] of- 493. A. Victor
fenſam aſtutia mire avertit. Nam ex illa infelici pugna prius quam cladis xxxviii. Zonoras.
nuntius domum perveniret, [99] quendam ex amicis compoſitum & forma- Oroſ. iv, 7.
tum Carthaginem miſit. Qui poſtquam civitatis ejus curiam intravit, *Conſulit*, inquit, *vos Annibal*, *cum dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias advenerit*, *an cum eo confligere debeat.* Acclamavit univerſus ſenatus, *non eſſe dubium quin oporteret.* Tum ille: *Conflixit*, inquit, *& ſuperatus eſt.* Ita liberum iis non reliquit id factum damnare, quod ipſi fieri debuiſſe judicaverant.

Alter item [100] Annibal Fabium Maximum invictam armorum ſuorum vim 8.

ex eo quod mox & alterius Annibalis mentionem facturus erat. VORST. Ultraj. habet etiam Cop. uterque Med. Bit. ſec. Ed. Mog. & Mediol. Sed quinque alii *ſuperiori*, quaſi referendum eſſet ad *τὸ vaframento*. Recte Pighius *ſuperior* reſtituit.

98. *Offenſam aſtutia mire avertit*] *Mire* abeſt ab utroque cod. Brandeb. niſi quod in eorum altero diverſa manu eſt additum. VORST. Abeſt etiam a novem noſtris & Ed. Mog. Pro *Duilio* plerique codices habent *Julio* cum antiquiſſimis editionibus. Sed in hoc menda eſt manifeſta.

99. *Quendam ex amicis compoſitum & ornatum Carthaginem miſit*] Locus etiam in ſcriptis exemplaribus contaminatiſſimus, qui neſcio an recte ſanari adhuc poterit. In Cauchiano & Wincheliano legitur, *Quendam ex amicis compoſitum & ſubornatum.* in aliis omnibus, *Compoſitum & formatum.* forte legendum, *confeſtim informatum*, ſed quia nihil certi, nihil etiam mutare volui. PIGH. *Quendam ex amicis compoſitum & ornatum.* Ita quidem Aldus. At Pighius notat in duobus codd. legiſſe ſe *ſubornatum*; in aliis omnibus *formatum.* Quorum poſterius & in utroque cod. Brand. apparet; & in editione item Mart. Herbip. VORST. *Quemdam ex amicis compoſitum & ornatum Carthaginem miſit.* MS. *Formatum.* Quomodo cum etiam Pighius in plerisque ſuis invenerit, mirum cur illud recipere timuerit, cum de loco hoc adeo laboraret. Nec melior hic Vorſtius; qui tamen ita quoque in ſuis Codd. & Edd. ant. invenit. *Formatum*, eſt inſtructum mandatis, quae ageret & loqueretur in curia. ſic *ſe formare in mores Regis* Liv. L. I. ſic *formatam admirationem* Suet. in Claud. *tenerae mentes formandae ſtudiis.* ſic VII. 4. 2. *Fictis & compoſitis blanditiis.* VIII. 7. Ext. 2. *Magorum prudentiae ſe formandum tradidit. Donec res bello turbatas, & ſtatum alium ejus regni formandi compoſuiſſent.* ſic plane apud Juſt. ex MSS. XX. 2. Pro *ornatum* legit Gronovius *formatum.* id quod multis aſſerit Graevius. Vide & Scheffer. ad Juſt. II. 11. & me ad Frontinum. PERIZON. Bona pars meorum MStorum *Formatum* exhibet cum Ed. principe. Leid. quint. & Bit. prim. *ſubornatum.* Barb. prim. & Med. ſec. *informatum.* Med. prim. & Harl. *conformatum.* Itaque cum fere omnes Codices eo vergere intelligerem, obſecutus Perizonio ut emendaretur poſtulanti, *formatum*, id quod ſatis multis exemplis ipſe confirmaſſe videtur, reſtitui.

100. *Hannibal*] Duos hic nobis Hannibales exhibent commentatores, quorum priorem Oliverius *ſuperiorem* vocat, illum alterum de quo proximo exemplo, *inferiorem*, haud dubie Hamilcaris filium, omnibus notiſſimum. ceterum vix dijudicabis, num Valerius hunc alium a priore exiſtimarit, alioquin enim in hoc ſecundo exemplo dixiſſet, *Item*, vel, *itidem alter Hannibal.* Niſi quis dicat in ſuperiore exemplo pro *Hannibale* legendum *Himilcone*, quemadmodum Plinius de Viris Illuſtribus habet. Atqui Polybius author Graecus, unde hanc hiſtoriam habent Latini ſcriptores, multos nobis Hannibales exhibet, etiam ante Himilcaris filium. unum tamen inſignem primo Punico bello, qui ejus belli anno tertio Romanis tum Agrigentum obſidentibus egreſſus per medias hoſtium munitio-

Ann. urb. 536. Livius XXII. 23. Plut. Fabio. Front. I. 8. vim [1] ſaluberrimis cunctationibus pugnae ludificantem, ut aliqua ſuſpicione trahendi belli reſpergeret, totius Italiae agros [2] ferro atque igni vaſtando, unius ejus fundum immunem ab hoc injuriae genere reliquit. Profeciſſet aliquid tanti beneficii [3] inſidioſa adumbratio, niſi Romanae urbi & Fabii pietas, & Annibalis vafri mores fuiſſent notiſſimi.

9. Ann. urb. 373 Livius VI. 25. Plutarchus Camillo. Tuſculanis etiam acumine conſilii incolumitas parta eſt. Cum enim [4] crebris rebellationibus meruiſſent, ut eorum urbem funditus Romani evertere vellent, atque ad id exequendum [5] Furius Camillus, maximus dux, validiſſimo inſtructus exercitu veniſſet: univerſi ei togati obviam proceſſerunt, commeatuſque, & cetera pacis munia benigniſſime praeſtiterunt. Armatum etiam intrare moenia paſſi ſunt, nec vultu, nec habitu mutato. Qua conſtantia tranquillitatis non ſolum ad amicitiae noſtrae jus, ſed etiam [6] ad communionem

tiones cum ſuis incolumis evaſit. Idem anno poſtea ejuſdem belli quinto, Romanis novam claſſem in Africam mittentibus, ipſe ad eam conſpiciendam L navibus in Italiam profectus, in eam bene inſtructam armatamque illapſus, ac inopinata vi oppreſſus, naves fere omnes amiſit. ipſe tamen praeter ſpem ſuam ac opinionem omnium, cum paucis ſuorum diffugit. Mox adverſus eandem claſſem Romanam Cornelio miſſam, in cujus locum C. Duillius ſubrogabatur, Hannibal dux factus rurſus infeliciter pugnat. Porro poſt eam pugnam Carthaginem reverſus ab ſuis in Sardiniam cum claſſe mittitur, ac ibi a Romanis concluſus, claſſe fere tota amiſſa, ipſe per hoſtium manus dilapſus, mox a Carthaginienſibus captus & crucifixus occiditur. Haec Polybius L. I ubi ne unum verbum quidem de hoc, quod Valerius refert, vaframento, non omiſſurus, opinor, ſi verum eſſet. Si cum Hannone, qui cum C. Luctatio ultima hujus belli pugna, aut de Hannibale jam dicto, poſtquam cum C. Duillio infeliciter pugnavit, haec dicerentur, vel a Valerio, vel Plinio. plus fidei haberet. Verum C. Duillii nomen requirit ducem primi belli Punici, & plane Hannibalem, de quo diximus, quamvis Polybius nihil dicat. Valerius cautius haec, ac ſpecioſius, differere debuit. Sed Romani ſcriptores hoc habent. GLAREAN. *Itidem Annibal Fabium Maximum.* In Wincheliano & Colonienſi; *Idem Annibal.* male. In Atrebatenſi, & Gemblacenſi, & Campenſi, *Item Annibal*, conciſe; deeſt enim dictio, quae remanſit in Pulmanniano & Suſiano, è quibus libris colligo, legendum eſſe; *Alter item Annibal &c.* Jam enim de Amilcaris filio loquitur. PIGH. *Alter item Annibal. Alter* reſtituit Pighius ex cod. Pulmannn. & Suſiano. In aliis eſt *item Annibal.* VORST. *Alter Annibal* eſt in Ultraj. ſec. Bit. Barb. primis, Med. ſec. primus habet *Alter Annibal*, *al' idem.* Harl. *Alter Fabium Maximum.* ceteri *idem Annibal.* Leid. ſext. *item.* Equidem valde ſuſpicor veram eſſe MSS. Harl. lectionem, atque illud *item Annibal*, e gloſſa eſſe profectum. certe *alter item* pariter in ullo noſtrorum codicum non comperi exſtare; ut *item* ſaltem delendum arbitrer, ſcalpellum tamen hic cohibui.

1. *Saluberrimis cunctationibus pugnae ludificantem*] Voces *ſaluberrimis* & *pugnae* omittit Med. ſec.

2. *Ferro atque igni*] Ultraj. prim. *Ferro igneque.* Med. uterque *Ferro & igne.* in fine, Med. prim. Leid. tert. *Eſſent notiſſimi.* Med. ſec. *eſſent cogniti.* Leid. quart. *Forent notiſſimi.*

3. *Inſidioſa adumbratio ejus*] Vox *ejus* ſuperflua eſt, neque habetur in Suſiano & Pulmanniano. PIGH. *Ejus* habetur in utroque Ultraj. Cop. Leid. quar. Ed. Mog. & reliquis omnibus. Non admodum tamen deſideres.

4. *Crebris rebellationibus*] Sic & VII. 4. I. Vocem *rebellationis*, & nonnullas item alias, Voſſius lib. I. de Anal. c. 23. noſtrum accepiſſe putat à vulgo. VORST.

5. *Furius Camillus maximus dux*] *Maximus*, gloſſema eſt, quod Colonienſi & Wincheliano excluditur. PIGH. *Furius Camillus, maximus dux.* Expunxit Pighius *maximus*, quod in

nem civitatis uſque, penetraverunt. Sagaci hercule uſi ſimplicitate; [7] quoniam aptius eſſe intellexerant, [8] metum officio diſſimulare, quam armis protegere.

At Volſcorum ducis [9] Tulli execrabile conſilium. qui ad bellum inferendum Romanis maxima cupiditate accenſus, cum aliquot adverſis proeliis contuſos animos ſuorum, [10] & ob id paci proniores animadverteret, inſidioſa ratione, quo volebat, compulit. Nam cum ſpectandorum [11] ludorum gratia magna Volſcorum multitudo Romam conveniſſet, conſulibus dixit, *Vehementer ſe timere, nequid hoſtile ſubito molirentur:* monuitque *ut eſſent cautiores*, [12] & protinus ipſe urbe egreſſus eſt. Quam rem conſules [13] ad ſenatum retulerunt: qui, tametſi nulla ſuſpicio ſuberat, auctoritate tamen [14] Tulli commotus, *ut ante noctem Volſci abirent*, decrevit. Qua contumelia irritati, facile impelli potuerunt ad rebellandum. Ita mendacium verſuti ducis, ſimula- 10.

Ann. urb. 264 Livius II. 37. Dionyſ. VIII. Plut. Coriolano.

in duobus codd. id non reperiſſet. Mihi vox minime ſupervacua, omninoque reſtituenda videtur; praeſertim cum & in utroque cod. Brand. eam inveniam. Voluit omnino Valerius in laudem Camilli aliquid adjicere: nimiſque frigidum id fuiſſet, ſi ſcripſiſſet *Furius Camillus dux.* VORST. τὸ *Maximus* exſtat in novem noſtris. & Edd. omnibus. Cop. non illud ſolum ſed etiam *dux* omittit. Utrumque ex genio Valerii judico adeſſe debere. Facit enim ad rem exaggerandam, quod *maximus dux cum validiſſimo venerat exercitu ad evertendam urbem.* In quo notabis etiam de conſilio evertendae urbis Livium nihil dicere, neque etiam Plutarchum.

6. *Ad communionem civitatis uſque penetraverunt*] In Cauchiano plenius; *civitatis, quam uſque cupierant, penetraverunt.* PIGH. *Ad communionem civitatis uſque penetraverunt.* Ita veteres typis expreſſi, & uterque Brandeburg. MS. Pighius tamen unum cod. Cauchianum ſecutus ſcripſit, *ad communionem civitatis, quam uſque cupierant, penetraverunt.* Verum ſatis apparet ineptum gloſſema hoc eſſe. Praepoſitioni *ad* ſubjici *uſque*, ſi verbum *penetrare* ſequatur, reſque ardua ſignificetur, non novum eſt. VORST. Solitarius eſt Pighii codex Cauchianus, illa enim, *quam uſque cupierant*, equidem in nullo nec ſcripto nec edito ſcio inveniri, quorum ad me notitia pervenit. Recte itaque expunxit Vorſtius. Pro *penetraverunt* plerique exhibent *penetrarunt.* Cop. & Ultraj. ſec. *penetravit.*

7. *Quoniam apertius eſſe intellexerant*] Omnes libri veteres, *aptius*, legunt. Non inepte. PIGH. *Quoniam aptius eſſe intellexerant.* Sic MSS. cum Ed. Mog. Mediol. Aſcenſ. Sed Ven. Ald. Colin. Gryph. Steph. *Apertius. Aptius*; convenientius. & ad veniam parandam accommodatius.

8. *Metum officio diſſimulare*] Edd. ante Pighium praeter Mog. habent *officiis*, quod exſtat in Bit. prim. & Med. ſec. ceteri *officio* retinent, ut emendavit Pighius.

9. *Tulli*] Multi MSS. *Tullii.*

10. *Et ob id paci proniores*] Cop. *Promptiores.* idem, *quo volebat impulit.* idem *maxima Volſcorum multitudo.* Idem, *hoſtile ſub eo moliretur.*

11. *Ludorum gratia*] Deeſt ingrata illa *gratia* in lib. Dan. COLER. *Spectandorum Ludorum gratia.* Mira audacia Coleri, quod cum ab uno cod. P. Danielis vocem *gratia* abeſſe videret, illico eam expunxit, & ingratam hic eſſe ſcripſit. VORST. Retinetur quoque in noſtris, credo, omnibus. Sed Med. ſec. pro ea, *cauſſa* habet. vide ſupra L. I. I. I. *Percipiendae ſacrorum diſciplinae gratia traderentur.* ubi illam vocem quoque Lipſius jubebat expungi.

12. *Et protinus urbe egreſſus eſt*] Uterque Med. *protinuſque urbe.* Cop. & Harl. *& protinus ipſe urbem egreſſus eſt.*

13. *Ad ſenatum retulerunt*] Sec. Ultraj. uterque Med. Cop. tres Leid. Harl. Barb. prim. Ed. Mog. & Med. *Detulerunt.* Liv. *conſules cum ad patres rem dubiam ſub cer-*

latione benevolentiae involutum, duos ſimul populos feſellit: Romanum, ut inſontes notaret: Volſcum, ut deceptis iraſceretur.

to auctore detuliſſent, de eadem re, L. II. 39.

14. *Tulli motus*] Nonnulli ſcripti Codices *commotus*, item *Tullii*.

CAPUT IV.

[1] DE STRATAGEMATIS.

ROMANORUM.

1. *Tulli Hoſtilii regis.*
2. *Sex. Tarquinii L. F.*
3. *Obſeſſorum in Capitolio.*
4. *M. Livii, C. Claudii Coſſ.*
5. *Q. Metelli Macedonici.*

EXTERNORUM.

1. *Agathoclis, Syracuſanorum regis.*
2. *Annibalis Poeni.*

[2] Illa vero pars calliditatis egregia, & ab omni reprehenſione procul remota, cujus opera, quia [3] appellatione noſtra vix [4] apte exprimi poſſunt, [5] Graeca pronuntiatione *Strategemata* dicuntur.

1. Omnibus militaribus copiis Tullo Hoſtilio [6] Fidenas aggreſſo, quae [7] ſurgen-

1. *De Stratagematis*] Plerique MSS. habent *ſtratagemata*, duo, *de ſtratagematibus*, unus, de *Stratagemate.*

2. *Illa vero calliditas egregia, & ab omni prorſus reprehenſione procul remota*] Magis placet manuſcripta lectio; *Illa vero pars calliditatis egregia, & ab omni reprehenſione procul remota.* Concurſus enim adverbiorum *prorſus*, & *procul*, non parum offendit. PIGH. Confirmant hoc omnes noſtri MSS. niſi quod *prorſus*, ceu *procul* deeſt in utroque Ultraj. & Leid. quinto. cum MSS. conſentiunt Edd. Mog. & Mediol.

3. *Appellatione noſtra*] Cicero tamen circumlocutus eſt libro tertio, De natura Deorum, *conſilium imperatorum.* Alibi Valerius τὸ στρατήγημα videtur non incommode expoſuiſſe *Vaframentum.* Virgilius *Dolum* non veritus eſt appellare. Et ita Polyaenus: Ἀνδρεία μὲν γὰρ ὅστις βίᾳ χρησάμενος πολεμίων μαχομένων ἐκράτησεν. εὐβουλία δὲ, ἀμαχεὶ τέχνῃ καὶ δόλῳ περιγενόμενος. COLER. *Appellatione noſtra vix exprimi poſſunt.* Cicero tamen in l. III. de nat. D. *conſilium imperatorium* vocat. Frontinus in praef. *ſolertia facta*, & Nepos in Eum. *callida inventa* dicit. VORST. *Noſtra* deeſt in MSS. octo, pro qua voce ſubſtituunt uterque Med. Copeſ. Leid. ſext. *Latina.* an vox illa omiſſa propter affinitatem ultimarum ſyllabarum in *appellatione*, cauſſam dedit, ut *noſtra* deinde adderetur, ne hiulca & manca eſſet oratio? Non auſim tamen hoc adfirmare, quod ſciam, quantopere Valerius pronomen *noſter* pro *Romano*, aut *Latino* amet adhibere. *Noſtra* etiam habent Edd. veteres.

4. *Apte exprimi poſſunt*] Ultraj. ſec. Med. prim. Leid. quint. *Aperte.* pro *pronunciatione*, Leid. ſec. *Appellatione.*

5. *Graeca pronuntiatione ſtrategemata*] Ita ſcribere malo quam *ſtratagemata*: quia Graecum eſt στρατηγήματα. Et habet ita unus cod. Brand. VORST.

6. *Fidenas aggreſſo*] Lege eundem Polyaenum libro VIII. COLER. *Tullo Hoſtilio Fidenas aggreſſo.* unus Leid. ſext. habet *Tullio Hoſtilio*; ceteri omnes vel *Tullus*, vel *Tullius Hoſtilius Fidenas aggreſſus.* Neque aliter Edd. Mog. Ven. & Mediol. Quamvis ſententia non cohaereat. Male itidem omnes, etiam Vorſtius, poſt *docuerunt*, collocarunt diſtinctionem maxi-

gentis imperii noſtri incunabula crebris rebellationibus torpere paſſae non ſunt, finitimiſque tropaeis ac triumphis alitam virtutem ejus, ſpes ſuas ulterius promovere docuerunt, [8] Metius Fufetius, dux Albanorum, dubiam & ſuſpectam ſemper ſocietatis ſuae fidem repente in ipſa acie detexit. Detecto enim Romani exercitus latere, in proximo colle conſedit, pro adjutore ſpeculator pugnae futurus; ut aut victis inſultaret, aut victores feſſos aggrederetur. [9] Non erat dubium quin ea res militum noſtrorum animos debilitatura eſſet; cum eodem tempore & hoſtes confligere, & auxilia deficere cernerent. Itaque ne id fieret, Tullus providit. concitato enim equo [10] omnes pugnantium globos percurrit, [11] praedicans *ſuo juſſu ſeceſſiſſe Metium; eumque cum ipſe ſignum dediſſet, invaſurum Fidenatium terga.* Quo imperatoriae artis conſilio metum fiducia mutavit; proque trepidatione, [12] alacritate ſuorum pectora replevit.

Ann. urb. 90. Livius I. Dionyſ. III. Polyaen. VIII.

[13] At

maximam; cum connectenda ſint, *Tullo aggreſſo Metius detexit.* Unde tamen tanta in MSS. corruptio? An vicinia literarum duplicem etiam hîc fraudem intulit? Scripſitque Auctor? *cum omnibus militaribus copiis Tullus Hoſtilius Fidenas aggreſſus eſſet.*

7. *Surgentis imperii*] Bit. prim. *Conſurgentis.* Med. prim. *Surgentia.* tum Harl. Bit. prim. *finitimis quoque tropaeis.*

8. *Metius Suffetius*] Ultraj. prim. *Mettius Suffectius.* ſec. *Metius Fuſetius.* Cop. *Metius Sufetius.* Leid. ſext. *Metius Sulphetius.* Ed. Mog. *Metius Sufecius.* ſimilis varietas etiam apud alios occurrit. Sed oſtenderunt jam viri eruditi potius *Metius Fufetius* eſſe ſcribendum. vide quos citat Cl. Dukerus ad Florum L. I. 3. & teſtatur Sigonius habuiſſe ſe aliquot Valerii Maximi exemplaria, in quibus ita legeretur. Vide illum omnino cap. 47. Emend. in Robortelli cap. 52. Theſ. Crit. Tom. 2. p. 242 Vide etiam Servium & Pierium ad Virg. L. VIII. Aeneid. v. 682.

9. *Non erat dubium quin ea res militum noſtrorum animos debilitatura eſſet*] Copeſ. *Non erat quin ea res militum noſtrorum animos debellatura eſſet. Debilitare* ſimiliter uſurpat Nepos in Dat. c. 6. *Ne cognita filii morte animi militum debilitarentur.* Cic. in Orat. c. I. *Qui debilitati deſperatione experiri id nolent, quod ſe aſſequi poſſe diffidant.*

10. *Omnes pugnantium globos praecurrit*] Vetus recte, *percurrit.* Miſcuit ſe globis, non *praecurrit.* LIPS. *Omnes pugnantium globos percurrit.* Aldus & Chalcoc. *praecurrit.* Sed aptius eſt *percucurrit*, quod vetus editio Martini Herbipolenſis; vel *percurrit*, quod uterque cod. Brand. habet. Lipſius quoque in vetere cod. reperit *percurrit*: idque rectius eſſe judicat; quia Tullius Hoſtilius ſine dubio globis ſe miſcuerit. VORST. Cop. Ultraj. prim. Leid. quint. Harl. Bit. & Med. primi *praecucurrit.* Barb. prim. *procucurrit.* Ultraj. ſec. Ed. Mog. *percurrit.* quod etiam in aliquo Gudianorum codicum videtur fuiſſe; adſcriptum enim video inter varias lectiones, ſed non additur ex quo codice. Ceteri ſervant *praecurrit.* Perizonius notandum admonebat in codice Copeſiano τὸ *praecucurrit.* Multo tamen magis cum Lipſio probem *percurrit*, vel *percucurrit.* Quid enim ſignificaverit *praecucurrit*? an? ad prima ſigna advolavit? certe in prima acie ipſum pugnaſſe cum ex hiſtoricis hoc factum ejus narrantibus, dum dicunt ipſum tam clara voce dixiſſe, *ſuo juſſu abire Metium*, ut ab ipſis hoſtibus poſſet audiri, ſatis liquet, & hoc quoque poſtulat nota Tulli virtus militaris. *Percucurrit* vero *globos*, eſt, ipſum omnibus ordinibus obequitaſſe, omnia agmina, quanta fieri poterat feſtinatione, adiiſſe, ut ita animos confirmaret. Ceterum bene Pighius *omnes pugnantium globos* edidit, ſic enim jubent MSS. & Ed. Mog. cum reliquae τὸ *omnes* omiſerint.

11. *Praedicans ſuo juſſu*] Narrat hiſtoriam fuſe Servius ad VIII. Aeneid. COLER. *Suo* deerat in Barb. prim.

12. *Alacritate ſuorum pectora implevit*] Cop.

 cla-

2. [13] At ne continuo à noſtris regibus recedam, Sex. Tarquinius, [14] Tarquinii filius, indigne ferens quod patris viribus expugnari Gabii nequirent, valentiorem armis excogitavit rationem, qua [15] interceptum illud oppidum Romano imperio adjiceret. [16] Subito namque ſe ad Gabinos contulit, tanquam parentis ſaevitiam & verbera, quae voluntate ſua perpeſſus erat, fugiens: ac paulatim uniuſcujuſque fictis & compoſitis blanditiis alliciendo benevolentiam, ut apud omnes plurimum poſſet, conſecutus, familiarem ſuum ad patrem miſit, indicaturum, [17] *quemadmodum cuncta in ſua manu haberet*; & quaeſiturum *quidnam fieri vellet*. [18] Juvenili calliditati ſenilis aſtutia reſpondit. Siquidem re eximia delectatus Tarquinius, fidei autem

Ann. urb. 225. circiter. Livius I. Dionyſ. IV. Florus I. 7. Front. I. 1.

claritate. Barb. & Med. primi *pro qua trepidatione.*

13. *At ne continuo a noſtris regibus recedam*] MSS. duodecim *Et ne continuo.* Sed aliter omnes editi cum Copeſiano. Pro *recedam* Med. ſec. *recedamus.* prim. *recedendam.*

14. *Tarquinii filius*] Polyaenus vocat νεώτατον τῶν παίδων Σέξτον. COLER. Vide ſupra v. 6. 1. *Arunte Tarquinii Superbi filio.* Credo & hic delendum prius *Tarquinius.* PERIZON. Pro vulgata lectione ſtant MSS.

15. *Interceptum id oppidum*] Plerique MSS. cum Ed. Mog. *Interceptum illud oppidum.*

16. *Subito namque ſe ad Gabinos contulit*] Sic reſtituit Pighius convenienter Ed. Mog. & MSS. octo. ceterae editiones *Gabios* praeferunt cum Barb. prim. Med. utroque Leid. prim. & quart.

17. *Quemadmodum cuncta in ſua manu haberet*] Elegantior Wincheliani lib. lectio, *Quemadmodum in ſua manu haberet univerſa.* Sic etiam in Colonienſi. PIGH. *Cuncta* retinent omnes MSS. noſtri cum omnibus Edd. Bit. prim. *Cuncta in ſua manu teneret.*

18. *Juvenili calliditati ſenilis aſtutia reſpondit. Siquidem re eximia delectatus Tarquinius, fidei autem nuncii parum credens nihil reſpondit*] Malim *eximie. rem* intelligit, quod filius eo rem aſtu & calliditate ſua redegerat, ut omnia in poteſtate ſua haberet Gabiis. PERIZON. *Fidei autem nuntii parum credens.* Harl. Barb. Leid. Ultraj. primi *fide autem*, item Ultraj. prim. *parum fidens*, Bit. prim. *aut parum aut nihil reſpondit.* τὸ *credens* abeſt etiam a Barb. prim. & Leid. prim. ac ſec. Leid. ſext. vero. *parum credulus.* & ſic uterque Duacenſis, & Lipſ.

19. *Cauſſam altius argumenti pervidit*] In manuſcriptis; *alterius argumenti.* malim, *altioris argumenti.* PIGH. *Cauſam alterius argumenti pervidit.* Aldus & Chalcoc. perperam ediderant *cauſſam altius argumenti.* Monet igitur Pighius in codd. MSS. reperiſſe ſe *alterius argumenti.* Quod idem tamen non probat; ſed adhuc aliter emendandum putat; & quidem *altioris arg.* Eumque Colerus ac Thyſius ſunt ſecuti. Ego non dubito quin lectio genuina ſit quam in codd. MSS. reperit Pighius, & uterque cod. Brand. itemque vetus editio Martini Herbip. habet *alterius argumenti.* Dixerat Valerius de Tarquinii tum ſilentio, tum facto quodam. Vult ergo filium alterius, id eſt, unius ex duobus, argumenti ſive indicii, quo ſcilicet altiſſima capita papaverum pater baculo decuſſiſſet, cauſſam pervidiſſe. VORST. *Cauſſam altioris argumenti pervidit.* Ita Pighius, non male forſan. Sed in omnibus codd. eſt *alterius.* quod male & inepte Vorſtius explicare conatur. Nullo enim modo ſeparari poſſunt, *factum illud & ſilentium patris*, ut qui unum intelligeret utrumque intelligeret, & contra. Sed neque τὸ *argumenti* placet, niſi forte pro hiſtoria ſeu fabula ſumere velis, vel aſtutiam interpretari, quaſi, ab *argutia* deductum. *legendum* forte, *cauſſam latentis vaframenti:* qua voce praecedente capite ſaepiſſime eſt uſus. ſic *vafrum* ex. ſeq. PERIZON. Omnes MSS. cum Ed. Mog. & Ven. habent *alterius.* Sed Leid. ſec. *alterius cauſſae argumentum*, prim. *alterius argumentum.* Med. ſec. *alterius argumeni.* in Ed. Mediol. eſt *altius*, ipſe tamen Oliverius explicat *alterius* hoc modo. Praevidit rem illam, quam praeſente nuncio pater fecerat, ad aliud ſpectare; neque id fruſtra eum feciſſe, ſed latentem in eo cauſſam exiſtere. Aſcenſius vero τὸ *altius* interpre-

tem nuntii parum credens, nihil reſpondit; ſed ſeducto eo in hortum, maxima & altiſſima papaverum capita baculo decuſſit. Cognito adoleſcens ſilentio patris ſimul ac facto, [19] cauſſam alterius argumenti pervidit: nec ignoravit praecipi ſibi, *ut excellentiſſimum quemque Gabinorum, aut exilio ſummoveret, aut morte conſumeret.* Ergo ſpoliatam bonis propugnatoribus civitatem [20] tantum non vinctis manibus ei tradidit.

Illud quoque à majoribus & conſilio prudenter, [21] & exitu feliciter pro- 3.
viſum. Cum Urbe capta Galli Capitolium obſiderent, ſolamque potiendi Ann. urb. 363. Livius
ejus ſpem [22] in fame obſeſſorum repoſitam animadverterent, [23] perquam v. 48. Ovid. Faſt.
cal- vi. 379.

pretatur *profundius.* Equidem *argumenti*, quid hic ſignificet non video. Conjicio legendum. *Cauſſam alterius arguta mente*, vel potius, *acuta mente pervidit.* Nam quod quidam MSS. hic habent *praevidit* nihili faciendum eſt. Vide ſupra L. II. 6. 12.

20. *Tantum non vinctis manibus*] Deſunt haec in Med. prim. & Lipſ. Ultraj. prim. *tamquam vinctis manibus.* Leid. prim. *tantummodo.* Med. ſec. *civitatem ſine ulla dimicatione patri tradidit.* Copeſ. *civitatem ſine ulla dimicatione vinctis manibus patri tradidit.* crediderim tamen, *ſine ulla dimicatione*, gloſſema eſſe & *vinctis manibus.*

21. *Et exitu feliciter proviſum. Cum enim urbe capta*] Non diſſecat orationem liber Campenſis, & melius ita cohaerebit ſententia; *Et exitu feliciter proviſum, cum urbe capta Galli, &c.* PIGH. *Illud quoque a majoribus ac prudenter proviſum, cum urbe capta Galli Capitolium obſiderent, ſolamque potiendi ejus ſpem in fame obſeſſorum repoſitam animadverterent. Perquam callido enim genere conſilii, unico perſeverantiae irritamento victores ſpoliaverunt. Pares enim &c.* Ita Pighius ex nonnullis codd. & eum ſecutus Vorſtius; licet plerique codd. & anteriores Edd. aſſentiente meo MSto. multo melius & concinnius habeant *proviſum. Cum enim u. c. Cap Gal. obſ. ſo. pot ej. ſp. in fame eorum rep. an. percallido genere conſilii Romani uſi, unico perſeverantiae irr. victores exſpoliaverunt.* Sic MSS. Recte. niſi quod τὸ *Romani* ſuſpectum quaſi ex Gloſſa ſit ortum. Malim etiam *perquam callide*, ſi ita ceteri MSS. habent. Peſſime vero a Pighio tam propinquis in locis repetitur τὸ *enim. Perquam callido enim conſ. & pares enim.* PERIZON. Cum Copeſiano & antiquis Edd. conſentiunt duodecim noſtri MSS. In dimidia tamen eorum parte, atque Ed. Mog. *Romani uſi* omittitur. Quare partim veterem lectionem revocavi, haec, quoniam mihi quoque olere gloſſam videbantur, addere non ſuſtinui. Verbum *ſpoliaverunt*, pendet a commodiſſime ſubintellecto *majores.* Non male etiam Barb. prim. Ultraj. prim. & Leid. ſext. omiſſa praepoſitione. *Illud quoque majoribus proviſum.* Cic. L. IV. in Ver 42. *Verumtamen ita mihi res tota proviſa atque praecauta eſt.* Nec tamen alterum minus eſt frequens. L. II. ad Att. I. *Quod tamen a me ita praecautum atque proviſum eſt.* Plura exempla dabit J. Waſſe ad Sall. B. Jug. c. 53. Porro tres habent, *conſilio prudenti, & exitu felici.*

22. *In fame eorum repoſitam*] Suſianus & Pulmannianus recte, *In fame obſeſſorum repoſitam.* PIGH. *Spem in fame obſeſſorum repoſitam. Obſeſſorum* reſtituit Pighius è cod. Suſiano & Pulmann. Alii, *in fame eorum.* VORST. Plerique MSS. & omnes Edd. habent, *eorum.* Uterque Med. tamen *obſeſſorum* videtur praeferre. Nihil enim ex iis notatum reperio, cum collatio inſtituta ſit ad editionem Coleri, quae *obſeſſorum* habet. Quare hoc intactum reliqui, vereor tamen ut ita ſcripſerit auctor. *Eorum* enim ſi legas, clarius omnia ad majores referri videntur.

23. *Perquam callido genere conſilii Romani uſi unico perſeverantiae*] Nova periodus, quae ita rectius in Atrebatenſi, & quatuor aliis exemplaribus: *Perquam callido enim genere conſilii unico perſeverantiae irritamento, &c.* Reliqua in vulgatis libris ſuperabundant. PIGH.

24. *Panes enim jacere compluribus ex locis coeperunt*] Med. ſec. *Compluribus ſpargere locis.* prim. *jacere compluribus locis.* ſic quoque Copeſ. Sed Edd. Mog. cum utroque Ultraj. *e locis.* paulo ante Copeſ. *Victores expoliaverunt.*

25. *Quo ſpectaculo obſtupefactos*] Sic recte

callido genere conſilii, unico perſeverantiae irritamento, victores ſpoliaverunt. [24] Panes enim jacere compluribus ex locis coeperunt. [25] Quo ſpectaculo obſtupefactos, infinitamque frumenti abundantiam noſtris ſupereſſe credentes, ad pactionem omittendae obſidionis compulerunt. Miſertus eſt tunc profecto Jupiter Romanae virtutis, praeſidium ab aſtutia mutuantis, cum [26] in ſumma alimentorum inopia projici [27] praeſidia inopiae cerneret. Igitur ut vafro, ita periculoſo conſilio ſalutarem exitum dedit.

4 Ann. urb. 546. Polyb. 11. Livius XXVII. 43. Front. I. I.

Idemque Jupiter poſtea praeſtantiſſimorum ducum noſtrorum ſagacibus conſiliis propitius aſpiravit. Nam cum [28] alterum Italiae latus Annibal laceraret, alterum invaſiſſet Aſdrubal, ne duorum fratrum junctae copiae intolerabili onere feſſas ſimul res noſtras urgerent, hinc Claudii Neronis vegetum conſilium, illinc Livii Salinatoris inclyta providentia effecit. Nero enim compreſſo à ſe in Lucanis Annibale, praeſentiam ſuam, quoniam ita

Pighius; antea legebatur *Obſtupefacti*. Sed non in Mog. neque etiam in MSS. praeter Barb. prim. deinde nonnulli, *obmittendae obſidionis*.

26. *In ſumma alimentorum inopia.* Praepoſitio *in* deeſt in MSS. undecim. in quibuſdam deeſt *projici* cum Ed. Mog. hoc modo *cum ſumma alimentorum inopia praeſidia inopiae cerneret*. Unde ſuſpicaretur quis argutae brevitatis amans verum eſſe, quod dat Barb. prim. *Quum ſummam alimentorum inopiam praeſidia inopiae cerneret.* Cui tamen non adſenſerim.

27. *Praeſidia inopiae*] Jupiter Piſtor hinc natus. Lactantius libro primo, capite trigeſimo. Hujus Feſtum VI. Id. Jun. celebrabatur, teſte Ovid. VI. Faſt. COLER. *Projici praeſidia inopiae cerneret.* Hinc Jupiter *Piſtor* appellatus. Cujus feſtum VI. Id. Jun. celebratum, teſte Ovidio in l. VI. Faſt. Vide & Lactantium l. I. c. 30. VORST. Supinam negligentiam Vorſtii in deſcribendis aliorum notis, ſpecta hic mihi. Locus enim Lactantii eſt cap. 20. de Fal. Rel. non *trigeſimo*, ut ſecutus Colerum, non inſpecto auctore ipſo, ſcribit. *Eodem tempore Jovi quoque Piſtori ara poſita eſt, quod eos in quiete monuiſſet; ut ex omni frumento, quod haberent, panem facerent, & in hoſtium caſtra jactarent: eoque facto ſoluta eſt obſidio, deſperantibus Gallis inopia poſſe ſubigi Romanos.* ubi obſervat Cellarius, de ſomnio hoc ſilere hiſtorias. Clare tamen tradit hoc Ovid. L. VI. Faſt. 385.

Jam ducibus ſomnum dederat labor. increpat illos
Jupiter: & ſacro quid velit ore docet.
Surgite, & in medios de ſummis arcibus hoſtes
Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
Somnus abit, quaeruntque novis ambagibus acti,
Tradere quam nolint, & jubeantur, opem.
Ecce Ceres viſa eſt, jaciunt Cerealia dona:
Jacta ſuper galeas ſcutaque longa ſonant.

28. *Alterum Italiae latus*] Diſſimulandum hoc erat, ſi non veritati hiſtoriae adeo adverſum eſſet. Alterum latus Italiae Lucaniam regionem exhibet Oliverius, alterum Brutios in Umbria. Quis umquam Brutios in Umbria legit? Hannibal vexabat tum Lucanos tum Brutios in Orientali latere Italiae; Haſdrubal ab occaſu tum Umbris imminebat, non Brutiis. At talia multa tranſilimus, authoris enim locos praecipue in animo eſt emendare, commentatorum errores obiter aliquando attingere. Badius certe hic ſecutus eſt Oliverii errorem, ad Geographica non ſatis attentus. GLAREAN.

29. *Solo vix unum exercitum capiente*] Uterque Med. & Ultraj. prim. *Capienti.* & ſic Aſcenſ. quaſi penderet a verbo *inſeruit*. Maluit tamen intelligere eum *inſeruiſſe alterum exercitum caſtris* ut *Tribunos enim* &c. *juſſit*, per parentheſin ſint inſerta.

30. *Quam ab utriuſque virtute proſterneretur*] In Suſiano, Wincheliano, & Colonienſi; *Quam ab utriſque proſterneretur.* Optime. PIGH. *Ab utriſque proſterneretur.* Ita Pighius ex tribus codd. legere maluit, quam ut Aldus ediderat, *utriuſque virtute proſterneretur.* Codices tamen Brandeb. editioni Aldinae conſonant.

ita ratio belli deſiderabat, mentitus hoſti, ad opem collegae ferendam per longum iter celeritate mira tetendit. Salinator in Umbria apud Metaurum flumen proximo die dimicaturus, ſumma cum diſſimulatione Neronem caſtris noctu recepit. *Tribunos* enim *à tribunis*, *centuriones à centurionibus*, *equites ab equitibus*, *pedites à peditibus excipi* juſſit: ac ſine ulla tumultuatione, [29] ſolo vix unum exercitum capiente, alterum inſeruit. Quo evenit ne Aſdrubal cum duobus ſe conſulibus proeliaturum prius ſciret, [30] quam utriuſque virtute proſterneretur. Ita illa toto terrarum orbe infamis [31] Punica calliditas Romana eluſa prudentia Annibalem Neroni, Aſdrubalem Salinatori decipiendum tradidit.

Memorabilis etiam conſilii Q. Metellus. Qui [32] cum proconſule bel- 5.
lum in Hiſpania adverſus Celtiberos gereret, urbemque [33] Contrebiam, caput

nant. VORST. Quomodo, ſi duo fuere tantum conſules, potuit dicere *utrique* & non *uterque*? Certe locum illud haberet, ſi duo jam ante fuiſſent coſſ. & duo novi ſuperveniſſent. tum MS. ut & Brandebb. ac omnes exceptis tribus Pighii habent, *quam utriuſque virtute proſterneretur*; quod non rejicere Pighius, recipere Vorſtius debuiſſet. PERIZON.

31. *Punica calliditas Romana eluſa prudentia Annibalem Neroni, Aſdrubalem Salinatori decipiendum tradidit*] Falſa eſt oratio atque etiam manca, quam ita reſtituimus ex Suſiano & Pulmanniano; *Ita illa tota terrarum orbe infamis Punica calliditas fruſtrata fuit*; *Romana prudentia Annibalem Neroni, &c.* PIGH. *Punica calliditas Romana eluſa prudentia Annibalem Neroni, Aſdrubalem Salinatori decipiendum tradidit.* Pighius orationem hanc falſam & mancam eſſe putat, exque cod. Suſiano & Pulmann. ita reſtituendam, *Punica calliditas fruſtrata fuit*; *Romana prudentia Annibalem Neroni* &c. Atque eam lectionem Colerus & Thyſius ſecure & ſecuti ſunt. Ego non dubito quin lectio altera, qnam uterque etiam cod. Brand. habet, ſit melior. Neque vero quicquam ea falſi aut manci habet; modo recte intelligatur. Non dicit, *Punicam calliditatem Annibalem Neroni decipiendum tradidiſſe*; ſed *Punicam calliditatem*, *prudentia Romana eluſam*, *Annibalem Neroni decipiendum trad.* Calliditas eluſa, id eſt, ſi eludatur, poteſt omnino aliquem alicui decipiendum tradere. Quod cum non caperent librarii, putarunt aliquid excidiſſe, & *fruſtrata fuit* adjecerunt. VORST. cum Brand. tota noſtrorum cohors conſentit. Leid. prim. habet *clauſa*, ſed hoc manifeſte ex *eluſa* corruptum eſt. Recepi itaque, quia videbam hoc velle MSS. & editos omnes libros. Solus Leid. quint. habet, *quam utriſque proſterneretur.* tert. *ab utriſque utriuſque virtute.* Alioquin non mutaſſem. nam *utriſque* etiam de duobus dici poſſe oſtendi ad L. VI. 5. Ext. 3. & obſervavit poſtea Perizonius adſcribens margini L. VII. 7. 2. *Utraque haec.*

32. *Cum proconſule bellum in Hiſpania gereret*] Unus cod. Brand. *proconſul*; alter *in Hiſpaniam*: quorum neutrum ſine exemplo eſt. VORST. *Proconſul* habent aliquot etiam e noſtris. Ultraj. prim. delet *qui*.

33. *Contrebiam*] Alii *Trebiam* vocant. Sed plures *Contrebiam*. Virgilius VII. Aeneid. *Mutuſcam* indigitat. Servius: *Haec Trebia poſtea dicta eſt, quam modo Tribulam dicunt: apud quam Annibal delevit populum Romanum.* Eſt & flumen *Trebia* apud Plinium, Strabonem, Silium libro IV. COLER. Neſcio quinam ſint illi, qui *Contrebiam* Celtiberorum oppidum *Trebiam* vocarint, niſi MStos intellexerit; in quibus tantum non omnibus ſic ſcribitur. Inſigniter errare hic Colerum adſcripſit Perizonius, & recte quidem. Nihil enim huc facit vel *Trebula* quae *Mutuſca* fuit cognominata, vel flumen *Trebia*; quorum hoc in Padum prope Placentiam decurrit, illa ſexaginta tantum ſtadiis a Rheate remota, ut ex Dion. Halic. L. I. 14. obſervarunt Geographi.

34. *Viribus expugnare non poſſet*] *Viribus* deeſt in utroque Med.

35. Dia

Ann. urb. 611 Florus II. 17. Front. I. I. ſimile quid de Metello Pio. A. Victor LXI.

put ejus gentis, [34] viribus expugnare non poſſet, intra pectus ſuum [35] diu multumque conſiliis agitatis, [36] viam reperit qua propoſitum ad exitum perduceret. Itinera magno impetu ingrediebatur: deinde alias atque alias regiones petebat. [37] Modo hos obſidebat montes: paullo poſt ad illos transgrediebatur; cum interim tam ſuis omnibus, quam ipſis hoſtibus ignota erat cauſſa [38] inopinatae ejus ac ſubitae fluctuationis. Interrogatus quoque à quodam amiciſſimo ſibi, *quid ita ſparſum & incertum militiae genus ſequeretur:* [39] *Abſiſte*, inquit, *iſtud quaerere. nam ſi hujus conſilii mei* [40] *interiorem tunicam conſciam ſenſero, continuo eam cremari jubebo.* Quorſum igitur iſta diſſimulatio erupit? aut quem finem habuit? [41] Poſtquam vero & exercitum ſuum ignorantia, & totam Celtiberiam errore implicavit, cum alio curſum direxiſſet, ſubito ad Contrebiam reflexit, eamque inopinatam & attonitam oppreſſit. Ergo niſi mentem ſuam dolos ſcrutari coëgiſſet, [42] ad

35. *Diu multumque*] MSS. *diu ac multum*, vel *multum ac diu* majore longe numero exhibent.

36. *Viam reperit, qua propoſitum ad exitum perduceret*] Bit. prim. *produceret*. Leid. prim. *deduceret*. Med. prim. *propoſitum perficere*. Barb. prim. *Itinera aggrediebatur*.

37. *Modo hos obſidebat montes, paulo poſt ad illos transgrediebatur*] In MSS. Octo & plerisque editis deeſt *modo*. Sed ſervat Ed. Mog. & Mediol. cum Leid. quint. Ultraj. ſec. Bit. ac Barb. prim. ſunt etiam, qui habent, *paulo poſt ad alios transgrediebatur*. ut eſt in Mog. & Mediol.

38. *Inopinatae ejus ac ſubitae fluctuationis*] *Ejus*, quod non valde deſideres, abeſt a Med. prim. Cop. & Leid. quint. In eadem periodo Leid. ſec. & ſext. *tam ſuis omnibus, quam ſuis hoſtibus*.

39. *Abſiſte, inquit, iſta quaerere*] Uterque Med. *Abſtine, inquit*; porro complures *iſtud quaerere*, ut edebatur ante Pighium, & melius unam rem quaerenti convenit. Liv. L. VII. 25. *Abſiſterent imperare iis, quorum auxilio egerent*. Phaed. L. III. 2. *Vos timere abſiſtite*. ubi Gudius mavult *timore*. & ſic Liv, L. XXIV. 20. *Tamen ſpe labefaciendae fidei haud abſiſtens*. Sed nihil hoc erat neceſſe, alterum enim aeque bonum eſt.

40. *Interiorem tunicam conſciam ſenſero*] MSS. ſatis multi *conſciam eſſe ſenſero*, ut eſt in Mog. & Mediol.

41. *Poſtquam vero exercitum ſuum*] An *enimvero?* PERIZON. Med. prim. delet *vero*. ut ſit reſponſio ad propoſitam quaeſtionem. Haud profecto abſurde. Ultraj. ſec. *vera*. an ſcripſit *veri?* ut ſit, *poſtquam & exercitum ſuum implicavit ignorantia veri*.

42. *Ad ultimam ſenectutem apud moenia Contrebiae armato ſedendum foret*] Pro *ſedendum fuiſſet*. Praecedit enim *Niſi mentem ſuam dolos ſcrutari coëgiſſet*. Sic & ſupra VII. 3. ext. 6. *Nullam partem defenſionis odio obſeratae aures reciperent*, pro *recepiſſent*. Ubi itidem praeceſſerat pluſquamperfectum *objeciſſet*. Sic & paulo poſt, *Si Syracuſarum moenia tueri perſeveraſſet, illa belli malis urgerentur*. Ceterum *ſedere* eſt pro *deſidere*, *morari*. Nepos XIV. 8. 1. *Tamdiu uno loco ſedere*. Lucanus Lib. II. *Quamvis fortiſſima pubes his ſedeat caſtris*. VORST. Etiam hic MSS. *Trebiam*, & *Trebiae* longe maximo numero. pro *direxiſſet* Leid. quint. *dirigeret*. Et *attonitam* delet Copeſ.

43. *Agathocles autem Syracuſarum moenia ſi tueri perſeveraſſet*] Inepte repetitur hic nomen *Agathoclis*, quod ex dictatis ludimagiſtri inſertum veram lectionem vitiavit. Placet igitur ea, quae eſt in Atrebatenſi, Gemblacenſi & Cauchiano, *Age ſi Syracuſarum moenia tueri perſeveraſſet*. Cujus item remanent indicia in Wincheliano & Campenſi. PIGH. *Agathocles age ſi Syracuſarum moenia tueri perſeveraſſet*. Pighius nomen *Agathoclis* hic expunxit, quod inepte illud hic repeti putaret, nec in quibuſdam codd. reperiret. Abeſt ſane & ab uno cod. Brand. Nec tamen ſupervacuum pu-

42 ad ultimam ei ſenectutem apud moenia Contrebiae armato ſedendum foret.

EXTERNA.

43 Agathocles autem, Syracuſanorum rex, 44 audaciter callidus. Cum enim urbem ejus majore ex parte Carthaginienſes occupaſſent, exercitum ſuum in Africam trajecit; ut metum metu, vim vi diſcuteret: neque ſine effectu. Nam repentino ejus adventu perculſi Poeni, libenter incolumitatem ſuam ſalute hoſtium redemerunt, pactique ſunt ut eodem tempore & Africa Siculis, & Sicilia Punicis armis liberaretur. 45 Age ſi Syracuſarum moenia tueri perſeveraſſet, illa belli malis urgerentur, bona pacis fruenda ſecurae Carthagini reliquiſſet. Nunc inferendo quae patiebatur, dum alienas potius laceſſit opes, quam ſuas tuetur, quo aequiore animo regnum deſeruit, eo tutius recepit. 1. Diodor. de reb. Alex. Juſtin. XXII. 5.

46 Quid Annibal Cannenſi proelio? nonne aciem noſtram prius quam ad di- 2.

putem; quod proxima ſuperiore periodo non de Agathocle, ſed de Poenis pronuntiatum aliquid erat. VORST.

44. *Audaciter callidus*] Nonnulli *audacter*. item *transjecit*. Nec non *metu metum vi vim*. tum *nec ſine effectu*. tum Med. uterque, *Incolumitatem ſuam ſalute hoſtium tutati ſunt pactique*.

45. *Age ſi Syracuſarum moenia tueri perſeveraſſet*] *Age* non habet locum, niſi in exhortatione vel interrogatione. MS. *Agathocles age Syrac. moen. ſi tueri perſ.* F. *Agathocles ergo Syr. moen. ſi tueri.* ſic in fine ex. ſuperioris, *ergo niſi mentem* &c. ſic. VII. 4. 6. & VII. 6. 4. item VIII. 1. 8. & VIII. 10. extr. Aſcenſ. Ed. *Agathocles autem.* PERIZON. Scripti noſtri variant hoc modo. Ultraj. prim. *Age ſi Syracuſarum.* Barb. prim. *Agathocles age Syracuſarum.* Bit. prim. *Agathocles autem.* Leid. ſec. *Agatodes Syracuſanorum.* prim. *age Syracuſarum.* Harl. Med. ſec. Leid. quint. ſext. *At ſi Syracuſarum.* Ultraj. ſec. *Agathocles age Syracuſarum.* reliqui videntur conſentire cum Ultraj. primo & codd. Pighianis. ceterum ſic Pighius quoque nomen Piſonis ut ſuperfluum exturbabat L. II. 7. 5. quemadmodum autem Perizonius legit *Agathocles ergo Syracuſarum.* ſic fere loquitur noſter L. IV. 1. Ext. 8. *Theopompus igitur legitimis regnum vinculis conſtringendo, quo longius a licentia retraxit, hoc propius ad benevolentiam civium admovit.* Nec refugit alibi nominis proprii repetitionem. ſic L. III. 2. Ext. 6. *Itaque Theramenes perinde ac in domeſtico lectulo moriens vita exceſſit.* & ſtatim poſt ext. 7. *Sed Theramenes a literis & doctrina virilitatem traxit.* atque ita alibi.

46. *Quid Annibal Cannenſem pop. Roman. aciem ſpeculatus? nonne priuſquam ad dimicandum deſcenderet, complaribus aſtutiae complicatam laqueis*] Haec multo elegantius in manuſcriptis libris, etiamſi nonnihil inter ſe varient, veram nihilominus lectionem prae ſe ferunt, & hanc ſciolorum temeritate depravatam demonſtrant, atque hoc modo corrigendam eſſe; *Quid Annibal Cannenſi proelio? nonne priuſquam ad dimicandum deſcenderet, aciem pop. Rom. compluribus aſtutiae implicatam laqueis, &c.* PIGH. *Quid Annibal Cannenſi proelio? Nonne aciem noſtram, priuſquam ad dimicandum deſcenderet.* Ita unus cod. Brand. Nec multum diſcrepant quae ex codd. MSS. ſcripſit Pighius, *Quid Annibal Cann. proelio? Nonne priuſquam ad dimic. deſcenderet, aciem populi Rom.* Magis tamen placet *aciem noſtram.* Ad hunc modum enim dicere ſolet *urbs noſtra.* VORST. *Quid Annibal? Cannenſem populi Romani aciem*, habent Cop. Leid. prim. ſec. ſext. *ſpeculatus* addit Barb. prim. & Bit. prim. item Leid. quint. Sed in hoc eſt *Cannenſes.* reliqui fere cum Pighio faciunt. Vorſtii lectionem defendunt Ultraj. prim.

Ann. urb. 537. Livius XXII. Front. II. 2. dimicandum deſcenderet, [47] compluribus aſtutiae copulatam laqueis, ad tam miſerabilem perduxit exitum? Ante omnia enim providit, ut & ſolem & pulverem, qui ibi vento multus excitari ſolet, adverſum haberet. Deinde *partem copiarum ſuarum, inter ipſum proelii tempus de induſtria fugere* juſſit: quam cum à reliquo exercitu abruptam [48] legio Romana ſequeretur, trucidandam eam ab iis, quos in inſidiis collocaverat, curavit. Poſtremo quadringentos equites ſubornavit, qui ſimulata tranſitione petierunt conſulem: à quo juſſi more transfugarum depoſitis armis in ultimam pugnae partem ſecedere, deſtrictis gladiis, quos inter tunicas & loricas abdiderant, poplites pugnantium Romanorum ceciderunt. Haec fuit Punica fortitudo, dolis & inſidiis & fallacia inſtructa. Quae nunc certiſſima circumventae virtutis noſtrae excuſatio eſt: quoniam [49] decepti magis quam victi ſumus.

prim. & Leid. quart. deficit hic denuo Ed. Mog. J. Fr. Gronovius ad Sen. L. III. de Ira c. 8. *Quid Hannibal? Cannenſem populi Romani aciem nonne priuſquam ad dimicandum deſcenderet compluribus aſtutiae copulatam laqueis ad tam miſerabilem perduxit exitum.* Sic habet trium MSS. lectio, aliter ac vulgaris, aliter atque ea, qua Pighius gloriatur: quibus ego noſtram praeſtare auſim longe praeſtare. *copulatam* eſt vinctam, ſive copula indutam: nam & ſingulorum eſt copula. Haec ille criticorum princeps. Inter excerpta Duacenſia adſcriptum erat Serv. ad Aeneid. L. IX. 26. *Hoſpitii jura mutuis muneribus copularent.* Liv. L. XXXVIII. 12. Sen. Epiſt. 5. *Quemadmodum eadem catena & cuſtodiam & militem copulat.* ut & ille probaſſe τὸ *copulatam* videatur. Cum Gronovio vides ſtare aliquot ex ſcriptis noſtris. nam *copulatam* quod illi placet eſt in Harl. Cop. Leid. ſec. Ultraj. ſec. utroque Duac. & ita in antiquis codicibus eſſe notavit Theophilus. ceteri fere habent *complicatam* cum Edd. ante Pighium.

47. *Compluribus aſtutiae complicatam laqueis*] Ita uterque cod. Brand. & veteres typis expreſſi; niſi quod eorum duo pro *complicatam* habent *copulatam.* Pighius tamen maluit *implicatam.* VORST.

48. *Legio Romana ſequeretur*] Harl. Bit. Barb. primi, Leid. ſec. ſext. & Cop. *inſequeretur.* Haud male. ſimiliter apud Flor. L. I. 10. *Plane quaſi adulterum ad inferos uſque inſequeretur.* ex cod. Ryckiano J. G. Graevius probabat.

49. *Decepti magis quam victi ſumus*] Omnes Edd. ante Pighium exhibent cum omnibus fere MSS. *Quoniam decepti magis quam victi ſumus,* paulo ante uterque Med. *Fallaciis.*

CAPUT V.

DE REPULSIS.

1. *Q. Aelii Tuberonis.*
2. *P. Scipionis Naſicae.*
3. *L. Aemilii Paulli.*
4. *Q. Metelli Macedonici.*
5. *L. Cornelii Sullae.*
6. *M. Catonis Uticenſis.*

Campi quoque repraeſentata conditio [1] ambitioſam ingredientes viam, ad fortius ſuſtinendos parum proſperos comitiorum eventus [2] utiliter inſtru-

1. *Ambitioſam ingredientes viam*] an *vitam?* PERIZON. nonnulli MSS. *ingredientis.*

2. *Utiliter inſtruxerit*] Uterque Med. Barb. prim. *Inſtruxit.*

3. *Ut*

ſtruxerit: 3 quia propoſitis ante oculos clariſſimorum virorum repulſis, ut non minore cum ſpe honores, ita prudentiore cum animi judicio petent: meminerintque nefas non eſſe, aliquid ab omnibus uni negari; cum ſaepenumero ſinguli cunctorum voluntatibus reſiſtere fas eſſe duxerint. 4 Scientes etiam, patientia quaeri debere, 5 quod gratia impetrari nequierit.

Q. Aelius Tubero, à Q. Fabio Maximo, 6 epulum populo nomine P. Africani patrui ſui dante, rogatus ut triclinium ſterneret, 7 lectulos Punicanos pellibus haedinis ſtravit, & 8 pro argenteis vaſis Samia expoſuit. 9 Cujus rei deformitas ſic omnes offendit, ut cum alioqui vir egregius haberetur, comitiiſque praetoriis candidatus in campum L. Paullo avo, & P. Africano avunculo nixus deſcendiſſet, 10 repulſa inde notatus abiret. Nam

1. Ann. urb. 624. Cic. p. Muren. 36. Senec. ep. 95. & 99.

3. *Ut propoſitis ante oculos clariſſimorum*, &c.] Tota haec circumductio melius & compoſitius concepta in veteri: *Quia propoſitis ante oculos clariſſimorum virorum repulſis, ut non minore cum ſpe honores, ita prudentiore cum animi judicio petent.* LIPS. *Quia propoſitis ante oculos clariſſimorum virorum repulſis, ut non minore cum ſpe honores, ita prudentiores cum animi judicio petent.* Ita recte haec ediderant Aldus & alii. Et habet quoque ita uterque cod. Brand. Pighius tamen, neſcio qua de cauſſa, ſcripſit ſic, *Ut prop. ante oc. clariſſ. vir. repulſis non minore cum ſpe honores, ac prudentiore cum animi judicio petant.* Nimirum pro *quia* poſuit *ut*; & comparativum *ut* expunxit; proque *ita* poſuit *ac*. VORST. Comprobant Vorſtii antiquam lectionem a Pighio interpolatam revocantis factum MSS. noſtri. Cop. habet *quoniam.* uterque Med. cum Ultraj. ſec. *exemplis & repulſis.* unus item & alter *peterent* aut *petant.*

4. *Scientes etiam, patientia quaeri debere*] Forte *ſciant etiam.* PERIZON. Certe uterque Med. habet, *ſciant etiam.*

5. *Quod gratia impetrari nequierit*] Harl. *Quod gratia impetrare nequiverit.* Leid. quint. *Qui gratia impetrari nequiret.*

6. *Epulum populo Romano*] Vox *Romano* e gloſſis inſerta eſt, exulat enim ex quinque veteribus libris. PIGH. Non exſtat *Romano* in ullo noſtro praeter Ultraj. ſec.

7. *Lectulos Punicos*] Ligneos intellige. Seneca ita interpretatur Epiſt. 96 *Tuberonis ligneos lectulos, cum in publicum ſternerentur.* Poenos opifices opere lignario olim claruiſſe Romae, argumento ſunt aliquot Catonis & Plauti loca. Cato certe libris de Re ruſtica: *Feneſtras Punicas, Torcular Poenicum, Coagmenta Punica* commemorat. Plinius Libro XXXIII. capite undecimo *lectos Punicos.* Plautus Aulularia *Laternam Punicam.* Oportet fuiſſe lectulos humiliores ceteris. Iſidorus libro viceſimo: *Punicani lecti parvi & humiles primum à Carthagine advecti & inde nominati.* COLER. *Lectulos Punicanos.* Iſidorus Lib. XX. *Punicani lecti parvi & humiles primum à Carthagine advecti, & inde nominati.* Seneca ep. XCVI. *Tuberonis lectulos ligneos* memorat. VORST. Duo Leid. cum uno Ultraj. *Punicatos.* Leid. quint. *Punicatores.* Vetera exemplaria *Punicatos* habere teſtatur etiam Theophilus.

8 *Pro argenteis vaſis Samia*] *Vaſa Samia* fictilia ſunt; ſed egregie fabricata. VORST. Plin L. XXXV. 12. *Major pars hominum terrenis unitur vaſis. Samia etiamnum in eſculentis laudantur.* Plaut. Capt. Act. II. ſc. 2. 40.

——— *Genio ſuo ubi quando ſacruficat,*
Ad rem divinam quibus eſt opus Samiis vaſis utitur.
Ne ipſe genius ſurripiat.

9. *Cujus rei deformitate ſic omnes offendit*] MS. elegantius *Cujus rei deformitas ſic homines offendit.* ſic enim ſaepe Valerius. *deformitas* habet etiam Aſcenſii editio. PERIZON. Nec Aſcenſii modo, ſed & reliquorum omnium: atque idem illud exſtat in omnibus MSS. quorum aliqui pro *omnes* habent *homines.* Itaque horum, quam Pighii auctoritatem ſequi malui.

10. *Repulſa inde abiret notatus*] In Pulmanniano & Suſiano: *Repulſa inde notatus abierit.* PIGH. Tres ſcripti *obiret*, pro *abiret*, quod eſt in quinque aliis & Edd. ante Pighium. Ceteri MSS. *abierit.* Vide Vorſt. ſupra L. VII. 4. 5.

 11. *Quo-*

Nam ut privatim ſemper continentiam probabant, ita publice maxima cura ſplendoris habita eſt. [11] Quocirca urbs non unius convivii numerum, ſed totam ſe in illis pelliculis jacuiſſe credens, ruborem epuli ſuffragiis ſuis vindicavit.

2. Ann. urb. 642. Cic. Bruto. Sall. B. Jug. Ann. urb. 608. Cic. p. Planc.

P. autem [12] Scipio Naſica, togatae potentiae clariſſimum lumen, [13] is qui conſul Jugurthae bellum indixit: qui [14] matrem Idaeam e Phrygiis ſedibus ad noſtras aras focoſque migrantem ſanctiſſimis manibus excepit: qui multas & peſtiferas ſeditiones auctoritatis ſuae robore oppreſſit: quo principe ſenatus per aliquot annos gloriatus eſt: cum aedilitatem curulem ado-

11. *Quocirca urbs noſtra*] Ordine haec conciniore ſunt in jam dictis codicibus: *Quocirca non unius convivii numerum, ſed totam ſe in illis pelliculis jacuiſſe credens civitas, &c.* PIGH. *Quocirca urbs non unius convivii numerum.* Ita codices Brand. & veteres typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. At Aldus, *urbs noſtra.* Jam *noſtra* ſaepe quidem adjicit noſter; ſed hic tamen nihil eo eſt opus. Pighius ut initio ferre non potuit *Urbis Romae*, proque eo ſubſtituit *populi Romani*, ita & hic aliquid mutandum putavit, & pro *urbs* poſuit *civitas.* De quo quid ſentiendum ſit, ex his quae initio harum Notarum dicta ſunt, intelligi poteſt. VORST. Omnes fere MSS. conſentiunt cum Brandd. *civitas* certe nuſquam reperio. Sed *noſtra urbs* exſtat in Barb. prim. Med. ſec. & Leid. ſext.

12. *Scipio Naſica*] Impudentiſſimum eſt hic mendum, ſive authori ſive codicum errori adſcribere velimus: quod enim tribus Naſicis tribuendum erat, hic uni tribuitur. P. Scipio Naſica, qui Matrem Idaeam a Peſinunte Phrygiae oppido allatam ſuſceperat, optimus vir a ſenatu Romano judicatus, Coſ. fuit anno ab U. C. 563. qui vero Tib. Gracchum oppreſſit anno 621. ſexennio ante Coſ. Serapion fuit; Corculi filius, ſed prioris Nepos qui Cybelen ſuſceperat. Denique qui Coſ. Jugurthae bellum indixit, Coſ. fuit anno 643. cujus conſulatus a Cybeleji conſulatu diſtat annis octoginta. Ultimus igitur inter hos pronepos fuit primi. Noſtri commentatores, imo hujus authoris lectores, nihil tale curant. GLAREAN.

13. *Is qui conſul Jugurthae bellum indixit qui matrem Idaeam, &c.*] Hoc loco plagae vetuſtae turpiſſimam videmus cicatricem ſciolorum imperitia inductam, quam vix ipſe ſanaret Aeſculapius ſine antiquorum exemplarium auxilio. Confunduntur enim hic tres Naſicae, eorumque res inſigniores falſo ac perperam uni adſcribuntur Ignarus hiſtoriae ludimagiſter aliquis hunc locum fortaſſis injuria temporis ante luxatum corrigere cupiens, verba quaedam quibus hiſtoriae diſcernebantur, velut otioſa ac ſuperflua ſuſtuliſſe videtur, uni huic Scipioni candidato omnia attribuenda exiſtimans, ut forte mendoſus locus ex parte jam prae ſe ferebat. Verum non intellexit Valerium non hic unius res geſtas, ſed totius ejus domus praeclariora ſtemmata adducere, ut monſtraret, quam bene meritae familiae levi de cauſa repulſae labem populus intulerit. Plagam denuo (inquies) aperuiſti, ſed adhibe nunc remedium. Quod cum nihil juvent manuſcripti codices, profecto difficile ac minime praeſens eſſe fateor; niſi illud ex ipſa ſumamus hiſtoriae veritate. Quam paucis verbis interjectis ita, ſi conjecturae locus aliquis eſt, reſtituendam Valerio ſuſpicor. *P. autem Scipio Naſica togatae potentiae clariſſimum lumen, pater ejus qui conſul Jugurthae bellum indixit, ejuſque nepos, qui matrem Idaeam Phrygicis ſedibus ad noſtras aras focoſque migrantem ſanctiſſimis manibus excepit; is ipſe qui multas & peſtiferas ſeditiones auctoritatis ſuae robore oppreſſit, cujus patre principe ſenatus per aliquot annos gloriatus eſt, &c.* Non video qua meliore via lectionis vulgatae falſitas declinari poſſet. Sed judicent docti: ipſe quidem nihil mutare ſine veterum librorum auctoritate volui. Cur autem exiſtimem de P. Naſica Serapione loqui auctorem, non paucae ſunt rationes, quas in Annalibus noſtris in ejus hac aedilitate latius expoſui. Jam reliqua quaedam orationis verba ex codicibus ſcriptis ut emendemus, legendum ex omnium ſuffragatione, *togatae potentiae clariſſimum lumen:* non ut vulgo; *clarum.* Et

adoleſcens peteret, manumque cujuſdam ruſtico opere duratam, more candidatorum tenacius apprehendiſſet, joci gratia interrogavit eum, *num manibus ſolitus eſſet ambulare.* Quod dictum à circumſtantibus exceptum, ad populum manavit, cauſſamque repulſae Scipioni attulit. Omnes namque ruſticae tribus paupertatem ſibi ab eo exprobratam judicantes, iram ſuam adverſus contumelioſam ejus urbanitatem deſtrinxerunt. Igitur civitas noſtra nobilium juvenum ingenia ab inſolentia revocando, magnos & utiles cives fecit; honoribuſque, [15] non patiendo eos à ſecuris peti, debitum auctoritatis pondus adjecit.

Nullus error talis in L. Aemilio Paullo conſpectus eſt: ſed tamen ali- 3.
quo-

Et poſtea, *Qui matrem Idaeam Phrygicis ſedibus ad noſtras aras focoſque migrantem.* non, *è Phrygiis.* Agnoſcit κτηλικὸν Φρυγικός Stephanus de Urbibus. Denique Cicero ſine praepoſitione, *migrare domo*, Verrina quarta dixit. Denique in exempli ejuſdem fine legendum, *Non patiendo eos à ſecuris peti*; idque ex omnium veterum librorum conſenſu. Impreſſi codices, *à ſcurris*, produnt perperam. Erat enim in illa Scipionis facetia quidem contumeliae nonnihil, ſed nulla ſcurrilitas, quae turpitudinem atque obſcoenitatem amat. PIGH. *Is qui conſul Jugurthae bellum indixit, qui matrem Idaeam.* Varia hic uni eidemque Scipioni Naſicae tribuuntur; quod conſul Jugurthae bellum indixerit, matrem Idaeam manibus exceperit, multas ſeditiones oppreſſerit, eoque principe per aliquot annos gloriatus ſenatus fuerit. Quae omnia quia uni eidemque competere haud poſſunt, putat Pighius varias hic mendas eſſe, & ab ignaris hiſtoriae voces aliquot ſublatas eſſe. Etſi enim ſine auctoritate veterum codicum nihil auſus ſit mutare, ſuſpicatus tamen eſt locum hunc adjectis quibuſdam vocibus ſic emendandum eſſe: *P. autem Scipio Naſica, togatae potentiae clariſſimum lumen, pater ejus qui conſul Jugurthae bellum indixit, ejuſque nepos, qui matrem Idaeam Phrygicis ſedibus ad noſtras aras focoſque ſanctiſſimis manibus excepit; is ipſe qui multas & peſtiferas ſeditiones auctoritatis ſuae robore oppreſſit, cujus patre principe ſenatus per aliquot annos gloriatus eſt.* Jam fateor quidem ego Valerium ſic fere ſcribere debuiſſe: verum omnino ita & ſcripſiſſe, non adduci poſſum ut credam. Nimirum ἀνιστορησίας vel, ſi ita vocare malis, μνημονικὰ ἁμαρτήματα noſtri jam non ſemel deprehendimus. Fieri igitur potuit, ut hic quoque, quae diverſis competunt uni tribuerit. Quod quidem Caroli quoque Sigonii judicium eſt; ut ex Commentario ejus in Faſtos Rom. apparet. VORST. Errare hic inſigniter Valerium ad oram codicis ſui notabat etiam Perizonius. Omnes fere MSS. habent, *clariſſimum lumen, qui conſul*, non, *is qui conſul.*

14. *Matrem Idaeam Phrygicis ſedibus ad noſtras oras focoſque migrantem*] Quidam codices, interque eos unus Brand. *è Phrygicis ſedibus.* Intelligitur autem Peſſinus, urbs Phrygiae. Ceterum *Mater Idaea* eſt, quae & *Mater magna*, & *Cybele*, nominatur. VORST. Imo omnes mei habent *e Phrygiis ſedibus.* Quod revocavi, quum haec forma Latinis placuerit. Leid. ſec. habet *Matrem Deam.* De qua forma vide Oudendorpium noſtrum ad Obſeq. c. 104.

15. *Non patiendo eos a ſecuris peti*] Sic emendavit Pighius, quod confirmant ſcripti fere omnes, & Edd. Ven. ac Mediol. Leid. quint. *a ſecutis peti.* *A ſcurris* exponit, Oliverius, *a ridiculis hominibus:* ſed Theophilus addit aliquot exemplaria habere, *a ſecuris.*

16. *Et cenſor factus eſt, ampliſſimum etiam dignitatis gradum obtinuit*] Elumbis atque gloſſematibus fracta oratio. Elegantior atque brevior in Wincheliano & Cauchiano: *Bis conſul & cenſor factus ampliſſimum dignitatis gradum obtinuit.* Aeque probanda quae in Colonienſi eſt: *Bis conſul & cenſor factus eſt: gradumque dignitatis ampliſſimum obtinuit.* PIGH. Cop. Ultraj. uterque, Med. uterque, Harl. Barb. Bit. Leid. quatuor. *Bis conſul & cenſor factus eſt, ampliſſimum etiam dignitatis gradum obtinuit.* Leid. quint. *Factus eſt & ampliſ-*

Ann. urb. 567. & 568. & 569 Liv. xxxix. & xliv. Plutarch. & A. Victor in vita. quoties fruſtra conſulatum petiit. Idemque, cum jam campum repulſis ſuis fatigaſſet, bis conſul [16] & cenſor factus, ampliſſimum dignitatis gradum obtinuit. Cujus virtutem injuriae non fregerunt, ſed acuerunt. [17] Quoniam quidem ipſa nota accenſam cupiditatem ſummi honoris ardentiorem ad comitia detulit; [18] ut populum, quem nobilitatis ſplendore & animi bonis movere non potuerat, pertinacia vinceret.

4. Ann. urb. 608. & 609. A. Victor. Ann. urb. 607. App. Punic. Q. autem Caecilium Metellum pauci & maeſti amici, [19] conſulatus repulſa afflictum, triſtitia ac rubore plenum, domum reduxerunt: [20] eumdem de Pſeudophilippo triumphantem univerſus ſenatus laetum & alacrem [21] in Capitolium proſecutus eſt. Achaici etiam belli, cui ſummam manum L. Mummius adjecit, maxima pars ab hoc viro profligata eſt. Eine ergo po-

pliſſimum &c. Quam orationem cur elumbem & fractam vocaret Pighius ſatis cauſſae non erat.

17. *Quoniam quidem ipſa nota accenſus cupiditatem ſummi honoris ardentiorem ad comitia detulit*] Sic tacite mutavit Pighius, quum Edd. ante ipſum & MSS. haberent *accenſam cupiditatem*. Certe ita invenio in Leidd. ſeptem, utroque Ultraj. & Copeſ. in Gudianis excerptis omiſſum credo notari. & eſt hoc ſtilo Valerii prorſus conveniens. Perizonius pro *detulit*, fortaſſe *retulit*, legendum eſſe conjecit.

18. *Ut populum quia nobilitatis ſplendore*] Etiam hoc a Pighio eſt, antea legebatur, *ut populum, quem &c.* quod in novem invenio MSS. qui mox omnes habent, *movere non potuerat*; pro quo Pighius *poterat* ſubſtituit. cui cur adhaeſiſſem diutius?

19. *Conſulatus repulſa afflictum*] In Suſiano, Pulmanniano, atque Atrebatenſi legitur; *Conſulatus repulſa afflatum*, Eleganti formula loquendi, in qua item ſignificatione vocabulo *ambuſtus*, uſi ſunt veteres. Livius indifferenter has dictiones uſurpat. nam *afflati incendio* dixit Lib. xxx. & *ambuſtus damnatione*, Lib. xxii. PIGH. *Conſulatus repulſa afflictum.* Ita veteres typis expreſſi & Brandeb. MSS. Pighius tamen ex uno atque altero cod. ſcripſit *afflatum:* putatque elegantem formulam loquendi hanc eſſe. VORST. *Afflictum* habent & omnes mei. Quod vero Pighius ait, *afflatus repulſa* elegantem formulam eſſe loquendi, inqua item ſignificatione vocabulo *ambuſti* uſi ſunt; in eo ipſum ratio fugit. Non dicam jam, quod ne unico quidem alio loco fortaſſe probare potuerit, Latine dici, *afflatus eſt repulſa*, vel *ambuſtus.* illud potius ſpecta mihi, debuiſſe eſſe utriuſque ſignificationem omnino diverſam. *Afflatus* enim *repulſa* accipi hic aliter non poteſt, quam de eo, qui revera repulſam tulit: quomodo de judiciis uſurpat noſter. Lib. vii. 7. 4. *Ergo dum ſic te geris, ad inferos uſque coeleſti fulmine afflata.* ubi ita loquitur per adulationem ſibi ſolitam, quia damnata erat ab Auguſto, quem alterum facit veluti Jovem. *Ambuſti* vero dicuntur, qui in diſcrimen adducti, neque damnati neque abſoluti ſunt, ut loquitur L. viii. 1. 1. de Ambuſtis.

20. *Eundem de Pſeudophilippo triumphantem, &c.*] Non diſſimili qua prius audacia in hunc quoque locum graſſati ſunt ſcioli. Conſtat enim *Q. Metellum Macedonicum* triumphaſſe de Pſeudophilippo, bellumque Achaicum geſſiſſe ex praetura priuſquam conſulatum peteret Atqui haec verba ſonant, poſt repulſam conſulatus triumphaſſe, Achaicumque bellum profligaſſe Metellum. Quod plane falſum eſſe vel ſolus auctor, qui de viris illuſtribus ſcripſit, abunde docet cap. 61. Hoc pacto nobis bonos auctores deformaverunt gloſſographi. Verae tamen lectionis veſtigia quaedam remanſere in Campenſi libro, cujus initium tale hoc modo proſequendum opinor; *Quem de Pſeudophilippo triumphantem univerſus ſenatus laetum & alacrem in Capitolium proſequutus erat. Achaici etiam belli cui ſummam manum L. Mummius adjecit, maxima pars ab hoc viro profligata fuerat* PIGH. *De Pſeudophilippo triumphantem.* Vero nomine *Andriſcus*, mutato autem *Philippus* vocatus fuit, qui pro Perſei regis filio ſe geſſit, Macedoniamque vel voluntate incolentium, vel armis occupavit. Vide Epit. L. xlix.

populus conſulatum negare potuit, [22] cui mox duas clariſſimas provincias aut daturus erat, aut debiturus, Achajam & Macedoniam? Et quidem hoc facto, meliore eo cive uſus eſt. Intellexit enim quam induſtrie ſibi gerendus eſſet conſulatus, quem tanto labore impetrari ſenſerat. Ann. urb. 606. Pauſ. Achaic. Juſtin. xxxiv. Zonaras.

5. Quid tam excellens, quid tam opulentum quam L. Sulla? [23] divitias & imperia largitus eſt: leges vetuſtas abrogavit, novas tulit. hic quoque [24] in eo campo, cujus poſtea dominus extitit, repulſa praeturae ſugillatus eſt: omnia loca petiti honoris, ſi quis modo deorum formam & imaginem futurae ejus potentiae populo Romano repraeſentaſſet, impetraturus. Plut. in vita App. Civil. I. Ann. urb. 659. Plut. ibid.

Sed

L. xlix. Livii. VORST. Error eſt Valerii Maximi, cum quo tamen conſentit Florus L. II. c. 14. & L. II. 16. PERIZON. Nempe in codice Copeſiano erat, *eumdem*, ut in omnibus aliis MSS. quod Pighius mutaverat; ego motus MSS. auctoritate reſtitui.

21. *In Capitolium proſecutus eſt*] Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius maluit *proſecutus erat*, & paulo poſt *profligata fuerat*. VORST. *Eſt* ſervant etiam MSS. noſtri. Sed neceſſe erat Pighio illud mutare in *erat* quia volebat illum poſtea repulſa afflictum fuiſſe, quam triumphantem proſecuti amici fuerant in Capitolium.

22. *Cui mox duas clariſſimas provincias aut daturus erat, aut debiturus, Achajam & Macedoniam*] Non dabat tum provincias populus, ſed eas ſenatus decernebat magiſtratibus ſortiendas. Alia eſt lectio in Campenſi ſic; *Cui mox duas clariſſimas provincias aut debiturus erat, aut debiturus* Mendoſe. legendum enim puto, aut *debebat*, aut *erat debiturus. Debebat* enim illi *Macedoniam*, cum *negaret conſulatum* & *debiturus*, mox erat *Hiſp. ceteriorem*. quam poſt conſulatum Celtiberis ſubactis in poteſtatem redegit. Hinc pulchre L. Florus libro II. cap. 17. Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri. Nomina vero provinciarum quae ſequuntur in vulgatis exemplaribus *Achaja & Macedonia* ſcilicet, in Campenſi eraſa ſunt, & non male profecto, cum ex falſis annotatiunculis ſint fortaſſis aſſuta. PIGH. *Cui mox duas clariſſimas provincias aut daturus erat aut debiturus, Achajam & Macedoniam?*. Voces *Achajam & Macedoniam*, cum in omnibus codd. legantur, Pighius tamen expunxit; quod in uno cod. Campenſi non prorſus deficere, ſed eraſas modo eſſe animadvertiſſet. Deinde pro verbis *aut daturus erat aut debiturus* ſcripſit, *aut debebat, aut erat debiturus*. Verum vel vocula *mox* emendationem eam refutaverit: quippe quae verbum futuri temporis *daturus* requirit; non verbum praeteriti *debebat*. Et quidni conſiſtere poſſit *daturus erat?* Omnino populus, cum Metellum conſulem fecit, & provinciam ei dedit. Nec obſtat quod Pighius ait, non populum provincias dediſſe; ſed ſenatum eas magiſtratibus ſortiendas decreviſſe. Niſi enim populus Metellum conſulem feciſſet, provinciam ille nec accipere potuiſſet. Quod noſter *duas provincias* nominat, neceſſe omnino eſt *Achajam & Macedoniam* intelligi: quae diſerte mox & nominantur. Et errat hic rurſus Pighius, quod Hiſpaniam citeriorem intelligi putat. Sententiam de Achaja confirmat quod non tantum de Macedonico, ſed & de Achaico bello praedixerat. VORST. Ut Vorſtius & omnes ante Pighium editiones exhibent, ita quoque legitur in MSS. noſtris omnibus, niſi quod pauculi habent *Achajam aut Macedoniam.* in fine addit Ultraj. ſec. *Reverentius etiam & dulcius poſſidetur, quod cum labore magis acquiritur.* quod exſtat etiam in uno Duac. Sed nimium manifeſte gloſſam olet.

23. *Divitias & imperia largitus eſt*] Plerique MSS. delent *&*. Fortaſſe, *divitias imperio largitus eſt*. GUDIUS. Et delent plerique noſtri Leid. Ultrajectin. & Copeſ. ut videatur haec omnia extuliſſe per aſyndeton. Copulam etiam non agnoſcit utraque Veneta Ed.

24. *In eo campo, cujus poſtea dominus exſtitit*] *Poſtea* deeſt in Copeſ. *in eodem campo* legebatur ante Pighium; ſed *eo* eſt in MSS.

25. *Prae-*

6. Ann. urb. 698. Plut. in vita. Senec. ad Albinam.

Sed ut comitiorum maximum crimen referam, M. Porcius Cato plus moribus ſuis praeturae decoris adjecturus, quam [25] praetexto ejus ſplendoris ipſe laturus, conſequi illam à populo aliquando non potuit. Proxima dementiae ſuffragia; quae ſatis quidem graves poenas erroris ſui pependerunt: quoniam [26] quem honorem Catoni negaverant, Vatinio dare coacti ſunt. Ergo ſi vere aeſtimare volumus, non Catoni tunc praetura; ſed praeturae Cato negatus eſt.

25. *Praetexto ejus*] *Praetextum praeturae* eſt ornatus & veſtimentum, quo praetor utebatur. Quodque hic *praetexto* legitur; non *praetexta*, id confirmat quod & ſupra VII. I. I. & VII. 3. 8. legendum ita ſit; vel certe legi ita non ſit abſurdum. Vide Notas ad ea loca. VORST. *Praetexto* etiam plerique e noſtris, pauculi *praetextu* vel *praetextu*. *Praetexto* ex ſuis codd. probat etiam J. Fr. Gronovius ad Sen. Ep. 71.

26. *Quem honorem Catoni negaverant*] Barb. prim. *Negaverunt*. Harl. *Si verum exiſtimare volumus*.

CAPUT VI.

DE NECESSITATE.

1. *Populi Rom. poſt cladem Cannenſem.*
2. *Caſilinatum in obſidione.*
3. *Praeneſtinorum militum in eadem obſidione.*
4. *Populi Rom. bello Mariano.*
5. *C. Caeſaris ad Mundam.*
6. *Populi Aſiatici bello Parthico.*

EXTERNORUM.

1. *Cretenſium à Q. Metello obſeſſorum.*
2. *Numantinorum à P. Scipione.*
3. *Calagurritanorum à Cn. Pompejo.*

[1] Abominandae quoque neceſſitatis amariſſimae leges, & truculentiſſima imperia, tum Urbem noſtram, [2] tum etiam exteras gentes multa non

1. *Abominandae quoque neceſſitatis amariſſimae leges*] Quae Senatus neceſſitate coactus poſt Cannenſem cladem indecore fecerit, tria ſunt. Servis tradita arma: templa ſpoliis ſpoliata: capite damnatos in militiam ſumptos. Verum nullum illorum factum ſub Ti. Sempronio Graccho Livius refert; quem Grachum Badius credidit Tiberii & Caji Gracchorum patrem, ſed longe errat. Ut ex conſulum Catalogo facile eſt videre. At hoc exiguum: illud magis mirum, quod in Livio ſervorum emptorum numerus eſt *octo millium*, apud Valerium ter major, *quatuor & viginti millium*. Annotavit hoc Oliverius quoque; paulo poſt Badius, *mancipia extracta ex cellis ſervilibus*. exponit, *ex ergaſtulis*. At ego putem ab authore *cellas* intelligi, ubi ſervi habitabant. Ut in Eunucho Terentii Chaerea ait. *Cum in cellulam ad te patris penum omne congerebam clanculum*. Porro in ſequentibus multa Valerius aliter quam Livius tradit. *Ut Campanos fuiſſe, qui Caſilini obſidionem paſſi*, cum fuerint *Peruſini* & *Praeneſtini*, quod multis verbis adſtruit Livius. *ut murem captum ducentis denariis emptum*, cum Strabo L. V. ad finem, non *murem* ſed *medimnum* fuiſſe ſcribat. Quamquam in Strabone μυῶ pro μέδιμνον ſcriptum recte putat Georg.

non intellectu tantum, ſed etiam auditu gravia, perpeti coëgerunt.

Nam aliquot adverſis proeliis ſecundo Punico bello [3] exhauſta militari juventute Romana, [4] ſenatus auctore Ti. Graccho conſule [5] cenſuit, *uti publice ſervi adverſus propulſandorum hoſtium impetum emerentur*: eaque de re [6] per tribunos plebis ad populum lata rogatione tres creati ſunt viri, qui [7] quatuor & viginti millia ſervorum comparaverunt: adactoſque jurejurando, *ſtrenuam ſe, fortemque operam daturos, quoad Poeni eſſent in Italia*, [8] datis armis in caſtra miſerunt. [9] Ex Apulia etiam & a Fidiculis ſeptuagin-

I. Ann urb. 537. Livius XXII. 57. Macrob. Sat. I.

Georg. Agricola, & corruptum ab hiſtoriae Romanae ignaro. Ut *murem cc denariis*, cum Plinius cc nummis emptum tradat, Lib. VIII. cap. 57. Niſi Plinius etiam *denarium*, *nummum* nominaverit, ut putat idem Agricola. Multa hujuſmodi diſſimulamus. GLAREAN.

2. *Tum etiam exteras gentes*] Leid. prim. *ceteras*.

3. *Exhauſta militari juventute Romana*] *Militari*] Andr. Schottus cenſet gloſſema, & ejiciendum eſſe. Vide Obſ. hum. III. 32. VORST. Schott. III. 32. ejiciendum cenſet *militari*. Sed eleganter retento eo leges cum MSS. *exhauſta militari virtute Romana*. *Militaris* enim *virtus* eſt juventus, ceu cives aetatis militaris. PERIZON. *Militari* deeſt in Leid. ſec. Equidem nihil mutandum cenſeo. Non *exhauſta* erat *omnis militaris juventus*, ſed *Romana*, nam inter *ſervos* multi erant *militaris aetatis*, haec voluit inter ſe opponere.

4. *Senatus auctore Tib. Graccho conſule cenſuit*] Legendum; *Senatus auctore Tib. Graccho cos. deſign. cenſuit*, ut in Campenſi. PIGH. *Ti. Graccho conſule deſign.* Ita legendum cenſet Pighius è cod. Campenſi. Alii *deſignato* non habent. VORST. Livius hoc accidiſſe eo adhuc magiſtro equitum refert, & quo auctore ſenatuſconſultum illud factum ſit tacet. PERIZON. *Deſignato* jubentibus omnibus MSS. delevi.

5. *Cenſuit uti publice ſervi adverſus propulſandorum hoſt. impetum emerentur*] Mendum hic odoratus eſt Lipſius, ſuſpicatuſque pro *adverſus propulſandorum hoſtium impetum* legendum eſſe *ad propulſandum hoſtium impetum*: id quod nobis item veroſimile videtur. Vide lib. II. Elect. Lipſii c. II. VORST. Omnes fere MSS. habent *adverſum propulſandorum hoſtium impetum*.

6. *Per trib pleb. apud populum lata rogatione*] In Cauchiano aliiſque, *ad populum*. receptiſſima apud antiquos formula. PIGH. *Ad populum lata rogatione*. MSS. novem *apud populum*, ut legebatur ante Pighium.

7. *Quattuor & viginti millia ſervorum comparaverunt*] Legendum videri, *quattuor millia ſervorum*, & cauſſam erroris docui in II. Elector. LIPS. *Quatuor & viginti*. Lipſius: *Quatuor millia ſervorum*. Rationem correctionis lege apud eum Libro II. Electorum. COLER. *Quatuor & viginti millia ſervorum*. Lipſius legendum cenſet *quatuor millia*. Cujus rei cauſam expoſuit lib. II. Elect. cap. II. Livius & alii octo millia commemorant. VORST. Cum Livio conſentit Med. ſec. exhibens *qui octo millia ſervorum*. Notabat etiam Perizonius Pighium ad Faſtos A. 538. p. 166. exiſtimaſſe *τὸ xx.* culpa librariorum additum fuiſſe.

8. *Datis armis in caſtra miſerunt*] Ita Aldus & Chalcocondyles: quos Pighius & alii ſunt ſecuti. At Martinus Herbip. pro *datis armis* edidit *laturos arma*. Quod idem & in utroque cod. Brandeb. obſervo: niſi quod unus pro *laturos* perperam habet *daturos*. VORST. MSS. decem & Ven. Edd. etiam *laturos arma* praeferunt; Leid. ſec. *datura arma*. Copeſ. Med. ſec. *datis armis*. quod magis probem. Niſi malis addita copula cum Harl. & Med. prim. *Et, quoad Poeni in Italia eſſent, laturos arma*.

9. *Ex Apulia quoque & Fidiculis*] Phil. Cluverius in Ital. ant. IV. 10. pro *Fidiculis* legendum cenſet *Poediculis*. Sunt ſane populus Italiae Poediculi: quorum oppida Plinius III. 2. recenſet. Strabo lib. XVI. ποιδίκλους vocat. VORST. Pighius loco citato *Aequiculis* mavult. PERIZON. MSS. fere *Ex Apulia etiam & a Fidiculis*, quod mutavit Pighius. Harl. Bit. & Barb. prim. *etiam ita Fidiculis*.

 Med.

ginta atque ducenti ad ſupplementum equitatus ſunt empti. Quanta violentia eſt caſus acerbi! Quae civitas ad id tempus ingenuae quoque originis capite cenſos habere milites faſtidierat, eadem [10] cellis ſervilibus extracta corpora, & à paſtoralibus caſis collecta mancipia, velut praecipuum [11] firmamentum exercitui ſuo adjecit. Cedit ergo interdum generoſus ſpiritus utilitati, & fortunae viribus ſuccumbit: [12] ubi niſi tutiora conſilia
Ann. urb. 537. Livius XXII. 57. Zonaras. legeris, [13] ſpecioſa ſequenti concidendum eſt. Cannenſis autem clades adeo [14] urbem noſtram vehementer confudit, ut [15] M. Junii opera, [16] dictatura rempublicam adminiſtrantis, ſpolia hoſtium affixa templis, deorum numini conſecrata, [17] inſtrumento militiae futura convellerentur, ac praetextati pueri arma induerent: [18] addictorum etiam, & capitali crimine damna-

Med. ſec. Leid. ſec. *etiam affidiculis.* quare reſtitui veterem lectionem. Pro *Fidiculis* vero *Poediculis* legendum aſſentire Cluverio non dubito.

10. *Cellis ſervilibus*] Ita Seneca *pauperis cellam.* Servius de re ipſa: *Servos ſane nunquam militaſſe conſtat, niſi ſervitute depoſita, excepto Annibalis tempore, cum poſt Cannenſe proelium in tanta neceſſitate fuit urbs Roma, ut ne liberandorum quidem ſervorum daretur facultas.* COLER. Horat. L. I. Sat. 8. 8.

Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.

ubi conſule Torrentium. dicit autem *extracta corpora*, quoniam ſervi corpore maxime cenſebantur. Hinc & Curt. de matre & duabus filiabus Darii captivis. L. IV. 11. 6. *pro tribus corporibus triginta millia talentûm auri precatur accipias.* & L. V. 6. 6. *Nequis captivo corpori illuderet.* & ſic Graecis ſervi αἰχμάλωτα σώματα dici conſtat ſatis.

11. *Firmamentum exercitui ſuo dedit*] Uterque Med. *Robur exercitui ſuo dedit.*

12. *Ubi niſi tutiora conſilia legeris, ſpecioſa ſequenti concedendum eſt*] In Campenſi aliiſque, *Niſi tutiora legerit conſilia, ſpecioſa ſequenti concidendum eſt.* Recte. PIGH. *Ubi niſi tutiora conſilia legerit, ſpecioſa ſequenti concidendum eſt.* Codices Brand. pro *legerit* habent *legeris*; non male. *Specioſa* fortuna eſt proſpera & exoptata. Et *ſpecioſa fortuna concidere* eſt talem amittere, eaque carere. VORST. MSS. noſtri partim *legeris*, partim *elegeris*, illud tamen plures habent. Solus Leid. quart. *legerit.*

13. *Specioſa ſequenti concidendum eſt*] Recte hoc & convenienter cum MSS. reſtituit Pighius, pro *concedendum eſt.* ut eſt in Mediol. Gryphii, & Stephani Edd. Sed aliter Ven. Aſcenſ. Ald. & Colin.

14. *Urbem noſtram vehementer contudit, ut opera M. Junii dictaturam reipublicae adminiſtrantis*] Elegantius in Atrebatenſi aliiſque veteribus; *Vehementer confudit ut M. Junii opera dictatura rempublicam adminiſtrantis.* PIGH. *Adeo urbem noſtram vehementer confudit.* Ita legendum; non, ut Aldus edidit, *contudit.* Habet ita uterque cod. Brand. & illi, quos Pighius inſpexit. *Confundere* idem quod perturbare, percellere; ut ſaepe. VORST. *Contudit* habet Cop. reliqui *confudit.* conſule Giſan. Ind. Lucretii p. 451. *vehementer* delet Med. prim.

15. *M. Junii opera*] Ita Pighius ex MSS. pro eo quod ante editum fuit *opera M. Junii.* At Gronovius inde conjicit legendum eſſe, *M. Junio Pera dictatura remp. adminiſtrante.* Vide Notas ejus ad Liv. XXIII. 14. VORST. Magni Gronovii conjecturam valde juvat Ultraj. habens. *M. Junii opera dictatura Remp. adminiſtrante.* ceteri *M. Junii opera dictaturam reipublicae adminiſtrantis.* Sed nihil eſt hic illud *opera.* Neque conſentaneum eſt majeſtati Dictatoris, ut id, quod hic refertur, *opera* ejus factum dicatur. Quare cum *Pera* ſit uſitatum genti Juniae cognomen, nullus dubito, quin ſagaciſſime & veriſſime hunc locum Gronovius emendarit.

16. *Dictatura remp. adminiſtrantis*] Ita Pighius ex codd. MSS. cum Aldus edidiſſet *dictaturam reip. adminiſt.* Codicum Brandeb. unus

mnatorum [19] ſex millia conſcriberentur. Quae ſi per ſe aſpiciantur, [20] aliquid ruboris habeant: ſi autem admotis neceſſitatis viribus ponderentur, ſaevitiae temporis convenientia praeſidia videantur. Propter eandem cladem Ann. urb. 537. Livius xxiii. 2. ſenatus [21] Otacilio, qui Siciliam, & Cornelio Mammulae [22] qui Sardiniam propraetoribus obtinebant, querentibus *quod neque ſtipendium, neque frumentum claſſibus eorum & exercitibus ſocii praeberent*; affirmantibus etiam, *ne habere quidem eos, unde id praeſtare poſſent*, reſcripſit, [23] *aerarium longinquis expenſis non ſufficere: proinde, quo pacto tantae inopiae ſuccurrendum eſſet, ipſi viderent.* His literis quid aliud quam imperii ſui gubernacula è manibus abjecit? Siciliamque & Sardiniam, benigniſſimas urbis noſtrae [24] nutrices, gradus & ſtabilimenta bellorum, [25] tam multo ſudore & ſanguine in

unus hanc, alter illam lectionem ſequitur. VORST. Leid. ſec. *dictaturam adminiſtrantis.*

17. *Inſtrumento militiae futura*] Unus cod. Brand. *profutura.* Eſt autem *inſtrumentum militiae*, quod & *inſtrumentum bellicum* dici poteſt, quocunque in bello opus eſt. VORST. *Inſtrumento militiae profutura* habet etiam Ultraj. prim. Cop. *inſtrumenta militiae futura:* ceteri *inſtrumenta militiae futura.*

18. *Adjudicatorum etiam*] In manuſcriptis libris, *addictorum*, legitur. *Addicti* proprie autem dicebantur, qui in temporariam ſervitutem propter debita creditoribus ſententia praetoris addicebantur, qui alio nomine *nexi* vocabantur, ut Varro de lingua. Plaut. Poenul.

——— *Ubi in jus venerit,*
Addicet praetor familiam totam tibi. PIGH.

Addictorum etiam. Ita & uterque cod. Brand. Aldus perperam *adjudicatorum.* Sunt autem *addicti* qui creditoribus propter nomina in ſervitutem temporariam addicebantur à praetore: qui iidem & *nexi* vocabantur. Plautus Poenulo: *Ubi in jus venerit, addicet praetor familiam totam tibi.* VORST. *Adjudicatorum* neſcio an in ullo ſcripto libro inveniatur. Habent enim *abditorum*, ut editum quoque eſt Venetiis, vel *additorum*, vel quod plures, *addictorum.* unus Leid. ſext. *abjectorum.* *Addictorum* eſt in Mediol. & Aſcenſ. Sed Aldus & reliqui *adjudicatorum* dederunt. *Addictos* inter & *ſervos* quid interſit oſtendit Quintil. L. vii. Inſt. 3.

19. *Sex millia conſcriberentur*] Barb. prim. Cop. Ultraj. ſec. *ſedecim millia* & ſic Edd. Ven. *Sexdecim millia* Mediol. *VIm.* Leid. quart. & Ultraj. prim. *ſcriberentur.* Leid. quint.

20. *Aliquid ruboris habent*, &c. *praeſidia videbuntur*] Sic Pighius; antea legebatur. *Aliquid ruboris habeant*, &c. *praeſidia videantur.* quod cum in tredecim noſtris, niſi quod unus atque item alter *habent* praeferunt, invenirem MSS. reponendum judicavi.

21. *Otacilio*] Harl. *Ortalio.* Med. prim. *Ortacilio.* quidam ut vulgo ante Pighium *Octacilio.* Ultraj. prim. *propter eandem neceſſitatem.* Nonnulli etiam *Cornelio Mamilae* vel *Mamulae.*

22. *Qui Sardiniam propraetoribus obtinebant*] Cop. Barb. prim. *propraetoribus ſocii obtinebant.* Leid. prim. *propraetores*, ut edebatur ante Pighium, adverſantibus ceteris MSS. & Mediol. Ed.

23. *Aerarium longinquis expenſis non ſufficere*] Sic Leid. quint. & a manu prima Ultraj. prim. alii duodecim *impenſis* cum Ed. Mediol. quod cur deterius eſt? mox exemplo 3. *Aequi animi vir ad ſalutarem impenſam faciendam.*

24. *Nutrices*] Nutrices Romae Sicilia & Sardinia. De Sicilia multa Cicero in Verrinis. Cato etiam *cellam penariam Reipublicae nutricem plebis Romanae* appellaverat. Strabo libro vi. ταμεῖον τῆς Ῥώμης ex Polybio. Idem frumento prae ceteris; tum melle, croco abundaſſe ſcribit. Plinius etiam Sal addit. Sardinia vero licet aſpera ex parte ſit, tamen Straboni ejuſdem major pars εὐδαίμων τοῖς πᾶσι. Caelius in Hiſt. *Delinquere frumentum. Sardiniam hoſtes tenere.* Horatius libro 1. Od. 31. *non opimas Sardiniae ſegetes feracis.* Salvianus libro vi. Sardiniam & Siciliam, *fiſcalia horrea* vocat. COLER.

25. *Tam multo ſudore & ſanguine in poteſtatem redactas*] Melius in Suſiano & Pulmanniano; *in jus & poteſtatem redactas.* PIGH. *In jus ac po-*

in jus ac poteſtatem redactas, [26] paucis verbis, te ſcilicet neceſſitate jubente, dimiſit.

2. Ann. urb. 537 Livius XXIII. Cic. inv. II. 57. [27] Eadem Caſilinates obſidione Annibalis clauſos, alimentorumque [28] facultate defectos, lora neceſſariis vinculorum uſibus ſubducta, eque ſcutis detractas pelles, ferventi reſolutas aqua, mandere voluiſti. Quid illis, ſi acerbitatem caſus intueare, miſerius? ſi conſtantiam reſpicias, fidelius? qui, [29] ne à Romanis deſciſcerent, tali cibi genere uti ſuſtinuerunt; cum pinguiſſima arva ſua fertiliſſimoſque campos moenibus ſuis ſubjectos intuerentur. Itaque Campanae urbis, [30] quae Punicam feritatem deliciis ſuis cupi-

poteſtatem redactas. Ita Pighius è cod. Suf. & Pulm. Alii. *in poteſt. redactas.* VORST. *In jus* omittunt undecim e noſtris.

26. *Paucis verbis, ita ſcilicet neceſſitate jubente, dimiſit*] In manuſcriptis; *Te ſcilicet neceſſitate jubente.* Elegans apoſtrophe, quam & in ſequenti exemplo perſequitur. PIGH. *Te ſcilicet neceſſitate jubente.* Ita recte Pighius ex MSS. Alii, *Ita neceſſitate jubente:* quod Thyſius & reſumpſit. Verum legendum eſſe *te*, atque adeo apoſtrophen hic eſſe, apparet ex ſequentibus. Quo enim verbum ſecundae perſonae *voluiſti*, quod ſequitur, pertinebit, niſi apoſtrophe ad neceſſitatem praecedat? Eandem neceſſitatem & VII. 6. 4. compellat. VORST. Pro lectione vulgata ſtant omnes MSS. praeter Med. ſec. ac Leid. quint. Qui *te ſcilicet neceſſitate jubente* exhibent, ut emendavit Pighius, omnino vere.

27. *Eadem Caſilinates*] Scribendum videtur, *Idem Caſilinates.* Subintellige *Senatus*, ut ſupra. & infra paulo poſt, *mandere voluit.* GUYET. Neſciebat videlicet Apoſtrophen ad neceſſitatem eſſe factam: & ſenatum Romanum hoc voluiſſe omnino falſum eſt. Ceterum totam hanc periodum MSS. Harl. Cop. Bit. prim. Med. prim. Leid. prim. & ſec. ita conſtituunt. *Eadem Caſilinates obſidione Annibalis clauſi, alimentorumque facultate defecti, lora neceſſariis* &c. *voluiſtis.* Sed Med. & Barb. prim. cum Cop. praeterea, *eadem clade Caſilinates.* Barb. prim. Cop. Harl. Ultraj. ſec. *manducare.* Leid. ſec. *voluiſſetis.* Praefero lectionem Pighianam multo magis Valerii genio conſentaneam: & non ſatis recte *Caſilinates* dicuntur *voluiſſe illa mandere*, qui ſuprema compulſi neceſſitate id fecerunt, ſed bene illud tribuitur neceſſitati per proſopopoeïam.

28. *Facultate*] In ora lib. Dan. *Facilitate* idem valet. A *facile*, *facilitas*, à *facul*, *facultas.* *Facilitas* igitur hoc loco copiam ſignificat, ut alias *facultas.* Hinc *facile agitare* dicebantur divites. Contra *difficultatem* recte paupertatem expoſuit Aſconius. COLER.

29. *Ne a Romanis deſciſcerent*] Leid. quint. uterque Ultraj. *deſiſterent.* Harl. *diſcederent.* vide ſupra L. VI. 6. Ext. 1. *Ne a ſocietate noſtra deſiſterent.* ut complures illic habent MSS.

30. *Quae Punicam feritatem deliciis ſuis cupide fovit*] MSS. quinque *cupida fovit*, ut legebatur ante Pighium.

31. *Caſilinum moderatum virtute, clarum perſeverantis amicitiae pignore*] Mendoſus locus qui ita correcte in Campenſi, Gemblacenſi & Atrebatenſi; *Caſilinum modo rarum virtute.* In Wincheliano, Colonienſi, Suſiano & Pulmanniano, *Modo rara virtute clarum.* Quae lectio item non diſplicet. PIGH. *Caſilinum modo rara virtute clarum.* Sic legendem ſine dubio. Et ſcriptum ita reperit Pighius in quatuor codd. Habetque ita vetus quoque typis expreſſus Mart. Herbip. In aliis perperam eſt *modo rarum virtute clarum*; aut pejus, *moderatum virtute clarum.* VORST. *Caſilinum modo rara virtute clarum.* MS. *Rarum.* & ſic nonnulli alii Codd. Sed nihil in iis ſani. Quem ſenſum enim τὸ *modo*, quod in MStis ſcribitur *mo.* Forte, *Caſilinum contraria virtute clarum.* Nempe *m* ex praecedenti vocabulo adhaeſit, *o* ortum ex 9 quod ſignificat *con.* ſic facili negotio ex *contraria* vulgata lectio fingi potuit. Fuit autem eorum quoque virtus perſeverantis amicitiae pignus, quam maxime contraria Campanis, qui ſuis deliciis cupide foverunt Poenos, & magna levitate ultro a Romanis deſciverunt. PERIZON. *Modo rarum* eſt in utroque Med. Harl. Bit. Barb. Leid.

pide fovit, in propinquo ſitum [31] Caſilinum, modo rara virtute clarum, perſeverantis amicitiae pignore impios oculos verberavit.

In illa obſidione & fide cum [32] trecenti Praeneſtini permanerent, evenit ut ex his quidam murem captum [33] ducentis potius denariis vendere, quam ipſe leniendae famis gratia conſumere mallet. [34] Sed, credo, deorum providentia & venditori & emptori, quem uterque merebatur, exitum attribuit. [35] Avaro enim fame conſumpto, manubiis ſordium ſuarum frui non licuit: aequi animi vir ad ſalutarem impenſam faciendam, care quidem, [36] verum neceſſarie, comparato cibo vixit. 3. Ann. urb. 537. Livius XXIII. Plin. VIII. 57. Front. IV. 5. Strab. 5.

[37] C. autem Mario & Cn. Carbone conſulibus, bello civili cum L. Sulla diſ- 4.

Leid. prim. Ultraj. ſec. *Moderatum* quinque alii Leid. Ultraj. prim. quod Badius exponit, *temperatum ne deliciis campanis afflueret.* Equidem conjicio auctorem ſcripſiſſe, *In propinquo ſitum Caſilinum roboratum virtute, clarum perſeverantis amicitiae pignore, impios oculos verberavit.* Vide etiam Giſan. Ind. Lucret. p. 451. Ultraj. prim. *pignus.*

32. *Trecenti Praeneſtini*] Livius, quingentos ſeptuaginta: Strabo quingentos quadraginta numerant. COLER. *Praeneſtini.* Qui hinc *Nuculae* dicti. Vide Feſt. in V. *Nuculas*, & ibi notas Ant. Auguſtini & Scaligeri.

33. *Ducentis denariis*] Sic & Frontin. Plin. *ducentis numis.* COLER.

34. *Sed credo deorum providentia effectum, ut & venditori, &c.*] Verba *effectum ut*, non male omittuntur in manuſcriptis. PIGH. *Sed credo Deorum providentia effectum, quae & venditori & emtori.* Pighius *effectum* expunxit, quod à quibuſdam codd. id abeſſet. Verum veteres typis expreſſi illud habent, & uterque item Brand. MSS. Eſtque omnino genuina & ab ipſo Valerio profecta vox illa. Sed ſubaudiendum tamen pronomen demonſtrativum *id* vel *illud*, & verbum ſubſt. *eſt*; ut plena oratio ſit, *Sed credo* Deorum *providentia id effectum eſt*; ſcilicet quod captum murem nonnemo ducentis potius denariis vendere quam leniendae famis gratia ipſe conſumere maluit. Ceterum in editione Aldina poſt *effectum* perperam apparet *ut* cum verbo conjunctivi modi, hac ratione: *Ut & venditori & emptori quem uterque merebatur exitum attribuerit.* Neque enim ullus caſus primus verbum *attribuerit* hic antecedit. In editionibus Chalcoc. & Mart. Herbip. omiſſum eſt *ut*, ſcriptumque ita, *Et venditori & emptori, quem uterque merebatur exitum, attribuit.* Et ſic unus quoque cod. Brand. habet. Sed deeſt vocula relativa *quae:* quae addita omnem difficultatem tollit. Atque eam ex uno cod. Brand. nunc demum reſtituimus. VORST. *Sed credo deorum providentia & venditori & emptori, quem merebantur exitum, attribuit.* MS. *prov. effectum, quia venditori.* quomodo & Brand. niſi quod habet *quae* quod recepit Vorſtius haud dubie male. Certum enim eſt τὸ *effectum*, eſſe a gloſſa notantis, *effectum* ſeu *eventum avaritiae.* Id in textum receptum quum requireret vocem fulcientem, varia variis in Codd. apparet. quod ipſum corruptionis ſuſpecta haec jure facit. in aliis *quia*, aliis *quae*, aliis *ut* vel *&*. PERIZON. Eadem varietas occurrit in noſtris, quorum major pars tamen *ut* vel *&* habet. Med. ſec. *exitus attribueretur*; reliqui *attribuit* retinent. Equidem, quoniam cum Pighio & Perizonio *effectum* hic parum loci habere crederem, illud expunxi.

35. *Avaro enim fame conſumpto*] Cop. Harl. Bit. Barb. primi Ultraj. ſec. Leid. ſext. *Avaro enim & fame conſumpto.* Unde ſuſpicetur quis ſcripſiſſe Valerium, *Avaro enim ex fame conſumpto.* ut *ex vulnere* Flor. L. IV. 12. 42. *Maſſiliae quippe Lucius morbo ſolvitur; in Syria Cajus ex vulnere.* Alibi tamen plus ſemel noſter uſurpat ſine praepoſitione.

36. *Verum neceſſarie comparato cibo*] Leid. ſec. *verum neceſſitate ejus parato cibo.* Med. prim. *ſi rerum neceſſitati ejus comparato cibo.*

37. *C. autem Mario & Cn. Carbone Conſ.*] rectius omiſit MS. copulam, quod & ſupra eſſe factum obſervavi. Vide Gron. ad Livium. PERIZON.

38. *Digna enim erat cauſſa*] An, *Digna enim vero erat cauſſa?* PERIZON.

 39. *Hinc*

Ann. urb. 671. diſſidentibus, quo tempore non reip. victoria quaerebatur, ſed praemium victoriae res erat publica, ſenatus conſulto aurea atque argentea templorum ornamenta, ne militibus ſtipendia deeſſent, conflata ſunt. [38] Digna enim erat cauſſa, [39] hine an illi crudelitatem ſuam proſcriptione civium ſatiarent, ut dii immortales ſpoliarentur. Non ergo patrum conſcriptorum voluntas, [40] ſed tua, teterrima neceſſitas, truculenta manus illi conſulto ſtylum impreſſit.

5. Ann. urb. 708. Hirt. B. Hiſp. Dionyſ. XLIII. [41] Divi Julii exercitus, id eſt, invicti ducis invicta dextera, cum armis Mundam clauſiſſet, [42] aggerique extruendo materia deficeret, congerie hoſtilium cadaverum, quam deſideraverat altitudinem inſtruxit: eamque tragulis & pilis, quia roboreae ſudes deerant, magiſtra novae molitionis neceſſitate uſus vallavit.

6. Ann. urb. 733. circiter. [43] Atque ut divinam filii mentionem coeleſtis patris recordationi ſubnectam, cum effuſurus ſe in noſtras provincias Parthorum rex Phraartes videretur, vicinaeque imperio ejus regiones ſubita indicti tumultus denuntiatione quaterentur: tanta in Boſporano tractu commeatus penuria inceſſit [44] ut ſex millibus denariis ſingula vaſa olei, frumentique modiis totidem mancipia permutarentur. Sed amariſſimam tempeſtatem Auguſti cura, tutelae tunc terrarum vacans, diſpulit.

Ex-

39. *Hine an illi crudelitatem ſuam*] Ultraj. prim. an *ille*, ut referantur ad Sullam, more Valerii, *ille* ad poſterius referentis.

40. *Sed teterrimae neceſſitatis truculenta manus illi conſulto ſtylum ſuum impreſſit*] In manuſcriptis haec denuo per apoſtrophen, non inepte; *Sed tua teterrima neceſſitas truculenta manus illi conſulto ſtylum impreſſit.* PIGH. *Sed tua, teterrima neceſſitas, truculenta manus.* Ita Pighius ex MSS. ut apoſtrophe rurſus ſit ad neceſſitatem. Nec ſane inelegans eſt illud, aut à more noſtri abhorrens. Veteres tamen typis expreſſi, & uterque Brandeb. MS. ſine apoſtrophe ſic habent, *Sed teterrimae neceſſitatis truculenta manus.* VORST. cum Pighio facit ſolus Leid. quint. Aliquot etiam *ſtilum ſuum impreſſit.* ut legebatur ante Pighium.

41. *Divi Julii exercitus, id eſt, invicti ducis invicta dextera*] In Atrebatenſi & Gemblacenſi correctius; *idem invicti ducis &c.* PIGH. *Divi Julii exercitus, id eſt, invicti ducis invicta dextera.* Pighius pro *id eſt* ſcripſit *idem:* quod quidem in duobus codd. ipſe invenit. Mihi magis placent voculae *id eſt:* quas & in utroque MS. Brand. & veteribus typis expreſſis reperio. Solenne. id auctoribus, ut per voculas *id eſt* de eodem aliquid amplius dicant. VORST. *id eſt.* unus Leid. *item.* delet Leid. quint. reliqui *idem.*

42. *Aggerique exſtruendo materia deficeret*] Barb. prim. *defeciſſet.* J. Fr. Gronovius ad Sen. Ep. 30. ex ſuis MSS. legebat *deficeretur.* ut monuit in margino libri ſui Cl. Drakenborchius.

43. *Atque ut divinam filii mentionem caeleſtis patris recordationi ſubnectam*] Cur *divina mentio,* & non potius *divinus filius*, ut *coeleſtis pater?* & cur magis patrem divinitatis titulo inſigniret, quam filium, jam aeque coeleſtem. Vix dubito ſcripſiſſe Valerium mutata unica litera *divi jam filii.* id eſt jam mortui, & inter Deos relati. Hinc in fine exempli hujus ait. *tutelae tunc terrarum vacans.* Imperatores autem non niſi poſt mortem appellabantur *divi.* Hinc ex. ſuper. *Divi Julii.* ſic. VII. 7. 3. *Divus Auguſtus.* VII. 8. 6. ſic *Divi Auguſti etiamnum terras regentis* IX. 15. 3. Sed tamen *divina*

EXTERNA.

Cretenſibus nihil tale praeſidii affulſit: qui obſidione Metelli [45] ad ultimam uſque penuriam compulſi, ſua, jumentorumque ſuorum urina ſitim torſerunt, juſtius dixerim, quam ſuſtentarunt: [46] quia dum vinci timent, id paſſi ſunt, quod eos ne victor quidem pati coëgiſſet. 1. Ann. urb. 635. Livius XCIX. Florus III. 7.

Numantini autem à Scipione vallo & aggere circumdati, cum omnia, quae famem eorum trahere poterant, conſumpſiſſent, ad ultimum humanorum corporum dapibus uſi ſunt. Quapropter capta jam urbe, complures inventi ſunt, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes. Nulla eſt in his [47] neceſſitatis excuſatio. nam quibus mori licuit, ſic vivere neceſſe non fuit. 2. Ann. urb. 620 Livius LIX. Flor. II. 28. App. Iberic.

Horum trucem pertinaciam in conſimili facinore Calagurritanorum execrabilis impietas ſupergreſſa eſt. Qui quo perſeverantius intercempti Sertorii cineribus, obſidionem Cn. Pompeji fruſtrantes, fidem praeſtarent; quia nullum jam aliud in urbe eorum ſupererat animal, uxores ſuas natoſque ad uſum nefariae dapis verterunt. Quoque diutius armata juventus viſcera ſua vi- 3. Ann urb. 681. Flor. III 22. Oroſ. v. 23.

na opera ſunt opera Julii Caeſaris. IX. 2. 4. *divinae Caeſaris vires* IX. 15. 2. PERIZON.

44. *Ut ſex milibus denariis ſingula vaſa olei, frumentique modiis totidem mancipia permutarentur*] Longe alia eſt lectio in Pulmanniano, Suſiano & Atrebatenſi, meoque judicio verior, atque correctior; *Uti à militibus, ſingulis olei frumentique modiis totidem mancipia permutarentur.* Librarii perperam ſcripſere, *milibus*, pro *militibus*, ſcioli addidere gloſſas, locumque pro judicio ſuo depravarunt. PIGH. *Ut ſex millibus denariis ſingula vaſa olei, frumentique modiis totidem mancipia permutarentur.* Ita haec leguntur in veteribus typis expreſſis, & Brandeb. MSS. Pighius tamen ex quibuſdam codd. ſcribendum putavit, *Uti à militibus, ſingulis elei frumentique modiis totidem mancipia permutarentur.* Verum *totidem* minus concinne antecedere videtur *ſingulis*; &, ſi *ſingulis modiis* legatur, ſequi potius deberet *ſingula mancipia.* Quoniam autem non *ſing. mancipia*, ſed *totidem mancipia* legitur, intelligitur vel hinc, non legendum eſſe *ſingulis frumenti modiis totidem mancipia*; ſed voce *ſingulis*, omiſſa *frumenti modiis totidem mancipia.* Intelligitur porro & illud, quam recte ſe habeat, quod antecedit, *Sex millibus denariis ſingula vaſa olei*; neque *ſingula* in *ſingulis* mutandum fuiſſe. VORST. Antiquam lectionem contra Pighium defendunt omnes MSS. de ſolo Med. primo nihil tamen affirmo. Sed *militibus* eo minus hic placet, quod cura providendi commeatibus ad duces potius, quam ad milites pertinuiſſe videatur. Aſcenſ. dedit. *Sex millibus denarium*, quod placebat Perizonio. Paulo ante plerique Edd. *inducti tumultus.* Sed praeterquam quod *indicti* melius convenit cum eo, quod ſequitur, *denunciatione*, ita quoque in eo, exceptis paucis, conſpirant MSS.

45. *Ad ultimam uſque penuriam compulſi*] *Uſque* deeſt in utroque Ultraj. Harl. Bit. & Barb. primis. Leid. ſec. ſed ſext. habet, *ad ultimam quoque penuriam.*

46. *Quia dum vinci timent*] Malim *qui* vel *quin.* PERIZON.

47. *Neceſſitatis excuſatio*] Senec. IV. Declamat. *Neceſſitas magnum humanae imbecillitatis patrocinium.* COLER.

48. *Cadaverum reliquias*] Salluſt. Lib. III. Hiſt. *Parte conſumpta, reliqua cadaverum ad diuturnitatem uſus ſallirent.* Nam haec ad Calaguritanos haud dubie ſpectant. Idem Salluſt. apud Diomedem: *Reliqua cadavera ſallita.* Apud Val. praeterea lego *ſallire* non *ſalire* partim

viſceribus ſuis aleret, infelices [48] cadaverum reliquias ſalire non dubitavit. [49] En quam aliquis in acie hortaretur, ut pro ſalute conjugum & liberorum fortiter dimicaret! Ex hoc nimirum hoſte tanto duci poena magis quam victoria petenda fuit: [50] quia plus vindicatus libertatis, quam victus gloriae afferre potuit; cum omne ſerpentum ac ferarum genus comparatione ſui titulo feritatis ſuperarit. Nam quae illis dulcia vitae pignora proprio ſpiritu chariora ſunt, ea Calagurritanis prandia atque coenae extiterunt.

tim ex libro Dan. partim ex praecepto Diomedis Grammatici vetuſtiſſimi. COLER.

49. *En, quem aliquis in acie hortaretur*] Suſianus & Pulmannianus per interrogationem proferunt hoc modo, *Eamne unquam aliquis in acie hortaretur?* Juventutem intelligit. Sequitur locus aſteriſco notandus, quem non intelligo. *Quia plus vindicatus, &c.* PIGH. *Eamne unquam aliquis in acie hortaretur* Vetus optime, *En, quem aliquis*, irriſorio illo & diſſimulanti genere ſermonis. LIPS. *Eamne unquam.* Lipſius *En quem aliquis.* Melius illo lib. Daniel. *En unquam.* Ita ſaepe Plautus, Terent. Cicer. Virgil. ſunt locuti. Gloſſarium: *En unquam, εἴποτε κ̀ ποτέ.* COLER. *En quam aliquis in acie hortaretur.* Ita legendum cenſet Gronovius in Notis ad Livii L. xxx. c. 21. Et habent fere ita vetus editio Aldina, & unus codd. Brandeburg. MS. Tantum perperam in iis eſt *quem* pro *quam.* Pertinet autem illud *quam* ad juventutem de qua praedixit. Simillimum huic eſt quod infra ix. 12. 3. legitur, *En cui Numantia excidenda traderetur.* Et quod Juvenalis Sat. vii. ait, *En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas Grandia.* Eſtque in talibus ironia quaedam. Et ſenſus quidem hic eſt, eam juventutem quae uxores & liberos mactaverat, moneri fruſtra, ut pro ſalute conjugum & liberorum fortiter in acie dimicet. Pighius edidit, *Eamne unquam aliquis in acie hortaretur.* Et Colerus, *En unquam aliquis in acie hortaretur.* Sed ille elegantem uſum voculae *En* neglexit: hic ne accuſativum quidem habet qui ad verbum *hortaretur* pertineat. VORST. Gronovius recte legit, *en quam aliquis*, ſed ita jam Oliverius & Aſcenſius. PERIZON. Bit. prim. *Et nunquam aliquis.* Med. prim. *enne unquam aliquis.* ſec. *Eamne unquam.* Ultr. prim. *En quis unquam eam.* ſec. Harl. Barb. Leid. tres *En quem aliquis.* Leid. quint. & ſext. *En unquam aliquis.* Sed in ſext. additur, *al' en quem.* Ven. Edd. *En unquam aliquis*, Recte. *En quam aliquis* Vorſtius reſtituit.

50. *Quia plus vindicatus libertatis, quam victus gloriae afferre potuit*] Haec Pighius notavit aſteriſco: ſeque ea non intelligere profitetur. Mihi ad intelligendum non adeo difficilia videntur. Vult nimirum Valerius, plus libertatis, ſi Calagurritani vindicarentur, id eſt, punirentur, conciliari potuiſſe, quam gloriae, ſi vincerentur. VORST. *Quia plus vindicatus libertatis, quam victus gloriae adferre potuit.* ingenue fatetur Pighius in ſecunda editione ſe haec non intelligere, locumque aſteriſco notavit. Vorſtius dum explicare conatur maxime ſe ridiculum exhibet. Cui enim libertatem adferre potuit vindicatus hoſtis? ſi ipſi, non erat illa poena ſed beneficium: ſi Pompejo, ergo qui imperium gerebat, libertate caruit? ſane, ſi expungeretur vox *libertatis*, omnia eſſent ſana & perquam commoda. Quod ſi cui haec audacior videatur medicina, legendum forte pro eo *Imperatori*, vel *imperanti.* ſic vii. 7. 1. *militantis cujuſdam pater* pro *militis.* PERIZON. *Plus libertatis* explicat Aſcenſius, *cum tali populo, tamque impio, vivente, numquam tuta eſſe libertas poſſit.* Guyetus conjiciebat *lenitatis*; quod aeque non intelligo. Omnino cenſeam cum Perizonio expungendum illud *libertatis*; quod poſſit natum videri e gloſſa, qua quis *vindicatus* explicuerit *liberatus.* Nam ut *imperatori* vel *imperanti* legas, non videtur, quia paucis verbis ante praeceſſit *duci tanto.* Interea MSS. mutant nihil. Niſi quod in Baſ. ad marginem eſt. *Ex hoc nimirum hoſte duci poena quam victoria petenda fuit. Quia plus vindicatus liberis natis, quam victus gloriae adferre potuit.* quod occaſionem dedit Klokkio ita ſcribendi. Agnoſco gloſſam & defectum; lego & expleo lacunam. *Quia plus vindicatus interemptis conjugibus liberiſque piaculi dare, quam victus victori gloriae adferre potuit.* Ceterum hac audacia ſi vetuſtis ſcriptoribus medicinam facere velimus, omnia jam facilia erunt & prona, neque ullus locus adeo conclamatus, ut reſtitui nullo negotio poſſit.

CA-

CAPUT VII.

DE TESTAMENTIS RESCISSIS.

1. *Patris qui filium exheredaverat.*
2. *M. Anneji Carſeolani.*
3. *C. Tettii.*
4. *Septiciae Trachalorum matris.*
5. *Terentii cujuſdam.*
6. *Naeviani cujuſdam.*
7. *Juventii cujuſdam.*

Vacemus nunc negotio, [1] quod actorum hominis & praecipuae curae, & ultimi eſt temporis, conſideremuſque quae teſtamenta aut reſciſſa ſunt legitime facta; aut, cum merito reſcindi poſſent, rata manſerunt: quaeque ad alios quam qui expectabant, honorem hereditatis transtulerunt.

[2] Atque iſta ut ordine, quo propoſui, exequar, militantis cujuſdam pater, cum de morte filii falſum è caſtris nuntium accepiſſet, [3] aliis heredibus ſcriptis deceſſit. Peractis deinde ſtipendiis, [4] adoleſcens reverſus, domum errore patris, impudentiaque amicorum ſibi clauſam reperit. Quid enim illis inverecundius? florem juventae pro republica abſumpſerat, maximos labores, & plurima pericula toleraverat, adverſo corpore exceptas oſtendebat cicatrices: & [5] poſtulabat, *ne avitos ejus lares otioſa ipſi urbi onera*

1. Cic. de Or. 1. c. 38.

1. *Quod actorum hominis*] Ultraj. prim. *quod cunctorum hominum.*

2. *Atque iſta ut ordine*] Sic nonnulli. alii, *atque ut ea ordine.* pars, *atque ita ut ea ordine.* quidam, *atque ita ordine. Atque ita ut ea ordine* legebatur ante Pighium in omnibus Edd. An? *Atque iſta ut eo ordine, quo propoſui, exſequar.*

3. *Aliis heredibus ſcriptis*] Leid. ſext. *Alienis haeredibus ſcriptis.*

4. *Adoleſcens domum petit, errore patris impudentia amicorum domum ſibi clauſam repperit*] Inepta repetitio ejuſdem dictionis. Quare melius in Suſiano & Pulmanniano; *Adoleſcens reverſus domum errore patris, impudentiaque amicorum ſibi clauſam repperit.* PIGH. *Adoleſcens reverſus domum errore patris impudentiaque amicorum ſibi clauſam reperit.* Ita Pighius è duobus codicibus; voce *domum* non geminata. Alii, interque hos Brandeburgenſes ſic, *Adoleſcens domum petit, domum err. patris, impudentia amicorum domum ſibi clauſam reperit.* Habentque ita veteres quoque typis expreſſi. Ceterum *adoleſcens* dicitur, quamvis, ut mox ſequitur, florem juventae pro reip. jam abſumpſiſſet, pro more Romanorum. Vide Ind. Boecleri in Nepotem, voce *Adoleſcens*; & Freinshemii in Florum, v. *Puer.* VORST. *Reverſus* non invenio, *petiit* eſt in MSS. minimum duodecim. *domum* in omnibus geminatur, ſed variis locis. Pro *reperit*, Cop. *reperiit.* ex quo verbo errorem hic natum arbitror, & lego, *Peractis deinde ſtipendiis, adoleſcens domum errore patris, impudentiaque amicorum, ſibi clauſam repetiit.* Nonnulli MSS. *imprudentia*, ſed omnino male. *Impudentiam* reſpicit quod ſequitur, *quid enim illis inverecundius?* Etiam poſt annum trigeſimum *adoleſcentes* vocatos oſtendit Manut. ad Cic. L. II. ad Fam. Ep. I.

5. *Poſtulabat ne avitos ejus lares*] Bit. prim. Leid. quint. ſext. Ultraj. prim. *ut non.* Barb. prim. *ut aut.* Ultraj. prim. ſec. *ut ne*, quod verum puto.

6. *Togatam ingredi militiam*] Cop. *Aggredi. Exceptas* delebat Harl.

7. *Militiam acerbe*] Diſtinguit egregie Lib.

Da-

ra poſſiderent. Itaque depoſitis armis coactus eſt in foro [6] togatam ingredi [7] militiam. Acerbe. cum improbiſſimis enim heredibus [8] de paternis bonis apud centumviros contendit: omnibuſque non ſolum conſiliis, ſed etiam ſententiis ſuperior diſceſſit.

Item [9] M. Anneji Carſeolani, ſplendidiſſimi equitis Rom. filius, à Suſenate avunculo ſuo adoptatus, teſtamentum naturalis patris, [10] quo praeteritus erat, apud centumviros reſcidit, [11] cum in eo Tullianus, Pompeji Magni familiaris, ipſo quidem Pompejo ſignatore, heres ſcriptus eſſet. Itaque plus illi in judicio cum excellentiſſimi viri gratia, quam cum parentis cineribus negotii fuit. Ceterum quamvis utraque haec [12] adverſus eum nitebantur, tamen paterna bona obtinuit. Nam L. quidem Sextilius & [13] P. Po-

Daniel. *Coactus eſt in foro togatam ingredi militiam. acerbe. cum improbiſſimis enim.* COLER. *Acerbe.* Haec vox ſola periodum conſtituit. Eſtque in uno cod. Brand. ab his quae praecedunt ſeparata puncto. Atque talia & ſupra obſervavimus. VORST. Separaverat eam jam Colerus, in ceteris editionibus jungebatur verbis praecedentibus.

8. *De paternis bonis apud centumviros contendit*] *Centumviri* dicebantur judices penes quos privatarum cauſſarum, ut hereditatum, teſtamentorum &c. cognitio fuit. Hinc *parvas & exiles* centumvirales cauſſas Plinius L. xxII. ep. 14. appellat. Lecti autem fuerunt ex tribubus, quae numero XXXV. terni ex ſingulis; ut revera CV. eſſent. Retinebatur tamen rotundus numerus; ut appellatio commodior eſſet. Omnibus praeſidebat praetor. VORST.

9. *M. Anneus*] Malim: *M. Annius.* Forte is fuerit de quo Cicero ad Atticum Lib. v. epiſt. 4. COLER. *M. Annei Carſeolani.* Ita legendum videtur; non ut Pighius edidit, *M. Annejus M. Carſeolani filius.* Habent ita veteres typis expreſſi omnes, & Brandeb. item MSS. niſi quod Aldus habet *Anci.* VORST. Lege ex MSto. *M. Annei Carſeolani* cum Vorſtio. PERIZON. Idem praecipiunt MSS. noſtri. Pro *Suſenate*, quinque habent *Suſanete*, tres *Suſſennate*, Leid. ſext. *Suffrenate. Anci* habent omnes praeter Mediol. quae *Annaei* exhibet.

10. *Quo praeteritus erat*] Cop. & Barb. *A quo praeteritus erat*, ſc. Patre. ut Ex. 4. *Teſtamento etiam utrumque praeteriit.* contra vero c. 8. 4. *cum teſtamento fratris praeteritus eſſet.*

11. *Cum in eo Tullianus*] Tres Leidd. Ultraj. ſec. Harl. Bit. Barb. prim. *Cum eo Tullianus*, deleta praepoſitione *in.* Sic Sall. Bel. Jug. c. 69. Ed. ſ. Waſſe. *Quem Micipſa teſtamento ſecundum heredem ſcripſerat.* Cic. L. II. de Orat. c. 38. *Poſſetne paternorum bonorum exheres eſſe filius, quem pater teſtamento neque heredem neque exheredem ſcripſiſſet nominatim.* Suet. in Jul. c. 83. *Sed noviſſimo teſtamento tres inſtituit heredes.* Noſter c. 8. *Teſtamento is filium inſtituit heredem.*

12. *Adverſus eum nitebantur*] Ante Pighium edebatur *adverſus ſe*, ut legitur in Med. primo. Leid. ſec. *adverſa videbantur.* Leid. ſext. *adverſus mittebantur.* Cop. Leid. prim. ſec. quint. ſept. Harl. Barb. Bit. omittunt pronomen. Ultraj. prim. *adverſum nitebantur.* Abſolute; ut apud Comicos. Ter. Adel. 1. 1.

Neque ſervulorum quiſquam, qui adverſum ierant.

& ſic ſaepe Plautus. Sed in illis potius *obviam* ſignificat, cum hic certamen ſignificetur. Quare malim *eum* retinere, & credere hoc excidiſſe propter ſimilitudinem ſyllabae praecedentis in *adverſum*, quomodo ſaepius apud noſtrum ſcribi ſupra notavimus.

13. *P. Popilius*] Ultraj. ſec. *P. Pomponius.* Med. prim. & Cop. *P. Pompilius.* Leid. ſext. *Paulus Popilius.* poſtea Med. prim. & Leid. quint. *Tullianum heredem fecerat.*

14. *Sacramento cum adoleſcentulo contendere auſi non ſunt*] Non tantum ſponſione, ſed & ſacramento, litigatores Romani contendere ſolebant. Vide Briſſonium L. v. de form. Ubi & ex Valerio Probo profert hanc formulam, *Quando negas, te ſacramento quingenario provoco*: item, *Quando negat, ſacramento quaerito.* Quid autem ſit *ſacramento conten-*

[13] P. Popilius, quos M. Annejus ſanguine ſibi conjunctos eadem ex parte, qua Tullianum, heredes fecerat, [14] ſacramento cum adoleſcentulo contendere auſi non ſunt; tametſi praecipuis eo tempore [15] Magni viribus ad defendendas tabulas teſtamenti invitari poterant. [16] Et aliquantulum adjuvabat heredes, quod M. Annejus in Suſenatis familiam ac ſacra tranſierat. Sed arctiſſimum inter homines procreationis vinculum, patris ſimul voluntatem, [17] & principis viri auctoritatem ſuperavit. Ann. urb. 695. circiter.

3. [18] C. autem Tettium infantem a patre exheredatum, [19] Petronia matre, quam Tettius, quoad vixit, [20] in matronio habuerat, natum, divus Auguſtus *in bona paterna ire decreto ſuo* juſſit; patris patriae animo uſus: [21] quoniam Tettius in proprio jure procreato filio, [22] ſumma cum iniquitate paternum nomen abrogaverat.

Se-

tendere, apparet ex lib. IV. Varronis de ling. Latina; ubi verba ejus haec ſunt: *Ea pecunia quae in judicium venit in litibus, Sacramentum à ſacro. Qui petebat & qui inficiabatur, de aliis rebus uterque quingentos aeris deponebant: de aliis rebus item certo alio legitimo numero aſſium. Qui judicio vicerat, ſuum ſacramentum à ſacro auferebat: victi ad aerarium redibat.* VORST.

15. *Magni viribus*] Bit. prim. Ultraj. ſec. *Magni Pompeji viribus.* Med. prim. delet *eo tempore.*

16. *Et aliquantulum adjuvabat*] Uterque Med. Ultraj. ſec. Leid. quint. *aliquantum.* Cop. *juvabat.*

17. *Et principis viri auctoritatem*] MSS. duodecim omittunt *viri*, quae vox demum a Pighio fuit adjecta, quod ita abſolute, credo, Pompejus princeps dici poſſe ei non videretur. Cic. Phil. VIII. 10. *O Dii immortales, quam magnum perſonam in Rep. tueri principis.* Sed hic nonnihil obſtant addita *in Republica* & *perſ.*

18. *C. autem Tettium*] Plerique MSS. *Tectium.* Copeſ. a ſec. manu *Tertium. Tectum* legebatur ante Pighium.

19. *Petronia matre*] Bit. *Caja Petronia.* Leid. ſext. *G. Petronia.*

20. *In matrimonio*] Lib. Dan. *In matrimonium.* Ita non rarenter Valerius. Salluſtius Catilinario: *Exercitus quem in Aſiam ductaverat.* pro *in Aſia.* In fragmento legis Thoriae: QVEI. EORVM. IN. AMICITIAM. POP. ROMANI. BELLO. POINICO. PROXIMO. MANSERVNT. *In mentem, in poteſtatem eſſe* obſervavit etiam Agellius. COLER. *Matrimonium* habent etiam quatuor e noſtris.

21. *Quoniam Tettius in proprio jure procreato filio*] Diſtingue, *In proprio, jure procreato, filio.* PERIZON.

22. *Summa cum iniquitate paternum nomen abrogaverat*] Priſca lectio, *nomen jurgaverat.* Fuit omnino, *nomen ejuraverat.* LIPS. *Abrogaverat.* Lipſius ex priſca lectione exſculpſit: *ejuraverat.* In lib. Dan. *Abjuraverat.* Sic Cicero ad Attic. *Mihi abjurare certius eſt, quam dependere.* Salluſtius: *Creditum abjurare.* De hoc verbo Servius VIII. Aeneid. *Abjurare eſt rem creditam negare perjurio. Sed hoc iſti loco non congruit. Unde modo abjuratas rapinas, contra jus retentas intelligimus. Alii abjuratas abductas atque alieni juris factas, alii fraude abductas.* Gloſſarium: *Abjurat* ἐπιορκεῖ, ἀπόμνυμι]. COLER. *Paternum nomen abrogaverat.* Ita veteres typis expreſſi, & MSS. item plerique omnes. Quae lectio ſi genuina eſt, ſubaudiendus videtur Dativus pronominis reciproci *ſibi:* quomodo & infra VII. 7. 6. ad verba *praetoriam juriſdictionem abrogavit*, aliquis caſus tertius ſubaudiendus videtur. At codex P. Dan. quem Colerus inſpexit, *pat. nomen abjurav.* Ad quod proxime accedit quod Lipſius in vet. cod. obſervavit *p. n. jurgaverat.* Unde ille conjicit legendum eſſe *ejuraverat.* Si *abjuraverat* legendum, ſit hoc idem quod *ejuraverat*, id eſt, renuntiaverat. Dicunt vulgo *ejurare militiam, magiſtratum, imperium*, pro *renuntiare militiae, magiſtratui, imperio.* VORST. *Abrogaverat* tuentur omnes MSS. niſi quod prim. Med. *arrogaverat*, ſec. *arrogavit.* Cl. Drakenb. monebat, videndum Barth. ad Stat. L. VI. Theb. 151.

23. *Teſtamento etiam utroque praeterito*] v. c. *Teſtamento etiam utramque praeteriit.* PIGH.

Te-

4. Septicia quoque, mater Trachalorum Ariminenſium, filiis irata, in contumeliam eorum, cum jam parere non poſſet, Publicio ſeni admodum nupſit, [23] teſtamento etiam utroque praeterito. A quibus aditus divus Auguſtus, & nuptias mulieris, & [24] ſuprema judicia improbavit. Nam hereditatem maternam filios habere juſſit: dotem, quia non [25] creandorum liberorum cauſſa conjugium interceſſerat, virum retinere vetuit. [26] Si ipſa aequitas hac de re cognoſceret, [27] poſſetne juſtius aut gravius pronuntiare? [28] Spernis quos genuiſti: nubis effoeta: teſtamenti ordinem violento animo confundis: neque erubeſcis ei totum patrimonium addicere, [29] cujus

Teſtamento etiam utroque praeterito. Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius tamen maluit, *Teſtamento etiam utrumque praeteriit.* VORST MSS. Omnes *utroque praeterito.* conſule etiam Gifan. ind. ad Lucret. p. 436.

24. *Suprema judicia*] Id eſt, teſtamentum: quod & *ſupremam* ſive *ultimam voluntatem* dicunt. Suetonius Aug. 66. *Amicorum ſupr. judicia moroſiſſime penſitavit.* VORST.

25. *Creandorum liberorum*] Veteres plerique: *Quaerendorum liberorum.* Rectiſſime. Agellius lib. IV. cap. 3. *Uxorem ſe liberorum quaerendorum gratia habiturum.* Ennius: *Ducit me uxorem liberorum ſibi quaeſendûm gratia. Quaeſere* pro Quaerere, antique. PIGH. *Creandorum liberorum cauſa.* Ita codices Brand. & veteres typis expreſſi. Alii, quos ſecutus eſt Colerus, *quaerendorum liberorum.* Utrumque ſatis Latinum. VORST. Neſcio quos libros pleroſque veteres intelligat Colerus, qui praeter Codicem Dan. non facit alterius mentionem. Editi vero omnes habent *creandorum* cum omnibus MSS. Sed in margine notavit etiam Pighius *al' quaerendorum.* & ſic citat hunc locum Lipſium ad Tac. Ann. L. II. 27. notante Perizonio. Sed ipſe Lipſius ex Auguſtino ibi locum habet, in quo eſt *liberorum procreandorum cauſſa*, ut erat in Copeſ. & Tacitus *liberorum ſuſcipiendorum cauſſa. creare liberos*, de matre aeque dici quam de patre docuit Cl. Burman. ad Phaed. L. I. 6.

26. *Si ipſa aequitas hac de re cognoſcere potuiſſet, juſtiuſne aut gratius pronuntiaret*] In Cauchiano haec eleganter, *Si ipſa aequitas hac de re cognoſceret, poſſetne juſtius aut gravius pronunciare?* PIGH. *Si ipſa aequitas hac de re cognoſcere potuiſſet.* Ita uterque cod. Brandeb. Et magis id placet quam quod Pighius ex cod. Cauchiano ſcripſit *cognoſceret.* VORST. Cum Brand. nonnulli faciunt. Alii fere oſtendunt legendum *cognoſcere, potuiſſetne juſtius aut gravius pronunciare.* quamvis in pleriſque exſtet *pronunciaret.* in Med. ſec. etiam *pronunciaſſet.*

27. *Poſſetne juſtius aut gravius pronuntiare*] *Gravius* ſcripſit Pighius e cod. Cauchiano. Eſtque melius quam quod in aliis eſt *gratius.* VORST. *Gratius* exſtat in undecim noſtris.

28. *Spernis, quos genuiſti*] Ultraj. prim. Leid. quart. Cop. *Spernis, inquit, quos genuiſti.*

29. *Cujus polluto jam corpori*] In Atrebatenſi, Gemblacenſi, Cauchiano, Colonienſi & Campenſi, *pollincto*, legitur. Atque elegantiſſime. Eſt enim, *pollincire*, Plauto, aliiſque veteribus, cadavera ungere, & *Pollinctores* vocantur funerum curatores. ut in Poenulo.

Quod mihi pollinctor dixerat, qui eum pollinxerat.

Pollinctum igitur *corpus* ſenis appellat morti & rogo vicinum. PIGH. *Pollincto.* Errat Pighius, qui fabricari verbum *Pollincire* conatus eſt. Nam *Pollingo* dicebant illi, non *Pollincio.* Vetus Gloſſarium: *Pollingo* περιστέλλω νεκρόν. Σιροπλοκῶ. ἐνταφιάζω. Ταριχεύω. Et *Pollingere* quaſi *polline ungere* eſſe, ſcribit Fulgentius. Servius ad IX. Aeneid. *Pollinctores appellatos dicunt, qui mortuis os polline oblinebant, ne livor appareret exſtincti.* COLER. *Cujus pollincto corpore.* Ita recte Pighius ex aliquot codd. MSS. Unus quoque Brandeb. ſic habet. Aldus, *polluto corp. Pollinctum corpus* hic eſt quod morti rogoque eſt vicinum. VORST. Barb. prim. *Pollinto.* Ultraj. ſec. *Polinito.* Leid. quint. & ſext. *Pollineto.* Ceteri *Polluto*, ſed Cop. a manu ſec. Perizonius notaverat videnda eſſe Valeſiana p. 76. adde Gifan. Ind. Lucr. p. 436.

30. *Ergo dum ſic te geris*] Complures MSS. *Er-*

jus pollincto jam corpori marcidam ſenectutem tuam ſubſtraviſti. [30] Ergo dum ſic te geris, ad inferos uſque coeleſti fulmine afflata es.

[31] Egregia quoque [32] C. Calpurnii Piſonis praetoris Urb. conſtitutio. 5.
Cum enim ad eum [33] Terentius ex octo filiis, quos in adoleſcentiam per- Ann. urb. 682.
duxerat, *ab uno in adoptionem dato exheredatum ſe* [34] querelam detuliſſet: bonorum adoleſcentis poſſeſſionem ei dedit, heredeſque lege agere paſſus non eſt. [35] Movit profecto Piſonem patria majeſtas, donum vitae, beneficium educationis: ſed aliquid etiam flexit circumſtantium liberorum numerus, [36] quod cum patre ſeptem fratres impie exheredatos videbat.

Quid [37] Mamerci Aemilii Lepidi conſulis quam grave decretum? [38] Ge- 6.
nu-

Ergo dum ſic te egeris. item *afflata eſt. egeris* legebatur ante Pighium. Vide ſupra L. IV. 1. 6.

31. *Egregia eſt quoque*] Sic Pighius cum verbum ſubſtantivum, ut ſexcenties alibi, ab editis ante eum abeſſet, ut etiam non invenitur in noſtris MSS.

32. *C. Calpurnii Piſonis praefecti urbis*] In Atrebatenſi & Campenſi recte, *pr. urb.* id eſt, praetoris urbani PIGH. *C. Calpurnii Piſonis Praetoris urb. conſtitutio.* Libri plerique omnes, *praefecti urbis.* Referre ad *Piſonem* praefectum ſub Tiberio conabar, cui dare ſe Valerius voluerit arceſſito hoc exemplo: ſed illi *Lucium* praenomen fuit. LIPS. *Praetoris urbani.* Ita intelligit Pighius quod in codd. Atrebatenſi & Campenſi reperit, *pr. urb.* In uno cod. Brand. manifeſte & totidem literis ſcriptum eſt *praetoris urbis.* Lipſius tamen libros pleroſque omnes ait *praefecti urbis* habere. *Praetoris urbis*, & *praetoris urbani* & infra VII. 7. 6. & 7. fit mentio. VORST. Harl. *Pop. Rom. urbis.* Ultraj. prim. *praetorii.* ſec. *P. Ro.* Leid. ſext. *praetoris urbis.* Bit. & Med. prim. *praefecti urbis* cum antiquis Edd. reliqui cum Atrebatenſi & Campenſi conſentiunt. *Praetorem* tamen vocat Oliverius.

33. *Terentius ex octo filiis*] Mentis meae oculus hic, niſi legas, *Terentius cum octo*, caecutit. LIPS. Male Lipſius legit *cum.* Senſus eſt *ab uno ex octo filiis*, & in fine exempli *ſeptem* nominantur. Ex quo clariſſime apparet *eum* fuiſſe *inter octo*, ut taceam de educatione. PERIZON.

34. *Querelam detuliſſet*] Harl. *querela.*

35. *Movit profecto Piſonem*] Sic Pighius emendavit, cum vetuſtiores praeferrent *monuit profecto Piſonem.* Quod exſtat in Ultraj. ſec. Copeſ. Barb. & Med. prim. & quatuor Leidd. Sed reliqui *movit*, quod rectius eſt.

36. *Quod cum patre ſeptem fratres*] Copeſ. cum quatuor aliis, *qui cum patre.* Ultraj. ſec. *quos.* prim. *quia cum patre.* Copeſ. item *viderat.*

37. *Mamerci Aemilii Lepidi*] Mamerci Aemilii Lepidi conſulis hic mentio fit, fortaſſis autem *Marci* legendum pro *Mamerci*, quod cognomen videtur *Mamercus*, niſi quis Aemiliorum etiam praenomen fuiſſe contendat. Cum autem tot fuerint M. Aemilii Lepidi, non ſatis certum eſt de quonam hic loquatur. Videtur autem quibuſdam loqui de eo, qui conſul fuit anno 596. quia hic mentio eſt Oreſtis praetoris, qui proximo deinde anno factus eſt Conſul. In ſequentibus item exemplis omnia de Metellis & aliis viris obſcura ſunt, quae utique indigebant explanatione, maxime ubi de Q. Caecilio, L. Luculli ope adjuto. Cujus Luculli tempore intra 23. annos Q. Caecilii quatuor in Conſulatu fuerunt. Sed ita Romani hiſtorias ſcribunt. GLAREAN. *Mamercus Aemilius Lepidus* conſul memoratur etiam in Faſtis Capitolinis anno U. C. 676. quo etiam praetor fuit C. Oreſtes. Vide Pighii Annales.

38. *Genucius quidam*] Plures MSS. habent *Genicius*, cum Ven. Ed. item Ultraj. prim. *G. Oreſte.*

39. *Matris magnae Gallus*] *Mater magna* eſt Cybele; ita dicta, quod omnium Deorum mater crederetur. *Gallus* autem eſt Matris magnae ſacerdos, exciſus ſeu caſtratus. Ovidius IV. Faſt. *Cur igitur Gallos, qui ſe excidere, vocamus.* Vetus inſcriptio Romae ſic habet: C. *Camerius Creſcens Archigallus Matris*

 Deûm.

Ann. urb. 646. nucius quidam, [39] Matris Magnae Gallus, à Cn. Oreſte praetore Urbis impetraverat, [40] ut reſtitui ſe in bona Naeviani juberet, quorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti ab ipſo acceperat. Appellatus Mamercus [41] à Surdino, cujus libertus Genucium heredem fecerat, praetoriam juriſdictionem abrogavit: quod diceret *Genucium* [42] *amputatis ſui ipſius ſponte genitalibus corporis partibus, neque virorum, neque mulierum numero haberi debere.* Conveniens Mamerco, conveniens principi ſenatus decretum; quo proviſum eſt [43] ne obſcoena Genucii praeſentia, inquinataque voce, tribunalia magiſtratuum ſub ſpecie petiti juris polluerentur.

7. Ann. urb. 680. Multo Q. Metellus praetorem urbanum ſeveriorem egit, quam Oreſtes geſſerat: qui [44] Vetilio lenoni [45] bonorum Juventii poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti non dedit; quia vir nobiliſſimus & graviſſimus, fori ac lupanaris ſeparandam conditionem exiſtimavit: nec aut factum illius comprobare voluit, qui fortunas ſuas in ſtabulum contaminatum projecerat: aut

Deûm magnae Idaeae & Attis populi Rom. vivus ſibi fecit &c. VORST.

40. *Ut reſtitui ſe in bona Naeviani juberet*] Legendum omnino eſt, *Naeviana*. Libertus enim erat *Naevii Surdini*, ideoque dicitur *Naevius* non *Naevianus*. ſic vero & apud Cic. *Autronianam domum*. Poteſt vero & ex ſeqq. colligi hominem hic nondum eſſe nominatum, quando ait. *cujus libertus Genucium haeredem fecerat*. Dixiſſet enim vel *cujus libertus erat Naevianus*, ſi eum jam ſupra ita nominaſſet, vel ſuperius ad nomen *Naeviani* addidiſſet, *Libertum eum fuiſſe Surdini*, ut fecit gloſſator in MSto Copeſiano & in textum immiſit. Cicero XIII. Fam 8. *quae praedia a Caeſare emerat de bonis Plotianis:* mox, *praedia Laberiana*. Cic. XII. Fam. 26. *ne patiare Erotem Turium* (*Q. Turii Libertum*) *haereditatem Turianam ut adhuc fecit avertere*. Egit de hoc etiam loco Spanh. pag. 521. PERIZON. *Neviana* clare exhibet Ultraj. ſec.

41. *A Surdino*] MSS. ut ante Pighium vulgabatur, *Surdinio*.

42. *Amputatis ſui ipſius ſponte genitalibus corporis partibus*] Ita ſane veteres typis expreſſi, & Brandeb. MSS. Quid ſi vero legatur *ſua ipſius ſponte?* Ita ſane in uno cod. Brand. emendatum video. VORST. *Sui ipſius* omnes ſcripti retinent.

43. *Ne obſcoena Genucii praeſentia, inquinataque voce*] Utpote hominis caſtrati & vocem raucam habentis. VORST. Ridicule! exſecantur ſcil. etiam nunc apud Italos mares, ut vox eorum rauceſcat. Quanto meliora ab Aſcenſio diſcere potuerat. qui rectius exponit *effeminata; quia ſe ipſe caſtraverat*.

44. *Vitilio lenoni*] Alii: *Vibieni*. Lib. Dan. *Vitililenoni*. Fallor an Valerius viliſſimae perſonae nomen non expreſſit & pro eo *Vitilenonem* poſuit, eleganti & lepida appellatione, nec Latinis auribus abſurda? Hoc modo *Vitilenam*. *Vitilitigare* Cato. *Vitimagiſtratum* Salluſtius compoſuere. Nec ita temere antiquarium facerem Valerium noſtrum, niſi idem dixiſſet, *Pollinctum corpus*, *vaframentum*, *ſtuproſus* & ſimilia. COLER. MSS. habent *Vetilio lenoni*, quomodo legebatur ante Pighium qui *Vetilio* dedit, forte typorum errore, ſed Ultraj. ſec. *Vetulio* tamen habet, Leid. quint. *Vecilo*. Barb. prim. *Vetilio filio lenoni*.

45. *Bonorum juventii poſſeſſionem*] Sic Pighius tacite emendavit, cum editum invenerit, *qui Vetilio lenoni juveni bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti non dedit.* vel apud Aſcenſ. *Vetilio lenoni juvenis bonorum* &c. *juveni bonorum* reperio in MSS. quinque. *juvenis* in Leid. ſext. & Med. prim. *juvenii*. Ultraj. prim. ſec. *invinni*. *jumeni* Med. ſec. *Viveni* Leid. prim. in nullo quod Pighius in margine adſcripſit. *al' Vibieni*.

46. *Ab*

aut huic tanquam integro civi jura reddere, qui ſe [46] ab omni honeſto vitae genere abruperat.

46. *Ab omni honeſto vitae genere*] Barb. prim. & Leid. quart. *Honeſtae vitae genere.*

CAPUT VIII.

DE RATIS TESTAMENTIS ET INSPERATIS.

1. *Sempronii Tuditani.*
2. *Aebuciae.*
3. *Q. Metelli.*
4. *Fratris Pompeji Rhegini.*
5. *Q. Caecilii.*
6. *T. Marii.*
7. *L. Valerii Heptachordi.*
8. *T. Barruli.*
9. *M. Popilii.*

His reſciſſorum teſtamentorum exemplis contenti attingamus ea, quae rata manſerunt, cum cauſſas haberent propter quas reſcindi poſſent.

Quam certae, quam etiam [1] notae inſaniae Tuditanus; utpote qui po- 1. Cic. Philip. III.
pulo nummos ſparſerit, [2] togamque velut tragicam veſtem in foro trahens, maximo cum hominum riſu conſpectus fuerit, ac multa his conſentanea fecerit. [3] Teſtamento Ofilium inſtituit heredem: quod Ti. Longus, ſan-

1. *Notae inſaniae*] Cicero III. Acad. *Quid loquar de inſanis? qualis tandem fuit affinis tuus, Catule, Tuditanus? quiſquam ſaniſſimus tam certa putabat, quae videbantur?* De eodem 3. Philippica. COLER.

2. *Togamque velut tragicam veſtem in foro trahens*] Inter alia dementiae Tuditani ſigna & illud fuit, quod, quemadmodum in tragoediis fiebat, ſyrma togae in foro traxit. Tuditani illius & Cicero mentionem facit tum in tertia Philipp. tum in L. III. Acad. qq. VORST.

3. *Teſtamento is filium inſtituit heredem*] Si filium inſtituit: quomodo Ti. Longus id ſubvertit? & quomodo is ſanguine ei proximus? clara perverſio. Emendavimus nuper, *Teſtamento Ofilium*, & probat nunc vetus, cui vocula, *is*, nulla eſt. LIPS. *Teſtamento is.* Liquidae fidei correctio Lipſiana: *Teſtamento is Ofilium.* COLER. *Teſtamento Ofilium inſtituit heredem. Ofilium* reſcribendum conjecit Lipſius; & ſine haeſitatione reſcripſit Colerus; cum in codicibus tum antiquioribus typis expreſſis, tum MSS. legeretur *filium.* VORST. Siquidem primum exemplum ita legimus, ut Pighius edidit, οὐδὲν ὑγιὲς? Quid enim Tuditanus pro ſtultitia ſua fecit, cum filium inſtituit haeredem? Et Ti. Longus propinquior haeres quam filius? Non credo hinc ſeſe expedire poſſe vel acerrimi judicii Papinianum. Sed omnino legendum cum Lipſio, tum notis h. l. tum II. Elect. 11. *Teſtamento Ofilium* inſtituit haeredem. id eſt non. ſuae, ſc. Semproniae gentis hominem, ſed extraneum, praeterito *T. Sempronio Longo* gentili ſuo. *Ofilii* noti ex inſcr. 15. p. 919. Operis Gruteri. & ex L. 11. ff. d. O. L. 45. ad quem olim notavimus plura. Meminit & Valer. L. VIII. c. 13. Sed & ibidem temporis injuria nomen illud obtritum. Lege, *Et Clodia A. Ofilii, quindecim filiis ante amiſſis, quintumdecimum & centeſimum explevit annum.* Rationem pluribus reddam cum eo venero. Nota vero ex hoc loco *Tuditanorum* familiam exſtinctam, quae ab anno U. C. 513. uſque ad A. U. 624. conſulatibus quatuor, Cenſuris duabus, triumphi:

ſanguine proximus, 4 haſtae judicio ſubvertere fruſtra conatus eſt. Magis enim centum viri, quid ſcriptum eſſet in tabulis, quam quis eas ſcripſiſſet, conſiderandum exiſtimaverunt.

Vi-

phi praetexto de Japidibus clara fuit. Ultimum illum vixiſſe arbitror circa tempora Pompeji Magni Nepotem C. Tuditani conſulis A. 624. RUPERT. *Teſtamento is filium inſtituit haeredem.* Lipſ. conjecit *Ofilium.* Idque receptum eſt a Colero & Vorſtio: probatumque a Ruperto. Sed quis ſit ille *Ofilius* nemo explicare potuit. Videbo igitur an rectius quid ad hunc locum poſſim adferre. *Tuditanus* is, qui teſtamentum fecit, filium videtur non habuiſſe, filiam habuit *Semproniam* Fulvii uxorem, matrem Fulviae Clodii & Antonii. Errat igitur Rupertus, dum hunc *Tuditanum* Nepotem putat Conſulis anno 624. & Conſobrinum Fulviae, cujus fuit avus. Tum nihil iſte caetera inſanus *Tuditanus* in condendo teſtamento pro ſolita ſtultitia egit, quod vult Rupertus. Hinc *centumviri magis conſiderandum exiſtimaverunt, quid ſcriptum eſſet in tabulis, quam quis eas ſcripſiſſet.* Quo ni fallor ſatis oſtenditur in inſtituendo haerede nihil fuiſſe peccatum a Tuditano. Lego igitur vel *filium*, vel *Fulvium*; qui erat gener ipſius. Dicet autem quis, cur igitur *Ti. Longus* teſtamentum evertere voluerit, cum ad eum haereditas nullo modo pervenire potuerit. Sed forte iratus fuit homini, vel legatum exſpectaverat, vel aliud antiquius teſtamentum pro ſe habebat. Vel iis, quibus legata in eo teſtamento data erant, inimicus erat. Magis me movet, quod *Ti. Longo* additur eum *ſanguine proximum* fuiſſe. Quaſi eo vellet indicare, auctor, cur reſcindi teſtamentum peteret, quia ad ſe pertinebat. Sed vereor ne illa in hunc finem a ſcribis textui ſint addita. Nam profecto *Tuditano* paterno ſanguine non valde propinquus fuit; ut qui neque avum eundem habuerint. Non quaſi hac ratione teſtamentum reſcindi voluerit *Ti. Longus*, quod alienum haeredem feciſſet, ſed quod furioſus teſtamentum facere non poſſet. Accedit etiam illud, quod more ſuo ad ſecundum exemplum tranſiens tabulas Tuditani videtur etiam ipſe probare, cum dicit *vita Tuditani demens Aebuciae autem tabulae plenae furoris.* quaſi dicat *Tuditanum quidem in vita ſua fuiſſe dementem non in teſtamento condendo: Aebuciam vero in tabulis ſuis furore corruiſſe*, Aeque enim plenae furoris Tuditani tabulae fuiſſent, ſi praeterito haerede ſuo, id eſt filio, alienum feciſſet, cum Albucius alteram tamen filiam haeredem reliquerit; adeoque gravius haud dubie etiam Tuditanum reprehendiſſet Valerius. Scipionis Africani & uxoris ejus pervenerunt filio mortuo ad adoptivum Nepotem Aemilianum. nulla autem bonorum pars videtur ad filias, quae tunc adhuc vivebant, pertinuiſſe, niſi quantum ſupererat ex perſolvenda dote, cujus reliquum ſolvit Aemilianus. vide Polyb. p. 1460. Nempe magnam dotem dabant filiabus. unde Cic. L. I. in Ver. c. 44. *Quibuſcum vivi bona noſtra partimur.* Scipio utrique filiae videtur dediſſe 50. talenta in dotem, & uxori ſuae dediſſe uſumfructum bonorum ſuorum. Hortenſius Marciam uxorem fecit haeredem. Cat. p. 671. praetores ſaepe edictis ſuis variabant jus. Vide Cic. I. in Ver. c. 48. de Patroni filia. Tarruntius Larentiam meretricem fecit haeredem Plut. Q. 35. de filia haerede facienda vide omnino Senecam Cont. p. 270. vide leges XII. tab. de jure privato. ff. I. & 18. Virgo veſtalis neque haeres eſt cui quam inteſtato Gell. I. c. 12. ergo aliae Virgines. Filii mater haeres ab inteſtato. Cic. pro Cluent. c. 11. & 19. Si ipſe non habeat liberos nec fratres, ut reor. vide & Ulpian. Inſt. tit. 18. In provinciis obſervabatur jus Romanum ex edicto praetorio Cic. in Ver. I. 48. de mulierum haereditatibus & lege Voconia vide omnino Gron. de pec. vet. p. 536 - 539. apud App. p. 305. pater proſcriptus rogatu filii monet filiam, ne & ipſa pereat totum patrimonium relinquere fratri. Minime centumviri vero conſideraſſent, quid ſcriptum eſſet, ſi praeterita filia alienum feciſſet haeredem, & injuſtiſſime feciſſent, ſi id teſtamentum, cum etiam a furioſo eſſet factum, probaſſent. hinc Plin. L. VII. Ep. 24. *Deceſſit honeſtiſſimo teſtamento, reliquit haeredes ex beſſe nepotem, ex tertia parte neptem.* Vide & omnino L. VIII. Ep. 18. ubi laudatur, qui filiam teſtamento haeredem reliquit, & narratur de alio, qui fratrem praetulit filiae. Lex Voconia jubebat, nequis qui cenſus eſſet poſt cenſores A. Poſtumium & Q. Fulvium haeredem faceret virginem vel mulierem. ideoque, ſi quis vellet filiam haeredem facere, dabat operam, ne cenſeretur. itaque P. Annius cum haberet unicam filiam, eam

Vita Tuditani demens: Aebuciae autem, [5] quae L. Menenii Agrippae uxor fuerat, tabulae teſtamenti plenae furoris. Nam cum haberet duas ſimillimae probitatis filias [6] Plaetoriam & Afraniam, animi ſui potius inclinatione provecta, quam ullis alterius injuriis aut officiis commota, Plaetoriam 2.

eam haeredem inſtituit jure, legibus, auctoritate omnium, qui conſulebantur, quia cenſus non erat. & Annia mulier pecunioſa, quod cenſa non erat, haeredem fecit filiam. Quare Cicero exagitat Verrem quod praetextu Voconiae teſtamentum Annii reſcidit. c. 41. 44. unde haec omnia delibata ſunt. Male exponit Aſcon. legem Voconiam in vocabulo cenſus. vide & omnino Hotoman. ad Aſconium. PERIZON. Egit pluribus hac de re Cl. Perizonius in Diſſertatione de lege Voconia, quam vide. conſultum tamen judicavi, haec, quae in ſchedis ipſius reperiebam, huc adjicere. *Teſtamento filium* MSS. retinent. Guyeto etiam placebat legere *Teſtamento is Ofilium.*

— 4. *Haſtae judicio ſubvertere conatus eſt*] *Haſtae judicium* eſt quod centumvirorum fuit; de quibus paulo ante ad VII. 7. 1. dictum. Vocatum autem eſt ita, quod poſita haſta centumviri ad lites judicandas cogebantur. Suetonius Aug. c. 36. *Auctor fuit ut centumviralem haſtam, quam quaeſtura functi conſueverant cogere, decemviri cogerent.* VORST.

5. *Quae L. Menenii Agrippae uxor fuerat*] Extremis Reip. temporibus nulli fuerunt *Menenii*, adeo ut neque in lapidibus ea gens appareat. Et ſi maxime fuiſſent, loquitur hic auctor quaſi de homine celeberrimo, cum Aebuciam ab ejus conjugio praecipue & ſolum deſcribit, cum tamen illa ipſa etiam Plaetorii & Afranii fuerit conjux. Videtur itaque legendum *L. Menenii Agrippae* F. id eſt, *filii.* Nam adduntur haec non alium in finem in hoc exemplo, quam ut deſcribatur Aebucia, neceſſe ergo eſt, ut fuerit homo notiſſimus & clariſſimus. Sed tamen Afranii & Plaetorii eo tempore non inveniuntur, ſed pro *Plaetorio* f. legendum, *Laetorio.* quae antiquior gens. Aebucia autem gens illo tempore maxime floruit. Sed illis temporibus facilius nobis poteſt latere gens, quam extremo Reip. tempore. ſic *Racilia* uxor Quinctii, cum tamen alii eo nomine non inveniantur. Forſan tamen etiam alicui iſtius mulierculae factum, non ſane valde notabile, videbitur non facile ex tam antiquis temporibus ad Valerii tempora & memoriam perveniſſe. Verum potuerunt ejus rei variae eſſe cauſſae, & forte vel in libris juris receptum eſſe, vel in Annalibus familiarum, quas habebant nonnulli. Nec obſtat etiam quod rarius Valerius Patris praenomen alicui addit. Fecerit enim illud hoc in loco propter inſignem praeclaritatem Patris. ſic ſupra *Aruns Tarquinii ſuperioris filius.* imo & patrem a filio deſcribit. *Cn. Pompejus Magni Pater* VI. 9. 9. ſic & apud Gell. L. XVII. c. ult. *Menenio Agrippa & M. Horatio Pulvillo Coſſ.* cum, niſi ipſe Gellius erraverit, quod contigiſſe potuit, legendum ſit. *T. Menenio Agrippae F. C. Horatio Pulvillo Coſſ.* videri poſſit eo magis error eſſe librarii, quia poſt *Agrippa* corruptum etiam eſt ſequens praenomen. Quamvis, quia legitur *Marci*, poſſit etiam utrumque videri errore Gellii ipſius accidiſſe, quia *Menenius Agrippa* Celeberrimus & *M. Horatius* itidem, & plures eo tempore fuerunt *M. Horatii.* adde quod eodem capite mox *A. Poſtumium Torquatum* ſcribit. ſic infra *Q. Pompejus A. F.* qui apud Appian. in Iberic. vocatur Κόϊντος πομπήϊος Αὖλος Αὔλου υἱός. Xeno Menenius Cic. in Ver. L. III. c. 22. Sed videtur eſſe nomen loci vide & c. 43. hinc igitur patet unde gens *Menenia* dicta ſit. PERIZON. MSS. Ultraj. prim. *Mevii.* ſec. & Leid. ſext. *Menii.*

6. *Plaetoriam & Afraniam*] A Pighio haec ſunt, cum ante ipſum legeretur, *Pletoniam & Aphroniam*, ut eſt in compluribus MSS. Sed Med. prim. *Pletoniam & Affloriam.* ſec. *Pleroniam & Afroniam.* Leid. ſec. & ſext. *Petroniam & Afroniam.* atque ita etiam infra, niſi quod in Med. ſec. eſt *Afflonia.*

7. *Filiis etiam Aphroniae ex admodum amplo patrimonio viginti nummos legavit*] Haec multo correctius in Wincheliano aliiſque manuſcriptis, *Filiis autem Afraniae ex ſuo admodum amplo patrimonio viginti milia nummûm legavit.* PIGH. *Viginti millia.* Rectius & ex more, lib. Daniel. *viginti numûm.* COLER. *Filiis autem Afraniae ex ſuo admodum amplo patrimonio viginti nummum legavit. Suo* quidam codices non habent. Pro *viginti nummum*, quod in uno cod. Brand. &, ut Colerus teſtatur, in cod. P. Dan. eſt, alii codices, inque his

 unus

riam tantummodo heredem inſtituit: [7] filiis autem Afraniae ex ſuo admodum amplo patrimonio viginti nummûm legavit. [8] Afrania tamen cum ſorore ſacramento contendere noluit; teſtamentumque matris patientia honorare, [9] quam judicio convellere, ſatius eſſe duxit: eo ſe ipſa indigniorem injuria oſtendens, quo eam aequiore animo ſuſtinebat.

3. [10] Minus mirandum errorem muliebrem Q. Metellus fecit. Is namque plurimis & celeberrimis ejuſdem nominis viris in urbe noſtra vigentibus; Claudiorum etiam familia, quam [11] arctiſſimo ſanguinis vinculo contingebat, florente, [12] Carrinatem ſolum heredem reliquit: [13] nec hocce ejus [14] teſtamentum quiſquam attentavit.

4. Item [15] Pompejus Rheginus, vir Tranſalpinae regionis, cum teſtamento fratris praeteritus eſſet, & ad coarguendam iniquitatem ejus, binas tabu-

unus Brand. habent *viginti millia nummum*; ut *millia*, quod ſubaudiendum eſſet, diſerte adjectum ſit. Sed contendit Colerus ellipticam formulam rectiorem magiſque ex more eſſe. VORST. *Suo* non agnoſcunt duodecim ex noſtris MSS. & veteres Edd. in ſeptem eſt *viginti millia*; alii fere *viginti nummûm. Viginti* vero *nummûm* recte, ex more, dici vellem exemplis docuiſſet Colerus. Nota eſt ellipſis in *decies ſeſtertium*, in quo ſubaudias *centena millia*, ſed ut ſimiliter dixerint *viginti nummûm* pro *viginti millia nummûm*, id mihi non perſuadet.

—8. *Aphronia tamen cum ſorore ſacramento contendere noluit*] Legendum; *Afrania tamen cum ſorore ſua, &c.* Quid ſit *ſacramento contendere*, & quo ritu hoc fiebat, pulchre M. Varro De lingua Latina Libro. IV. PIGH. Ego *ſua*, quod ignorant omnes MSS. a Pighio additum, ſupervacuum puto, & delevit etiam Vorſtius.

• 9. *Quam judicio convellere ſatius eſſe duxit*] Ita Pighius ex MSS. opinor, nam ſic noſtri fere omnes. Alii ediderant *ſanctius*, ut eſt in Copeſ. nec diſplicet.

10. *Minus mirandum &c*] Haec ita Ultraj. prim. exhibet. *Minus mirandum errorem muliebrem, quam illum, quem Q. Metellus fecit.*

11. *Arctiſſimo ſanguinis vinculo*] Et ego exiſtimo intelligi hic *Metellum Nepotem* cum Pighio. Sed is tamen dupliciter errat, dum primo tribuit ei uxorem P. Clodii ſororem, quae fuit *Metelli Celeris* uxor. Deinde ex affinitate facit ſanguinis vinculum, cum Nepotis mater fuerit Claudia. PERIZON. Scil. in margine addiderat Pighius. *Q. Metellus Nepos, cujus uxor P. Clodii ſoror fuit. ut ex Ciceronis Caeliana colligimus.*

12. *Carrinatem*] An ille eſt, de quo Appianus Lib. IV. & V. Dio Lib. LI. Praetor Iberiae fuit ſub Caeſare. COLER. MSS. fere *Curinatem*, *Curiniatem*, *Curcinatem*, vel *Curinantem* habent.

13. *Nec hocce teſtamentum ejus*] Ultraj. prim. Bit. Med. prim. Leid. quint. *Nec hac re ejus teſtamentum.*

14. *Teſtamentum ejus quiſquam attentavit*] Ultraj. ſec. *Teſtamentum ejus improbare quiſquam.* Leid. quart. *irritare quiſquam.* tert. *irritare l. reſcindere.* nimis manifeſto ex gloſſis.

15. *Pompejus Rheginus*] Non dubito eum eſſe, de quo Varro Lib. III. de re ruſtic. *In Gallia vero Tranſalpina T. Pompejus tantum ſeptum venationis. Arelatenſis* etiam *Pompei* meminit Plinius Lib. XXXIII. cap. II. COLER.

16. *Habita utriuſque ordinis maxima frequentia*] *Uterque ordo* dicitur hic equeſtris & plebejus. VORST. Et cur non potius *ſenatorius* & *equeſtris*, ad quem utrumque ordinem judicia pertinebant?

17. *Frater erat ſcriptus*] Leid. ſext. *Frater ejus erat inſcriptus.*

18. *Neque ſanguine Rhegino pares*] Quatuor exemplaria, *ſanguine patrio*, legunt. Winchelianum; *paterno.* Atrebatenſe, *pagino*, mendoſe; ex qua voce quidam *Rhegino* feciſſe videntur. verum ut hic à patre, *patrius ſanguis* dicitur, ita & à Cicerone *patrius mos*, & à Lucretio poëta, *patrius pavor* Libro III.

Do-

bulas teſtamentorum ſuorum in comitio inciſas, [16] habita utriuſque ordinis maxima frequentia, recitaſſet; in quibus magna ex parte heres [17] frater erat ſcriptus, praelegabaturque ei centies & quinquagies ſeſtertium: multum ac diu inter aſſentientes indignationi ſuae amicos queſtus, quod ad haſtae judicium attinuit, cineres fratris quietos eſſe paſſus eſt. Et erant ab eo inſtituti heredes, [18] neque ſanguine patrio pares, neque proximi; [19] ſed & alieni & humiles: ut non ſolum [20] flagitioſum ſilentium, ſed etiam praelatio contumelioſa videri poſſet.

[21] Aeque felicis impunitatis, ſed neſcio an tetrioris haec delicti teſtamenta. Q. Caecilius L. Luculli promptiſſimo ſtudio, maximaque liberalitate, & honeſtum dignitatis gradum, & ampliſſimum patrimonium conſecutus, cum prae ſe ſemper tuliſſet, unum illum ſibi eſſe heredem; [22] moriens etiam annulos ei ſuos tradidiſſet: Pomponium Atticum teſtamento ado- 5. Corn. Nepos vita Attici. Ann. urb. 695. Cic. ad Att. III. 20.

Dolus vulpibus & fuga cervis.
A patribus datur, & patrius pavor incitat artus. PIGH.

Neque ſanguine patrio. Lib. Dan. *ſanguine pagino.* Moſtellum verbi. legendum crediderim: *ſanguine Rhegino.* Adſcripſit aliquis ad oram illud *patrio.* COLER. *Neque ſanguine patrio pares. Patrio* reſcripſit Pighius ex aliquot codd. cum Aldus & Chalcocondyles edidiſſent *ſanguine Rhegino. Patrio* unus quoque cod. Brand. habet. Ego utrumque legendum arbitror hoc modo, *ſanguine patrio Rhegino pares.* Idque colligo ex eo, quod in cod. Atrebatenſi, ut Pighius, & in cod. P. Danielis, ut Colerus teſtatur, eſt *ſanguine pagino pares.* Nimirum duae voces *patrio Rhegino* compactae ſunt in unam *pagino.* VORST. *Neque ſanguine patrio pares, neque proximi.* Ita Pighius ex 4. MStis, cum ante legeretur pro *patrio*, *Rhegino.* Neutrum placet. Nam licet uſurpetur *patrius* pro paternus. ut *virtus patria* pro paterna, Vell. II. 26. *More patrio* de Decio I. 17. *Patria bona.* Cic. L. I. in Verr. 44. *Patria indulgentia.* ſupra VII. 3. 10. quo hic illam vocem, cum multo melius abeſſet? Nam per ſe intelligitur *ſanguis generis*, ſeu *gentis ſuae*, qui eſt *paternus* nec placet *Rhegino*, cum nec illud deſideretur, & melius pro eo dixiſſet *ſibi*, niſi forte intelligatur ſuperſtes frater. Sed tamen & illud ineptum, tum non videntur ulli codd. habere. cum V. P. Dan. & Atrebatenſis cod. habeant, *pagino.* Rectior forſan eſt ſcriptura cod. Copeſiani *pagano.* Eum, qui neque ipſe Romae erat claro & alio ſanguine ortus, adeoque Romae humilis, & plebejus, plane tamen *pagano ſanguine* humiliores ſe ipſo, ſed peſſime inſtituiſſe. ſic Tac. Hiſt. II. 88. *Ubi adverſus paganos certandum foret.* III. Hiſt. 43. & 77. vide Torrent. ad Suet. Aug. 77. *Nundinae paganorum ruſticorumque.* Macrob. Sat. I. 16. p. 218. *Pagana fercula* Prop. L. IV. El. 4. ubi vide Paſſerat. p. 608. *nullum eſt in hac urbe Collegium, nulli pagani aut montani &c.* Cic. pro domo c. 28. videtur & *Rhegino* & *patrio* gloſſa eſſe, & forte orta eſſe ex *fratri.* Sed forte optime deleretur vox, quae tam diverſimode ſcribitur, & ſine qua ſenſus eſt plane integer. PERIZON. Harl. Barb. Leidd. tres *ſanguine pagano.* uterque Ultraj. *ſanguine patrio.* Med. prim. *ſanguine patriae pari.* Reliqui *Regino. Pagano.* Edd. Ven. *Patrio* prae altero utroque magis placet, etſi alius intelligi non poſſit, licet non addatur.

19. *Sed & alieni & humiles*] MSS. *Sed alieni & humiles*, deleta priori copula, quam tamen ſervant omnes Editiones.

20. *Flagitioſum ſilentium*] Cop. *Faſtigioſum.* an *Faſtidioſum?* ſed malim nihil mutare.

21. *Aeque felicis impunitatis*] Edd. ante Pighium hic novum conſtituunt caput hoc titulo. *Qui adverſus opiniones hominum haeredes habuerunt.* Quod video in multis fieri MSS.

22. *Moriens etiam annulos ei ſuos tradidiſſet*] Conſule Freinshem. ad Curt. L. X. 5. 4. Caſaub. ad Spartian. p. 8. Ed. Pariſ.

 23. *T. Ma-*

adoptavit, omniumque bonorum reliquit heredem. Sed fallacis & inſidioſi cadaver populus Rom. cervicibus reſte circumdatum per viam traxit. Itaque nefarius homo filium quidem, & heredem habuit quem voluit: funus autem & exequias quales meruit.

6. Neque aliis dignus fuit [23] T. Marius Urbinas: qui ab infimo militiae loco, beneficiis divi Auguſti imperatoris ad ſummos caſtrenſes honores perductus, eorumque uberrimis quaeſtibus locuples factus, non ſolum [24] ceteris vitae temporibus *ei ſe fortunas ſuas relinquere*, *à quo acceperat*, praedicavit, ſed etiam pridie quam expiraret, idem iſtud ipſi Auguſto dixit: cum interim ne nomen quidem ejus tabulis teſtamenti adjecerit.

7. L. autem Valerius, cui cognomen [25] Heptachordo fuit, togatum hoſtem Cornelium Balbum expertus, utpote [26] opera ejus & conſilio compluribus privatis vexatus litibus, ad ultimumque ſubjecto accuſatore capitali crimine accuſatus, [27] praeteritis advocatis & patronis ſuis, ſolum heredem

23. *T. Marius*] Quis iſte Titus Marius? Conjectura lego & doctis aeſtimandum praebeo: *T. Tarius.* Neſcio an etiam Plinius corrigendus Lib. XVIII. cap. 6. *L. Tarius Rufus infima natalium humilitate conſulatum militari induſtria meritus, antiquae alias parſimoniae circiter millies H-S liberalitate divi Auguſti.* Nam reor Plinium de hoc ipſo loqui. COLER. Credo eſſe *T. Arium* ex Sen. cap. 15. de Clementia, apud Plin. L. XVIII. 6. *L. Tarius* itidem familiaris Auguſti appellatur. Legendum igitur potius cum Colero hoc loco *T. Tarius.* PERIZON. Barb. prim. *C. Marius.* unus Leid. ſext. *Virinas*, quod omittit Ultraj. ſec. quam plurimi *Urinas*, ut habent Edd. ante Pighium. *Urbinas* notum eſt Gentile & *Urbini*, ſive *Hortenſis*, ſive *Metaurenſis*, in *Umbria. Urinas* vere unde derivetur fateor me exploratum non habere: nam ab *Uria* oppido, altero in Appulis, altero item in Calabria non videtur, cum circumjacens ager dictus ſit *Uritanus.* An vero hic intelligatur idem ille, *L. Tarius*, de quo Plinius agit, pro certo adfirmare non auſim. cum noſter homo ad *ſummos* modo *caſtrenſes* honores Auguſti beneficio provectus dicatur a Valerio, alter etiam conſul fuerit. Praeterea *L. Tarius* ille *antiquae alias parſimoniae*, amplas ſuas opes *uſque ad detrectationem haeredis exhauſiſſe* dicitur, *agros in Piceno coëmendo & colendo in gloriam.* Quod Harduinus exponit, *ut nemo non haereditatem adire detrectaret.* Quae ſi vera eſt expoſitio, non magnae rei jacturam fecerit Auguſtus ab eo praeteritus. Et ille ipſe fortaſſe ſtudio fecerit, ne principem, exhauſtae & impeditae rei familiaris ſibi conſcius, magis etiam ludibrio habuiſſe videretur. *T. Arium* vero Senecae ſi intelligas. Hunc quidem *locupletem* dicit Seneca, & Auguſtum ab eo in conſilium adhibitum, ut cognoſceret de filio in parricidio deprehenſo: ſed addit tunc, ante quam ſententiam ferret, Auguſtum juraſſe, *ſe haereditatem ejus numquam aditurum.* Quod tamen fateor non obſtare, quominus ipſum haeredem ſcribere potuiſſet Arius, & relinquere Auguſto jurisjurandi religioſe ſervandi gloriam. Interea monet etiam Lipſius ad Senecam, libros ſuos junctim *Tarium* praeferre; non ut dedit Muretus *T. Arium.*

24. *Ceteris vitae temporibus*] Copeſ. Barb. prim. *Extremis vitae temporibus.* Leid. ſext. *Pridie antequam expiraret.* in fine duodecim MSS. *adjecit.*

25. *Heptachordo*] MSS. *Heptocordo*, *Heptacordo*, *Hectacordo*, *Aptacordo*, *Eptacordo.* Ridicule hoc exponit Oliverius *Graecum eſt, habens in facie ſeptem poros.* cum cognomen hoc illi fortaſſe adhaeſerit, quod muſicae rei amantiſſimus teſtudinem ſeptem nervis inſtructam amaverit, aut ipſe, aut majorum aliquis, a quo derivatum ſit ad poſteros. ſic ſane Cic. de Orat. L. III. c. 23. meminit *Valerii* cujuſdam, *qui quotidie cantabat. erat enim ſcenicus, quid faceret aliud.* Nam *Cornelium*

dem reliquit: [28] nimia conſternatione, quae animum ejus transverſum egit, depravatus. Amavit enim ſordes ſuas, & dilexit pericula, & damnationem votis expetivit: auctorem harum rerum benevolentia, [29] propulſatores odio inſecutus.

[30] T. Barrulus Lentulo Spintheri, cujus amantiſſimum animum, liberaliſ- 8.
ſimamque amicitiam ſenſerat, decedens ſuos annulos perinde atque unico heredi tradidit, quem nulla ex parte heredem relinquebat. Quantum illo momento temporis conſcientia (ſi modo vires, quas habere creditur, poſſidet) à teterrimo homine ſupplicium exegit! Inter ipſam enim fallacis & ingratae culpae cogitationem, ſpiritum poſuit, quaſi tortore aliquo [31] mentem ejus intus cruciante: quod animadvertebat [32] è vita ad mortem tranſitum ſuum, & ſuperis diis inviſum eſſe, & inferis deteſtabilem futurum.

[33] M. vero Popilius ſenatorii ordinis Oppium Gallum ab ineunte aeta- 9.
te familiariſſimum ſibi, moriens, pro vetuſto jure amicitiae, & vultu benigno reſpexit, & verbis magnum prae ſe amorem ferentibus proſecutus eſt,

lium Balbum puto intelligi illum *Gaditanum* Caeſaris amicum, pro quo exſtat Ciceronis oratio, & fuit, ſub Caeſare imprimis, potentiſſimus, ut aetas illius & *Scenici Valerii*, de quo Cicero, non conveniat. Nam de ſcenico loquitur Craſſus, ut jam tunc mortuo, ut hic intelligi ipſe non poſſit, ſiquidem ille fuerit *Cornelius Balbus*, quem dixi.

26. *Opera ejus & conſilio*] Aliquot MSS. *opere*, nonnulli *ope* Copeſ. *in quam plurimis.* Leid. quart. *Ad ultimum quoque.*

27. *Praeteritis advocatis & patronis ſuis*] *Praeteritis advocationibus & patrociniis ſuis.* MSS. clare *patrociniis* in margine praefert. KLOK.

28. *Nimirum conſternatio animum ejus transverſum egit*] Mutilatam ſententiam perpolierunt poſtea ſtudioſi. Quae ſic integra remanſit in veteribus quinque exemplaribus, *Nimia conſternatione quae animum ejus transverſum egit depravatus.* PIGH. *Nimia conſternatione, quae animum ejus transverſum egit, depravatus.* Ita Pighius ex quinque codd. ſcripſit; cum Aldus edidiſſet, *nimirum conſternatio animum ejus transverſum egit.* Vetus editio Mart. Herbip. ſic ut Pighius edidit, habet Nec multum diſcrepant codices Brand. Unus enim habet *nimirum conſternatio; quae animum ejus transverſum egit*; ubi facile apparet aliquid deficere: alter plenius, *nimirum conſternatione depravatus, quae animum ejus tranverſum egit.* Et ſane *nimirum*, quod & Aldus habet, rectum eſſe videtur. VORST. Harl. *Nimirum conſternatio fuit, quae &c.* Cop. Bit. prim. tres Leid. *Nimirum conſternatio quae.* duo alii Leid. *conſternatione quae.* Med. prim. *Minarum conſternatione damnatus quae.* ſec. pro *damnatus* habet *depravatus.* Ultraj. prim. *nimirum conſternatione depravatus, quae.* ſec. cum Pighio facit, ut & reliqui. Nec diſplicet; quamvis etiam, *nimirum conſternatione, quae animum ejus transverſum egit, depravatus*, haud improbaverim.

29. *Propulſatores odio inſecutus*] Quamplurimi MSS. *Propulſatorem*, quod primus mutavit Pighius.

30. *T. Barrulus*] Harl. *T. Barculus.* Leid. prim. *Titus Barulus.* ſec. *Barilus.* quint. *Ebarrulus.* ſex. *Tiberius Barculus.*

31. *Mentem ejus intus cruciante*] Sic Pighius convenienter MStis, cum vulgatae Edd. haberent *interius cruciante.*

32. *E vita ad mortem tranſitum ſuum*] Pighius in margine notandum curavit pro *e vita*, alios habere *iens.* quod in ſcriptis nec editis invenio.

33. *M. vero Popilius*] Copeſ. Barb. prim. *M. vero Pilius.* Leid. ſec. *Pulius.*

34. *Inſuperque*] Liber Dan. & edit. Veneta: *ſuperque anulos* Non ſperno. COLER. *Superque annulos quoque ſuos ei tradidit.* Ita

eſt. Unum etiam de multis, qui aſſidebant, ultimo complexu & oſculo dignum judicavit; 34 inſuperque annulos quoque ſuos ei tradidit: videlicet nequid ex ea hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. 35 Quos ocius vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliae ludibrium, 36 in locellum repoſitos, & 37 à praeſentibus aſſignatos diligentiſſime, heredibus illius, exheres ipſe reddidit. 38 Quid hoc loco inhoneſtius? aut quid intempeſtivius? 39 Senator populi Rom. curia egreſſus, homo 40 vitae fructi-

codices Brand. niſi quod unus habet *ſuper hoc*, addito pronomine. Sed & veteres typis expreſſi ita habent; niſi quod Aldus perperam *ſemperque*. Si pronomen *hoc*, quod in uno cod. Br. eſt, huc non pertineat, erit *ſuper* pro *inſuper*. Pighius ipſum *inſuper* hic edidit. Et in margine notat, alios codd. habere *ſimiliterque*. VORST. Aldum ſecuti ſunt Colin. & Gryph. Sed *ſuperque* habent MSS. cum Rob. Stephano, Ven. Mediol. & Aſcenſ. Colerus delevit etiam *τὸ quoque* contra MSS. *ſuper hoc* habet Ultraj. prim. tunc vero *ſuper* erit poſitum pro *praeter*. Perizonius malebat *ſuper quae*. ut ſolet illud ſine diphthongo ſcribi. cui aſſentior.

35. *Quos Oppius vir diligens*] In Gemblacenſi; *Quod ſocius*. male. In Atrebatenſi; *Quo ſocius*. Legendum, *Quos ocius*; ut eſt in Colonienſi. PIGH. Med. ſec. Copeſ. Leid. prim. *Oppius*. reliqui *Ocius* recte ſervant.

36. *In locellum repoſitos & a praeſentibus aſſignatos*] Confer. Plin. L. xiv. 13. *Fabius Pictor in Annalibus ſcribit, matronam, quod loculos, in quibus erant claves vinariae cellae, reſignaviſſet, a ſuis inedia mori coactam*. Porro male diſtinguitur in Pighii & Vorſtii editionibus, nec enim diligentia requiritur in reddendo ſed obſignando, cui verbo illud adverbium *diligentiſſime* proinde jungendum. PERIZON.

37. *A praeſentibus aſſignatos*] Pighius legendum putat *obſignatos*. VORST. In margine Pighius addidit, forte *obſignatos*. Sed *aſſignatos* omnes ſcripti retinent.

38. *Quid hoc loco inhoneſtius*] Scribe, *joco*, non, *loco*. LIPS. *Hoc loco*. Emendet Lipſius: *Hoc joco*. Niſi ex editione veteri praeſtet legere: *in hoc loco*, ut ordo ſenatorius intelligatur. COLER. *Quid hoc loco inhoneſtius?*. Vere conjecit Lipſius legendum eſſe *hoc joco:* id quod Barthius & in cod. aliquo MS. reperit. Vide Adverſ. xix. 15. Et firmat lectionem hanc quod ſequitur, *ſanctiſſ. jura familiaritatis ſcurrili luſu ſugillanda ſibi deſumpſit*. VORST. Infra L. viii. 2. 4. *Quid aliud hoc loci quam verecundiam illius ſeculi laudemus*. PERIZON. *Loco* retinent MSS. omnes.

39. *Senator populi Romani Curia egreſſus, homo vitae fructibus continuo cariturus ſanctiſſima jura familiaritatis*] Magis placet unius v. c. lectio, quae totam periodum reddit dilucidam. Nam ſic habet in quarto caſu, *Senatorem populi Rom. Curia egreſſum homo vitae f. c. cariturus, ſanctiſſimaque jura familiaritatis, &c.* Ait enim Valerius, nil inhoneſtius fuiſſe; quam ſenatorem è curia venientem & ſanctiſſima familiaritatis jura ſugillanda ſibi deſumere; & nil intempeſtivius, quam hominem mox moriturum fallere & illudere, ut tum fecit Popillius ille. PIGH. *Senator populi Rom. curia egreſſus: homo vitae fructibus continuo cariturus*. Pighius ex uno cod. MS. ſcribendum cenſuit, *Senatorem P. R. curia egreſſum homo vitae fructibus continuo cariturus ſanctiſſima jura familiaritatis*, Sed non animadvertit, nullum hic verbum eſſe ad quod nomen quarti caſus *Senatorem* referri poſſit. Nam quod ſequitur *ſcurrili luſu ſugillanda ſibi deſumpſit*, id pertinet ad *jura familiaritatis*. *Senator* & *egreſſus* caſu recto & codices Brand. habent. VORST. *Senator egreſſus* tuentur MSS. ad unum. & tanto magis illud placet, quanto inhoneſtius eſt *ſenatorem populi Romani* hoc feciſſe, quam factum fuiſſe *ſenatori*.

40. *Vitae fructibus continuo cariturus*] Sambuci liber *vitae luſibus*. An, *uſibus?* puto. LIPS. Negant ſcripti.

41. *Spiritu ſupremos anhelitus reddente*] MS. non minus eleganter & forſan verius, *ſpiritum ſupremo anhelitu reddens. moriens* enim red-

ctibus continuo cariturus, ſanctiſſima jura familiaritatis, morte preſſis oculis, & [41] ſpiritu ſupremos anhelitus reddente, ſcurrili luſu ſugillanda ſibi deſumpſit.

reddit ſpiritum, non *ſpiritus reddit anhelitum.* ſic exemplo ſup. *ſpiritum depoſuit.* PERIZON. Harl. Bit. Barb. Leid. prim. *ſpiritu ſupremos anhelitus reddens.* Med. ſec. *ſibi praeſumpſit.*

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER OCTAVUS.
Caput I.
DE JUDICIIS PUBLICIS INSIGNIBUS.

Quibus Absoluti.

1. *M. Horatius Tergeminus.*
2. *Ser. Sulpicius Galba.*
3. *A. Gabinius.*
4. *P. Claudius Pulcher.*
5. *Tuccia virgo Veſtalis.*
6. *L. Calpurnius Piſo.*
7. *Q. Flavius augur.*
8. *C. Coſconius Callidianus.*
9. *A. Atilius Calatinus.*
10. *M. Aemilius Scaurus jun.*
11. *L. Aurelius Cotta.*
12. *Callidius Bononienſis.*
13. *Cloelii duo T. F. Tarracinenſes.*

Damnati.

1. *L. Scipio Aſiaticus.*
2. *C. Decianus.*
3. *Sex. Titius.*
4. *Claudia Ap. Caeci F.*
5. *M. Mulvius, Cn. Lollius, L. Sextilius,* III *viri.*
6. *P. Villius* III *vir.*
7. *M. Aemilius Porcina.*
8. *Paterfamilias quidam.*

Ambustae duae.

1. *Mulier matricida.*
2. *Materfamilias quaedam.*

Absoluti.

Nunc quoque ut aequiore animo [1] ancipites judiciorum motus tolerentur, recordemur [2] invidia laborantes, [3] quibus de cauſſis aut abſoluti ſunt, aut damnati.

M. Horatius interfectae ſororis crimine [4] à Tullo rege damnatus,

1. *Praecipites judiciorum motus tolerentur*] Ultraj. ſec. Leid. quint. Harl. & duo alii *tollerentur*, quomodo edidit Seb. Gryphius. Sed longe praeſtat alterum.

2. *Invidia laborantes*] Med. ſec. cum Pariſ. quart. *infamia laborantes.*

3. *Qui-*

Ann. urb. 87. circiter. Livius I. Dionyſ. III. tus, ad populum provocato judicio abſolutus eſt. Quorum alterum [5] atrocitas necis movit, alterum cauſſa flexit: quia immaturum virginis amorem ſevere magis, quam impie punitum exiſtimabat. Itaque [6] forti punitione liberata fratris dextera, tantum conſanguineo, quantum hoſtili cruore gloriae haurire potuit.

2\. Ann. urb. 604. Livius XLIX. Cic. de Or. I. & Bruto, & p. Murena 28. Ad Att. XII. 5. Quintil. L. II. 15. Acrem ſe tunc pudicitiae cuſtodem populus Romanus, poſtea plus juſto placidum judicem praeſtitit. Cum à Libone trib. pleb. [7] Ser. Galba pro Roſtris vehementer increparetur, quod Luſitanorum magnam manum interpoſita fide praetor [8] in Hiſpania interemiſſet, actionique tribuniciae M. Cato ultimae ſenectutis, oratione ſua, [9] quam in Origines retulit, ſubſcriberet: reus pro ſe jam nihil recuſans, parvulos liberos ſuos, [10] & Galli ſan-

3\. *Quibus de cauſſis*] Ultraj. prim. *pro quibus cauſſis.* Copeſ. *quibus ex cauſſis.*

4\. *A Tullo rege damnatus ad populum provocato judicio abſolutus eſt. Provocare judicium* inſolens phraſis; tum MS. non agnoſcit *τὸ judicio.* & ſic *τὸ provocato* erit eleganter pro poſtquam vel cum provocaſſet, quomodo ſaepe Liv. ſic. L. XXIII. c. 14. *latoque ad populum &c.* Vide omnino notata mea ad Lib. XXII. c. 52. Sed VIII. I. II. *Septies ampliatus octavo judicio abſolutus eſt.* PERIZON. *Provocato judicio* ſervant omnes noſtri, ſed & plerique corrupte *Tullio* exhibent.

5\. *Atrocitas necis movit*] Med. ſec. Pariſ. tert. Leid. quint. & Copeſ. *monuit.*

6\. *Forti punitione liberata fratris dextera*] Verum eſt, *Librata.* LIPS. *Liberata.* Lipſius: *librata fratris.* lubens conſentio. Nam alioquin ſupina & exſenſa ſermonis mens foret. COLER. *Forti punitione librata fratris dextera. Librata* pro eo quod in codd. tam MSS. quam typis expreſſis eſt *liberata*, ſcribendum judicavit Lipſius. Idque Colerus audacter & in textum recepit. Senſus igitur fuerit, Horatium, dum ſororem interfecit ac ob intempeſtivum amorem Curiatii punivit, ita libraſſe dexteram, ut tantum gloriae ſororem, quantum Curiatium interimendo adeptus ſit. VORST. Gudius videtur maluiſſe *forti punitioni librata.* Interea *liberata* ſcripti, nullo excepto, retinent: quod an ſatis prudenter mutaverit Colerus equidem valde dubito. Nam *liberata*, quid vetat hic accipere pro *abſoluta?* ut in fine hujus cap. *Liberare* & *punire* opponuntur. *Quia ipſe neque liberare caedibus duabus contaminatam, neque punire eam juſto dolore impulſam audebat.* & ex. 8. *Magis ergo Valerius in Coſconii abſolutione damnatus, quam Coſconius in cauſſa ſua liberatus eſt.* Et ſic congruus erit ſenſus. Dum enim populus *liberat culpa manum* Horatii, & jure caeſam ſororem ejus pronunciat, hoc ipſo gloria ejus aucta videri poteſt, quod, ut victor hoſtium, ita quoque pudicitiae vindex exſtiterat, fortiter puniens intempeſtivum ſororis amorem. Quare *τὸ liberata*, quod poſt Colerum ab editionibus exſulabat, revocandum duxi.

7\. *Ser. Galba*] Sulpitiorum praenomen eſt *Servius*, non *Sergius*, quod nomen non praenomen eſt. Sed multis jam aetatibus nemo haec attendit. Ita *Sergius* pro *Servius*, *Tullius* pro *Tullus* & contra. Ita. *Decius* pro *Decimus*, *Sextus* pro *Sextius*, & omnia contra in uſu non attentorum aliquandiu fuerunt. Ne hodie quidem ſatis diligenter haec diſcernuntur. De hoc *Sulpitio* igitur Florus in Livii Epitome Lib. XLIX. & Cicero de Claris Oratoribus. Quem vero hic Gallum vocat is eſt, qui Coſ. fuit anno 588. cum M. Claudio Marcello: quo anno Terentii Andria edita eſt: de quo Sulpitio Gallo multa eſt apud authores mentio. Bello enim Macedonico adverſus Perſea Eclipſin ſolis praedixerat. Commentatores mire miſcent, quaecumque de Sulpitiis legerunt: pleraque nihil ad rem, imo contra temporis rationem, ut Oliverius qui Galbam miſſum dicit adverſus Luſitanos, quoniam illi Sertorii partes eſſent ſecuti, cum hic Galba plus ſexaginta annis ante Sertorianum in Luſitania bellum Coſ. fuerit. Multa hujuſmodi diſſimulo, ne, qui annotationes promiſerim, me ſcripturum commentarium prodere videar. GLAREAN.

8\. *In Hiſpania interemiſſet*] Uterque Ultraj. duo Pariſ. *in Hiſpaniam.*

9\. *Quam*

ſanguine ſibi conjunctum filium, flens commendare coepit: eoque facto mitigata concione, qui omnium conſenſu periturus erat, pene nullum triſte ſuffragium habuit. Miſericordia ergo illam quaeſtionem, [11] non aequitas rexit: quoniam quae innocentiae tribui nequierat abſolutio, [12] reſpectui puerorum data eſt.

[13] Conſentaneum quod ſequitur. [14] A. Gabinius in maximo infamiae ſuae ardore ſuffragiis populi, C. Memmio accuſatore, ſubjectus, abruptae eſſe ſpei videbatur: quoniam & accuſatio partes ſuas plene exhibebat, & [15] defenſionis praeſidia invalida fide nitebantur; [16] & qui judicabant, ira praecipiti, poenam hominis cupide expetebant. Igitur [17] lictor & carcer [18] an-

3. Ann. urb. 699. Cic. ad Att. IV. ad Q. frat. III. 1.

9. *Quam in Originibus retulit*]. Melius *in Origines*, quemadmodum Cauchianus, Gemblacenſis ac Atrebatenſis habent. Et Cicero eodem modo dixit in Bruto, velut Livius, in Annales; non ſecus ac *referre in tabulas* dicimus. PIGH. Tredecim MSS. *in Origine.* Leid. ſext. *in Originis.* quod vero ante Pighium edebatur *in Originibus*, id in nullo video exſtare MSS. quare recte Pighius exhibuit, *in Origines.*

10. *Et Galli ſanguine conjunctum filium*] Veteres libri, *Et Galli ſanguine ſibi conjunctum filium.* Tullius de Oratore primo, C. Sulpicii Galli propinqui ſui filium pupillum in humeros extuliſſe ſcribit. PIGH. *Galli.* Galli Sulpitii. de quo praeter Ciceronem Quintilianus. COLER. *Sibi*, quod omittebant antiquiores Pighio, habent fere omnes ſcripti.

11. *Non aequitas rexit*] Sic uterque Ultraj. Leid. tres. Reliqui *texit*, ut legebatur ante Pighium. Notabat Perizonius etiam Grotium de Jure Bel. & Pac. L. III. 19. 13. *rexit* legiſſe, cum male legeretur *texit.* & ſic L. VIII. 5. 3. dici. *Namque eorum ſuffragia robuſtiſſimis & feliciſſimis eloquentiae ſtipendiis regebat.*

12. *Reſpectui puerorum*] Addit edit. Venet. *piorum puerorum*, me haud abnutante. COLER. Renuunt MSS. noſtri; & merito. Med. ſec. *reſpectu.*

13. *Conſentaneum eſt quod ſequitur*] MSS. omittunt *eſt*, quod additum fuit a Pighio, contra ceteras Edd.

14. *A. Gabinius maximo infamiae ſuae ardore*] Proconſul Syriae is fuerat. Accuſatus autem eſt primo majeſtatis, quod ad reducendum in Aegyptum Ptolemaeum provinciae ſuae finibus exceſſiſſet: deinde repetundarum. Et priore quidem judicio, quod à noſtro deſignari videtur, corruptis judicibus abſolutus eſt: poſteriore vero damnatus in exilium abiit; unde à Caeſare dictatore revocatus fuit. VORST.

15. *Defenſionis praeſidia invalida fide nitebantur*] Leid. ſext. *invalidae fidei videbantur.*

16. *Et qui judicabant, ira perciti poenam hominis cupide expectabant*] In manuſcriptis; *ira praecipiti poenam hominis cupide expetebant.* Eleganter. PIGH. *Ira perciti.* Ita ediderat Aldus; & recte meo judicio. Pighius ex quibuſdam MSS. maluit *ira praecipiti:* quod in uno quoque cod. Brandeb. reperio. Sed alter editioni Aldinae convenientius *ira pertiti:* quod idem vetus quoque editio Mart. Herbip. habet. VORST. Pariſ. tert. & quart. Barb. prim. Leid. prim. & ſec. *ira perciti.* Copeſ. Ultraj. ſec. Harl. *ira partiti*, reliqui *ira praecipiti*, ut dedit etiam Aſcen. & Mediol. Equidem hic *praecipiti* praetulerim. *praeceps ira* eſt, quae eos cauſſa nondum plane cognita impellebat *ad expetendam cupide hominis poenam. Expetebant* habent ſcripti, non *expectabant*, quod bene igitur Pighius mutavit.

17. *Lictor igitur*] Praefero ex Lib. Dan. *Igitur viator & carcer ante oculos.* COLER. *Viator* etiam eſt in Pariſ. tert. quart. Bit. prim. & Leid. quint. *Victor* uterque Ultraj. Et credo *viatorem* profectum eſſe a Valerio, tanto quidem magis, quia accuſator ejus Memmius erat tribunus plebis. Quod intelligere liceat ex Cic. L. III. ad *Quintum fratrem.* 1. GABINIUM *tres adhuc factiones poſtulant, L. Lentulus Flaminis filius, qui jam de Majeſtate poſtulavit: Ti. Nero cum bonis ſubſcriptoribus: C. Memmius trib. plebis cum L. Capitone.* Jam vero Tribunis plebis apparebant *viatores.* Noſter L. IX. 5. 2. De Druſo Trib. pl.

 Par-

[18] ante oculos obverſabantur; cum interim omnia iſta propitiae [19] fortunae interventu diſpulſa ſunt. Filius namque Gabinii Siſenna conſternationis impulſu ad pedes ſe Memmii ſupplex proſtravit: inde aliquod fomentum procellae petens, unde totus impetus tempeſtatis eruperat. Quem truci vultu à ſe victor inſolens repulſum, [20] excuſſo è manu annulo humi jacere aliquamdiu paſſus eſt. Quod ſpectaculum fecit, ut Laelius trib. pleb. approbantibus cunctis Gabinium dimitti juberet, ac documentum daretur, neque ſecundarum rerum proventu inſolenter abuti, neque adverſis propere [21] quemquam debilitari oportere.

4. Ann. urb. 504. Cic. de div. I. & de Nat. D. II. Polyb. I. 52. Zonaras.

Idque proximo exemplo aeque patet. [22] P. Claudius neſcio religionis major, an patriae injuria (ſiquidem illius vetuſtiſſimum morem neglexit, hujus pulcherrimam claſſem amiſit) infeſto populo objectus, cum effugere debitam poenam nullo modo poſſe crederetur, ſubito coorti imbris beneficio tutus fuit à damnatione. diſcuſſa enim quaeſtione, aliam, velut diis interpellantibus, de integro [23] inſtaurari non placuit. [24] Ita cui maritima tempeſtas cauſae dictionem contraxerat, coeleſtis ſalutem attulit.

Eo-

Parvi enim habuit L. Philippum Conſulem, quia interfari concionantem auſus erat, obtorta gula, & quidem non per viatorem, ſed per clientem ſuum, adeo violenter in carcerem praecipitem egiſſe, ut multus e naribus ejus cruor effunderetur. & L. IX. I. 8. Liv. L. III. 56. de certamine Virginii cum Appio in vincula duci juſſo a Virginio trib. plebis. *Attamen & tribunos appellavit: & nullo morante arreptus a viatore, provoco, inquit.* L. II. 56. *Ardens igitur ira Tribunus viatorem mittit ad Conſulem: Conſul lictorem ad Tribunum, privatum eſſe clamitans.* Gell. L. XIII. 12. ex Varrone. *Prenſionem; ut Tribuni plebis & alii, qui habent viatorem.* Mirari vero lubet, unde hauſerit Aſcenſius ſuum illud, *lictor carcer & ſupplicium*; nam in MSS. nullo & *ſupplicium* apparet, nec agnovit quiſquam Editorum.

18. *Ante oculos obverſabantur*] Aliquot codd. *obſervabantur*, ut ſolent haec confundi a librariis. Vide L. I. 7. 7.

19. *Fortunae interventu diſpulſa ſunt*] Med. ſec. Leid. tres. & pro varia Lectione Pariſ. tertius, *depulſa ſunt.* quod antea typis exprimi ſolitum mutavit Pighius. ſupra L. III. 8. 5. *Diſpulſis, proſtratiſque inimicorum partibus.* ubi vide.

20. *Excuſſo e manibus*] Rei & ſupplices *anulos ponebant*, more lugentium aut aerumnoſorum. Sic P. R. ad Caudinae pacis nuncium *anulos poſuit*, teſte Livio. De qua re plura, cum Deo, in peculiari libello De Jure annulorum, quem prope adfectum habeo. COLER. *Excuſſo e manu annulo humi jacere.* Lugentes & aerumnoſi, inter quos & rei & ſupplices, annulos ponebant: id quod Kirchmannus quoque in Lib. de Annulis c. 22. notavit. VORST.

21. *Quemquam debilitari oportere*] *Quemquam* addidit Pighius, quod video, ut non in ceteris Editt. ita quoque non exſtare in undecim MSS.

22. *P. Claudius neſcio religionis major an patriae injuria*] Bello Punico primo, cum proelium navale committendum eſſet, ac pullarius non exire cavea pullos nuntiaſſet, Claudius iſte in mare eos abjici juſſit dicens, Quia eſſe nolunt, bibant. Vide ſupra I. 4. 3. & ad locum illum notas. VORST. *P. Claudius.* Quindecim MSS. & Edd. Pighio priores, *Appius Claudius.* Med. ſec. de eo enim nihil hic notatum invenio, poſſit habere. *P. Claudio.* Fuit *P. Claudius Appii Caeci* filius. Sed quem damnatum hanc ob cauſſam populi judicio dicit Cic. L. II. de Nat. Deor. 3. & L. II. de Div. 33. Nec aliter ſupra noſter L. I. 4. 3. ubi *P. Claudius* appellatur. Sed Appius etiam dicitur

in

Eodem auxilii genere [25] Tucciae, virginis Veſtalis, [26] inceſti criminis 5.
reae, caſtitas infamiae nube obſcurata emerſit: [27] quae conſcientia certae Ann. urb. 609. Plin. xxviii. 2.
ſinceritatis ſuae ſpem ſalutis ancipiti argumento auſa petere eſt. Arrepto Auguſt. de Civ. D. x.
enim cribro, *Veſta*, inquit, [28] *ſi ſacris tuis caſtas ſemper admovi manus, ef-* 16. Dionyſ. 11.
fice, [29] *ut hoc hauriam è Tiberi aquam, & in aedem tuam perferam.* [30] Au-
daciter & temere jactis votis ſacerdotis, rerum ipſa natura ceſſit.

Item L. Piſo [31] à P. Claudio Pulchro accuſatus, quod graves & into- 6.
lerabiles injurias ſociis intuliſſet: haud dubiae ruinae metum fortuito auxi- Ann. urb. 694.
lio vitavit. Namque per id ipſum tempus, quo triſtes de eo ſententiae ferebantur, repentina vis nimbi incidit. Cumque proſtratus humi pedes judicum oſcularetur, os ſuum coeno replevit. [32] Quod conſpectum totam quaeſtionem à ſeveritate ad clementiam & manſuetudinem tranſtulit: quia ſatis jam graves eum poenas ſociis dediſſe arbitrati ſunt huc deductum neceſſitatis, ut abjicere ſe tam ſuppliciter, aut attollere tam deformiter cogeretur.

Subnectam duos accuſatorum ſuorum culpa abſolutos. [33] Q. Flavius Au- 7.
gur

in omnibus ſcriptis libris Flori L. II. 2. 29.

23. *Inſtaurari*] Quatuor *reſtaurari.*

24. *Ita cui maritima tempeſtas &c.*] Copeſ. *Itaque cui.* & ſext. Leid. habentque ita editiones, quae praecedunt Pighianam. Cave vero apud auctorem per *maritimam tempeſtatem* intelligas nimbos & procellas, quibus turbatum mare, claſſiſque fuerit ſubmerſa, ut per *coeleſtem tempeſtatem*, intelligit *ſubito coortum imbrem.* Nam *maritima tempeſtas* nihil hic aliud ſignificat, quam cladem in mari acceptam in praelio contra Adherbalem.

25. *Tucciae*] Harl. *Tacciae.* Pariſ. tert. uterque Ultraj. *Tutiae*, quart. *Tuctiae* cum Barb. prim. Med. ſec. Leid. ſext. *Taccio*, reliqui *Tucciae.* ut primus dedit Pighius, vel etiam *Tuciae.* Dionyſ. Halic. L. II. c. 69. Τυκίας ὄνομα

26. *Inceſti criminis*] Med. ſec. *Inceſti crimine.*

27. *Quae conſcia certae ſinceritatis ſuae*] Libri ſcripti habent; *Quae conſcientia certa ſynceritatis ſuae.* PIGH. *Conſcientia certae ſinceritatis ſuae.* Ita Pighius ex MSS. Habentque ita & codd. Brand. VORST. An *conſcientia certa?* PERIZON. Sic Med. ſec. ſed Bit prim. cum prim. & quart. Leid. *conſcia*: alii cum libris Pighianis conſentiunt. poſtea Copeſ. *caſta ſemper.*

28. *Si ſacris tuis*] Deprecationis inceſti verba ſolemnia Tucciae extitiſſe etiam ſua aetate ſcribit Plinius. COLER.

29. *Ut hoc hauriam è Tiberi aquam*] Septem, *ut hanc hauriam.* Ultraj. ſec. *ut hoc hanc hauriam.* Recte Copeſ. & alii, *ut hoc* (nempe *cribro*, quod porrigebat arreptum manu) *hauriam e Tiberi aquam.*

30. *Audaciter & temere*] Sic & unus cod. Brand. Alter *audacter*, ut editio Aldi. VORST. *Audaciter & temere.* Ante Pighium praeferebatur *audacter.* Sed *Audaciter* eſt in compluribus MSS. quamquam alterum quoque ſuis non deſtituatur. Ultraj. ſec. *Audaciter etiam & temere.* Leid. prim. *Audaciter enim & temere.*

31. *A. P. Claudio*] Multi MSS. *a Lucio Claudio*, quod emendavit Pighius, quem vide in Ann ad A. U. C. DCXCIV.

32. *Quod conſpectum totam quaeſtionem*] *Quaeſtio* hic pro ipſis illis qui quaeſtioni & judicio praeſunt: ut infra VIII. 1. 16. *cognitio* pro iiſdem. VORST. Pighius in margine notavit. *al' quo conſpectu.* & ſane Leid. ſec. habet, *quo aſpectu.* Sed reliqui & omnes Edd. vulgatum tuentur.

33. *Q. Flavius à C. Valerio aedile apud populum reus actus*] In Pulmanniano & Suſiano, *Q. Flavius Augur* appellatur. PIGH. *Q. Flavius*

Ann. urb. 425. Livius VIII. gur [34] à C. Valerio aedili ad populum reus actus, cum quatuordecim tribuum ſuffragiis damnatus eſſet, proclamavit *ſe innocentem opprimi.* Cui Valerius aeque clara voce reſpondit, *nihil ſua intereſſe*, [35] *nocenſne an innoxius periret, dummodo periret.* Qua violentia dicti, reliquas tribus adverſario donavit. Abjecerat inimicum: eundem, dum pro certo peſſundatum credidit, erexit: victoriamque in ipſa victoria perdidit.

8. Ann. urb. 651. [36] C. etiam Coſconium [37] Servilia lege reum, propter plurima & evidentiſſima facinora, ſine ulla dubitatione nocentem, [38] Valerii Valentini accuſatoris ejus recitatum in judicio carmen, quo [39] puerum praetextatum, & ingenuam virginem à ſe corruptam poëtico joco ſignificaverat, [40] erexit. Siquidem judices iniquum rati ſunt, eum victorem dimittere, qui palmam non ex alio ferre, ſed de ſe dare merebatur. [41] Magis ergo Valerius in Coſconii abſolutione damnatus, quam Coſconius in cauſſa ſua liberatus eſt.

9. Attingam eos quoque quorum ſalus propriis obruta criminibus, proximorum claritati donata eſt. [42] A. Atilium Calatinum, [43] Soranorum oppidi

vius Augur. Livius vocat *M. Flavium*, nec addit cognomen Auguris. COLER. *Q. Flavius Augur. Augur* adjecit Pighius ex duobus codd. MSS. Habetque illud vetus quoque editio Theoph. Chalcocondylae. Alii, inque his Brandeburgenſes, non habent. VORST. Harl. *Q. Fabius a Gajo Valerio. Q. Flavius* omiſſo *Augur* Bit. Barb. Cop. uterque Ultraj. Leid. quatuor. Qui plerique *aedili* exhibent, ut Vorſtii Brandeburgici.

34. *A. C. Valerio aedili*] *Aedili* eſt in utroque cod. MS Brandeb. & antiquis typis expreſſis Mart. Herbip. & Theoph. Chalcoc. Aldus, *aedile.* Quod Pighius & alii retinuerunt. VORST.

35. *Nocenſne an innoxius*] Harl. Leid. quart. *Nocenſne an innocens.* ſext. *nocens an noxius.* Pro *credidit.* Pariſ. tert. *credit.* Paulo ante Leid. ſext. *quibus abjecerat inimicum.* Pariſ. tert. *ex ipſa victoria.*

36. *C. etiam Coſconium*] Bit. prim. *Setiam Coſconium.* Leid. prim. *C. etiam Coſtonium.* ſec. *Coſonium.* Harl. *Aſconium.*

37. *Servilia lege reum*] Intelligit opinor legem de Pecuniis repetundis a C. Servilio Glaucia latam, quam tangit Cicero pro C. Rabirio Poſtumo cap. 4.

38. *Valerii Valentini*] Ignotus prope hodie ſcriptor; abſque Feſto Pompejo eſſet: *Tappulam, legem convivalem, ficto nomine conſcripſit jocoſo carmine Valerius Valentinus.* COLER. In Pighiana editione notatum invenio, alios habere *Laberii*, quod nec in ſcriptis, nec typis expreſſis mihi occurrit.

39. *Puerum praetextatum & ingenuam virginem a ſe corruptam*] Med. prim. *a ſe corruptos*, ut referatur ad utrumque.

40. *Erexit*] Sic primus edidit Pighius, cum Aſcenſ. Aldus & ceteri edidiſſent *contexit.* Sed Ed. Mog. *correxit.* quod exſtat in decem MSS. Malim *protexit.* ut L. IV. I. 6. *Eodem robore mentis cauſſam Annibalis in ſenatu protexit.* Mox ex. 14. *Splendor Ampliſſimorum virorum in protegendis reis plurimum valuit. Erexit* cum in fine praecedentis exempli optime praeceſſerit oppoſitum *τῷ abjecerat*, hic minus commode & eleganter repeti videtur, & rectius dici, *ſine ulla dubitatione nocentem protexit*, quam *erexit.*

41. *Magis ergo Valerius*] MSS. Copeſ. Ultraj. prim. Harl. Bit. & Barb. primi. *magis vero Valerius.* Ultraj. ſec. *in ſuam cauſſam.* prim. *in ſua cauſſa damnatus eſt.*

42. *A. Atilium*] Praenomen deeſt in nonnullis MSS. Barb. prim. *M. Atilium.*

43. *Soranorum oppidi proditione reum*] *Sora*, Campaniae oppidum; cujus & Plinius III. 5. mentionem facit. Ei cum tempore belli Puni-

pidi proditione reum admodum infamem, imminentis damnationis periculo [44] Q. Maximi ſoceri pauca verba ſubtraxerunt: quibus affirmavit, *ſi in eo crimine ſontem illum ipſe comperiſſet*, [45] *dirempturum ſe fuiſſe affinitatem.* Continuo enim populus pene jam exploratam ſententiam ſuam unius judicio conceſſit: indignum ratus ejus teſtimonio non credere, cui difficillimis reipublicae temporibus [46] bene ſe exercitus crediſiſſe meminerat.

M. quoque Aemilius Scaurus repetundarum reus, adeo perditam & comploratam defenſionem in judicium attulit, ut, cum accuſator diceret, *lege ſibi centum atque viginti hominibus denuntiare teſtimonium licere*, *ſeque non recuſare quo minus abſolveretur*, *ſi totidem nominaſſet*, *quibus in provincia nihil abſtuliſſet*, [47] tam bona conditione uti non potuerit. Tamen propter vetuſtiſſimam nobilitatem, & recentem memoriam patris, abſolutus eſt. 10. Ann. urb. 699. Paedian. in Scaurian. Cic. ad Attic. IV. 16.

Sed quemadmodum ſplendor ampliſſimorum virorum in protegendis reis plurimum valuit, [48] ita in opprimendis non ſane multum potuit. Quin etiam evidenter noxiis, [49] dum eos acrius impugnat, profuit. P. Scipio Aemi- 11. Ann. urb. 622. Paed. Cic. Divin. in Q. Caecilium c. 22. & pro Muren. c. 28. Tac. Ann. III. 65.

nici ſecundi Atilius Calatinus praefuiſſet, ejuſque cives ad Annibalem defeciſſent, ſuſpicio fuit, Calatini id culpa factum. VORST. Imo *Sora* potius oppidum fuit ad Lirim amnem, proximum *Arpino.* Decepit, opinor, ipſum, ut & Stadium fortaſſe ad Flor. L. I. 11. 6. quod Plinius L. III. 5. illud inter colonias poſt Capuam nominat, & inter alias poſtea Campaniae colonias. Sed quum ibidem etiam recenſeat *Aquinum*, & mox alia oppida, quae ad Volſcos, Hernicos, & vetus Latium manifeſto pertineant, ſatis liquet eum modo enumerare mediterranea circa eum Italiae tractum oppida. Strabo diſerte *Soram* Hernicis attribuit Lib. V. p. 238. Ed. Pariſ. Livius vero Volſcis, L. X. I. *Sora agri Volſci fuerat, ſed poſſederant Samnites, eo quatuor millia hominum miſſa.* Sic *Arpinates, Soranos, Caſinates,* & *Aſinates* conjungit Cicero pro Plancio c. 9.

44. *Q. Maximi ſoceri*] Ultraj. ſec. *Q. Fabii Maximi ſoceri ſui. Sui* addit etiam Leid. ſec. cum Ultraj. ſec. conſentit Ed. Mog.

45. *Dirempturum ſe fuiſſe affinitatem*] Sic Pighius, pro vulgato *direpturum.* quod exſtat in plurimis MSS. Sed alterum in Cop. Ultraj. ſec. Med. tribus Leid. Ed. Mog. videndus & Gifan. Ind. Lucret. p. 330. Sueton. in Julio 43. *Diremit nuptias praetorii viri, qui digreſſam a marito poſt biduum ſtatim duxerat.* Bit. prim. *dirupturum.* quod etiam vehementius eſt. Cic. de Amic. c. 23. *Repente in medio curſu amicitias, exorta aliqua offenſione, dirumpimus.* L. III. de Off. 5. *Diſrumpi neceſſe eſt eam, quae maxime ſecundum naturam eſt, generis humani ſocietatem.*

46. *Bene ſe exercitus crediſiſſe meminerat*] Ultraj. prim. *Bene ſe exercitus creditus meminerat.*

47. *Tam bona conditione uti non potuerit*] Magis placet Wincheliana lectio, atque Colonienſis; *Licet tam bona conditione uti non potuerit; tamen propter vetuſtiſſimam nobilitatem, &c.* ut ſit nova periodus. PIGH. *Tam bona conditione uti non potuerit.* Ut videlicet centum & viginti nominaret, quibus in provincia nihil abſtuliſſet. Pighius ex uno & altero cod. novam hic periodum conſtituere maluit hoc modo: *Licet tam bona conditione uti non potuerit, tamen* &c. Verum non dubito quin ſcioli librarii haec ita immutarint; ut qui putarent, non poſſe ſequi *tamen*, niſi praecederet *licet.* Codices Brand. *licet* non agnoſcunt. nec veteres typis expreſſi illud habent. VORST. Bene Vorſtius antiquam lectionem revocavit, firmatam omnium ſcriptorum auctoritate. niſi quod pauculi, *ſi lege ſibi* &c. *liceret.* Aliquot *in provinciam.*

48. *Ita in opprimendis*] Praepoſitionem hic delent. Harl. Bit. prim. Leid. ſec. & uterque Ultraj. Edd. Mog. & Ven.

49. *Dum eos acrius impugnavit, profuit*] *Impugnat*, in Atrebatenſi & Cauchiano, recte. In aliis, *impugnaret.* PIGH. Bit. prim. Leid. quint. ſext. *impugnavit.* quart. *impugnaret.* ſec. *oppugnat.* ceteri *impugnat* cum Ed. Mog.

Aemilianus [50] L. Cottam ad praetorem accuſavit. Cujus cauſſa, [51] quanquam graviſſimis criminibus erat confoſſa, ſepties [52] ampliata & ad ultimum octavo judicio abſoluta eſt. Quia [53] homines ſapientiſſimi verebantur, ne praecipuae accuſatoris amplitudini damnatio ejus donata exiſtimaretur. Quos haec ſecum locutos crediderim: *Nolumus caput alterius petentem, in judicium triumphos & tropaea, ſpoliaque, ac devictarum navium roſtra deferre. Terribilis ſit is adverſus hoſtem: civis vero ſalutem,* [54] *tanto fulgore gloriae ſubnixus, ne inſequatur.*

12. [55] Tam vehementes judices adverſus excellentiſſimum accuſatorem, quam mites in longe inferioris fortunae reo! [56] Calidius Bononienſis in cubiculo mariti noctu deprehenſus, cum ob id cauſſam adulterii diceret, inter maxi-

50. *L. Cottam*] In pleriſque codicibus omiſſum erat praenomen L. idque additum Scipioni, quum hic de P. Scipione poſteriore loquatur, non de L. Aſiatico; quod ſatis liquere poteſt ex prima Ciceronis Verrinarum, item ex Oratione pro L. Murena, unde haec Valerius deſumpſit. GLAREAN. *L. Scipio Aemilianus Cottam apud populum accuſavit.* Perperam hoc loco Scipioni Aemiliano praenomen Cottae eſt attributum. Vel tonſoribus enim notum eſt P. Scipionem appellari debere, quemadmodum etiam vocatur in Campenſi libro, atque in Wincheliano, non male; *P. Scipio Africanus.* Sed quid? Cotta ad populum accuſatus? Minime. Non enim niſi magiſtratus (quod & vir doctiſſimus Carolus Sigonius obſervavit) accuſare ad populum ſolent. Itaque ſcribendum, velut in Atrebatenſi codice legitur, *L. Cottam ad praetorem accuſavit,* non *apud populum*, ut vulgo. P. Scipio autem privatus accuſavit Cottam, cum jam bis conſul & cenſor fuiſſet, ut teſtatur Cicero de Divinatione, atque item in Muraeniana, *Bis conſul fuerat* (inquit) *P. Africanus, & duos terrores hujus imperii, Carthaginem Numantiamque deleverat, cum accuſavit L. Cottam.* Poſt ſecundum vero conſulatum P. Africanus nullum magiſtratum geſſit; debuit itaque privatus accuſaſſe, atque non ad populum, ſed ad praetorem de repetundis. Jam enim multo antea quaeſtiones perpetuae erant conſtitutae, ſicut ex noſtris annalibus manifeſtum eſt. Error autem provenit in Valerii exemplaribus ex literis ſingularibus quae adhuc remanent in Pulmanni libro, in quo ſcriptum *apud pr.* indoctus librarius legit, ſcripſitque *apud populum Romanum*, quae lectio adhuc reſtat in Campenſi exemplari. Reſtituendus igitur hoc pacto locus, *P. Scipio Aemilianus L. Cottam ad praetorem accuſavit.* Oſtendit inſuper ita legendum eſſe Valerius ipſe in fine exempli, ubi & judicum mentionem facit, quemadmodum & Cicero in Muraeniana: *Nolebant* (inquit) *ſapientiſſimi homines, qui tum rem illam judicabant, ita quenquam cadere in judicio, ut nimiis adverſarii viribus abjectus videretur.* Quod imitatur Valerius cum dicit, *Quia homines verebantur.* ſed malim ut in Campenſi, *Quia homines ſapientiſſimi verebantur.* PIGH. *Ad praetorem accuſavit.* Ita ſcripſit Pighius pro eo quod in multis codd. eſt, *apud populum acc.* Ait enim ſe ita ſcriptum reperiſſe in cod. Atrebatenſi; & ad populum, vel apud populum, non niſi magiſtratum accuſare potuiſſe. at Scipionem privatum accuſaſſe Cottam, cum bis conſul & cenſor jam fuiſſet, ut ex verbis Ciceronis in Orat. pro Mur. conſtet. poſt alterum autem conſulatum nullum amplius magiſtratum geſſiſſe. VORST. In aliquot etiam noſtris MSS. perperam appellatur *L. Scipio.* nonnulli cum Mog. praenomen omnino omittunt. Leid. tert. quart. *P. Scipio Africanus.* Porro *apud populum* eſt in utroque Pariſ. Ultraj. Bit. Barb. Copeſ. Leid. quinque. Sed Harl. *apud praetorem.*

51. *Quamquam graviſſimis criminibus erat confoſſa*] Sic recte Pighius, habentque omnes ſcripti & Mog. Ed. reliquae *quamvis* exhibebant. tum Barb. & Leid. prim. *confeſſa.* male. Liv. L. v. 11. *Et tamen eos tot judiciis confoſſos praedamnatoſque venire ad populi judicium.*

52. *Ampliata*] Notavit Pighius. al. *dilata.* quod video eſſe in Leid. quint.

53. *Homines ſapientiſſimi verebantur*] *Sapientiſ-*

ximos, & graviſſimos infamiae fluctus emerſit: tanquam fragmentum naufragii, leve admodum genus defenſionis amplexus. Affirmavit enim 57 *ſe ob amorem pueri ſervi eo eſſe perductum.* Suſpectus erat locus, ſuſpectum tempus, ſuſpecta matris familiae perſona, ſuſpecta etiam adoleſcentia ipſius: 58 ſed crimen libidinis confeſſio intemperantiae liberavit.

Remiſſioris hoc: illud aliquanto gravioris materiae exemplum. Cum parricidii cauſſam 59 duo fratres Cloelii dicerent, ſplendido Tarracinae loco nati, quorum pater T. Cloelius 60 in cubiculo quieſcens, filiis altero lecto cubantibus, erat interemptus; neque aut ſervus quiſquam, aut liber inveniretur, ad quem ſuſpicio caedis pertineret: hoc uno nomine abſoluti ſunt, 13. Ann. urb. 660. circiter. Cic. pro Sex. Roſcio. 23.

tiſſimi reſtituit Pighius è cod. Campenſi. Cicero pro Mur. eadem de re agens: *Nolebant ſapientiſſimi homines, qui tum rem illam judicabant, ita quemquam cadere in judicio, ut nimiis adverſarii viribus abjectus videretur.* VORST. *Sapientiſſimi* in MSS. noſtris non comparet, nec in ulla editione, Pighius dicit ſe malle e cod. Campenſi, illud addi, ſed ipſe, ſaltem in prima editione non addidit. primus credo in contextum recepit Colerus. Expunctum fortaſſe fuit ab iis, qui *apud populum* eum accuſatum legentes, *populo* epitheton *ſapientiſſimi* non conveniens arbitrabantur.

54. *Tanto fulgore gloriae*] In MSS. decem & Mog. Ed. *Tanto fragore gloriae ſubnixus.*

55. *Tam vehementes hi judices adverſus excellentiſſimum accuſatorem, quam illi mites &c.*] A Pighio hoc erat. Superiores pronomina *hi* & *illi* omittebant, cum omnibus ad unum MSS. Mihi commode, imo cum emphaſi utrumque videtur abeſſe, ut ſit poſitum per admirationem. Dicat quis, at non iidem judices in Cottam ſedere, qui in Calidium. Verum nihil hoc impedit quominus ita loqui potuerit Valerius, qui majus in eo invenit acumen; quod quum modo judices exhibuiſſet vehementes adverſus virum excellentiſſimum, nunc eos oſtendat mites in reo longe inferioris fortunae, nulla mentione facta, iidemne fuiſſent an alii.

56. *Callidius*] Scribo *Calidius*. Cicero lib. II. de Invent. *Ut ſi dicamus, idcirco aliquem Calidium vocari, quod temerario & repentino conſilio ſit.* COLER. *Calidius* complures etiam MSS. exhibent. aliter tamen omnes Edd. Porro Colerus edidit *cum ob id cauſſam diceret*, quod Vorſtius eſt ſecutus. Quum omnes ſcripti & editi praeferant, *cum ob id cauſſam adulterii diceret*, ut repoſui.

57. *Se ob amorem pueri ſui eo eſſe perductum*] Veteres libri habent, *pueri ſervi.* Recte. PIGH. Habent ita & noſtri. *Puerum ſervum* cum dicit, levat crimen ſuum. ut ſupra exemplo 9 Valerii gravabatur, quod *puerum praetextatum*, id eſt, ingenuum, a ſe corruptum poëtico joco celebraverat.

58. *Sed crimen libidinis confeſſio intemperantiae liberavit*] In Campenſi, *Sed crimen adulterii libidinis intemperantis confeſſio liberavit.* Elegantiſſime. PIGH. *Adulterii.* Inepte haec vox inculcatur. & paulo poſt, ut ſtercus foras ejiciendam cenſeo vocem: *fratres.* COLER. *Sed crimen libidinis confeſſio intemperantiae liberavit.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighio tamen haec non placent. Scripſit enim ex cod. Campenſi, *Sed crimen adulterii libidinis intemperantis confeſſio lib.* Mihi iſte duorum Genitivorum *adulterii* & *libidinis* concurſus ſuſpectus eſt; putoque *adulterii*, cum ad illuſtrandam vocem libidinis ſcriptum à quodam in margine fuiſſet, irrepſiſſe deinde in textum. Sed nec *intemperantis* τῷ *libidinis* recte addi videtur. Secundum eam lectionem, quam nos ſequimur, ut vox generis *intemperantiae* pro voce ſpeciei παιδεραστίας, ita vox itidem generis *libidinis* pro voce ſpeciei *adulterii* poſita fuerit. Neque eſt hoc ſine exemplo. Nam & infra VIII. 2. 2. *commercium libidinis* vocat, quod paulo poſt *adulterium* appellat. VORST. Cum Brandeb. & vetuſtis Edd. MSS. noſtri conſentiunt. Cic. de Aruſp. Reſp. c. 20. *Qui poſt patris mortem primam illam aetatulam ſuam ad ſcurrarum locupletium libidines detulit: quorum intemperantia expleta in domeſticis eſt germanitatis ſtupris volutatus.*

59. *Duo fratres Cloelii. Pater T. Cloelius*] Edidit ita Pighius; cum antiquiores typis expreſſi

ſunt, quia judicibus planum factum eſt, illos aperto oſtio inventos eſſe dormientes. Somnus innoxiae ſecuritatis certiſſimus index miſeris opem tulit. Judicatum eſt enim, rerum naturam non recipere, ut occiſo patre, ſupra vulnera & cruorem ejus, quietem capere potuerint.

Damnati.

Percurremus nunc eos, quibus in cauſſae dictione, magis quae extra
I. Ann. urb. 566. Livius xxxviii. Plut Caton. App. Syriaca. quaeſtionem erant, nocuerunt, quam ſua innocentia opem tulit. L. Scipio poſt ſpecioſiſſimum triumphum de rege Antiocho ductum, [61] perinde ac pecuniam ab eo accepiſſet, damnatus eſt. [62] Non puto, quod pretio corruptus fuerat, ut illum totius Aſiae dominum [63] & jam Europae victrices

preſſi haberent *Coelii*, *Coelius:* quia in orat. Ciceronis pro S. Roſc. vocatur *Cloelius.* VORST. Quod Colerus vocem *fratres* foras ejiciendum cenſuit, id vetant MSS. ex quibus tres exhibent *filii Cloelii.* Sed τὸ *duo* pro gloſſa expungitur in MSS. novem, Gudiuſque notavit in quarto Pariſienſi eſſe gloſſema evidenter apparere, quoniam ibi ſuprascriptum erat inter alias ineptas gloſſas. Ceterum etiam ſcripti noſtri habent *Celii.* Et ſane *Coelium* potius legendum eſſe apud Ciceronem cenſuit Muretus, ambigere videtur Hotomannus. *Tarracinae* autem plerique hic ſcripti exhibent, pro vulgato ante Pighium *Terracinae*, de quo vide etiam viros doctos ad citatum Ciceronis locum.

60. *In cubiculo quieſcens*] Poſtrema vox deerat in Pariſ. quarto. Deinde Harl. *certiſſimus judex.*

61. *Perinde ac pecuniam*] Sic Pighius, & cum eo MSS. Alii editores praeter Mog. *perinde ac ſi.* Solet ſaepe aliter Valerius L. vii. 3. 9. *Perinde ac publicum miniſterium agens.*

62. *Non puto, quod pretio correptus fuerat*] Ita Aldus & hunc ſecuti alii edidere. Ego tamen non dubito quin pro *fuerat* legendum ſit *fuerit*, ut eſt in uno cod. Brand. & typis expreſſo Chalcocondylae. Eſt autem *Non puto quod corruptus fuerit* pro *Non puto illum corruptum fuiſſe.* VORST. Harl. *Fuit.* Barb. & Leid. primi *fuerit.* Sed aliter omnes noſtrae editiones, neque neceſſe puto quidquam mutari; ac quamvis non negaverim, *puto quod corruptus fuerat* non ſine exemplo aliorum dici poſſe pro *puto eum corruptum fuiſſe*, ut multis praeclareeviciſſe videtur Cl. Perizonius ad Sanctii Min. Lib. iii. 14. tamen illud hic ita non expoſuerim. *Quod* hic idem valet ac *quia*, & dicit auctor. *Non puto eum damnatum eſſe*, ſive, *hanc damnationis ejus veram cauſſam fuiſſe*, *quia pretio corruptus fuerat*, &c. *Sed invidiae reſiſtere non potuit.* hinc praeceſſit, *perinde ac pecuniam accepiſſet*, *damnatus eſt.*

63. *Et jam Europae victrices manus injicientem*] τὸ *&* *jam* aliquot MSS. omittunt, partim mutant in *etiam.* Aſcenſius *Et jam etiam Europae.* & ſic Ven. Sed ceterae Edd. *&* *jam* Mog. *etiam.* Deinde conſtanter ſcripti *alioquin* exhibent cum Mog.

64. *P. Furium inquinatiſſimae vitae*] Hunc Cic. etiam pro Rabir. c. 9. vocat *hominem omnibus inſignem notis turpitudinis.* Hunc non ingenuo patre natum, ſed ex infima plebe libertinum ad Tribunatum plebis evectum bona omnium cum Saturnino caeſorum publicanda decreviſſe, & reum factum a C. Canulejo collega, a furente multitudine priuſquam ſe defendere poſſet diſcerptum eſſe, ex Appiano docuit Pighius, ad A. U. C DCLIV. Vide Appian. L. i. Bel. Civ. p. 370. Ed. H. Stephani.

65. *De morte L. Saturnini queri auſus fuerat*] Quaſi L. Apulejus Saturninus injuria caeſus eſſet. Is ut conſulem faceret Glauciam, Memmium virum conſularem & conſulatus candidatum interfecerat. Quam ob cauſam conſules ex SC. armati eum perſecuti ſunt. Ipſe lapidibus obrutus: Glauciae vero cervix fracta. Vide Epitomen libri lxix. Livii, & orationem Ciceronis pro Rabirio. VORST.

66. *Et inſuper ei poenas adjectas pependit*] In Atre-

ces manus injicientem, ultra Taurum montem ſummoveret: ſed alioquin vir ſinceriſſimae vitae, & ab hac ſuſpicione procul remotus, invidiae, quae tunc in duorum fratrum inclytis cognominibus habitabat, reſiſtere non potuit.

At Scipioni quidem maximus fortunae fulgor, C. autem Deciano ſpectatae integritatis viro vox ſua exitium attulit. Nam cum [64] P. Furium inquinatiſſimae vitae pro Roſtris accuſaret, quia quadam in parte actionis [65] de morte L. Saturnini queri auſus fuerat, nec reum damnavit, [66] & inſuper ei poenas addictas pependit. 2. Ann. urb. 654. Cic. p. Rabir. 9. & p. Flacc. 21. 29.

Sex. quoque Titium ſimilis caſus proſtravit. [67] Erat innocens; erat agraria lege lata gratioſus apud populum. Tamen quia Saturnini imaginem domi habuerat, [68] ſuffragiis eum tota cognitio oppreſſit. 3. Ann. urb. 655. Cic. p. Rabir.

Ad-

Atrebatenſi, Wincheliano, Colonienſi & Campenſi, *addictas*. PIGH. Loco citato ex Ann. *addictas* Pighius interpretatur *deſtinatas*, dicitque perperam pleraque vulgata exemplaria habere *additas*. quod eſt in Ven. Mediol. Aſcenſ. & MSS. tribus Leid. Bit. prim. Ultraj. prim. alii *adjectas* habent, ut Harl. *Addictus*, duo Pariſ. *additus*. Barb. prim. Sed Ultraj. ſec. *debitas*, cum quo conſentit Ed. Mog. & Chart. Duac. quod non diſplicet. Certe *addicere poenam alicui* pro *deſtinare*, neſcio an ullo exemplo probari poſſit. Porro quod *reum non damnaſſe*, *& inſuper poenas ei addictas pependiſſe Decianum* dicit Valerius, id ita accipit Pighius, ut Decianus non damnaverit Furium, quia hic antequam ſententiae ferrentur a multitudine eſt diſcerptus, ipſe vero Decianus poſt tribunatum accuſatus majeſtatis, tamquam ejuſdem conjurationis, cum Saturnino particeps, & in exilium eſt miſſus, quae poena Furio imminebat, niſi ante damnationem occiſus eſſet.

67. *Erat innocens*] Pulchre repetit Lib. Dan. *Erat innocens, erat Agraria lege gratioſus*. Mire affectat repetitiunculas iſtas declamatorias Maximus noſter. COLER. *Erat innocens, erat agraria lege lata gratioſus ap. pop. Erat* bis poſitum habent & codices Brandeb. Aldus & Pighius modo ſemel poſuerant. At Colerus auctoritate codicis P. Danielis recte bis poſuit. VORST. Idem firmant omnes, quantum video noſtri MSS. praeter Harl. habet quoque Ed. Mog. Peſſime diſtinguebant alii, *Erat innocens agraria lege lata, gratioſus apud populum*.

68. *Suffragiis eum tota concio oppreſſit*] In Pulmanniano & Suſiano, *tota cognatio*; ſed rectius in Atrebatenſi, *tota cognitio*, legitur. *Cognitionem* vero pro judicum collegio ponit. Damnatus enim fuit, ut ex Cicer. Rabiriana intelligimus, non à concione populi; ſed ab equitibus Romanis, penes quos tunc temporis erant judicia. PIGH. *Suffragiis eum tota cognitio oppreſſit*. Aldus, *Tota concio oppr.* Nec aliter Chalcocondyles. At Pighius reſcripſit, *tota cognitio:* quod in duobus codd. legerat *tota cognatio*, & in uno prorſus recte *tota cognitio*; & quia ex orat. Ciceronis pro Rab. intelligitur, non à concione populi, ſed ab equitibus Romanis, penes quos judicia tunc temporis fuerint, damnatum fuiſſe Titium. *Cognitio* manifeſte unus quoque cod. Brand. habet. Eſt autem *cognitio* pro ipſo collegio judicum; ut ſupra VIII. 1. 6. *quaeſtio* pro eodem: ad quem locum & Notas vide. VORST. Copeſ. *cognatio*. Sed *cognitio* habet Leid. ſext. &, ut puto, Pariſ. quart. Ceteri *concio*. nullas tamen hic *concionis* partes fuiſſe ex Cicerone manifeſtum eſt; ut adeo ea vox hic locum habere non poſſit: niſi Valerius crediderit eum populi ſuffragiis fuiſſe oppreſſum, quod inde ſuſpicari fere liceat, quia praeceſſit, *erat agraria lege lata gratioſus apud populum*; quod vix alio fine additum videtur, niſi ut res cenſeatur tanto magis mira, quod ob eam cauſſam damnatus eſt a populo, apud quem alioquin erat gratioſus.

69. *Claudia*] Hoc loco Oliverius duas Claudias unam intellexit, cum Suetonius duas faciat, laudabilem unam, nempe virginem Veſtalem, quae ſecundo bello Punico Cybelem a

 Peſ-

4. Ann. urb. 507. Livius x. Gell. x. 6. Sueton. Tib.

Adjiciatur his [69] Claudia, quam inſontem crimine votum impium ſubvertit: quia, cum à ludis domum rediens turba elideretur, optaverat, [70] ut [71] frater ſuus, maritimarum virium noſtrarum praecipua jactura, reviviſceret; ſaepiuſque conſul factus, infelici ductu nimis magnam urbis frequentiam minueret.

5. Ann. urb. 585. Frag. Diarii antiqui meminit incendii in Sacra via.

[72] Poſſumus & ad illos brevi diverticulo transgredi, quos leves ob cauſſas damnationis incurſus abripuit. [73] M. Mulvius, Cn. Lollius, L. Sextilius triumviri, quod ad incendium in Sacra via ortum extinguendum tardius venerant, à tribunis pleb. [74] die dicta ad populum damnati ſunt.

6. Item [75] P. Villius, triumvir nocturnus, à P. Aquilio trib. pleb. accu-

Peſſinunte Romam advectam ſuſcepit, ut Livius narrat de eodem bello Lib. IX. & Ovid. Lib. IV Faſt. Alteram diffamatam, nempe judicio populi damnatam, ob ſceleratum ex impatientia dictum. Ea tempore primi belli Pun. vixit ſoror Appii Pulchri, de quo paulo ante in hoc titulo, & ſaepe alibi. Sed deceptus eſt Oliverius ex his Authoris verbis. *Quam inſontem crimine quo accuſabatur, votum impium ſubvertit.* Quum de crimine fratris loquatur Author, cujus illa innocens erat. Sed quia dictum ejus videbatur quaſi votum impium, mulctata eſt. Non everterat ipſa claſſem, ſed everſam eſſe gaudebat, imo optabat alteram everti. GLAREAN. *Quam inſontem crimine, quo accuſabatur, votum impium ſubvertit.* Eradenda puto verba, *quo accuſabatur*, quae haud dubio ex gloſſemate ſunt aliquo inſerta. Ob nullum enim crimen accuſata fuit Claudia, ſed ob petulantem linguam atque improbum dictum multata, ut in noſtris annalibus latius. PIGH. *Inſontem crimine quo accuſabatur.* Voces *quo accuſabatur* expunxit Pighius: quod ob nullum crimen Claudia accuſata fuerit, ſed tantum ob petulantem linguam & improbum dictum, uti ipſe in Annalibus docuerit. Mihi, quia tantus codicum conſenſus eſt, expungendae voces non videntur. VORST. Exſtant in noſtris undecim hae voces. Sed certum tamen eſt non alio, quam petulantis linguae crimine eam fuiſſe accuſatam. ceterum *majeſtatis ream* actam apud populum Claudiam dicit Sueton. in Tib. c. 2. Livius, *Mulctam ei dictam eſſe.* Quam fuiſſe *viginti quinque millium gravis aeris dictam ab Aedilibus plebei C. Fundanio, & Tib. Sempronio* definit Gellius. Caute igitur etiam accipiendum eſt, quod noſter dicit, *votum impium eam ſubvertiſſe*, quod quivis fere intelligeret de multo graviore poena, quam ei fuit inflicta.

70. *Ut frater ſuus*] Vir ſummae dignitatis & eruditionis Laevinus Torrentius, non fratrem hunc, ſed nepotem facit ex Plinio lib. XV. cap. 1. Vide Ciceronem Lib. 1. de Divinat. COLER. Oſcitanter Torrentium inſpexit Colerus: nam ille non nepotem Claudiae facit eum, ſed dicit iſtum *Claudium*, qui claſſem amiſit, *filium Appii Caeci* vocari a Cicerone, ut haec *Claudia Appii Caeci filia* a Gellio; cum contra Plinius *Claudium Caeci nepotem* dicat, vide eum ad Sueton. Tib. c. 2.

71. *Frater ſuus maritimarum virium noſtrarum praecipua jactura.* Fuit is *P. Claudius*, cujus ſupra I. 4. 3. & VIII. 1. 4. mentio facta. VORST.

72. *Poſſumus & ad illos*] Aſcenſ. Ed. *poſſumus & ad alios.* Ultraj. prim. *leves ob has cauſſas.* nonnulli *incurſus arripuit.*

73. *M. Militius*] In Atrebatenſi aliiſque veteribus libris *M. Mulvius.* Recte. Inde nomen ponti *Mulvio*, ut apud Ciceronem ad Atticum XIII. Unde & *Mulviana pira* dicta, ut apud Plinium. PIGH. *M. Mulvius, Cn. Lollius, L. Sextilius triumviri.* Aldus edidit. *M. Militius.* Sed *Mulvius*, ut Pighius reſcripſit, eſt & in uno cod. Brand. In altero eſt *Milnius. Triumviri* variorum generum fuerunt, ut jam ſupra dictum. Qui hic nominantur, *nocturni* fuerunt; conſtituti nimirum ut incendia caverent, aut ſi orta eſſent, exſtinguenda curarent. VORST. MSS. *Milvius, Mulius, Militius, Munius, Mundius, Milvus, Mulnus. Mulvius* exſtat in Ed. Mediol. *Milvius* in Mog. *Militius* in Ven. Incendiis vero arcendis *triumviros nocturnos* praefuiſſe diſerte teſta-

cuſatus, populi judicio concidit: quia vigilias negligentius circumierat. Ann. urb. 698.

Admodum ſeverae notae & illud populi judicium, cum M. Aemilium 7.
Porcinam à L. Caſſio accuſatum crimine nimis ſublime extructae villae [76] in Ann. urb. 616.
Alſienſi agro, gravi multa affecit.

Non ſupprimenda illius quoque damnatio, [77] qui pueruli ſui nimio amore correptus, rogatus ab eo ruri ut [78] omaſum in coenam fieri juberet, cum bubulae carnis in propinquo emendae nulla facultas eſſet, [79] domito bove occiſo, deſiderium ejus explevit. Eoque nomine publica quaeſtione afflictus eſt; [80] innocens, niſi tam priſco ſaeculo natus eſſet. 8.

[81] AM-

ſtatur Paulus JCtus ff. de Officio Praefecti Vigilum. *Apud vetuſtiores incendiis arcendis triumviri praeerant, qui ex eo quod excubias agebant, nocturni dicti ſunt. Interveniebant nonnunquam & Aediles, & Tribuni plebis &c.*

74. *Die ad populum dicta*] MSS. octo *apud populum* cum Edd. ante Aldum.

75. *P. Villius*] MSS. plures *P. Villius*, nonnulli, *P. Bellius. P. Villius* Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *Bilius* Edd. ante Pighium reliquae. J. Pricaeus ad Apul. p. 138. cum legeret *P. Vilius*, ait, ſe *Viliae* apud Romanos gentis non meminiſſe, & legendum fortaſſe unius literae adjectione *Suilius*. Male. Nota ſatis gens *Villia*. Pro *negligentius circumierat* Harl. *negligenter cuſtodierat*. Pro *quia* aliquot MSS. *quod*.

76. *In Alſienſi agro*] Alſium oppidum Tuſciae maritimum. VORST. *Alſienſi* recte emendavit Pighius pro vulgato *Allienſi*; illud enim praeferunt MSS. atque Edd. Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. *Allienſi* ab Aldo eſt.

77. *Qui pueruli ſui nimio amore corruptus*] Uterque Pariſ. Bar. uterque item Ultraj. Leid. ſext. & Cop. *amore correptus*. unde adſcripſit Cl. Perizonius. ſic L. VIII. 2. 2. *Gravi morbo correptus*. L. IX. 1. 9. *Veſano amore Aureliae Oreſtillae correptus*. Sed & illic, quemadmodum hic, nonnulli MSS. *corruptus* habent, plures tamen utrobique *correptus*, ut legit etiam ad Petron. c. 47. Nob. Heinſius. Et ſane ego malim. Noſter. L. v. 7. Ext. 1.

Seleuci regis filius Antiochus novercae Stratonices infinito amore correptus.

Propert. L. III. 23.

Correptus ſaevo veneris torrebar aheno.

Sen. Hippol. v. 115.

Genetrix tui me miſeret; infando malo
Correpta, pecoris efferi ſaevum ducem
Audax amaſti

ibid. v. 665.

Domus ſorores una corripuit duas;
Te genitor, at me natus.

id eſt *amore incendit*, Ariadnen Theſeus, me Phaedram Hippolitus.

78. *Omaſum*] Gallicam hanc vocem eſſe doceo ex veteri Gloſſario in quo ſcriptum. *Omaſum* Βόειον κόπεον λιπαρὸν, τῇ τῶν Γάλλων γλώσσῃ. COLER. *Ut omaſum in coenam fieri juberet.* Pighius pro *fieri* ſcripſit *ferri*; ex codicibus, credo, MSS. Sed *fieri* habent veteres typis expreſſi & Brand. MSS. *Omaſum* vocabulum origine Gallicum, ut Colerus monuit ex vetere Gloſſario; cujus verba ſunt: *Omaſum* Βόειον κόπεον λιπαρὸν τῇ τῶν Γάλλων γλώττῃ. Utitur tamen & Horatius Lib. I. ep. 15. v. 34. *Patinas cenabat omaſi vilis.* VORST. *Fieri* habent MSS. duodecim: pauculi etiam *in coena. Fieri in coenam* Mog. Ven. Mediol. Aſcen. Ald. Colin. *Ferri* Gryph. Steph. Sed recte ſe habere τὸ *fieri in coenam* liquebit inſpicienti Petron. c. 47. & quae ibi notavit Nic. Heinſius. Sic *ferri* & *fieri* permutantur etiam VIII. 2. 3.

79 *Domito bove occiſo*] Conſule Plin. L. VIII. 45. Varr. L. II. de Re Ruſt. c. 5. Aelian. L. v. V. H. 14. PERIZON. Ex quibus locis intelliges, per *bovem domitum* intelligi *bovem aratorem*; *a quo*, ait Varro, *antiqui manus ita abſtineri voluerunt, ut capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.* Porro ex Plinio liquebit, *damnationem* illius in eo conſtitiſſe, quod in exilium fuit miſſus.

80. *Innocens, niſi tam priſco &c.*] Cop. *Innocens enim*, an? *Innocens enimvero.* PERIZON.

81. AMBUSTAE] Plin. L. XXVIII. 2. extr. *Carmina quaedam exſtant contra grandines, contraque morborum genera, contraque ambuſta.* Sil. Ital. L. IV. 68.

 Ho-

[81] Ambustae.

1. Atque ut eos quoque referamus, qui in diſcrimen capitis adducti, neque damnati, neque abſoluti ſunt. Apud M. Popilium Laenatem praetorem quaedam, quod [82] matrem fuſte percuſſam interemerat, cauſſam dixit: de qua neutram in partem latae ſententiae ſunt. Quia abunde conſtabat, eandem veneno necatorum liberorum dolore commotam, quos avia filiae infenſa ſuſtulerat, parricidium ultam eſſe parricidio. [83] Quorum alterum ultione dignum, alterum abſolutione non dignum judicatum eſt.

Ann. urb. 610.

2. Eadem haeſitatione [84] P. Dolabellae proconſulari imperio Aſiam obtinen-

Hoſtem, miles, habes fractum, ambuſtumque nivoſis
Cautibus, atque aegre torpentia membra trahentem.

Plin. in Epiſt. *Tot circa me jactis fulminibus quaſi ambuſtus, mihi quoque impendere idem exitium certis quibuſdam notis augurabar.* PERIZON. Hunc titulum praefixit Pighius, quem in plurimis MSS. etiam video non exſtare.

82. *Matrem fuſte percuſſam interemerat*] Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius tamen maluit *fuſtim interemerat*; & *percuſſam* expunxit: quomodo & ſupra VI. 3. 9. fecit. Verum expunctionem illam, uti ſupra cum Colero non probavi, ita neque hic probo. Deinde pro *fuſtim* mallem & ſupra poſitum, ut in antiquioribus typis expreſſis eſt, *fuſte*; aut *fuſti*. Nam quod in quibuſdam codd. veſtigia ſunt 𝔉 *fuſtim*, id credo inde factum, quod ſcriptum eſſet *fuſti*, cumque talis ſextus caſus librariis non ſatis notus eſſet, hi literam M addendam putarent; ut formam adverbii vox haberet. VORST. *Fuſti* legit Nic. Heinſius ad Vell. L. II. 78. MSS. fere *fuſte*, vel *fuſce*: *fuſtim*, quantum intelligo, nullus.

83. *Quorum alterum ultione, alterum abſolutione non dignum judicatum eſt*] Multo rectius haec in Pulmanniano & Suſiano; *Quorum alterum ultione dignum, alterum abſolutione non dignum judicatum eſt.* Ait enim ex duobus parricidiis *veneficium ultione dignum* quidem fuiſſe; *caedem* vero *non dignam abſolutione.* Quam ſententiam ex vulgata lectione non colliges, cum dicat *alterum parricidium*, nempe *veneficium*, *ultione non dignum fuiſſe.* PIGH. *Quorum alterum ultione dignum.* Optime Pighius *dignum* ex duobus codd. reſtituit, cum ab antiquioribus editionibus id plane abeſſet. VORST. Τὸ *dignum* non invenitur in quatuordecim noſtris, certe in nullo eorum, quos ipſe inſpexi, neque in Ultraj. aut Copeſ. ut nec in ulla editione antiqua. Video inter variantes Gudii lectiones adſcriptum. Forte *non indignum* quod ad utrumque referri poſſet, ſed ſic innueret filiam fuiſſe *abſolutam*, quum agat de *non damnatis, nec abſolutis* neque hoc ullo nititur MSS. Quare quum valde dilucida in lectione Pighii ſit ſententia, in fide ipſius acquieſcendum puto.

84. *P. Dolabellae*] Prave ſcriptum apud Johannem Sariſberienſem: *C. Dolabellae.* Idem citat hoc ex Valerii Lib. IX. cum Lib. VIII. cap. I. exſtet. COLER. Quatuor ſcripti *P. quoque Dolabellae.*

85. *Animus fluctuatus eſt*] Pro *fluctuavit*, forma paſſiva pro activa. Ita *coenatus eſt* pro *coenavit*; & *deſtinatus eſt* pro *deſtinavit.* Item Hyginus *certati ſunt* pro *certaverunt*; & Solinus *dimicatam eſſe* pro *dimicaſſe.* Vide Salmaſium pag. 53. Exercit. in Solinum, & p. 119. in Hiſt. Aug. VORST. Non opus his inſolitis. Sic ſupra L. III. I. in fine. *Dubio mentis judicio fluctuatur.* Vide & J. Fr. Gronov. L. II. Obſ. 8. & Quintil. L. IX. Inſt. 3. *Pleraque utroque modo efferuntur, Luxuriatur, luxuriat; Fluctuatur, fluctuat; Aſſentior aſſentio; Revertor, reverto.*

86. *Smyrnaea*] Liber Daniel. *Zmirnaea.* Scribendi ratio antiquaria Zm. pro Sm. Sic Zmaragdus pronunciabant. Vetus lapis: CN. POMPEIO. EVCARPO. CN. POMPEIVS ZMARAGDVS. COLER.

87. *Ex priore viro enixa fuerat*] Bit prim. Pariſ. tert. Copeſ. delent praepoſitionem.

88. *Pu-*

nentis, [85] animus fluctuatus eſt. Materfamilias [86] Smyrnaea virum & filium interemit, cum ab his optimae indolis juvenem, quem [87] ex priore viro enixa fuerat, occiſum comperiſſet. Quam rem Dolabella ad ſe delatam, Athenas ad Areopagi cognitionem relegavit: quia ipſe neque liberare caedibus duabus contaminatam, neque [88] punire eam juſto dolore impulſam, ſuſtinebat. Conſideranter, & manſuete [89] populi Romani magiſtratus: ſed Areopagitae quoque non minus ſapienter. Qui inſpecta cauſſa, & accuſatorem & ream [90] poſt centum annos ad ſe reverti juſſerunt: eodem affectu moti, quo Dolabella. Sed ille transferendo quaeſtionem, hi differendo, damnandi atque abſolvendi [91] inexplicabilem cunctationem mutabant. Ann. urb. 685. Gell. XII. 7. Amm. Marc. XXIX.

88. *Punire eam juſto dolore impulſam*] Pariſ. quart. Barb. prim. *eam tam juſto dolore impulſam. eam* delet Ultraj. prim. Lego *tam juſto dolore.*

89. *Populi Romani magiſtratus*] In margine notavit Pighius, *al' Procoſ.* quod nuſquam invenio.

90. *Poſt centum annos ad ſe reverti juſſerunt*] In Campenſi, mendoſe item *adeſſe reverti juſſerunt.* Hinc colligo gloſſema eſſe *reverti*, atque auferri poſſe. Gellius eandem ex Valerio noſtro referens hiſtoriam, ita quoque dixit: *Centeſimo anno adeſſe juſſerunt.* PIGH. *Poſt centum annos ad ſe reverti juſſerunt.* Ita veteres typis expreſſi, & Brand. MSS. Pighius pro *ad ſe reverti* ſcripſit *adeſſe*; quia in uno cod. reperit *adeſſe reverti*, & apud Gellium, ubi is eadem narrat, *adeſſe* ſolum. VORST. *Ad ſe reverti* defendunt noſtri tredecim & Edd. antiquae. Nec quia *adeſſe* dixit Gellius, ideo neceſſe eſt, & noſtrum ſic locutum fuiſſe.

91. *Inexplicabilem cunctationem mutabant*] v. c. *invitabant.* PIGH. *Ille transferendo quaeſtionem, hi differendo, damnandi atque abſolvendi inexplicabilem cunctationem mutabant. Mutabant* eſt in antiquioribus typis expreſſis, & Brand. MSS. Sed Pighius pro eo ſcripſit *invitabant*; quod in vetere quodam cod. id reperiſſet. Mihi neutrum ſatis commodum, deque adhuc alio cogitandum videtur. VORST. *Mutabant* eſt etiam in noſtris. Pighii *invitabant* certe eſt nihili. Quid enim aliud hoc poteſt ſignificare, quam illos advocaſſe in auxilium cunctationem, quae non aderat? Quum hoc voluiſſe auctor videatur: Illos in maximam cunctationem propter pronunciandae ſententiae difficultatem conjectos, unde ſeſe expedire & explicare non poterant, modo diverſo in ea ſe geſſiſſe, & Dolabellam damnationem, vel abſolutionem, mutaſſe cauſſae ad alios judices translatione; Areopagitas vero mutaſſe eamdem dilatione in longiſſimum diem. Guyeto ſcribendum videbatur *vitabant.* Aſcenſius *mutuabant*, id eſt mutuo uſurpabant.

CAPUT II.

DE PRIVATIS JUDICIIS INSIGNIBUS.

QUIBUS DAMNATI.

1. *T. Claudius Centumalus.*
2. *Otacilia Laterenſis.*
3. *C. Titinius Minturnenſis.*
4. *Quidam ob equi vecturam longiorem.*

[1] Publicis judiciis adjiciam privata, [2] quorum magis aequitas quaeſtionum delectare, quam immoderata turba [3] offendere lectorem poterit.

[4] Claudius Centumalus ab auguribus juſſus altitudinem domus ſuae, quam in Coelio monte habebat, ſummittere, quia his [5] ex arce augurium capientibus officiebat, vendidit eam [6] Calpurnio Lanario; nec indicavit quod imperatum à collegio augurum erat. A quibus Calpurnius demoliri domum coactus, M. Porcium Catonem, inclyti Catonis patrem, [7] arbitrum Claudio addixit, [8] & formulam, *QUICQUID. SIBI. DARE. FACERE. OPORTERET. EX. FIDE. BONA.* [9] Cato ut eſt edoctus, de induſtria Clau-

I. Ann. urb. 559 circiter. Cic. Offic. III. 16.

1. *Publicis judiciis adjiciam privata*] Sic recte Pighius; habent enim ita MSS. & Ed. Mog. ceterae omittunt *privata*. Eadem ratione eaedem in titulo omittunt *inſignibus*, quod MSS. & Mog. tuentur.

2. *Quorum magis aequitas quaeſtionum*] Lege, *Quaerentium*, ex Suſiano & aliis. PIGH. *Aequitas quaerentium delectare.* Vetus, *quaeſtionum.* Forte, *quaeſtorum*, ſive, *quaeſitorum.* LIPS. *Quorum magis aequitas quaeſtionum.* Ita veteres typis expreſſi & Brand. MSS. Idque magis placet quam quod Pighius ex cod. Suſiano & aliis ſcripſit *aequitas quaerentium. Judiciorum aequitas quaeſtionum* eſt aequitas quaeſtionum quae in judiciis obſervatur. Uni nomini ſubſtantivo duo alia genitivo caſu jungi minime inſolens eſt: & multa hujuſmodi in auctoribus obſervata nobis ſunt. VORST. Sic profecto *quaeſtionum* exhibent & noſtri MSS. praeter paucos, qui *quaeſtionem* habent. Barthius legebat *quaerentem.* neſcio quo ſenſu.

3. *Offendere lectorem poterit*] Rectior poſitus vocum, quam qui in Aldina & aliis editionibus obſervatur, *lectorem offendere pot. Lectorem* enim non tantum ad *τὸ offendere*, ſed & ad *τὸ delectare* quod praecedit pertinet. Obſervaturque poſitus ille vocum in codd. Brand. & vetere typis expr. Mart. Herbip. VORST. Idem ordo in pleriſque noſtris obſervatus eſt, ut & in Ed. Mog.

4. *Claudius Centumalus*] Sic potius ſcripti. Stephan. *Centimalus.* cum Mediol. Gryphius. *Centummalus*, cum Ven. & Aſc. Colin. Sed Aldus *Centumalus*, cum Mog. Ciceroni eſt *T. Claudius Centumalus.* ubi Car. Langius tamen *Tib.* malebat, & dubitabat a pro *Centumalus* rectius *Centho.* vide ad L. III. de Off. 16.

5. *Ex arce augurium capientibus*] Hinc Feſtus. *Auguraculum appellant antiqui, quam nos arcem dicimus; quod ibi augures publice auſpicabantur.* PERIZON.

6. *Calpurnio Lanario*] Hunc ſaepius nominaverat Salluſtius in Hiſtoria. Hinc Calpurnius Salluſtianus appellatur à S. Hieronymo, Apolog. adverſus Rufin. ab eodem dicti Calpurniani diſcipuli. COLER. *Calpurnio Lanario.* Harl. Leid. quint. Ultraj. prim. *Lavario.* Bit. prim. *Levario.* Libri Palatini apud Ciceronem etiam *Lanario* exhibent, ſed Gruterus conjicit legendum *Lanato.*

7. *Arbitrum cum Claudio adduxit, ut formulam daret, quid ſibi de ea re ſacere oporteret*] Malim ut in Campenſi, Gemblacenſi, Atrebatenſi, & Cauchiano, *Arbitrum Claudio adduxit & formulam, Quicquid ſibi dare, &c.* PIGH. *Claudio adduxit.* Supra dixi Cujacium emendaſſe *addixit.* Neſcio tamen an non etiam Latine dici poſſit *adducere arbitrum*, ut collocare judicem. Feſtus: *In judice collocando.* Sic Virgilius:

Poſſumus & rei inexpertae arbitrum collocare.

Quod poſterius obſervavit eruditiſſimus Turnebus. COLER. *Arbitrum Claudio addixit.* Antiquiores editiones habent *arb. cum Claudio adduxit.* At Pighius auctoritate codicum MSS. *cum* expunxit. Pro *adduxit* Cujacius legendum putat *addixit.* Quod idem & Briſſonio placet, ut ex citatione ejus in Lib. V. de form. apparet: itemque Carolo Langio in Notis in III. Cic. de Off. VORST. Vide Schottum Obſ. III. 10. & Torrent. ad Horat. L. I. Epiſt. I. 14. Varro L. V. de *L. L.* p. 56. *Addixit judicium.* PERIZON. non video tamen *addixit* niti fide ullius e noſtris MSS. Poſſit venire alicui in mentem ſcripſiſſe Valerium, *arbitrum Claudium adegit.* ut eſt apud Ciceronem, *arbitrum illum adegit.* Et *adicere*, cum *adjicere* & *adigere* permutari ſupra vidimus.

Claudium [10] edictum ſacerdotum ſuppreſſiſſe, continuo illum Calpurnio damnavit. Summa quidem cum aequitate: quia bonae fidei venditorem, [11] nec commodorum ſpem augere, nec incommodorum cognitionem obſcurare oportet.

[12] Notum ſuis temporibus judicium commemoravi: ſed nec quod relaturus quidem ſum, [13] obliteratum eſt ſilentio. C. Viſellius Varro gravi morbo correptus, trecenta millia nummûm [14] ab Otacilia Laterenſi, cum qua commercium libidinis habuerat, expenſa ferri ſibi paſſus eſt: eo conſilio, ut, ſi deceſſiſſet, ab heredibus eam ſummam peteret; quam legati genus eſſe voluit, libidinoſam liberalitatem debiti nomine colorando. Evaſit

2. Ann. urb. 675. circiter. Varronis hujus meminit Cic. in Brut. 76. & Verr. III.

mus. formula autem illa *adigere aliquem arbitrum* plus ſemel occurrit in Cicerone. Sed omnibus modis τὸ *addixit* defendit Briſſonius de verborum ſignificatione in v. *Addicere.* & ita legendum quoque exiſtimat in Ex. ſeq. *judex addictus* pro *adductus*, quo ipſo tamen noſtrum *adduxit* defendi poteſt. Mendoſe vero aliquot ſcripti *cum Claudio.* Ex locis vero, quae citavit Eruditiſſimus Briſſonius, mihi non ſatis liquet, *litigatorem alterum addicere judicem alteri*, ſed quidem *addici judicem*, ſc. litigantibus a magiſtratu. Quod in exemplo 2. locum poteſt habere. Adducit ad vindicandum hic verbum *addixit* Rupertus. L. LXXX. ff. de Judic. *Quum litigatores in judicem conſentirent; ex eorum conventione judex addicebatur*, ex quo, quod dixi, manifeſtum eſt. Hic omnino de litigatore altero accipiendum eſt, ut ipſe facere dicatur, quod per Praetorem factum; quemadmodum ſic *actor* dicitur ſaepe, *damnare reum.* nam *adegit*, cum omnes MSS. *Claudio* habeant, ipſe vix probem.

8. *Et formulam, quidquid ſibi dare facere oporteret*] De hac & id genus aliis formulis vide Briſſonium in Lib. v. de Form. P. R. pag. 372. Cicero III. Off. *Arbitrum illum adegit, Quidquid ſibi dare facere oporteret ex fide bona.* VORST. Sic reſtituendum cenſuit Langius ad Ciceronem, cum Aſcenſ. Aldus & ceteri dediſſent, *Ut formulam daret, quid ſibi de ea re facere oporteret ex fide bona.* Mog. & Ven. *quicquid ſibi de ea re* &c. Mediol. *Quidquid ſibi dari facere* &c. MSS. Harl. Leid. prim. quint. ſext. ſept. Ultraj. ſec. *ut formulam daret, quidquid ſibi facere oporteret.* Leid. ſec. *ut daret formulam, quidquid ſibi de ea facere oporteret.* Ultraj. prim. *ut formulam quidquid ſibi facere oporteret ex fide bona diceret.* Leid. quart. *ut formulam daret, quidquid ſibi facere de ea re oporteret.* Uterque Pariſ. Barb. prim. *formulam recitant quidquid ſibi dari facere oporteret ex fide bona.* Copeſ. *formulam recitans quidquid ſibi dari facere &c.* Dubito an ſatis prudenter, *ut formulam daret* mutatum ſit, quum videam frequenter, Praetorem, & JCtos dici, *formulam componere, conſtituere, ſcribere*, & ſimilia. Quid ſi ſcripſerit, *ut formulam daret, quid ſibi dare facere oporteret ex fide bona?* id eſt Cato conſtitueret formulam, ex qua liqueret *quid ſibi dare facere* &c.

9. *Cato ut eſt edoctus*] Sic Pighius. Conſentiunt MSS. vulgo *doctus.* Sed *edoctus* etiam Mog.

10. *Edictum ſacerdotum ſuppreſſiſſe*] MSS. Octo *praedictum*, ex quibus alii *ſacerdotem*; alii *ſacerdotium*, quomodo & Mog. *praedictum* pro varia lectione Pighius in margine addiderat.

11. *Nec commodorum ſpem augere*] Uterque Pariſ. Barb. Cop. *commodorum ſpeciem.* Ultraj. prim. delet *cognitionem.* Non diſplicet τὸ *ſpeciem.* id eſt, facere ut commoda videantur majora. Vindicarunt hanc vocem etiam aliis ſcriptoribus viri Eruditi, ubi corrupte legebatur *ſpes.* Vide Cl. Burmannum ad Vell. L. II. 118. 5. Duker. ad Flor. L. 1. 13. 15.

12. *Notum ſuis temporibus &c.*] Bit. prim. *Notum quidem ſuis temporibus judicium, quod commemoravi.* Deinde plerique, *ſed ne quod relaturus ſum quidem.*

13. *Obliteratum eſt ſilentio*] MSS. quinque delent *eſt.* Uterque Pariſ. Barb. prim. Cop. *ſubobliteratum eſt. Sub* credo temere repetitum ex literis praecedentibus. Leid. ſext. *Obliterandum ſilentio.*

14. *Ab Otacilia Laterenſi*] Forte *Laterenſis*, ſc. uxor. nam fuit in matrimonio; unde ipſe auctor mox *adulterii crimen* appellat. *Salvia Poſtu-*

ſit [15] deinde Viſellius ex illa tempeſtate adverſus vota Otaciliae. Quae offenſa, quod ſpem praedae ſuae morte non maturaſſet, ex amica obſequenti ſubito [16] deſtrictam foeneratricem agere coepit nummos petendo; quos ut fronte inverecunda, ita inani ſtipulatione captaverat. [17] De qua re C. Aquilius, vir magnae auctoritatis, & [18] ſcientia juris civilis excellens, judex addictus, adhibitis in conſilium principibus civitatis, prudentia & religione ſua mulierem repulit. Quod ſi eadem formula [19] & Varro damnari, & adverſaria abſolvi potuiſſet, ejus quoque non dubito quin turpem & inconceſſum errorem libenter caſtigaturus fuerit. Nunc privatae actionis calumniam ipſe compeſcuit: adulterii crimen [20] publicae quaeſtioni vindicandum reliquit.

3. Ann. urb. 653. Plut. in vita. p. 427. Ed. Fran.

Multo animoſius, & ut militari ſpiritu dignum erat, ſe in conſimili genere judicii C. Marius geſſit. Nam cum [21] C. Titinius Minturnenſis Fanniam uxorem, quam impudicam de induſtria duxerat, eo crimine repudiatam, dote ſpoliare conaretur: [22] ſumptus inter eos judex, in conſpectu ha-

Poſtuma Sergi, apud Spon. T. I. p. 63. PERIZON. Aliquot MSS. *Lateranenſi*.

15. *Deinde Viſellius*] Omittit poſtremam vocem lib. Dan. Et quid ea opus? Totus ſermo iſte ab uno Viſellio pendet. COLER. Omittunt etiam MSS. noſtri decem, & Edd. Pighiana antiquiores, praeter Mog.

16. *Deſtrictam foeneratricem*] Tac. L. IV. Ann. 36. *Nam ut quis diſtrictior accuſator, velut ſacroſanctus: leves ignobiles poenis afficiebantur.* PERIZON. Vide ſupra L. II. 9. 6.

17. *De qua re Q. Aquilius judex addictus*] Legitur vulgo *judex adductus*. Sed quis dubitet legendum eſſe *addictus?* Ut paulo ante *arbitrum adducere*, ſic nunc *judex addictus* dicit. L. 80. D. de judic. ex Pomponio: *Servius reſpondit, ſi ex conventione litigatorum is judex addictus eſſet, eum eſſe judicem de quo litigatores ſenſiſſent* (f. conſenſiſſent.) VORST. *Addictus* eſt ex emendatione Eruditorum. Plerique *adductus*. Leid. ſec. *advocatus*. prim. *aditus*. ut L. VII. 2. 4. *Judex aditus de ſponſione*. ubi vide, quae notavi. unus atque item alter *in conſilio*.

18. *Scientia juris civilis*] Cop. & Pariſ. tert. delent *civilis*. Cop. etiam *ſcientia*.

19. *Et Varro damnari & adverſaria abſolvi potuiſſet*] An tranſponendum, *Et Varro abſolvi, & adverſaria damnari?* GUYET. *Abſolvi* credo hanc vocem delendam; nulla cauſa erat, cur mulierem abſolvi vellet. Similis gloſſa in Ed. Ald. L. IX. 11. Ext. 1. *ut verbis contendere, quam ferro dimicare.* PERIZON. Retinent MSS. hanc vocem. *Et adverſaria abſolvi potuiſſet*, deſunt in Leid. primo. in quinto deeſt, *adverſaria*. complures *Varro damnari*. deleto &. Quid? ſi ſcripſerit. *Quod ſi eadem formula Varro damnari & abſolvi potuiſſet* Certe *adverſaria abſolvi*, recte monuit Cl. Perizonius ſententiae eſſe contrarium.

20. *Publicae quaeſtioni judicandum reliquit*] In manuſcriptis; *vindicandum*. Melius. PIGH. *Quaeſtioni vindicandum reliquit*. uterque Pariſ. Leid. ſext. Cop. *judicandum*. & ſic legebatur ante Pighium. ſed reliqui *vindicandum*. L. IX. 6. *Quia impia proditio celeri poena vindicata eſt*.

21. C. *Titinius*] Sic plures MSS. quidam *Ticinius* cum vulgatis ante Pighium.

22. *Sumptus inter eos*] Ita Cicero loqui amat. Pro Roſcio: *Compromiſſum feceris, arbitrum ſumſeris*. COLER. Ter. Heaut. III. 1. 94.

Vicini noſtri ambigunt de finibus:
Me cepere arbitrum.

23. *Seductum Titinium monuit*] In Pulmanniano, Colonienſi, Suſiano, & Wincheliano, *Subductum Titinium*, legimus. Recte. Eſt enim *ſubducere*, clanculum ſegregare. PIGH. *Seductum Titinium monuit*. Ita Aldus & Chalcoc. ediderunt. Eſtque ita & in uno cod. Bran-

habita quaeſtione, [23] ſeductum Titinium monuit, *ut incepto deſiſteret*, *ac mulieri dotem redderet.* Quod cum ſaepius fruſtra feciſſet, coactus ab eo ſententiam pronuntiare, [24] mulierem impudicitiae ream [25] ſeſtertio nummo, [26] Titinium ſumma totius dotis damnavit: praefatus, *idcirco ſe hunc judicandi modum ſecutum*, [27] *quod liqueret ſibi*, *Titinium patrimonio Fanniae inſidias ſtruentem*, *impudicae conjugium expetiſſe.* Fannia autem haec eſt, quae poſtea Marium hoſtem à ſenatu judicatum, coenoque paludis, qua extractus erat, oblitum, etiam in domum ſuam cuſtodiendum Minturnis deductum, ope quantacunque potuit, adjuvit: memor, quod impudica judicata eſſet, ſuis moribus; quod dotem ſervaſſet, illius religioni acceptum ferri debere. Ann. urb. 665. Plutarchus. App. Civil. 1. & alii.

Multus ſermo eo etiam judicio manavit, in quo quidam [28] furti damnatus eſt, [29] quod equo, cujus uſus illi uſque Ariciam commodatus fuerat, ulteriore ejus municipii [30] clivo vectus eſſet. Quid aliud hoc loci quam verecundiam illius ſaeculi laudemus, in quo [31] tam minuti à pudore exceſſus puniebantur? 4.

Brandeb. Pighius tamen ex aliis codd. legi maluit *ſubductum.* *Seducere* notum eſt idem eſſe quod à turba removere, ut ſeorſum cum aliquo agere poſſis: qua de re & in cap. 17. Lib. de Lat. mer. ſuſp. egimus. VORST. *Subduxit* Pighius ex quibuſdam, ſed rectius puto *ſeductum.* GUDIUS. Habent MSS, partim *ſubductum* cum Mog. partim *ſeductum.* quod omnino retinendum. Vide Gudium ad Phaedrum L. III. 10. Cic. ad Fam. L. I. 9. *Meque inſpectante*, *ſaepe eum ſevere ſeducerent.* Liv. L. XXIII. c. 34. *Comitibus eorum ſeductis ac metu territis.* & ſic paſſim, qui ſeorſim ducuntur ad colloquium dicuntur *ſeduci*: contra *ſubduci*, qui ſubtrahuntur. ut *ſubducere ſe ex oculis*, *aliquem ſaevitiae hoſtis.* apud Curt. *ſubducere ſe*, i.e. clam abire. confer. Ter. Eun. IV. I. 14. & IV. 7. 25.

24. *Mulierem impudicitiae ream*] *Ream* deeſt in Edd. ante Pighium, & compluribus MSS. Retinent tamen uterque Ultraj. Leid. tert. quart. & Mog.

25. *Seſtertio nummo*] Plut. in Mario χαλκῦς τέσσαρας. PERIZON.

26. *Titinium*] Pleraeque Edd. ante Pighium *Ticinium*; Plutarcho dicitur Τίννιος, errore, ni fallor, ex compendio ſcribendi orto.

27. *Quod liqueret ſibi*] MSS. ſeptem, *cum liqueret ſibi.* *Idcirco* pro *ideo* repoſuit Pighius convenienter MSS. & Mog. Ed. In fine nonnulli, *acceptum fieri*, pro *ferri.*

28. *Furti damnatus eſt*] Conſule Symmach. L. VII. Epiſt. 69. & loca in margine Ed. Jureti citata; Et Inſt. L. IV. T. I. de Oblig. §. 6. PERIZON.

29. *Quod equo*] MSS. ſex. *qui.* unus, *quia.* Sunt qui delent *uſque.*

30. *Clivo vectus eſſet*] Barthius legebat *evectus eſſet.*

31. *Tam minuti à pudore exceſſus*] Vetus, *tam minimo.* Lego *tam minimi*: ſicut alias hic locutus. LIPS. *Tam minuti.* Lipſius ex vet. *tam minimi.* Sic Pomponius tit. de orig. jur. *Satis pulcherrima.* COLER. Non variant noſtri; niſi quod Harl. *Muti.* unus Leid. *munii.*

CAPUT III.

[1] DE MULIERIBUS QUAE CAUSSAS APUD MAGISTRATUS EGERUNT.

1. *Amaeſia Sentia.*
2. *Afrania Licinii Buccionis.*
3. *Hortenſia Q. F.*

Nec de his quidem feminis [2] tacendum eſt, quas conditio naturae, & [3] verecundiae ſtola, ut in foro & judiciis tacerent, [4] cohibere non valuit.

1. Ann. urb. 676. [5] Amaeſia Sentia rea cauſſam ſuam, L. Titio praetore judicium cogente, maximo populi concurſu egit: [6] parteſque omnes ac numeros defenſionis non ſolum diligenter, ſed etiam fortiter executa, & [7] prima actione, & pene cunctis

1. DE MULIERIBUS] Multi MSS. *Quae mulieres apud Magiſtratus pro ſe aut pro aliis cauſſas egerunt.* ut legebatur ante Pighium. Leid. prim. *De cauſſis quas mulieres egerunt.*

2. *Tacendum eſt*] *Eſt* abeſt Ultraj. ſec. deinde vulgo ante Pighium legebatur *in foro, in judiciis.* Sed ut ab ipſo, & hic vides editum MSS. & Mog. Harl. *in foro & in judiciis.*

3. *Verecundiae ſtola*] Neque in Senatum venire feminas, fas erat. Itaque poſt Semiamiram Heliogabali matrem, ſevere cautum eſt, ne unquam mulier in Senatum ingrederetur, utque inferis ejus caput dicaretur devovereturque per quem id eſſet factum. auctor Lampridius. COLER. *Verecundiae ſtola.* An *verecundiâ ſtolae?* PERIZON.

4. *Cohibere non potuit*] Sic Pighius & eum ſecuti. Ego reſcripſi *valuit*, quod in antiquioribus & duodecim inveniebam MSS.

5. *Ameſia praetoris ſententia rea*] Locus mendoſus, qui in pleriſque ſcriptis libris, *Ameſia ſententia rea.* In Wincheliano, *Ameſia Sentia rea.* ubique vox *praetoris*, omittitur. PIGH. *Praetoris* abeſt etiam a ſcriptis noſtris, nec poterat ferri. Sed plerique *ſententia* retinent, cum pro hoc alioquin ſaepe *ſentia* ſcribi ſoleat unde ortum credo. Ultraj. ſec. *M. Meſia* Perizonius conjecit, Forte *Amaeſia Sentii*, ſcil. uxor.

6. *Motuſque omnes ad nervos defenſionis*] Multo elegantius haec in manuſcriptis, *Parteſque omnes ac numeros defenſionis.* PIGH. *Parteſque omnes ac numeros defenſionis executa.* Sic & codices Brand. niſi quod unus pro *partes* habet *motus.* Phraſi *numeros alicujus rei exequi* utitur & infra VIII. 4. *Partes & numeros* autem conjungit infra VIII. 7. 6. VORST. Sic Ultraj. uterque cum multis aliis. *Nervos* ortum eſt ex compendio ſcribendi *n̄uos.* ut in quibuſdam exſtat. L. VIII. 7. 6. *Ut eam in quinque diviſam genera per omnes partes ac numeros cognoſceret.*

7. *Prima actione cunctis pene ſententiis liberata eſt.* Ante Pighium erat, *Et prima actione, & fere cunctis ſententiis liberata eſt.* Nec aliter MSS. niſi quod pro *fere*, *pene*, exhibent. Itaque hoc ἐμφατικώτερον & magis Valerianum reſtitui.

8. *Afrania vero*] Et in titulo hic varia lectio eſt, & inde in Coſſ. nominibus. In quibuſdam enim Codicibus pro *Afrania* legitur *Calphurnia:* & pro *Licinii*, *Lucinii.* Conſulum nomina in vetuſto codice ita habent. *Prorogavit autem ſpiritum ſuum ad C. Caeſarem, itemque M. Servilium conſulem.* Badii codex ita habet. *Prorogavit autem ſpiritum ſuum ad C. Caeſarem tertium iterumque Servilium conſulem.* Sed qui Coſſ. catalogum habet facile videt in his omnibus erratum ac ita legendum eſſe, *ad C. Caeſarem iterum P. Servilium Coſſ.* Hic enim eſt loquendi modus in citandis coſſ. quem qui ignorant, temere emendant. GLAREAN. *Caja Afrania Licinii Bructionis uxor.* Colonienſis & Winchelianus mulie-

ctis ſententiis liberata eſt. Quam, quia ſub ſpecie feminae virilem animum gerebat, *Androgynem* appellabant.

[8] G. vero Afrania [9] Licinii Buccionis ſenatoris uxor, prompta ad lites 2.
contrahendas, pro ſe ſemper apud praetorem verba fecit: [10] non quod advocatis deficiebatur, ſed quod impudentia abundabat. Itaque inuſitatis foro [11] latratibus aſſidue tribunalia exercendo, muliebris calumniae notiſſimum evaſit exemplum: adeo ut pro crimine improbis feminarum moribus [12] G. Afraniae nomen objiciatur. Prorogavit autem ſpiritum ſuum [13] ad C. Cae- Ann. urb.
ſarem iterum & P. Servilium coſſ. Tale enim monſtrum magis, quo tem- 705.
pore extinctum, quam quo ſit ortum, memoriae tradendum eſt.

Hor-

liebre praenomen omittentes correctius haec produnt; *Afrania Licinii Buccionis ſenatoris uxor.* Atque eodem modo Cauchianus aliique fere omnes manuſcripti, *Bucciones à bucca dicti*, quemadmodum Labeones à labiis. PIGH. Praenomen mulieris G. vel *Gaja* exſtat ſaltem in decem noſtris & omnibus editionibus, & quidem hoc modo pleriſque in ſcriptis *Gaja vero Afrania.* Unde pro *Cafrania*, quae deſcribitur ab Ulpiano, *improbiſſima foemina, quae inverecunde poſtulans, & Magiſtratum inquietans edicto cauſſam praebuit*, quo mulieres prohibentur de aliis poſtulare L. 1. §. 5. ff. *h. t.* Andreas Alciatus legit *C. Afrania.* Contra ſentiente Cujacio; ſed Alciati ſententiam merito defendit Vir Illuſtris Corn. van Bynkershoek L. IV. Obſ. 12. atque idem ſenſit Cl. Perizonius adſcribens, ita apud Plin. L. VII. 44. *Catinium* vocari, qui Ciceroni pro domo eſt *C. Atinius.* Pro quo video Harduinum reſcripſiſſe *C. Attinium* ex Livii Epit. 59. Clare tamen apud Cic. pro domo c. 47. exſtat *C. Atinius.* Eſtque hoc melius. Itaque *G. vero Afrania* reſtituendum duxi.

9. *Licinii Buccionis*] Edit. Veneta: *Brutionis.* legerim: *Bucconis. Buccones* dicebantur nomine proprio, ut *Cilones*, *Labeones*, *Naſones.* Eſt tamen etiam ab vulgata lectione vetus Gloſſarium: *Buccones* παράσιτοι Βυκκίονες. COLER. Forte *Buteonis*, vel legendum cum Colero *Bucconis.* PERIZON. *Lucinii Bucionis*, uterque Pariſ Leid. prim. quint. *Lucii Butonis*, Leid. ſext. *Lucinii Buctionis* Barb prim. *Lucii Bucceonis*, Harl. *Licinii Buconis*, Bit. prim. Leid. ſec. *Licinii Unxionis.* Ultraj. prim. *Uncaonis.* ſec. *Lutinii Butionis*, Cop. *Licinii Bucaonis*, Ed. Mog. *Bructionis*, Mediol. & reliquae. *Lucinii Brutionis.* Ven. *Senatoris*, quod omittebatur in Edd. praeter Mog. ſervant MSS.

10. *Non quod advocatis deficeret*] In veteribus libris, *advocatis deficiebatur.* Cic. Cluentiana: *Conſilio ac ratione deficitur.* PIGH. *Non quod advocatis deficiebatur.* Ita recte ex libris MSS. reſcripſit Pighius. Veteres typis expreſſi habent vel *deficeret*, vel *deficiebat.* Nota conſtructio *Deficit me res*, & *Deficior re*, pro deſtituor re. Eſt & in codd. Brandeb. *deficiebatur. Defectus* pro deſtituto non ſemel obſervatum ſupra. VORST. *Deficiebatur* habet Leid. quint. Harl. Bit. prim. ceteri fere *deficiebat.* cum Mog. Sed Leid. prim. & ſec. *deficeret.* Vide ſupra L. VII. 2. Ext. 1. *Tempus deficiet domeſtica narrantem.*

11. *Latratibus*] Ovid. in Ibin. v. 14. *Jactat & in toto verba canina foro.* ubi vide N. Heinſ. PERIZON. Uterque Pariſ. *boatibus.* Sed verum ſervant reliqui.

12. *Afraniae nomen*] Denuo MSS. G. *Afraniae*, ut & Edd. Etiam vulgo ante Pighium legebatur *ad muliebris calumniae exemplum.* quod in quinque MSS. exſtat.

13. *Ad C. Caeſarem tertium itemque M. Servilium Conſulem*] Mendoſe citantur hi conſules, ſicut ex annalibus noſtris conſtabit. Hoc autem loco ſunt ita reſtituendi, *Ad C. Caeſarem iterum, atque P. Servilium conſules.* Quod etiam ex manuſcriptis fere colligere eſt. PIGH. *Ad C. Caeſarem.* Locus manifeſtus mendi, & omiſſus numerus conſulatus alterius P. Servilii. Itaque lectionem libri Danielis abſque mora amplector: *Ad C Caeſarem* III. *iterum ad P Servilium coſſ.* Licet enim Caeſar continuos conſulatus geſſerit, ut ſcribit Tranquillus, tamen & ejus conſulatus titulis diſtinguebantur. Suetonius: *Tertium & quartum conſula-*

 la-

3. Ann. urb. 710. App. Civil. IV. p. 310. Quintil. I. 1. Hortenſia vero, Q. Hortenſii filia, cum ordo matronarum gravi tributo à triumviris eſſet oneratus, nec quiſquam virorum patrocinium eis accommodare auderet, cauſſam feminarum [14] apud triumviros & conſtanter & feliciter egit. Repraeſentata enim patris facundia, impetravit ut major pars imperatae pecuniae his remitteretur. [15] Revixit tum muliebri ſtirpe Q. Hortenſius, verbiſque filiae aſpiravit. cujus ſi virilis ſexus poſteri vim ſequi voluiſſent, [16] Hortenſianae eloquentiae tanta hereditas una feminae actione abſciſa non eſſet.

latum titulo tenus geſſit. COLER. Nimis certe temere lectionem libri Danielis amplexus eſt Colerus. Quid enim ſignificabit, *Iterum ad P. Servilium Coſ.* niſi *P. Servilium iterum conſulem* fuiſſe cum *Caeſar* eſſet *tertium coſ.* quod falſum. Ut ſatis ex Annalibus Pighii liquet. Itaque quum III & *iterum* in quibuſdam MSS. jungantur, apparet hoc inde ortum, quod in aliis III corrupte pro II, in aliis *iterum* omnibus literis fuit ſcriptum; hinc ſunt & MSS. qui *M. Servilium* exhibent, quum fuerit *P. Servilius Vatia P. Iſaurici filius.* Pronomen *Servilii* multi omittunt. Cop. *Julium Caeſarem & iterum Servilium Coſ.* Leid. ſec. *ad Caeſarem it Servilium.* quidam ad *G. Caeſarem & Servilium.* ſic Ultraj. prim. ſec. vero *G. Caeſarem tercio iterum Servilium.* E quibus equidem lectionem Pighianam praefero, ut fecit etiam Vorſtius.

14. *Apud Triumviros*] Harl. *Ad triumviros.*

15. *Revixit tum muliebri ſtirpe*] Sic fere omnes MSS. vulgo ante Pigh. *revixit cum muliebri ſtirpe.* duo Leid. *revixit enim cum.* Klokkius legebat. *Revixit in muliebri ſtirpe Hortenſius, verbiſque filiae gratiam adſpiravit.* addens reſpicere eum ad illud Virgilii. *Et dictis divinum adſpirat amorem.*

16. *Hortenſianae eloquentiae tanta hereditas una feminae actione abſciſa non eſſet*] Significat filios Hortenſii minime patriſſaſſe. *Abſciſa* omnino legendum, ut ſupra aliquoties. VORST. Quantopere nepos ejus Hortenſius Corbio ab avita virtute degenerarit, oſtendit ſupra L. III. 5. 4.

CAPUT IV.

DE QUAESTIONIBUS.

HABITIS A

1. *M. Agrii ſervo.*
2. *Alexandro C. Fannii.*
3. *Philippo Fulvii Flacci.*

Atque ut omnes judiciorum numeros exequamur, quaeſtiones quibus aut creditum non eſt, aut temere habita fides eſt, referamus.

1. [1] M. Agrii argentarii ſervus Alexandrum C. Fannii ſervum occidiſſe inſimulatus eſt; eoque nomine tortus à domino [2] *admiſiſſe ſe id facinus* conſtan-

1. *M. Agrii argentarii ſervus Alexandrum C. Fannii ſervum*] Harl. *Agrii.* Bit. prim. *Magarii.* idem. *Alexandro Ferani ſervum.* Barb. prim. *Alexandri Favii.* uterque Pariſ. *Alexandri Fannii.* Harl. *Alexander Rufani.* Leid. prim. Ultr. ſec. *Alexandri Rafani.* Leid. quint. *Alexander Fauni.* ſext. *Alexandrum Fanii.* Ed. Mog. *Agrii argentarii ſervus Alexandri Rafani ſervum.* Edd. reliquae. *M. Agrii argentarii ſervus Alexandrum T. Fannii ſervum.*

2. *Admiſiſſe ſe id facinus*] Pighius addidit *ſe,* quod abeſt, ut ab antiquioribus Edd. ita etiam a quin-

ſtantiſſime aſſeveravit. Itaque Fannio deditus, ſupplicio affectus eſt. Parvulo deinde tempore interjecto, ille cujus de nece creditum erat, domum rediit.

[3] Contra Fannii ſervus Alexander, [4] cum in ſuſpicionem C. Flavii equitis Romani occiſi veniſſet, [5] ſexies tortus pernegavit *ei ſe culpae affinem fuiſſe*. Sed perinde atque confeſſus, & à judicibus damnatus, & à L. Calpurnio triumviro in crucem actus eſt. 2.

Item Fulvio Flacco cauſſam dicente, Philippus ſervus ejus, [6] in quo tota quaeſtio nitebatur, octies tortus, nullum omnino verbum, [7] quo dominus perſtringeretur, emiſit. Et tamen reus damnatus eſt: cum certius argumentum innocentiae unus octies tortus exhiberet, quam octo ſemel torti praebuiſſent. 3.

a quinque MSS. Facile potuit excidiſſe propter praecedentem ſyllabam, non tamen neceſſe eſt addi.

3. *Contra Fannii*] Longe aliud nomen eſt in Lib. Dan. *Contra Piccinii.* COLER. Leid. prim. *Pucinii.* quart. *Putenii.* quint. *Piuitanii.* Bit. prim. *Pintanii.* Harl. *Raſini.* Ultr. ſec. *Rafani.*

4. *Cum in hanc ſuſpicionem veniſſet*] Dictio *hanc*, ocioſa eſt, nec habetur in Wincheliano. PIGH. *Cum in ſuſpicionem C. Flavii occiſi.* Aldus *in hanc ſuſpicionem.* Sed Pighius quod in cod. Wincheliano *hanc* non reperiret, ut otioſum id expunxit. Pro *C. Flavii* notat Pighius in margine quoſdam codd. habere C. *Fulvii.* VORST. *Hanc* exſtat in MSS. noſtris duodecim & omnibus Edd. tum Cop. *Gaji Fabii.* Ultraj. ſec. Ed. Mediol. *L. Fulvii.* ceteri fere *Flavii.* Aſcenſ. Ed. *Flacci.*

5. *Septies tortus*] In ſcriptis libris omnibus, *ſexies* legitur. PIGH. *Sexies tortus.* Ita Pighius ex codd. MSS. Et eſt quoque ita in codd. Brand. Aldus *ſepties.* VORST. *Septies.* Cop. Harl. Pariſ. tert. Sed *ſexies* reliqui cum Mog.

6. *In quo tota quaeſtio nitebatur*] *Quaeſtio* aliud hic eſt quam initio capitis. Ibi enim quaeſtiones, quae per torturam fiunt ſignificantur: hic vero *quaeſtio* idem quod *judicium.* Sic ſupra VIII. 2. *aequitas quaeſtionum, publica quaeſtio.* VORST.

7. *Quo dominus perſtringeretur*] Cop. *Adſtringeretur.* *Perſtringeretur* i. e, laederetur. ſupra L. VI. 8. 1. *Affirmans nullum ore ſuo verbum exiturum, quo domini cauſſa laederetur.*

CAPUT V.

DE TESTIMONIIS IRRITIS VEL RATIS.

1. *Caepionum ac Metellorum in Q. Pompejum.*
2. *M. Aemilii Scauri in diverſos.*
3. *L. Craſſi in M. Marcellum.*
4. *Q. Metelli, Lucullorum, Hortenſii & Lepidi in C. Cornelium.*
5. *M. Ciceronis in P. Clodium.*
6. *P. Servilii Iſaurici in quendam reum.*

Sequitur ut ad teſtes pertinentia exempla commemorem. [1] Cn. & Q. Serviliis Caepionibus, iiſdem parentibus natis, & per omnes honorum gradus 1.

1. *Cn. & Q. Serviliis*] Sic omnes mei manuſcripti. Haud ſcio tamen an non prior Cajus dictus fuerit. Lapis Veronenſis: C. SERVILIO. CAEPIONI. CONCEN. ET. TRIVMPHALI. PA-

dus ad ſummam amplitudinem provectis: item fratribus Q. & L. Metellis conſularibus & cenſoriis, altero etiam triumphali, [2] in Q. Pompejum A. F. repetundarum reum acerrime dicentibus teſtimonium, [3] non abrogata fides abſoluto Pompejo; ſed ne potentia inimicum oppreſſiſſe viderentur, occurſum eſt.

Ann. urb. 615 Cic. pro Fontejo. 7.

2. M. etiam Aemilius Scaurus, princeps ſenatus, C. Memmium repetundarum reum deſtricto teſtimonio inſecutus eſt. Item [4] C. Flavium eadem lege accuſatum teſtis proſcidit. Jam C. Norbanum [5] majeſtatis crimine publicae quaeſtioni ſubjectum, ex profeſſo opprimere conatus eſt: nec tamen aut auctoritate, qua plurimum pollebat, aut religione, de qua nemo dubitabat, [6] quemquam illorum affligere potuit.

Ann. urb. 650 Cic. pro Font. 7. in Part. Ann urb. 547. Cic. p. Font Ann. urb 559. Cic. Part. t. & de Orat. II. 3.

[7] L. quoque Craſſus tantus apud judices, quantus apud P. C. Aemilius Scau-

PATRIAE. LIBERATORI. DECVR. VERONEN. OB. IVD. RESTITVTA. M. S. Hic tamen longe poſterior fuiſſe videtur. COLER. G. ediderat Pighius, ſed monuit in erratis ſcribendum *Gn.*

2. *In Q. Pompejum Aufidium*] Lege ut in Gemblacenſi, Atrebatenſi, Campenſi, & Wincheliano, *In Q. Pompejum A. F.* PIGH. *In Q. Pompejum A F.* Ita ſcriptum reperit Pighius in aliquot codd. Aldus ediderat *Q. Pomp. Aufidium.* Quod nec Sigonio placuit: quippe qui in Commentario ad Faſtos Rom. & quidem ad ann DCXII. & ipſe *Auli filium* legendum eſſe docet. Sed & Leopardus Emend. VI. I. ea de re monuit. VORST. Ultraj. uterque *Auli filium* Bit. & Barb. prim *Aulifilum* quidam totum delent. nonnulli *Aufidium. Auli filium* diſerte Ed. Mog. in qua etiam eſt, *in Q. illum Pompejum.* conſule etiam Cl Burmannum ad Vell. L. II. I. 4

3. *Non abrogata fides*] Leopardus modo dicto loco teſtatur, in ſuo cod. eſſe *arrogata* idque probum eſſe cenſet. Idem de uno quoque cod. Brand. teſtari licet. Eſſet autem *arrogata* pro *tributa*, *habita* VORST. Male Leopardus, & ex eo Vorſtius, hic praeferunt *arrogata*, id eſt, habita, tributa; plane contra mentem auctoris, qui voluit Pompejum eſſe abſolutum, non quod tantae auctoritatis teſtibus fides eſſet abrogata, ſed quia occurſum volebant judices, ne poſtea inimicum oppreſſiſſe viderentur, ſc. teſtes, vel *videretur* ut habet MS. elegantius. *argumentando famae fidem poterim usabregare.* Auctor ad Heren. L. II. c. 8. Liv. L. XLII. 13. *Ut vana ad vos adferendo fidem abrogarem mihi.* idem quod Plin. L. XXVIII. 2. *Derogare fidem.* & ſic Cic. pro Fontejo cap. 7. PERIZON. Ed. Mog. *arrogata.* Sed omnes noſtri MSS. *abrogata* tuentur. Rectiſſime Liv. L. III. 16. *Cui nec credere, nec non credendo, ne infeſtior fieret, fidem abrogare, ſatis erat tutum.* L VIII. 16. *Sicut proditur tamen res, ne cui auctorum fidem abrogaverim exponenda eſt.* Porro *videretur*, eſt in Leid. Barb. primis & Leid. ſexto. Quod vix poſſum tamen probare, quia magis convenit, *ut illi dicantur oppreſſiſſe inimicum potentia*, quam *potentia dicatur oppreſſiſſe inimicum.*

4. *C. Flavii*] Is eſt C. *Flavius Puſio*, adverſarius M. Druſo Tr. Pl. Meminit ejus Cicero pro A. Cluentio. Et Valerius capite ſequenti. COLER. C. *Flavium eadem lege accuſatum.* Lege repetundarum puta. VORST. Ciceroni dicitur *C. Fimbria* pro Fontejo c. 7. PERIZON. Equidem Colerum hic non intelligo. Nam mentionem *Flavii Puſionis*, qui Druſo reſtiterit, apud Valerium non invenio: & cur intelligatur ille, de quo Cic. pro Cluentio c 57. cauſſa eſt nulla. Imo contra rem bene conſideranti liquebit, *C. Flavium Puſionem* equitem Romanum honeſtiſſimum honores nunquam ambiiſſe, & Druſo, ne inter equites, cum quibus ille judicia communicabat, judicaret, cum paucis reſtitiſſe, quod cernerent, id parari, ut hoc modo & ipſi lege repetundarum poſtulari poſſent, ſi cum altero coiiſſent, aut conſenſiſſent, quum illi vitam tranquillam, & quietam, remotam a pro-

Scaurus, namque eorum ſuffragia robuſtiſſimis & feliciſſimis eloquentiae ſtipendiis regebat, eratque ſic fori, ut ille curiae princeps. Cum vehementiſſimum teſtimonii fulmen in M. Marcellum reum injeciſſet, impetu gravis, exitu vanus apparuit. Ann. urb. 660. Cic. pro Font. 7.

4. Age Q. Metellus Pius, L. M. Luculli, Q. Hortenſius, M. Lepidus, [8] C. Cornelii majeſtatis rei, quam non onerarunt tantummodo teſtes ſalutem, ſed etiam negantes, illo incolumi ſtare rempubl. poſſe, [9] depopoſcerunt? Quae decora civitatis (pudet referre) [10] umbone judiciali repulſa ſunt. Ann. urb. 687. Paedian. in Cornelian.

5. Quid, M. Cicero forenſi militia ſummos honores ampliſſimumque [11] dignitatis locum adeptus, nonne [12] in ipſis eloquentiae ſuae caſtris teſtis abjectus eſt, [13] dum P. Clodium Romae apud ſe fuiſſe juravit, [14] illo ſacri- Ann. urb. 692. Cic. Att. I. Senec. ep. XCVIII. Dion. XXXVII. Plutarch.

procellis invidiarum, & hujuſcemodi judiciorum amfractu ſequi mallent. Unde profecto, nihil minus conjicias, quam C. iſtum *Flavium Puſionem*, unquam repetundarum fuiſſe accuſatum. Recte igitur *C. Flavium Fimbriam* fuiſſe ex Cicerone monuit Cl. Perizonius.

5. *Majeſtatis crimine publicae quaeſtioni ſubjectum*] Quod populi Rom. majeſtatem violaſſet. *Quaeſtio* pro congnitione judiciali, ut ſupra. VORST.

6. *Quemquam illorum*] Minutum eſt, monendum tamen MSS. omnes retinere *eorum* cum Ed. Mog.

7. *L. quoque Craſſus tantus apud judices, quantus apud P. C. Aemylius Scaurus*] Haec Valerii verba indocti ita depravarunt, ut legerent, *Quantus apud Patres C. Aemylius.* Litera C. quae *conſcriptos* ſignificat in praenomen *Cajus* mutata. Quaſi Author in hoc exemplo de alio Aemylio Scauro loquatur, nempe de *Cajo*, non de *Marco*, cum author hoc exemplum ad praecedens, quod manifeſte de M. Aemylio Scauro ſonat, compararit. In mox ſequente exemplo etiam erratum in propriis. Authoris verba ita legenda ſunt. Age Q. Metellus Pius, L. & M. Luculli, Q. Hortenſius, & M. Lepidus. Ex hac lectione exemplo praeſcriptus titulus facile emendari poterit, qui in omnibus, quotquot habemus, exemplaribus, corruptus eſt. GLAREAN. *Aemilius Scaurus.* Cop. addit praenomen *M.* & ſic Pariſ. tert. In fine Ed. Mog. *in M. Marcellum reum injeciſſet.*

8. *C. Cornelii majeſtatis rei non modo teſtes onerarunt, ſed etiam ſalutem negantes illo incolumi ſtare remp. poſſe depopoſcerunt*] Haec in manuſcriptis per interrogationem, atque ordine etiam commodiore, *C. Cornelii majeſtatis rei quam non onerarunt tantummodo teſtes ſalutem ſed etiam negantes illo incolumi ſtare remp. poſſe, depopoſcerunt?* PIGH. *Quam non onerarunt tantummodo teſtes ſalutem.* Ita haec & ſequentia ex codd. MSS. reſtituit Pighius. Et legitur quoque ita in uno cod. Brand. VORST. Quantum video, omnes fere noſtri cum MSS. Pighii conſpirant. Mog. *Majeſtatis rei non modo oneraverunt teſtes ſalutem, ſed etiam.* Vulgo editi *Cn. Cornelium majeſtatis reum* habent.

9. *Depopoſcerunt ſalutem ejus*] Dum tantum odii in illum declarant, ac ſi ſalus reip. ipſo incolumi periclitaretur. quod tantumdem erat, ac ſi poſcerent a judicibus, ut abſolveretur, quem tam acriter impugnabant.

10. *Umbone judiciali repulſa ſunt*] Clypeo & protectione judicum teſtimonia eorum repulſa, ne incommodare Cornelio reo poſſent. VORST. Male in aliquot MSS. *quae dedecora.*

11. *Dignitatis locum*] Pariſ. tert. *Gradum.* Cop. *Ampliſſimos dignitatis gradus.*

12. *In ipſis eloquentiae ſuae caſtris*] Sic MSS. Mog. Mediol. reliqui ante Pighium, *in ipſius eloquentiae ſuae caſtris.*

13. *Dum P. Clodium Romae apud ſe fuiſſe juravit*] Cum domi Caeſaris eo anno pontificis max. ſacra Bonae Deae celebrarentur, quibus nulli viro intereſſe licebat, P. Clodius Pompejae, uxoris Caeſaris, amore correptus, aedes Caeſaris intravit. Quo nomine accuſatus crimen depellere conatus eſt eo, quod iſto tempore, quo ſacra Bonae Deae celebrata eſſent, Romae non fuiſſet. Verum Ci-

crilegum flagitium uno abſentiae argumento tuente? Siquidem judices Clodium [15] inceſti crimine, quam Ciceronem infamia perjurii liberare maluerunt.

6. Tot elevatis teſtibus, unum, cujus nova ratione judicium ingreſſa auctoritas confirmata eſt, referam. P. Servilius conſularis, cenſorius, triumphalis, qui majorum ſuorum titulis [16] *Iſaurici* cognomen adjecit, cum forum praeteriens teſtes in reum dari vidiſſet, loco teſtis conſtitit, [17] ac ſummam inter patronorum pariter & accuſatorum admirationem ſic [18] orſus

Ann. urb. 679. Cic. Verr. L. I. c. 21. Florus III. 6. Dio.

Cicero aliique teſtati ſunt, ipſum eo tempore Romae omnino fuiſſe. Nihilo tamen ſecius Clodius abſolutus fuit. VORST. Priorem hujus notae partem ex Oliverio ad verbum deſcripſit Vorſtius, qui ſi uterque, dum addunt, *eo anno Pontificis max.* Caeſarem *eo duntaxat anno Pontificem max.* fuiſſe crediderunt, errarunt turpiſſime. Nam jam anno ante *Pontifex Max.* fuerat, & Pontificatum Max. non niſi morte Pontificis finitum fuiſſe, ſatis conſtat. Sic Caeſar Q. Metello Pio ſucceſſit, Caeſari Lepidus. An intereſt monere, pleroſque MSS. pro *Clodium* utroque loco *Claudium* exhibere?

14. *Illo ſacrilegium & flagitium*] Melius in Colonienſi & Atrebatenſi, aliiſque ſine copula, *illo ſacrilegum flagitium?* PIGH. *Illo ſacrilegum flagitium uno abſentiae argumento tuente.* *Sacrilegum flagitium* ſcripſit Pighius ex aliquot codd. MSS. Aldus & Chalcocondyles ediderant, *ſacrilegium & flagitium.* Mihi neutrum placet; & utrique praefero quod in uno cod. Brandeb. obſervo *ſacrilegii flagitium;* ut nomen generis & nomen ſpeciei conjungantur, & alterum eorum caſu obliquo ponatur. VORST. Complures MSS. *ſacrilegum & flagitium.* Harl. *ſacrilegium flagitium.* Ultraj. prim. *ſacrilegium flagitium*, ſec. *ſacrilegum flagitium.* quod cur non probem? cum uno *inceſti crimine* ſit accuſatus, id eſt, quod ſacra Bonae Deae propter libidinem violaverat. Erat ergo *flagitium* (ut eſt ea vox frequens de libidine) quo ſacra violarat, h. e. *ſacrilegum.*

15. *Inceſti crimine*] Quod ſacra Bonae Deae violaſſet. Ante vocaverat *ſacrilegii flagitium.* VORST.

16. *Iſaurici cognomen*] P. Servilius miſſus contra piratas fuit. Quos non mari tantum ſubmovit, ſed & oppida eorum, Phaleſim & Olympon, Iſaurumque ipſam, arcem Ciliciae, expugnavit atque evertit. Qua de cauſa *Iſaurici* ſibi nomen ſumpſit. VORST.

17. *Ac per ſummam inter patronorum pariter & accuſatorum admirationem ſic orſus*] In Campenſi, Wincheliano, Colonienſi, & Atrebatenſi, *Ac inter ſummam patronorum pariter & accuſatorum admirationem ſic orſus eſt.* Optime. PIGH. *Summam inter patronorum pariter ac accuſatorum admirationem.* Ita legendum videtur. Aldus ediderat, *per ſummam inter patronorum par. & acc. admirat.* Nec aliter Chalcoc. & Mart. Herbip. Sed vocula *per* manifeſte otioſa eſt. Et reperit ſane Pighius in aliquot codd. *inter ſummam patronorum pariter & accuſatorum admirationem*, vocula *per* omiſſa. VORST. Ut Aldus ediderat, ita video in pluribus exſtare codd. ut Pighius, habent tres Leid. & Ultraj. prim. Sed Copeſ. Pariſ. tert. *per ſummam patronorum.* Leid. ſec. *per ſummas.* Certe alterutra praepoſitio eſt ſupervacua. An ſcripſit? *Et per ſummam interim patronorum pariter & accuſatorum admirationem:* ut dicat, dum illi pariter factum ejus mirantur, ipſum ſic orſum fuiſſe.

18. *Orſus eſt*] *Eſt* addidit Pighius, quod a vulgatis Edd. exulabat; Sed non a Mog. & MSS. tum quidam *quis ſit*; item *cujus ſit.* Bit. prim. *cujuſmodi ſit.* Multi, *quam viam egerit.*

19. *Ad religionem veſtram*] In aliis vett. Edd. legebatur, *Religionem noſtram.* Franc. Robortellus mendum eſſe putabat, & pro *noſtram*, *veſtram* eſſe reponendum. Si legatur *noſtram*, Robortellus ait, ſe non videre, quae ſententia elici poſſit. Car. Sigonius Lib. I. Emend. p. 66. reſpondet. Ego vero Robortellum, qui nullum ex *noſtra* elicere ſenſum ſe poſſe ait, errare exiſtimo, & *noſtram* retineo. Jubet enim Servilius, ut judices aeſtiment, an neglecti viri triumphalis ſenis peccatum aliquid ad ſeveritatem Romanae diſciplinae pertineat: quod & judicibus caſtigan-

ſus eſt: *Hunc ego, judices, qui cauſſam dicit, cujas ſit, aut quam vitam egerit, quamque merito vel injuria accuſetur, ignoro: illud tantum ſcio, cum occurriſſet mihi Laurentina via iter facienti, admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe. Quod an aliquid* [18] *ad religionem veſtram pertineat, ipſi aeſtimabitis: ego id ſupprimendum non putavi.* [19] Judices reum, vix auditis ceteris teſtibus, damnaverunt. Valuit enim apud eos, cum amplitudo viri, tum gravis neglectae dignitatis ejus indignatio: eumque qui venerari principes neſciret, in quodlibet facinus procurſurum crediderunt.

gandum etiam innuit. Itaque *noſtram religionem* dixit, non *ſui* ut *teſtis*, ſed *publicam civitatis* &c. Vide locum citatum Sigonii. Sed ſecuros eſſe jubeo viros bonos: ſuperſedeant altercatione. Quamvis enim non abſurda ſit Sigonii explicatio, & praeferenda Robortelli emendationi; quae, neſcio qua fortuna, in has editiones irrepſit; tamen malo cum MS. delere verbum, quod offendit. GUDIUS. Equidem fateor me in toto hoc facto videre nihil, quod ad *religionem publicam civitatis* ullo modo potuerit pertinere. Praeterea ex ipſis Sigonii verbis licet intelligere ipſum judicaſſe, id pertinuiſſe ad *ſeveritatem diſciplinae Romanae*, quae ſane longe diverſa eſt a *religione publica.* Itaque quum hic agatur de judicibus, quorum *religio*, ceu *fides jurisjurandi*, paſſim ab omnibus ſcriptoribus memoretur, non dubium mihi videtur, quin hic quoque *eorum religio* debeat intelligi. Jubet judices videre Iſauricus, utrum iſtius facti narratione illorum religio adjuvari poſſit, ut magis liquido damnarent hominem, quem tam improbe inverecundum fuiſſe adverſus tantum virum cognorant, an vero pro nihilo hoc eſſet ſpernendum, in homine, quem alioquin comperiebant eſſe inſontem. MS. qui *veſtram* delere dicitur a Gudio, eſt Harl. Sed Bit. prim. *noſtram.* Barb. prim. *relationem veſtram*: ceteri, quorum nulla hic mentio in ejus Var. Lect. quae excerptae ſunt ad editionem Coleri *veſtram* exhibentis, illud videntur retinere; ut eſt quoque in Ultraj. ſec. Cop. quatuor Leidd. Ed. Mog. & Mediol. Itaque *veſtram* omnino retinendum duxi.

19. *Judices reum vix auditis ceteris teſtibus damnaverunt*] MS. deleri jubet *τὸ ceteris*; non male. Nam Iſauricus proprie non erat, ſed praeteriens ſubito, teſtis loco conſtitit, & in reum dixit ea, quibus auditis illico damnatus eſt, *vix auditis teſtibus*, id eſt, qui proprie ad teſtimonium dicendum parati advenerant. PERIZON. *Ceteris* omittit etiam uterque Pariſ. Sed Barb. prim. Bit. Leid. quint. *Vix additis ceteris teſtibus.* Si *ceteris* retinendum cenſeamus, explicari poterit vox non reſpectu Iſaurici, ſed eorum teſtium, qui forſan auditi fuerant jam ante, quam Iſauricus interveniret; ſed & nihil vetat reſpectu quoque Iſaurici ipſius, quippe qui ſe pro teſte geſſerit, accipere. Pro *damnaverunt* plerique MSS. *damnarunt.*

CAPUT VI.

QUI QUAE IN ALIIS VINDICARANT IPSI COMMISERUNT.

1. *C. Licinius Hoplomachus.*
2. *C. Marius Coſ. 6.*
3. *C. Licinius Calvus Stolo.*
4. *Q. Varius Hybrida.*

Ne illos quidem latere patiamur, qui, quae in aliis vindicarant, ipſi commiſerunt.

[1] C. Li-

1. C. *Licinius*] Ultraj. C. *Lucinius.* Cognomen in MSS. varie corruptum eſt; ſed ita ut ab *Hoplomachus* librariorum manus levi deflexu aberrarint, aliorum aliter.

1. [1] C. Licinius cognomine Hoplomachus, à praetore poſtulavit, ut patri ſuo bonis, tanquam ea diſſipanti, interdiceretur. [2] Et quidem quod petierat, impetravit: ſed ipſe [3] parvo poſt tempore, mortuo ſene, [4] amplam ab eo relictam pecuniam, latifundiaque, feſtinanter conſumpſit. Dignus [5] hac viciſſitudine poenae fuit: quoniam hereditatem abſumere, quam heredem [6] maluit tollere.

2. Ann. urb. 653. Cic. pro Rab. Livius LXIX. Florus III. 16. C. autem Marius, cum magnum & ſalutarem reip. civem in L. Saturnino opprimendo egiſſet, à quo in modum vexilli [7] pileum ſervituti ad arma capienda oſtentatum erat; L. Sulla cum exercitu in Urbem irrumpen-

2. *Et quidem quod petierat*] Omnes MSS. & Mog. *equidem quod petierat.*

3. *Parvo poſt tempore*] Sic Pighius; & MSS. confirmant noſtri: vulgo ante eum *parvo poſtea tempore.*

4. *Ampla ab eo relicta latifundia*] In Campenſi, *Amplam ab eo relictam pecuniam latifundiaque.* Atque ejus lectionis quaedam indicia ſunt in Wincheliano, Atrebatenſi, & Gemblacenſi. In Colonienſi vero ſic habemus, *Amplam ab eo relictam ſibi pecuniam feſtinanter conſumpſit.* PIGH. *Amplam ab eo relictam pecuniam, latifundiaque.* Ita Pighius ex cod. Camp. & aliis Aldus, *Ampla ab eo relicta latifundia.* Codex Colonienſis, ut Pighius teſtatur, *Amplam ab eo relictam pecuniam.* VORST. Bit. prim. *Ampla ab eo relicta fundia. Latifundia* delent Harl. Leid. & Pariſ. unus. Ultraj. prim. *Amplam ab eo relictam latifundiam.* Leid. quint. *Amplam ab eo relictam pecuniam.* Cop. Pariſ. quart. *Amplam ab eo relictam facultatem.* Ultraj. ſec. *Ampla ab eo relicta praedia*, ut eſt in Ed. Mog. ceteri *ampla ab eo relicta latifundia*; quorum fere τὰ *praedia*, *facultatem*, & *pecuniam* putem eſſe gloſſemata.

5. *Hac viciſſitudine*] Mog. *hac a viciſſitudine*, ut habet Ultraj. ſec. corruptum credo ex *hacce.*

6. *Maluit tollere*] Pighius emendat: *alere.* Ductu nonnullorum codicum videtur commode corrigi poſſe *tolerare.* COLER. *Quam heredem maluit tollere.* Notat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *heredem maluit colere:* conjicitque pro *tollere* legendum eſſe *alere.* Sed felicior conjectura Coleri, qui pro *tollere* legendum putat *tolerare:* quod idem quoque eſt quod alere; optimeque huc quadrat. *Tolerare equos* Caeſari III. B. C. idem eſt quod *equos alere.* VORST. *Dignus hac viciſſitudine poenae fuit, quoniam haereditatem abſumere quam haeredem maluit tollere.* Locus quaſi deſperatus, ita varie tentatus. Sed forte nihil mutandum. Senſus eſt. *Dignus fuit hac viciſſitudine poenae, quia maluit haereditatem abſumere, quam filium tollere*, id eſt *creare, educare qui ſibi ſuus eſſet haeres.* Quamvis enim filius non poteſt proprie haeres vocari ſine haereditate, qui omnem haereditatem abſumpſit, ille quidem filios tollere poteſt; ſed non tollit haeredes. Et forte omnino caelebs manſit, atque adeo nullos liberos ſuſtulit. Inepta eſt expoſitio Ruperti, quem vide. videtur autem pro *hac* legendum *hic.* Nec enim praeceſſit *ulla viciſſitudo poenae.* Sed dignum hunc ait, cui ſimiliter bonis interdiceretur, ſicuti ipſe effecerat, ut patri ſuo bonis interdiceretur. vel *hac viciſſitudine poenae* pro hujus generis. Phaed. L. II. *Hanc brevitas rependet gratiam.* filium potuit tollere, & forte ſuſtulit; ſed non haeredem, quia nulla illi amplius erat haereditas. ſic *filium quem ex Cleopatra ſuſtulerat* IX. 2. Ext. 5. PERIZON. Explicat Rupertus. *Maluit haereditatem prodigere; quam haeres eamdem auferre.* h. e. poſt mortem patris, ut alii haeredes legitime adire. ut *haeredem* conſtruatur ante infinitivum ad exemplum illius Pomponiani *ipſum Romulum traditur populum in triginta partes diviſiſſe.* quod merito ineptum vocavit Perizonius. Credo id velle Valerium. Ipſum dignum fuiſſe, cui viciſſim bonis interdiceretur, etſi filium haeredem non haberet, quoniam maluit abſumere feſtinanter haereditatem, quam filium ſuſcipere, ad quem poſtea illam haereditatem a ſe conſervatam tranſmitteret. Certe *tollere haeredem* omnino dixiſſe videtur, pro ſuſcipere filium haeredem futurum.

7. *Pileum ſervituti ad arma capienda oſtentatum*] *Pileus* ſignum libertatis. Sed pro *pileus* dictum & *pileum. Servitus* pro *ſervis*; quomo-

pente, [8] ad auxilium ſervorum pileo ſublato confugit. Itaque dum facinus, quod punierat, imitatur, [9] alterum Marium à quo affligeretur, invenit. Ann. urb. 665.

[10] C. vero Licinius Stolo, cujus beneficio plebi petendi conſulatum poteſtas facta eſt, cum lege ſanxiſſet, *nequis* [11] *amplius quam quingenta agri jugera poſſideret*, ipſe mille comparavit: diſſimulandique criminis gratia dimidiam partem filio emancipavit. Quam ob cauſſam à M. Popilio Laenate accuſatus, primus ſua lege cecidit: ac docuit nihil aliud praecipi debere, niſi quod prius quiſque ſibi imperaverit. Ann urb. 686 Livius VII. 16. Plutarchi Camillo. Ann. urb. 396. Livius VII. 16. Plut. Camill. Plin. XVIII. 3. 4.

[12] Q. autem Varius [13] propter obſcurum jus civitatis *Hybrida* cognomi-

Weſſeling. c. XI.

modo & *ſervitia*, pro eiſdem, & *dominatione* pro dominis. VORST.

8. *Ad auxilium ſervorum pileo ſuperlato confugit*] In manuſcriptis, *pileo ſublato*. Correcte. PIGH. *Sublato* etiam habent MSS. noſtri Edd. Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. *Superlato* primus dedit Aldus, tum eum ſecuti ad Pighium.

9. *Alterum Marium*] Syllam puta, qui idem faceret quod ante fecerat Marius, id eſt, in cives ſuos ſaeviret. VORST.

10. *C vero Licinius*] Aldus & ceteri *M. vero*. Sed bene *C.* revocavit Pighius. Sic MSS. & Aldo antiquiores cum ceteris ſcriptoribus.

11. *Amplius quam quingenta agri jugera*] *Quam* in novem MSS. video deleri, ut & in Ed. Mog. quod praetulerim. Deinde multi MSS. *ſimulandique criminis*.

12. *Q. autem Varius*] Supra III. 7. 8. vocatur *Varius Sucronenſis*; quod Sucrone, oppido Hiſpaniae, juxta Sucronem fluvium, oriundus eſſet. VORST.

13. *Propter obſcurum jus*] Cur autem ab hac ratione *Hybrida* dictus, ſi derivant hanc vocem ἀπὸ τῆς ὕβρεως. Scio quid Grammatici, & non infimi cenſus Jureconſulti de hac vocula. Sed ab eorum opinione longiſſime ego abſum. Nam omnibus modis adfirmare non dubitem *Varium* illum *Sucronenſem Ibridam*, non *Hybridam*, fuiſſe appellatum, id eſt, *Semicivem*. *Iber* in veteri gloſſario exponitur ἡμίονος. Hinc *Ibridae*, promiſcui generis quaecunque animalia dicta. Hoc ante me & Joſepho Scaligero ſummo viro probatum. Ab animalibus ea appellatio ad homines quoque translata eſt. Plinius lib. VIII. capite 53. *In nullo genere aeque facilis eſt miſtura cum fero, qualiter natos antiqui Hybridas vocabant, ceu ſemiferos, ad homines quoque ut in C. Antonium Ciceronis in conſulatu collegam, appellatione tranſlata.* Cedo hominem qui ajat Plinium ſcripſiſſe *Hybridas*. Reſcribo itaque audacter: *Ibridas*. Nam qua ratione dici poſſit animal brutum *Hybrida*, non video. Nos Germani aprum etiamque *Ibrum* vel *Ebrum* vocamus, quemadmodum Gallos intelligo *Lyciſcam* ex cane & lupo conceptam. Homines porro variis modis *Ibridae* dici potuere, ut ſi quis ex ingenuo & ſervo, ex ſervo & libertino natus eſſet *Ibrida* dicebatur. Item ſi quis patrem & matrem diverſae nationis haberet. Suetonius Auguſto: *Item Aſinii Epicadi ex gente Parthyna, Hybridae.* Poſt opulentiſſimam meſſem & uberrimum ſpicilegium clariſſimorum virorum, Torrentii & Caſauboni non vereor emendare: *ex gente Parthyna Ibridae.* Haud dubie Aſinius ille, Romae, patre Parthyno, matre Italica natus fuit, ideoque *Ibrida* dictus. Parthus autem πόλις Ἰλλυρική eſt Seph. Turpis gloſſa inhaeret loco Hirtii an Oppii, de bello Afric. *Praeterea ex fuga praelioque Pompejano, quos ſecum à Brundiſio tranſportaverat, equites Germanos Galloſque, ibique poſtea ex Ibridis libertinis ſerviſque conſcripſerat.* Dedecus & corruptela hujus loci, quam dixi, eſt illud *libertinis ſerviſque.* Poſtremo *Ibrida* dicebatur ſi quis mixto ſermonis genere uteretur. Inde exponunt illud Horat. L. I. Sat. 7. *Ibrida quo pacto ſit Perſius ultus.* COLER. *Propter obſcurum jus civitatis Hybrida cognominatus.* Colerus legi vult *Ibrida*. Verum codices Brand. & antiquiores typis expreſſi habent *Hybrida*. Nec aliter vox ſcripta reperitur apud Plinium & alios. Plinius V. 52. de ſuibus: *In nullo genere aeque facilis mixtura cum fero: qualiter natos antiqui Hybridas vocabant: ad homines quoque, ut C. Antonium, Ciceronis in conſulatu collegam, appellatione tranſlata.* VORST.

 14. *Le-*

Ann. urb. 662. Cic. Bruto. App. Civil. 1.

minatus, tribunus pleb. [14] legem adverſus interceſſionem collegarum perrogavit, [15] qua jubebat quaeri, *quorum dolo malo ſocii ad arma ire coacti eſſent*; magna cum clade reipublicae. ſociale enim prius, deinde civile bellum excitavit. Sed dum ante peſtiferum tribunum pleb. quam certum civem agit, ſua lex eum domeſticis laqueis conſtrictum abſumpſit.

14. *Legem adverſus interceſſionem collegarum prorogavit*] In Atrebatenſi codice, *perrogavit*. Optime. PIGH. *Legem adverſus interceſſionem collegarum perrogavit. Perrogavit* recte ſcripſit Pighius ex cod. Atrebatenſi. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Alii, quidam, *prorogavit*. Dicuntur autem leges *perrogari*, ſi à populo accipiantur. Vide Briſſon. Form. l. 2. VORST. MSS. tredecim cum omnibus Edd. *prorogabat*. Confer. ſupra L. 1. 2. Ext. 2.

15. *Qua jubebat quaeri*] Diſſentit nonnihil ab hac narratiuncula Aſconius. COLER. *Qua jubebat quaeri*. Malim cum MS. *quae* (lex) *jubebat quaeri*. PERIZON. *Quae* invenio in utroque Ultraj. quinto Leid. & quatuor aliis, ac Ed. Mog.

CAPUT VII.

DE STUDIO ET INDUSTRIA.

ROMANORUM.

1. *M. Catonis majoris.*
2. *M. Catonis Uticenſis.*
3. *M. Terentii Varronis.*
4. *C. Livii Druſi.*
5. *Paulli ſenatoris & Pontii Lupi.*
6. *Craſſi Muciani.*
7. *Q. Roſcii Comoedi.*

EXTERNORUM.

1. *Demoſthenis Athenienſis.*
2. *Pythagorae Samii.*
3. *Platonis Athenienſis.*
4. *Democriti Abderitae.*
5. *Carneadis Cyrenaei.*
6. *Anaxagorae Clazomenii.*
7. *Archimedis Syracuſii.*
8. *Socratis Athenienſis.*
9. *Iſocratis Athenienſis.*
10. *Chryſippi Tarſenſis.*
11. *Cleanthis Aſſii.*
12. *Sophoclis Athenienſis.*
13. *Simonidis Ceii.*
14. *Solonis Athenienſis.*
15. *Themiſtoclis Athenienſis.*
16. *Cyri & Mithridatis, regum.*

Quid ceſſo vires induſtriae commemorare? cujus alacri ſpiritu militiae ſtipendia roborantur: forenſis gloria accenditur: fido ſinu cuncta ſtudia recepta nutriuntur: quicquid animo, quicquid manu, quicquid lingua admirabile eſt, ad cumulum laudis perducitur. [1] Quae cum perfectiſſima ſit virtus, duramento ſui confirmatur.

Cato

1. *Quae cum perfectiſſima ſit virtus, duramento ſui confirmatur*] Dilucide atque eleganter in Cauchiano, Campenſi & Wincheliano, *Quae cum perfectiſſima ſit virtus, eam tamen duramento ſui confirmat*. Quae duo verba in vulgatis lib. deſiderantur, ut etiam in Atrebatenſi, in quo tamen *confirmat* legitur. PIGH. *Quae cum perfectiſſima ſit virtus, eam tamen duramento ſui confirmat*. Ita Pighius è tribus codd. MSS. Et habet quoque ita unus cod. Br. Alii voculas

Cato ſextum & [2] octogeſimum annum agens, dum in republica tuenda juvenili animo perſtat, ab inimicis capitali crimine accuſatus, ſuam cauſſam egit. Neque aut memoriam ejus quiſquam tardiorem, aut firmitatem lateris ulla ex parte quaſſatam, aut os haeſitatione impeditum animadvertit. Quia omnia iſta in ſtatu ſuo aequali ac perpetua induſtria continebat. Quinetiam in ipſo diutiſſime actae vitae fine [3] diſertiſſimi oratoris Galbae [4] accuſationi defenſionem ſuam pro Hiſpania oppoſuit.

1. Ann. urb. 604. Plin. VII. 77. Cic. Acad. quaeſt. II. Plut. Caton.

Cic. in Brut. 20.

Idem [5] Graecis literis erudiri concupivit: quam ſero, inde aeſtimemus, quod etiam [6] Latinas pene jam ſenex didicit. Cumque eloquentia magnam jam gloriam partam haberet, id egit, [7] ut juris civilis quoque eſſet peritiſſimus.

Cu-

las *eam tamen* omittunt; & *confirmat* tamen retinent. Antiquiores typis expreſſi pro *confirmat* perperam habent *confirmatur*. VORST. An ſcribendum, *Ea tamen duramento ſui confirmatur? Duramento ſui* i. e. duratione ſua, actibus continuatis, exercitatione continua. Haec ad ea, quae de Catonis ſenioris induſtria dicturus eſt pertinere videntur. *Neque aut memoriam ejus quiſquam tardiorem, aut firmitatem lateris ulla ex parte quaſſatam, aut os haeſitatione impeditum animadvertit. Quia omnia in ſtatu ſuo aequali ac perpetua ſtatione continebat.* GUDIUS. Solus Ultraj. prim. habet, quod dedit Pighius: reliqui, Aldi & omnium antiquiorum praeferunt lectionem *duramento ſui confirmatur*, niſi quod unus atque item alter *confirmat*. Emendatio Pighiana mihi ſane non placet. Quid erit, *confirmat eam? quam* quaeſo? an *laudem?* ea enim vox proxime praeceſſit? nugae. id vult. Induſtriam, cum ſit perfectiſſima virtus, ipſo ſui robore, vel. *dum ſe ipſa obdurat*, confirmari. ſic *duramentum*, quo duratur & confirmatur aliquid L. II. 7. 10. *Humanae imbecillitatis efficaciſſimum duramentum eſt neceſſitas.* i. e. *Imbecillitas hominum neceſſitate corroboratur efficaciſſime.* Recte ergo ſe habet *Induſtria confirmatur duramento ſui*, quod repoſui, ſuadentibus fere omnibus ſcriptis. Si quis tamen malit, *tamen duramento ſui confirmatur*, me non habebit diſſentientem. Et ſic veriſimile erit *eam*, ex ſimilitudine priorum literarum in *tamen*, corruptioni locum dediſſe.

2. *Octogeſimum*] MSS. plures *octuageſimum*. Multi etiam *animo praeſtat* Cop. *in Reip. libertate tuenda.*

3. *Diſertiſſimi oratoris*] Tria optimarum rerum habuiſſe viſus eſt hic Cato antiquis. Optimus Orator, Optimus Imperator, Optimus ſenator. Quater & quadragies cauſſam dixiſſe ſcribit Plinius. COLER.

4. *Accuſationi defenſionem ſuam pro Hiſpania appoſuit*] Legendum per primam vocalem *a* non per *o* hoc modo. *Cato appoſuit defenſionem ſuam accuſationi*, nempe Tribuni L. Scribonii. Non enim oppoſuit ſe accuſationi, cum etiam Galbam accuſaret non minus quam Tribunus. Leviculum hoc videtur ſed tamen annotatione haud indignum. GLAREAN. *Accuſationi defenſionem ſuam pro Hiſpania oppoſuit.* Imo potius Galbam ob Luſitanos contra fidem datam ab ipſo interfectos capite oppugnavit Cato, ut narravit auctor L. VIII. 1. 2. ubi conferenda loca in margine citata. *Oppoſuit* retinent tamen ſcripti. & additum illud diſertiſſimi *oratoris*, ſatis commonſtrat accuſationem ab illo oratore factam, Galba ſc. ut tanto acrius certamen intelligatur. Id igitur vult, a Catone defenſam eſſe Hiſpaniam, quam accuſabat Galba, tamquam merito tam gravia a ſe perpeſſam. Certe *τὸ appoſuit* Glareani non placet.

5. *Graecis litteris*] Cic. L. IV. Acad. Quaeſt. 2. *cum Graecas literas M. Catonem in ſenectute didiciſſe acceperim.* & ita de Sen. cap. 1. Sed Aurelius Victor eum *praetorem ab Ennio in Sardinia Graecas didiciſſe* tradit in vita ejus.

6. *Latinas pene jam ſenex*] Nepos in vita ejus. *Ab adoleſcentia confecit orationes: ſenex hiſtorias ſcribere inſtituit.* Neque aliunde cognoſcas ipſum pene jam ſenem Latinas literas didiciſſe.

7. *Ut Juris civilis*] Pomponius quoque Juriſconſultis accenſet, cujus & libros exſtare ſcribit. Cicero fatetur omnium Juriſperitiſſimum ſuae aetatis fuiſſe. COLER.

8. Ci-

2. Cic. de fin. III. 2. Cujus [8] mirifica proles, propior aetati noſtrae Cato, ita doctrinae cupiditate flagravit, ut ne in Curia quidem, dum ſenatus cogitur, temperaret ſibi, quo minus libros Graecos lectitaret. Qua quidem induſtria oſtendit, aliis tempora deeſſe, alios [9] temporibus ſupereſſe.

3. Gell. III. 10. Terentius autem Varro, [10] humanae vitae exemplo & ſpatio nominandus, [11] non [12] annis, quibus ſaeculi tempus aequavit, [13] quam ſtylo vivacior fuit. In eodem enim lectulo & ſpiritus ejus & egregiorum operum curſus extinctus eſt.

4. Cic. Tuſc. V. 38. & in Bruto. 28. Conſimilis perſeverantiae [14] Livius Druſus, qui aetatis viribus, & acie oculorum defectus, [15] jus civile populo benigniſſime interpretatus eſt: utiliſ-

8. *Mirifica proles*] Non filium intellige, ſed nepotem Catonem Juniorem Bruti avunculum, Cic. De Fin. L. III. 2. quem locum Lambinus male ad Catonem majorem refert, in notis ad Nepot. in vita Catonis. cap. 3.

9. *Temporibus ſupereſſe*] Sic Cicero apud Agellium lib. I. cap. 22. *Nec vero ſcientia juris majoribus ſuis Q. Aelius Tubero defuit, doctrina etiam ſuperfuit.* COLER.

10. *Humanae vitae exemplo, & ſpacio nominandus*] In Campenſi; *Humanae vitae exemplum, aetatiſque ſpatium* Vox *nominandus* non habetur. quam tamen facile fero. Tradit autem Plinius libro XXIX. cap. 4. M. Varronem aetatis anno LXXXVIII. adhuc ſcripſiſſe de aſpidibus. Idem Varro de hebdomadibus ſcribens ſe quoque jam duodecimam annorum hebdomadam ingreſſum eſſe, & ad eum diem ſeptuaginta hebdomadas librorum conſcripſiſſe. Ex quibus aliquandiu cum proſcriptus eſſet, direptis bibliothecis ſuis non comparuiſſe, ut apud Gellium libr. III. cap. 10. Proſcriptus quidem fuit à triumviris, tamquam iniquus dominatui, verum ſervatus amicorum opera, ut Appianus auctor eſt Civilium quarto. Mortuus autem poſt bellum Actiacum fere nonagenarius, ut Euſebius in Chronico. PIGH. *Humanae vitae exemplum.* Longe mihi antiſtet lectio lib. Dan. *Humanae vitae & ſpacio & exemplo nominandus.* COLER. *Humanae vitae exemplo & ſpatio nominandus.* Ita recte antiquiores typis expreſſi, & cod. MS. P. Danielis, ut Colerus teſtatur. Eſtque ita & in codd. Brand. niſi quod *nominandus* hic deeſt. Pighius ex uno cod. Campenſi ſcripſit *humanae vitae exemplum, aetatiſque ſpatium*; & *nominandus*, quod à cod. illo abeſt, tamen retinuit. Verum quam inconcinnum illud *aetatis ſpatium nominandus!* Non poteſt Varro aetatis ſpatium nominari; ſed nominari idem poteſt propter aetatis ſpatium. Ac pro ipſo illo *propter aetatis ſpatium* Valerius ſcripſit *aetatis ſpatio.* Ablativo cauſam denotari, nihil novi. VORST. *Exemplo & ſpatio.* Ita eſt fere in omnibus noſtris. Ultraj. prim. *Exemplum ſpatio.* ſec. *exemplo aetatis ſpatio.* uterque omittunt *nominandus* cum Barb. prim. & Pariſ. quart. quod omiſſum videtur propter ſequens *non annis*, ut ſaepius jam obſervavimus factum.

11. *Non annis*] Vide & Plin. Praef. Nat. Hiſt. infra L. IX. 12. init. Curt *Multam potius, quam longam vitam optandam.* Deceſſit prope nonagenarius. Euſeb. 1989. & ibi Scaliger. PERIZON.

12. *Annis quibus ſaeculi tempus aequavit*] *Saeculum* Cenſorinus in lib. de die nat. duplex facit *naturale* & *civile:* & civile eſſe ait quod Romani centum annis definierint. Sic & Varro lib. V. de L. L. *Saeculum ſpatium centum annorum vocarunt.* VORST.

13. *Quam ſtilo*] De hoc Varrone Agellius lib. III. cap. 10. *Tum ibi addit, ſe quoque jam duodecimam annorum hebdomadam ingreſſum eſſe: & ad eum diem ſeptuaginta hebdomadas librorum conſcripſiſſe.* Cicero paſſim ejus doctrinam & induſtriam depraedicat. Auguſtinus cum alibi, tum lib. VI. cap. 2. de civit. Dei. Unici hujus etiam viventis imago poſita eſt in bibliotheca, quae prima in orbe ab Aſinio Pollione ex manubiis publicata Romae. Auctor Plin. l. VII. c. 30. COLER.

14. *Livius Druſus*] A Cicerone vocatur *C. Druſus.* Putat Pighius eum fuiſſe e Claudia Pulchrorum familia adoptatum in gentem Liviam,

liſſimaque diſcere id cupientibus monumenta compoſuit. Nam ut ſenem illum natura, [16] caecum fortuna facere potuit, ita neutra [17] interpellare valuit, ne non animo & videret & vigeret.

[18] Publius vero ſenator, & Pontius Lupus eques Romanus, ſuis tem- 5.
poribus celebres cauſſarum actores, luminibus capti, eadem induſtria forenſia ſtipendia executi ſunt. Itaque frequentius etiam audiebantur, concurrentibus aliis, quia ingenio eorum delectabantur; aliis, quia conſtantiam admirabantur. [19] Namque alii eo incommodo perculſi ſeceſſum petunt, duplicantque tenebras, [20] fortuitis voluntarias adjicientes.

Jam P. Craſſus, cum in Aſiam ad Ariſtonicum regem debellandum con- 6.
ſul

viam, & matrem Tiberii Liviam hujus neptem fuiſſe. Vide ejus Ann. ad A. U. C. 623.

15. *Jus civile*] Mirum, hunc Livium inter Iureconſultos non fuiſſe relatum à Pomponio. COLER.

16. *Caecum fortuna*] Edd. praeter Mog. ad Pighium uſque, *Et caecum fortuna.* Sed copulam omittunt MSS.

17. *Interpellare valuit, ne non animo & videret & vigeret*] *Interpellare* pro impedire. Brutus in ep. ad Cic. quae eſt decima lib. XI. *Interpellent me quo minus honoratus ſim, dumne interpellent quo minus reſp. à me commode adminiſtrari poſſit.* Porro *ne non* eſt pro *ne* & pro *quo minus*: quomodo & poſt verba timendi uſurpatur. VORST.

18. *Publius vero ſenator, & Lucius Pontius eques Romanus*] Propria nomina, ut paſſim, ita & hic ſunt corruptiſſima. In manuſcriptis quatuor exemplaribus, *P. vero ſenator, & Lupus Pontius.* Sed qui ſolo praenomine cognoſci ſenator ille poterit, cujus ne ſemel quidem antea meminerit? Sed ita temere detruncarunt auctorem hunc Librarii de reipſa parum ſoliciti. In Pulmanniano, *Paulus* appellatur, ex quo ad minus colligimus, ex Aemilia ipſum fuiſſe gente. PIGH. *Paullus vero ſenator & Pontius Lupus.* Ita Pighius è cod. Pulmann. Aldus ediderat *Publius vero ſenator & Lucius Pontius.* Codices item Brand. habent *Pontius*, & pro *Paullus* unicum P. quod idem & Pighius in quatuor codd. deprehendit. Non putat autem, legendum eſſe *Publius*: quia ſolo praenomine ſenator cognoſci non potuerit. VORST. *Paullus vero ſenator. Paulli* in Romana Rep. non multi fuere, nec niſi illuſtriſſimi viri. Forte *Publilius.* PERIZON. *Paullus* a Pighio eſt. Ceteri *Publius.* Mog. *C. Publius* vel *P.* exſtat in aliquot MSS. Ultraj. ſec. *T. Paulus* eſt in Leid. ſex. *Lupus Pontius* in plerique MSS. & Mog. non *Lucius.* Optime vero Illuſt. Bynkershoek hic *Publius* retinendum docuit, quum *Publium Caecum Nonii Aſprenatis patrem* commemoret etiam Ulpianus, & de eo tradat, quae in hunc omnino conveniant. Vide Illuſt. Viri Obſervat. L. IV. 12.

19. *Namque alii incommodo perculſi ſeceſſum petunt*] Sed quonam incommodo non dicit. Legendum itaque; *Namque tali incommodo perculſi.* Sic enim in Campenſi, in quo item ſequenti verbo additur copula *ſic*, *duplicantque tenebras.* PIGH. *Namque tali.* Lib. vetus unus: *Namque alii.* Non dubito legere; *Namque alii tali incommodo, ſeceſſum petunt, duplicant tenebras, fortuitis voluntarias adjicientes.* COLER. *Namque tali incommodo perculſi. Tali* reſcripſit recte Pighius ex cod. Campenſi. Alii habent *Namque alii incommodo perculſi.* Quod cum non ſatis plenum videtur, in uno cod. Brand. ſcriptum ſuperius eſt *iſto*; ut plene legatur *Alii incommodo iſto perculſi.* VORST. *Namque alii* retinent MSS. omnes. Barb. prim. *eo incommodo.* Ultraj. *alio incommodo.* quod contractum videlicet eſt ex *alii eo.* & ſic Mog. Cop. *incommodo iſto.* Perizonius conjiciebat, *Nam alii, qui.* vel, *namque alii tali.* Reſtitui *namque alii eo*, quod mihi ad MSS. proxime accedere, & veriſimillimum videbatur.

20. *Fortuitis voluntarias adjicientes*] Sic Mediol. & Aſcenſ. Ceteri cum plerique MSS. *Fortuitis voluntaria. Voluntarias* revocavit Colerus; & recte quidem. Id enim vult Auctor, illos duplicare tenebras, dum caecitati, quae caſu illis contigit, addunt ultro alias tenebras, lucem hominum fugientes, & in ob-

Ann. urb. 622. Quintil. xi. 2. Cic. in Brut. ingenium, ſtudium ac induſtriam ejus commendat.

ſul veniſſet, tanta cura Graecae linguae notitiam animo comprehendit, ut [21] eam in quinque diviſam genera per omnes partes ac numeros penitus cognoſceret. Quae res maximum ei ſociorum amorem conciliavit, qua quis eorum lingua apud tribunal illius poſtulaverat, [22] eadem decreta reddenti.

7\. Cic. pro Roſc. & pro Arch. Macrob. Sat. iii.

Ne Roſcius quidem ſubtrahatur ſcenicae induſtriae notiſſimum exemplum, qui nullum unquam ſpectanti populo geſtum, niſi quem domi meditatus fuerat, ponere auſus eſt. Quapropter non ludicra ars Roſcium, ſed [23] Roſcius ludicram artem commendavit: nec vulgi tantum favorem, verumetiam principum familiaritates amplexus eſt. Haec ſunt attenti, & anxii, & nunquam ceſſantis ſtudii praemia: propter quae tantorum virorum laudibus non impudenter ſe perſona hiſtrionis inſeruit.

Externa.

1\. Cic. de Or. i. Cic. de Div. ii. Quint. i. 11.

Graeca quoque induſtria, quoniam noſtrae multum profuit, quem meretur [24] fructum Latina lingua recipiat. Demoſthenes, cujus commemorato nomine, maximae eloquentiae conſummatio audientis animo oboritur, cum

obſcuro reliquam aetatem peragentes. His exemplis Perizonius addebat illud Cn. Aufidii apud Cic. L. v. Tuſc. Quaeſt. c. 39.

21\. *Eam in quinque diviſam genera*] Intelligit ſine dubio dialectos Graecae linguae praecipuas; Atticam, Ionicam, Doricam, Aeolicam, & communem. Alii veteres tantum quatuor numerant; & rectius, ut videtur. Qua de re differentem vide Salmaſium pag. 151. de Helleniſt. VORST. Sic explicuerat etiam Aſcenſius.

22\. *Eadem decreta reddenti*] Uterque Pariſ. Barb. prim. *eadem decreta reddendo.* ut ſaepe ſolet Valerius. Paullo ante *tribunal illius* reſtituit Pighius. & ſic MSS. vulgo *ejus.*

23\. *Roſcius ludicram*] Feſtus Pompejus: *Roſcii appellari ſolent in arte aliqua perfecti; quod Roſcius Comoedus in arte ſua perfectus fuerit adeo, ut nihil ei deeſſet ad perfectionem.* De eo Cicero pro Archia & alibi. Plinus lib. vii. cap. 39. & cap. 3. COLER.

24\. *Fructum Latinae linguae recipiat*] Lege omnino cum MSS. *Quem meretur fructum Latina lingua recipiat.* & ſic Aſcenſii Editio Juſt. Praef. *Graeca Latina lingua legantur.* PERIZON. Sic omnes ſcripti & editi ante Pighium. *Graeca induſtria accipit fructum Latinâ linguâ,* dum illa hac commendatur.

25\. *Expreſſius efferretur*] Multi *referretur*, ut vulgo ante Pighium. pauculi *proferretur.* Deinde aliquot etiam *lateris infirmitate defectus.*

26 *Multos verſus uno impetu ſpiritus complectebatur*] *Verſus* non intelligendi hic de oratione ligata; ſed de particulis orationis ſolutae. Quae autem, quantaeque particulae illae ſint, viri docti diſſentiunt. Vide Ind. in Nep. v. *verſus.* Pro *complectebatur* in codd. Brand. & vetere editione Mart. Herbip. eſt *complebat.* VORST. *Complebat* etiam complures MSS.

27\. *Patientia duratis auribus in actionibus uteretur*] Verba *in actionibus* Winchelianus codex non habet. Itaque duplex eſt ejus loci lectio, haec ſcilicet Wincheliana. *Patientia duratis auribus uteretur*, non quidem contemnenda; verum altera non minus elegans, quae in codicibus omnibus dempto Wincheliano reperitur, *Patientia duratis actionibus uteretur.* Eſt autem actio ipſe oratorius geſtus, tam in pronunciatione, quam in motu corporis conſiſtens; atque ut ipſe Cicero in oratore definit, quaſi corporis totius quaedam eloquentia, cum conſtet è voce atque motu, quam in dicendo unam dominari affirmat libro iii. de Oratore. Tales igitur ſuas

cum inter initia juventae, artis, quam affectabat, primam literam dicere non poſſet, oris ſui vitium tanto ſtudio expugnavit, ut ea à nullo [25] expreſſius efferretur. Deinde propter nimiam exilitatem acerbam auditu vocem ſuam exercitatione continua ad maturum & gratum auribus ſonum perduxit. Lateris etiam firmitate defectus, quas corporis habitus vires negaverat, à labore mutuatus eſt. [26] Multos enim verſus uno impetu ſpiritus complectebatur, eoſque adverſa loca celeri gradu ſcandens, pronuntiabat. Ac vadoſis littoribus inſiſtens declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum [27] patientia duratis auribus in actionibus uteretur. Fertur quoque [28] ore inſertis calculis multum ac diu loqui ſolitus, quo vacuum [29] promptius eſſet & ſolutius. [30] Proeliatus eſt cum rerum natura: & quidem victor abiit, malignitatem ejus pertinaciſſimo animi robore ſuperando. Itaque alterum Demoſthenem mater, alterum induſtria enixa eſt.

Plut. in vita.

Cic. de Fin. v. Quintil. x 3.

Atque ut ad vetuſtiorem induſtriae actum transgrediar, Pythagoras [31] perfectiſſimum opus ſapientiae à juventa pariter & omnis honeſtatis percipiendae cupiditatem ingreſſus ([32] nihil enim quod ad ultimum ſui perventurum fi-

2\. Laërt. in vita.

ſuas actiones Demoſthenes patientia ac labore durare ac ſtabilire voluit, ut contra clamores ac fremitus obſtrepentis populi conſtantes ac firmas haberet. PIGH. *Patientia duratis auribus in actionibus uteretur.* Ita Aldus & Chalcocondyles ediderant. Et eſt quoque ita in uno cod. Brand. At Pighius τὸ *in actionibus* expunxit, quod in uno cod. id non reperiſſet. Neque contemnenda ei videtur lectio hujus loci altera, quam in omnibus aliis codd. obſervavit, *Patientia duratis actionibus uteretur*; ut ipſae *actiones* duratae patientia à noſtro dicantur. Ergo vel *in actionibus*, vel *auribus*, ille expungendum ratus eſt. Ego vero utrumque retinendum cenſeo. VORST. *Patientia duratis auribus uteretur.* MS. *Actionibus.* quomodo & Pigh. in pleriſque invenit. Senſus eſt, *ut diceret orationes, ut peroraret duratus contra fremitus concionum. Actio* enim hic notat ipſum *perorandi actum.* Et multo concinnior eſt haec lectio, quam ea, quam Vorſtius reſtituit; *duratis auribus in actionibus.* PERIZON. *Duratis actionibus uteretur.* Habet hoc Ultraj. ſec. Barb. prim. Ed. Mog. reliqui MSS. *duratis auribus uteretur in actionibus.* Leid. ſext. *durantibus.* Dura mihi videtur locutio, *uti duratis actionibus*, eo ſenſu, quo illud accepit Cl. Perizonius. Quare reliqui quod reſtituerat Vorſtius, & multi comprobant ſcripti, niſi quod, ut indicavi, mutant ordinem. Pariſ. tert. *auribus actionibus.*

28\. *Ore inſertis calculis*] An *Ori?* Sic L. IX. 1. init. *Operi noſtro inſeratur.* L. IX. 7. 2. *Neque oportere clariſſimae familiae ignotas ſordes inſeri.* PERIZON.

29\. *Promptius eſſet & reſolutius*] Sic quidem Pighius: ſed MSS. & Edd. *ſolutius*, quod revocavi. Cic. in Brut. c. 20. *Solutus a natura ad dicendum & expeditus.*

30\. *Proeliatus eſt cum rerum natura*] Sic emendavi ſecundum MSS. & Edd. omnes. Pighius dederat *contra rerum naturam.*

31\. *Perfectiſſimum opus ſapientiae a juventa pariter omnis honeſtatis percipiendae cupiditate ingreſſus*] Harl. *acumenta pariter.* Leid. ſext. *argumenta.* Harl. *cupiditate.* MSS. undecim cum Edd. ante Pighium. *Et omnis honeſtatis.* Unde Cl. Perizonius legendum conjiciebat, *Et juventam pariter & omnis honeſtatis percipiendae cupiditatem ingreſſus.* Equidem conjunctionem & omnino abeſſe non poſſe judico, *Ingreſſus eſt pariter, & opus ſapientiae, & cupiditatem omnis honeſtatis percipiendae*, & ad utrumque illud reſpiciens, dicit primum illum *commentarios Aegyptiorum ſcrutatum eſſe, ſiderumque motus,*

Cic. de fin. v. finem eſt, non & mature & celeriter incipit) Aegyptum petiit: ubi literis gentis ejus aſſuefactus, praeteriti aevi ſacerdotum commentarios ſcrutatus, innumerabilium ſaeculorum obſervationes cognovit. Inde ad Perſas profectus, magorum exactiſſimae prudentiae [33] ſe formandum tradidit; à quibus ſiderum motus curſuſque ſtellarum, [34] & uniuſcujuſque vim, proprietatem & effectum benigniſſime demonſtratum [35] docili animo hauſit. Cretam deinde, & [36] Lacedaemona navigavit. quarum legibus ac moribus inſpectis, ad Olympicum certamen deſcendit. Cumque multiplicis

cis

tus, & uniuſcujuſque rei proprietatem. &c. *didiciſſe*, quae omnia ad *opus ſapientiae* pertinent. Deinde ait *Cretam* illum & *Lacedaemona navigaſſe & moribus ac legibus eorum inſpectis*, quae pertinent ad *honeſtatem percipiendam.* Qui uterque populus laudatur tamquam ἐννομώτατος. Vide Aelian. Lib. 11. Var. Hiſt. c. 22. Ed. Ven. utraque *a juventa peritus & omnis honeſtatis.*

32. *Nihil enim, quod ad ultimum ſui finem perventurum eſt, non & mature & celeriter incipit*] Ed. Mog. *Nihil enim ad ultimum ſui perventurum eſt finem, quod non & mature & celeriter incipit.* cum quo conſentit Ultraj. ſec. niſi quod ille habet *incepit* cum Harl. & tribus Leid. Aſcenſio, Aldo, ceteriſque ſecutis uſque ad Pighium. Deinde duo Pariſ. *ibi literis.* unus, *Et ibi.*

33. *Se formandum tradidit*] Leid. quint. *ſe ita formandum tradidit.* quod videtur corruptum ex eo, quod eſt in Bit. prim. *ſe informandum tradidit.*

34. *Et uniuſcujuſque rei proprietatem & effectum*] Legendum ex libris manuſcriptis, *Et uniuſcujuſque vim, proprietatem, & effectum.* Non enim uniuſcujuſque rei, ſed ſyderis vel ſtellae vim, proprietatem & effectum à Magis didiciſſe Pythagoram ſcribit. PIGH. Confirmant MSS. noſtri omnes.

35. *Docili animo ſumpſit*] In Campenſi & Pulmanniano, *ſcripſit.* male. in aliis *ſerpſit*; At in Cauchiano, & in Colonienſi, *Docili animo hauſit.* In Wincheliano autem, *hauſit*, vel *ſorpſit.* Unde colligo unum alterius eſſe interpretamentum è gloſſis adjunctum. Utroque tamen verbo utitur metaphorice & Cicero, Philip. 11. *Quid eum non ſorbere animo, quid non haurire cogitatione, cujus ſanguinem non bibere cenſetis.* PIGH. *Docili animo hauſit. Hauſit* ſcripſit Pighius è codd. Cauchiano & Colonienſi. Aldus ediderat *ſumpſit:* Chalcoc. & Martinus Herbip. *ſcripſit.* Sed & Pighius in quibuſdam codd. reperit vel *ſcripſit*, vel *ſerpſit*, vel *ſorpſit.* Codicum Brandeb. unus *ſcripſit*, alter manifeſte *ſorpſit* habet. Verbi *ſorbere* metaphora illa uſus & Cicero in Or. 11 Philipp. dixitque itidem *animo ſorbere.* VORST. *A quibus ſiderum motus & uniuſcujuſque vim & effectum benigniſſime demonſtratum docili animo hauſit.* Ultimam vocem Pighius ex duobus codd. ſumpſit, cum in aliis omnibus eſſet, vel *ſcripſit*, vel *ſorpſit.* Aldus edidit *ſumpſit*, reliquae edd. vett. *ſcripſit*, videtur legendum *inſcripſit:* hoc ſenſu, eum omnia tam diligenter didiciſſe, quaſi animo ſuo ſtylo eſſent impreſſa. Certe τὸ *hauſit* eſt ex Gloſſemate, neque ſi ita ſcripſiſſet Valerius tot variae & diverſae illinc fuiſſent ortae lectiones. PERIZON. Ultraj. prim. Leid. quint. *ſorpſit*, Ultraj. ſec. Leid. prim. ſec. ſext. *ſcripſit.* Gudius cum ex codicibus ſibi inſpectis nihil notaverit, videntur illi habuiſſe *hauſit.* Ed. Mog. & Med. *ſcripſit* exhibent. *ſumpſit* vero jam ante Aldum fuit in Venetis Edd. Valde placet Perizonii *inſcripſit.* Ter. And. 1. 5. 49.

Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
De Glycerio.

Interim tamen amat noſter verbum *haurire* eo ſenſu. Vide ſupra L. vii. 2. Ext. 1.

36. *Lacedaemona navigavit*] Complures MSS. *Lacedaemoniam* exhibent cum Ed. Mog.

37. *Maximam toti Graeciae admirationem ac ſpecimen exhibuiſſet*] Veteres libri habent; *Maxima totius Graeciae admiratione ſpecimen exhibuiſſet.* PIGH. *Maxima totius Graeciae admiratione ſpecimen exhib.* Ita Pighius è codd MSS. Et habet quoque ita unus cod. Brand. niſi quod poſt *maxima* adjectum eſt *inter omnes.* Alter habet, ut Aldus edidit, *maximam totius Graeciae admirationem & ſpecimen.* VORST. Bit. prim. Leid. prim. quint. *Maximam inter omnes totius Graeciae admirationem ac ſpecimen exhibuiſſet.*

cis ſcientiae [37] maxima totius Graeciae admiratione ſpecimen exhibuiſſet, *quo cognomine cenſeretur* interrogatus, [38] *non ſe* σοφὸν (jam enim illud ſeptem excellentes viri occupaverant) *ſed* φιλόσοφον *eſſe* reſpondit. In Italiae etiam partem, quae tunc major Graecia appellabatur, perrexit; in qua plurimis & opulentiſſimis urbibus effectus ſuorum ſtudiorum approbavit. [39] Cujus ardentem rogum plenis venerationis oculis Metapontus aſpexit: oppidum Pythagorae, quam ſuorum cinerum, nobilius clariusve monumento. Pla-

Cic. Tuſc. v.
Tuſc. I. & v.
Cic. de fin. v.

ſet. Pariſ. tert. quart. Barb. prim. *maximam Graeciae admirationem ac ſpecimen exhibuiſſet.* Ultraj. prim. *cum maxima inter omnes Graeciae admiratione ſpecimen exhibuiſſet.* ſec *cum maxima totius Graeciae admiratione ſe ſpecimen exhibuiſſet.* Ed. Mog. *cumque multiplicis ſcientiae cum maxima Graeciae admiratione ſe ſpecimen exhibuiſſet.* Quod valde placet. Praebuit *Pythagoras ſe ipſum ſpecimen ſcientiae multiplicis*, dum oſtendit quam varia & multiplex in ipſo eſſet ſcientia. Et ſolet ſic noſter ſaepe homines ipſos vocare *exempla & ſpecimina virtutum*, quarum ſpecimina exhibent. L. v. 1. 10. *Quam praeclarum tributae humanitatis ſpecimen Cn. Pompejus, quam miſerabile deſideratae idem evaſit exemplum.*

38. *Non ſe ſapientem (jam enim illud ſeptem ſapientes viri occupaverant) ſed amatorem ſapientiae, id eſt, Graece* φιλόσοφον *edidit*] Locus turpiter ſciolorum annotatiunculis maculatus, qui purior remanſiſſe in Wincheliano & Colonienſi videtur, *Non ſe ſophum (jam enim illud ſeptem excellentes viri occupaverant) ſed philoſophum eſſe reſpondit.* PIGH. *Non ſe* σόφον. Scaevus aliquis Graeculus hunc locum interpolavit, ut opinor, ex Tuſculanis Ciceronis. Ego ſcriptum à Valerio non dubito, ut in lib. Dan. offendi: *Interrogatus non ſe ſapientem (jam enim illud ſeptem excellentes viri uſurpaverant) ſed amatorem ſapientiae dixit.* Auguſtinus etiam Philoſophum interpretatus eſt *ſtudioſum vel amatorem ſapientiae* lib. VIII. cap. I. De Civit. Dei. *Itali quoque Philoſophi, Pythagorae modeſtiam imitati Philoſophos ſe appellari maluerunt, quam Sophos.* Seneca Epiſt. 90. *Dicam inter ſapientiam & Philoſophiam quid interſit. Sapientia perfectum bonum eſt mentis humanae: Philoſophia ſapientiae amor & affectatio.* Aliquando tamen etiam Sophos & Sapientes dixerunt Romani, quos alias Philoſophos. Idem Seneca: *Sapientia eſt, quam Graeci* Σοφίαν *vocant. Hoc verbo quoque Romani utebantur, ſicut Philoſophia nunc quoque utuntur. quod & togatae tibi antiquae probabunt & inſcriptus Doſſeni monumento titulus: Hoſpes reſiſte & Sophiam Doſſeni lege.* Afranius: Σοφίαν *vocant me Graji, vos ſapientiam.* Sempronius ille *Sophus* dictus non *Sapiens*. Contra Atilius & Laelius *Sapientes* non *Sophi*. COLER. *Non ſe* σοφὸν. Ita reſtituit haec Pighius è duobus codd. in quibus quippe reperit, *Non ſe ſophum (jam enim illud ſeptem excellentes viri occupaverant) ſed philoſophum eſſe reſpondit.* Aldus ediderat, *Non ſe ſapientem (jam enim illud ſeptem ſapientes viri occupaverant) ſed amatorem ſapientiae, id eſt, Graece* φιλόσοφον *edidit.* Colerus non dubitat, quin Valerius ipſis Graecis vocibus neglectis ſcripſerit, ut in cod. P. Dan. eſt, *Non ſe ſapientem, ſed amatorem ſapientiae dixit.* VORST. *Quo cognomine cenſeretur interrogatus non ſe* σοφὸν *ſed* φιλόσοφον *eſſe reſpondit.* MS. *Philoſophon edidit.* Melius: id eſt, appellavit. PERIZON. Ut Aldus ediderat, exhibuerunt etiam Mog. & Mediol. niſi quod *excellentes viri* praeferunt, non *ſapientes*; quod eſt ex Venetis Edd. & duobus MSS. Pariſ. cum reliqui fere *excellentes* retineant, quemadmodum etiam annotatiunculas illas, quas Pighius vocavit & expunxit, ſeptem ex iis conſervant. Ultraj. prim. addit etiam *nomen*, hoc modo. *Non ſe ſapientem, jam enim illud ſeptem excellentes viri nomen occupaverant, ſed amatorem ſapientiae, id eſt Graece Philoſophon dixit. Edidit*, quod Perizonio placebat, eſt in Ultraj. ſec. Barb. primo. Leid. ſec. ſext. & Edd. ante Pighium. Leid. quint. *dixit* cum Ultraj. primo. Annotaverat Perizonius videndum Quintil. L. XII. Inſt. I. *Nam & Pythagoras non ſapientem ſe, ut qui ante eum fuerunt, ſed ſtudioſum ſapientiae vocari voluit.* item haec. *Sophus* Phaedrus L. III. 15. L. IV. 16. Sic *Phili* apud Petronium. legunt quidam aliter, ſed male. ſic *Panurgus*, apud Feſt. in *Numero*.

39. *Cujus ardentem rogum plenum venerationis oculis Metapontus aſpexit, operum Pythagorae* quam

3. Laërt. in vita. Plato autem patriam Athenas, [40] praeceptorem Socratem ſortitus, & locum & hominem doctrinae fertiliſſimum; ingenii quoque divina inſtructus abundantia; cum omnium jam mortalium ſapientiſſimus haberetur, eo quidem uſque, ut ſi ipſe Jupiter coelo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundia uſurus videretur: (Cic. in Bruto c. 31.) Aegyptum peragravit, [41] dum à ſacerdotibus ejus gentis Geometriae multiplices numeros, atque [42] coeleſtium obſervationum rationem percipit. (Cic. de fin. v. 29.) Quoque tempore [43] à ſtudioſis juvenibus certatim Athenae Platonem doctorem quaerentibus petebantur, ipſe [44] Nili fluminis inexplicabiles ripas, [45] vaſtiſſimoſque campos, effuſam barbariem,

quam ſuorum cinerum nobilius clariuſve monumentum] Correctius haec in libris manuſcriptis, maxime in Suſiano; *Cujus ardentem rogum plenis venerationis oculis Metapontus aſpexit, oppidum Pythagorae quam ſuorum cinerum nobilius clariuſve monumento.* PIGH. *Plenis venerationis oculis* legit etiam Aſcenſius. Reliqui *plenum* retinent cum undecim MSS. pro *operum.* Mog. & Med. cum Ven. & MSS. pleriſque *opidum.* item omnes fere MSS. *Monumentum.* pro *cinerum*, uterque Pariſ. Barb. prim. Copeſ. *civium*, quomodo legendum videbatur Guyeto. Barb. ſec. *cinerum*, al' *civium.* Sed *cineres Pythagorae*, quum peregrini eſſent Metaponti, videtur *ſuos cineres*, i. e. cineres civium ſuorum, Pythagorae cineribus oppoſuiſſe, ut pergat ad rogum ejus alludere. Quare emendadationem Pighianam hic non improbaverim, exhibentis *monumento.* Nam ut ipſum *oppidum* dicat *monumentum Pythagorae*, id durius eſt, quam ut admitti poſſit. Id igitur vult plus celebritatis habere Metapontum ex monumento Pythagorae, quam ullius civium ſuorum.

40. *Praeceptorem Socratem*] Pauculi, *Et praeceptorem Socratem.* Leid. ſec. *Patria Athenas, praeceptore Socratem ſortitus.* idem, *Ingenii divina inſtructus ſapientia.*

41. *Dum a ſacerdotibus*] Vulgo ante Pighium legebatur, *ubi a ſacerdotibus* &c. *percepit.* Sed Ven. & Mediol. *dum a ſacerdotibus &c. percepit.* Mog. *dum autem a ſacerdotibus percipit.* Guyetus *dum* explicat *aſinque* i. e. *ut.* Gudius legit, *perciperet*, idque ipſam Latinitatem poſtulare judicat. Vide Epiſt. ejus ſecundam ad Menagium. ut ſatis intelligas ipſum quoque *dum* explicuiſſe per *ut.* Sed quid vetat ita accipere, *peragravit Aegyptum dum percipit*, i. e. *dum dat operam percipiendo?* certe *percipit* vel *percepit* habent plerique MSS. nullus *perciperet.*

42. *Coeleſtium obſervationum rationem*] Ita rectius editum à Colero, quam Aldus & hunc ſecutus Pighius edidere, *Coel. obſervationem rationum.* Martinus quoque Herbip. edidit *Coel. obſervationum rationes.* Codicum Brand. unus Aldinae, alter Martini Herbip. editioni conſonat. VORST. Copeſ. *Geometriae multiplices numeros coeleſtium obſervatione rationum percipit*, & ſic Harl. uterque Pariſ. Bit. & Barb. primi. Ultraj. ſec. *obſervationum rationes.* & Mog. Sed prim. *obſervationem rationum* cum vulgatis. reliqui videntur confirmare *obſervationum rationem.*

43. *A ſtudioſis juvenibus*] Vocem poſteriorem omittit Leid. quint.

44. *Nili fluminis*] Hinc multa de Nilo inſperſit ſuis operibus apis illa Attica, & apud Strabonem dicit Nilum τριγώνου κορυφὴν ἀποτελεῖν. De hujus fluminis miraculis & Cicero poëma fecerat, quod Nilum inſcripſerat, teſte Capitolino in Gordianis. COLER.

45. *Vaſtiſſimoſque campos effuſam barbariem*] An legendum *Vaſtiſſimoque campo effuſam barbariem?* i. e. aquas Aethiopicas ex Aethiopia in Aegypti campum i. e. planiciem Δέλτα effuſas. Lucan. L. 2.

Non minor hic Nilo, ſi non per plana jacentis
Aegypti Libycas Nilus ſtagnaret arenas.

GUYET.

Nihili hoc eſt. per *vaſtiſſimos campos* intelligit potius deſerta Libyae Aegypti contermina, & per *effuſam barbariem*, vicinos ei barbaros longe lateque ibi patentes & ſeſe effundentes, ut illos inviſiſſe etiam ipſum indicet, dum ſtudiorum cauſſa luſtrabat Aegyptum. Perizonius adſcripſit haec. Gronovius annotat, *locus vitiatus.* & ipſe conjicit. F. *effuſorum marium*, vel, *effuſam arenam.* in Collationibus cum Ed. Duacenſi video etiam adſcriptum, *lo-*

riem, & [46] flexuoſos foſſarum ambitus, Aegyptiorum ſenum diſcipulus luſtrabat. Quo minus miror eum [47] in Italiam transgreſſum, ut ab Archyta Tarenti, [48] à Timaeo & Arione & Echecrate Locris, Pythagorae praecepta & inſtituta acciperet. [49] Tanta enim vis, tanta copia literarum undique colligenda erat, ut invicem per totum terrarum orbem diſpergi & dilatari poſſet. Altero etiam & octogeſimo anno decedens, [50] ſub capite Sophronis mimos habuiſſe fertur. ſic ne extrema quidem ejus hora agitatione ſtudii vacua fuit.

Cic. Catone & de fin. v.

Quintil. 11. 17. Laërt. in vita. Suidas.

At

locus vitiatus. ut fortaſſe hae a Gronovio fuerint profectae.

46. *Flexuoſos foſſarum*] Strabo τῶν διοζύγων καὶ τῶν παραχωμάτων. COLER.

47. *In Italiam transgreſſum*] Laërtius. Cic. de ſeneƈt. Idem de Repub. *Sed audiſſe te credo, tum vero Platonem Socrate mortuo primum in Aegyptum diſcendi cauſa, poſt in Italiam contendiſſe.* COLER. Edidit Pighius, *mirer eum in Italiam transgreſſum.* ſed pronomen *eum*, video abeſſe a novem MSS. & Edd. omnibus praeter Mog.

48. *A Timaeo, & Arione, & Caeto Locris praecepta Pythagorae acciperet*] Theodorus Canterus amicus meus, & harum artium diligentiſſimus, per epiſtolam me monuit, repperiſſe ſe in veteri libro, *Arione* & *Ethecrate.* ex quo appoſite facit, *Echecrate.* Nam Caeti Pythagoraei mentio nuſquam, nec in Iamblichi quidem Catalogo. At Echecratis etiam Cicero meminit v. De Finibus, ubi paene haec ipſa Valeriana: *Cur ad reliquos Pythagoraeos, Echecratem, Timaeum, Arionem Locros,* &c. LIPS. *Arione & Caeto.* Legendum: *Arione & Echecrate*, quod Lipſium monuit doctiſſimus Theodorus Canterus: Echecratis illius meminit Cic. lib. v. de Finib. COLER. *A Timaeo, & Arione &. Echecrate Locris. Echecrate* legendum eſſe, non ut Aldus & hunc ſecutus Pighius edidere *Caeto*, Lipſium monuit Theod. Canterus; quod in vetere libro reperiſſet *Ethecrate*; quodque *Caeti* Pythagoraei mentio nuſquam fiat; *Echecratis* vero & Cicero mentionem faciat in lib. v. de Fin. ubi eadem de re agit, his verbis, *Cur ad reliquos Pythagoraeos, Echecratem, Timaeum, Arionem Locros.* Veram lectionem apud Valerium confirmat & unus cod Brand. ut qui & ipſe *Ethecrate* habet. Sed & quod in altero apparet *Chete* propius ad veram lectionem accedit quam quod Aldus & Pighius edidere VORST. Lege *Echecrate* cum Cantero. PERIZON. MS. Baſil. teſte Klokkio habet, *a Timaeo, Arione & Clete Locris praecepta Pythagorae acciperet* proxime ad verum accedit Bitur. prim. exhibens *Ethecrate*, & Ultraj. prim. *Etheocrate.* ſec. *& ceteris.* Cop. *eteris.* alii fere *& cete. Eche rate* probat etiam Daviſius, ſed qui inſuper pro *Arione* legit *Acrione*, ad Cic. L. I. Tuſc. Quaeſt. c. 17. Apud Jamblichum in Catalogo Pythagoraeorum memoratur *Echecrates* Tarentinus alter, & alter Phliaſius. Adiit Plato, credo, Tarentinum; Phliaſii autem diſerta mentio fit a Platone ipſo in init. Phaedonis, ubi Echecratem de morte Socratis interrogantem introducit, & dicentem. Ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. Καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τανῦν Ἀθήναζε, οὔτέ, τις ξένος ἀφῖκται χρόνου συχνοῦ ἐκεῖθεν, ὅστις ἂν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦν περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀποθάνοι. *Acriona* inter Pythagoraeos non *Ariona* recenſet etiam Joh. Jonſius Hiſt. Phil. L. I. cap. 14.

49. *Tanta enim vis, tanta copia literarum undique colligenda erat, ut invicem per totum terrarum orbem diſpergi & dilatari poſſet*] Hoc eſt, Platoni undique colligenda erat tanta literarum copia, ut invicem eam iterum poſſet diſpergere per totum orbem. MS. ut *in lucem per &c.* id eſt, ut dilatari & extendi poſſet in lucem totius terrarum orbis. praefero tamen vulgatam. PERIZON.

50. *Sub capite Sophronis numeros habuiſſe fertur*] Lege, *Sophronis mimos*, quemadmodum eſt in Atrebatenſi, & Wincheliano aliiſque. Fuit enim mimographus Sophron, velut teſtantur Diogenes Laërtius in vita Platonis & Suidas. PIGH. *Sub capite Sophronis mimos habuiſſe fertur.* Antiquiores typis expreſſi, *Sophronis numeros* Sed Pighius ex MSS. ſcripſit *mimos*; praeſertim quod & ex Laërtii vita Platonis conſtet, Sophronem fuiſſe mimographum. Unus quoque cod. Brand. manifeſte *mimos* habet. VORST. *Mimos* diſerte Ultraj.

ſec.

4. Aelian. V. H. IV. 20. At Democritus, cum divitiis cenſeri poſſet, quae tantae fuerunt, [51] ut pater ejus Xerxis exercitui [52] epulum dare ex facili potuerit, [53] quo magis vacuo animo ſtudiis literarum eſſet operatus, parva admodum ſumma retenta, patrimonium ſuum [54] patriae donavit. Athenis autem compluribus annis moratus, omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam conferens, ignotus illi urbi vixit: quod ipſe in quodam volumine teſtatur. Stupet mens admiratione tantae induſtriae, & jam tranſit alio.

5. Cic. Acad. I. Carneades laborioſus & diuturnus ſapientiae miles. [55] ſiquidem nonaginta expletis annis, idem illi vivendi ac philoſophandi finis fuit. Ita ſe mirificum doctrinae operibus addixerat, ut, [56] cum cibi capiendi cauſſa recubuiſſet, co-

ſec. Barb. prim. Pariſ. quart. duo Leid. Ultraj. prim. *minos*. nonnulli *nuos*. Pariſ. tert. *numeros*. Sed in ipſo nomine *Sophronis* nonnihil variant MSS. Recte vero omnino *Sophronis mimos*. Quintil. L. I. Inſt. 10. *Cum Sophron oſtendit, mimorum quidem ſcriptor, ſed quem Plato adeo probavit, ut ſuppoſitos capiti libros ejus, cum moreretur, habuiſſe credatur.* Vide quae de illo ibi notarunt Viri Docti.

51. *Ut pater ejus Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit*] Diogenes Laërtius in vita Democriti Lib. IX. n. 34. ex Herodoto refert patrem Democriti Regem Xerxem hoſpitio excepiſſe, quo noſtrum reſpicere ad eum locum notavit Celeb. Menagius. Sed recte notavit P. Baelius, immane quantum intereſſe, inter *Regem hoſpitio excipere, & tanto ejus exercitui epulum dare.* vide eum in n. A. ad Art. *Democriti.*

52. *Epulum dare facile potuerit*] Manuſcripti codices, *ex facili* habent. Sic etiam Plinius libro III. *Eorundem cinis exeſis dentibus injectus; ex facili eos cadere cogit*, id eſt, prompte & ſine moleſtia PIGH. *Ex facili* praeferunt etiam MSS. noſtri. Exempla dabit J. Waſſe ad Sall. B. Cat. c. 27. Adde noſtrum L. IV. 8. 1. *Quo proni ſtudii certius indicium eſt ſupra vires niti, quam viribus ex facili uti.*

53. *Quo magis vacuo animo ſtudiis literarum eſſet operatus*] *Eſſet operatus* pro *operaretur*. Contra *reciperent* pro *recepiſſent* ſupra VII. 3. 6. & *ſedendum foret* pro *ſedendum fuiſſet* VII. 4. 5. Vide & Notas ad ea loca. VORST. *Quo magis vacuo animo ſtudiis literarum eſſet operatus, patrimonium ſuum patriae donavit.* Vorſtius exponit, *eſſet operatus* pro *operaretur*. Sed ſimilia adhuc deſidero exempla. Interim malim transponere haec ita. *Quo m. v. a. eſſet ſtud. lit. operatus patriae &c.* vel emendare *operaturus*. ſimiliter dictum putat Vorſtius quod reperitur IX. 3. ext. 3. *ſervaret ſe, cum primum potuiſſet acerrimum hoſtem futurum.* Sed mihi plane diverſa videntur. PERIZON. MSS. nihil mutant. Placet tamen Perizonii *operaturus.*

54. *Patriae donavit*] Imo *fratribus*, ſi fides Aeliano. PERIZON. Mog. cum quibuſdam MSS. *retenta ſumma.* Aliquot etiam *quampluribus*. item *quod ipſe quodam volumine.* deleto, *in.*

55. *Siquidem nonaginta expletis annis*] Vide Petav. Rat. Temp. L. IV. p. 206. PERIZON. *Siquidem* delet Pariſ. quart. Pro *mirificum*. Harl. Leid. prim. quint. Ultraj. prim. *mirifice.* Sic *cupida fovit* pro *cupide* in quibuſdam MSS. L. VII. 6. 2. & alibi adjectiva pro adverbiis poſuit.

56. *Cum cibi capiendi cauſſa*] Simile de Nicia pictore refert Aelian. V. H. L. III. 31. ubi vide Schefferum. PERIZON.

57. *Sed eum Meliſſa, quam uxoris loco habebat, temperato inter ſtudia non interpellandi, ſed inediae ſuccurrendi officio dexteram ſuam neceſſariis uſibus aptabat*] *Eum* poſſis referre ad interpellandi, ſed quia ſequitur *dexteram ſuam* legendum omnino puto, *Ei.* Meliſſa aptabat ei ſuam ipſius dexteram in neceſſarios cibum capiendi uſus. PERIZON. *Eum* retinent ſcripti codices, ſed Bit. Barb. Leid. prim. & ſext. *dextera ſua.* unde licet conjicere legendum *eam*, ſcil. *manum Carneadis*; quod bene convenire videtur cum ſequentibus, *neceſſariis uſibus aptabat.* Re-

cte

cogitationibus inhaerens, manum ad menſam porrigere oblivifceretur. [57] Sed eum Meliſſa, quam uxoris loco habebat, [58] temperato inter ſtudia non interpellandi, ſed inediae ſuccurrendi, officio, dexteram ſuam neceſſariis uſibus aptabat. Ergo animo tantummodo vita fruebatur; corpore vero quaſi alieno & ſupervacuo circumdatus erat. Idem cum Chryſippo diſputa- Plin. xxv. 5. Gell.
turus, [59] helleboro ſe ante purgabat, ad exprimendum ingenium ſuum at- xvii. 15.
tentius, & illius refellendum acrius: quas potiones induſtria ſolidae laudis cupidis [60] efficit appetendas.

Quali porro ſtudio Anaxagoram flagraſſe credimus? qui [61] cum è diu- 6.
tina peregrinatione patriam repetiſſet, poſſeſſioneſque deſertas vidiſſet, [62] *Non* Plat Hippia majore.
eſſem, inquit, *ego ſalvus*, *niſi iſtae periiſſent*. [63] Vocem petitae ſapientiae Laërt. Aelian. V H. L. viii. 11.
com-

cte enim *dextra alterius ab altero neceſſariis uſibus aptari* videtur dici, cujus dextra menſae ab altero admovetur, vel potius, cum alter ſubinde, ut cibum capiat & manum ad menſam porrigat, admonetur. Ed. Mog. cum uno MS. *ſuis neceſſariis uſibus.*

58. *Temperato inter ſtudia animo*] Vox *animo* plane rejicienda eſt, à ludimagiſtro aliquo inepte aſſuta; quae item exulat è libris veteribus. PIGH. Exulat iſta vox etiam a noſtris. Recte. Perizonius dubitavit, an legendum eſſet *officia*, ut *temperato* abſolute ſit dictum. Sed mihi hoc videtur non neceſſe; & abnuunt MSS.

59. *Helleboro ſe*] Hoc factitaſſe eum, cum Zenone diſputaturum ſcribit Agellius Idem ſentit Plinius. Lapſus Valerii memorialis. Vel vitae tempora quam diverſa lege utriuſque vitam apud Diogenem. Varro Seſquiulyſſe: *Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis ſe cupis acris aceti.* lego: *è cupis acris aceti.* Varro non *elleborum*, ſed *acetum* facit purgamen Carneadis, quod alii Pythagorae adſcribunt, alii Chryſippo Fulgentius in Continentia Virgiliana *Elleborum* Chryſippo tribuit:

Ego vero Chryſippi ellebori rancidulo acore poſtpoſito. COLER.

Cum Chryſippo diſputaturus. Plinius xxv. 5. Carneadem *helleboro* ſe purgaſſe, cum libris Zenonis reſpondere vellet, ſcribit. Tantundem & Gellius xvii. 15 habet. Et videtur hic rurſus μνημονικὸν ἁμάρτημα eſſe noſtri. Nam & tempora vitae Carneadis & Chryſippi diſcrepant, ut ex utriuſque vita, quam Diogenes Laertius ſcripſit, apparet. VORST. Si error eſt, inde natus eſt, quod etiam contra Chryſippum ſcripſit, unde celebre illius dictum εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος οὐκ ἂν ἦν ἐγώ. Ad quem locum vide Menagium. Sed confer omnino etiam P. Baelium in dict. Hiſt. Crit. in V. *Carneade*, ad lit. E. ubi bene defendit Jonſium obſervantem alios perperam Chryſippo tribuere, quaſi ille ſe helleboro purgaverit.

60. *Efficit appetendas*] Ante Pighium legebatur *effecit appetendas* quod eſt in quinque MSS. in nonnullis deeſt *cupidis*.

61. *Cum è diutina peregrinatione patriam repetiſſet*] Antiquiores typis expreſſi, *poſt diutinam peregrinationem.* Pro quo Pighius ſcripſit *è diutina peregrinatione*; credo, quod in codd. MSS. ita reperiſſet. Codicum Brand. unus hanc, alter illam lectionem comprobat. Ceterum *e* & *ex* pro *poſt* uſurpari notum eſt. Livius Lib. iii. *Relatis quibuſdam ex magno intervallo caerimoniis.* Caeſar i. de B. C. *Provinciam ex praetura habuerat.* VORST. *Poſt diutinam peregrinationem.* Eſt hoc in Bit. prim. Leid. quint. Ultraj. prim Sed Leid. ſext. habet, ut edidit Pighius. reliqui delent praepoſitionem *e*. cum Mog

62 *Non eſſem, inquit, ego ſalvus, niſi iſtae periiſſent*] Pariſ. tert. *Non eſſem inquit, ſalvus, niſi iſtae periiſſent.* & ſic Copeſ. & Ultraj. prim. niſi quod pro *iſtae* habet *iſta*. Tum omnes fere *periſſent* contracte exhibent, ut nonnulli in fine *rediſſet*.

63. *Vocem petitae ſapientiae compotem*] MSS. quatuor, *o vocem*, ſed vide ſupra L. iii. 7. 5.

64. *Nam ſi praediorum potius, quam ingenii culturae vacaſſet, dominus rei familiaris inter penates manſiſſet, nec tantus Anaxagoras ad eos rediſſet*] Rectius MS. *Non tantus Anaxagoras.* ſic enim major in iis eſt oppoſitio, quam voluit Auctor. PERIZON. Reſcripſi quod pro-

compotem. [64] Nam, ſi praediorum potius, quam ingenii culturae vacaſſet, dominus rei familiaris intra penates manſiſſet, non tantus Anaxagoras ad eos rediiſſet.

7. Archimedis quoque fructuoſam induſtriam fuiſſe dicerem, niſi eadem illi & dediſſet vitam, & abſtuliſſet. Captis enim Syracuſis, Marcellus [65] machinationibus ejus multum ac diu victoriam ſuam inhibitam ſenſerat. Eximia tamen hominis prudentia delectatus, ut capiti illius parceretur, edixit; [66] pene tantum gloriae in Archimede ſervato, [67] quantum in oppreſſis Syracuſis, reponens. At is, dum [68] animo & oculis in terram defixis formas deſcribit, militi, qui praedandi gratia domum irruperat, ſtrictoque ſuper caput gladio, *quiſnam eſſet*, interrogabat, propter nimiam cupiditatem inveſtigandi quod requirebat, nomen ſuum indicare non potuit; ſed protracto manibus pulvere, [69] *Noli* inquit, *obſecro*, *iſtum diſturbare:* ac perinde qua-

Ann. urb. 541. Cic. de fin. v. & Verr. vi. Livius xxv. Plur. Marcell.

probabat Cl. Perizonius, & clanculum contra MSS. noſtrorum & olim typis expreſſorum auctoritatem mutarat Pighius. Ultraj. prim. *Ad nos rediſſet.* Ceterum Barneſius citans hunc locum, exhibet, *Nam ſi praediorum potius &c.* & in margine notat, ſe ita legere, non *praeſidiorum*, quod male hactenus obtinuit: Ut Britannicas quaſdam editiones hoc videatur invaſiſſe; nam quas ego vidi *praediorum* exhibent. vide eum in vita Euripidis p. xi. n. 13.

65. *Machinationibus ejus*] Praeter ceteros vide Plin. lib. vii. Silium lib. xiv. COLER.

66. *Pene tantum gloriae in Archimede ſervato, quantum in oppreſſis &c.*] Pro *quantum* MS. Cop. ſcribit, *quam.* Et ſolet hoc aliquando & reſpondere antecedenti *tantum.* De quo vide J. Fr. Gronovium ad Liv. L. xxvi. 1. *Non ab ira tantum, quae in nullam umquam civitatem juſtior fuit, quam quod urbs tam nobilis & potens &c.*

67. *Quantum in oppreſſis Syracuſis hoſtis reponens*] Libri manuſcripti vocem *hoſtis* non habent, & abeſſe poteſt. PIGH. *Hoſtis* adeſt in ſolis Ultraj. prim. Leid. ſec. & quart. ac Bit. prim. Ceteri omittunt cum Mog.

68. *Animo & oculis in terram defixis*] MSS. octo, *In terra defixis* & ſic Ed. Mog.

69. *Noli, inquit, obſecro iſtum circulum diſturbare*] Dictio *circulum* ex gloſſemate item irrepſit in contextum, ut ſcripti libri demonſtrant. Formas metricas traxiſſe eum in pulvere ſcribunt Livius, & Plutarchus; non determinate circulos. PIGH. *Noli, obſecro, iſtum diſturbare.* Aldus ediderat, *Noli obſ. iſtum circulum diſturbare.* Sed Pighius *circulum* expunxit, quod in MSS. id non apparet. Abeſt quoque ab uno cod. Brand. Referendum autem *iſtum*, ad pulverem de quo praedixit: in quo, ut Livius & Plutarchus ſcribunt, formas metricas, non ſpeciatim circulos, traxit. VORST. MS. habet *proſtracto* ideſt *proſtrato*, pro ſimplici enim *t* ſaepiſſime ſcriptum erat *ct.* Sed vulgatam praefero, niſi malis, *Monſtrato manibus pulvere*, & ſic melius intelligitur, quod abſolute ſequitur *iſtum*, nempe, *pulverem.* ex. 8. *Et quantula Socrati acceſſio iſta futura ſcientiae erat.* Malim ut in MSto *Socratis, & quantula acceſſio ſcientiae Socratis erat futura iſta arſ.* paulo poſt MS. habet. *ad addiſcendum.* PERIZON. *Protracto* tuentur MSS. e quibus ſeptem ſervant *iſtum circulum.* Harl. *iſtud.* ut paulo ante *iſta periſſent.* non habita ratione nominis praecedentis. Klokkius legebat, *ſed protractis a pulvere manibus.* Deinde Bit. prim. *negligens imperium.* Quatuor delent *ſuae.*

70. *Et quantula Socrati acceſſio iſta futura ſcientiae erat*] Perizonius nota proxima è MS. Copeſ. emendabat *Socratis*, quod invenio in octo aliis. Sed nihilo deterius eſt, quod exſtat in Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *Sed quantula Socrati acceſſio illa futura ſcientia erat?* nonnulli, *cum illa futura ſcientia erat.* an pro *tum?* nempe *ſera jam aetate.*

71. *Viliſſimum elementum*] Pudendo errore Oliverius hic *Viliſſimum* legit pro *utiliſſimum*, ex-

quaſi negligens imperii victoris, obtruncatus, ſanguine ſuo artis ſuae lineamenta confudit. Quo accidit, ut propter idem ſtudium modo donaretur vita, modo ſpoliaretur.

Socratem etiam conſtat aetate provectum fidibus tractandis operam dare coepiſſe, ſatius judicantem ejus artis uſum ſero, quam nunquam percipere. [70] Et quantula Socrati acceſſio iſta futura ſcientiae erat? ſed pertinax hominis induſtria, tantis doctrinae ſuae divitiis etiam Muſicae rationis [71] viliſſimum elementum accedere voluit. Ergo dum ad diſcendum ſemper [72] ſe pauperem credidit, ad docendum fecit ſe locupletiſſimum. 8. Plato Euthyd. Cic. Paeto. Jo. Sarisb. VIII.

Atque ut longae & felicis induſtriae quaſi in unum acervum exempla redigamus, Iſocrates nobiliſſimum librum, qui inſcribitur Παναθηναϊκὸς, quartum & nonageſimum annum agens, ita [73] ut ipſe ſignificat, compoſuit, opus ardentis ſpiritus plenum. Ex quo apparet, ſeneſcentibus membris eruditorum, intus animos induſtriae beneficio florem juventae retinere. [74] Neque 9. Cic. Catone.

exponens Muſicen earum rerum eſſe, quae ſunt inferioris & materiae levioris: recte ergo dixit *viliſſimum elementum.* Si Oliverius auctoris mentem attendere voluiſſet, qui Socratis induſtriam laudare vult, quod poſt omnium Philoſophiae partium acquiſitionem, Muſicen tanquam colophonem omnium adjungere non neglexerit, non ita ineptiviſſet, ſed credo Muſices ſuavitatem illi parum notam fuiſſe. GLAREAN. *Utiliſſimum elementum.* Retraho vocem marginalem *viliſſimum elementum*, quam & lib. Dan. habet. Quota enim Muſicae pars, fidibus ludere? COLER. *Muſicae rationis viliſſimum elementum.* Aldus & hunc ſecutus Pighius ediderant, *Muſ. rat. utiliſſimum elementum.* At Colerus legendum putat *viliſſimum*; quod ut diverſam lectionem Pighius, in margine notaverat: quod in cod. P. Dan. id repererit, & fidibus canere viliſſima Muſicae pars ſit. Et ſane *viliſſimum* uterque etiam cod. Brand. habet. VORST. *Viliſſimum elementum.* Recte puto. Thyſius neſcio unde habet *utiliſſimum.*. Eſt magna incuria, quae fraudi fuit Guyeto, ut ad eam editionem notaret legendum ſibi videri *inutiliſſimum.* Perperam *elementum* explicuit Guyetus μελέτην *ſtudium.* Horat.

Reſtat ut his ego me ipſe regam, ſolerque elementis. GUDIUS.

Utiliſſimum dederat Pighius & alii. Sed *viliſſimum* omnes fere MSS. praeferunt cum Ed. Mog. Ven. Mediol.

72. *Se pauperem credidit*] MSS. quinque hîc delent, *ſe*; quinque alii contra omittunt poſtea ante *locupletiſſimum.*

73. *Ut ipſe ſignificat*] Sic primus edidit Pighius, quum antea legeretur, *Ita ut ipſe ſignificat*, quod undecim confirmant MSS. Porro παναθηναϊκὸς in MSS. partim deerat, loco vacuo relicto, quod etiam factum in Ed. Mog. partim ſcriptum erat notis, quas aſſequi vix quiſquam plane poſſit, in iis certe, quos ego vidi. Παναθηναϊκὸν tamen recte ſcribi apparet ex ipſis Iſocratis verbis non longe ab initio. Ἡγοῦμαι γὰρ οὐχ ἁρμόττειν, οὔτε τοῖς ἔτεσιν τοῖς ἐννενήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὧν ἐγὼ τυγχάνω γεγονώς, οὔθ' ὅλως τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν, ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἔτι λέγειν.

74. *Neque hoc ſtylo terminos vitae ſuae clauſit*] *Stylus* pro ipſa ſcriptione. Vult igitur, Iſocratem non ſtatim deceſſiſſe, cum librum illum ſcripſiſſet; ſed aliquandiu adhuc ſuperfuiſſe. VORST.

75. *Admirationis ejus fructum quinquennio percepit*] Ipſum librum Iſocratis *admirationem* vocat; quod homines illum ut à grandaevo ſcriptum & ſumma tamen ſapientia refertum admirarentur. Sic & quod amamus, *amor*, & quod odio proſequimur, *odium*, & de quo gaudemus, *gaudium* dicitur. Porro *quinquennio* eſt pro *quinquennium*; eaque voce ſignificatur, quanto tempore poſt ſcriptum librum iſtum ſuperſtes fuerit, ſuaeque induſtriae fructum ceperit. Cicero Cat. M. *Eum librum qui*

que hoc ſtylo terminos vitae ſuae clauſit. namque [75] admirationis ejus fructum [76] quinquennio percepit.

10. Laërtius. Lucianus. Macrobius. Suidas. [77] Citerioris aetatis metas, ſed non parvi tamen ſpatii, Chryſippi vivacitas flexit. nam [78] octogeſimo anno coeptum, undequadrageſimum λογικῶν exactiſſimae ſubtilitatis volumen reliquit. Cujus ſtudium in tradendis ingenii ſui monimentis tantum operae laboriſque ſuſtinuit, ut ad ea, quae ſcripſit, penitus cognoſcenda, longa vita ſit opus.

11. Cic. Acad. 1. Laërt. Lucian. Suidas. Te quoque, Cleanthe, [79] tam laborioſe haurientem, & tam pertinaciter tradentem ſapientiam, numen ipſius induſtriae ſuſpexit, cum adoleſcentem [80] quaeſtu extrahendae aquae nocturno tempore inopiam tuam ſuſtentantem, diurno [81] Chryſippi praeceptis percipiendis vacantem, eundemque [82] ad undecenteſimum annum attenta cura erudientem auditores tuos, vide-

qui Panathenaicus dicitur, quarto & nonageſimo anno ſcripſiſſe dicitur, vixitque quinquennium poſtea. VORST. Inepte Vorſtius exponit *admirationem* ipſum librum; ut *amor* ponitur pro *amica*. PERIZON.

76. *Quinquennio percepit*] Octavum & nonageſimum annum illum impleviſſe tradidit Quintil. L. III. Inſt. c. 1. PERIZON.

77. *Citerioris aetatis metas*] Ita legere malo, quam ut Pighius, Colerus & Thyſius edidere, *citeriores aetatis metas*. Habet ita uterque cod. Brand. MS. & antiquiores typis expreſſi. Ait igitur, citerioris quidem aetatis, ſed non parvi ſpatii tamen metas vivacitatem Chryſippi flexiſſe, id eſt, Chryſippum non tot quidem annos vixiſſe, quot Iſocrates vixit; ſed ſatis multos tamen & ipſum vixiſſe. *Citerior aetas* idem quod *brevior*. *Meta* hic pro termino ſeu fine; & *metas flectere* pro ad terminum & ad finem pervenire; idque per metaphoram. Proprie enim *metas flectere* dicebantur, qui in certamine Olympico, cum ad metam perveniſſent, circa eam currum flectebant. VORST. *Citerioris.* Habent omnes quas vidi Edd. & MSS. Cop. uterque Ultraj. cum aliquot Leid. de ceteris nihil poſſum adfirmare.

78. *Octogeſimo anno coeptum*] Atqui ſeptuaginta tres vixiſſe tantum ſcribunt Laërtius & Suidas. CORRAD. *Coeptum ante quadrageſimum λογικῶν.* Melius in veteribus libris: *Coeptum undequadrageſimum.* De Chryſippi libris, vide quae Diogenes Laertius. PIGH. *Nam octogeſimo anno coeptum, undequadrageſimum λογικῶν exactiſſ. ſubtilit. volumen reliquit* ita quidem informavit iſta Pighius; cum editum ante ab Aldo eſſet *ante quadrageſimum.* Quid igitur iſta ſibi volunt? An ſenſus erit, Chryſippum reliquiſſe volumen λογικῶν undequadrageſimum; ipſumque hoc undequadrageſimum volumen anno aetatis Chryſippi octogeſimo fuiſſe coeptum? Atqui non eſt veriſimile de ſolo undequadrageſimo volumine Chryſippi Valerium aliquid dicere voluiſſe. Quod Aldus edidit ſic, *Octogeſimo anno coeptum ante quadrageſimum λογικῶν volumen reliquit*, τὸ *quadrageſimum* non ad numerum libri, ſed ad annum aetatis Chryſippi pertinet. Quod quidem & concinnius videtur. Sed pro *ante quadrageſimum* tamen legendum puto non *undequadrageſimum*, ut Pighius volebat, ſed *undequadrageſimo.* Et ad hunc modum in uno cod. Brand. manifeſte ſcriptum, *Octogeſimo anno, coeptum quadrageſimo, λογικῶν volumen reliquit.* VORST. *Nam octogeſimo anno coeptum unde quadrageſimum λογικῶν exactiſſimae ſubtilitatis volumen reliquit.* Sic & MS. niſi quod *volumen* omiſit. Et recte videtur ita Pighius conſtituiſſe, melius certe quam Vorſtius legens, *unde quadrageſimo* nempe *anno.* Cui enim credibile fieri poteſt, hominem, qui tam multa ſcripſit, *ut ad ea penitus cognoſcenda longa vita ſit opus*, librum unum plus quadraginta annis ante coepiſſe, quam abſolverit? Quia vero tam multa ſcripſit, non male hoc ipſius undequadrageſimum volumen vocat. Niſi forte longa vita opus ad ea cognoſcenda, quia nimis docte & obſcure ſcripta. De multitudine ſcriptorum Chryſippi vide auctorem vitae Perſii & Dion. Caſſium in fine Lib. LXII. PERIZON. Plus ſeptingentos libros eum ſcri-

deret. Duplici enim labore unius ſaeculi ſpatium occupaſti, incertum reddendo diſcipulusne an praeceptor eſſes laudabilior.

Sophocles quoqueglorioſum cum rerum natura certamen habuit; [83] tam benigne mirifica illi opera ſua exhibendo, quam illa operibus ejus tempora liberaliter ſubminiſtrando. Prope enim centeſimum annum attigit, ſub ipſum tranſitum ad mortem Oedipode Coloneo ſcripto. Qua ſola fabula omnium ejuſdem ſtudii poëtarum [84] praeripere gloriam potuit. [85] Idque ignotum eſſe poſteris [86] filius Sophoclis Iophon noluit, ſepulcro patris, quae retuli, inſculpendo. 12. Cic. Catone Infra ix 12. 5. Lucian. Macrob.

Simonides vero poëta *octogeſimo anno & [87] docuiſſe ſe carmina & in eorum certamen deſcendiſſe* ipſe gloriatur. nec fuit iniquum, illum voluptatem ex ingenio ſuo diu percipere, cum eam omni aevo fruendam traditurus eſſet. 13. Vix. an. 89. Suidas.

[88] Jam

ſcripſſe teſtatur Laërtius. Ceterum MSS. Harl. Bit. prim. Leid. ſec. habent *ante quadrageſimo.* quint. & ſext. *antequadrageſimum.* tert. ſept. Ultraj. uterque & Ed. Mog. *unde quadrageſimo. undequadrageſimum* equidem praetulerit. Id velle videtur librum τῶν λογικῶν coeptum anno octogeſimo perduxiſſe tamen eum ad undequadrageſimum volumen. ut in Copeſ. ita etiam in Pariſ. tertio deerat, *volumen.*

79. *Tam laborioſe haurientem*] Alludit ad τὸ φρεάντλης. GUYET.

80. *Quaeſtu aeque exhauriendae*] Οἱ ὑδροφοροῦντες erant viliſſimi & ſordidiſſimi homines. Aelian. V.H. L. IX. 17. PERIZON.

81. *Chryſippi praeceptis percipiendis vacantem*] Obſervavit jam dudum Oliverius Diog. Laërt. *Chryſippum Cleanthis diſcipulum* facere, contra quam faciat Valerius. Et quemadmodum Diogenes ita Lucian. quoque Cleanthem Zenonis diſcipulum dicit fuiſſe, in Μακροβίοις p. 640. Ed. Salm. Perizonius jubet videre Simſon. Chron. ad A 3741.

82. *Ad centeſimum*] Contra ſcribit Cicero Acad. lib. II. & Suidas. COLER. *Ad undecenteſimum annum.* Harl. *Abunde centeſimum.* Barb. prim. *ad unum centeſimum.* Leid. ſext. *ad quartum & centeſimum.* Lucian. loco citato. Ἐννέα καὶ ἐνενήκοντα ἔτος γεγονὼς ἔτη.

83. *Tam benigne mirifica illi opera ſua exhibendo*] Ita legendum videtur; & habent ita veteres typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. At Aldus edidit ſic, *Tam benigne mirifica opera illa ſua exhibendo:* eumque Pighius & alii ſunt ſecuti. Verum *illi* legendum eſſe vel vox *exhibendo* oſtendit, quippe quae vocem dativi caſus omnino requirit. VORST. *Tam benigne mirifica illi opera ſua exhibendo.* Sic Mediol. & Aſcenſ. Sed Mog. *Tam benigne mirifica illa opera ſua exhibendo.* Ven. Aldus & ceteri, *tam benigne ille mirifica opera ſua exhibendo. Benigne illa mirifica* eſt in MSS. quatuor. Sed Leid. quart. *benigne mirifica illi.* quod bene reſtituiſſe Vorſtium Perizonius monebat. Poſtea *Coloneo* in quibuſdam MSS. deeſt, in aliis videtur Graece ſcriptum fuiſſe.

84. *Praeripere gloriam*] Antigonam & Electram prae ceteris laudat Dioſcorides Poëta Epigrammatarius. Laërtius: Συνεπλήρωσεν τὴν τραγῳδίαν. COLER.

85. *Idque ignotum poſteris*] Forte, *Id quod ignotum poſteris?* PERIZON.

86. *Filius Sophoclis noluit Sophon*] Legendum *Filius Sophoclis Iophon noluit.* Ita eum appellat Suidas, Ἰοφῶν (inquit) Ἀθηναῖος τραγικὸς, υἱὸς Σοφοκλέους τοῦ τραγῳδοποιοῦ γνήσιος ἀπὸ Νικοστράτης. Aſtipulatur Suidae Laërtius. PIGH. *Filius Sophoclis Iophon.* Nomen iſtud filii Sophoclis reſtituit Pighius ex Laërtio & Suida. Quorum hic ita: Ἰοφῶν Ἀθηναῖος τραγικὸς, υἱὸς Σοφοκλέους τοῦ τραγῳδοποιοῦ γνήσιος ἀπὸ Νικοστράτου. Ceterum libri tam MSS. quam typis expreſſi habent *Filius Sophoclis Sophon* VORST. *Sophon* etiam eſt in MSS. noſtris, conſtanti errore.

87. *Docuiſſe ſe carmina*] *Se* deeſt in Cop. Ultraj. ſec. Pariſ. tert. & Ed. Mog.

88. *Jam Solon*] Sic Pighius: Priores *Nam* ediderant, quod eſt in plurimis MSS. nonnulli tamen *jam* habent, ut ſolent haec

ſubin-

14. Cic. Catone. Plat. Lachet. & de rep. VII.

[88] Jam Solon quanta induſtria flagraverit, & verſibus complexus eſt, quibus ſignificat [89] ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere, [90] & ſupremo vitae die confirmavit. [91] qui aſſidentibus amicis & quadam de re ſermonem inter ſe conferentibus, [92] fatis jam preſſum caput erexit; interrogatuſque, *quapropter id feciſſet*, reſpondit: *Ut cum iſtud, quicquid eſt*, [93] *de quo diſputatis, percepero*, [94] *moriar.* Migraſſet profecto ex hominibus inertia, ſi eo animo vitam ingrederentur, quo eam Solon egreſſus eſt.

15. Cic. Catone. VII. Plut. & Nep. in vita.

Quam porro [95] induſtrius Themiſtocles, qui maximarum rerum cura diſtrictus, [96] omnium tamen civium ſuorum nomina memoria comprehendit, [97] per

ſubinde confundi, & antea monuimus.

89. *Se quotidie*] Verſum illum Solonium ſpectant haec:

Αἰεὶ γηράσκω πολλὰ διδασκόμενος. COLER.

90. *Et ſupremo vitae die confirmavit*] Barb. prim. *ſummo die vitae.*

91. *Quum aſſidentibus amicis*] A Pighio hoc eſt. Edd. vetuſtiores praeferunt, *quod aſſidentibus.* & ſic uterque Ultraj. & Leid. quint. & ſext. ſed Harl. Pariſ. tert. *qui aſſiſtentibus.* Pariſ. quart. Bit. Barb. prim. *qui aſſidentibus.* Leid. prim. *quia aſſidentibus.* reliqui *quum aſſidentibus.* Deinde *ſermonem* omittit Leid. ſext.

92. *Fatis jam preſſum caput erigeret*] Pighius *erigeret* edidit pro *erexit*, ut ipſe editum invenerat, & noſtri certe MSS. confirmant. Sed hoc faciendum ei videbatur, ut melius reſponderet τῷ, *quum*, pro quo, ut plerique habent MSS. *qui* malui & repoſui.

93. *De quo jam diſputatis*] *Jam* praeter omnem neceſſitatem, & contra MSS. & vetuſtiorum Editionum auctoritatem atque exemplum a Pighio inſerctum expellendum putavi.

94. *Moriar*] Aliter narrat haec Aelian. apud Stob. COLER. *Si eo animo vitam ingrederemur, quo eam Solon egreſſus eſt.* MS. *Si eo animo vitam ingrederentur, quo Solon egreſſus eſt*, recte quod *eam* omiſit. PERIZON. *Eam* Noſtri retinent. Quamquam facile quoque paterer, ſi abeſſet. Sed undecim exhibent cum omnibus Pighio antiquioribus *ingrederentur.* Quod cur ferri non potuit?

95. *Induſtrius*] Pariſ. tert. *Induſtrioſus.* Barb. ſec. *induſtrioſius.*

96. *Omnium tamen civium ſuorum nomina memoriter comprehendit*] Similiter Spartian. de Hadriano cap. 20. *Nomina plurimis ſine nomenclatore reddidit, quae ſemel & congeſta ſimul audiverat, ut nomenclatores ſaepius errantes emendaverit. Dixit & veteranorum nomina quos aliquando dimiſerat.* PERIZON.

97. *Per ſummam namque iniquitatem patriae pulſus*] In manuſcriptis, *Per ſummamque iniquitatem.* Recte. nam copula requiritur, non cauſalis, ut Grammatice loquar. PIGH. *Namque* eſt in Harl. pauculi, *per ſummam iniquitatem.* reliqui, cum Mog. *per ſummamque iniquitatem.* Harl. & Leid. quart. *qui per ſummam.*

98. *Priuſquam in conſpectum ejus veniret*] Codices Brand *in conſpectu.* Nec aliter veteres typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. Nec novum id eſt, motum ad locum caſu etiam ſexto deſignari; ut contra motus in loco caſu etiam quarto deſignatur. VORST. *In conſpectu* equidem reperi in MSS. tredecim. & Mog. Ed.

99. *Perſico ſermoni*] Cuique genti ſua lingua in precio. Hinc nota: animos exterorum haud facile devinciri, niſi vinculo illo humanae ſocietatis, lingua dico conciliatrice. COLER. *Perſico ſermoni ſe aſſuefecit.* MSS. tredecim *Perſico ſermone ſe aſſuefecit.* Caeſ. L. IV. B. Gal. 1. *Quod a pueris nullo officio aut diſciplina aſſuefacti nihil omnino contra voluntatem faciant.* Similiter etiam *adſuetus* cum ſexto caſu jungitur. Conſule, quos citat Cl. Duker. ad Flor. L. 1. 1. 7. Quare hic MSS. ſequi malui.

100. *Ut labore parta commendatione*] Sic MSS. Ed. Mog. & Mediol. Aldina 1534. ſed duae priores 1512, & 1514. cum utraque Ven. & Colinaeo, *ut laborem parta commendatione.* Unde Aſcenſ. *per laborem parta commendatiene*, quod ſecuti ſunt Gryphii, & Rob. Stephanus. Pighius *labore parta commendatione*, reſtituit.

1. *Sonum vocis adhiberet*] Leid. ſec. ſext. Pariſ. tert. *Sonum vocis exhiberet.* Sed *adhibere*, frequens ſatis pro praebere, exhibere, Curt. L. IX. 2. 25. *Vos modo animos mihi plenos alacritatis & fiduciae adhibete.* Plin. L. I.

[97] per ſummamque iniquitatem patria pulſus, & ad Xerxem, quem paullo ante devicerat, confugere coactus, [98] prius quam in conſpectum ejus veniret, [99] Perſico ſermone ſe aſſuefecit: [100] ut labore parta commendatione, regiis auribus familiarem & aſſuetum [1] ſonum vocis adhiberet. Quintil. L. xi. Inſt. 2.

Cujus utriuſque induſtriae laudem duo reges partiti ſunt; [2] Cyrus omnium militum ſuorum nomina; Mithridates duarum & viginti gentium, quae ſub regno ejus erant, [3] linguas ediſcendo. Ille, ut ſine monitore exercitum ſalutaret: hic ut eos quibus imperabat, ſine interprete alloqui poſſet. 16. Plin. vii. 24. Quint. xi. 24. Solinus. Gell. xvii. 17. Ammian. xvi.

L. i. Epiſt. 12. *Adhibe ſolatia mihi.*

2. *Cyrum omnium militum ſuorum nomina*] Parum credibile hoc; quamvis & Plinius tantundem habeat. Sufficit ſi τῶν ὑφ' αὐτῷ ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα ſciverit: id quod ex Xenophontis Cyrop. lib. v. colligi videtur. Fuit autem Cyrus minor. VORST. Vide omnino Muret. L. iii. Var. Lect. i. PERIZON. ubi obſervat idem, quod hic Vorſtius dicit, vir ille Eruditiſſimus. Sed non, ut per ſupinum errorem, illud Cyro minori tribuat, ut bonus Vorſtius facit, quem credas Κυροπαιδείαν Xenophontis numquam inſpexiſſe, cum ibi de Cyro minore agi credit. Locus Xenophontis eſt Lib. v. p. 132. Ed. Pariſ. Ceterum idem quoque notaverat Brodaeus Lib. ix. Miſc. c. 23.

3. *Linguas ediſcendo*] MSS. tres. *Addiſcendo.* Klokkius pro *ſine monitore* legit, *ſine nomenclatore.* Sed ſic quoque Plinium loqui in Paneg. c. 23. *Quod equeſtris ordinis decora honore nominum ſine monitore ſignares*, Perizonius notabat. *Sine interprete.* Similia de Cleopatra refert Plutarch. in Antonio p. 676. PERIZON.

CAPUT VIII.

DE OTIO LAUDATO.

In Romanis.	In Externis.
1. *P. Aemiliano & C. Laelio.*	1. *Socrate Athenienſi.*
2. *Q. Mucio Scaevola Augure.*	2. *Achille Homerico.*

[1] Otium, quod induſtriae & ſtudio maxime contrarium videtur, praecipue ſubnecti debet: [2] non quo evaneſcit virtus; ſed quo recreatur.

1. *Otium quod induſtriae, & ſtudio maxime contrarium videtur, praecipue ſubnecti debet*] In Cauchiano, Colonienſi aliiſque, *Et maxime ſtudio contrarium videtur, ſubnecti breviter debet.* PIGH. *Otium, quod induſtriae & ſtudio maxime contrarium videtur, praecipue ſubnecti debet.* Ita legendum ſine dubio; non ut Pighius ex quibuſdam codd. ſcripſit, *Otium induſtriae & maxime ſtudio contr. videtur, ſubnecti breviter debet.* Habent ita antiquiores typis expreſſi omnes, & Brandeb. MSS. Recte habet quod *induſtriae & ſtudio maxime contrarium otium videri* ſcribit. Recte item, quod *induſtriae & ſtudio praecipue otium ſubnecti debere* addit. VORST. Confirmant hoc codd. noſtri, e quibus tamen unus atque item alter habent, *quod praecipue induſtriae & ſtudio maxime contrarium videtur ſubnecti debet.*

tur. [3] Alterum enim etiam inertibus vitandum: alterum ſtrenuis quoque interdum appetendum eſt. Illis, [4] ne proprie vitam inertem exigant: his ut tempeſtiva laboris intermiſſione ad laborandum fiant vegetiores.

1. Par verae amicitiae clariſſimum Scipio & Laelius, cum amoris vinculo, tum etiam omnium virtutum inter ſe juncti ſocietate, ut actuoſae vitae iter aequali gradu exequebantur, [5] ita animi quoque remiſſioni communiter acquieſcebant. Conſtat namque eos Cajetae & Laurenti [6] vagos littoribus conchulas & calculos lectitaſſe: idque ſe [7] L. Craſſus ex ſocero ſuo [8] Q. Scae-

Cic. de Or. II. Horat. II. Sat. I.

2. *Non quo evaneſcit virtus, ſed quo recreatur*] An ſcribendum? *Non quo evaneſcat virtus, ſed quo recreetur.* GUYET.

3. *Alterum enim etiam*] In aliquot MSS. deeſt *enim.*

4. *Ne proprie vitam inertem exigant*] Vox *proprie*, abeſt in Wincheliano, Colonienſi & Cauchiano, in quibus ita, *Ne vitam enervem exigant.* PIGH. *Vitam enervem*] Nam ut ait Euſebius Σῶμα ἀργίη τήκει. COLER. *Illis ne proprie vitam inertem exigant.* Ita Aldus ediderat. Nec multum diſcrepant editiones Mart. Herbip. & Chalcoc. Tantum enim pro *proprie* habent *propriam.* At Pighius *proprie* plane expunxit; proque *inertem* ſcripſit *enervem*: quod in tribus codd. ita reperiſſet. Verum ſive *proprie*, ſive *propriam* ſcribatur, ſatis commoda vox eſt. Notum enim *proprium* & pro *perpetuo* poni: qua de re & ſupra alicubi monuimus. Codicum Brand. uterque habet *proprie*; & pro *inertem* unus *enervam.* VORST. Leid. prim. ſext. ſept. *Ne propriae vitae inertiam exigant.* ſec *Ne proprie vita inhertia tranſigant.* Harl. uterque Pariſ. *Ne prope vitam inertem exigant.* Cop. Ultraj. prim. *ne proprie vitam inertem tranſigant.* Sed Ultraj. *inervem* habet pro *inertem.* Ultraj. ſec. Barb. prim. Mog. Ed. *ne propriam vitam inertem exigant.* Bit. prim *ne prope vitam enervem erigant.* Leid. quint. *ne propriam vitam enervem exigant.* Ed. Mediol. Aſcenſ. *ne propriam vitam inertem exigant.* Ven. Ald. Colin. *ne proprie vitam inertem exigant.* Gryph. Steph. *ne prope vitam inertem exigant.* Equidem fateor me non intelligere totum hoc, *Alterum vitandum eſt inertibus, ne proprie vitam inertem tranſigant.* Et *proprie* ita poſitum pro *perpetuo* accipi poſſe, nemini, credo, Vorſtius perſuaſerit. Placet magis, *Ne proprie vitam enervem exigant*, i. e. *ne exigant vitam, quae proprio nomine enervis vocanda ſit*, non *iners* tantum. Eſt enim plus *enervis*, quam, *iners.* Sen. Thyeſt. 126.

Ignave, iners, enervis, & (quod maximum
Probrum tyranno ſummis in rebus reor)
Inulte.

Et credibilius eſt *enervem*, in *inertem* a librariis mutatum eſſe quam contra. de uſu vocis *proprie* hac ſignificatione, vide quae infra habet Perizon. L. VIII. 9. 2.

5. *Ita animi quoque remiſſioni communiter acquieſcebant*] MSS. *remiſſione* Hoc eſt, In remiſſione animi, quando animum remittebant. ſic VIII. 13. ext. 1. *ſenectute* pro in ſenectute. Sed & VIII. 9. ext. 2. *oratione* pro orationi. PERIZON.

6. *Vagas littoribus conchulas & calculos lectitaſſe*] In Wincheliano, *conchulas & umbilicos.* Nec male meo judicio, nam altera vox hujus eſt gloſſema perperam inſertum contextui Valeriano. Librarii non intelligentes vocabulum, ejus loco interpretationem ſcribere maluerunt. Deſumptum enim ex Cicerone hoc exemplum, qui de Orat. lib. II. ait, *Ita ſolet narrare Scaevula conchas eos & umbilicos ad Cajetam & Lucrinum legere conſueviſſe. Umbilicos* a forma vocat parvos ac rotundos calculos in littore ſparſos. Si credendum collegii Atrebatenſis exemplari, Valerius *non umbilicos*, ſed *obeliſcos* dixit; atque ab obelorum ſimilitudine ſic appellaſſe videtur teretes & oblongos lapillos, non ſecus ac rotundos Cicero *umbilicos.* Quae lectio non minus arridet, quam Wincheliana. Diſcrepant in nominandis locis hi auctores, niſi in alterutro ſit error, *Cajetam* & *Laurentum* prodit Valerius: pro *Laurento Lucrinum* Cicero. Qui locus *Cajetae* vicinior eſt. PIGH. *Et umbilicos.* Lib. Dan *obilicos.* Edit. Venet. *calculos.* Sed vera omnino lectio vulgata: Umbilici ſunt calculi quidam nitidiores. unde & libros olim iis decorabantur. Martialis lib. I.

Nec umbilicis cultus atque membrana.

Et

8 Q. Scaevola, qui gener Laelii fuit, audiſſe ſaepenumero praedicavit.

9 Scaevola autem quietae remiſſionis eorum certiſſimus teſtis, optime pila luſiſſe traditur: quia videlicet ad hoc 10 diverticulum animum ſuum forenſibus miniſteriis fatigatum, transferre ſolebat. 11 Alveo quoque & calculis vacaſſe interdum dicitur; cum bene ac diu jura civium, & caerimonias Deorum ordinaſſet. 12 ut enim in rebus ſeriis Scaevolam, ita in ſcurrilibus luſibus hominem agebat: quem rerum natura continui laboris patientem eſſe non ſinit. 2.

Ex-

Et alibi paſſim Plinius ubi de margaritis: *Et aliis convenit non oportere perforare quorum ſit abſoluta bonitas, umbilicis ſtatim ex auro capita capientibus.* COLER. *Cajetae & Laurenti vagas littoribus conchulas & umbilicos lectitaſſe.* Antiquiores editiones pro *umbilicos* habent *calculos.* Sed Pighius pro *calculos* ſcripſit *umbilicos*; quod in cod. Wincheliano id reperiſſet. Et confirmatur lectio haec eo, quod Cicero lib. II. de Orat. eadem de re agens ſcribit: *Ita ſolet narrare Scaevola, conchas eos & umbilicos ad Cajetam & Lucrinum legere conſueviſſe.* Ceterum *umbilicos* Pighius & Colerus putant parvos & rotundos calculos eſſe, à forma ita dictos. At Schottus lib. III. Obſerv. c. 21. & Buchnerus ad Lexicon Fabri cochleae marinae ſpeciem eſſe exiſtimant. VORST. *Conſtat namque eos Cajetae & Laurenti vagas littoribus conchulas lectitaſſe.* Conchulae jacebant in ſicco littore, nec enim ingrediebantur aquam, ut eas lectitarent. Quomodo ergo *conchulae* poterant *vagae* dici. Lege omnino cum cod. Copeſ. *vagos*; ipſi enim vagabantur per littora quaerendo conchulas. PERIZON. Primum *Vagos* invenio in omnibus Edd. & MSS. ſeptem. tum in ſolo Leid. quinto eſt *umbilicos.* ceteri cum omnibus Edd. habent *& calculos.*

7. *P. Craſſus*] Non P. ſed *L. Craſſus* Q. Scaevolae gener fuit, ut ex Ciceronis Lib. I. de Oratore, & ex libro de claris oratoribus plane colligitur. GLAREAN. *P. Craſſus, Lucius* dicebatur non *Publius.* CORRAD. Nempe Edd. antiquae. *P.* exhibent, & ſic MSS.

8. *Q. Scaevolae*] Vereor ne ponat Q. pro P. qui id feciſſe dicitur lib. I. de Orat. cum Q. ſit teſtis remiſſionis. CORRAD.

9. *Scaevola*] Confundit hic Auctor duos Scaevolas. Fuit enim hic Pontifex, ut & patet cum dicit, *eum cerimonias Deorum ordinaſſe*, & tamen hunc *Augurem* facit *Laelii generum, L. Craſſi ſocerum.* vide Cic. de Amic. cap. I. De Scaevola & ejus memoria in luſu duodecim ſcruporum vide Quintil. L. XI. cap. 2. & Paul. Colomeſium p. 272. PERIZON.

10. *Diverticulum*] *Avocamentum* dicit Plin. in Paneg. c. 82. PERIZON.

11. *Aleae quoque & calculis vacaſſe interdum dicitur*] In Campenſi, Gemblacenſi, Wincheliano, & Atrebatenſi melius; *Alveo quoque & calculis.* Nam alea inhoneſta eſt. PIGH. *Alveo quoque & calculis vacaſſe. Alveo* ſcripſit Pighius è quatuor codd. cum Aldus & alii edidiſſent *aleae.* Codices Brand. id quod Pighius reſcripſit confirmant. VORST. MSS. Septem *aleis quoque.* Ultraj. ſec. Leid. tert. quart. Mog. *aleae.* Leid. ſext. *balneo.* ſec. *alea.* ſed quint. *Alveo.* Cic. de Senect. cap. 16. *Nobis ſenibus ex luſionibus multis talos relinquant & teſſeras.* Quod quantum diſtat ab *alea*? Suetonius certe in Auguſto. cap. 72. jungit *talos jacere & forum aleatorium calfacere.* Quare *aleae* damnare vix auſim.

12. *Ut enim in rebus ſeriis Scaevulam; ita & in ſcurrilibus luſibus hominem agebat*] Quomodo? *ſcurrilibus* ne *luſibus* delectabatur Scaevula vir graviſſimus? Sane ſuſpectus eſt locus. Scripti libri quinque *in ſcenis luſibus* produnt. Pulmannianus, *inſenis.* Conjice lector quid eſſe velit. Forte legendum, *inſeriis luſibus*, id eſt, non ſeriis. Adfuit interpres, qui *puerilibus* explanavit, quod deinde mutatum in, *ſcurrilibus.* PIGH. *Scurrilibus.* Liber Dan. *Sceais.* alii: *ſcenis luſibus.* Neſcio quid inde exſculpam. COLER. *In ſcurrilibus luſibus hominem agebat.* Ita veteres typis expreſſi, & unus item MS. Brandeb. Alter pro *in ſcurrilibus* habet *in ſcenis*; ſed ita ut initio videatur ſcriptum fuiſſe *in ſcenibus.* Sed & Pighius in aliquot codd. invenit *in ſcenis luſibus*; & in uno *inſenis.* Unde ille conjicit legendum eſſe *inſeriis luſibus*; ut *inſeriis* ſit pro *non ſe-*

riis,

Externa.

1. Equitare in arundine longa. Hor. II Sat. 3. Aelian. V. H XII. 15. Sariſb. VIII. 12.

Idque vidit, cui nulla pars ſapientiae obſcura fuit, Socrates: ideoque non erubuit tunc, cum interpoſita arundine cruribus ſuis, cum parvulis filiolis ludens [13] ab Alcibiade riſus eſt.

2. Homerus quoque, ingenii coeleſtis vates, non aliud ſenſit, vehementiſſimis

riis. Liber P. Dan. ut Colerus teſtatur, habet *in ſcaeis luſibus.* Satis apparet, *ſcurrilibus* minime genuinum, proque eo aliud legendum eſſe. Janus Rutgerſius legendum putat *in ſenilibus luſibus*, vel *in ſenis*, aut *in ſenii luſibus*: quia, ut Sidonius dicat, alea ſenum oblectamentum, ut pila juvenum. Vide lib. II. Var. lect. c. 12. Et ſane conjectura illa prior juvatur eo, quod in uno cod. Brandeb. initio ut dixi, ſcriptum fuit: *in ſcenibus.* VORST. *ut enim in rebus ſeriis Scaevolam, ita in ſcurrilibus luſibus hominem agebat, quem rerum natura continui laboris patientem eſſe non ſinit.* Locus fere conclamatus, & ſane aperte corruptus. *Scurrile* eſt ex putida gloſſa ortum. Propiorem genuinae lectionis eſſe putem vocem, quam habent alii codd. *in ſcaenis*, vel *ſcenis.* Ex quo mihi levi ſane mutatione legendum videtur, *ita in caenis & luſibus hominem agebat.* ſane *in coenis non Scaevolam agebat*; *ſed hominem*, aeque ac in luſibus. & *in coenis* aeque aſſiduus hominum labor aliquantum interrumpitur. Dices nihil praeceſſiſſe *de coenis.* Fateor ſane, & eam corruptionis cauſſam eſſe cenſeo, dum alii *ſcenis* alii *ſenis*, alii epitheton inde formarunt. Verum ponit aliquando auctor in epilogo Exempli, de quo nihil praeceſſit, ſed quod convenit cum ea re, quam dixit. Accedit, quod hi luſus fere continuo a coena aut inter coenam ludebantur, excepta tamen pila. Commode igitur conjungit *coenas* & *luſus*; quia in *coena* praecipue, haud dubie iis ſolebant indulgere, *alveo* nempe *& calculis.* Quod ſi legas cum Rutgerſio *ſenilibus luſibus*, qui ad eos referre poſſis pilam non video, quae ſane non erat praecipue ſenum delectatio. Cic. de Senect. c. 16. *Habeant ſibi juvenes pilam clavam* &c. *nobis ſenibus relinquant talos & teſſeras.* Pro Archia. Quantum *alii tribuunt tempeſtivis conviviis, quantum denique aleae, quantum pilae.* De Scurra vide Cic pro Cluent. c. 14. ſic infra VIII. 14. ext. 2. clauſulam corruperunt librarii, dum volunt ad argumentum exempli eam formari, inferendo *gloriae.* Paulo ante, dicit *Scaevola autem quietae remiſſionis eorum certiſſimus teſtis.* Suſpectum hic τὸ *quietae.* cur enim quieta illa remiſſio cum vagarentur in littore, conchas quaerentes; illa potius quieta remiſſio dici potuit ludentium alea & alveo. Forte, *qui ante remiſſ. &c.* ideſt priore in exemplo. vel *quiet rem. eor.* PERIZON. Klokkius proxime ad Pighianos libros legit *in ſanis luſibus.* Ampliſſimus van Bynkershoek varie quoque in hoc loco fluctuavit, modo dubitans an *ſcurriles luſus* omnes luſus dici poſſent reſpectu Scaevolae, Viri Graviſſimi, & vel Auguris, vel Pontificis. tum an *ſcurriles* poſſent accipi pro *jocularibus:* etiam an emendari poſſet, *ſterilibus*, vel *futilibus.* Sed nihil horum quum ſatis placeret, propius accedere exiſtimat, ſi legatur, *turrilibus:* ut *luſus turrilis*, ſit luſus alvei, ita dictus a *turri* ſive *Pyrgo*, quomodo promiſcue veteres vocabant vaſculum illud, e quo tali & teſſerae ejiciebantur in alveum. Dan. Souterius de Aleatoribus cap. 17, dicit Pontanum legiſſe, *in Serotinis luſibus.* ideo quod in libris Anglicanis invenerat *Serois.* Scriverius emendabat, *in Heroicis*, vel *in Herois.* ipſe Souterius videtur potius τὸ *ſcurrilibus* pro Gloſſemate expunxiſſe, nec neceſſarium judicare, ut τὸ *luſibus* additum ſit epitheton. E quibus quiſque probet, quod voluerit. Mihi nec *Heroici*, nec *Serotini luſus* hic placent. *Turriles luſus*, vereor etiam ut ullo alio loco probari poſſint, ut & ipſum epitheton *turrilis.* MSS. noſtri habent Pariſ. tert. Barb. & Bit. primi, Leid. prim. ſec. tert. Ultraj. ſec. *Ita in ſcurrilibus luſibus.* quint. & ſext. *in ſcurrilibus luxibus.* Ult. prim. *in ſcenibus.* Harl. Leid. quart. *in ſcenis.* Mihi maxime arridet Rutgerſii conjectura, *In ſenilibus luſibus.* Nam quod Cl. Perizonius ait, ſe videre non poſſe, quî ad eos referri poſſit pila, quae non ſit ſenum oblectatio. Id verum eſt quodammodo; ſed potuit ita Valerius reſpexiſſe tantum ad alveum & calculos, quibus quod & Scaevola vacaverit, hoc modo

mis Achillis manibus canoras fides aptando; ut earum militare robur leni pacis ſtudio relaxaret. Iliade. Ovidius.

do velut excuſatum it, quod ſint *luſus ſeniles*, quibus plures ſenes oblectentur, in quibuſque adeo hominem egerit Scaevola. Nam *pilae luſus* nulla apud Romanos excuſatione opus habet, cum fuerit etiam inter exercitationes campeſtres. Horat. Art. poët. v. 380.

Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis,
Indoctuſque pilae, diſcive trochive quieſcit.

& hinc Cic. de Sen. c. 16. *Arma, equos, haſtas, clavam, pilam, nationes, curſus,* conjunxit, quod his omnibus juventus in campo exerceri ſolebat.

13. *Ab Alcibiade riſus eſt*] Lege *viſus eſt*. Credibile eſt Alcibiadem inopinanti ſuperveniſſe. PERIZON. MSS. quatuor, *deriſus eſt*.

CAPUT IX.

DE VI ELOQUENTIAE.

In Romanis.

1. *M. Valerio Max. dict.*
2. *M. Antonio oratore.*
3. *C. Aurelio Cotta.*

In Externis.

1. *Piſiſtrato Athenienſi.*
2. *Pericle Athenienſi.*
3. *Hegeſia Cyrenaico.*

Potentiam vero eloquentiae etſi plurimum valere animadvertimus, tamen ſub propriis exemplis, quo ſcilicet vires ejus teſtatiores fiant, recognoſci convenit.

Regibus exactis, plebs diſſidens à patribus, juxta ripam fluminis Anie- 1.
nis in colle, qui *Sacer* appellatur, armata conſedit. Eratque non ſolum Ann. urb. 259. Livius
deformis, ſed etiam miſerrimus reipublicae ſtatus; à capite ejus cetera par- II. Dionyſ. x. Plut.
te corporis peſtifera ſeditione diviſa. [1] Ac ni Valerii ſubveniſſet eloquen- Pomp. Zonaras.
tia, ſpes tanti imperii in ipſo pene ortu ſuo corruiſſet. Is namque populum nova & inſolita libertate temere gaudentem, oratione ad meliora & ſaniora conſilia revocatum, ſenatui ſubjecit, id eſt, [2] urbem urbi junxit. [3] Ver-

1. *Ac ni Valerii ſubveniſſet eloquentia*] Livius lib. 2. eandem rem narrans *Menenium Agrippam* vocat, qui miſſus orator ad plebem fuerit. Quod noſter *Valerium* vocat, ei occaſionem dedit, quod eodem tempore & *Valerius* quidam vixit: qui & dictator creatus fuit. Vide Livium II. 30. VORST.

2. *Urbem urbi junxit*] Nam plebe à ſenatu ſeparata, gemina quaedam civitatis facies apparet. Hinc Varro ſane quam eleganter ejuſmodi civitatem *bicipitem* appellat lib. IV. de vita pop. Rom. *In ſpem adducebat non plus ſoluturos, quam vellent, iniquus equeſtri ordini judicia tradidit, ac bicipitem civitatem fecit, diſcordiarum civilium fontem.* COLER. In quatuor Leid. & Barb. prim. omittitur, *id eſt*. Ultraj. ſec. *idem*, & ſic Ed. Mog.

3. *Verbis ergo facundis ira, conſternatio & arma ceſſerunt*] MS. omittit copulam nihil ſane deterius vulgata. & ſic Aſcenſii editio. Sic. VIII. 10. 3. *Teſtibus, chirographis, quaeſtionibus.* PERIZON. Omittitur copula etiam in noſtris duodecim, & Pighio vetuſtioribus Edd. itaque delevi.

 4. *De-*

[3] Verbis ergo facundis ira, conſternatio, arma ceſſerunt.

2. Quae etiam Marianos Cinnanoſque mucrones civilis profundendi ſanguinis cupiditate furentes, inhibuerunt. Miſſi enim à ſaeviſſimis ducibus milites ad M. Antonium obtruncandum, ſermone ejus obſtupefacti, [4] deſtrictos jam & vibrantes gladios cruore vacuos vaginis reddiderunt. Quibus digreſſis, [5] P. Antronius (is enim ſolus [6] in ambitu [7] expers Antonianae facundiae ſteterat) crudele imperium truculento miniſterio peregit. Quam diſertum igitur eum fuiſſe putemus, quem ne hoſtium quidem quiſquam occidere ſuſtinuit, qui modo vocem ejus ad aures ſuas voluit admittere?

Ann. urb. 666. App. Civil. I. Plut Mario. Vellejus. II. 22.

3. Divus quoque Julius, quam coeleſtis numinis, tam etiam humani ingenii perfectiſſimum columen, [8] vim facundiae proprie expreſſit, dicendo in accuſatione Cn. Dolabellae, quem reum egit, [9] *extorqueri ſibi cauſſam optimam C. Cottae patrocinio.* [10] Siquidem maxima tunc vis eloquentiae queſta eſt.

Ann. urb. 676. Cic. Brut. Suet. Caeſare. Plut. & alii.

4. *Deſtrictos jam & vibratos gladios*] In manuſcriptis, *Deſtrictos jam & vibrantes gladios.* PIGH. *Diſtrictos jam & vibrantes gladios.* Aldus & alii ediderunt *diſtrictos.* Sed Pighius ait in codd. MSS. eſſe *deſtrictos.* Quod idem & de uno Brandeb. teſtari licet. *Vibrantes gladios* eſt pro *vibratos*: quod & in uno cod. Brand. ut diverſa lectio notatum. Dicunt ſane *vibrata haſta*, *vibratus gladius*: ſed *vibrans gladius* dici tamen etiam poteſt; ut per metaphoram Cicero, *incitata & vibrans oratio.* Nimirum participia activa interdum & ſignificationem paſſivam habent. VORST. *Vibratos* retinent Leid. quint. ſext. Copeſ. Reliqui *vibrantes* cum Mog. Sen. Phoen. v. 439.

Paci favetur. omnium ferrum latet,
Ceſſatque tectum, vibrat in fratrum manu.

Val. Flac. L. VI. 518.

——— *cujus vibrantem comminus haſtam*
Cernere, nec galeam gentes potuere minantem.

ubi vide Cl. Burmannum.

5. *P. Antonius*] Mirum in omnibus exemplaribus legi P. Antonium cecidiſſe M. Antonium cum P. Antronius fuerit, cujus multa eſt apud authores mentio: tantum diſcriminis una litera vel in medio poſita vel ſublata facit. Libro tamen ſequente cap. 2. de Crudelitate ubi de C. Mario diſſerit P. Annium prodit hujus caedis authorem. GLAREAN. *P. Antronius.* Plerique MSS habent cum vulgatis *P. Antonius*, vel *Anthonius.* Sed. Leid. quart. & Ultraj. primus *P. Annius.* Quod pro varia lectione in margine exprimi curavit Pighius, & *Annium* quoque a Plutarcho vocari monebat Perizonius. Vide Plut. in Mario p. 431. Ed. Franc.

6. *In ambitu ſteterit*] Plutarch. παρὰ τὰς θύρας.

7. *Expers Antonianae vocis ſteterat*] Sic Pighius & eum ſecuti, atque habent ita Leid. quint. Ultraj. prim. Contra vero decem alii veterum Edd. lectionem, *Antonianae facundiae*, confirmant; quod revocavi.

8. *Vim facundiae propriae expreſſit, dicendo*] Lege *Proprie.* Et ſic MS. cum *facundiae* per *ae* ſcripſerit, nec enim *proprie* ſuam facundiam laudavit, dicendo alterius facundia ſibi cauſſam optimam extorqueri. Sed *proprie* expreſſit *vim facundiae*; quia illius partes proprie ſunt reos defendere vel accuſare. Confirmatur haec emendatio, quod ſequitur Caeſaris verbis. *ſiquidem tunc maxima eloquentiae laus quaeſita eſt.* Ergo *proprie vis* in eo exprimitur; quia etiam, optimam cauſam adverſario extorquere poteſt, ſiquidem ea maxima eſt ejus laus. Vide Quinct. II. 16. *Eloquentiam proprie poenis eripere ſceleſtos, & pro falſis contra veritatem valere.* Vell. II. 9. *Mucius juris ſcientia, quam proprie eloquentiae nomine celebrior fuit.* Ubi Heinſ. legit rectius *proprio eloquentiae nomine* Cic. pro Sext. c. 41. *Deſcendit ad accuſandum, quis unquam tam proprie Reip. cauſa.* id eſt, tam vere ſolius Reip. cauſa. Liv. L. XLIV. c. 22. *Primum a prudentibus & proprie rei militaris peritis monendi Imperatores ſunt.* id eſt, ſolius vel praecipue rei militaris peritis.

eſt. Cujus facta mentione, quoniam domeſticum nullum majus adjecerim exemplum, peregrinandum eſt.

Externa.

[11] Piſiſtratus dicendo tantum valuiſſe traditus eſt, ut ei Athenienſes regium imperium oratione capti permitterent; cum praeſertim ex contraria parte amantiſſimus patriae Solon niteretur. Sed alterius ſalubriores erant conciones, alterius diſertiores. quo evenit, ut alioqui prudentiſſima civitas libertati ſervitutem praeferret. 1. Herod. I. Plut. Solone. Juſtin. II. Aelian. VIII. Diod. Sic. XIII.

Pericles autem [12] feliciſſimis naturae incrementis, ſub Anaxagora praeceptore ſummo ſtudio perpolitus & inſtructus, liberis Athenarum cervicibus jugum ſervitutis impoſuit. egit enim ille urbem, & verſavit arbitrio ſuo. Cumque adverſus voluntatem populi loqueretur; jucunda nihilominus & po- 2. Cic. in Brut. & III. de Orat. Plut. in vita. Quint. XII. 10.

tis. PERIZON. De MSS. noſtris dicere hic nihil poſſum, dum enim in multis pro *ae* eſt *e* ſimplex, in Gudianis iſta variatio non notata eſt, ut & e meis. per *e* ſimplex habet etiam utrumque Mog. Ego emendationem Perizonii veriſſimam ratus, eam amplexus ſum.

9. *Extorqueri ſibi cauſam optimam L. Cottae patrocinio*] Oportet hunc ſane fuiſſe eloquentiſſimum, qui facundia ſua Caeſari non infacundo optimam cauſam extorquere potuit. Legendum igitur haud dubie *C. Cottae*, cujus eloquentiam circa hoc tempus vehementer extollit Cicero in Bruto; imo cum Dolabellam defendiſſe teſtatur c. 92. Sed ita jam editum ſecunda Pighii edit. & a Vorſtio. *L. Cotta* tamen etiam eſt apud Quintil. L. XI. PERIZON. Quem vide etiam Anim. Hiſt. p. 55. Nempe vetuſtiores Edd. *L. Cottae* praeferebant & ſic omnes, quantum video, MSS.

10. *Siquidem maxima tunc eloquentia queſta eſt*] In Atrebatenſi, & Cauchiano, *Maxima tunc vis eloquentiae queſta eſt* PIGH. *Maxima tunc vis eloquentiae queſta eſt*. Ita maluit Pighius è cod. Atrebatenſi & Cauchiano. Ab Aldo & Chalcoc. editum fuerat, *Maxima tunc eloquentiae ei laus queſta eſt*. Quae lectio ſi amplectenda ſit, pro *queſta* legendum fuerit *quaeſita*. In quam ſententiam manifeſte vetus editio Martini Herbip. habet *Tunc ei maxima eloquentiae laus quaeſita eſt*. VORST. *Siquidem maxima tunc vis eloquentiae queſta eſt* MS. *Siquidem tunc maxima eloquentia ei laus quaeſita eſt*. Lege, *Siquidem tum maxima eloquentiae laus quaeſita eſt*. id eſt, his verbis Caeſaris, quod nempe *optima cauſa extorqueretur facundia Cottae*, *maxima eloquentiae laus quaeſita eſt*, ut quae adeo valeat. PERIZON. *Maxima tunc eloquentia queſta eſt*, invenio in MSS. novem. *Maxima tunc eloquentiae laus quaeſita eſt*, in tribus. *Maxima tunc eloquentiae ei laus quaeſita eſt*, in duobus. porro *ei* in uno eſt pro varia lectione. Quocumque modo ex his legas, parum commodus inde naſci videtur ſenſus. Quid ſi legamus. *Sic quidem maxima tunc eloquentia queſta eſt*. i. e. Eo quidem modo. *Maxima eloquentia* maluit dicere, quam Caeſar, qui perfectiſſimum erat ingenii humani columen, & in quo eloquentia erat maxima. Atque ita melius cohaerebit *το cujus* cum verbis praecedentibus. Mire hic gloſſematis auctus eſt Ultraj. ſec. unus etiam Duac. & Ed. Mog. exhibentes, *ſiquidem tunc ei maxima eloquentiae laus quaeſita eſt, quando Julius ejus inſtitit ſtudio & actioni*. quod aliquando mihi ſuſpicionem praebuit, ac ſi & prius membrum a gloſſatore eſſet: nunc malim legere ut propoſui; vel, *ſiquidem tunc maxima eloquentia ejus queſta eſt, cujus &c.*

11. *Piſiſtratus dicendo tantum valuiſſe traditus eſt*] Sic edidi, quod inveniebam in duodecim MSS. & omnibus Edd. antiquioribus Pighio, qui dedit, *valuiſſe traditur*.

12. *Feliciſſimis naturae incrementis*] Copeſ. *Feliciſſimus*. Idem paulo poſt. *Egit enim illam urbem & vexavit arbitrio ſuo*. *Illam* eſt quoque in duobus Pariſ. Barb. prim. & Anti-

 quis

popularis ejus vox erat. Itaque [13] veteris comoediae maledica lingua, quamvis potentiam viri perſtringere cupiebat, tamen *in labris ejus hominis melle dulciorem leporem* fatebatur *habitare*: *inque animis eorum, qui illum audierant, quaſi aculeos quoſdam relinqui* praedicabat. Fertur quidam, cum admodum ſenex primae concioni Periclis adoleſcentuli intereſſet, idemque juvenis Piſiſtratum jam decrepitum concionantem audiſſet, non temperaſſe ſibi quo minus exclamaret, *caveri illum civem oportere, quod Piſiſtrati orationi* [14] *ſimillima ejus eſſet oratio.* Nec hominem aut aeſtimatio eloquii, aut morum augurium fefellit. Quid enim inter Piſiſtratum & Periclem interfuit, niſi quod ille armatus, hic ſine armis tyrannidem geſſit.

Eupolis ἐν δήμοις.

3. Quantum eloquentia valuiſſe Hegeſiam, Cyrenaicum philoſophum, arbitramur? [15] qui ſic mala vitae repraeſentabat, ut eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis voluntariae mortis oppetendae cupiditatem ingeneraret? ideoque à rege Ptolemaeo ulterius hac de re diſſerere prohibitus eſt.

Cic. Tuſc. I. 34. Laert. Ariſtippo.

quis Edd. praeter Mog. Ven. Mediol. Aſc.

13. *Veteris comoediae*] Auguſtin. lib. II. c. 9. de civ. Dei: *Periclem cum jam ſuae civitati maxima auctoritate plurimos annos domi & belli praefuiſſet, violari verſibus & eos in ſcena agi non plus decuit, quam ſi Plautus inquit noſter voluiſſet aut Naevius P. & Cn. Scipioni, aut Caecilius M. Catoni maledicere.* Quae verba eo lubentius ſubſcripſi, quia mihi liquet M. Cic. eſſe ex li. de Rep. cujuſmodi ego naufragas tabellas, longe Appellaeis antepoſuerim. Verſus porro Eupolidis partim ex Plinii epiſtolis, partim ex Suida converri poſſunt. COLER. *Veteris comoediae maledica lingua.* Eupolis vetus comicus, ἐν δήμοις, Periclem perſtrinxit; cujus verſus ex epiſtolis Plinii & ex Suida converri poſſe Colerus monet. Ceterum univerſe veteris comoediae acerbitatem, deſcribit Horatius in lib. I. Serm.

Eupolis atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëtae,
Atque alii, quorum comoedia priſca virorum eſt,
Siquis erat dignus deſcribi, qui malus, aut fur,
Aut moechus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.
VORST.

Veteris Comoediae. Vide Cic. in Bruto c. 15. in Orat. c. 9. L. XII. ad Att. 6. PERIZON.

14 *Simillima ejus eſſet Oratio*] Vulgo ante Pighium legebatur, *foret oratio*, ſed *eſſet* habent MSS. & Edd. Mog. & Mediol. in fine pro *interfuit*, nonnulli *intereſt* praeferunt.

15. *Qui ſic mala vitae repraeſentabat*] Copeſ. *hujus vitae.* Poſtea plerique MSS. *Multis voluntariae mortis appetendae cupiditatem ingeneraret*, non *oppetendae*, quod eſt in Ultraj. ſec. primus habet, *voluntarium mortis appetendae cupiditatem ingeneraret.*

CAPUT X.

DE PRONUNTIATIONE ET APTO MOTU CORPORIS.

IN ROMANIS.
1. *C. Graccho.*
2. *Q. Hortenſio.*
3. *M. Tullio.*

EXTERNO UNO.
1. *Demoſthene Athenienſi.*

Elo-

Eloquentiae autem ornamenta in pronuntiatione apta, [1] & convenienti motu corporis conſiſtunt. [2] quibus cum ſe inſtruxit, tribus modis homines aggreditur, animos eorum ipſa invadendo, horum alteri aures, alteri oculos permulcendos tradendo.

Sed ut propoſiti fides in perſonis illuſtribus exhibeatur, C. Gracchus eloquentiae, quam propoſiti, felicioris adoleſcens, quoniam flagrantiſſimo ingenio, cum optime rempublicam tueri poſſet, perturbare impie maluit; quoties apud populum concionatus eſt, ſervum poſt ſe muſicae artis peritum habuit, qui occulte eburnea fiſtula pronuntiationis ejus modos formabat; aut nimis remiſſos excitando, aut plus juſto concitatos revocando: quia ipſum calor atque impetus actionis attentum hujuſce temperamenti aeſtimatorem eſſe non patiebatur.

1. Ann. urb. 630. Cic. III. de Or. extr. Plut. in vita Gell. I. 11 Quintil. I. 10.

Q. autem Hortenſius plurimum in corporis decoro motu repoſitum credens, pene plus ſtudii [3] in eodem elaborando, quam in ipſa eloquentia affectanda impendit. Itaque neſcires utrum cupidius ad audiendum eum, an ad aſpectandum concurreretur: ſic verbis oratoriis aſpectus, & rurſus aſpectui verba ſerviebant. Itaque [4] conſtat Aeſopum Roſciumque, ludicrae artis peritiſſimos viros, illo cauſſas agente, in corona frequenter aſtitiſſe; [5] ut foro petitos geſtus in ſcenam referrent.

2. Gell. I. 5. Quint. XI. 3.

[6] Jam

1. *Et convenienti motu corporis*] Pariſ. quart. *Et convenienti in motu corporis.*

2. *Quibus qui ſe inſtruxit*] Sic uterque Ultraj. Cop. Bit. Ed. Mog. Sed reliqui fere cum Edd. ante Pighium, *Cum ſe inſtruxerit.* tum Bit. prim. *Eloquentiae quam propoſiti felicior adoleſcens.* Pro *hujuſce temperamenti.* MSS. complures *hujuſcemodi temperamenti.* Ultraj. ſec. *Gracchum attentum.* Sed, quod pene oblitus eram monere, in principio hujus exempli addidit Pighius *ut*, cum antea legeretur vulgo, *Sed propoſiti fides*, & hoc factum ejus comprobant omnes ſcripti codices, cum antiquiſſimis Edd.

3. *In eodem elaborando*] Sic Ultraj. ſec. Edd. Mog. Mediol. Aſcenſ. ſed Ven. Ald & ceteri uſque ad Pighium, *in eodem laborando*, quod reliquos etiam occupavit MStos. Deinde aliquot ex his *verbis oratoris.*

4. *Conſtat Aeſopum Roſciumque ludicrae artis peritiſſimos*] In Cauchiano & Wincheliano, *Itaque conſtat Aeſopum & Roſcium ludicrae artis peritiſſimos viros.* Numeroſiore periodo. PIGH. *Aeſopum Roſciumque ludicrae artis peritiſſimos viros.* Unus cod. Brand. *viros* omittit; quomodo & Aldus omiſerat. Aeſopus tragoediarum, Roſcius vero comoediarum actor praeſtantiſſimus fuit. Et Aeſopi quidem mentionem noſter & infra facit x. 1. 2. *tragicumque* eum vocat. De Roſcio autem Cicero in Or. pro Arch. ſcribit, quod, cum ſenex eſſet mortuus, tamen propter excellentem artem ac venuſtatem viſus fuerit omnino mori non debuiſſe. VORST. *Tò viros*, quod Pighius adjecit, ſane abeſt a MSS. noſtris decem. Ultraj. ſec. *Aeſopum Roſciumque viros ludicrae artis peritiſſimos. Aeſopum Roſciumque* legitur in MSS. & Edd. mutavit Pighius propter numerum, credo, quem non ſentio.

5. *Ut foro petitos geſtus*] Leid. prim.. *Foro poſitos geſtus.* Videlicet ut ſupra L. VIII. 7. 6. de ipſo Roſcio. *Qui nullum unquam ſpectanti populo geſtum, niſi quem domi meditatus erat, ponere auſus eſt.* Hic tamen *petitos* malim, quia melius opponitur *τῷ referre*, quod proculdubio ſpectavit auctor.

6. *Jam M. Cicero*] Plerique MSS. *Nam M. Cicero.*

7. *Quam*

3. Ann. urb. 387. Cic. in Bruto 79. Paed. pro Cornel. Quintil. II. 3. Euſeb. n. 1960.

[6] Jam M. Cicero quantum in utraque re, de qua loquimur, momenti ſit, oratione [7] quam pro Gallio habuit, ſignificavit, M. Calidio accuſatori exprobrando, quod *praeparatum ſibi à reo venenum*, *teſtibus*, *chirographis*, *quaeſtionibus ſe probaturum* affirmans, remiſſo vultu, & languida voce, & ſoluto genere orationis uſus eſſet: pariterque [8] & oratoris vitium detexit, & cauſſae periclitantis argumentum adjecit, totum hunc locum ita claudendo: [9] *Tu iſtud, M. Calidi, niſi fingeres, ſic ageres?*

Externa.

1. Cic. Bruto, & de orat. III. Quintil. XI. 3. Plut. X. Rhet.

Conſentaneum huic [10] Demoſthenis judicium, qui cum interrogaretur, *quidnam eſſet in dicendo efficaciſſimum*, [11] reſpondit, ἡ ὑπόκρισις. [12] Iterum deinde & tertio interpellatus idem dixit, pene totum ſe illi debere conſi- ten-

7. *Quam pro Gallio habuit*] Cujus fragmenta adhuc ſuperſunt, & ex Quinctiliano aliiſque collecta ſunt à viris doctis. VORST. MSS. fere *quam pro Gallo habuit*, & ſic Edd. Pighio antiquiores. Sed Cicero etiam in Bruto c. 79. pro Q. *Gallio*. in *ſe probaturum*, plurimi MSS. omittunt pronomen

8. *Et oratoris vitium detexit, & cauſae periclitantis argumentum adjecit*] Ipſe Cicero in Bruto eadem de re agens: *Memini me in reſpondendo, cum eſſem argumentatus, quantum res ferebat, hoc ipſum etiam poſuiſſe pro argumento, quod ille* (Callidius) *tam ſolute egiſſet, tam leniter, tam oſcitanter* VORST. *Et cauſae periclitantis argumentum adjecit. Argumentum cauſae periclitantis* eſt, quo probari poteſt, & conſtat cauſam periclitari. verum non patebat hoc argumento, accuſatoris cauſam periclitari, ſed quia ea re colligi poterat falſis criminibus auccuſatorem urgere reum, erat argumentum pro reo ſive cauſa periclitante. malim igitur *& cauſae periclitanti argumentum adjecit. Cauſae periclitanti*, id eſt, rei. PERIZON. Edd. ante Pighium habent, *Et cauſſae periclitantis argumenta adiecit*; & ſic fere MSS. Sed Bit. prim. & Leid. ſec. *Et cauſſae periclitantis argumentis adjecit*. Vitium oratoris ſcilicet adjecit Cicero argumentis, quibus cauſſae periclitanti ſuccurrebat; ut haec lectio videatur ipſius Valerii.

9. *Tu iſtud, M. Callidi, niſi fingeres, ſic ageres?*] Unus cod. Brand. habet *Tune*. Sed Cicero ipſe in Bruto verba ſua referens itidem ſic habet: *Tu iſtuc, M. Callidi, niſi fingeres, ſic ageres?* Senſus eſt, ſi vera eſſent, quae Callidius proferret, majore ipſum cum vehementia atque ardore ea prolaturum fuiſſe. Refert autem Cicero ibidem plura adhuc alia verba, quibus pro Gallio adverſus Callidium uſus ſit; tandemque addit: *Sic nos ſummi oratoris vel ſanitate vel vitio pro argumento ad diluendum crimen uſi ſumus.* VORST. Aliquot ſcripti, *Tune iſtud*. Sunt etiam qui, *ſic non ageres*, exhibent. utrumque habet Ed. Mog.

10. *Demoſthenis judicium*] Cop. *Demoſthenis conſilium.*

11. *Reſpondit* ὑπόκρισις] Campenſe exemplar circumlocutione Latina rem exprimit hoc modo, *Si nihil dixeris non optime ſcitum.* Forte legendum itaque; *Reſpondit*, ἡ ὑπόκρισις, *hoc eſt, ſi nihil dixeris non optime ſcitum.* PIGH. *Reſpondit*, ἡ ὑπόκρισις. Refert Pighius, in cod. Campenſi rem circumlocutione Latina expreſſam eſſe hoc modo, *Si nihil dixeris non optime ſcitum*: indeque conjicit legendum forte ſic eſſe, *Reſpondit* ἡ ὑπόκρισις, *hoc eſt, ſi nihil dixeris non optime ſcitum.* Sic & in uno cod Brandeb. ſupra vocem Graecam, quae tamen inepte ſcripta eſt, additum apparet: *Id eſt, ſi nihil dixeris niſi optime ſcitum.* VORST. Verba illa, *ſi nihil dixeris niſi optime ſcitum* exſtant etiam in Leid. quart. ſed Harl. & Leid. quint. habent *ypocriſis*. Leid. ſec. *verba Graeca*. Ultraj. ſec. cum Ed. Mog. omittit. Certe nihil minus ὑπόκρισις hic ſignificat, quam verba illa, quae forte addenda putavit Pighius. Notum minus eſt ὑπόκρισιν apud Graecos de actione hiſtrionum praecipue dici,

tendo. Recte itaque Aeſchines, cum propter judicialem ignominiam, relictis Athenis, Rhodum petiſſet, atque ibi rogatu civitatis ſuam prius in Cteſiphontem, deinde Demoſthenis pro eodem orationem clariſſima & ſuaviſſima voce recitaſſet, admirantibus cunctis [13] utriuſque voluminis eloquentiam, ſed aliquanto magis Demoſthenis, *Quid* [14] *ſi*, inquit, *ipſum audiſſetis!* Tantus orator, & modo tam infeſtus adverſarius, ſic inimici vim, ardoremque dicendi ſuſpexit, ut *ſe ſcriptorum ejus parum idoneum* [15] *lectorem eſſe* praedicaret. [16] expertus acerrimum oculorum vigorem, terribile vultus pondus, accommodatum ſingulis verbis ſonum vocis, efficaciſſimos corporis motus. Ergo etſi operi illius adjici nihil poteſt, tamen in Demoſthene [17] magna pars Demoſthenis abeſt; quod legitur potius, quam auditur. Cic. de Orat. III. Plin. VII. 30. Plut. Rhet.

dici, & hiſtriones ipſos ὑποκριτὰς, quod perſonam alienam in ſcena ſimulent; & hinc illud ad pronunciationem ſive actionem oratorum etiam extendi, quam ut illuſtrari debeat.

12. *Iterum deinde & tertio interpellatus idem dixit*] Pariſ. tert. quart. Barb. prim. Cop. *Interrogatus deinde & tertio idem dixit.* Ultraj. prim. *Iterum deinde & tertio interrogatus.*

13. *Utriuſque columinis eloquentiam*] Notat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *utriuſque voluminis*. Barthius tamen in cap. I. libri VII. Adverſ. praefert *columinis.* Ut Demoſthenes & Aeſchines *columina eloquentiae* ſint dicti; ut lib I. cap. 12. dixit *columen urbis.* VORST. *Voluminis* habet Ultraj. ſec. Leid. quint. Ed. Mog. nec longe abit Leid. ſec. exhibens *voliminis.* Sed Leid. & Barb. prim. cum Pariſ. quart. *culminis.* Equidem *voluminis* hic non improbaverim. *Columen urbis*, *columen eloquentiae*, *familiae*, optime dictum eſt; ſed ut ita abſolute noſter *columinis eloquentiam*, pro *eloquentiam columinis eloquentiae* dixerit, vix mihi uſque adhuc poſſum perſuadere: *Utriuſque voluminis*, i. e. orationis.

14. *Si ipſum audiviſſetis*] De hoc ipſius dicto videndus Olear. ad Philoſtr. de vitis Sophiſtarum p. 510.

15. *Lectorem eſſe diceret*] MSS. *Eſſe praedicaret*, niſi quod unus atque item alter *praediceret.* etiam vetuſtae Edd. *praedicaret.* cur mutavit Pighius?

16. *Expertus acerrimum oculorum vigorem, terribile vultus pondus, accommodatum ſingulis verbis ſonum, efficaciſſimos corporis motus.* MS. *terribilem vultum, pondus accommodatum ſingulis verbis, vocis ſonum.* vulgatam praefero. PERIZON.

17. *Magna pars Demoſthenis abeſt*] Vox puta & motus corporis. VORST.

CAPUT XI.

[1] DE EFFECTIBUS ARTIUM RARIS.

APUD ROMANOS, UT IN

1. *Aſtrologia C. Sulpicii Galli.*
2. *Aruſpicina Spurinae.*

APUD EXTERNOS, UT IN

1. *Aſtrologia Periclis.*
2. *Pictura Apellis & Plaſtice Lyſippi.*
3. *Vulcano Alcamenis.*
4. *Venere Praxitelis.*
5. *Neptuno Euphranoris.*
6. *Agamemnone Timantis.*
7. *Equo Nealcis.*

[2] Ef-

2 Effectus etiam artium recogniti poſſunt aliquid afferre voluptatis: protinuſque & 3 quam utiliter excogitatae ſint patebit, & memoratu dignae res lucido in loco reponentur, & labor in iis edendis ſuo fructu non carebit.

1. Ann. urb. 580. Livius XLIV. Plin. II. 12. Front. I. 12. Plut. Paullo. Cic. de Senec. Quint. I. 17.

4 Sulpicii Galli maximum in omni genere literarum recipiendo ſtudium plurimum reipublicae profuit. Nam cum 5 L. Paulli bellum adverſum regem Perſen gerentis, legatus eſſet, ac ſerena nocte ſubito luna defeciſſet; eoque veluti diro quodam monſtro perterritus exercitus noſter, manus cum hoſte conſerendi fiduciam amiſiſſet, de coeli ratione, & ſiderum natura peritiſſime diſputando, alacrem eum in aciem miſit. Itaque illi inclytae Paullianae victoriae 6 liberales artes Galli aditum dederunt: quia niſi ille metum noſtrorum militum viciſſet, 7 imperator Romanus vincere hoſtes non potuiſſet.

2. Ann. urb. 709. Suet. Plut. in vita.

8 Spurinae quoque in conſectandis deorum monitis efficacior ſcientia apparuit, 9 quam urbs Romana voluit. 10 praedixerat enim C. Caeſari, *ut proximos dies XXX quaſi fatales caveret*, quorum ultimus erat Idus Martiae.

1. *De effectibus artium*] Plerique MSS. *quam magni ſint effectus artium.* & ſic vulgatae Edd. Pariſ. quart. *De magnitudine effectus artium.*

2. *Effectus etiam artium recogniti poſſunt aliquid afferre voluptatis*] MS. *recognoſci poſſe aliquid.* Forte leg. *ef. et. art. recognoſci, poteſt aliquid afferre voluptatis.* PERIZON. Quod eſt in Copeſiano, illud invenio etiam in octo aliis MSS. & Ed. Mog. quae inſuper habet *adfert* cum Leid. ſec. & Ultraj. ſec. Perizonii emendatio magis placet.

3. *Quam utiliter excogitatae ſint, patebit*] *Excogitatae ſint* legendum; non, ut Aldus, Pighius & alii edidere, *excog. ſunt.* Habent ita codices Brand & leges Grammaticae id requirunt. VORST. *Sint* firmant MSS. noſtri, ſed quorum undecim habent, *patebunt*, cum Edd. uſque ad Pighium praeter Mogunt. quae cum Ultraj. ſec. *patebit* exhibet, ut & Aſcenſius.

4. *Sulpicii Galli*] Qui primus rationem defectus lunaris docuit, poſtea edito volumine teſte Plinio. Apud Graecos primus eclipſin praedixit Thales Mileſius. COLER. *Sulpicii Galli.* Primus is rationem defectus lunaris docuit, edito poſtea volumine. Vide Plinium Hiſt. Nat. II. 12. VORST. Apud Romanos primus videlicet id fecit Sulpicius. Ceterum non poſt defectum rationem ejus ediſſeruit, ſed pridie ante defectum praedixit, ut alii ſcriptores teſtantur. Porro admonuit Cl. Perizonius, hic incipere recentiorem in MSto Copeſiano manum, differentem aliquantum a priore & multo vitioſiorem. Ultraj. prim. *Sulpicii Galbae.*

5. *L. Pauli*] Plutarchus in Paulo Aemilio multo aliter. CORRAD.

6. *Liberales artes Galli*] Quod Aſtronomiae operam dederat. VORST.

7. *Imperator Romanus*] *Romanus* abeſt a novem MSS. & Ed. Mog. & tanto commodius abeſt, qui praeceſſit *noſtrorum militum*, ut neceſſario intelligi debeat *imperator noſter.* Quare per me deleveris.

8. *Spurinae quoque in conſectandis Deorum monitis efficacior ſcientia apparuit*] Ultraj. prim. & ſec. *Spurinna*, ita ut primus deleat etiam *ſcientia.*

9. *Quam urbs Romana voluiſſet*] Sic Ultraj. ſec. Copeſ. & Ed. Mog. ceteri fere cum reliquis Edd. *Quam urbs Romana voluit.* Quod cur minus placuerit Pighio, cauſſae parum fuit.

10. *Praedixerat enim*] τὸ *enim* addidit Pighius, & reperitur illud in quibuſdam ſcriptis, ſed abeſt a multo pluribus & Ed. Mog. ac ceteris. *quaſi* omittitur in duobus Pariſ.

11. *Et cum forte mane uterque*] In veteribus libris, *Eo cum forte mane*; Melius, ut referatur

tiae. [11] Eo cum forte mane uterque in domum Calvini Domitii ad officium conveniſſet, Caeſar Spurinae, *Ecquid ſcis*, inquit, [12] *Idus Martias jam veniſſe?* & is, *Ecquid ſcis illas nondum praeteriiſſe?* Abjecerat alter timorem, tanquam exacto tempore ſuſpecto: alter ne extremam quidem ejus partem periculo vacuam eſſe arbitratus eſt. Utinam aruſpicem potius augurium, quam patriae parentem ſecuritas fefelliſſet.

Externa.

[13] Sed ut alienigena ſcrutemur, cum obſcurato repente ſole inuſitatis per- 1.
fuſae tenebris [14] Athenae ſolicitudine agerentur, interitum ſibi coeleſti de- Plut. in vita. Front.
nuntiatione portendi credentes, Pericles proceſſit in medium, & quae à I. II. Quint. I.
praeceptore ſuo Anaxagora pertinentia ad ſolis & lunae curſum acceperat, 17. extr.
diſſeruit: nec ulterius [15] trepidare cives ſuos vano metu paſſus eſt.

Quantum porro dignitatis à rege Alexandro tributum arti exiſtimamus, 2. Cic. fam. v. 12. Plin. VII. 37.
[16] qui ſe & pingi ab uno Apelle, & fingi à Lyſippo tantummodo voluit. Plut. de fort. Alexand.

Tenet [17] viſentes Athenas Vulcanus [18] Alcamenis manibus fabricatus.
Praeter cetera enim perfectiſſimae artis in eo praecurrentia indicia, etiam 3. Plin. XXXVI.
il- 5. Pauſ. Atticis.

tur ad diem Iduum Martiarum. PIGH. *Eo cum forte mane.* Ita unus quoque cod. Brand. ut *eo* pertineat ad diem Id. Martiarum, de quo praedictum. Alter codex *Et cum forte mane*; ut Aldus edidit. VORST. Ultraj. ſec. Leid. quart. *Ergo cum forte mane.* tres alii *& cum forte. Eo* reliqui.

12. *Idus Martiae*] Unus atque idem alter *Martii*, & ſic mox. Deinde varie exhibent, *Ecquid ſcis, Et quid ſcis, quid ſcis.*

13. *Sed ut alienigena ſcrutemur*] Guyeto ſcribendum videbatur *alienigenas*, τὰ ἔθνη, alienigenas gentes. Habent hoc Ultraj. ſec. Leid. quint. & Ed. Mog. Sed nihil mutandum; reſpicit, *exempla alienigena.* Harl. *Aliena.*

14. *Athenae ſolicitudine agerentur*] Melius, *angerentur.* LIPS. *Athenae ſolicitudine agerentur.* Ita codices tam MSS quam typis expreſſi. Lipſius tamen legendum putat *ſolicitudine angerentur.* VORST. Lege cum Lipſio *angerentur.* PERIZON.

15. *Trepidare cives ſuos vacuo metu paſſus eſt*] In manuſcriptis correcte, *Vano metu.* PIGH. Sic omnes ſcripti cum Ed. Mog. & Mediol.

16. *Qui ſe pingi ab uno Apelle, & fingi a Lyſippo tantummodo voluit*] Horat. L. II. Epiſt. I. 239.

Edicto vetuit, ne quis ſe praeter Apellem
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum ſimulantia.

17. *Viſentes Athenas*] Copeſ. Leid. ſec. quint. *Athenis.* item Aſcenſ.

18. *Alcamenes*] Inter aemulos Phidiae refertur à Plinio Lib. XXXIV. Ejuſdem aliquoties meminit idem Lib. XXXVI. cap. 5. COLER. *Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus.* Alcamenes inter aemulos Phidiae à Plinio in Lib. XXXIV. refertur: Sed & XXXVI. 5. mentionem ejus facit. VORST. MSS· *Achimenis, Alchimenis, Archimenis, Alcamenis. Alchimenis* Mog. *Acimenis* Ven. Rectum tamen *Alcamenis.* Meminit & Cic. de Nat. Deor. L. I. 30. hujus claudicantis Vulcani ab Alcamene fabricati.

19. *Quod ſtat diſſimulatae claudicationis ſub veſte leviter veſtigium repraeſentans, ut non tanquam exprobatum vitium &c. ſignificans*] Malim ut in MSto eſt. *Quod ſtans &c. repraeſentat*, ne duo participia tam propinquis in locis concurrant uni verbo annectenda. PERIZON. *Sub veſte leviter.* Omittit haec Barb. prim. cum Copeſiano conſentit Bit. ſec. Ultraj. prim.

illud mirantur, [19] quod ſtat diſſimulatae claudicationis ſub veſte leviter veſtigium repraeſentans, ut non tanquam exprobratum vitium, [20] ita tanquam certam propriamque dei notam decore ſignificans.

4. Plin. XXXVI. 5. Lucian. in Amorib. Schef. ad Aelian. IX. 39. Aelian. Var. Hiſt. 11.

Cujus conjugem [21] Praxiteles in marmore quaſi ſpirantem in templo Gnidiorum collocavit, propter pulchritudinem operis à [22] libidinoſo cujuſdam complexu parum tutam. [23] Quo excuſabilior eſt error equi, qui viſa pictura equae, hinnitum edere coactus eſt: [24] & canum latratus aſpectu pictae canis incitatus: tauruſque ad amorem & concubitum aeneae vaccae Syracuſis nimiae ſimilitudinis irritamento compulſus. Quid enim [25] vacua rationis animalia [26] arte decepta miremur, cum hominis ſacrilegam cu-

prim. Leid. ſec. Sed iidem quoque pro *exprobratum exprobrans* exhibent, praeter Copeſ.

20. *Ita tamquam certam propriamque dei notam*] In Atrebatenſi & Cauchiano; *Ita tamen certam*. PIGH. *Ita tamquam certam propriam que Dei notam*. Pighius ex duobus codd. legi mavult. *Ita tamen certam propriamque Dei notam*. Mihi magis probatur *ita tanquam:* quod & in utroque cod. Brand. reperio. Quoniam praecedit, *Ut non tanquam exprobratum vitium*, quid convenientius quam ut ſequatur *ita tanquam?* VORST. *Tamquam* invenio in MSS. omnibus & Edd. antiquis. in pleriſque ſcriptis hoc ordine, *ut non exprobratum tamquam vitium, ita tamquam*, & amat Valerius ſaepe tales repetitiones ejuſdem verbi. Sic h. c. Ex. 1. *Quia niſi ille metum noſtrorum militum viciſſet, imperator Romanus vincere hoſtes non potuiſſet.* & alibi ſaepe.

21. *Praxiteles*] Hoc loco non ex hujus auctoris codice quicquam, ſed ex Plinii libris duobus loci pugnantes emendandi ſunt. Praxitelem enim Lib. XXXIII. cap. penult. ait Plinius vixiſſe tempore Pompeji Magni: Libro vero ſequente cap. 8. Olympiade centeſima quarta. Pompejus autem triumphavit circa Olympiadem CLXXX. ut ſit differentia annorum 320. Sed ego errorem exiſtimo in priore Plinii loco, unius conjunctionis additione, & legendum Plinii locum ad hunc modum. *Et Hecataeus circa Magni Pompeji aetatem.* Hinc diſtinguendum volo, deinde inferendum. *Praxiteles, Poſidonius Epheſius.* Qui hodie Plinii codices emendant, quod ad annos attinet, quorum obſervantiſſimus fuit Plinius, nihil curant, ut de aliis taceam GLAREAN. Error eſt Glareani. priore loco Plinius agit non de Praxitele ſtatuario, ſed de alio argentario, qui revera circa Pompeji aetatem floruit, & Roſcium ſpecie pueri dormientis circumplicati amplexu ſerpentis caelavit argento, teſte Cic. de Div. L. 1. cap. 36. ut bene ad Plinium monuit Harduinius.

22. *Libidinoſo cujuſdam*] Macarei Perinthii, teſte Luciano. Id vero non in Gnido, ſed Samo accidiſſe vult Athenaeus. COLER. *A libidinoſo cujuſdam complexu.* Macarei Perinthii puta; ut Lucianus in Amoribus eum vocat. Sed non in templo Gnidiorum, ſed in Samo id contigiſſe vult Athenaeus. VORST. De Venere Gnidia Praxitelis dicit tamen etiam Plin. L. XXXV. 8. *Ferunt amore captum quemdam, cum delituiſſet noctu, ſimulacro cohaeſiſſe, ejuſque cupiditatis eſſe indicem maculam.*

23. *Quo excuſabilior eſt error equi*] Pariſ. tert. Barb. prim. Leid. quint. *Eſſet error.* Ultraj. prim. *Sit error.*

24. *Et canum latratus aſpectu picti canis excitatus*] Leid. ſec. *Aſpectu picte canis.* pro *pictae*, ut ſolet ille pro *ae* habere *e* ſimplex. Itaque cum hic agatur de animalibus, quae aſpectu pictarum ſui generis faeminarum in venerem ſunt accenſa, hoc adeo verum arbitror, ut reſtituere non dubitem. Sen. Hippol. v. 1108.

Moeſtaeque domini membra veſtigant canes.

Horat. Epod. 2.

Aut trudit acris hinc & hinc multa cane
Apros in obſtantis plagas.

Ed. Mog. cum Ultraj. ſec. *pictae* omittit, ob ſimilitudinem ſcilicet vocis praecedentis. ut ſaepius notavi.

25. *Vacua rationis animalia*] Sic Pighius, &

cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam videamus?

[27] Ceterum natura quemadmodum ſaepenumero aemulam virium ſuarum artem eſſe patitur, ita aliquando irritum feſſo labore dimittit: quod ſummi artificis [28] Euphranoris manus ſenſerunt. Nam, cum Athenis XII. deos pingeret, Neptuni imaginem quam poterat excellentiſſimis majeſtatis coloribus complexus eſt, perinde ac Jovis, [29] aliquanto auguſtiorem repraeſentaturus. Sed omni impetu cogitationis in ſuperiori opere abſumpto, poſteriores ejus conatus aſſurgere, quo tendebant, nequiverunt. 5. Plin. xxxv. 11. Pauſ. Attic.

[30] Quid ille alter aeque nobilis pictor, luctuoſum [31] immolatae Iphigeniae 6.

& exſtat in tribus MSS. ceteri cum antiquioribus Edd. *animantia*.

26. *Arte decepta*] De ovibus per picturam deceptis, imo ipſo pictore, vide Plin. L. xxxv. 10. PERIZON.

27. *Ceterum*] Hic ante Pighium incipiebat cap. 12. cum hoc titulo. *Quaedam nulla arte effici poſſe.* Et ſic MSS. Pariſ. quart. *De quibuſdam, quae nulla arte effici poſſunt.*

28. *Euphranoris manus*] Plinius Lib. xxxv. cap. 21. Pauſanias in Atticis Praxiteli tribuit. CORRAD. *Euphranoris.* Lege Plinium Lib. xxxv. cap. 11. COLER. *Euphranoris manus.* Obſervat Corradus, Pauſaniam in Atticis tribuere hoc Praxiteli. VORST. At Plinius Lib. xxxv. 11. inter picturas Euphranoris etiam duodecim Deos refert. Et Pauſanias dicit cap. 40. in Attic. Ἐνταῦθα καὶ τῶν δώδεκα ὀνομαζομένων θεῶν ἐϛιν ἀγάλματα, ἔργα εἶναι λεγόμενα Πραξιτέλους. Hic vero cum ſculptor fuerit, res ipſa jubet, ut hoc de ſignis duodecim deorum accipiamus ab illo ſculptis, cum pinxerit eos Euphranor.

29. *Aliquanto auguſtiorem*] Haec addititia videntur. GUYET. Mihi quoque hic locus ſuſpectus eſt. Quae enim ratio movit Euphranorem, ut Neptuni imaginem aliquanto auguſtiorem repraeſentare voluerit, quam Jovis? Certe Jovem Deorum regem ſumma majeſtas magis decebat, quam Neptunum. MSS. tamen nihil juvant. Copeſ. id ſcribendi compendium habet, quo ſignificatur *aliquando.* Libet indulgere conjecturae. Quid ſi auctor ſcripſerit? *Deinde & Jovis aliquanto auguſtiorem repraeſentaturus.* Scilicet pinxerat jam & complexus erat Neptunum excellentiſſimis majeſtatis coloribus, ſed eo conſilio, ut Jovem redderet magis etiam auguſtum, & majeſtatis plenum, in quo ars illum defecit, cum in ſuperiori opere i. e. Neptuno omnem impetum cogitationis abſumpſiſſet. *Deinde* cum in *perinde* eſſet mutatum, pene neceſſario & in *ac* mutari debuit.

30. *Quid ille*] Timanthem intelligit. Is Ajacem Armorumque judicium pinxerat. Iphigeniam ejus Oratorum laudibus olim celebratam commemorat Plinius. quo alludit, niſi vehementer fruſtra ſum, Ciceronis locus in Oratore. Eum illuſtrandi Valerii cauſa haud pigrabor ſubjicere: *Si denique pictor ille vidit, cum immolanda Iphigenia, triſtis Calchas eſſet, moeſtior Ulyſſes, moereret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis eſſe, quoniam ſummum illum luctum penicillo non poſſet imitari.* Sed quid illa Ciceronianae elegantiae habent: *moeſtior Ulyſſes, moereret Menelaus?* Dicat oportet Cicero *moeſtiorem Ulyſſe fuiſſe Menelaum.* Sine omni cunctatione incongruam puriſſimo ſcriptori maculam tollo: *Moeſtior Ulyſſe moereret Menelaus.* Nonne & Valerius dicit *Ulyſſem moeſtum, Menelaum lamentantem?* Addo & calculum Plinianum: *cum moeſtos* inquit *pinxiſſet omnes, praecipue patruum.* COLER. *Quid ille alter aeque nobilis pictor.* Eſt is Timanthes. De quo Plinius xxxv. 10. ita *Timanthi vel plurimum affuit ingenii. Ejus enim eſt Iphigenia, oratorum laudibus celebrata, qua ſtante ad aras peritura, cum moeſtos pinxiſſet omnes, praecipue patruum, cum triſtitiae omnem imaginem conſumpſiſſet, patris ipſius vultum velavit, quem digne non poterat oſtendere.* Mentionem ejus & Cicero facit in Oratore; ſed ut nomen itidem non exprimat. VORST. Vide de Timanthe Aelian. L. ix. V. H. c. 11. ibique Schefferum. PERIZON.

31. *Immolatae Iphigeniae ſacrificium*] Cum Graeci veniſſent ad Aulidem, Agamemnon imprudens cervam Dianae occidit. Unde irata Dea tempeſtatem excitavit, ut navigare Graeci non poſſent. Ad illam igitur placandam

Plin. xxxv. 10. Quint. I. 13. niae ſacrificium referens, cum 32 Calchanta triſtem, 33 moeſtum Ulyſſem, clamantem Ajacem, lamentantem Menelaum circa aram ſtatuiſſet, caput Agamemnonis involvendo, nonne ſummi moeroris acerbitatem, arte exprimi non poſſe confeſſus eſt? 34 Itaque pictura ejus, aruſpicis, amicorum, & fratris lacrymis madet: patris fletum ſpectantis affectui aeſtimandum reliquit.

7. Plin. xxxv. 10. Plut. de fort. Alexand. Atque ut ejuſdem ſtudii adjiciam exemplum, 35 praecipuae artis pictor equum ab exercitatione venientem; 36 modo non vivum labore induſtriae ſuae comprehenderat. cujus naribus ſpumas adjicere cupiens, tantus artifex in tam parvula materia multum ac diu 37 fruſtra terebatur. Indignatione deinde accenſus, ſpongiam omnibus imbutam coloribus forte juxta ſe poſitam apprehendit, 38 & veluti corrupturus opus ſuum, tabulae illiſit. Quam fortuna ad ipſas equi nares directam 39 deſiderium pictoris coëgit explere. 40 Itaque quod ars adumbrare non valuit, caſus imitatus eſt.

dam Iphigenia, Agamemnonis regis filia, immolanda fuit. Vide Euripidis Iphigeniam in Aulide. VORST.

32. *Calchanta triſtem*] Calchas fuit ſacerdos: quem paulo poſt & *aruſpicem* vocat. VORST.

33. *Moeſtum Ulyſſem, clamantem Ajacem.* Badius *Oreſtem*, pro *Ajacem* legendum putat, quod mihi magis placet, quam *Ajacem*. Sed judicet lector. GLAREAN.

34. *Itaque pictura ejus aruſpicis, & amici, & fratris lachrymis madet*] In Cauchiano melius, *& amicorum*. Ulyſſem namque & Ajacem intelligit. PIGH. *Pictura ejus aruſpicis, amicorum & fratris lacrymis madet. Amicorum* reſcripſit Pighius ex cod. Cauchiano; cum ante editum eſſet *amici*. Habet ita unus quoque cod. Brandeb. Intelliguntur autem Ulyſſes & Ajax. *Frater* porro eſt Menelaus; non Iphigeniae, ſed hujus patris Agamemnonis. VORST. *Amicorum* habet etiam Ultraj. prim. ceteri *amici* retinent cum omnibus Editionibus. Deinde inter *aeſtimandum* & *exiſtimandum* denuo fluctuant MSS.

35. *Praecipuae artis pictor*] *Nealcem* vocat Plin. Lib. xxxv. 10. & ſimile quid Protogeni in cane anhelante pingendo accidiſſe refert.

36. *Modo non vivum*] *Modo non* pro *fere*, *propemodum*; ut alibi pro eodem non raro *tantum non*. VORST. *Modo non* eodem modo uſurpavit, quo alibi *tantum non*. GLAREAN.

37. *Fruſtra terebatur*] Rectiſſime Lib. Dan. *terebatur*. Sic Lib. I. cap. 8. legendum: *Ubi conferti dubio certamine terebantur.* COLER. *In tam parvula materia multum ac diu terebatur.* Quod Pighius ut diverſam lectionem in marg. poſuerat, id Colerus recepit in textum; ſcripſitque *terebatur:* id quod idem & in cod. P. Dan. obſervavit. Ipſe quoque in utroque cod. Brand. id obſervo Habetque non aliter vetus editio Mart. Herbip. Pighius ediderat *tenebatur*. VORST. *Terebatur* habent Leid. quint. Ultraj. ſec. Duac. & pro varia lectione Bit. prim. Ed. Mog. adſcripſit Perizonius. ſic. L. VIII. 14. init. *Quorum in contemplandis hujus modi rebus cura teritur.*

38. *Et, veluti corrupturus opus ſuum, tabulae illiſit*] Edd. ante Pigh. *Et eam veluti corrupturus* &c. quod pronomen tamen in pauciſſimis comparet MSS.

39. *Deſiderium pictoris coëgit explere*] Margines tui praeferunt, *coëgit exemplare.* quod & in meo eſt libro. Verbum ignotius fuit, in quo turbant: & me judice, *eximplere:* quomodo & *Adimplere* dicimus, aliaque compoſitione gemina. LIPS. *Exemplare* Ultraj. ſec. Duac. & Ed. Mog. ceteri *explere.* paulo ante eſt, qui omittit *tabulae.*

40. *Itaque quod adumbrare non valuit*] Sic Pighius & eum ſecuti, ubi vitio typographi *ars* omiſſum notabat Gudius, habent enim hoc Edd. & MSS. praeter Mog. & Ultraj. ſec. omiſit primus Colerus. Itaque revocavi.

CAPUT XII.

OPTIMIS ARTIUM MAGISTRIS CONCEDENDUM ESSE.

UT FACTUM APUD ROMANOS.

1. *Furio & Caſcellio in jure praediatorio.*

APUD EXTEROS.

1. *Euclidi in geometria.*
2. *Philoni in architectura.*
3. *Apelli in pictura.*

Suae autem artis unumquemque [1] & auctorem, & diſputatorem optimum eſſe, ne dubitemus, paucis exemplis admoneamus.

[2] Q. Scaevola legum clariſſimus & certiſſimus [3] vates, [4] quotieſcunque de jure praediatorio conſulebatur, ad Furium, & [5] Caſcellium, [6] quia huic ſcientiae dediti erant, conſultores rejiciebat. Quo quidem facto moderationem magis ſuam commendabat, quam auctoritatem [7] minuebat, ab his 1. Cic. pro Balb. 20.

1. *Et auctorem & diſputatorem optimum eſſe*] In Wincheliano, *& actorem.* Cicero in Bruto. *Et actori ſummo cauſarum & magiſtro.* PIGH. *Et auctorem & diſputatorem optimum eſſe.* Pighius in uno cod. pro *auctorem* reperit *actorem:* id quod & genuinum putat, inque textum recipit. Addit item quod Cicero ſimiliter dixerit, *Summus cauſarum actor.* Verum parum ſimile hoc eſt alteri. Neque enim, quia *cauſam agere* dicitur, ideo & *artem agere*; dicendum videtur. VORST. *Et auctorem & diſputatorem optimum eſſe ne dubitemus paucis exemplis admoneamus.* quam inepte, *admoneamus ne dubitemus.* Lege omnino *admoneamur*, id eſt diſcamus. PERIZON. *Admonemur* habet Leid. quart. *Admoneamur* Ultraj. prim. Unus, neſcio quis, *admonemur*, al' *admoneamus.* Ceterum *auctorem* retinent omnes MSS. & Edd. ante Pighium, quod bene reſtituit Vorſtius.

2. *Q. Scaevola clariſſimus legum vates, & certiſſimus, quotieſcunque de jure praetorio conſulebatur*] Haec meliore ordine & correctius in manuſcriptis, *Q. Scaevula legum certiſſimus, & clariſſimus vates, quotieſcumque de jure praediatorio conſulebatur.* Sic etiam Cicero in Balbiana, *Cum de jure praediatorio conſulebatur.* PIGH. *De jure praediatorio.* Ita recte Pighius ex MSS. reſtituit; cum ante editum eſſet *jure praetorio.* In codd. Brand. eſt quidem *praetorio:* ſed vera lectio *praediatorio*, in uno tamen itidem adjecta eſt. Cicero in Orat. pro Balbo, ubi eadem de re agit, habet itidem ſic, *Cum de jure praediatorio conſuleretur.* Eſt autem *praediatorium jus* quod pertinet ad praedia. Quique juris hujus periti erant, à Cicerone in eadem oratione *praediatores* dicti. VORST. *Praediatorio* clare habet Leid. quint. reliqui cum antiquis Edd. *praetorio.* quod bene rejicit Pighius.

3. *Vates*] Vide Rupert. ad Pomp. de Orig. Jur. p. 385. PERIZON.

4. *Quotieſcumque de jure praetorio conſulebatur*] Hoc loco ingens mendum eſt, ubi perperam ſic legitur, *quotieſcumque de jure praetorio conſulebatur*, pro quotieſcumque de jure praediatorio conſulebatur. Eruit hunc errorem Philippus Beroaldus ſuper Suet. in Claudio tit. 9. quae quia paucis dici non poſſunt ibi videantur. Sabellicus profeſſus eſt ſe non intelligere. Oliverius autem ne ſomniavit quidem, ut ex ejus interpretatione facile colligitur. GLAREAN.

5. *Caſcellium*] Hujus & ſupra VI. 2. 12. mentio facta: vocaturque ibi *vir juris civilis ſcientia clarus.* Sed nomen ejus varie effertur; ut ad ſuperiorem locum monuimus. VORST.

6. *Quia huic ſcientiae*] An legendum *Qui?* PERIZON. Sic Harl.

 7. Mi-

his id negotium aptius explicari poſſe confitendo, [8] qui quotidiano ejus uſu callebant. Sapientiſſimi igitur artis ſuae profeſſores ſunt, à quibus & propria ſtudia verecunde, & aliena callide aeſtimantur.

Externa.

1. Platonis quoque eruditiſſimum pectus haec cogitatio attigit: [9] qui conductores ſacrae arae [10] de modo & forma ejus ſecum ſermonem conferre conatos, [11] ad Euclidem Geometram ire juſſit, ſcientiae ejus cedens, imo profeſſioni.

2. Cic. de Or. I. 14. Plin. VII. 37. Gloriantur Athenae armamentario ſuo: nec ſine cauſſa. eſt enim illud opus & impenſa & elegantia viſendum. Cujus architectum Philonem ita facunde rationem inſtitutionis ſuae in theatro reddidiſſe conſtat, ut diſertiſ-

7. *Minuebat*] Lego ex Lib. Dan. *quam auctoritatem muniebat.* COLER. Fruſtra.

8. *Qui quotidiano ejus uſu callebant*] *Callere* pro *callum contrahere:* ſed per metaphoram; ut experientia & multus rerum uſus ſignificetur. Juſtinus XXIV. 4. *Augurandi ſtudio Galli praeter ceteros callent.* Ubi non erat quod Bongarſius legendum conjiceret *clarent.* VORST. Liv. Lib. XXXV. 26. *Eo plus in ea, quorum uſu calleret ſpei nactus, breve id tyranno gaudium ſe effecturum affirmabat.* Solin. I. 14. *callere arte ſagittaria.* plura loca dat Doct. Munkerus ad Hygin. Fab. 126. ut fruſtra inter variantes Gudii notetur, *F. pollebant.*

9. *Qui conductores ſacrae arae modum ac formam ejus ſecum ſermone conferre conatos*] In Atrebatenſi, Wincheliano & Pulmanniano; *De modo ac forma ejus ſecum ſermonem conferre conatos.* Sed quaenam haec ara tanti moliminis ac operis, ut de ejus ſtructura concipienda tot conſiliis fuerit opus? Locus valde mihi ſuſpectus eſt. In Wincheliano, *conductores viae ſanctae* legitur, atque etiam mendoſe, ni fallor; nam puto legendum eſſe, *conductores ſacrae arcis*, ut intelligamus auctorem loqui de arce Minervae, celeberrimo atque magnificentiſſimo Athenarum aedificio, cujus ſaepe meminit Pauſanias in Attica, in ea omnium ſanctiſſimum Minervae ſignum de coelo delapſum dedicatum fuiſſe ſcribens. Meminit ejus item noſter Valerius Lib. V. cap. 3. & Lib. III. cap. I. PIGH. *Sacrae arcis.* Eraſa vera lectio in Lib. Dan. & adſcriptum orae: *viae ſacrae.* Vulgata lectio à Pighio eſt. Sed quis dubitet ſacram arcem, nobiliſſimum aedificium, jam ante Platonem fuiſſe exſtructum? Manuſcripti mei ceteri: *ſacrae arae.* Doctiſſimus Mitallerius Aram Apollinis in Delo intelligit. quem vide. COLER. *Conductores ſacrae arae.* Ita veteres codices, tam MSS. quam typis expreſſi; niſi quod in uno cod. Pighius ſcriptum reperit *viae ſanctae.* Sed putat tamen Pighius legendum eſſe *ſacrae arcis*; quod & in ipſum textum intulit: ut intelligatur, Valerium agere de arce Minervae, celeberrimo & magnificentiſſimo Athenarum aedificio. Verum quis dubitet arcem Minervae jam ante Platonem extitiſſe? Mitallerius *aram Apollinis* in Delo intelligit. *Conductores arae* ſunt qui certo pretio eam exaedificandam ſuſceperunt. VORST. MSS. retinent *arae*, niſi quod unus aut alter habet pro varia lectione *viae.* Nec dubitari poteſt, quin loquatur de ara Apollinis in Delo, ut Mitallerius explicuit, ſi inſpiciatur Plutarch. De Genio Socratis p. 529. Ed. Franc.

10. *De modo & forma ejus ſecum ſermonem conferre conatos*] Sic uterque Ultraj. Leid. quint. ſept. Ed. Mog. Mediol. Aſcenſ. Sed ſcripti reliqui cum Ven. Ald. & ceteris, *Modum & formam ejus ſecum ſermone conferre conatos.* Non dubium eſt, quin Pighius recte alterum praetulerit.

11. *Ad Euclidem Geometram ire juſſit*] Sic omnes MSS. & Edd. Mitallerius emendavit *Eudoxum*, quoniam a Plutarcho appellatur *Eudoxus Gnidius*, ad quem Plato eos ablegaverit, idque video laudari in notis ad Gell. L. VI. 10. ut fieri quoque a Menagio ad Diog. Laërt. init. Euclidis notabat Perizonius. Sed

tiſſimus populus [12] non minorem laudem eloquentiae ejus, quam arti tribueret.

[13] Mirifice & ille artifex, qui [14] in opere ſuo moneri ſe à ſutore de crepida, [15] & anſulis paſſus, [16] de crure etiam diſputare incipientem, ſupra plantam aſcendere vetuit. 3.

Plin. xxxv. 10. de Apelle.

Sed vereor, ut hic Valerius de vero nomine Geometrae ſatis fuerit ſollicitus, & celeberrimi Geometrae nomen ſatis circumſpecte arripuerit.

12. *Non minorem laudem eloquentiae ejus quam arti tribuerit*] MSS. *Quam arti tribueret.* & ſic Edd. Mog. Ven.

13. *Mirifice & ille artifex*] Eſt is Apelles, ut ex Plinii L. xxxv. c. 10. ſcire licet. VORST.

14. *In opere ſuo*] In MSS. novem *eſt in opere ſui muneris a ſutore ſuo.* in Ultraj. *in opere ſui moneri*, & ſic Mog. an *in opere ſui muneris moneri ſe?* ut ſaepe talia ob vicinitatem ſcripturae omiſſa vidimus. Harl. *in opere ſui numinis eas ſutorem ſuum.*

15. *Et anſulis*] Vide Scheffer. ad Aelian. Lib. IX. 11. & Euſtath. de voce ἀναγωγίδος. PERIZON. Quem & ipſum vide ad Aelian.

16. *De crure etiam*] Lib. Daniel. *Et quidam ſutorem de ſura diſputare incipientem.* quaſi hoc exemplum non ad Apellem pertineat. ſed pro illa lectione ſtat Plinius. COLER.

CAPUT XIII.

[1] DE SENECTUTE MEMORABILI.

IN ROMANIS.

1. *M. Valerio Corvo ſexies Coſ.*
2. *L. Metello pont. max.*
3. *Q. Fabio Max. Verrucoſſo.*
4. *M. Perperna cenſorio.*
5. *App. Claudio Coeco.*
6. *Mulieribus, Livia, Terentia, & Clodia.*

IN EXTERNIS.

1. *Hierone Siciliae, & Maſiniſſa Numidiae, regibus.*
2. *Gorgia Leontino.*
3. *Xenophilo Chalcidenſi.*
4. *Argantonio Gaditanorum rege.*
5. *Aethiopibus, Indis, & Epimenide Cnoſio.*
6. *Gente Epiorum Aetola.*
7. *Danthone quodam, & Latmiorum regibus duobus.*

Senectus quoque ad ultimum ſui finem provecta, in hoc eodem opere, inter exempla induſtriae, in aliquot claris viris [2] conſpecta eſt. ſeparatum tamen & proprium titulum habeat; ne, cui deorum immortalium praecipua indulgentia adfuit, [3] noſtra ornata mentio defuiſſe exiſtimetur: [4] &

1. *De Senectute Memorabili*] MSS. fere omittunt *Memorabili*.

2. *Conſpecta eſt*] Lege, *eſto.* LIPS. Male. ſupra in capite de Induſtria multos valde ſenes, & in ſenectute etiam induſtrios retulit auctor, quo hic reſpicit. PERIZON.

3. *Et noſtra ornata mentio*] *ei* legimus. CORRAD. *Et noſtra ornata mentio defuiſſe exiſtimetur*] In manuſcriptis recte, *Ei noſtra ornata, &c.* In Suſiano & Pulmanniano, *Noſtra ornata mentio, &c.* PIGH. *Ei noſtra ornata mentio defuiſſe exiſtimetur*] Ambigebam pridem de loco:

4 & ſimul ſpe diuturnioris vitae, quaſi adminicula quaedam dentur, 5 quibus inſiſtens alacriorem ſe reſpectu vetuſtae felicitatis facere poſſit: tranquillitatemque ſaeculi noſtri, qua nulla unquam beatior fuit, ſubinde fiducia confirmet, ſalutaris principis incolumitatem 6 ad longiſſimos humanae conditionis terminos prorogando.

I. Cic. Catone. Plin. VII. 48. Plut. Mario.

7 M. Valerius Corvus centeſimum annum complevit. 8 cujus inter primum & ſextum conſulatum quadraginta ſeptem anni interceſſerunt: ſuffecitque integris viribus corporis 9 non ſolum ſpecioſiſſimis reipublicae miniſteriis, ſed etiam exactiſſimae agrorum ſuorum culturae, & civis, & patrisfamilias optabile exemplum.

Cu-

co: quia ſuperbe illud de ſe ſcriptum, *ornata noſtra mentio.* Sambuci codex ſubvenit pulchre: *et oratione noſtra mentio defuiſſe.* LIPS. *Ei noſtra ornata mentio defuiſſe videatur. Ornata* minus commodum viſum eſt Lipſio: quod nimis ſuperbe de ſe ſcripſiſſet Valerius. Commodum igitur ei ſubvenit codex Sambuci, in quo ſcriptum reperit, *Ei noſtra oratione mentio def. vid.* Et ſane pro *ornata* reſcribendum eſſe *oratione* & nobis videtur. VORST. *Ornata mentio.* Qua eos ornare conamur cum laude & admiratione conjuncta. Sic *honoratus animus* L. VIII. 14. 2. L. VIII. 15. 9. PERIZON. *Ornata* tuentur MSS. omnes, nec aliud intelligit, quam mentionem quae ornet, laudet ſenectutem, ut recte Perizonius monuit. Sed omnes etiam omittunt pronomen *ei* cum Mog. & Mediol. Edd. pro quo Ven. Ald. & ceteri habent *&*. Aſcenſ. tamen *ei*, quod millies omittitur. itaque MSS. ſecutus ſum.

4. *Et ſimul ſpe diuturnioris vitae*] Lege, *ſpei* LIPS. *Et ſimul ſpe diuturnioris vitae quaſi adminicula quaedam dentur.* Ita ſane magno conſenſu codices. Non dubito tamen quin recte ſe habeat conjectura Lipſii putantis pro *ſpe* legendum eſſe *ſpei.* VORST. Imo *ſpe* retinent recte MSS. omnes. *Senectuti dantur quaſi adminicula quaedam, quibus inſiſtens alacriorem ſe facere poſſit per ſpem vitae diuturnioris.* ſive dum datur illi haec ſpes. Placet tamen, nequid diſſimulem, Lipſii conjectura etiam Perizonio.

5. *Quibus inſiſtens alacriorem ſe reſpectu vetuſtae felicitatis facere poſſit*] Ita Aldus ediderat. Habentque ita & codices Brand. Pighius, quod putaret orationi aliquid deeſſe, adjecit *quis*, ediditque *facere quis poſſit*; Verum orationi nihil quicquam deeſt. Loquitur enim rurſus de ipſa ſpe diuturnioris vitae; vultque adminiculis, de quibus praedixit inſiſtentem ſeſe ipſam alacriorem facere poſſe. Et confirmatur eo conjectura Lipſii de verbis proximis ſuperioribus: quod videlicet legendum ſit *ſpei*, quodque ipſi ſpei diuturnioris vitae adminicula dari auctor velit. VORST. *Quis* cum ab omnibus abeſſet MSS. nec deſideretur, ſi de ſenectute, uti debet, accipiatur, etiam hinc abeſſe juſſi, nulla auctoritate a Pighio immiſſum.

6. *Ad longiſſimos humanae*] Adulatur Tiberio, more illorum temporum, longaevam ei vitam precando. quin & particulam vitae propriam, demptam ſibi Caeſaribus ſuis donabant de qua re multa multi. Sed, o vanas largitiones! Sapiens mihi Varro, Modio: *Non eos optime vixiſſe; qui diutiſſime vixerint, ſed qui modeſtiſſime.* COLER.

7. *M. Valerius Corvinus*] Ita veteres typis expreſſi, & Brand. quoque MSS. Pighius neſcio qua de cauſa maluit *M. Val. Corvus.* Plinius quoque VII. 48. *Corvinum* vocat. VORST. Vide quae notavi ſupra ad L. III. 2. 6. Tamen hic quoque MSS. *Corvinus* ſervant.

8. *Cujus inter primum & ſextum conſulatum quadraginta ſex anni interceſſerunt*] In Campenſi & Cauchiano, *quadraginta & ſeptem.* Bene ac numerate, tot enim annos ponunt inter primum & ultimum M. Corvi conſulatum faſti Capitolini. PIGH. *Septem & quadraginta*, Ultraj. prim. reliqui *quadraginta & ſex* cum Edd.

9. *Non ſolum ſpecioſiſſimis Reip. miniſteriis*] Nonnulli MSS. *Non ſolus publicis miniſteriis.*

10. *Metellus*] Veterem querelam merito hic quoque moverim, cum tot fuerint Metelli, authorem ne uno quidem verbo dignatum indicare, de quonam loquatur Metello. Olive-

Cujus vitae ſpatium aequavit [10] Metellus: [11] quartoque anno poſt conſularia imperia, ſenex admodum pontifex max. creatus, tutelam caerimoniarum per duos & viginti annos, neque ore in votis nuncupandis haeſitante, [12] neque in ſacrificiis faciendis tremula manu, geſſit.

2. Ann. urb. 510. Cic. Catone. Plin. vii. 48.

Q. autem Fabius Max. [13] duobus & ſexaginta annis auguratus ſacerdotium ſuſtinuit, robuſta jam aetate id adeptus. quae utraque tempora ſi in unum conferantur, facile ſaeculi modum expleverint.

3. Uſque ad ann. urb. 550. Livius xxx. 26. Plin. vii. 46.

Jam [14] de M. Perperna quid loquar? qui omnibus, [15] quos in ſenatum conſul vocaverat, ſuperſtes fuit: [16] ſeptem quoque tantummodo, quos cenſor collega L. Philippi legerat, è patribus conſcriptis reliquos vidit; toto ordine ampliſſimo [17] diuturnior.

4. Ann. urb. 661. Ann. urb. 167. Plin. vii. 48. Dion. 41.

Ap-

verius de Q. Metello Pio intelligit, cum author de L. Metello loquatur ut ex Cicerone colligitur. L. quidem Metellus vixit primo bello Punico Coſ. A. 502. & 506. Pius autem Coſ. A. 674. diſtant igitur plus centum quinquaginta annis. Idem de proximis duobus exemplis dicimus, quorum prius de Fabio Verrucoſo intelligendum. Et in Livii Lib. x. tertiae decados, de eodem Fabio, legendum, duos & ſexaginta annos augurem fuiſſe, non duos & quadraginta. Error facilis eſt in XLII. & LXII. tranſpoſitione literae X & L. poſterius autem exemplum, de Perpenna conſule intelligendum. ſicut Lib. III. cap. 4. non de praetorio viro a Pompejo caeſo. de quo Lib. VI. cap. 2. talia multa male a commentatoribus expoſita conſulto tranſilimus. GLAREAN.

11. *Quartoque anno poſt conſularia imperia*] Malim, *Quarto qui anno.* PERIZON.

12. *Neque in ſacrificiis faciendis tremula manu geſſit*] MSS. quinque *ſe geſſit*, quaſi eſſet *geſſit ſe tutelam.* quod non probem. De tremula manu, & voce haeſitante, quae utraque male ominata erant, confer quae refert de puero Macedone miniſtrante Alexandro ſacrificanti. L. III. 3. Ext. 1.

13. *Duobus & ſexaginta*] XLII. Livius Lib. XXX Plinius vero Libr. VII. cap 48. ſcribit. CORRAD. *Duobus & ſexaginta.* Plinius *ſexaginta trib. annis.* COLER. Leid. prim. *Duobus & quadraginta annis.* & ſic Ed. Mog. Liv. tamen loco in margine citato, *Augurem duos & ſexaginta annos fuiſſe, a quibuſdam traditum* narrat.

14. *De M. Perperna*] Plerique ſcripti *Perpenna.*

15. *Quos in ſenatu rogaverat*] Veteres libri ſic, *Quos in ſenatum conſul vocaverat.* Malim tamen ut Plinius, qui hoc exemplum à Valerio mutuaſſe videtur, *quos ſententiam conſul rogaverat.* vel *quos in ſenatu conſul rogaverat.* PIGH. *Omnibus quos in ſenatu conſul rogaverat.* Ita Aldus ediderat. Neque ſuſtinuit mutare Pighius; quamvis in codd. MSS. reperiret, *Quos in ſenatum conſul rogaverat.* Mallet tamen pro *in ſenatu* legere *ſententiam*; quia Plinius, qui Valerium ſecutus videatur, lib. VII. c. 48. ſcribat, *M. Perpernam omnium, quos in conſulatu ſententiam rogaverat, ſuperſtitem fuiſſe.* Codicum Brand. unus ſic habet, ut in codd. MSS. ſcriptum reperit Pighius: alter *quos in ſenatum convocaverat.* Quorum poſterius & in Fanovictorienſibus membranis eſſe teſtatur Gronovius. Denique Chalcocondyles ex cod. Parrhaſii edidit, *Quos in ſenatu vocaverat:* & Mart. Herbip. *Quos in ſenatum conſul convocaverat.* Mihi propter tantum codicum conſenſum τὸ *in ſenatum* genuinum videtur. Si vero hoc genuinum ſit, legendum porro fuerit *vocaverat.* Gronovio item vera lectio videtur, *Quos in ſenatum conſul vocaverat.* Vide Notas ejus ad Livii II. 55. ubi phraſes *in ſenatum*, *in concionem vocare* & in Livio demonſtrat. VORST. MSS. *Quos in ſenatum vocaverat*, vel *quos in ſenatum convocaverat*, vel, *quos in ſenatum conſul convocaverat.* ſic Mog. pauculi *ſenatu.* Credidi verum eſſe, *quos in ſenatum conſul vocaverat*, cum principe criticorum J. Fr. Gronovio. Itaque ſic edidi.

16. *Septem quoque tantummodo*] MSS. complures *ſeptemque tantummodo.*

17. *Diuturnior*] Vixiſſe annos XCVIII. Plinius ait. COLER.

18. *Ut*

5. Appii vero aevum clade metirer, quia infinitum numerum annorum orbatus luminibus exegit, niſi quatuor filios, & quinque filias, plurimas clientelas, rem denique publicam, hoc caſu gravatus, fortiſſime rexiſſet. Quin etiam feſſus jam vivendo, lectica ſe in curiam deferri juſſit, [18] ut cum Pyrrho deformem pacem fieri prohiberet. [19] Hunc caecum aliquis nominet, à quo patria quod honeſtum erat, per ſe parum cernens, coacta eſt pervidere?

Ann. urb. 472. Cic. Catone, Livius XIII. & alii.

6. Muliebris etiam vitae ſpatium non minus longum in compluribus apparuit; quarum aliquas ſtrictim retuliſſe me ſatis erit. Nam & Livia Rutilii ſeptimum & nonageſimum, & Terentia Ciceronis [20] tertium & centeſimum, [21] & Clodia Auſilii, [22] quindecim filiis ante amiſſis, quintum decimum & centeſimum explevit annum.

Plin VII. 48.

E x t e r n a.

1. Jungam his duos reges, quorum diuturnitas [23] populo Romano fuit utiliſ-

18. *Ut cum Pyrrho*] Huc pertinent illa priſci Poëtae:

Orator ſine pace redit, Regique refert rem.

Citat Varro. Intelligit autem Cineam, quem Pyrrhus miſerat de Pace. Ex Oratione Appii, Ennii illa ſunt:

Quo vobis mentes, rectae quae ſtare ſolebant
Antehac dementi ſe ſe flexere via?

Citat Cicero. Vetus inſcriptio: APPIVS. CLAVDIVS. C. F. CAECVS. CENSOR. CONSVL. BIS. DICTATOR. INTERREX. III. PR. II. AED. CVR. II. Q. TR. MIL. III. COMPLVRA. OPIDA. DE. SAMNITIBVS. CEPIT. SABINORVM. ET. TVSCORVM. EXERCITVM. FVDIT. PACEM. FIERI. CVM. PYRRHO. REGE. PROHIBVIT. IN. CENSVRA. APPIAM. STRAVIT. ET. AQVAM. IN. VRBEM. ADDVXIT. Ejuſmodi breviaria ſolebant veteres de illuſtribus viris conficere, qualia in Italia & alibi de Catone, Fabio Maximo, Sicinio Dentato, C. Mario, Cn. Pompejo & aliis reperta. COLER.

19. *Hunc caecum aliquis nominet*] Tres *hunc caecum quis nominet.* duo delent *per ſe.* Sex *coacta eſt providere*, ut eſt in vulgatis Edd.

20. *Tertium & centeſimum*] Praeter morem Latinorum authorum, atque adeo contra ſuum ipſius uſum, hic minorem numerum ante *centum* praeponit, cum paulo poſt de Gorgia ſecundum Vallae praeceptum poſt centeſimum minorem ſubnectat. Oliverius autem de Clodia hic poſita, *quindecim filiis ante amiſſis*, legere mavult, ut ſignificet illam XV. filiis exſtinctis fuiſſe ſuperſtitem. Plin. tamen Lib. VII. etiam *enixis* legiſſe videtur. Verum cum hic non de multiplici partu, ſed de iis, qui aliis ſupervixerunt, agatur, Oliverius non abſque ratione motus videtur; & fieri poteſt, ut Plinii codex male habeat. GLAREAN. *Tertium & centeſimum.* CXVII. ſcribit Plinius. CORRAD.

21. *Et Clodia Auli filia*] In Atrebatenſi, Suſiano, & Pulmanniano, *Clodia Aulifi* mendoſe, ſed puto legendum *Auſilii.* Nam Plinius Clodiam Ofilii vocat, quod idem eſt. Formula loquendi antiqua eſt, qua mulieres adjunctis maritorum nominibus notabantur. Sic Livia Rutilii, ſupple uxor, Terentia Ciceronis, Julia Pompeji, Caecilia Craſſi, Calpurnia Caeſaris. PIGH. *Clodia Auſilii. Auſilii* reſcripſit Pighius; cum ante editum eſſet *Auli filia:* quia in tribus codd. *Aulifi* reperit; & quia Plinius L. VII. c. 48. *Clodiam Ofilii* vocat. Codices item Brand. non *Auli filia*; ſed unus *Aulifi*, alter *Aulifili* habet. Locutio ſatis uſitata eſt *Clodia Auſilii*; ſubaudito *uxor.* Ad hunc modum praedixit *Livia Rutilii*; & *Terentia Ciceronis.* VORST. Pariſ quart. Barb. prim. *Auſili.* Leid. prim. *Aliſi.* quint. *Aulifi.* Ultraj. prim. *Aulifili.* ceteri *Auli filia*, & ſic etiam etiam Ed. Mog.

22. *Quindecim filiis ante enixis*] Plinius quoque enixam quindecies ſcribit, verum Campen-

liſſima. Siciliae rector Hiero ad nonageſimum annum pervenit. Maſiniſ- Ad ann. urb. 538.
ſa, Numidiae rex, hunc modum exceſſit, regni ſpatium ſexaginta annis Livius xxiv. Lu-
emenſus, [24] vel ante omnes homines robore ſenectae admirabilis. Conſtat cian. Macr. Ad ann.
eum, quemadmodum Cicero refert libro quem de ſenectute ſcripſit, nullo urb. 605.
unquam imbre, nullo frigore, ut caput ſuum veſte tegeret, adduci potuiſ- Livius L. Plin. vii.
ſe. Eundem ferunt aliquot horis in eodem veſtigio perſtare ſolitum, non 14. & 48. Appian.
ante moto pede, quam conſimili labore juvenes fatigaſſet: [25] at ſi quid Lib. p. 35. 49. Liv.
agi a ſedente oporteret, toto die ſaepenumero nullam in partem converſo xlviii. Extr.
corpore in ſolio duraſſe. Ille vero etiam exercitûs equo inſidens, noctem diei plerumque jungendo duxit: nihilque omnino ex iis operibus, quae adoleſcens ſuſtinere aſſueverat, [26] quo minus ſenectute ageret, omiſit. Veneris etiam uſu ita ſemper viguit, ut poſt ſextum & octogeſimum annum [27] filium generarit, [28] cui Methymnato nomen fuit. Terram quoque, quam vaſtam & deſertam acceperat, [29] perpetuo culturae ſtudio frugiferam reliquit.

Gor-

penſis, Gemblacenſis aliique veteres libri; *Quindecim filiis ante amiſſis* legunt. Quam lectionem probare malim, non enim hic foecunditatis exempla quaerimus. PIGH. *Quindecim filiis ante amiſſis*] *Amiſſis* reſcripſit Pighius ex aliquot MSS. Eſtque idem & in codd. Brand. & in vetere typis expreſſo Martini Herbip. Aldus & Chalcoc. ediderant *ante enixis*. Quae lectio confirmatur fere eo quod Plinius vii. 48. ſcribit: *Clodia Ofilii CXV. haec quidem etiam enixa quindecies.* VORST. *Amiſſis* MSS. Ed. Mog. & Ven. *Enixis* Mediol. Aſcenſ. Ald. & ceteri. Sed procul dubio recte Pighius amiſſis praetulit, quod vel *τὸ ante* additum ſatis indicat.

23. *Populo Rom.*] Pariſ. tert. Mog, *Reip. noſtrae* cum vulgatis Edd. pro *Sexaginta annis.* Leid. prim. *quadraginta.*

24. *Vel ante omnes homines*] Vulgo ante Pighium, *Et ante omnes homines*, quod in quinque occurrit MSS. Ultraj. prim. conjunctionem omittit *vel.* cum Mog. *veſte* eſt inter lineas Barb. prim.

25. *Ac ſi quid agi à ſedente*] Veteres libri, *agere aſſidentem.* PIGH. *Siquid agere aſſidentem oporteret.* Ita Pighius ſe ſcribere ait è codd. MSS. Aldus ediderat, *Siquid agi à ſedente oporteret.* Atque ita uterque etiam cod. Brand. habet. VORST. MSS. novem *at ſi quid agi a ſedente.* Barb. prim. *agi a ſed oporteret.* Ultraj. prim. *ac ſi quid agi aſſidentem oporteret.* Leid. quint. *Oportuiſſet. agi a ſedente oporteret* omnes Edd. quod non opus fuit, ut Pighius mutaret. Non diſplicet etiam oppoſitio inter *ſedentem* & *ſtantem* per *at*, quod in compluribus eſt ſcriptis.

26. *Quo minus ſenectute ageret*] In Suſiano & Pulmanniano; *Cum ſenectutem ageret.* In Atrebatenſi, *Quum illius ſenectutem ageret.* Sed legendum exiſtimo, *Quum illam ſenectutem ageret.* Ita Cicero ad Atticum, *Agere quietam ſenectutem* dixit, libro xiv. PIGH. *Quo minus ſenectute ageret.* Ita veteres typis expreſſi, & MSS. item Brand. Pighius maluit, *quam illam ſenectutem ageret*; quod in duobus codd. reperiſſet, *cum ſenectutem ageret*; & in alio quodam *cum illius ſenectutem ag.* Mihi altera lectio magis placet; ut *ſenectute* ſit pro *in ſenectute.* VORST. Cum Atrebat. convenit Ultraj. prim. *cum nullus ſenectutem ageret*, Leid. quint. ceteri cum Mog. & reliquis Edd. *quo minus ſenectute ageret*, quod mutatum a Pighio Vorſtius reſtituit.

27. *Filium generarit*] MSS. complures *generaret.*

28. *Cui Methymnato nomen*] ὄνομα ϑεμεῶν inquit Suidas. CORRAD. *Cui Methymnato nomen.* Valde in codicibus nomen hoc variat. In Brand. uno eſt *Methymno*, in altero *Mechimnio.* VORST. Sic noſtri *Mechinio*, *Methymno*, *Mechinnio*, *Methynio*, *Methenno*, *Methinino.* Sic Mog. *Michnio.* Ven. *Mechino*, Mediol. *Methy-*

 mato

2. Cic. Catone. Plin. VII. 48. Quintil. III. 1. Aelian. Var. H II. 35. Lucianus μακροβ.

Gorgias etiam Leontinus, Iſocratis, & complurium magni ingenii virorum praeceptor, ſua ſententia feliciſſimus. Nam cum [30] centeſimum & ſeptimum ageret annum, interrogatus *quapropter tamdiu vellet in vita remanere: quia nihil*, inquit, *habeo*, [31] *quod ſenectutem meam accuſem.* Quid iſto tractu aetatis aut longius, aut beatius? Jam alterum ſaeculum ingreſſus, neque in hoc querelam ullam invenit, neque in illo reliquit.

3. Plin. VII. 50. Lucianus μακροβ.

Biennio minor [32] Xenophilus Chalcidenſis Pythagoricus, ſed felicitate non inferior. Siquidem, ut ait Ariſtoxenus muſicus, omnis humani incommodi expers, in ſummo perfectiſſimae ſplendore doctrinae extinctus eſt.

4.

[33] Arganthonius autem Gaditanus tamdiu regnavit, quamdiu etiam ad ſa-

mato Aldus & reliqui. Στέμβων vocatur quidem a Suida; ſed in Excerptis Polybii p. 174. unde ſua Suidam hauſiſſe bene monuit Kuſterus, dicitur Στέμβων.

29. *Perpetuo culturae ſtudio*] Barb. prim. Leid. ſext. Ultraj. prim. *perpetuae*, ſec. *perpetue*

30. *Centeſimum & ſeptimum*] Vixit annos centum & octo, teſte Plinio. De eo ſcribit Cincius Alimetus apud Fulgentium: *Qui dum jam ſilicernius ſui finem temporis exſpectaret, etſi mori non potuit, tamen infirmitatibus inſultavit.* COLER.

31. *Quod ſenectutem meam accuſem*] Harl. Barb. prim. Leid. prim. quint. Ultraj. prim. *quo ſenectutem meam accuſem.* Harl. omittit *meam.* idem *ſeculum aggreſſo.* Ultraj. prim. *Quid iſto gradu aetatis.*

32. *Xenophilus Chalcidenſis*] Duo, *Zeno Philoſophus Chalcidenſis. Muſicus* delet Ultraj. prim. Duo *in perfectiſſimo doctrinae ſplendore.*

33. *Arganthonius*] MSS. fere *Archatonius.* vel *Archatonus. Arganthonius* tamen Ultraj. ſec. & Mog. Ed. Ven. *Archatonius.* Mediol. *Argathonius.*

34. *Sexaginta annos natus*] XL. ſic etiam Plinius Lib. VII. cap. 8. CORRAD. *Cum ad imperium ſexaginta annos natus acceſſiſſet*] Manuſcripti codices, *quadraginta annos*, produnt; quemadmodum & Plinius, & Cicero in Catone. Lucianus ex Anacreonte, ni fallor, poëta centum quinquaginta annos vixiſſe Arganthonium tradit, ſed puto Valerium ſequi in his Ciceronem; & Plinium utroſque. PIGH. *Quadraginta annos natus.* Sic & codices Brand. Aldus ediderat *ſexaginta.* Sed mutavit id Pighius. VORST. Ultraj. prim. *Sexaginta*, reliqui *quadraginta* anteferunt cum Mog. Mediol. & Aſcenſ. Ultraj. prim. *natu* Bit. prim. *nactus quadragenarius.*

35. *Centum illum & triginta annos expleviſſe commemorat*] Lege, ut in Suſiano & Pulmanniano, *Centum illum & viginti annos expleſſe.* Aſtipulantur enim huic numero Herodotus, & alii jam dicti auctores Cicero & Plinius. PIGH. *Centum illum & viginti.* Codex Danielis: CXXX. contra mutationem Pighii. quod magis placet. Supra Valerius expreſſerat numerum CXX annorum. jam ex Aſinio aliquanto ampliorem adjungit. Quin & Plinius auctor eſt Anacreontem huic Argantonio CL. annos vitales tribuiſſe. Idem Lucianus ſcribit. Verſus Anacreontis exſtant apud Strabonem Libro III. Silius Italicus:

Argantoniacos armat Carteia nepotes.
Rex proavus fuit humani ditiſſimus aevi.
Ter denos decies emenſus belliger annos. COLER.

Centum illum & triginta annos expleſſe. Hic quoque mutandum putavit Pighius, & quidem pro *triginta* ſcribendum *viginti.* Verum reputandum erat, Valerium non eundem plane numerum, quem jam expreſſerat, repetere, ſed paulo majorem exprimere voluiſſe; qui quidem ab Aſinio Pollione tributus Arganthonio fuerit. Numerum CXX. annorum jam expreſſerat, ejuſque certos auctores eſſe ſcripſerat. De Aſinio autem Pollione peculiariter memorandum erat, quod ille decem annos amplius, atque ita CXXX. Arganthonio tribuiſſet. Habentque ita codices Brand. & cod. P. Dan. ut Colerus teſtatur. VORST. Appian. in Iber. p. 194. tribuit ei centum & quinquaginta annos. vide & Baſil. Magn. de Graec. ſcript. p. 31. Ed. Angl. PERIZON. *Et viginti*, ſolus habet Bit. prim. Perizonius notavit, legendum cum aliis, *centum & triginta annos.*

36. *Et ipſe numeroſae vivacitatis haud parvam* exem-

ſatietatem vixiſſe abunde foret. Octoginta enim annis patriam ſuam rexit, Herod. III.
cum ad imperium [34] quadraginta annos natus acceſſiſſet: cujus rei certi Cic. Catone. Plin.
ſunt auctores. Aſinius etiam Pollio non minima pars Romani ſtyli, in ter- VII. 48. Lucian.
tio hiſtoriarum ſuarum libro, [35] *centum illum & triginta annos expleſſe* com- μακροβ.
memorat: [36] & ipſe nervoſae vivacitatis haud parvum exemplum.

Hujus regis conſummationem annorum minus admirabilem faciunt Ae- 5.
thiopes: *quos* [37] Herodotus ſcribit *centeſimum & vigeſimum annum transgre-* Herodot.
di. [38] Et Indi, de quibus [39] Cteſias idem tradit. Et Epimenides Cnoſius; III.
quem Theopompus dicit *ſeptem & quinquaginta & centum annos vixiſſe.* Plin. VII. 48. Laërt. in vita.

[40] Hellanicus vero ait, [41] *quoſdam ex gente Epiorum*, quae pars eſt Aeto- 6.
liae,

exemplum] Inepte dictum *numeroſu vivacitas*, cum proprie ſignificet naturalem vivendi vigorem numeri non capacem, cum in ſingulis rebus una morte finiatur. Rectius itaque in Campenſi, Cauchiano, Gemblacenſi, & Atrebatenſi, *Et ipſe nervoſae vivacitatis haud parvum exemplum.* PIGH. *Et ipſe nervoſae vivacitatis haud parvum ex. Nervoſae* eſt & in codd. Brand. Aldus ediderat *numeroſae.* Sed mutavit id Pighius. VORST. Plerique noſtri cum Mog. etiam *nervoſae*, Ultraj. tamen uterque & Copeſ. *numeroſae.*

37. *Herodotus ſcribit*] Atqui L. III. ſcribit: ἔτεα μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατόν. CORRAD. *Centeſimum & trigeſimum annum transgredi.* Lege, *centeſimum & vigeſimum*, ut in quinque vel ſex manuſcriptis exemplaribus, atque etiam Herodoto, qui ἔτεα μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν prodit. PIGH. *Centeſimum & vigeſimum.* Conceſſus hic vitae numerus, natura. Sic enim ſcribit Servius, doctiſſimus commentator: *Tribus humana vita continetur. Natura, cui ultra centum & viginti Solſtitiales annos conceſſum non eſt. Fato cui, nonaginta anni hoc eſt tres Saturni curſus exitium creant: niſi forte aliarum ſtellarum benignitas etiam tertium ejus ſuperet curſum. Fortuna, id eſt, caſu, qui ad omnia pertinet, quae extrinſecus ſunt: ut ad ruinam, incendia, naufragia, venena.* Trebellius Pollio in vita Claudii: *Doctiſſimi Mathematicorum centum & viginti annos homini ad vivendum datos, judicant neque amplius cuiquam jactitant eſſe conceſſum: etiam illud addentes, Moſen ſolum Dei (ut illi loquuntur) familiarem* CXXV. *annos vixiſſe.* COLER. *Trigeſimum*, habent Pariſ. tert. Barb. prim. Bit. prim. & Ultraj. prim. reliqui *vigeſimum* cum Ed. Mog.

38. *Et Indi*] De Indis multo aliter Arrianus Lib. VIII. Plin. L. VII. cap. 48. & Laërt. CORRAD. Arrian. L. VIII. 9. ὅτι τεσσαρακοντούτεις ἀποθνήσκουσιν οἱ πρεσβύτατοι αὐτῶν. Longaevos porro eſſe etiam *Hyperboreos* tradit Feſt. in *Hyperborei*, & *Numidas.* in *Numidae.* quae loca Perizon. adſcripſit. item videndum Spanhem. in Jobo p. 375. & praecipue p. 382. nec non Uſſer. in Chron. Sacr. cap. 12. Ext.

39. *Cteſias quidem*] Edit. Venet. *Cteſias idem.* ſcilicet Cteſiam idem de Indis tradidiſſe, quod Herodotus de Aethiopibus. Scio alias multa de Aethiopibus ſcribi, quae eadem quoque de Indis. Et Cteſias ille Syriaca etiam & Perſica ſcripſerat, teſte Strabone Lib. XIV. COLER. *De quibus Cteſias item tradit. Idem* Colerus ſe ſcribere ait ex editione Veneta. Eſtque ita & in editione Chalcoc. quae ex cod. Parrhaſii eſt expreſſa. Alii tum MSS. tum typis expreſſi pro *idem* habent *quidem.* VORST. Lege cum Colero *Idem.* PERIZON. *Quidem* invaſit Edd. omnes. & eſt in MSS. ſeptem: e quibus aliquot *Eſevas*, item *Eſeias*, & *Oſeias* habent. *Eſeias* Mog. pro *Cnoſius* aliquot *Gnoſius* praeferunt. Barthius legebat, *quaſi idem.*

40. *Hellanicus*] Duo *Tellanecus.* ſex *Tellanicus.* unus *Telanicus*, unus *Thalnicus.* item *Tollanicus. Tellanicus.* Mog. Sed verum *Hellanicus* ſervat Copeſ.

41 *Quoſdam ex gente Epiorum*] Winchelianus, *ex gente Eliorum.* Item recte. nam Stephanus de urbibus *Elios* vel *Eleos* olim à rege Epeo appellatos *Epios* fuiſſe, eoſdem patronimica voce dictos *Endymioniadas*, quod Epeus Endymionis filius à quibuſdam diceretur. PIGH. *Epiorum.* Lib. Dan. & quaedam editiones: *Epiporum.* Epii ſane ſive Epei Achajae pars ſunt. non Aetoliae, teſte Plinio, Strabone; aliis. An forte legendum *Epiriorum?* *Epirii* iidem dici potuere, qui & Acarnanes. adi Strabo-

 nem

Plin. VII. 48. liac, 42 *ducentos explere annos:* 43 eique ſubſcribit Damaſtes hoc amplius adfirmans, 44 *Lictorium quendam ex his maximarum virium, ſtaturaeque praecipuae, trecenteſimum annum cumulaſſe.*

7. 45 Alexander vero in eo volumine, quod de Illyrico tractu compoſuit,
Plin. VII. 48. affirmat 46 *Danthona quendam ad quingenteſimum uſque annum nulla ex parte ſe-*

nem Lib. x. COLER. *Quoſdam ex gente Epiorum, quae pars eſt Aetoliae.* Plinius VII. 48. *Quoſdam in Aetolia Epiorum gentis.* Sed notat Colerus, librum MS. P. Danielis, & quoſdam typis expreſſos habere *Epiporum:* quod ſane de codd. quoque Brand. teſtari licet. Conjicit ergo Colerus legendum eſſe *Epiriorum.* Sic enim dici potuiſſe, qui & Acarnanes, ex L. x. Strabonis ſciri poſſe. Ceterum *Epios* ſive *Epeos* non Aetoliae, ſed Achajae partem eſſe, teſtibus Plinio, Strabone & aliis. Ad Plinium quoque notavit Dalechampius, diverſam lectionem eſſe *Ephyrorum.* VORST. Multi etiam e noſtris MSS. cum Mog. *Epiporum*, vel *Epypporum* exhibent, duo ſcribunt *Epirorum.* Profecto *Epiriorum*, quod Colerus putabat, vix quemquam, credo, inveniet, cui placeat. An *Epirii* dicentur *pars Aetoliae?* non perſuadet. Praeterea, cur non *Epirotarum* potius dixiſſet? ut paſſim vocantur incolae Epiri. Sed *Epii* ſunt pars Achajae. audio. Verum hi coloniam mittere in Aetoliam potuerunt, ut & eo illorum nomen tranſierit: & ſane Strabo tradit Lib. x. p 463. Ed. Pariſ. Ἀφικομένου δ' ἐξ Ἤλιδος Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος, καὶ τοῖς πολέμοις κρατοῦντος αὐτῶν, τοὺς μὲν Κουρῆτας εἰς τὴν νῦν καλουμένην Ἀκαρνανίαν ὑποχωρῆσαι, τοὺς δ' Αἰτωλοὺς συγκατελθόντας Ἐπειοῖς τὰς ἀρχαιοτάτας κτίσαι τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ πόλεων δέκα. Vides decem antiquiſſimas Aetoliae urbes ab Epiis cum Aetolis conditas. & ſimiliter tenuiſſe eos inſulas quaſdam Acarnaniae vicinas liquet ex eodem Strabone p. 459.

42. *Ducenos annos*] Sic Pighius edidit, ac illum ſecuti, & habet Mog. cum paucis MSS. reliqui cum ceteris Edd. *ducentos.* quod credo hic nihilo eſſe deterius.

43. *Eique ſubſcribit Damiates*] *Damaſthes*, in veteribus libris vocatur, item à Plinio. Fuit Helleſponticus hiſtoriarum ſcriptor patria Siſienſis. Deinde quod ſequitur, *Hoc amplius firmans Latorium quendam.* Lege ex manuſcriptis, *Hoc amplius affirmans Lictorium quendam.* Plinius Pictorium vocat. PIGH. *Damaſthes.* Scriptor is minus probatus & pene nullius claſſis Straboni L. 1. Meminit ejuſdem Steph. in ὑπερβόρεοι. COLER. Potius ſcribendum ſine adſpiratione. ſic Dionyſ. Hal. in Hiſt. Ind. & Suidas in Δαμάστης. GUDIUS. Sic etiam apud Strabonem plus ſemel, & apud Agathemerim in Geographia p. 173. ubi de ipſo omnino videndus Tennulius. ut fruſtra hic aliquot MSS. *Damaſches*; imo etiam *Damiates* exhibeant, ut Aldus, Aſcenſius & alii ediderunt, quum verum *Damaſtes* jam expreſſum eſſet Mediolani. Mog. *Dimaſtes.*

44. *Lictorium quemdam*] Harduinus teſtatur Plinii MSS. omnes Lib. VII. 48. habere *pictoreum.* unde ipſe conjecit legendum *Pycthoraeum*, quaſi egregium pugilem dicas πυκθωραῖον. Vox, opinor, erit illa compoſita eſt πύκτης & ὡραῖος. Sed nulla auctoritate illa eſt ſubnixa, & pro mero Harduini ſomnio habenda.

45. *Alexander vero*] Alexandrum Cornelium vocat Plinius. Exiſtimo eum eſſe de quo haec ſcribit Strabo Lib. XIII. τῶν δὲ νεωτέρων, Ἀλέξανδρος Ῥήτωρ ὁ λύγνος προσαγορευθεὶς, ὃς καὶ ἐπολιτεύσατο καὶ συνέγραψεν ἱστορίαν, καὶ ἔπη καταλέλοιπεν, ἐν οἷς τά τε οὐράνια διατίθεται, καὶ τὰς ἠπείρους γεωγραφεῖ, καθ' ἑκάστην ἐκδοὺς ποιήματα. COLER. *Alexander vero.* Plinius VII. 48. *Alexandrum Cornelium* vocat. VORST.

46. *Danthona*] Variant ſcripti hoc modo. *Dandonem*, *Dandona*, *Dadonam*, *Donidonem*, *Dedonam*, *Clancelonam*, *Clavonam*, *Latunonam.* *Dandonem* legitur apud Plinium. Sed Harduinus putat rectius legi poſſe utrobique *Datona.*

47. Xenophon *cujus* περὶ γήρως *legitur*] Corrige, ut in Campenſi & Wincheliano περὶ πλοῦς. Citatur item à Plinio Xenophon in Periplo. Mox quae ſequuntur valde ſunt depravata, *Is enim Latinorum regem octingentis vitae annis donavit.* Legendum enim, ut habent veteres libri fere omnes, *Inſulae enim Lachmiorum regem, &c.* Corrigendus item ex hoc loco Plinius, ubi mendoſe *maritimorum* regem habet, pro *Lachmiorum.* PIGH. *Is enim Latmiorum regem.* Vera haec eſt lectio. Ad quam

ſeneſcentem proceſſiſſe. Sed multo liberalius [47] Xenophon, cujus περίπλους legitur. is enim [48] Latmiorum regem octingentis vitae annis donavit. Ac ne pater ejus parum benigne acceptus videretur, ei quoque ſexcentos aſſignavit annos.

quam proxime acceſſerant Aldus & Chalcocondyles, quod ediderant *Is enim Latinorum regem.* Sed Pighius ſcribendum putavit *Inſulae enim Lathmiorum regem*; ut ipſe in veteribus libb. ſcriptum repererit. Verum primo incommodum hic eſt *inſulae:* at voculam *is* veteres typis expreſſi & Brandeb. MSS. habent. Deinde *Latmiorum* legendum eſſe docuit Salmaſius in Exercitat. in Solin. pag. 17. *Latmus* urbs, vel inſula. Unde *Latmii* dicti qui eam incolunt. Item *ſinus Latmicus.* Strabo urbem cum portu à vicino monte ſic appellatam prodidit. VORST.

48. *Latinorum Regem*] *Lamorum* alii libri. Sed in Plinio *maritimorum.* COLER. Salmaſius legit, *Is enim Latmiorum Regem.* Et ſane in MSto τὸ *inſulae* recentiori manu erat repoſitum, priore lectione eraſa, cujus ſpatium facile *is enim* poterat capere. Etiam Latin. Latinius περίπλους, vel περίπλον. Vide & Voſſium de Hiſt. Graec. in Xenophonte. PERIZON. Barthius delet *annis.* quod retinent libri MSS.

CAPUT XIV.

DE CUPIDITATE GLORIAE.

In Romanis.	In Externis.
1. *P. Africano majore.*	1. *Themiſtocle Athenienſi.*
2. *D. Bruto Gallaico.*	2. *Alexandro Magno.*
3. *Cn. Pompejo Magno.*	3. *Ariſtotele Stagirite.*
4. *Sulla Felice.*	4. *Pauſania Macedone.*
5. *Equite quodam.*	5. *Heroſtrato.*
6. *C. Fabio Pictore.*	

[1] Gloria vero, aut unde oriatur, aut cujus ſit habitus, aut qua ratione debeat comparari, & an melius à virtute, veluti non neceſſaria, negligatur, viderint ii, [2] quorum in contemplandis [3] hujuſmodi rebus cu-

1. *Gloria autem unde oriatur, aut cujus ſit habitus, aut qua ratione debeat comparari, & an melius a virtute, ac veluti non neceſſaria, negligatur, viderint ii*] Sic haec primus conſtituit Pighius, cum legeretur in vetuſtioribus editionibus, *Gloria vero unde oriatur.* in MSS. propemodum omnibus & Mog. *Gloria vero aut unde oriatur.* & deinde, *Et an melius a virtute velut non neceſſaria negligatur,* omiſſa copula *ac* in Edd. & MSS. quod probabat Perizonius, addens ſenſum ſic multo fore clariorem. Quare cum adeo frequens ſit noſtro etiam in priore membro conjunctiones tum copulativas, tum disjunctivas uſurpare, mutationem Pighianam ultra ſequi nolui.

2. *Quorum in contemplandis*] Pighius Cicer. libros de Gloria innui hariolatur, quos cum alii, tum Agellius citat Lib. xv. c. 6. Varronis etiam titulus eſt apud Nonium, Herculis Columna περὶ δόξης. COLER. Appoſuerat hoc Pighius in margine editionis ſuae.

3. *Hujuſmodi rebus*] Aliquot MSS. *Ejuſmodi.*

4. *Quibuſque illa quae prudenter*] Vulgatae an-

cura teritur; [4] quibuſque illa, quae prudenter animadverterunt, [5] facunde contigit eloqui. Ego in hoc opere factis auctores, & auctoribus facta ſua reddere contentus, quanta cupiditas ejus eſſe ſoleat, propriis exemplis demonſtrare conabor.

1. Cic. pro Arch. Livius XXXVIII. Plin. VII. 30. Euſ. Chron. Solin. VII.

Superior Africanus Ennii poëtae effigiem in monumentis Corneliae gentis collocari voluit, quod ingenio ejus opera ſua illuſtrata judicaret: non quidem ignarus, quamdiu Romanum imperium floreret, & Africa Italiae pedibus eſſet ſubjecta, totiuſque terrarum orbis [6] ſummum columen arx Capitolina poſſideret, eorum extingui memoriam non poſſe: [7] ſi tamen literarum quoque lumen illis acceſſiſſet, magni aeſtimans. [8] Vir Homerico, quam rudi atque impolito praeconio dignior.

2. Ann. urb. 621. Cic. Bruto & pro Archia. 11.

Similiter [9] honoratus animus erga poëtam Accium [10] D. Bruti, ſuis temporibus clari ducis, extitit: cujus familiari cultu, & prompta laudatione delectatus, ejus verſibus templorum aditus, quae ex manubiis conſecraverat, adornavit.

Ne

ante Pighium. *Quibuſque etiam quae prudenter.* Complures MSS. *Quibuſque quae prudenter.* Aliquot tamen, *quibus illa quae prudenter.* & ſic Mog. Leid. ſext. *quibuſcumque etiam quae.*

5. *Facunde contigit eloqui*] Ed. Mog. *Contingit* cum Ultraj. ſec. Copeſ. *animadverterint.* Leid. quart. *adverterunt.*

6. *Summum columen*] Ven. Mediol. Aldus & ceteri, *culmen.* Mog. MSS. *columen*, quod Pighius reſtituit.

7. *Si tamen illis literarum quoque lumen acceſſiſſet, magni aeſtimans*] In Cauchiano, & Wincheliano, *Sed tamen literarum quoque lumen illis acceſſiſſe magni aeſtimans.* PIGH. Edidit Pighius *ſi* &c. *acceſſiſſe*, & margine habet, *ſed.* Sed repoſuit vulgatam lectionem Vorſtius, convenienter ceteris MSS.

8. *Vir Homerico, quam rudi atque impolito praeconio dignior*] Barthius Lib. XIX. Adv. c. 15. ſcribit, in vetere cod. ſe reperiſſe *rudi eoque impolito:* ſuſpicaturque à Valerio ſcriptum fuiſſe *Rudio eoque impolito:* ut ad Ennii patriam, quae Rudia, alludatur. Mihi lectio vulgaris magis placet. Ceterum non Valerius tantum, ſed & alii Ennio *ruditatem* tribuunt. Notum illud Ovidii in Triſt. *Ennius ingenio maximus, arte rudis.* Sic Statius L. II. Sylv. Muſam Ennii *rudem* dicit. Et quomodo Auctores hi ad Ennii patriam, quae *Rudia* fuit, alluſiſſe putantur: ita & Valerius ipſo vocabulo *rudi* ad eandem alluſiſſe putari ſane poteſt. VORST. Fruſtra Barthium ſic emendaſſe, monuit etiam Illuſt. Heinſius, ad Vell. L. II. 9. 3. & adverſantur omnes MSS.

9. *Honoratus*] An, *Gratus?* GUYET.

10. *D. Bruti*] P. Scriverius in teſtimoniis de Accio ante Collectanea veterum Tragicorum citat *Decii Bruti*, ut eſt in vulgatis Edd. etiam apud Ciceronem, legit *Decius quidem Brutus*, quum fuerit *Decimus.* Deinde Leid. quart. *Ex ſuis manubiis.*

11. *Affectu Gloriae*] Harl. *Effectu.* ut eſt in vulgatis. Sed *affectu* MSS. fere cum Mog. & Mediol. retinent.

12. *Theophanem*] Male legitur apud Ciceronem *Theophaneus.* Hujus aliquoties Plutarchus meminit. Tacitus etiam & Paterculus, aliique qui res à Pompejo geſtas adtingunt. COLER.

13. *Accurata etiam & teſtata oratione proſecutus beneficium*] Forte, *Accurata etiam recitata oratione proſecutus beneficium.* PERIZON. MSS. tres, *Et atteſtata.* Leid. quint. *accurata etiam teſtata.*

14. *Ad neminem ſcriptorem*] Sic Pighius MSS. in multis Edd. ante ipſum erat, *ad neminem ſcriptorum.*

15. *Animum direxit*] Harl. Leid. duo, *direxerit.* nonnulli *Occho*, vel *Occo rege.*

19. *Jugurthae à Boccho rege ad Marium perducti*] Bocchum, regem Mauritaniae, Jugurthae

Ne Pompejus quidem Magnus ab hoc [11] affectu gloriae averſus: qui [12] Theophanem Mitylenaeum, ſcriptorem rerum ſuarum, in concione militum civitate donavit: beneficium per ſe amplum, [13] accurata etiam & teſtata oratione proſecutus. Quo effectum eſt, ut ne quis dubitaret quin referret potius gratiam, quam inchoaret. 3.

Ann. urb. 692. circiter. Strabo XIII. Cic. p. Arch. 10. Uſſer. Ann. 3942.

L. autem Sulla, etſi [14] ad neminem ſcriptorem [15] animum direxit, tamen [16] Jugurthae à Boccho rege ad Marium perducti totam ſibi laudem [17] tam cupide aſſeruit, ut annulo, quo ſignatorio utebatur, [18] inſculptam illam traditionem haberet. [19] Et quantus poſtea! [20] ne minimum quidem gloriae veſtigium contempſit. 4.

Ann. urb. 647. Plin. XXXVII. 1. Plut. in vita & Mario.

Atque ut imperatoribus glorioſum militis ſpiritum ſubnectam, [21] Scipionem dona militaria iis, qui ſtrenuam operam ediderant, dividentem, T. Labienus, *ut forti equiti aureas armillas tribueret*, admonuit: eoque negante *ſe id facturum*, *ne caſtrenſis honos in eo*, *qui paullo ante ſerviſſet*, *violaretur*, [22] ipſe ex praeda Gallica aurum equiti largitus eſt. Nec tacite id Scipio tulit. [23] nam equiti, [24] *Habebis*, inquit, *donum viri divitis*. Quod ubi ille accepit, 5.

Ann. urb. 707. bello Civili in Africa.

thae generum, induxit Sulla, ut Romanis gratum facere, Jugurthamque illis tradere animum induceret. Ut autem fieri id poſſet, Jugurtham Bocchus induxit, ut ad colloquium pacis cauſa cum Romanis habendum veniret. Ita Jugurtha Sullae vinctus traditus, atque ad Marium ductus eſt. VORST. *Jugurthae a Boccho rege ad Marium perducti.* MSS. duodecim, cum Edd. *Jugurtha a Boccho rege ad Marium perducto*, vel *producto.* Sed Ultraj. ſec. Leid. ſext. & Mog. *Jugurthae perducti.*

17. *Tam cupide aſſeruit*] Sic recte Pighius, quum ante omitteretur, *tam*, quod ſervant MSS. & Mog.

18. *Inſculptam illa traditione*] De qua Plutarchus & Plinius. Similis gloriae ſtudioſus fuit Darius, qui in ſigillo ſculptum habuit equum illum *δι' ὃν χρεμετίσαντος ἐβασίλευσεν*, ut notat Thucydidis ſcholiaſtes. COLER. *Inſculptam* refinxit Pighius e ſuis credo MSS. certe eſt in meis pleriſque. Aldus Colin. Gryph. *Scalptam.* Ven. Mediol. Aſcenſ. Rob. Stephanus *ſculptam.* Mog. *inſculptam.*

19. *Et quantus poſtea*] Καὶ τοῖος γὰρ ὢν μετὰ ταῦτα οὐδέν. GUYET. ubi delere ergo ipſum exclamationem adjiciebat Gudius. Perizonius vero conjiciebat, *Et quantus quantus poſtea.*

20. *Ne minimum quidem*] Vide Cic. pro Archia cap. 10. PERIZON.

21. *Scipionem*] Oliverius hic faede labitur, intelligens haec de Scipione Aemiliano; quum de Scipione Metello Cn. Pompeji ſocero Author loquatur: quod ex T. Labieno facile intellectu erat. Melius de Q. Fabio Pictore, qui Coſ. fuit paullo ante primum bellum Punicum, anno 484. ſequente exemplo ſenſit. Ceterum & Phidiae exemplum diſtinctione externorum incipit a *Videlicet* &c. cui mox ſecundum externum Themiſtoclis ſubnectitur. GLAREAN.

22. *Ipſe ex praeda Gallica*] Cum Scipio imperator equiti armillas aureas dare nollet, fecit hoc Labienus de ſuo: & quidem ex praeda quam ante in Gallia adeptus fuerat. VORST.

23. *Nam equiti*] MSS. longe plures, *Namque equiti*, ut exſtat quoque in Mog.

24. *Habebis donum viri divitis*] Non ab imperatore, ſed à Labieno, homine divite, datum. VORST.

25. *Alacer gaudio abiit*] Harl. Bit. prim. Leid. ſext. *alacri gaudio.* Sed recte omnino *alacer gaudio.* Phaedr. L. II. 5. 21.

—— ille enimvero adſilit
Donationis alacer certae gaudio.

pit, projecto ante pedes Labieni auro, vultum demiſit. Idem ut audiit Scipionem dicentem, *Imperator te argenteis armillis donat:* [25] alacer gaudio abiit. Nulla eſt ergo tanta humilitas, quae dulcedine gloriae non tangatur.

6. Illa vero etiam à claris viris interdum ex humillimis rebus petita eſt. Ann. urb. 451. Liv. xcv. Plin. xxxv. 4. Nam quid ſibi voluit C. Fabius nobiliſſimus civis? qui cum in aede Salutis, quam C. Junius Bubulcus dedicaverat, parietes pinxiſſet, [26] nomen his ſuum inſcripſit. Id enim demum ornamenti familiae [27] conſulatibus, & ſacerdotiis, & triumphis [28] celeberrimae deerat. Cic Tuſc. 1 & de Orat. 1. Ceterum [29] ſordido ſtudio deditum ingenium, qualemcumque illum laborem ſuum ſilentio obliterari noluit: videlicet Phidiae ſecutus exemplum, qui clypeo Minervae effigiem ſuam incluſit, qua convulſa, tota operis colligatio ſolveretur.

Ex-

ad quem locum vide quae adduxit Cl. Burmannus.

26. *Nomen his ſuum*] Quin & Pictor inde appellatus eſt. unde poſtea Fabii Pictores. Pinxit aedem Salutis a. v. ccccl. COLER.

27. *Conſulatibus & ſacerdotiis*] Male in aliquot MSS. exſtat, *conſularibus & ſacerdotibus.* ut etiam in Mog.

28. *Celeberrimae deerat*] Mog. *celeberrimum dederat.* ut eſt in utroque Pariſ. Ven. *celeberrimum deerat.* quod video eſſe in MSS. decem. Non ſollicitanda videtur lectio vulgata.

29. *Sordido ſtudio*] Contra veterum plerorumque ſententiam, vocat *ſordidum ſtudium* artem pingendi. Sic etiam Clearchus Parrhaſium reprehendit, quaſi manu *ſordidum opus* facientem & penicillum, ceſtrum & viriculum tractantem, ut ex eo refert Athenaeus Lib. xv. COLER. *Sordidum ſtudium* vocat artem pingendi reſpectu Fabii hominis nobiliſſimi, quem Remp. tractare, non penicillum, decebat. nec adeo reſpicit, quod pictores manu ſordidum opus faciant, ſed ipſius operis humilitatem, qua ratione paſſim viliſſima & contemptiſſima *ſordida* vocantur. Liv. L. 1. cap. 58. de Lucretia. *Cum mortua jugulatum ſervum nudum poſiturum ait, ut in ſordido adulterio necata dicatur. Sordidum adulterium*, dicit, quippe cum ſervo commiſſum. Ovid. L. 11 Amor. 7. 19.

Dî melius, quam me, ſi ſit peccaſſe libido,
Sordida contemptae ſortis amica juvet.

Hinc addit noſter, *qualemcumque illum laborem*, quaſi dicat, quantumvis licet tenuem, vilem, contemnendum. Fateor tamen nimis ipſum ita pingendi artem deprimere.

30. *Capiebatur*] Unus atque item alter *captus.*

31. *Artemiſium & Salamis*] Ita Aldus edidit. At alii *Salamina:* quomodo in utroque etiam MSS. Brand. ſcriptum reperio. Ex accuſativo Graeco *Salamina*, qui à nominativo *Salamis* eſt, fit nominativus ejuſdem terminationis *Salamina.* Juſtinus 11. 7. 7. *De proprietate Salaminae inſulae.* Neque aliter formata ſunt *hebdomada*, *cratera*, *crepida*, *ſporta.* VORST. *Marathon nimirum animum ejus & Artemiſium & Salamis navalis gloriae fertilia nomina illuſtranda tacitis facibus incitabant.* Miltiadis tropaea hominem incitabant, quo referendum quod auctor noſter dicit de Marathone, quo loco Miltiades Perſas vicit terreſtri praelio. Quapropter non pertinet *Marathon* ad illa *navalis gloriae fertilia nomina.* Ceterum neque *Artemiſium* & *Salamis* erant *tropaea Miltiadis*, neque tum ulla victoria erant inſignes & celebres; imo ipſe Themiſtocles iis locis hoſtes vicit Nequaquam *Artemiſium & Salamis* inter *Miltiadis tropaea*, & *Themiſtoclis incitamenta* ad virtutem poni poſſunt; ut taceam auctorem dicere illa nomina eſſe adhuc *illuſtranda*, non *illuſtrata.* Ex his, ni fallor, clariſſime apparet corruptiſſimum hunc eſſe locum, quod non animadvertiſſe tot interpretes, poene dixerim magnum eſt flagitium. A MStis nihil auxilii, niſi quod pro *Salamis* habent *Salamina.* ita Copeſian. ita Brandeb. uterque & antiquiſſimae editiones Chalcocond. & Herbip. primus Aldus edidit *Salamis*, eumque ſecutus eſt Pighius aliique; ipſe

Vox-

EXTERNA.

Sed melius aliquanto, ſi imitatione aliena [30] capiebatur, Themiſtoclis 1.
ardorem eſſet aemulatus: quem ferunt ſtimulis virtutum agitatum, & ob Plut. in vita, &
id noctes inquietas exigentem, quaerentibus, *quid ita eo tempore in publico* Apophth.
verſaretur, reſpondiſſe: *Quia me tropaea Miltiadis de ſomno excitant.* Marathon nimirum animum ejus ad [31] Artemiſium, & Salamina, navalis glo- Cic. pro Arch.
riae fertilia nomina, illuſtranda tacitis facibus incitabat. Idem theatrum petens, cum interrogaretur, *cujus vox auditu illi futura eſſet gratiſſima*, dixit: Aelian.
Ejus à quo artes meae canentur optime. [32] Dulcedinem gloriae pene adjecit XIII. 45.
glorioſam.

[33] Jam

Vorſtius quoque, qui tamen malle videtur *Salamina* propter Codd. conſenſum legere. Sed ita ut ſit nominativus. ſed omnino hic debet eſſe accuſativus, legendumque ita leviſſima mutatione, *Marathon nimirum animum ejus ad Artemiſium & Salamina, navalis gloriae fertilia nomina illuſtranda, tacitis facibus incitabat.* nempe *Marathon* incitabat hominem ad virtutem & gloriam, & ad tam fortiter rem gerendum, & ſua fortitudine ac victoriis *illuſtranda locorum nomina Artemiſium & Salamina. Marathon* fecit eum Themiſtoclem, fecit ut talis fieret, qui apparuit cum Perſas apud Artemiſium & Salamina vicit, eaque loca hac victoria illuſtravit. de *Artemiſio* Herodotus, Diodorus Siculus, Plutarchus in reprehenſione Herodoti, Cornelius Nepos in Themiſtocle. ſic C. *Marii conſulatus & triumphi* dicuntur *inhaerere voci Scipionis.* v. 15. 7. hoc eſt ea voce Marium excitatum ad conſulatum. Salamina in Accuſ. ſupra L. v. 3. Ext. 3. ſic *Salamis & Artemiſium* Themiſtocli tribuuntur, & a *Marathone* ſeparantur ibid. Oroſius L. VII. c. 12. in Trajano. *Sane Salaminam urbem interfectis omnibus accolis deleverunt.* ſic alibi *Babylonam. Salamina* & Ampel. cap. de orbe terrarum, ut & *Aegina* ibid. Sed non recte, nam Graece Αἴγινα. ſic *Crotona* Front. III. 6. 4. *Peleus Phthiam Telamon Salaminam* Hyg. f. 14 de *Salaminia Victoria Themiſtoclis* vide & Cic. de off. L. I. c. 22. de pugna ad *Artemiſium* vide Diod. Sic. L. XI. de *Marathonia pugna* & navali proelio ad *Salamina*, etiam Gell. L. XVII. c. ult. Flor. II. 8. 13. *Aemilio Themiſtoclem aequavimus, Epheſiis Salamina penſavimus.* Vell. I. I. *Teucer Cyprum appulſus cognominem patriae ſuae Salamina conſtituit.* Vell. II 93. de Agrippa. *Profectus in Aſiam, ut fama loquitur ob tacitas cum Marcello offenſiones.* nota *tacitas* dici, & tamen *famam loqui. eſt ergo non apertas. Tacitis facibus.* ſic Virg. *Interea tacitum vivit ſub pectore vulnus.* ſic *conſenſus tacitus* non eſt qui ignoratur, ſed qui non lege lata & publice indicatur. Gel. L. XII. c. 13. *Legum quoque ipſarum juſſa conſenſu tacito obliterantur.* & L. II. c. 13. *Draconis leges non decreto juſſoque, ſed tacito illiteratoque Athenienſium, conſenſu obliteratae ſunt.* Quint. L. IV. c. I. *Quaedam in his quoque commendatio tacita, ſi nos infirmos & impares contradicentium ingeniis dixerimus.* Lucan. L. IV. *Vultejus tacitas ſenſit ſub gurgite fraudes.* Loquitur de inſidiis Catenarum, quas jam experiebantur, & unde venirent ignorabant. Lucan. L. IX. x. 741. *Ecce ſubit virus tacitum carpitque medullas Ignis edax.* ubi virus tacitum dicitur, ſed tamen effecta erant manifeſtiſſima, aeque ac faces Themiſtoclis. ſic *Furtum tacitum* Ovid. I. Faſt. de Cajo, Herculis bovem qui abſtulerat. quum furtum utique factum ſatis appareret, ſed clam erat factum, & ignorabatur, quis feciſſet. *Auctoritas tacita Catonis* Liv. XXXIV. c. 5. de ſimplici ſuffragio, & opponitur longae orationi in eam rem dictae. *Natura propriis ac tacitis viribus charitatem parentum pectoribus liberorum infundit.* v. 4. 5. ext. ſic Graeci λαθεῖν ὑπερσαρκήσαντα, qui paulatim obeſus fit. Aelian. V. H. IX. 15. PERIZON. Omnes MSS. item Edd. Mog. Ven. Mediol. habent *Salamina*; quare palmaria mihi viſa eſt Cl. Perizonii emendatio, adeoque certa ac manifeſta, ut in textum eam recipere non dubitaverim, nec tu Lector, ſpero, improbaveris.

32. *Dulcedini gloriae pene adjecit gloriam*] Non minus placet lectio veterum codicum, *Dulcedi-*

2\. [33] Jam Alexandri pectus inſatiabile laudis, qui Anaxarcho comiti ſuo, ex auctoritate Democriti praeceptoris innumerabiles mundos eſſe referenti, *Heu me*, inquit, *miſerum, quod ne uno quidem adhuc potitus ſum!* [34] Anguſta homini poſſeſſio gloriae fuit, quae deorum omnium domicilio ſufficit.

Juv. Sat. x. Plut. de tranquil. animi. Aelian. IV. 29.

3\. [35] Regis, & juvenis, flagrantiſſimae cupiditati ſimilem Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam. Is namque [36] Theodecti diſcipulo oratoriae artis libros, quos ederet, donaverat: moleſteque poſtea ferens titulum eorum ſic alii ceſſiſſe, proprio volumine quibuſdam rebus inſiſtens, [37] *planius ſibi de his in Theodectis libris dictum eſſe* adjecit. Niſi me tantae & tam late patentis ſcientiae verecundia teneret, dicerem dignum philoſophum, cujus ſtabiliendi mores altioris animi philoſopho traderentur. Ceterum gloria ne ab his quidem, [38] qui contemptum ejus introducere conantur,

Extant verba ejus initio Rhet. ad Alexand.

dinem gloriae pene adjecit glorioſam; Pulchre atque argute dictum. PIGH. *Dulcedinem gloriae poene adjecit glorioſam.* Ita tu Pighi, ex omnibus manuſcriptis. Nam antea legebatur, *Dulcedini gloriae p. a. gloriam.* At ego lectionem tuam ipſam jacentem erigo, *Dulcedinem gloriae, paene adjeci, glorioſam.* Velut exclamat, & *ó dulcedinem*, inquit, *gloriae, tantum non dixerim, glorioſam!* Acumina & ſententiolas Valerii noſtri. LIPS. *Dulcedinem gloriae.* Lipſ. ex conjectura legit, ut in libro Danielis ſcriptum reperi: *Dulcedinem gloriae, pene adjeci, glorioſam.* COLER. *Dulcedinem gloriae pene adjecit glorioſam.* Ita Pighius ex veteribus libris ſcribendum putavit; cum Aldus edidiſſet, *Dulcedini gloriae pene adjecit gloriam.* Emendationem Pighii probat Lipſius; ſed ita ut pro *adjecit* legendum putet *adjeci*, & orationem diſtinguat ſic, *Dulcedinem gloriae, pene adjeci, glorioſam*: ut exclamatio ſit hoc ſenſu, *O dulcedinem gloriae, tantum non dixerim glorioſam.* Denique ut legendum conjecit Lipſius, in libro P. Danielis diſerte ſcriptum reperit Colerus. Quatenus Pighius emendationem fecit, confirmat eam unus cod. Brand. & typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. VORST. Fluctuant MSS. inter, *Dulcedini gloriae pene adjecit gloriam, & Dulcedinem gloriae pene adjecit glorioſam.* hoc tamen habent plures, etiam Ed. Mog. quod vero Colerus teſtatur ſcriptum ſe reperiſſe in libro Danielis, id utique nuſquam invenio. Multi MSS. pro *canentur* habent *canerentur.*

33\. *Jam Alexandri pectus*] Multi MSS. *Nam Alexandri*, ut ſaepe alibi, & legebatur ante Pighium. Sed omittit particulam uterque Ultraj. & unus Leid. cum Mog. Ed. propter ſimilitudinem praecedentium credo literarum.

34\. *Anguſta homini poſſeſſio gloriae fuit, qui deorum omnium domicilio ſufficit*] Non dubito *τὸ gloriae* eſſe a gloſſa, & ſane in MSto Copeſ. lineola inductum apparet. nempe quia toto hoc capite, & proinde etiam in hoc exemplo de gloria agitur, non potuerunt librarii etiam hic intelligere *poſſeſſionem*, quam *gloriae*, cum non viderent quam inepte dicatur *anguſta poſſeſſio gloriae*, eamque *poſſeſſionem gloriae omnium deorum domicilio ſufficere.* ergo *gloria domicilium* jam factum eſt Sed ne dubitemus ineptam vocem circumſcribere. nempe Alexander miſerum ſe cenſebat, quod nondum unum mundum ſolum ſubjugaſſet. addit nunc Auctor *anguſtam* illi viſam *poſſeſſionem*, intelligens, hunc orbem terrarum, qui deorum omnium domicilio *ſuffecit.* ſic enim lego ex MSto. non *ſufficit*, id eſt, qua omnes dii olim habitarunt, antequam in coelum aſſumerentur. vel ſi *ſufficit* retinere velis per mundum intelliges etiam coelum, quia Alexander totum mundum deſiderabat: malim tamen *ſuffecit.* PERIZON. Vera videtur Cl Perizonii ratiocinatio; MSS. tamen & omnes Edd *τὸ gloriae* retinent. An exponi poteſt? Alexander putavit ſe nimis anguſte, nec ſatis glorioſe habitare in hoc orbe terrarum, qui ſufficit omnium deorum domicilio, dum illum ſcilicet adhuc incolunt in templis ſuis. *Suffecit* eſt in Ultraj. prim. & Leid. ſec. cum Ed. Mog. Unus & alter MSS. *hominis.* Potius cum Perizonio credo *τὸ gloriae* e gloſſa ortum eſſe.

35\. *Regis & juvenis flagrantiſſimae cupiditatis ſimi-*

tur, negligitur: quoniam quidem ipſis voluminibus nomina ſua diligenter adjiciunt; ut quod profeſſione elevant, uſurpatione memoriae aſſequantur. Sed qualiſcunque horum diſſimulatio propoſito illorum longe tolerabilior eſt, [39] qui, dum aeternam memoriam aſſequerentur, etiam ſceleribus innoteſcere non dubitarunt. Cic. pro Arch. & Tuſc. 1.

Quorum è numero neſcio an in primis Pauſanias debeat referri. [40] Nam [41] dum Hermoclem percontatus eſſet, *quonam modo ſubito clarus poſſet evadere*, atque is reſpondiſſet, *ſi illuſtrem virum aliquem occidiſſet, futurum ut gloria ejus ad ipſum redundaret*: continuo Philippum interemit. Et quidem quod petierat, aſſecutus eſt. [42] tam enim ſe parricidio, quam Philippus virtute, notum poſteris reddidit. 4. Diodor. & Plut. in Alex. Juſtin. IX.

Illa

ſimilem Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam] Lege ex MSto. *Cupiditati*, quod in conſtruendo jungendum eſt *τῷ ſubnectam*. PERIZON. *Cupiditatis* eſt a Rob. Stephano, quem Pighius, & hunc ceteri ſunt ſecuti. Itaque cum MSS. & Edd. aliae *cupiditati* exhiberent, ſic emendandum curavi.

36. *Theodecti*] MSS. fere *Theodoti*, vel *Theodocli*, ut habet Joh. Sariſberienſis & Ed. Mog. Sariſberienſis locum, quia ex hoc noſtro deſcriptus, in nonnullis variat, totum adjiciam. Eſt autem Lib. VII. cap. 6. *Eum laudis avidiſſimum fuiſſe vel ex eo conſtat, quod cum Theodocli diſcipulo libros artis oratoriae, ut eos ederet conceſſiſſet, moleſte ferens poſtea, tantum laudis & gloriae titulum ſeſe alii ceſſiſſe, proprio volumine quibuſdam rebus inſiſtens, planius ſibi de his in Theodoctis libris dictum adjecit. Unde Valerius Maximus. Niſi me tam late & tam patentis ſcientiae verecundia teneret, dicerem dignum Philoſophum, cujus ſtabiliendi mores alterius animi Philoſopho traderentur. Ceterum gloria ne ab his quidem, qui contemptum ejus introducere conantur, negligitur. Nam & voluminibus nomina ſua diligenter adjiciunt, ut quod profeſſione levant, uſurpatione memoriae aſſequantur.* Nonnulli MSS. *volumini.* in ſequentibus, *Levant* Leid. quart. Ultraj. prim. *Aſſequantur.* MSS. omnes cum Ed. Mog. quorum conſenſum ſecutus ſum, licet idem verbum paulo poſt repeti videam. Poſt *tolerabilior* in multis MSS. deſideratur *eſt.*

37. *Planius ſibi de his in Theodectis libris dictum eſſe*] Verba Ariſtotelis quibus hoc dicit extant in principio Rhetorices ad Alex. VORST.

38. *Qui contemptum ejus introducere conantur*] In Wincheliano & Cauchiano, *intrudere conantur*; vocabulo magis violento. Atqui difficulter gloriae contemptum homini quis inculcarit, cujus dulcedo tam amica naturae eſt. PIGH. *Qui contemptum ejus introducere conantur.* In uno cod. Brand. eſt *inducere:* quod eſt aeque commodum. Pighius in duobus codd. reperit *intrudere.* VORST. Non favent MSS. noſtri, qui *introducere* ſatis conſtanter retinent.

39. *Qui dum aeternam memoriam aſſequerentur*] In veteribus libris, *Qui dummodo aeternam memoriam aſſequantur.* PIGH. *Dum aeternam memoriam aſſequerentur.* Sic Aldus ediderat. At Pighius pro *dum* ſcripſit *dummodo*; & pro *aſſequerentur*, *aſſequantur*: quae quidem nobis minus placent. *Aſſequerentur* uterque etiam cod. Brand. habet. Et conſentaneum id eſt verbo praeteriti temporis quod ſequitur, *dubitarunt*.. Ceterum pro *dum* unus cod. Brand. voculam cauſalem *ut* habet. VORST. Bene revocavit hoc Vorſtius. confirmant omnes MSS. & Edd. etiam Aldo vetuſtiores. *Ut* pro *dum* habet Ultraj. prim.

40. *Nam dum Hermoclem*] *Nam* addit Pighius convenienter cum MSS. noſtris & Ed. Mog. ante omitti ſolitum. MSS. tamen fere *Nam cum Hermoclen.*

41. *Cum Hermoclem*] Reſtituit dudum ex Diodoro, eruditiſſimus Gallorum Brodaeus: *cum Hermocratem.* Brodaeus inquam, cujus ſcripta quae vidi, dixerim nata eſſe ad objurgandam temeritatem plerorumque hodie ſcriptitantium. Ita accurate & ſignata eruditione ſunt facta. COLER. *Dum Hermoclem percontatus eſſet.* Sic & codices Brand. Brodaeus ex Diodoro Siculo ſcribendum putat *Hermocratem:* quod Colerus & in textum recepit. VORST. MSS. *Hermoden*, *Hermoclen*, *Hermoclem.* Cop. *Herma-*

5. Strab. XIV. Uſſer. Ann. 3648. Illa vero gloriae cupiditas ſacrilega: inventus eſt enim qui Dianae Epheſiae templum incendere vellet, ut opere pulcherrimo conſumpto, [43] nomen ejus per totum terrarum orbem disjiceretur. Quem quidem mentis furorem eculeo impoſitus detexit. [44] At bene conſuluerant Epheſii, decreto memoriam teterrimi hominis abolendo: niſi [45] Theopompi magnae facundiae ingenium [46] hiſtoriis cum ſuis comprehendiſſet.

medoclem. De Reſponſo ipſo vide Loccenium ad Curt. L. VIII. 6. 25.

42. *Tam enim ſe parricidio*] Ultraj. prim. *Tantum enim ſe parricidio, quantum Philippus virtute notum poſteris reddidit.*

43. *Nomen ejus per totum terrarum orbem diffunderetur*] Cauchiano legimus, *differetur.* in aliis autem exemplaribus ſcriptis omnibus, *diſiceretur*; antiqua voce, pro diſpergeretur. PIGH. *Diſiceretur.* Lege: *Disjiceretur.* Inepte de hoc verbo ſentit Pighius. COLER. *Per totum terrarum orbem disjiceretur.* Aldus & Chalcoc. ediderant *diffunderetur.* At Pighius in plurimis codd. reperit *disjiceretur:* ipſumque hoc pro altero illo ſubjecit. Notavit item in quibuſdam codd. eſſe *differeretur:* quod ſane & de codd. Brand. teſtari licet. VORST. *Ut nomen ejus per totum terrarum orbem disjiceretur* id eſt, ſpargeretur, diffunderetur. Sed tamen *disjici* fere dicitur quod deſtruitur. ideoque dubito an hoc ſenſu poſſit tolerari. MSS. plerique *diſiceretur*, & ſic a manu ſecunda Copeſianus, cum antiquior manus ſcripſerit *diſceretur.* cum quo convenit Cauchiani cod. lectio *differetur.* ſic *diſceretur* eſſet cognoſceretur, quo ſenſu ſaepe ſumitur & hoc loco convenienter PERIZON. Pariſ. tert. Barb. prim. Leid. ſec. tert. ſext. *diffunderetur.* Leid. ſec. *diffunderetur al' diſſiceretur* Bit. prim. *diſſifferetur.* Leid. quint. *eſſet diffuderetur.* Leid. prim. *diſcurreret.* quart. cum Ultraj. prim. *diſſereretur.* Ultraj. ſec. cum Leid. ſept. & Ed. Mog. *disjiceretur. Disjiceretur* fortaſſe dixerit de fama ſceleris infandi quoquo verſus ſparſa, non enim tantum *deſtruere*, ſed etiam *diſſipare* notat. Virg. L. I. Aeneid. v. 74.

——— *& disjice corpora ponto.*

Et v. 47.

Disjecitque rates, evertitque aequora ventis.

& ſic v 132.

Disjectam Aeneae toto videt aequore claſſem.

Liv. L. XXIV. 33. *Non diffidebant vaſtam, disjectamque ſpatio urbem, aliqua parte ſe invaſuros.* jam vero *jacere rem ſermone* quam ſit uſitatum, norunt vel paulum in his literis verſati.

44. *At bene conſuluerant Epheſii*] MSS. plures cum Ed. Mog. *Ac bene.* Adverſativam tamen praeferunt Leid. ſext. cum Copeſ. Pariſ. utroque & Bit. atque illud magis placet. Pro *Epheſii* vulgo ante Pighium legebatur *Epheſi:* ſed illud reſtituere coactus fuit jubentibus, credo, ſuis MSS. certe in ſolo Leid. primo *Epheſi* invenio. *Epheſii* etiam Ed. Mog.

45. *Theopompi*] Citatur à Strabone, Plinio, Suida, Stephano. Ejus orationis vis à Cicerone laudatur in Oratore. Fidem aliquoties pulſat Strabo. COLER. Plus ſemel reprehenditur a Polybio. Vide imprimis Excerpta de Virtutibus ac Vitiis p. 1375. & ſeqq. Ed. Amſt.

46. *In hiſtoriis eum ſuis comprehendiſſet*] Sic omnes Edd. jam inde uſque a Venetis. Sed Mog. cum omnibus MSS. delent praepoſitionem *in.* recte omnino. Noſter praefatione. *Quis enim omnis aevi geſta modico voluminum numero comprehenderit.* & ſic ſaepius.

CAPUT XV.

QUAE CUIQUE MAGNIFICA CONTIGERUNT.

ROMANIS.

1. *P. Africano majori.*
2. *M. Catoni cenſorio.*
3. *P. Scipioni Naſicae.*
4. *P. Scipioni Aemiliano.*
5. *M. Valerio Corvino.*

6. *Q. Mu-*

6. *Q. Mucio Scaevola.*
7. *C Mario.*
8. *Cn. Pompejo Magno.*
9. *Q. Lutatio Catulo.*
10. *M. Catoni Uticenſi.*
11. *L. Marcio eq. Rom.*
12. *Sulpiciae Ser. F. Q. Flacci.*

EXTERIS.

1. *Pythagorae Samio.*
2. *Gorgiae Leontino.*
3. *Amphiarao vati.*
4. *Pherenicae mulieri Graecae.*

[1] Candidis autem animis voluptatem praebuerint in conſpicuo poſita, quae cuique magnifica merito contigerunt: quia [2] aeque praemiorum virtutis atque honorum contemplatio judicanda eſt; ipſa natura nobis alacritatem ſubminiſtrante, [3] cum honorem induſtrie appeti, & exſolvi grate videmus. Verum etſi mens hoc loco protinus ad Auguſtam domum, beneficentiſſimum & honoratiſſimum templum, omni impetu fertur, melius cohibebitur: quoniam cui aſcenſus in coelum patet, quamvis maxima, debito tamen minora ſunt, quae in terris tribuuntur.

[4] Superiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt. Quod 1.
fieri

1. *Candidis autem animis*] Cop. *Candidis autem viris.* deinde plures MSS. *praebuerunt.* Sed rectius alterum, quod habet Aſcenſius cum Leid. quint. Loquitur enim non de voluptate ex modo dictis jam percepta, ſed ex jam dicendis percipienda.

2. *Aeque praemiorum virtutis atque honorum contemplatio judicanda eſt*] Aldus ediderat, *Aeque praemiorum virtus*: idque Pighius & alii retinuerunt. Sed non dubito quin rectum ſit, quod duae aliae editiones veteres, Chalcocondylae & Martini Herbip. habent, *Aeque praemiorum virtutis.* Et ſuffragatur fere unus cod. Brand. ut qui habet, *Aeque praemiorum virtutes.* VORST. *Quia aeque praemiorum virtus, atque honorum contemplatio jucunda eſt.* MS. plane habet, ut conjecit Vorſtius *virtutis.* Sed neque ſic ſanus videtur locus. Quomodo enim judicanda eſt contemplatio? & quae ratio conſequens eſſet, ſi cum ſuperioribus conferantur? niſi aliquid exciderit, quod valde vereor, legendum erit *aequa*, ut ſenſus ſit, judicandum eſſe, aequam eſſe praemiorum, & eandem fere contemplationem praemiorum virtutis atque honorum. *Honores* ſunt ipſa praemia virtutis & in hoc capite de eximiis quibuſdam honoribus agitur. item Ex. 3. *ſpecimen honoris.* Aſcenſ. edidit *aeque jucunda eſt.* PERIZON. MSS. quinque *praemiorum virtutes.* Pariſ. quart. pro varia lectione *virtutis*, quod mihi quoque bene reſtituiſſe videtur Vorſtius. & habet ita Aſcenſii Ed. cum quo ſi legas, *Quia aeque praemiorum virtutis atque honorum contemplatio jucunda eſt.* i e. quia aeque magnam voluptatem praebet contemplari, quae praemia virtuti ſint perſoluta, quam qui honores illi ſint habiti. Licet enim *honores* praemia quoque virtutis merito habeantur, & hic de eximiis quibuſdam honoribus agatur, diſtinguuntur tamen ea nonnunquam. Cic. III. in Catil. II. *Quibus pro tantis rebus, Quirites, nullum ego a vobis praemium virtutis, nullum inſigne honoris, nullum monumentum laudis poſtulo.*

3. *Cum honorem induſtrie appeti & exſolvi grate videmus*] Nonnulli MSS. *cum honorem induſtria appeti* (vel *peti*) *& exſolvi gratia*, (vel *gratiae*) *videmus.* Mog. *Cum honorem induſtrie appeti, & exſolvi grate videmus.* Vulg. Edd. *Induſtriae.* Rectum eſt quod edidit Pighius. Egerat *de cupiditate gloriae*, ſive *honorem induſtrie appeti* oſtenderat; nunc oſtendet, *quae praemia, qui honores virtutis ſingulis exſoluti ſint.* pro *honoratiſſimum* Leid. prim. *ornatiſſimum.* deinde duo, *cujus aſcenſus in coelum patet.* neutrum bene.

4. *Superiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt*] Haec Valerius, quaſi praerogativam factam Africano intelligi velit, refert, quod legitimo tempore ei datus ſit conſulatus, cum potius ei honori fuit, quod ante legitimum tempus creatus ſit Imperator, ut Livius L. VI. tertiae decados commemorat. Bis quidem conſul fuit ſemper legitimo tem-

Ann. urb. 548. Livius XXVIII. fieri oportere, exercitus ſenatum literis admonuit. Ita neſcias, utrum illi plus decoris Patrum conſcriptorum auctoritas, an militum conſilium adjecerit. Toga enim Scipionem ducem adverſus Poenos creavit, arma popoſcerunt. Cui quae in vita praecipua aſſignata ſunt, & longum eſt referre, quia multa; & non neceſſarium, quia majore ex parte jam relata ſunt.

5 Ita-

tempore Superior Africanus anno 549. iterum anno 560. ceterum de admonitione illa exercitus ad Senatum Romanum facta nihil Livius ſcribit, quod equidem ſciam. Itaque valde vereor hic ſcribendum, *Inferiori Africano*, non *Superiori* Nam & in proxime ſequente exemplo de Catone, *Scipionis Inferioris* fit mentio. Lector quid ſequendum ſit diſpiciat. GLAREAN. *Superiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt. Quod fieri oportere, exercitus ſenatum literis admonuit. Ita neſcias utrum illi plus decoris patrum conſcriptorum auctoritas an militum conſilium adjecerit. Toga enim Scipionem ducem adverſus Poenos creavit, arma popoſcerunt.* In Campenſi, *arma popoſcerunt eundem.* Ex qua unica dictione hic adjecta colligo totam hanc hiſtoriam de literis ab exercitu ad ſenatum miſſis perperam à librariis hic inſertam eſſe ab exemplo inferioris Aemiliani tranſlatam, cum & ibi illa dictio reperiatur apte poſita, hic ſuperflua ſit. Cui meae ſententiae ſuffragatur hiſtoriae veritas, atque Appiani Alexandrini auctoritas, qui tale quid de Aemiliano refert, crebris quippe militum literis ex Africa ſcriptis ipſum Romae commendatum fuiſſe, quibus petebatur ut in Africam conſul mitteretur. De ſuperiore Africano Livius quidem ſcribit (cujus iſtic hiſtoriam integram habemus) eum ante tempus ingenti omnium favore conſulem factum, ſed de literis militum prorſus nihil. Quapropter omnia verba jam annotata ab exemplo hoc excludenda puto, atque poſtea ſuo loco, ubi de Aemiliani conſulatu verba facit, inſerenda eſſe, ut tunc dicemus. De ſuperiore autem Africano hic ita legendum arbitror, *Superiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt, cui quae in vita praecipua aſſignata ſunt, &c.* PIGH. *Quod fieri oportere exercitum ſenatus literis admonuit.* Hic rurſus audaculus fuit Pighius, quod haec & proxime ſequentia verba expunxit, & ad tertium ab hoc exemplum, quod eſt Scipionis Aemiliani, rejecit. Ait ille, emendationi ſuae ſuffragari hiſtoriae veritatem. Verum quam nihili id ſit quod Valerium ex hiſtoriae veritate emendare voluit, eundemque nuſquam erraſſe credidit Pighius, id ſupra non ſemel apparuit. Reſpiciendum potius erat ad codd. MSS. & antiquiores typis expreſſos: qui quidem magno conſenſu ſic ut nos edimus habent. VORST. Habet etiam omnia illa Copeſ. hoc loco. ſed videntur ſane commodius ad Aemilianum referri. Nam major Scipio jam ante conſulatum dux fuerat per aliquot annos contra Poenos, Aemilianus vero nondum, ideoque & aedilitatem tunc petebat. Vide Appian. p. 68. Ed. Steph. qui locus male intellectus & verſus ab interprete. Sed & hoc non obſervaſſe videtur Valerius. Vide Auct. ad Heren. L. III. 2. *Ut ſi deliberet Senatus bello Italico ſolvatne legibus Scipionem, ut eum liceat ante tempus conſulem fieri.* Sed lege pro *Italico*, *Africo.* PERIZON. Servant eodem loco illa omnes omnino MSS. crediderim cum Vorſtio & Perizonio falſo hoc Valerium Scipioni ſuperiori tribuere. Qui error tanto facilius potuit committi, quia & ille citra legitimum tempus conſul factus eſt. Praeterea ex Valerii verbis omnes intellexerint exercitus nomine litteras ad ipſum ſenatum datas fuiſſe, ut Scipio conſul crearetur, cum Appianus dicat illas ſcriptas fuiſſe ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς φίλους καὶ οἰκείους. Imo repugnarunt Patres Conſcripti. Liv. Epit. 50. *P. Scipio Aemilianus, quum aedilitatem peteret, conſul a populo dictus, quoniam per annos conſulem fieri non licebat, cum maximo certamine ſuffragantibus plebejis, repugnantibus aliquamdiu patribus, legibus ſolutus & conſul creatus eſt.*

5. *Itaque quod hodie quoque eximium ejus memoria capit adjiciam*] In Atrebatenſi, *Quod hodieque eximium capita dicam.* Mendoſe. In Suſiano, Wincheliano, & Pulmanniano, item, *Quod hodieque eximium capit adjiciam.* Legendum ergo, *Itaque quod hodieque eximium, capiti adjiciam.* Reliqua ſunt adſuta ab iis, qui depravatam lectionem corrigere voluerunt, ac velut imperfectam ſupplere. PIGH. *Quod hodieque eximium capiti adjiciam.* Ita legendum putat Pighius. At Aldus ediderat, *Quod hodie quoque eximium ejus memoria capit, adjiciam.*

[5] Itaque, quod hodieque eximium capit adjiciam. Imaginem in cella Jovis opt. max. poſitam habet: [6] quae quotieſcunque munus aliquod Corneliae genti celebrandum eſt, inde petitur; [7] unique illi inſtar atrii Capitolium eſt.

Ann urb. 552. Livius XXXVIII. Supra IV. I. 6.

[8] Tam hercle, quam Curia ſuperioris Catonis effigiei: unde ad ejuſdem generis officia expromitur. Gratum ordinem, qui utiliſſimum reipublicae ſena- 2

na-

ciam. Nec diſcrepant editiones veteres Chalcoc. & Mart. Herbip. niſi quod *quoque* omittunt. Codices Brandeb. habent *hodieque.* Deinde *memoria ejus* omittunt. In uno denique eſt quidem *capit*; ſed ut appareat unam praeterea literam initio adjectam, ſcriptumque fuiſſe *capiti.* VORST. *Itaque quod hodieque eximium capiti adjiciam.* Omnes cod. *capit.* nonnulli addunt *memoria ejus.* ſane *τὸ capiti* plane diſplicet. Eſt hoc initium capitis non extremum. Nec unquam, quod ſciam, Valerius de *Capitibus* locutus eſt. Retinendam omnino puto codd. lectionem. Dixerat multa ei in vita eſſe tributa, quae omittere velit. jam ſequitur, *Itaque quod hodieque eximium capit, adjiciam.* videtur turbaſſe editores *eximium*, in quo omnis eſt elegantia. ſignificat enim honorem praeter ceteros inſignem, qui nemini alii tribuitur. hinc *eximium aliquem* habere apud Comicos. *Capit* autem eſt, percipit; nempe Scipio, poſt mortem ſuam. ut hic *eximium* ſic paullo ante *praecipua. cui quae in vita praecipua aſſignata ſunt.* Imo Valerius *titulos* vocat, ſingulas diſtinctiones VIII. 13. init. vide & ſupra I. 6. I. *Munera mitti legatis ex binis millibus aeris cenſuerunt, duobus fratribus Regibus haec praecipua* Liv. XLIII. 5. ut nonnulli addiderunt *memoria ejus*, per gloſſam ut arbitror. Sic alii ex *capit* fecerunt *capiti.* PERIZON. *Capit* cum tueantur MSS. noſtri & Edd. ante Pighium, *ejus memoria* autem plerique omittant, bene monenti & explicanti Perizonio auſcultavi.

6. *Quae quotieſcunque munus aliquod Corneliae genti celebrandum eſt*] Lege *funus aliquod.* Paulo poſt enim dicit *Catonis* quoque *effigiem è Curia ad ejuſdem generis officia expromi ſolere.* Atque auctor De Viris illuſtribus capite 47. ſcribit *M. Catonis imaginem funeris cauſa produci ſolere.* Sed unde non dicit: Quare locus ille imperfectus videtur. Omnium enim illuſtrium producebantur funebri pompa imagines; ſed hoc rarum, quod Catonis imago *è Curia* non *ex atrio* domus privatae. Legendum itaque, *Imago ejus funeris cauſa produci è Curia ſolet.* Magnificum profecto, atque eximium utrique genti funus aliquod celebraturae, cum ex more pompam imaginum familiae totius producere deberent, Cornelios P. Africani majoris imaginem è Capitolio; Porcios M. Catonis majoris è Curia, non ex atriis ſuis petere poſſe. PIGH. *Quotieſcunque munus aliquod Corneliae genti celebrandum. Munus* in omnibus codd. tam MSS. quam typis expreſſis eſt. Pighius tamen pro eo ſcripſit *funus:* eumque Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Sed non probat hoc Giſanius, & non obſcure Pighium hoc nomine reprehendit in Obſervationibus in L. L. VORST. MSS. noſtri omnes etiam habent *munus.* Vix dubitem tamen, quin praeſtet legere *funus.* Paullo poſt dicit *Catonis effigiem ad ejuſdem generis officia è curia expromi ſolere?* Quid ergo? an etiam nobilium virorum imagines ad munera (quae vix alia intelligi poſſunt quam gladiatoria) celebranda a gentilibus ſuis portabantur, ut imagines Deorum vehebantur thenſis ad ludos Circenſes? unde hoc liquebit? Mihi ſane nondum probatum eſt. de funeribus contra res eſt notiſſima. Interea tamen Scipio prohibuiſſe videtur, ne imago ſua e Capitolio exiret, vide ad L. IV. I. 6. Praeterea Pighius reſtituit *Corneliae genti*, ut habent etiam MSS. noſtri & Ed. Mog. reliquae *Corneliae gentis.*

7. *Unique illi inſtar atrii Capitolium eſt*] Senſus eſt, cum aliorum imagines in aedium atriis aſſervari, indeque proferri ſoleant, Scipionis effigiem aſſervari in Capitolio, indeque proferri ſolere. VORST.

8. *Tam hercle, quam Curia ſuperioris Catonis effigies ad ejus generis officia expromitur*] Novum hic incipit exemplum, ut Pulmanni codex demonſtrat. Atque hic locus item mutilus atque mendoſus. In ſcriptis codicibus reſtant veſtigia verae lectionis; nam in Pulmanniano & Gemblacenſi habemus, *Tam hercle, quam Curia ſuperioris Catonis, in qua effigies illius ad cujus generis officia exprimitur.* Incor-

 cor-

Ann. urb. 604 A Victor. Ann. urb. 604. Cic. Catone. Livius XLIX.

natorem 9 tantum non ſemper ſecum habitare voluit, 10 omnibus numeris virtutum divitem, magiſque ſuo merito, quam fortunae beneficio magnum: cujus prius conſilio, 11 quam Scipionis imperio eſt deleta Carthago.

3. Ann. urb. 549 Livius XXIX. Ovid. Faſt. IV. A. Victor 44. Solin. 7.

12 Verum ſpecimen honoris 13 à Scipione quoque Naſica oboritur. Ejus namque manibus, & penatibus 14 nondum quaeſtorii, ſenatus Pythii Apollinis monitu, Peſſinunte arceſſitam deam excipi voluit: quia eodem oraculo praeceptum erat, ut haec miniſteria Matri Deûm 15 à ſanctiſſimo viro

correcte. In Campenſi autem, *Unde effigies illius ad ejuſdem generis officia expromitur*; vel, *ex qua effigies illius*, ſi Pulmanni librum ſequi velimus. PIGH. *Tam hercle, quam curia ſuperioris Catonis effigiei.* Subaudi, *inſtar atrii eſt.* Nimirum cum aliorum imagines, in atriis aedium aſſervarentur, Catonis imago aſſervata fuit in curia. Pighius legendum putat, *Tam hercle, quam curia ſuperiori Catoni: unde effigies illius ad ejuſdem generis officia expromitur.* Verum *ſuperioris Catonis*, caſu ſecundo, omnes codices, etiam quos Pighius vidit, habent. Deinde proximum his in uno cod. Brand. eſt *effigiei*: ſequiturque in eodem, *Unde ad ejus generis officia expromitur.* Quae quidem lectio eſt veriſſima. Praedixerat, imagini Scipionis inſtar atrii eſſe Capitolium. Nunc autem addit, effigiei Catonis inſtar atrii eſſe curiam. In altero cod. Brand. etſi non *effigiei*, ſed *effigies* eſt: vocibus tamen *ſuperioris Catonis* vox *effigies* itidem proxima eſt, ut ſatis appareat, legendum eſſe *effigiei.* Conſentiunt & antiquiores typis expreſſi; ut in quibus itidem *effigies* quidem eſt; verum vocibus *ſuperioris Catonis* rurſus proximum. Ceterum nec *ſuperioris Catonis* legi poſſet, niſi *effigiei*, ut alterum ſubſtantivum nomen, ilico ſequeretur. VORST. *Superioris Catonis* quantum video eſt in omnibus MSS. item *effigies*, ſed *unde* nonnulli delent & pro eo habent hoc modo. *Tam Hercule quam curia ſuperioris Catonis effigies illius, ad cujus generis officia expromitur.* Edd. habent *Tam Hercule, quam curia, ſuperioris Catonis effigies, ad ejus generis officia expromitur.* ubi *Curia* accipiendum eſt in ſexto caſu. *quam expromitur curia effigies Catonis*, i. e. ex curia. Quod etiam ferri poteſt.

9. *Tantum non ſemper*] In pauculis deeſt *tantum.* Leid. ſec. *Tantum ut.* ſext. *non ſemper ſecum habitare noluit.*

10. *Omnibus numeris virtutum divitem*] J. Waſſe teſtatur MSS. Cantab. habere, *omnibus virtutis muneribus.* Sed mei vulgatum ſervant, ita tamen ut ſeptem pro *virtutum*, ut primus edidit Pighius, habeant *virtutis.*

11. *Quam Scipionis imperio deleta eſt Carthago*] Lege, *Quam minoris Scipionis imperio.* Ad differentiam alterius. Quae vox item in Campenſi libro gloſſae modo eſt annotata. PIGH. *Minoris* deeſt in omnibus fere MSS. de Barb. & Bit. primis nihil tamen adfirmaverim. Revera quidem intelligi debet Aemilianus Scipio, ſed an ideo auctor *minoris* adjecerit, id non aeque certum videtur. Reſpicit ad id, quod *Cato inexpiabili odio* delendam eſſe Carthaginem, etiam quum de alio conſuleretur pronunciabat. ut refert Flor. L. II. 15. 4.

12. *Verum ſpecimen honoris à Scipione quoque Naſica oboritur*] Tranſit denuo à Porciis ad Scipiones. Caeterum Atrebatenſis ac Pulmanni codicum lectio non minus placet, *Rarum ſpecimen honoris.* Rariſſimum enim atque unicum hoc decus, publico judicio vir optimus cenſeri. PIGH. *Rarum ſpecimen honoris. Rarum* ſcripſit Pighius ex uno atque altero cod. Alii *verum ſpec. hon.* VORST. Tamen MSS. mei quatuordecim cum Mog. & omnibus Edd. *verum* retinent, quod ideo repoſui. *Rara* erant & antecedentia ſpecimina. hoc *verum* i. e. juſtum, ſolidum. Ter. Eun. IV. 5. 3. *Quantum & quam veram laudem capiet Parmeno.* Ut *verum eſt* ſaepe ponitur pro eo, quod decet, par eſt, aequum eſt. Vide J. Fr. Gron. ad Liv. L. II. 48. Graev. Lect. Heſiod. c. 6. Daviſ. ad Caeſ. B. Gal. L. IV. c. 8. Broukhuſ. ad Prop. L. III. 13. 11.

13. *A Scipione Naſica*] MSS. Harl. Bit. prim. Leid. quint. uterque Ultraj. cum Mog. *in Scipione Naſica.* tres alii Leid. praepoſitionem omittunt. Equidem *in Scipione* praetulerim; oboritur enim a Senatu in Scipione.

14. *Nondum quaeſtorii*] MSS. duodecim cum omnibus ante Pighium excuſis *nondum quaeſtoris* habent. Perizonius ad vocem *Quaeſtorii* notavit. pro eo qui quaeſturam gerit, non geſ-

viro praeſtarentur. [16] Explica totos faſtos, conſtitue omnes currus triumphales: nihil tamen [17] morum principatu ſpecioſius reperies.

Tradunt ſubinde nobis ornamenta ſua Scipiones commemoranda. [18] Aemilianum enim populus ex candidato aedilitatis, conſulem fecit. Eundem, cum quaeſtoriis comitiis ſuffragator [19] Q. Fabii Maximi fratris filii, in campum deſcendiſſet, conſulem iterum reduxit. [20] Eidem ſenatus bis ſine ſorte provinciam, prius Africam, deinde Hiſpaniam, dedit. [21] Atque haec neque civi, neque ſenatori ambitioſo: quemadmodum non ſolum vitae ejus ſe-

4. Ann. urb. 606. Livius L Appian. A. Victor. Ann. urb. 619. Cic. Laelio. Livius LVI. Ann. urb. 624 Livius LIX Vellejus. Plut. Gracch.

geſſit hoc ponitur. ut ſupra *conſularis*, pro eo, qui *conſul eſt*.

15. *A ſanctiſſimo viro*] Ab aliis *optimus vir* dicitur. vide & Auguſtinum Lib. II. cap. 5. de civit. Dei. COLER. *Ut haec myſteria matri deûm a ſanctiſſimo viro praeſtarentur.* Non proprie dictum, *praeſtarentur myſteria.* Multo rectius in manuſcriptis libris, *ut haec miniſteria matri Deûm a ſanctiſſimo viro praeſtarentur.* PIGH. *Myſteria* a Venetis Edd. in ceteras translatum videtur. Mog. Mediol. Aſcenſ. *miniſteria* ſervant, neque aliter eſt in MSS.

16 *Explica totos faſtos*] Ultraj. prim. *totos faſces*, ſec. *faſtus* ut eſt etiam in Harl. Vide Cl. Drakenb. ad Silium L. II. 10.

17. *Morum principatu*] Oliverius *morum* legit pro *eorum*, pudendo errore. Id, quamquam exiguum, tamen omittendum non eſt viſum. GLAREAN. *Nihil tamen in eorum principatu ſpecioſius reperies*] Nec apte dicitur hic *faſtorum currumve triumphalium principatus.* Sed optime in manuſcriptis libris, *Nihil tamen morum principatu ſpecioſius reperies.* Praefert enim vitae ſanctitatem rebus geſtis quibuſcunque Valerius. PIGH. *In eorum* exſtat tantum in tribus MSS. ceteri *morum* cum Mog & Ven Edd.

18. *Aemilianum enim populus ex candidato aedilitatis conſulem fecit. Eundemque cum quaeſtoriis comitiis, &c.*] Hoc loco ſunt reponenda verba quae diximus librarios perperam transtuliſſe ad exemplum Africani ſuperioris. Quam culpam ignavis ludimagiſtris attribuo, qui aliquando exempla duo ſimilia in compendium contrahere conati ſunt, quae quidem alii poſtea diſpararunt. Locum autem hunc ita rurſus iiſdem verbis interpoſitis ſupplendum, atque reſtaurandum eſſe exiſtimo, *Aemilianum enim populus ex candidato aedilitatis conſulem fecit. Quod fieri oportere exercitus ſenatum literis admonuit. Ita neſcias, utrum illi plus decoris patrum conſcriptorum auctoritas, an militum conſilium adjecerit. Toga enim Scipionem ducem adverſus Poenos creavit, arma popoſcerunt. Eundemque cum quaeſtoriis comitiis, &c.* Haec omnia vere de *Aemiliano* dici, vel leviter in hiſtoria verſato manifeſtum eſt. PIGH. *Conſulem fecit* Hic Pighius pluſcula verba, quae ſupra in exemplo primo, uti diximus expunxerat, interſeruit, Verum ut ſupra expungendi, ita hic interſerendi cauſam nullam habuit. Vel voces *eundem* & *eidem*, quae ſequuntur, argumento ſunt, pluſcula illa verba minime hic interſerenda fuiſſe. VORST. Deſunt hic etiam illa verba in omnibus MSS. noſtris.

19. *Q. Fabii Marci fratris*] Q. *Fab. Maximi fratris* recte. nam frater Q. dicitur. in Laelio Livius Lib. LI. Hic ſupra Lib. V. cap. 3. CORRAD. *Maximi fratris filii.* Sic MSS. Mog. & Mediol. ut recte reſtituit Pighius, cum Venet. Aldus & ceteri haberent *Marci fratris filii.*

20. *Eidem ſenatus bis ſine ſorte prius Africam, deinde Hiſpaniam dedit*] Abrupta locutio, atque male ſecura. Poſſet enim intelligi *bis Africam*, & *bis Hiſpaniam ſine ſorte datam fuiſſe.* Multo igitur apertius, atque etiam elegantius in vet. libris, *Eidem ſenatus bis ſine ſorte provinciam, prius Africam, deinde Hiſpaniam dedit.* PIGH Recte. Sic MSS. Mog. & Mediol Denuo Venet. Aldus & ceteri negligenter omiſerant.

21. *Atque haec neque civi cupido, neque ſenatori ambitioſo*] Placet quatuor codicum lectio, *Atque haec neque civi, neque ſenatori ambitioſo.* Nam vox alia, *cupido*, ſuperflue adducta videtur; è dictatis alicujus ludimagiſtri. PIGH. In pleriſque quidem deeſt *cupido.* Mog Ed. cum qua conſentit Ultraj. ſec. *Atque haec neque civi ambitioſo, neque ſenatori cupido.* quaſi reſpiceret *conſulatus oblatos civi non ambitioſo*, *pro-*

ſeveriſſimus curſus, ſed etiam mors clandeſtinis illata inſidiis declaravit.

5. Ann. urb. 404 & 405. Livius VII. Gell. IX. 11. & alii. Amm. Marc. Quint. I. 4.

M. quoque Valerium duabus rebus inſignibus dii pariter atque cives [22] ſpecioſum reddiderunt: illi cum quodam Gallo cominus pugnanti [23] corvum propugnatorem ſubjicientes: hi tertium & vigeſimum annum ingreſſo, conſulatum largiti. [24] quorum alterum decus vetuſtae originis, optimi nominis [25] gens, Corvini amplexa cognomen uſurpat: alterum ſummo ſubjungitur ornamento, tam celeritate, [26] quam principio conſulatus gloriando.

[27] At

provincias datas ſenatori non cupido. Sed alii ut dixi omittentes *cupido* habent, *neque civi neque ambitioſo ſenatori.*

22. *Specioſum reddiderunt*] Bit. prim. Leid. quint. ſext. Copeſ. *Specioſiſſimum.* quod non ſpreverim.

23. *Corvum propugnatorem ſubjicientes*] i. e. ὑποβαλόντες. an *ſubjecti* ſcribendum ut *coenati?* GUYET. Vulgo ante Pighium legebatur *pugnatorem;* quod neſcio an alibi exſtet, quam in Leid. quarto: etiam Mog. *propugnatorem* exhibet.

24. *Quorum alterum decus vetuſtae originis optimi hominis*] Quamvis exemplaria ſic habeant omnia, malim tamen dicere, *Quorum alterum decus vetuſtae originis ac optimi ominis.* PIGH. Guyeto ſcribendum videtur, pro *ac optimi ominis gens amplexa cognomen uſurpat. vetuſtae originis ac optimi nominis gens Valeria.* τὸ *noſtra* quod alias legitur non placet, Valerius enim de ſua gente ſic decentius loquitur. Haec Guyetus, cui in fine hujus paragraphi trajiciendae literae videntur ad hanc lectionem. *Tam celeritate conſulatus quam principio gloriando.* GUDIUS.

25. *Gens Corvina amplexa cognomen uſurpat*] Inepte ac improprie dictum, *gens Corvina*, cum gens Valeria dici debeat. Valde mihi ſuſpectus eſt locus, quem ſane more ſuo ſcioli contaminarunt. In Atrebatenſi atque Campenſi legitur, *gens Corvinia amplexa cognomen.* Corrigendum puto, *gens Corvini amplexa cognomen.* Et ſubintelligitur Valeria; quae profecto conſulatus principio gloriatur, propter Poplicolam, atque etiam celeritate, propter hunc M. Valerium. In Campenſi codice iiſdem verbis ſupernotatum, *noſtra.* Quae dictio ſi inferatur, minus hiulca atque obſcura erit oratio: atque inſuper demonſtrabit auctorem Valerium à Meſſalla Corvino oratore originem ducere. PIGH. *Quorum alterum, decus vetuſtae originis, optimi hominis gens, Corvini amplexa cognomen, uſurpat.* Amplector hic emendationem Pighii, pro *Corvina* & *Corvinia*, quod vulgo legitur, ſcribentis *Corvini.* Agnoſco enim, gentem non *Corvinam* vel *Corviniam*, ſed potius *Valeriam* dicendam fuiſſe. At rurſus non probo quod Pighius ſcripſit, *decus vetuſtae originis ac optimi ominis.* Teſtatur ille, omnia exemplaria habere *optimi hominis*, voculamque *ac* omittere. Quidni ergo ſic potius diſtinguatur oratio, quomodo nos diſtinximus; atque ea de qua hic agitur gens à noſtro *opt. hominis gens* dicta putetur? *Optimi hominis gens* eſt ipſa M. Valerii, quem quidem optimum hominem dictum voluit, familia. Et niſi haec ita conjungantur, ſciri nequit qua de gente hic agatur. *Corvini* enim quod ſequitur, ut ipſe Pighius agnoſcit, ad *cognomen* pertinet. VORST. *Quorum alterum decus vetuſtae originis, ac optimi ominis gens Corvini amplexa cognomen uſurpat, alterum ſummo ſubjungitur ornamento, tam celeritate, quam principio conſulatus gloriando.* Vorſtius ex MStis. *q. alterum decus vetuſtae originis optimi hominis gens &c.* Sed quis unquam audivit illum *optimum hominem* praecipue appellari. Dixiſſet auctor potius & huic ipſi loco convenientius *fortiſſimi hominis*, legendum omnino puto. *quorum alterum decus vetuſtae originis, & optimi nominis gens Corvini am. Co. uſurpat, al. ſum. ſubjungit ornamento.* Nempe gens ipſa jam erat *optimi nominis*, hoc eſt *popularis*, *illuſtris*, *clari*, & *ſpecioſi nominis*; dicebantur enim *Valerii Publicolae*, nihilominus tamen *Corvini* cognomen aſſumendo, alterum decus quotidie uſurpat, alterum ſummo ſubjungit ornamento, nempe ipſa gens, ut patet, cum ſequitur, *gloriando*, quod etiam facit ipſa gens. *Summum* vero *ornamentum* eſt initium conſulatus. Plane etiam copula omitti poteſt. ſic IX. 2. Ext. 5. in MSto. *liberalis formae, optimae ſpei* pua-

[27] At ne Q. quidem Scaevolae, quem L. Craſſus in conſulatu collegam habuit, gloria parum illuſtris: qui Aſiam tam ſancte, & tam fortiter obtinuit, ut ſenatus deinceps in eam provinciam ituris magiſtratibus, exemplum atque formam officii Scaevolam decreto ſuo proponeret. 6. Ann. urb. 658. Cic. in Bruto, ad Attic. v. & vi. Verr. iv. Paed. in divin.

[28] Inhaerent illi voci poſterioris Africani ſeptem C. Marii conſulatus, ac duo ampliſſimi triumphi. [29] Ad rogum enim uſque gaudio exultavit. Quod cum apud Numantiam ſub eo duce ſtipendia equeſtria mereret, & for- 7. Ann. urb. 619 Plut. in vita.

puerum. & IX. 3. 2. IX. 11. 5. Notandum *Publicolae* cognomen deſiiſſe, poſtquam coepit *Corvini*, licet mea ſententia *Corvinus* non ſit ortus a *Publicola*. PERIZON. Plerique *optimi hominis*, unus Pariſ. *Optimi honoris*, omnes fere *gens Corvina*, vel *Corvinia*. Credo bene legiſſe & explicuiſſe Perizonium, malim cum ipſo & MSS. quoque copulam *&* omittere.

26. *Quam principio conſulatus*] Quia primus ex ea gente conſul fuit. PERIZON.

27. *At ne Q. quidem*] Aliquot MSS. *Ac ne Q.* ut & Mog.

28. *Inhaerent illi voci poſterioris Africani*] Intelligit ipſam illam vocem Scipionis Aemiliani, quam paulo poſt commemorat; videlicet quod *Vel hunc* dixit. Quod autem conſulatus & triumphos Marii voci ei inhaerere dicit, ſenſus eſt Marium per eam vocem excitatum fuiſſe, ut conſulatus & triumphos promereretur. VORST. Τὸ *illi* inſititium videtur & delendum. Imo etiam iſta, quae brevi ſequuntur. *Ad rogum enim uſque gaudio exultavit.* GUYET. *Illi* omnino *retinendum*, ſignificat vocem Scipionis, quam jam relaturus eſt. ut ſolet τὸ *ille* apud noſtrum ſubinde ſpectare ad ſequentia. Vide ſupra L. I. 8. Ext. 3.

29. *Ad rogum enim uſque gaudio exultavit. Qui cum apud Numantiam ſub eo duce mereret, & forte quidam Scipionem interrogaſſet, ſi quid illi accidiſſet, quemnam Reſp. aeque magnum habitura eſſet, Imperator ipſum reſpiciens infra ſe cubantem hunc eſſe dixit*] Locus mirifice corruptus. Falſum enim eſt Marium *Ad rogum uſque gaudio exſultaſſe.* nec enim tam conſtanter propitia illi fuit fortuna, ut hoc illi ſemper liberet. Certe cum in palude Minturnenſi lateret, & exul Carthagine viveret, gaudio exultaſſe minime credibile eſt. certum igitur eſt non ita ſimpliciter hoc dixiſſe auctorem de ejus fortuna, ſed quod gaudio ſemper apud animum exultaverit propter hoc Africani dictum. Tum extrema in MStis plane aliter habentur. ex quibus ita reſtituit Vorſtius. *hab. eſſet Imperatorem. Reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem, vel hunc dixit* &c. In quibus tamen ineptus videtur eſſe ſenſus ut a Vorſtio edita ſunt. nec enim Scipio poteſt dici reſpexiſſe, ſed Marius, nec Scipio ſupra Marium accubuit, ſed infra. Erat enim imperatoris locus inferior in medio lecti. Scripſit omnino Valerius. *Ad rogum enim uſque gaudio exſultavit* (Marius) *quia cum apud Numantiam ſub eo duce* (Scipione) *mereret, & f. q. ſc. in. ſiq. il. ac. q. R. aeque magnum habitura eſſet Imperatorem reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem, vel hunc dixit.* nempe *Scipio cujus voci inhaerent Marii conſulatus.* clarior erit ſenſus ſi contrahantur. *Marius gaudio exultavit quia Scipio interrogatus reſpiciens ſe* (Marium) *ſupra ipſum* (Scipionem) *cubantem* dixit. *ſe* enim omnino ad *Marium*, qui *gaudio exultavit* referendum eſt. quod ſi cui durius videtur, & longius remotum inde, quo referri debet, legere debebit. *Reſpiciens ſupra ſe, ipſum cubantem.* ſic *ſe* erit Scipio, *ipſum* Marius. quod tamen non neceſſarium judico. Sic ſupra III. 7. 6. ſic ext. I. *Crotoniatae petierunt a Pythagora, ut ſenatum ipſorum conſiliis ſuis uti pateretur*, id eſt, Pythagorae. ſic IX. I. 4. *Continuo Craſſus, quanti ipſe domum ſuam aeſtimaret*, id eſt, Craſſi. ſic IX. 3. 6. Cic. de Invent. L. II. c. 18. *Locus autem communis erit defenſoris is, per quem indignabitur accuſatorem ſui periculi cauſa, non res ſolum convertere, verum etiam verba commutare conari.* PERIZON. Klokkius hic aliquas voces ſupplebat hoc modo. *ſi quid illi humanitus accidiſſet, quemnam Reſp. aeque magnum habitura eſſet imperatorem, ipſum reſpiciens ſupra ſe cubantem, vel hunc dixit, vel neminem.* Schegkius damnat etiam Pighium *infra* hic ſcribentem pro eo quod eſt in vetuſtis Edd. & MSS. *ſupra*. MSS. noſtri fere, *haberet imperatorem, reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem vel hunc dixit.* In quo recte omnia procedunt. Pro *qui*, quod Perizonius optime mutatum ibat in *quia*. MS. Ultraj. prim. & Mog. Ed. habent *quod*, eodem ſenſu. qui cum

forte inter cenam quidam Scipionem interrogaſſet, [30] *ſi quid illi accidiſſet*, [31] *quemnam reſp. aeque magnum habitura eſſet imperatorem*, ſe ſupra ipſum reſpiciens cubantem, *Vel hunc*, dixit. Quo augurio perfectiſſima virtus, maxi-
Ann. urb. 651. Plut. in vita. mam orientem virtutem, videritne certius, [32] an efficacius accenderit, perpendi vix poteſt. Illa nimirum cena militaris [33] ſpecioſiſſimas tota in urbe Mario futuras cenas ominata eſt. Poſtquam enim Cimbros ab eo deletos initio noctis nuntius pervenit, nemo fuit, qui non illi tanquam diis immortalibus, [34] apud ſacra menſae ſuae libaverit.

8. Ann urb. 676. & 672. & 682. & 683 & 701. & 692. Plin VII. 26. Plut. in vita. Vell. Dion. Cic. & alii.

Jam quae [35] in Cn. Pompejum & ampla & nova congeſta ſunt, [36] hinc aſſenſione favoris, illinc fremitu invidiae literarum monumentis obſtrepuntur. Eques Romanus, [37] proconſule in Hiſpaniam adverſus Sertorium, pari imperio cum Pio Metello principe civitatis miſſus eſt. Nondum

cum in vulgato nullus ſit ſincerus, reſtitui ordinem verborum ut MSS. codd. jubebant, & *quod* in textum admiſi. Sagaciſſime enim vidit Perizonius *Marium* dici *gaudio exultaſſe ad rogum uſque* propter hoc dictum. Nonnulli quoque habent *dixerit*, item *ſtipendia mereretur*.

30. *Si quid illi accidiſſet*] Simillimum de Pompejo & Q. Catulo refert Salluſtius Lib. v. Hiſt. Paterculus Lib. II. Cicero pro leg. Manil. imo & ipſe Valerius paulo poſt. COLER. Cic. de Inv. L. II. 21. *Si quid pupillo accidiſſet*. PERIZON.

31. *Quemnam reſp. aeque magnum habitura eſſet imperatorem? reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem*] Minime ſincera lectio eſt. Praefero Pulmannianam, ac Suſianam, quae haec, *Quemnam reſpub aeque magnum habitura eſſet? Imperator ipſum reſpiciens infra ſe cubantem*. PIGH. *Quemnam reſp aeque magnum habitura eſſet imperatorem, reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem*. Ita codices MSS. Brand. & veteres typis expreſſi. Et rurſus temere hic fecit Pighius, quod immutavit ſic, *Imperator ipſum reſpiciens infra ſe cubantem*. VORST Curt. L. VIII. *Polypercon, qui cubabat ſupra regem*. Sueton. Aug. c. 43. PERIZON.

32. *An efficacius acciderit*] In Cauchiano, *accenderit*. Recte, inflammavit enim virtutem Marii hac ſua voce Scipio, ut etiam teſtatur Plutarchus, Τὸν δ' οὖν Μάριον (inquit) ὑπὸ ταύτης λέγεται) μάλιστα τῆς φωνῆς, ὥσπερ ὑπὸ θείας κληδόνος ἐπαρθέντα ταῖς ἐλπίσιν ὁρμῆσαι πρὸς τὴν πολιτείαν. PIGH. *Efficacius accenderit* reperit Pighius in cod. Cauchiano. Deque eo & Juretus monuit in Notis ad ep. 82. Lib. I. Symmachi. Alii codices perperam habent *acciderit*. Virtus Scipionis virtutem Marii *accendit*, id eſt, inflammavit. VORST. *Accenderit* nullus meorum habet, qui omnes in *acciderit* conſpirant, unde aeque facile feceris *acuerit*. quod idem ſignificat, vide Cl. Burman. ad Val. Flac. L. II. 172. Flor. L. I. 8. 4. *ut acueret ratione virtutem*.

33. *Specioſiſſimas tota in urbe Mario futuras coenas ominata eſt*] MSS. plerique cum Edd. ante Pighium, *ſpecioſiſſimas tanta in urbe*, vel, pauci tamen, *tantas in urbe*. Copeſ. *tota tantas in urbe* pauci tamen videntur habere *tota in urbe*. ut credo e ſuis refinxiſſe Pighium. Pro *initio noctis* nonnulli *in initio*. Leid. quart. *Cimbris ab eo deletis*. ſunt qui *pervenerit*, item, *libavit* habeant.

34. *Apud ſacra menſae ſuae libaverit*] Vide Cuper. L. II. obſ. c. 3. PERIZON.

35. *In Cn Pompejum*] Breviarium rerum ab ipſo geſtarum, quod Romae in templo Minervae cuſtodiri ajunt, adſcribam: Cn. POMPEIVS. MAGNVS. IMP. BELLO. XXX. ANNORVM. CONFECTO. FVSIS. FVGATIS. OCCISIS. IN. DEDITIONEM. ACCEPTIS. HOMINVM. VICIES. SEMEL. CENTENIS. LXXXIII. M DEPRESSIS. AVT. CAPTIS. NAVIBVS. D CCCXLVI. OPIDIS. CASTELLIS. M D. XXXVIII. IN. FIDEM. RECEPTIS. TERRIS. A. MAEOTI. LACV. AD. RVBRVM. MARE. SVBACTIS. VOTVM. MERITO. MINERVAE CVM. ORAM MARITIMAM. A. PRAEDONIBVS. LIBERASSET. ET. IMPERIVM. MARIS. POPVLO. ROMANO. RESTITVISSET. EX. ASIA. PONTO. ARMENIA. PAPHLA-

dum ullum honorem auſpicatus bis triumphavit: initia magiſtratuum à ſummo imperio cepit: tertium conſulatum decreto ſenatus ſolus geſſit: de Mithridate, & Tigrane, de multis praeterea regibus, gentibus, plurimiſque civitatibus, & praedonibus unum duxit triumphum.

9. Ann urb. 687. Cic. pro lege Manil.

Q. etiam Catulum populus Rom. voce ſua tantum non ad ſidera uſque evexit. Nam cum ab eo pro Roſtris interrogaretur, *ſi in uno Pompejo Magno omnia reponere perſeveraſſet, abſumpto illo ſubiti caſus incurſu, in quo ſpem eſſet habiturus:* ſummo conſenſu acclamavit, *in te.* Vim honorati judicii admirabilem. [38] Siquidem Magnum Pompejum cum omnibus ornamentis, quae retuli, duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulo aequavit.

Po-

PHLAGONIA. CAPPADOCIA. CILICIA. SYRIA. SCYTHIS. IVDAEIS. ALBANIS. IBERIA. INSVLA. CRETA. BASTERNIS. ET. SVPER. HAEC. DE. REGIBVS. MITHRIDATE. ATQVE TIGRANE. TRIVMPHAVIT. COLER. *Et ampla.* Deſunt haec in Ultraj. primo.

36. *Hinc aſſenſione favoris, illinc fremitu invidiae literarum monumentis obſtrepuntur*] Sic edidit Pighius, cum antea legeretur. *Obſtrepitur*, & ſic omnes fere MSS. praeterquam Ultraj. ſec. item Ed. Mog. Sed in MSS. quatuor lego. *Et literarum monumentis.* Perizonius adſcripſit, legendum omnino *obſtrepuntur.* Quod facile acceperim. *Quae & ampla & nova in Pompejum congeſta ſunt obſtrepuntur hinc aſſenſione favoris, illinc fremitu invidiae literarum monumentis.* Multorum ſcriptis partim etiam magnopere faventium laudantiumque, partim frementium, carpentiumque ea prae invidia commemorantur. *Obſtrepuntur* dixit, verbo conveniente cum *fremitu invidiae*, quem poſtremum poſuerat, ut Val. Flac. L. I. 115.

——— *imbrem & tenebras, ſaevum tridentem*
Jam jam ego & inviti torſiſſem conjugis ignem.

ubi *torſiſſem* proprie refertur ad *ignem. Obſtrepuntur* autem *ampla & nova*, eodem modo dictum, quo *res obſtrepi clamore militum* apud Cic. Pro Marc. c. 3. quod antique dictum videtur Patricio, pro *obſtrepi rebus.* Sic tamen etiam Claudian. 2. Conſ. Stilichonis v. 37. appoſite ad hunc locum.

——— *nulli pars aemula defuit unquam,*
Quae gravis obſtreperet laudes; ſtimuliſque malignis
Facta ſequebatur, quamvis ingentia, livor.

vide ibi Nob. N. Heinſium. Si quis etiam malit legere, *In literarum monumentis*, me non valde habebit diſſentientem.

37. *Proconſule*] Plerique MSS. *Proconſul.* Perperam etiam complures deinde. *Nondum illum honorem.* Plerique etiam, *Et gentibus, plurimiſque civitatibus.* Copeſ. *Quartum duxit triumphum.* Leid. ſext. *quantum duxit triumphum.* quaſi per admirationem. Sed *unum*, credo, ſcripſit Auctor. Sic indicans tot tantaſque res uno in imperio belloque ab eo confectas, & ideo de illis *unum* duntaxat *duxiſſe triumphum.* recte igitur more ſuo τοῖς *multis*, & *plurimis* oppoſuit τὸ *unum.*

38. *Siquidem Magno Pompejo &c. duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulum aequavit*] Ita legendum arbitror ex editione Aldi & Theoph. Chalcocondylae. Alii codices habent, *Magnum Pompejum duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulo aequavit*: quos Pighium, Colerum atque Thyſium ſecutos eſſe miror. Populus non Pompejum Catulo, ſe Catulum Pompejo aequavit dum interroganti Catulo, in quo Pompejo abſumpto ſpem habiturus eſſet, ſummo conſenſu reſpondit, *In te.* Suntque ipſae voculae *In te* duae illae ſyllabae quarum ſpatio incluſum Catulum Pompejo aequavit. VORST. *Siquidem magnum Pompejum cum omnibus ornamentis, quae retuli duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulo aequavit.* ſic etiam MSS. credo etiam ita Brandeb. habere, quandoquidem eos non adduxit Vorſtius, qui haec male mutat ex ant. Edd. legendo, *Magno Pompejo &c. Catulum aequavit.* certum enim eſt *incluſum* referri debere ad *Pompejum.* Ille cum omnibus ſuis ornamentis duarum ſyllabarum ſpatio incluſus erat a popu-

10. Ann. urb. 697. Plut. in vita, Dion. XXXIX.

Poteſt & M. Catonis ex Cypro cum regia pecunia revertentis [39] appulſus ad ripam Tiberis videri memorabilis: cui navi egredienti conſules, & ceteri magiſtratus, & univerſus S. P. Q. R. officii gratia praeſto fuit: non quod magnum pondus auri & argenti; ſed quod M. Catonem claſſis illa incolumem advexerat, laetatus.

11. Ann. urb. 541. Livius XXV. App. Iberica. Polyb. & alii.

Sed neſcio an praecipuum ſit [40] L. Marcii inuſitati decoris exemplum, quem equitem Romanum duo exercitus P. & Cn. Scipionum interitu, [41] victoriaque Aſdrubalis lacerati, [42] ducem legerunt: quo tempore ſalus eorum in ultimas anguſtias deducta, nullum ambitioni locum relinquebat.

12. Ann. urb. 639. Plin. VII. 35. Ovid. Faſt. IV. 157. Jul. Obſeq. 97 p. 507. Solin. 7.

Merito [43] virorum commemorationi Sulpicia, [44] Ser. Paterculi filia, Q. Fulvii Flacci uxor, adjicitur. Quae cum ſenatus libris Sibyllinis per decemviros inſpectis cenſuiſſet, ut [45] Veneris Verticordiae ſimulacrum conſecraretur, quo facilius virginum mulierumque [46] mens à libidine ad pudicitiam converteretur; & ex omnibus matronis centum, [47] ex centum au-

pulo. hoc eſt per duas ſyllabas Magnus ille Pompejus cum omnibus ornamentis aequatus erat Catulo, non major, vel praeſtantior, eſſe Catulo declaratur. Poteſt enim etiam res, quae major videtur, aequari alteri dici. PERIZON. Habent certe ita omnes noſtri, item Mog. Edit. voces, *quae retuli* inſititiae videbantur Guyeto. quem ſuo judicio patimur frui.

39. *Appulſus ad ripam Tiberis memorabilis videri*] In manuſcriptis, *ad ripam urbis videri memorabilis*. Rara quidem locutione, ſed tamen vera. Non enim conſules, magiſtratuſque ripam Tiberis Oſtiae appellenti occurrerunt, ſed cum navigio, ut ait Plutarchus, urbem intraret. Ut tamen ingenue fatear, neutra ſatisfacit lectio, illa enim mihi gloſſema videtur: haec autem licet non ſincera, verae tamen lectionis notam prae ſe ferre puto, eamque fuiſſe, *Appulſus ad urbem videri memorabilis*. Qui cum navigio fiat, gloſſographi expoſuere, *ad ripam urbis*, vel *ad ripam Tiberis*. PIGH. *Ad urbem*. Lib. Dan. *Ad ripam urbis*. An ſcripſit Valerius *ad ripam Tiberis*? COLER. *Appulſus ad ripam Tiberis*. Ita Aldus & Chalcoc. ediderunt. Habetque ita unus quoque cod. Brand. Sed apparet aliquid in hoc mutatum, initioque ſcriptum fuiſſe *ad ripam urbis*; ut in pluribus codd. Pighius & Colerus, inque altero cod. Brandeb. ipſe ſcriptum reperi. Pighius quod *τὸ ad ripam urbis* non ſatis concinnum ei videretur, *ad urbem* reſcribendum putavit. Mihi *ripam*, quod in omnibus MSS. eſt, minime expungendum videtur. Deinde & *Tiberis* alteri voci praefero. VORST. *Ad ripam Tiberis* clare exſtat in utroque Pariſ. Barb. prim. Leid. quart. Cop. Ceteri fere *ad ripam urbis*. Profecto ſomnia ſibi finxit Pighius. Quum diſputat, *ripam Tiberis* ferri non poſſe, quia conſules & magiſtratus ipſi Oſtiam uſque non occurrerunt. quaſi ibi modo ripa Tiberis appellari poſſet, & non aeque, qua Tiberis urbem alluit. cum Oſtiam veniſſet non appulit fortaſſe ad ripam Tiberis, ſed ipſum flumen invectus eſt, ut Romae ad ripam Tiberis appelleret.

40. *L. Marcii inuſitati decoris exemplum*] Ex concionantis ejus capite flamma eluxit. Cujus aſpectu pavidi adhuc milites priſtinam fortitudinem recuperare admoniti ſunt, ipſumque ducem legerunt. Vide ſupra I. 6. 2. & ad eum locum Notas. VORST. MSS. duo omittunt *ſit* poſt *praecipuum*.

41. *Victoriaque Aſdrubalis lacerati*] P. & Cn. Scipiones ab *Aſdrubale* victos fuiſſe inter Hiſtoricos conſtat. MSS. tamen omnes habent *Annibalis*, cum Ed. Mog. Ven. & Mediol.

42. *Ducem legerunt*] Harl. Ultraj. prim. *elegerunt*. Dein. Cop. *nulli ambitioni locum*. Bit. prim. Leid. ſec. *nullum ambitionis locum*.

43. *Virorum commemorationi*] Ultraj. prim. *Comparationi*. tum Harl. & Leid. tert. Ed. Mog.

44. *Ser-*

autem decem ſorte ductae, [48] de ſanctiſſima femina judicium facerent, cunctis caſtitate praelata eſt.

EXTERNA.

Ceterum quia ſine ulla diminutione Romanae majeſtatis [49] extera quoque 1.
inſignia reſpici poſſunt, [50] ad ea transgrediamur. Pythagorae tanta veneratio ab auditoribus tributa eſt, ut, quae ab eo acceperant, in diſputationem deducere nefas exiſtimarent. Quin etiam interpellati ad reddendam cauſſam, [51] hoc ſolum reſpondebant, *ipſum dixiſſe.* [52] Magnus honos; ſed ſchola tenus: illa urbium [53] ſuffragiis tributa. Enixo Crotoniatae ſtudio ab eo petierunt *ut ſenatum ipſorum*, qui mille hominum numero conſtabat, *conſiliis ſuis uti pateretur.* Opulentiſſimaque civitas tam frequenter venerati [54] poſt mortem domum, Cereris ſacrarium fecit: [55] quantumque illa

Ariſtoph. Interp. in Nub. Laërt. in vita. Juſtin. xx. 4 Quintil. xi. Aelian. iv. 17.

44. *Servii Patriculi*] Leid. quart. *Servi Patrocli.* Leid. ſext. *Q. Servilii Flacci.*

45. *Veneris Verticordiae*] De hac Ovidius IV. Faſt. Lutatius ad illud Statii libro quinto. 157.

——— *& Idalias procul ablegaſſe volucres.*

ſimilis appellationis Venus apud Graecos fuit, ſed non ſimilis poteſtatis: nam Ἀποστροφίαν dixerunt. de qua Pauſanias. COLER.

46. *Mentes a libidine ad pudicitiam converterentur*] Sic dederat Pighius, quum legeretur antea, *Mens a libidine ad pudicitiam converteretur.* quod quum in tredecim MSS. reperirem, licet parum interſit, revocavi tamen.

47. *Ex centum autem decem ſorte ductae*] Copeſ. delet *autem.* Barb. prim. haec tria, *ex centum autem.*

48. *De ſanctiſſima femina*] Sic ſolent mulieres *caſtas* Latini *ſanctas* dicere. Vide Cl. Burman. ad Phaed. L. III. 10. 30.

Sanctamque uxorem dormientem cubiculo.

49. *Extera quoque inſignia*] Sic Pighius, & plerique MSS. cum Ed. Mog. ceterae *externa* quod eſt in Bit. & Leid. primis, ut & in utroque Ultr.

50. *Ad ea transgrediamur*] MSS. decem cum Ed. Mog. *Transgrediemur.* Deinde Pariſ. tert. Leid. quint. & Cop. *ad reddendum cauſſam.* Bit. prim. *haec ſola.*

51. *Hoc ſolum reſpondebant*, αὐτὸς ἔφη] Manuſcripti libri Graeca verba non habent, ſed Latine produnt ita, *Hoc ſolum reſpondebant, Ipſum dixiſſe.* Ea verba Graeciſſans ſciolus immutare voluit. PIGH. αὐτὸς ἔφα ſcribit interpres Ariſtoph. Nubib. CORRAD. Latine exſtant haec verba *ipſum dixiſſe* etiam in MSS. noſtris, Ed. Mog. Ven. & Mediol. ſed Aldus Aſcenſ. & reliqui αὐτὸς ἔφη.

52. *Magnus honos ſed ſchola tenus, illa*] Mediol. *Magnus honos ſchola tenus, ſed illa.* Praeſtat alterum, & longe quidem, firmatur etiam MSS. auctoritate.

53. *Suffragiis tributa eſt*] MSS. duodecim cum Edd. Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. delendum verbum ſubſtantivum, quod primus addiderat Aldus, admonent.

54. *Poſt mortem domum ejus Cereris ſacrarium fecerunt; namque illa urbs viguit*] In Atrebatenſi & Wincheliano, aliiſque, *Poſt mortem domum Cereris ſacrarium fecit, quantumque illa urbs viguit.* PIGH. *Opulentiſſimaque civitas tam frequenter venerati poſt mortem domum Cereris ſacrarium fecit.* Sic Pighius edidit ex MSS. Aldus ediderat, *Tam frequenter venerati poſt mortem domum ejus Cereris ſacrarium fecerunt.* Verbum pluralis num. profectum videtur ab iis, qui putarent *venerati* itidem pluralis num. eſſe. Iidem & pronomen *ejus* adjecerunt. A codd. Brandeb. *ejus* itidem abeſt. At hoc repudiato ſatis apparet, *venerati* caſus ſecundi ſingularis numeri eſſe; ut referendum ſit ad Pythagoram. Neque novum eſt talium verborum participia temporis praeteriti, ſignificationem paſſivam habere. VORST. *Ejus* expungunt MSS. ſed *fecerunt* conſtanter retinent, praeter Copeſ. pro *frequenter*, quatuor *frequentem* habent. Sed recte *domum frequen-*

illa urbs viguit, & dea in hominis memoria, & homo in deae religione cultus eſt.

2. Plato Gorg. Cic. de Or. III. & de fin. II. Plin. XXXIII. 4. [56] Gorgiae vero Leontino ſtudiis literarum aetatis ſuae cunctos praeſtanti, adeo ut primus in conventu poſcere, qua de re quiſque audire vellet, auſus ſit, [57] univerſa Graecia in templo Delphici Apollinis ſtatuam ſolido ex auro poſuit; cum ceterorum ad id tempus auratas collocaſſet.

3. Strab. IX. & XVI. Pauſ. Attic. Cic. de Div. I. Philoſt. Icon. [58] Eadem gens ſummo conſenſu ad Amphiaraum decorandum incubuit; locum, in quo humatus eſt, in formam conditionemque templi redigendo, atque inde oracula capi inſtituendo. [59] Cujus cineres idem honoris poſſident, quod Pythicae cortinae, [60] quod aheno Dodonae, quod Hammonis fonti datur.

[61] Phe-

ter venerati, i. e. a mille ſenatoribus & tot diſcipulis, ut explicabat Perizonius.

55. *Quantumque illa urbs viguit*] *Quantumque* reſtituit Pighius ex codd. MSS. Eſtque & in uno cod. Brand. Aldus & Chalcoc. ediderant, *quamque illa urbs vig.* Quid ſi legatur *Quamdiuque illa urbs viguit?* VORST. *Quantumque illa urbs viguit* MS. *quamque.* Forte *quumque.* Sed non male Vorſtius *quamdiuque.* PERIZON. Harl. uterque Pariſ. Barb. prim. *quaque illa urbs viguit.* Bit. prim. Leid. quint. *quaque illi urbi.* Unus Ultraj. *quamquam*, alter *quantum. quamquam* Mog.

56. *Gorgiae vero Leontini*, &c. *praeſtantis*] Sic mutaverat Pighius, cum legeretur, *Gorgiae vero Leontino* &c. *praeſtanti.* Sic & MSS. bene. Poſuerunt ſtatuam *Gorgiae Leontino.* ut Phaed. Epil. Lib. II.

Aeſopo ingentem ſtatuam poſuere Attici.

Et ſic ſaepe apud Ciceronem *ſtatua poſita alicui in foro, in roſtris*, dicitur. De *Gorgia* autem *Leontino*, vide quae notavit Perizonius ad Aelian. L. I. Var. Hiſt. 23. qui etiam hic ex Cop. probabat *Gorgiae Leontino.* & pro *primus* conjiciebat forte legendum, *protinus.* Sed non opus eſt ulla mutatione. *Primus* enim revera Gorgias hoc fecit. Cic. de Orat. L. I. 22. *Quod primum ferunt Leontinum feciſſe Gorgiam: qui permagnum quiddam ſuſcipere ac profiteri videbatur, cum ſe ad omnia de quibus quiſque audire vellet, eſſe paratum denuntiaret.* & de L. II. de Fin. I. *Quorum e numero primus eſt auſus Leontinus Gorgias in conventu poſcere quaeſtionem, id eſt, jubere dicere, qua de re quis vellet audire.* Quem locum Valerius ante oculos habuiſſe videtur.

57. *Univerſa Graecia*] Vide Olearium ad Philoſtrat. p. 493.

58. *Eadem gens*] Harl uterque Pariſ. Barb. prim. *Eadem etiam gens.* Aliquot, MSS. cum Mog. *locum quo humatus eſt.* non male utrumque Ultraj. prim. & Mog. *Oraculo.*

59. *Cujus cineres*] Sic Pighius. alii *Ejus cineres.* Sed alterum firmant MSS. noſtri, & Mog. Ed. cum Mediol.

60. *Quod aheno Dodonae, quod Hammonis fonti datur*] MSS. fere omnes vitioſe, *quod Athenae Dodonae.* ſec. Ultraj. quod *Athenis.* Itidem *quod Hammonis fronti datur.* Mog. *quod Athenis Dodone, quod Hammonis fronti datur.* Verum nihil commune eſt *Athenis* cum *Dodonaeo Oraculo.* quod in Epiro fuiſſe omnibus eſt notiſſimum. Et celeberrimum etiam proverbio *aes Dodonaeum.* Quamvis illud magis tinnitu ſuo, quem radiis ſolis ictum dabat, quam oraculis datis clarum fuit. Pertinebat tamen ad *Oraculum Jovis Dodonaei.* *Fronti* vero *Hammonis*, placere multis poſſit, eo quod *Jupiter Hammon* imprimis notabilis erat *cornibus.* Unde etiam Min. Fel. Cap. 21. *Cum Hammon dicitur habet cornua.* ubi vide notas virorum Eruditorum. Interea in *nemore Hammonis* a quibuſdam ſtatuitur etiam *fons ſolis*, de quo Curt. L. IV. 7. 22. & Mela L. I. 8. ut incertus haeream, utrum debeat eligi. *Fonti* tamen praefero.

61. *Pherenices*] MSS. plerique *Berenices.* quod eſt in Edd. vel *Beronices*, praeter Aſcenſ. *Pherenices* reſtituit Pighius. Harl. *Lerenetricis.* Ultraj. prim. *Benetricis.* vide notas virorum Eruditorum ad Aelian. L. X. I.

62. *Euclea*] MSS. *Euclea*, *Endea*, *Endia*, *Emolea*, *Ereilea*, *Eudeam*, *Euclia.* A Pauſania vo-

[61] Pherenices quoque non vulgaris honos, cui ſoli omnium feminarum gymnico ſpectaculo intereſſe permiſſum eſt; cum ad Olympia filium [62] Euclea [63] certamen ingreſſurum adduxiſſet, Olympionice patre genita, [64] fratribus eandem palmam aſſecutis latera ejus cingentibus. 4. Plin. VII. 41 Aelian. Var. hiſt. X. 1. Pauſan.

vocatur *Peiſirodos*, vel potius, *Peiſidoros*. vide Kuhn. ad Aelian. loco citato.

63, *Certamen ingreſſum*] Veteres libri, *ingreſſurum*. Multo correctius. PIGH. *Certamen ingreſſurum*. Sic denuo Pighius, cum antea excuderetur *ingreſſum*. Sed res ipſa & fere omnium MSS. & Ed. Mog. auctoritas *ingreſſurum* poſtulat. Pro *Olympionice* MSS. aliquot *Olympione*. Harl. *Olympionico*.

64. *Fratribus*] Tres fratres eandem palmam aſſecutos eam habuiſſe auctor eſt Aelianus. unde ſuſpicari poſſis propter ſimilitudinem Syllabarum, numerum excidiſſe apud noſtrum, eumque ſcripſiſſe, *Fratribus tribus eamdem palmam aſſecutis latera ejus cingentibus*. Sed adfuiſſe iſtos fratres non memorat Aelianus, & vereor, ne amplificandi cauſſa Valerius adjecerit.

VALERII MAXIMI
FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM
LIBER NONUS.
CAPUT I.
DE LUXURIA ET LIBIDINE.

EXEMPLA ROMANA SUNT.

1. *C. Sergius Orata.*
2. *Clodius Aeſopi tragoedi F.*
3. *Mulieres legis Oppiae oppugnatrices.*
4. *Cn. Domitius & L. Craſſus cenſ.*
5. *Q. Metellus Pius.*
6. *C. Scribonius Curio filius.*
7. *P. Clodii judicium.*
8. *Gemellus viator tribunicius.*
9. *L. Catilina.*

EXTERNA.

1. *Annibal Poenus Amilcaris F.*
2. *Vulſinienſes.*
3. *Xerxes Perſarum rex.*
4. *Antiochus Syriae rex.*
5. *Ptolemaeus Aegypti rex.*
6. *Aegyptii.*
7. *Cyprii.*

BLANDUM etiam malum luxuria, quam [1] accuſare aliquanto facilius eſt, quam vitare, operi noſtro inſeratur: non quidem ut ullum honorem recipiat, ſed ut ſeipſam recognoſcens ad poenitentiam impelli poſſit. Jungatur illi libido: quoniam ex iiſdem vitio-

1. *Accuſare facilius*] Cicero Libro VI. De Republica: *Graves enim dominae cogitationum libidines, infinita quaedam cogunt atque imperant; quae quia nec expleri nec ſaturari ullo mo-*

tiorum principiis oritur: neque aut à reprehenſione, aut ab emendatione ſeparentur gemino mentis errore connexae.

1. Ann. urb. 656. circiter Plin. IX. 54. Macrob. III. 15.

[2] C. Sergius Orata [3] penſilia balnea primus facere inſtituit. Quae impenſa levibus initiis coepta [4] ad ſuſpenſa calidae aquae tantum non aequora penetravit.

Idem videlicet, ne gulam Neptuni arbitrio ſubjectam haberet, peculiaria ſibi maria excogitavit, [5] aeſtuariis intercipiendo fluctus, [6] piſciumque diverſos greges ſeparatis molibus includendo, ut nulla tam ſaeva tempeſtas incideret, [7] qua non Oratae menſae varietate ferculorum abundarent. Aedificiis etiam ſpatioſis & excelſis [8] deſerta ad id tempus ora Lucrini lacus preſſit; quo recentiore uſu conchyliorum frueretur. Ubi [9] dum ſe publicae aquae cupidius immergit, cum [10] Conſidio publicano judicium na-

modo poſſunt, ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris ſuis incenduntur. COLER.

2. *C. Sergius Orata*] De hoc vide Anton. Auguſtinum ad Feſt. in v. *Orata*. PERIZON. Vide ad exempli hujus illuſtrationem etiam J. Fr. Gronovii Diatriben ad Statium cap. 39.

3. *Penſilia balnea*] Seneca Epiſt. 91. *Quaedam noſtra demum prodiſſe memoria ſcimus; ut ſpeculariorum uſum perlucente teſta, clarum transmittentia lumen, ut ſuſpenſuras balneorum & impreſſos parietib. tubos per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul & ſumma foveret aequaliter.* COLER. *Penſilia balnea.* Seneca ep. 91. *ſuſpenſuras balneorum* vocat; eaſdemque, & nonnulla alia, ſua demum memoria prodiiſſe ſcribit. Pari ratione noſter paulo poſt, *ſuſpenſa calidae aquae tantum non aequora* appellat. VORST.

4. *Ad ſuſpenſa calidae aquae*] MSS. ſex, *Ad ſuſpenſae calidae aquae.*

5. *Aeſtuariis*] Lib. Mſc. Lavernii *clauſtris*. Et ita Patavianus in ora. COLER. *Aeſtuariis intercipiendo fluctus.* *Aeſtuarium* eſt locus aquis marinis oppletus ex inundationibus Plinius Hiſt. nat. V. I. *Effunditur huc aeſtuarium e mari flexuoſo meatu.* Et alter L. IX. ep. 33. *Ex ſtagno in modum fluminis aeſtuarium emergit, quod vice alterna, prout aeſtus aut repreſſit aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur ſtagno.* Sed pro *aeſtuariis* Colerus in libro Lavernii teſtatur eſſe *clauſtris*: idemque & in cod. Patavino in margine apparere. Quae lectio ſi vera ſit, ipſae illae moles de quibus paulo poſt dicit, *clauſtra* hic dicta fuerunt. VORST. *Clauſtris* ſolus habet Pariſ. tert. *Extuariis*, *Eſtuariis*, vel *Eſtuariis* reliqui.

6. *Piſciumque diverſos greges ſeparatos molibus includendo*] MS. *ſeparatis*. non inepte: niſi forte *ſeparatos* intelligere velis, a ceteris piſcibus in mari. Paulo poſt tam hic quam in Flori loco, ineptiſſime *ora* exponit *litora* Vorſtius, cum pro *Oſtio* ponatur. ut jam Aſcenſius vidit. PERIZON. *Piſciumque diverſos greges ſeparatos molibus includendo.* MSS. octo *ſeparatis molibus*, quomodo legebatur ante Pighium. Ultraj. ſec. *inducendo.* Malim *ſeparatis molibus*, ut Valerii ſtilo convenientius, *diverſos greges ſeparatis molibus*, ita utrumque ſubſtantivum ſuo adjectivo jungitur.

7. *Qua non oneratae menſae varietate piſciculorum abundarent*] In Pulmanniano, Suſiano, Atrebatenſi, aliiſque, *Qua non Oratae menſae varietate ferculorum abundarent.* Melius. PIGH. *Ferculorum.* Lib. Danielis *periculorum.* Edit. Venet. *piſciculorum* COLER. *Piſciculorum* ſic MSS. novem cum Mog. Pro *Oratae* plerique *ornatae*. verum tamen *Oratae* ſervant uterque Ultraj. & Mog.

8. *Deſerta ad id tempus ora Lucrini lacus*] *Lacus Lucrinus* in Campania fuit inter Bajas & Cumas: iſque publicus, & publicanis locari ſolitus. Sed cum proximus eſſet mari, & hoc in illum aeſtuaret, magna ſubinde damna piſcatores, ipſique publicani faciebant. Quo pertinere videtur, quod noſter dicit *deſerta ad id tempus ora Lucrini.* Porro *ora* dictum videtur pro *littora.* Florus II. 17. *Primus Romanorum ducum victor ad Gades & Oceani ora pervenit.* VORST. Vide Sall. B. Cat. c. 13. & ibi. Rupert. & c. 20. *in exſtruendo*

nactus eſt. In quo L. Craſſus adverſus illum cauſſam agens, *errare amicum ſuum Conſidium* dixit, *quod putaret Oratam remotum à lacu, cariturum oſtreis. namque ea, ſi inde petere non licuiſſet,* [11] *in tegulis reperturum.*

Huic nimirum magis [12] Aeſopus tragoedus in adoptionem dare filium 2.
ſuum, quam bonorum ſuorum heredem relinquere debuit, non ſolum per- Ann. urb.
ditae, ſed etiam furioſae luxuriae juvenem. Quem conſtat cantu commen- 690. circiter. Plin.
dabiles aviculas immanibus emptas pretiis, [13] pro ficedulis ponere; aceto- x. 51. & ix. 35.
que [14] liquatos magnae ſummae uniones potionibus aſpergere ſolitum; am- Horat. ii. s. 3.
pliſſimum patrimonium, tanquam amaram aliquam ſarcinam, quam celerrime abjicere cupientem. Quorum alterius ſenis, alterius adoleſcentis [15] ſectam ſecuti longius manus porrexerunt. Neque enim ullum finitur [16] vitium

do mari divitias profundere. PERIZON.

9. *Dum ſe publicae aquae cupidius immergit*] Dum ſpatioſis & excelſis aedificiis ſuis paulo plus Lucrini lacus occupat, & ſuis ſolius uſibus vindicare conatur, quod uſus publici erat, publicanoque Conſidio locatum. Antea dixit, ora lacus Lucrini aedificiis ſpatioſis atque excelſis aedificiis ipſum *preſſiſſe.* VORST. Hoc indicat dum *aquam publicam* vocat, unde & *Publicano* locatam fuiſſe intelligas. unus atque item alter MS. *immerſit.*

10. *Conſidii publicani judicium nactus eſt*] Veteres libri omnes, *Cum Conſidio publicano judicium nactus eſt.* Recte. *Judicium* enim *cum aliquo nanciſci*, eſt in controverſiam vel contentionem venire. PIGH. Etiam noſtri omnes, *Cum Conſidio publicano.* poſtea duo, *qui putaret.*

11. *In tegulis*] Cicero Hortenſio: *Sollertiaque ea, qua poſſet vel in tegulis proſeminare oſtreas.* Seneca v. Controverſ. *Alunt in ſummis culminibus mentita nemora & navigabilium piſcinarum freta.* COLER.

12. *Aeſopus tragoedus*] *Tragoedum* appellat Valerius, qui tragoediarum actor fuit, ſicut & Plin. Lib. ix. Deinde patris Aeſopi cum filii factis miſcet Valerius, quae apud Plinium ac Horatium ſunt diviſa. Patina enim patris fuit, ut ſcribit Plin. Lib. x. cap. 51. devorator margaritarum filius, ut idem Plin. Lib. ix. cap. 35. & Horat. Lib. ii. ſerm. ſat. iii. In Oliverii commentario Phrygii fabulatoris mentio eſt, quaſi ille unquam fuerit Romae: ſed aſſutum puto. GLAREAN. *Filium ſuum.* Hoc de patre Aeſopo refert Plinius Lib. x. cap. 51. & Lib. xxxv. cap. 12. CORRAD. *Aeſopus tragoedus.* Exemplar Atrebatenſe & Gemblacenſe, *Aeſopus tragicus.* Plinio, *tragicus*, dicitur hiſtrio. [Sic Livius Ariſtonem *tragicum actorem* vocat Lib. xxiv. PIGH. MSS. noſtri omnes tamen ſervant *Tragoedus*, quod de actore multo uſitatius eſt, niſi *actor*, *hiſtrio* vel ſimile addatur. Sic Ciceronis oratio pro *Q. Roſcio Comoedo*, non *Comico* inſcribitur. Simpliciter *Tragici* quum dicuntur ipſi intelliguntur poëtae. Imo ſic ipſe noſter apud Plinium L. ix. 59. dicitur *Tragoedi Aeſopi filius*, qui *Tragici Hiſtrionis* L. x. c. 51. Supino autem errore hunc *Aeſopum* cum celeberrimo fabularum auctore confundit, & ab Aeſopo hiſtrione, qui tempore Ciceronis fuit, diſtinguit Oliverius. Sed hunc errorem jam animadvertit Aſcenſius ante Glareanum.

13. *In coena pro ficedulis ponere*] *In coena* haec verba deſunt in MSS. undecim cum Mog. Ed. additum videtur a ſciolis ignorantibus. *τὸ ponere* ſimpliciter pro *in coena ponere* ſumi ſolitum. Vide quae notavi ſupra L. ii. 6. 1. Itaque verba haec eradenda putavi.

14. *Liquatos magnae ſummae uniones*] MSS. Sex *liquatas.*

15. *Sectam ſecuti, longius manus porrexerunt*] Deeſt vox una, quae in Suſiano eſt, *Sectam ſecuti plurimi longius manus porrexerunt.* PIGH. *Sectam ſecuti plurimi longius manus porrexerunt. neque enim ullum finitur vitium ibi, ubi oritur.* MS. non agnoſcit *τὸ plurimi*, quod Pighius ex uno tantum Cod. recepit, in quo eum ſequitur Vorſtius male. Senſus enim eſt per ſe clarus. *eos, qui eorum ſectam ſunt ſecuti, longius eſſe progreſſos.* Reliqua ita praefert MS. *Neque enim ullum malum finitur, ubi oritur.* certe *τὸ ibi* haud dubie eſt ejiciendum & ejecit Aſcenſius ut & *τὸ plurimi.* PERIZON. At ego *τὸ plurimi* ſcio non exſtare in

tium ibi, ubi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti piſces: [17] inde infuſae culinis arcae: cenſibuſque edendi atque bibendi voluptas reperta eſt.

3. Ann. urb. 558. Livius xxxiv. Zonaras & alii. Urbi autem noſtrae ſecundi belli Punici finis, & Philippus rex Macedoniae devictus, licentioris vitae fiduciam dedit. Quo tempore matronae Brutorum domum auſae ſunt obſidere, [18] qui abrogationi legis Oppiae intercedere parati erant, quam feminae tolli cupiebant: quia his nec veſte varii coloris uti, [19] nec auri plus ſemiuncia habere, nec juncto vehiculo [20] propius Urbem mille paſſus, niſi ſacrificii gratia, vehi permittebat. Et quidem obtinuerunt, ut [21] jus per continuos viginti annos ſervatum aboleretur. Non enim providerunt ſaeculi illius viri, [22] ad quem cultum tenderet inſoliti coetus pertinax ſtudium; aut quo ſe uſque effuſura eſſet legum

in MSS. undecim, nec ulla ante Pighium Editione. *Ibi* tamen fere omnes retinent. Leid. ſext. *Malum ibi finitur*.

16 *Vitium finitur*] Seneca Epiſt. 96. *Nullum intra ſe manet vitium*. COLER.

17. *Inde infuſae culinis arcae, cenſibuſque edendi atque bibendi voluptas reperta eſt*] Magis placet Wincheliana lectio, *Inde infuſae culinis oſtreae. Arte cenſibuſque edendi atque bibendi, &c.* PIGH. *Inde infuſa culinis oſtreae. Arte cenſibuſque edendi atque bibendi voluptas reperta eſt*. Abeſt τὸ *oſtreae*, a plerifque omnibus libris & tollo ſane ego, ac reſcribo: *inde infuſae culinis artes, cenſibuſque*, &c. Sententiam egregiam elicio: & hinc, inquit, repertae culinariae illae artes, & patrimoniorum pretiis empti coqui. LIPS. *Culinis oſtreae*. Ita Pighius, Lib. Dan. *culinis arcae*. Rectiſſime, meo animo. Infuſas culinis arcas ait, hoc eſt, arcas exhauſtas in precioſiſſimis piſcibus coëmendis. Huic lectioni firmandae eſt Lucillius Libro IX. I. *His itidem in coena dabis oſtrea milibus numum Empta*. COLER. *Inde infuſae culinis arcae: cenſibuſque edendi atque bibendi voluptas reperta eſt*. Haec veterum codicum tum MSS. tum typis expreſſorum eſt lectio. Quam mutandam putavit Pighius, quod in uno cod. Wincheliano reperiſſet, *Inde infuſae culinis oſtreae. Arte cenſibuſque edendi* &c. Contra vero nihil mutandum cenſent Salmaſius & Gronovius; ille in Exercitationibus in Solinum, pag. 107. hic in libro de pecunia vetere, pag. 624. Teſtatur quoque Gronovius in tribus bonae notae MSS. ſe ita ſcriptum inveniſſe. Habetque ita uterque etiam cod. Brand. *Arcae* receptacula ſunt nummorum. Juvenalis: *Poſita ſed luditur arca*. Et ab arca is, qui pecuniam diſpenſat, *arcarius* dicitur Quod ergo *infuſas culinis arcas* noſter ait, ſignificat arcas in luxurioſis coenis parandis exhauſtas fuiſſe. Et vocabulo *arcae* conſentaneum eſt quod ſequitur *cenſibus*; quod & ipſum pecuniam ſignificat. Notum illud Poëtae. *Dat cenſus honores*. VORST. Klokkius legebat. *Inde infuſae culinis arcae, inde cenſibus edendi atque bibendi voluptas reperta eſt*. vel, *inde infuſae culinis cenſibus arcae, inde edendi atque bibendi*. in Baſ. MSS. eſt. *inde infuſae culinis arche cenſibus edendi*. inter Excerpta Duacenſia haec notata invenio. Lipſ. *Infuſae culinis artes cenſ.* at. Chart. *Inde infuſae culinis arcae*. Sen. Epiſt. 81. Plin. L. XXIX. I. Sen. Ep. 115. Mart. L. V. 71.

Infuſum nuper fili a Patrono
Plenum Maxime centies Syriſcus.

Ceterum Pignorius ex ſuis libris praefert, *Inde infuſae culinis artes*. p. 44 Ed. Pat. de Ser. Joh. Fred. Gronovius tuetur, *Inde infuſae culinis arcae*, iiſdem fere locis prolatis, quae in Exc. Duac. erant notata. Lib. IV. de Pec. Vet. c. 4. MSS. noſtri fere habent, *arcae*, *arche*, *aree*. Unus Ultraj. prim. *artes*. *Oſtreae* neſcio an uſquam exſtet. *Arche* Mog. Recte explicuit Oliverius, conſumptae & exhauſtae ſunt arcae in parandis luxurioſis coenis.

18. *Qui abrogationi legis Oppiae intercedere parati erant*] Aliquot ſcripti codd. *abrogationem*. Harl. Cop. *in abrogatione*. Ultraj. prim. *pro abrogatione*.

19. *Nec auri plus ſemiuncia habere*] MSS. ſeptem cum Mog. Ed. *Nec auri plus ſemiunciam habere*, id eſt *quam ſemiunciam*. Quam loquendi for-

gum victrix audacia. Quod ſi animi muliebris apparatus intueri potuiſſent, quibus quotidie aliquid novitatis ſumptuoſius adjectum eſt, in ipſo introitu ruenti luxuriae obſtitiſſent.

Sed quid ego de feminis ulterius loquor? quas & imbecillitas mentis, & graviorum operum [23] negata affectatio omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum hortatur conferre; cum temporum ſuperiorum & nominis & animi excellentes viros, in hoc priſcae continentiae ignotum diverticulum prolapſos videam. Idque jurgio ipſorum pateat.

[24] Cn. Domitius L. Craſſo collegae ſuo altercatione orta objecit, quod 4.
[25] columnas Hymettias in porticu domus haberet. [26] Quem continuo Ann. urb.
Craſſus, *quanti ipſe domum ſuam aeſtimaret*, interrogavit. Atque ut reſpon- 661. Plin. xvii. 1. &
dit [27] *ſexagies ſeſtertio*: [28] *Quanto ergo eam*, inquit, *minoris fore exiſtimas*, xxxvi. 3.
ſi

formam ſat multis exemplis comprobarunt viri Nob, N. Heinſius, & P. Burmannus ad Vell. L. ii. 1. 4. poſtea Harl. *apparatus intueri potuiſſet.* idem, *ſed quid de feminis ulterius loquar?*

20. *Propius urbem mille paſſus*] Sic MSS. & Edd. Mog. Mediol. Sed Ven. Ald. & eum ſecuti uſque ad Pighium, *mille paſſibus.* Pro *Et quidem* plerique MSS. *Equidem.*

21. *Jus per continuos viginti annos ſervatum*] Cop. Leid. ſec. ſext. *obſervatum.* Vide ſupra L. i. 1. 1.

22. *Ad quem cultum tenderet*] Cop. *Redderet.* Ultraj. prim. *Intenderet.* Idem. *Quo ſe effuſura*, deleto *uſque.*

23. *Negata affectatio*] Barb. prim. Leid. ſec. *Negata affectio.* Pro *curioſiorem.* Pariſ. prim. *ſtudioſiorem.*

24. *Cn. Domitius L. Craſſo*] De iiſdem cenſoribus Plin. Lib. xvii. cap 1. ſcribens in tribus a Valerio diſſentit. Plinius quatuor columnas, arbuſculas ſex. Valerius utraque x. numerant. Plinius Cn. Domitium promiſiſſe ut licitatorem pecuniam: Valerius duntaxat rogaſſe, quanti ſuam aeſtimaret. Denique Plinius Domitium ne uno quidem nummo emptam voluiſſe, ſi ſex iſtae arbuſculae tollerentur. Valerius autem dimidio minoris. In Plinio utrimque corrupti ſunt numeri. In Valerio autem, unde Plinius deſumere potuit bene habent. Porro in contextu hic τὸ *ſuam* referendum eſt ad Craſſi domum, ut ex Plinio facile colligitur, non ad Domitii, ut non recte Badius extulit. Admonuit nos ejus rei D. Eraſmus Roterodamus praeceptor noſter. GLAREAN. *Cn. Domitius L. Craſſo collegae ſuo.* Cenſuram hi poſt conſulatum geſſere: increpuitque hunc ille, quod cenſor tanti habitaret, proque domo ejus ingentem pecuniae ſummam promiſit. Vide Plinium Hiſt. nat. xvii. 1.

25. *Columnas Hymettias*] Vide Torrentium ad Horat. L. ii. Ode 18. 3. unde marmoreas intelligi videbis. Adde Strabonem L. ix. p. 399. Ed. Pariſ. Μαρμάρȣ δ᾽ ἐςὶ τῆ τε Ὑμεττείας καὶ τῆς Πεντελικῆς κάλλιςα μέταλλα πλησίον τῆς πόλεως.

26. *Quem continuo Craſſus, quanti ipſe domum ſuam aeſtimaret, interrogavit*] MSS. quinque *Quem cum continuo Craſſus &c. interrogaret.* Quomodo legebatur ante Pighium in omnibus editionibus. Bit. prim. *Atque ubi reſpondit.*

27. *Sexagies ſeſtertio*] Meurſius in cap. 12. libri de luxu Rom. conjicit legendum eſſe *ſexcenties ſeſtertio.* alioqui enim nullam fore proportionem. & Plinium xvii. 1. pretium adhuc majus poſuiſſe, deque ſeſtertio millies narraſſe. Deinde pro. *Ipſo tricies ſeſtertio ait Domitius. tunc Craſſus uter igitur.* MS. omittit τὸ *ait.* & *inquit* ponit poſt *Craſſus.* Forte utrumque melius abeſt. Porro in. *Qui decem arbuſcularum umbram tricies ſeſtertiûm ſumma compenſas.* MS. *contra tricies ſeſtertium ſummam.* certe vulgata lectio nullius eſt pretii, & manifeſto corrupta. Nempe *ſeſtertium* ponitur quaſi eſſet genitivus, cum hoc modo legendum. ut multis hanc locutionem aſſeruit Gronovius. Sed tamen omnes codd. & MSS. habent *ſeſtertium* quod profecto mihi videtur cauſſam dediſſe, ut librarii adderent *ſummam*, quod ex gloſſa or-

ſi decem arbuſculas inde ſuccidero? Ipſo tricies ſeſtertio, ait Domitius. Tunc Craſſus: *Uter igitur luxurioſior eſt? Egone, qui decem columnas centum millibus nummûm emi: an tu qui decem arbuſcularum umbram tricies ſeſtertiûm ſumma compenſas.* [29] Sermonem oblitum Pyrrhi, immemorem Annibalis, jamque transmarinorum ſtipendiorum abundantia oſcitantem: [30] aliquanto tamen inſequentium ſaeculorum aedificiis & nemoribus anguſtiorem: quoniam inchoatam a ſe lautitiam poſteris relinquere, quam a majoribus acceptam continentiam retinere maluerunt.

5. Ann. urb. 673. Macrobius Sat. III. 13. Plut Pomp Sall. L. II. Hiſt.

[31] Quid enim ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius, tunc cum in Hiſpania adventus ſuos ab hoſpitibus aris & ture excipi patiebatur? cum [32] Attalicis aulaeis contectos parietes laeto animo intuebatur? cum immanibus epulis [33] apparatiſſimos interponi ludos ſinebat? cum [34] palmata veſte convivia celebrabat, [35] demiſſaſque lacunaribus aureas coro-

ortum eſſe credo, legendumque, *Contra tricies ſerſtertium compenſas. Seſtertium* eo magis crediderunt eſſe genitivum, quoniam praeceſſit *nummûm* in genitivo. PERIZON. Leid. prim. *circa tricies ſeſtertium ſummam.* cum Copeſ. facit Leid. ſext. Ultraj. prim. *Tricies ſeſtertio ſumma*, ſec. *Tricies ſeſtertium ſummam.* Reliqui vulgatum ſervant. Conſule J. Fr. Gronovium L. II. de Pec. Vet. cap. 3.

28. *Quo ergo eam (inquit) minoris fore aeſtimas?*] In Cauchiano melius, *Quanto ergo eam (inquit) minoris fore exiſtimas.* PIGH. *Quanto ergo eam, inquit, minoris fore exiſtimas?. Quanto* reſcripſit Pighius ex cod. Cauchiano. Alii habent, *Quo ergo eam, inquit, minoris fore exiſt.* VORST. *Quo minoris* exſtat in noſtris novem, & omnibus Edd. Inter *exſtimas* & *exiſtimas* more ſolito fluctuant MSS.

29. *Sermonem oblitum Pyrrhi*] Ita per exclamationem in u[illegible]que etiam cod. Brandeb. haec efferuntur. Senſus autem eſt, ſermonem iſtum Domitii & Craſſi indicio eſſe, quod eorum temporum, quibus Pyrrhus cum Romanis bellum geſſit, obliti tum fuerint. VORST. Et efferuntur ita in ſcriptis & Edd. omnibus.

30. *Et quanto tamen inſequentium ſaeculorum aedificiis & nemoribus anguſtiorem ritum introduxerunt. Atque inchoatam à ſe lautitiam poſteris relinquere, quam à majoribus acceptam continentiam retinere maluerunt*] Locus varie corruptus pro cujuſque ingenio, quot enim ſunt exemplaria, tot fere reperiuntur diverſitates. quas omnes hic comparare prolixum ac taediosum foret. Annotabimus itaque verba dumtaxat, è quibus veram lectionem elicere poterimus, *Et quanto tamen*, melius in Cauchiano, *Aliquanto tamen. Ritum introduxerunt.* Verba haec perperam à ſciolis interpoſita, in Suſiano libro penitus omittuntur: in aliis, *quem* vel *quam introduxerunt*, legimus, *Atque inchoatam.* In Cauchiano. *Itaque inchoatam.* In Suſiano correcte, *Quoniam inchoatam.* Vera itaque lectio ex duobus jam dictis codicibus haec colligitur; *Sermonem oblitum Pyrrhi, immemorem Annibalis, jamque tranſmarinorum ſtipendiorum abundantia oſcitantem, aliquanto tamen inſequentium ſaeculorum aedificiis & nemoribus anguſtiorem. Quoniam inchoatam à ſe lautitiam, &c.* PIGH. *Aliquanto tamen inſequentium ſeculorum aedificiis ac nemoribus anguſtiorem. Quoniam inch. a ſe lautit. poſteris relinquere, quam a majoribus acceptam continentiam retinere maluerunt.* Ita Pigh. & qui eum ſequitur Vorſtius. Sed ut taceam ineptam conſequentiae rationem. Ideo ne enim ſermo illorum erat anguſtior inſequentium temporum luxu, quia malum erat recedere a majorum continentia? Omnes fere codd. excepto uno, duas inſerunt voces, quas ejecit Pighius. *Ritum introduxerunt.* & pro *quoniam* habent *atque.* His reſtitutis lego leviſſima mutatione. *Et quanto tum* (ſic enim habet MS. Cop.) *inſ. ſe. aed. & nem. anguſtiorem ritum introduxerunt*, qui inch. *a ſe laut.* &c. Aliquantulum adhuc moleſta mihi ſunt *ſeculorum* & *ritum.* nam ab illis cenſoribus, qui fuere A. 658. ad Valerii tempora vix dum interceſſerit ſeculum, niſi etiam

ronas velut [36] coeleſti capite recipiebat? Et ubi iſta? non in Graecia, [37] neque in Aſia; quarum luxuria ſeveritas ipſa corrumpi poterat: ſed in horrida & bellicoſa provincia, cum praeſertim acerrimus hoſtis Sertorius, Romanorum exercituum oculos Luſitanis telis perſtringeret. Adeo illi patris ſui Numidica caſtra exciderant. Patet igitur, quam celeri tranſitu luxuria affluxerit. Nam cujus adoleſcentia priſcos mores vidit, ſenectus novos 6.
orſa eſt.

Cic. in Brut. Valun. fam. 11. & alibi ſaepe. Plut. Caeſare App. Civil. 11. Dion. xl. Vellejus. Ann. urb. 700. circiter.

Conſimilis mutatio in domo Curionum extitit. Siquidem forum noſtrum & patris graviſſimum ſupercilium, & filii ſexcenties ſeſtertium aeris alieni aſpexit, contractum famoſa injuria nobilium juvenum. Itaque eodem tempore, & in iiſdem penatibus diverſa ſaecula habitarunt, frugaliſſimum alterum, alterum nequiſſimum.

[38] P. autem Clodii judicium quanta luxuria & libidine abundavit? in quo ut evidenter [39] inceſti crimine nocens reus abſolveretur, [40] noctes matro- 7.
na-

etiam poſteriora intellexerit tempora. tum *ritus* de his rebus ignoro an uſurpetur. Quid ſi pro *ritum* legas *habitum*, qua voce ſaepe utitur Valerius. Vell. *Vetus diſciplina deſerta, nova inducta.* Cic. pro Caelio. *Nulla perſona introducta ipſe loquor. Introducere ritum.* ſic *introducere leges.* infra IX.5. 1. ſic Graecis εἰσάγεσθαι Aelian. V. H. L. XIII. c. 24. ſic tamen & Ex. 6. *In iiſdem penatibus diverſa ſecula habitarunt.* PERIZON. Plerique MSS. cum Ed. Mog. habent. *Et quanto tamen inſequentium ſeculorum aedificiis & nemoribus anguſtiorem. Quam introduxerunt atque inchoatam a ſe lautitiam poſteris relinquere.* Solus Leid. quart. *ritum introduxerunt.* Pro *Atque* nonnulli *Itaque.* Ultraj. prim. *Aliquanto tamen.*

31. *Quid enim ſibi voluit*] MS. *voluit ſibi.* F. *quid etiam voluit ſibi.* Mox, *capite recipiebat* malim ex MS. non *capiti.* & ſic Aſcenſii editio. PERIZON. *Voluit ſibi* habet etiam Leid. ſext.

32 *Attalicis aulaeis contectos parietes*] Cop. *contextos*, & ſic Leid. ſext. ſec. vero *contentos.*

33. *Apparatiſſimos*] Cop. Harl. Leid. ſext. *Aptiſſimos.*

34. *Palmata veſte*] Quae, ut Budaeus conjicit, palmam haberet intextam, inſigne triumphantium. Livius Lib. x. *Quos vos ſellis curulibus, tunica palmata, & toga picta, & corona triumphali laureaque honoratis.* Martialis VII. 1. *Palmataeque ducem ſed cito redde togae.* Ergo non tantum *tunicae palmatae*, ſed & *togae palmatae* fuerunt: quod contra Freinshemium Notis in Flori 1. 5. notandum. VORST. Sall. Lib. II Hiſt. p. 449. *Toga picta* dicitur. Vide ibi notas in Ed. Thyſii. PERIZON. Vide & Ferrarium de Re Veſtiaria Lib. II. cap. 8. *Togam* non *tunicam* intelligit etiam Aldus Manutius Tom. IV. Theſ. Crit. p. 280.

35. *Demiſſaſque lacunaribus*] Salluſtius Lib. II. Hiſt. *Praeterea cum ſedenti tranſenna demiſſum victoriae ſimulacrum cum machinato ſtrepitu, tonitruum coronam capiti imponebat.* COLER.

36. *Coeleſti capiti recipiebat*] Probabat ſupra Perizonius ex Copeſ. *Capite recipiebat.* Habentque ita ante Pighium typis expreſſi & MSS. minimum decem. itaque ſic repoſui.

37. *Neque in Aſia*] Copeſ. & Leid. ſext. *Non in Aſia.*

38. *P. autem Clodii judicium*] Quo ſcilicet à Milone accuſatus fuit, quod ſacra Bonae Deae violaſſet. Vide & ſupra VIII. 1. 4. & VIII. 5. 5. VORST.

39. *Inceſti crimine*] Harl. *Inceſti criminis.* Cic. pro. domo cap. 40. de eodem P. Clodio. *Sed etiam inceſto flagitio & ſtupro polluit cerimonias.*

40. *Noctes matronarum*] Horat. Epod. 15.
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes.
Ter. Heaut. II. 3. 125.
——— *nam quemdam miſere offendi militem*
Ejus noctem orantem.

41. *Primum quem deteſtere*] Multi MSS.
Hhh hh quem

Cic. Attic. I. Senec. ep. xcviii. Dion. xxxvii.

narum, & adoleſcentium nobilium, magna ſumma emptae, mercedis loco judicibus erogatae ſunt. Quo in flagitio tam tetro, tamque multiplici, neſcias [41] primum quem deteſtere; [42] an qui iſtud corruptelae genus excogitavit, an [43] qui ſuam pudicitiam ſequeſtrem perjurii fieri paſſi ſunt, an qui religionem ſtupro permutarunt.

8. Ann. urb. 701.

Aeque flagitioſum illud convivium, quod Gemellus tribunicius viator, ingenui ſanguinis, ſed officii intra ſervilem habitum deformis, [44] Metello Scipioni conſuli, ac tribunis plebis magno cum rubore civitatis comparavit. Lupanari enim domi ſuae inſtituto, Muciam, & Fulviam, [45] tum à patre, tum à viro utramque inclytam, & nobilem puerum Saturninum in eo proſtituit. [46] Probroſa patientiae corpora, ludibrio temulentae libidini futura! epulas conſulibus & tribunis non celebrandas, ſed vindicandas!

[47] Prae-

quem primum deteſtere. & ſic Ed. Mog.

42. *An qui iſtud corruptelae genus*] Quod judices ſe corrumpi paſſi ſunt noctibus matronarum, & adoleſcentium nobilium, quas ingenti pretio Clodius conduxerat, ut judicio illo abſolveretur. Pro priore *an*, quod Aldus & Chalcoc. habent, unus codex Brand. *utrum*, alter, & vetus editio Martini Herbip. neutrum habent. VORST.

43. *Qui ſuam pudicitiam ſequeſtrem perjurii fieri paſſi ſunt*] Quia, dum pudicitiam ſuam proſtituerunt, fecerunt ut judices pejerarent, nihil ſe gratiae daturos in judicio Clodii. Jurati enim ſententias dicebant. Vide Briſſon. L. v. de form. p. 481. VORST.

44. *Metello & Scipioni conſulibus*] Collegium hoc conſulum in faſtis non reperitur. In Wincheliano & Atrebatenſi habemus, *Metello & Scipioni coſ.* Auferenda eſt copula, ſcribendumque; *Metello Scipioni conſuli ac tribunis plebis.* Fuit autem *Q. Metellus Scipio* conſul cum Cn. Pompejo Magno genero ſuo non diu ante bellum civile; quo maxime tempore Roma luxu atque opibus diffluebat. Scioli bina cognomina haec unius eſſe ignorantes, interpoſita copula duos fecerunt conſules, moti praeterea verbis ſubſequentibus, ubi dicit auctor: *Epulas conſulibus & tribunis non celebrandas, ſed vindicandas.* Et ſane fuit convivium hoc à viatore datum non uni conſuli, ſed omnibus etiam magiſtratibus puniendum. PIGH. *Metello Scipioni conſuli.* Omnes codd. *Metello & Scipioni* coſſ. unde Εὐςόχως videntur feciſſe *Metello Scipioni Coſ.* Sed tamen Valerius nunquam illum aliter appellat, quam ſimpliciter *Scipionem*, nunquam addidit *Metellum*; etiam ubi aeque requiri credas, quam hic. quid ſi legas *Atilio & Scipioni*, qui Coſſ. fuerunt anno 644. MS. habet *Matellum.* imo adeo nunquam illo adoptionis cognomine & etiam *P. Scipionem* vocet IX. 5. 3. Librarii tamen ſaepe ex uno fecerunt duos Plin. X. 22. *Scipio Metellus.* ubi MS. *Scipio an Metellus.* IX. 6. Ext. I. PERIZON. Omnes etiam noſtri MSS. *Metello & Scipioni*, vel plures *Scipione*, item nonnulli *Metello & Scipione Coſſ. tribunis plebis.* unus *a tribunis plebis.*

45. *Tum a patre, tum a viro utranque inclytam*] In Campenſi, Suſiano, & Pulmanniano legimus, *Utramque deductam*, forte *abductam.* Atrebatenſis codex & Gemblacenſis habent; *utramque victoriam.* Winchelianus; *victicam utramque*; Locus non ſine mendo eſt. PIGH. *Utramque abductam.* Deleta neſcio quae vox in lib. Danielis & pro ea ſubſtituta, quae & in Atrebatenſi & Gemblacenſi fuerat. *utramque victoriam.* In Wincheliano Pighii: *Utramque victicam.* Editio Veneta: *atramque victam.* Uſque adeo late dedit iſta lues libraria. COLER. *Tum a patre, tum a viro utramque inclytam.* Ita antiquiores typis expreſſi. Pighius tamen pro *inclytam* ſcripſit *abductam*; quia in quibuſdam codd. reperit *deductam.* Unus quoque cod. Brand. habet *inclitam:* alter vero *victicam*; quod tamen ex *inclitam* corruptum apparet. VORST. Barb. prim. *victutam utramque deductam.* Leid. ſec. *victicam al' ſeductam inclitam & nobilem.* Leid. quint. Bit prim. *utramque enim victoriam & nobilem.* Ultraj. ſec. *utram-*

[47] Praecipue vero Catilinae libido ſceleſta. Nam veſano amore Aureliae Oreſtillae [48] correptus, cum unum impedimentum videret, quo minus nuptiis inter ſe jungerentur, filium ſuum, [49] quem & ſolum, & aetate jam puberem habebat, veneno ſuſtulit: protinuſque [50] ex rogo ejus maritalem facem accendit, [51] ac novae maritae orbitatem ſuam loco muneris erogavit. [52] Eodem deinde animo civem gerens, quo patrem egerat, filii pariter manibus, & nefarie attentatae patriae poenas dedit. 9. Ann. urb. 690. Salluſt. Catil. 15. & alii.

EXTERNA.

At Campana luxuria perquam utilis civitati noſtrae fuit. Invictum enim armis Annibalem illecebris ſuis complexa, [53] vincendum Romano militi tradidit. Illa vigilantiſſimum ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, [54] Veneris uſu laſcivio- 1. Ann urb. 537. Livius xxiii. Cic. Rull. ii. Zonaras.

utramque deductam & nobilem. cum quo conſentit Ed. Mog. Ultraj. prim. & Leid. prim. *utramque inclitam feminam & nobilem*, Leid. quart. *inclitam utramque feminam vi tractam.* Pro *Muciam* Mog. *Mutinam.* pro *Fulviam* Leid. quart. *Flaviam.* Ceteri habent, quod reſtitutum vides a Vorſtio. Oliverius *Muciam* Pompeji uxorem, & *Fulviam* Clodii atque Antonii intelligit. Dubito an recte, vel potius vix credo.

46. *Probroſa proſapiae*] Legendum, ut nonnulli Codices habent *patientiae. Patientiam* ἐν ἐρωτικοῖς eſſe quis neſcit? PIGH. *Probroſa patientiae corpora. Patientiae*, quod Pighius ut diverſam lectionem in margine notaverat, recte Colerus in textum recepit; cum Pighius edidiſſet *proſapiae corpora*; Aldus autem & Chalcoc. *ſapientiae corpora.* Codices quoque Brand. *ſapientiae* habent. Sed facile intelligitur, legendum eſſe *patientiae.* VORST. Plerique MSS. noſtri etiam *ſapientiae* praeferunt cum Edd. Mog. Ven. & Mediol. *proſapiae* tamen legiſſe videtur & Oliverius. Sed rectius alterum, & multo quidem.

47. *Praecipue vero Catilinae libido*] Complures MSS. *Verum praecipue Catilinae libido ſceleſta.* ut legebatur ante Pighium. Sed *praecipue vero* habent habent tamen Ultraj. prim. Leid. quatuor, & Bit. prim. cum primo Pariſ.

48. *Correptus*] MSS. tres *corruptus*] Sed vide quae notavi ad L. viii. 1. Damnat. 8.

49. *Quem & ſolum & aetate jam puberem habebat*] Harl. *Quem ſolum aetate jam puberem.* Leid. ſext. *aetate jam pubere.*

50. *Ex rogo ejus maritalem facem accendit*] Ilico poſt necem filii uxorem duxit Oreſtillam, ut ex rogo quaſi filii taedam, quae nubentibus praeferri ſolita, accendiſſe videretur. VORST.

51. *Ac novae maritae*] MSS. quatuor *novae maritatae.*

52. *Eodem animo civem ſe gerens, quo patrem egerat*] Gronovius Lib. iv. Obſ. c. 14. teſtatur, *ſe* à duobus codd. MSS Andinis abeſſe; putatque *civem gerens* dixiſſe Valerium pro *civem agens:* quomodo vii. 7. 7. ſcripſit *praetorem urb. ſeveriorem agens, quam Oreſtes geſſerat.* VORST. Abeſt pronomen *ſe* a tredecim noſtris MSS. & omnibus Pighio antiquioribus Edd. itaque delevi. Copeſ. Leid. ſext. *civem agens.* ſupra L. iv. 1. 6.

53. *Vincendum Romano militi tribuit*] Ed. Mog. Mediol. & MSS. undecim *vincendum Romano militi tradidit*, quod praetuli.

54. *Veneris uſu laſciviore*] Copeſ. cum Harl. & Leid. quint. *Et Veneris uſu laſciviorem.* Sed praeſtat nil mutare.

55. *Cum Seplaſia ei & Albana caſtra eſſe coeperunt*] Inquit Author. Aſconius Paedianus in Orationem Ciceronis in Piſonem ait: Plateam eſſe Capuae, quae Seplaſia nominatur, in qua unguentarii negociari ſint ſoliti. Addit Nonius Marcellus etiam neutro genere *Seplaſium* dici. At *Albana* non temere reperias quid ſit. Oliverius conjungit *Albana caſtra*, expo-

 nitque

viore, ad ſomnum & delicias evocavit. Ac tum demum fracta & contuſa Punica feritas eſt, [55] cum Seplaſia ei & Albana caſtra eſſe coeperunt. Quid ergo his vitiis foedius, quid etiam damnoſius, quibus virtus atteritur, [56] victoriae langueſcunt, ſopita gloria in infamiam convertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur? Adeo ut neſcias, ab hoſtibusne, an ab illis capi pernicioſius habendum ſit.

Paedian. in Piſonianam. Non. Marcel.

2. Quae etiam Volſinienſium urbem gravibus & erubeſcendis cladibus implicarunt. Erat opulenta, erat moribus & [57] legibus ornata; Etruriae caput habebatur: ſed poſtquam [58] luxuria prolapſa eſt, [59] in profundum injuriarum & turpitudinis decidit, ut ſervorum ſe inſolentiſſimae dominationi ſubjiceret. [60] Qui primum admodum pauci ſenatorium ordinem intrare auſi, mox univerſam rempublicam occupaverunt. Teſtamenta ad arbitrium

Ann. urb. 428. Flor. I. 21. A. Victor. Oroſ. IV. 5. Zonaras.

nitque mollia & effeminata. Conſtat enim, inquit, Albanos fuiſſe molliores, & Albae magnus uſus fuit unguentorum: ergo *caſtra Poenorum* facta ſunt *Albana*. Sed ubi hoc legit Oliverius? Rectius Badius diſtinguit poſt *Albana*, ac conſtruit: *Caſtra Hannibalis coeperunt eſſe Seplaſia ac Albana*, hoc eſt, unguentata & meretricio veneno imbuta in Seplaſia & Albana regionibus urbis Capuae. GLAREAN. *Seplaſia & Albana.* Scribo cum Lib. Danielis: *Seplaſia ei Albana caſtra.* Seplaſiae meminit Cicero in Piſoniana, & pro Seſtio. Feſtus, Aſconius. Dicitur & Seplaſium. Varro: *Doti dato Inſulam Chium, agrum Caecubum, Seplaſia Capuae, Macellum Romuli.* Idem apud Nonium *Seplaſiae narium* dixit, ut Horatius *copia narium* pro unguentis aut odoribus. Hinc *Seplaſiarius* Μυροπώλης in Gloſſario. De corruptela illa morum Annibalis opportune Strabo ſcribit Lib. v. Καμπανοῖς δὲ συνέβη διὰ τὴν τῆς χώρας εὐδαιμονίαν, ἐπ᾽ ἴσον ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι καὶ κακῶν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐνετρύφησαν, ὥστ᾽ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλουν πρὸς ζεύγη μονομάχων, ὁρίζοντες ἀριθμὸν κατὰ τὴν τῶν δείπνων ἀξίαν. Ἀννίβα δὲ ἐξ ἐνδόσεως λαβόντες, αὐτοὺς δεξάμενοι χειμαδίοις τὴν στρατιάν, οὕτως ἐξεθήλυναν ταῖς ἡδοναῖς, ὥσθ᾽ ὁ Ἀννίβας ἔφη, νικῶν κινδυνεύειν ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς γενέσθαι, γυναῖκας ἀντ᾽ ἀνδρῶν τοὺς στρατιώτας ἀπολαβών. COLER. *Cum Seplaſia ei & Albana caſtra eſſe coeperunt.* Feſtus: *Seplaſia forum Capuae, in quo plurimi unguentarii erant.* Inde *Seplaſiarius*, qui unguenta venalia habet. Ceterum *Seplaſia* hic ut nomen adjectivum ponitur: & *Seplaſia caſtra* dicitur ut *Albana caſtra.* *Ei* reſtituit Colerus ex cod. P. Danielis. Habetque illud unus quoque cod. Brand. *Albae* quoque magnus numerus unguentariorum fuit. Unde caſtra Annibalis & *Albana* dicuntur. VORST. Livius memorat *aedem Albam Capuae*, Lib. XL. 45. ubi vide Sigonium. Cic. II. in Rullum, 34. De Capua, *Et in Albana & Seplaſia quae concurſatio percontantium, quid Praetor edixiſſet? ubi coenaret. Seplaſiarius.* Lamprid. Heliog. c. 30. PERIZON, Tres MSS. *Seplaſiana caſtra ei Albana eſſe.*

56. *Victoriae langueſcunt*] MSS. undecim, Ed. Mog. Ven. Mediol. *Victoriae relangueſcunt.* Aſcenſ. *Elangueſcunt.* Caeſ. Lib. II. de Bel. Gal. 15. *Nihil pati vini, reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri, quod his rebus relangueſcere animos, eorumque remitti virtutem exiſtimarent.*

57. *Legibus ornata*] Liber Danielis: *ordinata.* quod probo. Sic libro tertio, capite octavo: *Plebiſcita ordinarentur.* Male Lipſius Curis Secundis ad Tacitum Arnobii locum interpolavit *Si quando conſpexeram lubricatum lapidem & ex olivi unguine ornatum.* legendum enim, ut vulgo: *unguine ordinatum.* COLER. *Legibus ornata.* Teſtatur Colerus, librum P. Danielis habere *legibus ordinata.* Quod idem & de utroque cod. Brand. teſtari licet. Sed & duo antiquiores typis expreſſi Aldi & Chalcoc. ſic habent. VORST. *Ordinata* etiam Copeſ uterque Ultraj. Leid. duo. Harl. Barb. & Pariſ. primi. Ed. Mog. Ven. Mediol. *Ordinare* eſt componere, dirigere, & ſaepe cum *ornare* confuſum. vide Torrent. ad Suet. Caeſ. cap. 18. pro *implicarunt*, multi MSS. *Implicaverunt.*

58. *Luxuria prolapſa eſt*] Copeſ. Leid. ſext. *In*

trium ſuum ſcribi jubebant: convivia, coetuſque ingenuorum fieri vetabant: filias dominorum in matrimonium ducebant. Poſtremo lege ſanxerunt, ut ſtupra ſua in viduis pariter ac nuptis impunita eſſent; ac nequa virgo ingenuo nuberet, cujus caſtitatem non ante ex numero ipſorum aliquis delibaſſet.

3. Age, [61] Xerxes opum regiarum oſtentatione eximia, eo uſque luxuria gaudens, ut edicto praemium ei proponeret, qui novum voluptatis genus repeririſſet, quanta, dum [62] deliciis nimiis capitur, ampliſſimi imperii ruina evaſit? Cic. Tuſc. v.

4. [63] Antiochus quoque Syriae rex nihilo continentioris exempli: cujus caecam & amentem luxuriam exercitus imitatus, magna ex parte [64] aureos clavos crepidis ſubjectos habuit: argenteaque vaſa ad uſum culinae compara- Ann. urb. 625. circiter. Livius LIX. Juſtin. XXXVIII.

In luxuriam prolapſa eſt. Liv. Lib. II. 63. *Prolapſam rem negligentia ducis virtus militum reſtituit.*

59. *In profundum injuriarum*] Bit. prim. Leid. quint. *In profundum miſeriarum.*

60. *Qui primum admodum pauci*] MSS. decem & Ed. Mog. *Qui primi admodum pauci.* Videntur hi fuiſſe liberti, cum ſenatum intrarent, ut ſatis liquido intelligitur ex Floro Lib. I. 21. Porro unus & alter, *dominarum*; item *virgo ingenua.* Sed ſignificantius eſt *ingenuo*, ut ſubintelligas, ejus caſtitatem non fuiſſe delibatam, ſi nuberet uni ex ſervorum numero.

61. *Xerxes*] Omnes de Xerxe Darii filio haec intelligunt, de cujus ſuperbia, arrogantia ac tyrannide cum multa Herodotus ſcribat, nihil tamen de hac luxuria, Valde vereor Valerium de Xerxe altero loqui, qui fuit octavus Perſarum rex poſt Cyrum. Sed Romani ſcriptores non dignantur vel uno verbo indicare, de quonam rege loquantur. unde ingentes commentariorum contentiones; ut proximo exemplo de Ptolemaeo Aegypti ſeptimo poſt Alexandrum rege, qui & ſecundus Euergetes & Phyſcon, mortalium nequiſſimus. Oliverius Juſtinum citat in XXX. libro, cum Juſtinus ibi de *Ptolemaeo Philopatore* loquatur, non de *Phyſcone.* Lib. autem XXXVIII. de *Phyſcone* eadem, quae hic Valerius, recitat. GLAREAN. *Age Xerxes opum regiarum oſtentatione eximia, eouſque luxuria gaudebat, ut edicto praemium ei proponeret, qui novum voluptatis genus reperiſſet: Quanta dum deliciis capitur ampliſſimi Imperii ruina evaſit.* Vix alibi puto in hoc auctore reperies ſine interrogatione. Quinimo etiam hic interrogationi adhibitam videremus, ſi per librarios vel editores licuiſſet, qui haec diſtinguere maluerunt, quam omnia uno periodi ambitu efferri videre. recte proinde hic MS. Copeſ. *gaudens.* quo pacto omnia conjunctim legenda erunt. *Age X. o. r. o. e. eo uſque luxuria gaudens ut &c. reperiſſet, quanta d. &c. ruina evaſit.* Sic IX. 5. 6. & VII. 2. Ext. 8. & IX. 8. 3. ſic & Aſcenſii editio. PERIZON. Nec Aſcenſii modo, ſed & Mediol. Ven. Ald. Col. Steph. Gryph. & MSS. undecim. Quare optime ita emendandum cenſuiſſe Perizonium judicavi.

62. *Delitiis nimiis capitur*] Liber Colmarienſis: *Carpitur.* Rectius. COLER. *Deliciis nimiis capitur.* Sic codices Brand. Colerus ex cod. Colmarienſi malit legere *carpitur.* VORST. *Capitur* quantum video omnes habent ſcripti codices. quod bonum verumque eſt.

63. *Antiochus quoque Syriae rex nihilo contemptioris exempli*] In Campenſi, Wincheliano, & Atrebatenſi, *contentioris exempli.* Puto tamen legendum, *continentioris.* Plautus Aſinaria: *Siccum, frugi, continentem.* Cicero Paradox. *In quo equidem continentiſſimorum hominum majorum noſtrorum ſaepe requiro prudentiam.* Plinius epiſt. L. v. *Eſt enim tam parcus & continens, ut non ſolum delicias, verum etiam neceſſitates valetudinis frugalitate reſtinguat.* PIGH. Plerique MSS. *contemptioris*, vel *contentioris.* Bit. prim. *continentioris al' contemptioris.* Ultraj. prim. *incontinentioris.* Leid ſext. *continentioris.* Et hoc procul dubio bene reſtitutum eſt a Pighio.

64. *Aureos clavos crepidis ſubjectos*] Plutar-

ravit: & tabernacula textilibus ſigillis adornata ſtatuit. Avaro potius hoſti praeda optabilis, quam ulla ad vincendum [65] ſtrenuo mora.

5\. Ann. urb. 625. circiter. Livius LIX. Strab. XVII. Juſtin. XXXVIII. Joſeph. Antiq. II.

[66] Jam Ptolemaeus rex [67] acceſſio vitiorum ſuorum vixit: ideoque *Phyſcon* appellatus eſt. Cujus nequitia quid nequius? ſororem natu majorem communi fratri nuptam ſibi nubere coëgit. Poſtea deinde filia ejus per vim ſtuprata, ipſam dimiſit, ut vacuum locum nuptiis puellae faceret.

6\. Ann. urb. 698. Livius CV. Dion. XXXIX.

Conſentaneus igitur regibus ſuis gentis Aegyptiae populus: qui [68] ductu Archelai adverſus A. Gabinium moenibus urbis egreſſus, cum *caſtra vallo atque foſſa cingere* juberetur, univerſus ſucclamavit, *ut id opus publica pecunia faciendum locaretur.* Quapropter delitiis tam enerves animi ſpiritum exercitus noſtri ſuſtinere [69] non potuerunt.

7\. Sed tamen effeminatior multitudo Cypriorum, qui [70] reginas ſuas mulierum corporibus velut gradibus conſtructis, quo mollius veſtigia pedum ponerent, currus conſcendere aequo animo ſuſtinebant. Viris enim, ſi modo viri erant, vita carere, quam tam delicato imperio obtemperare ſatius fuit.

chus in Alex. & Athenaeus Dipnos. XII. mentionem faciunt Agnonis cujuſdam Teji, qui & ipſe χρυσοῦς ἢ ἀργυροῦς ἥλους ἐν ταῖς κρηπῖσι *aureos* aut *argenteos clavos in crepidis* geſtaverit. Mentionem facit & Plinius XXXIII. 3. Ceterum & clavos ferreos calceis & crepidis ſubjectos habere olim vulgare fuit. Vide Brodaei Miſcell. VIII. 16. VORST. Vide etiam notas Perizonii ad Aelian. Lib. IX. Var. Hiſt. cap. 3.

65\. *Strenuo mora*] Auctior hic eſt Pariſ. prim. hoc modo. *Unde pulchre Hannibal apud Antiochum exulans ipſi interroganti, an hic exercitus ſufficeret, dixit, puto etſi avariſſimi ſint. nihil dicacius; interrogaverat rex de victoria, reſpondit ille de praeda.* Et haec ita leguntur in Bit. primo, ſed adſcripta erant in margine, ita tamen, ut aſteriſco inter quartum & quintum hujus capitis exemplum inſerenda textui eſſe indicaretur. GUDIUS. Pro gloſſa habendum.

66\. *Jam Ptolemaeus*] Plerique MSS. *Nam Ptolemaeus.*

67\. *Acceſſione*] Lib. Danielis: *Acceſſio vitiorum.* PIGH. *Jam Ptolemaeus rex acceſſione vitiorum ſuorum vixit.* Notat Colerus, in cod. P. Dan. eſſe caſu recto *acceſſio vitiorum.* Quod idem in uno quoque cod. Brand. obſervo. Et probat lectionem hanc Gronovius, eamque in omnibus ſcriptis alicujus numeri eſſe dicit in Notis ad Liv. XLV. 7. Exponit autem ſic: Quaſi diceret, praecipuum in Ptolemaeo non fuiſſe ipſum, ſed vitia; quorum eum jure acceſſionem vel partem diceres. VORST. Certe *acceſſio* invenio in ſcriptis novem. unus *acceſſu.* Pro *Phyſcon* plerique MSS. *Phiton.* Bit. prim. *Phitrio.*

68\. *Ductu Archelai adverſus A. Gabinium*] Ejecto Ptolemaeo Aegyptii Archelaum ſibi regem adſciverant. Romae autem cum multum diſputatum eſſet, quo modo & à quo Ptolemaeus in regnum reducendus eſſet, reductus tandem eſt auctoritate Pompeji ab A. Gabinio, Syriae tum proconſule. VORST.

69\. *Non potuerunt*] Cop. Leid. ſext. *non valuerunt.*

70\. *Reginas ſuas mulierum corporibus velut gradibus conſtructis*] Mulieres iſtae κλιμακίδες dictae. Mentionem earum facit & Athenaeus. l. V. VORST. Ex Brodaeo Lib. IX. Miſc. c. 23.

Ca-

Caput II.

DE CRUDELITATE.

1. *L. Cornelii Sullae dict.*
2. *C. Marii Coſ. 7.*
3. *L. Junii Damaſippi pr.*
4. *Munatii Flacci.*

Externorum.

1. *Carthaginienſium.*
2. *Annibalis Poeni.*
3. *Mithridatis regis.*
4. *Numulizinthis Thraciae regis.*
5. *Ptolemaei Phyſcontis regis.*
6. *Darii Ochi Perſarum regis.*
7. *Artaxerxes Ochi regis.*
8. *Athenienſium.*
9. *Perilli Siculi.*
10. *Etruſcorum.*
11. *Quorundam barbarorum.*

[1] Haec ſocietas vitiorum laſcivi vultus, & novae cupiditati inhaerentium oculorum, [2] ac delicato cultu affluentis, perque varios illecebrarum motus volitantis animi. Crudelitatis vero horridus habitus, [3] truculenta ſpecies, violenti ſpiritus, vox terribilis, [4] omnia minis & cruentis imperiis referta: cui ſilentium donare, incrementum eſt adjicere. Etenim quem modum ſibi ipſa ſtatuet, ſi ne ſugillationis quidem frenis fuerit revocata? Ad ſummam, cum penes illam ſit timeri, penes nos ſit odiſſe.

L. Sulla, quem [5] neque laudare, neque vituperare quiſquam ſatis digne 1.
po-

1. *Haec ſocietas vitiorum &c. volitantis*] Tota haec periodus in MSS. cohaeret capiti praecedenti ut edebatur ante Pighium; qui etiam poſt *ſocietas* delevit *eſt*, jubentibus hoc etiam noſtris MSS. & Ed. Mog.

2. *Ac delicato vultu affluentis perque varios illecebrarum motus volitantis animi*] In manuſcriptis haec correctius ita, *Ac delicato cultu affluente, per varios illecebrarum motus volitantis animi.* PIGH. *Delicato cultu affluentis.* Pighius *cultu* reſcripſit pro *vultu*. Verum cur pro *affluentis* ſcriberet *affluente*, cauſa non erat. Non ipſe delicatus cultus *affluens*; ſed animus *delicato cultu affluens* dicitur Valerio. In uno cod. Brand. legitur manifeſte *delicato cultu affluentis*; & ſequitur *perque:* ut vel ex copulativa ſyllaba *que* appareat, *affluentis* cum ſequente *volitantis* caſu congruere debere. VORST. *Cultu* MSS. omnes, item Mog.

3. *Truculenta ſpecies, violenti ſpiritus vox terribilis, omnia minis & cruentis imperiis referta*] Proſopographia eſt crudelitatis. praefero itaque Campenſis libri lectionem, *Truculenta facies violenti ſpiritus, vox terribilis, ora minis & cruentis imperiis referta.* PIGH. *Truculenta ſpecies.* Pighius ex cod. Camp. mavult legere *truc. facies.* Sed alterum & veteres typis expreſſi & Brand. MSS. habent. Et vocem *ſpeciei* ad ipſum quoque habitum faciei referri quid vetat? VORST. *Species*, quantum video, omnes MSS. praeferunt; de Pariſienſibus tamen nihil adfirmo.

4. *Omnia minis & cruentis imperiis referta*] Malo legere *omnia*, ut veteres typis expreſſi & Brandeb. MSS. habent, quam ut ex uno Camp. Pighius ſcripſit, *ora.* VORST. *Omnia* habent etiam e noſtris longe plurimi. Tres paulo ante *violentus ſpiritus:* pro *etenim* unus Ultraj. & Leid. duo. *Enimvero.* duo alii *quem enim.*

5. *Neque laudare*] Paterculus libro ſecundo. *L. Cornelius Sulla, vir, qui neque ad finem victoriae ſatis laudari, neque poſt victoriam abunde vituperari poteſt.* COLER.

6. *Dum quaerit victorias, Scipionem ſe pop. Rom. dum exercet, Annibalem repraeſentavit*] In Cam-

poteſt, quia [6] dum quaerit victorias, Scipionem ſe populo Romano; dum exercet, Annibalem repraeſentavit. Egregie namque auctoritate nobilitatis defenſa, crudeliter totam Urbem, atque omnes Italiae partes civilis ſanguinis fluminibus inundavit. [7] Quatuor legiones contrariae partis, fidem ſuam ſecutas, [8] in Publica Villa, quae in Martio campo erat, nequicquam fallacis dexterae miſericordiam implorantes, obtruncari juſſit. [9] Quarum lamentabiles quiritatus trepidae civitatis aures receperunt: lacerata ferro corpora Tiberis impatiens tanti oneris cruentatis aquis vehere coactus eſt. Quinque millia Praeneſtinorum ſpe ſalutis per P. Cethegum data, [10] extra moenia municipii evocata, cum abjectis armis humi corpora proſtraviſſent, interficienda, protinuſque per agros diſpergenda curavit. [11] Quatuor millia & ſeptingentos dirae proſcriptionis edicto jugulatos in tabulas publicas retulit: videlicet [12] ne memoria tam praeclarae rei dilueretur. Nec conten-

Ann urb. 671. Livius LXXXVIII. Plut. in vita App. Civil I. Velleius, Oros. & alii

Campenſi & Wincheliano, *Dum ſaevitiam exercet.* Recte, nam ſimul tacite ſuggillat Annibalem, quod victoria uti neſcierit. Sulla autem victorias ſuas exercuit crudeliter, urbem cepit, imperium occupavit, proſcriptionem fecit, faciem omnem reip. pro arbitrio immutavit. Non immerito igitur *nobilium ſaeviſſimus* appellatur à Tacito Lib. XVII. PIGH. *Dum ſaevitiam exercet.* Lego, quidquid Pighius ſupponat: *Dum victoriam exercet.* Latiniſſime dictum *exercere victoriam.* COLER. *Dum exercet.* Pighius in duobus codd. reperit *dum ſaevitiam exercet:* ipſamque vocem *ſaevitiam* in textum recepit. At Colerus rurſus expunxit: contenditque rectiſſime dici *victoriam exercere.* Sed & Gronovius Lib. IV. Obſ. c. 5. judicat, peſſime Pighium *ſaevitiam* ex duobus corruptis codd. adjeciſſe. Abeſt ſane & ab uno cod. Brand. itemque ab antiquioribus typis expreſſis Aldi & Chalcoc. *Victoriam exercere* nota phraſis. Livius Lib. II. *Incerti quatenus Volero exerceret victoriam.* Aurelius Victor Octaviano: *Mox procerum conſulto ob victoriam patriam placide exercitam Auguſti cognomento dictus eſt.* VORST. *Dum quaerit victorias Scipionem, dum ſaevitiam exercet Annibalem repraeſentavit.* Queruntur docti male a Pighio inculcatum eſſe τὸ *ſaevitiam.* Et ſane ſenſum verborum eſſe adulteratum & ego fateor: habet tamen cod. Copeſ. *dum exercet ſaevitatem.* Forte. *Dum exercet* (victorias) *ſaevitia* vel *ſaevitate Annibalem repraeſentat.* PERIZON. *ſaevitiam.* Leid. ſec. tert. quart. Ultraj. prim. Sed ex Barb. ſec. colligas illud ex margine in contextum irrepſiſſe. Habet & illud Editio Mog. Nonnulli *repraeſentat.*

7. *Quatuor legiones*] *Octo millia* Livius. Varro Libr. III. de re ruſt. Plutarchus in vita. Appianus numerum non ponit. CORRAD.

8. *In publica villa quae in campo Martio erat*] Vide ne totum hoc gloſſematium ſit. niſi forte docendus aliquis Valerii aevo, ubi Publica villa eſſet. LIPS. *In campo Martio.* Haec ex margine irrepſiſſe adſentior Cl. Lipſio. In numero interfectorum admodum diſſentiunt Livius, Plutarchus, Valerius, Florus, Cornelius Nepos. COLER. Recte Lipſius pro gloſſa habet haec, *quae in campo Martio erat.* PERIZON. Licet omnes ſervent MSS. aſſentior tamen viris Eruditis, illa pro gloſſa habentibus. De *Villa Publica* vide quae in praeclara de Columna Antonini Pii Diſſertatione ſcripſit Joannes Vignolius cap. 2.

9 *Quorum lamentabiles quiritatus trepidae civitatis aures receperunt, lacerata ferro corpora Tiberis vehere coactus eſt*] Forte *recipere*, ut oſtendatur invitos hoc audiſſe Romanos. Et forte mutatum primo in *recepere*, inde factum, *receperunt.* PERIZON. Non favent MSS. & invitos audiviſſe Romanos ſatis liquet, ex eo, quod additur *Trepidae civitatis aures.*

10. *Extra moenia municipii evocata*] Sic Pighius. & firmant hoc MSS. plerique, Mog. & Aſc. Sed Venet. Mediol. Aldus & reliqui *evocatos.* quod eſt in Harl. Barb. Bit. & Ultraj. primis.

11. *Quatuor millia & ſeptingentos*] De hoc nu-

tentus in eos ſaevire, qui armis à ſe diſſenſerant, etiam quieti animi cives, propter pecuniae magnitudinem, per [13] nomenclatorem conquiſitos, proſcriptorum numero adjecit. Adverſus mulieres quoque gladios deſtrinxit; quaſi parum caedibus virorum ſatiatus. Id quoque [14] inexplebilis feritatis indicium eſt. [15] Abſciſa miſerorum capita, modo non vultum ac ſpiritum retinentia, in conſpectum ſuum afferri voluit: ut oculis illa, quia ore nefas erat, manderet. Quam porro crudeliter ſe [16] in M. Mario praetore geſſit! quem per ora vulgi [17] ad ſepulcrum Lutatiae gentis pertractum, non prius vita privavit, [18] quam oculos infelicis erueret, & ſingulas corporis partes confringeret. Vix mihi veriſimilia narrare videor. At ille etiam M. Plaetorium, [19] quod ad ejus ſupplicium exanimis ceciderat, continuo ibi mactavit: novus punitor miſericordiae; [20] apud quem iniquo animo ſcelus intueri, ſcelus admittere fuit. Sed mortuorum umbris ſaltem pepercit? Minime. nam C. Marii, cujus, etſi poſtea hoſtis, quaeſtor tamen aliquando fuerat, erutos cineres Cic. de Leg. II.

[21] in

numero vel diſſentiunt, vel nihil ſcribunt alii. CORRAD.

12. *Ne memoria tam praeclarae rei dilueretur*] Bit. prim. *Deleretur*. Perizonius adſcripſit, an? *Dilaberetur*. Quod mihi ſatis arridet.

13. *Nomenclatorem*] Liber Danielis: *Nomenculatorem*, Ita apud Suetonium in libris veteribus. COLER. Varie hoc nomen corruptum eſt in MSS. *Nomenculatorem* diſerte Leid. quint. *Novimculatorem* Bit. prim. Nonnulli *Nomenclarum*, item *nomina clariorum:* eſt etiam qui *Numuncularios*, & *Nomen delatorum* habet.

14. *Inexplebilis feritatis indicium eſt*] Pariſ. ſec. Leid. prim. ſext. Copeſ. *Inexplicabilis.* Leid. ſec. *Inexplebilis* al' *inexplicabilis.* Forte, *Inexpiabilis.* Quomodo *implacabilis* & *inexpiabilis* jungitur apud Cic. in Piſon. cap. 33.

15. *Abſciſſa* (MS. *abſixa* ideſt *abciſa*) *miſerorum capita modo non vultum & ſpiritum retinentia*] Quid mirum, *vultum ea retinuiſſe*, ſed vultum, quem viventia non retinuerunt. Non multum hic auſim contra codd. Timide igitur conjicio, vel *vocem* vel *vitam.* Flor. Lib. I. 18. 17. *Relictae in vultibus minae, & in ipſa morte ira vivebat.* PERIZON. *Vultum* nulla mutatione omnes retinent.

16. *In M. Mario Praetore*] Sen. L. III. de Ira c. 18. Lucan. L. II. 125. Oroſius. L. III. 21. PERIZON.

17. *Ad ſepulcrum Lutatiae gentis pertractum*] Suet. Aug. cap. 15. *Scribunt quidam trecentos ex dedititiis electos utriuſque ordinis ad aram divo Julio exſtructam, Idibus Martiis hoſtiarum more mactatos.* ubi vide omnino Caſaubonum. PERIZON.

18. *Quam oculos infelicis erueret*] Cop. *Infelices.* ſic infra Ext. II. *Cibo & potione infelicem ſpiritum prorogare.* & Lib. VII. 3. 10. *Infelicis animi impetum.* ut habet Copeſ. PERIZON. *Infelices* habet etiam Ultraj. ſec. Harl. Pariſ. ſec. & Leid. duo.

19. *Quod ad ejus ſupplicium exanimis ceciderat*] Liber Cauchianus habet. *Quod ad Marii ſupplicium.* Bene ac magis expreſſe. PIGH. MS. Copeſ. *Ejus.* quod haud dubie rectum eſt. PERIZON. Et ſic omnes noſtri, tam MSS. quam typis expreſſi. Duo aut tres. *quia ad.* Barb. prim. *qui ad.*

20. *Apud quem iniquo animo ſcelus intueri, ſcelus admittere fuit*] Multo elegantius poſteriore loco τὸ *ſcelus* intelligitur, quare vix dubito ejiciendum eſſe cum & MS. omittat. vide omnino Gron. ad Sen. Tom. I. PERIZON.

21. *In Anienis alveum*] Nonnulli *in amnis alveum ſparſit.*

22. *En quibus actis felicitatis nomen aſſerendum putavit*] In libris ſcriptis, *En quibus actis Felicis cognomen aſſequendum putavit.* Recte. L. Sulla *Felix* enim appellatus cum devictis jam partibus dictaturam reip. conſtituendae accepiſſet, atque omnia ex arbitrio ſuo gereret; ſibi quidem felix inimicis oppreſſis, ſed ob

 ni-

[21] in Anienis alveum ſparſit. [22] En quibus actis *Felicitatis* cognomen aſſequendum putavit!

Ann. urb. 666. Livius LXXX. Cic. de Or. III. App. Civil. Lucan. I. 100.

2. [23] Cujus tamen crudelitatis C. Marius invidiam levat. nam & ille nimia cupiditate perſequendi inimicos, iram ſuam nefarie deſtrinxit, [24] L. Caeſaris conſularis & cenſorii nobiliſſimum corpus ignobili ſaevitia trucidando, & quidem [25] apud ſeditioſiſſimi [26] & abjectiſſimi hominis buſtum. [27] Id enim malorum miſerrimae tunc reipublicae deerat, [28] ut Vario Caeſar piaculum caderet. [29] Pene tanti victoriae ejus non fuerunt: quarum oblitus plus criminis domi, quam laudis [30] in militia meruit. [31] Idem caput M. Antonii abſciſum laetis manibus inter epulas per ſummam animi ac verborum

Florus III. 2. Plutarchus. Mario.

nimiam crudelitatem reip. infelix, ut habet verſiculus.

Aſpice felicem ſibi, non tibi Romule Sullam.

Quo huic etiam Tiberius Caeſar propter crudelitatem comparatur. PIGH. *En quibus actis Felicis cognomen aſſequendum putavit.* Ita Pigh. & qui eum ſequitur Vorſtius. Anteriores Editt. *En quibus actis Felicitatis nomen aſſerendum putavit.* quod nequaquam mutari debuerat. *Nomen felicitatis* eſt, a Felicitate ſumptum. Sal. III. Hiſt. p. 424. in Ep. Pompeji. *Quippe qui nomine modo Imperii a vobis accepto, diebus quadraginta exercitum paravi.* id eſt. *nomine imperatoris.* Plin. VII. 47. *Felicis ſibi cognomen aſſeruit L. Sylla.* PERIZON. Pluribus hoc jam illuſtravit Vir Celeberrimus ad Lib. VI. 4. 4. vide etiam Animad. Hiſt. cap. 2. p. 67. Adde noſtrum Lib. IX. II. 2. *Sed ipſum etiam vicum cognomine ſceleris maculavit.* *Felicitatis* certe hic retinent omnes MSS.

23. *Cujus tamen crudelitates C. Marii invidia levat*] Melior lectio eſt veterum codicum, *cujus tamen crudelitatis C. Marius invidiam levat.* PIGH. *Crudelitates invidia* eſt, quantum video in ſolo Harl. cum Pighianis codicibus faciunt noſtri & Ed. Mog. vulgo *crudelitatem invidia levat* ante Pighium legebatur.

24. *C. Caeſaris conſularis*] C. Caeſar Aedilitius tantum fuit. Aſconius pro Scauro. quare lego *L. Caeſaris* Lib. V. cap. 3. Lib. VIII. cap. 6. CORRAD. Pighius dedit *L. Caeſaris* quod alii ſecuti ſunt. MSS. conſtanter *Gaji Caeſaris.*

25. *Apud ſeditioſiſſimi & abjectiſſimi hominis Varii buſtum*] In manuſcriptis terſius atque elegantius, *apud ſeditioſiſſimi atque abjectiſſimi hominis buſtum.* Nomen enim illud hic ſuperfluum, atque ex annotationibus aſſutum eſt. PIGH. *Apud ſeditioſiſſimi & abjectiſſimi hominis buſtum.* Nomen ei fuit *Vario.* Quod nomen in editione Aldina & expreſſum eſt, ſcriptumque *abject. hominis Varii.* Sed recte Pighius nomen proprium expunxit. Abeſt & à codd. Brand. VORST. Vulgo legebatur *abjectiſſimi hominis Varii buſtum.* Sed MSS. *τὸ Varii* omittunt, quod rectius mox ſequitur.

26. *Et abjectiſſimi hominis buſtum*] Sen. de Benef. Lib. V. 16. *Ac diu debitas inferias Gallicis buſtis duces Romani perſolverint.*

27. *Id enim malorum miſeriae tunc reip. deerat ut Varii Caeſar piaculo caderet*] Multo elegantius haec in Campenſi, Cauchiano aliiſque, *Id enim malorum miſerrimae tunc reip. deerat, ut Vario Caeſar piaculum caderet.* Virg. VI. Aeneid.

Sedibus hunc refer ante ſuis, & conde ſepulchro.
Duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto.

PIGH. *Id enim malorum miſerrimae tunc reip. deerat.* Unus cod. Brand. pro *miſerrimae* notatum in margine habet *miſeriae.* Eſtque ita & in Aldi editione. Et mihi ſane *miſeriae* magis hic placet. VORST. *Miſeriae* eſt in Cop. & Barb. prim. Reliqui *miſerrimae*, ut & Mog. Ed. quod verum eſſe vel ipſa verborum collocatio evincere videtur. Sic enim optime *tunc* cum *τῷ miſerrimae* conjungitur, non aeque ſuaviter cum *τῷ deerat*, ſi legas *miſeriae.*

28. *Ut Vario Caeſar piaculum caderet*] Ita ex aliquot MSS. reſcripſit Pighius. Et recte meo judicio. Aldus, *Ut Varis Caeſar piaculo caderet.* Chalcocondyles paulo melius, *Vario Caeſar piaculo cad.* quomodo codices quoque Brand. Sed legendum omnino *piaculum.* Eſt autem *piaculum* ſacrificium ad ſatisfaciendum pro peccatis. Virgilius VI. Aen. *Duc nigras pe-*

rum inſolentiam aliquandiu [32] tenuit: clariſſimique & civis & oratoris ſanguine contaminari menſae ſacra paſſus eſt. Atque etiam [33] P. Annium qui id attulerat, in ſinum ſuum, recentis caedis veſtigiis aſperſum, recepit.

3. Ann. urb. 671. Livius LXXXVI. Appian. I. Vellejus. Oroſ. v. 19.

[34] Damaſippus nihil laudis habuit quod corrumperet: itaque memoria ejus licentiore accuſatione perſtringitur. Cujus juſſu principum civitatis capita hoſtiarum capitibus permiſta ſunt; Carboniſque Arvinae truncum corpus patibulo affixum geſtatum eſt. [35] Adeo aut flagitioſiſſimi hominis praetura multum, aut reipublicae majeſtas nihil potuit.

4. Ann. urb. 708. Hirt. de B. Hiſp. 7.

[36] Munatius etiam Flaccus, Pompejani nominis acrior quam probabilior defenſor, cum ab imperatore Caeſare in Hiſpania [37] incluſus moenibus Atteguenſium obſideretur, efferatam crudelitatem ſuam truculentiſſimo genere

pecudes: ea prima piacula ſunto. Vocabatur & *piacularis victima.* VORST. *Piaculo*, quod ante Pighium legebatur, exſtat in MSS. quatuordecim, & omnibus editionibus. Credo tamen cum Pighio verum eſſe *Piaculum.* Infra Ext. 3. *Simulque piacula cructibus illis dedit.* Lib. IX. 9. 1. *Officii ſui, alieni erroris piaculum miſerabile.*

29. *Pene tanti victoriae ejus*] uterque Ultraj. *Pene tantae victoriae ejus non fuerunt.*

30. *Militiae meruit*] MSS. omnes cum omnibus Edd. *In militia*, quod mutaverat Pighius in *militiae*, praeter neceſſitatem.

31. *Idem caput M. Antonii abſciſſum ſuis manibus inter epulas*] In manuſcriptis, *Abſciſſum laetis manibus.* PIGH. *Laetis manibus. Laetis* eſt & in codd. Brand. Et recte id reſtituit Pighius, cum Aldus edidiſſet *ſuis manibus.* VORST. Etiam in MSS. noſtris eſt *Laetis manibus* ut & in Ed. Mog. & Mediol.

32. *Tenuit, clariſſimique civis ſanguine contaminari menſam ſuam paſſus; atque etiam P. Annium &c.*] Vel dele copulam adjunctam *clariſſimi.* vel lege prorſus cum MSto *Paſſus eſt.* PERIZON. *Paſſus eſt* reperi etiam in Leid. quint. & ſext. quod omnino neceſſarium videbatur.

33. *P. Annium*] Notavit Perizonius, ſic etiam vocari illum a Plutarcho in Mario p. 314. cum Copeſ. haberet. *Paulum Annium*, quod etiam eſt in Leid. ſext. Sed primus cum Pariſ. primo habet P. *Antonium.*

34. *Damaſippus*] L. Damaſippus praetor ex voluntate C. Marii conſulis, cum ſenatum contraxiſſet, omnem quae in urbe fuit nobilitatem trucidavit, & inter ceteros Q. Mutium Scaevolam, pontificem max. divini humanique juris auctorem celeberrimum; ut Vellejus II. 26. 2. eum vocat.

35. *Adeo aut flagitioſiſſimi hominis praetura multum, aut Reip. majeſtas nihil potuit*] MS. *Adeo ut flag. ho. pr. tn* (*videtur voluiſſe tantum*) *& Reip. majeſtas nihil potuerit.* Rejicio hoc equidem, ſed tamen inde colligo, ſcripſiſſe Valerium *adeo & fl. hom. pr. multum, & Reip. maj. nih. potuit.* Aptiores enim hic multo particulae copulativae quam disjunctivae. PERIZON. Aliquot e noſtris, *Adeo ut flagitioſiſſimi hominis praetura multum, at Reip. majeſtas nihil potuerit.* Harl. *At pop. Rom. majeſtas.* Ultraj. prim. *Autem Reip.*

36. *Munatius etiam Flaccus*] Sunt qui *Numacius*, ut pleraeque ante Pighium editiones, habent; item *Mimacius.* ut Mog. & *Minucius.* quae diverſitas etiam ſupra in hoc nomine occurrit.

37. *Incluſis moenibus Attinguenſium*] Veteres, *Abteguenſium.* Scribam, *Atteguenſium. Attegua* notum Hiſpaniae opidum eſt. LIPS. *Attinguenſium.* Lego cum Lipſio: *Atteguenſium. Attegua* Hiſpaniae opidum. Sic & Manuſcriptus ampliſſimi Petavii in ora. COLER. *Incluſus moenibus Atteguenſium.* Legendum eſſe *Atteguenſium*, monuit Lipſius. Aldus ediderat *Attinguenſium*: quod Pighius & retinuerat. Codices Brand. *Abtiguenſium. Attegua*, oppidum Hiſpaniae. Et de Hiſpania hic agitur. VORST. *Attegua* dicitur etiam Dioni Lib. XLIII. p. 230. *Ateguenſium* Leid. quint. ut Hirtio Bel. Hiſp. c. 7. etiam eſt *Ategua.* MSS. varie corrupti, *Attinguenſium*, *Abtingdenſium*, *Atingenſium* exhibent.

38. *Maternis gremiis ſuperpoſitos liberos trucida-*

re veſaniae exercuit. Omnes enim ejus oppidi cives, quos ſtudioſiores Caeſaris ſenſerat, jugulatos muris praecipitavit: feminas quoque, citatis nominibus virorum, qui in contrariis caſtris erant, ut caedes conjugum ſuarum cernerent; [38] materniſque gremiis ſuperpoſitos liberos trucidavit, infanteſque alios in conſpectu parentum [39] humo infligi, alios ſuperjactatos pilis excipi juſſit. Quae auditu etiam intolerabilia, Romano juſſu, Luſitanis manibus [40] adminiſtrata ſunt: cujus gentis praeſidio Flaccus vallatus, divinis operibus vecordi pertinacia reſiſtebat.

Externa.

1\. Ann. urb. 503. Cic. Offic. III. 27. In Piſon. 18. [41] Transgrediamur nunc ad illa, quibus, ut par dolor, ita nullus noſtrae civitatis rubor ineſt. Carthaginienſes [42] Atilium Regulum palpebris reſectis, [43] machina, in qua undique praeacuti ſtimuli eminebant, incluſum,

cidavit] Omittit haec Cop. Barb. prim. Ultraj. ſec. *Materniſque*. Vulgatae Edd. *Et maternis*. Certe elegantius adeſt Copula. MSS. Sex *Gremiis ſuppoſitos*.

39\. *Humo infigi, alios ſuperjactos pilis excipi juſſit*] In Atrebatenſi & Wincheliano, *humo infligi, alios ſuperjactatos pilis excipi juſſit.* Recte. PIGH. *Humo infligi.* Aldus ediderat *infigi*. Sed Pighius ex uno atque altero cod. reſcripſit *infligi* Codicum Brandeb. unus hanc, alter illam lectionem ſequitur. VORST. MSS. fere pari numero habent *infigi*, & *infligi*. *Infigi* omnes Edd. praeter Mediol. Pro *infligere terrae*, frequentius tamen *affligere* dixerunt. Exempla vide apud Eruditiſſimum Bentlejum ad Horat. L. II. ſerm. 2. 79. Neſcio quomodo, quamvis alterum non damnem, hic *infixit humo* mihi magis arridet. ut opponat alios in ſublime jactos pilis exceptos, alios humo infixos, haſtis videlicet ita trajectos, ut illae terrae infixae manerent. Quomodo Silius Ital. Lib. VII. v. 612.

——— trepideque levantem
Membra afflicta ſolo preſſa violentius haſta
Implicuit terrae, telumque in caede reliquit.
Haeret humi cornus, motu tremefacta jacentis,
Et campis ſervat mandatum affixa cadaver.

40\. *Adminiſtrata*] Nonnulli *miniſtrata ſunt.* Harl. & Ultraj. ſec. *Divinis opibus.*

41\. *Transgrediamur nunc ad illa*] MSS. octo. *Transgrediemur.* Cop. *Ad alia.* Pariſ. prim. *Civitati rubor ineſt.*

42\. *Atilium Regulum*] Valde ſuſpectam Romani ſcriptores hujus Attilii mortem faciunt, ut nihil interim caviller de militibus ſub carinis obtritis. ſi enim naves illae in aqua ſtabant, quid aliud patiebantur milites quam ſubmerſionem. ſin in terra erant, quid opus erat navibus ad eos obterendos? cum quavis alia mole obteri potuerint. Sed alia agimus. GLAREAN.

43\. *Machinae, in qua undique praeacuti ſtimuli eminebant, incluſum*] Sic Ultraj. uterque. Barb. ſec. *Machina al' Machinae.* Ceteri cum Edd. praeter Mog. *Machina.* Adſcripſit Perizonius ſic Ext. 9. *Quo incluſi.* Vide quae notavi ſupra Lib. II. 7. 15. Lib. VI. 8. 1. *Quod tam pium & tam fortem ſpiritum ſervili nomine incluſit.*

44\. *Haud dignum paſſo*] Sic certe uterque Ultraj. Sed decem alii *Indignum paſſo.* Quod eſt in Edd. ante Pighium.

45\. *Eadem crudelitate uſi in milites noſtros, Martis certamine in ſuam poteſtatem redactos, navibus ſubſtraverunt*] In Campenſi aliiſque melius, *Eadem uſi ſunt crudelitate in milites noſtros, quos maritimo certamine in poteſtatem, &c.* Meminit Varro de Vita populi Rom. Libro IV. *Cum Poenus* (inquit) *in fretum obviam veniſſet noſtris, & quoſdam cepiſſet, crudeliſſime propalangis carinis ſubjecerat, quo metu debilitaret noſtros.* Citat verba haec Nonius Marcellus in voce *Palangae*. PIGH. *Eadem uſi crudelitate in milites noſtros quos maritimo certamine.* Ita unus cod. Brand. Idemque & Pighius in quibuſdam codd. obſervavit. Aldus ediderat *Martis*

ſum, vigilantia pariter & continuo tractu doloris necaverunt. Tormenti genus [44] haud dignum paſſo, auctoribus digniſſimum. [45] Eadem uſi crudelitate milites noſtros, maritimo certamine in ſuam poteſtatem redactos, navibus ſubſtraverunt; ut earum [46] carinis ac pondere eliſi, [47] inuſitata ratione mortis barbaram feritatem ſatiarent: tetro facinore pollutis claſſibus ipſum mare violaturi.

Gell. VI. 4. A. Victor, & alii. Sen. de Prov. 3. Non. Marcel. ex Var. de vita pop. Rom. IV.

Eorum dux [48] Annibal, cujus majore ex parte virtus ſaevitia conſtabat, [49] in flumine Vergello corporibus Romanis ponte facto, exercitum traduxit: [50] ut aeque ſceleſtum terreſtrium Carthaginienſium copiarum egreſſum terra, quam maritimarum Neptunus experiretur. Idem captivos noſtros oneribus [51] & itinere feſſos jam, prima pedum parte ſucciſa relinquebat. Quos vero in caſtra perduxerat, paria fere fratrum & propinquorum jun-

2. Ann. urb. 537. Flor. II. 6.

tis certamine. VORST. *Eadem uſi ſunt crudelitate in milites noſtros, quos maritimo certamine in poteſtatem redactos navibus ſubſtraverunt.* Ant. Edd. omittunt τὸ *ſunt*, & *quos*, Vorſtius τὸ *ſunt* ex cod. Brandeb. Apparet eſſe deliria librariorum, qui longas periodos ferre non potuerunt. Lege deletis tribus particulis ex MSto. *Eadem uſi crudelitate milites noſtros maritimo.* PERIZON. *Sunt* & *quos* in MSS. minimum duodecim deſunt; *in* omittunt quinque. Sed Mog. habet, ut erat in Campeſ & uno Brandeb. nonnulli *Martis* vel *Martio.* Sed rectum eſt *Maritimo.* Reſtitui ut cenſebat Perizonius, & firmabant ſatis MSS.

46. *Carinis ac pondere*] Varro Libro IV. De vita populi Romani: *Cum Poenus in fretum obviam veniſſet noſtris & quoſdam cepiſſet, crudeliſſime propalangis carinis ſubjecerat, quo metu debilitaret noſtros.* COLER.

47. *Inuſitata ratione*] Infra Ext. 6. *Crudeliorem mortis rationem excogitavit.* PERIZON.

48. *Annibal*] Et hoc loco duorum Hannibalum confundere hiſtoriam videtur. Nihil Hamilcaris filius Hannibal in Sicilia egiſſe legitur; igitur de ponte illo in flumine Gelo ex cadaveribus facto, ei attribui non poteſt. ſi in terra id fuiſſet, ut ad Mundam de C. Caeſare legitur, credibilius erat. Quod vero captivos ferro decernere Hannibal coëgerit fruſtra miratur Valerius, cum Romani hoc idem in gladiatoribus perpetuo fecerint, & ipſe Julius ſexcentis paribus productis probavit. GLAREAN. De fratribus & propinquis agit Valerius.

49. *In flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit*] Campenſis, Cauchianus & Atrebatenſis, *In flumine Gello*, legunt. alii libri *Gallo*, Winchelianus, *Sigello.* Reſtitui verum nomen ex L. Floro, qui ſcribit Libro II. cap. 6. *Pontem e cadaveribus juſſu Annibalis factum in torrente Vergello.* PIGH. *Flumine Vergello.* Florus Libro II. cap. 6. ita vocat. Sic enim omnes veteres libri Eliae Vineti. Mitallerius tamen utrobique legit, *in flumine Cerbalo*, ex Plin. qui, fluvius Apuliae prope Cannas fuit. In Petaviano ſcribitur: *Gallo.* COLER. *In flumine Vergello.* In pleriſque libris eſt *Gello*: in quibuſdam & *Gallo.* Sed integrum reſtituit Pighius ex Floro, qui II. 6. 18. ſcribit: *Pons de cadaveribus juſſu ducis factus in torrente Vergelli.* VORST. *Gello* eſt etiam in noſtris vel *Gallo*. Sed in *flumine Vergellii* jam emendandum vidiſſe Janum Parrhaſium monuit Theophilus.

50. *Ut aeque terreſtrium ſceleſtum Carthaginienſium copiarum egreſſum terra*] Ordo melior ac dilucidior eſt in Campenſi, & Cauchiano, *ut terreſtrium Carthaginienſium copiarum aeque ſceleſtum egreſſum terra, &c.* PIGH. *Aeque ſceleſtum terreſtrium Carthaginienſium copiarum egreſſum*: Ordo hic vocum in uno cod. Brand. apparet. In altero voces trajectae ſunt, ut in editione Aldina, *Aeque terreſtrium ſceleſtum* &c. VORST.

51. *Et itinere feſſos jam prima pedum parte ſucciſa relinquebat*] Malim ut in Campenſi, *Et itinere feſſos infima pedum parte ſucciſa.* PIGH. *Infima pedum parte.* De ea re Ennius:

His pernas ſuccidit iniqua potentia Poeni.

Intelligit Annibalem. COLER. *Prima pedum parte ſucciſa.* Ita veteres typis expreſſi & Brand.

Plin. VIII 7. Zonaras. jungens, [52] ferro decernere cogebat: neque ante ſanguine explebatur, quam ad unum victorem omnes redegiſſet. Juſto ergo illum odio, verumtamen Juſt. XXXII. 4. Nepos. tardo ſupplicio, ſenatus [53] Pruſiae regis factum ſupplicem ad voluntariam mortem compulit.

3. Tam hercle, quam Mithridatem regem, qui [54] una epiſtola octoginta Ann. urb. 665. Livius LXXVIII. App. Mithrid. Plut. Pomp. & alii. millia civium Romanorum in Aſia per urbes negotiandi gratia [55] diſperſa, interemit, tantaeque provinciae hoſpitales deos, injuſto, ſed non inulto cruore reſperſit: quoniam cum maximo cruciatu, veneno repugnantem ſpiritum ſuum tandem ſuccumbere coëgit: Ann. urb. 690. App. Plut. A. Victor & alii. [56] ſimulque piacula crucibus illis dedit, [57] quibus amicos ſuos auctore [58] Gauro ſpadone, libidinoſus obſequio, ſceleſtus imperio affecerat.

4. [59] Numulizinthis Diogiridis [60] filiae Thraciae regis etſi minus admirabi-

MSS. Pighius ex uno cod. Campenſi mavult legere *infima pedum parte.* VORST. Simile Haſdrubalis facinus notavit Appian. in Libycis cap. 72. p. 53. 54. PERIZON. MSS. noſtri *jam prima pedum parte.* Ultraj. prim. *in prima.* Profecto *jam* poteſt hic habere locum, ſi jungas cum *feſſos.* Paullo poſt, *quoſdam vero quos*, vel *quoſdam vero ut*, nonnulli exhibent.

52. *Ferro decernere*] Captivos ita tractare Poenorum modo non proprium fuit, docet eruditiſſimus Caſaubonus ad Suet. COLER.

53. *Pruſiae Regi factum ſupplicem*] MSS. decem *Pruſiae regis factum ſupplicem.* ſupra Lib. VI. 8. 4. *Perfidum erga te caput ſordidi auxilii ſupplex fieri cogendo.* ubi plura exempla adnotavi.

54. *Una epiſtola octoginta millia*] Florus III. 5. 7. *unum edictum* vocat, quo Mithridates omnes, qui in Aſia forent Romanae civitatis homines, interfici juſſerit. Super numero interfectorum non conveniunt Auctores. Plutarchus centum & quinquag. millia interfecta ſcribit. VORST.

55. *Diſperſa*] Harl. *Diſperſos.*

56. *Simulque piacula crucibus illis dedit, quibus amicos ſuos affecerat*] Durum Pighio videtur *afficere crucibus.* ideoque conjicit *affixerat.* Sed aliter ſuccurrendum eſſe huic loco docet MStus, legendo *cruciatibus.* PERIZON. In notis Pighii hoc non reperio, ſed credo ita judicaſſe Cl. Perizonium, quia in margine Pighius adſcripſit, F. *Affixerat.* in codice ſuo notaverat etiam Perizonius *crux* pro omni tormento Seneca de Provid. c. 3. cum quo confer Flor. L. II. 2. & poſtea, Cic. Lib. I. in Ver. c. 3. *Cum cives Romanos morte, cruciatu, cruce affecerit.* Front. L. IV. 7. 24. Ceterum *cruciatibus* neque ego in ullo inveni, neque ab aliis annotatum video.

57. *Quibus amicos ſuos*] Aliquot MSS. *Quibus illos amicos ſuos.* quod eſt in vulgatis Edd. ante Pighium.

58. *Gauro ſpadone*] Leid. prim. *G. Sarpedone.* tert. *Gario ſpadone.* quart. *Gadio* Cop. *Gauro.*

59. *Numulizinthis*] Veteres typis expreſſi Chalcoc. & Martini Herbip. *Ciſenis* & *Cyſenis.* Cum quibus congruit fere unus cod. Br. qui habet *Cizenus.* VORST. Scribendum videtur *Numilizinthidis.* GUYET. *Numilizinthis Diogiridis filiae Thraciae Regis.* Videtur omnino legendum cum MSto. ut & uno Brandeb. *Filii.* Eſt enim *Numilizinthes* virile nomen, ut forma ejus praefert. Tum, ſi haec a foemina eſſent patrata haud dubie aliter locutus eſſet, Reginam vocaſſet, & rei indignitatem auxiſſet, quod talia a foemina patrarentur. Forte legendum *Numilizinthis Diorigidis filiae Thraciae Regis F.* id eſt *filius.* ſic infra IX. 11. ext. 2. non inepte conjiciunt viri docti legendum *Mithridatis autem F.* id eſt, *filius.* PERIZON. Leid. prim. *Numoliſinthis.* Harl. *Nummuliſſantis.* Pariſ. prim. *Nec minus Diogridis.* Barb. prim. *Ne minus Diogridis.* Ultraj. ſec. Et Mog. Ed. *Non minus Diogiridis.* Pariſ. ſec. *Ziſenis.* Bit. prim. *Diſenis.* Leid. quint. *Tiſenis.* Porro *filii* eſt in Bit. prim. Ultraj. prim. & Leid. quint. Credo altius mendum latere, & eundem hunc eſſe, qui dicitur Ζιξέλμιος, vel Ζιπέλμιος Διηγύλιος υἱὸς a Diod. Sic.

bilem crudelitatem gentis ipſius feritas, narrandam tamen rabies ſaevitiae facit: cui neque vivos homines medios ſecare, neque parentes [61] liberorum veſci corporibus nefas fuit.

[62] Iterum Ptolemaeus Phyſcon emergit, paulo ante libidinoſae amentiae teterrimum exemplum: [63] idem inter praecipua crudelitatis indicia referendus. Quid enim hoc facto truculentius? filium ſuum nomine [64] Memphitem, quem ex Cleopatra, eadem ſorore & uxore, ſuſtulerat, liberalis formae, optimaeque ſpei puerum in conſpectu ſuo occidi juſſit: protinuſque caput ejus & [65] pedes praeciſos & manus [66] in ciſta chlamyde opertos pro munere natalicio matri miſit. Perinde quaſi ipſe [67] cladis, quam illi inferebat, expers, ac non infelicior, quod in communi orbitate [68] Cleopatram miſerabilem, cunctis ſe inviſum reddiderat. [69] Adeo caeco furore ſum-

5. Ann. urb. 625. circiter. Livius LIX. Joſeph. Antiq. II. Juſtin. XXXVIII. 8. Diod. Sic. Exc. Peireſ. p. 375.

Sic. in Excerpt. Peireſc. p. 375. de eo certe paria ibi narrantur.

60. *Filiae Thraciae regis*] Unus cod. Brand. *filii*. VORST.

61. *Liberorum veſci corporibus*] Notat Pighius in margine, quoſdam codd. pro *veſci* habere *paſci*. VORST. *Veſci corporibus*. Pigh. ad marg. f. *paſci*. male. PERIZON. *Paſci* nuſquam invenio.

62. *Iterum Ptolemaeus Phyſcon*] Sic loquitur, quoniam de eodem egerat cap. proxime ſuperiore Ext. 5. De hoc vide & Iſ. Caſaubonum ad Spartiani Caracallam p. 132 Ed. Pariſ.

63. *Idem etiam*] *Etiam* deſideratur in MSS. decem, Ed. Mog. & Aſcenſ. Sed Mediol. *Idem eſt*. Equidem *etiam* delevi, auctoritate MSS. ut ſupervacuum.

64. *Menephitem*] Sic Pighius & Mog. cum Ven. ceteri fere *Memphitem*. quomodo vocatur etiam a Diodoro Siculo in Excerptis Peireſc. p. 352. qui & cauſam nominis addit, quod natus hic filius ipſi fuit, Κατὰ τὴν Μέμφιν ἐνθρονιζομένῳ τοῖς βασιλείοις κατὰ τοὺς Αἰγυπτίων νόμους. Ἡσθεὶς δὲ διαφερόντως προσηγόρευσε τὸν παῖδα Μεμφίτην ἀπὸ τῆς πόλεως, καθ᾽ ἣν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦντος ἐγεννήθη. vide & eundem p. 374. & *Memphitem* hinc apud noſtrum legendum eſſe Berneccerus monuit ad Juſt. Lib. XXXVIII. 8. Hoc itaque revocavi.

65. *Pedes praeciſos & caput*] In manuſcriptis libris, *Protinuſque caput ejus & pedes praeciſos*. PIGH. Sic & noſtri, & Mog. Ed.

66. *In ciſta chlamyde opertos*] Sic Ultraj. uterque cum Mog. *In ciſtam* alii decem MSS. cum ceteris Edd.

67. *Cladis, quam inferebat, expers*] Sic Pighius & ipſum ſecuti. Sed ſcripti pariter & typis expreſſi omnes, *Cladis, quam illi inferebat, expers*. Quod pronomen cur pro ſupervacuo rejecit? Ego reſtituendum duxi.

68. *Cleopatram miſerabilem, cunctis ſe inviſum redderet*] Diſtingue, *Cleopatram miſerabilem cunctis, ſe inviſum redderet*. i. e. apud cunctos. PERIZON. MSS. fere omnes & Mog. Ed. *inviſum reddiderat*. Cop. *Reddebat*. Probo, *Reddiderat*. ſic enim optime procedit ſententia. *Perinde quaſi ipſe cladis* &c. *expers, ac non infelicior eſſet, quod reddiderat ſe* &c.

69. *Adeo caeco furore ſumma quoque effervescit crudelitas*] Lege *in ſumma quoque*, ſcilicet *facinora*. Sequitur, *cum munimentum ex ſe ipſa capit*. ubi ant. Edd. *cui munimentum ex ſe ipſa reperit*, cum pleriſque codd. certe ſic etiam Copeſianus, niſi quod habet *monumentum*. Pighii lectio neutiquam probari poteſt. Etenim haec melius dicerentur, ſi in ultimum hujus exempli locum eſſent rejecta, cum jam retuliſſet auctor quomodo crudelitas ex ſe ipſa munimentum caperet. Legendum igitur puto. *Adeo caeco furore in ſumma quoque effervescit crudelitas; quin munimentum ex ſe ipſa reperit*, vel *capit*. vel legendum forte, *Adeo caeco furore* (quae reſpiciunt praecedentia) *in ſumma quaeque effervescit crudelitas, cui* (pergit nunc loqui de Ptolomaeo) *munimentum ex ipſa reperit*. niſi forte *ex ſe ipſa* tolerare quis poſſit & exponere *ex ea ipſa*, ut *ſe* reſpiciat *cui*, quod faciendum videtur. PERIZON.

70. *Cui munimentum ex ſeipſa reperit*] Melius in Campenſi, Suſiano, aliiſque, *Cum muni-*

ſumma quaeque efferveſcit crudelitas, [70] cum munimentum ex ſe ipſa reperit. Nam cum animadverteret, quanto ſui odio patria teneretur, timori remedium ſcelere petivit: quoque tutius plebe trucidata regnaret, frequens juventute gymnaſium armis & igni circumdedit, omneſque qui in eo erant, partim ferro, partim flamma necavit.

6. [71] Ochus autem, qui poſtea Darius appellatus eſt, ſanctiſſimo Perſis jurejurando obſtrictus, ne quem [72] ex conjuratione, quae ſeptem magos cum eo oppreſſerat, aut veneno, [73] aut ferro, aut ulla vi, aut inopia alimentorum necaret, crudeliorem mortis rationem excogitavit, [74] qua oneroſos

Ovid. in Ib. ſibi non perrupto religionis vinculo tolleret. [75] Septum enim altis parietibus

nimentum ex ſeipſa capit. PIGH. *In ſumma*, ut Perizonius malebat, ſcripti non probant. *Summa crudelitas* intelligitur, niſi valde fallor, crudelitas ſummorum ſeu potentiſſimorum virorum. *cum* pro *cui* conſtanter habent MSS. *ex ſe ipſa* i. e. ex *crudelitate. Crudelitas* ex *crudelitate munimentum reperit*, quando princeps nova crudelitate graſſatur contra eos, quibus ſe inviſos ob ante exercitam crudelitatem ſentit. MSS. etiam omnes *reperit*, non *capit*. Quod primus exhibuerat Pighius. pro *ſumma quaeque*. Aliquot MSS. cum Mog. *ſumma quoque*. in fine etiam nonnulli. *Armis & igne*.

71. *Ochus autem*] Mirum vero hic nihil de hac re ſcribere Herodotum, quum de Dareio Hyſtaſpis filio tam multa ſcriberet, ut ſit ſuſpicio de alio quodam Ocho loqui, ut qui duodecimus perſarum Rex dicitur apud Euſebium. Sed Valerii verba videntur ſane ſonare de Dareio Hyſtaſpis filio. Quamquam Gobrias unus ex ſeptempercuſſoribus magorum in Scythia militaſſe cum Dario referatur apud Herod. Lib. IV. De Ocho Lib. X. Juſtinus, ſed plane de Artaxerxis, non de Hyſtaſpis filio. GLAREAN. *Ochus autem qui poſtea Darius.* vide Uſſerii Annales p. 84. 85. 90. Ovid. in Ibin. 315. ubi tamen vocatur *Darius ſecundus.* Paul. Leopard. Emend. Lib. XIII. c. 20. Freinsh. ad Curt. L. VI. 8. 16. Bernec. ad Juſt. L. I. 9. PERIZON.

72. *Ex conjuratione quae ſeptem magos cum eo oppreſſerat*] Atqui duos tantum magos fuiſſe qui regnum Perſarum occupaverint, prodidit Herodotus: quem & alii ſunt ſecuti. Tantum noſter & Ammianus Marcellinus XXIII. 22. *ſeptem* commemorant. Verum Ammiani auctoritas non eſt tanta, ut aliorum elevare queat. Noſtrum autem antiquioribus conciliare ſtudet Rutgerſius Var. lect. I. 8. Putat enim vocem unam trajectam, inque locum ſuum reponendam ſic eſſe. *Ne quem ex conjuratione ſeptem, quae magos cum eo oppreſſerat.* Quae quidem emendatio vehementer quoque placet Berneggero in Notis ad Lib. I. Juſtini c. 9. Nequem autem offendat, quod Valerius ſeptem cum Dario conjuraſſe ſic diceret, cum in univerſum, Dario etiam inter eos comprehenſo, tantum ſeptem fuerint: monet Rutgerſius in ſcriptoribus antiquis non novum eſſe, ut, quoties ſodalitii alicujus mentio fiat, etſi unum nominando eum è reliquorum numero excerpſiſſe videantur, poſtea tamen univerſum totius collegii numerum ita ponant, quaſi is quem exceperant, ei includeretur. Vide ejus Var. Lect. I. 8. ubi ejus generis alia ex antiquis ſcriptoribus affert. VORST. *Magis ſeptem.* Magi dicuntur ſeptem menſes regnaſſe, quae potuit eſſe erroris cauſſa Valerio Maximo. Vide & Valeſ. ad Ammian. L. XXIII. PERIZON. Locum hunc peculiari diſſertatione illuſtrandum ſibi ſumpſit V. D. Mich. Roſſal, & emendat, ut fecerat dudum ante Rutgerſius, cujus mentionem facit nullam, quod neſciret, credo, & illi jam hoc in mentem veniſſe. Putat itaque *τὸ ſeptem* elliptice poni, ut apud Graecos *οἱ ἑπτὰ, οἱ δώδεκα* & ſimilia, nec refugiſſe Ciceronem ſimiliter dicere *In duodecim*, pro *In duodecim tabulis.* Sed praeceſſerat ibi *in duodecim tabulis* L. II. de Legg. cap. 23. Et ſane quod Graecis eleganter, addito Articulo effertur, id prorſus inſolens Latinis auribus accidit. Non dicam jam quod iſti transpoſitioni nullus favet MSS. codex. Quid? an etiam hic igitur Valerium erraſſe ſtatuemus, ut tot aliis locis? Si facias non valde repugnabo, quum in eadem hac hiſtoria, etiam *Dario* tri-

tibus locum cinere complevit, [76] ſuppoſitoque tigno prominente, benigne cibo & potione exceptos in eo collocabat; è quo ſomno ſopiti, in illam inſidioſam congeriem decidebant.

[77] Apertior & tetrior alterius [78] Ochi cognomine Artaxerxis crudelitas, qui [79] Ocham ſororem, atque eandem ſocrum, vivam capite defodit: & patruum cum [80] centum amplius filiis ac nepotibus [81] vacua area deſtitutum, jaculis confixit; nulla injuria laceſſitus, ſed quod in his maximam apud Perſas probitatis & fortitudinis laudem conſiſtere videbat. 7. Euſeb. in Chron. XII. Perſarum regem dicit.

Con-

tribuerit, quod fuerat *Gobriae* Lib. III. 2. 2. Et ſic *Darium* hunc antea *Ochum* appellatum dicit, quod a nemine alio traditum reperias. Praeterea Ovidius hoc ſupplicium tribuit *Dario ſecundo* qui revera *Ochus* fuit appellatus. Scio quomodo hoc expedire tentet vir doctiſſimus, ſed nil niſi meras adfert conjecturas; ut Valerium omni errore liberet, ſtatuens *Darium Hyſtaſpis*, etiam ab Ovidio *ſecundum* dici potuiſſe reſpectu alterius *Darii* ſenioris, *Darii Medi* videlicet. Sed diſerte Dario Notho, qui antea Ochus appellatus erat, tribuit hoc Cteſias, tradens ipſum eo modo e medio ſuſtuliſſe fratrem ſuum *Secundianum* jurisjurandi religione deceptum. Vide p. 647. & 648. Ed. Gronov. ut adeo fruſtra in illis conciliandis labor ſumi videatur. Poſſis tamen exiſtimare τὸ *ſeptem* ex gloſſa ortum eſſe, auctoremque ſimpliciter ſcripſiſſe. *Ne quem ex conjuratione, quae magos cum eo oppreſſerat. Conjuratio* ponitur pro *conjuratis.* quos gloſſator *ſeptem* fuiſſe notaverat in margine, hoc cum non conveniret cum vocabulo *conjuratione*, ad *magos* illum transferendum putarunt.

73. *Aut ferro aut ulla vi*] Rectius abeſſe puto cum MS. τὸ *ulla.* PERIZON. Retinent noſtri omnes, nec debet abeſſe, magnam enim habet emphaſin iſtud *ulla vi.* Quare fraude potius eos circumvenit, quam vim ipſis intulit Darius.

74. *Quae hos juncto ſibi*] In Cauchiano, *Qua graves ſibi.* In aliis, *Qua onuſtos.* In Wincheliano, *Qua oneroſos:* Quae lectio magis placet. PIGH. *Qua oneroſos ſibi tolleret.* Varie prorſus haec in MStis. ſcripta ſunt, ut videre eſt apud Pighium, minime tamen placet, quod edidit: nec enim *oneroſi* illi erant, ſed *odioſi*, ut habet MS. Copeſ. praeferens, *quae odioſos ſibi tolleret.* PERIZON. Pariſ. ſec. Ed. Mog. *oneroſos.* Leid. quint. Ultraj ſec. *onuſtos.* Ultraj. prim. *hos uſtos.* Harl. *hos junctos.* Barb. prim. *hos junctos ſibi, al' honuſtos.* Leid. ſec. *Odioſos* Pariſ. prim. Leid. tert. ſext. & ſept. Bit. prim. *qua inviſos al' onuſtos. Odioſos* etiam mihi magis quam *oneroſos* placet.

75. *Septum altis parietibus locum*] Confer omnino Lib. II. Macchab. 13. 5. vide & Uſſerii Ann. 3581.

76. *Suppoſitoque tigno*] Notat Pighius in margine, diverſam lectionem eſſe *ſuperpoſito.* Quod ſane in utroque etiam cod. Brand. obſervo. VORST. *Superpoſito* Leid. ſext. & Copeſ. cum Ed. Mog. ſimiliter variatum ſupra Lib. IX. 2. 4.

77. *Apertior & tetrior*] Unus e Duac. *Aſperior & tetrior.*

78. *Ochi*] De Ocho Aelian. L. II. V. H. 17. & L. VI. 8. Juſt. L. X. 3. Uſſer. Ann. 3644. PERIZON.

79. *Ocham ſororem*] Aliquot MSS. *Ociosam ſororem*, unus *Ociam*, alter *Ociſam.*

80. *Centum amplius filiis*] Sic MSS. Reſtituit Pighius. Vulgo *Et amplius* legebatur praeterquam in Mog.

81. *Vacua area deſtitutum*] *Deſtituere* proprie idem eſt quod *defigere*, *collocare.* Plautus Rud. III. 5. 43. *Ita duo deſtituit ſigna his cum clavis ſenex.* Livius VII. *Duo armati in medio deſtituuntur.* Et alibi: *Ante pedes deſtitutum cauſam dicere juſſit.* Vide de hac propria verbi ſignificatione & Cujacium X. Obſ. 24. VORST.

82. *Indigno gloriae ſuae decreto*] Malim. *Indigno gloria ſua decreto.* GUYET. Sic habet Leid. quint. Sed vide quos citat Cl. Burmannus ad Phaed. Lib. IV. 20. *Quidquid putabit eſſe dignum memoriae.*

 83. *Ae-*

8. Conſimili genere aemulationis inſtincta civitas Athenienſium, [82] indigno gloriae ſuae decreto Aeginenſium juventuti pollices abſcidit; ut claſſe potens populus in certamen maritimarum virium ſecum deſcendere nequiret. Non agnoſco Athenas timori remedium à crudelitate mutuantes.

Cic. Offic. III. Aelian. Var. hiſt. II. 9.

9. Saevus etiam ille [83] aenei tauri inventor, [84] quo incluſi ſubditis ignibus, longo & abdito cruciatu, mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur, [85] ne ejulatus eorum [86] humanae ſono vocis expreſſi, [87] Phalaridis tyranni miſericordiam implorare poſſent. [88] Quam, quia calamitoſis deeſſe voluit, teterrimum artis ſuae opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt.

Cic. in Piſon. Phalaris epp. Ovid. in Ib.

10. [89] At ne Etruſci quidem parum feroces in poena excogitanda: [90] qui vi-

83. *Aenei tauri inventor*] Cui nomen fuit *Perillus*; & ſecundum alios *Perialus*. Ovidius I. de A. A.

Et Phalaris tauris violenti membra Perilli
Torruit: infelix imbuit auctor opus. VORST.

84. *Quo* (aeneo tauro) *incluſi mugitus reſonante ſpiritu edere cogebantur*] Lege omnino ut eſt in MS. *Mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur.* Poſſis tamen exponere *ſpiritu*, qui audiebatur & reſonabat, *edere mugitus cogebantur.* PERIZON. *Mugitus reſonante ſpiritu edere cogebantur.* Copeſ. Leid. prim. Barb. prim. Ultraj. ſec. Aldus & ceteri *Mugitus reſonantem ſpiritum.* Nonnulli cum Mog. *Longo & abdito cruciatu mugitus reſonante, ſpiritum edere cogebantur.* Rectum videtur, *Mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur.* Non tantum cogebantur *edere mugitus ſpiritu reſonante*, ſed *edere ſpiritum* i. e. mori. & hunc *reſonantem mugitus*, i. e. cogebantur mugire inter moriendum. Quod itaque reſtitui.

85. *Ne ejulatus*] Pauculi *Ululatus.* Pariſ. ſec. *Ne illi ululatus.*

86. *Humanae ſono vocis*] Uterque Ultraj. *Humano ſono vocis.* & ſic Ed. Mog.

87. *Phalaridis tyranni*] Plinius libro trigeſimoquarto, capite octavo. Dorotheus in rebus Siculis ita narrat: Φάλαρις Ἀκραγαντίνων τύραννος, ἐπίβουλος καὶ ἀπαθὴς ὑπάρχων, ξέναις καὶ παρευρημέναις βασάνοις ἔτρυχε καὶ ἐστρέβλου τοὺς ὁμοφύλους· Πέριλλος δὲ τῇ τέχνῃ χαλκουργὸς κατασκευάσας δάμαλιν, ἔδωκε τῷ βασιλεῖ δῶρον ἵνα τοὺς ξένους εἰς αὐτὴν βάλλων κατακαίει ζῶντας. Μικυθμὲν δ' ἡ δάμαλις ἀναδίδου τῷ φυτικῷ παρόμοιον. Φάλαρις δὲ τότε μόνον γενόμενος δίκαιος, αὐτὸν τὸν τεχνίτην πρῶτον ἐνέβαλεν. Lucianus ſcribit taurum hunc poſtea à Phalaride Apollini Delphico fuiſſe conſecratum. Timaeus vero ab Agragentinis in mare demerſum refert. COLER. Negavit Timaeus talem taurum unquam Agrigenti fuiſſe. Alii a Carthaginienſibus Siciliae imperium obtinentibus Carthaginem illum tranſlatum fuiſſe tradiderunt. Conſule Polyb. de Virt. ac Vit. p. 1400. Ed. Gron. vel in Excerptis Peireſc. p. 58.

88. *Quam quia calamitoſis deeſſe voluit teterrimum artis ſuae opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt*] Recte omittit MS. τὸ *artifex*, toto enim hoc exemplo de eo egit, & ſupra *aenei tauri inventorem* vocavit. Vellem & τὸ *incluſus* omitteret, utrumque enim mihi videtur ortum a gloſſa hominis, qui in margine notavit *artifex incluſus.* PERIZON. τὸ *Artifex* omittunt etiam Harl. Pariſ. & Bit. primi. Leid. ſext. Sed in quinto deeſt *primus.*

89. *At ne Hetruſci*] Idem ſupplicium reduxit Macrinus vel Mecentio ipſo ſaevior, teſte Capitolino. lege Servium ad VIII. Aeneid. COLER.

90. *Qui virorum corpora cadaveribus adverſa adverſis alligata*] In Campenſi, Gemblacenſi & Wincheliano, *Qui vivorum corpora.* Recte. Nam ſic etiam Virgilius de Mezentio tyranno:

Mortua quin etiam jungebat corpora vivis,
Componens manibuſque manus atque oribus ora.
PIGH.

Qui vivorum corpora cadaveribus. Virgilius VIII. Aeneid. de Mezentio:

Mortua quin etiam jungebat corpora vivis
Componens manibuſque manus atque oribus ora.
VORST.

MSS. pari fere numero *virorum*, & *vivorum* ex-

vivorum corpora cadaveribus adverſa adverſis alligata atque conſtricta, ita ut ſingulae membrorum partes ſingulis eſſent accommodatae, tabeſcere ſimul patiebantur: amari vitae pariter ac mortis tortores. Virg. VIII. Aen. 485. de Mezentio.

Sicut illi Barbari, quos ferunt mactatarum pecudum inteſtinis, & viſceribus egeſtis, homines inſerere, ita ut capitibus tantummodo emineant, [91] quoque diutius poenae ſufficiant, cibo & potione infelicem ſpiritum prorogare: [92] donec intus putrefacti, laniatui ſint animalibus, [93] quae tabidis in corporibus naſci ſolent. Queramur nunc cum natura rerum, quod nos multis & aſperis adverſae valetudinis incommodis obnoxios eſſe voluerit: habitumque coeleſtis roboris humanae conditioni denegatum moleſte feramus; cum tot cruciatus ſibimetipſa mortalitas impulſu crudelitatis excogitaverit. 11.

exhibent. Sed omnino recte Pighius emendavit *vivorum.* Nonnulli hunc ordinem praeferunt. *Cadaveribus adverſis adverſa alligata.*

91. *Atque ut diutius poenae*] MS. *quoque ut diutius.* Lege, *Quoque diutius. Ut* expoſitionis gratia additum puto. Et ſic habet Aſcenſii Editio. PERIZON. MSS. decem habent, *Quoſque ut diutius.* tres, *quoque ut.* Aliquot etiam pro *Prorogant*, praeferunt *prorogare.* quaſi cohaereret, *Quoſque ferunt prorogare ſpiritum. Atque ut* a Pighio fluxit. *Quoſque ut &c. prorogare.* Ed. Mog. & Mediol. ceteri *Quoque diutius.* Certe *prorogare* debet ad Barbaros referri. *Sicut illi Barbari* abſolute, ut centies alibi, poſitum eſt. In quo poſſis tamen ex initio praecedentis exempli ſubintelligere *feroces in poena excogitanda.* Quod ſi feceris, *τὸ prorogant* nominativo ſuo deſtituetur, ſicut & alioquin parum congrua videtur oratio. Quare *quoque diutius* &c. *prorogare* praetuli, recte animadvertiſſe judicans Cl. Perizonium, *ut* ortum eſſe ab aliquo, qui *quoque* exponendum judicabat per *ut.*

92. *Donec intus putrefacti laniati ſint ab animalibus*] Elegantius in manuſcriptis, *Laniatui ſint animalibus, quae tabidis corporibus innaſci ſolent.* PIGH. *Laniatui ſint animalibus.* Monuit me amicus, Iſaacum Pontanum emendaſſe *Saniatui ſint animalibus.* cujus ſententiae ſubſcribere non poſſum. Illud enim Valerium dicere reor: corporibus taurinis propterea miſeros illos includi ſolitos, ut laniarentur à vermibus, qui tabidis corporibus innaſci ſolent. Reddidit hoc ſupplicium aut certe aſſimulavit Opilius ille Macrinus, de quo Julius Capitolinus: *Duos boves mirae magnitudinis vivos ſubito aperiri juſſit, atque his ſingulos milites inſeri capitibus, ut ſecum colloqui poſſent, exſertis.* Simili cruciatus genere fere Chriſtiani olim ſunt vexati. Sulpitius Hiſtoriae ſacrae libro ſecundo: *Quin & novae mortes excogitatae, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent.* COLER. *Laniatui ſint animalibus.* Ita Pighius ex codd. MSS. Et habent quoque ita codd. Brand. Aldus ediderat *Laniati ſint ab animalibus.* VORST.

93. *Quae tabidis corporibus innaſci ſolent*] Ita rurſus Pighius. Verum codd. Brand. hic non conſonant; ut qui habent, *Quae tabidis in corporibus naſci ſolent.* Eſtque ita & in veteribus typis expreſſis. VORST. *Laniatui ſint* etiam noſtri MSS. anteferunt & Mog. cum Mediol. quemadmodum illud quoque, quod de Brandeburgicis teſtatur Vorſtius. *Quae tabidis in corporibus naſci ſolent*, ut edebatur ante Pighium, atque ideo reſtitui.

CAPUT III.

DE IRA ET ODIO.

1. *M. Livii Salinatoris Coſ.*
2. *C. Marcii Figuli juriſcoſ.*
3. *Patriciorum.*
4. *Juventutis Romanae.*
5. *Exercitus Rom.*
6. *Plebis Rom.*
7. *Q. Metelli Macedonici, procoſ.*
8. *L. Cornelii Sullae.*

EXTERNORUM.

1. *Alexandri Magni.*
2. *Amilcaris Barchae Poeni.*
3. *Annibalis Barchae Poeni.*
4. *Semiramidis, Aſſyriorum reginae.*

[1] Ira quoque & odium in pectoribus humanis magnos fluctus excitant: procurſu celerior illa, nocendi cupidine hoc pertinacius. Uterque conſternationis plenus affectus, ac nunquam ſine tormento ſui violentus: quia dolorem cum inferre vult, patitur, amara ſolicitudine, ne non contingat ultio, anxius. Sed proprietatis eorum certiſſimae ſunt imagines; quas dii ipſi in claris perſonis, aut dicto aliquo, aut facto vehementiori conſpici voluerunt.

1. Ann. urb. 548. Livius XXVII. Cum adverſus Aſdrubalem Livius Salinator bellum geſturus urbe egrederetur, monente Fabio Maximo, ne ante deſcenderet in aciem, quam hoſtium vires [2] animumque cognoſceret, primam occaſionem pugnandi non omiſſurum ſe reſpondit. Interrogatuſque ab eodem, *quid ita tam feſtinanter manum conſerere vellet*, *ut quam celerrime*, inquit, *aut gloriam ex ho-*

1. *Ira quoque & odium*] Edd. pleraeque ante Pighium *Ira quoque aut odium.* quod in multis eſt MSS. Aſcenſ. *Ira quoque ac odium.* Cop. Ultraj. prim. Leid. prim. tert. ſext. *Ira quoque & odium.* quod melius.

2. *Animumque cognoſſet*] Sic Pighius. Sed omnes ſcripti & typis expreſſi *cognoſceret.* pro *Ab eodem*, nonnulli *ab eo.*

3. *Illa injuſtae damnationis memor*] Damnatus fuerat Livius ob legem de ſale vendendo latam, quae populo moleſta fuit. At octo annis poſt ex agro, quo per ſummum dolorem ſe receperat, in urbem revocatus, & conſul creatus eſt. Vide ſupra II. 9. 6. VORST. *Damnationis memor.* graviter hic errat Vorſtius, cum ait eum eſſe damnatum ob legem de ſale vendendo latam, aliquanto tamen poſt revocatum conſulem eſſe factum. At enim vero ſalis vectigal, unde nomen accepit in cenſura demum commentus eſt, cum jamdiu fuiſſet revocatus. Et damnatus fuit poſt conſulatum primum reus factus cum collega Aemilio Paulo. Similiter errat exemplo 2. quod C. Figulum ait conſulem aliquando ex provincia eſſe revocatum, ut magiſtratu ſe abdicaret, cum is fuerit pater ejus, quem bis conſulem fuiſſe dicit Valerius. PERIZON. Copeſ. *ut injuſtae damnationis.*

4. *C. autem Figulum*] Juſſu Senatus hic aliquando ex provincia rediit, ſeque conſulatu abdicare neceſſe habuit, quod tabernaculum vitio captum fuiſſet. Vide ſup. I. 1. 4. VORST.

5. *Omnes conſulere ſcitis, conſulem facere neſcitis*] Winchelianus codex per interrogationem haec ita; *An vos conſulere ſcitis conſulem fa-*

hoſtibus victis, aut ex civibus proſtratis gaudium capiam. Ira tunc atque virtus ſermonem ejus inter ſe diviſerunt: [3] illa injuſtae damnationis memor, haec triumphi gloriae intenta. Sed neſcio an ejuſdem fuerit hoc dicere, & ſic vincere.

Ardentis ſpiritus virum, & bellicis operibus aſſuetum, huc iracundiae 2.
ſtimuli egerunt; [4] C. autem Figulum manſuetiſſimum, pacato juris civilis Ann. urb. 621. circiter.
judicio celeberrimum, prudentiae moderationiſque immemorem reddiderunt. Conſulatus enim repulſae dolore accenſus, eo quidem magis, quod illum bis patri ſuo datum meminerat, cum ad eum poſtero comitiorum die multi conſulendi cauſſa veniſſent, omnes dimiſit: praefatus, [5] *Omnes conſulere ſcitis, conſulem facere neſcitis?* Dictum graviter, & merito; ſed tamen aliquanto melius non dictum. Nam quis populo Romano iraſci ſapienter poteſt?

Itaque ne illi quidem probandi, quamvis factum eorum nobilitatis ſplen- 3.
dore protectum ſit, qui, quod Cn. Flavius humillimae quondam ſortis, Ann. urb. 449. Livius IX. Plin. XXXIII. I. Gell. VI. 9. qui de aedilit. cur. Flavii hoc ſcribunt.
[6] praeturam adeptus erat, offenſi, annulos aureos ſibimetipſis, [7] & phaleras equis ſuis detractas abjecerunt, [8] doloris impotentia tantum non luctum profecto teſtati.

Talis irae motus aut ſingulorum, aut paucorum adverſus populum univerſum: multitudinis autem erga principes ac duces, ejuſmodi. Manlio 4. Ann. urb. 413. Livius VIII.
Torquato ampliſſimam & glorioſiſſimam ex Latinis & Campanis victoriam in Urbem referenti, cum ſeniores omnes laetitia ovantes occurrerent, juniorum nemo obviam proceſſit: quod filium adoleſcentem fortiſſime adverſus im-

facere neſcitis? Nec inepte, ſarcaſmus enim eſt: qui per interrogationem pungit acrius. PIGH. *An vos conſulere ſcitis.* Per interrogationem prolata haec reperit Pighius in cod. Wincheliano. Alii ſine interrogatione ſic habent, *Omnes conſulere ſcitis, conſulem facere neſcitis.* VORST. *An vos conſulere ſcitis conſulem facere neſcitis.* Omnes fere codd. Cop. Brandd. & Pighiani praeter unum habent. *omnes conſulere ſcitis.* quod equidem praefero. Nec enim huic loco convenit interrogatio, cum praecedat *praefatus.* PERIZON. Leid. quint. habet, *An nos.* ceteri *Omnes conſulere.* Mutavit Pighius. Legatur itaque, quod eſt in MSS. & melius quadrat.

6. *Praeturam adeptus erat*] Tribunatum ſcribit Plinius Libro XXXIII. cap. I. CORRAD.

7. *Et phaleras equis detractas*] MSS. & Edd. *Phaleras equis ſuis detractas.* cur Pighius ejecit *ſuis*, quod manifeſto opponit *ſibimetipſis* Valerius?

8. *Doloris impotentia tantum non luctum profecto teſtati*] Ita editiones veteres Aldi, Chalcoc. & Mart. Herbip. Pighius tamen reſcripſit *impotentiam:* quem Colerus & Thyſius ſunt ſecuti. Gronovius legendum putat *doloris impatientiam tantum non luctu profeſſo teſtati.* Vide pag. 301. Tom. I. Livii. Lib. IV. cap. 2. VORST. *Doloris impotentiam tantum non luctum profecto teſtati.* egregie Gronovius. *Tantum non luctu profeſſo teſtati.* Idem tamen male, quod ſive ſciens, ſive memoriae vitio contra codd. legit *doloris impatientiam.* cum *impotentia doloris* eleganter dicatur. v. notata mea ad Liv. L. IV. cap. 40. PERIZON. *Impotentiam* exhibet uterque Ultraj. & Mog. plerique *tantum lu-*

imperium ſuum procliatum, [9] ſecuri percuſſiſſet. Miſerti ſunt aequalis nimis aſpere puniti: nec factum eorum defendo, ſed irae vim indico, quae unius civitatis & aetates & affectus dividere valuit.

5. Ann. urb. 272. Livius II. Dionyſ. IX. Zonaras XI. [10] Eademque [12] tantum potuit, [11] ut univerſum populi Rom. equitatum a Fabio conſule ad hoſtium copias perſequendas miſſum, cum & tuto & facile eas liceret delere, legis agrariae ab eo impeditae memoria immobilem retineret. Illa vero etiam Appio duci, [13] cujus pater, dum pro ſenatus amplitudine nititur, commoda plebis acerrime impugnaverat, infenſum [14] exercitum faciendo, voluntaria fuga terga hoſti, ne triumphum imperatori quaereret, dare coëgit. [15] Quoties Victoriaë victrix! [16] congra-

Ann. urb. 282. Livius II. Dionyſ. Zonaras.

luctum. Luctum omnes. Credo tamen verum vidiſſe Gronovium legendo, *tantum non luctu*; ſed *impotentiam* cum Perizonio praefero. Nihil tamen in textu mutare ſuſtinui.

9. *Securi percuſſiſſet*] Ven. Mediol. & reliqui *ſecuri percuſſum occidiſſet* & Barb. prim. cum Leid. prim. his conſentiunt. Ita ſupra Lib. VI. 3. 9. *fuſti percuſſam interemit*, ac ſimiliter Lib. VIII. 1. Amb. 1. Sed reliqui MSS. cum Mog. *ſecuri percuſſerat*, quod ſufficit. ſic enim *occiſum* ſatis intelligas, quod non facias, ſi quis *fuſti percuſſus* dicatur. ſunt qui habent, *ſecuri percuſſum miſerati ſunt*.

10. *Eadem tantum*] MSS. fere *Eademque tantum*. quod clam mutaverat Pighius.

11. *Ut univerſum populi Romani equitatum*] Lege, *peditatum*, ut in Campenſi, & quemadmodum Livius aſſipulatur. PIGH. *Ut univerſum populi Rom. peditatum.* Alii *equitatum.* Sed *peditatum* reſtituit Pighius ex cod. Campenſi & ex Livio. VORST. Omnes ſcripti *Equitatum* retinent. Vereor ut & hic ſatis accurate agat Valerius. Nam *Equitatui* magis convenit, ut mittatur ad hoſtes perſequendos, quam peditatui. Interea tamen verum eſt pedites equitatum, a quo jam fuſus hoſtis erat, ſequi noluiſſe, ut obſervavit Glareanus ex Liv. L. II. 43. *Quum* &c. ita aciem inſtruxiſſet, *ut ſolo equitatu emiſſo* (nota *emiſſum equitatum*) *exercitum hoſtium funderet*, *inſequi fuſos pedes noluit.* Pro *Memoria* nonnulli MSS. *Memorem*, vel *Memores*, item *Memor. Memorem* Ald. & reliqui. *Memores* Mog.

12. *Equitatum*] Quod Valerius equitatui Romano adſcribit, id Livius Lib. II. peditatui attribuit. Equitatum enim ſtrenuam operam navaſſe, peditatum ſequi noluiſſe: quod eſt veroſimilius, propter legem agrariam, quam Fabius conſul, ut alii patricii impedierant, ideoque plebi inviſi. GLAREAN.

13. *Cujus pater dum &c. commoda plebis acerrime impugnaverat*] Non ideo infenſus erat exercitus Appio, quod pater illud fecerat dudum jam mortuus, ſed propter illius paternum animum, truculentam aſperitatem, & plebi quam maxime adverſantem. vide Liv. L. II. c. 58. 59. Lego igitur, *cujus & pater* &c. hoc eſt, qui non tantum ipſe, ſed & pater ejus plebem impugnaverat. PERIZON.

14. *Exercitum faciendo*] Unus Duac. *reddendo.*

15. *Quotiens victoriae victrix*] Elegantius per interrogationem, *Quotiens ergo victoriae victrix?* ſic in Campenſi. PIGH. *Quoties ergo victoriae victrix. Ergo* a Pighio additum ignorantibus MSS. expunxi. ut dictum ſit per admirationem more Valerii valde ſolenni.

16. *Congratulationem ejus in Torquato ſpernendam, in Fabio pulcherrimam partem omittendam, in Appio totam fugae poſtponendam credidit*] Antiq. Edd. ut patet ex Pighii notis *reddidit.* & ſic MS. quod nequaquam mutandum. *Ira* enim haec omnia effecit, ut ſupra de ea loquitur. *Appio infenſum exercitum faciendo.* hoc Ex. & Ex. 2. *C. Figulum moderationis immemorem reddiderunt.* Lipſii etiam emendationem hinc abire jubeo. *pulcherrima pars victoriae* eſt, hoſtibus converſis in fugam inſtare, quod facere noluerunt Fabiani. PERIZON.

17. *In Fabio pulcherrimam partem omittendam*] Lego, *pulcherrime partam.* & ad victoriam refero. LIPS. *In Fabio pulcherrimam partem omittendam.* Lipſius legendum cenſet *pulcherrime partam*; ut referatur ad *victoriam.* VORST. Emendationem Lipſii probabat Guyetus; ſed non MSS.

18. *Totam fugae proponendam reddidit*] Vete-

gratulationem ejus in Torquato ſpernendam, [17] in Fabio pulcherrimam partem omittendam, in Appio [18] totam fugae poſtponendum reddidit.

Age, quam violenter ſe in pectore univerſi populi Rom geſſit eodem tempore, quo ſuffragiis ejus dedicatio aedis Mercurii [19] M. Plaetorio primipili centurioni data eſt; [20] praeteritis conſulibus. Appio quod obſtitiſſet, quo minus aeri alieno ſuo ſuccurreretur: Servilio, quod ſuſceptam cauſſam ſuam languido patrocinio protexiſſet! [21] Negas efficacem iram, cujus hortatu miles ſummo imperio praelatus eſt? 6. Ann. urb. 258. Livius II.

[22] Quae quidem non proculcavit tantum imperia: ſed etiam geſſit impotenter. [23] Nam Q. Metellus cum utramque Hiſpaniam conſul prius, deinde proconſule, [24] pene [25] totam ſubegiſſet, poſtquam cognovit Q. Pompe- 7. Ann. urb. 611. Livius LIII. Florus II. 17. A. Victor. LXI.

teres libri melius, *Totam fugae poſtponendam credidit*. PIGH. *Reddidit*, quod ex Copeſiano bene vindicavit Perizonius, omnes ſervant MSS. Sed & Pighii *poſtponendam* iidem probant. Tres *partem dimittendam*.

19. *M. Plaetorio*] Lege ex Livio *M. Laetorio*. *Plaetoria* gens non fuit tam antiqua Romae. *Laetorii* vero exinde multi partem Reip. geſſerunt. PERIZON. Uterque Ultraj. *M. Praetorio*. Ceteri *M. Plaetorio*.

20. *Praeteritis conſulibus, Claudio, quod obſtitiſſet, quo minus aeri alieno ſuo occurreretur & Servilio quod &c.*] MS. *praeteritis Apio & Servilio coſſ. Apio quod obſt. q. min. al. ae. ſuccurreretur, Servilio*. Sane *Claudios* plerumque vocat *Appios*, ſi modo eo nomine nominentur. Tum melius abeſt copula ante *Servilio*. ſic. Liv. L. XLIV. c. 40. *aut conſule aut rege: rege quod* &c. *conſule quod* &c. PERIZON. Cum Copeſ. conſentit Leid. ſext. ceteri ut erat ante Pighium, *praeteritis conſulibus, Appio, quod obſtitiſſet, quo minus aeri ſuo alieno ſuccurreretur, Servilio, quod &c.* omiſſa copula ante *Servilio*, quam retinebant tamen vulgatae Edd. & unus atque alter MS. itaque ſic convenientius duxi reſcribere.

21. *Negas efficacem eſſe iram*] An? *Nega*. PERIZON. *Eſſe* addiderat Pighius, cum ante omitteretur, ſed non in MSS.

22. *Non quidem proculcavit tantum imperia, ſed etiam geſſit impotenter*] Lege omnino ex MSto. *quae quidem non proculcavit &c.* Nempe proximum exemplum clauſerat hoc modo, *negas efficacem eſſe iram*, quo initio hujus exempli reſpexit, ut plerumque ſolet. ſic. IX. 5. 2. ſic & Aſcenſii editio. PERIZON. Parui Perizonio, cum id juberent etiam & ſcripti & editi ante Pighium, qui etiam praecedenti exemplo hanc periodum connectunt.

23. *Namque Metellus cum utramque Hiſpaniam conſul prius, deinde proconſ. l pene jam ſubegiſſet*] In Cauchiano & Campenſi, *Nam Q. Metellus, cum provinciam Hiſpaniam conſul prius deinde pro conſule pene totam ſubegiſſet*. Recte non enim *utramque Hiſpaniam*, ſed citeriorem provinciam duntaxat obtinebat Metellus Macedonicus. PIGH. *Nam Q. Metellus cum provinciam Hiſpaniam*. Ita recte ſe reſcripſiſſe putat Pighius ex duobus codd. quia non utramque, ſed citeriorem tantum Hiſpaniam obtinuerit Metellus Macedonicus. Alii habent *utramque Hiſpaniam*. Et quidam, *Namque Metellus*. VORST. *Utramque Hiſpaniam* omnes MSS. retinent. Legatur itaque quod in illis eſt, & rem magis auget. *Namque Metellus* etiam nonnulli ex meis ſed *Q.* ſaepius in *que* mutatum ſupra vidimus.

24. *Pene totam*] Liber Danielis; *pene jam* aliquis eruditus ſuperſcripſerat: *penitam*. quomodo & Valerium ſcripſiſſe crediderim. Intelligit Hiſpaniam interiorem, Celtiberiam. Unde & *Metellus Celtibericus* dictus. COLER. Errat Colerus, quum eum, *Celtibericum* dictum ait. Florus Lib. II. 17. *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri cum Contrebiam memorabili exemplo cepiſſet & Nertobriges, majori gloria pepercit.* i. e. hoc cognomine abſtinuit.

25. *Pene totam ſubegiſſet*] *Totam* reſcripſit Pighius ex eiſdem codd. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Aldus ediderat *Pene jam ſubeg.* VORST. Plerique MSS. *Pene jam ſubegiſſet. Pene totam* Leid. ſext. Vulgo ante Pighium *ſubjeciſſet*.

26. *Mi-*

pejum conſulem inimicum ſuum ſucceſſorem ſibi mitti, omnes qui modo [26] militiam ſuam voluerunt finiri, dimiſit: commeatus petentibus, neque cauſſis excuſſis, neque conſtituto tempore, dedit: horrea cuſtodibus remotis opportuna rapinae praebuit: arcus, ſagittaſque Cretenſium frangi, atque in amnem abjici juſſit: elephantis cibaria dari vetuit. Quibus factis ut cupiditati ſuae indulſit, ita magnifice geſtarum rerum gloriam corrupit: meritumque honorem triumphi, [27] hoſtium, quam irae, fortior victor, amiſit.

8. Ann. urb. 675. Plut. in vita.

Quid Sulla, dum huic vitio obtemperat, nonne multo alieno ſanguine profuſo, ad ultimum & ſuum erogavit? Puteolis enim ardens indignatione, quod Granius princeps ejus coloniae pecuniam à decurionibus ad refectionem Capitolii promiſſam cunctantius daret, animi concitatione nimia, atque [28] immoderato vocis impetu convulſo pectore, ſpiritum cruore ac minis miſtum evomuit. Nec ſenio jam prolapſus, utpote ſexageſimum in-

26. *Militiam ſuam finiri*] Sic fere MSS. Copeſ. tamen *finire* ut legebatur ante Pighium, etiam omiſſo *ſuam*; ſed cum MSS. conſentiunt Mog. Mediol. Aſcenſ.

27. *Hoſtium quam irae fortior victor*] Guyeto ſcribendum videbatur, *Fortior auctor.* Inepte.

28. *Immoderato vocis impetu*] Sic MSS. Mog. & Mediol. Vulgo *immoderatae.* emendavit Pighius.

29. *Sed alita miſeriis populi Romani impotentia furens*] In manuſcriptis, *Sed alita miſeriis reipublicae impotentia.* PIGH. Conſentiunt noſtri. pro *mixtum* Ultraj. ſec. & Mog. *commixtum.*

30. *Neque ab ignotis exempla petere juvat, & maximis viris exprobrare vitia ſua verecundiae eſt*] Tres libri veteres habent, *Nunc ab ignotis exempla petere juvat, ſed maximis viris, &c.* Quo loco *ignotus*, pro peregrino *vel externo* ſumitur. PIGH. *Neque ab ignotis exempla petere juvat.* Pighius pro *neque* ſcribendum putat *nunc*; quod in tribus libris reperit. At mihi retinendum videtur *neque:* quod & in utroque cod. Brandeb. obſervo. Vult omnino Auctor, non juvare, id eſt, non delectare ſe exempla ab ignotis, id eſt, exteris & peregrinis petere; ſed potius verecundiae ſibi eſſe maximis inter exteros viris, ut Alexandro M. & aliis, vitia ſua exprobrare. VORST. Omnes MSS. *Neque ab ignotis petere exempla juvat, & maximis viris exprobrare vitia ſua verecundiae eſt* & ſic etiam omnes Pighio antiquiores Edd. Sed Mog. cum MS. Ultraj. ſec. *verecundia eſt* Ultraj. prim. *ab ignotis exemplis.* duo *quia maximis viris.* *Ignoti* hic non ſunt *externi*, ſed obſcuri, ignobiles, quorum exempla proferri fructum non adfert, & verecundiae tamen eſt recenſere vitia maximorum virorum, ſed ipſa inſtituti ratio poſtulat ut non reticeantur, *cedat*, itaque inquit, *voluntas operi*, quod mihi ſum conſcius me neceſſaria duntaxat narrare, dum probo libenter praeclara.

31. *Voluntas operi cedat dum praeclara libenter probando neceſſaria narrandi conſcientia non deſit*] MS. *Cedit* & *deſiit.* F. *voluntas op. cedit. dum pr. l. prob. nec. narrandi conſcientia non deſiit.* Senſus hic erit. Quum fides propoſiti me moneat excellentiſſima quaeque complecti, quam invita voluntas tamen operi cedit, dum quandoquidem praeclara libenter probo referendo, etiam non deſiit conſcientia narrandi neceſſaria. id eſt mala exempla. ſuperiora hujus particulae recte reſtituit Vorſtius; ſed minime intellexit. Videtur prorſus legendum *voluntas operi cedat, dum praeclara probandi, neceſſaria narrandi conſcientia non deſit.* vel etiam, *dum praeclara probando, neceſſaria narrandi gloria non deſit.* PERIZON. Leid. quint. Ultraj. prim. *probandi.* Leid. ſec. *narrando.* Ceteri ut editur; neque neceſſe eſt quidquam mutari.

32. *Tres maximas victorias totidem amicorum injuſtis caedibus victor edididit*] In Suſiano, *injuſtis caedibus deturpavit.* In Pulmanniano, *Inju-*

ingrediens annum, [29] ſed alita miſeriis reip. impotentia furens. Igitur in dubio eſt, Sullane prior, an iracundia Sullae ſit extincta.

Externa.

[30] Neque ab ignotis exempla petere juvat, & maximis viris exprobrare vitia ſua verecundiae eſt. Ceterum cum propoſiti fides excellentiſſima quaeque complecti moneat, [31] voluntas operi cedat; dum praeclara libenter probando, neceſſaria narrandi conſcientia non deſit.

Alexandrum iracundia ſua propemodum coelo deripuit. Nam quid obſtitit, quo minus illuc aſſurgeret, niſi Lyſimachus leoni objectus, & Clytus haſta trajectus, & Calliſthenes mori juſſus? quia [32] tres maximas victorias totidem amicorum injuſtis caedibus victor perdidit. 1. Curtius VIII. Arrian. IV. Plut. in vita. Sen. de ira III. 8 Curt. III. 12. 2.

Quam vehemens deinde adverſus populum Romanum [33] Amilcaris odium!

juſtis caedibus victori reddidit. Sed legendum puto, *Victor perdidit.* PIGH. Liber Dan. *Edidit.* alius manuſcript. *Deturpavit.* COLER. *Tres maximas victorias totidem amicorum injuſtis caedibus victor perdidit.* Aldus & alii ediderant *victor edidit.* Verum Pighius ſcribendum putavit *victor perdidit,* Idem in cod. Suſiano reperit *injuſtis caedibus deturpavit:* quod & Colerus in aliquo cod. MS. obſervavit. Et ſane *victor* otioſum hic, & in cod. iſto recte omiſſum videtur. *Turpare* autem & *deturpare* Virgilio quoque, Plinio & aliis uſurpata vocabula. VORST. Haec inſiticia videntur. GUYET. *Quia tres maximas victorias totidem amicorum caedibus victor perdidit.* Corruptus manifeſte locus. Pighius ita ex conjectura legit. omnes ceteroquin codd. habent *edidit.* ſic & antt. Edd. & MS. Copeſ. forte legendum iiſdem fere literis. *quia tres max. vict. tot. am. inj. caed. victo reddidit,* id eſt, omnem gloriam, quam ex victoriis ceperat, his caedibus quaſi amiſit, & quaſi non contigiſſent victo hoſti eas reddidit, dum gloriam ſuam plane peſſundedit. ſic *Tradere victoriam* VII. 3. 6. & VII. 4. 4. Ext. Flor. II. 10. *Cum ſanguine & ſpiritu male partam revomuere victoriam.* PERIZON. In margine codicis ſuis adſcripſerat Vir. Cl. *Tres maximas victorias* i. e. gloriam ex victoriis partam. ſic Virg. Lib. XI. Aeneid. 268.

——— *devictam Aſiam ſubſedit adulter.*

i. e. gloriam devictae Aſiae. Vide Gronov. Lib. I. Obſ. 17. ſic Althaea Meleagro apud Ovid. Lib. VIII. Metam. 504.

Biſque datam primum partu, mox ſtipite rapto

Et apud Manil. Lib. V.

Reddentemque tuae per mortem munera matri.

vitam nempe acceperat a matre, eamque deponens reddit matri. Seneca Lib. I. de Ira 16. *Redditurus Piſoni innocentiam; nam militi fortuna reddiderat.* Sic *Tradere victoriam* VII. 3. 6. & Florus. Liv. L. XXIV. 17. *Quo minus accepta ad Cannas redderetur hoſti clades.* & Lib. XXVII. 49. *Redditaque aequa Cannenſi clades.* ſic *tradi alicui aliquid* dicitur, quod tamen is non accipit, ſed tradens perdit. Sal. Bel. Jug. 31. *Leges, majeſtas veſtra, divina & humana omnia hoſtibus tradita ſunt.* I. Hiſt. *Alterum conſulatum petis, qui primum reddideris.* i. e. depoſueris recte & ordine. Vide omnino Plin. XXII. 6. de Sulla. *Redde Remp.* de Auguſto Sueton. 28. Haec V. Cl. MSS. noſtri *Edidit* cum Suſiano conſentit Pariſ. prim. ſec. omittit *victor.* Placet *victo reddidit.* noſter tamen Lib. VIII. 1. 7. *Victoriamque in ipſa victoria perdidit.* Porro obſervat Rupertus errare Valerium, quia Lyſimachus leoni objectus feram exanimavit, niſi Valerius cogitatum ſcelus pro perfecto ſumpſerit.

33. *Amilcaris odium*] De dicto tacent, ſed de odio ſcribunt Polyb. Lib. III. Livius XXI. CORRAD. *Quam vehemens deinde adverſus P. R. Amilcaris odium.* Malim ſane *quam vehemens denique adv.* & ſaepius haec invicem mu-

Nep. in vita. odium! Quatuor enim puerilis aetatis filios intuens, ejuſdem numeri catulos leoninos, in perniciem imperii noſtri alere ſe praedicabat. Digna nutrimenta, quae in exitium patriae ſuae, ut evenit, converterentur.

3. Ann. urb. 516. circiter. Polyb. II. Liv. XXI. & XXXV. Nepos in vita. E quibus Annibal mature adeo patris veſtigia ſubſecutus eſt, ut eo exercitum in Hiſpaniam trajecturo, & ob id ſacrificante, [34] novem annorum natu, altaria tenens juraret, *ſe*, [35] *cum primum per aetatem potuiſſet, acerrimum hoſtem populi Rom. futurum;* ut pertinaciſſimis precibus inſtantis belli commilitium exprimeret. Idem ſignificare cupiens quanto inter ſe odio Carthago & Roma diſſiderent, inflicto in terram pede, ſuſcitatoque pulvere, *tunc inter eas fore finem belli* dixit, [36] *cum alterutra urbs in habitum pulveris eſſet redacta.*

4. [37] In puerili pectore tantum vis odii potuit: [38] ſed in muliebri quoque aeque multum valuit. namque Semiramis Aſſyriorum regina, cum ei circa cultum [39] capitis ſui occupatae nuntiatum eſſet, [40] Babylonem defeciſſe, altera parte crinium adhuc ſoluta, protinus ad eam expugnandam cucurrit: nec prius [41] decorem capillorum in ordinem, quam tantam urbem in poteſtatem ſuam redegit. Quocirca ſtatua ejus Babylone poſita eſt illo habitu, quo ad ultionem exigendam celeritate praecipiti tetendit.

mutata vidi. PERIZON. Supra tamen Vir Cl. probavit *deinde* Lib. III. 2. 10. in fine pro *converterentur* MSS. tres *converteret.*

34. *Novem annorum natu*] Sic reſtituit Pighius, & habent noſtri MSS. cum Mog. Sed Mediol. *Octo annorum natu.* Reliqui ediderunt *octo annorum natus.*

35. *Cum primum per aetatem potuiſſet*] *Potuiſſet* pro *poſſet.* Sic *operatus eſſet* pro *operaretur* ſupra VIII. 7. 4. Vide & Notas ad h. l. VORST.

36. *Cum alterutra urbs*] Harl. uterque Pariſ. Barb. prim. *Alterutra pars.* ut legebatur ante Pighium. Sed in reliquis MSS. & Ed. Mog. eſt *alterutra urbs.* quod multo ſane eſt melius.

37. *In puerili pectore tantum vis odii potuit*] Miror quod Pighius & hunc ſecuti Colerus & Thyſius ediderunt *non tantum.* Sane vocula negans locum hic non habet: recteque à codd. Brand. & antiquioribus typis expreſſis abeſt. VORST. Abeſt & ab omnibus noſtris. Leid. ſec. *In pueruli pectore.*

38. *Sed in muliebri quoque*] Sic omnes typis expreſſi praeter Mog. quae cum MSS. undecim habet, *ſed in mulieribus quoque.*

39. *Capitis ſui*] *Sui* addidit Pighius; probant MSS. & Mog.

40. *Babylonem defeciſſe*] Plerique MSS. Mog. Mediol. *Babyloniam*, & poſtea *Babyloniae.* adſcripſit Perizonius, ſic *Lacedaemoniam* ſupra in cap de Induſtria. Pro *cucurrit*, Pariſ. ſec. *occurrit.*

41. *Decorem capillorum*] Gryph. Stephan. *Decorum capillorum.* contra MSS. & genium Latini ſermonis.

Ca-

Caput IV.

DE AVARITIA.

1. *M. Craſſi & Q. Hortenſii.*
2. *Q. Caſſii Longini propr.*
3. *L. Septimuleji.*

Externi.

1. *Ptolemaei Cypriorum regis.*

[1] Protrahatur etiam avaritia, latentium indagatrix lucrorum, manifeſtae praedae avidiſſima vorago; nec habendi fructu felix, & cupiditate quaerendi miſerrima.

Cum admodum locupleti L. Minucio Baſilo falſum teſtamentum qui- I.
dam in Graecia ſubjeciſſet, [2] ejuſdemque confirmandi gratia, potentiſſi- Cic. Offic. III.
mos civitatis noſtrae viros M. Craſſum & Q. Hortenſium, quibus Minucius ignotus fuerat, tabulis heredes inſeruiſſet, quanquam evidens fraus erat, tamen uterque pecuniae cupidus, facinoris alieni munus non repudiavit. Quantam culpam [3] quam leviter retuli! Lumina curiae, ornamenta fori, [4] quod ſcelus vindicare debebant, inhoneſti lucri captura invitati, auctoritatibus ſuis texerunt.

Ve-

1. *Protrahatur etiam in medium avaritia*] Verba *in medium*, quinque exemplaria non habent: Quapropter aſſuta videntur ex aliquo gloſſemate, cum ſalva ſententia abeſſe poſſint. PIGH. *Protrahautur etiam avaritia.* Aldus ediderat, *Protrah. etiam in medium avar.* At Pighius cum *in medium* in quinque codd. non reperiſſet, expungendum id putavit; praeſertim cum ſalva ſententia abeſſe poſſit. Codicum Brand. unus habet, alter non habet. VORST. *In medium* habent, Ultraj. prim. Leid. prim. & ſec. ceteri ignorant cum Mog.

2. *Ejus denique confirmandi gratia*] Praefero ſcriptam lectionem: *ejuſdemque.* LIPS. *Ejuſdemque confirmandi gratia.* Cum in editione Pighii errore, credo, operarum typographicarum expreſſum eſſet *ejus denique conf. gr.* Colerus & Thyſius perperam id retinuerunt. Veteres typis expreſſi recte *ejuſdemque.* Nec aliter in codd. Brand. eſt. VORST. *Ejus denique confirmandi gratia M. Craſſum & Q. Hortenſium haeredes tabulis inſeruerunt. Quamquam evidens fraus erat, tamen uterque facinoris alieni munus non repudiavit.* Iterum hic librarii ex una duas periodos fecerunt. quum tamen Valerius in narrationibus ſemper fere uno verborum contextu plurima enunciet, manifeſto patet legendum eſſe ex cod. MSto. *cum L. Min. Baſ. fal. teſt. quidam ſubjeciſſet, ejuſdemque* (MS. *ejuſdem*, lego omnino *ejuſdemque* cum antiquis Edd. & Vorſtio & Lipſio, ex quo etiam conſtat aperte de veritate hujus emendationis) *conf. gr. M. C. e. Q. H. tabulis haeredes inſeruiſſet*, ſive ut MS. habet *inſcripſiſſet, tamen uterque.* ſuperflua plane eſſet copula, niſi legas *inſeruiſſet* vel *inſeruiſſent.* Nam in eo non multum vertitur, ſive cum antt. Edd. legas in plurali numero *ſubjeciſſent*, ſive cum hoc in ſingulari. PERIZON. *Ejuſdemque, ſubjeciſſet, & inſeruiſſet* confirmant MSS. & Edd. ante Pighium. *Inſcripſiſſet* Leid. ſext. Itaque tempus erat, ut antiqua lectio revocaretur.

3. *Quam leviter retuli*] Lego cum Sarisberienſi: *Quam leniter retuli.* Clara ſententia. COLER. *Quantam culpam quam leniter retuli!* Recte monuit Colerus, legendum eſſe *leniter.* Eſtque ita & apud Joh. Saresberienſem, ubi is hunc locum citat; & in utroque cod. Brand. Aldus ediderat *leviter.* Quem Pighius & alii

ſunt

2. Ann. urb. 705. Hirt. de Bello Alexand. Verum aliquanto majores vires in Q. Caſſio exhibuit; qui [5] in Hiſpania M. Silium & A. Calpurnium occidendi ſui gratia cum pugionibus deprehenſos, quinquagies ſeſtertium ab illo, ab hoc ſexagies pactus dimiſit. [6] At quis dubitet, ſi alterum tantum daretur, jugulum quoque ſuum aequo animo illis fuiſſe praebiturum.

3. Ann. urb. 632. Cic. de Or. II. Plut. in vita. Ceterum [7] avaritia ante omnes L. Septimuleji praecordia poſſedit: qui, cum C. Gracchi familiaris fuiſſet, [8] caput ejus abſcidere, & per Urbem pilo fixum ferre ſuſtinuit; quia Opimius conſul auro id ſe repenſurum edixerat. [9] Sunt qui tradant, liquato plumbo eum cavatam partem capitis, quo ponderoſius eſſet, expleſſe. Fuerit ille ſeditioſus, bono perierit exemplo: clientis tamen ſcelesta fames in has uſque jacentis injurias eſurire non debuit.

Extrnis.

[10] Odium merita Septimuleji avaritia; Ptolemaei autem regis Cypriorum,

ſunt ſecuti. VORST. *Leviter* ſervant MSS.

4. *Quod ſcelus vindicare debebant*] Ultraj. prim. *Quod ſcelus ipſi vindicare.* Leid. quint. *Qui ſcelus vindicare debebant.* Deinde Cop. *Inhoneſti lucri captura irritati.* Quod Perizonio a librariis non ortum videbatur, ut *irritati* hic ſit *incitati*

5. *In Hiſpania Silium*] *Q. Sextium* vocat Hirtius. & de numero HS. diſſentit. CORRAD. *Qui in Hiſpania Silium & A. Calpurnium.* Veteres libri habent praenomina in vulgatis omiſſa, *M. Silium*, *A. Calpurnium.* Hirtius de bello Alexandrino *Q. Sextium* ſuggerit pro *M. Silio.* PIGH. Plerique MSS. *in Hiſpaniam Sillium & Calphurnium* Sed in nonnullis *m* in *Hiſpaniam* expunctum eſt.

6. *At quis dubitet*] In Atrebatenſi melius, *Atqui ne dubites.* PIGH. *Atqui ne dubites.* Ita Pighius ex cod. Atrebatenſi reſcribendum putavit. Aldus & Chalcoc. ediderant: *At quis dubitet.* Martinus autem Herbip. *At quin dubites.* Unus cod. Brand. *Atqui dubites.* Alter, *An dubites.* Quae quidem lectio omnium videtur optima. Per interrogationem *An dubites* ſignificare vult, non dubitandum eſſe, ſi alterum tantum datum fuiſſet. Q. Caſſium jugulum quoque ſuum praebiturum fuiſſe. VORST. Barb. *At hunc dubites.* Unde Modius Ep. 128. levi mutatione, *An hunc dubites* quod probo. GUDIUS. MSS. Varie. *At quis dubitet*, *ac qui dubites*, *atquin dubitet*, *at hunc dubitas*, *at quid dubites.* E quibus aliud procul dubio aliis placebit: cum *At quis dubitet*, *At hunc dubitas*, *At quid dubites*, ſingula videantur poſſe habere locum potius, quam id quod dedit Pighius: quare *at quis dubitet* reſtitui, quod antea legebatur.

7. *Avaritia*] Suſpecta vox & intelligenda ut in ſuperiori exemplo ex initio hujus capitis. PERIZON.

8. *Caput ejus abſcidere*] Ita legendum ſine dubio. Et habet ita uterque cod. Brand. Aldus edidit, *abſcindere.* Quem miror Pighium & alios eſſe ſecutos. Sane alibi ubi Aldus *abſciſſum* edidit, Pighius recte maluit *abſciſum.* De ipſo verbo vide ſup. Notas ad I. I. 18. VORST. *Abſcidere* etiam aliquot e noſtris.

9. *Sunt qui tradunt*] Copeſ. & ſex alii, *ſunt qui tradant.* recte. ſic etiam Mog.

10. *Odio merito Septimuleji avaritia*] Legendum puto, ſicut eſt in Campenſi, Suſiano, Atrebatenſi, & Cauchiano, *Odium merita eſt Septimuleji avaritia.* PIGH. *Odium merita Septimuleji avaritia.* Aldus ediderat, *Odio merito*; ut ex ſeqq. ſubaudiatur *proſequenda.* At Pighius ex aliquot codd. reſcripſit *odium merita eſt.* Habent ita & Brandeburgenſes; niſi quod *eſt* omittunt; idque eleganter plane. VORST. *Odium merita Septimuleji avaritia*, deleto *eſt*, etiam MSS. noſtri exhibent, ut

rum, riſu proſequenda. Nam cum anxiis ſordibus magnas [11] opes corripuiſſet, propterque eas periturum ſe videret; & ideo omni pecunia impoſita navibus, in altum proceſſiſſet, ut claſſe perforata ſuo arbitrio periret, & hoſtes praeda carerent: non ſuſtinuit mergere aurum, & argentum; ſed futurum ſuae necis praemium domum revexit. Proculdubio hic [12] non poſſedit divitias, ſed à divitiis poſſeſſus eſt: titulo rex inſulae, [13] animo pecuniae miſerabile mancipium.

ut & Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ.

11. *Opes corripuiſſet*] Placet Modii emendatio: *Corruiſſet*. COLER. Non favent MSS. qui etiam ſupra Lib. IV. 8. Ext. 2. *Quam in corripienda pecunia occupatus*, magno numero exhibuerunt, & optime hoc verbum aviditatem denotat. Adſcripſit Perizonius, Male Colerus & Modius, *corruiſſet*.

12. *Non poſſedit divitias, ſed a divitiis poſſeſſus eſt*] Vide J. Fr. Gronov. L. III. Obſ. 12. PERIZON.

13. *Animo pecuniae*] Barb. prim. *Animo autem pecuniae*, ut vulgo ante Pighium, praeterquam in Mog. & MSS.

CAPUT V.

DE SUPERBIA ET IMPOTENTIA.

1. *M. Fulvii Flacci Coſ.*
2. *M. Livii Druſi trib. plebis.*
3. *Cn. Pompeji Magni Coſ. 3.*
4. *M. Antonii III viri.*

EXTERNORUM.

1. *Alexandri Magni.*
2. *Xerxis Perſarum regis.*
3. *Annibalis Poeni.*
4. *Carthaginienſis & Campani ſenatus.*

Atque ut ſuperbia quoque & impotentia in conſpicuo [1] ponantur [2] M. Fulvius Flaccus conſul, M. Plautii Hypſaei collega, cum pernicioſiſſimas reipublicae leges introduceret, de civitate danda, & de provocatione ad populum, eorum, qui civitatem mutare voluiſſent, aegre compulſus eſt ut in Curiam veniret. Deinde partim monenti, partim oranti ſenatui ut incepto deſiſteret, reſponſum non dedit. Tyrannici conſul ſpiritus haberetur, ſi adverſus unum ſenatorem [3] hoc modo ſe geſſiſſet, quo Flaccus in totius ampliſſimi ordinis contemnenda majeſtate verſatus eſt. 1. Ann. urb. 628. App. Civil. I. Uſſer. Ann. 3945.

[4] Quae à M. quoque Druſo trib. plebis per ſummam contumeliam vexata 2.

ta

1. *Ponantur*] Aliquot MSS. *ponatur*. item *noluiſſent*.

2. *M. Fulvius Flaccus Conſul M. Plautii Hypſaei collega*] Horum conſulum meminit & Oroſ. L. V. 11. PERIZON.

3. *Hoc modo ſe geſſiſſet*] Copeſ. *ſe egiſſet*. De quo ſaepius ſupradictum.

4. *Quae à M. quoque Druſo trib. plebis per ſummam contumeliam vexata eſt*] Harl. Bit. prim. Leid. quart. & quint. Ultraj. *Quae amentia M. quoque Druſum &c. vexavit*. Sed tres poſteriores pro *Druſo*, *Bruto* habent.

5. *Parum enim habuit L. Philippum coſ. quia*

Ann urb. 662. Livius LXXI. Flor. III. 17. Vell. & alii.

ta eſt. [5] Parvi [6] enim habuit L. Philippum conſulem, quia interfari concionantem auſus fuerat, obtorta gula, & quidem non per viatorem, ſed per clientem ſuum, adeo violenter in carcerem praecipitem egiſſe, ut multus à naribus ejus cruor profunderetur: verum etiam, cum ſenatus ad eum miſiſſet, ut in curiam veniret: *Quare non potius*, inquit, *ipſe* [7] *in Hoſtiliam propinquam Roſtris, id eſt, ad me venit?* Piget adjicere quod ſequitur. Tribunus ſenatus imperium deſpexit: ſenatus tribuni verbis paruit.

3\. Ann. urb. 701. Cic. pro Flac. Plut. in vita. Dion. XL Paed. in Mil.

Cn. autem Pompejus [8] quam inſolenter! qui balneo egreſſus, [9] ante pedes ſuos proſtratum Hypſaeum ambitus reum, & nobilem virum, & ſibi amicum jacentem reliquit, contumelioſa voce proculcatum. *Nihil* enim *cum aliud agere, quam ut convivium ſuum moraretur*, reſpondit. Et hujus dicti conſcius, [10] ſecurus animo cenare potuit. Ille vero etiam in foro non erubuit [11] P. Scipionem ſocerum ſuum legibus noxium, quas ipſe tule-

ſe interpellare concionantem auſus fuerat] Magis placet Wincheliana atque aliorum codicum lectio, *Parvi enim habuit L. Philippum coſ. quia interfari concionantem auſus fuerat.* Sic Livius XXXVI. *Quos dicere exorſos conſul interfatus. Item Plinius* epiſt. XXIII. *Et quem interfari nefas eſſet.* PIGH. In paucis eſt *interpellare.*

6\. *Parvi enim habuit*] Ita ſcriptum reperit Pighius in Wincheliano aliiſque codd. Aldus ediderat *Parum enim habuit.* Lectionem alteram ſequuntur & codices Brand. VORST. *Parum habuit* notatum video e ſolo Barb. prim. Sall. Jug. 34. tamen, *haec talia facinora impune ſuſcepiſſe parum habuere*; ubi plura exempla adduxit doctiſſimus Cortius, quibus liqueat, illud pro *non ſufficit*, vel, quod alioquin dicunt *non ſatis habuit*, accipi. Qui ſenſus hic maxime requiritur.

7\. *In Hoſtiliam propinquam roſtris ad me venit*] Vocem libri interferunt, *roſtris idem ad me.* Lego, *id eſt, ad me.* Quo modo vocis ejus ſuperbae indignitas magis eluceat. LIPS. *Ad me venit.* Liber Danielis: *Quare non potius inquit ipſe in Hoſtiliam propinquam, id eſt, ad me venit.* Caeco liqueat illa verba, *id eſt, ad me venit* eſſe gloſſam. Simili fronte fuit, qui illum Ciceronis locum contaminavit libro quinto Tuſculanarum: *Qui enim eſt omnium, qui modo cum Muſis, id eſt, cum humanitate & doctrina habeat aliquod commercium.* COLER. *Quare non potius, inquit, ipſe in Hoſtiliam propinquam Roſtris, id eſt, ad me venit.* Ita codices Brandeb. niſi quod praeterea & *curiam* adjectum habent hoc modo *Hoſtiliam curiam propinquam Roſtris.* Nec multum diſcrepat codex P. Danielis, ut Colerus teſtatur. Sed putat ille voces, *id eſt, ad me venit*, gloſſam eſſe: ideoque & expungit. *Ad me* omnes veteres typis expreſſi habent: quique Martini Herbip. cura editus eſt, etiam *id eſt.* Lipſius vero cum in veteribus libris reperiſſet *roſtris idem ad me*, ſola conjectura aſſecutus eſt, pro *idem* legendum eſſe *id eſt*: putatque ſuperbae vocis Druſi indignitatem hac ratione magis elucere. Porro & *curiam*, quod in codd. Brandeb. legi diximus, in veteribus typis expreſſis Chalcoc. & Mart. Herbip. itidem apparet. Sane & Livius *curiae Hoſtiliae* mentionem facit, ipſumque nomen *curiae* diſerte adjicit. Ut VI. 55. *Cum ſenatus poſt paulo de his rebus in curia Hoſtilia haberetur.* Et XXII. 25. *Praetores ſenatum in curiam Hoſtiliam vocaverunt.* Si Valerius *curiam* omiſerit, ideo id fecerit, quod ipſum jam praeceſſerat. VORST. *In Hoſtiliam curiam* MSS. octo & Mog. tum ſex & Mog. *id eſt ad me.* Ultraj. prim. *adeſt.* Bit. prim. *Idem ad me.* Sed pro *profunderetur* paulo ante nonnulli MSS. cum vulgatis ante Pighium *perfunderetur.*

8\. *Quam inſolenter*] Vulgo addebatur *egit:* quod bene expunxit Pighius, jubentibus etiam noſtris omnibus. Damnavit etiam Perizon. ad Lib. VII. 2. Ext. 2.

9\. *Ante pedes ſuos proſtratum Hypſaeum*] Hypſaeus ille in cauſſa Pompeji valde labora-

tulerat, [12] in maxima quidem reorum & illuſtrium ruina, muneris loco à judicibus depoſcere, [13] maritalis lecti blanditiis ſtatum reipublicae temperando.

Tetrum facto pariter ac dicto M. Antonii convivium. Nam cum ad eum triumvirum Caeſetii Rufi ſenatoris caput allatum eſſet, [14] averſantibus id ceteris, propius admoveri juſſit, ac diu diligenterque conſideravit. Cunctis deinde expectantibus quidnam eſſet dicturus: *Hunc ego*, inquit, *notum non habui.* Superba de ſenatore, impotens de occiſo confeſſio. 4. Ann. urb. 701. App. Civil. IV.

E x t e r n a.

Satis multa de noſtris: aliena nunc adjiciantur. Alexandri regis virtus & felicitas tribus inſolentiae gradibus exultavit evidentiſſimis. Faſtidio enim Philippi, Jovem Hammonem patrem aſcivit: taedio morum & cultus Macedonici, [15] veſtem & inſtituta Perſica aſſumpſit: ſpreto mortali habitu, [16] di- 1. Curtius. Arrianus. Plut. in vita.

ravit, ut ex epiſtolis Ciceronis ad Lentulum apparet. VORST.

10. *Securus animo coenare potuit*] MSS. duodecim *ſecuro animo*; non debuerat mutaſſe Pighius, qui recte paulo ante, *Nihil enim eum aliud agere*, cum antea omitteretur pronomen *eum*, ſed non in MSS. aut Mog.

11. *P. Scipionem ſocerum ſuum*] Pompejus primo filiam Caeſaris Juliam in matrimonio habuit. Qua defuncta, ante biennium quam ipſe extingueretur, filiam Scipionis, viri conſularis, nomine Corneliam, matrimonio ſibi junxit. Vide Vell. Paterculum II. 55. 2. VORST.

12. *In maxima quidem reorum*] Sic Pighius, & MSS. vulgo *in maxima quoque reorum.*

13. *Maritalis lecti blanditiis ſtatum Reip. temperando*] Ferri forſitan poſſet, ſi dixiſſet *Remp. temperando*, id eſt, regendo. Nunc equidem malim *temerando*, id eſt corrumpendo & violando. Vide Heinſ. ad Vellej. PERIZON.

14. *Averſantibus id ceteris*] MSS. ſex *Adverſantibus.* Ultraj. prim. *Averſantibus ceteris.* Tum tres, *cunctiſque denique exſpectantibus*; duo alii *cunctis denique*,

15. *Veſtem & inſtituta Perſica aſſumpſit: ſpreto mortali habitu divinum aemulatus eſt*] Verbi aliquid occultioris hic delitere docent libri, qui valde titubant. Quidam, *divinum aucupatus eſt.* alii, *divinum caput aemulatus.* & qui propius ad verum, *caput latus eſt.* Credam fuiſſe, *divinum captatus eſt.* pro captavit. Crebrum valde hoc genus antiquis: & infra, cap 8. ubi vulgo, *Itaque exiguo momento maximae rei caſus fluctuavit*: libri mei tres, *fluctuatus eſt* LIPS. *Inſtituta Perſica*] Libro ſeptimo. capite ſecundo, ait Valerius *Perſica Macedonum ſalutatione gaviſum Alexandrum.* quod de ſolenni illa Perſarum ἀποθεάζειν intelligo. Eo more & Numidas Regulos ſuos ſalutaſſe, conſtat ex Tertulliani Apolog. Soliti autem Perſae in ſalutatione munera Regibus ferre. qualia ea fuerint notum eſt vel ex Hiſtoria Chriſti, Salvatoris noſtri, aurum ſcilicet, thus & myrrha. Aurum praecipue, unde & *aurum Regium* dictum à Prudentio, in Hymno Epiphaniae:

Stratique votis offerunt
Thus myrrham & aurum Regium.

Divinum aemulatus eſt Edit. Venet. *Divinum caput aemulatus eſt.* COLER. Perſica iſta ſalutatio nihil aliud fuit, quam quod προσκυνεῖν Graeci vocant, ut nempe corpore humi proſtrato Regem venerarentur. Liquet vel ex ſolo Curtio Lib. VIII. 5.

16. *Divinum caput aemulatus eſt*] Dictio *caput*, in Wincheliano non habetur: Et quidem contaminatus eſt locus. In Campenſi, Pulmanniano, & Atrebatenſi, *Divinum caput latus*, ſcribitur. In Suſiano autem, *Divinum aucupatus eſt.* Quae ſane lectio non adeo contemnenda videtur. PIGH. *Divinum aemulatus eſt.* Habitum puta. Aldus & Chalcocondyles ediderant *divinum caput aemulatus eſt.* Sed

[16] divinum aemulatus eſt. Nec fuit ei pudori, filium, civem, hominem diſſimulare.

2. Herod VII. Juſtin. II. [17] Jam Xerxes, cujus in nomine ſuperbia & impotentia habitat, ſuo jure quam inſolenter uſus eſt, quum Graeciae indicturus bellum, adhibitis Aſiae principibus, *Ne viderer*, inquit, *meo tantummodo uſus conſilio*, *vos contraxi. Ceterum mementote* [18] *parendum magis vobis eſſe*, *quam ſuadendum.* Arroganter, etiamſi victori repetere ei regiam contigiſſet: [19] tam deformiter victi neſcias utrum inſolentius dictum, an impudentius.

3. Ann. urb. 537. Annibal autem Cannenſis pugnae ſucceſſu elatus, nec admiſit quemquam civium ſuorum in caſtris, [20] nec reſponſum ulli, niſi per interpretem dedit. [21] Maharbalem etiam ante tabernaculum ſuum clara voce affirmantem,

Sed Pighius *caput* expunxit, quod à cod. aliquo id abeſſe obſervaſſet. Abeſt quoque ab uno cod. Brand. Alter cod. Brand. habet *divinum caput latus eſt:* quod idem in tribus codd. & Pighius obſervavit. Unde conjecturam fecit Lipſius legendum eſſe *divinum captatus eſt:* ut *captatus eſt* ſit pro *captavit*, quomodo ſupra *fluctuatus eſt* pro *fluctuavit.* Ceterum notandum & hoc eſt, in cod. Suſiano, ut Pighius teſtatur, ſcriptum eſſe *divinum aucupatus eſt.* Quae quidem lectio Pighio nec contemnenda videtur. Notetur denique, veterem typis expreſſum Mart. Herbip. habere *divinum capere conatus eſt.* VORST. Noſtri Leid. prim. *Divinum caput latus eſt.* ſec. *Divinum aucupatus caput latus eſt.* Ultraj. ſec. *Divinum capere aemulatus eſt.* Barb. prim. *Divinum caput latus al' aucupatus eſt.* Pariſ. prim. *Divinum aucupatus eſt*, & in margine, *Divinum capere conatus eſt.* Ceteri, *divinum aemulatus eſt:* quod ſatis bene habet. Quamvis *aucupatus eſt*, quoque non damnem. in excerptis Duac. additur. lego, *divinum capite aucupatus eſt*, vel *aemulatus eſt.*

17. *Jam Xerxes, in cujus nomine ſuperbia & impotentia habitat, ſuo jure quam inſolenter abuſus eſt, cum Graeciae, &c.*] Abſunt à meo libro illa, *abuſus eſt;* me judice, merito. Scribo & diſtinguo: *ſuperbia & impotentia habitat ſuo jure, quam inſolenter? quod Graeciae, &c.* Ita enim vetus, non *cum Graeciae.* Tu vide LIPS. Omnes MSS. *tam inſolenter uſus eſt*, & ſic Mog. Ven. Mediol. Aſcenſ. Sed Aldus & reliqui *quam inſolenter uſus eſt*, quod poſtremum Pighius mutavit in *abuſus eſt.* conjiciebat Cl. Perizonius *ſuo jure tamen inſolenter uſus eſt.* ut IX. 12. Ext. 5. *Aliquando tamen una ſententia victor.* Pro *quum Graeciae*, nonnulli *Quod Graeciae.* Equidem *abuſus eſt*, diutius ferendum non putavi.

18. *Parendum magis vobis eſſe*] Sic MSS. & Mog. reſtituit Pighius verbum ſubſtantivum quod vulgo omittebatur.

19. *Tam deformiter victi neſcias utrum inſolentius dictum an impudentius*] Puto legendum eſſe, *an imprudentius.* Dicit enim auctor, cum vero poſtea tam deformiter ſit victus neſcias, utrum illud inſolentius ab eo ſit dictum ebrio fortunae ſplendore, an imprudentius, quod caſus humanos non reputaret animo. Nam *impudentia* fere eſt *inſolentia*, nec in tantum differunt. mallem etiam *victo*, id eſt, *eo tam deformiter victo*, cum tam deformiter victus ſit. non enim jam victi hoc fuit dictum. Sed quia victus eſt neſcias. Poteſt tamen etiam retineri *victi*, hoc ſenſu, hominis, qui poſtea tam deformiter victus eſt, neſcias utrum inſolentius ſit illud dictum an imprudentius. Praecedit tamen *arroganter*, & omittitur verbum ſubſtantivum, unde credibilius eſt, dictum eſſe participium vel verbum, & ſubintelligendum eſſe *fuerit.* ſic II. 9. 1. promiſcue *impudenter* & *imprudenter.* infra IX. II. ext. *Mithridates multo ſceleratius* ſcil. fecit. PERIZON. Etiam Guyeto in mentem venerat fortaſſe, *Imprudentius* legendum eſſe.

20. *Nec reſponſum ullum*] Polybius lib. V. & Livius Lib. XII. Plut. in vit. de hac Annibalis ſuperbia tacent. CORRAD.

21. *Maharbalem*] Copeſ. *Aherbalem.* Harl. *Aderbalem.* Barb. prim. Leid. tert. *Adherbalem.* Nonnulli *Maherbalem.* Confer notas virorum doctorum ad Flor. Lib. II. 6. 19.

22. *Quonam modo paucis diebus in Capitolio coe-*

tem, *proſpexiſſe ſe* [22] *quonam modo paucis diebus Romae in Capitolio cenaret*, aſpernatus eſt. Adeo felicitatis & moderationis dividuum contubernium eſt. Polyb. III. Livius XXII.

Inſolentiae vero inter Carthaginienſem & Campanum ſenatum quaſi aemulatio fuit. Ille enim ſeparato à plebe balneo lavabatur: hic [23] diverſo foro utebatur. Quem morem Capuae aliquandiu retentum, C. quoque Gracchi oratione in Plautium ſcripta patet. 4.

coenaret] MS. *paucis inde diebus*. id eſt ex eo tempore. non male, niſi malis *paucis in diebus*. PERIZON. *Paucis inde diebus* eſt etiam in Leid. ſext.

23. *Diverſo foro utebatur*] *Eodem foro utebatur principatus & libertas*. Plin. in Paneg. Arbitror autem forum judiciorum intelligi. PERIZON. cap. 36.

CAPUT VI.

DE PERFIDIA.

1. *T. Tatii Sabinorum regis.*
2. *Ser. Sulpicii Galbae pr.*
3. *Cn. Domitii Ahenobarbi procos.*
4. *Q. Servilii Caepionis Coſ.*

EXTERNORUM.

1. *Carthaginienſium.*
2. *Annibalis Poeni.*

Occultum jam, & inſidioſum malum perfidia, latebris ſuis extrahatur. Cujus efficaciſſimae vires ſunt mentiri, ac fallere: fructus in aliquo admiſſo ſcelere conſiſtit: tum certus, cum [1] credulitatem nefariis vinculis circumdedit: tantum incommodi humano generi afferens, quantum ſalutis bona fides praeſtat. Habeat igitur non minus reprehenſionis, quam illa laudis conſequitur.

Romulo regnante [2] Sp. Tarpejus arci praeerat. Cujus filiam virginem aquam 1.

1. *Crudelitatem*] Nihil video, quid crudelitati cum perfidia. lego itaque transpoſita literula: *Credulitatem*. COLER. *Cum credulitatem nefariis vinculis circumdedit.* Recte reſcripſiſſe videtur Colerus *credulitatem*; licet codices tam MSS. quam typis expreſſi haberent *crudelitatem*. Quid enim *crudelitati* cum *perfidia*; ut haec illam vinculis circumdare dicatur? VORST. Etiam Perizonio *credulitatem* legendum videbatur. De MSS. nihil adfirmo, nam omiſſum eſt notari de Gudianis: ex noſtris multi ſaltem *crudelitatem* retinent, ſed procul dubio male.

2. *Sp. Tarpejus*] Legendus Livius, Dionyſius, Plutarchus. Servius Danielis ad VIII. Aeneid. *Tarpeja ſedes dicta eſt à Tarpeja virgine. Cum enim Romulus contra Sabinos bella tractaret & Tarpejo cuidam dediſſet arcem tuendam, filia ejus Tarpeja aquatum profecta in hoſtes incidit: quam cum hortarentur ad proditionem arcis, illa pro praemio popoſcit ornatum manuum ſiniſtrarum, id eſt, armillas. Facta itaque arcis proditione hoſtes ingenioſa morte promiſſa ſolverunt. Nam ſcuta, id eſt, ſiniſtrarum manuum ornatum ſuper illam jacientes, eam vita privarunt: quae illic ſepulta Tarpejae ſedi nomen impoſuit.* PIGH.

3. *Perinde quaſi promiſſum, quod ea quoque laevis geſtaverant, ſolvens*] In uno cod. Brand. eſt *proinde quaſi:* quomodo in Nepote & alibi

Ann. urb. 305. circiter. Livius 1. Dionyſ. 11. Plut. Romulo & alii.

aquam ſacris petitum extra moenia egreſſam, Tatius, ut armatos Sabinos in arcem ſecum reciperet, corrupit, mercedis nomine pactam, quae in ſiniſtris manibus gerebant. Erant autem his armillae, & annuli magno ex pondere auri. Loco potitum agmen Sabinorum, puellam praemium flagitantem, armis obrutam necavit, [3] perinde quaſi promiſſum, [4] quod ea quoque laevis geſtaverant, ſolverit. Abſit reprehenſio: quia impia proditio celeri poena vindicata eſt.

2. Ann. urb. 602. Suet. in Galb. 3. Oroſ. IV, 21.

Ser. quoque Galba ſummae perfidiae, trium enim Luſitaniae civitatum convocato populo, tanquam de commodis ejus acturus, [5] ſeptem millia, in quibus flos juventutis conſiſtebat, electa, & armis exuta, partim trucidavit, partim vendidit. [6] Quo facinore maximam cladem barbarorum, magnitudine criminis anteceſſit.

3. Ann. urb. 632. Eutrop. Oroſ. v. 13. aliter. Scalig. ad Euſeb. n. 1890.

[7] Cn. autem Domitium ſummi generis, & magni animi virum, nimiae gloriae cupiditas perfidum exiſtere coëgit. [8] Iratus namque Bituito regi Arvernorum, quod cum ſuam, tum etiam Allobrogum gentem, ſe etiam tum in provincia morante, ad Q. Fabii ſucceſſoris ſui dexteram confugere

bi legitur *proinde ac* pro *perinde ac.* Pro *ſolvens* codd. Brand. & veteres typis expreſſi habent *ſolvit.* VORST. *Proinde quaſi promiſſum, quod ea quoque laevis geſtaverant, ſolvens.* MS. *ſolvit.* ſic & Brand. uterque & vett. edd. ſcripſit Valerius *ſolverit.* quod facile in *ſolvit* tranſire potuit, ſcriptura conciſa ducta per *v* lineola. Idem codex habet *geſtaverat*, etiam illud recte, quamvis neque *geſtaverant* improbem. PERIZON. Etiam noſtri MSS. fere omnes *ſolvit*, pro *ſolverit*, ut eſt in Leid. ſext. & optime huc quadrat. *Proinde* unus Barb.

4. *Quod ea quae laevis geſtaverant*] In manuſcriptis: *Quod ea quoque laevis geſtaverant, ſolvens.* Recte, per parentheſin. PIGH. *Quoque* etiam MSS. noſtri.

5. *Septem millia*] MSS. *novem.* Mog. Mediol. Aſcenſ. *Octo millia.* Leid. quint. *Centum octo millia.* ſext. cum Copeſ. *ſex millia.* Ven. Ald. & reliqui uſque ad Pighium, *Novem millia.* ille *ſeptem millia* dedit & eum ſecuti. Vide Caſaub. ad Suet. in Galba cap. 3.

6. *Quo facinore maximam cladem barbarorum magnitudine criminis anteceſſit*] Senſus eſt licet maxima clades fuerit barbarorum tamen majus fuiſſe illius crimen, adeoque magnitudinem cladis magnitudine criminis anteceſſiſſe. MSS. habet *partem.* Senſu non deteriore, ſed vulgatum praefero. Sed videtur legendum *labem*, illa ipſa enim clades erat ipſius crimen. PERIZON. *Partem* habet etiam Ultraj. prim. & Leid. ſex. ceteri *cladem* retinent; ſenſu ſatis commodo.

7. *Cn. autem Domitium*] Atqui Fabium adverſus hunc regem pugnaſſe ſcribunt Livius Lib. LXI. & Oroſius Lib. v. capite 14. CORRAD.

8. *Iratus namque Bituito regi*] Corrigendum, *Betulto*, ex fide antiqui marmoris, quod triumphum de eodem hoc rege nobis repraeſentat, faſtis Capitolinis inſerendum. Hoc ipſum inveniet ſtudioſus in noſtris Annalibus. PIGH. *Iratus namque Bituito regi Arvernorum. Bituitus* ille non tantum in codicibus Valerii Maximi, ſed & in epitome Lib. LXI. Livii & apud Florum III. 2. vocatur. Pighius tamen maluit *Betulto* legi; quoniam in antiquo marmore ita ſcriptum reperit. Verum Scaliger Animadverſionibus in Euſebium exiſtimat, erratum id eſſe lapicidae, aut ejus qui ex lapide deſcripſit. debuiſſe enim BETUITO ſcribi, non BETVLTO. VORST. *Bituito* MSS. fere retinent omnes. De hujus nominis ſcriptura vide omnino viros Eruditos ad citatum a Vorſtio Flori locum. Paulo poſt aliquot MSS. *tam ſuam quam & Allobrogum gentem.* vel *tum ſuam & Allobrogum.*

9. *Duplicem perfidiae*] Oroſius Lib. v. cap. 2. de

re hortatus eſſet, per colloquii ſimulationem arceſſitum, hoſpitioque exceptum vinxit, ac Romam nave deportandum curavit. Cujus factum ſenatus neque probare potuit, neque reſcindere voluit, ne remiſſus in patriam Bituitus bellum renovaret. Igitur eum Albam cuſtodiae cauſſa relegavit.

Viriati etiam caedes [9] duplicem perfidiae accuſationem recepit: in amicis, quod eorum manibus interemptus eſt: in [10] Q. Servilio Caepione conſule; quia is ſceleris hujus auctor, impunitate promiſſa, fuit: victoriamque non meruit, [11] ſed emit. 4. Ann. urb. 613. Livius Liv. Flor. II. 17. App Iberic.

Externa.

Verum ut ipſum fontem perfidiae contemplemur, Carthaginienſes [12] Xanthippum Lacedaemonium, cujus optima opera primo Punico bello uſi fuerant, & quo juvante Atilium Regulum ceperant, [13] ſimulantes ſeſe domum revehere, [14] in alto merſerunt. Quid tanto facinore petentes? an ne victoriae eorum ſocius ſupereſſet? Exſtat nihilominus, & quidem cum illorum op- 1. Ann. urb. 498. Zon. pulchr. Appian. Libyc. 4.

de Fabio: *Fecit facinus etiam ultimis barbaris Scythiae, non dicam Romanae fidei & moderationi exſecrabile. Quingentis enim principibus eorum, quos ſocietate invitatos deditionis jure ſuſceperat, manus praecidit.* Sed quam hoc leniter Valerius. Vix perſtringit. COLER. *Duplicem perfidiae accuſationem recepit: in amicis.* Aequis conditionibus cum Viriato pax facta erat, ut eſt in epitome Lib. LIV. Livii. Agnoſcunt igitur Romani ſcriptores, eam pacem ſervari debuiſſe, nec Viriatum per inſidias occidi. Neque vero talia jure armorum regi poſſunt, ſed inter flagitia belli numeranda ſunt. Qua de re Hugo Grotius de jure pacis & belli III. 4. 18. agit. VORST.

10. *Q. Servilio Caepione*] Quod hoc loco author Servilio vitio adſcribit, hoc laudi dat Sall. in Metello, qui in Jugurtham per Numidas & maxime Bomilcarem talia ſaepe conatus nunquam tamen ad effectum deducere potuit. Multa in his exemplis cavillationem ſuſcipiunt, ut paulo ante de Hannibalis ſuperbia poſt Cannenſem pugnam, cujus certe Livius non meminit, nec ejus perfidiae in Nucerinos. De Xanthippo etiam Lacedaemonio contrarium ſcribit Polybius. At nos ea latius perſequi nolumus quam ſaepe rebus variatum ſit in Romana hiſtoria, ac negligentia Romanorum ſcriptorum ſe ipſa ubique prodit. Ad alia progrediamur. GLAREAN.

11. *Sed emit*] Praemia tamen percuſſoribus negata. Oroſius inibi: *Viriathus autem cum per* XIV. *annos Romanos Duces atque exercitus protriviſſet, inſidiis ſuorum interfectus eſt, in hoc ſolo Romanis circa eum fortiter agentibus: quod percuſſores ejus indignos praemio judicarunt.* COLER.

12. *Xanthippum Lacedaemonium*] Mentio hujus & ſupra facta I. I. 14. quod ſcilicet inſidiis ejus ducis Atilius Regulus ad miſerabilem captivi fortunam deductus fuerit. VORST.

13. *Simulantes ſeſe domum*] Domum tamen rediiſſe ſcribunt Polybius Lib. I. Oroſius Lib. I. & VII. cap. 9. CORRAD.

14. *In alto merſerunt.* Atrebatenſis & Winchelianus habent, *In alto mari merſerunt.* PIGH. *Simulantes ſeſe domum revehere, in alto merſerunt.* Polybius Lib. I. & Oroſ. VII. 9. ſcribunt, domum illum rediiſſe. VORST. Addit tamen Polybius L. I. 36. eſſe qui diſceſſum Xanthippi aliter narrent. Porro, *In alto mari* habet Leid. quart. Nonnulli *In altum*, ſed iidem fere *miſerunt* habent, manifeſto errore. Unus Duac. *domum referre.*

15. *Hannibal porro*] Aliter Livius Lib. XXIII. CORRAD.

16. *Cum binis veſtimentis urbem egreſſos*] At in Livio haec ipſa narrante, *ſingulis veſtimentis*

opprobrio; quem ſine ulla gloriae jactura inviolatum reliquiſſent.

2. Ann. urb. 537. Livius xxi. paulo aliter. Zonaras. Appian. Libyc. 54.

[15] Annibal porro Nucerinos hortatu ſuo [16] cum binis veſtimentis urbem inexpugnabilibus muris cinctam egreſſos, [17] vapore & fumo balnearum ſtrangulando, & Acerranorum ſenatum eadem ratione extra moenia evocatum, [18] in profundum puteorum abjiciendo, nonne bellum adverſus populum Romanum & Italiam profeſſus, adverſus ipſam fidem acrius geſſit, mendaciis & fallacia quaſi praeclaris artibus gaudens? Quo evenit, ut alioqui inſignem nominis ſui memoriam relicturus, in dubio, majorne, an pejor vir haberi deberet, poneret.

tis egreſſos eos leges. An igitur hic, *cum privis veſtimentis?* quae corruptio eadem & correctio alibi in Livio mihi notata. Niſi ſi Livius *ſingula veſtimenta* capit, unam Togam, unam Tunicam. quo reſpectu recte & *Bina* & *Singula* dixeris. LIPS. *Cum binis veſtimentis.* Non auſim cum Lipſio hunc locum ſollicitare ex Livio, qui ſingula eis veſtimenta tantum tribuit, quoniam auctor noſter diverſus abit a Livio etiam in caeteris hujus exempli. Certe minime Lipſianam emendationem admitto *privis.* nam aeque hic ac in Liviano loco, quem emendaſſe ſe ſcribit legendum foret *unis.* PERIZON.

17. *Vapore & fumo*] Sic Catulus ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit. Oroſius de obitu Joviniani: *Cum in cubiculum quoddam novum ſe recepiſſet, calore prunarum & nidore parietum nuper calce illitorum aggravatus & ſuffocatus.* De eodem Eutropius Lib. x. Inſcriptio vetus Romae invento:

D. M. L.

AEMILII. VICTORIS. QVI. PRIDIE. NATALEM. SVVM. XXII. PRVNA. IN. PENSILI. POSITA. VRGENTE. FATO. IPSE. NECAVIT. SE. Cauſam hujus rei vide apud Hieronymum Mercurialem Lib. III. cap. II. COLER. *Vapore & fumo balnearum ſtrangulando.* De ea crudelitate Livius praedicto loco nihil habet: ſed ſcribit Nucerinos urbem egreſſos *dilapſos fuiſſe omnes, quocunque hoſpitia aut fortuitus animi impetus tulerit.* VORST.

18. *In profundum*] MSS. complures *In profundo.*

CAPUT VII.

[1] DE SEDITIONIBUS.

PLEBIS ROM. ADVERSUS.

1. *C. Marium Coſ. 6.*
2. *Q. Metellum cenſorem.*
3. *A. Numium candidatum.*
4. *A. Sempronium Aſellionem pr.*

MILITUM ROM. ADVERSUS.

1. *Gratidium legatum.*
2. *Q. Pompejum conſulem.*
3. *C. Carbonem legatum.*

[2] Sed ut violentae ſeditionis tam togatae, quam etiam armatae facta referantur.

L. Equi-

1. *De ſeditionibus*] MSS. & Edd. ante Pighium, *de vi & ſeditione.* Sed Edd. fere addunt, *Et de populo Romano* quod MSS. non agnoſcunt, nec etiam Mog.

2. *Sed ut violentiae & ſeditionis*] In Atrebatenſi libro, *ſed ut violentiae ſeditionis.* Sine copula mendoſe. Legendum tamen puto, *Sed ut violentae ſeditionis.* PIGH. *Sed ut violen-*

L. Equitium, qui ſe Ti. Gracchi filium ſimulabat, tribunatumque ad- 1.
verſus leges cum L. Saturnino petebat, [3] à C. Mario quintum conſulatum Ann. urb.
gerente in publicam cuſtodiam ductum, [4] populus clauſtris carceris con- 653. App.
vulſis raptum, humeris ſuis per ſummam animorum alacritatem portavit. Civill. 1. Plut. Mario. Oroſ. v. 17.

[5] Idemque Q. Metellum cenſorem, [6] quod ab eo, tanquam Gracchi fi- 2.
lio, cenſum recipere nolebat, lapidibus proſternere conatus eſt, affirman- Ann. urb.
tem tres tantummodo filios Graccho fuiſſe. E quibus unum in Sardinia 651. App. Civil. 1.
ſtipendia merentem, alterum infantem Praeneſte, tertium poſt patris mortem natum Romae deceſſiſſe: neque oportere clariſſimae familiae ignotas ſordes inſeri: cum interim improvida concitatae multitudinis temeritas, [7] pro impudentia, & audacia adverſus conſulatum, & cenſuram tetendit, principeſque ſuos omni petulantiae genere vexavit.

Veſana haec tantummodo: illa etiam cruenta ſeditio. [8] Populus enim
A. Numium competitorem Saturnini, novem jam creatis tribunis, uno- 3.
que loco duobus candidatis reſtante, vi prius in aedes privatas compulit: Ann. urb. 652. Livius LXIX.
extractum deinde interemit; ut caede integerrimi civis facultas [9] adipiſcen- Appianus. Plutarchus.
dae poteſtatis teterrimo civi daretur.

Cre-

lentae ſeditionis. Ita prorſus codices Brand. Pighius ſic legendum conjecit, cum in cod. Atrebatenſi obſervaſſet *violentiae ſeditionis.* Aldus ediderat *violentiae & ſeditionis.* VORST. *Sed ut violentae ſeditionis* habent Copeſ. Leid. prim. tert. ſext. Pariſ. ſec. Barb. Ultraj. prim. Leid. ſec. *violentae & ſeditionis.*

3. *A. Mario quintum conſulatum gerente*] Lege, *A C. Mario ſextum conſulatum gerente.* Error ex notarum lapſu in numero provenit. Marius enim in ſexto conſulatu Apulejanam ſeditionem eſt paſſus. PIGH.

4. *Populus clauſtris carceris convulſis, raptum humeris ſuis*] Diſtingue, *Clauſtris carceris convulſis raptum, humeris ſuis per ſummam animorum alacritatem portavit.* PERIZON.

5. *Idemque Q. Metellum*] Suſpectum eſt *que* ex Q. ſequente ortum. PERIZON.

6. *Quod ab eo tanquam Gracchi filio cenſum recipere nolebat*] Detulerat Equitius cenſum Ti. Gracchi, tanquam filius & heres ejus. Verum Metellus eum admittere noluit, quippe quem nec in tribu nec in cenſu fuiſſe ſciret. VORST. *Inſerere ſe conantem.* Cic. pro Sextio c. 47. *cumque inſitivum Gracchum contra vim multitudinis incitatae cenſu prohibuiſſet.* PERIZON. Vide & noſtrum Lib. III. 8. 6.

7. *Pro imprudentia & audacia*] Recte in manuſcriptis, *pro impudentia.* Notat enim *Equitium.* PIGH. *Pro impudentia.* Si bene novi ſermonem Valerii, ſcripſit is quidem: *Cum interim improvida concitatae multitudinis (proh impudentiam & audaciam) adverſus conſulatum.* Mirum in modum iſtas exclamatiunculas affectat Valerius. COLER. *Impudentia* Ultraj. ſec. uterque Pariſ. & Barb. prim. quod ſine dubio verum eſt. Etiam Guyetus legebat *Pro impudentia & audacia!* Leid. ſext. *cum imprudentia.* Colero & Guyeto non aſſentior.

8. *Populus enim Mumium*] *A. Numium* vocat Livius Lib. LXIX. & Oroſ. Lib. V. cap. 17. CORRAD. *Populus enim A. Numium.* In antiquioribus typis expreſſis eſt *Mumium:* At *Numium* ſcripſit Pighius ex epitome Lib. LXIX. Livii. In uno cod. Brand eſt *Nunnium:* in altero *Minium;* & ſine praenomine. VORST. *Numium* diſerte uterque Ultraj. alii *Nimium, Minium, Mininum, Numicium, Mumium.*

9. *Adipiſcendae poteſtatis*] Priſcum & honeſtum verbum reddo ex Lib. Daniel. *Apiſcendae.* COLER. Noſtri tamen *Adipiſcendae.*

10, *Sempronii Aſellionis*] Sen. de Ira L. I. 2.

 Alium

4. Ann. urb. 664. Livius LXXIV. App. Civil. I.

Creditorum quoque conſternatio adverſum [10] Sempronii Aſellionis, praetoris urbani, caput intolerabili modo exarſit. Quem, quia cauſſam debitorum ſuſceperat, concitati à L. Caſſio trib. plebis pro aede Concordiae ſacrificium facientem, ab ipſis altaribus fugere [11] extra forum coactum, [12] inque tabernula latitantem, praetextatum diſcerpſerunt.

MILITUM ROMANORUM.

1. Ann. urb. 665. Livius LXXVII. Plut. in Sulla. Oroſ. V. 19.

Deteſtanda [13] fori conditio: ſed ſi caſtra reſpicias, aeque magna orietur indignatio. Cum C. Mario lege Sulpicia, [14] provincia Aſia, ut adverſus Mithridatem bellum gereret, privato decreta eſſet, miſſum ab eo Gratidium legatum ad L. Sullam conſulem accipiendarum legionum cauſſa milites trucidarunt: proculdubio indignati, quod à ſummo imperio ad eum, qui nullo in honore verſaretur, tranſire cogerentur. Sed quis ferat militem ſcita plebis exitio legati corrigentem?

2. Ann. urb. 665. Livius LXXVII. App. I. Civil.

Pro conſule iſtud tam violenter exercitus: illud adverſus conſulem. Q. enim Pompejum Sullae collegam, ſenatus juſſu ad exercitum Cn. Pompeji, quem aliquandiu invita civitate obtinebat, contendere auſum, ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipientem adorti, in modum hoſtiae [15] mactaverunt: tantumque ſcelus Curia, caſtris cedere ſe confeſſa, inultum habuit.

3. Ann. urb. 671.

Ille quoque exercitus nefarie violentus, qui [16] C. Carbonem, fratrem Carbonis ter conſulis, propter bella civilia diſſolutam diſciplinam militarem praefractius & rigidius aſtringere conatum, privavit vita: ſatiuſque duxit maximo ſcelere coinquinari, quam pravos ac tetros mores mutare.

Alium inter leges celebriſque ſpectaculum fori laniavit. ubi dubitat Lipſius an non adſpectum ſit ad Aſellionem Praetorem.

11. *Extra forum coactum*] A Livio dicitur in foro occiſus. PERIZON.

12. *Inque tabernacula latitantem*] Lege ut in Campenſi manuſcripto, *Inque tabernula latitantem.* Sic etiam Appianus. PIGH. *Inque tabernula latitantem. Tabernula*, ut Pighius ex cod. Camp. reſcripſit, eſt etiam in uno cod. Brand. Antiquiores typis expreſſi habent *tabernacula.* Quod mirum eſt in ſua editione reſumpſiſſe Colerum. Thyſius, cum nimis foedum ei videretur *inque tabernacula latitantem*, maluit *tabernaculo.* Sed quis credat, *tabernaculum* praeſto fuiſſe in urbe, quo Aſellio refugeret? *Tabernae* Romae innumerae erant: in quarum una latitare illum voluiſſe credibile eſt. VORST. *Tabernula* habet Aſcenſ. Gryph. Stephan. atque confirmant uterque Ultraj. Bit. prim. Leid. quatuor. Appianus diſerte πανδοχεῖον vocat Lib. I. de Bel. Civ. p. 382. Ed. H. Steph. Ultraj. ſec. *latitantem prae timore.* quae gloſſa nimis eſt manifeſta.

13. *Fori*] Recte τὸ *Romani* abeſt editioni Venetae. COLER. *Deteſtanda fori conditio.* Bene monet Colerus, vocem *Romani* ab editione Veneta abeſſe. Abeſt item ab utroque cod. Brand. imo & ab editione Aldi. Mirum autem quod Pighius addendum putavit, ſcribendumque *fori Romani.* VORST. Abeſt certe ab omnibus fere noſtris, & omnibus Editionibus.

14. *Provincia Aſia*] Harl. Ultraj. prim. *Provincia Aſiae.* Harl. item *Oritur indignatio.* Paulo poſt Copeſ. & Leid. ſext. *Accipiendarum legionum gratia.* ut ſaepius noſter.

15. *Mactaverunt*] Complures MSS. *mactarunt.* in fine Ultraj. ſec. & Ed. Mog. *inultum abiit.*

16. *C. Carbonem*] Nonnulli MSS. *Gn. Carbonem.*

CA-

CAPUT VIII.

DE TEMERITATE.

1. *P. Africani majoris.*
2. *C. Caeſaris Coſ.* 2.
3. *Exercitus Rom.*

EXTERNORUM.

1. *Annibalis Poeni.*
2. *Athenienſis populi.*

[1] Temeritatis etiam & ſubiti, & vehementes ſunt impulſus: quorum ictibus hominum mentes concuſſae, [2] nec ſua pericula reſpicere, nec aliena facta juſta aeſtimatione proſequi valent.

Quam enim temere ſe Africanus ſuperior ex Hiſpania duabus quinqueremibus ad Syphacem trajecit, [3] in unius Numidae infidis praecordiis ſuam pariter & patriae ſalutem depoſiturus! [4] Itaque exiguo momento maximae rei

1. Ann. urb. 547. Livius XXVIII. App. Libyca. Zonaras.

1. *Temeritatis etiam ita ſubiti, ut vehementes ſunt impulſus*] Manuſcripti codices habent, *Temeritatis etiam & ſubiti, & vehementes ſunt impulſus.* PIGH. *Temeritatis etiam & ſubiti & vehementes ſunt impulſus.* ita Pighius ante quem fuit, *ita ſubiti, ut vehementes.* Sed lege ex MS. *Ut ſubiti, ita vehementes.* ſic IX. 10. init. PERIZON. Nonnulli e noſtris favent Pighio; alii habent, *Temeritatis etiam, ut ſubiti, vehementes ſunt impulſus.* omiſſo *ita*, quod ſaepius omittitur. Vide J. Fred. Gronovium ad Liv. L. XXXIX. 40. *Hunc ſicut omni vita, tum prenſantem premebat nobilitas.* Et ſupra L. IV. 7. Ext. 1. Pro *impulſus*, MSS. tres *impetus:* pro *vehementes* duo *vehementiores.*

2. *Nec ſua pericula reſpicere*] Legendum, *diſpicere*, ut in manuſcriptis. Eſt enim *diſpicere*, per omnes partes ac numeros conſiderare, vel mente providere. Cicero Tuſc. III. *Tamen acie mentis diſpicere cupiebant.* PIGH. *Nec ſua pericula reſpicere.* Pighius mavult *diſpicere*; uti ſit in MSS. Mihi magis placet *reſpicere:* quod idem eſt quod reputare, conſiderare. Ediderat ita Aldus. Deinde in uno cod. Brand. & in vetere typis expreſſo Mart. Herbip. eſt *deſpicere:* quod quidem ego pro *reſpicere* ſcriptum exiſtimo. VORST. *Diſpicere* habet Leid. quint. Sed tert. ſext. Harl. Bit. prim. Copeſ. & Mog. Ed. *deſpicere.* Barb. prim. Leid. quart. *conſpicere*, ceteri *reſpicere.* *Reſpicere pericula ſua* erit periculorum ſuorum rationem habere. Juſt. L. XII. 8. 11. *Reſpiceret militum annos, quibus vix aetas ad reditum ſufficeret.* Ter. Heaut. I. 1. *Neque te reſpicis.*

3. *In unius Numidiae infidis praecordiis*] Sic Colerus, & eum ſecuti Thyſius & Vorſtius abſurde omnino ediderunt, cum quivis facile videat legendum eſſe, *in unius Numidae*, id eſt Syphacis. atque ita habent MSS. & olim editi.

4. *Itaque exiguo momento maximae reip. caſus fluctuatus eſt, utrum interfector, an captivus Scipio Syphacis fieret*] Locus eſt valde depravatus, quem è Pulmanniano atque Suſiano utcumque corrigemus; è quibus primum ita legendum exiſtimo, *Itaque exiguo momento maximae rei caſus fluctuavit.* Deinde reliquum ita produnt jam dicti libri, *utrum captivus, an victor Syphacis Scipio fieret.* Quae quidem verba multum diſcrepant à vulgata lectione, vero tamen ſenſu praevalent. Non enim Scipio interfector Syphacis, quem captivum, poſtea in carcere mortuum ſcribunt omnes. PIGH. *Exiguo momento maximae rei caſus fluctuatus eſt.* Pighius maluit *fluctuavit*, quod in duobus codd. ita ſcriptum reperiſſet. Verum *fluctuatus eſt* habent antiquiores typis expreſſi omnes, & uterque cod. MS. Brand. Lipſius quoque in tribus libris ita ſcriptum reperit, ut ex Notis ejus in cap. 5. hujus Lib. apparet. Nec aliter in MSS. reperit Gronovius: ut Lib. IV. Obſ. c. 6. is teſtatur. Idem *fluctuari* eadem inclinatione & apud Livium, Senecam & Curtium extare obſervavit. VORST.

Flu-

rei caſus fluctuatus eſt, [5] utrum interfector, an captivus Scipionis Syphax fieret.

2. Ann. urb. 705. Plut. in vita. Dion. XLI. Suet. App. & alii.

[6] Jam C. Caeſaris anceps conatus, etſi coeleſtium cura protectus eſt, vix tamen ſine animi horrore referri poteſt. Siquidem impatiens legionum tardioris à Brunduſio Apolloniam trajectus, per ſimulationem adverſae valetudinis convivio egreſſus, majeſtate ſua ſervili veſte occultata, [7] naviculam conſcendit, & è flumine maris Adriatici ſaeva tempeſtate fauces petiit. Protinuſque in altum dirigi juſſo navigio, multum ac diu contrariis jactatus fluctibus, tandem neceſſitati ceſſit.

3. Ann. urb. 664. Livius LXXV. Oroſ. v. 18. Plut. Sulla 331.

Age, illa quam execrabilis militum temeritas! fecit enim ut [8] A. Albinus nobilitate, moribus, honorum omnium conſummatione civis eximius, [9] propter falſas & inanes ſuſpiciones, in caſtris ab exercitu lapidibus obru-

Fluctuatus eſt invenio in MSS. decem. nonnulli *maximae reip.* ut legebatur ante Pighium. Supra uſurpavit noſter etiam verbum *fluctuari* L. III. 1. in fine. *Dubio mentis judicio fluctuatur.*

5. *Utrum captivus, an victor Scipio Syphacis fieret*] Ita ſcripſit Pighius è duobus codd. Alii, inque his Brandeburgenſes, *Utrum interfector, an captivus Scipio Syphacis fieret.* Quam quidem lectionem & Gronovius probat; niſi quod poſtrema paululum immutat, legendumque exiſtimat, *Utrum interfector an captivus Scipionis Syphax fieret.* Quorum verborum ſententiam porro illuſtrat his ſuis: *Quia Scipio in poteſtatem barbari improvide, ut vult, ſe permiſerat, maximae rei fortunam ait ambiguo eventu pependiſſe, utrum nimirum Scipionem occideret Syphax, atque ita futura eluderet fata, an dimiſſo eodem, quantum in ſe erat, eadem fata admoveret, & ſervati captivus, quod accidit, fieret.* VORST. Quam lectionem Gronovius probabat, eamdem probat etiam Perizonius. MSS. vulgatam tuentur lectionem. *utrum interfector an captivus Scipio Syphacis fieret.* tamen Gronovio potius hic, quam Pighio parendum duxi, cum illius emendatio ad MSS. longe propius accedat. Gronovii lectio reperitur etiam inter excerpta Duacenſia. ut etiam hinc colligas iſta Gronovii fuiſſe.

6. *Nam C. Caeſaris anceps conatus, & ſi coeleſtium cura protectus eſt, tamen vix, &c.*] In veteribus libris haec ita, *Jam C. Caeſaris conatus etiamſi coeleſtium cura protectus eſt, attamen vix, &c.* PIGH. *Jam C. Caeſaris.* Sic & unus Brand. Aldus, *Nam C. Caeſaris.* Cujuſmodi mendae & ſupra obſervatae ſunt. VORST. Octo noſtri habent *nam.* pro *attamen*, vel *tamen*, ut erat ante Pighium, *non tamen vix*, ut fere credas *vix* e gloſſa ortum. Mog. *vix tamen ſine horrore.* Cop. *errore.*

7. *Naviculam conſcendit e flumine, ac maris Adriatici ſaeva tempeſtate fauces petiit*] In Pulmanni & Suſii exemplaribus, *Naviculam conſcendit, & e flumine maris Adriatici, &c.* Recte, nam Apolloniae navem conſcendit, & ſecundo flumine in mare Adriaticum, adverſiſque ventis Brunduſium tendebat. ut Plutarchus atque alii auctores. PIGH. MSS. noſtri fere ut vulgo, *Naviculam conſcendit e* (vel *ex*, unus *a*) *flumine, ac maris Adriatici fauces petiit.* Nihil de *flumine* Sueton. cap. 58. nihil etiam Flor. L. IV. 2. 38. Sed hic, *nocte concubia ipſum navem conſcendiſſe*, ille *clam noctu* dicit. unde olim conjiciebam Valerium ſcripſiſſe, *ad lumina.* ut Suet. in Jul. c 37. *Adſcendit Capitolium ad lumina.* Sed nunc *clandeſtino*, quod parabat, *itineri* illud vix videtur convenire.

8. *A. Albinus*] Oroſius *Poſtumium Albinum* & legatum L. Sullae appellat. Idem non falſa & inani ſuſpicione, ut Valerius, ſed intolerabili ſuperbia à militibus vult occiſum. COLER. *A. Albinus.* In epitome Lib. LXXV. Livii *A. Poſtumius Albinus* vocatur. VORST.

9. *Propter falſas & inanes ſuſpiciones in caſtris ab exercitu lapidibus obrueretur*] Omittit Ultraj. prim *Et inanes.* Cop. delet *in caſtris*, Recte vero Pighius admiſit, *acceſſionem indignationis non recipit*, ut eſt in pleriſque MSS. cum in

rueretur: quodque acceſſionem indignationis non recipit, oranti atque obſecranti duci à militibus cauſſae dicendae poteſtas negata eſt.

EXTERNA.

Itaque minus miror apud trucem & [10] ſaevum Annibalis animum de- I.
fenſionis locum [11] innoxio gubernatori non fuiſſe: quem à Petilia claſſe Ann. urb.
[12] Africam repetens freto appulſus, dum [13] tam parvo ſpatio Italiam, Si- 550. Servius in III.
ciliamque inter ſe diviſas non credit, velut inſidioſum curſus rectorem in- Aeneid. Mela II. 7.
teremit: poſteaque diligentius inſpecta veritate, tunc abſolvit, cum ejus aliter.
innocentiae nihil ultra ſepulcri honorem dari potuit. [14] Igitur anguſti atque aeſtuoſi maris alto è tumulo ſpeculatrix ſtatua, tam [15] memoriae Pelo-

in multis Edd. legeretur *recepit.* aliter tamen Mog. Mediol. & Aldus.

10. *Saevum Hannibalis animum*] Liv. Lib. X. tertiae decados nihil de hac re commemorat. Pomponius autem Mela Lib. II. ait, non tam factum, cum Hannibal ex Italia Africam repeteret: ſed cum ex Africa in Aſiam ad Antiochum profugeret, tum hoc factum. Sed haec eſt Romanorum ſcriptorum diligentia. GLAREAN.

11. *Innoxio gubernatori non fuiſſe*] *Non* ante Pighium deerat in Gryphii, Colinaei, Stephani Edd. Aſcenſ. dedit *gubernatori defuiſſe.* Oliverius in Mediol. *nec fuiſſe.* Sed *non fuiſſe* in quamplurimis eſt MSS. pro *credit* nonnulli *credidit.*

12. *Africam repetens*] Ex Africa profugus inquit Pomponius Mela Lib. II. cap. 7. CORRAD.

13. *Tam parvo ſpatio*] Strabo ſane quod ad longitudinem adtinet appendicem Italiae facit. & continentem fuiſſe aliquando auctores ſunt Salluſtius, Plinius, Strabo, alii. Claudianus Poëta:

——— Trinacria quondam
Italiae pars una fuit. ſed Pontus & aeſtus
Mutavere ſitum. rupit confinia Nereus.

Salluſtii quidem locus citatur ab Iſidoro, ſed ut apparet, mutatis nonnihil verbis Salluſtianis. Sincerum puto ſupereſſe apud Lutatium Statii ſcholiaſten. Ita loquitur: *Olim Italiae Siciliam junctam fuiſſe conſtat. ſed medium ſpacium aut propter humilitatem abruptum eſt, aut propter anguſtiam ſciſſum, aut dum curvum fit facit natura mollioris Italiae, in quam altitudo & aſperitas Siciliae aeſtum relidat.* COLER.

14. *Igitur anguſti atque aeſtuoſi maris ex alto tumulo ſpectatrix ſtatua*] Manuſcripti libri, *Alto e tumulo ſpeculatrix ſtatua.* Eleganter. PIGH. *Statua.* Quis hoc omnium ſcripſit ſtatuam ibi collocatam fuiſſe? Dure quidem, ſi ſtatuam pro turricula ſive πυργίσκῳ accipias. COLER. *Anguſti atque aeſtuoſi maris alto e tumulo ſpeculatrix ſtatua.* Sic & codices Brand. Aldus ediderat *ex alto tumulo ſpectatrix.* Ceterum de *ſtatua*, quae ad fretum, quod inter Italiam Siciliamque eſt, collocata ſit, nihil prodidere alii; niſi ſi ſtatua hic ſit turricula. Strabo Lib. III. ὁ δὲ Πελώρου λεγόμενος πύργος ἀντίκειται ταύτῃ τῇ στηλίδι. VORST.

15. *Memoriae Pelori*] Illic ſepultum eſſe Pelorum Servius & Iſidorus ex Salluſtio annotarunt. Poſtea ibidem columella ſive turricula collocata, vetuſto & peculiari ritu. Strab. Lib. III. ubi de columnis Herculis: ἔθος γὰρ παλαιὸν ὑπῆρξε τὸ τίθεσθαι τοιούτους ὅρους, καθάπερ οἱ Ῥηγῖνοι τὴν στηλίδα ἔθεσαν τὴν ἐπὶ τῷ πορθμῷ κειμένην πυργίον τι. καὶ ὁ δὲ Πελώρου λεγόμενος πύργος ἀντίκειται ταύτῃ τῇ στηλίδι. COLER.

16. *Navigantium oculis collocata indicium eſt*] In manuſcriptis, *collocatum.* at in Campenſi, *expoſitum.* Melius. PIGH. *Navigantium oculis expoſitum.* In edit. vet. *collocatum.* Utrumque probabile. Sed vel ego prorſus nihil in hiſce talibus video, aut Valerius ſcripſit: *Navigantium oculatum indicium eſt.* Quod Valerio fuerat oculatum, id iſtis gloſſulariis, oculis expoſitum. Gloſſarium τῇ ἐν ὀφθαλμοῖς πίστει, *oculata fide.* *Oculatus teſtis* Plauto. Oculatiſſimi illi Lipſius & Pighius mendum hoc Valerianum non perviderant, quod valde miror.

lori, quam Punicae temeritatis, ultra citraque [16] navigantium oculis collocatum indicium eſt.

Jam Athenienſium civitas ad veſaniam uſque temeraria, [17] quae decem
2. Sup. I. 1. ext. 8. & III. 8. ext. 3. Aelian. Var. Hiſt. III. univerſos imperatores ſuos, & quidem à pulcherrima victoria venientes, capitali judicio exceptos necavit; quod militum corpora, ſaevitia maris interpellante, ſepulturae mandare non potuiſſent: neceſſitatem puniens, [18] cum honorare virtutem deberet.

ror. COLER. *Navigantium oculis collocatum indicium.* *Collocatum* habent veteres typis expreſſi omnes, & Brand. item MSS. niſi quod Aldus edidit *collocata.* Pighius in uno Camp. reperit *expoſitum:* idque putat melius eſſe. Colerus audaculus fuit, quod pro *oculis collocatum*, ex mera conjectura ſcripſit *oculatum.* VORST. *Oculis expoſitum indicium eſt.* Lege ex MSto. *Quam memoriae Pelori, tam Punicae temeritatis.* Erat enim praecipue collocata ad *memoriam Pelori.* Porro pro *expoſitum*, quod Pigh. ex uno cod. recepit, habet *collocata.* & ſic edidit Aldus; cum quo ſaepe is MS. convenit: ceteri habent *collocatum.* Male, licet receperit Vorſtius. Forte leg. pro *eo oblata.* vel expone *collocata in oculis*, vel, *collocata illic indicium eſt oculis.* Poſtremo nonne legendum *ultro citroque.* Neſcio enim an tali ſenſu *ultra citraque* uſurpetur. Sed intellige *fretum.* Cic. v. in Ver. 66. *Qui ultro citroque navigarent.* Sed *tam* & *quam* ſaepe invicem permutantur, ſic in jure, *tam liberi quam ſervi.* PERIZON. *Quam memoriae* habent etiam aliquot e noſtris MSS. *Collocatum* undecim, & Mog. Ven. Mediol. tres *collocatae*, cum Aldo atque Aſcenſio. *Collocatum* videtur poſſe retineri, ut conveniat cum *indicium.* *Statua eſt collocatum indicium*, ut *ludi vocata Megaleſia.* ſic & uterque Duac.

17. *Quae decem imperatores ſuos*] Vetuſti codices habent: *Quae decem univerſos imperatores ſuos.* Quaſi dicat *omnes decem* quos ad bellum adminiſtrandum miſerant. Nam, ut ait Cicero, *Qui loquitur de univerſis, nihil excipit.* PIGH. *Decem univerſos imperatores ſuos.* *Univerſos* adjecit Pighius ex MSS. Habetque idem unus quoque cod. Brand. Ita *decem univerſos imperatores* dictum pro *omnes decem imp.* De qua locutione vide lib. noſtrum de Latinitate falſo ſuſp. p. 266. VORST. Inter variantes Gudii adſcriptum. *Univerſos* videtur vox corrupta, a quibuſdam libris abeſt. Equidem video abeſſe ab Pariſ. ſec. & Ultraj. utroque, item ab Ed. Mog. Mediol. Aſcenſ. Ald. Colin. Gryph. Steph. ſed exſtat in Ven. & facile patior adeſſe.

18. *Cum honorare virtutem debuiſſet*] MSS. decem *honorare virtutem deberet.* quod mutavit Pighius.

CAPUT IX.

DE ERRORE.

1. *Plebis Romanae.*
2. *C. Caſſii Longini procoſ.*
3. *Satellitum Lartis Tolumnii regis.*

Temeritati proximus eſt error: quemadmodum ad laedendum par, ita cui facilius quis ignoverit: quia non ſponte, [1] ſed vanis concitatus imaginibus, culpae ſe implicat. Qui quam late in pectoribus hominum va-

1. *Sed vanis concitatus imaginibus*] Uterque Ultraj. *concitatis imaginibus.* tres alii, *vagatur.* totidem, *ſum obnoxius.*

2. C. *Helvius Cinna*] Is funus C. Julii Caeſa-

vagetur, ſi complecti coner, vitio, de quo loquor, ſim obnoxius. Paucos igitur ejus lapſus referemus.

1.
[2] C. Helvius Cinna trib. pleb. ex funere C. Caeſaris domum ſuam petens, populi manibus diſcerptus eſt pro Cornelio Cinna, in quem ſaevire ſe exiſtimabat; iratus ei quod, cum affinis eſſet Caeſaris, [3] adverſus eum nefarie raptum, impiam pro Roſtris orationem habuiſſet: eoque errore propulſus eſt, ut caput Helvii perinde atque Cornelii circa rogum Caeſaris, fixum jaculo ferret; [4] officii ſui, alieni erroris piaculum miſerabile.

Ann. urb. 709. Plut. Caeſare. Dion. XLIV. App. Civil. II. p. 260.

2.
Nam C. Caſſium error à ſemetipſo poenas exigere coëgit. Inter illum enim pugnae quatuor exercituum apud Philippos varium, ipſiſque ducibus ignotum eventum, miſſus ab eo [5] Titinius centurio nocturno tempore, ut ſpecularetur, quonam in ſtatu res M. Bruti eſſent, dum crebros exceſſus viae petit, quia tenebrarum obſcuritas, hoſteſne an commilitones occurrerent, dignoſcere non ſinebat, tardius ad Caſſium rediit. Quem is exceptum ab hoſtibus, omniaque in eorum poteſtatem recidiſſe exiſtimans, finire vitam properavit: cum & caſtra hoſtium invicem capta, & Bruti copiae magna ex parte incolumes eſſent. Titinii vero non obliteranda ſilentio virtus, qui oculis pauliſper haeſit inopinato jacentis ducis ſpe-

Ann. urb. 711. Plut. Bruto p. 613. Appian. IV. Dion. XLVII.

ſaris proſecutus fuerat. At populus, quod eum putaret Cornelium Cinnam eſſe, qui pro concione Caeſarem jure caeſum dixerat, in Helvium Cinnam graviter conſuluit. VORST. *Cinna* is poëta fuit. Vide Plut. Bruto p. 605. Ergo is cujus meminit Catullus. PERIZON. Vide Catul. Carm. 94. & Suet. in Jul. C. 85. Ubi hunc poëtam illum eſſe, de quo Catullus egit, exiſtimat etiam Torrentius, & alii viri docti ad Catullum.

3. *Adverſus eum nefarie raptum*] *Raptus* pro mortuo, extincto. Sic Horatius: *Inſolabiliter rapto de fratre dolentis.* Virgilius: *Sit qui raptum pugna, pretiove redemptum Mandet humo ſolita.* Plinius H. N. XV. 19. *Catone anno ſequente rapto.* Vide & Gifanii Obſerv. in L. L. VORST.

4. *Officii ſui, alieni erroris, piaculum miſerabile*] An ergo hoc facto, expiabatur error populi? imo eo ipſo ſummum errorem committebat & ſcelus leviſſima plebs concitata. Deinde, cur *officii ſui eſſet piaculum?* cum *officium* illud laudandum & probandum, non tanquam ſcelus aliquod expiandum. Legendum videtur. *Officio ſuo alieni furoris piaculum miſerabile*, hoc eſt, pro cauſa officii ſui expiavit alienum, Cornelii nempe Cinnae furorem. *Error* pro crimine adulterii. VIII. 2. 2. *Furoris* ſic. IX. 11. 2. & ext. 4. *Ut Vario Caeſar piaculum caderet.* IX. 2. 2. *Piacula irae Deum* Liv. XL. 37. *Datis ſibi crudelitatis piaculis.* VI. 8. 7. Supra, *in cujus capite expiarent, ſi quid irae conceperant.* VII. 2. 5. Poſſit tamen forte etiam retineri *officii ſui.* imo retinendum. Nam eſt argutia ab auctore quaeſita vel ὀξύμωρον. vide ſupra IX. 2. Ext. 3. & VI. 8. 7 Plautus, *men' piacularem oportet fieri ob ſtultitiam tuam.* Hoſtis vocatur *piaculum furoris* militum ſeditioſorum Tac. Ann. I. 49. Flor. I. I. *Adhibuere piacula.* ubi recte legunt *adhibere placuit Deos.* Virg. *diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. In auctoribus ad piaculum noxae objiciendis* Liv. L. XLV. 10. *Quo piaculo expiare errorem Regis poſſumus* Liv. XXXVII. c. 45. *Nec ſine religione & piaculo ſe id omittere poſſe* Liv. L. XXXIX. c. 18. *Sine piaculo rerum praetermiſſarum fiat.* Liv. L. XXXIX. c. 47. id eſt poena. PERIZON. *Officii ſui* omnes MSS. retinent. Fuit autem *piaculum officii ſui miſerabile*, dum talem officii poenam dedit.

5. *Titinius*] Multi MSS. *Tinejus.* ut poſtea *Tineji.*

ſpectaculo attonitus; deinde profuſus in lacrymas, *Et ſi imprudens*, inquit, *imperator cauſſa tibi mortis fui, tamen ne idipſum impunitum ſit, accipe me fati tui comitem.* Superque exanime corpus ejus jugulo ſuo gladium capulo tenus demiſit: ac permiſto utriuſque ſanguine, duplex victima jacuit, Pietatis haec, Erroris illa.

3. Ann. urb. 315. Livius IV. 17. Cic. Philip. IX. 2. Ceterum falſa opinatio, neſcio an praecipuam injuriam [6] Lartis Tolumnii, Vejentium regis, penatibus intulerit. Nam cum in teſſerarum proſpero jactu per jocum colluſori dixiſſet, *Occide:* & forte Romanorum legati interveniſſent: ſatellites ejus errore vocis impulſi, interficiendo legatos luſum ad imperium tranſtulerunt.

6. *Laërtis Tolumnii Vejentum regis*] Atrebatenſe exemplar, *Lartis Tolumnii Vejentium regis.* Correcte. PIGH. *Laërtis* ſervant quidem nonnulli e noſtris. Sed rectum eſſe *Lartis* ſatis oſtenderunt Eruditi.

CAPUT X.

DE ULTIONE.

1. *Papiriae tribus Tuſculanorum in Poliam.*
2. *Populi Uticenſis in C. Fabium Hadrianum.*

EXTERNORUM.

1. *Thamyris & Beronices reginarum.*
2. *Juvenum quorundam Graecorum.*

Ultionis autem quemadmodum [1] acres [2] ita juſti aculei ſunt: qui laceſſiti concitantur, acceptum dolorem penſare cupientes. Quos latius complecti non attinet.

M. Fla-

1. *Acres ſtimuli*] Hinc ille apud Pacuvium:

Di me etſi perdunt tamen eſſe adjutum expetunt
Quod priuſquam intereo ſpatium ulciſcendi danunt. COLER.

Ita juſti ſunt aculei. Ultraj. ſec. *Ita plerique injuſti ſunt aculei.* Bit. prim. *ita injuſti.*

2. *Ita juſti aculei*] Chart. Duac. *Ita plerumque juſti.*

3. *Tribunus plebis M. Fulvius*] In Wincheliano, *M. Flavius.* Quemadmodum appellatur etiam à Livio. PIGH. MSS. fere *M. Fulvius* exhibent.

4. *Quod eorum conſilio Veliternos Privernateſque rebellatos diceret*] Audacter ſcribo *rebellatos* cum Paullo Manutio in Notis ad ep. 9. Caelii ad Ciceronem. Codices tam MSS. quam typis expreſſi habent *rebellaturos*; verum manifeſto errore. Conſtat enim ex Livii VIII. 37. M. Flavium tuliſſe ad populum, ut in Tuſculanos animadverteretur, non quod eorum ope & conſilio Veliterni Privernateſque aliquid mali populo Rom. facturi viderentur; ſed quod illud jam feciſſent. Verba Livii ſunt: *Ut in Tuſculanos animadverteretur, quorum ope ac conſilio Veliterni Privernateſque populo Rom. bellum feciſſent.* VORST. Liv. L. XXXII. 22. *Juratus ſe eum ſua manu interempturum.* Vide Vorſt. ſupra ad VIII. 1. amb. 1. PERIZON. *Rebellatos* probat etiam Rupertus. Interea retinent MSS. *rebellaturos.*

5. Sub

M. Flavius [3] trib. pleb. ad populum de Tuſculanis retulit, [4] quod *eorum conſilio Veliternos, Privernateſque rebellatos* diceret. Qui cum conjugibus, ac liberis ſqualore obſiti, cum ſupplices Romam veniſſent: accidit, ut reliquis tribubus ſalutarem ſententiam ſecutis, ſola Polia judicaret, oportere publice eos verberatos ſecuri percuti: imbellem multitudinem [5] ſub corona venire. [6] Quam ob cauſſam Papiria tribus, [7] in qua plurimum poſtea Tuſculani in civitatem recepti potuerunt, neminem unquam candidatum Poliae tribus fecit magiſtratum: ne ad eam ullus honos ſuis ſuffragiis peveniret, quae illis vitam ac libertatem, quantum in ipſa fuit, ademerat.

I. Ann. urb. 430 Livius VIII.

Il-

5. *Sub corona*] Ad exemplum bello captorum, qui plerumque pileati ſub corona vaenibant. lege Catonis locum apud Agellium Lib. VII. c. 4. COLER. Vide Dion. Voſſium ad Caeſ. Lib. III. Bel. Gal. c. 16. Varron. de Re Ruſt. Lib. II. 10. *aut ſi e praeda ſub corona emit.* Juſt. Lib. VIII. 3. 3. Lib. II. 4. 7.

6. *Quam ob cauſam Popilia tribus*] Idem Winchelianus codex *Papiriam tribum* vocat. Recte, nam ita etiam Livius. Nec quenquam ex *Polia tribu* candidatum ferme datum *Papiriam* ferre ſolitum. PIGH. Pro *Pollia* aliquot e noſtris habent *Popilia*; pro *Papiria*, *Popiria.*

7. *In qua plurimum poſtea Tuſculani in civitatem recepti potuerunt, neminem unquam candidatum Poliae tribus fecit magiſtratum*] Tuſculani civitatem accepere cum M. Furium Camillum agros urbemque eorum hoſtiliter invadentem pace ac fide conſtanti nullis oppoſitis armis amice acceperunt, omnia poteſtati Romanorum ſponte ſubjicientes. Qua obedientia non ſolum amicitiam, ſed & jus civitatis meruere, ut auctor eſt Livius Libro VI. quodque etiam teſtatur ipſe Valerius Libro VII. cap. 3. Quae quidem accidere anno urbis 373. Haec autem de quibus nunc loquitur Valerius ſexaginta amplius annis poſtea. Multo igitur prius quam haec damnatio contigit, in civitatem recepti fuerant Tuſculani, velut etiam aſtipulatur in Plautiana M. Tullius, ſcribens è Tuſculana familia Juventia primum aedilem curulem plebejum Romae creatum fuiſſe, quod anno CCCLXXXVIII. fere contigit, quinquaginta plus minus annis ante dictam damnationem. Si magiſtratus in urbe gerebant Tuſculani, procul dubio jam cives erant. adeo non poſtea cum reos damnaſſet Polia tribus, in civitatem recepti dicentur, ut haec prae ſe ferunt Valerii verba. Transferendam itaque puto vocem *poſtea*, atque ita legendum eſſe, *In qua plurimum Tuſculani in civitatem recepti potuerunt, neminem poſtea candidatum Poliae tribus fecit magiſtratum.* Indicat quodammodo hanc lectionem Campenſe exemplar, in quo ſic, licet incorrecte. *In quo plurimum poſtea Tuſculani in civitatem recepti potuerunt, neminem poſtea candidatum, &c.* PIGH. *In qua* (*Papiria tribu*) *plurimum Tuſculani in civitatem recepti potuerunt, neminem poſtea candidatum Polliae tribus fecit magiſtratum.* MSS. *Plurimum poſtea Tuſculani*, & deinde, *neminem unquam candidatum.* Ita quoque ceteri omnes codd. Sed Pighius quia meminerat jamdiu ante Tuſculanis civitatem datam, ita reformavit. cui ego aſſentiri nequeo. Civitatis enim jus datum non ſemper idem fuit. Hinc apud Liv. L. VIII. c. 14. nonnullis civitas ſine ſuffragio datur, reliquis cum ſuffragio, quo etiam c. 17. in duas novas tribus adſcripti ſunt. Sic credo primo Tuſculanis jus civitatis ſine ſuffragio datum eſſe, poſtea vero in *Papiriam Tribum* eos eſſe adſcriptos. Cur enim toties rebellarent, ſi plenum civitatis jus haberent. Sed ſi vel maxime illud habuiſſent, veriſimile videtur Valerium Maximum tamen non exiſtimaſſe, eos fuiſſe jam tum cives Romanos, cum de iis omnibus capitali ſupplicio afficiendis ad populum ferretur. Et notum eſt quam ſaepe Valerius Max. aberraverit. Vorſtius edidit ut Pighius. in notis nihil attulit. initio hujus exempli malim *tulit* pro *retulit.* PERIZON. Vir Cl. in margine libri ſui adſcripſit inſuper, Vell. II. 15. ubi illo adhuc tempore queruntur ſocii ſe jus civitatis non habere. Itaque revocavi *τὰ poſtea* & *numquam*

a Pi-

2. Ann. urb. 669 Livius LXXXVI. Cic. Verr. III. 27. & VII. Paedian Oroſ. V. 19.

Illam vero ultionem & ſenatus, & conſenſus omnium approbavit. [8] Cum enim Adrianus cives Romanos, qui Uticae conſiſtebant, [9] ſordido imperio vexaſſet, idcircoque ab his vivus eſſet exuſtus, nec quaeſtio ulla in urbe hac de re habita, nec querela verſata eſt.

Externa.

1. Herod. I. Juſtin. I. Amm. Marc. XXIII. Ambroſ. Ep. 2. contra Symmach. Uſſer. Ann. 3758.

Clarae ultionis utraque regina, & Thamyris, quae caput Cyri abſciſum in utrem humano ſanguine repletum demitti juſſit, exprobrans illi inſatiabilem cruoris ſitim, ſimulque poenas occiſi ab eo [10] filii ſui exigens: & Beronice, quae Laodices inſidiis interceptum ſibi filium graviter ferens, armata currum conſcendit, perſecutaque ſatellitem regium crudelis operis miniſtrum, nomine Caeneum, [11] quem haſta nequicquam petierat, ſaxo ictum proſtravit; ac ſuper ejus corpus actis equis, inter infeſta contrariae partis agmina ad domum, in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabatur, perrexit.

[12] Ja-

a Pighio mutata, vetantibus omnibus MSS. Quod vero Perizonius *tulit* malit in initio exempli, quam *retulit*, in eo MSS. non habet faventes.

8. *Cum enim Hadrianus*] Haec oppido obſcura eſt hiſtoria, & niſi in Cicerone in III Verrinarum legeretur, unde Valerius legiſſe videtur, exiſtimaſſem pro *Hadriano*, C. *Fabio* legendum ex Flori Lib. LXXXVI. ſimilem hiſtoriam narrantis. GLAREAN. *Cum Adrianus.* Edit. Venet. *Cum enim Adrianus.* Rectius Oroſius *Fulvium Adrianum* appellat. COLER. *Cum enim Adrianus.* Cauſalem voculam *enim* reſtituo ex utroque cod. Brand. & vetere editione Chalcoc. Adrianus ille collecta manu ſervorum imperium affectavit: ideoque à ſervorum dominis omni cum familia combuſtus eſt. VORST. Non *Fulvium Hadrianum*, ſed C. *Fabium Hadrianum* ei nomen fuiſſe, licet intelligere ex Epit. Liv. LXXXVI. & Aſcon. ad Cic. Lib. I. in Ver. 27.

9. *Sordido imperio*] Ita vocat, quia collecta manu ſervorum imperium adfectabat, à quorum dominis poſtea, congeſtis ſarmentis, cum omni familia combuſtus eſt. Oroſius idem. COLER. An *ſordido imperio* dicit ſpectans avaritiam ejus? ob quam maxime fuit inviſus, ita ut cum *crudelitatem & avaritiam* videatur dixiſſe Livius, *avaritiam* ſolam taxet Cicero, ex qua videlicet nata ſit *crudelitas.* ut adeo *ſordidum imperium* ſit imperium ſordibus ejus inſerviens.

10. *Filii ſui exigens*] MSS. tres delent pronomen *ſui.* Leid. quint. *Interemptum ſibi filium.*

11. *Quoniam haſta nequicquam petierat*] v. c. *quem haſta.* Melius. PIGH. *Quem* habet etiam Cop. Ultraj. ſec. & aliquot ex Gudianis, item Ed. Mog. Nonnulli etiam, *quem haſta nequaquam poterat.* Sic *nequaquam* & *nequicquam* ſaepe invicem commutari notavit Freinshemius ad Curt. L. III. I. 18.

12. *Jaſonem Theſſalum*) Supra I. 8. ext. 6. *Pheraeus Jaſon* vocatur. Ad quem locum Notas vide. VORST. De Jaſone vide Cl. Perizonium ad Aelian. L. II. Var. Hiſt. cap. 9.

13. *Taxillo*] Lib. Dan. *Taxippo.* Edit. Veneta: *Taſſillo.* Graecum nomen eſt *Taraxippus.* quod neſcio an huic Gymnaſiarchae fuerit. Neque etiam de *Taxila* quodam ex Brachmanis intelligendum arbitror, de quibus Strabo Libro XV. COLER. *Taxillo gymnaſiarchae Taxillus* & in codd. Brand. vocatur. In Libro Danielis *Taxippum* vocari monet Colerus VORST. *Taxillo* videntur habere omnes MSS. Sed & praeterea plerique *Gymnaſiarcho* exhibent, quod edebatur ante Pighium. ſimiliter fere in MStis *gymnaſiarcho* legitur infra. L. IX. 12. ext. 7. ſic etiam apud Cic. L. IV. in Ver. 42. *Demoliendum praebuit Demetrius gymnaſiarchus.*

[12] Jaſonem Theſſalum Perſarum regi bellum inferre parantem, an ſatis 2.
juſta ultio abſumpſerit, ambiguae aeſtimationis eſt. [13] Taxillo enim gy- Cic. de Off. 1, 3.
mnaſiarchae à quibuſdam juvenibus pulſatum ſe conqueſto permiſit, ut aut tricenas ab his drachmas exigeret, aut denas plagas ſingulis imponeret. Quo poſteriore vindicta uſo, qui vapulaverant, Jaſonem interfecerunt, animi, non corporis dolore poenae modum aeſtimantes. Ceterum parvo irritamento ingenui pudoris maximae rei expectatio ſubruta eſt: [14] quoniam opinione Graeciae tantum in ſpe Jaſonis, quantum in effectu Alexandri reponitur.

chus. Quemadmodum Graecis aeque Γυμνασίαρχος, quam Γυμνασιάρχης dicitur. De officio ejus vide Perizon. ad Aelian. L. II. Var. Hiſt. 6. etiam in addendis.

14 *Quoniam opinione Graeciae tantum in ſpe Jaſonis, quantum in effectu Alexandri reponebatur*] MS. *reponitur*, quod praeferendum videtur: tunc enim nondum nihil in effectu Alexandri poterat reponi. Hoc vero modo ſenſus erit, Graecos etiamnum tam egregie judicare de Jaſone, ut tantum ab eo ſperandum fuiſſe putent, quantum praeſtiterit Alexander. PERIZON. *Reponitur* certe invenio exſtare in MSS. tredecim. & Ed. Mog.

CAPUT XI.

DE IMPROBE DICTIS ET SCELERATE FACTIS.

ROMANORUM.

1. *Tulliae Ser. F. L. Superbi regis.*
2. *C. Fimbriae trib. pl.*
3. *L. Catilinae.*
4. *Magi Chilonis.*
5. *C. Toranii C. F.*
6. *Villii Annalis.*
7. *Uxoris Vettii Salaſſi.*

EXTERNORUM.

1. *Duorum fratrum Hiſpanorum.*
2. *Mithridatis regis.*
6. *Sariaſtris Tigranis regis F.*
4. *L. Aelii Sejani.*

[1] Nunc quatenus vitae humanae, tum bona, tum etiam mala ſubſtitutis exemplorum imaginibus perſequimur, [2] dicta improbe, & facta ſcelerate referantur.

Un-

1. *Nunc quatenus vitae humanae cum bona, tum etiam mala ſubſtitutis exemplorum imaginibus proſequamur*] In manuſcriptis, *quatinus perſequimur.* Recte, ac praeſentis temporis verbo. nam adverbium cauſale eſt, atque per tertiam vocalem ſcribitur in veteribus libris omnibus. Ut enim auctor eſt Feſtus, *Quatenus* ſignificat, qua fine; non ſecus ac *hactenus*, hac fine: verum *quatinus* ſignificat quoniam; ſicut hoc loco, atque apud Juvenalem: *Quatinus hic non ſunt nec vaenales elephanti.* PIGH. *Nunc quatenus vitae humanae.* Pighius legi vult *quatinus:* urgetque quod Feſtus ſcribit, *quatenus ſignificare qua fine: at quatinus quoniam.* Et habet ſane ita unus quoque cod, Brand. Alter tamen habet *quatenus.*

Eſt-

1. Ann. urb. 218 Livius 1. Dionyſ. iv Florus 1. 6.

Unde autem potius, quam à Tullia ordiar? quia tempore vetuſtiſſimum, [3] conſcientia nefarium, voce improbum ac monſtri ſimile exemplum eſt. [4] Cum carpento veheretur, & is, qui jumenta agebat, ſuccuſſis frenis conſtitiſſet, repentinae morae cauſſam requiſivit; & ut comperit corpus patris Ser. Tullii occiſi ibi jacere, [5] ſupra id vehiculum duci juſſit, quo celerius in complexum interfectoris ejus Tarquinii veniret. Qua tam impia, tamque probroſa feſtinatione, non ſolum ſe aeterna infamia, ſed ipſum etiam vicum [6] cognomine ſceleris commaculavit.

2. Non tam atrox eſt C. Fimbriae factum & dictum: ſed ſi per ſe aeſtime-

Eſtque res ambigua, nec magni momenti. Quod autem ſive *quatinus* ſive *quatenus*, idem quoque ſit quod *quia*, *quandoquidem*, ejus exempla & alibi obſervantur. Horatius L. iii. od. 24. *Quatenus, heu nefas, virtutem incolumem odimus.* Ad quem locum & Scholiaſten vide, inter *quatenus* & *quatinus* itidem diſtinguentem. Suetonius Claud. 26. *Confirmavit pro concione, quatenus ſibi matrimonia male cederent, permanſurum ſe in coelibatu.* Plinius in epp. *Quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid quo nos vixiſſe teſtemur.* VORST. Nonnulli MSS. ſed pauciores, *quatinus* exhibent, alii *quatenus*. Conſule Eruditos viros ad Flor. L. i. 5. 2. Et Acidalium ad Vell. L. ii. 68. 4. qui *quatinus* ſcribendum, quando *quoniam* ſignificat contendit. Mihi tamen promiſcue a librariis ſcriptum videtur, ut in *protinus* & *protenus*, in quo etiam veteres Grammatici differentiam ſignificationis fruſtra quaeſiverunt.

2. *Dicta improbe, & facta ſcelerate*] Plerique MSS. praeferunt *dicta improba & facta ſcelerata*, ut in titulo *Dicta improba & facta ſcelerata* inſcribunt. Sed & ſic Edd. ante Pighium. Complures MSS. *Proſequimur.*

3. *Conſcientia nefarium, voce monſtri ſimile exemplum eſt*] In Cauchiano aliiſque plenius, *voce improbum ac monſtri ſimile.* PIGH. *Improbum ac* videtur gloſſema, quod intruſit ex malo libro Pighius. GUDIUS. Deſunt certe illa in MSS. undecim. Sed Cop. & Leid. ſext. *voce improbum monſtri ſimile exemplum eſt.* unus *monſtro.* certe conjunctionem minime deſideres.

4. *Cum carpento veheretur*] In Suſiano & Pulmanniano, *Quae cum carpento veheretur.* Magis aperte, nam exorditur iſtic narrationem. PIGH. *Cum carpento veheretur.* Pighius legi vult *Quae cum carpento veheretur.* Verum relativo illo nihil hic eſt opus. Et abeſt quoque ab utroque cod. Brand. VORST. Expuli illud *quae*, quod Pighio auctore infauſtum huc intulerat pedem, reclamantibus omnibus MSS praeter Ultraj. ſec. & Ed. Mog.

5. *Supra idem vehiculum duci juſſit*] Lege cum MSto. *ſupra id* & ſic Aſc. Ed. PERIZON. Sic alii MSS. duodecim, & typis ante Pighium expreſſi. cur ceſſaſſem revocare?

6. *Cognomine ſceleris*] Dictus enim fuit *Sceleratus*, cum ante Ὄλβιος fuiſſet, teſte Dionyſio. Ovidius in Ibin:

Infamemque locum ſceleris quae nomine fecit,
Preſſit & inductis membra paterna rotis.

Idem meminit vi. Faſt. lege Livium Florum, Feſtum. COLER. *Ipſum etiam vicum cognomine ſceleris commaculavit.* Vicus ille dictus poſtea fuit *ſceleratus*, teſte Livio & aliis. Ante vero videtur dictus fuiſſe *beatus.* Scribit enim Dionyſius, dictum fuiſſe ὄλβειον. VORST. Proculdubio mendoſe ſcribitur apud Dionyſium Ὀλβεῖος pro Ὄρβιος, ut habet cod. Vatic. teſte Hudſono ad Lib. iv. c. 40. & ſic *ad Orbium clivum* pro *ad Virbium clivum* legendum eſſe apud Livium ſtatuit ſummus vir J. Fr. Gronovius ad Lib. i. cap. 48. conſule etiam Fam. Nardinum de Roma vetere Lib. iv. cap. 3.

7. *Scaevola*] In hoc exemplo Valerius de Scaevola loquitur, perinde atque non fuerit caeſus Scaevola: cum contra ex ii. Lucani libro, & ex ipſa Ciceronis oratione pro Sex. Roſcio Amerino conſtet, caeſum. GLAREAN. *Id egerat ut Scaevola in funere C. Marii jugularetur.* Ita legendum; non ut Pighius, & hunc ſecuti Colerus & Thyſius edidere, *is egerat.* Habent ita veteres typis expreſſi Aldi & Chalcoc. itemque MSS. Brand. Nota phraſis eſt *id agere*, pro id meditari, id operam dare. Virgilius Ecl. ix. *Id quidem* ago

metur, utrumque audaciſſimum. Id egerat, ut 7 Scaevola in funere C. Marii 8 jugularetur. Quem poſtquam ex vulnere recreatum comperit, accuſare ad populum inſtituit. Interrogatus deinde, 9 *quid de eo ſecus dicturus eſſet, cui pro ſanctitate morum ſatis digna laudatio reddi non poſſet*, reſpondit, *ſe objecturum illi, quod parcius corpore telum recepiſſet.* 10 Licentiam furoris aegrae reipublicae gemitu proſequendam! Ann. urb. 667. Cic. pro S. Roſc. 12.

L. vero Catilina in ſenatu M. Cicerone incendium ab ipſo excitatum dicente, *Sentio*, inquit: *& quidem illud* 11 *ſi aqua non potuero, ruina extinguam.* 12 Quem quid aliud exiſtimemus, quam conſcientiae ſtimulis actum ſimulacrum à ſe inchoati parricidii peregiſſe? 3. Ann. urb. 690. Salluſt. Cat. 31. Cic. pro Mur. 25.

Con-

ago & tacitus, Lucida, mecum ipſe voluto. Nepos XIV. 6. 6. *Illi cum quid ageretur ignoraretur.* Vide & Indicem in Nep. à nobis locupletatum, v. *agi.* VORST. *Id egerat* habent etiam ex noſtris MSS. minimum novem. *Is egerat* tamen Ed. Mog.

8. *Jugularetur*] Videndum an ita etiam apud Ciceronem ſit legendum Orat. pro Sex. Roſcio. inde enim ſumpſit Valerius. COLER. Apud Ciceronem ſcil. legitur *vulneraretur*, quod non ſollicitandum eſt. vide Hotoman. ad Cic. pro Sex. Roſcio cap. 12.

9. *Quid de eo ſecus dicturus eſſet, cui pro ſanctitate morum ſatis digna laudatio reddi non poſſet*] *Secus* iſtic per ſe poſitum ſignificat idem quod, non recte, ex vulgata quippe antiquis formula. *Recte ac ſecus.* Cicero Piſoniana. Itaque ſemper malae ſignificationis eſt, ſi boni quid opponatur: & è contra. PIGH. *Quid de eo ſecus dicturus eſſet. Secus* idem quod *male, non recte.* Suetonius Tib. 2. *Multa multorum Claudiorum egregia merita, multa ſecus admiſſa in Remp. extant.* Ad quem locum vide Notas Caſauboni. Saluſtius, *Si ſecus accidat huic reip.* VORST. Conſule etiam J. Fr. Gronov. ad Liv. L. VII. c. 6.

10. *O licentiam*] *O* abeſt a MSS. & Edd. ante Pighium; more Valerii, quem ſaepe vidimus.

11. *Si aqua non potuero*] Cop. cum tribus aliis, *ſi aqua non potero.* quod forſan non ſpernendum.

12. *Quem quid aliud exiſtimemus, quam conſcientiae ſtimulis actum, ſimulachrum à ſe inchoati parricidii peregiſſe?*] Locus gloſſemate turpiter conſpurcatus. *Actum inchoati parricidii* dixit eleganter Valerius, e fabulis theatralibus ſumpta translatione, ut Cicero Verrina III. *Itaque primum illum actum iſtius vitae turpiſſimum praetermittam.* Et alibi, *Quartum actum improbitatis vocat praeturam* Verris Sicilienſem, in qua graviter perſonam quoque ſuam egerit, non ſecus ac primum in quaeſtura, ſecundum in legatione, & tertium in praetura. eodem modo quam pulcherrime Valerius Catilinam *conſcientiae ſtimulis, actum inchoati à ſe parricidii peregiſſe dicit.* Quamvis enim non reipſa, voluntate tamen conceptam à ſe tragoediam peragere non deſtitit. Gloſſographus aliquis locum interpretari volens, ſcripſit *actum, id eſt, ſimulachrum.* Quam vocem deinde contextui librariorum imperitia adjunxit, unde omnino expungenda eſt, quandoquidem in veteribus libris non reperiatur; in quibus ita legimus, *Quem quid aliud exiſtimemus, quam conſcientiae ſtimulis actum à ſe inchoati parricidii peregiſſe.* PIGH. *Conſcientiae ſtimulis actum ſimulacrum à ſe inchoati parricidii peregiſſe.* Ita omnino cum Aldo & Chalcoc. legendum: nec *ſimulacrum* poteſt abeſſe. Pighius male id expunxit, quod in quibuſdam codd. non repeririſſet. Ceterum *ſimulacrum à ſe inchoati parricidii peregiſſe* Catilinam dicit, quod is dixit, ſentire ſe incendium à ſe excitatum; idemque ſi aqua non poſſet, ruina extincturum. VORST. An ſcribendum? *Quem quid aliud voluiſſe exiſtimemus, quam conſcientiae ſtimulis actum a ſe inchoatum parricidium peracturum.* GUDIUS. *Quem quid aliud exiſtimemus quam conſcientiae ſtimulis, actum a ſe inchoati parricidii peregiſſe.* Expoſitio horum verborum quam Pighius adfert neque Vorſtio, neque mihi ſatisfacit. Catilina potuiſſet dici *peregiſſe actum parricidii a ſe inchoati*, ſi optato eventu rem geſſiſſet; ſi parricidium a ſe inchoatum ad finem perduxiſſet.

Quid

4. Ann. urb. 707. Cic. ad Att. XIII. Sulpicius Ciceroni Lib. IV. fam. Livius 115.

Conſternatum etiam [13] Magii Chilonis amentia pectus: qui M. Marcello datum à Caeſare ſpiritum ſua manu eripuit. [14] Vetus amicus & Pompejanae militiae comes, indignatus aliquem amicorum ab eo ſibi praeferri. Urbem enim à Mitylenis, quo ſe contulerat, repetentem in Athenienſium portu pugione confodit, protinuſque ad irritamenta veſaniae ſuae trucidanda tetendit; amicitiae hoſtis, divini beneficii interceptor, publicae religionis, quod ad ſalutem clariſſimi civis recuperandam attinuit, [15] acerba labes.

5. Ann. urb. 710. App. Civil. IV. Oroſ. VI. 18.

Hanc crudelitatem, cui nihil adjici poſſe videtur, [16] C. Toranius atrocitate parricidii ſuperavit. Namque triumvirum partes ſecutus, proſcripti patris ſui, praetorii & ornati viri, latebras, aetatem, notaſque corporis, quibus agnoſci poſſet, centurionibus edidit, qui eum perſecuti ſunt. Senex de filii magis vita, & incrementis, quam de reliquo ſpiritu ſuo ſolici-

Quid ergo? Vorſtius ex Aldo & Chalcocon. interponit *ſimulachrum.* quaſi conſcientiae ſtimulis actus peregerit his verbis ſimulacrum parricidii a ſe inchoati. Sed, ſi quid video, voluit auctor, illum his verbis *inchoaſſe parricidium*, & publice id profeſſum. Tum in omnibus codd. abeſt vox *ſimulacrum.* neque Pighius neque Vorſtius in ſuis vidit, haud dubie eorum auctoritate ſuam ſententiam confirmaturus, ſi in iis inveniſſet, neque ego in MS. Copeſiano. & videtur ab editoribus ad ſupplendum ſenſum eſſe confictum. quod ſi eo modo facere liceat. mallem *reum ſe inchoati parricidii peregiſſe.* Sed videndum an non vulgata lectio nullo additamento indigeat, & tantum expuncta una literula praepoſitione *a* legendum ſit. *quam conſcientiae ſtimulis actum ſe inchoati parricidii* (reum) *peregiſſe.* ſic *agere furti* Cic. VII. Fam. 22. ſic ſimpliciter *peragere aliquem* VIII. Fam. Ep. 8. intelliges autem reum. *pluribus me peregiſſe quam pro patriae ſermone brevitatis me fateor.* Liv. XXXI. *admonere ſocietatis*, Liv. XXXII. 21. init. *quia male adminiſtratae provinciae aliorumque criminum urgebatur*, Tac. Ann. 6. 29. *Furti agere, ſepulchri violati agere.* vide Ant. Auguſt. Emend. p. 66. *Pecuniae judicatus* Liv. XXIII. 14. Vide ibi Gron. *Quantae ſummae damnatus fuerat.* Liv. XXXVIII. c. 60. *Falſi damnatus.* Tac. Ann. 12. 55. 2. Flor. 1. 26. *Suſpectum regiae dominationis.* & ibid. *Pleroſque debitorum liberavit.* Liv. XLI. 19. *Senatus nec liberavit ejus culpae regem, nec arguit.* Ter. in Eun. 4. 7. *Hic quidem ſe furti alligat.* ſic *arceſſere* cum gen. Tac. IV. 29. 1. *poſtulari* IV. 30. 3. ſupra VI. 2. 4. *ita eodem judicio duos ſuſtinuit reos. accuſatione Manilium, libertate Pompejum, & eorum alterum lege peregit, alterum profeſſione, qua ſola poterat.* Ovid. Ponto IV. 6. 30. *Poſſe tuo peragi Vix putet ore reos.* Plin. III. Ep. 9. *Marium una civitas publice, multique privati reum peregere.* ſic *reum perago.* Liv. IV. 42. *cum lege quid peragitur* Varro de L. L. p. 50. *Caeterorum criminum receptus eſt reus, neque peractus ob mortem opportunam.* Tac. ann. IV. c. 21. 5. *Peragere reum* ſupra V. 4. 4. vide ibi Pighium omnino. Florus de eodem. *Seque palam profeſſus incendium ſuum exſtincturum ruina minaretur.* PERIZON. MSS. habent vel, *quam conſcientiae ſtimulis actum a ſe inchoatum parricidium peregiſſe.* vel, *quam conſcientiae ſtimulis actum a ſe inchoati parricidii peregiſſe.* Prius quidem pauciores, quod mihi tamen ab ipſo Valerio profectum videtur. Hoc ſenſu, quantum abeſſe cenſebimus, ut non peregerit Catilina parricidium a ſe inchoatum, dum actus ſtimulis conſcientiae, ita ſibi decretum parricidium profitetur. nam *τὸ inchoatum* & *peregiſſe* nimis manifeſte oppoſita mihi videntur, quam ut dubitari poſſit. Idem igitur eſt ac ſi parricidium peregiſſet, quod ſibi propoſitum fuiſſe ſtimulis conſcientiae actus ita palam profitebatur, aeque ſceleratus inchoato, ac fuiſſet peracto parricidio. ſic infra Ex. 6. *Bis parricida conſilio prius, iterum ſpectaculo.* & Ex. 7. *Quem latentem uxor interficiendum, quid dicam tradidit, an jugularit?*

Quan-

citus, *an incolumis eſſet*, & *an imperatoribus ſatisfaceret*, interrogare eos coepit. E quibus unus: *Ab illo*, inquit, *quem tantopere diligis*, *demonſtratus*, *noſtro miniſterio*, *filii indicio occideris:* protinuſque pectus ejus gladio trajecit. [17] Collapſus itaque eſt infelix, auctore caedis quam ipſa caede miſerior.

[18] Cujus fati acerbitatem L. Villius Annalis ſortitus. [19] Cum in campum ad quaeſtoria comitia filii deſcendens, proſcriptum ſe cognoſſet, ad clientem ſuum confugit. Sed ne fide ejus tutus eſſe poſſet, ſcelere nefarii juvenis effectum eſt. Siquidem per ipſa veſtigia patris militibus ductis, occidendum eum in conſpectu ſuo objecit: bis parricida, conſilio prius, iterum ſpectaculo. 6. Ann. urb. 710. App. Civil. IV.

Ne Vettius quidem [20] Sallaſſus proſcriptus parum amari exitus; [21] quem latentem uxor interficiendum, quid dicam, tradidit, an ipſa jugulavit? Quanto enim levius eſt ſcelus, cui tantummodo manus abeſt? 7. Ann. urb. 710. App. Civil. IV.

Ex-

Quanto enim levius ſcelus eſt, cui tantummodo manus abeſt. prorſus ſententiae hujus loci convenienter.

13. *Magii Chilonis*] Cicero P. Magium Chilonem appellat. Edit. Venet. *Cilonis* habet. Sed diverſa ſunt Chilo & Cilo. Feſtus: *Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum. Cilo ſine aſpiratione, cui frons eſt eminentior.* Ergo iidem Chilones cum Labeonibus, dicti ἀπὸ τοῦ χείλεος. Gloſſae veteres: *Cillo* προκέφαλος. COLER.

14. *Vetus amicus & Pompejanae militiae comes*] In quatuor exemplaribus ita, *Vetus etiam Pompejanae militiae comes*, in quibus vox *amicus* non extat, & abeſſe poteſt ſalva ſententia. PIGH. *Vetus amicus & Pompejanae militiae comes.* Pighius cum in aliquot cod. reperiſſet *vetus etiam Pompejanae mil. comes*, τὸ *amicus* audacter expunxit. At veteres typis expreſſi illud habent, & Brandeburgenſium item MSS. unus. Alter etſi non habet, tamen nec habet *etiam*, ſed potius *&:* ut ſatis appareat aliquid excidiſſe. Quid quod *etiam* huic loco nec aptum eſt? At *amicus* aptiſſimum eſt, & conſentaneum ei, quod mox ſequitur *amicitiae hoſtis.* VORST. MSS. ſeptem *vetus amicus & Pompejanae militiae comes.* tres *vetus & Pompejanae.* unus *vetus enim Pompejanae.* Male & ego a Pighio locum interpolatum fuiſſe arbitror.

15. *Acerba labes*] Alii, *clades.* Legerim: *Acerba lues.* COLER. *Clades* unus Duac. *Labes* noſtri retinent. *lues* Aſcenſ. Ed.

16. *C. Toranius*] Nonnulli *Turanius*, item *Curanius.* Harl. *Gneius Turanius.* complures. *triumvirorum.*

17. *Collapſus itaque eſt infelix, auctore caedis, quam caede ipſa miſerior*] MS. addit non inconcinne, *pater*, in quo magna emphaſis eſt. Erat enim proprie *infelix pater*, qui talem haberet filium. PERIZON.

18. *Cujus facti acerbitatem L. Tullius Hannalis ſortitus, cum in Campum*] In manuſcriptis, *Cujus fati acerbitatem L. Villius Annalis ſortitus. Qui cum in Campum quaeſtoria, &c.* Recte. PIGH. *L. Villius Annalis.* In libro Daniel. *L. Julius Annalis.* COLER. *Cujus fati acerbitatem L. Villius Annalis ſortitus.* Idem plane fatum eſt, niſi quod adhuc gravius. videtur igitur omnino legendum vel *ejuſdem*, vel *cujus etiam* vel *quoque fati.* PERIZON. Ante Pighium fere legebatur *cujus facti.* Sed *fati* habent MSS. & Mog. iidem fere *L. Tullius Annalis.* Leid. quint. *L. Julius. Villius* videtur eſſe in Pariſ. prim. Vide Pighii Ann. A. DCCX. tres MSS. *ſortitus fuit.*

19. *Qui cum in campum*] *Qui* deeſt in MSS. decem, & denuo huc intruſum eſt a Pighio, ut ſupra ex I. & alibi. pro *cognoſſet*, complures habent *cognoſceret*, cum olim editis, Harl. *cognoviſſet.* Ultraj. ſec. tamen cum Ed. Mog. *cognoſſet.*

20. *Sallaſſus*] MSS. nonnulli *Fallaſſus.* unus, *Filaſſus.* item *Falapſus.*

21. *Quem uxor latentem interficiendum, quid dicam, tradidit, an ipſa jugulavit*] Mihi elegantius videtur abeſſe τὸ *quid dicam*, vel ſaltem τὸ *quid.* PERIZON. Si diſtinguas cum vetuſtio-

Externa.

1. Ann. urb. 547. Livius xxviii. Illud autem facinus, [22] quia externum, tranquilliore affectu narrabitur. Scipione Africano patris & patrui memoriam gladiatorio munere Carthagine Nova celebrante, duo regii filii nuper patre mortuo in arenam proceſſerunt: pollicitique ſunt *ibi ſe de regno proeliaturos, quo ſpectaculum illud illuſtrius pugna ſua facerent.* Eos cum Scipio monuiſſet, [23] *ut verbis, quam ferro dijudicare mallent, uter regnare deberet*; ac jam major natu conſilio ejus obtemperaret: minor corporis viribus fretus, in amentia perſtitit. Initoque certamine, pertinacior impietas fortunae judicio morte multata eſt.

2. [24] Mithridates autem multo ſceleratius, qui non cum fratre de paterno re-

ſtioribus Pighio. *Quid dicam? tradidit, an jugulavit?* facilius feras adeſſe & *dicam*, & ipſum, *quid.* De *dicam*, dubitari non poteſt. adeo illud eſt frequens in ἀπορίᾳ. MSS. hic ſervant utrumque.

22. *Quia externum tranquilliore*] Complures MSS. *Quia externum eſt, tranquilliore affectu narrabitur.* Mox pro *duo regii filii.* MSS. undecim, *duo regis filii.* Quod certe nihilo eſt deterius. utrumque habet etiam Ed. Mog. obſerva interea fuiſſe *fratres patrueles Corbim & Orſuam*, Liv. Lib. xxviii. cap. 21.

23. *Ut verbis contendere quam ferro dimicare mallent, uter regnare deberet*] Veteres libri habent, *Uti verbis quam ferro dijudicare mallent.* Eleganter. *Dijudicare* enim iſtic quod barbari Gallica voce dicunt appunctare. Sic Cicero ad Atticum Lib. xiv. *Noſtras contentiones reſpublica dijudicabit.* Idem de Finib. iii. *Eamque controverſiam dijudicabis.* PIGH. *Ut verbis quam ferro dijudicare mallent.* Aldus ediderat, *Ut verbis contendere quam ferro dimicare mallent.* Sed alteram lectionem obſervavit Pighius in MSS. Et habet quoque eam uterque cod. Brand. niſi quod in uno eſt *dijudicari.* Sed & veteres typis expreſſi Chalcocondylae & Martini Herbip. ſic habent. VORST. *Ut verbis, quam ferro dijudicare mallent.* MS. *ut verbis quam ferro dimicare.* omiſſo τὸ *mallent.* & ſane Aldus quoque in ſuo cod. invenit *dimicare.* Ita enim edidit. Sed credo illum *contendere* de ſuo addidiſſe, quum *dimicare verbis* non recte diceretur, cum tamen haec *militia togata* vocetur. vii. 7. 1. certe *dijudicare* locum non habet, & deberet utique legi, ut eſt in uno Brandeb. *dijudicari.* illi enim non erant dijudicaturi, ſed Scipio. Legendum igitur puto *dimicare.* Forte etiam omiſſo τῷ *mallent. Eos cum Scipio monuiſſet verbis quam ferro dimicare.* intellecto *potius* quod ſaepe fit. ſupra v. 3. 5. *de paternis bonis in foro dimicans.* Liv. iv. 13. *ſe aetate exacta tantae dimicationi objicerent.* & L. xxii. c. 25. *Ne praeſens de jure imperii dimicaret.* ſcil. in concione apud populum. & ſic *claris majoribus quam vetuſtis*, Tac. Ann. iv. c. 61. 1. vide Gronov. ad Liv. L. v. c. 21. ſic forte apud Florum de Carthaginienſi bello tertio. PERIZON. *Contendere* certe delent plerique MSS. praeter Ultraj. prim. Porro tres Leid unus Ultraj. & Harl. habent *dimicare.* Ultraj. prim. *dimicari.* Leid. tert. *decernere, l. dimicare, l. judicare.* Leid. quart. *dijudicari.* Mihi quidem non dubium videtur, quin auctoris ſit. *Ut verbis, quam ferro, dimicare mallent.* ipſum enim, quod quaeſivit, acumen eſt in verbo *dimicare.* Ceterum *mallent* MSS. retinent. Inter exc. Duac. adſcriptum. Cic. ad Att. *Reſp. noſtras controverſias dijudicabit.* Idem de Fin. *Eandem controverſiam tu dijudicabis.*

24. *Mithridatis autem multo ſceleratius*] Ita omnino legendum; non, ut Pighius & alii ediderunt *Mithridates.* Nullum enim verbum hic apparet ad quod nominativus *Mithridates* referri poſſit. Si vero legas *Mithridatis*, ſubaudiri poteſt *facinus*, quod initio proximi ſuperioris exempli apparet. Et nequis dicat in nullo cod. ita ſcriptum reperiri, reperi ego in uno cod. Brandeburgenſi; & ante me Phil. Ru-

regno, ſed cum ipſo patre bellum de dominatione geſſit: [25] in quo qui aut homines ullos adjutores invenerit, aut deos invocare auſus ſit, [26] prae admiratione haereo.

Dion. XXXVII. Eutr. Oroſ. de Pharnace Mithridatis filio.

3. Quanquam quid hoc, quaſi inuſitatum illis gentibus miremur? cum [27] Sariaſter adverſus patrem ſuum Tigranem Armeniae regem, ita cum amicis conſenſerit, ut omnes dexteris manibus ſanguinem mitterent, atque eum [28] invicem ſorberent. [29] Vix ferrent pro ſalute parentis tam cruenta conſpiratione foedus facientem.

4. Sed quid ego iſta conſector, aut quid iis immoror, cum [30] unius parricidii cogitatione cuncta ſcelera ſuperata cernam! Omni igitur impetu mentis, omnibus indignationis viribus, ad id lacerandum pio magis quam va-

Ann. urb. 783. Dion. LVII. Tacit. v Suet. Tiber Vell. & alii.

Rubenius in pluribus. Vide Electorum ejus Lib. I. c. 19. Sed quia idem facinus Dio & alii non Mithridati, ſed filio ejus Pharnaci tribuunt, idem Rubenius putat vocem excidiſſe, & legendum eſſe *Mithridatis F. autem.* ita enim ſolitos fuiſſe ſignare. VORST. *Mithridatis autem multo ſceleratius, qui &c.* Indignum profecto Valerii interprete flagitium eſt Vorſtii, hic omnino legendum eſſe contendentis, *Mithridatis.* ſcil. quia verbum deeſt, quo nominativus ille referatur, & in uno cod. Brandeb. ita invenerit. habet igitur alter cum vulgatis *Mithridates* quomodo & ego in Copeſiano inveni. & omnino ita legendum eſt. Solet enim Valerius ſaepiſſime initio exempli verbum aliquod intelligere, *egit* ſcil. vel *ſe geſſit.* vide me omnino ſupra ad VII. 2. ext. 2. PERIZON Idem Vir Cl. in margine codicis ſui adſcripſit. Rubenius Elect. I. 19. in libris priſcis vidiſſe ſe ait *Mithridatis autem*, unde legendum conjicit *Mithridatis F. autem* i e. Filius. Malim ego alio ordine. *Mithridatis autem filius.* & paulo inferius. Forte fuit alius Mithridates. Haec ibi. Neſcio an *Mithridatis* in ullo noſtrorum exſtet, ſi Leid. ſext. excipias.

25. *In quo, qui autem homines ullos adjutores invenerit*] MSS. undecim & Ed. Mog. cum Ven. *in quo quis aut homines* &c. Leid. quart. omittit *quis.*

26. *Pro admiratione habebatur*] In manuſcriptis quibuſdam, *Prae admiratione habet*; Mendoſe. In Campenſi, *haeret.* In Suſiano & Pulmanniano, pro *habet* vel *haeret* legimus, *non diffinio*, quod gloſſema videtur eſſe. Forte ſcribendum, *Prae admiratione haereo.* PIGH. *Prae admiratione haereo*, plerique codd. *pro admiratione habetur.* An *prae admiratione ambigitur?* an *praecipuam admirationem habet.* ſic *odium habere* dicitur res, quae odio eſt apud Petron. PERIZON. Uterque Ultraj. Leid. quatuor, & Gudian. tres *pro admiratione habetur.* Bit. prim. *habet.* Pariſ. prim. *non definio.* An *pro admiratione* habetur, hic ſignificat, *habetur pro re admiranda, miraculi plena?*

27. *Sariaſter*] Fabricius Lib. II. Bibl. Graec. cap. 19. p. 639. corruptum hoc pronunciat; & legendum *Artabazes.*

28. *Invicem ſorberent*] Ita rectum puto, licet Lib. Dan. habeat: *Solverent.* Tacitus in ſimili re: *levi ictu cruorem eliciunt atque invicem lambunt.* COLER. Vide Borrem. p. 199. init. Schott. Obſ. III. 10. Putſch. ad Sall. c. 22. & omnino Min. Fel. cap. 30. PERIZON. *Solverent* pro *ſorberent* in multis eſt MSS. Sed haud dubie male. Bit. prim. *in mortem ſolverent*, pro *invicem ſorberent.*

29. *Vix ferrent illi*] Barthius legebat *Vix ferrent alii.* in Excerptis Duac. adduntur haec. *Vix ferrent illi.* Qui *illi?* abeſt haec vox a chartaceo, lege igitur, *vix ferrem pro ſalute &c.* Haec ille. Aliquot MSS. *pro eo quem vix ferrent. Illi* deeſt in MSS. minimum decem & Edd. ante Pighium. Placet valde emendatio Gronovii *vix ferrem.* Quamvis τὸ *alii* quod Barthio in mentem venit, etiam Pighiano *illi* praetulerim, hoc enim nauci eſt. Quare expunxi auctoritate MSS.

30. *Unius parricidii cogitatione*] Tiberium intellige, quem Sejanus voluit interficere. Suet. in Tiberio, Dion. Lib. LVII. Tacitus Lib. V. Joſephus Lib. XVIII. cap. 13. etſi in Auguſtum

validio affectu rapior. 31 Quis enim amicitiae fide extincta genus humanum cruentis in tenebris ſepelire conatum, profundo debitae execrationis ſatis efficacibus verbis adegerit? Tu videlicet 32 efferatae barbariae immanitate truculentior 33 habenas Romani imperii, quas princeps, parenſque noſter ſalutari dextera continet, capere potuiſti? 34 Aut te compote furoris, in ſuo ſtatu mundus manſiſſet? 35 Urbem à Gallis captam, & trecento-

ſtum etiam multi conjurarunt; Dion, Tacitus, Seneca, Paterc. CORRAD. Male Biodaeus Miſc, 11. 27. ad *Cinnam*, qui contra Auguſtum conjuraverat haec refert. Vide Bernec. ad Suet. c. 19. PERIZON.

31. *Quis enim amicitiae fide extincta genus humanum cruentis in tenebris ſepelire conatum*] Intelligit ſine dubio Aelium Sejanum, qui, cum amicus Tiberii & arcanorum ejus particeps fuiſſet, ſubito in ſummum ejus odium incidit. Et apparet hinc, Valerium poſt Vellejum Paterculum ſcripſiſſe. hic enim Sejano utpote adhuc ſuperſtiti valde adulatur. VORST.

32. *Efferatae barbariae immanitate truculentior*] Ultraj. ſec. Leid. ſext. Bit. prim. & Harl. *Efferata barbariae immanitate truculentior.*

33. *Habenas Romani imperii*] MS. *indigi imperii* id eſt *indigeni.* non male. ſic enim ſupra ſaepiſſime habuimus *alienigenus.* vide quae notaveram ad IV. 6. Ext. 1. intelligit autem *indigenum imperium* urbis Romae & Italiae, mox enim ſequitur de toto mundo; nempe qui erat ſubjectus imperio Romano. ut dicat eum neque Romae imperare, neque toti mundo poſſe. *Romanum* opponit ſatis magnifice *caetero mundo.* PERIZON.

34 *Haud te compote furoris in ſuo ſtatu mundus manſiſſet*] In Atrebatenſi atque etiam Gemblacenſi eleganter haec per interrogationem, *Aut te compote furoris in ſuo ſtatu mundus manſiſſet?* Sic Terentius in Eunucho. *Aut ego neſciebam quorſum tu ires?* PIGH.

35. *Urbem à Gallis captam, & trecentorum inclytae gentis virorum ſtrage foedatam, Allienſem diem*] In veteribus libris habemus, *ſtrage foedatum, Allienſem diem*, recte diſpunctatis locis; licet mendoſe ſcriptum ſit, *ſtrage foedatum*, cum debeat ſcribi, *ſtragem foedam.* Conſtat enim ipſum loqui velle non de Allienſi proelio ſed Cremerenſi. in quo trecenti ejuſdem gentis nobiles Fabii cecidere. Legendum itaque exiſtimo, *Urbem à Gallis captam, & trecentorum inclytae gentis ſtragem foedam, Allienſem diem & oppreſſos in Hiſpania Scipiones, Traſimenum lacum, & Cannas, &c.* Omnes enim iſtic inſigniores populi Romani clades bello acceptas enumerat, quas una furioſa cogitatione Sejanum repraeſentaſſe atque viciſſe dicit. Verum ut lectori ſtudioſo ſcopum hujus exempli clarius aperiam, quem minus attigiſſe commentatores video, cognoſcimus ex hiſtoria Valerium hoc loco invectivae ſuae mucronem ſtringere adverſus L. Aelium Sejanum Tiberio Caeſari prius familiaritate conjunctiſſimum, ſed poſtea ob ſuſpiciones inimicum factum. Quem principis amicitia illuſtrem fecerat, atque ad ſummos honores evexerat, adeo ut ejus natalis publice velut Caeſaris celebraretur, ſtatuae omnis generis atque etiam aureae paſſim ab omnibus ponerentur, colerenturque, utque tandem apud ſenatum, omnemque populum majore in auctoritate, quam ipſe Tiberius eſſet. Itaque nimis exaltatum, jamque metuendum, aſtu ac dolo ſubvertit; ſpe etenim affinitatis, atque tribunitiae poteſtatis objecta deceptum, nihilque ſiniſtri ſuſpicantem ſubito aggreſſus, velut res novas adverſum rempublicam atque ſe molientem, longa & criminoſa epiſtola è Capreis (ubi tum manebat Tiberius) ad ſenatum ſcripta infenſiſſime accuſavit. Sejanus mox ab omnibus deſertus juſſu ſenatus in carcerem raptus cum omni ſtirpe ac familia occiditur. Cadavera triduo publice ludibrio habita, demum in Tiberim projecta ſunt, & acerba inquiſitio contra ejus familiares & amicos eſt inſtituta. Ipſius nomen non diu antea conſulis, tamquam pop. Rom. hoſtis è faſtis ac monumentis publicis eraſum, ſtatuae paſſim dejectae atque conflatae, atque memoria decreto ſenatus abolita eſt. Illudque in cauſa, quod Valerius eum non nominet, licet acerbe in ipſum, Tiberio placere cupiens, invehatur. Ideoque etiam non velut civem inter domeſtica ſceleratorum exempla, ſed velut hoſtem inter peregrinos, & externos extremo loco collocat. Igitur ex his etiam animadver-

torum inclytae gentis virorum ſtrage foedatam, Allienſem diem, & oppreſſos in Hiſpania Scipiones, Thraſymenum lacum, & Cannas, 36 bellorumque civilium domeſtico ſanguine madentem Aemathiam, amentibus propoſitis furoris tui repraeſentare, & vincere voluiſti. Sed vigilarunt oculi deorum: 37 ſidera ſimul vigorem ſuum obtinuerunt: arae, pulvinaria, templa

vertere eſt, eodem anno quo Sejanus occiſus, Valerium hunc librum nonum conſcripſiſſe. PIGH. *Stragem foedam.* Stragem illam trecentorum & ſex Fabiorum intelligit. Sed in libro Danielis longe aliter hic locus habetur: *Trecentorum inclytae gentis virorum ſtragem, foedatum Allienſem diem.* Et paulo poſt: *Domeſtico ſanguine madentem Aemum.* Non abſurde. COLER. *Foedatum Allienſem diem.* Ita legendum arbitror. Habentque ita multi codices, inque his uterque Brand. Aldus ediderat *ſtrage foedatam*; quaſi *foedatam* ad illud quod praecedit *urbem* pertineret. Quod cum minus recte ſe habere agnoſceret & Pighius, maluit is legere *ſtragem foedam.* Verum vel ipſe poſitus verborum argumento eſt conjecturam Pighii eſſe nihil. Scripſiſſet potius Valerius, ſi quidem id voluiſſet, *foedam trecentorum inclytae gentis virorum ſtragem. Allienſis dies* eſt quo Romani apud Alliam fluvium à Gallis bis caeſi fugatique ſunt. Unde ipſe fluvius Allia Ovidio *flebilis* & *gravis* appellatur. Ceterum & dies ille quo Romani magna iſta clade affecti ſunt, inter *nefaſtos*, id eſt, atros & inauſpicatos, numeratus. Quodque dies ille inter nefaſtos numeratus fuit, ea cauſa videtur eſſe quod eundem noſter *foedatum* appellat. VORST. *Urbem a Gallis captam, & trecentorum inclytae gentis virorum ſtrage foedam, Allienſem diem &c.* ita Pigh. ex conjectura, quum Aldus edidiſſet *ſtrage foedatam.* quomodo & MS. Copeſianus. Caeteros fere omnes habere *ſtrage foedatum* teſtatur Pighius & Vorſtius, qui id recepit. Sed quis credat Valerium ignoraſſe Allienſem diem tam celebrem, ut exiſtimaret illic cecidiſſe trecentos Fabios, niſi igitur legere malis *ſtrage foedatam* & referre ad urbem, ut quae foedata ſit ſtrage Fabiorum, licet non illic caeſi ſint, quod etiam videtur ſuadere copula *&*, qua auctor noſter ſemper duas clades conjunxit, ut mox *Allienſem diem, & oppreſſos Scipiones. Thraſimenum lacum & Cannas*, niſi inquam ita malis, ut mihi ſane videtur faciendum, omnino mihi probanda videtur conjectura Pighii, nec eo rejicienda, ut inepte facit Vorſtius, quod *foedam* ultimo loco non primo poſitum invenitur. Forte, *foedatam* & ad luctum & ad habitum luctus referri poteſt, nec enim ſolet Valerius ſemper adeo proprie loqui. PERIZON. Plerique MSS. habent quidem *ſtrage foedatum*; tres Leid. tamen *foedatam* cum Pariſ. prim. quod bene defendiſſe judico Perizonium. Rectius profecto *urbs foedata ſtrage*, quam, *dies Allienſis foedatus* non addito ablativo. & quod de duabus cladibus per copulam ſubinde connexis obſervavit Vir Cl. id omnem ſcrupulum eximere videtur; itaque antiquarum Edd. ſcripturam reſtitui.

36. *Bellorumque civilium domeſtico ſanguine manantes furores*] Wincheliani codicis unam lectionem hic praeferendam autumo: Quae haec eſt, *Bellorumque civilium domeſtico ſanguine madentem Aemathiam.* Notat enim utramque bellorum civilium procellam quae in Macedonia olim Aemathia appellata detonuit, primum in Pharſalicis campis, auctore Caeſare; deinde in Philippicis, duce Auguſto. PIGH. *Bellorum civilium domeſtico ſanguine madentem Aemathiam.* Ita Pighius ex cod. Wincheliano reſcribendum putavit; ut per *madentem Aemathiam* intelligatur Macedonia, quae olim *Aemathia* dicta, & in qua ingentes illae pugnae, una inter Pompejum & Caeſarem in campis Pharſalicis, altera inter Octavium & Brutum in campis Philippicis, commiſſae ſunt. Ad codicem illum Wincheliauum proxime accedit codex P. Danielis in quo, ut Colerus teſtatur, legitur *Domeſtico ſanguine madentem Aemum.* Alii codices tam MSS. quam typis expreſſi habent, *domeſtico ſanguine manantes furores:* quod ſane nihili eſt. VORST. Bit. prim. *Madentes furores Emathiam amentibus propoſitis.* Leid. tert. *Madentem hemtiam l. madentes furores.* Leid. quint. *Medentem Emathiam amentibus propoſitis furoris tui.* Ultraj. ſec. *Manantem furorem.* Adſcripſit Perizonius *furores furore.* Florus *periculoſiſſimum bellum periculo explicavit* Lib. I. haec ille. Caeterum, ut verum fatear, nimis antiquum aut poeticum mihi videtur illud *Emathiam* & ortum ex eo, quod ſequitur *amentibus.* vel a gloſſatore locum adſignante,

pla praeſenti numine vallata ſunt: nihilque quod [38] pro capite Auguſti, ac patria excubare debuit, [39] torporem ſibi permiſit. [40] Et in primis auctor, ac tutela noſtrae incolumitatis, ne excellentiſſima merita ſua totius orbis ruina collaberentur, divino conſilio providit. [41] Itaque ſtat pax, valent leges, ſincerus privati ac publici officii tenor ſervatur. Qui autem haec vio-

te. *Furores manantes domeſtico ſanguine* videtur, intelligere, auctores bellorum civilium furore inſtinctos, quos amenti & majori etiam furore percito Sejano opponit. Et quoties vidimus, ita adjuncta pro ſubjectis poni? Vel hoc ipſo capite Ext. 1. *pertinacior impietas fortunae judicio morte multata eſt.* Pro homine pertinacius impio. & centies alibi. *Furores* igitur, quamquam audacius, dixit, pro *furioſos auctores.*

37. *Sidera ſuum vigorem obtinuerunt*] In Wincheliano, *Sidera ſimul vigorem ſuum obtinuerunt.* Atque haec dicere videtur, quod futurorum praeſagus, & peritus matheſeos fuerit Tiberius: PIGH. *Τὸ ſimul*, quod in textum immiſit Pighius, abeſt ab omnibus noſtris MSS. itaque delevi non neceſſarium, imo incommodum, niſi addatur aliqua conjunctio.

38. *Pro capite Auguſti*] Forte *pro capite Auguſto.* PERIZON.

39. *Torporem ſibi permiſit*] Elegantius in Suſiano, & Pulmanniano, *Torpere ſibi permiſit.* PIGH. *Nihilque quod pro capite Auguſti ac patria excubare debuit, torporem ſibi permiſit.* Quia *Auguſtus* hic nominatur, putarunt quidam ad Octavium Auguſtum haec pertinere. Verum ad ipſum Tiberium quomodo nomen Caeſaris, ita & Auguſti translatum fuiſſe notum eſt. Pro *torporem ſibi permiſit*, quod in utroque cod Brand. & antiquioribus typis expreſſis eſt, Pighius ex cod. Suſiano & Pulmanniano legi maluit *torpere ſibi permiſit.* VORST. Quod in Suſiano & Pulmanniano invenit Pighius, video etiam exſtare in Leid. quinto. reliqui *torporem ſibi permiſit*; *Torpere* an recte Pighius praetulerit dubito.

40. *Et in primis auctor ac tutela noſtrae incolumitatis Jupiter*] Vox *Jupiter*, in melioribus exemplaribus non habetur, & profecto ſcioli alicujus commentum eſt. Non *Jovem* enim iſtic, ſed *Tiberium*, cui ſemper adulatur, auctorem ac tutelam publicae incolumitatis appellat. PIGH. Abeſt vox *Jupiter* etiam a meliore parte noſtrorum codicum, ut & Ed. Mog. Recte Pighius vidit *Tiberium* intelligi. Perizonius maluit, *ſed imprimis auctor ac tutela.* Pro *excellentiſſima merita*, mox Copeſ. Leid ſext. habent, *excellentiſſima opera.*

41. *Itaque ſtat pax*] MS. *Conſtat pax*, quod mihi praeferendum videtur. PERIZON

42. *Subvertere*] Alii: *Subruere.* Rectius. Gloſſarium: *Subrugo* ὑπορύσσω. lego *ſubruo.* COLER. Imo *tentavit ſubvertere*, ſcripti omnes retinent.

43. *Omni cum ſtirpe ſua pop. Romani viribus obtritus*] In Campenſi, *lapidibus obtritus.* Puto legendum eſſe *pedibus obtritus.* Diximus enim triduo jacuiſſe in publico Sejani filiorumque occiſorum cadavera ludibrio vulgi expoſita. Et pulcherrime his Valerii verbis conſonant Juvenalis poëtae verſus Satyra x. ubi multa de hac Sejani damnatione atque infortunio canit:

——— ——— Curramus praecipites, &
Dum jacet in ripa, calcemus Caeſaris hoſtem,
Sed videant ſervi, ne quis neget, & pavidum in jus,
Cervice aſtricta dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano, ſecreta haec murmura vulgi.

Sed vide quae nos in Annalibus in ejus conſulatu diximus, locum enim hunc non parum illuſtrabunt. PIGH. *Populi Rom. viribus obtritus.* Ita codices Brandeb. Pighius in Campenſi reperit *lapidibus obtritus.* Unde ille legendum conjicit *pedibus obtritus.* VORST. *Populi Romani pedibus obtritus.* ita Pigh. ex conjectura, cum in MS. inveniſſet *lapidibus.* caeteri codd. habent *viribus*, MS. Copeſ. *viribus obruptus*, id eſt, *obrutus.* non male forſan; ſed praefero lectionem Pighii. PERIZON. Pariſ. ſec. Leid. ſext. *viribus obrutus.* Leid. ſec. *in viribus contritus.* Leid. prim. *viribus obſtrictus.* ceteri fere *viribus obtritus* retinent. ſic etiam in Duac. Exc. quibus adſcriptum. uterque *viribus.* male mutavit Pighius. Camp. *lapidibus obtritus.* hinc conjectat Pighius *pedibus.* ſatis audacter.

44. *Si tamen illuc receptus*] Formula haec de flagitioſiſſimis & maxime impiis olim uſurpata: SI TAMEN AB ORCO RECEPTVS EST. Plautus: *Quem propterea Orcus ad ſe recipere noluit.* COLER.

45. *Sup-*

violatis amicitiae foederibus tentavit [42] ſubvertere, [43] omni cum ſtirpe ſua populi Romani viribus obtritus, etiam apud inferos, [44] ſi tamen illuc receptus eſt, quae meretur, [45] ſupplicia pendit.

45. *Supplicia pendit*] Sic Pighius. conſentiunt MSS. propemodum omnes & Mog. antea fere legebatur *pependit*. Pariſ. ſec. *retinet pendit*.

Caput XII.

DE MORTIBUS NON VULGARIBUS.

1. *Tulli Hoſtilii regis.*
2. *Duarum matrum.*
3. *M. Juventii Thalnae Coſ.*
4. *Lutatii Catuli.*
5. *L. Cornelii Merulae.*
6. *Herennii Siculi.*
7. *Licinii Macri.*
8. *Cornelii Galli, & T. Haterii.*

Externorum.

1. *Comae, Cleonis fugitivorum ducis fratris.*
2. *Aeſchyli poëtae.*
3. *Homeri.*
4. *Euripidis.*
5. *Sophoclis.*
6. *Philemonis.*
7. *Pindari.*
8. *Anacreontis.*
9. *Milonis Crotoniatae.*
10. *Polydamantis Scotuſaei.*

Humanae autem vitae conditionem praecipue primus & ultimus dies continet: quia plurimum intereſt quibus auſpiciis inchoetur, & quo fine claudatur. Ideoque [1] eum demum felicem fuiſſe judicamus, cui & accipere lucem proſpere, & reddere placide contigit. Medii temporis curſus, prout [2] fortuna gubernaculum rexit, modo aſpero, modo tranquillo motu peragitur, ſpe ſemper minor, dum & cupide votis extenditur, & fere ſine ratione conſumitur. [3] Nam & ſi eo bene uti velis, etiam parvum am-

1. *Eum demum felicem*] Multa talia apud Stobaeum. Seneca, ut ſolet: *Doce leve eſſe vanumque hoc quod felicitas dicitur, unam illi ſyllabam facillime accedere.* per illam ſyllabam intelligit infelicitatem. non, ut Vir Clariſſimus nimis argute hariolatur, *Fel. Fel* enim ſyllaba non accedit *Felicitati*, ſed jam ineſt. Luſi aliquando ad amicum Jambos hos:

Felicitatem quaeſo ne jactes nimis
Nimiſque, amice, perſequare protinus.
Doloſa vulpes, verſipellem animum gerit
Felicitati praeſtat infelicitas
Ipſa; hoc habens bonum atque commendabile
Quod nos felicitatem ferre perdocet.
Felicitati vero ſolum fel ineſt. COLER.

2. *Fortuna gubernaculum rexerit*] Sic in nummis Fortuna ſaepe occurrit cum gubernaculo. PERIZON.

3. *Nam & ſi eo bene uti velis etiam parvum ampliſſimum efficies*] Plane abundat & ſenſum turbat τὸ &, quod propterea non dubito accedente auctoritate MSS. ejicere. PERIZON. *Et* abeſt etiam a Leid. ſext.

4. *Numerum annorum multitudine operum*] Vide Rupert. ad Sall. p. 300. Plin. praef. Curt. *Sibi multam potius quam longam vitam optan-*

ampliſſimum efficies, [4] numerum annorum multitudine operum ſuperando. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere, [5] ſi magis vitam exigis, quam approbas? [6] Sed ne longius evager, eorum mentionem faciam, qui non vulgari genere mortis [7] abſumpti ſunt.

1. Ann. urb. 113. Livius 1. Dionyſ. 111.

[8] Tullus Hoſtilius fulmine ictus, cum tota domo conflagravit. Singularem fati ſortem, qua accidit, ut columen urbis, in ipſa urbe raptum, ne ſupremo quidem funeris honore à civibus decorari poſſet, coeleſti flamma [9] in eam conditionem redactum, ut eoſdem penates, & regiam, & rogum, & ſepulcrum haberet.

2. Ann. urb 536. Livius xxii. Plin. vii. 53. diſcrepat.

Vix veriſimile eſt in eripiendo ſpiritu idem gaudium potuiſſe, quod fulmen: [10] & tamen idem valuit. Nuntiata enim clade, quae [11] ad lacum Thraſymenum inciderat, [12] altera mater ſoſpiti filio ad ipſam portam facta obviam, [13] in complexu ejus expiravit. Altera cum falſo mortis filii nuntio [14] domi moeſta ſederet, ad primum conſpectum redeuntis exanimata eſt. Genus caſus inuſitatum: quas dolor non extinxerat, laetitia conſumpſit.

[15] Sed

optandam. ſupra viii. 7. 3. PERIZON.

5. *Si magis vitam exigis, quam approbas*] Sic Pighius quum legeretur, *exigas quam approbes.* Sed Pighii factum comprobant MSS. tantum non omnes.

6. *Sed ne longius evager, eorum mentionem faciam*] In Campenſi, Wincheliano, aliiſque *Libet eorum mentionem facere.* Bene item. PIGH. *Libet eorum mentionem facere.* Ita ſcribere placuit Pighio è Campenſi & aliis codd. Aldus ediderat *eorum mentionem faciam:* quomodo codices quoque Brand. habent. VORST. Itaque quum ſic quoque haberent omnes noſtri, illis potius, quam Pighio credendum putavi. Unus & alter habent *evagari.* Quod unde natum ſit oſtendit Pariſ. prim. *Sed ne longius evagari libeat, eorum mentionem faciam.* quod forſan Valerii fuerit.

7. *Abſumpti ſunt*] Ultraj. ſec. *abſorpti ſunt.* duo alii *abſorti ſunt.*

8. *Tullus Hoſtilius rex*] *Rex* additum fuit a Pighio praeter auctoritatem MSS. & conſenſum veterum Edd. neceſſitate etiam non poſtulante, itaque induxi.

9. *In eam conditionem redactum*] Hoc ſollicitare vix auſim, quamvis etiam a tacito Pighio profectum ſit, quum ederetur antea, *in eadem conditione redactum*, & hoc exſtet in MSS. duodecim. Pariſienſes forſan tamen habuerint *in eam conditionem*, ex iis enim nihil notatum reperio.

10. *Et tamen idem valuit*] In Suſiano & Pulmanniano, *Et tamen potuit.* PIGH. *Et tamen potuit.* Et ſic ſcribere placuit Pighio ex uno atque altero cod. Brandeburgenſes habent, ut in editione Aldina eſt, *& tamen idem valuit.* VORST. Probe, *& tamen idem valuit*, quod Pighius ejecit. GUDIUS. *Et tamen potuit*, ſic Pariſ. prim. ubi tamen in margine pro varia lectione additur, *& tamen idem valuit*, quod in reliquis exſtans MSS. & Edd. omnibus temere nimis a Pighio fuit mutatum. Conjicitur ita etiam in Exc. Duac.

11. *Ad lacum Traſimenum*] Ad Cannas, ut vult Agellius Libro iii. capite 15. Sed neque Plinius omnino cum Valerio conſentit Libro vii. capite 53. COLER.

12. *Altera mater ſoſpiti filio*] Harl. *mulierum duarum alteri ſoſpiti filio.* Leid quart. & ſext. *mulierum duarum altera mater ſoſpiti filio.* Copeſ. *Mulierum duarum altera ſoſpiti filio.* quod poſſit placere. *matrem* enim fuiſſe ex addito *filio* intelligitur. ſic quoque Edd. Ven. Mediol. Aſcenſ. ſed Aldus *altera mater.*

13. *In complexu ejus expiravit*] Recte ita Pighius, cum vulgo omitteretur praepoſitio *in*, quam ſervant MSS. Edd. Mog. Mediol. Aſcenſ. interea Barb. prim. habet *in conſpectu ejus.*

[15] Sed minus miror, quod mulieres. [16] M. Juventius Thalna cos. col- 3.
lega Ti. Gracchi coſ. iterum, cum in Corſica, quam nuper ſubegerat, ſa- Ann. urb. 590. Plin. VII. 53.
crificaret, receptis literis decretas ei à ſenatu ſupplicationes nuntiantibus,
intento illas animo legens, caligine orta, ante foculum collapſus mortuus
humi jacuit. [17] Quem quid aliud quam nimio gaudio enectum putemus?
En cui Numantia, aut Carthago excidenda traderetur! 4.

Majoris aliquanto ſpiritus dux Q. Catulus, Cimbrici triumphi [18] C. Ma- Ann. urb. 652. Cic. Tuſc. I.
rio particeps à ſenatu datus; ſed exitus violentioris. Namque ab hoc eo- Juven. Sat. VIII.
dem Mario poſtea propter civiles diſſenſiones [19] mori juſſus, recenti [20] cal- Ann. urb. 666. Plut.
ce illito, multoque igni [21] percalefacto cubiculo ſe incluſum peremit. Cu- Mario. App. Civil.
jus tam dira neceſſitas maximus Marianae gloriae rubor extitit. I. Vell. Florus aliſ.

Qua tempeſtate reipublicae L. quoque Cornelius Merula conſularis, & 5.
flamen Dialis, ne ludibrio [22] inſolentiſſimis victoribus eſſet, in Jovis ſacra- Ann. urb. 666. App.
rio venis inciſis contumelioſae mortis denuntiationem effugit: ſacerdotiſque Civil. I. Plut Vell.
ſui ſanguine vetuſtiſſimi foci maduerunt. Flor. III. 21.

Acer etiam & animoſus vitae exitus Herennii Siculi, quo [23] C. Grac- 6.
chus,

ejus. complures etiam codices ſcripti, *facta obvia.* & ſic excudebatur etiam ante Pighium.

14. *Domi moeſta ſederet*] Simile apud Plin. Lib. VII. 32. PERIZON. Ultraj. ſec. Ed. Mog. *reſideret.* in fine Copeſ. *conſumpſerit.*

15. *Sed minus miror*] Ultraj. prim. *ſed minus mirum.*

16. *M. Juventius Talva conſul collega Tiberii Gracchi conſulis, cum in Corſica*] Legendum ex manuſcriptis, atque faſtorum Capitolinorum orthographia, *M. Juventius Thalna collega Tib. Gracchi coſ iterum cum in Corſica, &c.* PIGH. *M. Juv. Thalna collega Ti. Gracchi coſ. iterum.* MS. *M. Juv. Thalna conſul collega.* & ſic anteriores editiones, & haud dubie plerique MSti, ſi non omnes, nec ulla cauſa eſt cur ejiciatur. PERIZON. Ante Pighium fere legebatur *Talva.* MSS. ut in hoc cognomine fluctuant, *Talva*, *Calva*, *Thalna* exhibentes, ſic plerique *Thalna conſul collega Tiberii Gracchi conſulis iterum.* vel omiſſo duntaxat, *iterum.*

17. *Quem quid aliud quam nimio gaudio enectum putemus?*] Tota haec periodus deeſt in Copeſiano.

18. C. *Mario particeps a ſenatu datus*] Optime hoc modo dedit Pighius, cum Ven. Mediol. Aſcenſ. Gryph. Colin. Stephan. expreſſiſſent, *cum Mario particeps.* quod video extare in Ald. 1514. cum altera 1534. omittat praepoſitionem, nec adſcribat pronomen *C.* quod tamen MSS. jubent adeſſe. ſolus Barb. prim. *cum Mario.*

19. *Mori juſſus*] Saeva voce Marii *Moriatur* finire vitam coactus eſt. Vide Ciceronem v. Tuſc. qq. & III. de Or. Cauſa autem haec fuit quod Marius & Catulus contenderunt inter ſe, uter eorum auctor victoriae habendus eſſet. VORST. Imo quod Catulus ſecutus fuerat in civilibus turbis partes Cinnae & Mario adverſas.

20. *Calce illito*] Florus: *Catulus ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit.* Diverſus abit Auguſtinus Lib. III. de Civit. Dei *hauſtu veneni* ſcribens. COLER.

21. *Percalfacto*] Plerique ſcripti libri *percalefacto.*

22. *Inſolentiſſimis victoribus*] Leid. ſext. *hoſtibus.*

23. *C. Gracchus*] Bit. prim. *Tib. Gracchus.* MSS. alii quatuor, *in ejus poſte illiſo capite.*

24. *Dum ſententiae dicerentur*] Suſii & Pulmanni codices habent, *Dum ſententiae darentur.* Male. In Cauchiano, *ordinarentur.* gloſſema eſt. Sed in Gemblacenſi legimus, *dirivarentur.* in Atrebatenſi autem, *diruirentur.* Quae lectionis antiquae ſunt veſtigia. ſcriben-

 dum

Ann. urb. 632.

chus, & aruſpice, & amico uſus fuerat. Nam cum eo nomine in carcerem duceretur, in ejus poſtem illiſo capite in ipſo ignominiae aditu concidit, ac ſpiritum poſuit: uno gradu à publico ſupplicio, manuque carnificis citerior.

7. Ann. urb. 687. Plut. Cicerone, & ad Att. I. 4.

Conſimili impetu mortis C. Licinius Macer, vir praetorius, Calvi pater, repetundarum reus, [24] dum ſententiae dicerentur, in menianum conſcendit. Siquidem cum M. Ciceronem, qui id judicium cogebat, praetextam ponentem vidiſſet, miſit ad eum qui diceret, ſe non damnatum, ſed reum periiſſe: nec ſua bona haſtae poſſe ſubjici. Ac protinus ſudario, quod forte in manu habebat, ore & [25] faucibus coartatis, incluſo ſpiritu poenam morte praecurrit. Qua cognita re Cicero de eo nihil pronuntiavit. [26] Igitur [27] illuſtris ingenii orator & ab inopia rei familiaris, & à crimine domeſticae damnationis, inuſitato paterni fati genere vindicatus eſt.

For-

dum enim autumo; *Dum ſententiae diriberentur.* Eſt autem *diribere*, diſtribuere, vel ſecernere. Unde *diribitores* appellati in judiciis, qui ternas ſingulis judicibus tabulas diſtribuebant, abſolutionis unam, damnationis alteram, ampliationis tertiam. E quibus cum unam quiſque judex pro ſententia in fiſcellam conjeciſſet, eas denuo colligebant, ſecernebantque in tres partes, quarum major vel abſolvebat reum, vel damnabat, vel ampliabat. Utitur verbo frequenter Tullius, ut in Piſoniana. *An ergo expectem, dum de te quinque & ſeptuaginta tabellae diribeantur?* Et Libro III. epiſtolarum ad Q. fratrem ubi de Gabiniano judicio. *Cato diribitis tabellis de circulo ſe ſubduxit.* Sed perperam in Aldinis, *diruptis tabellis.* Item in Planciana, *Nihil jam eſt quod populo ſupplicetur, nihil quod diribitio, nihil quod ſupplicatio magiſtratuum, renunciatio ſuffragiorum expectetur.* Erant enim & in comitiis *diribitores*, qui populo centuriatim tabellas diribebant. Vide quae de his Nicolaus Gruchius in libro de comitiis diſſerit. PIGH. *Dum ſententiae dicerentur.* Varia hujus loci lectio eſt. Aldus ediderat *ſententiae dicerentur:* quomodo unus cod. Brand. habet. Alia lectio eſt *ſententiae ordinarentur:* quam Pighius in cod. Cauchiano, ego in altero Br. obſervavi. At in Gemblacenſi idem Pighius reperit *dirivarentur*; & in Atrebatenſi *diruirentur.* Unde ille colligit legendum eſſe *diriberentur*; eamque vocem audacter & in textum intulit. Ego tamen aſſenſum ſuſtinebo, donec *diribere ſententias* & alibi obſervatum fuerit. *Diribere tabellas* dicebatur is, qui tabellas judicibus ternas, unas abſolutionis, alteras damnationis, tertias ampliationis, diſtribuebat. Verum ex hoc non ſequitur, quod & *diribere ſententias* dixerint. VORST. Vide Sigon de judic. II. 12. *cum ſententiae dicerentur*, i. e. cum quiſque judex ſententiam diceret, cum res in eo eſſet, ut ſententiae dicerentur. ut loquitur plene Cic. in Piſon. PERIZON. *Dicerentur* inveni in MSS. undecim. *Ordinarentur* in Ultraj. prim. & Leid. quart. *darentur* Pariſ. prim.

25. *Faucibus coartatis*] Harl. *coarctatus.* quinque *praecucurrit.*

26. *Igitur illuſtris ingenii orator ab inopia rei familiaris, & a crimine domeſticae damnationis inuſitato paterni fati genere*] Haec verba haud dubie de Licinii filio intelliguntur. Sed cum uterque & pater & filius inſignes oratores fuerint, & praecedentia omnia de patre verba ſint, ambiguitas merito increpanda videtur. Certe Oliverius de patre omnia intellexit, decipiente eum tranſitione non vulgari GLAREAN. Satis patet quis intelligatur ex addito *paterni fati genere*, & multo ſane illuſtrioris ingenii orator fuit filius Calvus, quam pater.

27. *Illuſtris ingenii*] Cicero in Bruto miram ei ἀγχίνοιαν tribuit. Sed hoc exemplum C. Licinii probat, iſtis temporibus longe mitius de fama & bonis eorum, qui ſe metu criminis interfeciſſent actum fuiſſe, quam ſub Principibus. Sane tales pro confeſſis habentur, eorum bona in fiſcum coguntur, ut docet Paulus Lib. V. ſentent. tit. 12. COLER.

28. *Inter uſum puerilis Veneris abſumpti ſunt*]

Vox

Fortis hujus mors: illorum perridicula. Cornelius enim Gallus praetorius, & T. Haterius eques R. [28] inter uſum puerilis Veneris abſumpti ſunt. Quanquam quorſum attinet eorum cavillari fata, quos non libido ſua, ſed fragilitatis humanae ratio abſtulit? Fine namque vitae noſtrae variis & occultis cauſſis expoſito, [29] interdum quae ſunt immerentia ſupremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quam ipſam mortem arceſſant. 8. Plin. VII. 53.

Externa.

Sunt & externae mortes dignae annotatu. Qualis in primis Comae, quem ferunt [30] maximi latronum ducis Cleonis fratrem fuiſſe. Is enim ad [31] Rupilium conſulem [32] Ennam, quam praedones tenuerant, in poteſtatem noſtram redactam, perductus, cum de viribus & conatibus fugitivo- I. Ann. urb. 621.

Vox *puerilis*, in Cauchiano omittitur, nec habet eam Plinius, qui hoc exemplum è Valerio haud dubie deſumſit. Et ſane impertinens atque indecora videtur, cum auctor ipſe mox eorum hunc exitum excuſet. PIGH. *Puerilis* interponit Latinus Latinius. PERIZON. Video exſtare eam vocem in MSS. quindecim & omnibus Edd. pro *Haterius*, aliquot MSS. *Heterius*.

29. *Interdum immerentia ſupremi fati titulum occupant*] In Atrebatenſi, & Gemblacenſi, *Interdum quae immerentia*. In Campenſi recte, *quaedam immerentia*. PIGH. *Interdum quae ſunt immerentia ſupremi fati titulum occupant*. Aldus voces *quae ſunt* non habet. Pighius autem cum in Atrebatenſi & Gemblacenſi reperiſſet *Interdum quae immerentia*; & in Campenſi *Interdum quaedam immerentia*, proximum hoc amplexus eſt. Ego autem ſequi malim duos alios codices, voculamque *quae* retinere, & verbum ſubſt. ei jungere. Sane unus cod. Brand. diſerte habet *Interdum quae ſunt immerentia*: alter *Interdum quae imm*. VORST. *Interdum quaedam immerentia ſupremi fati titulum occupant*. MS. *quae immerentia ſunt*: unus Brandeb. *quae ſunt immerentia*, & ſic edidit Vorſtius. alter *quae immerentia*, quomodo & Atrebatenſis & Gemblacenſis Pighii. Quomodo & ego ſcripſiſſe Valerium puto. *interdum, quae immerentia, ſupr.* &c. librarii addiderunt τὸ *ſunt*, ut patet ex vario ejus ſitu. alii ex *quae* fecerunt *quaedam*, alii *quae* omiſerunt, ſcil. non potuerunt illud ferre, niſi verbum ſubſtantivum adderetur. Aſcenſius omittit *quae* & *quaedam* & *ſunt*. PERIZON. Nonnulli MSS. *quae ſunt immerentia*. pars, *quae immerentia*. ſunt etiam qui confirmant Pighianum, *quaedam immerentia*. uterque Duac. *immergentia*.

30. *Maximi latronum ducis Diogenis*] In Campenſi, *Eleonis*; ſed in Wincheliano magis correcte, *Cleonis*. Sic enim hunc ducem appellat etiam Livius Lib. LVI. *Cleon quoque alter ſervus ad ſeptuaginta milia ſervorum contraxit*. PIGH. *Cleonis fratrem*. MSS. undecim *Diogenis*, ut vulgo legebatur ante Pighium, niſi quod *Cleonis* habet Mog. cum Ultraj. ſec. dum Ultraj. prim. *Eleonis* exhibet.

31. *Rupilium*] Rupilius Ennam recepit. Oroſ. Lib. V. c. 9. PERIZON.

32. *Poſt Ennam*] Magis arridet lectio Lib. Dan. *Is enim ad Rutilium coſ. quem praedones tenuerant, Enna in poteſtatem noſtram redacta*. Et ſpero mecum ſenſuros doctiores. COLER. *Enna quam praedones tenuerant, in poteſtatem noſtram redacta perductus*. Uterque cod. Brandeb *Ennam redactam*. Fuit autem *Enna* oppidum Siciliae. VORST. *Is enim ad Rupilium conſulem poſt Ennam, quam praedones tenuerant, in poteſtatem noſtram redactam, perductus*. MS. omittit τὸ *poſt*, ut & uterque Brandeb. & Petri Danielis codex, qui praefert, *Enna redacta*; quod probat Colerus & recepit Vorſtius. Sed retineo ſcripturam plurium codicum. *Perductus* enim ad conſulem eſt *Ennam redactam in poteſta-*

vorum interrogaretur, ſumpto tempore ad ſe colligendum, caput operuit; [33] innixuſque genibus [34] compreſſo ſpiritu, inter ipſas cuſtodum manus, inque conſpectu ſummi imperii, [35] exoptata ſecuritate acquievit. Torqueant ſe miſeri, quibus extingui, quam ſupereſſe utilius eſt, [36] trepido & anxio conſilio, quanam ratione vita exeant quaerentes: ferrum acuant, venena temperent, laqueos apprehendant, vaſtas altitudines circumſpiciant; tanquam magno apparatu, aut exquiſita molitione opus ſit, [37] ut corporis atque animi infirmo vinculo cohaerens ſocietas dirimatur. Nihil horum Coma; ſed intra pectus [38] incluſa anima, [39] finem ſui reperit. [40] Enimvero minimo ſtudio retinendum bonum, cujus caduca poſſeſſio tam levi afflatu violentiae concuſſa dilabi potuit.

2. Aeſchyli vero poëtae exceſſus, quemadmodum non voluntarius, ſic propter

tem Romanorum, poſtquam eam praedones tenuerant. Cic. Lib. III. ad Fam. 8. *cum Samum ad me veniſſet*. PERIZON. Pariſienſes ſoli videntur habere *Enna redacta*, cum reliqui habeant *Ennam* vel *Hennam redactam*. quod, unice verum mihi cum videretur, reſtitui.

33. *Innixuſque genibus*] Cop. *nixuſque genibus*.

34. *Compreſſo ſpiritu*] Simile genus mortis refert Appian. p. 300. PERIZON.

15. *Exoptata ſecuritate acquievit*] Miror Pighium maluiſſe *quievit*; eumque Colerum atque Thyſium ſecutos eſſe. Antiquiores typis expreſſi, & Brand. MSS. *acquievit*. Nepos quoque ea notione uſus eſt verbo. Scribit enim XXIII. 13. 1. *Anno acquievit ſeptuageſimo*. Graeci quoque ſuo ἀναπαύεσθαι eadem notione utuntur. Herodianus I. 4. Νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἐπιβιώσας μιᾶς, ἀνεπαύσατο. VORST. Optime reſtituit hoc Vorſtius, quod certe in pleriſque exſtat MSS.

36. *Trepido & anxio*] Liber. Dan. *Intrepido & anxio*. Eleganter legamus: *In trepido & anxio*. COLER. *Intrepido* habet etiam Ultraj. ſec. Leid. tres, Harl. Copeſ. disjuncte vero Ed. Mog. *In trepido*. Mox pro *vaſtas altitudines*, unus & alter *vaſtas ſolitudines* habent.

37. *Ut corporis atque animi infirmo vinculo cohaerens ſocietas*] Cop. *Corporis atque anime*. Leid. ſext. *animae*. Sed nihil mutandum. Cic. L. I. Tuſc. 9. *ſunt enim, qui diſceſſum animi a corpore putent eſſe mortem. ſunt, qui nullum cenſeant fieri diſceſſum, ſed una animum & corpus occidere, animumque cum corpore exſtingui*

38. *Incluſa anima*] Lib. idem *Inclauſa anima*. COLER.

39. *Finem ſui reperit*] Cop. Leid. ſext. Ultraj. prim. *Finem ſuum*.

40. *Enimvero minimo ſtudio retinendum bonum*] Aliter in Suſiano & Pulmanniano, *Non enim nimio ſtudio*. Quae non prorſus reprobanda eſt lectio PIGH. *Enimvero minimo*. Nugae. ſcripſit Valerius: *nimio ſtudio*. COLER. *Enimvero minimo ſtudio retinendum bonum*. Ita ſane antiquiores typis expreſſi. Et retinuit quoque Pighius. Monet tamen idem, in Suſiano & Pulmanniano eſſe, *Non enim nimio ſtudio*; eamque lectionem non plane repudiandam cenſet. Colerus autem τὸ *nimio* adeo amplexus eſt, ut id in textum reciperet, ſcriberetque *Enimvero nimio*; neglecta vocula negante, quam tamen & ipſam in praedictis codd. eſſe teſtatus erat Pighius. Qua ratione ſenſus plane contrarius exiret. Codices quoque Brand. *nimio* habent; & unus quidem *Enimvero nimio ſtudio*: alter vero, *Enimvero in nimio ſtudio*: omiſſa itidem vocula negante. Ego nihil dubito quin Valerius ſcripſerit *Enimvero non nimio ſtudio retinendum bonum*. VORST. Leid. prim. *id vero nimio*. Harl. Barb. prim. Leid. ſext. *Enimvero in nimio*. Ultraj. prim. *nimio*. ceteri cum Edd. *Enimvero minimo*. etiam mihi *in* ex compendio ſcribendi ortum videtur pro *non*, legendumque *non nimio*. Pro *concuſſa* Cop. habet *contuſa*.

41. *In qua morabatur*] Cop cum Leid. quint. & ſext. *qua morabatur*, deleta praepoſitione.

42. *Ut fractae teſtudinis carne veſceretur*] Eradenda dictio, *teſtudinis*, quae in manuſcriptis non habetur. Et ſupervacua eſt, nam paulo ante eam expreſſit. PIGH. Barb. prim. *fractae teſtu-*

pter novitatem caſus referendus eſt. In Sicilia moenibus urbis, [41] in qua morabatur, egreſſus aprico in loco reſedit. Super quem aquila teſtudinem ferens, eluſa ſplendore capitis (erat enim capillis vacuum) perinde atque lapidi eam illiſit, [42] ut fractae carne veſceretur. Eoque ictu [43] origo & principium fortioris tragoediae extinctum eſt. Ariſtoph. in Ranis, Plin. x. 3. Suidas.

Non vulgaris etiam Homeri mortis cauſſa fertur: qui in inſula, quia [44] quaeſtionem à piſcatoribus propoſitam ſolvere non potuiſſet, [45] dolore abſumptus creditur. 3. Plut. in vita. ſed Herodotus aliter.

Sed atrocius aliquanto [46] Euripides finitus. Ab [47] Archelai enim regis cena in Macedonia domum hoſpitalem repetens, canum morſibus laniatus obiit. Crudelitas fati tanto ingenio non debita. 4. Gell. xv. 20. Suidas, Solin. 15. Ovid. Ibiſ. 59.

Sicut illi exceſſus illuſtrium poëtarum & moribus & operibus indigniſſimi. 5.

teſtudines carne. Leid. ſec. *fractae carnes.* Harl. *fracta carne.* Sed *fractae teſtudinis carne* Ultraj. ſec. cum Mog. & ceteris Edd.

43. *Origo & principium*] Teſte etiam Quintiliano & Horatio in Arte. Fortioris autem Tragoediae auctorem cur facit? Quia verbis & ſententiis virilior & gravior eſt. Ariſtophanes Ranis: Ἀλλ' ὦ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων πυργώσας ῥήματα σεμνὰ καὶ κοσμήσας Τραγικὸν λῆρον. Ubi ſcholiaſtes πυργώσας, inquit, αὐξήσας καὶ μεγάλα εἰπών. Horatius ita extulit:

Et docuit magnumque loqui nitique cothurno.

Sed huic etiam Menedemus primas detulit. Laërtius:

Αἰσχύλῳ δὲ τὸ πρωτεῖον ἀπεδίδου.

Celebratur etiam Epigrammate Antipatri:

Ὁ τραγικὸν φώνημα καὶ ὀφρυόεσσαν ἀοιδὴν,
Πυργώσας στιβαρῇ πρῶτος ἐν εὐεπίῃ
Αἰσχύλος Εὐφορίωνος, Ἐλευσινίης ἑκὰς αἴης
Κεῖται κυδαίνων σήματι Τρινακίην.

Quod ita verti:

Clamores Tragicos ampullatoſque ſonores,
Magniloqui panxit qui prior oris opus
Aeſchylus Euphorionis, Eleuſiniae alma propago
Mortuus, eſt aptus corpore Trinaciam.

Ultimo verſu legitur in nonnullis Ταναγρίην pro Τρινακίην; vitioſiſſime. *Trinacia* vero & *Trinacria* aeque dicitur. Servius Fuldanus, cujus fragmentum nuper edidit P. Daniel. *Sed Phicoſtephanus* περὶ τῶν νήσων *ſine* v *litera Trinaciam appellat* ὅτι Τρίνακος αὐτῆς πρῶτος ἐβασίλευσεν. lego: ὅτι Τρίνακος αὐτῆς πρῶτος. Et *Philoſtephanus*, pro *Phicoſtephanus.* Fuit Cyrenaeus, familiaris Callimachi. Athenaeus Lib. VIII. Unum etiam addo. Macrobius *Aeſchylum* ſatis audacter auſus eſt Siculum facere Lib. v. cap. 19. contra quem manifeſti teſtes Pauſanias & Plutarchus in Cimone. Sed Saturnalium ſcriptorem errare fecit exſilium Tragici, quod plerumque omne in Sicilia apud Hieronem egit. COLER.

44. *Quaeſtionem a piſcatoribus propoſitam*] MS. *poſitam*, quod doctius. Sic enim & Phaed. *Quaeſtione poſita.* PERIZON. Sic quoque Harl. Barb. prim. Leid. ſext. ſimiliter etiam de aenigmate apud Sen. in Phoenis. 131.

Adverte mentem; ſaeva Thebarum lues
Luctifica coecis verba committens modis,
Quid ſimile poſuit? quid tam inextricabile?

45. *Dolore abſumptus*] Bit. prim. *conſumptus.* idem in initio, *cauſſa* refertur.

46. *Euripides finitus*] Lege praeter Agellium Solinum cap. 15. Plutarchum in Lycurgo. Ejus ſepulchrum celebrant Plinius, Vitruvius, Ammianus Lib. XXVII. COLER. *Atrocius aliquanto Euripides finitus eſt. Finiri* pro *mori.* Sic & Juſtinus XXVII. 3. 12. *Seleucus iiſdem ferme diebus amiſſo regno equo praecipitatus finitur.* Ubi non erat quod Berneggerus ſuſpicaretur legendum eſſe *finit.* Noſter ſupra quoque III. 2. 6. eodem verbo eadem notione uſus eſt, ſed & III. 3. 4. mortem intrepido animo obitam *fortem finem* vocat. VORST.

47. *Archelai*] Vide Aelian. Var. Hiſt. L. XIII. 4. PERIZON.

48. *Sophocles ultimae*] De ejus morte non convenit inter Lucianum & Simonidem Lib. III. Ἀνθολογίας. lege & Ciceronem de Senectute. Plutarchum in Commentario εἰ πρεσβυ-

τέ-

Lucian. in Macrobiis alter, & Simonides epigr. 3. Plin. VII. 13.

ſimi. [48] Sophocles ultimae jam ſenectutis, [49] cum in certamine tragoediam dixiſſet, ancipiti ſententiarum eventu diu ſolicitus, aliquando tamen una ſententia victor, [50] cauſſam mortis gaudium habuit.

Lucian. in Macrobiis. Suidas.

6. Philemonem autem [51] vis riſus immoderati abſtulit. [52] Paratas ei ficus, atque in conſpectu poſitas aſello conſumente; puerum *ut illum abigeret*, inclamavit. Qui cum jam [53] comeſtis omnibus ſuperveniſſet, *Quoniam*, inquit, *tam tardus fuiſti*, *da nunc merum aſello.* Ac protinus urbanitatem dicti crebro anhelitu cachinnorum proſecutus, ſenile guttur [54] ſalebris ſpiritus praegravavit.

Suidas. Heſych. Illuſt.

7. [55] At Pindarus, cum in gymnaſio ſuper gremium pueri, [56] quo unice delectabatur, [57] capite poſito quieti ſe dediſſet, non prius deceſſiſſe cognitus eſt, quam [58] gymnaſiarcha claudere jam eum locum volente, nequicquam

τέρω πολιτευτέον. ſed & Ariſtophanis ſcholiaſten & Pauſaniam. COLER.

49. *Cum in certamen Tragoediam dimiſiſſet*] Magis placet Wincheliana lectio, *Cum in certamine Tragoediam dixiſſet.* Purior atque apertior eſt, ejuſque extant veſtigia & in Atrebatenſi & in Gemblacenſi. PIGH. *Cum in certamine tragoediam dixiſſet.* Ita ſcribere placuit Pighio ex cod. Wincheliano. Et habet quoque ita unus cod. Brand. Aldus ediderat, *Cum in certamine tragoediam dimiſiſſet.* Quae lectio & ipſa non contemnenda. Sequiturque eam alter cod. Brand. VORST. Imo Aldus ediderat, *cum in certamen tragoediam dimiſiſſet.* Sed Ven. *in certamine*, & ſic in pluribus eſt MSS. nonnulli tamen *dixiſſet.* Ultraj. ſec. *duxiſſet*, cum Ed. Mog. Inſolens tamen mihi videtur *dicere tragoediam in certamine.* mallem *docuiſſet*; vel retineo, *in certamen dimiſiſſet.* in Exc. Duac. lege *commiſiſſet.*

50. *Cauſſam mortis gaudium habuit*] Sic & Chilo Lacedaemonius apud Plin. L. VII. c. 32. alii apud Gell. L. III. cap. 15. PERIZON.

51. *Vis riſus immoderati abſtulit*] Sic & Zeuxis riſu mortuus. Feſt. in V. *Pictor.* PERIZON.

52. *Paratas ei ficos*] Manuſcripti libri, *ficus* habent in quarta declinatione. Sic Juvenalis: *Si vis aliam decerpere ficum.* Satyra XIV. PIGH. *Ficus* etiam plerique noſtri praeferunt. e quibus nonnulli etiam ut Cop. Leid. quint. & ſext. Bit. prim. *Paratas enim ficus.*

53. *Comeſtis omnibus*] Alii: *Comeſis:* minus probe Diomedes Lib. I. *Didymus ait de Salluſtio*, *Comeſta patrimonia.* Declamationis in Salluſtium auctor: *modo patrimonio non comeſo*, *ſed devorato.* legendum haud dubie: *comeſto.* Forſan etiam apud Diomedem legendum fuerit: *comeſto patrimonio*, & iſte auctor Didymus Declamationis in Salluſtium tandem detegitur? Quaero tantum. COLER.

54. *Salebris ſpiritus praegravavit*] MSS. tredecim *gravavit.* Barb. prim. *privavit.* Sed idem *ſalubri ſpiritu. Spiritu* eſt etiam in Leid. prim. & ſec. Nec longe abeſt, ut amplectar Barberini codicis lectionem, ita obſcure dictum mihi videtur iſtud, *ſenile guttur ſalebris ſpiritus gravavit.* Recte vero, *privavit guttur ſalubri ſpiritu*, dum crebro anhelitu illud concutiens ipſam nimium agitati ſpiritus vehementiam ſibi letiferam ſenſit.

55. *At Pindarus*] Mendacium eſt, quod de Pindaro ſcribit Solinus Lib. VII. Nam quod ille de Pindaro narrat, id Simonidi accidit. Cicero II. de Orat. Quintilianus. Valerius Lib. I. cap. 8. COLER.

56. *Quo unice delectabatur*] Harl. & Barb. prim. cum Leid. ſext. *quo unico delectabatur.* alterum melius.

57. *Capite poſito*] Chart. Duac. *capite inclinato.*

58. *Gymnaſiarcha claudere jam eum locum volente*] Uterque cod. Brand. *gymnaſiarcho.* Et dicitur ſane utrumque: quia & Graeci dicunt *γυμνασιάρχης* & *γυμνασίαρχος.* VORST. *Gymnaſiarcha.* Plerique ſcripti *Gymnaſiarcho.* ut ſupra L. IX. 10. Ext. 2.

59. *Quem bis tantum humanae vitae modum ſupergreſſum*] Lege, *Quamvis ſtatum humanae vitae modum ſupergreſſo* Sic enim prodit Winchelianus codex. PIGH. *Quamvis ſtatum huma-*

quam excitaretur. Cui quidem crediderim eadem benignitate deorum, & tantum poëticae facundiae, & tam placidum vitae finem attributum.

Sicut Anacreonti quoque, [59] quamvis ſtatum humanae vitae modum ſupergreſſo: [60] quem uvae paſſae ſucco tenues & exiles virium reliquias foventem [61] unius grani pertinacior in aridis faucibus humor abſumpſit. 8. Plin. v. 7.

[62] Jungam illos, quos & propoſitum, & exitus pares fecit. Milo Crotoniates, cum iter faciens quercum in agro [63] cuneis adactis fiſſam vidiſſet, fretus viribus, acceſſit ad eam, inſertiſque manibus divellere conatus eſt: quas arbor excuſſis cuneis in ſuam naturam revocata compreſſit, eumque cum [64] tot gymnicis palmis lacerandum feris praebuit. 9. Ovid. in Ib. 609. Gell. xv. 16.

Item [65] Polydamas athleta tempeſtate ſpeluncam ſubire coactus, nimio & 10.

manae vitae modum ſupergreſſo. Ita legendum ſine dubio ex cod. Wincheliano, quem inſpexit Pighius. Aldus & Chalcoc. ediderant, *Quem bis tantum hum. vitae modum ſupergreſſum.* VORST. Bit. prim. *quem vix ſtatum.* Leid. quart. *quamvis tantum.* Leid. quint. *quem iſte ſtatum.* Ultraj. ſec. *quem bis ſtatum*, cum Mog. Ceteri *quem bis tantum.* Sed omnes ſcripti, *ſupergreſſum* retinent, hoc modo. *Humanae vitae ſupergreſſum, dum uvae paſſae* &c. *vires foveret.* in quibus Pighius etiam *dum foveret*, mutavit in, *quem foventem*, ut *abſumpſit* videlicet haberet ſuum accuſativum. Ultraj. prim. *dum* omittit & habet *foventem.* Ceterum non ſatis intelligo, quem locum hic poſſit habere conjunctio adverſativa *quamvis.* Quid enim illud eſt? *Benignitate Deorum tam placidum vitae finem attributum Anacreonti, quamvis ſupergreſſo humanae vitae modum?* an ideo durior ergo & miſerabilior finis tribuendus erat? Quid ſi legamus? *ſicut Anacreonti quoque, quem deſtinatum humanae vitae modum ſupergreſſum, dum uvae paſſae ſucco tenues & exiles virium reliquias foveret.* ut corruptio orta ſit ex eo, quod *diſtinatum*, ſcriptum invenerit fortaſſe, pro *deſtinatum*, ut *de* & *di* in compoſitis ſubinde fuerunt confuſa.

60. *Dum paſſae uvae ſucco tenues & exiles virium reliquias foveret*] Melius in Campenſi, *Quem uvae paſſae ſucco tenues & exiles virium reliquias foventem.* In Wincheliano, *dum* omittur. PIGH. *Quem uvae paſſae ſucco tenues & exiles virium reliquias foventem.* Aldus, *Dum uvae paſſae ſucco ten. & ex. vir. reliq. foveret.* Nec aliter codices Brand. VORST.

61. *Unius grani pertinacior in faucibus humor &c.*] Forte pro *grani* legendum *acini*; nam in *grano* non eſt humor. & Plin. L. VII. c. 7. ait *Anacreon uvae paſſae acino ſtrangulatus eſt. ſtatus humanae vitae modus* habentur centum anni, vide Petron. ergo diutius vixit. vide & ſupra alicubi ubi *ſeculi ſpatium* tribuitur vitae hominis, & infra IX. 13. ext. I. vide & Borremans. PERIZON. *In aridis faucibus humor.* In quibuſdam MSS. *huror*. forte *haeror* ab *haerendo.* haec Barthius: judicent de hac conjectura alii. hactenus excerpta. Equidem judico eam prorſus abjiciendam eſſe.

62. *Jungam illos*] Copeſ. *jungam & illos.* Rectius. PERIZON.

63. *Cuneis adactis*] Agellius Lib. XV. c. 16. de eapſe quercu: *Vidit proxime viam patulis in parte media rimis hiantem.* Sic emendavi. nam in aliis legitur: *ramis.* Veteres cuneis non ſecuribus ligna ſcindebant. Virgilius:

—— & cuneis ſcindebant fiſſile lignum.

Unde Prudentius Libro II. contra Symmachum:

Primi homines cuneis ſcindebant fiſſile lignum.
Decoquat in maſſam fervens ſtrictura ſecures
Rurſus, & ad proprium reſtillet vena metallum.

64. *Tot gymnicis palmis*] Septies viciſſe Milonem ſcribit Simonides illo Epigrammate.

Μίλωνος τὸ δ' ἄγαλμα καλοῦ καλὸν, ὅσποτε πίσῃ
ἑπτάκι νικήσας, ἐς γόνατ' οὐκ ἔπεσεν.

Suidas tamen & Pauſanias ſex tantum ei victorias adſcribunt. COLER. *Cum tot gymnicis palmis:* Victorias ſex, aut ſeptem, auctores tribuunt Miloni. VORST.

65. *Polydamas*] Aliquot MSS. *Polidamus.* Bit. prim. *labefactata ea.*

66. *Ceteris comitibus fuga periculum egreſſis*] *Egredi periculum, egredi fuga*, dura nimis ſunt. ſuc-

Pauſanias. Suidas. & ſubito incurſu aquae labefacta ea, ac ruente, 66 ceteris comitibus fuga periculum egreſſis, ſolus reſtitit, tanquam humeris ſuis totius ruinae molem ſuſtentaturus. Sed pondere omni corpore humano potentiore preſſus, 67 imbris cauſſa petitam latebram, dementis fati ſepulcrum habuit. Poſſunt hi praebere documentum, nimio robore membrorum, vigorem mentis hebeſcere; quaſi abnuente natura utriuſque boni largitionem: ne ſupra mortalem ſit felicitatem, eundem & valentiſſimum eſſe, & ſapientiſſimum.

ſuccurrit igitur hic optime MS. auctior una voce. *Ceteris comitibus fuga periculum vitantibus, egreſſis.* id eſt, poſtquam ceteri comites, qui fuga periculum vitabant, egreſſi eſſent. vel τὸ *egreſſis* e gloſſa eſt ortum. PERIZON. *Vitantibus egreſſis*, habent etiam Bit. prim. Leid. quart. quint. ſext. uterque Ultraj. & Duac. Equidem facile mihi perſuaderi patiar utrumque a Valerio eſſe profectum.

67. *Imbris cauſſa petitam latebram*] Scriptis meis abeſt, *cauſſa*: nec cauſſa retinendae eſt. LIPS. *Imbris cauſſa.* Lipſius omittit: *cauſa.* quod quomodo commode poſſit facere non video. Pauſanias & Suidas *aeſtus*, non *imbris cauſa petitam latebram* ſcribunt. COLER. *Imbris cauſa petitam latebram.* Ita editiones Chalcocondylae, & Pighii habent. At Lipſius notat, à ſuis cod. *cauſſa* abeſſe: nec eſſe cauſam cur adjiciatur Abeſt quoque à codd. Brand. Sed non video ego, quî abeſſe hinc poſſit; niſi cum Aldo legas, *imbribus petitam latebram:* ut *imbribus* ſit pro propter imbres. VORST. Τὸ *cauſſa* abeſt a MSS. meis decem & Ed. Mog Sed Mediol. addit, ceterae, *imbribus.* Perizonius adſcripſit. Aſcenſius. *Imbribus.* ſic VII. 3. Ext. 2. *Solis ortu.* Nec ſpreverim, nam ut *imbris* pro *imbribus* ſcriptum ſit, is lapſus eſt frequentiſſimus.

CAPUT XIII.

DE CUPIDITATE VITAE.

1. *M. Aquilii legati conſularis.*
2. *Cn. Carbonis Coſ.* 3.
3. *D. Junii Bruti procoſ.*

EXTERNORUM.

1. *Xerxis Perſarum regis.*
2. *Maſiniſſae Numidiae regis.*
3. *Alexandri Pheraeorum regis.*
4. *Dionyſii Siciliae tyranni.*

Verum quia exceſſus è vita & fortuitos, & viriles, quoſdam etiam temerarios oratione attigimus, ſubjiciamus nunc aeſtimationi enerves, & effeminatos: ut ipſa comparatione pateat, quanto non ſolum fortior, ſed etiam ſapientior mortis interdum, quam vitae ſit cupiditas.

1. 1 M. Aquilius 2 cum ſibi extingui glorioſe poſſet, Mithridati maluit tur-

1. *Marcus Aquillius cum ſibi glorioſam mortem conſciſcere poſſet*] In Campenſi, Wincheliano, & aliis, *Manius Aquillius cum ſibi glorioſe poſſet extingui.* Elegantius ac brevius. PIGH. *M. Aquilius.* Appianus *Attilium* vocat. CORRAD. *M. Aquilius.* M. in pleriſque ſcriptis. Pighius tamen M? dedit. Perizonius adſcripſit. Vide Reineſ. ad Rupert. p. 76. extr. & Theod. Canterum Lib. 1. Var. Lect. c. 7. addo & Deſ. Heraldum ad Arnob. p. 38.

2. *Cum ſibi extingui glorioſe poſſet.* Fortiter pugnando ſcilicet, aut voluntaria morte. Habet ita diſerte unus cod. Brandeb. Alter una voce omiſſa *cum ſibi glorioſe poſſet.* Tantundem

turpiter ſervire. [3] Quemne aliquis merito dixerit Pontico ſupplicio, quam Romano imperio digniorem? quoniam commiſit ut privatum opprobrium publicus rubor exiſteret. Ann. urb. 665. Livius LXXVIII. Appianus Mithridaticis. Cic. pro L. Man v. Plut. Sulla. Vellejus. 2.

Cn. quoque Carbo [4] magnae verecundiae eſt Latinis annalibus. [5] Tertio in conſulatu ſuo juſſu Pompeji in Sicilia ad ſupplicium ductus, petiit à militibus demiſſe & flebiliter, ut ſibi alvum levare, priuſquam expiraret, liceret; quo miſerrimae lucis uſu diutius frueretur: [6] eo uſque moram trahens, [7] donec caput ejus [8] ſordido in loco ſedentis abſcideretur. Ipſa verba tale flagitium narrantis ſecum luctantur; nec ſilentio amica, quia [9] occultari non merentur: [10] nec relationi familiaria, quia dictu faſtidienda ſunt. Ann. urb. 671. Livius LXXXIX. App. Civil. I. Plut. Pomp. p. 454.

Quid?

dem in aliquot codd. reperit quoque Pighius. At antiquiores typis expreſſi pro *exſtingui* habent *mortem conſciſcere.* Et Aldus & Chalcoc. quidem hoc ordine, *Cum ſibi glorioſe mortem conſciſcere poſſet:* Martinus Herbip. autem, *Cum mortem conſciſcere ſibi glorioſe poſſet.* VORST. Proba lectio MSS. quam mutavit Pighius. GUDIUS. Scilicet in Harl. utroque Pariſ. Bit. prim. erat, ut ante illum excudebatur, *cum ſibi mortem conſciſcere glorioſe poſſet.* quod legitur etiam in Leid. prim. ſec. quint. & utroque Duac. Ceteri favent Pighio, quem hic non deſerendum putavi.

3. *Quem quis non immerito dixerit*] In manuſcriptis per interrogationem, *Quem ne aliquis merito dixerit.* PIGH. *Quem ne aliquis merito dixerit.* Ita per interrogationem ſcriptum reperit Pighius in MSS. Nec eſt multo aliter in codd. Brandeb. Tantum pro *ne* in his apparet *non.* Eſtque ita & in vetere typis expreſſo Martini Herbip. Editio Chalcocondylae commodiſſime, *Quem quis non merito dixerit.* VORST. *Quem ne aliquis merito dixerit.* MS. *quem aliquis non immerito dixerit.* Brand. codd. *quem non aliquis merito dixerit.* ſic & Ed. Mart. Herbip. F. *Quem nonne aliquis merito dixerit* Lege, *Quem nae aliquis merito dixerit.* PERIZON. Harl. Pariſ. ſec. Bit. prim. uterque Ultraj. Leid. quart. *Quem non aliquis immerito dixerit.* Pariſ. prim. *Quem aliquis merito dixerit.* commodo & hoc ſenſu. ut & Barb. prim. *Quem non quis merito dixerit.*

4. *Magnae verecundiae eſt*] Copeſ. *Magnitudine verecundiae eſt.* Forſan addendum *ſua*, ut ſit, *magnitudine ſua verecundiae eſt.* PERIZON.

5. *Qui tertio in conſulatu*] *Qui* deeſt in MSS. minimum decem. Addidit Pighius more ſuo, quod Valerius ſaepius omiſſum voluiſſe videtur. Paulo poſt pro *petiit*, aliquot *petit*; pro *miſerrimae* Bit. prim. *miſerrimo* exhibet.

6. *Eo uſque moram trahens*] In Campenſi, Cauchiano, & aliis, *Eoque moram traxit.* PIGH. *Eouſque moram trahens, donec.* Ita legendum puto cum Aldo. Pighius in quibuſdam codd. legiſſe ſe ait, *Eoque moram traxit:* itaque edidit. Jam codices quoque Brandeb. vetereſque typis expreſſi Chalcoc. & Mart. Herbip. habent *eoque:* ſed non habent tamen & *traxit:* ſed *trahens.* Unde colligo, ſyllaba *que* in voce *eoque* nihil hic opus eſſe; & *que* illud, quod eſt in *eoque*, pertinere ad *uſque*; atque adeo pro *eoque* legendum eſſe *eo uſque*, uti Aldus edidit. Ipſum quoque *donec*, quod ſequitur arguit, ſolum *eo* non ſufficere hic, ſed addi oportere *uſque.* VORST. MSS. tredecim & Edd. omnes, *Eoque moram trahens.* Suſpicor valde Auctorem ſcripſiſſe quoque *petens.* ut conſtructio ſit, *Carbo ductus ad ſupplicium eſt verecundiae Latinis Annalibus petens ut ſibi alvum levare liceret, & eo* (levando alvum) *moram trahens, donec &c.*

7. *Donec caput ejus ſordido in loco ſedentis abſcideretur*] *Abſcideretur* eſt in utroque cod. Brandeb. non *abſcinderetur*, ut Pighius & alii ediderunt. Et miror ita hic ſcripſiſſe Pighium, cum alibi ſcripſerit, *abſciſum caput*; non *abſciſſum.* Vide ſup. IX 2. I. & 2. VORST. Et hoc plerique MSS. approbant.

8. *Sordide in loco*] Lego: *ſordido in loco ſedentis. Sedere* hic ſignificat ἀποδεύειν. COLER. *Sordido* confirmant MSS. & Edd. vetuſtiſſimae, etiam Aldinae.

9. *Occultari non merentur*] An *meretur?* ſcil. flagitium.

 10. *Nec*

3. Ann. urb. 710. Livius cxx. Dion. xlvi. Vellejus. Appian. iii. Civ.

Quid? Brutus exiguum & infelix momentum vitae quanto dedecore emit! [11] Qui a Furio, quem ad eum occidendum Antonius miſerat, comprehenſus, non ſolum cervicem gladio ſubtraxit, [12] verum etiam conſtantius eam praebere admonitus, ipſis his verbis juravit: [13] *Ita vivam, dabo.* [14] O fati cunctationem aerumnoſam! O jurandi ſtolidam fidem! Sed hos tu furores immoderata retinendi ſpiritus dulcedo ſubjicis, [15] ſanae rationis modum expugnando, quae vitam diligere, mortem [16] non timere praecepit.

Externa.

1. Herod. vii.

Eadem Xerxem regem pro totius Aſiae armata juventute, quod intra centum annos eſſet obitura, profundere lacrymas coëgiſti. [17] Qui mihi ſpe-

10. *Nec relationi familiaria*] Ita legendum; non *relatione*, ut Pighius & alii ediderunt. *Familiaria*, & quod praecedit *amica*, eum caſum omnino requirit. Eſtque ita manifeſte in uno cod. Brand. MS. & vetere typis expreſſo Mart. Herbip. Sed & alter cod. Brandeb. ejuſdem caſus vocabulum *orationi*, & in margine ut diverſam lectionem ipſum *relationi* habet. VORST. *Relationi* recte habent MSS. decem cum Ed. Mog. & Ven.

11. *Nam a Furio*] Sic Pighius mutavit, cum legeretur, *Qui a Furio.* quod eſt in pleriſque MSS. & ipſe, credo, mutavit, quia eodem modo praecedens exemplum ex ipſius emendatione procedebat. Repoſui, quod in MSS. erat.

12. *Verum etiam conſtantius*] Sic Pighius & MSS. vel *ſed etiam.* cum antea in multis legeretur, *ſed & conſtantius.*

13. *Ita vivam dabo. Cunctationem fati aerumnoſam*] Elegantius in Campenſi & Wincheliano, *ita ut vivam dabo. O fati cunctationem aerumnoſam, &c.* PIGH. *Ita ut vivam, dabo.* Scribe, *Ita vivam* Jurandi formula, quam inſita vocula pervertit. LIPS. *Ita ut vivam.* Non debuit vulgatam lectionem mutare Pighius, contra editionum veterum & librorum ſcriptorum conſenſum. Formula vetus eſt ITA VIVAM DABO. Seneca Epiſtola octuageſima tertia. *Hic eſt enim Brutus, qui cum periturus mortis moras peteret, ad exonerandum ventrem ſeceſſit & evocatus ad mortem juſſuſque praebere cervicem: Praebebo inquit,* ITA VIVAM. Poteſt tamen etiam ſcripſiſſe Valerius: *Ita vivam ut dabo.* Cic. ad Att. Lib. v. ep. 15. *Ita vivam ut maximos ſumptus facio.* COLER. Ed. Thyſii, *ita ut vivam dabo*, & ita Edd. ante Pighium Guyetus mallet, *ita vivam ut dabo.* GUDIUS. Edd. aliae *ita vivam dabo.* item Latin. Latinius. PERIZON. *Ut* adeſt in Bit. prim. Leid. quint. Ultraj. ſec. Sed Gudius hic *dabo* delendum eſſe ex MSS. monet ad Phaed. Lib. iv. Fab. 1. ubi vereor, ne *dabo* ſcripſerit pro *ut.* nam de *dabo*, nihil addidit, niſi illud eſſe in marg. Barb. ſecundi mei certe retinent, & retinendum omnino eſt. Barthius legit, *ita vivam ut dabo.*

14. *O fati cunctationem aerumnoſam*] Nonnulli MSS. omittunt interjectionem. Pariſ prim. *fati cunctatione aerumnoſus.* ſec. *cunctatione fati aerumnoſam.* Bit. prim. *objurgandi.*

15. *Sanae rationis modum expugnando*] Harl. Bit. Barb prim. *Sanae rationis modum inclinando.* Barb. ſec. *expugnando al' inclinando.*

16. *Non timere praecepit*] Aliquot *praecipit.* Male vulgo ante Pighium legebatur *praecipis*, in Colin. Gryph. Rob. Steph. Editionibus.

17. *Qui mihi in ſpecie aliena re vera ſuam conditionem deploraſſe videtur*] In Atrebatenſi & Wincheliano, *Qui mihi ſpeciem alienam.* In aliis, *Qui mihi ſpecie aliena.* Legerem, *Qui mihi ſpecie alienam, re vera ſuam, &c.* PIGH. *Qui mihi ſpecie alienam.* Sic legendum eſſe aſſentior Pighio; non *ſpecie aliena*, ut antiquiores typis expreſſi habent. Reperit Pighius in MSS. *ſpeciem alienam*: quomodo & in uno cod. Brand. ſcriptum fuiſſe videtur. Unde genuinam lectionem proclive eſt odorari. VORST. Nonnulli *ſpem alienam. Specie alienam.* Pariſ. prim. Ante Pighium fere legebatur.

ſpecie alienam, revera ſuam conditionem deploraſſe videtur: opum magnitudine, quam altiore animi ſenſu felicior. Quis enim mediocriter prudens mortalem ſe natum fleverit?

[18] Referam nunc eos, quibus aliquos ſuſpectos habentibus exquiſitior 2.
ſui cuſtodia quaeſita eſt. Nec à miſerrimo, ſed ab eo, qui inter paucos feliciſſimus fuiſſe creditur, incipiam. [19] Maſiniſſa rex, parum fidei in pectoribus hominum reponens, ſalutem ſuam [20] cuſtodia canum vallavit. Quo tam late patens imperium? [21] quo tantus liberorum numerus? quo denique tam arcta benevolentia conſtricta Romana amicitia, ſi ad haec tuenda nihil canino latratu ac morſu valentius duxit?

Hoc rege infelicior [22] Alexander: cujus praecordia hinc amor, hinc 3.
me-

tur, *in ſpecie aliena revera ſuam conditionem deploraſſe videtur.* Ven. *ſpem aliena.* Mog. *ſpecie aliena.* Laudo factum Pighii.

18. *Referam nunc eos*] Novum caput hic incipiunt vulgati codices, ob illam inductionem Valerii, *Referam nunc eos, &c.* At aliquot manuſcripti codices ſuperiori capiti, *De cupiditate vitae*, annectunt, nec male, ut mihi videtur, cum omnia exempla ſint externa ejuſdem argumenti. PIGH. *Referam nunc eos, quibus aliquos ſuſpectos habentibus exquaeſitior ſui cuſtodia quaeſita eſt.* Lego *alios*, nam hoc ipſo exemplo Maſiniſſa non aliquos homines, ſed alios omnes ſuſpectos habuit, ut & in ſeqq. PERIZON. *Alios* habet Bit. prim. Ceterum novum caput hic inchoant plerique MSS. hoc titulo. *Quam exquiſita cuſtodia uſi ſint, quibus ſuſpecti domeſtici fuere.*

19. *Maſiniſſa rex Numidarum, & pop. Rom. amiciſſimus parum fidei in pectoribus hominum reponens*] Veteres libri ſic, *Maſſaniſſa rex parum fidei in pectoribus hominum reponens.* Reliqua ſunt aſſuta ex aliquo gloſſemate ocioſo. PIGH. Quae delevit Pighius, quantum video, exſtant in ſolo Barb. prim. Deſunt etiam in Ed. Mog. & Ven.

20. *Cuſtodia canum vallavit*] Similiter de Simone Mago Romae, ut volunt, habitante fabulatur Joh. Malala Antiochenus, ex cujus opere Hiſtorico MS. excerptum nuper vulgavit Frid. Spanhemius Diſſ. de Petri in Urbem Romam adventu. Fingitur enim ille habuiſſe κύνα μέγαν ἐν τῷ πυλεῶνι ποιμενικὸν, qui neminem ad Simonem accedere ſineret, niſi jubente illo. ὅτι εἰ μὴ κελεύσει ὁ Σίμων τῷ κυνὶ, οὐ συγχωρεῖ ὁ αὐτὸς κύων τινὰ ἀνελθεῖν, ἀλλ' ἐπερχόμενος φονεύει τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ. PERIZON. Malalae Chronogr. p. 326.

21. *Quo tantus liberorum numerus? Quo denique tam arcta benevolentia conſtricta Romana amicitia*] Veteres libri per quartum caſum haec proferunt; *Quo tantum librorum numerum? quo denique tam arcta benevolentia conſtrictam Romanam amicitiam?* Recte, quemadmodum Horatius:

Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti? PIGH. *Quo tantus liberorum numerus.* Ita per caſum rectum efferuntur haec in antiquioribus typis expreſſis. Pighius tamen maluit *Quo tantum liberorum numerum: quo denique tam arcta benevolentia conſtrictam Rom. amicitiam*; quoniam, ut ait, in quibuſd. codd. ita ſcriptum reperit; & quia Horatius ſimiliter dixerit *Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti.* Codices Brand. rectum caſum habent in poſterioribus: eorumque unus & in prioribus. VORST. Complures etiam MSS. in recto caſu haec habent, quartum tamen ut elegantiorem praeferunt Viri Eruditiſſimi. Vide viros ſummos, J. Fred. Gronov. ad Sen. Lib. 1. Nat. Quaeſt. 16. R. Bentlejum ad Horat. Lib. 1. Ep. 5. 12.

22. *Alexander Pheraeus*] A Pheraea civitate denominatus inquit Oliverius, cui imperavit: eſt autem in Aſia. ſic Badius etiam poſt Oliverium. Strabo & Ptolomaeus tres Pheras faciunt, duas in Peloponneſo, tertiam Pelaſgorum in Theſſalia. Homerus Odyſſ. ο. Φήρας Dioclei ponit oppidum inter Pylum ac Elidem; in Ptolomaei codice ſupra Elidem. Pherarum in Theſſalia Alexandrum hunc dominum fuiſſe puto. De Pheris in Aſia non memini quemquam ſcribere praeter hunc Olive-

Cic. Offic. II. 7. & de Div. II. 49 Ep. ad Fam. IX. 22 Diod. Sic. XVI. Ovid. in Ib. Plut. Pelopida.

metus torſerunt. Nam cum [23] infinito ardore conjugis Thebes teneretur, ad eandem ex epulis in cubiculum veniens, barbarum compunctum [24] notis Threiciis, ſtricto gladio jubebat anteire: [25] nec prius ſe ibidem lecto committebat, quam à ſtipatoribus diligenter eſſet ſcrutatus. Supplicium irato deorum numine compoſitum, neque libidini, neque timori poſſe imperare. Cujus timori eadem & cauſſa, & finis fuit. Alexandrum enim Thebe [26] pellicatus ira mota interemit.

Age,

verium. GLAREAN. *Hoc rege infelicior Alexander.* Non Macedo ille; ſed Pheraeus, ut Cicero in II. de Off. diſerte eum vocat. Mentionem ejus faciunt & Nepos XVI. 5. I. & Aelianus Var. Hiſt. XIV. 40. & Plutarchus in Or. de fortuna Alexandri. De Jaſone Pheraeo vide ſup. I. 8. ext. 6. & ad eum locum Notas. VORST. *Infelicior Alexander.* Nob. Heinſius ex ſuis codicibus legendum monet. *Hoc rege inferior Alexander.* ad Ovid. Triſt. Lib. IV. I. 21.

23. *Infinito ardore conjugis Thebes teneretur*] Copeſ. *infinito amore.* ſic etiam Leid. quint.

24. *Notis Threiciis*] Liber Colmarienſis: *notis Thracis.* non rejicula lectio. Ipſa Thracia aliquando Thraca dicitur. Servius: *Thraca pro Thracia Cicero de Republica: Colonia vero quae eſt deducta à Graecis in Aſiam, Thracam, Italiam.* De compunctionibus illis Strabo libro ſeptimo, ubi de Japodibus: Κατάστικτοι δ' ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰλλυριοῖς καὶ Θρᾳξί. id eſt, *Compuncti notis ut aliae gentes, Illyrii & Thraces.* PIGH. *Barbarum compunctum notis Threiciis.* Ita prorſus & Cicero habet. Qui mox & *ſtigmaticum*, vel *ſtigmatiam* vocat Unde apparet Threicias illas notas fuiſſe ſtigmata, quibus Thraces uſi fuerint. Strabo Lib. VII. Κατάστικτοι δ' ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰλλυριοῖς καὶ Θρᾳξί. Nimirum mos apud quaſdam gentes fuit faciem notis compungere. Vide Herodotum L. V. Sextum Emp. L. III. Sed pro *Threiciis* quidam codices, inque his & Brandeburgenſes, habent *Thraciis* vel *Thracis.* VORST. *Thraciis* eſt etiam in pleriſque noſtris vel *Traicis*, aut *Tracis.* vide & Heinſ. loco citato.

25. *Nec prius ſe idem*] Alexander Pheraeus puta. Pighius pro *idem* ſcripſit *ibidem*; neſcio qua de cauſa. Sane & in antiquioribus typis expreſſis & Brandeb. MSS. legitur *idem.* VORST. *Nec prius ſe ibidem lecto committebat.* Barb. prim. Bit. prim. Leid. tert. quart. quint. Cop. uterque Ultraj. *Nec prius ſe idem lecto.* quod mutavit Pighius. Leid. ſext. *nec prius ſe eidem lecto.*

26. *Pellicatus*] Lib. veteres tam Valerii, quam aliorum auctorum malunt ſcribere *Pelicatus.* ſic *pelex* & *pelicatio.* Mendoſam arbitror veteris Gloſſarii ſcripturam: *poelex & poelicatio* ἐρωτία, ζηλοτυπία. Sed ego Pellicem, ſi analogiam ſpectes, puto rectius ſcribi: Si ſcribendi morem priſcum, Pelicem. Veteres enim liquidas geminare vel non, nihil penſi habebant. Pellicem autem à pelliciendo dici, quis dubitet? Valerius noſter alluſit, libro IV. capite 3. ubi de Phryne: *quia tam formoſa tamque elegans poti ſenis animum illecebris pellicere non potuiſſet.* Inſcriptio Brixiae:

D. M.

QVI. ME. VOLENT.
VALETE. MATRONAE. MATRESQVE FAMILIAS.
VIXI. ET. VLTRA. VITAM. NIHIL. CREDIDI.
ME. VENERI. ALVMNAE. ADDIXI. QVOS. POTVI.
PELLEXI. FILTRIS. ET. ASTV. VIRO. HVMATO.

Agellius ſcribit Pellicem dici, quaſi παλλακὴ, quem fruſtra ſequuntur viri doctiſſimi. Sed illud verum eſt παλλακὴ apud Graecos dici, quae apud Latinos Pellex. Gloſſarium: παλλακὴ Concubina, *ſuccuba*, *Pellex* παλλακὴν ἀπὸ τοῦ πάλλειν recte deducemus. nam palpare ſignificat. COLER.

27. *Hujuſce tormenti*] Bit. Barb. prim. Cop. *Hujuſcemodi tormenti.* Ultraj. prim. *quam longam fabulam.*

28. *Duodequadraginta annorum dominationem*] Bit. prim. *duorum & quadraginta annorum.* Leid. quint. *duorum ex quadraginta annorum.*

29. *A familiis locupletum*] Mos ille Tyrannorum non praeteritus à Plat. Lib. VIII. de Rep. COLER. *Et a familiis locupletum.* Copeſ. *ac familiis locupletibus.* idem paulo ante, *in eorum loco.*

30. *Electos*] Quibus tamen prius ſervitutis nomen ipſe demſerat, ut ſcribit Cicero. COLER.

31. *Sub-*

Age, Dionyſius Syracuſanorum tyrannus [27] hujuſce tormenti quam longa fabula: qui [28] duodequadraginta annorum dominationem in hunc modum peregit. Summotis amicis in eorum locum ferociſſimarum gentium homines, & [29] à familiis locupletum [30] electos praevalidos ſervos, quibus latera ſua committeret, [31] ſubſtituit: [32] tonſorum quoque [33] metu tondere filias ſuas docuit. Quarum ipſarum, poſtquam adultae aetati appropinquabant, manibus ferrum non auſus committere, inſtituit, ut candentium [34] juglandium putaminibus barbam ſibi & capillum adurerent. [35] Nec ſecu-

4. Cic. Tuſc. v. & Offic. II. 17. Diodor. xx. Plut Dione Aelian, IV. 18.

31. *Subſtituit*] Pighius dedit *ſubſtitit*, typorum, credo, errore; quod tamen Lipſius & Colerus ſunt ſecuti, cum priores *ſubſtituit* dediſſent, quod firmant MSS. quorum nonnulli tamen *ſubſtinuit* exhibent.

32. *Tonſorumque metu*] Codices Brandeb. *Tonſorum quoque metu*, ut Aldus. Alterum reperit Pighius in MSS. VORST. *Tonſorum quoque metu*, exſtare etiam video in undecim MSS.

33. *Tonſorum quoque metu tondere filias ſuas edocuit, quarum ipſarum, poſtquam &c.*] Gloſſematibus contaminatus eſt locus, qui nitidior in manuſcriptis, *Tonſorumque metu tondere filias ſuas docuit. Quarum poſtquam adultae, &c.* PIGH. *Quarum poſtquam.* Codices Brand. *Quarum ipſarum*; itidem ut Aldus. Pighius *ipſarum* expunxit, quod in quibuſdam codd. id non reperiſſet. VORST. *Quarum manibus ferrum non auſus committere.* MS. *Quarum ipſarum*, quomodo & codd. Brandeb. & Aldus. Peſſime igitur Pighius eam vocem expunxit, quam miror cur Vorſtius non receperit; neceſſario enim addenda eſt, quia erant filiae ejus. imo Cicero in hac ipſa re ut citatur a Pighio. *Et tamen ab illis ipſis ferrum removit.* PERIZON. Et ſic MSS. minimum tredecim, itaque non cunctatus ſum hoc revocare.

34. *Ut candentium juglandium aut nucum putaminibus*] Verba, *aut nucum*, è gloſſemate adjuncta videntur: eſt enim nucum genus juglans. Cicero Tuſculana v. iiſdem pene verbis haec dicit. *Et tamen ab illis ipſis cum jam eſſent adultae ferrum removit; inſtituitque ut candentibus juglandium putaminibus barbam ſibi & capillum adurerent.* PIGH. *Juglandium.* Pighius ita ex Cicerone fecit, cum ante legeretur: *Juglandium aut nucum.* In edit. Veneta reperi: *glandium aut nucum* Puto vere & emendate ſcribi in libro Dan. *nucum juglandium.* Hoc modo *Pinus juglans* apud Varronem legitur lib. IV. de ling. Lat. Commodum etiam Antoninorum peſſimum, timore tonſoris comam & barbam adurere ſolitum legimus apud Aelium Lamprid. COLER. *Candentium juglandium putaminibus.* Aldus *juglandium aut nucum.* Nec aliter Chalcoc. & Martinus Herbip. Sed & codices Brandeb. *nucum* habent: & unus quidem vocula *aut* omiſſa. Quid ſi ergo legamus *juglandium nucum putaminibus?* Alioquin *juglandes* aliquid alìud quam nuces eſſe putandae forent. *Nux juglans* per appoſitionem dici poteſt, ut *nux caſtanea*, apud Virgilium. Liber quoque P. Danielis, ut Colerus teſtatur, habet *nucum juglandium.* VORST. Quod Aldus edidit, eſt etiam in Mog. & Aſcenſ. Edd. Sed Ven. & Mediol. habent, *candentium glandium aut nucum*, quod eſt in Pariſ. prim. Bit. Barb. prim. Leid. quart. utroque Ultraj. Harl. vero *vigladium muncupatam manibus barbam.* Cop. & Leid. ſext. *ut candentium vi carbonum non captam manibus barbam.* Pariſ. ſec. *ut candenti gladio non captam manibus barbam.* Non valde abhorreo a Vorſtii conjectura. Vide Macrob. Lib. II. Sat. c. 14. quem citavit Oliverius.

35. *Nec ſecuriorem maritum egit*] Leid. quart. quint. Ultraj. ſec. *Nec ſecuriorem ſe maritum egit.* pronomen expunxit Pighius, quod ſervant Editiones ante ipſum curatae.

36. *Cloridis*] Veteres libri & Cicero: *Doridis.* COLER. *Et Locrenſis Doridis.* Ita veteres typis expreſſi, & MSS. quoque Brand. Pighius & hunc ſecuti Colerus & Thyſius habent *Cloridis.* VORST. Vide Aelian. Lib. IX. V. H. 8. & Lib. XIII. 10. atque ibi Schefferum. PERIZON. MSS. Variant. *Ariſtomachis*, *Ariſtomacles*, *Ariſtomadis*, *Ariſtonidis*, *Ariſtomaches* quod poſtremum verum eſſe ex Plutarcho & Diodoro Schefferus monuit;

curiorem maritum egit, quam patrem. Duarum enim eodem tempore Ariſtomaches Syracuſanae, & Locrenſis [36] Doridis matrimoniis illigatus, neutrius unquam, niſi excuſſae complexum petiit. Atque etiam cubicularem lectum, perinde quaſi caſtra, lata foſſa cinxit: in quem ſe ligneo ponte recipiebat, cum forem cubiculi extrinſecus [37] à cuſtodibus opertam, [38] interiorem clauſtro ipſe diligenter obſeraſſet.

nuit; item *Doridis* hic legendum eſſe. Quod obſervavit etiam Daviſ. ad Cic. Tuſc. Lib. v. 20. Neque aliter habent MSS.

37. *A cuſtodibus*] Malim cum manuſcripto *Extrinſecus cuſtodibus opertum.* COLER.

38. *Interiorem clauſtro ipſe diligenter obſeraſſet*] Lege, *Interiore clauſtro.* GUYET. Sic Ultraj. ſec.

CAPUT XIV.

DE SIMILITUDINE FORMAE.

1. *Cn. Pompeji Magni cum Vibio & Publicio.*
2. *Cn. Pompeji Strabonis cum Menogene coquo.*
3. *P. Scipionis Naſicae cum Serapione victimario.*
4. *P. Lentuli & Q. Metelli Coſſ. cum Spinthere & Pamphilo hiſtrionibus.*
5. *M. Meſſallae & C. Curionis cum Menogene & Burbuleo ſcenicis.*

EXTERNORUM.

1. *Antiochi regis Syriae cum Artemone quodam.*
2. *Hybreae oratoris cum ſervo Cymaeorum publico.*
3. *Siculi piſcatoris cum praetore Romano.*

Plut. de Philoſoph. plac. v. c. 11. & 12. Plin. VII. 12.

De ſimilitudine autem oris, & totius corporis, [1] altiore doctrina praediti ſubtilius diſputant: eorumque alii in ea ſunt opinione, ut exiſtiment illam origini & contextui ſanguinis reſpondere. Nec parvum argumentum ex ceteris animalibus trahunt, quae fere gignentibus ſimilia naſcuntur. Alii negant [2] certam hanc eſſe naturae legem, [3] ſed ſpecies mortalium, prout fortuita ſors conceptionis obtulit, attribui. Atque ideo plerumque [4] ex ſpecioſis deformes, & ex robuſtis invalidos partus edi. Verum

1. *Altiore doctrina*] Alludit Anaxagorae Homoeomeriam; de qua Lucretius: *Nunc ad Anaxagorae veniamus Homoeomeriam.* Servius: *ſecundum Anaxagoram, qui Homoeomeriam dicit, id eſt, omnium membrorum ſimilitudinem eſſe in reb. creandis, id eſt, ex oſſibus ſanguine & medullis.* Lege Plutarchum Placitis Lib v. cap. 11. & 12. Plinium Lib. VII. Solinum cap. de Homine. COLER.

2. *Certam*] Chart. Duac. *certiſſimam.*

3. *Sed ſpecies mortalium prout fortuita ſors conceptionis obtulit, attribui*] Nonne legendum *conceptioni?* Fors nempe, prout mulieri in concipiendo ſpecies quaſdam obtulit, tales mortalium ſpecies hominibus attribui. PERIZON. Non favent ſcripti.

4. *Ex ſpecioſis deformes, & ex robuſtis invalidos partus edi*] MSS. octo cum Mog. & Ven.

rum quoniam iſta quaeſtio in ambiguo verſatur, pauca inter alienos conſpectae ſimilitudinis exempla referemus.

Magno Pompejo [5] Vibius ingenuae ſtirpis, & Publicius libertinus ita ſimiles fuerunt, ut permutato ſtatu, & [6] Pompejus in illis, & illi in Pompejo ſalutari poſſent. Certe quocunque aut Vibius, aut Publicius acceſſerant, ora hominum in ſe obvertebant, unoquoque ſpeciem ampliſſimi civis in perſonis mediocribus annotante. Quod quidem fortuitum ludibrium, quaſi hereditarium ad eum penetravit.

1. Plin. VII. 12. Solin. 5.

Nam [7] pater quoque ejus eo uſque Menogenis, coci ſui, ſimilis eſſe viſus eſt, ut vir & ferox animo & praepotens armis, ſordidum ejus nomen repellere à ſe non valuerit,

2. Plin. VII. 12. Ann. urb. 654.

[8] Eximiae vero nobilitatis adoleſcens Cornelius Scipio, cum plurimis & clariſſimis familiae ſuae cognominibus abundaret, [9] in ſervilem *Serapionis* appellationem vulgi ſermone impactus eſt, [10] quod hujuſce nominis [11] victimario quam ſimilis erat. Nec illi aut morum probitas, aut reſpectus tot imaginum, quo minus hac contumelia aſpergeretur, opitulata ſunt.

3. Livius LV. Plin. VII. 12 & XXI. 3. Ejus conſulatus ann. urb. 615. laudatiſſimus fuit.

[12] Generoſiſſimum conſulatus collegium Lentuli & Metelli fuit: qui am-

Ven. *Ex ſpecioſis deformis, & ex robuſtis invalidus partus editur.*

5. *Vibius ingenuae ſtirpis*] Ceterum è plebe, ut Plinius VII. 12. ſcribit. VORST. Pauculi *Junius*, item *Vinius*.

6, *Pompejus in illis*] Unum tantum refert Solinus. CORRAD.

7. *Pater quoque ejus*] *Pompejus, Strabo* cognomine, à ſpecie oculorum hoc nactus; ut itidem praedicto loco ſcribit Plinius. VORST.

8. *Eximiae vero nobilitatis adoleſcens Cornelius Scipio*] Eſt is P. Cornelius Scipio Naſica, ut ex epit. Lib. LV. Livii apparet. VORST.

9. *In ſervilem Serapionis appellationem vulgi ſermone*] Epitome modo dicta Livii habet, ab irridente Curiatio tribuno pl. hoc ei cognomen impoſitum fuiſſe. VORST.

10. *Quod hujuſce nominis victimario*] *Victimarius*, eſt victimarum miniſter. Ceterum Plinius VII. 12. Serapionem vile mancipium negotiationis ſuariae fuiſſe ſcribit. VORST. MSS. tres *hujuſcemodi nominis*. Bit. prim. *hujuſce hominis victimarii. Victimarii* eſt etiam in Ultraj. prim.

11. *Victimario quam ſimilis erat*] Aliquot MS. *quam* omittunt, cum Edd. Aldi, Gryph. Steph. Colin. Sed Aſcenſ. *perſimilis erat.* Verum retinuiſſe videntur Leid. quint. & Barb. prim. *Victimario conſimilis erat.* Ut mox Ext. 1. Pro *opitulata eſt*, nonnulli *opitulata ſunt.* Perizonius, rogabat, an τὸ *eſt* delendum eſſet. nempe quia *opitulata eſt* incommode refertur ad prius *morum probitas.* malui itaque *ſunt.*

12. *Generoſiſſimus conſulatus collegio Lentuli & Metelli fuit*] Vetuſti codices legunt, *Generoſiſſimum conſulatus collegium.* PIGH. *Generoſiſſimum conſulatus collegium Lentuli & Metelli fuit.* Ita legi vult Pighius ex MSS. Habetque ita unus quoque cod. Brandeb. Alia lectio eſt, *Generoſiſſimus conſulatus collegio Lentuli & Metelli fuit.* Quae quidem lectio magis placet Gronovio. Sed contendit idem ex veteribus editionibus ac MSS. melioribus legendum potius ſic eſſe, *Generoſiſſimus conſulatus, collegium Lentuli & Metelli fuit.* Vide cap. 15. Obſ. in Eccl. Lentulus Spinther is eſt, qui in conſulatu ſuo de Cicerone ab exilio revocando retulit, & poſtea proconſule in Ciciliam profectus fuit. VORST- Pariſ. ſec. Bit. Barb. prim. *Generoſiſſimi conſulatus collegium.* Cop. *Generoſiſſimus conſulatus collegio.* & ſic Leid. tres, & uterque Duac. Sed Ultraj. uterque cum Pighio conſentit.

13. *In ſcena &c.*] Barthius legit, *in ſcena prope hiſtrionum modo ſpectati ſunt* i. e. aeque ac hiſtriones.

14. *Sed*

4. Ann. urb. 696 Plin. VII. 12. ambo [13] in ſcena propter ſimilitudinem hiſtrionum propemodum ſpectati ſunt. [14] Sed alter ex quodam ſecundarum cognomen *Spintheris* traxit: alter, niſi [15] *Nepotis* à moribus accepiſſet, [16] Pamphili tertiarum, [17] cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet.

5. Plin. VII. 12. Solin. 5. Cenſ Meſſalla an. ur. 698. Coſ. Curio, an. ur. 677. At M. Meſſalla conſularis & cenſorius *Menogenis:* Curioque omnibus honoribus abundans, [18] *Burbuleji:* ille propter oris aſpectum, hic propter parem corporis motum, uterque ſcenici nomen [19] coactus eſt recipere.

EXTERNA.

1. Abunde ſint haec de domeſticis, quoniam & perſonis ſunt excellentia, &

14. *Sed alter ex quodam aſſeclarum cognomen Spintheris traxit; alter, niſi Nepotis à moribus accepiſſet, Pamphili retiarii, cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet*] Legendum ut in manuſcriptis habetur, *ex quodam ſecundarum cognomen Spintheris; alter, niſi Nepotis a moribus accepiſſet, Pamphili tertiarum, cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet.* Sic etiam Plinius rem explicat, qui hoc exemplum a Valerio deſumpſit. *Sicut Spinther ſecundarum tertiarumque Pamphilus collegio Lentuli & Metelli conſulum.* Loquitur enim Valerius de hiſtrionibus non de gladiatoribus, inter quos *retiarii* nomen eſt; ſed in ſcena quidam dicebantur *primarum*, vel *ſecundarum*, vel *tertiarum* actores, quemadmodum Graecis δευτεραγωνισταὶ, & τριταγωνισταί. Itaque Cicero Verrina prima: *Ut in actoribus Graecis fieri videmus ſaepe illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium, cum poſſit aliquando clarius dicere, quam ipſe primarum, multum ſummittere, ut ille princeps quam maxime excellat.* Vide quae iſtic Paedianus. PIGH. *Alter ex quodam ſecundarum cognomen Spintheris traxit.* Hiſtrio fuit Spinther nomine: iſque *ſecundarum*, ſc. partium. Nimirum in ſcena alii primarum, alii ſecundarum, alii tertiarum partium actores dicebantur. *Partium* diſerte addit Cicero 1. in Verr. *Ut in actoribus Graecis fieri videmus ſaepe, illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium, cum poſſit aliquando clarius dicere, quam ipſe primarum.* Sed & ad ipſas, illas locutiones *ſecundarum partium, tertiarum partium*, ſubaudiendum aliquid amplius; & quidem *actor* vel *hiſtrio*. Vide & Gronovium praedicto loco. VORST. Sueton. in Calig. cap. 57. *ut plures ſecundarum certatim experimentum artis darent.* PERIZON.

15. *Nepotis*] Dictus enim fuit *Nepos*, *Nepotem* dictum, quaſi Q. Metelli Macedonici nepotem, ſignificat Aſconius. Quod videtur eſſe contra ſententiam Valerii. Aliquando etiam ſuſpicatus ſum legendum eſſe apud Valerium: *niſi Nepotis à majoribus accepiſſet.* Sed ſuſpicor tantum. COLER. *Niſi nepotis a moribus accepiſſet.* ſcil. *Nomen.* Falſum hoc. accepit enim a patre, qui Macedonici Nepos fuit An ergo legendum *a majoribus?* quod & Colerus ſe ſuſpicari, ſed tantum ſuſpicari dicit. qui male tamen confundit patrem & filium. Et nihil profecto obſtat, quod ſolus pater non alii majores etiam nomen id habuerint ſic enim Liv. L. III. c. 18. ubi Publicolae filius ait. *ſibi hoc cognomen a majoribus relictum.* Sed tamen quia ita codd. habent malim credere Valerium exiſtimaſſe *Nepotis* cognomen eum accepiſſe a moribus, quod eleganter, licet falſo, ſentire potuit. PERIZON. Inter excerpta Gudiana adſcriptum eſt. F. *a majoribus:* ita & Colerus. Equidem credere malim cum Perizonio *a moribus* eſſe a Valerio profectum.

16. *Pamphili tertiarum*] MSS. plerique habent *retiarii.* tres *tertiarum actoris.* Leid. quint. *tertiarii*, quod probare Caſaubonum ad Sueton. in Aug. cap. 45. notaverat Perizonius; atque etiam Turnebum Lib. 1. Adv. c. 10. adſcripſerat codici ſuo Cl. Drakenborchius.

17. *Cui ſimillimus eſſe ferebatur*] Cop. *Cujus ſimillimus eſſe fatebatur.* ſic ext. 2. *eo uſque coci ſui ſimilis eſſe viſus eſt.* & in ext. 3. *praetoris admodum ſimilem.* & *quapropter ſui tam ſimilis eſſet.* PERIZON.

18. *Burbuleii*] Male legi apud Salluſtium *Barbuleium* monui ad fragmenta ejus. Salluſt. ita loquitur: *Quia corpore & lingua percitum & inquietum nomine hiſtrionis vix ſani Burbulejum appellabant.* lege inibi: *Quem corpore & lingua.* COLER. Sic *Dorimachus* Aetolus homi-

& non obſcura notitia celebrantur. [20] Regi Antiocho [21] unus ex aequalibus, & ipſe regiae ſtirpis, nomine [22] Artemon, perquam ſimilis fuiſſe traditur. Quem Laodice uxor Antiochi, interfecto viro, diſſimulandi ſceleris gratia, in lectulo perinde quaſi ipſum regem aegrum collocavit. Admiſſumque univerſum populum, & ſermone ejus & vultu conſimili fefellit: [23] credideruntque homines ab Antiocho moriente Laodicen & natos ejus ſibi commendari. Plin. vii. 12. & Solin. Uſſer. Ann. 3758. Polyb Exc. Leg. c. 140. Not. ad Juſt. xxvii. 1.

2. [24] Hybream [25] autem [26] Mylaſenum, copioſae atque [27] concitatae facundiae oratorem, [28] Cymaeorum ſervo ſtrigmenta gymnaſii colligenti, Strab. xiv.
[29] tam

minis impuri, ſed ſibi perquam ſimilis, *Babyrtae* nomine appellabatur apud Polyb. Lib. iv. p. 380. PERIZON.

19. *Coactus eſt recipere*] Sed aliter ſuperiores, quia etiam in Faſtis ita appellantur *Serapio* & *Spinther*, quod in his non ſit. PERIZON.

20. *Regi Antiocho*] Cum ut minimum octo fuerint Syriae ac Aſiae reges Antiochi nomine, Latini ſcriptores ne uno quidem verbo lectori eos diſtinguere, quod ſaepe hactenus conqueſtus ſum, dignantur. Sed quid de externis conqueri oportet, cum nec in ſuis, hoc eſt, illuſtribus viris Romani faciant? quod in Scipionibus Fabiis ac Metellis toties indicavimus. GLAREAN.

21. *Unus ex aequalib.*] Manifeſta diſſenſio Plinii, qui ſcribit Artemonem illum, virum ex Syriaca plebe fuiſſe. Craſſus & notabilis error Valerii, aut oportet ei acceſſiſſe nimis impudentem & violentam manum. Illi ſane, quos hactenus recenſuit Valerius, qui aliquam perſonam digniorem referrent plerique ſervilis conditionis. COLER. Bit. prim. *Et ipſe egregiae ſtirpis.* MSS. Plures *Arthemo*, pauculi *Artenio*, quod vulgatas ante Pighium obſedit Edd.

22. *Artemon*] Ita & Plinius Lib. vii. cap. 12. Sed Arteon & ex plebe dicitur à Solino cap. 4. CORRAD.

23. *Credideruntque homines*] Barthius legit, *omnes.*

24. *Hybream*] Ejus meminit Plut. in Antonio p. 675. PERIZON p. 926. ad Franc.

25. *Hybream autem Mylaſenum.* Ita edidit Pighius. Codices Brand. habent *Hybreantem autem Milaſenum*, & *Hybreanta a. Milas.* VORST. Vulgo antea legebatur *Hibream autem Mylaium.* Sed plerique MSS. habent, *Hibreanta autem Milapium.* Harl. *Hiberanta autem.* Leid. quart. Ultraj. ſec. *Hilreantem autem.* Ultraj. prim. *Hibreantem*, deleto *autem.* Unde erroris origo cognoſcitur. *Hybrean* enim vocat Strabo loco citato a Colero, & Lib. xiv. p. 659. Ed. Pariſ.

26. *Mylaſenum*] Vide Gron. ad Liv. Lib. xxxviii. c. 39. L. xlv. 25. Scheff ad Aelian. Lib. i. V. H. 25. PERIZON. & ibi ipſum Perizonium etiam ex nummis rectius *Mylaſenum*, quam *Mylaſſenum* ſcribi docentem.

27. *Concitatae facundiae*] Strabo Libro xiii. Μέγιστον ῥήτορα facit & diſcipulum Diotrephae Antiocheni. Idem eodem loco ait ſuo tempore vixiſſe. Ergo & Valerii aut paulo ante. COLER.

28. *Gymnicorum ſervo ſtramenta gymnaſii colligenti*] In veteribus libris correcte, *Cymeorum ſervo ſtrigmenta gymnaſii colligenti.* De Cymaeis ita Stephanus: Κύμη πόλις αἰολίδος περὶ τὸ λίτου ἀπὸ κύμης ἀμαζόνος· ἐκαλεῖτο δὲ ἀμαζόνιον. τὸ ἐθνικὸν, κυμαῖος. ἐντεῦθεν ἦν ἔφορος ὁ ἱστορικὸς καὶ ἡσίοδος. Eadem Strabo ſcribit libro duodecimo. *Hybreas* orator itaque perquam ſimilis erat Cymeorum ſervo publico, qui ſtrigmenta gymnaſii colligebat. Sunt autem *ſtrigmenta* ſordes, quae deterguntur è corporibus athletarum vel exercentium ſe in gymnaſiis. Utitur vocabulo frequenter Plinius, ut Libro xv. capite 4. *Olei uſum ad luxuriam vertere Graeci vitiorum omnium genitores in Gymnaſiis publicando. Notum eſt, magiſtratus honoris ejus octogenis ſeſtertiis ſtrigmenta olei vendidiſſe.* PIGH. *Cymaeorum ſervo ſtrigmenta gymnaſii colligenti.* Ita Pighius reſtituit hunc locum. Et confirmant lectionem eam codices Brand. Aldus ediderat *Gymnicorum ſervo ſtramenta gymn. coll.* Κύμη Aeolidis urbs, ut ex Stephano de urbibus conſtat. Unde di-

[29] tam ſimilem, ut tantum non germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarent. Ita lineamentis oris, & omnium membrorum compares erat.

3. Plin. VII. 12. Solin. 4.

Ille vero, quem in Sicilia [30] praetoris admodum ſimilem fuiſſe conſtat, [31] petulantis fuit animi. Proconſule enim dicente, *mirari ſe quapropter ſui tam ſimilis eſſet, cum pater ſuus in eam provinciam nunquam acceſſiſſet: At meus*, inquit, [32] *Romam frequenter acceſſit.* Joco namque laceſſitam ma-

dicuntur Κιμαῖοι. *Strigmenta*, ſordes quae ex athletarum in gymnaſiis ſe exercentium corporibus deterguntur. Plinius XV. 4. *Olei uſum ad luxuriam vertere Graeci vitiorum omnium genitores, in gymnaſiis publicando. Notum eſt, magiſtratus honoris ejus octogenis ſeſtertiis ſtrigmenta olei vendidiſſe.* VORST. Etiam Brodaeus Lib. IX. Miſc. cap. 23. emendat, *ſtrigmenta*, quae Graeci γλοιὸς vocant. *Strigmenta* probat etiam Guyetus. i. e. ξύσματα. Praeterea Turneb. Lib. I. Adv. c. 10. *Strigmenta* legit. MSS. ſeptem habent *ſtragmenta*. Pariſ. prim. Copeſ. Leid. ſext. *ſtrigmenta*. Ultraj. ſec. *ſtriomenta*. Sed Mog. Ed. *ſtrigmenta*. Ven. *ſtragmenta*. Praeterea Leid. prim. pro *Gymnicorum*, *Comeorum* exhibet. Harl. Barb. prim. Cop. *Cynicorum*. Leid. quint. Ultraj. prim. *Cimeorum*. ſec. *Cimieorum*. Ed. Mog. *Cumeorum*. Unde *Cymaeorum* recte a Pighio emendatum eſſe merito ſtatuas.

29. *Tam ſimilem ferunt, ut tanquam germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarent*] Vetuſti codices ita, *Tam ſimilem ut germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarent.* Recte. PIGH. *Tam ſimilem ut.* Germana lectio Valerii ex Lib. Danielis: *colligenti tam ſimilem, ut tantum non germanum fratrem.* COLER. *Tam ſimilem ut tantum non.* Aldus, *Tam ſimilem ferunt ut tanquam germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarent.* At Pighius & *ferunt* & *tanquam* expunxit; quod ita in MSS. reperiret: & pro *aſſignarent* ſcripſit *aſſignarunt:* non recte meo judicio; quia praecedit *ut*. Colerus ex cod. P. Dan. pro *tanquam* repoſuit *tantum non.* A codd. Brand. abeſt τὸ *ferunt.* Iidemque praeterea nec *tam ſimilem* habent; ſed his omiſſis unus eorum ita, *Hybreantem autem Milaſenum, copioſae atque concitatae facundiae oratorem Cymaeorum ſervo ſtragmenta gymnaſii colligenti tanquam ſuum germanum fratrem oculi totius Aſiae aſſignarunt.* Alter pro *tanquam ſuum* manifeſte habet *tantum*; *non* vero in eodem expunctum videtur. *Tantum non* & in cod. Fanovictorienſi obſervavit; idque pro *tam ſimilem ferunt ut* omnino legendum cenſet Gronovius. Vide Notas ejus in Liv. VORST. Nempe Gronov. ad Liv. Lib. IV. cap. 2. legit. *Hybrean Mylaſenum* &c. *Cymaeorum ſervo ſtrigmenta Gymnaſii colligenti tantum non Germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarunt.* Idque recte factum judicat Perizonius. Ed. Mog. *Tam ſimilem ferunt ut tamquam*, omittit cum Pariſ. prim. & Ultraj. ſec. prim. ſolum retinet *tanquam*. Pariſ. ſec. Barb. prim. *tam ſimilem & tantum non.* Bit. prim. *tam ſimilem ut Germanum fratrem.* Copeſ. *tantum ſimilem ferunt, ut* &c. *aſſignarunt.* *Aſſignarunt* etiam Pariſ. prim. Leid. prim. ſext. uterque Ultraj. Poſſis credere ab auctore ſcriptum. *Tam ſimilem ferunt, ut germanum fratrem totius Aſiae oculi aſſignarint.* in Exc. Duac. adſcribitur. *tam ſimilem ferunt ut*, gloſſema ſunt.

30. *Praetoris admodum ſimilem*] Pariſ. prim. Leid. quart. Ultraj. prim. *proconſuli.*

31. *Petulantis fuit animi*] To *fuit* adjectum eſt a Pighio, omiſſum in MSS. ſeptem. ſervant tamen reliqui cum Ed. Mog. pro *ſui tam ſimilis*, Pariſ. prim. *ſibi.*

32. *Romam frequenter.*] De Auguſto refert Macrobius Lib. II. Saturn. CORRAD. Barthius delet *acceſſit.*

33. *Invicem ſuſpicione in matrem ejus rejecta*] In Cauchiano, Gemblacenſi, *regeſta* legitur. ut Quinctilianus II. *Invidiamque omnem in eum regereret, qui hoc ſe coegiſſet.* PIGH. *Rejecta.* Alii libri *regeſta* melius. Latinum enim eſt *Regerere ſuſpicionem.* Auſonius dixit *Regerere verbera:* Quintilianus libro II. *Invidiam regerere.* COLER. *Invicem ſuſpicione in matrem ejus rejecta.* In quibuſdam codd. pro *rejecta* eſt *regeſta:* id quod Colero magis placet. Sic enim Auſonium dicere *regerere verbera*; Quintilianum *regerere invidiam.* VORST. *Regeſta* habet Cop. Leid. ſext. Barb. ſec. *regeſta* al' *rejecta*. locus Quintil. eſt Lib. XI. cap. I. p.966. Ed. Burm. de hoc verbo vide Cl. Burmannum ad Quintil. Lib. II. 11.

34. *Au-*

matris ſuae pudicitiam, 33 invicem ſuſpicione in matrem ejus rejecta, 34 audacius quam virgis & ſecuribus ſubjecto conveniebat, ultus eſt.

34. *Audacius quam conveniebat virgis & ſecuribus ſubjecto*] Bit. prim. omittit, *ſubjecto.* reliqui fere hoc ordine, *quam ſubjecto virgis & ſecuribus conveniebat, ultus eſt.*

CAPUT XV.

DE HIS QUI PER MENDACIUM SE IN ALIENAS FAMILIAS INSERUERUNT.

1. *L. Equitius Firmanus.*
2. *Erophilus medicus equarius.*
3. *Octaviae ſororis Aug. falſus filius.*
4. *Q. Sertorii falſus filius.*
5. *Trebellius Calca.*
6. *Cn. Aſinius Dio falſus.*

EXTERNI.

1. *Rubria Mediolanenſis falſa.*
2. *Ariarathes Cappadociae rex falſus.*

1 Sed tolerabilis haec & uni tantummodo anceps temeritas. Quod ſequitur impudentiae genus, nec ferendum ullo modo: periculique tum privatim, tum etiam publice late patentis.

2 Nam, ut Equitium 3 Firmo Piceno monſtrum veniens, relatum jam in hujuſce libri ſuperiore parte, praeteream, cujus in amplectendo Ti. Graccho patre, evidens mendacium, turbulento vulgi errore, ampliſſima tribunatus poteſtate vallatum eſt, 4 Herophilus equarius

1. Ann. urb. 657. Cic. pro Rab. 7. App. Civil. I. p. 173.

1. *Sed tolerabilis haec, & uni tantummodo anceps temeritas*] Non minus eleganter abeſt copula a MS. Sed conſidera ſequentia. PERIZON. Ceteri MSS. copulam retinent, ſed pro *nec* Ultraj. prim. & Leid. quint. habent *non.*

2. *Nam ne Equitium &c. relatum jam in hujuſce libri ſuperiore parte praeteream, ejus in amplectendo Ti. Graccho patre evidens mendacium turbulento vulgi errore vallatum eſt*] Legendum omnino videtur, ut eſt in MSto. *Nam ut Equitium &c. praeteream. Cujus in amplectendo &c. vallatum eſt.* Sic enim haud dubie ſcripſit Valerius. & hoc exemplum, quia jam ſupra retulerat, breviter repetit, & ſequenti annectit. quod cum librarii non ferrent, ex eo ſingulare & ſeparatum voluerunt facere exemplum: cum tamen non veriſimile videatur, tanta cum praefatione illius non omittendi locuturum Valerium, quem tamen tam parce attingit, & ſupra jam retulerat. PERIZON. Invenio hoc etiam in MSS. quatuordecim. Temere omnino contra omnes Edd. mutavit Pighius.

3. *Firmo Piceno*] Lib. Danielis: *Formo Piceno.* Lavernianus *Furno Piceno. Firmum* quidem Picenum, agri Piceni opidum eſſe conſtat, quod Strabo *Φίρμον πίκηνον* appellat. Hinc *Firmani*, incolae illius apud Plinium. Sed *Furnum* etiam *Picenum* elegantiſſime dici poſſe iſtud opidulum, quis negabit; qui quidem ſciat piſtoribus abundaſſe, ut totum agrum Picenum, unde & *Piſtorienſis* dictus fuit? Panes Picentinos celebrat Martialis peculiari lemmate:

Picentina Ceres niveo ſic nectare creſcit,
Ut levis accepta ſpongia turget aqua. VORST.

Equitium Firmo Piceno. Mentionem hujus & ſupra facit III. 2. 18. III. 8. 6. IX. 7. 1. *Firmum Picenum* oppidum agri Piceni. Unde & *Firmani* dicti. VORST. Unde Colerus probaturus fuerit agrum *Picenum*, etiam *Piſtorienſem* dictum, idque quod totus piſtoribus abundaverit, neſcio. *Piſtorienſis ager* eſt vicinus urbi Pi-

Ann. urb. 709. Cic. ad Att. xiv & Philip. 1. 2. Livius cxvi. App. Civil. iii.

1. rius medicus C. Marium ſepties conſulem avum ſibi vindicando ita ſe extulit, 5 ut coloniae veteranorum complures, & municipia ſplendida, collegiaque fere omnia patronum adoptarent. Quinetiam cum C. Caeſar, 6 Cn. Pompejo adoleſcente in Hiſpania oppreſſo, populum in hortis ſuis admiſiſſet, proximo intercolumnio 7 pene pari ſtudio frequentiae ſalutatus eſt. Quod niſi divinae Caeſaris vires huic erubeſcendae procellae obſtitiſſent, ſimile vulnus reſpublica excepiſſet, atque in Equitio acceperat. Ceterum decreto ejus extra Italiam relegatus, poſtquam ille coelo receptus eſt, in urbem rediit, & conſilium interficiendi ſenatus capere ſuſtinuit. Quo nomine juſſu patrum necatus in carcere, feras prompti animi ad omne moliendum ſcelus poenas pependit.

2. Nec divi quidem Auguſti etiamnum terras regentis excellentiſſimum numen ab hoc injuriae genere 8 intentatum. Exſtitit enim, 9 qui *clariſſimae ac ſanctiſſimae ſororis ejus Octaviae utero ſe genitum* fingere auderet: 10 *propter ſummam autem imbecillitatem corporis*, *ab eo*, *cui datus erat*, *perinde atque ipſius filium retentum*, *ſubjecto in locum ſuum proprio filio* diceret: videlicet, ut eodem

Piſtoriae, quae in Etruria fuit ſupra Faeſulas, unde & Catilina ex agro Faeſulano in Piſtorienſem ſuos abducit, ut per occultos tramites in Galliam fugerent. apud Sall. B. Cat. c. 57. *Furno* tamen habent Bit. prim. Leid. quart. Ultraj. prim. *Furmo*, ſec. Sed retinendum *Firmo*.

4. *Herophilus*] Ab Apppiano Lib. iii. init. dicitur *Amatius*, ſed in Epit. Liv. 116. *Chamaricus*. GUDIUS. Jam *C. Amatius* reſcripſerunt V. D. in Livio. Perperam etiam apud Appianum, Μαρίου γὰρ ὑπεκρίνετο υἱωνὸς εἶναι vertitur *quaſi filius*. cum *ſe Nepotem* ipſum ſimulaſſe auctor dicat. Marii nempe ſenioris, ut noſter diſerte. *C. Marium ſepties conſulem avum ſibi vindicando*.

5. *Ut coloniae ſe veteranorum complures &c.*] *Se* poſt nomen coloniae non habet locum, quamquam in omnibus, quae nos vidimus, exemplaribus ſic legitur. Badius in ſuo exemplari habuit, at in ordine, quem facit pro pueris, non habet GLAREAN.

6. *Cn. Pompejo adoleſcente in Hiſpania oppreſſo*] Filii Cn Pompeji Magni, Cnaeus & Sextus exſtincto patre bellum contra Caeſarem inſtaurarunt. Sed major natu Cnaeus proelio in Hiſpania commiſſo profugus atque avia petens à Ceſonio pugnans interfectus eſt: minorem Sextum aliis poſt Caeſarem bellis fortuna reſervavit. Vide Florum iv. 2. 86. VORST.

7. *Pene pari ſtudio frequentiae ſalutatus eſt*] Inſolens locutio, *frequentia* pro hominibus ipſis, & *frequentiae* tribui ſtudium. Forte *ſtudio & frequentia*. PERIZON. *Pari ſtudio frequentiae*, retinent MSS. omnes. bene vero Pighius, quod reſcripſit *in hortis ſuis*. ſic enim MSS. non ut vulgo circumferebatur *in hortos ſuos*.

8. *Intentatum ab hoc genere injuriae exſtitit, cum quidam*] Lego; *Ab hoc injuriae genere intentatum: exſtitit, qui clariſſimae & ſanctiſſimae ſororis ejus utero ſe genitum fingere auderet. propter ſummam autem imbecillitatem &c.* tantum laborabat diſtinctione; in reliquis ſequimur MSS. GUDIUS. Nempe plerique MSS. omittunt *cum*, & pro *quidam*, *qui* exhibent. non omnes tamen, rectius utique uterque Ultraj. Leid. quart. & quint. Ed. Mog. *intentatum. Exſtitit enim, qui &c.* quod repoſui.

9 *Qui clariſſimae ſororis ejus*] In MSS. undecim & Edd. omnibus eſt *clariſſimae ac ſanctiſſimae*, quae poſteriora expunxit Pighius; quod probare non potui.

10. *Propterque ſummam imbecillitatem*] Etiam haec ita concinnavit Pighius, cum legeretur *propter ſummam autem imbecillitatem:* id quod comprobant omnes MSS. in fine pro *fertur*, Bit. prim. exhibet *ferretur*.

11. *Trebellius Calca*] Harl. Bit. prim. uterque

dem tempore ſanctiſſimi penates, & veri ſanguinis memoria ſpoliarentur, & falſi ſordida contagione inquinarentur. Sed dum plenis impudentiae velis, ad ſummum audaciae gradum fertur, imperio Auguſti remo publicae triremis affixus.

Repertus eſt etiam, qui ſe diceret eſſe Q. Sertorii filium, quem ut a- 3.
gnoſceret uxor ejus, nulla vi compelli potuit.

Quid [11] Trebellius Calca, [12] quam aſſeveranter ſe Clodium tulit! & 4.
quidem dum de bonis ejus contendit, in centumvirale judicium adeo favorabilis deſcendit ut vix juſtis & aequis ſententiis conſternatio populi ullum relinqueret locum. In [13] illa tamen quaeſtione neque calumniae petitoris, neque violentiae plebis judicantium [14] religio ceſſit.

Multo fortius ille, qui Cornelio Sulla [15] rerum potiente, in domum 5.
Cn. [16] Aſinii Dionis irrupit, filiumque ejus patriis penatibus expulit; vociferando *non illum*, *ſed ſe Dione eſſe procreatum.* [17] Verum poſtquam à Sullana violentia Caeſariana aequitas reduxit gubernacula Romani imperii, juſtiore principe remp. obtinente, in publica cuſtodia ſpiritum poſuit.

Ex-

que Ultraj. *Calcha.* duo alii *Calcas.*

12. *Quam perſeveranter ſe Clodium tulit*] Harl. Barb. prim. Cop. Leid. ſext. Duac. memb. *ſe Clodio genitum tulit.* Ultraj. ſec. cum Mog. *aſſeveranter ſe inſerere Clodium tulit.* Chart. Duac. *ſe inſerere Clodio tulit.*

13. *Illa tamen quaeſtione*] Rectius vetuſti libri, *In illa tamen quaeſtione.* PIGH. Etiam MSS. noſtri addunt praepoſitionem cum antiquiſſimis Edd. nonnulli cum Mog. *conſternati populi.*

14. *Religio*] Vide Gud. ad Phaed. Lib. III. 13.

15. *Rerum potiente*] Forte, *Remp. potiente*, ut eſt in Bit. prim. GUDIUS. Harl. *Rep. potiente*, & ſic uterque Ultraj. Leid. quint. Mog. & ceterae Edd. Verum Leid. alii tres & Cop. *Cornelii Sullae Dictatoris potentia.*

16. *Aſſidionis*] A ſecundo Syllae conſulatu, uſque ad Auguſti Imperium 37. ſunt anni, nimis longum tempus ad ulciſcendum hunc hominem: ideoque dubium de utro Caeſare loquitur author, cum tamen ſequentia omnia ſint de Auguſto. GLAREAN. *Qui Cornelio Sylla republica potiente, in domum Cn. Aſſidionis irrupit*] Multo correctius in Atrebatenſi aliiſque ſcriptis libris, *Qui Cornelio Sulla rerum potiente in domum Cn. Aſinii Dionis irrupit.* Sic paulo poſt legendum, *Sed ſe Dione eſſe procreatum*, non *Aſſidione.* PIGH. *In domum Cn. Aſinii Dionis.* Ita Pighius ex MSS. Aldus ediderat *Cn. Aſſidionis.* Unus cod. Brand. *In domum Cn. Bionis:* moxque iterum *Bione.* VORST. *Forte Aſellionis*, quod ſupra in MS. ſcribebatur *Aſelionis*, vel forte rectum erit, *Aſidionis:* nam fuit gens *Aſidia.* ceterum *Aſinius Dento* occurrit apud Cic. Lib. v. ad Att. 20. PERIZON. MSS. Sex *Gn. Aſſidionis.* Harl. *Gn. Aſſindonis* Bit. prim. Leid. quint. Mog. Ed. *Gn. Aſiani Bionis.* Ultraj. prim. *Gn. Bione.* ſec. *Gn. Axiani Bionis.* Leid. quart. *Gn. Bionos.* tert. *Aſſilionis Saradinis.*

17. *Verum poſtquam à Syllana violentia Caeſariana aequitas reduxit gubernacula Romani imperii juſtiore principe obtinente rempublicam*] Extrema verba *rem publicam*, in vetuſtis codicibus quinque non extant. Et abeſſe ſalva ſententia poſſunt, legendo *reluxit*, pro *reduxit*, hoc modo, *Verum poſtquam à Sullana violentia Caeſariana aequitas reluxit, gubernacula Romani imperii juſtiore principe obtinente.* Quae forma loquendi a Valerio non aliena eſt, nec adeo ab ipſa veritate; conſtat enim poſt Sullae dominationem non ſtatim imperii gubernacula ad Caeſarem eſſe revoluta. PIGH. Videtur legendum, *Poſtquam a Sullana violentia Caeſariana aequitas reduxit gubernacula Romani imperii, juſtiore principe*

cipe

EXTERNA.

1. Eodem praeſide reipublicae in conſimili mendacio muliebris temeritas Mediolani repreſſa eſt. Siquidem cum ſe pro Rubria quaedam, perinde ac falſo [18] credita eſſet incendio periiſſe, nihil ad ſe pertinentibus bonis ingereret, nec ei aut tractus ejus ſplendidi teſtes, aut [19] cohortis Auguſti favor deeſſet, propter inexpugnabilem Caeſaris conſtantiam irrita nefarii propoſiti abiit.

2. Item [20] barbarum quendam, ob eximiam ſimilitudinem Cappadociae regnum affectantem, tanquam Ariarathes eſſet, quem [21] à M. Antonio interemptum luce clarius erat, quanquam pene totius Orientis civitatum & gentium [22] credula ſuffragatione fultum, caput imperio dementer imminens juſto impendere ſupplicio coëgit.

tipe obnitente in publica cuſtodia &c. Ita quam proxime ad ſcriptos codices accedimus: deinde turpem ταυτολογίαν evitabimus. Hoc etiam verbum *obniti* valde ad rem facit. Nam ſtatim exemplo ſequenti dicit de eodem: *propter inexpugnabilem Caeſaris conſtantiam.* GUDIUS. Equidem *reduxit*, *& obtinente Remp.* in omnibus ad unum MSS. reperi. Niſi quod *Remp.* deſiderari video in duobus Leid. Itaque hunc conſenſum ſecutus ſum, de iſta ταυτολογία, qua quaſi per ἐξεργασίαν Caeſar laudatur, ſecurus.

18. *Credita eſſet*] Barthius delet *eſſet.*

18. *Cohortis Auguſti favor*] Minime profecto convenit eundem hic *Auguſtum* altera linea *Caeſarem* vocari. Lege omnino cum MS. *Cohortis Auguſtae.* ſic σπείρης Σεβαστῆς Act. xxv. v. 21. & xxvii. v. 1. *Auguſtum numen* Ovid. Pont. iii. 1. 163. *Auguſti dii* iii. 6. 16. *morumque vitio nomen Auguſtum inquinat.* Sen. Octav. v. 251. *Auguſto nomine dictus* Ovid. i. Faſt. v. 590. & L. v. v. 552. 557. & Ponto i. 2. 117. ii. 2. 26. ſic στρατόπεδον. Αὔγουστον ἐπονομασθέν. Dio p. 528. ſimiliter, *Herculea & Jovia cohors*, Claudianus. Vide Spanhemium p. 747. Supra noſter, L. ii. 8. Extrem. *Artes Auguſtae domus.* vi. 1. init. *Auguſti Penates.* iterum *Auguſta domus.* viii. 15. init. πρεσβευτὴν σεβαστοῦ inſcr. apud Spon. T. 1. p. 43. bis. tamen Σεβαστοῦ & Καίσαρος in uno commate in Act. Apoſt. xxv. 21. PERIZON. Leid. prim. & ſec. *Auguſtie*, ſext. *Auguſte.*

20. *Barbarum quendam ad eximiam ſimilitudinem Cappadociae regnum affectantem*] Videtur legendum. vel *Ob eximiam.* vel cum MS. *propter eximiam.* Sed forte *ad* hic ſignificat *propter.* PERIZON. *Ob eximiam* eſt in MSS. novem. Pariſ. prim. Leid. ſext. *propter eximiam.* Leid. tert. & quart. *ad eximiam.* ex quibus *ob* praetuli.

21. *A. M. Antonio interemptum*] Idem & Artavaſden Armeniae Regem interemit. Vell. Lib. ii. 82. Liv. Epit. 131.

22. *Credula ſuffragatione ſuffultum caput*] *Fultum* in manuſcriptis. Sic *fultum gloria imperium,* dixit Cicero Officior. iii. Item Plin. in epiſt. *Praeterea qua gratia, quibus amicitiis fultum?* PIGH. Diſtingue, *Fultum, caput imperio dementer imminens juſto* &c. PERIZON. *Fultum* etiam MSS. noſtri omnes exhibent. male aliquot MSS. *clementer*, item *impendi.*

FRA-

FRAGMENTUM
LIBRI DE NOMINIBUS:
QUI IN QUIBUSDAM CODD. TITULUM
LIBRI DECIMI
PRAEFERT.

C. TITI PROBI IN EPITOMEN SUAM
PRAEFATIO.

DEcimus hujus operis liber, qui & ultimus eſt, vel ex negligentia, aut malevolentia librariorum deperiit. Abbreviator titulos ejus habebat integre fortaſſis, tamen de uno tantum, hoc eſt, de praenomine, epitoma repraeſentabat.

ALIA

1. *In epitomen ſuam* C. *Titi Probi praefatio*] Hic titulus in multis veteribus libris non habetur, & in aliquibus, ut dixi, ſunt aliae praefatiunculae librariorum arbitratu compoſitae. At in Campenſi codice nulla eſt praefatio. Quemadmodum enim in aliis novem Valerii Maximi libris, ita & hic ſolummodo praefiguntur tituli; quos abbreviatorem Julium Paridem omiſiſſe dicunt librariorum praefatiunculae, & ſunt quidem tales,

De nominibus,
De pronominibus,
De cognominibus,
De agnominibus,
De appellationibus poteſtatum,
De verbis Romanae hiſtoriae.

Ex quibus facile colligi poteſt, librarios fragmentum iſtud epitomes de nominum ratione non ſolum: ſed & alia quaedam collectanea veluti appendices ad declarandum Valerium ejus libris adjeciſſe, ex antiquis quidem auctoribus deprompta, ſed quae poſteriores pro ſuo judicio male conſarcinarunt, mutarunt, & detruncarunt. Nam huic fragmento de nominibus, quod continue poſt titulos iſtos ſequitur, in Campenſi codice annexa eſt alia quaedam epitome de appellationibus poteſtatum, & de Rom. hiſtoriae vocabulis; velut arguunt etiam ex dictis titulis duo poſtremi. Attamen haec ab alio recentiore videtur eſſe compoſita, & vix digna luce, nedum Valerio Maximo; qualiſcunque tamen eſt, non minus prodeſſe forſan poſſet imperitioribus, quam illa quae ex Pomponio juris conſulto de origine juris ac magiſtratuum non admodum fideliter eſt compilata. PIGH. Tota Epitome deeſt in Pariſ. ſec. Praefatio prima in Harl. & Ultraj. prim. item in Leid. quint.

ALIA PRAEFATIO.

Decimus atque ultimus hujus operis liber ſeu ſtudioſorum inertia, ſeu ſcriptorum ſegnitia, ſeu alio quovis caſu aetati noſtrae perditus eſt. Verum Julius Paris abbreviator Valerii poſt novem libros explicitos, hunc decimum ſub infra ſcripto compendio complexus eſt; per quod de nominibus, praenominibus, cognominibus, atque agnominibus fuiſſe eundem à Valerio compoſitum conjectari licet. Verba quidem Julii Paridis haec ſunt. Liber decimus de praenominibus, & ſimilibus.

PRAEFATIO STEPH. PIGHII EPITOMAE DE NOMINIBUS PRAEFIXA.

Veteres libri omnes, quos vidimus, tam manuſcripti, quam impreſſi nobis repraeſentant Valerii Maximi hoc opus ita libris novem diſtinctum: in aliquibus tamen reperitur cujuſdam epitomes fragmentum, in fine annexum pro libro decimo, prorſus tamen remotum & alienum ab argumento ſcopoque librorum Valerii Maximi. Nihil enim aliud docet, niſi aliquarum appellationum, ſeu nominum Romanorum rationes. Quae quidem Epitome ex alio antiquo auctore collecta eſt a Julio Paride, ſicut nonnulli produnt codices: cujus fragmentum hoc duntaxat de praenominibus repertum quidam librarii priores Valerio Maximo adjunxerunt, tamquam ex ejus libro exemplorum decimo contractum; moti, quod apparet, quod in eodem fragmento citetur Valerius; non tamen Maximus: iſtud enim non poteſt affirmari ex ſimplice iſto nomine, ſicut in multis exemplaribus reperitur. Sed Antiadem citari unum exemplar manuſcriptum J. Sambuci liqui-

& ſext. utraque. poſterior praefatio deeſt in Bit. prim. & Ed. Mog.

2. *Decimi hujus operis libri per C. Titium Probum Epitome De praenomine*] Atque haec item inſcriptio non habetur in manuſcripto Campenſi, nec in aliis. PIGH. Abeſt etiam a quibuſdam noſtris.

3. *Quod Romulus, & Remus, Fauſtulus*] Deeſt alte-

quide declarat, quemadmodum ſuo loco dicemus in annotationibus. Jam addiderunt alium errorem, qui [2] C. Titium Probum, neſcio quem, ut hujus epitomes auctorem protulerunt, id quod ex hujus argumenti fine temere deprompſiſſe videntur. Nam id ipſum praefatiunculae librariorum judicio diverſimode confictae palam faciunt tam ipſo ſtilo, quam quod alterius, ut ſuo modo loquuntur, abbreviatoris mentionem adferunt: eas autem duas imprimis diſcrepantes, mox cum eodem epitomes fragmento ſubjungemus, quamvis clare liqueat, non eſſe Valerii Maximi & ejus auctor in obſcuro lateat. Attamen quia ſapit antiquitatem non ineruditam, & Scholiorum loco ſtudioſis ſervire poterit ad linguae & hiſtoriae Romanae cognitionem, rituſque veteres diſcendos, id ipſum emendatum ex fide exemplarium manuſcriptorum, ſicut ante Valerio Maximo fuit annexum, nunc viſum eſt Plantino noſtro cum eodem libro recudere & publicare. Vale Vienna Auſtriae anno ſalutis noſtrae MDLXXIV.

DE PRAENOMINE.

Varro ſimplicia in Italia fuiſſe nomina ait, exiſtimationiſque ſuae argumentum refert: [3] quod Romulus & Remus & Fauſtulus neque praenomen ullum, neque cognomen habuerunt. Qui ab eo diſſentiunt, ajunt matrem eorum [4] Ream Silviam vocatam; avum Silvium Numitorem; fratrem ejus, Amulum Silvium: & ſuperiores Albanorum reges, Capetum Sil-

altera copula. Nam in Campenſi, v. c. & aliis manuſcriptis ſic legitur, *Et Remus, & Fauſtulus*. Ceterum Varronis opinionem iſtam ſequitur item Appianus Alexandrinus, ſcribens Romanos ab initio uſos uno nomine, dein duobus, poſtea tribus. PIGH. *Et Remus, & Fauſtulus* etiam MSS. noſtri.

4 *Rheam Sylviam*] V. c. *Ream Sylviam.* Quae orthographia antiqua eſt Romana non Graeciſſans; quippe ſine aſpiratione vel y in Silviorum nomine. Mox ſequitur, *Amulium Sylvium.* v. c. *Amulum Silvium.* Nec adeo male. nam priſca haec fuere praenomina apud Albanos, Amulus, Romulus, Numitor, Tutor, nec non Romus, Remus, & alia quae poſtmodum non uſurpata obſoleverunt. Deinde habetur, *Agrippam Sylvium.* In v. c. *Agripam Silvium.* Item antiq. ſimplici p. Nam ab aegro partu praenomen inventum eſt. In Sambuci codice hic omittitur. PIGH. De *Rhea Silvia* videndae omnino Epiſtolae Theod Rykii & Jac. Perizonii, quas hic Aeliani Lib. VII. Var. Hiſt. ſubjecit. Pro *Amulum* plerique MSS. exhibent *Amulium.*

5. *Tutorem Clodium*] V. c. *Tutorem Cloelium.* Recte. Nam *Cloelia* gens à *Cloelio* Aeneae comite appellata eſt Dionyſio & Feſto teſtibus. Quae apud Albanos in Latio inter an-

Silvium, Agrippam Silvium; poſterioreſque duces Metium Suffetium, & Tutorem Cloelium vocatos. Nec contenti his ad Sabinos transgrediuntur, & Titum Tatium, Numam Pompilium, & patrem ejus [6] Pompum Pompilium; ejus denique regionis principes enumerant, [7] Pirtilianum Lavianium, [8] Voleſum Valeſium, Metium Curtium, Allum Funniſillaticum. [9] Ex Tuſcis recitant, Lartem Porſennam; ab Aequicolis, Septimum Modium primum regem eorum, & Sertorem Reſium, [10] qui primus jus feciale inſtituit. In hunc modum Varronis ſententia ſubruitur.

Romanos autem arbitrandum eſt maxime ab Albanis & Sabinis multiplicandorum nominum conſuetudinem traxiſſe: quoniam ab illis orti ſunt. [11] Omnia

tiquiſſimas, & nobiliſſimas fuit. Poſt Sylviam etenim in Numitore deficientem ejus regni principatum & gubernacula tenuit ſub Numa, & Tullo Hoſtilio regibus; & demum Alba, ſub Suffetio dictatore diruta, Cloelii Romam à Tullo rege cum omni alia nobilitate traducti etiam ſunt, atque inter patres lecti, Sicut Livius, Dionyſius & alii ſcripſere. PIGH. Leid. tert. *Cleolium.* Harl. *Cleoſium.* Ultraj. prim. & Par. prim. *Clelium.* ceteri *Clodium.*

6. *Pompejum Pompilium*] V. c. *Pompum Pompilium.* In Livio, Dionyſio, Valerio Max. patrem Numae regis Pomponem Pompilium appellatum legimus, in Plutarcho autem Pomponium Pompilium. Atque haec varietas librariorum negligentiae imputanda eſt. Ceterum praenominis antiqui formam magis retinent illa, Pompus, vel Pompo: tertium Pomponius, gentilitium nomen potius eſt, quam praenomen. PIGH.

7. *Putilianum Lavianum*] In quibuſdam manuſcriptis, *Pirtilianum Lavianium*, in Sambuci libro *Poſtulanum Lavianum* habemus. Sed aeque obſcura haec; immo, ut Verrii Flacci verbis dicam, intermortua, & ſepulta jam ſunt vocabula. PIGH. *Pirtillianum Lavianum.* Corrupta haec MS. *Putilianum Lauranum.* Sambuci liber *Poſtulanum Laxianum.* F. *Petillum Lajanium*, vel *Paetulanum Lajanium.* Notum eſt librarios ſaepe duobus nominibus dediſſe eamdem formam, ſic cum invenirent *Lajanium*, videntur ex *Petilio* etiam feciſſe *Petillanum.* eſſet autem *Paetulanus*, ut *Vibulanus* a *Paeto* unde gens *Paetilia.* Fuerunt autem multa ejus formae nomina, ut patet ex gentibus *Pedania* &c. ſic *Lajanius* eſt nomen gentis a *Lajano*, & hoc eandem habet originem ac Laïa gens. Forte Graecum illud nomen *Lajus*. *Lauranius* apud Quintil L. IX. p. 618. extr. PERIZON. Par. prim. *Poſtulanum Lauzanum.* Harl. Bit. prim. *Putolanum Lauranum.* Leid. quint. ſext. Ultraj. prim. *Putulanum Lauranum.* Leid. tert. *Putulanum Lauſanum.*

8. *Voleſium Valentium*] V. c. *Voleſum Valenſium.* Praenomen hoc extat ita quoque, *Voleſus.* in antiquiſſimi termini marmorei fragmento Romae apud Maffeios.

P. VALESIVS. VOLESI. F. POPLICOLA.

Verum in marmoribus Capitolinis, *Voluſus*, non *Voleſus*, ſcribitur. Priſcum valde in Sabinis fuit, & genti *Valeſiae*, quae deinde *Valeria* dicta eſt, vel ante Romam conditam familiare: quo item uſus eſt primi Poplicolae pater. Hinc apparet primum *Voleſos*, poſtea *Voluſos* dictos eſſe *Valeſios*: & hoc loco *Voleſum Valeſium* legendum eſſe. Hic enim ille videtur eſſe princeps gentis *Valeriae*, quem cum T. Tatio rege Romam tranſtuliſſe domicilium, tradunt Dionyſius Halicarnaſſ. & Plutarchus. Proximus locus, *Alium Sumuſileaticum.* nihil habet ſani. In v. c. *Allum Funniſilaticum* Suſpicor duos hic nominari & adduci pro exemplo, ſcilicet praenomine & nomine. *Allus* enim praenomen priſcum eſt, unde gens *Allia* nuncupata. Reperiuntur vetuſtiſſimi nummi argentei cum Apollinis capite, & biga Dianae, quam cervi juncti trahunt, inſcripto titulo C. ALLI. Sic etiam ab *Aulo* praenomine gens *Aulia* nomen accepit, atque aliae multae ab aliis. Niſi fortaſſe quiſpiam hic *Tallum Turanium* adferri velit opinari, quem etiam cum T. Tatio rege Romam è Sabinis habitatum ſcribit Dionyſius

[11] Omnia autem, quae ad unumquemque noſtrum definiendum excogitata ſunt, eandem vim ſignificandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc diſtat, quia eo gens cognoſcitur, ideoque dicitur gentilicium. Cetera ordine variantur. Nam quod praeponitur, praenomen; quod poſtfertur, cognomen; [12] quod ad ultimum adjicitur, agnomen eſt. Quorum ſeries non ita, ut expoſui, ſemper ſervata eſt. Animadverto enim in conſulum faſtis, perplexum uſum praenominum & cognominum; fuiſſe dictum, [13] Poſtumum Cominium Auruncum, & Poſtumum Aebutium Elvam, & Vopiſcum Julium, & Opitrem Virginium Tricoſtum, & Paullum Fabium Maximum. Quinetiam quaedam cognomina in nomen verſa ſunt,

ſius libro ſecundo. Sed in tam obſcuro, & lubrico loco pedem figere difficile eſt. PIGH. *Album Funniſillaticum.* Error eſt typographi ut patet ex Pighii notis, qui voluit *Allum.* cum antt. Edd. habeant *Alium*, ſecutae tamen illud magna ſtupiditate ſequentes Editiones Amſtelod. nempe & Vorſtiana. PERIZON. Harl. Bit. prim. duo Leid. Ultraj. uterque *Voleſum Valentium.* vel *Valenſium* Ultraj. prim. *Fumiſcilleaticum.* Pariſ. prim. Leid. quint. *Firmus illeaticum*, Leid. ſext. *Firmum illeaticum.* Bit. prim. & Harl. *Fumi Silleaticum.* Mog. *Alium Sunniſilleaticum.* ut & reliquae Edd.

9. *Hetruſcis, recitant Lartem Porſenam ab Equicolis; Septimium Medium*] Correctius, & dilucidius haec ita habentur in v. c. Campenſi, & Sambuciano, *Ex Tuſcis recitant Lartem Porſennam; ab Aequicolis, Septimum, Modium primum regem eorum. Septimus*, eſt rarum quidem praenomen; ſed ejuſdem tamen rationis ac *Quinctus, Sextus, Octavus, Decimus*; quae ab ordine naſcendi impoſita fuiſſe affirmat M. Varro Ejus mentionem reperio apud Livium Libro xxv. fine, ubi juvenem illum equitem Rom. qui Scipionibus occiſis in Hiſpania reliquias exercitus ſervavit appellat. *L. Marcium Septimi filium.* Ita namque legendum, quando conſtat moris eſſe Romani, praenominibus ſolis patres ac avos notare. Et ab eodem gentilitium quoque nomen provenit *Septimiorum*, ſicut ab aliis etiam *Quinctii, Sextii, Octavii, Decimii*, ſunt appellati. *Modiae* quidem gentis meminit etiam Cicero, *M. Modium* equitem Romanum nominans actione in Verrem iv. PIGH. *Ex Tuſcis* praeferunt etiam noſtri MSS. *Septimum Modium* habet Ultraj. prim. Harl. Pariſ. prim. Leid. tert. & quint.

10 *Qui primus jus Feciale inſtituit*] Ultraj. prim. *qui Jus Feciale conſtituit*, deleto *primus*.

11. *Omnia autem, quae ad unumquemque noſtrum definiendum accommodata ſunt, eadem vim ſignificandi hominis obtinent*] Lege *eandem.* Dicit enim omnia nomina habere eandem vim ſignificandi hominis praeter nomen gentilitium, quo gens cognoſcitur. & ita editur in Auct. Ling. Lat. vide Quintil Lib. vi. cap. 3. PERIZON. Mutavit hoc Pighius, qui etiam in margine adſcripſit pro varia lectione *quamdam*; ſed *eandem* habent vetuſtiores Edd. MSS. Harl. uterque Ultraj. cum tribus Leid. e quibus ſext. etiam *ad unumquemque virum* pro *noſtrum.*

12. *Quod ad ultimum dicitur, agnomen: quorum, &c.*] V. c. *adicitur agnomen eſt.* Unde colligimus legi debere, *Quod ad ultimum adjicitur, agnomen eſt.* Quae brevis, & apta definitio agnominis. PIGH. Vide Perizonii Animad. Hiſt. cap. 2. & P. Servii Miſcel. cap 8. in Praefatione J. Georg. Graevii ad T. 2. Theſ. Ant. Rom.

13. *Poſthumum Cominium Aruntium, & Poſthumum Ebutium Helvam, & Vopiſcum Julium, & Opitrem Virgineum Tricoſcum, & Paulum Fabium Maximum*] Haec nomina varie admodum exprimuntur in exemplaribus; at in v. c. non male omittuntur aſpirationes, quae antiquitus omitti ſolent. Sic & nos ea correximus ex fide veteris orthographiae, quae adhuc reſidua eſt in Capitolinis marmoribus & nummis antiquis. PIGH. Harl. *Poſtumium Corvinum Auruncum, & Poſtumium Ebutium Ebiam & Nopiſcum.* uterque Ultraj. *Poſtumum.* prim. *Aruncum*, in quo hic fere, ut in Bit. cetera deſunt. *Poſtumum Aruncum* etiam Leid. ſext.

 14. *Gen-*

ſunt, ut Caepio: namque hoc in Bruto nominis locum obtinuit.

[14] Gentilicia nomina Varro putat fuiſſe innumera, & praenomina circa triginta. Pueris, non priuſquam togam virilem ſumerent; puellis, non antequam nuberent, praenomina imponi moris fuiſſe, Q. Scaevola auctor eſt. Quae olim praenomina fuerunt, nunc cognomina ſunt: [15] ut Poſtumus, Agrippa, Proculus, [16] Caeſar.

Opiter, qui patre mortuo, avo vivo gignebatur. Vopiſcus, qui in utero

14. *Gentilitium nomina Varro putat fuiſſe numero, & praenomina circa triginta*] V. c. *Gentilicum nomina Varro putat fuiſſe in numero.* Sed eſſe legendum ſuſpicor, *Gentilitia nomina Varro putat fuiſſe innumera, & praenomina circa triginta* PIGH. Pariſ. prim. *Gentilium nomina Varro putat fuiſſe quinque praenomina.*

15. *Ut Poſthumius Agrippa*] V. c. *Poſthumus, Agrippa.* Atque haec quidem fuiſſe in patriciis gentibus quibuſdam antiquis praenomina, faſti conſulares demonſtrant. Nempe *Poſtumus* reperitur in Cominia, & Aebutia: *Agrippa* autem, in Menenia, & Furia; ſic *Proculus*, in Julia, Gegania, & Virginia. Quae praenomina, ut & alia, poſteriores plebejae praeſertim gentes quaedam pro cognominibus acceptarunt. *Poſtumus* enim in gente Vibia, & Rabiria cognomen eſt; *Agrippa* autem in Fonteja, Vibullia, Vipſania, & Aſinia; item *Proculus* in Licinia, atque Plautia. PIGH.

16. *Caeſar & Opiter*] Admodum confuſe. Sed in manuſcriptis pleriſque copula omittitur, nec male. Nam in Opiter ſignificationes praenominum incipit exponere; quod ipſum quidem fuiſſe cognomen, non liquet. Porro, *Caeſar*, Juliorum cognomen eſſe conſtat; ſed an praenomen antea fuerit, obſcurum quoque nobis eſt. Adjungit tamen iis, quae ex praenominibus cognomina facta ſunt. Atqui *Caeſo* vetus praenomen eſſe ejuſdem originis & ſignificationis ac *Caeſar* cognomen Juliae gentis plures opinantur. Ait enim Plinius Libro VII. capite 9. *Primum Caeſarem à caeſo matris utero dictum, eademque de cauſa & Caeſones appellatos fuiſſe.* PIGH. *Caeſar.* Sic etiam legiſſe videtur Jac. Curtius Emend. Lib. I. cap. 26. Qui ex Valerio Probo etiam praenomen fuiſſe aeque ac *Proculus* putat. Sed legendum fortaſſe pro *Caeſar*; *Ceterum.* Ut hoc vocabulo tranſeat ad expoſitionem ceterorum praenominum, videtur enim alioquin nimis abrupta eſſe tranſitio, quae ſpeciem lacunae praefert: ſcriptum autem fuit *ceter.* ut *dier.* pro dierum, & ſimilia ſcribuntur decurtate. Iſid. Lib. I. 4. *Ceterum proprie vocata Nicoſtrata.* PERIZON. Pariſ. prim. Leid. tert. *Caeſar.*

17. *Hoſpes praenomen fuit*] In v. c. *Hoſtes* legitur, item mendoſe. Verum ex Livio, Macrobio, Caſſiodoro, marmoribuſque Capitolinis colligere eſt, *Hoſtus* legi debere, quemadmodum libro tertio Annalium in iſtius Lucretii, qui hic adducitur, conſulatu demonſtravi. Inſuper XII. tabulae oſtendunt peregrinos omnes olim appellatos *hoſtes* fuiſſe; quod etiam Cicero, & Sex. Pompejus annotarunt. Ex qua voce deducitur iſtud praenomen, quo uſi ſunt primi *Hoſtilii* & ante urbem conditam; *Lucretia* item gens, ſicut ex faſtis conſularibus conſtat. PIGH. Pariſ. prim. Leid. tert. Ultraj. ſec. Ed. Mog. *Hoſpes.*

18. *Lucretius Tricipitius*] *Tricipitinus* legendum eſt ex auctoritate marmorum Capitolinorum, quibus nihil eſt correctius. PIGH.

19. *Volero enim in praenomen abiit*] V. c. *Volero in praenomen abiit*, ſine cauſali conjunctione, quae ſuperflua eſt. Deinde ſequitur, *Quia nolentibus naſci liberis parentibus videbatur.* v. c. *Et nolentibus naſci, &c.* Locus ſine ſenſu multum obſcurus eſt, & è manuſcriptis codicibus nihil lucis hactenus depromitur. Poterit tamen duarum literarum mutatione, & unius tranſpoſitione ſic fieri multo correctior, & dilucidior; ſi (*indebatur*) legamus, pro (*videbatur*) & (*volentibus*) pro (*nolentibus*) ita: *Volero in praenomen abiit, & volentibus naſci liberis parentibus indebatur.* Nam ominis quiddam in ſe habet praenomen iſtud, ſicut *Tullus*, *Aulus*, *Manius*, & alia. Mox illud, *Publius Philo.* Muta in *Publilius Philo*, ad imitationem Capitolinorum marmorum, in quibus adhuc extat inter tribunos conſulari poteſtate, qui fuerunt A. u. CCCLIV. PIGH. *Volero in praenomen abiit, & volentibus naſci li-*

ro matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editus erat. [17] Hoſtus, praenomen fuit in eo, qui peregre apud hoſpitem natus erat; idque habuit [18] Lucretius Tricipitinus collega L. Sergii. [19] Volero, in praenomen abiit, & volentibus naſci liberis parentibus indebatur; quo uſus eſt Publilius Philo. [20] Lar Lartis praenomen eſt, ſumptum à laribus, Tuſcum autem creditum eſt praenomen eſſe: fuitque conſul Lar Herminius cum T. Virginio Tricoſto. [21] Statius, à ſtabilitate; [22] Fauſtus, à favore

Coſſ. fuerunt. Ann. urb. 324.

Coſſ. fuerunt. Ann. urb. 324.

prae-

liberis, parentibus videbantur. forte leg. *Quia volentes naſci liberi parentibus videbantur.* vel *volentibus.* Nota autem manifeſte hunc cod. habere *volentibus*, & videntur aeque *Volerones* potuiſſe dici, qui *volentibus parentibus naſcebantur*, ac *Sertores* qui per *ſationem* naſcebantur. Malim tamen *volentes.* poſſet & legi. *Quod volentibus naſci liberis a parentibus indebatur.* PERIZON. *Quod volentibus.* Pariſ. prim.

20. *Laërtis praenomen eſt ſumptum à Laribus*] Locus hic prodigioſe corruptus eſt, & variis erroribus, quem obiter etiam libro Annalium tertio correximus in conſulatu hujus Herminii. Nunc vero eundem ad manuſcriptorum librorum examen revocare non incongruum videtur. In Campenſi legitur, *Lalertis praenomen*, in alio v. c. *La ertis.* Sed malim, *Lar lartis*; ad differentiam *Lar laris.* Has enim duas voces ita diſtinguunt veteres grammatici Priſcianus, Soſipater, & alii; ut *Lar*, ſi familiarem deum ſignificet, genitivum, *Laris*, faciat: ſi praenomen, ut *Tolumnii*, vel *Porſennae*, qui Etruſcorum Reges fuerunt, faciat *Lartis.* Jam quae ſequuntur, ſunt prorſus ab imperitis hiſtoriae librariis confuſa & male diſtincta, qui ex gentilitio nomine, *Herminius*, inauditum praenomen, *Heriminus*, fingere voluerunt. Quid enim ſucci trahes ex iſta lectione vulgata? *Tuſcum ante creditum eſſe fuitque conſularis. Heriminus eſt praenomen Tito Virgineo Caſto.* Et manuſcripti libri nihil fere dant lucis, niſi quod in quibuſdam legatur (*autem*) pro (*ante*:) quodque diſtinctiones illae vulgatae ſint omiſſae. Ceterum ſtudioſius animadvertenti palam fiet, duas voces iſtas (*eſt praenomen*) transpoſitas eſſe perperam apud *Herminium*, uti hoc praenomen fieret; & eodem errore ſimul alia quaedam eſſe vitiata. Nam ſi duas voces illas transferamus altius, & conſulum nomina corrigamus ex faſtorum fide, meliuſque ſententiam diſtinguamus; offeret ſe verior & multo correctior periodus illa, in hunc modum, *Tuſcum autem creditum eſt praenomen eſſe, fuitque conſul Lar Herminius cum T. Virginio Tricoſto.* PIGH. *Lar Lartis praenomen eſt ſumptum a Laribus Tuſcum autem creditum eſt praenomen eſſe, fuitque Conſul Lar Herminius cum T. Virg. Tricoſto.* Egregius hic iterum eſt MS. prae caeteris codd. habent enim *Laertis praenomen ſumptum eſſe a Laribus Tuſcum autem eſſe creditum fuit, quia conſularis Herminius cum T. Virginio Caſto.* Nuſquam hic *Herminius* praenomen eſt, ut alii habent cod. peſſime, quod Pighius transpoſitione ſanare voluit. lege omnino ex MSto hoc Copeſiano. *Lartis praenomen ſumptum eſt a Laribus* (vel cum Pighio *Lar Lartis* &c.) *Etruſcum autem eſſe creditur, fuitque eo Conſul Lar Herminius cum T. Virginio Tricoſto. Creditur.* Sic infra de *Cajis* lege ex MS. *Cajo vero judicantur dicti a Gaudio parentum* ibid. *Fertur enim C. Caeciliam.* PERIZON. Pariſ. prim. *Tuſcum autem eſſe creditum, fuitque conſularis Herminius cum T. Virginio Tricoſto.* item Leid. tert.

21. *Statius à ſtabilitate*] Lege, *Status*; & paullo poſtea, *Tullus*, pro *Tullius.* Ita enim in v. c. Nec male. nam praenomina haec ſunt ex omine ſumpta, non ſecus ac Fauſtus & Aulus; item Vibus ab omine vitae, quod ad differentiam alterius appellativi per b. ſcribitur. Caeterum Statius, Tullius, Aulius, Vibius gentilitia ſunt nomina, non praenomina. Ibidem, ubi vulgo legitur, *Praenomen ceperunt.* v. c. noſter habet; *Praenomina ſumpſerant.* At legendum eſſe ſuſpicor, *Praenomina ſumpta erant.* PIGH. *Status a ſtabilitate.* Male ita Pigh. ex veteri cod. ut ait, & quia *Statius* ſit nomen gentilicium. Rectius MS. Copeſianus *Statius.* PERIZON. *Statius* MSS. item noſtri.

22. *Fauſtus a favore praenomina ſumpta erant*] MS. *praenomina ceperunt.* Forte *coeperunt*, id eſt *praenominari coeperunt:* ſic infra *Tiberii nomine citari coeperunt.* ſic *Lucii coeperunt appellari*, paullo poſt. PERIZON. *Praenomina coeperunt* noſtri.

23. Et

praenomina ſumpta erant. [23] Tullus praenominatus eſt ominis gratia, quaſi tollendus, O litera in U converſa. Sertor, qui per ſationem [24] natus erat, appellatus eſt. Ancum praenomen Varro à Sabinis tranſlatum putat. [25] Valerius autem ſcribit, quod cubitum vitioſum habuerit, qui Graece vocatur ἀγκών. Lucii coeperunt appellari, qui ipſo initio lucis orti erant; aut, ut quidam arbitrantur, à Lucumonibus Etruſcis. Manii, qui mane editi erant; vel ominis cauſſa, quaſi boni. Manum enim antiqui bonum dicebant. [26] Gnaeus ob inſigne naevi appellatus eſt; quod unum praenomen varia ſcriptura notatur. Alii enim Naeum, alii Gnaeum, alii Cnaeum ſcri-

23. *Et Tullus*] Recte MS. omittit *&*, quod omnino delendum. PERIZON. Video & in noſtris hoc deeſſe, addidit opinor Pighius. Pro *Ominis gratia*. Parii. prim. *honoris gratia*.

24. *Natus eſt, appellatus eſt*] V. c. melius, *natus erat* Igitur hoc praenomen ex eorum genere eſt, quae à tempore naſcendi ſumpta ſunt: veluti *Lucius*, *Manius*, *Marcus*, ita & *Sertor*, qui ſationis tempore natus eſt. PIGH.

25. *Valerius autem ſcribit*] Joannis Sambuci codex, item alius manuſcriptus habet, *Valerius Antias ſribit.* Et facile credo librarios cognomen hoc ipſis inſuetum mutaſſe, exiſtimantes Valerii Maximi mentionem hic fieri. PIGH. *Valerius Antias ſcribit quod cubitum vitioſum habuerit.* Sic Pigh. ut quidem ait ex Sambuci & alio codice, de quo tamen dubito. certe anteriores editiones habuere *Valerius autem.* ſcribit optime cod. Copeſian. *Varius autem ſribit quod cubitum intonſum habuerit.* ex quo lego omnino *Verrius autem ſcripſit, quod cubitum intortum habuerit.* Eſt enim is *Verrius Flaccus* celeberrimus Grammaticus, qui Auguſti tempore vixit, cujus fragmenta habemus; a Feſto & Paulo truncata, ex quibus tamen veritas hujus emendationis maxime patet. Inquit enim Paulus *Ancus appellatur qui aduncum* (id eſt *intortum*) *brachium habet ut exporrigi non poſſit.* cum quo facit & Servius ad VI. Aeneid. *Valerius* etiam pro *Vario* apud Quintil. L. v. c. 12. p. 347. Sic & in Feſto ſeu Paullo in Voc. *Bellitudinem*: *Varus* pro *Verrius*. ſimpliciter autem *Verrius* ſaepiſſime appellatur a Grammaticis. Vide teſtimonia & citationes ex *Verrio* praemiſſa Feſto. *Varro* pro *Verrius* apud Servium. vide Cuper. Obſ. 1. 6. ſi recte emendavit. PERIZON. Pariſ. prim. Leid. tert. Ultraj. ſec. *Valerius autem.* unus neſcio quis *Valerius antea.*

26. *Cneus, ob inſignem rem appellatus*] In noſtro v. c. haec multo emendatius habentur, *Gnaeus ob inſigne naevi appellatus eſt.* Naevum enim maculam antiquitus *Gnaeum* vocari ſolere, mox etiam ipſe dicit; ſicut item Sex. Pompejus affirmans, *Gnaeus*, corporis inſigne & praenomen eſſe. PIGH. Leid. tert. *Ob inſigne novi.*

27. *Olim enim dicebant frugmentum nunc frumentum profertur, & gnatura modo natura*] Auctior adhuc uno exemplo videtur eſſe MS. licet corrupte ita habeat. *Olim enim dicebatur frugmentum & feretur & foritis nunc fortis & cnatura nunc natura.* Forte *olim enim dicebat frugmentum nunc frumentum effertur, & forgtis nunc fortis & gnatura nunc natura.* nempe *frumentum* cum repeti deberet omiſit librarius. ſecundum ejus vero ſententiam antiqui litera *c* multum uſi, quamvis etiam illud verum ſit, ut *fuciunt* pro *fugiunt* & ſimilia, tamen in hoc negotio non approbo. nam *frugmentum* dicitur quaſi *frugementum* a *frugibus.* PERIZON. Cum Copeſ. convenit Pariſ. prim.

28. *Igitur etiam qui in corporibus gigni ſolet, Gnaeus appellatur*] Plenius & correctius haec in veteri codice noſtro, *Qui in corporibus naevus gigni ſolet, gnaevus appellabatur.* PIGH. *Qui in corporibus naevus gigni ſolet, gnaevus appellabatur.* Recte MS. cum Vett. Edd. omittit *naevus*, nec enim deſideratur. PERIZON. Omittit etiam Pariſ. prim.

29. *Qui C. Ponunt corruptione Syllabae delectantur, qui Naeus lenitatem velle judicantur Gaji dicti a gaudio parentum.* primum MS. *correptione.* *τὸ corruptione* diligenter ſervant omnes Edd. poſt Pighium. extrema ita conſtituit Pighius ex uno Campenſi cod. ante eum fuiſſe apparet, *qui Naeus levitatem Gaji judicant a gaudio parentum dicti.* cum quo fere conſentit MS. Copeſianus. niſi quod paulo correctius. *Qui Naeus lenitate C judicantur* di-

ſcribunt. Qui G litera in hoc praenomine utuntur, antiquitatem ſequi videntur, quae multum ea litera uſa eſt. [27] Olim enim dicebant frugmentum, nunc frumentum profertur: & gnatura, modo natura. [28] Igitur etiam qui in corporibus naevus gigni ſolet, gnaevus appellabatur. [29] Qui C ponunt, corruptione ſyllabae delectari videntur: [30] qui Naeus, lenitatem velle judicantur. Gaji dicti à gaudio parentum: Auli, qui diis alentibus naſcuntur: Marci, Martio menſe geniti: Publii, qui prius pupilli facti erant, quam praenomina haberent; alii ominis cauſſâ, ex pube. Tiberii vocitari coeperunt [31] qui ad Tiberim naſcebantur. Titus, è Sabino no-

dicti a gaudio parentum, quae manifeſte ducunt ad veram ſcripturam, quae haec eſt. *Qui Naeus lenitate* (ſcil. delectantur) *Caji vero judicantur dicti a gaudio parentum.* Sic Feſtus in *oſcillum*, *quod nuſquam apparuerit, judicatus ſit factus Jupiter Latiaris.* ſic plane Appian. Syr. p. 89. διαφθείροντες τὸ ὄνομα ut nempe Ἄργος pro Ἀργεῖος vel Ἀργοναυτῶν, qui locus peſſime vertitur, nec intellectus eſt interpreti. Vide & eund. Appian. Mithrid. p. 114. itidem peſſime verſum & corruptum. ſic Plut. Quaeſt. 54. p. 167. Varro de Ling. Lat. p. 4. Ovid. L. IV. Faſt. v. 195. *Chloris eram, quae Flora vocor, corrupta Latino Nominis eſt noſtri litera Graeca ſono.* & Ponto IV. 12. omnino retinendum *corruptione* quae dicitur de omni mutatione vocabuli Quintil. I. c. 9. p. 58. *Compoſita autem ex integro & corrupto, ut malevolus, aut ex corrupto & integro ut noctivagus. Sermonari ruſticius videtur ſed rectius, ſermocinari crebrius, ſed corruptius* Gel. L. XVII. c. 2. *Qui propterea Sibylla cognominatus, & poſtea corrupto nomine primus Sylla coepit vocitari.* Macrobius I. Sat. c. 17. p. 228. *Longo uſu loquendi corruptam eſſe vocem ex bidemnibus bidentes factum, quoniam id videbatur eſſe dictu facilius.* Gel. L. VI. 6. etiam Sigon. de nomin. p. 363. citat *corruptione & levitate. Corruptione* etiam apparet in Edit. quae Pighium non ſequitur in Auct. Ling. Lat. *Levitatem Gaji indicant. Quincentum antiquos dixiſſe ſed poſtea levius viſum, ita ut nunc dicimus pronunciari nempe Quingenti.* Feſt. in *quincentum.* At Gell. L. XV. c. 3. *verſare, & mutata ab praepoſitio in au Syllabam propter lenitatem vocis.* in compoſitis ſcilicet. paulo ante ex Cicerone *eam praepoſitionem, quo fieret vox pronunciatu audituque lenior.* Donat. ad Phorm. prol. v. 2. *transdere* veteres ſonantius, quod nos *tradere.* PERIZON. Pariſ. prim. *Qui Neus levitate, Cn. judicantur.* Leid. tert. *levitatem indicantur dicti.* Ultraj. ſec. *levitatem Gaji indicantur a gaudio parentum dicti.*

30. *Qui Naeus, levitatem Gaji judicant a gaudio parentum dicti*] Confuſe perperam haec, & mutile: ſed melius, & diſtinctius in Campenſi manuſcripto: *Qui Naeus, lenitatem velle judicantur. Gaji dicti a gaudio parentum.* PIGH.

ad Terentian[...] p. 246.

31. *Qui ad flumen Tiberim naſcebantur*] V. c. *Qui ad Tiberim naſcebantur.* Deinde, *Titus à Sabino nomine Tito fluxit.* v. c. noſter ita: *Titus è Sabino nomine Tito refluxit.* Itidem mendoſe, ſed aperit tamen aliquantulum. Non enim veriſimile eſt, *Titum* à *Tito* fluxiſſe, quando idem praenomen ſit; ſed potius alio nomine, velut *Titurio*, ſive *Titulio.* Sex. Pompejus autem, *Titus* praenomen ortum ſcribit, à *Titulis* militibus, ita dictis, quaſi tutuli, quod patriam tuerentur. Unde & *Tituria* gens nomen traxiſſe videtur unius literae mutatione, quam valde priſcam in Sabinis fuiſſe, demonſtrant antiquiſſimi nummi argentei cum effigie Sabi dei. Eos autem inſcriptio indicat cuſos eſſe à *L. Titurio Salino.* & repraeſentant inſuper ex his aliqui raptum Sabinarum mulierum, & aliqui Tarpejam virginem in Capitolio ſcutis oppreſſam; idque in primi cum Romanis belli memoriam, & conſortii per affinitatem contracti. Quos nummos in principio faſtorum ſuorum Hubertus Goltzius ex Laurinianis belliſſime delineavit. Fortaſſe igitur legendum eſt, *Titus è Sabino nomine Titurio fluxit*, vel *Titulio fluxit.* Ejuſdem autem originis & ſignificationis eſt gentilitium nomen *Titius.* PIGH. *Titus e Sabino nomine Titurio fluxit.* ita fecit ex conjectura Pighius cum in uno cod. inveniſſet *Tito refluxit*, ante eum edebatur *Tito fluxit* MS. habet *Titus e Sabino nomine Tito fluxit.* Senſus poteſt, *Titum praenomen Romanum ortum eſſe a Sabino nomine Tito.* Forte etiam legere poteris, *Titus a Sabino homine Tito fluxit.* ut dicat aliquem hominem apud Sabinos *Titum* appella-

nomine Titurio fluxit: [32] Appius, ab Atto ejuſdem regionis praenomine. Kaeſones appellati ſunt, qui è mortuis matribus execti erant. Servius, qui mortua matre in utero ſervatus eſt. Spurii, patre incerto geniti, [33] quaſi σπόρει. Numerii ſola patricia familia uſa eſt Fabia; idcirco quod trecentis ſex apud Cremeram flumen caeſis, qui unus ex ea ſtirpe extiterat, [34] ducta in matrimonium uxore filia [35] Numerii Otacilii Maleventani ſub eo

latum, inde ortum eſſe illud praenomen, vel ut cum Verrio conveniat, quod ſaepe facit, *Titus e Sabino nomine Titulo fluxit.* vide Feſt. in voce *Titus.* & ſane illud multo veriſimilius eſt, quam praenomen *Titus* ortum a nomine Gentilicio *Titurius* ut inepte vult Pighius, quod potius e *Tito* deſcendit, ut *Calpurnius* a *Calpo*, *Pinarius* a *Pino.* PERIZON. *Sabino nomine Tito*, ſervant MSS. noſtri.

32. *Appius ab Acteo*] Sambuci codex habet, *ab Atto.* Quae vox majorem formam praenominis praefert, unde Atteja gens dicta eſſe videtur, & Attia: quae deinde ſimplici conſonante ſcribi coeperunt. PIGH. Unus *ab Acto* Leid. tert. *ab Ateo.* Ultraj. ſec. & Mog. *Ab Acteo.*

33. *Quaſi Epopae*] In Campenſi; *Epopa alii:* in Sambuci libro, *Ethiopani*; atque ita in omnibus aliis codicibus hic locus admodum monſtroſe corruptus eſt, ut hactenus nemo eum corrigere potuerit. Mihi autem in mentem venit opinari, librarios imperitos ibi in Graecam vocem cπO'POI, id eſt, ſemina impegiſſe: Ideoque Latinis characteribus imitando Σ. in E. & P. in p. item oi. in oe, vel ae. perperam mutaſſe. Conſtat enim antiquitus *Spurios* vocari ſolere, vel vulgo vel adulterio conceptos; & veluti temere ſparſa ſemina, patre incerto natos. Atque idipſum veteres juriſconſultos etiam affirmaſſe, Plutarchus ſcribit in Problematibus; nam volunt ita natis à vero & genuino patre praeter ſemen nihil eſſe reliquum. Adjecta autem vox, *aliter*, vel *ani*, ſane videtur ex variarum lectionum notis è margine fluxiſſe in contextum, & prorſus nihili eſſe. Verum quae ſequuntur, varie partim annotationibus conſpurcata, partim mutila ſunt: quae ſic in vulgatis leguntur, *Numeri, ſola patricia familia uſa eſt Fabia.* Et ita in quibuſdam manuſcriptis, in aliis autem vox, *familia*, deeſt. In Jo. Sambuci libro ſic: *Numeri ſola patricia tantummodo uſa eſt Fabia.* Ubi redundat vox, *tantummodo*, ex annotationibus, ut apparet, inſerta, & aliae deſunt. in Campenſi autem clarius elucent tales annotatiunculae. nam ſic habetur: *Numeris ſola patricia gens familia eſt uſa Fabiae praenomen eſt.* Ibi nempe monſtratur alia ſuppoſititia vox, *Familia*, quae omnino rejicienda eſt. Loquitur enim hic auctor de tota gente *Fabia* ad Cremeram caeſa, non de una *Fabiorum* familia, quorum poſtea plures familiae praenomen *Numerii* acceptarunt: ſicut primum *Vibulani*, deinde *Ambuſti*, *Pictores*, & *Buteones.* Poſſet igitur ab his erroribus ita vindicari locus iſte, & recte ſuppleri, *Numerii ſola patricia gens uſa Fabia eſt praenomine.* Videlicet auferendo voces duas ſuperfluas; & mutando, *Numeris*, in *Numerii*; &, *Fabiae praenomen eſt*, in *Fabia praenomine. Fabiam* vero gentem inter patricias primam fuiſſe, quae *Numerii* praenomen adſcivit, etiam Sex. Pompejus ſcribit, & eandem adfert rationem. PIGH. *Numerii ſola patricia gens uſa eſt Fabia praenomine.* MS. omittit *gens* & *praenomine*, quomodo & Sambuci cod. & ſane ultimam vocem *praenomen* quod in uno Campenſi cod. formavit Pighius, cum & in Antiqq. Edd. omittatur. F. *Numeriis ſola patricia uſa eſt Familia Fabia.* pleraque enim praenomina ſupra in plurali poſuit. ut *Auli*, *Marci*, *Publii*, *Tiberii*, *Kaeſones*, *Spurii.* Nam cur *familia*, rejiciat Pighius nulla cauſſa eſt, cum & Feſtus in hoc negotio dicat *Familia Fabia.* PERIZON. *Numeri ſola patricia familia uſa eſt Fabia.* ſic MSS. noſtri.

34. *Ducta in matrimonium uxore filia, Numerii Otacilii Maleventani*] MS. *Ducta in matrimonio Nuyn uxore filia, Nuyn Jotacilii Maleventani.* Ex quo videtur etiam filia illa dicta eſſe *Numeria. Nuyn* eſt ſcriptum pro *Num.* Solet enim hic librarius vocalem *i* initio vocis vel poſt aliam vocalem ſcribere per *y. Nuin* vero patet eſſe ſcriptum pro *Num.* id eſt *Numerius*, vel *Numeria.* Eo vero magis credo *Numeriam* eſſe dictam, atque illud ſcripſiſſe hunc Auctorem, quod poſtea inter nomina foeminarum ponet *Numeriam.* ubi male Pighius mallet *Maniam.* quia Varro negat *Numeriam* dici. cum aperte codex Copeſ. habeat *Munerıa* pro *Numeria.* PERIZON.

35. *Numeri Jotalicii Malemitani*] V. c. correcte, *Numerii Otacilii Maleventani.* Sic quoque

eo pacto, ut quem primum filium ſuſtuliſſet, [36] ei materni avi praenomen imponeret, obtemperavit.

Antiquarum mulierum in uſu frequenti praenomina fuerunt, [37] Rutilla, Caeſella, Rodocella, Murcula; Burra à colore dicta. Iſta praenomina à viris tracta ſunt, Caja, Lucia, [38] Publia, Numeria. Ceterum Caja, uſu ſuper omnia celebrata eſt. Fertur enim, Cajam Caeciliam Tarquinii Priſci re-

que nominat eumdem Sex. Pomp. PIGH.

36. *Et Numeri praenomen imponeret*] V. c. *materni avi praenomen.* Recte. ſicut & Sex. Pompejus. inuſitatum enim erat apud Romanos praenomen à parte materna accipere. PIGH.

37. *Rutilia, Caeſellia, Rodocilla, Mutrulla*] In v. c. noſtro, *Rutilla, Caeſella, Rodocella*, legitur. Et veterum praenominum formam haec magis repraeſentant. Sex. Pompejus Caeſullam vocari dicit, à caeſiis oculis; & Ravillam à ravis, quod poſtea cognomen in Caſſia gente. Pro, *Mutrulla*, Sambuci codex habet, *Murcula*, atque id diminutive fortaſſis à Murcus, cognomine virili. Sequitur, *Burra à calore dicta.* v. c. *à colore.* Nec male. Burros enim Romani appellarunt fulvos ac rubicundos, quos Graeci πυῤῥὲς. Haec quidem jam dicta praenomina à proprietatibus deſumpta tranſiiſſe deinde in cognomina reperimus, ſicut & Rutilla, teſte Sex. Pompejo, qui dicit rutili coloris ſtudioſas etiam antiquas mulieres fuiſſe, atque inde etiam traxiſſe cognomina Rutillas, idque etiam Afranium frequenter indicare. PIGH.

38. *Publia Moerea*] In Sambuci libro, *Publia, Numeria.* Et haec quidem praenomina à viris ſumpta ſunt. Varro tamen putat Marcam & Numeriam muliebri forma non dici: Luciam, Maniam, Poſtumam, ut mulierum praenomina agnoſcit Libro VIII. De lingua Latina. Ergo fortaſſe *Mania*, hic legendum erit, pro *Moerea.* PIGH.

39. *Cajam eſſe ſe dicerent*] In Campenſi ita, *Cajam eſſe ſe dicerent C. Titii.* Deinde ſequitur, *Finit epitoma de nominibus hiſtoriarum & exemplorum Romanorum.* Quid autem ex his colligi poſſit, videant docti. Mihi quidem ſuſpicio oboritur librarios quoſdam temere haec aliter diſtinxiſſe hoc modo, *C. Titii finit epitoma, &c.* atque inde opinionem natam C. Titium auctorem eſſe hujus epitomes, ſicut nunc in impreſſis exemplaribus proditur. Praefatiuncula tamen, licet à diverſis diverſimode fabricata, nullibi hoc indicat; ſed in quibuſdam codicibus, ut dixi, Julius Paris abbreviator decem librorum Valerii nominatur, quorum decimi epitome haec eſt de nominum ratione. Sed cujus quaeſo Valerii? nam ad Maximi argumentum ne puncto quidem uno accedit. Itaque videtur potius eſſe alterius alicujus veteris, qui decem libros non exemplorum, ſed de Lingua Latina ſcripſit, quos Julius Paris in Epitomen redegit: & eorum decimi epitome propterea à librariis Valerii Maximi libris novem adjecta eſt appendicis vice, quia breviter & ſuccincte Romanorum nominum rationes explicet, quo melius Romana Valerii exempla poſſent intelligi ab imperatoribus. Quo fine & alia illa epitome in Campenſi libro poſt hanc adjuncta eſt, de Appellationibus magiſtratuum, & vocabulis hiſtoriae Romanae. Quis autem hic Julius Paris, fateri neceſſe eſt, non liquere: quamvis ex nominis forma colligi fere poſſit, libertum fuiſſe doctum aliquem domus Juliae, qualibus uti ſolent grammaticis, vel paedagogis, vel anagnoſtis. At multo magis obſcurum eſt, quis fuerit C. Titius Probus hic velut auctor epitomes in impreſſis libris praefixus: quem ego quidem in manuſcriptis veteribus nondum repperi, praeterquam in unius, ut dixi, Campenſis calce adjectum; atque ita, ut ad ipſam extremam fragmenti illius ſententiam potius pertinere, quam auctorem ejus notare videatur. Nam ſi reſpiciamus ad ſolemnem illum ritum nuptiarum, cujus ibi fit mentio, & quem etiam pulchre Plutarchus in Problematibus exponit; profecto non inepte nova nupta ex more interrogata ſemet ſponſumque ſuum bene ominate nominando, *Cajam ſe eſſe dicebat C. Titii*, vel *C. Titii Probi*, ut videntur habuiſſe quidam codices, ex quibus nomen auctoris iſtius tranſlatum eſt ad praefationem illam primam. Inter priſcas enim nuptiarum caeremonias & illud erat, quod auſpicatum habebatur, ſponſum vel ſponſam ab initio nuptiarum non tam propriis, quam bene

regis uxorem optimam lanificam fuiſſe: & ideo inſtitutum eſſe, ut novae nuptae ante januam mariti interrogatae, quaenam vocarentur, [39] Cajam eſſe ſe dicerent C. Titii.

ne fauſtis, ac ominatis appellare nominibus. Quemadmodum & virgines Veſtae ſacrandas, pontifex maximus cum caperet, non ſuo nomine, ſed Amatas vocare ſolebat. Quin & ſponſa, ut idem Plutarchus teſtatur, ad ſponſum deducta & profari juſſa; his verbis eum alloqui ſolet: *Ubi tu Caius, ego Caja.* ita ſcilicet de paciſcendo fortunarum facultatumque omnium communionem: quaſi diceret, ubi tu dominus ac herus, ego domina & hera: ubi tu gaudebis, ego gaudebo. Quam paritatem conjugii duobus ſemicirculis ſignarunt antiquitus, uti dexter maritum, ſiniſter uxorem repraeſentet. Qui conjugii copula connexi circulum abſolvunt, id eſt, rem omnibus numeris integram & abſolutiſſimam conſtituunt. Hinc ni fallor, ortum eſt, ut antiqui praenomen, *Cajus*, C. &, *Caja*, litera eadem inverſa, ſic Ɔ, notarint; quae circulum junctae conſtituunt, eodemque mundus, conjugium; generatio, & aeternitas hieroglyphice ſignificabatur. *Cajos* autem à *gaudio*; *Titos*, ac *Titios* a *tutando* nuncupatos volunt, ut ante dictum eſt: quae idcirco nomina habebantur auſpicata, ut & cognomen *Probus*. Atque iſta occaſione fortaſſis ita uſu vulgata ſunt, ut juriſconſulti in ſuis ſcriptis quoſcunque fere viros, vel *Caios*, vel *Titios* appellarint; & quaſcunque mulieres, *Cajas* vel *Titias*: cum de controverſiis inter perſonas ortis diſſerunt, & caſus exempli cauſa proponunt. PIGH. *Cajam eſſe ſe dicerent C. Titii.* Multa hic diſputat Pighius ut probet recte hic ſcribi *Caii Titii.* ego tamen malim credere omnino delenda haec eſſe cum antiquis Edd. & cod. MS. Copeſiano, ubi *dicerent* ultima eſt hujus Epitomes vox. & cum tam multi tradiderint haec de *Caja* nemo tamen addit dicere ſolitas mulieres eſſe ſe *Cajas C. Titii.* PERIZON.

F I N I S.

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 7. *Majores noſtri &c.*] Operae pretium eſt videre, quam ſtatim hic initio ac velut in veſtibulo laborioſae hujus expoſitionis, & mirifice impingant commentatores: & lector ipſe dubius, cujus ſit ſententiae, haereat. Duplex enim eſt hic lectio, altera quae quaternis clauſulis accuſativum cum ablativo connectit hoc ordine: *Majores explicari voluerunt ſtatas ſolenneſque cerimonias, Pontificum ſcientia: Majores voluerunt explicari bene gerendarum rerum auctoritatem, augurum obſervationem: Majores vol. expl. Apollinis praedictionem, vatum libri: Majores vol. expl. portentorum depulſa, Hetruſca diſciplina* Et hanc lectionem Badius ſequitur, & placet. Altera eſt lectio, quae omneis hoſce accuſativos per ablativos legit; atque ita plerique codices habent: hoc ſenſu, *Majores explicari voluerunt ſtatas ſolenneſque cerimonias, Pontificum ſcientia, bene gerendarum rerum auctoritate, augurum obſervatione, Apollinis praedictione, vatum libris, portentorum depulſis Hetruſca diſciplina.* atque ita legiſſe Janus Parrhaſius dicitur. Sed quomodo *cerimoniae explicantur auctoritate bene gerendarum rerum?* Sane meo quidem judicio Badii lectio auguſtior eſt & magnificentior: continet enim longe plura ad religionem pertinentia. Certe Oliverius Arzignanenſis, qui in hunc auctorem plurimum operae pretium fecit, ac multo labore plurima digniſſime congeſſit, hunc locum neque intellexit, neque recte legit. Connectit enim *aut libris portentorum depulſis*, mox ſubnectens triplicem expoſitionem, ut eſt faecunda ignorantia, quoties recte explicare ſe nequit, locus videtur ſumptus ex Ciceronis oratione de Aruſpicum reſponſis: ſed & apud Ciceronem naevi ſunt diſtinctionum, ut ſileam verborum, quae omnia proſequi non eſt hujus inſtituti. GLAREAN.

Priſco inſtituto rebus divinis opera datur] Se-

cunda haec pars prope difficilior, in qua gerundiis in *dum* ſingulari reſpondent ablativi. unde & quinque videntur clauſulae hoc ordine. *Priſco inſtituto rebus divinis opera datur.* Primum, *cum aliquid commendandum eſt diis, id fit precatione* (quidam contextus habent, *placatione.*) Secundo *quando aliquid expoſcendum a diis, id fit voto.* Tertio *cum aliquid exſolvendum, id fit gratulatione.* Quarto, *cum quid inquirendum vel extis vel ſortibus, id fit impartito.* Quinto, *cum quid ſolenni ritu peragendum, id fit ſacrificio, quo etiam oſtentorum ac fulgurum denuntiationes procurantur.* Quamvis ultimae duae clauſulae poſſent etiam in unam ita coërceri. *Cum inquirendum eſt aliquid vel extis vel ſortibus impartito, id peragendum eſt ſacrificio cum ſolenni ritu, quo etiam oſtentorum ac fulgurum denuntiationes procurantur.* Ut *cum*, ſit praepoſitio ad ablativum *ſolenni ritu.* Badius autem ita ultimas duas particulas ordinat. *Cum inquirendum eſt aliquid, id fit vel extis vel ſortibus: ſed cum quid ſolenni ritu peragendum, id fit impartito ſacrificio.* Qui ordo placeret, ſi adjectivum *impartito*, non nimis longe ſuo ſubſtantivo, *ſacrificio*, ſemotum in contextu eſſet. Lector ſequatur quod volet, participium hercle *impartito*, utut ordinaverimus, ubique negotium faceſſit. Oliverius connectit *τὸ impartito*, cum *ſolenni ritu*, ac exponit, *adhibito*: Badius, *Diis non voto, ſed jam impenſo.* Quidam, *non diviſo*, ſine diſcrimine. Ego quid addam quod placeat, non habeo. GLAREAN.

p. 10. *Decem principum filii*] Cicero de divinatione Lib. I. ait, *De principum filiis ſex electi.* hic autem *decem* produntur: diſcordant igitur numero. Atqui cum omnes veteres Geographi Hetruriam in 12. populos diviſam fuiſſe fateantur: ſuſpicio vehemens eſt, ſi ſingulis propriis traditi ſint filii principum, hoſce 12 fuiſſe, non vel 6, ut Ciceronis codex habet, vel 10 ut hic a Valerio proditur. Et verba Ciceronis quidam depravate ſic legerunt, ut pro *de principum filiis*, ſuppoſuerint *Decem principum filiis.* Idem error ſi Valerio obtigerit, neſcio. Certe cum ſingulis civitatibus Hetruriae traditi ſint principum filii, quid opus erat numerum filiorum adjicere, cum civitatum numerus omnibus eſſet notus? Et in Ciceronis codice, qui eſt corruptiſſimus, quam facile ex XII. fieri potuit VI? cum quotidie experimur longe tortuoſiores in deſcribendo errores. Porro *Caliphenae*, de qua hic paulo poſt, meminit etiam Cicero in oratione pro L. Cornelio Balbo, non ita longe a fine, *ſacerdotis Velienſis, civis Romanae factae.* Item quomodo *Cereris templum Gracchano interitu fuerit pollutum*, haeſito. Cum Tiberius Gracchus in Capitolio caeſus dicatur. C. autem in luco Furinae, ut ait auctor de Viris illuſtribus. Oliverius etiam, ut puto, *Aetnam* hoc loco pro *Ennam* legit, ἀντονομασίᾳ duorum locorum unius inſulae deceptus GLAREAN.

p. 13 *Metellus vero Pontifex Maximus*] Haec acta ſunt anno ab U. C. 511. ſub finem primi belli Punici Meminit Florus in Livii Epitome Lib. XIX. Item paulo poſt hic legendum, *Quod tuto:* non, *quo tuto* & *quod*, pro *quia.* GLAREAN.

p. 14. *Laudabile duodecim faſcium religioſum obſequium*] Meminit Cicero Lib. I. de divinatione, ſed clarius Lib. II. de Natura deorum, non ita longe ab initio, ubi de P. Scipione Naſica & C. Martio Figulo Coſſ. Porro haec acta ſunt inter ſecundum ac tertium Pun. bel. anno 592. ab U. C. quo anni hi fuere Coſſ. Corculum hic erat Scipio. GLAREAN.

p. 15. *Conſimili ratione poſt P. Coelius*] In quibuſdam codicibus & nominatim in Aldino legebatur, *P. Coelius, M. Cornelius, M Cethegus, & C. Claudius*, quaſi de IIII. hic eſſet mentio, non de tribus duntaxat. Sed errat, legendum enim conjunctim de uno, *M. Cornelius Cethegus.* Qui tertio poſt memoratos jam Coſſ. anno, Coſ. ipſe factus videtur anno ab U. C. 594 De *P. Coelio* nihil memini me legere. *C. Claudii* mentio eſt apud Livium Lib. VI. de ſecundo Punico, anno ab U. C. 544. Illud igitur *Poſt*, quod hic ait Valerius, in reliquos duos fortaſſis congruerit, non etiam in hunc *C. Claudium.* Ipſe tamen auctor, paulo poſt dicet variis temporibus, belliſque diverſis ea accidiſſe. Tempora ſane hic auctor, & ſecundum tempora virorum nomina toto hoc opere ſaepe non diſtinguit, ut paulo poſt de *Sulpitio.* (Nam de quo loquatur *Sulpitio*, incertum eſt, cum fuerint innumeri) vel quia omnibus hi tum noti viri, vel ſolita Romanorum hiſtoricorum negligentia. GLAREAN.

Occentus autem] Sic legendum, non *concentus*, ut perperam habent quidam codices: ait enim Plinius Lib VIII. cap. 57. *Occentu ſoricum dirimi auſpicia annales refertos habemus.* De *Q.* autem *Fabio Maximo Verrucoſo* intelligo, & *C. Flaminio*, qui caeſus eſt ſecundo bello Punico ad Traſymenum lacum, quamvis haec antea facta fuerint. GLAREAN.

p. 16. *Adjiciendum his quod P. Licinio P. M.*] Haec eadem Livius Lib. VIII. tertiae deca-

dos, anno ab U. C. 544. qui erat decimus tertius ſecundi belli Punici, narrat. De *Aemylia* autem virgine, quae hic Valerius commemorat, conſona ſunt iis, quae habentur in Lib. II. Dionyſii Halicarnaſſei, ubi de Numa. Ceterum ex Dionyſio ſatis clarum eſt hic apud Valerium legendum *diſcipulam*, non *diſciplinam*, ut Badius legiſſe videtur. Nam Aemyliam virginem, prope jam emeritam, ignis cuſtodiam nuper captae, & adhuc diſcenti virgini commiſiſſe ſcribit. *Carbaſum* autem Valerius vocat, quam Dionyſius τὸ τῆς Καρπασίνης ἐσθῆτος τελαμῶνα. GLAREAN.

p. 18. *Simulacra ſtatueret*] *Statueret*, inquit Valerius, non *dedicaret*. Non igitur diſſentit Valerius a Livio, quod exiſtimavit Oliverius. GLAREAN.

Furius Bibaculus] Idem Oliverius hunc Praetorem ſecundo bello Punico fuiſſe ſcribit. At inter ſecundi belli Punici Praetores apud Livium ejus nomen non facile reperias. Quamvis primi ac ſecundi anni Praetores vix unus aut alter in Livio appareant. Poteſt autem alicubi ſuffectus intelligi. Paulo poſt *L. Albanius* hic vocatur, qui virgines Veſtales in plauſtrum ſuſceperit. is apud Livium *L. Albinus* legitur. Lector videat, uter locus ex utro ſit emendandus. Videndum etiam ſit ne paulo poſt legendum potius, *Caere oppidum provexit*, diſſyllabon, ut apud Livium Lib. V. ac VII. ab U. C. quod hic *Caerete* triſyllabon legitur. Virgilius genitivum ejus *Caeritis* protuliſſe videtur Lib. VII. Aeneidos, *prope Caeritis amnem*, penul. corr. quem genitivum quidam putant a nominativo *Caeres* eſſe. Certe pro patrio in *Caeretis* in ſecundam vocalem *e*, eſt longa apud Virgilium, *Qui Caerete domo.* At Livius *Caerites* in plurali pro populo. In ſingulari *Caere* oppidum appellat, ſed *Caeriti* populo Lib. VII. ab U. C. dixit. Grammatici litigent, ut volunt. Strabo Lib. V. de *Agylla* egregie notat Romanorum ingratitudinem in hanc urbem *Caere*, propter *Caerites tabulas.* unde proverbium, *Caerite cera dignus*, apud Horat. in epiſtolis ad Numicium. At Livius Hetruſcorum ac Gallorum oſor, mire eos humiles ubique facit. GLAREAN.

p. 22. *In capitolium poſt divinam venerationem*] Diſtinguendum videtur poſt accuſativum *Venerationem.* Neque enim genitivus *victricium* armorum, ab accuſativo *venerationem*: ſed a nominativo *victor* regitur, hoc ordine. *C. Fabius Dorſuo poſt divinam venerationem rediit in Capitolium perinde ac victor victricium armorum.* Badius intellexit de armis Romuli, neſcio quibus: cum hic de Gallorum armis ſit mentio. GLAREAN.

P. Cornelio & Bebio Pamphilo] Hoc in loco melius Badius. Nam titulum hic recte emendat, hoc modo: *De libris Numae repertis ac crematis P. Cornelio & Bebio Pamphilo* Coſſ. Nihil enim Coſſ. hi egerunt, ſed ſub his haec acta eſt hiſtoria anno ab U. C. 573. De numero autem horum librorum variatum eſſe fatetur. Plin. Lib. XIII. cap. 13. Et cum apud Livium & Valerium ſeptem eſſent Graeci ac Latini. Valerius ait Latinos ſervatos, Graecos crematos. Livius libros lectos, ait, non addito, qui, Graecine ac Latini: quaſi omnes combuſtos dicere velit. GLAREAN.

p. 23. *Tarquinius autem Rex*] Mirum de utro *Tarquinio* loquatur, cum prior longe religioſior fuerit. Oliverius conſtanter de *Superbo* intelligit, ac de uno Sibyllinorum libro: quod quo auctore faciat, ſcire velim. Porro quod deinde in contextu legitur, *Idque ſupplicii genus non multo poſt parricidis lege irrogatum eſt:* in vetuſtis codd. abſque negatione legitur. Quippe plus quadringentis annis poſt irrogatum. Quinto enim conſulatu C. Marii P. Malleolus primus matre interempta culeo inſutus in mare praecipitatus eſt, ait Florus in Livii Epitome Lib. LXVIII. qui fuit annus ab U. C. 653. Cum prior Tarquinius regnare coeperit, anno ab U. C. 180. Superbus, anno 220. GLAREAN.

p. 24. *Inſidiis Aſdrubalis & Xantippi Lacedaemonii*] Polybius nobilis & antiquus ſcriptor, ex quo multa Livius ac alii Latini auctores exceperunt, non inſidiis, ſed aperto Marte Attilium & victum & captum eſſe ſcribit Lib. I. unde non parum miror Romanorum impudentiam, qui aliis mendacia exprobrare ſoleant, ipſi non ſatis ubique a mendaciis puri. GLAREAN.

Ab eorum cultu abſterreri potuerit] Poſt haec verba in pleriſque codicibus ſequitur caput de neglecta religione, ſed in magis emendatis tria hic deſunt exempla obſervatae religionis, quae ad hoc addentur caput de cultu deorum: primum eſt de Perſarum in Apollinem religione, ſecundum Athenienſium, tertium Diomedontis in alios deos.

Multo poſt parricidis] Marcil. ad L. XII. tab. c. 81. legit *non multo poſt.*

Infeſtos deos] Vide & Marcil. ad Horat. L. III. Ode. 5.

p. 26. *Creditum eſt Varronem*] Creditum eſt, ait, Varronem conſulem tam infeliciter pugnaſſe ob neglectam religionem. Non ſane vana, ſed certiſſima improſperae militiae cauſa, vel Horatio teſte:

DI

DI multa, inquit, *neglecti dedere*
Heſperiae mala luctuoſae.

Contra feliciter pugnandi ratio non tam in diſciplina, ut Vegetius Libro I. cap. I. aliique cenſent, quam in pietate & religione conſiſtit; quod etiam Cicero adfirmat Orat. de haruſp. reſp. *Quam volumus licet, P. C. ipſi nos amemus: tamen nec numero Hiſpanos, nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos, nec denique hoc ipſo ejus gentis ac terrae domeſtico nativoque ſenſu, Italos ipſos ac Latinos, ſed pietate ac religione, atque hac una ſapientia, quod Deorum immortalium numine omnia regi gubernarique perſpeximus, omnes gentes nationeſque ſuperavimus.* Legantur multa huc pertinentia apud Aurelium Auguſtinum de Civitat. & Lactantium. Inter maxima autem pietatis opera, quae militiae praeſtarentur, pudicitiam numerabant: ac viciſſim impudicitiam diſciplinae militaris peſtem eſſe maximam minime dubitabant. quod tot illuſtrium gentium ac nationum devaſtationes ac ruinae longo etiam poſt intervallo teſtatae ſunt. Salvianus Libro VII. *Cur Deus Vandalis occupandam dederit Hiſpaniam fortiſſimam imbelliſſimis? Ad impudicitiae damnationem, ut impudicis pudiciſſimi imperarent.* COLER.

Romanarum virium] Vide Marcil. ad Horat. L. III. Ode 5.

p. 31. *Tegulas Locros reportandas curavit*] Livius Lib. IV. de ſecundo bello Punico, non ita longe ab initio, *Junonis Laciniae* templum non *Locris*, ſed ad *Crotonem* fuiſſe cum Luco, quem fabuloſiſſime deſcribit, teſtatur. Idem Strabo Lib. VI. *Proſerpinae* autem *templum Locris* fuiſſe idem Livius Lib. IX. ejuſdem belli in Locrenſium oratione adverſus Plemminium aſſerit, de eo ſequenti exemplo. Quare hoc in loco legendum cenſeo, *Tegulas Crotonem reportandas curavit:* non *Locros*, ut vulgo codices habent. Annotat hoc etiam Oliverius. GLAREAN.

p. 32. *Quae quod ad Pleminii facinus attinuit*] Hic incipiunt externa exempla: nempe de Pyrrho rege Epirotarum, quod plerique codices negligunt. GLAREAN.

p. 33. *Factum Maſiniſſae animo, quam Punico ſanguini conveniens*] Ita legitur in omnibus, quae nos quidem vidimus exemplaribus. Quod ſi bene legitur, omnino notandum eſt id genus ſermonis & rerum inuſitatum. Oliverius, *quam*, pro *non*, expoſuit: ut ſit, factum non conveniens Punico ſanguini, ſed animo Maſiniſſae. Badius mallet *convenientius* & *pendi* pro *perpendi*, cui ego ſubſcribo: ſed nihil mutarim. GLAREAN. Vide & Marcil. ad Horat L. I. Ode 19.

p. 34. *Aeſtate gravem aureum amiculum eſſe*] Rurſus hoc loco Badius recte reprehendit vulgatam lectionem, *gravem amiculum:* cum *amiculum* ſit generis neutri, ut mox ipſe auctor ſubjungit, *ad utrumque tempus anni* (inquiens) *aptius: aptiorem* haud dubie dicturus, ſi *gravem* recte ſcriptum eſſet pro *grave*. Oliverius autem de manubiis Carthaginenſium hic auctorem loquentem exponens, quas (inquit) a Scipione Africano ſuperiore acceperat, ubi plus quam ducentis errat annis. Loquitur enim hic auctor de ſuperiore Hierone, qui vixit Olympiade 76. quem Pindarus celebrat. Poſterior autem Hiero vixit Olympiade 141. quando coepit ſecundum bellum Punicum, cujus initio ſtatim mortuus eſt. Unde ne poſterior quidem Hiero ullum cum Scipione commercium unquam habuit. GLAREAN.

p. 35. *Tametſi debita ſupplicia non exſolvit*] Nota ſunt Ciceronis verba Lib. III. de Natura deorum, de hoc Dionyſio, conformiter cum Valerio. Quod *feliciter mortuus ſit, in triumphantis modum in rogum illatus.* Quem Juſtinus Lib. XX. prorſus ad finem, *inſidiis ſuorum caeſum, aſſiduis bellis victum fractumque fatetur.* Porro proxime in pulcherrima illa Valerii ſententia de *tarditate poenae*, genitivus *ſupplicii* & bis repetitur, & ad priora ac poſteriora referri poteſt. GLAREAN.

p. 38. *De ſimulata religione*] Quidam hoc caput forte intercidiſſe putant, ac nunc demum inventum. Alii conſulto ſublatum exiſtimant, quippe quod fidem publicam labefactare videatur, unde & libros Numae publice Romae incenſos. Non ſane magna jactura intercidiſſet. Nobis tamen Chriſtianis omnes leges, quae non ex vero rationis judicio, & aequitate procedunt, aut non auctore Deo proceſſere, merito ſuſpectae eſſe debent. Sunt autem hic domeſtica exempla quatuor, ac totidem externa. Quorum ultimum de Zaleuco eſt Locrorum Epizephyriorum rege, de quo Lib. VI. Geographiae Strabo. Cui male aſſutum eſt de Bacchanalibus ſacris ſublatis exemplum. Quid enim id ad priora exempla, quae ad bonum pertinuiſſe, ac divino numine inducta praedicantur? haec ſublata hic referantur. GLAREAN.

p. 41. *Luctatius, qui*] Admonuiſſe hic lectorem neceſſe duxi, ad finem primi belli Punici, duos fuiſſe *Luctatios* viros Conſulares praecipuos. Alterum *C. Luctatium Catulum Caereonium*, qui Carthaginenſes ad Aegateis inſulas vicit, ac bello finem impoſuit. Alterum *Q. Luctatium Catulum Cereum*, qui proximo poſt *C. Luctatium* anno Coſ. pacem Carthaginen-

nenſibus firmaſſe videtur. Prioris mentio eſt apud Livium Lib. III. de ſecundo bello Punico, in oratione Hannonis. Collega ejus fuit A. Poſthumius Albinus. *Quinti* autem apud Livium mentio eſt Lib. x. ejuſdem belli Punici ſecundi, non ita longe a fine: ejus Collega fuit A. Manlius Atticus. Horum itaque duorum virorum praenomina mire confuſa leguntur, ac corrupte etiam in pleriſque auctorum codicibus, ut ipſius Liv. ac Polyb. GLAREAN.

C. Cornelius Hiſpallus] Haec acta videntur anno ab U. C. 615. quo Coſſ. fuere M. Popilius Lenas, & Cn. Calphurnius Piſo. pro Popilio, hic Pompilio: & pro Cn. hic L. legitur, haud ſcio, utrum rectius. Exemplum ſane ipſi Badio viſum eſt parum ad auſpicia facere, atque haec quoque exempla miſta ac ſuffarcinata eſſe. Quale eſt de Sabazio Jove, cujus mentio quidem eſt apud Strabonem Lib. II. Geographiae admodum obſcura, de quo quid aliud dicam, non habeo. GLAREAN.

p. 42. *L. Aemilius Paullus*] Duo inſignes hoc nomine Romani fuere: alter qui ſecundo bello Punico apud Cannas, Apuliae vicum, Coſ. periit, ab Hannibale caeſus: alter hujus proles, qui Perſea Macedonum ultimum regem & vicit & cepit. Valerius de utro loquatur, ne uno quidem verbo innuit, quod tamen oportuit. Multi de poſteriore intelligere malunt. GLAREAN.

p. 44. *P. Claudius*] Non *P.* ſed *Ap. Claudius Pulcher* hic vocatus eſt. *Ap. Claudii Caeci nepos*, ut Plinius ait Lib. xv. cap. 1. Coſ. fuit cum *L. Junio Pullo*, de quo mox, anno ab U. C. 504. meminit ejus Florus in Livii epitome Lib. XIX. bis igitur hic erratum eſt. De *L. Junio* nihil Florus, ſed Polyb. Lib. I. ubi & de *Appio* paulo ante, quomodo uterque cum Reip. Romanae damno mari bellarint. At de poenis eorum nihil. GLAREAN.

p. 45. *L. Metellus*] *L. Caecilius Metellus* bis Coſ. primo bello Punico anno 14. & 18. ejuſdem belli, de quo miranda Plinius, *Q. Metello* filio ejus praecone Lib. VII. cap. 43. Bis & Cicero de eo in Catone majore. templum arſit proximo poſt Punicum primum bellum, anno, ut refert Florus Lib. XIX. GLAREAN.

p. 46. *Architectus Democrates*] Alexandriae deſignator apud Plinium bis nominatur non *Demo rates*, ut vulgo Valerii habent exemplaria, ſed *Dinocrates.* Vide Plinium Lib. v. cap. 10. & Lib VII. cap. 37. Cum autem hic polentae ſit mentio, non poſſum non videre quoſdam Grammaticos ſcribere auſos, *polenta* eſſe generis neutri, deceptos ex non intellecto Ovidii carmine,

Dulce dedit teſta, quod coxerat ante polenta.

Cum ordo, *Dedit ei dulce, quod ante coxerat, de polenta.* Quod ex quinto inde verſu eodem in loco ſatis adverti poterat, ſi voluiſſent,

Cum liquido mixta perfudit diva polenta.

GLAREAN.

p. 47. *Proximo lacu*] Scheff. de Re Vehic. p. 227. legit *primo lacu.* Cl. Burmannus ibidem conjiciebat. *Advenarum frequentia alimentis vix ſuffecturam urbem.*

Dejotaro vero Regi] *Dejotari*, penultima correpta eſt apud Lucanum Lib. v. Caeterum Ciceronis verba de eadem re Lib. I. de Divinatione, longe luculentiora ſunt, ubi de Dejotaro, ut ſaepe alias, multa locutus, tandem haec ait: *Qui cum itinere quodam propoſito & conſtituto reverti ſſet, aquilae admonitus volatu, conclave illud, ubi erat manſurus, ſi ire perrexiſſet, proxima nocte corruit.* Haec ille. Porro hoc exemplum non pertinet ad *omina*, ut perperam Oliverius indicavit, ſed ad *auſpicia*, ut ex tranſitione mox ſequente facile notatu eſt. GLAREAN.

p. 48. *De Ominum obſervatione*] Ut multa alia Romani a Graecis: Graeci ab Aegyptiis: Agypti porro ab Hebraeis: ita hanc quoque vocem Omen, Romanos ab exteris habere puto. Accedit enim cametz Hebraica vocalis proxime ad Latinum, אָמֵן. Ad finem autem hujus primi exempli, ingens obſcuritas eſt, quam ego inexplicabilem relinquo: tria ibi ſunt verba, quae negotium obſcurant, *Modo*, *Abjectas & ruinis.* Nam duplex Romanorum victoria fuit, altera de Vejis oppido, altera de Gallis Camillo duce: at de utra loquatur Valerius, incertum. Deinde Veji, ſi Romae comparentur, abjecti dici poſſunt. Et Roma ipſa propter ruinas abjecta non minus dici poteſt. Sed neque hic certum, de utra loquatur. Badius valde brevis eſt, praeter ſolitum. Lector diſpiciat. GLAREAN.

Signifer ſtatue ſignum] Simile quiddam Venetis accidit. Illi enim capta Conſtantinopoli noluerunt imperium transferre, cum conclamatum eſſet *Venetias* a *Veniendo* dictas. COLER.

p. 50. *Catellus nomine Perſa*] Nullum aliud aptius exemplum ominis eſt, quam hoc de *Perſa* cane, Romani regum nomina canibus imponebant, ut nos hodie *Turcorum* nomina. Sed mirum eſt hoc nomen, quod ſecundae declinationis erat, *Perſeus*, ut *Tydaeus*, nunc in tertiam nunc in primam veniſſe. *Perſem* enim acccuſativum, & *Perſa* nominativum reperias apud Latinos. Sed Romani pro imperii

rii auctoritate, multa ut volebant, non ut debebant, fecêre. GLAREAN.

Caecilia Metelli] Cum tot fuerint *Metelli*, viri conſulares, multa dignitate praediti, multis honoribus functi, hic ne uno quidem verbo dignatur Valerius indicare, de quonam *Metello* loquatur. De *Numidico* quidam ſuſpicantur dictum, qui Coſ. fuit ab anno U. C. 611. GLAREAN.

p. 54. *Petilius conſul*] *Q. Petilius Spalo* Coſ. fuit, anno ab U. C. cum *Cn. Scipione Hiſpalo.* Quidam non *Spalonem*, ſed *Spurinum* hunc *Petilium* cognominatum ajunt. GLAREAN.

p. 55. *Auxilium adverſus Caras implorantibus*] *Caras* accuſativus eſt Graecus a nominativo *Car. Caria* vicinia Ionibus in Aſia: ſimiliter & *Samos* inſula, unde *Sibylla Samia* non magnae exiſtimationis in patria, ut veriſſimum appareat quod Chriſtus dicit, οὐκ ἔϛι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ϗ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. GLAREAN.

p. 56. *Flumen vicinum moenibus ſuis nomine Aeantem*] Strabo L. VII. ait, *Aous* amnis ſuper quo Apollonia civitas extat: a flumine quidem ſtadiis X. longe abeſt, a mari vero LX. Caeterum *Aoum.* Αἴαντα Hecataeus appellat. Haec ille & plura alia. GLAREAN.

p. 61. *De C. Volumnio & Ser. Sulpicio*] Paſſim in hoc auctore tituli corrupte leguntur. Nihil hic de *C. Volumnio* aut *Sulpitio* ſcribitur: ſed de prodigiis, quae conſulatu eorum contigerunt. Quare titulus ita poni debebat. *De prodigiis C. Volumnio & Ser. Sulpitio Coſſ.* Caeterum quem hic Valerius *C. Volumnium* vocat, Plinius Lib. II. cap. 56. *L. Volumnium* nominat. At Livius Lib. III. ab U. C. & Dionyſius Halicar. initio Lib. X. *P. Volumnium* appellant, quibus accedendum puto. Annus erat ab U. C. 293. GLAREAN.

Ejuſdem generis monſtra] Horum exemplorum titulus ita eſſe debebat, *De diverſis prodigiis:* qui in pleriſque codicibus temere omiſſus eſt. Neque enim haec contigerunt Coſſ. P. Volumnio, Ser. Sulpitio, ſub quibus priora acciderant: ſed diverſo tempore. Primum anno ſecundo, ſecundi belli Punici, in foro Holitorio, ut ait Livius Lib. I. ejuſdem belli, ad finem. Secundum prodigium anno decimo ejuſdem belli, ut idem Livius Lib. VII. ejuſdem belli tradit. Tertium ac quartum rurſus anno ſecundo, ut in fine Lib. I. ejuſdem idem narrat Livius. Quintum, ſextum ac ſeptimum eodem anno, ſed paulo poſt, ut Lib. II. ejuſdem belli ſcribit Livius ab initio. Ultimum non hoc, ſed Macedonico bello recitat Livius Lib. V. quartae decados, L. Quintio Flamminio, Cn. Domitio Aenobarbo Coſſ. anno ab U. C. 562. GLAREAN.

p. 62. *Cn. Domitii*] Giſan. Obſ. L. L. *Cn. Pompeji legit.*

p. 65. *Conſul cum in Lucanis ſacrificaſſet*] Ex Livio legendum eſt *Proconſul.* Septimo enim anno ejuſdem belli caeſus eſt *Gracchus*, quo anno Coſſ. erant Q. Fulvius Flaccus, & App. Claudius Pulcher. *Gracchus* autem anno praecedente cum Qu. Fabio, Maximi filio Coſ. fuerat, hoc autem anno, quo periit, Proconſul. GLAREAN.

Et conſulatus collegium] Non hoc, quo periit, anno *Marcellus* collega Gracchi fuit, ſed ſecundo ſuo conſulatu, quem tamen non geſſit vitio creatus, ſuffectus Poſthumio, anno quarto ſecundi belli Punici, cum ipſe caeſus ſit anno XI. ejuſdem belli, cum jam quintum Coſ. eſſet cum T. Quintio Criſpino. Ex Livio haec omnia clara ſunt. GLAREAN.

p. 68. *Vellem quidem placidius, ſed quod relatu verum eſt*] Ita vulgo nunc habent codices. Et Badius ut minimum quatuor ejus eruit ſenſus, quorum nullus tamen ſatisfacit cordato lectori. In vetuſto noſtro codice ita legitur: *Vellem quidem placidius. Sed quia relatu verum eſt, ſic deorum ſpreti praemonitus*, quaſi, quae ſequantur, ad praecedentia attineant. Sed ego me hic plane non explico. GLAREAN.

p. 70. *Te enim accepimus eo die, quo &c.*] Suetonius longe antea de *corde* prodigium refert Caeſari viſum. Non ſane eo die, quo caeſus eſt, ſed Spurinam ibi non nominat, in poſteriore nominat: nam eo die, quo caeſus eſt, refert eum *pluribus hoſtiis caeſis litare non potuiſſe, ſed ſpreta religione curiam ingreſſum atque tum Spurinam irriſiſſe.* Longe igitur antea hoc prodigium factum, non hercle eo die, quo interiit: Quod igitur bis factum eſt, Valerius ſemel narrat, & temere miſcet. GLAREAN.

p. 71. *Eidem montem Atho juxta Idam transgreſſo*] Hic locus haud dubie corruptus eſt, nec a commentatoribus intellectus. Oliverius de *Atho* longum ſermonem infert, de *Ida* vero, ne unum quidem verbum, quod tamen factum oportuit. *Athon montem* propter navium periculoſum circuitum in Iſthmo ſuffodere juſſit Xerxes, ut initio Lib. VII. refert Herodotus. Eum autem ipſe non eſt transgreſſus, ſed ejus naves. Ipſe a Strymone per Biſaltida Achantum pervenit, deinde Thermam, ac poſtremo incolumi exercitu Thermopylas uſque. Ibi vero diverſam fortunam ex-

pertus, ex parva admodum Lacedaemoniorum manu. At in Graeciam tandem venit per *Aetan* montem ad ipſas pylas, ubi caeſus erat Leonides. Quare ego hunc in Valerio locum ita legendum puto: *Eidem montem Aetam juxta pylas transgreſſo.* Lector quod volet, ſequatur GLAREAN.

p. 75. *Aliud coelo decus daretur, aliud promitteretur*] Non temere fortaſſis Grammatici etiam hic inveniunt, quod cavillentur. *Aliud* pro *alterum* poſitum. Item paulo poſt, ubi de P. Decio & T. Manlio dicit: Convenitque inter eos, cujus cornu prius laborare coepiſſet. Ubi Livius dicit, utrius cornu, non cujus, ſed id nos nunc non agimus. GLAREAN.

p. 77. *Cum plebeis ludis quidam pater familias*] Cicero Lib. I. de Divinatione, hos *ludos maximos* vocat, ubi eandem tractat hiſtoriam, non *plebejos.* Livius autem Lib II. *Magnos* appellat, Lactantius Lib II. cap 8. *Circenſeis* eoſdem. Non ſunt iidem *ludi magni*, & quae *Megaleſia* dicuntur. *Magni* enim, qui & *Romani* & *Circenſes* longe vetuſtiores ſunt, longe item magnificentius fiebant, quam *Megaleſia.* Quippe *Megaleſia* primum Romae ſuſcepta ſunt anno 15. ſecundi belli Pun. *Matris magnae* nomen referentes, & *Scenici* eſſe videntur: Imo ipſe Livius *ſcenicos* vocat Lib. IV. decados quartae anno ab U. C. 561. Et rurſus Lib. VI. ejuſdem decados, non ita longe a fine, anno ab U. C. 563. Quanquam Livius quando primum celebrati ſint, parum ſibi conſtat. Celebratos enim primum ait, tum anno 15. ſecundi belli P. tum alteris jam indicatis duobus annis. *Circenſes* autem jam inde a regibus Romanis, voti acti, ac inſtaurati leguntur. Hoc igitur Valerii loco non *plebejos* accipimus, ſed *magnos.* Verum de iis plura commodius dicentur Lib. II. cap. I. Hic illud addendum, in Livio deeſſe Coſſ. hujus anni, quando haec *Latini* hominis hiſtoria acta refertur: quin & ſequentis quoque anni Coſſ. In Dionyſio autem eos probe recenſeri, cum ad finem Libri VII tum initio Octavi. GLAREAN.

p. 82. *Aterii Rufi equitis Romani ſomnium certo eventu admonitum eſt*] Recte Lipſius Lib. I. cap. 7. *Admotum eſt*, Metaphora ducta a lineis Circenſibus. & ita Seneca locutus eſt Epiſt. 50. COLER.

p. 83. *Hannibalis quoque ut deteſtandum*] Meminit hujus exempli Cicero Lib. I. de Divinatione. Et Livius Lib. I. de ſecundo bello Pun. Polybius ut hiſtrionicam fabulam irridet. Caeterum in medio fere hujus exempli ita legitur, *Primo veſtigia nullam in partem ſecutis oculis mox humani ingenii prona voluntate:* legendum videtur, *Nullam in partem inflexis oculis ſecutus, mox humani ingenii prona voluntate.* Nam juvenis ille ei praecepit, *ne quoquam ab ſe dimoveret oculos:* ait ille *aliquandiu ſecutus nullam aliam in partem inflexis oculis*, at tandem victus humana imbecillitate continere ſe non potuit. Id quod luce clarius ex Ciceronis & Livii verbis percipitur. GLAREAN.

p. 88. *Dionyſio Syracuſano*] Puto auctorem loqui de ſuperiore Dionyſio, quem Euſebius ait tyrannidem Syracuſis exercuiſſe Olympiade 93. Mortuum autem Olymp 103. Ergo per 46. annos in imperio fuiſſet. Hiſtoria ejus eſt apud Juſtinum L. XX. GLAREAN.

p. 90. *Carthaginienſium dux Hamilcar*[Cicero Lib I. de Divinatione, ſatis innuit hunc Hamilcarem fuiſſe tempore Agathoclis, de quo poſt Dionyſios patrem ac filium, Juſtinus Lib. XXII. Non igitur de Hannibalis patre locutus eſt auctor, qui ut minimum ſexaginta poſtea annis vixit. Latini auctores ne uno quidem verbo indicare dignantur, de quo loquantur, quod ſaepe conquerimur. GLAREAN.

Caſtor & Pollux] Hiſtoria notiſſima eſt. Dionyſius tamen triennio ſerius geſtam, quam Livius narrat: ille anno ab U. C. 258. hic vero 255. Livius miraculi non meminit: aedem tamen Caſtori, votam a Dictatore ſcribit. Dionyſius autem copioſe narrat. Valerius noſter tria de his nobis exhibet exempla, quando Romanis in ſummis neceſſitatibus adfuerint, & de duobus prioribus nulla eſt difficultas, de tertio autem nihil certi: imo Lactantius Firmianus Lib. II. cap. 8. eadem miracula narrans, ait, *primum ad lacum Juturnae, viſus equorum ſudorem alluere, ac aedem eorum, quae juncta fonti erat, ſua ſponte patuiſſe.* Dionyſius ait, *ad Veſtae templum lacum fuiſſe, ubi ſudorem abluerint.* Ita nihil certi adferri poteſt de tertio, quin ſit idem quod primum. GLAREAN.

p. 99. *Quid Martis Auxilium*] Credo hanc hiſtoriam (ſi modo vera eſt) fuiſſe in ſecunda Livii decade. Mirum autem Florum in neutra Epitome, vel unum verbum de ea ſcripſiſſe. Mihi plane ſuſpecta: maxime cum dicit, *Collatis unum in locum utriuſque partis copiis, Martem arreptis ſcalis per mediam hoſtium aciem ad contraria caſtra evaſiſſe, & admotis vallum conſcendiſſe.* Primum ſi per mediam hoſtium aciem evadere potuit, quae ante caſtra ſtabat, ut opinor, quid opus erat caſtra invadere, ac Romanos ad idem invitare negotium?

cum

cum unus per medios iret. quare eum non potius conficiebant, quam caſtra defenderent? Perpendat lector hunc locum, & videbit non temere hic haeſiſſe nos, niſi Homericum Martem credamus. Sed ad alia progrediamur. GLAREAN.

p. 103. *Euboeae cellam obtinebis*] Quotquot nos vidimus exemplaria hoc loco corrupta videntur. Vel enim *Caelam* legendum, vel (quod ego potius opinor) *Coela*. Graece enim κοῖλα eſt. Strabo Lib. x. ab initio vocat τὰ Εὐβοίας τὰ κοῖλα, id eſt, *Euboeae cava*, quae inter Aulidem atque Geraeſtum continentur. Valerius inter Rhamnunta ac Caryſtum ponit: quae non magna differentia dicuntur, nam ut Attici ſoli eſt Rhamnus, ita Aulis: & ut Geraeſtus in Euboea, ita & Caryſtus. Meminit & Ptolemaeus in Euboeae deſcriptione. Lucanus Lib. v. multis verbis conatus eſt periphraſi indicare hunc locum. Sed commentarii ſilent, quanquam Sulpitius Valerii hunc citat locum, verum corrupte, & ſine expoſitione. GLAREAN.

p. 105. *Eris Pamphilii*] Non minus impudens & hoc loco error de *Ere Pamphylio* Harmenii filio. Quem quidem *Phaeraeum* perperam vocant, ut Oliverius a *Pheris* Peloponneſi oppido. Platonis verba apponam, quae ſatis clara ſunt. non ita longe a fine decimi de Rep. Libri, ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου, id eſt, *Atqui non tibi inquam ego Alcini utique apologum narrabo, ſed eximii ſane viri Eros Harmenii genere Pamphylii:* & quae deinde ſequuntur reliqua. GLAREAN. Vide & Clementem Alex. Strom. v. p. 710. & ibi notas Potteri.

p. 106. *Gorgiae quoque Epirotae*] Varia in hoc exemplo eſt tum lectio, tum expoſitio. Oliverius poſt verbum *origo*, ſupplet *Fuit ad mirabilis*: deinde addit conjunctionem *que*, poſt verbum *Novum*. Badius, verba omnia poſt *Origo*, velut in parentheſi legit, uſque ad verbum *novum*: hoc ſenſu, *Gorgiae origo praebuit ſpectaculum novum patriae, qui in funere matris ſuae* &c Atque haec lectio placet. Porro deinde pro hac periodo, *Non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiam cunas aſſecutus.* Oliverius ita legit, *Tantum non ex ipſo genitricis rogo lucem cunaſque aſſecutus.* Atque haec poſterior, ut Valerii ſtylo magis apta, mihi probatur, vulgata enim lectio frigide *cunas*, poſt *lucem*, infert. Lector quod ipſi videatur, ſequatur. GLAREAN.

p. 109. *Subnecto Daphitam*] Hujus *Daphitae* meminit Strabo Geographiae Lib. xiv. ubi de Magneſia ad Maeandrum, quo in loco montem *Thoraca* vocat, urbi illi imminentem: unde proverbium, *Cave Thoracem:* quem hic Valerius *Equum* nominatum ſcribit. D. Eraſmus credidit montem in Libya eſſe, qui eſt ad Magneſiam. GLAREAN.

p. 113. *Lilybaeo portu*] Oliverius connectit *Lilybaeo portu*, ſed perperam: diſtinguendum enim poſt *Lilybaeo*, ut ſit ordo, *ut a Lilybaeo intueretur Carthaginienſium claſſes egredientes portu.* Eſt tamen dura auctoris compoſitio, & quae non attendentes facile decipere poterit, praeſertim Geographiae ignaros. GLAREAN.

Quod Athenienſes] Plinius Lib. xi. cap. 37. ubi de corde, *Lacedaemonios* refert *hunc Ariſtomenem cepiſſe*, non *Athenienſes.* Nam *Athenienſes* cum *Meſſeniis* bellum geſſiſſe, non puto uſpiam lectum. At *Meſſenios* cum *Lacedaemoniis*, omnes auctores referunt. GLAREAN

Sylveſtres capreas] Idem Plinius Lib. viii. cap. 27. *cervis* attribuit, quod hic Valerius *capreis.* Ceterum de ea herba copioſe Lib. xxv. cap. 8. Badius putat Valerium, *Quid ita*, dixiſſe pro *cur.* Quia *Tantopere* ſubnectitur, quod verbum cum *Ita*, non apte cohaeret. Annotavit & Eraſmus *Tantum non*, quod proxime hic ſequitur, dictum a Valerio pro eo, quod Graeci dicunt μονονουχί. Latini *tantum non:* quaſi dicas *propemodum.* Sed haec omnia proſequi non eſt noſtri inſtituti. Quemadmodum quod Valerius de *pecudibus Cephaleniae inſulae* prodit *de ſiti vento levata*, Oliverius *de equis ad Olyſipponem vento concipientibus exponit:* ſicut & illud *Crotone* in auferendi caſu dictum, idem per gignendi caſum exponit, ut *Vincentiae.* Denique quod ad finem hujus libri ex Livio refert Valerius exemplum, cavillationibus omnino obnoxium videtur. Si enim *peſtifero afflatu vicina regione polluta, Romana inde caſtra ſummota ſunt*, quis eum excoriavit? Id etiam Latino Herodoto explicandum: ſed diceret *Pſyllos*, quibus ſerpentes nocere non poſſunt. GLAREAN. *Cervas* ſcribit Plinius. CORRAD.

p. 132. *Tutiſſimum vinculum*] Eadem mente Alexander Severus ad milites Antiochenos apud Lampridium. *Diſciplina majorum remp. tenet, qui ſi dilabatur nomen Romanum & imperium amittemus.* COLER.

p. 135 *Idem à ſenatu legat s*] Hiſtorias confundere hic videtur Valerius. nam diverſi fuere Fabii. Livius Lib. xxiv. CORRAD.

p. 155. Poſt notam. n. 66. Broukh. L. iv. 11. 3. adde, Propertii

p. 161. *Eam autem aedem P. Cornelio Len-*

tulo] Perperam refert Valerius. CORRAD.

p. 164. *Quas populi oculis ſubjicere*] Spectat huc illud Salviani Lib. I. de priſcis illis Romanis: *Cum viles ac ruſticos cibos, ante ipſos, quibus coxerant, focos ſumerent, eoſque ipſos capere, niſi ad veſperam non liceret.* COLER.

p. 239. *Q. Catulo, Sempronio Atracino Coſſ.*] *Quae C. Sempronio Atracino Coſ. cum Volſcis* videtur legendum. Livius Lib. IV. CORRAD.

p. 240. *Male commiſſi praelii*] Imo *bene*. Livius Lib. VIII. CORRAD.

p. 247. *Hannibal Capuam*] Imo Romani Capuam obſeſſuri erant abſente Hannibale. Livius Lib. XXV. CORRAD.

p. 249. *Hannibalem paulo ante*] *Hannonem* potius. CORRAD.

p. 264. Poſt notam n. 88. adde. Plin. Lib. I. Ep. 12. *Nam utcumque in illis qui morbo finiuntur magna ex parte ſolatium eſt.*

p. 284. *Primus ab his indoctis erroribus*] Emendaveram *doctis erroribus*. Sed ita olim Lipſius Elect. Lib. II. cap. 11. quoque. Hercle factum gaudeo. COLER.

Alterius matrem olera] De Euripidis matre contrarium oſtendit Suidas. CORRAD.

p, 285. *Monſtro ſimilius*] Imo niſi tenui fuiſſet valetudine alterum extitiſſet lumen civitatis, inquit Cicero in Catone. CORRAD.

p. 288. *Augendo exercitum*] Profecti ſunt legati, ut quae vulgata erant de cultu ac deſidia Imperatoris, ſolutaque militiae diſciplina comperta referrent. CORRAD.

p. 292. *Senatu vetante*] Non vetabat ſenatus, ſed permittebat, ſi id è Rep. videretur. Livius Lib. XXIX. CORRAD.

p. 300. *Pro roſtris accuſaretur*] Quintilianus Lib. V. & auctor De viris illuſtribus, & Aſconius accuſatum volunt, quod ſocios ad arma concitaſſet, ut forte Valerius velit id factum auctore Mithridate hic Lib. VIII. cap. 6. CORRAD.

p. 302. *Capenam portam*] Ad *portam Collinam* progreſſum Annibalem ſcribit Livius. CORRAD.

p. 306. *Apud Pruſiam regem exſularet*] Cicero Lib. II. de Divinat. & Plutarch. de Exſilio, hoc Antiocho dictum refert. CORRAD.

p. 311. *Calenam transgreſſus*] *Cales* ex Livio leges. niſi ad cuſtodias referas. CORRAD.

p. 314. *Q. Scaevolam Augurem*] Augur ante bellum civile mortuus videtur ex Laelio Ciceronis. CORRAD.

p. 323. *Inſidias ei nectentes*] Poſt Heraclidae mortem hoc dictum refert in vita Plutarchus. qui etiam de inſidiatore à Probo diſſentit. CORRAD.

p. 337. *Literae redditae eſſent*] Livius Lib. LXIX. ſed de loco diſſentit & Plinius de vir. illuſtrib. qui ne factas quidem literas ſcribit. CORRAD.

p. 339. *Speuſippo amico*] Diogenes Laërtius hunc amicum Xenocratem vocat. CORRAD.

p. 340. *Theodorum principem*] Plutarchus Pteodorum Megarenſem divitem vocat, non Theodorum. CORRAD.

p. 346. *Sexti quoque Livii*] *Marcus* ab aliis dicitur. CORRAD.

p. 351. *Indibili deſponſatam*] *Luccejus* dicebatur. *Indibilis* enim alter regulus fuit, de quo Livius Lib. XXVII. & XXVIII. CORRAD. *Indibili deſponſam*] Imo *Lucejo*, ut habet Frontinus. *Indibilis* Rex fuit, de quo Livius & alii. Fuit & opidum hoc nomine apud Frontinum, Lib. II. Sed Frontini illa verba neſcio quem mihi ſcrupulum injiciunt: *Qua multiplici magnificentia univerſa gens victa imperio pop. Romani ceſſit.* Scipio enim dum *Lucejo* ſponſam cum auro reddidit non magnificus, ſed munificus audire debuit. Quare legerim: *Qua multiplici munificentia.* Atque ita Valerius quoque claudit: *Qua continentia ac munificentia* &c. COLER.

p. 354. *Agreſti in ſcamno*] Gifan. *in foro: de Lingua Latina* p. 99.

Popularis aſſignationis modum] Septem jugerum, ut modo dixit. Olim enim modus iſte agri civibus aſſignatus fuerat à C. Licinio Tr. Pl. Varro de Re Ruſt. Lib. I. cap. 2. *Ejuſdem gentis C. Licinius Tr. Plebis cum eſſet poſt Reges exactos anno* CCCLXV. *primus populum ad leges accipiendas in ſeptem jugera forenſia è comitio eduxit.* Valerius paulo poſt de Attilio Regulo: *Villicum in agello, quem ſeptem jugerum in Pupinia habebat.* Et illud de Cincinnato egregie ἐπιφωνεῖ: *Anguſte ſe habitare nunc putat, cujus domus tantum patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.* Poſteriori etiam ſeculo ſeptenarium numerum in metiendis agrorum jugeribus uſitatum fuiſſe, neſcio quid conjectare liceat ex illo Martialis diſticho turpiculo:

Vicini, moneo, ſanctum celebrate Priapum,
Et bis ſeptenis parcite jugeribus. COLER.

p. 359. *Tribuſque ſervis comitatus*] Plutarchus in vita quinque ſervos ſcribit. CORRAD. *Eodemque vino, quo nautae.* Spartianus de Hadriano: *Cibis etiam caſtrenſibus in propatulo libenter utens, hoc eſt, larido, caſeo, & poſca, exemplo Aemiliani & Metelli, & auctoris ſui Trajani.* COLER.

p. 360. *Duodecim ſervos habuit*] Plutarchus

in

in Apoph. & Athenaeus Lib. VI. quinque ſcribunt. CORRAD.

p. 362. *Nobile Athenarum ſcortum*] ἡ φρύνη ἐκ θεσπιῶν inquit Athenaeus Lib. XI. CORRAD.

p. 370. *Quaeque modo arantium boum*] Ita Salvianus Lib. I. *Cum ab aratro arceſſerentur ad faſces; & illuſtrandi habitu conſulari, illis fortaſſe ipſis, quas aſſumpturi erant, imperialibus togis madidum ſudore pulverem detergerent.* CORRAD.

p. 372. *Minus multo cultores*] Vide Nic. Heinſ. ad Ovid. L. IV. Faſt. v. 765.

p. 380. *Lariſſam intraret*] Dion. Lib. XLII. non intraſſe, & Plutarchus in vita hoc *Mitylene* dixiſſe, refert. CORRAD.

p. 386. *Mithridatem conjugem ſuum*] Pellicem fuiſſe ſcribit Plutarchus. CORRAD.

Uxoriae fidei ſpecimen] Cleombroti uxorem intelligere videtur, de qua Plutarch. in Agide. CORRAD.

p. 387. *Minyae*] Herodot. Lib. IV. Sed Plutarchus De claris Mul. *Tyrrhenas* vocat. CORRAD.

p. 390. *Rutilio & Laenati*] *Sulpitio* videtur legendum hic & in Laelio. A Naſica interrogatum ſcribit Plutarchus in Gracch. CORRAD.

p. 391. *Lectorius*] *Lycinium* vocat Plutarchus. CORRAD.

p. 394. *Pectori ſuo applicavit*] More quodam peculiari, niſi fallor. Idem notat Prudentius in Hymno Romani Martyris:

Talia retexens applicabat pallium,
Manuſque tendebat ſub ictu & ſanguine,
Venarum ut undam profluam manantium
Et palpitantis oris exciperet globum:
Excepit, & caro applicavit pectori. COLER.

p. 395. *Servius Terentius*] Dion. Lib. XLVI. & *Elbium Blaſium* vocat, & rem multo aliter narrat. CORRAD.

p. 413. *Muſicanes*] *Miſagenes* dicitur à Livio Lib. XLV. CORRAD.

420. *Ejuſdem viri humanitas*] Hoc de ſuperiore Africano refert Livius Lib. XXVII. & Plutarch. in vita. CORRAD.

p. 424. *In ſummo terrarum orbe*] Libri veteres: *In ſuo modo terrarum orbe.* ἐξοχὴ eſt potentiae Cn. Pompei. de qua paſſim etiam Cicero & ſtomachoſe quidem ἐπικεράτην appellitat ad Att. CORRAD.

p. 428. *More Macedonum*] An igitur *cauſia* vox Macedonibus propria. Militare tegumentum capitis fuiſſe & ex hoc loco & ex Vegetio diſcas, imo ex Plauti Perſa, & Milite. Scena:

——— ——— ——— *Sequimini.*
Cauſiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam.

Utebantur ea pugnatores, ne oculi à ſolis radiis perſtringerentur. Fuiſſe tamen & Romae geſtatam ſignificat Martialis Lib. XIV. hoc lemmate:

Cauſia.
In Pompejano tectus ſpectabo theatro:
Nam ventus populo vela negare ſolet.

Graeca origine eſſe vocem non dubito. ἀπὸ τῦ καίειν. Suidas: Καυσία, εἶδος πίλυ βαρβαρικῦ. COLER.

p. 430. *In agro Brutio*] *In Apulia* inquit Livius Libro XXVII. CORRAD.

436. *Quintio & Minutio coſſ.*] Romulio & Veturio cos. Livius Lib. II. & Dionyſius Libro decimo. CORRAD.

p. 438. *In Samnio*] *In agro Larinari*, inquit Livius. CORRAD.

p. 439. *Duo millia Romanorum*] Livius Lib. XXXIV. non ponit numerum, ſed Plutarchus in vita 1200. ait fuiſſe. CORRAD.

p. 533. *Conſulis juſſu centurio*] *Injuſſu* fortaſſe melius ex Livio. CORRAD.

p. 544. *Directis in Pompejum manibus*] Atqui tunc Pompejus Capuae videtur fuiſſe, ut apparet ex epiſt. Ciceronis XIX. ad Att. Lib. II. CORRAD.

p. 566. *C. vero Pompilius*] Cicero Philipp. VIII. & Livius L. XLV. C. Octavium vocant. CORRAD.

p. 587. *Poſt duorum*] Imo ante. Polybius Lib. I. Livius Lib. II. Florus Lib. I. cap. 6. CORRAD.

p. 624. *Dicere non putaram*] Seneca Fabio tribuit Lib. II. cap. 31. de Ira. CORRAD.

p. 629. *Legem ferri juſſit*] Atqui multo ante diſceſſerat. Livius Lib. L. CORRAD.

p. 632. *Bias autem*] Seneca Lib II. ca. 5. De Tranquill. & Epiſt. IX. De *Stilpone* refert. CORRAD.

p. 635. *Malo inquit virum*] Cicero Lib. II. de off. quem Plutarchus hoc de ſua filia dixiſſe refert in ejus vita & Apopht. CORRAD.

638. *Subtiliter Anacharſis*] Plutarchus in Solone Zaleuco tribuit. vide & Stob. ſerm. XLIII. CORRAD.

Ageſilai facta] Multo aliter Plutarchus in Ageſilao. CORRAD.

p. 648. *Saturnini Vetulionis*] *Pompejum* vocat Appianus Lib. IV. CORRAD.

p. 661. *Papaverum capita baculo*] Livius Li. I. Diony. Lib. IV. Florus Lib. I. cap. 7. Frontinus Lib. I. ſtratag. cap. I. Simile narrat

Ariſtoteles de *Periandro* Lib. v. Polit. cap. 10. COLER.

p. 673. *Quatuor & viginti millia ſervorum*] Livius & alii tantum *octo millia* tradunt. vide doctiſſ. Lipſium Lib. II. Elect. cap. 11. COLER.

p. 703. *Caelius in cubiculo*] Titum Cloelium vocat Cicero pro S. Roſcio Amerino. CORRAD.

p. 715. *C. Caeſarem*] *Julium Caeſarem iterum & Servilium Coſſ*] Ita libri nonnulli habent, & Quintil. Lib. 1. Appianus Lib. IV. CORRAD.

p. 719. *Cn. Cornelium*] Aſconius in Orat. pro Corn. Q. Catulum ponit, & L. Lucullum omittit. CORRAD.

p. 733. *Octogeſimo anno*] ἤξησεν ἔτη πθ, inquit Suidas. CORRAD.

p. 735. *Cum Chryſippo diſputaturus*] Zenonis libris reſponſurus, ut ait Plin. Lib. XXV. cap. 5. CORRAD.

p. 745. *A Capite ejus*] Frequenter Rempub. corpori humano & ejus partibus aequiparant veteres. Agrippa Menenius apud Livium & Florum, Iphicrates apud Stoboeum. Hinc locutiones natae *Reipublicae caput*, ut hic. Florus Lib. II. cap. 1. *Adeo difficile fuerat dare Italiae caput.* Varroni etiam *biceps civitas* quae in duas partes diviſa, & monſtri ſimilis. Tacitus Lib. 1. *Quouſque patieris Caeſar non adeſſe caput Reipublicae?* Hunc locum nec Lipſius, nec Curtius Pichena nuper explicare videbatur ſatis dilucide aut vere. Puto ego talia dicentem apud Cornelium voluiſſe ſignificare, Rempubl. ſine capite, hoc eſt, principe, eſſe monſtroſum quiddam. Simili modo Epaminondam Thebanum, magno & egregio exercitu conſpecto, ſed ſine duce, dixiſſe legimus: ἡλίκον θηρίον καὶ κεφαλὴν οὐκ ἔχει: *Quanta belua ſine capite?* Et Cato: *Veſtra legatio neque caput neque pedes habet.* Poëta de plebe: *Belua multorum es capitum.* COLER.

F I N I S.

AN-

ANTONII SCHULTINGII,

Juriſconſulti & Anteceſſoris,

EXERCITATIO

AD

VALERII MAXIMI

LIB. VII. CAPUT. VII.

De Teſtamentis Reſciſſis.

ANTONII SCHULTINGII,

Juriſconſulti & Anteceſſoris,

EXERCITATIO

AD

VALERII MAXIMI

LIB. VII. CAPUT VII.

De Teſtamentis Reſciſſis.

OCCASIONEM paulo diligentius cogitandi de iis, quae hoc capite ſcripta reliquit Valerius Maximus, praebuit mihi ante annos quatuordecim Vir magnae in republica, dum vixit, dignitatis, ac praeclari inter literatos nominis, Gisbertus Cuperus, per epiſtolam mecum agens de exemplo ſecundo nonnulliſque ex ſequentibus, cui cum paulo poſt meam de illis expoſuiſſem ſententiam, ipſe eam per omnia approbavit. Adeo tamen procul ab illa tunc fui exſpectatione, fore aliquando, ut, quae ſcripſeram, in publicum prodirent, ut non niſi inperfectum illarum literarum exemplum mihi ſervaverim. Cum tamen hic loci typis deſcriberetur Valerius Maximus, curante viro doctiſſimo, Abrahamo Torrenio, qui eundem plurimorum eruditiſſimorum virorum & propriis notis atque obſervationibus luculentiſſime inſtruxit: iſque, cognito, aliquid mihi ad manum eſſe quo ſcriptor hic poſſet illuſtrari, me rogaret, ut ſecum id communicarem, facile recepi non illud ipſum ſolummodo, verum etiam me de omnibus, quae in laudato capite occurrerent ad Juriſprudentiam pertinentia, copioſius fore commentaturum. Atque inde tandem haec prodiit exercitatio.

De teſtamentis reſciſſis] Vis quidem teſtamenti longe eſt maxima, eouſque, ut in privatorum actis nihil eo ſit validius; non ſtatim tamen vires haſce exſerit, ſed tum demum cum primum morte teſtatoris, ac dein hereditatis ex eo adquiſitione, eaque firma atque inconcuſſa, confirmatum eſt. Ceterum teſtamenta ab initio legitime facta, adeoque valida, non una ratione vim ſuam ex poſtfacto amittunt, mutata non tantum teſtatoris voluntate, verum etiam aliquo incidenti, veluti poſtumi adgnatione, vel teſtatore capite deminuto: idque etiam ipſo jure, ac tum dicuntur *infirmari t. t. Inſt. quib. mod. teſtament. infirmant.* nullumque jure civili habent effectum.

§. 1. *Inſt. de exheredation. liberor.* imo & contra manifeſtam teſtatoris voluntatem evertuntur poſt mortem ipſius per ſententiam judicis, quod Juriſconſulti dicunt *reſcindi l.* 8. §. 16. *D. l.* 24. *C. de inofficioſ. teſtament.* idque evenit quando teſtamentum pronunciatur inofficioſum, ſive factum contra officium pietatis, exheredatis vel praeteritis illis, qui non debebant: qualia in hoc capite proponuntur nonnulla.

In anteceſſum vero meretur notari, controverſias de teſtamentis atque hereditatibus delatas olim fuiſſe Romae ad centumviros, ſive haſtam centumviralem (haſtae judicium vocatur *cap. ſeq. exempl.* 4.) cui praeerat Urbanus Praetor. docet hoc Cicero *de Orator. lib.* 1. *cap.* 38. *&* 39. Quinctilianus *de Inſtitutione orator. lib.* IV. *cap.* 2. Plinius *lib.* V. *epiſt.* 1. *lib.* VI. *epiſt.* 33. adeoque hereditatis petitio ab Imperatore quoque Juſtiniano vocatur judicium centumvirale *l. ult. C. de petition. heredıtat.* idemque de querela inofficioſi teſtamenti patet non tantum ex. *l.* 13. *l.* 17. *D. de inofficioſ. teſtament.* Sed & ex hoc ipſo capite Valerii Maximi *ex.* 1. *&* 2 *& cap.* 8. *ex.* 1. unde in inſcriptionibus *l.* 7. *l.* 28. *l.* 31. *D. eod. tit.* ſcribendum eſſe *centumviralibus*, non *ſeptemviralibus*, jam dudum obſervarunt viri inſignes, interque eos ex profeſſo hoc adſtruxit V. C. Joh. Fred. Gronovius *Obſervation. lib.* IV. *cap.* 11. Proderit legiſſe, quae de centumviris ſcripſere Viri Praeclari Jac. Cujácius *Obſervation. lib.* X. *cap.* 20. ac Gerardus Noodt, collega mihi maxime honorandus *de Juriſdiction. & imper. lib.* 1. *cap.* 12.

Cum vero illa juris remedia, quae ad inpugnandas evertendaſque ſupremas voluntates comparata ſunt, non ex juris antiqui rigore, ſed moribus uſuque fori invaluerint, & quidem ſenſim, uti fieri amat, mirum videri non debet, ſi quaedam hic occurrant, quae nec ad normam juris veteris, nec etiam recentioris, quo res haec accuratius eſt definita, ſeſe patiantur exigi. Hic, ſcilicet, illa conſpicimus in ſua origine, atque adeo rudiora minuſque plenè efformata. Quin in hoc ipſo ac ſequenti capite ea quoque inveniuntur, quae plene oſtendant ſaepe ex bono & aequo res fuiſſe terminatas, magiſque honeſtatis atque officii, quam juris rationem habitam fuiſſe, dum centumviri aliquam quaſi cenſuram in teſtatorum heredumve mores exercuerint. imo pleraque exempla ſequenti capite memorata, ſecundum poſterioris etiam juris, quod in Digeſtis habemus, diſpoſitionem, nihil habent plane, quod querelae inofficioſi locum faceret, utcumque illic teſtamenta merito reſcindi potuiſſe judicet hic Auctor. *h. cap. pr. & ſeq. cap. pr.* Ut autem ab initio rem repetamus, obſervandum erit, legem duodecim tabularum patrifamilias dediſſe liberrimam legandi, ſive verbis imperativis diſponendi, licentiam, atque ut quod ille legaſſet, eſſet jus, hoc eſt, tam firmum, ac ſi ab ipſo populo in comitiis foret ſancitum. Verba ſunt notiſſima, exſtantque apud Auctorem ad Herennium *lib.* 1. *cap.* 13. Ciceronem *de invention. lib.* II. *cap.* 50. *in l.* 120. *D. de verbor. ſignification.* apud Ulpianum *tit.* XI. §. 14. ad quem nonnulla notavimus. ac videntur haec fuiſſe. *Paterfamilias uti legaſſit ſuper pecunia tutelave ſuae rei* (vel *ſuper pecunia tutelave ſua*: vel *pecuniae*, *rei*, *tutelaeve ſuae*) *ita jus eſto.* Atque haec

haec libertas diu apud Romanos videtur obtinuiſſe. At cum, ut fieri adſolet, homines illa abuterentur, res ipſa ſuaſit, ut illa coanguſtaretur, quod factum eſt prudentium interpretatione, legumque & jura conſtituentium auctoritate, *d. l.* 120. *D. de verbor. ſignification.* idque accidit quoque in exemplis omnibus hic relatis, primo excepto.

Honorem hereditatis] Sic dicitur honor proprius *l.* 26. *pr. D. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtament. &c.* & honor ad aliquem pervenire Ciceroni *pro Quinct. cap.* 4. Cui opponitur exheredatio, vocaturque injuria Ulpiano *l.* 8. *pr. D. de inoffícioſ. teſtament.* Cajo *l.* 4. *D. eod. tit. Juſtiniano l.* 4. *C. de liber. praeterit.* contumelia Cornelio Nepoti *Themiſtocl. cap.* 1. plenum contumeliae ludibrium Valerio noſtro *cap. ſeq. ex.* 9. Plura dabit ante laudatus Joh. Fred. Gronovius *ad Senec. de tranquillitat. anim. cap.* 11.

I. *Aliis heredibus ſcriptis*] In priori fuerat ſcriptus filius, ſed pater illud mutaverat, ut docet etiam Cicero *de Orator. lib.* 1. *cap.* 38. adeoque per poſterius erat ſublatum prius, non obſtante, quod in ſecundo eſſet praeteritus filius, de quo mox.

Coactus eſt in foro togatam ingredi militiam] Ita occurrit hoſtis togatus *cap. ſeq. ex.* 7. Nota eſt etiam militia advocatorum ab Imperatoribus copioſe celebrata *in l.* 14. *C. de advocat. diverſor. judicior.* quam nos olim cum armata comparavimus ſpeciali oratione. Illis vero, qui Juriſprudentiam exiſtimant univerſam ſimul eſſe natam ac abſolutam, non poterit non mirum videri, qui fieri potuerit, ut huic militi, vel veterano, lites fuerint ſequendae, judicioque contendendum de hereditate ſui patris, cum certo fuerit certius etiam florentibus noſtris veteribus Juriſconſultis, filiofamilias a patre praeterito, nullum eſſe patris teſtamentum *pr. Inſt. de exheredation. liberor. l.* 30. *D. de liber. & poſtum. l.* 1. *D. de injuſt. rupt. irrit. fact. teſtament.* adeoque prius vigorem ſuum retinuiſſe. quales cauſas in judicium vocari non ſolere notum eſt, ut apud Ciceronem dicit Antonius *de Oratore lib.* 1. *cap.* 57. multo magis id obſcurum iiſdem illis erit, quaenam Valerium Maximum cauſa impulerit, ut hujus judicii, ceu ſingularis, memoriam ad poſteros tranſmittendam eſſe exiſtimaret, exemplo ipſius Ciceronis *de Orator. lib.* 1. *cap.* 38. adde quod nemini etiam queat eſſe dubium, quin nihil minus voluerit hic paterfamilias, quam filium proprium ab hereditate ſua poſteriore teſtamento excludere: atque haec voluntas praecipue ſpectanda eſſe videatur. at facillime difficultates has ſuperabit, qui obſervaverit, teſtamentum non abſolvi ſola voluntate; ſed ejus teſtatione, ac juſta, ſive legibus conveniente ſententia, ſeu declaratione; & attenderit ad illa verba duodecim tabularum, *uti legaſſit*, *ita jus eſto*, quae non id volunt, ut haeſitemus circa probabilem teſtatoris mentem, unde per ſe nulli juris effectus poſſunt conſequi, Grot. *de jur. bell. ac pac. lib.* II. *cap.* 4. § 3. at verba expreſſa conſideremus, in quibus quando non eſt ulla ambiguitas, non eſt admittenda voluntatis quaeſtio, *l.* 25. §. 1. *D. de legat.* 3. adde quod mancipatione interveniente teſtamenta olim ordinata ſint, §. 1. *Inſt. de teſtament. Ordinand. Ulpian. tit.* 20. §. 2. ac primo quidem teſtator familiam

 ſuam,

ſuam, ſive hereditatem ipſi vendiderit heredi, ſed poſtea alii, cum id periculoſum videretur teſtatoribus, notum eſſe quemnam habituri forent heredem *Theophil. ad* §. 1. *Inſt. de teſtament. ordin.* & §. 10. *ib. heredem, qui imaginem d. t.* in mancipationibus vero id quod lingua nuncupaſſet, jus eſſe ſanxierint duodecim tabulae, *Cicer. de Offic. lib. III. cap.* 16. *Feſt. v. nuncupata*, quod & ad teſtamenta interpretanda dextre applicat Cicero *de Orator. lib.* 1. *cap.* 57. atque inde poſtea quoque dicta videtur teſtamenti nuncupatio, quae eſt declaratio voluntatis, quam olim apertis verbis faciebat teſtator. formulam exhibet Ulpianus *tit.* 20. §. 9. *In teſtamento, quod per aes & libram fit, duae res aguntur, familiae mancipatio, & nuncupatio teſtamenti. Nuncupatur teſtamentum in hunc modum. Tabulas teſtamenti teſtator tenens ita dicit. Haec uti in his tabulis cerisve ſcripta ſunt, ita do, ita lego, ita teſtor: itaque vos Quirites teſtimonium praebitote.* (vel potius *perhibetote*) ut adeo omnia, quae eſſent ſcripta, pro nuncupatis fuerint habenda, ac ſecundum ſcripti rationem expedienda, *t. l.* 16. *D. de conditionib. & demonſtrationib.* ubi verbum *juris* expungendum eſſe recte obſervavit vir egregius, Petrus Faber *Semeſtr. lib. III. cap.* 15. Quin imo quamvis teſtator profeſſus fuiſſet, ſeſe teſtamentum condere, quia filius ſuus interiiſſet, ſic etiam cauſae in ultima voluntate expreſſae falſitas diſpoſitioni, utpote cauſam non requirenti, nihil officeret §. 31. *Inſt. de legat. l.* 17. §. 2. *l.* 72. §. 6. *D. de conditionib. & demonſtrationibus.* unde & heredi in teſtamento priori ſcripto contra inſtitutum in poſteriori, in quo diſerte, ſed per errorem profeſſus fuerat teſtator, ſe hunc inſtituere, quia quos voluerat habere non potuerat, opus fuit Principi ſupplicare, qui ei etiam ſubvenit *l. ult. D. de heredib. inſtituend.* ubi *modus* accipitur pro *cauſa.* Hic igitur militi illi vel veterano tantum non contra torrentem natandum & nitendum fuit. Nondum illud contra juris rigorem tunc invaluerat, ut etiam ob praeſumptam teſtatoris voluntatem teſtamentum vi ſua privaretur, niſi cum filii poſtea nati eſſent teſtatori ſui heredes, illos enim teſtamentum parentis rupiſſe, idque jam ſuo tempore certum fuiſſe docet Antonius apud Ciceronem *de Orator. lib.* 1. *cap.* 57. ubi poſtquam dixerat, de cauſis in jure non dubiis omnino non ſolere in judicium vocari, quod jam attigimus, haec ſubjicit; *Num quis eo teſtamento*, (forte *ex teſt.*) *quod paterfamilias ante fecit, quam ei filius natus eſt, hereditatem petit? nemo, quia conſtat agnaſcendo rumpi teſtamentum.* Idem attingit Cicero *pro Caecin. cap.* 25. & quis verus & bonus erit pater, qui credi poſſet velle, ut bonis ſuis omnibus ad alios delatis, liberi, quos illi naturalis inſtinctus maximopere commendat, & qui nullius adverſus ipſum culpae rei eſſe poſſunt, in ſpem eſuritionis lucem adſpiciant? Aliter ſeſe res habet in liberis tempore facti teſtamenti viventibus, quos ſeſe habere parentes non ſolent ignorare, quibuſque adeo praeteritis nihil auxilii adverſus teſtamenta patrum erat proditum, non magis quam exheredatis ab initio eſt datum, dum pater quos ipſi licebat vel occidere, etiam a ſuis bonis excludere poterat, *l.* 11. *D. de liber. & poſtum.* Paulatim tamen haec juris durities diſplicuit, tam prudentum auctoritate, quam cen-

centumviralibus judiciis, quibus etiam Praetor Urbanus praefuit, is vero juris civilis non adjuvandi tantum ac ſupplendi, ſed corrigendi quoque facultatem habuit *l.* 7. §. 1. *D. de juſtit. & jur.* Pro filio vero in hoc exemplo faciebat voluntas patris inde ſatis manifeſta, quod demum, nuncio de ejus morte accepto, ſecundum teſtamentum feciſſet, in quo alii erant inſtituti heredes; nihil occurrebat praeterea in filio, quare videretur privandus paterna hereditate: abſuerat quoque reipublicae cauſa, & quidem in militia, cui plurimum favoris Romanos indulſiſſe vulgatiſſimum eſt, illic abſumptus flos aetatis, labores & pericula tolerata, vulnera quoque adverſo corpore pro patria accepta, quorum cicatrices oſtendebat. Hic ſane evidentiſſima aequitas judices coëgit univerſos, ne paterentur jus ſummum in manifeſtam iniquitatem degenerare, adeoque ut, reſciſſo paterno teſtamento, hereditatem ipſi adjudicarent. Uti autem jura increſcere cum tempore ſolent, initio alicunde ſumpto, etiam ex ſingularibus exemplis, qualia habemus §. 1. *Inſt. de fideicommiſſar. hereditatib. pr. Inſt. de codicill. l.* 1. *pr. D. de ventr. inſpiciend.* ita eo uſque res proceſſit, ut in jus abiret ordinarium, quod filiusfamilias a patre praeteritus per ignorantiam non tantum, ſed & ſine ulla diſtinctione teſtamentum ejus faceret ipſo jure nullum; de quo aliquid ſcripſi ad Ulpianum *tit.* 22. §. 2. & *in Orat. de Jurisprudent. M. Tull. Ciceron.* Tandem Juſtinianus idem eſſe voluit in omnibus ſuis heredibus praeteritis, ſublato, quod antea obſervatum fuerat, ſexus & gradus diſcrimine, § 5. *Inſt. de exheredation. liberor. l.* 4. *C. de liber. praeterit. vel exheredat.*

—*Conſiliis*] Quatuor fuiſſe ſimul in uno loco congregata docet Plinius *lib.* IV. *epiſt.* 24. *lib.* VI. *epiſt.* 33. judicia quatuor vocat Quinctilianus *de inſtitution. Orator. lib.* XII. *cap.* 5. qui tamen alibi duas haſtas iis adſcribit. *lib.* V. *cap.* 2. & centumviralia judicia duplicia *lib.* XI. *cap.* 1. nec ut inter tempora diſtinguamus, quaſi antea duo, poſtea quatuor, fuerint, ſinit Quinctilianus, de ſuis temporibus ubique loquens, nec Valerius Maximus, qui dum omnium meminit conſiliorum, plura fuiſſe quam duo, clare indicat. Forte utraque haſta ad duo pertinuerit conſilia, & hoc voluerit Quinctilianus *lib.* V. *cap.* 2. ſcribens partes centumviralium in duas haſtas eſſe diviſas. Evenit vero etiam, ut actores hic pro parte obtinerent, pro parte cauſa caderent *Plin. d. lib.* VI. *epiſt.* 33. *l.* 76. *pr. D. de legat.* 1.

II. *Item M. Annaeus &c.*] In priori ſpecie effectum eſt ſortita voluntas vera teſtatoris, inſuper habito juris rigore, ipſoque teſtamento reſciſſo. in ſequentibus contra certam defunctorum mentem, claramque & omni jure validam diſpoſitionem judicatum eſt: quod ſane majorem longe difficultatem habuit, cum neque Juriſconſulti, neque Praetores cum centumviris poſſent juri certiſſimo aperte & directo adverſari, nec teſtamentum, quod legis vim habebat, evertere. Interim nulla aequitatis ratio patiebatur, ut iniquiſſima etiam parentum adverſus liberos judicia nullo prorſus modo hi poſſent oppugnare. Solent in ejuſmodi caſibus, ubi tam aperta inter ſtrictum jus atque aequitatem eſt pugna, Juriſconſulti & Praetores iniquitatem

 illam,

illam, cui tollendae pares non ſunt, per fictiones & commenta eludere, aliquid, quod fieri quidem potuit, at factum non eſt, pro facto habentes: quam in rem videri poterunt quae habet ante laudatus Ger. Noodt *Probabil. lib. III. cap. ult.* & ego aliquid eodem pertinens notavi *ad Ulpian. tit.* XI. *p.* 592. Adhibitus, ſcilicet, eſt color, quaſi teſtator ſanae non fuiſſet mentis, quando teſtamentum ordinavit *pr. Inſt. de inofficioſ. teſtament. ubi vid. Jan. a Coſta*, *l.* 2. *l.* 5. *l.* 13. *D. eod. tit.* ac proinde teſtamenti factionem non habuiſſet *l.* 17. §. 1. *D. eod. tit.* hereditaſque ita ab inteſtato ad actorem pertineret. Quo circuitu opus non fuiſſet, ſi lex ipſa tale prodidiſſet remedium: unde viri doctiſſimi recte exiſtimant oriundum id eſſe ex moribus, ſive jure non ſcripto, uti vocatur a Pomponio *l.* 2. §. 5. *D. de origin. jur.* atque hoc ſenſu dici eſſe inductum *pr. Inſt. t. t.* Jure noviſſimo *Novellae* CXV. quo Imperator Juſtinianus certam huic rei formam praeſcripſit, qua non ſervata ſola heredis inſtitutio per inofficioſi querelam reſcinditur, haec fictio videtur eſſe ſupervacua.

A Suffenate avunculo adoptatus] Illud explicatu difficile eſt, quo pacto filius in adoptionem datus teſtamentum patris naturalis, in quo erat praeteritus, inofficioſum dicere potuerit: eſt enim querela nihil aliud, quam quaedam hereditatis petitio *l.* 20. *l.* 21. §. *ult. l.* 27. §. *pen. D. l.* 34. *C. de inofficioſ. teſtament. l.* 3. *C. de petition. hereditat.* quod plenius oſtendit. V. C. Arn. Vinnius *Selectar. Quaeſtion. lib.* I. *cap.* 19. nempe, ab inteſtato: adeoque qui illam recte movebit, niſi ſit ſuus & ipſo jure heres, neceſſe habet prius hereditatem ab inteſtato adire, vel bonorum poſſeſſionem litis ordinandae gratia accipere *l.* 6. §. *ult. l.* 7. *l.* 8. *pr. v. ſequente*, *D. l.* 2. *C. de inofficioſ. teſtament.* atque ita adverſus teſtamentum querelam movere, per quam ſi obtinuerit, tunc demum hereditas bonorumve poſſeſſio ſtabili jure ad ipſum pertinebit *l.* 8. §. 16. *D. d. t.* Quod ſi quis ab inteſtato non vocatus egerit, ac per errorem forte adverſarii vel judicis victor exſtiterit, is aliis leporem, ut ita dicam, excitaverit, ſucceſſores enim ab inteſtato, reſciſſo teſtamento, rem habebunt, *l.* 6. §. 1. *D. d. t.* Hic vero filius in adoptionem datus naturali patri erat extraneus, §. 4. *Inſt. de exheredation. liberor.* ac familiam ejus abdicaverat in aliam tranſeundo, ut ſcribit Servius *ad Virgil. Aeneid. lib.* II. *v.* 156. *in ſchedis:* itaque alteri patri jam adſignatus *l.* 17. *D. de bonor. poſſeſſionib.* omnem ſpem in hoc debebat ponere, nec voluntatem ultimam naturalis patris turbare, ſecundum ea, quae & Imp. Juſtinianus ſtatuit *l.* 10. *C. de adoptionib.* querelam prorſus denegans ei, qui in adoptivi patris poteſtatem tranſiit, (quod olim ordinarium, hodie tunc tantum obtinet, cum quis ab adſcendente eſt adoptatus) probata ſententia Papiniani, improbatoque Paulo, qui illam ſine effectu relinquebat, ac Marciano, qui diſtinctione rem temperabat. Sic ergo tamquam filius querelam non habuit M. Annaeus a naturali patre praeteritus. Sed nec eidem dari potuit bonorum poſſeſſio contra tabulas, quam Praetor dat liberis emancipatis praeteritis, patris judicium reſcindens *l.* 16. §. 1. *D. de inofficioſ. teſtament. l* 1. *pr. D. de legat. praeſt. &c.* non tam ob fictam dementiam, quam ut

ut contra taciturnitatem patris eis ſuccurreret *l. 4. C. de liber. praeterit.* praeterquam enim quod illud auxilium non ante a Praetore indultum fuiſſe videatur, quam poſtquam plane conſtitit, filiumfamilias praeteritum patris teſtamentum jure civili facere nullum; & quidem, reſciſſa, ſive neglecta, quae illis obſtabat, emancipatione *l. 6. § 1. D. de bonor. poſſeſſionib.* ut ea ratione, quantum fieri poſſet, emancipatos ſuis exaequaret. verum adeo nihil hoc ad datos in adoptionem pertinet, *§. 10. 12. Inſt. de hereditatib. quae ab inteſt. deferunt.* ut etiam emancipatus praeteritus, ſi mortuo patre ante petitam eamdem bonorum poſſeſſionem ſeſe adrogandum dederit, illam amittat, *l. 3. §. 6. D. de bonor. poſſeſſion contr. tabb.* Unus caſus eſt, quo illi bonorum hanc poſſeſſionem Praetor largitur, quando alii parentis teſtatoris liberi praeteriti ſunt, quibus illa conceditur, atque ipſe ex minore parte eſt inſtitutus, ut tunc aequalem habeat cum aliis portionem *l. 8. § 11. l. 10. pr. D. d. t.* (in quarum legum poſteriori τὸ *inſtituti*, vel, ut alii legunt, *inſtitutis* redundat, cum praeceſſerit *ſcriptis:*) & ſic inter liberos quoque quando ſcripti ſunt heredes computatur quod ad exigendas a liberto operas *l. 7. §. 8. D. de oper. libertor.* Extra has ſpecies hoc beneficium prorſus ceſſat. Eadem vero ratione nec dari potuit huic filio bonorum poſſeſſio Unde liberi, quae emancipatis ab inteſtato datur etiam litis de inofficioſo ordinandae gratia, ſecundum jam praemiſſa: quaque obtenta, hi exheredati de inofficioſo agunt; verum haec pari paſſu cum bonorum poſſeſſione contra tabulas ambulat, *l. 1. §. 6. D. ſi tabul. teſtament. null. exſtab. unde liber.* Nihilne igitur inveniri poſſet, quo defendatur centumvirale decretum, nec injuria vel ſcriptis vel legitimis heredibus illata ſit? Nihil habet Valerius Maximus. Fieri tamen id potuit, ſi ponamus, ſecundum jus quod anteceſſit *Novellam* CXVIII. quodque in Pandectis, Codice & Inſtitutionibus habemus, nullos a naturali patre relictos eſſe nec liberos alios, nec adgnatos: & de liberis id eſt veriſimile, dum nulli non tantum memorentur, ſed & ſoli inſtituti ſint remotiores ſanguine juncti. Adgnatos quoque adfuiſſe nihil eſt quod evincat, nec enim ſanguine juncti, quorum hic fit mentio, ſtatim etiam adgnati fuerunt ac de familia; ac nulli fuerunt, ſi fingamus patrem naturalem a patre ſuo emancipatum fuiſſe, ſic enim omne jus adgnationis perit *§. ult. Inſt. de legitim. adgnator. tutel.* In hac ſpecie Praetor, naturalem aequitatem ſecutus, ab inteſtato cognatos ſucceſſive vocat ad bonorum poſſeſſionem Unde cognati, & quidem hunc filium, ut proximum, primo loco *§ 13. Inſt. de hereditatib. quae ab inteſtato deferunt. §. 2. Inſt. de ſucceſſion. cognator. l. 1. §. 4 D. unde cognat. l. 2. §. 9. D. ad S. C. Tertullian. & Orphitian.* cum minima capitis deminutio jura cognatorum non imminuat *§. ult. Inſt. de legitim. adgnator. tutel. §. 6. Inſt. de capit. deminution. l. 10. §. 2. v. neque. C. de adoptionib.* Hac vero ipſa bonorum poſſeſſione accepta, querela movetur *in l. 6. pr. D. de inofficioſ. teſtament.* nec alia bonorum poſſeſſio intelligenda in exemplo quinto in hoc capite: plenoque jure & irrevocabili habere eam potuit filius, everſo per querelam teſtamento *l. 8. §. 16. D. inofficioſ. teſtament.* Nec diverſa de hoc loco ſententia fuit Viri Summi, Jacobi Cu-

ja-

jacii *ad l. 6. pr. & ad l.* 30. *D. d. t.* ſed paucis expreſſa. Ita videri poſſet ſuperata omnis difficultas, dummodo tunc fuerit ſublata ſucceſſio gentilitia ex lege duodecim tabularum, qua, deficiente proximo adgnato, vocabantur gentiles, teſtibus Cajo & Ulpiano, quorum verba habet Collatio Moſaicarum & Romanarum legum *tit. ult. n.* 2. & 4. quique docent illud ſuo tempore in uſu non fuiſſe. At quando hoc judicium agitabatur, illud viguiſſe oſtendunt Cicero *de Orator. lib.* 1. *cap.* 38. Catullus *carmin.* 69. *ad Manlium*, Suetonius *Caeſar. cap.* 1. imo ejus, ceu Trajano imperante uſitati, meminit Plinius *Panegyric. cap.* 37. & forte demum illud ſublatum eſt ſub Hadriano, ut & alia multa tunc fuerunt mutata, imo & Edictum perpetuum conditum *l.* 2. §. 18. *l.* 3. §. 18. *C. de veter. jur. enucleand.* unde & is Princeps Rempublicam legibus inbuiſſe dicitur a Latino Pacato *Panegyric. ad Theodoſ. cap.* 11. ita inter noſtros Juriſconſultos ac hos ſcriptores optime conveniet: ſed nec illi gentiles M. Annaeo obſtitere, ſi ſpeciem retineamus, quam poſuimus, patre enim ejus emancipato, quod olim fieri non potuit, quin aliquis in imaginariam ſervitutem deduceretur, *l.* 3. §. 1. *D. de capit. minut.* per illam deminutionem capitis ſublatum fuit jus non tantum adgnationis, §. *ult. Inſt. de legitim. adgnator. tutel.* ſed & gentilitatis, auctore Cicerone *Topic. cap.* 6. uti illud quoque factum eſt adrogatione, *id. Cicer. pro domo cap.* 11. Tale quid niſi intervenerit, cum juris civilis vel Praetorii ratione decretum centumvirorum conciliari nequit.

—*Reſcidit*] Quemadmodum accuſator dicitur reum damnare, dum efficit, ut is a judice damnetur, apud Quinctilianum *declamation.* 313. 331. 361. alioſque; & condemnare apud Ulpianum *l.* 2. *pr. D. ad leg. Jul. de adulter.* ita is hic dicitur teſtamentum reſcindere, qui in judicio reſciſſionem obtinet *l.* 24. *C. de inofficioſ. teſtament. l.* 16. *C. famil. erciſcund.* & liberi per bonorum poſſeſſionem contra tabulas judicia parentum reſcindere *l.* 1. *pr. D. de legat. praeſtand.* quamvis re vera id ſit beneficium Praetoris.

—*Ipſo quidem Pompejo ſignatore*] Officium ſignandi teſtamenti, quod advocatorum muneri & commendationi candidatorum aequiparat Seneca *epiſt.* VIII. etiam ſummae dignitatis viros aliis praeſtitiſſe, apparet quoque ex Cicerone, qui jam dudum Conſularis, Cyri architecti teſtamentum ſignavit, uti ipſe id narrat *Oration. pro Milon. cap.* 18. cum in eodem eſſet heres ſcriptus, quod tunc temporis licitum fuiſſe docet Imperator §. 10. *Inſt. de teſtament. ordinand.* ne dicam de Claudio, quem adhuc privatum idem feciſſe Suetonius ſcribit *Claud. cap.* 10. verum illud exemplum minoris eſt ponderis, cum is multa egerit minus decora.

—*Cum parentis cineribus*] Quaſi querela inofficioſi mortuorum cineres quietos eſſe non pateretur, ut loquitur *cap. ſeq. ex.* 4. dementiae enim accuſabatur teſtator. Ne vero quis exiſtimet, ideo adhibitum eſſe illum praetextum, quia pius filius in patre mentis errorem morbo potius adſcriberet ac fato, quam moribus, ut loquar cum Calpurnio Flacco *declamation.* 30. tale enim aliquid allegandum erat, quo teſtamentum neceſſario vim amitteret, ad quod vitium morum vel durities non ſuffeciſſet.

Paterna bona] Accurate loquitur; nec enim filius hereditatem, quae jure ci-

civili obvenit, ſed bonorum poſſeſſionem ex edicto Praetoris, adeptus eſt.

Sacramento cum adoleſcentulo contendere] Sponſione litigator unus alterum ſolebat provocare, ni vera foret ipſius intentio, de ſumma pecuniae, quae ipſa ſacramentum appellabatur, teſte Feſto *v. Sacramentum*, & quidem deponenda erat apud pontifices: unde victor ſuam recuperabat, victi vero pecunia ad aerarium redibat, *Varr. de Ling. Latin. lib.* v. *p.* 42. Plura habent Budaeus *ad Pandectas p.* 28. Sigonius *de judic. lib.* 1. *cap.* 21. Briſſonius *de formul. lib.* v. *p.* 369. *& de verbor. ſignification. h. verb.* Dictum vero eſſe reum ſacramento eſſe provocatum ab actore, ipſum autem ſacramento contendere, quod putat Sigonius, dubito an perpetuo obſervatum ſit. certe dicitur noluiſſe contendere is, qui debuiſſet agere, *cap. ſeq. ex.* 2.

Tabulas teſtamenti] Ante dixerat *teſtamentum*, inter quae duo in jure noſtro diſtinctio eſt notanda: accurate ſi loquamur, teſtamentum eſt verbum juris civilis, vimque habet legis; de quo jam diximus. Tabulae vero teſtamenti, quibus verbis uti ſolet Praetor, corpus aliquod & rem factam denotant; quod bene obſervavit V. C. Ant. Faber *de errorib. pragmaticor. decad.* 30. *err.* 8. *n.* 4. quid vero per tabulas intelligatur, plene docet Ulpianus *l.* 1. *pr. D. de bonor. poſſeſſion. ſecund. tabul.* Eademque ratione Praetor non defert hereditatem, quod beneficium eſt legis, Senatus, vel Principis, ſed bonorum poſſeſſionem *pr. Inſt. de bonor. poſſeſſionib.* quae verba quoque factum denotant; licet re ipſa Praetor in jure reddendo bonorum poſſeſſorem per omnia pro herede habeat. *d. pr. Inſt. l.* 1. *l.* 2. *l.* 3. *D. de bonor. poſſeſſionib.* actioneſque hereditarias, quamvis jure civili nec illi, nec in illum competant, tamen ei accommodet *pr. Inſt. de perpet. tit. temporalib. actionibus.* atque in eum reddat: quas fictitias vocat Ulpianus *tit.* 28. §. 12. ad quem nonnulla notavi. Ceterum ſcripti heredes quoque potuerunt, imo & debuerunt, petere bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas, vel ex teſtamento hereditatem adire, ut tamquam legitimi contradictores in hoc judicio poſſent comparere: ſed victoria filii illis haec abſtulit.

Et aliquantulum adjuvabat heredes, quod M. Annaeus in Suſenatis familiam ac ſacra tranſierat] Locutio haec originem habuit a ſacris, familiae cuique propriis, ac frequenter in jure ſacra patris uſurpantur pro poteſtate patris *vid. Briſſon. de verbor. ſignification. h. v.* Ut autem haec ratio valuerit, credi debet is moriente naturali patre in Suſenatis familia fuiſſe; ex ea enim ſi exiiſſet, eodem fuiſſet habendus loco, ac ſi a naturali patre fuiſſet emancipatus, §. 4. *Inſt. de exheredation. liber.* ac jus naturale filii habuiſſet, *l.* 4. *fin. D. ſi tabul. teſtament. null. exſtab. Unde liber.* Quod autem Feſtus *v. myrtea* videtur indicare, liberos in adoptionem datos naturali patri manſiſſe ſuos, adducta quoque auctoritate Servii Sulpicii, id non tantum eſt duriuſculum, ut Vir doctus ſcribit, ſed falſiſſimum: ac ſunt illic quaedam non tam ex ſchedis Feſti, quam ſupplementis recentiorum, quos hac in parte ſequi non poſſumus. Tangit hoc Guil. Ranchinus *Variar. Lection. lib.* 1. *cap.* 1. Sed nihil extricat.

III. *Divus Auguſtus &c.*] Dubitatione prorſus carere videbatur, quod filius infans a patre exheredatus adverſus ejus teſtamentum haberet inofficioſi querelam

lam *pr. Inſt. l.* 3. *l.* 4. *D. de inofficioſ. teſtament.* Sed hinc quoque colligere licet, non niſi ſenſim hoc jus plene invaluiſſe, utpote in fraudem quodammodo legis duodecim tabularum inventum, unde & adhibito furoris colore intentari debuit. Forte hoc ipſum quoque ac ſequens exemplum, ob Auguſti auctoritatem, aliquod huic rei momentum attulerunt. Ceterum nec tunc temporis, nec diu poſtea, pro lege ſunt habita quae Princeps in cauſa quadam decreviſſet, uti nec reſcripta; de quibus plura ſcripſi in Diſſertatione *pro reſcript. Imperator. Romanor.* §. 4.

-In bona paterna ire decreto ſuo juſſit] Fuit hic infans ab inteſtato patri ipſo jure heres, utpote ſuus, adeoque etiam eo vivo quodammodo dominus, §. 2. *Inſt. de hered. qualitat. & different.* quales poſt parentum mortem non tam hereditatem videntur percipere, quam liberam bonorum adminiſtrationem conſequi, auctore Paulo *l.* 11. *D. de liber. & poſtum.* Sic ut nec aditio hereditatis jure civili, nec bonorum poſſeſſionis adeptio jure Praetorio, requiratur ad movendam querelam *l.* 7. *D. de inofficioſ. teſtament.* ipſa tamen corporalis poſſeſſio, ſive bonorum detentio non ita adquiritur, uti nec aliis heredibus hereditate ſuſcepta, niſi naturaliter apprehenſa fuerit *l.* 23. *pr. D. de adquirend. vel amittend. poſſeſſion. l.* 1. §. 15. *D. ſi is qui teſtament. liber eſſ. juſſ. erit &c.* Hoc vero vel infans poteſt agere, modo quod illius judicio deeſt, ſuppleatur auctoritate tutoris *l.* 32. §. 2. *D. de adquirend. vel amittend. poſſeſſion.* Atque etiam per tutorem aut tutores delatam eſſe ad Auguſtum querelam credendum eſt.

IV. *Filiis irata*] Injuſte, videlicet; alioquin oggeri illis potuiſſet, juſtas iraſcendi cauſas matrem habuiſſe, quomodo ſeſe pronunciaſſe contra filium a matre exheredatum ſcribit Plinius *lib.* v. *epiſt.* 1.

Utrumque praeteriit] Qualis praeteritio matris etiam hodie nihil juris tribuit liberis, quam de inofficioſo querendi, §. *ult. Inſt. de exheredation. liberor.*

A quibus aditus Divus Auguſtus] Qua ratione? cum liberi ad hereditatem matris, cui nec ſui ſunt, nec adgnati, demum vocati ſint ab inteſtato per Senatuſconſultum Orphitianum, imperante Marco Antonino *pr. Inſt. de S. C. Orphitian. l.* 9. *D. ad S. C. Tertullian. & Orphitian.* imo ne quidem tunc a Praetore admiſſi ſint liberi ad bonorum poſſeſſionem, niſi adgnatis & gentilibus deficientibus, tamquam proximi cognati: quibus proinde ne injuria illata eſſe ab Auguſto videatur, ita erit formandus caſus, ut Septicia ex familia patris ſui, vel pater ejus vel avus ex familia patris avive per emancipationem exierit, ſecundum ea, quae dicere antevertimus; adeoque adgnatum vel gentilem ab inteſtato ſucceſſorem non habuerit; quale quid etiam admittendum eſt in exemplo, cujus meminit Plinius *lib.* v. *epiſt.* 1. Ita licuiſſet liberis Septiciae impetrata bonorum poſſeſſione Unde cognati, matris teſtamentum, ceu inofficioſum accuſare; ac victoria obtenta, illam cum pleno effecto habere: verum videntur illi recta ad Auguſtum ſeſe contuliſſe. Alia forte via quis putet hoſce filios uti potuiſſe, ac hereditatem ab inteſtato habere, ſi credamus Septiciam patri liberorum in manum conveniſſe, uſu, farre, vel coëmptione, de quibus late agit V. C. Petrus Pithoeus *ad Collation. Moſaicar. & Romanar. leg. tit.* 16.

nec

nec non viri docti ad Caji Inſtitutiones *lib.* 11. *tit.* 8. Sic enim liberi erant matri quaſi conſanguinei, ſive fratres & ſorores ex eodem patre, auctore Ulpiano in eadem Collatione relato *d. tit. n.* 6. cum mulier ita nubens eſſet viro tamquam filia, teſte Cajo *in ead. Collat. d. tit. n.* 2. At praeterquam quod jus illud fuerit fragile, ac muliere poſtea in alterius manum conveniente debuerit evaneſcere, non eſt veriſimile Septiciam alia lege priori viro nupſiſſe, quam poſteriori, cui dotem ſolummodo dedit: adeoque in patris ſui poteſtate, vel ſui juris remanſiſſe videtur; quin nec illa tempeſtate mulieres opulentiores ſeſe viris tam dura conditione junxiſſe exiſtimo, ut ſeſe demitterent in ſortem filiarumfamilias, bona illarum univerſa maritus adquireret dotis nomine; quod factum eſſe docet Cicero *Topic. cap.* 4. adeoque ipſae nihil habere poſſent, niſi peculia, ſecundum notata ad Ulpianum *tit.* 9. nec teſtamenta facere; uti oſtendi *ad eumd. tit.* 20. §. 15. An autem inde quoque inter alia illud ortum ſit, ut Tiberio imperante rarae eſſent confarreatae nuptiae, quod indicat Tacitus *Annal. lib.* IV. *cap.* 16. alii viderint. Dixi de hoc exemplo aliquid ad Ulpianum *tit.* 26. §. 7.

Nuptias mulieris . . . improbavit] Eo uſque, videlicet, ne vir dotem lucraretur, de quo mox; non ut plane eſſent nullae.

Hereditatem] Inproprie loquitur; nec enim liberis hereditas jure civili competere poterat; ſed tantum bonorum poſſeſſio jure Praetorio. Haec tamen hereditatis nomine interdum venit; non modo in edicto Verris relato a Cicerone *in Verr. lib.* 1. *cap.* 45. ſed & in *l.* 138. *D. de verbor. ſignification.*

Non quaerendorum liberorum cauſa &c] Pii hujus voti eorum, qui matrimonio operam dant, mentio in *l.* 220. §. 3. *D. de verbor. ſignification.* ad quem locum plura congeſſere viri eruditi, item apud Ulpianum *tit.* 3. §. 3. ad quem nonnulla adjeci.

Virum retinere vetuit] Quod alioquin volebat juris diſpoſitio in dote adventitia, auctore Ulpiano *tit.* 6. §. 5. hoc eſt, dote, quam ipſa mulier, aut pro illa extraneus dedit, oppoſita doti profectitiae, quam pater avuſve paternus pro filia vel nepte dat, *Ulpian. d. tit.* §. 3. *l.* 5. *pr.* & §§. *ſeqq. D. de jur. dot.* Auguſtum vero, ut ita ex bono & aequo quaſi magiſter morum magis, quam judex, decerneret, moviſſe videtur rei indignitas. Dixi aliquid *ad Ulpian. d. l.*

V. *Praetoris Urb.*] Ita recte ſcriptum eſt: Praetor enim Urbanus ſolus haſtae centumvirali, apud quam tales controverſiae agitari ſolebant, praefuit; de quo jam dictum eſt: atque ita libros veteres habere teſtatur Vir Summus, Jacobus Cujacius *Obſervation. lib.* IV. *cap.* 15. exiſtimans quoque, ut quidem mihi videtur, rectiſſime, neminem magiſtratum in Urbe dediſſe bonorum poſſeſſionem, quae hic data memoratur, niſi Praetorem, hoc ſaltem tempore, (Pighius in margine vult fuiſſe U. C. annum IↃCLXXXII.) imo & diu poſtea; niſi quod etiam Conſules id facere potuiſſe nolim inficiari. quin & integris verbis *Praetoris Urbis* ſcriptum in libro MS. ſe inveniſſe teſtatur V. C. Jac. Raevardus *Protribunal. cap.* 17. Quomodo etiam in pluribus aliis reperiri monuit Doctiſſimus Torrenius ad *h. l.* Itaque ſtare non poteſt quod in

 ple-

pleriſque libris exſtare teſtatur V. C. Juſtus Lipſius *Praefecti Urbis.* ac placet etiam Viro Doctiſſimo Scipioni Gentili *ad Apulej. Apolog. n.* 45. amboque id quod hic adſcribitur C. Piſoni, referre conantur ad L. Piſonem, Praefectum Urbi ſub Tiberio, cujus meminit Tacitus *Annal. lib.* VI. *cap.* 10. & 11. verum praeter diſcrimen inter praenomen; cui tamen ſoli non inſiſterem, illud notari meretur, vix ullam illorum, quae illo tempore acciderint, mentionem fieri a Valerio Maximo: & Praefectum Urbi ſub Tiberio bonorum poſſeſſiones dediſſe unde probabitur? Nimis longe petitum eſt, quod Apulejus narrat *in Apolog. p.* 274. Lollium Urbicum de aliquo teſtamento pronunciaſſe id ratum eſſe debere: & occurrat in inſcriptionibus aliquis Lollius Urbicus Praefectus Urbi apud Gruterum *p.* 38. *inſcript.* 13. cum praeterquam quod in eadem inſcriptione apud Aldum Manucium *in Orthcgraph. p.* 46. non legatur PRAEF. ſed PRAET. unde etiam liquebit eumdem cum priori hunc eſſe; & praeterea dum Praefectus fuit illud pronunciaſſe, vel etiam bonorum poſſeſſionem dediſſe?

Conſtitutio] Hoc eſt, decretum. Ita Seneca *de beneficiis lib.* IV. *cap.* 38. conſtitutionem vocat quod antea nominaverat decretum, in hiſce verbis. *Praebe in facie tua legendum illud decretum, quo cavetur, ne miſeros tecto juvare capitale ſit. Magis iſta conſtitutio ſic erat rata, quam ſi illam in aes incidiſſem.*

Terentius ex octo filiis] Vir egregius J. Lipſius mallet *cum octo:* ſed ſequentia oſtendunt reliquos nonniſi ſeptem fuiſſe, unumque ex octo in adoptionem datum naturalem patrem exheredaſſe.

—*Ab uno in adoptionem dato exheredatum ſe*] Liberi primum admiſſi videntur ad inpugnanda parentum teſtamenta *pr. Inſt. de inofficioſ. teſtament.* utpote, quibus naturalis ratio, quaſi lex quaedam tacita, parentium hereditatem addicat, velut ad debitam ſucceſſionem eos vocando *l.* 7. *pr. D. de bon. damnator.* Si tamen, turbato mortalitatis ordine, liberi ſui juris facti, nec ipſi liberos habentes, parentes excluſerint, his quoque idem remedium adcommodatum eſt §. 1. *Inſt. l.* 15. *pr. D. de inofficioſ. teſtament.* quamvis liberi in adoptionem dati fuerint *l.* 30. *pr. D. d. t.* obtenta tamen prius ab inteſtato bonorum poſſeſſione Unde cognati, ſecundum ante a nobis tradita: haec vero ipſa ut ſine cujuſquam injuria ex edicti ordine obtineri potuerit, opus fuit, ut vel hic filius ab adoptivo patre emancipatus fuerit, adeoque eodem habitus loco, quo fuiſſet, ſi a naturali patre fuiſſet emancipatus, & in totum oblitus adoptivae familiae *l.* 60. §. 6. *D. de rit. nuptiar.* contra qualium teſtamenta dari querelam conſtat, illaque jus antiquum vocatur *l.* 1. §. *ult. D. ſi a parent. quis manumiſſ. ſit.* vel ponendum eſt, adoptivum patrem capite deminutum fuiſſe, videlicet, a patre ſuo emancipatum, nulloſque liberos alios, reliquiſſe; (quos etiam qui habent vel ſperant, adoptare non ſolent) ita nemo illi adgnationis vel gentilitatis jure potuiſſet ſuccedere.

—*Querelam*] Verbum hoc de illis praedicatur, qui verecunde expoſtulant apud magiſtratus de injuriis eorum, contra quos ipſo jure actio ipſis non competit, veluti cum ſervi de dominis queruntur §. 2. *Inſt. l.* 2. *D. de his qui ſui vel alieni jur. ſunt. l.* 1. §. 8. *D. de offic. praefect. urb.* quod etiam notavit

Barn. Briſſonius *de verbor. ſignification. v. querela.* unde & inter accuſationem ac querimoniam accurate diſtinguit Imp. Conſtantinus *l.* 12. *Cod. Theod. de appellationib.* Atque haec querela adverſus rigorem juris eſt inducta, primumque conceſſa eſt liberis ob injuſtam exheredationem adverſus judicia parentum magiſtratum implorantibus: quamvis deinceps id quoque ad parentes fratreſque & ſorores extenſum ſit. Non vero ſemper illa ſubtilis verborum diſtinctio obſervatur, ſed & dicitur inofficioſi actio *l.* 12. §. *ult. D. l.* 15. §. 2. *D. l.* 25. *l.* 27. *C. de inofficioſ. teſtament.* & accuſatio *l.* 6. §. *ult. l.* 17. *l.* 22. *D. eod.* nec plane verum eſt quod ſcribit Deſid. Heraldus *de rer. judicatar. auctoritat. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 2. querelam non vocari accuſationem, cum ab eo proficiſcitur, qui reverentiam debet ei, de quo illa inſtituitur.

Heredeſque lege agere paſſus non eſt] Dederat Piſo bonorum poſſeſſionem Unde cognati Terentio patri defuncti, utpote proximo ab inteſtato, ut ita eſſet loco heredis, neglectis plane teſtamenti tabulis, quibus injuriam exheredationis filius patri intulerat, qui de ea querebatur: ipſam quoque rerum corporalium poſſeſſionem, ſive detentionem is erat adeptus. Contra heredes a filio ſcripti, rationem meri juris pro ſeſe habentes, hereditate ex teſtamento ſuſcepta, cum Terentio, tamquam injuſto rerum poſſeſſore ab inteſtato, cum extaret teſtamentum omni jure validum, cujus cauſa praecedere debebat, voluerunt lege agere, nempe hereditatis petitione ex lege duodecim tabularum, quorum intentio optimo jure niti videbatur *l.* 1. §. 1. *D. de hereditat. petition.* Verum quemadmodum ſaepiſſime evenit, ut actiones generaliter conſideratae deberent eſſe efficaces, at ob circumſtantias ſingulares iniquitatem contineant, ac tunc per exceptionem reis vel poſſeſſoribus ſuccurratur, *t. t. Inſt. de exceptionib.* ita & hic Terentius illis oppoſuit, teſtamentum illud, quaſi a demente factum, nihil ſibi obſtare debere, per modum contradictionis inofficioſi querelam movens, & recte *add. l.* 8. §. 13. *D. de inofficioſ. teſtament.* ſecundum regulam, quod cui damus actionem, illi multo magis demus exceptionem, *l.* 156. §. 1. *D. de regul. jur. l.* 1. §. 4. *D. de ſuperficieb.* cujus quando apertum eſt jus, uti hic erat, repellitur actor a limine judicii, *arg. l.* 9. *pr. D. de jurejurand. t. t. D. quar. rer. act. non det.*

– *Patria majeſtas*] Non poteſtas, quae per dationem in adoptionem erat ſoluta, ſed dignitas, quomodo & verbum *majeſtas* accipit Cato ad Ciceronem *lib.* xv. *epiſt. familiar. Ciceron. epiſt.* 1. & alii. Ceterum neque haec ratio, neque ſequentes de dono vitae, beneficio educationis, numeroque liberorum, etſi invidiam faciant teſtamento, decretum Piſonis ab injuria abſolvere potuerunt, niſi res ita ſeſe habuerit, uti nos ſpeciem antea poſuimus.

– *Septem fratres inpie exheredatos*] Quod ad parentem peccatum eſſe non negaverim, non tamen idem quod ad fratres: quibus numquam querela data eſt, niſi cum illis eſſent praelatae perſonae turpes §. 1. *Inſt. de inofficioſ. teſtament.* vel extranei, ſive non municipes *arg. l. pen.* §. 1. *D. eod. tit* & quandoque liberti *l.* 27. *C. eod. tit. vid. Jac. Gothofred. ad l.* 1. *Cod. Theod. d. t.*

VI. *Inpetraverat, ut reſtitui ſe in bona Naeviani juberet &c.*] Naevianus hic Surdini libertus fuiſſe dicitur in ſequentibus: in quo illud miror, quod nomen hoc *Naevianus* plane videatur non hominis libertini, ſed ingenui ex gente Naevia per adoptionem in aliam tranſlati, cum tamen liberti nomen habuerint patroni gentilitium una cum proprio nomine, ut Tullius Tiro, Octavius Terminalis & ſimilia. Plura collegerunt Guil. Fornerius *Selection. lib. III. cap.* 13. Dion. Gothofredus *ad l.* 108. *D. de conditionib. & demonſtrationib.* quale nihil hic apparet. Unde veriſimile videtur quod ex libris nonnullis antiquis profert Vir Egregius, Jacobus Perizonius *ad h. loc.* nempe *Naeviana*, ut nomen fuerit *Naevius*, gentile patroni Naevii Surdini, cui tamen additum fuit quoque nomen vetus ſervile, quod omiſit Valerius Maximus. Jam caſum formemus ſecundum narrationem auctoris. Naevianus aut Naevius Surdini libertus in teſtamento heredem inſtituerat Genucium, Matris Magnae Gallum, is poſt Naevii mortem, prolatis teſtamenti tabulis, inpetraverat non tantum bonorum ejus poſſeſſionem ſecundum tabulas a Cn. Oreſte Praetore Urbano, & recte ſane, *l.* 1. §. 2. *D. de bonor. poſſeſſion. ſecund. tabb.* adeoque jus erat adeptus hereditario ſimile, ſecundum jam dicta; ſed & ipſam corporalem rerum poſſeſſionem; quae morte alicujus interrupta non adquiritur heredi vel bonorum poſſeſſori, niſi apprehenſione. Ut vero facile haec poſſit obtineri, Praetor quoque bonorum poſſeſſori remedium accommodat poſſeſſorium, quod appellatur interdictum Quorum bonorum, quo, ſi quis aliquid ex illis bonis pro herede vel poſſeſſore poſſideat, id jubetur illi reſtituere, (hoc eſt, tradere) §. 3. *Inſt. de interdict. l.* 1. *D. quor. bonor.* quod hic dicitur *in bona reſtitui.* & ſic Ulpianus loquitur in *l.* 15. §. *ult. D. locati conduct.* Quid hactenus adverſus edicti ſui ordinem peccaverit Oreſtes Praetor, prorſus non video. Adde quod eadem bonorum poſſeſſio, utpote edictalis, non decretalis, ſolennitatem quidem requiſiverit olim *l.* 1. *l.* 2. *C. commun. de ſucceſſionib.* quod mutatum poſtea *l. ult. C. qui admit. ad bonor. poſſeſſion. poſſ.* non tamen cauſae cognitionem, ſed etiam de plano dari potuerit, *l.* 2. §. 1. *D. quis ord. in bonor. poſſeſſionib. ſervetur.* Quinetiam idem erit dicendum, licet ponamus Surdinum teſtatoris fuiſſe patronum, ac jam eo tempore patronum contra tabulas teſtamenti a liberto ſuo relictas petere potuiſſe pro parte bonorum poſſeſſionem; non enim impedit illa bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas, quemadmodum impedit bonorum poſſeſſio contra tabulas, quae liberis datur praeteritis a patre avove paterno, *l.* 2. *pr. D. de bonor. poſſeſſionib. ſecund. tabb.* cum per priorem quaſi dividantur bona inter patronum & ſcriptos heredes poſt hereditatem aditam aut adquiſitam bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas *l.* 4. *pr. D. de bonor. poſſeſſion. ſecund. tabb. l.* 3. §. 5. *l.* 36. *D. de bon. libertor.* niſi ſcripti heredes neutrum fecerint; tunc enim ſpeciali edicto Praetor partis deſtitutae poſſeſſionem pollicetur patrono *l.* 6. *pr. D. de bonor. poſſeſſionib.* tamquam legitimo *l.* 23. *pr. D. de bon. libertor.* Ut adeo tunc bonorum poſſeſſio contra tabulas liberti ex poſtfacto ſine re & effectu relinquatur. Ita Cujacius *ad. d. l.* 4. *pr. D.*

de

de bonor. poſſeſſion. contr. tabb. ad Paul. libb. ad Edict. Atque hoc modo rem ſeſe habuiſſe poſt Edictum perpetuum uti conſtat, imo & ante forte ſeſe habuit, adhibita tamen diſtinctione una alteraque *vid. tit. Inſt. de bon. libertor.* ita an hoc tempore, (ſecundum Pighium anno DCLXXVI.) tale quid notum fuerit, non ita certum eſt: utque rem ab origine repetamus, licuit liberto lege duodecim tabularum in teſtamento patronum praeterire, *pr. Inſt. d. t. Ulpian. tit.* 29. *§.* 1. ſecundum generalia illius de patrefamilias legante verba: quod poſtea Praetores emendarunt, ſed ſenſim, data patrono partis bonorum poſſeſſione *vid. l.* 1. *pr. §.* 1. *&* 2. *D de bon. libertor.* & quidem dimidiae, quae nunc eſt tertia §. 1. *&* 3. *Inſt. de ſucceſſion. libert.* An vero eouſque jam tunc perventum fuerit, uti nolim definire, ita patrono libertos partem bonorum relinquere debuiſſe (ſaltem ſi liberos ex ſe natos mortis tempore non haberent §. 1. *Inſt. d. t.*) colligi poſſet ex Cicerone *in Ver. lib.* 1. *cap.* 48. ubi Verrem perſtringit, non tam quod edixiſſet a liberto ſextam partem eſſe relinquendam patroni filiae (filiorum mentionem forte fecerat, quo nomine & filia continetur *l.* 16. *pr. D. de teſtamentar. tutel. l.* 45. *pr. D. de legat.* 2.) ſed etiam ad hereditates jam dudum adquiſitas id, extendiſſet; longe vero acerbius ipſum culpaſſet, ſi ne ipſi quidem patrono aliquid relinquendum fuiſſet; nunc id ſolummodo notat, deceſſorem, Verris Sacerdotem edictum tale, quod ad filium pertineret, ſcilicet, non habuiſſe; uti illa tempeſtate edicta Praetorum quotannis mutationi erant obnoxia. At quidquid etiam horum ſit, nihil hactenus, niſi ex ordine edicti, indulſit Oreſtes: ac ſi quid habuiſſet juris Surdinus, contra Genucium jam in poſſeſſione conſtitutum, bonorum poſſeſſionem contra tabulas obtinere potuiſſet, & forte in hac ſpecie in ſolidum. Parenti certe liberorum manumiſſori, quem ſervorum manumiſſori jura aequiparant §. 6. *Inſt. quib. mod. jus p. p. ſolv. l.* 1. *& t. t. D. ſi a parent. quis manumiſſ. ſit.* illa ſic datur, ſi turpes perſonas emancipatus inſtituerit, non tam ex edicto tamen, quam prudentium auctoritate, *l.* 3. *pr. D. d. t.* idque ratione egregia ſubnixum fuiſſet, quod libertus patrono, cui ob inaeſtimabile libertatis beneficium in infinitum eſſet obſtrictus, cujuſque perſona ipſi ſemper debebat eſſe ſancta ac venerabilis, *l.* 9. *D. de obſeq. parentib. & patron. praeſtand.* graviſſimam intuliſſet injuriam contemptiſſimum ac ſpurcum talem hominem virilitatis imminutae ipſi praeferendo. Quo pacto nunc quoque conſtat fratres a fratribus excluſos ſimili caſu, ſi, nempe perſonas turpes leviſve notae macula adſperſas inſtituerit, de inofficioſo poſſe conqueri teſtamento §. 2. *Inſt. de inofficioſ. teſtament. l.* 27. *C. eod. tit.* Id vero ſi rogatus a Surdino noluiſſet largiri Praetor Oreſtes, Surdini appellatio credi potuit ſuo non carere fundamento. Mirandum vero quod nihil tale attingat Valerius Maximus, quod jus ſpectet ipſius Surdini; cauſamque ejus ſtabiliat.

Appellatus Mamercus à Surdino] Itaque a Praetore appellatum eſt ad Conſulem, nec mirum, cum etiam a pari ad parem appellatum fuerit, *Cicer. de legib. lib. III. cap.* 3. atque adeo & Praetor Praetori interceſſerit, *Cicer. in Verr.*

lib.

lib. I. *cap.* 46. appellatione ad collegam facta *Aſcon. Pedian. ad Ciceron. d. l. Caeſ. de bell. civil. lib. III. cap.* 20. Sic quoque ab uno Decemviro ad alterum appellatum fuit, *Liv. Lib. III. cap.* 36. In jure noſtro non alium id habet effectum, quam ad impediendum, ne lapſu temporis ab interponenda appellatione excludatur. interim ad illum, qui appellandus fuerat, cauſa devolvitur *l.* I. §. 3. *D. appellationib.* multo ergo magis a Praetore ad Conſulem appellari potuit: non quod apud Conſules quaeſtiones de inofficioſo tractatae quoque ſint; ut Quinctilianus docet *de Inſtitution. orator. lib.* VII. *cap.* 4. id enim ad poſteriora pertinet tempora: verum quia ab initio non tantum omnem habuere jurisdictionem, ſed & major erat illorum poteſtas, omneſque magiſtratus illis ſubjecti, teſte Polybio *lib.* VI. *p.* 640. In jure noſtro a Praetore appellatur ad Praefectum Urbi *l.* 38. *D. de minorib. l.* 17. *C. de appellationib.* quod Maecenatem Auguſto, ut conſtitueret, auctorem fuiſſe ſcribit Dion Caſſius *lib.* LXII. *p.* 478.

Praetoriam juriſdictionem abrogavit] h. e. reſcidit decretum, quod Praetor ex officio juriſdictionis ſuae interpoſuerat: Praetor enim cum decernit, quamvis inique, jus tamen dicit, ſive reddit. *l. pen. D. juſtit. & jur.* non diſſimili modo dicitur non inprobari alicujus juriſdictio, pro eo, quod is ex ſua juriſdictione ſtatuit vel decrevit *l.* 57. *v. cert. D. de re judicat.*

Quod diceret Genucium &c.] Rationes hae ſolae non videntur ſatis validae ad evertendum Praetoris decretum, magiſque oſtendere, quid honeſtum ſit vel decorum, quam ad juris normam eſſe exactae. Eunuchi in jure noſtro nuſquam inter incapaces referuntur: quinetiam, quod plus eſt, ipſi teſtamentum poſſunt facere, *l.* 6. §. I. *D. de liber. & poſtum. l.* 5. *C. qui teſtament. facer. poſſ. Paul. Sentent. lib. III. tit.* 4. §. 2. nec uſquam prodita diſtinctio, an quis invitus talis ſit factus, an ſponte ſua, uti hicce Genucius, ob religionem, vel veram vel ſimulatam, certe non prohibitam: adeoque nec dubitavit Oreſtes pari eum cum aliis civibus jure habere. Non probat quoque hoc exemplum eunuchos jure capiendi ex teſtamento privatos fuiſſe, quamvis id ita viſum ſit Petro Aerodio *Pandect. rer. judicatar. lib.* V *tit.* 10. *cap.* I. Periculoſum eſt ex ſolis exemplis judicare: magiſque ipſa exempla ad rationem & juris regulas ſunt examinanda *l.* 13. *C. de ſentent. & interlocutionib. omn. judic.* videndumque non quid factum ſit vel fiat, ſed quid fieri debeat, *l.* 12. *D. de offic. Praeſid.*

Proviſum eſt, ne obſcoena Genucii praeſentia &c.] Haec ad invidiam declamatorio modo dicuntur, quaſi homines ejuſmodi perſonam ſtandi in judicio vel jus poſtulandi habere non debeant, cum tamen pro ſe poſtulare etiam poſſint paſſi muliebria, capitis damnati, quique operas, ut cum beſtiis pugnarent, locaverint, *l.* I. §. 6. *D. de poſtuland.*

— VII. *Qui Vecilio lenoni bonorum &c.*] Eſt ſane leno publicum damnum *Quinctilian. declamation.* 385. homoque vel maxime turpis, atque ipſo jure infamis *l.* I. *l.* 4. §. 2. *D. de his qui notant. infam.* nulla tamen juris auctoritate

te idonea a bonorum poſſeſſione ſecundum tabulas arcebatur. Aliud quidem volunt Petrus Aerodius *loc. cit.* & Jacobus Menochius *de arbitrar. judic. quaeſtionib. lib.* II. *cap.* 534. *n.* 38. non alio tamen argumento quam hujus ipſius exempli, adeoque parum firmo nixi tibicine: nec quia honeſte eſt vivendum, inde recte eviceris, ea quae honeſtati repugnant, jure publico quoque ac certis poenis in foro coërceri, niſi aliqua juris acceſſerit ſanctio, uti ſaepe etiam evenit. Qua de re videri poterunt quae habet jam plus ſemel cum laude mihi memoratus Gerardus Noodt *Jul. Paul. cap.* 10. *&* 11. ut proinde Metellus non tam ex edicto ſuo, ſecundum quod is, qui tabulas teſtamenti ſeptem teſtium ſigna habentes oſtendere poterat, bonorum poſſeſſionem ſecundum illas recte petebat, quam ex proprio arbitratu jus reddiderit: quod alias quoque a Praetore ac centumviris factum in hujuſmodi quaeſtionibus de bonis defunctorum ac ſupremis judiciis, clariſſime docet caput ſequens, ubi dicuntur teſtamenta fuiſſe reſcindenda, quae rata manſerint, nemine conquerente; de quibus tamen Juriſconſulti in Digeſtis, & Imperatores in Codice non dubitaſſent prorſus, quin firma atque inconcuſſa deberent manere. Ac videtur poſtea forma quaedam nova & certa huic materiae eſſe addita, an ſub Hadriano, qui hereditatis petitioni modos praeſcripſit ac limites *l.* 20. §. *6. D. de hereditat. petition.* an ſub alio, viri docti viderint. Illud indubitatum, ne quidem cognatos ultra fratres ullam habere ſpem obtinendi hac querela, *l.* I. *D. l.* 2. *C. de inoffícioſ. teſtament.* Quantum vero inde abeunt in allegato capite exempla 3. 5. 6. 7. 8. 9? Quibus conſideratis minus haerebimus in inveniendo colore, quo Caeſar Caligula teſtamenta primipilarium, qui ab initio Principatus Tiberii neque illum, neque ſe heredem reliquiſſent, ut ingrata reſciderit, auctore Suetonio *Caligul. cap.* 38.

Hac vero in ſpecie an heredibus aliis ſimul cum Vecilio ſcriptis bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas in ſolidum, an ab inteſtato legitimis heredibus vel cognatis Metellus dederit, id, tamquam alio pertinens, non exprimit Valerius Maximus.

Jura reddere] Alias quoque hominibus probro vel flagitio pollutis Praetores jura reddere noluerunt, abſque ſpeciali juris diſpoſitione, ſolo moti perſonarum odio. Refert Cicero *in Oration. poſt redit. in Senat. cap.* 9. L. Caecilium direptoribus bonorum Ciceronis in jus adeundi poteſtatem non feciſſe; quod tamen ad controverſias de bonis ipſius Ciceronis Hotmanus reſtringit; ne de illis dicam, quae per nefas patrata ſunt a Verre, vel ab aliis in ipſius gratiam, de quibus agit idem Orator *in Verr. lib. II. & III.* Edicto quoque Praetor actionem denegat de damnis & verberibus furtiſve, quae is paſſus eſt, in cujus domo alea luſum eſt, ſecundum *l.* I. *D. de aleatorib.* imo & infamibus injuriarum actionem non dari auctor eſt Dion Chryſoſtomus *oration.* LXV. *p.* 608. 609. Quod forte obtinuit tunc circa injurias leviores, uti nec leviores contumeliae ſervis illatae vindicantur §. 3. *Inſt. l.* 15. §. 44. *D. de injur.* indiſtincte enim injuriarum illis denegare actionem,

Zzz zz pe-

periculoſi foret exempli; nec quidquam tale de infamibus in jure cautum legimus, etſi injuria illis facta minoris aeſtimetur §. 7. & 9. *Inſt. de injur.* Chriſtiani quoque ſub perſecutoribus ſimilia & atrociſſima experti ſunt, ut non de adulterio, non de rebus ablatis agere poſſent, *Lactant. de mortib. perſecutor. cap.* 13. *Baſil. Magn. in martyr. Julittam tom.* 1. *p.* 315. 316. Illud hinc alienum, quod ſaepiſſime juſtis de cauſſis a Magiſtratu denegentur actiones ſubtili jure competentes, ita jubente aequitate, de quo conſuli poterit V. C. Barn. Briſſonius *de formul. lib.* v. *p.* 415.

F I N I S.

INDEX
VERBORUM ET LOCUTIONUM
IN
VALERIUM MAXIMUM.

Primus numerus Librum, Secundus Caput, Tertius Exemplum indicat.

A.

A coena domum reverti 3.6.4. a condita urbe 4.5.1. 2.6.7. a conſervando Mario abſterrere eos 2.10.6. a contemptu & inſolentia diſtare 3.7. *Ext.*1. a cenſoribus ſenatu motus 2.9.9. a delictis aberat mens earum 6.3.12. a domino coactus facere quaeſtum corpore 6.1.6. a duce praecipi 2.7. *Ext.*2. a finitimis regem mutuata eſſet 3.4.2. a lictore in carcerem duci 2.10.7. a lictore abripi 2.7.6. a literis virilitatem traxit 3.2. *Ext.*7. a ludis domum rediens 8.1. *Damn.*4. a mane in noctem uſque 2.7.9. a neceſſariis deducta 2.6.14 a parte alicujus eſſe 1.4.6. a placandis viris aſſecuta nomen 2.1.6. a primipilo convelli 1.6.11. a rerum natura 5.10. *Ext.*3. a Romulo proximus 3.2.4. a ſanguine abſit dedecus 3.2.20. a ſole alicui obſtare 4.3. *Ext.*4. a tuis auſpiciis degeneratum erat 2.7.7. a valvis repulit feritatem 7.2.6.

A. Atilius Catalinus 8.1. *abſ.*9.

A. Calpurnius 9.4.2.

A. Caſcellius 6.2.12.

A. Fulvius 5.8.5.

A. Gabinius 4.2.4. 8.1. *abſ.*3. 9.1. *Ext.*6.

A. Numius 9.7.3.

A. Poſtumius 2.7.6.

A. Poſthumius Dictator 1.8.1.

Ab exercitatione veniens equus 8.11. *Ext.*7. ab ignotis exempla petere 9.3. *Ext.*1. ab imâ parte arae 1.6.4. ab incepto moveri 3.1.2. ab incepto revocare 5.1. *Ext.*2. ab inferis remiſſus 7.2. *Ext.*7. ab ineunte adoleſcentia 1.6.12. aetate 7.8.9. ab Jove Opt. Max. bene orſi ſunt Oratores 1. *prol.* ab injuriae fine 2.8.4. ab origine ſua repetam 2.4.4.

Abalienanda non putavit 4.4.3.

Abdere gladios inter tunicas & loricas 7.4. *Ext.*2. abdita delubra 1.6.12. abditus ſacrarii ſpecus 7.1.2.

Abdicare filium ſuum 5.7.2. abdicaverunt ſe conſulatu 1.3.

Abdicationis notam injungere 6.9. *Ext.*2.

Abdomine avide devorato 3.5.3.

Abductus ab his indoctis erroribus animus 3.4. *Ext.*1.

Abeſſe a delictis 6.3.12. aerario 5.3.2. reip. cauſſa 3.7.9. ſibi animadvertit 3.2.16. abeſt in Demoſthene magna pars Demoſthenis 8.10. *Ext.*1. abfuit ejus mens tantum a vindicta 6.7.1. tantum a poenitentia dicti 6.2.2. abſenti adfuit pertinaciſſime 4.2.7. abſit dedecus a ſanguine 3.2.20. labor longae inquiſitionis 1. *prol.* reprehenſio 9.6.1.

Abigere aſellum 9.12. *Ext.*6. abigi ab exemplorum contextu 3.8.7.

Abjicere aliquem in profundum puteorum 9.6. *Ext.*2. altaria 5.10. *Ext.*2. ampliſſimum patrimonium 9.1.2. diadema 5.1.9. hoſtem 5.1.8. ſe tam ſuppliciter 8.1. *abſ.*6. timorem 8.11.2. abjecit annulum in profundum 6.9. *Ext.*5. abjecit e manibus 7.6.1. ſe de induſtria 7.3.2. ſe in mare 6.1. *Ext.*1. fluctus eum è navi 1.8. *Ext.*11. abjecerat inimicum 8.1. *abſ.*7. abjecerunt annulos aureos 9.3.3. abjecturum ſe inde minatus eſt 3.1.2. abjici in amnem atque frangi arcus, ſagittaſque Cretenſium juſſit 9.3.7. in mare 1.4.3. illum juſſit in mare 1.1.13. abjiciendis in luctibus 2.6.14.

Abjecta armis jacet civitas 3.2. *Ext.*5. candida toga 4.5.3. atque contempta conditio 6.9.1. privata charitate 2.2.1. abjectae urbis ruinis infundi 1.5.1. abjectis armis 2.10.2: 9.2.1. abjecto ferro 2.10.6. gladio 5.9.4. honoris praetexto 7.3.8. mirmillone 1.7.8. abjectum caput ante pedes 6.1. *Ext.*2. abjectus eſt teſtis in ipſis eloquentiae ſuae caſtris 8.5.5.

8. 5. 5. abjectus in profundum miſeriarum 2. 10. 6. obſcuro loco 3. 2. *Ext.* 2. abjectior & obſcoenior vita ſcortis 3. 5. 4. abjectiſſimi & ſeditioſiſſimi hominis buſtum 9. 2. 2. abjectiſſimum negotium 3. 7. *Ext.* 5.

Abire ante noctem 7. 3. *Ext.* 10. eos paſſae ſunt 4. 6. *Ext.* 3. 7. 2. *Ext.* 3. comitiis 4. 5. 4. cum ſuis ſarcinis 4. 3. 7. cum duobus millibus ſcortorum 2. 7. 1. ex urbe 1. 3. 2. flaminio juſſi ſunt 1. 1. 4. e conſpectu 5. 8. 3. abi & ſervus eſto 2. 6. 6. abibit victor 1. 8. 5. 8. 7. *Ext.* 1. abierunt incerti 3. 2. 8. abiit alacer gaudio 8. 14. 5. è conſpectu anguis 1. 6. 7. è theatro 4. 1. 13. abit inde repulſa notatus 7. 5. 1. abiens ex pectoribus aliorum pietas 5. 6 7. abeuntem ingenti plauſu proſecutus 2. 10. 8. retinere familiari invitatione 5. 1. *Ext.* 2. abeuntes voluptates conſiderare 7. 2. *Ext.* 11. abituram aciem victricem 1. 7. 3. abituros ſe cum eo juraverant 2. 9. 8.

Abluere ſudorem 1. 8. 1. abluit ſe proximi omnis aqua 7. 3. 1.

Abnuente natura utriuſque boni largitionem 9. 12. *Ext.* 10.

Abolere decreto memoriam teterrimi hominis 8. 14. *Ext.* 5. aboletur jus 9. 1. 3.

Abominanda neceſſitas 7. 6. 1.

Abortu altero ejecto 10. *fr.*

Abripi a lictore 2. 7. 6. impetu invidiae 3. 8. *Ext.* 3. abripuit illos damnationis incurſus 8. 1. *Damn.* 5.

Abrogare alicujus leges 7. 2. *Ext.* 15. abrogamus iſtud imperium 2. 9. 5. abrogavit vetuſtas leges 7. 5. 5. abrogavit praetoriam juriſdictionem 7 7. 6. abrogaverat legem 2. 9. 5. abrogaverat ſumma cum iniquitate paternum nomen 7. 7. 3. abrogata fides 8. 5. 1.

Abrogatio legis Oppiae 9. 1. 3.

Abrumpere ſe ab omni honeſto vitae genere 7. 7. 7. abrumpitur pons poſt tergum 3. 2. 1. abruperat ſe a concordia 1. 8. 10. abruptae eſſe ſpei videtur 8. 1. *abſ.* 3. abrupta imperio Hiſpania 2. 8. 5. abrupto per ſe capite 1. 6. 10. abrupta a reliquo exercitu pars copiarum 7. 4. *Ext.* 2.

Abſcidere caput alicujus 9. 4. 3. abſcidit manus omnium 2. 7. 11. Aeginenſium juventuti pollices 9. 2. *Ext.* 8. abſciditur caput ejus 9. 13. 2. abſciſum a corpore caput 5. 1. 10. abſciſa dentibus lingua 3. 3. *Ext.* 4. dextra 3. 2. 22. abſciſa non eſt eloquentiae tanta hereditas 8. 3. 3. abſciſae manus 1. 1. 18. abſciſa miſerorum capita 9. 2. 1. abſciſum caput 2. 8. 5. 5. 1. *Ext.* 4. 6. 1. *Ext.* 2: 4. 7. 4. genus 2. 7. 14. abſciſa gravitas animi ſermoniſque 6. 4. 3. abſciſum reſponſum 3. 8. 3. abſciſa ſententia 6. 3. 10.

Abſcindere cervices ictu celeri 6. 8. 3. ſiniſtrae manus digitos 6. 3. 3. abſciſſis laciniis 2. 7. 9.

Abſiſte iſtud quaerere 7. 4. 5.

Abſolvere: abſolvit Claudium 6. 5. 3. abſolvi adverſaria & eadem formula damnari potuit 8. 2. 2. abſolvitur evidenter inceſti crimine nocens reus 9. 1. 7. abſoluta eſt octavo judicio ejus cauſſa 8. 1. *abſ.* 11. abſolutus eſt ad populum provocato judicio 8. 1. *abſ.* 1. abſoluti ſunt hoc uno nomine 8. 1. *abſ.* 13. aut damnati ſunt iis de cauſſis 8. 1. *abſ.* 1. culpa 8. 1. *abſ.* 7. abſolvendi atque damnandi inexplicabilem cunctationem mutabant 8. 1. *amb.* 2.

Abſolutio celeris 3. 7. 9. Coſconii 8. 1. *abſ.* 8. abſolutionem a judicibus impetravit 6. 9. 14. abſolutione non dignum parricidium 8. 1. *amb.* 1.

Abſtergere: abſterſi gladii 2. 8. 7. abſterſis lacrymis 1. 1. 15.

Abſterrere eos a conſervando Mario 2. 10. 6. abſterreri vulneribus 4. 5. 6. a cultu 1. 1. 15. abſterritus ne exercitu quidem 5. 4. 5.

Abſtinere ſe bello 6. 4. 3. ſe omni matrimonio 7. 2. *Ext.* 1. ſe proelio 7. 2. 2. ſe a Curia 1. 7. 2. ſe a ſacris aedibus 4. 3. 14. ſe ab incepto 1. 6. *Ext.* 1. ſe ab oppugnanda patria 5. 6. *Ext.* 3. ſe ab uſu tecti 1. 4. *Ext.* 2. abſtinentis ſenectae eſſe 4. 3. *Ext.* 3.

Abſtinentia conſtantiſſima 4. 3. *Ext.* 3. legatorum 4. 3. 9. populi Rom. mirifica 4. 3. 14.

Abſtrahere aliquem a conſilio 4. 7. 5. abſtractus impetu irae 5 9. 1. medio itinere 5. 8. 5.

Abſumere hereditatem 8 6. 1. omnes 3. 2. *Ext.* 7. abſumpſit eum ſatis juſta ultio 1. 10. *Ext.* 2. abſumpſit lex ſua eum 8. 6. 4. abſumpſerat pro rep. florem juventae 7. 7. 1. abſumpſerant illos arma 2. 7. 15. abſumi morte 3. 5. 1. abſumpto foraminibus ſcuto 3. 2. 23. abſumpto Lucullo 4. 7. 4. illo ſubiti caſus incurſu 8. 15. 9. in ſuperiori opere impetu omni cogitationis 8. 11. *Ext.* 5. abſumpta es novo genere mortis 4. 6. 5. abſumti ſunt inter uſum puerilis veneris 9. 12. 8. non vulgari genere mortis 9. 12. 1. abſumptus ſi tu fueris 6. 2. *Ext.* 2. dolore 9. 12. *Ext.* 3. fato 4. 6. *Ext.* 1.

Abundare ſatietati 6. 4. 1. plurimis & clariſſimis familiae ſuae cognominibus 9. 14. 3. honoribus 9. 14. 5. impudentia 8. 3. 2. luxuria & libidine 9. 1. 7. ſolidis & certis bonis 4. 4. 1. abundat ad donandos uſque liberos 5. 10. 2. abundant menſae Oratae varietate ferculorum 9. 1. 1. abundaveras opi-

bus 2. 2. 5. abundans divitiis & honoribus 7. 2. *Ext.* 12. minus generoſo ſpiritu patientia. 3. 3. 1. vinum 9. 1. *Ext.* 1. abundanti auro uſae ſunt 2. 1. 5. abundantiſſimus fons 2. 2. 3.

Abundantia frumenti infinita 7. 4. 3. ingenii divina inſtructus 8. 7. *Ext.* 3.

Abunde comitatus 4. 3. 6. conſtat 8. 1. *amb.* 1. erit 4. 3. 14. duos retuliſſe ex eorum turba 6. 2. 7. monere aliquem 1. 6. 12. teſtari 3. 4. 3.

Abuti non inſolenter ſecundarum rerum proventu 8. 1. *abſ.* 3. verecundia 7. 3. 5.

Accedere ad negotium 4. 1. 10. ad imperium 8. 13. *Ext.* 4. ad aram 2. 10. *Ext.* 2. in Italiam 2. 7. 15. ad aliquem 4. 3. *Ext.* 4. in provinciam 9. 14. *Ext.* 3. accedit doctrinae divitiis etiam Muſicae rationis viliſſimum elementum 8. 7. *Ext.* 8. pretio rei momentum occaſionis 4. 8. 1. vitio ac virtuti juſta merces 5. 2. 1. acceſſit illis literarum lumen 8. 14. 1. novum civitati noſtrae vectigal 7. 3. 4. multum claritatis caerimoniis 1. *prol.* acceſſerant propius 3. 2. 23.

Acceſſio vitiorum ſuorum vixit Ptolemaeus rex 9. 1. *Ext.* 5. calamitatis non parva 5. 10. 3

Accendere ſeditionem 2. 2. 9. legiones ſub jugum miſſas in perniciem ſuam 7. 2. *Ext.* 17. Piſiſtratum in vindictam ſui valuit 5. 1. *Ext.* 2. accendit ex rogo ejus maritalem facem 9. 1. 9. accenditur forenſis gloria 8. 7. 1. accenſus conſulatus repulſae dolore 9. 3. 2. amore filiae virginis 5. 1. *Ext.* 2. cupiditate 7. 3. *Ext.* 10. hoc dicto 6. 2. *Ext.* 3. indignatione 1. 8. *Ext.* 4. 6. 2. 1. 8. 11. *Ext.* 7. privata ira 6. 5. 3. vi doloris 3. 2. 12. inconceſſis ac periculoſis facibus 7. 3. 10. accenſis & undique circumdatis ignis nutrimentis 6. 6. *Ext.* 1. accenſa inimicitiis poteſtas. 5. 4. 6.

Accidere: accidiſſet ſi quid prodigii in ea 1. 1. 8.

Accipere auribus exempla 5. 4. 3. Pythagorae praecepta & inſtituta ab Archyta 8. 7. *Ext.* 3. forti animo & conſtanti vultu potionem veneni 7. 2. *Ext.* 1. de morte filii falſum e caſtris nuntium 7. 7. 1. exercitum 2. 7. 2. ab aliquo privatim munera 4. 3. 9. diverſa auſpicia 2. 8. 2. leges 3. 7. 1. 6. 9. 8. omen 1. 5. 1. pecunias a ſociis 5. 8. 3. ſpiritum 5. 10. *Ext.* 3. dimidiam partem navium 7. 3. 4. lucem proſpere 9. 12. 1. hereditatem a patre 4. 4. 11. Siciliae tyrannidem 6. 9. *Ext.* 6. plurima & maxima beneficia 5. 5. 1. injuriam a cognatis 6. 6. 5. injuriam graviſſimam 4. 2. 2. injurias 2. 2. 5. accepit injuriam culpa 2. 6. 7. pecuniam ab eo 8. 1. *Damn.* 1. falſo clamore viciniae filium intus trucidari 5. 7. 3. pro monſtro eam vocem 4. 3. 6. accepimus Deos. 1. *prol.* Xenocratem aeque abſtinentis ſenectae fuiſſe 4. 3. *Ext.* 3. acceperat a praeceptore pertinentia ad ſolis & lunae curſum 8. 11. *Ext.* 1. bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti ab ipſo 7. 7. 6. terram vaſtam & deſertam 8. 13. *Ext.* 1. accipe me fati tui comitem 9. 9. 2. accepiſſet nomen civitatis 1. 1. 1. accipiendi & dandi beneficii commercium 5. 3. *Ext.* 3. accipiendarum legionum cauſa 9. 7. *Mil. Rom.* 1.

Acceptus Diis 1. 8. *Ext.* 7. accepta a majoribus lux 3. 4. 1. acceptum beneficium 5. 2. 5. acceptum ferre 2. 7. *Ext.* 2. acceptum ferri debet illius religioni 8. 2. 3. referre fortunae 5. 7. *Ext* 1. referre hereditati 4. 4. 10. omini ſucceſſum ſuum referentes 1. 5. *Ext.* 2. refertur exigenti 2. 2. 6. acceptam laudem refert judicio domeſtico 3. 7. *Ext.* 2. a majoribus continentiam retinere 9. 1. 4. accepto nuntio 5. 8. 4 a peritis cultu anguis 1. 8. 2. ſigno 2. 7. *Ext.* 2. accepta & expenſa ſumma 3. 7. 1. accepta ſacra 1. 2. 1. accepta fuit omnibus dupliciter ſalus 5. 2. 6. acceptis literis 2. 7. 15. a Senatu literis 3. 2. *Ext.* 1. acceptiſſimi conſulatus Populo Rom. 4. 4. 1.

Acciti ſunt ab Oſcis 2. 4. 4.

Acclamavit ſummo conſenſu 8. 15. 9.

Accola vici ignobilis ac deſertae paludis 5. 3. 2.

Accommodare locum 1. 5. 4. miniſterium 2. 9. 1. matronis patrocinium 8. 3. 3. accommodavit aures vacuas 5. 8. 3. accommodatus ſingulis verbis ſonus vocis 8. 10. *Ext.* 1. accommodata imminenti procellae defenſio 6. 4. *Ext.* 2. accommodatae ſunt ſingulae membrorum partes ſingulis 9. 2. *Ext.* 10.

Accumbere: accubuit Phryne juxta eum 4. 3. *Ext.* 3.

Accurata oratio 4. 3. 4. & teſtata oratio 8. 14. 3. excuſatio 5. 1. 1.

Accurrere cum clamore 1. 6. 11. accurſus celer 1. 7. *Ext.* 10. militum ſubitus 6. 8. 6.

Accuſare aliquem apud cenſores 6. 2. 8. aliquem inquinatiſſimae vitae 8. 1. *Damn.* 2. ſenectutem 8. 13. *Ext.* 2. accuſari pro Roſtris 3. 7. 8. accuſavit eum ad praetorem 8. 1. *abſ.* 11. accuſatus crimine 8. 1. *Damn.* 7. capitali crimine 7. 8. 7. 8. 7. 1. inceſti crimine 4. 2. 5. ambitus 6. 9. 14. ſincera fide 3. 8. *Ext.* 4.

Accuſatio licentior 9. 2. 3.

Accuſator in L. Libonem venio 6. 2. 8. accuſatore ſubjecto 7. 8. 7.

Acer & vehemens Carbo 3.7.6. vindex 1.1. 18. aemulus 7. 2. 3. acris & animoſa Numantia 2.7.1. adhortatio 3. 2.19. acre ſtudium 1.7. *Ext*.4. & diutinum bellum 1.6.3. acrem ſe pudicitiae cuſtodem praeſtitit 8. 1. *abſ*. 2. acri ſtudio niti ad invadendum te 3. 2.23. acerrimus oculorum vigor 8.10. *Ext*. 1. ſalutis defenſor 5.2 *Ext*.2. procurſus irae 7. 3. *Ext*.6. exercitus 9. 1. *Ext*. 1. acerrima pugna 3.2.1. 4.7.2. acerrimum ingenium 4. 2. 2. acerrimo ſtudio nitebatur forum 3. 8. 6. acerrimi hoſtes 2.7.15. acerrima odia 3. 7. 5. acriter retenta diſciplina militaris 2. 8.1. tueri geſtum 3. 8. 1. acrius impugnat noxios 8. 1. *abſ*. 11. acerrime procliari coepit 3.2.19. dicere teſtimonium in aliquem 8.5.1.

Acerba auditu vox 8.7. *Ext*. 1. acerbas exequias duxit 6.1.3. acerbiſſimum bellum 6.9.8.

Acerbitas ſummi moeroris 8.11. *Ext*.6. offenſarum 4. 2. 1. exilii voluntarii 5. 3. 2. morum nimia 6.2. *Ext*.2. fortunae 5. 4. 7. acerbitatem caſus intueri 7. 6. 2. acerbitate injuriarum 1. 1. 15.

Acerrani 9.6. *Ext*. 2.

Acervus miſeriarum communis. 7.2. *Ext*. 2.

Achaja 7. 5. 4: 1. 8. 10. Achaicum bellum 7. 5. 4.

Achilles 8.8. *Ext*. 2.

Acies Romana 5.6.5. Pharſalica 1. 5. 6. Philippenſis 1.5.7. 1.8.8. vehemens 3.2.16. jam inclinata propellitur 3.2.8. compluribus aſtutiae copulata laqueis 7.4. *Ext*. 2. aciem pia ac forti pugna fugare 5. 3. 2. acie oculorum defectus 8. 7. 4. certa luminum uti 1. 8. *Ext*.14. vinci 4.3.5. univerſa cum Romanis confligere 7.3.6. acies Spartanae 2.7. *Ext*. 2. dimicabant 2. 7. *Ext*. 2.

Acquieſcere ſolatiis 4. 4. 11. in nepotibus 5. 9. 2. acquieſcit ſtatus pacis in ſinu diſciplinae 2.7.1. acquieſcebant communiter animi remiſſioni 8. 8. 1. acquievit exoptata ſecuritate 9.12. *Ext*. 1. acquieſcunt cineres ejus ſub monumento 2. 7. 15.

Acquirere: acquiritur his gloria contemptu doloris 3.3. *Ext*. 6. acquiſitum eſt multum Coſſo 3.2.4.

Acrone occiſo 3. 2. 3.

Acta ſenatus humaniſſima & clementiſſima ante omnia referam 5.1.1. teterrima 3.8.3. cenſoriae poteſtatis 2. 9. 1. virorum 2. 7. 4. eximiae fiduciae domeſtica 3.7.1. noſtrae urbis 2. 9. 4. actis & honoribus intereſſe 3.7.8.

Actio dementiſſima. 3.7. 8. tribunicia 8.1. *abſ*. 2. contraria 3.7.3. actionis pars quaedam 8.1. *Damn*. 2. calor atque impetus 8. 10. 1.

Actium Epiri promontorium 1. 7. 7.

Actor ſui operis 2. 4. 4. actores cauſſarum celebres 8. 7. 5.

Actuoſam vitam ingredientes 2. 1. 10. actuoſa vita 8. 8. 1.

Actus honeſti etiam ab infimis editi 5.2. *Ext*. 1. ingrati animi 5.3.4. vitae 7. 1. 1. vitae inhoneſtus 6.3.3. virtutis humanae 3.2.20. profeſſionis illuſtris 3.3. *Ext*.4. induſtriae vetuſtior 8.7. *Ext*. 2. actum ipſum proſequi 3. 2. 1.

Actutum tacuit 6. 2. 3.

Acuere alicujus virtutem 7. 5. 3. ferrum 9. 12. *Ext*. 1. acuit virtutem ignominia 2. 9. 9. ſtudia 2. 2. 3. acumen conſilii 7. 3. *Ext*. 9. equiſonis 7. 3. *Ext*. 2. acuminis genus 7. 3. 2. acumina clavorum 3. 7. 2.

Ad aram accedere 2.10. *Ext*. 2. ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae 2. 9. 3. ad arma ire 8. 6. 4. ad cavillandos uſque Deos 1. 8. *Ext*. 8. ad cenſuram tranſgredi 2. 9. 1. ad coenam invitari 2.8 6. ad coenam invitantur 2. 1. 2. ad conſulatum conſcendit 3. 4. 4. ad deditionem compulſis Fregellanis 2. 8. 4. ad dimicandum provocatus 3. 2. 3. ad donandos uſque liberos abundat 5. 10. 2. ad excidium ejus alebatur 2. 10. 4. ad hoc uſque tempus 1. 1. 10. ad lares reverterunt 2. 10. 2. ad nomen inſpiciendum 2. 10. 1. ad peragendum imperium ſufficere 2. 7. 6. ad principia 2. 7. 9. ad proeliandum exituri 2. 7. *Ext*. 2. ad quercum pronae manus porriguntur 2. 8. 7. ad regendum equum virga uti 3. 2. 12. ad rem pertinet 2.9.1. ad res novas parari 1. 4. 2. ad ſtuprum ire 6. 8. 1. ad ſummam 9. 2. 1. ad templa Deorum & aras tetenderunt 2. 8. 7. ad tempus 2. 7. 11. ad triremem perrexit 1. 8. 2. ad vim faciendam venire 2. 10. 2.

Adaequavit eo ſermone repulſam honori 6. 4. *Ext*. 5.

Adaperuit Pompejo privato caput 5. 2. 9.

Addicere alicui totum patrimonium 7.7.4. immerentem capitali ſupplicio 7. 3. *Ext*. 1. addicitur praebentibus ipſis apparatus exequiarum 5. 2. 10. addixit eum arbitrum Claudio 8. 2. 1. addixerat ſe mirificum doctrinae operibus 8. 7. *Ext*. 5. addicta jugera ſeptem 4. 8. 1. addictas poenas ei pependit 8. 1. *Damn*. 2. addicti & capitali crimine damnati 7. 6. 1. addictus judex 8.2.2.

Addiſcens aliquid quotidie ſeneſcit 8. 7. *Ext*. 14.

Adducere equites in praeſidium 5.1.1. adducere ſocium 7.3. *Ext*. 5. adduxi eos alligatos 6. 2. 3. adduxit ad Olympia filium 8. 15. *Ext*. 4. eum ad Syllam excuſſum 3.1.2. adduci ad ſe paſtorem juſſit 6.3.5. honorum ma-

magnitudine 2. 9. 6. imbre, 8. 13. *Ext.* 1. ſupplicio mortis 3. 8. 8. adducti cupiditate vitae 2. 7. 9. in diſcrimen capitis 8. 1. *amb.* 1.

Adeſo hoſtiae jecinore 1. 6. 8.

Adeſſe militiae 2. 7. 9. ſecretis cogitationibus 7. 2. *Ext.* 8. aderat ei pietas comes 5. 4. 6. adfuit abſenti pertinaciſſime 4. 2. 7. ei praecipua indulgentia 8. 13. 1. Pompeji auctoritas voluntati patriae 5. 7. *Ext.* 2. adfuerunt diſciplinae militari 2. 7. 3. adfuiſſe populo 1. 8. 6.

Adferre aliquid varietatis 1. 6. *Ext.* 1. patriae detrimentum 1. 6. 9. adfert peſtiferum ignaviae exitum 7. 2. 2. attulit plurimum ſaluti urbi 4. 2. 2.

Adfulſit ei patronus 7. 3. *Ext.* 5.

Adhaerens ſtolae 3. 5. 3. adhaeſit exanimi amico 4. 7. 4. huic voluminis parti 5. 5. 4.

Adhibere aliquem in conſilium 3. 7. 6. regiis auribus familiarem & aſſuetum ſonum vocis 8. 7. *Ext.* 15. verbera virgarum 2 7. 5. adhibuerunt manus 1. 1. *Ext.* 6. adhibito concentu 2. 4. 4. in conſilium nullo 2. 9. 2. propinquorum & amicorum conſilio 5. 8. 2. ſenatu in conſilium 5. 9. 1 adhibitis Aſiae principibus 9. 5. *Ext.* 2. in conſilium principibus civitatis 8. 2. 2. fautoribus concordiae 2. 1. 8.

Adhortatio acris 3. 2. 19.

Adigere: adegiſti hoſtium corporibus 3. 2. 23. adacti cunei 9. 12. *Ext.* 9. adacti jurejurando 7. 6. 1.

Adjicere aliquid 2. 8. 4. centurias 1. 4. 1. orationi clauſulam 5. 10. 2. conſilium actis 5. 9. 4. ejuſdem ſtudii exemplum 8. 11. *Ext.* 7. nullum majus domeſticum exemplum 8. 9. 3. oppidum imperio 7. 4. 2. piget quod ſequitur 9. 5. 2. multum fiduciae animis hominum 6. 9. 1. ne nomen quidem alicujus tabulis teſtamenti 7. 8. 6. vitae dono honorem ſepulturae 5. 1. 1. equi naribus ſpumas 8. 11. *Ext.* 7. fortuitis voluntarias tenebras 8. 7. 5. adjicit multum incrementi inchoato jam incendio 6. 2. 3. adjiciunt ipſis voluminibus nomina ſua 8. 14. *Ext.* 3. adjecit aurum ſummae dotis 4. 3. 1. illi plus decoris 8. 15. 1. charitatem 6. 8. 7. bello Achaico ſummam manum 7. 5. 4. animi rariſſimas dotes 7. 1. 1. cauſae periclitantis argumentum 8. 10. 3. vetuſtis aurium inſignibus novum vitae diſcrimen 5. 2. 1. huic exequiarum illum honorem vocis 4. 1. 12. majorum ſuorum titulis cognomen Iſaurici 8. 5. 6. verbis geſtus 2. 4. 4. exercitui ſuo firmamentum mancipia 7. 6. 1. honoribus debitum auctoritatis pondus 7. 5. 2. quieti animi cives numero proſcriptorum 9. 2. 1. ſpectaculum funeri ſpeciem alterius triumphi 2. 10. 3. verſus 3. 7. *Ext.* 3. adjecerunt concilio Deorum 1. 6. 13. adjecerim quid aliud hoc loco 4. 6. *Ext.* 3. adjiciam caſum exemplo 3. 2. *Ext.* 9. ſcenae exemplum 3. 7. *Ext.* 2. huic tanto incremento majus 6. 9 9. magnis ſapientiae exemplis parvulum 7. 2. *Ext.* 18. publicis judiciis privata 8. 2. 1. adjice fidem 2. 6. 14. adjeciſſe exempla ſatis erit 2. 9. 9. adjici operi Demoſthenis nihil poteſt 8. 10. *Ext.* 1. adjicitur merito virorum commemorationi Sulpicia 8. 15. 12. adjiciatur his Claudia 8. 1. *Damn.* 4. adjecta Aſia imperio populi Rom. 5. 3. 2. cauſa 2. 9. 6. 6. 3. 3. lege 5. 2. 10. unius amicitiae voluntaria morte 4. 7. 2. adjecto neceſſariorum convivio 2. 6. 7. exemplo 5. 10. 3. 7. 3. 10. verſu Graeco 1. 7. *Ext.* 2.

Adjectio impenſae 1. 1. 8.

Adimere alicui auctoritatem 2. 10. 5. alicui vitam 9. 10. 1. ademit perſona huic facto admirationem 6. 2. 5. libertatem 6. 3. 3. iis vitam 1. 8. *Ext.* 3. ademptis equis 2. 7. 9.

Adipiſci conſulatum 3. 8. 3. adipiſcendae poteſtatis facultas 9. 7. 3. adeptus eſt honorem 4. 5. 3. forenſi militia ſummos honores 8. 5. 5. id robuſta aetate 8. 13. 3. ſummum imperium 4. 5. 1. praeturam 9. 3. 3. tyrannidem a civibus delatam 4. 1. *Ext.* 6. victoriam 1. 8. *Ext.* 4. victorias 2. 7. 8. adepti erant ſacerdotia 3. 2. 7. adepta praetura 3. 5. 1.

Adire haereditatem 7. 8. 9. penetralia ſancta juſtitiae 6. 5. 1. ſenatum 1. 7. 2. Fortunae ſortes 1. 3. 1. adeuntes tribunal 3. 7. 1. adeundi ipſius diem petit 5. 1. 1. aditus ab iis improbavit divus Auguſtus 7. 7. 4. judex de ſponſione 7. 2. 4. aditos ultro cenſores hortati ſunt publicani 5. 6. 8.

Aditus exemplis datur 7. 2. *Ext.* 1. faſtidioſus 3. 3. *Ext.* 7. in curiam 2. 2. 1. templorum 8. 14. 2. aditum ad eam dedit filiae 5. 4. 7. adverſus ſe hominibus dedit 6. 2. 7. in curia ei nunquam eſſe voluerunt 2. 8. 4. luctui dedit neceſſitas 1. 7. *Ext.* 4. ſibi in coelum ſtruere 6. 9. 15. aditu a cuſtodibus impetrato 4. 6. *Ext.* 3. curiae indignus 2. 9. 2.

Adjudicare aliquid populo Romano 7. 3. adjudicari ei menſa debet 4. 1. *Ext.* 7.

Adjunxit ſe iis cladibus 6. 8. 5.

Adjuvare aliquem ope 8. 2. 3. ſocios 3. 1. 2. tropaea ac triumphos alicujus 4. 7. 2. adjuvit victoriam 1. 8. 6. adjuverat eloquentiae vim 2. 2. 3. adjuta diſciplina militaris 3. 4. 6.

3. 4. 6. adjutae partes exercitu paterno 5. 2. 9. adjutus gratia Cicerei 3. 5. 1. laetiori vultu fortunae 6. 9. 11. lacus inundatione amnis 1. 6. 3.

Adjutoribus ſex ejuſdem dignitatis aſſumptis 7. 3. *Ext.* 2.

Adjutorium Deorum 2. 7. *Ext.* 1. legis 2. 8. 1.

Admetus Theſſaliae rex 4. 6. 1.

Adminicula quaſi quaedam dentur ſpe diuturnioris vitae 8. 13. 1.

Adminiſtrare rem proſpere 3. 8. *Ext.* 2. adminiſtrare rempubl. dictatura 7. 6. 1. remp. parum utiliter 7. 2. 6. provincias 2. 2. 8. adminiſtratur Reſp. auſpiciis 1. 3. 1. adminiſtrandarum rerum vinculum. 2. 2. 1. adminiſtrandorum eorum celerior neceſſitas 3. 8. 1. adminiſtrata fuerat res ſub ipſo legato 3. 7. 1. adminiſtrata ſincere provincia 2. 10. 1. adminiſtrata ſunt Romano juſſu, Luſitanis manibus 9. 2. 4. a ſingulis 2. 7. 15. adminiſtrato incredibili facto 1. 4. 1. adminiſtrati bene officii laus 4. 3. 9. adminiſtratis reip. ſalutariter quinque conſulatibus 5. 2. 3.

Adminiſtratio Reipubl. 2. 9. 6: 3. 7. 7.

Admirari alicujus animum 3. 2. *Ext.* 9. conſtantiam 8. 7. 5. eloquentiam 8. 10. *Ext.* 1. fortitudinem 3. 2. 1. prodigium 1. 6. 1. admiror famularis fidei robur 6. 8. 3. admiratus amborum animum 4. 7. *Ext.* 1. non debitam ſibi benevolentiam 6. 2. *Ext.* 2.

Admiratio fortis & ſincerae vitae 2. 10. 7. admirationis praetexta 2. 10. 1. admirationem in riſum convertere 3. 2. 7. admiratione ſui placavit iram 2. 10. 2. ſtupentes 3. 2. 1. tantae induſtriae mens ſtupet 8. 7. *Ext.* 4.

Admiratores virtutis 2. 10. 2.

Admirabilem illum ſenatui fecit 2. 10. 7. admirabile animo, manu, lingua 8. 7. 1. prodigium 1. 6. *Ext.* 1. ſpectaculum 2. 7. 8. admirabilior cunctatio 4. 1. 2.

Admiſtum aliquid gratulationis habuiſti 5. 1. 4.

Admittere aliquem in caſtris 2. 5. *Ext.* 3. dedecus 3. 8. 3. facinus 8. 4. 1. ſcelus 5. 9. 1. populum in hortis ſuis 9. 15. 1. 9. 2. 1. vocem ad aures ſuas 8. 9. 2. admiſſo equo 3. 8. 1. parricidio. 1. 5. 7.

Admonere exemplis paucis 8. 12. 1. admonuit exercitus ſenatum literis 8. 15. 1. admoneri recordatione juventae ſuae 5. 8. 4. ſe ab ea praedicans. 1. 2. 4. admoneretur flagro 1. 1. 6. admonita erroris 4. 7. *Ext.* 2. admonitus ab eo ſolutae a ſe legis ſuae 6. 5. *Ext.* 4. oraculo 1. 8. *Ext.* 9. admonitum eſt ſomnium certo eventu 1. 7. 8. admoniti & proprio ingenio & exemplo vetuſtatis. 5. 6. 8.

Admonitione Pontificum 1. 1. 8.

Admoveo obſcuriori pietati notitiae lumen 5. 4. *Ext.* 5. admovi manus ſacris 8. 1. *abſ.* 5. admovit manum naribus equi 7. 3. *Ext.* 2. admovit regnum ad benevolentiam civium 4. 1. *Ext.* 8. admota exta aris 1. 1. 4. admota machina 5. 1. 5. admotus lucernae digitus 3. 3. 2. pectori pater velut infans 5. 4. *Ext.* 1. aris cultus 3. 3. 1 admoto labris poculo 7. 2. *Ext.* 1. portis Urbis exercitu 5. 2. 1. admotis calcaribus 5. 6. 2. precibus 5. 4. 1. ſcalis 1. 8. 6. neceſſitatis viribus 7. 6. 1.

Adnectam externis quod ſequitur 4. 5. *Ext.* 1. adnexa corporibus aegrorum remedia 2. 5. 6.

Adnumeratur ei pecunia 4. 3. *Ext.* 3.

Adoleſcens eloquentiae, quam propoſiti, felicioris 8. 10. 1. excellentis pulchritudinis 4. 5. *Ext.* 1. patriciae gentis 4. 3. 4. perditae luxuriae 6. 9. *Ext.* 1.

Adoleſcentia luxu perdita 6. 9. 3. ipſius ſuſpecta 8. 1. *abſ.* 12.

Adopertae virorum imagines 3. 5. 1.

Adoptare aliquem teſtamento 7. 8. 5. patronum 9. 15. 1. adoptatus a Suſenate avunculo ſuo 7. 7. 2.

Adoptionis jus 5. 10. 2.

Adorante quâ 1. 1. 7.

Adornavit ſenatus matronarum ordinem decretis 5. 2. 1. ejus verſibus templorum aditus 8. 14. 2. adornata textilibus ſigillis tabernacula 9. 1. *Ext.* 4. adornata triumphis lecti frons 2. 10. 3.

Adrianus 9. 10. 2.

Adriaticum mare 9. 8. 2.

Adſcribit ſe publicae dementiae auctorem 3. 8. *Ext.* 3. adſcribi imaginibus 2. 9. 3.

Adſervari capitali ſupplicio 4. 6. *Ext.* 3.

Adſtipulator vanae opinionis 7. 1. 2.

Adſtrinxit vitam ſuam conſilii crimine 4. 7. 4. adſtricta verbis ſententia 7. 2. *Ext.* 4. adſtricti continentia mores 2. 10. 8.

Advecti eſſent unde comperit 1. 1. *Ext.* 2.

Advexit eum fortuna in urbem 3. 4. 2. advexerat M. Catonem claſſis 8. 15. 10. advehendum ſe urbi noſtrae reſtituit 1. 8. 2.

Adventantis equitatus fragor 3. 1. 1.

Adventus repentinus 7. 4. *Ext.* 1. ſubitus & clandeſtinus 5. 1. 1. cauſam texit. 3. 3. 1. adventus ſuos ab hoſpitibus aris & ture excipi patiebatur 9. 1. 5.

Adverſarius ſuperior 2. 8. 2. vehemens 4. 1. *Ext.* 5.

Adverſus fugitivos bellum gerere 2. 7. 9. publicanos dicere 2. 10. 7.

Adverſus caſus 3. 2. 12. adverſa valetudo 5. 1. 3.

1. 3. 9. 2. *Ext.* 11. 1. 7. 1. oculorum 6. 4. 1. adverſa agmini fulmina 1. 6. 12. loca 8. 7. *Ext.* 1. proelia 7. 6. 1. 7. 3. *Ext.* 10. prodigia 1. 6. 1. adverſa cadaveribus virorum corpora adverſis alligata 9. 2. *Ext.* 10. adverſae res 7. 1. 1. & ſecundae res 4. 1. 13. adverſus caſus 3. 2. 12. adverſi quid imminet populo Rom. 5. 10. 2. adverſum habere & ſolem & pulverem 7. 4. *Ext.* 2. adverſo corpore exceptas oſtendere cicatrices 7. 7. 1. adverſis rebus propere quemquam debilitari non oportet 8. 1. *abſ.* 3.

Adulare Dionyſium 4. 3. *Ext.* 4. adulari aliena tribunalia 6. 9. 7. adulandus erat tribunus militum 2. 7. 15. adulata Hephaeſtionem more Perſarum 4. 7. *Ext.* 2. adulatus clementiam 3. 3. 1. adulatus more gentis illius Darius rex 6. 3. *Ext.* 2.

Adulta aetas 9. 13. *Ext.* 4. adultae aetatis virgo 1. 5. 4. 4. 3. 1. 4. 4. 10.

Adulterii cauſſam dicere 8. 1. *abſ.* 12. crimen 8. 2. 2. crimine damnatus 6. 5. *Ext.* 3.

Adumbrare quod ars non valuit 8. 11. *Ext.* 7. adumbravit ſcenam 2. 4. 6. adumbrata eſt quies imaginibus 1. 7. 1.

Adumbratio inſidioſa 7. 3. *Ext.* 8.

Adumbratum nomen 3. 4. 5.

Advocatio praeſtandi muneris 2. 9. 1.

Advocatus egregius 4. 1. *Ext.* 5. advocati & patroni praeteriti 7. 8. 7. advocatis deficiebatur 8. 3. 2.

Advolare in os alicujus 1. 4. 4.

Advolutus genibus 3. 8. *Ext.* 4.

Adurere barbam candentium juglandium putaminibus 9. 13. *Ext.* 4. aduſti corporis odor 3. 3. *Ext.* 1.

Aeas flumen 1. 5. *Ext.* 2. Aeanti ut Deo immolaverunt 1. 5. *Ext.* 2.

Aebucia 7. 8. 2.

Aedes ſacrae 4. 3. 14. arſit 1. 4. 4. caerimoniarum 4. 7. *Ext.* 1. Mercurii 9. 3. 6. ſalutis 8. 14. 6. aedem Monetae videre 6. 3. 1. & aram Fortunae Muliebri curavit faciendam 5. 2. 1. alicui dedicare 5. 10. 1. Telluris fecit in ſolo 6. 3. 1. aedium pars excelſa 3. 1. 2. aedibus ſeparatis 1. 1. 8.

Aedificare Propylaea 3. 1. *Ext.* 1. ſacraria 6. 5. 1.

Aedificia ſubjecta 7. 2. *Ext.* 2. ſpatioſa & excelſa 9. 1. 1.

Aedilis plebis proſcriptus 7. 3. 8.

Aedilitas curulis 7. 5. 2. aedilitatis candidatus 8. 15. 4. petitio 6. 9. 14.

Aedilitia comitia 4. 6. 4.

Aeger delatus eſt Brunduſium 5. 1. 1. eſt ejus morbi 5. 7. *Ext.* 1. & contuſus Romani imperii ſpiritus erat 6. 4. 1.

Aegeria Dea 1. 2. 1.

Aegerrime extracta 1. 6. 11.

Aeginenſes 9. 2. *Ext.* 8.

Aegles Samius mutus, & ſubito vocalis factus 1. 8. *Ext.* 4.

Aegre ferre urbem bello urgeri a rege 3. 3. 1. compulſus eſt, ut in Curiam veniret 9. 5. 1.

Aegritudinem per ſummam animi expiravit 1. 1. 20.

Aegyptia perfidia. 5. 1. 10.

Aegyptiorum ſacerdotes 1. 4. *Ext.* 1.

Aegyptus 6. 4. 3. 5. 1. 1. 1. 4. *Ext.* 1. Aegypti occiſos eſſe cognovit filios 4. 1. 15. Aegyptum petiit 8. 7. *Ext.* 2.

Aelius Praetor 5. 6. 4.

Aelia familia 4. 4. 8.

Aemathia 9. 11. *Ext.* 4.

Aemilia Corneliaque gens 6. 2. 3. virgo 1. 1. 7.

Aemilius Paullus 2. 10. 3. 5. 1. *Ext.* 6. 5. 10. 2. Scaurus 8. 5. 3.

Aemulatio inſolentiae 9. 5. *Ext.* 4. virtutis 4. 1. 12. aemulationis hamus 2. 9. 6.

Aemulatus eſt divinum, mortali habitu ſpreto 9. 5. *Ext.* 1. exemplum 5. 8. 2. Themiſtoclis ardorem 8. 14. *Ext.* 1. pietatem 5. 4. 4.

Aemulus acer 7. 2. 3. continentiae Fabiorum 4. 3. 10. patientiae 3. 3. *Ext.* 4. gravis in adminiſtratione reipub. 4. 1. *Ext.* 5. aemula virium ſuarum ars eſt 8. 11. *Ext.* 5.

Aeneas 1. 8. 7.

Aeneus taurus 9. 2. *Ext.* 9. aenea vacca 8. 11. *Ext.* 4. aeneae effigies 2. 10. *Ext.* 1.

Aequalis gradus 8. 8. 1. fortunae ſocietas 1. 8. *Ext.* 17. illi puella 3. 2. *Ext.* 9. aequale imperium 5. 2. 4. aequali jugo virtutis par proferamus 2. 9. 6.

Aequaliter expoſita omnibus 3. 3. *Ext.* 7.

Aequare alicujus vitae ſpatium 8. 13. 2. magiſtrum equitum dictatori 3. 8. 2. aliquem alicui 8. 15. 9. aequat remigis caſus interitus 1. 8. *Ext.* 11. aequavit numerum prodigiorum numero calamitatum 1. 6. 7. Athenis Thraciam 3. 7. *Ext.* 7. annis ſaeculi tempus 8. 7. 3. aequaverit gloriam vel anteceſſerit plauſtrum 1. 1. 10. aequari numinibus deorum 5. 6. 1. aequanda deorum benignitati munificentia gentis Romanae 5. 1. 1. aequavit ſolo Numantiam 2. 7. 1. aequatur minor poteſtas majori 2. 8. 2.

Aequatus coelo cumulus 2. 9. 1. dictatori ſcito plebis 5. 2. 4. aequata ſolo patria hoſtilibus armis 5. 6. *Ext.* 5.

Aequitas Caeſariana 9. 15. 5. quaeſtionum 8. 2. 1. ſenatus ac pop. Romani 4. 3. 9. teſta-

ſtamenti 5. 2. *Ext.* 3. aequitatem extorſit 6. 2. *Ext.* 1.

Aequi 5. 2. 2.

Aequicoli 10. *fr.*

Aequimelium 6. 3. 1.

Aequo animo ferens 2. 5. 4. non tulit 3. 7. *Ext.* 6. aequior animus 5. 1. 1. 7. 4. *Ext.* 1.

Aequora aquae calidae ſuſpenſa 9. 1 1.

Aerarium aperire 3. 7. 1. exhauritur 7. 2 3. bello exhauſtum 5. 6. 8. longinquis expenſis non ſufficit 7. 6. 1. aerarii quaeſtores 2. 2. 8. aerario patefacto 3. 7. 1. abeſſe 5. 3. 2. non reddo rationem 3. 7. 1. virtutis exemplum tanti ſtetit 4. 4. 6.

Aerariorum numerus 2. 9. 7. aerarios inter referre tribus 2. 9. 6.

Aerea capitis effigies 5. 6. 3.

Aes alienum grave 6. 1. 9. ſolvi juſſit 6. 2. 11. contulit certatim 5. 2. 3. parvulum 2. 10. *Ext.* 1. aera raudera appellantur 5. 6. 3. legioni dari voluit 2. 7. 15. poenae 2. 9. 1. aeri alieno ſuccurritur 9. 3. 6.

Aeſchines 8. 10. *Ext.* 1.

Aeſchylus poëta 9. 12. *Ext.* 2.

Aeſculapius 1. 1. 19. 1. 1. *Ext.* 3. 1. 8. 2.

Aeſopus tragicus 8. 10. 2. tragoedus 9. 1. 2.

Aeſtimare aliquem intra ſe ipſum partita laude 3. 8. 1. animi, non corporis dolore poenae modum 9. 10. *Ext.* 2. domum ſexagies ſeſtertio 9. 1. 4. magni domum 9. 1. 4. 1. 1. *Ext.* 3. humiliter acta virorum 2. 7. 14. militares ductus 3. 7. *Ext.* 6. ſenſum 3. 7. *Ext.* 6. ſi vere volumus 7. 5. 6. aeſtimem ejus verba prius an facta, neſcio 6. 4. 4. aeſtimari debet incepto egregio 4. 7. 6. aeſtimatur amicitiae fido pignore 4. 7. 3. virtus per ſe ipſam 3. 4. *Ext.* 1. virtus magno pretio 5. 4. 1. aeſtimantur ab iis & propria ſtudia verecunde, & aliena callide 8. 12. 1. aeſtimans jacentem non hoſtem, ſed civem 5. 1. 11. magni 8. 14. 1. pluris 5. 7. 3. aeſtimanda bona animo 7. 2. *Ext.* 3.

Aeſtimatio eloquii 8. 9. *Ext.* 2. dignitatis 4. 4. 9. aeſtimatione aetatis, non fortunae facta 5. 1. *Ext.* 1.

Aeſtimator juſtus 3. 8. 1. Romani animi certior 6. 6. 2. virtutis 3. 2. 23.

Aeſtivus fervor 2. 4. 6.

Aeſtuariis intercipere fluctus 9. 1. 1.

Aeſtus humanae mentis 2. 5. 6. regreſſus 3. 2. 23. aeſtu animi compelli 6. 8. 4.

Aeſtuoſum atque anguſtum mare 9. 8. *Ext.* 1. aeſtuoſiſſimum atque ſterile ſolum 4. 4. 4.

Aetas adulta 9. 13. *Ext.* 4. citerior 8. 7. *Ext.* 10. infirma 3. 3. *Ext.* 1. nubilis 6. 1. 4. omnis narravit 2. 9. 4. poſterior 4. 3. 7. 4. 7. 7. praeſens 4. 2. 1. puerilis 9. 3. *Ext.* 2. robuſta 8. 13. 3. validior 3. 4. 1. aetatis adultae virgo 4. 3. 1. 1. 5. 4. puerilis inſignia 6. 1. 1. infirmitas 5. 4. 2. robur 2. 9. 6. ſtabilimentum 3. 1. 1. viribus defectus 8. 7. 4. aetati propior 8. 7. 2. aetatem ad ultimam pervenit 1. 8. *Ext.* 16. aetate deficiente 5. 2. *Ext.* 4. ſenior 7. 1. 2. 4. 3. *Ext.* 2. provectus 8. 7. *Ext.* 1. puber 6. 9. 9. 9. 1. 9. pubeſcente 5. 3. *Ext.* 3. omni imbelli urbe egeſta 6. 6. *Ext.* 2.

Aeternitati conſceravit 1. 7. *Ext.* 3.

Aeternus triumphus 2. 8. 5. aeternae laudi ſatis erat 3. 2. 13. aeterna memoria 6. 1. *Ext.* 1. aeterni ignes 5. 4. 7. ignis cuſtos 1. 1. 6. Veſtae foci 4. 4. 11. aeternum & ſpecioſum monumentum 2. 7. 15.

Aethiopes 8. 13. *Ext.* 5.

Aetna 5. 4. *Ext.* 4.

Aetnaeus mons 5. 4. *Ext.* 5.

Aetolia 8. 13. *Ext.* 6.

Aetolorum gens 4. 3. 7.

Aevum Appii clade metirer 8. 13. 5. praeteritum 8. 7. *Ext.* 2.

Affectare regnum 4. 6. *Ext.* 3. 5. 3. 2. 5. 7. 2. 9. 15. *Ext.* 2. artem 8. 7. *Ext.* 1. eloquentiam 8. 10. 2. affectati regni crimine domi damnavit 5. 8. 2.

Affectatio negata 9. 1. 3.

Affectus aliquanto ardentior 4. 6. 1. placidus & lenis 4. 6. 1. pius & placidus 5. 7. 1. conſternationis plenus 9. 3. 1. gloriae 8. 14. 3. privati conditio 3. 8. *Ext.* 4. affectu inhoneſto atque inutili diſpulſo 3. 3. *Ext.* 1. eodem moti 8. 1. *amb.* 2. patrii 4. 1. 5. potentiſſimi 5. 1. 3. diverſi 5. 7. *Ext.* 1. in receſſu pectoris repoſiti 3. 4. *Ext.* 1.

Afferre ſecum ſuavitatis dotem 5. 7. 1. aliquid voluptatis 8. 11. 1. mulieris pretium in locum aliquem 6. 1. *Ext.* 2. alicui manus 6. 6. 3. plus libertatis vindicatus, quam victus gloriae potuit 7. 6. *Ext.* 3. afferri ſibi arma juſſit 3. 2. 18. voluit in conſpectum ſuum abſciſa miſerorum capita 9. 2. 1. affert plurimum gaudii bellum 4. 2. 1. attulit abſciſum caput 5. 1. *Ext.* 4. gladium 5. 9. 4. victoria plus boni. 7. 3. 2. cauſſam repulſae 7. 5. 2. ſalutem 8. 1. *abſ.* 4. exitium 8. 1. *damn.* 2. perditam & comploratam defenſionem in judicium 8. 1. *abſ.* 10. cauſſam exitii 1. 7. 8. attulerunt ei aliquanto plus gloriae 5. 1. *Ext.* 6. tantum laudis 6. 3. 7. attulerat gladium 5. 4. 3. ferrum veſte tectum. 6. 1. 1. attuleris quid dignitatis. 3. 3. *Ext.* 7. afferens tantum incommodi humano generi, 9. 6. 1.

Afficere aliquem ſupplicio 3. 2. *Ext.* 1. 3. 7. 1. 6. 3. 6.

6.3.6. 6.1.3. ſupplicio capitis 1.7.7. mortis 5.8.5. capitali ſupplicio 6.3. *Ext.* 2. 6.3.1. virum contumelia 3.2.12. affecit conjugem repudii nota 6.3.12. his praefectum ignominiae generibus 2.7.9. eum gravi multa 8.1. *damn.* 7. affecerunt eos gravi notâ 2.9.8. affecerat illis amicos ſuos 9.2. *Ext* 3. affectus gravi valetudine 4.7.5. conſimili fortuna 5.4. *Ext.* 1. ſupplicio 8.4.1. ultimo ſupplicio 4.7.1. verberibus 5.8.2. ſervilibus verberibus 6.1.9.

Affigere: affixit hos crucibus 2.7.12. captos praedones crucibus 6.9.15. affixit hunc cruci 6.9. *Ext* 5. affixus remo publicae triremis 9.15.2. affixum patibulo truncum corpus 9.2.3. affixa templis hoſtium ſpolia 7.6.1. affixi valvis 2.1.9.

Affinis culpae 3.7.8. Caeſaris eſt 0.9.1. affinem fuiſſe ſe culpae ei pernegavit 8.4.2. affines & cognati 2.1.8. affinium & cognatorum & fratrum nota 2.7.7. grave ſupercilium 7.2. *Ext.* 1.

Affinitas arcta 6.2.3. affinitatem dirimere 8.1. *abſ.* 9.

Afflata es ad inferos uſque coeleſti fulmine 7.7.4.

Afflatus peſtifer 1.8. *Ext* 19

Affligere civitatem mali curâ 2.4.4. opes alicujus 5.1. *Ext.* 1. quemquam auctoritate, 8.5.2. afflixit cives ſuos vitiis 3.1. *Ext.* 1. peractum reum judicio 5.4.4. affligi ab aliquo 8.6.2. afflictus eſt eo nomine publica quaeſtione 8.1. *damn.* 8. quaeſtione publica 2.8.3. teſtimonio 4.2.2. repulſa conſulatus 7.5.4 afflicti erant clade 4.8. *Ext.* 1. afflictis & perditis rebus 3.2. *Ext.* 7.

Affluxerit quam celeri tranſitu luxuria, 9.1.5. affluente barbarorum multitudine 3.2.23. affluens delicato cultu animus 9.2.1.

Affulſit nihil tale praeſidii Cretenſibus 7.6. *Ext* 1.

Afrania 7.8.2.

Africa. 1.1.2. 1.5.5. 1.8. *Ext.* 19. 2.7.2. 5.1.1. 5.6. *Ext.* 4. 5.2. *Ext.* 4. 6.9.6. 7.3.3. Africam attigit 3.7.1.

Africanus domitor orbis 6.7.1. ſuperior 2.7.12. 4.1.6. 4.2.3. 4.5.3. 5.2.5. 5.3.2. 5.6.7. 6.6.4 6.9.2. 8.14.1. 8.15.1. & 9.8.1. poſterior 2.7.13. 4.1.10. 5.1.6. 5.3.1

Amoeſia Sentia 8.3.1.

Agamemnon 8.11. *Ext* 6.

Agathocles Syracuſanorum rex 7.4. *Ext.* 1.

Agelli reditus 4.4.7.

Ager Alſienſis 8.1. *damn.* 7 Brutius 5.1. *Ext.* 6. Calenus 1.8. *Ext.* 18. Gallicus 5.4.5. Nolanus 1.6.4. Picenus 1.6.5. Sabinus 7.3.1. Tuſculanus 1.4.4. recuperatus 6.5. *Ext.* 1. vacuus 7.3.4. agri jugera 4.3.4 & 5.

Agere bene cum aliquo 5.3. *Ext.* 3. minus bene ſenectute 8.13. *Ext.* 1. quidquam vi 3.2.17. vitam 8.5.6. ſolutioris vitae primos adoleſcentiae annos 6.9.2 cauſam adverſus aliquem 9.1.1. amicum Lentulo 4.2.5. conſulem 2.2.4. 3.8.3. 4.2.2. 5.8.1. deſtrictam foeneratricem 8.2.2. partes alicujus 5.10.1. competitoris ſuffragatorem 4.5.3. partes & accuſatoris, & teſtis, & judicis 4.1.10. poenitentiam 3.4.2. 1.5. *Ext.* 2. 7.2. *Ext.* 1. ſilentium 1.6.11. lege 3.8.1. 7.7.5 7.7.5 aliquem reum 6.2.4. 6.7.1. apud populum 3.7.1. apud aliquem de belli fine 6.6.2. aſellum ante ſe 7.3. *Ext.* 1. jumenta 9.11.1. praecipites Senones 6.3.1. ſervum ad ſupplicium ſub furcâ 1.7.4. alicui gratias 3.4.4. agas licet per utrumque gladium 3.2. *Ext.* 2. ago tibi gratias 3.8.7. agit certum civem 8.6.4. agimus felicem vitam 2.1.1. agebat in rebus ſeriis Scaevolam, in ſcurrilibus luſibus hominem 8.8.2. egit id ſingulari fide 6.7.2. noctem ultimam in terris 1.7.2 equos in Samnites 3.2.9. gladium cruore domini madentem per ſua praecordia 6.8.3. eum praecipitem in illud profundum 5.6.2. animum ejus transverſum nimia conſternatio 7.8.7. Jurgurtham regem ante currum 6.9.14. enervem & frigidam juventam 3.5.3. perditam luxuria vitam 3.5.2 reorum judicia 3.6.7. cauſſam feminarum apud triumviros & conſtanter & feliciter 8.3.3. ſuam cauſſam ita 3.7.8. 8.7.1. cauſſam ſuam maximo populi concurſu 8.3.1. ſeram neglecti ſalubris conſilii poenitentiam 7.2. *Ext.* 11. apud eum in hunc modum 2.8.2. 3.7.1. id cunctatione 3.8.2 ſilentium 1.7.4. 3.8.2. ſe ſegniorem ne in feminis quidem ſupplicio afficiendis 6.3.6. publicanum in Sicilia 6.9.8. virum ſeverum 7.2.5. nec ſecuriorem maritum, quam patrem 9.13. *Ext.* 4. multo ſeveriorem praetorem urbanum 7.7.7. quam ſeverum pudicitiae cuſtodem 6.1.4. reum pariter atque accuſatorem admirabilem 4.2.6. eum reum 8.9.3. magnum & ſalutarem reip. civem in L. Saturnino opprimendo 8.6.2. nimiae illum & intolerabilis potentiae reum geſtu perſeveranti 6.2.9. ille urbem 8.9. *Ext.* 2. egerunt alimentorum reſpectum 3.7.3. id votis meis annuendo 5.10.2 huc iracundiae ſtimuli virum ardentis ſpiritus 9.3.2. egerant id duce Sp Caſſio 6.3.2. egiſſe utriuſque hoſtem contentus 4.1.6. praecipitem in carcerem L. Philippum habuit parvi 9.5.2. Agens perinde

inde ac publicum miniſterium 7. 3. 9. annum quartum & vigeſimum 3 7. 1. ſextum & octogeſimum annum 8. 7. 1. verecundiam dignitatis 4. 5. 4 candidae togae ſuae reſpectum 4. 5. 4. agente illo cauſſas 8. 10. 2. acturus de commodis ejus 9. 6. 2. agitur de pace per legatos 7. 2. *Ext.* 16. aguntur pro Roſtris rei 7. 2. 6. agebatur inceſti reus 6. 8. 1. agi debent omnia per plebem 3. 2. 17. agi ſolitudine 8. 11. *Ext* 1. ferro 7 2. 2. acta eſt magna cura 1. 1. 12. nimis aſpere cenſura 7. 2. 6. in meliorem ſtatum mutatio 3. 4. 1. actae diutiſſime vitae finis 8. 7. 1. ſunt Conſidio gratiae 4. 8. 3. actum ſecum praeclare exiſtimans 4. 3. 8. ſuperiore judicio 7. 3. 5. actus reus ab eo ad populum 8. 1. *abſ.* 7. acta Romam bos 7. 3. 1. actus vorticis circuitu 3. 2. 1. in crucem 8. 4. 2. actis ſuper ejus corpus equis 9. 10. *Ext.* 1. acti ante currum duces hoſtium 4. 1. 8. actum & excuſſum eſt 2. 8. 2. actis de rebus a ſe Senatui ſcribens 2. 7. 15.

Ageſilaus 7. 2. *Ext.* 15.

Agger ejus culpâ incenſus 2. 7. 4. aggeri extruendo materia deficit 7. 6. 5. aggere & vallo circumdari 7. 6. *Ext.* 2.

Aggredi feſſos victores 7. 4. 1. Fidenas 7. 4. 1. molem maximae rei manu parva 5. 6. *Ext.* 2. opus 3. 8. *Ext.* 1. ſenem 2. 10. 6. aggreditur homines tribus modis 8. 10. 1. aggreſſa eſt libertas patientiam 6. 2. 3. aggreſſus illum interemit 3. 3. *Ext.* 7.

Aggregare aliquem deorum numero 5. 3. *Ext.* 2.

Agilitas ingens 1. 7. *Ext.* 4.

Agitare conſilium 5. 6. 7. 6. 2. 1. conſilia 6. 6. 2. agitanti conſilium 1. 6. *Ext.* 1. agitari fluctibus 3. 8. 6. agitatis diu multumque conſiliis intra pectus ſuum 7. 4. 5. agitatus ſtimulis virtutum 8. 14. *Ext.* 1.

Agitatio ſtudii 8. 7. *Ext.* 3. militaris 3. 6. 1.

Aglaus Pſophidius 7. 1. 2.

Agmen concitatum 4. 7. 2. hoſtium pugna ſuſtinuit 3. 2. 1. agmina militum 3. 8. 5.

Agnoſcere potentiam hilari fronte 6. 2. 7. proſtratum ambonis impulſu 5. 1. 3. agnovit Catonis animum 3. 1. 2.

Agraria lex 5. 8. 2. 7. 2. 6. 8. 1. *damn.* 3. 9. 3. 5.

Agreſte & ſordidum plauſtrum 1. 1. 10. tugurium 3. 4. 1. agreſti more vivere 5. 3. *Ext.* 3. agreſti opere fatigari 6. 9. 1. agreſtium ſtrages 1. 7. *Ext.* 4.

Agrigentina civitas 4. 8. *Ext.* 2.

Agrippae 10. *fr.*

Agrippa Menenius 4. 4. 2.

Ahala magiſter equitum 5. 3. 2.

Ahenum Dodonae 8. 15. *Ext.* 3.

Ajax 8. 11. *Ext.* 6.

Alae funditorum 2. 7. 9.

Alacer clamor 1. 6. 11. gaudio abiit 8. 14. 5. in urbem reverſus eſt 5. 3. 4. alacris Philoſophia 2. 6. 11. alacrem exercitum in aciem miſit 8. 11. 1. alacrior juventus 2. 1. 10. alacriorem ſe facere 8. 13. 1.

Alacritas clamoris 4. 8. 5.

Alba 1. 8. 7. 5. 1. 1. 9 6. 3.

Albanus lacus 1. 6. 3. mons 3. 6. 5. Albana & Seplaſia caſtra 9. 1. *Ext.* 1.

Albani 6. 3. 6. & Sabini 10. *fr.* Albanorum dux 7. 4. 1. reges 10. *fr.*

Alcamenis manibus fabricatus Vulcanus 8. 11. *Ext.* 3.

Alcibiades 1. 7. *Ext.* 9. 3. 1. *Ext.* 1. 6. 9. *Ext.* 4. 8. 8. *Ext.* 1.

Alcyoneus Antigoni filius 5. 1. *Ext.* 4.

Alere catulos leoninos 9. 3. *Ex.* 2. aluit ac veſtivit equites 4. 8. *Ext.* 2. milites in caſtris 3. 2. 23. pietas patrem 5. 4. *Ext.* 1. virtutis robora 4. 4. 11. alebatur ad ejus excidium 2. 10 4. alita miſeriis reip. impotentia furens 9. 3. 8. finitimis tropaeis ac triumphis virtus imperii 7. 4. 1. uberibus natae mater 5. 4. 7. alendae ſcholae communio 1. 8. *Ext.* 17. alendo vos parentes alligaverunt 2. 9. 1.

Alexander rex Macedoniae 1. 4. *Ext.* 1. 3. 3. *Ext.* 1. 3 8. *Ext.* 6. 4. 3. *Ext.* 3. 4. 7. *Ext.* 2. 5. 1. *Ext.* 1. 6. 4. *Ext.* 3. 7 3. *Ext.* 1. 8. 14. *Ext.* 2. & 3. 9. 3. *Ext.* 1. & 9 5. *Ext.* 1.

Alexander C. Fannii ſervus 8. 4. 1. & 2.

Alexandria 6. 6 1.

Alexandrinus pictor 5. 1. 1.

Aliena proſpicere 2. 7. *Ext.* 2. aliena urbs 3. 4. 5. aliena nimiae vini abundantiae 2. 5. 6. alienae virtutis ſpectatores 3. 2 20 alienum a majeſtate populi 4. 1. 8. alieniſſima crudelitas 2. 7. 12.

Alienigenae urbes 5. 3. *Ext.* 1. alienigeni amores juſti 4. 6. *Ext.* 1. alienigena ingenii exercitatio 2. 2. 3 exempla 1. 5. *Ext.* 1. 2. 10. *Ext.* 1. alienigenis auſpiciis 1. 3. 1.

Alimenta & arma ſua ferre 2. 7. 2. ſubminiſtrare 5. 2. 1. alimentorum facultate defecti 7. 6. 2. reſpectus 3. 7. 3.

Aliquantum honoris ei debes 3. 2. 1. terroris incutit 3. 1. 1. tetrior filius 5. 9. 3. aliquanto facilior tranſitus 2. 6. 1. majores clades 1. 6. 11. utilior reipub. 3. 4. 5.

Allapſa eſt ejus animo quam grata aeſtimatio 5. 2. *Ext.* 1.

Allapſus ſerpentum 1. 6. 8.

Allevare aliquem dextera manu 5. 1. 8. alle-

levandus erat ſolatiis 5. 3. 2.
Allicere benevolentiam uniuſcujuſque 7. 4. 2. allectus a Cenſoribus in ordinem Senatorium 2. 2. 1.
Allienſis dies 9. 11. *Ext.* 4.
Alligari legibus 7. 2. *Ext.* 14. alligaverunt parentes vos alendo 2. 9. 1. alligati vinculo ſervitutis 2. 9. 5. alligata atque conſtricta adverſis adverſa cadaveribus corpora vivorum 9. 2. *Ext.* 10. alligatum candida faſcia crus habere 6. 2. 7. alligatos eos adduxi 6. 2. 3.
Allobrogicus 6. 9. 4.
Alloqui aliquem 4. 6. *Ext.* 3. aliquem ſine interprete 8. 7. *Ext.* 16. alloquendi officium 2. 7. 6.
Alluſit verſibus Homeri egregio dicto 3. 7. *Ext.* 4.
Allus Funniſillaticus 10. *fr.*
Alpes 5. 5. 3. 2. 8. 1.
Alſienſis ager 8. 1. *damn.* 7.
Altaria abjicere 5. 10. *Ext.* 2. tenens 9. 3. *Ext.* 3. nefandorum penatium 5. 3. 3.
Altercatio orta 9. 1. 4.
Altero etiam & octogeſimo anno decedens 8. 7. *Ext.* 3.
Alterna vice verſavit illum fortuna 6. 9. 10.
Altitudo domus 8. 2. 1. humanitatis 5. 1. *Ext.* 3. Altitudine dejectus 3. 2. 1.
Alta ſententia 7. 2. 3. & erudita pectora 3. 3. *Ext.* 7. altior animus 8. 14. *Ext.* 3. doctrina 9. 14. 1. prudentia 7. 2. *Ext.* 7. altiores animi 7. 3. *Ext.* 3. altius terram verſantibus 1. 1. 12. altiſſimum majeſtatis faſtigium 3. 4. 1.
Alveum Tiberis eo petente 7. 3. 1. alveo & calculis vacare 8. 8. 2.
Alvum levare 9. 13. 2.
Amare: amavit ſordes ſuas 7. 8. 7. amans tui ac patriae 2. 7. 6. amantiſſimus urbis 2. 2. 1. noſtri 5. 1. 1. patriae 6. 2. 8. 8. 9. *Ext.* 1. reipubl. civis 5. 3. 2. filii 7. 3. 10. animos 7. 8. 8. amantiſſimi parentes 4. 7. *Ext.* 2.
Amarus lucis uſus 2. 7. 9. amara dominatio 3. 2. *Ext.* 5. ſugillatio 6. 9. 12. ſervitus 6. 9. *Ext.* 5. ſarcina 9. 1. 2. amarum vinculum 2. 9. 5. amari vitae pariter ac mortis tortores 9. 2. *Ext.* 10. amariſſima tempeſtas 7. 6. 6. amariſſimae leges 7. 6. 1. hominibus videntur duae res 6. 2. 12. amariſſima maledicta 3. 3. *Ext.* 4.
Amaritudo odii 4. 1. *Ext.* 6. publicae confuſionis 4. 8. 3. poenae 6. 1. 4. intolerabilis 7. 2. *Ext.* 2. malorum inflictorum 6. 9. *Ext.* 7. amaritudinis crudelitas 2. 7. 12. amaritudinem ex morte filii ſentire 5. 10. *Ext.* 2. amaritudinibus intus multis eſt referta divitiarum frons hilaris 4. 4. 1.
Ambages verborum obſcurae 1. 8. 10.
Ambiguum nulli reliquit 5. 10. 2. ambiguae laudis civis 2. 2. 6.
Ambire aliquem hinc atque illinc 3. 8. 3.
Ambitus mundi 3. 4. *Ext.* 1. orationis 4. 1. 12. foſſarum flexuoſi 8. 7. *Ext.* 3. ambitus accuſatus 6. 9. 14. reus 9. 5. 3. reum patrocinio ſuo protexit 4. 2. 5. reum defendens 5. 9. 2.
Ambitioni clauſa domus 2. 10. 8.
Ambitioſus ſenator 8. 15. 4. imperator 2. 7. 2. ambitioſa doctrina 7. 2. *Ext.* 12. ambitioſam ingredi viam 7. 5. 1.
Ambulare manibus 7. 5. 2. ambulat egens 6. 9. 12.
Amens 2. 2. 5. & coeca luxuria 9. 1. *Ext.* 4.
Amentia libidinoſa 9. 2. *Ext.* 5.
Amicus reipubl. inimicis ne quis eſſe vellet 6. 3. 1. amica ſilentio verba 9. 13. 2 obſequens 8. 2. 2. amicorum nullo in conſilium adhibito 2. 9. 2. amice datae civitates ſunt 5. 2. *Ext.* 3. amicior Corneliae familiae atque urbi Rom. quam ſibimet ipſi fuit 5. 2. *Ext.* 4. amiciſſimus ſibi 2. 10. 8. vultus 6. 4. 3. amiciſſimo ſibi a quodam interrogatus 7. 4. 5.
Amicitia vetus arctaque 4. 7. 3. fulgens gratia, honore opibuſque 4. 7. 7. perſeverans 7. 6. 2. liberaliſſima 7. 8. 8. pertinax 4. 7. 7. amicitiae foedus 2. 9. 6. amicitiam ſequi 3. 7. 1. populi expetere 3. 3. 2.
Amictus purpureo paludamento 1. 8. 8. togâ 2. 7. 9. praetexta 3. 6. 7. pellucida veſte 6. 9. *Ext.* 1.
Amiculo Syloſontis Samii delectatus 5. 2. *Ext.* 1. aureo detracto 1. 1. *Ext.* 3.
Amilcar Carthaginienſium dux 1. 7. *Ext.* 8. 6. 6. 2. 9. 3. *Ext.* 2.
Amittere nihil 4. 1. 10. vicinas Aſiae gentes 4. 1. *Ext.* 9. res 4. 4. 6. virum 4. 6. 1. terram 7. 2. *Ext.* 13. aliquid ex hereditate 7. 8. 9. fiduciam conſerendi manus cum hoſte 8. 11. 1. amiſit claſſem tempeſtate 1. 4. 3. patriae pulcherrimam claſſem 8. 1. *abſ.* 4. decem & ſeptem milites familiae ſuae 5. 6. 4. unicum filium 5. 10. 3. imperium 4. 1. 6. meritum honorem triumphi 9. 3. 7. tria jugera multae nomine 4. 4. 7 amiſerat tyrannidem 1. 2. *Ext.* 2. arcem 2. 7. 3. amiſſus locus 2. 7. 10. amiſſa majeſtas 3. 2. 12. amiſſum infelicitate decus ſupremi officii 5. 1. *Ext.* 6. amiſſae claſſis poenas dare 7. 3. *Ext.* 7. amiſſo oculo 3. 2. 23. amiſſi cives 2. 8. 1. amiſſis armis 3. 2. 23.

Amiſſio parvulorum 2. 6. 16.

Amnis inundatio 1. 6. 3. proximi aqua 7. 3. 1.

Ἀμνηστίαν vocant oblivionem 4. 1. *Ext.* 4.

Amor legitimus 4. 6. 1. erga exulem patrem pertinax 5. 2. 7. inſitus animo 5. 5. 3. praeproperus 6. 3. 6. virginis immaturus 8. 1. *abſ.* 1. & concubitus aeneae vaccae 8. 11. *Ext.* 4. amore ejus tenebatur 2. 9. 3. ſcorti deperditus 7. 3. 7. correptus 8. 1. *damn.* 8. 9. 1. 9. amores alienigeni juſſi 4. 6. *Ext.* 1. nefandi 4. 7. 4.

Amoveri id juſſit 1. 7. *Ext.* 4. amoto inde inſtrumento ruſtico 4. 4. 6. domino rogum exſtruxit 6. 8. 7.

Amphiaraus vates 8. 15. *Ext.* 3.

Amphinomus & Anapus 5. 4. *Ext.* 4.

Amplecti cauſſae dictionem 3. 7. 9. facta civium ac dicta 4. 1. 12. teſtimonium alicujus 4. 3. 2. alicujus gratiam 6. 6. *Ext.* 2. falſum legationis nomen 6. 6. 4. praeſidium calliditatis 7. 3. 3. favorem vulgi 8. 7. 7. amplexus eſt vultum Jovis 3. 7. *Ext.* 4. aequitatem utroque modo 6. 5. 1. leve admodum genus defenſionis 8. 1. *abſ.* 12.

Ampliata ſepties ejus cauſſa eſt 8. 1. *abſ.* 11.

Amplificare patriam 3. 2. 6. titulum imaginum praetextu operum 4. 4. 1. ſenatus numerum 3. 4. 2. amplificandae religionis ſtudium 1. 1. 1.

Amplitudo fortunae 5. 3. 5. viri 8. 5. 6. ſenatus 9. 3. 5. amplitudinis pondus 4. 3. 13. amplitudinem venerari 3. 8. 7.

Amplum funus 5. 1. 2. amplius venerationis non recipient. 2. 10. 2. ampliſſimus honor 2. 8. 2. 2. 9. 3. vir 3. 7. 11. ordo 8. 13. 4. poteſtas 3. 8. 6. ampliſſimum ornamentum 3. 7. *Ext.* 5. patrimonium 9. 1. 2. ampliſſimi viri auctoritas 1. 1. 8. ordinis decretum 2. 7. 15. ampliſſimae dignitatis vir 4. 1. 15. ampliſſimi cives 3. 5. 4.

Amputavit caput Romanae eloquentiae 5. 3. 4. amputatis ſui ipſius ſponte genitalibus corporis partibus 7. 7. 6.

Amputatio linguae 3. 3. *Ext.* 4.

Amulius Silvius 10. *fr.*

Anacharſis 7. 2. *Ext.* 14.

Anacreon 9. 12. *Ext.* 8.

Anapaeſtus pes 2. 6. 2.

Anapus & Amphinomus 5. 4. *Ext.* 4.

Anaxagoras Philoſophus 5. 10. *Ext.* 3. 7. 2. *Ext.* 8. 8. 7. *Ext.* 6. 8. 11. *Ext.* 1.

Anaxarchus 3. 3. *Ext.* 4. 8. 14. *Ext.* 2.

Anaximenes praeceptor Alexandri 7. 3. *Ext.* 4.

Anceps argumentum 8. 1. *abſ.* 5. contentus 9. 8. 2. eventus 1. 8. 6. fortuna 5. 1. 1. 7. 2. *Ext.* 2. & exquiſitum officium 6. 8. 7. ancipiti caſu ſalus eorum fluctuabat 6. 2. 1. ancipites judiciorum motus 8. 1. *abſ.* 1.

Ancus 10. *fr.* Anci regis clara progenies 4. 3. 4.

Ancilia arma 1. 1. 9.

Ancilla manumiſſa 6. 7. 1.

Androgynem appellabant eam 8. 3. 1.

Anguſtiae pugnandi 7. 2. 2. rei familiaris 4. 4. 4. 4. 8. 2. temporis 7. 3. 3.

Anguſtus orationis ambitus 4. 1. 12. anguſta homini poſſeſſio gloriae fuit 8. 14. *Ext.* 2. anguſtum atque aeſtuoſum mare 9. 8. *Ext.* 1. tempus 2. 7. 15.

Anhelitus creber cachinnorum 9. 12. *Ext.* 6. anhelitum excitatiorem recuperare 5. 7. *Ext.* 1. anhelitus ſupremi 7. 8. 9.

Anienis alveus 9. 2. 1.

Animal aliquanto vilius 7. 3. *Ext.* 1. animalia rationis vacua 8. 11. *Ext.* 4. infirmiora, valentiora 7. 2. *Ext.* 14. animalibus eſſe laniatui 9. 2. *Ext.* 11.

Animoſus interitus 6. 1. 1. magis quam efficax defenſor 4. 3. 14. ſpiritus 6. 2. *Ext.* 3. animoſa & acris Numantia 2. 7. 1. ſapientia 2. 6. 14. ſeveritas 2. 7. 15. animoſum dictum 6. 2. 1. & apertum pectus 3. 8. 1. animoſae acies 2. 4. 1.

Animus aequior 5. 1. 1. 7. 4. *Ext.* 1. amantiſſimus 7. 8. 8. altior 8. 14. *Ext.* 3. armatus 4. 1. *Ext.* 2. tam averſus ab omni venere, quam a lucro 4. 3. 2. beneficii memor 5. 2. *Ext.* 3. conſimilis 2. 7. 15. divinus 2. 10. 7. delicato cultu affluens 9. 2. 1. docilis 8. 7. *Ext.* 2. tam egregius tamque virilis 3. 2. 12. femineus 4. 6. 1. forenſibus miniſteriis fatigatus 8. 8. 2. juvenilis 8. 7. 1. mortalis 5. 6. *Ext.* 4. muliebris 9. 1. 3. non humilis, ſed gratus 5. 2. 7. palliatus virilitatis robore 3. 8. *Ext.* 3. patiens 2. 9. 7. poti ſenis 4. 3. *Ext.* 3. promptus 6. 4. 3. paullo propenſior 6. 3. 6. remiſſior 6. 9. *Ext.* 1. tener 3. 1. 2. trux & ſaevus 9. 8. *Ext.* 1. virilis 6. 1. 1. regius 5. 1. *Ext.* 4. fluctuatus eſt 8. 1. *amb.* 2. animi ardor divinus 3. 2. 19. judicium 1. 1. 10. remiſſio 8. 8. 1. praeſentia obſtinata 3. 2. 9. quieti cives 9. 2. 1. vigor 3. 2. 5. magni fuiſſet 4. 8. 5. animum avertit ab eo munere 6. 5. *Ext.* 1. comminuit interitus 2. 10. 6. direxit ad neminem ſcriptorem 8. 14. 4. praeſtitit regibus 4. 8. 4. animo & apparatu occupatus 2. 10. 2. multo, quam divitiis locupletior 4. 8. *Ext.* 2. volvere conſilium 6. 5. *Ext.* 2. animi altiores 7. 3. *Ext.* 2. candidi 8. 15. 1. enerves 2. 7. 15. languentes 6. 4. 1. ſoliciti 7. 3. 3. animos hoſtium prius, quam ar-

arma contudit 3.7.1. contundere 2.7.11. fregit 3.2.11. exaſperatos inflammare 6 2.1. hominum eloquentia invadere 8.10.1. animis hominum illabitur 2.10.1. fractis 6.6.2. deſperatione vitae implicatis 2.7.10.

Animadverſio dictatoria 2.7.7. ſalutaris 7.2. *Ext.* 15. animadverſionis genus conſimile 2.9.2. animadverſionem ſenatus merere 6.3.3. animadverſione juſta 1.1.21. eâdem perſecutus eſt Neronem 2.9.6.

Animadvertere aliquid prudenter 8.14.1. alicujus infirmam aetatem 3.3. *Ext.* 1. filiolam triſtem 1.5.3. in aliquem 4.7.1. in cives 2.7.15. animadvertit in eum 5.1.11. in utrumque 7.3.7. fortes viros felicius ſepeliri, quam vivere ignavos 5.2.3. tempus 3.3. *Ext.* 3. ſerpentem 1.7. *Ext.* 1 ſibi abeſſe 3.2.16. in libertum gratum ſibi 6.1.4. in Romanos 2.7.12. animadverterunt in omnes cognatas intra domos 6.3.7. animadverterat manus pauperes quidem, ſed ſanctas 4.4.2. animadvertens excellentiſſima opera 4.6 1.

Anio flumen 8.9.1.

Annales Latini 9.13.2.

Annecte rationem 2.6.14.

Annibal Carthaginienſium dux Amilcaris F. 1.7. *Ext.* 1. 3.2.11. & 20. 3.7. *Ext.* 6. 3.8.2. 3.8. *Ext.* 1. 4.1.7. 4.8.1. 5.1. *Ext.* 5. & 6. 5.3. *Ext.* 1. 5.6.7. 6.6. *Ext.* 2. 7.3. *Ext.* 8. 7.4.4. 7.4. *Ext.* 2. 9.1. *Ext.* 1. 9.2. *Ext.* 2. 9.3. *Ext.* 3. 9.5. *Ext.* 3. 9.6. *Ext.* 2. 9.8. *Ext.* 1. Giſgonis Filius 7.3. *Ext.* 7.

Annius Campanus 6.4.1.

Annixus genibus 5.3.3.

Anno dux Carthaginienſium 5.1.2.

Annona labens 4.8. *Ext.* 2. annonae caritate increbeſcente 3.7.3.

Annotare ſpeciem ampliſſimi civis in perſonis mediocribus 9.14.1. annotata eſt liberalitas exempli in illo 4.8.3. annotatu dignum omen 1.5.9. annotatus eſt affectus 4.6.4.

Annuendo votis meis id egerunt 5.10.2.

Annulus admodum gratus 6.9. *Ext.* 5. annulum e manu ejus detraxerunt 3.5.1. annulo e manu excuſſo 8.1. *abſ.* 3. permutato 6.8.6. utebatur ſignatorio 8.14.4. annuli aurei 7.2. *Ext.* 16. 9.3.3. in locellum repoſiti 7.8.9. annulos ei ſuos moriens tradidit 7.8.5.

Annumeranda miraculis 1.8. *Ext.* 12.

Annus undecenteſimus 8 7. *Ext.* 11. anni ſtipendium 2.7.15. anni conſumpti 2.9.1. annum ſextum & octogeſimum agere 8.7.1. annos adoleſcentiae primos ſolutioris vitae agere 6.9.2.

Annuus circuitus 2.2.9.

Anſulae 8.12. *Ext.* 3.

Antabagio duce ſolo comite contentus 5.5.3.

Ante noctem abire 7.3. *Ext.* 10. omnes matri oſculum dedit 7.3.2. portas eduxit ſenatum 3.4.4. Praetorium immolare 1.6.4. veſtibulum poſitis donis 2 10 2.

Antecedere: anteceſſit regum opes abundantiâ pecuniae 1.6. *Ext.* 2. facinore eo maximam cladem barbarorum 9.6.2. anteceſſerit vel aequaverit gloriam plauſtrum 1.1.10.

Antecellit victoriae gloriam 3.8.1.

Anteferri omnibus ſe centuriis Scipioni vidit 4.5.3.

Anteire ſtricto gladio jubebat barbarum compunctum notis Threiciis 9.13. *Ext.* 3.

Antepoſuit praeſenti periculo reſpectum priſtini beneficii 5.2. *Ext,* 4.

Antienſe templum 1.8.2.

Antigenidas tibicen 3.7. *Ext.* 2.

Antigonus rex 5.1. *Ext.* 4.

Antiochia 4.6.12.

Antiochenſis pecunia 3.7.1.

Antiochus Syriae rex 3.8.1. 5.3.2. 9.1. *Ext.* 4. 9.14. *Ext.* 1. 7.3.4. 8.1. *Damn.* 1. 6 4.3. 2.5.1. Seleuci regis filius 5.7. *Ext.* 1.

Antipater 1.7. *Ext.* 2. Sidonius 1.8. *Ext.* 16.

Antiſtes Delphicae cortinae 1.8.10. perita 1.1.1. templi 7.3.1.

Antium 1.6.5. 1.8.2.

Antius Reſtio 6 8 7.

Antonianae facundiae expers 8.9.2.

Antonius 1.4.6. 4.7 6. triumvir 9 13.3.

Anxius amara ſollicitudine 9.3.1. anxia divitiarum comparatio 4 4.5. anxii ſtudii praemia 8.7.7. anxiae ſordes 9.4. *Ext.* 1.

Aper eximiae magnitudinis 6.3.5. ingentis magnitudinis 1.7. *Ext.* 4.

Aperire aerarium 3.7.1. portas Romanis 6.5.1. aperit januam delictis 6.3 9. aperta veritas 3.2. *Ext.* 9. via 7.3.1. apertum & animoſum pectus 3.8.1. oſtium 8.1. *abſ.* 13. aperto ore 1.8. *Ext.* 18. capite foris verſatam cognovit eam 6.3.10. apertis januis 3.2.7. aperte atque palam 1.7.6. denuntiabat 2.7. *Ext.* 2.

Apex e capite prolapſus 1.1.4.

Apollo 1.1.18. & *Ext.* 3. & 6. 1.2.3. Pythius

thius 5. 3. *Ext.* 2. 7. 1. 2. 7. 3. 2. Delphicus 5. 6. 8. & *Ext.* 1. 8. 15. *Ext.* 2. Apollinis praedictiones 1. 1. 1. oraculum 3. 4. *Ext.* 1.

Apollinares ludi 6. 2. 9.

Apollonia urbs 6. 6. 5. 9. 8. 2.

Apolloniatae 1. 5. *Ext.* 2.

Apparatus regiarum opum 4. 3. 14. exequiarum 4. 2. 10. animi muliebris 9. 1. 3. epularum magnifici 4. 8. *Ext.* 2. apparatus modicus 4. 3. *Ext.* 3. apparatu & animo occupatus 2. 10. 2.

Apparatiſſimos immanibus epulis interponi ludos ſinebat 9. 1. 5.

Apparere alicui 2. 2. 4. haud procul fumum cognoſcit 2. 4. 5. apparuit ubique ira ac ſpe ſuperior 3. 8. 2. impetu gravis, exitu vanus 8. 5. 3. apparuit Spurinae quoque in conſecrandis Deorum monitis efficacior ſcientia 8. 11. 2.

Apparitores publici 7. 3. 9. miniſterium 2. 10. 1.

Appellare collegium tribunorum 4. 1. 8. filium ſuum de ſtupro 6. 1. 7. aliquem 6. 5. 4. cornicularium ſtupri cauſſa 6. 1. 11. appellari neque de ſorte quenquam a ſuis paſſus eſt 4. 8. 3. appellabant eam Androgynem 8. 3. 1. appellavit ipſe eum patrem 5. 2. 4. collegium tribunorum 6. 3. 4. appellor eo nomine 6. 2. 11. appellatus eſt Phyſcon Ptolomaeus rex 9. 1. *Ext.* 5. non eſt eo nomine 2. 8. 7. Mamercus a Surdino 7. 7. 6. appellati ab eo tribuni 6. 1. 10.

Appellationem Aequimelii traxit area domus ejus 6. 3. 1.

Appellere ad oppidum 1. 5. 6. navem ad littus 1. 7. *Ext.* 3. Tarentum 4. 6. 3. appulit ad campum Martium 2. 4. 5. appulerunt Antium 1. 8. 2. appuliſſet Melitam 1. 1. *Ext.* 2. appulſae urbi effigies 2. 10. *Ext.* 1. appulſus freto 9. 8. *Ext.* 1. ad ripam Tiberis memorabilis 8. 15. 10.

Apelles pictor 8. 11. *Ext.* 2. 8. 12. *Ext.* 3.

Appetere vini uſum immoderate 6. 3. 9. appeti honorem induſtrie & exſolvi grate videmus 8. 15. 1. appetis divitias 7. 2. *Ext.* 1. appetendum nulli nimis horreolum 7. 1. 2. appetendum interdum ſtrenuis eſt otium 8. 8. 1. appetendas efficit potiones induſtria 8. 7. *Ext.* 5. appetitae clarioris ſedis alacritas 1. 8. 2.

Appius 1. 8. 10. 8. 13. 5. Cenſor 1. 1. 17.

Ap. Claudius 2. 4. 7. 9. 3. 5. Decemvir 6. 1. 2. 7. 2. 1.

Applicare Celtiberorum animos Romanis 4. 3. 1. imaginem alicujus pulvinaribus Capitolinis 4. 1. 6. applicavit caput ſublatum pectori ſuo 4. 7. 4. applicatus cervicibus mucro 5. 1. 3.

Apprehendere Romana 1. 6. *Ext.* 1. jura civitatis 3. 1. 2. diſſimulanter brachium adoleſcentis 5. 7. *Ext.* 1. laqueos 9. 12. *Ext.* 1. apprehendunt ſpes certum cupitae rei fructum 6. 9. *Ext.* 5. apprehendit omen 2. 4. 5. ſingulas partes 2. 7. 2. puppim laeva 3. 2. 22. eorum nomina 4. 7. 1. manum ejus tanquam ſocii 6. 4. 3. ipſa obtrectatione viri incrementum claritatis 6. 5. 5. tenacius manum 7. 5. 2. ſpongiam omnibus imbutam coloribus 8. 11. *Ext.* 7. apprehenderunt Scipionis dexteram. 2. 10. 2. apprehenditur victoria 7. 2. 5. apprehendendus eſt hoc loci 4. 1. *Ext.* 4. apprehendenda eſt memoria L. Pauli in tali genere laudis 5. 1. 8. apprehenſis anguibus domi ſuae mare ac femina 4. 6. 1.

Approbare ſe populo 3. 7. *Ext.* 2. formam ſuam oculis 6. 3. 10. approbavit illam ultionem & ſenatus & conſenſus omnium 9. 10. 2. opulentiſſimis urbibus effectus ſuorum ſtudiorum 8. 7. *Ext.* 2. approbantibus cunctis 8. 1. *abſ.* 3.

Appropinquant januae 2. 10. 2. appropinquabant adultae aetati 9. 13. *Ext.* 4. appropinquante definita die 4. 7. *Ext.* 1.

Aprico in loco reſedit 9. 12. *Ext.* 2.

Apta uſui munera 4. 3. 14. publicis uſibus monumenta 4. 8. *Ext.* 2.

Aptare fides canoras manibus Achillis 8. 8. *Ext.* 2. aptabat dexteram ſuam neceſſariis uſibus 8. 7. *Ext.* 5.

Apulia regio 4. 8. 2. 7. 6. 1.

Apum examinibus 1. 6. 12.

Aqua calida 9. 1. 1. fervens 7. 6. 2. proximi amnis 7. 3. 1. aquam cribro haurire e Tiberi 8. 1. *abſ.* 5. aquae extrahendae quaeſtus 8. 7. *Ext.* 11. publicae ſe cupidius immergit 9. 1. 1. cruentatae 9. 2. 1.

Aquilae conſpectus ſalutaris 1. 4. *Ext.* 2. aquilae ſacratae 6. 1. 11.

Aquilifer 3. 2. 19.

Aquilonia 7. 2. 5.

Ara religioſiſſima 2. 10. 2. arae ſacrae conductores 8. 12. *Ext* 1. Bithyniae 3. 7. *Ext.* 6. & templa deorum 2. 8. 7. aris admotus cultus 3. 3. 1. dare tura 1. 1. 15. & ture ab hoſpitibus excipi 9. 1. 5.

Aranearum tela 7. 2. *Ext.* 14.

Arare quatuor jugera 4. 4. 7. arantium boum jugum 4. 4. 5.

Arbiter dividendi regni 5. 2. *Ext.* 4. publicae ſalutis 4. 4. 2. victoriae 6. 9. *Ext.* 7. finium conſtituendorum datus 7. 3. 4. arbitrum Claudio addixit eum 8. 2. 1. arbitris remotis 5. 4. 3.

Arbitrium caſtigationis amico mandavit. 4. 1. *Ext.* 2.

Ext. 2. arbitrium & ſpectaculum muliercu-lae 2. 9. 3. arbitrio exigere ultionem cladis 4. 1. 15. arbitria ſtatuere 5. 1. *Ext.* 6.
Arbuſculas ſuccidere 9. 1. 4.
Arcae culinis infuſae 9. 1. 2.
Arcadum pauperrimus 7. 1. 2.
Arcana conſilia 2. 2. 1.
Arcere incluſum licuit 5. 8. 5. vim Punicam 6. 6. *Ext.* 1.
Arceſſere ipſam mortem 9. 12. 8. ſibi cauſ-ſam mortis 4. 7. 4. arceſſi ab aratro 4. 4. 4. arceſſitus irritatione ſupervacua conſpectus 6. 3. 10. per colloquii ſimulationem 9. 6. 3. ar-ceſſita ratione mortis 3. 2. 12. arceſſitam Peſ-ſinunte deam excipi voluit 8. 15. 3. arceſſitas percontari 5. 1. *Ext.* 3. arceſſitis gladiatorum doctoribus 2. 3. 2. parentibus 4. 3. 1. arceſ-ſendi cauſam praebuit 2. 4. 4.
Archelaus 9. 1. *Ext.* 6. 9. 12. *Ext.* 4.
Archilochus poëta 6. 3. *Ext.* 1.
Archimedes 8. 7. *Ext.* 7.
Architectus 1. 4. *Ext.* 1. Philo 8. 12. *Ext.* 2.
Archytas Tarentinus 4. 1. *Ext.* 1. 8. 7. *Ext.* 3.
Arcta affinitas 6. 2. 3. arcta patrimonia 4. 4. 10. arctiſſima familiaritas 5. 5. 1. arctiſſi-mum amicitiae foedus 2. 9. 6. inter homines procreationis vinculum 7. 7. 2.
Arctiſſime conſtringebatur abſtinentia. 2. 2. 8.
Arcus, ſagittaſque in amnem abjici juſſit 9. 3. 7.
Ardere improbis facibus 5. 7. *Ext.* 1. ar-dens carbo 3. 3. *Ext.* 1. lucerna 3. 3. 2. ro-gus 1. 8. *Ext.* 10. rogus 8. 7. *Ext.* 2. ſpiritus 8. 7. *Ext.* 9. 9. 3. 2. indignatione 9. 3. 8. odio 4. 2. 2. ardentes ore carbones haurire 4. 6. 5. ardentia tecta 3. 2. *Ext.* 7. ardentior & concitatior aliquanto affectus 4. 6. 1. ſum-mi honoris cupiditas 7. 5. 3. ardentioris & concitatioris benevolentiae eſſe erga aliquem 5. 7. 3. ardentiſſimo animo perſtare 1. 8. 8. ardentiſſima malorum fax 6. 2. 3.
Ardor animi divinus 3. 2. 19. animi 3. 2. *Ext.* 2. dicendi 8. 10. *Ext.* 1. infamiae maxi-mus 8. 1. *abſ.* 3. ſpiritus 4. 7. 2. ardorem Themiſtoclis eſt aemulatus 8. 14. *Ext.* 1. ar-dore infinito conjugis Thebes tenetur 9. 13. *Ext.* 3.
Arduum eſt dignoſcere 1. 8. 1. dignoſci 5. 6. 6. ac difficile eſt 5. 1. *Ext.* 6. ardua imi-tatu opera 4. 6. 1.
Area Flacciana 6. 3. 1. vacua deſtitutus 9. 2. *Ext.* 7.
Areopagus 2. 6. 4. 5. 3. *Ext.* 3.
Areopagitae 8. 1. *amb.* 2.
Arganthonius Gaditanus 8. 13. *Ext.* 4.
Argentata choragia 2. 4. 6.
Argenteae armillae 8. 14. 5. argenteas at-que aureas menſas 1. 1. *Ext.* 3. argentea va-ſa 7. 5. 1. 2. 9. 4. 9. 1. *Ext.* 4. templorum ornamenta 7. 6. 4.
Argenti pondo decem 2. 9. 4. ſcrupulus 4 4. 9.
Arginuſa 1. 1. *Ext.* 8.
Argiva laus 5. 4. *Ext.* 5.
Argivi 5. 1. *Ext.* 4.
Argui fortuna merito poteſt 6. 8. 1.
Argumentari leve eſt 4. 6. *Ext.* 1.
Argumentum abſentiae 8. 5. 5. anceps 8. 1. *abſ.* 5. periclitantis cauſae 8. 10. 3. argumenta provinciae 2. 10. 1. loquacia magis quam certa 3. 4. *Ext.* 1.
Ariarathes 9. 15. *Ext.* 2.
Aricia 8. 2. 4.
Arida terra 4. 4. 11. aridae fauces 9. 12 *Ext.* 8.
Ariobarzanes Cappadociae rex 5. 7. *Ext.* 2.
Arion Pythagoraeus 8. 7. *Ext.* 3.
Ariſtides 5. 3. *Ext.* 3. 6. 5. *Ext.* 2.
Ariſtomacha Syracuſana 9. 13. *Ext.* 4.
Ariſtomenes Meſſenius 1. 8. *Ext.* 15.
Ariſtonicus rex 3. 2. 12. 3. 4. 5. 8. 7. 6.
Ariſtophanes 7. 2. *Ext.* 7.
Ariſtoteles 5. 6. *Ext.* 5. 7. 2. *Ext.* 8. 8. 14. *Ext.* 3.
Ariſtoxenus muſicus 8. 13. *Ext.* 3.
Arma ancilia 1. 1. 9. contraria 5. 1. *Ext.* 6. fulgentia 6. 8. 6. infeſta 3. 1. 1. Sicula, Pu-nica 7. 4. *Ext.* 1. ſpecioſa 7. 3. 3. metu tre-pida 2. 7. 7. arma victricia 1. 5. 5. 6. 6. *Ext.* 1. capere 8. 6. 2. exercere ſceleſte 5. 1. 3. retinere 3. 2. 11. 6. 4. *Ext.* 1. ſua & alimen-ta ferre 2. 7. 2. induere 7. 6. 1. alicui tra-dere 2. 7, 9. & equos militibus tradere 7. 3. 3. contudit 3. 7. 1. ſumpſerat verbis 6. 2. 1. po-poſcerunt 8. 15. 1. ſibi afferri juſſit 3. 2. 18. illos abſumperant 2. 7. 15. armorum ponde-re preſſus 3. 2. 1. & togae decus 3. 2. 19. ſtrepitus 5. 2. 8. victricium victor 1. 1. 11. armis exui 9. 6. 2. obrui 9. 6. 1. protegere metum 7. 3. *Ext.* 9 occupare Capuam 3 8. 1. bella, non venenis gerere 6. 5. 1. tueri rem-publicam 3. 2. 17. diſſentire ab aliquo 9. 2. 1. cum eo diffidebant 5. 1. *Ext.* 3. Mundam claudere 7. 6. 5. valentior ratio 7. 4. 2. ab-jectis 2. 10. 2. 9. 2. 1. depoſitis 7. 4. *Ext.* 2. 7. 7. 1. Epiroticis languentibus 4. 3. 14. invi-ctus 9. 1. *Ext.* 1. datis in caſtra miſerunt 7. 6. 1. & igni circumdedit gymnaſium 9. 2. *Ext.* 5. conſtant vires 2. 7. 14.
Armare aliquem virili robore 5. 4. 2. armavit juvenem animi corporiſque robore 5. 4. *Ext.* 7. armet ſe duritia pectus neceſſe eſt 6. 3. 1. ar-

matus ſe in Tiberium miſit 3.2.1. armatus tyrannidem geſſit 8.9. *Ext.* 2. armata juventus 7.6. *Ext.* 3. manus 1.6.8, plebs 8.9.1. armatum intrare moenia paſſi ſunt 7.3. *Ext.* 9. armati juvenes 2.7.15. haſtis 2.3 3.
Armamentarium habebat 1.7. *Ext.* 4. armamentario ſuo gloriantur Athenae 8.12. *Ext.* 2.
Armillae argenteae 8.14 5. aureae 8.14.5. praeferebantur 3.2 24.
Armeniae rex Tigranes 9.11. *Ext.* 3.
Arpinatibus honoribus judicatus inferior 6. 9 14.
Arpinum 6.9 14.
Arrepſit lateri voluntarius comes 6. 8. 7.
Arripere omen 1. 5. 3. arripuit poculum 2. 6. 8. ſecurim 1.3 3. arripi ad mortem 7.3. *Ext.* 1. arrepto cribro 8.1. *abſ.* 5. cupide calice 2.4.5. turribulo 3.3. *Ext.* 1. arreptis ſcalis 1.8.6.
Arrogavit dextrae ſuae multum 3.7. *Ext.* 3. arrogans manus 6.9. *Ext.* 7. ſibi tantum 3. 7. *Ext.* 1. viſus eſt 3.7. *Ext.* 1.
Arrogantia inſtincti 1.5. *Ext.* 1.
Ars imperatoria 7 4 1. ludicra 8. 7. 7. 8. 10. 2. aemula virium ſuarum 8.11. *Ext* 5. oratoria 8.14. *Ext.* 3. artis muſicae peritus 8. 10. 1. artem affectare 8.7. *Ext.* 1. arte mira uſus eſt 6.8.7. decepta animalia 8.11. *Ext.* 4. artes liberales 8. 11. 1. canentur ab eo optime 8.14. *Ext.* 1.
Artifex foecunda 1.8. *Ext.* 18.
Arſia ſilva Hetruſcorum 1.8.5.
Artemiſia gentis Cariae regina 4.6. *Ext.* 1.
Artemiſium 5.3. *Ext.* 3. 8.14. *Ext.* 1.
Artemon 9.14. *Ext.* 1.
Articulus temporum difficilis ac aſper 4.2.2.
Artorius medicus 1.7.1. & 2.
Artus putres 6.9 *Ext.* 5. & membra trucidatorum corporum 7.6. *Ext.* 2.
Arva pinguiſſima 7.6.2. 7.1.2.
Arverni 9.6. 3.
Arundine interpoſita cruribus 8.8. *Ext.* 1.
Aruns Tarquinii Superbi filius 5.6.1.
Aruſpex a milite raptus 1.6.3.
Arx coeleſtis 4.1. *Ext.* 2. Capitolina 8.14.1. Taurominitana 2.7.3. arci praeeſſe 9 6. 1. arcem occupare 6.2. *Ext.* 2. amiſerat 2.7.3.
Aſcanius 1. 8. 7.
Aſcendere ſupra plantam 8.12. *Ext.* 3. aſcendit ad Olympii Jovis cognomen 5. 10. *Ext.* 1.
Aſcenſus in coelum patet ei 8.15.1.
Aſcivit faſtidio Philippi Jovem Hammonem patrem 9 5. *Ext.* 1.
Aſculo capto 6.9 9.
Aſdrubal 3.7.5. 4.1.9. 7.4.4 9.3.1. 1.1.14. 3.2. *Ext.* 8. 3.3. *Ext.* 7. 3.7.4. 4.1.9. 6.9. *Ext.* 7. 9.3.1.
Aſia 2.6.1. & 8. bello capta 4.8.4. imperio populi Rom. adjecta 5.3.2. Aſiae ſolitudines 5.4. *Ext.* 5. totius dominus 8.1. *Damn.* 1.
Aſiaticae gentes 1.7. *Ext.* 5.
Aſinius Pollio 8.13. *Ext.* 4.
Aſinarius obviam factus 7.3. *Ext.* 1.
Aſper ac difficilis temporum articulus 4.2.2. aſpera & incitata ſeveritas 5.9.1. aſperum caſtigationis genus 2.7.14. aſperarum rerum contentus 7.2. *Ext.* 1. aſperis auditu rebus vacat 6.3.1. aſperos per colles 1.2.4 aſperrima victoria 2.10.6. aſperrimum bellum 6.9.6.
Aſperitas tragica 5.8.1.
Aſpergere aures ſono 3.1. *Ext.* 1. potionibus uniones liquatos aceto 9.1.2. aſpergi crimine 1.7. *Ext.* 4. contumelia 9.14.3. aſperſa potioni extincti oſſa 4.6. *Ext.* 1. domeſticis 2.10. *Ext.* 1. aſperſum recentis coedis veſtigiis caput 9.2.2.
Aſpernari preces alicujus 2.6.8. aſpernatus nec tactu, nec ſermone eam 4.3. *Ext.* 3.
Aſpicere fletum 5.1.4. laevam 6.9. *Ext.* 5. aſpici per ſe 7. 6. 1. aſpiciebant liberos 2. 6. 16. aſpexit oculis venerationis plenis rogum ardentem 8 7. *Ext.* 2. filius matrem 5.4.1. forum noſtrum graviſſimum patris ſupercilium 9.1.6. ſe tunc ſenatus 6.6.3. aſpice me 3.2. *Ext.* 1.
Aſpectus hilaris 4.2.1. libidinoſus 4.3. *Ext.* 1. paupertatis horridior 4.4.1. aſpectu pictae canis incitatus canum latratus 8.11. *Ext.* 4.
Aſpirat propitius pravo conſilio 3.8. *Ext.* 2. fortuna 6.5.5. aſpiravit Jupiter conſiliis ducum ſagacibus propitius 7.4.4. verbis filiae 8.3.3.
Aſſentiri alicui clara voce 6.2.6. indignationi 7.8.4.
Aſſenſor vindictae rigidus 6.3.6.
Aſſenſio favoris 8.15.8.
Aſſequi dignitatis incrementa 4.7.5. cantharidis vim 6.2. *Ext.* 3. quaerendae incolumitatis occaſionem 6.8.7. aeternam memoriam 8.14. *Ext.* 3. aliquid uſurpatione memoriae 8.14. *Ext.* 3. palmam 8.15. *Ext.* 4. effectum exoptatae rei 7.3. *Ext.* 2. aſſecutus es plus aliquanto laudis 5.4. *Ext.* 2. aſſecutus eſt Poplicolae nomen 4.1.1. ſagacitate conſilii 7.3.3. quod petierat 8.14. *Ext.* 4. cognomen invicti 4 3. *Ext.* 4. cognomen lacrymis clarum 5.2.7. aſſecuta nomen 2.1.6. aſſecuti eſtis a fortunâ advocationem 2.9.1. aſſequendum Felicitatis cognomen putavit 9. 2. 1.

Aſ-

Aſſerebant eos pericula reip. imperatores 4. 4. 4. aſſeruit totam ſibi laudem 8. 14. 4.
Aſſes quingenti 4. 3. 11. aſſem petere 5. 6. 8
Aſſervari in civitate 1. 1. 12. aſſervatis extis 1. 6. 8. aſſervandos libros curaverunt 1. 1. 12.
Aſſidens foco in ſcamno 4. 3. 5. aſſidentibus amicis 8. 7. *Ext.* 14.
Aſſignare alicui locum 1. 5. *Ext.* 2. Felicitatis cognomen 6. 4. 4. nobilitatem 6. 9. *Ext.* 4. aſſignari tibi principatum oportet 3. 2. 1. aſſignant germanum fratrem totius Aſiae oculi 9. 14. *Ext.* 2. aſſignavit ei locum in tribunali 3. 7. 6. iis locum habitandi gratia 6. 5. 1. ei ſexcentos annos 8. 13. *Ext.* 7. aſſignantur luctus & dolores deorum pectoribus a maximis vatibus 7. 1. 1. aſſignatus extra locus 2. 7. 15. aſſignata ſtatio 3. 2. *Ext.* 3. aſſignati a praeſentibus annuli diligentiſſime 7. 8. 9. aſſignata ei ſunt haec in vita praecipua 8. 15. 1.
Aſſignatio popularis 4. 3. 5.
Aſſuetus & familiaris vocis ſonus 8. 7. *Ext.* 15. bellicis operibus 9. 3. 2.
Aſſuefecit ſe equo & armis 4 6. *Ext.* 2. ſe Perſico ſermone 8. 7. *Ext.* 15. aſſuefactus literis gentis ejus 8 7. *Ext.* 2.
Aſſumere vadem victoriae 6. 9. *Ext.* 2. aſſumpſit vires fallacia 7. 3. 1. veſtem & inſtituta Perſica 9. 5. *Ext.* 1. aſſumpto Iſiaci habitu 7. 3. 8. collega 4. 1. 1. aſſumptis ſex adjutoribus 7. 3. *Ext.* 2.
Aſſurgere poſteriores ejus conatus, quo tendebant, nequiverunt 8. 11. *Ext.* 5. aſſurrexit Julio Caeſari poëta 3. 7. 11. ſella 5. 2. 9. aſſurgendi officio venerati ſunt canos ejus & annos 4. 5. *Ext.* 2.
Aſtare in corona frequenter 8. 10. 2. aſtitit ante ipſum 3. 3. *Ext.* 1.
Aſtringere praefractius & rigidius diſciplinam militarem 9. 7. *mil. Rom.* 3.
Aſtu Punico illos decepit 5. 1. *Ext.* 6.
Aſtutia elapſus 1. 8. *Ext.* 15. ſenilis 7. 4. 2.
Aſtyages 1. 7. *Ext.* 5.
Aterius Rufus eques Romanus 1. 7. 8.
Athenae 1. 6. *Ext.* 1. 1. 8. *Ext.* 2. 5. 3. *Ext.* 3. 7. 3. *Ext.* 6. 8. 11. *Ext.* 1.
Athenienſes 5. 3. *Ext.* 3. 5. 6. *Ext.* 1.
Atheſis flumen 5. 8. 4.
Athleta mutus 1. 8. *Ext.* 4. athletarum certamen 2. 4. 7.
Athos 1. 6. *Ext.* 1.
Atilius Calatinus 2. 8. 2.
Atilius Regulus 1. 8. *Ext.* 19. 4. 4. 6. 9. 2. *Ext.* 1.
Atilius Serranus 2, 4. 3.
Atris bubus caeſis 2. 4. 5.
Atrii inſtar Capitolium eſt uni illi imagini 8. 15. 1.
Atrox bellum 5. 4. 1.
Atrocitas ſomnii 1. 7. 2. caſus 1. 7. 6. necis 8. 1. *abſ.* 1. atrocitate rei commotus 3. 1. 2.
Attalus rex Aſiae 1. 8. *Ext.* 8. 4. 8. 4. 5. 2. *Ext.* 3. Attalica aulaea 9. 1. 5.
Attellani 2. 4. 4.
Atteguenſes 9. 2. 4.
Attentare teſtamentum alicujus 7. 8. 3. attentari manu 5. 3. 5. attentata nefarie patria 9. 1. 9. majorum diſciplina 4. 3. 9.
Attenta cura 8. 7. *Ext.* 11. attentum ſtudium 6. 9. *Ext.* 1. attenti erant continentiae 2. 5. 5. attenti, & anxii, & nunquam ceſſantis ſtudii praemia haec ſunt 8. 7. 7. attentior comparatio 6. 9. 6. attentiore cura 1. *prol.* attentiores oculi 3. 3. 11. attentiſſima cura 2. 2. 7. 5. 1. 3. attentiſſimum conſilium 3. 8. *Ext.* 6.
Atteritur virtus vitiis 9. 1. *Ext.* 1. attritae manus 4 4. 5. attritis & quaſſatis Reipubl. viribus 2. 7 15.
Attica regio 5. 3. *Ext.* 3.
Attinent ad cuſtodiam religionis 1. 1. 14. attinuit ad haſtae judicium 7. 8. 4. attingere fana 1. 3. 3. corpus 2. 1. 5. adoleſcentiam Themiſtoclis piget 6. 9. *Ext.* 2. fidem uxoriam 6. 7. 1. attingo externa 4. 7. 1. attigi ſomnium 1. 7. 1. Africam. 3. 7. 1. attigit nihil omnino ex praeda regia 4. 3. 5. dexteram arroganti manu 6. 9. *Ext.* 7. prope centeſimum annum 8 7. *Ext.* 12. haec cogitatio Platonis quoque eruditiſſimum pectus 8. 12. *Ext.* 1. attigimus ſupra rationem excedentia 1. 8. *Ext.* 19. exceſſus e vita & fortuitos, & viriles oratione 9. 13. 1. attingam externa 1. 6. *Ext.* 1. cunabula quaſi & elementa virtutis 3. 1. 1. attingam quo te nunc modo, neſcio 5. 3. 5. attingam eos 8. 1. *abſ.* 9. teſtamenta, quae rata manſerunt 7. 8. 1. attigiſſe paucos ſatis erit 4. 6. *Ext.* 1.
Attius Navus augur 1. 4. 1.
Attollere ſe tam deformiter 8. 1. *abſ.* 6.
Attonitus ac tremens fugit 2. 10. 6. metu 5. 5. 3. inopinato jacentis ducis ſpectaculo 9. 9. 2. attonitam & inopinatam oppreſſit Contrebiam 7. 4. 5. attoniti ſpectaculo 3. 2. 16. attonitae paventeſque aves 4. 8. 5. attonitas aures habere 3. 3. *Ext.* 4.
Attrahere ad ſe benevolentiam largitione 7. 2. *Ext.* 10. attracti ab Oceani littoribus piſces 9. 1. 2.
Attribuit exitum deorum providentia & venditori & emptori 7. 6. 3.

Avarus fame conſumptus 7. 6. 3. avara philoſophia 2. 6. 11. avarum fratrem meum non reddiderunt Aſiaticae gazae 3. 7. 1.

Avaritia non habendi fructu felix, & cupiditate quaerendi miſerrima 9. 4. 1. latentium indagatrix lucrorum, manifeſtae praedae avidiſſima vorago 9. 4. 1. avaritiae & libidinis furor 4. 3. 1.

Auctor operis 1. 5. 2. hiſtoriae 1. 7. 6. graviſſimae cladis 3. 4. 4. ei committendi proelii eſt 3. 7. *Ext.* 6. fidentis animi, dictique 3. 7. 3. impii decreti 3. 8. 1. publicae dementiae 3. 8. *Ext.* 3. faciendae pacis 4. 4. 2. militiae infelicis 4. 7. 4. libertatis 5. 2. 5. ſalutis 5. 3. 4. ſpectatus eſt 5. 7. 1. & cauſſa ſeditionis 7. 2. 6. & diſputator artis ſuae optimus eſt unuſquiſque 8. 12. 1. ſceleris 9. 6. 4. claritas 3. 8. *Ext.* 6. auctores virtutis 2. 8. 5. oraculorum certiſſimi 7. 3. 1. factis, & auctoribus facta ſua reddere 8. 14. 1. rerum 5. 3. *Ext.* 3. auctoribus ab illuſtribus electa 1. *prol.*

Auctorato ſociis officio ſuſtentavit ultimam inopiam ſuam 6. 9. 8.

Auctoritas ampliſſimi viri 1. 1. 8. ſenatus 1. 1. 12. magiſtratuum 2. 2. 7. priſcae conſuetudinis convellitur 3. 8. 6. patria 5. 4. 5. ejus cum libertate luctata eſt 6. 2. 4. auctoritatis minus habent 1. 6. *Ext.* 1. ſummae vir 2. 2. 4. reſpectus 3. 7. 3. atque eloquentiae gradus 3. 5. 4. auctoritatem alicui adimere 2. 10. 5. auctoritate fratris 2. 9. 3. plurimum pollebat 8. 5. 2. nobilitatis egregie defenſa 9. 2. 1. viri mota utraque pars 7. 3. 4. auctoritates gerendarum rerum 1. 1. 1. auctoritatibus ſuis texerunt lumina curiae, ornamenta fori 9. 4. 1.

Audacia praeceps 1. 6. 7. Cimbrica 2. 6. 14. faceta 6. 2. *Ext.* 2. legum victrix 9. 1. 3. audaciae genere commoti 3. 2. 7. exitus felix 3. 2. 20.

Audaciter & temere 8. 1. *abſ.* 5. callidus Agathocles 7. 4. *Ext.* 1. audaciſſimum quemque depellens 3. 2. 23.

Audire ſecreto 3. 3. *Ext.* 3. leges 5. 2. 8. a triumviris inter proſcriptos nomen ſuum propoſitum 7. 3. 9. aliquid ex aliquo 8. 8. 1. audit Piſiſtratum jam decrepitum concionantem 8. 9. *Ext.* 2. audiebantur frequentius 8. 7. 5. audiit Scipionem dicentem 8. 14. 5. auditus occentus ſoricis 1. 1. 5. audita voce 1. 5. 1. clade 4. 8. *Ext.* 1. auditis vix ceteris teſtibus 8. 5. 6. auditu novum eſt 5. 2. 2. gratiſſima eſt illi ejus vox 8. 14. *Ext.* 1. aſperis rebus vacat 6. 3. 1. gravia, & intellectu multa perpeti 7. 6. 2. acerba vox 8. 7. *Ext.* 1. intolerabilia 9. 2. 4.

Aventinus mons 1. 8. 3. 5. 3. 2. 6. 5. 1. 7. 3. 1.

Aventinienſis Diana 7. 3. 1.

Averſantibus id ceteris 9. 5. 4.

Avertere oculos a tectis 1. 5. 6. ceſſavit cura patria 1. 7. *Ext.* 4. propinquum 4. 7. 1. averti ſi poſſet 1. 7. 3. avertit oculos conſilium 2. 10. 1. animum ab eo munere 6. 5. *Ext.* 1. ea res vulgi animum 2. 4. 3. avertit aſtutia offenſam 7. 3. *Ex.* 7. averſus Venere animus 4. 3. 2. ab affectu gloriae 8. 14. 3. averſa frugalitas ab immoderato Veneris uſu 2. 5. 6.

Aves praepetes 1. 6. 5. attonitae, paventeſque 4. 8. 5. avibus non proſperantibus 7. 2. 5.

Aviculae commendabiles 9. 1. 2.

Avecturus eos continuo ſecum ad oppugnandam Carthaginem 7. 3. 3.

Auferre gladium vigili 1. 6. 5. aufers tecum tantum 3. 3. *Ext.* 7. abſtulit ſacerdotium 1. 1. 4. ei fortuna duos 5. 10. 2. ſe conſpectu hominum voluntaria morte 6. 8. 4. deceptae omnes nummos 7. 3. *Ext.* 5. iis in provincia nihil 8. 1. *abſ.* 10. illi vitam 8. 7. *Ext.* 7. Philemonem vis riſus immoderati 9. 12. *Ext* 6. aufer iſtam defenſionem 6. 4. *Ext.* 2. auferuntur omnia ex caſtris 2. 7. 1. ablatura parvulum vitae tempus Carbonis ira 6. 2. 10. auferenda eſt par gloriae portio pari amicitiae auſu 4. 7. 5.

Augere bona patriae 1. 5. 2. felicitatem 5. 3. 2. rem patriae, non ſuam 4. 4. 9. alicujus laudem 5. 2. 10. ſpem commodorum 8. 2. 1. auxit ſacerdotiis cultum deorum 3. 4. 2. augetur atque nutritur beneficentia generis humani exemplis 5. 2. *Ext.* 4. auctus imbribus lacus 1. 6. 3. liberaliter modo pervaſi regni 5. 2. *Ext.* 4. aucta majeſtas ſenatus 3. 4. 6. auctum imperium 2. 8. 4. aucti agris fines 6. 5. 1. auctius initium 3. 2. *Ext.* 5.

Auguratus ſacerdotium ſuſtinuit duobus & ſexaginta annis 8. 13. 3.

Augurium ex arce capere 8. 2. 1. morum 8. 9. *Ext.* 2.

Augurem comparare 3. 8. 5. augurum obſervatione 1. 1. 1. collegium 1. 1. 3. collegium 8. 2. 1.

Auguſta domus 8. 15. 1. 2. 8. 7. auguſti penates 6. 1. 1. auguſtior humano habitu 1. 8. 8. auguſtiorem aliquanto Jovis imaginem repraeſentare 8. 11. *Ext.* 5. auguſtiorem inſequentium ſaeculorum aedificiis & nemoribus ſermonem 9. 1. 4.

Arcae inexorabilibus clauſtris obſeratae 4. 8. *Ext.* 2.

Avia filiae infenſa 8. 1. *amb.* 1.

Avi.

Avide devorato abdomine 3.5.3. oſculatus Luculli dextram 4.7.4.
Avidi civilem ſanguinem hauſerant 2.8.7. avidiorem in dilatando regno eum cernit 7.2.6. avidiſſima manifeſtae praedae vorago 9.4.1.
Aviditas lucis 2.6.8.
Avitus ſpiritus 3.7.2. avita ſpolia 6.2.3. avitum cognomen 2.7.1. avito paternoque ſideri par 1. *prol.* aviti lares 7.7.1.
Aula triſtis curis 7.1.2.
Aulaea Attalica 9.1.5.
Avocarentur animi a deorum cultu 1.1.12.
Aura ſalubris 5.7.1.
Aurelius Cotta conſul 6.4.2.
Aurelia Oreſtilla 9.1.9.
Aurem fortuna pervellit 1.5.8. ejus morſu corripuit 3.3. *Ext.* 3. aures obſeratae 7.3. *Ext.* 6. difficiles 4.7.4. vacuas accommodavit 5.8.3. regiae 8.7. *Ext.* 15. civitatis trepidae 9.2.1. regias aſpergere 3.3. *Ext.* 1. permulcendas pronuntiationi ornamentorum eloquentiae tradere 8.10.1. auribus ſui exercitus inculcando 2.7. *Ext.* 2. accipere exempla 5.4.3. percipere voces 5.10. *Ext.* 3. & naribus corroſis 3.2.11. obſeratis 6.5.5. reſpuere utilitatem 7.3.6. gratus & maturus ſonus 8.7. *Ext.* 1.
Aurum expendere 6.1. *Ext.* 2. ſolidum 8.15. *Ext.* 2. auro projecto ante pedes Labieni 8.14.5. caput rependere 9.4.3.
Aurata ſtatua 2.5.1. auratae ſtatuae 8.15. *Ext.* 2.
Aurea cratera 1.1. *Ext.* 4 ſella 1.6.13. corona 4.3.10. urna 5.1. *Ext.* 4. fibula 5.1.7. auream barbam demi juſſit 1.1. *Ext.* 3. aurea veſte nudatus 1.1.18. aurei annuli 7.2. *Ext.* 16. 9.3.3. aureae armillae 8.14.5. coronae 3.2.24. 9.1.5. aurea templorum ornamenta 7.6.4. aureos clavos crepidis ſubjectos habuit 9.1. *Ext.* 4.
Auſpicari initium conſulatus 4.4.1. auſpicatus nondum ullum honorem 8.15.8. teterrimum artis ſuae opus 9.2. *Ext* 9. ingenium & adoleſcentiam praeclaro opere 5.4.4.
Auſpicato 1.4.1. gerere omnia 1.4. *Ext.* 2.
Auſpicium & imperium 2.8.2. optimum ei renuntiat pullarius 7.2.5. auſpicio praedicta eſt mors 1.4.5. ſumpto 2.1.1. illius ſtaretur 2.8.2. auſpicia petere 1.4.2. 2.1.1. repetere 2.7.4 3.2.9. ſumere 4.3.1. diverſa 2.8.2. dira 5.1. *Ext.* 4. ſiniſtra 4.7.2. felicia 5.4.1. adverſa 5.4.2. auſpiciis patriis 1.3.1. neglectis 1.4.3. & ductu 3.2. *Ext.* 5 meis, meoque ductu 3.7.1. atque ductu capti 6.5.1.
Auſpices nuptiis interponuntur 2.1.1.
Auſus fuerat ſcribere 1.1. *Ext.* 7 auſi ſunt queri de conſtitutione 2.9.1. eſtis inſigne facinus 5.4. *Ext.* 3. auſa eadem tempeſtate facinus 3.2.2.
Auſus inclytae amicitiae par 4.7.5.
Avulſus a ſacris perfidae menſae 5.3.3.
Avunculi ſui domus 3.1.2.
Avus maternus 4.7.2.
Auxilium ſupplex pro filio petere 2.7.8. imploravit 2.7.8. tribunicium 6.1.7. ſordidum 6.8.4. fortuitum 8.1. *abſ.* 6. auxilii petendi gratia 2.10.4. auxilio eſſe creditoribus 6.5.4. auxilia funditorum 2.7.15. petere 5.2. *Ext.* 4. deficere cernunt 7.4.1.

B.

Babylon 9.3. *Ext.* 4.
Bacchanalium ſacrorum mos 1.3.1.
Baculus cavatus 7.3.2. Baculo decuſſit papaverum capita 7.4.2.
Badiam circumſedere 3.7.1.
Badius Campanus 5.1.3.
Baebius Tamphilus Conſul. 1.1.12.
Bagrada flumen 1.8. *Ext.* 19.
Balliſtarum tormenta 1.8. *Ext.* 19.
Balnearum vapor & fumus 9.6. *Ext.* 2. uſus 2.7.9.
Balneo egreſſus 9.5.3. a plebe ſeparato levari 9.5. *Ext.* 4. Balnea penſilia facere 9.1.1.
Barbam ſuam permulcere 3.2.7. auream demi juſſit 1.1. *Ext.* 3. barbâ ſqualidus 1.7.7.
Barbara concio 7.3.6. feritas 9.2. *Ext.* 1.
Barbaria in media ortus 1.1. *Ext.* 2
Barbaries devicta 5.5.3. effuſa 8.7. *Ext.* 3.
Barbatum conſpici 1.1. *Ext.* 3.
Beatus & longus honor 2.10.1. eloquentiae fons 2.6.8. beatae pacis ſtatus 2.7.1. beatior ac felicior finis 2.6.12. in receſſu, quam in fronte 7.2. *Ext.* 12.
Bellator veteranus 5.4.2.
Bellica virtus 5.1. *Ext* 1. 2.6.3. bellicae rei ſucceſſus 3.6.4. bellica opera 9.3.2. ſacrificia 3.7. *Ext.* 6. bellicae res 2.7.6. laudes 2.9.1. bellicis operibus excellens 2.2.9.
Bellicoſa opera 2.4.4.
Belluae corium 1.8 *Ext* 19.
Bellum acerbiſſimum 6.9.8. Achaicum 7.5.4. aſperrimum 6.9.6. atrox 5.4.1. Celtibericum 5.1.5. civile 2.8.7. 7.6.4. fugitivorum 4.3.10. Illyricum 1.5. *Ext.* 2. injuſtum 2.7.15. inſtans 9.3. *Ext* 3. Italicum 5.4. *Ext.* 7. Jugurthinum 2.7.2. Latinum 1.7.3. 2.7.6. 5.6.5. longinquum

& periculoſum 7.3.3. Macedonicum 1.8.1. Punicum 1.1 14. 5.1.2. Punicum ſecundum 2.9.6. 5.6.8. 7.2. *Ext.* 16. 7.6.1. Punicum tertium 2.2.1. ſociale prius, deinde civile excitavit 8.6 4. Tarentinum 2 7.15. finire 5 4.3. inferre Romanis 7.3. *Ext.* 10. indixit Jugurthae 7 5 2. adverſus fugitivos gerere 2.7.9. renovare 9.6 3. trahere 7.3. *Ext.* 8. pace mutatum 4 2.1. belli fortuna labens 3 2.19 ſocialis fluctus repreſſit 6.9.6. bello capta Aſia 4.8.4. ſe abſtinere 6.4.3. Italico militare 6.3.3. aliquem laceſſere 6.4.3. Macedonico confecto 5.1.1. aliquem ſuperare 7.3.4. gravi premi 5.2. *Ext* 4. bella Punica 5.2.6. gerentes 2.7. *Ext.* 1. gerere armis, non venenis 6.5.1. ſuſcipere 3.7 10. bellorum ſtabilimenta 7.6.1.

Bene atque conſtanter 1.1.9. habet 5.10.2. ſe habet Imperator 3.2.13. jacent 5.6. *Ext.* 4. geſta Republica 3.6.5. geſſerant 2.7. *Ext.* 1.

Beneficium acceptum 5.2.5 amplum 8.14.3. coeleſte 2.10.2. continentiae 4.3 6. educationis 7 7.5. fortunae 8.15.2. poenitentiae 6.9.7. ſalutis 3.8.8. maximum fit 7.3.3. beneficii initium 2.8.4. viciſſitudo 3.7. *Ext* 7. beneficio oblato 4.1.15. illius effectum eſt 3.2.1. honoris 1.1.9. fortunae uti 7.2.2. patientiae texit 3.3. *Ext.* 5. majeſtatis emerſit 2.10.6. beneficiis injuriae vincuntur 4.2.4.

Beneventum 5.6.8.

Benevolentia teſtatior 4.7 7. benevolentiae concitatioris & ardentioris eſſe erga aliquem 5.7, 3.

Benigne cibo & potione exceptos in tigno collocabat 9 2 *Ext.* 6. tribuere aliquid 4.8.5. benigniſſime foventur virtutes 1. *prol.* invitaverunt 1.8 2. excepti hoſpites 4.8. *Ext.* 2.

Benignus vultus 7.8.9 fortunae propitiae ſinus 4.8. *Ext.* 2. benigniſſimae urbis noſtrae nutrices 7.6.1. benigniſſima decreta 5.2.1.

Beronice 9.10. *Ext.* 1.

Beſtiam conficere 6.3.5.

Bias 4.1. *Ext.* 7. 7.2. *Ext.* 3. 7.3. *Ext* 3.

Bibere vinum 6.3.9. oſſa potioni adſperſa 4.6. *Ext.* 1. Bibendam dedit aquam pueris 2.4.5.

Biennio minor 8.13. *Ext.* 3.

Bina ſpolia ferre ex hoſtibus 2.7.15.

Bithyniae arae 3.7. *Ext.* 6.

Biton & Cleobis 5.4. *Ext* 4.

Bituitus rex Arvernorum 9.6.3.

Blandimentum indulgentiae 5.4.3. blandimenta infantiae 2.7.6.

Blanditiae fictae & compoſitae 7.4.2 humiles 6.3. *Ext.* 2. maternae 2.7. *Ext.* 2. peſtiferae 3.8.3. blanditiis maritalis lecti ſtatum reip. temperare 9.5.3.

Blandus animus 3.8. *Ext.* 2. blanda frons 2.10.8. blandiorem ſe gerere 2.9.6. blandius alimentis ferrum. 5.9.4.

Boarium forum 2.4.7. 1.6.5.

Bocchus rex Mauritaniae 8.14.4.

Boeotia 1.8. *Ext.* 9.

Bona animi 7.5.3. adoleſcentis haſtae ſubjecit 6.3 4. diſſipare 8.6.1. pacis fruenda ſecurae Carthagini reliquit 7.4. *Ext.* 1. perpetua congerere 7.1.1. domicilio mentis incluſa 7.2. *Ext.* 3. paterna 7.7.1.&2 nec oculis viſenda 7 2. *Ext.* 3. ejus & ipſum vendidit 6.3.4. Bonis ei interdicitur 8.6 1. ſolidis & certis abundare 4.4.1. perpetuis frui 6.9.10. publicatis 6.3 3.

Bona magnaque pars 2.9.7. & magna laudis pars 6.4.1. magnaque pars Numidici exercitus 5.2. *Ext.* 4. fides 8 2.1. cum venia 4.1.12.

Bos cum ſummâ feſtinatione Romam acta 7.3.1. exterruit animos 1.6.5. bove domito occiſo 8.1. *damn.* 8. boum grex centenarius 4.3 4. jugum 7.1.2. bubus atris caeſis 2.4.5.

Boſporanus tractus 7.6.6.

Braccati idem ſenſerunt 2.6.10.

Brachium immobile tenuit 3.3. *Ext.* 1. intra pallium reduxit 6.9. *Ext.* 1. brachia trunca 2.7.11.

Brennus Gallorum dux 1.1.18.

Brunduſium 5.1.1. 3.7.9. 9.8.2. 6.6.5.

Brutiana ultio 4.7.6.

Brutius ager 5.1. *Ext.* 6. Brutii 1.6.9. 1.8.6.

Brutus 1.7.1. 4.6.5. 4.7.4. 7.3.2. 5.6.1.

Bubula caro 8.1. *damn.* 8.

Bullati ſtatua 3.1.1.

Burbulejus 9 14.5.

Buſa femina 4.8.2.

Buſtum hominis ſeditioſiſſimi 9.2.2.

C.

Cachinnorum anhelitus 9.12. *Ext.* 6.

Cadaver fallacis & inſidioſi 7 8.5. cadavera hoſtilia 7.6.5. inſepulta jacuerunt 6.3.1. cadaverum ſtrues 1.6.11.

Cadere leniter ſub manſueto victore 5.1.4. in proelio 5.10. *Ext* 2. cadit piaculum Vario Caeſar 9.2.2. cadent uno plus Hetruſci 1.8.5. cecidit primus ſua lege 8.6.3. ceciderunt poplites pugnantium Romanorum 7.4. *Ext.* 2. ceciderat exanimis ad ejus ſupplicium 9.2.1. ceciderant in acie 1.8. *Ext.* 1.

Ca-

Caducus triumphus 3. 4. 5.
Caecilia lex 6. 9. 10.
Caecilia Metelli 1. 5. 4.
Caedis recentis veſtigia 9. 2. 2 caede ſua teſtari 3. 2. *Ext.* 1. caedis conjugum ſuarum cernunt 9. 2. 4. caedis injuriae 9. 3. *Ext.* 1. caedibus duabus contaminatam liberare 8. 1. *amb.* 2. virorum ſatiatus 9. 2. 1.
Caedere victimam 7. 3. 1. aliquem flagellis 6. 1. 13. cedentes pueri vinctum magiſtrum virgis 6. 5. 1. caeſus jure 6. 1. 12. 6. 2. 3. virgis 2. 7. 4. caeſa victima 1. 6. 8. caeſi virgis 2. 7. 15. 5. 8. 1. caeſis capris 2. 2. 9. atris bubus 2. 4. 5.
Caepio 10. *fr.* 4. 7. 3.
Caeretani 1. 1. 10.
Caeretem oppidum pervexit 1. 1. 10.
Caerimoniae deorum 4. 7. *Ext.* 1. caerimoniarum tutelam geſſit 8. 13. 2. caerimoniis multum claritatis acceſſit 1. *prol.* caerimonias vocari ſacra inſtitutum eſt 1. 1. 10. Deorum ordinare 8. 8. 2. Martis deſertis 1. 1. 2.
Caeſar 5. 1. 10. 10. *fr.* 1. *prol.* Caeſares dedimus deos 1. *prol.*
Caeſariana aequitas 9. 15. 5. Caeſariani milites 1. 1. 19.
Caeſetius eques Romanus 5. 7. 2.
Caeſetius Rufus 9. 5. 4.
Caeſonis filia Tatia 4. 4. 10.
Cajeta 5. 3. 4. 8. 8. 1.
Cajetana villa 1. 4. 5.
C. Antonius 2. 4. 6. 4. 2. 6. 2. 8. 7.
C. Aquilius 8. 2. 2.
C. Bloſius Cumanus 4. 7. 1.
C. Caeſar 3. 2. 22. 4. 5. 6. 5. 3. 3. 7. 1. 2. 6. 9. 15. 8. 11. 2. 9. 8. 2. 9. 9. 1.
C. Caeſar conſul 8. 3. 2.
C. Calpurnius Piſo praetor Urb. 7. 7. 5.
C. Carbo 6. 2. 3. 3. 7. 6. 5. 4. 4.
C. Caſſius 1. 5. 8. 1. 8. 8. 3. 1. 3. 4. 7. 4. 5. 8. 2. 6. 8. 4. 9. 9. 2.
C. Claudius 1. 1. 4. 6. 5. 3.
C. Cornelius 8. 5. 4.
C. Cornelius Hiſpallus 1. 3. 2.
C. Coſconius 8. 1. *abſ.* 8.
C. Cotta 2. 7. 4. 8. 9 5.
C. Decianus 8. 1. *damn.* 2.
C. Fabius nobiliſſimus civis 8. 14. 6.
C. Fabius Dorſo 1. 1. 11.
C. Fabricius 4. 4. 3.
C. Fabricius Luſcinius Coſ. 1. 8. 6. 4. 4. 3.
C. Fannius 8. 4. 1.
C. Figulus 1. 1. 3. 1. 6. 5. 9. 3. 2.
C. Fimbria trib. pl. 9. 11. 2.
C. Flaminius 1. 1. 5. 1. 6. 6. 6. 6. 3.
C. Flaminius 5. 4. 5.
C. Flavius eques Romanus 8. 4. 2.
C. Gallius 6. 1. 13.
C. Gracchus 1. 7. 6. 2. 8. 7. 4. 7. 2. 5. 3. 2. 8. 10. 1. 6. 8. 3.
C. Helvius Cinna trib. pleb. 9. 9. 1.
C. Hoſtilius Mancinus 1. 6. 7.
C. Julius Caeſar 6. 2. 11.
C. Junius Bubulcus 2. 9. 2. 8. 14. 6.
C. Licinius Macer 9. 12. 7.
C. Licinius Hoplomachus 8. 6. 1.
C. Licinius Stolo 2. 4. 4. 8. 6. 3.
C. Luſcius 6. 1. 12.
C. Lutatius conſul 2. 8. 2.
C. Marius 1. 5. 5. 1. 7. 5. 2. 2. 3. 2. 3. 1. 2. 8. 7. 2. 10. 6. 3. 2. 18. 3. 6. 6. 3. 8. 5. 4. 3. 14. 5. 2. 8. 6. 1. 12. 6. 1. *Ext.* 3. 6. 9. 14. 8. 6. 2. 8. 14. 4. 8. 15. 7. 9. 2. 2. 9. 7. 1.
C. Marius conſul 7. 6. 4. 6. 8. 2.
C. Memmius 6. 1. 13. 8. 1. 5. 8. 5. 2.
C. Nautius conſul 5. 2. 2.
C. Norbanus 8. 5. 2.
C. Peſcennius triumvir capitalis 6. 1. 10.
C. Plautius Numida 4. 6. 2.
C. Plotius 6. 1. 9 & 12.
C. Plotius Plancus 6. 8. 5.
C. Popilius Laenas. 5. 3. 4. 6. 4. 3.
C. Pulcher 2. 4. 6.
C. Scantinius Capitolinus tribunus pl. 6. 1. 7.
C. Sempronius Atratinus 3. 2. 8. 6. 5. 2.
C. Sergius Orata 9 1. 1.
C. Sulpicius Gallus 6. 3. 10. 8. 11. 1.
C. Tettius 7. 7. 3.
C. Titinius Minturnenſis 8. 2. 3.
C. Titius 2. 7. 9.
C. Toranius 9. 11. 5.
C. Valerius aedilis 8. 1, *abſ.* 7.
C. Valerius Flaccus 6. 9. 3.
C. Vettienus 6. 3. 3.
C. Viſellius Varro 8. 2. 2.
Calagurritani 7. 6. *Ext.* 3.
Calamitas Cimbrica 2. 10. 6.
Calamitoſis deeſſe 9. 2. *Ext.* 9.
Calanus Indus 1. 8. *Ext.* 10.
Calcaribus ſtimulati equi 3. 2. 9. admotis 5. 6. 2.
Calceatus & togatus 4. 6. 3.
Calchas 8. 11. *Ext.* 6.
Calcitana 1. 1. 1.
Calculos & conchulas lectitare 8. 8. 1. calculis & alveo vacare 8. 8. 2. calculis inſertis ore 8. 7. *Ext.* 1.
Calda petita 2 4. 5.
Calefacta aqua 2 4. 5.
Calenus ager 1. 8 *Ext.* 18.
Calida aqua 2. 4. 5. 9 1. 1.
Calidius Bononienſis 8. 1. *abſ.* 12.
Caliginis ſimile imperium 3. 4. 5.

Ca-

Caliginoſae tenebrae 1.7. *Ext.* 1.
Callebant quotidiano ejus uſu 8.12.1.
Callidus audacıter Agathocles 7.4. *Ext.* 1. callida conſilii ratio 7.3. *Ext.* 6. callidum dictum 7.3. *Ext.* 1. callidum prima ſpecie praeceptum 7.3. *Ext* 3.
Callide aeſtimantur aliena ſtudia 8.12.1. quaeſita ratio 2.6 14.
Calliditas quoque ſumma in alterius regis equiſone 7.3. *Ext.* 1. juvenilis 7.4.2. ducis providit 7.3.3. Punica 7.4.4.
Calliphenna 1.1.1.
Calliſthenes 9.3. *Ext.* 1. 7.2. *Ext.* 11.
Calor atque impetus actionis 8.10.1. priſtinus 6.4.1.
Calpurnia 1.7.2.
Calpurnius Lanarius 8.2.1.
Calpurnius Piſo 4.3.10.
Calumnia muliebris 8.3.2.
Calumniae ludibrium 3.7.1. calumniam privatae actionis compeſcuit 8.2.2.
Calvinus Domitius 8.11.2.
Calvus 9.12.7.
Calce recenti illito 9.12.4.
Camarini 6.5.1.
Cambyſes 6.3. *Ext.* 3.
Camertium cohortes duae 5.2.8.
Camillus conſul 6.5.1. 1.5.2. 2.9.1. 5.6.8.
Campana urbs 7.6.2. luxuria 9.1. *Ext.* 1. 2.4.6. matrona 4.4.1. perfidia 2.3.3. Campani 5.1. *Ext.* 5. Campanae mulieres 5.2.1. Campanorum defectio nefaria 5.1.3.
Campeſtris temeritas 4.1.14.
Campus Martius 2.4.5. 9.2.1. campum repulſis ſuis fatigare 7.5.3. campi vaſtiſſimi 8.7 *Ext.* 3. Philippici 1.7.1. fertiliſſimi moenibus ſuis ſubjecti 7.6.2. camporum firmitas 3.2.10.
Candentium juglandium putamina 9.13. *Ext.* 4. candentibus laminis uſtus 6.8 1.
Candida faſcia 6.2.7. toga 3.5.1. candidam inducere veſtem 1.1.15. candidi animi 8.15.1.
Candidatus praeturae 5.2.7. 6.9.14. aedilitatis 8.15.4. in campum deſcendit 7.5.1. humilis, ignobilis 6.9.14. candidati ſummae poteſtatis 7.3. *Ext.* 2. candidatorum more 4.5.4.
Candor urbis Romanae 4.7. *Ext.* 1. canere Deorum laudes 1.8. *Ext* 8. cane Mihi & Muſis 3.7. *Ext.* 2. cecinit fata 1.8.10. canentur ab eo artes meae optime 8.14. *Ext.* 1.
Cani: canis honorem reddebat pubertas 2.1.10
Caninus latratus 9.13. *Ext.* 2.
Canis pictae aſpectu 8.11. *Ext.* 4. canum latratus 8.11. *Ext.* 4.
Cannae vicus Apuliae 2.7.15. 9.11. *Ext.* 4. 1.1.16. 5.1. *Ext.* 6.
Cannenſis pugna 9.5. *Ext.* 3. 7.2. *Ext.* 16. clades 6.4.1. 7.6.1. 1.1 15. 6.6. *Ext.* 2. 3.7.10. 5.6.7. Cannenſe proelium 5.6.4. 4.8.2.
Canorae fides 8.8. *Ext.* 2.
Cantharidis vim aſſequi 6.2. *Ext.* 3.
Cantharo potavit 3.6.6.
Canuſina moenia 4.8 2.
Capax plauſtrum ſacrorum 1.1.10. generoſi ſpiritus dictum 3.7. *Ext.* 7.
Capena porta 3.7 10.
Capere aliquos 3.7.2. Aquiloniam 7.2.5. arma 8.6.2. augurium ex arce 8.2.1. caſtra 1.6.2. & 4. majorem Carthaginem 4.3.1. ſomnum 1.7.1. habenas Romani imperii 9.11. *Ext.* 4. Olbiam 5.1.2. quietem 8.1. *abſ.* 13. gloriam ex hoſtibus victis 9 3.1. initium 2.6.5. ſepulcrum 6.6. *Ext.* 2. Letum 1.5.9. conſilium interficiendi ſenatus 9.15.1. cepi ab eo incrementa commodorum 4.7. *Ext.* 2. cepit animos urbium 5.1.5. honorem 2.2.3 regem 3.4.5. oſſa mortui 5.3. *Ext.* 3. illud animus 3.3. *Ext.* 7. initia magiſtratuum a ſummo imperio 8.15.8. laetitiam ex vindicta 3.3. *Ext.* 7. conſilium de interficiendo Caeſare 3.2.15. capiente ſolo vix unum exercitum 7.4.4. capi imitatione aliena 8.14. *Ext.* 1. deliciis nimiis 9.1. *Ext.* 3. ab hoſtibus 9.1. *Ext.* 1. virtus neſcit 3.2.7. turpiter 2.7.15. capta bello Aſia 4.8.4. Capua 3.8.1. Urbe 7 4.3. 1.1.10. Placentia 4.7.5. hoſtibus navis 3.2.13. Mileto 1.1. *Ext.* 5. captam profundo mergere 3.2.22. captum vitio tabernaculum 1.1.3. captus a Poenis apud Liparas 6 9.11. eſt luminibus 1.1.17. a Carthaginienſibus 5.2.5. capto piſce 6.9. *Ext.* 5. Priverno 6.2.1. Aſculo 6.9 9. capta pene fuerant caſtra 2.7.4. capti ſunt animi juſtitia 6.5.1. ductu atque auſpiciis 6.5.1. oratione 8.9. *Ext.* 1. illecebris 2.6.1. illius majeſtate 2.10.6. capta ſunt caſtra 1.7.1. captis Vejis 5.6.8. Sardibus 5.4. *Ext.* 6. Syracuſis 8.7. *Ext.* 7. capiendi cibi cauſſa recubuit 8.7. *Ext.* 5. capiendo in cibo ſimplicitas 2.5.5. capiendos jugulandoſque tradidit hoſtes 1.8.6.
Capeſſere fortitudinem 1.8.6. virtutem 3.2. *Ext.* 7. virtutem 7.2.1. laudem 8.14. *Ext.* 3. principatum Graeciae 6.5. *Ext.* 2.
Capetus Silvius 10. *fr.*
Capillo demiſſo 1.7.7. capillorum decor 9.3. *Ext.* 4. capillos cinere rutilarunt 2.1.5.

capillis tonſis 4. 6. *Ext.* 2.
Capitale judicium 2. 5. 3. 9. 8. *Ext.* 2. capitale crimen 8. 7. 1. 7. 3. *Ext.* 6. 5. 4. 7. ſupplicium 1. 7. *Ext.* 10. 3. 2. *Ext* 1. extitit apud Perſas 5. 1. *Ext.* 1. capitali adſervari ſupplicio 4. 6. *Ext.* 3. crimine damnati 7. 6. 1.
Capitolina arx 8. 14. 1. Juno 6. 1. 1. capitolinum faſtigium 6. 9. 5.
Capitolium 1. 1. 11. 5. 4. 6. 1. 4. 2. vetus 4. 4. 11. obſidere 7. 4. 3. felicitate celebravit victor 6. 9. 9. inſtar atrii eſt uni illi imagini 8. 15. 1.
Cappadocia 5. 7. *Ext.* 2. 9. 15. *Ext.* 2.
Capreae ſilveſtres 1. 8. *Ext.* 18.
Captaverat nummos ut fronte inverecunda, ita inani ſtipulatione 8. 2. 2.
Captivus ex rege 5. 1. 8. captivi fortuna 1. 1. 14. hoſpitis ſalus 4. 3. 4. captivi cives 2. 7. 15. oneribus & itinere feſſi 9. 2. *Ext.* 2. captivorum electio 4. 3. 4. captivos redimere 5. 1. 1. recipere 4. 8. 1. permutare 2. 9. 8.
Capturam piſcium vendere 4. 1. *Ext.* 7. captura inhoneſti lucri invitati 9. 4. 1. capturae diurnae 6. 9. 8. capturis mercis ſordidiſſimae alitus 3. 4. 4.
Captus bonorum 3. 3. *Ext.* 7.
Capua 2. 8. 4. 5. 2. 1. 2. 3. 3. 3. 7. *Ext.* 6. 6. 4. 1. 5. 1. 1.
Capulus gladii 1. 8. *Ext* 9.
Caput ſolito more coronatum gerere 5. 10. *Ext.* 1. coeleſte 9. 1. 5. alterius petere 8. 1. *abſ.* 11. abſciſum 5. 1. *Ext.* 4. perfidum erga te 6. 8. 4. fatis jam preſſum erexit 8. 7. *Ext* 14. humo ſublatum 5. 1. *Ext.* 4. periclitantium 7. 3. 5. involvere 8. 11. *Ext.* 6. ſuum veſte tegere 8. 13. *Ext.* 1. Etruriae habebatur 9. 1. *Ext.* 2. capitis ſui periculum ei objecit 7. 3. *Ext.* 6. diſcrimen 8. 1. *amb.* 1. capiti imponere diadema 7. 2. *Ext.* 5. inflixit ſcipionem 3. 2. 7. illius parcitur 8. 7. *Ext.* 7. capite cenſi 2. 3. 1. cenſos habere milites 7. 6. 1. operto 3. 8. *Ext.* 4. gerens pileum 5. 2. 5. aperto foris verſatam cognovit 6. 3. 10. alicujus expiare 7. 2. 5. ſertis redimito 6. 9. *Ext.* 1. capita principum civitatis capitibus hoſtiarum ejus juſſu permiſta ſunt 9. 2. 3. miſerorum abſciſa 9. 2. 1. captivorum 4. 8. 5. proſcriptorum 3. 1. 2. papaverum altiſſima 7. 4. 2.
Carbaſum optimam habebat 1. 1. 7.
Carbo Accienus 6. 1. 13.
Carbo Arvina 9. 2. 3.
Carbo ardens 3. 3. *Ext.* 1. carbones ore ardentes haurire 4. 6. 5.
Carcerem intrare 4. 6. *Ext.* 3. captivus exhorruit 6. 9. 9. carcere incluſit milites 2. 7. 15.
Care quidem, verum neceſſarie, comparato cibo vixit 7. 6. 3.
Carere benevolentia alicujus 4. 7. 1. dulcedine 1. 8. *Ext.* 2. gloria 4. 8. 4. gravitate 6. 4. *Ext.* 2. patria 3. 8. 4. reprehenſore 5. 3. *Ext.* 3. militari diſciplinâ 2. 7. 6. patriam advocato praeoptavit 4. 1. *Ext.* 5. oſtreis 9. 1. 1. amarâ ſugillatione 6. 9. 12. ſepulturae honore 4. 4. 2. vita 9. 1. *Ext* 7. utroque oculo 6. 5. *Ext.* 3. ſpiritu juſſus 7. 2. *Ext.* 11. caret principe propter indignam ſummam 5. 3. 2. reſpub. bono duce 4. 4. 10. labor non ſuo fructu 8. 11. 1. carent praeda hoſtes 9. 4. *Ext.* 1. caruit intellectu humanitatis 5. 1. 11. fide veritas 3. 8. *Ext.* 1. reprehenſione 2. 1. 4. inſolentiae crimine 3. 7. 11. id factum non accuſatore tantum ſed etiam reprehenſore 6. 3. 9. caruerunt ſaevitia 1. 8. *Ext.* 12. cariturus vitae fructibus 7. 8. 9.
Carinis ac pondere navium eliſi 9. 2. *Ext.* 1.
Cariſtum 1. 8. 10.
Caritate annonae increbeſcente 3. 7. 3.
Carmen precationis ſolenne 4. 1. 10. recitatum in judicio 8. 1. *abſ.* 8. carmina docere octogeſimo anno 8. 7. *Ext.* 13.
Carneades 8. 7. *Ext.* 5.
Carnifex funeſtus 6. 9. 13. carnifices ſanguinis 4. 1. 15.
Caro bubula 8. 1. *damn.* 8.
Carpento vehi 9. 11. 1.
Carpi ſermone vulgi 4. 5. 3. caudam equi juſſit 7. 3. 6.
Carrae 1. 6. 11.
Carrinates 7. 8. 3.
Carthago 2. 7. 1. & 12. 2. 8. 5. 1. 1. 14. & 18. 7. 4. *Ext.* 1. 5. 1. 6. 5. 3. 2. 5. 6. *Ext.* 4. inſolentiſſima 4. 4. 6. devicta 6. 9. 2. 6. 2. 3. Nova 9. 11. *Ext.* 1. Carthaginis ac Numantiae ſpolia 4. 3. 13. Carthaginem oppugnare 7. 3. 3. Carthagine devicta 7. 2. 3.
Carthaginienſes 1. 1. 14. & 16. 5. 2. 5. 5. 5. *Ext.* 1. 9. 2. *Ext.* 2. 5. 3. *Ext.* 1. 5. 2. *Ext.* 4.
Carthaginienſium legati 5. 1. 1.
Caruncula vitulina 3. 7. *Ext.* 6.
Caſa parvula 2. 8. 1. Romuli 4. 4. 11. caſae paſtorales 7. 6. 1.
Caſcellius 8. 12. 1.
Caſilinum in propinquo ſitum 7. 6. 2.
Caſilinates 7. 6. 2.
Caſſander 1. 7. *Ext.* 2.
Caſſius 5. 8. 2. cenſor 2. 4. 2.
Caſſius Parmenſis 1. 7. 7.
Caſtello praepoſitus erat 3. 2. 23.
Caſtigare alicujus turpem & inconceſſum errorem 8. 2. 2. caſtigantur conſilia 1. 6. 11.
Caſtigationis genus 2. 7. 14.
Caſtitas infamiae nube obſcurata 8. 1. *abſ.* 5.

dubia *6.* 1. 5. caſtitatem alicujus delibare 9. 1. *Ext.* 2.
Caſtae manus 8. 1. *abſ.* 5. caſtiſſimi ignes 4. 6. 5.
Caſtra contraria 9. 2. 4. hoſtilia 3. 7. 10. Numidica 9. 1. 5. Seplaſia & Albana 9. 1. *Ext.* 1. opibus referta 1. 6. 2. eloquentiae 8. 5. 5. fuerant capta 2. 7. 4. petere 5. 1. *Ext.* 3. 2. 7. 10. intravit 2. 7. 1. 3. 3. 1. vallo atque foſſa cingere 9. 1. *Ext.* 6. Volſcorum petiit 5. 4. 1. obſederant hoſtes 2. 7. 7. caſtrorum locus 2. 7. 2. caſtris ex diverſis advolare 1. 4. 6. praepoſitus 3. 2. 9. atque foro edita 3. 2. 17.
Caſtrati ſunt 6. 1. 13.
Caſtrenſis diſciplina 2. 9. 1. honos 8. 14. 5. caſtrenſes ſummi honores 7. 8. 6.
Caſtor ac Pollux 1. 8. 1. 5. 5. 3.
Caſus adverſus 3. 2. 12. ſimilis 8. 1. *damn.* 3. caſui alicujus ingemiſcere 5. 10. 2. caſum Ciceronis ſatis digne deplorare 5. 3. 4. alicujus dolere 5. 10. 2. caſu prolapſus 7. 3. 2. gravatus 8. 13. 5. caſus adverſi 4. 7. 1. caſus ſuſtinere 3. 2. 7. alicujus referre 5. 3. *Ext.* 3. caſuum humanorum immemor 5. 1. *Ext.* 4.
Cavatus baculus 7. 3. 2. cavata pars capitis 9. 4. 3.
Cauda validi equi 7. 3. 6.
Caudinae furcae 5. 1. *Ext.* 5. 7. 2. *Ext.* 17.
Cavea exire 1. 4. 3.
Cavere injuriam 6. 3. 11. inſidias 3. 8. *Ext.* 6. proximos dies 30 quaſi fatales 8. 11. 2. lege 6. 5. *Ext.* 4. cavit utrumque 6. 2. 7. cavendi providentia liberalis 4. 8. *Ext.* 1. periculi conſilium 1. 7. *Ext.* 2. cautum teſtamento regum 5. 2. *Ext.* 4. cautum erat lege 6. 2. 5. 2. 8. 1. quo erat 2. 8. 4.
Cavillari fata alicujus 9. 12. 8.
Cavillatio exigui panni 6. 2. 7.
Cauponis inſidiis circumventus 1. 7. *Ext.* 10.
Cauſea texit caput 5. 1. *Ext.* 4. velatum caput 5. 1. *Ext.* 4.
Cauſſa & auctor ſeditionis 7. 2. 6. adjecta 2. 9. 6. notae mirifica 2. 9. 5. erat digna 7. 6. 4. ejus laeditur 6. 8. 1. criminibus erat confoſſa 8. 1. *abſ.* 11. cauſſae dictio 3. 7. 7. 7. 2. 6. 8. 1. *abſ.* 14. 8. 1. *damn.* 1. caſſuam praetexuit 2. 9. 6. dicere apud aliquem 8. 1. *amb.* 1. 4. 4. 7. 5. 4. 3. 8. 4. 3. adulterii dicere 8. 1. *abſ.* 12. repetundarum dicere 2. 10. 1. parricidii dicere 8. 1. *abſ.* 13. capitali crimine dicere 7. 3. *Ext.* 6. ſuam ordiri 2. 8. 2. adventus texit 3. 3. 1. ſuam ita egit 3. 7. 8. repulſae Scipioni attulit 7. 5. 2. cauſſam facti vix pudentis tolerabilem habuit 7. 3. 5. languido do patrocinio protexit 9. 3. 6. cauſſae dicendae poteſtas 9. 8. 3. cauſſae leves 8. 1. *damn.* 5. cauſſas illo agente 8. 10. 2. cauſſis excuſſis 9. 3. 7.
Cautior virtus artis ſcientia 2. 3. 2. adverſus Heraclidem 3. 8. *Ext.* 5. cautius ſe gerere adverſus hujus generis inſidias 6. 5. 1.
Catenae ei injiciuntur 6. 6. 2. catenas Jugurthae manibus injecit 6. 9. 6. paternas induere 5. 3. *Ext.* 3. catenis onuſtus 3. 8. 1. vinctus 6. 2. 8.
Catenatus a Laelio 6. 9. *Ext.* 7. ſervus 6. 5. 6.
Catilina 2. 8. 7. 4. 8. 3. 9. 1. 9. 5. 8. 5.
Catillo ligneo caenans 4. 3. 5.
Cato 2. 9. 3. 5. 1. 10.
Cato ſuperior 4. 3. 11.
Cato poſterior 4. 3. 12.
Catulus procoſ. 5. 8. 4.
Catuli leonini 9. 3. *Ext.* 2.
Cedere viribus maximis 6. 2. 10. chariſſimam ſibi conjugem filio 5. 7. *Ext.* 1. caſtris 9. 7. *mil. Rom.* 2. alicui regno 5. 7. *Ext.* 2. Latinis gloria 3. 2. 20. in contrarium 5. 6. 4. moderationi dolorem coëgit 4. 1. 15. utilitati legem coëgit 3. 7. 1. cedo tibi ſede mea 1. 5. 4. cedit nihil virtuti eorum 3. 2. 21. ipſis maris dominatio 6. 5. *Ext.* 2. rationi cupiditas 6. 5. 1. operi voluntas 9. 3. *Ext.* 1. fraterna caritas 5. 6. 1. interdum generoſus ſpiritus utilitati 7. 6. 1. nihil eorum pietati ejus dexterae miniſterium 6. 8. 2. cedunt feminis ſemita viri 5. 2. 1. ceſſit fraternae majeſtati 5. 5. 3. alii titulus librorum 8. 14. *Ext.* 3. neceſſitati 9. 8. 2. religioni ſummum imperium 1. 1. 2. rerum ipſa natura jactis votis 8. 1. *abſ.* 5. menſam Bianti 4. 1. *Ext.* 7. cupide noſtris ſuo inſtrumento 7. 3. 3. parum tibi ex ſententia propoſitum 3. 2. 15. provinciam collegae 4. 1. 7. verbis filii fracta 6. 4. 1. ceſſerunt verbis facundis arma 8. 9. 1. ceſſerat id bene 3. 8. *Ext.* 2. effigiem ſolis ſupplicibus 1. 5. 8. cedens ſcientiae ejus, imo profeſſioni 8. 12. *Ext.* 1. non hominum ulli, ſed naturae fortunaeque 5. 1. *Ext.* 1.
Celare ſe 5. 9. 4.
Celeberrimus pacato juris civilis judicio 9. 3. 2.
Celebrare memoriam alicujus gladiatorio munere 9. 11. *Ext.* 1. convivia palmata veſte 9. 1. 5. exequias 5. 1. 2. natalem ſuum 1. 5. 7. gloriam ſanctitatis 6. 1. *Ext.* 1. turpes alicujus nuptias 6. 1. 3. celebras palatii columen 6. 1. 1. celebrat exequias 2. 6. 12. celebrantur ejus exequiae 2. 10. 3. celebrabat urbem 2. 2. 9. celebravit victor Capitolium fe-

felicitate 6.9.9. confualium nomine 2.4.4. celebranda eſt relatione acerbitas offenſarum 4.2.1. celebrandas non, ſed vindicandas conſulibus & tribunis epulas 9.1.8. celebrandum eſt Corneliae genti munus 8.15.1. eſt memoria 1.8.6.

Celebratio nocturna 3.6.4.

Celer gradus 8.7. *Ext.* 1. motus 2.3.3. fluminis trajectus 3.2.2. celeris abſolutio 3.7.9. celerior procurſu ira 9.3.1. neceſſitas 3.8.1. celerius aliquid cogitare de fuga 3.1.2.

Celeritas faciendi 3.1.1. praeceps 9.3. *Ext.* 4. celeritate ſua Carthaginem oppreſſit 3.8.2. efficacius nihil 3.7.1.

Celeriter & ultro 2.10.2.

Cella Jovis opt. max 8.15.1. cellam unam duobus Diis recte dicari negante 1.1.8. cellae ſerviles 7 6.1.

Celtiberi 2.6.11. 3.2.21. 4.3.1. 7.4.5.

Celtiberia 7.4.5.

Celtiberica fides 2.6.14. Celtibericum bellum 5.1.5.

Cena heſterna 4.3. *Ext* 3. militaris 8.15.7.

Cenare & prandere in propatulo 2.5.5. in urbe 1.7. *Ext.* 8. potuit ſecurus animo 9.5.3. cenans ligneo catillo 4 3.5. cenaturi apud inferos 3.2. *Ext* 3.

Cenſere fana diruenda 1.3.3. cenſeri divitiis 8.7. *Ext* 4. cenſuit ipſum aeternis vinculis puniendum 6.3 3. Phocionis mores decorandos 3.8. *Ext* 2 egregie 7.2.6. cenſetur te cuſtode matronalis ſtola 6.1 1. eo juſtitia totius Graeciae 5.3. *Ext.* 3. cenſentibus cunctis 3 2.17. cenſi capite 2.3.1. cenſos capite habere milites 7.6.1.

Cenſor factus eſt 2 9.9. creatus eſt 6.9.10. 4 1.3. legerat eos 8.13.4. perfidiam notabat 2.9 8. cenſoris opus impium retexuit 1.1.20 cenſorem atque conſulem feciſſent 2 9.6. cenſores 2.9.1. renuntiati ſunt 4.2.1. ultro aditos hortati ſunt publicani 5.6.8.

Cenſoria nota 2.9.9. 2.9.7. poteſtas 2.9.1. cenſorius vir 6.1.6. cenſorium ſupercilium 2.9.1. 2 7.5.

Cenſum recipere ab aliquo 9.7.2. fuiſſe invidioſum 2.9.4. cenſu par unicuique pauperrimo 4.3.6. cenſus querelis vacui 4.4 11. cenſibus edendi atque bibendi voluptas reperta eſt 9.1.2.

Cenſura nimis aſpere acta 7.2.6. nimis ſevere geſta 6 5.3. deſtricta 2.9.6. pacis magiſtra cuſtoſque 2.9.1. ex foro in caſtra tranſcendit 2.9.8. quaſi privata eſt majeſtas 2.10.1. cenſurae conſortem Mummium habere 6.4.2. gravitas 6.1.5. cenſuram damnationi ſubjicere 6.9.10.

Centenarius boum grex 4.3.4.

Centobrica urbs 5.1.5. Centobricenſes machinae ictibus objecerant Rethogenis filios 5.1.5.

Centumvirale judicium 9 15.4.

Centuriae equitum 2.9.6. centurias conſcribere auſpicato 1.4.1.

Centuriavit ſe ipſam 3 2.8.

Centuriata comitia 4.1.1.

Centurio primipili 9 3.6. libidinoſus 6.1.11. centurionum virtus 3.8.7.

Centurionatus honor 3.2.23.

Ceos inſula 2.6.8.

Cephalenia inſula 1.8. *Ext.* 18.

Cera exigua 2.10.1.

Ceres 8.15. *Ext.* 1. 1.1.1. & 15. 5.8.2. Mileſia 1.1. *Ext.* 5. Cererem vetuſtiſſimam placarent 1.1.1.

Cereus funalis 3 6.4.

Cerimonias ſolennes ſtataſque 1.1.1.

Cerites 1.6.5.

Cernere fortunam ex alto 5 1.4. Scipionis ſtatuam 3 6.2. haereditatem 5.3. *Ext.* 3. cerno quem domui ſceleſtum 2.6.6. cernit inſignia in ſe tranſlata 4.1.1. eum in dilatando regno avidiorem 7.2.6. cernimus inopes dotum filias 4 4.11. templum 1.8.3. cernunt caedes conjugum ſuarum 9.2.4. cernitur ſolum latius laude 3.2. *Ext* 4.

Certamen carminum 8.7. *Ext.* 13. comitiale 4.5.3. maritimum 9 2. *Ext.* 1. Olympicum 8.7. *Ext* 2. Pharſalicum 1.8.10. ingredi 8.15. *Ext.* 4. pugnae 3.2.21. inſequens 2.7.10. certaminis diſcrimen 3 8.2. certamini ſe commiſſurus 1.1.2. certamen cum rerum natura habuit 8.7. *Ext.* 12. certamine quid utilius? 2.1.10. hoſtili cum aliquo congredi 5.1.3 inito 5.2.4. certamina voluminum, non imaginum 3.7.11.

Certare de laude 1.5.2.

Certatim aes contulit 5.2.3.

Certa eſt ratio propoſiti mei 6.2. *Ext.* 2. argumenta 3.4. *Ext.* 1. certae imagines 1.7.1. certum indolis experimentum 3.1.1. ſcio 2.7.6. certo conſtat 4.8.5. certis & ſolidis bonis abundare 4.4.1. certior factus de hac re 7 3 1 6.1.9. de fallacia illius 7 2.5. ab aruſpice 4 6.1. literis 3.7 9. certiori te crede notitiae 6 3 10. certiſſima verae virtutis effigies 3.2.19.

Cervam albam trahebat 1.2.4.

Cervix demiſſa 4.7.4. cervicem gladio ſubtraxit 9.13.3. cervice inciſa 3.2. *Ext.* 7. cervices Athenarum liberae 8.9. *Ext.* 2 gladio ſubjectae 4 7. *Ext.* 1. totius fori premere 6.2.3. celeri ictu abſcindere 6.8.3. inci-

cidendas praebuit ei 6. 8. 3. cervicibus impoſito jugo 6 9. 2. applicatus mucro 5. 1. 3.
Ceſſavit ſeveritas ſenatus in eo 6. 3. 3. ceſſantis nunquam ſtudii praemia 8. 7. 7. ceſſante indulgentia 7. 1. 1. ceſſandum ſibi nulla re exiſtimaverunt 5. 6. 8. ceſſato neutra in parte officio 5. 10. 3.
Chara proximis 4. 5. 1. charior ei erat faſtigio proprio incolumitas gregarii militis 5. 1. *Ext.* 1.
Chalcidicum fretum 1. 8. 10.
Chaldaei 1. 3. 2. Chaldaeos ex urbe abire juſſit 1. 3. 2.
Chariſtia appellaverunt convivium 2. 1. 8.
Charitas fraterna 2. 7. 5.
Charundas Thurius 6. 5. *Ext.* 4.
Choragia argentata 2. 4. 6.
Chlamydata ſtatua 3. 6. 2.
Chryſippus 8. 7. *Ext.* 5. & 10. & 11.
Cibaria elephantis dari vetuit 9. 3. 7
Cibus coctus 2. 7. 2. cibi capiendi cauſſa recubuit 8. 7. *Ext.* 5. cibo comparato vixit 7. 6. 3.
Cicatrices adverſo corpore exceptas oſtendere 7. 7. 1. cicatricibus vacuo tergo 3. 2. 24. vulnera obducta 6. 2. 8.
Cicerejus ſcriba 3. 5. 2. 4. 5. 3.
Cicuta temperatum venenum 2. 6. 7.
Cimbri 2. 6. 11. 6. 9. 14. 5. 2. 8. 5. 8. 4. 5. 4. *Ext.* 1.
Cimbricus triumphus 9. 12. 4. Cimbrica audacia 2. 6. 14.
Cimon 5. 3. *Ext.* 3. 6. 9. *Ext.* 3. 5. 4. *Ext.* 1.
Cincinnati rura 4. 4. 7.
Cingere caput oleae ramulis 2. 6. 5. locum vallo aut foſſa 2 7. 15. caſtra vallo atque foſſa 9. 1. *Ext.* 6. latera odiis 3. 7. 5. cinxit cubicularem lectum lata foſſa 9. 13. *Ext.* 4. caſtra vallo foſſáque 2. 7. 2. cingentibus latera fratribus 8. 15. *Ext.* 4. cinctus ferro 3. 3. 1. Gabino ritu 1. 1. 11. gladio 6. 5. *Ext.* 4. cincta praeſidio vita hominis 4. 7. 1. inexpugnabilibus muris urbs 9. 6. *Ext.* 2. cincti pellibus hoſtiarum 2. 2. 9. gladio comites 1. 7. *Ext.* 4.
Cinis immobilis 1. 8. *Ext.* 18. cinere complevit locum 9. 2. *Ext.* 6. capillos rutilarunt 2. 1. 5. cineres clari 2. 7. 15. idem honoris poſſident 8. 15. *Ext.* 3. cinerum pace 5. 2. *Ext.* 1. fratris quietos eſſe paſſus eſt 7. 8. 4. ei ſuos negavit 5. 3. 2. patris honorare 2. 4. 7. cineribus Sertorii interempti fidem praeſtant 7. 6. *Ext.* 3.
Cinna 1. 6. 10. Cinnae 6. 9. 6.
Cinnanus exercitus 4. 7. 5. Cinnana proſcriptio 5. 3. 3. Cinnani Marianique mucrones 8. 9. 2.
Cinninia urbs 6. 4. *Ext.* 1.
Circa judicium ferrentur tabulae 2. 10. 1.
Circenſe ſpectaculum 2. 4. 4. Circenſes ludi 1. 7. 4. 1. 1. 16.
Circuitus vorticis 3. 2. 1. circuitu morbi conſumptus eſt 1. 8. *Ext.* 16.
Circulo excedere 6. 4. 3.
Circumdare aliquem gladiis militum deſtrictis 5. 4. *Ext.* 7. circumdedit credulitatem nefariis vinculis 9. 6. 1. palmam 1. 8. 2. laevam manum parte togae 3. 2. 17. armis & igni gymnaſium 9. 2. *Ext.* 5. circumdatus erat corpore 8. 7. *Ext.* 5. flammis 1. 8. 12. hoſtilibus pedibus 3. 2. 16. circumdatum veſte cadaver 7. 8. 5. circumdati vallo & aggere 7. 6. *Ext.* 2. circumdatis ignis nutrimentis 6. 6. *Ext.* 1.
Circumferre oculos 7. 2. *Ext.* 2.
Circumfuſus rebus ſermo 4. 1. 12.
Circumire vigilias 8. 1. *damn.* 6.
Circumſedere Badiam 3. 7. 1. Curiam 3. 8. 5. circumſedente Falerios Camillo conſule 6. 5. 1. circumſedetur oppidum 3. 2. 6.
Circumſpicere ſalutis remedia 3 8. *Ext.* 6. vaſtas altitudines 9. 12. *Ext.* 1. circumſpectus & cumulatus honor 2. 1. 9. circumſpecta animi moderatio 4. 3. 4. circumſpectiſſima ſanctitate 1. 1. 20.
Circumſtantium nares 3. 3. *Ext.* 1. liberorum numerus 7. 7. 5.
Circumveniri ab inviſiſſimis 5. 2. *Ext.* 2. circumventus inſidiis 3. 8. 8. 1. 7. *Ext.* 10. 5. 1. *Ext.* 6. a multitudine hoſtium 1. 6. 9. fugitivorum multitudine 2. 7. 9. circumventa temulentia 2. 5. 4. circumventae virtutis excuſatio 7 4. *Ext.* 2.
Circus Flaminius 1. 7. 4.
Citari collegam juſſit 2. 9. 6. Polliae tribus primum nomen juſſit 6. 3. 4. citatus Scantinius reus 6. 1. 7. citatis nominibus virorum 9. 2. 4. citandum nec ne ſibi eſſet, haeſitavit 2. 9. 6.
Citerior aetas 8. 7. *Ext.* 10. conſulatus 8. 15. 1. cura 3. 8. *Ext.* 1. citeriorem delicto praebuit ultionem 6. 3. 11.
Citra horam conſtitutam 5. 6. *Ext.* 4.
Civicae coronae 3. 2. 24.
Civilis ſanguis 2. 8. 7. civile bellum 2. 8. 7. 7. 6. 4. civilium ſacrorum ſecreta 1. 1. 13.
Civis integer 7. 7. 7. ſanctus & egregius 2. 10. 8. nobiliſſimus 8. 14. 6. cives ſervati 2. 8. 7.
Civitas Agrigentina 4. 8. *Ext.* 2. propugnatoribus ſpoliata 7. 4. 2. virtutis ſuae oblita 3. 2. 7. opulentiſſima 8. 15. *Ext.* 1. prudentiſſima 8. 9. *Ext.* 11. Spartana 2. 6. 1. Syracuſana

5.1.4. Tarentina 2.2.5. civitatis totius ſtatus 2.7.15. jura 3.1.2. more jurare 2.10. *Ext.* 2. trepidae aures 9.2.1. parte lachrymante 2.8.7 civitatem dare 9.5.1. mutare 9.5.1. ſperare 3.1.2. civitate donare aliquem 8.14.3. donavit duas Camertium cohortes 5.2.8. omni major ſuis temporibus honoribus & auctoritate 4.3.6. civitates illius provinciae 2.10.5. clarae 2.7.5.

Clades Cannenſis 1.1.15. 3.7.10. 5.6.7. 6.4.1. 6.6. *Ext.* 2. 7.6.1. graviſſima 3.4.4. reipublicae 8.6.4. cladis acerbitas 1.7. *Ext.* 4. conditio 5.3.3. nuntius 7.3. *Ext.* 7. expers 9.2. *Ext.* 5. cladem alicui inferre 9.2. *Ext.* 5. clade erant afflicti 4.8. *Ext.* 1. audita 4.8. *Ext.* 1. clades graves & erubeſcendae 9.1. *Ext.* 2. evidentiſſimae 3.2. *Ext.* 9. aliquanto majores 1.6.11.

Clamitans voce ingenti 1.8.6.

Clamor alacer 1.6.11. infeſtus 7.3. *Ext.* 6. pertinax 3.7.8. ancillarum 3.2.15. multitudinis imperitae 3.8.6.

Clandeſtinus adventus 5.1.1. clandeſtina fuga 6.7.3. clandeſtinae inſidiae 2.5.3. 8.15.4. molitiones 6.5. *Ext.* 2.

Clarus juris civilis ſcientia 6.2.12. ſapientia 4.3.6. 2.10. *Ext.* 2. inſigni pugna evaſit 5.1.3. clara voce nuntiant 2.10.2. clarae civitates 2.7.5. clarum lacrymis cognomen 5.2.7. virtute Caſilinum 7.6.2. clarum forum edere 3.2. *Ext.* 6. clari cineres 2.7.15. claros illos fecerat 6.6.2. clarior quo eſſet gloria 1.1.14. clariorem mortem reddidit 3.3. *Ext.* 4. clarius quid 3.4. *Ext.* 5. clariſſimus ac diſertiſſimus vir 4.7. *Ext.* 2. exceſſus 3.2.14 eloquentia 3.7.6. clariſſimum lumen gloriae 3.4. *Ext.* 1. monimentum 3.7. *Ext.* 6. clariſſimi auctores 2.8.5. clariſſimae familiae 3.3.2.

Claritas inclyta 1 *prol.* auctoris 3.8. *Ext.* 6. triumphi 6.9.13. claritate viri occaecatus 2.10.6. pari conſpicuus 6.2.8.

Claſſica gloria 3.2.23.

Claſſis concitata fugae 3.2.10. inſignis 2.8.2. eſt oppreſſa 2.8.2. Punica 2.8.2. amiſſae poenas dare 7.3. *Ext.* 7. claſſem deleverant 3.8. *Ext.* 3. dirigere 1.5.6. reducere 3.7.10. tempeſtate amiſit 1.4.3. pulcherrimam amiſit 8.1. *abſ.* 4. incendere 6.5. *Ext.* 2. claſſe perforata ſuo arbitrio perit 9.4. *Ext.* 1 Hiſpaniam petens 3.2.13. aliquem privare 7.3.4. veheretur 1.1. *Ext.* 3. claſſes & exercitus regere. 6.9.8. claſſibus pollutis tetro facinore ipſum mare violaturi 9.2. *Ext.* 1.

Claſtidium 1.1.8.

Claudere locum 9.12. *Ext.* 7. 8.10.3. Mundam armis 7.6.5. opera Oceani littoribus 3.2.23. claudit januam omnibus virtutibus 6.3.9. clauſit hoc ſtylo terminos vitae ſuae 8.7. *Ext* 9. clauſerunt ora 6.2.3. claudi ſine 9.12.1. clauſa ambitioni domus 2.10.8. clauſam ſibi domum reperit 7.7.1. clauſo ore indicis 6.5.5. clauſae omnibus portae 2.6.7. clauſi altitudinis ſinu numeri 4.1. *Ext.* 2. obſidione Caſilinates 7.6.2. clauſos in urbe obſides habere 4.3.1. clauſis portis 2.7.7.

Claudia gens 5.5.3.

Claudia Virgo Veſtalis 5.4.6.

Claudius Aſellus 6.3.8.

Claudius Centumalus 8.2.1.

Claudius Nero conſul 2.9.6. 4.1.9. 4.2.2. 7.2.6.

Claudius praetor 6.6.3.

Claudicatio diſſimulata 8.11. *Ext.* 3.

Claudus deſcendit in aciem 3.7. *Ext.* 8. claudum in lectica jacere 2.8.2.

Clauſtra convulſa 2.8.1. 6.8.6. inexorabilia 4.8. *Ext.* 2. nequitiae perrupta & disjecta 6.9.6. obſeſſae urbis 5.4. *Ext.* 7. clauſtris carceris convulſis raptus 9.7.1.

Clauſulam adjicere orationi 5.10.2.

Claves popoſcit privatus 3.7.1.

Clavorum acumina 3.7.2. clavos aureos crepidis ſubjectos habuit 9.1. *Ext* 4.

Cleanthes 8.7. *Ext.* 11

Clearchus Lacedaemoniorum dux 2.7. *Ext* 2.

Clementia depoſita 2.7.11. clementiam adulatus 3.3.1.

Clementiſſima ſuffragia 7.3. *Ext.* 6. clementiſſima & humaniſſima ſenatus acta 5.1.1.

Cleobis & Biton 5.4. *Ext.* 4.

Cleon dux latronum maximus 9.12. *Ext.* 1.

Cleopatra 9.2. *Ext.* 5.

Clientelae modicae 2.10.8. clientelas plurimas fortiſſime regere 8.13.5.

Clientis ſceleſta fames 9.4.3.

Clivus ducit ad Janiculum 1.1.10. clivum deſcendere incipientes 1.1.10. clivo Ariciae municipii ulteriore vectus equo 8.2.4.

Clodia Aufilii 8.13.6.

Cloelius 1.7.6.

Cloelii fratres 8.1. *abſ.* 13.

Cluvia Facula meretrix 5.2.1.

Clypeus Minervae 8.14.6. clypeus ſalvus 3.2. *Ext.* 5.

Clytus 9.3. *Ext.* 1.

Cnaeus 10. *fr.*

Cn. Apronius aedilis 6.6.5.

Cn. Aſinius Dio. 9.15.5.

Cn. Aurelius Scaurus 2.3.2.

Cn. Boebius tribunus plebis 7.2.6.
Cn. Calpurnius 1 3.2.
Cn. Carbo 5.3.5. 6.2 8. & 10. 7.6.4. 9.13 2.
Cn. Cornelius Scipio Aſina 6.9.11.
Cn. Cornelius Scipio, Hiſpalli F. 6.3.3.
Cn. Dolabella 8.9.2.
Cn. Domitius Ahenobarbus 6.2 8 1.6.5. 9.6.3. 2.9.9. 9.1.4. 6.5.5.
Cn. Flavius 2 5 2. 9 3.3.
Cn. Fulvius Flaccus 2.3.3. 2.8.3.
Cn. Furius Brocchus 6.1.13.
Cn. Lentulus Marcellinus conſul 6.2.6.
Cn. Lollius triumvir 8.1. *damn.* 5.
Cn. Mallius 2 3.2.
Cn. Manlius conſul 6.1. *Ext.* 2.
Cn. Oreſtes praetor Urbis 7.7.6.
Cn. & Q. Servilii Caepiones 8.5.1.
Cn. Piſo 6.2.4.
Cn. Pompejus, Magni pater 6.9.9.
Cn. Pompejus 1.6 12. 1.8.10. 2.4.6. 3.2.13. & 23. 3 8.7. 4.6. *Ext.* 1. 5.1.9. 5.7. *Ext* 2. 6.2.4. & 5. 8 15.8. 9.5.3.
Cn. Scipio 1.6 2. 3.5.1. 3.7.1. 4.4.10. 4.5.3.
Cn. Sergius Silus 6.1.8.
Coarguere iniquitatem 7.8.4.
Cogere judicium 9.12.7. 8.3.1. tribunos 4.1.4. cogit violentia 3.8.6. coëgit Gracchum perſolvere poenas 3.2.17 dolorem moderationi cedere 4.1.15. feſſos cuncta conari 3.2.23. coëgerat armatus ſenatum 3.8.5. cogente fortuna 4.7.6. cogor progredi ad memoriam 3.3.2. cogitur ſenatus 8.7.2. coguntur accommodare miniſterium 2.9 4. coactus expirare 5.3. *Ext.* 3. teſtimonium dicere 2.10. *Ext.* 2. in carcere mori 6.1.10. coacta per vim ſtuprum pati 6.1.1. eo loci conſiſtere 3.8.6.
Cogitare meliora de ſe 6.9 1. de Syllae nece 3.1.2. de obitu unici filii 5.7. *Ext* 1. de tropaeis ſtatuendis 3 2.8. cogitabat jam de laqueo & ſuſpendio 7.3. *Ext.* 5. cogita tecum 7.2. *Ext.* 2.
Cogitatio altioribus animis demiſſa eſt 7.3. *Ext.* 3. cogitationibus inhaerens 8.7 *Ext.* 5.
Cognati & affines 2.1.8. cognatorum & fratrum & affinium nota 2.7.7.
Cognitio tota oppreſſit eum ſuffragiis 8.1. *damn.* 3. cognitione ſuſcepta 5.8.3.
Cognomen avitum 2.7.1. lacrymis clarum 5.2.7. ſervile 3.4.3 invicti aſſecutus 4.3. *Ext.* 4. cognomina inclyta 8.1. *damn.* 1. fulgentiſſima 3.5 1.
Cognoſcere conſilium viri ſui 3.2.15. deceptum ab eodem dominum 2 6.7. aliquid penitus 8.7. *Ext.* 10. 7.2. *Ext.* 5 linguam Graecam penitus 8.7.6. quicquam ex aliquo 3.3.2. virum Brutum 4.6.5. lecti frontem adornatam 2.10.3. hoſtium vires animumque 9.3.1. ſummatim externa 6.3. *Ext.* 1. eſt operae pretium 4.7.1. cognoſcit ipſa aequitas hac de re 7.7.4. ex gubernatore 2.4.5. cognovit a juvene 3.2.21. de re 3.7.6. certo cum eventu 1.7. *Ext.* 7. obſervationes innumerabilium ſaeculorum 8.7. *Ext.* 2. ſe proſcriptum 9.11.6. eam capite aperto foris verſatam 6.3.10. cognoviſſet ex Favonio 2.10.8. cognoſci hinc poteſt 2.2.2. utilia opera 4 6.1. cognoſcuntur amici in rebus adverſis 4.7.1. cognoſcetur duobus factis 3.2.21. cognitus a Furio 4.7.6. cognita eſt in animis plebis univerſae continentia 4.3.14. cognito ſilentio patris ſimul ac facto 7.4.2. cognitu jucundius 5.7. *Ext.* 1.
Cohaerens familiae 2.7.5. corporis atque animi ſocietas dirimitur 9 12. *Ext.* 1.
Cohibere fletum 5.1.4. linguam ſuam 7.2. *Ext.* 6. cohibuit & animum & vocem ab ira 5.1. *Ext.* 2.
Cohorruit corpus 5.7. *Ext.* 2.
Cohors legionis 2.7.5. cohortis praefectus 3.2.20. cohortes Camertium duae 5.2.8. quinque a ſe collocatas 2.7.10. cohortibus redeuntibus e praeſidio 1.5.1.
Cohortatus eſt ſuos ad proelium 3.2. *Ext* 3. cohortata ſuos ad concordiam 2.6.8.
Coinquinare ſe ſtupri crimine 6.1.6. coinquinari maximo ſcelere 9.7. *mil. Rom.* 3.
Colapho percuſſit filium 3 1.3.
Colere aliquem familiariter 4.7.4. ultima benevolentia tertium ſodalitii gradum 4.7. *Ext.* 1. colis oſſa Oedipodis honore arae decorata 5.3. *Ext.* 3. colebant Febrem templis 2.5.6. coluerunt ſacra 1.1.10. colendum locari juſſit agrum 4.4.6. colenda exquiſitis ſacrificiis 2.1.6. cultus eſt homo in deae religione 8.15. *Ext.* 1. cultum erat ſimulacrum 1.8.3. cultos agros habere 5.4. *Ext.* 5.
Collabi in cineres 5.3.2. ſolet dominium rerum 4.4.1. collabitur inferior pars corporis tecta 4.5.6. eorum dignitas 2.2.8 collapſus vigore ſpiritus & corporis viribus 5.5.3. collapſa in ſe ipſa eſt Carbonis ira 6.2.10. collapſum triclinium 1.8. *Ext.* 7. collapſae umbrae 5.1. *Ext.* 6.
Collega in conſulatu 5.10.3. collegam dare aliquem 3 4 4. citari juſſit 2.9.6. in praetura habere 4.3. *Ext.* 1. collega cum copiis extincto 2.8.7. collegas omnes ſuos vivos cremavit 6.3.2.
Collegium Augurum 1.1.3. 8.2.1. conſulatus 1.6.9. collegii Saliorum magiſter 1.1.9.

Colligatio operis tota ſolvitur 8. 14. 6.

Colligere ſe 9. 12. *Ext.* 1. honores omnis generis conquiſitos 4. 6. *Ext.* 1. reliquias exercituum 2. 7. 15. ſtrigmenta 9. 4. *Ext.* 2. colligitur opinione divinitas 1. *prol.* collecta ſua cura 5. 2. 6. a paſtoralibus caſis mancipia 7. 6. 1. collectorum liber 4. 4. 1. colligenda undique erat tanta vis, tanta copia literarum 8. 7. *Ext.* 3.

Collis appellatur Sacer 8. 9. 1. collem in Quirinalem pervenit 1. 1. 11. colles Heliconii 1. 6. *Ext.* 3.

Collocare filiam pauperi 7. 2. *Ext.* 9. effigies pulvinaribus ſacris 2. 10. *Ext.* 1. collocare amicitiam in felicitatis domicilio 4. 7. 7. collocat ſtatuas 8. 15. *Ext.* 2. collocabat in tigno benigne cibo & potione exceptos 9. 2. *Ext.* 6. collocavit Vulcani conjugem Praxiteles in marmore 8. 11. *Ext.* 4. eum in lectulo 9. 14. *Ext.* 1. praeſidium in tecto 2. 10. 2. collocaverat eos in inſidiis 7. 4. *Ext.* 2. collocari voluit effigiem Ennii poëtae in monumentis Corneliae gentis 8. 14. 1. collocatus in crepidine 4. 3. *Ext.* 4. in ampliſſimo dignitatis gradu 5. 3. 1. tantum non manibus tribunorum pro Roſtris 3. 8. 3. collocatum infra ſe intueri 5. 7. *Ext.* 2. oculis indicium eſt 9. 8. *Ext.* 1. collocatas a ſe quinque cohortes 2. 7. 10. collocandus non niſi in parte exemplorum 5. 2. *Ext.* 1. collocando filiam viro modicae fortunae 1. 7. *Ext.* 5. collocandos in templo Junonis curavit 1. 1. *Ext.* 2.

Colloqui cum amicis 6. 4. 3.

Colloquii ſimulatio 9. 6. 3.

Coloneo Oedipode ſcripto 8. 7. *Ext.* 12.

Colorare libidinoſam liberalitatem debiti nomine 8. 2. 2.

Coloris varii veſte uti 9. 1. 3. colores majeſtatis excellentiſſimi 8. 11. *Ext.* 5. coloribus omnibus imbuta ſpongia 8. 11. *Ext.* 7.

Columen Graecae doctrinae clariſſimum 6. 4. *Ext.* 2. faſtorum 4. 4. 1. palatii 6. 1. 1. fecit ortum è caſa 2. 8. 1.

Columnae Hymettiae 9. 1. 4.

Coma frater Cleonis 9. 12. *Ext.* 1.

Comburebatur corpus 1. 8. 9.

Comeſtis omnibus ficis 9. 12. *Ext.* 6.

Comes fugae 1. 8. *Ext.* 13. 4. 7. 3. voluntarius 6. 8. 7. pietas ei aderat 5. 4. 6. fidus expeditionis 4. 3. 2. fraternae neci non defuit 5. 5. 4. comitem habuit Senatum 3. 7. 1. comites aptiores liberalitati dare 5. 1. 1. ſtrenui 4. 7. 2. comitibus uti 1. 7. *Ext.* 4.

Comica lenitas 5. 8. 1.

Cominius trib. pl. 6. 1. 11.

Cominus deſtricti mucrones 5. 1. *Ext.* 6. pugnare 8. 15. 5.

Comitari proſperum vitae curſum 4. 7. 1. comitari temeritatem 3. 8. 3. comitatus abunde ſine uſu familiae 4. 3. 6.

Comitia centuriata 4. 1. 1. conſularia 3. 8. 3. aedilitia 4. 6. 4. praetoria 7. 5. 1. 4. 1. 14. 4. 5. 3. quaeſturae 6. 9. 6. quaeſtoria 9. 11. 6. 8. 15. 4. comitiorum dies poſterus 9. 3. 2. crimen maximum referre 7. 5. 6. eventus parum proſperos ſuſtinere 7. 5. 1. comitiis Conſularibus 1. 1. 3. abire 4. 5. 4.

Comitiale certamen 4. 5. 2.

Commaculare ſe aeterna infamia 9. 11. 1.

Commanducata lingua 3. 3. *Ext.* 4.

Commeatus penuria 7. 6. 6. commeatum benigniſſime praeſtare 5. 1. *Ext.* 5. commeatus praeſtare 7. 3. *Ext.* 9. petentibus dedit 9. 3. 7.

Commemorare acta urbis 2. 9. 4. contrarios diris vitiis mores 4. 3. 1. exempla ad teſtes pertinentia 8. 5. 1. induſtriae vires 8. 7. 1. commemoravi notum ſuis temporibus judicium 8. 2. 2. commemoravimus noſtra attento ſtudio 6. 9. *Ext.* 1. commemorata laus 4. 8. 5. commemorato ejus nomine 8. 7. *Ext.* 1. commemoratis patribus 5. 10. 1. commemoranda ornamenta ſua nobis tradunt Scipiones 8. 15. 4.

Commemoratio exempla finierit 3. 2. 24. commemoratio laudis 4. 3. *Ext.* 1.

Commendabiles aviculae 9. 1. 2.

Commendare ſe poſteritati 5. 1. *Ext.* 2. facto moderationem ſuam 8. 12. 1. commendavit non ludicra ars Roſcium, ſed Roſcius ludicram artem 8. 7. 7. commendandum eſt aliquid 1. 1. 1.

Commendatiorem aliquem facere 3. 8. *Ext.* 1.

Commendatio familiarum 3. 3. 2. laudis 4. 8. 5. liberalitatis 5. 1. 1. literarum 4. 1. *Ext.* 3. commendatione parta labore 8. 7. *Ext.* 15.

Commentarios ſacerdotum praeteriti aevi ſcrutatus 8. 7. *Ext.* 2.

Commercium libidinis cum ea habuerat 8. 2. 2. ſtupri cum eo habuit 6. 1. 10. dandi & accipiendi beneficii 5. 3. *Ext.* 3.

Commilitium inſtantis belli exprimere 9. 3. *Ext.* 3.

Comminationibus irritatus 3. 8. 2.

Comminuere alicujus ſpem 1. 5. 6. comminuit interitus animum 2. 10. 6. quicquid monſtri fuit 5. 3. *Ext.* 3.

Committere proelium 1. 4. 3. 7. 2. 5. 1. 2. 3. 3. 4. 4. ferrum manibus 9. 13. *Ext.* 4 ſepulturam viri alicui 5. 1. 11. ſua latera alicui 9. 13.

9. 13. *Ext.* 4. ſe lecto 9. 13. *Ext.* 3. ſe fidei alicujus 6. 5. 1. idem 2. 7. 11. ſe Ditis patris regnis 4. 7. 4. commiſerant male 2. 7. *Ext.* 1. commiſſurus ſe certamini 1. 1. 2. committi proelium oportet 6. 4. 5. committitur violentiae Martis 7. 2. 2. committebantur arma 2. 3. 1. commiſſa infeliciter pugna 2. 9. 8. commiſſa fidei praedia reddere 4. 2. 7. commiſſum cuſtodiae 1. 1. 13. commiſſum fuerat tam multorum auribus 2. 2. 1. ſtuprum in novercam 5. 9. 1. male proelium 3. 2. 9. committendi proelii auctor ei eſt 3. 7. *Ext.* 6.

Commoda plebis acerrime impugnare 9. 3. 5. commodorum ſpem augere 8. 2. 1.

Commodatus equi uſus fuerat illi 8. 2. 4.

Commori cum aliquo 6. 8. 2.

Commotus atrocitate rei 3. 1. 2. auctoritate Tulli 7. 3. *Ext.* 10. non ipſa culpa 6. 3. 11. dicti admiratione 3. 7. 8. commota alterius injuriis 7. 8. 2. dolore liberorum necatorum 8. 1. *amb.* 1. commoti deformitate cultus 2. 6. 13. novitate rei 3. 2. 7.

Communicare concordiam cum Graccho 4. 2. 3.

Communio civitatis 7. 3. *Ext* 9. nominis 2. 7. 5. alendae ſcholae 1. 8. *Ext.* 17.

Communis ſtirps 2. 9. 6. communes flammae 5. 5. 4. communia ſtudia 3. 7. 11.

Commutata cum eo veſte 6. 8. 6. 4. 6. *Ext.* 3.

Comoedia vetus 8. 9. *Ext.* 2.

Compares erant lineamentis oris 9. 14. *Ext.* 2.

Comparare augurem 3. 8. 5. muros patriae mulieribus 3. 7. *Ext* 8. exercitus 3. 8. 2. quatuor & viginti millia ſervorum 7. 6. 1. opes ſuas Fabianis rei familiaris anguſtiis 4. 8. 2. ſervos plures ſpoliis 4. 3. 13. ſuas victorias ejus victoriae 3. 6. 6. comparat Anacharſis leges aranearum telis 7. 2. *Ext.* 14. comparabat exercitum pugnae 1. 7. *Ext.* 8. comparavit convivium tribunis plebis 9. 1. 8. argentea vaſa ad uſum culinae 9. 1. *Ext.* 4. compara oculis inſtrumenta decoris 6. 3. 10. comparaſſet decem pondo vaſa argentea 2. 9. 4. comparari bellum 2. 2. 1. comparatum ſic eſt natura 3. 8. 1. comparato cibo vixit 7. 6. 3.

Comparatio attentior 6. 9. 6. ſtudiorum 3. 7. 11. divitiarum anxia 4. 4. 5. comparationem fieri inter patrem & filium non eſt 1. 7. 2.

Compedes Neptuno minitans 3. 2. *Ext.* 3.

Compellare aliquem de ſtupro 6. 1. 12.

Compellere Coſſ. in concionem productos 3. 7. 3. aliquem pecunia ad amorem ſui 7. 2. *Ext.* 10. ad voluntariam mortem 9. 2. *Ext.* 2. compulit in caedem ſuam 5. 6. *Ext.* 1. vi in aedes privatas 9. 7. 3. compulerunt eos ad pactionem omittendae obſidionis 7. 4. 3. compelli obſidione ad ultimam uſque penuriam 7. 6. *Ext.* 1. triſti judiciorum exitu 2. 9. 6. intra moenia urbis ſuae 6. 6. *Ext.* 1. nullius aut gratia, aut auctoritate 6. 2. 12. animi aeſtu 6. 8. 4. compulſus minis ac terrore tribunus 5. 4. 3. invidia & obtrectatione 5. 3. 2. precibus 1. 7. *Ext.* 10. non eſt concionis fragore 3. 8. *Ext.* 3. ut in Curiam veniret 9. 5. 1. irritamento nimiae ſimilitudinis 8. 11. *Ext.* 4. in anguſtias pugnandi 7. 2. 2. compulſo in locum eum mirmillone 1. 7. 8. compulſi Delum 1. 1. *Ext.* 6. in poſſeſſiones 4. 8. *Ext.* 2. bello intra moenia 1. 6. 3. ad deditionem.

Compendiaria & expedita via 7. 2. *Ext.* 1.

Compenſare decem arbuſcularum umbram tricies ſeſtertium ſumma 9. 1. 4. compenſat ira tarditatem ſupplicii gravitate 1. 1. *Ext.* 3.

Comperire acta de dictatura 4. 1. 2. comperit eum occiſum 8. 1. *amb.* 2. inſidias ſibi necti 5. 9. 4. eum ex vulnere recreatum 9. 11. 2. aliquid ex animi ſententia 3. 2. *Ext.* 5.

Compeſcere imperia 2. 2. 7. compeſcuit Mithridatem 6. 9. 6. privatae actionis calumniam 8. 1. 2.

Competitoris ſuffragatorem agere 4. 5. 3. competitores maximae mercedis 7. 3. *Ext.* 2.

Complecti beatae vitae finem 7. 1. 2. excellentiſſima quaeque 9. 3. *Ext.* 1. totius mundi ambitum 3. 4. *Ext.* 1. genua 5. 3. *Ext.* 3. parentes 5. 5. 3. mente aliquid 3. 8. 1. aliquid verbis 5. 6. 1. complector vos memoria 2. 7. 6. complectebatur multos verſus uno impetu ſpiritus 8. 7. *Ext.* 1. complectar vos memoria 5. 4. *Ext.* 3. complexus jura 3. 4. 5. eſt Neptuni imaginem excellentiſſimis majeſtatis coloribus 8. 11. *Ext.* 5. totum terrarum orbem aut victoriis, aut ſpe 4. 7. *Ext.* 2. ſolidum opus doctrinae 4. 1. *Ext.* 1. Numidae cervicem 3. 2. 11. ſignum 1. 2. 3. verſibus, quanta Solon flagraverit induſtria 8. 7. *Ext.* 14. complexa luxuria illecebris ſuis Annibalem 9. 1. *Ext.* 1.

Complexus ultimus 7. 8. 9. libidinoſus 8. 11. *Ext.* 4. dextrae 5. 2. *Ext* 4.

Complere trecentorum equitum numerum ex peditibus 7. 3. 3. coelum clamoris alacritate 4. 8. 5. complevit cinere locum 9. 2. *Ext.* 6. centeſimum annum 8. 13. 1. completur hiatus ea re 5. 6. 2.

Complorata & perdita defenſio 8. 1. *abſ.* 10.

Com-

Complorationi permiſta fuit gratulatio 1.8. *Ext.*11.

Componere fabulas 3.7. *Ext.*1. formulam 6.2.12. volumen 8.13. *Ext.*7. compoſuit decretum 4.1.8. nobiliſſimum librum 8.7. *Ext.*9. compoſita ab eo defenſio 6.4. *Ext.*2. compoſitum ex amicis quendam & formatum Carthaginem miſit 7.3. *Ext.*7. irato deorum numine ſupplicium 9.13. *Ext.*3. compoſitae & fictae blanditiae 7.4.2. leges 1.2. *Ext.*3. compoſita carmina 2.4.4.

Compos mentis 1. *prol.* rei petitae 2.8.4. voti 2.5.1. furoris 9.11. *Ext.*4. compotem ſe voti fecit 5.3.2. petitae ſapientiae vocem 8.7. *Ext.*6. compotes exoptatae rei 1.8.2. victoriarum 1.1.1.

Comprehendere dexteram 1.7.5. incrementum ac tutelam ſui 7.2. *Ext.*1. comprehendit vehicula 7.3.9. plauſtrum 1.7.*Ext.*10. memoria civium nomina 8.7. *Ext.*15. pertinax memoria graviter dicta ab his 6.4.1. comprehendit hiſtoriis eum ſuis 8.14. *Ext.*5. comprehendit Graecae linguae notitiam animo 8.7.6. comprehenderat equum modo non vivum labore induſtriae ſuae pictor 8.11. *Ext.*7. comprehendam te maligna relatione 3.8.6. comprehenderit quis omnis aevi geſta 1. *prol.* comprehenſus a Furio 9.13.3. omni modo cruciatur 3.3. *Ext.*7. faucibus 3.2.19. comprehenſum forma ea credit 3.7. *Ext.*3. comprehenſa carmine opera 2.1.10. comprehenſis & interfectis fontibus 7.2.*Ext.*15.

Compreſſit manus arbor 9.12. *Ext.*9. & conſtrictus fati neceſſitate 2.10.6. interrogatione 4.7.1. compreſſo ſpiritu 9.12. *Ext.*1. a ſe in Lucanis Annibale 7.4.4. compreſſi ſuppliciis 2.7.15. ſeveritate 2.7.10.

Comprobare defenſionem 3.7.1. profeſſionis actum 3.3. *Ext.*4. factum alicujus 7.7.7. victum alicujus 3.6.1. comprobavit verba mortalium 1.8.2. verecundiam urbis alienae plauſu maximo 4.5. *Ext.*2. id judicium animi 4.2.1. comprobato exitu terminatur 2.6.7.

Compunctus notis Threiciis 9.13. *Ext.*3.

Conari quid temere 1.6.9. cuncta feſſos coëgit 3.2.23.

Conatus anceps 9.8.2. furioſus 4.7.2. Poenorum 5.1. *Ext.*6. nefarii 5.3.2. funeſti 3.8.4. poſteriores 8.11. *Ext.*5.

Concedere poenam poteſtati 2.7.8. Praeturam memoriae 4.5.3. conceſſit unius judicio exploratam ſuam ſententiam 8.1. *abſ.*9. conceſſa venia 5.9.1. concedendum ejus ſinceritati 2.10. *Ext.*2.

Concentus pueri & tibicinis 2.4.4. tibiae 2.6.2.

Conchulas & calculos lectitare 8.8.1.

Conchylorum uſu recentiore frui 9.1.1.

Concidit ante ipſam aram 5.6. *Ext.*3. in ipſo ignominiae aditu 9.12.6. exanimis 4.6.4. populi judicio 8.1. *damn.*6. 1.4.3. concidendum eſt ſequenti ſpecioſa fortuna 7.6.1.

Conciliare dono gratiam 4.8.1. conciliabant haec imperia 4.4.9. conciliavit uxorem pudicitia & fecunditate conſpicuam 7.1.1. maximum ei ſociorum amorem 8.7.6.

Concilio Deorum adjecerunt 1.6.13.

Concinniorem formam efficere 2.1.5.

Concio barbara 7.3.6. deſtituta 5.4.5. mota juſtitia 6.5.2. tribunicio furore inſtincta 6.2.3. militum 8.14.3 concionis fragor 3.8.*Ext.*3. concioni intereſſe 8.9.*Ext.*2. concione habita 5.3.2. mitigata eo facto 8.1. *abſ.*2. indicta 6.5. *Ext.*4. conciones erant ſalubriores 8.9.*Ext.*1. concionum concitatarum fremitus 8.7. *Ext.*1.

Concionantis ex capite flamma eluxit 1.6.2. concionantem interfari 9.5.2. audiit Piſiſtratum 8.9. *Ext.*2. concionatus eſt apud populum 8.10.1. oratione nulla ex parte infractiore 5.10. *Ext.*1.

Concipere mente 1.4.1. ex aliquo 5.9.4. quid irae 7.2.5. conceptus utero 1.7.*Ext.*7. 4.6.4. in utero matris 10. *fr.* conceptum numen 1.8.10. concepta verba 4.1.10.

Concitatus equus 1.8.8. vanis imaginibus 9.9.1. concitata fugae claſſis 3.2.10. multitudo 9.7.2. mens in modum ſubitae tempeſtatis 5.3.3. magno ſcelere ſeveritas 6.3.9. concitato populo ſe opponere 3.2.18. concitata temulentia 5.1.*Ext.*2. concitatum agmen 4.7.2. ingenium 7.2. *Ext.*7. concitato impetu 1.7. *Ext.*1. fertur impetu 5.4. *Ext.*6. equo 7.4.1. equo 5.6.5. concitati mentis impulſu 3.3. *Ext.*2. concitatos plus juſto modos revocare 8.10.1. concitatarum concionum fremitus 8.7. *Ext.*1. concitatior aliquanto affectus 4.6.1. concitatioris benevolentiae eſſe erga aliquem 5.7.3.

Concitatio animi nimia 9.3.8.

Concordes revertebantur 2.1.6.

Concordia Caeſaris & Pompeji 4.6.4. ineſt imperio 7.2.6. concordiae ſinu genitam putat 1.8. *Ext.*17.

Concubia nocte 2.4.5. 1.5.4. 1.7.7.

Concubitus licens 7.3.10. nefarius 1.8. *Ext.*3. & amor aeneae vaccae 8.11. *Ext.*4. concubitus virilis expertes 6.1. *Ext.*3.

Concupiſcere aliquid inutiliter 7.2. *Ext.*18. concupiſcis honores 7.2. *Ext.*1. concupiſcit

qui nihil, habet omnia 4. 4 1. concupita dominatio 6. 3. 1.

Concurrere inter ſe viribus magnis 1. 8. 1. concurrit in acie equo 5. 6. 1. concurrerunt exercitus inter ſe 1. 7. 1. concurrentes exercitus 3. 1. 1. concurritur in muros 1. 6. 12.

Concurſus exercituum 5. 1. 3. concurſu populi maximo egit cauſſam ſuam 8. 3. 1.

Concuſſus & labens civitatis ſtatus 4. 1. *Ext.* 4. concuſſo turibulo 3 3. *Ext.* 1. concuſſae hominum mentes 9. 8. 1.

Condere urbem 2. 2. 9. Albam 1. 8. 7. luſtrum 4. 1. 10 3. 4. 3. condidit urbem 5. 8. 1. condita a filio Martis Urbs 6. 5. 1. conditam ſtylo ſeriem 1. *prol.*

Conditor urbis 3. 2. 1.

Conditio abjecta atque contempta 6. 9. 1. dura atque aſpera 4. 7. 1. humana 8. 13. 1. 3. 4. *Ext.* 1. cladis 5. 3. 3. exilii 4. 1. *Ext.* 3. campi repraeſentata 7. 5. 1. cultus deorum 1. *prol.* foederis 5. 2. 8. fori deteſtanda 9. 7. *mil. Rom.* 1. mortuorum 2. 7. 15. naturae 8. 3. 1. privati affectus 3. 8. *Ext.* 4. pugnae 6. 3. 6. terrae 3. 3. *Ext.* 4. auget magis, quam extenuat eorum laudem 5. 2. 10. eſt confirmata 1. 5. 1. conditionis habitus 2. 6. 12. cujus eſſet cederet 3. 2. *Ext.* 9. eventus 3. 4. 2. conditionem ſprevit 2. 7. 15. fori ac lupanaris ſeparandam exiſtimavit 7. 7. 7. rapere 7. 3. 3. conditione vitae uti 3. 8. 7. bona uti 8. 1. *abſ.* 10.

Conducitur ei domus Romae 5. 1. 1.

Conductores ſacrae arae 8. 12. *Ext.* 1.

Conferre omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum 9. 1. 3. cum aliquo ſermonem 8. 12. *Ext.* 1. ſe in capitolium 3. 2. 7. ſe in hoſpitium alicujus 5. 1. 1. inter ſe ſermonem 8. 7. *Ext.* 14. ſua mala in unum locum 7. 2. *Ext.* 2. conferebant ſe in fanum 2. 6. 15. contulit ſe ad hoſpitem 1. 7. *Ext.* 10. ſe ſubito ad Gabinos 7. 4. 2. aes certatim 5. 2. 3. contulerunt pueri inſignia ingenuitatis 5. 6. 8. ſe Tibur 2. 5. 4. conferens omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam 8. 7. *Ext.* 4. conferri in forum 6. 6. *Ext.* 1. conferuntur utraque tempora in unum 8. 13. 3. collatis copiis 1. 8. 6. in capita ſextantibus 4. 4. 2.

Confeſſio accepti beneficii 5. 2. 5. veritatis 5. 1. *Ext.* 3. intemperantiae 8. 1. *abſ.* 12. ſuperba 9. 5. 4.

Conficere beſtiam 6. 3. 5. bellum difficile 5. 7. 1. confecit animum dolore 1. 7. *Ext.* 4. bellum 1. 3. 1. bella civilia plurima 2. 8. 7. confectus ſenio 5. 1. *Ext.* 1. vulneribus 1. 7. 2. 4. 7. 2. confecta ſenio manus 7. 3. 6. confectum ultima ſenectute corpus 3. 2 18. confecto bello 5. 6. 8. 5. 1. 1.

Confixit jaculis patruum 9. 2. *Ext.* 7. confixae ſagittis capreae 1. 8. *Ext.* 18.

Confirmare tranquillitatem ſaeculi 8. 13. 1. jactum vocis leto 1. 5. 9. animos 3. 2. 8. confirmat totum in ſolido virtutis munimento 3. 3. *Ext.* 1. confirmatur induſtria duramento ſui 8. 7. 1. confirmatus animis pariter atque armis 4. 1. *Ext.* 4. confirmata eſt auctoritas 8. 5. 6. eſt conditio 1. 5. 1.

Confitear oportet 4. 4. 3.

Conflagravit cum tota domo 9. 12. 1.

Conflare: conflata ſunt aurea atque argentea templorum ornamenta 7. 6. 4.

Conflictari caſu 1. 7. 5.

Confligere cum aliquo 7. 3. *Ext.* 7. 1. 6. 6. acie univerſa cum Romanis 7. 3. 6. hoſtes cernunt 7. 4. 1. conflixerat ſeparatim cum Annibale 5. 2. 4. confligi cum hoſte aliter debere negat 7. 2. 2.

Confluit ſanguis in ortum principis 2. 9. 6. confluxerant ad videndum Africanum 2. 10. 2.

Confodit Craſſi latus ſica 3. 2. 12. illum pugione 9. 11. 4. confodi manu 1. 7. 8. confoſſa erat ejus cauſſa criminibus 8. 1. *abſ.* 11.

Confringere auctoritatem 1 6. 12. ſingulas corporis partes 9. 2. 1. confregit rempub. 4. 5. 2. confringuntur graviſſima jactura vivos 7. 2. *Ext.* 17. confracta & contuſa armis Reſpubl. 5. 3. 2.

Confugere ad jusjurandum 4. 1. *Ext.* 2. ad alicujus dexteram 9. 6. 3. ad Xerxem 8. 7. *Ext.* 15. confugit Athenas 1. 7. 7. ad clientem ſuum 9. 11. 6. ad auxilium dextrae Petronii 4. 7. 5. ad auxilium ſervorum, pileo ſublato 8. 6. 2. ad Apollinis Delphici oraculum 5. 6. *Ext.* 1. confugiendi in urbem occaſio 2. 7. 8.

Confundere naturae ordinem 5. 9. 2. viri ſanguinem clientelamque comitiali certamine 4. 5. 3. confundis teſtamenti ordinem 7. 7. 4. confudit oris decorem vulneribus 4. 5. *Ext.* 1. Cannenſis clades urbem 7. 6. 1. ſanguine ſuo artis ſuae lineamenta 8. 7. *Ext.* 7 confundi nomine aliquo 4. 7. *Ext.* 2. confuſus eſt cruor 3. 2. *Ext.* 1. praedicto 2. 4. 5. vehementius hoc nomine 6. 8. 1. confuſa vox 4. 1. 12.

Confuſio maxima 3. 8 6. publica 4. 8. 3. confuſionem invultu gerere 3. 1. *Ext.* 1.

Congeries inſidioſa 9. 2. *Ext.* 6. hoſtilium cadaverum 7. 6. 5.

Congerere perpetua bona 7. 1. 1. congeſſerunt puero in os grana tritici 1. 6. *Ext.* 2. congerebantur undique tela 3. 2. 1. congeſta haec ſunt in Cn. Pompejum 8. 15. 8.

Congratulatio victoriae 9. 3. 5.

Congredi hoſtili certamine cum aliquo 5. 1. 3.

congreſſus in acie 3. 2. 4.
Congreſſus & conſpectus tanti viri 2. 10. 2. nocturnos 1. 2. 1.
Congruerunt ſomnio exta 1. 7. 3. congruens propoſito vox 1. 5. 4.
Conjicere duces hoſtium in carcerem 4. 1. 8. conjectus in carcerem 4. 7. 3. 1. 8. 1. conjectis in ſortem omnibus tribubus 6. 3. 4.
Conjugalis fides 2. 1. 4. conjugalia ſacra 2. 9. 2.
Conjugium interceſſerat 7. 7. 4. virtute par, felicitate diſſimile 6. 2. *Ext.* 3. impudicae expetere 8. 2. 3. conjugia honeſta 2. 6. 15. aliquando illuſtrant domos 7. 2. *Ext.* 1. ſplendida 7. 2. *Ext.* 1.
Conjuncti communione patrimonii poſſidendi 1. 8. *Ext.* 17. ſibi ſanguine 7. 7. 2.
Conjuratio oppreſſerat ſeptem magos cum eo 9. 2. *Ext.* 6.
Conjux: conjugem repudii nota affecit 6. 3. 12.
Connexi oleae ramuli 2. 6. 5. connexum in ſe ipſum virtutis ſtabilimentum 2. 2. 5.
Connifus eſt ad revocandam militiae diſciplinam 2. 7. 2. conniſi pari virtutis impetu 4. 2. 2.
Conquiſiti omnis generis honores 4. 6. *Ext.* 1. per nomenclatorem cives 9. 2. 1. conquiſitos maxima cura redemit 6. 5. 1.
Conſanguineus cruor 8. 1. *abſ.* 1.
Conſcendere currus 9. 1. *Ext.* 7. tribunal 7. 5. *Ext.* 2. navem 1. 6. 7. naviculam 1. 5. 5. conſcendit equum 3. 2. 2. 5. 6. 2. naviculam 9. 8. 2. rogum 2. 6. 14. Roſtra 3. 7. 1. 2. 9. 5. moenia ejus 3. 2. 6. ad conſulatum 3. 4. 4. in Menianum 9. 12. 7. vallum 1. 8. 6. coelum 1. 7. *Ext.* 6.
Conſcientia laudabilis 4. 7. 3. novitatis 2. 3. 1. certae ſinceritatis 8. 1. *abſ.* 5. ei dedit fiduciam 3. 7. 1.
Conſciſſa ſcapha 1. 8. 9.
Conſcius hujus dicti 9. 5. 3. conſciam hujus conſilii mei interiorem tunicam ſentio 7. 4. 5. conſcii tyrannicidii 3. 3. *Ext.* 5. conſciorum indicandorum gratia 3. 3. *Ext.* 3.
Conſcribere centurias auſpicato 1. 4. 1. conſcripſit ſe ipſe exercitus 5. 2. 2. conſcribuntur addictorum etiam, & capitali crimine damnatorum ſex millia 7. 6. 1. conſcriptus exercitus 5. 4. 5. conſcripti patres 2. 7. 15. conſcriptis a patribus Dea vindicata eſt 1. *Ext.* 1.
Conſecrare templa ex manubiis 8. 14. 2. templum 1. 1. 8. montem 2. 2. 9. conſecravit aeternitati 1. 7. *Ext.* 3. peculium ejus Cereri 5. 8. 2. deo ſpolia 3. 2. 4. & 6. conſecrari ſolent numini dona 2. 10. 2. conſecratur Veneris Verticordiae ſimulacrum 8. 15. 12. conſecrata virtus 3. 2. 3. conſecratum templo lucum 1. 1. 19. ſpecus 1. 2. *Ext.* 1. cum aede ſua 1. 8. 4. conſecrati Veſtae foci 6. 1. 1. conſecrata deorum numini ſpolia 7. 6. 1.
Conſectari deorum monita 8. 11. 2. hoſtes 3. 2. 22. ſingulorum munificentiam 4. 8. 4. naufragia 3. 6. 1. umbram virtutis 7. 2. *Ext.* 1. conſectatus illum interemit 3. 2. 21.
Conſentaneus exitus 5. 6. 6. huic alius ingrati animi actus 5. 3. 4. conſentanea huic voci illa opera 6. 4. 4. civitatis poenitentia 5. 3. 2. apparet 2. 1. 7. conſentaneum huic Demoſthenis judicium 8. 10. *Ext.* 1. conſentaneo vocis jactu 1. 5. 8. conſentanei uſus 1. 6. *Ext.* 1. conſentanea puerilibus crepundiis ſunt iſta 6. 9. *Ext.* 7. donis vota 4. 3. 6. his multa fecit 7. 8. 1.
Conſenſus hominum 3. 4. *Ext.* 1. & populi 4. 1. 13. hominum deorumque 1 *prol.*
Conſentire cum aliquo 4. 7. 1. cum amicis 9. 11. *Ext.* 3.
Conſenuit viduitatis experientia 4. 3. 3.
Conſepta miſeranda 7. 2. *Ext.* 2.
Conſequi honorem 7. 3. *Ext.* 6. praeturam a populo 7. 5. 6. conſecutus honeſtum dignitatis gradum 7. 8. 5. eſt nihil aliud 3. 7. 6. abſolutionem 3. 7. 9. conſecutae Athenae per te libertatem 5. 6. *Ext.* 2.
Conſerere manum feſtinanter 9. 3. 1. manus cum hoſte 3. 8. 2. 8. 11. 1. 6. 9. 1. 3. 2. 9. conſerti pugna exercitus 3. 2. 1. dubio certamine terebantur 1. 8. 6.
Conſervandae religionis cura 1. 1. 12. conſervatus Fabii ſubſidio 5. 2. 4.
Conſervationem ulciſci in eos 2. 10. 6.
Conſeſſum velorum umbraculis texit 2. 4. 6.
Conſidere in lecto alicujus 3. 1. 2. in ſella 6. 3. *Ext.* 3. 1. 6. 13. conſedit plebs armata in colle 8. 9. 1. ei jus dicenti in capite picus 5. 6. 4. in proximo colle 7. 4. 1. conſedere in atrio 5. 8. 3. conſederunt in ſellis curulibus 3. 2. 7.
Conſiderare abeuntes voluptates 7. 2. *Ext.* 11. conſideratus parum homo 1. 6. 8. conſiderandi coeli dux 1. 7. *Ext.* 6.
Conſidius publicanus 9. 1. 1.
Conſilium execrabile 7. 3. *Ext.* 10. exploratum & concuſſum 7. 2. 2. inceptum 4. 7. 5. pravum 2. 7. *Ext.* 1. ſalubre 7. 3. 10. ſaluberrimum 6. 5. *Ext.* 2. vafrum 7. 3. 6. periculoſum 7. 4. 3. vegetum 7. 4. 4. fiduciae bonae plenum 3. 7. 9. oculos avertit 2. 10. 1. finiendarum ſimultatum 4. 2. 2. conſilii potens 5. 3. 3. participes 3. 3. *Ext.* 2. ſalubritas 3. 8. 2. 3. 3. *Ext.* 2. conſilium agitare 6. 2. 1. 5. 6. 7. animo volvere 6. 5. *Ext.* 2. executurus 3. 8. 1. inire de alicujus nece 3. 3. *Ext.* 3. ceperunt 3. 2. 7. conſilio Patrum conſcripto-

rum credere 3.7.1. defectus 3.1. *Ext.*1. in contrarium dato 1.1.14. conſilia ducum ſagacia 7.4.4. tutiora legere 7.6.1. petendae pacis agitare 6 6.2. prodere 3.3.2. conſiliis agitatis diu multumque intra pectus ſuum 7.4.5.

Conſimilis animus 2.7.15. Alexandro 1.8. *Ext.*10. caudae equi eſt noſter exercitus 7.3.6. vaframento calliditas 7.3. *Ext.*7. conſimile genus animadverſionis 2.9.2.

Conſiſtere eo loci coacta es 3.8.6. conſiſtunt nullo in loco 6.9. *Ext.*7. in fortitudine 3 2.1. eloquentiae ornamenta in pronuntiatione apta, & convenienti motu corporis 8.10.1. conſiſtebant Uticae 9 10.2. in his labor ejus 3.6.1. conſtitit ante fores Curiae 3 2 18. in ponte ſublicio 4.7.2. extrema in parte theatri 4.5 1. conſtiterat proxime 6.5. *Ext.*4. conſtitiſſe mente, negatur 1.1 20.

Conſolari pauperes 4 4.5.

Conſortem cenſurae Mummium habere 6.4.2. conſortes pavoris 1 8.5 praeclari operis 7.3. *Ext.*2. conſortibus divinitatis ſuae ne parcit quidem 6.9.15.

Conſortio fati 4.6.3. laudis 4.7.5. deliciarum & luxuriae 4.7.1. imperii 4.2.2.

Conſpectus & congreſſus tanti viri 2.10.2. conſpectum patriae vitare voluntario ſeceſſu 6.1.5

Conſpici barbatum 1.1. *Ext.*3. imagines 9.3.1. conſpectus in triumphali curru 5.10.2. nullus error talis in L. Aemilio 7.5.3. maximo cum hominum riſu 7.8.1. conſpecta eſt ſumma juſtitia 6.5.2. conſpecta eſt abſtinentia mirifica 4.3.14. conſpectum eſt ejus corpus magno cum horrore 6.9.13.

Conſpicuus duplici gloria 5.4.2. pari claritate 6.2 8. aquae liquore fluvius 3.8. *Ext.*6. conſpicuam pudicitia & fecunditate conciliavit uxorem 7.1.1. conſpicui charitate 2.6.7.

Conſpiratio late quaeritur 4.7.2. orta adverſus remp. 7.2. *Ext.*15. publicanorum 2.10.5. 1.7.5.

Conſtantia tranquillitatis 7.3. *Ext.*9. mentis parva 3.2. *Ext.*6. conſtantiae repraeſentatio 3.8.1. propoſitum 3.8.8. conſtantia nihil pertinacius 3.8. *Ext.*1.

Conſtare fortuito motu 1.5.1. ex miſeriis 7.2. *Ext.*12. conſtat abunde 8.1. *amb.* 1. certo 4.8.5. mola ex farre & ſale 2.5.5. ei fides ſua in conjuge 6.7.3. ei ratio 4.8.1. conſtant vires armis 2.7.14. conſtabat ſenatus ipſorum mille hominum numero 8.15. *Ext.*1. ejus virtus ſaevitia 9.2. *Ext.*2. conſtitit urbis ſalus unius vaframenti beneficio 7.3. *Ext.*4. dignitas patris familiae 4.4.7. loco teſtis 8.5.6. in arce 5.1.4. conſtiterit foro & curiae officium conſtans animi & vehemens militia 3.3. *Ext.*1. erga amicum judicium 3.8. *Ext.*6. defenſio 3.7.1. dextra 2.6.8. conſtantis & praevalidi ingenii eſſe 2.9.6. conſtanti vultu facere 3.1.2. conſtantes preces 1.7. *Ext.*10. conſtantior viro 3.8.4. conſtantiores ſunt eorum animi 6.4.1. conſtantiſſima abſtinentia 4.3. *Ext.*3. conſtantiſſimo vultu inquit 6.2.1.

Conſtanter atque bene 1.1.9. conſtantiſſime in ore retinuit laetitiam 3.3. *Ext.*7. in gladium incumbere 3.2.14.

Conſternata multitudo 3.8.3 repub. furore Catilinae 4 8.3. patria 3.8. *Ext.*3. conſternatum amentia pectus 9.11.4.

Conſternatio creditorum 9.7.4. animi ſubita 4.6.4. conſternationis particeps 5.8.4. plenus affectus uterque 9.3.1. conſternatione nimia depravatus 7.8.7.

Conſternere vada tabulis plumbatis 3.7.2.

Conſtituere urbem 1.4. *Ext.*1. fines 7.3.4. conſtitui deligere 1. *prol* conſtituit bovem ante aram Dei 7.3.1. mendacem ante ipſam aciem 7.2.5. duos in conſpectu eorum equos 7 3.6. conſtitue omnes currus triumphales 8.15.3. conſtituens ſepulcrum in animis 1.7. *Ext.*3. conſtitutus in conſpectu ipſius 5.4. *Ext.*7. conſtituta eſt actio adverſus ingratos 5.3. *Ext.*3. hora a Dionyſio 4.7. *Ext* 1. dote 4.4.10. conſtitutum tempus 9.3.7. conſtitutis finibus 7.3.4. conſtituendorum fundamentorum gratia 2.4.5.

Conſtitutio juſta 2 9.1.

Conſtringere regnum vinculis 4.1. *Ext.*8. conſtringuntur legibus 7.2. *Ext.*14. conſtringebatur abſtinentia 2.2.8. conſtrictus domeſticis laqueis 8.6.4. & compreſſus fati neceſſitate 2 10.6. conſtricta potentia 2.8.7. vinculo ſanguinis manet concordia 4.6.4. atque alligata adverſis adverſa cadaveribus corpora virorum 9.2. *Ext.*10. conſtrictae neceſſitate fati umbrae 5.3. *Ext.*3. conſtricti & alligati vinculo ſervitutis 2.9.5. conſtringendum vinculis ſe tradere 5.3. *Ext.*3.

Conſtructis mulierum corporibus velut gradibus 9.1. *Ext.*7.

Conſuetudo humilis & trita 2.6.17. frugalitatis grata 4.3.11. dominationis 3.3. *Ext.*2. conſuetudinem impediret 2.10.8. conſuetudine mala delectari 7 2. *Ext.*18

Conſulem agere 3.8.3. 5.8.1. religioſum egit 7.2.5. conſulibus praeteritis 9.3.6.

Conſulares viri 3.7.5. conſulare imperium 6.1.2.

6. 1. 1. conſularia imperia 8. 13. 2. conſularibus comitiis 1. 1. 3.

Conſulatus citerior 8. 15. 1. continuus 4. 1. 6. falſus 3. 4. 5. conſulatus induſtrie gerendus 7. 5. 4. omnium conſenſu defertur ei 6. 4. 1. conſulatus decus 7. 1. 1. titulus 4. 1. 1. repulſae dolore accenſus 9. 3. 2. repulſa afflictus 7. 5. 4. reſpectu 2. 9. 3. conſulatum deponere 2. 7. 7. gerere 4. 3. 7. largiri 8. 15. 5. petere 7. 5. 3. gerens 1. 1. 8. 3. 2. 18. negare alicui 7. 5. 4. in familiam ſuam intulit 5. 6. 5. conſulatu ſe abdicaverunt 1. 1. 3. conſulatus acceptiſſimi 4. 4. 1. duo inclyti 4. 3. 13. egregii 4. 4. 11. magnifici 6. 3. 1. conſulatibus quinque ſumma cum gloria peractis 5. 7. 1. ſalutariter reip. adminiſtratis 5. 2. 3. functus 2. 9. 4.

Conſulere aliquid male 3. 8. *Ext.* 2. omnes ſcitis, conſulem facere neſcitis? 9. 3. 2. conſulit vos Annibal 7. 3. *Ext.* 7. conſulebat Themiſtoclem pater filiae unicae 7. 2. *Ext.* 9. conſuluit alterius ſaluti 4. 1. 6. Apollinem 1. 8. *Ext.* 8. conſuluerunt Apollinem 7. 3. 2. conſuluerant bene Epheſii 8. 14. *Ext.* 5. conſuli & parci ejus ſaluti debet 3. 2. 6. Apollinem Delphicum placuit 4. 1. *Ext.* 7. conſulebatur de jure praedatorio 8. 12. 1. conſultus ab exercitu 7. 2. *Ext.* 17. ab adoleſcente 7. 2. *Ext.* 1. conſulti qua de re Magi 1. 6. *Ext.* 1. conſulto interprete 1. 7. *Ext.* 7. illi ſtylum impreſſit tua truculenta manus 7. 6. 4. conſulto ſacrificavit diutius 3. 3. *Ext.* 1. conſulendi cauſa venire ad aliquem 9. 3. 2.

Conſultores rejiciebat 8. 12. 1.

Conſummat felicitatis humanae appellationem rogus 7. 2. *Ext.* 2. conſummata potentia 2. 8. 7. conſummatae victoriae 6. 2. 11. conſummatis cenſurae gravitate honoribus 6. 1. 5.

Conſummatio honorum omnium 9. 8. 3. eloquentiae 8. 7. *Ext.* 1. annorum 8. 13. *Ext.* 5. laudum 3. 4. 2.

Conſumere omnia 7. 6. *Ext.* 2. ſpiritum in catenis 6. 3. 3. aliquem morte 7. 4. 2. ſe veneno 2. 6. 8. murem captum leniendae famis gratia 7. 6. 3. conſumpſit feſtinanter amplam pecuniam 8. 6. 1. ſuſpendio ſe 5. 8. 3. conſumente aſello paratas ei ficus 9. 12. *Ext.* 6. conſumi inedia 5. 4. 7. crudeli genere mortis 5. 1. 5. conſumitur curſus 9. 12. 1. conſumptus morbo 1. 8. 10. fame avarus 7. 6. 3. genere mortis erubeſcendo 3. 5. 3. genere morbi teterrimo 1. 1. 21. eſt circuitu morbi 1. 8. *Ext.* 16. conſumpta in id opus pecunia 3. 1. *Ext.* 1. claſſe 6. 5. *Ext.* 2. ea voluntario obitu 4. 6. 1. aede incendio 1. 8. 11. conſumpto pulcherrimo opere 8. 41. *Ext.* 5. conſumpti anni 2. 9. 1.

Conſurgere ad dignitatem 3. 4. 1. conſurgunt moenia operibus 5. 3. *Ext.* 3. conſurrexerunt judices 2. 10. *Ext.* 2.

Contabuit illorum amicitia 4. 7. 1.

Contactus religionis 1. 5. 1.

Contagio deliciarum 2. 6. 1. notae 2. 3. 1. contagione falſi ſanguinis ſordida inquinari 9. 15. 2.

Contaminare ſe parricidio 3. 1. 3. manus cruore 3. 8. *Ext.* 3. contaminari probro 6. 1. 2. contaminari ſanguine menſae ſacra paſſus eſt 9. 1. 2. contaminatum ſtabulum 7. 7. 7. contaminatam duabus caedibus liberare 8. 1. *amb.* 2.

Contegere impium pectoris vulnus 5. 7. *Ext.* 1. contegit tumulo corpus 6. 1. *Ext.* 1. contectos Attalicis aulaeis parietes 9. 1. 5.

Contemnere quaeſtum 5. 2. 10. majeſtatem totius ampliſſimi ordinis 9. 5. 1. tormenta 3. 3. 1. vitam 3. 8. 8. contempſi imperium 2. 2. 4. contempſit multa & terribilia 3. 8. 3. ſpiritum 6. 4. *Ext.* 2. Samnitum divitias 4. 3. 5. ne minimum quidem gloriae veſtigium 8. 14. 4. contemptus grex 5. 2. *Ext.* 1. contempta pecunia 5. 1. 1. atque abjecta conditio 6. 9. 1. contemptae religionis 1. 1. 19. contemptis omnibus 1. 4. 2. contemptiſſima inopia 2. 9. 4.

Contemptus doloris 3. 3. *Ext.* 6. contemptum gloriae introducere 8. 14. *Ext.* 3.

Contemplari hujuſmodi res 8. 14. 1. proximorum ingenia 6. 9. 1. caſuum varietatem 6. 9. 10. amicitiae vinculum 4. 7. 1. ipſum perfidiae fontem 9. 6. *Ext.* 1. contemplare coelum 7. 1. 1. contemplandas imagines lectoris oculis ſubjiciam 4. 6. 1.

Contemplatio praemiorum virtutis 8. 15. 1. curioſior 5. 2. *Ext.* 1.

Contendere ad exercitum 9. 7. *mil. Rom.* 2. ſacramento 7. 7. 2. 7. 8. 2. contendit Theanum 3. 8. 1. cum improbiſſimis heredibus 7. 7. 1. de bonis ejus 9. 15. 4. contendunt ab eo praelatam laternam 6. 8. 1.

Contentio animorum 2. 1. 6. pertinaciſſima 5. 6. *Ext.* 4. contentione orta 6. 6. 5. pertinacius progreſſa 2. 8. 2.

Contentus eſſem hujus generis exemplis 6. 8. 7. 3. 3. 2. introitu 6. 9. *Ext.* 1. contentus eſt uti eodem cibo 4. 3. 11. claudere opera 3. 2. 23. parvuli ruris fructibus 7. 1. 2. contenti ſpiritus immenſo Africae ſpatio 5. 6. *Ext.* 4. reſciſſorum teſtamentorum exemplis 7. 8. 1. contentae uno matrimonio 2. 1. 3.

Contextus exemplorum 3. 8. 7. operis 5. 4. 7.

rerum aſperarum 7.2. *Ext.* 1. ſanguinis 9.14.1. rerum 5.1.8. querelarum 7.2. *Ext.* 1.

Continere ſe in villa 2.10.2. mores civitatis in ſtatu ſuo 7.2.1. moerorem 3.3.2. ſe intra privatum habitum 1.7. *Ext.* 6. habenas Romani imperii 9.11. *Ext.* 4. continent eorum argumenta actus. 2.6.7. tabellae laudationem ejus 6.2.5. continebat omnia in ſtatu ſuo 8.7 1. diſciplinam militiae 2.7. *Ext.* 2. illum cum dulcedine frugalitatis conſuetudo 4.3.11. continuit vultum in eodem habitu 6.9. *Ext.* 1. gaudium intra ſe 4.1.13. continens complura ſcrinium 6.5.6. continentem librum ſecreta 1.1.13. continentioris nihilo exempli 9.1. *Ext.* 4. continentes ſenatuſconſultum tabellae 6.4.3. contineri corde 1.6.13. Dearum diſciplina 2.1.2. arma 2.7.7. continetur in eo ſententia 6.2.9. ea res laudibus 7.2.4. caerimoniis deorum publica ſalus 4.7. *Ext.* 1. continentur regiae divitiae poteſtate ipſius 4.3.2. libro acceptae & expenſae ſummae 3.7.1.

Continentia & probitas 2.9.1. hominum inerat 2.2.8. Diogenis Cynici 4.3. *Ext.* 4. plebis miſericors 4.3.14. continentiae priſcae ignotum diverticulum 9.1.3. index 2 5.5. beneficium 4 3 6. continentiam probare privatim 7.5 1. a majoribus acceptam retinere 9.1.4. continentia adſtricti mores 2.10.8. reſtituta 2.7.2.

Contingere dextram 5.1. *Ext.* 1. contingebat Claudiorum familiam arctiſſimo ſanguinis vinculo 7 8.3. contigit ei humari in patria 5.3. *Ext.* 3. iis illa facunde eloqui 8.14.1. tibi magnifica res 6.2. *Ext.* 3. illud exanimi 2.10 3. ei ter triumphare 3.4.3.

Continuare honorem 4.1.4. continuatur imperium in familia 4.1.5.

Continuus conſulatus 4.1.6. tractus doloris 9.2. *Ext.* 1 continui laboris patiens 8.8.2. continuae noctes 2 4.5.

Contrahere aliquem 9 5. *Ext.* 2. aliquid virium 1.5 6. exercitum 1.6 *Ext.* 1. lites 8 3.2. ornamenta ad invidiam uſque 1 6.12. vinculum amicitiae 4.7.1. contrahebant injuria dotes corporis 2.6.15. contraxit in unam urbem cives diſperſos 5.3. *Ext* 3. contraxerat ei maritima tempeſtas cauſae dictionem 8.1. *abſ.* 4. contrahi in unum 4.4 2. contrahi edicto 2 2 6. contractum aes alienum 9.1.6. contractis nutrimentis 2.4.5. 3 2. *Ext.* 7. contrahenda in pecunia occupatus 4.8. *Ext* 2

Contrarius fluctus 1.8. *Ext.* 11. contraria pars 9 2.1. actio 3 7 3 contrariae ſententiae 2.8.2. contraria arma 5.1. *Ext.* 6. 1.8.6. 9.2.4. contrarios diris vitiis mores commemorare 4.3.1.

Contrebia Celtiberiae urbs 2.7.10. 7.4.5.

Controverſiam facere 2.8.2.

Controverſo modo agri regredi 7.3.4.

Contubernium felicitatis & moderationis 9.5. *Ext* 3.

Contumax quam periculoſe 6.2.12.

Contumelia oris 6.8.7. carceris foedavit corpus 6.3.3. contumeliae plenum ludribrium 7.8.9. cauſſa 3.7. *Ext.* 5. contumelia irritati 7.3. *Ext.* 10.

Contumelioſa praelatio 7.8.4. urbanitas 7.5.2. contumelioſa voce proculcatus 9.5.3. dicta 1.8. *Ext.* 8. verbera 2.7.5.

Contumelioſe correptus erat ab uno 6 2.3.

Contundere victoriis opes Carthaginis 4.4.6. animos 2.7.11. gloriam urbis 3 2. *Ext.* 5. ſpiritus urbis 2.7.1. contudit Romanorum vires praelio 3.2.11. prius animos hoſtium, quam arma 3.7.1. illum nervis 6.1.13. contuderunt vires terribiles 4.2.2. contuſus ora ſaxi pondere 3.2.23. & aeger Romani imperii ſpiritus erat 6.4.1. contuſa adverſis praeliis civitas 6 5.1 & confracta armis Reſpubl. 5.3.2. & fracta Punica feritas eſt 9.1. *Ext.* 1. contuſi atque fracti 12 faſces 2.7.7. proeliis adverſis animi 7.3. *Ext.* 10. contuſis opibus Darii 3.8. *Ext* 6.

Convellere ſtatum civitatis 6.3.1. judicio teſtamentum 7.8.2. convelli poterat ſola pars muri 5.1.5. non potuit dolore 2.2.5. caudam juſſit 7.3.6 a primipilo 1.6.11. ſigna jubet 1 6 6. convellitur priſcae conſuetudinis auctoritas 3.8.6. convelluntur ſpolia hoſtium affixa templis 7.6.1. convulſa januae clauſtra 6.8 6. convulſum ſignum 3.2.20. convulſa effigie 8.14.6. convulſo pectore immoderato vocis impetu 9.3.8. clauſtra 2.8.1. convulſis carceris clauſtris raptus 9.7.1.

Convenire Theodorum domi 4 1. *Ext.* 3. in locum 5 6. *Ext.* 4 ad Iſthmicum ſpectaculum 4.8.5. in domum Calvini 8.11.2. convenit inter eos 1.7.3. vacuum eſſe 2.6.17. leoni obſequi 7.2. *Ext.* 7. judex inter eos 2.8.2. multitudo Romam 7.3. *Ext.* 10. convenerunt ad principia 1.6.11. conveniſſent ad eum 3.1.2. conveniens corporis motus 8.10.1. erat fidem praeſtare 2.9.8. propoſito & votis imago 1.7. *Ext.* 1. Mamerco decretum 7.7.6. factum animo 1.1. *Ext.* 2. convenientius quid iis 3.3.1.

Convertere oculos in ſe 2.5.4. 3.2.24. ſaevientem fortunam in adjutorium ſui 3.7.10. odium in amorem 4.7. *Ext.* 1. convertere admirationem in riſum 3.2.7. lucem in te-

tenebras 3.4.1. tela in aliquem 1.5.7. formae decorem in habitum virilem 4.6. *Ext.* 2. ſpem certam in deſperationem 6.9.1. convertit in caedem interfectores 3.2. *Ext.* 9. crimen ejus in ſuam laudem 4.5.3. in ſe oculos 3.2.1. iram regis in riſum 5.1. *Ext.* 3. converti in exitium patriae 9.3. *Ext.* 2. ad inimicitias 7.3. *Ext.* 3. convertor in quamcunque memorabilium partem exemplorum 3.7.3. convertitur totum in meam domum 5.10.2. mens a libidine ad pudicitiam 8.15.12. ſopita gloria in infamiam 9.1. *Ext.* 1. convertar ad externa 7.3.10. converſus in ſe impetus 3.2.8. ad ſuos 3.2.20. fortuna publica in ſupplicis nomen 5.3.3. converſo animo ad curam ſacrorum 6.9.3. in ſe gladio 4.7.2. mugitu in ſermonem humanum 1.6.5. itinere 1.6.7. nullam in partem corpore 8.13. *Ext.* 1. converſa ſigna 1.6.12.

Convictus crimine 3.7.7. a patrono 2.6.6.

Convictus hominum 2.7.9. 2.1.2.

Convitium poſteritatis 4.7.3. ei remittendum eſt 7.3.5. victorum crudelium tacitum 4.3.14. convitio laceratus 5.1. *Ext.* 2. deos inſecutus 5.5.4. convitiis laceramus 4.4.11.

Convivalis oris hilaritas 6.9. *Ext.* 1.

Convivium flagitioſum 9.1.8. facto pariter ac dicto tetrum 9.5.4. ſuum moratur 9.5.3. convivio ſe ſubtrahere 5.1. *Ext.* 2. convivia celebrare 9.1.5. convivia fieri vetabant 9.1. *Ext.* 2. conviviorum ſumptus 2.9.5.

Convocato in forum populo 3.3. *Ext.* 2. convocati publice in aedem fidei 3.2.17.

Convolutus eſt in orbem 1.8.2.

Copia literarum 8.7. *Ext.* 3. copiae obtinent inſulam 3.2.23. ipſi publice praebentur 5.1.1. admodum parvulae 4.3. *Ext.* 3. junctae duorum fratrum 7.4.4. maritimae 9.2. *Ext.* 2. 7.3. *Ext.* 7. militares 7.4.1. incolumes ſunt 9.9.2. terreſtres 9.2. *Ext.* 2. ſeditioſae 2.8.7. copias hoſtiles fuderunt 1.8.1. hoſtium perſequi 9.3.5. copiis ejus Graecia pulſis 6.5. *Ext.* 2.

Copulata ſocietas 2.7.5. laqueis aſtutiae compluribus acies 7.4. *Ext.* 2.

Coopertum ſtercore 1.7. *Ext.* 10.

Coortus imber 8.1. *abſ.* 4.

Coquere: coctus cibus 2.7.2.

Cor hebes atque obtuſum 6.9.1. oculis admirabilius 1.8. *Ext.* 15. cordis obtuſi ſe eſſe ſimulavit 7.3.2.

Coram ſtabat 6.8.1.

Corinthus 6.9. *Ext.* 6. Corintho ortum 3.4.2.

Coriolanus 5.3.2. 1.8.4.

Cornelia gens 5.3.2. 8.14.1. 8.15.1. Aemiliaque gens 6.2.3. Fabiaque gens 5.10.2.

Cornelia Gracchorum mater 4.2.7. 4.4.1. 4.6.1. 6.7.1.

Cornelius 6.3.3.

Cornelius Aſina conſul 6.6.2.

Cornelius Balbus 7.8.7.

Cornelius Cinna 9.9.1.

Cornelius Gallus 9.12.8.

Cornelius Mammula 7.6.1.

Cornelius Rufinus 2.9.4.

Cornelius Scipio 9.14.3.

Cornelius Sulla 9.15.5.

Cornelius quater primipilaris 6.1.10.

Corneus pediculus 4.4.3.

Cornicularium ſtupri cauſſa appellare 6.1.11.

Cornu dextrum 1.8.5. ſcribae 5.7. *Ext.* 2. ejus laborat 1.7.3.

Corona aurea 4.3.10. laurea 5.1. *Ext.* 6. 3.6.5. myrtea 3.6.5. pudicitiae 2.1.3. triumphalis 3.7.1. danda eſt 2.8.7. coronam vallarem ſervare 1.8.6. mereri 5.4.2. 3.1.1. deponere 5.10. *Ext.* 2. capite detractum projecit 6.9. *Ext.* 1. capiti repoſuit 5.10. *Ext.* 2. coronae triumphales 5.1.10. coronas aureas capite recipere 9.1.5.

Coronata gemina lauro ſenectus 2.2.3. coronatum ſolito more caput gerere 5.10. *Ext.* 1. coronatos intueri 2.8.5.

Corpus jacens 1.8. *Ext.* 19. frigore duplicatum 5.1. *Ext.* 1. truncum 9.2.3. carnificis manibus laceratum 6.9.13. pollinctum 7.7.4. corporis motus efficaciſſimi 8.10. *Ext.* 1. decorus motus 8.10.2. dotes 2.6.15. habitus 8.7. *Ext.* 1. corpore quaeſtum facere 6.1.6. adverſo exceptas oſtendere cicatrices 7.7.1. quaſi alieno & ſupervacuo circumdatus erat 8.7. *Ext.* 5. quaeſtum factitare 6.1.10. ſpoliato 2.7.8. corpora cellis ſervilibus extracta 7.6.1. tabida 9.2. *Ext.* 11. patientiae probroſa 9.1.8. ferro lacerata 9.2.1. viva ac ſpirantia 5.4. *Ext.* 1. vivorum cadaveribus adverſa adverſis alligata 9.2. *Ext.* 10. corporibus mulierum velut gradibus conſtructis currus conſcendere 9.1. *Ext.* 7. humi proſtratis 7.3. *Ext.* 2. fatigatis 2.7.10.

Corrigere ſcita plebis exitio legati 9.7. *mil. Rom.* 1. ſtatum civitatis 2.7.15. rem 3.7.1. aciem inclinatam 6.5.2. correxit vulgi errorem 5.2.4. vires urbis labantes 5.6.6. trepidationem 3.2.19.

Corripere opes 9.4. *Ext.* 1. corripuit populum 4.1.3. iter 5.5.3. ignis corpus ejus 1.8.12. aurem ejus morſu 3.3. *Ext.* 3. corripian-

ripiantur gentes 2.9.1. correptus amore 9. 1.9. 8.1. *damn.* 8. 5.7. *Ext.* 1. adverſa valetudine 5.1.3. gravi morbo 8.2.2. vi morbi 1.7.4. erat ab uno contumelioſe 6.2.3. correpto juvene 5.1. *Ext.* 4. correptis ingenti ore militibus 1.8. *Ext.* 19. navibus 7.3.9.

Corroſis naribus & auribus 3.2.11.

Corruere: corruit imperium cum legibus 3.2.17. ſuper ſtragem 3.2.23. corruerunt ſcripta intra memoriae metas 3.7. *Ext.* 1. corruiſſet ſpes tanti imperii 8.9.1.

Corrumpere virginem 9.6.1. alicujus temperantiam 4.3. *Ext.* 3. corrupit magnifice geſtarum rerum gloriam 9.3.7. corrupturus veluti opus ſuum 8.11. *Ext.* 7. corrumpi pecunia 4.3.5. luxuria 9.1.5. corruptus pecunia 3.8. *Ext.* 6. pretio 8.1. *damn.* 1. ſecundarum rerum proventu 5.1. *Ext.* 3. mercede regia 3.7.8. indulgentia exercitus 2. 7.2. deſcribendum dediſſet librum 1.1.13. corruptae filiae pater 6.1.2. corruptam a ſe ingenuam virginem poëtico joco ſignificat 8.1. *abſ.* 8. corrupti ambitioſi ducis illecebris milites 9.7. *mil. Rom.* 2. corrupta negligentia villici 4.1. *Ext.* 1.

Corruptor ſanctitatis 6.1.11.

Corſica 9.12.3. 1.1.3. Corſi 6.3.3.

Cortina Delphica 1.8.10. Pythica 8.15. *Ext.* 3. cortinae Delphicae antiſtes 1.8.10.

Corvi in eum adverſum occinentes 1.4.2.

Cotem novacula diſcindi juſſit 1.4.1.

Cotta 6.5.4.

Croeſus 1.7. *Ext.* 4. 5.4. *Ext.* 6.

Cranon 1.8. *Ext.* 7.

Crapulae excuſatio urbana 5.1. *Ext.* 3. crapulam excuſſit oſcitanti 6.2. *Ext.* 1.

Craſſiana ſtrages 3.4.5.

Craſſus 6.9.9. & 12. & 13.

Cratera aurea 1.1. *Ext.* 4.

Creare tribunos 4.1.4. creavit toga Scipionem ducem adverſus Poenos 1.15.1. creari a populo duces ſolent 2.7.15. alter conſul Capuae debet 6.4.1. inauſpicato 1.6.6. creantur Ephori Lacedaemone 4.1. *Ext.* 8. creatus iterum eſt conſul 6.9.11. ſuffragiis populi conſul 3.8.3. eſt cum eo cenſor 6.9. 10. ſenex admodum pontifex max. 8.13.2. cenſor 4.1.3. eſt dux 2.7.15. creati ſunt tres viri 7.6.1. creatis novem tribunis 9.7.3. creandorum liberorum cauſſa 7.7.4.

Crebra memoria 4.8.4 crebris totius concionis ſibilis vexatus 7.3. *Ext.* 6.

Credere conſilio 3.7.1. fortunae 6.9. *Ext.* 6. vitulinae carunculae 3.7. *Ext.* 6. unius teſtimonio 4.1.11. vitam ſomnio 1.7. *Ext.* 3. credit ſe ſuperiorem 3.2.3. credebat eorum fidei plurimum 3.8. *Ext.* 5. credidit ſe moderato 4.1.3. ad diſcendum ſemper ſe pauperem 8.7. *Ext.* 8. indignum imperio 2. 7.7. credidiſti te profundo 3.2.23. crediderunt judices ſibi legenda argumenta 2.10.1. crede te oculorum meorum certiori notitiae 6.3.10. credens parum fidei nuntii 7.4.2. creditur ex miſeriis conſtare 7.2. *Ext.* 12. creditum non eſt quaeſtionibus 8.4.1. erat de nece illius 8.4.1.

Credibile vix eſt 2.9.4.

Creditorum conſternatio 9.7.4. creditoribus ſatisfacere 6.5.4. auxilio eſſe 6.5.4.

Credula ſuffragatio 9.15. *Ext.* 2.

Credulitatem nefariis vinculis circumdedit 9.6.1.

Cremavit omnes ſuos collegas vivos 6.3.2. in conſpectu populi 1.1.12. cremaverunt utrumque una 4.6.3. cremari flamma 1.8.9. continuo interiorem tunicam jubebo 7.4.5. crematur cum eo 2.6.14. corpus honoratius 5.1.11. cremandum ſe tradidit communibus flammis 5.5.4. praebuit digitum 3.3.2. odoribus curavit caput 5.1.10.

Crepidis ſubjectos aureos clavos habuit 9.1. *Ext.* 4. & pallio uſus eſt 3.6.1.

Crepidata ſtatua 3.6.2.

Crepundia puerilia 6.9. *Ext.* 7.

Creſcentibus opibus 2.4.6.

Creta 8.7. *Ext.* 2.

Cretam habere 1.4. *Ext.* 1.

Cretenſes 9.3.7. 7.2. *Ext.* 18. 7.6. *Ext.* 1.

Crimen adulterii 8.2.2. levitatis 4.2.4. luxuriae 6.9.2. majeſtatis 8.5.2. temeritatis 2.9.6. libidinis 8.1. *abſ.* 12. capitale 7.3. *Ext.* 6. 8.7.1. crimen ſuperiore majus 2.9.2. criminis diſſimulandi gratia 8.6.3. inceſti rea Tuccia 8.1. *abſ.* 5. crimen probare & defendere 3.8. *Ext.* 1. comitiorum maximum referre 7.5.6. crimine accuſatus 8.1. *damn.* 7. convictus 3.7.7. levatus eſt 3.2.9. impudicitiae damnatus eſt 6.1.11. inceſti accuſatus 4.2.5. inceſti liberare aliquem 8.5.5. adulterii damnatus 6.5. *Ext.* 3. interfectae ſororis damnatus 8.1. *abſ.* 1. affectati regni domi damnavit 5.8.2. ſtupri ſe coinquinare 6.1.6. repetundarum oppreſſus 6.9.10. inſontem votum impium ſubvertit 8.1. *damn.* 4. capitali damnati 7.6.1. inſolentiae caruit 3. 7.11. crimina defenſori objecit 6.2.4. patris deferre 5.4.3. criminibus obruta ſalus 8.1. *abſ.* 9. patris inſiſtere 3.8. *Ext.* 4.

Criminatio falſa 3.3. *Ext.* 5.

Crinium parte altera adhuc ſoluta 9.3. *Ext.* 4.

Crotona 1.8. *Ext.* 18.

Cro-

Crotoniatae 8. 15. *Ext.* 1.
Cruciante mentem ejus intus tortore 7. 8. 8. cruciari omni modo 3. 3. *Ext.* 7.
Cruciatus maximus 9. 2. *Ext.* 3. corporis & animi 6. 7. 2. fugitavit 6. 8. 1. cruciatus per ſummos expirare 2. 9. 8.
Cruentus tropaei titulus 3. 2. *Ext.* 4. cruenta pecunia 4. 8. 3. ſecuris 3. 2. *Ext.* 1. cruentum ſolum 2. 7. 11. cruentae ſpicae 1. 6. 5. cruenta imperia 9. 2. 1.
Cruentatae aquae 9. 2. 1.
Crudelis tyrannus 3. 1. 2. ſordida tyrannis 3. 2. *Ext.* 2. crudeles victores 4. 3. 14. crudeliſſimi ſucceſſus 2. 8. 7.
Crudelitas efferata 9. 2. 4. Sullana 6. 8. 2. Etruſcorum 9. 2. *Ext.* 10. amaritudinis 2. 7. 12. crudelitatis officina 3. 1. 2. horridus habitus 9. 2. 1. crudelitatem ſuam proſcriptione civium ſatiare 7. 6. 4. alicujus ſugillare 3. 2. *Ext.* 1.
Crudeliter vexati ſpiritus 1. 1. 14.
Cruor conſanguineus 8. 1. *abſ.* 1. injuſtus, ſed non inultus 9. 2. *Ext.* 3. miſtus 4. 7. 4. non externus, ſed domeſticus 2. 8. 7. tabidus 6 9. *Ext.* 5. praetorum injuſtus 3. 8. *Ext.* 3. cruore hoſtili undas inficere 3. 2. 23. renovato 2. 7. 8. ac minis miſtum evomuit ſpiritum 9. 3. 8. domini madens gladius 6. 8. 3. reſperſi oculi 1. 6. 11. reſperſa veſtis 4. 6. 4.
Crus alligatum habere candida faſcia 6. 2. 7. cruribus interpoſita arundine 8. 8. *Ext.* 1.
Crux: cruci hunc affixit in vertice montis 6. 9. *Ext.* 5. eum ſuffigi juſſit 6. 2. *Ext.* 3. ſuffigi 2. 7. *Ext.* 1. ſuffixit illum 6. 3. 5. cruce digniſſimi fugitivi 2. 7. 9. crucibus affixit praedones captos 6. 9. 15. hos affixit 2. 7. 12. illis piacula dedit 9. 2. *Ext.* 3.
Cteſias 8. 13. *Ext.* 5.
Cteſiphon 8. 10. *Ext.* 1.
Cubantem ipſum ſupra ſe reſpiciens 8. 15. 7. cubantibus filiis altero lecto 8. 1. *abſ.* 13.
Cubiculum egredi 3. 2. 15. cubiculo excedere 5. 4. 3.
Cubicularis lectus 9. 13. *Ext.* 4.
Cubile virginitatis depoſitae 2. 1. 3.
Cujas ſit, cauſſam dicit 8. 5. 6.
Culeo inſutum 1. 1. 13.
Culinis infuſae arcae 9. 1. 2.
Culpa fallax & ingrata 7. 8. 8. praeteritae pugnae 2 7. 10. culpae affinis 3. 7. 8. ipſorum imputantes 2. 7. *Ext.* 1. culpa ducum nutriti 2. 7. 1. abſoluti 8. 1. *abſ.* 7.
Cultellum tonſorium 3. 2. 15. cultellos venditavit ejus pater 3 4. *Ext.* 2.
Cultor ruris exigui 7. 2. *Ext.* 12. cultoribus ſub Janiculo 1. 1. 12.
Cultura agrorum exactiſſima 8. 13. 1. culturae praediorum potius, quam ingenii vacare 8. 7. *Ext.* 6. ſtudium perpetuum 8. 13. *Ext.* 1.
Cultus deorum inſtitutus 5. 10. *Ext.* 2. 3. 4. 2. aris admotus 3. 3. 1. religionis exquiſitus 5. 2. 1. beneficiorum religioſus 5. 2. *Ext.* 4. felicitatis 4. 7. 1. familiaris 8. 14. 2. curioſior 9. 1. 3. Macedonicus 9. 5. *Ext.* 1. & animus regius 5. 1. *Ext.* 4. capitis 9 3. *Ext.* 4. deformitas 2. 6. 13. magnificentia 3. 2. 7. cultui deorum ſufficere 5. 6. 8. cultum famularem induit 5. 6. *Ext.* 1. cultu regio ornata puella 3. 2. *Ext.* 9. delicato affluens animus 9. 2. 1.
Cumulare trecenteſimum annum 8. 13. *Ext.* 6. cumulavit opus laude 5. 6. *Ext.* 2. cumulatus & circumſpectus honor 2. 1. 9.
Cumulus partarum rerum 2. 9 1. laudis 8. 7. 1. gloriae ſummus 3. 1. 1. exſpectatae pietatis perfectiſſimus 6. 8. 7.
Cunabula quaſi & elementa virtutis 3. 1. 1.
Cunas & lucem aſſecutus 1. 8. *Ext.* 5.
Cunctans ſtylus 3. 7. *Ext.* 1.
Cunctatio inexplicabilis 8. 1. *amb.* 2. cunctatione bonorum civium diſcuſſa 3. 2. 17. id egit 3. 8. 2. cunctationes ſaluberrimae pugnae 7. 3. *Ext.* 8.
Cunei adacti 9 12. *Ext.* 9. cuneis excuſſis 9. 12. *Ext.* 9.
Cuniculi latebris evadere 6. 8. 2.
Cupere. cupita res 6. 9. *Ext.* 5.
Cupiditas flagrantiſſima 8. 14. *Ext.* 3. inſana 7. 3. 10. ſacrilega 8. 11. *Ext.* 4. juvandi & emerendi 5. 2 *Ext.* 4 gloriae ſacrilega 8. 14. *Ext* 5. hauriendi ſanguinis 3. 2. *Ext.* 1. laureae 2. 8. 1. vitae 2. 7. 9. cupiditati ſuae indulſit 9 3. 7. cupiditatem expetendae populi amicitiae ingeneravit 3. 3. 2. cupiditatem voluntariae mortis oppetendae ingenerare multis 8. 9. *Ext.* 3. cupiditate ad bellum inferendum Romanis accenſus 7. 3. *Ext.* 10. omiſſa 7. 3. 4.
Cupido ſolidae laudis 4. 4. 5. inceſſit mihi 1. *prol.* cupidine nocendi pertinacius odium 9. 3. 1.
Cupidus hauſtus 2. 6. 8. pecuniae 9. 4. 1. exitii 1. 8. *Ext.* 6. ſolidae laudis 8. 7. *Ext.* 5. ultionis 3. 3. *Ext.* 3. ſuae vitae, aut alienae mortis 7. 3. 8. cupida profectio 3. 7. 5. cupidi gloriae 2. 8 5. ſanguinis milites 6. 8. 7.
Cupide arrepto calice 2. 4. 5. lacerat inimicum 3. 3. *Ext.* 5. apprehenderunt Scipionis dexteram 2. 10. 2. noſtris ceſſit ſuo inſtrumento 7. 3. 3. cupidius corpus ei obtulit 3. 2. 7.
Cura attenta 8. 7. *Ext.* 11. attentiſſima 5. 1. 3. citerior 3. 8. *Ext.* 1. ſagax 6. 8. 5. con-

ſervandae religionis 1.1.12. teritur in contemplandis hujuſmodi rebus 8.14.1. cura ſua collecta 5.2.6. attentiore 1. *prol.* maximarum rerum diſtrictus 8.7. *Ext.* 15. curae habuit 5.1.1.

Curare ornamenta reponenda in priſtinis ſedibus 5.1.6. curavit effigies reportandas 2 10. *Ext* 1. caput odoribus cremandum 5.1.10. aedem & aram Fortunae Muliebri faciendam 5.2.1. eum Romam nave deportandum 9.6.3. partem copiarum trucidandam ab iis 7.4. *Ext.* 2. manipulos ducendos 3.7.1. tegulas reportandas Locros 1.1.20. curaverunt eos legatis per feciales dedendos 6.6.3. libros aſſervandos 1.1.12. curabo nihil 6.4.5.

Curetes 2.4.4.

Curia erat fidum & altum reip. pectus 2. 2.1. curiae lumina 9.4.1. aditu indignus 2.9.2. totius gravitas 3.1 2. curiam civitatis intrare 7.3. *Ext.* 7. curiam ipſam ante oculos poſitam crederes locutam 6.4.3 curia egredi 7.8.9.

Curiatii tres 6.3.6.

Curio 9.14.5. Curionum domus 9.1.6.

Curioſis ſpeculatus oculis 6 8.7. curioſior contemplatio 5 2 *Ext.* 1. cultus 9.1.3. obſervatio 5.7. *Ext.* 1.

Curioſe pariter, ac facunde 1.8. *Ext.* 19. curioſius obſervata filia 5.4.7.

Currere: cucurrit ad conſulis tribunal 6.3.4. ad Babylonem expugnandam 9.3. *Ext.* 4.

Curru triumphavit 2.8.7. currus triumphales 6.2.3. 8.15.3.

Curſus infatigabilis 5.1. *Ext.* 1. vitae ſeveriſſimus 8.15.4 vitae proſper 4.7.1.. ſolis & lunae 8.11. *Ext.* 1. egregiorum operum 8.7.3. ſtellarum 8.7. *Ext.* 2. curſus rector inſidioſus 9.8. *Ext.* 1. curſum proſperum plenis velis tenere 6.9. *Ext.* 5. in quendam locum dirigere 7.3. *Ext.* 2. dirigere alio 7. 4.5. curſu in inſulam direxit claſſem 1.5.6.

Curtius 5.6.2.

Curulis aedilitas 7.5.2. ſella 5.7. *Ext.* 2. curulem ſellam afferri juſſit 2.5.2. curules ſellae 3.2.7.

Cuſtodia publica 3.2. *Ext.* 6. cuſtodiae cauſſa eum relegerat Albam 9.6.3. cauſſa 3.8. *Ext.* 1. theſauri reſtituta eſt pecunia 1.1. *Ext.* 1. praeeſſe 5.4.7. cuſtodiam egreſſa obſes 3.2.2. ad cuſtodiam religionis attinent 1.1.14. ſalutis occultam detexit 6.8.5. cuſtodia liberatus 1.8.1.

Cuſtodire coelum 7.2. *Ext.* 13. ſalutem 1.8. *Ext.* 9. ſupremae vitae reliquias 5.6. *Ext.* 5. virtutis numeros 4.1. *Ext.* 2. cuſtodiri mutuo pudore 2.1.5. militum praeſidio 3.1.2. cuſtodita libertas 5.3.2. cuſtoditum eſt jus 2.8.5. cuſtodita rei ſalute 6.8.1. cuſtodiendum in domum ſuam deductum 8. 2.3. cuſtodienda erat tradita ei 6.1. *Ext.* 2.

Cuſtos aeterni ignis 1 1.6. libertatis 6.3.3. pacis 2.1.6. pudicitiae acer 8.1. *abſ.* 2. & magiſtra pacis 2.9.1. pudicitiae ſeverus 6. 1.4. vitae diligentior 1.7. *Ext.* 2. cuſtode te matronalis ſtola cenſetur 6.1.1. cuſtodes remoti 9 3.7. ſeveriſſimi 2.7 6.

Cydnus aquae liquore conſpicuus 3.8. *Ext.* 6.

Cymbulam mittere alicui 1.5. *Ext.* 1.

Cymaeorum ſervus 9.14. *Ext.* 2.

Cyneas Theſſalus 4.3.6.

Cyprus 5.3. *Ext.* 3. 1.5.6. 8.15.19.

Cypriorum luxuria 9.1. *Ext.* 7.

Cyrenae 5.6. *Ext.* 4.

Cyrenenſes 5.6. *Ext.* 4.

Cyrus 5.4. *Ext.* 6. 8.7. *Ext.* 16. 9.10. *Ext.* 1.

D.

Damaſippus 9.2.3.

Damaſtes 8.13. *Ext.* 6.

Damnare aliquem crimine 6.1.8. factum 7.3. *Ext.* 7. patrem 3.7.6. reum 8.1. *damn.* 2. ſe ſtuporis 6.9. *Ext.* 3. ſponſorem ſtultitiae 4.7. *Ext.* 1. illum affectati regni crimine 5.8.2. illum Calpurnio 8.2.1. Demoſtratum 3.8. *Ext.* 4. propoſitum 1.7. *Ext.* 10. Titinium ſumma totius dotis 8.2.3. damnaverunt Socratem 1.1. *Ext.* 7. damnaſſent ſe 2.9.6. damnari eadem formula & abſolvi 8.2.2. damnatus a Cn. Carbone 5. 4.4. adulterii crimine 6.5. *Ext.* 3. crimine ſororis interfectae 8.1. *abſ.* 1. crimine impudicitiae 6.1.11. furti 8.2.4. reus uno teſte 6.1.7. eſt repetundarum lege 6.3.3. populi judicio 2.9.6. tribuum ſuffragiis 8.1. *abſ.* 7. in Coſconii abſolutione 8.1. *abſ.* 8. ſub judice crimine facti crudelis 4.6.1. damnatum ſecuri percuſſerat 2.9.3. damnata lege eſt mors 3.4.5. mulier capitali crimine 5.4 7. damnati ſunt iis de cauſſis 8.1. *abſ.* 1. capitali crimine 7.6.1. mores conſenſu ſenatus 4.7.1. damnatae pars judicio capitali 2.5.3. damnandus es crimine ruſtici rigoris 2.2.3.

Damnatio imminens 8.1. *abſ.* 9. iniquiſſima 5.4.1. injuſta 9.3.1. damnationis ignominia 1.4 3. damnationem ſibi pepererunt 1.1 *Ext.* 8. damnatione dignus 2.9.6. quid miſerius? 2.10.5.

Damnum Reipubl. immane 2.7.15.

Damon 4.7. *Ext.* 1.

Danthon quidam 8.13. *Ext.* 7.

Daphidas Sophiſta 1.8. *Ext.* 8.

Dapis nefariae uſus 7.6. *Ext.* 3. dapes largae 9.1. *Ext.* 1. dapibus humanorum corporum uſi ſunt 7.6. *Ext.* 2.

Dare alicui collegam 6.4.2. alicui debitum exitum 5.1.3. documentum 3.2.14. ferrum 3.1.2. filium ſuum in adoptionem 9.1.2. aliquem collegam 3.4.4. aris tura 1.1.15. beneficium 5.1.1. bonam pacem 6.2.1 civitatem 9.5.1. de ſe palmam merebatur 8.1. *abſ.* 8. epulum populo 7.5.1. exercitui epulum ex facili 8.7. *Ext.* 4. jura 6.9.8. laxamentum legionibus 3.2.8. liberalitati aptiores comites 5.1.1. manumiſſam ancillam in matrimonium liberto ſuo 6.7.1. matri oſculum 7.3.2. munus 2.6.5. operam 3.7. *Ext.* 5. operam fidibus tractandis 8.7. *Ext.* 8. oſculum Equitio 3.8.6. oſculum filiae nubilis aetatis 6.1.4. pecuniam 1.1. *Ext.* 1. poenas amiſſae claſſis 7.3. *Ext.* 7. poenas ſociis ſatis graves 8.1. *abſ.* 6. reſponſum alicui 9.5.1. & *Ext.* 3 reſponſa Latine 2.2.2. ſe vadem pro reditu alicujus 4.7. *Ext.* 1. ſignum 7.4.1. ſtrenuam fortemque operam 7.6.1. terga hoſti 9.3.5. filias nuptum 7.1.1. vacationem honoris genti 4.1.5. vela 5.7.1. vitam alicui 8.7. *Ext* 7. Vatinio honorem coacti ſunt 7.5.6. do litem ſecundum te 2.8.2. dat pecuniam ad refectionem Capitolii 9.3.8. dedit aditum luctui neceſſitas 1.7. *Ext* 4. aquam pueris bibendam 2.4.5. Attalo regi Aſiam dono 5.2. *Ext* 3. avitum cognomen 2.7.1. commeatus petentibus 9.3.7. Craſſo Locupletis nomen pecuniae magnitudo 6.9.12. curam tollendae mulieris 1.7. *Ext.* 6. ei bonorum adoleſcentis poſſeſſionem 7.7.5. eidem ſenatus bis ſine ſorte provinciam 8.15.4. ei fiduciam conſcientia 3.7.1. eis tranſitum ſuper cadaver ſuum 4.7.2 exemplum ſervatae religionis 1.1.11. fiduciam licentioris vitae urbi noſtrae 9.1.3 filiae aditum ad eam 5.4.7. filiam ei nuptum 4.4.9. hominibus aditum adverſus ſe 6.2.7. hoſti tergum 1.8.8. lauream non cuiquam 2.8.7. occaſionem Fabio 2.7.8. operam gymnaſio 3.6.1. parentes ei nobiliſſimos 7.1.1. piacula crucibus illis 9.2. *Ext.* 3. poenas filii manibus 9.1.9. dedit portanda oſſa 5.1 *Ext.* 4. publicanis operas 6.9.8. puellam nuptum 4.4.10. ſe quieti 9.12. *Ext.* 7. 1.7.7. ſpem populo Romano 3.7.1 dedit conſilio ſalutarem exitum 7.4.3. dedimus Caeſares 1. *prol.* dederunt aditum artes liberales illi victoriae 8.11.1. hunc animum viris earum in acie 6.1. *Ext.* 3. dederunt ſedem ei inter ipſos honoratiſſimo loco 4.5. *Ext.* 2. dediſſet librum deſcribendum 1.1.13. dabo jus gentis meae illis 3.7. *Ext.* 7. da nunc merum aſello 9.12. *Ext.* 6. reſponſum 6.4.3. date veniam aeterni ignes 5.4.7. dandi & accipiendi beneficii commercium perdit 5.3. *Ext.* 3. dando in adoptionem 2.10.4. regem huic urbi 3.4.3. daturus erat aut debiturus ei mox duas clariſſimas provincias 7.5.4. ſacrificio Sabinis regimen humani generis 7.3.1. dari elephantis cibaria vetuit 9.3.7. equitibus ſingulas libras argenti 5.1.1. aera legioni voluit 2.7.15. plebiſcito 4.1.6. ſibi ſtipendium deſideravit 5.6.8. potius, quam objici civibus cenſura deberet 2.9.9. teſtes in reum vidit 8.5.6. datur ab eo ſalus uno modo 3.8.7. coelo aliud decus 1.7.2. exemplis aditus 7.2. *Ext.* 1. ſapientiae titulus 3.3. *Ext.* 6. victis venia 6.2.1. dantur ei munera per quaeſtorem 5.1.1. ei obſides a Placentinis decreto 6.2.10 dabantur praepropero amori lacrymae 6.3.6. datus arbiter a ſenatu finium conſtituendorum 7.3.4. ſuperiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore 8.15.1. illi reditus in urbem 4.1.13. in adoptionem 7.7.5. ſigno 1.5.7. datum bis patri ſuo conſulatum meminerat 9.3.2. data eſt abſolutio reſpectui puerorum 8.1. *abſ* 2. data eſt dedicatio aedis Mercurii M. Plaetorio 9.3.6. hoſti obſes 3.2.2. venia tot Punicis injuriis 5.1.1. vita 5.9.4. datam ſibi ab Athenienſibus civitatem cognovit 3.7. *Ext.* 7. data fide 5.1. *Ext.* 2. per P. Cethegum ſpe ſalutis 9.2.1. datum non eſt timori ſilentium 6.2.3. hoc eſt quibus opibus 2.10.8. ſibi quidem & exercitui bonum omen credidit 7.2.5. dato conſilio in contrarium 1.1.14. ipſis prandio 3.7.1. datos guſtus referam 3.1.1. datae amice ſunt civitates 5.2. *Ext.* 3. data ſunt legatis 4.3.9. datis armis in caſtra miſerunt adactos jurejurando 7.6.1. danda eſt corona 2.8.7. illius errori venia 5.1.7. dandum eſt aliquid loci exemplis 2.10. *Ext.* 1.

Darius 3.8. *Ext.* 6. 4.7. *Ext.* 2. 5.3. *Ext.* 1. 5.4. *Ext.* 5. 7.3. *Ext.* 2. & 9.2. *Ext.* 6.

De cenſura quid loquar? 2.9.4. civitate impetranda 3.1.2 induſtria ſe abjecit 7.3.2. integro 8.1 *abſ.* 4. juſta conſtitutione queri 2.9.1. laqueo & ſuſpendio cogitare 7.3. *Ext.* 5. pace diſceptator 2.10.4. rebus actis a ſe Senatui ſcribens 2.7.15. ſomno me excitant tropaea Miltiadis 8.14. *Ext.* 1.

Dea Aegeria 1.2.1. Viriplaca 2.1.6

Debellare regem 8.7.6.

Debere alicui gratias 5.6. *Ext.* 2. pene totum ὑποκρίσει 8.10. *Ext.* 1. debes ei aliquantum honoris 3.2.1. ejus penatibus & honoris viciſſitudinem & ſalutem tuam 5.1.3. debuerunt ejus meritis cives tantum 6.5. *Ext.* 1. deberi Manibus Diis 1.7.3. debetur patriae venerationi 2.2.4. viribus amicitiae tantum venerationis 4.7. *Ext.* 1. debentur ea virtuti 4.4.9 debebatur honos 3.8.3. debitus dignitati locus 4.5.1. gloriae titulus 3.2.8. honos 2.10.2. debitum ſupplicii modum legi reddidit 6.5. *Ext* 3. debita probabilis facti portio 4.3.9. ſinceritas 4.7.3. veneratio 5.1.7. debitae pecuniae 4.8.3 debitam poenam effugere 3.8.1. 8.1. *abſ.* 4. debitum quaſi opus ſupereſt 3.8.1. auctoritatis pondus honoribus adjecit 7.5.2. debita ſupplicia 1.1. *Ext.* 3.

Debitor: Debitorum cauſam ſuſcipere 9.7.4

Debitum nepotum nutriendorum 2.9.1. debiti nomen 8.2.2. debito minora ſunt 8.15.1.

Debilitare animos 2.7.11. 7.4.1. exercitus 1.6.2. virtutem 4.3.14. debilitavit auxilium 2.3.3. debilitari adverſis rebus 8.1. *abſ.* 3. debilitata hoſtium exercitu regio 5.6. *Ext.* 1. debilitati ſpiritus pecuniae aſpectu 4.4.11.

Debilitas corporis 1.7.4.

Decedere Albae 5.1.1. Romae 9.7.2. provincia 2.7.3. deceſſit 5.2.3. aliis heredibus ſcriptis 7.7.1. faſtorum illud columen 4.4.1. deceſſerat catellus 1.5.3. decedens altero & octogeſimo anno 8.7. *Ext.* 3.

Decentius tranſire ad externa 3.7.11.

Decernere alicui divinos honores 7.2. *Ext.* 13. alicui triumphum 4.1.9. ferro 9.2. *Ext.* 2. decrevit triumphum 2.8.2. poſt cladem 1.1.15. decerni ſenatuſconſulto 4.1.6. ſibi triumphos deſiderabant 2.8.1. & 2. decretum ſibi a ſenatu honorem ſprevit 2.8.3. decretae ſunt ſupplicationes 2.8.7. decretis jugeribus agri populo 4.3.5.

Decerpſit de principatu quicquam 5.2.7. decerpſerunt laureae ramulos 2.8.5.

Decidere in corbem 1.6.5. in profundum injuriarum 9.1. *Ext.* 2. decidebant e tigno in cinerum congeriem 9.2. *Ext.* 6. decidit ante foculum hoſtiâ 1.6.9. ejus gladius vagina elapſus 3.2.16. ſubito lapſu 1.5.2. decidiſſe aves attonitas conſtat 4.8.5.

Decimarum nomen 5.6.8. nomine dicatam 1.1. *Ext.* 4. decimas vovere 5.6.8.

Decimae legionis miles 3.2.23.

Decimus Laelius 4.7.7.

D. Brutus 4.7.6. 8.14.2.

Decios duces habere 5.6.6.

Decipere aliquem 1.2. *Ext.* 2. decepit cives ſuos bonis 3.1. *Ext.* 1. eam opinio 1.8.2. illos Punico aſtu 5.1. *Ext.* 6. decipi neque timeri hoſtem voluit cenſura 2.9.8. deceptus ſpe 1.7. *Ext.* 8. decepta fides 6.6.4. deceptum ab eodem dominum cognoſcere 2.6.7. decepti magis quam victi ſumus 7.4. *Ext.* 2. deceptis iraſci 7.3. *Ext.* 10. decepta arte animalia rationis vacua mirari 8.11. *Ext.* 4. decipiendum tradere Annibalem 7.4.4.

Declamationes edebat 8.7. *Ext.* 1.

Decoctoris ſuperlatio turpis 6.9.12.

Decor capillorum 9.3. *Ext.* 4. formae praecipuus 4.6. *Ext.* 21. decorem oris vulneribus confudit 4.5. *Ext.* 1.

Decorare Amphiaraum 8.15. *Ext* 3. cives corona 2.6.5. merita ornamentis 4.1.6. decoravit filium titulo 4.3.10. decorari ſupremo funeris honore 9.12.1. decoratus ornamentis 5.1.8. decorata ſenectus 3.4.1. decorata honore arae oſſa 5.3. *Ext.* 3. decorandos cenſuit mores Phocionis 3.8. *Ext.* 2.

Decorus corporis motus 8.10.2. decora pernicitas 2.4.4.

Decore ſignificare 8.11. *Ext.* 3.

Decrepitum jam Piſiſtratum audit concionantem 8.9. *Ext.* 2.

Decretum ampliſſimi ordinis 2.7.15. impium 3.8.1. indignum gloriae 9.2. *Ext.* 8. patrum conſcriptorum 4.3.9. decreti gravitas 2.7.15. ſanctitate 1.1.20. decretum compoſuit 4.1.8. fieri jubet 6.2.10. reprehendere 3.5.2. decreta benigniſſima 5.2.1. reddere eadem lingua 8.7.6.

Decurrerit ad favorem tuum mea parvitas 1. *prol*

Decurſus aquae per ſemitas 2.4.6.

Decus armorum & togae, etiam ſiderum clarum 3.2.19. conſulatus 7.1.1. inclytae victoriae 1.5.1. militare 3.5.3. orientis juventae 2.10.4. Perſicae dominationi ſummiſſum 6.3. *Ext.* 2. Piſonis 2.7.9. praeclari facti 4.8.4. ſenatus erat penes illos 2.7.7. ſenectutis lucidius eniteſcit 6.9.1. ſummae majeſtatis 1.1.9. ſupremi officii 5.1. *Ext.* 6. urbis 2.8.1. vetuſtae originis 8.15.5. decora civitatis 8.5.4.

Decuſſit baculo papaverum capita 7.4.2. decutitur digitus ei 1.4.2. decuſſam tegulae partem propulerunt 1.4.2.

Dedecus a ſanguine abſit 3.2.20. patriae magnum 2.7.9. admittere 3.8.3. effugit 3.2.12. patientiae ignorat 3.2.7. ſubnectam glo-

gloriae 2.6.15. dedecore nudari 3.5.2.

Dedicare aedem ſalutis 8.14.6. alicui aedem 5.10.1. dedicaverat aedem 2.5.1.

Dedicatio aedis Mercurii 9.3.6. templi 5.10.1.

Dedere ſe alicui 6.4. *Ext.* 1. dedidit eos per feciales legatis 6.6.5. ſenatus M. Claudium Corſis 6.3.3. deditus Fannio 8.4.1. Samnitibus 6.1.9. deditum ſordido ſtudio ingenium 8.14.6. dediti erant huic ſcientiae 8.12.1.

Deditio funeſta 1.6.7. Mancini miſerabilis 2.7.1.

Deducere aliquem in campum 4.5.3. in diſputationem aliquid 8.15. *Ext.* 1. verſus 3.7. *Ext.* 1. ſe in partem ſedis infernae 2.6.8. deducit capreas ſuis manibus 1.8. *Ext.* 18. deducebant aliquem ad curiam 2.1.9. deduxit faſtigium magiſtratus invidioſum ad habitum tolerabilem 4.1.1. deduxit illos natura in haec gravitatis veſtigia 6.4. *Ext.* 2. deduxit publicos penates 5.1.1. deducens ex Aſia triumphum 3.6.6. deduci in domum 1.5.5. deductus ad captivi formam 1.1.14. huc neceſſitatis 8.1. *abſ.* 6. eorum ſanguis imaginum ſerie 2.9.6. in quaeſtionem animus 6.1.8. in locum 1.6.8. in forum 3.7.1. in Macedoniam 5.1. *Ext.* 11. in quaeſtionem publicam 3.7.7. deducta a neceſſariis 2.6.14. in ultimas anguſtias ſalus 8.15.11. deductum in domum ſuam 8.2.3. deductam in forum occidit puellam 6.1.2.

Deeſſe aliis tempora, oſtendit 8.7.2. calamitoſis 9.2. *Ext.* 9. juſtitiae ſuae 6.5.1. publicae vindictae 5.8.1. hominibus non voluntas, ſed facultas 3.1.2. vindicta 2.7.6. deſunt hoſtibus cladis nuntii 3.7.4. militibus ſtipendia 7.6.4. deerat conſternatae multitudini furialis fax 3.8.3. id malorum miſerrimae tunc reip. 9.2.2. id ſacerdotiis & triumphis 8.14.6. deerant illis ſtudia doctrinae 2.2.2. interpretes 1.6.3. roboreae ſudes 7.6.5. defuit comes fraternae neci 5.5.4. illis honos 6.3.1. incepto ejus fortuna 3.2.3. majoribus grata mens 4.1.6. mortuo lectus funebris 4.4.1. ne pueritiae quidem hic ſpiritus 3.1.2.

Defendere alicujus factum 9.3.4. aliquem 5.3.4. crimen 3.8. *Ext.* 1. errore culpam 6.5. *Ext.* 4. imperium 5.2.2. leges 5.2.8. manu libertatem 3.2.18. mores 4.7.1. periculum alicujus 6.5.2. tabulas teſtamenti 7.7.2. defendit Dea ſe ipſam 1.1. *Ext.* 1. jus 2.8.2. repetundarum reum 4.2.4. defendens reum ambitus 5.9.2. defendendi ſe adoleſcenti poteſtatem fecit 5.9.1. defenſurus eſſet eum 7.3.5. defenſus eſt reus 5.3.3. defenſa ſalus ab exitio 1.8 *Ext.* 7. auctoritate nobilitatis 9.2.1. defenſis in Africa partibus 3.2.13. defendens ſenatus 2.7.15.

Defenſio a Lyſia compoſita 6.4. *Ext.* 2. conſtans 3.7.1. perdita & complorata 8.1. *abſ.* 10. defenſioni intereſſe 4.1.7.

Defenſor petulantiae Tarentinae 4.3.14. Pompejani nominis 9.2.4. praepotens 6.2.4. ſalutis acerrimus 5.2. *Ext.* 2. defenſores innocentium 6.3.8.

Deferre ad aliquem querelam 7.7.5. alicui dictaturam 3.4.4. alicui imperium 3.8.3. in aerarium poenae aera 2.9.1. in judicium triumphos 8.1. *abſ.* 11. munera in aerarium 4.3.9. nomen 3.8. *Ext* 4. 6.5.6. patris crimina 3.4.3. ſibi poteſtatem 4.1.3. deferunt ei tyrannidem 6.5. *Ext.* 1. detulit ad comitia cupiditatem 7.5.3. ad conſules querelam 6.1.9. querelas 5.8.3. pueros ad ripam 2.4.5. togam in campum 3.5.1. deferri ab illo 1.7.2. arma extra vallum juſſit 3.2.21. in cenſum 4.4.2. lectica in aciem 1.7.1. in curiam 8.13.5. defertur ei conſulatus 6.4.1. in oppidum 3.8. *Ext.* 6. deferebantur in ea remedia 2.5.6. delatus ei triumphus 5.5.2. eſt aeger Brundiſium 5.1.1. honor 1.6.13. delata eſt ea res ad Senatum 6.5.1. eſt ei dictatura 4.4.7. res ad Dolabellam 8.1. *amb.* 2. conditione ad populum 4.1. *Ext.* 7. delatam a civibus tyrannidem adeptus 4.1. *Ext.* 6. ſibi dictaturam recipere 4.5.2.

Deficere a noſtra amicitia nolunt 6.6. *Ext.* 2. a Romanis 7.2. *Ext.* 16. deficere auxilia cernunt 7.4.1. deficit materia extruendo aggeri 7.6.5. nobis vinum 5.1. *Ext.* 3. defecit Babylon 9.3. *Ext.* 4. luna 8.11.1. deficiet tempus narrantem 7.2. *Ext.* 1. deficiens ſanguine & ſpiritu 3.2. *Ext.* 5. deficiente aetate 5.2. *Ext.* 4. deficiebatur advocatis 8.3.2. defectus aetatis viribus 8.7.4. conſilio 3.1. *Ext.* 1. firmitate lateris 8.7. *Ext.* 1. mortalium frequentia 5.5.3. defecti alimentorum facultate 7.6.2.

Defectio Campanorum nefaria 5.1.3. nefaria 3.8.1. defectionis metus 2.7.11.

Definit ſub nomine Catonis 2.10.8. definita die appropinquante 4.7. *Ext.* 1.

Defixo in terram vultu 6.1.7. defixis in terram oculis 8.7. *Ext.* 7.

Deflagraſſet aedes Fortunae 1.8.11.

Deflectere: deflexit diſciplinam a recto tenore 7.3.7. vultum a publica religione 5.10.1.

Deflexus ab odio ad gratiam 4.2.1.

Deflere mortalium incommoda tanquam propria mitte 7.2. *Ext.* 2. deflentem illum cruentum vidi 6.2.8.
Defodit ſororem vivam capite 9.2. *Ext.* 7.
Deformis aſpectus 1.6.5. ictus foederis 2.7.1. deformi duplici ordine dentium 1.8. *Ext.* 13. deforme ad ſpeciem os 1.8. *Ext.* 12. non duxit 3 6.3. reddidit os 3.2.11. ſibi exiſtimans 3.2 6. deformes umbrae 3.6.1. deformia munuſcula 2.7.15.
Deformitas cultus 2.6.13. rei omnes offendit 7.5.1. opprobrii 6.3.7.
Deformiter ſe attollere 8 1. *abſ* 6.
Defunctus conſulatus jam honore 4.5.1. omnibus honoribus 5.9 1. ultimae ſenectutis ſpatio 7.1.1. defuncta virium curſu aetas 2.1.10. defuncti honoribus 3.2.7.
Defuſis Mercurio delibamentis 2 6.8.
Degenerare a ſplendore imaginum 3.5.1. degeneraſti nihil a tuorum amplitudine 3.8.6. degeneratus pater 5.8.4. degeneratum erat a tuis auſpiciis 2.7.7.
Dejectus altitudine 3.2.1.
Dejotarus rex 1.4. *Ext.* 2.
Delabi ad externa 3.8. *Ext.* 1. motu celeri 2.3.3. delapſus eſt carbo ardens in brachio ejus 3.3. *Ext.* 1. delapſa acies equis 3.2.8. caelo ſidera 2.10.2.
Delectare lectorem 8.2.1. varietate 2.10. *Ext.* 1. delectari alicujus ingenio 8.7.5. mala conſuetudine 7.2. *Ext.* 18. negotiatione 4.8.3. ſpectaculo 5.1.8. delectatus amiculo 5.2 *Ext.* 1. ejus familiari cultu 8.14.2. callido dicto 7.3. *Ext.* 1. hominis prudentia 8.7. *Ext.* 7. pueri patientia 3 3. *Ext.* 1. re eximia 7.4.2. delectati ſanguine oculi 2.9.3. delectata eſt urbs labore 4 3 6.
Delere Athenas 1 6. *Ext.* 1 copias 9.3.5. exercitum 3 7 4. ſenatum funditus 3 8.1. delevit exercitus 6.9.14. deleverat totam nationem 2 10 6 deleverant claſſem 2.8.2. 3.8 *Ext* 3. deletus a Cimbris exercitus 4.7.3. deleta Carthago 2 7 1. 7.2. *Ext.* 16. 8.15.2. deleti a Mario Cimbri 8.15.7. deletis ex parte copiis 6 1. *Ext.* 2.
Delibare alicujus caſtitatem 9.1. *Ext.* 2.
Deliberatione proviſam rem habere 6.5. *Ext.* 2
Delibutus unguento 6.9 *Ext.* 1.
Delicatus quaeſtor 6.9 6. delicato cultu affluens animus 9 2 1. imperio obtemperare 9 1. *Ext* 7 delicatius vitae genus 2.6.1. 6.8.5.
Deliciae domeſticae 6.1.10. deliciarum & luxuriae conſortio 4.7.1. fertiliſſimae urbes 4 3 2 deliciis enerves animi 9 1 *Ext.* 6. nimiis capi 9.1. *Ext.* 3. ſuis fovit Punicam feritatem 7.6.2.
Deligatis ad palum hoſtibus 3.8.1.
Deligere conſtitui 1. *prol.* delegerant ſcribam ejus 2.7.15.
Delectus genus faſtidioſum 2.3.1. delectum edicere 6 3.4. facere materiae 7.2. *Ext.* 1.
Delicti vindex 2.7.7. delicto citeriorem praebuit ultionem 6.3.11.
Delphi 1.1.18. & *Ext.* 4. 1.2.3. 1.8. *Ext.* 8. Delphis ſublatum ſignum 1.2.3. Delphos profectus 7.3.2
Delphicus Apollo 8.15. *Ext.* 2. Delphica cortina 1.8.10. Delphicum oraculum 1.6.3.
Deliteſcere in loco 1.6.8. ſub praeſidio 1.6.13.
Delubra abdita 1.6.12. Deûm 1.6 12.
Delus 1.1. *Ext.* 6.
Deluſa fide ſacrarum ſortium 1.8. *Ext.* 8.
Demades Athenienſis 7.2. *Ext.* 13.
Demens animus 1.8. *Ext.* 8 Tuditani vita 7.8 2. dementiſſima actio 3.7 8.
Dementia publica 3.8. *Ext.* 3. dementiae ſuffragia proxima 7.5.6.
Demi barbam auream juſſit 1.1. *Ext.* 3.
Demittere: demiſit jugulo ſuo gladium 9.9.2. utraque togam manu 4 5.6. vultum 8.14.5. demitti caput abſciſum in utrem juſſit 9.10. *Ext.* 1. demiſſa cervix 4.7.4. eſt cogitatio altioribus animis 7.3. *Ext.* 3. & ſupplex defenſio 6.4. *Ext.* 2. in equae genitalem partem manus 7.3. *Ext.* 2. demiſſo capillo 1.7.7. demiſſas lacunaribus aureas coronas capite recipere 9.1.5.
Democritus Philoſophus 8.7. *Ext.* 4. 8.14. *Ext.* 2.
Demoliri domum 8.2.1. parietem 6.5.3.
Denegavit ſibi ipſe hoc 5.10.2. denegati honoris nota perſtrictus 7.3. *Ext.* 6. denegatum conditioni humanae roboris caeleſtis habitum 9.2. *Ext.* 11.
Denotare ſolum virga 6.4.3.
Denſiſſimae tenebrae 7.2. *Ext.* 1. 7.3.9.
Denuntiare teſtimonium alicui 8.1. *abſ.* 10. denuntiabat aperte 2.7. *Ext.* 2. denuntiante Flacco trib. pl 2 7. 15. denuntiari per quietem 1.7.6 denuntiatus prodigio 1.6.8. denuntiata clades 1.7. *Ext* 4. denuntiata erat mors 3 2 *Ext.* 3. denuntiatum periculi genus 1 8. *Ext.* 9.
Denuntiatio coeleſtis 8.11. *Ext.* 1. tumultus 7.6.6 denuntiationes oſtentorum 1.1.1.
Deoſculati diu 2.10.2.
Depaſta polentam avium multitudo 1.4. *Ext.* 1. depaſtae apes colles Heliconios 1,6. *Ext* 3.
Depellere Gallos 6.3.1. depulit poteſtatem inimicitiis accenſam 5.4.6. Varium ab actione

ne 3.7.8. depellens audaciſſimum quemque 3.2.23. depulſa eſt tempeſtas 6.5.3. depulſas viribus hoſtium cohortes 2.7.10. depulſis urbibus ex rerum natura 5.3.2.
Dependam? 6.2.11.
Deperditus amore ſcorti 7.3 7.
Deplorare conditionem ſuam 9.13. *Ext.* 1. injuriam ſuam 6.1.1. caſum Ciceronis 5.3.4.
Deponere conſulatum 2.7.7. coronam 5.10. *Ext.* 2. dictaturam 1.1.5. inſignia ſenatoris 6.4.4. magiſterium equitum 1.1.5. poteſtatem 5.8.2. regnum 5.7. *Ext.* 2. depoſuit hilaritatem oris 6.9. *Ext.* 1. imperium 6.5 *Ext.* 1. inimicitias 4.2.1. iram 6.5.1. infelicis animi impetum 7.3.10. ſocietatis reſpectum 6.6. *Ext.* 2. ſpiritum in vinculis 6.9.13. deponeret officii proſpectum 5.1. *Ext.* 3. depoſiturus in unius Numidae inſidis praecordiis ſalutem 9.8.1. depoſitae virginitatis cubile 2.1.3. depoſita animorum contentione 2.1.6. belli gerendi pertinacia 6.5.1. clementia 2.7.11. depoſito aequalis imperii jugo 5.2.4. civem aeſtimans odio 5.1 11. eburneo ſcipione 4.4.5. depoſitae inimicitiae 4.2.3. depoſitis inimicitiis 2.9 6. inſignibus 1.1.15. 5 6. *Ext.* 1. ſordibus 5.1.1. armis 7.4. *Ext.* 2. 7.1.7.
Deportare pecuniam 4.3.2. 4.1.14 propria mala domum 7.2. *Ext.* 2. deportandum Romam nave curavit eum 9.6.3.
Depoſcere aliquem 1.7.3. aliquem judicem 3.7.7. depoſcere muneris loco 9.5.3. depopoſcit ſibi hanc militiam 3.2.6. depopoſcerunt ſalutem 8.5.4.
Depoſiti nomine pecuniam acceperat 7.3. *Ext.* 5. ſe fide ſolvere 7.3. *Ext.* 5. depoſitum petere 7.3. *Ext.* 5.
Depravatus nimia conſternatione 7.8.7.
Deprecari aliquem 5.4.1. deprecatus eſt Pyrrho iſtam ſapientiam 4.3.6. deprecatum pro ſe venit 4.7.1.
Deprehenſus in adultero 6.1.13. in officina crudelitatis 3.1.2. in cubiculo mariti 8.1. *abſ.* 12. deprehenſi cum pugionibus 9.4.2. in caſtris ſpeculatores 3.7.1.
Depulſiones portentorum 1.1.1.
Deridentibus ſe adoleſcentibus 4.3. *Ext.* 3.
Deriſus gratia 1.5. *Ext.* 1.
Deſcendere ad dimicandum 2.6.2. 7.4. *Ext.* 2. clivum 1.1.10. coelo 8.7. *Ext.* 3. equo 2.2.4. loco 8.5.6. in aciem 3.2.24. 9.3.1. 3.2.3. in campum 7.5.1. 8.15.4. in carminum certamen 8.7. *Ext.* 13. in certamen maritimarum virium 9.2. *Ext.* 8. in intimam ſacri ſpecus partem 1.8.10. deſcendo in aciem fidenter 6.4.5. deſcendit ad Olympicum certamen 8.7. *Ext.* 2. e Capitolio 5.4.4. equo 5.2.9. e Roſtris 5.4.5. in aciem claudus 3.7. *Ext.* 8. in centumvirale judicium 9.15.4. ſella 5.7. *Ext.* 2. templo 4.5.3. deſcendebant ad colloquium 2.2.4. deſcenderat ad dimicandum 2.7.6. deſcenderent plauſtro 1.1.10.
Deſciſcere a Romanis 7.6.2. a ſocietate 6.6. *Ext.* 1. deſciverunt a recto tenore 2.7.14.
Deſcribit formas 8.7. *Ext.* 7. deſcripſit forenſem turbam in quatuor tribus 2.2.9. deſcribendum librum deſiſſet 1.1.13.
Deſerere caſus amicorum 4.7.1. memoriam amicitiae 4.7.1. ſtationem 3.2. *Ext.* 3. deſeruit regnum aequiore animo 7.4. *Ext.* 1. vitam Anaxarchi 3.3. *Ext.* 4. deſeruerant Remp. 2.7.15. deſertus in foro ſolus moratur 3.7.1. omni auxilio 4.7.2. deſerto agro 4.4.6. Catulo 5.8.4. deſerta & vaſta terra 8.13. *Ext.* 1. palus 5.3.2. deſerti montes 2.8.5. deſertae arenae & ignotae 1.7. *Ext* 3 deſertas poſſeſſiones vidit 8.7. *Ext.* 6. deſertis in arenis ſtruxerat 1.7. *Ext.* 3. Martis caerimoniis 1.1.2. deſerta loca 1.7.5. deſerenda Italia 5.6.7.
Deſervire ineptae rei 4.5.4.
Deſiderare aliquem fato abſumptum 4.6. *Ext.* 1. modica 4.3.6. deſiderant amicorum ſtudia 4.7.1. deſiderabat ita ratio belli 7.4.4. deſiderabant ſibi triumphos decerni 2.8.1. & 2. deſiderans fundus minus multo cultores 4 4.8.
Deſiderio ſatisfacere 6.4.1. deſiderium ejus explevit 8.1. *damn.* 8. tolerare aequiore animo 5.1.1.
Deſignatus eſt eventus 1.5.7.
Deſino Caeſaris miles eſſe 3.8.8. deſine futuris malorum cauſſis inhiare 7.2. *Ext.* 1.
Deſiſtere illum actione coëgit 6.5.2. incepto 6.5. *Ext.* 2. 8.2.3. 9.5.1. deſtitit dimicare 3.2.22. ſubminiſtrare alimenta 5.2.1.
Deſperatio ultima 3.2. *Ext.* 3. vitae 2.7.10. deſperationem regi excuſſit 3.3.2.
Deſpexit tribunus ſenatus imperium 9.5.2.
Deſpondit filiam ei 4.2.3.
Deſponſata Indibili virgo 4.3.1.
Deſtinabat committere praelium 1.2.3. deſtinavit alium huic morti 7.3. *Ext.* 1. deſtinatus imperii ſucceſſioni 1.7. *Ext.* 4 deſtinata judicio felicitas 1.7. *Ext.* 5. deſtinatum erat oppidum exitio 7.3. *Ext.* 4. immortalitati caput 1.7.1. morti 1.1.19
Deſtitutus eſt in orbitate 5.10.2. vacua area 9.2. *Ext.* 7. deſtituta concio 5.4.5.

de-

deſtituti improviſo recurſu 6.9. Ext.7.

Deſtringere ſecurim 3.2. Ext. 1. ſupercilium 2.7.5. deſtrinxit gladium 5.4.3. 9.2.1. iram ſuam 9.2.2. 2.7.15. 7.5.2. deſtricto gladio 3.2.23. deſtricta cenſura 2.9.6. foeneratrix 8.2.2. deſtricto ferro incubuit 6.5. Ext.4. teſtimonio eum inſecutus eſt 8.5.2. deſtricti gladii 3.1.1. militum gladii 5.4. Ext.7. deſtrictae & inexorabiles vindictae 6.3.1. deſtrictos gladios vaginis reddiderunt 8.9.2. deſtrictis gladiis 7.4. Ext.2.

Deſtruere aliquem 5.3. Ext. 3. deſtruxit imperium 4.1.1. deſtructa tyrannis 5.6. Ext. 2. deſtructum pene praelio imperium Romanum 3.8.2.

Deſumpſit ſenatus patris ſibi partes 4.4.10. ſibi ſugillanda jura familiaritatis 7.8.9.

Detegere: detexit dubiam fidem 7.4.1. furorem mentis 8.14. Ext.5. occultam ſalutis cuſtodiam 6.8.5. oratoris vitium 8.10.3. detegam imbecillitatem ingenii 2.7.6.

Deteſtari aliquem 9.1.7. deteſtanda fori conditio 9.7. mil. Rom. 1. memoria 3.3.2. deteſtanda nota 6.3.3. deteſtandum ſomnium 1.7. Ext. 1.

Deteſtabile miniſterium 5.3.4.

Deteſtatio inexpiabilis 6.4.5. Fabricii 4.3.6.

Detorſit caſus lanceam in eum 1.7. Ext. 4.

Detrahere animis hominum multum ſolicitudinis 6.9.1. ſervitutem a captivorum capitibus 4.8.5. detrahit nihil ex vetere ritu 5.10. Ext. 1. detraxit aquiliferum in contrariam partem 3.2.19. militi ſcutum 3.2.19. detraxerunt annulum e manu ejus 3.5.1. detrahe Athenienſibus Theſea 5.3. Ext.3. detrahi è curru violenta alicujus manu 5.4.6. detracti erant annuli aurei interfectis civibus 7.2. Ext. 16. detracta pellis ex corpore 6.3. Ext.3. religio 1.1.17. detractam capite coronam projecit 6.9. Ext. 1. detractum reſtituere 2.8.4. detracto aureo amiculo 1.1. Ext.3. detractae corpori exuviae 3.2.21. e ſcutis pelles 7.6.2. detractas equis ſuis phaleras abjicere 9.3.3. detractis equorum frenis 3.2.9.

Detrectare miniſterium 5.4.1. detrecto Argivam laudem 5.4. Ext. 5.

Detrimentum patriae adferre 1.6.9. detrimentorum incurſus 4.8. Ext.2.

Devehi plauſtris in urbem 2.5.4. devehuntur corpora plauſtro 2.6.7. devecti flumine 2.4.5.

Deverſari in villa 1.7.5.

Devertit in tabernam 1.7. Ext. 10.

Devincere: devicerat paulo ante Xerxem 8.7. Ext.15. devictus a Pompejo 1.8. Ext. 13. Antiochus 5.3.2. devicto Perſe 5.1.1. 4.3.8. devicta barbaries 5.5.3. Carthago 6.2.3. 6.9.2. gens 2.10.6. devictae gentis victor 2.2.3. Carthagine 2.7.12. 7.2.3. claſſe 6.6.2. urbe 2.10. Ext. 1. devicti hoſtes 5.2.6. devictae naves 8.1. abſ. 11. devictis Aequis 2.7.7. partibus 1.1.19.

Devinctos amore ſui tenebat hominum animos 5.8.2.

Devitandi ruboris cauſſa 3.7.1.

Devocare rem ad populum 2.7.8. devocavit principem civitatis in judicium populi 6.5.5. devocatus eſt in certamen pugnae 3.2.21.

Devoraverat annulum piſcis 6.9. Ext. 5. devorato avide abdomine 3.5.3.

Devovere ſeſe ſuper hoſtium copias 1.7.3. devoveo caput meum pro tua ſalute 6.2. Ext.2. devovit caput ſuum pro ſalute reipubl. 5.6.5. devoverant ſpiritum pro ejus ſalute 2.6.11.

Devotio ſimilis 5.6.6.

Deuſtum ſacrarium 1.8.11.

Dextera fallax 9.2.1. invicta 7.6.5. pacis clariſſima 5.3.4. ſublata 3.2.17. dexteram ad hoſtem tendens 3.2.19. apprehendit 2.10.2. aptabat 8.7. Ext. 5. illam torpore illigavit 6.8.4. dextera retinens ſignum 3.2.20. omen victoriae rapuit 3.2.3.

Diadema eſt dilapſum 5.7. Ext. 2. abjecerat 5.1.9. in caput ejus tranſtulit 5.7. Ext. 2. ſibi traditum 7.2. Ext. 5. ſumere 5.7. Ext. 2.

Diagoras philoſophus 1.1. Ext. 7.

Dialis flamen 9.12.5.

Diana Aventinienſis 7.3.1. Dianae Epheſiae templum incendere 1.4. Ext. 5.

Dicavit arma Jovi 3.2.5. dicata ſedes umbris 4.7.7. dicatam nomine decimarum 1.1. Ext. 4. dicatum eſt templum 1.8.2.

Dicere teſtimonium in aliquem 8.5.1. adverſus publicanos 2.10.7. alicui diem ad populum 6.1.7. & 8. cauſſam 4.4.7. 5.4.3. 8.4.3. 8.1. abſ. 12. apud aliquem 8.1. amb. 1. 7.3. Ext 6. parricidii 8.1. abſ. 13. repetundarum 2.10.1. de triumphandi jure 2.8.1. diem alicui 5.4.3. jus 3.5.1. 5.6.4. 6.2.11. jusjurandum 2.10. Ext. 2. literam 8.7. Ext. 1. ſecum 5.1.1. ſententiam 6.4.1. teſtimonium 2.10. Ext. 2. ſententiam de re 3.8.5. dixit eis jus 3.7.1. pro Roſtris 6.4.2. dixerant illi diem ad populum 3.7.1. dixiſſe me aliquando poenituit, tacuiſſe nunquam 7.2. Ext. 6. dicturus ſum de virtutibus 1. prol. dicitur his lex 5.10. Ext. 3. patronus ſenatus 6.9.13. dicta eſt haec lex 7.3. Ext. 5. die ad populum 8.1. damn. 5. ſententia 7.3.4. dictum eſt graviter adverſus illum 6.4. Ext. 1. dicendi ardor 8.10. Ext. 1. dicendae ſenten-

tiae

tiae loco 2. 10. *Ext.* 2. cauſſae poteſtas 9. 8. 3. dicendo tantum valere 8. 9. *Ext.* 1.

Dictamni herbae auxilium ſalutare 1. 8. *Ext.* 18.

Dictatori eſt aequatus ſcito plebis 5. 2. 4.

Dictatoria animadverſio 2. 7. 7.

Dictatura ei eſt delata 4. 4. 7. perpetua 4. 1. 6. dictaturae ſubjecit magiſterium equitum 5. 2. 4. dictaturam deferre alicui 3. 4. 4. deponere 1. 1. 5. ſibi delatam recipere 4. 5. 2. dictatura functus 2. 9. 4. rempubl. adminiſtrare 7. 6. 1. dictaturae mirificae 4. 4. 11.

Dictio cauſſae 3. 7 7. 7. 2. 6. 8. 1. *abſ.* 4. dictionem cauſſae ei remiſit 6. 5. 3.

Dictitare palam 3. 2. 17. dictitare palam auſus eſt 5. 3. *Ext.* 3. dictitavit eum ſemper patronum domus & familiae ſuae 5. 2. 7.

Dictum animoſum 6. 2. 1. callidum 7. 3. *Ext.* 1. egregium 2. 7. *Ext.* 2. generoſi ſpiritus capax 3. 7. *Ext.* 7. dicta ſimul ac facta 1. *prol.*

Dies Allienſis 9. 11. *Ext.* 4. comitiorum 9. 3. 2. fati ultimus 7. 2. *Ext.* 2. vitae ſupremus 8. 7. *Ext.* 14. diei noctem jungere 8. 13. *Ext.* 1. diem ad populum dicere alicui 6. 1. 7. & 8. dicere alicui 5. 4. 3. extrahere 2. 10. 7. illi ad populum dixerant 3. 7. 1. ipſius adeundi petit 5. 1. 1. die dicta ad populum 8. 1. *damn.* 5. dies per ſingulos 2. 7. 15. proximos 30 quaſi fatales cavere 8. 11. 2.

Differre quaeſtionem 8. 1. *amb.* 2.

Difficilis ac aſper temporum articulus 4. 2. 2. regi gens 7. 3. 6. difficile ac arduum eſt illi 5. 1. *Ext.* 6. factu 2. 7. 5. difficiles aures 4. 7. 4. difficillima reipubl. tempora 8. 1. *abſ.* 9.

Difficultatem temporis ſuſtentare 5. 6. 8.

Diffidere filii virtutibus 4. 1. 5.

Diffundere aquam per agros 1. 6. 3. diffudit fortitudinem per totum exercitum 3. 2. 19. diffunderetur honos Latinae vocis 2. 2. 2. diffuſae myrto 1. 8. 2.

Digeſta numero cadavera 1. 8. 5.

Digitus decuteretur 1. 4. 2. digitos abſcindere 6 3. 3.

Dignoſcere arduum eſt 1. 8. 1. quantum erat 2. 6. 8. dignoſci arduum eſt 5. 6. 6

Dignus, a quo poſteritas initium caperet 2. 6. 5. viciſſitudine poenae fuit 8. 6. 1. ſuffragiis 2. 9. 6. ultimo complexu & oſculo 7. 8. 9. digna erat cauſſa 7. 6. 4. manus 3. 1. 3. vox 6. 4 *Ext.* 3. dignum honore amicitiae 5. 1. *Ext.* 2 militari ſpiritu 8. 2. 3. ſe praemium petiit 2. 8. 2. ultione parricidium 8. 1. *amb.* 1. digni civibus viderentur 2. 9. 9. digni puniri 2. 9. 1. quibus cenſura dari deberet 2. 9. 9. dignos libertate ſe judicant 6. 2. 1. dignae annotatu ſunt externae mortes 9. 12. *Ext.* 1. memoratu res 8. 11. 1. digna memoratu 1. *prol.* digna nutrimenta 9. 3. *Ext.* 2. dignior vir Homerico praeconio 8. 14. 1. dignius nihil dignitate 3. 7. 1. digniſſimus morte 5. 3. 3. digniſſimum auctoribus tormenti genus 9. 2. *Ext.* 1. digniſſimi cruce fugitivi 2. 7. 9.

Dignitas neglecta 8. 5. 6. rara 5. 8. 3. dignitatis aeſtimatio 4. 4 9. ampliſſimae vir 4. 1. 15. gradus 3. 8. 4. 7. 8 5. incrementa 4. 7. 5. 5. 7. 2. ſummae faemina 2. 6. 8. dignitati infeſtus 4. 2. 4. ſuae reddidit 3. 2 12. dignitate aliquem praeſtare 3. 2. 6. nihil dignius 3. 7 1.

Digreſſis militibus 8. 9. 2.

Dii hoſpitales 5. 1. 3. 9. 2. *Ext.* 3. immortales ſpoliantur 7. 6 4. meliora 4. 3 *Ext.* 2.

Dijudicare verbis, quam ferro malunt 9. 11. *Ext.* 1.

Dilabi equis 7. 3. *Ext.* 2. violentia morbi 5. 1. *Ext.* 1. dilabitur opus tuum Roma 3. 2. 1. dilapſum diadema eſt 5. 7. *Ext* 2 pene corpus induit 3. 2. 18.

Dilatare regnum 7. 2. 6. dilatavit imperii fines 3. 4. 2. dilatari & diſpergi per totum terrarum orbem 8. 7. *Ext.* 3. dilatato imperio 5. 6. *Ext.* 4.

Diligentia obſervandi juris 2. 8. 4.

Diligere aliquam 7. 3. 10. parantes 5. 4. 7. uxorem 2. 6. 14. dilexit pericula 7. 8. 7. diligens aeterni ignis cuſtos 1. 1. 6. obſervatio 2. 9. 1. diligentior vitae cuſtos 1. 7. *Ext.* 2.

Diluitur memoria praeclarae rei 9. 2. 1.

Dimicare adverſus ſe 2 7. 15. cum aliquo 3. 2. 19. pro ſalute conjugum 7. 6. *Ext.* 3. cujus non vincere fuit 7. 3. 7. parum proſpere 3. 2. 8. pro agris cultis 5. 4. *Ext.* 5. pro caſtello 3. 2. 23. pro ſe 2. 7. 15. dimicabant acies 2. 7. *Ext.* 2. dimicans fortiſſime pro eo 5. 1. 2. in foro de paternis bonis 5. 3. 5. occidere maluit 3. 2. *Ext.* 3. dimicaſſe infeliciter 1. 1. 16. dimicantes pro republica 5. 2. 10. dimicaturus proximo die 7. 4. 4. dimicandum eſſet 2 8. 2.

Dimidiam partem navium accipere 7. 3. 4. dimidia pars agri 6. 5. *Ext.* 1.

Diminutis poſſeſſionum pretiis 4. 8. 3.

Dimittere auditorem 7. 2 *Ext.* 11. cohortem legionis domum 2 7. 5. animis benevolentiam 5. 2. 1. victorem 8. 1. *abſ.* 8. villicum impunitum 4. 1. *Ext.* 1. dimittit irritum feſſo labore 8. 11. *Ext.* 5. dimiſit eos occidendi ſui gratia cum pugionibus deprehenſos 9. 4. 2. incolumes 3. 7. 1. ipſam 9. 1. *Ext.* 5. navem in-

inviolatam 6.6.4. noſtros 2.6.8. omnes 9. 3.2. paucis verbis Siciliam & Sardiniam 7. 6.1. propoſiti irritam 4.3. *Ext.* 3. uxorem 2.1.4. 6.3.10. dimitti feminam juſſit 4.6.1. Gabinium jubet 8.1. *abſ.* 3. dimittebantur hoſpites 4.8. *Ext.* 2. dimiſſus hoſtium exercitus 5.1.1. dimiſſo mare 4.6.1. dimiſſis militibus 2.10.2. dimittendas inviolatas leges reſpondit 7.2 *Ext.* 17.

Dimoto exercitu 3.2.8.

Dinocrates architectus 1.4. *Ext.* 1.

Diogenis Cynici continentia 4.3. *Ext.* 4.

Diomedon Athenienſium dux 1.1. *Ext.* 8.

Dionyſius Siciliae tyrannus 4.1. *Ext* 3. 6.9. *Ext.* 6. 1.1. *Ext.* 3. 1.7. *Ext.* 6. 4.7. *Ext.* 1. 6.2. *Ext.* 2. 9.13. *Ext.* 4.

Diphilus Tragoedus 6 2.9.

Dirigere claſſem 1.5.6. curſum alio 7.4.5. curſum in quendam locum 7.3. *Ext.* 2. ſententias ad unam potionem 3.8. *Ext.* 6. ſuam mentem 3.7. *Ext.* 4. direxit animum ad neminem ſcriptorem 8.14.4. ſe in Pomponii domum 5.4.3. virgam in oculum 3.2.12. dirigi in altum juſſo navigio 9.8.2. directa ſpongia ad ipſas equi nares 8.11. *Ext.* 7. directum eſt caſu 7.2.5. directis in Pompejum magnum manibus 6.2.9.

Dirimere affinitatem 8.1. *abſ.* 9. dirimente nocte proelium 3.2.8. dirimitur ſocietas 9.12. *Ext.* 1. diremptio iniquitatis crimini ſubjecta eſt 4.7.1.

Diripere numerum 1.6.5. diripuit Alexandrum iracundia ſua propemodum coelo 9.3. *Ext.* 1. diripitur tyranno feritas ab eo 3.3. *Ext.* 2. direptis equis publicis 2.9 8. direpta hoſtibus victoria 3.2. *Ext.* 4. direptae populo Rom. Hiſpaniae 3.7. *Ext.* 6. diripiendos manibus vulgi penates proſcriptorum a ſe objeciſſent 4.3.14.

Diruere Lampſacum 7.3. *Ext.* 4. diruit aedes 4.1.1. diruenda fana cenſere 1.3.3.

Dirus ſomnii aſpectus 1.7.7. dira fati neceſſitas 2.10.6. memoria 3.7. *Ext.* 6. proſcriptio 9.2.1. dirum monſtrum 8.11.1. omen 1.5.6. 1.6.10. diro ac execrabili in ſolo jacens 1.1.15. dira auſpicia 5.1. *Ext.* 4. vitia 4.3.1.

Dis pater 2.4.5. ditis patris regnis ſe committere 4.7.4.

Diſcedere a Laevino 4.1.7. a menſa 4.2.3. a ſe pueros vetuit 1.7.7. victores 3 2.8. diſcedit multum a priſca continentia 4.3.12. diſceſſit ab obſidione 5.1.5. è theatro 2.10.8. diſcederet a ſacris 1.1.2.

Diſceptator de pace 2.10.4.

Diſceptationem ſuſcipere 2.8.2.

Diſcere ab aliquo 3.7. *Ext.* 1. didicit Latinas literas 8.7.1. diſcentibus apud altaria 2.2.8.

Diſcernitur divinus ſpiritus a corpore mortali 4.5.6 diſcreta loca 2.4.3.

Diſcerpſit librum 3.7.1. diſcerpſerunt praetextatum 9.7.4. diſcerptus eſt populi manibus 9.9.1.

Diſcinctâ tunicâ indutus 2.7.9.

Diſcindi cotem novacula juſſit 1.4 1.

Diſciplina caſtrenſis 2.9.1. caſtitatis 6.1.4. majorum attenta 4.3.9. militaris 2.7.1. militiae 2.7. *Ext.* 2. ſapientiae 1.1.12. Socratica 5.10. *Ext.* 2. diſciplinae percipiendae gratia 1.1.1.

Diſcordes ſoci 5.3. *Ext.* 3.

Diſcrimen capitis 8.1. *amb.* 1. certaminis 3.8.2. vitae 2.10.6. 7.3. *Ext.* 6. vitae novum 5.2.1.

Diſcubitu praecurrere ſenioris adventum 2.1.9.

Diſcurſus telorum 3.1.1.

Diſcutere injuriam 5.6. *Ext.* 4. metum metu 7.4. *Ext.* 1. praenuntios ſomnii 1.7. *Ext.* 5. ſupplicium amici nece ſua 4.7.6. diſcuſſit providentia hanc triſtitiae nubem 5.7. *Ext.* 1. utrumque 4.1.4. diſcutitur bellum 5.6. *Ext.* 1. diſcuſſo metu 1.7.8. diſcuſſa bonorum civium cunctatione 3 2.17. quaeſtione 8.1. *abſ.* 4. ictibus galea 3.2.23.

Diſertus M. Antonius 3.7.9. diſertum ſomnium 1.7.1. diſertiores alterius conciones erant 8.9. *Ext.* 1. diſertiſſimus vir 4.7. *Ext.* 2. orator 8.7.1. populus 8.12. *Ext.* 2.

Disjicere tura reſperſa lacrymis 5.10. *Ext.* 2. disjecturus partem muri 5.1.5. disjicitur nomen ejus per totum terrarum orbem 8, 14. *Ext.* 5. pecunia flagitiis 3.5.2. disjecta urbe 1.5.1. & perrupta nequitiae clauſtra 6.9.6.

Disjungi currus juſſit 1.8. *Ext.* 9.

Diſpellere: diſpulit amariſſimam tempeſtatem 7.6.6. tempeſtatem adventu 1.8.2. diſpulſo inhoneſto atque inutili affectu 3.3. *Ext* 1. diſpulſis, proſtratiſque inimicorum partibus 3.8.5. diſpulſa ſunt omnia 8.1. *abſ.* 3.

Diſpergi per totum terrarum orbem 8.7. *Ext.* 3. per urbes negotiandi gratia 9.2. *Ext.* 3. diſperſa & vaga vita 4.1. *Ext.* 4. claſſe tempeſtate 5.1 1. diſperſi cives vicatim 5.3. *Ext.* 3. diſperſae reliquiae 2.7.15. diſperſis cineribus foede 5.3. *Ext.* 3. diſpergenda per agros quinque millia Praeneſtinorum 9.2 1.

Diſpicere modum vindictae 4.1. *Ext.* 2. rerum naturam 3.3. *Ext.* 2.

Diſputare cum aliquo 8.7. *Ext.* 5. de coeli ra-

ratione 8.11.1. de crure 8.12. *Ext.* 3. de perjurio 4.1. *Ext.* 2. diſputo nihil de nomine 6.8.3. diſputatis de eo 8.7. *Ext.* 14. disputant ſubtilius 9.14.1.

Diſputator & auctor artis ſuae optimus eſt unuſquiſque 8.12.1.

Diſputatio caeca 3 4. *Ext.* 1. diſputatione utroque flecti poteſt 6.3.5.

Diſſenſio inter eos magna eſt 6.4.2. ordinum 6.4.4. diſſenſione orta 1.7. *Ext.* 8. diſſenſiones privatae 7.2.6.

Diſſentire armis ab aliquo 9.2.1. diſſenſerat acerrime cum eo 4.1.12.

Diſſerere de aliqua re 8.9. *Ext.* 3. rem 6.9. *Ext.* 1. diſſeram de conditione cultus 1. *prol.*

Diſſidere bello civili cum aliquo 7.6.4. inter ſe inimicitiis acerrime 7.2.6. inter ſe odio 9.3. *Ext.* 3. privatis odiis 4.2.1. diſſidebat a Ti. Graccho ad multum odium 3.7.7. diſſidebant armis cum eo 5.1. *Ext.* 3. diſſediſſetis contrariis inter vos ſententiis 2.8.2. diſſidens acerrimo ſtudio 3.8. *Ext.* 1. a patribus plebs 8.9.1. cum collega armis 1.6.10. hamo aemulationis inſtrictus 2.9.6. diſſidente animo 4.2.2. diſſidentes odio 4.2.3.

Diſſimile felicitate conjugium 6.2. *Ext.* 3.

Diſſimulare alicui ſuſpicionem ſuam 7.3.7. amorem 5.7. *Ext.* 1. culpam 6.5. *Ext.* 4. vulnerum cruorem 2.6.2. filium, civem, hominem 9.5. *Ext.* 1. metum officio 7.3. *Ext.* 9. ſaeculum 5.3.1. diſſimulandi criminis gratia 8.6.3. ſceleris gratia 9.14. *Ext.* 1. diſſimulans vultus 3.8. *Ext.* 1. diſſimulata claudicatio 8.11. *Ext.* 3. fuga 6.8.7.

Diſſimulanter apprehendere brachium adoleſcentis 5.7. *Ext.* 1. id tulit 1.5.6. 4.1. *Ext.* 9.

Diſſimulatio pia 5.7. *Ext.* 1.

Diſſipare bona 8.6.1. glebas cum ſudore 4.4.4. diſſipatae carnis partes 1.6.5.

Diſſoluta diſciplina militaris 9.7. *mil. Rom.* 3.

Diſtare a contemptu & inſolentia 3.7. *Ext.* 1. diſtat quantum 2.8.4. quinque millibus paſſuum ab urbe 1.8.2. diſtantium longe inter ſe ſaeculorum exempla 4.3 14.

Diſtinxerunt ſeſe propoſito contrario 5.2.1. diſtincta duabus pinnis galea 1.8.6.

Diſtraxit unus duos exercitus 3.2.1. diſtrahi vita 4.6.3. diſtractae manus a corporibus ſuis 2.7.11.

Diſtribuerunt ea legatis 4.3.9. diſtributo eis patrimonio 2.6.8.

Diſtrictus maximarum rerum cura 8.7. *Ext.* 15. publico officio 4.3. *Ext.* 1.

Diſturbare iſtum noli 8.7. *Ext.* 7.

Ditare exercitum urbemque praeda 4.3.5.

Ditionis tuae non erit haec corporis mei pars 3.3. *Ext.* 4.

Diu ac multum loqui 8.7. *Ext.* 1. diutius conſulto ſacrificavit 3.3. *Ext.* 1. diutiſſime actae vitae finis 8.7.1.

Diutina peregrinatio 8.7. *Ext.* 6. diutinum ac grave bellum 3.3.1. & acre bellum 1.6.3. diutinae inimicitiae 4.2.1.

Diuturnus & laborioſus ſapientiae miles 8.7. *Ext.* 5. diuturnum malum 1.8 2. diuturnior toto ordine ampliſſimo 8.13.4. ejus ſapientia eſt inter homines 7.3. *Ext.* 3. diuturnioris vitae ſpes 8.13.1.

Diurnum proelium 3.2.23. tempus 8.7. *Ext.* 11. diurnae capturae 6.9.8.

Divellere quercum inſertis manibus 9.12. *Ext.* 9. divulſo vulnere 4.6.2.

Diverſari in tabernâ 1.7. *Ext.* 10.

Diverſis temporum moribus 4.3.12. diverſa auſpicia 2.8.2. ſaecula 9.1.6.

Diverſitas exempli 3.8. *Ext.* 5.

Diverticulum priſcae continentiae ignotum 9.1.3. diverticulo brevi ad aliquem transgredi 8.1. *damn.* 5. diverticula navigationis 4.3.2.

Dives ab occurrentibus ſalutatur 6.9.12. omnibus numeris virtutum 8.15.2. & praepotens regnum 2.1.1. divites ſunt aliorum jacturis 4.7. *Ext.* 2. ditiſſimus omnium 1.6. *Ext.* 2.

Dividere agrum viritim 5.4.5. unius civitatis & aetates & affectus 9.3.4. diviſit in duas cuſtodias 3.8.1. diviſerunt ira tunc atque virtus ſermonem ejus inter ſe 9.3.1. dividens iis dona militaria 8.14.5. dividendi regni arbiter 5.2. *Ext.* 4. dividitur ager viritim populo 7.2.6. diviſus eſt ſpatio tranſitus 3.7.11. diviſa in quinque genera lingua Graeca 8.7.6. diviſa a capite ejus cetera parte corporis 8.9.1. diviſum nomen 1.1.17.

Dividua civitas 4.4.2. dividuum felicitatis & moderationis contubernium eſt 9.5. *Ext.* 3. dividua pagis tuguria 5.3. *Ext.* 3.

Divitiae ampliſſimae & ſpecioſiſſimae ſunt 5.2. *Ext.* 4. divitiis aliquem quatere 4.3. *Ext.* 3. cenſeri 8.7. *Ext.* 4.

Divinus animus 2.10 7. animi ardor 3.2.19. divina filii mentio 7.6 6. divinam utri rem fieri oporteret 1.1.8. divinum ingenium 3.7. *Ext.* 3. divinis rebus opera datur 1.1.1. divina opera 5.1.10. 9.2.4.

Divinitus datum praeſidium 1.5. *Ext.* 1. miſſa vox 1.8.9.

Divinitas opinione colligitur 1. *prol.* divinitatis faſtigio juncti 1. 7. 2.

Divus Auguſtus 1. 7. 1.

Divus Julius 1. 6. 13. 1. 7. 2. 3. 2. 19. 6. 2. 11. 6. 8. 4. 7. 6 5. & 8. 9. 3.

Docere carmina octogeſimo anno 8. 7. *Ext.* 11. locupletes 4. 4. 5. docuit filias ſuas tondere 9. 13. *Ext.* 4. puerulos literas 6. 9. *Ext* 6.

Doctores gladiatorum 2. 3. 2. doctorum praecepta 2. 6. 12.

Doctrina ambitioſa 7. 2. *Ext.* 12.

Docilis animus 8. 7. *Ext.* 2.

Documentum ſui certiſſimum 4. 5. 1. documento ceteris fuerunt 2. 7. 11. res ipſa eſt 4. 3. 10. documentum alicui dare 3. 2. 14. documenta ſumere 1 *prol.*

Dodona 8. 15. *Ext.* 3.

Dolere caſum alicujus 5. 10. 2.

Dolenter ferebant 3 5. 2.

Dolor corporis gravis 4 6. 4. juſtus 8 1. *amb.* 2. par 9. 2. *Ext.* 1. doloris ſimulatio 4. 6. *Ext.* 3. contemptus 3. 3. *Ext.* 6. impotens 4. 6. 2. impotentia 9. 3. 3. tractus continuus 9. 2. *Ext.* 1. vi accenſus 3. 2. 12. victor 3. 3. *Ext.* 3. dolorem moderationi cedere coëgit 4. 1. 15. ſuum ulciſci 2 10. 2. ſilentio preſſit 3. 3. *Ext.* 1. dolore repulſae conſulatus accenſus 9. 3 2.

Dolus malus 8. 6. 4. dolos ſcrutari 7. 4. 5.

Domare: domuit Thebarum inſolentiam 5. 3. *Ext.* 3. domito bove occiſo 8. 1. *damn.* 8.

Domitor orbis Africanus 6. 7. 1.

Domeſticus cruor 2. 8. 7. lectulus 3. 2. *Ext* 6. domeſtica gloria 3. 5. 1. quies 3. 8. 6. relatio 1 6. *Ext.* 1. domeſticae hiſtoriae ſeriem 1. *prol.* domeſticum atque inteſtinum malum 2. 4. 4. exemplum 1. 7. 2. 3. 4. 2. judicium 3. 7. *Ext.* 2. ſacrificium 2. 6. 7. vulnus 2. 7. 12. 5. 10. *Ext.* 1. haec Scipioni retulerunt 2. 10. 2. interpretes 1. 6. 3. laquei 8. 6 4. nuntii 3. 7. 4. occupati circa rapinam & praedam 6. 8. 7. oculi 1. 6. 1. parietes 2. 7. *Ext.* 2. domeſticae deliciae 6. 1. 10. domeſticorum praeſidium 2. 10. 2. domeſtica exempla 5. 2. *Ext.* 1. eximiae fiduciae acta 3. 7. 1. domeſticis aſperſa 2. 10. *Ext.* 1. domeſticis reip. uſibus 6. 9. 1.

Domicilium felicitatis 4. 7. 7. impotentis viri 6. 3. 1. domicilio deorum omnium ſufficere 8. 14. *Ext.* 2. mentis incluſa bona 7. 2. *Ext.* 3. domicilia ſacra 4. 7. *Ext.* 1.

Domina Carthaginis 5. 3. 2. civitatum, tot gentium urbs 7. 3. 1.

Dominari: dominatur injuria 4. 3. 1.

Dominatio amara 3. 2. *Ext* 5. concupita 6. 3. 1. inſolentiſſima 9. 1. *Ext.* 2. maris ipſis cederet 6. 5 *Ext.* 2. Perſica 6 3 *Ext* 2. teterrima 5. 6. *Ext.* 2. dominationis conſuetudo 3. 3. *Ext.* 2. ſumma 3. 3. *Ext.* 5. dominatione Magorum oppreſſa 7. 3 *Ext.* 2.

Dominium rerum 4. 4. 1.

Dominus ejus campi poſtea extitit 7. 5. 5. rei familiaris 8. 7. *Ext.* 6. totius Aſiae 8. 1. *damn.* 1.

Domuncula una erat Aeliis 4. 4. 8.

Domus aere & argento & mancipiis Samnitum vacua 4. 3. 6. ambitioni clauſa 2. 10. 8. Auguſta 8. 15. 1. inviſa 6. 3. *Ext.* 1. curionum 9. 1 6. privata 2. 10. 6 Auguſtae poſtes 2. 8. 7 domi male vivitur 2. 9. 1. domum demoliri 8 2. 1. dimittere 2. 7. 5. obſidere 9 1. 3 rediens a ludis 8. 1. *damn.* 4. reducere aliquem 7. 5 4 domum repetens 6. 5. *Ext.* 4. domo inferior 4. 1. 1. domo cum tota conflagravit 9. 12. 1. domuum ignominia 2. 7. 3. domos nonnunquam funditus evertunt conjugia 7. 2. *Ext.* 1.

Donare aliquem civitate 8. 14. 3. genero quinque pondo argenti 4. 4. 9. libertatem 4. 3. 6. ſilentium crudelitati 9 2. 1. dono te ejus utero 5. 4. 1. donat illi vitam 1. 8. *Ext.* 3. te argenteis armillis 8. 14. 5. donavit aram ad omnes ventos immobili cinere 1. 8. *Ext.* 18. civitate duas Camertium cohortes 5. 2. 8. Latinorum regem octingentis vitae annis 8. 13. *Ext.* 7. patrimonium ſuum patriae 8. 7. *Ext.* 4. violentia dicti reliquas tribus adverſario 8. 1. *abſ.* 7. donaverat is Theodecti diſcipulo oratoriae artis libros 8. 14. *Ext.* 3. donari argento 4. 3. 4. centurionatus honore 3. 2. 23. militiae dono 2 7 15. vita 8. 7. *Ext.* 7. donatur imperii pondus 2. 2. 2. donatus longa ſenectute 5. 2. *Ext.* 4 vita 3. 3. 1. Ariſtonico 3. 2 12. corona laurea 5. 1. *Ext.* 6. eſt vacatione 1. 8. 1. muneribus 2. 10. 2. puer annulo, fibulaque aurea &c 5. 1. 7. primipili honore 6. 1. 10. donata eſt claritati proximorum ſalus 8. 1 *abſ* 9. donata impunitate 6. 2. 1. infantiae incunabula munere 1. 6. *Ext* 2. publice loca 4. 4. 8

Donum ipſa victoria felicius 4. 8. 4. vitae 7. 7. 5. dono militiae donari 2. 7. 15. dona repudiata 4. 3. 6. militaria 4. 3. 4. 8. 14. 5. donorum pompa numeroſa 3. 2. 24. donis ante veſtibulum poſitis 2. 10. 2.

Doris Locrenſis 9. 13. *Ext.* 4.

Dormire in cunis 1. 6. *Ext.* 3. dormiens populi Rom. virtus 7 2. 3. dormientes inventi ſunt aperto oſtio 8. 1. *abſ.* 13.

Dos ſuavitatis grata 5. 7. 1. dotis exprobra-

bratio 7.2. *Ext.* 1. ſummae aurum adjecit 4.3.1. modus 4.4.10. dotem recipere 4.4.9. reddere mulieri 8.2.3. virum retinere vetuit 7.7.4. dote conſtituta 4.4.10. ſpoliare uxorem 8.2.3. dotes animi rariſſimae 7.1.1. corporis 1.7. *Ext.* 4. 2.6.15. dotum inopes filiae 4.4.11.

Dotatae cognomen invenit 4.4.10.

Drachmas trecenas exegit 9.10. *Ext.* 2.

Dripatine Mithridatis filia 1.8. *Ext.* 13.

Druſus Germanicus 4.3.3. 5.5.3.

Dubia & ſuſpecta ſocietatis fides 7.4.1. dubium reliquiſti 3.2.23. dubio mentis judicio fluctuatur 3.1. *Ext.* 1.

Dubitare de religione 8.5.2. dubitaverunt exigere ultionem 2.7.3. dubitaſſe ne videretur de aliqua re 2.10.1. dubitari de ea re indignatus 3.7.1.

Ducere uxorem 8.2.3. 7.2. *Ext.* 1. exercitum in aciem 3.2.9. filiam in matrimonium 4.2.6. polenta urbis lineamenta 1.4. *Ext.* 1. triumphum 2.8.6 & 7. 5.5.2. virginem in matrimonium 1.5.4. ducit clivus ad Janiculum 1.1.10. triſtius omni fato 3.2.7. ducebant filias dominorum in matrimonium 9.1. *Ext.* 2. duxit acerbas exequias 6.1.3. omnia ponenda poſt religionem 1.1.9. duxit exercitum 8.13. *Ext.* 1. genus delectus obliterandum 2.3.1. nefas 5.3.1. non deforme 3.6.3. triſtius ipſa clade 5.10. *Ext.* 2. triumphum 5.4.6. 6.9.9. 8.15.8. duxerat eſſe ſatius 2.9.8. penſi 2.9.3. virginem in matrimonium 2.9.2. ducens pro nihilo 1.7. *Ext.* 10. ducturus erat exercitum 1.6.11. duci in vincula 4.1.8. in carcerem 2.10.7. 5.3.2. 6.1.9. eum ad Scaurum juſſit 6.5.5. ſupra vehiculum 9.11.1. ducitur ejus funus 5.8.3. in carcerem 9.12.6. major ac ſpecioſior ejus funeris pompa 5.2.3. nihil utile 6.5.1. ductae ſunt exequiae 4.4.1. duceretur ad ſupplicium 1.1. *Ext.* 8. ductus de rege Antiocho triumphus 8.1. *damn.* 1. in publicam cuſtodiam 9.7.1. occaſione bene finiendi belli 5.4.3. ducendos manipulos curavit 3.7.1.

Ductori intrepide paruerunt 3.2. *Ext.* 3.

Ductus infelix 8.1. *damn.* 4. ductu atque auſpiciis capti 6.5.1. 3.2. *Ext.* 5. 3.7.1. ductus militares 3.7. *Ext.* 6.

Duilius conſul 7.3. *Ext.* 7.

Dulce: Dulcior melle lepor 8.9. *Ext.* 2.

Dulcedo ea vicina exitio eſt 7.2. *Ext.* 18. gloriae 8.14.5. & *Ext.* 1. humanitatis 5.1. *Ext.* 6. vitae 2.6.12.

Duplex laus 3.1.1. praedictio 1.6.3. promiſſum 3.5.1. ſeveritatis exemplum 2.9.3. vultus 2.7.6. duplici ordine dentium deformis 1.8. *Ext.* 13.

Duplicant bona inflictorum malorum amaritudinem deſiderio ſui 6.9. *Ext.* 7. tenebras 8.7.5. duplicavit aetas validior imperium Romanum 3.4.1. duplicando ſummam 1.1.21. duplicata erga nos benevolentia 5.1.1. duplicatum frigore corpus 5.1. *Ext.* 1.

Durare corpora glaciali rigore 3.3. *Ext.* 6. in ſolio 8.13. *Ext.* 1. durata opere ruſtico manus cujuſdam 7.5.2. duratis auribus patientia utitur 8.7. *Ext.* 1.

Duramentum efficaciſſimum 2.7.10. duramento ſui confirmatur induſtria 8.7.1.

Duronius 2.9.5.

Durus: durae atque ferreae ſententiae 5.3.2.

Dux eſt creatus 2.7.15. exercituum 1.6.2. 6.9. *Ext.* 6. Luſitanorum 7.3.6. ſuperior 2.7.1. victoriae 1.5. *Ext.* 1. vigilantiſſimus 9.1. *Ext.* 1. ducis invicti dextera invicta 7.6.5. verſuti mendacium 7.3. *Ext.* 10. ducem Fidenatium interimere 3.2.4. duce mortuo 2.7.15. duces creari a populo ſolent 2.7.15. praedonum 2.10.2. praeſtantiſſimi 7.4.4. Decios habere 5.6.6.

Dyrrachium 1.6.12.

E.

E capite prolapſus apex 1.1.4. caſtris ſummovit lixas 2.7.2. diutina pergrinatione patriam repetere 8.7. *Ext.* 6. numero ſenatorum 2.9.3. praeſidio cohortibus redeuntibus 1.5.1. Roſtris deſcendit 5.4.5. ſinu inimicorum petere uſum miniſterii 3.7.5. theatro diſceſſit 2.10.8. veſtigio 1.5.1. 2.7.10. 7.2. *Ext.* 15.

Eboris lineamenta 3.7. *Ext.* 4. ebore ex fieri 1.1. *Ext.* 7.

Eburneus ſcipio 4.4.5. eburnea fiſtula 8.10.1. eburneos dentes 1.1. *Ext.* 2.

Echecrates Pythagoraeus 8.7. *Ext.* 3.

Eculeo impoſitus 3.3. *Ext.* 2. 6.8.1. 8.14. *Ext.* 5. eculeum ſolvit 3.3. *Ext.* 5. eculeo laxato 3.3. *Ext.* 3.

Edere clarum ſonum 3.2. *Ext.* 6. coeleſti partu 3.7. *Ext.* 3. genus conſimile virtutis 3.7.1. hinnitum 8.11. *Ext.* 4. mugitus reſonantem ſpiritum 9.2. *Ext.* 9. oratoriae artis libros 8.14. *Ext.* 3. populo ſpectaculi 2.7.13. pugnam 3.2.23. 3.8.8. vocem nobiliter 6.4. *Ext.* 3. edit concentus 2.5.4. edunt vehementiores impetus 3.6.1. edebat cujus eſſet conditionis 3.2. *Ext.* 9. declamationes 8.7. *Ext.* 1. edidit hinnitum 7.3. *Ext.* 2. centurionibus notas corporis 9.11.5. perſeve-

verantiae exemplum 3.8. *Ext.* 3. ediderant operam ſtrenuam 8.14.5. edens opus majus an*n*no 3.2. *Ext.* 1. edendi cupiditas naſcitur 7.2.6. editur munus gladiatorium 1.7.8. ſpectaculum 4.1.13 eduntur plerumque ex ſpecioſis deformes partus 9.14.1. edebantur ſpectacula 4.8. *Ext.* 2. edita eſt vacca in hoc 7.3.1. editus erat incolumis 10. *fr.* lepor 1.6. *Ext.* 1. ſonus 1.6.12. edito gemitu 3.3. *Ext.* 1. edita foro atque caſtris fortitudo 3.2.17. pugna 1.4.6. editum hoc hominis ore 1.8.10. nondum perducit ad effectum 3.8.1. editi ab infimis honeſti actus 5.2. *Ext.* 1. editae orationi inſeruit ſententiam 5.9.2. edita conſpicuae fortitudinis opera 4.3.4. editis operibus 2.6.1. 2.8.4.

Edicere ad exturbanda latrocinia 6.3.5. delectum 6.3.4. edicti fides extat 6.5.7. edictum ſacerdotum ſupprimere 8.2.1. edicto contrahitur 2.2.6. praemium alicui proponere 9.1. *Ext.* 3.

Ediſcere linguas 8.7. *Ext.* 16.

Edoctus eſt Cato 8.2.1.

Educare aliquem in modum filii 1.6.1. educari in domo avunculi ſui 3.1.2. educatus apud avunculum 5.1.7.

Educationis beneficium 7.7.5.

Educere exercitum in aciem 2.7.8. in expeditionem 1.6.4. reliquias exercitus 1.4.6. eduxit ſenatum ante portas 3.4.4. educi clam equum juſſit 3.2.21. haſtam e corpore juſſit 3.2. *Ext.* 5. educti velut ambulandi gratia pueri 6.5.1.

Effeminatus Aſiae cultus 2.6.1. effeminate adoleſcens 3.3. *Ext.* 4. effeminatior multitudo Cypriorum 9.1. *Ext.* 7.

Effeminate mortem timuerant 2.7.9.

Efferata barbaria 9.11. *Ext.* 4. crudelitas 9.2.4. efferatam mitigare ſaevitiam 1.1.14. efferatae gentes 4.6. *Ext.* 2. efferata barbarorum ingenia 5.1. *Ext.* 6.

Efferre aliquem publico funere 5.1.1. aliquem ſublime 6.9. *Ext.* 7. extulit corpus ejus amplo funere 5.1.2. illum legitimo jure 5.1. *Ext.* 6. efferendo doctrinam hominis 1.8. *Ext.* 2. effertur expreſſius litera artis prima 8.7. *Ext.* 1. elatus Cannenſis pugnae ſucceſſu 9.5. *Ext.* 3. efferendus publico funere 5.1.1

Efferveſcit adeo caeco furore ſumma quaeque crudelitas 9.2. *Ext* 5.

Efficax defenſor 4.3.14. ultor 1.1.19. opera forenſis 3.8. *Ext.* 4. quietis imago 1.7. *Ext.* 4. efficacem iram negas 9.3.6. efficaces futurae pro noxio tabellae 6.2.5. efficacior pictura literarum 5.4. *Ext.* 1. ſcientia 8.11.2. efficacius nihil celeritate 3.7.1. efficaciſſimus ultionis eventus 7.2. *Ext.* 18. efficaciſſimum duramentum 2.7.10. efficaciſſimi corporis motus 8.10. *Ext.* 1. lacerti 3.2.1.

Efficaciter atque potenter 1.1. *Ext.* 1. auribus percipere voces 5.10. *Ext.* 3.

Efficere formam concinniorem 2.1.5. efficit appetendas potiones 8.7. *Ext.* 5. effecit gloriam ſanctitatis florentiorem 6.1. *Ext.* 1. virtutibus 3.4.2. effici providentia deorum 5.3. *Ext.* 3. effectum eſt ea admonitione 1.1.8. illius beneficio 3.2.1.

Effectus exoptatae rei proſper 7.3. *Ext.* 2. effectum profeſſionis oculis ſubjecit 1.4.1. effectu opus par laudibus 2.9.1. effectus artium recogniti 8.11.1. ſtudiorum ſuorum approbavit 8.7. *Ext.* 2.

Effigies aenea 2.10. *Ext.* 1. capitis aerea 5.6.3. Ennii poëtae 8.14.1. formata 3.6.2. Solis 1.5.8. verae virtutis 3.2.19. effigiem fratris vidit 1.7.6. ſuam incluſit clypeo Minervae 8.14.6.

Effoeta nubis 7.7.4.

Effrenata inſolentia 5.3. *Ext.* 3. temeritas 6.2.8.

Effugere debitam poenam 3.8.1. 8.1. *abſ.* 4. effugit arma 1.5.5. dedecus 3.2.12. periculi genus 1.8. *Ext.* 9. effugerat poenas vivus 1.1. *Ext.* 3.

Effundunt procurſum irae 7.3. *Ext.* 6. effudit Italiam laceratam ante pedes hominis 3.7. *Ext.* 6. effuſurus ſe in noſtras provincias 7.6.6. effuſura quo ſe uſque eſt legum victrix audacia 9.1.3. effuſa barbaries 8.7. *Ext.* 3. effuſum gaudium 5.1 *Ext.* 4. effuſo gaudio 4.1.2. effuſis charitatis habenis 4.6. *Ext.* 2.

Egens ambulat 6.9.12. ſenex 6.8.7.

Egeſta humo 2.4.5. urbe imbelli aetate 6.6. *Ext.* 2. egeſtis mactatarum pecudum inteſtinis 9.2. *Ext.* 11.

Egnatius Metellus 6.3.9.

Egredi ab eo juſſus 2.4.5. cum paucis 1.6.9. curia 7.8.9. in publicum 2.1.3. moenia 2.6.10. navi 8.15.10. portam 5.6.3. porta 7.3. *Ext.* 1. vitam 8.7. *Ext.* 14. vitâ 2.6.7. urbem 9.6. *Ext.* 2. eſt 1.1.2. urbe 9.3.1. egredientes claſſes intueri 1.8. *Ext.* 14. egreſſus eſt clam domo poſtico 5.7.3. urbe 7.3. *Ext.* 10. annos puerilitatis 5.4.2. balneoi 9.5.3. convivio 9.8.2 janua 1.4.2. moenibus urbis 9.1. *Ext.* 6. 9.12. *Ext.* 2. patriam 3.3. *Ext.* 2. egreſſo cubiculum Bruto 3.2.15. egreſſa cuſtodiam obſes 3.2.2. extra moenia virgo 9.6.1. egreſſis le-

legatis in ripam 1. 8. 2. egreſſis periculum fuga comitibus 9. 12. *Ext.* 10.

Egregius & ſanctus civis 2. 10. 8. viriliſque animus 3. 2. 12. egregium dictum 2. 7. *Ext.* 2. egregia opera 3. 3. 1.

Egregie cenſuit 7. 2. 6.

Egreſſus furtivus 6. 8. 7. pius 4. 8. 1.

Ejicere partum 4. 6. 4. ejectus furore publico 5. 3. *Ext.* 2. ejecto altero abortu 10. *fr.*

Ejulatus incluſorum 9. 2. *Ext.* 9. miſerabilis 3. 3. *Ext.* 2.

Ejuratio conſulum igominioſa 2. 7. 7.

Elaborare corporis decorum motum 8. 10. 2.

Elapſus aſtutia 1. 8. *Ext.* 15. gladius vagina decidit 3. 2. 6. elapſus matris utero 1. 8. *Ext.* 5. elapſo velut forte cultello ſe vulneravit 3. 2. 15.

Electio captivorum 4. 3. 4.

Elegantia viſendum eſt illud opus 8. 12. *Ext.* 2.

Elegantiſſimum carmen 1. 7. *Ext.* 3.

Elementum Muſicae rationis viliſſimum 8. 7. *Ext.* 8. Elementa virtutis 3. 1. 1.

Elephantinum caput 1. 6. 5.

Elephantis cibaria dari vetuit 9. 3. 7. proterendi homines 3. 3. *Ext.* 2.

Elevare eloquium 6. 9. *Ext.* 1. prodigia 1. 6. 12. elevat fidem ſomniorum 1. 7. *Ext.* 2. elevant id profeſſione 8. 14. *Ext.* 3. elevet aliquis praemia virtutis 5. 2. 3. elevatis tot teſtibus 8. 5. 6.

Eliditur turba 2. 2. 4. 8. 1. *damn.* 4. eliſi navium carinis ac pondere 9. 2. *Ext.* 1. compluribus eliſis caudae voluminibus 1. 8. *Ext.* 19.

Eligere bona aptiſſime 7. 2. *Ext.* 1. electo ſupplicii tempore 2. 9. 3. electa ab illuſtribus auctoribus facta ſimul ac dicta 1. *proi.*

Elinguem aliquem reddere 5. 3. *Ext.* 3.

Eloqui illa facunde contigit iis 8. 14. 1. tantum valuit 3. 2. 13.

Eloquentia Hortenſiana 8. 3. 3. eloquentiae atque auctoritatis gradus 3. 5. 4. caſtra 8. 5. 5. ornamenta 8. 10. 1. potentia 8. 9. 1. eloquentiam affectare 8. 10. 2. eloquentia clariſſimus 3. 7. 6. ſua uti 7. 3. 5.

Eloquium clariſſimum 6. 9. *Ext.* 1. eloquii aeſtimatio 8. 9. *Ext.* 2. ſuavitas 1. 6. *Ext.* 3.

Elucere: eluxit flamma ex capite concionantis 1. 6. 2.

Elucubratum opus 3. 7. *Ext.* 1.

Eludere Poenorum impetus 3. 8. 2. eluſa aquila ſplendore capitis 9. 12. *Ext.* 2. calliditas Punica 7. 4. 4.

Emanaturam ore ejus ſuavitatem eloquii dixerunt 1. 6. *Ext.* 3.

Emancipavit filio dimidiam partem 8. 6. 3.

Emendare carmen 4. 1. 10. emendata eſt ſupplicii ſeveritate opprobrii deformitas 6. 3. 7.

Emere amicitiam 4. 3. *Ext.* 3. aurum 5. 6. 8. fortunam jactus 4. 1. *Ext.* 7. frumentum 3. 7. 3. jactum a piſcatoribus 4. 1. *Ext.* 7. libertatem auro 6. 4. *Ext.* 1. emere patri ſepulturam 5. 4. *Ext.* 2. emit exiguum & infelix momentum 9. 13. 3. victoriam 9. 6. 4. emerent delicias 6. 1. 10. emptas pretiis immanibus aviculas ponere 9. 1. 2. empturus aram 2. 4. 5. emi decem columnas centum millibus nummûm 9. 1. 4. emitur gratia hominum 7. 2. *Ext.* 17. emerentur publice ſervi 7. 6. 1. emendae arae propoſitum 2. 4. 5. bubulae facultas 8. 1. *damn.* 8.

Emereri honores 4. 1. 6. emerendi & juvandi cupiditas 5. 2. *Ext.* 4. 7. 6. 1. emeritus ſtipendia militiae 6. 1. 10. emeritis ſtipendiis & virtutis & vitae 5. 7. 1.

Emergit Ptolemaeus Phyſcon 9. 2. *Ext.* 5. emerſit caſtitas infamiae nube obſcurata 8. 1. *abſ.* 5. ex conditione abjecta claritas 6. 9. 1. ex ejus vulneribus inſperata victoria 5. 6. 5. inter infamiae fluctus 8. 1. *abſ.* 12. majeſtatis beneficio 2. 10. 6. emerſerunt in capite ejus veluti cornua 5. 6. 3. emerſa lacu avium multitudo 1. 4. *Ext.* 1.

Emetiri: emenſus regni ſpatium ſexaginta annis 8. 13. *Ext.* 1. emenſo pectus apertum & animoſum 3. 8. 1. emenſi navigationem 1. 8. 2.

Emicuit flamma circa caput 1. 6. 1. ignis ſubito 1. 1. 7.

Eminent tantummodo capitibus 9. 2. *Ext.* 11. eminebant in machina ſtimuli 9. 2. *Ext.* 1.

Emittere vocem 3. 2. 23. emiſit illum poſtico clam 6. 8. 6. nullum omnino verbum 8. 4. 3. emiſſa aqua lacus 1. 6. 3, voce 1. 8. 8. emiſſi cavea 1. 6. 7.

En quam aliquis in acie hortaretur juventutem! 7. 6. *Ext.* 3.

Enata palma 1. 6. 12. vitis 1. 7. *Ext.* 5.

Enataſti inter undas 3. 2. 23.

Enna Siciliae urbs 1. 1. 1. 9. 12. *Ext.* 5. Ennam miſerunt decem viros 1. 1. 1.

Enectum nimio gaudio eum putamus 9. 12. 3.

Enervis & frigida juventa 3. 5. 3. vita 6. 4. 2. enerves animi 2. 7. 15. delitiis animi 9. 1. *Ext.* 6.

Eniteſcit dictis factiſque 7. 2. 1. lucidius ſenectutis ejus decus 6. 9. 1. enituit experimento miſeriarum 4. 7. 1. in illo grati populi ſpecimen 5. 2. 3.

Enixa eſt Demoſthenem mater 8. 7. *Ext.* 1.

fu-

fuerat juvenem 8. 1. *amb.* 2. enixum ſtudium 8. 15 *Ext.* 1.

Ennius poëta 8. 14. 1.

Enumeratis familiis 4. 1. 14.

Enuntiare arcana conſilia 2. 2. 1.

Eo claritatis evectus 6. 9. *Ext.* 7. loci conſiſtere coacta es 2. 8. 6.

Epheſiae Dianae templum incendere 8. 14. *Ext.* 5.

Ephori Lacedaemone 4. 1. *Ext.* 8.

Epaſtus 5. 4. *Ext* 3.

Epidamnii 1. 5. *Ext.* 2.

Epidaurii 1. 8. 2.

Epidaurus urbs Epiri 1. 1. *Ext.* 3. 1. 8. 2.

Epimenides Cnoſius 8. 13. *Ext.* 5.

Epiorum gentis Aetoliae ſenectus memorabilis 8. 13. *Ext* 6.

Epirotica arma 4. 3. 14.

Epirus 5. 1. *Ext.* 4.

Epiſtola probabilis 7. 2. *Ext.* 10. una octoginta millia civium Romanorum interemit 9. 2. *Ext.* 3.

Epulabatur in triclinio 1. 8. *Ext.* 7. epulaturus erat 3. 6. 4.

Epulum dare exercitui 8. 7. *Ext.* 4. populo dare 7. 5. 1.

Epulae immanes 9. 1. 5. epularum magnifici apparatus 4. 8. *Ext.* 2. epulas conſulibus non celebrandas! 9. 1. 8.

Eques Lucanus 7. 3. 7. ſplendidiſſimus Rom. 7. 7. 2. equiti forti aureas tribuere armillas 8. 14. 5. equites trabeati 2. 2. 9. equitum centuriae 2. 9. 6. magiſter 2. 7. 8. magiſterium 5. 2. 4. praefectus 2. 7. 9. turmae 2. 7. 9. equites ſubornare 7. 4. *Ext.* 2

Equeſtris ordo 3. 2. 18. equeſtris ordinis decus 2. 7. 7. equeſtre praelium 2. 3. 3. equeſtria ſtipendia 8. 15. 7.

Equiſo regis 7. 3. *Ext.* 1.

Equitatus ornatus 5. 1. *Ext.* 3. voracibus impenſis oneroſus 7. 1. 2. adventantis fragor 3. 1. 1. equitatum univerſum immobilem retinet 9. 3. 5. equitatu obtritum decus 1. 6. 11. equitatuum potens 6. 9. *Ext.* 6.

Equitius 3. 2. 18. 3. 8. 6. 9. 7. 1. 9. 15. 1. Equitio oſculum dare 3. 8. 6.

Equus ab exercitatione veniens 8. 11. *Ext.* 7. ornatus 5. 1. 7. validiſſimus 7. 3. 6. equo inſidens 8. 13. *Ext* 1. equum vendere juſſit 2. 9. 6. equo admiſſo 3. 8. 1. concitato 7. 4. 1. deſcendere 8. 15. 6. meruerant 2. 7. 15. vectus 8. 2. 4. equi ornati 4. 3. 4. publici 2. 9. 7. inſidentes 7. 3. *Ext* 2. equos & arma militibus tradere 7. 3. 3. equis ademptis 2. 7. 9. dilabi 7. 3. *Ext.* 2. equae pars genitalis 7. 3. *Ext.* 2. partus 1. 6. *Ext.* 1. pictura viſa 8. 11. *Ext.* 4.

Eraſiſtratus medicus 5. 7. *Ext.* 1.

Erexit caput fatis jam preſſum 8. 7. *Ext.* 14. caput humi proſtratum 4. 7. *Ext.* 2. eundem 8. 1. *abſ.* 7. gradibus officiorum jacentem ad regium faſtigium 5. 1. 1. erexit eum accuſatoris recitatum in judicio carmen 8. 1. *abſ.* 8. erectus in cubitum 5. 1. *Ext.* 1. erecta virtute 2. 7. 1.

Eripere patriam de manibus Macedonum 5. 6. *Ext.* 5. ſpiritum 9. 12. 2. eripuit fidum lateri ejus cuſtodem 3. 3. *Ext.* 5. ſpiritum M. Marcello 9. 11. 4. Palicano conſulatum 3. 8. 3. eripuerunt ſibi ſpiritum laqueis 6. 1. *Ext.* 3. eripies mihi omnes filios meos 5. 7. 2. eripi eum evidenter nocentem videt 6. 2. 4. eripitur ei victoriae titulus 1. 8. *Ext.* 4. erepta fratri provinciae ſors 5. 5. 1. ereptum ſibi ferro exiſtimavit 1. 7. *Ext.* 4.

Eris Pamphilii caſus 1. 8. *Ext.* 1.

Erogare ſpiritum 5. 4. *Ext.* 3. erogavit orbitatem ſuam loco muneris 9. 1. 9. erogavit quid Sulla 9. 3. 8. ſummam dotis ex aerario 4. 4. 10. erogantis animus 4. 8. 1. erogari a magiſtratu e publica pecunia non oportet 4. 3. 10. erogabantur dotes virginibus 4. 8. *Ext.* 2. erogatae ſunt judicibus noctes matronarum 9. 1. 7. erogatus adulationi felicitatis cultus 4. 7. 1. erogata parva pecuniae ſumma 4. 8. 1. fato functis regibus officia 5. 1. 1. feliciter beneficia 5. 2. *Ext.* 4. eroganda in pecunia occupatus 4. 8. *Ext.* 2.

Errantia huc atque illuc veſtigia 6. 8. 7.

Error equi eſt excuſabilior 8. 11. *Ext.* 4. fortunae malignus 6. 1. 1. imprudentis vulgi 5. 2. 4. iniquiſſimus 3. 8. *Ext.* 3. lapſae mentis ingratus 5. 3. 2. muliebris 7. 8. 3. temeritati eſt proximus par 9. 9. 1. turpis & inconceſſus 8. 2. 2. vulgi turbulentus 9. 15. 1. erroris admonita 4. 7. *Ext.* 2. ſocietas 1. 6. 9. errores indocti 3. 4. *Ext.* 1. late patentes 7. 2. *Ext.* 1.

Erubuit tam facetam audaciam punire 6. 2. *Ext.* 2. in foro 9. 5. 3. poſtulare 2. 10. 8. uti ſuppellectile 4. 3. 7. erubuerant jugum imponi libertati 2. 7. 9. erubeſcendus civitatis ſtatus 3. 8. 3. rogus 1. 8. 9. erubeſcenda atque turpis ſentina 2. 7. 1. culpa 2. 6. 3. erubeſcendo genere mortis conſumptus eſt 3. 5. 3. erubeſcendae & graves clades 9. 1. *Ext.* 2.

Erudire auditores 8. 7. *Ext.* 11. erudiri Graecis literis 8. 7. 1. erudita & alta pectora 3. 3. *Ext.* 7. eruditiſſimum Platonis pectus 8. 12. *Ext.* 1. eruditiſſimi viri 3. 4. *Ext.* 1.

Eruere infelicis oculos 9. 2. 1. erutus oculus 3. 2. 23. eruti ſunt ab imis fundamentis penates 6. 3. 1. eruto ſuo prius, deinde filii oculo 6. 5. *Ext.* 3. erutos ejus cineres in

Ani-

Anienis alveum ſparſit 9. 2. 1.
Erumpentes nimbi 1. 7. *Ext.* 1. erupit acerbitate nocendi 1. 8. *Ext.* 2. eorum parricidium 1. 6. 13. par indignatio civitatis 6. 3. 1. erupit quorſum iſta diſſimulatio? 7. 4. 5. totus impetus tempeſtatis 8. 1. *abſ.* 3.
Eruptio ſubita 3. 7. 2.
Erythraeum littus 6. 1. *Ext.* 1.
Eſſe alicui fraudi 6. 1. 13. impedimento 6. 9. 5. animalibus laniatui 9. 2. *Ext* 11. auxilio 5. 3. *Ext.* 2. creditoribus auxilio 6. 5. 4. extra quaeſtionem 8. 1. *damn.* 1. in contrariis caſtris 9 2. 4. in dubio 9. 3. 8. in ſqualore 6. 5. 2. in villa 1. 4. 5. obtuſi cordis 7. 3. 2. ludibrio 6. 2. 4. perfidiae obtentui 6. 5. 4. prudentiae maximae 3. 3. *Ext.* 2. ſub ditione alicujus 4. 8. 5. ſub regno alicujus 8. 7. *Ext.* 16. vegetioris ingenii 7 3. 2. Scipionis 2. 7. 12. fuiſti oculis ſpectaculo 3. 2. 23. fuerunt multis divitiae exitio 7. 2. *Ext.* 1. pene non tanti victoriae ejus 9. 2. 2. fuerit ille ſeditioſus 9. 4. 3. fuerit magni animi 4. 8. 5. futura ludibrio corpora 9. 1. 8. eſſet vani laudare ſe 7. 2. *Ext.* 11.
Eſſe *pro edere* 1. 4. 3. 4. 3. *Ext.* 3.
Eſurire fames non debuit 9. 4. 3.
Etruria 2. 4. 4. Etruriae caput habebatur 9. 1. *Ext.* 2.
Etruſcâ diſciplinâ 1. 1. 1. Etruſci 2. 4. 4. 5. 5. 2. 9. 2. *Ext.* 10. Etruſcorum crudelitas 9. 2. *Ext.* 10.
Evadere cuniculi latebris 6. 8. 2. necem 5. 7. 3. poteſt clarus 8. 14. *Ext.* 4. evadunt vix per ſummos corporis & animi cruciatus 6. 7. 2. evaſit ad caſtra 1. 8. 6. evaſit ex illa tempeſtate 8. 2. 2. ex illo Mario ille Marius 6. 9. 14. ex infami ganeone maximus philoſophus 6. 9. *Ext.* 1. gloria ſuperior 4. 1. 1. idem deſideratae humanitatis exemplum 5. 1. 10. inſigni pugna clarus 5. 1. 3. modeſtiae & ſanctitatis ſpecimen 6. 9. 3. notiſſimum muliebris calumniae exemplum 8. 3. 2. periculum mortis 4. 7. 6. quanta ampliſſimi imperii ruina 9. 1. *Ext.* 3. vocalis 1. 8. *Ext.* 4.
Evager ne longius 9. 12. 1.
Evaneſcit virtus otio 8. 8. 1.
Evehere aliquem ad faſtigium regium 1. 6. 1. charitatem erga amicum 4. 7. 4. evexit Q. Catulum voce ſua tantum non ad ſidera uſque 8. 15. 9. evectus concitatae temulentiae impetu 5. 1. *Ext.* 2. eo claritatis 6. 9. *Ext.* 7.
Evenire forte 1. 5. 3. evenit aliter 1. 7. 5. eventus conditionis 3. 4. 2. irritus 4. 7. 6. liberorum incertus 7. 2. *Ext.* 1. ominis 1. 5. 4. pugnae iniquus 3. 2. 11. ultionis efficaciſſimus 7. 2. *Ext.* 18. eventum natandi tutum habuit 3. 2. 1. eventus comitiorum parum proſperos ſuſtinere fortius 7. 5. 1.
Evertere urbem funditus 7. 3. *Ext.* 9. evertunt conjugia nonnunquam funditus domos 7. 2. *Ext.* 1. everſa ſunt moenia Urbis noſtrae 4. 1. 12. everſum & ſubrutum obitu ejus ſe videt 5. 10. 3. everſa atque ſtrata urbs 5. 6. *Ext.* 5. everſa domo 5. 6. 1. everſo imperio 2. 7. 13. everſis jam arboribus 1. 1. 19.
Evictus precibus populi 6. 5. *Ext.* 3.
Evidens fraus erat 9. 4. 1. evidentiſſimis pulſatus ictibus 1. 6. 11. evidentiſſimae clades 3. 2. *Ext.* 9.
Evidenter noxiis profuit 8. 1. *abſ.* 11.
Evileſcit pretium pietatis 5. 4. 7.
Evitatus conſilio 1. 6. 8.
Evocare Senatum 5. 10. 3. evocavit luxuria exercitum acerrimum ad ſomnum & delicias 9. 1. *Ext.* 1. evocatus extra moenia 9. 6. *Ext.* 2. evocata inde amicitia 4. 7. 7.
Evomuit ſpiritum cruore ac minis miſtum 9. 3. 8. ſpiritu flammam 2. 4. 5.
Euander Argivus 2. 2. 9.
Euboea 1. 8. 10.
Euclea 8. 15. *Ext.* 4.
Euclides Geometra 8. 12. *Ext.* 1.
Eumenes Aſiae rex 2. 2. 1.
Euphranor ſummus artifex 8. 11. *Ext.* 5.
Euporus 6. 8. 3.
Euripides tragicus poëta 3. 7. *Ext.* 1. 9. 12. *Ext.* 4. 3. 4. *Ext.* 2.
Europa 8. 1. *damn.* 1.
Ex contraria parte 4 8. *Ext.* 2. facili 6. 8. 6. 8. 7. *Ext.* 4. 7. 2. *Ext.* 1. 4. 8. 1. foro in caſtra tranſcendit 2 9. 8. inſperato 1. 5. *Ext.* 2. media morte rapti 3. 2. 24. pellibus tentorium habere 2. 7. 15. profeſſo 4. 1. 8. 8. 5. 2. propinquo imminens arx 5. 3. *Ext.* 3.
Exaequare jus civitatis cum aliquo 6. 4. 1.
Examinare religionis momenta 1. 1. 8. examinat fiducia aeſtimationem ſui certo pondere 3. 7. *Ext.* 1. examinabant decreta patrum 2. 2. 7. examinata eſt probitas 2, 9. 1. examinandum ipſi pondus relinquit 3. 3. *Ext.* 7.
Examinibus apum 1. 6. 12.
Exanimata eſt ad primum conſpectum redeuntis 9. 12. 2.
Exanimatio exercitus 3. 8. *Ext.* 6
Exanimis amicus 4. 7. 4. cciderat 9 2. 1. concidit 4. 6. 4. proſternitur 5. 6. 1. exanimi illud contigit 2. 10. 3. exanimem eum proſtravit 7. 2. 5. exanime corpus 9. 9. 2.
Exardere vehementius adverſus delictum ſervi 4. 1. *Ext.* 2. exarſit creditorum conſternatio adverſum ejus caput 9. 7. 4. dextera in necem patriae parentis 6. 8. 4.

Exaſperare majorem civitatis partem 6. 5. 3. exaſperatos animos inflammare 6. 2. 1.

Exaudire verba juris civilis 5. 2. 8.

Excandeſcunt 1. 6. 11.

Excedere 2. 6. 7. circulo 6. 4. 3. cubiculo 5. 4. 3. patria 5. 3. *Ext.* 3. terminos agelli 7. 1. 2. vita 2. 6. 8. & 11. 3. 8. *Ext.* 5. excedere ultra fidem veri 3. 2. 24. excedit veritatis fidem 5. 7. *Ext.* 2. exceſſi in hoc diverticulum 2. 6. 9. exceſſit ad clariſſimum lumen gloriae 3. 4. *Ext.* 1. ad invidiam uſque conſpicuus vitae fulgor 6. 9. *Ext.* 5. hunc modum 8. 13. *Ext.* 1. legitimum obtinendi imperii tempus 5. 4. 3. modum popularis aſſignationis 4. 3. 5. reſp. ad ſummum imperii faſtigium 5. 6. 4. ſtagni modum 1. 6. 3. vita 3. 2. *Ext.* 6. 5. 5. 3. exceſſerunt in tantum amplitudinis opes 2. 9. 1. exceſſerat portu 5. 6. 3. excedentia ſupra rationem 1. 8. *Ext.* 19.

Exceſſus clariſſimus 3. 2. 14. è vita 1. 8. *Ext.* 10. memorabilis 5. 6. *Ext.* 3. vitae 7. 2. *Ext.* 1. tam minuti a pudore puniebantur 8. 2. 4. exceſſus viae crebros petit 9. 9. 2.

Excellit urbs virtute armiſque 5. 6. 2. excellens bellicis operibus 2. 2. 9. gloria laudis inopi 5. 5. 1. opibus erat 4. 8. *Ext.* 2. ſcientia juris civilis 8. 2. 2. excellentis formae juvenes 1. 8. 1. 3. 8. *Ext.* 4. excellentes pugnas edere 3. 8. 8. excellentiſſimi viri majeſtas 2. 10. 2. majeſtatis colores 8. 11. *Ext.* 5. vates 1. *prol.* excellentiſſimorum virorum acta 2. 7. 14. excellentiſſimos proventus ſequitur lapſus 3. 2. *Ext.* 5. excellentiſſimae opes 3. 8. *Ext.* 6. excellentiſſima ornamenta 3. 4. 1.

Excelſa aedium pars 3. 1. 2. excelſum faſtigium 2. 6. 17. excelſi latique muri 3. 7. *Ext.* 8. excelſa montium juga 4. 6. *Ext.* 3. excelſior mortali ſpecie 1. 7. *Ext.* 1. excelſius quid hoc fructu majeſtatis 2. 10. 2. urbis decus 2. 8. 1. excelſiores faſtigio privato opes 1. 6 12.

Excerpi a rege omnem nobilitatis indolem animadvertit 7. 3. 2.

Exciderunt lacrymae juveni 5. 7. *Ext.* 2. exciderant illi patris ſui Numidica caſtra 9. 1. 5.

Excidium urbis 1. 8. 4. 3. 2. *Ext.* 8.

Excipere aliquem hoſpitio 5. 1. 3. publico hoſpitio 5. 1. 1. caritatem 5. 5. 1. ictum lapidis capite 1. 8. *Ext.* 2. patienter alicujus injurias 5. 10. 1. ſubolem filiarum ſinu ſuo 7. 1. 1. venerabiliter exercitum 5. 1. *Ext.* 5. vulnera pectore 3. 2. 24. excepit eos admodum parvulis copiis 4. 3. *Ext.* 3. filium honoratiſſime 2. 10. 2. finis conſentaneus ejus actum vitae hunc 7. 1. 1. matrem Idaeam ſanctiſſimis manibus 7. 5. 2. procellam 3. 8. 4. ſimile vulnus reſp. 9. 15. 1. ſupplices clementer 4. 1. 7. triumphi praetextam hujus 5. 5. 1. excipiet hic te ſolitudo &c. 7. 2. *Ext.* 1. excipi ab hoſpitibus aris & ture adventus ſuos patiebatur 9. 1. 5. honoratius 5. 1. *Ext.* 3. Peſſinunte arceſſitam deam voluit 8. 15. 3. pilis ſuperjactatos alios juſſit 9. 2. 4. tribunos a tribunis juſſit 7. 4. 4. excipiuntur omnes ejus conatus placido itinere 6. 9. *Ext.* 5. excepta eſt Hippo hoſtium claſſe 6. 1. *Ext.* 1. exceptus a maritimis praedonibus 6. 9. 15. a Rhodiis navali pugna 5. 2. *Ext.* 2. a Thracibus 3. 2. 12 hoſpitio 9. 6. 3. exceptum patera tauri ſanguinem hauſit 5. 6. *Ext.* 3 excepta virtute 5. 6. *Ext.* 4. exceptum a circumſtantibus dictum 7. 5. 2. excepti benigniſſime hoſpites 4. 8. *Ext.* 2. exceptos benigne in tigno collocabat 9. 2. *Ext.* 6. capitali judicio necavit eos 9. 8. *Ext.* 2. exceptas adverſo corpore oſtendere cicatrices 7. 7. 1. excepta in acie vulnera 2. 7 8. exceptis vulneribus 5. 3. 2. excipiendo in eo amici vultum habuit 5. 1. 1.

Excitare animos juvenum ad vigorem 3. 3. *Ext.* 2. civile bellum 6. 2. 4. modos nimis remiſſos 8. 10. 1. ſeditionum motus 3. 2. 18. excitant ira quoque & odium in pectoribus humanis fluctus magnos 9. 3. 1. me tropaea Miltiadis de ſomno 8. 14. *Ext.* 1. excitavit ſociale bellum 8. 6. 4. excitata aditu virtus 3. 3. *Ext.* 7. excitatam cupiditatem videre 8. 11. *Ext.* 4. excitati rubore ignominiae 2. 9. 9. excitatiorem anhelitum recuperare 5. 7. *Ext.* 1.

Exclamare in comitiis 1. 5. 1.

Excludere libertatem 6. 2. 1.

Excogitat interitus nova genera 3. 2. 7. excogitavit crudeliorem mortis rationem 9. 2. *Ext.* 6. iſtud corruptelae genus 9. 1. 7. peculiaria ſibi maria 9. 1. 1. rationem armis valentiorem 7. 4. 2. tot cruciatus 9. 2. *Ext.* 11. excogitatae ſalutariter leges 5. 3. *Ext.* 2. excogitata cum uſus ratione remedia 2 5. 6. excogitanda in poena parum ferox 9. 2. *Ext.* 10.

Excolere jus amicitiae 4. 7. 7.

Excubare pro capite Auguſti 9. 11. *Ext.* 4. pro militari diſciplinâ 2. 7. 15. pro ſalute civium in foro 3. 5. 4. votis pro alicujus ſalute 4. 8. *Ext.* 2. excubat ſupra vires corporis 1. 7. 1. excubabant pro commodis plebis 2. 2. 7. excubuit indulgentia deorum 1. 1. 8. excubuerunt eadem pro me vota 5. 5. 1. excubuiſſe pro imperio populi 1. 8. 1. excubans pro

pro Caeſaris partibus 3. 8. 7.
Excubatio perpetua 4 7. 7.
Excubias ad tenendas 1. 1. 16.
Excurſationes crebrae 2. 3. 3.
Excurſor paratiſſimus 7. 3. 7.
Excuſabilior eſt error 8. 11. *Ext.* 4.
Excuſare factum ſuum 7. 3. *Ext.* 1. excuſavit factum & vere & egregie 5. 2. 8. excuſatio accurata 5. 1. 1. crapulae urbana 5. 1. *Ext.* 3. familiaritatis 4. 7. 1. neceſſitatis in his nulla eſt 7. 6. *Ext.* 2. virtutis circumventae 7. 4. *Ext.* 2. excuſationis verba quaerere 4. 7. *Ext.* 2.
Excutere ferrum 1. 4. 5. excuſſit crapulam oſcitanti 6. 2. *Ext.* 1. regi deſperationem 3. 3. 2. excuſſum ad Syllam adduxit eum 3. 1. 2. excuſſo e manu annulo 8. 1. *abſ.* 3. excuſſae diligenter filiae aditum ad eam dedit 5. 4. 7. excuſſà linguae volubilitate 2. 2. 2. excuſſum & actum eſt 2. 8. 2. & exploratum conſilium 7. 2. 2. excuſſis cuneis 9. 12. *Ext.* 9. cauſſis 9. 3. 7.
Execrabilis audacia 3. 8. 6. impietas 7. 6. *Ext.* 3. execrabile conſilium 7. 3. *Ext.* 10. execrabili ac diro in ſolo jacente 1. 1. 15.
Execrans ſaevitiam 6. 2. 8. execratus ſe ipſum 3. 3. 20.
Execratio acerbiſſima 7. 2. *Ext.* 18. hominis 3. 1. *Ext.* 1.
Exemplum frugalitatis 4. 3. 7. memorabile 1. 1. 11. perſeverantiae 3. 8. *Ext.* 3. ſervatae religionis 1. 1. 11 ſeveritatis 2. 9. 3. utiliſſimum 2. 7 14. exempli eſſet peſſimi 4. 1. 11. locum invenit 1. 1. 9. exemplum ceteris praebuit 3. 6. 5. Phidiae ſecutus 8. 14. 6. ſcenae adjiciam 3. 7. *Ext.* 2. exemplo malo luxurioſus 2. 9. 4. exempla alienigena 1. 5. *Ext.* 1. domeſtica 5. 2. *Ext.* 1. ejuſdem generis 2. 9. 9. propoſitae rei 3. 8. 1. teneriora 3. 7. *Ext.* 5. longae & felicis induſtriae 8. 7. *Ext.* 9. exemplis gloriari 2 7. *Ext.* 2.
Exercere arma ſceleſte 5. 1. 3. & percipere doctrinam 8. 7. *Ext.* 4. libertatem 6. 2. 2. Libitinam 5. 2. 10. tribunal 8. 3. 2. exercet victoriam 9. 2. 1. exercuit efferatam crudelitatem ſuam 9. 2. 4. ſic ſe in viris puniendis ſeveritas 6. 3. 6. exercentibus civibus piraticam 1. 1. *Ext.* 4. exercentur ibi voluminum, non imaginum certamina 3. 7. 11.
Exercitationes ſolennes 3. 6. 1.
Exercitus acerrimus 9. 1. *Ext.* 1. Cinnanus 4. 7. 5. hoſtium dimiſſus 5. 1. 1. paternus 5. 2. 9 proſtratus 5. 6 7. vacuefactus 2. 7. 1. ſui auribus inculcando 2. 7. *Ext.* 2. reliquias educere 1. 4 6. exercitui epulum dare 8. 7. *Ext.* 4. exercitum in aciem educere 2. 7. 8. ſalutare ſine monitore 8. 7. *Ext.* 16. trajicere in Hiſpaniam 9. 3. *Ext.* 3. exercitu partito 5. 2. 4. exercitu validiſſimo inſtructus 7. 3. *Ext.* 9. exercitu urbis portis admoto 5. 2. 1. exercitus concurrentes 3. 1. 1. conſerti pugnâ 3. 2. 1. Romani 2. 3. 1. exercituum reliquiae 2. 7. 15. exercituum telis perſtringere 9. 1. 5. exercitibus manus intulit 3. 6. 1. exercitus comparare 3. 8. 2. delevit 6. 9. 14. regere 6. 9. 8. exercitibus fuſis 5. 4. 1.
Exeſus rubigine 2 6. 7.
Exhaurire caritatem 5. 5. 1. vires alicujus 3. 4 4. exhauſi querelas 5. 3. 2. exhauritur aerarium 7. 2. 3. exhauſta cladibus ſtirps 3. 2. *Ext.* 9. exhauſta militari juventute Romana 7. 6. 1. exhauſtum aerarium bello 5. 6. 8. exhauſta praevalidis manibus moenia 5. 3. *Ext.* 3. exhauſtis Romani imperii viribus clade 3. 7. 10.
Exheredavit ſeveritas publica 3. 5. 2. exheredatus a patre 7. 7. 3. exheredatos fratres videbat 7. 7. 5.
Exhibere alicui benigne mirifica opera ſua 8. 7. *Ext.* 12. alicui gratum animum 4 7. 5. argumentum innocentiae 8. 4. 3. multiplicis ſcientiae ſpecimen 8. 7. *Ext.* 2. parem fidem adverſus hoſtes 6. 6. 3. patriae charitatem 4. 7. 2. exhibebat accuſatio partes ſuas plene 8. 1. *abſ.* 3. exhibuit aliquanto majores vires 9. 4. 2. animum memorem beneficii 5. 2. 1. cauſſas 2. 6. 7 civitas certiſſimum ſui documentum 4. 5. 1. exhibuere fidem dicti 1. 8. 5. fiduciam in ſenatu 3. 7. 5 pietatem pleniſſimam 5 6. 7. ſe admirabilem 4. 1. 8. ſe nec aliter eo facto 6. 5. 3. exhibendo pertinacem inimicum 4. 2. 2. exhibetur in perſonis illuſtribus fides propoſiti 8. 10 1 patriae pietas 5. 6. 1. exhibita prudentia militaribus ſtipendiis 7. 2. 5.
Exhorruit captivus carcerem 6. 9. 9. propoſitum 3 1. 2.
Exhortari aliquem ad ſpem 5. 1. 8.
Exigere a ſe ſupplicium 5. 1. *Ext.* 2. vindictam 6. 8. 4. 6. 3. 9. diurnas capturas 6. 9. 8. noctes inquietas 8. 14. *Ext.* 1. poenam 2. 7. 8. poenam ab aliquo 6. 3. 2. 9. 9. 2. pretia ab imperatore 5. 6. 8. proprie vitam inertem 8. 8. 1. rationem 7. 2. 6. regem Italia 4. 3 5. ſupplicium a teterrimo homine 7. 8. 8. tricenas ab aliquo drachmas 9. 10. *Ext.* 2. vitam diſperſam & vagam 4. 1. *Ext.* 4. ultionem 9. 3 *Ext.* 4. 4. 1. 15. 2. 7. 3. exigis magis vitam, quam approbas 9. 12. 1. exigunt nudi omne vitae tempus 3. 3. *Ext.* 6. exegit a filio poenas. 6. 1. 5. infinitum numerum annorum 8 13. 5. ſenectutem

5. 3. *Ext.* 3. vitam ſcortis abjectiorem 3. 5. 4. exegerunt poenam 2. 9. 8. exegiſſe poenam religionis 1. 1. 17. exigenti acceptum refertur 2. 2. 6. exacturi piacula 1. 1. 14. exigitur ad debitam publico miniſterio ſinceritatem 4. 7. 3. exacto tanquam tempore ſuſpecto 8. 11. 2. exacti reges 1. 8. 5. exactis regibus 4. 1. 1. 5. 9. 1. 8. 9. 1. exactiſſimo a cultu remotos 1. 1. 8. exactiſſima agrorum cultura 8. 13. 1. magorum prudentia 8. 7. *Ext.* 2. norma 4. 3. 5. ſubtilitas 8. 7. *Ext.* 10. exigendis rationibus vacare 3. 1. *Ext.* 1.

Exiguus ſemiliſque ſanguis 2. 8. 5. exigui ruris cultor 7. 2. *Ext.* 12. exigua cera 2. 10. 1. exiguum viri patrimonium 3. 10. 8.

Exilitas nimia 8. 7. *Ext.* 1.

Exilium voluntarium 5. 3. 2. exilii poenam ſubire 6. 5. 3. exilium indicere 4. 7. 3. 5. 6. 3. exilio multarunt poëtam 6. 3. *Ext* 1. exilio multatus eſt 2. 8. 3. quid miſerius? 2. 10. 5. ſummovere aliquem 7. 4. 2. exilio ſuo libertatis cuſtoditae poenas pependit 5. 3. 2.

Eximius nobilitate 9. 8. 3. eximio fulgore 1. *prol.* eximiae fiduciae acta domeſtica 3. 7. 1. magnitudinis dentes 1. 1. *Ext.* 2. eximia facie 1. 1. 16.

Exire cavea 1. 4. 3. in proelium 1. 6. 11. vita 9. 12. *Ext.* 1. exituro telum reddere 2. 6. 9. exiturum nullum ore ſuo verbum affirmans 6. 8. 1. exituri ad proeliandum 2. 7. *Ext.* 2.

Exitus acerbus 6. 6. *Ext.* 1. audaciae felix 3. 2. 20. conſentaneus 5. 6. 6. judiciorum triſtis 2. 9. 6. patris 4. 6. 5. pertimeſcendus 5. 4. 2. ſalutaris 7. 4. 3. ſanguinis 5. 1. 5. vitae 9. 12. 6. 5. 4. *Ext.* 3. exitus clari ſomnium 1. 7. 3. exitum debitum alicui dare 5. 1. 3. habiturus peſtiferum 5. 2. 4. ignaviae adfert peſtiferum 7. 2. 2. exitu ne quidem felicior 5. 3. 2. ſenſit 1. 7. *Ext.* 2. vanus apparuit 8. 5. 3.

Exiſtimaverunt eum aditu curiae indignum 2. 9. 2. exiſtimans ſibi deforme 3. 2. 6. exiſtimatur miſerabilis 4. 3. 11. exiſtimatus eſt hebetis atque obtuſi cordis 6. 9. 1. inimicus patriae 4. 7. 1. exiſtimanda eſt noſtra civitas 1. 1. 8.

Exiſtimatio inimicorum 3. 2. *Ext.* 6.

Exiſtere: extitit conſimilis mutatio 9. 1. 6. ejus campi dominus 7. 5. 5. ſtragis punitor 3. 4. 5. ſui vindex 3. 2. 11. triumphus 2. 7. 1. extiterunt acerrimi hoſtes 2. 7. 15. vota Fabricii donis repudiatis conſentanea 4. 3. 6.

Exitium imminens 5. 4. 1. exitio ea vicina dulcedo eſt 7. 2. *Ext.* 18. multis fuerunt divitiae 7. 2. *Ext.* 1. exitium attulit ei vox ſua 8. 1. *damn.* 2. ſuo laetari 6. 5. 1.

Exoptatus conſpectus 1. 6. 13. libertatis ſtatus 5. 2. 6. exoptata res 7. 3. *Ext.* 2. victoria 1. 6. 3. exoptatae rei compotes 1. 8. 2.

Expedire Reipubl. 2. 7. 15. ſibi judicat 4. 1. *Ext.* 2 ſpecioſa arma 7. 3. 3. expedit eum ſecreto audire 3. 3. *Ext.* 3. Reipub. 3. 7. 3. expediri filiae dos non poteſt 4. 4. 10 virgas juſſit 2. 7. 8. expeditur ejus cura & hoſpitium adoleſcenti 5. 1. 1. expedita & compendiaria via 7. 2. *Ext.* 1. expediti corporis milites 2. 3. 3. expeditum fugae initium habet 5. 7. 3.

Expeditionis Cypriacae fidus comes 4. 3. 2. expeditionem remittere 7. 3. 3.

Expellere aliquem urbe 4. 2. 4. expulit filium penatibus 9. 15. 5. expulſus regno 5. 6. 1. expulſi armis 4. 6. *Ext.* 3. expulſam a ſe dominationem reducentes 5. 8. 1.

Expendere aurum 6. 1. *Ext.* 2. inter ſe contraria apud animum 6. 9. 6. expenſa & accepta ſumma 3. 7. 1. expenſa ferri ſibi paſſus eſt 8. 2. 2.

Expenſis longinquis non ſufficit aerarium 7. 6. 1.

Experientia viduitatis conſenuit 4. 3. 3.

Experimentum conſtantiae 3. 8. *Ext.* 4. indolis certum 3. 1. 1. juſtitiae 6. 5. 6. vehementius 4. 1. *Ext.* 3. ſumere 3. 3. *Ext.* 1. experimento longo teſtata gloria 3. 7. *Ext.* 6.

Experiri amarum lucis uſum 2. 7. 9. fidem ſervorum conſtantem 6. 8. 5. infeſtos cives 5. 3. *Ext.* 2. peſtiferum adverſus ſe ducem 5. 4. 1. temeritatem campeſtrem 4. 1. 14. experiri volui 2. 2. 4. ultimam belli fortunam 1. 6. 12. virtutem alicujus 6. 4. *Ext.* 3. experitur Neptunus ſceleſtum maritimarum copiarum egreſſum 9. 2. *Ext.* 2. experta patientiam eſt libertas 6. 2. 3. experti ſunt ingratam patriam 5. 3. *Ext.* 3. expertus acerrimum oculorum vigorem 8. 10. *Ext.* 1. conſimilem campi notam 6. 9. 14. conſimilem fortunae iniquitatem 6. 9. *Ext.* 7. expertus ejuſdem plebis ſuffragia 7. 3. *Ext* 6. illum fuerat 5. 9. 3. parem naturae indulgentiam 7. 3. 6. togatum hoſtem 7. 8. 7. viri erga me benevolentiam 4. 7. *Ext.* 2. experta vultum Fortunae hilarem 2. 6. 8.

Expers Antonianae facundiae 8. 9. 2. cladis 9. 2. *Ext.* 5. incommodi 8. 13. *Ext.* 3. 6. 9. *Ext.* 5. Romanae humanitatis 5. 1. 1. gloriae nomen 4. 1. 14. Sullanae crudelitatis 6. 8. 2. expertes incommodorum 4. 7. *Ext.* 2. moeroris 1. 1. 15. pavoris glebae 7. 1. 2. virilis concubitus 6. 1. *Ext.* 3.

Expetere aliquid votis 7. 2. *Ext.* 1. impu-

dicae conjugium 8.2.3. filiae ſtuprum 6.1.2. poenam hominis 8.1. *abſ.*3. populi amicitiam 3.3.2. expetunt idem genus laudis 5.1.1. expetivit damnationem votis 7.8.7. expetentes congreſſum tanti viri 2.10.2. expetenda eſt illi mors 2.6.7. expetendum aliis triumphi honorem ſprevit 2.8.3. expetendum Thebis reddidit negotium 3.7. *Ext.* 5. expetenda fuerunt incrementa votis 3.4.6.

Expiare aliquid capite 7.2.5. religionem 7.3. *Ext.* 1. expiaverat ſacrificio ſupplicem 1.7. *Ext.*4. expiaret poena 2.8.3. expiaturis conſulibus id ſacrificio 1.7.3. expiata eſt res 1.7.4. expiatum eſt ſacrificiis 1.1.16. expianda eſt parentum ac deorum violatio 1.1.13. eſt violata religio 7.2.5.

Explere cumulum pietatis officio 6.8.7. ducentos annos 8.13. *Ext.* 6. ſaeculi modum 8.13.3. plumbo cavatam partem capitis 9.4.3. menſuram trium modiorum 7.2. *Ext.* 16. naturae modum 6.1.11. numerum 5.1.1. explevit quintum decimum & centeſimum annum 8.13.6. ejus deſiderium 8.1. *damn.* 8. expleverunt numerum 2.5.3. expleri ſanguine 9.2. *Ext* 2. expleta gratiarum actione 1.8.2. expletis nonaginta annis 8.7. *Ext.* 5.

Explicare menſuras ſolis & Lunae 3.4. *Ext.* 1. negotium 3.7.3. opus 2.9.7. explicabo nunc id genus felicitatis 7.2 1. explica totos faſtos 8.15.3. explicari voluerunt caerimonias 1.1.1.

Explorare de aliquo 5.1.7. eventum 1.8.10. ſacrificia bellica 3.7. *Ext.*6. voluntates deorum 1.6.9. exploratam ſententiam ſuam unius judicio conceſſit 8.1. *abſ.* 9. exploratum & excuſſum conſilium 7.2.2. explorata habet crimina de filio 5.9.1. explorandae rei gratia 1.6.3.

Exponere alicui rem tacite 6.5. *Ext.*2. expoſuit faſtos toto foro 2.5.2. expoſuit id ſilentio 5.7. *Ext.* 1. ordinem & injuriae & ultionis ſuae 6.1.*Ext.*2. pro argenteis vaſis Samia 7.5.1. exponi natum jubendo 1.7 *Ext.*5. expoſito fine vitae noſtrae variis & occultis cauſis 9.12.8. ordine caſus 1.7.4. expoſiti omnium inſidiis theſauri 7.1.2. expoſitis ſuſpicionibus 5.9.1.

Exportari e civitate ſua libros Archilochi jubent 6.3. *Ext.* 1.

Expoſcendum eſt aliquid 1.1.1.

Expoſtulatae tabulae 2.10.1.

Exprimere ingenium divinum 3.7. *Ext.*3. ingenium ſuum attentius 8.7.*Ext.*5. precibus inſtantis belli commilitium 9.3.*Ext.*3. expreſſit proprie vim facundiae 8.9.2. vocem Annibalis admirabilem 5.1. *Ext.* 6. exprimi arte 8.11. *Ext.* 6. vix apte poſſunt ejus opera noſtra appellatione 7.4.1. expreſſa eſt continentia ab ipſa meretricula 4.3. *Ext.* 3. illa vox hominum 3.1.2. expreſſi humanae ſono vocis ejulatus 9.2. *Ext* 9. expreſſius effertur a nullo litera 8.7. *Ext.* 1.

Exprobrare alicui, quod &c. 8 10.3. Caeſari bonorum Pompeji venditionem 6.2.11. cupidam ſibi profectionem 3.7.5. maximis viris vitia ſua 9.3. *Ext.*1. exprobrans humilitatem ei 6.2.8. inſatiabilem cruoris ſitim 9 10. *Ext.* 1. ſegnitiem 6.2.2. regias ei vires 6.2.7. exprobrata illis ab eo paupertas 7.5.2. exprobrata ei impietate 3.2. *Ext.* 8. exprobratum vitium 8.11. *Ext.* 3.

Exprobratio dotis 7.2. *Ext.* 1.

Expromere mundi naturam 3.3. *Ext.* 4. preces 3.8. *Ext.*4. verſum 1.5.7. expromitur effigies ejus 8.15.2.

Expugnare Babylonem 9.3. *Ext.* 4. modum ſanae rationis 9.13.3. urbem 7.4.5. expugnavit oris ſui vitium 8.7, *Ext.* 1. expugnaſti & viciſti iram meam 5.4 1. expugnari viribus 7.4.2. non poterant moenia 6.5.1. expugnantur animi pariter & corporis vires 9.1. *Ext.* 1. expugnentur licet urbes 2.9.1. expugnata Carthagine 5.1.6.

Expugnatio Syracuſarum 2.7.15. expugnationem peragere 5.1.5.

Expuit linguam in os ejus 3.3. *Ext.* 4

Exquiſitus honor 1.6.13. religionis cultus 2.4 4. 5.2.1. exquiſita arte fabricata vaſa 4.3.7. exquiſitum & anceps officium 6.8.7. genus veſtis 2.4.6 teterrimis actis ſupplicium 3.8.3. exquiſitis ſacrificiis colenda 2.1.6.

Exſanguis atque moriens 5.3.2.

Exſectum cor 1.8. *Ext.* 15.

Exſequi ad ultimum propoſitum 2.6.8. aliquid 7.3. *Ext.*9. aliquid ordine 7.7.1. humanae virtutis actum 3.2.20. inceptum 4.6.2. miniſterium 7.3.6. nefarium opus 5.2.1. numen 1.8 2. omnes judiciorum numeros 8 4.1. partes omnes ac numeros defenſionis 8.3.1. exſequebantur actuoſae vitae iter 8.8.1. exſecutus eſt opus ſuae perſeverantiae 3.8.1. eſt propoſitum 2.7 15. exſecuti ſunt forenſia ſtipendia 8.7.5. exſequar opus ejus 3.2.21. exſequentes imperium 2.4.5. exſecuturus conſilium 3.8.1.

Exſequiae ejus celebrantur 2.10.3. exſequiarum apparatus 5.2.10. honor 4.1.12. impenſa 4.4.1. exſequiis alicujus intereſſe 5.8.3. filii damnationem patris junxit 5.3.2. exſequias acerbas duxit 6.1.3. celebrare 5.1.2. 2.6.12. non poenitendas ſortitae

eſtis 5.1. *Ext.*6. meruit 7.8.5.
Exſertum uber 5.4.7.
Exſolvere praemia alicui 4.1.6. exſolvit poenas parricidii 6.8.4. ſupplicia 1.1. *Ext.*3. exſolve laeſis juſta piacula 5.3. *Ext.*3. exſolvite nodoſam ſtipem 2.9.1. exſolvi grate honorem videmus 8 15 1.
Exſpectavit injuriae maturitatem 3.2.7. exſpectantibus competitoribus fortunae beneficium 7.3. *Ext.*2. exſpectandum longum publicae quaeſtionis tempus 6.3.8.
Exſpirare coactus 5.3. *Ext.*3. per ſummos cruciatus 2.9.8. pro ſpiritu parentum 5.4. *Ext.*4. adoleſcens 5.1.1. opera filii 5.7.3. exſpirat reſpublica 3.2.18 exſpirant homines 4.5.6. exſpiravit eorum tota civitas 6.6. *Ext.*2. in complexu ejus 9.12.2. in plenae ultionis morſibus 3.2.11 ita 4.6.4. per aegritudinem animi 1.1.20. poſt diem tertium 5.10.2. vulnere 3.2 *Ext.*5.
Exſupera me quoque 5 9.4.
Exſurdantur aures curiae 2.2.3.
Exſurgit alia querela 5.3.2.
Exta farre ſparguntur 2.5.5. hoſtiarum 1.7.3. 2.2 8. nimis laeta 1.6 9. non placent 1.6.9. parum curioſe admota aris 1.1.4. triſtia 1.6 9. extis aſſervatis 1.6.8. ſibi idem portendi dicit 3.7. *Ext.*6. inquirendum 1.1.1.
Extat edicti fides 6.5.7. non alius Cicero 5.3 4. extant illius veſtigia 7.3 *Ext.*3.
Extendit ſe ad centeſimum annum 5.2. *Ext.* 4. extenderent luctus ſuos 1.1 15. extenditur votis medii temporis curſus 9.12.1. extenta tabulis ſcena 2 4.6. extentum aequaliter os 1.8. *Ext.*12.
Extenuare alicujus laudem 5.2.10.
Externus cruor 2.8.7. externae deliciae 2.6.1. externa attingam 1.6. *Ext.*1. exempla ſubnectam 3 3.2. pericula 6.1.10. Romanis jungere 3 4. *Ext.*1.
Exterae gentes 7.6.1. exterarum gentium 1. *prol.* gentium transfugae 2.7.13. extera inſignia 8.15. *Ext.*1.
Exterruit bos animos 1.6.5. exterrita atrocitate ſomnii 1.7.2.
Extimuit victorem 3.1.2
Extinguere felicitatem 1.8. *Ext.*7. incendium 8.1. *damn.*5 vitae dulcedinem 4.7. *Ext.*1. extinxit laminas 3.3. *Ext.*5. memoriam egregii facti 5.6. *Ext* 4. ſpiritum 6 3.3. extingui maluit 6.4. *Ext.*2 memoria non poteſt 8.14.1. ſibi glorioſe 9.13.1. non poteſt divinitas 1 8.8. extinguitur ſic 3.2.7. extinctus eſt adoleſcentiae vigor 4.3.3. & ipſe 4.7.6. extinctus eſt 1.7.3. in ſummo ſplendore doctrinae 8.13. *Ext.*3. non eſt pro rep. 5.6.7. extincti oſſa 4.6. *Ext* 1. extincto cum copiis collega 2.8.7. igne 1.1.7. extincta amicitiae fide 9.11. *Ext.*4 extincta iracundia 9.3.8 extincti ſenectute ultima 1.8. *Ext* 17. ſunt intra annum 1.1.17. extinctis ſenſus ineſt 4.6.3.
Extorſit aequitatem 6.2. *Ext.*1. a patre filius 1.7. *Ext.*4. extorquetur ipſi cauſſa optima 8.9.3. extorta manibus hoſtium victoria 3.2.9.
Extra aſſignatum locum 2.7.15. ordinem habetur ejus ratio 4.1.14. quaeſtionem eſſe 8.1. *damn.*1.
Extrahere diem 2.10.7. extraxit Cottam tribunicia inde juſtitia 6 5.4. extractus erat palude 8.2.3 extracta aurea menſa 4.1. *Ext.*7. extractum urna nomen 6.3 4. extracta ſervilibus cellis corpora 7.6.1. extrahendae aquae quaeſtus 8.7 *Ext.*11.
Extrema temporis pars 8.11.2. extremam ejus partem occupavit 3 2 1.
Extruxit rogum amoto domino 6.8.7. extruuntur templa ei 4.5.1. extruebantur monimenta 4 8. *Ext* 2. extructa nimis ſublime villa 8.1. *damn.*7. extruendo aggeri deficit materia 7.6.5.
Extuderunt perſeveranti poſtulatione 5.2 10. vix 1.4.4.
Exturbare latrocinia 6.3.5.
Exuit armis obtruncatum 3.2.5. patrem 5.8.1. totam luxuriam 6.9. *Ext.*1. exui armis 9.6.2. exuitur fiducia juſta 3.7. *Ext.*2. jure libertatis 2.6.6.
Exulare apud regem 3.7. *Ext.*6. hoc loco 2.10.5 exulante uxore 4 6. *Ext.*2.
Exuli ſupplicare 5.4.1. exule minor Scyros inſula 5.3. *Ext.*3.
Exultare improbando gaudio 4 8.3. exultat animus 4.3.13. exultabant gaudio in acie 2.6.11. exultavit Alexandri regis virtus 9.5. *Ext.*1. gaudio 8.15 7. exultans gaudio 5.3.4. 2.6 14. exultantes laetitiâ 2.2.9.
Exurgamus animis 4.4.11.
Exuri dexteram paſſus eſt 3.3.1. exuſtus eſt ab his vivus 9.10.2. exuſta incendiis Numantia 2.7.1.
Exuviae corpori detractae 3.2 21.

F.

Fabia gens 5.10 2.
Fabianae rei familiaris anguſtiae 4.8.2.
Fabius 5 2.4.
Fabius Gurges 5.7.1.
Fabius Maximus 4.1.5. 7.3.7. 7.3. *Ext.*8.

Fabius Maximus Rullianus 3.2.9. 5.7.1.

Fabricatus Vulcanus Alcamenis manibus 8. 11. *Ext.* 2. fabricatae ſunt humanae manus 3.7. *Ext.* 4. fabricata vaſa argentea exquiſita arte 4.3.7.

Fabricius conſul 6.5.1. Fabricius Luſcinus 2 9.4. 4.4.10.

Fabularum argumenta 2.4.4. fabulas componere 3.7. *Ext.* 1.

Facere alicui amplum monimentum 6.8.6. alicui invidiam 5 7.2. aliquem crudelitatis expertem 6.8.2 aliquid adverſum leges 6. 4.4. inhoneſte 6.4.4. praeſente Q. Scaevola 4.5.4. conſtanti vultu 3.1.2· conſulem 9.3.2. controverſiam 2.8.2. cum adverſario ſponſionem 7.2.4. delectum laetae materiae 7.2. *Ext.* 1. exercitum infenſum duci 9.3.5. fugiendi finem 5.4. *Ext.* 5. id neglexerant 2.9.7. impetum in alicujus regiones 5.4. *Ext.* 5. in praeſidia 3.7.2. impune 6.2.6. inimicum inviſiorem 3.8. *Ext.* 1. iter 9.12. *Ext.* 9. 4.3.13. judicium de ſanctiſſima foemina 8.15.12. ludos Matri Deûm 2. 4.3. morum praeconium 5 1. *Ext* 1. omen 1.5.4. penſilia balnea 9.1.1. potuit ſenem illum natura 8.7.4. proſcriptionem 6.9.14. pugnandi initium 5.4. *Ext.* 5. quaeſtum corpore 6.1.6. conſummationem annorum minus admirabilem 8.13. *Ext.* 5. res meliores amplioreſque 4.1.10. ſacrificium 1 6.7. 6. 5.1. 8.13.2. impenſam 7.6.3. alacriorem 8.13.1. ſpectaculum illuſtrius 9.11. *Ext.* 1. ſponſionem 6.1.10. temeritatem minus miram 1.6.8. cum aliquo pacem 6.3.3. vacuum locum nuptiis puellae 9.1. *Ext.* 5. vadimonia 3.7.1. vim 2.10 2. voluptatis cauſſa 4.3.6. facit caſus temeritati blandum animum 3.8. *Ext* 2. crudelitatem minus admirabilem gentis ipſius feritas 9.2. *Ext.* 4. me immemorem propoſiti 3.2.2. potentius metu ac dolore 3.3. *Ext* 1. faciant eos inviſos injuriae 5.3.3. faciebat illum locupletem 4.3.6. ludos 2.10.8. feci imperium uberius 3.7.1. fecit adoleſcenti poteſtatem defendendi ſe 5.9.1. Aemilianum populus ex candidato aedilitatis conſulem 8.15.4. domum Cereris ſacrarium 8.15. *Ext.* 1. civitas noſtra magnos & utiles cives 7.5.2. columen ortum e caſa 2.8.1. eum admirabilem ſenatui 2.10.7. illum conſulem 6.5.5. illum laudabilem 4.8.1. impetum 3.2.20. ludos & lectiſternia 2.4.5. minus mirandum errorem 7.8.3. multa his conſentanea 7.8.1. pactum cum operis conſortibus 7.3. *Ext.* 2. penates ſuos locupletiores 4.3.8. ſe ad docendum locupletiſſimum 8.7. *Ext.* 8. ſe inviſiorem 4.7.4. ſe voti compotem 5.3.2. Telluris aedem 6.3.1. triumphandi initium 3.6.5. verba pro ſe 8 3.2. victoriam clariorem 4.1. *Ext.* 4. fecerunt eum vici ignobilis ac deſertae paludis accolam 5.3.2. fecerat eos heredes 7.7.2. illos claros 6.6.2. ſtragem 3.2.23. faceret ludos 1.1.16. feciſſet comitia 1.1.3. ei redimendorum poteſtatem 2.7.15. feciſſent conſulem atque cenſorem 2.9,6. faciendi celeritas 3.1.1. factu difficile 2.7.5. facienti iter occurrit 8.5.6. facientes iter 1.7. *Ext.* 10. fieri convivia vetabant 9.1. *Ext.* 2. cum Pyrrho deformem pacem prohibet 8.13.5. decretum jubet 6.2.10. in coenam omaſum jubet 8.1. *damn* 8. mentionem eorum tempus eſt 2 7.15. ſuam pudicitiam ſequeſtrem perjurii paſſi ſunt 9.1.7. fit cum eo ſponſio 6. 5.4. fraus juſtitiae 6.5 *Ext.* 4. maximum beneficium 7.3.3. ſordidi auxilii ſupplex 6. 8.4. fiunt ad laborandum vegetiores 8.8 1. factus es unus ex Senonibus 6 3.1. eſt cenſor 2.9.9. ex conſule captivus, & ex captivo conſul 6.9.11. venerator 3.7.1. vocalis ſaluti parentis 5.4. *Ext.* 6. facta eſt plebi petendi conſulatum poteſtas 8.6.3. factus hac de re certior 6.1.9. 7.3.1. certior de fallacia illius 7.2.5. ex tyranno magiſter ludi 6.9. *Ext.* 6. flamen 6.9.3. obviam 7.3. *Ext.* 1. factus reus 6.4 4. facto igne 1.1.12. ponte corporibus 9.2. *Ext.* 2. facta ingenti ſtrage 5. 6 5. irruptione 4.7.6. mentione 5.1. *Ext.* 6. 1.8.8. non fortunae, ſed aetatis aeſtimatione 5 1. *Ext.* 1. ſilentio tubae ſigno 4.8.5. ſimul ac cognito patris ſilentio 7.4.2. faciendus eſt gradus ad caſtra urbana 2.4.1. faciendam Fortunae Muliebri aedem curavit 5. 2.1. faciendum locatur id opus 9.1. *Ext.* 6. faciendae pacis auctor 4.4.2. faciendas ad naves ei 1.1.19. factum eſt planum judicibus 8.1. *abſ.* 13.

Factum pene inſolens 3.6.6. ſapientia imbuti animi abſtinens 4.3. *Ext.* 3. vehementius 9.3.1. vix pudens 7.3 5. facto par fiducia 3.7.1. facta ſimul ac dicta 1. *proi.* factis auctores, & auctoribus facta ſua reddere 8.14.1. facta libuit oculis ſubjicere 5.2.1.

Factio popularis 4.1.13 ſcelerata 3.2.17. factiones moeſti trucidarunt 2.8.7.

Faceta audacia 6.2. *Ext.* 2. facetum perquam dictum 4.3. *Ext.* 3.

Faciem alicujus videre 1.7.8. facie eximiâ 1.1.16.

Facile tranſitu vadum 3.2.23.

Facinus tetrum 2.9.3. facinoris alieni munus non repudiavit 9.4.1. facinus admitte-

re 8.4.1. auſa inclytum 3.2.2. imitatur 8. 6.2. facinore tetro pollutis claſſibus ipſum mare violaturi 9.2. *Ext.* 1.

Facinoroſa culpa 2.6.3.

Factitare quaeſtum corpore 6.1.10. factitaverant priſco more 2.5.4.

Facultas adipiſcendae poteſtatis 9.7.3. deeſt hominibus 3.1.2. emendi auri 5.6.8. carnis emendae 8.1. *damn.* 8. facultate alimentorum defecti 7.6.2. facultates privatas, publicas 4.5.1.

Facunde illa eloqui contigit iis 8.14.1. pariter ac curioſe 1.8. *Ext.* 19. rationem inſtitutionis ſuae reddere 8.12. *Ext.* 2. facundiſſime & prudentiſſime 3.3. *Ext.* 4.

Facundiſſimus ſermo 2.6.8.

Facundia felix ac beata 6.10. *Ext.* 2. poëtica 9.12. *Ext.* 7. facundiae Antonianae expers 8 9.2. facundia nec elegantiore, nec beatiore uti 8.7. *Ext.* 3. patris repraeſentata 8.3.3. praeſtantiore 1. *prol.*

Falce percuſſus 5.6. *Ext.* 1.

Falerii 6.5.1.

Fallere Carthaginienſes 2.9.8. fallunt deos hominum facta 7.2. *Ext.* 8. fefellit nec hominem aut aeſtimatio eloquii, aut morum augurium 8.9. *Ext.* 2. neque eum haec tam callida conſilii ratio 7.3. *Ext.* 6. falſus conſulatus 3.4.5. numerus 2.8.1. falſum e caſtris nuntium accipere 7.7.1. jus quaeritur Equitio 3 8.6.

Fallax dextera 9.2.1. ſiderum interpretatio 1.3.2. fallacia promiſſa 3.8.1.

Fama ſpoliare probatum virum 7.2.4.

Fames ſceleſta clientis 9.4.3. obſeſſorum 7.4.3. famis leniendae gratia 7.6.3. famem trahere 7.6. *Ext.* 2. 6.6. *Ext.* 2. fame conſumptus avarus 7.6.3.

Familia praetoria natus 5.2.5. prorogata 3.4.6. familiarum ornamentum 2.10.4. familias in duodecim diviſum nomen 1.1.17.

Familiaris C. Gracchi fuit 9.4 3. cultus 8. 14.2. vocis ſonus 8 7. *Ext.* 15. Pompeji Magni Tullianus 7.7.2. invitatio 5.1. *Ext.* 2. familiares Sardanapali 4.7.1. familaria relationi verba 9.13.2.

Familiariter aliquem colere 4.7.4.

Familiaritas arctiſſima 5 5.1. gaudet ſimplicitate 7.3. *Ext.* 3. familiaritatis excuſatio 4.7.1. familiaritates principum amplecti 8. 7.7.

Famoſa injuria 9 1.6.

Famulata ſi fuiſſent divinae potentiae 1.1.9.

Famularis fides 6.8.3. famularem cultum induit 5.6. *Ext.* 1. famulari veſte ſumpta 6. 7.3.

Fannia uxor 8.2.3.

Fanniae domus 1.5.5.

Fannius Saturninus 6.1.3.

Fanum Veneris 2.6.15. fano Junonis 1.1. *Ext.* 2. ſpoliato 1.1. *Ext.* 3.

Farre ſparguntur exta 2.5.5.

Fas tibi incolumem ſtare non erat 5.1.4.

Faſcia candida 6.2.7. faſciis ſciſſis 4.6.2.

Faſces 12 imperioſiſſimi 2.7.7. graves conſulis 6.4.1. faſcium 12 religioſum obſequium 1.1.3. faſcibus parere 6.9.7. faſces 12 largiri 3.4.4. ſecuribus vacuefacere 4.1.1.

Faſtidire ſuppellectilem 4.3.7. faſtidit ſe in Africa quaeſtorem 6.9.6. faſtidiunt legere Senatusconſultum 4.8.3. faſtidiſti nec mortis ſpectator eſſe 2.6.8. faſtidiendus candidatus 6.9.14. faſtidienda dictu ſunt verba 9.13.2. faſtidioſus aditus 3.3. *Ext.* 7. in aeſtimandis bonis 5.4.1. faſtidioſum delectus genus 2. 3.1.

Faſtidioſe aeſtimas 2.2.5.

Faſtidio eſſe 6.3. *Ext.* 1.

Faſtigium Capitolinum 6.9.5. faſtigium excelſum 2.6.17. regium 1.6.1. 5.1.1. magiſtratus invidioſum 4.1.1. majeſtatis altiſſimum 3.4.1. tribunalium 2.10.1.

Faſtorum columen 4.4.1. faſtos expoſuit toto foro 2.5.2. totos explica 8.15.3.

Fateris adverſarium ſuperiorem fuiſſe 2.8.2.

Fatigare campum repulſis ſuis 7.5.3. humeros 3.6.1. juvenes conſimili labore 8 13. *Ext.* 1. fatigat adoleſcentis dextera irrito ſe labore 7.3.6. fatigavit fruſtra tortorum manus 3.3. *Ext.* 5. fatigari agreſti opere 6.9.1. fatigatus eſt in edendo genere virtutis 3.7 1. fatigabor referendo facta 3.7.1. fatigatus forenſibus miniſteriis animus 8.8.2. fatigatis corporibus 2.7.10.

Fatum Coelii 4 7.5. fati dies ultimus 7.2. *Ext.* 2. neceſſitas dira 2.10.6. ultimum tempus 5.1. *Ext.* 4. fato ſuo propior erat 5.5.3. ſubtrahi 1.8.12. abſumptus 4.6. *Ext.* 1. fungi 2.10.3. 5.1.1. 6.1.11. omni triſtius ducit 3.2.7. oppreſſa dextra 5.1. *Ext.* 1. fata glorioſa 5.4. *Ext.* 3. fatorum praedictio 1.5. *Ext.* 1. ſuorum ignara Carthago 2.10.4. fata cecinit 1.8.10. fatis jam preſſum caput erexit 8.7. *Ext.* 14. praecurrentibus adventum 5.2. *Ext.* 4.

Fatale remedium 1.8.2.

Favere gloriae alicujus 1.6.12. favens Privernatium cauſſae 6.2.1. numen 1.6.13.

Favonius 6.2.7.

Favor vulgi 8.7.7. favorem plebis poſſedit 3.5.3. favore populi occupato 3.2.17.

Favorabilis vultus 4. 5. 1.
Fauſtulus 2. 2. 9.
Fauſtus 10. *fr.*
Fauſta proles 1. 8. 8.
Fautores concordiae 2. 1. 8.
Fauces aridae 9. 12. *Ext.* 8. petiit maris Adriatici 9. 8. 2. ſinus patefecit 2. 8. 1. faucibus coartatis & ore 9. 12. 7. comprehenſus 3. 2. 19. faucibus oppreſſa reſpubl. 5. 3. 2.
Fax furialis tribunicia 3. 8. 3. majorum ardentiſſima 6. 2. 3. facem ex rogo ejus maritalem accendit 9. 1. 9. face ſubjecta 5. 5. 4. faces inconceſſae ac periculoſae 7. 3. 10. ejus hae ſunt 5. 2. *Ext.* 4. nuptiales 7. 1. 1. faces tacitae 8. 14. *Ext.* 1. templo ſubdere 4. 7. 1. facibus improbis ardere 5. 7. *Ext.* 1.
Febri implicabatur 1. 8. *Ext.* 16.
Feciale jus inſtituit 10. *fr.*
Felix audaciae exitus 3. 2. 20. eventus 1. 6. 2. ſimul ac miſer 1. 8. *Ext.* 11. Reſpub. 4. 1. 12. felici ſuperiorum ſtylo 1. *prol.* felicior ac beatior finis 2. 6. 12. progenie 3. 2. 16. felicius hâc memoriâ nihil 2. 10. *Ext.* 1. feliciſſimus ſua ſententia 8. 13. *Ext.* 2.
Felicitatis cultus 4. 7. 1. domicilium 4. 7. 7.
Femur ſaucium 3. 2. 23. trajectus tragulâ 3. 2. 23.
Ferculorum varietas 9. 1. 1.
Feriae publicae privataeque 2. 5. 4.
Ferire jacentem 1. 7. 8. feriri ſecuri 2. 7. 6. feriendum praebuit jugulum 5. 9. 4.
Feris beſtiis objecit transfugas 2. 7. 13.
Feritas barbara 9. 2. *Ext.* 1. inexplebilis 9. 2. 1. Punica 7. 6. 2. 9. 1. *Ext.* 1. feritatis titulus 7. 6. *Ext.* 3.
Ferox animo 9. 14. 2. impetus 3. 2. 19. parum in poena excogitanda 9. 2. *Ext.* 10. & rude ſaeculum 5. 3. 1. ferociſſima gens 2. 7. 11.
Ferre acceptum 2. 7. *Ext.* 2. aegre urgeri 3. 3. 1. alicujus mores 6. 4. 1. aliquid graviter 6. 2. 2. arma ſua & alimenta 2. 7. 2. auxilium vitae 1. 7. *Ext.* 10. bina ſpolia ex hoſtibus 2. 7. 15. caput 5. 3. 4. caput fixum jaculo 9. 9. 1. pilo fixum 9. 4. 3. ferre graviter aliquid 6. 3 *Ext.* 2. juſtiorem ſententiam 6. 2. *Ext.* 1. laudem magnam 6. 5. 4. leges 1. 2. *Ext.* 3. 9. 5. 3. moerorem 5. 10. 3. moleſte 6. 9. 6. ſpem alicui 1. 5. 5. & 1. 5. *Ext.* 2. opem 8. 1. *abſ.* 13. 5. 4. 2. portionem ſuam ex communi miſeriarum acervo 7. 2. *Ext.* 2. prae ſe 7. 8. 5. praeſidium Tuſculanis 5. 2. 2. quicquid ſalubre patriae 1. 8. 2. ſecum nihil ex bonis ſuis 7. 3. *Ext.* 3. ſecum pondus amplitudinis 4. 3. 13. triſtem de capite alicujus ſententiam 7. 2. *Ext.* 1. illum traditum ſibi diadema conſideraſſe 7. 2. *Ext.* 5. ferebant dolenter 3. 5. 2. oraculum nulli mortali 2. 6. 17. tulit aequo animo 3. 7. *Ext.* 6. arma ancilia 1. 1. 9. aurum deo nomine doni 7. 3. 2. injuriam 5. 1. *Ext.* 2. injuriam 6. 1. 2. id diſſimulanter 1. 5. 6. id non tacite 8. 14. 5. legem comitiis centuriatis 4. 1. 1. leges praeclaras 5. 3. *Ext.* 3. proelii mercedem 5. 3. 2. quam aſſeveranter ſe Clodium! 9. 15. 4. quieta fronte 6. 2. 4. non impune 1. 1. 20. non tacitus ad inferos acerbitatem ejus voluntarii exilii 5. 3. 2. novas leges 7. 5. 5. opem liberis Herculis 5. 3 *Ext.* 3. Senatus quam graviter 2. 7. 15. tulerunt legem 2. 8. 1. Phidiam 1. 1. *Ext.* 7. tulerat legem Agrariam 5. 8. 2. legem tribunus plebis 5. 2. 7. ſententiam triſtem 3. 8. *Ext.* 3. ferrent ſacra 1. 1 10. ferens animo aequo 2. 5. 4. graviter quod dominum occidiſſet 3. 3. *Ext.* 7. indigne 7. 4. 2. prae ſe favorabilem vultum 4. 5. 1. prae ſe gaudium 2. 8. 7. prae ſe haud dubiam alacritatem 1. 8. 2. prae ſe hoſtium ſpolia 5. 1. *Ext.* 5. teſtudinem aquila 9. 12. *Ext.* 2. ferentes lectum conſiſtere coëgit 1. 8. *Ext.* 5. ferentia prae ſe verba magnum amorem 7. 8. 9. laturus plus praetexto ejus ſplendoris 7. 5 6. ferri acceptum debet illius religioni 8. 2. 3. ad excidium urbis ſummo ſtudio 7. 3. *Ext.* 4. ad portam plauſtro 1. 7. *Ext.* 10. circa domos 4 3. 14. cupiditate 3. 8. 5. expenſa ſibi paſſus eſt 8. 2. 2. incerto itinere 1. 7. 5. legem juſſit 7. 2. 6. mentes impotentiae incurſu transverſas 4. 1. 1. fertur concitato impetu 5 4. *Ext.* 6. mens ad Auguſtam domum omni impetu 8. 15. 1. plenis impudentiae velis 9. 15. 2. quidam non temperaſſe ſibi 8. 9. *Ext.* 2. ſub capite Sophronis mimos habuiſſe 8. 7. *Ext.* 3. ferebatur hoc uſus poculi genere 3. 6. 6. ferebantur triſtes de eo ſententiae 8. 1. *abſ.* 6. feretur opus velis gloriae plenis 3. 7. *Ext.* 1. ferrentur circa judicium tabulae 2. 10. 1. ferendum hoc eſt patienter 4. 1. *Ext.* 3. latus per urbem humeris 7. 1. 1. lata de coërcendis conviviorum ſumptibus lex 2. 9. 5. lex eſt 2 9. 5. lata agraria lege 8. 1. *damn.* 3. rogatione, ad populum ea de re 7. 6. 1.
Ferrum alimentis blandius! 5. 9 4. veſte tectum 6. 1. 1. alicui dare 3. 1. 2. committere manibus 9. 13. *Ext.* 4. ferro abjecto 2. 10. 6. agi 7. 2. 2. atque igni agros vaſtare 7. 3. *Ext.* 8. 5. 6. *Ext.* 1. cinctus 3. 3. 1. decernere 9. 2. *Ext.* 2. deſtricto incubuit 6. 5. *Ext.* 4. lacerata corpora 9. 2. 1. laceratus 6. 2. 8. ſe interemit 6. 1. 1.

Ferrei murices 3. 7. 2. ferreae atque durae ſententiae 5. 3. 2.

Fertilia nomina 8. 14. *Ext.* 1. fertiliſſimus doctrinae homo & locus 8. 7. *Ext.* 3. fertiliſſimi campi 7. 6. 2. fertiliſſimae delitiarum urbes 4. 3. 2.

Fervens aqua 7. 6. 2.

Fervor itineris 3. 8. *Ext.* 6.

Feſſus vivendo 8. 13. 5. feſſo labore irritum dimittit 8. 11. *Ext.* 5. feſſa Latino tumultu patria 6. 9. 1. longa ſtandi mora 1. 5. 4. feſſi oneribus & itinere captivi 9. 2. *Ext.* 2. feſſos coëgit cuncta conari 3. 2. 23. victores aggredi 7. 4. 1. feſſas intolerabili onere 7. 4. 4. voluptates animis noſtris ſubjecit 7. 2. *Ext.* 11.

Feſta epulatio 2. 5. 4.

Feſtinabunda manus 2. 8. 5.

Feſtinatio praepropera 4. 1. 2.

Fibula aurea 5. 1. 7.

Fidenas aggredi 7. 4. 1.

Fidenatium ducem interimere 3. 2. 4. terga invadere 7. 4. 1.

Fidentis animi, dictique auctor 3. 7. 3. fidentius nihil hac ſeveritate 6. 3. 2.

Fidenter in aciem deſcendo 6. 4. 5.

Fides abrogata abſoluto Pompejo 8. 5. 1. bona 8. 2. 1. Celtiberica 2. 6. 14. civitatis fruſtra petita 6. 6. 1. conſtantiſſima 5. 2. *Ext.* 4. decepta 6. 6. 4. edicti extat 6. 5. 7. ei conſtat 6. 7. 3. ei non habetur 4. 1. *Ext.* 2. famularis 6. 8. 3. in noſtra civitate ſemper viguit 6. 6. 1. invalida 8. 1. *abſ.* 3. non latens 3. 8. *Ext.* 4. non parva 4. 3. *Ext.* 3. parum liquida 6. 5. 1. propoſiti 8. 10. 1. 9. 3. *Ext.* 1. ſincera 2. 9. 6. 4. 7. 1. 3. 8. *Ext.* 4. ſocietatis dubia & ſuſpecta 7. 4. 1. ſtabilita 4. 6. 1. temere habita eſt quaeſtionibus 8. 4. 1. voci eſt habita 6. 8. 7. uxoria 4. 6. *Ext.* 3. fidei inops patria 4. 8. 1. templum 6. 6. 5. nuntii parum credens 7. 4. 2. ſupereſſe 3. 2. *Ext.* 9. fidem exemplo publicavit 3. 3. *Ext.* 2. parem exhibere 6. 6. 3. praeſtare cineribus 7. 6. *Ext.* 3. 2. 9. 8. promiſſi praeſtitit 6. 8. 1. propoſiti non invenit 7. 3. 1. ſequi 9. 2. 1. ſomniorum elevat 1. 7. *Ext.* 2. veritatis excedit 5. 7. *Ext.* 2. uxoriam attingere 6. 7. 1. fide data 5. 1. *Ext.* 2. depoſiti ſe ſolvere 7. 3. *Ext.* 5. dubia ſuſpectus 7. 3. 7. interpoſita 8. 1. *abſ.* 2. praeſenti 1. *prol.* ſingulari id egit 6. 7. 2. veritas caruit 3. 8. *Ext.* 1.

Fides canorae 8. 8. *Ext.* 2. Fidibus tractandis operam dare 8. 7. *Ext.* 8.

Fidicine praeeunte 3. 6. 4.

Fidiculae Italiae urbs 7. 6. 1.

Fidiculas laxavit 3. 3. *Ext.* 5.

Fiducia auſa eſt 3. 7. 6. par facto 3. 7. 1. fiduciae bonae plenum conſilium 3. 7. 9. eximiae acta domeſtica 3. 7. 1. plenus ſpiritus 3. 7. 1. fiduciam ei conſcientia dedit 3. 7. 1. fortem! 3. 7. 5. licentioris vitae dedit urbi noſtrae 9. 1. 3. pene temerariam! 3. 7. 5. ſui habere 3. 7. 1. fiducia hac nihil generoſius 3. 7. 1. ingenii ac morum fretus 3. 3. *Ext.* 2. uti 3. 7. 1.

Fidus ſinus 8. 7. 1. fida pax 7. 2. 6. fidiſſimum tyranno ſuſpectum reddidit 3. 3. *Ext.* 2.

Filia virgo adultae aetatis 4. 4. 10.

Filioli parvuli 8. 8. *Ext.* 1.

Filo tenui ſuſpenſa reip. ſalus 6. 4. 1.

Fingi ſe a Lyſippo tantummodo voluit 8. 11. *Ext.* 2. fictae & compoſitae blanditiae 7. 4. 2.

Fictilia vaſa 4. 3. 7. 4. 4. 11.

Finire bellum 5. 4. 3. exempla 5. 2. 24. judicium pronuntiatione 7. 2. 4. ſimultates 4. 2. 2. vitam manu ſua 6. 8. 4. vitam properavit 9. 9. 2. vitam ſuſpendio 6. 9. *Ext.* 2. finiam locum operibus ejus manſuetudinis 5. 1. *Ext.* 6. finiri ejus dominationem magni aeſtimabam 6. 2. *Ext.* 2. militiam ſuam voluerunt 9. 3. 7. finitur neque ullum vitium ibi, ubi oritur 9. 1. 2. finita eſt poena tanti aeris 5. 3. 2. finiti erant multi metus urbis atque Italiae beneficio Aemiliae Corneliaeque gentis 6. 2. 3. finitus atrocius aliquanto Euripides 9. 12. *Ext.* 4. ſuo judicio 3. 2. *Ext.* 6. finito imperio 4. 4. 1. finiendi ſpiritus ratio 2. 6. 7. finiendae ſeditionis gratia 2. 2. 9.

Finis bello eſt ita 5. 6. *Ext.* 1. felicior 2. 6. 12. finis illi fuit vivendi 8. 7. *Ext.* 5. injuriae 2. 8. 4. vitae diutiſſime actae 8. 7. 1. vitae triſtis 1. 6. 10. finem belli fore 9. 3. *Ext.* 3. vitae ultimus 5. 2. *Ext.* 4. fugiendi facere 5. 4. *Ext.* 5. poenae ſtatuere 3. 2. *Ext.* 1. quem habuit iſta diſſimulatio? 7. 4. 5. fines agris aucti 6. 5. 1. imperii 2. 10. 2. conſtituere 7. 3. 4. imperii dilatavit 3. 4. 2. Tuſculanorum occupare 5. 2. 2. finibus conſtitutis 7. 3. 4. imperii ſummotis 4. 1. *Ext.* 9.

Finitimo implicati bello 3. 1. *Ext.* 1.

Firmamentum praecipuum exercitui ſuo adjecit mancipia 7. 6. 1.

Firmare diſciplinam militarem 2. 7. 12.

Firmitas animi 4. 1. 13. camporum 3. 2. 10. lateris quaſſata 8. 7. 1. firmitatem ſuam probare 3. 6. 1. firmitate lateris defectus 8. 7. *Ext.* 1. membrorum recuperatâ 1. 7. 4.

Firmiſſima Reipubl. latera 2. 9. 6.

Firmum Picenum 9. 15. 1.

Fiſco ex ſuo aes alienum ſolvi juſſit *6.* 2. 11.
Fiſſam adactis cuneis quercum videre 9. 12. *Ext.* 9.
Fiſtula eburnea 8. 10. 1.
Fiſus indicio moderationis 4. 1. 14.
Fixum jaculo caput ferre 9. 9. 1. pilo caput ferre 9. 4. 3.
Flacciana area 6. 3. 1.
Flaccus 9. 2. 4.
Flagellis aliquem caedere 6. 1. 13.
Flagitare pactum victoriae pretium 4. 3. *Ext.* 3.
Flagitium ſacrilegum 8. 5. 5. tetrum 9. 1. 7. flagitia alicujus obliterare 3. 5. 2. flagitiis disjicitur pecunia 3. 5. 2.
Flagitioſum convivium 9. 1. 8. jugum 2. 7. 9. ſilentium 7. 8. 4.
Flagrare induſtria 8. 7. *Ext.* 14. ſtudio 8. 7. *Ext. 6.* 6. 5. 5. flagrat infamia 4. 3. 1. cupiditate 5. 2. *Ext.* 4. flagravit doctrinae cupiditate 8. 7. 2. pietas amore 5. *6.* 8. flagrans patria 3. 2. *Ext.* 8. flagrantiſſimo inhaerens amore ejus animo 3. 8. *Ext.* 4. flagrantiſſima cupiditas 8. 14. *Ext.* 3. flagrantiſſimum ingenium *6.* 9. *Ext.* 4. 8. 10. 1. pectus 3. 2. 21.
Flagro admoneretur 1. 1. *6.*
Flamen Dialis 9. 12. 5. factus *6.* 9. 3. Martialis 1. 1. 2. Quirinalis 1. 1. 10.
Flaminius Circus 1. 7. 4.
Flaminio abire juſſi ſunt 1. 1. 4.
Flamininus 5. 2. *6.*
Flammae communes 5. 5. 4. flammis ſe ipſe immerſit 3. 2. *Ext.* 7. objicere corpora 3. 3. *Ext. 6.*
Flavi coloris vir 1. 7. *Ext. 6.*
Flavius 1. *6.* 8.
Flectere aliquem oratione 7. 3. *6.* flectit victoriae inſolentiſſimos ſpiritus 5. 1. *Ext.* 6. flexit aliquid etiam circumſtantium liberorum numerus 7. 7. 5. alterum cauſſa 8. 1. *abſ.* 1. vires animi divini perſeverantiam 2. 10. 7. vivacitas Chryſippi metas citerioris aetatis 8. 7. *Ext.* 10. flecti non vult mentis ſuae rigorem 3. 8. 3. poteſt utroque diſputatione 6. 3. 5.
Flexuoſi foſſarum ambitus 8. 7. *Ext.* 3.
Flere ſponſi mortem profuſius *6.* 3. *6.* flens & gemens 3. 8. *Ext.* 4.
Fletum aſpicere 5. 1. 4. cohibere 5. 1. 4.
Floret imperium Romanum 8. 14. 1. florens forma & aetate 4. 3. 3. florentis ingenii vates 1. 8. *Ext.* 18. florente Claudiorum familia 7. 8. 3. Reip. ſtatu 1. 1. 10 florentiorem effecit ſanctitatis gloriam *6.* 1. *Ext.* 1. florentiſſimus vir 3. 7. 11. florentiſſima civitate 1. 1. 1.
Flos juventae ſincerus 6. 1. 1. juventutis *6.* 2. 8. 9. *6.* 2. ordinis equeſtris 3. 2. 9. florem juventae pro rep. abſumpſerat 7. 7. 1. juventae retinere 8. 7. *Ext.* 9.
Fluctuare gravi & periculoſa valetudine 5. 5. 3. fluctuabat eorum ſalus caſu ancipiti *6.* 2. 1. ſpes inſtantis victoriae 3. 8. *Ext. 6.* fluctuans cauſſa admodum dubia 5. 3. 4. fluctuatur dubio mentis judicio 3. 1. *Ext.* 1. fluctuatus eſt animus 8. 1. *amb.* 2. eſt exiguo momento maximae rei caſus 9. 8. 1.
Fluctuatio inopinata ac ſubita 7. 4. 5.
Fluctus infamiae maximi 8. 1. *abſ.* 12. fluctuum fragores 8. 7. *Ext.* 1. fluctus intercipere aeſtuariis 9. 1. 1. magnos ira & odium in pectoribus humanis excitant 9. 3. 1. ſocialis belli repreſſit *6.* 9. *6.* fluctibus agitari 3. 8. *6.* jactatus contrariis 9. 8. 2.
Fluere: fluxit conſtantia lenis è manſueto pectore 3. 8. *Ext.* 2.
Flumen Metaurum 7. 4. 4. fluminis trajectus celer 3. 2. 2.
Fluvius Ticinus 5. 4. 2.
Foco aſſidens in ſcamno 4. 3. 5. foci diſcordes 5. 3. *Ext.* 3. foci Veſtae aeterni 4. 4. 11. Veſtae conſecrati *6.* 1. 1. vetuſtiſſimi ignoſcite 5. 4. 7.
Foculo impoſuiſſet carbaſum 1. 1. 7. injecta dextera 3. 3. 1. foculos omnes praegravare 3. 7. *Ext. 6.*
Fodere terram ad ſolidum 2. 4. 5.
Foecunda artifex 1. 8. *Ext.* 1.
Foedavit corpus contumelia carceris *6.* 3. 3.
Foeda ac ſordida intemperantia 3. 5. 3.
Foedus amicitiae 5. 1. 3. 2. 9. *6.* ictum 7. 3. 4. *6.* 1. 9. turpe 1. *6.* 7. foederis ictus deformis 2. 7. 1.
Foenerator nummorum ſuorum 4. 8. 3.
Foeneratoria philoſophia 2. *6.* 11.
Foeneratrix deſtricta 8. 2. 2.
Foetus imaginum generoſiſſimarum 3. 4. 1.
Fomentum procellae petens 8. 1. *abſ.* 3.
Fons Hammonis 8. 15. *Ext.* 3. fontem ipſum perfidiae contemplari 9. *6.* *Ext.* 1.
Foraminibus abſumpto ſcuto 3. 2. 23.
Forem cubiculi obſerare 9. 13. *Ext.* 4. fores reſerari juſſit 2. 10. 2.
Forenſis gloria 8. 7. 1. militia 8. 5. 5. opera 3. 8. *Ext.* 4. turba 2. 2. 9. forenſia miniſteria 8. 8. 2. ſtipendia 7. 2. 5. 8. 7. 5.
Foris ſtrenuum eſſe 2. 9. 1.
Forma & modus ſacrae arae 8. 12. *Ext.* 1. pueri 4. 3. *Ext.* 1. formae excellentis puer 3. 8. *Ext.* 4. liberalis puer 9. 2. *Ext.* 5. formam ſuam oculis approbare 6. 5. 10 formas deſcribit animo 8. 7. *Ext.* 7.
Formabat pronuntiationis ejus modos 8. 10. 1.

formavit in habitum id Victoriae 4 8. *Ext.* 1. formatum quendam miſit 7.3. *Ext.* 7. formata effigies 3. 6. 2. formatae ad habitum Deae 1. 2. *Ext.* 2. formandum ſe tradidit 8.7. *Ext.* 2.

Formidante neutro 1.7.3.

Formulam de aliqua earum rerum componere 6. 2. 12.

Fors obtulerat nutrimenta 2.4.5.

Fortis & proſpera pugna 2.8.2. Philoſophia 2.6.11. & ſincerae vitae admiratio 2.10.7. forte pariter ac pium propoſitum 3 3.1. fortior interfectore 3.2.11. impetu virtutis ars 2.3.2. fortius nihil illis exemplis 6. 5. *Ext.* 3. fortiſſimae prudentiae viri 2.6.14. fortiſſima caſtra 1.6.4.

Fortiſſime pugnare 2.7.15.

Fortitudo priſtina 1.6.2. togae 3. 2. 17.

Fortuitus vocis jactus 1.5.9. fortuito motu conſtare 1.5.1. fortuitum auxilium 8 1. *abſ.* 6. dictum 1.5.3. opus 4.7.1. fortuitae tenebrae 8.7.5.

Fortuna anceps 5.1.1. 7.2. *Ext* 2. belli labens 3.2.19. ejus incepto defuit 3.2.3. infracta 4.7.1. longe inferior 8.1. *abſ.* 12. media 4.4.11. miſerabilis 1.1.14. Muliebris 1.8 4. 5.2.1. Praeneſtina 1.3.1. privata 5 2. *Ext.* 1. propitia 4.8. *Ext.* 2. 8.1. *abſ.* 3. proſpera 2.7. *Ext.* 1. ſaeviens 3.7.10. volubilis 7.1.1. fortunae fulgor 8.1. *damn.* 2. luctatio 6.9.14. fortes adire 1.3.1. viribus ſuccumbere 7.6.1. ſuccumbere 3.2.7. fortunam ex alto cernere 5.1 4. jactus emere 4.1. *Ext.* 7. fortuna aſſecuti eſtis advocationem 2.9.1. cogente 4 7.6. ſpecioſa ſequenti concidendum eſt 7.6.1. fortunarum ſtatu ſalvo 4.8.2. fortunas aliorum ſpectare 6.9.1. ſuas alicui relinquere 7.8 6. in ſtabulum contaminatum projicere 7.7.7.

Forum acerrimo ſtudio nitebatur 3. 8. 6. boarium 1.6.5. fori ac lupanaris ſeparandam conditionem exiſtimavit 7.7.7. ornamenta 9. 4.1. totius cervices premere 6.2.3. forum aſpexit 9.1.6. praeteriens 8.5.6. foro atque caſtris edita 3.2.17. diverſo uti 9.5. *Ext.* 4. inuſitati latratus 8.3.2. petitos geſtus in ſcenam referre 8.10 2.

Foſſa atque vallo cingere caſtra 9.1. *Ext.* 6. 2.7.2. cingere locum 2.7.15. foſſarum ambitus flexuoſi 8.7. *Ext.* 3.

Fovere partes alicujus 3.8. *Ext.* 1. ſinu atque oſculis 2.7.6. vires 7.2. *Ext.* 7. virium reliquias 9. 12. *Ext.* 8. fovit deliciis ſuis Punicam feritatem 7.6.2. Foveri divina ſuffragatione 4.7.1. fovetur recte incerta ſpes 6.9.1. foventur virtutes 1. *prol.* fovenda eſt nobilitate novitas 3.8.7.

Fragmentum naufragii 8.1. *abſ.* 12. fragmento ſubſellii ictus 1.4.2.

Fragor coeli magnus 1.7. *Ext.* 1. concionis 3.8. *Ext.* 3. equitatus adventantis 3.1.1. fragores fluctuum 8.7. *Ext.* 1.

Fragrantia unguentorum 9 1. *Ext.* 1.

Frangere alicujus virtutem 7.5.3. fregit animos 3.2.11. Cinnae dominationem 6.9.6. frangi juſſit arcus 9.3.7. fractus privato imperio 5.4.5. fracta & contuſa Punica feritas eſt 9.1. *Ext.* 1. Italia ceſſit 6.4.1. fracti atque contuſi 12 faſces 2.7.7. fractis animis 6.6.2. opibus 1.7.7.

Fraternus exitus 1.7.6. fraterna charitas 2. 7. 5. nex 5.5.4. fraternum jugum 5.5. 3.

Fratris auctoritate 2.9.3.

Fraudatus pecunia publice 3 8.2. fraudandus non eſt animi laude 1.1.9.

Fraus evidens erat 9.4.1. fraudi eſſe alicui 6.1.13.

Fregellani 2.8.4.

Fremitus concitatarum concionum 8. 7. *Ext.* 1. invidiae 8.15.8.

Freni ſunt injecti vobis 2.9.5. frena ſugillationis 9.2.1. frenis equorum detractis 3. 2. 9.

Frequens juventute gymnaſium 9.2. *Ext.* 5. frequentes rami 1.8.2. frequentius audiebantur 8.7.5.

Frequentia maxima utriuſque ordinis 7.8.4. urbis nimis magna 8.1. *damn.* 4. frequentiae ſtudium par 9.15.1.

Fretum Chalcidicum 1. 8.10. freto appulſus 9.8. *Ext.* 1.

Fretus corporis viribus 9.11. *Ext.* 1. ingenii ac morum fiducia 3.3. *Ext.* 2. poteſtatis viribus 6.1.2. viribus 9.12. *Ext.* 9.

Frigida & enervis juventa 3.5.3. frigidum hieme 1.1. *Ext.* 3.

Frigore duplicatum corpus 5.1. *Ext.* 1. nimio obſtupefactus 5.1. *Ext.* 1.

Frons blanda 2.10.8. hilaris 4.4.1. 6.2.7. inverecunda 8.2.2. principum civitatis 3. 8.6. frontem lecti adornatam cognoſcere 2. 10.3. fronte quieta tulit 6.2.4.

Fructus majeſtatis 2.10.2. uberrimi 4.7.7. fructibus vitae cariturus 7.8.9.

Fructuoſa induſtria 8.7. *Ext.* 7.

Frugaliſſimum ſaeculum 9.1.6.

Frugalitas Romana 4.3.5. frugalitatis conſuetudo grata 4.3.11. exemplum 4.3.7.

Fruges injecerunt ſuper eum 5.6.2. frugi vos eſſe lex jubet 2.9.5.

Frugiferam reliquit terram 8.13. *Ext.* 1.

Frui

Frui libertate ſecura 3. 3. *Ext.* 2. manubiis ſordium ſuarum 7. 6. 3. perpetuis bonis 6. 9. 10. recentiore conchyliorum uſu 9. 1. 1. uſu miſerrimae lucis 9. 13. 2. fruebatur animo tantummodo vita 8. 7. *Ext.* 5. fruendam traditurus eſt voluptatem 8. 7. *Ext.* 13. fruendam tradidit urbem Syloſonti 5. 2. *Ext.* 1. fruendarum opum finis 2. 2. 5. fruenda pacis bona ſecurae Carthagini reliquit 7. 4. *Ext.* 1.

Frumentum emere 3. 7. 3.

Fruſtrantes obſidionem Cn. Pompeji 7. 6. *Ext.* 3. fruſtrari & eludere Poenorum impetus 3. 8. 2. fruſtratus eſt ſe ipſe 1. 7. *Ext.* 5.

Fucoſa ſuperſtitio 2. 6. 7.

Fuga clandeſtina 6. 7. 3. diſſimulata 6. 8. 7. voluntaria 9. 3. 5. fugae comes 4. 7. 3. deformis reus 5. 8. 4. ineundae gratia 3. 2. 19. fugae concitata claſſis 3. 2. 10. fuga quaerere ſalutem 1. 5. 6. ſe ipſe ſubtraxit 6. 1. 11.

Fugare conatus nefarios 5. 3. 2. fugato ſomno 1. 7. 7.

Fugax animal 1. 6. *Ext.* 1.

Fugere in ſylvam 1. 6. 7. juſſit partem copiarum 7. 4. *Ext.* 2. parentis ſaevitiam 7. 4. 2. penates 5. 3. *Ext.* 3. per efferatas gentes 4. 6. *Ext.* 2. fugit attonitus ac tremens 2. 10. 6. fugeris quoſdam quo ſeceſſu 4. 7. *Ext.* 2. fugiens a Mutina 4. 7. 6. fugientem e proelio increpuit 5. 8. 5. fugientes pretioſarum rerum pondere onuſti 7. 2. *Ext.* 3. fugiendi finem facere 5. 4. *Ext.* 5. licentia 4. 7. 4.

Fugitavit cruciatus 6. 8. 1.

Fugitivi cruce digniſſimi 2. 7. 9. patriae 2. 7. 12. fugitivorum bellum grave 4. 3. 10. multitudo 2. 7. 9.

Fulget ejus nomen in Capitolino faſtigio 6. 9. 5. fulſit ſenectus in majeſtatis faſtigio 3. 4. 1. fulſerunt magna decora in foro 5. 6. 2. fulgens amicitia 4. 7. 7. fulgentia arma 6. 8. 6. fulgentiſſimi triumphalis currus 1. 1. 10. fulgentiſſima cognomina 3. 5. 1.

Fulgor fortunae maximus 8. 1. *damn.* 2. gloriae 8. 1. *abſ.* 11. 6. 2. 3. vitae conſpicuus 6. 9. *Ext.* 5. fulgore eximio 1. *prol.* fortunae gloriari 7. 1. 2.

Fulgurum oſtentorumque denuntiationes 1. 1. 1.

Fulmen coeleſte 7. 7. 4. teſtimonii vehementiſſimum 8. 5. 3.

Fulta eſt lex adjutorio alterius legis 2. 8. 1. fultum credula ſuffragatione caput 9. 15. *Ext.* 2.

Fulvia 9. 1. 8.

Fulvius 5. 2. 1. 5. 9. 3.

Fulvius Flaccus 2. 3. 3. 3. 8. 1. 4. 2. 1. 8. 4. 3.

Fumus & vapor balnearum 9. 6. *Ext.* 2.

Funalis cereus 3. 6. 4.

Fundere annulos aureos 7. 2. *Ext.* 16. fundere Latinos inclyta pugna 6. 4. 1. fuderunt hoſtiles copias 1. 8. 1. fuderat hoſtes 2. 7. 6. fuſi hoſtes 3. 2. *Ext.* 5. fuſis exercitibus 5. 4. 1. hoſtibus 3. 2. 3. Samnitibus 2. 7. 8.

Funditorum alae 2. 7. 9. auxilia 2. 7. 15.

Funditus delere Senatum 3. 8. 1. evertere urbem 7. 3. *Ext.* 9. nonnunquam domos evertunt conjugia 7. 2. *Ext.* 1.

Fundus Tarquinienſis 5. 3. 3. fundum vendidit 4. 8. 1. fundum immunem ab hoc injuriae genere reliquit 7. 3. *Ext.* 8.

Funebris lectus 2. 10. 3. 4. 1. 12. 4. 4. 7. vultus 5. 7. *Ext.* 1. memoria 2. 4. 7.

Funeratus eſt a populo 4. 4. 2. funerata Oreſtilla 4. 6. 3.

Funeſtus carnifex 6. 9. 13. funeſta deditio 1. 6. 7. funeſti conatus 3. 8. 4.

Fungi fato 6. 1. 11. legationis officio 3. 3. 2. munere 2. 7. 4. officio 2. 7. 6 officiis 2. 2. 6. partibus imperatoris 2. 8. 2. reducendi officio 2. 1. 9. functus eſt legationis officio 4. 3. 13. conſulatibus duobus 2. 9. 4. ſummis honoribus 4. 1. 15. fato 2. 10. 3. functi fato reges 5. 1. 1. muneribus 5. 6. 8.

Funus amplum 5. 1. 2. publicum 5. 1. 1. funeris pompa 5. 2. 3. funus alicujus locare 5. 2. 10. & exequias quales meruit 7. 8. 5. funera impenſa indigentia 4. 4. 11.

Furari ſpiritum tenebris 4. 7. 6.

Furcae Caudinae 5. 1. *Ext.* 5. 7. 2. *Ext.* 17.

Furere cupiditate profundendi ſanguinis 8. 9. 2. publica impietate 5. 1. 3. furens impotentia 9. 3. 8.

Furialis fax 3. 8. 3.

Furioſus conatus 4. 7. 2. furioſa dominatio 4. 3. *Ext.* 2. luxuria 9. 1. 2.

Furius 4. 7. 6. 8. 12. 1. 9. 13. 3.

Furius Camillus 1. 8. 3. 4. 1. 2. 5. 3. 2. 7. 3. *Ext.* 9.

Furor bellorum truculentiſſimus 4. 6. 4. caecus 9. 2. *Ext.* 5. Catilinae 4. 8. 3. libidinis & avaritiae 4. 3. 1. mentis 8. 14. *Ext.* 5. tribunicius 6. 2. 3. 6. 5. 7. undecimus 3. 8. *Ext.* 3.

Furtivus egreſſus 6. 8. 7.

Furtum ſacrificii pium 7. 3. 1. furti damnatus eſt 8. 2. 4.

Furvae hoſtiae 2. 4. 5.

Fuſte percuſſam interemerat matrem 8. 1. *amb.* 1. percuſſam uxorem interemit 6. 3. 9.

G.

G. Afrania 8.3.2.
G. Gabii 7.4.2.
Gabini 7.4.2. Gabino ritu cinctus 1.1.11.
Gabinius 8.1. *abſ.* 3.
Galba diſertiſſimus orator 8.7.1.
Galea duabus diſtincta pinnis 1.8.6. ictibus diſcuſſa 3.2.23.
Gallia 1.1.3. 2.6.8.
Gallius 8.10 3.
Gallus Matris Magnae 7.7.6.
Gallus quidam 8.15.5. Galli 2.6.10. & 11. 5.6.8. 6.3.1. Gallorum dux Brennus 1.1.18.
Gallicus ager 5.4.5. Gallica victoria 6.9.4. praeda 8.14.5.
Gallograeci 6.1. *Ext.* 2.
Ganeo infamis 6.9. *Ext.* 1.
Garrula lingua 7.2. *Ext.* 1. gaudere illecebris, infamia 6.9. *Ext.* 1. Perſica ſalutatione 7.2. *Ext.* 11. nova & inſolita libertate 8.9.1. mora inerti 9.12.1. gaudet familiaritas ſimplicitate 7.3. *Ext.* 3. gaudens lautitia 4.3.12. luxuria 9.1. *Ext.* 3. mendaciis & fallacia 9.6. *Ext.* 2. gaudentes labore ac patientia 2.6.1.
Gaudium moderatum 2.8.7. effuſum 5.1. *Ext.* 4. gaudio exultans 2.6.14. improbando exultare 4.8.3. alacer abiit 8.14.5.
Gaurus ſpado 9.2. *Ext.* 3.
Gelenſium equites 4.8. *Ext.* 2.
Gemellus tribunicius viator 9.1.8.
Gemere graviter virtutem 6.2.9. gemens & flens 3.8. *Ext.* 4.
Geminatum ea re decus imperatoris 5.2.6.
Geminius Metius 2.7.6.
Gemitu edito 3.3. *Ext.* 1.
Gemoniae ſcalae 6.3.3. 6.9 13.
Generavit filium 8.13. *Ext.* 1.
Generoſus ſpiritus 3.3.1. ſpiritus 3.7. *Ext.* 7. 7.6.1. generoſior, quam optabilior vox 6.4. *Ext.* 4. generoſius nihil hac fiducia 3.7.1. generoſiſſima indignatio 5.1.11. generoſiſſimarum imaginum faetus 3.4.1.
Genetricis rogus 1.8. *Ext.* 5. genitricem ſervare 5.4.7.
Genialis torus 2.6.14. 6.1.1.
Genitalis pars 1.7. *Ext.* 5. 7.3. *Ext.* 2. genitales partes 7.7.6.
Gens ferociſſima 2.7.11. devicta 2.10.6. barbara, aſpera, & regi difficilis 7.3.6. Aetolorum 4.3.7. Cornelia 5.3.2. 5.10.2. 8.14.1. 8.15.1. 6.2.3. Lutatia 9.2.1. gentis patriciae adoleſcens 4.3.4. gentes validiſſimae 2.8.1. corripiantur 2.9.1. exterae 7.6.1. Aſiaticae 1.7. *Ext.* 5. gentium exterarum 1. *prol.* 2.7.13.
Genua complecti 5.3. *Ext.* 3. genibus nixus 2.4.5. advolutus 3.8. *Ext.* 4. annixus 5.3.3. ſe ſubmittit 6.8.4. ejus ſupplex procubuit 6.9. *Ext.* 7.
Genucius Cipus praetor 5.6.3. & 4.
Genucius 7.7.6.
Genus animadverſionis conſimile 2.9.2. vitae delicatius 6.8.5. voti modeſtum 7.2. *Ext.* 18. praeſtigiorum improbum 7.3.4. militiae ſparſum & incertum ſequitur 7.4.5. orationis ſolutum 8.10.3 veſaniae truculentiſſimum 9.2.4. generis ſucceſſio 2.7.6. ejuſdem exempla 2.9.9. paterni una imago 2.10.8. genere ſummo natus 6.2.8.
Generum potius, quam divitias generi legere 7.2. *Ext.* 9.
Geometra Euclides 8.12. *Ext.* 1.
Geometriae multiplices numeri 8.7. *Ext.* 3.
Germania 5.5.3.
Germanici tropaei 2.2.3.
Gerere bellum cum aliquo 1.5.3. 2.10.2. adverſus fugitivos 2.7.9. adverſus Celtiberos 7.4.5. bella armis, non venenis 6.5.1. bella milite 3.7.10. rem proſpere 7.2.2. patriae rem bene gladio 6.3.6. res praeclaras 2.8.7. omnia auſpicato 1.4. *Ext.* 2. rem ſub auſpiciis 3.2.6. ſe 2.2.2. ſe blandiorem 2.9.6. ſe turpiter 6.3.7. ſe in adverſis rebus 3.7.10. ſe cautius 6.5.1. nihil dignum honore amicitiae 5.1. *Ext.* 2. omnia ex majeſtate reipub 6.4.2. tutelam pueri 6.6.1. honores ſplendidiſſime 6.1.5. magiſtratus 3.2.7. 6.2.10. 9.7.1. conſulatum 4.3.7. eum me coëgiſtis 6.4.1. tyrannidem 8.9. *Ext.* 2. inimicitias cum aliquo 4.1.8. moeſtum vultum 6.6. *Ext.* 1. cultum & animum regium 5.1. *Ext.* 4. caput coronatum 5.10. *Ext.* 1 confuſionem in vultu 3.1. *Ext.* 1. geris te ſic 7.7.4. gerebat ſub ſpecie feminae virilem animum 8.3.1. geſſit ſe tantum in recuſandis honoribus 4.1.6. ſe integerrime 6.9.7. ſe nec aliter in eodem juſtitiae experimento 6.5.6. ſe quam prudenter 7.2.6. ſe 8.2.3. ſe violenter 9.3.6. crudeliter ſe 9.2.1. conſulem 4.1.4. tres conſulatus 4.4.1. tertium conſulatum 8.15.8. tutelam caerimoniarum 8.13.2. inimicitias cum eo 4.2.1. ira imperia impotenter 9.3.7. bellum 9.6. *Ext.* 2. 2.7.3. geſſerat conſulatum 2.9.3. geſſerant honores 2.2.1. bene 2.7. *Ext.* 1. geritur res 2.7.10. bellum 3.2.9. res pro tribunali 3.8. *Ext.* 1. gerens ſacra 1.1.11. pileum capite 5.2.5. ci-

civem 9.1.9. conſulatum 1.1.8. 3.2.18. gerentes bella 2.7. *Ext.* 1. gerendus ſibi eſſet conſulatus 7.5.4. gerendum ad bellum 1.1.2. fuit bellum 6.5. *Ext.* 1. gerendarum rerum auctoritates 1.1.1. geſta bene republ 3.6.5. geſtum a patre conſulatum 4.1.5. geſtum id ab imperatore 6.5.1. aliquid tueri 3.8.1. geſta nimis ſevere cenſura 6.5.3.

Geſta omnis aevi quis comprehenderit 1. *prol.*

Geſtus perſeverans 6.2.9. geſtum ponere 8.7.7. geſtus adjecit verbis 2.4.4. petitos foro in ſcenam referre 8.10.2.

Geſtare ſcuta laevis 9.6.1. parvulum triumphis 5.7.1. bona ſua pectore 7.2. *Ext.* 3. ſinu ſuo artus & membra trucidatorum corporum 7.6. *Ext.* 2. prae ſe trunca brachia 2.7.11. humeris ſuis ſalutem patriae 2.8.5. geſtatum eſt ejus truncum corpus patibulo affixum 9.2.3.

Geſticulationem peregit 2.4.4.

Geſtire fati conſortione 4.6.3. ac laetari alienis malis 4.7. *Ext.* 2. geſtientes ſpectaculo oculi 2.10.2.

Gignere filium animo ſuo reſpondentem 5.6.6. gignendi & naſcendi lex 2.9.1. genitus Jove 1.2.2. libertino patre 2.5.2. matre obſtetrice, & patre marmorario 3.4. *Ext.* 1. Syracuſis 1.1. *Ext.* 3. utero Octaviae 9.15.2. genita Olympionice patre 8.15. *Ext.* 4. genitum mercatore 3.4.2.

Gillias Agrigentinus 4.8. *Ext.* 2.

Glacialis rigor 3.3. *Ext.* 6.

Gladiatorium munus 1.7.8. 2.4.7. 9.11. *Ext.* 1.

Gladius cruore domini madens 6.8.3. gladiis deſtrictis 7.4. *Ext.* 2. gladium ſtrictum tenens 2.10.6. gladio trajectus 1.7.8. praecordia ſua transverberavit 3.2.13. incubuit 3.2. *Ext.* 1. cinctus 6.5. *Ext.* 4. trajectum interemit illum 6.8.2. ſuper caput ſtricto 8.7. *Ext.* 7. gladii abſterſi 2.8.7. deſtricti 3.1.1. gladios deſtrinxit adverſus mulieres 9.2.1.

Glebae vaſtiſſimae 4.4.4. expertes pavoris 7.1.2.

Globo pabulantium hoſtium ſeſe objecit 5.6. *Ext.* 1. praeliantium ſubjectus 3.2.16. globos pugnantium omnes percurrit 7.4.1.

Gloria militaris 2.7.7. triumphorum 2.8.1. ſempiterna 2.8.7. inchoata 3.2.4. maritima inclyti portus 5.6. *Ext.* 4. navalis 8.14. *Ext.* 1. forenſis 8.7.1. ſopita in infamiam convertitur 9.1. *Ext.* 1. Mariana 9.12.4. gloriae cumulus ſummus 3.1.1. cupidi 2.8.5. titulus debitus 3.2.8. gloriam involvere 5.4. *Ext.* 5. praeripere 8.7. *Ext.* 12. gloria inflammatus 1.6.9. cedere Latinis 3.2.20.

Gloriari exemplis 2.7. *Ext.* 2. doctrina 4.3.6. majeſtate tutoris 6.6.1. gloriantur Athenae armamentario ſuo 8.12. *Ext.* 2. gloriatus eſt ſenatus principio eo 7.5.2. glorioſus militis ſpiritus 8.14.5. glorioſa victoria 2.7.6. glorioſum certamen 8.7. *Ext.* 12. pro invidioſo reddidit 3.4.2. glorioſior 3.2. *Ext.* 5. glorioſiſſimus literarum contemptor 2.2.3.

Glorioſius occidit, quam viguit 3.3. *Ext.* 4.

Gnaeus 10. *fr.*

Gnidiorum templum 8.11. *Ext.* 4.

Gorgias Epirota 1.8. *Ext.* 5. Leontinus 8.13. *Ext.* 2. 8.15. *Ext.* 2.

Gracchanus tumultus 1.1.1. Gracchana ſeditio ſepulta 6.2.3.

Gracchorum mater Cornelia 4.4.1.

Gradus mirus 3.4.4. ſtationis immobilis 3.2.23. auctoritatis atque eloquentiae 3.5.4. moderationis 4.1.7. officiorum 5.1.1. dignitatis ampliſſimus 5.3.1. gradus felicis ac beatae facundiae 5.10. *Ext.* 2. & ſtabilimenta bellorum 7.6.1. dignitatis honeſtus 7.8.5. celer 8.7. *Ext.* 1. aequalis 8.8.1. gradum opportunum quaerendo 3.6.1. excelſum obtinere 6.9.5.

Graecia 1.6. *Ext.* 1. 2.6.8. 5.6. *Ext.* 3.

Graeco more 1.1.1. Graecae actiones 2.2.3.

Granius 9.3.8.

Graſſari via prohibita 3.8. *Ext.* 3.

Gratia ſalutandi 3.1.2. relata eſt Fabio 5.2.4. ſpectandorum ludorum 7.3. *Ext.* 10. impetrari nequit 7.5.1. criminis diſſimulandi 8.6.3. gratiam referre 5.2. *Ext.* 2. 5.2.1. 8.14.3. alicujus amplecti 6.6. *Ext.* 2. gratiae actae ſunt Conſidio 4.8.3. gratias agere alicui 3.4.4. 3.8.7. debere alicui 5.6. *Ext.* 2.

Gratidius 9.7. *mil. Rom.* 1.

Gratuitum miniſterium 5.2.10.

Gratus oculis 3.1. *Ext.* 1. introitus 2.10.1. teſtamenti aequitate 5.2. *Ext.* 3. auribus ſonus 8.7. *Ext.* 1. ordo 8.15.2. grata memoria 1.1.10. varietas 1.6. *Ext.* 1. populi oculis ſpectacula 4.8. *Ext.* 2. gratior vulgi auribus libertas 6.2.1. gratiſſima auditu illi eſt ejus vox 8.14. *Ext.* 1.

Gratioſus erat apud populum 8.1. *damn.* 3. gratioſos miſeriae eos reddunt 5.3.3.

Gratulari alicui 4.7. *Ext.* 2. 5.1.1. 3.1.2. gra-

gratulati ſunt Ciceréjo 4. 5. 5. gratulandi officium 2. 7. 6. cauſſa 4. 3. 7.

Gratulatio permiſta fuit complorationi 1. 8. *Ext.* 11. gratulatione cum ſolvendum 1. 1. 1.

Gravatus non eſt 5. 7. 1. caſu 8. 13. 5. ruſtico opere 5. 4. 3.

Gravis & mari & terrae 5. 2. *Ext.* 3. aemulus 4. 1. *Ext.* 5. vino 4. 3. *Ext.* 3. 6 9. *Ext.* 1. gravis aeque pro dignitate ac pro diſciplina 6. 3. 3. impetu apparuit 8. 5. 3. ſententia 7. 2. 3. grave aeſtate amiculum 1. 1. *Ext.* 3. tempus 2. 7. 15. bellum 3. 3. 1. 4. 3. 10. tributum 8. 3. 3. gravem tyrannum habere 6. 2. *Ext.* 2. gravi morbo implicitus 1. 7. 1. notâ eos affecerunt 2. 9. 8. bello premi 5. 2. *Ext.* 4. graves faſces conſulis 6. 4. 1. clades 9. 1. *Ext.* 2. gravia auditu perpeti 7. 6. 1. opera 9. 1. 3. gravioris materiae exemplum 8. 1. *abſ.* 13. graviſſimus dolor 2. 2. 5. vir 3. 3. *Ext* 5. graviſſima clades 3. 4. 4 oratio 4. 1. 3. graviſſimum patris ſupercilium 9. 1. 6. graviſſimam acceperat injuriam 4. 2. 2. graviſſimae injuriae 2. 2. 5. jacturae 1. 6. 11. graviſſima verba 6. 1. 1. virorum opera 3. 8. 6.

Gravitas diſciplinae 2. 6. 7. decreti 2. 7. 15. totius Curiae 3. 1. 2. vitae 4. 2. 1. cenſurae 6. 1. 5. nihilo ſegnior 6. 4. 2. abſciſa animi ſermoniſque 6. 4. 3. ſermonis 6. 9. *Ext.* 1. gravitatis obtinendae indicia 2. 2. 2. gravitate ſupplicii 1. 1. *Ext.* 3.

Graviter ferre 3. 3. *Ext.* 7. 2. 7. 15. 6. 2. 2. 6. 3. *Ext.* 2. gemere virtutem 6. 2. 9. gravius in Romanos animadvertit 2. 7. 12. juſto punire aliquem 4. 1. *Ext.* 1.

Gregarius miles 5. 1. *Ext.* 1. gregarii milites 5. 3. *Ext.* 1.

Gremia materna 9. 2. 4.

Greſſu maturato 5. 6. *Ext.* 4.

Grex boum centenarius 4. 3. 4. beatae turbae totus 4. 7. 7. contemptus 5. 2. *Ext.* 1. greges diverſos piſcium ſeparatis molibus includere 9. 1. 1.

Gryllus Xenophontis filius 5. 10. *Ext.* 2.

Gubernacula imperii 7. 6. 1.

Gubernator innoxius 9. 8. *Ext.* 1. gubernatorem interrogare 1. 5. 6.

Gula obtorta 9. 5. 2. gulam Neptuni arbitrio ſubjectam habet 9. 1. 1.

Gurges imus 3. 6. 1. gurgitibus cruore imbutis 1. 8. *Ext.* 19.

Guſtus datos referam 3. 1. 1.

Guttur ſenile 9. 12. *Ext.* 6.

Gyges Lydorum rex 7. 1. 2.

Gymnaſium juventute frequens 9. 2. *Ext.* 5. gymnaſio operam dedit 3. 6. 1.

Gymnico ſpectaculo intereſſe 8. 15. *Ext.* 4. gymnicae palmae 9. 12. *Ext.* 9.

H.

Habenas triumphalis currus retinere 4. 4. 5. habenis charitatis effuſis 4. 6. *Ext.* 2.

Habere catellum in deliciis 1. 5. 3. aliquem utero conceptum 1. 7. *Ext.* 7. aliquem ſalvum 2. 4. 5. tentorium ex pellibus 2. 7. 15. attonitas aures 3. 3. *Ext.* 4. aliquem conſilii participem 3. 3. *Ext.* 2. matrem aut patrem 3. 4. *Ext.* 2. fiduciam ſui 3. 7. 1. inſtar arcis 4. 1. 1. ſenatum de aliqua re 4. 1. 7. procuratorem rerum 4. 2. 6. obſides in urbe clauſos 4. 3. 1. aliquem in clientela 4. 3. 6. in praetura collegam 4. 3. *Ext.* 1. cervices gladio ſubjectas 4. 7. *Ext.* 1. milites bonos 4. 7. 2. liberalitatis praecordia 4. 8. *Ext* 2. invidiam 4. 8. 4. minimum invidiae 5. 1. 2. plurimum humanitatis 5. 1. 2. de aliquo ſermonem 5. 1. *Ext.* 3. aequiſſima jura 5. 3. *Ext.* 3. ſempiternum imperium 5. 3. *Ext.* 3. cultos agros 5. 4. *Ext.* 5. aliquem heredem 5. 9. 2. ſacroſanctam poteſtatem 6. 1. 7. pacem cum aliquo 6. 2. 1. candida faſcia alligatum crus 6. 2. 7. rectorem 6. 2. *Ext.* 2. multos annos 6. 2. 10. multos gladios 6. 2. 10. gravem tyrannum 6. 2. *Ext.* 2. telum 6. 3. 5. conſortem cenſurae Mummium 6. 4. 2. rem deliberatione proviſam 6. 5. *Ext.* 2. aliquem ſalutis ſuae patronum 6. 9. *Ext.* 2. Deum opinionis vanae adſtipulatorem 7. 1. 2. manus & mentes puras 7. 2. *Ext.* 8. aliquem in caſtris 7. 3. 7. ſecum juvenes nobiliſſimos 7. 3. 3. cuncta in ſua manu 7. 4. 2. ſolem & pulverem adverſum 7. 4. *Ext.* 2. milites capite cenſos 7. 6. 1. aliquid ruboris 7. 6. 1. maternam hereditatem filios juſſit 7. 7. 4. imaginem Saturnini domi 8. 1. *damn.* 3. ſpem in aliquo 8. 15. 9. non plus auri ſemiuncia 9. 1. 3. aliquos ſuſpectos 9. 13. *Ext.* 2. habes parum 5. 1. 3. ne oſſa quidem mea 5. 3. 2. habet clauſas portas 2. 6. 7. ſe bene Imperator 3. 2. 13. omnia, qui nihil concupiſcit 4. 4. 1. miſerius experimentum 5. 4. 7. expeditum fugae initium 5. 7. 3. explorata crimina de filio 5. 9. 1. imaginem in cella Jovis opt. max. poſitam 8. 15. 1. impietatem ejus ſuſpectam 5. 9. 2. annulo inſculptam illam traditionem 8. 14. 4. gulam Neptuni arbitrio ſubjectam 9. 1. 1. columnas Hymettias in porticu domus 9. 1. 4. habent eum dividendi regni arbitrum 5. 2. *Ext.* 4. habebat in praeſidio magnum numerum 3. 2. 12. partum utero conceptum 4. 6. 4. dominos fun-

dus 4.4 8. cauſea velatum caput 5.1. *Ext.*4. ultionem Macedonia 5.8.3. ejus ſororem in matrimonio 6.2.3. materiam ſaeviendi 6.2. 10. eam uxoris loco 8.7. *Ext.*5. filium 9. 1.9. habui hunc notum 9.5.4. habuiſti maxima clade aliquid admiſtum gratulationis 5. 1.4. habuit natandi eventum tutum 3.2.1. decus ſubjectum imperio 3.5.3. ſenatum comitem 3.7.1. animum averſum ab omni Venere 4 3.2. cubiculum ſocrus pro conjugio 4.3.3. patellam Deorum, & ſalinum 4. 4.3. nullum ſcrupulum argenti 4.4.9. difficiles aures 4.7.4. curae 5.1.1. unius humani amici vultum 5.1.1. ſepulturae locum 5.1.10. horridiorem patrem 5.4.3. orationem 5.10 2. cum eo ſtupri commercium 6. 1.10. tolerabilem facti vix pudentis cauſſam 7.3.5. quem finem iſta diſſimulatio? 7.4.5. pene nullum triſte ſuffragium 8.1. *abſ.*2. glorioſum cum rerum natura certamen 8.7. *Ext.* 12. ſervum poſt ſe 8.10.1. eum in conſulatu collegam 8.15.6. orationem pro Gallio 8.10.3. aureos clavos crepidis ſubjectos 9.1. *Ext.*4. nihil laudis 9.2.3. parvi 9.5.2. impiam orationem 9.9.1. cauſſam mortis gaudium 9.12. *Ext.*5. habuerat venerationem maximam 1 1.19. domum eo loci 6.3.1. Petroniam in matrimonio 7.7.3. cum ea commercium libidinis 8.2.2. habebis donum viri divitis 8.14.5. habebit ſtabilem ſedem 2.9.1. habeat non minus reprehenſionis 9. 6.1. haberet vacationem hujus officii 1.1.9. habuiſſe ſub capite Sophronis mimos fertur 8.7. *Ext.*3. habentes clavorum acumina tabulae 3.7.2. habiturus peſtiferum exitum 5. 2.4. habendi cupiditate 9.4.1. habendum eſt perniciofius 9.1. *Ext.*1. haberi inopiam contemptiſſimam 2.9.4. neque virorum, neque mulierum numero debet 7.7.6. habetur ratio ejus extra ordinem 4 1.14. vir egregius 7.5.1. mortalium ſapientiſſimus 8.7. *Ext.*3. ei fides 4.1. *Ext.*2. habebatur Etruriae caput 9.1. *Ext.*2. habitus eſt prudentiſſimus 1.2. *Ext.*4. eſt honos auctori 2.3.3. habita eſt Marti ſupplicatio 1.8.6. eſt voci fides 6.8.7. publice maxima cura ſplendoris 7.5.1. habita utriuſque ordinis maxima frequentia 7.8.4. temere fides eſt quaeſtionibus 8.4.1. quaeſtio ulla de hac re 9.10.2. habita quaeſtione 8.2.3. concione 5.3.2.

Habilior lectuli otio 5.7.1.

Habitare anguſte 4.4 7. in arce 6.3.1. habitat in eo pietas fraternae charitatis 5.5.2. invidia in cognominibus 8.1. *damn.* 1. in labris ejus lepor 8.9. *Ext.*2. in nomine Xerxis ſuperbia 9.5. *Ext.*2. habitavi in eodem domicilio 5.5.1. habitaturi ſunt multi luctus ſub his tectis 7.2. *Ext.*2.

Habitus conditionis 2.6.12. maris 3.3. *Ext.* 4. animi 3.8.2. tolerabilis 4.1.1. priſtinus 4.1. *Ext.*4. aetatis 4 3.3. tranquillior 4. 2.2. patrimoniorum 4.4.10. virilis 4.6. *Ext.*2. corporis 8.7. *Ext.*1. ſervilis 9.1.8. horridus crudelitatis 9.2.1. pulveris 9.3. *Ext.*3. habitum priſtinum retinente vultu 5. 10. *Ext.*1. habitum denegatum moleſte feramus 9.2. *Ext.*11. habitu uſus erat 3.6.2. Iſiaci aſſumpto 7.3 8. nec vultu mutato 7. 3. *Ext* 9. mortali ſpreto 9.5 *Ext.*1.

Haedinae pelles 4 3.11. 7.5.1.

Haerere in cognomine Scipionum 3.7.3. in ſuſpicione & crimine 6.3.10. haereo prae admiratione 9.11. *Ext.*2. haeret animus in domeſticis 4.7. *Ext.*1. haerebat miſera in penuria & pecuniae & defenſionis 7.3. *Ext.*5. haeſit oculis pauliſper 9.9.2. haerent ac ſtupent hominum oculi 5.4. *Ext.*1.

Haeſitavit praeco 2.9.6. haeſitante animo 2.7.6. ore 8 13 2. haeſitantes inter laetitiam & metum 3.2.1. haeſitatione impeditum os 8.7.1.

Hamus aemulationis 2.9 6.

Hammonis fons 8.15. *Ext.*3.

Haſtae adoleſcentis bona ſubjecit 6.3.4. judicium 7.8.1. & 4. haſta trajectus Clytus 9.3. *Ext.*1. haſtae praeferebantur 3 2.24.

Haurire ardentes ore carbones 4.6 5. ex abundanti copia 6.4.1. ipſam virtutem 7.2. *Ext.*1. cribro e Tiberi aquam 8.1. *abſ.*5. tantum gloriae cruore 8.1. *abſ.*1. laborioſe ſapientiam 8.7. *Ext.*11. hauſit imaginem 1.7. *Ext.*1. veneni potionem 3.2. *Ext.*6. medicamentum 3.8. *Ext.*6. ſpiritum ex ipſis praecordiis & viſceribus 4.6.2. ſanguinem tauri 5.6. *Ext.*3. ſiderum motus docili animo 8.7. *Ext.*2. hauſerant avidi civilem ſanguinem 2.8.7. hauriens ſentinam in hexere 1.8. *Ext.*11. hauriendi ſanguinis cupiditas 3.2. *Ext.*1. hauſta flumine aqua 2.4.5.

Hauſtus aquae 1.8. *Ext.*18. largus 3.3. *Ext.*7. vini 3.6.6. rigoris 3.8 *Ext.*6.

Hebes atque obtuſum cor 6.9.1.

Hebeſcit vigor mentis 9.12. *Ext.*10. hebetantur tenaciſſimi patriae nervi 2.6.1. priſci roboris nervi 7.2.3. hebetatis torpore artubus 3.8. *Ext.*6.

Hegeſias Cyrenaicus philoſophus 8.9. *Ext.*3.

Helenam pingere 3.7. *Ext.*3.

Helenus 5.1. *Ext.*4

Heliconii colles 1.6. *Ext.*3.

Helleboro ſe purgare 8.7. *Ext.*5.

Hellanicus 8.13. *Ext.*6.

Helvius Mancia Formianus 6. 2. 8.

Hephaeſtio 4. 7. *Ext.* 2.

Hercules 5. 3. *Ext.* 3. 1. 1. 17.

Heredem aliquem habere 5. 9. 2. inſtituens 5. 9. 3. tollere 8. 6. 1. lege agere paſſus non eſt 7. 7. 5. tabulis inſeruit potentiſſimos viros 9. 4. 1. heredibus aliis ſcriptis deceſſit 7. 7. 1.

Hereditaria urbis paupertas 4. 3. 8.

Hereditas materna 7. 7. 4. paterna 4. 4. 10. hereditatem cernere 5. 3. *Ext.* 3. adire 7. 8. 9. abſumere 8. 6. 1.

Herennius Pontius Samnis 7. 2. *Ext.* 17.

Herennius Siculus 9. 12. 6.

Hermocles 8. 14. *Ext.* 4.

Herodotus 8. 13. *Ext.* 5.

Herophilus equarius medicus 9. 15. 1.

Heſterna cena 4. 3. *Ext.* 3.

Hetruſci 1. 8. 5.

Heu me miſerum! 8. 14. 2.

Hexeres 1. 8. *Ext.* 11.

Hie ne frigidum amiculum 1. 1. *Ext.* 3.

Hiero tyrannus Syracuſanus 1. 1. *Ext.* 3. 4. 8. *Ext.* 1. Syracuſanorum rex 4. 8. *Ext.* 1. Siciliae rector 8. 13. *Ext.* 1.

Hilaris Fortunae vultus 2. 6. 8. frons 4. 4. 1. hilari fronte agnoſcere potentiam 6. 2. 7.

Hilaritas animorum 2. 1. 8. oris convivalis 6. 9. *Ext.* 1.

Himeraei 1. 7. *Ext.* 6.

Hinniſſet equus primus 7. 3. *Ext.* 2.

Hinnitum edidit ante omnes 7. 3. *Ext.* 2. edere 8. 11. *Ext.* 4.

Hippo Graeca femina 6. 1. *Ext.* 1.

Hippoclides Philoſophus 1. 8. *Ext.* 17.

Hipſicratea regina 4. 6. *Ext.* 2.

Hirtius 5. 2. 10.

Hiſpalli filius, Cn. Cornelius Scipio 6. 3. 3.

Hiſpania 1. 6. 2. & 7. 2. 7. 1. 2. 7. 15. 5. 1. 5. 5. 2. *Ext.* 4. 5. 4. *Ext.* 3. 6. 3. 3. 6. 6. *Ext.* 1. 7. 4. 5. Hiſpaniam regere 4. 3. 11.

Hiſpanum ſagulum 5. 1. 7.

Hiſtrionis perſona 8. 7. 7.

Homerus 8. 8. *Ext.* 2. 9. 12. *Ext.* 3.

Homericum praeconium 8. 14. 1.

Hominem agebat 8. 8. 2.

Honeſtus error 2. 2. 1. dignitatis gradus 7. 8. 5. honeſti actus 5. 2. *Ext.* 1. honeſta conjugia 2. 6. 15. honeſtior profectio 3. 7. 9.

Honeſtatis omnis percipiendae cupiditatem ingreſſus 8. 7. *Ext.* 2.

Honeſte mori 2. 7. 15.

Honor triumphi 2. 8. 2. ampliſſimus 2. 8. 2. 2. 9. 3. longus & beatus 2. 10. 1. debitus 2. 10. 2. exequiarum & vocis 4. 1. 12. omnis judicii metu vacuus 7. 2. 6. ſepulcri 9. 8. *Ext.* 1. honos Latinae vocis 2. 2. 2. caſtrenſis 8. 14. 5. honoris ac virtutis ſimulacra 1. 1. 8. beneficio 1. 1. 9. uſurpatione uti 2. 7. 15. petiti loca omnia impetraturus 7. 5. 5. honorem maximum petere 7. 3. *Ext.* 6. Catoni negare 7. 5. 6. honore dignus 2. 9. 6. centurionatus donari 3. 2. 23. honores geſſerant 2. 2. 1. operum 3. 2. 24. caſtrenſes 7. 8. 6. omnis generis conquiſiti 4. 6. *Ext.* 1. gerere ſplendidiſſime 6. 1. 5. ſummos forenſi militia adeptus 8. 5. 5. honorum magnitudo 2. 9. 6. ſocietate junctum 2. 9. 6. honoribus defuncti 3. 2. 7. & actis intereſſe 3. 7. 8. omnibus defunctus 5. 9. 1. honoribus Arpinatibus judicatus inferior 6. 9. 14. debitum auctoritatis pondus adjecit 7. 5. 2.

Honorare patris cineres 2. 4. 7. aliquem muneribus ſacrificiiſque 7. 3. 2. teſtamentum matris patientia 7. 8. 2. virtutem 9. 8. *Ext.* 2. honoravit manſuetudine Romana 5. 1. *Ext.* 6. honorabantur pudicitiae corona 2. 1. 3. honoratus parum ſermo 5. 1. *Ext.* 3. honorata memoria 3. 8. 6. eſt occaſio liberalitatis 5. 2. *Ext.* 1. honoratius crematur corpus 5. 1. 11. excipi 5. 1. *Ext.* 3. honoratiſſimus locus 4. 5. *Ext.* 2. honoratiſſime excipit filium 2. 10. 2.

Horatius Cocles 3. 2. 1. 4. 7. 2.

Horatius Pulvillus 5. 10. 1.

Horatius 6. 3. 6.

Horrea opportuna rapinae 9. 3. 7.

Horreolus uſus neceſſarii 7. 1. 2.

Horrendus vocis ſonus 1. 8. 10. horrendum nomen 1. 7. 7.

Horridus habitus crudelitatis 9. 2. 1. horrida & triſtis pudicitia 2. 1. 5. virtus 2. 2. 5. horridum nomine negotium 7. 2. 1. horridae vetuſtatis rubigo 2. 9. 5. horridior aſpectus 4. 4. 1. horridiorem patrem habuit 5. 4. 3.

Horror totius fori 6. 9. 13. animi 9. 8. 2.

Hortari juventutem in acie 7. 6. *Ext.* 3. hortatus eſt C. Marium 3. 2. 18. hortata eſt patientiam in medium procedere 3. 3. 1. hortati ſunt publicani cenſores 5. 6. 8.

Hortator vitae meae 2. 6. 8.

Hortenſiana eloquentia 8. 3. 3.

Hortenſia Q. Hortenſii filia 8. 3. 3.

Hoſpes Druſi 3. 1. 2. hoſpitis captivi falus 4. 3. 4. hoſpiti religionem intulit 7. 3. 1. hoſpites benigniſſime excepti 4. 8. *Ext.* 2.

Hoſpitalem humanitatem teſtantur 1. 1. 10. hoſpitales Dii 1. 7. *Ext.* 4. 5. 1. 3. 9. 2. *Ext.* 3.

Hoſpitii jure inter ſe juncti 3. 2. 21. hoſpitio templi uſus 1. 8. 2. exceptus 9. 6. 3. hoſpitia occupavit 7. 3. 9.

Hoſtiae jecur 3. 7. *Ext* 6. hoſtiam removere 5. 10. *Ext.* 2. hoſtiarum exta 2. 2. 8.

Ho-

Hoſtilia curia 9.5.2.
Hoſtis togatus 7.8.7. hoſti data obſes 3. 2.2. hoſtes ejus vitae 2.10.2. acerrimi 2. 7.15. pabulantes 5.6. *Ext.*1. hoſtium multitudo 2.7.10.
Hoſtilis quies 1.7. *Ext.*1. cruor 3.2.23. 8.1. *abſ.*1. hoſtile vallum 3.2.20. ſolum 6.9.9. quid moliri 7.3. *Ext.*10. hoſtili certamine cum aliquo congredi 5.1.3. hoſtiles manus 1.6.11. gladii 3.2. *Ext.*9. lacrymae 5.1. *Ext.*6. oculi 7.3.9 copias fuderunt 1.8.1. hoſtilia caſtra 3.7.10. cadavera 7.6.5. hoſtilibus pedibus circumdatus 3.2.16.
Hoſtus 10. *fr.*
Huc malignitatis ventum 3.7.1. neceſſitatis deductus 8.1. *abſ.*6.
Humanus ſanguis 2.9.3. humana imbecillitas 2.7.10. conditio 3.4. *Ext.*1. humanae virtutis actus 3.2.20 conſilia 1.6.11. humanarum rerum regimen 1.1.9. humaniſſima & clementiſſima ſenatus acta 5.1.1.
Humanitas prompta & exquiſita 5.1.1. vividior, quam ſpiritus 5.1. *Ext.*1.
Humari in patria 5.3. *Ext.*3. humatus eſt in loco eo 8.15. *Ext.*3.
Humeros fatigare 3.6.1. humeris ſuis ſalutem patriae geſtantes 2.8.5. manibuſque 1. 1.11.
Humilis conſuetudo 2.6.17. humile miniſterium 1.1.17. humili admodum loco natus 4.7.5. humiles blanditiae 6.3. *Ext.*2. admodum in Hiſpania nati 5.4. *Ext.*3. humilior fortuna locus 5.7. *Ext.*2. aliquanto ſors 6.2.8. humilius ſplendore praeteritorum annorum nihil 6.4.4. humillima ſors 9.3.3. humillimae res 8.14.6.
Humiliter aeſtimare acta virorum 2.7.14. humilius ſentire de origine 3.7. *Ext.*7.
Humilitas amplitudinem venerari debet 3. 8.7.
Humus undis proxima 6.1. *Ext.*1. humi proſtratus eſt 1.6.6. 8.1. *abſ.*6. infixo capite 1.6.10. proſtratum caput 4.7. *Ext.*2. an ſublime putreſcere 6.2. *Ext.*3. proſtratis corporibus 7.3. *Ext.*2. jacere filium aliquamdiu paſſus eſt 8.1. *abſ.*3. corpora proſternere abjectis armis 9.2.1. humo illiſus 3.2. *Ext.*6. infligi 9.2.4. caput ſublatum 5.1. *Ext.*4.
Hybreas orator Mylaſenus 9.14. *Ext.*2.
Hymettus mons 1.6. *Ext.*3.
Hymettiae columnae 9.1.4.

I.

Jacere humi 1.8.12. 8.1. *abſ.*3. inhumatum corpus 5.1. *Ext.*6. in lectulo 1.7.7. 5.7. *Ext.*1. in pelliculis haedinis 7.5.1. in ſinu 1.7.2. umbras in gurgite turpitudinis 3. 6.1. ſupplicem 5.1.9. jacet civitas armis abjecta 3.2. *Ext.*5. ſpecioſius cadaver 6.8.3. jacent arcae ante portas 2.6.7. bene 5.6. *Ext.*4. miſerabiliter manus ejus in hoſtili ſolo 6.9.9. reliquiae regiae inhonoratae 5.1.1. auctores ubi? 5.3. *Ext.*3. jacebat aeger Tarſi 3.8. *Ext.*6. caput abſciſum 4.7.4. jacuit duplex victima 9.9.2. claudus in lectica 2. 8.2. humi mortuus 9.12.3. mutatum 1. 6.5. jacuerunt cadavera inſepulta 6.3.1. jacens hoſtis 5.1.11. in lectulo Athenienſi 5.6. *Ext.*5. corpus 1.8. *Ext.*19. in ſcalis Gemoniis corpus 6.9.13. jacentis ducis ſpectaculum 9.9.2. jacentem ferire 1.7.8. ad regium faſtigium erexit 5.1.1. humi 7.2. *Ext.*5. ſpoliare 5.5.4. jacente Coelio 4.7.5. in execrabili ac diro ſolo 1.1.15.
Jacere panes 7.4.3. jaciens fulmina 1.6. 12.
Jactus teſſerarum proſper 9.9.3. fortunam emere 4.1. *Ext.*7. jactum emere a piſcatoribus 4.1. *Ext.*7. jactu telorum perforari 1.8. *Ext.*19. vocis conſentaneo 1.5.8.
Jactare familiaritatem 4.7.1. jactabatur ab inimico 3.8. *Ext.*1. jactatus fluctibus 9.8.2.
Jactura maritimarum virium 8.1. *damn.*4. jacturae imperii graviſſimae 1.6.11. jacturâ victus 3.2.23.
Janua patens 6.9. *Ext.*1. januae appropinquant 2.10.2. januis apertis 3.2.7.
Jaſon Pheraeus 1.8. *Ext.*6. Theſſalus 9. 10. *Ext.*2.
Ictus fragmento ſubſellii 1.4.2. fulmine 9. 12.1. mortifero vulnere 5.6.1. ictum foedus 7.3.4. 6.1.9.
Ictus deformis foederis 2.7.1. impulſuum temeritatis 9.8.1. mucronis 3.2.23. remorum 3.2.10. vehemens 3.2.7. ictu celeri cervices abſcidiſſet 6.8.3. ictus nodoſi 2.7.8. ictibus diſcuſſa galea 3.2.23. machinae objecerant 5.1.5. ictibus perfoſſum ſcutum 3.2. 23. pulſatus 1.6.11.
Idaea mater 7.5.2.
Idoneus parum reip. civis 4.3.5.
Idus Martiae 8.11.2.
Jecur hoſtiae ſine capite 1.6.9. jecinoris caput duplex 1.6.9. jecinori hoſtiae poſtponitur gloria 3.7. *Ext.*6. jecinore hoſtiae adeſt 1.6.8.
Jejunos pecunia videbat penates 4.4.9.
Ignarus caſus 1.8.9. viri 5.4. *Ext.*6. verecundiae majorum 4.8. *Ext.*1. ignaro te 2.7.6. ignara fatorum Carthago 2.10.4.
Ignavia militaris 2.3.1.

Igni atque ferro agros vaſtare 7. 3. *Ext.* 8. & armis circumdedit 9. 2. *Ext.* 5. ferroque vaſtatur regio 5. 6. *Ext.* 1. propinqua ſede ſedens 5. 1. *Ext.* 1. ignes caſtiſſimi 4. 6. 5. aeterni 5. 4. 7. ſubditi 9. 2. *Ext.* 9.

Ignobilis vicus 5. 3. 2. ignobile nomen 3. 4. 6

Ignominia damnationis 1. 4. 3. domuum 2. 7. 3. Judicialis 8. 10. *Ext.* 1. virtutem acuit 2. 9. 9.

Ignominioſa conſulum ejuratio 2. 7. 7.

Ignorat patientiae dedecus 3. 2. 7. ignorantem Regem 1. 1. *Ext.* 2.

Ignorantiae obſcuritas 4. 6. *Ext.* 1.

Ignoſcere errori 9. 9. 1. ignoſcite vetuſtiſſimi foci 5. 4. 7.

Ignotus fuit vini uſus 2. 1. 5. illi urbi vixit 8. 7. *Ext.* 4. pater 5. 9. 4. ignota erat ipſis hoſtibus cauſſa 7. 4. 5. ignotae mulieris oſtentatio 1. 2. *Ext.* 2. fortis homo 1. 8. *Ext.* 18. ignotum fuit ipſorum ſaeculo 3. 4. *Ext.* 2.

Illabitur hominum animis 2. 10. 1.

Illecebrae & ſuavitas litterarum 2. 2. 2. illecebrarum motus varii 9. 2. 1. illecebris capti 2. 6. 1. gaudere 6. 9. *Ext.* 1. pellicere 4. 3. *Ext.* 3. illecebris ſuis complexa 9. 1. *Ext.* 1.

Illibata virginitas 6. 1. 4.

Illigavit illam dexteram torpore 6. 8. 4. illigatus matrimoniis duarum uxorum 9. 13. *Ext.* 4.

Illiſit teſtudinem lapidi 2. 12. *Ext.* 2. tabulae ſpongiam 8. 11. *Ext.* 7. illiſus eſt littoribus 1. 1. *Ext.* 1. humo 3. 2. *Ext.* 6. illiſo in poſtem capite 9. 12. 6.

Illito cubiculo calce recenti 9. 12. 4.

Illuſtrare Artemiſium 8. 14. *Ext.* 1. illuſtrata eſt moderatio 4. 2. 1. ingenio opera 8. 14. 1. illuſtrant conjugia domos 7. 2. *Ext.* 1.

Illuſtris profeſſionis actus 3. 3. *Ext* 4. tropaeis 2. 2. 3. illuſtrem urbi te oſtendit 2. 10. 3. illuſtri claritate auctoris 3. 8. *Ext.* 6. illuſtrium imaginum ſeries 2. 9. 6.

Illyricus tractus 8. 13. *Ext.* 7. Illyricum bellum 1. 5. *Ext.* 2.

Imago & umbra ſuppliciorum 6. 8. 7. Neptuni 8. 11. *Ext.* 5. picta 5. 4. *Ext.* 1. triumphali ornatu induta 4. 1. 6. paterni generis 2. 10. 8. imaginem poſitam habet 8. 15. 1. domi habuerat 8. 1. *damn.* 3. imagine ante oculos poſita 6. 6. 1. imagines proprietatis certiſſimae ſunt 9. 3. 1. virorum adopertae 3. 5. 1. imaginum certamina 3. 7. 11. generoſiſſimarum foetus 3. 4. 1. illuſtrium ſeries 2. 9. 6. titulus 4. 4. 1. imaginibus adſcribi 2. 9. 3. concitatus variis 9. 9. 1.

Imbecillus ſenex 7. 3. 6.

Imbecillitas humana 2. 7. 10. ingenii 2. 7. 6. mentis 9. 1. 3.

Imbellis ac timida juventus 7. 3. 3. imbelli omni aetate egeſta urbe 6. 6. *Ext.* 2.

Imber coortus 8. 1. *abſ.* 4. imbre nullo adduci, nullo frigore 8. 13. *Ext.* 1. imbres coeleſtes 1. 6. 3.

Imberbis is erat 6. 8. 1. imberbem patrem 1. 1. *Ext.* 3.

Imbui animos lectione librorum Archilochi nolunt 6. 3. *Ext.* 1. imbuta coloribus ſpongia 8. 11. *Ext.* 7. praeceptis virtus 5. 10. *Ext.* 3. ſordibus nobilia portenta 3. 5. 1. imbuti animi ſapientia 4. 3. *Ext.* 3. imbutis cruore gurgitibus 1. 8. *Ext.* 19.

Imitari factum 6. 3. 4. mulierum virtutem 6. 1. *Ext.* 3. praeſentiam alicujus 6. 8. 3. quod Romulum valuit 3. 2. 4. virilem patris exitum 4. 6. 5. virtutes alicujus 5. 8. 3. imitatur facinus 8. 6. 2. imitatus eſt caſus 8. 11. *Ext.* 7. luxuriam 9. 1. *Ext.* 4. 2. 4. 6. imitati ſeveritatem 2. 9. 2. imitatu ardua opera 4. 6. 1.

Imitatione aliena capi 8. 14. *Ext.* 1.

Immane Reipubl. damnum 2. 7. 15. immanes epulae 9. 1. 5. immania pretia 9. 1. 2.

Immaturus virginis amor 8. 1. *abſ.* 1. immatura militia 5. 1. 7.

Immemor humanorum caſuum 5. 1. *Ext.* 4. majeſtatis 3. 7. 11. patria viri meritorum 5. 3. 2. propoſiti 3. 2. 2. prudentiae moderationiſque 9. 3. 2. Annibalis ſermonem 9. 1. 4.

Immenſae magnitudinis ſerpens 1. 7. *Ext.* 1. immenſum Africae ſpatium 5. 6. *Ext.* 4.

Immerentem ſe capitali ſupplicio, innocentemque addiceret 7. 3. *Ext.* 1.

Immerenter damnata mulier 6. 2. *Ext.* 1.

Immeritum ſupplicium 1. 1. *Ext.* 8.

Immergit ſe aquae 9. 1. 1. ſe praeceptis Pythagorae 4. 1. *Ext.* 1. immergunt profundo cladium 6. 9. *Ext.* 7. immerſit corpus ſuum Cydno 3. 8. *Ext.* 6. ſe ipſe flammis 3. 2. *Ext.* 7.

Imminere viſceribus & cordi 2. 6. 8. imminet adverſi quid populo 5. 10. 2. imminens caſus 1. 7. 6. damnatio 8. 1. *abſ.* 9. ſaluti arx hoſtilis 5. 3. *Ext.* 3. mors 1. 4. 5. procella 6. 4. *Ext.* 2. violentia 1. 7. *Ext.* 4. caput imperio 9. 15. *Ext.* 2. exitium 1. 8. *Ext.* 7. 5. 4. 1. periculum 3. 2. 1. imminenti periculo ſubtrahi 1. 7. *Ext.* 10. imminentibus urbibus imperio Rom. 5. 3. 2. imminentia ſupplicia vitavit 6. 8. 3.

Immiſcuit eos legibus, commodiſque ſuis 4. 6. *Ext.* 3.

Immobilis cinis 1. 8. *Ext.* 18. ſtationis gradus

dus 3.2.23. immobilem retinere equitatum 9.3.5. immobile caput 1.6.10. ſtetit ejus corpus 5.10. *Ext.*2. tenuit brachium 3.3. *Ext.*1.

Immoderata turba 8.2.1. immoderato vocis impetu 9.3.8.

Immolare ante praetorium 1 6.4. hoſtiam 1.6.8. vaccam 7.3.1. hoſtias nigras 2.4.5. immolaverunt Aeanti 1.5. *Ext* 2. immolans ante altaria 3.3.1. immolantur furvae hoſtiae 2.4.5. immolatae Iphigeniae ſacrificium referens 8.11. *Ext.*6. hoſtiae 2.2.8.

Immoror quid iis? 9.11. *Ext.*4.

Immortales Dii 1.1.14. 2.7. *Ext.*1. funeribus 4.7. *Ext.*2.

Immortalitati deſtinatum caput 1.7.1.

Immunem ab hoc injuriae genere reliquit fundum 7.3. *Ext.*8. immunes atque liberae urbes 4 8.5.

Impactus eſt in ſervilem Serapionis appellationem 9 14.3.

Impatiens legionum tardioris trajectus 9. 8.2. oneris 9 2.1.

Impar femineo animo inventus 4.6.1. imparem ſe judicare 3.7. *Ext.*7.

Impedire iter 1.4.4. nepotis felicitatem 1.7. *Ext.*5. ſacrificium Alexandri 3.3. *Ext.*1. impediret conſuetudinem 2 10.8. impediri a Metello 3 2.21. potuit fuga 1.6 8. impeditur ſenatus voluntate 3.2. *Ext.*1. impeditus eſt a collegio Pontificum 1.1.8. impeditum os haeſitatione 8.7.1.

Impedimento eſſe 5.1.5. 6 9.5. 1.1.8.

Impelli ad poenitentiam 9.1.1. ad rebellandum 7.3. *Ext.* 10. impulit ſenatum ad vindictam exigendam 3.2.18. impulſus errore vocis 9 9.3. impulſam dolore punire non ſuſtinebat 8.1. *amb.*2.

Impendit plus ſtudii 8.10.2. impenderent poenae ſpiritum 2.7. *Ext.*2. impendens mutatio 1.7.2. impenſus labor 3.7. *Ext.*1. impenſis bene armis 3.2 23. impenſiora verba 4.3. *Ext.* 1.

Impenſae adjectio 1.1.8. impenſa domeſtica 4.4.11. exequiarum 4.4.1. praeſtantior 4.8. *Ext.*2. impenſae liberaliter praeſtantur 5.1.1. impenſam ſalutarem facere 7.6.3. impenſa viſendum eſt opus 8 12. *Ext.*2. impenſis voracibus oneroſus 7.1.2.

Impendio ſalutis aliquid teſtari 5.6.1.

Imperare alicui 8.7. *Ext.*16. libidini 9 13. *Ext.*3. locupletibus 4.3.5. quid morte gravius 6.4. *Ext.*4. imperavit cenſoria poteſtate 2.9.9. imperavit fortuna ſibi 7.1.1. imperavit Gallograecis 6.1. *Ext.*2. lictori 2.2.4. ſibi 4.2.2. ſuis 1.1.10. imperata pecunia 8.3.3. imperatis certis rebus 5.1.9.

Imperator ambitioſus 2.7.2. avarus 6.4. *Ext.*1. vetus 3.7. *Ext.*6. imperatoris partibus fungi 2.8.2. imperatorem ſtrenuum egit 7.1.5. imperatoribus poenam minatur lex 2. 8.1.

Imperatorius mos 4 3.10 imperatoria ars 7.4.1. poteſtas 7.1.1.

Imperium aequale 5.2.4 auctum 2.8.4. caliginis ſimile 3.4.5 conſulare 6 1.1. & auſpicium 2.8.2. licens 6.4.2. muliebre 3. 5.3. proconſulare 6 9.7. 8.1. *amb.*2. Punicum 2.7.13. imperium quantum! 7.3. *Ext.*2. ſempiternum 5.3. *Ext.*3. ſordidum 9.10.2. ſummum ceſſit religioni 1.1.2. ſurgens 7.4.1. imperii fines 2.10.2. gubernacula 7.6.1. majoris eſt 2.8.6. nervi 2.7.2. reliquias tueri 3.2.7. imperio obtemperare 6.2.10. 9.1. *Ext.*7. fuit quies 1.7 *Ext.*1. imperium iſtud abrogamus 2.9.5. ſuſtinere 6.5. *Ext.*1. imperio everſo 2.7.13. indignus 2.7.7. imperia conſularia 8.13.2. cruenta 9.2.1. cedere non dubitaverunt 1. 1.9. ſalutaria 6.9. *Ext.*3. truculentiſſima 7. 6.1.

Imperioſus Torquatus 5 8.3. imperioſiſſimi 12 faſces 2.7.7.

Imperitae multitudinis clamor 3.8.6.

Impetrare aequitatem 6.2. *Ext.*1. laudem ab aliquo 3.7. *Ext.*2. opem remedii 1.8.2. ſibi vitam 3.2. *Ext.*8. impetrare tempus ab aliquo 4.7. *Ext.*1. triumphum a ſenatu 3.6. 5. vitam facilius 3.8.8. impetravit a judicibus abſolutionem 6.9.14. a multitudine 1.5.5. remiſſionem poenae 5.4.7. impetraturus honorem 3.5.1. omnia 7.5 5. impetrari a ſervis vix poteſt 4.3.7. conſulatum ſenſerat 7.5.4. gratia nequit 7.5.1. impetrato aditu 4.6. *Ext.*3. impetrata libera legatione 5.3.2. impetratis miniſterii partibus 5.3.4. impetranda de civitate 3.1.2.

Impetrito 1.1.1.

Impetus animi infelicis 7.3.10. actionis 8. 10.1. exercituum 3.1.1. ferox 3.2.19. gratae mentis 5 2.8. in eam fit 3.2. *Ext.*9. in ſe converſus 3.2.8. invidiae 3.8. *Ext.*3. juvenilis 6.2.4. terror 4.3.14. impetum facere in aliquid 1.8.8. 3.7.2. 3.2.20. 5.4. *Ext.*5. impetu Cimbrorum pulſi 5.8.4. temulentiae evectus 5.1. *Ext.*2. concitato 1.7. *Ext.*1. fertur 5.4. *Ext.*6 gravis apparuit 8. 5.3. irae abſtractus 5.9.1. magno itinera ingredi 7.4.5. mentis uno rapere ſpei viam 7.2.5. omni cogitationis abſumpto 8.11. *Ext.*5. omni fertur mens 8.15.1. impetus tempeſtatis 8 1. *abſ.*2.

Impetu uno ſpiritus complectebatur 8. 7. *Ext.* 1. virtutis pari conniſi 4. 2. 2. vocis immoderato convulſo pectore 9. 3. 8. impetus ejus omnes ſuſtinuit 6. 9. 14. Poenorum fruſtrari 3. 8. 2. ſimiles furori 4. 3. 1. vehementiores 3. 6. 1.

Impigre ſuſtinere officia 2. 1. 9.

Impium decretum 3. 8. 1. opus Cenſoris retexuit 1. 1. 20. votum 8. 1. *damn.* 4.

Impie exheredatos fratres videbat 7. 7. 5.

Impietas execrabilis 7. 6. *Ext.* 3.

Implere annum ſeptimum 2. 6. 16.

Implicare civitatem oneribus 6. 4. *Ext.* 4. imperium religione 1. 7. 4. implicat ſe culpae 9. 9. 1. implicavit exercitum ſuum ignorantia 7. 4. 5. implicarunt vitia urbem erubeſcendis cladibus 9. 1. *Ext.* 2. implicari relatione 3. 6. 1. implicabatur febri 1. 8. *Ext.* 16. implicatus labore 5. 5. 3. implicitus gravi morbo 1. 7. 1. implicati finitimo bello 3. 1. *Ext.* 1. implicatis animis deſperatione vitae 2. 7. 10. militum animis 1. 6. 12.

Implorare auxilium 6. 6. *Ext* 2. 1. 5. *Ext.* 1. 4. 2. 7. implorare miſericordiam 9. 2. 1. 9. 2. *Ext.* 9. praeſidium 5. 3. 3. auxilium 6. 1. 7. 5. 9. 3. 2. 7. 8. imploratum eſt auxilium 1. 7. *Ext.* 4.

Impolitum atque rude praeconium 8. 14. 1.

Imponere aliquem rogo 5. 1. *Ext.* 6. 7. 1. 1. capiti diadema 7. 2. *Ext.* 5. plagas 9. 10. *Ext.* 2. ſummam experimentis 4. 3. 3. imponit viribus modum 4. 1. *Ext.* 8. impoſuit jugum ſervitutis cervicibus 8. 9. *Ext.* 2. in ſuam ſedem corpus 5. 1. *Ext.* 1. populo formam 5. 3. *Ext.* 3. 5. 5. 4. impoſuiſſet foculo carbaſum 1. 1. 7. imponi libertati jugum 2. 7. 9. impoſitus eculeo 3. 3. *Ext* 2. 6. 8. 1. 8. 14. *Ext.* 5. 5. 3. *Ext.* 3. 1. 8. *Ext.* 1. impoſita capiti corona 3. 7. 1. in rogum Oreſtilla 4. 6. 3. navibus pecunia 9. 4. *Ext.* 1. impoſito jugo cervicibus 6. 9. 2. impoſita ſacra 1. 1. 10.

Importuniorem habere rectorem 6. 2. *Ext.* 2.

Impotens doloris 4. 6. 2. impotentis viri domicilium 6. 3. 1.

Impotentia doloris 9. 3. 3. reip. miſeriis alita 9. 3. 8. impotentiae & temeritatis incurſus 4. 1. 1.

Impreſſit illi conſulto ſtylum 7. 6. 4. impreſſus jugulo mucro 5. 4. *Ext.* 6. impreſſum telluri oſculum 7. 3. 2.

Improbare decreta 2. 2. 7. improbavit ſuprema judicia 7. 7. 4. improbatis eorum querelis 4. 1. 7. improbando gaudio exultare 4. 8. 3.

Improbum praeſtigiorum genus 7. 3. 4. improbi mores 8. 3. 2.

Improbe peregrinatus eſt 3. 4. 5.

Improviſus recurſus 6. 9. *Ext.* 7. improviſae hoſtium inſidiae 3. 8. 8.

Imprudens homicidium 1. 7. *Ext.* 4. vulgus 5. 2. 4.

Impudenter Roſtra conſcendit 2. 9. 5.

Impudentia abundare 8. 3. 2.

Impudicae conjugium expetere 8. 2. 3. impudicam uxorem ducere 8. 2. 3.

Impudicitiae crimine damnatus eſt 6. 1. 11. rea mulier 8. 2. 3.

Impugnare commoda plebis acerrime 9. 3. 5. impugnat acrius noxios 8. 1. *abſ.* 11.

Impulſus conſternationis 8. 1. *abſ.* 3. umbonis 3. 2. 23. 5. 1. 3. impulſu crudelitatis 9. 2. *Ext.* 11. mentis concitati 3. 3. *Ext.* 2. numinis inſtincta virgo 1. 8. 10. impulſus temeritatis ſubiti 9. 8. 1.

Impune facere 6. 2. 6. non tulit 1 1. 20. revocare vulnera 6. 2. 8.

Impunita ſtupra 9. 1. *Ext.* 2. impunitum villicum dimittere 4. 1. *Ext.* 1.

Impunitate donata 6. 2. 1. promiſſa 9 6. 4.

Imputans ipſius pudori 5. 7. *Ext.* 1. imputantes ipſorum culpae 2. 7. *Ext.* 1. imputatur acies Deorum irae 4. 5. 2.

Imus gurges 3. 6. 1. ima ab arae parte 1. 6. 4.

In campum deſcendere 8. 15. 4. carcerem duci 2. 10. 7. caſtra ex foro tranſcendit cenſura 2. 9. 8. certamen veniunt 2. 6. 14. cenam fieri omaſum jubet 8. 1. *damn.* 8. conſilium adhibito nullo 2. 9. 2. contrarium dato conſilio 1. 1. 14. cubitum erectus 5. 1. *Ext.* 1. ditionem pervenire 3. 2. 12. gratiam ſecum rediiſſet 2. 9. 6. honorem patriae 4. 8. 2. hoſpitium invitare 2. 10. *Ext.* 1. hunc modum egit 2. 8. 2. increpari 2. 9. 1. orſus eſt 2. 7. 15. legem alicujus ire 3. 8. 4. matrimonium duxerat virginem 2. 9. 2. medium proceſſit 6. 8. 5. modum genialis tori 2. 6. 14. modum hoſtiae mactari 2. 7. 6. modum nimbi 1. 6. 5. muros concurritur 1. 6. 12. numerum aerariorum retulerunt 2. 9. 7. ordinem ſublegi 6. 4. 1. ortum principis confluit ſanguis 2. 9. 6. poſterum diem 3. 7. 1. poteſtatem redigere 2. 7. 12. 1. 6. 2. poteſtatem venire 2. 9. 8. rem praeſentem venire 7. 3. 4. riſum convertere admirationem 3. 2. 7. ſomnum revolvi 7. 2. 3. ſortem conjicere omnes tribus 6. 3. 4. ſuſpicionem alicujus venire 8. 4. 2. in triremem reverti 1. 8. 2. aciem educere exercitum 2. 7. 8. aciem progreſſus 3. 1. 1. adoptionem dando 2. 10. 4. adoptionem datus 7. 7. 5. advocationem venit 7. 3. *Ext.* 5. aedem

dem convocati 3.2.17. aerarium deferre 2. 9.1. altum procedere 9.4. *Ext.* 1. acie congreſſus 3.2.4. victus 1.5.6. ambitu ſteterat 8.9.2. animo eſt 1.*prol.* conſpicuo poni 9.5.1. 8.15.1. crepidine collocatus 4.3.*Ext.* 4. deliciis habere catellum 1.5.3. domo avunculi ſui educari 3.1.2. dubio eſt 9.3.8. dubio ponere 9.6. *Ext.* 2. gradu dignitatis eſſe 4.1. *Ext.* 3. hexere hauriens ſentinam 1.8. *Ext.* 11. hoſpitio erat 1.7. *Ext.* 10. ipſo fine vitae 3.2.11. lectulo jacere 1.7.7. luctibus abjiciendis 2.6.14. parricidio ſuſpectus 5.9.3. pervigilio accubuit 4.3. *Ext.* 3, plenae ultionis morſibus expiravit 3.2.11. praeſidio habebat 3.2.12. propinquo 8.1. *damn.* 8. 7. 6.2. propoſito perſtitit 3.1.2. publico verſari 8.14 *Ext.* 1. puppi proſtratus 3.2.13. quiete videre 1.7.2. ſacello perſedere 1. 5.4. ſinu morari 4.3. *Ext.* 3. ſolio durare 8.13. *Ext.* 1. ſqualore eſſe 6.5.2. tecto collocavit praeſidium 2.10.2. urbe manſerunt 2.9.8. comitio exclamare 1.5.1.

Inanis ſtipulatio 8.2.2.

Inauſpicato creari 1.6.6.

Incedere per urbem 7.3.8.

Incendere claſſem 6.5. *Ext.* 2. templum 8. 14. *Ext.* 5. incendit vicum ſuum 3.2. *Ext.* 7. incenſus ejus culpâ agger 2.7.4.

Incendium inchoatum 6.2.3. ortum extinguere 8.1. *damn.* 5. incendio ſe injecit 3.2 *Ext.* 8. incendiis exuſta Numantia 2. 7.1.

Inceptum exſequi 4.6.2. incepto ejus fortuna defuit 3.2.3. incepto deſiſtere 6.5. *Ext.* 2. 8.2.3. 9.5.1.

Incertum aliquem reddere 6.6.2. 8.7 *Ext.* 11. incerta gratulandi prius, an alloquendi officio fungeretur 2.7.6. incertum & ſparſum militiae genus ſequitur 7.4.5. incerti abierunt 3.2.8.

Inceſſere equos hoſtium telis 2.3.3. inceſſit illis terror 1.8.5. mihi cupido 1. *prol.* inceſſit commeatus penuria 7.6.6.

Inceſti crimine accuſatus 4.2.5. crimine aliquem liberare 8.5.5. crimine nocens reus 9.1.7. criminis rea Tuccia 8.1. *abſ.* 5. poſtulatus 3.7.9. reus agebatur 6.8.1. inceſtu Bacchanalium ſacris uti 6.3.7

Inchoare gratiam 8.14.3. inchoavit adoleſcentiam 6.9.3. inchoata gloria 3.2.4. inchoatam a ſe lautitiam poſteris relinquere 9. 1.4. inchoatum incendium 6.2.3.

Incidere in amorem 5.7.*Ext.* 1. in exitium 1.6.10. in tempus mortis 9.12.8. incidit ei prodigium 5.6.3. iis luctus 2.6.13. in Regem 1.8. *Ext.* 8. per id ipſum tempus 8.1. *abſ.* 6. ſaeva tempeſtas 9.1.1. incideret in quam 1.1. *Ext.* 4.

Inciſa cervice 3.2. *Ext.* 7. inciſae tabulae teſtamentorum 7.8.4. inciſis venis 9.12.5. incidendas cervices ei praebuit 6.8.3.

Incincta praetextâ 3.1.1.

Incipit nihil non mature 8.7. *Ext.* 2. incipiam a Zenone Eleate 3.3. *Ext.* 2. inceptum conſilium 4.7.5.

Incitare oppidum ad rebellandum 6.2.1. incitabat animum ejus tacitis facibus 8.14. *Ext* 1. incitatus canum latratus 8.11. *Ext.* 4. incitato populo 1.1. *Ext.* 4. incitata & aſpera ſeveritas 5.9.1. incitatiſſimum odium 1.8.6. incitatiſſimae minae 3.8. *Ext.* 3.

Inclamare puerum 9.12. *Ext.* 6. inclamavit ſervos 1.7.7.

Inclaruiſtis ſpecioſo vitae exitu 5.4. *Ext.* 3.

Inclinari aciem videt 3.2.19. inclinatur ejus ſententia 6.4.2. inclinata acies 6.5.2. 5.6.5. 3.2.8.

Inclinatio animi 7.8.2. mentis 4.2.2.

Includere piſcium greges molibus 9.1.1. incluſit milites carcere 2.7.15. ſervili nomine pium & fortem ſpiritum 6.8.1. incluſus aeneo tauro 9.2. *Ext.* 9. machina 9.2. *Ext.* 1. moenibus 9.2.4. incluſum arcere licuit 5. 8.5. duarum ſyllabarum ſpatio Magnum Pompejum 8.15.9. ſe cubiculo peremit 9.12.4. incluſo ſpiritu 9.12.7. incluſa eſt portae effigies capitis aerea 5.6.3. intra pectus anima 9.12. *Ext.* 1. incluſum aurum cavato baculo 7.3.2. incluſi affectus viſceribus 5.7. *Ext.* 1. publicae cuſtodiae 4.6. *Ext.* 3. incluſae legiones apud Furcas Caudinas 7.2. *Ext.* 17. incluſa domicilio mentis bona 7.2. *Ext.* 3. oſſa urna 5.1. *Ext.* 4.

Inclytus tumulus 4.6. *Ext.* 1. inclyta claritas 1. *prol.* victoria 8.11.1. pugna 3.8. *Ext.* 6. inclytae victoriae decus 1.5.1. inclytum oppidum 7.3. *Ext.* 4. auſa facinus 3. 2.2. inclyti conſulatus duo 4.3.13. inclyta cognomina 8.1. *damn.* 1.

Incoacta voluntas 4.7.1.

Incolumis ac ſibi ſuperſtes eſt 6.2. *Ext.* 2. pecunia reperta 1.1. *Ext.* 1. incolumem claſſis advexerat 8.15.10. reducere 3.4.4. praeſtiterunt 2.10.6. ſtare tibi fas non erat 5.1.4. videre filium 5.7.3. incolumi illo ſtare poteſt reſp. 8.5.4. incolume ſervare Palladium 1.4.4. ſervavit patrimonium 5.1. 10. ſervatum 2.7.1. incolumes dimiſit 3. 7.1. abire patitur 7.2. *Ext.* 3. ſervare res 4.1.10. incolumes copiae ſunt 9.9.2.

In-

Incolumitas parta eſt 7. 3. *Ext.* 9. militis 5. 1. *Ext.* 1. patriae 2. 6. 11. principis 8. 13. 1. ſincera 3. 2. 1. incolumitatis praeſidium 3. 8. *Ext.* 6. incolumitatem ejus virtuti tribuit 3. 8. 8. quaerere 6. 8. 7. tueri 5. 3. 2.
Incommodi expers 8. 13. *Ext.* 3. incommodo perculſi 8. 7. 5. ſatiari 1. 5. 2. incommodorum cognitionem obſcurare 8. 2. 1. incommodis valetudinis adverſae obnoxius 9. 2. *Ext.* 11.
Incompoſitus corporum motus 2. 4. 4.
Inconceſſus error 8. 2. 2. inconceſſa Venus 2. 1. 5. inconceſſae faces 7. 3. 10.
Inconſideratius praeliari 1. 5. 9.
Incorruptus animus fide 2. 1. 3.
Increbreſcere ſpiritu 5. 7. *Ext.* 1. increbreſcente annonae caritate 3. 7. 3.
Incredibile factum 1. 4. 1. ſpectaculum 3. 2. 23.
Incrementum claritatis 6. 5. 5. dignitatis 6. 9. 7. laetiſſimum 5. 3. 2. incrementi multum adjicit 6. 2. 3. 4. 1. 10. incrementa commodorum 4. 7. *Ext.* 2. dignitatis 4. 7. 5. 5. 7. 2. naturae 8. 9. *Ext.* 2. votis expetenda 3. 4. 6.
Increpare aliquem 7. 2. *Ext.* 10. increpuit fugientem 5. 8. 5. increpans ejus intemperantiam 4. 3. *Ext.* 1. increpari in hunc modum 2. 9. 1. increpatur vehementer 8. 1. *abſ.* 2. increpitus a quodam 3. 7. *Ext.* 8.
Increpitare alicujus ignaviam 3. 3. *Ext.* 2.
Incubas Junonis pulvinaribus 6. 1. 1.
Inculcat ſaeculorum memoriae 3. 2. 22. inculcando exercitus ſui auribus 2. 7. *Ext.* 2.
Incumbere in gladium 3. 2. 14. incubuit gens ad Amphiaraum decorandum 8. 15. *Ext.* 3. ferro 6. 5. *Ext.* 4. 4. 6. 3. gladio 3. 2. *Ext.* 1. pro ſalute patriae 5. 6. *Ext.* 5. incubuerunt omnibus viribus 2. 9. 9.
Incunabula culpae 6. 3. 11. infantiae 1. 6. *Ext.* 2. regia 6. 6. 1. ſummi honoris 4. 1. 1. ſurgentis imperii 7. 4. 1. ejus agreſte tugurium cepit 3. 4. 1.
Incurſus damnationis illos abripuit 8. 1. *damn.* 5. detrimentorum 4. 8. *Ext.* 2. impotentiae 4. 1. 1. malorum 7. 2. *Ext.* 2. triſtioris fortunae 4. 4. 1. vitiorum 4. 1. *Ext.* 2. incurſu aquae labefacta ſpelunca 9. 12. *Ext.* 10. incurſu illo ſubiti caſus abſumpto 8. 15. 9.
Incurvae haſtae 2. 3. 3.
Incutere multum ruboris civitati 6. 3. 7. incutit juvenibus aliquantum terroris 3. 1. 1.
Indagatrix latentium lucrorum 9. 4. 1.
Indemnati 7. 2. *Ext.* 15. occiderant 6. 2. 8.
Index innoxiae ſecuritatis ſomnus 8. 1. *abſ.* 13. certo vultu inſtabat 4. 1. *Ext.* 2. humanitatis 2. 5. 5. operis 3. 1. 1. ultimae neceſſitatis 4. 2. 7. indicis ore clauſo 6. 5. 5. indices aeternae felicitatis 1. 6. *Ext.* 3.
Indibili deſponſata virgo 4. 3. 1.
Indicare nomen ſuum 8. 7. *Ext.* 7. indicare tyrannicidii conſcios 3. 3. *Ext.* 5. indicandorum conſciorum gratia 3. 3. *Ext.* 3.
Indicere bellum 2. 2. 1. 9. 5. *Ext.* 2. exilium 4. 7. 3. reditum 2. 7. 5. indixit bellum Jugurthae 7. 5. 2. ſibimet voluntarium exilium 5. 6. 3. indictus tumultus 7. 6. 6. indicta concione 6. 5. *Ext.* 4. multa 1. 1. 2.
Indicium amoris 3. 2. 15. diſciplinae 4. 3. 9. indicium ad tyrannum manat 3. 3. *Ext.* 2. falſum 3. 8. *Ext.* 6. humanitatis 4. 3. 9. nefarium 6. 5. 5. indicium peragere 5. 4. 3. indicio moderationis fiſus 4. 1. 14. indicia per ora vulgi ferre 2. 10. 3.
Indicus triumphus 3. 6. 6. rogus 2. 6. 14.
Indorum feminae 2. 6. 14. patientia 3. 3. *Ext.* 6. ſenectus memorabilis 8. 13. *Ext.* 5.
Indigere humana ſuffragatione 4. 7. 1. conſilio 5. 8. 3. pecunia 4. 3. *Ext.* 3. indiget laudatione 3. 2. 3. diſciplina genere caſtigationis aſpero 2. 7. 14. indigens nullo vocis miniſterio 5. 4. *Ext.* 5. indigentem viro pecuniam malo 7. 2. *Ext.* 9. indigentia impenſa funera 4. 4. 11.
Indigi alienae opis 4. 6. *Ext.* 3.
Indignabuntur urbis lumina 3. 8. 7. indignatus de ea re dubitari 3. 7. 1.
Indignatio dignitatis neglectae 8. 5. 6. liberior 5. 3. 3. generoſiſſima 5. 1. 11. indignatione accenſus 1. 8. *Ext.* 4. 6. 2. 1. 8. 11. *Ext.* 7. ardens 9. 3. 8.
Indignus aditu Curiae 2. 9. 2. honore menſae 5. 1. 8. imperio 2. 7. 7. vita 5. 3. 3. indigna cauſſa 3. 8. *Ext.* 3. indigna coeleſti ſpiritu violentia 1. 7. 1. indigna majeſtate procella 3. 8. 4. ſumma 5. 3. 2. indignum Diis 1. 5. 1. gloriae decretum 9. 2. *Ext.* 8. judicans 3. 8. *Ext.* 3. indignos eſſe reſcripſit 2. 7. 15. indigniorem ſe oſtendens injuria 7. 8. 2. indignius quid iſta neceſſitate? 5. 3. 2.
Indigne ferens 7. 4. 2.
Inditum eſt nomen 2. 4. 4.
Indocti errores 3. 4. *Ext.* 1.
Indolis experimentum 3. 1. 1. indolis optimae juvenis 8. 1. *amb.* 2. juventus 3. 2. 9.
Indotatae nuptiae 4. 4. 10.
Inducere in animum 4. 2. 5. 5. 3. *Ext.* 1. 5. 9. 4. induxit cultum 2. 4. 6. ratio in ſpem 7. 2. *Ext.* 10. inducitur pompa 1. 7. 4. inducta veſtigiis ſagax cura 6. 8. 5.
Induere arma 7. 6. 1. veſtem 1. 1. 15. paternas catenas 5. 3. *Ext.* 3. induit cultum famularem 5. 6. *Ext.* 1. obſoletam veſtem 6. 4. 4. pene dilapſum corpus 3. 2. 18. ſoceri vul-

vultum 5. 1. 10. induunt muliebrem veſtem 2. 6. 13. induebant caritatem publicam 2. 2. 1. indutus tunicâ 2. 7. 9. 3. 6. 7. 2. 4. 6. induta triumphali ornatu imago 4. 1. 6.

Indulgere irae ſuae 6. 1. 13. propriae verecundiae 5. 3. 5. ſibi 3. 6. 1. indulſit ſuae cupiditati 9. 3. 7. indulgentibus maritis 2. 1. 5. indulgeri humano dolori 2. 6. 7.

Indulgentia 2. 10. 4. 1. 1. 8. patria 7. 3. 10. patris 3. 5. 2. profuſa 7. 2. *Ext.* 7. indulgentiae blandimentum 5. 4. 3. indulgentiâ corruptus exercitus 2. 7. 2.

Induſtria fructuoſa 8. 7. *Ext.* 7. pertinax 8. 7. *Ext.* 8. repetita 2. 7. 2. ſcenica 8. 7. 7. induſtriae vires commemorare 8. 7. 1. induſtria flagrare 8. 7. *Ext.* 14.

Inediae ſuccurrere 8. 7. *Ext.* 5. inedia conſumi 5. 4. 7.

Inemendabilis eſt error 7. 2. 2.

Inepta opinatio 1. 8. *Ext.* 8. legatio 4. 3. 5. ingenia 1. 3. 2.

Inermis occidi 1. 6 8. inermem aggredi 2. 10. 6. inermes juvenes 7. 3. 3.

Inertem vitam exigere 8. 8. 1. inertibus vitandum eſt otium 8. 8. 1.

Ineſt imperio concordia 7. 2. 6. nullus rubor 9. 2. *Ext.* 1. extinctis ſenſus 4. 6. 3. mutis rebus ſenſus 6. 9. 8. utriſque robur 6. 4. 4. inerat continentia 2. 2. 8.

Inexorabiles vindictae 6. 3. 1. inexorabilia clauſtra 4. 8. *Ext.* 2.

Inexpiabilis deteſtatio 6. 4. 5. nota 6. 8. 7.

Inexplebilis feritas 9. 2. 1.

Inexplicabilis cunctatio 8. 1. *amb.* 2. inexplicabiles Nili ripae 8. 7. *Ext.* 3.

Inexpugnabilis taciturnitas 4. 7. 7. inexpugnabiles muri 9. 6. *Ext.* 2.

Inexſpectatum nihil nuntias 5. 10. *Ext.* 3.

Inexſuperabilis ſpiritus 3. 2. 23.

Infamis ſenator 6. 2. 5. fuit 3. 5. 3. ganeo 6. 9. *Ext.* 1. reus 8. 1. *abſ.* 9. infame cognomen 6. 9. 4. infamia perjurii 8. 5. 5. infamiae ardor 8. 1. *abſ.* 3. fluctus 8. 1. *abſ.* 12. infamia gaudere 6. 9. *Ext.* 1.

Infans ſemeſtris 1. 6. 5.

Infantiae blandimenta 2. 7. 6. incunabula 1. 6. *Ext.* 2.

Infatigabilis animus 4. 6. *Ext.* 2. curſus 5. 1. *Ext.* 1. conſtantia 3. 8. 2. pugna 3. 2. 1. ſeries pietatis 5. 2. *Ext.* 4.

Infelix ductus 8. 1. *damn.* 4. pugna 1. 6. 7. infelicis militiae auctor 4. 7. 4.

Infeliciter commiſſa pugna 2. 9. 8. dimicaſſe 1. 1. 16.

Infelicitate amiſſum decus 5. 1. *Ext.* 6.

Infenſum duci facere exercitum 9. 3. 5. infenſa filiae avia 8. 1. *amb.* 1.

Inferior domo 4. 1. 1. felicitate 8. 13. *Ext.* 3. Arpinatibus honoribus 6. 9. 14. longe fortuna 8. 1. *abſ.* 12. longe homo 5. 2. 7. inferius viribus ſanguinis vinculum amicitiae 4. 7. 1.

Inferna ſedes 2. 6. 8.

Inferre alicui cladem 9. 2. *Ext.* 5. injuriam 9. 9. 3. plagam 3. 2. *Ext.* 2. poenam 6. 3. 2. bellum 9. 10. *Ext.* 2. 7. 3. *Ext.* 10. dolorem 9. 3 1. quid cibi 5. 4. 7. ſociis injurias 8. 1. *abſ* 6. vultus tenebris 4. 6 3. intulit hoſpiti religionem 7. 3. 1. in familiam ſuam conſulatum 5. 6. 5. manus exercitibus 3 6. 1. vulnus Jaſoni 1. 8. *Ext.* 6. illata clandeſtinis inſidiis mors 8. 15. 4. vis eſt 4. 1. 12. illatam injuriam non tulit 6. 1. 2. illatis haſtis 5 6. 1. inferendi ictus ratio 2. 3. 2.

Infeſtus clamor 7. 3. *Ext.* 6. dignitati 4. 2. 4. populus 8. 1. *abſ.* 4. infeſtum habere Deum 1. 8. 8. infeſta fortuna 1. 7. *Ext.* 6. infeſta arma 3. 1. 1. tela 4. 7. 2. infeſtiſſimus urbi 5. 1. 9.

Inficere mores Romanos 1. 3. 2. undas cruore 3. 2. 23.

Infimus militiae locus 7. 8 6.

Infinitus labor 1. 8. *Ext.* 18. frumenti abundantia 7. 4. 3.

Infirma aetas 3 3. *Ext.* 1. infirmiores radices 3. 3. 1. infirmiora animalia 7. 2. *Ext.* 14.

Infirmitas aetatis 5. 4. 2.

Infixo humi capite 1. 6. 10.

Inflatus regno Lydiae 7. 1. 2. inflata nitore fortunae 2. 2. 5.

Inflammare exaſperatos animos 6. 2. 1. temeritatem 3. 8. 3. inflammavit adoleſcentes cupiditate 3. 3. *Ext.* 2. inflammatus gloria 1. 6. 9. libertate animus 6. 2. 10. viribus 5. 4. 2.

Inflecti rigor potuit 5. 8 3.

Infligere adverſas res 7. 1. 1. damnationem 6. 9. *Ext.* 4. reipub. procellam 4. 3. 14. inflixit capiti ſcipionem 3. 2. 7. foribus ſecurim 1. 3. 3. infligi humo 9. 2. 4. inflicto in terram pede 9. 3. *Ext.* 3. inflictorum malorum amaritudo 6. 9. *Ext.* 7.

Infracto Reip. ſtatu 1. 1. 10. infracta fortuna 4. 7. 1. infractior oratio 5. 10. *Ext.* 1.

Infulae 4. 7. *Ext.* 2.

Infundit charitatem 5. 4. *Ext.* 5. infudit ſe in ejus ſinum 3. 4. 4. infuſum paterae vinum 1. 6. *Ext.* 1. infuſae culinis areae 9. 1. 2.

Ingemiſcere aeternis malis 6. 9. 10. caſui alicujus 5. 10. 2.

Ingenerare imperio ſpiritum 5. 3. 1. mortis contemptum 4. 7. *Ext.* 1. cupiditatem mor-

mortis oppetendae 8.9. *Ext.*3. ingeneravit cupiditatem expetendae amicitiae 3 3.2. legibus rationem 2.3.2. ingenerari caſtitatis diſciplinam 6.1.4.

Ingenium acerrimum 4.2.2. concitatum 7.2. *Ext.*7. divinum 3.7. *Ext* 3. flagrantiſſimum 6.9. *Ext* 4. 8.10.1. manſuetiſſimum 2.7.11 ſordido ſtudio deditum 8.14.6. ingenii conſtantis eſſe 2.9.6. imbecillitas 2.7.6. vegetioris eſſe 7.3.2 ingenio alicujus delectari 8.7.5. ingenia efferata 5.1. *Ext.*6. levia 1.3.2. vegeta 3.6.1. virorum eruditiſſimorum 3.4. *Ext.* 1. iniquiſſima habere 5.3. *Ext.*3.

Ingens plauſus 2.10.8. animi opus 2.7.6. ingentis magnitudinis homo 1.7.7.

Ingenuus ſanguis 9.1.8. ingenua origo 7.6.1. virgo 8.1. *abſ.*8. ingenui cives 3.5.4.

Ingenuitatis inſignia 5.6.8.

Ingredi ambitioſam viam 7.5.1. annum ſexageſimum 9.3.8. certamen 8.15. *Ext.*4. itinera 7.4.5. militiam immaturam 5.1.7. proelium 1.8.6. ſcapham 1.6.7. ſectam vitae 4.7.2. togatam militiam 7.7.1. ingrediuntur eo animo vitam 8.7. *Ext.* 14. ingredientes vitam actuoſam 2.1.10. ingreſſus alterum ſaeculum 8.13 *Ext* 2. opus ſapientiae 8 7. *Ext.*2. templum 1.1.18. ingreſſa judicium 8.5 6.

Ingreſſus pugnae temerarius 4.5.2.

Inhaerere voci alicujus 8.15.7. inhaeſit hoſtibus 3 2.23. ſententia verbis 4.3. *Ext.*4. inhaerens animo ejus 3.8. *Ext.*4. cogitationibus 8.7. *Ext.*5. mors morti 4.7.4. inhaerentes novae cupiditati oculi 9.2.1.

Inhiare futuris malorum cauſſis 7.2. *Ext.* 1.

Inhibere aliquem ab inſana cupiditate 7.3.10. errorem alicujus 1.6.12. ſtudium 4.1.4. inhibuit pugna agmen 4.7.2. inhibuerunt verba mucrones 8.9.2. inhiberi poterat 2.9.3. vi 3.3. *Ext.* 4. inhibitus prodigio 1.6.6. inhibitam machinationibus victoriam ſenſerat 8.7. *Ext.*7.

Inhoneſto affectu diſpulſo 3.3. *Ext.* 1.

Inhoneſtum vinculum 2.6.15. inhoneſti lucri captura invitati 9.4.1. inhoneſtius quid 7.8.9.

Inhonoratae jacent reliquiae 5.1.1.

Inhumatum corpus 1.7.*Ext.*3. 5.1.*Ext.*6. inhumatum jacet columen 5.1.10.

Injicere caliginem quaeſtuoſam mendaciis 1.3.2. Europae victrices manus 8.1. *damn.* 1. manum 4.7.3. metum reliquis 2.7.11. teſtimonii fulmen in aliquem 8.5.3. injicis manus ſplendidis conjugiis 7.2. *Ext.* 1. injecit catenas Jugurthae manibus 6.9 6. coeleſtes manus inſulae 3.2.23. ei manum 5.4.5. mihi manus 4.1.15. ſe incendio 3.2 *Ext.*8. velut fulmen otio 1.7. *Ext.*6. injecerunt fruges ſuper eum 5.6 2. injecerat dextram navi 3.2.22 injiciam ſtylum 2.1.1. injici oſſibus alicujus 5.3. *Ext.*3 corpori paludamentum juſſit 5.1 11. ei catenas juſſeras 6.2.8. ei manum jubet 6.2.2. injiciuntur ei catenae 6.6.2. injectus eſt rubor coeleſtibus 1.1.15. injecti ſunt vobis freni 2.9.5. injiciantur regnis manus 2.9.1. injecta foculo dextera 3.3.1. injecto laneo pallio 1.1. *Ext.*3. injecti libertati laquei 3.2.12.

Inimicus patriae 4.7.1. inimicum exhibendo pertinacem 4.2.2. inimica epulis 2.5.6. urbs 3 2 *Ext.* 8. inimicum ſimplicitati praeceptum 7.3. *Ext.*3. inimici vehementes 3.7.5. inimicorum exiſtimatio 3.2. *Ext.*6. ſinus 3.7.5. inimiciſſimus Ciceroni 4.2.5.

Inimicitiae depoſitae 4 2.3. diutinae ac vehementes 4.2 1. graves teſtataeque 4.1.12. inimicitias ferere 4.1. *Ext.*2. inimicitiis depoſitis 2.9.6. diffidere 7.2.6.

Iniquus pugnae eventus 3.2.11. iniquum putavit 3.1.1. rati ſunt 8.1. *abſ.*8. iniquiſſimus error 3.8. *Ext.*3. iniquiſſima ingenia habere 5.3. *Ext.*3.

Iniquitas loci 2.7.10.

Inire conſilium 3.3 *Ext.*3. tribunatum 1.7.6. proelium 6.4.5. iniit pugnam 7.2.5. inito certamine 5.2.4. 9 11. *Ext.* 1. ineundae fugae gratia 3.2 19.

Initiati ſacris 4.7. *Ext.* 1.

Initium beneficii 2 8.4. a cultu deorum petere 1. *prol.* triumphandi fecit 3.6.5. initia juventae 8.7. *Ext.* 1.

Injungere abdicationis notam 6.9. *Ext.*2. injunxit eidem turpem decoctoris ſuperlationem 6.9.12.

Injuria famoſa 9.1.6. patriae 8.1. *abſ.*4. injuriae immunitatem pareret 1.1.19. finis 2.8.4. maturitatem expectavit 3.2.7. injuriae reſiſtere 7.2.2. injuriam accepit 2.6.7. 6.6.5. injuriam illatam non tulit 6.1.2. injuria corporis contrahebant dotes 2.6.15. laceſſitus 9.2. *Ext* 7. injuriae graves & intolerabiles 8.1. *abſ.*6. Punicae 5.1.1. injuriarum acerbitate 1.1.15. injurias accipere 2 2.5. patienter excipere 5.10.1. injuriis laceſſitus 3.8.2. penſare 5.3.2.

Injurioſe tractata ſunt 2.9.2.

Injuſſu conſulis 2.7.5.

Injuſtus cruor 3.8. *Ext.*3. 9.2. *Ext.* 3. injuſtum bellum 2.7.15. injuſtae caedes 9.3. *Ext.* 1.

Innexa eſt obſervatio 1. 5. 1. innexa vulnera vulneribus 4. 7. 4.
Innixus genibus 9. 12. *Ext.* 1. ſpiculo 3. 2. 18. innixa cubito 2. 6. 8.
Innocens erat 8. 1. *damn.* 3. innocentium defenſores 6. 3. 8.
Innocentiae magiſtra 4 5. 1.
Innoteſcere ſceleribus 8. 14. *Ext.* 3.
Innoxia ſecuritas 8. 1. *abſ.* 13.
Innumerabilia ſaecula 8. 7. *Ext.* 2.
Inopinatus vagitus 1. 8. *Ext.* 5. inopinata ac ſubita fluctuatio 7. 4. 5. inopinatam & attonitam oppreſſit Contrebiam 7 4. 5. inopinatum gaudium 4 8. 5. monſtrum 1. 8. *Ext.* 3. inopinato ſpectaculo attonitus 9. 9. 2.
Inops patrimonii 4 8. 1. pecuniae 4. 4. 2. rogi 5. 1. 10. inopes dotum filiae 4. 4. 11. laudis 2. 8. 5.
Inopia alimentorum ſumma 7. 4. 3. contemptiſſima 2. 9. 4. rei familiaris 9. 12. 7. inopiae praeſidia 7. 4. 3. inopiam ſuſtentare 8. 7. *Ext.* 11. 6. 9. 8. inopia laborantes 4. 8. *Ext.* 2. inopia praeſtatur liberalitas 5. 1. 1.
Inquietae noctes 8. 14. *Ext.* 1.
Inquinare ſatellitem criminatione falſa 3. 3. *Ext.* 5. inquinaverat majeſtatem 2. 9. 3. inquinari falſi ſanguinis contagione 9. 15. 2. inquinata libidine, vino, ludicrae artis amore vita 6. 9. 6. inquinata voce 7. 7. 6. inquinatiſſima vita 8. 1. *damn.* 2.
Inquirendum extis vel fortibus 1. 1. 1.
Inſana cupiditas 7. 3. 10.
Inſaniae nota 7. 8. 1.
Inſatiabile laudis pectus 8. 14. *Ext.* 2.
Inſcripſit his nomen 8. 14. 6. inſcribi ſepulchro 5. 3. 2. inſcribitur liber Iſocratis Παναθηναϊκὸς 8. 7. *Ext.* 9.
Inſculpere fabulam ſepulcro 8 7. *Ext.* 12. inſculptam annulo habet traditionem 8. 14. 4. inſculptos dentes gentis litteris 1. 1. *Ext.* 2.
Inſepultus jacens 1. 7. *Ext.* 9. inſepulta cadavera jacuerunt 6. 3. 1.
Inſequi aliquem deſtricto teſtimonio 8. 5. 2. ſalutem 8. 1. *abſ.* 11. inſequens narratio 3. 8. 3. perſona 6. 2. 8. certamen 2. 7. 10. inſequenti nocte 1. 4. *Ext.* 2. 1. 4. 4. 1. 6. 9. inſequentia ſaecula 7. 2. *Ext.* 2. inſequentium ſaeculorum 9. 1. 4. inſecutus deos convitio 5. 5. 4. eſt dies noctem 1. 7. 1. propulſatores odio 7. 8. 7.
Inſerere homines mactatarum pecudum inteſtinis & viſceribus egeſtis 9. 2. *Ext.* 11. oculos miraculo 3. 3. *Ext.* 1. ſe viris 6. 2. *Ext.* 1. inſeruit alterum exercitum 7. 4. 4 ſententiam editae orationi 5. 9. 2. tabulis heredes 9. 4. 1. ſe tantorum virorum laudibus 8. 7. 7. inſerens graviſſimis virorum operibus 3. 8. 6. inſerendo labellis mel 1. 6. *Ext.* 3. inſeri familiae 9. 7. 2. inſertis ore calculis 8. 7. *Ext.* 1. inſerta eſt nota 6. 3. 1. inſerta litteris 1. 6. *Ext.* 1. inſerta pectoribus imagine 8. 9. *Ext.* 3. inſertis manibus divellere quercum 9. 12. *Ext.* 9. inſerenda eſt fortitudo 3. 2. 17.
Inſervierat litteris 1. 8. *Ext.* 2.
Inſidens equo 5. 7. 1. 8. 13. *Ext.* 1. ſolio 6. 9. *Ext.* 7. inſidentes equis 7. 3. *Ext.* 2.
Inſidiae clandeſtinae 8 15. 4. ducis 1. 1. 14. improviſae 5. 8. 8. inſidiis opportunum tempus 3. 3. *Ext.* 3. inſidias alicui nectere 3. 8. *Ext.* 5. 5. 9. 4. inſidias cavere 3. 8. *Ext.* 6. inſidias ſtruere patrimonio 8. 2. 3. inſidiis hoſpitis deductus 1. 6. 8. circumventus 5. 1. *Ext.* 6.
Inſidioſus rector curſus 9. 8. *Ext* 1. inſidioſa adumbratio 7. 3. *Ext.* 8. congeries 9. 2. *Ext.* 6. ratio 7. 3. *Ext.* 10
Inſignis bellicae rei ſucceſſus 3. 6. 4. claſſis 2. 8. 2. victoria 4. 1. *Ext.* 4.
Inſigne regium 5. 1. 10. inſignia aurium 5. 2. 1. extera 8. 15. *Ext.* 1. honoris 5. 1. *Ext.* 5. ingenuitatis 5. 6. 8. magiſtratuum 3. 2. 7. militaria 5. 6. 2. praeturae 7. 3. 9. puerilis aetatis 6. 1. 1. ſummi imperii 6. 9. 11. poteſtatis 6. 5. 2. ſenatoris deponere 6. 4. 4. inſignia in ſe tranſlata cernit 4. 1. 1. inſignibus doloris depoſitis 1. 1. 15. imperii depoſitis 5. 6. *Ext.* 1. ornatus 1. 7. 5.
Inſimulatus eſt occidiſſe Alexandrum 8. 4. 1.
Inſiſtere exemplis 3. 7. *Ext.* 5. patris criminibus 3. 8. *Ext.* 4. ſolo 6. 4. 3. inſiſtens adminiculis 8. 13. 1. quibuſdam rebus 8. 14. *Ext.* 3. vadoſis littoribus 8. 7. *Ext.* 1.
Inſitus amor animo 5. 5. 3. pectoribus 2. 2. 5. inſitum animis odium 6. 3. 1.
Inſolens victor 8. 1. *abſ.* 3. factum 3. 6. 6. inſolentiſſima Carthago 4. 4. 6. dominatio 9. 1. *Ext.* 2. inſolentiſſimi ſpiritus 2. 7. 1. 5. 1. *Ext* 6. ſucceſſus 2. 8. 7.
Inſolentia animi ac verborum 9. 2. 2. effrenata 5. 3. *Ext.* 3. religionis 2. 8. 3. inſolentiae crimen 3. 7. 11. reprehenſio 2. 7. 14.
Inſolentiſſime obequitans 3. 2. 21.
Inſolitus caetus 9. 1. 3.
Inſontem crimine ſubvertit 8. 1. *damn.* 4. inſontes notare 7. 3. *Ext.* 10.
Inſpectante exercitu 3. 2. 24.
Inſperata victoria 5. 6. 5.
Inſperatius prodeſt 3. 8. *Ext.* 2.
Inſpicere cauſſam 5. 8. 3. inſpecta cauſſa 8. 1. *amb.* 2. 5. 9. 1. 6. 2. *Ext* 1. veritate 9. 8. *Ext.* 1. inſpectis legibus ac moribus 8. 7. *Ext.* 2. libris 1. 8. 2. libris Sibyllinis 8. 15. 12. extis 1. 6. 9. inſpiciendum ad nomen 2. 10. 1.
Inſtar Alexandri eſt 4. 7. *Ext.* 2. arcis habere

bere 4 1. 1. atrii eſt Capitolium 8. 15. 1. triumphi 2. 8 5.

Inſtare perſeveranter 3. 8. 3. inſtat ipſi celer obitus 4. 6. 1. inſtabat certo vultu index 4. 1. *Ext.* 2. poteſtas ampliſſima 3. 8. 6. inſtans victoria 3. 8. *Ext.* 6. bellum 9 3. *Ext.* 3. inſtantibus cunctis 6. 4. 1.

Inſtaurari de integro quaeſtionem 8. 1. *abſ.* 4. inſtaurato ſacrificio 1 6. 8.

Inſtauratio ludorum 1. 7. 4.

Inſtillaſſe alimenta 1. 6. *Ext.* 4.

Inſtincta civitas errore 3. 8. *Ext.* 3. conſimili genere aemulationis 9. 2. *Ext.* 8 tribunicio furore concio 6. 2. 3. virgo 1. 8 10. inſtincti arrogantia 1. 5. *Ext.* 1.

Inſtitores libidinis 6. 1. 6. inſtitorum & lixarum numerus 2. 7. 1.

Inſtituere ſacra 1. 2. 1. inſtituit jus feciale 10. *fr.* teſtamento heredem 7 8. 1. inſtituerunt convivium 2 1. 8. inſtituens heredem 5. 9 3. inſtitutus deorum cultus 5. 10. *Ext.* 2. mos 1. 3. 1. inſtituendorum ludorum cauſſa 2. 4. 4.

Inſtitutum minime utile 3. 7. 3. inſtituta Perſica 9. 5. *Ext.* 1. probabile 2 6. 16.

Inſtrictum aemulationis hamo 2. 9. 6.

Inſtruere aliquem 7. 3. 3. conſilio 1. 7. *Ext.* 2. ſe ornamentis eloquentiae 8. 10. 1. ſibi aditum ad coelum 1. 7. 2. inſtruxit altitudinem 7. 6. 5. filium 5. 4. *Ext.* 6. inſtruxerunt acies 2. 4. 1. inſtruxeras juvenem armis 2. 7. 6. inſtruet ejus accuſationem criminibus domini 6. 5. 5. inſtruxerit utiliter ambitioſam ingredientes viam 7. 5. 1. inſtrui argenteis vaſis 2. 2 7. poteſt totus terrarum orbis exemplis 6. 3. *Ext.* 1. inſtructus ſub praeceptore 8. 9. *Ext.* 2. ingenii abundantia 8. 7. *Ext.* 3. validiſſimo exercitu 7. 3. *Ext.* 9. inſtructa dolis fortitudo 7. 4. *Ext.* 2. inſtructum pectus moderatione 4. 1. *Ext.* 6. inſtructae gloria videbuntur 2. 7. 5. inſtructiſſimus clementia 5 3. *Ext.* 3. omnibus virtutibus 2. 6. 8.

Inſtrumentum militiae 7. 6. 1. ruſticum 4. 4. 6. inſtrumento ſuo noſtris ceſſit 7. 3. 3. inſtrumenta decoris 6. 3. 10.

Inſula Pharmacuſa 6. 9 15.

Inſultare alienis incommodis 4. 7. *Ext.* 2. ruinae viri 5. 1. *Ext.* 4. inſultare Romano ſanguini 2. 7. 12. victis 7. 4. 1. inſultant confeſſis 5. 3. *Ext.* 1.

Inſultationibus hoſtium ſubtraxit 6. 8. 4.

Inſutum culeo 1. 1. 13.

Intacta flammis ſtatua 1. 8. 11. intactos reduci juſſit 4. 1. 15.

Integer civis 7. 7. 7. integra omnia Aemiliano reſervare 5. 2. *Ext.* 4. integerrimus vir 3. 7. 6. integerrima vita 6. 2. 8.

Integritas viri 2. 10. 1. integritatis ſpectatae vir 8. 1. *damn.* 2.

Intellectu gravia perpeti 7. 6. 1.

Intemperantia foeda ac ſordida 3. 5. 3. intemperantiam ejus increpans 4. 3. *Ext.* 1.

Intempeſta nocte 6. 8. 7.

Intendi ſellae pellem juſſit 6. 3. *Ext.* 3. intentus in pondus auri 6. 1. *Ext.* 2. intento animo legere 9. 12. 3. intenta triumphi gloriae virtus 9. 3. 1. intenti lucro 6. 8. 7. ſunt acri ſtudio 1. 7. *Ext.* 4. oculi quaeſtioni 3. 8. *Ext.* 1.

Intentans manum rogo 6. 8. 7. intentatus reip. ſtatus 5. 6. 1. intentatum ab injuriae genere numen 9. 15. 2.

Inter actum 6. 2. 9. inter aerarios referre 2. 9. 8. 2. 9. 6. cenam 1. 6. *Ext.* 1. 8. 15. 7. ipſum illud tempus 4. 5. 6. 7. 4. *Ext.* 2. laetitiam & metum haeſitantes 3. 2. 1. lupanaria proſtitit 3. 5. 4. manus 5. 1. *Ext.* 6. quietem vidit 1. 7. 8. undas enataſti 3. 2. 23. undas pugnam edere 3. 2. 23.

Intercedere abrogationi 9. 1. 3. ſe negavit 6. 1. 7. intercedit pertinax odium 7. 2. 6. inter tercedunt dies plures 5. 4. 7. interceſſit aliquid jurgii 2. 1. 6. inter uxorem & virum repudium 2. 1. 4. paululum temporis 1. 7. 7. interceſſerunt quadraginta ſeptem anni 8. 13. 1. interceſſerat conjugium 7. 7. 4.

Interceſſu ſuo ſaucium ſervavit 5. 4. 2.

Interceſſio collegarum 8. 6. 4. interceſſionem interponere 6. 1. 10.

Intercidere memoria 5. 2. *Ext. init.*

Intercipere fluctus aeſtuariis 9. 1. 1. interceptus a militibus 2. 10. 2. a rege 3. 3. 2. inſidiis 9. 10. *Ext.* 1. praeſidio 3. 8. 7. intercepta bellis Punicis 5. 2. 6. interceptum eſt imperium 7. 3. *Ext.* 2. paludamentum 5. 1. 11. interceptum oppidum imperio adjicit 7. 4 2. interceptis illis 6. 5. 1. intercepta ſigna 1. 6. 11.

Interceptor beneficii 9. 11. 4.

Intercolumnium proximum 9. 15. 1.

Interdiu 1. 8. 1.

Interdixit ei bonis paternis 3. 5. 2. ei convictum 2. 7. 9. interdicitur ei bonis 8. 6. 1.

Interemptor pudicae filiae 6. 1. 2.

Intereſſe alicui ſpectaculo 3. 6. 5. exequiis 5. 8. 3. bellis 4. 3. 12. convivio 2. 1. 9. 5. 1. *Ext.* 3. defenſioni 4. 1. 7. diſcrimini 1. 8. 10. ſpectaculo 8. 15. *Ext.* 4. honoribus & actis 3. 7. 8. laboribus 4. 6. *Ext.* 2. maledico ſermoni 7. 2. *Ext.* 6. concioni 8. 9. *Ext.* 2. praelio 1. 7. 1. intereſſe ſua nihil, reſpondit ei 8. 1. *abſ.* 7. intereſt mea nihil 6. 2. *Ext.* 3. intereſt plurimum 9. 12. 1. tantum 2. 8. 4. in-

interfuit quid inter Piſiſtratum, & Periclem 8.9. *Ext.* 2. ſpectaculo ludorum 2.4.3.
Interfari concionantem 9.5.2.
Interficere aliquem 3.1.2. interficiendi ſuem ſtudium 1.7. *Ext.* 4. interfici ab illo 1.7. *Ext.* 2. 2.10.6. eum jubet 7.3. *Ext.* 1. pro hoſte 2.7.10. interfectis fontibus 7.2. *Ext.* 15. interficienda curavit quinque millia 9.2.1.
Interfectore fortior 3.2.11.
Interfluit Tarſum 3.8. *Ext.* 6.
Interjecto parvulo tempore 8.4.1. tempore 2.10. *Ext.* 1. 6.5. *Ext.* 4. 7.3. *Ext.* 5. interjecta temporis mora 6.9. *Ext.* 7.
Interimere aliquem 5.5.4. 3.2.4, & 6. magnam manum 8.1. *abſ.* 2. ſe ferro 3.2.15. interemit eam gladio 6.3.6. hoſtem 3.1.1. illum aggreſſus 3.3. *Ext.* 7. illum gladio trajectum 6.8.2. 1.7.8. ſe ferro 6.1.1. 1.7.8. epiſtola octoginta millia civium Romanorum 9.2. *Ext.* 3. uxorem fuſte percuſſam 6.3.9. interemerat matrem fuſte percuſſam 8.1. *amb.* 1. interemptus eſt eorum manibus 9.6.4. juſſu alicujus 5.3.5. interempto domum ſuperjecit 6.3.1. ſenatu 3.2.17.
Interior tunica 7.4.5.
Interiit prope nomen 1.1.17.
Interitus animoſus 6.1.1. animum comminuit 2.10.6. generis 7.2. *Ext.* 1. legionum 1.6.11. interitus nova genera excogitat 3.2.7. interitu urbis 1.1.14.
Intermiſſio laboris 8.8.1.
Interpellare aliquem 6.2.11. ne non animo & videret, & vigeret 8.7.4. valuit 8.7.4. interpellante maris ſaevitia 9.8. *Ext.* 2. interpellandi opera naſcitur 7.2.6. interpellatus ſaepius 3.1.2. interpellati ad reddendam cauſam 8.15. *Ext.* 1. interpellandi inſtituti gratia 3.7.3.
Interponere aliquam moram 6.4.3. interceſſionem 6.1.10. ſe 2.2.4. ſe alicui 5.4.6. ſe reip. 4.1.6. interpoſuit plebis enim ſcitum 4.1. *Ext.* 4. interponi epulis ludos ſinebat 9.1.5. relationem jubet 4.1.14. interponuntur nuptiis auſpices 2.1.1. interponebatur nemo convivio 2.1.8. interpoſita arundine cruribus 8.8. *Ext.* 1. fide 8.1. *abſ.* 2. nulla mora 5.6. *Ext.* 4. pactione 4.8.1. ſimulatione 2.5.4. interpoſito tempore 1.7. *Ext.* 2.
Interpretari aliquid 1.4. *Ext.* 1. interpretatus eſt jus civile populo 8.7.4. interpretandarum religionum periti ſſimus 1.5.5.
Interpretatio ſiderum fallax 1.3.2.
Interpretes domeſtici 1.6.3. prodigiorum 1.6. *Ext.* 3.
Interrogare gubernatorem 1.5.6. interrogatur ab eo 8.15.9. interrogatus a quodam 7.4.5.
Interrumpere templi dedicationem 5.10.1. interrumperetur ſacrificium 1.1.11.
Intervenire ſtupro 1.8. *Ext.* 3.
Interventu fortunae 8.1. *abſ.* 3.
Inteſtinum malum 2.4.4. inteſtinis egeſtis 9.2. *Ext.* 11.
Intima conditionis humanae 3.4. *Ext.* 1.
Intolerabilis ſpiritus 6.2.8. obſeſſis mora 1.6.3. intolerabile onus 7.4.4. intolerabilia auditu 9.2.4. onera 6.4. *Ext.* 4.
Intoleranda vis peſtilentiae 2.4.4.
Intra caſtra tendere 2.7.15. decimum diem 1.3.2. hoſtile vallum 3.2.20. pomoerium 2.9.4.
Intrare carcerem 4.6. *Ext.* 3. curiam 7.3. *Ext.* 7. cubiculum 1.7.7. conciones 6.5. *Ext.* 4. Curiam 2.2.7. Lariſſam 4.5.5. moenia 3.2. *Ext.* 5. 7.3. *Ext.* 9. oppidum cum telo 2.6.9. ſenatorium ordinem 9.1. *Ext.* 2. urbem 2.8.1. & 3. 5.1. *Ext.* 5. intravi oppidum 2.6.8. intravit caſtra 2.7.1. 3.3.1. domum 4.4.10. ſcholam 6.9. *Ext.* 1. intrantes limen 2.2.1.
Intrepide paruerunt ductori 3.2. *Ext.* 3.
Introducere aliquem in comoedia 7.2. *Ext.* 7. contemptum gloriae 8.14. *Ext.* 3. novam religionem 1.1. *Ext.* 7. pernicioſiſſimas reip. leges 9.5.1. introduxit conſuetudinem 2.6.5. introducitur judicii mentio 2.8.2. introductus in tabernaculum 5.1.8. introducti in theatrum 2.2.5.
Introferri lumen juſſit 1.7.7.
Introitus gratus & jucundus 2.10.1. introitu deformi non contentus 6.9. *Ext.* 1. in ipſo obſtare 9.1.3.
Intromitti eos juſſit 2.10.2.
Intueri acerbitatem caſus 7.6.2. caſum lugubrem 5.1.4. collocatum infra ſe 5.7. *Ext.* 2. coronatos 2.8.5. decus Juliae gentis 5.5.3. egredientes claſſes 1.8. *Ext.* 14. fontem 2.2.3. in mutis membrorum lineamentis viva ac ſpirantia corpora 5.4. *Ext.* 1. Attalicis aulaeis contectos parietes 9.1.5. lucem 4.6.1. 5.8.3. opus animi ingens 2.7.6. pinguiſſima arva ſua 7.6.2. puerum ſupplicem genibus advolutum 3.8. *Ext.* 4. rem 2.6.5. robuſtas ſenectutis reliquias 6.2.10. ſcelus iniquo animo 9.2.1. triſtem fortunae vultum 2.6.8. violentiam 2.7. *Ext.* 1. ultimum diſcrimen 6.5.2. intueor amplitudinem fortunae tuae 5.3.5. intuens quatuor puerilis aetatis filios 9.3. *Ext.* 2.

Invadere alicujus patriam 7.2. *Ext.* 3. alterum Italiae latus 7.4.4. animos hominum eloquentia 8.10.1. Fidenatium terga 7.4.1. hoſtem 2.6.2. regem cum equitibus 3.2.5. urbem 5.1. *Ext.* 4. invaſit continuo praeturae inſignia 7.3.9. hoſtes 7.2.5. invadendae Lacedaemonis conſilium 1.6. *Ext.* 1.

Invalida fides 8.1. *abſ.* 3. invalidae ad hoc monſtrum ſugillandum literae 5.3.4.

Invenire equum 1.8. *Ext.* 8. invenit cognomen dotatae 4.4.10. domi raptorem ſpiritus 5.3.2. exempli locum 1.1.9. fidem propoſiti 7.3.1. nullam querelam 8 13. *Ext.* 2. invenit pietas novam rationem 5 4. 7. invenit nullam glebulam 5.3. *Ext.* 3 inventus eſt in tanta civitate 3.5.2. femineo animo impar 4.6.1. finis belli 3.7.1. inventi ſunt dormientes 8.1. *abſ* 13.

Inventor aenei tauri ſaevus 9.2. *Ext.* 9.

Inverecunda frons 8.2.2.

Inviae regiones 1.7.5.

Invicem dextram porrigere 6.4.3. locuti 2.1.6. diſpergi & dilatari 8.7. *Ext.* 3.

Invictus armis 9.1. *Ext.* 1. invicti ducis invicta dextera 7.6.5 armorum vis 7.3. *Ext.* 8. fatorum neceſſitas 1.7. *Ext.* 5. invictae neceſſitatis leges 1.6.12.

Invidere externis laudis commemorationem 4.3. *Ext.* 1. gloriae alicujus 5.1.10.

Invidia habitat in cognominibus 8.1. *damn.* 1. invidiae impetus 3.8. *Ext.* 3. invidiae reſiſtere 8.1. *damn.* 1. invidia & obtrectatione compulſus 5.3.2. laborare 8.1. *abſ.* 1. invidiam alicui facere 5.7.2. crudelitatis levare 9.2 2.

Invidioſum fuiſſe cenſum 2.9.4. magiſtratus faſtigium 4.1.1.

Inviolatum aliquem relinquere 9.6. *Ext.* 1. inviolata ſtatua 1.8.11. tactu ſtola 2.1.5. virgo 4.3.1. inviolatam dimiſit navem 6.6.4. inviolatae legiones 7.2. *Ext*, 17.

Inviſus univerſo populo 7.3. *Ext.* 6. inviſa domus 6.3. *Ext.* 1. inviſam nequitiam habet 5.9 2. inviſum ſe reddidit 9.2. *Ext.* 5. inviſos injuriae eos faciunt 5.3.3 inviſiorem inimicum facere 3.8. *Ext.* 1. ſe fecit 4.7.4.

Invitare in hoſpitium 2.10. *Ext.* 1. libertatem 6.2.1. invitaverunt benigniſſime 1.8.2. invitari ad cenam 2.8.6. invitantur in lectulum 2.1.2. invitatus benignis verbis 4.3.5. invitatus indulgentiae blandimento 5.4.3. invitati ad coenam 2.1.9. invitati captura inhoneſti lucri 9.4.1.

Invitatio familiaris 5.1. *Ext.* 2.

Invitus vixit 4.7.6. inviti audierunt iſta verba 5.1.1.

Inultus cruor 9.2. *Ext.* 3. inulta ne foret gloria 2.7.7. inultum habuit ſcelus 9.7. *mil. Rom.* 2.

Inumbrare partes dominationis 1.7. *Ext.* 5.

Inundare gentes 1.7. *Ext.* 5. inundavit omnes Italiae partes civilis ſanguinis fluminibus 9.2.1.

Inundatio amnis 1.6.3.

Invocare deos 9.11. *Ext.* 2. invoco te huic coepto 1. *prol.* invocavit auxilium praedagogi 1 8.12. invocem unde te? 6.1.1. invocato numine 2 8.6.

Involvere Aetnaei montis gloriam 5.4. *Ext.* 5. aliquem ſilentio 5.4. *Ext* 2. caput Agamemnonis 8 11. *Ext* 6. involuta lux tenebris 1.7. *Ext.* 1. mortalium mens tenebris 7.2. *Ext.* 1. nube 1.8.1. involutum benevolentiae ſimulatione mendacium 7.3. *Ext.* 10. involvendum ſilentio 1.7.5.

Inuſitata ratio 9.2. *Ext.* 1. inuſitatum malum 1.7. *Ext.* 4. ſpectaculum 1.8.2. inuſitati foro latratus 8.3.2. inuſitatae tenebrae 8.11. *Ext.* 1.

Inuſtus dira memoria lacus 3.7. *Ext.* 6. inuſtus literarum nota 6.8.7.

Inutilis relatio 3.6.1. inutili affectu diſpulſo 3.3. *Ext.* 1. inutiles ad retinenda arma manus habere 3.2.11.

Inutiliter aliquid concupiſcere 7.2. *Ext.* 18.

Jocabundus revertitur 1.8. *Ext.* 8. jocabunda juventus 2.4.4.

Jocantes obvios petiverunt 2.2.9.

Jocoſis dictis 1.1. *Ext* 3.

Jocus ac luſus iſta ſunt 5.1. *Ext.* 3. poëticus 8.1. *abſ.* 8. joci gratia 7.5.2. jocorum mos 2.10 8.

Iophon Sophoclis filius 8.7. *Ext.* 12.

Iphigenia 8.11. *Ext.* 6.

Ira celerior procurſu 9.3.1. par 2.7.15. patens os 3.3. *Ext.* 4. praeceps 8.1. *abſ.* 3. irae aliquid concipere 7.2.5. motus 9.3.4. vindex 6.3.3. procurſum effundere 7.3. *Ext.* 6. ſuae indulgere 6.1.13. iram placavit 2.10.2. efficacem negas 9.3.6. remittere 6.8.7. iram deſtrinxit 9.2.2. vincit 5.1. *Ext.* 6. ira ac ſpe ſuperior 3.8.2. percitus 5.1.11.

Iracundiae ſtimuli 9.3.2.

Iraſci deceptis 7 3. *Ext.* 10. populo 9.3.2. alicui 4.5. *Ext.* 1. regi 9.6.3. irata filiis Septicia 7.7.4. irati cives 3 7. *Ext.* 5.

Ire ad aliquem 7.3.10. in Capitolium 3.7.1. in bona paterna 7.7.3. in aciem 5.8.5. in provinciam 8.15.6. in exilium 3.8.4. ad arma 8.6.4. ad explicandum opus 2.9.7.

2. 9. 7. ad conſules 6. 6. 2. ad ſtuprum 6. 8. 1. obviam alicujus voluntati 3. 8. 5. iturum ſe pollicitus eſt 3. 7. 1. iretur ad veſaniam 1. 3. 1.

Irridendi cauſſa 1. 8. *Ext.* 8.

Irritamentum libidinis 4. 5. *Ext.* 1. nimiae ſimilitudinis 8. 11. *Ext.* 4. perſeverantiae 7. 4. 3. irritamenta luxuriae 2. 6. 1.

Irritatus comminationibus 3. 8. 2. odore equus 7. 3. *Ext.* 2. irritati contumelia 7. 3. *Ext.* 10.

Irritatio ſupervacua 6. 3. 10.

Irritus eventus 4. 7. 6. labor 7. 3. 6. irritum feſſo labore dimittit 8. 11. *Ext.* 5. irritam propoſiti dimiſit 4. 3. *Ext.* 3.

Irrogatum eſt parricidis 1. 1. 13.

Irruiſti in mucronem imperii 2. 2. 5.

Irrumpere in Urbem 8. 6. 2. irrupit in caſtra 3. 2. 20. hoſtium exercitum 3. 2. 8. in domum 9. 15. 5. in medium agmen 5. 6. 5. irrupit magis in curiam 6. 9. 14. irruperat domum 8. 7. *Ext.* 7. irruperant 1. 1. *Ext.* 5. irrumpentibus illis in urbem 3. 2. 1.

Irruptio ſubita 1. 7. *Ext.* 8. irruptioni iter praebere 5. 4. *Ext.* 7. irruptione facta 4. 7. 6.

Iſaurici cognomen 8. 5. 6.

Iſiacus 7. 3. 8.

Iſis 1. 3. 3.

Iſocrates 8. 7. *Ext.* 9. 8. 13. *Ext.* 2.

Iſthmicum ſpectaculum 4. 8. 5.

Italia 1. 3. 2. 1. 6. 9 2. 7. 7. 5. 6. 7. 6. 2. 3. 7. 3. *Ext.* 8. lacerata 3. 7. *Ext.* 6.

Italicum bellum 5. 4 *Ext.* 7. 6. 3. 3.

Iter placidum 6. 9 *Ext.* 5. rapidum & praeceps 5. 5. 3. actuoſae vitae 8. 8. 1. facere 4. 3. 13. 8. 5. 6. impedire 1. 4. 4. placidum reperire 5. 1. *Ext.* 6. praebere irruptioni 5. 4. *Ext.* 7. victoriae patefacere 1. 6 3. itinere coepto omiſſo 1. 1. 10. converſo 1. 6. 7. feſſi 9 2. *Ext.* 2. incerto ferri 1. 7. 5. medio abſtractus 5. 8. 5. itinera ingredi 7. 4 5.

Iterata pronuntiatione praeconis 4. 8 5.

Jubellius 2 7. 15.

Jubet eum interfici 7. 3. *Ext.* 1. lex vox eſſe frugi 2. 9. 5. Graeciae urbes liberas eſſe 4. 8 5. juſſit citari collegam 2. 9. 6 conductores ire 8. 12. *Ext.* 1. fores referari 2. 10. 2. verba recitari 4. 8. 5. illum abjici in mare 1. 1. 13. Q. Fabium decedere provincia 2. 7. 3. ſibi afferri arma 3. 2. 18. tribunal ſuum adeuntes vadimonia facere 3. 7. 1. jube me jugulari 3. 8. 8. me occidi 4 7. 4. juſſiſſet vinctum protrahi 1 1. 21. jubente neceſſitate 7. 6. 1. jubetur caſtra cingere 9. 1. *Ext.* 6. ſenectus conſilia prodere 3. 3. 2. juſſus ab eo egredi 2. 4. 5. a patre ſuo 1. 1. 9. 8. 2. 1. juſſo navigio dirigi in altum 9. 8. 2. juſſi ſunt Flaminio abire 1. 1. 4. erant quae ſpeculari 3. 7. 1.

Jucundus introitus 2. 10. 1.

Jucundius cognitu 5. 7. *Ext.* 1.

Judex addictus 8. 2. 2. aditus de ſponſione 7. 2. 4. inter eos convenit 2. 8. 2. inter eos ſumptus 8. 2. 3. mirifice egit 2. 8. 2. placidus 8. 1. *abſ.* 2. ſeverus & religioſus 5. 8. 3. judicem aliquem depoſcere 3. 7. 7. judice ipſo Marte 3. 7. *Ext.* 6. judices conſurrexerunt 2. 10. *Ext.* 2. crediderunt 2. 10. 1. mittam in conſilium 6. 2. 4.

Judicare aliquem hoſtem 3. 8. 5. contra aliquem 7. 2. 4. ſe imparem 3. 7. *Ext.* 7 ſe dignos libertate 6. 2. 1. judico eum domo mea indignum 5. 8. 3. judicaverat eum honore dignum 2. 9. 6. judicans indignum 3. 8. *Ext.* 3. judicandi modum ſequi 8. 2 3. judicatus honoribus inferior 6. 9. 14. ſapientiſſimus 3. 4. *Ext.* 1. judicatae pecuniae ſatisdare 4. 1. 8. judicatum eſt gravius de eo 6. 5. 3. judicanda eſt contemplatio 8. 15. 1.

Judicialis umbo 8. 5 4 ignominia 8. 10. *Ext.* 1. judiciale periculum 6. 9. 1.

Judicium animi 1. 1. 10. 4. 2. 1. capitale 9 8. *Ext.* 2. centumvirale 9. 15. 4. domeſticum 3. 7. *Ext.* 2. haſtae 7 8. 1. & 4. honoratum 8. 15 9. optimum 2. 9 2. ſolidum 4. 7. 1. ſubtile 7. 2. *Ext.* 5. cogere 8. 3 1. cum aliquo nanciſci 9. 1. 1. pronuntiatione finire 7. 2. 4. judicio convellere teſtamentum 7 8. 2. eodem duos ſuſtinuit reos 6. 2 4. juris civilis celeberrimus 9. 3. 2. populi concidit 8. 1. *damn.* 6. populi damnatus 2 9. 6. provocato ad populum 8. 1. *abſ.* 1. petitus 3. 4. 5. ſuo finitus 3. 2. *Ext.* 6. ſuperiore actum 7. 3. 5. judiciorum exitus triſtis 2 9. 6. judiciis publicis adjiciam privata 8. 2. 1. judicia reorum egit 3. 6. 7. ſuprema improbavit 7. 7. 4

Jugera agri 4. 3. 4. & 5. 8. 6 3. aridae terrae 4. 4. 11.

Juglandium candentium putamina 9. 13. *Ext.* 4.

Jugulare proſcriptum 5. 3. 4. jugulari me jube 3. 8. 8. jugulantur noxii 2. 8. 7. jugulandum aliquem tradere 5. 3. 3. jugulatos muris praecipitavit 9. 2. 4. jugulandos tradidit hoſtes 1. 8. 6.

Jugulo impreſſus mucro 5. 4. *Ext* 6. jugulum feriendum praebuit 5. 9. 4. gladiis objecit 6. 8 3. praebere 5. 3. 4. 9 4. 2.

Jugum arantium boum 4 4. 5. boum 7. 1. 2. charitatis par 2. 1. 6. flagitioſum 2. 7. 9. fraternum 5. 5. 3. ſervitutis 8 9. *Ext.* 2. ju-

go

go aequalis imperii depoſito 5.2.4. aequali virtutis par 2.9.6. impoſito cervicibus 6. 9.2. juga Alpium 3.7. *Ext.* 6. montium excelſa 4.6. *Ext.* 3.

Jugurtha 6.9.6.& 14. 8.14.4. 2.7.2. 7. 5.2.

Jugurthinum bellum 2 7.2.

Julia 6.1.1. 6.7.3. 4.6.4.

Julia gens 5.5.3.

Julis oppidum 2.6.8.

Jungere ſe amicitiae foedere 2.9.6. equitantibus 2.3.3. noctem diei 8.13. *Ext.* 1. Romanis externa 3.4. *Ext.* 1. jungebant haec affinitates 4.4.9. junxit caedi ſuam 4.7.5. exequiis filii damnationem patris 5.3.2. urbem urbi 8 9.1. junxerunt amicitiam inrer ſe 4.7. *Ext.* 1. junxerunt eum corpori conjugis 4.6.3. jungam his duos reges 8.13. *Ext.* 1. junge ſapientiam 2.6.14. jungens paria 9.2. *Ext.* 2. jungi morte 4.6.3. jungitur poenae venia 5.9.1. junguntur nuptiis inter ſe 9.1 9. jungatur luxuriae libido 9.1.1. junctus erat Laelio familiaritate 5.5.1. ſibi ſanguine 2. 7.4. juncta fonti aedes 1.8.1. ſimilitudine patientia 3.3.1. junctum honorum par 2. 9.6. juncto vehiculo vehi 9.1.3. juncti divinitatis faſtigio 1.7.2. poteſtate 4 2.1. amicitia & affinitate 4.2.3. hoſpitii jure 3. 2.21. virtutum ſocietate 8.8.1. junctae copiae duorum fratrum 7.4.4. jungendus eſt his ille 6.3.12. juncturae honeſta conjugia inhoneſto vinculo 2.6.15.

Juniorum nemo ei obviam proceſſit 9.3.4.

Junius Brutus 4.4 1. 7.3 2.

Juno 1.1.16. 1.1. *Ext.* 1. Capitolina 6. 1.1. Lacinia 1.1.20. 1.8. *Ext.* 18. Moneta 1.8 3. regina 5.10.2. Junonis ſacra peragere 5.4 *Ext.* 4.

Jupiter 7 4.3.& 4. Capitolinus 1.2.2. imperii cuſtos 5.5 3. Hammon 9.5. *Ext.* 1. Olympius 1 1. *Ext.* 3. 5.10. *Ext* 1. Opt. Max. 1.1.16. 5.10.1.& 2. Sabazius 1.3.2.

Jurgii aliquid interceſſit 2.1.6. jurgio ipſorum id patet 9.1.3. jurgia in curia 4.1. 12.

Jurare apud quaeſtores urbanos 2.8.1. clara voce 6.5.3. more civitatis 2.10. *Ext.* 2. tribunum coëgit 5.4.3. juro per Romuli caſam 4.4.11. jurat virum bonum eſſe 7.2.4. juraverant ſe abituros 2.9.8.

Jus amicitiae 7.3. *Ext.* 9. civile 8.7.1. honoris ampliſſimi 2.8.2. ſervatum aboletur 9.1.3. petitum 7.7.6. praediatorium 8. 12.1. ſolenne 4.1.2. triumphandi 2.8.1. & 2. juris civilis judicio celeberrimus 9.3.2. obſervandi diligentia 2.8.4. ordinem ſequitur 3.2.17. jus dabo illis meae gentis 3.7. *Ext.* 7. legationis tueri 6.6.3. dicere 3.5.1. 5.6.4. 6.2.11. 3.7.1. feciale inſtituit 10. *fr.* jure adoptionis in gentem tranſlati 5. 10.2. jure caeſus 6.1.12. 6.2.3. meritoque 1.6. *Ext.* 3. procreatus filius 7 7.3. jura aequiſſima 5.3. *Ext.* 3. civitatis 3.1.2. familiaritatis 7.8.9. jura civium ordinare 8. 8.2. complexus 3.4.5. dare 6.9.8. reddere alicui 7.7.7.

Juriſdictio praetoria 7.7.6.

Jusjurandum dicere 2.10. *Ext.* 2. jurejurando adacti 7.6.1. obſtrictus 9.2. *Ext.* 6. obſtrictam tenet 5.3. *Ext.* 3.

Juſſu Romano 9.2.4. tuo 2.6.7. 6 2.8.

Juſtus aeſtimator 3 8.1. dolor 8.1. *amb.* 2. juſta conſtitutio 2.9.1. juſtum odium 9.2. *Ext.* 2. juſti amores alienigeni 4 6. *Ext.* 1. juſta piacula 1.1.14. juſtior laurea 2 8.5. juſtius dixerit 2.10.5.

Juſtitia praefractior 6.5. *Ext.* 4. juſtitia tribunicia 6.5.4. vicit odium 6.5.5.

Juturna 1.8.1.

Juvat ab ignotis exempla petere 9 3. *Ext.* 1. juvandi & emerendi cupiditas 5.2. *Ext.* 4.

Juvenis eximiarum virium 7.3.6. optimae indolis 8.1. *amb.* 2. juvenes armati 2.7 15. juvenibus aliquantum terroris incutit 3.1.1.

Juvenilis animus 8.7.1. impetus 6.2.4. calliditas 7.4 2.

Juventius 7.7.7.

Juventae flos ſincerus 6.1.1. orientis decus 2.10 4.

Juventus armata 7.6. *Ext.* 3. imbellis 7. 3.3. militaris Romana 7.6.1. optimae indolis 3.2.9. juventutis flos 6.2.8.

Juxta eum accubuit 4.3. *Ext.* 3.

L.

Labantes vires 5 6.6.

Labefactari bona nequeunt 7.2. *Ext.* 3. taciturnitatem volebant 2.2.1.

Labefecit abſtinentiam ejus 4.3. *Ext.* 3. labefacta ſpelunca 9.12. *Ext.* 10.

Labellis mel inſerendo 1.6. *Ext.* 3.

Labi in lectulo 5.2. *Ext.* 4. leni tractu coepit anguis 1.8.2. privata impietate 5. 1.3. labens civitatis ſtatus 4.1. *Ext.* 4. annona 4.8. *Ext.* 2. belli fortuna 3.2.19. lapſus non libidine, ſed errore 6.1.4. lapſo equo 1. 6.6. lapſae mentis error 5.3.2.

Labor gignendi cuncta 1.8. *Ext.* 18. fructu non carebit 8.11.1. irritus 7.3.6. longae inquiſitionis 1. *prol.* laboris continui patiens 8.8.2. remiſſio 3.6.1. labore feſſo irritum 8.11.

8. 11. *Ext.* 5. labores militiae 2. 3. 1. laboribus ſufficere 7. 1. 1.

Laborare ad deſperationem uſque medicorum 2. 4. 5. invidia 8. 1. *abſ.* 1. laborat ejus cornu 1. 7. 3. laborans propugnatione 5. 1. *Ext.* 4. laborantes inopia 4. 8. *Ext.* 2.

Laborioſus ſapientiae miles 8. 7. *Ext.* 5.

Labris admoto poculo 7. 2. *Ext.* 1.

Lacedaemon 1. 6. *Ext.* 1. 8. 7. *Ext.* 2. 4. 6. *Ext.* 3. 5. 3. *Ext.* 2.

Lacedaemonii 1. 2. *Ext.* 3.

Lacerare Italiae latus 7. 4. 4. parentem urbis 5. 3. 1. parricidium 9. 11. *Ext.* 4. lacerat inimicum 3. 3. *Ext.* 5. laceramus fortunam convitiis 4. 4. 11. laceraverat domum maledictis 6. 3. *Ext.* 1. laceratus convitio 5. 1. *Ext.* 2. ferro 6. 2. 8. verberibus 6. 8. 1. lacerata Italia 3. 7. *Ext.* 6. laceratum manibus carnificis corpus 6. 9. 13. lacerata ferro corpora 9. 2. 1. lacerandus lictorum verberibus 2. 7. 8. poſteritatis convitio 4. 7. 3. lacerandum eum praebuit feris 9. 12. *Ext.* 9.

Lacerti efficaciſſimi 3. 2. 1.

Laceſſere aliquem bello 6. 4. 3. laceſſit alienas opes 7. 4. *Ext.* 1. laceſſitus contumelioſis dictis 1. 8. *Ext.* 8. injuria 9. 2. *Ext.* 7. 3. 8. 2. rex 2. 10. 2. laceſſitam joco pudicitiam 9. 14. *Ext.* 3.

Lacinia togae 1. 4. 5. laciniis abſciſſis 2. 7. 9.

Lacrymae exciderunt juveni 5. 7. *Ext.* 2. hoſtiles 5. 1. *Ext.* 6. lacrymas alicui reddere 5. 1. 10. parum pudicas ratus 6. 3. 6. lacrymis abſterſis 1. 1. 15. clarum cognomen 5. 2. 7. pictura madet 8. 11. *Ext.* 6. reſperſa tura 5. 10. *Ext.* 2.

Lacrymante civitatis parte 2. 8. 7.

Lacunaribus demiſſas aureas coronas 9. 1. 5.

Lacus Albanus 1. 6. 3. imbribus auctus 1. 6. 3. proximus 1. 4. *Ext.* 1. Regillus 1. 8. 1. Traſimenus 1. 6. 6. 3. 7. *Ext.* 6. 4. 8. *Ext.* 1. 9. 11. *Ext.* 4. Lucrinus 9. 1. 1.

Laedere ſalutem periclitantis 4. 1. 11. laeditur ejus cauſſa 6. 8. 1. laeſus nec re, nec verbo 5. 3. 4. telis 3. 2. 1. laeſa gloria militaris 2. 7. 7. ſemel majeſtate imperii 6. 3. 3. laeſis juſta piacula exſolve 5. 3. *Ext.* 3.

Laelius 4. 7. 1. 5. 5. 1. 8. 8. 1. legatus 6. 9. *Ext.* 7. trib. pleb. 8. 1. *abſ.* 3.

Laetari alienis malis 4. 7. *Ext.* 2. ſucceſſu alicujus 3. 8. *Ext.* 2. ſuo exitio 6. 5. 1. laetus oraculo dominus 7. 3. 1. vultus 2. 6. 14. laetae manus 9. 2. 2. exta 1. 6. 9. laetior ſalute 3. 3. 1. vultus fortunae 6. 9. 11. ſtatus ſpes 1. 7. 5. laetiſſimum incrementum 5. 3. 2.

Laetitiam capere ex vindicta 3. 3. *Ext.* 7. laetitia ovans 3. 2. 21. ovantes 9. 3. 4.

Laetorius 4. 7. 2.

Laeva manus 2. 3. 17. ſitu marcida 6. 9. *Ext.* 5. puppim apprehendit 3. 2. 22.

Lamentari aliquem 3. 1. *Ext.* 1. exitium imminens 5. 4. 1. lamentabantur in morbo 2. 6. 11.

Lamentabiles legionum quiritatus 9. 2. 1.

Lamentatio praecipua 4. 7. 4. humana 4. 1. 12.

Laminas extinxit 3. 3. *Ext.* 5. laminis candentibus uſtus 6. 8. 1.

Lampſacena urbs 7. 3. *Ext.* 4.

Lampſacum 7. 3. *Ext.* 4.

Laneo pallio injecto 1. 1. *Ext.* 3.

Languentem inflammare temeritatem 3. 8. 3. languentes animi 6. 4. 1. languentibus Epiroticis armis 4. 3. 14.

Langueſcunt victoriae 9. 1. *Ext.* 1.

Languida vox 8. 10. 3. languidum patrocinium 9. 3. 6. languidior venarum pulſus 5. 7. *Ext.* 1.

Laniatus canum morſibus 9. 12. *Ext.* 4.

Laniatus avium ferarumque 1. 6. 11. pecudum 5. 4. *Ext.* 6. laniatui eſſe animalibus 9. 2. *Ext.* 11.

Laodice 1. 8. *Ext.* 13. 9. 10. *Ext.* 1. 9. 14. *Ext.* 1.

Lapis mutus 8. 11. *Ext.* 4. lapidibus obruitur 9. 8. 3. petitus 5. 3. *Ext.* 2. pluere 1. 6. 5. proſternere aliquem 9. 7. 2. 3. 3. *Ext.* 2.

Lapideis arcis repertis 1. 1. 12.

Laquei domeſtici 8. 6. 4. laqueos miſerabiles rupit 3. 2. 12. laqueis aſtutiae copulata acies 7. 4. *Ext.* 2. ſibi ſpiritum eripuerunt 6. 1. *Ext.* 3.

Lar Herminius 10. *fr.*

Lar Lartis praenomen eſt 10. *fr.*

Lar Porſenna 10. *fr.*

Lar Tolumnius Vejentium rex 9. 9. 3.

Lares aviti 7. 7. 1. familiares 2. 4. 5.

Largiri alicui incrementa dignitatis 5. 7. 2. conſulatum 8. 15. 5. 12 faſces 3. 4. 4. libertatem urbibus 4. 8. 5. largitus eſt divitias & imperia 7. 5. 5. aurum equiti 8. 14. 5. largita diſciplina regimen gentium 2. 8. 1. fortuna triumphi praetextum 7. 1. 1.

Largitiones profuſiſſimae 3. 2. 17.

Largus hauſtus 3. 3. *Ext.* 7. largae dapes 9. 1. *Ext.* 1. largiore vino provecti 2. 2. 9.

Lariſſam intrare 4. 5. 5.

Laſciviae temulentae 6. 9. *Ext.* 1.

Laſcivus vultus 9. 2. 1. laſcivior Veneris uſus 9. 1. *Ext.* 1.

Latebrae ſilvarum 5. 4. *Ext.* 6. latebras quaeſitum venire 5. 4. 1. latebris cuniculi

evadere 6. 8. 2. latebris ſuis extrahatur malum 9. 6. 1.
Latere in regione 6. 8. 5. in tribunatu 6. 5. 4. latens fides 3. 8. *Ext.* 4. in villa 6. 5. 7. latentium indagatrix lucrorum avaritia 9. 4. 1.
Latitans in tabernula 9. 7. 4.
Laterna praelata ab eo 6. 8. 1.
Laticlavia tunica 5. 1. 7.
Latifundia magna 4. 4. 7. feſtinanter conſumpta 8. 6. 1.
Latino tumultu feſſa patria 6. 9. 1. Latinae vocis honos 2. 2. 2. Latinum bellum 1. 7. 3. 2. 7. 6. 5. 6. 5. Latini annales 9. 13. 2. Latinis cedere gloria 3. 2. 20.
Latine reſponſa dare 2. 2. 2.
Latium 2. 7. 7.
Latmiorum rex 8. 13. *Ext.* 7.
Latratus caninus 9. 13. *Ext.* 2. canum 8. 11. *Ext.* 4. inuſitati foro 8. 3. 2.
Latrone, ei opus eſt 5. 9. 4.
Latrocinia exturbare 6. 3. 5.
Lati muri 3. 7. *Ext.* 8.
Latus Craſſi ſica confodit 3. 2. 12. Italiae alterum lacerare 7. 4. 4. lateris firmitas 8. 7. 1. 8. 7. *Ext.* 1. lateri proximus 5. 1. 8. comes arrepſit 6. 8. 7. latus ſuum tegere 4. 7. *Ext.* 2. latere altero repercuſſus 1. 8. *Ext.* 11. latera Reipubl. firmiſſima 2. 9. 6. cingere odiis 3. 7. 5. ſua alicui committere 9. 13. *Ext.* 4.
Laudabile obſequium 1. 1. 3.
Laudare aliquem pro tribunali 7. 3. 7. formam 4. 3. *Ext.* 1. ſe 7. 2. *Ext.* 11. verecundiam ſaeculi 8. 2. 4. laudans proſcriptionem paternam 3. 1. 3. laudatus accurata oratione 4. 3. 4. laudandum nobis tradiderunt 4. 2. 1.
Laudatio privata 3. 2. 3. prompta 8. 14. 2.
Laurea corona 3. 6. 5. 5. 1. *Ext.* 6. juſtior 2. 8. 5. laureae cupiditas 2. 8. 1. ramuli 2. 8. 5. lauream non dedit 2. 8. 7. laureati milites 1. 8. 6.
Lauro geminâ coronata ſenectus 2. 2. 3.
Laurentina via 8. 5. 6.
Laurentum 8. 8. 1.
Laus bene adminiſtrati officii 4. 3. 9. commemorata redditaque 4. 8. 5. duplex 3. 1. 1. partita 3. 8. 1. ſolida 8. 7. *Ext.* 5. laudis inopes 2. 8. 5. pondus 2. 7. 6. laudes bellicae 2. 9. 1. laudum conſummatio 3. 4. 2.
Lautitiam poſteris relinquere maluerunt 9. 1. 4. lautitia gaudens 4. 3. 12.
Lavare olera 4. 3. *Ext.* 4. lavari ſeparato a plebe balneo 9. 5. *Ext.* 4. lavabatur ſocer cum genero 2. 1. 7.
Lavinium 1. 6. 7. 1. 8. 7.
Laxavit fidiculas 3. 3. *Ext.* 5. laxato eculeo 3. 3. *Ext.* 3.
Laxamentum ſalutare 3. 2. 8.
Lectica deferri in aciem 1. 7. 1. in curiam 8. 13. 5.
Lectio librorum 6. 3. *Ext.* 1.
Lectitare conchulas & calculos 8. 8. 1. lectitare libros Graecos 8. 7. 2.
Lectus cubicularis 9. 13. *Ext.* 4. funebris 2. 10. 3. 4. 1. 12. 4. 4. 1. maritalis 9. 5. 3.
Lectulus domeſticus 3. 2. *Ext.* 6. lectuli Punicani 7. 5. 1.
Legare adoleſcenti teſtamento tantum ponderis 4. 3. 10. legavit Aſiam populo Romano 5. 2. *Ext.* 3. filiis viginti nummum 7. 8. 2. legatus a ſenatu 2. 2. 4.
Legati ad ſenatum miſſi 2. 9. 8. ad oraculum 1. 6. 3. Carthaginienſium 5. 1. 1. Samnitum 4. 3. 5. legatorum abſtinentia 4. 3. 9. legatos obviam miſerunt 2. 10. 5. ſecum ire coëgit 3. 7. 5. legatis miſſis 1. 8. 2.
Legatio ſupervacua 4. 3. 5. ſupra vota felix 5. 1. 1. legationis jus tueri 6. 6. 3. nomine 2. 10. 3. officium 4. 3. 13. officio fungi 3. 3. 2. titulus 5. 3. 2. legationem ad ſenatum referre 4. 3. 9. peregerunt 2. 2. 5. legatione libera impetrata 5. 3. 2.
Legere de ſuis 3. 4. 2. generum 7. 2. *Ext.* 9. ſupplicationes 9. 12. 3. militem 2. 3. 1. ſenatuſconſultum 4. 8. 3. tutiora conſilia 7. 6. 1. virtutes alicujus 5. 8. 3. legit pacis faciendae auctorem 4. 4. 2. legerat eos cenſor 8. 13. 4. legeret libros 1. 1. 3. leguntur ejus ſeptem in faſtis conſulatus 6. 9. 14. lecti e peditibus 2. 3. 3. lecto nomine Salinatoris 2. 9. 6. legendas literas alicui tradere 3. 8. *Ext.* 6. legenda ſibi argumenta crediderunt 2. 10. 1.
Legio Martia 3. 2. 19. Romana 7. 4. *Ext.* 2. legionis cohors 2. 7. 5. decimae miles 3. 2. 22. legionis tribunus 3. 2. 20. legioni aera dari voluit 2. 7. 15. legionem ſecum traxit 3. 2. 20. legiones incluſae 7. 2. *Ext.* 17. obſtupuerunt 6. 2. 10. legionum interitus 1. 6. 11. legionibus laxamentum dare 3. 2. 8.
Legitimus amor 4. 6. 1. legitima via 3. 8. *Ext.* 3. legitimae quaſi intemperantiae ſignum 2. 1. 3. legitimum praemium 2. 8. 2. legitima vincula 4. 1. *Ext.* 8.
Lenire aeſtus mentis 2. 5. 6. lenire famem matris 5. 4. 7. leniendae famis gratia 7. 6. 3.
Leni tractu labi 1. 8. 2. lenis conſtantia 3. 8. *Ext.* 2. lene pacis ſtudium 8. 8. *Ext.* 2.
Lenitas comica 5. 8. 1.
Leniter cadere 5. 1. 4.
Lenocinio fortunae defecta 3. 7. *Ext.* 2.
Lentiginoſi oris vir 1. 7. *Ext.* 6.
Lento gradu 1. 1. *Ext.* 3.
Lentulus Cruſcellio 6. 7. 3.

Leo-

Leonem in urbe nutriri non oportet 7. 2. *Ext.* 7.
Leonini catuli 9. 3. *Ext.* 2.
Leonicus 5. 2. *Ext.* 2.
Leonidas 1. 6. *Ext.* 1.
Lepor editus 1. 6. *Ext.* 1.
Lepor melle dulcior 8. 9. *Ext.* 2.
Leptines Mathematicus 5. 7. *Ext.* 1.
Leto ei cognomen erat 1. 5. 9.
Levare alvum 9. 13. 2. invidiam crudelitatis 9. 2. 2. levavit mortem amici hoſtis odio 4. 7. 4. levatus eſt crimine 3. 2. 9. in excelſam aedium partem 3. 1. 2.
Leve eſt argumentari 4 6. *Ext.* 1. levi vulnere perſtrictus 6. 8. 2. leves cauſſae 8. 1. *damn.* 5. levia & inepta ingenia 1. 3. 2. proelia 2. 8. 1. levioris notae exemplum 7. 3. 10.
Lex Agraria 5. 8. 2. 7. 2. 6. 8. 1. *damn.* 3. 9. 3. 5. Caecilia 6. 9. 10. Servilia 8. 1. *abſ.* 8. Oppia 9. 1. 3. Sulpicia 9. 7. *mil. Rom.* 1. haec dicta eſt 7. 3. *Ext.* 5. ingratorum vindex 5. 3. *Ext.* 3. lata eſt 2. 9. 5. praeclara 2. 8. 1. legis adjutorium 2. 8. 1. legem abrogaverat 2. 9. 5. ferri juſſit 7. 2. 6. promulgare 7. 2. 6. recitare 6. 2. 5. ſcribit natura 2. 9. 1. tulerat 5. 2. 7. lege adjecta 5. 2. 10. agere 3. 8. 1. 7 7. 5. alterum eorum peregit 6. 2. 4. cavere 6. 5. *Ext.* 4. cautum eſt 2. 8. 1. damnata eſt mors 3. 4. 5. irrogatum eſt 1. 1. 13. repetundarum damnatus eſt 6. 3. 3. ſancire 8. 6. 3. 9. 1. *Ext.* 2. ſanciri 6. 3. 1. ſua primus cecidit 8. 6 3. leges amariſſimae 7. 6. 1. reip. pernicioſiſſimae 9. 5. 1. ſaluberrimae 6. 5. *Ext.* 3. ſalubriter excogitatae 5. 3. *Ext.* 2. legum victrix audacia 9. 1. 3. legibus ingeneravit rationem 2. 3. 2. noxius 9. 5. 3. leges ab aliquo accipere 6. 9. 8. 7. 2. *Ext.* 15. 7. 5. 5. aranearum telis comparat 7. 2. *Ext.* 14. ferre 9. 5. 3. defendere 3. 2. 18.
Libamenta victus 2. 5. 5.
Libare alicui 8. 15 7.
Liber pater 2. 1. 5.
Liber eſſe neſciſti 2. 6. 6. liberum iis non reliquit 7. 3. *Ext.* 7. libera libertatis plebs non fuit 6. 2. 3. liberae atque immunes urbes 4. 8. 5. liberior civitatis conditio 4. 1. 1. indignatio 5. 3. 3.
Liber Collectorum 4 4. 1. librum nobiliſſimum compoſuit 8. 7. *Ext.* 9. libri Sibyllini 1. 1. 1. 1. 8. 2. 8 15. 12. libros oratoriae artis edere 8. 14. *Ext* 3.
Liberalis magnitudine muneris 5. 2. *Ext.* 3. voluntate mittendi 4. 8. *Ext.* 1. nimis moderatio 4. 1. *Ext.* 2. formae puer 9. 2. *Ext.* 5. liberales mores 3. 8. *Ext.* 2. artes 8. 11. 1. liberaliſſima amicitia 7. 8. 8.
Liberalitas libidinoſa 8. 2. 2. Ptolemaei 4. 3. 9. Romana 4. 8. 5.
Liberare aliquem cauſſae dictione 7. 2. 6. inceſti crimine 8 5. 5. metu 6. 6. 2. publica cuſtodia 4. 7. 3. Athenas tyrannide 2. 10. *Ext.* 1. caedibus duabus contaminatam 8. 1. *amb* 2. hominem malo 1. 8. *Ext.* 6. imperatorem turpitudine 3. 2. 12. tributi onere 5. 6. 8. 4. 3. 8. Perſas tyrannide 3. 2. *Ext.* 2. Romanum agrum hoſtilibus armis 5. 4 1. ſe ſupplicio 3. 2. *Ext.* 6. urbem dominatione 5. 6. *Ext.* 2. liberavit crimen adulterii 8. 1. *abſ.* 12. patrem reum judiciali periculo 6. 9. 1. liberari acri aemulo 7. 2. 3. cunctis ſententiis 8. 3. 1. liberatur Sicilia Punicis armis 7. 4. *Ext.* 1. liberantur ſervi quaeſtionis ſaevitia 6. 8. 5. liberatus eſt in ſua cauſſa 8. 1. *abſ.* 8. coeleſti cuſtodia 1. 7. *Ext.* 6. cuſtodia 1. 8. 1. procuratione 4. 1. *Ext.* 9. liberatam periculo vidit patriam 3 2. 1. liberata dextera forti punitione 8. 1. *abſ.* 1. liberati ſunt bello 6. 9. 8. ſunt vi morbi 2. 4. 5. liberati periculo 2. 4. 5.
Liberos aſpiciebant 2. 6. 16.
Libertas cuſtodita 5. 3. 2. nova & inſolita 8. 9. 1. ſoluta 7. 2. 6. libertatis auctor 5. 2. 5. libertati imponi jugum 2. 7. 9. ſervitutem praeferre 8. 9. *Ext.* 1. libertatem manu defendere 3. 2. 18. libertate quid opus? 2. 9. 5. ſecura frui 3. 3. *Ext.* 2.
Libertino patre genitus 2. 5. 2.
Libertina vulgaris 6. 3. 11.
Libertus ingratus 2. 6. 6.
Libidinoſus aſpectus 4. 3. *Ext.* 1. complexus 8. 11. *Ext.* 4. libidinoſa amentia 9. 2. *Ext.* 5. liberalitas 8. 2. 2.
Libido ſceleſta 9. 1. 9. temulenta 9. 1. 8. libidinis commercium 8. 2. 2. crimen 8. 1. *abſ.* 12. furor 4. 3. 1. inſtitores 6. 1. 6. libidine non lapſus 6. 1. 4.
Libitinam exercere 5. 2. 10.
Libo trib pleb. 8. 1. *abſ* 2.
Librae ſingulae argenti 5. 1. 1. librarum trium coronae 4. 3. 10.
Licet volentibus 2. 9. 5. licebat ei ſecuro vivere 4 7. *Ext.* 1.
Licens concubitus 7. 3. 10. imperium 6. 4. 2. licentior accuſatio 9. 2. 3. vita 9. 1. 3.
Licentia fugiendi 4. 7. 4. licentiam ſumere 2. 6. 7.
Licinia 6. 3. 8.
Licinius Buccio ſenator 8. 3. 2.
Licinius Fimbria conſularis 7. 2 4.
Lictor proximus 2 2. 4. lictore relicto 6. 2. 2. lictores & apparitores publici 7. 3. 9. lictorum verbera 2. 7. 8. lictoribus ſex praecedentibus 1. 1. 9.

Lictorius quidam 8.13. *Ext.* 6.
Ligneus pons 9.13. *Ext.* 4.
Ligures 2.7.15.
Liguria 1.5.9.
Lilybaeum 1.8. *Ext* 14.
Lineae propiores 1.7.8.
Lineamenta membrorum muta 5.4. *Ext.* 1. eboris 3.7. *Ext.* 4. muti lapidis 8.11. *Ext.* 4. urbis polenta ducere 1.4. *Ext.* 1. artis ſuae ſanguine ſuo confudit 8.7. *Ext.* 7. lineamentis oris compares erant 9.14. *Ext.* 2.
Lingua maledica 8.9. *Ext.* 2. ſermone licenti ſoluta 5.3. *Ext.* 3. ſocrus garrula 7.2. *Ext.* 1. linguam ſuam cohibere 7.2. *Ext.* 6. linguas ediſcere 8.7. *Ext.* 16.
Lintre oſtiam petens 2.4.5.
Liparae 6.9.11.
Liparitana obſidio 2.7.4. Liparitanorum princeps Thymaſitheus 1.1. *Ext.* 4.
Liquatum plumbum 9.4.3. liquatos aceto uniones potionibus aſpergere 9.1.2.
Liquida parum fides 6.5.1.
Liquor aquae 3.8. *Ext.* 6.
Litem do ſecundum te 2.8.2. lites contrahere 8.3.2. litibus vexatus privatis 7.8.7.
Literam dicere non poteſt 8.7. *Ext.* 1. literae invalidae 5.3.4. Campanis ſalutares 3.8.1. ſaeculi noſtri 2.9.4. literarum lumen 8.14.1. vis & copia 8.7. *Ext.* 3. literis gentis ejus aſſuefactus 8.7. *Ext.* 2. acceptis 2.7.15. ex provincia miſſis 1.1.3. paucis perpendi 2.10.1. pollens 3.3. *Ext.* 1. Senatui referre 2.8.1.
Littus Erythraeum 6.1. *Ext.* 1.
Littora Oceani 9.1.2. vadoſa 8.7. *Ext.* 1. littoribus Oceani opera claudere 3.2.23.
Lituus integer 1.8.11.
Livia Rutilii 8.13.6.
Livius Druſus 8.7.4.
Livius Poëta 2.4.4.
Livius Salinator 2.9.6. 3.7.5. 4.1.9. 4.2.2. 7.2.6. 7.4.4. 9.3.1.
Lixarum & inſtitutorum numerus 2.7.1. lixas e caſtris ſummovit 2.7.2.
Locare funus alicujus 5.2.10. omnia 5.6.8. locari juſſit agrum colendum 4.4.6. locatur id opus publica pecunia faciendum 9.1. *Ext.* 6.
Locrenſes 1.1. *Ext.* 1. 1.2. *Ext.* 4. 6.5. *Ext.* 3.
Locri 1.1.20. 1.1. *Ext.* 3.
Locuples factus quaeſtibus uberrimis honorum caſtrenſium 7.8.6. locupletis nomen dedit Craſſo 6.9.12. locupletem illum faciebat 4.3.6. locupletes calamitatibus 4.7. *Ext.* 2. locupletibus imperare 4.3.5. locupletior magis invidia, quam pecunia 3.7.1. animo, quam divitiis 4.8. *Ext.* 2. locupletiores penates ſuos fecit 4.3.8. locupletius felicitate 1.8. *Ext.* 7. locupletiſſimum ſe fecit ad docendum 8.7. *Ext.* 8.
Locus amiſſus 2.7.10. caſtrorum 2.7.2. dignitati debitus 4.5.1. dignitatis ampliſſimus 8.5.5. erat ſuſpectus 8.1. *abſ.* 12. eſt inter manus 5.1. *Ext.* 6. aſſignatus 2.7.15. honoratiſſimus 4.5. *Ext.* 2. lucidus 8.11.1. militiae infimus 7.8.6. publicus 6.5.3. ſpectandorum ludorum 4.5.1. loci aliquid dandum eſt exemplis 2.10. *Ext.* 1. iniquitas 2.7.10. locum altis parietibus ſeptum 9.2. *Ext.* 6. exempli invenit 1.1.9. loco humili natus 4.7.5. 3.4.1. dicendae ſententiae 2.10. *Ext.* 2. equeſtri ortus 4.7.4. illuſtri nata 4.3.1. ſupremo inhaeſit 6.9.14. ſplendido nati 8.1. *abſ.* 13. teſtis conſtitit 8.5.6. loca adverſa 8.7. *Ext.* 1. loca petiti honoris 7.5.5.
Longinquum rus 6.5. *Ext.* 4.
Longus honor 2.10.1. longa ſenectus 3.7.8. longior ne ſim 2.1.10.
Longe inferior homo 5.2.7. longius manus porrigere 9.1.2.
Loqui adverſus voluntatem populi 8.9. *Ext.* 2. pro interfecti neceſſarii memoria 6.2.3. aliquid ſecum 8.1. *abſ.* 11. cum aliquo 7.2. *Ext.* 11. de inclyto tumulo 4.6. *Ext.* 1. de modeſtia ac temperantia 6.9. *Ext.* 1. de ſemetipſo in neutram partem 7.2. *Ext.* 11. liberius multa 6.2.12. multa impie 4.1. *Ext.* 2. multum ac diu 8.7. *Ext.* 1. per interpretem 2.2.2. ſecreto cum libertina 6.3.11. veriſimilia 6.8.7. loquor de jure 2.8.5. loquatur Graecia 4.7.4.
Loquacia magis quam certa argumenta 3.4. *Ext.* 1.
Lora neceſſariis vinculorum uſibus ſubducta 7.6.2.
Loricis onuſtus 3.2.23.
Lubrico pelagi nantes 3.2.10.
Lucanus eques 7.3.7. Lucani 1.6.8. 1.8.6. 5.1. *Ext.* 6.
Lucet Marathon Perſicis tropaeis 5.3. *Ext.* 3.
Lucerna ardens 3.3.2.
Lucidus locus 8.11.1.
Lucidius eniteſcit decus 6.9.1.
Lucii 10. *fr.*
L. Accius poëta 3.7.11. 8.14.2.
L. Aemilius Paullus 7.5.3.
L. Aemilius Paulus conſul 1.3.3.

L. Alvanius 1. 1. 10.
L. Antonius 2. 9. 2.
L. Apulejus tribunus pl. 5. 3. 2.
L. Beſtia Conſul 1. 8. 11.
L. Brutus 5. 8. 1.
L. Caeſar 9. 2. 2.
L. Calpurnius Piſo 2. 7. 9. 4. 3. 10. 8. 1. 6.
L. Calpurnius triumvir 8. 4. 2.
L. Caſſius praetor 3. 7. 9. 8. 1. *damn.* 7.
L. Catilina 9. 11. 3.
L. Cenſorinus 6. 9. 10.
L. Cinna 2. 8. 7. 4. 3. 13. & 14.
L. Cornelius conſul 5. 1. 2.
L. Cornelius Merula 9. 12. 5.
L. Cotta 6. 5. 4. 8. 1. 11.
L. Craſſus 3. 7. 6. 4. 5. 4. 6. 2. 2. 6. 5. 6. 8. 5. 3. 9. 1. 1.
L. Domitius 6. 3. 5.
L. Equitius 9. 7. 1.
L. Flaccus Cenſor 2. 9. 5. 4. 5. 1.
L. Flaminius 2. 9. 3. 4. 5. 1.
L. Furius Bibaculus 1. 1. 9.
L. Gellius 5. 9. 1.
L. Hortenſius 6. 5. 2.
L. Junius 1. 4. 3.
L. Lamia Conſul 1. 8. 11.
L. Lamia praetorius vir 1. 8. 12.
L. Lentulus conſularis 1. 8. 9. 6. 9. 10.
L. Libo 6. 2. 8.
L. Lucullus 7. 8. 5.
L. Manlius 6. 6. 3. 6. 9. 1.
L. Manlius Torquatus 5. 4. 3.
L. Marcius 1. 6. 2. 8. 15. 11.
L. Marcius Propraet. 2. 7. 15.
L. Marcius trib. mil. 2. 7. 15. 2. 8. 1.
L. Menenius Agrippa 4. 4. 2. 7. 8. 2.
L. Metellus 2. 9. 8. 5. 6. 7.
L. Minucius 2. 7. 7. 6. 6. 3.
L. Minucius Baſilus 9. 4. 1.
L. Octavius 6. 1. 13.
L. Opimius 2. 8. 4.
L. Paullus 1. 5. 3. 2. 7. 14. 5. 1. 8. & 9. 8. 11. 1. 7. 5. 1.
L. Petillius Praetor Urbanus 1. 1. 12.
L. Petillius ſcriba 1. 1. 12.
L. Petronius 4. 7. 5.
L. Philippus 8. 13. 4.
L. Philippus conſul 6. 2. 2. 9. 5. 2.
L. Piſo 8. 1. *abſ.* 6.
L. Quintius Cincinnatus dictator 2. 7. 7. 4. 1. 4. 4. 4. 7.
L. Rheginus 4. 7. 3.
L. Saturninus 6. 3. 1. 8. 1. *damn.* 2. & 3. 8. 6. 2. 9. 7. 1. & 3.
L. Scipio 3. 7. 1. 3. 8. 2. 4. 1. *Ext.* 9. 5. 5. 3. 8. 1. *damn.* 1.
L. Scribonius 2. 4. 3.
L. Septimulejus 9. 4. 3. & *Ext.* 1.
L. Sergius 10. *fr.*
L. Sextilius 7. 7. 2.
L. Sextilius triumvir 8. 1. *damn.* 1.
L. Sylla 1. 2. 3. 1. 6. 4. 5. 2. 9. 6. 5. 7. 6. 9. 9. 7. 5. 5. 8. 14. 4. 9. 2. 1. 9. 3. 8.
L. Tarquinius Rex 1. 4. 1.
L. Titius praetor 8. 3. 1.
L. Valerius Heptachordus 7. 8. 7.
L. Villius Annalis 9. 11. 6.
Lucretia 6. 1. 1.
Lucretius Tricipitinus 10. *fr.*
Lucrini lacus 9. 1. 1.
Lucrifac cenſoriam notam 4. 1. 10.
Lucrum pecuniae 4. 3. *Ext.* 1. lucri inhoneſti captura 9. 4. 1. lucro intenti 6. 8. 7. lucrorum latentium indagatrix 9. 4. 1.
Luctantur ſecum ipſa verba 9. 13. 2. luctata eſt cum libertate ejus auctoritas 6. 2. 4.
Luctatio fortunae 6. 9. 14.
Luctus iis incidit 2. 6. 13. luctui aditum dedit neceſſitas 1. 7. *Ext.* 4. luctus alieni 5. 10. 3. multi ſub his tectis verſantur 7. 2. *Ext.* 2. ſuos extenderent 1. 1. 15.
Luctuoſum ſacrificium referens 8. 11. *Ext.* 6. tempus 3. 2. 7.
Lucullus 3. 2. 6. 4. 7. 4. 5. 2. *Ext.* 4.
Lucumones Etruſci 10. *fr.*
Lucus conſecratus templo 1. 1. 19. lucum templo conſecratum 1. 1. 19.
Ludere pila 8. 8. 2. ludens cum parvulis filiolis 8. 8. *Ext.* 1.
Ludi magiſter factus ex tyranno 6. 9. *Ext.* 6.
Ludi Apollinares 6. 2. 9. Circenſes 1. 1. 16. 1. 7. 4. Florales 2. 10. 8. ludorum ſpectandorum gratia 7. 3. *Ext.* 10. ludos epulis interponi ſinebat 9. 1. 5. faceret 1. 1. 16. ſpectare 6. 3. 12.
Ludibrium calumniae 3. 7. 1. contumeliae plenum 7. 8. 9. ludibrio eſſe alicui 9. 12. 5. licentiae eſſe 6. 2. 4. temulentae libidini futura 9. 1. 8. ludibria naturae 1. 8. *Ext.* 12.
Ludicra ars 2. 4. 4. 8. 7. 7. 8. 10. 2.
Ludificari invictam armorum ſuorum vim 7. 3. *Ext.* 8.
Ludius 2. 4. 4.
Luere fata patriae capite 1. 7. 3. lueret poenas 1. 1. 19.
Lugeri mortem vetuit 2. 7. 15.
Lugubres ſecures 2. 7. 6. victoriae 2. 8. 7.
Lumen gloriae clariſſimum 3. 4. *Ext.* 1. literarum 8. 14. 1. virtutis 3. 2. 2. togatae potentiae clariſſimum 7. 5. 2. lumina curiae 9. 4. 1. Urbis 3. 8. 7. luminum acie certa

uti 1.8. *Ext.* 14. luminibus captus eſt 1.1.17. capti 8.7.5. orbatus 8.13.5.

Luna ſubito defecit ſerena nocte 8 11.1. lunae & ſolis curſus 8.11. *Ext.* 1. & ſolis menſurae 3.4. *Ext.* 1.

Lupanaris ac fori ſeparandam conditionem exiſtimavit 7 7.7.

Lupercalia 2.2.9. lupercalium dies 2.2.9.

Luſitania 1.2.4. 6.4. *Ext.* 1. 9.6.2.

Luſitani 8.1. *abſ.* 2. Luſitanorum dux 7.3.6. Luſitanis manibus adminiſtrata ſunt 9.2.4. Luſitana tela 9.1.5.

Luſtrare Nili inexplicabiles ripas 8.7. *Ext.* 3. luſtrat gentes infatigabili curſu 5.1. *Ext.* 1. luſtratis ſedibus Deorum 1.7. *Ext.* 6.

Luſtrum condere 3.4.3. 4.1.10.

Luſus ac jocus iſta prae iis ſunt 5.1. *Ext.* 3. ſcurrilis 7.8.9. ſcurriles 8.8.2.

Lutatius 1.3.1.

Lutatia gens 9.2.1.

Lux a majoribus accepta 3.4.1. lucis aviditas 2.6.8. uſus amarus 2.7.9. lucem & cunas aſſecutus 1.8. *Ext.* 5. intueri 5.8.3. unius diei partiri 5.10.3. luce clarius erat 9.15. *Ext.* 2. prima 1.4.2. 5.4.3. proxima 1.7.3.

Luxu perdita adoleſcentia 6.9.3. perire 2.9.5.

Luxuria Campania 2.4.6. 9.1. *Ext.* 1. coeca & amens 9.1. *Ext.* 4. luxuriae & deliciarum conſortio 4.7.1. perditae adoleſcens 6.9. *Ext.* 1. perditae & furioſae juvenis 9.1.2. luxuriam totam exuit 6.9. *Ext.* 1. luxuria perditam vitam egit 3.5.2. prolabi 9.1. *Ext.* 2.

Luxurioſus malo exemplo 2.9.4. luxurioſae epulae 2.5.6. luxurioſior uter eſt? 9.1.4.

Lycii 2.6 13. & 14.

Lycon Moloſſus 5.1. *Ext.* 3.

Lycurgus 1.2. *Ext.* 3. 2.6.1. 5.3. *Ext.* 2. 7.2. *Ext.* 15.

Lydi 2.4.4.

Lydia 7.1.2.

Lyſias 6.4. *Ext.* 2.

Lyſimachus rex 6.2. *Ext.* 3. 9.3. *Ext.* 1.

Lyſippus 8.11. *Ext.* 2.

M.

Macedonia 1.8. *Ext.* 18. 5.1. *Ext.* 1. 5.8.3. 9.12. *Ext.* 4.

Macedonicus cultus 9.5. *Ext.* 1. Macedonica patris recens victoria 6.2.3. Macedonica pugna 1.5.8. Macedonicum bellum 1.8.1. Macedonico bello confecto 5.1.1. Macedonici mores 7.2. *Ext.* 11. Macedonicae opes 4.3.8.

Macellaria taberna 3.4.4.

Machina admota 5.1.5. incluſus 9.2. *Ext.* 1.

Mactare aliquem in modum hoſtiae 9.7. *mil. Rom.* 2. 2.7.6. mactavit M. Plaetorium 9.2.1. mactato bove 1.6.13. mactatae pecudes 9.2. *Ext.* 11.

Maculae turpitudinis 3 5.1.

Maculare ſe ictu foederis deformi 2.7.1. macularunt religionem ſanguine 2.4.1. maculatum conditoris ſui cruore ſaeculum 5.3.1.

Madere ſanguine 9.11. *Ext.* 4. madet pictura lacrymis 8.11. *Ext.* 6. maduerunt foci ſanguine ſacerdotis 9.12.5. madens cruore gladius 6.8.3.

Magis locupletior 3.7.1.

Magiſter collegii Saliorum 1.1.9. equitum 2.7.8. 3.8.2. 5.2.4. ludi factus 6.9. *Ext.* 6.

Magiſterium equitum 5.2.4. 1.1.5.

Magiſtra cuſtoſque pacis 2.9.1. innocentiae 4.5.1. novae molitionis 7.6.5.

Magiſtratus populi Rom. obſcuratus alienigenae religionis inſignibus 7.3.8. magiſtratum gerere 6.2.10. magiſtratu ſine ullo erant miſſi 2.8.5. magiſtratuum tribunalia 7.7.6. magiſtratus gerere 3.2.7. magiſtratibus non ſubrogatis 6 3.2.

Magius Chilo 9.11.4.

Magnificus editis operibus 2.8.4. triumphus 4.1.2. magnifica res tibi contigit 6.2. *Ext.* 3. magnifici epularum apparatus 4.8. *Ext.* 2.

Magnificentia cultus 3.2.7. monumenti 4.6. *Ext.* 1.

Magnitudo honorum 2.9.6. pecuniae 4.1. *Ext.* 7. 6.9 12.

Magnus eſt noſtra miſeria 6.2.9. proelio 3.2.23. magna & bona pars 6.4.1. 2.9.7. major aliquanto 5.5.1. filia 2.6.8. omni civitate 4 3.6. natu erat 4.1.1. majus momentum 2.8.2 crimen 2.9.2. majores natu 2.1.9. 6.9. *Ext.* 6. maxima virgo 1.1.7.

Mago 7.2. *Ext.* 16. 1.6.8.

Magum petit 3.2. *Ext.* 2. magi 1.6. *Ext.* 1. 7.3. *Ext.* 2. conſulti 1.6. *Ext.* 1. magorum prudentia 8.7. *Ext.* 2. tyrannis 3.2. *Ext.* 2.

Maharbal 9.5. *Ext.* 3.

Majeſtas amiſſa 3.2.12. quaſi privata 2.10.1. excellentiſſimi viri 2.10.2. patria 7.7.5. ſumma 1.1.9. ſenatus aucta 3.4.6. violata 5.1. *Ext.* 2. majeſtatis beneficio emerſit 2.10.6. crimen 8.5.2. faſtigium 3.4.1. fructus 2.10.2. immemor 3.7.11. plus 2.10.8. rei 8.5.4. majeſtati tributum eſt pa-

rum honoris 2. 10. 4. majeſtatem inquinaverat 2. 9. 3. majeſtate illius capti 2. 10. 6. ſua ſervili veſte occultata 9. 8. 2.
Male commiſerant 2. 7. *Ext.* 1. mulcata aquila 1. 4. 6. vivitur domi 2. 9. 1.
Maledicere Cn. Pompejo 6. 2. 8.
Maledicta amariſſima 3. 3. *Ext.* 4. obſcena 6. 3. *Ext.* 1.
Maledicus ſermo 7. 2. *Ext.* 6. maledica lingua 8. 9. *Ext.* 2.
Malignus hauſtus 3. 3. *Ext.* 7. virtutum interpres 2. 3. 1. maligna relatio 3. 8. 6.
Malignitas naturae rerum 8. 7. *Ext.* 1.
Malo virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem 7. 2. *Ext.* 9.
Malum occultum & inſidioſum 9. 6. 1. minari 1. 6. 6. malo exemplo 2. 9. 4. malorum inflictorum amaritudo 6. 9. *Ext.* 7. malis aeternis ingemiſcere 6. 9. 10. mala ſua conferre in unum locum 7. 2. *Ext.* 2. vitae repraeſentare 8. 9. *Ext.* 3.
Mamercus Aemilius Lepidus conſul 7. 7. 6.
Mamilius Octavius 1. 8. 1.
Manare ex ore tyranni 5. 1. *Ext.* 2. per totum terrarum orbem 6. 5. 1. manat indicium ad tyrannum 3. 3. *Ext.* 2. manabat ſermo ore ejus 2. 6. 8. manavit animus ejus ab eodem fonte pietatis 5. 6. *Ext.* 2. cognitum ad poſteros 1. 8. 7. dictum ad populum 7. 5. 2. multus ſermo 8. 2. 4. plus gloriae 3. 2. 14. manarunt ab eo principia 3. 2. 16. ex ejus ſinu triumphi 2. 8. 1. manantes ſecures 2. 7. 6. ſanguine 2. 7. 6. manantia cruore membra 6. 9 *Ext.* 5.
Mancinus 1. 6. 7.
Mancipia collecta 7. 6. 1. mancipia non numerabantur 4. 3. 13. Samnitum 4. 3. 6.
Mandane 1. 7. *Ext.* 5.
Mandare alicui curam 3. 7. *Ext.* 5. aliquem ſepulturae 5. 1. *Ext.* 6. corpus ſepulturae 1. 7. *Ext.* 3. ſepulturae corpora 9. 8. *Ext.* 2. mandavit arbitrium caſtigationis amico 4. 1. *Ext.* 2. mandari ſepulturae 2. 7. 15. mandata erat illi tutela filii 1. 7. *Ext.* 4. mandatum corpus ſepulturae 6. 1. *Ext.* 1. mandatum fuerat officium ultionis 4. 7. 6.
Mandatis patris peractis 7. 3. 2.
Mandere abſciſa miſerorum capita oculis 9. 2. 1. pelles e ſcutis detractas 7. 6. 2.
Manere in eodem gradu amicitiae 5. 1. *Ext.* 2. intra penates 8. 7. *Ext.* 6. ſtabili in ſede 4. 6. *Ext.* 3. manet area penatibus vacua 6. 3. 1. manſit animus ſtabilis 5. 10. *Ext.* 2. manſerunt in urbe 2. 9. 8. manentibus praeſto ſunt bona 7. 2. *Ext.* 3.
Manifeſtum negotium 2. 8. 2. periculum 2. 7. 10.
Manilius Criſpus 6. 2. 4.
Manii 10. *fr.*
Manipularius miles 6. 1. 12.
Manipulos ducendos curavit 3. 7. 1.
Manlius Torquatus 2. 7. 6. 6. 4. 1. 9. 3. 4.
Manſuefacere crudelitatem 4. 7. *Ext.* 1.
Manſuetum pectus 3. 8. *Ext.* 2. manſuetiſſimum ingenium 2. 7. 11.
Manſuetudo Romana 5. 1. *Ext.* 6. ſumma 7. 3. *Ext.* 1. manſuetudinis opera 5. 1. *Ext.* 6. manſuetudine ipſa mitius pectus 6. 2. 11.
Mantinea 5. 10. *Ext.* 2.
Mantinus 2. 7. 1.
Manubias ad patriam redundare maluit 4. 3. 13. manubiis ſordium ſuarum frui 7. 6. 3.
Manus armata 1. 6. 8. arrogans 6. 9. *Ext.* 7. opere durata 7. 5. 2. demiſſa in equae genitalem partem 7. 3. *Ext.* 2. feſtinabunda 2. 8. 5. parca nimis 6. 4. 1. peſtifera 5. 3. 2. ſenio confecta 7. 3. 6. ſervilis 2. 7. 9. ſumma 7. 5. 4. tremula 8. 13. 2. truculenta 7. 6. 4. Luſitanorum 8. 1. *abſ.* 1. manum ad menſam porrigere 8. 7. *Ext.* 5. a poſte removit 5. 10. 1. manum conſerere cum hoſte 6. 9. 5. 3. 8. 2. conſerere feſtinanter 9. 3. 1. ei injici jubet 6 2. 2. rogo intentans 6 8. 7. manu parva maximae rei molem aggredi 5 6. *Ext.* 2. parva opprimi 3. 7. 4 manus Achillis vehementiſſimae 8. 8. *Ext.* 2. attritae 4. 4. 5. caſtae 8. 1. *abſ.* 5. continentes a pecuniae lucro 4. 3. *Ext.* 1. ſummi artificis 8. 11. *Ext.* 5. injiciantur regnis 2. 9. 1. laetae 9. 2. 2. praevalidae 5. 3. *Ext.* 3. pronae 2. 8. 7. rebelles 2. 7. 11. victrices 8. 1. *damn.* 1. vinctae 7. 4 2. manibus Jugurthae catenas injecit 6. 9 6. manus alicui afferre 6 6. 3. cum hoſte conſerere 8. 11. 1. 3. 2. 9. exercitibus intulit 3. 6. 1. injicis ſplendidis conjugiis 7. 2. *Ext.* 1. in ſe vertit 1. 1. 18. longius porrigere 9. 1. 2. omnium abſcidit 2. 7. 11. ſupplices ad genua tetendit 6. 4 4. manibus Alcamenis Vulcanus fabricatus 8. 11. *Ext* 3. hoſtium extorta victoria 3. 2. 9. in Pompejum directis 6. 2. 9. Luſitanis adminiſtrata ſunt 9. 2. 4. protracto pulvere 8. 7. *Ext.* 7. ambulare 7. 5. 2.
Manum antiqui bonum dicebant 10. *fr.*
Manumittere ſervos 5. 6 8. manumiſſus ab eo 6. 8. 4. parricida 6. 5. 7. manumiſſa ancilla 6. 7. 1.
Manumiſſiones reſcindi permittunt 2. 6. 7.
Marathon 5. 3. *Ext.* 3. 8. 14. *Ext.* 1.
Marcellus 8. 7. *Ext.* 7.
Marcens languore 2. 6. 3.
Marcida ſenectus 7. 7. 4. ſitu laeva 6. 9. *Ext.* 5.
Marcius Coriolanus 5. 2 1.

M. Ati-

M. Atilius Glabrio 2. 5. 1.
M. Aemilius Lepidus conſul 3. 1. 1. 6. 6. 3. pont. max. 6. 6. 1.
M. Aemilius Porcina 8. 1. *damn.* 7.
M. Aemilius Scaurus 3. 2. 18. 8. 1. *abſ.* 10. 8. 5. 2. & 3.
M. Agrii argentarii ſervus 8. 4. 1.
M. Agrippa 4. 7. 7.
M. Annejus Carſeolanus 7. 7. 2.
M. Antonius 2. 9. 5. 3. 7. 9. 3. 8. 8. 4. 7. 4. 5. 1. 11. 5. 3. 4. 9. 5. 4.
M. Antonius 6. 8. 1. 7. 3. 5. 8. 9. 2. 9. 2. 2.
M. Aquilius 9. 13. 1.
M. Atilius Regulus 1. 1. 14. 2. 9. 8.
M. Baebius Tamphilus 2. 5. 1.
M. Brutus 1. 4. 6. 1. 5. 7. 5. 1. 11. 6. 4. 5. 7. 3. 8.
M. Caeſius 2. 7. 15.
M. Calidius 8. 10. 3.
M. Caſtricius 6. 2. 20.
M. Cato 3. 1. 2. 4. 3. 2. 4. 5. 1. 8. 1. *abſ.* 2. 8. 15. 2. & 10.
M. Cato cenſor 4. 5. 1.
M. Cato Tr. pl. 2. 8. 1.
M. Claudius 6. 3. 3.
M. Claudius Marcellus, aedilis curulis 6. 1. 7.
M. Coelius 5. 3. 4.
M. Cornelius Cethegus 1. 1. 4.
M. Cornutus praetor 5. 2. 10.
M. Cotta 5. 4. 4.
M. Craſſus 1. 6. 11. 9. 4. 1.
M. Curius conſul 6. 3. 4.
M. Druſus trib. plebis 3. 1. 2. 9. 5. 2.
M. Fabius conſul 5. 5. 2.
M. Flaccus 6. 3. 1.
M. Flavius trib. pleb. 9. 10. 1.
M. Fulvius 2. 4. 7.
M. Fulvius Flaccus conſul 9. 5. 1.
M. Fulvius Flaccus Trib. pl. 2. 7. 15.
M. Horatius 8. 1. *abſ.* 1.
M. Junius 7. 6. 1.
M. Juventius Thalna conſul 9. 12. 3.
M. Laetorius Mergus tribunus militaris 6. 1. 11.
M. Lepidus 2. 8. 7. 8. 5. 4.
M. Lucullus 4. 7. 4.
M. Lutatius Pythia eques Rom. 7. 2. 4.
M. Manilius 5. 2. *Ext.* 4.
M. Manlius 6. 3. 1.
M. Marcellus 1. 6. 9. 2. 8. 5. 4. 1. 7. 5. 1. 4. 5. 1. *Ext.* 6.
M. Marius praetor 9. 2. 1.
M. Mulvius triumvir 8. 1. *damn.* 5.
M. Perpenna 3. 4. 5. 8. 13. 4.
M. Plaetorius 9. 2. 1. 9. 3. 6.
M. Plautius 4. 6. 3.
M. Plautius Hypſaeus 9. 5. 1. & 3.
M. Popilius Laenas 1. 3. 2. 7. 8. 9. 8. 1. *amb.* 1. 8. 6. 3.
M. Porcius Cato 2. 9. 3. 2. 10. 7. 3. 4. 6. 7. 5. 6. 8. 2. 1.
M. Scaurus 2. 4. 6. 3. 7. 8. 4. 4. 11. 5. 8. 4. 6. 5. 5.
M. Servilius Conſul 1. 8. 11.
M. Silius 9. 4. 2.
M. Tullius Cicero 1. 7. 5. 2. 2. 3. 4. 2. 4. 5. 3. 4. 8. 5. 5.
M. Tullius Duumvir 1. 1. 13.
M. Valerius Corvinus 8. 15. 5. 8. 13. 1.
M. Valerius Max. 2. 9. 2.
M. Valerius Meſſala 2. 9. 9.
M. Voluſius aedilis 7. 3. 8.
Mare Adriaticum 9. 8. 2. anguſtum atque aeſtuoſum 9. 8. *Ext.* 1. aſperum 4. 2. 1. placidum 4. 2. 1. maris ac terrae regimen 1. *prol.* mare ipſum violaturi 9. 2. *Ext.* 1. maria ſibi peculiaria excogitavit 9. 1. 1.
Margo agri 5. 6. *Ext.* 4.
Mariana gloria 9. 12. 4. Mariani Cinnanique mucrones 8. 9. 2. Mariana monumenta 2. 5. 6.
Maritima pugna 3. 2. 22. tempeſtas 8. 1. *abſ.* 4. maritimum certamen 9. 2. *Ext.* 1. maritimi praedones 6. 9. 15. maritimae copiae 7. 3. *Ext.* 7. vires 8. 1. *damn.* 4. maritimarum virium 9. 2. *Ext.* 8. copiarum 9. 2. *Ext.* 2.
Mariti & patris nomine vacui anni 2. 9. 1. marito mortuo 2. 6. 14.
Maritae novae 9. 1. 9.
Maritalis lectus 9. 5. 3. maritalem facem accendit 9. 1. 9. maritale ſupercilium 6. 3. 10.
Marius imperator 8. 14. 4. victor 6. 1. *Ext.* 3.
Marmore fieri 1. 1. *Ext.* 7.
Marmorario patre genitus 3. 4. *Ext.* 1.
Marmoreas tegulas tranſtulit 1. 1. 20.
Mars 1. 1. 2. imperii pater 2. 7. 7. viſus bello Lucano 1. 8. 6. Martis filius 6. 5. 1. violentia 7. 2. 2. Marte ipſo judice 3. 7. *Ext.* 6.
Martialis flamen 1. 1. 2.
Martius campus 2. 4. 5. 9. 2. 1. Martia legio 3. 2. 19. Martiae Idus 8. 11. 2.
Marullus 5. 7. 2.
Maſſilienſes 2. 6. 7. & 8. & 9.
Maſiniſſa rex 5. 2. *Ext.* 4. 7. 2. 6.
Mater Deûm 1. 1. 1. Idaea 7. 5. 2. matris Magnae Gallus 7. 7. 6. natae uberibus alita 5. 4. 7. matri terrae deberi 1. 7. 3.
Materfamilias Smyrnaea 8. 1. *amb.* 2. matrisfamiliae perſona ſuſpecta 8. 1. *abſ.* 12.
Materna hereditas 7. 7. 4. maternae blandi-

di-

ditiae 2.7. *Ext.* 2. materna gremia 9.2.4.

Materia deficit aggeri extruendo 7.6.5. laeta 4.7.5. parvula 8.11. *Ext.* 7. ſplendida 3.4.1. materiae remiſſioris exemplum 8.1. *abſ.* 13. materiam ſaeviendi habebat 6.2.10. materiam ſaeviendi praebere 5.1. *Ext.* 5.

Matrimonii alieni ſubſeſſor 7.2. *Ext.* 1. matrimonio omni ſe abſtinere 7.2. *Ext.* 1.

Matronalis ſtola 6.1.1. matronale decus 2.1.5.

Matronarum ordo 5.2.1. 8.3.3.

Maturare ſpem praedae 8.2.2. maturaret promiſſa 1.2.3. maturato greſſu 5.6. *Ext.* 4.

Maturus & gratus auribus ſonus 8.7. *Ext.* 1. virtuti 3.1.1. maturi fontium vindices 6.3.8.

Maturitatem injuriae expectavit 3.2.7.

Mauritania 7.2.6.

Mauſolus gentis Cariae rex 4.6. *Ext.* 1.

Maxime utiles res 2.8.7.

Medi 1.7. *Ext.* 5.

Medicamentum hauſit 3.8. *Ext.* 6.

Medicina orationis 6.9. *Ext.* 1.

Mediocre periculum 1.7.4. mediocres perſonae 9.14.1.

Meditari geſtum domi 8.7.7.

Meditatio laboris 2.1.9.

Medius inter ſecundas & adverſas res 4.1.13. medias omnes naves ſecare 7.3.4.

Me dius fidius 2.9.4.

Medullis ac viſceribus incluſi affectus 5.7. *Ext.* 1.

Megara 1.7. *Ext.* 10.

Mel inferendo labellis 1.6. *Ext.* 3. melle dulcior lepor 8.9. *Ext.* 2.

Meliſſa 8.7. *Ext.* 5.

Membra ſenilia ac rugoſa 5.6. *Ext.* 5. tabido cruore manantia 6.9. *Ext.* 5. membrorum lineamenta muta 5.4. *Ext.* 1. membris ſeneſcentibus 8.7. *Ext.* 9.

Meminerat conſulatum datum 9.3.2. mementote parendum vobis eſſe 9.5. *Ext.* 2.

Memor beneficii 1.7. *Ext.* 3. 5.2.1. & *Ext.* 3. injuſtae damnationis ira 9.3.1. veteris arctaeque amicitiae 4.7.3. memores blanditiarum 2.7. *Ext.* 2.

Memorabile exemplum 1.1.11. memorabilia exempla 3.7.3.

Memorandus duplici pietate 5.4. *Ext.* 7.

Memoratu digna 1. *prol.* dignae res 8.11.1.

Memoria ac relatio 2.7.6. aeterna 6.1. *Ext.* 1. crebra 4.8.4. dira 3.7. *Ext.* 6. grata 1.1.10. laudis apprehendenda eſt 5.1.8. pertinax 6.4.1. recens 8.1. *abſ.* 10. tardior 8.7.1. memoriae uſurpatione aliquid aſſequi 8.14. *Ext.* 3. traditum eſt monſtrum 8.5.1. memoriam ab exemplis ſeparare 3.2.5. aeternam aſſequi 8.14. *Ext.* 3. memoria hac nihil felicius 2.10. *Ext.* 1. intercidere 5.2. *Ext.* 1.

Memphites 9.2. *Ext.* 5.

Mendacium fidele 4.7.6. tectum 3.2. *Ext.* 9. verſuti ducis 7.3. *Ext.* 10. mendacia monſtro ſimilia 4.7.4.

Mendax ſuperſtitio 2.6.7.

Menelaus 8.11. *Ext.* 6.

Menogenes Cocus 9.14.2. & 5.

Mens certa 4.7.7. a delictis aberat 6.3.12. grata 5.2.4. involuta denſiſſimis tenebris 7.2. *Ext.* 1. promptiſſima 5.2. *Ext* 4 ſtupet admiratione 8.7. *Ext.* 4. mentis bonae uſurpatio 4.4.1. compos 1. *prol.* conſtantia parva 3.2. *Ext.* 6. furor 8.14. *Ext.* 5. robur 4.1.6. ſtuproſae punitor 6.1.8. mentem intus cruciante tortore 7.8.8. ſcrutari cogit 7.4.5. mente aliquid complecti 3.8.1. conſtitiſſe 1.1.20.

Menſa ſecunda 2.6.1. menſae perfidae ſacra 5.3.3. menſae varietate ferculorum abundant 9.1.1.

Menſuram trium modiorum explere 7.2. *Ext.* 16. menſurae ſolis & Lunae 3.4. *Ext.* 1.

Mentio filii divina 7.6.6. ornata 8.13.1. praeteritarum rerum 4.1. *Ext.* 4. tempeſtiva 2.8.2. mentionem eorum fieri tempus eſt 2.7.15. mentione facta 5.1. *Ext.* 6. 1.8.8.

Mentitus hoſti praeſentiam ſuam 7.4.4.

Mercari benevolentiam populi Romani 4.3.14.

Mercatore genitum 3.4.2.

Merces ſervatae diſciplinae militaris 2.7.1. mercedis maximae competitores 7.3. *Ext.* 2. mercedem proelii tulit 5.3.2. recepit 3.8. *Ext.* 6. mercede regia corruptus 3.7.8.

Mercurius 2.6.8. Mercurii aedis dedicatio 9.3.6.

Merere laudis honorem 6.6. *Ext.* 2. gloriam 5.1. *Ext.* 1. optime de patria 5.3. *Ext.* 3. praemia majore cum laude 4.3.4. animadverſionem 6.3.3. ſtipendia equeſtria 8.15.7. tantum laudis 5.3.2. meruit funus & exequias quales 7.8.5. plus criminis 9.2.2. meruiſtis laudem 2.7.6. meruerant equo 2.7.15. merens ſtipendia 9.7.2. mereri coronam 3.1.1. 5.4.2. fructum 8.7. *Ext.* 1. laudem 3.2.23. 3.7. *Ext.* 2. poenam 6.2.1. poenas 3.2.17. 6.8.4. reprehenſionem 4.1. *Ext.* 2. 5.3. *Ext.* 3. 6.2.1. meretur eandem laudem 3.2.17. pietas plurimum amoris 5.4. *Ext.* 2. uterque exitum 7.6.3. merentur reprehenſionem 5.2.1. merita odium Septimuleji avaritia 9.4. *Ext.* 1.

Merito perpeſſus 2. 7. 12.
Meritoria taberna 1. 7. *Ext.* 10.
Meretrix vulgatiſſima 3. 5. 3. meretricis oculi 2. 9. 3.
Mergere aurum 9. 4. *Ext.* 1. profundo 3. 2. 22. merſerunt in alto 9. 6. *Ext.* 1.
Meſſalla 2. 9. 9. 5. 9. 2. 9. 14. 5. cenſor 2. 4. 2.
Meſſana Siciliae urbs 2. 7. 4.
Metapontus 8. 7. *Ext.* 2.
Metas citerioris aetatis flectere 8. 7. *Ext.* 10.
Metaurum flumen 7. 4. 4.
Metellus 1. 1. 2. 1. 4. 4. 1. 5. 4. 3. 8. 4. 7. 6. *Ext* 1. 9. 14 4.
Metellus Celer 6. 1. 7.
Metellus Numidicus 2. 7. 2. 2. 10. 1.
Metellus Pius 5. 2. 7.
Metellus Scipio conſul 9. 1. 8.
Methymnato ei nomen fuit 8. 13. *Ext.* 1.
Metirer Appii aevum clade 8. 13. 5.
Metius Curtius 10. *fr.*
Metius Fufetius 7. 4. 1. 10. *fr.*
Metuere nihil de alicujus conſtantia 4. 7. *Ext.* 1.
Metus defectionis 2. 7. 11. mortis 2. 7. 1. turpis 2. 9. 8. vanus 8. 11. *Ext.* 1. metum fiducia mutavit 7. 4. 1. metu diſcutere 7. 4. *Ext.* 1. militum vincere 8. 11. 1. officio diſſimulare 7. 3. *Ext.* 9. metu militiae remiſſo 7. 3. 3. trepida arma 2. 7. 7. vacuus 3. 2. 16.
Mevius centurio divi Auguſti 3. 8. 8.
Micalenſis mons 6. 9. *Ext.* 5.
Midas Phrygiae rex 1. 6. *Ext.* 2. & 3. 1. 7. 1.
Migrare e ſedibus focisque 7. 5. 2. Romam 1. 8. 3. in claſſem 6. 5. *Ext.* 2. migravit cum eo ſanctitas 5. 3. *Ext.* 3. migraſſet ex hominibus inertia 8. 7. *Ext.* 14.
Miles gregarius 5. 1. *Ext* 1. manipularius 6. 1. 12. ejuſdem notae 3. 2. 11. ſapientiae laborioſus 8. 7 *Ext.* 5. Seſtorianus 5. 5 4. milites cupidi ſanguinis 6 8. 7. gregarii 5. 3. *Ext.* 1. ejuſdem roboris 3. 2. 10. militum tribunus 2. 7. 15. milites capite cenſos habere 7. 6. 1. militibus dimiſſis 2. 10. 2.
Mileſia Ceres 1. 1. *Ext.* 5.
Miletus 1. 1. *Ext.* 5.
Militare bello Italico 6. 3. 3. peditum numero 2. 7. 15. ſub aliquo 5. 2. *Ext.* 4. 3. 2. 6. 5. 1. *Ext.* 1. militantis pater 7. 7. 1. militaturus animo 5. 7. 1.
Militia animi 3. 3. *Ext.* 1. forenſis 8. 5. 5. immatura 5 1. 7. Pompejana 9. 11. 4. militiae diſciplina 2. 7. *Ext.* 2. dono donari 2. 7. 15. genus ſequitur 7. 4. 5. infelicis auctor 4. 7. 4. inſtrumentum 7. 6. 1. locus infimus 7. 8. 6. metu remiſſo 7. 3. 3. negotia 2. 7. *Ext.* 1. ordo 2. 7. 15. ſtipendia 4. 7. 5. 8. 7. 1. ſtipendia emeritus 6. 1. 10. tirocinium 5. 4. 2. adeſſe 2. 7. 9. militiam ſibi depopoſcit 3. 2. 6. finiti voluerunt 9. 3. 7. togatam ingredi 7. 7. 1.
Militaris clamor 1. 6. 12. mos 2. 7. 15. agitatio 3. 6. 1. cena 8. 15. 7. diſciplina 2. 7. 1. gloria 2. 7. 7. juventus 7. 6. 1. ratio 2. 9. 1. militare decus 3. 5. 3. robur 8. 8. *Ext.* 2. ſacramentum 5. 2. 2. militari ſpiritu dignum 8. 2. 3. militares ductus 3. 7. *Ext* 6. copiae 7. 4. 1. militaria dona 4. 3. 4. 8 14. 5. opera 3. 2. 17. inſignia 5. 6. 2. ſigna 1. 8. 6. 6. 1. 11. ſtipendia 7. 2. 5.
Milo Crotoniates 9. 12. *Ext.* 9.
Miltiades 5. 3. *Ext.* 3. 8 14. *Ext.* 1.
Mimis dare aditum in ſcenam 2. 6. 7. mimos Sophronis habuiſſe fertur 8. 7. *Ext.* 3.
Mimae nudarentur 2. 10 8.
Minae incitatiſſimae 3 8. *Ext.* 3. minas profundens 3. 8. 6. minis ac cruore miſtum evomuit ſpiritum 9. 3. 8. minis & cruentis imperiis referta omnia 9. 2. 1.
Minari malum 1. 6. 6. minatur lex imperatoribus poenam 2. 8. 1. minatus eſt abjecturum ſe inde 3. 1. 2.
Minax vultus 1. 8. 8. vox 6. 8. 6.
Minerva 1. 1 *Ext.* 7. 1. 7. 1. 5. 3. *Ext.* 3. 5. 10. 2. Minervae clypeus 8. 14. 6.
Miniſter alieni imperii 3. 7. 1. operis crudelis 9 10. *Ext.* 1. miniſtri ſupervacuae legationis 4 3. 5.
Miniſterium apparitorum 2. 10. 1. deteſtabile 5. 3. 4 gratuitum 5. 2. 10. humile 1. 1. 17. nefarium 1. 1. 19. provinciale 6. 3. 3. publicum 4. 3 9. 4. 7. 3. ſordidiſſimum 3. 7. *Ext.* 5. vocis 5. 4. *Ext.* 5. & 6. miniſterii rationem reddere 3. 1. *Ext.* 1. uſus 3. 7. 5. miniſterium accommodare 2. 9. 4. exſequi 7. 3. 6. ſuſtinere 4. 3. 2. miniſterio alicujus uti 3. 3. 1. 2. 7. 2. aliquanto major 5. 5. 1. miniſteria Matri Deûm praeſtantur 8. 15. 3. forenſia 8. 8. 2. reipubl. ſpecioſiſſima 8. 13. 1. ſtrenua 4. 7. 7.
Minitari alicui mortem 6. 2. *Ext.* 3. 5. 6. 7. ſibi 3 8. 5. minitans coelo tenebras 3. 2. *Ext.* 3. funus ac tenebras Romano imperio 5. 2. 1. idem facturum 3. 1. 3. linguae amputationem 3. 3. *Ext.* 4.
Minor biennio 8. 13. *Ext.* 3. minoris venit locus 3. 7. 10.
Minos Cretae inſulae rex 1. 2. *Ext.* 1. 5. 3. *Ext.* 3.
Minturnae 1. 5. 5. Minturni 8. 2. 3.

Mi-

Minucius conſul 5.2.2.
Minucius magiſter equitum 3.8.2. 5.2.4.
Minucius Plancus conſularis & cenſorius 6. 8. 5.
Minuere auctoritatem 8.12.1. urbis frequentiam 8.1. *damn.*4. virtutis gloriam 6.5. *Ext.* 1. minuit aeſtivum fervorem 2.4.6. numerum faſcium 4.1.1. voluptates 7.2. *Ext.* 11.
Minyae 4.6. *Ext.* 3.
Miraculo inſerere oculos 3.3. *Ext.* 1. miraculorum loco poni 1.8.11.
Mirari alicujus paupertatem 4.3.5. decepta animalia 8 11. *Ext.*4.
Mirificum ſe addixerat doctrinae operibus 8.7. *Ext.* 5. mirifica notae cauſa 2.9.5. conſtantia 2.2.5. procuratio 3.7. *Ext.* 5. proles 8.7.2 mirifici adoleſcentes 5.10. *Ext.* 1. mirificas filias relinquo 3 2. *Ext.* 5. mirifica exempla 2.7.6. opera 8.7. *Ext.* 12.
Mirifice teſtatus 4.8.3.
Mirus gradus 3.4.4. mira patientia 3.3.1. virtus 2.7.15. mirum prodigium 1.6.3.
Mirmillone abjecto 1 7.8.
Miſcet ſanguinem lacrymis 5.1. *Ext.* 6. miſcuit virtutem arti 2.3.2. miſtus cruor 4. 7.4. miſtum cruore ac minis ſpiritum evomuit 9.3.8. miſtae ſanguine aquae 1.6.5.
Miſer ſimul ac felix 1.8. *Ext.* 11. miſera morte Africani Reſpub. 4.1.12. miſerum & luctuoſum tempus 3.2.7. miſeri oculi adoleſcentis 5.7.3. miſerius quid exilio? 2.10. 5.
Miſerabilis ejulatus 3.3. *Ext.* 2. exiſtimatur 4.3.11. captivi fortuna 1.1.14. Mancini deditio 2.7.1. miſerabiliorem aliquem reddere 4.7.4.
Miſerandus civitatis ſtatus 3.8.3. miſeranda conſepta 7.2. *Ext.* 2.
Miſereri infelicis 5.1.8. miſertus eſt virtutis 7.4.3. miſerti ſunt aequalis 9.3.4.
Miſeria noſtra magnus eſt 6.2.9. miſeriarum profundum 2.10.6. miſeriis reip. impotentia alita furens 9.3.8.
Miſericors plebis continentia 4.3.14. miſericordes mores 3.8. *Ext.* 2.
Miſericordiae infulae 4.7. *Ext.* 2. miſericordia uti 3.2. *Ext.* 1.
Mithridates 1.8. *Ext.* 13. 4.6. *Ext* 2. 5. 1.9. 5.2. *Ext.* 2. 6.9.6. 8.7. *Ext.* 16. 9.2. *Ext.* 3. 9.11. *Ext.* 2.
Mites in reo judices 8.1. *abſ.* 12. oculi 1. 8.2. mitior ſenatus ſententia 3.8.1. mitius Africano nihil 2.7.12. manſuetudine pectus 6.2.11.
Mitigare efferatam ſaevitiam 1.1.14. mitigavit amaritudinem 4.8.3. mitigata concione 8.1. *abſ.* 2.
Mittere claſſem in praeſidium 3.7.10. obviam quaeſtorem alicui 5.1.1. quaeſtorem 5.1.1. ſanguinem dexteris manibus 9.11. *Ext.* 3. ſupplementum exercitus 3.7.10. mittit has voces virtus 5.10. *Ext.* 3. miſit exercitum in aciem 8.11.1. familiarem ſuum ad patrem 7.4.2. interfectores ad eum vinctos 4.1.15. literas circa civitates 5.1.6. quaeſtorem illi obviam 5.1.1. ſe armatus in Tiberim 3.2.1. muneri 4.8. *Ext.* 1. miſerunt adactos jurejurando in caſtra 7 6.1. obviam legatos 2.10.5. mittam judices in conſilium 6.2.4. mitte mortalium incommoda deflere 7.2. *Ext.* 2. mitti ad gerenda bella 1.7 *Ext.* 4. adverſus Viriatum 6.4.2. mittuntur Veſtalibus dono 6.1. *Ext.* 3. miſſus eſt in exilium 5. 3.2. 3 7.6. in Hiſpaniam 2 7.1. miſſo nuntio 6.1. *Ext.* 2. miſſa voce ex abdito ſpecu 7.1.2. miſſum e contraria parte telum 7. 2.5. miſſi ab eo legati 2.9.8. erant ſine ullo magiſtratu 2.8.5. ſacerdotes cum infulis 5.4.1. ſub jugum 2.7.7. miſſae ſub jugum legiones 7.2. *Ext.* 17.
Mitylenae 9.11.4.
Mitylenaei 6.5 *Ext.* 1.
Moderatus fuit in Xenocrate 4.1. *Ext.* 2. tranſitus 4 1.2. moderatum gaudium 2.8.7.
Moderatius ultione 5.3.2.
Moderate uſus affectibus ſuis 5.9.2.
Moderatio animi circumſpecta 4.3.4. nimis liberalis 4.1. *Ext.* 2. ſeptem ſapientium 4.1. *Ext.* 7. temperatior 4.1. *Ext.* 2. moderationis prudentiaeque immemor 9.3.2. moderationi cedere dolorem coëgit 4.1.15.
Modeſtus in calamitate 4.5.5. modeſto & parco ſermone uti 2.1.9.
Modicus apparatus 4.3. *Ext.* 3. modico voluminum numero 1. *prol.* modicae fortunae vir 1.7. *Ext.* 5. modicae clientelae 2. 10.8. modica deſiderare 4.3.6.
Modii frumenti 7.6.6. modiorum trium menſuram explere 7.2. *Ext.* 16. modium tritici trecenta millia 4.8. *Ext* 1.
Modus dotis 4.4.10. & forma arae ſacrae 8.12. *Ext.* 1. pervaſi regni 5.2. *Ext.* 4. modum hunc exceſſit 8.13. *Ext.* 1. judicandi ſequi 8.2.3. naturae explere 6.1.11. popularis aſſignationis non exceſſit 4 3.5. ſibi ſtatuere 9 2.1. ſtagni exceſſit 1.6.3. ſupplicii debitum legi reddidit 6.5. *Ext.* 3. timoris rapere 7.2.5. viribus ſuis imponit 4.1. *Ext.* 8. modo controverſo regredi 7.3.4. modos pronuntiationis fiſtula eburnea formabat 8.10.1.
Moenia Canuſina 4.8.2. Nolana 1.6.9.

praevalidis manibus exhauſta 5. 3. *Ext.* 3. ſuperbae Carthaginis alta 5. 6. *Ext.* 4. moenibus ſuis ſubjecti campi 7. 6. 2. moenia ejus conſcendit 3. 2. 6. intrare 3. 2. *Ext.* 5. 7. 3. *Ext.* 9. reſtituere 1. 5. 1. Syracuſarum tueri 7. 4. *Ext* 1.

Moerere graviter 7. 2. *Ext.* 2.

Moeror publicus 3. 3. 2. moeroris nullius expertes 1. 1. 15. moerorem projicere 2. 6. 13. moerore proſtratus 5. 7. *Ext.* 1.

Moeſtus vultus 4. 1. 12. moeſtum gerere vultum 6. 6. *Ext.* 1. moeſti & taciti milites 1. 6. 11.

Moetia tribus 2. 9. 6.

Molem maximae rei manu parva aggredi 5. 6. *Ext.* 2. ruinae ſuſtentare 9. 12. *Ext.* 10. molibus ſeparatis includere piſcium greges 9. 1. 1.

Moleſte ferre 6. 9. 6.

Moliri aliquid mali 5. 10. 2. omne ſcelus 9. 15. 1. quid hoſtile 7. 3. *Ext.* 10.

Molitio nova 7. 6. 5. pii propoſiti 3. 3. 1. tantae rei 3. 6. 1. molitiones clandeſtinae 6. 5. *Ext.* 2.

Mollire fortitudinem 2. 6. 1. mollit hoſtium oculos 5. 1. *Ext.* 6.

Molo Rhetor 2. 2. 3.

Momentum majus 2. 8. 2. occaſionis inaeſtimabile 4. 8. 1. parvi temporis 5. 1. 8. temporis 2. 7. 1. 7. 8. 8. momenta temporum 8. 7. *Ext.* 4. religionis examinare 1. 1. 8.

Monere ingratum 5. 1. 3. monuit ſeductum Titinium 8. 2. 3. majores natu 6. 9. *Ext.* 6. utroſque ſeparatim 7. 3. 4. moneri conſiliis Apollinis 1. 8. 10. in opere ſuo 8. 12. *Ext.* 3 monitus praedictione 1. 6. 3. forte 7. 3. *Ext.* 1. monita deorum conſectari 8. 11. 2.

Monetae aedem videre 6. 3. 1.

Monimentum eſt exceſſus tui 3. 2. 14. clariſſimum 3. 7. *Ext.* 6. religioſae ſeveritatis 6. 3. 1. ſpecioſum & aeternum 2. 7. 15. uſque ad ſeptem miracula provectum 4. 6. *Ext.* 1. amplum alicui facere 6. 8. 6. monimenta Corneliae gentis 8. 14. 1. litterarum 1. 8. 7. litterarum Latinarum 3. 4. 6. Mariana 2. 5. 6. 4. 4. 8. parentum 5. 4. *Ext.* 5. publicis uſibus apta 4. 8. *Ext.* 2. ingenii ſui tradere 8. 7. *Ext.* 10. monimentis teſtata. 3. 2. 24.

Mons Albanus 3. 6. 5.
Aventinus 7. 3. 1.
Coelius 8. 2. 1.
Hymettus 1. 6. *Ext.* 3.
Micalenſis 6. 9. *Ext.* 5.
Olympius 6. 1. *Ext.* 2.
Palatinus 2. 2. 9.
Taurus 2. 8. 1.
Veſuvius 1. 7. 3. montes deſerti 2. 8. 5. obſidere 7. 4. 5.

Monſtrum dirum 8. 11. 1. monſtro ſimilia mendacia 4. 7. 4. ſimilius 3. 5. 1. monſtrorum ruina 1. 6. 11.

Moram aliquam interponere 6. 4. 3. trahere 9. 13. 2. mora inerti gaudere 9. 12. 1. interpoſita nulla 5. 6. *Ext.* 4. parvi temporis interjecta 6. 9. *Ext.* 7. ſtandi feſſa 1. 5. 4. morarum proceſſus 2. 1. 9.

Morari in aliqua re perſeveranter 7. 2. *Ext.* 18. in collibus 3. 2. 7. in provincia 4. 1. 15. in ſinu 4. 3. *Ext.* 3. in urbe 9. 12. *Ext.* 2. perſeveranter 5. 3. 2. Romae 2. 10. 3. moratur convivium ſuum 9. 5. 3. ſolus in foro deſertus 3. 7. 1. moratus Athenis 8. 7. *Ext.* 4. moratus eſſet in cella 1. 2. 2. in eo 1. 2. *Ext.* 1.

Morbo gravi correptus 8. 2. 2.

Mordax & inepta opinatio 1. 8. *Ext.* 8.

Morſus ac latratus caninus 9. 13. *Ext.* 2. plenae ultionis 3. 2. 11. reprehenſionis 4. 1. 1. morſu ejus aurem corripuit 3. 3. *Ext.* 3. morſu ſuo picum necavit 5. 6. 4. tenere laciniam togae 1. 4. 5.

Mori honeſte 2. 7. 15. in carcere 6. 1. 10. in carcere & vinculis 5. 3. *Ext.* 3. in cuſtodia 3. 2. *Ext.* 6. in urbe 5. 3. 2. pro aliquo 6. 8. 6. morior non ſine liberis 3. 2. *Ext.* 5. moriens in lectulo domeſtico 3. 2. *Ext.* 6. mortuus Tiburi 5. 1. 1. mortuo duce 2. 7. 15. marito 2. 6. 14. mortuorum conditio 2. 7. 15.

Moribundo ſimilis 5. 7. *Ext.* 1.

Mors clandeſtinis illata inſidiis 8. 15. 4. propinqua 2. 6. 14. voluntaria 4. 7. 2. 8. 9. *Ext.* 3. 9. 2. *Ext.* 2. mortis metus 2. 7. 1. pariter ac vitae tortores amari 9. 2. *Ext.* 10. mortem alicui minitari 6. 2. *Ext.* 3. ſpecioſam optavi 3. 2. 20. morte conſumere aliquem 7. 4. 2. multare aliquem 7. 2. 6. preſſis oculis 7. 8. 9. ſe punire 6. 1. 11.

Mortali ſpecie excelſior 1. 7. *Ext.* 1.

Mortifero vulnere ictus 5. 6. 1. mortifera potio 2. 6. 8.

Mos imperatorius 4. 3. 10. militaris 2. 7. 15. patrius 2. 6. 14. 3. 8. 6. priſcus jocorum 2. 10. 8. moris erat 2. 8. 6. more civitatis jurare 2. 10. *Ext.* 2. mores Annibalis vafri 7. 3. *Ext.* 8. continentia adſtricti 2. 10. 8. improbi 8. 3. 2. Macedonici 7. 2. *Ext.* 11. placidi & miſericordes 3. 8. *Ext.* 2. mirum augurium 8. 9. *Ext.* 2. alicujus ferre 6. 4. 1. diris vitiis contrarios commemorare 4. 3. 1. mores priſcos vidit ejus adoleſcentia 9. 1. 5.

Movere populum nobilitatis ſplendore 7. 5. 3. ſeditiones apud cives 4. 1. 6. ſimula-

chrum ſede ſua 1. 8. 3. movit eorum alterum atrocitas necis 8. 1. *abſ.* 1. Piſonem patria majeſtas 7. 7. 5. ſenatu 2. 7. 5. moverunt eum ſenatu 2. 9. 2. & 5. moveri ab incepto 3. 1. 2. movetur actor tribu 2. 4. 4. moventur ſigna ſede ſua 1. 6. 6. motus a cenſoribus ſenatu 2. 9. 9. fuerat ſenatu ab illis 4. 5. 1. motus miſericordia 5. 4. 7. muliebri ſomnio 1. 7. 2. nobilitate 2. 7. 8. ſenatus caſu 1. 1. 20. tolerabili ratione 2. 1. 4. moto pede 8. 13. *Ext.* 1. mota auctoritate viri utraque pars 7. 3. 4. concio juſtitia 6. 5. 2. ira pellicatus Thebe 9. 13. *Ext.* 3. moti eodem affectu 8. 1. *amb.* 2. hominis aetate 4. 5. *Ext.* 2. religione 4. 8. *Ext.* 1. motis oculis nullam in partem 1. 7. *Ext.* 1.

Motus bellorum 1. 6. 5. corporis conveniens 8. 10. 1. decorus 8. 10. 2. irae 9. 3. 4. illecebrarum 9. 2. 1. ſiderum 3. 3. *Ext.* 4. 8. 7. *Ext.* 2. corporis efficaciſſimi 8. 10. *Ext.* 1. judiciorum ancipites 8. 1. *abſ.* 1. ſeditionum maximi 3. 2. 18.

Mucia 9. 1. 8.

Mucro cervicibus applicatus 5. 1. 3. impreſſus jugulo 5. 4. *Ext.* 6. praevalidus imperii 2. 2. 5. mucronis ictus 3. 2. 23. mucrones cominus deſtricti 5. 1. *Ext.* 6. Mariani 8. 9. 2. parricidarum 4. 5. 6.

Mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur 9. 2. *Ext.* 9. mugitu converſo in ſermonem humanum 1. 6. 5.

Mulcata male aquila 1. 4. 6.

Muliebris animus 9. 1. 3. error 7. 8. 3. ſpiritus 4. 6. 5. calumnia 8. 3. 2. muliebris fortitudo 3. 2. *Ext.* 9. fortuna 1. 8. 4. ſtirps 8. 3. 3. veſtis 2. 6. 13. muliebris vitae ſpatium 8. 13. 6. muliebre imperium 3. 5. 3. pectus 9. 3. *Ext.* 4. muliebri ſomnio motus 1. 7. 2.

Mulier ſanguinis ingenui 5. 4. 7.

Mulierculae ſpectaculum 2. 9. 3.

Multae nomine 4. 4. 7. multa gravi affecit eum 8. 1. *damn.* 7. indicta 1. 1. 2.

Multare aliquem morte 7. 2. 6. multavit illum conſimili exitu 6. 3. 1. multarunt exilio poëtam 6. 3. *Ext.* 1. multatus eſt exilio 2. 8. 3. verberibus 1. 7. 4. multata eſt morte pietas 9. 11. *Ext.* 1. multandum me morte concedo 6. 4. *Ext.* 2.

Multiplicavit venerationem 1. 1. 19.

Multum ac diu loqui 8. 7. *Ext.* 1. multitudo concitata 9. 7. 2.

Mummius 6. 4. 2.

Munatius Flaccus 9. 2. 4.

Mundam claudere armis 7. 6. 5.

Mundos innumerabiles eſſe 8. 14. *Ext.* 2.

Munia pacis praeſtare 7. 3. *Ext.* 9.

Municipalis homo 6. 2. 8.

Municipia ſplendida 9. 15. 1. trucidans 3. 1. 2.

Munificam ſe praeſtitit 4. 8. 2.

Munificentiae officina 4. 8. *Ext.* 2.

Munimentum verecundiae 2. 1. 5. virtutis ſolidum 3. 3. *Ext.* 1. ex ſe ipſa reperit crudelitas 9. 2. *Ext.* 5. munimenta legum utilia 6. 3. 1.

Munita ſententia ratione aliqua 6. 3. 10. urbe Locrenſium legibus 6. 5. *Ext.* 3. muniti a pudore exceſſus puniebantur 8. 2. 4. tegmine parvo 2. 3. 3. munita ſunt praeſidio puerilis aetatis inſignia 6. 1. 1.

Munitionum opus explicare 2. 9. 7.

Munus perfidiae nefarium 5. 1. 10. Corneliae genti celebrandum eſt 8. 15. 1. inclytum 5. 2. *Ext.* 4. natalicium 9. 2. *Ext.* 5. muneris praeſtandi advocatio 2. 9. 1. alieni facinoris non repudiavit 9. 4. 1. munere fungi 2. 7. 4. vacaret 2. 7. 15. munera regia 2. 10. 2. uſui apta 4. 3. 14. muneribus functi 5. 6. 8.

Munuſcula deformia 2. 7. 15.

Murales coronae 3. 2. 24.

Murem captum vendere 7. 6. 3.

Murices ferrei 3. 7. 2.

Muri excelſi latique 3. 7. *Ext.* 8. inexpugnabiles 9. 6. *Ext.* 2. muris praecipitavit jugulatos 9. 2. 4.

Murmure orto 6. 2. 3. reprehenſus 5. 4. 5.

Muſica ratio 8. 7. *Ext.* 8. muſicae artis peritus 8. 10. 1.

Muſicanes Maſiniſſae filius 5. 1. 1.

Mutare civitatem 9. 5. 1. paupertatem inopia 4. 8. 2. tetros mores 9. 7. *mil. Rom.* 3. vultum 6. 9. *Ext.* 5. mutabant damnandi atque abſolvendi inexplicabilem cunctationem 8. 1. *amb.* 2. mutavit animum fortunamque 3. 3. *Ext.* 2. caſtrorum locum 2. 7. 2. metum fiducia 7. 4. 1. bellum atrox ſalutari pace 5. 4. 1. mutatum bellum pace 4. 2. 1. mutato nec vultu, nec habitu 7. 3. *Ext.* 9. neutra in parte vultu 6. 2. 7. ſubinde equo 5. 5. 3.

Mutina 4. 7. 6.

Mutuare praeſidium ab aſtutia 7. 4. 3. timori remedium a crudelitate 9. 2. *Ext.* 8. mutuari praeſidium a libertate 6. 2. *Ext.* 1. mutuatus eſt a labore 8. 7. *Ext.* 1. mutuata eſſet a finitimis regem 3. 4. 2. mutuandum aliquid, exiſtimavit 2. 7. 12.

Mutuum odium 4. 2. 4. mutuo pudore cuſtodiri 2. 1. 5. mutuas dare pecunias 2. 6. 10.

Mutus athleta 1. 8. *Ext.* 4. lapis 8. 11. *Ext.* 4. ſibi vixit 5. 4. *Ext.* 6. mutum atque elinguem aliquem reddere 5. 3. *Ext.* 3. mutae res 6. 9. 8. muta membrorum lineamenta 5. 4. *Ext.* 1.

Myoparo piraticus *6*. 9. 15. myoparonum piratica roſtra 2. 8. 5.
Myrtea corona uſus eſt 3. *6*. 5.
Myrto diffuſa aedes 1. 8. 2.

N.

Navianus 7. 7. 6.
Naeus 10. *fr.*
Nanciſci cum aliquo judicium 9. 1. 1. occaſionem 4. 4. *6*. nactus occaſionem 5. 4. 3. nactum quaſi veſtigia 2. 4. 5.
Nantes lubrico pelagi 3. 2. 10.
Nares circumſtantium 3. 3. *Ext.* 1. naribus ſpumas adjicere 8. 11. *Ext.* 7. admovit manum 7. 3. *Ext.* 2. & auribus corroſis 3. 2. 11.
Narrare ſatius eſt 3. *6*. 1. narrare veriſimilia 9. 2. 1. narravit omnis aetas 2. 9. 4.
Naſci paſſi eſtis quas tenebras ex quo fulmine! 3. 5. 1. tabidis in corporibus ſolent animalia 9. 2. *Ext.* 11. naſcitur edendi cupiditas 7. 2. *6*. magis, quam fingitur ſolida virtus 5. 4. *Ext.* 5. naſcendi & gignendi lex 2. 9. 1. natus admodum humili loco 4. 7. 5. cum capite elephantino 1. 6. 5. erat per ſationem 10. *fr.* ex aliquo 5. 10. *Ext.* 3. Petronia matre 7. 7. 3. praetoria familia 5. 2. 5. priſco eſt ſaeculo 8. 1. *damn.* 8. quadraginta annos 8. 13. *Ext.* 4. ſummo genere 6. 2. 8. nata eſt patri familiae vacca 7. 3. 1. illuſtri loco 4. 3. 1. nati admodum humiles 5. 4. *Ext.* 3. ſplendido loco 8. 1. *abſ.* 13. natae uberibus mater alita 5. 4. 7. natu major erat 4. 1. 1. majores 2. 1. 9. *6*. 9. *Ext.* *6*.
Natalem ſuum celebrare 1. 5. 7.
Natalicium munus 9. 2. *Ext.* 5.
Natura legem ſcribit 2. 9. 1. naturae conditio 8. 3. 1. modum explere *6*. 1. 11. naturam rerum non recipere 8. 1. *abſ.* 13. natura alacritatem ſubminiſtrante 8. 15. 1. ſic comparatum eſt 3 8. 1.
Naturalis animi vigor 1. 7. 2. pater 7. 7. 2.
Naſicam praeterire 3. 7. 3.
Natandi eventum tutum habuit 3. 2. 1.
Natione Cimber 2. 10. 6.
Navalis triumphus 3. 6. 4. gloria 8. 14. *Ext.* 1. pugna 5. 2. *Ext.* 2. navale proelium 1. 4. 3. navali proelio victus 7. 3. *Ext.* 7.
Naufragii fragmentum 8. 1. *abſ.* 12. naufragia confectari 3 *6*. 1.
Navem conſcendere 1. 6. 7. navi credere vitam 1. 7. *Ext.* 3. egredi 8. 15. 10. navium carinis ac pondere eliſi 9. 2. *Ext.* 1. navibus ſubſtraverunt milites 9. 2. *Ext.* 1. correptis 7. 3. 9.
Naviculam conſcendere 1. 5. 5. 9. 8. 2.
Navigare 1. 7. *Ext.* 3. navigavit Cretam 8. 7. *Ext.* 2.
Navigium nobilis famae 4. *6*. *Ext.* 3.
Nauſimenis Athenienſis uxor 1. 8. *Ext.* 3.
Neapolitani 7. 3. 4.
Necare aliquem 9. 2. *Ext.* *6*. veneno *6*. 3. 8. *6*. 5. 1. aliquem vigilantia 9. 2. *Ext.* 1. civem adverſus provocationem 4. 1. 1. necavit eos capitali judicio exceptos 9. 8. *Ext.* 2. puellam 6. 1. 3. morſu ſuo picum 5. 6. 4. omnes ferro 9. 2. *Ext.* 5. necari in publica cuſtodia 6. 3. 3. verberibus affectum 5. 8. 2. marem 4. 6. 1. necatus patrum juſſu 9. 15. 1. necatorum liberorum commota dolore 8. 1. *amb.* 1. necandam mulierem tradidit triumviro in carcerem 5. 4. 7.
Neceſſarius Reip. uſus 3. 7. 1. neceſſarii Darii 4. 7. *Ext.* 2. lamentabantur 5. 7. *Ext.* 1. neceſſariorum conſilio indigere 5. 8. 3. conſilium 6. 1. 1. convivio adjecto 2. 6. 7. neceſſarias inter perſonas orta eſt querela 2. 1. 8. neceſſariae victoriae 2. 8. 7.
Neceſſitas abominanda 7. *6*. 1. aditum luctui dedit 1. 7. *Ext.* 4. celerior 3. 8. 1. fati dira 2. 10. 6. teterrima 7. *6*. 4. neceſſitatis excuſatio 7. *6*. *Ext.* 2. invictae leges 1. 6. 12. neceſſitate jubente 7. *6*. 1.
Neceſſitudinum vincula 2. 7. 3.
Nectere alicui inſidias 3. 8. *Ext.* 5. 5. 9. 4. nexum ſe dare alicui 6. 1. 9.
Nefandi amores 4. 7. 4. penates 5. 3. 3.
Nefarius concubitus 1. 8. *Ext.* 3. nefaria caedes 1. 7. *Ext.* 4. defectio 5. 1. 3. 3. 8. 1. praeda 1. 1. *Ext.* 1. vis 4. 1. 12. nefariae dapis uſus 7. 6. *Ext.* 3. nefarium munus 5. 1. 10. indicium 6. 5. 5. miniſterium 1. 1. 19. opus 1. 5. 7. nefarii conatus 5. 3. 2. nefaria vincula 9. *6*. 1.
Nefarie attentata patria 9. 1. 9. deſtrinxit iram 9. 2. 2. opprimere libertatem 6. 3. 1.
Nefas duxit 5. 3. 1. eſſe credebatur 2. 1. 7.
Negare alicui conſulatum 7. 5. 4. Catoni honorem 7. 5 *6*. nihil de ſtupro 6. 1. 10. negas efficacem iram 9. 3. *6*. negavit cineres ei ſuos 5. 3. 2. negaverat corporis habitus vires 8. 7. *Ext.* 1. negatus eſt Cato praeturae, non Catoni praetura 7. 5. *6*. negata affectatio 9. 1. 3. cauſſae dicendae poteſtas 9. 8. 3.
Negligere alicujus conſilium 7. 2. *Ext.* 17. privatas facultates 4. 5. 1. neglexit religionis vetuſtiſſimum morem 8. 1. *abſ.* 4. neglexerant id facere 2. 9. 7. negligens imperii victoris 8. 7. *Ext.* 7. neglectum cultum referemus 5. 2. *Ext.*

Ext. 4. neglectae dignitatis indignatio 8. 5. 6. neglectis auſpiciis 1. 4. 3.

Negligentia villici 4. 1. *Ext.* 1.

Negligentius circumire vigilias 8. 1. *damn.* 6.

Negotiandi gratia diſpergi in Aſia per urbes 9 2. *Ext.* 3.

Negotiatione delectari 4. 8. 3.

Negotium manifeſtum 2. 8. 2. nomine horridum 7. 2. 1. explicare 3. 7 3. negotia humana ſpeculari 6. 6. *Ext.* 1. laeta & proſpera 4. 7. 1. militiae 2. 7. *Ext.* 1.

Nepos Africani 5. 2. *Ext.* 4. nepotum nutriendorum debitum 2. 9. 1.

Neptunus 6. 9. *Ext.* 5. 9. 1. 1. Neptuni imago 8. 11. *Ext.* 5.

Nequius quid nequitia 9. 1. *Ext.* 5. nequiſſimum ſaeculum 9. 1. 6.

Nequitiae clauſtra perrupta & disjecta 6. 9. 6. nequitiam inviſam habet 5. 9. 2. nequitia quid nequius 9. 1. *Ext.* 5.

Nervi omnes imperii 2. 7. 2. patriae tenaciſſimi 2. 6. 1. roboris priſci hebetantur 7. 2. 3. nervis eum contudit 6. 1. 13. obſtupefactis 3 8. *Ext.* 6.

Nervoſa vivacitas 8. 13. *Ext.* 4.

Neſcio an omnes praeceſſerit 1. 1. 14. an crimen hoc majus 2. 9. 2. neſciſti liber eſſe 2. 6. 6.

Nex fraterna 5 5. 4. necis atrocitas 8. 1. *abſ.* 1. neci ſe obtulit 5. 7. 3. ultionem negare 1. 7. *Ext.* 10. necem evadere 5. 7. 3.

Nigri coloris homo 1. 7. 7. nigrae hoſtiae 2. 4. 5.

Nihilo continentioris exempli 9. 1. *Ext.* 4. ſegnior gravitas 6. 4. 2. virtute minor 5. 3. 2.

Nilus flumen 8. 7. *Ext.* 3.

Nimbus verborum 5. 3. 3. nimbi vis repentina incidit 8. 1. *abſ* 6. erumpentes 1. 7. *Ext.* 1.

Niti acri ſtudio 3. 2. 23. adverſus aliquem 7. 7. 2. ſummo ſtudio 1. 6. 9. 3. 2. 23. ſupra vires 4. 8. 1. nititur laus argumento proprio 4. 3. 2. ex contraria parte 8. 9. *Ext.* 1. pro ſenatus amplitudine 9. 3. 5. nitebatur forum acerrimo ſtudio 3. 8. 6. in eo tota quaeſtio 8. 4. 3. nitebantur invalida fide praeſidia defenſionis 8 1. *abſ.* 3. niti ingenio literis & forma inter aequales 5. 8. 5. nixus generibus 2. 4. 5. avo candidatus 7. 5. 1. nixa ſtabilibus radicibus 6 9. *Ext.* 7.

Nitor eſſet manſurus 1. 1. *Ext.* 7. fortunae 2. 2. 5.

Nivalis tempeſtas 5. 1. *Ext.* 1.

Nobilem animum ſine ullis imaginibus! 3. 8. 7. nobile Athenis ſcortum 4. 3. *Ext.* 3. nobilia portenta 3. 5. 1. nobilior animus origine 5. 4. *Ext* 3. nobiliſſimus & animi & generis adoleſcens 5. 6. 2. nobiliſſimum librum compoſuit 8. 7. *Ext.* 9. nomen 3. 4. 6.

Nobilitas fideliter culta 4. 7. 2. vetuſtiſſima 8. 1. *abſ.* 10. ſplendor 9. 3. 3. nobilitate fovenda eſt novitas 3. 8. 7. motus 2. 7. 8.

Nocere moribus 6. 3. *Ext.* 1. nocet vehementius 3. 8. *Ext.* 2. nocuit nonnihil 7. 2. 3. nocuerunt iis in cauſſae dictione 8. 1. *damn.* 1. nocens & infamis ſenator 6. 2. 5. nocendi acerbitate erupit 1. 8. *Ext.* 2. cupidine pertinacius odium 9. 3. 1. nociturum foret ei 7. 3. 5.

Nodoſam exſolvite ſtipem 2. 9. 1. nodoſi ictus 2. 7. 8.

Nolanus ager 1. 6. 4. pedes 7. 3. 7. Nolani 7. 3. 4. Nolana moenia 1. 6. 9.

Noli iſtum diſturbare 8 7. *Ext.* 7.

Nomen debiti 8. 2 2. decimarum 5. 6. 8. ei Methymnato fuit 8. 13 *Ext.* 1. ejus per totum terrarum orbem disjicitur 8. 14 *Ext.* 5. Pompejanum 9. 2. 4 ſervile 6. 8. 1. vafritiae 7. 3. 1. gloriae expers 4. 1. 14. urna extractum 6. 3. 4. his inſcripſit 8. 14 6. Timocharis ſuppreſſit 6. 5. 1. nomine depoſiti acceperat 7. 3. *Ext.* 5. commemorato 8. 7. *Ext.* 1. eo appellatus non eſt 2. 8. 7. eo appellor 6. 2. 11. eo necatus 9. 15. 1. afflictus eſt 8. 1. *damn.* 8. tortus 8. 4. 1. hoc uno abſoluti ſunt 8. 1. *abſ.* 13. horridum negotium 7. 2. 1. mariti & patris vacui anni 2. 9. 1. Salinatoris lecto 2. 9. 6. nomina fertilia 8. 14. *Ext.* 1. inſtar triumphi 2. 8. 5.

Nominandus humanae vitae exemplo & ſpatio 8 7. 3.

Norma frugalitatis exactiſſima 4. 3. 5.

Noſſe atque recordari acta 2. 9. 1. notum hunc ego non habui 9. 5. 4. ſe reddidit poſteris 8. 14. *Ext.* 4. notior Pylade amico 4. 7. 1. notiora paria 5. 4 *Ext.* 4. notiſſimi ſunt mores 7. 3 *Ext.* 8.

Nota aeternae memoriae hujus ſupplicio inſerta eſt 6 3. 1. affinium & cognatorum 2. 7. 7. cenſoria 2. 9. 7. & 9. litterarum inexpiabilis 6. 8. 7. ſevera 8. 1. *damn.* 7. notae contagio 2. 3. 1. levioris exemplum 7. 3. 10. ejuſdem miles 3. 2. 11. cauſa 2. 9. 5. notam abdicationis injungere 6. 9. *Ext.* 2. certam ſignificare 8. 11. *Ext.* 3. denegati honoris perſtrictus 7. 3. *Ext.* 6. gravi eos affecerunt 2. 9. 8. repudii affecit conjugem 6. 3. 12. deteſtanda foedavit corpus 6. 3. 3. nota vacuam tribum reliquit 2. 9. 6. notae Threïciae 9. 13. *Ext.* 3.

Notare inſontes 7. 3. *Ext.* 10. notabat cenſor perfidiam 2. 9. 8. notavit eum 5. 9. 3. no-

notatus repulſa 7. 5. 1. notandum illum ſtatuit 2. 9. 3.
Novacula cotem diſcindi juſſit 1. 4. 1.
Novari in perſona ſua 4. 1. 14. novandus ritus vitae 5. 6. 1.
Nova molitio 7. 6. 5. novam religionem introducere 1. 1. *Ext.* 7. novum eſt auditu 5. 2. 2. ſpectaculum 1. 8. *Ext.* 5. novas leges tulit 7. 5. 5. novos mores orſa eſt ſenectus 9. 1. 5.
Novitas bonae indolis 3. 8. 7. monſtri 1. 6. 5. rei 4. 1. *Ext* 7. novitatis conſcientia 2. 3. 1. novitate rei commoti 3. 2. 7.
Noverca illis Italia eſt 6. 2. 3.
Nox ſerena 8. 11. 1. noctem diei jungere 8. 13. *Ext.* 1. nocte intempeſta 6. 8. 7. proelium dirimente 3. 2. 8. noctu pervenit ad eum 6. 5. 5. noctes inquietae 8. 14. *Ext.* 1.
Nocturnus metus 1. 7. *Ext.* 2. triumvir 8. 1. *damn.* 6. nocturna celebratio 3. 6. 4 nocturnum tempus 3. 2. 2. 8. 7. *Ext.* 11. nocturni congreſſus 1. 2. 1. ludi 2. 4. 5. terrores 1. 6. 12.
Noxius legibus 9. 5. 3. noxii gladio jugulantur 2. 6. 7. noxios acrius impugnat 8. 1. *abſ.* 11.
Nubere ſibi coëgit ſororem 9. 1. *Ext.* 5. nubis effoeta 7. 7. 4. nubit virgo ingenuo 9. 1. *Ext.* 2. nupſit ſeni 7. 7. 4. nuptae viro foeminae 2. 6. 14. nuptum dare filias tres 7. 1. 1. dedit puellam 4. 4. 10. ei dedit filiam 4. 4. 9.
Nubem triſtitiae diſcuſſit 5. 7. *Ext.* 1. nube infamiae caſtitas obſcurata 8. 1. *abſ.* 5.
Nubilis aetas 6. 1. 4.
Nucerini 9. 6. *Ext.* 2.
Nudare ſe 2. 1. 7. nudari dedecore 3. 5. 2. eum juſſit 2. 7. 8. nudarentur Mimae 2. 10. 8. nudatus veſte aurea 1. 1. 18.
Nudi exigunt omne vitae tempus 3. 3. *Ext.* 6. nudis pedibus 2. 7. 9.
N. Fabius Pictor, 4. 3. 9.
Numa Pompilius 1. 1. 12. 1. 2. 1. 10. *fr.*
Numantia 2. 7. 1. 5. 3. 2. 6. 2. 3, 8. 15. 7. 9. 12. 3. Numantiae ac Carthaginis ſpolia 4. 3. 13.
Numantina victoria recens 6. 2. 3. urbs 2. 7. 1. Numantini 7. 6. *Ext.* 2.
Numen deorum immortalium 2. 10. 2. fidei venerabile 6. 6. 1. ipſius induſtriae 8. 7. *Ext.* 11. magnum & inexſuperabile 4. 7. 3. propitiabatur 2. 7. 7. numine ab aliquo trahere principia 1. *prol.* numina teſtatus 5. 10. *Ext* 2.
Numerare fundi pretium alicui 4. 8. 1. numerare pecuniam 3. 8. 2. 7. 3. *Ext.* 5. verba 3. 7. *Ext.* 6. numerandus inter graviſſimas jacturas 1. 6. 11.
Numerus aerariorum 2. 9. 7. falſus 2. 8. 1. inſtitorum & lixarum 2. 7. 1. paginarum placidus 6. 3. 1. voluminum modicus 1. *prol.* numerum explere 5. 1. 1. 7. 3. 3. numero peditum militare 2. 7. 15. numeri multiplices Geometriae 8. 7. *Ext.* 3. virtutis 4. 1. *Ext.* 2. numeros omnes defenſionis exequi 8. 3. 1. judiciorum omnes exequi 8. 4. 1. numeris omnibus perfecta virtus 2. 10. 8.
Numeroſa donorum pompa 3. 2. 24. poſteritas 2. 9. 1.
Numidae 5. 1. 7.
Numidia 7. 2. 6. Numidiae regum auctoritas 2. 6. 17.
Numidici exercitus bona magnaque pars 5. 2. *Ext.* 4. tropaei 2. 2. 3. Numidica caſtra 9. 1. 5.
Numitor 2. 2. 9.
Nummus ſeſtertius 5. 2. 10. 8. 2. 3. nummorum promiſſorum gratia 6. 1. 8. ſuorum foenerator 4. 8. 3. nummos omnes deceptae abſtulit 7. 3. *Ext.* 5. petere 8. 2. 2. ſpargere populo 7. 8. 1.
Numulizinthes Thraciae rex 9. 2. *Ext.* 4.
Nuncupare vota 8. 13. 2. nuncupantur ſimul & ſolvuntur vota 6. 9. *Ext.* 5. nuncupatis votis 1. 1. 8. & *Ext.* 8. 2. 4. 5.
Nuntiare pugnae exitum ſenatui 7. 2. *Ext.* 16. nuntias nihil inexpectatum 5. 10. *Ext.* 3. nuntiant clara voce 2. 10. 2. nuntiata erat clades 5. 10. *Ext.* 2. clade 9. 12. 2. nuntiatum eſt ei 9. 3. *Ext.* 4.
Nuntius cladis 7. 3. *Ext.* 7. nuntius pervenit 8. 15. 7. nuntii fidei parum credens 7. 4. 2. nuntium falſum accipere 7. 7. 1. nuntio accepto 5. 8. 4. miſſo 6. 1. *Ext.* 2. nuntii cladis domeſtici 3. 7. 4.
Nuptiae indotatae 4. 4. 10. nuptias celebrare 6. 1. 3. improbavit 7. 7. 4. nuptiis inter ſe junguntur 9. 1. 9.
Nuptiales faces 7. 1. 1. nuptialia petere 1. 5. 4.
Nutrire opes clandeſtinis molitionibus 6. 5. *Ext.* 2. nutriri Leonem non oportet 7. 2. *Ext.* 7. nutritur beneficentia 5. 2. *Ext.* 4. nutriuntur ſtudia 8. 7. 1. nutriti ducum culpa 2. 7. 1. nutriendorum nepotum debitum 2. 9. 1.
Nutrimenta & incunabula culpae 6. 3. 11. nutrimentis ignis collatis 6. 6. *Ext.* 1. ignis contractis 3. 2. *Ext.* 7.
Nutrices urbis noſtrae benigniſſimae 7. 6. 1.
Nutu regebantur vires 2. 7. 7.

O

O.

O munificentiam! 5. 1. 1.
Ob rempub. prodendam 3. 7. 8.
Obducta cicatricibus vulnera 6. 2. 8.
Obedientia laudabilior 1. 1. 3.
Obequitans inſolentiſſime 3. 2. 21.
Objicere corpora flammis 3. 3. *Ext.* 6. objicit rogus ſe incurſui malorum 7. 2. *Ext.* 2. objecit collegae ſuo 9 1. 4. conſtantiam temeritati 3. 8. *Ext.* 3. crimina defenſori 6. 2. 4. ei capitis ſui periculum 7. 3. *Ext.* 6. equitibus corpus ſuum trucidandum 4. 7. 6. feris beſtiis transfugas 2. 7. 13. illum ſtuprandum familiae 6. 1. 13. jugulum gladiis militum 6. 8. 5. occidendum eum 9. 11. 6. patronum inimici violentiae 5. 3. 3. objecit ſe ei 2. 6. 7. objecit ſeſe globo pabulantium hoſtium 5. 6. *Ext.* 1. objecerant Centobricenſes machinae ictibus Rethogenis filios 5. 1. 5. objeciſſent penates vulgi manibus diripiendos 4. 3. 14. objici civibus cenſura deberet 2. 9. 9. objicitur ei pabulum 1. 5. 5. nomen G. Afraniae moribus feminarum improbis 8. 3. 2. pullis puls 2. 5. 5. objectus leoni Lyſimachus 9. 3. *Ext.* 1. populo infeſto 8. 1. *abſ.* 4. toti Aſiae 3. 2. *Ext* 3. objecta flamma 1. 1. *Ext.* 5. objectum laniatibus avium ferarumque corpus 1. 6. 11. ſunt imperio conſulari 4. 1. *Ext* 8.
Obiit canum morſibus laniatus 9. 12. *Ext* 4.
Obitus celer ipſi inſtat 4. 6. 1. verecundus 5. 8. 3. voluntarius 4. 6. 1.
Objurgare aliquem 7. 2. *Ext.* 11. 3. 2. 15. objurgatus eſt a Conſulibus 2. 2. 1.
Obligaret ſacris populum 1. 2. 1. obligatus continentia ac munificentia 4. 3. 1.
Oblinere: oblitus caeno 8. 2. 3.
Obliterare alicujus flagitia 3. 5. 2. obliterari ſilentio 8. 14. 6. 8. 2. 2. obliteraretur lex 2. 8. 1. obliteranda ſilentio virtus 9. 9. 2. obliterandum delectus genus 2. 3. 1.
Oblivisci ingenii ſui & injuriae 4. 2. 2. ingenui ſanguinis 6. 2. 1. malignitatis 7. 1. 1. ſui 5. 2. 9. 7. 2. *Ext.* 1. oblitus alienigenae juſtitiae 6. 5. *Ext.* 1. litterarum 1. 8. *Ext.* 2. hoſtis 5. 1. 10. periculi 3. 3. 1. Pyrrhi ſermo 9. 1. 4. victoriarum 9. 2. 2. oblita eſt virtutis ſuae civitas 3. 2. 7.
Obluctantibus fragoribus fluctuum 8. 7. *Ext.* 1.
Obmutuit ad loquendum 1. 8. *Ext.* 3.
Obnoxius crimini 4. 7. *Ext.* 2. adverſae valetudinis incommodis 9. 2. *Ext.* 11. ſolatio fuit 3. 2. 11. vitio 9. 9. 1.
Oboritur maximae eloquentiae conſummatio audientis animo 8. 7. *Ext.* 1. verum ſpecimen honoris a Scipione quoque Naſica 8. 15. 3. oboriuntur exempla 4. 7. 2. obortus erat fumus 2. 4. 5. oborta ſpecies 1. 7. 1.
Obruere ſalutem alicujus crimine faedo 4. 2. 5. obruit terra aram 2. 4. 5. obrui armis 9. 6. 1. nimbo, & procella verborum 5. 3. 3. ſe vivos ibi paſſi ſunt 5. 6. *Ext.* 4. obruitur ab exercitu lapidibus 9. 8. 3. obruitur tot, etiam illuſtribus conſulatibus 1. 1. 9. obrutus pondere laudis 2. 7. 6. telis 5. 6. 5. vi multitudinis 4. 7. 2. obrutum ſervitute Agrigentum 3. 3. *Ext.* 2. obruta criminibus ſalus 8. 1. *abſ.* 9. obruti ignorantiae obſcuritate amores 4. 6. *Ext.* 1. ſunt fluctibus 1. 7. *Ext.* 3.
Obſcoena Genucii praeſentia 7. 7. 6. maledicta 6. 3. *Ext.* 1. obſcaenior & abjectior vita ſcortis 3. 5. 4.
Obſcurare incommodorum cognitionem 8. 2. 1. ſigna 1. 6. 12. obſcuratur ſol ſagittis 3. 7. *Ext.* 8. obſcuratus alienigenae religionis inſignibus magiſtratus 7. 3. 8. obſcurato repente ſole 8. 11. *Ext* 1. obſcurata caſtitas infamiae nube 8. 1. *abſ.* 5.
Obſcuro loco abjectus 3. 2. *Ext* 2. obſcura ei fuit nulla pars ſapientiae 8. 8. *Ext.* 1. obſcuri generis foemina 1. 7. *Ext.* 6. obſcurae verborum ambages 1. 8. 10.
Obſcuritas ignorantiae 4. 6. *Ext.* 1.
Obſequi alicujus precibus 7. 3. 10. leoni convenit 7. 2. *Ext.* 7. verecundiae 4. 5. 6. voluntati alicujus 4. 7. 1. obſequens es 5. 9. 4. amica 8. 2. 2. obſecutus voci 2. 2. 4.
Obſequium religioſum laudabile 1. 1. 3. obſequio victoriae obſtitit 6. 5. 1.
Obſervantia priſci moris 2. 6. 7.
Obſervare forem cubiculi 9. 13. *Ext* 4. obſervandi juris diligentia 2. 8. 4. obſervata curioſius filia 5. 4. 7. obſervatae aures 6. 5. 5. 7. 3. *Ext.* 6. inexorabilibus clauſtris arcae 4. 8. *Ext* 2.
Obſervatio curioſior 5. 7. *Ext.* 1. diligens 2. 9. 1. obſervationes innumerabilium ſaeculorum 8. 7. *Ext.* 2.
Obſes hoſti data 3. 2. 2. obſides dantur 6. 2. 10. in ſuam poteſtatem redigere 4. 3. 1. in urbe clauſos habere 4. 3. 1.
Obſidere Capitolium 7. 4. 3. Capuam 3. 2. 20. domum 9. 1. 3. montes 7. 4. 5. praevalidam urbem 3. 7. 2. Syracuſas 1. 7. *Ext.* 8. urbem Centobricam 5. 1. 5. obſedit Capuam 2. 3. 3. obſederant caſtra 2. 7. 7. obſidentibus intolerabilis mora 1. 6. 3. Gallis Capitolium 1. 1. 11. obſideri nequitia 6. 9. 6. obſidetur ab imperatore 9. 2. 4. a Fulvio Capua 5. 2. 1. obſeſſa urbs 5. 4. *Ext.* 7. obſeſſi ab Anniba-

le 6 6. *Ext.* 2. obſeſſorum fames 7.4.3.
Obſidio Liparitana 2.7.4. Praeneſtina 6. 8.2. obſidionis omittendae pactio 7.4.3. obſidioni illum praefecerat 2.7.4. obſidionem Cn. Pompeji fruſtrantes 7.6. *Ext.* 3. obſidione Annibalis clauſi Caſilinates 7.6.2. ad ultimam uſque penuriam compelli 7.6. *Ext.* 1. ſolvit puella patriam 3.2.2. obſidionibus non opus eſt 5.1.5.
Obſidionalis corona 3.2.24.
Obſignare jugera pro amico ad aerarium 4. 4.7.
Obſitus ſqualore 2.10.6. 5.1.1. 7.3. *Ext.* 5. 9.10.1. obſitum rubigine imperium 2.9.5.
Obſolefacta maculis toga 3.5.1.
Obſoletam veſtem induit 6.4.4.
Obſtare alicui a ſole 4.3. *Ext.* 4. in ipſo introitu ruenti luxuriae 9.1.3. lex videtur 3.7.1. obſtitit victoriae obſequio 6.5.1. eorum vita 5.6.6. obſtiterunt divinae Caeſaris vires huic erubeſcendae procellae 9.15.1.
Obſtetrice matre genitus 3.4 *Ext.* 1.
Obſtinata animi praeſentia 3.2.9.
Obſtrepebat clamor imperitae multitudinis 3.8.6. obſtrepente plebe 3.7.3. obſtrepuntur hinc aſſenſione favoris, illinc fremitu invidiae 8.15.8.
Obſtrictus jurejurando 9.2. *Ext.* 6. obſtrictam jurejurando te lex tenet 5.3. *Ext.* 3.
Obſtupefecit oculos 2.10.2. obſtupefactus nimio frigore 5.1. *Ext.* 1. obſtupefacti ſpectaculo 2.6.8. 7.4.3. ejus ſermone 8.9.2. obſtupefactis nervis 3.8. *Ext.* 6.
Obſtupeſcere mihi videntur literae 2.9.4. obſtupuerunt tot legiones 6.2.10. obſtupuiſſe ipſos legatos arbitror 5.1.1.
Obtemperare alicujus conſilio 9.11. *Ext.* 1. imperio 9.1. *Ext.* 7. 6.2.10. 7.3.6. precibus 3.1.2. ſomnio alicujus 1.7.2. obtemperat huic vitio 9.3.8. obtemperans legibus 2.6.1. obtemperari literis non poterat 3.8.1.
Obtentui eſſe perfidiae 6.5.4.
Obteſtari aliquem 6.2.8.
Obticuerunt 4.8.5.
Obtinere Aſiam proconſulari imperio 8.1. *amb.* 2. conſulare & imperatorium nomen 5. 5.3. gradum dignitatis 3.8.4. gradum excelſum 6.9.5. locum 3.7.10. fortuna humiliorem 5.7. *Ext.* 2. locum in tutela patriae 4.1 *Ext.* 5. locum ſeparatum 5.2. *Ext.* 1. imperium 3.4.3. 5.4.3. potentiam 7.2. *Ext.* 7. principatum 5.2.7. principatum gloriae 5.6.2. priorem locum 5.2.1. provinciam 3.7.6. 5.8.3. regnum 5.2. *Ext.* 4. remp. 9.15.5. Sardiniam 7.6.1. ſpiritum 3.5.1. ſplendorem 2.2.8. tantum virium 6.5.6. obtinet Coelae Euboeae nomen 1.8.10. ejus patria totius terrarum orbis imperium 7.3.1. obtinent copiae inſulam 3.2.23. eandem vim ſignificandi hominis 10 *fr.* obtinebat Africam proconſule 5.2. *Ext.* 4. exercitum 9.7. *mil. Rom.* 2. obtinuit ampliſſimum dignitatis gradum 7.5.3. Aſiam 8.15.6. Aſiam proconſulari imperio 6.9.7. debitam probabilis facti portionem 4.3.9. paterna bona 7.7.2. praeturam 6.9.14. ſummum auctoritatis gradum 3.5.4. obtinuerunt ſidera vigorem ſuum 9. 11. *Ext.* 4. ritum velut hereditarium 1.1.17. obtinebis Euboeae Coela 1.8.10. obtinens ſummum imperium 5.8.1. obtinendus ſenatus 2.7.15. obtinendae gravitatis indicia 2. 2.2. religionis conſtantia 1.1.15. obtinendâ in ſua amplitudine potens 2.10.1.
Obtorta gula 9.5.2.
Obtrectare numen 1.8. *Ext.* 8. vires 7.2. *Ext.* 7. obtrectatione & invidia compulſus 5. 3.2.
Obtritus omni cum ſtirpe 9.11. *Ext.* 4. obtritum equitatu decus 1.6.11.
Obtruncare aliquem 8.9.2. obtruncari juſſit legiones 9.2.1. obtruncatus Conſul 1.6.6 eſt in eo proelio 5.1.3. juſſu ipſius 6.8.4. obtruncatum armis exuit 3.2.5.
Obtundere vocem 2.4.4. obtuſum atque hebes cor 6.9.1. obtuſi ſe cordis eſſe ſimulavit 7.3.2.
Obvenit ei provincia 6.3.3. ei ſorte quaeſtor 6.9.6.
Obverſatur exemplum 5.6.2. obverſabantur ante oculos lictor & carcer 8.1. *abſ.* 3. obverſabitur mors animis hominum 5.3.5. obverſata eſt eadem animo ſpecies 1.7.7. obvertebant in ſe ora hominum 9.14.1.
Obviam alicui procedere 4.5.5. 5.5.3. 7.3. *Ext.* 9. factus 7.3. *Ext.* 1. 1.7.5. ire alicujus voluntati 3.8.5. miſerunt legatos 2. 10.5. mittere quaeſtorem alicui 5.1.1. proceſſit ei 9.3.4. obvios jocantes petiverunt 2.2.9. ſubmovit 7.3.9.
Occaecatus claritate viri 2.10.6.
Occaſio confugiendi in urbem 2.7.8. occaſionem omittere 9.3.1. quaerendae incolumitatis aſſequi 6.8.7. rapere 7.3. *Ext.* 1.
Occaſus ſolis 6.9. *Ext.* 1.
Occidere dimicans 3.2. *Ext.* 3. occidit glorioſius, quam viguit 3.3. *Ext.* 4. hoſtili manu 5.6. *Ext.* 1.
Occidere aliquem 1.4.5. illuſtrem virum 8.14. *Ext.* 4. tyrannum 3.1.2. occidi inermis 1.6.8. interitu ſerpentis 4.6.1. me jube 4.7.4. puerum juſſit 9.2. *Ext.* 5. occiſus

ſus a militibus 1. 1. 19. eſt ejus manu aper 6. 3. 5. eſt tuo juſſu 6. 2. 8. occiſum eum comperit 8. 1. *amb.* 2. occiſo Acrone 3. 2 3. bove domito 8. 1. *damn.* 8. occiſi in proelio hoſtes 2. 8. 1. occidendum ſe militibus tradere 5. 7. 3.

Occinentes in eum adverſum corvi 1. 4. 2.

Occentus ſoricis auditus 1. 1. 5.

Occultare & diſſimulare vulnerum cruorem 2. 6. 2. occultata majeſtate ſua ſervili veſte 9. 8. 2.

Occultus trames 7. 3. 1. occultum ſecum attulit gladium 5. 9 4. occultam ſalutis cuſtodiam detexit 6. 8. 5.

Occupare arcem 6. 2. *Ext.* 2. armis Capuam 3. 8. 1. imperium 3. 4 2. juga montium 4. 6. *Ext.* 3. locum 4. 1. *Ext.* 5. multum 4. 8. 4. omnes terras fulgore 5. 3. 5. pectus alicujus 5 9 4. pecuniam, gloriamque ex victoria 4. 3. 8. Rhegium 2. 7. 15. ſolium regium 5. 1. *Ext.* 1. Tuſculanorum fines 5. 2. 2. univerſam rempubl. 9. 1. *Ext.* 2. urbem majore ex parte 7. 4. *Ext.* 1. occupat rigor partes corporis 2. 6. 8. occupent ſupremi fati titulum 9. 12. 8. occupavit extremam ejus partem 3. 2. 1. hoſpitia 7. 3. 9. imperium 4. 3. 6. tumulum 3. 2. 8. occupaſti duplici labore unius ſaeculi ſpatium 8. 7. *Ext.* 11. occupaverant cognomen ſapientis 8. 7. *Ext.* 2. occupatus & animo & apparatu 2. 10. 2. in eroganda pecunia 4. 8. *Ext.* 2. occupato favore populi 3. 2. 17. occupata fuit adoleſcentia in pecore paſcendo 3. 4. 1. praeſidio Salapia 3. 8. *Ext.* 1. occupatae circa cultum capitis nuntiatum eſt 9. 3. *Ext* 4. occupata urbe 3. 8. 5. occupati erant in imperiis compeſcendis 2. 2. 7. occupatos circa rapinam & praedam videt domeſticos 6. 8. 7.

Occupatione praeſtatur humanitas 5. 1. 1.

Occurrere ad cauſſam dicendam 4. 4. 7. alicui 2. 8. 1. oſſibus interfecti 5. 8. 4. occurrit aſellus tibi prior 7. 3. *Ext.* 1. cum ornato equitatu 5. 1. *Ext.* 3. iter facienti 8. 5. 6. mihi mos 2. 6. 10. occurritur conatibus 3. 8. 4. feminis 6. 3. 12. occurſum eſt illis 8. 5. 1.

Oceanus 9. 1. 2.

Ocha 9. 2. *Ext.* 7.

Ochus Artaxerxes 9. 2. *Ext.* 7.

Ochus poſtea Darius appellatus 9. 2. *Ext.* 6.

Octaviae ſororis Auguſti falſus filius 9. 15. 2.

Octavius Balbus 5. 7. 3.

Octavius conſul 1. 6. 10. 4. 7. 5.

Oculo utroque carere 6. 5. *Ext.* 3. oculi attentiores 3. 3. 1. continentes a libidinoſo aſpectu 4. 3. *Ext.* 1. hoſtiles 7. 3. 9. liberi ac laeti 6. 9. *Ext.* 5. meretricis 2. 9. 3. miſeri adoleſcentis 5. 7. 3. novae cupiditati inhaerentes 9. 2. 1. tenebris offuſi 2. 7. 6. torvi & truces 5. 1. *Ext.* 6. venerationis pleni 8. 7. *Ext.* 2. oculorum acie defectus 8. 7 4. vigor acerrimus 8. 10. *Ext.* 1. oculis pauliſper haeſit 9. 9. 2. oculos avertit conſilium 2. 10. 1. circumferre per omnes ſubjectorum aedificiorum partes 7. 2. *Ext.* 2. hominis perſtrinxit 2. 10. 6. infelicis eruere 9. 2. 1. in ſe convertit 3. 2. 1. exercituum telis perſtringere 9. 1. 5. oculis capita miſerorum abſciſa mandere 9. 2. 1. morte preſſis 7. 8. 9. pervidere utilitatem 7. 3. 6. privavit milites 1. 1. *Ext.* 5. ſpeculatus curioſis 6. 8. 7. videre exempla 5. 4. 3.

Odiſſe animos enerves 2. 7. 15. oderunt eos vehementer 7. 2. *Ext.* 18.

Odium vehemens 9. 3. *Ext.* 2. inſitum animis 6. 3. 1. juſtum 9. 2. *Ext.* 2. mutuum 4. 2. 4. pertinax intercedit 7. 2. 6 nocendi cupidine pertinacius 9. 3. 1. odio eſſe alicui 5. 1. *Ext.* 2. odium merita avaritia 9. 4. *Ext.* 1. proſternit 5. 1. *Ext.* 6. vicit juſtitia 6. 5. 5. odia acerrima 3. 7. 5. odio inſecutus propulſatores 7. 8. 7. ardens 4. 2. 2. ſui tenetur patria 9. 2. *Ext.* 5.

Odor aduſti corporis 3. 3. *Ext.* 1. teter 1. 6. 5. unguenti 6. 8. 5. odore irritatus equus 7. 3. *Ext.* 2. odores pretioſiſſimi 5. 1. 10.

Odorata eſt ſagax cura abditum fugae illius cubile 6. 8. 5.

Oebares equiſo Darii 7. 3. *Ext.* 2.

Oedipus 5. 3. *Ext.* 3.

Oedipode Coloneo ſcripto 8. 7. *Ext.* 1.

Offendere lectorem 8. 2. 1. pedem 1. 4. 2. offendit omnes deformitas ejus rei 7. 5. 1. offenſus interrogavit 1. 4. 1.

Offenſam aſtutia avertit 7. 3. *Ext.* 7. offenſarum acerbitas 4. 2. 1.

Offerre ſe laboribus & periculis 2. 3. 1. offero me ducem voluntati veſtrae 3. 2. 17. offert antiquitas exemplum 3. 2. 7. offert ſe mihi conſtantia Fulvii 3. 8. 1. ſe nobis 1. 8. 8. offerunt ſe conſtantiae 2. 2 5. obtulit animoſo ejus dicto regreſſum 6. 2. 1. ei cupidius corpus 3. 2. 7. ſe ei ultro 3. 2. *Ext.* 1. ſe neci 5. 7. 3. ſe ſpectandam virtus 3. 8. 7. ultro nomina ſua militari ſacramento 5. 2. 2. obtulerat fors nutrimenta 2. 4. 5. obtulerant ſe hoſtium telis 2. 7. 15. offerant ſe ſidera hominibus 2. 10. 2. offerres conſpectum oculis 1 6. 13. oblatus ei ſaucius 1. 7. *Ext.* 10. oblata mors 5. 9. 4. ſpe bene gerendae rei 3. 8. 2. oblatum auxilium 1. 8. 6. oblato bene-

 ficio

ſicio 4. 1. 15. oblata ultro incrementa commodorum 4 7. *Ext.* 2.
Officina crudelitatis 3. 1. 2. munificentiae 4 8. *Ext.* 2.
Officere alicui 3. 2. 1.
Officium ac verecundia 2. 9. 1. exquiſitum & anceps 6 8. 7. legationis 4. 3. 13 ſupremum 5. 1 *Ext.* 6. ungendi & oſculandi 4. 6. 3. officii gratia ei praeſto fuit 8. 15. 10. hujus vacationem 1. 1. 9. proſpectus 5. 1. *Ext.* 3. officium tonſoris praeripere 3. 2. 15. officio diſſimulare metum 7. 3. *Ext.* 9. fungi 2. 7. 6. 3. 3. 2. neutra in parte ceſſato 5. 10. 3. officio ſociis auctorato ſuſtentavit ultimam inopiam ſuam 6. 9. 8. officia ſolennia 4. 5. 1. officiorum gradus 5. 1. 1.
Offudit oculis tenebras 7. 3. 9. offuſa eſt reſpub. tenebris 3. 8. 3. offuſi tenebris oculi 2. 7. 6.
Ofilius 7. 8. 1.
Olbia oppidum 5. 1. 2.
Oleae connexi ramuli 2. 6. 5.
Olera lavare 4. 3. *Ext.* 4. non eſſes 4 3. *Ext.* 4. venditavit ejus mater 3 4. *Ext.* 2.
Olympia 8. 15. *Ext.* 4.
Olympicum certamen 8. 7. *Ext.* 2.
Olympionice patre genita 8. 15. *Ext.* 4.
Olympus mons 6. 1. *Ext.* 2. 1. 7. *Ext.* 4.
Omaſum in coenam fieri jubet 8. 1. *damn.* 8.
Omen dirum 1. 6. 10. victoriae 3. 2. 3. accipere 1. 5. 1. bonum ſibi datum credidit 7. 2. 5. omina ſecunda 4. 7. 7. ominata eſt cena 8. 15. 7.
Omittere conſilium 1. 5. 1. facultatem rei gerendae 7. 2. 2. occaſionem pugnandi 9. 3. 1. omiſit nihil omnino ex iis operibus 8. 13. *Ext.* 1. omiſſa cupiditate 7. 3. 4. re 6. 9. *Ext.* 1. omiſſo coepto itinere 1. 1. 10. propoſito 2. 4. 5. omittendae obſidionis pactio 7 4. 3. omittendum inſtitutum deorum cultum putavit 5. 10. *Ext.* 2.
Omnipotens Jupiter 1. 6. 12.
Oneravit eum publicis vinculis 6. 1. 10. oneratus eſt tributo gravi 8. 3. 3. onerandus cladibus erat 5. 3. 2.
Oneroſus voracibus impenſis equitatus 7. 1. 2.
Onus intolerabile 7. 4 4. ſceleſtum 5. 3. 4. tributi 5. 6. 8 oneris impatiens 9. 2. 1. onere tributi praeſtandi ſe liberare 4. 3. 8. onera intolerabilia 6. 2. *Ext.* 2. 6. 4. *Ext.* 4. ipſi urbi otioſa 7. 7. 1. oneribus & itinere feſſi 9. 2. *Ext.* 2.
Onuſtus catenis 3. 8. 1. laudibus & praemiis 4. 7. 7. loricis 3. 2. 23. praeda 1. 1. *Ext.* 1. onuſta multis viris navis 6. 6. 4. onuſti pretioſarum rerum pondere 7. 2. *Ext.* 3. onuſtae auro atque argento gazae 1. 6. *Ext.* 12.
Opera datur rebus divinis 1. 1. 1. forenſis efficax 3. 8. *Ext.* 4. promptiſſima & fideliſſima 7 2 6. ſtrenua 7. 3. 7. operae pretium eſt cognoſcere 4 7. 1. operam dare fidibus tractandis 8. 7. *Ext.* 8. gymnaſio dedit 3. 6. 1. ſtrenuam fortemque dare 7. 6. 1. ſtrenuam ediderant 8. 14. 5. opera alicujus uti 2. 7. 15. ipſius exſpirat pater 5. 7. 3. optima alicujus uti 9. 6. *Ext.* 1. operas publicanis dedit 6. 9. 8.
Operatus eſſet ſtudiis literarum 8. 7. *Ext.* 4. operata ſacris & uſibus reip. ſanctitas viri 6. 6. 1.
Operuit caput 9. 12. *Ext.* 1. terram pedeſtri exercitu 1. 6. *Ext.* 1. opertus pallio amicae 1. 7. *Ext.* 9. opertum pretioſa veſte rogo impoſuit 5. 5. 4. operto capite 3. 8. *Ext.* 4. operienda terra corpora ſua his tradiderunt 5. 6. *Ext.* 4.
Operoſius multo eſt 4. 1. 2.
Opimius conſul 9. 4. 3.
Opimus bos 1. 6. 13. opima gloria 4. 4. 10. ſpolia 3. 2. 3. 5. 3. 4.
Opinio vana 7. 1. 2. opinione colligitur divinitas 1. *prol.*
Opis alienae indigi 4 6. *Ext.* 3. plus poſitum 2. 4. 4. opem ferre alicui 1. 5. 5. & 1. 5. *Ext.* 2. miſeris 8. 1. *abſ.* 13. liberis Herculis tulit 5. 3. *Ext.* 3. patri in acie ferre 5. 4. 2. remedii impetrare 1. 8. 2. ope aliquem adjuvare 8. 2. 3. opes excellentes 4. 8. 2. excellentiſſimae 3. 8. *Ext.* 6. in tantum amplitudinis excreſſerunt 2. 9. 1. Macedonicae 4. 3. 8. privato faſtigio excelſiores 1. 6. 12. regiae 4. 3. 14. 9. 1. *Ext.* 3. alicujus affligere 5. 1. *Ext.* 1. alienas laceſſit 7. 4. *Ext.* 1. contundere victoriis 4. 4. 6. clandeſtinis molitionibus nutrire 6. 5. *Ext.* 2. magnas corripere anxiis ſordibus 9. 4. *Ext.* 1. opibus excellens erat 4. 8. *Ext.* 2. fractis 1. 7. 7. quibus hoc datum eſt? 2. 10. 8. referta caſtra 1 6. 2.
Opiter Virginius Tricoſtus 10. *fr.*
Opitulari alicui 9. 14. 3.
Oppetere mortem voluntariam 8. 9. *Ext.* 3.
Oppia lex 9. 1. 3.
Oppidum nullum vexit 2. 8. 7. nobilius 8. 7. *Ext.* 2. vetuſta nobilitate inclytum 7. 3. *Ext.* 4. oppidum circumſedere 3. 7. 1.
Oppius Gallus 7. 8. 9.
Opponere preces ſuas irae alicujus 7. 3. *Ext.* 4. ſe concitato populo 3. 2. 18. oppoſuit accuſationi defenſionem 8. 7. 1. oppoſiti regiae poteſtati 4. 1. *Ext.* 8.

Op-

Oppoſitus corporum 4.7.2. oppoſitu ejus prohibita 3.8. *Ext.*3.

Opportune, mirificeque teſtatus 4.8.3.

Opportunitas loci 3.2. *Ext.*3.

Opportunum quaerendo gradum 3.6.1. inſidiis tempus 3.3. *Ext.*3. opportuna rapinae horrea 9.3.7.

Opprimere aliquem ex profeſſo 8.5.2. fontem 3.8. *Ext.*4. aprum 1.7. *Ext.*4. L.Saturninum 8.6.2. libertatem 6.3.1. potentia inimicum 8.5.1. reos 8.1. *abſ.*11. oppreſſit Carthaginem celeritate 3.8.2. Contrebiam inopinatam 7.4.5. peſtiferas ſeditiones 7.5.2. ſuffragiis eum tota cognitio 8.1. *dam.*3. triclinium convivas 1.8. *Ext.*7. oppreſſerat conjuratio ſeptem magos 9.2. *Ext*6. oppreſſura ſunt arma 2.7.14. opprimi armis 5.3. *Ext.*3. damnatione 1.5.2. parva manu 3.7.4. oppreſſus inter molitionem propoſiti 3.3.1. periculo 3.2.16. tempeſtate nivali 5.1. *Ext.*1. repetundarum crimine 6.9.10. oppreſſa Africa 3.5.1. faucibus reſpubl. 5.3.2. eſt claſſis 2.8.2. oppreſſam rempublicam tenere 3.2.17. oppreſſa Carthagine 1.1.18. dominatione Magorum 7.3. *Ext.*2. fato dextra 5.1. *Ext.*1. urbe 5.2.1. oppreſſi ab acie Punica 3.7.1. oppreſſa erant caſtra 1.8.6. oppreſſis caſtris 1.7. *Ext.*8. opprimendorum oculorum officium 2.6.8.

Oppugnare Aquiloniam 7.2.5. Carthaginem 7.3.3. montem 1.5.9. patriam 5.2.1. 5.6 *Ext.*3.

Optare mortem viriliter 2.7.9. optavi ſpecioſam mortem 3.2.20.

Optime pila ludere 8.8.2. hic manebimus 1.5.1.

Opulentiſſima civitas 1.1.1. moderatio quaeſtu laudis 4.1.1.

Opus animi ingens 2.7.6. ardentis ſpiritus plenum 8.7. *Ext.*9. artis ſuae teterrimum 9.2. *Ext.*9 effectu par 2.9.1. elucubratum 3.7. *Ext.*1. fortuitum 4.7.1. perſeverantiae 3.8.1. quaſi debitum ſupereſt 3.8.1. ſapientiae perfectiſſimum 8.7 *Ext.*2. ſolidum doctrinae 4.1. *Ext.*1. ruſticum 4.4.5. 7.5.2. ſuperius 8.11. *Ext.*5. operis memorabilis index 3.1.1. praeclari conſortes 7.3. *Ext.*2. pulchritudo 8.11. *Ext.*4. operi Demoſthenis adjici nihil poteſt 8.10. *Ext.*1. aggredi 3.8. *Ext.*1. exſequi 5.2.1. explicare 2.9.7. opere agreſti fatigari 6.9.1. pulcherrimo conſumpto 8.14. *Ext.*5. opera ardua imitatu 4.6.1. bellica 9.3.2. Caeſaris divina 5.1.10 cognoſci utilia 4.6.1. conſpicuae fortitudinis edita 4.3.4. egregia 3.3.1. gravia 9.1.3, voci conſentanea 6.4.4. illuſtrata ingenio 8.14.1. manſuetudinis 5.1. *Ext.*6. militaria 3.2.17. mirifica 8.7. *Ext.*12. virilis pietatis 5.4.6. virorum graviſſima 3.8.6. operum honores 3.2.24. praetextus 4.4.1. opera Oceani claudere littoribus 3.2.23. operibus editis magnificus 2.8.4.

Opus erant omnia ad valetudinem 5.1.1. ei eſt nec veneno, nec latrone 5.9.4. exquiſita molitione 9.12. *Ext.*1. longa vita 8.7. *Ext.*10. promi pecuniam 3.7.1. uti iſta conſuetudine vitae 3.8.7. quid libertate? 2.9.5. ſibi eſſe alio ſenatu dixit 6.2.2.

Oraculum Apollinis 3.4. *Ext*1. Delphicum 1.6.3. terreſtre 7.2. *Ext.*1. petere 5.3. *Ext.*2. oraculo praeceptum erat 8.15.3. oraculorum auctores 7.3.1.

Orare aliquem luctuoſam opem 5.3.3.

Oratio accurata & teſtata 8.14.3. ejus eſt ſimillima orationi Piſiſtrati 8.9. *Ext.*2. graviſſima 4.1.3. in Plautium ſcripta 9.5. *Ext.*4. infractior 5.10. *Ext.*1. orationis ambitus anguſtus 4.1.12. medicina 6.9. *Ext.*1. orationem apud populum habuit 5.10.2. in Origines retulit 8.1. *abſ.*2. pro Roſtris impiam habuit 9.9.1. ſcribere 7.3.5. oratione aliquem flectere 7.3.6. capti 8.9. *Ext.*1.

Orator copioſae atque concitatae facundiae 9.14. *Ext.*2. diſertiſſimus 8.7.1. illuſtris ingenii 9.12.7. oratoris vitium detexit 8.10.3. oratores priſci 1. *prol.*

Oratoria ars 8.14. *Ext.*3. vis 3.4. *Ext.*2.

Orbatus luminibus 8.13.5.

Orbis totus terrrarum 2.7.6.

Orbus relictus a patre 5.1.7. vivere maluit 5.8.1.

Ordinare jura civium 8.8.2. res ſuas 4.7. *Ext.*1. ordinantur plebiſcita ejus arbitrio 3.8. *Ext.*3.

Ordiri a publicis actis 5.2.1. contrariam actionem 3.7.3. ſuam cauſſam 2.8.2. orſus eſt in hunc modum 2.7.15. eſt ſic 8.5.6. orſa eſt novos mores ſenectus 9.1.5. orſi ſunt oratores ab Jove Opt. Max. 1.*prol.* ordiar de his 3.4.1. quem locum? 1.7.1.

Ordo ampliſſimus 8.13.4. equeſtris 3.2.18. gratus 8.15.2. matronarum 5.2.1. 8.3.3. militiae priſtinus 2.7.15. Senatorius 2.2.1. 2.9.4. 5.2.5. 7.8.9. 9.1. *Ext.*2. ordinis ampliſſimi decretum 2.7.15. ejuſdem eſt 2.7.8. equeſtris decus 2.7.7. ordinem juris ſequitur 3.2.17. naturae confundere 5.9.2. ordine complecti aliquid 3.8.1. aliquid exſequi 7.7.1. militiae turbato 2.7.6. ordinum diſſenſio 6.4.4.

Oreſtes 4.7.1. 7.7.7.
Orgiagon regulus 6.1. *Ext.* 2.
Origo ingenua 7.6.1. vetuſta 8.15.5. viri fortis & clari 1.8. *Ext.* 5. origine nobilior animus 5.4. *Ext.* 3.
Oritur a poenitentia 5.9.4. oriebantur labenti annonae ſubſidia 4.8. *Ext.* 2. orientis juventae decus 2.10.4. ortus equeſtri loco 4.7.4. in gloria 3.5.1. in media barbaria 1.1. *Ext.* 2. orto rumore 3.8.1. orta adverſus remp. conſpiratio 7.2. *Ext.* 15. altercatio 9.1.4. eſt controverſia 4.1. *Ext.* 7. querela inter perſonas neceſſarias 2.1.8. contentione 6.6.5. diſſenſione 1.7. *Ext.* 8. omnium indignatione 6.9. *Ext.* 1. ortum Corintho 3.4.2. e caſa 2.8.1. ortum incendium 8.1. *damn.* 5. orto murmure 6.2.3. orti erant ipſo initio lucis 10. *fr.* orta haec ſunt e pectoribus 3.3. *Ext.* 7.
Ornamentum ampliſſimum 3.7. *Ext.* 5. familiarum 2.10.4. rarum patriae 4.3.3. Romanae eloquentiae 5.9.2. ornamentum familiae 8.14.6. ornamenta & ſplendor vitae 3.2.7. excellentiſſima 3.4.1. fori 9.4.1. templorum 5.1.6. 7.6.4. eloquentiae 8.10.1.
Ornatus equitatus 5.1. *Ext.* 3. equus 5.1.7. militaribus inſignibus 5.6.2. ornata mentio 8.13.1. moribus & legibus urbs 9.1. *Ext.* 2. puella regio cultu 3.2. *Ext.* 9. ornati equi 4.3.4. variis muneribus 4.8. *Ext.* 2. ornata ſunt ab eo literarum monimenta 3.4.6. ornatior eſt auctoritas magiſtratuum 2.2.7.
Orontes Darii regis praefectus 6.9. *Ext.* 5.
Ortus ſalutaris principis 2.9.6. ſolis 6.9. *Ext.* 1. 7.3. *Ext.* 2.
Os haeſitatione impeditum 8.7.1. vacuum promptius eſt & ſolutius 8.7. *Ext.* 1. oris contumelia 6.8.7. convivalis hilaritas 6.9. *Ext.* 1. vitium 8.7. *Ext.* 1. deforme reddidit 3.2.11. ſputo reſperſit 5.1. *Ext.* 2. coeno replevit 8.1. *abſ.* 6. ore & faucibus coartatis 9.12.7. indicis clauſo 6.5.5. inſertis calculis 8.7. *Ext.* 1. in votis nuncupandis haeſitante 8.13.2. ora ad id tempus deſerta 9.1.1. clauſerunt 6.2.3. contuſus ſaxi pondere 3.2.23.
Os aequaliter extentum 1.8. *Ext.* 12. oſſa extincti potioni aſperſa 4.6. *Ext.* 1. Oedipodis quaſi ſacroſancta colis 5.3. *Ext.* 3. Pyrrhi aurea urna incluſa 5.1. *Ext.* 4. oſſibus alicujus injici 5.3. *Ext.* 3. interfecti occurrere 8.5.4. oſſa mortui cepit 5.3. *Ext.* 3. ne mea quidem habes 5.3.2.
Oſci 2.4.4.
Oſcitans ſermo 9.1.4. oſcitanti excuſſit crapulam 6.2. *Ext.* 1.
Oſculari dextram 5.1. *Ext.* 1. filiolam 1.5.3. oſculatur humi proſtratus pedes judicum 8.1. *abſ.* 6. avide Luculli dextram 4.7.4. eſt terram 7.3.2. oſculandi & ungendi officium 4.6.3.
Oſculum vafre impreſſum telluri 7.3.2. dare Equitio 3.8.6. dare filiae nubilis aetatis 6.1.4. dare matri 7.3.2. nulli mortali ferebant 2.6.17. oſculo dignus 7.8.9. oſcula ſincera 6.1.4. oſculis atque ſinu fovere 2.7.6.
Oſtendere cicatrices adverſo corpore exceptas 7.7.1. patriae muros 3.7. *Ext.* 8. oſtendit fortuna vires ſuas in eo 3.4.3. mira patientia 3.3.1. ſe in eo virtus efficaciter 6.9.2. te illuſtrem urbi 2.10.3. oſtendens ſe ipſa indigniorem injuria 7.8.2. oſtentum in modum vexilli pileum 8.6.2.
Oſtentare alicui agmina militum 3.8.5. oſtentare dexteram 6.6.1. oculis ſpecimen fidei 4.6. *Ext.* 3.
Oſtentatio mulieris 1.2. *Ext.* 2. opum 9.1. *Ext.* 3.
Oſtentorum ac fulgurum denuntiationes 1.1.1.
Oſtiam petens 2.4.5.
Oſtium apertum 8.1. *abſ.* 13.
Oſtrea in tegulis reperire 9.1.1. oſtreis carere 9.1.1.
Otacilia Laterenſis 8.2.2.
Otacilius 7.6.1.
Otium induſtriae contrarium 8.8.1. literarum ſummum 5.6. *Ext.* 5. ſecurum 5.3.4.
Otioſa urbi onera 7.7.1.
Ovans laetitia 3.2.21. 9.3.4. triumphavit 2.8.7.

P.

Pabulantes hoſtes 5.6. *Ext.* 1.
Pacare hominem 5.3. *Ext.* 3. pacaverat conciones ſeditioſas 6.5. *Ext.* 4. pacato juris civilis judicio celeberrimus 9.3.2. pacatiores penatibus ſilvas! 5.9.4.
Paciaeci 5.4. *Ext.* 3.
Paciſci cum fortibus viris 6.1.10. regnum 3.8.1. pactus ab illo quinquagies ſeſtertium 9.4.2. pactum victoriae pretium 4.3. *Ext.* 3.
Pactio omittendae obſidionis 7.4.3. pactione nummorum interpoſita 4.8.1.
Pactum fecit 7.3. *Ext.* 2. perfidia praecurrere 5.6. *Ext.* 4.
Paginarum numerus placidus 6.3.1.
Pagis dividua tuguria 5.3. *Ext.* 3.

Pa-

Palam atque aperte 1.7.6. dictitare 3.2. 17.
Palantes ac ſparſi 3.7.4.
Palatinus mons 2.2 9.
Palatii columen 6.1.1.
Palladium 1.4.4.
Palliatus Pythagoras 2.6.10. virilitatis robore animus 3.8. *Ext.* 3.
Pallium togae ſubjicitur 2.2.2. pallio & crepidis uſus eſt 3.6.1.
Palma viridis 1.6.12. palmam aſſequi 8.15. *Ext.* 4. ex alio ferre 8.1. *abſ.* 8. palmae gymnicae 9.12. *Ext.* 9.
Palmata veſte convivia celebrare 9 1.5.
Palpebris reſectis 9.2. *Ext.* 1.
Paludamentum pullum 1.6.11. purpureum 1.8.8. interceptum 5.1.11. ſuum corpori Bruti injici juſſit 5.1.11.
Paludatus portam egreditur 5.6.3.
Palus deſerta 5.3.2. paludis coeno oblitus 8.2.3.
Pamphilus 9.14.4.
Παναθηναϊκὸς inſcribitur Iſocratis liber 8.7. *Ext.* 9.
Panes jacere coeperunt 7 4.3.
Pangebant opera ſuperiorum ad tibias 2.1. 10.
Pannum o nobilem! 7.2. *Ext.* 5.
Panſa 5.2.10.
Papaverum capita maxima 7.4.2.
Paphus oppidum 1.5.6.
Papiria tribus 9.10.1.
Papirius 2.7.8. 6 5.1.
Papirius Curſor 5.2.9. 7.2.5.
Par ad laedendum error 9.9.1. dolor 9.2. *Ext.* 1. conſtantia 3.8.2. eſt 2.7.6. fiducia facto 3 7.1. genus mortis 1.6 9. ira 2.7.15. jugum charitatis 2.1.6 opus 2.9.1. proferamus aequali jugo virtutis 2.9.6. Romulo gloria 5 8.1. ſicut erat 5.2.4. ſideri paterno avitoque 1. *prol.* ſplendori honorum gravitate viri 4.2.1. verae amicitiae clariſſimum 8.8.1. virtute conjugium 6.2. *Ext.* 3. cenſu pauperrimo 4.3.6. vultus 4.1.13. parem naturae indulgentiam expertus 7.3.6. referre gratiam alicui 5.3. *Ext.* 3. pari vindictâ 1.1.13. impetu conniſi 4.2.2. pares patrio ſanguine 7.8 4. virtutibus 7.2.6. paria fere fratrum & propinquorum jungens 9.2. *Ext.* 2. fratrum notiora ſunt 5.4. *Ext.* 4.
Parari ad res novas 1.4.2. paratus ſum praecurrere 3.2.20. abuti verecundia 7.3.5. parata gens ad fingendum 4.7.4. paratae vinci legiones 3.2.19.
Parcere proprio ſanguini 6.1.2. reo 5.4.1. parcit conſortibus 6.9.15. pepercit umbris mortuorum 9.2.1. parci & conſuli ejus ſaluti debet 3.2.6. parcitur illius capiti 8.7. *Ext.* 7.
Parcus & modeſtus ſermo 2.1.9.
Parere faſcibus 6 9 7. reipubl. 6.3.4. religioni 1.6.3. paruit ſenatus tribuni verbis 9 5.2. paruerunt ductori intrepide 3.2. *Ext.* 3.
Parens eſt honeſti conſilii 4.5.1. patriae 8.11.2. urbis noſtrae 5.3.1. 2.9.1.
Parere Satyriſcum 1.7. *Ext.* 7. peperit ex hoſte tropaea 2.7.2. principatum imperio 2.8.1. ſibimet cognomen 6.9.4 pepererunt ſibi damnationem 1.1. *Ext.* 8. peperiſtis vobis glorioſa fata 5.4 *Ext.* 3. pareret immunitatem 1.1.19. parta eſt pax victoria 6.5. *Ext.* 1. eſt incolumitas 7.3. *Ext.* 9. partum aliquid habet 8.7.1. gloria 4.3.6. labore commendatione 8.7. *Ext* 15. parto cognomine 3.5.1. partae victoriae 2.8.7. partarum rerum cumulus 2.9.1.
Parietes domeſtici 2.7. *Ext* 2. contecti Attalicis aulaeis 9.1.5. parietes pingere in aede Salutis 8.14 6. parietibus altis ſeptus locus 9.2. *Ext.* 6.
Parmenion 3.8. *Ext* 6. 6.4. *Ext.* 3.
Parricida manumiſſus 6.5.7. parricidarum manus 1.7.2. parricidis irrogatum eſt 1.1. 13.
Parricidium cogitatum 5.9.1. eorum erupit 1.6.13. publicum 3.1.3. parricidii cauſſam dicere 8.1. *abſ.* 13. publici poenas exſolvit 6.8.4. parricidium peragere 5 9 4. ulciſci parricidio 8 1. *amb.* 1. parricidio admiſſo 1.5.7. ſe notum reddidit 1.4. *Ext.* 4.
Pars actionis quaedam 8.1. *damn.* 2. aedium excelſa 3.1.2. bona magnaque 2.9.7. 5.2. *Ext.* 4. 6.4.1. capitis cavata 9.4.3. genitalis equae 7.3. *Ext.* 2. non minima Romani ſtyli 8.13. *Ext.* 4. temporis extrema 8.11.2. urbis plana 3.2.7. utraque auctoritate viri mota 7.3.4. partem dimidiam navium accipere 7.3.4. parte civitatis lacrymante 2.8.7. utraque perorata 4.1.7. partes corporis genitales 7 7.6. priores 2.8.2. alicujus agere 5.10.1. fovere 3.8. *Ext.* 1. ſequi 4.7.4. 1.7.7. humanae vitae perſequi 6.2.1. judicis peragere 5 8.3. omnes defenſionis exequi 8.3.1. ſuas plene exhibebat accuſatio 8.1. *abſ.* 3. partibus devictis 1.1.19. defenſis 3.2.13. imperatoris fungi 2.8.2. miniſterii deteſtabilis impetratis 5.3.4.
Parthi 1.6.11. 7.6.6.
Particeps Cimbrici triumphi 9.12.4. conſternationis 5.8.4. conſilii 3.3. *Ext.* 2. gloriae 4.1.9.

Partiri gratiam cum aliquo 4.7. *Ext.* 2. immortalitatem nobiſcum 2.6.7. laudem utriuſque induſtriae 8.7. *Ext.* 16. ſe cum comite ſuo paucis verbis 4.7. *Ext.* 2. unius diei lucem 5.10.3. partitus ſe inter miſericordem patrem & juſtum legislatorem 6.5. *Ext* 3. partito exercitu 5.2.4. partito onere 1.1.10. partitae ſunt quaſi duae fortunae Alcibiadem 6.9. *Ext.* 4. 1.1. *Ext.* 4.

Partus coeleſtis 3.7. *Ext.* 3. utero conceptus 4.6.4.

Parvi pendere 2.7 15.

Parvitas mea 1. *prol.*

Parum diligens cuſtos 1.1.6. honoris 2.10.4. proſpere dimicare 3.2.8. parum tuta pulchritudo 8.11. *Ext.* 4.

Parvula caſa 2.8.1. parvulum aes 2.10. *Ext.* 1. parvulorum amiſſio 2.6.16. parvulis cum filiolis ludens 8.8. *Ext.* 1. parvulae extremi ſpiritus reliquiae 3.2.18.

Paſcere invidiam quorumdam 4.7. *Ext.* 2. paſcendo in pecore occupari 3.4.1. paſti nimio favore juvenes 7.2. *Ext.* 7

Paſtorali turba diviſa 2.2.9. paſtorales caſae 7.6.1.

Paſſae uvae 9.12. *Ext.* 8.

Patefacere alicui laetitiam 4.1.13. iter 1.6 3. patefecit dolorem gemitu 1.5.6. januam 2.2.3. fauces ſinus 2.8.1. patefecimus procurſus virtutis 3.2.1. patefacta imagine 1.7. *Ext.* 2. patefacto ſcelere 2.5.3. aerario 3.7.1. patefacta novo tranſitu Alpium juga 3.7. *Ext.* 6.

Patres conſcripti 2 7.15. patrum conſcriptorum voluntas 7.6.4.

Patrifamiliae nata eſt vacca 7.3.1.

Paterna proſcriptio 3.1.3. vox 2.7.6. paterni generis imago 2.10 8. paterno avitoque ſideri par 1. *prol.* paterna bona 7.7.1. & 2.

Patet ei aſcenſus in coelum 8 15.1. ejus domus tantum 4 4 7. id exemplo 8.1. *abſ.* 4. jurgio ipſorum 9.1.3. patuit aedes 1 8.1. nulla janua dono 4.3.14 patens janua 6.9. *Ext.* 1. patentes late errores 7.2. *Ext* 1.

Pati ſtuprum 6.1.1. & 9. & *Ext.* 2. ſupplicium 4.6. *Ext.* 3. patitur dolorem 9.3 1. illum occidere 3.4.4. nos de ſe tacere 4 1.10. reliquias jacere inhonoratas 5.1.1. patiebantur ea inſtrui vaſis argenteis 2.2.7. priores conſurgere 2.1.9. vix ejus anni 3.1.1. paſſus eſt exuri dexteram 3.3.1. quenquam appellari 4 8 3. preces expromere 3.8. *Ext* 4. non eſt egredi urbem 1.1.2. teri tempus 2.8.2. paſſo haud dignum tormenti genus 9.2. *Ext.* 1. paſſa eſt temeritas eum potentem caſtrorum 3.2.20. paſſi eſtis quas tenebras naſci 3.5.1. ſunt armatum intrare moenia 7.3. *Ext.* 9. Carthaginenſes moribus ſuis uti 1.1.14. ſuam pudicitiam ſequeſtrem perjurii fieri 9.1.7. patiens animus 2.9.7. continui laboris 8 8.2.

Patibulo affixum corpus 9.2.3.

Patientia quaeri debet 7.5.1. repulſarum 6.9.14. patientiae corpora probroſa 9.1.8. dedecus ignorat 3 2.7. patientia pueri delectatus 3.3 *Ext.* 1.

Patientiſſime iſta toleravit 4.3.11.

Patria ab ipſis ſervata 2.9 6. fidei inops 4.8.1. tumultu feſſa 6.9 1. patriae amantiſſimus 8.9 *Ext* 1. fugitivi 2.7.12. parens 8.11.2. ſalus 2.8.5 patria pulſus 8 7. *Ext.* 15.

Patrius mos 2.6.14. 3.8.6. patrio ſanguine pares 7.8.4. patria cura 1.7. *Ext.* 4. indulgentia 7.3.10. majeſtas 7.7.5. patrii affectus 4.1.5. patriis auſpiciis 1.3.1.

Patricius 6.3.1. patricii vir ſpiritus 6.1.2.

Patrimonium ampliſſimum 7 8.5. 9.1.2. omnium commune 4.8. *Ext.* 2. viri exiguum 2.10 8. patrimonii inops 4.8.1. poſſidendi communio 1.8. *Ext.* 17. patrimonio inſidias ſtruere 8.2.3. patrimonium incolume ſervavit 5.1.10. ſuum patriae donavit 8.7. *Ext.* 4. totum ei addicere 7.7.4. patrimonio eis diſtributo 2.6.8. ad impenſam ſufficiente 4.4.1. patrimonia arcta 4.4.10. patrimoniorum veterum habitus 4.4.10.

Patrocinium languidum 9 3.6. matronis accommodare 8.3.3. patrocinio cauſa ipſi extorquetur 8.9.3. ſuo reum protexit 4.2.5.

Patronus domus & familiae 5.2 7. ei adfulſit 7 3. *Ext.* 5. violentiae 5.3.3. ſenatus dicitur 6.9.13. patronum ſalutari 5.2.4. ſalutis ſuae aliquem habere 6.9. *Ext.* 2. patroni & advocati praeteriti 7.8 7.

Paucis literis perpendi 2.10.1. pauciores numero 2.3.3.

Paventes, attonitaeque aves 4.8.5. paventibus nautis 1.8.2.

Pavidus regreſſus 1.6. *Ext.* 1. pavidi milites 1.6.2. repetunt urbem 5.8.4.

Paulliana victoria inclyta 8.11.1.

Paullus Fabius Maximus 10. *fr.*

Paululum temporis interceſſit 1.7.7.

Pauperem ſe credidit ſemper ad diſcendum 8.7. *Ext.* 8. pauperrimus Arcadum 7.1.2. pauperrimo unicuique cenſu par 4.3.6.

Paupertas urbis hereditaria 4.3.8. paupertate preſſae virgines 4.8. *Ext.* 2.

Pauſanias 1.8. *Ext.* 9. 2.6.1. 8.14. *Ext.* 4.

Pax deformis fit 8.13.5. fida 7.2.6. pacis

cis beatae ſtatus 2. 7. 1. magiſtra & cuſtos 2. 9. 1. ſtudium lene 8. 8. *Ext.* 2. paci proniores animi 7. 3. *Ext.* 10. pacem cum aliquo habere 6. 2. 1. turpem cum aliquo facere 6. 3. 3. pace cinerum 5. 2. *Ext.* 1.

Pectus Alexandri inſatiabile laudis 8. 14. *Ext.* 2. eruditiſſimum Platonis 8. 12. *Ext.* 1. ipſa manſuetudine mitius 6. 2. 11. muliebre 9. 3. *Ext.* 4. puerile 9. 3. *Ext.* 4. refertum dolore 5. 4. 1. pectori admotus infans 5. 4. *Ext.* 1. pectore convulſo 9. 3. 8. pectora alta & erudita 3. 3. *Ext.* 7. humana 9. 3. 1. ſapientia praedita 7. 2. 1.

Pecudes mactatae 9. 2. *Ext.* 11.

Peculator Vejentanae praedae 5. 3. 2.

Peculatus reus fit 5. 3. 2.

Peculium ejus Cereri conſecravit 5. 8. 2.

Pecunia cruenta 4. 8. 3. imperata 8. 3. 3. pecuniae magnitudo 6. 9. 12. pecunia omni impoſita navibus 9. 4. *Ext.* 1. pecuniae debitae 4. 8. 3.

Pedes Nolanus 7. 3. 7. pugnans 3. 2. 23. peditum numero militare 2. 7. 15.

Pedeſtris exercitus 1. 6. *Ext.* 1.

Pediculus corneus 4. 4. 3.

Pejerare verbis conceptis 4. 1. 10.

Pelagi lubrico nantes 3. 2. 10.

Pellere aliquem armis 4. 3. *Ext.* 4. gradu ſuo 4. 3. *Ext.* 4. exercitum 1. 6. 9. pepulerunt Philoſophum 1. 1. *Ext.* 7. pellam unum ex his nota mea 5. 7. 2. pelli vivus non potuit 4. 7. 2. pellitur ſententia 3. 8. 4. pellebatur ab eo finibus imperii 2. 10. 2. pulſus eſt patria 5. 3. *Ext.* 2. 8. 7. *Ext.* 15. Ponto 5. 1. 9. urbe 1. 7. 5. pulſi Cimbrorum impetu 5. 8. 4. exercitu 3. 2. 7. pulſis copiis ejus Graecia 6. 5. *Ext.* 2.

Pellicatus ira mota 9. 13. *Ext.* 3.

Pellicere animum poti ſenis illecebris 4. 3. *Ext.* 3.

Pellis detracta ex corpore 6. 3. *Ext.* 3. pelles e ſcutis detractae 7. 6. 2. haedinae 4. 3. 11. 7. 5. 1.

Pellucida veſte amictus 6. 9. *Ext.* 1.

Pelorus 9. 8. *Ext.* 1.

Penates ab imis fundamentis eruti ſunt 6. 3. 1. auguſti 6. 1. 1. nefandi 5. 3. 3. proſcriptorum 4. 3. 14. urbani 4. 8. *Ext.* 2. penatium ſtrage puniri 6. 3. 1. penatibus ſuis ſe ſubduxit 6. 8. 7. penates tam jejunos pecunia videbat 4. 4. 9. fugere 5. 3. *Ext.* 3. ſuos locupletiores fecit 4. 3. 8. penatibus pacatiores ſilvas! 5. 9. 4. vacua manet area 6. 3. 1.

Pendere ex ſociorum fide 6. 4. 1.

Pendere parvi 2. 7. 15. poenam neglecti imperii 1. 7. 4. poenas 1. 6. 6. 5. 3. 2. 6. 1. 5. 9. 15. 1. 6. 3. 9. 7. 2. *Ext.* 17. 7. 5. 6. pendit ſupplicia apud inferos 9. 11. *Ext.* 4. pependit ei addictas poenas 8. 1. *damn.* 2. juſta ſupplicia 1. 8. *Ext.* 8. poenas 5. 3. 2. 9. 15. 1.

Penes crudelitatem eſt timeri 9. 2. 1. cum ſumma poteſtas erit 7. 3. 2. illos erat decus ſenatus 2. 7. 7.

Penetralia ſacra 2. 7. 6. juſtitiae ſancta adire 6. 5. 1.

Penetrare ad communionem civitatis uſque 7. 3. *Ext.* 9. ad gloriae ſugillationem 2. 3. 1. ad ſe ingenia patitur virtus 3. 3. *Ext.* 7. penetrat in efferata barbarorum ingenia 5. 1. *Ext.* 6. penetravit conſuetudo ad divina 2. 1. 2. ad ipſam veritatem 5. 7. *Ext.* 1. in Siciliam 7. 3. 9. penetraverat ad aures 3. 8. *Ext.* 1.

Penitus cognoſcere aliquid 8. 7. *Ext.* 10. Graecam linguam 8. 7. 6.

Penſare acceptum dolorem 9. 10. 1. amorem mariti egregia fide 4. 3. 3. injuriis opera 5. 3. 2. poenam beneficio 4. 7. *Ext.* 1. penſavit infantiae incunabula gazis 1. 6. *Ext.* 2. penſarunt concubitum morte 1. 8. *Ext.* 3. penſantur odii mutui pertinacia 4. 2. 4. penſarentur juvenes 1. 1. 14.

Penſi duxerat 2. 9. 3.

Penſilia balnea facere 9. 1. 1.

Penuria commeatus 7. 6. 6. pecuniae 7. 3. *Ext.* 5. ultima 7. 6. *Ext.* 1.

Per aetatem 9. 3. *Ext.* 3. 3. 1. 3. jocum irrogata 1. 8. 3. ora vulgi ferre indicia 2. 10. 3. ſe 1. 6. 10. 5. 1. 9. ſingulos dies 2. 7. 15. ſummos cruciatus expirare 2. 9. 8. vim ſtuprum pati coacta 6. 1. 1. vulnera Reipubl. procedere 2. 8. 7. ſe 1. 6. 10.

Peragere aliquid 3. 8. 1. imperium 2. 7. 6. indicium 5. 4. 3. Junonis ſacra 5. 4. *Ext.* 4. parricidium 5. 9. 4. partes judicis 5. 8. 3. expugnationem 5. 1. 5. ſolenne ſacrificium 5. 10. *Ext.* 2. ſtipendia 5. 5. 4. 4. 7. 7. vitae ſtationem 4. 1. *Ext.* 2. peragebat ſtationem 2. 2. 6. peregi infantiae tempora 5. 5. 1. peregit crudele imperium 8. 9. 2. dominationem in hunc modum 9. 13. *Ext.* 4. eorum alterum lege 6. 2. 4. geſticulationem 2. 4. 4. ibi quod vitae ſuperfuit 5. 3. 2. peragi ab his ſacra poſſent 1. 1. 15. minore cum invidia 2. 7. 15. peragere legationem 2. 2. 5. peragendum ſolenni ritu 1. 1. 1. peragi non poterat conſilium 3. 8. *Ext.* 1. peragitur medii temporis curſus 9. 12. 1. pudicitiae quaeſtio 6. 1. 7. peractum reum judicio afflixit 5. 4. 4. peractis quinque conſulatibus 5. 7. 1. mandatis patris 7. 3. 2. ſtipendiis 7. 7. 1.

Peragravit Aegyptum 8. 7. *Ext.* 3.

Percalefactus aeſtu & itineris fervore 3. 8. *Ext.* 6. percalefacto multo igni 9. 12. 4.

Percellere: perculſus Rutilius 2. 10. 5. ſententia triſti 5. 8. 3. perculſa clade Cannenſi civitate 6. 4. 1. perculſa conſpectu 1. 8 *Ext.* 3. perculſi homines maximo & inopinato gaudio 4 8. 5. incommodo 8. 7. 5. repentino ejus adventu Poeni 7. 4. *Ext.* 1.

Percipere alicujus artis uſum 8. 7. *Ext.* 8. aliquid 8. 7. *Ext.* 14. & exercere doctrinam 8. 7. *Ext.* 4. voces auribus 5. 10. *Ext.* 3. voluptatem ex ingenio ſuo 8 7. *Ext* 13 percipit Geometriae multiplices numeros 8. 7 *Ext* 3. percepit admirationis ejus fructum 8. 7. *Ext.* 9 gravitatem totius Curiae 3. 1. 2. percipiendae omnis honeſtatis cupiditatem ingreſſus 8. 7. *Ext* 2. diſciplinae 1. 1. 1. percipiendis Chryſippi praeceptis vacare 8. 7. *Ext.* 11.

Percitus ira 5. 1. 11.

Percontari aliquem 8. 14. *Ext.* 4. arceſſitos 5. 1. *Ext.* 3.

Percrebuit in caſtris 5. 6. *Ext.* 1.

Percunctatus eſt de conſiliis 3. 7. 1.

Percurrere ſtrictim 6. 1. 13. maximorum virorum memoriam 4. 3. 12. percurrit omnes pugnantium globos 7. 4. 1. percurremus eos 8. 1. *damn.* 1. percurrens opera 4. 6. 1. percurrendo lumina imperii 2. 1. 10.

Percutere ſecuri filium 9. 3. 4. 6. 9. 1. percuſſi vulnus in animo 1. 8. *Ext.* 2. percuſſit eum gladio 1. 8. *Ext.* 6. filium colapho 3. 1. 3. illos ſecuri 2. 7. 12. pectus ſuum gladio 4. 6. 2. percuſſerat ſecuri damnatum 2. 9. 3. percuti ſecuri 2. 7. 15. 5. 8. 1. 9. 10. 1. percuſſus falce 5. 6. *Ext.* 1. perquam brevi triſtitiae ſalebra vultus 6. 9. *Ext.* 5. percuſſam fuſte interemit uxorem 6. 3. 9. percuſſa fuſte mater 8. 1. *amb.* 1.

Perdere omnia belli jure 6. 9. 11. perdit & tollit commercium dandi & accipiendi beneficii 5. 3. *Ext.* 3. perdidit temere amicum 3. 3. *Ext.* 5. victoriam in ipſa victoria 8. 1. *abſ.* 7. victorias tres maximas totidem amicorum injuſtis caedibus 9. 3. *Ext.* 1. perditus amor 3. 5. 3. perdita & complorata defenſio 8. 1. *abſ.* 10. & furioſa luxuria 9. 1. 2. luxu adoleſcentia 6. 9. 3. perditae luxuriae adoleſcens 6. 9. *Ext* 1. perditam luxuria vitam egit 3. 5. 2. perditi luxu mores 2. 2. 6. perditae labanteſque vires 5. 6. 6. perditis & afflictis rebus 3. 2. *Ext.* 7. conſiliis 4 7. 2.

Perducere aciem ad miſerabilem exitum 7 4. *Ext* 2. aliquem ad ſummum beatae vitae cumulum 7. 1. 1. ad ſuam ſententiam 7. 3. 6. captivos in caſtra 9. 2. *Ext.* 2. propoſitum ad exitum 7. 4. 5. perducit nondum editum ad officium 3. 8. 1. perduxit cauponem ad ſupplicium 1. 7. *Ext.* 10. memoriam muneris ad ultimum vitae finem 5. 2. *Ext.* 4. in arcem 7. 2. *Ext.* 2. perduxit vocem ad maturum & gratum auribus ſonum 8. 7. *Ext.* 1. pueros in caſtra 6. 5. 1. uſque ad quaeſturae ſuae comitia vitam libidine inquinatam 6. 9. 6. perduxerat eos in adoleſcentiam 7. 7. 5. perduci ad mare 1. 5. 5. rem ad effectum fortuna paſſa eſt 6. 5. *Ext.* 2. perducitur ad cumulum laudis 8. 7. 1. perductus ad Marium 8. 14 4. ad ſummos caſtrenſes honores 7. 8. 6. in Roſtra 6. 2. 3. Alexandriam 3. 8. 8. ad Luculli corpus 4. 7. 4. eſt eo 8. 1. *abſ.* 12. perducto filio in locum deſertum 5. 9. 4. perducti in Academiam 4. 3. *Ext.* 3. perductos ad ſe nec ſupplicio affecit 3. 7. 1.

Peregrinatus eſt hujus animus in nequitia 6 9. *Ext.* 1. improbe in aliena urbe 3. 4. 5. peregrinandum eſt 8. 9. 3.

Peregrinatio diutina 8. 7. *Ext.* 6. Gallica 3. 7. 6.

Peregrinus praetor 1. 3. 2. peregrinae hiſtoriae ſeriem 1. *prol.*

Perfacile aliquem interficere 3. 1. 2.

Perfecta ars 3. 7. *Ext.* 2. virtus numeris 2. 10. 8. perfecto ſimulacro 3. 7. *Ext.* 4.

Perferre aquam in aedem alicujus 8. 1. *abſ.* 5. poculum ad aliquem 3. 2. *Ext.* 6. virginitatem illibatam ad virum 6. 1 4. pertulit aquam 2. 4. 5. perferri in caſtra 1. 6. 3. perlatus lectica ad tribunal 1. 7. 4. perlata ſpectaculi novitas ab ipſo ad triumvirum 5. 4. 7.

Perfidia Campana 2. 3 3. 3. 2. *Ext.* 1. Aegyptia 5. 1 10. perfidiae auxilium 2. 3. 3. perfidiae efficaciſſimae vires ſunt mentiri ac fallere 9 6. 1. perfidiam notabat cenſor 2. 9. 8.

Perfidae menſae ſacra 5. 3. 3. perfidi ſocii 2. 7. 12. perfidum erga te caput 6. 8. 4.

Perfodere: perfoſſum ictibus ſcutum 3. 2. 23.

Perforari telorum jactu 1. 8. *Ext.* 19. perforata claſſe perit 9. 4. *Ext.* 1.

Perfrui ſtudiis 1. 8. *Ext.* 2. victoriis 3. 2. *Ext.* 5.

Perfugere ad miſericordiam 5. 3. *Ext.* 3.

Perfundere: perfudit ſui nominis memoriam inexpiabili deteſtatione 6. 4. 5. perfundi rubore 5. 7. *Ext.* 1. perfuſus contemptu 6. 9. 1. perfuſae inuſitatis tenebris Athenae 8. 11. *Ext.* 1.

Pergami 5. 3. 2.

Pergamum 1. 6. 12.

Pergere ad triremem 1. 8. 2. perrexit in Italiae partem 8. 7. *Ext.* 2. in urbem 2. 4. 5.

Perhorrent tribuni exigere poenam 6. 3. 2.

Pericles 2. 6. 5. 8. 9. *Ext.* 2. 8. 11. *Ext.* 1. 7. 2. *Ext.* 7. 4. 3. *Ext.* 1. 5. 10. *Ext.* 1.

Pe-

Periclitantis ſalutem laedere 4. 1. 11. periclitantis cauſſae argumentum 8. 10. 3. periclitantium caput 7. 3. 5.

Periculum damnationis imminentis 8. 1. *abſ.* 9. imminens 3. 2. 1. judiciale 6. 9. 1. non impedimentum gravitatis ejus eſt, ſed experimentum 6. 4. 4. praeſens 5. 2. *Ext* 4. periculi oblitus 3. 3. 1. periculo ejus ſubvenit 5. 4. 3. periculum capitis ſui ei objecit 7. 3. *Ext.* 6. mortis evaſit 4. 7 6. periculo oppreſſus 3. 2. 16. periculo vacua eſt temporis pars 8. 11. 2. pericula & labores militiae 2. 3. 1. externa 6. 1. 10. ſua reſpicere 9. 8 1.

Periculoſum bellum 1. 7. 3. iter 3. 6. 1. periculoſae ac inconceſſae faces 7. 3. 10.

Periculoſe contumax 6. 2. 12.

Perimere viros veneno 2. 5. 3.. peremit ſe cubiculo incluſum 9. 12 4.

Perire fato 1. 7. 6. luxu 2. 9. 5. pro amico ſuo 4. 7 6. proelio 3. 2. *Ext.* 3. quam celerrime 3. 2 *Ext.* 2. arbitrio ſuo 9. 4. *Ext.* 1. perierit bono exemplo 9. 4. 3. periturus erat omnium conſenſu 8. 1. *abſ.* 2. periturum ſe propter opes videbat 9. 4. *Ext.* 1.

Peritus muſicae artis 8. 10. 1. peritiſſimus interpretandarum religionum 1. 5. 5. juris civilis 8. 7. 1. ſacrorum pontificalium 5. 8. 3. peritiſſimi ludicrae artis viri 8. 10. 2.

Perjurii crimen 2. 9. 6. infamia 8. 5. 5. ſequeſtrem ſuam pudicitiam fieri paſſi ſunt 9. 1. 7.

Permanere in fide 7. 6. 3. permanet ſincerus juventae flos 6. 1. 1. permanſit in eodem animi habitu 3. 8. 2.

Permiſtus ſpiritus luctus acerbitate 4. 6. 2. permiſto utriuſque ſanguine 9. 9. 2. permiſta fuit complorationi gratulatio 1. 8. *Ext.* 11. ſunt principum civitatis capita hoſtiarum capitibus 9. 2. 3.

Permittere alicui regium imperium 8. 9. *Ext.* 1. ſe alicui 2. 7. 15. permiſit ſe moribus Aſiae 2. 6. 1. ſibi torporem 9. 11. *Ext.* 4. permittam orationi meae vagari 5. 10. 3. permitte caetera tacitis fatis 1. 7. *Ext.* 1. mens te totam coeleſtium arbitrio 7. 2. *Ext.* 1. permiſſa ac vulgari Venere uti 7. 3. 10.

Permiſſu populi 4. 3. 9.

Permulcere barbam 3. 2. 7. permulſit oculos novitate 2. 4 4. permulſeris quibus infulis miſericordiae 4. 7. *Ext.* 2. permulcendos oculos motui corporis tradere 8. 10. 1.

Permutare captivos 2. 9. 8. imperium conſulare pro regio 6. 1. 1. religionem ſtupro 9. 1. 7. permuto reliquias ſpiritus mei fine 2. 6. 8. permutavit omnes hoſtium captivos 5. 2. *Ext.* 2. permutato annulo 6. 8. 6. ſtatu 9. 14. 1.

Pernegavit ei ſe culpae affinem fuiſſe 8. 4. 2.

Pernicioſa veſania 1. 3. 1. pernicioſius habendum eſt 9. 1. *Ext.* 1. pernicioſiora patriae vitia 3. 1. *Ext.* 1. pernicioſiſſimae reip. leges 9. 5. 1.

Pernicitas decora 2. 4. 4.

Perorare defenſionem 6. 4. *Ext.* 2. peroraverat hoſtili voce 4. 2. 5. pro capite ejus 5. 3. 4. perorata utraque parte 4. 1. 7.

Peroſus dexteram 3 3. 1.

Perpendere prodigia 1. 6. 12. utrumque ratione 5. 3. 3. perpendi mores natione 1. 1. *Ext.* 2. perpendens erat diverſa aeſtimatione nefarium indicium 6. 5. 5. perpendi paucis literis 2. 10. 1.

Perpenna 6. 2. 8.

Perpeti alicujus imperium 6. 4. 1. intellectu gravia 7. 6. 1. 7. 3. 8. ſupplicium 3. 2. *Ext.* 6. perpeſſus erat ſaevitiam & verbera 4. 2. 7. merito 2. 7. 12. perpetiendi fraeni 2. 9. 5.

Perpetua dictatura 4. 1. 6. excubatio 4. 7. 7. perpetuam pacem habere 6. 2. 1. perpetuis bonis frui 6. 9. 10.

Perplexus ſervili cognomine & regia appellatione titulus 3. 4. 3.

Perpolitus ſub Anaxagora praeceptore 8. 9. *Ext.* 2.

Perquam callidum genus conſilii 7. 4. 3. facetum dictum 4. 3. *Ext.* 3. triſtitia auſpicia 1. 4. 2.

Perrepſit ars ad ſatyrarum modos 2. 4. 4.

Perrogavit legem 8. 6. 4.

Perruptum religionis vinculum 9. 2. *Ext.* 6. perrupta nequitiae clauſtra 6. 9. 6. perruptis neceſſitudinum vinculis 2. 7. 3.

Perſedere in ſacello 1. 5. 4.

Perſequi aliquem uſque ad inferos 6. 1. 11. hoſtium copias 9. 3 5. inimicos 9. 2. 2. miſeros 6. 8 5. partes humanae vitae 6. 2. 1. proſcriptum & jugulare 5. 3. 4. ſatellitem 9. 10. *Ext.* 1. perſequor exempla propoſitae rei 3. 8. 1. perſecutus eſt Neronem eadem animadverſione 2 9. 6.

Perſes rex 1. 8. 1. 2 7. 14. 4. 3 8. 4. 4. 9. 6. 2. 3. 5. 1. 8. Perſe devicto 5. 1. 1.

Perſicus ſermo 8. 7. *Ext.* 15. Perſica dominatio 6. 3. *Ext.* 2. ſalutatio 7. 2. *Ext.* 11. tropaea 5. 3. *Ext.* 3. inſtituta 9. 5. *Ext.* 1.

Perſeverare in ſententia 5. 4. 5. perſeveravit in exigenda poena 2. 7. 8. perſeverans geſtus 6. 2. 9. in amore civium 3. 8. 2. in precibus 4. 7. 5. in propoſito 1. 7. 4. ſententiae

ſuae propugnator 3.8.*Ext.*2. amicitia 7.6.2. poſtulatio 5.2.10. perſeverantes in propoſito 2.5.4.
Perſeveranter inſtare 3.8.3. morari 5.3.2. 7.2. *Ext.* 18. tacuit 6.1 7.
Perſeverantia animi 2.10 7. 4.7 2. ſalutaris 2.7.1. ſua Latinos repulit 3.1.2. veſana 1.6.7. perſeverantiae exemplum 3.8. *Ext.* 3. experimentum 3.3 *Ext.* 1. opus 3. 8.1.
Perſolvere poenas 3.2.17. perſolutum eſt aes alienum 2 2.8.
Perſona hiſtrionis 8.7.7. inſequens 6.2.8. matris familiae ſuſpecta 8.1. *abſ.* 12. perſonae illuſtres 8.10.1. mediocres 9.14.1. perſonis tecto capite velatis 2 5.4.
Perſpectiſſimum fortitudinis ſpecimen 4.3. 5.
Perſpiciendis in rebus 1.7.2.
Perſtare aliquot horis in eodem veſtigio 8.13. *Ext.* 1. ardentiſſimo animo 1.8.8. perſtat in rep. tuenda juvenili animo 8.7.1. perſtitit in amentia 9.11. *Ext.* 1. in propoſito 3.1.2. perſtiterunt in muris pertinaciſſime 6.6. *Ext.* 2.
Perſtringere potentiam viri 8.9. *Ext* 2. oculos telis 9.1.5. perſtrinxit oculos hominis 2 10 6. perſtringitur dominus verbo 8.4.3. memoria ejus licentiore accuſatione 9.2 3. perſtrictus cenſoria nota 2.9.0. denegati honoris nota 7.3. *Ext.* 6. levi vulnere 6.8.2.
Perſuaſus jurejurando 5.9.4. perſuaſum habuerunt 2.6.10.
Pertergi ſpongia corpora 2 4.5.
Perterritus aſpectu 1.8,8. tetro viſu 1.7.7.
Pertimeſcendus exitus 5.4.2.
Pertinacia belli gerendi depoſita 6.5.1. odii mutui 4.2 4. trux 7.6. *Ext.* 3. vecors 9. 2.4. vincit populum 7.5 3. pertinacia uſus 3.2.22.
Pertinaciter retinere arma 6.4. *Ext.* 1. retentus mos 2.2.4. pertinacius expetere ſtuprum 6.1.2. progreſſa contentione 2.8.2. pertinaciſſime abſenti adfuit 4.2.7. in muris perſtiterunt 6.6. *Ext.* 2. uti viribus ingenii 4.1. *Ext.* 6.
Pertinax caſus 1.7. *Ext.* 4. clamor 3.7.8. erga exulem patrem amor 5.2.7. irae vindex 6.3.3. ſpiritus 2.4.5. amicitia 4.7.7. deorum indulgentia 1.1.8. hominis induſtria 8.7. *Ext.* 8. memoria 6.4.1. neceſſitas 1.8. *Ext.* 10. odium intercedit 7 2.6. ſtudium 2. 4 4. 9.1.3. pertinacem exhibendo inimicum 4.2.2. pertinacius odium 9.1.1. nihil hac conſtantia 3.8. *Ext.* 1. pertinaciſſima contentio 5.6. *Ext.* 4. pertinaciſſimum animi robur 8.7. *Ext.* 1. pertinaciſſimae preces 9.3. *Ext.* 3.
Pertinere ad ſolvendam religionem 1.1.12. pertinet ad eum ſuſpicio caedis 8.1. *abſ.* 13. ad populi Rom. majeſtatem 4.8.5. ad rem 2.1.2. 2 9.1. ad ſummam ejus laudem 4. 8.4. pertinuit res ad cruciatus 6.8.1. ad facinus 1.1. *Ext.* 1. pertinentes libros ad ſacra populi 1.1.3. pertinentia ad ſolis & lunae curſum 8.11. *Ext.* 1.
Pertrahere patriam ſuam in jus 5 3. *Ext.* 3. pertraxerunt ipſum 1.7. *Ext.* 8. pertractus captivus ad Antigonum 5 1. *Ext.* 4 eſt ad Scipionem catenatus 6 9. *Ext.* 7. eſt ad Antonium 4.7.4. per ora vulgi 9.2.1.
Perturbare remp. 8.10.1. perturbari ſolebat principum civitatis frons 3.8.6.
Pervaſum regnum 5.2. *Ext* 4.
Pervellit fortuna aurem 1.5.8.
Pervexit Caeretem 1.1.10. pervehi navicula 1.5.5.
Pervenire adCarthaginienſium catenas 6 9.11. ad gloriam via expedita 7.2. *Ext.* 1. ad ſummi imperii inſignia 6 9.11. ad ultimas Aſiae ſolitudines 5.4. *Ext* 5. in ditionem Ariſtonici 3.2.12. pervenit ad aetatem ultimam 1.8. *Ext.* 16. ad aures 1.6.7 ad eum clandeſtina fuga 6.7.3 ad eum noctu 6.5.5. ad nonageſimum annum 8.13. *Ext.* 1. in collem 1. 1.11. in M. Bruti caſtra 7.3.8. pervenerat pedibus 1.6.7. pervenerant ad ſenectutem coelibes 2 9.1. ea ad aures ejus 5.1. *Ext.* 3. perventurum ad ultimum ſui finem eſt 8.7. *Ext.* 2.
Pervidere oculis utilitatem 7.3.6. pervidit cauſſam alterius argumenti 7.4.2. conditionis habitum 2.6.12.
Perus 5.4 *Ext.* 1.
Pes motus 8.13. *Ext.* 1. pedem offendere 1.4.2. referam 3.6.1. pede in terram inflicto 9.3. *Ext.* 3. pedes praeciſi 9.2. *Ext.* 5. pedum 120 belluae corium 1 8. *Ext.* 19. pedes judicum oſculatur 8.1. *abſ.* 6. pedibus hoſtilibus circumdatus 3.2.16. nudis 2.7.2. Italiae eſt ſubjecta Africa 8.14.1.
Peſſinus 1.1.1. 8.15.3. Peſſinuntem profecti 1.1.1.
Peſſundare aliquem 7.2. *Ext.* 1. peſſundederunt hoſtium copias 4.4.5. peſſundatum pro certo credidit 8.1. *abſ* 7.
Peſtifer afflatus 1 8. *Ext.* 19. hauſtus 1.8. 10. peſtiferum adverſus ſe ducem experiri 5. 4.1. habiturus exitum 5.2.4. adfert exitum 7.2.2. peſtifera dextera 1.7. *Ext.* 2. ſeditio 3.2. *Ext.* 9. 8.9.1. peſtiferum fatum 1.7. *Ext.* 10. peſtiferae blanditiae 3.8.3.

Peſtilentiae vis intoleranda 2. 4 4.
Petellia 6 6. *Ext.* 2.
Petellina fides 6. 6. *Ext.* 2.
Petellini 6. 6 *Ext* 2.
Petere ab heredibus ſummam 8. 2. 2. ab ignotis exempla 9. 3. *Ext.* 1. aedilitatem curulem 7. 5. 2. alias atque alias regiones 7. 4. 5. aliquem haſta 9. 10. *Ext.* 1. alterius caput 8. 1. *abſ.* 11. alveum Tiberis 7. 3. 1. auſpicia 2. 1. 1. 1. 4. 2. 1. 4. 3. auxilia 5. 2. *Ext.* 4. 5. 1. 1. caſtra 2. 7 10. 5. 1. *Ext.* 3. conſulatum 7. 5 3. 8. 6. 3. conſulem ſimulata tranſitione 7. 4. *Ext.* 2. depoſitum 7. 3. *Ext.* 5. exitium urbis 1. 8. 6. Genuam 1 6. 7. incrementum 4. 1. 10. initium a cultu deorum 1. *prol.* honorem 7. 3. *Ext.* 6. Megaram 4. 1. *Ext.* 3. nummos 8. 2. 2. nuptialia 1. 5. 4. oraculum 5. 3. *Ext.* 2. praedam 4. 3. 14. praeſidium 4. 1. 2. provinciam 6. 9. 6. quaeſturam 6. 9. 14 quid amplius praemii 5. 2. 1. Rhodum 8. 10. *Ext.* 1. ſibi mortem 5. 6. 5. ſpem ſalutis 8. 1. 5. pro filio auxilium 2. 7. 8. tabernam 1. 7. *Ext.* 10. Tuſculanum 1. 4. 4. vitam 3 3 1. uſum miniſterii 3. 7. 5. petit a rogo juvenis curiam 5. 10. 3. crebros exceſſus viae 9. 9. 2. diem adeundi ipſius 5. 1. 1. laudem occulto tramite 7. 3. 1. magum 3. 2. *Ext.* 2. plus, quam impendit 4. 7. 1. petunt ſeceſſum 8. 7. 5. petebat tribunatum 9. 7. 1. petiit Agrigentum 3. 3. *Ext.* 2. Aegyptum 8. 7. *Ext.* 2. dignum ſe praemium 2. 8. 2. maris Adriatici fauces 9. 8. 2. complexum 9. 13. *Ext.* 4. profundum ſaltu 4. 7 2. timori remedium 9. 2. *Ext* 5. Volſcorum caſtra 5. 4. 1. petiiſti veniam 3. 2. 23. petierunt triumphandi poteſtatem 2. 8. 4. ab eo 8. 15. *Ext.* 1. petiverunt obvios jocantes 2 2. 9. petent honores cum animi judicio 7. 5. 1. peteret id praemium 1. 8. 6. peterent Calcitanam 1. 1. 1. petens aquam 2. 4. 5. Africam 1. 1. 2. 7 3. 3. Aſiam 2 6. 8. 6. 9. 15. Hiſpaniam 3. 2. 13. fomentum procellae 8. 1. *abſ.* 3. lintre Oſtiam 2. 4. 5. pulvinaria 3. 7. 1. rus 2. 2. 1. ſtipem 7. 3. 8. theatrum 8. 14. *Ext.* 1. urbem 1. 8. 1. petentes pacem 3. 2. 16. petentibus commeatus dedit 9. 3. 7. petendae ferae gratiā 1. 7. *Ext.* 4. pacis conſilia agitare 6. 6. 2. petendi auxilii gratia 2. 10. 4 petitum aquam egreſſa 9. 6. 1. petituros nec ullum aſſem polliciti 5. 6. 8. peti a ſecuris 7. 5. 2. petitur periculo ab hoſte 3 2. 16. votis 7. 2. 1. petuntur auſpicia pullis 2. 5. 5. certae ſortes 1. 8. 10. petebantur Athenae 8. 7. *Ext.* 3. petitus lapidibus 5. 3. *Ext.* 2. petitus ex ipſo coelo Jovis vultus 3. 7. *Ext.* 4. Sabelli judicio 3. 4 5. petiti honoris loca 7. 5. 5. petita calda 2. 4. 5. coelo Juno 1. 8. 3. gloria 8. 14 6. fruſtra civitatis fides 6. 6. 1. petitae rei compos 2. 8. 4. ſapientiae compotem vocem 8 7. *Ext.* 6. petitum eſt praeſidium 1. 8. 2. jus 7. 7. 6. petitos geſtus foro referre in ſcenam 8. 10. 2. petenda fuit poena 7. 6. *Ext.* 3.
Petitio tribunatus & aedilitatis 6. 9 14. petitor praeturae 3. 5. 1.
Petilia 9. 8. *Ext* 1.
Petilius conſul 1. 5. 9.
Petrejus 2. 4. 6.
Petronia 7. 7. 3.
Petronius Sabinus 1 1. 13.
Petulantis fuit animi 9 14. *Ext.* 3.
Petulantia Tarentina 4 3. 14. uti 6. 2 9.
Phalaris tyrannus 3. 3. *Ext.* 2. 9. 2 *Ext.* 9.
Phalerae praeferebantur 3. 2. 24. phaleras equis ſuis detractas abjicere 9. 3. 3.
Pharmacuſa inſula 6. 9. 15.
Pharſalica acies 1. 5. 6. Pharſalicum certamen 1. 8 10.
Pheraeus Jaſon 1. 8. *Ext* 6.
Pherenice 8. 15. *Ext* 4
Philaeni fratres Carthaginenſes 5. 6. *Ext* 4.
Philemon 9. 12. *Ext.* 6.
Phidias ſtatuarius 1. 1. *Ext* 7. 3. 7. *Ext.* 4 8. 14. 6.
Philippi 9. 9. 2.
Philippus Fulvii Flacci ſervus 8. 4. 3.
Philippus Macedonum rex 1. 8. *Ext.* 9. 4. 8. 5. 5. 2. 6. 7. 2. *Ext.* 8.
Philippenſis acies 1. 5. 7. 1. 8. 8 Philippenſe proelium 6 8. 4.
Philippica victoria 5. 1. 11. Philippici campi 1. 7. 1.
Philo architectus 8. 12. *Ext.* 2.
Philocrates Gracchi ſervus 6. 8. 3.
Philoſophandi finis 8. 7. *Ext.* 5.
Philoſophus ejuſdem nominis 3. 3. *Ext.* 3.
Philoſophia alacris & fortis 2. 6. 11. pectore recepta eſt hominum 3. 3. *Ext.* 1.
Phintias 4. 7. *Ext.* 1.
Phocion 3. 8 *Ext.* 2. 5. 3. *Ext.* 3.
Phraates Parthorum rex 7. 6. 6.
Phrygiae ſedes 7. 5. 2.
Phryne nobile Athenis ſcortum 4. 3. *Ext* 3.
Phya 1. 2. *Ext.* 2.
Phyſcon appellatus eſt Ptolemaeus rex 9. 1. *Ext.* 5.
Piaculum Vario Caeſar cadit 9. 2 2. piacula juſta 1. 1. 14. crucibus illis dedit 9 2. *Ext.* 3. juſta laeſis exſolve 5. 3. *Ext.* 3. piaculis crudelitatis uti 6. 8 7.
Picenus ager 1 6. 5. Picena regio 5 3. 4.
Pictor Alexandrinus 5. 1. 1. aeque nobilis 8. 11. *Ext.* 6. praecipuae artis 8. 11. *Ext* 7.

Pictura equae viſa 8. 11. *Ext.* 4. fratris lacrymis madet 8. 11. *Ext.* 6.
Picus conſedit in capite 5. 6. 4.
Piget adjicere 9. 5. 2. taedetque 2. 8. 7.
Pignus amicitiae 4 7. 3 ſalutis humanae 6. 6. 1. ſpei vel deſperationis 6. 9. *Ext.* 2. ponere de homine cum aliquo 4. 3. *Ext.* 3. pignore cum juvenibus poſito 4 3. *Ext.* 3. oculos verberavit 7. 6. 2. pignora grati animi 5. 2. *Ext* 4. vilia veſtris pectoribus 5. 1. 3. vitae dulcia 7. 6. *Ext.* 3.
Pila ludere optime 8. 8. 2.
Pilis refertum cor 1 8. *Ext.* 15.
Pileum ſervituti in modum vexilli oſtentatum eſt ab eo 8. 6. 2. capite gerens 5. 2 5. pileo cum illo ſcelere parto 6. 5. 7. ſublato 8. 6. 2.
Pilo fixum caput 9 4. 3. pila quinque militum diurno proelio ſuffectura 3. 2 23. pilis & tragulis altitudinem vallavit 7. 6. 5.
Pindarus 9. 12. *Ext.* 7.
Pindarus Caſſii ſervus 6. 8. 4.
Pingere deos 8. 11. *Ext.* 5. Helenam 3. 7. *Ext.* 3. parietes in aede ſalutis 8. 14. 6. pingi ſe voluit 8. 11. *Ext.* 2. picta imago 5. 4. *Ext.* 1. pictae canis aſpectu incitatus canum latratus 8. 11. *Ext.* 4.
Pinguiſſima arva 7. 1. 2. 7. 6. 2.
Pinnenſis juvenis 5. 4. *Ext.* 7.
Piraticus myoparo 6. 9. 15. piratica roſtra myoparonum 2. 8. 5. piraticum exercentibus civibus 1. 1. *Ext.* 4.
Pirithous 4. 7. 4
Pirtilianus Lavianius 10. *fr.*
Piſces ab oceani littoribus attracti 9. 1. 2.
Piſiſtratus Athenienſium tyrannus 5. 1. *Ext.* 2. 5. 3. *Ext.* 3. 8. 9. *Ext.* 1. 1. 2 *Ext.* 2.
Pittacus Mitylenaeus 4. 1. *Ext.* 6. 6. 5. *Ext.* 1.
Pius Metellus 8. 15. 8.
Pium pariter ac forte propoſitum 5. 3. 1. ſacrificii furtum 7. 3. 1. pii ſimul ac religioſi animi 1. 1. 9.
Pietas uxoris 2 6. 14.
Pie redditae ſunt civitates 5. 2. *Ext.* 3.
Placabant Deos 2. 5. 5. placavit iram admiratione ſui 2. 10. 2. placarent Cererem vetuſtiſſimam 1. 1. 1. placandi numinis gratia 2. 4. 4
Placentiae magiſtratum gerere 6. 2. 10. Placentiae praepoſitus 4. 7. 5.
Placentini 6. 2 10.
Placidus paginarum numerus 6. 3. 1. judex 8. 1. *abſ.* 2. placidum iter 2. 6. 8. 6. 9. *Ext.* 5. 5. 1. *Ext.* 6. placidi mores 3. 8. *Ext.* 2. placidior exilii conditio 4. 1. *Ext.* 3.
Placidius vellem 1. 6. 11.
Plaetoria 7 8 2.
Plagam alicui inferre 3. 2. *Ext.* 2. plagas denas ſingulis imponere 9. 10. *Ext.* 2.
Plana urbis pars 3. 2. 7. planum factum eſt judicibus 8. 1. *abſ.* 13. planius dictum eſſe adjecit 8. 14. *Ext.* 3. planiora exemplis reddentur 3. 4 1.
Plato 1. 6. *Ext.* 3. 1. 8. *Ext.* 1. 7. 2. *Ext.* 4. 8. 7. *Ext* 3.
Plauſtrum agreſte & ſordidum 1 1 10 capax 1. 1. 10. plauſtro ad portam ferri 1. 7. *Ext.* 10. plauſtris vagi 5. 4. *Ext.* 6.
Plauſus ingens 2. 10 8.
Plautius 9. 5. *Ext.* 4. Plautius conſul 6. 2. 1.
Plenus conſternationis affectus 9. 3. 1. fiduciae ſpiritus 3 7. 1. irae 2 2. 4. triſtitia ac rubore 7 5 4. pietas juvenili ardore 5. 6. *Ext.* 5. plenum ardentis ſpiritus opus 8. 7. *Ext.* 9. contumeliae ludibrium 7. 8. 9. fiduciae conſilium 3. 7 9. invidiae funus 1. 8. *Ext.* 2. venerationis ſilentium 3. 7. 3. pleni venerationis oculi 8. 7. *Ext.* 2. plenae furoris tabulae teſtamenti 7. 8 2. poenitentiae voluptates 7. 2. *Ext.* 11. plena vela 6. 9. *Ext.* 5. plenis gloriae velis feretur opus 3. 7. *Ext.* 1.
Plebs diffidens a patribus 8 9. 1 plebis enim ſcitum interpoſuit 4. 1. *Ext.* 4. favorem poſſedit 3. 5. 3. plebem provocare 3. 2. 7. plebe obſtrepente 3. 7. 3.
Plebiſcito dari 4. 1. 6. plebiſcita ordinantur ejus arbitrio 3 8. *Ext.* 3.
Plebeji ludi 1. 7. 4.
Pluere lapidibus 1. 6. 5.
Plumbatae tabulae 3 7. 2.
Plumbum liquatum 9. 4. 3.
Plus auri ſemiuncia 9 1. 3. honoris 2. 10. 1. juſto 8. 10. 1. majeſtatis tribuere 2. 10. 8. praeturae decoris adjecturus 7. 5. 6. plures numero 4. 3. 12.
Poculo labris admoto 7. 2. *Ext.* 1.
Poena atrox ac nova 6. 3. *Ext.* 3. poenae aera 2. 9. 1. ſpiritum impenderent 2. 7. *Ext.* 2. poenam alicui inferre 6. 3 2. concedere poteſtati 2. 7. 8. debitam effugere 3 8. 1. 8. 1. *abſ.* 4. exigere 2. 7. 8. 2. 9. 8. exilii ſubire 6. 5. 3. cupide expetere 8. 1. *abſ.* 3. minatur lex 2. 8. 1. poena expiaret 2. 8. 3 poenas addictas ei pependit 8. 1. *damn.* 2. amiſſae claſſis dare 7. 3. *Ext* 7. erroris pependerunt 7. 2. *Ext.* 17. dubiae caſtitatis exegit a filio 6. 1. 5. pendere 1. 6. 6. ſatis graves ſociis dare 8. 1. *abſ.* 6. violatae ſobrietatis pendere 6. 3. 9.
Poeni 1. 1. 14. 1. 7. *Ext.* 8. 2. 7. 12. & 15.

2. 8. 2. Poenorum claſſis 6. 6. 2. conatus 5. 1. *Ext.* 6. dux Mago 1. 6. 8. exercitus 1. 6. 9.
Poenicae foeminae 2. 6. 15. Poeniceae tunicae 2. 4. 6. 2. 6. 2.
Poenitentia civitatis conſentanea 5. 3. 2. poenitentiam agere 1. 5. *Ext.* 2. 3. 4. 2. 7. 2. *Ext.* 1. ſeram egit 7. 2. *Ext.* 11.
Poenituit me aliquando dixiſſe 7. 2. *Ext.* 6. poenitendas ſortitae eſtis exequias 5. 1. *Ext.* 6.
Poëta maximus 6. 3. *Ext.* 1.
Poëticus jocus 8. 1. *abſ.* 8. poëtica facundia 9. 12. *Ext.* 7.
Polemo Athenienſis 6. 9. *Ext.* 1.
Polentam depaſta eſt avium multitudo 1. 4. *Ext.* 1. polenta urbis lineamenta ducere 1. 4. *Ext.* 1.
Politior facundia 2. 2. 3. politiora ingenia fiunt 5. 4. *Ext.* 5.
Pollebat plurimum auctoritate 8. 5. 2. pollens literis 3. 3. *Ext.* 1.
Pollia tribus 2 9. 6. 6. 3. 4. 9. 10. 1.
Polliceri filiam in matrimonium 6. 4. *Ext.* 3. rerum ſuarum uſum 5. 2. 10. pollicitus eſt ſe iturum 3 7. 1.
Pollinctum corpus 7. 7. 4.
Pollui ab aliquo 3. 5. 1. polluuntur obſcoena Genucii praeſentia tribunalia magiſtratuum 7. 7. 6. polluta vicina regione afflatu 1. 8. *Ext.* 19. pollutis claſſibus tetro facinore 9. 2. *Ext.* 1.
Pollux ac Caſtor 1. 8. 1. 5. 5. 3.
Polycrates Samiorum tyrannus 6. 9. *Ext.* 5.
Polydamas athleta 9. 12. *Ext.* 10
Polyſtratus Philoſophus 1. 8. *Ext.* 17.
Pomerium intra idem 2. 9. 4.
Pompa donorum numeroſa 3. 2. 24. funeris 5. 2. 3. inducitur 1. 7. 4.
Pompejus Magnus 1. 5. 6. 4. 5. 5. 4. 6. 4. 5. 3. 5. 6. 2. 11. 8. 14. 3. 7. 7. 2. 9. 14. 1.
Pompejus Rheginus 7. 8. 4.
Pompejana militia 9. 11. 4. Pompejanum nomen 9. 2. 4.
Pomponius Atticus 7. 8. 5.
Pomponius Rufus 4. 4. 1. 4. 7. 2.
Pomponius tribunus pl. 5. 4. 3.
Pompus Pompilius 10. *fr.*
Ponderari admotis neceſſitatis viribus 7. 6. 1. bonis 4. 4. 9.
Pondo argenti 4. 4. 9. decem vaſa argentea comparaſſet 2. 9. 4.
Ponderoſa vox privati 6. 4. 1. ponderoſiſſima vis 3. 2. 1.
Pondus amplitudinis 4. 3. 13. imperii 2. 2. 2. laudis 2. 7. 6. ſaxi 3. 2. 23. vultus terribile 8. 10. *Ext.* 1. ponderis magni amiculo detracto 1. 1. *Ext.* 3. pondus auctoritatis debitum honoribus adjecit 7. 5. 2. tibi ipſi examinandum relinquit 3. 3. *Ext.* 7. pondere armorum preſſus 3. 2. 1.
Pone reſpiciens 1. 7. *Ext.* 1.
Ponere aliquem inter miſeros 6. 9. 14. amicos inimicoſque juxta 3. 8. *Ext.* 5. ante oculos militum accurſum 6. 8. 6. geſtum 8. 7. 7. divitias in prima felicitatis parte 4. 4. 1. in dubio 9. 6. *Ext.* 2. paupertatem in ultimo miſeriarum ſtatu 4. 4. 1. pignus de homine cum aliquo 4. 3. *Ext.* 3. praetextam 9. 12. 7. pro ficedulis cantu commendabiles aviculas 9. 1. 2. ſellam 3. 5. 1. ſtatuas in comitio 4. 1. 6. ſupremum ſpiritum 5. 2. *Ext.* 4. veſtigia pedum 9. 1. *Ext.* 7. poſuit in aequo malorum 7. 2. 3. in templo ſtatuam 8. 15. *Ext.* 2. ſpiritum 7. 8. 8. 9. 12. 6. 9. 15. 5. ſtrictum gladium in medio 3. 2. *Ext.* 7. poſuerunt ſpolia Jovi conſecranda 3. 2. 6. ponendo pecuniam vacare 4. 3. 4. ponens victoriae beneficia extra ordinem legum 6. 2. 12. poni effigiem ſuam voluit 3. 6. 2. in conſpicuo 9. 5. 1. ſolent effigies majorum 5. 8. 3. poſita erat imago in atrio 5. 8. 3. ſtatua ejus 9. 3. *Ext.* 4. illi erat menſa 3. 2. 21. in conſpicuo 8. 15. 1. libertas inter virtutem vitiumque 6. 2. 1. ſella 3. 7. 1. poſitam habet imaginem in cella Jovis 8. 15. 1. poſita ante oculos imagine juſtitiae 6. 6. 1. praetexta 1 3 3. poſitum eſt in faſtigio 2. 6. 17. in aequo velle ac poſſe 6. 9. *Ext.* 5. poſito capite ſuper gremium 9. 12. *Ext.* 7. cum juvenibus pignore 4. 3. *Ext.* 3. poſitis ante veſtibulum donis 2. 10. 2. caſtris 1. 7. 3. ponendae ſecundae menſae conſuetudo 2. 6. 1. ponendum hoc in fine ſeveritatis & ſaevitiae dixerit aliquis 6. 3. 5. ponenda omnia poſt religionem 1. 1. 9.
Pons ligneus 9. 13. *Ext.* 4. ſublicius 4. 7. 2. ponte facto corporibus in flumine 9. 2. *Ext.* 2.
Pontici ſinus 2. 8. 1. pontico ſupplicio 9. 13. 1.
Pontificalia ſacra 5. 8. 3.
Pontificum ſcientia 1. 1. 1.
Pontius 3. 8. 7. 6. 1. 13.
Pontius Aufidianus eques Rom. 6. 1. 3.
Pontius Lupus eques Romanus 8. 7. 5.
Pontus 5. 1. 9.
Poplites pugnantium ceciderunt 7. 4. *Ext.* 2.
Popularis aſſignatio 4. 3. 5. factio 4. 1. 13.
Populus diſertiſſimus 8. 12. *Ext.* 2. infeſtus 8. 1. *abſ.* 4. ingenioſus & garrulus 5. 3. *Ext.* 3. populi judicio damnatus 2. 9. 6.
Porcia M. Catonis filia 4. 6. 5.
Porrigere alicui dextram 6. 4. 3. manum ad menſam 8. 7. *Ext.* 5. manus longius 9. 1. 2. potionem 3. 8. *Ext.* 6. porrexit dextram omnibus 5. 1. *Ext.* 1. porriguntur manus

nus

mus pronae ad quercum 2 8.7. porrecta veneni potio 3.2. *Ext.* 6. porrectis manibus 1.1. *Ext.* 3.
Porta Raudusculana 5 6.3. Trigemina 4. 7.2. porta egredi 7.3. *Ext.* 1. portis clauſis 2.7.7.
Portare aliquem humeris 9.7.1. 5.4. *Ext.* 4. porto bona mea mecum 7.2. *Ext.* 3. portanda dedit ei oſſa 5.1. *Ext.* 4. in patriam oſſa tradidit 5.1. *Ext* 6.
Portendi idem ſibi extis 3.7. *Ext.* 6. portendi interitum ſibi credentes 8.11. *Ext.* 1.
Portenta nobilia 3.5.1. ſcenica 2.4.1. portentorum depulſiones 1.1.1.
Portio par gloriae 4.7.5. probabilis facti debita 4.3.9.
Portus laudabilis conſcientiae optimus 4.7.3.
Poſcere in conventu 8.15. *Ext.* 2. popoſcit cultellum tonſorium 3.2.15. claves 3.7.1. popoſcerunt arma 8.15.1.
Poſſeſſio gloriae fuit homini anguſta 8.14. *Ext.* 2. poſſeſſionum pretiis diminutis 4.8.3. poſſeſſiones deſertas vidit 8.7. *Ext.* 6
Poſſidere fundum 4.8.1. lares avitos 7.7.1. non multa 4.3.6. quingenta agri jugera 8.6.3. tantum venerationis 2.10. *Ext.* 1. poſſidet cuncta 4.4 1. vires conſcientia 7.8.8. totius terrarum orbis ſummum columen arx Capitolina 8.14.1. poſſident cineres idem honoris 8.15. *Ext.* 3. poſſedit avaritia Septimuleji praecordia 9.4.3. favorem plebis 3.5.3. hic non divitias 9.4. *Ext.* 1. ſeptem jugera agri 4.4.7. poſſeſſa Capua 3.7. *Ext* 6. poſſidendam tradidit Aſiam regi 4.8.4. poſſidendi patrimonii communio 1.8. *Ext.* 17.
Poſt magnificentiam 4.6. *Ext.* 1. pugnam commiſſam 2.9.8.
Poſterus comitiorum dies 9.3.2. poſterior Africanus 2.7.13. aetas 4.3.7. 4.7.7. poſteriores conatus 8.11. *Ext* 5.
Poſteritas numeroſa 2.9.1.
Poſtico clam emiſit illum 6.8.6. clam eſt egreſſus domo 5.7.3.
Poſtem tenere 5.10.1. poſtes Auguſtae domus 2.8.7.
Poſtponendam victoriam fugae reddidit 9.3.5.
Poſtulare erubuit 2.10.8. ſervum in quaeſtione 6.8.1. poſtulavit Cn. Carbonem 5.4.4. poſtulaverat quae quis lingua apud tribunal illius 8.7.6. poſtulatus ſi fueris 6.2.4. inceſti 3 7 9.
Poſtulatio perſeverans 5.2.10. plena temeritatis 6.2.11.
Poſtumius aruſpex 1.6.4. Cenſor 2.9.1. conſul 1.1.2.
Poſtumius Tubertus 2.7.6.
Poſtumus 10. *fr.*
Poſtumus Aebutius Elva 10. *fr.*
Poſtumus Cominius Auruncus 10. *fr.*
Poſtumus Cominius conſul 4.3.4.
Poſſe per aetatem 3.1.3. 9.3. *Ext.* 3. poteſt plurimum apud omnes 7.4.2. potuit non multum in opprimendis reis 8.1. *abſ.* 11. tantum vis odii 9.3. *Ext.* 4.
Potavit cantharo 3 6.6.
Potens conſilii 5.3.3. claſſe populus 9.2. *Ext.* 8. equitatuum 6.9. *Ext.* 6. potentem caſtrorum aliquem pati 3.2.20. potens aeque fuit patria auctoritas 5.4.5 majeſtas 2.10.1. potentiſſimi affectus 4.1.5. 5.1.3.
Potenter atque efficaciter 1.1. *Ext* 1, potentius metu ac dolore 3.3. *Ext.* 1.
Potentia conſummata 2.8.7. eloquentiae 8.9.1. togata 7.5.2. potentiam viri perſtringere 8.9. *Ext* 2.
Poteſtas ampliſſima 3.8.6. cauſae dicendae 9.8 3. imperatoria 7.1.1. cenſoria 2 9.1. & 9. petendi conſulatum facta eſt plebi 8.6.3. ſacramenta 6.5.4. ſumma erit penes eum 7.3.2. Tribunitia 2.7.8 triumphandi 2.8.4. vindictae 4.1 15. poteſtatis viribus fretus 6.1.2. poteſtatem ſacroſanctam habere 6.1.7. Romanorum redimendorum feciſſet ei 2 7.15.
Poti ſenis animus 4.3. *Ext.* 3.
Potio veneni 7.2. *Ext.* 1. veneni porrecta 3.2. *Ext.* 6. potioni aſperſa extincti oſſa 4.6. *Ext.* 1. potionibus alicujus praeeſſe 6.5.1.
Potiora inſtituta pietate 2.2.4.
Potiri regno 7.3. *Ext.* 2. rerum 9.15.5. vexillo 3.2 20. urbe hoſtium 1.6.3. potitus Darii caſtris 4.7. *Ext.* 2. ne uno quidem mundo 8.14. *Ext.* 2. Syracuſis 1 1.8 urbe 3 7.1. potitum loco agmen 9.6.1. potiendi ejus ſpes 7.4 3. potiundae victoriae ſpe refertum pectus 5.4.1.
Potitii 1.1.17.
Potitor Capuae ſpe 3.2.20.
Prae ſe ferens gaudium 2.8.7. iis ſunt ludus & jocus 3.5. *Ext.* 3.
Praeacuti ſtimuli 9.2. *Ext.* 1.
Praealtum ſpecus 1.2. *Ext.* 1.
Praebere alicui jugulum 9.4.2. 5.3.4. iter irruptioni ſuae 5.4. *Ext.* 7. licentiam alicui 6.2.12. ſe alicui ſpectandum 2 10.2. 4 3.5. ſpectaculum patriae 5.2.6. ſecuribus materiam ſaeviendi 5.1. *Ext.* 5. praebet fati viam 2.6.7. hauſtum ſui largum 3.3. *Ext.* 1. ſplendidam relatu materiam 3.4.1. praebent ſocii ſtipendium 7.6.1. praebuit arceſſendi cauſſam 2.4.4. argumentum

tum 1. 8. 6. aures carminibus 2. 4. 4. cauſſam 1. 1. 5. 6. 1. 1. ceteris exemplum 3. 6. 5. ei cervices incidendas 6. 8. 3. digitum cremandum 3. 3. 2. eum lacerandum feris 9. 12. *Ext.* 9. gladio victoris cervicem demiſſam 4. 7. 4. jugulum feriendum 5. 9. 4. opportuna rapinae horrea 9. 3. 7. ſpectaculum patriae 1. 8. *Ext.* 5. ultionem citeriorem delicto 6. 3. 11. praebuerint voluptatem animis 8. 15. 1. praeberi juſſit alimenta conjugi 4. 4. 6. praebentur publice ipſi copiae 5. 1. 1.

Praeceſſit triumphum patris funere ſuo 5. 10. 2. praeceſſerit an omnes, neſcio 1. 1. 14. praecedentibus ſex lictoribus 1. 1. 9.

Praeceps audacia 1. 6. 7. celeritas 9. 3. *Ext.* 4. & rapidum iter 5. 5. 3. praecipitem aliquem in carcerem agere 9 5. 2. eum in illud profundum egit 5. 6. 2. praecipites agere Senones 6. 3. 1.

Praeceptor Iſocratis Gorgias Leontinus 8. 13. *Ext.* 2.

Praeceptum prima ſpecie callidum 7. 3. *Ext.* 3. praecepta doctorum 2. 6. 12. Epicuri 4. 3. 6. prudentiſſima 6. 9. *Ext.* 1. Pythagorae 4. 1. *Ext.* 1. praeceptis Chryſippi percipiendis vacare 8. 7. *Ext.* 11.

Praecerpens plura 2. 8. 3.

Praecipit & ſuadet verecundia 3. 8. 6. praecepit ei triſti exemplo 6. 1. 4. praeceperunt mihi nihil 3. 2. *Ext.* 1. praecipi a duce 2. 7. *Ext.* 2. nihil aliud debere docuit 8. 6. 3. fortibus retulerunt 1. 6. 3. praeceptum erat oraculo 8. 15. 3.

Praecipitavit muris jugulatos omnes cives 9. 2. 4. uno facto virtutes ſuas in profundum 6. 4. 5. praecipitari ſaxo Tarpejo 6. 5. 7. praecipitatus eſt ipſe inde 6. 3. 1. ſaxo 1. 8. *Ext.* 8. praecipitati ſunt familiares eorum de robore 6. 3. 1.

Praeciſi pedes 9. 2. *Ext.* 5.

Praeclara lex 2. 8. 1. praeclarum opus 1. 5. 2. praeclarae virtutes 3. 4 2. praeclaras res gerere 2. 8. 7.

Praeco haeſitavit 2 9. 6. praeconis pronuntiatione iterata 4. 8. 5.

Praeconium Homericum 8. 14. 1. literarum 3. 2. 22. morum Alexandri facere 5. 1. *Ext.* 1.

Praecordia liberalitatis 4. 8. *Ext.* 2. poſſedit avaritia 9. 4. 3. gladio transverberavit 3. 2. 13.

Praecurrere diſcubitu ſenioris adventum 2. 1. 9. paratus ſum 3. 2. 20. videtur commendatio liberalitatis 5. 1. 1. praecurrit aetatis ſtabilimentum 3. 1. 1. Craſſum caſus acerbitate 6. 9. 13. fides interitum 1. 8. 10. poenam morte 9. 12. 7. praecucurrere hoc pactum perfidia 5. 6. *Ext.* 4. praecurrentibus fatis adventum Scipionis 5. 2. *Ext.* 4. praecurri exemplo 3. 2. 1.

Praeda Gallica 8. 14. 5. nefaria 1. 1. *Ext.* 1. regia 4. 3. 5. Vejentana 5. 3. 2. praedae manifeſtae avidiſſima vorago 9. 4. 1. praedam petere 4. 3. 14. praeda carent hoſtes 9. 4. *Ext.* 1.

Praedandi gratia 8. 7. *Ext.* 7.

Praedemnare ſe perpetuae infelicitatis 6 9. 1.

Praedia fidei commiſſa reddere 4. 2. 7. iis reſtituit 6. 5 1. praediorum cultura 8. 7. *Ext.* 6.

Praediatorium jus 8. 12. 1.

Praedicere C. Caeſari 8. 11. 2. praedixit utrique 1. 7. 3. praedictus a Deo locus 1. 8. 10. praedicta eſt auſpicio mors 1. 4. 5.

Praedicto confuſus 2. 4. 5.

Praedictio duplex 1. 6. 3. fatorum 1. 5. *Ext.* 1. praedictione nihil verius 3. 7. 1.

Praeditus robore animi 6. 1. 3.

Praedives ſine pecunia 4. 3. 6.

Praedones maritimi 6. 9. 15. praedonum duces 2. 10. 2.

Praeeſſe alicujus potionibus 6. 5. 1. arci 9. 6. 1. cuſtodiae 5. 4. 7. praeerat Achajae 1. 8. 10. praefuerat turmis equitum 2. 7. 9. praeſens periculum 5. 2. *Ext.* 4. praeſenti fide 1. *prol.* praeſentibus moribus prodeſt 2. 1. 1.

Praefatione hac uſus 5. 1. 11.

Praeferre Aetolicis domeſtica 4. 3. 7. libertati ſervitutem 8. 9. *Ext.* 1. mortem intolerabilibus oneribus 6. 4. *Ext.* 4. aliquem alicui 3. 8. 5. potentiam ſaluti patriae 4. 7. 1. ſcelus pietati 5. 3 3. viris lumen virtutis 3. 2. 2. praeferunt ſe coeleſtibus 1. 6. 11. praetulit ei Aglaum Pſophidium 7. 1. 2. humanitatem propinquae victoriae 5. 1. 5. ſupplicium honori 4. 7. 3. praeferes rogo nihil eorum 2. 6. 14. praetulerim apes formicis 1. 6. *Ext.* 3. quas Athenas huic domeſticae diſciplinae? 2. 1. 10. praeferens laetum vultum 2. 6. 14. praeferri paupertati 4. 4. 11. praefertur pietas ſeptem regibus 5. 6. 3. praeferebantur aureae coronae 3. 2. 24. praelatus eſt miles ſummo imperio 9. 3. 6. praelata ab eo laterna 6. 8. 1. eſt cunctis caſtitate 8. 15. 12. praelati illis non videntur 5. 2. *Ext.* 1.

Praeficere aliquem obſidioni 2. 7. 4. praefectus alicui 2. 7. 9. claſſis 1. 1. *Ext.* 2. cohortis 3. 2. 20 equitum 2. 7. 9.

Praefectura Reatina 1. 8. 1.

Praefinit lex tibi meos oculos 6. 3. 10.

Praefractior atque abſciſior juſtitia 6. 5. *Ext.* 4. praefractius aliquanto exemplum 3. 8. *Ext.* 3.
Praefractius aſtringere diſciplinam militarem 9. 7. *mil. Rom.* 3.
Praegravare aliquem diverſitate exempli 3. 8. *Ext.* 5. pectus Annibalis 3. 7. *Ext.* 6. praegravavit ſenile guttur 9. 12. *Ext.* 6.
Praeit ſolenne ei precationis carmen 4. 1. 10. praeeunte tibicine 3. 6. 4.
Praelatio contumelioſa 7. 8. 4.
Praemium & titulus victoriae 1. 8. *Ext.* 4. pugnae 2. 8. 2. victoriae res erat publica 7. 6. 4. praemia ſtudii 8. 7. 7.
Praenavigans littus 1. 8. 9.
Praeneſte 9 7. 2.
Praeneſtini 7. 6. 3. 9. 2. 1. Praeneſtina Fortuna 1. 3. 1. obſidio 6. 8. 2.
Praenominatus eſt Tullius ominis gratia 10. *fr.*
Praenuntios ſomnii diſcutere 1. 7. *Ext.* 5.
Praeoptavit patriam advocato carere 4 1. *Ext.* 5.
Praeparatum adverſus caput veneficium 1. 7. *Ext.* 2. ipſi a reo venenum 8. 10. 3.
Praepetes aves 1. 6. 5.
Praeponere edicto praemium alicui 9. 1. *Ext.* 3. praeponi cupiditatem liberorum conjugali fidei 2. 1. 4. praepoſitus caſtris 3. 2. 9. erat caſtello 3. 2. 23. Placentiae 4. 7. 5.
Praepotens armis 9. 14. 2. defenſor 6. 2. 4. gratae mentis impetus 5. 2. 8. & dives regnum 2. 1. 1.
Praeproperus amor 6. 3. 6. praepropera feſtinatio 4. 1. 2.
Praeripere gloriam 8. 7 *Ext.* 12. tonſoris officium 3. 2. 15. praereptus blanditiis populi favor 3. 8. 3.
Praerogabat traditas ſibi leges 1. 2. *Ext.* 1.
Praeſentia animi 6. 2. *Ext.* 1. animi obſtinata 3. 2. 9. praeſentiam ſuam mentitus hoſti 7. 4. 4.
Praeſidere obſeſſae urbis clauſtris 5. 4. *Ext.* 7.
Praeſidium domeſticorum 2. 10. 2. incolumitatis 3. 8. *Ext.* 6. ab aſtutia mutuare 7. 4. 3. calliditatis amplecti 7. 3. 3. ferre Tuſculanis 5. 2 2. implorare 5. 3. 3. petere 4. 1. 2. praeſidio gentis vallatus 9. 2. 4. militum cuſtodiri 3. 1. 2. occupata Salapia 3. 8. *Ext.* 1. progreſſus 2. 7. 6. Scipionis interceptus 3. 8. 7. praeſidia defenſionis 8. 1. *abſ.* 3. inopiae 7. 4. 3. Romana 2. 7. 11.
Praeſtare alicui ſtatura & forma 3. 7. *Ext.* 2. honorem 2. 10. 2. reditum in patriam 6. 4. 4. vitam 4 2 7. aliquem nobilitate 5. 2. 21. dignitate 3. 2. 6. aliquem tutum 5. 7. 2. tutum ab imminente exitio 6. 7 2. caeteros auctoritate 7. 2. *Ext.* 17. ſapientia 4. 1. *Ext.* 7. commeatum benigniſſime 5. 1. *Ext.* 5. 7. 3. *Ext.* 9. conſulibus inſignia honoris 5. 1. *Ext.* 5. cuncta 5. 6. 8. fidem 2. 9. 8. 2. 6. 11. 6. 6. 5. moderationem 4. 1. *Ext.* 3. ſolidum 6. 9. 12. tributum 4 3. 8. praeſtat morte jungi 4. 6. 3. tantum ſalutis bona fides 9. 6. 1. praeſtitit acrem pudicitiae cuſtodem 8. 1. *abſ.* 2. animum regibus 4. 8. 4. conſtantiam infatigabilem patriae 3. 8. 2. gratum animum 4. 7. 5. manſuetudinem Romano nomini 5. 1. *Ext.* 6. promiſſi fidem 6. 8. 1. ſe populo munificam 4. 8. 2. praeſtiterunt ei incolumitatem ſinceram 3. 2. 1. id omnes promptiſſimis animis 5. 6. 8. incolumem 2. 10. 6. praeſtiterat illum ſua virtus non tutum 2 7. 7. praeſtate iſtud officium victori 4 5. 5. praeſtans nobilitate & ſanctitate 6. 4. *Ext.* 5. ſtudiis literarum aetatis ſuae cunctos 8. 15. *Ext.* 2. praeſtanti acceptum refertur 2. 2. 6. praeſtantior aliquanto impenſa 4. 8. *Ext.* 2. corporis dotibus 1. 7. *Ext.* 4. praeſtantiore facundia 1. *prol.* praeſtantiſſimi duces 7. 4. 4. praeſtari poteſt officium ab illis viro majori 4. 1. 12. praeſtatur iſtud a charitate 7. 2. *Ext.* 10. liberalitas inopia 5. 1. 1. pietas manſuetis parentibus 5. 4. 3. praeſtantur nummi a ſenatu 4. 8. 1. haec miniſteria Matri Deûm 8. 15. 3. impenſae liberaliter 5. 1. 1. praeſtandi muneris advocatio 2. 9. 1.
Praeſtantiae robuſtae vir 4 3. *Ext.* 4.
Praeſtigiorum genus improbum 7. 3. 4.
Praeſto eſt 2. 6. 9. ſunt bona manentibus 7. 2. *Ext.* 3. erant pueri regi 3. 3. *Ext.* 1. fuit ei officii gratia 8. 15. 10
Praeſultorem ludis ſibi non placuiſſe 1. 7. 4.
Praeſumere ſpem animo 1. 5 3. praeſumpſit animo 1. 6. 10. praeſumpſerat animo 1. 7. *Ext.* 8. ſe non vivere 6. 4. 5.
Praetermittendum nullo modo opus repraeſentare 6. 6. 5.
Praeterire aliquem 3. 2. 23. 9 15. 1. praeterit me 1. 8. 7 3. 2. 1. praetereuntis pueri forma 4. 3. *Ext.* 1. praeteritus erat teſtamento 7. 7 2. praeteritae culpa pugnae 2 7. 10. vitae ſplendor 3. 2. 7. praeteritum aevum 8. 7. *Ext.* 2. praeterito utroque teſtamento 7. 7. 4. praeteriti advocati 7. 8. 7. praeteritis conſulibus 9. 3. 6. praeteritarum rerum mentio 4. 1. *Ext.* 4. praetereundum ſilentio nomen 4. 1. 14.
Praetexuit aram ebore 2. 4. 6. praetexuit cauſſam 2. 9. 6.
Praetexto ejus ſplendoris plus ipſe laturus 7. 5. 6. honoris abjecto 7. 3. 8. praetextus ope-

perum 4. 4. 1. triumphi 7. 1. 1. praetexta triumphi 5. 5. 1. amictus 3. 6. 7. incincta 3. 1. 1. poſita 1. 3. 3. velata 2. 10. 1. praetextam ponere 9. 12. 7.

Praetextatus puer 8. 1. *abſ.* 8. praetextati pueri 7. 6. 1. praetextatum diſcerpſerunt 9. 7. 4.

Praetor urbanus 1. 1. 12. 7. 7. 7. peregrinus 1. 3. 2.

Praetoria juriſdictio 7. 7. 6. familia natus 5. 2. 5. praetoria comitia 4. 1. 14. 4. 5. 3. 7. 5. 1.

Praetura flagitioſiſſimi hominis 9. 2. 3. praeturae Cato negatus eſt 7. 5. 6. candidatus 5. 2. 7. 6. 9. 14. inſignia 7. 3. 9. petitor 3. 5. 1. repulſa fugillatus eſt 7. 5. 5. ſplendor 6. 9. 13. praeturam adeptus erat 9. 3. 3. conſequi a populo 7. 5. 6.

Praevalens ſenſu ſententia 7. 2. *Ext.* 4.

Praevalidus imperii mucro 2. 2. 5. praevalida urbs 3. 7. 2. praevalidum oppidum 3. 2. 6. praevalidi & conſtantis ingenii eſſe 2. 9. 6. praevalidae manus 5. 3. *Ext.* 3.

Praevenit damnationis ignominiam 1. 4. 3.

Prandere & caenare in propatulo 2. 5. 5. prandete ſic 3. 2. *Ext.* 3. prandendi gratia 3. 2. 11.

Prandio ipſis dato 3. 7. 1.

Praxiteles ſtatuarius 8. 11. *Ext.* 4.

Precari Jovem Opt. Max. 5. 10. 2. precamur bona 1. 1. *Ext.* 3.

Precarius ſpiritus 3. 5. 1.

Precationes caecae 7. 2. *Ext.* 1.

Preces pertinaciſſimae 9. 3. *Ext.* 3. precibus alicujus obſequi 7. 3. 10. obtemperare 3. 1. 2. preces expromere 3. 8. *Ext.* 4. ſuas irae alicujus opponere 7. 3. *Ext.* 4. precibus hujus admotis 5. 4. 1. populi evictus 6. 5. *Ext.* 3.

Premere totius fori cervices 6. 2. 3. preſſit aedificiis ſpatioſis ora Lucrini lacus 9. 1. 1. dolorem ſilentio 3. 3. *Ext.* 1. premi gravi bello 5. 2. *Ext.* 4. preſſus armorum pondere 3. 2. 1. pondere omni corpore humano potentiore 9. 12. *Ext.* 10. ſomno 1. 7. 6. amara ſervitute Samos 6. 9. *Ext.* 5. morbo uxor 4. 6. 3. preſſum fatis caput 8. 7. *Ext.* 14. preſſi bello 1. 5. *Ext.* 2. preſſis oculis morte 7. 8. 9. preſſae paupertate virgines 4. 8. *Ext.* 2.

Pretium verecundiae 4. 5. 3. pretio corruptus 8. 1. *damn.* 1. pretia immania 9. 1. 2. pretiis poſſeſſionum diminutis 4. 8. 3.

Priene 7. 2. *Ext.* 3. 7. 3. *Ext.* 3.

Prienenſes 1. 5. *Ext.* 1.

Prima luce 1. 4. 2.

Primipili centurio 9. 3. 6. honore donatus quater 6. 1. 10.

Princeps divinus 5. 1. 10. erat fori 8. 5. 3. Latinorum 3. 1. 2. patriae 6. 9. 5. ſalutaris 8. 13. 1. ſenatus 8. 5. 2. terrarum urbs 7. 1. 1. principis ſalutaris ortus 2. 9. 6. principe caret 5. 3. 2. principes Macedoniae 2. 10. 3. principum civitatis frons 3. 8. 6. principibus civitatis in conſilium adhibitis 8. 2. 2.

Principatus Italiae 2. 8. 1. principatum gloriae obtinere 5. 6. 2. Graeciae capeſſere 6. 5. *Ext.* 2. obtinere 5. 2. 7. tenere 3. 8. *Ext.* 1. tibi aſſignari oportet 3. 2. 1. principatu morum nihil ſpecioſius 8. 15. 3.

Principia trahere a Numine 1. *prol.*

Priores partes 2. 8. 2.

Priſcus Tarquinius Rex 1. 6. 1.

Priſcus mos jocorum 2. 10. 8. priſco ſaeculo natus eſt 8. 1. *damn.* 8. priſci Oratores 1. *prol.* priſcos mores vidit ejus adoleſcentia 9. 1. 5.

Priſtinus militiae ordo 2. 7. 15. priſtina fortitudo 1. 6. 2. ſalubritas 1. 8. 2. ſedes 2. 10. *Ext.* 1. priſtinae militiae diſciplina 2. 7. 2. ſedes 3. 4. 5.

Privare aliquem claſſe 7. 3. 4. aliquem vita 9. 2. 1. 9. 7. *mil. Rom.* 3. privavit milites oculis 1. 1. *Ext.* 5. privari corporis parte 3. 3. *Ext.* 3. privatus Aſiam petens 6. 9. 15. claves popoſcit 3. 7. 1. habitus 1. 7. *Ext.* 6 oculo 5. 3. *Ext.* 2. privati affectus conditio 3. 8. *Ext* 4. ponderoſa vox 6. 4. 1. privato caput adaperuit 5. 2. 9. privata domus 2. 10. 6 fortuna 5. 2. *Ext* 1. laudatio 3. 2. 3. pietas 2. 2. 4. quaſi cenſura eſt majeſtas 2. 10. 1. tranquillitas 4. 8. 3. privatum faſtigium 1. 6. 12. privatae charitati propior 1. 1. 10. privatorum pectora 1. 1. 10. privatae domus 1. 6. *Ext.* 1. privatae publicaeque feriae 2. 5. 4. privatis vexatus litibus 7. 8. 7. privata negotia 1. 2. 2.

Privatim ab aliquo accipere munera 4. 3. 9. lugubres ſecures 2. 7. 6. non ſolum, ſed etiam publice 2. 1. 1. probare continentiam 7. 5. 1.

Privernas 6. 2. 2. Privernates 6. 2. 1. 9. 10. 1.

Priverno capto 6. 2. 1.

Pro magnum numen! 4. 7. 3.

Pro amplificanda patria 3. 2. 6. certo perſundatum credidit 8. 1. *abſ.* 7. Gallio habuit orationem 8. 10. 3. hoſte interfici 2. 7. 10. neceſſitate temporis loqui 4. 7. 1. Roſtris accuſare aliquem 8. 1. *damn.* 2. Roſtris accuſari 3. 7. 8. Roſtris aguntur rei 7. 2. 6. Roſtris interrogatur ab eo 8. 15. 9. ſalute imperatoris ſe obtulerant 2. 7. 15. tribunali res geritur 3. 8. *Ext.* 1. tribunali virgis caeſi 5. 8. 1.

Probabilis virtus 3. 3. 2. fortuna 4. 3. 9. probabile inſtitutum 2. 6. 16. probabilior libertas 6. 2. 1.
Probare alicujus factum 9. 6. 3. continentiam privatim 7. 5. 1. crimen 3. 8. *Ext.* 1. praeparatum ſibi a reo venenum 8. 10. 3. ſecuritate ridens tugurium 7. 1. 2. ſuam firmitatem 3. 6. 1. probantur gloriae cupidi 2. 8. 5. probatus vir 7. 2. 4. probatum mihi eſt 5. 8. 3.
Probatio equitum 2. 2. 9.
Probitas & continentia 2. 9. 1.
Probro contaminari 6 1. 2.
Probroſa patientiae corpora 9. 1. 8.
Procedere ad officium 2. 2. 4. ad quingenteſimum uſque annum 8. 13. *Ext.* 7. alicui obviam 4. 5. 5. 5. 5. 3. 7. 2. *Ext.* 9. 9. 3. 4. in altum 9. 4. *Ext.* 1. in iter 3. 6. 1. in medium 3. 3. 1. 6. 8. 5. 8. 11. *Ext.* 1. legioni ſtipendium anni voluit 2. 7. 15. per vulnera Reipubl. 2. 8. 7. procedit ira ad vindictam 1. 1. *Ext.* 3. proceſſit ad cives 6. 5. *Ext.* 2. hactenus benevolentia 6. 8. 7. in Capitolium 3. 7. 1. ad eventum 1. 5. 4. in concionem 6. 5. *Ext.* 4. proceſſerunt in arenam 9. 11. *Ext.* 1. procedens tempus 3. 1. 1. 5. 6. 4. 6. 9. *Ext.* 1. procedentes ad quaeſtum 2. 6. 15.
Procella imminens 6 4. *Ext.* 2. verborum 5. 3. 3. procellae fomentum petens 8. 1. *abſ.* 3. obſiſtere 9. 15. 1. procellam indignam majeſtate excepit 3. 8. 4. infligere reipub. 4. 3. 14.
Proceſſus morarum 2. 1. 9.
Proclamare triumphum 1. 6. 5. proclamarunt judices 2. 10. *Ext.* 2.
Proconſulare imperium 6. 9 7. 8. 1. *amb.* 2.
Procreatus eſt Dione 9. 15. 5. jure filius proprius 7. 7. 3. procreandi ſunt liberi 5. 10. *Ext.* 3.
Procreationis vinculum 7. 7. 2.
Procul ab amentia remotum pectus 1. 6. 12.
Proculcavit ira imperia 9. 3. 7. proculcatus contumelioſa voce 9. 5. 3.
Proculus 10. *fr.*
Procumbere ad genua 5. 1. 8 verberibus 1. 8. *Ext.* 19. procubuit 1. 4. 2. ſupplex ejus genibus 6. 9. *Ext.* 7.
Procurare militiae negotia 2. 7. *Ext.* 1. procurantur ſacrificio oſtentorum ac fulgurum denuntiationes 1. 1. 1.
Procuratio mirifica 3. 7. *Ext.* 5. procurationi externae vacare 6. 6. 1.
Procurator rerum 4. 2. 6.
Procurrere in medium 6. 3. 1. in quodlibet facinus 8. 5. 6. procurrit ad vindictam 5. 9. 1. procurrens ad aquam 1. 5. 5.
Procurſus virtutis 3. 2. 1. procurſum irae effundere 7. 3. *Ext.* 6. procurſu celerior ira 9. 3. 1.
Prodere conſilia 3. 3. 2. hoſtem 6. 5. 1. imperium populi Romani 3 7. 8. rempub. 3. 7. 8. prodita a paedagogo virginitas filiae 6. 1. 3. proditum eſt memoria 2. 6. 10. eum a ſervo comperit 6. 5. 7.
Proditio oppidi Soranorum 8. 1. *abſ.* 9.
Proditor patriae 5. 4. *Ext* 7.
Prodeſſe ingeniis 6. 3. *Ext.* 1. prodeſt inſperatius 3. 8. *Ext.* 2. profuit evidenter noxiis 8. 1. *abſ.* 11. Graeca induſtria noſtrae multum 8. 7. *Ext.* 1. reſtituendo pacem 7. 2. 3. ſtudium reipublicae 8. 11. 1.
Prodigium mirum 1. 6. 3. novi & inauditi generis 5. 6. 3. prodigii ſi quid accidiſſet in ea 1. 1 8. prodigium admirari 1. 6. 1. prodigia ſecunda 1. 6. 1.
Prodire: prodite ab illa ſede 4. 7. 7.
Produci in medium 3. 7. 11. productus in Roſtra 6. 1. 7. teſtis in reum 4. 1. 11. producta a tribuno plebis ad populum 3. 8. 6. producti in concionem 3. 7. 3.
Proeliari acerrime 3. 2. 19. adverſus imperium fortiſſime 9. 3. 4. cum regno 9. 11. *Ext.* 1. cum conſulibus 7. 4. 4. inconſideratius 1. 5. 9. melius in umbra 3. 7. *Ext.* 8. pro partibus 3. 2. 22. proeliantium globo ſubjectus 3. 2. 16. proeliatus eſt cum rerum natura 8. 7. *Ext.* 1. fortiſſime 4 3 10.
Proeliatorum fortitudo 3. 2. 24.
Proelium Cannenſe 4. 8 2. 5. 6. 4. diurnum 3. 2. 23. navale 1. 4. 3. Philippenſe 6. 8. 4. proelii committendi auctor ei eſt 3. 7. *Ext.* 6. proelio intereſſe 1. 7. 1. proelium committere 1. 2. 3. 3. 4. 4. 7. 2. 5. nocte dirimente 3. 2. 8. inire 6. 4. 5. proelio magnus 3. 2. 23. navali victus 7. 3. *Ext.* 7. ſe abſtinere 7. 2. 2. vires Romanorum contudit 3 2. 11. proelia adverſa 7. 3. *Ext.* 10. 7. 6. 1. levia 2. 8. 1. ſecunda 3. 2. *Ext.* 5. togata 4 1. 12.
Profectio cupida 3. 7. 5. honeſtior 3. 7. 9.
Proferamus par aequali jugo virtutis 2. 9. 6. prolatus ab eo liber 3. 7. 1. prolatae ſunt tabellae 6. 2. 5.
Profeſſionis actus illuſtris 3. 3. *Ext.* 4. effectum oculis regis ſubjecit 1. 4. 1. profeſſione alterum peregit 6 2. 4. elevant id 8. 14. *Ext.* 3.
Profeſſores artis ſuae 8. 12. 1.
Proficere aliquid 7. 3. *Ext.* 8. profecit quid continentia? 2. 7. 2. profecerunt nihil 5. 4. 1.

Proficiſci a benevolentia 4. 7. 1. in exilium 4. 2. 2. in urbem 3. 2. 9. profectus ad Perſas 8. 7. *Ext.* 2. Delphos 7. 3. 2. domum 4. 7. *Ext.* 1.
Profiteri iram triſti fronte 6. 2. 7. profeſſus bellum 9. 6. *Ext.* 2. profeſſa quaenam eſſet 3. 2. *Ext.* 9.
Profligata eſt maxima pars belli 7. 5. 4.
Profugium proſcriptorum certiſſimum 7. 3. 9.
Profugus Cypri ſenectutem exegit 5. 3. *Ext.* 3.
Profundere lacrymas 9. 13. *Ext.* 1. ſpiritum honeſte 6. 3. 3. profundens minas 3. 8. 6. profunditur cruor 9. 5. 2. profuſus in lacrymas 9. 9. 2. 4. 7. 4. in ſomnium animus 1. 7. 5. profuſo multo alieno ſanguine 9. 3. 8. profuſa indulgentia 7. 2. *Ext.* 7. pietas erga patriam 5. 6. *Ext.* 5. profuſiſſimae largitiones 3. 2. 17. profundendi civilis ſanguinis cupiditate furentes mucrones 8. 9. 2.
Profundum injuriarum & turpitudinis 9. 1. *Ext.* 2. miſeriarum 2. 10. 6. profundo te credidiſti 3. 2. 23. profundum Tiberis petiit 4. 7. 2. profundo mergere 3. 2. 22. cladium immergunt 6. 9. *Ext.* 7.
Profuſius flere 6. 3. 6.
Progenies clara Anci regis 4. 3. 4. progenie felicior 3. 2. 16.
Progredi ad memoriam 3. 3. 2. a templo ad locum urbis 5. 4. 7. extra moenia 7. 3. *Ext.* 4. agri modo controverſo 7. 3. 4. progreſſus in aciem 3. 1. 1. in ſcenam 3. 7. *Ext.* 1. praeſidio 2. 7. 6. progreſſa fuerat contentio ad inimicitias 4. 1. 12. pertinacius contentione 2. 8. 2.
Prohibere exercitum uſu amnis 1. 1. *Ext.* 19. prohiberi ab augure 1. 4. 1. prohibitus eſt differere 8. 9. *Ext.* 3. eſt a Senatu 1. 3. 1.
Projicere fortunas ſuas in ſtabulum contaminatum 7. 7. 7. moerorem 2. 6. 13. projecit coronam 6. 9. *Ext.* 1. vexillum trans vallum 3. 2. 20. projici extra fines 5. 3. *Ext.* 3. praeſidia inopiae cernit 7. 4. 3. projecto ante pedes auro 8. 14. 5.
Prolabi ad delicatius vitae genus 2. 6. 1. in aliquod dedecus 2. 1. 5. prolapſus anguis in veſtibulo aedis 1. 8. 2. caſu 7. 3. 2. e capite apex 1. 1. 4. ſenio 9. 3. 8. prolapſa anguis 1. 6. 4. urbs luxuria 9. 1. *Ext.* 2. prolapſi angues ex occulto 1. 6. 8. prolapſos viros video 9. 1. 3.
Proles mirifica 8. 7. 2.
Promi pecuniam ex aerario opus eſt 3. 7. 1.
Prominente tigno 9. 2. *Ext.* 6.
Promiſcuus ſenatui & populo locus 4. 5. 1. promiſcuae cadaverum ſtrues 1. 6. 11.
Promiſſa fallacia 3. 8. 1. impunitate 9. 6. 4. victoria 1. 7. *Ext.* 8. promiſſum duplex 3. 5. 1. ſolvere 9. 6. 1. promiſſorum nummorum gratia 6. 1. 8. promiſſa maturaret 1. 2. 3.
Promovere ulterius ſpes ſuas 7. 4. 1. promotis terminis 5. 6. *Ext.* 4.
Prompta ad lites contrahendas 8. 3. 2. indulgentia 1. 8. 2. promptius eſt & ſolutius os vacuum 8. 7. *Ext.* 1. promptiſſimus in excitandis animis 3. 3. *Ext.* 2. juſtitiae tenor 6. 5. 1. promptiſſima mens 5. 2. *Ext.* 4. promptiſſimum ſtudium 7. 8. 5.
Promulgare legem 5. 4. 5. 7. 2. 6.
Prona voluntate vetita ſcrutandi 1. 7. *Ext* 1. pronum ſtudium 4. 8. 1. pronae manus 2. 8. 7. proniores paci animi 7. 3. *Ext.* 10.
Pronuntiare juſtius 7. 7. 4. ſententiam 8. 2. 3. pronuntiabat verſus 8. 7. *Ext.* 1. pronuntiavit de eo nihil 9. 12. 7.
Pronuntiatio apta 8. 10. 1. pronuntiatione praeconis iterata 4. 8. 5.
Propagare ſucceſſionem generis 2. 7. 6. propagatae ſuboles 5. 4. 1.
Propatulo (in) caenare & prandere 2. 5. 5.
Prope interiit nomen 1. 1. 17. propius accedere 1. 7. *Ext.* 4 3. 2. 23. proxime conſtiterat 6. 5. *Ext.* 4. ſede 4. 1. 13.
Propellere: propulerunt partem tegulae 1. 4. 2. propellitur acies jam inclinata 3. 2. 8. propulſus e Capitolio 1. 7. 6. eſt eo errore 9. 9. 1.
Propenſum urbi exequi numen 1. 8. 2. propenſior paullo animus 6. 3. 6.
Properavit finire vitam 9. 9. 2.
Propino Critiae 3. 2. *Ext.* 6.
Propinqua mors 2. 6. 14. Roſtris Hoſtilia 9. 5. 2. ſede ſedens 5. 1. *Ext.* 1. propinquum caſtris oppidum 3. 8. *Ext.* 6.
Propinquitas aliena 3. 8. 6. propinquitatis ſeries 2. 7. 5.
Propior aetati 8. 7. 2. erat fato ſuo 5. 5. 3. privatae charitati 1. 1. 10. publicae religioni 1. 1. 10. lineae 1. 7. 8. proximus a Libero patre 2. 1. 5. a Platone 5. 10. *Ext.* 2. a Romulo 3. 2. 4. lacus 1. 4. *Ext.* 1. lateri 5. 1. 8. lictor 1. 7. 5. ſanguine 7. 8. 1. ſummo poëta 6. 3. *Ext.* 1. temeritati eſt error 9. 9. 1. tumulus 3. 2. 8. proximi amnis aqua 7. 3. 1. proxima hoſtia 1. 6. 9. ſylva 1. 6. 7. undis humus 6. 1. *Ext.* 1. proximum proelium 1. 7. 1. proxima dementiae ſuffragia 7. 5. 6.

Propitiabatur numen 2.7.7. propitiandam ad eam 1.1.1.

Propitius conſiliis aſpiravit Jupiter 7.4.4. conſilio pravo aſpirat 3.8. *Ext.* 2. vetuſtati 2. 3.1. propitia fortuna 1.8. *Ext.* 3. 4.8. *Ext.* 2. 7.1.1. 8.1. *abſ.* 3. propitium numen 1.6.13.

Proponit exemplum 8.15.6. propoſuerunt iis recurſum 2.7.15. proponi vetuit cibum 2.7.2. proponatur in conſpicuo acies 5.1.8. propoſitae rei exempla 3.8.1. propoſitum ipſi eſt pugnare 3.7. *Ext.* 8. propoſitis ante oculos repulſis 7.5.1. propoſitum conſilium 3.8. *Ext.* 1. conſtantiae 3.8.8. pium pariter ac forte 3.3.1. tibi ex ſententia parum ceſſit 3.2.15. propoſiti fides 9.3 *Ext.* 1. immemor 3.2.2 irritam dimiſit 4.3. *Ext.* 3. tenax 6.3.5. propoſito congruens vox 1. 5.4 propoſitum ad exitum perducere 7. 4.5. exhorruit 3.1.2. exſecutus eſt 2.7. 15. propoſito mentis uti 3.2.13.

Propraetoribus obtinere Sardiniam 7.6.1.

Proprius ſanguis 2.7.6. propria exempla 2.7. *Ext.* 2.

Propter auſpicia repetenda 3.2 9.

Propugnando diſtraxit 3.2 1.

Propugnatione laborans 5.1. *Ext.* 4.

Propugnator ſententiae perſeverans 3.8. *Ext.* 2. propugnatores partium 1.8.1.

Propulſatores odio inſecutus 7.8.7.

Propylaea aedificare 3.1. *Ext.* 1.

Proripuit ſe in publicum 4.1.12.

Prorogare infelicem ſpiritum cibo & potione 9.2. *Ext.* 11. prorogare principis incolumitatem 8.13.1. prorogavit ſpiritum ſuum ad conſules 8.3 2. prorogata familia 3.4.6. prorogatum imperium 4.4.6.

Proſcidit teſtis illum 8.5.2. proſcindenda ſunt ingrata facta 5.3.3.

Proſcribere ſe ipſam non recuſavit 6.7.3. proſcriptus aedilis plebis 7.3.8. a triumviris 5.7.3. 6.7.2. & 3. proſcripto facere proſcriptionem contigit ei 6.9.14. proſcriptum eum comperit 6.5 7. perſequi & jugulare 5. 3.4. proſcriptorum capita 3.1.2. numero adjecit 9.2.1. penates 4.3.14. profugium 7.3.9.

Proſcriptio Cinnana 5.3.3. dira 9.2.1. paterna 3.1.3. Sullana 7.3.6. proſcriptionem facere 6.9.14. proſcriptione civium ſatiare ſuam crudelitatem 7.6.4.

Proſequi actum ipſum 3.2.1. aliena facta juſta aeſtimatione 9.8.1. aliquem 4.6.3. 5. 1.7. aliquem donis 4.3.10. aliquem in Capitolium 7.5.4. aliquem omni genere honoris 7.3.7. aliquem querela 6.2.8. aliquem verbis 7.8.9. ſtudio 2.4.4. memoria 1.8. *Ext.* 18. rem vera aeſtimatione 6.8.6. ſacrilegia dictis jocoſis 1.1. *Ext.* 3. ſpiritum admiratione 3.2.23. ſpiritum coeleſtem laudibus 4 8.5. proſequebatur favoris nutrimentis 2.1.10. proſecutus eſt moderationem ejus debita laude 4.1.8. proſequentur ignes caſtiſſimos ſaecula debita admiratione 4.6.5. proſequar hoc factum 2.7.12. honorata memoria 3.8.6. proſequamur eum laeto ſtylo 4.2.1. proſecutus beneficium teſtata oratione 8.14.3. ingenti plauſu abeuntem 2.10 8. urbanitatem dicti crebro anhelitu cachinnorum 9.12. *Ext* 6. proſequenda eſt leni querela mens ſenatus populique 5.3.3. memoria 5.1. *Ext.* 2. proſequendam gemitu licentiam 9.11.2.

Proſerpina 1 1.21. & *Ext.* 3. 2.4 5.

Proſiluit 1.7. *Ext.* 10.

Proſper conditionis eventus 3.4.2. ſucceſſus 1.6.4. proſperus tranſitus 3.7.1. proſpera & fortis pugna 2.8.2. fortuna 2.7. *Ext.* 1. navigatio 1.8.2. auſpicia 1.5 1.

Proſpere adminiſtrare rem 3.8. *Ext.* 2. gerere rem 7.2.2. parum dimicare 3.2.8.

Proſperantibus avibus 7.2.5.

Proſpicere aliena 2.7. *Ext.* 2. anguem 1. 6.4. proſpiciuntur naves 5.1.1.

Proſpectus officii 5.1. *Ext.* 3.

Proſtare: proſtitit inter lupanaria lingua ejus 3.5.4.

Proſternere aliquem lapidibus 9.7.2. exercitum 1.6.9. humi corpora 9.2.1. Phalarim lapidibus 3.3. *Ext.* 2. univerſum exercitum 7.3.6. proſternit odium 5.1. *Ext.* 6. proſtravit eum exanimem 7.2.5. ictum ſaxo 9.10. *Ext.* 1. ſe ſupplex ad pedes ejus 8.1. *abſ.* 3. Sex. Titium ſimilis caſus 8.1. *damn.* 3. proſterni utriuſque virtute 7.4.4. proſternitur exanimis 5.6 1. proſtratus acie 5.1.8. ante pedes 9.5.3. humi 1. 6.6. 8.1. *abſ.* 6. exercitus 5.6.7. impulſu umbonis 5.1.3. in puppi 3.2.13. moerore 5.7. *Ext.* 1. publica quaeſtione 4 2.7. ruina damnationis 5 4.1. ſuper corpus fratris 5. 5.4. proſtrata pene acies 5.6.5. ruinis Numantia 2.7.1. proſtratum humi caput 4.7. *Ext.* 2. proſtrati cives 9 3.1. hoſtes 1.8.6. proſtratis partibus 3.8 5. corporibus humi 7.3. *Ext.* 2. conſiliis 4.7 2.

Proſtituit Muciam & Fulviam 9.1.8.

Protegere incolumitatem 1.8.6. metum armis 7.3. *Ext.* 9. patris incolumitatem 5.4. *Ext.* 6. reos 8.1. *abſ.* 11. protexit cauſſam Annibalis 4.1.6. reum ambitus 4.2.5. ſuſceptam cauſſam 9 3.6. protexerat viribus ſuis Mithridatem 5.1.9. protectus es a Cn.

Car-

Carbone 5. 3. 5. protectus eſt coeleſtium cura 9. 8. 2. protecta eſt ab iis ſalus dominorum 6. 8. 2. protectum eſt factum eorum nobilitatis ſplendore 9. 3. 3.

Proterens ſerpens quicquid obvium fuerat 1. 7. *Ext.* 1. proterendos elephantis ſubſtravit 2. 7. 14.

Protrahere inſolentiam alicujus 1. 5. 8. protrahe in medium audaciam 2. 6. 14. protrahite nobiſcum in lucem gregem 4. 7. 7. protrahi tenebris 3. 8. 6. vinctum juſſiſſet 1. 1. 21. protrahitur in forum inertia 2. 6. 3. protrahatur avaritia 9. 4. 1. protracto manibus pulvere 8. 7. *Ext.* 7. protracta ancilla indicio 2. 5. 3.

Provehi per omnes honorum gradus 8. 5. 1. provecta ad ultimum ſui finem ſenectus 8. 13. 1. provectus aetate 8. 7. *Ext.* 8. juvenili impetu 6. 2. 4. provecta animi ſui inclinatione 7. 8. 2. ſalubri aura indulgentia 5. 7. 1. provectum opus ad dolorem 4. 8. 1. uſque ad ſeptem miracula monimentum 4. 6. *Ext.* 1. provecti vino largiore 2. 2. 9.

Proventus clariſſimorum virorum maximus 6. 9. 5. felicitatis 5. 10. 2. maximus 3. 5. 4. ſecundarum rerum 5. 1. *Ext.* 3.

Providentia cavendi liberalis 4. 8. *Ext.* 1. coeleſtis 1. *prol.*

Providit exemplo 1. 1. *Ext.* 4. ne id fieret 7. 4. 1. proviſam deliberatione rem habere 6. 5. *Ext.* 2. proviſum eſt decreto 7. 7. 6. proviſum illud prudenter 7. 4. 3.

Provincia ei obvenit 6. 3. 3. horrida & bellicoſa 9. 1. 5. ſincere adminiſtrata 2. 10. 1. tranſmarina 4. 3. 11. provinciae illius civitates 2. 10. 5. provinciam collegae ceſſit 4. 1. 7. obtinere 3. 7. 6. 5. 8. 3. petere 6. 9. 6. provincia decedere 2. 7. 3. provincias adminiſtrare 2. 2. 8.

Provinciale miniſterium 6. 3. 3.

Provocare ad aliquem 6. 2. *Ext* 1. ad plebem 3. 2. 7. provocavit ſponſione Lutatium 2. 8. 2. provocantes ultro 3. 2. 6. provocari ad dimicandum 3. 2. 21. provocatus a duce 2. 7. 6. ad dimicandum 3. 2. 3. ad pugnam in acie 5. 1. 3. provocato judicio ad populum abſolutus eſt 8. 1. *abſ.* 1.

Provocatio ad populum 9. 5. 1.

Prudentia altior 7. 2. *Ext.* 7. magorum exactiſſima 8. 7. *Ext.* 2. Pythagorica 4. 7. *Ext.* 1. prudentiae immemor 9. 3. 2. viri fortiſſimi 2. 6. 14. maximae eſſe 3. 3. *Ext.* 2.

Prudentiſſimus habitus eſt 1. 2. *Ext.* 4. prudentiſſima civitas 8. 9. *Ext.* 1.

Prudentiſſime & facundiſſime 3. 3. *Ext.* 4.

Pruſias Bithyniae rex 1. 8. *Ext.* 12. 3. 7. *Ext.* 6. 5. 1. 1. 9. 2. *Ext.* 2.

Pſeudophilippus 7. 5. 4.

Ptolemaeus rex Aegypti 1. 8. 9. 4. 3. 9. 5. 1. 1. 6. 4. 3. 6. 6. 1. 9. 1. *Ext.* 5. 9. 2. *Ext.* 5. Ptolemaei liberalitas 4. 3. 9.

Ptolemais 1. 6. 12.

Puber aetate 6. 9. 9. puberem aetate habebat filium 9. 1. 9.

Pubeſcente aetate 5. 3. *Ext.* 3.

Publicanum egit 6. 9. 8. publicani cenſores hortati ſunt 5. 6. 8. publicanorum conſpiratio 2. 10. 5. publicanis dedit operas 6. 9. 8.

Publicavit fidem exemplo 3. 3. *Ext.* 2. publicatis bonis 6. 3. 3.

Publicus moeror 3. 3. 2. ſervus 2. 10. 6. 3. 2. *Ext.* 6. publica confuſio 4. 8. 3. cuſtodia 3. 2. *Ext.* 6. dementia 3. 8. *Ext.* 3. pecunia 4. 3. 10. quaeſtio 2. 8. 3. 3. 7. 7. religio 1. 7. 4. 3. 2. 3. ſeveritas 3. 5. 2. villa 9. 2. 1. publicae religioni propior 1. 1. 10. publicam charitatem induebant 2. 2. 1. publicum funus 5. 1. 1. miniſterium 4. 3. 9. 4. 7. 3. parricidium 3. 1. 1. publici apparitores & lictores 7. 3. 9. equi 2. 9. 7. uſus 4. 8. *Ext.* 2. publicae privataeque feriae 2. 5. 4. tabulae 4. 1. 10. 9. 2. 1. publica inſtituta 2. 2. 4. negotia 1. 2. 2. officia 2. 1. 9. vota 3. 4. 6.

Publice accuſare 3. 8. *Ext.* 4. convocati in aedem Fidei 3. 2. 17. fraudatus pecunia 3. 8. 2. invitare in hoſpitium 2. 10. *Ext.* 1. cura ſplendoris habita eſt 7. 5. 1. praebentur ipſi copiae 5. 1. 1. ſpecioſae ſecures 2. 7. 6.

Publicia 6. 3. 8.

Publicius libertinus 2. 14. 1.

Publicius ſenex 7. 7. 4.

Publilius Philo 10. *fr.*

Publius Senator 8. 7. 5.

P. Africanus 7. 5. 1.

P. Annius 6. 4. 1. 9. 2. 2.

P. Antronius 8. 9. 2.

P. Aquilius trib. pleb. 8. 1. *damn.* 6.

P. Aurelius Pecuniola 2. 7. 4.

P. Atilius Philiſcus 6. 1. 6.

P. Cernius 6. 1. 13.

P. Cethegus 9. 2. 1.

P. Claudius 1. 4. 1. 6. 5. 1.

P. Claudius Pulcher 8. 1. *abſ.* 4. & 6.

P. Clodius 8. 5. 5. 9. 1. 7.

P. Cloelius Siculus 1. 1. 4.

P. Coelius 4. 7. 5.

P. Cornelius conſul 1. 1. 12.

P. Cornelius Lentulus 2. 5. 1.

P. Cornelius Scipio 5. 1. 1. 2. 7. 1.

P. Craſſus 2. 2. 1. 3. 2. 12. 8. 7. 6.

P. Decius 2. 2. 9. 5. 6. 5.

P. Decius Mus conſul 1.7.3.
P. Dolabella proconſul 8.1. *amb.* 2.
P. Furius 8.1. *damn.* 2.
P. Furius Philus 2.9.8. 3.7.5.
P. Lentulus 5.3.2.
P. Lentulus Spinther 2.4 6. 7.8.8. 9. 14. 4.
P. Licinius pont. Max. 1.1.6. 6 9.3.
P. Maenius 6.1.4.
P. Mucius tribunuspl. 6.3.2.
P. Naſica Scipio 1.8.11.
P. Popilius 7.7.2.
P. Rupilius conſul 2.7.3. 6.9 8.
P. Rutilius 2.3.2. 2.10.5. 6.4.4.
P. Rutilius tribunuspl. 6.5.3.
P. Scipio 1.6.2. 2.8 5. 3.8.2.
P. Scipio Aemilianus 8.1. *abſ.* 11.
P. Scipio Africanus 5.5.1. 6.2.3. 7.2.1.
P. Scipio Naſica 1.8.11. 2.4.2. 3.2.17. 5.3.2. 7.5.2. 8.15.3.
P. Sempronius 2.9.7.
P. Sempronius Sophus 6.3.12.
P. Servilius conſul 8.3.2.
P. Servilius conſularis &c. 8.5.6.
P. Valerius Poplicola 1.8.5. 2.4.5. 4. 1.1.&2. 4.4.1.
P. Vatinius 1.8.1. 4.2.4.
P. Ventidius 6.9.9.
P. Villius triumvir 8.1. *damn.* 6.
P. Volumnius conſul 1.6.5.
Pudet referre 8.5.4.
Pudens vix factum 7.3.5.
Pudicae filiae interemptor 6.1.2. pudicas parum ratus lacrymas 6.3.6.
Pudicitia ſancta 6.1.6. triſtis & horrida 2. 1.5. pudicitiae corona 2.1.3. cuſtos 8.1. *abſ.* 2. 6.1.4. pudicitiam ſuam ſequeſtrem perjurii fieri paſſi ſunt 9.1.7.
Pudor ſi quis eſt 2 9 1. pudori non fuit ei 9.5. *Ext.* 1. pudore victa fortuna ſaeviens 3. 7.10.
Puer eximiae formae 5.1.7. liberalis formae 9.2. *Ext.* 5. praetextatus 7.6.1. 8.1. *abſ.* 8.
Puerilis aetas 9.3. *Ext.* 2. aetatis inſignia 6.1.1. puerile pectus 9.3. *Ext.* 4. puerili uſus eſt conſilio 3.1. *Ext.* 1. puerilia crepundia 6.9. *Ext.* 7.
Pugio adhaerens ſtolae muliebri 3.5.3.
Pugna acerrima 3.2.1. 4.7.2. Cannenſis 7.2. *Ext.* 16. 9.5. *Ext.* 3. fortis & proſpera 2.8.2. inclyta 3.8. *Ext.* 6. infatigabilis 3. 2.1. infeliciter commiſſa 2.9.8. Macedonica 1.5.8. navalis 5.2. *Ext.* 2. pia ac fortis 5.3.2. pugnae certamen 3.2.21. praeteritae culpa 2.7.10. pugnam iniit 7.2.5.
Pugnare cominus 8.15.5. adverſis auſpiciis 5.4.2. fortiſſime 2.7.15. pugnandi initium facere 5.4. *Ext.* 5. pugnans miles 3.2. 19. ſine ullo regreſſu 3.2.23. pugnantium globos percurrit 7.4.1.
Pulcherrimum templum haberent 1.1.1. pulcherrimae legiones 1.6.11.
Pulchritudo operis 8.11. *Ext.* 4.
Pullarius 1.4.3. 7.2.5.
Pullum paludamentum 1.6.11.
Pulſare legatos 6.6.5. pulſavit metu patriam 5.3.2. pulſante Annibale Capenam portam armis 3.7.10. pulſatus ictibus 1. 6.11. pulſata eſt eximii civis potentia 6. 2.6.
Pulſus venarum 5.7. *Ext.* 1.
Pultis uſus 2.5.5.
Pulto, Pinnenſis juvenis 5.4. *Ext.* 7.
Pulveris habitus 9.3. *Ext.* 3. pulverem & ſolem adverſum habere 7.4. *Ext.* 2. pulvere manibus protracto 8.7. *Ext.* 7. ſuſcitato 9.3. *Ext.* 3.
Pulvinaria Capitolina 4.1.6. ſacra 2.10. *Ext.* 1. pulvinaribus Capitolinae Junonis incubas 6.1.1. pulvinaria petens 3.7.1.
Punicani lectuli 7.5 1. Punicus ſanguis 1.1. *Ext.* 1. Punico aſtu illos decepit 5.1. *Ext.* 6. Punica calliditas 7.4.4. claſſis 2.8.2. feritas 7.6.2. 9.1. *Ext.* 1. fortitudo 7.4. *Ext.* 2. temeritas 9.8. *Ext.* 1. Punicum bellum 1.1. 14. 5.1.2. bellum ſecundum 2.9.6. 5. 6.8. 7.2. *Ext.* 16. 7.6.1. bellum tertium 2.2.1. imperium 2.7.13. ſagulum 5.1. *Ext.* 6. Punicae injuriae 5.1.1. Punica arma 7.4. *Ext.* 1. bella 5.2.6. tropaea 6.9.2. vincula 6.9 11.
Punire aliquem gravius juſto 4.1. *Ext.* 1. culpam pugnae 2.7.10. eam non ſuſtinebat 8.1. *amb.* 2. facinus 8.6.2. ſe morte 6.1. 11. maximas virtutes, quaſi graviſſima delicta 5.3 *Ext.* 3. facetam audaciam 6.2. *Ext.* 2. puniens neceſſitatem 9.8. *Ext.* 2. puniri digni 2.9.1. penatium ſtrage 6.3.1. puniebantur tam minuti a pudore exceſſus 8.2.4. punitus eſt conſul 2.7.7. punitus inimicorum exiſtimatione 3.2. *Ext.* 6. punito filio poenas pependit 6.1.5. punita Capua 3.8.1. puniendum aeternis vinculis ipſum cenſuit 6. 3.3.
Punitione forti liberata fratris dextera 8.1. *abſ.* 1.
Punitor mortis 5.3.2. novus miſericordiae 9.2.1. ſtragis extitit 3.4.5. ſtuproſae mentis acer 6.1.8.
Pupinia 4.4.4 & 6. 4.8.1.
Puppim laeva apprehendit 3.2.22.

Pur-

Purgare ſe helleboro 8. 7. *Ext.* 5.
Purpura uſae ſunt 2. 1. 5.
Purpurea veſtis 5. 2. 1. veſte velatus 1. 6. 13.
Purpuratis tuis ſit terribilis haec crux 6. 2. *Ext.* 3.
Putavit iniquum 3. 1. 1.
Puteoli 7. 3. 9. 9. 3. 8.
Putrefacti laniatui ſunt animalibus 9. 2. *Ext.* 11.
Putreſcere humi, ſublime 6. 2. *Ext.* 3.
Pylades 4. 7. 1.
Pyrrhus rex 2. 7. 15. 3. 7. 10. 4. 3. 5. & 6. 4. 3. 14. 5. 1. *Ext.* 3. 6. 5. 1.
Pythagoras 4. 1. *Ext.* 1. 2. 6. 10. 8. 7. *Ext.* 2. & 3. 8. 15. *Ext.* 1.
Pythagorica prudentia 4. 7. *Ext.* 1.
Pythica cortina 8. 15. *Ext.* 3.
Pythius Apollo 1. 1. *Ext.* 4. 8. 15. 3.

Q.

Quadrigae violentia 1. 8. *Ext.* 9.
Quaerere ab aliquo 4. 3. *Ext.* 2. excuſationis verba 4. 7. *Ext.* 2. fuga ſalutem 1. 5. 6. incolumitatem 6. 8. 7. triumphum imperatori 9. 3. 5. iſtud, abſiſte 7. 4. 5. quaero a te 2. 8. 2. quaerit victorias 9. 2. 1. quaerunt alimenta inertiae 2. 6. 7. quaeſiſti finem fruendarum opum 2. 2. 5. quaere aliam dexteram 5. 1. 3. quaerendi cupiditate 9. 4. 1. quaerendo opportunum gradum 3. 6. 1. quaerens cauſſam 4. 1. *Ext.* 2. quaeri debet patientia 7. 5. 1. quaeritur Equitio falſum jus 3. 8. 6. non reip. victoria 7. 6. 4. quaeſita callide ratio 2. 6. 14. iis aſtutia eſt ſalus 7. 3. 8. quaeſitum eſt corpus 1. 6. 6. ei nomen 5. 1. 1. quaeſitum latebras venire 5. 4. 1. quaerendum ſit de innocentia 3. 7. 1.
Quaeſtio publica 2. 8. 3. 3. 7. 7. peragitur 6. 1. 7. nitebatur in eo 8. 4. 3. quaeſtioni illi omnium oculi ſunt intenti 3. 8. *Ext.* 1. quaeſtionem illam miſericordia rexit 8. 1. *abſ.* 2. quaeſtione diſcuſſa 8. 1. *abſ.* 4. habita 8. 2. 3. quaeſtionum aequitas 8. 2. 1. quaeſtiones referamus 8. 4. 1.
Quaeſtor delicatus 6. 9. 6. quaeſtorem in Africa ſe faſtidit 6. 9. 6. mittere 5. 1. 1. quaeſtores aerarii 2. 2. 8. urbani 2. 8. 1.
Quaeſtoria comitia 8. 15. 4. 9. 11. 6.
Quaeſtuoſa caligo 1. 3. 2.
Quaeſturae comitia 6. 9. 6. quaeſturam Romae petere 6. 9. 14.
Quaeſtus laudis 4. 1. 1. quaeſtum contemnere 5. 2. 10. corpore facere 6. 1. 6. factitare corpore 6. 1. 10. quaeſtu extrahendae aquae inopiam ſuſtentare 8. 7. *Ext.* 11. quaeſtus uberrimi 7. 8. 6.
Quantula acceſſio? 8. 7. *Ext.* 8.
Quantulacunque ſpes reſtabat 1. 5. 6.
Quantum diſtat 2. 8. 4. in ipſo fuit 4. 8. 3.
Quaſſavit ea res favorem Scipionis 2. 4. 3. quaſſatus altitudine 3. 2. 1. quaſſata lateris firmitas 8. 7. 1. quaſſatis incurſu detrimentorum ſubſidia erogabantur 4. 8. *Ext.* 2. Reipubl. viribus 2. 7. 15.
Quatere aliquem divitiis 4. 3. *Ext.* 3. manſuetudinem alicujus 5. 1. 3. quatiuntur regiones 7. 6. 6.
Queri apud aliquem 3. 7. *Ext.* 1. de aliquo 6. 4. 3. de fallacia alicujus 5. 6. *Ext.* 4. de fortuna 6. 9. 15. de juſta conſtitutione 2. 9. 1. de morte alicujus 8. 1. *damn.* 2. de nimia alicujus potentia 6. 2. 6. de patria 5. 3. 2. mecum populus Rom. videtur 4. 8. 4. nihil potuerunt 7. 3. 4. queſta eſt maxima tunc vis eloquentiae 8. 9. 3. queſti ſunt de his 2. 2. 5. queramur nunc cum natura rerum 9. 2. *Ext.* 11. queſtum de aliquo venire 4. 1. 7. venerant 5. 8. 3.
Querela lenis 5. 3. 3. querelam ad aliquem deferre 7. 7. 6. querelis eorum improbatis 4. 1. 7. querela longiore aliquem proſequi 6. 2. 8. priore vibrante 5. 3. 2. querelas Corneliae gentis nec dum exhauſi 5. 3. 2. de filio ejus D. Silano detulit 5. 8. 3.
Quies domeſtica 3. 8. 6. quieti ſe dedit 1. 7. 7. quietem capere 8. 1. *abſ.* 13.
Quieſcere intra ſuos penates 4. 1. 12. quieſcens fida pace feritas 7. 2. 6. in cubiculo 8. 1. *abſ.* 13.
Quietus & placidus paginarum numerus 6. 3. 1. quieta remiſſio 8. 8. 2. fronte tulit 6. 2. 4. quieti animi cives 9. 2. 1. quietos fratris cineres eſſe paſſus eſt 7. 8. 4.
Quinctius Criſpinus 5. 1. 3.
Quinctius Cincinnatus 4. 4. 7.
Quinquennio percepit admirationis ejus fructum 8. 7. *Ext.* 9.
Quinqueremi reportandos curavit 1. 1. *Ext.* 2. quinqueremibus duabus trajecit ſe 9. 8. 1.
Q. Aelius Tubero Catus 4. 3. 7. 4. 4. 9. 7. 5. 1.
Q. Aemilius Papus 4. 4. 3.
Q. Antiſtius Vetus 6. 3. 11.
Q. Caecilius 7. 8. 5.
Q. Caecilius Metellus 7. 5. 4.
Q. Caepio 6. 9. 13.
Q. Calidius 5. 2. 7.
Q. Caſſius 9. 4. 2.
Q. Catulus 2. 4. 6. 2. 8. 7. 6. 3. 1. 6. 9. 5. 8. 15. 9. 9. 12. 4.

Q. Claudiae ſtatua 1.8.11.
Q. Conſidius 4.8.3.
Q. & L. Metelli conſulares & cenſorii 8.5.1.
Q. Fabius 2.7.3. 5.5.2.
Q. Fabius aedilis 6.6.5.
Q. Fabius Gurges 4.3.9.
Q. Fabius Labeo 7.3.4.
Q. Fabius Maximus 1.1.5. 2.2.1.& 9. 4.8.1. 5.2.3. 6.9.4. 7.5.1. 8.13.3. 8. 15.4.
Q. Fabius Maximus Servilianus 6.1.5.
Q. Fabius Rullianus 2.7.8. 5.7.1.
Q. Flavius Augur 8.1. *abſ.* 7.
Q. Fulvius Flaccus 1.1.20. 2.7.5. 2.8. 4. 8.15.12.
Q. Hortenſius 3.8.3. 5.9.2. 8.10.2. 9.4.1.
Q. Lucretius 6.7.2.
Q. Lutatius conſul 6.5.1.
Q. Marcius Philippus conſul 6.3.7.
Q. Marcius Rex 5.10.3.
Q. Maximus 8.1. *abſ.* 9.
Q. Metellus 2.7.10. 2.10.1. 2.3.21. 3. 7.5. 5.1.5. 7.1.1. 7.2.3. 7.5.4. 9.3.7.
Q. Metellus Pius 5.2.7. 7.4.5. 7.7.7. 7.8.3. 8.5.4. 9.1.5. 9.3.7.
Q. Metellus cenſor 9.7.2.
Q. Naevius centurio 2.3.3.
Q. Ogulnius 1.8.2. 4.3.9. & 10.
Q. Petillius conſul 2.7.15.
Q. Pleminius legatus Scipionis 1.1.21. 1.1. *Ext.* 1.
Q. Pompejus 3.5.2. 4.2.7. 9.3.7.
Q. Pompejus A. F. repetundarum reus 8. 5.1.
Q. Scaevola 10. *fr.*
Q. Scaevola augur 3.8.5. 4.1.11. 4.5.4. 8.8.1. 8.12.1. 8.15.6.
Q. Sertorii filius 9.15.3.
Q. Servilius Caepio 8.5.1. 9.6.4.
Q. Terentius Culeo 5.2.5.
Q. Valerius Praetor 2.8.2.
Q. Varius Hybrida 8.6.4.
Quirinalis flamen 1.1.10.
Quirites 2.9.5.
Quiritatu eodem ſaevitiam tuam execrantem Perpennam vidi 6.2.8. quiritatus legionum lamentabilis 9.2.1.
Quid ita eo vultu eſſet 1.5.3.

R.

Rabies belli civilis 5.8.5.
Radices infirmiores 3.3.1. montis 1. 7.3. ſtabiles 6.9. *Ext.* 7.
Ramuli laureae 2.8.5.
Rapaces manus 1.1. *Ext.* 6. rapaciſſimus Victor 1.5.8.
Rapere conditionem 7.3.3. illum videtur 3.2.16. ſenem e manibus 5.4. *Ext.* 7. ſpolia 3.1.1. uno mentis impetu modum timoris 7.2.5. rapit quo te transverſum prava cupiditas 5.1.3. rapuit occaſionem expiandae religionis 7.3. *Ext.* 1. omen victoriae dextra ſua 3.2.3. raptus a milite aruſpex 1.6.3. clauſtris carceris convulſis 9.7.1. rapto imperatore ex ipſa morte 5.4.2. rapti ex media morte 3.2.24. raptis virginibus 2.4.4. rapta templorum ornamenta 5.1.6.
Rapida mors 1.8. *Ext.* 10. rapidum & praeceps iter 5.5.3.
Rapinae opportuna praebuit horrea 9.3. 7.
Raptorem ſpiritus domi invenit 5.3.2.
Rara dignitas 5.8.3. virtute modo clarum Caſilinum 7.6.2. rariſſimae animi dotes 7. 1.1.
Ratio armis valentior 7.4.2. conſilii callida 7.3. *Ext.* 6. ei conſtat 4.8.1. ejus extra ordinem habetur 4.1.14. in curia repoſcitur 3.7.1. inſidioſa 7.3. *Ext.* 10. militaris 2.9.1. muſica 8.7. *Ext.* 8. nova atque inuſitata 5.9.4, propoſiti mei eſt certa 6.2. *Ext.* 2. ſana 9.13.3. vitae 2.6.4. rationis obſervatio 2.9.1. vacua animalia 8.11. *Ext.* 4. rationem coeleſtium obſervationum percipit 8.7. *Ext.* 3. exigere 7.2.6. rationem inſtitutionis ſuae reddere 8.12. *Ext.* 2. miniſterii reddere 3.1. *Ex.* 1. mortis crudeliorem excogitavit 9.2. *Ext.* 6. non reddo aerario veſtro 3.7.1. vitae reddere 3. 7.8. ratione inuſitata mortis feritatem ſatiare 9.2. *Ext* 1. mortis arceſſita 3.2.12. rationibus exigendis vacare 3.1. *Ext.* 1.
Rate regredi ad littus 3.2.23. transvectus in ſcopulum 3.2.23.
Raudera aera 5.6.3.
Rauduſculana porta 5.6.3.
Rea Silvia 10. *fr.*
Reatina praefectura 1.8.1. villa 6.8.6.
Rebellare conſilio alicujus 9.10.1.
Rebellationibus crebris torpere 7.4.1.
Rebelles manus 2.7.11.
Recedere a patris accuſatione 5.4.3. a regibus 7.4.2. a vitiis 6.9.3. receſſit a conſilii ſalubritate 3.8.2.
Receſſus plus ſumunt 3.6.1.
Recens clades Cannenſis 6.6. *Ext.* 2. memoria 8.1. *abſ.* 10. victoria 6.2.3. recentis caedis veſtigia 9.2.2. exemplum 1.7.2. recentiore uſu conchyliorum frui 9.1.1.
Recidiſſe in poteſtatem hoſtium 9.9.2.

Recipere aliquem in ſocietatem amicitiae 4. 7. *Ext.* 1. aliquem ſeſſum 4. 5. *Ext.* 2. armatos in arcem 9. 6. 1. captivos 4. 8. 1. cenſum ab aliquo 9. 7. 2. delatam ſibi dictaturam 4. 5. 2. dotem 4. 4. 9. honorem 4. 3. 10. nomen ſcenici 9. 14. 5. non rerum naturam, judicatum eſt 8. 1. *abſ.* 13. triſtioris fortunae incurſum 4. 4. 1. numerum 2. 7. 15. omne genus literarum 8. 11. 1. parcius corpore telum 9. 1. 12. ſe in cubicularem lectum 9. 13. *Ext.* 4. capite coronas 9. 1. 5. induſtriae fructum 8 7. *Ext.* 1. recipiunt nullam partem defenſionis aures 7. 3. *Ext.* 6. recepit caput in ſinum ſuum 9. 2. 2. debitum fructum ejus ingenii 5. 1. *Ext.* 4. liberalitatis teſtimonium 4. 8. 2. mercedem a diis immortalibus 3. 8. *Ext.* 6. miniſterium 3. 7. *Ext.* 5. regnum 7. 4. *Ext.* 1. ſecures 2. 7. 6. ſe in cubiculum ad lectulum 6. 8. 6. Neronem caſtris 7. 4. 4. Viriati caedes duplicem perfidiae accuſationem 9. 6. 4. receperunt legionum lamentabiles quiritatus aures 9. 2. 1. recipient non amplius venerationis 2. 10. 2. recipientes ventos ex alto pecudes 1. 8. *Ext.* 8. recipi ab aliquo in clientelam 4. 1. 7. eorum nomina lex vetabat 3. 7. 9. in caſtra 2. 7. 15. receptus eſt in coelo 9. 15. 1. recepta eſt pectore hominum philoſophia 3. 3. *Ext.* 1. cuncta ſtudia ſinu fido nutriuntur 8. 7. 1.

Recitare tabulas teſtamentorum ſuorum 7. 8. 4. legem 6. 2. 5. recitat defenſionem ei Lyſias 6. 4. *Ext.* 2. orationem 8. 10. *Ext.* 1. recitavit decretum 4. 1. 8. ejus epiſtolam 4. 2. 7. recitari haec verba per praeconem juſſit 4. 8. 5. recitatum in judicio carmen 8. 1. *abſ.* 8.

Reclamantibus Mitylenaeis 6. 5. *Ext.* 1.

Recognoſcere paucis exemplis 6. 6. 1. recognoſcimus quot ſacrilegia 1. 1. *Ext.* 3. recognovit in ſociorum animis conſtantem fidem 6. 6. 5. recognoſcat effectus ſuos 4. 1. 1. recognoſcerent equitum centurias 2. 9. 6. recognoſcens centurias equitum 4. 1. 10. recognoſci ſub propriis exemplis convenit 8. 9. 1. recognita in claris viris mutatio morum 6. 9. 1. recogniti artium effectus 8. 11. 1.

Reconditi libri 1. 1. 12.

Recordari atque noſſe acta 2. 9. 1. recordemur invidia laborantes 8. 1. *abſ.* 1.

Recordatio coeleſtis patris 7. 6. 6.

Recreare aliquem adverſa valetudine correptum 5. 1. 3. patriam triumpho 6. 9. 1. ſe 3. 2. *Ext.* 5. recreemus ſpiritus 4. 4. 11. recreatur virtus otio 8. 8. 1. recreantur pecora hauſtu aquae 1. 8. *Ext.* 18. recreatus benignis verbis 5. 1. 9. recreatum eum ex vulnere comperit 9. 11. 2. recreata mater Darii adventu Alexandri 4. 7. *Ext.* 2. recreata virtute 2. 7. 1.

Rector claſſium 6. 9. *Ext.* 6. curſus inſidioſus 9. 8. *Ext.* 1.

Rectus tenor 2 7. 14. 7. 3. 7.

Recubuit cibi capiendi cauſſa 8. 7. *Ext.* 5. recubans lectulo 2. 6. 8.

Recuperare annulum 6. 9. *Ext.* 5. cuncta 6. 9. 11. excitatiorem anhelitum 5. 7. *Ext* 1. exoptatum libertatis ſtatum 5. 2. 6. fortitudinem 1. 6. 2. ornamenta templorum 5. 1. 6. ſalutem clariſſimi civis 9. 11. 4. recuperaſtis virtute decus infelicitate amiſſum 5 1. *Ext.* 6. recuperavit pecuniam 1. 1. 21. Salamina 5. 3. *Ext.* 3. terra priſtinum habitum 5 6. 2. recuperari ab iis locum amiſſum ſperat 2. 7. 10. recuperatus ab eo fuerat 5. 2. 5. ager 6. 5. *Ext.* 1. recuperata Aſia 3. 5. 1. firmitate 1. 7. 4. recuperatas ob Hiſpanias 2. 8. 5. recuperanda in tyrannide 1. 2. *Ext.* 2.

Recurrit in urbem 3. 7. 9.

Recurſus improviſus 6. 9. *Ext.* 7. recurſum iis propoſuerunt 2. 7. 15.

Recuſare conſulatum 6. 4. 1. honores 4. 1. 6. mortem 3. 2. *Ext.* 8.

Reddere alicui jura 7. 7. 7. alicui lacrymas 5. 1. 10. alicui moderationis teſtimonium 4. 1. *Ext.* 8. alicui pecuniam 7. 3. *Ext.* 5. aliquem incertum 6. 6. 1. aliquem miſerabiliorem 4. 7. 4. prudentiae moderationiſque immemorem 9. 3. 2. aliquem ſpecioſum rebus inſignibus 8. 15. 5. bene meritis debita praemia 5. 3. *Ext.* 3. calorem priſtinum languentibus animis 6. 4. 1. cauſſam 8. 15. *Ext.* 1 decreta eadem lingua 8. 7. 6. reddere gladios vaginis 8. 9. 2. dotem mulieri 8. 2. 3. factis auctores, & auctoribus facta ſua 8. 14. 1. rationem inſtitutionis ſuae 8. 12. *Ext.* 2. honorem 7. 2. 6. incertum 8. 7. *Ext.* 11. juvenes 5. 1. 1. juventutem alacriorem 2. 1. 10 miniſterii rationem 3. 1. *Ext.* 1. populum mutum atque elinguem 5. 3. *Ext.* 3. praedia fidei commiſſa 4. 2. 7. rationem 7. 2. 6. vitae rationem 3. 7. 8. 2. 6. 4. ſaecularibus initium 2. 4. 5. ſe cunctis inviſum 9. 2. *Ext.* 5. ſpiritum 5. 10. *Ext.* 3. ſtudia lucidiora & alacriora 4. 7. *Ext.* 2. telum exituro 2. 6. 9 teſtimonium pietatis 6. 8. 6. reddo aerario rationem 3. 7. 1. reddo Scythis pietatis teſtimonium 5. 4. *Ext.* 5. reddunt eos gratioſos miſeriae 5. 3. 3. reddebat honorem canis pubertas 2. 1. 10. honorem ſenectuti 2. 1. 9. reddidit congratulationem victoriae ſpernendam 9. 3. 5. dignitati ſuae 3. 2. 12. fidiſſimum tyranno ſuſpectum 3. 3. *Ext.* 2. legi debitum ſupplicii

modum 6. 5. *Ext.* 3. accepti beneficii confeſſionem auctori libertatis ſuae 5. 2. 5. mortem clariorem 3. 3. *Ext.* 4. mortuus ſanguini honorem debitum 5. 9. 2. natura rationem rerum 1. 8. *Ext.* 18. os deforme 3. 2. 11. paratiſſimum pro nobis excurſorem 7. 3. 7. pro invidioſo glorioſum 3. 4. 2. religioni ſuae debitam fidem 4. 1. 11. rempubl. Africae dominam 5. 3. 2. ſe poſteris 8. 14. *Ext.* 4. ſe urbi 3. 3. 1. ſibi conditionem exilii placidiorem 4. 1. *Ext.* 3. ſpiritum intemperantiae 3. 5. 3. Thebis expetendum negotium 3. 7. *Ext.* 5. reddiderunt me non avarum Punicae gazae 3. 7. 1. reddens honorem majeſtati debitum 2. 1. 6. reddente ſupremos anhelitus ſpiritu 7. 8. 9. reddentur exemplis planiora 3. 4. 1. redderetur tenor religionibus 1. 1. 8. reddita laus 4. 8. 5. redditi ſi non forent captivi 1. 1. 14. redditae pie ſunt civitates 5. 2. *Ext.* 3. reddendus eſt juventuti titulus 3. 2. 8. reddenda pars imaginibus virorum adopertis 3. 5. 1.

Redemptio puellae 4. 3. 1. redemptione tentata 6. 4. *Ext.* 1.

Redigere corpus alicujus ad ultimam tabem 5. 7. *Ext.* 1. redigere exempla in unum acervum 8. 7. *Ext.* 9. locum in formam conditionemque templi 8. 15. *Ext.* 3. in ſuam poteſtatem 6. 6. 4. 4. 3. 1. 2. 7. 12. omnes ad unum victorem 9. 2. *Ext.* 2. urbes in ditionem 5. 1. 5. redegit decorem capillorum in ordinem 9. 3. *Ext.* 4. eum in poteſtatem 3. 2. 16. illum ad deſperationem 3. 2. *Ext.* 3. in ſtatum 2. 7. 2. ſpatium in vadum 3. 2. 23. in poteſtatem ſuam 9. 3. *Ext.* 4. redigi in jus ac poteſtatem 7. 6. 1. redacto in poteſtatem magno numero 1. 6. 2. redacta eſt urbs in habitum pulveris 9. 3. *Ext.* 3. regis ſtirps ad unicam filiam 3. 2. *Ext.* 9. redactum parvum pretium 4. 8. 1. redacti in poteſtatem milites 9. 2. *Ext.* 1. redactae in poteſtatem vires Galliarum 3. 7. *Ext.* 6.

Redimere captivos 5. 1. 1. & *Ext.* 3. incolumitatem ſuam ſalute hoſtium 7. 4. *Ext.* 1. meretricem 7. 3. 7. mulierem pretio 6. 1. *Ext.* 2. redemit ab omni ſe feritatis crimine 5. 4. *Ext.* 5. conquiſitos 6. 5. 1. pudore culpam 4. 5. 2. ſe quinquaginta talentis 6. 9. 15. redimi res publice juſſit 4. 4. 6. redimendorum poteſtatem ei feciſſet 2. 7. 15.

Redimito ſertis capite 6. 9. *Ext.* 1.

Redire cum aliquo in gratiam 4. 1. 8. 2. 9. 6. domum 1. 4. 4. 1. 7. 4. e ſchola 4. 4. 1. in alicujus domum 4. 3. 10. in priſtinas ſedes 3. 4. 5. redeo nunc ad Romulum 2. 3. redierunt aeque ſine effectu 5. 4. 1. rediens domum 6. 9. *Ext.* 1. 8. 1. *damn.* 4.

Reditus agelli 4. 4. 7. in Urbem illi datus 4. 1. 13. reditum indicere ſocietati 2. 7. 5. in patriam alicui praeſtare 6. 4. 4.

Redolens mons flore thymi 1. 6. *Ext.* 3. paternam ſervitutem 6. 2. 8.

Reducere aliquem domum 7. 5. 4. claſſem 3. 7. 10. 4. 6. 3. reduxit brachium intra pallium 6. 9. *Ext.* 1. eos in gratiam 7. 2. 6. eundem conſulem iterum 8. 15. 4. gubernacula Romani imperii 9. 15. 5. populum in patriam 4. 1. *Ext.* 4. reducendi officio fungi 2. 1. 9. reducentis ſe in arcem 1. 2. *Ext.* 2. reducentes Tarquinii dominationem 5. 8. 1. reduci juſſit carnifices intactos 4. 1. 15.

Redundare ad patriam manubias maluit 4. 3. 13. redundat gloria ad ipſum 8. 14. *Ext.* 4.

Refectio Capitolii 9. 3. 8.

Refellere ingenium alicujus acrius 8. 7. *Ext.* 5. refelli accuſatio poterat 3. 7. 1.

Referre acceptum fortunae 5. 7. *Ext.* 1. acta ſenatus 5. 1. 1. ad ſenatum legationem 4. 3. 9. alicui excidium urbis 3. 2. *Ext.* 8. alicui parem gratiam 5. 3. *Ext.* 3. alicujus caſus 5. 3. *Ext.* 3. aliena benefacta 4. 7. *Ext.* 1. aliquid ad ſenatum 7. 3. *Ext.* 10. referre victoriam ex Latinis 9. 3. 4. civium numerum ſenatui literis 2. 8. 1. comitiorum maximum crimen 7. 5. 6. de moderatione 4. 1. *Ext.* 7. domum praeturam 3. 5. 1. exempla 4. 3. 14. 7. 1. 1. gratiam 8. 14. 3. 5. 2. *Ext.* 2. 5. 2. 1. hereditati acceptum 4. 4. 10. in curiam 3. 7. 3. in ſcenam foro petitos geſtus 8. 10. 2. legem 5. 4. 5. omnia vere 2. 10. *Ext.* 2. ornamenta ſua in aerarium 5. 6. 8. pecuniam cruentam domum 4. 8. 3. pedem 1. 8. 1. praeceptum oraculi 7. 3. *Ext.* 1. pudet 8. 5. 4. ſe in latebras 1. 6. 8. ſenatui reſponſum 6. 4. 3. ſervorum erga dominos fidem 6. 8. 1. ſeveritatem 2. 9. 4. ſpolia ex hoſte 3. 2. 24. tribus inter aerarios 2. 9. 6. refert non 6. 2. 7. retuli ea ſupra 3. 3. 1. nihil ex Africa 3. 7. 1. res 5. 1. 8. retulit ad populum 9. 10. 1. Annibali ſermonem ejus 3. 8. *Ext.* 1. de eo ſpolia Jovi 3. 2. 3. e proelio laudem 3. 1. 1. exuvias in caſtra 3. 2. 21. in caſtra gladios 2. 8. 7. eum in navem fluctus 1. 8. *Ext.* 11. in tabulas publicas 9. 2. 1. meritis ejus debitam gratiam 4. 3. 1. orationem in Origines 8. 1. *abſ.* 2. retuli quantam culpam quam leviter! 9. 4. 1. triumphum ex Poenis 3. 6. 4. victoriam in ſinum patriae 3. 2. *Ext.* 4. de his admittendis 4. 1. 7. retulerunt haec Scipioni 2. 10. 2. in numerum aerariorum 2. 9. 7. praecipi ſortibus 1. 6. 3. referam datos guſtus 3. 1. 1.

1.1. pedem 3.6.1. referemus neglectum cultum 5.2. *Ext.* 4. refertote munus malo hominum excogitatum 4.3.5. referamus quaeſtiones 8.4.1. referant Dii tibi gratias 2.6.8. retuliſſe duos abunde erit 6.2.7. referendo facta fatigabor 3.7.1. referens luctuoſum ſacrificium 8.11. *Ext.* 6. victoriam 2.7.6. referentes ſucceſſum ſuum omini acceptum 1.5. *Ext.* 2. relaturus ſum facta 3.2.21. referri in armis 2.7. *Ext.* 2. ſe patientur 5.2. *Ext.* 1. refertur acceptum exigenti 2.2.6. referuntur digna exempla 2.7.5. referatur noſtra fide 6.2.1. relata e campo domum veſtis 4.6.4. eſt gratia Fabio 5.2.4. mentio 1.8. *Ext.* 19. relata re ad ſenatum 1.1.3. relatum id eſt ſenatui 5.1.1. verum eſt 1.6.11. relatis laudibus 2.2.5. relata jam ſunt 8.15.1. relatu ſplendidam praebet materiam 3.4.1. referendus eſt in eo genere acuminis 7.3.2. idem inter indicia 9.2. *Ext.* 5. referenda prudentia eſt 6.5. *Ext.* 2. referendum eſt magna cura 4.3.1. referendos equites inter aerarios curaverunt 2.9.8.

Refertus eſt pannus multis ſolicitudinibus 7.2. *Ext.* 5. referta eſt divitiarum frons hilaris multis intus armaritudinibus 4.4.1. fuit domus ejus gloria 4.3.6. refertam turba doctorum hominum ſcholam intravit 6.9. *Ext.* 1. refertum pectus grati animi pignoribus 5.2. *Ext.* 4. ſpe potiundae victoriae 5.4.1. copia 1.7. *Ext.* 4. pilis cor 1.8. *Ext.* 15. referta fuerunt Cimonis incunabula opinione ſtultitiae 6.9. *Ext.* 3. metu arva 7.1.2. referta omnia fuerant lacrymis 4.7.7. minis & cruentis imperiis 9.2.1. opibus caſtra 1.6.2.

Refigi terra 1.6.10.

Reflexit curſum ad Contrebiam 7.4.5.

Reformare ruinas patriae in priſtinum habitum 6.5. *Ext.* 2.

Refrenari re hac 2.7.8.

Refugere vana 1.8.7.

Regere arantium boum jugum 4.4.5. claſſes 6.9.8. clientelas 8.13.5. equum 3.2.12. Hiſpaniam 4.3.11. terras 9.15.2. regit praetor Siciliam 6.3.5. regebat eorum ſuffragia 8.5.3. rexit imperium 3.4.1. fortuna gubernaculum 9.12.1. illam quaeſtionem miſericordia 8.1. *abſ.* 2. patriam 8.13. *Ext.* 4. regi difficilis gens 7.3.6. regebantur vires Italiae illorum nutu 2.7.7.

Regillus lacus 1.8.1.

Regimen maris ac terrae 1. *prel.* multarum urbium 2.8.1. humani generis 7.3.1.

Regio Attica 5.3. *Ext.* 3. 5.6. *Ext.* 1. Picena 5.3.4. Sabina 2.4.5. Transalpina 7.8.4. regiones imperio vicinae 7.6.6.

Regius animus & cultus 5.1. *Ext.* 4. regio cultu ornata puella 3.2. *Ext.* 9. regia appellatio 3.4.3. regium faſtigium 1.6.1. 5.1.1. inſigne 5.1.10. ſolium 5.1. *Ext.* 1. regii interitus 1.8. *Ext.* 11. regiae aures 8.7. *Ext.* 15. 3.3. *Ext.* 1. opes 4.3.14 9.1. *Ext.* 3. reliquiae 5.1.1. régia munera 2.10.2.

Regnare Romae 7.3.2. regnante Ser. Tullio 7.3.1.

Regnum pervaſum 5.2. *Ext.* 4. dilatare 7.2.6. paciſci 3.8.1. regno potiri 7.3. *Ext.* 2. regnis injiciantur manus 2.9.1.

Regredi domum 1.5.3. modo agri controverſo 7.3.4. ad littus 3.2.23.

Regreſſus aeſtus 3.2.23. pavidus 1.6. *Ext.* 1. regreſſum animoſo ejus dicto obtulit 6.2.1. regreſſu ſine 3.2.23.

Rejicere praemia 4.3.4. rejiciebat conſultores ad Furium 8.12.1.

Relatio ac memoria 2.7.6. candida 4.2.1. inutilis 3.6.1. maligna 3.8.6. relationem interponi jubet 4.1.14.

Relaxare militare robur 8.8. *Ext.* 2.

Relegavit eum Albam cuſtodiae cauſſa 9.6.3. relegavit hanc rem ad Areopagi cognitionem 8.1. *amb.* 2. relegaſſet eos 2.7.15. relegatus extra Italiam 9.15.1. erat cuſtodiae cauſſa 5.1.1. rus a patre 6.9.1.

Religati ad palum 5.8.1.

Religio ceſſit calumniae 9.15.4. publica 3.2.3. 5.10.1. violata expianda eſt 7.2.5. religionis conſervandae cura 1.1.12. inſolentia 2.8.3. injuria 8.1. *abſ.* 4. momenta examinare 1.1.8. ſervatae exemplum 1.1.11. religioni ceſſit ſummum imperium 1.1.2. parere 1.6.3. religionem expiare 7.3. *Ext.* 1. hoſpiti intulit 7.3.1. ſtupro permutare 9.1.7. religione moti 4.8. *Ext.* 1. religionibus redderetur tenor ſuus 1.1.8.

Religioſus beneficiorum cultus 5.2. *Ext.* 4. religioſae ſeveritatis monimentum 6.3.1. religioſum obſequium laudabile 1.1.3. religioſi animi 1.1.9. religioſae manus 1.1. *Ext.* 6. religioſiſſimi ſpiritus 1.1.14. religioſiſſima ara 2.10.2.

Relinquere aliquem heredem 9.1.2. 7.8.3. 5.9.2. 3.5.2. aliquem inviolatum 9.6. *Ext.* 1. fortunas ſuas alicui 7.8.6. inſignem nominis ſui memoriam 9.6. *Ext.* 2. inchoatam a ſe lautitiam poſteris 9.1.4. patriam 5.6.7. ſedes ſuas 4.1. *Ext.* 4. relinquo mirificas filias 3.2. *Ext.* 5. relinquit ipſi examinandum pondus 3.3. *Ext.* 7. relinquebat nul-

nullum ambitioni locum 8. 15. 11. reliquiſti dubium 3. 2. 23. reliquit crimen publicae quaeſtioni vindicandum 8. 2. 2. bona fruenda 7. 4. *Ext* 1. equeſtrem ordinem uberiorem 3. 4. 2. filio tutorem 6. 6. 1. nullam querelam 8. 13. *Ext.* 2. nota vacuam tribum 2. 9. 6. nulli ambiguum 5. 10. 2. fletum ſpectantis affectui aeſtimandum 8. 11. *Ext.* 6. populum tutum 6. 2. 3. amicum jacentem 9. 5. 3. terram frugiferam 8. 13. *Ext.* 1. reliquit volumen 8. 7. *Ext.* 10. reliquit fundum ab hoc injuriae genere immunem 7. 3. *Ext.* 8. utrique uſum videndi 6. 5. *Ext* 3. relicturi ſervandam patriam 2. 9. 6. relicto lictore 6. 2. 2. relicta ab eo ampla pecunia 8. 6. 1. relictis Athenis 8. 10. *Ext.* 1. relinquendus eſt 4. 7. 3.

Reliquiae Cannenſis proelii 4. 8. 2. exercituum 2. 7. 15. extremi ſpiritus 3. 2. 18. regiae 5. 1. 1. ſenectutis robuſtae 6. 2. 10. ſpiritus mei 2. 6. 8. reliquias cadaverum ſalire 7. 6. *Ext.* 3. exercitus educere 1. 4. 9. imperii tueri 3. 2. 7.

Remanere in vita 8. 13. *Ext.* 2. remanent in vita 2. 6. 11. remanſit in exilio 6. 4. 4. in terra 1. 7. *Ext.* 3. remanſerat anguis in navigio 1. 8. 2.

Remedia ſalutis 3. 8. *Ext.* 6.

Remigis caſus aequat interitus 1. 8. *Ext.* 11.

Remorum ictus vehemens 3. 2. 10.

Remittere alicui poenae neceſſitatem 6. 5. *Ext.* 3. expeditionem 7. 3. 3. iram 6 8. 7. remiſit ei cauſſae dictionem 6. 5. 3. eum ſalvum ad penates 5. 3 4. fidei ſupplicium 4 7. *Ext.* 1. patri filium 2. 10. 2. puerum ad Maſiniſſam 5. 1. 7. ſcrinium ad eum 6. 5. 6. remiſſuri non erant ſibi 2. 10. *Ext.* 2. remitti ab inferis ad accuſandum 6. 2. 8. in patriam 6. 5. 1. remittitur his major pars imperatae pecuniae 8. 3. 3. remiſſus ad patrem 5. 1. 1. ab inferis 7. 2. *Ext.* 7. in patriam 9. 6. 3. vultus 8. 10. 3. remiſſo militiae metu 7. 3. 3. remiſſos modos excitare 8. 10. 1. remiſſior animus 6. 9. *Ext.* 1. remiſſioris materiae exemplum 8. 1. *abſ.* 13. remittendum ei convicium eſt 7. 3. 5.

Remiſſio animi 8. 8. 1. 2. 4. 2. laboris 3. 6 1. quieta 8. 8. 2. remiſſionem poenae mulieri impetravit 5. 4. 7.

Removere hoſtiam 5. 10. *Ext.* 2. removit manum a poſte 5. 10. 1. removeri a lacu 9. 1. 1. removeatur dulcedo vitae 2 6. 12. remotus procul a ſuſpicione 8. 1. *damn.* 1. remota ab omni reprehenſione pars calliditatis 7 4. 1. remotum procul ab amentia pectus 1. 6. 12. remoti a cultu 1. 1. 8. anni a luxuriae crimine 6. 9 2. cuſtodes 9. 3. 7. remotis arbitris 5. 4. 3.

Remus 2. 2. 9.

Renati erant 6. 5. 1.

Renidens inquit 3. 2. *Ext.* 6.

Renovare bellum 9. 6. 3. renovant caſus antiqui conditionem 5. 4. *Ext.* 1. renovato cruore 2. 7. 8.

Renuntiare aliquid 1. 6. 3. conſulem 3. 8. 3. renuntiat ei auſpicium 7. 2. 5. renuntiati ſunt cenſores 4. 2. 1.

Repellere exercitum 3. 2. 1. incurſus vitiorum 4. 1. *Ext.* 2. puerum 3. 8. *Ext.* 4. ſordidum alicujus nomen a ſe 9. 14. 2. repuliſti illum 3. 8. 6. repulit eum a propoſito 3. 3. *Ext.* 1. feritatem a valvis 7. 2. 6. Latinos 3. 1. 2. mulierem 8. 2. 2. ſaeva regis imperia 5. 3. *Ext.* 3. ſuſpicionem animo 1. 7. *Ext.* 2. repulerunt preces ipſum 1. 8. 4. repellitur a ſtipendiis 2. 4. 4. repulſus crudeliter videtur 5. 3. 3. moribus 4. 3. 14. truci vultu 8. 1. *abſ.* 3. repulſa ſunt decora civitatis 8. 5. 4. repellendis in his occupatus 2. 10. 2.

Rependere beneficia injuriis 5. 3. *Ext.* 3. caput auro 9. 4. 3. rependit poenas mortuus 1. 1. *Ext.* 3.

Repentinus ac vaſtus hiatus 5. 6. 2. adventus 7. 4. *Ext.* 1. repentina vis nimbi incidit 8. 1 *abſ.* 6.

Repercuſſus altero latere 1. 8. *Ext.* 11.

Reperire cor in extis 1. 6. 13. iter placidum 5. 1. *Ext.* 6. novum voluptatis genus 9. 1. *Ext.* 3. oſtrea in tegulis 9. 1. 1. ſtatum 7. 1. 1. reperit crudelitas munimentum 9. 2. *Ext.* 5. domum ſibi clauſam 7. 7. 1. finem ſui 9. 12. *Ext.* 1. punitorem mortis 5. 3. 2. viam 7. 4 5. reperiunt ultionis effectum 7. 2. *Ext.* 18. reperies eum in numero beatorum 7. 2. *Ext.* 12. eum majorem 3. 8. 1. nihil ſpecioſius 8. 15 3. reperta eſt voluptas 9. 1. 2. pecunia incolumis 1. 1. *Ext.* 1. repertis duabus arcis 1. 1. 12.

Repetere agreſtem aratri ſtivam 4. 4 5. auſpicia 2. 7. 4. 3. 2. 9. beneficii jure praeſidium 5. 3. 3. domos 1. 3. 2. domum 6. 3. 6. 6. 5. *Ext.* 4. regiam 9. 5. *Ext.* 2. patriam 8. 7. *Ext.* 6. regnum 1. 6. *Ext.* 1. ſacrarium 1. 8. 7. ſedes ſuas 4 5. 6. ſtationem 2. 7. 10. repetunt pavidi urbem 5. 8. 4. repetiit Carthaginem 1. 1. 14. lectum ac ſomnum 1. 7. *Ext.* 10. repetam cauſſam 2. 4. 4. repetens Africam 9. 8. *Ext.* 1. repetuntur tradita 1. 8. 7. repetita induſtria 2. 7. 2. repetitum memoria 1. 1. 16. repetendum eſt memoria 2. 2. 7. repetendas ad res miſſi 2. 2. 5. repetundarum cauſſam dicere 2. 10. 1. crimine op-

oppreſſus 6.9.10. lege damnatus eſt 6.3.3. reum defendit 4.2.4. reus 8.1. *abſ.* 10. 8. 5.1.& 2. 9.12.7.

Replevit os ſuum coeno 8.1. *abſ.* 6. alacritate ſuorum pectora 7 4.1. totum terrarum orbem 2.7.6.

Reponere diadema capiti 5.1.9. in beneficio 4.8.4. omnia in uno 8.15.9. reponit plus ſpei in auxilio populi 5.1.1. repoſuit coronam capiti 5.10 *Ext.* 2. literas in ſiniſtra manu 3.8.1. tantum fiduciae in ſua innocentia 3.7.7. repoſuerant ea in aerarium 4.3.9. reponens filium in tormento animi 5.9.2. parum fidei in pectoribus hominum 9.13. *Ext.* 2. tantum gloriae in Archimede ſervato 8.7. *Ext.* 7. reponitur prudentia in admiratione tacita 7.2. *Ext.* 1. reponebatur in metu 1.7. *Ext.* 4. reponentur memoratu dignae res in lucido loco 8.11.1. repoſita ei ſpes 1.7.5. eſt mors in beneficio 6.8.2. in fame obſeſſorum ſola potiendi ejus ſpes 7.4.3. repoſitum in corporis decoro motu plurimum credens 8.10.2. repoſiti in locellum annuli 7.8.9. in ſeceſſu pectoris affectus 3.4. *Ext.* 1. reponenda in priſtinis ſedibus curare ornamenta 5.1.6. in placido & quieto paginarum numero 6.3.1.

Reportandos curavit 1.1. *Ext.* 2. reportandas Locros tegulas curavit 1.1.20. curavit effigies 2.10. *Ext.* 1.

Repoſcitur ratio in curia 3.7.1.

Repraeſentare aliquanto auguſtiorem Jovis imaginem 8.11. *Ext.* 5. Deorum formam 7.5.5. mala vitae 8.9. *Ext.* 3. opus 6.6.5. poenam 6.5. *Ext.* 4. ſub veſte leviter claudicans veſtigium 8.11. *Ext.* 3. repraeſentavit Scipionem ſe populo Romano 9.2.1. repraeſentem virtutem 2.7.6. repraeſentemus ſiderum decus 3.2.19. repraeſentari poteſt alterius juſtitia 6.5. *Ext.* 2. repraeſentabitur melius perſonis, quam verbis 4.4.1. repraeſentata campi conditio 7.5.1. patris facundia 8.3.3.

Repraeſentatio conſtantiae 3.8.1. patris clariſſima 5.10.2.

Reprehendere decretum 3.5.2. reprehenſus murmure deſtitutae concionis 5.4 5.

Reprehenſio inſolentiae 2.7.14. reprehenſionis morſus 4.1.1. reprehenſione ab omni tuta 1.1.7. non caruit 2.1.4.

Reprehenſore carere 5.3. *Ext* 3.

Repreſſit ſocialis belli fluctus 6.9.6.

Repudiare alieni facinoris munus 9.4.1. uxorem 6.3.11. repudiavit triumphi honorem 2.8.3. repudiaſſet virginem 2.9.2. repudiata crimine adulterii uxor 8.2.3. repudiata dona 4.3.6. repudiandum factum 4.2.7.

Repudium inter uxorem & virum interceſſit 2.1.4. repudii nota affecit conjugem 6.3.12.

Repugnans veneno ſpiritus 9.2. *Ext.* 3.

Repulſae cauſſam Scipioni attulit 7.5.2. dolore conſulatus accenſus 9.3.2. repulſam honori adaequavit 6.4. *Ext.* 5. domum referre 3.5.1. repulſa conſulatus afflictus 7.5.4. notatus abit 7.5.1. praeturae ſugillatus eſt 7.5.5. repulſarum patientia 6.9.14. repulſis ſuis fatigare campum 7.5.3. propoſitis 7.5.1.

Requiſivit repentinae morae cauſſam 9.11.1.

Reri: ratus parum pudicas lacrymas 6.3.6. ratum eum finem fore dixerunt 5.6. *Ext.* 4. rati indignum 2.10.1. ſunt judices iniquum 8.1. *abſ.* 8. rata decreta 2.2.7. manſerunt teſtamenta 7.7.1.

Res geritur 2.7.10. rem corrigere 3.7.1. patriae bene gerere gladio 6 3.6. patriae, non ſuam augere 4.4 9. res adverſae 7.1.1. humillimae 8.14.6. mutae 6.9.8. novae 1.4.2. ſecundae 5.1. *Ext.* 3. 8.1. *abſ.* 3. ſecundae & adverſae 4.1.13. feriae 8.8.2. praeclaras gerere 2.8.7. rebus Venereis uti 4.3. *Ext.* 2. rei familiaris anguſtiae 4.4.4. 4.8.2. familiaris dominus 8.7. *Ext.* 6.

Reſpublica expirat 3.2.18. reipubl. adminiſtratio 2.9 6. cauſſa abeſſe 3.7.9. damnum immane 2.7.15. latera firmiſſima 2.9.6. vires 2.7.15. rempubl. adminiſtrare dictatura 7.6.1. deſeruerant 2.7.15. oppreſſam tenere 3.2.17. prodere 3.7.8. ſalvam eſſe volunt 3.2.17. tueri armis 3.2.17. republ. bene geſta 3.6.5. conſternata Catilinae furore 4.8.3.

Reſcindere alicujus factum 9.6.3. reſcidit teſtamentum 7.7.2. factum ejus 6.3.3. ſacrilegium alienum 1.1. *Ext.* 2. reſcindi manumiſſiones permittunt 2.6.7. poſſunt teſtamenta 7.7.1. reſciſſa teſtamenta 7.8.1.

Reſcribere alicui 7.6.1. reſcripſit indignos eſſe 2.7.15.

Reſecandorum unguium cauſſa 3.2.15. reſectis palpebris 9.2. *Ext.* 1.

Reſerari fores juſſit 2.10.2. reſerata aedes 1.8.1.

Reſervare omnia integra Aemiliano 5.2. *Ext.* 4. reſervandos juſtiori laureae putavit 2.8.5.

Reſidere: reſedit aprico in loco 9.12. *Ext.* 2. reſidentes albis equis 1.8.1. reſidendi locus 1.5.4.

Reſipiſcere alicujus gravitate ſermonis 6.9. *Ext.* 1. reſipiſcere ebrium coëgit 6.2. *Ext.* 1.

Reſiſtere divinis operibus 9. 2. 4. equitatui 2. 3. 3. injuriae 7 2. 2. injuſtae rogationi alicujus 6. 4. 4. invidiae 8. 1. *damn.* 1. voluntatibus 7. 5. 1. reſiſtens precibus minisque 5. 4. 5.

Reſolvi nimia quiete in deſidiam 7. 2. 1. reſolutus animi impetus 7. 3. 10. reſolutae ferventi aqua pelles 7. 6. 2.

Reſonantem ſpiritum edere 9. 2. *Ext.* 9.

Reſpectus auctoritatis 3 7. 3. elementorum 2. 1. 1. reſpectui puerorum 8. 1. *abſ.* 2. reſpectum priſtini beneficii antepoſuit praeſenti periculo 5 2. *Ext.* 4. ſocietatis depoſuit 6. 6. *Ext.* 2. reſpectu conſulatus 2. 9. 3. Tyndaridarum 4. 6. *Ext.* 3.

Reſpergere aliquem ſuſpicione 7. 3. *Ext.* 8. mores civitatis plurimis vitiis 7. 2. 1. titulos victoriarum 2. 7. 8. reſperſit os ejus ſputo 5. 1. *Ext.* 2. cruore 9. 2. *Ext.* 3. reſperſus eſt urina 2. 2. 5. reſperſa cruore veſtis 4. 6. 4. reſperſi oculi cruore 1. 6. 11. reſperſa lacrymis tura 5. 10. *Ext.* 2.

Reſpicere caſtra 9. 7. *mil. Rom.* 1. conſtantiam 7. 6. 2. exempla 4. 4. 11. pericula ſua 9. 8. 1. reſpexit eum pro vetuſto jure amicitiae, & vultu benigno 7. 8. 9. reſpiciens pone 1. 7. *Ext.* 1. ſe ſupra ipſum cubantem 8. 15. 7. reſpiciantur foeminae 2. 6. 14.

Reſpondere animo ſuo 5. 6. 6. auſpicia perquam triſtia 1. 4. 2. origini & contextui ſanguinis 9. 14. 1. vitrico 4. 3. 3. reſpondit aſtutia ſenilis calliditati juvenili 7. 4. 2. reſpondit ei aeque clara voce 8. 1. *abſ.* 7. reſpondit non ſe σοφὸν 8. 7. *Ext.* 2. reſpondens duabus victoriis vox 6 4. *Ext.* 3. reſponſum abſciſum 3. 8. 3. da 6. 4. 3. non dedit 9. 5. 1. ſenatui referre 6. 4. 3. reſponſa dare Latine 2. 2. 2.

Reſpuere cauſſae dictionem 3. 7. 9. tela vulneribus 1. 8. *Ext.* 18. utilitatem auribus 7. 3. 6. reſpuit criminationem 4. 1. *Ext.* 2.

Reſtat in precibus auxilium 6. 2. 1. reſtabat alteri orbis virtutum 1. 7. 2. quantulacunque ſpes 1. 5. 6. reſtante duobus candidatis uno loco 9. 7. 3.

Reſtipulari non dubitavit 2. 8. 2.

Reſtituere detractum 2. 8. 4. in priſtinum gradum 5. 2. 6. imperium 1. 8. 5. laevae anulum 6. 9. *Ext.* 5. moenia 1. 5. 1. regibus ſanguinem ſuum 5. 1. 7. Romanis Salapiam 3. 8. *Ext.* 1. his libertatem 5. 2. 1. iis praedia 6. 5. 1. labentem belli fortunam 3. 2. 19. leges è veſtigio 7. 2. *Ext.* 15. ſe advehendum urbi 1. 8. 2. ſpem patriae 3. 2. 9. reſtituendo pacem profuit 7. 2. 3. reſtitui in bona 7. 7. 6. lege in civitatem 5. 2. 7. reſtituta continentia 2. 7. 2. eſt pax inter eos 3. 2. 21. pecunia cuſtodiae theſauri 1. 1. *Ext.* 1.

Reſtitutio libertatis 4. 1. *Ext.* 4.

Retexuit impium opus Cenſoris 1. 1. 20.

Rethogenis filii 5. 1. 5.

Retiarius cum mirmillione introducitur 1. 7. 8.

Retinere a majoribus acceptam continentiam 9. 1. 4. abeuntem familiari invitatione 5. 1. *Ext.* 2. arma 3. 2. 11. 6. 4. *Ext.* 1. dotem virum vetuit 7. 7. 4. equitatum immobilem 9. 3. 5. florem juventae 8. 7. *Ext.* 9. habenas currus 4. 4. 5. inſignia poteſtatis 6. 5. 2. legem ingratorum vindicem 5. 3 *Ext.* 3. leges in ſuo ſtatu 5 3. 2. libertatem 1. 8. 5. ornamenta vitae praeteritae 3. 2. 7. ſalutem 6. 7. 2. ſpiritum 9. 13. 3. vitam 6. 8. 4. retinent leges infirmiora animalia 7. 2. *Ext.* 14. retinuit benevolentiam 7. 2. 6. laetitiam in ore 3. 3. *Ext.* 7. retinuerunt morem 2. 2. 4. retinens immobilem ſtationis gradum 3. 2. 23. manibus abſciſum caput 6. 1. *Ext.* 2. omnia memoria 1. 8. *Ext.* 2. ſignum dextra 3. 2 20. retinente vultu priſtinum habitum 5. 10. *Ext.* 1. retinentes majeſtatem 2. 2. 2. retinentia vultum ac ſpiritum capita 9. 2. 1. retentus ante fores 4. 1. *Ext.* 3. eſt domi 1. 7. *Ext.* 4. mos 2. 2. 4. retenta militaris diſciplina 2. 8. 1. parva admodum ſumma 8. 7. *Ext.* 4. retentum eſſe in ordine ſenatorio 2. 9. 4.

Retraxit filios ſuos 5. 1. *Ext.* 2. filium euntem in aciem 5. 8. 5. oculos civium 2. 6. 1. regnum a licentia 4. 1. *Ext.* 8. retraxerunt in littus 3. 2. 10.

Revehere domum ſeſe ſimulantes 9. 6. *Ext.* 1. revexit futurum ſuae necis praemium domum 9. 4. *Ext.* 1.

Revertere in urbem 5. 6. 3. reverterunt ad lares 2. 10. 2. reverti ad ingratum populum 5. 3. 2. reverti ad ſe 8. 1. *amb.* 2. domum 2. 2. 1. 3. 6. 4. reverti ex Cypro 8. 15. 19. in regnum 5. 1. 1. in triremem 1. 8. 2. revertitur in patriam 4. 1. *Ext.* 1. in urbem 2. 8. 7. revertebantur concordes 2. 1. 6. reverſus eſt in urbem 5. 3. 4. revertere ad tuos 3. 3. 1.

Revireſcit praeclari facti decus 4. 8. 4.

Reviſere rura 4. 1. *Ext.* 1.

Reviviſceret frater ſuus optavit 8. 1. *damn.* 4. revixit tum muliebri ſtirpe 8. 3. 3.

Revocare ab incepto 5. 1. *Ext.* 2. ab incepto conſilio 2. 6. 8. animum ſuum a Poenis ad Romanos 7. 3. 7. diſciplinam militiae 2. 7. 2. impune vulnera 6. 2. 8. invitum ad Macedonicos mores 7. 2. *Ext.* 11. mucronem

cer-

cervicibus applicatum 5.1.3. nobilium juvenum ingenia ab inſolentia 7.5.2. plus juſto concitatos modos 8.10.1. revocavit mucronem jugulo impreſſum 5.4. *Ext.*6. pietatem ex pectoribus abeuntem 5.6.7. priſcum morem 2.10.8. ſtatum civitatis in priſtinum habitum 4.1. *Ext.*4. revocabo me ipſe 3.6.1. revocari ad calculos 4.8.1. ad meliora conſilia 8.9.1. revocetur opus in ordinem 4.8.1. revocatus erat ipſe ab errore 7.3. *Ext.*1. in cubiculum 3.2.15. revocata in ſuam naturam arbor 9.12. *Ext.*9. revocata ſi fuerit crudelitas 9.2.1.

Revolvi in ſomnum 7.2.3. revolvitur ejus ſuperior aetas 6.9.5. revoluti in dedecus 3.4.1.

Reus actus ab eo ad populum 8.1. *abſ.*7. ambitus 9.5.3 criminis graviſſimi 5.3.3. deformis fugae 5.8.4. factus 6.4.4. inceſti agebatur 6.8.1. Metellus 2.10.1. peculatus fit 5.3.2. repetundarum 8.1. *abſ.*10. 8.5.1. & 2. 9.12.7. citatus 6.1.7. Servilia lege 8.1. *abſ.*8. Vejentanae praedae 5.3.2. reo parcere 5.4.1. reum agere aliquem 6.2.4. 8.9.3. ambitus defendens 5.9.2. ambitus patrocinio ſuo protexit 4.2.5. damnare 8.1. *damn.* 2. 8.5.6. illum intolerabilis potentiae egit 6.2.9. impatientiae aliquem agere 6.7.1. judiciali periculo liberavit 6.9.1. peractum judicio afflixit 5.4.4. repetundarum defendit 4.2.4. rei aguntur pro Roſtris 7.2.6. majeſtatis 8.5.4. reorum judicia egit 3.6.7. ſcopulus 3.7.9. reos eodem judicio ſuſtinuit duos 6.2.4. protegere 8.1. *abſ.*11. rea culpae 2.6.3. impudicitiae mulier 8.2.3. inceſti criminis Tuccia 8.1. *abſ.*5.

Rex laceſſitus 2.10.2. rege ſuperato 2.7.14.

Rhamnus 1.8.10.

Rhegium 2.7.15.

Rhenus 5.5.3.

Rhodii 1.5.8. 5.2. *Ext.*2.

Rhodus 8.10. *Ext.*1.

Ridere exempla tanquam ſtulta 5.6.4. riſus eſt ab Alcibiade 8.8. *Ext.*1.

Rigidus vindictae aſſenſor 6.3.6. rigidior conſtantia 3.8. *Ext.*2. rigidius aſtringere diſciplinam 9.7. *mil. Rom.*3.

Rigor glacialis 3.3. *Ext.*6. mentis ſpecioſus 3.8.3 rigoris hauſtus 3.8. *Ext.*6. ruſtici crimine damnandus 2.2.3.

Ripa fluminis Anienis 8.9.1. Tiberis 8.15.19. ripae Nili inexplicabiles 8.7. *Ext.*3.

Ritus vitae aliqua ex parte novandus 3.6.1. ritu Gabino cinctus 1.1.11.

Robur aetatis 2.9.6. animi atque corporis 3.2.24. animi pertinaciſſimum 8.7. *Ex.*.1. coeleſte 9.2. *Ext.*11. corporum 7.2. *Ext.*1. dextrae 5.3. *Ext.*3. famularis fidei 6.8.3. mentis 4.1.6. militare 8.8. *Ext.*2. virile 5.4.2. virilitatis 3.8. *Ext.*3. robore praedita aetas 3.3. *Ext.*1.

Roboreae ſudes 7.6.5.

Roborabant corpora & animos 2.1.9. roboraverunt admonitionem 1.7. *Ext.*3. roborantur induſtriae alacri ſpiritu militiae ſtipendia 8.7.1.

Robuſta ac longa ſenectus 3.7.8. aetas 8.13.3. robuſtae vir praeſtantiae 4.3. *Ext.*4. ſenectutis reliquiae 6.2.10. robuſta exempla 4.7.2.

Rogare ſacramento 2.3.1. rogavit ſuppliciter uxorem 5.9.4. rogatus ab eo 8.1. *damn.* 8.

Rogatione lata ad populum ea de re 7.6.1.

Rogatu civitatis 8.10. *Ext.*1.

Rogus ardens 1.8. *Ext.*10. 8.7. *Ext.*2. erubeſcendus 1.8.9. & lectus funebris 4.4.1. genetricis 1.8. *Ext.*5. Indicus 2.6.14. ſe incurſui malorum objicit 7.2. *Ext.*2. rogi inops 5.1.10. rogum extruxit 6.8.7. rogo aliquem imponere 5.1. *Ext.*6. 7.1.1. aliquem ſuperjicere 6.8.7. impoſuit 5.5.4. intentans manum 6.8.7. rogo publico & communi ſemet ipſi ſuperjecerunt 6.6. *Ext.*1.

Roma 1.1.3. 6.6.5. cave tibi 1.6.5.

Romana acies 5.6.5. juventus militaris 7.6.1. legio 7.4. *Ext.*2. liberalitas 4.8.5. manſuetudo 5.1. *Ext.*6. plebs 6.2.3. ſeveritas 6.3. *Ext.*1. exercitus 2.3.1. 9.1.5. romanis externa jungere 3.4. *Ext.*1.

Romulus 1.4.1. 2.2.9. 5.8.1.

Roſcius 8.7.7. 8.10.2.

Roſtra navium devictarum 8.1. *abſ.*11. piratica myoparonum 2.8.5. roſtris propinqua Hoſtilia 9.5.2. roſtra conſcendit 3.7.1. 2.9.5.

Rubigo horridae vetuſtatis 2.9.5. rubigine exeſus 2.6.7. obſitum imperium 2.9.5.

Rubor civitatis magnus 9.1.8. civitatis noſtrae ineſt nullus 9.2. *Ext.*1. injectus eſt coeleſtibus 1.1.15. magnus ſaeviendi 1.1.15. pacis 2.4.1. ruboris aliquid habere 7.6.1. devitandi cauſſa 3.7.1. rubori iis fuit 4.4.5. ruborem epuli ſuffragiis ſuis vindicavit 7.5.1. rubore ignominiae excitati 2.9.9. perfundi 5.7. *Ext.*1.

Rubria 9.15. *Ext.*1.

Rudis atque incompoſitus corporum mo-

tus 2. 4. 4. rude atque impolitum praeconium 8. 14. 1. & ferox ſaeculum 5. 3. 1.

Ruere in caſtra alicujus 5. 8. 5. in exitium ſuum 7. 3. 6. ruens ad ſe occidendum 3. 2. 7. temeritas 3. 8. 3. ruente ſpelunca 9. 12. *Ext.* 10. ruentia undique tela 3. 2. 23. 4. 7. 2.

Ruina domeſtica 6. 1. 9. ejus major eſt 5. 3. 5. haud dubia 8. 1. *abſ* 6 monſtrorum 1. 6. 11. ampliſſimi imperii 9. 1. *Ext.* 3. rerum 9. 5. 3. ruinam Carthaginis animo volvere 3. 6. 1. ruinis abjectae urbis infundi 1. 5. 1. parietum ac tectorum teſtari 6. 3. 1. proſtrata Numantia 2. 7. 1.

Rugoſa ac ſenilia membra 5 6. *Ext.* 5.

Rumore orto de mitiore ſenatus ſententia 3. 8. 1.

Rupilius conſul 9. 12. *Ext.* 1.

Rupit laqueos 3. 2. 12. verbera 3. 3. *Ext.* 5. vomicam 1. 8. *Ext.* 6.

Rus longinquum 6. 5. *Ext.* 4. parvulum 7. 1. 2. ruris exigui cultor 7. 2. *Ext.* 12. ruri ab eo rogatus 8. 1. *damn* 8. rus petens 2. 2. 1. relegatus a patre 6. 9. 1. rura reviſere 4 1. *Ext.* 1.

Ruſtici rigoris crimine damnandus 2. 2. 3. ruſticae vitae vir 2. 4. 5. ruſticum opus 4. 4. 5. 7. 5. 2. ruſticae tribus 7. 5. 2. ruſtica tecta 4. 8. *Ext.* 2.

Rutilarunt capillos cinere 2. 1. 5.

S.

Sabazius Jupiter 1. 3. 2.

Sabinus ager 7. 3. 1. Sabina regio 2. 4. 5. Sabini 7. 3. 1. 9. 6. 1. 10. *fi*. Sabinis virginibus raptis 2. 4. 4.

Sacellum Deae 2. 1. 6.

Sacer appellatur collis 8. 9. 1. ſpecus 1. 8. 10. ſacra via 8. 1. *damn.* 5. ſacrae aedes 4. 3. 14. ſacra conjugalia 2. 9. 2. inde orta 1. 1. 1. impoſita 1. 1. 10. menſae 2. 1. 8. 9. 2. 2. penetralia 2. 7. 6. perfidae menſae 5. 3. 3. pontificalia 5. 8. 3. prudentiae Pythagoricae 4. 7. *Ext.* 1. pulvinaria 2. 10. *Ext.* 1. ſacris obligaret populum 1. 2. 1. ſervire 1. 1. 9. caſtas admovi manus 8. 1. *abſ.* 5. ſacra ferrent 1. 1. 10. gerens 1. 1. 11. Junonis peragere 5. 4. *Ext.* 4. ſacris Bacchanalium inceſtu uti 6. 3. 7.

Sacerdotium maximi pontificis 6. 9. 13. abſtulit 1. 1. 4. auguratus ſuſtinuit 8. 13. 3. ſacerdotia nova 3. 4. 2. ſacerdotiorum inſignia 3. 2. 7.

Sacrarium Jovis 9. 12. 5. priſtinum 1. 8. 7. ſacrarii ſpecus abditus 7. 1. 2. Cereris fecit 8. 15. *Ext.* 1. ſacraria aedificare 6. 5. 1.

Sacratus locus 2. 1. 7. ſacratae aquilae 6. 1. 11. ſacratiſſima memoria 1. 7. 1.

Sacramentum militare 5. 2. 2. ſacramento contendere 7. 7. 2. 7. 8. 2. rogare 2. 3. 1.

Sacrificabat numinibus 5. 10. *Ext.* 2. ſacrificavit conſulto diutius 3. 3. *Ext.* 1. pro ſalulute 5. 2. 1. ſacrificans rex 3. 3. *Ext.* 1. ſacrificari una certis Diis 1. 1. 8.

Sacrificii furtum pium 7. 3. 1. ſacrificium Alexandri impedire 3. 3. *Ext.* 1. facere 1. 6. 7. luctuoſum referens 8. 11. *Ext.* 6. ſolenne peragere 5. 10. *Ext.* 2. ſacrificia bellica 3. 7. *Ext.* 6. facere 6. 5. 1. 8. 13. 2. ſacrificiis expiatum eſt 1. 1. 16.

Sacrilega cupiditas 8. 11. *Ext.* 4. 8. 14. *Ext.* 5. ſacrilegum flagitium 8. 5. 5. ſacrilegis tribuatur 1. 1. *Ext.* 3. ſacrilegae manus 1. 1. 18.

Sacrilegium alienum 1. 1. *Ext.* 2.

Sacroſanctus eſſe vult 4. 7. 3. ſacroſancta poteſtas 6. 5. 4. ſacroſanctam poteſtatem habere 6. 1. 7.

Saeculum frugaliſſimum 9. 1. 6. rude & ferox 5. 3. 1. ſaeculi noſtri literae 2. 9. 4. ſaeculo ipſorum ignotum fuit 3. 4. *Ext.* 2. priſco natus eſt 8. 1. *damn.* 8. ſaecula diverſa 9. 1. 6. innumerabilia 8. 7. *Ext.* 2 inſequentia 7. 2. *Ext.* 2. ſaeculorum longe inter ſe diſtantium exempla 4. 3. 14.

Saecularibus initium reddere 2. 4. 5.

Saevire adverſus aliquem 5. 3. *Ext.* 3. adverſus civitatem 6. 5. 1. in aliquem 9. 2. 1. 9. 9. 1. ſaeviens fortuna 1. 8. *Ext.* 3. 3. 7. 10. terra 1. 8. *Ext.* 7. ſaeviendi adverſus gentem rubor 1. 1. 15.

Saeviore uti ſeveritate 2. 7. 11.

Saevitia non dentis, ſed ferri 1. 7. *Ext.* 4. ſaevitiam efferatam mitigare 1. 1. 14. execrans 6 2. 8. maris interpellante 9. 8. *Ext.* 2.

Sagax cura 6. 8. 5. ſagaci uti ſimplicitate 7. 3. *Ext.* 9. ſagacia conſilia ducum 7. 4. 4.

Sagacitas conſilii 7. 3 3. oraculi 7. 1. 2.

Sagulum Hiſpanum 5. 1. 7. Punicum 5. 1. *Ext.* 6. alicui tradere 3. 2. 21.

Saguntini 6. 6. *Ext.* 1.

Salamis 5. 3. *Ext.* 3. 8. 14. *Ext.* 1.

Salebra triſtitiae 6. 9. *Ext.* 5. ſalebris ſpiritus praegravavit ſenile guttur 9. 12. *Ext.* 6.

Salernitana regio 6. 8. 5.

Salii 1. 1. 9. 1. 8. 11. Saliorum collegii magiſter 1. 1. 9.

Salire infelices cadaverum reliquias 7. 6. *Ext.* 3.

Saltus celer 4. 7. 2.

Salubre conſilium 4. 1. 11. 7. 3. 10. ſalubriores conciones 8. 9. *Ext.* 1. ſaluberrimum con-

conſilium 6.5. *Ext.*2. exemplum 4.8.3. ſaluberrimae cunctationes pugnae 7.3. *Ext.*8.

Salubritas conſilii 3.3. *Ext.*2. 3.8.2. priſtina 1.8.2. ſilentii 2.2.1.

Salus ab eo datur uno modo 3.8.7. obruta criminibus 8.1. *abſ* 9. hoſpitis captivi 4.3.4. in ultimas anguſtias deducta 8.15.11. patriae 2.8.5. 1. *prol.* publica privata 4.7. *Ext.*1. quaeſita eſt iis aſtutia 7.3.8. reip. ſuſpenſa tenui filo 6.4 1. ſalutis ac victoriae ſpes 3.7.1. aedes 8.14.6. beneficium 3.8.8. remedia 3.8. *Ext.*6. ſaluti alterius conſuluit 4.1.6. parci debet 3.2.6. fuit illi 1.5.5. ſalutem quaerere fuga 1.5.6.

Salutare exercitum ſine monitore 8.7. *Ext.* 16. Hephaeſtionem tanquam Alexandrum 4 7. *Ext.*2. regem 7.3. *Ext.*2. ſalutandi gratia venire 3.1 2. ſalutari a legionibus ſuis patronum voluit 5.2.4. ſalutatur ab occurrentibus dives 6.9 12. ſalutatus eſt pari ſtudio frequentiae 9.15.1.

Salutaris aquilae conſpectus 1.4. *Ext.*2. exitus 7.4.3. princeps 8.13.1. principis ortus 2.9.6. perſeverantia 2.7.1. ſalutare auxilium 1.8. *Ext.* 18. id ei futurum 5.1. *Ext.* 1. laxamentum 3.2.8. ſalutares Campanis literae 3.8.1. ſalutaria imperia 6.9. *Ext.* 3.

Salutatio Perſica 7.2 *Ext.* 11.

Salvus clypeus 3.2. *Ext.*5. ſalvo ſtatu fortunarum 4. 8. 2. ſalvam rempublicam eſſe volunt 3.2.17.

Samii 1.5. *Ext.* 1. Samiorum tyrannus Polycrates 6.9. *Ext.*5. Samia vaſa 7.5.1.

Samnites 1.6.4. 2.7.8. 5.1. *Ext.*5. 7.2. *Ext.*17. Samnitium divitiae 4.3.5. legati 4.3.5. mancipia 4.3.6. Samnitibus deditus 6.1. 9.

Samos inſula 6.9. *Ext.*5.

Sanatus ſaluberrima unius orationis medicina 6.9. *Ext.*1.

Sana ratio 9.13.3.

Sancire lege 8.6.3. 9.1. *Ext.*2. ſanciam idem ego legem 6.5. *Ext.* 4. ſanciri lege 6.3. 1.

Sanctus & egregius civis 2.10.8. ſanctum templum 2.10.2. ſanctas manus habere 2.2. 8. ſancta ſanguini noſtro pignora 5.1.3. ſanctiſſimo Perſis jurejurando obſtrictus 9.2. *Ext.*6. ſanctiſſimi theſauri 1.1. *Ext.*1. ſanctiſſimae manus 7.5.2. ſanctiſſima jura familiaritatis 7.8.9. templa 1.6.13.

Sanctitatis corruptor 6.1.11. ſanctitate decreti 1.1.20. pariter ac ſapientia clarus 2.10. *Ext.* 2.

Sanguis civilis 2.8.7. exiguus ſeniliſque 3.8.5. humanus 2.9.3. ingenuus 5.4.7. 9.1.8. Punicus 1.1. *Ext.* 1. verus 5.9.4. ſanguinis carnifices 4.1.15. ingenui & Italici oblivisci 6.2 1. ſanguini Romano fidem praeſtare 2.9.8. ſanguinem ſudare 1.6.5. ſanguine & ſpiritu deficiens 3.2. *Ext.*5. expleri 9.2. *Ext.*2. meliorem ſolitudinem! 5.9.4. miſtae aquae 1.6.5. multo profuſo 9.3.8. patrio pares 7.8.4. proximus 7.8.1. ſibi conjuncti 7.7.2. ſibi junctus 2.7.4.

Sapientia clarus 2.10. *Ext.*2.

Sapientiſſimus judicatus 3.4. *Ext.*1.

Sarcina amara 9 1.2.

Sardanapali familiares 4.7.1.

Sardes 5.4. *Ext.*6.

Sardinia 7.6.1. 9.7.2.

Sariaſter 9.11. *Ext.*3.

Satiare crudelitatem 7.6.4. barbaram feritatem 9.2. *Ext.*1. paupertatem opibus 4.3.8. ſatiari incommodo 1.5.2. ſatiatus caedibus virorum 9.2.1.

Satietas concubitus licentis 7.3.10. vitanda eſt 3.8. *Ext.*1. ſatietati abundare 6.4.1.

Satis erat aeternae laudi 3.2.13. erit adjeciſſe exempla 2.9.9. eſt aliena proſpexiſſe 2.7. *Ext.*2. ſatius fuit viris vita carere 9.1. *Ext.*7. duxit ſcelere coinquinari 9.7. *mil. Rom.*3. ei fuit 3.5.1. eſſe duxerat 2.9.8. eſſe exiſtimans 5.2. *Ext.*2. eſſe judicans 2.7.6. eſt narrare 3.6.1.

Satisdare judicatae pecuniae 4.1.8.

Satisfacere creditoribus 6.5.4. deſiderio 6.4.1. imperatoribus 9.11.5. ſatisfecit pietas arctiſſimis ſanguinis vinculis 5.6.1. ſatisfactum erat reipubl. 5.8.3.

Saturninus puer nobilis 9.1.8.

Saturninus tribunusplebis 3.2.18.

Satyrarum modi 2.4.4.

Satyriſcus 1.7. *Ext.*7. ſatyriſcum parere 1.7. *Ext.*7.

Saucius ei oblatus 1.7. *Ext.*10. ſaucium interceſſu ſuo ſervavit 5.4.2. ſaucium femur 3.2.23.

Saxi pondus 3.2.23. ſaxo Tarpejo praecipitari 6.5.7.

Scaevola Pontifex 8.8.2.

Scalae Gemoniae 6.3.3. 6.9.13.

Scandens gradu celeri loca adverſa 8.7. *Ext.*1.

Scapham ingredi 1.6.7.

Sceleratus ſervus 6.1.3. ſcelerata factio 3.2.17. avaritia 1.1.21.

Sceleris quicquid fuit 5.3. *Ext.*3. ſcelus admittere 9.2.1. vindicare 9.4.1. intueri iniquo animo 9.2.1. ſceleribus innoteſcere 8.14. *Ext.*3.

Sceleſtus domui 2.6.6. ſceleſta fames clien-

clientis 9.4.3. libido 9.1.9. ſceleſtum onus portanti ſuccurrit 5.3.4.
Sceleſte exercere arma 5.1.3.
Scenae ejuſdem exemplum adjiciam 3.7. *Ext.* 2.
Scenico inditum eſt hiſtrionis nomen 2.4.4. ſcenica induſtria 8.7.7. portenta 2.4.1.
Scipio 3.2.13. 4.1.12. 4.2.3. 4.3.1. 6.9. *Ext.* 7.
Scipio Aemilianus 2.10.4. 3.2.6. 3.7.2. 3.8.6. 5.2. *Ext.* 4. 6.4.2. 8.15.4.
Scipio Africanus 1.2.2. 4.1.12. 9.11. *Ext.* 1. Scipio imperator 6.9. *Ext.* 7. Scipio Naſica 1.1.3. 1.4.2. 3.2.17. 5.3.2. 8.15.3. Scipio ſuperior 7.3.3.
Scipio eburneus 4.4.5. ſcipionem capiti inflixit 3.2.7.
Scientia efficacior 8.11.2. Pontificum 1.1.1.
Scindere: ſciſſa veſte 2.7.8. ſciſſis faſciis 4.6.2.
Scio certum 2.7.6.
Sciſcitatus eſt per legatos 5.6. *Ext.* 1. ſciſcitatum venit Apollinem 7.1.2.
Scito plebis aequatus Dictatori 5.2.4.
Scopas 1.8. *Ext.* 7.
Scopulus reorum 3.7.9. vicinus inſulae 3.2.23.
Scortum Athenis nobile Phryne 4.3. *Ext.* 3. ſcorti amore deperditus 7.3.7. ſcortorum duobus cum millibus abire 2.7.1. ſcortis abjectior & obſcoenior vita 3.5.4.
Scriba ejus fuerat 3.5.1.
Scribere verſus 3.7. *Ext.* 1. decretum 4.1.8. orationem 7.3.5. ſcribit vobis legem natura 2.9.1. ſcripſit libros de vita ſua 4.4.11. ſcribens ſenatui 2.7.15. ſcribi teſtamenta jubebant 9.1. *Ext* 2. ſcripta in Plautium oratio 9.5. *Ext.* 4. ſcriptum erat literis 4.1.13. eſſe vere 2.8.1. ſcripto Oedipode Coloneo 8.7. *Ext.* 12. ſcripta ejus manu verba 6.5.1. ſcriptis aliis heredibus deceſſit 7.7.1. ſanguine literis 3.2. *Ext.* 4.
Scrinium complura continens 6.5.6.
Scrupulum agenti habuit 4.4.9.
Scrupuloſa cura 1.1.8.
Scrutari affectus 3.4. *Ext.* 1. alienigena 8.11. *Ext.* 1. dolos 7.4.5. latebras Pontici ſinus 4.6. *Ext.* 3. paupertatem viri 4.4.1. ſcrutatus eſt diligenter a ſtipatoribus 9.13. *Ext.* 3. Naturae regnum 2.1.1. ſacerdotum commentarios 8.7. *Ext.* 2. ſcrutatis ſenſibus 1.8. *Ext.* 2. ſcrutandi vetita voluntas 1.7. *Ext.* 1. ſcrutando exempla domi 3.3.2.
Sculptum erat in annulo caput Africani 3.5.1.
Scurrilis luſus 7.8.9. ſcurriles luſus 8.8.2.
Scutum ictibus perfoſſum 3.2.23. militi detraxit 3.2.19. ſcuto foraminibus abſumpto 3.2.23.
Scyros inſula 5.3. *Ext.* 3.
Scythae 5.4. *Ext.* 5.
Scythia 6.4. *Ext.* 2.
Secare omnes medias naves 7.3.4. vivos homines medios 9.2. *Ext.* 4.
Secedere in ſpecus 1.2. *Ext.* 1. in ultimam pugnae partem 7.4. *Ext.* 2. ſeceſſit a collegis 4.1.8. in Aſiam 4.1.13. in regionem 1.8.10. Pergamum 5.3.2.
Seceſſus voluntarius 6.1.5. ſeceſſum petunt 8.7.5. opperientes 2.10.5. ſeceſſus voluntarii 5.3.2.
Secreto audire 3.3. *Ext.* 3. ſecreto loqui cum libertina 6.3.11. aliquem ſedentem videre 3.1. *Ext.* 1.
Secreta civilium ſacrorum 1.1.13.
Secta vitae 4.7.2. ſectam alicujus ſequi 9.1.2. 2.7.2. Epicuri ſecuti 1.8. *Ext.* 17.
Secundus curſus 3.7. *Ext.* 1. ſecundo vento 1.1. *Ext.* 3. ſecunda menſa 2.6.1. ſecundae & adverſae res 4.1.13. res 5.1. *Ext.* 3. 7.1.1. 8.1. *abſ.* 3. ſecunda omina 4.7.7. prodigia 1.6.1. proelia 3.2. *Ext.* 5.
Secundum hunc tam contemptum gregem 5.2. *Ext.* 1. te litem do 2.8.2.
Securis cruenta 3.2. *Ext.* 1. ſecurim arripuit 1.3.3. ſecuri damnatum percuſſerat 2.9.3. feriri 2.7.6. ſecuri percuſſit filium 6.9.1. 9.3.4. illos 2.7.12. percuti 2.7.15. 5.8.1. ſecures duodecim 6.9.11. ſanguine manantes 2.7.6. truculentae 5.1. *Ext.* 5. ſecuribus faſces vacuefacere 4.1.1.
Securus animo cenare potuit 9.5.3. ſecurum ſe ſpectandum praebere 2.10.2. ſecura propinquae mortis 2.6.14. ſecura libertate frui 3.3. *Ext.* 2.
Securitas innoxia 8.1. *abſ.* 13.
Sedare ſitim ſuam 1.8. *Ext.* 18.
Sedere juſſit lateri ſuo proximum 5.1.8. in curuli ſella 5.7. *Ext.* 2. juxta aliquem 5.7. *Ext.* 1. proxime 4.1.13. ſedit judex in eum 6.2.5. ſedens in ſole 4.3. *Ext.* 4. ſede ſublimi 5.1. *Ext.* 1. triſtis ſecreto 3.1. *Ext.* 1. una 2.10.8. ſedentes cum viris cubantibus 2.1.3. ſedendum ei foret apud moenia 7.4.5. ſeſſum aliquem recipere 4.5. *Ext.* 2.
Sedes priſtina 2.10. *Ext.* 1. ſtabilis 2.9.1. ſede ſedens ſublimi 5.1. *Ext.* 1. ſua moventur ſigna 1.6.6. ſedes Phrygiae 7.5.2. priſtinae 3.4.5. ſedes ſuas relinquere 4.1. *Ext.* 4.
Seditio Gracchana ſepulta 6.2.3. graviſſima 7.2.6. peſtifera 3.2. *Ext.* 9. 8.9.1. violenta tam togata, quam armata 9.7.1.

ſe-

ſeditionis finiendae gratia 2.2.9. ſeditiones multae & peſtiferae 7.5.2. apud cives movere 4.1.6. ſeditionum motus excitare 3.2.18.
Seditioſae copiae 2.8.7. ſeditioſiſſimus homo 3.8.3. ſeditioſiſſimi hominis buſtum 9.2.2. cives 6.3.1.
Seductum Titinium monuit 8.2.3. ſeducto eo in hortum 7.4.2. ſeductam uxorem ſuppliciter rogavit 5.9.4.
Segmenta aurea 5.2.1.
Segnior nihilo ejus gravitas 6.4.2. ſegniorem ſe egit 6.3.6. ſegniores hac re 3.6.1.
Segnitiem pro Roſtris exprobrans 6.2.2.
Seleucus rex 5.7. *Ext.* 1. & 2.
Sella curulis 5.7. *Ext.* 2. poſita 3.7.1. ſellam ponere 3.5.1. ſella aſſurrexit 5.2.9. ſellae curules 3.2.7.
Semeſtris infans 1.6.5.
Semina ſpargere 4.4.5.
Semiramis Aſſyriorum regina 9.3. *Ext.* 4.
Semita viri cedunt feminis 5.2.1.
Semiuncia plus auri non habere 9.1.3.
Sempiterna gloria 2.8.7.
Sempronius Aſellio praetor urbanus 9.7.4.
Sempronius Muſca 6.1.13.
Sempronius Gracchus 5.6.8.
Sempronia gens 3.8.6.
Senaculum appellatur 2.2.6.
Senator ambitioſus 8.15.4. nocens & infamis 6.2.5. reipubl. utiliſſimus 8.15.2. ſenatoris inſignia deponere 6.4.4. ſenatorum è numero 2.9.3.
Senatorius ordo 2.9.4. 5.2.5. 7.8.9. 9.1. *Ext.* 2.
Senatus cogitur 8.7.2. obtinendus 2.7.15. patronus dicitur 6.9.13. auctoritas 1.1.12. dies 2.1.9. majeſtas aucta 3.4.6. ſenatui referre 2.8.1. ſenatum comitem habuit 3.7.1. de aliqua re habere 4.1.7. evocare 5.10.3. ſenatu eum moverunt 2.9.2. & 5. motus a cenſoribus 2.9.9. movit 2.7.5. vetante 3.7.1.
Senatusconſultum factum eſt 1.7.5. legere 4.8.3. ſenatus conſulto ornamenta conflata ſunt 7.6.4. decerni 4.1.6.
Seneſcit quotidie aliquid addiſcens 8.7. *Ext.* 14. ſeneſcens 8.13. *Ext.* 7. ſeneſcentibus membris eruditorum 8.7. *Ext.* 9.
Senex egens 6.8.7. imbecillus 7.3.6. ſenis poti animus 4.3. *Ext.* 3. ſenem aggredi 2.10.6. ſenior aetate 4.3. *Ext.* 2. 7.1.2. ſeniores relinquere 3.2.7.
Senio confecta manus 7.3.6. confectus 5.1. *Ext.* 1. prolapſus 9.3.8.
Senectae abſtinentis eſſe 4.3. *Ext.* 3.
Senectus ad ultimum ſui finem provecta 8.13.1. ſenectus longa ac robuſta 3.7.8. marcida 7.7.4. ornamentis decorata 3.4.1. ultima 3.2.18. 5.4. *Ext.* 1. ſenectute longa donatus 5.2. *Ext.* 4. minus agere 8.13. *Ext.* 1.
Senilis exiguuſque ſanguis 3.8.5. aſtutia 7.4.2. ſenile guttur 9.12. *Ext.* 6. ſenilia ac rugoſa membra 5.6. *Ext.* 5.
Senones agere praecipites 6.3.1.
Sentina turpis atque erubeſcenda 2.7.1. ſentinam hauriens in hexere 1.8. *Ext.* 11.
Sentius Saturninus Vetulio 7.3.9.
Sentire alicujus amantiſſimum animum 7.8.8. aliquid de opere 3.7. *Ext.* 3. aliquid de T. Gracchi morte 6.2.3. de origine humilius 3.7. *Ext.* 7. voluptatem 5.10. *Ext.* 2. vindictam 5.3.2. violentiam 1.7.1. ſenſit ea alio tribuente 4.8.5. exitu 1.7. *Ext.* 2. ſenſerunt imperia ſalutaria 6.9. *Ext.* 3. id Euphranoris manus 8.11. *Ext.* 5. ſenſerat eos ſtudioſiores Caeſaris 9.2.4. ſentitur dolor 2.2.5. placidum mare ex aſpero 4.2.1.
Senſus ſi quis modo extinctis ineſt 4.6.3. mutis rebus ineſt 6.9.8. ſenſibus puellae adhuc teneris 6.1.4.
Sententia gravis, alta 7.2.3. ſenatus mitior 3.8.1. verbis adſtricta, ſed ſenſu praevalens 7.2. *Ext.* 4. ſententiae dicendae loco 2.10. *Ext.* 2. propugnator perſeverans 3.8. *Ext.* 2. ſententiam dicere de re 3.8.5. ex tragoedia tollere 3.7. *Ext.* 1. juſtiorem ferre 6.2. *Ext.* 1. ſuam exploratam unius judicio conceſſit 8.1.9. triſtem de capite alicujus ferre 7.2. *Ext.* 1. ſententia abſciſa 6.3.10. dicta 7.3.4. ſua feliciſſimus 8.13. *Ext.* 2. ne pelleretur 3.8.4. ſententiae contrariae 2.8.2. de eo ferebantur triſtes 8.1. *abſ.* 6. durae atque ferreae 5.3.2.
Separare memoriam ab exemplis 3.2.5. ſeparentur ſtylo noſtro 5.2.1. ſeparatus locus 5.2. *Ext.* 1. ſeparato a plebe balneo lavari 9.5. *Ext.* 4. ſeparatis aedibus 1.1.8. ſeparandam conditionem exiſtimavit 7.7.7.
Separatim cum Annibale conflixerat 5.2.4.
Sepelire imperium 1.6.6. ſepelit civile bellum oriens 6.9.5. ſepeliri fortes viros felicius animadvertit 5.2.3. parvulo in ſcopulo 5.3. *Ext.* 3. ſepulta Gracchana ſeditio 6.2.3. ſepeliendum liberto ſuo tradidit corpus 5.1.11.
Seplaſia 9.1. *Ext.* 1.
Sepulcrum vivum ac ſpirans 4.6. *Ext.* 1. ſepulchro inſcribi 5.3.2. ſepulcrum capere 6.6. *Ext.* 2.
Sepulturae honore carere 4.4.2. mandare aliquem 5.1. *Ext.* 6. mandare corpus 1.7. *Ext.* 3. 9.8. *Ext.* 2. mandari 2.7.15. mandatum corpus 6.1. *Ext.* 1.

ſepulturam viri committere alicui 5. 1. 11.
Sepone pugnae eventum 3. 2. 11. ſepoſita omni mitiore cogitatione 6. 3. 1.
Sepſit pontem ardore ſpiritus ſui 4. 7. 2. ſeptus altis parietibus locus 9. 2. *Ext.* 6.
Septicia 7. 7. 4.
Septimius Modius 10. *fr.*
Sequeſtrem perjurii pudicitiam fieri paſſi ſunt 9. 1. 7.
Sequi aliquem in Siciliam 6. 7. 3. amicitiam 3. 7. 1. currus 3. 2. 24. fidem ſuam 9. 2. 1. frugalitatis exemplum 4 3. 7. honeſtatem 2. 6. 4. judicandi modum 8. 2. 3. partes alicujus 1. 7 7. 4. 7. 4. ſalutarem ſententiam 9 10. 1. ſectam alicujus 9. 1. 2. ſiniſtris auſpiciis amicitiae conditionem 4. 7. 2. vim 8. 3. 3. ſequitur genus militiae ſparſum & incertum 7. 4. 5. juris ordinem 3. 2. 17. ſequantur me 3. 2. 17. ſecutus conſtantiae propoſitum 3. 8. 8. eſt dies noctem 3. 2. 15. exemplum 2. 3 2. 2. 4. 5. & 8. 14. 6. ſecutus amicitiam Catilinae 5. 8. 5. ſalutarem conjugi partem 4. 6. 1. ſectam 2 7. 2. triumvirûm partes 9. 11. 5. veſtigia 1. 7. *Ext.* 1. ſecuta eſt lautitia religionem 2. 4 6. ſecuti Epicuri ſectam 1. 8. *Ext.* 17. ſententiam Africani 2. 4 3.
Serapio victimarius 9. 14. 3.
Serapis 1. 3. 3.
Serenus tranquilluſque ſtatus 2. 7. 1. ſerena nox 8. 11. 1.
Serere inimicitias 4. 1. *Ext.* 2.
Seriae res 8. 8. 2.
Series condita ſtylo 1. *prol.* domeſticae hiſtoriae 1. *prol.* imaginum illuſtrium 2. 9. 6. pietatis infatigabilis 5. 2. *Ext.* 4. propinquitatis 2. 7. 5.
Sermo parum honoratus 5. 1. *Ext.* 3. Perſicus 8. 7. *Ext.* 15. maledicus 7. 2. *Ext.* 6. ſermonem cum aliquo conferre 8. 12. *Ext.* 1. ejus Annibali retulit 3. 8. *Ext.* 1. inter ſe conferre 8. 7. *Ext* 14. ſermonem oblitum Pyrrhi! 9. 1. 4. ſermone eam traxit 4 4. 1. ejus obſtupefacti 8. 9. 2. licenti lingua ſoluta 5. 3. *Ext.* 3.
Sertis capite redimito 6. 9. *Ext.* 1.
Sertor 10. *fr.*
Sertor Reſius 10. *fr.*
Sertorius 7. 3. 6. 7. 6. *Ext.* 3. 8. 15. 8. 9. 1. 5.
Sertorianus miles 5. 5. 4.
Servare dotem 8. 2. 3. genitricem 5. 4. 7. Palladium incolume 1. 4. 4. res incolumes 4. 1. 10. vallarem coronam 1. 8. 6. ſervavit civem 3. 1. 1. ſervavit patrimonium ejus liberis 5. 1. 10. ſaucium interceſſu ſuo 5. 4. 2. ſervatur mos patrius 3. 8. 6. ſincerus privati ac publici officii tenor 9. 11. *Ext.* 4. ſervata ab ipſis patria 2. 9. 6. ſervatae religionis exemplum 1. 1. 11. ſervatum incolume 2 7. 1. ſervati cives 2. 8. 7. ſervandae religionis ſtudium 1. 1. 1. ſervandam patriam ſtirpi relicturi 2. 9. 6.
Servilia lex 8. 1. *abſ.* 8.
Servire ſacris 1. 1. 9. ſplendori gentis 3. 5. 2. ſerviebant verba aſpectui 8. 10 2.
Servilis animus 3 3. *Ext.* 7. habitus 9. 1. 8. manus 2. 7. 9. veſtis 9. 8. 2. ſervile cognomen 3. 4 3. nomen 6. 8. 1. ſupplicium 2. 7. 12. ſerviles cellae 7. 6. 1. ſervilibus verberibus affectus 6. 1. 9.
Servitus amara 6. 9. *Ext.* 5. ſervitutis vinculum 2. 9. 5. ſervitutem detrahere a captivorum capitibus 4. 8. 5. libertati praeferre 8. 9. *Ext.* 1. paternam redolens 6. 2. 8. ſervitute obrutum Agrigentum 3. 3. *Ext.* 2.
Servus catenatus 6. 5. 6. publicus 2. 10. 6. 3. 2. *Ext.* 6. ſervi fideles bonique exempli 6. 8. 5.
Ser. Galba 6. 2. 11. 8. 1. 2. 9. 6. 2.
Ser. Paterculus 8. 15. 12.
Ser. Sulpitius conſul 1. 6. 5.
Ser. Sulpicius Galba conſul 6. 4. 2.
Ser. Terentius 4. 7. 6.
Ser. Tullius 1. 6. 1. 1. 8. 11. 7. 3. 1. 9. 11. 1.
Seſtertius nummus 5. 2. 10. 8. 2. 3. ſeſtertii quingeni 5. 1. 1.
Severus pudicitiae cuſtos 6. 1. 4. ſevera nota 8. 1. *damn.* 7. ſeveriorem egit praetorem 7. 7. 7. ſeveriſſimi cuſtodes 2. 7. 6. ſeveriſſimae leges 2. 6. 1. ſeveriſſima inſtituta 2. 2 6.
Severiſſime vindicantur vitia 1. *prol.*
Severitas animoſa 2. 7. 15. incitata & aſpera 5. 9. 1. inuſitata 6. 3. *Ext.* 3. Romana 6. 3. *Ext.* 1. ſumma 2. 9. 8. vindex 6. 3. 3. ſeveritatis cuſtos 2. 6. 7. exemplum 2. 9. 3. religioſae monimentum 6. 3. 1. ſeveritatem imitati 2. 9. 2. referre 2. 9. 4. ſeveritate compreſſi 2. 7. 10. nihil fidentius 6. 3. 2. uti ſaeviore 2. 7. 11.
Sextantibus in capita collatis 4. 4. 2.
Sextilius 5. 3. 3.
Sex. Pompejus 2. 6. 8.
Sex. Tarquinius 6. 1. 1. 7. 4. 2.
Sex. Titius 8. 1. *damn.* 3.
Sexus virilis 8. 3. 3.
Siquis eſt pudor 2. 9. 1.
Sibilis concionis vexatus 7. 3. *Ext.* 6.
Sibyllini libri 1. 1. 1. 1. 8. 2. 8. 15. 12.
Sica Craſſi latus confodit 3. 2. 12.
Sicilia 1. 6. 5. 2. 7. 3. & 9. 2. 8. 2. 5. 1. 6. 5. 3. 2.

5.3.2. 6.6.2. 6.7.3. 7.3.3. 9.13.2. 4. 3.10. 6.3.5.
Siculi 1.7. *Ext.* 8. Sicula arma 7.4. *Ext.* 1.
Sidus mundi clariſſimum 6. 9. 15. ſideri paterno avitoque par 1. *prol.* ſidera coelo delapſa 2.10.2. ſiderum decus clarum 3.2.19. interpretatio fallax 1. 3. 2. menſurae 3. 4 *Ext.* 1. motus 8.7. *Ext.* 2.
Sigillis textilibus adornata tabernacula 9.1. *Ext.* 4.
Signatum erat ſcrinium 6. 5.6.
Signatore ipſo quidem Pompejo 7.7.2.
Signatorio utebatur annulo 8.14 4.
Significat carmine virginem a ſe corruptam 8.1. *abſ.* 8. id ſcriptis ſuis 4.3.2.
Signum Apollinis 1.2.3. convulſum 3 2. 20. tubae 4.8.5. ſigno datus 1.5.7. ſignum dare 7.4.1. ſtatue 1.5.1. ſigno accepto 2.7. *Ext.* 2. ſigna converſa 1.6.12. hoſtilibus intercepta manibus 1.6.11. militaria 1.8.6. 6.1.11. convelli jubet 1.6.6. moventur ſede ſua 1.6.6
Silentium flagitioſum 7. 8. 4. nec timori datum eſt 6.2.3. plenum venerationis 3.7.3. ſummum 7. 2. *Ext.* 6. verecundum 6.1.7. donare crudelitati 9.2.1. ſilentium agere 1. 6.11. 1.7.4. 3.8.2. ſilentio aliquem involvere 5.4. *Ext.* 2. dolorem preſſit 3.3. *Ext.* 1. praetereundum nomen 4.1.14. obliterari 8.14.6. 8.2.2. patris cognito 7.4.2.
Silicum verberibus procumbere 1.8. *Ext.* 19.
Silvanus 1.8.5.
Silvas penatibus pacatiores! 5.9.4.
Silveſtres capreae 1.8. *Ext.* 18.
Silvius Numitor 10. *fr.*
Similis moribundo 5.7. *Ext* 1. ſimile caliginis imperium 3.4.5. ſimilius monſtro 3. 5.1. ſimillima ejus eſt oratio orationi Piſiſtrati 8.9. *Ext.* 2.
Similitudine juncta patientia 3.3.1.
Simonides poëta 1.7. *Ext.* 3. 8.7, *Ext.* 13.
Simplicitas in cibo capiendo 2.5.5. ſimplicitate uti ſagaci 7.3. *Ext.* 9.
Simulacro perfecto 3.7. *Ext.* 4. ſimulacra ſtatuere 1.1.8.
Simulabat ſe Ti. Gracchi filium 9.7.1. ſimulavit obtuſi ſe cordis eſſe 7.3.2. ſe Brutum eſſe 4.7.6. ſimulato Jovis cultu 1.3.2. ſimulata tranſitione petere conſulem 7.4. *Ext.* 2.
Simulatio colloquii 9.6.3. doloris 4.6. *Ext.* 3.
Simultates finire 4.2.2.
Sincere adminiſtrata provincia 2.10.1.
Sinceritas debita 4.7.3. animi & corporis 2.6.8. vitae ſumma 5.3. *Ext.* 2. ſinceritati ejus concedendum 2.11. *Ext.* 2.
Sincerus juventae flos 6.1.1. ſincera fides 2.1.3. 2.9.6. 3.8. *Ext.* 4. 4.7 1. incolumitas 3.2.1. vita 2.10.7. ſincerum & incolume 2.7.1. ſincera oſcula 6.1.4. ſinceriſſimae vitae vir 8.1. *damn.* 1.
Singulos per dies 2.7.15. ſingulae partes 2.7.2.
Siniſtra auſpicia 4.7.2.
Sinus ac tutela diſciplinae 2.7 1. altitudinis 4.1. *Ext.* 2. fidus 8.7.1. inimicorum 3. 7.5. patriae 3.2. *Ext.* 4. Ponticus 4.6. *Ext.* 3. propitiae fortunae benignus 4.8. *Ext.* 2. ſinus fauces patefecit 2.8.1. ſinu atque oculis fovere 2.7.6. in ſuo jacere 1. 7.2. ſuo excipere ſubolem 7.1.1. ſuo geſtare 7.6. *Ext.* 2.
Siſenna Gabinii filius 8.1. *abſ.* 3.
Sitire ultionem 7.3. *Ext.* 6. ſitientibus aegris ſuccurrere 2.4.5.
Sitim ſuam ſedare 1 8. *Ext.* 18. ſubnectere cupiditati flagrantiſſimae 8.14. *Ext.* 3. torſerunt ſua urina 7.6. *Ext.* 1.
Situ marcida laeva 6.9 *Ext.* 5.
Situm in propinquo Caſilinum 7.6.2.
Smyrnaea materfamilias 8.1. *amb.* 2.
Sobrietas violata 6.3.9.
Soceri vultum induit 5.1.10.
Socialis belli fluctus repreſſit 6.9.6. ſociale bellum 1.6.4. 8.6 4.
Societas amicitiae 4 7. *Ext.* 1. copulata 2. 7.5. erroris 1.6.9. ſocietate honorum 2. 9.6. omnium virtutum juncti inter ſe 8. 8. 1.
Socii perfidi 2.7.12. ſocios adjuvare 3. 1.2.
Socrates 1.1. *Ext.* 7. 3.7. *Ext.* 1. 3.8. *Ext.* 3. 6.4. *Ext.* 2. 7.2. *Ext.* 1. 8.7. *Ext.* 8. 8.8. *Ext.* 1.
Socratica diſciplina 5.10. *Ext.* 2.
Sodalitii gradus tertius 4.7. *Ext.* 1.
Solatio fuit morienti obnoxius 3.2.11.
Solis & lunae curſus 8.11. *Ext.* 1. menſurae 3.4. *Ext.* 1. ortus 7.3. *Ext.* 2. ſolem a ſe relinqui reſpondere voluit 1.5.8. & pulverem adverſum habere 7.4. *Ext.* 2. ſole repente obſcurato 8.11. *Ext.* 1.
Solenni more 1.1.11. ritu peragendum 1. 1.1. ſolenne convivium 2.1.8. jus 4.1.2. precationis carmen 4.1.10. ſacrificium 1. 6.9. ſolennes exercitationes 3.6.1. ſtataſque caerimonias 1.1.1.
Solicitaret oculos feminarum mira ſpecie 4.5. *Ext.* 1. ſolicitari adverſus aliquem 3.8. *Ext.* 1.
Solicitus ancipiti ſententiarum eventu 9.12. *Ext.* 5.

Ext. 5. de reliquo ſpiritu ſuo 9. 11. 5. ſoliciti animi 7. 3. 3.

Solicitudine agi 8. 11. *Ext.* 1. amara anxius 9. 3. 1.

Solida laus 8. 7. *Ext.* 5. virtus 5. 4. *Ext.* 5. 2. 8. 5. ſolidae felicitatis indices 1. 6. *Ext.* 3. laudis cupido 4. 4. 5. ſolidum aurum 8. 15. *Ext.* 2. judicium 4. 7. 1. opus doctrinae 4. 1. *Ext.* 1. praeſtare 6. 9. 12. virtutis munimentum 3. 3. *Ext.* 1. ſolidis bonis abundare 4. 4. 1.

Solitudinem ſanguine meliorem! 5. 9. 4. ſolitudines Aſiae 5. 4. *Ext.* 5. immenſae barbariae 4. 6. *Ext.* 3.

Solitus ſibi apparatus 4. 3. *Ext.* 3. ſolitum ſtagni modum exceſſit 1. 6. 3.

Solium regium 5. 1. *Ext.* 1. ſolio inſidens regio 6. 9. *Ext.* 7.

Solon 4. 1. *Ext.* 7. 5. 3. *Ext.* 3. 7. 2. *Ext.* 2. 8. 7. *Ext.* 14.

Solvere pecuniam 6. 5. 4. promiſſum 9. 6. 1. quaeſtionem 9. 12. *Ext.* 3. ſe depoſiti fide 7. 3. *Ext.* 5. ſolvit eculeum 3. 3. *Ext.* 5. poenam pro filio 4. 4. 7. patriam obſidione 3. 2. 2. vultum riſu 4. 3. 5. ſolverunt hunc morem 2. 4. 3. laeti inde 1. 8. 2. vota matri Deûm 1. 1. 1. ſolverant inde 1. 7. *Ext.* 3. ſolvi creditoribus ne a locupletibus quidem poſſunt debitae pecuniae 4. 8. 3. ſolvi aes alienum juſſit 6. 2. 11. ſolvitur tota operis colligatio 8. 14. 6. ſolvuntur contagione nervi patriae 2. 6. 1. vota 6. 9. *Ext.* 5. 1. 1. *Ext.* 8. ſolutus erat periculo mortis 4. 7. *Ext.* 1. eſt debilitate corporis 1. 7. 4. vinculis 1. 7. *Ext.* 6. ſoluto terrore impetus 4. 3. 14. ſoluta libertas 7. 2. 6. ſolutae a ſe legis ſuae admonitus ab eo 6. 5. *Ext.* 4. altera parte crinium 9. 3. *Ext.* 4. ſermone licenti lingua 5. 3. *Ext.* 3. ſolutum genus orationis 8. 10. 3. ſolutos vereri 6. 2. 3. ſolutior vita 6. 9. 2. ſolutius eſt os vacuum 8. 7. *Ext.* 1. ſolvendum eſt aliquid 1. 1. 1. ſolvendam ad religionem 1. 1. 12.

Solum cruentum 2. 7. 11. hoſtile 6. 9. 9. Thyreatium 3. 2. *Ext.* 4. ſolo inſiſtere 6. 4. 3. ſolum ſterile verſabant 4. 4. 4. virga denotare 6. 4. 3. ſolo aequata patria 5. 6. *Ext.* 5. aequatum eſt 1. 4. *Ext.* 2. aequavit Numantiam 2. 7. 1. ſolo in execrabili jacente 1. 1. 15. vix unum exercitum capiente 7. 4. 4.

Somnio credere vitam 1. 7. *Ext.* 3.

Somnus innoxiae ſecuritatis index 8. 1. *abſ.* 13. ſomno ſopitus 9. 2. *Ext.* 6.

Sontem in eo crimine 8. 1. *abſ.* 9. patrem 3. 7. 6. opprimere 3. 8. *Ext.* 4. ſontium vindices maturi 6. 3. 8. ſontibus comprehenſis 7. 2. *Ext.* 15.

Sonus maturus & gratus auribus 8. 7. *Ext.* 1. tympanorum 1. 6. 12. vocis familiaris 8. 7. *Ext.* 15. vocis ſingulis verbis accommodatus 8. 10. *Ext.* 1. ſonum clarum edere 3. 2. *Ext.* 6.

Sophocles 8. 7. *Ext.* 12. 4. 3. *Ext.* 2. 4. 3. *Ext.* 1.

Sophron mimographus 8. 7. *Ext.* 3.

Sopitus ſomno 9. 2. *Ext.* 6. ſopita gloria in infamiam convertitur 9. 1. *Ext.* 1. ſopita mente 1. 7. 7. ſopiti mero ſomnoque 2. 5. 4. quiete ſalutari 2. 4. 5.

Sorani 8. 1. *abſ.* 9.

Sorbent ſanguinem invicem 9. 11. *Ext.* 3.

Sordes anxiae 9. 4. *Ext.* 1. gratae 5. 2. 10. ignaviae ac nequitiae 3. 5. 1. violentae 1. 1. *Ext.* 1. ſordium ſuarum manubiis frui 7. 6. 3. ſordes ſuas amavit 7. 8. 7. ſordibus depoſitis 5. 1. 1. nullis pretium charae pietatis evileſcit 5. 4. 7.

Sordida ac foeda intemperantia 3. 5. 3. & crudelis tyrannis 3. 2. *Ext.* 2. ſordidae appellationis vir 4. 3. *Ext.* 4. ſordidum auxilium 6. 8. 4. & agreſte plauſtrum 1. 1. 10. ſtudium 8. 14. 6. ſordidiſſimae mercis capturis alitus 3. 4. 4. ſordidiſſimum miniſterium 3. 7. *Ext.* 5.

Soricis occentus auditus 1. 1. 5.

Sors aliquanto humilior 6. 2. 8. conceptionis fortuita 9. 14. 1. humillima 9. 3. 3. naſcendi 4. 7. 1. ultima 7. 3. 9. ſortis ignotae homo 1. 8. *Ext.* 18. ſorte ductae 8. 15. 12. ſorte ei obvenit 6. 9. 6. evenire 1. 5. 3. monitus 7. 3. *Ext.* 1. ſortes certae petuntur 1. 8. 10. ſortes Fortunae adire 1. 3. 1. ſortibus praecipi retulerunt 1. 6. 3. inquirendum 1. 1. 1.

Sortiri exitum miſerabilem 6. 8. 2. ſortitus erat profectionem in provinciam 3. 7. 5. eſt muliebre corpus 6. 1. 1. fati acerbitatem 9. 11. 6. praeceptorem Socratem 8. 7. *Ext.* 3. Siciliam 4. 1. 7. ſortiti amicum 4. 7. 7. ſortitae eſtis non poenitendas exequias 5. 1. *Ext.* 6.

Soſpes filius 9. 12. 2. intravit 3. 2. *Ext.* 5.

Spargere ferreos murices 3. 7. 2. populo nummos 7. 8. 1. precationes caecas 7. 2. *Ext.* 1. ſemina 4. 4. 5. ſparguntur farre exta 5. 5. ſparſum militiae genus 7. 4. 5. ſparſi ac palantes 3. 7. 4. ſparſae manus in ſolo 2. 7. 11.

Spartanus 6. 4. *Ext.* 5. Spartani 1. 6. *Ext.* 1. Spartana civitas 2. 6. 1. Spartanae acies 2. 7. *Ext.* 2.

Spatium annorum 4. 3. 12. immenſum 5. 6. *Ext.* 4. unius diei 1. 6. 12. unius ſaeculi labore duplici occupaſti 8. 7. *Ext.* 11. ſpatio di-

diviſus tranſitus 3.7.11. ultimae ſenectutis defunctus 7.1.1.

Species mira 4.5. *Ext.* 1. petiti juris 7.7.6. quietis 1.7.3. truculenta 9.2.1.

Specimen continentiae 5.3. *Ext.* 3. fidei uxoriae 4.6. *Ext.* 3. fortitudinis perſpectiſſimum 4.3.5. multiplicis ſcientiae exhibere 8.7. *Ext.* 2.

Specioſus mentis rigor 3.8.3. victor 3.8.1. ſpecioſum duabus rebus inſignibus reddunt eum 8.15.5. ſpecioſa eſto oculis meis 6.3.10. fides 6.6.2. ſpecioſam optavi mortem 3.2.20. ſpecioſum aedificium 1.5.6. & aeternum monumentum 2.7.15. ſpecioſae ſecures 2.7.6. ſpecioſa arma 7.3.3. conſilia 7.6.1. ſpolia 2.7.6. ſpecioſius morum principatu nihil 8.15.3. ſpecioſiſſimus vicus 3.2. *Ext.* 7. triumphus 2.7.1. 3.5.1. 6.9.1. 8.1. *damn.* 1. victor 1.1.14. ſpecioſiſſima vox 3.7.1. ſpecioſiſſimum miniſterium 3.7. *Ext.* 5. ſpecioſiſſimae victoriae 2.7.8. ſpecioſiſſima reipubl. miniſteria 8.13.1.

Specioſe lateque patuit ejus humanitas 5.1.6. ſpecioſius jacet Gracchi cadaver 6.8.3. ſpecioſiſſime functus dictatura 2.9.4.

Spectare aliorum fortunas 6.9.1. ſuſtinuit 4.5.1. ludos 2.4.2. 2.10.8. 4.1.13. 6.3.12. ſpectatum ludos in theatrum venire 4.5. *Ext.* 2. ſpectans ad imperium totius Aſiae ortus ejus 1.7. *Ext.* 5. ſpectante populo Romano 5.2.5. utroque exercitu 3.2.21. ſpectantur ejus bina tropaea in urbe 6.9.14. ſpectatus eſt auctor 5.7.1. ſpectatae integritatis vir 8.1. *damn.* 2. ſpectati ſunt in ſcena 9.14.4. ſpectandum ſe alicui praebere 2.10.2. 4.3.5. ſpectandam ſe obtulit virtus 3.8.7. ſpectandorum ludorum gratia 7.3. *Ext.* 10. ludorum locus 4.5.1.

Spectator mortis 2.6.8. ſpectatores alienae virtutis 3.2.20.

Spectaculum admirabile 2.7.8. Circenſe 2.4.4. editur 4.1.13. ad mulierculae 2.9.3. funeri ſpeciem triumphi alterius adjecit 2.10.3. incredibile 3.2.23. Iſthmicum 4.8.5. ſpectaculi locus 4.4.8. ſpectaculo intereſſe 3.6.5. 8.15. *Ext.* 4. ſpectaculum patriae praebere 5.2.6. ſpectaculo attoniti 3.2.16. delectari 5.1.8. jacentis ducis inopinato attonitus 9.9.2. obſtupefactus 7.4.3. ſpectacula populi oculis grata 4.8. *Ext.* 2. populo edere 2.7.13.

Speculari acta 3.7.6. exitum rei novae 4.7. *Ext.* 1. humana negotia 6.6. *Ext.* 1. quae juſſi erant 3.7.1. ſpeculatur conatus Poenorum 5.1. *Ext.* 6. ſpeculatus curioſis oculis 6.8.7. eſt exitum 1.7. *Ext.* 9. ſpeculandi gratia 1.6.9.

Speculator pugnae futurus 7.4.1. ſpeculatores Annibalis 3.7.1.

Specus ſacer 1.8.10. ſacrarii abditus 7.1.2.

Spernere honorem 1.6.13. humilitatem 2.3.1. utramque partem utilitatis 7.2. *Ext.* 17. ſpernis quos genuiſti 7.7.4. ſprevit triumphi honorem 2.8.3. conditionem 2.7.15. ſpreto mortali habitu 9.5. *Ext.* 1. ſpreti Dii 1.6.11. ſpreta conjugalia ſacra 2.9.2. ſpernenda bonae indolis novitas eſt 3.8.7. ſpernendam congratulationem reddidit 9.3.5.

Spes ejus potiendi in fame obſeſſorum repoſita 7.4.3. incerta recte fovetur 6.9.1. ſpei abruptae eſſe videtur 8.1. *abſ.* 3. ſpem animo praeſumere 1.5.3. certam in deſperationem convertere 6.9.1. commodorum augere 8.2.1. dedit populo Romano 3.7.1. praedae ſuae maturare 8.2.2. ſalutis ancipiti argumento petere 8.1. *abſ.* 5. ſpe ac ira ſuperior 3.8.2. bene gerendae rei oblata 3.8.2. ſalutis data 9.2.1.

Sperare civitatem 3.1.2. magna 3.7.1.

Spicae cruentae 1.6.5.

Spiculo innixus 3.2.18.

Spinther 9.14.4.

Spirans ac vivum ſepulcrum 4.6. *Ext.* 1. ſpirantem quaſi collocavit 8.11. *Ext.* 4. ſpirantia ac viva corpora 5.4. *Ext* 1.

Spiritus alacer 8.7.1. animoſus 6.2. *Ext.* 3. ardens 8.7. *Ext* 9. 9.3.2. coeleſtis 4.8.5. ejus extinctus eſt 8.7.3. hic pueritiae non defuit 3.1.2. generoſus 3.3.1. 3.7. *Ext.* 7. 7.6.1. inexuperabilis 3.2.23. intolerabilis 6.2.8. luctus acerbitate permiſtus 4.6.2. militis glorioſus 8.14.5. muliebris 4.6.5. plenus fiduciae 3.7.1. proprius 7.6. *Ext.* 3. Romani imperii contuſus & aeger erat 6.4.1. ſupremus 5.2. *Ext.* 4. vehemens 6.2.1. veneno repugnans 9.2. *Ext.* 3. ſpiritus uno impetu complectebatur multos verſus 8.7 *Ext.* 1. ardor 4.7.2. extremi reliquiae 3.2.18. patricii vir 6.1.2 tyrannici conſul 9.5.1. ſpiritum contempſit 6.4. *Ext.* 2. cruore ac minis miſtum evomuit 9.3.8. depoſuit in publicis vinculis 6.9.13. exercitus ſuſtinere 9.1. *Ext.* 6. prorogare 9.2. *Ext.* 11. 8.3.2. intemperantiae reddidit 3.5.3. pium & fortem ſervili nomine incluſit 6.8.1. poenae impenderent 2.7. *Ext.* 2. poſuit 7.8.8. 9.12.6. profundere honeſte 6.3.3. reſonantem mugitus edere 9.2. *Ext.* 9. ſibi laqueis eripuerunt 6.1. *Ext.* 3. ſuum ad conſules

prorogavit 8. 3. 2. ſpiritu carere juſſus 7. 2. *Ext.* 11. & ſanguine deficiens 3. 2. *Ext.* 5. increbreſcere 5. 7. *Ext.* 1. militari dignum 8. 2. 3. ſupremos anhelitus reddente 7. 8. 9. uti 2. 7. 7. ſpiritus egregii 2. 6. 3. inſolentiſſimi 5. 1. *Ext.* 6. pecuniae aſpectu debilitati 4. 4. 11. religioſiſſimi 1. 1. 14. violenti 9. 2. 1. urbis inſolentiſſimi 2. 7. 1.

Splendor ampliſſimorum virorum 8. 1. *abſ.* 11. doctrinae perfectiſſimae 8. 13. *Ext.* 3. vitae 3. 2. 7. honorum 4. 2. 1. imaginum 3. 5. 1. praeturae 6. 9. 13. nobilitatis 7. 5. 3. 9. 3. 3. ſplendori gentis ſervire 3. 5. 2. ſplendore praeteritorum annorum humilius nihil 6. 4. 4.

Splendidus eques Rom. 7. 2. 4. inter paucos 5. 2. 5. ſplendido Tarracinae loco nati 8. 1. *abſ* 13. ſplendida materia 3. 4. 1. ſplendidae militiae ſtipendia 4. 7. 5.

Spolia avita 6. 2. 3. Carthaginis ac Numantiae 4. 3. 13. deorum numini conſecrata 7. 6. 1. hoſtium affixa templis 7. 6. 1. opima 3. 2. 3. 5. 3. 4. ſpecioſa 2. 7. 6. ex hoſtibus ferre 2. 7. 15. 3. 2. 24. deo conſecravit 3. 2. 4. & 6. hoſtium prae ſe ferens 5. 1. *Ext.* 5. rapere 3. 1. 1.

Spoliare aliquem 7. 4. 3. fama probatum virum 7. 2. 4. dote uxorem 8. 2. 3. jacentem 5. 5. 4 ſpoliaturi templum 1. 1. *Ext.* 5. ſpoliari ſimulacris 1. 5. 8. veri ſanguinis memoria 9. 15. 2. vita 8. 7. *Ext.* 7. ſpoliantur dii immortales 7. 6. 4. ſpoliatus regno a fratre 5. 1. 1. duobus adoleſcentibus filiis 5. 10. *Ext.* 1. optimo juvene filio 5. 3. 2. perfidia 3. 2. *Ext.* 3. ſepulturae honore 4. 7. 1. ſpoliata bonis propugnatoribus civitas 7. 4. 2. ſpoliatum coronis triumphalibus caput 5. 1. 10. ſpoliato corpore 2. 7. 8. fano 1. 1. *Ext.* 3. ſpoliati equis publicis 2. 9. 7. ſpoliando in theſauro 1. 1. 21.

Spondere: ſpopondi pecuniam pro eo 6. 2. 11.

Spongia omnibus imbuta coloribus 8. 11. *Ext.* 7. ſpongia pertergere corpora 2. 4. 5.

Sponſio fit cum eo 6. 5. 4. ſponſionem cum adverſario facere 7. 2. 4. facere 6. 1. 10. ſponſione Lutatium provocavit 2. 8. 2.

Sponſor temerarius 4. 7. *Ext.* 1.

Sponte ſua converſa ſigna 1. 6. 12.

Spumas adjicere naribus 8. 11. *Ext.* 7.

Spurina adoleſcens 4. 5. *Ext.* 1.

Spurina aruſpex 1. 6. 13. 8. 11. 2.

Sp. Albinus 2. 7. 2.

Sp. Carvilius 2. 1. 4.

Sp. Caſſius 6. 3. 1. & 2.

Sp. Melius 5. 3. 2. 6. 3. 1.

Sp. Poſtumius Albinus conſul 6. 3. 7. & 8.

Sp. Tarpejus 9. 6. 1.

Squalidus barba 1. 7. 7.

Squalore obſitus 2. 10. 6. 5. 1. 1. 7. 3. *Ext.* 5. 9. 10. 1.

Stabilire ſalutem publicam 4. 4. 5. ſalutem 5. 3. 2. ſtabilita fides 4. 6. 1. non infirmioribus radicibus patientia 3. 3. 1. ſtabiliendi ejus mores philoſopho traduntur 8. 14. *Ext.* 3.

Stabilis manſit animus in conſilio prudentiae 5. 10. *Ext.* 2. ſedes 2. 9. 1. ſtabiles radices 6. 9. *Ext.* 7.

Stabilimentum aetatis 3. 1. 1. ſtabilimenta bellorum 7. 6. 1.

Stabulum contaminatum 7. 7. 7.

Stagni modum exceſſit 1. 6. 3.

Stare poteſt reſp. 8. 5. 4. incolumem tibi fas non erat 5. 1. 4. in conſpectu alicujus 4. 7. 4. ſtat veſtigium repraeſentans 8. 11. *Ext.* 3. pax 9. 11. *Ext.* 4. ſtabat coram 6. 8. 1. ſteti per eum tutior 4. 7. *Ext.* 2. ſtetit id regnum aeterno in gradu 4. 3. 1. immobile religione corpus ejus 5. 10. *Ext.* 2. in eodem conſtantiae gradu 4. 7. 1. magno populo Rom. libertas 5. 6. 1. tanti aerario virtutis exemplum 4. 4. 6. ſteterat is ſolus in ambitu 8. 9. 2. ſtandi mora longa feſſa 1. 5. 4. ſtaretur illius auſpicio 2. 8. 2.

Statio aſſidua 6. 1. 1. vitae 4. 1. *Ext.* 2. voluntaria 2. 1. 9. ſtationis gradus immobilis 3. 2. 23. ſtationem deſerere 3. 3. *Ext.* 3. peragebat 2. 2. 6. repetere 2. 7. 10. ſtationes hoſtium 1. 1. 11.

Statius 10. *fr.*

Statius Statilius 1. 8. 6.

Statua bullata 3. 1. 1. Caeſaris 1. 6. 12. chlamydata 3. 6. 2. crepidata 3. 6. 2. ejus Babylone poſita eſt 9. 3. *Ext.* 4. ſtatuae titulus 3. 4. 3. ſtatuam ſolido ex auro poſuit 8. 15. *Ext.* 2. ſtatuae auratae 8. 15. *Ext.* 2.

Statuere aliquem eo loci 3. 1. 2. arbitria 5. 1. *Ext.* 6. de ſe tropaea 2. 7. 9. finem poenae 3. 2. *Ext.* 1. lamentantem Menelaum 8. 11. *Ext.* 6. ſibi modum 9. 2. 1. ſimulacra 1. 1. 8. tropaea 3. 2. 8. ſtatuit illum notandum 2. 9. 3. tabernacula 9. 1. *Ext.* 4. ſtatue ſignum ſignifer 1. 5. 1.

Statum beatae vitae modum ſupergredi 9. 12. *Ext.* 8.

Statum ſacrificium 1. 1. 11. ſtatas ſolenneſque caerimonias 1. 1. 1.

Statura praecipua 8. 13. *Ext.* 6.

Status beatae pacis 2. 7. 1. civitatis 2. 7. 15. concuſſus & labens 4. 1. *Ext.* 4. miſerandus 3. 8. 3. eorum felicior erat 6. 8. 7. libertatis exoptatus 5. 2. 6. miſeriarum ultimus 4. 4. 1.

rei-

reipubl. erat deformis 8.9.1. turbulentus 3.8.3. tranquillitatis jucundus 7.2.1. ſtatu fortunarum ſalvo 4.8.2.

Stellarum curſus 8.7. *Ext.* 2.

Stercore coopertum corpus 1.7. *Ext.* 10.

Sterile atque aeſtuoſiſſimum ſolum 4.4.4.

Sterilitatis cauſſa dimiſit uxorem 2.1.4.

Sternere triclinium 7.5.1. ſtravit lectulos Punicanos pellibus haedinis 7.5.1. ſtrato cultius recubans lectulo 2.6.8. ſtrata atque everſa urbs 5.6. *Ext.* 5. ſternendarum viarum cura 3.7. *Ext.* 5.

Stimuli iracundiae 9.3.2. praeacuti 9.2. *Ext.* 1. ſtimulis virtutum agitatus 8.14. *Ext.* 1.

Stimulati calcaribus equi 3.2.9.

Stipatus exercitu 3.2.5.

Stipem nodoſam exſolvite 2.9.1. petens per itinera viaſque publicas 7.3.8.

Stipendium anni 2.7.15. dari ſibi deſideravit 5.6.8. & frumentum claſſibus ſocii non praebent 7.6.1. ſtipendia deſunt militibus 7.6.4. eloquentiae robuſtiſſima 8.5.3. equeſtria 8.15.7. forenſia 8.7.5. militaria 7.2.5. 2.4.4. militiae 8.7.1. militiae ſplendidae 4.7.5. transmarina 9.1.4. veneranda 4.7.7. peragere 5.5.4. merens 9.7.2. militiae emeritus 6.1.10. ſtipendiis & virtutis & vitae emeritis 5.7.1. peractis 7.7.1.

Stipulatio inanis 8.2.2.

Stirps communis 2.9.6. ingenua 9.14.1. muliebris 8.3.3. regis exhauſta cladibus 3.2. *Ext.* 9.

Stivam agreſtem aratri repetere 4.4.5.

Stola inviolata tactu manus alienae 2.1.5. matronalis 6.1.1. verecundiae 8.3.1. ſtolae adhaerens pugio 3.5.3.

Stolidum eum credunt 6.9. *Ext.* 3.

Strages agreſtium 1.7. *Ext.* 4. Craſſiana 3.4.5. filiorum 2.7.7. miſerabilis 6.6. *Ext.* 1. fecerat 3.2.23. ſuper ingentem corruit 3.2.23. ſtrage ingenti facta 5.6.5. Penatium puniri 6.3.1.

Strangulare aliquem vapore & fumo balnearum 9.6. *Ext.* 2. ſtrangulavit mulierem 5.4.7. ſtrangulari manu peſtifera 5.3.2. ſtrangulatae ſunt propinquorum decreto 6.3.8.

Strategemata dicuntur Graeca pronuntiatione 7.4.1.

Stratonice Antiochi noverca 5.7. *Ext.* 1.

Strenuus flos 3.2.9. ſtrenua opera 7.3.7. ſtrenuam operam ediderant 8.14.5. ſtrenua opera fuerat uſus 1.8.6. ſtrenuum eſſe foris 2.9.1. ſtrenui comites 4.7.2. ſtrenuis interdum appetendum eſt otium 8.8.1. ſtrenua & vegeta ingenia 3.6.1. miniſteria 4.7.7.

Strepitus armorum 1.6.12. 5.2.8.

Strictum gladium in medio poſuit 3.2. *Ext.* 7. gladium tenens 2.10.6. ſtricto gladio 5.6.7. ſuper caput gladio 8.7. *Ext.* 7. ferro incubuit 4.6.3.

Strictim percurrere aliquem 6.1.13.

Strigmenta gymnaſii colligere 9.14. *Ext.* 2.

Struere inſidias patrimonio 8.2.3. ſibi aditum in coelum 6.9.15. aditum juxta moenia urbis Volſco militi 5.4.1. ſtruxerat ſepulchrum 1.7. *Ext.* 3.

Strues cadaverum 1.6.11.

Studium attentum 6.9. *Ext.* 1. perpetuum 8.13. *Ext.* 1. enixum 8.15. *Ext.* 1. pacis lene 8.8. *Ext.* 2. pertinax 9.1.3. promptiſſimum 7.8.5. pronum 4.8.1. ſervandae religionis 1.1.1. ſordidum 8.14.6. verecundiae 6.5.1. ſtudii agitatio 8.7. *Ext.* 3. anxii & attenti proemia 8.7.7. ejus eſt 1.8. *Ext.* 8. ſtudio acerrimo nitebatur forum 3.8.6. flagrare 8.7. *Ext.* 6. 6.5.5. ſtudia communia 3.7.11. cuncta recepta fido ſinu 8.7.1.

Studioſiores Caeſaris eos ſenſerat 9.2.4.

Stupet mens admiratione 8.7. *Ext.* 4. ſtupent ac haerent hominum oculi 5.4. *Ext.* 1. ſtupebat Senatus 5.4.1. ſtupentes admiratione 3.2.1.

Stuporis ſe damnare 6.9. *Ext.* 3.

Stuprata filia ejus per vim 9.1. *Ext.* 5. ſtuprandum illum familiae objecit 6.1.13.

Stuprum commiſſum in novercam 5.9.1. ſtupri cauſſa appellare cornicularium 6.1.11. commercium habere cum aliquo 6.1.10. crimine ſe coinquinare 6.1.6. ſtupro intervenire 1.8. *Ext.* 3. ſtuprum filiae pertinacius expetere 6.1.2. pati 6.1.1. 6.1.9. & *Ext.* 2. ſtupro religionem permutare 9.1.7. ſtupra in viduis ac nuptis impunita 9.1. *Ext.* 2.

Stuproſae mentis acer punitor 6.1.8.

Stylus cunctans 3.7. *Ext.* 1. laetus 4.2.1. Romani non minima pars 8.13. *Ext.* 4. ſtylum illi conſulto impreſſit truculenta manus 7.6.4. meum ad externa jam delabi permittam 3.8. *Ext.* 1. ſtylo conditam ſeriem 1. *prol.* terminos vitae ſuae clauſit 8.7. *Ext.* 9. noſtro ſeparentur 5.2.1. ſuperiorum felici 1. *prol.*

Suadere aliter 3.8. *Ext.* 2. ſuadet & praecipit verecundia 3.8.6.

Suavitas copioſa 5.5.1. eloquii 1.6. *Ext.* 3. litterarum 2.2.2. ſuavitate temperati mores 3.8. *Ext.* 2.

Sub alienis auſpiciis rem gerere 3.2.6. capite Sophronis mimos habuiſſe fertur 8.7. *Ext.* 3. corona venire 9.10.1. ditione ali-

cujus eſſe 4 8. 5. duce militare 3. 2. 6. 5. 1. *Ext.* 1. duce ſtipendia equeſtria merere 8. 15. 7. eo bellum gerens 3. 2. 21. excuſatione adverſae valetudinis 6. 4. 1. haſta aliquem vendere 6. 5. 1. ipſum tranſitum ad mortem 8. 7. *Ext* 12. jugum miſſi 2. 7. 7. nomine Catonis definit 2. 10. 8. regno alicujus eſſe 8. 7. *Ext* 16.

Subdere faces templo 4. 7. 1. ſubditi ignes 9. 2. *Ext.* 9.

Subduxit ſe Penatibus 6. 8. 7. ſubducta erat tota claſſis 6. 5. *Ext.* 2. ſubducta uſibus vinculorum neceſſariis lora 7 6. 2.

Suberat nulla ſuſpicio 7. 3. *Ext.* 10.

Subjicere Africam poteſtati 3. 7. 1. caput periculo aut gladio 4. 7. *Ext.* 1. damnationi cenſuram 6. 9. 10. epulas oculis 2. 5. 5. humeros lecto funebri 4. 1. 12. locupleti falſum teſtamentum 9. 4. 1. oculis facta libuit 5. 2. 1. ſe ſervorum inſolentiſſimae dominationi 9. 1. *Ext.* 2. vires majeſtati 5. 6. 1. ſubjicis tu hos furores 9. 13. 3. ſubjicit hujus viri mentio 4. 1. *Ext.* 7. mihi ejus mentio 6. 4. *Ext.* 1. ſubjecit concioni 7. 3. 6. bona adoleſcentis haſtae 6. 3. 4. dictaturae magiſterium equitum 5. 2. 4 eum populi oculis 6 9 9. voluptates animis noſtris 7. 2. *Ext.* 11. illum adoleſcentem 5 9. 4. is populum ſenatui 8. 9. 1. puellam gladiis 3. 2. *Ext.* 9. ſe oculis hominum 3. 3. 1. ſubjecerunt ſeſe lecto funebri 2. 10. 3. ſubjiciam imagines lectoris oculis contemplandas 4 6. 1. ſubjiciamus nunc aeſtimationi enerves exceſſus e vita 9. 13. 1. ſubjicientes corvum propugnatorem 8. 15. 5. ſubjecturus erat triumphum oculis 3. 5. 1. ſubjici debet pallium togae 2. 2. 2. haſtae bona ejus non poſſunt 9. 11. 7. ſubjiciatur animis ſenex, rex, amans 5. 7. *Ext.* 1. ſubjectus haſtae apparatus operis 2. 4. 2. ſuffragiis populi 8. 1. *abſ.* 3. pedibus 1. 7. *Ext.* 6. proeliantium globo 3. 2. 16. publicae quaeſtioni 8. 5. 2. ſubjecto accuſatore 7. 8. 7. ſubjecta eſt Africa pedibus Italiae 8. 14. 1. crimini iniquitatis diremptio 4. 7. 1. imperio Phrygia 1. 6. *Ext.* 2. ſalus & victoribus & iratis 6. 2. 1. ſubjectam arbitrio Neptuni gulam habet 9. 1. 1. ſubjecta face 5. 5. 4. ſubjectum imperio decus habuit 3. 5. 3. ſubjecti moenibus ſuis campi fertiliſſimi 7. 6. 2. ancipiti fortunae 7. 2. *Ext* 2. ſubjectos crepidis aureos clavos habuit 9. 1. *Ext.* 4. haſtae captivos vendere 5. 1. 7. ſubjectis faſcibus 4. 6. 3. ſubjectae gladio cervices 4. 7. *Ext.* 1. ſubjecta aedificia 7. 2. *Ext.* 2.

Subjungitur decus ſummo ornamento 8. 15. 5.

Subigere pene totam Hiſpaniam 9. 3. 7. ſubegit Africam 6. 9. 14.

Subire animo 3. 3. *Ext.* 7. poenam exilii 6. 5. 3. ſpeluncam tempeſtate coactus 9. 12. *Ext.* 10. ſubita fluctuatio 7. 4. 5. triſtitia 1. 6. 12.

Sublegi in ordinem 6 4. 1.

Sublicius pons 1. 1. 10. 4. 7. 2.

Sublimi ſede ſedens 5. 1. *Ext.* 1.

Sublime efferre aliquem 6. 9. *Ext.* 7. nimis extructa villa 8. 1. *damn.* 7. putreſcere 6. 2. *Ext.* 3

Subminiſtrare alimenta 5. 2. 1. operibus tempora 8. 7. *Ext.* 11. licentiam 6. 5. 1. ſubminiſtrante alacritatem natura 8. 15. 1.

Submittit ſe tremebunda manus genibus 6. 8. 4.

Submovere aliquem e conſpectu 5. 3. *Ext.* 1. ſubmovit obvios 7. 3. 9. tabellas e quaeſtione 6. 2. 5. ſubmovendo Annibalem 7. 2. 3. ſubmovendam ſuperſtitionem 2. 6. 7.

Subnectere filii mentionem patris recordationi 7 6. 6. domeſticis externa 6. 1. *Ext.* 1. factum alicui 5. 6. 2. imperatoribus glorioſum militis ſpiritum 8. 14. 5. ſitim in capeſſenda laude 8 14. *Ext.* 3. ſubnecto huic Daphidam 1. 8 *Ext.* 8. ſubnectam duos abſolutos 8. 1. *abſ.* 7. externa exempla 3. 3. 2. gloriae decus 2. 6. 15. his illud 2. 8. 6. ſubnecti praecipue debet otium 8. 8. 1.

Subnixus fulgore gloriae 8. 1. *abſ.* 11.

Subolem filiarum ſinu ſuo excipere 7. 1. 1. ſuboles propagatae felicibus auſpiciis 5. 4. 1.

Subornare equites 7. 4. *Ext.* 2. ſubornatis ſervis 7. 3. 9.

Subrogatis magiſtratibus 6. 3. 2.

Subruitur ſententia 10. *fr.* ſubrutum ſe videt 5. 10. 3. ſubruta eſt exſpectatio 9. 10. *Ext* 2.

Subſcribere actioni 8. 1. *abſ.* 2. nefandis amoribus 4. 7. 4. ſubſcribit ei Damaſtes 8. 13. *Ext.* 6. ſubſcripſerunt animi ejus judicio 4. 3. 9.

Subſellii fragmento ictus 1. 4. 2. ſubſellia ponere 2. 4. 2. ſubſelliis poſitis 2. 2. 7.

Subſequi alicujus veſtigia 9. 3. *Ext.* 3. audaciam 1. 6. 7. bellicae virtutis ſpiritus 2. 6. 3. veſtigia alicujus 5. 2. 9. ſubſequente cohorte 3. 2. 20. ſubſecutus eſt gloriam laude 3. 2. 23. veſtigia ſtudio benevolo 6. 8. 7. ſubſecuta eſt fortuna 2. 7. *Ext.* 1. eſt mors exceſſum e vita 1. 8. *Ext.* 10. ſubſecutum numen Dei 1. 8. 2.

Subſidit terra vaſto hiatu 5. 6. 2.

Subſeſſor alieni matrimonii 7. 2. *Ext.* 1. ſubſeſſores matrimoniorum 2. 1. 5.

Sub-

Subſidio Fabii conſervatus 5.2.4. ſubſidia annonae labenti oriebantur 4 8. *Ext.* 2.
Subſtituere aliquem in locum alterius 9.13. *Ext.* 4.
Subſtravit elephantis proterendos 2. 7. 14. ſubſtraviſti pollincto jam corpori marcidam ſenectutem tuam 7.7.4. ſubſtraverunt navibus milites noſtros 9.2. *Ext.* 1. ſe 12 faſces animadverſioni 2.7.7.
Subtile judicium 7.2. *Ext.* 5. ſubtilior ratio 2.3.2.
Subtilitas exactiſſima 8.7. *Ext.* 10.
Subtiliter perſpicere 1 7.2.
Subtrahere aliquem hominum numero 1 6. 13. damnationis periculo 8.1. *abſ* 9. filium publicis uſibus 5.4.3. oppidum exitio 7.3. *Ext.* 4. ſe convivio 5.1. *Ext.* 2. ſubtraxit C. Caſſium inſultationibus hoſtium 6. 8. 4. gladio cervicem 9.13.3. ſe ipſe fuga 6.1.11. ſubtrahi fato 1.8.12. periculo 1.7. *Ext.* 10. ſubtrahitur Roſcius 8.7.7. ſubtracta eſt ruinae ſalus 1.8. *Ext.* 7.
Subvenire alicui 1.7. *Ext.* 10. violatae patris majeſtati 5.1. *Ext.* 2. ſubvenit periculo ejus 5.4.3. Valerii eloquentia 8.9.1. ſubveniendum errori 2.6.7.
Subvertere alicujus avaritiam 4.2.7. haec tentavit 9.11. *Ext.* 4. teſtamentum 7.8.1. ſubvertit Claudiam inſontem votum impium 8.1.*damn.* 4. omnem vim accuſationis 6.8.1.
Succedere in locum alicujus 6.2. *Ext.* 2.
Succeſſio generis 2.7.6. laudis 5.6.4. ſucceſſioni imperii deſtinatus 1.7. *Ext.* 4.
Succeſſor egregius 3.7.2.
Succeſſus bellicae rei inſignis 3.6.4. proſper 1.6.4. ſucceſſum ſuum omini acceptum referentes 1.5. *Ext.* 2. ſucceſſu alicujus laetari 3.8. *Ext.* 2. Cannenſis pugnae elatus 9.5. *Ext.* 3. motus 2.7.8. ſucceſſus crudeliſſimi & inſolentiſſimi 2.8.7.
Succidere arbuſculas 9.1.4. ſuccisa prima pedum parte 9.2. *Ext.* 2.
Succlamare alicui dicto 6.2.3.
Succumbere coëgit veneno repugnantem ſpiritum ſuum 9.2. *Ext.* 3. dolori 5. 10. *Ext.* 2. fortunae 3.2.7. fortunae viribus 7. 6.1. ſibi Pireſium coëgit 3.2.21. ſuccubuerat ei totus terrarum orbis 5.7.2.
Succurrere aegris ſitientibus 2.4.5. alicui 5.8.3. inediae 8.7. *Ext.* 5. ſuccurrit portanti onus 5.3.4. ſuccurrebat illis 2.7.15. ſuccurriſſe civitati viſus eſt 3.8.2. ſuccurrendi civibus ſtudium 2.4.5. ſuccurri illis non potuit 6.6. *Ext.* 2. ſuccurritur aeri alieno 9. 3.6. inopiae illuſtrium virorum 4.4.9. ſucçurſum eſt ancillae 7.3. *Ext.* 5. ſuccurrendum continentiae 4.3.7. tantae inopiae 7.6.1.
Succuſſis frenis 9.11.1.
Sudare ſanguinem 1.6.5.
Sudarium in manu habere 9.12.7.
Sudes roboreae 7.6.5.
Suem interficiendi ſtudium 1.7. *Ext.* 4.
Sueſſa 2.2.4.
Sufenas 7.7.2.
Sufficere ad exequiarum impenſam 4.4.1. ad peragendum imperium 2.7.6. alimentis 1.4. *Ext.* 1. cultui deorum 5.6.8. deorum omnium domicilio 8.14. *Ext.* 2. laboribus 7. 1.1. tutelae imperii ſui 5.2 *Ext.* 4. aerarium expenſis 7.6.1. ſufficiunt poenae 9.2. *Ext.* 11. ſuffecit dextra exercitus complexui 5.1. *Ext.* 1. reipubl. miniſteriis 8.13.1. ſuffecerat ad ſtatum corrigendum 2.7.15. ſufficient verſus mei in omne tempus 3.7. *Ext.* 1. ſufficiens miniſterio 2.6.7. ſuffectura pila quinque militum diurno proelio 3 2.23.
Suffixit illum cruci 6.3.5. ſuffigi cruci 2.7. *Ext.* 1. 6.2. *Ext.* 3.
Suffragante ipſa obſcuritate fideli mendacio 4.7.6.
Suffragatio credula 9.15. *Ext.* 2. divina 4. 7.1.
Suffragatorem competitoris agere 4.5.3.
Suffragium triſte 8.1. *abſ.* 2. ſuffragia clementiſſima 7.3. *Ext.* 6. dementiae proxima 7.5.6. ſuffragiis urbium veneratio tributa 8. 15. *Ext.* 1. ſuffragia eorum regebat 8.5.3. ſuffragiis dignus 2.9.6. eum tota cognitio oppreſſit 8.1. *damn.* 3. populi conſul creatus 3.8.3. tribuum damnatus 8.1. *abſ.* 7. ſuis ei tyrannidem deferunt 6.5. *Ext.* 1.
Suffuſi lacrymis 2.6.8.
Sugillare alicujus crudelitatem 3.2. *Ext.* 1. ſugillandi gratia 5.2. *Ext.* 4. ſugillatus eſt repulſa praeturae 7.5.5. ſugillandum ad hoc monſtrum invalidae literae 5.3.4. ſugillanda ſibi deſumpſit jura familiaritatis 7.8.9.
Sugillatio amara 6.9.12. gloriae 2.3.1. ſugillationis frena 9.2.1.
Sullana crudelitas 6.8.2. victoria 6.4.4. proſcriptio 7.3.6. violentia 9 15.5.
Sulpicius 1.1.4. Rufus 6.5.7.
Sulpicia lex 9.7. *mil. Rom.* 1. Ser. Paterculi filia 8.15.12. Lentuli uxor 6.7.3.
Sumere ab aliquo ſupplicium 4.1. *Ext.* 1. auſpicia 4.3.1. diadema 5.7. *Ext.* 2. documenta 1. *prol.* experimentum 3.3. *Ext.* 1. licentiam 2.6.7. pro ſuo jure 1.8.2. ſibi aliquid 3.7.1. ſumit ab eo capitale ſupplicium 5.1. *Ext.* 2. ſumunt plus receſſus 3.6.1. ſumpſit clariſſimorum cognominum alterum 5.5.1. togam virilem 5.4.4. ſumpſerat verbis

bis arma 6.2.1. ſumi de indemnatis ſupplicium vetant leges 7.2. *Ext.* 15. ſumptus inter eos judex 8.2.3. ſumpta famulari veſte 6.7.3. ſumpto auſpicio 2.1.1.

Sumptus aſſium quingentorum 4.3.11. ſumptus conviviorum 2.9.5.

Summa dominationis 3.3. *Ext.* 5. dotis 4.4.10. 8.2.3. indigna 5.3.2. pecuniae parva 4.8.1. ſummae dotis adjecit 4.3.1. ſummam ab heredibus petere 8.2.2. duplicando 1.1.21. imponere experimentis 4.3.3. ſumma accepta & expenſa 3.7.1. parva admodum retenta 8.7. *Ext.* 4. ſumma tricies ſeſtertium compenſare 9.1.4.

Summatim cognoſcere externa 6.3. *Ext.* 1. differam 1. *prol.*

Summittere altitudinem domus 8.2.1. faſces populo 4.1.1. ſummittebat eximiam dignitatem 5.2.7. ſummiſſa vox 3.8. *Ext.* 1. ſummiſſum Perſicae dominationi decus 6.3. *Ext.* 2.

Summovere aemulum 4.1. *Ext.* 5. aliquem exilio 7.4.2. caſtra 1.8. *Ext.* 19. dominum totius Aſiae ultra Taurum montem 8.1. *damn.* 1. ſummovit eum inde 3.7.6. lixas e caſtris 2.7.2 ſummoveri a tribunali 6.2.11. ſummoventur omnia ex caſtris 2.7.1. ſummotus ab Athenienſibus 5.3. *Ext.* 3. imperii finibus 4.1. *Ext.* 9. ſummoti ſunt impetus 4.3.1. ſummotis amicis 9.13. *Ext.* 4.

Summus gloriae cumulus 3.1.1. ſummo proximus 6.3. *Ext.* 1. ſumma ſeveritas 2.9.8. ſummam manum adjecit Achaico bello 7.5.4. ſummum decus 2.7.7. ſilentium 7.2. *Ext.* 6. ſummos per cruciatus expirare 2.9.8.

Supellectilem faſtidire 4.3.7. ſupellectile uti 4.3.7.

Superare aliquem bello 7.3.4. malignitatem naturae 8.7. *Ext.* 1. numerum annorum multitudine operum 9.12.1. omne ſerpentum ac ferarum genus titulo feritatis 7.6. *Ext.* 3 ſuperare ſe ipſum 4.1.2. ſuperant notae exempla 3.8. *Ext.* 1. ſuperavit hanc crudelitatem atrocitate parricidii 9.11.5. moderatio patrios affectus 4.1.5. ſuperarunt loci iniquitatem 2.7.10. ſuperantibus arboribus 1.1.19. ſuperari ab aliquo virtute 3.2.6. ſuperato rege 2.5.2. 2.7.14. ſuperatis pugna Etruſcis 5.5.2.

Superbus rex 6.1.1.

Supercilium affinium grave 7.2. *Ext.* 1. cenſorium 2.7.5. 2.9.1. maritale 6.3.10. patris graviſſimum 9.1.6.

Supereminens palma 1.8.2.

Supereſſe alios temporibus oſtendit 8.7.2. debeo 4.7.4. fidei 3.2. *Ext.* 9. proelio nefas ducebant 2.6.11. ſupereſt noſtris infinita frumenti abundantia 7.4.3. quaſi debitum opus 3.8.1. ſuperfuerat ex potione 3.2. *Ext.* 6.

Supergredi ſtatum humanae vitae modum 9.12. *Ext.* 8. ſupergreſſa eſt pertinaciam impietas 7.6. *Ext.* 3. laudibus virilem familiae ſuae claritatem 4.3.3.

Superjacit, ſe conjugis flammis 2.6.14. ſuperjacturus ſe rogo 1.8. *Ext.* 10. ſuperjaci tectis ardentibus 3.2. *Ext.* 7.

Superjicere aliquem rogo 6.8.7. ſuperjecit domum interempto 6.3.1. ſuperjecerunt ſemetipſi publico & communi rogo 6.6. *Ext.* 1.

Superior adverſarius 2.8.2. Africanus 2.7.12. aliquanto 5.1.3. Cato 3.2.16. dux 2.7.11. gloria evaſit 4.1.1. ira ac ſpe 3.8.2. omnibus conſiliis 7.7.1. ſuperiorem ſe credit 3.2.3. ſuperius opus 8.11. *Ext.* 5. ſuperiore judicio actum 7.3.5. majus an hoc crimen neſcio 2.9.2. ſuperiores proelio 1.8.5. ſuperiorum ſtylo felici 1. *prol.* ſupremus humanae conditionis honos illis defuit 6.3.1. ſpiritus 5.2. *Ext.* 4. vitae dies 8.7. *Ext.* 14. ſupremo loco inhaeſit 6.9.14. ſupremum officium 2.6.8. 5.1. *Ext.* 6. ſupremi anhelitus 7.8.9. ſuprema judicia improbavit 7.7.4.

Superlatio decoctoris turpis 6.9.12.

Superpoſitos maternis gremis trucidavit libros 9.2.4.

Superſedent venire 2.8.6.

Superſtes ac incolumis eſt 6.2. *Ext.* 2. fuit omnibus 8.13.4. ſuperſtitem relictura 2.6.8.

Supervacua irritatio 6.3.10. legatio 4.3.5. ſupervacuum tanquam propoſitum damnavit 1.7. *Ext.* 10.

Superveniunt literae 3.8. *Ext.* 6.

Supervolabant aves 4.8.5.

Suppetente igne 2.4.5.

Supplementum exercitus 3.7.10.

Supplex ejus genibus procubuit 6.9. *Ext.* 7. & demiſſa defenſio 6.4. *Ext.* 2. auxilii ſordidi caput 6.8.4. petit auxilium 2.7.8. populo ire cogeretur 4.5.4. proſtravit ſe ad pedes 8.1. *abſ.* 3. vox 3.3. *Ext.* 2. ſupplicem genibus advolutum puerum intueri 3.8. *Ext.* 4. jacere paſſus non eſt 5.1.9. ſacrificio expiaverat 1.7. *Ext.* 4. ſupplices ad eum venerunt 3.2.16. manus 2.9.3. ſupplicibus ceſſerat effigiem ſolis 1.5.8. ad genua judicum manus non tetendit 6.4.4.

Suppliciter ſe abjicere 8.1. *abſ.* 6.

Supplicare exuli 5.4.1. populo 5.2.7.

ſupplicatum ire in Capitolium 3. 7. 1.

Supplicatio Marti eſt habita 1. 8. 6. ſupplicationes decretae ſunt 2. 8. 7.

Supplicium capitale 3. 2. *Ext.* 1. Ponticum 9. 13. 1. ſervile 2. 7. 12. tardum 9. 2. *Ext.* 2. teterrimis actis exquiſitum 3. 8. 3. ſupplicii gratia 3. 3. *Ext.* 3. tempore electo 2. 9. 3. ſupplicio capitali adſervari 4. 6. *Ext.* 3. nota inſerta eſt 6. 3. 1. ſupplicium ab aliquo ſumere 4. 1. *Ext.* 1. a ſe exigere 5. 1. *Ext.* 2. de indemnatis ſumi vetant leges 7. 2. *Ext.* 15. exigere ab homine 7. 8. 8. ſupplicium honori praetulit 4. 7. 3. perpeti 3. 2. *Ext.* 6. ſupplicio affectus eſt 8. 4. 1. aliquem afficere 3. 7. 1. 5. 8. 5. 6. 3. 1. mortis adduci 3. 8. 8. ſe liberare 3. 2. *Ext.* 6. ultimo affectus 4. 7. 1. ſupplicia debita 1. 1. *Ext.* 3. ſuppliciis compreſſi 2. 7. 15.

Suppoſito tigno prominente 9. 2. *Ext.* 6.

Supprimere edictum 8. 2. 1. ſuppreſſit Timocharis nomen 6. 5. 1. ſupprimendus non eſt Anaxagoras 5. 10. *Ext.* 3. ſupprimenda illius damnatio 8. 1. *damn.* 8. ſupprimendum id non putavi 8. 5. 6.

Supra vires niti 4. 8. 1. ſupra plantam aſcendere 8. 12. *Ext.* 3.

Surdinus 7. 7. 6.

Surgens imperium 7. 4. 1. ſurrexit e convivio 6. 9. *Ext.* 1.

Suſcipere bella 3. 7. 10. cauſſam debitorum 9. 7. 4. diſceptationem 2. 8. 2. imperium populi Rom. 4. 4. 5. ſuſceptam cauſſam protexit 9. 3. 6. ſuſcepta cognitione 5. 8. 3. ſuſcepta vota 1. 1. 1.

Suſcitato pulvere 9. 3. *Ext.* 3.

Suſpendio finire vitam 6. 9. *Ext.* 2. ſe conſumpſit 5. 8. 3.

Suſpenſa reip. ſalus tenui filo 6. 4. 1. calidae aquae aequora 9. 1. 1.

Suſpexit inimici vim 8. 10. *Ext.* 1. te numen ipſius induſtriae 8. 7. *Ext.* 11. ſuſpectus dubia fide 7. 3. 7. erat locus 8. 1. *abſ.* 12. viris ac parentibus feminarum 4. 5. *Ext.* 1. in parricidio 5. 9. 3. ſuſpecta & dubia ſocietatis fides 7. 4. 1. ſuſpectum tyranno fidiſſimum reddidit 3. 3. *Ext.* 2. ſuſpectam ejus impietatem habet 5. 9. 2. ſuſpecto tanquam exacto tempore 8. 11. 2.

Suſpicari nil 5. 9. 4.

Suſpicio caedis pertinet ad eum 8. 1. *abſ.* 13. nulla ſuberat 7. 3. *Ext.* 10. ſuſpicionem animo repulit 1. 7. *Ext.* 2. ſuam alicui diſſimulare 7. 3. 7. ſuſpicionibus expoſitis 5. 9. 1.

Suſtentare totius ruinae molem 9. 12. *Ext.* 10. inopiam extrahendae aquae quaeſtu 8. 7. *Ext.* 11. proelii reliquias 4. 8. 2. temporis difficultatem 5. 6. 8. ultimam inopiam 6. 9. 8. ſuſtentari quaeſtu 2. 6. 4.

Suſtinere aequiore animo amiſſionem 2. 6. 16. caſum pro robore animi 5. 10. 2. caſus 3. 2. 7. imperium 6. 5. *Ext.* 1. injuriam aequiore animo 7. 8. 2. miniſterium 4. 3. 2. opera 8. 13. *Ext.* 1. publica officia 2. 1. 9. quantum valuiſſet 4. 3. 4. ſpiritum exercitus 9. 1. *Ext.* 6. talia 7. 3. 8. ſuſtinet plurimum periculi 3. 2. 6. ſuſtinuit aggredi ſenem 2. 10. 6. capi 3. 5. 1. carere patria 3. 8. 4. auguratus ſacerdotum 8. 13. 3. duos reos eodem judicio 6. 2. 4. ejus rei ſententiam 6. 1. 11. ſuſtinuit tantum operae laboriſque 8. 7. *Ext.* 10. hoſtium agmen 3. 2. 1. in theatro ſpectare 4. 5. 1. non niſi poſt fata queri 5. 3. 2. ejus impetus 6. 9. 14. ſupereſſe fidei 3. 2. *Ext.* 9. ſuſtinuerunt cenſoriam notam patiente animo 2. 9. 7. ſuſtinentes vim Cimbrorum 5. 2. 8. ſuſtineri patellam ſuam corneo pediculo voluit 4. 4. 3.

Syloſonti urbem fruendam tradidit 5. 2. *Ext.* 1.

Syphax 6. 2. 3. 5. 1. 1. 6. 9. *Ext.* 7. 9. 8. 1.

Syracuſae 1. 1. *Ext.* 3. 1. 1. 8. 1. 6. 9. 1. 7. *Ext.* 8. 2. 7. 15. 2. 8. 5. 5. 1. 4. Syracuſarum moenia tueri 7. 4. *Ext.* 1. Syracuſis captis 8. 7. *Ext.* 7.

Syracuſani 6. 2. *Ext.* 2. Syracuſana civitas 5. 1. 4.

Syria 6. 4. 3.

T.

Tabellae prolatae ſunt 6. 2. 5. ſenatuſconſultum continentes 6. 4. 3.

Taberna macellaria 3. 4. 4.

Tabernaculum vitio captum 1. 1. 3. tabernacula textilibus ſigillis adornata 9. 1. *Ext.* 4.

Tabeſcere patiebantur corpora 9. 2. *Ext.* 10.

Tabida corpora 9. 2. *Ext.* 11.

Tabulae expoſtulatae 2. 10. 1. plumbatae 3. 7. 2. publicae 4. 1. 10. 9. 2. 1. teſtamenti 7. 7. 6. & 7. 7. 8. 2. tabulis heredes inſeruit 9. 4. 1. teſtamenti defendere 7. 7. 2.

Tacere de clementia Cn. Pompeji 5. 1. 9. de ſua munificentia 4. 8. 4. in foro & judiciis 8. 3. 1. nos de ſe patitur 4. 1. 10. tacuit actutum 6. 2. 3. perſeveranter 6. 1. 7. tacuiſſe me nunquam poenituit 7. 2. *Ext.* 6. tacendum eſt 8. 3. 14. tacitus peregit geſticulationem 2. 4. 4. tacitum convitium 4. 3. 14. taciti & moeſti milites 1. 6. 11. tacitae faces 8. 14.

8. 14. *Ext.* 1. tacitis fatis caetera permitte 1.7. *Ext.* 1.

Tacite id Scipio non tulit 8. 14. 5.

Taciturnitas inexpugnabilis 4. 7. 7.

Taedet pigetque 2. 8. 7.

Taedium morum 9. 5. *Ext.* 1.

Talentis quinquaginta ſe redemit 6. 9. 15.

Tanaquil uxor Priſci Tarquinii 1. 6. 1.

Tangi dulcedine gloriae 8. 14. 5.

Tantum intereſt 2. 8. 4. operae laboriſque ſuſtinuit 8. 7. *Ext.* 10.

Tardum ſupplicium 9. 2. *Ext.* 2.

Tarentum 2. 2. 5. 2. 4. 5.

Tarentina civitas 2. 2. 5. petulantia 4. 3. 14. Tarentinum bellum 2. 7. 15. Tarentini 5. 1. *Ext.* 3.

Tarpejo ſaxo praecipitari 6. 5. 7.

Tarquinius Superbus rex 1. 1. 13. 4. 4. 1. 5. 6. 1. 5. 8. 1. 7. 3. 2.

Tarquinienſis fundus 5. 3. 3.

Tarracina 8. 1. *abſ.* 13.

Tatia Caeſonis filia 4. 4. 10.

Tatius 9. 6. 1.

Tauromenitana arx 2. 7. 5.

Taurus aereus 9. 2. *Ext.* 9.

Taurus mons 2. 8. 1. 8. 1. *damn.* 1.

Taxillus gymnaſiarcha 9. 10. *Ext.* 2.

Tegere aliquem ab infeſtis telis 4. 7. 2. caput ſuum veſte 8. 13. *Ext.* 1. corpora ſilvarum latebris 5. 4. *Ext.* 6. latus ſuum 4. 7. *Ext.* 2. tempora alicujus inſigni regio 5. 1. 10. texit Aegypti regnum 6. 4. 3. beneficio patientiae 3. 3. *Ext.* 5. cauſſam adventus 3. 3. 1. cauſea caput humo ſublatum 5. 1. *Ext.* 4. conſeſſum velorum umbraculis 2. 4. 6. ea fallacia maximas virtutes ſuas 7. 3. 2. texerunt auctoritatibus ſuis lumina curiae 9. 4. 1. tectus eo fallaciae genere 7. 3. 8. ſcuto 3. 2. 19. tectum attulerat gladium 5. 4. 3. fuerat caput galea 1. 8. 6. mendacium 3. 2. *Ext.* 9. veſte ferrum 6. 1. 1.

Tecta ardentia 3. 2. *Ext.* 7. Capitolii veteris humilia 4. 4. 11. ruſtica 4. 8. *Ext.* 2.

Tegmine parvo muniti 2. 3. 3.

Tegulas marmoreas tranſtulit 1. 1. 20.

Telae aranearum 7. 2. *Ext.* 14.

Teleſinus 6. 8. 2.

Telluris aedem fecit 6. 3. 1.

Telum erat miſſum 7. 2. 5. tela infeſta 4. 7. 2. Luſitana 9. 1. 5. telorum diſcurſus 3. 1. 1. tela in aliquem convertere 1. 5. 7. telis laeſus 3. 2. 1. obrutus 5. 6. 5.

Temerariam pene fiduciam! 3. 7. 5. temerarium factum 3. 2. 15.

Temere amicum perdidit 3. 3. *Ext.* 5. conari aliquid 1. 6. 9. & audaciter 8. 1. *abſ.* 5.

Temeritas campeſtris 4. 1. 14. concitatae multitudinis improvida 9. 7. 2. effrenata 6. 2. 8. quam execrabilis! 9. 8. 3. Punica 9. 8. *Ext.* 1. temeritatis crimen 2. 9. 6. & impotentiae incurſus 4. 1. 1. temeritati facit animum blandum 3. 8. *Ext.* 2. temeritatem ruentem comitari 3. 8. 3.

Temperamentum aequitatis admirabile 6. 5. *Ext.* 3.

Temperantiam alicujus corrumpere 4. 3. *Ext.* 3.

Temperare reipubl. ſtatum blanditiis maritalis lecti 9. 5. 3. ſe ſalubri modo 6. 2. 1. venena 9. 12. *Ext.* 1. ſibi 8. 7. 2. 8. 9. *Ext.* 2. temperant mores clementiae miſtura ſeveritatem 5. 9. 1. ſalubri conſilio patriam indulgentiam 7. 3. 10. temperari moderatione 4. 1. *Ext.* 9. temperata eſt pudicitia 2. 1. 5. temperatum erat in poculo venenum 2. 6. 8. cicuta venenum 2. 6. 7. temperata potio 3. 8. *Ext.* 6. temperatum ſeveritate genus 2. 4. 4. temperati ſuavitate mores 3. 8. *Ext.* 2. temperatior moderatio 4. 1. *Ext.* 2.

Tempeſtas amariſſima 7. 6. 6. coeleſtis 8. 1. *abſ.* 4. maritima 8. 1. *abſ.* 4. nivalis 5. 1. *Ext.* 1. ſaeva incidit 9. 1. 1. ſubita 5. 3. 3. tempeſtatis ſubitae vi 1. 1. *Ext.* 1. tempeſtate claſſem amiſit 1. 4. 3. eadem auſa facinus 3. 2. 2. eadem Reip. 1. 1. 11. ex illa evaſit 8. 2. 2. ſpeluncam ſubire coactus 9. 12. *Ext.* 10.

Tempeſtivus nondum honori videri 3. 1. 1. tempeſtiva laboris intermiſſio 8. 8. 1. mentio 2. 8. 2.

Tempeſtive capax plauſtrum 1. 1. 10.

Templum Antienſe 1. 8. 2. beneficentiſſimum 8. 15. 1. Fidei 6. 6. 5. ſanctum 2. 10. 2. conſecrare 1. 1. 8. Dianae Epheſiae incendere 8. 14. *Ext.* 5. templa Deorum & arae 2. 2. 8. 7. templorum aditus 8. 14. 2.

Tempus anguſtum 2. 7. 15. eſt eorum mentionem fieri 2. 7. 15. eſt juſtitiae ſancta penetralia adire 6. 5. 11. miſerum luctuoſumque 3. 2. 7. nocturnum, diurnum 8. 7. *Ext.* 11. ſuſpectum 8. 1. *abſ.* 12. procedens 3. 1. 1. 6. 9. *Ext.* 1. temporis momentum 2. 7. 1. tempus teri paſſus non eſt 2. 8. 2. tempore interjecto 2. 10. *Ext.* 1. 7. 3. *Ext.* 5. ſupplicii electo 2. 9. 3. tanquam exacto ſuſpecto 8. 11. 2. tempora alicujus inſigni regio tegere 5. 1. 10.

Temulenta libido 9. 1. 8.

Temulentia circumventa 2. 5. 4. concitata 5. 1. *Ext.* 2.

Tenax propoſiti 6. 3. 5. tenaciſſimum vinculum 2. 7. 1. 2. 9. 1. tenaciſſimi patriae

triae nervi 2. 6. 1.
Tenebrae cruentae 9. 11. *Ext.* 4. denſiſſimae 7. 2. *Ext.* 1. 7. 3. 9. inuſitatae 8. 11. *Ext.* 1. tenebras duplicant 8. 7. 5. tenebris offuſa eſt reſpub. 3. 8. 3. offuſi oculi 2. 7. 6. protrahi 3. 8. 6.
Tendere ad aliquem 1. 4. 5. animo 1. 5. 7. intra caſtra 2. 7. 15. tendit ad hunc cultum 9. 1. 3. quorſum ea res 7. 3. 6. tetendit ad ultionem exigendam 9. 3. *Ext.* 4. ad colloquium eorum 6. 6. 2. ſupplices ad genua judicum manus 6. 4. 4. tetenderunt ad templa Deorum 2. 8. 7. tendens dexteram ad hoſtem 3. 2. 19.
Tenere caput abſciſum manibus 9. 2. 2. hominum animos amore devinctos 5. 8. 2. laciniam togae morſu 1. 4. 5. plenis velis proſperum curſum 6. 9. *Ext.* 5. poſtem 5. 10. 1. principatum 3. 8. *Ext.* 1. rempublicam oppreſſam 3. 2. 17. uſum Veneris clauſum intra conjugis charitatem 4. 3. 3. tenet lex te jurejurando obſtrictum 5. 3. *Ext.* 3. me verecundia 8. 14. *Ext.* 3. viſentes Athenas Vulcanus 8. 11. *Ext.* 3. tenuit brachium immobile 3. 3. *Ext.* 1. tenuerant Ennam praedones 9. 12. *Ext.* 1. tenens altaria 9. 3. *Ext.* 3. ſtrictum gladium 2. 10. 6. teneri crimine temeritatis 2. 9. 6. tenetur infinito ardore conjugis 9. 13. *Ext.* 3. patria odio ſui 9. 2. *Ext.* 5. tenebatur ejus amore 2. 9. 3. tenebantur charitate patriae 2. 2. 1. tenendas ad excubias 1. 1. 16.
Tener animus 3. 1. 2. teneris adhuc puellae ſenſibus 6. 1. 4. teneriores anni 6. 9. 2. teneriora exempla 3. 7. *Ext.* 5.
Tenor juſtitiae promptiſſimus 6. 5. 1. rectus 2. 7. 14. 7. 3. 7. ſuaque obſervatio 1. 1. 8.
Tentare Daſium auſus eſt 3. 8. *Ext.* 1. parentum indulgentiam 4. 6. 1. tentatus eſt teſtis 6. 1. 7. tentata redemptione 6. 4. *Ext.* 1.
Tentorium ex pellibus habere 2. 7. 15.
Tenui filo ſuſpenſa reip. ſalus 6. 4. 1.
Terenti immolavit hoſtias 2. 4. 5.
Terentia Ciceronis 8. 13. 6.
Terentius 7. 7. 5.
Terentius Varro 4. 5. 2. 8. 7. 3.
Tergum hoſti dedit 1. 8. 8. hoſtis videre 2. 7. 2. terga Fidenatium invadere 7. 4. 1. hoſti dare 9. 3. 5.
Teri tempus paſſus non eſt 2. 8. 2. teritur cura eorum 8. 14. 1. terebatur in tam parvula materia tantus artifex 8. 11. *Ext.* 7. terebantur conferti dubio certamine 1. 8. 6.
Terminatur comprobato exitu 2. 6. 7.
Termini humanae conditionis 8. 13. 1. terminos agelli excedere 7. 1. 2. vitae clauſit 8. 7. *Ext.* 9. terminis promotis 5. 6. *Ext.* 4. regni modicis uti 4. 1. *Ext.* 9.
Terra communis omnium mater 7. 3. 2. vaſta & deſerta 8. 13. *Ext.* 1. terrae ac maris regimen 1. *prol.*
Terreſtris laus 5. 2. 23. terreſtre oraculum 7. 2. *Ext.* 1. terreſtres copiae 9. 2. *Ext.* 2. virtutes 1. 7. 2.
Terruit Syriae regnum 6. 4. 3. territus voce 1. 6. 7. territa metu 4. 6. 4.
Terribilis hominibus 3. 2. *Ext.* 3. ſit is adverſus hoſtem 8. 1. *abſ.* 11. crux purpuratis ſit tuis 6. 2. *Ext.* 3. vox 9. 2. 1. terribile vultus pondus 8. 10. *Ext.* 1.
Terroris aliquantum juvenibus incutit 3. 1. 1.
Tertia 1. 5. 3. Aemilia, Africani prioris uxor 6. 7. 1.
Teſſerarum jactus proſper 9. 9. 3.
Teſtari abunde 3. 4. 3. aliquid ſalutis impendio 5. 6. 1. animi fortitudinem 3. 2. 13. animum memorem beneficii 5. 2. 1. miſeram fortitudinis ſuae conditionem 6. 4. *Ext.* 4. bellicae rei ſucceſſum 3. 6. 4. caede ſua 3. 2. *Ext.* 1. parietum ac tectorum ruinis 6. 3. 1. teſtatus numina 5. 10. *Ext.* 2. opportune, mirificeque 4. 8. 3. violenta morte 4. 6. 2. teſtata & accurata oratio 8. 14. 3. libertas 6. 2. 1. longo experimento gloria 3. 7. *Ext.* 6. monimentis 3. 2. 24. teſtati tantum non luctum 9. 3. 3.
Teſtatior benevolentia 4. 7. 7. teſtatiores fiunt vires eloquentiae 8. 9. 1.
Teſtamenti aequitas 5. 2. *Ext.* 3. ordinem confundis 7. 7. 4. teſtamentum ſubjicere 9. 4. 1. apud centumviros reſcidit 7. 7. 2. teſtamento cautum 5. 2. *Ext.* 4. legare 4. 3. 10. teſtamenta ſcribi jubebant 9. 1. *Ext.* 2. teſtamenta reſciſſa ſunt aut rata manſerunt 7. 7. 1.
Teſtimonium denuntiare alicui 8. 1. *abſ.* 10. dicere 2. 10. *Ext.* 2. 8. 5. 1. teſtimonio deſtricto inſequi aliquem 8. 5. 2.
Teſtis certiſſimus 8. 8. 2. eſt teſtatus 6. 1. 7.
Teſtibus ceteris vix auditis 8. 5. 6. tot elevatis 8. 5. 6.
Teter odor 1. 6. 5. tetro viſu perterritus 1. 7. 7. tetrum facinus 2. 9. 3. flagitium 9. 1. 7. tetro facinore pollutis claſſibus 9. 2. *Ext.* 1. tetrum convivium 9. 5. 4. tetrior aliquantum filius 5. 9. 3. teterrima dominatio 5. 6. *Ext.* 2. neceſſitas 7. 6. 4. teterrimum artis opus 9. 2. *Ext.* 9. factum 3. 2. 15. teterrimo morbi genere 1. 1. 21. teterrimae ſordes 3. 5. 1. teterrima acta 5. 8. 3.

Teutoni 6. 1. *Ext.* 3. 6. 9. 14. Teutonica victoria 6. 1. *Ext.* 3.

Textilibus ſigillis adornata tabernacula 9. 1. *Ext* 4.

Thales Philoſophus 4. 1. *Ext.* 7. 7. 2. *Ext.* 8.

Thamyris 9. 10 *Ext* 1.

Theanum contendit 3 8. 1.

Theatrum petens 8. 14. *Ext.* 1.

Thebe Alexandri conjux 9. 13. *Ext.* 3.

Thebae 5. 3. *Ext.* 3.

Themiſtocles 5. 3. *Ext.* 3. 5. 6. *Ext.* 3. 6. 5. *Ext.* 2. 6. 9 *Ext.* 3. 8 7. *Ext.* 14. 8. 14. *Ext.* 1.

Theodectes 8. 14. *Ext.* 3.

Theodorus Cyrenaeus 6. 2. *Ext.* 3.

Theophanes Mitylenaeus 8 14. 3

Theopompus Iſocratis diſcipulus 8. 14. *Ext.* 5.

Theopompus Spartanorum rex 8. 13. *Ext.* 5.

Thermopylae 2. 5 1.

Theſauri omnium inſidiis & cupiditatibus expoſiti 7 1. 2.

Theſeus 4. 7 4. 5. 3. *Ext.* 3.

Theſſalia 1. 8 *Ext.* 7.

Thorus genialis 6 1. 1.

Thracia 2. 6. 12. & 14.

Thraſippus 5. 1. *Ext.* 2.

Thraſybulus 4. 1. *Ext.* 4. 5. 6. *Ext.* 2.

Thraſymenus lacus 4. 8. *Ext.* 1. 9 11. *Ext.* 4.

Threiciae notae 9. 13. *Ext.* 3.

Thuria 6 7 2.

Thurina urbs 1. 8. 6.

Thymaſitheus Liparitanorum princeps 1. 1. *Ext.* 4.

Thymi flos 1. 6 *Ext.* 3.

T. Barrulus 7 8. 8.

T. Cloelius 8. 1. *abſ.* 13.

T. Haterius eques Rom. 9. 12. 8.

T. Labienus 8. 14. 5.

T. Livius 1 8. *Ext.* 19.

T. Manlius Torquatus 1. 7. 3. 3. 2. 6. 5. 8. 3. 6 4. 1. 6 9. 1.

T. Marius Urbinas 7. 8. 6.

T. Quinctius Flamininus 4 8. 5.

T. Veturius 6. 1. 9.

T. Virginius Tricoſtus 10. *fr.*

T. Volumnius 4 7. 4.

Ti. Atinius 1. 7 4.

Ti. Aufidius 6. 9. 7.

Ti. & C. Gracchorum nobilitas 6. 3. 1.

Ti. Gracchus 1. 1. 3. 1. 4. 2. 1. 6. 9. 1. 7. 6. 2. 8 7. 3. 2. 17 4. 1. 8. 4. 2. 3. 4. 6. 1. 4 7. 1. 5. 1. *Ext.* 6. 6. 2. 3. 6. 5. 3. 7. 6. 1. 9. 7. 1. 7. 2. 6.

Ti. Longus conſul 4. 5. 1. 7. 8. 1.

Tiberis 8. 1. *abſ.* 5 Tiberis alveum petere 7. 3. 1. Tiberis impatiens tanti oneris 9. 2. 1.

Tibicine praeeunte 3. 6. 4 Tibicinum collegium 2. 5 4.

Tibur 2. 5. 4. Tiburi mortuus 5. 1. 1.

Ticinus fluvius 5. 1 2.

Tigno ſuppoſito prominente 9. 2 *Ext.* 6.

Tigranes Armeniae rex 5. 1. 9. & 10. 8. 15. 8. 9. 11. *Ext.* 3.

Timaeus Pythagoraeus 8. 7. *Ext.* 3.

Timagoras 6. 3. *Ext.* 2.

Timere omen dirum 1. 6. 10 timent vinci 7. 6. *Ext.* 1. timuerant mortem effeminate 2. 7 9 timeri hoſtem voluit 2. 9. 8. timeri penes crudelitatem eſt 9. 2. 1

Timida ac imbellis juventus 7 3. 3. timidiores in quaerendo 4. 1. 7.

Timidius gladio uti 3 2. *Ext.* 2. pugnanti militi ſcutum detraxit 3. 2. 19.

Timorem abjicere 8. 11. 2. timori his non fuit victoria 2 10. 6

Timochares Ambracienſis 6. 5. 1.

Tirocinium militiae 5. 4. 2.

Titinius centurio 9. 9. 2.

Titulus ampliſſimae ſapientiae 4 1. *Ext.* 7. conſulatus 4. 1. 1. victoriae 1. 8. *Ext.* 4. feritatis 7. 6 *Ext.* 3. gloriae debitus 3. 2 8. imaginum 4. 4 1. legationis 5. 3. 2. librorum alii ceſſit 8 14. *Ext.* 3. ſapientiae datur 3. 3. *Ext.* 6 ſtatuae 3. 4. 3. trium librarum aureae coronae 4. 3. 10. tropaei cruentus 3. 2 *Ext* 4. titulo grato reddere teſtimonium pietatis 6. 8. 6. titulum ſeparatum & proprium habeat 8. 13. 1.

Titus Tatius 10 *fr.*

Toga candida 3. 5. 1. togae & armorum decus 3. 2. 19. fortitudo 3. 2. 17. pallium ſubjici 2. 2 2. togam ſumpſit virilem 5. 4. 4. velut tragicam veſtem in foro trahens 7. 8. 1. toga amictus 2. 7. 9. candida abjecta 4. 5. 3. merere tantum laudis 5. 3. 2. togae viriles 7. 1. 1.

Togatus & calceatus 4. 6. 3 hoſtis 7. 8. 7. togata potentia 7. 5. 2. togatam ingredi militiam in foro 7 7. 1. togati ei obviam proceſſerunt 7 3. *Ext.* 9. togata proelia 4. 1. 12.

Tolerare deſiderium animo aequiore 5. 1. 1. maximos labores 7. 7. 1. mortes aequo animo 5. 10. 1. toleravit iſta patientiſſime 4. 3. 11. tolerantur ancipites judiciorum motus 8. 1. *abſ.* 1.

Tolerabilis habitus 4. 1. 1. tolerabilem facti vix pudentis cauſſam habuit 7. 3. 5. tolerabili ratione motus 2. 1. 4.

Tollere aemulum 4. 1. *Ext.* 5. heredem 8 6. 1. hoſtem malo exemplo 6. 5. 1. ne humi quidem jacentem pannum 7. 2. *Ext.* 5. ſententiam ex tragoedia 3. 7. *Ext.* 1. tollit & perdit commercium 5. 3. *Ext.* 3. oneroſos ſibi 9. 2. *Ext.* 6. tollebat victorias aureas 1. 1. *Ext.* 3. ſuſtulit e numero ſenatorum L. Flamininum 2. 9. 3. ſeditionis auctorem 7. 2. 6. veneno filium 9. 1. 9. ſuſtulerat liberos avia filiae infenſa 8. 1. *amb* 1. tolli abrogationem legis Oppiae cupiebant 9. 1. 3. ſublata dextera 3. 2. 17. menſa 2. 1. 9. ſublatum humo caput 5. 1. *Ext.* 4. ſignum 1. 2 3. pectori ſuo applicavit corpus 4. 7. 4. ſublato pileo 8. 6. 2. ſublatos dentes eburneos 1. 1. *Ext.* 2. tollendae mulieris curam dedit 1. 7. *Ext.* 6.

Tondere filias ſuas docuit 9. 13. *Ext.* 4. tonſis capillis 4 6 *Ext.* 2.

Tonſoris officium praeripere 3. 2. 15.

Tonſorium cultellum 3. 2. 15.

Torpere crebris rebellationibus 7. 4. 1.

Torporem ſibi permiſit 9. 11. *Ext.* 4. torpore dexteram illam illigavit 6. 8. 4. torpore hebetatis artubus 3. 8. *Ext.* 6.

Torquere aliquem 3. 3 *Ext.* 2. aliquem verberibus 3. 3. *Ext.* 4 ſe 9 12. *Ext.* 1. torſerunt ejus praecordia hinc amor, hinc metus 9. 13. *Ext.* 3. torſerunt urina ſitim 7. 6. *Ext.* 1. torſeram fructu 4. 7. *Ext.* 2. torqueri a tyranno 3. 3. *Ext.* 3. torquendum ſe judicibus tradere 6. 8. 1. tortus a domino eo nomine 8. 4. 1. octies 8. 4. 3. ſexies 8. 4. 2. torti multum ac diu ſervi 6. 8. 5.

Tormentum animi 5. 9. 2. majus 3. 8. *Ext.* 4. tormenti genus haud dignum paſſo 9. 2. *Ext.* 1. tormenta baliſtarum 1 8. *Ext.* 19. contemnere 3. 3. 1. ſua ultus eſt 3. 3. *Ext.* 5.

Torques praeferebantur 3. 2. 24.

Tortore mentem ejus intus cruciante 7. 8. 8. tortores vitae pariter ac mortis amari 9. 2. *Ext.* 10 tortorum manus fatigare 3. 3. *Ext.* 5.

Torus genialis 2. 6. 14.

Torvus vultus 3. 8. 6. torvi oculi 5. 1. *Ext.* 6.

Trabeati equites 2 2 9

Trachalorum Ariminenſium mater 7. 7. 4.

Tradere alicui gladium 3 2. 21. alicui legendas literas 3. 8. *Ext.* 6 jugulandum victori 5. 3. 3. aliquem victoribus 6 8. 2. arma alicui 2. 7. 9. Aſdrubalem Salinatori decipiendum 7. 4. 4. ingenii ſui monumenta 8. 7. *Ext.* 10. laudis ſucceſſionem alicui 5. 6. 4. manus hoſti vinciendas 3 5. 1. militibus equos & arma 7. 3. 3. pertinaciter ſapientiam 8. 7. *Ext.* 11. potionem 3. 2. *Ext.* 6. ſe conſtringendum vinculis 5. 3. *Ext.* 3. ſe imperatori 6. 5. 1. ſe judicibus torquendum 6. 8. 1. ſe lictori 1. 7. 5. ſe occidendum militibus 5. 7 3. tabellas 6. 4. 3 tradit idem de Indis Cteſias 8. 13 *Ext* 5. tradunt ornamenta ſua commemoranda 8. 15. 4. tradidit Annibalem vincendum 9 1. *Ext.* 1. Aſiam regi muneris loco 4 8 4 clauſtra 2. 8. 1. ei tantum non vinctis manibus civitatem 7. 4. 2. Marcello Salapiam 3. 8. *Ext.* 1. militibus oſſa in patriam portanda 5. 1. *Ext.* 6. moriens annulos ei ſuos 7. 8. 5. mulierem necandam triumviro 5. 4. 7. ſe communibus flammis cremandum 5. 5. 4. ſe formandum magorum prudentiae 8. 7. *Ext.* 2. ſepeliendum liberto ſuo corpus 5. 1. 11. ſponſo virginem inviolatam. 4. 3. 1. urbem & inſulam Samiorum Syloſonti fruendam 5. 2. *Ext.* 1. tradiderunt his corpora ſua operienda terra 5. 6. *Ext.* 4. nobis laudandum 4 2. 1. traditurus eſt omni aevo voluptatem fruendam 8. 7. *Ext.* 13. traditurum ſe ſperaverit hiſtoriae ſeriem 1. *prol.* traditur optime pila luſiſſe 8. 8. 2. traduntur ejus ſtabiliendi mores 8. 14. *Ext.* 3. traditus pari cuſtodiae 5. 4. *Ext.* 1. tradita aeternae memoriae gloria 6. 1. *Ext.* 1. ei erat cuſtodienda 6. 1. *Ext.* 2. traditae erant literae 3 8. 1. traditum ſibi diadema 7. 2 *Ext.* 5. memoriae eſt monſtrum 8. 3. 2. traditas leges 1. 2. *Ext.* 1. tradita repetuntur 1. 8. 7. tradendus animus aeternae memoriae 3. 7 4.

Traditionem illam annulo inſculptam habet 8. 14. 4.

Traducit exercitum in Africam ex Sicilia 3. 7. 1. traduxit exercitum 9. 2. *Ext.* 2. traduc equum 4 1. 10.

Tragicus poëta 3. 7. *Ext.* 1. tragica aſperitas 5. 8. 1. vis 3. 4 *Ext.* 2. veſtis 7. 8. 1.

Tragula femur trajectus 3. 2. 23. tragulis & pilis vallare 7 6 5.

Trahere ab aliquo conſuetudinem 10. *fr.* aliquem 4. 7. 3. animo calorem 2. 6. 2. bellum 7. 3. *Ext.* 8 ex animalibus argumentum 9. 14. 1. famem 6 6. *Ext.* 2. 7. 6. *Ext.* 2. majorem victoriae partem 3 2. 24. moram 9. 13. 2. per viam cadaver 7. 8 5. principia a Numine 1. *prol.* ſecum magnas maritimas copias 7 3. *Ext.* 7 ſecum penates 5. 6. 1. ſecum Vejentes 1. 8 5. verriculum 4. 1. *Ext* 7. trahit me ad memoriam 1 6. 9. trahebat cervam albam 1 2 4. traxi parem ex majorum imaginibus gloriam 5 5. 1. traxit appellationem 6. 3. 1. cognomen Spintheris 9. 14. 4.

9. 14. 4. conſtantia Daſiinn ad ſe 3. 8. *Ext* 1. eam ſermone 4 4 1. illum in Locum 1. 1. 19. potionem 2. 6. 8. primordia 1. 8. 8. ſecum legionem 3. 2. 20. virilitatem a literis 3. 2. *Ext.* 7. traxerunt originem 2. 4. 4. trahens filios dextera 3 2. *Ext.* 8. filium ſecum 4 3. 12. ſecum liberos 5. 4. 1. togam velut tragicam veſtem 7. 8 1. tractum eſt certamen 2. 4. 7.

Tractus Boſporanus 7. 6. 6. continuus doloris 9. 2. *Ext* 1. Illyricus 8. 13. *Ext.* 7. tractu aetatis quid longius 8. 13. *Ext.* 2.

Tractatur ab eo aſpere 5. 4. 3. negotium citerioris curae 3. 8. *Ext.* 1. tractata ſunt injurioſe 2 9. 2 tractandis fidibus operam dare 8. 7. *Ext.* 8. tractandorum armorum meditatio 2. 3. 2.

Trajicere exercitum 9. 3 *Ext.* 3. 7. 4. *Ext.* 1. ſe cum ſuis in Africam 5. 1. 1. trajecit pectus ejus gladio 9. 11. 5. trajectus gladio 1. 7. 8. haſta 3 2. *Ext* 5. 9. 3. *Ext.* 1. tragula femur 3. 2. 23. trajectum gladio interemit illum 6. 8. 2. trajiciendo in Africam exercitu 3. 6 1.

Trajectus fluminis 3. 2. 2. trajectus impatiens tardioris 9. 8. 2.

Tralles 1. 6. 12.

Trames occultus 7. 3. 1.

Tranquillus ſerenuſque ſtatus 2. 7. 1. tranquillior habitus 4. 2. 2.

Tranquillitas conſilii 4. 1. *Ext.* 3. orbis terrarum 4. 6. 4. privata 4. 8. 3. ſaeculi 8. 13. 1.

Tranſalpina regio 7. 8. 4.

Tranſcendit cenſura ex foro in caſtra 2. 9. 8.

Tranſcripſit equitum turmas 2. 7. 9. transſcribi in funditorum auxilia 2. 7. 15.

Transferre animum fatigatum ad diverticulum 8. 8. 2. honorem ad aliquem 6 4. 1. honorem hereditatis ad alios 7. 7. 1. in ſe mala patriae 1. 5 2. luſum ad imperium 9. 9. 3. periculum in caput alterius 2. 4. 5. quaeſtionem 8. 1. *amb.* 2. uſus 1. 6. *Ext.* 1. tranſtulit animos ſpectantium ad fabularum argumenta 2. 4. 4. diadema in caput ejus 5. 7. *Ext.* 2. marmoreas tegulas 1. 1. 20. praen ium ad ipſum Apollinem 4. 1. *Ext.* 7. prope caſtra cadaver ejus 5 5. 4. totam quaeſtionem a ſeveritate ad clementiam 8. 1. *abſ.* 6. tranſtuliſſent ritum ad miniſterium 1. 1. 17. tralaturi in urbem ſimulachrum 1. 8. 3. transferri priores faſces ad Lucretium juſſit 4. 1. 1. transfertur ad eum provinciae ſors 5. 5. 1. tranſlati jure adoptionis in Corneliam gentem 5. 10. 2. tranſlata in ſe inſignia cernit 4. 1. 1.

Transfugae exterarum gentium 2. 7. 13.

Transfugerant ad hoſtes 2. 7. 11.

Transgredi ad actum 6. 5. 5. ad aliquem brevi diverticulo 8. 1. *damn.* 5. ad cenſuram 2. 9. 1. ad inſtituta 2. 2. 6. ad montes 7. 4 5. ad praeclarum verecundiae opus 4. 5. 3. ad ſaluberrimam partem animi 4. 1 1. ad ſenatus acta 7. 2. 6. ad vetuſtiorem induſtriae actum 8 7. *Ext.* 2. centeſimum & vigeſimum annum 8. 13. *Ext.* 5. in Italiam 8. 7. *Ext.* 3. montem 1. 6. *Ext.* 1. pontem 1. 1. 10. transgreſſus Alpes 5. 5. 3. amicitiae exempla 4. 7. *Ext.* 2. eveſtigio Cales 3. 8. 1. transgreſſi ſumus ad externa 1. 8. *Ext.* 2. transgreſſa annum nonageſimum 2. 6. 8.

Traſimenus locus 1. 6. 6. 3. 7. *Ext.* 6.

Tranſire ad Annibalem 7. 2 *Ext.* 16. ad externa decentius 3. 7. 11. ad externa exempla 4. 1. 15. in alterius familiam ac ſacra 7. 7. 2. in locum dignitati debitum 4. 5. 1. in religionem 1. 6. 13. Vejos 1. 5. 1. tranſit mens alio 8 7. *Ext.* 4. tranſierant ad Poenos 2. 7. 12. tranſitu facile vadum 3. 2. 23. tranſiturus Meſſanam 2. 7. 4.

Tranſitione ſimulata petere conſulem 7. 4. *Ext* 2.

Tranſitus ad mortem 8. 7. *Ext.* 12. ad poëtam 3. 7. 11. animoſus 3 7. 1. a paupertate ad verecundiam 4. 5. 1. celer 9. 1. 5. e vita ad mortem 7. 8. 8. in urbem 1. 8. 3. moderatus 4. 1. 2. proſperus 3. 7. 1. tranſitum dedit 4. 7. 2. tranſitu novo Alpium juga patefacta 3. 7. *Ext.* 6.

Transmarina provincia 4. 3. 11. ſtipendia 9. 1. 4.

Transmittunt leges valentiora animalia 7. 2. *Ext.* 14.

Transnavit in inſulam 1. 8. 2.

Transvehi equites inſtituit 2. 2. 9. transvectus rate in ſcopulum 3. 2. 23.

Transverberavit pectus ſuum 5. 5. 4. praecordia gladio 3. 2 13.

Transverſum egit ejus animum conſternatio 7. 8. 7. quo te rapit prava cupiditas 5. 1. 3.

Trebellius Calca 9. 15. 4.

Tremens ac attonitus fugit 2. 10. 6.

Tremula manus 8. 13. 2.

Trepidae civitatis aures 9. 2. 1. trepida metu arma 2. 7. 7.

Trepidare cives non paſſus eſt 8. 11. *Ext.* 1. trepidabat populus 5 4. 1.

Trepidationem correxit 3. 2. 19.

Tribuere alicui conſulatum 4. 1. 6. alicui libertatem 7. 2. 6. aliquid benigne 4. 8. 5. bona ex facili 7. 2. *Ext.* 1. equiti forti aureas

armillas 8.14.5. laudem eloquentiae 8.12. *Ext.* 2. virtuti incolumitatem 3.8.8. ſecundas res parco animo 7.1.1. pecuniam ad ſacraria aedificanda 6.5.1. uni plus majeſtatis 2.10.8. urbi libertatem 7.3.2. tribuit urbs plurimum voluptati 4.3.6. tribui innocentiae nequierat abſolutio 8.1. *abſ* 2. lugenti nullum beneficio majus potuerat 4.1.15. quid plus honoris potuit conſuli 2.10.1. tribuitur ei plus laudis 5.4.6. tribuatur quam bona navigatio ſacrilegis 1.1. *Ext.* 3. tributus ei a civibus honos 2.10.2. tributa eſt Pythagorae tanta veneratio 8.15. *Ext.* 1. tributum eſt majeſtati parum honoris 2.10.4. tributa ſunt officia amicis 5.1.1. tribuenda debita veneratio amicitiae 5.1.7.

Tribunal adeuntes 3.7.1. conſcendere 5.7. *Ext.* 2. vitare 3.7.9. tribunalia magiſtratuum 7.7.6. tribunalium faſtigium 2.10.1. tribunalia aliena adulari 6.9.7. exercere 8.3.2.

Tribunatus & aedilitatis petitio 6.9.14. tribunatum inire 1.7.6.

Tribunicius furor 6.2.3. 6.5.7. viator 9.1.8. tribunicia actio 8.1. *abſ.* 2. fax 3.8.3. juſtitia 6.5.4. poteſtas 2.7.8. tribunicium auxilium 6.1.7.

Tribunus legionis 3.2.20. militum 2.7.15. minis ac terrore compulſus 5.4.3.

Tribus Moetia 2.9.6. Papiria 9.10.1. Pollia 2.9.6. 9.10.1. tribum unam vacuam nota reliquit 2.9.6. tribu movetur actor 2.4.4. tribus ruſticae 7.1.2. tribuum ſuffragiis damnatus 8.1. *abſ.* 7. tribus inter aerarios referre 2.9.6. omnes conjicere in ſortem 6.3.4.

Tributum grave 8.3.3. tributi onus 5.6.8. tributum praeſtare 4.3.8.

Triclinium oppreſſit convivas 1.8. *Ext.* 7. ſternere 7.5.1.

Triennio continuo 1.8.2.

Trigemina porta 4.7.2.

Trinoctio ludis factis 2.4.5.

Triſtis vitae finis 1.6.10. vultus 1.6.9. & horrida pudicitia 2.1.5. judiciorum exitus 2.9.6. triſti fronte iram profiteri 6.2.7. triſtior ſalute 3.3.1.

Triumphare ter ei contigit 3.4.3. triumphavit aut ovans, aut curru 2,8.7. bis nondum ullum honorem auſpicatus 8.15.8. triumphant corona poſtes Auguſtae domus 2.8.7. triumphavit ejus vita 3.4.5. ſine curru 4.1.9. triumphandi initium fecit 3.6.5. jus 2.8.1. & 2. poteſtas 2.8.4. triumphans de Pſeudophilippo 7.5.4. triumphantis currum ſequi 5.2.5.

Triumphalis ornatus 4.1.6. triumphales currus 2.8.5. 3.2.4. 6.2.3. 8.15.3. coronae 5.1.10.

Triumphus caducus 3.4.5. Cimbricus 9.12.4. de rege Antiocho ductus 8.1. *damn.* 1. Indicus 1.6.6. magnificus 4.1.2. navalis 3.6.4. ſpecioſiſſimus 2.7.1. 3.5.1. 5.3.2. 6.9.1. Teutonicus 3.6.6. triumphi claritas 6.9.13. honor 2.8.2. inſtar nomina 2.8.5. triumphum a ſenatu impetrare 3.6.5. decrevit 2.8.2. ducere 2.8.6. & 7. 5.5.2. 6.9.9. 8.15.8. imperatori quaerere 9.3.5. proclamare 1.6.5. triumphi ex ejus ſinu manarunt 2.8.1. innumerabiles 4.4.11. gloriae praecipuae 4.3.13. ſpecioſiſſimi 6.3.1. triumphorum gloria 2.8.1. triumphos ſibi decerni deſiderabant 2.8.1. & 2. triumphis adornata lecti frons 2.10.3.

Triumvir nocturnus 8.1. *damn.* 6.

Troja 1.8.7.

Tropaei titulus cruentus 3.2. *Ext.* 4. tropaea incerta 6.1. *Ext.* 3. Miltiadis excitant me de ſomno 8.14. *Ext.* 1. Numidica & Germanica 2.2.3. Perſica 5.3. *Ext.* 3. Punica 6.9.2. ſtatuere 2.7.9. 2.2.3. peperit ex hoſte 2.7.2. tropaeis illuſtris 2.2.3.

Trucidare nobiliſſimum corpus ignobili ſaevitia 9.2.2. imperatores & exercitus 5.3. *Ext.* 1. trucidavit maternis gremiis ſuperpoſitos liberos 9.2.4. trucidarunt factiones 2.8.7. trucidans municipia 3.1.2. trucidari a retiario 1.7.8. ferro 3.2. *Ext.* 9. filium accepit 5.7.3. trucidatus apud Cannas 5.1. *Ext* 6. a te equite Romano 6.2.8. trucidatum a caupone corpus 1.7. *Ext.* 10. trucidatis corporibus civium ſeditioſiſſimorum 6.3.1. trucidandam partem copiarum ab iis curavit 7.4. *Ext.* 2. trucidandum corpus 4.7.6.

Truculentus accuſator 3.8. *Ext.* 4. truculenta manus 7.6.4. ſpecies 9.2.1. truculentae ſecures 5.1. *Ext.* 5. truculentior immanitate barbariae 9.11. *Ext.* 4. truculentius quid hoc facto 9.2. *Ext.* 5. truculentiſſimus bellorum furor 4.6.4. error 3.8. *Ext.* 3. truculentiſſimum veſaniae genus 9.2.4. truculentiſſima imperia 7.6.1.

Truncum corpus 9.2.3. trunca brachia 2.7.11. exta 1.6.9.

Trux vultus 8.1. *abſ.* 3. pertinacia 7.6. *Ext.* 3. truces & torvi oculi 5.1. *Ext.* 6. vultus 6.8.6.

Tubae ſignum 4.8.5.

Tuccia virgo Veſtalis 8.1. *abſ.* 5.

Tuditanus 7.8.1. & 2.

Tueri acriter geſtum 3.8.1. ferro urbem 6.4. *Ext.* 1. incolumitatem 5.3.2. imperium

rium 6. 4. 1. incolumitatem patriae 2. 6. 11. jus legationis 6. 6. 2. libertatem 4. 3 6. morte pudicitiam 6 1. *Ext* 1. parentum ſenectutem 5. 4. *Ext* 3. patriam 3. 2. 6. reliquias imperii 3. 2. 7. rempubl. 8 7. 1. 3. 2. 17. 8. 10. 1. ſalubritatem 2 5. 6 ſalutem 4. 7. 1. Syracuſarum moenia 7. 4 *Ext* 1. tuetur ſuas opes 7. 4. *Ext*. 1. tuente illo ſacrilegum flagitium 8. 5. 5.

Tugurium agreſte 5. 4. 1. ridens ſecuritate 7. 1. 2. tuguria dividua pagis 5. 3. *Ext*. 3.

Tullia 9. 11. 1.

Tullianus 7. 7. 2.

Tullus 10. *fr*.

Tullus Hoſtilius 3. 4 1. 7. 4. 1. 9. 12. 1.

Tullus Volſ orum dux 7. 3. *Ext*. 10.

Tumor dicti 1. 5. 8

Tumultus indictus 7 6. 6. tumultu Latino feſſa patria 6. 9. 1.

Tumulus altus 9. 8. *Ext*. 1. inclytus 4 6. *Ext*. 1. tumulum occupavit 3. 2. 8. tumulis vivitis 5. 4. *Ext* 3.

Tunica laticlavia 5 1. 7. interior 7. 4. 5. diſcincta indutus 2. 7. 9. indutus 3. 6 7. tunicae Poeniceae 2. 4. 6. 2 6. 2.

Turba immoderata 8. 2. 1. eliditur 8. 1. *damn*. 4.

Turbato militiae ordine 2. 7. 6.

Turbulentus reipub. ſtatus 3. 8. 3. turbulentiſſimus vindex 6. 2. 3.

Ture & aris excipi 9. 1. 5. tura dare aris 1. 1. 15. lacrymis reſperſa disjicere 5. 10. *Ext*. 2.

Turibulo arrepto 3. 3. *Ext*. 1. concuſſo 3. 3. *Ext*. 1.

Turmae equitum 2. 7. 9.

Turpis metus 2. 9. 8. ſentina 2. 7. 1. turpe foedus 1. 6. 7.

Turpiter capi 2. 7. 15.

Turpitudinis gurges 3. 6. 1. maculae 3. 5. 1. turpitudine liberare 3. 2. 12.

Turullius praefectus Antonii 1. 1. 19.

Tuſci 10. *fr*.

Tuſculanus ager 1. 4. 4. Tuſculani 2 7. 6. 5. 2. 2 7. 3. *Ext*. 9. 9. 10. 1.

Tutatus eſt P. Vatinium publicis judiciis 4. 2 4.

Tutela ac ſinus diſciplinae 2. 7. 1. certiſſima 5. 3. 2. facilis 7 1. 2. ſolennium officiorum 4. 5. 1. tutelae imperii ſui ſufficere 5 2 *Ext*. 4. vacans 7. 6 6. tutelam caerimoniarum geſſit 8 13 2. pueri gerere 6. 6. 1.

Tutor Cluelius 10. *fr*.

Tutus ab injuſti facti reprehenſione 4. 1. 4. ejus fide eſſe non poteſt 9. 11. 6. fuit a damnatione 8. 1. *abſ*. 4. vix miniſterii uſus 3. 7. 5. tutum ab incurſu ſuo populum libertas reliquit 6. 2. 3. aliquem praeſtare 5. 7. 2. natandi eventum habuit 3. 2. 1. praeſtiterat illum 2. 7. 7. tuta parum a libidinoſo cujusdam complexu pulchritudo 8. 11. *Ext*. 4. ab omni reprehenſione 1. 1. 7. tuta hoſpitia 2. 6. 9. tutior eſt ſilentio 7. 2. *Ext*. 11. tutioris ſomnii mater 1. 7. *Ext*. 7. tutiora conſilia legere 7. 6. 1.

Tympanorum ſonus 1. 6. 12.

Tyrannici conſul ſpiritus habetur 9. 5. 1.

Tyrannicidii conſcii 3. 3. *Ext* 5.

Tyrannis deſtructa 5. 6. *Ext* 2. magorum 3. 2. *Ext*. 2. tyrannidem a civibus delatam adeptus 4. 1. *Ext* 6 ei deferunt 6. 5. *Ext*. 1. gerere ſine armis 8 9. *Ext*. 2. Piſiſtrati primus vidit orientem 5. 3. *Ext*. 3. tyrannide Athenas liberare 2. 10. *Ext*. 1. in recuperanda 1. 2. *Ext*. 2.

Tyrannus crudelis 3. 1. 2. tyrannum gravem habere 6. 2. *Ext*. 2.

Tyrii 1. 8. *Ext*. 11.

V.

Vacare alveo & calculo 8. 8. 2. animo Annibalis amicitiae 3. 8. *Ext*. 1. cultui religionis 1. 6. 13. favorabili 5. 4. 1. negotio 7. 7. 1. ponendo pecuniam 4. 3. 4. praeceptis Chryſippi percipiendis 8. 7. *Ext*. 11. praediorum culturae 8. 7. *Ext*. 6. procurationi externae 6 6 1. rationibus exigendis 3. 1. *Ext*. 1. vacat rebus auditu aſperis 6. 3. 1. patribus conſcriptis 5. 2. 1. vacavit utrique parti ſolus 5 8. 3. vacemus & his 4. 3. 4. liberalitatis commemorationi 4. 8. 1. vacaret munere 2. 7. 15. vacans tutelae 7. 6. 6.

Vacatio honoris 4. 1 5. vacationem haberet officii 1. 1 9. vacatione donatus eſt 1. 8. 1.

Vacca aenea 8 11. *Ext*. 4.

Vacuefacere faſces ſecuribus 4. 1. 1. vacuefecit ſibi totum pectus pietas 5. 4. 1. vacuefactus exercitus 2. 7 1.

Vacuus ager 7. 3. 4. metu 3. 2. 16. omnis judicii metu honor 7. 2. 6. vacuum locum nuptiis puellae facere 9. 1. *Ext*. 5. vacua aere & argento & mancipiis domus 4. 3. 6. hora agitatione ſtudii 8. 7 *Ext*. 3. moderatio reprehenſionis morſu 4. 1. 1. penatibus manet area 6. 3. 1. periculo temporis pars 8. 11. 2. vacuam tribum unam nota reliquit 2. 9. 6. vacua area deſtitutus 9. 2. *Ext*. 7. vacuum eſſe convenit 2 6 17. vacuum os 8. 7. *Ext*. 1. nota eſt 2. 4. 4. vacuo cicatricibus tergo 3. 2. 24. vacui anni mariti & patris nomine 2. 9. 1.

9. 1. querelis cenſus 4. 4. 11. vacuos cruore vaginis reddere gladios 8. 9. 2. vacuae aures 2 4. 4. tabulae 2 4 6. vacuas aures accommodavit 5. 8. 3. vacua rationis animalia 8. 11. *Ext.* 4.

Vadimonia facere 3. 7. 1.

Vadum tranſitu facile 3. 2. 23. vada tabulis plumbatis conſternere 3 7. 2.

Vadoſa littora 8. 7. *Ext.* 1.

Vafrarnenti unius beneficio conſtitit 7. 3. *Ext.* 4. vaframento quam parvo interceptum eſt 7. 3 *Ext.* 2.

Vafre telluri impreſſum oſculum 7. 3. 2.

Vafritiae nomen 7. 3 1.

Vafrum conſilium 7. 3. 6. vafri Annibalis mores 7. 3. *Ext.* 8

Vagari cum domo & penatibus 4. 6 *Ext.* 2. in alienis luctibus 5. 10. 3. in diſputatione 3 4 *Ext.* 1. vagatur error late in pectoribus hominum 9. 9. 1. vagans per loca deſerta 1. 7. 5.

Vaga & diſperſa vita 4. 1 *Ext.* 4. vagi plauſtris 5. 4. *Ext.* 6. vagos littoribus lectitaſſe conchulas 8. 8. 1.

Vagina gladius ejus elapſus decidit 3. 2. 16.

Vagitus inopinatus 1. 8. *Ext.* 5.

Valere in ultionem ſuam 6. 1. 7 plurimum potentiam eloquentiae animadvertimus 8 9 1. tantum dicendo 8. 9. *Ext.* 1. valet apud illum plus conſilii ſalubritas 3. 3. *Ext.* 2. ejus ſententia 7. 2. *Ext.* 16. valent leges 9. 11. *Ext.* 4. volubilitate linguae 2. 2. 2. valuit apud eos amplitudo viri 8. 5. 6. eloqui tantum 3. 2. 13. multum vis odii 9 3. *Ext.* 4. plurimum in protegendis reis 8. 1. *abſ.* 11.

Valentior armis ratio 7. 4. 2. valentius fuit nullum meritum 2. 7. 15. quid hac moderatione 4. 1. 5. valentiora animalia 7. 2. *Ext.* 14

Valetudo adverſa 1 7. 1. 5. 1. 3. 9. 2. *Ext.* 11. 6. 4. 1. bona 2 5 6. gravis & periculoſa 5. 5. 3. valetudine gravi affectus 4 7 5.

Validior aetas 3. 4. 1. validiſſimo inſtructus exercitu 7. 3. *Ext.* 9. validiſſimi populi 6. 9. *Ext.* 7. validiſſimae gentes 2. 8. 1.

Valerius Poplicola 4. 4. 1.

Valerius Valentinus 8. 1. *abſ.* 8.

Valeſius vir locuples 2. 4. 5.

Vallare tragulis & pilis 7. 6. 5. vallavit ſalutem ſuam cuſtodia canum 9. 13. *Ext.* 2. vallatus gentis praeſidio 9. 2. 4. vallatum eſt mendacium 9. 15. 1. vallata ſunt praeſenti numine templa 9. 11. *Ext* 4.

Vallum hoſtile 3. 2. 20 Punicum 3. 2. 20. conſcendit 1. 8. 6. vallo atque foſſa cingere caſtra 9. 1. *Ext.* 6. cingere locum 2. 7. 15. vallo & aggere circumdari 7. 6. *Ext.* 2. foſſaque cinxit caſtra 2 7 2.

Vallarem coronam ſervare 1. 8 6.

Valvis affixi 2. 1. 9.

Vanus exitu apparuit 8. 5. 3. metus 8. 11. *Ext.* 1. vana praedictio 1. 6. *Ext.* 2. vani eſſet ſe laudare 7 2 *Ext* 11 eſt iſtud narrare 4 7 4. vanis conſitatus imaginibus 9. 9 1.

Vapor & fumus balnearum 9. 6. *Ext.* 2.

Varius Sucronenſis 9. 2. 2.

Varii coloris veſte uti 9. 1. 3.

Varietas ferculorum 9. 1. 1. varietate delectare 2. 10 *Ext.* 1.

Varro conſul 1 1. 16.

Vas: vadem victoriae aſſumere 6. 9 *Ext.* 4.

Vaſa argentea 2. 9 4. 9. 1 *Ext.* 4. fictilia 4. 3. 7. 4. 4 11. Samia 7. 5. 1

Vaſtare culta montis 1. 7. *Ext.* 4. agros ferro atque igni 7. 3. *Ext* 8 vaſtatur provincia latrociniis 6. 3 5. regio ferro igniqne 5. 6. *Ext.* 1. vaſtantur agri 7. 2. 3. urbs agrique peſtilentia 2. 4. 5.

Vaſtitatem Italiae vides 1. 7. *Ext.* 1.

Vaſtus ac repentinus hiatus 5. 6 2. vaſta & deſerta terra 8. 13 *Ext.* 1 vaſtiſſimi campi 8 7. *Ext* 3. vaſtiſſimae glebae 4. 4. 4.

Vates ingenii coeleſtis 8 8. *Ext.* 2. ingenii florentis 1. 8 *Ext.* 18. legum clariſſimus & certiſſimus 8. 12. 1. excellentiſſimi 1. *prol.* vatum libris 1. 1. 1.

Vatinius 7 5. 6.

Ubera fida 4. 4. 11. uberibus natae mater alita 5 4 7.

Uberiorem reliquit equeſtrem ordinem 3. 4. 2. uberius feci imperium 3. 7 1. uberiora exempla 2. 7 *Ext.* 2. uberrimum virtutis alimentum 2. 6. 5. uberrimi fructus 4. 7. 7. quaeſtus 7. 8 6.

Ubertas exemplorum 5. 6. *Ext.* 5.

Vecors pertinacia 9. 2. 4. pectus 1. 6. *Ext.* 1.

Vectigal civitati novum acceſſit 7. 3. 4.

Vegetus & creber ictus ſonus 2. 6. 2. vegetum conſilium 7 4. 4 vegeta & ſtrenua ingenia 3. 6. 1. vegetior pulſus venarum 5 7. *Ext.* 1. vegetioris ingenii eſſe 7. 3. 2. vegetiores fiunt ad laborandum 8. 8. 1.

Vehemens adverſarius 4. 1. *Ext.* 5. & acer Carbo 3. 7. 6. ictus 3. 2. 7. ictus remorum 3. 2. 10. ſpiritus 6. 2. 1. acies 3 2. 16. & conſtans animi militia 3 3. *Ext.* 1 odium 9 3. *Ext.* 2. vehementes inimici 3 7. 5. inimicitiae 4. 2. 1. vehementius experimentum 4. 1. *Ext.* 3. factum 9. 3. 1. vehementiores impetus 3. 6. 1.

vehementiſſimum teſtimonii fulmen 8. 5. 5. vehementiſſimae Achillis manus 8. 8. *Ext.* 2.

Vehementius nocet 3. 8. *Ext.* 2.

Vehere coactus eſt corpora Tiberis 9. 2. 1. vexit nullum oppidum 2 8. 7. vexerunt matrem ad ſacra Junonis peragenda 5. 4. *Ext.* 4. vehens plauſtro 1. 1. 10. vehi carpento 9. 11. 1. juncto vehiculo 9. 1. 3. navi 3. 2. 13. veheretur claſſe per altum 1. *Ext.* 3. vectus equo 8. 2. 4.

Vehiculo juncto vehi 9. 1. 3. vehicula comprehendit 7. 3. 9.

Vejentes 1. 6. 3. 1. 8. 5. 5. 5. 2.

Vejentana praeda 5. 3. 2. urbs 1. 5. 1.

Veji 1. 5. 1. 1. 6. 3. 1. 8. 3. Vejis captis 5. 6. 8.

Vela gloriae plena 3. 7. *Ext.* 1. plena 6. 9. *Ext.* 5. dare 5. 7. 1. velis plenis fertur 9. 15. 2.

Velatus purpurea veſte 1. 6. 13. velata praetexta 2. 10 1. velatum caput cauſea 5. 1. *Ext.* 4. velatis varia veſte perſonis 2. 5. 4. capitibus 4. 6. *Ext.* 3.

Velia 1. 1. 1.

Veliterni 9. 10 1.

Velites 2. 3. 3. velitum uſus 2. 3. 3.

Velocitas ſagacitatis 7. 3. *Ext.* 4.

Velox ſaltus 2. 3. 3.

Venabulo uti 6 3. 5.

Venalem proponi cibum vetuit 2. 7. 2.

Vendere aliquem ſub haſta 6. 5. 1. amicitiam regi 4 3. *Ext.* 3. captivos haſtae ſubjectos 5. 1. 7. domum alicui 8. 2. 1. ducentis denariis murem captum 7. 6. 3. equum juſſit 2. 9. 6. piſcium capturam 4. 1. *Ext.* 7. vendidit fundum 4. 8. 1. bona ejus & ipſum 6. 3. 4.

Venditionem bonorum exprobrare 6. 2. 11.

Venditor bonae fidei 8. 2. 1.

Venditavit olera 3 4. *Ext.* 2. cultellos 3. 4. *Ext.* 2.

Veneficium adverſus caput praeparatum 1. 7. *Ext* 2.

Venenum praeparatum 8. 10. 3. veneni potio porrecta 3. 2. *Ext.* 6. veneno necare aliquem 6. 3 8. 6. 5. 1. 8. 1. *amb.* 1. nec latrone ei opus eſt 5. 9. 4. repugnans ſpiritus 9. 2. *Ext.* 3. ſuſtulit filium ſuum 9. 1. 9.

Venerabilis aſpectus 3. 2. 7. venerabile fidei numen 6. 6. 1. venerabilia erga Deos verba 2. 4. 4. venerabilior in deos 1. 1. 15.

Venerabiliter excipere exercitum 5. 1. *Ext.* 5.

Venerari amplitudinem 3. 8. 7. coeleſte numen 7. 3. 2. majeſtatem 2. 10. 2. 4. 1. 1. principes 8. 5. 6. Sacerdotem 1. 1. 1. veneror donum privatim 4. 7. *Ext.* 2. venerati fuerunt anguem 1. 8. 2. poſtes januae 2. 10 2. ſunt canos ejus 4. 5. *Ext.* 2. venerandus ſibi privatim 5. 3. 4. veneranda ſtipendia 4. 7. 7.

Veneratio debita 5. 1. 7. venerationis amplius non recipient 2. 10. 2. pleni oculi 8. 7. *Ext.* 2. plenum ſilentium 3. 7. 3. tantum poſſidere 2. 10. *Ext.* 1. venerationem multiplicavit 1. 1. 19. poſt divinam 1. 1. 11.

Venerator eſt factus 3. 7. 1.

Venia data tot Punicis injuriis 5. 1. 1. erroris illius danda 5. 1. 7. veniam aeterni date ignes 5. 4. 7. petiiſti 5. 2. 23. venia aliena uti 5. 5. 4. cum bona 4. 1 12.

Venire ſub corona 9. 10. 1. venit locus minoris 3. 7. 10. venierunt bona ejus a creditoribus 6 9. 12. veniſſet fundus 4. 4. 9.

Venire a laudibus ad facta 4. 5. 1. ad aliquem conſulendi cauſſa 9. 3. 2. ad januam 1. 8. *Ext.* 7. ad jucundiora cognitu 5. 7. *Ext.* 1. ad ſacra menſae 4. 2. 3. ad vim faciendam 2. 10. 2. in collegium poëtarum 3. 7. 11. in complexum 9. 11. 1. in conſpectum 2. 7 *Ext.* 2. 8. 7. *Ext.* 15. in Curiam 9. 5. 1. & 2. in manus 5. 4. 1. in poteſtatem 1. 6. 3. 2. 9. 8. 4. 7. 5. 6. 1. *Ext.* 2. 6. 8. 3. in villam 6. 8. 6. in rem praeſentem 7. 3 4. in ſuſpicionem alicujus 8 4 2. ſpectatum ludos 4. 5. *Ext.* 2. quaeſitum latebras 5. 4. 1. queſtum de aliquo 4. 1. 7. ſuperſedent 2. 8. 6. venio ab inferis 6. 2. 8. accuſator in L. Libonem 6. 2. 8. veniunt in certamen 2. 6. 14. venit ad eos alloquendos 4. 7. *Ext.* 2. Apollinem ſciſcitatum 7. 1. 2. in advocationem 7. 3. *Ext.* 5. in conſpectum 1. 7. *Ext.* 2. pro ſe deprecatum 4. 7. 1. venerant queſtum 5. 8 3. veniens a Numantiae ruinis 6. 2. 3. ab exercitatione equus 8. 11. *Ext.* 7. ex epulis 9. 13. *Ext.* 3. venitur huc indignitatis 3. 8. 3. ventum eſt ad eum locum 7. 3. *Ext.* 2. ad Polliam tribum 2. 9. 6. domum 6. 8. 1. in eum locum 6. 1. *Ext.* 2. nunc eſt quo? 4. 3 7.

Ventus ſecundus 1. 1. *Ext.* 3.

Venundantium manibus ereptam 1. 1. *Ext.* 4.

Venus 2. 6. 15. inconceſſa 2. 1. 5. verticordia 8. 15. 12. Veneris uſus laſcivior 9. 1. *Ext.* 1. uſu viguit 8. 13. *Ext.* 1. Venere vulgari ac permiſſa uti 7. 3. 10.

Venereis rebus uti 4. 3. *Ext.* 2.

Verberare civem adverſus provocationem 4. 1. 1. oculos impios pignore amicitiae 7. 6. 2.

Verbera contumelioſa 2. 7. 5. lictorum 2. 7. 8.

7.8. rupit 3.3. *Ext.* 5. & ſaevitiam parentis fugere 7.4.2. verberibus affectus 5.8.2. aliquem torquere 3.3. *Ext.* 4. laceratus plurimis 6.8.1. multatus 1.7.4. ſervilibus affectus 6.1.9. ſilicum procumbere 1.8. *Ext.* 19.
Verbum nullum emiſit 8.4.3. verba concepta 4.1.10. facunda 8.9.1. impenſiora 4.3. *Ext.* 1. ſolennia 5.10.1. verborum nimbus 5.3.3. verbis filiae aſpiravit. 8.3.3. oratoriis aſpectus, & rurſus aſpectui verba ſerviebant 8.10.2. verba fecit pro ſe apud praetorem 8.3.2. verbis proſecutus eſt eum 7.8.9.
Verboſa laudum cantu Graecia 3.2.22.
Verecunda laboris meditatio 2.1.9.
Verecundia ac officium 2.9.1. ſuadet 3.8.6. tantae ſcientiae tenet me 8.14. *Ext.* 3. votorum 4.1.10. verecundiae ſtola 8.3.1. majorum ignarus 4.8. *Ext.* 1. munimentum 2.1.5. ei non fuerat 2.7.7. non erat viris 2.5.5. verecundiam ſaeculi laudare 8.2.4. verecundia abuti 7.3.5.
Vereri coguntur 2.9.4. ſolutos 6.2.3. veritus hoſpitales Deos 1.7. *Ext.* 4.
Vergello in flumine 9.2. *Ext.* 2.
Veritas aperta 3.2. *Ext.* 9.
Veridica fides 1.8.10.
Veriſimilia loqui 6.8.7. narrare 9.2.1.
Vernam regem dando 3.4.3.
Verriculum trahere 4.1. *Ext.* 7.
Verrugo 3.2.8. 6.5.2.
Verſare ſolum Pupiniae 4.4.4. verſat ſic fortuna mortalium negotia 5.1.10. verſavit arbitrio ſuo urbem 8.9. *Ext.* 2. illum fortuna vice alterna 6.9.10. verſantibus terram altius 1.1.12. verſari in honore 9.7. *mil. Rom.* 1. in parietibus ac tectis 6.3.1. in paupere imperio 4.4.9. in publico 8.14. *Ext.* 1. in uſu amicitiae 7.3. *Ext.* 3. verſor in eodem nomine 5.3.2. verſatur aeſtimatio in ancipiti opinione 1.8.7. in penetralibus juſtitiae 6.5.1. in ſatellite ſumma dominationis 3.3. *Ext.* 5. iſta quaeſtio in ambiguo 9.14.1. verſantur hodie multi luctus ſub his tectis 7.2. *Ext.* 2. verſatus eſt in contemnenda majeſtate 9.5.1. mediùs inter ſecundas & adverſas res firmitate animi 4.1.13. in materia temperantiae 4.3.2. verſatam foris capite aperto 6.3.10.
Verſatilis ſcena 2.4.6.
Verſus multos uno impetu ſpiritus complectebatur 8.7. *Ext.* 1. verſibus complexus eſt 8.7. *Ext.* 14.
Verſuti ducis mendacium 7.3. *Ext.* 10.
Vertere beneficium in injuriam 7.6. *Ext.* 3. ultionem in admirationem 3.3.1. vertit manus in ſe 1.1.18. verterunt uxores ſuas natoſque ad uſum nefariae dapis 7.6. *Ext.* 3. verſus eſt luſus in admirationem 1.8.3.
Vertex montis excelſiſſimus 6.9. *Ext.* 5.
Verus ſanguis 5.9.4. vera ſolidaque virtus 2.8.5.
Vere omnia referre 2.10. *Ext.* 2. ſcriptum eſſe ab his ſenatui 2.8.1. ſi aeſtimare volumus 7.5.6. verius nihil praedictione 3.7.1.
Veſana mens 3.3. *Ext.* 2. perſeverantia 1.6.7. veſano amore correptus 9.1.9.
Veſania pernicioſa 1.3.1. veſaniae genus truculentiſſimum 9.2.4.
Veſci carne fractae teſtudinis 9.12. *Ext.* 2. in aede Jovis 2.5.4. liberorum corporibus 9.2. *Ext.* 4. quibus ſolebat 1.8.2.
Veſeris fluvius 6.4.1.
Veſta 1.1.7. 1.4.4. 5.4.6. 6.1.1. Veſtae foci aeterni 4.4.11.
Veſtalis virgo 1.1.6. 6.1. *Ext.* 3.
Veſtia Opidia materfamilias 5.2.1.
Veſtibulum aedis 1.8.2.
Veſtigium gloriae 8.14.4. repraeſentare 8.11. *Ext.* 3. veſtigia huc atque illuc errantia 6.8.7. illius extant 7.3. *Ext.* 3. recentis caedis 9.2.2. alicujus certamine laudis ſubſequi 5.2.9. alicujus ſubſequi 9.3. *Ext.* 3. conſuetudinis uſurpant 2.1.1. pedum ponere 9.1. *Ext.* 7. ſecutus 1.7. *Ext.* 1.
Veſtis cruore reſperſa 4.6.4. ſervilis 9.8.2. tragica 7.8.1. veſtem obſoletam induit 6.4.4. veſte cum eo commutata 6.8.6. famulari ſumpta 6.7.3. palmata convivia celebrare 9.1.5. pellucida amictus 6.9. *Ext.* 1. ſciſsâ 2.7.8. tectum ferrum 6.1.1. tegere caput ſuum 8.13. *Ext.* 1. varii coloris uti 9.1.3.
Veſtivit ac aluit equites 4.8. *Ext.* 2.
Veſuvius mons 1.7.3.
Vetabat lex eorum nomina recipi 3.7.9. vetuit elephantis dari cibaria 9.3.7. lugeri mortem 2.7.15. proponi cibum 2.7.2. vetante ſenatu 3.7.1.
Veteranus bellator 5.4.2.
Vetita ſcrutandi voluntas 1.7. *Ext.* 1. vetiti ſunt propius accedere 1.7. *Ext.* 4.
Vetilius 7.7.7.
Vettius Salaſſus 9.11.7.
Veturia Coriolani mater 5.2.1. 5.4.1.
Vetus imperator 3.7. *Ext.* 6. vetus urbis paupertas 4.3.8. comoedia, 8.9. *Ext.* 2.
Vetuſta urbis gloria 3.2. *Ext.* 5. vetuſtas leges abrogavit 7.5.5. vetuſtior induſtriae actus 8.7. *Ext.* 2.
Vetuſtatis horridae rubigo 2.9.5.
Vexare ſordido imperio cives Romanos 9.10.2. vexavit principes omni petulantiae genere 9.7.2. vexari ab aliquo per ſummam contumeliam 9.5.2. vexatus crebris totius

 con-

concionis ſibilis 7. 3. *Ext.* 6. privatis litibus 7. 8. 7. tribunicio furore 6. 5. 7. vexata civitas peſtilentiâ 1. 8. 2. vexati ſpiritus 1. 1. 14.

Vexillum trans vallum projecit. 3. 2. 20. vexillo potiri 3. 2. 20.

Via aperta 7. 3. 1. expedita & compendiaria 7. 2. *Ext.* 1. Laurentina 8. 5. 6. ſacra 8. 1. *damn.* 5. viam ingredi ambitioſam 7. 5. 1. reperit 7. 4. 5. ſpei rapere 7. 2. 5.

Viator tribunicius 9. 1. 8.

Vibienus 6. 1. 13.

Vibius 9. 14. 1.

Vibrante priore querela 5. 3. 2. vibrantes gladios vaginis reddere 8. 9. 2.

Vice alterna verſavit illum fortuna 6. 9. 10. vices aliquot ſaeculorum 4. 6. *Ext.* 3.

Viciſſitudo beneficii 3. 7. *Ext.* 7. honoris 5. 1. 3. poenae 8. 6. 1.

Victima caeſa 1. 6. 8. duplex jacuit 9. 9. 2. fortunae iniquae 4. 6. 2. victimam caedere 7. 3. 1.

Victor abiit 1. 8. 5. 8. 7. *Ext.* 1. doloris 3. 3. *Ext.* 3. inſolens 8. 1. *abſ.* 3. ſpecioſus 3. 8. 1. victores feſſos aggredi 7. 4. 1. crudeles 4. 3 14.

Victoria aſperrima 2. 10. 6. Gallica 6. 9. 4. glorioſa 2. 7. 6. inclyta 8. 11. 1. inſignis 4. 1. *Ext.* 4. inſperata 5. 6. 5. recens 6. 2. 3. Syllana 6. 4. 4. Teutonica 6. 1. *Ext.* 3. victoriae ac ſalutis ſpes 3. 7. 1. omen 3. 2. 3. victoriam in ipſa victoria perdidit 8. 1. *abſ* 7. victoriae ſpecioſiſſimae. 2. 7. 8. ut neceſſariae, ita lugubres 2. 8. 7. victoriarum tituli 2. 7. 8. victorias aureas tollebat 1. 1. *Ext.* 3.

Victrix gaudio exultans 2. 6. 14. legum audacia 9 1. 3. victricem abituram aciem 1. 7. 3. victrices manus 8. 1. *damn.* 1. victricia arma 1. 5. 5. 6. 6. *Ext.* 1. victricium armorum victor 1. 1. 11.

Vicus ignobilis 5. 3. 2. vicum ſuum incendit 3. 2. *Ext.* 7.

Vicinus inſulae ſcopulus 3. 2. 23. vicina exitio dulcedo 7. 2. *Ext.* 18. regio 1. 8. *Ext.* 19. vicinum moenibus flumen 1. 5. *Ext.* 2. vicinae gentes Aſiae 4. 1. *Ext.* 9. imperio regiones 7. 6. 6. regiones 4. 8. *Ext.* 2. vicinis deae littoribus 1. 1. *Ext.* 1.

Vicatim diſperſi cives 5. 3. *Ext.* 3.

Videre aedem Monetae 6. 3. 1. alicujus faciem 1. 7. 8. patentem januam 6. 9. *Ext.* 1. aliquem triſtem 3. 1. *Ext.* 1. animo 8. 7. 4. exempla oculis 5. 4. 3. filium incolumem 5. 7. 3. hoſtis tergum 2. 7. 2. in menſa vaſa fictilia 4. 3. 7. ſanctè 2. 1. 5. video viros prolapſos 9. 1. 3. videt eos virtutibus pares 7. 2. 6. illam loquentem ſecreto 6. 3. 11. obitu ejus ſubrutum 5. 10. 3. vident hujus facti pictam imaginem 5. 4. *Ext.* 1. videbat fratres exheredatos 7. 7. 5. penates tam jejunos pecunia 4. 4. 9. vidit deſertas poſſeſſiones 8. 7. *Ext.* 6. ejus adoleſcentia priſcos mores 9. 1. 5. in ſomnis 1. 7. *Ext.* 10. 2. 4. 5. patriam periculo liberatam 3. 2. 1. tyrannidem orientem 5. 3. *Ext.* 3. ſeptem reliquos 8. 13. 4 viderunt cultum oculis 3. 3. 1. eum ſemina ſpargentem 4. 4. 5. videri honori tempeſtivus 3. 1. 1. videor mihi narrare 9. 2. 1. videntur mihi literae obſtupeſcere 2. 9. 4. viderentur civibus digni 2. 9. 9. viſus eſt arrogans 3. 7. *Ext.* 1. civitati ſuccurriſſe 3. 8. 2. viſo imperatore 3. 2. 23. viſa aquila 1. 4. *Ext.* 2. pictura equae 8. 11. *Ext.* 4. viſere aegrum 2. 5. 2. viſendum eſt illud opus 8. 12. *Ext.* 2. viſenda bona nec oculis 7. 2. *Ext.* 3.

Viduitatis experientia conſenuit 4. 3. 3.

Vigere & videre animo 8. 7. 4. in urbe noſtra 7. 8. 3. viget inter amicos juſtitia 6. 5. 6. vigebant animi in civitate. 4. 4. 9. viguit illa urbs 8. 15 *Ext.* 1. ſumma nobilitas 6. 3. 1. fides 6. 6. 1. ſtatus vitae meae laetior 4. 7. *Ext.* 2. uſu Veneris 8. 13. *Ext.* 1.

Vigor adoleſcentiae extinctus eſt. 4. 3. 3. animi 3. 2. 5. 7. 2. *Ext.* 1. animi naturalis 1. 7. 2. oculorum acerrimus 8. 10. *Ext.* 1.

Vigilarunt oculi deorum 9. 11. *Ext.* 4.

Vigilantiſſimus dux 9 1. *Ext.* 1.

Vigili gladium auferre 1. 6. 5.

Vigilias circumire 8. 1. *damn.* 6.

Vilia veſtris pectoribus pignora 5. 1. 3. vilius aliquanto animal 7. 3. *Ext.* 1. vilior eo tibi eſt meus amor 5. 9. 4. viliſſimum Muſicae rationis elementum 8. 7. *Ext.* 8.

Villa Cajetana 1. 4. 5. Liternina 2. 10. 2. nimis ſublime extructa 8. 1. *damn.* 7. Publica 9. 2. 1. Reatina 6. 8. 6.

Villici negligentia 4. 1. *Ext.* 1.

Vincere continentiam alicujus 4. 3. *Ext.* 4. fuit ejus non dimicare 7. 3. 7. metum militum 8. 11. 1. vincit iram 5. 1. *Ext.* 6. aſpectum ſomnii 1. 7 7. populum pertinacia 7. 5. 3. viciſti & expugnaſti iram meam 5. 4. 1. vicit juſtitia odium 6 5. 5. ſe ipſum 3. 8. *Ext.* 4. vicimus Romanos 3. 2. 1 vincente ſpe metum 2. 4. 5. vinci acie 4. 3. 5. paratae legiones 3. 2. 19. timent 7. 6. *Ext.* 1. vincuntur injuriae beneficiis 4. 2. 4. victus a Caeſare acie 4 5 5. jacturâ 3. 2. 23. in acie 1. 5. 6. in petitione magiſtratus 6. 4. *Ext.* 5. navali praelio 7. 3. *Ext.* 7. Philippenſi praelio 6. 8. 4. victa Carthago 7. 2. *Ext.* 18. pudore fortuna 3. 7. 10. victi beneficio 6. 5. 1. victis inſultare 7. 4. 1. venia datur 6. 2. 1. vincendum

dum Annibalem tradidit 9. 1. *Ext.* 1.

Vincire tantum hoſtium ducem 6. 6. 2. vinxit hoſpitio exceptum 9. 6. 3. vinctus catenis 6. 2. 8. 1. 7. *Ext.* 6. vinctum magiſtrum virgis caedentes pueri 6. 5. 1. vinctos miſit interfectores 4. 1. 15. vinctae manus 7. 4 2. vinciendas manus hoſti tradere 3. 5. 1.

Vinculum amoris 8. 8. 1. amicitiae 4. 7. 1. inhoneſtum 2. 6. 15. procreationis arctiſſimum 7. 7 2. religionis perruptum 9. 2. *Ext.* 6. ſervitutis 2. 9. 5. tenaciſſimum 2. 7. 1. 2. 9. 1. amicitiae contemplari. 4. 7. 1. vincula legitima 4. 1. *Ext.* 8. nefaria 9. 6. 1. publica 4. 1. 8. Punica 6. 9. 11. ſancta 2. 1. 7. voluntaria 5. 4. *Ext.* 2. vinculorum neceſſariis uſibus ſubducta lora 7. 6. 2. vinculis publicis oneravit eum 6. 1. 10. ſe conſtringendum tradere 5. 3. *Ext.* 3.

Vindex contemptus 2. 5. 2. delicti 2. 7. 7. ferox 6. 3. 6. ingratorum lex 5. 3. *Ext.* 3. numinis ſui 1. 1. 18. turbulentiſſimus 6. 2. 3 ſeveritas 6. 3. 3. ſui extitit 3 2. 11. pertinax irae 6. 3. 3 vindices fontium maturi 6. 3. 8.

Vindicare aliquid in aliis 8. 6. 1. injuriam 6. 3. 11. magnam & bonam laudis partem 6. 4. 1. pudicitiam 6. 1. 13. ſcelus 5 9. 1. 9. 4. 1. ſe ab injuria 6. 9. 15. ſibi 2. 10. 8. ſibi praeturam 4. 5. 3. vindicat laudis conſortionem 4. 7. 5. ſibi gravitatis laudem 5 3. *Ext.* 2. vindicavit avaritiam 1. 1. 21. filias ab indotatis nuptiis 4. 4. 10. urbs ruborem epuli ſuffragiis ſuis 7. 5. 1 vindicent fidem auctores 1. 8. 7. vindicaret injuria imperatoris 7. 2. 5. vindicari plurimum licentiae 1. 8. *Ext.* 18. vindicantur vitia 1. *prol.* vindicatus eſt ab inopia rei familiaris 9. 12. 7. vindicata eſt poena proditio 9. 6. 1. 1. 1 *Ext.* 1. vindicatum eſt dedecus 2. 7. 9. vindicandum publicae quaeſtioni reliquit crimen 8. 2. 2. vindicandas, conſulibus epulas! 9. 1. 8.

Vindicta deeſt 2. 7. 6. vindictae poteſtas 4. 1. 15. publicae deeſſe 5. 8. 1. vindictam exigere 3. 2. 18. 2. 7. 3. ſentire 5. 3. 2. vindictae deſtrictae & inexorabiles 6. 3. 1.

Vinum abundans 9. 1. *Ext.* 1. nobis deficit 5. 1. *Ext.* 3. vini hauſtus 3. 6. 6. vino gravis 4. 3. *Ext.* 3. 6. 9. *Ext.* 1.

Violaverat locum 1. 1. 19. violaturi mare claſſibus pollutis 9. 2. *Ext.* 1. violari ſanguine homicidii 1. 7. *Ext.* 4. violatur in eo caſtrenſis honos 8. 14. 5. violatus parricidarum mucronibus 4. 5 6. violata majeſtas 5. 1. *Ext.* 2. religio expianda eſt 7. 2. 5. ſobrietas 6. 3 9. violatis foederibus 9. 11. *Ext.* 4.

Violentus nunquam ſine tormento ſui uterque affectus 9. 3. 1. violenta mors 3. 8. *Ext.* 5 violenti ſpiritus 9. 2. 1. violentae ſordes 1. 1. *Ext.* 1.

Violentia Sullana 9. 15. 5. violentiae Mortis committitur error 7. 2. 2. violentiam intueri 2. 7. *Ext.* 1.

Vir ampliſſimae dignitatis 4. 1. 15. clariſſimus 4. 7. *Ext.* 2. patricii ſpiritus 6. 1. 2. probatus 7. 2. 4. ſinceriſſimae vitae 8. 1. *damn* 1. ſordidae appellationis, ſed robuſtae praeſtantiae 4. 3. *Ext.* 4. ſpectatae integritatis 8. 1. *damn.* 2. virum ſeverum egit 7. 2. 5.

Virilis animus 6. 1. 1. 3. 2. 12. exitus 4. 6 5. habitus 4. 6. *Ext.* 2. ſexus 8. 3. 3. concubitus expertes 6 1. *Ext.* 3. virilem ſumpſit togam 5. 4. 4. virile robur 5. 4 2. viriles togae 7. 1. 1.

Viriliter optare mortem 2. 7. 9.

Virilitas ſtandi 2. 4. 2. virilitatis robur 3. 8 *Ext.* 3. virilitatem traxit a literis 3. 2. *Ext.* 7.

Viriplaca Dea 2. 1 6.

Viritim dividere agrum 5. 4. 5. 7 2. 6.

Virentes colles omni genere doctrinae 1. 6. *Ext.* 13.

Viridis palma 1. 6. 12.

Virgam direxit in oculum 3. 2. 12. virga ſolum denotare 6. 4. 3. uti ad regendum equum 3. 2. 12. virgarum verbera 2. 7. 5. virgas expediri juſſit 2. 7. 8. virgis caedentes pueri magiſtrum 6. 5. 1. caeſi pro tribunali 5. 8. 1. caeſus 2. 7. 4 & 15.

Virginius 6. 1. 2.

Virgo Æmilia 1. 1. 7. aetatis adultae 4. 3 1. eximiae formae 4. 3. 1. ingenua 8. 1. *abſ* 8. inviolata 4. 3. 1. Veſtalis 1. 1. 6. 6. 1. *Ext.* 3. virginem in matrimonium duxerat 2. 9. 2. virgines paupertate preſſae 4. 8. *Ext.* 2.

Virginitas filiae a paedagogo prodita 6. 1. 3. illibata 6. 1. 4.

Viriatus 6. 4. 2. 9. 6. 4.

Virtus animi 5. 3. *Ext.* 3. bellica 5. 1. *Ext.* 1. capi neſcit 3. 2. 7. centurionum 3. 8. 7. conſecrata 3. 2. 3. in eo ſe oſtendit efficaciter 6. 9. 1. perfecta numeris 2. 10. 8. Romana 7. 4. 3. ſolet enerves animos odiſſe 2. 7. 15. ſolida veraque 2. 8. 5. virtutis ac honoris ſimulacra 1. 1. 8. admiratores 2. 10. 2. aequali jugo par proferamus 2. 9. 6. aeſtimator 3. 2. 23. alienae ſpectatores 3. 2. 20 curabula 3. 1. 1. humanae actus 3. 2. 10. lumen 3. 2. 2. numeri 4. 1. *Ext.* 2. ſuae oblita eſt civitas 3. 2. 7. verae effigies certiſſima 3. 2. 10. virtuti maturus 3. 1. 1. virtutem acuit ignominia 2. 9. 9. virtute ab aliquo ſuperari 3 2. 6. ejus motus 2. 7. 8. erecta recreataque 2. 7 1. foventur 1. *prol.* virtutibus pares eos videt 7. 2. 6. exceſſerunt opes in tantum amplitudinis 2. 9. 1.

Vis armorum invicta 7. 3. *Ext* 8. eloquen-

riae 2. 2. 3. literarum 8. 7. *Ext.* 3. nimbi repentina 8. 1. *abſ.* 6. uniuſcujuſque ſideris 8. 7. *Ext.* 2. vim accuſationis omnem ſubvertit 6. 8. 1. cantharidis aſſequi 6 2. *Ext.* 3. facere 2 10. 2. facundiae proprie expreſſit. 8. 9. 2. honorati judicii admirabilem 8. 15. 9. irae indico 9. 3. 4. Punicam arcere 6. 6. *Ext.* 1. ſequi 8. 3. 3. vi, metum metu diſcutere 7. 4. *Ext.* 1. vi agere quidquam 3. 2. 17. doloris accenſus 3. 2. 12. vires amicitiae 4. 7. *Ext.* 1. armis conſtant 2 7. 14. confringuntur graviſſima jactura 7. 2. *Ext.* 17. corporis 1. 7. 1. manifeſtae 1. 1. 19. maritimae 8. 1. *damn.* 4. 9. 2. *Ext.* 8. Reipubl. 2. 7. 15. Romanae 1. 1 15. 5. 3. 2. urbis labantes 5. 6. 6. virium aliquid contrahere 1. 5. 6 eximiarum juvenis 7. 3. 6. ſuarum aemula eſt ars 8. 11. *Ext.* 5. viribus fortunae ſuccumbere 7. 6. 1. maximis non ceſſit 6. 2 10. odii obſtitit 6. 5. 1. omnibus incubuerunt 2. 9. 9. vires alicujus exhaurire 3. 4. 4. aliquanto majores exhibuit 9. 4. 2. aſſumpſit fallacia 7. 3. 1. induſtriae commemorare 8. 7. 1. poſſidet conſcientia 7. 8. 8. obtrectare, fovere 7. 2. *Ext.* 7. ſuas oſtendit fortuna 3. 4 3. viribus aetatis defectus 8. 7. 4. ex facili uti 4. 8 1. expugnare urbem 7. 4 5. hoſtium depulſae cohortes 2. 7. 10. inflammatus 5. 4. 2. magnis inter ſe concurrere 1. 8. 1. neceſſitatis admotis ponderari 7. 6. 1. poteſtatis fretus 6. 1. 2. ſuis protexerat Mithridatem 5. 1. 9. uti in aliquo 6. 9. 11.

Viſceribus ac medullis incluſi affectus 5. 7. *Ext.* 1. viſceribus egeſtis homines inſerere 9. 2 *Ext.* 11. viſcera ſua viſceribus ſuis alere 7. 6. *Ext.* 3.

Vita abjectior 3. 5. 4. actuoſa 8. 8. 1. diſperſa & vaga 4. 1. *Ext.* 4. enervis 6. 4. 2. inquinatiſſima 8. 1. *damn.* 2. integerrima 8. 2. 8. licentior 9. 1. 3. ſincera 2. 10. 7. ſolutior 6. 9. 2. Tuditani demens 7. 8. 2. vitae actus 7. 1. 1. cupiditas 2. 7. 9. deſperatio 2. 7 10. diſcrimen 2. 10. 6. donum 7. 7. 5. ejus hoſtes 2. 10 2. fulgor conſpicuus 6. 9. *Ext.* 5. pariter ac mortis tortores amari 9. 2. *Ext.* 10. ſinceriſſimae vir 8. 1. *damn.* 1. ſtatio 4. 1. *Ext.* 2. vitam agere 8. 5. 6. finire ſuſpendio 6. 9. *Ext.* 2. inertem proprie exigere 8. 8. 1. ingredi 8. 7. *Ext.* 14. libidine inquinatam perduxit 6. 9 6. petere 3. 3. 1. vita donari, ſpoliari 8. 7. *Ext.* 7. exceſſit 3. 2. *Ext.* 6.

Vitare conſpectum patris 5. 8 4. malignitatis dentes 4 7. *Ext.* 2. omen dirum 1. 6. 10. tribunal 3. 7. 9. conſpectum patriae 6. 1. 5. vitavit ruinae metum 8. 1. *abſ.* 6. locum 1. 8. *Ext.* 9. imminentia ſupplicia 6. 8. 3. vitantibus aliis 3. 2. 6. vitandi atque inferendi ictus ratio 2. 3. 2. praeſentis periculi gratia 6. 6. 4. vitanda eſt ſatietas 3. 8. *Ext.* 1. vitandum eſt inertibus otium 8. 8. 1.

Vitium exprobratum 8. 11. *Ext* 3. oris 8. 7. *Ext.* 1. vitio huic obtemperat 9. 3. 8. vitium oratoris detexit 8. 10. 3. vitio tabernaculum captum 1. 1. 3. vitia humana 4. 1. *Ext.* 2.

Vittae diſcrimen novum 5. 2. 1.

Vitulina caruncula 3. 7. *Ext.* 6.

Vituperare ſe 7. 2. *Ext.* 11.

Vivere ad ſatietatem 8. 13. *Ext.* 4. agreſti more 5. 3. *Ext.* 3. ei ſecuro licebat 4. 7. *Ext.* 1. in modum ferarum 5. 4. *Ext.* 6. inter alios 3. 7. 8. intra fines 5. 3. *Ext.* 3. vivitis tumulis 5. 4. *Ext.* 3. vixit comparato cibo care 7. 6. 3. acceſſio vitiorum ſuorum 9. 1. *Ext.* 5. illi urbi ignotus 8. 7. *Ext* 4. invitus 4. 7. 6. mutus ſibi 5. 4. *Ext.* 6. ſeptem & quinquaginta & centum annos 8. 13 *Ext.* 5. viventes nulli alii rei quam quaeſtui 5 2. 10. vivendi finis illi fuit 8. 7. *Ext.* 5. vivendo feſſus 8. 13. 5. vivitur male domi 2. 9. 1.

Vivacior non annis, quam ſtylo fuit 8. 7. 3.

Vivacitas Chryſippi 8. 7. *Ext.* 10. nervoſa 8. 13. *Ext.* 4.

Vivida ingenia 3. 3. *Ext.* 7. vividior humanitas, quam ſpiritus 5. 1. *Ext.* 1.

Vivus pelli non potuit 4. 7. 2. vivam capite defodit ſororem 9. 2. *Ext.* 7. vivum ac ſpirans ſepulchrum 4. 6. *Ext.* 1. vivos cremavit omnes ſuos collegas. 6. 3. 2. viva ac ſpirantia corpora 5. 4. *Ext.* 1.

Ulciſci in eos conſervationem 2. 10. 6. parricidium parricidio 8. 1. *amb.* 1. ſe 3. 2. 12. ſuum dolorem 2 10. 2. ultus eſt joco laceſſitam matris pudicitiam 9. 14. *Ext.* 3. tormenta ſua 3. 3. *Ext.* 5.

Ulterius hoc factum non proſequar 2. 7. 12.

Ultio Brutiana 4. 7. 6. graviſſimae cladis 4. 1. 15. juſta 6. 3. 1. ultionis cupidus 3. 3. *Ext.* 3. eventus efficaciſſimus 7. 2. *Ext.* 18. plenae morſus 3. 2. 11. ultionem delicto citeriorem praebuit 6. 3. 11. exigere 9. 3. *Ext.* 4. neci negare 1. 7. *Ext.* 10. ſitire 7. 3. *Ext.* 6. vertere in admirationem 3. 3. 1. vindictamque exigere 2. 7. 3. ultione dignum parricidium 8. 1. *amb.* 1.

Ultor graviſſimi ſceleris 6. 8. 4.

Ultima ſenectus 3. 2. 18. 5. 4. *Ext.* 1. ultimam ad aetatem pervenit 1. 8. *Ext.* 16 belli fortunam experiri 1. 6. 12. ultima ſenectute extincti 1. 8. *Ext.* 17. ultimas in anguſtias deducta ſalus 8. 15. 11.

Ultra citraque 9. 8. *Ext.* 1. fidem veri excedere 3. 2. 24. mortuorum conditionem 2. 7. 15.

Tau-

Taurum montem ſummovere aliquem 8. 1 *damn.* 1. trigeſimum diem 1. 1. 15.
Ultro & celeriter 2. 10. 2. provocantes 3. 2. 6.
Ulyſſes 8. 11. *Ext* 6.
Umbo judicialis 8 5. 4. umbonis impulſus 3. 2. 23. 5. 1. 3.
Umbra & imago ſuppliciorum 6. 8 7. umbram arbuſcularum ſumma compenſare 9. 1. 4. virtutis conſectari 7. 2. *Ext.* 1. umbrae deformes 3. 6. 1. fortes ac piæ 5. 1. *Ext.* 6. illorum mutæ tacent 5. 3. *Ext.* 3. ſanctorum 4. 7. 7. umbris mortuorum pepercit? 9. 2. 1.
Umbracula velorum 2. 4. 6.
Umbria 3 7. 5. 7. 4. 4.
Una ſedens 2. 10. 8. ſacrificari certis diis 1. 1. 8.
Undas inficere cruore hoſtili 3. 2. 23.
Undecenteſimus annus 8. 7. *Ext.* 11.
Undequadrageſimum volumen reliquit 8. 7. *Ext.* 10.
Ungendi & oſculandi officium 4. 6. 3.
Unguenti odor 6. 8. 5. unguento delibutus 6. 9. *Ext.* 1. unguentorum fragrantia 9. 1. *Ext.* 1.
Unguium quaſi reſecandorum cauſſa 3. 2. 15.
Uniones magnae ſummæ 9. 1. 2.
Vocalis evaſit 1. 8. *Ext.* 4. factus eſt 5. 4. *Ext.* 6.
Vocare in jus matronam 2. 1. 5. omnes in ſenatum 8. 13. 4. vocatur in dubium libertas 6. 3. 2. vocatus ab inimicis ad cauſſae dictionem 3. 7. 7.
Vociferans inter fletum & lamentationem 7. 2. *Ext.* 1.
Volero 10. *fr.*
Voleſus Valeſius 10. *fr*
Volitans per varios illecebrarum motus animus 9. 2. 1.
Volſci 5. 2. 1. 5. 4. 1. 6. 5. 2. Volſcorum dux Tullus 7. 3. *Ext.* 10.
Volſinienſes 9. 1. *Ext.* 2.
Volvere animo ruinam Carthaginis 3. 6. 1. conſilium animo 6. 5 *Ext* 2. volvis regna tecum ipſa 7. 2. *Ext* 1.
Volubilis fortuna 7. 1. 1.
Volubilitate linguae excuſſa 2. 2. 2.
Volumen componere 8 13. *Ext* 7. ſubtilitatis exactiſſimae 8. 7. *Ext.* 10. volumine proprio quibuſdam rebus inſiſtens 8. 14. *Ext.* 3. voluminum certamina 3. 7. 11. numero modico 1: *prol.* voluminibus ipſis nomina ſua diligenter adjiciunt 8. 14 *Ext.* 3. caudae militibus eliſis 1. 8. *Ext.* 19.
Volumnia Coriolani uxor 5. 2. 1.
Voluntas incoacta 4. 7. 1. hominibus deeſt 3. 1. 2. patrum conſcriptorum 7. 6. 4. voluntati veſtrae me ducem offero 3. 2. 17. voluntatibus reſiſtere 7. 5. 1.
Voluntarius comes 6. 8. 7. tranſitus 1. 8. 3. voluntaria fuga 9. 3 5. mors 1. 4. 3. 1. 8. *Ext.* 3. 3. 5. 1. 8. 9. *Ext.* 3. 9. 2. *Ext.* 2. ſtatio 2. 1. 9. voluntarium exilium 5. 3. 2. voluntariae tenebrae 8. 7. 5.
Voluptatis aliquid afferre 8. 11. 1. cauſâ 2. 7. 1. loco 1. 1. *Ext* 3. voluptatem ex ingenio ſuo percipere 8. 7. *Ext.* 13. ex virtute filii ſentire 5. 10. *Ext.* 2. voluptates feſtae, 7. 2. *Ext.* 11. abeuntes conſiderare 7. 2. *Ext.* 11.
Vomicam rupit 1. 8. *Ext.* 6.
Vopiſcus 10 *fr.*
Vopiſcus Julius 10. *fr.*
Voracibus impenſis oneroſus equitatus 7. 1. 2.
Vorago manifeſtae praedae avidiſſima 9. 4. 1.
Vorticis circuitus 3. 2. 1.
Votum impium 8. 1. *damn.* 4. voti compotem ſe fecit 5. 3. 2. genus modeſtum 7. 2. *Ext.* 18. vota donis conſentanea 4. 3. 6. nuncupantur ſimul & ſolvuntur 6. 9. *Ext.* 5. publica 3 4. 6. audaciter & temere jacta 8. 1. *abſ.* 5 ſuſcepta 1. 1. 1. votorum verecundia 4 1. 10. vota nuncupare 8. 13. 2 votis damnationem expetivit 7. 8. 7. expetere aliquid 7. 2. *Ext.* 1. excubare pro alicujus ſalute 4. 8. *Ext.* 2. meis annuendo id egerunt 5. 10. 2. nuncupatis 1. 1. 8. & 1. 1. *Ext.* 8. petitur 7 2. 1.
Vovere decimas 5. 6. 8.
Vox admirabilis 5. 1. *Ext.* 6. auditu acerba 8. 7. *Ext.* 1. clariſſima & ſuaviſſima 8 10. *Ext.* 1. confuſa 4. 1. 12. ſua ei exitium attulit 8. 1. *damn.* 2. jucunda & popularis 8. 9. *Ext.* 2. gratiſſima auditu 8. 14. *Ext.* 1. illa hominum eſt expreſſa 3. 1. 2. languida 8. 10. 3. minax 6. 8. 6. ponderoſa 6. 4. 1. ſpecioſiſſima 3. 7. 1. ſpem ejus comminuit 1. 5. 6. ſummiſſa 3. 8. *Ext.* 1. ſupplex 3. 3. *Ext.* 2. terribilis 9. 2. 1. vocis honor 4. 1. 12. jactus 1. 5. 8. & 9. inclytae donum 4. 7. *Ext.* 2. ſonus familiaris & aſſuetus 8. 7. *Ext.* 15 voci fides eſt habita 6 8 7. vocem alicujus ad aures ſuas admittere 8. 9. 2. emittere 3. 2. 23. nobiliter edere 6. 4. *Ext.* 3. petitae ſapientiae compotem 8. 7. *Ext.* 6. voce aeque clara ei reſpondit 8. 1. *abſ.* 7. clarâ nuntiant 2. 10. 2. contumelioſa proculcatus 9. 5. 3. miſſa ex abdito ſacrarii ſpecu 7. 1. 2.
Urbanus praetor 1. 1. 12. 7. 7. 7. urbana crapulae excuſatio 5. 1. *Ext.* 3. urbani penates 4. 8. *Ext.* 2. quaeſtores 2. 8. 1. urbana caſtra 2. 4. 1.
Urbanitas contumelioſa 7. 5. 2.
Urbinius Panopion 6. 8. 6.
Urbs Campana 7. 6. 2. Lampſacena 7. 3. *Ext.* 4. urbs opulentiſſima 5. 1. 4. Numanti-

na 2.7.1. terrarum princeps 7.1.1. tot civitatum, tot gentium domina 7.3.1. Vejentana 1.5.1. urbis noſtrae acta 2.9.4. urbem urbi junxit 8.9.1. urbe capta 7.4.3. urbes delitiarum fertiliſſimae 4.3.2. alienigenae 5.3.*Ext.*1.

Urgere aliquem corporis pondere 3.2.*Ext.* 2. urgent copiae intolerabili onere feſſas res noſtras 7.4 4 urgeri adverſario 4.1.*Ext.* 5. belli malis 7.4.*Ext* 1. bello 3.3.1. majoribus exemplis 2 7.5.

Uri crudelitatis piaculis 6.9.7. uruntur tecta 7.2.3. uſtus candentibus laminis 6.8.1.

Urina inundare gentes 1.7.*Ext.* 5. ſua ſitim torſerunt 7.6 *Ext.* 1.

Urna aurea 5.1.*Ext.* 4 extractum nomen 6.3.4.

Uſurpare conſortionem imperii 4.2.2. propinquitatem alienam 3.8.6. uſurpant diſciplinae gravitatem 2.6 7.

Uſurpatio bonae mentis 4 4.1. imperii audax 7.3.9. uſurpatione honoris uti 2.7.15. memoriae aſſequi aliquid 8 14.*Ext.* 3.

Uterus naturae 4 3.2. utero matris elapſus in funere 1.8.*Ext.* 5. conceptus 1.7.*Ext.* 7. 4.6.4.

Uti acerbiſſima execratione adverſus aliquem 7.2.*Ext.* 18. alicujus conſilio 4.7.1. alicujus miniſterio 3.3.1. alicujus operâ 2.7.15. 9.6.*Ext.* 1. animoſâ ſeveritate 2.7.15. auxilio tali 6.2.5. beneficio fortunae 7.2.2. beneficio ſenatus 5.6.8. bona conditione 8.1.*abſ.* 10. certâ luminum acie 1.8.*Ext.* 14. conditione 6.4.*Ext.* 3. 3.8.7. conſiliis 8.15.*Ext.* 1. crudelitate 9.2.*Ext.* 1. defenſione in judicio 6.4.*Ext.* 2. curiae beneficio 4.1.14. dignitate 4.5.5. dolore pro publica lege 6.1.13 domeſticis 4.7 1. eodem cibo, contentus eſt 4.3.11. equo in acie 4.3 4. familiaritatis excuſatione 4.7.1. fiducia 3.7.1. foro diverſo 9.5.*Ext.* 4 fortuna proſpera 2.6.7. gladio adverſus ſemet ipſum 5.8.4. gladio timidius 3.2.*Ext.* 2. gradibus moderationis 4.1.7. gratia 4.7.*Ext.* 2. honoris uſurpatione 2.7 15. imperio blando 4.7.3. legibus 5.3.*Ext* 3. medii temporis curſu 9.12.1. mentis propoſito 3.2.13. miſericordia 3.2.*Ext.* 1. modicis regni terminis 4.1.*Ext.* 9. moribus ſuis 1.1.14. 5.3.*Ext.* 3. munificentia 4.8.*Ext.* 1. facundia 8 7.*Ext.* 3. alicujus opera promptiſſima 7.2.6. pellibus haedinis pro ſtragulis 4.3.11. pertinaciſſime viribus ingenii 4.1.*Ext.* 6. petulantia 6.2.9. pondere auri 4.3.5. Puniceis tunicis 2.6.2. purpurea veſte 5.2.1. remiſſo vultu 8.10.3. robore animi atque corporis 3.2.24. ſacris 6.3.7. ſaeviore ſeveritate 2.7.11. ſagaci ſimplicitate 7.3.*Ext.* 9. ſervorum miniſterio 2.7.2. ſpiritu 2 7.7. ſua eloquentia 7.3.5. ſupellectile 4.3 7. cibi genere 7.6.2. teſtimonio 4.1.10. triumpho 4.1 9. venabulo 6 3.5. Venereis rebus 4.3.*Ext.* 2. venia aliena 5.5.4. viribus in aliquo 6.9 11. verbis irati hoſtis 4.1.8. veſte varii coloris 9.1.3. vindicta 9.10.*Ext.* 2. virga ad regendum equum 3.2.12. viribus ex facili 4.8.1. votorum verecundia 4.1.10. utroque bono milite 7.5.7. vulgari ac permiſſa Venere 7.3.10. utitur patientia duratis auribus 8.7.*Ext.* 1. utebatur annulo ſignatorio 8.14.4. uſus affectibus ſuis moderate 5 9.2. erat habitu 3.6.2. clementia 5.1.1. mira arte 6.8.7. meliore eo cive 7.5.4. pallio & crepidis 3.6.1. patris patriae animo 7.7.3. puerili conſilio 3.1.*Ext.* 1. ſimulatione 1.2.*Ext.* 2. ſuo jure 9.5.*Ext.* 2. verecundia 4.5.5. fuerat eo aruſpice 9.12.6. eorum opera 4.3.10. hac praefatione 5 1.11. hoc poculi genere ferebatur 3 6.6 hoſpitio templi 1.8.2. magiſtra novae molitionis neceſſitate 7.6.5. pertinaciâ 3.2.22. myrtea corona 3.6.5. uſum ſe illis verſibus quaſi magiſtro reſpondit 3.7.*Ext.* 4. uſa fuerat duce 1.7.*Ext.* 6. uſi ſunt humanorum corporum dapibus 7.6.*Ext.* 2. genere virtutis & pugnae 3.2 6.

Uſus balnearum 2.7.9. lucis amarus 2.7.9. nefariae dapis 7.6.*Ext.* 3. miniſterii 3.7.5. Veneris laſcivior 9.1.*Ext.* 1. uſum muſicae artis percipere 8.7.*Ext.* 8. videndi utrique reliquit 6.5.*Ext.* 3. vini immoderate appetere 6.3.9. uſu conchyliorum recentiore frui 9.1.1. Veneris viguit 8.13.*Ext.* 1. uſus domeſtici & reip. 6.9.1. neceſſarii 8.7.*Ext.* 5. publici 4.8.*Ext.* 2.

Utica 9 10.2.

Utiiis domeſticis & reip. uſibus videtur 6.9.1. poſteritati 2.9 1. urbi 2.6.6. providit exemplo 1.1.*Ext.* 4. utiles Reipubl. res gerere 2.8.7. utilia cognoſci opera 4.6.1. utilior aliquanto reipub. 3 4.5. utiliſſimus reipubl. ſenator 8.15.1. utiliſſimum exemplum 2.7.14.

Utilitati cedere legem coëgit 3.7 1.

Utinam aruſpicem augurium fefelliſſet 8.11.2.

Utri rem divinam fieri oporteret 1.1.8.

Uvae paſſae 9.12.*Ext.* 8.

Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus 8.11.*Ext.* 3

Vulgavit ſomnium ſermone 1.7.*Ext.* 6. vulgatur res 6 5.*Ext.* 2.

Vulgatiſſima meretrix 3.5.3.

Vulgaris libertina 6.3.11. vulgari ac permiſſa Venere uti 7.3.10.

Vulgus imprudens 5.2.4. vulgi auribus gratior libertas 6.2.1. favor 8.7.7.

Vul-

Vulnerare aliquem 3. 2. *Ext.* 2. corpus alicujus 5. 6. *Ext.* 1. vulneravit ſe cultello tonſorio 3. 2. 15.

Vulnus domeſticum 2. 7. 12. vulnere levi perſtrictus 6. 8. 2. vulnera caeleſtia 6. 8. 4. in acie excepta 2. 7. 8. Reipubl. 2. 8. 7. cicatricibus obducta 6. 2. 8. vulneribus exceptis 5. 3. 2.

Vultus amiciſſimus 6. 4. 3. benignus 7. 8. 9. conſtans 7. 2. *Ext.* 1. diſſimulans 3. 8. *Ext.* 1. duplex 2. 7. 6. favorabilis 4. 5. 1. fortunae laetior 6. 9. 11. horridus & triſtis, 4. 7. 7. laetus 2. 6. 14. laſcivus 9. 2. 1. par 4. 1. 13. remiſſus 8. 10. 3. torvus 3 8. 6. trux 8. 1. *abſ.* 3. funebris magis, quam regius erat 5. 7. *Ext.* 1. vultus pondus terribilis 8. 10. *Ext.* 1. vultum deflexit 5. 10. 1. demiſit 8. 14. 5. gerere moeſtum 6. 6. *Ext.* 1. in eodem habitu continuit 6. 9 *Ext.* 1. mutare 6 9. *Ext.* 5. ſoceri induit 5. 1. 10. vultu certo index inſtabat 4. 1. *Ext.* 2. conſtanti facere 3. 1. 2. conſtantiſſimo inquit 6. 2. 1. eo quid ita eſſet 1. 5. 3. in terram defixo 6 1. 7. nec habitu mutato 7. 3. *Ext.* 9 neutra in parte mutato 6. 2. 7. priſtinum habitum retinente 7. 10. *Ext.* 1. vultus truces 6 8. 6.

Uxoris pietas 2. 6. 14.

Uxoria fides 4. 6. *Ext.* 3. uxoriam fidem attingere 6. 7. 1.

X.

XAnthippus Lacedaemonius 1. 1. 14. 9. 6. *Ext.* 1.

Xantippa 7. 2. *Ext.* 1.

Xenocrates philoſophus 2. 10. *Ext.* 2. 4. 1. *Ext.* 2. 4. 3. *Ext.* 3. 6. 9. *Ext.* 1. 7. 2. *Ext.* 6.

Xenophilus Chalcidenſis Pythagoricus 8. 13. *Ext.* 3.

Xenophon 5. 10. *Ext.* 2. 8. 13. *Ext.* 7.

Xerxes 1. 6. *Ext.* 1. 2. 10. *Ext.* 1. 3. 2. *Ext.* 3. 5. 3. *Ext.* 3. 6. 5. *Ext.* 2. 9. 1. *Ext.* 3. 9. 5. *Ext.* 2. 9. 13. *Ext.* 1.

Z.

ZAleucus Locrenſis 1. 2. *Ext.* 4. 6. 5. *Ext.* 3.

Zeno Eleates 3 17. *Ext.* 3.

Zeuxis 3. 7. *Ext* 3.

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
Quæ in Notis explicantur.

A.

ABeſſe 461. 600.
Abire Flaminio 14.
Abit victor 76.
Abibit victor 99.
Abjicere partum 384.
Abjecta urbs 49.
Abjecto eo 84.
Abjurare paternum nomen 683.
Abripi 321.
Abripi ad mortem 650.
Abrogare fidem 718.
Abrogare paternum nomen 683.
Abſcidere 820. 859.
Abſciſus 28. 204. 194. 533.
Abſciſum reſponſum 314.
Abſciſe 307.
Abſiſte quaerere 664.
Abſtinere ſe 72.
Abſtinentia 140. 350.
A. Gabinius 697.
A Numius 829.
Accendere 142.
Acceſſio 503. 798.
Accipere & arripere *confuſa* 268.
Accipere omen. 48.
Acceptum ferre 198.
Acceptum referre omini 57.
Accuſator venit in Libonem 542.
Acies *pro* praelio 378.
Acilius Aviola 105.
Acquieſcere *pro* mori 854.
Acrion 733.
Actor 150.
Actus illuſtris 576.
Actus vitae inhoneſtus 553.
Actus futuri 237.
Acuere virtutem 782.
Acumina clavorum 296.
Ad *pro* apud 307.
Ad multum odium diſſidere cum aliquo 299.
Ad rem pertinet 120.
Ad conducere 437.
Addicere 402. 442.
Addicere alicui arbitrum 710.
Addictae alicui poenae *pro* deſtinatae 705.
Addicti 674.
Adeſſe 349.
Adeſſe alicui 653.
Adfulgere 653.
Adhibere *pro* praebere 740.
Adicere & adjicere *confuſa* 596.
Adigere telum 254
Adigere aliquem arbitrum 710.
Adire judicem 625.
Aditus judex 712.
Adjectiva duo uni ſubſtantivo juncta 329.
Adjutorium 57.
Adhuc 146.
Admittere equum 311.
Admonere flagris aliquem 15.
Admovit & admonuit, *confuſa* 345.
Adoleſcens 681.
Adopertae imagines 284.
Adoratus, *pro* eo qui adoravit 399.
Adoratus *ſignificatione activa* 561.
Adrianus 838.
Adſcribere pro tribuere 210.
Adſervari ſupplicio 387.
Adſpergere 268.
Adſpicere ad aliquem 259.
Aſſignatus 694.
Adſtringere vitam crimine 393.
Adulare Dionyſium 364.
Adulari 561.
Adulari aliquem 194. 399.
Adumbrare 622.
Adverſus omne fas & nefas 542.
Adverſum ire 682.
Advocatio 207.
Advolare 429.
Adyta delubri 69.
Æas fluvius 56.
Æediles Curules 647.
Ægritudo 30.
Ægypti 338.
Ælius Mantia 541.
Ælius praetor 491.
Æmilius Lepidus 226.
Æquare leges 565.
Æque 33.
Æqui 188.
Æquimelium 550.
Ærarii 214.
Æs uxorium 207.
Æſchylus 855.
Æſculapii lucus 29.
Æſtuarium 788.

ÆS

Affectus 269.
Affigere cruci 197.
Affigere corpus terrae 454.
Affinis culpae 331.
Afflatus repulſa 670.
Afranii 689.
Age 545.
Agere conſulem 137. 314. 330.
Agere conſulatum 314
Agere ſe ſegniorem 556.
Agere ſe ſuffragatorem 374.
Agger incenſus 185.
Agilitas ingenii 86.
Agragantina civitas 409.
Agrippa 878.
Ahenobarbus 542.
Alacer gaudio 769.
Albana 795.
Alcaeus 542.
Alcamenes 753.
Alceſtis tragicus 303.
Alere ſcholam 114.
Alexander Cornelius 766.
Alexander Pheraeus 861.
Allegere in ſenatum 131.
Allevare 449
Alienigena exercitatio 133.
Alitus 281.
Alligare vulnus 383.
Allus Funniſillaticus 876.
Allobrogicus 602.
Alloqui 187
Alta Carthago 499.
Altum pectus 309.
Ambulare 516.
Ambuſtus 707.
Ambuſti 670.
Amovere 371.
Amovere aliquem 598.
Amphinomus & Anapus 477.
An, utrum 473.
Anapaeſtus pes 167.
Anaxarchus 272.
Ancilia 19.
Anguis, *communis generis* 65.
Anguſtus ambitus 335.
Animus regius 429.
Antipater Sidonius 114.
Annius Campanus 563.
Anſulae 759.
Antium 95.
Antius Reſtio 597.
Ἀπαθανατίζοντες Thraces 179.
Apex 15.
Apollonia 586.
Apolloniatae 56.
Apparere alicui 136.
Appellare 576.
Appellare populum 331.
Appellere, & appelli 33.
Apprehendere 577.
Apprehendere faucibus 451.
Approbare ſe populo 304.
Arceſſere 144.
Archilochus 561.
Archytas 339.
Area Flacciana 551.
Areios pagus 170.
Ἄρειος πάγος 464.
Arganthonius 764.
Arginuſae 38.
Arginuſſae 321.
Argumentari 385.
Ariſtogiton 271. 225.
Ariſtomenes Meſſenius 113.
Ariſtonicus 243.
Arma amittere 255.
Armillae 257.
Arpinas 134.
Arpinates honores 600.
Arrepere 597.
Arripere, & accipere, *confuſa* 268.
Arripere omen 50.
Arrogantia inſtincti 55.
Artemon 867.
Aſia provincia 351.
Aſidion 871.
Aſinius Dento 871.
Aſſerere 340. 369.
Aſſuefacere ſe ſermone 740.
At, *in adfectu* 259.
At 449 459.
Ἀθανάτη θεά 305.
Atheſis 590.
Athletarum certamen 160.
Atho mons 72.
Atinas villa 79.
Atqui 230.
Atteguenſes 804.
Atteja gens 882.
Attellani 151.
Attilii 369.
Attinere ad aliquid 24.
Attius Navius 43.
Attonitus mentem 484.
Attus 882.
Auctorare 605.
Auctores magni 140.
Aucupari favorem 245.
Audaciter 699.
Avehere & advehere *commutata* 643.
Aventinienſis 641.

Averti *pro* averſari 388.
Augere 262.
Aurata ſtatua 160.
Auſpices 119.
Auſpicium ſumere, capere, petere, 119.
Auſpicio ejus res geſta 200. 236.
Ἀὐτοχειρία 595.

B.

BAbylonia 818.
Badia oppidum 292.
Ballio 601.
Balnea 191.
Barbaria 484.
Bellum *pro* praelio 74.
Bene habet 517.
Bituitus Rex 826.
Blaſius 318.
Bobus 156.
Bona magnaque pars 214. 445.
Boni Dii 35.
Braccati Galli 177.
Bracchium intra pallium reducere 612.
Britannia inſula 254.
Bullata ſtatua 227.
Burbulejus 866.

C.

CAdere, *in judiciis* 334.
Caecilia Metelli. *ſc. uxor* 50.
Caepio 392.
Caeres *adjectivum* 63.
Caerete oppidum 20.
Caerimonia, *vox unde* 20.
Caeſar 878.
Caeſo 878.
Caeſo Fabius 372.
C. Atilius 250 237.
C. Atinius 715.
C. Bloſius Cumanus 390.
C. Caeſar 453.
C. Carbo 299. 536.
C. Cotta 747.
C. Curatius 296.
C. Figulus 810.
C. Flavius Fimbria 718.
C Flavius Puſio 718.
C. Geta 216.
C. Helvius Cinna 835.
C. Plotius Plancus 595.
C. Popilius 567
C. Sergius Orata 788.
C. Sulpicius Paeticus 149.
C. Titius Probus 883.
Κακοδαίμων 81.
Calda 152.
Calidius 440.
Callere uſu 758.
Calliphenna 11.
Calpurnius Lanarius 710.
Camertes 441.
Camillus 207.
Campanus Senatus 310.
Campeſtrem temeritatem experiri 338.
Campi Philippi 74.
Candentes laminae 592.
Canis picta 754.
Canum cuſtodia vallati 861.
Cantharides 548.
Capere *pro* decipere 460.
Capere veſtem 483.
Capi exercitu 395.
Capi occaſione 371.
Captatus eſt 823.
Captura 605.
Captus flamen 601.
Caput *pro*, vita 85.
Caput pecoris 66.
Capite cenſi 143.
Carbaſus, *communis generis* 16.
Cares 54.
Caritas alicujus 635.
Carneades *an cum Chryſippo diſputans ſe helleboro purgarit* 735.
Carthaginenſes, & Carthaginienſes 90.
Carthago nova 350.
Caſcellius 545.
Caſtor & Pollux 93.
Caſtra urbana 146.
Κατήγοροι 322.
Catinus 354.
Cato 224.
Cato ſuperior 243.
Catus 357.
Caudinae furcae 429.
Cavillari 111.
Cauſea, gauſea 429.
Cauſſa *omiſſum* 295.
Cauſſam dicere *i.e.* accuſari 570.
Cea inſula 174.
Cedere alicui aliquid, &, aliqua re 51.
Cedere conjugem filio 505.
Cedere aliquid 344.
Cella pro aede 17.
Cellae ſerviles 674.
Cenſeri aliqua re 460.
Cenſorium ſupercilium 187.
Centobrica urbs 418.
Centumviri 682.
Cereus funalis 290.
Cernere haereditatem 459.

Certus vultus 339.
Ceſſatum officium 519.
Chaldaei 41.
Chaos 260.
Chariſtia 126.
Charondas Thurius 581.
Chilo *unde dictus* 842.
Chiomara 532.
Choragium 158.
Choragus 158.
Chryſippus *an helleboro ſe purgarit* 735.
Chryſippus *Cleanthis Diſcipulus* 739.
Cibi cocti 183.
Cicerejus 378.
Cinctus Gabinus 246.
Cinninia urbs 569.
Circenſes ludi 27.
Circumſcribere 444.
Circumveniri 443.
Citerior delicto ultio 560.
Citerior cura 318.
Civitas pro *civitate Romana* 11.
Civitate omni major 355.
Clavi aurei crepidis ſubjecti 797.
Claſtidium 17.
Claudia 705.
Claudia veſtalis 473.
Claudius Centumalus 710.
Claudius Pulcher 157.
Cleobis & Biton 477.
Cleon 853.
Cleopatra 339.
Clientela *pro* cliente 378.
Κλιμακίδες mulieres 799.
Clito mater Euripidis 284.
Clodia A. Ofilii 687. 762.
Cloelia gens 875.
Cn. Aſinius Dion 871.
Cn. Carbo 472.
Cn. Cornelius Aſina 607.
Cn. Flavius 162.
Cn. Fulvius Flaccus 202.
Cn. Marcius 353.
Cn. Scipio 378.
Cn. Scipio 273.
Cocti cibi 183.
Coela Euboeae 103.
Coelius 80. 395.
Coenaculum coeli 129.
Coenare catino 354.
Cogitare interitum patriae 433.
Cognitio 705.
Cohors auguſta 872.
Colentes 30.
Columen eloquentiae 751.
Columnae Hymettiae 791.
Comeſtum 856.
Commendare 9.
Comitiis 654.
Committere ſe poteſtati 573.
Committere ſtuprum in novercam 511.
Commori 593.
Comoedia vetus 748.
Compertus 182.
Conari interitum patriae 433.
Concedere 190.
Concentus edere 163.
Conceptis verbis jurare 334.
Concilium & conſilium, *confuſa* 217.
Concilium 523. 586.
Conciſus 102.
Concitatus fugae 241.
Concuſſus ſtatus 341.
Condere luſtrum 280.
Condictio 343.
Conditio 343.
Conductores ſacrae arae 758.
Confoſſus 702.
Confundere 674.
Confundere decorem oris 381.
Confuſio 230. 403.
Confuſus 152.
Confuſus *pro perturbato* 592.
Connixum 138.
Confeſſores 83.
Conſilium 217.
Conſilium judicum 474.
Conſors 186.
Conſortium 347.
Conſtringere 205.
Conſualia 149.
Conſumi ex fame 677.
Contentio 343.
Continere 120.
Continere ſe in villa 218.
Contundere 674.
Contuſus 449.
Contrebia 192. 663.
Convellere ſigna 64.
Convenit judex inter eos 200.
Convexum 138.
Convincere in crimine 294.
Convictus 191.
Copiae 364.
Copulare 666.
Cornelia mater Gracchorum 589.
Cornelius Aſina 584.
Cornicularii 528.
Cornu Scribae 506.
Corona laurea 430.
Corona aurea 257. 430. obſidionalis 257. civica 257. muralis 257.

Corona bonos cives decorandi mos 170.
Corpora *de ſervis* 674.
Correptus amore 707.
Corripere pecuniam 407.
Corripere opes 821.
Corripere de ſerpentibus 117.
Corripere omen 234.
Κοτταβίζειν 263.
Cotys 307.
Creare liberos 684.
Crepido 364.
Cretes 639
Crimen erit hoſpes receptus 417.
Crimine *abundans* 133.
Cruci figere 555.
Crux *pro* omni tormento 806.
Cultus 175.
Cumulus 226. 619.
Cupere *magis quam* velle 425.
Cupida profectio 297.
Cupida fovit 734.
Curetes 150.
Currit oſculari 424.
Curſus & currere, *de itinere maritimo* 52.
Curſus vitae 390.
Cuſtodiae liberae 412.
Cuſtodire jus 203.

D.

DAmaſtes 766.
Damnare reum 299.
Danthon 766.
Daphides 110.
Dare geſtum 149.
Dare ſententiam 644.
Dare 545.
De manu 631.
De robore praecipitari 557.
Debilitare animos 659.
Decem aeris pondo 355.
Decem millia aeris 374.
Decemviri Sacrorum 10.
Decerpere 440.
D. Junius Pera 160.
D. Laelius 396.
Decutere 44.
Decutire 44.
Deducens triumphum 290.
Deducere carmen 303.
Deducere claſſem 584.
Defectus frequentia 485.
Deferre ad Senatum 14. 657.
Deferre in cenſum 367.
Deferre in aerarium 495.
Deficere 587.
Deficere 715.
Deficere *cum quarto caſu* 588. 629.
Deficit nobis 629.
Definire diem 398.
Degeneratus pater 510.
Dejectus 232.
Dejicere claſſem 583.
Deinde 241. 595. 817.
Delapſum eſt diadema 506.
Demiſſo capillo 81.
Demovere 239.
Denunciare 79.
Depellere propoſito 269.
Deperditus amore 646.
Deprecari 356.
Depulſiones portentorum 8.
Deripere 262
Deripere *pro* eripere 215.
Deſcendere monte, *an recte dictum* 10.
Deſciſcere 587.
Deſiſtere 676.
Deſiſtere ab officio 587.
Deſponderunt 44.
Deſtituere 809.
Deſtitutus in orbitate 516.
Deſtrictus 213. 227.
Deterior & tetrior *confuſa* 512.
Deverſari 79.
Devinctus amore 507.
Di meliora 362.
Diadema 422. 541.
Dicta jocoſa 34.
Die ac nocte 484.
Diffindere diem 223.
Diffundere nomen 774.
Diffuſa ramis arbor 95.
Dijudicare ferro 844.
Dilabi 446.
Dilabitur memoria 801.
Dimicare verbis 844.
Dimittere uxorem 123.
Dimovere 239.
Diremptio 389.
Diribere 852.
Dirigere 324.
Dirimere affinitatem 701.
Diripere 307.
Dirumpere affinitatem 701.
Diſcedere ab officio 587.
Diſcedit victor 240.
Diſceptatio 201.
Diſcipula 16.
Diſertus ſomnus 74.
Disjicere nomen 774.
Diſpellere 698.
Diſpulſis partibus 315.
Differere rem 612.
Diffidere cum aliquo 67.

Diſtri-

Diſtrictus 548.
Divi 397.
Divina mentio 678.
Diutius 268.
Diuturnus, diutinus 94.
Docti errores 283.
Dolere caſum 517.
Domitor orbis Africanus 590.
Domitus bos 707.
Donari ſuavitati 132.
Doris Dionyſii uxor 864.
Dorſo, Dorſuo 21.
Dos ſuavitatis 501.
Dripetine 113.
Druſus Germanicus 351.
Dubitare 198.
Ducere piſces 343.
Duci *abſolute* 332.
Duci occaſione 371.
Duilius 289.
Duntaxat 134.
Duplicatum corpus 424.
Duramentum 192. 725.

E.

E praepoſitio omiſſa 10. 48.
Ea re 573.
Echecrates 733.
Eculeus 271.
Edere genus virtutis 294.
Edicere delectum 554.
Edicto contrahere ſenatum 139.
Egerere 588.
Egnatus Metennus 556.
Ejicere partum 384.
Ejurare 189. militiam 683.
Ejuratio 189.
Elapſus vagina gladius 244.
Electa deligere 2.
Elevare 69. 612.
Elidere 135.
Elyſius campus 176.
Ementiri auſpicia 626.
Emergere in claritatem 600.
Emerita ſtipendia 501.
Emerſa, *quae ſe emerſit* 47.
Emittere vocem 97.
Emovere 154.
En 680.
Enatare 255.
Enna 12.
Enallage generis 260. 431.
Enallage numeri 257.
Enervus 196.
Enervis vita 742.
Enim 300.
Enim vero 318.
Enitere 58.
Eo loci 138.
Ephialtes 322.
Epii 766.
Epulum Jovis 119.
Equitius 316.
Equitum probatio 140.
Equum vendere 213.
Er Pamphilius 106.
Eraſiſtratus Medicus 505.
Eretum 151. 153.
Erepere 489.
Errores docti 283.
Erubeſcere aliquid 358.
Erumpere 489.
Erythraeum littus 532.
Eſcendere 19.
Eſſe *pro* edere 45.
Et *abundans* 218.
Et *omiſſum* 147.
Et hoc 402.
Etiam nunc 119. 362. 518.
Etruſca diſciplina 8.
Euander 141.
Euboeae coela 103.
Eudoxus Geometra 758.
Everriculum 342.
Evocare 154. 521.
Euphranor 755.
Euporus 593.
Euripi 157.
Euripides 855.
Ex conſulatu 298.
Ex facili 734.
Exaequare jus 565.
Excedere ultra fidem 256.
Excipere ictum capite 257.
Excitatior anhelitus 505.
Excubare pro aliquare 196.
Excurſor 647.
Excuſare, excuſationis cauſſam adferre 565.
Excutere 267.
Exercere victoriam 800.
Exhauſta moenia 463.
Exitus 419.
Exitus vitae 67.
Exiſtimatio 578.
Expendere aurum 533.
Experimenti vehementioris 341.
Expetere 410.
Expiare religionem in aliquo 627.
Expiare ſcelera in aliquem 627.
Explicare opus 215.
Exprimere vocem alicui 228.
Exprimere vocem hominum 228.
Exquiſita ſacrificia 125.

Exſecrari 248.
Exſpectata pietas 597.
Extorquere 46.
Extrahere diem 222.
Extundere 442.
Exuviae 27 250.
Exultare gaudio 178.

F.

FAbius Maximus 328.
Fabrica 306.
Fabulae 150.
Facere bellum 471.
Facere flaminem 602.
Falerii 572.
Faliſci 572.
Falſus clamor 503.
Famularis cultus 496.
Famularis veſtis 591.
Famularis fides 593.
Fannius Saturninus 524.
Faſces 326.
Faſtus *pro* faſti 779.
Fauces ſinus 199.
Fas erat tibi ſtare incolumem 418.
Febris templa 165.
Felicitatis cognomen 568. 801.
Felix ſtilus 3.
Feminae ſedentes coenant 119.
Ferre acceptum 108.
Ferreae ſententiae 449.
Fictilia vaſa in ſacris 376.
Fides publica 245.
Fiducia *pro* homine fidente 298.
Fieri in coenam 707.
Filii 156.
Filo tenui ſuſpenſa ſalus 563.
Finire diem *pro* praefinire 398.
Finiri 174. 264.
Firmum Picenum 869.
Flamen captus 601.
Flamen Quirinalis 19.
Florales ludi 223.
Fluctuari 231.
Fluctuare & fluctuari 708. 831.
Fluctus *motus bellici* 603.
Foculus 307.
Fons Hammonis 786.
Fortunae muliebris ſimulacrum 96.
Formatus; *inſtructus mandatis* 655.
Formula quid ſibi dare facere oporteret 711.
Formulam componere 545.
Foro ejectus 456.
Fremere 538.
Fulvia 287.
Fulvius A. Filius 570.
Funditores 191. 195.
Furari ſpiritum 396.
Furius Brocchus 530.
Furtim 559.
Furvae hoſtiae 155.
Fuſte percuſſam interemit 708. 558.
Fuſtim interemit 558.
Futuros in poteſtatem 59.

G.

GAbinius 347.
Gabino ritu 22.
Gabinus cinctus 246.
G. Afrania 714.
Gallius 750.
Gallus Matris Magnae 685.
Gelo 34.
Genialis torus 180.
Gens Corvina 780.
Genucius Cipus 488.
Gerere civem 795.
Gerere conſulem 328.
Gerere res 192.
Gerundium paſſive 64.
Geſtire 141.
Geſtum dare 149.
Gillias 407.
Glacialis rigor 275.
Gladiatorii ludi 160.
Gloriari aliquid 231.
Gnaeus 880.
Gobrias 259.
Gorgias Leontinus 786.
Graeca ſacra 11.
Gratia, Diſciplinae gratia 10.
Gratia ſpectandorum ludorum 657.
Gratitudo 432.
Gratulatio 9.
Gravis terris 260.
Guſtus 226.
Gymnaſiarchus 856.
Gythium & Gytheum 580.

H.

HAbere portas clauſas 172.
Habitus maris 273.
Hactenus 598.
Hannibal 655.
Harmodius 225.
Harmonia 264.

Haſta

Haſta pura 257.
Haſtae judicium 689.
Haſtae velitares 145.
Haurire 630.
Haurire ſanguinem 205.
Haurire animo 730.
Herminius 879.
Hermocrates 773.
Herophilus 870.
Hexeres 112.
Hic *pro*, tunc 85.
Hic illic 630.
Hi *&* illi 107. 193. 289. 652. 443. 506. 613.
Hiero 34.
Himeraea mulier 89.
Hipſicratea 386.
Hiis iis *confuſa* 439.
Hiſpalus 41.
Hiſtrio 150.
Hoc loci 260.
Hoc loco 694.
Hodieque 488.
Horatius Pulvillus 515.
Horrida virtus 138.
Hortatur accipere 266.
Hortenſius Corbio 716.
Hoſpes alicujus 228.
Hoſpitari 366.
Hoſtus 878.
Humilimus 142.
Hybreas Mylaſenus 867.
Hybrida 723.

I.

JAcere 85.
Jacere vocem 53.
Jacere de ſepultis & inſepultis 464. 498. 594.
Jactari 318.
Jactus fortunam emere 343.
Jam *&* nam *confuſa* 440.
Jam *&* Nam *in tranſitione* 66.
Idem 15.
Id eſt 678.
Ignarus vir 418.
Ignavia militaris 144.
Igni facto 23.
Illigare torpore 594.
Illo loci 230.
Illuſter 329. 359.
Ima *&* una *confuſa* 61.
Imagines in atriis poſitae 508.
Imaginis jus 224.
Imbribus, *dum imbres ſunt* 858.
Immiſſo capillo 81.
Impatientia 590.
Impendium 494.
Impenſae 675.
Imperia 139.
Imperioſi faſces 188.
Impetrita ſacra 9.
Imponere in eculeo 461.
Impotens 550.
Impotentia doloris 813.
In omiſſum 57.
In aequo ponere 614.
In brachio delapſus carbo 268.
In cauſſa eſt 328.
In cinerem collabi 450.
In hoc 297.
In matrimonium habere 683.
In publicum egredi 121.
In ſole 364.
In ſomnis 91.
In ſomnis videre 155.
In tua perſona 334.
Inceptum propoſitum 72.
Inceſta ſacra 557.
Inceſte uti ſacris 557.
Inceſtu uti 556.
Inceſtum crimen 793.
Inceſtuoſus 556.
Inchoata judicio voluntas 388.
Includere carcere 197.
Incluſo quo 804.
Incontinentia 590.
Increbeſcere 296.
Increpitans ei intemperantiam 361.
Increpitare ignaviam alicui 271.
Indi objiciunt ſe flammis 275.
Indicare *&* judicare *confuſa* 598.
Indigenum imperium 846.
Indignus *cum genitivo* 210 809.
Indignum, *per exclamationem* 210.
Inducere 471.
Indulgentia 17.
Iuduſtrioſus 279.
Infelices oculi 801.
Infigere humo 804.
Infinitus amor 504.
Inflare 314.
Informare 730.
Infractus 21. 390.
Infrunitus amor 504.
Infulae 401.
Infuſae culinis arcae 790.
Ingemiſcere conditioni ſuae 517.
Ingratitudo 447.
Ingredi praelium99.
Inicere, obicere &c. 41.
Injicere 215.
Injicere manum 472.
Initiare ſtilum 118.

In-

Injungere 148.
Injungere notam 608. 642.
Innuere 391.
Inproſperus 279.
Inſcribere animo 730.
Inſequi 666.
Inſequi aliquem convicio 486.
Inſerere calculos ori 729.
Inſignia aurium 434.
Inſpicere nomen 217.
Inſtanti 315.
Inſtar 204.
Inſtincta errore civitas 320.
Inſtituere 447.
Inſtrictus 212.
Inſtrumentum 643.
Inſultare 193.
Intactus 487.
Intemperantia 703.
Inter *pro* in 253. 380.
Inter quietem 83.
Inter ſomnum 90.
Intercatia 236.
Intercidere memoria 443.
Interdicere alicui bonis 286.
Interfari 822.
Introducere ritum 793
Invidere, *an pro* inſpicere *ponatur* 266.
Involvere 478.
Inutilis 288.
Inurere notam 608.
Iophon filius Sophoclis 739.
Ira patens os 272.
Irrumpere *cum accus.*
Is *omiſſum* 293.
Iſauricus 720.
Iſiacus 647.
Iſis 42.
Iſthmicum ſpectaculum 405.
Ita *omiſſum* 831.
Ita vivam 860.
Itaque *pro* atque ita 524.
Iter placidum 614.
Jubellius 196. 258.
Judicata pecunia 331.
Jugum *pro* par 484.
Julia *vocata* Livia 522.
Julis urbs 174.
Julius Paris 883.
Juno Moneta 96.
Junonis Laciniae ara 116.
Jupiter Feretrius 236.
Jupiter Olympius 305.
Jupiter Piſtor 662.
Juſta notitia 250.
Juſtae magnitudinis palma 70.
Juſti amores 385.
Juturnae lacus 94.
Juxta *adverbialiter* 323.

L.

Labantes & labentes *confuſa* 494.
Labratum 567.
Lacinia Juno 31.
Laciniae abſciſſae 191.
Laetiſſimum incrementum 448.
Laetorius 391.
Laetorii 689.
Lampſacum 652.
Lanuvium & Lavinium *confuſa* 64.
Lapides pluunt 63
Lar Porſenna 877.
Laticlavia tunica 420.
Latifundia 722.
Latmii 766.
Latine reſponſa dare 132.
Latratus 715.
Latro 514.
Lavari, & lavare 44.
Laureae ramus 203.
Lautitia 156 166.
Lautus 368.
Lecticula lucubratoria 596.
Lectiſternia 155.
Leda 305.
Legatum ire alicui 502.
Legere in ſenatum 131.
Lege agere 311.
Leges laniſtae 144.
Legitima intemperantia 121.
Lenis & levis *confuſa* 453.
Lentiginoſum os 89.
Lentulus Cruſcellio 591.
Lenunculus 55.
Leuctram apud 262.
Lex Memmia 301.
Lex Papia 282.
Libamentum 176.
Liber alicujus rei 538.
Liberalitas, *unde dicta* 411.
Liberare *pro* abſolvere 696.
Libertas 534.
Libertus ingratus 171.
Libitina 441.
Licens 649.
Licinius Buccio 715.
Lictorius 766.
Lipara 184.
Lis tanti aeſtimata eſt 449.

Li-

Liternum *civitas* 450.
Livius Druſus 726.
Livius poëta 150.
Livius Salinator 213.
Locatim 457.
Lubricum pelagi 241.
L. Cotta 702.
L. Craſſus Q. Scaevolae gener. 743.
L. Lentulus 607.
L. Manlius Torquatus 470.
L. Menenius Agrippa 689.
L. Rheginus 391.
L. Saturninus 704.
L. Sicinius Dentatus 256.
L. Tarius 692.
L. Valerius Heptachordus 692.
Lucrinus lacus 788.
Luctus tempus 26.
Luctu civili 361.
Ludi Romani 148.
Ludius 150.
Lupercalium mos 141.
Luſcinius 210.
Luſius 529.
Luſus 603.
Luſus ac jocus 427.
Lycurgus 456.
Lynceſtius amnis 117.
Lynceus & Strabo *diverſi* 113.

M.

Magis *omiſſum* 33.
Magis locupletior 293.
Magiſter equitum 312.
Majeſtas Reipubl. 566.
Majores noſtri 7.
Malum 64.
Mamercus Æmilius Lepidus 685.
Mamilius Octavius 92.
Mandatu 230.
Man. Manilius 446.
Manilius 539.
Manlius Torquatus 562.
M. Æmilius Scaurus 246.
M. Antonius 211.
M. Caeſius Scaeva 251.
M. Coelius 349.
M. Curius 554.
M. Fulvius Flaccus 550.
M. Junius Pera 674.
M. Juventius Thalna 851.
M. Laetorius 528.
M. Lucullus 393.
M. Marcellus 235. 526.
M. Pailcanus 314.
M. Perperna 281.
M. Rutilius Cenſorinus 327.
M. Scaurus 159. 299.
M. Valerius Corvinus 760.
Margo agri 498.
Mariana monumenta 165.
Marmorarius 283.
Martii 195.
Masgabas 413.
Maſiniſſa 33.
Maſſilienſes 171.
Mater Dea 669.
Mater Deûm 13.
Matrimonio uno contenta mulier *laudata* 120
Maxima virgo Veſtalis 15.
Media fortuna 376.
Megaleſia 148.
Megaram 341.
Memoria proditum eſt 177.
Memoralia, memorabilia, memorialia 1.
Memphites 806.
Menſam ponere 166.
Metas flectere 738.
Metellus *an* Celtibericus *dictus* 815.
Metellus Nepos 690. 866.
Methymnatus 763.
Metius Fufetius 659.
Mimas nudare 223.
Minerva πολιῦχος, & πολιὰς 465.
Miniſtrare 436.
Minos 457.
Minus multo 372.
Minyae 386.
Mirabilior & miſerabilior *confuſa* 106. 394.
Mirifice conſtans 314.
Mirmillo 83.
Miſagenes 413.
Mittere judices in conſilium 540.
Mittere vocem 98.
Mneſarchus pater Euripidis 284.
Moderari *abſolute* 339.
Modicus 3.
Modo *omiſſum* 274.
Modus agri 498. 644.
Moecia tribus 214.
Mola 165.
Molire 517.
Molo Rhetor 134.
Monere de Oraculis 86.
Monitus ſpreti excandeſcunt 68.
Mortiferus 487.
Mortificus 487.
Mulcare 47.
Multam dicere 13.
Mummius 566.
Munatius Flaccus 803.

Munatius Rufus 351.
Murcidus 554.
Murcus 554.
Murices ferrei 295.
Muſica in conviviis 128.
Muſicanes 413.
Mutatio obliquae orationis in directam 219.
Mutuari 279.
Myoparones 203.

N.

Nam 416.
Nam & jam *confuſa* 181. 440.
Nanciſci judicium cum aliquo 789.
Naſica 296.
Natura rerum 115.
Nealces 756.
Nearchus 271.
Nec ſine magna laude 539.
Nec *pro* nequidem 330.
Neceſſitudo 69.
Neceſſitudines 125.
Necti & nexum ſe dare 527.
Negotiatio 404.
Neque *pro* & non 270.
Nequaquam & nequicquam *commutata* 838.
Nervii 247.
Nervoſa vivacitas 764.
Neſcio an 24. 361.
Neutra in parte 541.
Nimbus verborum 453.
Nixus genibus 152.
Noctes matronarum 793.
Nodoſus 208.
Nomen inſpicere 217.
Nomine doni 642.
Nomina propria repetita 621.
Non eſt 75.
Non magis, *pro*, aeque non 125.
Notare 212. 513.
Noverca quibus eſt Italia 537.
Novitas 143.
Nudare mimas 223.
Numerius 882.
Numeri virtutis 340.
Numeri defenſionis 714.
Numilizinthes 806.
Nundinatio 404.
Nuptui dare 373. 374. 620.
Nuptum dare 620.
Nutrimenta ignis 154.
Nutrimenta 477.
Nux juglans 863.

O.

O *omiſſum* 298. 317. 515.
Obaerati 404.
Objicere 264. 487.
Oborta ſpecies 74.
Obrui 18.
Obſtrepuntur res 783.
Obtritus equitatu 68.
Obtunſum cor 600.
Obtunſus 642.
Obverſari 455.
Obverſatur ſpecies 82.
Occaſus *pro* morte 237.
Occupare favorem 245.
Occupatio 410.
Occurrere 91. 372.
Ochus 808.
Oebaris 651.
Offundere caliginem 648.
Ogulnii 94.
Olympius Jupiter 34.
Olympius Pericles 519.
Omaſum 707.
Operari ſacris 583.
Operas dare publicanis 605.
Opimus bos 71.
Opima ſpolia 234.
Opinatio 110.
Opiter 878.
Opportunus inſidiis 272.
Opprimere faucibus 451.
Ora *pro* littora 788.
Orationes funebres 621.
Orbius clivus 840.
Ordinare 796.
Ornatus equitatus 427.
Ornata mentio 760.
Ornati equis 353.
Orontes 615.
Ortiagontis uxor 532.
Ortus alicujus 179.
Ortu ſolis 651.
Oſtentare ſpem alicui 569.
Otacilia Lateranenſis 711.
Othryades 261.

P.

PAciaeci 476.
Paganus 691.
Pagatim 457.
Palliatus robore animus 320.
Palliati Graeci 178.
Pallium 289.

Palmata veſtis 793.
Paludamentum pullum 67.
Pandere carmine 129.
Pangere carmine 129.
Panopio 596.
Papirius Curſor 626.
Papirius Maſſo 290.
Par & per *confuſa* 462.
Parari *pro*, parare ſe 44.
Parricidium publicum 101.
Pars 162.
Participia in *dus* cum praepoſitione *a* 316.
Parvitas mea 3.
Parvulum tempus 82.
Parum habere 822.
Paſſim 457.
Patella Deorum 368.
Patens ira os 272.
Pater familiae 641.
Patior abire 178.
Patrius ſanguis 690.
Patrium 41.
Patronus a legionibus ſalutatus 438.
Pauſanias 167.
Pediculum corneum 368.
Pelaſgicus 386.
Pellex 862.
Penates Dii 101.
Penetrales Dii 101.
Penſare 24. 73.
Penſi ducere 210.
Penſilia balnea 788.
Peragere reum 472. 540. 842.
Percipere 229.
Perculſa 106.
Percuſſa 106.
Percurrere globos pugnantium 659.
Perditi luxu mores 138.
Perferre legem 472.
Perficere bellum 471.
Perfugium 649.
Perhorreſcere 552.
Periclitantes, *qui cauſſam capitis dicunt* 645.
Periculum *pro* accuſatione 568.
Perinde ut 649.
Peritus *abſolute* 11.
Permiſit ſibi torporem 848.
Permittam orationem vagari 518.
Permittunt reſcindere 171.
Pero 474.
Perorata utraque parte 331.
Peroſus 266.
Perpendere 34.
Perperna 267.
Perplexus 280.
Perrepere 150.
Perrogare legem 724.
Perſes, Perſa 49. 93. 413.
Per ſe 502.
Perſequi 232.
Perſequi & proſequi *confuſa* 534.
Perſica ſalutatio 823.
Perſonis ora tegere 163.
Perſonae neceſſariae 126.
Perſpectiſſimum ſpecimen 354.
Perſtringere 717.
Pertergeri 155.
Pertinax 17.
Pertinax irae 553.
Pertinet ad rem 120.
Pertrahi 32.
Petilia 589.
Petilius 23.
Petens iret 46.
Pervidere 179.
Phalaris 810.
Phanarete 283.
Pheraeus Jaſon 108.
Pherenice 787.
Phidias 305.
Phintias 397.
Phryne 362.
Phya 40.
Piaculum 835. 802.
Piaculum *pro* poena 598.
Picus Martius 492.
Pignus ponere 365.
Pileus 722.
Pileus *ſignum manumiſſionis* 439.
Pilis refertum cor 114.
Pindarus 856.
Pinnae 100.
Piſtorienſis ager 869.
Pittacus 342.
Plaetoria gens 815.
Plaetorii 689.
Plancus 342.
Plauſtris vagi Scythae 480.
Plautus 342.
Plotus 342.
Pluit lapides 63.
Plus ſemiunciam 790.
Poeniceae tunicae 159. 167.
Poenitentiam agere 56.
Polemo 611.
Pollia tribus 213.
Pollinctum corpus 684.
Pompam inducere 77.
Pomoerium 211.
Pompedius, Poppedius 228.
Pompejus 267. 400.
Pompejus Rheginus 690.

Pomponius Rufus 365.
Pompus Pompilius 876.
Pondo 211.
Ponere *pro* habere, exiſtimare 367. 625.
Ponere cibum 167.
Ponere geſtum 749.
Ponere in coena 789.
Ponere menſam 166
Ponere quaeſtionem 855.
Ponere ſtatuam alicui 786.
Porſena & Porſenna 266.
Portenta ſcenica 147.
Poſt neceſſitatem 385.
Poſthumius 207.
Poſtico egredi 503.
Poſtumus 878.
Potens caſtrorum 249.
Potens equitatuum 615.
Potitii 27
Potius *omiſſum* 37. 844.
Praecipere 202.
Praedamnare 600.
Praedes & vades 539.
Praediatorium jus 757.
Praedictum 152.
Praefatio 549.
Praeferre vultum 377.
Praegnans ſignificatio 403. 419.
Praefractus 320.
Praegravare 323.
Praeire carmen precationis 333.
Praenuncius ſomnii 88.
Praepetes aves 61.
Praepoſitio *ante nomina regionum omiſſa* 149.
Praeproperus 327.
Praeſentia animi 297. 299. 547 593.
Praeſtantia animi 178. 240.
Praeſtaturus 494.
Praeſtigium 645.
Praeſultor 78.
Praeteriri teſtamento 682.
Praetexta 227.
Praetexta *pro* veſtitu & cultu magno 482.
Praetextum 216. 367. 672. 619. 647.
Praetoria cohors 642.
Praxiteles *unus ſtatuarius, alter argentarius* 754.
Primi honores 131.
Principia 67.
Principis perſonam tueri 683.
Pro recentibus *i e. ut recentia* 476.
Procedere ad quaeſtum 181.
Procedunt ſtipendia 196.
Proculus 878.
Procubuit genibus ſupplex 616.
Procurare prodigia 10.
Prodere 61.
Proeliari 308.
Proeliari cum rerum natura 729.
Proelium 417.
Profugium 649.
Profuſiſſimae largitiones 245.
Prolepſis 651.
Propagare alicui imperium 371.
Propere 28.
Propior publicae religioni 20.
Propiores lineae 82.
Propitia fortuna 107.
Proprius 618.
Propria nomina repetita 665.
Proprie 742. 746.
Propylaea Minervae 230.
Prorogare, perrogare 39.
Prorogare legem 724.
Proſequi 232.
Proſerpinae theſaurus 132.
Proſpectum officii deponere 428.
Proſperus 292.
Protagoras 37.
Protegere nocentem 700.
Protrahere 169. 397.
Protrahi 32.
Proturbatus equo 110.
Proventus ſecundarum rerum 517.
Proviſum hoc mihi eſt, & a me 661.
Provocare 237.
Provocare judicium 696.
Provocatores 236.
Proximi 599.
Pſophidii 622.
Ptolomaeus Philometor 415.
Ptolomaeus Philopater 582.
Publica aqua 789.
Publice & privatim gerere 119.
Publicitus 471.
Publicola 156. 326.
Publicum *i.e. vectigal* 604.
Publius ſenator 727.
P. Annius 803.
P. Antronius 746.
P. Cernius 530.
P. Claudius 698.
P. Clodius 719.
P. Decius Mus 76.
P. Decius 493.
P. Furius 704.
P. Furius Philus 297.
P. Lentulus 452.
P. Pulcher 348.
P. Mucius 552.
P. Rupilius 184.

P. Rutilius 575.
P. Ventidius 606.
P. Volumnius 393.
Pudens factum 645.
Pueri pro *ſervis* 82.
Puerilitas 469.
Pullarius 45.
Puls 164.
Pulſari 541.
Punici, *vel* Punicani lectuli 667.
Pupinia 369. 402.
Putilianus Lavianus 876.
Puto quod 704.
Pythica vaticinatio 102.

Q.

Qua, qua, 118. 397. 610.
Quadriga, loci nomen 111.
Quaerere liberos 123. 684.
Quaeſtio 717.
Quaeſtio *pro* iis, qui quaeſtioni praeſunt 699.
Quaeſtor *obviam Ptolomaeo miſſus* 415.
Quaeſtorius *pro* eo, qui quaeſturam gerit 778.
Quam patienter 330.
Quam *reſpondens τῷ* tantum 736.
Quam ſapiens 638.
Quatenus 840.
Querela 126.
Qui, *omiſſum* 242.
Quid ergo 540.
Quid ita 79. 116.
Quindecim viri 12.
Q. Ælius Tubero 356.
Q. Caepio 609.
Q. Catulus 157.
Q. Claudia 105.
Q. Cotius 249.
Q. Fabius 193.
Q. Fabius Maximus Allobrogicus 286.
Q. Fabius Rullianus 189. 240.
Q. Fabius Servilianus 525.
Q. Hortenſius 512.
Q. Lucretius Veſpillo 590.
Q. Marcius Rex 518.
Q. Metellus 192. 618. 624.
Q. Metellus Macedonicus 670.
Q. Pompejus A. F. 718.
Quiritatus 543.
Quirite omni major 355.
Quo 366.
Quo *pro* quod 4.
Quo numerum tantum 861.
Quo recepta 474.
Quodam loci 424.

R.

Rapere 50.
Rapere ſpolia 227.
Raptus *pro* mortuo 835.
Raudera 490
Rauduſculana porta 490.
Reatina praefectura 93.
Rebellatus 836.
Rebellatio 656.
Recenſere 139.
Receſſus 637.
Recurrere 616.
Recipere 359.
Reddere victoriam 817.
Redemptio 569.
Redimere pacem, bellum 569.
Referre *abſolute* 297.
Referre ad Senatum 14.
Referre ſpolia ex hoſte 257.
Regerere 868.
Regere quaeſtionem 697.
Regreſſus maris 254.
Regimen 19. 641.
Rhea Silvia 875.
Relangueſcere 796.
Relatu mitiores mores 511.
Religio judicum 721.
Remiſſione *pro* in remiſſione 742.
Renidere 263.
Repellere propoſito 269.
Reponere 311.
Reponere aliquid in metu 87.
Repraeſentare poenam 581.
Repudium 121.
Rerum natura 115.
Res gerere 192.
Reſidentes equis 93.
Reſpectu Tyndaridarum 387.
Reſpicere pericula ſua 831.
Reſolvi 78.
Reſolvi in ſomnum 625.
Retiarius 83.
Retractus 511.
Retrahere fugientes 247.
Revocare 155.
Revocare *pro* renovare 543.
Revolvi 276. 625.
Ripa Tiberis 784.
Rubentia tela 391.
Rubor iis eſt 370.
Rutilare capillos cinere 124.

S.

SAbazius Jupiter 41.
Sabelli 283.
Sacramento contendere 682.
Sacrarium Saliorum 105.
Sacrificatio 163
Sacrilegum flagitium 720.
Sacroſanctio 465.
Sacroſanctus 392.
Saeculum 726.
Salamina 463.
Salamis 771.
Saliorum collegium 18.
Saliire 679.
Salubriter & Salutariter *confuſa* 437.
Salutariter 456.
Samia vaſa 667.
Samnitium, Samnitum 354.
Sanctus civis 224.
Sanctiſſima circumſpectio 31.
Sanctiſſima femina 785.
Sanctae manus 140.
Sanctius ducere 690.
Sandapila 615.
Σαράπις 342.
Sardinia 675.
Sariaſter 845.
Scaevola 743. 840.
Sceleſtus domui 171.
Scena 303.
Scena argentea 158.
Scena verſatilis 158.
Scenicus 150.
Scenica portenta 147.
Scipio 769.
Scipio Africanus 481.
Scipio Naſica 147. 245. 451. 668.
Scipio eburneus 370.
Scipionis nomen 221.
Scite 627.
Scitum plebei 341. 438.
Scopas Cranonius 109.
Scopulus reorum 301.
Scribere haeredem teſtamento 682.
Scurriles luſus 744.
Se *omiſſum* 332.
Sectam ſequi 183.
Seculares ludi 150.
Secundum *pro* poſt 442.
Securi percutere 810.
Secus *idem quod* male 841.
Sedere *pro* deſidere 664.
Seducere 513. 713.
Segmenta aurea 435.
Seleucus 504.
Sella 286.
Senaculum 138.
Seniles Luſus 744.
Sentius Saturninus 648.
Seplaſia 795.
Septimus *praenomen* 877.
Serapis 42.
Serere 522.
Serere inimicitias 340.
Ser. Galba 696.
Seriae actiones 162.
Serotini luſus 744.
Serpentum allapſus 60.
Serranus 148.
Servandae religionis 10.
Servus publicus 222.
Servi torti 591.
Seſtertii, Sextertii 293.
Severior & ſaevior, *confuſa* 193.
Sexcenti, *Senatus Maſſilienſium* 173.
Sibylla 55.
Sic *per exclamationem* 423.
Sicca urbs 180.
Sidera, *Imperatores conſecrati* 5.
Sigeum 580.
Simonides Ceius 109.
Sincerus 623.
Siquis 82.
Siquis pudor eſt 207.
Sive, *ſemel poſitum* 170.
Solitaurilia 332.
Solis coloſſus 54.
Solium 424.
Solvere fidem 653.
Solvere religionem 23.
Solvere vota 13.
Solum, *omiſſum* 274.
Solutius os 729.
Sophiſta 110.
Sophocles 855.
Sophronis mimi 733.
Sophus 731.
Sora 701.
Sordes *pro* ſordidis 441.
Sordidans 21.
Sordidum auxilium 594.
Sordidum imperium 838.
Sordidum ſtudium 770.
Sors & ſors *confuſa* 154.
Sortes *pro*, oraculo 41. 59.
Sparſum os 89.
Species & ſpes *confuſa* 711.
Species commodorum 711.
Specimen 493. 731.

Spe-

Speculatores 293.
Spes & ſpecies *confuſa* 711.
Specus *maſculinum & neutrum* 39.
Spirare magna 295.
Spirans ſepulcrum 385.
Sponſionem facere, quod 528.
Sponſionem facere in, *vel*, quod 626.
Sponſione provocavit ni 200.
Splendidum relatu 277.
Sp. Carvilius 122.
Sp. Caſſius 507.
Sp. Melius 452.
Statio voluntaria 127.
Statius 879.
Statua aurata 160.
Statum ſacrificium 22.
Stemban, Stembanus 763.
Stipendia procedunt 196.
Stola 123.
Strabo & Lynceus *diverſi* 113.
Strategemata 658.
Strepitus armorum 69.
Strigmenta 867.
Stylus 211.
Suadere *cum infinitivo* 514.
Sub corona venire 837.
Subducere 713.
Subhaerere 560.
Subjicere 265.
Sublatum humo caput 394.
Sublevare 394.
Sublices 19.
Sublicius pons 19.
Sublime ferri 616.
Submittit dextra ſe genibus 594.
Subſeſſores 124.
Subvenire 154.
Sudare 294.
Sudare ſanguinem, ſanguine 62.
Sufficere ad aliquid 188.
Suffigere cruci 197.
Suffigi cruci 548.
Sugillatio 608.
Sulpicius Gallus 752.
Sumere arbitrum 712.
Summa 352.
Summum imperium 13.
Superare *pro*, ſupereſſe 29.
Supercilium Cenſorium 187. 207.
Supercilium maritale 559.
Superimminens palma 95.
Superius ſeculum 3.
Superlatio 608.
Supplicare 295.
Supplicationes 204.
Suprema judicia 684.
Suria 296.
Suſpectus in parricidio 512.
Suſpirans 513.
Sûus 781.
Suus reciprocum 423.

T.

T litera Sc. *praeſcripta* 130.
T. Taberna meritoria 91.
Tabernula 830.
Tabulae reorum 217.
Tacitae faces 771.
Tacita fata 85.
Tallus Turanius 876.
Tamphilus Baebius 23.
Tantum & tamen *confuſa* 514.
Tantum amplitudinis 206.
Tantum formae 305.
Tantum non 102. 108. 314. 386. 615.
Tarentum molle 137.
Tarpeja rupes 552.
Taurominium, & Tauromenium 184.
Taurus aeneus 810.
Taxillus 838.
Teana cuſtodia 310.
Tegea 341.
Temerare Reip. ſtatum 822.
Templum 379.
Tempora 546.
Tendere 195.
Tenerior 601.
Teneriora exempla 306.
Tenor 17. 194. 646.
Tentare aliquem de re 569.
Terentum 152.
Teri 756.
Teri certamine 99.
Tertiarum *pro* tertiarum actor 866.
Teſtatae inimicitiae 336.
Tetrior & deterior *confuſa* 512.
Thenſa 27.
Theopompus 774.
Theſaurus 32.
Theutoni 533.
Thorax mons 111.
Threïceae notae 862.
Timanthes 755.
Timaſitheus 36.
Timochares Ambracienſis 574.
Titulus *pro* inſcriptione ſepulcrali 596.
Titinius 713.
Titurius 881.
Titus 881.
T. Pontius 316.
Toga virilis 472.

To-

Togata proelia 336.
Tollere haeredem 722.
Torquatus imperioſus 509.
Torques 257.
Totis viribus 479.
Tractus *de ſerpente* 94.
Tradere victoriam 817.
Tragoedus 789.
Tragula 255.
Trahere 39.
Trahere pueros 264.
Trahi 366
Trajicere ſe in Africam 413.
Transducere 292.
Transjectum 84.
Translatum 158.
Transvehi 142.
Traſymenus lacus 63.
Trita notitia 151.
Triumvir Capitalis 474.
Triumviri 512. 528
Triumviri *incendiis arcendis praeerant* 706.
Tropaeum 183.
Tropaea 533.
Tuccia 699.
Tueri 622.
Tullus 880.
Tumore dicti 53.
Turriles luſus 744.
Turullius 29.
Tutela 622.
Tyrannis 342.

V.

VAcua poenae area 551.
Vacuefacere 183. 326.
Vades & praedes 539.
Vaenire 147.
Vafritia 640.
Valerius Corvus 235.
Valerius Maximus 1.
Valerius Valentinus 700.
Valitudo, valetudo 74.
Vallaris corona 100.
Vallatus robore animus 320.
Valuit & voluit *confuſa* 235.
Variatio temporum ac modorum in una periodo 179.
Variatio numeri 224.
Varius Sacronenſis 300. 723.
Vatinius 348.
Ubi *pro* ſi 456.
Ὑδροφοροῦντες viliſſimi homines 739.
Vehicula 484.
Velabulum 585.
Vela theatri 157.
Velim nolim 296.
Velit hoc facere 148.
Vellent tradere 643.
Velites 145.
Veneficium 85.
Veneratus *paſſive* 785.
Venus Gnidia 754.
Venus verticordia 785.
Verbum *ſaepe omiſſum* 631.
Verriculum 342.
Verrius 880
Vertex & Vortex 233.
Verum *juſtum, ſolidum* 778.
Vernae 279.
Veſeris fluvius 564.
Veſtia 436.
Veſtidia 436.
Veſtilia 436.
Viatores apparebant Tribb. pl. 697.
Vibius Accuaeus 248.
Vibrantes gladii 746.
Vicatim 457.
Viciſſitudo beneficii 308.
Victimarii 23.
Victoria *pro* victoribus 594.
Victoriae aureae 35.
Victoriae ſtatua aurea 407.
Victricia arma 22.
Videre in ſomnis 155.
Videri 313.
Vietae cicatrices 543.
Vigeſies 256.
Viginti nummûm *an recte dictum* 690.
Villa publica 800.
Villia gens 707.
Vincere fortunam 97.
Vindex 162.
Vindicare 101. 712.
Vindicare facinus 258.
Vini uſus mulieribus ignotus 123.
Violare corpus 496.
Vir bonus 626.
Vires Romanae 25. 448.
Viſus 71.
Vitio creatus 13.
Vitio tabernaculum capere 13.
Vittae matronarum 435.
Vivida ingenia 275.
Ultra fidem 256.
Umbilici 742.
Umbo 255.
Una benevolentia 398.
Unicus 134.
Univerſus 613.
Unus crudeliſſimus 264.

Vo-

IN NOTIS EXPLICATORUM.

Vocabulum 586.
Voleſus Valeſius 876.
Voluit & valuit, *confuſa* 235.
Ὑπόκρισις 750.
Urbinius Panopio 596.
Urbs *pro* Civitate 447.
Urbs Roma 2.
Urbs Romana 451.
Uſque *omiſſum* 149.
Uſu aquae 116.
Uſus conſentanei 71.
Uti duce 57.
Uti inſolenter jure ſuo 824.
Utrique *de duobus* 581. 663.
Utrum, an 630.
Utrum *omiſſum* 203.
Vulgaris libertina 560.
Vulnus 519.
Uxoria pietas 180.

X.

Xantippus 827.
Xerxes 797.

Z.

Zaleucus 40.
Zeno Cittieus 272.
Zeno Eleates 269.
Zeugma *neglectum* 101.
Zeuxis 304.

F I N I S.

EMENDANDA in Textu.

P. 242. 17. *liberati*, l. *libertati*. 331. 5. *novus*, l. *novis*. 348. 4. *quem*, l. *quam*. 361. 8. *repulſis*, l. *repulſus*. 426. 10. *manſutum*, l. *manſurum*. 478. 3. *expiare*, l. *expirare*. 532. 7. *Olympio*, *Olympo*. 617. *ſtatu*, l. *flatu*. 625. 8. *habetari*, l. *hebetari*. 632. 4. *cognita* l. *cogita*. 815. 2. *poſtponendum*, l. *poſtponendam*. 868. 2. *erat*, l. *erant*.

In Notis.

P. 32. a. 10. *praenomen*, l. *pronomen*. 116. b. 3. *Jovis*, l. *Junonis*. 123. b. *graevidae*, *l. gravidae*. 194. a. 6. *Feriis*, l. *Feris*. 375. a. 1. adde PIGH. 404. a. 33. adde, VORST. 417. 1. *fureris*, l. *fureres*. 424. b. 14. *duplicata*. l. *duplicataque*. 435. b. 12 *facias*, *faſcias*. 437. b. 3. *Aquiculi*, *l Equiculi*. 468. b. 37. *proculdio*, l. *procul dubio*. 681. 62. *Reip*. l. *Rep*. 684. a 2. *Lipſium*, l. *Lipſius*. 836. a. 4. *danunt*, l. *dabunt*. 857. b. 23. adde, COLER.

Zzz zzz

3554 A

AUG 18 1971

PA
6791
V7
1726

Valerius Maximus
Libri novem factorum dic-
torumque memorabilium

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY